
UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 14 11 18 05 004 3

BINDING SECT. OCT 19 1966

DR
436
F7
v.4

Fraschery, Ch Samy bey
Kāmūs elā'lām

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

D
9
S36
1889
v.4
c.1
ROBA

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
University of Toronto

http://www.archive.org/details/kmsellme04emse

Fraschery, Ch Samy bey, 1850-1904

قاموس الاعلام

Kāmūs el-'alām

تاریخ وجغرافیا لغاتی وتعبیر اصحله کافهٔ اسماء خاصه‌یی جامعدر

(تاریخه متعلق : کافهٔ اقوام وامم‌له انبیا، خلفا، صحابه، تابعین، رجال حدیث، ملوك، امرا، وزرا، حکام، حکما، علما، فقها، اولیا، مشایخ، ادبا، شعرا، اطبا، مورخین، سیاحین، اصحاب هنر، اشخاص موهومهٔ اساطیر والحاصل شرق وغربه وازمنهٔ قدیمه وجدیده‌یه عائد کافهٔ مشاهیرك اسملرینی، ترجمهٔ حاللرینی وآثار وتألیفاتنك تعریفنی؛ جغرافیایه متعلق دخی : کرهٔ ارضك منقسم بولندیغی قطعات وممالك ودولك، ودکیزلر، بوغازلر، آطه‌لر، طاغلر، نهرلر، کوللر، اووه‌لرك، وکرك اسکی کرك یکی قصبه‌لرله بیوجك قریه‌لرك اسملرینی، موقعلرینی، طول وعرضلرینی احوال تاریخیه وطبیعیه‌ سرینی، اهالیلرینك مقدارینی، باشلیجه محصولات واخراجاتلرینی والحاصل تفصیلات ممکنه‌یی شامل وحروف هجا صره‌سیله مرتبدر.)

محرری : ش. سامی　　　صاحب وطابعی : مهران

DICTIONNAIRE UNIVERSEL D'HISTOIRE ET DE GÉOGRAPHIE

PAR

CH. SAMY-BEY FRASCHERY

EDITEUR MIHRAN

TOME QUATRIÈME

CONSTANTINOPLE
Imprimerie MIHRAN — Rue de la S. Porte N7.
1894

دردنجی جلد

معارف نظارت جلیله‌سی طرفندن تقدیر وتحسین اولنه‌رق طبع اولنمشدر.

استانبول

(مهران) مطبعه‌سی — باب عالی جاده‌سنده نومرو ٧

١٣١١

DR
436
F7
V. 4

1089129

قاموس الاعلام

تاریخ وجغرافیا لغاتنی وتعبیر اصحله کافهٔ اسماء خاصه‌یی جامعدر

ز

(باب الزاء — فصل الالف الخ)

زاب { دجله‌یه تابع ایکی نهر اولوب، اك بیوکی اولان برنجیسنه (زاب اعلی) واوندن کوچك اولان ایکنجیسنه (زاب اسفل) دیرلر. ایکیسی‌ده حدود ایرانیه طاغلرندن اینوب، دجله‌یه صول کنارندن دوکیلور.

(زاب اعلا) وان ولایتنده (آلپاق) طاغلرینك جنوب شرق اتکلرندن نبعانله، جنوب غربی‌یه طوغری جریان، وبعده جنوبه طوغری‌دونوب، حکاری طاغلرینی شق ایده‌رك، برطاقم طار بوغازلردن بعد المرور، موصل ولایتنه داخل اولمازدن اول جنوب شرقی‌یه، و رواندز قربنه واصل اولنجه، بردن بره غرب جنوبی‌یه طوغری دونر؛ وموصلدن ٤٥ کیلومتره آشاغیده دجله‌یه دوکیلور. مجراسی تقریباً وتخمیناً ٤٥٠ کیلومتره اولوب، دیاله‌دن صکره دجله‌نك اك بیوك تابعیدر. کرك وان وکرك موصل ولایتلرنده برچوق چایلرك صولرینی جمع ایده‌رك، علی الخصوص یاغمورلر موسمنده وطاغلرده قارلر اریدیکنده دجله میاهنك خیلیدن خیلی‌یه تزاید وفیضاننی موجب اولور. صویی مجراسنك یوقاریلرنده قیرمزیمتراق اولوب، جریانی پك شدتلی اولدیغندن، عربلر بوکا (زاب المجنون) دخی دیرلر.

(زاب اسفل) سلیمانیه سنجاغنده حدود ایرانیه‌یی آیران طاغلرك غربی وشرق اتکلرندن نبعان ایدن برچوق چایلردن بالتشکل، غرب جنوبی‌یه طوغری جریانله، آلتون کوبرینك آلتندن کچه‌رك، تقریباً ٢٠٠ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، زاب اعلا منصبندن ٧٠ کیلومتره آشاغیده وبغداد ولایتی حدودنده دجله‌یه منصب اولور.

زاب { جزایرده قسنطینه ایالتنك قسم جنوبیسنده و (درن) یعنی آطلاس سلسلهٔ جبالیله بونك جنوبنده‌کی بلد الجرید آره‌سنده برخطه اولوب، اسکیدن بری بربر قبائلنك اك جمعیتلی بولندقلری محلدر. ٣° ایله ٥° طول شرق آره‌سنده ممتد اولوب، باشلیجه نهری (جدی) و مرکزی (بیسکره) قصبه‌سیدر. (زاب جبلی) و (زاب شرقی) اسملریله ایکی‌یه منقسمدر. اهالیسی سرکش وجنکاور اولوب، فرانسزلر پك چوق زحمتله مملکتلرینی ضبط ایده‌بیلمشلردر. ١٨٤٩ تاریخ میلادیسنده زاب بربرلری یکیدن فرانسزلری خیلی مشغول ایتمشلردر.

زاب { ایرانك پیشدادیان ملوکندن اولوب، افراسیابك ایراندن اخراجنده تخته اجلاس اولنمشدر. جمشیدك اوغلی وکیانیانك برنجیسی اولان کیقبادك پدری اولدیغی مرویدر. خلق (کرشاسب) ایله برابر ١٢ سنه حکومت سورمشلردر.

زانج { اقصای بلاد هندده وچین حدودنده اوله‌رق هرکند (؟) بحرینك اوته‌سنده برجزیره اولدیغی، واهالیسی وحشی اولوب، نسناسلریله مسك کدیلری چوق بولندیغی جغرافیون عرب آثارنده مذکور ایسه‌ده، بونك بحر محیط هندی جزایرندن خانغیسی اولدیغی آکلاشیله‌مدی.

زابلستان { بواسم افغانستانك قسم جنوبیسیله بلوجستانك قسم شمالیسنه

ویرلوب، کابلستان، خراسان، سیستان، مکران وسند ایله محاط ایدی. طاغلق ومیاه جاریه‌سی چوق بر یر اولوب، اهالیسی شجاعتلریله مشهور ایدی. غزنه، میمند وکلات بو خطه‌نك معموره‌لرندندر. شاهنامه‌ده کابلستان ایله برلکده پك چوق ذکر اولنان بو اسم الیوم غیر مستعمل اولوب، خطهٔ مذکوره افغانستان ایله بلوجستان آره‌سنده منقسمدر.

زابلون (Zabulon) حضرت یعقوب (عم)ك ٦ نجی اوغلی اولوب، لیادن متولد ایدی. — فلسطینك اسباط نامنه اوله‌رق منقسم بولنمش اولدیغی ١٢ قسمك بری ده بو اسمله مسمی اولوب، طبریه کولیله آق دکیز آره‌سنده واقع ایدی.

زابلی (ابوثنا احمد بن محمد) اونجی قرن هجری علماسندن اولوب، ٩٦٥ ده یازدیغی «اعراب القرآن» ك صاحبیدر.

زابوقه بصره قربنده بر یر اولوب، جمل محاربه‌سنك محل وقوعیدر.

زاپوروغ قزاقلری (Cosaques Zaporogues) مقدما دنیپر جهتنده ساکن بولنمش قزاقلر اولوب، بونلر لهلیلرك، اسوجلیلرك وروسلرك خدمتنده بولنمش؛ وبرآره‌لق روسلره قارشی دولت عثمانیه‌نك حمایه‌سنه التجا اتمشلر ایدی. ایکنجی قاترینه بونلری ١٧٧٥ ده وطنلرندن قالدیروب، قوبان وادیسنه نقل واسکان اتمشدر.

زاپولیا (Isac Zapolie) اردل پرنسی اولوب، موهاج محاربه‌سنده قانونی سلطان سلیمان خانه عرض اطاعتله ویانه محاصره‌سنده عثمانلی اوردوسنده بولنه‌رق، پادشاه مشارالیه طرفندن، آلمانیا ایمپراطورینه رغماً، مجارستان تختنه اقعاد اولندیغی حالده، بعده کندیسی ایمپراطورله خفیاً بر معاهده امضا اتمشدی. — بونك اوغلی (سجیسموند زاپولیا) دخی سلطان سلیمان خانك وسلطان سلیم خان ثانینك حمایه‌سنه نائل اولمش ایکن، بعده دولت عثمانیه‌یه قارشی آوستریا ایله اتفاق اتمشدی.

زاحد یمنده زبیده ملحق بر قلعه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

زاخو موصل ولایت وسنجاغنده وموصلك ١٠٠ کیلومتره قدر شمال غربیسنده اوله‌رق دجله‌یه تابع بر نهرك اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه‌در. — زاخو قضاسی ولایتك منتهای شمال غربیسنده اولوب، دیار بکر و بتلیس ولایتلریله همحدود در. بو قضا سلیفانی ناحیه‌سیله برابر ١٠٩ قریه‌یی جامعدر.

زادراقارته (وده‌ها طوغریسی زدرکرد) خراسانده واقع (ساری) قصبه‌سنك اسم قدیمی اولوب، یونان قدیم جغرافیونی طرفندن بو وجهله ضبط اولنمشدر. اشکانیانك پایتختی بولنمشدر. [«ساری» ماده‌سنه مراجعت اولنه.]

زادریمه (Zadrima) آرناؤودلقده اشقودره ولایت وسنجاغنك لش قضاسنده (لش) قصبه‌سنك شمالنده (درین) ایرماغی مجراسنك شرق جهتنده بر ناحیه‌در.

زار (منشی میندو) هندستان شعراسندن و (کایته) قومنه منسوب براهمنه‌دن اولوب، فارسی واردو لسانلرنده دیوانلری ومنظوم ومنثور خیلی آثاری واردر. لکهنو شهرنده نشأت ایدوب، خیلی شاکردان یتیشدیرمشدر. شو بیت اونکدر:

مد بسم الله ابرو زینت عنوان ما
سطر وصف زلف مشکین جدول دیوان ما

زارانده مجارستانك (اردل) خطه‌سنده بر سنجاق اولوب، (هونیاد) ایله (ویسنبورغ) سنجاقلری آره‌سنده واقعدر. مرکزی (آلتنبورغ) در.

زارع (ابو الوازع — بن عامر العبدی) صحابه‌دن و عبد القیس قبیله‌سندن اولوب، حفیده‌سی (ام ابان بنت وازع) معرفتیله کندیسندن بر حدیث شریف منقولدر.

زارمیکتوسه (Zarmiguéthusa) داچیا خطه‌سنك اسکی پایتختی اولوب، رومالیلر بو خطه‌یی ضبط ایتدکلرنده، شهر مذکوری دخی روما مهاجرلریله اسکان ایده‌رك، (آوغوسته داچیا) و (اولپیا ترایانه آوغوسته) تسمیه

ایتمشلردی . ترانسیلوانیه‌ده (وارلی) قربنده جسیم ویرانه‌لری باقیدر.

زاروشاد { قارصك ٤٠ كیلومتره شمال غربیسنده بركوچك قصبه‌در .

زاره { بحرینده بر قصبه اولوب، حضرت ابابكر صدیق (رضه) ك زمان خلافتنده ١٢ تاریخ هجریسنده فتح اولنمشدر . مشهور بر بیكاری واردر . — بو اسمله صعید مصرده بر ناحیه وطرابلس غربده برقصبه دخی بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

زاره { (Zara) آوستریا ومجارستان دولتنك دالماچیه خطه‌سنده وآدریاتیق دكیزی ساحلنده سنجاق مركزی بر قصبه و اسكله اولوب ، ٠٠٠ ٢٠ اهالیسی ، كوزل لیمانی ، داخلی مكتب اعدادیسی ، قلعه‌سی، سرایی، ترسانه‌سی، یوك وایك منسوجاتیله مسكرات فابریقه‌لری واردر . — زاره سنجاغنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٧٧٠ مربع كیلومتره واهالیسی ٠٠٠ ١٢٠ كشیدر .

زاره وكیا { (Zara-Vechia) یعنی «اسكی زاره» دالماچیاده آنف البیان زاره اسكله‌سنك ٢٦ كیلومتره جنوب شرقیسنده برقریه اولوب، (آلبه‌ماریتیا) شهر قدیمنك خرابه‌لری اوزرنده واقعدر.

زاری { قدمای شعرای عثمانیه‌دن اوچ ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی اسكوبلی اولوب، سلطان بایزید خان ولی دورنده یاشامشدر. شوبیت نجاتینك « دونه دونه » غزلنه سویلدیكی برنظیره‌سندندر :

كمری قوچغه اول سیمبری دونه دونه
درمیان ایتدی نیجه سیم وزری دونه‌دونه

— ایكنجیسی توقاتلی اولوب، دانشمندلكی زماننده ریاضی ایله انس والفت ایتمشدر. شهزاده سلطان مصطفایه كاتب دیوان اولوب، مشارالیهك فترتنده ناپدید اولمشدر. شوبیت اونكدر :

بوكون خورشیدوش كیش اوماه سیمبر اسكف
جمالی شمعی تابشدن ینه پار پار یغر اسكف

— اوچنجیسی استانبوللی اولوب، ایكنه اعمالنده مهارتی اولدیغندن، (زاری سوزنی) دینمكله معروفدر. عیش وعشرته انهماكی وارایدی. ٩٦٠ ده وفات ایتمشدر. شوبیت اونكدر:

نه قدر غصه چكسه بو زاری
بر ایكی جامله اولور شنجه

زاری { ایران شعراسندن دخی ایكی كشینك مخلصیدر:

— برنجیسی شیرازلی اولوب، سوزشلی اشعاری واردر. شوبیت اوجمله‌دندر :

ز آتش عشق نه تنها جگرم میسوزد
بس كه بكر یسته ام چشم ترم میسوزد

— ایكنجیسی (محمد قاسم) مشهدلی اولوب ، سیر وتواریخدن دخی بهره‌سی وار ایدی. ٩٧٩ ده اصفهان میداننده قطاع طریق طرفندن قتل اولنمشدر. شوبیت اونكدر:

بردار میكشد سر عاشقان زار
زاری تونیز عاشق اینجا سری بیار

زاریاسب { خراسانده‌كی بلخ شهرینك اسم قدیمیدر .

زاش { (Zach) مشاهیر منجمیندن اولوب، ١٧٥٤ ده پرسبورغده طوغمش، و ١٨٣٢ ده پارسده وفات ایتمشدر. برمدت آوستریا خدمتنده اولوب، بعده خیلی وقت لوندره‌ده اقامت ایتمش؛ ونهایت صاقس غوته دوقه‌سی طرفندن رصدخانه مدیریتنه تعیین اولنمشدی. جغرافیا فننه دخی خدمت ایدوب، بو فنه مخصوص بررسالهٔ موقوته تأسیس ایتمشدی .

زاغور { (Zagor) یانیه ولایت وسنجاق وقضاسنده ویانیه‌نك شمال شرقیسنده برناحیه اولوب، یوقاری وآشاغی زاغور اسملریله ایكی‌یه منقسمدر. یوقاری زاغور (پیندوس) طاغنك غربی اتكلرندن عبارت اولوب، (ویوسه) نهرینك وادیسنی حاویدر. آشاغی زاغور ینه بونهر وادیسنده اووه‌لقدر. ناحیه ٤٦ قریه‌دن مركبدر. اراضیسی اولدقجه منبت واهالیسی چالیشقان اولوب، جمله‌سی خرستیاندر. چوغی روم اولوب، یالكز مرتفع محللرنده‌كی بعض كویلرك سكانی اولاخدر. زاغور اهالیٔ ذكوری اكثریت اوزره استانبولده و اسكندریه وسائر محللرده اصنافلق ایدوب، قاریلری چفت چبوقله اوغراشیرلر .

زاغوره { (Zagora) آرناؤدلغك چاملق خطه‌سنده برنهر اولوب، پارغه‌نك ۸ کیلومتره شرقنده یونان دکیزینه منصب اولور. اسم قدیمی (آخرون) در.

زافره { (Zafra) اسپانیاده استرمادوره خطه‌سنك (باداپوز) ایالتنده وباداپوزك ٦۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده برقصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی، اسکی برسرایی، دباغخانه‌لری وقیوجیلغه متعلق معمولاتی واردر.

زافون { سودان غربیده وبلاد ملثمین قربنده برمملکت وبونك مرکزی اولان بر شهر اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

زافیء دیاربکری { عرب شعراسندن اولوب، ۱٦۹۰ تاریخ میلادیسنده (پادووه) ده لاتینجه ترجمه‌سیله برابر باصلمش بردیوانی واردر. نصرانی المذهب اولوب، ماردین پسقپوسی بولنمش اولدیغی مظنوندر.

زاقاتقاس { (Zacatécas) مکسیقه ممالك مجتمعه‌سنده همنامی اولان جمهوریتك مرکزی برشهر اولوب، مکسیقه‌نك ٤٦۰ کیلومتره شمال غربیسنده ۲٤° عرض شمالی ایله ۱۰٤° طول غربیده واقعدر. ۳۵۰۰۰ اهالیسی، داخلی مکتبی، خسته‌خانه‌سی، متعدد مناسترلری وباروتخانه‌سی واردر. — زاقاتقاس جمهوریتی شمالاً (قوهاهوئیلا)، شمال شرقی جهتندن یکی لیون، شرقاً (سان لویی پوتوسی)، جنوباً دخی (غوانافسوآتو) جمهوریتلریله محاط ومحدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٦۰۱۵۷ مربع کیلومتره واهالیسی ٤٦۵۸٦۲ کشیدر. اراضیسی طاغلق وپك مرتفع اولوب، میاه جاریه‌سنك برطاقمی، بحر محیط متعدله دوکلك اوزره غربه، برطاقمی مکسیقه کورفزینه منصب اولمق اوزره شرقه، برقاچی‌ده بعض کوللره منتهی اولمق اوزره، شماله طوغری آقیور. اراضیسنك پك مساعد اولماسیله زراعتکری اولوب، کومش معدنلری چوقدر.

زاقاریا { زکریانك محرفیدر. [«زکریا» ماده‌سنه مراجعت اولنه.]

زاقاریا { سنت — (St. Zacharie) ۷٤۱ تاریخ میلادیسندن ۷۵۲ تاریخنه‌دك پاپالق ایدوب، لومباردلری صلحه مجبور ایتمش؛ وبرچوق وقوعاته قارشی تبعه‌سنی حمایه ایتمش؛ وتصدقات وخیرا-تیله شهرت بولوب، واتیقان کتبخانه‌سنی دخی تأسیس ایلمش ایدی. عن اصل روم اولوب، اعزهٔ صره‌سنه کچیرلمشدر. ماردك ۱۵ نده یورطیسی اجرا اولنور.

زال { خرافاتله قاریشیق ایران تاریخ قدیمنده مشاهیر قهرمانلاندن سام بن نریمانك اوغلی ومشهور رستمك پدری اولوب، سیستان حاکمی ایدی. طوغدیغنده صاچی بم بیاض اولمغله، اوغور صایلیوب، برطاغه آتلمش، وکویا اوراده سیمرغ طرفندن اعاشه اولنمشیدی. بناءً علیه بو قهرمان عائله‌سنك سیمرغه منسوبیتلری اولوب، کویا بوطیر موهوم رستمك یاره‌لری اوزرینه‌ده قنادینی کزدیره‌رك ایی ایدر ایمش. شاهنامه زاله پك اوزون برعمر ویروب، پدری نریمانله وبعده اوغلی رستمله برابر پیشدادیانك صوك حکمدارلریله کیانیانك ایلك حکمدارلرینه خدمت ایتمشدر. صاچنك بیاضلغندن طولایی «قوجه قاری» معناسیله زال تسمیه اولنمشدی؛ وبیاضنك صاری‌یه مائل اولمسندن (زال زر) دخی دینلیر. (کابلستان) حاکمی مهرابك قیزی رودابه‌یی تزوج ایدوب، رستم بوندن طوغمشدی؛ اسفندیار رستمك النده مقتول اولدقده، اوغلی بهمن برحیات بولنان زالی حبس ایتمکله، محبسده وفات ایتدیکی مرویدر.

زالق { سجستانده حصون وقصوری چوق برناحیه اولوب، ۳۰ تاریخ هجریسنده عبدالله بن عامر جانبندن مرسول ربیع بن زیاد یدیله فتح اولنمش، وبرچوق اسرا آلنوب، مال فراوان دخی غنیمت ایدلمش ایدی.

زالوقوس { (Zaleucus) یونان قدیم حکماسندن اولوب، قبل المیلاد ۷۰۰ تاریخلرنده طوغمش، ولو قریالیلره قانون وضع ایتمش ایدی. زانینك کوزلرینه میل چکلمکله مجازاتی بوقانون اقتضاسندن اولوب، کندی اوغلی بوجنایتی ایتمکله کندیسی جزای قانونیسنی ویرمك ایستدیکی حالده، اهالینك توسط وابرامی اوزرینه، اوغلنك یالکز برکوزنی چیقارمغه راضی اولمش، لکن دیکرینه بدل کندی کوزلرندن برینی چیقارمش ایدی.

زام { جام قصبه‌سنه بعض جغرافیون عرب طرفندن ویریلن اسمدر. [«جام» ماده‌سنه مراجعت اولنه.]

زامبز { (Zambèze) آفریقانك اڭ بیوك ایرماقلرندن اولوب، ١٠° عرض جنوبی جهتنده (موتایاموه) ونام دیگرله (اونده) مملكتنك اراضیٔ مجهوله‌سنده نبعانله، جنوب شرقی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، وصاغ وصولدن منبعلری هنوز مجهول برچوق انهار آله‌رق، ١٨° عرض جنوبی خط موهومنه واصل اولنجه، شرقه، بعده شمال شرقی‌یه، صكره ینه شرقه و ٢١° طول شرقی‌یه واصل اولدقده، جنوب شرقی‌یه دونه‌رك، وینه صاغ وصولدن بیوجك برایكی نهر آله‌رق، (موسامبیق) مملكتی ساحلنده برچوق قوللره بالتشعب، مملكت مذكوره ایله مداغاسقار جزیره‌سی آره‌سنده‌كی موسامبیق جدولی تعبیر اولنان دكیزه دوكیلور. مذكور قوللردن برینك منصبنده پورتكیزلیلرك (كلیمانه) اسكه‌سی بولنیور. منابعی حذای بحردن ١٢٠٠ متره‌دن زیاده یوكسك اولوب، كوللر وبطاقلقلرله مملو بریردر. ایرماق تا یوقاریلرده ٦٠٠ و ٩٠٠ وبعض یرلرده ١٥٠٠ متره وسعتنده اولوب، بربرینی متعاقب برطاقم اوچوروملردن دوشمكله، دهشتلی شلاله‌لر تشكیل ایدیور، كه بونلردن (غونه) شلاله‌سنك ١٣ واونك آلتنده‌كی ایكی شلاله‌نك برلكده ٥٦ متره ارتفاعی واردر. (غوآندو) نهرینی آلدقدن وایلك دفعه شرقه طوغری دوندكدن صكره، انكلیزلرك (ویقتوریا) تسمیه ایتدكاری (موزی‌اوآتونیا) شلالهٔ مشهوره‌سنی تشكیل ایدیور. بوراده ایرماق ١١٩ متره‌لك ارتفاعدن بردن بره بر اوچورومه دوشوب، زیاده‌سیله كوپورور، وشلاله‌نك یوقاریسندن ٢٠٠ متره یوقاری‌یه برطاقم بخار ستونلری قالقار، ویك اوزاقدن ایشیدیلیر بركورله حاصل اولور. آمریقانك مشهور (نیاغاره) شلاله‌سنك ایكی بچق مثلی نسبتنده یوكسك اولان بوشلاله طبیعتك اڭ زیاده شایان تماشا عجایبندندر. بوشلالهٔ غریبه‌دن (قافوئه) نهرینی آلدیغی محله یعنی ایكنجی دفعه اوله‌رق شرقه دوندیكی یره قدر دها درت شلاله تشكیل ایده‌رك، بورالرده اكی ٢٤ متره‌یه قدر طارلشیر و ٩ متره درینلكی واردر. جنوب شرقی‌یه دوندكدن صكره (تته) قصبه‌سی اوكنده وسعتی ٢٥٠٠ متره ایسه‌ده، منصبنه قریب ینه طارلاشوب، (لوپاته) طاغلرندن كچركن یالكز ایكی اوچ یوزمتره كنیشلكی واردر. مجراسنك آشاغی طرفنده (سانه)یی كچدكدن صكره، صولدن (نیاسه) بیوك كولنك آیاغی اولان (شیره) نهرینی آلوب، مذكور كول ایله كسب اختلاط ایدر.

زامبز آفریقانك اوچنجی نهری عد اولنوب، قونغو ایله نیجردن كوچك ونیلدن بیوكدر. مجراسنك طولی ٢٦٦٠ كیلومتره، وحوضه‌سنك مساحهٔ سطحیه‌سی ١٤٣٠٠٠٠ مربع كیلومتره در. دالیه‌سی ٨٠٠٠ مربع كیلومتره وسعتنده اولوب، قوللرینك بعضلری دائمی صورتده سیر سفائنه صالح اولدیغی حالده، بعضلری قوراقلق موسملرنده بطاقلغه تحول ایدوب، تمساحلرله طولودر. هر بری یك بیوك بر نهر اولان متعدد تابعلرینك باشلیجه‌لری: لوئمه، لونغه، اڭونغو، لیبا، لیامبی، چوبه (ونام دیكرله غوآندو)، غوآی، قافوئه، لوآنغوا وشیره‌در. بونلردن لوآنغوا ٦٠٠ كیلومتره اوزوندر؛ قافوئه‌نك ٣٠٠ وغوآینك ٢٥٠ متره وسعتی واردر. زامبز حوضه‌سنك قسم اعظمی پورتكیز مستملكاتندن عد اولنیورسه‌ده، دولت مشارالیهانك هنوز تماماً كشف اولنه‌میان او واسع یرلرك اوزرینه هیچ برحكمی اولمیوب، یالكز سواحلنده ونهر مجراسنك كنارلرنده بعض تجارتكاهلر تأسیس ایتمشدر.

زامبزیا { (Zambézie) آفریقای جنوبینك قسم وسطیسنده آنف البیان (زامبز) ایرماغی حوضه‌سندن عبارت واسع بر یر اولوب، شرقاً بحر محیط هندی ساحلنجه اوزانان موزامبیق، غرباً بحر محیط آطلاسی بویجه ممتد اولان (آنغوله) مملكتلریله محدوددر. شرق وغرب جهتنده‌كی مذكور مملكتلر پورتكیز دولتنك مستملكاتندن اولمغله، زامبزیا دخی بودولته تابع عد اولنیورسه‌ده، بوتابعیت صرف اعتباری اولوب، زامبزیانك ذاتاً اكثر یرلری هنوز مجهولدر. میاه جاریه‌سی چوق واراضیسی كوزل ومنبتدر. نباتاتی زیاده‌سیله نشو ونما بولور. بعض نهرلرینك كنارلرنده و بطاقلق یرلرده (چچه) تعبیر اولنور بیوك برنوع سیوری سینكی واردر، كه حیوانی صوقمغله برابر اتلاف ایدر.

زامری { (Zamri) اسرائیل حاكملرندن اولوب، قبل المیلاد ٩١٨ تاریخنده زمام اداره‌یی دردست ایتمش ایسه‌ده، حاكمكه انتخاب

اولنان (آسری) طرفندن (تارسه) ده محاصره ایدیلوب، مسکنی احراق اولنمغله، محروقاً وفات ایتمشدر.

زاموره (Zamora) اسپانیانك (لئون) خطه‌سنده ومادریدك ۲۵۰ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (دورو) ایرماغنك ساحل یمینی قربنده واقع بر تپه‌نك اوزرنده سنجاق مرکزی برقصبه اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی، خراب بر قلعه‌سی، مصنع بر کلیساسی، عسکری مکتبی وبر اسکی سرایی وار در. حزن انکیز منظره‌لی بر قصبه اولوب، سوقاقلری طار وغیر منتظمدر. دباغخانه وبویاخانه‌لریله شایقه وبوك منسوجات ومسکرات فابریقه‌لری واردر. ۷٤۸ تاریخ میلادیسنده غزاة مسلمینك الینه کچوب، بعده آستوریا حکمداری آلفونس طرفندن ضبط اولنمش ایسه‌ده، ۹۸۵ ده قرطبه حاکمی منصور طرفندن استرداد وتخریب اولنمش؛ و ۱۰۹۳ ده (سید) اسمیله مشهور بر اسپانیول طرفندن ضبط اولنمش ایدی.

زاموسق (Zamosk) لهستانك (لوبلین) ایالتنده ولوبلینك ۸۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (ویپرز) نهری اوزرنده مستحکم بر قصبه اولوب، ٦٦۰۰ اهالیسی، داخلی وخارجی اعدادیه مکتبلری، کتبخانه‌سی، تیاتروسی، موم وبز فابریقه‌لری ودباغخانه‌لری واردر.

زامولقسیس (Zamolxis) اسکی تراکیا خطه‌سی اهالیسنك معبودلرندن اولوب، اولولرك ارواحی بوکا کیتدیکنه اینانیرلردی. ظن اولندیغنه کوره یونانده تحصیل ایتمش وبقای روحه دائر مواعظ ویرر بر حکیم اولوب، بعدالموت آلهه صره‌سنه قونمشیدی.

زامه (Zama) مغرب اقصاده طنجه‌نك تقریباً ۱۵۰ کیلومتره جنوب غربیسنده بر مدینهٔ قدیمه ایدی،که میلاددن ۲۰۲ سنه اول روما سردارلرندن (اسکیپیون)ك اوراده قرتاج سرداری مشهور آنیباله چالدیغی غلبه‌ایله شهرت بولمشدر. الیوم (زوادم) اسمیله یاد اولنور.

زانزال یعقوب — (J. Zanzale) یعقوبیه مذهب عیسویسنك مؤسسیدر. [« یعقوب زانزال » ماده‌سنه مراجعت اولنه.]

زانطه یاخود زاکینتو (Zante, Zacynthus) یونانه تابع جزایرسبعه‌نك بری اولوب، موره ساحل غربیسنك ۲۰ کیلومتره غربنده و (کفالونیه) جزیره‌سنك ۱۲ کیلومتره جنوبنده واقعدر. شمال غربیدن جنوب شرقیه بویی ۳۷ وعرض اعظمی ۲۰ کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٤۳۸ مربع کیلومتره اولوب، ٤٤۰۷۰ اهالیسی واردر. آطه‌نك بوینجه بر طاغ وساحل شرقیسنه متوازیاً برصره تپه‌لر ممتد اولوب، ساحل جنوبیسنده‌کی کورفزه قریب محلی اووه‌در. طاغلری اشجارله وباپرلری اراضیٔ مزروعه ایله مستور در. (هیری) تسمیه اولنان مذکور طاغك اك یوکسك ذروه‌سی ۷۵٦ متره ارتفاعنده‌در. طوپراغی اراضیٔ برکانیه‌دندر. نهری یوغیسه‌ده، پیکارلری چوقدر. باغلری وزیتون، پورتقال، لیمون، نار، شفتالی وسائر میوه آغاجلری چوق ویمشلری پك کوزلدر. پترول وکوکورد معدنی دخی واردر. هواسی پك کوزل وصاغلامدر. سواحلی دیك وصرب اولوب، یالکز جنوب وشرق شمالی جهتلرینه سفائن یناشه‌بیلیر. — ساحل شرقیسنده واقع زانطه قصبه‌سی اولدقجه ایشلك بر اسکله اولوب، ۲۰۰۰۰ اهالیسی واردر.

زاویه طرابلس غرب ولایت وسنجاغنده و سنجاغك قسم غربیسنده برقضادر.

زاهد (میرزا زاهد الدین بن میرزا کام بخش) دهلی ملوك تیموریه‌سندن شاه عالمکیرك نسلندن بر شاعردر. مرتب دیوانی واردر.

زاهد العلماء (ابو سعید منصور بن عیسی) مشاهیر اطبای عربدن اولوب، نصرانی المذهب ونسطوری ایدی. بنی مرواندن نصیر الدوله‌نك خدمت طبابتنده بولنوب، بونك پك چوق احسانلرینه نائل اولمشیدی. حکمدار مشارالیهه میا فارقینده بیوك بر بیمارستان یعنی خسته‌خانه بنا ایتدیرمشیدی. تألیفاتی بر وجه زیردر: «کتاب البیمارستانات»، «کتاب فی الفصول والمسائل والجوابات»، «کتاب فی المنامات والرؤیا»، «کتاب فیما یجب علی المتعلمین لصنعة الطب تقدیم علمه»، «کتاب فی امراض العین ومداواتها».

زاهد کیلانی کبار مشایخدن اولوب، ملوك صفویه‌نك جداعلاسی

اولان شیخ صفی الدین اردبیلی بونك اخرت اوغلی ایدی .

زاهدی { (ابو الراجیا مختار بن محمد) اسمنه نسبتله معروف تفسیرك وبعض شرحلرك صاحبی اولوب، ٦٥٨ تاریخ هجریسنده وفات ایتمشدر . سكاكینك شاكردی ایدی .

زاهر { (ابو مجزأة — بن اسود الاسلمی) صحابه‌دن و تحت الشجره‌ده بیعت ایدنلردن اولوب ، بعده کوفه‌ده ساكن اولمش ، وبعض احادیث شریفه نقل ایتمشدر . — (زاهر بن حرام الاشجعی) دخی صحابه‌دن اولوب، بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. روایته کوره اهل بادیه‌دن اولوب، جناب نبوی‌یه بادیه هدیه‌لری کتیرردی؛ وحضرت رسول الله (صلعم) کندیسنی سووب، احیاناً ملاطفه بیورورلردی .

زائده { (یاخود زبیده) صحابیاتدن اولوب ، حضرت عمر بن الخطاب (رضه) ك آزادلیسی ایدی. كثرت عبادتله مشهوره ایدی . کندیسندن بعض احادیث شریفه روایت اولنمشدر . — (زائده بن حواله) دخی صحابه‌دندر .

زائر { (شیخ محمدفاخر) هندستان شعراسندن اولوب، (اله آباد) لیدر . ١١٦٤ ده وفات ایتمشدر .

— هندستان شعراسندن بو مخلصله تخلص ایدر دیكر بر ذات دخی واردر .

— ایران شعراسندن دخی بر (زائر) اولوب ، همدانلیدر . هندستانه دخی سیاحت ایتمشدی . شو بیت اونکدر :

از بس که رخترا عرق شرم حجابست
عکس تو در آیینه چو گل در ته آبست

زاییر { (Zaïre) آفریقانك اك بیوك ایرماغی اولان (قونغو) نك نام دیكریدر .

[« قونغو » ماده‌سنه مراجعت اولنه .]

زباء { بریة الشامده حکومت سورمش اولان ملوك عمالقه‌دن عمر بن الضرب بن حسانك قیزی اولوب، بدری جذیمة الابرش طرفندن مغلوباً ترك حیات ایتدکده، صاحبهٔ ترجمه یرینه کچمش؛ وجذیمه‌یی قتل ایله اخذ ثار ایتمش ایسه‌ده ، بونك کوله‌سی (قصیر) ك خدعه‌سیله دشمنلری الینه کچه‌رك ، کندی کندینی تسمیم ایتمشدی . میلاد عیسی (عم) دن آز صكره جریان ایدن بو وقوعات بر طاقم ضروب امثاله مصدر اولوب، کتب ادبیهٔ عربیه‌ده مذکوردر . زباء صاچنك چوقلغی و اوزونلغیله مشهوره اولوب ، اسمی دخی بوكا دلالت ایدر .

زباد { افریقیه‌ده (یعنی تونسده) بر یر اولوب، نقلهٔ حدیثدن (مالك بن حبر الزبادی) نك وطنیدر .

زباله { مكهٔ مكرمه ایله بصره آره‌سنده‌كی طریقك اوزرنده جامع وچارشیسی اولان بیوك بر قریه اولوب ، ایام عربدن (یوم زباله) اسمیله معروف وقوعاتك مجراسیدر .

زباله { (بنت عتیبه بن مرداس) عرب شاعره‌لرندن اولوب، همشیره‌سی (خدله) ایله و (لعین منقری) ایله مهاجاتی واردر .

زبدانی { سوریه‌ده دمشق شام ایله بعلبك آره‌سنده برناحیه اولوب، (بردی) نهری بو ناحیه‌ده نبعان ایدر . ٣٠٠٠ قدر نفوسی واردر . صلاح الدین ایوبی ایله فرنكلر آره‌سنده واسطهٔ مخابره اولان (عدل زبدانی) نك وطنیدر .

زُبده { رومده یعنی آناطولیده بر قصبه اولوب، ابوعبیده بن الجراح حضرتلری طرفندن فتح ایدلمش اولدیغی کتب فتوحده مذکوردر .

زبراء { بادیة الشامده بر یر اولوب، حضرت ابا بكر (رضه) زماننده وقوع بولان فتوحات صره‌سنده مذكوردر .

زبرقان { (بن اسلم) صحابه‌دن و آل ذی لعوه‌دن اولوب، قوت وجسارتیله مشهور ایدی . کربلا وقعهٔ دلسوزنده عبید الله بن زیادك عسکری میاننده بولنوب، حضرت امام حسین (رضه) میدان جدالده مبارز طلب بیورودقلرنده ، صاحب ترجمه چیقوب، حضرت امامه کیم اولدیغنی صوردقدن صكره « اوغلم ، بن حضرت نبی ذیشانك، سنی قوجاغنده طوتدیغی حالده ، دوه‌یه بینمش اولدیغنی کوردم ؛ یارین روز محشرده سنك قانكله اوكنه چیقه‌مام » دیه‌رك کری دونمشدی .

— (ابو عیاش زبرقان بن بدر التمیمی) دخی صحابه‌دن اولوب، کرك جاهلیتده وکرك اسلامده قو-

منك سيدي ايدي . طقوزنجي سنهٔ هجريه‌ده بني تميمدن مبعوثاً نزد حضرت نبوي‌يه كلوب ، شرف اسلامله مشرف اولمش ؛ و قومنك صدقه‌سنك جمعي كنديسنه احاله بيورلمش ايدي . اهل رده وقوعاتنده كنديسي ايمانده ثبات كوستردیكندن، حضرت ابوبكر وصكره حضرت عمر (رضهما) جانبلرندن دخي اعزاز بيورلمشيدي . حسن وجماليله مشهور اولوب، (قمر النجد) لقبيله تلقيب اولنمشيدي . طبيعت شعريه‌سي دخي اولوب ، شو بر ايكي بيت اونكدر :

نحن الملوك فلا حي يقاومنا
فينا العلاء وفينا تنصب البيع
ونحن نطعمهم في القحط ما اكلوا
من العبيط اذا لم يونس القلع

زِبَطره { ملطيه‌ايله سميساط آره‌سنده برقصبه اولوب، ابوعبيده بن الجراح حضرتلري طرفندن فتح ايدلمش اولديغي كتب فتوحده مسطوردر. شمدي خراب اولسه كركدر.

زبو { (Zébu) فيليپين جزايرينك (بيسايه) زمره‌سنده وتفروس جزيره‌سنك شرقنده اوله‌رق ١٢١° ١٠′ ايله ١٢١° ٣٥′ طول شرقي و ٩° ٢٥′ ايله ١١° عرض شمالي آره‌سنده واقعدر . بويي ٨٠ كيلومتره اولوب ، ٢٠٠ ٠٠٠ اهاليسي واردر . مركزي ساحل شرقيسنده واقع و ٨٠٠٠ اهاليي جامع اولان (زبو) قصبه‌سيدر . بوجزيره ١٥٢١ تاريخ ميلاديسنده مشهور (ماجلان) طرفندن كشف اولنمش، وكاشفي اوراده قتل اولنمشدر.

زبيب { (بن ثعلبة التميمي العبدي) صحابه‌دن وحضرت عايشه (رضها) نك اعتاق ايتديكي غلماندن اولوب ، كنديسندن بعض احاديث شريفه منقولدر .

زبيد { يمن ولايتنك حديده سنجاغنده وحديده‌نك جنوبنده اوله‌رق بو قصبه ايله محا آره‌سنده تهامه‌ده وهمنامي بر واديسنك ايچنده قضا مركزي برقصبه اولوب، مأمون خليفه‌نك آدملرندن (زياد) طرفندن ياپلمش بر سوري وخيلي ايشلك تجارتي واردر. وقتيله پك اهميتلي اولوب ، مشاهير علمادن برچوق ذواتك مسقط رأسي بولنمشدر . —— زبيد قضاسي شمالاً نفس حديده قضاسيله ، شرقاً حديده سنجاغنه تابع جبل ريمه وتعز سنجاغنه تابع اب وعدين، جنوباً ينه بوسنجاغه تابع محا قضاليله، غرباً دخي بحر احمرله محاط اولوب ، يالكز قسم شرقيسي طاغ اتكلرندن وقصوري تهامه‌دن عبارتدر. هواسي صيجاق اولوب، اراضيسي پك منبتدر. باشليجه محصولاتي: بياض وقيرمزي دوره، سيسام، توتون، مصر، چويت ، باموق ، بويا ، لوسه تعبير اولنور بر نوع فصوليه، قاربوز وسائره‌دن عبارتدر.

زبيده { (ام جعفر —— بن جعفر بن ابي‌جعفر منصور) هارون الرشيدك عم‌زاده‌سي وزوجه‌سي اولوب، خليفهٔ مشاراليهه وارديغنده اجرا اولنان سور مثلي نامسبوق واقع اولمشدر. صاحبهٔ ترجمه زياده‌سيله حسن وجماله وعقل وذكا وادب وتربيه‌يه و فصاحت و بلاغت وطبيعت شعريه‌يه مالكه اولمغله، هارون الرشيدك فوق العاده محبت ورعايتنه نائل اولمشيدي. خيرات وحسناته ميلي دخي زياده اولوب، براي حج جانب حجازه كيتديكنده، حسابسز صدقه‌لر واحسانلر طاغيتمش ايدي. (عين زبيده) اسميله معروف صوبي مكهٔ مكرمه‌يه اجرا واساله ايتديرمش، ودها نيجه تأسيسات خيريه‌يه موفق اولمش ايدي. تبريز شهري دخي جملهٔ مؤسساتندندر. ورع وديانتي دخي مكمل اولوب، قرآن كريمي حفظ ايتمش يوز جاريه‌سي اولمغله، هر كيجه دائره‌سنده برختم ايندیريليردي. خلفاي عباسيه‌دن امين بن هارونك والده‌سي اولوب، نوبت خلافت مأمونه انتقال ايتديكنده، بونك امراسندن طاهرذواليمينين صاحبهٔ ترجمه حقنده حقارتي روا كوره‌رك، اموالني مصادره ايتمش اولديغندن، زبيده پك فصيح ومؤثر برمكتوب وبر نظم يازوب، جانب خليفه‌يه تقديم ايتمش؛ ومأمون متأثر اولوب، اموالني اعاده ايتمكله برابر، حقنده پك چوق رعايت ايلمش ايدي. زبيده زوجندن واوغلندن صكره اوله‌رق ١١٦ تاريخ هجريسنده وفات ايتمشدر. شو بر ايكي بيت مذكور نظمندندر :

اخير امام قام من خير عنصر
وافضل راق فوق اعواد منبر
ووارث علم الاولين وفخرهم
الى الملك المأمون من ام جعفر
كتبت وعيني تستهل دموعها
اليك ابن عمي من جفوني ومحجري

زبيديه { آنفة الترجمه زبيده‌يه منسوب اولمق اوزره، بغدادده ايكي محله وسائر طرفلرده بعض معموره‌لر وار ايدي.

زبیر { (بن العوام بن خویلد بن اسد بن عبدالعزی بن قصی بن کلاب) کبار صحابه‌دن وعشرهٔ مبشره‌دن اولوب ، حضرت خدیجة الکبری (رضها) نك برادر زاده‌سی وحضرت رسول الله (صلعم) افندمزك خاله‌سی صفیه بنت عبد المطلبك اوغلی ایدی. اون بش یاشنده ایکن اسلامه کلوب ، بوشرفه نائل اولانلرك دردنجی ویا بشنجیسیدر. الك اول اسلامده سل‌سیف ایدن حضرت زبیر اولوب، برکون مکهٔ مکرمه‌ده حضرت نبی ذیشان (صلعم) طوتلدی دیه ایشیتمکله، قلیجنی چیقاره‌رق، تخلیصنه شتاب ایتمکده ایکن ، رسالتپناه افندمزه راست کلمکله، دعای نبویلرینه نائل اولمش ایدی. ابتدا حبشه وبعده معیت حضرت نبویده مدینه‌یه هجرت ایتمش؛ وبدر، احد، خندق، حدیبیه، خیبر، مکه، حنین وطائف غزوه‌لرنده حاضر بولنوب، بر چوق جریحه‌لر آلمشیدی. مصرك فتحنده دخی حاضر بولنمشدی. حضرت نبی محترم (صلعم) افندمزك « ان لکل نبی حواریاً وحواری الزبیر بن العوام » بیورمش اولدقلری موثوقاً مرویدر. حضرت عمر فاروق (رضه) ك ارتحالدن اول خلافته نامزد بیوردقلری آلتی (اصحاب الشورا) نك بری زبیر بن عوام ایدی. کندیسی ثروت وسامانه مالك اولوب، بتون وارداتنی فی‌سبیل الله تصدق ایدردی. حضرت عثمان بن عفان وعبدالرحمن بن عوف (رضهما) وسائر صحابهٔ کرام طرفندن اولادلرینه وصی تعیین بیوریله‌رق، یتیملرینه کندی مالندن نفقه ویرر، وکندی مااللرینی حفظ و وقایه ایدردی. جمل وقعه‌سنده حضرت طلحه (رضه) ایله برابر حضرت علی (رضه)ه قارشی حضرت عایشه (رضها) ایله بولنوب، اوصره‌ده جانب مرتضویدن برطرفه چکیله‌رك: «خاطرکده‌میدر اوکون که ایکیمز نزدحضرت نبویده اوتوردیغمز حالده، حضرت نبی بنم یوزمه باقوب کولدی، وبن‌ده کولدم، وسن او وقت ابن ابی طالب لطیفه‌دن خالی اوللاز دیدیککده، لطیفه دکلدر، لکن ایکیکز مقاتله ایده‌جکسکز ؛ وسن ظالم اوله‌جقسك بیوردیلر » دینجه، حضرت زبیر بونی درخاطر ایده‌رك، قتالدن ال چکمش، و وادی السباعه چکیلوب، نماز قیلقده ایکن، ابن جرموز طرفندن شهید اولمشدر. بو وقعهٔ مؤلمه هجرت نبویه‌نك ٢٦ نجی سنه‌سی جمادی‌الاولاسنك یکرمنجی پنجشنبه کونی وقوع بولوب، حضرت زبیر شهادتنده ٦٧ یاشنده ایدی. ابن جرموز نزد حضرت مرتضوی‌یه کیدوب، وقوع حالی بیان، وقلیجنی تقدیم ایلدکده، حضرت مرتضی « بوقلیج چوق دفعه حضرت رسول الله (صلعم) ه چوق خدمتلر ایتمشدر » بیوردقدن صکره، « ابن صفیه‌نك قاتلنی جهنمله تبشیر ایت » بیوره‌رق، زیاده‌سیله کدر وتأسف ایتمش ؛ وجنازه‌سی نمازینی کندیلری قیلمشدر. حضرت زبیر اسمرجه وآز صقاللی لطیف الوجه برذات ایدی. رضی الله عنه.

زبیر { صحابه‌دن بواسمله ایکی ذات دها واردر: بری (زبیر بن عبد الله الکلابی)در،که ایام جاهلیتدن حضرت عثمان (رضه) ك زمان‌خلافتنه دکین برحیات بولنمش؛ وبرروایتده رؤیت نبی(صلعم) شرفنه نائل اوله‌میوب، صحابه‌دن روایت ایتمشدر.— دیکری (زبیر بن عبیدة الاسدی) در،که مدینهٔ منوره‌یه الك اول هجرت ایدنلردندر.

زبیری { (ابو بکر بن حسن) نحویوندن اولوب، «الابنیة فی النحو » عنوانیله برتألیفی واردر. ٢٧٩ ده وفات ایتمشدر.

زبیفچه { صربیه حدود جدیده سنده وآوروپایه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده برقریه اولوب، کمرك مدیرتی اتخاذاولنمشدر.

زَجّاج { (ابو اسحق ابراهیم بن السری بن سهل) مشاهیر نحویوندن اولوب ، ابتدا جامجیلقله مشغول ایکن، بعده تعلم نحوه هوس‌ایدوب، امام مبردك درسنه دوام ایتمش ؛ وبو علمده ید طولی قزاندقدن صکره، عبیدالله بن سلیمان طرفندن اوغلی قاسمك مؤدبلکنه نصب اولنمش؛ وبوندن خیلی ثروته مالك اولمش ایدی . «کتاب المعانی فی القرآن » ، «کتاب الفرق بین المؤنث والمذکر » ، «کتاب فعلت وافعلت » ، « الرد علی الثعلب فی الفصیح » عنوانلی کتابلری وسائر آثار ادبیه‌سی واردر. مقتدر باللهك زمان خلافتنده ٣١١ تاریخنده، سکسان یاشنی متجاوز اولدیغی حالده ، بغداده وفات ایتمشدر .
— (ابو بکر احمد بن الحسین الزجاج) دخی نحویوندن اولوب ، مطیع باللهك زماننده دردنجی قرن هجری اواسطنده یاشامشدر .

زجاجله { قرطبه‌ده بر محله و مقبره اولوب، بعض مشاهیر بوکا نسبتله یاد او- لنورلر.

زجری { ایران شعراسندن اولوب، ملوك صفویه‌دن شاه طهماسب ماضی‌یه منسوب ایدی. شو بیت اونکدر:

قاصد بمی زکفتهٔ خود انفعال برد
تاکی دروغ نقل کند از زبان تو

زحله { جبل لبنان مستقل متصرفلغنده و بعلبکدن آلتی ساعتلق مسافه‌ده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی واردر. جبلده واقع برطاقم سدلر اوزرینه مؤسسدر. قضا قصبه ایله برقریه‌دن عبارتدر.

زخمی { هندستان شعراسندن اولوب، ابتدا برهمنی المذهب ایکن، اود حکمدار- لرینك منشیلك خدمتنده بولندقدن، ومهاراجه‌لغه نائل اولدقدن صکره، ۱۲٦٤ ده دین اسلامی قبول، و۱۲٦۷ ده ارتحال ایتمشدر. فارسی، عربی، ترکجه، انکلیزجه وسانسکری لسانلرینه آشنا ونثر ونظمه مقتدر ایدی. شو قطعه اونکدر:

زقتلم آن جفاجو همه پشیمانی کشید آخر
که بعد از مردنم یردر گرفتاری ندید آخر
چو میکفتم که مردم درغمت باور نبود اورا
بحمد الله که اومرکم بچشم خویش دید آخر

زخی { (العنبری) صحابه‌دن اولوب، حضرت عایشه (رضها) نك اولاد اسماعیلدن برغلام ایستمسی اوزرینه، جانب رسالتپناهیدن کندیلرینه ویریلن درت غلامك بری اولمغله، فخر کائنات افندمز بونلرك باشلرینی و یوزلرینی مسح بیو- ره‌رق، حقلرنده دعا ایتمشلردی.

زر { (بن عبدالله بن کلیب الفقیمی) صحابه‌دن و مهاجریندن اولوب، خوزستانی فتح ایدن عسکر مسلمین امراسندن ایدی، وجندیسابور محاصره‌سنده بولنمشدی. — (ابو مریم زر بن حبیش الاسدی) کبار تابعیندن اولوب، زمان جاهلیته یتیشمش، و ۸۳ تاریخنده یوز یکرمی یاشنده وفات ایتمشدر. حضرت عمر و علی (رضهما) ایله ابن مسعود- دن روایت ایتمشدر. قرآن کریمك نکاتنه واقف و فاضل بر ذات ایدی.

زراب { تبوك طریقنده بریر اولوب، حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمز تبوکه عزیمتلرنده بومحلده برمسجد بنا بیورمشلردی.

زراره { صحابه‌دن بروجه زیر اوچ ذاتك اسمیدر: (زراره بن جزی) که مروانك زمان حکومتنده‌دك برحیات بولنمش؛ واوغلی عبدالعزیز معاویه زماننده یزیدك معیتنده قتل او- لنمشدر. — (زراره بن عمرو النخعی) که نخع وفدنده نزد حضرت نبوی‌یه‌کلوب، کورمش اولدیغی بررؤیایی نقل ایتمکله، تعبیر معجزه آمیزینی ایشیتمش ایدی. — (زراره بن قیس الانصاری النجاری) که یمامه وقعه- سنده شهید اولمشدر.

زراعه { شام وفلسطینده بواسمله برچوق قر- یه‌لر ومحللر بولنوب، موصلك شرق جهتنده ونینوی خرابه‌لری قربنده دخی بیوك برقریه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

زراعین { فلسطینده جنیندن ایکی ساعتلق مسافه‌ده برقریه اولوب، ملوك اسرائیل زماننده (یزرئیل) اسمیله بیوجك برقصبه ایدی، ودار الملك دخی بولنمشدی.

زرافشان { ترکستانده برنهردر، که بخارا خانلغنك قسم شرقیسی حدود شمالیه‌سنده بوزلی دره‌لردن نبعانله، روسیه‌نك النده بولنان سمرقند ایالتی ایچنده ایکی صره طاغلر آره‌سنده غربه طوغری جریان ایده‌رك، واووه‌یه ایندیکنده برچوق قوللره آیریله‌رق، سمرقند شهرینك شمالندن بالمرور، بخارا خانلغنه‌کیرر، وبخارا شهرینك شمالندن کچه‌رك، جنوب غربی‌یه طوغری برقوس تشکیل ایتدکدن صکره، جیحونه واصل اولمازدن قوملرك ایچنده محو اولور. مجراسی تقریباً ٦۰۰ کیلومتره اولوب، وادیسی فوق العاده منبت ودلنشیندر. میا- هنك قسم اعظمی سقی اراضیده صرف اولنه‌رق، ٤۸۰۰۰۰ یکی دونم اراضی اروا ایدر. بووادینك میوه‌لری دخی مشهوردر. مجراسنك یوقاری قسمنك جنوب جهتنده واقع برصره طاغلر دخی بواسمله یاد اولنور. — روسلر سمرقند ایالتنك بووادیده واقع سنجاغنی دخی زرافشان اسمیله تسمیه ایتمشلردر. بو سنجاغك مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۰۰۰۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۲۹۰۰۰۰ کشی اولوب، جمله‌سی مسلمدر.

زراوند { آذربیجانده‌کی ارمیه کولی کنارنده برقصبه اولوب، خصایصی کتب عربیه‌ده مفصلاً مسطور اولان ایلیجه‌سیله مشهور ایدی.

زربست { (Zerbst) آلمانیه‌نك (آنهالت) دوقه‌لغنده و (روت) نهری اوزرنده اوله‌رق (دساد) ك ٢٠ کیلو متره شمال غربیسنده برقصبه اولوب، ١٣٠٠٠ اهالیسی واردر. اسکی (آنهالت زربست) دوقه‌لرینك مقری ایدی.

زَردُشت { یاخود زرادشت (Zoroastre) اسکی ایرانیلرك شارعی ودین مجوسك موجدیدر. کیانیاندن کشتاسب بن لهراسبك زماننده بلخده ظهور ایدوب، دیولرك عبادتنی منع، وبری نور وکوندوزدن ودیکری ظلمت وکیجه‌دن عبارت وبرنجیسی خیره ایکنجیسی‌ده شره مصدر اولمق اوزره، ایزد واهریمن اسملریله ایکی عنصره اعتقادی تلقین ایدیوردی. اعتقادات ونصائح حکیمانه‌یی حاوی (زند) اسمیله برکتاب دخی میدانه قویمشیدی، که (آوستا) عنوانلی تفسیریله برابر (زند آوستا) اسمیله الیوم مجوسیلرك کتاب مقدسیدر. کشتاسب زردشتك دینی قبول ایتدکدن صکره، کرك کندیسی وکرك اوغلی اسفندیار بودینك ایرانده نشرینه چالیشمش، وبو اغورده تورانیلرله برچوق محاربه‌لر ایتمش؛ وبرچوق بیوك آتشکده‌لر تأسیس ایلمشلردر. اوندن اول ایرانیلر صابئیندن اولوب، سیاراته عبادت ایدرلردی. تحقیقات اخیره‌یه نظراً زردشت عن اصل هندلی اولوب، برهمنیلرك (دیوا) اسمیله عبادت ایتدکلری آلهۀ کثیره‌یی انکار ایله، بونلره شیاطین نظریله باقدیغندن، اورادن طرد اولنه‌رق، بلخ جهتنه کیتمش؛ وکشتاسب طرفندن حسن قبول کوروب، مذهب جدیدینی ایرانده نشر ایتمشدر. (زند) کتابنك لسانی دخی (سانسکری) تعبیر اولنان هند قدیم لسانه پك مشابه اولمغله، بوکا دلالت ایدر. زردشتك دینی حضرت عمر فاروقك زمان خلافتنه دکین ایرانده مرعی اولوب، خلیفۀ مشارالیه زماننده سعد ابن وقاص یدیله ایران فتح، وممالك اسلامیه‌یه ضم اولندقده، زردشتك دینی دخی منقرض اولمش؛ وایرانده قالان جزئی مقدار کبرلر، کوردکلری حقارت اوزرینه، هندستانه هجرت ایتمشلردر. الیوم هندستانده وعلی الخصوص بمبایده برقاچ یوز بیك کبرلر بولنوب، ایرانك (یزد) شهرنده وسائر بعض طرفلرنده‌ده برقاچ نفوس بو دینه تابعدر. زردشتك کتابی اولان (زند آوستا) نك متنی وپهلوی لساننده‌کی شرحی آوروپالیلر طرفندن طبع وترجمه‌لری دخی نشر اولنمشدر.

زردنا { حلبك غرب جهتنده برکوچك قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

زرعه { صحابه‌دن بروجه زیر بش ذاتك اسمیدر: (زرعه بن خلیفه) که نزد حضرت پیغمبری‌یه کلوب، شرف اسلامله مشرف اولمشیدی. — (زرعه بن سیف بن یزن) که یمندن دیکر بعض ذواتله برابر، اسلامه کلدکلرینی اخبار ایچون، نزد حضرت نبوی‌یه برایلچی کوندروب، بعض وصایایی حاوی برنامۀ سعادته نائل اولمشلردی. — (زرعه الشقری) که اصل اسمی اصرم اولوب، نزد پیغمبری‌یه ورودیله شرف اسلامله مشرف اولدقده، جانب رسالتپناهیدن زرعه تسمیه بیورلمشیدی. — (زرعه بن ضمرة العامری) که صحبتنده اختلاف واقع اولوب، اصح روایاته کوره رؤیت نبی (صلعم) شرفنه نائل اوله‌مامشدر. — (زرعه بن عبدالله البیاض) که برحدیث شریفك راویسیدر.

زرق { خراسانده مرو قربنده برقریه اولوب، ملوك ساسانیه‌نك اخیری اولان (یزدجرد) ك اوراده واقع اولان فوتیله مشهوردر.

زرقاء { (الیمامیه) پك اوزاقدن کورمکده بین العرب اسمی ضرب مثل حکمنه کچمش برقادین اولوب، زمان جاهلیتده یمامه‌ده یاشامشدر. — (زرقاء بنت عدوی) کوفه‌لی برخاتون اولوب، صفین محاربه‌سنده طرف حضرت مرتضویده بولنه‌رق، عسکری حربه تشویق یولنده پك فصیح مقاله‌لر ایراد ایدردی.

زرقالی { (ابو اسحق بن یحیی) اندلسده قرطبه مشاهیر ارباب هیئتندن اولوب، اصطرلابه متعلق ایجاد ایلدیکی آلات مختلفه ایله شهرت بولمشدر. ازیاجی دخی مشهور اولوب، بری (اسکوریال) کتبخانه‌سنده موجود و ٩٥٧ رقمیله مرقمدر.

— (اسحق بن یوسف زرقالی) دخی «الکافی فی

المؤارث » عنوانلی کتابك مؤلفی اولوب ، ٥٠٠ تاریخنده وفات ایتمشدر . کتاب مذکور پارس کتبخانه‌سنده موجود و ٧١٠ رقمیله مرقمدر .

زرکشی { (بدرالدین —) مؤلفیندن اولوب ، ٧٩٤ ده وفات ایتمشدر . «اعلام الساجد فی احکام المساجد» عنوانیله تألیف و تفسیره متعلق «الاتقان فی علوم القرآن» و «التنقیح» عنوانلی کتابلری واردر .

زرنج { سجستان یعنی سیستان مملکتنك مرکزی بر قصبه اولوب ، حضرت عمر (رضه) ك زمان خلافتنده عاصم بن عدی طرفندن فتح اولنمشدر . ملوك صفاریه‌دن یعقوب بن لیث زرنجده بر چارشی یاپدیروب ، کونده بیك درهمدن عبارت اولان کراسنی حجاجه وقف ایتمشدی . حکمدار مشارالیه برچوق صو یوللری دخی یاپدروب ، زرنجی اعمار وتزیین ایتمشدی . برچوق علما وسائر مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر .

زرند { کرمانده بیوك بر شهر و اصفهان ایله ساوه آره‌سنده بر قصبه ایدی .

زرندی { «بغیة المرتجی» عنوانلی کتابك مؤلفی اولوب ، ٧٥٠ تاریخنده وفات ایتمشدر .

زرنوج { (یاخود زرنوق) ترکستانده خجندك اوته‌سنده مشهور برقصبه ایدی .

زرنوجی { (برهان الدین) مشاهیر علمادن اولوب ، کافهٔ علومدن باحث اولمق اوزره ، «تعلیم المتعلم» عنوانیله برکتاب یازمشدرکه پارس کتبخانه‌سنده بولندیغی کبی ، ١٧٠٩ تاریخنده دخی (رلاندو) معرفتیله (اوترخت) ده Enchiridion Studiosi عنوانیله ولاتینجه ترجمه‌سیله برابر طبع ونشر اولنمشدر .

زره { افغانستانك سجستان خطه‌سنده برکول اولوب ، بویی ١٦٠ واکی ٤٥ کیلومتره در . بوکوله (هلمند) نهری دوکیلور ؛ وساحل جنوبیسنده ینه (زره) اسمیله بر قصبه واردر .

زرهون { فاس قربنده برطاغ اولوب ، قبائل کثیره ایله مسکون بولندیغی «معجم البلدان» ده مذکوردر .

زرین { (بن عبدالله الفقیمی) صحابه‌دن اولوب ، بنی تمیم وفدیله نزد حضرت نبوی‌یه ورودله ، حضرت فخر الرسل (صلعم) افندمز باشنی مسح بیورەرق ، کندیسیله ذریتی حقنده دعا ایتمشلردی . حفیدی (کلثوم بن اوفی بن زرین) دیورکه :

جدی الذی مسح النبی جبینه
بیمینه وانا الجواد السابق

زشتوی { (Zistovo) بلغارستانده طونه ساحلنده وروسجغك ٢٨ کیلومتره غرب جنوبیسنده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب ، ١٢٤٨٤ اهالیسی واردر . محاربهٔ اخیره‌ده روسلر بو موقعده طونه‌یی تجاوز ایتمشلردر . — زشتوی سنجاغی شمالاً طونه مجراسیله ، شرقاً روسجق ، جنوباً طرنوه ولوچه ، غرباً دخی پلونه وزاهوه سنجاقلریله محدوددر .

زعازع { یمنده عدن قربنده برقصبه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطوردر .

زعبل { صحابه‌دن اولوب ، « تهادوا وتزاوروا فان الزیارة تنبت الود و الهدیة تسل السخیمة » حدیث شریفنك راویسیدر .

زعلاء { یمنده صنعادن ایکی کونلك مسافه‌ده بر قلعه اولدیغی یاقوت حموی بیان ایدیور .

زغابه { حجازده بر محل اولوب ، خندق غزاسندن عودت بیوریلور ایکن ، بو محل ایله جرف آره‌سنده قریشك اون بیك عسکرینه تصادف بیورلمشیدی . بو وقعه بر حدیث شریفده (یوم زغابه) اسمیله یاد بیورلمشدر .

زغاوه { سودان غربیده واسع بر مملکت اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطور اولوب ، آنجق ابو منصورك بو مملکتك شرقاً (نوبه) مملکتیله محدود اولدیغی بیان ایتدیکنه باقیلیرسه ، سودان شرقیده اولمسی اقتضا ایدر . مؤلف موی الیه بو مملکتك ٢١° عرض شمالیده بولندیغنی ، واهالیسنك چپلاق کزوب حکمدارلرینه عبادت ، وبونك بمکسز ایچمکسز یاشادیغنه اعتقا ایلدکلرینی‌ده علاوه ایدیور . خریطه‌لره نظر اولندقده ، سودان شرقیده دارفورك قسم شمالیسنده (Zogawa) اسمیله برخطه کوریلیور ، که موضوع بحث اولان زغاوه اولدیغنده شبهه قالمیوب ، ابو منصورك تعریفی طوغری چیقیور . آنجق عرضی ٢١° اولمیوب ، ١٠° ایله ١٥° آره‌سنده اولدیغی کبی ، اهالیسی دخی فی یومنا هذا اویله

عبادت واعتقاد دن وارسته اولوب ، دین اسلامله متدیندرلر .

زَغَر { لوط (عم) ك قیزی اولوب، شامده ایمش اولدیغی برقریه وبر بیكارك دخی بو اسمله تسمیه ایدلمش اولدیغی «قاموس» ده مذكوردر.

زعفرانبولی { (وزبانزدی صفرانبولی) قسطمونی ولایت وسنجاغنده

وقسطمونینك ٨٥ كیلومتره غربنده اوله‌رق فیلیوسه تابع صوغانلی نهرینه دوكیلن بر چایك اوزرنده واقع قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٨٠٠٠ قدر اهالیسی، چارشیسی، متعدد جامع شریفی ، رشدیه وابتدائیه مكتبلری، كتبخانه‌سی وفرنكی علتیله معلول اولانلره مخصوص خسته خانه‌سی واردر . قصبه ایكی طاغ آره‌سنده واقع اولمغله ، یازین هواسی صیجاقجه اولدیغندن، اهالیسی قصبه‌نك غرب جهتنده وایكی ساعتلق مسافه‌ده بولنان باغ وكوشكارینه چیقارلر . — زعفرانبولی قضاسی سنجاغك قسم غربیسنی تشكیل ایدوب، شرقاً آراج وطاطای، شمال شرقی جهتندن جیده قضالریله، شمال غربی جهتندن و غرباً بولی ، جنوباً دخی كنغری سنجاقلریله محدود در . اولوس ، افلانی و آق طاش ناحیه‌لریله برابر ٨٠ قریه‌دن مركب اولوب ، یالكز ٣٣٥١ ی خرستیان وقصوری مسلم اولمق اوزره، ٥٤٢٧٧ اهالیسی واردر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق ایسه‌ده ، بك كوزل بایر ودره‌لریله اوفق اووه‌لری دخی واردر. كنغری سنجاغندن كلن صوغانلی صو ایله بوكادوكیلن آراج چایی ودیكر برچوق دره‌لر، وقسم شمالیسنده بارطین ایرماغنه تابع اووه چایی قضایی شق واروا ایدرلر. محصولات ارضیه‌سی بغدای، آرپه، مصر، بولاف، كتن، صفران، توتون، پاموق، صوغان، صوغان تخمی، اوزوم و سائر میوه‌لرك انواعندن عبارت اولوب، ذخایری محلنه كفایت ایتدكدن صكره، خیلی مقداری‌ده بارطین اسكله‌سندن اخراج اولنور. معمولات صناعیه‌سی كاوساله وسختیان ایله یرلی كیرپاسندن عبارتدر. اورمانلری تخمیناً ٢٦١ مربع كیلومتره وسعتنده اولوب، چام، كوكنار، كوركن، اخلامور، میشه، چمشیر وسائر آغاجلر بولنمغله، خیلی كراسته قطع وبارطین وفیلیوس اسكله‌لرینه نقل ایله استانبوله ارسال اولنور. چمشیر آغاجندن آوروپایه

دخی كیدر. اوزومی ایی اولوب، چاوش جنسی دخی واردر. خیلی مقدار قوری اوزوم وپكمز وسركه‌دخی اخراج اولنور. مرعالری چوق اولوب، قیون وكچی كبی حیواناتی وتفتك كچیلری دخی واردر. اغنام رسومی سنوی ١٣٠٠٠٠ غروشه بالغ اولور. بر مقدار تفتك ایله كاوساله وسختیان دخی اخراج اولنور. درون‌قضاده ٢٨ جامع ومسجد، ٢ كتبخانه، ١٢ مدرسه، ١٣ تكیه، ١ رشدیه ، ١ مكتب ابتدائی، ١٧٣ مسلم و ٣ غیر مسلم صبیان مكتبی، ٢ كلیسا، ٢٤ خان، ١١ حمام، ٩٤٥ دكان، ٤٠ دكرمن، ٦١ صو حزاری، ٨٤ دباغخانه و ١٠٧ چشمه موجوددر. بارطین اسكله‌سندن مركز قضایه قدر مكمل برشوسه انشا اولنمشدر .

زغوا { فراتك ساحل غربیسنده و (بیره) دن یعنی بیره‌جكدن بر میل مسافه‌ده

اسكی برقصبه خرابه‌لری اولوب، فرات اوزرنده بر كوپری آثاری دخی اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

زَغوان { تونسك قربنده وجهت‌جنوبیه‌سنده مرتفع برطاغدر.

زِفتار { مصرده فسطاط قربنده بر قصبه اولوب، (منیة زفتا) دخی دینلدیكی «معجم البلدان» ده مذكوردر.

زفر { صحابه‌دن بروجه‌زیر درت‌ذاتك اسمیدر: (زفر بن اوس النصری) كه حضرت

فخر كائنات (صلعم) افندمزه یتیشمش ایسه‌ده، رؤیت وصحبتلرینه نائل اوله‌مامشدر. — (زفربن‌حرثان)كه بنی كلفه‌دن اولوب، نزد حضرت نبوی‌یه كله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمشیدی . — (زفر بن زید بن حذیفه) كه زماننده بنی‌اسدك اسیری‌اولوب، طلیحه ادعای نبوت ایتدیكنده، بوذات اسلامنده ثابت قالمشیدی . — (زفر بن هاشم) كه برحدیث شریفك راویسیدر .

زفیر { (Zéphyre) باد صبادن كنایه‌اوله‌رق یونان قدیم اساطیری آلهۀ كاذبه‌سندن

اولوب، شفق ایله روزكاردن كنایه اولان (ائوله)نك اوغلی وچیچكلر آلهه‌سی زعم اولنان (فلوره) نك زوجی اعتبار اولنوردی. كوزل وظریف بردلیقانلی

صورتنده تصور اولنوب، كلبك قنادلريله تجهيز اولنوردى.

زفيره { طربزون ولايت وسنجاغنده وتيره. بولينك ١٨ كيلومتره غرب جنوبيسنده اولەرق قره دكيز ساحلنده بركوچك قصبه اولوب، (زفيريوم) اسميله برمدينهٔ قديمه‌نك محلنده واقعدر.

زفيرين { سنت — (St. Zéphyrin) ميلادك ٢٠٢ تاريخندن ٢١٨ تاريخنه‌دك پاپالق ايدوب، زماننده ايمپراطور (سور) خرستيانلرى تعقيب وتعذيب ايدردى. عندالنصارا اعزه‌دن معدود اولوب، اغستوسك ٢٦ سنده يورطيسى اجرا اولنور.

زقاق { (ياخود بحر الزقاق) اوروپاليلر عندنده (جبل طارق) دن غلط اولەرق (جبرالتار) دينلن و سبته بوغازى اسميله دخى معروف اولان بوغازك عربلر عندنده اصل اسميدر. [«سبته بوغازى» ماده‌سنه مراجعت اولنه.]

زكا { (ابو الحسن ـ الرومى الاعور) بنى طولونك انقراضندن صكره خلافت عباسيه جانبندن مصره كوندريلن ولاتدن اولوب، (تكين حزرى) يه خلف وبعده سلف اولمشدر. ٣٠٣ تاريخنده مقتدر بالله طرفندن نصب اولنه‌رق، ٣٠٧ ده عبيدالله فاطمى طرفندن افريقيه عسكرى كلوب، اسكندريه‌يى ضبط ايتمكله، اكثر اهالئ مصر شام طرفنه فرار ايتمكده ايكن، صاحب ترجمه لاجل المقابله اسكندريه‌يه عزيمت ايدوب، اثناى راهده جيزه‌ده وفات ايتمشدر. مدت ولايتى درت سنه ايله برآيدر.

زكتى { بتليس ولايتنك كنج سنجاق وقضاسنده برناحيه اولوب، شرقاً قلب، شمالاً چباقچور، غرباً پالو قضالريله، جنوباً دخى پيجار ناحيه‌سيله محدوددر. مركزى سنجاق مركزندن ٩ ساعتلق مسافه‌ده واقع اولوب، ناحيه ٤٥ قريه‌دن مركبدر. اهاليسى كرد وارمنيدن مركبدر. احتياجات محليه‌يه كافى اورمانلرى وجوز، الما، آرمود وطوت كبى اشجار مثمره‌سى واردر. قيشلرى پك ممتد اولوب، قار تشرين ثانيدن مارده قدر دوام ايدر. محصولات ارضيه‌سى آرپه، بغداى، توتون، پانجار، شالغم وسائره‌دن عبارتدر. طاغلرنده بعض معادن بولنديغى مروى ايسه‌ده، هيچ برى چيقارلميور. قيا ايچنه اويولمش بعض مغاره‌لرى وسائر آثار عتيقه‌سى واردر. حيوانات وحشيه‌دن آيى، قورد، قراجه، تيلكى، طاوشان وطوموز بولنور. درون ناحيه‌ده ايكى مسجد وبرمدرسه موجوددر.

زكران { افريقيه‌نك جنوبنده (تادمك) ناحيه‌سنك مركزى برقصبه اولوب (زنانه) بربرلريله مسكون اولديغى «معجم البلدان»ده مذكوردر.

زكره { (بن عبد الله) صحابه‌دن اولوب، بر حديث شريفك راويسيدر.

زكريا { انبياء بنى اسرائيلدن اولوب، حضرت يحيى (عم)ك پدريدر. ظهور عيسى (عم) دورنده برحيات اولوب، فلسطين واليسى هرود طرفندن حضرت يحيى اخذ وقتل اولندقده، حضرت زكريا (عم) اوغلنى قورتارمغه چاليشديغيچون، تعقيب اولنه‌رق، بيت مقدسه مربوط برباغچه‌ده بر آغاجك كوتوكنه صاقلانمش؛ وآغاجله برابر دستره ايله ايكى‌يه بولنه‌رك، شهيد ايدلمشدر. آل عمراندن ايدى. اولاد آرزوسنده بولنمغله، زوجه‌سى اختيار اولديغى حالده، بحكمة الله تعالى كنديسندن حضرت يحيى (عم) تولد ايتمشدر. حلبده مقامى واردر.

— اسرائيليلر بيننده كوچك انبيا دينمكله معروف ذواتدن دخى بر (زكريا) واردر، كه اسفنديارك زماننده برحيات اولوب، بنى اسرائيلى بيت مقدسى تجديد وتعمير ايتمكه تشويق ايتمشدر.

— اسرائيل ملوكندن (زكريا بن يربعم) قبل الميلاد ٧٦٧ ده موقع حكومته چقمش؛ ويالكز آلتى آى حكومت سورمشدر.

— كهنهٔ يهوددن بر (زكريا) دها واردر، كه پدرينك خدمات سابقه‌سيله برابر، ملك (يوآس) ى عبادت اوثاندن منع ايتمك ايستديكيچون، بونك طرفندن قتل اولنمشدر.

زكريا افندى { (بيرام زاده) سلطان مراد خان ثالث دورنده مسند مشيخت اسلاميه‌يه چقن علمادن اولوب، آنقره‌ليدر. ٩٢٠ تاريخلرنده طوغوب، مملكتنده برمقدار تحصيل

ایتدکدن صکره، مصره کیده‌رك، اوراده اکمال تحصیل ایتمش؛ وشیخ علی مقدسی ایله درس شریکی بولنمشدر. علی الاصول دور مدارس ایدوب، ٩٨١ ده حلب، ٨٥ ده بروسه، ٨٨ ده استانبول قاضیسی، ٨٩ ده آناطولی قاضیعسکری اولمشدی. ٩٩٤ ده حجه کیدوب، ٩٧ ده روم‌ایلی قاضیعسکرلکنه و ١٠٠٠ سنه‌سی رجبنده مقام مشیخته ارتقا اولنمشدر. بر سنه ایکی آی واون کون امور فتوایی اداره ایتدکدن صکره، ١٠٠١ سنه‌سی شوالنك اون ایکنجی کونی تهنیت بهار ایچون باب همایونده منتظر رخصت دخول ایکن، فجأةً وفات ایتمشدر. سلطان سلیم جامع شریفی قربنده بنا کرده‌سی اولان دار الحدیث جوارنده مدفوندر. علوم متداوله‌یه وادبیات عربیه‌یه آشنا بر ذات اولوب، «هدایه»یه، تفسیر بیضاوی‌یه و «شرح مفتاح» ه حاشیه‌لر یازمشدر. مذکور دار الحدیثدن بشقه برمدرسه واطرافنده حجره‌لر انشا ایتمشدر. طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، اشعارنده (میلی) تخلص ایدردی.

زکریا افندی‌زاده [«یحیی افندی» ماده‌سنه مراجعت.]

زکریا بن ابراهیم [«معتصم بالله» ماده‌سنه مراجعت.]

زکریا بن الطیفوری مشاهیر اطبادن اولوب، سریانی الاصل ایدی. خلیفه معتصم باللهك امراسندن (افشین) ك خدمت طبابتنده بولنمشدر. پدری طیفوری واوغلی اسرائیل بن زکریا دخی طبابتده متعیناندندر.

زکریا بن محمد الانصاری مشاهیر علما و فقهاء شافعیه‌دن اولوب، مصرلیدر. ٩١٠ تاریخنده وفات ایتمشدر. شرف غازینك «آداب القاضی» عنوانلی کتابنه «اعماد الرضا» عنوانیله برشرحی و «الاعلام والاهتمام» و «الفتاوی» عنوانلریله ایکی تألیفی واردر. بو تألیفلرینك برنجی وایکنجیسی پارس کتبخانه‌سنده ٦٠٥ و ٧٠٦ رقملریله مرقم اوله‌رق موجوددر.

زکریا بن محمد القزوینی مشاهیر علمادن اولوب، «عجائب المخلوقات» عنوانلی کتاب مشهورك مؤلفیدر. بو کتابی ٧٦٤ تاریخنده یازمشدر.

زکریا خان (سیف الدوله بهادرجنك) نادرشاهك تجاوزنده لاهور حاکمی اولوب، ١١٥٨ ده وفات ایتمش؛ واوغلی (شاهنواز خان) وارثی اولمشدر.

زکی ایران شعراسندن اولوب، همدانلیدر. شاه طهماسبك اردو سنده اتراکك خدمتنده بولنوردی. مرتب دیوانی واردر. شو بیت اونکدر:

آخر کشید بکنج قفس سیر کلشنم
درهیچ باغ نیست که راهی بدام نیست

— هندستان شعراسندن دخی بو مخلصله متخلص بری اولوب، عن اصل (مراد آباد) لی اولدیغی حالده، لکهنوده یاشامش، واورا حکمدارینك ملك الشعراسی اولمشیدی. مصنع تاریخلری وغزلیات وسائر اشعاری واردر. شو بر ایکی بیت اونکدر:

نظارهٔ بست جهان خرابرا
فرصت کست خیمه نشین حبابرا
دلخستکان عشق سؤالی اکر کنند
جانان حواله کن به تبسم جوابرا

زکیا ایران شعراسندن اولوب، یزدلیدر. شو بیت اونکدر:

روز عمرت شب شد و در فکر اسبابی هنوز
بر تنت هر موی صبحی کشت و درخوابی هنوز

زل (Zell) پروسیه‌نك هانووره حکومتنده وهانووره‌نك ٣٨ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (آلر) نهری اوزرنده بر قصبه اولوب، ١٩٠٠٠ اهالیسی، داخلی مکتب اعدادیسی، کتبخانه‌سی وقلعه‌سی واردر. وقتیله (برونسویق لونبورغ) دوقه‌لرینك مقری ایدی.

زلاقه (Zélaka) اسپانیاده بادایوزك ١٥ کیلومتره شمالنده مشهور بر اسکی قلعه‌در. یاقوت حموی بو اسمله قرطبه قربنده بر محل اولدیغنی وبو محلده یوسف بن ناشفین ایله افرنج ملکی (اذفنش) آره‌سنده بر محاربهٔ عظیمه وقوع بولدیغنی بیان ایدیور. ایکیسی بر اولسه کرکدر. اسمی عربی اولوب، اوزرنده ثبوتی مشکل محل دیمکدر.

زلالی ایران شعراسندن بروجه زیر اوچ ذاتك مخلصیدر:

زلالیٔ هروی، که قصاید وسائر اشعارده زماننك فریدی اولوب، ۹۳۱ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

چشمی که بود لایق دیدار ندارم
دارم که از چشم خود ازیار ندارم

— زلالیٔ خوانساری، که حکیم خوانساری دیمکله شهیر اولوب، میرزا جلال اثیرك شاگردیدر. اون برنجی قرن هجری اوائلنده یاشامشدر. مثنویات وقصاید و سائره‌دن بر چوق اشعاری وارایسه‌ده، اکثری کربه شتر قبیلندندر. «محمود وایاز»، «آذر وسمندر»، «شعلهٔ دیدار»، «میخانه»، «ذره وخورشید»، «حسن کلوسوز»، و«سلیمان نامه» عنوانلریله یدی منظومه‌سی وار در. «محمود وایاز» عنوانلی منظومه‌سنی اکماله موفق اوله‌میوب، هندستان شعراسندن (عبدالحسین کره) اکمال، ودیوانتی ترتیب ایتمش؛ وطغرای مشهدی دیباجه‌سنی یازمشدر. شو برایکی بیت مثنویاتندندر:

کسیم کز خرامش غم نخیزد
بلرزد گل ولی شبنم نریزد
که دل خود قطره اشکی سرنگونست
چو عاشق میشود دریای خونست

— زلالیٔ شیرازی، که مولانا اهلینك شاگردی اولوب، هندستانه رحلت، واکثر بلاد هندی گشت. وگذار ایده‌رك، ۹٤۸ تاریخنده گجراتده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

بیرخش غم نیست کر از سینه جان بیرون رود
عشق باجانست میترسم که آن بیرون رود

زلانده (Zélande) یعنی «ارض البحر» فلمنکك جنوب غربی قسمنده بر ایالت اولوب، (اسقو) ایله (موزه) ایرماقلرینك منصبلرنده تشکیل ایتدکاری جزایر و سواحلدن عبارت اولدیغی حالده، غرباً شمال دکیزیله وبلجیقه‌نك غربی فلاندره ایالتیله، جنوباً بلجیقه‌نك فلاندره ایالتیله، شرقاً برابانت، شمالاً دخی جنوبی هولانده ایالتلریله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۷۸۵ مربع کیلومتره اولوب، ۱۹۹ ۲۳٤ اهالیسی واردر. مرکزی (میدلبورغ) شهریدر. اراضیسی پك آلچق اولمغله، نهرلرك صولری آلتنده قالامق ایچون، سدلر یاپیلوب، سنوی بواغورده ایکی ملیون فرانقدن زیاده صرف اولنور. هواسی معتدل ایسه‌ده، صیتمه‌لیدر. طوپراغی پك منبت اولمغله برابر، زراعته‌ده فوق العاده اهتمام اولندیغندن، حبوبات متنوعه ایله، کتن، کنوبر، قولزه، خردال، پتاتس و سبزه‌لرك انواعی کثرتله حاصل اولور. یوك وپاموقدن ایپلیك وانواع منسوجات ایله بیره ومسکرات وزتون یاغی فابریقه‌لری چوقدر. کلیتلی بالیق دخی صید واخراج اولنور. سفائن اعمالنه مخصوص دستگاهلری‌ده چوقدر. بو ایالتك اراضیسی اراضیٔ جدیده‌دن اولوب، نهرلرك ایندیردکاری قوم وچاموردن متشکلدر.

زلانده یکی (Nouvelle Zélande) — بحر محیط کبیرده آوسترالیانك تقریبا ۲۰۰ کیلومتره شرق جنوبیسنده ایکی بیوك وبر قاچ کوچك جزیره‌نك هیئت مجموعه‌سی اولوب، ۳٤° ایله ٤۷° عرض جنوبی و ۱٦٤° ایله ۱۷۸° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. ایکی بیوك آطه‌دن شمالده بولنانی (شمالی آطه) وجنوبده‌کی دخی (جنوبی آطه) تسمیه اولنوب، اصل اسملری (ایقاماوی) و (تاوای پونامو) در. شمالیسنك شمالدن جنوبه بویی ۹۰۰ وایکی ۲۸٤، وجنوبیسنك شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه بویی ۹۰٦ وایکی ۲۸۵ کیلومتره‌در. ایکیسیله اطرافلرنده‌کی جزایر صغیره‌نك جمعاً مساحهٔ سطحیه‌لری ۲٦۹ ٤۳۲ مربع کیلومتره واهالیسی ۵۲٦ ۸۳۰ کشیدر. جنوبی آطه مستطیل شکلنده بولنوب، بر شکل غیر منتظم ابراز ایدن شمالی آطه ایله برابر بر چیزمه رسمنی کوستریر. آره‌لرنده (قوق) بوغازی وبو بوغازك غرب جهتنده کنیش برکورفز بولنیور. شمالی آطه‌نك شمال شرق ساحلنده «برکت قویی» اسمیله کنیش برکورفز، وبونك شمال غربیسنده و بو جهته ممتد اولان شبه جزیره‌نك مبدئنده دخی متعدد شعبه‌لره منقسم وبر چوق جزایری حاوی برقویی اولوب، بو قویده یکی زلانده‌نك مرکز اداره‌سی واك بیوك شهری اولان (اوقلاند) اسکله‌سی بولنیور. مذکور شبه جزیره دخی بر چوق کوچك قویلری حاویدر. یکی زلانده‌نك سواحلی ٤۸۰۰ کیلومتره طولنده اولوب، اك مشهور لیمان واسکله‌لری شمالی آطه‌ده مذکور اوقلاند و جنوبیده (دوندین) و لیتلتوندر. سواحله قریب کوچك آطه‌لری آز اولوب، اك اهمیتلیسی جنوبده‌کی (استوارب)آطه‌سیدر.

ایکیسنده‌ده بر صره طاغلر ممتد اولوب، هله جنوبی آطه‌نك طاغلری پك مرتفعدر. ٢٠٠٠ متره‌دن زیاده ارتفاعی اولان برچوق منطفی ومشتعل برکانلری واردر. شمالی آطه‌ده سلسلهٔ جبالدن آیری اوله‌رق وساحله قریب (روآپهو) و (آکموند) طاغلری منفرد بر حالده بولنوب، برنجیسنك ٢٨٠٤ وایکنجیسنك ٢٣٥١ متره ارتفاعی واردر. جنوبی آطه‌ده (سوترن آلپ) سلسله‌سنك ٣٠٠ کیلومتره وسعتی وبرچوق بوزلی دره‌لری اولوب، اك یوکسك ذروه‌سی اولان (قوق) طاغنك ٣٧٦٨ متره ارتفاعی واردر. بوسلسله‌نك شرق جهتنده ساحله قدر بر طاقم اووه‌لر ممتد اولور. باشلیجه نهرلری شمالی آطه‌ده مجراسی ٢٧٠ متره طولنده اولان (وایقاتی) وجنوبی آطه‌ده (مولنیو) نهرلریدر. برچوق کوللری دخی اولوب، اك بیوکلری شمالیسنده (تاوپو) وجنوبیسنده (ته آناؤ) در. هواسی معتدل اولوب، میزان الحراره‌نك عمومیت اوزره درجهٔ وسطیه‌سی ١٢°، وشمالی آطه‌ده حد وسطی اوزره یازین ١٨° وقیشین ١٠°، جنوبی آطه‌ده دخی یازین ١٦° وقیشین ٧° در. اووه‌لرده نادراً قار یاغار. سواحل غربیه‌سنده پك چوق یاغمور یاغار. جنوبی آطه‌ده وعلی الخصوص سواحل غربیه‌سنده شدتلی روزکارلر وبورالر اکسیك اولمیوب، شمالی آطه‌نك هواسی ایسه ملایمدر. حتی سل رئه علتنه مبتلا اولانلر بوآطه‌ده پك چابق شفایاب اولورلر.

یکی زلانده اراضیسندن ٥٤٠٠٠٠ یکی دونم مزروع اولوب، مرعالرنده ١٥ ملیون حیوانات رعی اولنور. طوپراغی منبت اولوب، علی الخصوص شمالی آطه پك محصولداردر. حاصل اولان ذخایر احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایتدکدن صکره بر خیلی مقداری‌ده اخراج اولنور. علی العموم یکی زلانده اراضیسنك ثلثانی قابل زراعت اولوب، قالان ثلثنده دخی کوزل اورمانلر وآلتون، کومش، باقیر وکمور معدنلری بولنیور. هله آلتون معدنی چوق اولوب، بر خیلی یرلرنده اخراج اولنمقده و نهرلرك صولرنده دخی بولنمقده‌در. دمیر، کوکورد، شاب معدنلری دخی بولنیور. میاه معدنیه‌سی وایلیجه‌لری دخی چوق اولوب، علل مختلفه‌یه نافعدر. آطه‌نك حیوانات اصلیهٔ قدیمه‌سندن ممه‌لی حیوانات صیچان ایله کوپکدن عبارت اولوب، قوشلرله بالیقلری ایسه پك چوق ومتنوعدر. آوروپالیلر قیون وصیغیر جنسلرینی ادخال وتکثیر ایتمشلردر. ییلان وسائر سملی حشرات بسبتون مفقوددر. (موآ) تعبیر اولنان و ١٢ قدم ارتفاعی اولان جسیم برنوع قوش یقین وقتلره قدر بو آطه‌لرده بولنوب، اخیراً جنسی منقرض اولمشدر. اشجار ونباتاتی دخی اویله جسیم اولوب، دنیانك هیچ برطرفی نباتاتنه بکزمز. ایکی آطه‌ده ١٦٤٣ فابریقه وعملخانه موجود اولوب، انواع منسوجات وسائره اعمال اولنور، ومعادن ایشلنیر. ادخالات واخراجاتی همان مساوی اولوب، تقریباً یوز یتمش ملیون فرانغه بالغ اولور. باشلیجه اخراجاتی آلتون، باصدیرمه وات خلاصه‌سی، یباغی، ذخائر وسائره‌دن عبارتدر. اسکله‌لرینه سنوی تقریباً ١٥٠٠ سفائن کیروب چیقیور. ایشلمکده اولان دمیریوللری ٣٠٠٠ کیلومتره‌دن زیاده اولوب، برچوق خطلر دخی دردست انشادر. آوروپا وآسیادن کلن تحت البحر خط تلغرافی فلمنك جدیدك سیدنی شهرندن یکی زلانده‌نك (نلسون) قصبه‌سنه واصل اولور. باشلیجه شهرلریله مقدار نفوسلری بر وجه زیردر:

اوقلاند	٦٥٠٠٠	قریستچورچ	٢٩٦٥٥
دوندین	٤٦٦١١	ولینغتون	٢٧٨٣٣

بوآطه‌لر ١٦٤٢ تاریخ میلادیسنده مشهور قپودان (تاسمان) طرفندن کشف اولنوب، ١٧٦٩ ده قپودان قوق شمالی آطه‌یی طولاشه‌رق، انکلتره قرالی نامنه تصرف ایتمش؛ و١٧٧٠ ده جنوبی آطه‌یی دخی بوکا الحاق ایلمش ایدی. اوندن صکره بر طاقم میسیونرلر شمدی (روسل) قصبه‌سنك بولندیغی یرده یرلشمشلرسه‌ده، یکی زلانده‌نك آوروپالی مهاجرلر طرفندن اسکانی اصل ١٨٤٠ تاریخ میلادیسندن باشلامشدر. انکلتره دولتی تاریخ مذکورده یکی زلانده‌یی رسماً تحت تصرفنه آلوب، ابتدا آوسترالیانك یکی جنوبی والس حکومتنه الحاق ایتمش ایکن، ١٨٤١ ده آیریجه برحکومت حالنه قونمشدر. الیوم کندینه مخصوص پارلمنتوسی اولوب، (ولینغتون) شهرنده اجتماع ایدر. تعلیم وتربیه مجبوری ومجانا اولوب، ١٠٢٧ مکتب، ٨١٦٦٣ شاکرد و٢٦١٩

معلم ومعلمه موجوددر. اهالیسی اکثریت اوزره اسقوچیه‌لی اولوب، قسم اعظمی پروتستان وآزمقداری قتولیکدر. بوایکی مذهبك هیچ بری رسمی دکلدر. اهالیء قدیمه‌سی اولان (ماثوری) قومنك افرادی آوروپالی مهاجرلرك ورودنده یعنی ۱۸٤۰ ده ۱۲۰۰۰۰ مقدارنده ایکن، ۱۸۸٦ ده یالکز ٤۲۰۰۰ کشیدن عبارت قالمشلردی. بونلر دخی کوندن کونه آزالمقده اولوب، قریباً جنسلری بسبتون منقرض اوله‌جق، وانکلیزلرله اولان اختلاطلرندن متولد ملزلرده قانلری قاله‌جقسه‌ده، لسانلری واخلاق وعادات قدیمه‌لری نابود اوله‌جقدر. ماثوریلر ایری وکوزل آدملر اولوب، پولینسیانك هرطرفنه منتشر اولان عرق مخصوصه منسوب ایدیلر. انتقا... مرحمتسزجه آدملر اولوب، انسان اتی یر، ووحشیلغك صوك درجه‌سنده بولنورلردی. کندی روایت واعتقادلرینه کوره، اجدادلری میلاددن اون اون بش عصر اول شمال جهتندن و (هاوایکی) تسمیه ایتدکلری برآطه‌دن کلوب، یکی زلانده‌ده یرلشمش؛ واوراده‌بولدقلری آوسترالیا اهالیسنه مشابه زنجیلری قتل ایدوب، بعض افرادلریله‌ده اختلاط و امتزاج ایتمشلردی. سائر پولینسیالیلردن زیاده اسمر و دها چرکین اولملری‌ده بواختلاطه شاهددر. یاریم عصر ظرفنده بویرلر وحشیلکك صوك درجه‌سندن مکمل بر مدنیته ایصال اولنه‌رق، بوکونکی کونده کرهٔ ارضك انکلتره‌نك بسبتون مقابلنده بولنان او جسیم آطه‌لر برایکنجی انکلتره حکمنه کچمشدر؛ وکوندن کونه اهالیسی واسباب عمران ومدنیتی تزاید ایتمکده‌در.

زلوقزوف { (Zloczov) آوستریانك غالیچیا خطه‌سنده ولمبرغك ۱۰ کیلو. } متره شرقنده سنجاق مرکزی برقصبه اولوب، ٦۲۰۰ اهالیسی واردر. — زلوقزوف سنجاغی روسیه حدودنده اولوب، بویی ۹۰ و اکی ٦۰ کیلو متره واهالیسی ۲۳۵۰۰۰ کشیدن عبارتدر.

زلول { مغربده رانیلی (؟) نك شرق جهتنده برقصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان } ایدیور.

زلیخا { حضرت یوسف (عم) ی اشترا ایتمش اولان عزیز مصرك زوجه‌سی اولوب، } بی مشارالیهه تعشق ایتمکله، وصلتی تکلیف ایتدیکنده، حضرت یوسف بومعصیتی قبول ایتمدیکیچون، افترا ایدوب، یوسف (عم) ی زندانه آتدیرمشیدی. یدی‌سنه صکره حضرت یوسفك برائتی تبین ایدوب، مصر حکمدارینك بر رؤیاسنی دخی تعبیر ایتمسیله، زنداندن تخلیص ووزارته تعیننده، زلیخا طول قالمش وفقر وضرورته دوشمش اولدیغی حالده، برسوقاقده یوسفی بکلیوب، کندینی طانیتدیرمش؛ وحضرت یوسف کندیسنی زوجه‌لکه قبول بیورروب، بو ازدواجدن ایکی اوغلی دنیایه کلمش ایدی. قرآن کریمده منصوص و (احسن القصص) وصفیله موصوف اولان بوقصه اکثر شعراء اسلام طرفندن وازآن جمله فارسیده نظامی وجامی وترکجه‌ده فضولی جانبندن سلك نظمه چکلمشدر. توراتده نامی راعیل اولوب، بعض تواریخ اسلامیه‌ده دخی بواسمله ذکر اولنمشدر.

زمانشاه { افغانستان حکمدارلرندن اولوب، احمد شاه ابدالینك toرونی وتیمور } شاهك اوغلی ایدی. ۱۲۰۷ تاریخنده، پدرینك وفاتی اوزرینه، کابل تختنه قعود ایتمش ایدی. ۱۲۱۰ ده لاهوره کیدوب، دهلی‌یی دخی زیارت ایتمك عزمنده ایکن، هرات حاکمی بولنان کوچك برادری محمود شاه ممالکنه تجاوز ایتمکله، عودته مجبور اولمش؛ وآنجق ۱۲۱٤ ده مومی الیه محمود طرفندن اخذ، وبالاحصاره حبس اولنمشدی. ۱۸۳۰ تاریخ میلادیسنده انکلتره حکومتی کابل تختنه شاه شجاعی اوتورتمش ایسه‌ده، ۱۸٤۲ ده زمان شاه افغانستان حکومتنی استرداد ایتمشدی.

زمانی { قدمای شعراء عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر: }

برنجیسی ادرنه‌لی اولوب، یاوز سلطان سلیم خانك اواخر سلطنتنده ارتحال ایتمشدر. شوبیت احمد پاشانك (آتش) قافیه‌لی غزلنه سویلدیکی نظیره‌سندندر:

دیدم یاره عذارکده نه‌در زلف سیه جانا
دیدی اول کوزلرم نوری نیچون اولماز دخان آتش

— ایکنجیسی دخی ادرنه‌لی اولوب، آدی محموددر. ابتدا (ساعی) تخلص ایدردی. شهزاده سلطان مصطفانك خدمتنده بولنوب، مشارالیهك وقعه‌سنده نابدید اولمشدر. شوبیت اونکدر:

ذكاك خاطرى خطى اوجندن پرغبار آنجق
ينه آيينهٔ عالم نماده انكسار آنجق

زمانی ایران شعراسندن دخی درت ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی (ملا ـ) یزدلی اولوب، ملوك صفویه‌دن شاه عباس ماضینك خدمتنده بولنمشدر . خواجه‌نك دیواننه جواب یازمشدر. وفاتی ۱۰۲۱ ده‌در. شو بیت اونكدر :

یار ازكلبهٔ ما دوش ندانسته كذشت
لیك دانسته نمی‌دیدكه ویرانهٔ كیست

— ایكنجیسی اردستانلی اولوب، نقاشلقده دخی مهارتی وار ایدی. شورباعی اونكدر :

بی لعل لبت كر شكر ناب خورم
كوبی بجكر خنجر قصاب خورم
بی روی تو هرمی كه بجامم ریزند
آبیست كه درتشنكی خواب خورم

— اوچنجیسی سیستانلی اولوب، اورا حاكم زاده‌لرندندر. شوبیت اونكدر :

منزل نكرده ایم زمانی دراین جهان
چون آفتاب بر سر دیوار عالم

— دردنجیسی لاهیجانلی اولوب، صرف ونحو علمیله دخی اشتغالی وار ایدی. شوبیت اونكدر:

مكیدن لب شاهد وزخم كردن
نمك خوردنست ونمكدان شكستن

زمبله (Zemble) [« نووایه زملیا » ماده‌سنه مراجعت اولنه .]

زمپلین (Zemplin) مجارستانده بر ایالت اولوب، شمالاً غالیچیا خطه‌سیله، شرقاً (اونغوآ) و (سابولقس)، غرباً (آبایونوار) و (ساروش) ایالتلریله محدوددر. بویی ۱۶۰ واكی ۴۵ كیلومتره اولوب، ۳۴۰۰۰۰ اهالیسی واردر. مركزی (اویهلی) قصبه سیدر . منبت وادیلری ومشهور باغلری واردر .

زمخشر خوارزمده بیوك برقریه اولوب، آتی‌الترجمه علامهٔ شهیر زمخشرینك مسقط رأسیدر .

زمخشری (جار الله ابوالقاسم محمودبن عمر) مشاهیر علما وادبادن اولوب، نحو وادبیات عربیه‌ده وتفسیر وحدیث وفقهده ید طولاسی وبوعلومك جمله‌سنده تألیفات عدیدهٔ معتبره‌سی واردر. ۴۶۷ تاریخنده خوارزمك زمخشر قریه‌سنده طوغوب، ۵۳۸ ده جرجانده وفات ایتمشدر . آثارینك اك بیوك واك مشهوری « كشاف » عنوانلی تفسیریدر. بوكتابی مكهٔ مكرمه‌ده یازوب، مدت مدیده معتكف كعبهٔ شریفه اولدیغیچون، (جار الله) عنوانه نائل اولمشدر. سائر تألیفاتی: «ربیع الابرار» ، « انموزج » ، « المفصل » ، « المنهاج » ، « رئوس المسائل » ، « اساس البلاغه » ، « الفائق » ، « معجم الحدود » ، « مقدمة الادب » ، « دیوان التمثیل » ، « دیوان الرسائل » ، « دیوان الشعراء » ، « كتاب الاودیة والجبال » ، « المفرد والمؤلف » وسائره‌دن عبارتدر. معتزلی المذهب اولوب، حتی كشافك افتتاحنده « الحمد لله الذی خلق القرآن » یازمشیدی. بعده اولنان اعتراضات اوزرینه، « خلق » كلمه‌سنی « جعل » ه تحویل ایتمش ایسه‌ده، بوكلمه دخی معتزله عندنده « خلق » معناسنه كلیر.

زمرد (بنت ابرق) مشاهیر محدثاتدن اولوب، سكزنجی قرن هجریده مصرده یاشامشدر. زمانی علماسندن مولانا اثیرالدینك زوجه‌سی و (تضار)ك والده‌سیدر. عصری مشاهیر محدثیننددن استماع احادیث شریفه ایدوب، بعده حدیث تدریسیله مشغول اولمش؛ و ۷۳۰ تاریخنده ارتحال ایتمشدر .

زمزم مكهٔ مكرمه‌ده واقع مشهور بر قیو اولوب، حضرت ابراهیمك زوجه‌سی هاجر ویا اوغلی اسماعیل (عم) طرفندن حفر ویا كشف ایدلمش اولدیغی مرویدر. برروایتده بو قیو بعده املا ونابدید اولوب، عبدالمطلب طرفندن كشف وتطهیر اولنمش؛ وصویی مشارالیه یدیله حجاجه تقسیم اولنمغه باشلامش ایدی. كرك جاهلیتده وكرك اسلامده مقدس ومبارك عد اولنوب، صویی حجاج طرفندن اقطار بعیده‌یه نقل اولنور.

زمل (بن عمرو العذری) صحابه‌دن اولوب، قومی طرفندن مبعوثاً نزد حضرت نبوی‌یه كله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش، وجانب رسالتپناهیدن كندیسنه قومنك ریاستیله برلوا اعطا بیورلمشیدی. زمل بولوایی حامل اولدیغی حالده، صفین محاربه‌سنده معاویه‌نك معیتنده حضرت علی‌یه قارشی حربه جرأت ایتمش؛ و (مرج راهط) وقعه‌سنده قتل اولنمشدر .

زمیل { جزیره‌ده رصافه‌نك شرق جهتنده برمحل اولوب، حضرت ابابکر (رضه)‌ك زمان خلافتنده خالد بن ولید حضرتلری بو محلده بنی تغلب ایله برمحاربه ایتمشیدی.

زمین { ماوراء النهرده فرغانه ایله صغد آره‌سنده‌کی طریق اوزرنده بر قصبه اولوب، ترنجبینیله مشهور ایدی.

زمیندار { سجستان ایله غور آره‌سنده یعنی افغانستانده بر ولایت واسعه اولوب، (داور) اسمیله دخی معروف اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

زمینی { قدمای شعراء عثمانیه‌دن اولوب، استانبوللیدر. اسمی محموددر. ابتدا طریق علمه منسوب اولوب، بعده زعامته رغبت ایتمشیدی. شو بیت اونکدر:

دنیا قچان که تازه‌لنوب نوبهار اولور
قانلو یاشمله یروزی هپ لاله‌زار اولور

زناته { اندلسده سرقسطه (یعنی ساراغوسه)یه ملحق برناحیه اولوب، بعض علماء اسلامك وطنی بولنمشدر.

زنباع { (ابو روح — بن سلامة الجذامی) صحابه‌دن اولوب، فلسطینه کیدر کلیردی.

زنبره { صحابیاتدن اولوب، اوائل حالنده بنی مخزومدن برمشرکك جاریه‌سی اولدیغی حالده، هدایت ربانیه ایله اسلامه‌کلمش اولدیغندن، افندیسی طرفندن پك چوق جور واذیت کوروردی. حضرت ابابکر صدیق (رضه) حالندن خبردار اولدقده، اشترا واعتاق بیورمشدی.

زنبیلی { [«علی افندی. [«زنبیلی —» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.

زنج { (بلاد —) جغرافیون عرب بو اسمی آفریقانك علی العموم زنجی عرقیله مسکون جهاتنه وبالخاصه باب المندبدن آشاغی اولان قسم شرقیسنه ویررلر. بووجهله (بلاد زنج) ایله (بلاد سودان)، برمعنا افاده ایتدکلری حالده، مسمالری آره‌سنده فرق اولوب، سودان آفریقای وسطیدن عبارتدر.

اصل (زنجی) اسمی سیاه رنکلی، قالین طوداقلی، یاصی وباصیق برونلی، پك قیورجق صاچلی، طار آلینلی، کوچك قفالی، چیقیق یناقلی، قیصه وکری‌یه چکلمش چکه‌لی واوزون اللی وآیاقلی اولان عرق مخصوصه اطلاق اولندیغی حالده، عربلرك بلاد زنج اسمیله بتخصیص مراد ایتدکلری آفریقای شرقی یعنی سومالی وزنکبار اهالیسی پك‌ده بو عرقه منسوب دکلدرلر. بین العوام اکثریا بالکز رنکه باقیله‌رق، سیاه رنکلی آدملره زنجی نظریله باقیلورسه‌ده، زنجیلرك بوقاریده برنبذه‌سی بیان اولنان علامات مخصوصه‌سنی حائز اولمیوب، طوداقلری اینجه، برونی دوزکون، آلنی واسع، قفاسی بیوك، سیماسی بیضوی ومستوی، ال وآیاق وپارمقلری معتدل اولان آدملر هرنه قدر، هوا واقلیمك تأثیراتیله، سیاه اولسه‌لر، ینه عرق زنجی‌یه منسوب عد اولنمیه‌رق، عرق قافقاسیدن عد اولنملری اقتضا ایدر. سودانك هر طرفنه یایلمش اولان غالالر، حبشیلر، سومالیلر وسائر برچوق آفریقا اقوامی بوقبیلدندر. [«سودان» و «زنکبار» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

زنج { باشلیجه عراق عربده ساکن زنجیلردن مرکب برطائفه اولوب، ۲۵۵ تاریخ هجریسنده خلیفهٔ عباسی مهتدی بالله‌ك زماننده نسل علی (رضه) دن اولمق ادعاسنده بولنان (علی‌حبیب) اسمنده برشخصك تحت ریاستنده رفع لوای بغی ایدەرك، بصره وواسط جهتلرینی ضبط، واون بش سنه خلفای عباسیه عسکرینی اشغال ایتدکدن صکره، ۲۷۰ تاریخنده معتمدك زمان خلافتنده برادری موفق بالله طرفندن کلیاً تنکیل ایدلمشلردر.

زنجان { (یاخود زنکان) ایرانده آذربیجان ایله جبال (یعنی عراق عجمی) آره‌سنده وابهر ایله قزوین بیننده اوله‌رق سفیدروده تابع (زنجان رود) اوزرنده برشهر اولوب، مشاهیر علما وادبای اسلامدن برچوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر.

زنجبار { زنکبارك معربیدر. [«زنکبار» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

زند { زردشتك کتابنك اسمی اولوب، بوکتابك محرر بولندیغی لسانه دخی بو اسم

ویرلمشدر. بولسان الیوم بسبتون متروك و منسی اولوب، کتاب مذکورك صحیفه‌لرندن بشقه هیچ بر اثرده باقی دکلدر . زردشتك محل ظهوری اولان بلخ وخراسان وافغانستان جهتلرنده مستعمل بولنمش اولدیغی مظنوندر. ساسانیلرك اوائل دورنده بیله ایران مجوسیلری بو لسانی آکلایه‌میوب ، مذهب وآیینلرینك دستور العملی اولان کتاب مذکوری لسان پهلوی‌یه ترجمه ایتمکه مجبور اولمشلردی. زند لسانی هندك لسان قدیمی اولان (سانسکری) لسانه پك قریب ومشابه اولوب، حتی آوروپانك مستشرقین محققینی بوقرابت ومشابهته استناداً زندك متننی استخراج وترجمه‌یه وحتی زند لسانك قواعد صرفیه‌سیله لغت کتابنی دخی ضبط وتحریره موفق اولمشلردر. بولسانك پهلوی وفارسیدن زیاده سانسکری لسانه مشابهتی وخیلی اسکی زمانلرده دخی ایران اهالیسی طرفندن آکلاشیله‌مامسی بر شبهه‌یه محل براقیور، که اودم لسان مذکورك هیچ بروقت ایرانده زبانزد اولمامسیله، هنددن مطرود اولدیغی مظنون اولان زردشتك کندی کتابنی کندی لسان مادر زادنده یعنی هندده مستعمل بولنمش اولان سانسکری لسانك برشعبه‌سنده یازمش اولمسی احتمالیدر. ساسانیلرك زماننده بری زند کتابی سریانیجه‌دن مأخوذ اولان پهلوی حروفیله محرر بولنیورسه‌ده، کیانیان زماننده ایرانیلرك وعلی الخصوص بلخ جهتنده بولنانلرینك سریانیلرله اختلاط ومناسبتلری اولمدیغندن، بوکتابك ابتدا یا بعض آثار قدیمهٔ ایرانیه‌ده کوریلن میخ یازیسیله ویاخود هند حروفیله یازلمش اولمسی محتملدر.

زند { ایرانده الیوم حکومت سورمکده اولان قجار سلاله‌سندن اول حکومت سورمش برسلاله اولوب، مؤسسی (زند) اسمیله معروف برقومه منسوب عبدالکریم خاندر. بو ذات نادرشاهك اردوسنده برعادی نفر ایکن، بعده علی مردان خانه تابع اولمش؛ وعلی مردان خان نادرشاهدن صکره ظهور ایدن فترت زماننده اصفهانی ضبط ایدوب، ملوك صفویه نسلندن (شاه اسماعیل) نامنده برچوجنی تخته اوتورتمش ایدی. علی مردان خانك وفاتنده صاحب ترجمه یرینه کچوب، اسماً حکمدارلغی مشارالیه شاه اسماعیله ترکله، کندیسی وکیل نامنی آله‌رق، وبعض رقبا وخصماسنه غلبه چاله‌رق، بتون ایرانه مالك اولمش؛ وکندیسی عادل وخیرخواه برذات اولمغله ، زراعت وتجارت ومعارفی احیا ایده‌رك، اکثریت اوزره مقر اتخاذ ایتدیکی شیرازی اعمار وتزیین ایلمشدی. ۱۱۹۳ ده عبدالکریم خان وفات ایدوب ، یرینه کچن برادری (ذکی خان) بدخو برآدم اولمغله، چوق زمان دوام ایده‌میوب، متعاقباً ملك عبدالکریم خانك ایکنجی اوغلی ابو الفتح خانه نصیب اولمش ایسه‌ده، بوده کوشك وسفیه بر آدم اولمغله ، عمیجه‌سی صادق خان تخته کچمش؛ و۱۱۹۶ ده یکنی علی مراد خان تخت‌نشین اولمش؛ و بو دخی غوائل ایله کچن قیصه برحکومتدن صکره ۱۱۹۹ ده وفات ایدوب ، صادق خانك اوغلی جعفر خان وارثی اولمشدر. بونك زماننده سلالهٔ حاضره‌نك مؤسسی آقا محمد خان ظهور ایله، ایرانك اکثر طرفلرینی ضبط ایتدیکندن، جعفرخانك النده یالکز فارس ایله کرمان قالمش‌ایدی. ۱۲۰۳ده جعفر خان تسمیم اولنوب، اوغلی لطف علی خان، هنوز کنج اولدیغی حالده، حاجی ابراهیمك سعییله تخته کچمشدی . خیلی نفوذه مالك اولان مرقوم حاجی ابراهیمله بونی چکه‌مین لطف علی خان آره‌سنده منافرت وقوع بولمغله، لطف علی‌خان آقا محمد قاچاره قارشی عسکر سوق ایتدکده، حاجی ابراهیم شیرازی ضبط ایتمش؛ ولطف علی خان بونی خبر آلنجه، کری دونوب، شیرازی استرداده چالیشمقده ایکن، آقامحمد قاچار اوستنه عسکر سوق ایده‌رك، وقوع بولان محاربه‌ده لطف علی خان غالب کلمش ایسه‌ده، برخدعه‌یه قاپیلوب، غلبه‌سندن استفاده ایده‌مه‌مش؛ وکرمانه قاچوب، تحصن ایتمش ایسه‌ده، چوق وقت مقاومت ایده‌میوب، آقا محمدك الینه اسیر دوشمش؛ وبونك امریله کوزلری چیقاریلوب، طهرانه ارسال، واوراده وفات ایلمشدر. یدی حکمداردن عبارت اولان زند سلاله‌سی بونکله نهایت بولمشدر.

زندورد { واسط قربنده بولنمش بر قصبه اولوب، واسطك تأسیسنده خراب اولمشدر . منصور بغدادی تأسیس ایتدکده بونك قپولرینی اورایه نقل ایلدیکی مرویدر .

زنده { رومده يعنى آناطولينك شرق جهتنده بر قصبه اولوب، ابو عبيده بن الجراح حضرتلرى طرفندن فتح ايدلمش اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

زنده { (ميرزا زندهلى) ايران شعراسندن اولوب، ساوهليدر. قلندرانه بر عمر سورمشدر. شو بيت اونكدر:

كر خدنكى بردل آيد زان كمان ابرومرا
مونسى باشد بزير خاك در پهلو مرا

زندهرود { (ياخود زند رود) ايرانده اصفهان شهرى ايچندن كچر بر نهردر. كه صوينك لطافت و خوشكوارلغيله مشهوردر. بونهر شهر مذكور ايله كاشان آرهسندهكى طاغلردن نبعانله، جنوب شرقيه طوغرى جريان ايدهرك، اصفهانك آلت طرفنده قوملرده محواولور. اوراده باتوب كرمانده چيقديغى روايت اولنيورسهده، بوروايت احتمالدن بعيد كورينور.

زنطه { (Zentha) اشقودره كولنك اسم قديمى اولوب، قبل الفتح اوجوارلرده تشكل ايتمش اولان بركوچك حكومت دخى بو اسمله معروفدر. [«اشقودره كولى» مادهسنه مراجعت بيوريله.]

زنطه { (Zenthe) مجارستانك (باقس) ايالتنده و (تيسه) نهرى اوزرنده اولهرق (قيس قنژه) نك ١٤ كيلومتره جنوبنده برقصبه اولوب، ٢٠٠٠٠ اهاليسى واردر.

زنق { اندلسده بر قصبه اولوب، مشاهير متكلميندن زنقينك مسقطرأسى اولديغى «معجم البلدان» ده مذكوردر.

زنكاباد { دياله نهرينك ساحل غربيسنده حدود ايرانيه قربنده وبغداد ايله موصل ولايتلرى حدودنده بركوچك قصبه اولوب، مقدما ناحيه مركزى ايدى.

زنكبار { (Zanzibar) آفريقانك ساحل شرقيسى قارشيسنده بر آطه وبو آطهنك اوزرنده بر شهر ايله آطهنك قارشيسنده بر مملكت واسعهيه ويريلن اسمدر.

زنكبار آطهسى بحر محيط هنديده وآفريقاساحلنك ٢٠ كيلومتره آچيقنده اولهرق، ٦°٢' عرض جنوبى ايله ٣٧° طول شرقيده واقعدر. شمالدن جنوبه بويى ٨٠ واكى ٢٥ كيلومتره اولوب، تقريباً ٢٠٠٠٠٠ اهاليسى واردر. خط استوايه قريبى جهتيله هواسى پك صيجاق، وياغمورلرى چوق اولمغله، رطوبتلى ايسهده، ملتم روزكارلريله تعديل اولنهرق، صاغلامدر. اراضيسى پك منبت واو اقليمه مخصوص بيوك وياپراقلى نباتات واشجارله مستوردر. اهاليسى كاملاً مسلم اولوب، قسم اعظمى عماندن اوراية كچمش عرب وبر قسمى زنجيدر. زنكبار حاكمنك تحت ادارهسنده وانكلتره دولتنك تحت حمايهسنده بولنيور.

— زنكبار شهرى آطهنك ساحل غربيسنده اولوب، ٨٠٠٠٠ اهاليسى واردر. زنكبار حاكمنك مقرى اولوب، ساحل بويجه درت بش قاتلى كوزل ابنيهسى وداخلده بعض قلعهلرى، قلعهسى، متعدد جوامع شريفهسى وآفريقا وهند وجزيرة العربله پك ايشلك تجارتى واردر. پورتكيزليلرك النده بولنديغى زماندن برى بوشهر اسرا تجارتنك الك ايشلك بربازارى حكمنه كچمش ايكن، اخيراً حاكم زنكبارك انكلتره دولتيله ايتديكى معاهده اوزرينه، بوتجارت منفورهيه ختام ويرلمشدر.

— زنكبار مملكتى (رووومه) ايله (جوبه) نهرلرينك مجرالرى آرهسنده واقع اولوب، خط استوادن ١١° عرض جنوبيه قدر ممتد اولور. جنوباً پورتكيزه تابع موزامبيق مملكتيله، شرقاً بحرمحيط هندى ايله، شمالاً دخى سومالى بلاديله محدود اولوب، آفريقانك ايچنه طوغرى نرهيه قدر ممتد اولديغى مجهول و بناءً عليه حدود غربيهسى غيرمعيندر. عرب بحريونى اوتهدن برى اورالره يناشوب، اجراى تجارت ونشر اسلام ايتمكله، قرن سابقده مسقط امامى ابتدا جزيره وشهرى وكيدهرك زنكبار سواحلنى ضبط ايتمش؛ وبعده امامك ايكى اوغلندن برى زنكباره انتقال ايله، بومملكتى مستقل بر حكومت اسلاميه صورتنه قويمشدر. زنكبار حكومتى بوندن مقدم آفريقانك الك قوتلى حكومات اسلاميهسندن اولوب، جزيره وسواحلده برلشمش اولان عرب تجارندن بشقه، عربلر مملكتك ايچ طرفلرينه وتاتانغانيقه

ونيازه كوللرينه قدر يايلەرق، كوزل چفتلكلر وتجارتكاهلر تأسيس ايتمش؛ وتنبللك وشقاوتله مألوف اولان سياهى مشركلرى دين اسلامه جلب ودعوت ايدەرك، بونلره برطريق تمدن آچمشلرايدى. ايچ طرفلرده عربلرله يرلى وحشيلر آره‌سنده اختلاف وقوع بولدقچه، انكلتره يرليلرى التزام ايدەرك، وبونلره يوز ويرەرك، حركات وحشيانه‌لرينه رواج ويرمشدر. بو موانعه قارشى ديكر بر حامى ايدنمك اوزره، حاكم سابق سيد برغش آوروپايه سياحتله، آلمانيايه تقرب ايتمش ايسەده، آلمانلر بو مناسبات دوستانه‌دن بالاستفاده، انكلتره دولتيله اويوشەرق، وزنكبار مملكتنك قسم شماليسنى وجزيره وشهر ايله حاكمك حمايەسنى انكليزلره براقەرق، كنديلرى بو قطعۀ واسعه‌نك قسم جنوبيسنى ساحلدن غرباً تانغانيقه كولنه وشمالاً نيازه كولندن جنوبا نياسه كولنه‌دك (شرق آلمان آفريقەسى) اسميله بيوك بر مهجر تشكيل ايتمشلردر. رسماً سواحلى ينه زنكبار حاكمنه براقشلر سەده، حقيقتده سواحله‌دخى كنديلرى حاكم اولوب، قلمرولرنى ساحله قدر تمديد ايتمشلردر. بو وجهله زنكبار مملكتى بوكونكى كونده اعتبارى بر اسم اولوب، خطۀ مذكوره خريطه‌لرده (شرق انكليز آفريقاسى) و (شرق آلمان آفريقاسى) اسملريله ايكى‌يه منقسمدر. مع هذا اورالره مدنيتك ادخالى واهاليسنك وحشيلكدن تخليصى مجرد نشر اسلامله ممكن اوله‌بيله‌جكنى آوروپالى سياحلر دخى منصفانه اعتراف ايتمكده‌درلر. بو مملكت واسعه‌ده وقتيله زنكبار حاكمنك وشمدى آلمانيه وانكلتره‌نك تحت حمايه‌سنده بولنور بر چوق قبائل وحشيه بولنوب، باشليجه‌لرى: ماغادوقسو، ملينده، كيلوآ وسائره‌در. سواحله قريب محللرنده واسع اووه‌لر وصيق اورمانلر وايچ طرفده ٣٠٠٠ متره ارتفاعنه قدر يوكسك طاغلر بولنوب، بر چوق انهار دخى مملكتى شق ايدر. هواسى فوق العاده صيجاق وآلچق يرلرده وخيمدر. اراضيسى پك منبت اولوب، پرنج، چيويت، شكر قامشى، پاموق وانواع ميوه‌لر حاصل اولور. تك ديننان قيمتدار آغاج بأوباب تعبير اولنان شجرۀ عظيمه وسائره دخى بولنيور. آلتون، كومش، باقير، دمير وسائر معدنلرى دخى واردر. اهالئ اصليه (كافر) اقوامنه مخصوص لساناله متكلم اولوب (بأزوتو) لرله وسائر آفريقاى جنوبى اقواميله قرابت جنسيه‌لرى واردر. اوته‌دن برى هرطرفه يرلشمش اولان عربلردن بشقه اهالئ اصليه‌نك دخى بربيوك قسمى دين اسلامى قبول ايتمشلردر.

زنكى { فارسده حكومت سورن اتابكان سلاله سنك ايكنجى حكمدارى اولوب، دولت مذكوره‌نك بانيسى اولان سنغرك برادرى ومودود بن سلغرك اوغليدر. ٥٥٦ تاريخندن ٥٧٠ تاريخنه‌دك ١٤ سنه حكومت سورمش، وبرچوق خيراته موفق اولمشدر. كنديسندن صكره اوغلى تكله حكومت سوروب، بعده سنغرك اوغلى طغرل تخته چيقمش ايسه‌ده، بوندن صكره زنكينك ديكر اوغلى سعد حكومته كچوب، سلاله‌نك اندراسنه‌دك سلطنت بونك نسلنده قالديغيچون، بوسلاله‌يه ال سنغر ويا سلغر دنيلديكى كبى (آل زنكى) دخى ديرلر.

زنكى { (عماد الدين) موصل وشام جهتلرنده حكومت سورن اتابكان سلاله سنك برنجيسى وبودولتك بانيسى اولوب، آقسنغرك اوغليدر. [«عماد الدين زنكى» ماده‌سنه مراجعت.]

زنكى { ايران شعراسندن اولوب، اتابكان فارسدن مظفرالدين زنكى‌يه منسوب بولنديغندن، بومخلصى اختيار ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

بر روى توخطى بنمايم كه بدان خط
صد بوسه مرا برلب لعل توبراتست

زنكانى { (عزالدين) مشاهير صرفيوندن اولوب، صاحبى اسمنه نسبتله «عزى» عنوانيله متعارف كتب متداولۀ صرفيه‌دن «التصريف» عنوانلى كتابك مؤلفيدر. ٦٥٥ ده وفات ايتمشدر.

زنوبيه { (Zénobie) بلكه زينبدن غلطدر. جزيره عرب امراسندن برينك قيزى اولوب، تدمر ملكه‌سى ايدى. ايكنجى تأهلى اولمق اوزره، اوديانه واروب، بونكله برابر شاپوره قارشى سفر ايتمشدى. كنديسنه اسناد اولنان اوديانك قتلندن صكره، شرق

ملكه‌سی نامنی آله‌رق، الكاسنی فراندن آق دكیز ساحلنه وجزیرة العرب چوللرندن آناطولینك وسطلرینه‌دك توسیع ایتمشیدی. روماليلره قارشی ٢٦٧ دن ٢٧٢ تاریخنه‌دك محاربه ایدوب، غالبانه غلبه چالمش ایسه‌ده، آوْرلیان طرفندن آنطاكیه وحماده مغلوب اولوب، تدمره‌ده محاصره اولنمش؛ وزنوبیه فرار ایتمش ایسه‌ده، دردست اولنه‌رق، ٢٧٣ ده رومایه سوق اولنمشدی. تیبورده اقامت ایتدیریلوب، بقیهٔ عمرینی اولادیله برابر برحال مجهولیتده كچیرمشدر.

زنوبیه (Zènobie) ایبریا حكمداری رادامیسنك زوجه‌سی ومشهور مهردادك قیزی اولوب، زوجی بر محاربه‌ده قاچاركن، دشمنلرینك الینه دوشمك قورقوسیله، كندیسنی بچاقله اوروب، آراس نهرینه آتمش ایسه‌ده، زنوبیه قورتلوب، تیریدادك الینه كچمش؛ وبر حكمدار زوجه‌سنه لایق حرمت ورعایته مظهر اولمش ایدی.

زنودور (Zénodore) یونان قدیمك مشهور هیكلتراشلرندن اولوب، برنجی قرن میلادیده یاشامشدر.

زنون (Zénon) یونان قدیم حكماسندن ایكی ذاتك اسمیدر:

برنجیسی میلاددن ٥٠٤ ویا ٤٩٠ سنه اول او وقت بیوك یونان تسمیه اولنان ایتالیانك جنوبینك (الیا) شهرنده طوغمش؛ و (پارمنید) دن تحصیل علم وفلسفه ایدوب، قبل المیلاد ٤٦٤ تاریخنده آتنه‌یه سیاحتله، اوراده استادینك فلسفه‌سنی وعلم آداب محاوره‌یی تدریس ایتمكه باشلامشیدی. آداب محاوره‌یی برعلم مخصوص صورتنده قویان واك اول اجرتله تدریس ایدن بوذاتدر. وحدت اشیایی وسكون وعدم حركتی تدریس ایدركن، برشخص مضحك اوكندن كچمكله بوایكنجی فكرینك بطلانی اثبات ایتمش اولدیغی مروی اولوب، بو حركت (دیوجنس)ه اسناد اولنیورسه‌ده، دیوجنس صاحب ترجمه‌دن ١٠٠ سنه صكره ظهور ایتمشدر.

— ایكنجیسی رواقیون مذهب فلسفه‌سنك موجدی اولوب، قبریسك (كیتیوم) مدینهٔ قدیمه‌سنده میلاددن ٣٦٠ سنه اول طوغمش؛ وزنكین بر تاجرك اوغلی اولمغله، ابتدا كندیسی‌ده تجارته سلوك ایدوب، بربیوك زیانه اوغرادقدن صكره، بومسلكدن واز كچمش ایدی. بركون آتنه‌ده تصادفاً بركتابجی دكاننده اكسنوفونك سقراطك خواطرینی حاوی كتابی الینه كچمكله، بردن بره فلسفه‌یه میل ومحبت ایدوب، كلیونددن (قراتس)ك، بعده مغاریوندن (استیلپون)ك ونهایت آقادمیوندن (اكسنوقرات) و (پولمون)ك درسنه دوام ایدرك، كندینه مخصوص برمذهب فلسفی ایجاد، و ٤٠ یاشنده ایكن آتنه‌نك بررواق آلتنده تدریسه باشلامغله، درسنه دوام وفلسفه‌سنه تبعیت ایدنلر (رواقیون) اسمیله شهرت بولمشلردر. اقوالنه مطابق افعال وحركاتی وحسن اخلاق حلقهٔ تدریسنه پك چوق طلبه جلب ایدوب، ماكدونیه حكمداری (آنتیغون غوناتاس) دخی جملهٔ شاكردانندن ایدی. پك مسن اولدیغی حالده قبل المیلاد ٢٦٣ تاریخلرنده وفات ایتمشدر. عمومك فوق العاده حرمت ومحبتنه مظهر اولمشدی. فلسفه‌سی منطقیات، طبیعیات واخلاق شعبه‌لرینه تقسیم ایدوب، اك زیاده اخلاقه اهمیت ویردی. وحدته معتقد اولوب، انسان ایچون روح نه ایسه كائنات ایچون دخی الوهیت او اولدیغنه، وروحك بعدالوفات منفرداً بقاسنی انكار ایدوب، روح عالم اولان الوهیتله وحدت حاصل اولدیغنه اعتقاد ایدردی. آثارینك اكثری نابود اولوب، افكاری سائر قدمای مؤلفینك كتابلرندن وپلوتارخوس طرفندن یازلمش ترجمهٔ حالندن منفهم اولیور.

زنون (Zénon) قسطنطنیه روم ایمپراطورلرندن اولوب، (ایساوره‌لی (Isaurien) لقبیله ملقبدر. ابتدا برضابط ایكن، ایمپراطور برنجی لیونك توجهنی قزانه‌رق، دامادی اولمش؛ و ٤٧٤ تاریخ میلادیسنده، بونك وفاتی اوزرینه، كندی اوغلی صبی ایكنجی لیون طرفندن ایمپراطورلغه تشریك ایدلمش؛ ومتعاقباً بو چوجق وفات ایتمكله، بالاستقلال ایمپراطور اولمش ایدی. ٤٧٥ ده، برنجی لیونك قاریسی (ورینه) طرفندن اویاندیریلان فترت اوزرینه، تختی ترك ایدوب، وطنی اولان (ایساوره)یه چكلمش ایسه‌ده، ایكی سنه

صکره ایساورەلی عسکرك وغوتلرك یاردیمیله یکیدن زمام ادارەیی الـه آلمش؛ وکوستردیکی شدت واجرا ایتدیکی معاملات غیرلایقه ایله نامنی لکەدار ایدوب، فسق وسفاهته طالمش اولدیغندن، ٤٩١ دە سرخوش اولدیغی حالده، کندی قاریسی (آریانده) نك دلالتیله حیاً دفن اولنمشدر. زماننده برچوق مذهب غوغالری ظهور ایدوب، کندیسی بو اختلافاتی منع ایچون «توحید» عنوانیله برتعلیمات نامه نشر ایتمش ایسەده، بوحرکتیله‌ده هیچ برطرفی ممنون ایدەمەمش ایدی.

زو { بیشداد یاندن زابك نام دیکریدر. [« زاب » مادەسنه مراجعت بیوریله.]

زواوه { آفریقیه ایله مغرب آرەسنده یعنی جزایر جهتنده برکوچك قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

زواوی { (شیخ زین‌الدین یحیی بن عبدالمعطی) مشاهیر نحویوندن اولوب، بوفنده «الدرة الالفیة» عنوانلی رسالهٔ منظومه‌نك صاحبیدر. مغربك آنف البیان قصبه‌سندن اولوب، ٦٢٨ ده وفات ایتمشدر. تألیف مذکوری شرق وغربده مشهور اولوب، برچوق نحویون طرفندن شرح اولنمشدر.

زوپیر { (Zopyr) یونان قدیم مورخلری بو اسمله اسفندیار اولمسی لازم کلن برنجی داریوسك سردارلرندن برینی ذکر ایدوب، حکمدار مشارالیهك بابلی محاصرەسنده بو ذاتك کمال صداقتندن کندی برونی و قولاقلرینی کسه‌رك، اسفندیار طرفندن بو حاله قونلدیغنی بیانله، بابلیلره التجا ایتمش؛ وبو وجهله امنیتلرینی قزاندقدن صکره، افندیسنه شهرك قپولرینی آچمش اولدیغنی بیان ایدیورلر. ایران تواریخنده مذکور دکلدر.

زوتن { (Zutthen) فلمنك (کلدره) ایالتنده و (ایسل) نهری اوزرنده اولەرق (دوندر) ك ١٤ کیلومتره جنوبنده برقصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی، مصنع برکلیساسی وکوزل ابنیهٔ امیریه‌سی واردر. پك اسکی برقصبه‌در.

زوجیتانه { (Zeugitane) رومالیلرك قرتاجی ضبط ایتدکدن صکره افریقیه خطه‌سنه یعنی تونس ایله جزایرك قسنطینه جهتنه ویردکلری اسم اولوب، بونی برایالت اتخاذ ایتمشلردی.

زودنویس { (محمد بن محمود) مشاهیر خطاطیندن اولوب، بغدادلیدر. حسن خطه متعلق «الرسالة الرشیدیه» عنوانلی کتابك صاحبیدر. بوکتابی ٧١٠ تاریخنده یازمشدر. پاریس کتبخانه‌سنده ١ رقیله مرقم بر نسخه‌سی واردر.

زور { جزیره ایله برالشامده یعنی فراتك ایکی جهتنده مستقل متصرفلق صورتنده اداره اولنور واسع بر یر اولوب، ٣٤° ایله ٣٧° ١٠′ عرض شمالی و ١٥′ ٣٥° ایله ٢٥′ ٣٩° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. شمالاً دیاربکر وحلب، غرباً ینه حلب وسوریه، شرقاً موصل وبغداد ولایتلریله، جنوباً دخی برالشام چولیله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ١٠٠٠٠٠ مربع کیلومتره اولوب، اهالیسی دخی تخمیناً ١٠٠٠٠٠ نفوس راده‌لرنده‌در، که بهر کیلومتره باشنه برکشی دوشر. مرکزی فرات ساحلنده واقع (دیر زور) قصبه‌سی اولوب، سنجاق مرکزله برابر بروجه زیر ٤ قضا، ٤ ناحیه و ١٤٨ قریه‌یی حاویدر:

قضا	ناحیه	مقدار قرا	مقدار اهالی
دیر	سبخه، تدمر، کوکب	٧١	٤٥٠٠٠
عشاره	بصیره	٣٤	٢٤٠٠٠
رأس العین	--	٢٤	١٦٠٠٠
البوکمال	—	١٩	١٥٠٠٠

اراضیسی عمومیت اوزره دوز وآز عارضه‌لی اولوب، یوکسك طاغلری یوغیسه‌ده، مرکز قضاسیله رأس العین قضاسی آره‌سنده (جبل عبدالعزیز) طاغی بولنیور، که سنجاغك قسم شمالیسنده سنجار طاغنه طوغری بر قوس تشکیل ایدیور. (جبل رواق) اسمیله دیکر بر طاغ دخی سوریه ولایتندن کلوب، شمال شرقی‌یه طوغری اوزانەرق، تدمر خرابه‌لرینه قدر واصل اولور. سبخه ناحیه‌سنده دخی معدن اسمیله برکوچك طاغ و دیر قصبه‌سنك قربنده بر تپه بولنیور. سنجاق کاملاً فرات حوضه‌سی داخلنده اولوب، بوایرماق شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری سنجاغی ٢٨٠ کیلومترەلك مسافه‌ده شق ایتدیکی کبی الك بیوك تابعلرندن اولان (خابور) نهری دخی سنجاغك

قسم شماليسی یعنی فراتك شمال جهتندهكی قسمی شمالدن جنوبه ۳۰۵ كیلومترهلك مسافهده شق ایدوب، صول كنارندن سنجاغك داخلنده بلیخ، جرجب، زركه، جغجاغه، جراحی وحساوی نهرلرینی وبرچوق كوكوردلی میاه معدنیهیی آلیر. بو انهارك جملهسنده كلیتلی بالیق بولنور. فراتك زور سنجاغی داخلندهكی قسمنده سیرسفائنه مانع اولهجق برمشكلات اولمیوب، جزئی بر مصرفله بو حاله وضع اولنهبیلیر. شمدیكی حالده كلكله ایشلرلر. فرات مجراسنك جوارلرنده وسائر بعض یرلرنده بر طاقم طوزلی كوللر و بطاقلقلر دخی بولنوب، كوزل طوز اخراج اولنور؛ وبو كوللرك برنده پك مقبول برنوع بالیق صید اولنوب، دمشق شامه وسائر طرفلره كوندریلور. اراضیسی پك منبت اولوب، بعض جهتلری انهارك صولریلهسق و اروا اولنور، وبعضلریده یالكز یاغمورردن استفاده ایدرلر. بو ایكنجی اراضیده قیش محصولی اولهرق آرپه وبغدای حاصل اولوب، یوللرك بعد مسافهسندن طولایی اخراج اولنهمیهجغی جهتله، یالكز احتیاجات محلیهیه كفایت ایدهجك قدر زرع اولنور. انهارك صویله اروا اولنان یرلردهدخی مصر بغدایی وداری حاصل اولوب، داریدن اخراجات دخی اولور. بتون سنجاقده حد وسطی اوزره سنوی بهر طغاری ۱۵۰۰ كیلو اولمق اوزره ۵۳۹۱ طغار بغدای، ۲۴۶۱ طغار آرپه، ۱۰۰۰۰ طغار مصر و ۱۶۳۱ طغار داری حاصل اولور. اشجار مثمره غرسنه یكی باشلانوب، هنوز لایقیله محصول آلنهمیور. حیوانات اهلیهسی چوقجه اولوب، ۱۴۰۰۰ صیغیر، ۱۷۰۰ آت، ۸۵۰۰ اشك، ۴۰۰۰ دوه و ۴۷۸۲۰۰ قویون موجوددر. سكنالری اولمدیغی حالده، سنجاق داخلنده جولان ومرور ایدن عشیرتلرك كلیتلی دوه و قویونلریله خركهلری بو حسابه داخل دكلدر. هواسی یازین پك صیجاق اولوب، سانتیغراد حسابیله میزان الحراره ۵۶ درجهیه قدر چیقارسهده، صاغلام اولوب، البوكمالدهكی صیتمهدن بشقه هیچ بر محلی خستهلق یوقدر. قیشین یاغمورلری چوق اولوب، هواسی دخی معتدلدر. نیسان ومایسده علی الخصوص البوكمالده سینك وسیوری سینكلر چوقدر. سنجاق داخلنده شمدی‌یه قدر هیچ بر معدن بولنمامش ایسهده، آلچی وتبشیر كبی اتربهسی چوقدر. سبخه وتدمر ناحیهلرنده برچوق كوكوردلی میاه معدنیه بولنیور. فرات وادیسنده تمر هندی، قواق، طوت وخرما آغاجلرینی حاوی بعض كوچك اورمانلر بولنوب، الك بیوكلری اولان البوكمال اورماننك طولی ۷ كیلومتره در. یقین وقتلره كلنجهیه قدر زورده آرسلان وقپلانه تصادف اولنیوردیسهده، شمدی بو حیوانلردن اثر كورلمیوب، چقال، طوموز، صیرتلان، قورد وتیلكی كبی حیوانات بولنهرق، الك زیاده اورمانلرده طولاشیرلر. زورده یالكز عبا اعمال اولنوب، سائر معمولات لازمه دمشقدن، حلبدن وبغداددن نقل اولنور. مركز لوانك بواوچ شهرایله خیلی تجارتی اولوب، متین صورتده كاروانلر ایشلر. سنجاغك سنوی اخراجاتی ۱۳۰۰۰۰ و ادخالاتی ۸۰۰۰۰ لیرایه بالغ اولور. اخراجاتی قویون، بیاغی، یاغ، دری، سیسام ومصردن عبارتدر. وارداتی سنویهسی ۴۹۲۰۷ لیرایی تجاوز ایتمیور.

بو سنجاق یقین وقتلره كلنجهیه قدر عربان عشایرینك جولانگاهی اولوب، انتظام وامنیتدن محروم ایكن، بوندن اوتوز یدی سنه اول سردار اكرم عمر پاشا عربانی تنكیل ایدهرك، اوراسنی تحت انضباطه آلمش؛ واو وقته قدر ملجأ اشقیا اولان دیر قصبهسی عراق ایله سوریه آرهسنده تجارتگاه بر قصبه اولوب، زور خطهسی ابتدا حلب ولایتنه ملحق وبعده مستقل بر سنجاق صورتنه قونمشدر. ابتدای تشكیلاتده متصرفلق ایدن آرسلان پاشانك همتیله كاروان طریقلرنده بر طاقم خانلر انشا و عساكر اقامه ایدیلهرك، امنیت استحصال اولنمشدر. فرات سیرسفائنه صالح بر حاله وضع، ودمیریول خطلری تمدید ایدیلهجك اولسه، بوسنجاق هرنوع ترقیاته مستعددر.

زوراء { مائله ومنحرفه دیمك اولان بوكلمه دجلهنك بغداده قریب قسمنه ودجله‌ نك ساحل غربیسنده مؤسس اولان اصل بغداد شهرینه اطلاق اولنور. شهرك بواسمله سبب تسمیهسی قپولرینك بربرینه مقابل اولمیوب یان دوشمهلری، ویاخود جامعلرینك قبلهیه یاندن متوجه اولملریدر. — مدینهٔ منورهنك چارشیسنه وجزیرة العربك مختلف محللرینهده بواسم ویریلیردی. — بطلیوس «مجمه» سنده ۳۹° عرضیله ۱۰۵° طولنده (زورا)

اسمیله برقصبه اولدیغنی ذکر ایتمسیله، یاقوت حموی «معجم» نده بونی بیلدیکنی واولسه اولسه بلاد رومده اوله‌جغنی بیان ایدیور.

زوراونو { (Zuravno) غالیچیاده (دنیستر) نهری ازرزنده و (استری) نك ٢٩ کیلومتره شرقنده بیوك برقریه اولوب، ١٦٧٦ تاریخ میلادیسنده عثمانلی عسکری بومحلده لهلیلره قارشی بیوك برمظفریته نائل اولمش؛ و (سوبیسکی) یی (پودولیه) و (اوقرنه) یی دولت عثمانیه‌یه ترك ایدن (زوراونو) معاهده‌سنی امضایه مجبور ایتمشلر ایدی.

زوروبابل { (Zorobabel) یهود رؤسنا- سندن اولوب، کیخسرو بابلی فتح ایله، اوراده اسیر بولنان بنی اسرائیلك وطنلرینه عودتلرینه مساعده ایتدیکی وقت، بوذات قومنی قدسه سوق ایتمش؛ و (یسو) نام کاهنك یاردیمیله آیین یهودی تجدید واحیا ایدوب، سامریلرك ممانعتیله برابر، بیت مقدسی یکیدن تأسیس ایلمش ایدی.

زوریخ { (Zürih) اسویچره‌نك قسم شما- لیسنده همنامی اولان کولك منتهای شمالنده و بوکولك آیاغی حکمنده اولان (لیمات) نهری اوزرنده ناحیه یعنی جمهوریت مرکزی وبتون اسویچره‌نك اك بیوك شهری اولوب، ٩٠٠٨٨ اهالیسی، کوزل ابنیهٔ امیریه وخصوصیه‌سی، دارالفنونی تشریحه مخصوص بیوك عملیاتخانه‌سی، تاریخ طبیعی‌یه مخصوص صاله‌سی، فنون مختلفه نمونه‌خانه‌لری، متعدد کتبخانه‌سی، مکتب صنایعی، کورلره مخصوص مکتبی، متعدد مکاتب اعدادیه وسائره‌سی، یتیمخانه‌سی، دار- الشفاسی، (مونستر) اسمیله مصنع برکلیساسی، مختلف ایپك قماشلر وپاموقدن بعض منسوجاتله سرکه وسائره فابریقه‌لری واردر. معارفیله واسباب تحصیل وتربیه- نك مکملیتیله مشهور اولوب، «اسویچره‌نك آتنه‌سی» اسمنه مستحق اولمشدر. مشاهیر علمادن برچوق ذواتك مسقط رأسیدر. پك اسکی برشهر اولوب، روماليلر زماننده (توریقوم) اسمیله معروف ایدی. اوته‌دن بری برچوق وقایع سیاسیه‌نك محل جریانی اوله کلمشدر.

زوریخ { (Canton de Zürich) ناحیه‌سی اسویچره جماهیر متفقه‌سی ترکیب ایدن ٢٥ ناحیه‌نك بری اولوب، شمالاً (باده) بیوك دوقه‌لغیله و (شافهوزه) ناحیه‌سیله، غرباً آغروویه، جنوباً سنت غال، زوغ واشویج، شرقاً دخی تورغوویه ناحیه‌لریله محاط ومحدوددر. شمالدن جنوبه بویی ٦٢ واکی ٤٣ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ١٨٥٠ مربع کیلومتره اولوب، ٢٣٧١٨٣ اهالیسی واردر. اهالیسنك همان جمله‌سی پروتستاندر. مرکزی همنامی اولان شهردر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق ایسه‌ده، اورالرده آلپ سلسله‌سنك اتکلری وشعبه- لری خیلی انحطاط کسب ایتمکله، هیچ برمحلی ١١٦٠ متره ارتفاعنی تجاوز ایتمز. اسویچره‌نك جهات جنو- بیه‌سنده‌کی بوز دره‌لرندن دخی عاریدر. (رین) ایرماغی ناحیه‌نك حدود شمالیه‌سنی تفریق وبر محلنده اراضیسی ایچنه دخول ایتدیکی کبی، بوایرماغه منصب اولمق اوزره، عمومیت اوزره جنوبدن شماله آقار برقاچ نهری دها واردر، که باشلیجه‌لری: رایس، لیمات، سیل وتوردر. آتیده بیان اوله‌جق (زوریخ) کولی ناحیه‌نك نصفنی ایکی‌یه شق ایتدیکی کبی، بونك شرق جهتنده برقاچ کوچك کول دخی بولنیور. اورمانلری ومرعالری چوق اولدیغی کبی، زراعت دخی پك ایلری اولوب، اقلیمك مساعد اولدیغی حبوبات وسبزه ومیوه‌لرك انواعی یتیشدیریلیر. صغیر وقیون وسائر حیوانات یتیشدیروب بسلمکه‌ده اهالیسنك فوق‌العاده مهارت واستعدادی واردر. صنایع دخی پك ایلری اولوب، منسوجات ومعمولات مختلفه‌یه مخصوص پك چوق فابریقه‌لری واردر، وتجارتی پك ایشلکدر. ناحیه داخلنده متعدد دمیر یوللر بولنوب، کول ونهرلریله برابر تجارتی تسهیل ایدیور. هواسی اسو- یچره‌نك سائر طرفلرینه نسبةً معتدل وهله یازین پك لطیفدر. بوناحیه ١٣٥١ ده جماهیر متفقه‌یه التحاق ایدوب، او وقت یالکز زوریخ شهریله (سیل) نهری کنارنده واقع برقصادن مرکب ایدی. اون دردنجی واون بشنجی قرن میلادیده کسب توسع ایدوب، شمدیکی حدودی بولمشدر. ١٨٠٢ ده برطاقم مناز- عاته میدان اولمغله، فرانسه‌نك مداخله‌سنی واسو- یچره‌نك ١٩ ناحیه اوزرینه تنظیمی انتاج ایتمشدی. ناحیه‌نك شمدیکی اصول اداره‌سی ١٨٣٩ ده تنظیم اولنمشدر. ارکان حکومت ٢١٢ اعضادن مرکب بر

مجلس عمومی ایله ۲۵ اعضادن مرکب بر مجلس دائمیدن وبر تمیز محکمه‌سندن عبارتدر.

زوریخ (کولی) (Lac de Zürich) اسویچره‌نك وسعتجه ایکنجی درجه‌ده بولنان کوللرندن اولوب، ابتدا (سنت غال) ایله (اشویچ) ناحیه‌لری آره‌سنده وبعده زوریخ ناحیه‌سی داخلنده برقوس ویا هلال رسمنده جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه ممتد اولور. طولی ۲۵ وعرض وسطیسی ۳ کیلومتره‌در. درینلکی بعض محللرنده ۲۰۰ مترویه قدر واصل اولور. یوقاری وآشاغی ناملریله ایکی قسم اعتبار اولنوب، آره‌لرنده ۱۸۰۰ قدم بوینی اولان برکوپری بولنیور. جنوب شرقی کوشه‌سنه (لینت) نهری بوکوله منصب اولور؛ واوست طرفنده‌کی (والن) کولیله برجدولله اختلاط ایدر. شمال غربی کوشه‌سندن (لیمات) نهری چیقوب، زوریخ شهری ایچندن مرورله، (رن) ایرماغنه دوکلمك اوزره، شمال غربی‌یه طوغری آقار. سائر اسویچره کوللری کبی بودخی غایتله کوزل منظره‌لی ودلنشین کنارلرله محاطدر. ساحل غربیسی بوینجه بردمیریول خطی ممتد اولدیغی کبی، ذکر اولنان کوپریدن ساحل شرقیسنه دخی برشعبه اوزانیرکه (والن) کولی قربنده ایکیسی بعدالتقاطع، آلپ سلسله‌سنك اتکارینه قدر ممتد اولورلر.

زوزان اخلاط، آذربیجان، دیاربکر وموصل آره‌لرنده اکرادله مسکون برناحیه اولوب، ۱۹ نجی سال هجریده عیاض بن غنم حضرتلری طرفندن صلحاً فتح ایدلمش اولدیغی کتب فتوحده محرردر. ابن اثیر بوناحیه‌نك دجله‌نك جهت شرقیه‌سنده وجزیرهٔ ابن عمرك (یعنی جزره‌نك) قارشیسنده واقع اولوب، موصلدن ایکی کونلك مسافه‌دن باشلایه‌رق، آذربیجان حدودینه‌دك ممتد اولدیغنی وایچنده برچوق قلاع حصینه بولندیغنی بیان ایدیور.

زَوزَن خراسانده نیسابور ایله هرات آره‌سنده ۱۲۴ قریه‌دن مرکب برناحیهٔ واسعه وبونك مرکزی اولان برقصبه اولوب، کثرت علما وفضلاسندن طولایی (البصرة الصغری) دینلیردی. برچوق مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر.

زوزنی (ابو عبد الله حسین بن احمد) مشاهیر ادبادن اولوب، معلقات سبعه‌یی شرح ایتمشدر. بوشرح پارس کتبخانه‌سنده ۱۱۵۴ رقمیله مرقم اوله‌رق موجوددر.

— (ابو حنیفه عبد الرحمن بن حسن زوزنی) مشاهیر محدثین وخطاطیندن اولوب، ۴۰۰ مصحف شریف یازمش، وبرینی ۵۰ دیناره ویرمش ایدی. ۴۵۵ تاریخنده حجه کیتمشیدی.

— (ابو العباس ولید بن احمد زوزنی) دخی محدثین وصوفیوندن اولوب، ۳۷۶ تاریخنده وفات ایتمشدر.

— (ابو نصر احمد بن علی زوزنی) دخی ادبادن اولوب، بغداده ورودله سلاجقه‌دن عضد الدوله‌نك خدمتنه کیرمشیدی. شوقطعه اونکدر:

ولا اقبل الدنیا جمیعاً بمنة
ولا اشتری عز المراتب بالذل
واعشق کحلاء المدامع خلقة
لئلا تری فی عینها منة الکحل

زوغ (Zug) اسویچره‌ده همنامی اولان ناحیه‌نك مرکزی برقصبه اولوب، همنامی اولان کولك کنارنده واقعدر. ۴۰۰۰ اهالیسی، داخلی مکتب اعدادیسی، کتبخانه‌سی ومقارنه وشهریه وسائره فابریقه‌لریله قوروتمش اخراجاتی واردر.

زوغ (ناحیه‌سی) (Canton de Zug) اسویچره جماهیر متفقه‌سنی ترکیب ایدن ۲۵ ناحیه‌نك بری اولوب، شمالاً زوریخ، شرقاً وجنوباً اشویچ، غرباً دخی آرغوویه ناحیه‌لریله محاط ومحدوددر. کوچك برناحیه اولوب، شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه بوینی ۲۰ واکی ۱۷ کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۳۹ مربع کیلومتره اولوب، ۲۳۰۲۹ اهالیسی واردر. سکنه‌سی کاملاً آلمان واکثریت اوزره قتولیکدر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق ایسه‌ده، منبت دره وبایرلری چوقدر. همنامی اولان کولك نصف شمالیسی ناحیه‌نك ایچنده اولوب، بونك آیاغی حکمنده اولان (رایس) نهری، رن ایرماغنه دوکلمك اوزره، شمال غربی‌یه طوغری آقار. مذکور کولك شرق جهتنده برکوچك کول دها

واردر ،كه آياغى اولان بر نهر ناحيه‌نك ايچنده طو- لاشه‌رق ، ساحل شماليسندن زوغ كولنه دوكيلور. هواسى معتدل وصاغلامدر . كستانه وسائر ميوه‌لريله پنير و ياغ محصولاتى چوقدر . كليتلى كيراسو اعمال اولنور . اوچ دميريول خطى ناحيه‌يه داخل اولوب، كولك كنارلرينى دور ايديور. زوغ ناحيه‌سى ١٣٥٢ ده جماهير متفقه‌يه التحاق ايتمشدر .

زوغ { كولى (Lac de Zug) اسويچره‌نك ايكنجى درجه‌ده‌كى كوللرندن اولوب، زوغ، اسويچ ولوسرنه ناحيه‌لرى آره‌سنده واقعدر. شمالدن جنوبه طولى ١٤ وعرض وسطيسى ٢ كيلو- متره اولوب، درينلكى تقريباً ٢١٥ متره‌در. همنامى اولان ناحيه‌ده بولنان بركوچك كول ايله اختلاطى اولوب ، (رين) ايرماغنه دوكيلان (رايس) نهرى دخى آياغى حكمنده در .

زوغما { (Zeugma) سوريه‌ده فراتك ساحل يمينده و (افاميه) لك قارشيسنده اسكى برقصبه اولوب، افاميه‌يه بركوپرى ايله مربوط ايدى ؛ وبو سببدن روملر طرفندن « جفت » ديمك اولان بو اسمله تسميه اولنمشدى .

زوقسيس { (Zeuxis) يونان قدماسنك اك مشهور رسساملرندن اولوب ، قبل الميلاد ٤٧٠ تاريخنده طوغمش ، و ٤٠٠ تار- يخلرنده وفات ايتمشدر . (آپولودور) ك آثارينى تتبع ايدوب ، مهارتده بونى كچمش ، و (پاراسيوس) ه رقيب اولمش ايدى . رسملرينك فروختندن بريوك ثروت قزانوب، بعده آثارينى مجاناً هديه ايتمكه باشلا- مشيدى . برچوق رسملرى رومايى تزيين ايدوب ، بعده قسطنطينيه‌يه نقل اولنمش، ومرور زمانله محو اولمشدر .

زوكر { ارضروم ولايتنده ارزنجان سنجاغنك رفاهيه قضاسنده مركز قضادن اداره اولنور برناحيه اولوب، ١٧ قريه‌دن مركبدر .

زولا { (Zoula) [« زيلع » ماده‌سنه مراجعت اولنه .]

زولتان { (Zoltan) مجار رؤساسندن او- لوب ، ٩٠٧ تاريخ ميلاديسندن ٩٥٥ تاريخنه‌دك اووقت نيم وحشى حالنده بولنان قوميله آوروپايى غارت ايده‌رك ، نهايت اوغسبورغ قربنده برنجى اوتون طرفندن مغلوب اولمغله، شمديكى مجارستانه دونه‌رك، اوراده ساكن اولمش، ومجارستان قراللغنك اساسنى قورمشدر . وفاتى ٩٦٠ تاريخنده وقوع بولمشدر .

زولكيف { (Zolkiew) آوستريا ومجارستان دولتنك غاليچيا خطه‌سنده ولمبرغك ٣٠ كيلومتره شمالنده سنجاق مركزى بر قصبه اولوب ، ٤٠٠٠ اهاليسى واسكى سوبيسكى خاندانته مخصوص بولنمش برسرايى واردر . —— زولكيف سنجاغى شرقاً زلوقزوف ، جنوباً وجنوب غربى جهتندن برزميسل ولمبرغ سنجاقلريله ، شمالا دخى روسيه حدوديله محدود اولوب ، بويى ١٠٠ واكى ٧٠ كيلومتره واهاليسى ٢٤٠٠٠٠ كشيدر .

زولو { (Zoulous) آفريقاى جنوبينك ساحل شرقيسنده آنى‌البيان (زولولاند) مملكتنده ساكن برقوم اولوب، بتون آفريقاى جنوبى خلقنك منسوب بولندقلرى بچوآنه عرقنه منسوبدر . رنكلرى سياهله باقير رنكى آره‌سنده اولوب، متناسب الاعضا واپرى آدملردر . ٢٠٠٠٠٠ قدر افراددن عبارتدر. زولولر نيم وحشى برحالده بولنوب، همان چپلاق كزرلر . زياده‌سيله جسور وجنكاور آدملر اولوب، اخيراً انكليز عسكرينه خيلى وقت مقاومت ايده‌بيلمشلردر .

زولولاند { (Zouloulande) يعنى «زولو مملكتى » آفريقاى جنوبينك ساحل شرقيسنده واميد برونى مهجرينك منتهاى شرق شماليسنده بر مملكت اولوب، غرب جنوبى جهتندن (ناتال) مهجريله ، غرب شمالى جهتندن (ترانسوال) جمهوريتيله، شمال شرقى جهتندن پور- تكيز مستملكاتندن اولان (موزامبيق) ايله، شرقاً وشرق جنوبى جهتندن دخى بحر محيط هندى ايله محاطدر. ٢٦° ايله ٢٩° ٣٠′ عرض جنوبى و ٢٨° ايله ٣٣° طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولوب، ترانسوال حدودينى آيران (راندبرغ) سلسلهٔ جبالنك ساحله قدر ممتد اولان اتكلرندن عبارتدر. مساحهٔ سطحيه‌سى ٦١٥٠٠ مربع كيلومتره اولوب ٢٥٠٠٠٠ اهاليسى واردر. عارضه‌لى واورمانلرله مستور بربر

اولوب، مذكور سلسلهٔ جبالدن اينن بر قاچ نهرى واردر. بو انهارك الڭ بيوكى موزامبيق داخلنده واقع (دلاغوآ) كورفزينه دوكيلن (اومغوروومه) نهريدر. ديكرلرينك چوغى ساحل قربنده بولنان (سانته لوچيا) كولنه دوكيلور. بو مملكتك اهاليسى اولان زولولر (كافر) اسم عربيسيله معروف اولان او جوار اقواميندن اولوب، بر چوق قبيله‌لره منقسم اولدقلرى حالده، بر حكمدارك تحت ادارەسنده بولنيورلردى، و حرب وقوعنده قرق بيك جنكاور چيقاره‌بيله‌جك صورتده تنظيم اولنمشلردى. ايكى سنه‌لك محاربه‌دن صكره ۱۸۷۹ ده انكليزلره مغلوب اولمريله، حكمدارلرى بولنان (ستيوايو) نك اسير دوشمسى اوزرينه، (زولولاند) مملكتى درده تقسيم اولنه‌رق، (آمازولو) دينلن جنوب شرق قسمى انكليزلر طرفندن بسبتون ضبط، وناتال حكومتنه الحاق اولنمش؛ (آماتونغه) دينلن شمال شرق قسمى انكلتره‌نك تحت حمايه‌سنده بولنان بر ملكه طرفندن اداره اولنور؛ (آماسوآزى) دينلن شمال غربى قسمى مستقل بر طاقم رؤسانك النده بولنيور؛ (زولولاند) اسمنى محافظه ايدن جنوب غربى قسمى دخى ترانسوال بوئرلرينك دلالت ومعرفتيله بر جمهوريت حالنه قونيله‌رق، (ورينهايد) قصبه‌سى مركز اتخاذ اولنمش، وبو جمهوريت بالطبع ترانسوالك دائرهٔ اتفاقنه آلنمشدر.

زوليخاو (Zullichau) پروسيه‌نك براندبورغ ايالتنده و (فرانقفورت سوراودر) ك ۳۵ كيلومتره شرقنده بر قصبه وقلعه اولوب، ۷۴۰۰ اهاليسى وچوخه ايله قونياق وسركه فابريقه‌لرى واردر.

زوليه (Zulia) آمريقاى جنوبينك (ونزوئلا) جمهوريتنده بر نهر اولوب، (ماراقايبو) كولنه دوكيلور.

زومبو (Zoumbo) آفريقاى جنوبيده (زامبز) ايرماغنك مجراسنده واقع بر آطه‌نك اوزرنده پورتكيز مهاجرلريله مسكون بر قصبه اولوب، (تته) نك ۴۰۰ كيلومتره جنوب غربيسنده واقعدر. آلتون معدنيله فيل ديشى تجارتى واردر.

زومبور (Zombor) مجارستانده (باقس) ايالتنك مركزى بر قصبه اولوب، پشته‌نك ۱۷۵ كيلومتره جنوب شرقيسنده واقعدر. ۲۴۳۰۰ اهاليسى وصربى يتيشديرمكه مخصوص مكتبى واردر.

زونزوناته (Zonzonate) آمريقاى وسطينك (سالوادور) جمهوريتنده و (سان سالوادور) ك ۹۰ كيلو متره غربنده اوله‌رق همنامى اولان بر نهرك بحر محيط كبيره منصب اولديغى محلده واقع بر قصبه و اسكله اولوب، ۴۰۰۰ اهاليسى وبيوك تجارتى واردر.

زويدرزئه (Zuyderzée) يعنى «بحر جنوبى» شمال دكيزينك فلمنك ايچنه كيرمش بيوك بر كورفزى اولوب، غرب جهتنده بولنان (هولانده) وشمال جهتنده واقع (فريزه) خطه‌لرينك ايكى برونى آره‌سنده اولان مدخلى، كورفزك شمال غربى كوشه‌سنده واقع وغربه متوجه اولديغى حالده، تقريباً ۱۳ كيلومتره وسعتنده اولوب، بو بوغازك خارجنده بر ايكنجى كورفز بولنيور، كه بر صره آلچق آطه‌لرله انكيندن آيرلمش اولوب، بونلرك آره‌لرنده‌كى بوغازلردن كيريلير. (زويدرزئه) كورفزينك شمال شرقيدن جنوب غربى‌يه اولان طول اعظمى ۲۲۰ وعرض وسطيسى ۷۵ كيلومتره‌در. بو كورفزك وقتيله يالڭز قسم جنوبيسى (فلو) اسميله بر كول حالنده اولوب، دكيزله اختلاطى وار ايدى. ۱۱۷۰ تاريخ ميلاديسندن ۱۲۸۷ تاريخنه‌دك دوام ايدن طغيان مياه قسم شماليسنى دخى صو آلتنه براقوب، دكيزله اختلاطى آرتيرمشدر. بو كورفزك قورودلمسيله، قعرينك اراضئ مزروعه‌يه تحويلى متصوردر.

زوئه (Zoë) اسكى قسطنطنيه روم ايمپراطوريچه‌لرندن ايكى قادين اولوب، برنجيسى لئونك معشوقه‌سى وبعده زوجه‌سى ويدنجى قسطنطينك والده‌سيدر. زوجنك وفاتى اوزرينه، ۹۱۱ تاريخ ميلاديسنده سرايدن طرد اولنمش، واوچ سنه صكره اوغلى طرفندن جلب اولنه‌رق، دوستى اولان برنجى رومانله بالاتفاق بيوك بر نفوذ قزانمش ايسه‌ده، نهايت ۹۱۹ ده بونك طرفندن بر مناستره

حبس اولنمش ایدی . — ایکنجیسی طقوزنجی قسطنطینك قیزی واوچنجی رومانك زوجه‌سی اولوب، ۱۰۲٤ تاریخ میلادیسنده، دوستی بولنان دردنجی میخالی اقعاد ایتمك ایچون، زوجنی ازاله ایتدیرمش ؛ ومرقوم دردنجی میخاله وارمش ایسه‌ده، سوء معاملاتنه تحمل ایده‌میه‌رك، بر سنه صکره بونك یکنی بشنجی میخالی اقعاد ایتمش؛ وبونکله‌ده بختیار اوله‌مدیغیچون، ۱۰٤۱ ده برقاریشقلق آره‌سنده، کندیسی همشیره‌سی (تئودوره) ایله مشترکاً اداره‌یی اله آلمش؛ واو وقت ٦۳ یاشنده اولدیغی حالده، اوچنجی دفعه اوله‌رق اولنوب، اونجی قسطنطینه وارمشیدی. حکم ونفوذی ینه الندن براقمیوب، تاریخ وفاتی اولان ۱۰۵۲ یه قدر حکومت سورمشدر .

— بو اسمله خرستیانلرك ایکی عزیزه‌لری دخی اولوب، مجهول تاریخلرده بری آناطولینك (پامفیلیا) خطهٔ قدیمه‌سنده ودیکری رومادده قتل اولنمشدر . برنجیسنك یورطیسی مایسك ۲ سنده وایکنجیسنك‌کی تموزك ۵ نده اجرا اولنور.

زویله { بلاد سودان ایله افریقیه آره‌سنده اجدابیه‌دن ۱٤ مرحله‌لك و چاد کولنك شرق شمالیسنده بولنان (کانم) دن ٤۰ مرحله‌لك مسافه‌ده واقع برقصبه اولوب، برقه‌نك فتحندن صکره عقبه بن نافع طرفندن فتح ایدلمش اولدیغی، وبوقصبه‌دن افریقیه‌یه کوله وجاریه نقل و فروخت اولندیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطوردر . — افریقیه‌ده مهدیه‌نك برمحله‌سی حکمنده اولان دیکر بر زویله دخی وار ایدی، که مهدیه ایله برابر فاطمیوندن عبید الله مهدی جانبندن بنا اولنمشدی . — قاهرهٔ مصرده دخی بواسمله برمحله وار ایدی.

زوئیل { (Zoïle) یونان قدیم منقدلرندن اولوب، شاعر شهیر اومیروسك آثاری حقنده‌کی تنقیداتیله شهرت بولمشدر. بو تنقیداتدن بشقه تاریخه متعلق بعض کتابلر دخی یازمش ایسه‌ده، جمله‌سی نابود اولمشدر. قبل المیلاد ۳۰۰ تاریخلرنده یاشامشدر.

زهدی بك { (اسماعیل —) رجال دولت علیه‌دن ومتأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، استانبوللیدر. ۱۲۱٤ ده طوغوب، دیوان همایون قلمنه دوامله، ۱۲۵۲ ده صدارت‌عظما مکتوبجیلغنه، ۵۵ ده دعاوی نظارتی وکالتی انضمامیله حربیه نظارتنه، وبعده بالاصاله دعاوی نظارتنه، ۲۵۷ ده ترسانه مستشارلغنه، ۵۹ ده صدارت عظما مستشارلغنه نصب اولنه‌رق، رتبهٔ بالایی احراز ایتمش؛ و ۲٦٤ ده ترسانه نظارتنه، ٦۵ ده مجلس والا اعضالغنه، ٦٦ ده ثانیاً ترسانه نظارتنه تعیین بیورلمشیدی. شعر وانشاده مهارتی واردر. شو بیت اونکدر :

عین عبرتله جهانده چوق کوزه قیلدم نظر
کورمدم بر بویله چشم خوب مازاغ البصر

زهراء { حضرت فاطمه (رضها) بنت رسول الله (صلعم) ك مخلص شریفیدر .
[« فاطمه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

زهراء { اندلسده قرطبه‌دن ٦ میللك مسافه‌ده واقع برقصبه اولوب، ملوك امویه‌دن عبدالرحمن الناصر طرفندن بنا، وفوق العاده صورتده تزیین واعمار اولنمش ایدی. اندلس شعراسی بوقصبه‌نك مدحی حقنده پك چوق اشعار سویلمشلردر. مشاهیر علمادن بر چوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر .

زهراوی { (ابو الحسن علی بن سلیمان) اندلس مشاهیر اطباسندن اولوب، علوم ریاضیه‌ده دخی یدطولاسی وار ایدی. بوفنده «کتاب الارکان» عنوانیله مشهور بر تألیفی واردر.

زهراوی { (خلف بن عباس) بوده اندلس مشاهیر اطباسندن اولوب، ادویهٔ مفرده ومرکبه‌ده و فرط معلوماتی و تداویٔ امراضده مهارتی وارایدی . برچوق تألیفات معتبره‌سی اولوب ، اك مشهوری «کتاب التصریف لمن عجز عن التألیف» عنوانلی اثریدر، که فوائد کثیره‌یی جامع اولوب ، مؤلفنك اسمیله دخی معروفدر .

زهراوی { (سلیمان بن محمد الکرمانی) مشاهیر ادبادن اولوب، (آداب الکاتب) کتابنه بر شرح یازمش؛ و ۵۷٦ ده وفات ایتمشدر.

زهره { (بن حویه التمیمی) صحابه‌دن اولوب، هجر امیری طرفندن نزد حضرت

سوی‌یه ابعاث اولنمغله، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وقادسیه محاربه‌سنده سعد ابن وقاص (رضه) عسکرینك مقدمه‌سنده بولنوب، بعده خیلی وقت یاشامش؛ وحجاج زماننده (سوق الحکمه) ده سبیب بن یزید خارجی یدیله شهید اولمشدر.

زهری { (محمد بن مسلم) مشاهیر تابعیندن اولوب، ۱۲٤ تاریخ هجریسنده هشام امونیك زمان حکومتنده وفات ایتمشدر. کتابلرینی اطرافنه دیوارکبی دیزوب، ایچنه قپانه‌رق، مطالعه ایله امرار اوقات ایلدیکی، وحتی زوجه‌سنك بر کون «بو کتابلر بکا اوچ اورتاقدن اشددر» دیدیکی مرویدر. برچوق احادیث شریفه روایت ایدوب، صاحب مذهب امام مالك (رضه) صاحب ترجمه‌دن روایت ایتمشدر.

زُهَیر { مشاهیر شعراء عربدن اولوب، معلقات سبعه‌دن برینك صاحبیدر. کندیسی جاهلیتده یاشایوب، اوغلی (کعب بن زهیر)، که پدرندن کری قالماز برشاعر شیرین زباندر، وقت سعادته یتیشمش؛ وابتدا حضرت رسول الله (صلعم)ك علیهنده بولنمش ایسه‌ده، بعده مدح نبی (صلعم) ایله تزیین لسان ایدوب، نوازش حضرت پیغمبری‌یه نائل وشرف اسلامله مشرف اولمشدر.

زهیر { صحابه‌دن بروجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر: (زهیر بن الاقر) که بر روایتده صحابه‌دن و بر روایتده تابعیندندر. — (زهیر بن ابی امیه بن المغیره) که (ام سلمه) نك برادری، خالد بن ولید حضرتلرینك عم زاده‌سی و حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزك خاله‌لری عاتکه بنت عبد المطلبك اوغلی اولوب، خالد بن معدان کندیسندن روایت احادیث شریفه ایتمشدر. — (زهیر الثقفی) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (زهیر بن ابی جبل) که فارسی فتح ایدن عسکر مسلمین امراسندن اولوب، بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. — (زهیر بن خطان الکنانی) که معبوثاً نزد حضرت نبوی‌یه کلوب، شرف اسلامله مشرف اولمشیدی. — (زهیر بن خیثمه) که زهیر بن معاویة الکوفینك جدی اولوب، حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك ارتحاللری کیجه‌سی مدینهٔ منوره‌یه کیروب، حضرت ابا بکر صدیق (رضه)ه مسافر اولمشیدی. — (ابو جرد یاخود ابو جردة الجشمی السعدی) که حنین وقعه‌سندن صکره هوازن قومی طرفندن مبعوثاً جعرانه‌ده بولنان حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك نزدینه کوندریله‌رك، قومنك غنیمت اولنان اموالیله سبی اولنان نسا واولادینی طلب ایدوب، حضور نبویده سویلدیکی بر قصیده‌سنده شو ایکی بیت ایراد اولنور:

امنن علینا رسول الله فی کرم
فانك المرء ترجوه و تدخر
امنن علی بیضة قد عاقها قدر
ممزق شملها فی دهرها غیر

بعده شامده ساکن اولمشیدی. — (زهیر بن عام) که قومی طرفندن مبعوثاً نزد حضرت پیغمبری‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمشیدی. — (ابو ملیله زهیر بن عبد الله) که حضرت ابا بکر (رضه) دن روایت ایتمشدر. — (زهیر بن عثمان الثقفی) که بعده بصره‌ده ساکن اولوب، حضرت حسن بصری (رضه) کندیسندن روایت ایتمشدر. — (زهیر بن العجوه) که حنین وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (زهیر بن علقمة البجلی) که کوفه ساکنلرندن اولوب، بر روایتده تابعیندن ایدی. — (زهیر بن ابی علقمة الصبعی) که اهل کوفه‌دن اولوب، بر حدیث شریفك راویسیدر. — (زهیر بن علقمة الفرعی) که معاویه بن ابی سفیانك قاینی وکبشه‌نك برادری اولوب، بعده (رمله) ده ساکن اولمشیدی. — (زهیر بن عمرو الهلالی) که بعده بصره‌ده ساکن اولوب، بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر. — (زهیر بن عیاض الفهری) که مهاجریندن اولوب، بدر واحد غزالرنده حاضر بولنمش، وجانب حضرت نبویدن بنی نجاره کوندرلدکده، شرکه رجعت ایدن رفیقی مقیس بن ضبابه طرفندن شهید اولمشدر. — (زهیر بن غزیه). — (زهیر بن قیس البلوی) که هشام بن عبد الملکك زماننده برقه والیسی اولوب اوراده وفات ایدن زاهر بن قیسك جدیدر. — (زهیر بن محشی). — (ابو اسامه زهیر بن معاویة الجشمی) که خندق وقعه‌سنده حاضر بولنمشدر.

زیا { (Zéa) یونان آطه‌لرندن اولوب ، آتیقه خطه‌سنك ساحل شرقیسی قربنده و (قولونه) برونك ۱۱۷ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقعدر . بویی ۲۲ و اکی ۱۴ کیلومتره اولوب ، ۵۰۰۰ قدر اهالیسی واردر . اورته‌لرنده بواسمله مسمی و ۳۰۰۰ اهالیلی جامع برقصبه‌سی واردر. هواسی غایتله کوزل وطوپراغی منبت اولوب ، پك لذیذ میوه‌لری وکوزل شرابی واردر. اهالیسی ایپك بوجکی بسلیوب، ایپك چیقاریرلر .

زیّات { (خالد بن یزید) مشاهیر فقهاء حنفیه‌دن وحضرت امام اعظمك اصحابندندر.

زیاد { صحابه‌دن بروجه‌زیر برقاچ ذاتك اسمیدر: (زیاد الاخرس یاخود ابن الاخرس الجهنی) که انصاردن اولوب ، بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر . — (ابو لاغر زیاد النهشلی) که بصره‌یه نازل اولوب، تورونی حسان بن الاغر کندیسندن روایت ایتمشدر . — (زیاد بن جاریة التمیمی) که برحدیث شریفك راویسیدر. — (زیاد بن الجلاس) که بصره اعرابندن اولوب ، اولادی کندیسندن روایت احادیث شریفه ایتمشلردر . — (زیاد بن جهور) که برنامهٔ سعادته نائل اولمش اولدیغی اوغلی نائل طرفندن مرویدر. — (زیاد بن الحارث الصدائی) که یمنده بولنان (صداء) قبیله‌سندن اولوب، حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزه بیعت ایتمش، وقبیله‌سنك اسلامنه سبب اولمش ایدی . حضور حضرت نبویده اذان اوقومشدر . بعده مصرده ساکن اولمشیدی . — (زیاد بن خدره) که نزد حضرت پیغمبری‌یه کلوب، شرف اسلامله مشرف ودعای رسالتپناهی‌یه نائل اولمشیدی . — (زیاد بن حنظلة التمیمی) که جانب رسول الله (صلعم) دن مسیله وطلیحه واسوده قارشی قیس بن عاصمك امدادینه ارسال بیورلمش، ووقت سعادتده عاملك ایتمش ایدی . حضرت علی (رضه) افندمزه مربوط اولوب، کافهٔ محارباتنده معیتلرنده بولنمشدر . — (زیاد بن سمرة الیعمری) که برحدیث شریفك راویسیدر . — سعد بن وقاص (رضه) ك آزادلیسی اولان زیاد . — (زیاد بن سعد السلمی) که پدری صحابه‌دن اولوب، کندیسنك صحبتی مشکوکدر . — (زیاد بن سکن الاوسی الاشهلی) که انصاردن اولوب، احد وقعه‌سنده شهید اولمشدر . — (زیاد بن عبدالله المری الغطفانی) که اهل رده‌دن عیینه بن حصندن آیریلوب حضرت خالد بن الولیده التجا ایدنلردندر . — (زیاد بن عمرو یاخود بن بشر) که انصارك حلیفی اولوب، برادری ضمره ایله برابر بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر . بعضلری (زیاد بن عمرو الاخرس) دیه ضبط ایدوب، یوقاریده ذکر اولنان (زیاد اخرس) ایله التباس ایتدیرمشلردر . — (زیاد بن عیاض یاخود عیاض بن زیاد الاشعری) که صحبتی مختلف فیهدر . — (زیاد الغفاری) که اهل مصردن معدوددر . — (زیاد بن القرد الزهری) که ابن ابی القرد دیمکله دخی معروف اولوب، عمار بن یاسر حقنده «یقتلك الفئة الباغیة» حدیث شریفنك راویسیدر . — (زیاد بن کعب) که بدر واحد وقعه‌لرنده حاضر بولنمشدر . — (ابو عبدالله زیاد بن لبید الخزرجی) که مدینه‌لی اولدیغی حالده، مکه‌یه کیدوب، شرف اسلامله مشرف اولمش ؛ و معیت حضرت نبویده مدینه‌یه هجرت ایتمشیدی . بناء علیه هم مهاجریندن وهم‌ده انصاردن معدوددر . بدر ، احد، عقبه، خندق وسائر غزواتده حاضر بولنوب، بعده جانب حضرت نبویدن حضرموت عاملکنه نصب بیورلمش؛ ومعاویه‌نك اوائل حکومتی زماننده وفات ایتمشدر. — (زیاد بن نعیم الحضرمی) که صوم وصلاة وحج ایله ذکاة حقنده بر حدیث شریفك راویسی اولوب ، تابعیندن اولدیغی دخی مرویدر . — (زیاد بن نعیم الفهری) که حضرت عثمان (رضه) ك شهادتی وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (ابوهرماس زیاد الباهلی) که اوغلی هرماس کندیسندن روایت ایلمشدر . — (زیاد بن ابی هند) که بعضلر طرفندن صحابه‌دن عد اولنمش ایسه‌ده، تابعیندندر.

زیاد { والده‌سنك اسمنه نسبتله (ابن سمیه) دیمکله معروف اولوب، ابو سفیانك ولد نامشروعی ایدی. علناً پدری مجهول اولمغله (ابن ابیه) لقبیله دخی ملقب ایدی. کنیه‌سی (ابوالمغیره)‌در. هجرت نبویه‌نك برنجی سنه‌سی طوغوب، رؤیت نبی (صلعم) و صحبتـه نائل اولمامشدر. والده‌سی (حارث بن کلده) نك جاریه‌سی ایدی. بونك قوجه‌سی

(عبید) ی زیاد بعده بك درهمه اشترا واعتاق ایتمشدر. زیاد دهات عربدن وفصحا وخطبادن اولوب، حضرت عمر فاروق (رضه) جانبندن بصره والیلکنه نصب اولنمش؛ وبعده حضرت علی (رضه)ك معیتلرنده بولنوب، فارس والیلکنده استخدام بیورلمشیدی. حضرت مشارالیهك شهادتنده فارس والیسی بولنمغله، معاویه بونك قوت واقتدارندن اندیشه ایتدیکیچون، زیاده اولان قرابتنی اعلان ایله کندیسنی کندی طرفنه جلب ایده‌رك، بصره والیلکنه نصب ایتمش، وبعده کوفه‌یی دخی علاوه ایتمشدی. فوق العاده ضابط واداره‌یه مقتدر برآدم اولوب، آنجق اجرا آتده زیاده شدت کوستردیکیچون، اکثریا عدالت حدودینی تجاوز ایدردی. بناء علیه معاویه‌یه «صول الم عراق اداره ایدوب، صاغ الم بوش قالدیغیچون، حجازی‌ده عهده‌مه ویرك» دیه یازدیغنده، اهل حجاز خبر آلوب، عبد الله بن زبیر ایله قیام ایتمشلردی. حتی ابن زبیر «یاربی! زیادك زائد اولان صاغ الی قوروت!» دیه دعا ایلدیکی، وچوق کچمه‌دن صاغ النده برچبان چیقوب، اوندن وفات ایتدیکی مرویدر. ۵۳ تاریخ هجریسنده وفات ایتمشدر. یزیدك زماننده حضرت امام حسین (رضه)ه قارشی سوق اولنان عسکرك قائدی اولان (عبید الله بن زیاد) نام خارجی بونك اوغلیدر.

زیاد { (بنی —) خلفاء عباسیه زماننده یمنده حکومت سورمش بر سلاله اولوب، مؤسسی (محمد بن زیاد) در، که ۲۰۳ تاریخنده مأمون خلیفه زماننده یمنه مأمور اولوب، تهامه‌یی تسخیر وقبائل عربی قهر ایده‌رك، ۲۰۴ تاریخنده (زبید) قلعه‌سنی بنا ویمنی استیلا ایتمشدی. نسلی ۴۰۳ تاریخنه دك ۲۰۰ سنه یمنده حکم سوروب، بر وجه زیر ۶ حکمداردن عبارتدر:

١ محمد بن زیاد	٤ اسحق بن زیاد
٢ ابراهیم بن زیاد بن محمد	٥ زیاد ثانی بن اسحق
٣ زیاد اول بن ابراهیم	٦ ابراهیم ثانی

بونلرك برنجیسیله ایکنجیسنك ودردنجیسنك مدت حکومتلری چوق زمان ممتد اولمشدر. اخیرلری اولان ابراهیم، آل زیاددن بولنمغله، طفل ایکن، موقع اقتداره کچیرلمش ایسه‌ده، اداره امورده موفق اوله‌میوب، بونکله دولت بنی زیاد مندرس اولمشدر.

زیاده { (بن جهور اللخمی) صحابه‌دن اولوب، فتح مصرده حاضر بولنمش؛ وبعده فلسطینده ساکن اولوب، اوغلی کندیسندن روایت ایتمشدر.

زیادة الله { (ابو نصر —) افریقیه‌ده حکومت سورن بنی اغلب سلاله‌سنك حکمدار اخیری اولوب، ۲۹۶ تاریخنده، پدری ابو العباس عبداللهك قتلی اوزرینه، حبسدن چیقاریله‌رق، مسند امارته کچمش ایسه‌ده، لهو ولعب وعیش وعشرته مبتلا اولدیغندن، محافظهٔ ملکه مقتدر اوله‌میوب، افریقیه فاطمیون طرفندن ضبط اولنمش؛ و صاحب ترجمه مصره واورادن بغداده قاچوب، مقتدر بالله طرفندن ویریلان عسکرله ملکنی تخلیصه کیدرکن، مصرده خسته‌لنوب، عسکری پریشان اولمش؛ و یکیدن عسکر آلمق ایچون بغداده عزیمت ایدوب، رمله‌یه واصل اولدقده، وفات ایتمش؛ وبونکله بنی اغلب سلاله‌سی مندرس اولمشدر.

زیادی { (ابو اسحق ابراهیم بن سفیان) مؤلفیندن اولوب، میدانینك «امثال العرب» عنوانلی کتاب مشهورینی شرح ایتمشدر.

زیانی { (میرزا ابو القاسم مدرك) ایران متأخرین شعراسندن اولوب، اصفهانلیدر. برخیلی وقت کرمان والیسی بولنمشدر. شو بیت اونکدر:

درسینه ام آه سرکشی بود چه شد
درجان داغی زمهوشی بود چه شد

زیانیلر { (یاخود بنی زیان) جزایرك تلمسان شهرنده حکومت سورمش برکوچك دولت اسلامیه اولوب، مؤسسی یغموراسن بن زیاندر.

زیب { فلسطین ساحلنده وعکا قربنده بربیوك قریه اولوب، وقتیله بیوجك برقصبه ایدی. بوقصبه پك اسکی اولوب، فنیکه‌لیلر عندنده (اشنی بیا) اسمیله معروف ایدی. بطلیوسك کتابنده (اکدیبا) اسمیله مذکوردر.

زیبار { موصل ولایت وسنجاغنده وسنجاغك منتهای شرقنده اوله‌رق موصلك شرق شمالی جهتنده برقضا اولوب، جنوباً شهر زور

سنجاغيله، شمالاً وان ولايتنك حكاری سنجاغيله، شرقا دخی حدود ايرانيه ايله محدوددر. (شيروان) و (مروزئ بالا) ناحيه‌لريله برابر ١٨٥ قريه‌دن مركب اولوب، اراضيسی طاغلق واهاليسی كرددر.

زيب النسابيكم { هندستان ملوك تيموريه‌سندن عالمكيرك قيزی اولوب، ١٤٠٨ ده طوغمش، و ١١١٣ ده وفات ايتمشدر. عربی وفارسی ادبياتنده واكثر علومده يد طولاسی وحسن خطی اولوب، «زيب تفاسير» عنوانيله بر تفسير تأليف ايتمش، وبرچوق مصاحف شريفه يازمشدر. آخر عمرينه قدر اولنمه‌مشدر. تربه‌سی دهليده‌در. طبيعت شعريه دخی اولوب، فارسی ديوانی واردر.

زيپس { (Zips) مجارستانده برقوميتاته يعنی ايالت اولوب، شمالاً غاليجيا خطه‌سيله، شرقا ساروس، جنوباً آباأويوار، تورنه وكومور، غربا دخی ليپتاؤ ايالتلريله محدوددر. بويی ١٠٠ واكی ٣٥ كيلومتره اولوب، ١٨٠٠٠٠ اهاليسی واردر. مركزی لايچاؤ قصبه‌سيدر. اراضيسنك بر قسمی قارپات سلسله‌سندن عبارت اولوب، برقاچ نهری واردر. كتن محصولاتی ودمير وباقير معدنلريله معدن صولری چوقدر.

زيتان { بحر فارس ساحليله ارجان آره‌سنده بر قصبه اولديغنی ياقوت حموی بيان ايديور.

زيتاؤ { (Zittau) صاقسه قراللغنك (لوزاچه) سنجاغنده و(درسده) نك ٨٠ كيلومتره شرقنده برقصبه اولوب، ٢١٠٠٠ اهاليسی، مكتب اعداديسی، كتبخانه‌سی، تاريخ طبيعی نمونه‌خانه‌سی ومياه معدنيه‌سی واردر. بو ايالتده اعمال اولنان اپيليك وبزلرك مركز تجارتيدر.

زيتنك { (Zittang) هند چينينك (بيرمان) مملكتنده بر نهردر، كه (ايراوادی) ايرماغنك بر قولی حكمنده اولوب، (آوه) ايله (آماره پوره) شهرلری آره‌سنده بو ايرماقدن آيريله‌رق، جنوب شرقی‌يه، بعده جنوب غربی‌يه ونهايت جنوبه طوغری جريانله، تقريباً ٧٠٠ كيلومتره‌لك مسافه قطع ايتدكدن صكره، (رانغون) ك شرق جهتنده واقع (مارتابان) كورفزينه دوكيلور؛ ومنصبنده واسع بر خليج تشكيل ايدر. مجراسی اوزرنده و (پغو) نك ٣٥ كيلومتره شرقنده بو اسمله برقصبه دخی واردر.

زيتون { يونانده ايالت مركزی اولان (لاميا) قصبه‌سنه ادارهٔ عثمانيه زماننده ويريلان اسم اولوب، اليوم آوروپاجه بو اسمله معروفدر. سبب تسميه‌سی زيتون آغاجلرينك كثرتيدر.

زيتون { حلب ولايتنك مرعش سنجاغنده و مرعشك ٤٩ كيلومتره شمال غربيسنده قضا مركزی برقصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهاليسی واردر، كه بونلرك‌ده ١٠٠٠ قدری كرد وسائره اوله‌رق مسلم وقصوری ارمنی، ارمنی‌قتوليكی وسريانيدر. بر حكومت قوناغيله برقشله‌سی وايكی كليساسی واردر. همنامی اولان طاغده مبنی اولوب، اورمانلرله و زيتونلقلرله محاطدر. سبب تسميه‌سی‌ده بودر. — زيتون قضاسی شمالاً البستان، شرقاً نفس مرعش، جنوباً اندرين قضالريله، غرباً آطنه ولايتنك قوزان سنجاغيله محاط ومحدود اولوب، ٢٨ قريه‌دن مركبدر، و ٢٤٠٢٣ اهاليسی واردر. اهاليسنك ٨٠٠٠ قدری كرد وسائره اوله‌رق مسلم وقصوری باشليجه ارمنيدر. اراضيسی طاغلق اولوب، زيتون طاغيله قوری طاغ وتكير طاغ اسملريله اوچ جبلی واردر. مياه جاريه‌سی (جيحان) ايرماغنه تابع اولوب، قضانك قسم غربيسنده (تكير صو) و حدود شرقيه‌سنده (خرما صويی) جريان ايدر. زيتون قصبه‌سی يانندن آقان برچای دخی بو ايكنجی نهره دوكيلور. طوپراغنك قوهٔ انباتيه‌سی آز اولوب، محصولاتی بغدای، آرپه ومصردن وزيتون ايله بعض ميوه‌لردن عبارتدر. صيغير و قويونلری چوقچه‌در. برخيلی يرلرنده دمير معدنی بولنوب، اهالی طرفندن اخراج ومرعشه نقل اولنه‌رق، اوراده بوندن زراعت آلاتی، نعل و سائره اعمال اولنور. اهاليسنك بر قسمی‌ده كراجيلقله كچينير.

زيتونه { (فاطمه —) وليادندن اولوب، جنيد بغداديك خدمتنده بولنمشدر.

زيچ { (Zeitz) پروسيه‌نك (صاقسه) ايالتنده و (مرسبورغ) ك ٤٤ كيلومتره جنوبنده قضا مركزی برقصبه اولوب، ١١٠٠٠ اها-

لیسی و الیوم محبس اتخاذ اولنان اسکی بر قصری واردر .

زیخنه { سلانیك ولایتنك سیروز سنجاغنده وسیروزك شرق جنوبی جهتنده اولەرق (تخیانوس) کولیله بوکولی شـرق ایدن قره صویك شمال شرقیسـنده واقع برقضا اولوب، غرب شمالی جهتندن نفس سیروز قضاسیله، شرق شمالی و شرقاً وشرق جنوبی جهتندن درامه سنجاغیله، غرب جنوبی جهتندن دخی مذکور ایرماق وکول ایله محاط ومحدوددر . قضایه اسمی ویرن اسکی مرکزی خراب اولوب ، الیوم مرکزی سیروزك ٤ ساعت شرق جنوبیسـنده واقع (زلحوه) قریه‌سیدر . قضا ٤٧ قریه‌دن مرکب اولوب، ٣٦ ٤١٩ اهالیسی واردر، که بونلرك تقریباً ثلثی مسـلم وثلثانی روم ، بلغـار ، قبطی وسائره‌در. اراضیسی اطرافده‌کی طاغ اتکلرندن وکوله قریب محللری اووه‌دن عبارت اولوب، بو اووه‌نك قسم اعظمی قیشین صو آلتنده قالیر، و یازین بطاقلقلری چوقدر . درامه سنجاغندن کلن (درومانیچه) نهری قضایی شرقاً وشمالاً احاطه ایدن طاغلرك آره‌سنده بر بوغازدن مرورله، مذکور اووه‌یه دوشەرك ، وقضانك همان بتون صولرینی طوپلایه‌رق تخیانوس کولنـه دوکیلور. طوپراغی منبت اولوب، اراضیٔ مزروعه‌سی تخمیناً ١٠٠ ٠٠٠ اسکی دونمدن عبارت اولمغله، ٤٠ ٠٠٠ دونمنه پاموق، ٣٠ ٠٠٠ دونمنه بغـدای، ١٢ ٠٠٠ دونمنـه آرپه، ٧ ٣٥٠ دونمنه چاودار، ٤٨٩٨ دونمنه مصر، ٣٥٠٠ دونمنه سیسام، ٢٦٢٢ دونمنه توتون، ٦٥٠ دونمنه بولاف و ٢٠ دونمنه خشخاش زرع اولنور. باغلری ٦٨٨٠ دونم اولوب، سنوی ٨٠٠ ٠٠٠ قیه شراب اعمال اولنور. چایرلری ١٥ ٠٠٠ دونم قدردر . حیوانات اهلیه‌سی ٧ ٦٧٦ صیغیر، ٥ ٠٨٤ آت‌واستر ومرکب، ١٠٨ ٦٨٣ قیون، ٤٥ ٣٥٨ کچی و ٥٤٠ طوموزدن عبارتدر. اهالی آری دخی بسلیوب، خیلی مقدار بال چیقاریرلر. قضانك اطرافنده‌کی طاغلرده ٢٠ ٠٠٠ دونم اورمان بولنوب ، قاین ، قره کورکن وسائر آغاجلر بولنور. محصولاتنك الك کلیتلیسی اولان پاموغك تصفیه‌سیچون برچوق ماکینه‌لر وبر بیوك فابریقه بولنوب، آوروپایه چوق پاموق اخراج اولنور. بعض قریه‌لرده برنوع یرلی بز اعمال اولنور. درون قضاده ٢٥ جامع شریف، ٨ مسجد، ١ مدرسه، ١ تکیه، ٤٤ کلیسا، بر رشـدیه وبری اناثه مخصوص اوله‌رق ١٨ اسـلام و ١٨ ذکور و ٤ اناث روم مکتبی ، ٤٦٧ دکان، ٢٠ خان، ٣ حمام، ٦٦ مغازه، ١٠٢ اون دکرمنی، ١٥ فرون، ٥ کرمیت و ١ طـوغله عملخانه‌سی واردر .

زید { صحابه‌دن بر وجه زیر برچوق ذواتك اسمیدر: (زید بن ابی ارطـاة) که کندیسندن برحدیث شریف مرویدر. — (ابو عمر زید بن ارقم الخزرجی) که انصـاردن اولوب، احد غزاسنه صغرسنی سـببیله قبول اولنمامش ایسـه‌ده، دیکر ١٧ غزاده معیت حضرت‌نبویده بولنمش؛ وابن عباس (رضهما) ایله سائرلری کندیسندن بر چوق احادیث روایت ایتمشلردر . بعده کوفه‌ده سـاکن اولوب، حضرت علی‌المرتضی (رضه) ك اخص اصحابی صره‌سنه کچمش؛ وصفین محاربه‌سنده حاضر بولنمشدر. ٦٨ تاریخنده وبرروایتده حضرت‌امام حسین(رضه)ك شهادتی متعـاقب کوفه‌ده ارتحال ایتمشـدر . — (زید بن اسحاق) که بعده‌مصرده‌ساکن‌اولمشدی. — (زید بن اسلم البلوی العجلانی) که انصـارك حلیفی وثابت بن اقرمك عم زاده‌سی‌اولوب، بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. برروایتده حضرت ابابکر (رضه)ك زماننده (بزاجه) وقعه‌سنده طلیحه بن خویلد اسدی یدیله شهید اولمش؛ ودیکر بر روایتـده حضرت علی (رضه)ك زمان خلافتنه‌دك برحیات اولوب، حضرت مشارالیهك معیتنده حرب ایتمشـدر . — (زید بن ابی اوفی الاسلمی) که (عبـد الله بن ابی اوفی)نك برادری اولوب، بعده مدینه‌ده وبرروایتده بصره‌ده سـاکن اولمشدی. مواخاة صحابه حدیثی کندیلرندن مرویدر . — (زید بن بولا) که حضرت رسـول الله (صلعم) افندمزك آزادلیسیدر . — (زید بن ثابت) [مادۀ آتیـه‌یه نظر بیوریله .] — (زید بن ثعلبة الانصاری الخزرجی) که اوغلی عبدالله کندیسندن روایت ایتمشـدر . — (زید بن جاریة الانصاری الاوسی) که صغر سنلری حسـبیله احـد غزاسـنه قـبول بیورلمـانلردن اولوب ، خیـبر

غزاسنده حاضر بولنديغى كبى، بعده صفين محاربه‌سنده‌ده معيت حضرت مرتضويده بولنمش؛ وبعض احاديث شريفه روايت ايتمشدر. پدرى (جاريه) منافقيندن اولوب، (حمار الدار) لقبيله ملقب ايدى. — (زيد بن حارثه) [« مادهٔ مخصوصه‌سنه مراجعت بيوريله.] — (ابوحسن زيد الانصارى) كه برحديث شريفك راويسيدر. — (زيد بن خارجة الانصارى الخزرجى) كه بايلش اولديغى حالده، اولمش ظن اولنه‌رق، بعده آيله‌رق لقردى سويلكله، بعدالوفاة تكلم ايتمش اولمغله مشهور اولوب، بعض احاديث شريفه‌نك راويسيدر. پدرى خارجه دخى صحابه‌دن اولوب، احد وقعه‌سنده شهيد اولمشدر. — (ابو عبدالرحمن زيد بن خالد الجهنى) كه حديبيه غزاسنده حاضر بولنمش؛ وفتح مكه‌ده (جهينه) لواسنى حامل بولنمشدر. صحابه‌دن بعض ذواتله اوغللرى كنديسندن روايت احاديث شريفه ايتمشلردر. ٧٨ تاريخنده ٨٥ ياشنده وفات ايتمشدر. — (ابو عبدالرحمن زيد بن الخطاب القرشى العدوى) كه حضرت عمر فاروق (رضه) ك لاب برادرى اولوب، حضرت مشارالیهدن بيوك ايدى. ايلك مهاجرلردن اولوب، بدر، احد، خندق، حديبيه وسائر غزواتده حاضر بولنمش؛ وحضرت فخركائنات (صلعم) افندمز مهاجرين ايله انصار آره‌سنده مواخاة بيوردقلرنده، بوذاتى (معن بن عدى الانصارى) ايله قرداش ايتمشلر؛ وايكيسى‌ده حضرت ابابكر (رضه) ك زمان خلافتنده (يمامه) وقعه‌سنده شهيد اولمشلردر. بووقعه‌ده رايت مسلمين زيد بن الخطابك النده ايدى. حضرت عمر (رضه) شهادتنى خبر آلدقلرنده چوق متأسف اولمشلردى. — (زيد بن الدثنة الانصارى الخزرجى البياضى) كه بدر واحد غزالرنده حاضر بولنمش، وبعده جانب رسالتپناهيدن عاصم بن ثابت وحبيب بن عدى سريه‌سنه مأمور اولوب، قريشك الينه دوشمش؛ وابو سفيانك امريله هجرت نبويه‌نك اوچنجى سنه‌سى شهيد اولمشدر. — (زيد الديلمى) كه سهم مازنك آزادليسى اولوب، افنديسيله برابر نزد حضرت نبويه كله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وصفينده معيت حضرت مرتضويده بولنمش اولان اوغلى (سنان) كنديسندن روايت ايتمشدر. — (زيد ياخود يزيد بن ربيعة القرشى الاسدى) كه حنين وقعه‌سنده شهيد اولمشدر. — حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك آزادليسى اولان زيدكه اوغلى وتورونى كنديسندن روايت ايتمشلردر. — (زيد ياخود يزيد بن رقيش) كه بنى اميه‌نك حليفى اولوب، يمامه وقعه‌سنده شهيد اولمشدر. — (زيد بن سراقه الانصارى الخزرجى) كه سعد ابن وقاص (رضه) ك معيتنده فرس غزاسنده حاضر بولنوب، جسرمداين محاربه‌سنده ١٥ نجى سال هجريده شهيد اولمشدر. — (زيد بن سعنة الحبر) كه احبار واغنياى يهوددن اولوب، شرف اسلامله مشرف اولمش، واكثر غزواتده معيت حضرت نبويده بولنمش؛ وتبوكدن عودتنده وفات ايتمشدر. بعض احاديث شريفه‌نك راويسيدر. — (ابو طلحه زيد بن سهل الانصارى الخزرجى النجارى) كه عقبه وبدر غزالرنده حاضر بولنمش؛ وجانب رسول الله (صلعم) دن عبيده بن الجراحله مواخاة بيورلمشيدى. حضرت نبى الله (صلعم) افندمزك قبر شريفنى حفر ولحدينى انشا ايدن بوذاتدر. حقنده بعض احاديث شريفه مرويدر، وكنديسى نقل احاديث ايتمشدر. ٣٤ يا ٣٣ وبرروايتده ٥١ تاريخنده ارتحال ايتمشدر. — (زيد ياخود يزيد بن سراحيل الانصارى) جملهٔ رواتدن بر صحابيدر. — (ابو شهم زيد بن ابى شيبه) كه كنديسندن قيس بن ابى حازم روايت ايتمشدر. — (زيد بن صامت الانصارى) كه اهل حجازدن معدود اولوب، كنديسندن صحابه‌دن انس بن مالك وبعض تابعين روايت ايتمشلردر. — (زيد بن صحار العبدى) كه بوده اهل حجازدن معدود اولوب، اوغلى جعفر كنديسندن روايت احاديث شريفه ايتمشدر. — (ابو سلمان زيد بن صوحان الربعى العبدى) كه قادسيه محاربه‌سنده الى كسلمش، وجمل محاربه‌سنده معيت حضرت مرتضويده شهيد اولمشدر. عهد سعادته يتيشمش ايسه‌ده، كوچك اولديغيچون، يالكز حضرت عمر وحضرت على (رضهما) دن روايت ايتمشدر. — (ابو حسن زيد بن عاصم الانصارى الخزرجى النجارى) كه عقبه وبدر غزالرنده وبعده زوجه‌سى ام عماره وايكى اوغلى حبيب وعبد الله ايله برابر احد

وقعه‌سنده حاضر بولنمشدر. — (زید بن عامر الثقفی). — (زید بن عایش المزنی) كه اوغلی حباب كندیسندن روایت ایتمشدر. — (زید بن عبدالله لانصاری). — (ابو عبد الله زید) كه «اكرموا الخبز فان الله عز وجل انزل معه بركات السماء واخرج له بركات الارض» حدیث شریفنك راویسیدر. — (زید بن عبید بن المعلی) كه بدر غزاسنده حاضر بولنوب، مؤته وقعه‌سنده شهید اولمشدر. رافع بن المعلینك برادرزاده‌سی اولسه كركدر. — (ابو العجلان زید) كه كندیسندن اوغلی واسطه‌سیله بر حدیث شریف مرویدر. — (زید بن عمرو بن فضیل القرشی العدوی) كه عشرهٔ مبشره‌دن سعید بن زیدك پدری و حضرت عمر بن الخطاب (رضه) ك عم زاده‌سی اولوب، وقت جاهلیتده اوثانه عبادت ایتمز، وقریشی بو عبادت باطله‌دن منع وتبریده چالیشه‌رق، حضرت ابراهیم (عم) ك دینی آرار بر موحد ایدی. حضرت فخر كائنات (صلعم) افندمزله اختلاص ومودتی وار ایدی. حضرت عمر (رضه) ك پدری خطاب، كه هم عمی وهم والده‌سندن برادری ایدی، اوثانه عدم اعتقادندن طولایی كندیسنه اذا ایدوب، مكه‌یه دخوله مانع اولوردی، وخفیاً دخولنی خبر آلدقده چوجقلره طاشله تعقیب ایتدیرردی. بعثدن اول ارتحال ایتمشدر. — (زید بن عمیر) كه علاء بن الحضرمی‌یه یازیلان نامهٔ سعادتده شاهد یازلمشیدی. — (زید بن عمیر العبدی) — (زید بن عمیر الكندی) كه قیزی واسطه‌سیله كندیسندن بعض احادیث شریفه منقولدر. — (زید بن كعب) كه قادسیه محاربه‌سنده شهید اولمشدر. — (زید بن لصیت القینقاعی) كه منافقیندن اولوب، بر روایته كوره بعده توبه ایتمشیدی. — (زید بن مالك). — (زید بن مربع الانصاری) كه اهل حجازدن معدود اولوب، بر حدیث شریفك راویسیدر. برادرلری عبد الله وعبد الرحمن ومراره دخی صحابه‌دندر. — (زید بن المرس یاخود بن المزین) كه بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (زید بن معاویة النمیری) كه برادر زاده‌سی دعموص ایله برابر نزد حضرت نبوی‌یه كله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمشدر. — (زید بن ملحان النجاری) كه ام سلیمك برادری اولوب، احد وقعه‌سنده حاضر بولنمشدر.

— (ابو مكنف زید بن مهلهل الطائی النبهانی) كه (زید الخیل) دینمكله معروف اولوب، مؤلفهٔ قلوبدن ایسه‌ده، بعده اصلاح حال ایتمشدر. طقوزنجی سنهٔ هجریه‌سنده طی قبیله‌سی طرفندن مبعوثاً نزد حضرت نبوی‌یه كلمشیدی. اوغللری حریث ومكنف دخی اسلامه كلوب، اهل رده قتالنده خالد بن الولید حضرتلری معیتنده حرب ایتمشلردر. شاعر وفصیح وشجیع برذات اولوب، كعب بن زهیر ایله مهاجاتلری واردر. قبیله‌سنه عودتنده وبر روایتده اواخر خلافت حضر فاروقیده وفات ایتمشدر. — (زید بن ودیعة الانصاری الخزرجی) كه عقبه وبدر غزالرنده حاضر بولنوب، احد محاربه‌سنده شهید اولمشدر. — (ابو سلیمان زید بن وهب الجهنی) كه ایام جاهلیته یتیشوب، عهد حضرت نبویده اسلامه كلمش، ورؤیت رسول الله (صلعم) ه نائل اولمق اوزره، یوله چیقمش ایسه‌ده، یولده رحلت حضرت پیغمبری‌یی خبر آلمش ایدی. كبار تابعیندن معدود در. بعده كوفه‌ده ساكن اولوب، معیت حضرت مرتضویده بولنمش، وحضرت مشار الیهدن روایت ایتمشدر. — (زید بن یساف بن غزیه) كه احد محاربه‌سنده حاضر بولنمشدر.

زید بن ثابت { (ابو سعید — الانصاری الخزرجی النجاری) كبار صحابه وانصاردن اولوب، كتاب وحیدندر. هجرت نبویه‌ده اون یاشنده اولوب، پدری درت سنه اول (بعاث) وقعه‌سنده قتل اولنمشدی. بدر غزاسنه كیتمك ایستمش ایسه‌ده، صغرسنندن طولایی جانب حضرت نبویدن رد واعاده بیورلمشیدی. احد غزاسنده بولنوب بولنمدیغی دخی مختلف فیه اولوب، خندق غزاسنده واوندن صكره‌كی غزواتده بولنمشدر. بو وقعه‌ده خندغك حفرنده طوپراق طاشیركن منظور حضرت نبوی اولوب، حقنده «نعم الغلام» حدیث شریفی صادر اولمشدی. تبوك وقعه‌سنده بنی مالك بن نجار رایتی (عماره بن حزم) ك النده ایكن، حضرت رسول الله (صلعم) آلوب، زید بن ثابته تسلیم ایتمش؛ وعماره بندن بر خطامی صادر اولدی؟ دیدكده «لا ولكن القرآن مقدم وزید اكثر اخذاً للقرآن منك» بیورمشلرایدی. صحابه‌نك عالملرندن اولوب، علی الخصوص فرائضده وقوف تامی وار

ایدی. حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزه سریانیجه
بعض مکتوبلر کلدیکندن، بونلری اوقومق ایچون،
زید بن ثابته بولسانی تعلم ایتمسنی امر بیورمشلردی؛
وزید دخی سریانیجه‌یی اوکرنمشدی. حضرت ابابکر
وعمر (رضهما) یه دخی کاتبلك ایدوب، حضرت عمر
(رضه) ایکی حججنده وشامه سفرنده کندیسنی مدینه‌
ده وکیل براقشلردی. حضرت عثمان (رضه) زماننده
بیت‌الماله مأمور اولوب، خلیفهٔ مشارالیه دخی حججه
عزیمتنده مدینه‌ده زیدی وکیل براقیوردی. بعده
حضرت عثمانه منسوب قالوب، حضرت علی (رضه) ك
فضلنی تسلیم ایله، تعظیمنده قصور ایتمدیکی حالده،
محاربانده معیتلرنده بولنمامشدی. صحابه‌دن ابن‌عمر،
ابو سعید، ابوهریره، انس، سهل بن سعد، سهل بن
حنیف وعبدالله بن یزید الخطمی وتابعیندن اوغللری
خارجه وسلیمان، ابان بن عثمان، سعید بن المسیب،
قاسم بن‌محمد، سلیمان بن یسار، بشر بن سعید وسائر-
لری روایت ایدوب، کندیسندن پك چوق احادیث
شریفه منقولدر. حضرت ابو بکر وعثمان (رضهما)
زمانلرنده جمع اولنان قرآن کریمی یازان دخی زید
بن ثابتدر. ٤٥ (ودیکر روایاته کوره ٤٢ یا ٤٣
یاخود ٥١ ویا ٥٥) تاریخ هجریسنده ارتحال
ایدوب، جنازه نمازی مروان بن حکم طرفندن
قیلنمشدر. وفاتنده ابوهریره «الیوم مات حبر هذه
الامة وعسی الله ان یجعل فی ابن عباس منه خلفاً»
دیمشیدی.

زید بن حارثه (ابو اسامه — الکلبی) حضرت فخرکائنات (صلعم)
افندمزك کوله‌لرینك اك مشهوری واك سوکیلیسی
اولوب، زمان جاهلیتده والده‌سی منسوب بولندیغی
بنی معن قبیله‌سنی زیارته کیدرکن، یانده بولنان بو
چوجق اسیر طوتیلوب، مکهٔ مکرمه‌یه سوق ایله
سوق عکاظه چیقارلمش؛ وحکیم بن حزام طرفندن
تیزه‌سی خدیجه بنت خویلد (رضها) ایچون صاتین
آلنمش؛ وحضرت مشارالیها حضرت نبی‌محترمه هبه
ایتمشیدی. برروایتده‌ده حضرت رسول الله (صلعم)
افندمز کندیسنی منادی النده کورمکله، حضرت
خدیجه (رضها) یه خبر ویروب، مشارالیهانك مالندن
صاتین آلمش، وخدیجه کندیسنی قبل النبوه کندیلر-
ینه هبه ایلمش ایدی. هرحالده زید او وقت سکز
یاشنده اولوب، جانب حضرت نبویدن اعتاق، واوغللغه
قبول بیورلمشیدی. «ادعوهم لآبائهم» آیت کریمه-
سنك نزولنه‌دك (زید بن محمد) دینلدیکی ابن عمردن
مرویدر. حضرت نبی ذیشان کندیسنی عم بزرکوار-
لری حضرت حمزه ایله قرداش ایتمشلردی. پدری
حارثه زیدك فقدانته زیاده‌سیله مکدر اولوب، برمرثیه
سویلمشدی.

بعده بنی کلبدن برطاقم آدملر حججده زیدی کور-
مکله، بربرلرینی طانیدقلرنده، زید بونلرله ابوینه شو
بیتلری کوندرمشدی:

احن الی قومی وان کنت نائیا
فانی قعید البیت عند المشاعر
فکفوا من الوجد الذی قد شجاکم
ولا تعملوا فی الارض نص الاباعر
فانی بحمد الله فی خیر اسرة
کرام معد کابراً بعد کابر

بو بیتلرله خبر حیاتی قومنه واصل اولدقده،
پدریله عمی کعب، کندیسنی فدیه ایله آلمق اوزره،
مکه‌یه کلوب، حضرت رسول‌الله (صلعم) افندمزدن
زیدی طلب ایتدکلرنده، کندیسنی مخیر براقمغی تکلیف
بیوروب، زید احضار اولندقده، حضرت نبی ذی‌شانی
ابوینه ترجیح ایده‌رك، «بنم آنام وبابام سنسك» دیه‌رك،
آیرلمق ایستمه‌مش؛ وحضرت پیغمبر (صلعم) افندمز
او وقت زیدی برطاشك اوزرینه چیقاره‌رق: «یامن
حضر اشهدوا ان زیدا ابنی یرثنی وارثه» بیورمش؛
وبونك اوزرینه اقرباسی ممنون اولوب، کری دونمشلر
ایدی. زید بن حارثه اك اول ایمان کتیرنلردن
اولوب، برروایتده خدیجه وعلی (رضهما) دن صکره
وابوبکر (رضه) دن اول اوچنجی، ودیکر برروایتده
خدیجه وابوبکر وعلی (رضهم) دن صکره دردنجی
اوله‌رق اسلامه کلمشدر. بدر غزاسنده حاضر بولنوب،
مظفریت بشارتنی مدینه‌یه کوتورن کندیسیدر.
جانب حضرت نبویدن آزادلیسی (ام ایمن) ایله
تزویج بیوریله‌رق، بوندن (اسامه) اسمنده براوغلی
دنیایه کلمشدی. حضرت فخرکائنات (صلعم) افندمزك
عمه‌لرینك قیزی (زینب بنت جحش) دخی زیدك
زوجه‌سی اولوب، بعده ازواج مطهرهٔ حضرت

نبوی زمره‌سنه داخل اولمشدر. هجرت نبویه‌نك سکزنجی سنه‌سی رومله قارشی شامه ارسال بیو- ریلان سریه‌یه امیر نصب بیوریله‌رق، (مؤته) ده واقع مصادمه‌ده شهید اولمشدر. کندیسندن صکره عسکر مسلمینك امارتنی آلان جعفر بن ابی طالب دخی بو محاربه‌ده شهادته نائل اولمشدر. خبر شهادتلری واصل سمع نبوی اولدقده، پك چوق اسف وبکا بیورلمشیدی. صاحب ترجمه‌دن بشقه هیچ برصحابه‌نك اسمی قرآن کریمده مذکور دکلدر. زید بن حارثه بیاض وپنبه چهره‌لی اولوب، اوغلی اسامه بالعکس زیاده‌سیله اسمر ایدی. اوغلی وسائر صحابه واسطه‌سیله کندیسندن بر خیلی حدیث شریف منقولدر.

(وولتر) صاحب ترجمه زیدك زوجه‌سی حضرت زینبی ذات حضرت رسالتك تزوج بیورملری وقعه‌سنی وقوعات تاریخیه ایله طبان طبانه ضد وصرف ترهات قبیلندن اوله‌رق برصورت مفتریانه‌ده نظم وتحریر ایله بر تیاتروکتابی میدانه قویمشدر، که حکیملکنه یاقیشمیان بوکتاب ناصواب خصم جانی اولان پاپا طرفندن «سوکیلی اوغلم وولتر!» خطابیله باشلایان بر مکتوبله نوازش ایدلمسنی موجب اولمشدر!

زید بن رافع { مشاهیر حکماء اسلامدن اولوب، ٣٧٠ تاریخلرنده بصره‌ده یاشامشدر. عصرینك سائر بعض حکماسیله بالاشتراك «رسائل اخوان الصفاء» عنوانیله (آنسیقلوبدی) طرزنده بر بیوك کتاب یازمشلردر. بوکتاب موجود اولوب، اخیراً بیروتده طبع ونشر اولنمشدر.

زید بن زین العابدین { (بن حسین بن علی بن ابی طالب) هشام بن عبد الملك زماننده، قرق بیك عسکرله کندیسنی تقویه ایده‌جکلرینی وعد ایدن علویلرك مواعدینه آلدانه‌رق ١٢٢ تاریخ هجریسنده کوفه‌ده اعلان خلافت ایتمش ایسه‌ده، بشیوزکشیدن زیاده امدادینه کلمدیکندن، عراق والیسی بولنان یوسف بن عامرك سوق ایتدیکی عسکره مقاومت ایده‌میوب، ایلك مصادمه‌ده شهید اولمش؛ وکندی آدملری طرفندن دفن اولنمش ایسه‌ده، اهل بیت نبوی‌یه بغض وخصومتلری کربلا قانلریله اطفا اولنمیان بنی امیه آدملری طرفندن ویوسف بن عامرك امریله جسدی اخراج اولنه‌رق، برمدت آصیلی طوردیرلمش، وبعده باشی قطع وشامه ارسال اولنه‌رق، اوراده‌دخی برقاچ کون قلعه قپوسنده معلق قالمش؛ وجسدی کوفه‌ده احراق اولنمش ایدی. شیعه مذاهبندن بوذاته اقتدا ایدر (زیدیه) اسمیله برمذهب مخصوص واردر، که الیوم باشلیجه یمنده منتشردر. اوغلی یحیی پدری معیتنده محاربه‌ده بولنوب، بونك شهادتی اوزرینه خراسانه قاچمشیدی.

زیرباد { (یعنی روزکار آلتی) بصره کورفزنده وفارس ساحلی قارشیسنده بر جزیره‌در.

زیرك { یاخود زیرك زاده (محمد بن محمود الحسینی) فقهادن اولوب، فروعه متعلق «الاشارات والنظایر» عنوانلی کتابك صاحبیدر.

زیری { (بنی —) مغربده حکومت سورمش بردولت اولوب، مؤسسی ضهاجه بربرلرندن (بلکین بن زیری بن مناد) در. بودولت ٣٦٢ تاریخ هجریسندن ٥٤٣ تاریخنه‌دك ١٨١ سنه سوروب، بوسلاله‌دن ٨ حکمدار کلمشدر. مرقوم بلکین بن زیری زناته قبیله‌سنه غلبه چاله‌رق، اکتساب ثروت واقتدار ایتمش اولمغله، فاطمیوندن (معز لدین الله) مصرك فتحنه کیتدیکنده، کندیسنی افریقیه‌ومغربه یعنی تونس، جزایر وفاس جهتلرینه وکیل ووالی تعیین ایتمشدی. مرور زمانله بلکین کسب استقلال ایدوب، حتی بنا ایتدیکی (اشیر) شهرینی پایتخت اتخاذ ایتمشدی. بعده زناته قبیله‌سندن بری مغرب اقصایی ضبطله، اندلسده‌کی امویلرك حمایه‌سی آلتنه کیردیکندن، بنی زیری مغرب اقصی زناتیلریه واندلس امویلریله برخیلی وقت مخاصماتده بولنوب، نهایت مغرب اقصادن صرف نظر ایتمکه مجبور اولمشلردی. بودولت حکمدارلری اکثریا زناته وسائر بربر وعرب قبائلیله محاربه ایله مشغول اولوب، نهایت ٥٤٣ تاریخنده اهل صلیب ملکلرینی ضبط ایتمکله، بنی زیری دولتی مندرس اولمش؛ وبعده دولت موحدین عسکری

بورلرى اهل صليبك الندن استخلاص ايلمشدر. آنجق بنى زيرى قبيله‌سى بسبتون محو اولميوب، بر فرعى بعده غرناطه‌ده كسب تميز و اقتدار ايتمش، و بنى سراج قبيله‌سيله اولان محاسده و رقابتيله شهرت بولمشدر. فرنكلر عندنده (زكريت Zegrites) اسميله معروفدرلر. بنى زيرى دولتى حكمدارلريله تاريخ جلوسلرى بروجه‌زيردر:

بلكين بن زيرى	٣٦٢	تميم بن معز	٤٥٤
منصور بن بلكين	٣٧٣	يحيى بن تميم	٥٠١
باديس بن منصور	٣٨٥	على بن يحيى	٥٠٩
معز بن باديس	٤٠٦	حسن بن على	٥١٠

زيريكزه { (Zierikzée) فلمنك زلانده ايالتنده وميدلبورغك ٢٦ كيلومتره شمال شرقيسنده اوله‌رق اسقو ايرماغى كنارنده برقصبه واسكله اولوب، ٧٧٠٠ اهاليسى، پك بيوك بر چاك قله‌سى، كنيش بر صهرنجى، سفائن اعماله مخصوص دستگاهلرى، مملحه‌لرى، چوق باليغى وكوزل استريديه‌سى واردر.

زيلع { حبش ساحلنده ١١°١٩′ عرض شمالى ايله ٤١°١٤′ طول شرقيده وهمنامى اولان كوچك بر جزيره‌نك قارشيسنده بر قصبه و اسكله اولوب، ٥٠٠٠ اهاليسى وخيلى ايشلك تجارتى واردر. اخيراً ايتاليا دولتى اوسواحلله برابر بواسكله‌يى دخى استيلا ايتمشدر. اصل زيلع اسمى او جوارده ساكن قومك اسميدر.

زيله { سيواس ولايتنك توقاد سنجاغنده وتوقادك ٦٠ كيلومتره جنوب غربيسنده اوله‌رق قزيل ايرماغه دوكيلان شكر آب چايى اوزرنده قضا مركزى برقصبه اولوب، يالكز ٤٠٠٠ ى ارمنى اولمق اوزره، ٢٠٠٠٠ اهاليسى، اورته‌سنده‌كى تپه‌نك اوزرنده قديم برقلعه‌سى، ٣٠ جامع شريفى، ٧ مدرسه‌سى، بر رشديه مكتبى، ١٠ ى اهالئ مسلمه‌يه و ٢ سى اهالئ غير مسلمه‌يه مخصوص ١٢ مكتب ابتدائيسى، ١٢٦٥ دكانى، ٩ خانى، ٥ حمامى، ٣ تكيه‌سى، برقاچ تربه و زاويه‌سى، ٢ كليساسى، هفته‌ده بركره بازارى و بهرسنه تشرين ثانيده قوريلوب برآى سورر بيوك پنايرى واردر. پك اسكى بر قصبه اولوب، اسم قديمى (زله Zela) در. جغرافيونك پيرى حكمنده اولان (استرابون) بو قصبه‌نك نينوى ملكه‌سى مشهوره سميراميس (كه اسم صحيحى شاه‌مريم اولسه‌كركدر) طرفندن بنا، واورته‌سنده‌كى تپه‌نك صنعى اوله‌رق احداث اولنديغنى بيان ايديور. زمان قديمده (آنائيتيس) الهه‌سنه منسوب عدا اولنه‌رق، بونك عبادتنه مخصوص بيوك برمعبدى وارايدى. قلعه‌نك ديوارلرى پك اسكى اولميوب، يالكز بودوروملرى ونهره قدر تحت الارض اولان يولى مهرداد طرفندن بنا ايدلمش اولديغى مرويدر. قصبه‌نك اورته‌سنده اولوب واسع برحوضه دوكيلن چشمه‌نك صويى نره‌دن كلديكى مجهول اولوب، مذكور نهردن كلسى محوظدر. زيله قصبه‌سى روماليلرك ايكى مشهور محاربه‌سنه ميدان اولوب، بونلرك برنجيسنده (ترياتوس) نام روما سردارى مهرداد طرفندن مغلوب اولمش؛ وايكنجيسنده قيصر فارناسى مغلوب ايدوب، زيله‌دن رومايه اختصارده ضرب مثل حكمنه كچمش اولان (*Veni, Vidi, Vici* يعنى كلدم، كوردم، غالب اولدم) مكتوبنى يازمشدى. بو قصبه مذكور معبدك پاپاسلرى طرفندن اداره اولنوب، بونلرك رئيسى تاج كييردى. پومپيوس ضبط ايدوب، تشكيل ايتديكى بر ايالته مركز اتخاذ ايتمشدى. سلجوقيلر روملردن ضبط ايدوب، ممالك اسلاميه دائره‌سنه ادخال ايتمشلردى. ٨٠٠ تاريخنده يلدرم سلطان بايزيد خان طرفندن ممالك عثمانيه‌يه الحاق اولنمشدر.

— زيله قضاسى توقاد سنجاغنك غرب جنوبى قسمندن عبارت اولوب، جنوباً وغرب جنوبى جهتندن آنقره ولايتيله، شمالاً وشمال غربى جهتندن آماسيه سنجاغيله، شرقاً وشرق شمالى جهتندن دخى نفس توقاد واربعه قضالريله محاطدر. ١٣ ناحيه و ١٨٢ قريه‌يى حاوى اولوب، ٥٧٢٠٠ اهاليسى واردر، كه بونلرك ١٠٠٠٠ قدرى ارمنى وارمنى قتوليك وپروتستانى، ٣٥٠٠ قدرى روم وقصورى مسلم وتركدر. اراضيسى مرتفعجه ايسه‌ده، هواسى توقادككندن ملايمدر. دوه‌جى طاغى غرب جنوبيدن شمال شرقى‌يه طوغرى ممتد اولوب، بونكله زيله‌نك شمال غربى جهتنده‌كى تپه‌لر آره‌سنده (شكر آب) واديسى بولنيور. بو چايك منصب اولديغى يشيل ايرماق دخى قضانك حدود جنوبيه وغربيه‌سنى تشكيل ايده‌رك،

آنقره ولايتنـدن آيريور . طوپراغى اولدجه منبت اولوب ، ٥٥٩٦٩ دونمدن عبـارت اولان اراضئ مزروعه‌سـنده حبوبات متنوعه ايله سبزه‌لرك انواعى وخيلى مقدار توتون حاصل اولور . ميوه‌لرى دخى چوق وايسـدر . باغلرى‌ده چوقجه اولوب ، پكمزى مشهوردر . باشليجه معمولات صناعيه‌سى دوشمه‌لكه الويريشلى بعض منسوجاتله كاوساله وسختياندن عبارتدر . حيـوانات اهليـه‌سى متوسط مقدارده در . درون قضاده ١٤٠ جامع ومسجد، ٣٩ اسلام و ٢ خرستيان مكتبى وشكرآب چاينك چويرديكى متعدد دكرمنلر موجود در .

زين الاسلام { (ابو القاسم عبد الكريم بن هوازن نيسابورى) مشاهير علمادن اولوب، ٣٧٦ تاريخنده طوغمش، وابوالقاسم يمانى ، ابو بكر طوسى و ابو بكر بن فوردن تحصيل علوم ايدوب، خراسانده زمانك اجلهٔ علماسى صره‌سنه كيرمشدى. بيوك بر تفسيرى وديكر برخيلى تأليفاتى واردر .

زين الدار { (وجيهه بنت المؤدب على بن يحيى) فقيهه وفاضله برخاتوندر. صلاح الدين صفدينك عصرى تراجمى حاوى اولان «عنوان النصر» كتابنده مذكوردر .

زين الدين استرابادى { ايران شعراسندن اولوب، شو بيت اونكدر :

بديكران كرم ولطف دمبدم كردى
مرا بداغ جفا سوختى كرم كردى

زين الدين بن احمد { اسمى عبدالرحمن اولوب ، (ابن رجب) ديمكله مشهوردر . « شرح ترميـذى » و « شرح بخارى » ايله « طبقات الحنابله » عنوانلى كتب معتبره‌نك مؤلفيدر . مذكور طبقاتى ٥٢٦ ده وفات ايدن قاضى ابو الحسـين بن ابى يعلينك طبقات حنبليه‌سنك ذيلى حكمنده اولوب، بوكا دخى ٨٧١ ده وفات ايدن (يوسف بن حسن المقدسى) بر ذيل يازمشدر .

زين الدين حافظى { (سليمان بن المؤيد على بن خطيب عقرباء) مشـاهير اطباى اسـلامدن اولوب ، ملوك ايوبيه‌دن جعبر قلعه‌سنده بولنان ملك حافظ نورالدين آرسلان شـاهك خدمت طبابتنده بولنمش؛ وملك مذكورك وفاتنده حلبه انتقال ايله، ملك ناصر يوسف بن محمدك توجه ومحبتنى قزانمش ؛ وحلب رئيسنك قيزينى تزوج ايدوب، خيلى ثروته نائل اولمشدى. ملك ناصر دمشقى ضبط ايتديكنده، صاحب ترجمه دخى معيتنده دمشقه كيدوب، كنديسنك شعر وانشاده وعسكرلكده دخى مهارتى اولمغله ، ملك ناصرك عنـدنده قدرى بر تر اولمشـدى . هلاكو ملك ناصره بر طاقم شرائط تكليف ايتـديكنده، صـاحب ترجمه بونك طرفندن ايلچيلكله هلاكونك يانه كوندريله‌رك، تاتارلرك اكرام واحسانته نائل اولمغله، عودتنده ملك ناصرى بونلرك قوتندن تخويف وطرفلرينه اماله‌يه چاليشه‌رق، نهايت هلاكو حلبى ضبط و نهب ايتـديكنده ، ملك ناصر خوفندن مصره قاچمش؛ وزين الدين اهل اسلامدن قورقوب، تاتارلره التجا ايتمش؛ وبقيهٔ عمرينى بونلرك يانندة كچيرمشدر .

زين الدين حافى { (ابو بكر محمد) مشاهير اوليـاء اللهدن اولوب ، خلوتيه قوللرندن طريقت زينيه‌نك مؤسسيدر. ٨٣٨ تاريخنده ارتحال ايتمشدر .

زين الدين حافى { هندستان مشاهير شعراسندن اولوب ، دهلى ملوك تيموريه‌سندن همايون شاهك زماننده ياشامشدر.

زين الدين خوافى { كبار مشايخ وعلمادن اولوب ، خراسانك (خواف) قريه‌سـندندر . تيمورلنك كنديسنى يانته دعوتله حقنده حرمت ورعايت كوسترمشيدى .

زين الدين سيستانى { ايران شعراسـندن اولوب، شو رباعى اونكدر :

مشـنو سخن عالم فانى ومكو
واندر طلبش مدار چندين تك وپو
دنيا چو كلست ساعتى برلب جو
تا چشم زنى نه‌رنك بينى ونه بو

زين الدين صاعد { ايران شعراسندن اولوب، خراسانك جنوشان قريه‌سـندندر . سلطان اسـكندرك كليدارى بولنمشدر . شو رباعى اونكدر :

اين عشق كه اشك سرخ ورخ زرد كند
كرمم بكرفت تا دمم سرد كند
زين بيش زدرد خـود حكايت نكنم
ترسم كه ز درد من دلت درد كند

زین الدین علی السیلی { مشاهیر مؤ- لفیندن اولوب، «شرایع الاسلام» کتابنه «مسالك الافهام» عنوانیله بر شرح یازمشدر. (شاهد ثانی) دینمکله مشهوردر.

زین الدین عمری { «التحفة البهیه والبهجة الانسیه» عنوانلی کتابك مؤلفیدر. بوکتاب پارس کتبخانه سنده ٩٢٨ رقیله مرقم اولەرق موجوددر.

زین الدین کرمانی { (عبد اللطیف بن محمد بن ابی الفتح) فقهاء حنفیەدن اولوب، دمشقك مدرسهٔ جقماقیه سنده تدریسله مشغول بولنمشدر. تیمورلنكك فوق العاده حرمت و رعایتنه مظهر اولمشدی.

زین العابدین { (امام — علی بن حسین بن علی بن ابی طالب) ائمهٔ اثنا عشرك دردنجیسی اولوب، هجرت نبویەنك ٤٦ نجی سنەسی تولد ایتمش؛ وقعهٔ دلسوز کربلاده، ١٥ یاشنده اولدیغی حالده، مخدرات اهل بیت نبوی ایله وپدر بزرکوارینك سرمقطوعیله برلکده شامه سوق اولنەرق، یزید پلیدك وسائر بنی امیەنك نیجه تحقیرات واذیتلرینه دوچار اولمشیدی. فوق العاده ذکی ومتین برذات اولمغله، کندیسنه سویلنیلان کنایەلی وتحقیر آمیز سوزلره مسکت جوابلر ویرمشیدی. بونلردن قورتلدقدن صکره، مدینهٔ منورەیه چکیلوب، زهد و عبادتله مشغول اولمش ایسەده، عموم اهل ایمانك وارث خاندان نبوی اولان امام مشار الیه حقندەکی حرمت و تعظیمی چکەمین بنی امیه کندیسندن اندیشەده بولنوب، هر وقت راحتسزایدرلردی. نهایت ٩٤ سنهٔ هجریەسی ذی الحجه- سنده ارتحال ایدوب، مدینهٔ منورەنك بقیع مزار- ستاننده عم بزرکواری حضرت امام حسن (رضه) یاننده دفن اولنمشدر. والدەسی غزاة مسلمینك الینه اسیر دوشمش اولان ایران شاه اخیری یزدکردك قیزی (شهر بانو) ایدی. طقوز ارکك وطقوز قیز اولادی اولوب، ارککلردن وفاتنده آلتیسی صاغ ایدی. بونلرك بیوکی اولان محمد باقر امامتده خلفی اولوب، بشنجی امام اولمشدر.

زین العابدین { (سلطان —) شیرازده حکومت سورن آل مظفر ملوکنك اوچنجیسی اولوب، شاه شجاعك اوغلی ووارثی ودولت مذکورەنك بانیسی اولان امیرمبارز الدین محمدك تورونیدر. ٧٨٦ تاریخنده، پدرینك وفاتی اوزرینه، جلوس ایدوب، ٧٩٠ ده تیمورفارسه عسکر سوق ایتدکده، خوفندن فرار ایدەرك، شستر حاکمی بولنان عم زادەسی شاه منصوره التجا ایتمش ایسەده، مومی الیه کندیسنی حبس ایدەرك، ملکنی ضبط ایتمش؛ وبعده صاحب ترجمه بر تقریبله خلاص بولوب، اصفهانی ضبط ایتمش؛ وفارسی استردادە چالیشیرکن، مغلوب وشاه منصورك الینه اسیردوشمکله، بونك امریله کوزلری چیقاریلەرق، حبس اولنمش؛ وتیمورلنك تکرارفارسەکلدیکنده، کندیسنی محبسدن چیقاروب، ماوراء النهره کوندرمشیدی. بر مدت صکره اوراده وفات ایتمشدر.

زین العابدین { (بن نجیم) مشاهیر علما و فقهادن اولوب، «کنز- الدقایق» کتابنه «البحر الرائق» عنوانیله بر شرح یازمش ایسەده، اکماله عمری مساعد اولمیوب، برادری سراج الدین عمر اتمام ایتمشدر. مشهور «الاشباه والنظائر» کتابی دخی صاحب ترجمەنك تألیفاتندندر. فتوالریده اوغلی احمد طرفندن «الفتاوی الزینیه» عنوانیله جمع وتدوین اولنمشدر. وفاتی ٩٧٠ تاریخنده واقع اولمشدر.

زین العابدین افندی { دور سلطان محمود خان ثانیده مسند مشیخت اسلامیەیه چکن علمادن اولوب، سلطان مصطفی خان ثالث زماننده شیخ الاسلام بولنمش اولان اسما- عیل عاصم افندینك تورونی وصره امینی زاده محمد سعید افندینك اوغلیدر. ١١٦٠ تاریخنده طوغوب، تحصیل علم ایله علی الاصول دور مدارس ایتدکدن صکره، ١٢١٥ تاریخنده اسکدار، ١٢١٠ ده ادرنه قاضیلغنه نصب اولنمش؛ و ١٢٢٢ ده مکه ومتعاقباً استانبول پایەلرینه نائل اولوب، ٢٢٣ ده نقیب الاشراف و ٢٩ ده آناطولی قاضیعسکری اولمش؛ و ١٢٣٠ ده مسند مشیختە ترفیع اولنەرق، ٣ سنەیه قریب مدت امور فتوایی اداره ایتمش؛

و ٣٣ ده عزل وبروسه‌یه اجلا اولنه‌رق، ٢٣ ده اطلاق اولنمغله، اسکدارده قوناغنده اقامت ایتمکده ایکن، ١٢٣٩ ده وفات ایدوب، ملاکورانی جامعی قارشیسنده جدی چلبی زاده مرقدی یاننده دفن اولنمشدر. اکثر علومدن بهره‌سی اولوب، نکته پرداز وحاضر جواب برذات ایدی.

زین العابدین نویدی { (خواجه — علی عبدی بیك)

ایران شعراسندن اولوب، شیرازلیدر. برخیلی وقت مستوفی یعنی کاتب بولنمشدی. اك زیاده مثنویده مهارتی اولوب، نظامینك خمسه‌سنه تقلیداً ایکی خمسه‌سی واوچ دیوانی واردر. اشعارنده کاه (نویدی) وکاه (عبدی) تخلص ایدیور. ٩٨٨ ده وفات ایتمشدر.

زین العرب { (بنت تاج الدین عبد الرحمن الدمشقی) مشاهیر محدثاتدن

اولوب، (بنت الجویرانی) دینمکله مشهوره‌در. عصری مشاهیر محدثیننندن اجازت آلوب، بعده تدریسله مشغول اولمشدر. ٦٢٨ تاریخلرنده طوغوب، ٧٠٤ ده وفات ایتمشدر.

زَیْنَب { فخر کائنات (صلعم) افندمزك اك بیوك کریمه‌سی اولوب، بر روایتده

اکبر اولادلریدر، ودیکر بر روایتده حضرت قاسمدن صکره تولد ایتمشدر. ولادتنده حضرت سید الثقلین اوتوزیاشنده ایدیلر. والده‌سی حضرت خدیجة الکبری (رضها) اولوب، مشارالیهانك همشیره‌سی هالتك اوغلی ابو العاص بن الربیعه تزویج بیورلمش؛ وعلی اسمنده بر اوغلی ایله امامه اسمنده بر قیزی دنیایه کلمشیدی. اوغلی کندیلرینك حیاتنده ارتحال ایدوب، قیزی خیلی زمان معمر اولمش؛ ومؤخراً حضرت علی (رضه). وحضرت مشارالیهك شهادتندن صکره مغیره بن نوفله وارمشیدی. ذریتی قالمامشدر. حضرت زینب اسلامه کلوب، زوجنه هنوز هدایت نصیب اولمامش ایکن، بالطبع آره‌لرنده تفرقه دوشوب، ایکی سنه‌لك آیریلقدن صکره ابوالعاص دخی اسلامه کلمکله، تجدید نکاحله حضرت زینب زوجنه اعاده بیورلمش؛ وهجرت نبویه‌نك سکزنجی سالنده ارتحال ایتمشدر. حضرت رسول الله (صلعم) بو کریمه سنك غیبوبت ابدیه‌سنه زیاده‌سیله محزون ومکدر اولمشلر دی. زوجی کندیلرندن صکره وفات ایتمشدر.

زینب { (ام الحکم — بنت جحش الاسدیه) ازواج مطهره حضرت رسول الله

(صلعم) دن اولوب، عبدالله بن جحشك همشیره‌سی وعمهٔ رسول کبریا امیمه بنت عبدالمطلبك قیزیدر. اك اول اسلامه کلن صحابیات ومهاجراتدن اولوب، ابتدا حضرت فخرکائنات (صلعم) افندمزك آزادلیسی واوغلغی زید بن حارثه‌یه تزویج بیورلمش؛ وموی الیهك وقعهٔ (مئوته) ده شهادتندن صکره هجرت نبویه‌نك اوچنجی سنه‌سی ازواج مطهرهٔ حضرت نبوی صره‌سنه داخل اولمش ایدی. خیر وتصدق سور وچوق ال ایشلرینه ماهره بر خاتون اولوب، کرك ایشلدیکی ایشلری وکرك الینه کچن هرشیئی اقربا وتعلقاتنه وفقرایه ویرردی. حتی حضرت عمر بن الخطاب (رضه)، سائر ازواج مطهره‌یه ویردیکی کبی، کندیسنه‌ده اون ایکی بیك درهم ویردیکنده، درحال بومبلغی تصدق ایدوب، بر دها بویله اقچه اخذینه یتیشمه‌مسنی جناب حقدن دعا وتمنی ایتمش؛ وفی الحقیقه ایرتسی سنه هجرت نبویه‌نك ٢٠ نجی سالنده ارتحال ایتمشدر. حضرت نبی ذیشاندن صکره ازواج مطهره لرندن اك اول وفات ایدن حضرت زینبدر. حضرت رسول الله (صلعم) جانبندن تزوج اولندقده، ایلك قوجه‌سنك پیغمبرك اوغلغی اولمسی سببیله، منافقین بیننده خیلی قیل وقال حاصل اولوب، «ماکان محمد ابا احد من رجالکم» آیت کریمه‌سیله دیکر آیات قرآنیه نازل اولمشدر. حضرت زینب بونکله افتخار ایدردی. حضرت خدیجة الکبری (رضها) دن صکره‌کی ازواج مطهره بیننده، حضرت عایشه رضها مستثنی اولدیغی حالده، اك زیاده حرمت ومحبت حضرت نبویه نائل اولان حضرت زینبدر. ابتدا اسمی (ابره) اولوب، جانب حضرت نبویدن زینب تسمیه بیورلمشیدی.

زینب { (بنت ابی سلمه بن عبد الاسد القرشیه) ازواج مطهرهٔ حضرت فخر

کائنات (صلعم) دن ام سلمه حضرتلرینك قیزی وحضرت نبی الله (صلعم) افندمزك اوکی قیزیدر. والده‌سی ایلك زوجی اولان ابوسلمه ایله برابر حبشه هجرت

ايدوب، صاحبهٔ ترجمه اوراده طوغمشيدى. عبدالله بن زمعه‌يه واروب، ايكى اوغلى دنيايه كلمشدى. كنديسندن برخيلى احاديث شريفه منقولدر.

زينب { (بنت خزيمه بن الحارث الهلاليه) ازواج مطهرهٔ حضرت نبويدن اولوب، كثرت انعام وتصدق سببيله (ام المساكين) لقبيله ملقبه‌در. ابتدا عبدالله بن جحشك تحت نكاحنده اولوب، بونك احد واقعه‌سنده شهادتى اوزرينه، جانب نبويدن حفصه‌دن صكره تزوج بيورلمشيدى. نزد حضرت رسالتپناهيده يالكز ايكى و يا اوچ آى ياشايوب وفات ايتمشدر.

زينب { (بنت على بن ابى طالب) حضرت فاطمة الزهرا (رضها) نك صوك چوجغى و سيد الثقلين (صلعم) افندمزك حفيده‌سى اولوب، جد امجدينه يتيشمشدر. غايتله عاقله وصالحه بر قيز اولوب، پدر بزركوارى طرفندن برادر زاده‌سى عبدالله بن جعفره تزويج بيورلمش؛ وعلى، عون اكبر، عباس، محمد وام‌كلثوم اسملريله درت چوجق دنيايه كتيرمشدر. وقعهٔ دلسوز كربلاده برادر اكرمنك معيتنده بولنوب، سباياى اهل بيت ميانده شامه كتوريله‌رك، يزيد پليده وسائر رؤساء امويه‌يه ويرديكى جوابلر، كه تواريخده مذكوردر، عقل ومتانتنك كماله دلالت ايدر. مصرده تربه‌سى زيارتكاه اولمشدر.

زينب { قرابت حضرت نبوى شرفنه نائل اولان آنفةالترجمه بش زينبدن بشقه صحابياتدن بروجه‌آتى دها برقاچ زينب واردر. (زينب بنت اسعد الانصاريه) كه همشيره‌لرى فريعه واخرى ايله برابر حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك تحت وصايتنده بولنوب، صحابه‌دن اولان پدرلرى (ابوامان اسعد) وفاتنده كنديلرينى حضرت مشاراليهه وصيت ايتمشدى. — (زينب الانصاريه) كه ابو مسعود انصاريك زوجه‌سى اولوب، تفقد حالنده برحديث شريفك راويه‌سى وسبب صدوريدر. — (زينب التميميه) كه بوده بر حديث شريفك راويه‌سيدر. — (زينب بنت ثابت بن قيس بن شماس الانصاريه) كه حضرت نبى الله (صلعم) افندمزه بيعت ايدن نسواندندر. — (زينب بنت مهاجر بن جابر الاجحش) كه زمان سعادته يتيشمش، وحضرت ابابكر (رضه) دن روايت ايتمشدر. يكنى عبد الله بن جابر كنديسندن روايت ايتمشدر. انس بن مالكك زوجه‌سى (زينب بنت نبيط بن جابر) ك عينى اولمسى ملحوظدر. — (زينب بنت الحارث بن خالد القرشيه التميميه) كه پدر ووالده‌لرى حبشه هجرت ايدن قدماى صحابه‌دن اولوب، صاحبهٔ ترجمه همشيره‌لرى عايشه وفاطمه ايله برابر اوراده طوغمش؛ وعودتلرنده ايچدكلرى برصودن كنديسيله همشيره‌سى عايشه وبرادرى موسى ووالده‌سى رائطه يولده وفات ايدوب، ايچلرندن يالكز فاطمه نزد حضرت پيغمبرى‌يه واصل اولمشدى. — (زينب بنت الحباب الانصاريه) كه نبى ذيشان افندمزه بيعت ايدن نسواندندر. — (زينب بنت حميد بن زهير القرشيه الاسديه) كه صحابه‌دن عبدالله بن هشامك والده‌سيدر. — (زينب بنت حنظله) كه حضرت فخركائنات (صلعم) افندمزك آزادليسى واوغللغى زيد بن حارثه‌نك اوغلى (اسامه) نك زوجه‌سى اولوب، بعده بونك طرفندن تطليق اولنمغله، نعيم بن عبد الله بن النحام تزوج ايتمش ايدى. — (زينب بنت خباب) كه برحديث شريفك راويه‌سيدر. — (زينب بنت خناس) كه هوازن سباياسندن اولوب، جانب حضرت نبويدن حضرت عثمان بن عفان (رضه) ه ويرلمش؛ و بعده سباياى مذكوره‌نك قومنه اعاده‌سنده عم زاده‌سى اولان زوجنه رد اولنمش ايدى. — (زينب بنت ابى رافع) كه حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك ارتحاللرينى منتج خسته لقلرنده حضرت فاطمه (رضها) نك ايكى اوغليله كلوب، «بونلر اولادكدر، توريث ايت» ديمسنه جواباً صادر اولان «اما حسن فان له هيبتى وسوددى واما حسين فان له جراءتى وجودى» حديث شريفنك راويه‌سيدر. — (زينب بنت ابى سفيان بن حرب القرشية الامويه) كه عروه بن مسعود الثقفينك زوجه‌سى وحضرت فخركائنات (صلعم) افندمزك بالديزيدر. — (زينب بنت سهل الانصارية الخزرجيه) كه رسول اكرم (صلعم) افندمزه بيعت ايدن نسواندندر. — (زينب بنت صيفى الانصاريه) كه بوده بيعت ايدنلردندر. — (زينب بنت العوام)

که حضرت زبیر (رضه) ك همشیره‌سی وجمل وقعهٔ مؤلمه‌سنده قتل اولنان عبدالله بن حکیمك والده‌سیدر. شاعره اولوب، برادریله اوغلی حقنده بر مرثیه‌سی واردر. — (زینب بنت قیس بن مخرمه بن المطلب القرشیه).—(زینب بنت مالك) که ابوسعید الخدری‌نك همشیره‌سی اولوب، برحدیث شریفك راویه‌سیدر. — (زینب بنت مصعب بن عمیر القرشیة العبدریه) که پدری احد وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (زینب بنت مطعون القرشیة الجمحیه) که حضرت عمرفاروق (رضه) ك زوجه‌سی وعبد الله بن عمر وعبد الرحمن وحفصه‌نك والده‌سی اولوب، برروایتده مکهٔ مکرمه‌ده وفات، ودیکر بر روایتده مدینه‌یه هجرتله اوراده ارتحال ایتمشدر. — (زینب بنت معاویه یاخود ابی معاویه الثقفیه) که عبد الله بن مسعودك زوجه‌سی اولوب، برحدیث شریفك راویه‌سیدر. — (زینب بنت نبیط بن جابر الانصاریه یاخود الاحمسیه) که انس بن مالکك زوجه‌سی اولوب، بر حدیث شریفك راویه‌سیدر.

زینب { مشاهیر محدثاتدن دخی بو اسمله بروجه آتی بر قاچ خاتون کلمشدر:
(ام محمد زینب بنت احمد) که مهندس شیخ محمد بن احمد القصاصك والده‌سی اولوب، قدسلیدر. حدیثده عصرینك فریده‌سی اولوب، دائما اوغلیله برابر اقامت وسفر ایده‌رك، قدس، شام، مصر ومکه‌ده تدریس ایتمشدر. ٦٤٥ تاریخنده طوغوب، ٧٢٢ ده وفات ایتمشدر. — (زینب بنت احمد کمال الدین) که بوده قدسلی اولوب، عصری مشاهیر محدثیننددن استماع ایتدکدن صکره عمرینی افاده وتدریسله کچیروب، احادیث شریفه‌یی علی وجه الاسناد تقریرده فوق العاده مهارتی وار ایدی. «عنوان النصر فی اعیان العصر» کتاب قیمتدارینك صاحبی صلاح الدین صفوی بو خاتوندن اجازت آلمش اولدیغنی کتاب مذکورده بیان ایدیور. اعیان علمادن «اعراب القرآن» صاحبی ابراهیم بن محمد القیسی دخی صاحبهٔ ترجمه‌نك جملهٔ طلبه‌سندندر. ٧٤٠ تاریخنده ٩٤ یاشنده وفات ایتمشدر. — (زینب بنت اسماعیل) که مسندة الشام دینمکله مشهوره (امة العزیز نجم الدین) ك شیخه‌سی اولوب، بو دخی تدریس حدیثله عمرینی کچیرمش؛ و ٧٥٠ تاریخنده، طقسان یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، وفات ایتمشدر. — (زینب بنت السعدی) که ابو نافع محیی الدین السعدی الازهری‌نك قیزی اولوب، امام سیوطی‌نك اشیاخندندر. ٨١٧ تاریخنده طوغمشدر. — (زینب بنت سلیمان الاسعردیه) که عن اصل شاملی اولوب، مصرده اقامت ایتمش؛ واسناد حدیثده فوق العاده مهارت کوستروب، (مسندهٔ دمشقیه) عنوانته کسب استحقاق ایتمشدر. صلاح الدین صفدی استادی (ذهبی) نك صاحبهٔ ترجمه‌نك جملهٔ شاکردانندن اولدیغنی بیان ایدیور. ٧٠٥ تاریخنده طقسان یاشنده وفات ایتمشدر. — (ام المؤید زینب بنت الشعری) که سائر علومده دخی ید طولی صاحبه‌سی اولوب، جار الله زمخشری‌دن و سائر اعیان علما ومحدثیندن اخذ، ونیسابورده تدریسله اشتغال ایتمشدر. ٥٢٤ تاریخنده بلدهٔ مذکوره‌ده طوغوب، ٦١٥ ده ینه اوراده وفات ایتمشدر. — (ام الخیر زینب بنت الشنوهی) که امام سیوطی‌نك اشیاخندن اولوب، ٨٧٩ ده وفات ایتمشدر. — (ام حبیبه بنت الشوبکی المکیه) که بوده امام سیوطی‌نك اشیاخندن اولوب، ٧٩٩ تاریخنده مکهٔ مکرمه‌ده تولد ایتمشدر. — (زینب بنت عبد الرحمن) که صلاح الدین صفدی‌یه و محدث عبد الله بن المحبه اجازت ویرمش؛ و ٧١٩ ده وفات ایتمشدر. — (زینب بنت عمرو ابن کندی) که بعلبك قلعه‌سی محافظی ناصر الدین قرقینك زوجه‌سی اولوب، خیرات ومبراتی چوق وفقه وحدیثده فریدهٔ عصر بر خاتوندر. مشاهیر علمادن برچوق ذواته اجازت ویرمش؛ و ٦٩٩ ده وفات ایتمشدر. — (زینب بنت یحیی بن شیخ عز الدین عبد العزیز بن عبد السلام) که صلاح الدین صفدی کبی برچوق مشاهیر علمایه تدریس حدیث ایتمش؛ و ٧٣٥ ده وفات ایتمشدر.

زینب { اوائل دور اسلامده طبابتده کسب شهرت ایدنلردن بر خاتون اولوب، بنی اود قبیله سنه منسوب ایدی. اعمال طبیه‌ده ومداواتده وعلی الخصوص کوز خسته‌لقلریله یاره‌لری ایی ایتمه‌ده مهارت تامه‌سی وار ایدی. شو بیت مشهور بونك حقنده سویلنمشدر:

اتخترمنی ریب المنون ولم ازر
طبیب بنی اود علی النأی زینبا

زینب بنت سلیمان { (بن علی بن عبد الله بن عباس) خاندان خلفاء عباسیه‌یه منسوب مرعی الخاطر بر خاتون اولوب، منصور خلیفه‌نك عم زاده‌سیدر. ذریتی (زینبیون) اسمیله معروفدر.

زینب بنت الطثریه { دولت امویه زمانی شعراسندن (یزید قشری) نام شاعرك همشیره‌سی بر شاعره اولوب، برادری موعی الیه حقنده سویلمش اولدیغی و «حماسه» ده مندرج بولنان مرثیه‌سندن مأخوذ اولان شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

اری الاثل من بطن العقیق مجاوری
مقیماً وقد غالت یزید غوائله
فتی قد قد السیف لا متضائل
ولا رهل لباته وبآدله الخ

زینب خاتون { عثمانلی شاعره‌لرینك الك مشهوره‌لرندن اولوب، ابو الفتح سلطان محمد خان زماننده نشأت ایتمشدر. اصحاب تذاکرك بعضلری قسطمونیلی وبعضلری آماسیه‌لی اولدیغنی بیان ایتمشلردر. شاعره (مهری) ایله همعصر اولوب، بینلرنده بعض مطایبات جریان ایتمشدر. شو بیت جملهٔ اشعار پسندیده‌سندندر.

زینب قو میلی زینت دنیایه زن کبی
مردانه وار ساده‌دل اول ترك زیور ایت

زینب المریه { اندلس ادیبه‌لرندن بر شاعره اولوب، شو بر ایکی بیت اونکدر.

یا ایها الراکب الغادی مطیته
عرج انبیك عن بعض الذی اجد
ماعالج الناس من وجد تضمنهم
الا وجدی بهم فوق الذی وجدوا
حسبی رضاه وانی فی مسرته
ووده آخر الایام اجتهد

زینت { (سید حسن) ایران شعراسندن واصفهان ساداتندن اولوب، شو بیت اونکدر:

کر وعدهٔ دوزخست وکر خلد شاد باش
بیرون نمیبرند ترا از دیار دوست

زینت النسابیکم { هندستان شاعره‌لرندن اولوب، دهلی ملوك تیموریه‌سندن اورنك زیب عالمکیرك قیزی و سابقة الترجمه شاعره زیب النسابیکمك همشیره‌سیدر. عالمه وحافظهٔ کلام الله اولوب، اشعارنده (زینت) تخلص ایدیور. شاهجهان آباده (زینت المساجد) اسمیله مصنع بر جامع شریف بنا ایتدیروب، کندیسی دخی بومعبد شریفك صحننده مدفوندر. ۱۱۲۲ تاریخنده وفات ایتمشدر. مزارینك طاشنده محکوك اولان شو بیت جملهٔ اشعارندندر.

مونس ما در لحد فضل خدا تنها بسست
سایهٔ از ابر رحمت قبر پوش ما بسست

زینتی { اونبجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، سیروزلیدر. ۹۶۳ تاریخنده صحنده دانشمند ایکن، کنج یاشنده وفات ایتمشدر. (فوت زینتی) تاریخ وفاتیدر. شو بیت اونکدر:

دامن آلوده ودستار پریشان یقه چاك
قپوکه کلدی ینه زینتیٔ رسوایی

زینلی { یاوز سلطان سلیم خان دوری رجالندن و شعرادن زینل پاشانك مخلصیدر. شو بیت اونکدر.

دور کلده دوشمیوب الدن آیاغی لاله‌نك
بزم کلشنده یشار پارپار چراغی لاله‌نك

زینون { زنون نام حکیم یونانی اسمنك بین العرب املای معروفیدر. [«زنون» ماده‌سنه مراجعت اولنه.]

زینی چلبی { (کاتب زاده زین العابدین) اونبجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، باباسی وزیر اعظم محمد پاشانك کاتب سری ایدی. لالا مصطفی پاشا طرفندن، صره‌سی کلمه‌دن، محمود پاشا قاضیلغنه نصب اولنه‌رق، علمانك خیلی اعتراضاتنه اوغرامشیدی. بعده صدر اعظم عثمان پاشایه انتساب ایتمش؛ وبونك شروانی فتحنده، حقنده بر طاقم مدحیه‌لر سویلمشدر. لاابالی مشرب ونا محل سخی بر آدم ایدی. شو مطلع مشار الیه عثمان پاشا حقنده سویلدیکی بر قصیده‌سندندر:

بوکون میدان رزم ایچره سن ایتدك فتح شروانی
اوماز ین ایده‌سك من بعد زمین ایران وتورانی

حرف الزانك صوکی

[تنبیه — خطوط اجنبیه‌ده J یاخود G حرفیله باشلایوب‌ده بو بابده بولنمیان اسماء خاصه (ج) و (ی) و (ك) حرفلرنده آرانملیدر؛ چونکه بو حرفلرك امم مختلفه عندنده مختلف تلفظلری واردر.]

(باب الزاء الفارسیه — فصل الالف الخ)

ژارناق (Jarnac) فرانسه‌نك (شارنته) ایالتنده و شارنته نهرینك صاغ کنارنده اوله‌رق (قونیاق)ك ۱۱ کیلومتره شرقنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ۳٤۰۰ اهالیسی، مذکور نهرك اوزرنده دمیر تلدن برغریب کوپریسی وشراب، قونیاق، حیوانات، دری وسائره تجارتی واردر.

ژاق (Jaques) یاخود جایمه (Jayme) اسپانیاده آراغون حکمدارلرندن بو اسمله ایکی حکمدار کلشدر:

برنجیسی ۱۲۰٦ تاریخ میلادیسنده مونتپلیه‌ده طوغمش؛ و۱۲۱۳ ده آراغون تختنه کچوب، اندلس اهل اسلامیه بر چوق محاربه‌لر ایده‌رك، بلنسیه ایله بالیار آطه‌لرینی ضبط ایتمشیدی. ۱۲۷٦ ده وفات ایدوب، ایکی اوغل براقشدر، که بری اوچنجی پدرو اسمیله آراغونده ودیکری برنجی ژاق اسمیله مایورقه‌ده حکومت سورمشدر.

— ایکنجیسی اوچنجی پدرونك اوغلی و برنجی ژاقك تورونی اولوب، پدرینك حیاتنده سیجلیه والیسی ایکن، پدری وفات ایدوب، بیوك برادری اوچنجی آلفونس آراغون تختنه کچدیکنده، جزیره‌نك حکمداری اولمش؛ و۱۲۹۱ ده برادری آلفونسك وفاتی اوزرینه آراغون تختنه قعود ایدوب، سیجلیه‌یی کوچك برادری فردریقه براقمش ایدی. بعده آنژو خاندانندن ایکنجی شارلك قیزینی تزوج ایتمکله، سیجلیه‌یی بوکا ویرمش؛ و ۱۳۲۷ ده وفات ایتمشدر.

— مایورقه آطه‌سنده دخی بو اسمله اوچ حکمدار حکومت سورمشدر:

برنجیسی آراغون حکمداری برنجی ژاقك اوغلی اولوب، ۱۲٤۸ ده مونتپلیه‌ده طوغمش، و۱۳۱۱ ده وفات ایتمشدر. پدری کندیسنه مایورقه قراللغی عنوانیله بالیار آطه‌لرینی و مونتپلیه دره‌بکلکنی ویرمشیدی. پدرینك وفاتندن صکره بیوك برادری اوچنجی پدرویی دخی بو مالکانه‌لرینی تصدیقه مجبور ایده‌رك، بونکله واخلافی اولان اوچنجی آلفونس وایکنجی ژاق ایله دائما محاربه‌ده بولنمشدر.

— ایکنجیسی برنجینك تورونی اولوب، ۱۳۲٤ ده عمجه‌سی دون سانکه‌یه خلف اولمش؛ و(فلیپ دووالوآ)یه قارشی مونتپلیه‌یی مدافعه ایچون، فرانسه ایله اتفاق ایتمش ایسه‌ده، بالیار جزایری آراغون حکمداری دردنجی پدرو طرفندن ضبط اولنمغله، مونتپلیه‌یی‌ده مرقوم فلیپه صاتمغه مجبور اولمش؛ و ۱۳٤۹ ده جزایر مذکوره‌یی استردادیه کیدرکن، قضاءً وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی ایکنجینك اوغلی اولوب، پدرینك وفاتنده، برابرنده بولنمغله، اسیر دوشمش ایسه‌ده، بعده قورتیلوب، ناپولی قرالیچه‌سی برنجی ژانه ایله عقد ازدواج ایتمش؛ و ملك موروثنی استردادیه چالیشمش ایسه‌ده، مقتدر اوله‌میوب، ۱۳۷٥ ده بلا ولد فوت اولمشدر.

ژاق یاخود جامس (Jacques, James) اسقوچیه‌ده بو اسمله بروجه زیر بش حکمدار حکم سورمشدر:

برنجیسی اوچنجی روبرتك اوغلی اولوب، ١٣٩١ده طوغمش؛ و ١٤٠٦ ده، پدری وفات ایتدكده، انكلترهده محبوس بولنمغله، اسقوچیه عمجهسی آلبانی دوقهسی طرفندن اداره اولنوب، نهایت ١٤٢٣ ده قورتلهرق، ملك موروثنی تحت تصرفنه آلمش؛ و ١٤٣٧ده قضاءً وفات ایتمشدر. عالم وشاعر برذات اولوب، زندانده برقاچ منظومه نظم وترتیب ایتمشدر.

— ایكنجیسی برنجینك اوغلی اولوب، ١٤٣٠ده طوغمش؛ وپدرینك وفاتنده صبی اولوب، آلكساندر لیوینغستون طرفندن اجرای وصایت اولنمش؛ وادارهٔ اموری الینه آلدقده، پدرینك اثرینه تبعیتله، زادكاندن برچوق آدملرك محوینه یوریمش؛ وحتی دوقلاس قونتلرندن برینی كندی الیله اولدیرمش ایدی. بو حركاتی عدم ممنونیتی موجب اولمش ایسهده، اسایشی محافظهیه مقتدر اولوب، ١٤٦٠ ده (روقسبورغ) محاصرهسنده تجربه ایتمكده اولدیغی برطوپك پاتلامسیله هلاك اولمشدر.

—اوچنجیسی ایكنجینك اوغلی اولوب، ١٤٦٠دن ١٤٨٨ تاریخنهدك حكومت سورمشدر.

— دردنجیسی اوچنجینك اوغلی اولوب، ١٤٨٨ده، ١٦ یاشنده اولدیغی حالده، تخته چیقمش؛ وبر فسادی باصدیردقدن صكره، انكلتره قرالی یدنجی وسكزنجی هنرییه قارشی محاربه ایتمش؛ وانكلیزلره قارشی فرانسه قرالی اون ایكنجی لویی ایله اتفاق ایتمش ایسهده، ١٥١٣ ده سكزنجی هنرییه قارشی ایتدیكی محاربهده رحلت ایتمشدر. انكلتره قرالی یدنجی هنرینك قیزینی تزوج ایتمش اولمغله، بو قرابت صهریه آلتنجی ژاقك انكلتره تختنه حق وراثتی موجب اولمشدر.

— بشنجیسی دردنجینك اوغلی اولوب، ١٥١٣ده واقع پدرینك وفاتنده بر یاشنده ایدی. اون اوچ یاشنده ایكن ادارهٔ حكومتی الینه آلوب، شارلكینته قارشی فرانسه قرالی برنجی فرانسوا ایله عقد اتفاق، و بوحكمدارك بیوك قیزی (مادلینه) یی تزوج ایتمشیدی. مادلینهنك وفاتنده ژاق كیزه دوقهسی قلودك قیزی (ماریه) یی تزوج ایدوب، بوندن مشهوره (ماریه استوآرت) دنیایه كلمشدر. ژاق ١٥٤٢ تاریخنده وفات ایدوب، مومی الیها ماریه استوآرت وارثهٔ حكومتی اولمشدر.

ژاق { یاخود جامس (Jacques, James) بو اسمله انكلترهده دخی ایكی قرال كلمشدر:

برنجیسی مادهٔ آنفهده بیان اولنان ماریه استوآرتك ودارنلینك اوغلی واسقوچیه قراللرندن بشنجی ژاقك تورونی اولوب، ١٥٦٦ ده طوغمش؛ وابتدا آلتنجی ژاق اسمیله اسقوچیهده حكومت سورمش؛ و والدهسنك فراغیله، همان طوغار طوغماز ١٥٦٧ ده قراللغی اعلان اولنمش ایدی. بیوك والدهسی ماركریته انكلتره قرالی یدنجی هنرینك قیزی اولمغله، انكلتره تختنه دخی حق وراثتی اولدیغندن، ١٦٠٣ده، الیزابتهنك وفاتی اوزرینه، انكلتره تختی كندیسنه تكلیف اولنمش؛ و «بیوك برتانیه قرالی» عنوانی آلوب، انكلتره ایله اسقوچیهیی كلیاً وقطعیاً توحیده چالیشمشدر. قتولیكلرك پك علیهنده بولندیغندن، بونلرك عداوتنی داعی و پارلمنتو ایله اتفاقنی بادی اولمشدر؛ وبونك اوزرینه، بوایشه ذیمدخل ظن اولنان جزویتلری انكلترهدن طرد واخراجله، پاپانك انكلتره قراللری اوزرندهكی نفوذینی اسقاط وتبعهسنی صداقت یمیننی تبریه ایتمك حقوقنی لغو ایتمشدی. صلح پرور برحكمدار اولوب ١٦٢٥ده وفات ایتمشدر. كندی كندینه حكومت سورمشدر. محب علم اولوب، الك زیاده عقائد دینیهیه میلی وار ایدی؛ وبوبابده برقاچ كتاب دخی یازمشدر.

— ایكنجیسی برنجی شارلك ایكنجی اوغلی وبرنجی ژاقك تورونی اولوب، ١٦٣٣ ده طوغمش؛ وابتدا (یورق دوقهسی) عنوانیله معروف اولوب، اثنای فترتده و (قروموول)ك ادارهسی زماننده فلمنكده وفرانسهده یاشامش؛ وحكومت سابقهنك اعادهسنده برادری ایكنجی شارل ایله برابر انكلترهیه عودت ایدوب، ١٦٨٥ ده قراللغه انتخاب اولنمشدی. فرانسهده اقامتی اثناسنده قتولیك مذهبنی قبول ایتمش اولمغله، هرنه قدر تخته قعودنده دولتك دین رسمیسی اولان پروتستانلغه قارشی بولنمیهجغنه یمین ایتمش ایسهده، قتولیكاری التزام ایتمكله

اتهام اولنەرق، حقندە برناخشنودیٔ عمومی حاصل اولمش؛ وهر نه قدر ابتـدا ظهور ایدن قاریشقلغی باصـدیروب، اوك آیاق اولان بعض زادکانی قتل ایتمش ایسـەدە، ۱۶۸۸ دە قلنکلی (اورانژ) پرنسی طرفنـدن براً وبحراً مغلوب اولوب، فرانسـە قرالی اون دردنجی لوینك معاونتیلە برابر، انکلترەیی ترك ایلمش؛ وبقیـهٔ عمرینی پارس قربنـدە (سنت ژرمن) دە کچیروب، ۱۷۰۱ دە وفات ایتمشـدر. اوغلی (ژاق اسـتوآرت) انکلترە تختنە حق وراثت ادعاسندە بولنمش ایسەدە، بوخاندانە بردها بوقراللق نصیب اولمامشدر.

ژاق { سنت — (St. Jacques) خرستیانلرك بواسمله بری «اکبر» ودیکری «اصغر» صفتلریله ایکی عزیزلری اولوب، بری حواریوندن ودیکری شمعونك برادریدر. اصل اسملری (یعقوب) در. [«یعقوب» مادەلرینە مراجعت اولنە.]

ژاق بونوم { (Jaques Bonhomme) ۱۳۵۷ تاریخ میلادیسندە قرال ژانك انکلترەدە اسارتی زماننده فرانسەنك شمال جهتندە ظهور ایدن فسادك رئیسی اولوب، بو قاریشقلق کویلیلرلە چفتجیلرك قیامندن عبارت ورئیسنك اسمنە نسبتلە *Jacquerie* یعنی ژاقلق اسمیلە معروفدر. بونلر برطاقم اعتسافات مدهشەدە بولنمغلە، شهر وقصبەلر اهالیسی زادکانلە برلشەرك حقلرندن کلمشلردر.

ژان { (Jean) معربی (یحیی) اولان (یوحنا) اسم عبرانیسنك فرانسزلر عنـدنده مستعمل غلطی اولوب، روملر عنـدنده (یوآنیس) یاخود (یانی)، اسلاولردە (یووان)، انکلیزلردە (جون)، ایتالیانلردە (جوانی)، اسپانیول وپورتکیزلیلردە (جوان)، ارمنیلردە (اوحانس) صورتلرینی آلمشدر. فرانسز لسانك غلبهٔ استعمالی جهتیلە بو اسمله مسمی مشاهیرك چوغنی بو مادەدە ذکر ایتمکی مناسب کوردك.

ژان { قسطنطنیە روم امپراطورلرندن ۸ کشینك اسمیدر. [«یانی» مادەسنە مراجعت اولنە.]

ژان { (Jean) فرانسەدە بواسمله ایکی قرال کلمشدر:

برنجیسی اوننجی لوینك اوغلی اولوب، پدرینك وفاتندن صکرە طوغمغلە (پوستوم) لقبیلە ملقبدر. ۱۳۱۶ دە طوغوب، ولادتیلە برابر فرانسە وناوارە قراللغی اعلان اولنمش ایسـەدە، آز مدت صکرە وفات ایتمکلە، عمجەسی بشنجی فلیب وارثی اولمشدر. بو چوجغك وفات ایتمیوب دە سر ایدلمش اولدیغنی ادعا ایدنلر دخی بولنمغلە، والدەسی طرفندن قرابتی اولان مجارستان قرالی برنجی لویی میدانە چیقارلمسنە چالیشمشیدی. برمدت صکرە اوژان اولمق ادعاسیلە بری ظهور ایتمش ایسەدە، پرووانسەدە طوتیلوب، ناپولیـدە برقلعەیە حبس اولنمش، واورادە وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی (بون یعنی ایی) لقبیلە ملقب اولوب، ۱۳۱۹ دە طوغمش، و ۱۳۵۰ دە پدری والوآلی فلیبە خلف اولمشدر. ابتدا برطاقم منازعات داخلیە ایلە اوغراشـوب، انکلیزلر بو حالدن بالاستفادە، فرانسـەیە سوق عسکرلە، غالب کلوب، برقاچ ایالت ضبط، وژانی اسیر ایدەرك، ۱۳۵۶ دە لوندرەیە کوتورمشلردی. فرانسـەدە قرالە وکالت ایدن (شارل)ك سؤ ادارەسی نتیجەسی اولەرق (مجالس عمومیە États Généraux) عنوانیلە متشکل اولان مجالس منتخبە اعضاسی (اتیان مارسل) نام تجار کتخداسنك ریاستی تحتنـدە زمام ادارەیی الە آلمش؛ وآنجق اوصرەدە ظهور ایدن «ژاقلق» قاریشقلغی بونك مقاصد سیاسیەسنە نائل اولمسنە مانع اولوب، کندیسی وفات ایتمش؛ و وکیل مومی الیـه امور حکومتی ینە الینە آلمش ایدی. ۱۳۶۰ دە انکلترە ایلە فرانسە آرەسندە عقد اولنان معاهدە اوزرینە، آغر برفدیهٔ نجاتلە ایکنجی ژان تخلیص اولنوب، اوغلی آنژو دوقەسنی رهن مقامنـدە انکلترەدە براقەرق، فرانسەیە عودت ایتمش؛ وآنجق برمدت صکرە اوغلی انکلترەدن فرار ایتمکلە، قرال ژان کندی اختیاریلە لوندرەیە عودت ایدوب، یکیدن اسارت تحتنە کیرمش؛ واوآرالق ۱۳۶۴ دە لوندرەدە وفات ایتمشدر.

ژان { اراضیسز — (Jean San Terre) انکلترە قرالی اولوب، ۱۱۶۶ دە

طوغمش، و پدری طرفندن كنديسنه هيچ برممالكانه ويرلمديكندن، بولقبله تلقيب اولنمش ايدی. اهل صليب سفرنده بولنان برادری قرال (ريشار كوردوليون)ك غيبوبتندن بالاستفاده، وكالتی و ١١٩٩ ده، برادرينك وفاتی اوزرينه، قراللغی احراز ايلمش؛ و فرانسه قرالی (فليب اوكوست) ی كندی لهنه چويرمش اولان يكننی كندی اليله ازاله ايلمش اولديغی ظن اولنمشدر. فرانسه دولتی بوقراللغی طانيه‌رق، فرانسه‌ده‌كی ممالكنی ضبط ايتمش؛ و اوآرالق پاپا ايله دخی بوزيشوب، برطرفدن بونك طرد وتلعينيله وبرطرفدن‌ده فرانسز عسكرينك انكلتره‌يه تجاوزيله تهديد اولنديغندن، پاپا ايله اويوشمغه مجبور اولوب، بعده فليب اوكوسته قارشی آلمانيا ايمپراطوری دردنجی اوتون ايله و فلاندره قونتيله اتفاق ايتمش ايسه‌ده، ١٢١٤ ده ايتديكی محاربه‌ده مغلوب اولمغله، صلحه ياتمشيدی. برسنه صكره تبعه سنه «بيوك مشروطيت» عنوانيله برطاقم امتيازات ويرمشدر. ١٢١٦ ده ژان وفات ايتمكله، اوغلی اوچنجی هنری جلوس ايتمشدر.

ژان { ياخود جوان (Jean. Juan) اسپانيه‌ده قستيله وليون حكمدارلرندن بو اسمله ايكی كشی گلمشدر:

برنجيسی ١٣٧٩ ده، ٢١ ياشنده اولديغی حالده، ايكنجی هنری‌يه خلف اولوب، ١٣٩٠ تاريخنه‌دك حكومت سورمش؛ ومدت حكومتنی اوغلنی پورتكيز تختنه اوتورتمق مقصديله دولت مشاراليهايه قارشی محاربه ايله گچيرمشدر.

— ايكنجيسی اوچنجی هنرينك اوغلی اولوب، ١٤٠٤ ده طوغمش، و ١٤٥٣ ده وفات ايتمشدر. ٢٢ آيلق ايكن، عمجه‌سی فردينادك وصايتی تحتنده قراللغی اعلان اولنمش؛ وآراغون وناواره قرالريله وغرناطه اهل اسلاميله برچوق محاربه‌لرده بولنمشدر. مسلمانلری اسپانيه‌دن بسبتون اخراج ايدن (ايزابله)نك پدريدر.

ژان { ياخود جوان (Jean. Juan) اسپانيه‌ده آراغون قراللرندن بو اسمله ايكی كشی گلمشدر:

برنجيسی ١٣٨٧ ده پدری دردنجی پدرويه خلف اولوب، ١٣٩٧ ده ٤٤ ياشنده وفات ايتمشدر.

— ايكنجيسی آراغون وناواره قرالی اولوب، فردينادك اوغليدر. شارلك قيزی (بلانشه) يی تزوج ايتمكله ١٤٢٥ ده (ناواره) تختنه جلوس ايتدكدن صكره، ١٤٥٨ ده، بيوك برادری آلفونسك وفاتی اوزرينه، آراغون تختنه‌ده قعود ايتمش؛ وزوجه‌سی بلانشه وفات ايتدكده، ناواره تختنی اوغلی دون قارلوسه ترك ايتمش اولديغندن، بابا اوغل آره‌سنده برخيلی وقت محاربه وقوع بولمش؛ ودون قارلوس وفات ايتدكده، ناواره حكمدارلغی حق همشيره‌سی (بلانشه) يه گچديكندن، ژان كندی قيزينه قارشی ١٤٦٢ ده فرانسه قرالی اون برنجی لويی ايله اتفاق ايتمشدی. فرانسه پرنسلرندن آنژولی (رنه) قراللغه انتخاب اولنمش؛ وبودخی اون برنجی لويينك ياردميله ژانه قارشی عسكر سوق ايلمش ايسه‌ده، اوآرالق ١٤٧٩ ده ژان وفات ايدوب، اوغلی (فردیناند قتوليك)، كه ايزابله ايله برابر اهل اسلامی اندلسدن چيقارمشدر، قستيله تختنه گچمشدر.

ژان { اسپانيه‌ده ناواره قراللرندن بو اسمله اوچ قرال گلمشدر:

برنجيسی طوغار طوغماز فرانسه وناواره قراللغی اعلان اولنان وطفل ايكن وفات ايدن (ژان پوستوم) در. [فرانسه قراللرندن برنجی ژان اسميله ذكری گچدی.]

— ايكنجيسی ١٤٢٥ دن ١٤٧٩ تاريخنه‌دك ناواره قراللغنی‌ده حائز اولان آراغون قراللرندن ايكنجی ژاندر. [مادهٔ آنفه‌يه مراجعت بيوريله.]

— اوچنجيسی (دالبرت) لقبيله ملقب اولوب، آلبرت پرنسی (آلن)ك اوغليدر. ١٤٨٤ ده ناواره قرالی (فرانسوا آقبوس)ك همشيره‌سی ووليةالعهدی قاترينه‌يی تزوج ايتمكله، ١٤٩٤ ده مملكت مذكوره تختنه‌اوتورمش ايسه‌ده، فردیناند قتوليك ١٥١٢ ده ناواره‌يی النندن آلوب، قستيله‌يه الحاق ايتمش؛ وژان فرانسه‌يه چكيلوب، اوراده وفات ايتمشدر. اوغلی ايكنجی هنری اسماً ناواره قرالی اولوب، بونك قيزی (ژانه دالبرت) فرانسه قرالی دردنجی هنرينك والده‌سی اولمشدر.

ژان { یاخود جوان (Jeam, Juan) پورتکیز قراللرندن دخی بواسمله آلتی حکمدار کلمشدر :

برنجیسی « بیوك » لقبیله ملقب اولوب ، برنجی پدرونك ولد غیر مشروعیدر. ١٣٥٧ تاریخنده طوغوب، طریق رهبانه سالك اولمش ایکن ، ١٣٨٣ ده، برادری فردینااندك وفاتی اوزرینه، پورتکیز تختنه کچه‌رك، پدرونك قیزی وقستیله قرالی برنجی ژانك زوجه‌سی اولان (بیاتریکس) ی وراثتدن محروم براقشیدی. بوسببدن قستیله قرالی کندیسنه اعلان حرب ایتمش ایسه‌ده، مغلوب اولمشدی. ١٤١٥ ده مغرب اهل اسلامنه قارشی سوق عسکر ایدوب، سبته‌یی ضبط ایتمشدی. بونك زماننده پورتکیزلیلر بحری سفرلره کیریشوب، مادره، قناریه، یشیل برون وآسور آطه‌لرینی وکینه سواحلنی کشف ایتمشلردی. برنجی ژان ١٤٣٣ ده وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی بشنجی آلفونسك اوغلی اولوب، ١٤٤٥ ده طوغمش، ١٤٨١ ده تخته چیقمش، و ١٤٩٥ ده وفات ایتمشدر. سوءمقصدلرندن شبهه‌لندیکی قاینی (ویزئو)یی وقاریسنك انیشته‌سی براغانسه دوقه‌سنی کندی الیله اولدیرمشدر. بحری سفرلره وکشفیاته حصر دقت ایدوب، بونك زماننده (دیغودی غامه) آفریقاده بنین وقونغویی و(دیاژ) فرطونه برونی کشف ایتمش، وصاحب ترجمه بو برونه (امیدبرونی) نامنی ویرمشدر. قریستوف قولومب ابتدا بوکا مراجعتله سفائن ایستمش ایسه‌ده، کندیسی بو کاشف اعظمك عزمنی تقدیر ایده‌مه‌مشدی.

— اوچنجیسی ١٥٠٢ ده طوغوب، ١٥٢١ ده پدری امانوئله خلف اولمش، و ١٥٥٧ ده وفات ایتمشدر. لیسبونه‌ده انکیزیسیون جمعیت ملعنت کارانه‌سنی تأسیس ایتمشدر. زماننده وقوع بولان برزلزله ایله تاج ایرماغنك برطغیانی کلیتلی نفوسك محوینه سبب اولمشدر. بودخی اسفار بحریه‌یه وتجارته اهمیت ویروب، زماننده پورتکیز بحریونی جاپونیه‌یی کشف ایتمشلردر. معارفك ترقیسنه دخی چالیشوب، (قوئیمبره) آقادمیاسنی احیا ایتمشدر .

— دردنجیسی براغانسه سلاله‌سنك مؤسسی اولوب، ١٦٠٤ ده طوغمشدر . ابتدا براغانسه دوقه‌سی اولوب، برنجی ژانك ولد غیر مشروعی آلفونسك نسلندن ایدی. ١٥٨٠ تاریخندن بری پورتکیز اسپانیوللرك الینه کچمش ایکن، ١٦٤٠ ده براغانسه دوقه‌سنك زوجه‌سی (لویزه کوزمان) ایله دوقه‌نك کاتبی (پینتو) بوممملکته استقلالی قزاندیروب، صاحب ترجمه‌یی قرال طانیمشلر. برطاقم داخلی فسادلری باصدیردقدن صکره، اسپانیوللری مغلوب ایتمش؛ و برازیلیانك تصرفی ادعاسنده بولنان فلمنکیلره غلبه چالوب، مملکت واسعهٔ مذکوره‌نك صاحب مستقلی قالمش ایدی . ١٦٥٦ ده وفات ایدوب ، اوغلی آلفونس، والده‌سی مرقومه لویزه کوزمانك تحت وصایتنده اوله‌رق، خلفی اولمشدر .

— بشنجیسی ١٦٨٩ ده طوغوب، ١٧٠٦ دن ١٧٥٠ تاریخنه‌دك قراللق ایتمش؛ واسپانیا قراللغنك وراثتی مسئله‌سنده فرانسه قرالی اون دردنجی لویی‌یه قارشی آوستریا ایله اتفاق ایدوب. فرانسزلر طرفندن مغلوب اولمش؛ و (اوترخت) معاهده‌سندن صکره، امور داخلیه‌سیله مشغول اولوب، مملکتنی حسن اداره ایتمشدر .

— آلتنجیسی اوچنجی پدرو ایله برنجی ماریه‌نك ایکنجی اوغلی اولوب، ١٧٦٧ ده طوغمش، و ١٨٢٦ ده وفات ایتمشدر. ١٧٩٢ ده، والده‌سنك عته کتیرمسی اوزرینه، قرال وکیلی اولوب، ١٨٠٧ ده فرانسز عسکری طرفندن مغلوب اولمغله، برازیلیه‌یه چکیله‌رك، اورانك ایمپراطوری عنوانی آلمش؛ و ١٨١٦ ده، والده‌سنك وفاتی اوزرینه، بالاصاله پورتکیز قرالی اولمش ایسه‌ده، ١٨٢١ ده آوروپایه عودت ایده‌بیلمش؛ ومشروطیتی قبول ایلمش ایسه‌ده، ایکی سنه صکره لغو ایتمشدر . کندیسنك حرکتندن صکره برازیلیه اعلان استقلال ایدوب، پورتکیز قرالنه یالکز برایمپراطورلق نامی قالمش ایدی. ایی برحکمدار ایدیسه‌ده، قرالیچه ایله (شاو) مارکیسی اجرای نفوذ ایدرلردی. بینلرنده‌کی خصومتله شهرت بولان دون پدرو ایله دون میکل اسملرنده ایکی اوغلی قالمشدر .

ژان { لوکسمبورغلی — (Jean de Luxembourg) جهستان قراللرندن اولوب، یدنجی هنرینك اوغلیدر. ١٢٩٥ تاریخ میلادیسنده طوغوب، ١٣١٠ ده (قارینتیه) دوقه‌سنك تابعیتندن کندیلر-

نی قورتارمش اولان کبرا طرفندن چهستان قراللغنه انتخاب اولنمش؛ و ١٣٢٧ ده اهلیلردن (سلزیا) یی ضبط ایتمشدی. ١٣٣١ ده ایتالیاده ایمپراطورك وکیلی اولوب، قرمونه، پارمه، پاویه ومودنه‌یی ضبط ایتمش؛ واو وقت پاپا یکرمی ایکنجی ژان طرفندن کندیسنه ایتالیا قراللغی تکلیف اولنمشدی. ایمپراطور بشنجی لویی بونی خبر آلنجه، چهستانده بر فساد اویاندیرمش ایسه‌ده، صاحب ترجمه درحال کیدوب، قاریشقلغی باصدیردقدن صکره، موراویه‌یی دخی ضبطله، الکاسنی توسیع ایتمش ایدی. ١٣٤٦ ده انکلیزلره قارشی والوآلی فلیپك امدادینه کیدوب، (قره‌سی) محاربه‌سنده وفات ایتمشدر. اواخر عمرنده کوزلرینه عمی طاری اولمغله، «کور» لقبیله دخی مشهوردر.

ژان { برنجی — یاخود — آلبرت (Jean I, J. Albert) لهستان قرالی اولوب، دردنجی قازیمیرك ایکنجی اوغلیدر. ١٤٥٩ ده طوغوب، ١٥٠١ ده وفات ایتمشدر. ١٤٩٢ ده پدرینه خلف اولوب، محافظهٔ صلح وصلاح وترقیٔ معارفله اوغراشمشدر.

ژان { اسوجده دخی بو اسمله ٣ حکمدار کلمشدر:

برنجیسی کنج (اسوکر) ك اوغلی واوننجی (اریك) ك خلفی اولوب، ١٢١٦ تاریخ میلادیسندن ١٢٢٢ تاریخنه‌دك قراللق ایتمش؛ وخرستیانلغی نشر ایتمك مقصدیله (استونیه) یه بر سفر ایتمش ایسه‌ده، موفق اوله‌مامشدر. بلاولد وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی آتیده بیان اولنه‌جق دانیمارقه قرالیدر.

— اوچنجیسی (کوستاو واسه) نك اوغلی اولوب، ١٥٣٧ ده طوغمش، و ١٥٩٢ ده وفات ایتمشدر. ١٥٦٨ ده برادری اون دردنجی (اریك) ك یرینه کچوب، سلفی زماننده باشلانمش اولان دانیمارقه محاربه‌سنه دوام، وپروتستانلغك نشرینی منعه سعی ایتمش ایسه‌ده، مقتدر اوله‌میوب، بعده (ایوان واسیلویچ) ه اعلان حربله، غالب کلمش؛ واوغلی سیجیسموندی لهستان قراللغنه انتخاب ایتدیرمشدی.

ژان { دانیمارقه واسوج قراللرندن اولوب، اسوجده ایکنجی ژان اسمیله معروفدر.

دانیمارقه‌ده ١٤٨١ ده پدری برنجی قریستیانه خلف اولوب، هولستاین دوقه‌لغنی برادری فردریقله مقاسمه ایتمشیدی. ١٤٩٧ ده اسوج تختنه‌ده جلوس ایتمش ایسه‌ده، اسوجلیلر آیاقلنوب، ١٥٠١ ده زوجه‌سی قریستینه‌یی استوقهولمدن اخراج ایتمشلردر. دانیمارقه‌ده ١٥١٣ تاریخنه‌دك حکومت سورمشدر.

ژان { صاقسه قراللرندن اولوب، ١٨٠١ ده طوغمش، و ١٨٧٣ ده وفات ایتمشدر. (ماقسیمیلیان) ك الك کوچك اوغلی اولوب، ١٨٥٤ ده برادری فردریق اوکوسته خلف اولمش؛ وبعض اصلاحاته موفق اولمشدر. ١٨٦٦ ده وقوع بولان پروسیه ایله آوستریا محاربه‌سنده آوستریانك طرفنی التزام ایتمش ایسه‌ده، ١٨٧٠ محاربه‌سنده فرانسه‌یه قارشی پروسیه ایله متفق بولنمشدر. تخته چیقمازدن اول معارف وادبیاتله مشغول ایدی.

ژان { بو اسمله رومادہ بروجه زیر ٢٣ کشی پاپالق ایتمشدر:

		عن	الى
برنجی	ژان	٥٢٣	٥٢٦
ایکنجی	»	٥٣٣	٥٣٥
اوچنجی	»	٥٦٠	٥٧٣
دردنجی	»	٦٤٠	٦٤٢
بشنجی	»	٦٨٥	٦٨٦
آلتنجی	»	٧٠١	٧٠٥
یدنجی	»	٧٠٥	٧٠٧
سکزنجی	»	٨٧٢	٨٨٢
طقوزنجی	»	٨٩٨	٩٠٠
اوننجی	»	٩١٤	٩٢٨
اون برنجی	»	٩٣١	٩٣٦
اون ایکنجی	»	٩٥٦	٩٦٣
اون اوچنجی	»	٩٦٥	٩٧٢
اون دردنجی	»	٩٨٣	٩٨٥
اون بشنجی	»	—	٩٨٥
اون آلتنجی	»	٩٨٥	٩٩٦
دیکر اون آلتنجی	»	—	٩٩٧
اون یدنجی	»	—	١٠٠٣
اون سکزنجی	»	١٠٠٣	١٠٠٩
اون طقوزنجی	»	١٠٢٤	١٠٣٣
یکرمنجی	»	١٠٤٥	١٠٤٦
یکرمی برنجی	»	١٢٧٦	١٢٧٧
یکرمی ایکنجی	»	١٣١٦	١٣٢٤
یکرمی اوچنجی	»	١٤١٠	١٤١٥

بونلردن برنجیسی اوستروغوتلر حکمداری (تئودوریق) طرفندن سفارتله ایمپراطور برنجی یوستینیا-

نوسك نزدینه گوندریلوب، امور مأموره‌سنه موفق اوله‌مدیغیچون، عودتنده زندانه قونیله‌رق، سفالتدن وفات ایتمکله، قتولیکلر عندنده اعزه صره‌سنه گچیریله‌رك، مایسك ١٨ نده یورطیسی اجرا اولنور.

اونجیسی سیجیلیه‌دن قلابریه‌یه گچن غزاة مسلمینه قارشی طورمش، وطوسقانه دوقه‌سی طرفندن اسقاط وحبس اولنه‌رق، زندانده وفات ایتمشدر.

اون ایکنجیسی ایتالیا قرالی برانجر ایله اوغلی آدالبرتدن اندیشه ایده‌رك، جرمانیا قرالی اوتونه التجا ایتمش؛ و بوکا ایتالیا قرالی وآلمانیا ایمپراطوری عنوانی ویرمش ایسه‌ده، بعده بونك علیهنده آدالبرتله اتفاق ایتدیکندن، ایمپراطور حدت ایدوب، کندیسنی برمجلس روحانی معرفتیله عزل، ویرینه سکزنجی لئونی نصب ایتمشدی. ژان رومایه عودتله پك دهشتلی انتقاماته قالقیشمش؛ واوچ آی صکره، ظن اولندیغنه گوره، مقتولاً وفات ایتمشدر.

اون‌طقوزنجیسی فرانسه قرالی فلیب هاردی ایله قستیله قرالی آلفونس آره‌سنده محاربه‌یی منع ایله بونلری بر اهل صلیب محاربه‌سنه تشویق ایتمش ایسه‌ده، سوزی نافذ اوله‌مامش؛ وکندیسی (ویتربه) ده ییقلان برقوناقده انقاض آلتنده قالوب، تلف اولمشدر. لیسبونه‌لی اولوب، طب وفلسفه‌دن بهره‌سی وار ایدی.

یکرمی ایکنجیسی (آوینیون)ده اقامت ایدن پاپالرك ایکنجیسی اولوب، فرانسه‌یی التزام، ولوینك آلمانیا ایمپراطوری اولمسنه ممانعت ایتمش؛ وچهستان قرالی لوکسمبورغلی ژانی ایمپراطور طانیمش ایدی. لوبی حدت ایدوب، بوکا قارشی بشنجی نیقوله نامیله دیکر برپاپا انتخاب ایتدیرمش ایسه‌ده، صاحب ترجمه بو پاپایی طوتوب حبس ایتمشدی. طبدن وسائر فنوندن بهره‌سی اولوب، برخیلی تألیفاتی‌ده واردر.

یکرمی اوچنجیسی بشنجی آلکساندرك وفاتنده بولونیه‌ده ١٦ قاردینال طرفندن پاپالغه انتخاب اولنمش ایسه‌ده، دیکرلری اون اوچنجی (بنوآ) اسمیله دیکر برپاپا انتخاب ایتمش اولدقلرندن، ایمپراطور سیجیسموند طرفندن اجبار اولنه‌رق، قونستانسه‌ده برمجلس عقدینه رضا ویرمش ایسه‌ده، بو مجلسك کندیسنی ترجیح ایتمیه‌جکنی آکلایه‌رق، تبدیلاً قاچمش؛ وآنجق طوتیلوب، پاپالقدن اسقاط اولنمغله برابر، حبس اولنه‌رق، اوچ سنه محبوس قالمش؛ و ١٤١٩ ده بشنجی (مارتین)ی مشروع پاپا طانیمغه راضی اولمغله، سبیلی تخلیه اولنه‌رق، آزمدت صکره وفات ایتمشدر.

ژان { سنت — (St Jean) خرستیانلرك بواسمله برقاچ عزیزلری واردر:

برنجیسی (ژان باپتیست) که حضرت یحیی بن زکریا (عم) در. [«یحیی» ماده‌سنه مراجعت.]

— ایکنجیسی (اوانکلیست) یعنی «انجیلی» لقبیله ملقب اولوب، حواریوندن یوحنادر. [«یوحنا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

— اوچنجیسی (ژان خریسوستوم) در. [«خریسوستوم» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

— دردنجیسی (ژان قالیبیت) یعنی «کلبه نشین ژان» در، که قسطنطینیه اغنیاسندن برینك اوغلی اولوب، بشنجی قرن میلادیده یاشامشدر. ١٢ یاشنده ایکن، پدرینك خانه‌سنی ترکله، برکلبه‌ده ریاضتله عمر گچیرمکه باشلامشدی. نیسانك ١١ نده یورطیسی اجرا اولنور.

— بشنجیسی (اومونیه) یعنی «صدقه‌جی» لقبیله ملقب اولوب، ٥٥٩ تاریخ میلادیسنده قبریس جزیره‌سنك (آماتونته) قصبه‌سنده طوغمش، واسکندریه پطریقی اولمش ایدی. برقحط ووبا زمانلرنده فقرایه چوق باقمشیدی.

— آلتنجیسی «دمشقی» لقبیله ملقب اولوب، ٦٧٦ تاریخلرنده دمشقده طوغمش، و ٦٥٤ ده وفات ایتمشدر. خلفا طرفندن بعض عالی مأموریتلره قوللانلمش ایکن، منصبنی ترکله، قدسك قربنده برزاویه‌یه چکلمش؛ وخرستیانلقده برنجی اوله‌رق آرسطونك منطق وآدابنی علم عقایدده قوللانه‌رق، برخیلی کتابلر یازمشدر. آثاری جمع ونشر اولنمشدر. مایسك ١٦ سنده یورطیسی اجرا اولنور.

— یدنجیسی (ماته‌لی) دیمکله معروف اولوب، ١١٦٠ تاریخنده بارسلونه وادیسنده طوغمش،

و ١٢١٣ ده وفات ایتمشدر. (ماتوریان) اسمیله معروف وتخلیص اسرا وظیفه‌سیله موظف برطریق رهبانك مؤسسیدر. شباطك ٨ نده یورطیسی اجرا اولنور.

— سکزنجیسی (قولومبن) لقبیله ملقب اولوب، خسته‌لره باقق وظیفه‌سیله موظف اولان (ژزوآت) طریق رهبانـك مؤسسیدر. تموزك ٣١ نده یورطیسی اجرا اولنور.

— اوننجیسی «خاچلی ژان» دینمکله معروف اولوب، اسپانیولدر. (سنته ترزه) ایله بالاتفاق (قاماِر) طریق رهبانتی تعدیل ایله، یالین آیاق گزمك اصوللرندن بولنان بر قول ایجاد ایتمشدر. ١٥٤٢ ده طوغوب، ١٥٩١ ده وفات ایتمشدر. بر قاچ تألیفی واردر. یورطیسی کانون‌اولك ١٤ نده اجرا اولنور.

ژان { روما غرب ایمپراطورلرندن هونوریوسك کاتبی اولوب، بو ایمپراطورك ٤٢٣ تاریخ میلادیسنده واقع وفاتنده ایتالیا وفرانسه واسپانیا جهتلرینی ضبط ایتمش ایسه‌ده، ٤٢٥ ده اوچنجی والنتینیان طرفندن اخذ وقتل اولنمشدر.

ژانتیی { (Gentilly) فرانسه‌ده سینه ایالتنده وپارسك ٥ کیلومتره‌جنوبنده اوله‌رق (بیوره) نهری اوزرنده ١٦٠٠٠ اهالی‌یی حاوی اسکی بر قصبه اولوب، الیوم پارسك محلاتندن معدوددر. اسکی فرانق حکمدارلرینك مقری‌ایدی.

ژانزه { (Janzé) فرانسه‌نك (ایله مع ویلنه) ایالتنده و (رنه) نك ٢٢ کیلومتره جنوب شرقیسنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی واردر.

ژان ژاق روسو { [«روسو» ماده‌سنه مراجعت اولنه.]

ژانن { ژول —(J. Janin) فرانسه‌ادباسندن اولوب، ١٨٠٤ تاریخنده (لوآره) ایالتنك (قوندریو) قصبه‌سنده طوغمش، و ١٨٧٤ ده وفات ایتمشدر. غزته‌لره ادبیاته متعلق بحثلر یازمغه باشلایوب، ١٨٣٠ تاریخندن وفاتنه‌دك «دبا» غزته‌سی محررلرندن بولنمشدر. برچوق حکایه وتیاترو کتابلریله تاریخ وسیاحت وسیاسیاته متعلق بعض آثار براقمشدر.

ژانه { (Jeanne) بو اسمله آوروپاده مشاهیر نسادن بر قاچ قادین گلمشدر:

(ناواره‌لی — J. de Navare) که ناواره قرالی وشامپانیه قونتی برنجی هنرینك قیزی اولوب، ١٢٨٤ تاریخ میلادیسنده فرانسه قرالی (فلیب بل) ه وارمش؛ وپدردن موروث ممالکی‌ده کندیسی اداره ایدوب، ناواره‌دن انکلیزلرله اسپانیوللری اخراج، وشامپانیه‌یی استیلا ایتمش اولان (ابار) قونتنك عسکرینی کلیاً منهزم ایتمشدی. — حفیده‌سی ایکنجی ژانه (فلیب دورو) ایله ازدواج ایدوب، ١٣٢٨ دن ١٣٤٩ تاریخنه‌دك ناواره‌ده حکومت سورمشدر.

— (بورغونیه‌لی — J. de Bourgogne) که بورغونیه قونتی دردنجی اوتونك قیزی اولوب، ١٣٠٧ ده فرانسه قرالی اوزون فیلیپه وارمش؛ و ١٣١٤ ده همشیره‌سی (بلانشه) وکورجه‌سی (مارکریته) ایله برابر زنا ایله اتهام اولنه‌رق، حبس‌اولنمش ایسه‌ده، بعده قوجه‌سی طرفندن یکیدن زوجه‌لکه قبول اولنه‌رق، ١٣٢٩ ده (رویه) ده وفات ایتمشدر. پارسده (بورغونیه) مکتبنك مؤسسه‌سیدر. — دیکر بر بورغونیه‌لی‌ژانه بورغونیه‌قونتی ایکنجی روبرتك وفرانسه قرالی سنت لوینك قیزی (آنیس) ك قیزی اولوب، ١٣١٣ ده والوآلی‌فلیپه وارمش، و ١٣٤٨ ده وفات ایتمشدر.

— (فرانسه‌لی — J. de France) که‌فرانسه قرالی اون برنجی لوینك قیزی اولوب، ١٤٦٤ ده طوغمش، ومؤخراً اون ایکنجی لوئی نامیله فرانسه تختنه چقن اورلیان دوقه‌سی لوئی‌یه تزویج اولنمش ایسه‌ده، نهایت درجه‌ده چرکین اولدیغندن، قوجه‌سی طرفندن سوِیله‌میوب، بونك تخته چقمسیله برابر تطلیق ایدلمش؛ و (بورژ) ه چکیلوب، بر مناستر تأسیس وبر راهبه‌لر طریق ایجاد ایتمشدی. ١٥٠٥ تاریخنده وفات ایدوب، عزیزه‌لر زمره‌سنه الحاق اولنمشدر. شباطك ٤ نده یورطیسی اجرا اولنور.

— (ژانه‌دالبرت — J. d' Alberte) که فرانسه قرالی دردنجی هنرینك والده‌سی و ناواره قرالی هنری دالبرت ایله برنجی فرانسوآنك همشیره‌سی مارکریته‌نك قیزی اولوب، ١٥٢٨ ده طوغمش، و

۱٥٤۸ ده (واندوم) دوقه‌سی بوربونلی آنتوآنه وارمش ایدی. قوجه‌سنك وفاتنده وارثه‌سی اولوب، مملکتنه پروتستانلغی ادخال و نشر ایتمشدی. بعده اوغلانك طقوزنجی شارلك همشیره‌سی مارکریته ایله ازدواجی وسیله‌سیله فرانسه سرای قرالیسنه جلب اولنه‌رق، پروتستانلرك (بارتلمی) اسمیله مشهور اولان قتل‌عامندن ایکی آی اول، ظنه کوره مسموماً، وفات ایتمشدر. عاقله و مدبره بر قادین اولوب، اوغلنه فوق‌العاده بر تربیه ویرمشدی.

— (ژانه هنریکز) که قستیله آمیراتی فردریق هنریکزك قیزی اولوب، ۱٤٤٤ ده ناواره قرالی ایکنجی ژانه وارمش، واهل‌اسلامی اندلسدن اخراج ایدن فردیناند قتولیکی طوغورمشدر. زوجی برادری آلفونسه خلف‌اوله‌رق، ۱٤٥۸ ده آراغون مملکتنی تصرف ایتدکده، صاحبهٔ ترجمه اورانك قرالیچه‌سی طانیلمشدی. اوکی اوغلی دون قارلوس حقنده بك غدارانه حرکتده بولنوب، بابا وغل آره‌سنده بر محاربه‌یه سبب اولمشدر. اهالی دون قارلوسی سودکارندن، صاحبهٔ ترجمه‌یی (جیرونه) ده محاصره ایتمکله، ۱٤٦۳ ده (فوآ) قوتی طرفندن تخلیص اولنمش؛ و۱٤٦۷ ده قوجه‌سنه قارشی قتالونیه‌یی تصرف ادعاسنده بولنان لورنه دوقه‌سنه قارشی محاربه ایدرك، بومحاربه‌ده فوق العاده بر فعالیت ومتانت کوسترمشدی. برسنه صکره وفات ایتمشدر.

— (دلی ژانه) که فردیناند قتولیك ایله ایزابله‌نك قیزی اولوب، قستیله قرالیچه‌سیدر. ۱٤۹٦ ده آوستریا آرشیدوقی کوزل فلیپه واروب، شارل کینت اسمیله شهرت بولان آوستریالی شارلی دنیایه کتیرمشدر. قوجه‌سنی فوق العاده سووب اونك طرفندن سولمدیکندن، بر حزن وصراقه دوچار اولوب، نهایت بوحالی جنته منجر اولمشدر. والده‌سی ایزابله‌نك‌وفاتنده ۱٥۰٤ ده قستیله قرالیچه‌سی اولوب، قوجه‌سنی‌ده‌حکومته‌تشریك‌ایتمش؛ وقوجه‌سی‌حکومتی بسبتون بونك الندن آلمق تشبثنده ایکن، ۱٥۰٦ ده وفات ایتمکله، اوغلی شارل بیوك پدری فردینانـدك وصایتی تحتنده قرال طانلمش ایدی. ۱٥۱٦ ده فردیناند وفات ایدوب، شارل بالاصاله قرال اولمش؛ وژانه ۱٥٥٥ تاریخنده ۷٥ یاشنده وفات ایتمشدر.

— بواسمله ناپولیده دخی ایکی قرالیچه کاوب، برنجیسی ۱۳٤۳ ده جدی آنژولی روبرته خلف اولمش، واقرباسندن مجارلی آندریایه وارمش ایدی. ایکی سنه صکره دوستی بولنان تارنته‌لی لویی مرقوم آندریایی قتل‌ایله، صاحبهٔ ترجمه‌یی تزوج ایتمش‌ایسه‌ده، ۱۳٤۷ ده آندریانك برادری مجارستان قرالی لویی، اخذ انتقام ایچون، اوزرینه یوریمکله، تحت‌تصرفنده بولنان پرووانسه‌یه قاچوب، بعده حکم نصب اولنان پاپا کندیسنك فعل قتلده مدخلی اولمدیغنه حکم ایتدکده، ناپولی‌یه عودت ایده‌بیلمش؛ و ۱۳٦۲ ده تارنته‌لی لوئینك وفات ایتمسیله، مایورقه قرالی ژان ایله عقد ازدواج ایتمش ایسه‌ده، اولادی اولمامق حسبیله، اوغللغه قبول ایتمش اولدیغی دوراسلی شارل، بوتأهلی چکه‌میه‌رك، دشمنلریله بالاتحاد، کندیسیله حرب ایتمش، وکندیسنی اله کچیروب، ۱۳۸۲ ده ٦۷ یاشنده ازاله ایتدیرمشدر. فوق العاده حسنی برقاری اولوب، سرایی مجمع ادبا ایدیسه‌ده، اداره‌سی پك یولسز ایدی. شاعر (لاهارپ) بونك حالنی بر هائله صورتنده نظم ایتمشدر.

— ایکنجیسی مرقوم دوراسلی شارلك قیزی اولوب، ۱٤۱٤ ده برادری لادیسلاسه خلف اولمش؛ وسفاهت وفسق وفجوره طالوب، دوستی بولنان (آلوپو)یه وسائرلرینه پك مسرفانه احسانلر ایتمش؛ وبعده مارشه قوتی ژاقه وارمغله، دوستلری بونك طرفندن قتل، وکندیسی حبس اولنه‌رق، ۱٤۱٦ ده تبعه‌سی طرفندن تخلیص، وبرینه زوجی حبس اولنمش؛ و ۱٤۱۹ ده مومی الیه فرانسه‌یه قاچمش ایدی. او وقت ژانه (قاراچولی) اسمنده یکی بردوست طوتوب، برقاچ سنه صکره قتل‌ایتدیرمش، وآراغونلی بشنجی آلفونسی اوغللغه قبول ایتمش ایدی. بوایسه، وراثته قونمق ایچون، ژانه‌نك وفاتنه انتظار ایده‌میوب، علیهنده محاربه‌یه کیریشمش؛ وبونك اوزرینه ژانه آنژولی ایکنجی لوئی‌یی وبرقاچ سنه صکره بونك وفاتی اوزرینه برادری رنه‌یی اوغللغه قبول ایتمش؛ و ۱٤۳٥ ده وفات ایدوب، آخرت اولادینك تعددی جهتیله، وراثتی منازع فیه قلوب، نهایت آراغونلی آلفونس خلفی اولمشدر.

ژانه دارق (Jeanne Dare) فرانسه‌لی مشهوره برقهرمان قیزاولوب،

۱۴۰۹ تاریخنده (ووقلوزه) قربنده واقع (دومرەمی) قریەسنده طوغمشدر. ژاق‌دارق اسمنده برکویلینك قیزی اولوب، کندیسی دخی ۱۸ یاشنه‌دك چوبانلق ایتمش؛ وبوسنده ایکن، فرانسه‌نك داخلی تفرقه‌لره دوشمسیله، انکلیز عسکری طرفندن ضبط اولنمقده اولوب، خرابه یوز طوتمش اولدیغنی کوره‌رك، وفرانسزلرك اعتقاداتنه کوره، برطاقم خارق عاده مشاهده‌لر وهاتفلر طرفندن وطنی بوورطهٔ هلاکدن تخلیصه سوق اولنه‌رق، کویندن خروجله، بیك درلو مشکلات ایچنده (تورنه) یه کلوب، (شینون) کوشکنده اقامت ایتمکده بولنان قرال یدنجی شارلی، برچوق موانعدن صکره، کورمکه موفق اوله‌بیلمش؛ وکندیسنه هاتفدن بروظیفه تبلیغ ایدلمش اولدیغنه قرالی قاندیروب، کندیسنه کمال احترازله برطاقم عسکر ویرلمش ایدی. بو جزئی عسکرله انکلیزلرك تحت محاصره‌سنده بولنان وفرانسه ایچون درجهٔ اهمیتی درکار اولان اورلیانی ۱۴۲۴ ده تخلیص ایتمش ایدی. بووجهله عسکرك امنیتنی جلب ایدوب، هیجانلرینی موجب اولدقدن صکره، قرال شارلی دشمنلرك النده بولنان برمملکتك ایچندن (ریمس) ه سوق، ویولی اوستنده بولنان برچوق یرلری ضبط ایتمش، واو وقت وظیفه‌سنی اکمال ایتمش ظنیله چکلمك ایستمش ایسه‌ده، قرالك ابرامی اوزرینه قالوب، ۱۴۳۰ ده پارس اوکنده بر مغلوبیته اوغرادقدن صکره، بورکینیونلرله انکلیزلرك محاصره‌سی تحتنده بولنان (قومپینیه) نك اوزرینه هجوم ایتمش ایسه‌ده، بومحاربه‌ده بورکینیونلرك الینه اسیر دوشوب، بونلر طرفندن انکلیزلره تسلیم ایدلمش؛ وانکلیزلر طرفندن کندیسنه سحرباز معامله‌سی اولنه‌رق، (بووه) پسقپوسنك حکمیله، ۱۴۳۱ مایسنك ۳۰ نده روئنده حیاً احراق اولنمشدر. فرانسزلر اسمنی تعظیم ایدوب، قریه‌سی هر ویرکیدن عفو اولنمش؛ وپاپا اوچنجی (قالیکست) ۱۴۵۶ ده تقدیس ایتمشدر. اورلیان شهرنده بهر سنه مایسك سکزنده نامنه برمطنطن جنازه آلایی اجرا اولنور. ۱۸۲۰ تاریخنده قریه‌سنده خانه‌سنك عرصه‌سنده برهیکل رکز ایدلمش اولدیغی کبی، اورلیانده دخی ۱۸۴۵ ده هیکلی یاپلمشدر. حکایه‌سی برچوق ادبا طرفندن نثراً ونظماً یازیلوب، فاجعه صورتنه دخی قونمشدر.

ژبا (Geba, Jeba) آفریقای غربیده سنغامبیا مهجر فرانسویسنده برنهر اولوب، ۱۱°۴۵′ عرض شمالیده واسع برخلیجدن بحرمحیط آطلاسی‌یه دوکیلور. منصبندن تقریباً ۱۳۷ کیلومتره یوقاریده وصاغ یعنی شمالی ساحلنده پورتکیزلیلرك برتجارتکاهی واردر. بونهرك منصبنده‌واقع برآطه‌ده ینه پورتکیزلیلرك برقلعه‌سی وقلعه‌نك اوکنده صاغلام برلیمان واردر. مجراسی تمامیله معلوم اولمیوب، فوتاجالو جبالندن اینه‌دیکی مظنوندر. منصبنه قریب محللرده کلیتلی پرنج حاصل اولور.

ژرس (Gers) فرانسه‌نك جنوب جهتنده برنهردرکه یوقاری پیرنه ایالتنده (لانه‌زان) طاغندن نبعانله، شمال شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، همنامی اولان ایالته کیرر، وبوایالتی جنوبدن شماله شق ایتدکدن صکره، (لوت مع غارونه) ایالتنه دخول ایدوب، اوراده صول کنارندن (غارونه) نهرینه دوکیلور. مجراسی ۱۷۰ کیلو متره طولنده اولوب، عادی وقتلرده صویی پك آز اولمغله، سیر سفائنه صالح دکلدر.

ژرس (Gers) فرانسه‌نك جنوب جهتنده برایالت اولوب، ایچندن کچن نهرك اسمیله تسمیه اولنمشدر. غرباً لانده، جنوباً یوقاری پیرنه، شرقاً یوقاری غارونه وتارن مع غارونه شمالاً دخی لوت مع غارونه ایالتلریله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۶۱۵۲ مربع کیلومتره اولوب، ۲۸۳۵۴۶ اهالیسی واردر. مرکزی (اوش) شهریدر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق اولوب جنوبدن شماله طوغری ممتد برچوق وادیلری واردر، که ایچلرنده غارونه نهرینه تابع برطاقم چایلر آقیور. بونلرك اك بیوکی همنامی اولان آنف البیان نهردر. اراضیسی اولدقجه منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله کتان، سبزه، کلیتلی صوغان وصارمساق، اوزوم وسائره حاصل اولور. قیرمزی ویشیل مرمرله آلچی واسفالتو بولنور. صیغیر، آت، استر، مرکب، طوموز وطاوق، قاز، اوردك کبی حیوانات اهلیه‌سی چوقدر. مشهور اوردك بازاری واردر. شراب وقونیاغی مشهور اولوب، سائرمعمولات صناعیه‌سی چینی، جام، بز وسائره‌دن عبارتدر. ایالت: اوش، میرانده،

غوندوم، لکنوره ولومبز اسملریله بش قضایه منقسم اولوب، ٢٠ ناحیه و ٦٨٤ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر.

ژرمن { سنت — (St. Cermain) بواسمله قتولیکلرك ایکی عزیزی اولوب، بری (اوقزه) ده ودیکری پارسده پسقپوس بولنمشدر. برنجیسی ٣٨٠ ده طوغوب ٤٤٨ ده وفات ایتمشدر. ایکنجیسنك ولادتی ٤٩٦ و وفاتی ٥٧٦ ده واقع اولمشدر.

ژنلی { قونتسه — (Contesse de Genlis) فرانسه‌نك اك مشهور محرره‌لرندن اولوب، ١٧٤٦ تاریخنده (اوتون) قربنده (شانسری) قصرنده طوغمش، و ١٨٣٠ ده وفات ایتمشدر. اصیل وآنجق فقیر بر عائله‌یه منسوب اولوب، مکمل صورتده تربیه کورمش، و ١٥ یاشنده ژنلی قونتنه وارمش ایدی. خفیاً اورلیان دوقه‌سیله عقد ازدواج ایتمش اولان مادام دو مونتسونك یکنی اولمغله، اورلیان دوقه‌سنك سرایته قبول اولنوب، اولادی مادام آدلاییده، لوبی فلیب، دوق دوشارتر، دوق دو مونتپانسیه وقونت دو بوژوله‌نك امر تربیه‌سی کندیسنه احاله اولنمشدی. اورلیان دوقه‌سنك کندیسنه‌ده نفوذی تأثیر ایتدیره‌رك، سرایه قارشی بر خط حرکت طوتدیرمشیدی. ١٧٩٢ وقوعاتنده فرانسه‌یی ترکه مجبور اولوب، بعده بوناپارتله مخابره‌ده بولنمغله، (قونسولا) زماننده فرانسه‌یه عودت ایتمش، وکندیسنه معاش تخصیص اولنمش ایدی. بوناپارتك سقوطندن صکره حکومت نزدنده اعتباردن دوشمش ایسه‌ده، اورلیان خاندانندن مخصص اولان معاشنی وفاتنه‌دك آلمشدر. قوجه‌سندن ایکی قیزی اولوب، مشهوره (پامله) نك ده والده‌سی اولدیغی مظنوندر. ٨٠ دن زیاده تألیفاتی اولوب، حکایات ونوادر وتیاترو کتابلرندن عبارت اوله‌رق، جمله‌سی اخلاق وتربیه‌یه خدمت ایده‌جك یولده یازلمشدر. تربیهٔ اطفال حقنده دخی پك مقبول اثرلری واردر. طرز افاده‌سی ده پك سلیس و دلنشیندر.

ژوآن { (Jouan) فرانسه سواحل جنوبیه‌سنك شرق جهتنده وپروانسه خطه‌سنك «بحری آلپ» ایالتنده اوله‌رق (ناپوله) کورفزینك شرق جهتنده برکوچك کورفز اولوب، هر طرفی تپه‌لرله محفوظ و درینلکی بعض محللرنده ٥٠ متره‌یه واصل اولمغله، سفائن ایچون امین بر ملجأدر. اطرافنده‌کی تپه‌لر اورمانلرله وسواحلی پورتقال، لیمون، زیتون ومرسین آغاجلریله مستور اولوب، منظره‌سی لطیف وهواسی ملایمدر. اطرافنده بر چوق کوزل کوشکلر بولنیور. مارسلیادن ایتالیایه کیدن دمیر یول خطی کنارندن کچیور.

ژوآنویل { (Joinville) فرانسه‌نك (یوقاری مارنه) ایالتنده و(واسی) نك ١٦ کیلومتره جنوب شرقیسنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٣٨٤٠ اهالیسی وپاموق منسوجات دستکاهلریله دمیرخانه‌لری واردر.

ژوآنیی { (Joigny) فرانسه‌نك (یونه) ایالتنده واوقزره‌نك ٣٤ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (یونه) نهری کنارنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٥٥٤١ اهالیسی، تلمه‌سی، مکتبی، کوزل بر ریختمی، دباغخانه‌لری وطوغله فابریقه‌لری واردر.

ژوبی { (Jobi) بحر محیط کبیرده یکی کینه جزیرهٔ کبیره‌سنك ساحل شمالیسی قارشیسنده برآطه اولوب، ١° ٣٧′ ٤٥″ عرض جنوبیده و ١٣٣° ٢٠′ ایله ١٣٤° ٤٠′ طول شرقی آره‌سنده واقع اوله‌رق، یکی کینه‌نك شمالنده‌کی بیوك کورفزك مدخلنی قپایان آطه‌لرك اك بیوکیدر. شمالاً (شوتن) ونام دیکرله (میسوری) آطه‌سندن همنامی اولان بر بوغازله آیرلمشدر. طار واوزون برآطه اولوب، شرقدن غربه بویی ١٦٠ واك کنیش اکی ١٥ کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٤٨٠ مربع کیلومتره اولوب، ٧٢٠٠ اهالیسی واردر. صیق اورمانلرله مستور بر طاغ آطه‌نك بوینجه اوزانوب، سواحل شمالیه‌سی دیك و صرپ و سواحل جنوبیه‌سی دها میلانلیدر. اهالیسی ایکی جنسیته منسوب اولوب، سواحلده‌کیلر پاپو جنسندن مونس آدملر اولدقلری حالده، طاغده‌کیلر دیکر بر جنسه منسوب وحشیلر اولوب، انسان انی دخی یرلر. بو ایکی قوم بینلرنده دائمی صورتده محاربه‌ده بولنورلر. آطه (تیدور) جزیره‌سنك حکومت اسلامیه‌سی تحت اداره‌سنده اولوب، فلمنك مستملکاتندن معدوددر.

ژوپیتر (Jupiter) و اصل لاتین تلفظنجه (یوپیتر) که بوده ایکی اسمدن مرکب اولوب، (پیتر) پدر دیمك اولدیغندن، اصل اسمی (یو) در. اسکی یونانیلر عندنده (زوس) اسمیله معروفدر. اسکی یونان ولاتین اساطیرنده آلهه‌نك پدری واك بیوکلری اولوب، مشتری سیاره‌سندن کنایه ایدی. اساطیر مذکوره‌یه کوره بواله کاذب زماندن کنایه اولان (ساتورن) یاخود (خرونوس) ایله (ریا) نك اوغلی اولوب، ساتورن، برادری بولنان جن طائفه‌سنك رئیسی (تیتان) ایله ایتدیکی معاهده اوزرینه، ارکك اولادینی یمك شرطیله تخته کچمش اولدیغندن، ژوپیتر طوغنجه، والده‌سی ساتورنه قونداقلنمش بر طاش ویره‌رك، یوتدیرمش؛ وژوپیتری کرید طاغلرنده صاقلایوب، اوراده (آمالتیا) اسمنده بر کچینك سودیله بسلتمشدی. جنلر بوندن خبر آلنجه، ساتورنی اسقاط وحبس ایتمشلرسه‌ده، ژوپیتر، بریاشنده اولدیغی حالده، جنلری مغلوب ایدوب، پدرینی قورتارمش. ساتورن بو چوجغك قوتندن اندیشه ایده‌رك، کندیسنه بوصی قورمش ایسه‌ده، ژوپیتر خبر آلوب، کندیسنی پایتختی اولان (لیمبوس) طاغندن اخراجله، یرینه کچمش؛ وبرادرلری (نپتون) و (پلوتون)ه دکیزی وجهنمی ویره‌رك، کندیسی کویا یرله کوکه حاکم اولمش؛ وجنلرله دیولرك هجومنه مقاومت ایدوب، بونلری یلدیرمله مغلوب ایتمش. اسکی یونانیلر ژوپیتری بیك قالبلره صوقه‌رق، بر چوق قادینلر وپریلرله مناسبات زوجیه‌ده بولندیغنی، وبونلردن آلهه وقهرمانلر و حکمدارلر دنیایه کتیردیکنی زعم ایدرلردی. بر چوق معبدلری اولوب، اك بیوکلری اپیرده یعنی یانیه قربنده بولنمش اولان (دودونه)، یونانك الیده خطه‌سنده‌کی (اولیمپیا) و مصرده‌کی (آمون) معبدلری ایدی. قره قوش ومیشه آغاجی ژوپیتره منسوب عد اولنوردی. آلتون ویا فیل دیشندن بر تختك اوزرینه اوتورمش، صول الیله بر عصا طوتار و صاغ الیله یلدیرمی صالدیرر صورتده تصویر اولنوردی. اك مشهور هیکلی هیکلتراش شهیر (فیدیاس) ك فیل دیشیله آلتوندن یاپمش اولدیغی هیکل ایدی، که عجائب سبعه‌دن معدوددر. اسکی یونانیلرله لاتینلرك اعتقاد ایتدکلری آلههٔ کاذبه بونك اولادی زعم اوله‌رق، حکمت الهه‌سی اولان (آتنه) وتام دیکرله (مینروه) نك مسلح اوله‌رق و والده‌سز ژوپیترك قفاسندن طوغمش اولدیغنه اینانیرلردی. بو اساطیرك اساسی بر طاقم رموزاتدن عبارتدر.

ژورا (Jura) فرانسه ایله اسویچره آره‌سنده جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه ممتد بر طاغ اولوب، اسویچره‌نك (باله) ناحیه‌سنی فرانسه‌نك دوب، ژورا و (ان) ایالتلرندن آییریور. بویی ۳۱۰ کیلومتره اولوب، اکی ۶۵ کیلومتره قدردر. اك یوکسك ذروه‌لری: ۱۷۳۲ متره ارتفاعی اولان (رکوله)، ۱۷۳۴ متره ارتفاعنده بولنان (مونت تاندر) و ۱۶۹۰ متره یوکسکلکنده بولنان (دوله) در. صاغ وصولنه اوزاتدیغی قوللرله بر طاقم وادیلر تشکیل ایدیور. اسویچره‌یه ناظر اولان یوزی دیك وصرب اولوب، فرانسه‌یه باقان یوزی ایسه سطح مائل صورتنده در. بو طاغدن (دوب) نهرینه دوکیلور بر قاچ چای آقوب، نهر مذکور ایسه ژورا ایله (ووژ) طاغلری آره‌سنده‌کی وادیده جریان ایتمکله، بعض جدوللر واسطه‌سیله (رن) و (رونه) نهرلرینی بربرینه ربط ایدر. ژورا سلسله‌سنك اراضیسی بر نوع اتربهٔ کلسیه‌دن عبارت اولوب، بوجنس طوپراق علم الارضده (کلس ژورایی) اسمیله معروفدر.

ژورا (Jura) فرانسه‌نك ایالات شرقیه‌سندن اولوب، شرقاً اسویچره حدودیله، جنوباً (ان)، غرباً ساؤنه ولوآره وقوت‌دور، شمالاً دخی یوقاری ساؤنه ودوب ایالتلریله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۰۳۴ مربع کیلومتره اولوب، ۲۸۸ ۸۲۳ اهالیسی واردر. مرکزی (لون لسولنیه) قصبه‌سیدر. اراضیسی همنامی اولان سلسلهٔ جبالك غربی اتکلرندن عبارت اولوب، طاغلقدر. بوطاغلرك اکثر طرفلری وعلی الخصوص شرق وجنوب جهتلری اورمانلرله مستوردر. انهاری چوقدر. (رن) ایله (رونه) ایرماقلری آره‌سنده‌کی جدول بو ایالتك ایچندن کچیور. محصولاتی باشلیجه آربه، مصر، چاودار، یولاف وسائر حبوباته، شالغم وسائره‌دن عبارتدر. بویاجیلقده وطبده مستعمل نباتاتی ده چوقدر. طاغلرنده اورمانلرله مرعالری واسعدر. صیغیر، قویون وخرکله‌سی وآز حیواناتی ده چوقدر.

قیاطوزی ، معدن کوری ، آلچی ومرمر بولنور . صنایعی دمیرجیلکله ساعتجیلق وتخته وباغه وبوینوزدن انواع مواد اعمالندن عبارت اولوب ، تجارتی خیلی ایشلکدر. باغلری چوق اولوب، کوزل شراب اعمال اولنور . پینیری دخی مشهوردر . ایالت : لونلسولنیه ، دوله ، پولینی و سنت قلود اسملرله ٤ قضایه منقسم اولوب ، ۳۲ ناحیه و ٥٨٤ دوائر بلدیه‌یی حاویدر .

ژورژ [« جورج » ماده سنه مراجعت بیوریله .]

ژورژ ساند (George Sand) فرانسه‌نك الك مشهور ادیبه‌لرندن حکایه نویس برقادین اولوب، ۱۸۰٤ تاریخنده پارسده طوغمش، و ۱۸۷٦ ده نوهانتده وفات ایتمشدر. لهستان قرالی ایکنجی اوکوستك ولد غیر مشروعی صاقسه‌لی موریسك نسلندن اولوب، بیوك والده‌سی مومی الیه موریسك غیر مشروع قیزی ایدی. پدری ایلك جمهوریت وایمپراطورلق زماننده ضابط بولنوب، ۱۸۰۸ ده آتندن دوشه‌رك وفات ایتمکله، صاحبهٔ ترجمه (بری) خطه‌سنده (لاشاتره) قربنده واقع (نوهانت) قریه‌سنده‌کی کوشکنده بیوك والده‌سی طرفندن بیودلمشدر. تاکوچکلکندن کوی وقیر منظره‌لرندن تلذذه آلیشوب، بر فکر شاعرانه حاصل ایتمش؛ وهنوز طفل ایکن کندیلکندن بعض حکایه‌لر قورمغه باشلامشیدی. پدرینك وفاتی اوزرینه آیرلمش اولان والده‌سی کندیسنی ایستیوب، بیوك والده‌سیله والده‌سندن خانغیسنی ترجیح ایده‌جکنی شاشیردیغندن، ۱۸۱۷ ده پارسده براهبه‌لر مناستری مکتبنه کیرمش، و ۱۸۲۰ ده بومکتبدن چیقمش ایدی. مناستره‌کی تربیه‌نك نتیجه‌سی اوله‌رق ابتدا تعصب درجه‌سنده دیندار اولوب، حتی راهبه اولمق فکرینه بیله صاپمش ایکن، بعده بعض حکمانك وعلی الخصوص ژانژاق روسونك آثارینی اوقودقچه، تبدیل افکار ایتمش؛ وانسانلرك مصائبی جمعیت بشریه اصول وعاداتنك فساد ونقصانندن ایلری کلدیکنه کسب اطمئنان ایدوب، بوندن طولایی حاصل ایتدیکی مأیوسیتله اتلاف نفس ایده‌جك راده‌یه وارمش؛ وحتی برکون بومقصدله آتی درین بر خندغه سورمش ایدی. بیوك والده‌سنك وفاتندن صکره والده‌سنك یاننه کیدوب، بونك خرچین طبیعتندن چوق زحمت چکمش؛ و ۱۸۲۲ ده موسیو (دودوان)ه واره‌رق، بوندن براوغلیله برقیزی دنیایه کلمش ایدی. ۱۸۳۱ ده کندی کدیمنیله پارسده یاشامسنه قوجه‌سنك موافقتنی استحصال ایتمکله، قیزینی آله‌رق پارسه کیتمش؛ وابتدا کتاب وسائره ترجمه‌سیله وقورشون قلم رسملریله معیشتنی چیقارمغه چالیشوب، نهایت توتون طبقه‌لریله چیغاره‌لقلرك اوزرینه غایتله کوچك ومصنع رسملر یاپه‌رق، بو صنعتده موفق اولمشدی. سربست کزه‌بیلمك وعلی الخصوص تیاترولره کیروب چیقمق ایچون، چوجقلغنده چوق وقت کیمش اولدیغی ارکك قیافتنه کیره‌رك، بعض ادبایه‌ده تقدیم اولنمش ایسه‌ده، (کراتری) بر قادینه یازی یازمق یاقیشمدیغنی درمیان ایده‌رك، کندیسنی صوتوتدیغی کبی، بالزاق دخی جسارت ویرمه‌مشدی . همشهریسی بولنان (دلابوش) کندیسنی فیغارو غزته‌سی محررلری میانه ادخال ایتمش ایسه‌ده، ژورژ ساند بومحررلکده بوشنه اضاعهٔ وقت ایتدیکنی درك ایده‌رك، حکایه کتابلری تحریرینه باشلامش؛ و(ژول ساندو) ایله مشترکاً ایلك اثری اولان « پنبه وبیاض » عنوانلی حکایه‌یی ٥ کوچك جلد اوزرینه نشر ایتمش ایدی . ۱۸۳۲ ده «ایندیانه» عنوانیله ۲ جلد اوزرینه برایکنجی حکایه کتابی نشر ایدوب، کندی اسمی (آمانتینه دوپن) وبعد التأهل قوجه‌سنك اسمنه نسبتله (مادام دودوان) ایکن، بوکتابلری (ژورژساند) اسم کاذبیله چیقارمش؛ وفیمابعد بواسمی محافظه ایدوب، بونکله شهرت بولمشدر. بربرینی متعاقب برقاچ حکایه کتابی دها نشر ایله، کسب شهرت ایتمش؛ و ۱۸۳۳ ده (آلفرد دوموسه) ایله براز ایتالیایه سیاحت ایدوب، بو سیاحتك تاثیراتنی « بر سیاحك مکتوبلری » عنوانیله یازمشدر. بو آره‌ده آووقات (میشل دوبورژ)، (لامنه) و(پیرلرو) کبی مشاهیرله کسب الفت ایتمش؛ وبونلرك مسلکلری بردرجه دها توسیع افکارینی موجب اولمش ایدی. ۱۸۳٦ ده قوجه‌سیله آره‌سی بسبتون بوزیشوب، محکمه معرفتیله آیرلمش؛ وچوجقلرینك تربیه‌سی کندیسنه احاله

اولنمش ایدی. بعده اسویچره‌یه برسیاحت ایدوب، عودتنده والده‌سی وفات ایتمشدی. اووقت (فردریق شوپن) ایله کسب معارفه ایدوب، سکز سنه بونکله برلکده یاشامش، و (مایورقه) یه برابر سیاحت ایتمشدر. ١٨٣٣ دن ١٨٣٨ تاریخنه‌دك «روو ده دوموند» عنوانلی رسالهٔ موقوتهٔ مشهوره‌یه ٦ حکایه کتابی درج ایتدیروب، بونلر آیریجه دخی نشر اولنمشدر. (لامنه) نك تأسیس ایتدیکی «موند» و (پیرلرو) نك چیقاردیغی «روو اندپاندانت» غزته‌لرینه دخی بر چوق حکایه‌لر درج ایتدیرمشدر. ١٨٤٨ ده فرانسه‌ده جمهوریتك اعلانی ژورژساندك هیجانی موجب اولمغله، امور سیاسیه‌یه قاریشه‌رق، «بولتن رپوبلیك» عنوانلی غزته‌یه پك فصیح برمقدمه وایکی مهیج خطبه نشر ایتدکدن صکره، برغزته دخی تأسیس، و (ماچینی) نك سیاسیاته متعلق مشهور برکتابنی ترجمه ایتمش؛ ودها بوکبی بعض نشریاتده بولنوب، حقنده حکومتك نظر دقتنی جلب ایلمش ایدی. اوندن صکره حکایه کتابلری نشرینه دواملة برابر، برچوق فاجعه‌لر وسائر تیاترو کتابلری دخی یازوب، بونلردن بعضلری پك اوقدر قبول عامه‌یه مظهر اوله‌مامش ایسه‌ده، بعضلری آیلرجه برتیاتروده هر کیجه اوینانه‌جق درجه‌ده مظهر قبول وتحسین اولمشدر. بونلرك بریی اوغلی (موریس ساند) ایله مشترکاً یازمشدر. ١٨٥٤ ده «پرسه» غزته‌سنده کندی ترجمهٔ حالنی یازوب، بواثری آیریجه دخی ٢٠ جلد اوزرینه نشر اولنمشدر. باشلیجه افکار ومسلك ادبی وفلسفیسنی مبین برکتابدر. اواخر عمرنده پدرندن موروث اولان (نوهانت) کوشکنده اقامت ایدوب، سنه‌ده یالکز بر قاچ هفته بو اقامتکاهنی ترك ایدردی. (لاشاتره) قصبه‌سنده برهیکلی رکز اولنمشدر. دامادی (قلزنیژه) دخی بر هیکلنی یاپمشدر. ژورژ ساندك بتون اثرلری بر عیارده اولمیوب، بعضلرنده فلسفه ومعاشرت بشریه حقنده‌کی مطالعات وملاحظاتی ملال ویره‌جك درجه‌ده ایسه‌ده، اکثری هرنوع عیب وقصوردن عاریدر. هله حسیاتك تدریجاً حصولنی تعریفده یکتادر. قوهٔ مخیله‌سی پك واسع اولمغله برابر، عباره‌سی دخی غایتله سلیس وفصیحدر. الحاصل ژورژ ساند بوعصرك اك بیوك ادباسندن معدوددر. رسمده دخی مهارتی وموسیقیدن بهره‌سی وارایدی.

ژوزف (Joseph) فرانسزلرك یوسف (عم)ه وبواسمله مسمی دیکرذواته ویردکلری اسمدر. [«یوسف» ماده‌سنه مراجعت اولنه.]

ژوزفینه (Joséphine) فرانسه ایمپراطوریچه‌سی وبیوك ناپولیونك زوجه‌سی اولوب، ١٧٦٣ ده مارتینیق آطه‌سنده طوغمش، و ١٨١٤ ده وفات ایتمشدر. اون بش یاشنده ایکن، (ویقونت دو بوشارنه) یه واروب، بوندن براوغلیله برقیزی اولمشدی. انقلاب کبیر زماننده زوجی اعدام اولنوب، کندیسی دخی حبسه القا اولنمش؛ وآنجق (تالیان) ك شفاعتیله قورتله‌بیلمشیدی. براستدعا تقدیمیچون بوناپارتك حضورینه چیقدیغنده، حسن وآنیله بونك نظر تحسیننی جلب ایتمکله، بوناپارتك تکلیفی اوزرینه، ١٧٩٦ ده کندیسنه وارمش؛ وقوجه‌سنك ایمپراطورلغی زماننده بیوك برنفوذ واقتداره مالك اولوب، بواقتدارینی خیر یولنه صرف ایتمش؛ وآنجق اییلك ایتمه‌ده بر آز مصرفانه کیتمش ایدی. بوناپارت بوندن اولادی اولمامسندن بالاستفاده، ١٨٠٩ ده کندیسنی بوشامش؛ وصاحبهٔ ترجمه بقیهٔ عمرینی کاه (ناواره) ده‌کی کوشکنده وکاه (مالمزون) ده کچیروب، ایمپراطورك انفکاکندن آز وقت صکره وفات ایتمشدر.

ژوسیو (Jussieu) قرن سابقده وقرن حاضر میلادیده فرانسه‌نك لیون شهرنده نشأت ایتمش اوچ برادر ایله بونلرك یکننی واونك اوغلی اوله‌رق بش کشینك عائله اسمی اولوب، جمله‌سی ده علم نباتاتده وبعضلری طب وهندسه‌ده دخی شهرت بولمش؛ وعلم نباتاته دائر برقاچ کتاب یازوب، تحریات نباتیه ایچون بعضلری بلاد سائره‌یه دخی سیاحت ایتمشلردر.

ژوفروی (Joufroy) واپورك موجدلرندن بر فرانسز اولوب، ١٧٥١ ده (فرانشه قونته) ده طوغمش، و ١٨٣٢ ده متقاعدین دائره‌سنده وفات ایتمشدر. انقلابدن اول پیاده یوز

باشیسی ایدی . بخارله کمی تحریکنی دوشونوب ، ۱۷۷٦ ده (دوب) نهرنده و ۱۷۸۳ ده لیونده (سائونه) نهرنده تجربه‌سنی اجرا ایتمشدی . آنجق کندیسنك سرمایه‌سی اولمدیغی کبی ، حمایه ومعاونت ایده‌جك کیمسه دخی ظهور ایتمدیکندن، ایشی ایلریله‌ته‌مه‌مش؛ واوصره‌ده بشقه‌لری واپوری ایجادایدوب، بونك موجدلکی دخی مجهولیتده و تردد آلتنده قالمشدر . — فلسفه ایله اوغراشان علمادن دخی بو اسمده بری اولوب، ۱۷۹٦ ده طوغمش، و۱۸٤۲ ده وفات ایتمشدر. فلسفه‌یه متعلق آثار معتبره‌سی واردر.

ژولیت (Joliet) ممالك مجتمعه‌نك (ایلینویس) جمهوریتنده ، (اسپرینغفیلد) ك ۳۲۰ کیلومتره شمال شرقیسنده و شیقاغونك ٥۰ کیلومتره غرب جنوبیسنده، بر نهرك اوزرنده وایکی دمیر یولك نقطهٔ تقاطعنده واقع (ویل) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب ، ۱٦٦۷۰ اهالیسی واردر . جوارلری پك منبت اولمغله، ذخایر تجارتنك بیوك بر مخزنی حکمنده‌در .

ژولیته (Joliette) دومینیون قطعه‌سنك (کبك) خطه‌سنده و (مونترآل) ك ٦۸ کیلومتره شمالنده همنامی اولان ایالتك مرکزی بر قصبه اولوب ، ۳۲۷۰ اهالیسی وایچندن کچن (سنت لوران) ایرماغنه تابع (آسومپسون) نهریله چویریلیر پك چوق ماکینه‌لری واردر . جوارنده اولوب ایکی محله‌سی حکمنده اولان ایکی قریه ایله برابر اهالیسی ٦۳۰۰ کشی‌یه بالغ اولوب ، کوندن کونه دخی تزاید ایتمکده در .

ژوواسه (Jouvance) اساطیر قدیمهٔ یونانیه‌یه کوره ایتالیاده بر پری اولوب ، ابو الآلهه زعم ایتدکلری مشتری طرفندن سولمکله، بر چشمه‌یه تحویل ایدیله‌رك، کویا بو چشمه‌نك صوینده ییقانانلر یکیدن کنجلشیرلرمش .

ژوهانو (Johannot) بری آلفرد — ودیکری تونی — اسملریله ایکی قرداش اولوب ، رساملقده شهرت قزانمشلردر . برنجیسی ۱۸۰۰ ده طوغمش ، ۱۸۳۷ ده وفات ایتمش ; وایکنجیسنك ولادتی ۱۸۰۳ ده و وفاتی ۱۸۵۲ ده واقع اولمشدر . عن‌اصل فرانسز اولوب، اوفنباحده طوغمش، وپارسده یاشامشلردر . یاغلی بویا ایله برقاچ رسملری اولوب، بعض مشهور کتابلرك رسملرینی دخی ترسیم ایتمشلردر .

ژیتومیر (Gitomir) روسیه‌نك (وولهینیه) ایالتنده وموسقوه‌نك ۸۵۰ کیلومتره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب ، قسم کلیسی یهودی اولمق اوزره، ۱۷۰۰۰ اهالیسی وشاپقه، چوخه، ایپك قماشلر، بز فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری وبال، بال مومی، ایچ یاغی، شراب وسائره تجارتی واردر.

ژیروده (Jirodet) فرانسه‌نك اك مشهور رساملرندن اولوب، ۱۷٦۷ ده (مونتارژی)ده طوغمش، و۱۸۲٤ ده وفات‌ایتمشدر. بر چوق کوزل رسملری واردر .

ژیروندنلر یاخود ژیرونده‌لیلر (Les Girondins, la Gironde) فرانسه انقلاب کبیرنده کسب اشتهار ایتمش بر فرقه اولوب ، باشلیجه ژیرونده ایالتی مبعوثانندن مرکب اولدیغندن، بو اسمله شهرت بولمشدر. بونلرك دهشت دورنده روبسپیرك اجرا ایتدیکی اعتسافاتی تقدیر ایده‌میوب، اعتدالی توصیه ایتدکلرندن ، ۱۷۹۳ سنه‌سی مایسنده ایچلرندن ۲۹ مبعوثان توقیف ، وسنهٔ مذکوره تشرین اولی نهایتنده بونلردن ۲۰ سی اعدام اولنمش؛ بری حضور محکمه‌ده کندینی قما ایله اتلاف ایتمش، ودیکری دخی تعقیب واتلاف اولنمشدر. طاغیلیر بونلره قارشی ایدی . شاعر شهیر لامارتین ژیروندنلرك تاریخنی کوزل بر طرزده یازمشدر .

ژیرونده (Gironde) فرانسه‌نك غرب جنوبی جهتنده آقان (غارونه) ایرماغنك (دوردونیه) نهریله برلشدکدن صکره یعنی منصبنه قریب آلدیغی اسمدر. [« غارونه » ماده‌سنه مراجعت اولنه .]

ژیرونده ایالتی (Dép. de la Gironde) فرانسه‌نك سواحل غربیه‌سنده‌کی ایالاتندن اولوب، ایچندن جریان ایدن ایرماغك اسمیله مسمادر . غرباً بحر محیط آطلاسی ایله، شمالاً آشاغی شارانته، شرقاً دوردونیه ولوت مع غارونه،

جنوباً دخی لانده ایالتلریله محاط ومحدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ١٠٢٥٠ مربع کیلومتره اولوب ، ٧٣٥ ٢٤٢ اهالیسی واردر . مرکزی مشهور (بوردو) شهریدر . اراضیسی جنوب غربی جهتنده قوملق وبطاقلق ایسه‌ده ، شمال و شرق جهتلرنده پك منبت ومحصولدار اولوب ، حبوبات متنوعه ایله بوردو نامیله مشهور اولان کوزل شرابلری ویرن کلیتلی اوزوم حاصل اولور . بو شرابلرك اجناسی میاننده (مدوق) و (لافیت) کبی پك مقبول جنسلری واردر . ساحله قریب طرفلرنده چام ومیشه آغاجلرینی حاوی بعض اورمانلری واردر . جنوب و غرب جهتلرنده قوملر آفریقا چوللرنده اولدیغی کبی ، روزکارله تحریك اولنه‌رق ، متحرك تپه‌لر تشکیل ایتدکلرندن ، بو حالك اوکنی آلمق ایچون ، دکیز چاملری غرس اولنمشدر . بو جهتده ناقابل زراعت یرلر و بطاقلقلر وکوللر دخی چوقدر . قویونلریله سائر حیواناتی کلیتلیدر . اسکله‌لرنده خیلی سفائن اعمال اولنور ، وبرچوق خلاطوایپ ، جام ، چینی ، مسکرات ، سرکه ، توتون ، قطران ، شکر و سائره فابریقه‌لری واردر . تجارت بحریه‌سی پك ایشلك اولوب ، علی الخصوص آمریقا وهندله وسائر ممالك بعیده ایله معاملات تجاریه‌سی چوقدر . ایالت : بوردو ، بلیه ، بازا ، لیبورن ، لسپار ولارئوله اسملریله ٦ قضایه منقسم اولوب ، ٤٨ ناحیه و ٥٥٢ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر .

ژیزدره (Jizdra) روسیه‌نك قالوغه ایالتنده اوقه نهرینه تابع بر چای اولوب ، همنامی اولان قصبه‌نك ١٢ کیلومتره شمالنده نبعانله ، جنوبه وبعده شرق شمالی‌یه طوغری آقه‌رق ، ١٦٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره صولدن نهر مذکوره دوکیلور . حوضه‌سی ٨٧٢٩ مربع کیلومتره وسعتنده‌در . رژته ، ویتب وسرته چایلرینی اخذ ایدر . سیر سفائنه صالح اولمیوب ، یالکز کراسته یوزدیرمکه یارار .

ژیزدره (Jizdra) روسیه‌نك قالوغه ایالتنده وقالوغه‌نك ١٣٠ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق همنامی اولان نهرك اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ١١٦٢٥ اهالیسی وجام وچوخه فابریقه‌لری واردر . — قضاسنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٧٢٧٥ مربع کیلومتره واهالیسی ١٦٥٠٠٠ کشیدر . اورمانلری چوقدر . کمور ودمیر معدنلری وخیلی فابریقه‌لری‌ده واردر .

ژیزور (Gisors) فرانسه‌نك (اوره) ایالتنده و (آندلی) نك ٧٦ کیلومتره شرقنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب ، ٤٠٠٠ اهالیسی ، داخلی مکتبی ، بعض استحکامات خرابه‌لریله ایکی قله‌سی وپاموق ایپلکه باصمه فابریقه‌لری واردر .

ژیلبر (Laurent Gilbert) فرانسه شعراسندن اولوب ، ١٧٥١ ده (قونتنوآی لشاتو)ده طوغمش ، و ١٧٨٠ ده ٢٩ یاشنده وفات ایتمشدر . بیوك بر شاعر اولمق استعدادینه دلالت ایدر اشعاری واز آن جمله « وداع عمر » عنوانیله بر قصیده‌سی واردر .

ژیلبر سنت — (St. Gilbert) قتولیکلرك عزیزلرندن اولوب ، (اوورنیه) زادکانندن اولمغله ، ابتدا قرالك سراینده یاشامش ؛ وکنج لوینك معیتنده ١١٤٦ ده اهل صلیب سفرینه کیتمش ایدی . عودتنده دنیادن چکیلوب ، (نوق قونتن) مناسترینی تأسیسله ، کشیش اولمشدی . ١١٥٢ ده وفات ایدوب ، حزیرانك ٦ سنده یورطیسی اجرا اولنور .

ژیلبر آطه‌لری (Iles Gilbert) بحرمحیط کبیرك پولینسیا قسمنده ومارشال جزایرینك جنوب شرقیسنده اوله‌رق خط استوانك ایکی طرفنده واقع برطاقم آطه‌لر اولوب ، ٣° ٢٢′ عرض شمالیدن ٢° ٤٠′ عرض جنوبی‌یه قدر شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه متوجه برزنجیر صورتی ابراز ایده‌رك ، ١٧٠° ٢٠′ ایله ١٧٤° ٤٠′ طول شرقی آره‌لرنده بولنیورلر . بونلر مذکور زنجیرك خارجنده و آچیقده بولنان ایکی آطه ایله برابر ١٥ عددنده اولوب ، مجموعنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٣٠ مربع کیلومتره‌دن عبارتدر . اهالیسی او جوارده‌کی آطه‌لره نسبتله چوق اولوب ، حین کشفلرنده ٦٠٠٠٠ قدر تخمین اولنمشلرسه‌ده ، صکره‌کی تخمینلره کوره ٤٠٠٠٠ دن زیاده دکلدر . اکثریا اسن شرق روزکارینك تعدیلیله هوالری کوزلدر . طوپراغی پك آز منبت اولوب ، صیجاقلری دخی پك

چوق اولدیغندن، آوروپا حبوبات وسبزه‌لرینی یتیشدیرمك ایچون اولنان مساعی مثمر اوله‌مامشدر. هندستان جوزی و (پاندانوس) آغاجلری چوق اولوب، اهالینك باشلیجه مدار معیشتی بونلرك میوه‌لریله بیوك بر مهارتله طوتدقلری بالیقدر. هندستان جوزندن کلیتلی یاغ وایچدکلری برنوع اسپیرتو دخی چیقاریرلر. قایقجیلقده دخی مهارتلری واردر. کندیلری ایری واولدیجه متناسب الاعضا آدملر اولوب، شن ومونس وشرق و رقصه پك مائلدرلر. لسانلری میقرونسیا آطه‌لرینك لسانه مشابه اولوب، پولینسیا آطه‌لری لساننده دخی برچوق کلماتی حاویدر.

ژیمونه (Gimone) فرانسه‌ده برنهردر، که پیرنه سلسلهٔ جبالنده (ویلور) قربنده نبعانله، ١١٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، (قاستل سارازن) یعنی «عرب قلعه‌سی» قربنده صول کنارندن غارونه ایرماغنه دوکیلور.

ژین (Gien) فرانسه‌نك (لوآره) ایالتنده واورلیانك ٦٤ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (لوآره) نهرینك صول کنارنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی و نهرده کوزل لیمانی وچینی فابریقه‌لریله بغدای و بوك وشراب تجارتی واردر.

ژیو (Jiu) رومانیه‌نك افلاق خطه‌سنده بر نهر اولوب، همان متوازیاً شمالدن جنوبه آقان انهارینك اك غربیسیدر. ترانسیلوانیه آلپلرینك شمالی اتکارندن مجارستانك (هونیاد) ایالتنده نبعانله، ابتدا شمال شرقیه طوغری آقار، و بعده جنوبه دونوب، سلسلهٔ مذکوره‌نك بربوغازندن مرورله، افلاقه کیرر، وراخوه‌نك قارشیسنده طونه‌یه دوکیلور. مجراسی پك طولاشیقلی اولوب، ٣٠٠ کیلومتره طولنده‌در.

ژیوری (Givry) فرانسه‌نك (سائونه مع لوآره) ایالتنده، (سالون سورسائونه) نك ٩ کیلومتره غربنده اوله‌رق (اوربیزه) نهری اوزرنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٣٠٠٠ اهالیسی وجوارنده کوزل اورمانلریله مشهور باغلری واردر.

ژئوفرن مادام — (Mme Géofrin) حسن وآنیله وذکاوت ونکته پردازلغیله شهرت بولمش بر فرانسز قادین اولوب، ١٦٩٩ ده طوغمش، و ١٧٧٧ ده وفات ایتمشدر. قرالك والده‌سنك خدمتنده بولنان برقادینك قیزی اولوب، ١٥ یاشنده ایکن برزنکین تاجره وارمش؛ وآزوقت صکره طول قالوب، خانه‌سی مجمع علما وادبا اولمش ایدی. (استانیسلاس پونیاتووسکی) ایله دخی مناسبات دوستانه‌سی اولوب، بوذات لهستان تختنه چیقدیغنده کندیسنی (وارسوویه) یه جلب ایتمشدی. دالمبر وسائر مجموعهٔ فنون محررلری اولان حکما ایله الفتی وارایدی. زیاده‌سیله سخیه و مرحمتلی اولوب، «احسان و عفو» کلمه‌لری مسلکنك اساسی ایدی. کندیسندن ضروب امثال حکمیه چکمش برچوق اقوال حکیمانه منقولدر.

ژئوفروی سنت هیلر (Géofroy Saint Hilaire) فرانسه مشاهیر طبیعیونندن بابا اوغل ایکی ذات اولوب، برنجیسی (اتین) ١٧٧٢ ده طوغمش، و ١٨٤٤ ده وفات ایتمشدر. علم حیواناتله اوغراشوب، بوفنده برخیلی معتبر کتابلر یازمش؛ وکافهٔ حیواناتك ترکیبات جسمانیه‌سنك بر اولدیغنی اثبات ایده‌رك، مقایسه‌لی تشریح وعلم منافع الاعضا حقنده برچوق حقیقتلر کشف ایتمشدر. هله علم حیوانات فلسفه‌سنك یعنی بو فن اوزرینه مؤسس حکمتك موجدی عد اولنه‌بیلوب، بو بابده پك حکیمانه بعض کتابلر تألیف ایتمشدر. مشاهیر طبیعیوندن (کوویه) یی حمایه ایدوب، عالم فنده طانیتدیرمغه سبب اولمش؛ ومشترکاً برکتاب یازمشلرسه‌ده، بعده برمسئلهٔ فنیه حقنده بینلرنده مباینت حاصل اولوب، معارضه‌لری خیلی وقت ارباب فنی اشغال ایتمشدی. — اوغلی (ایزیدور) ١٨٠٥ ده طوغوب، ١٨٦١ ده وفات ایتمشدر. پدرینك فلسفه‌سنی تشریح و ایضاحله اوغراشوب، برقاچ کتاب تألیف ایتمشدر. ایکیسی‌ده آقادمیا و سائر جمعیات فنیه اعضاسندن بولنمش؛ و فنی بعض مأموریتلرده‌ده استخدام اولنمشلردر.

ژیوور (Jivors) فرانسه‌نك رونه ایالتنده، (رونه) ایرماغنك ساحل یمیننده و

(ژیر) نهرینك بو ایرماغه دوكلدیكی محلده اوله‌رق،
لیونك ۲۲ كیلومتره جنوب غربیسنده واقع ناحیه
مركزی برقصبه اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی، چام،
بویا ودمیر فابریقه‌لری، دمیر یولی وبرجدولی واردر.

ژیوه { (Jivet) فرانسه‌نك (آردنه) ایالتنده
(موزه) ایرماغی اوزرنده و (رو-
قروآی) لك ٤٠ كیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق
بلجیقه حدودی قربنده ناحیه مركزی برقصبه او-
لوب، ٦٠٠٠ اهالیسی، متین استحكاماتی، نهرده
كوچك برلیمانی، دمیر یولی وچینی، توتقال وسائره
فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری واردر.

حرف الژاء الفارسیه‌نك صوكی

س

(باب السین — فصل الالف الخ)

ساآ (Saa de Miranda) دەمیرانده پورتكیزك الك مشهور شعراسندن اولوب، ١٤٩٥ ده (قویمبره) ده طوغمش، و ١٨٥٨ ده وفات ایتمشدر. برخیلی اشعاری اولوب، پورتكیز لسان وادبیاتنك اصلاحنه سبب اولانلردندر.

ساآچ (Saatz) چهستانده پراغه‌نك ٧٥ كیلومتره غرب شمالیسنده واكر نهری اوزرنده قضا مركزی برقصبه‌اولوب، ٤٥٠٠ اهالیسی، مكتب اعدادیسی و شراب وشربتجی اوتی محصولاتی واردر.

ساآردام (Saardam, Zaandam) وفلمنكجه زاآندام فلمنكك شمالی هولانده ایالتنده و (هاریم) ك ١٣ كیلومتره شرقنده اوله‌رق (زاآن) نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ١٢٠٠٠ اهالیسی، شایان تصویر منظره‌سی، یشیل بویالی اخشاب خانه‌لری، اودون تجارتی، خیلی سفاینی، صید ماهیسی، كمی اعمالنه مخصوص دستگاهلری، خلاط وقطران فابریقه‌لری و ٧٠٠ یل دكرمنی واردر. بیوك پترو بوقصبه‌ده خیلی وقت برایشجی قیافتنده كمی اعمالی اوكرنمكله مشغول اولمشدر. اقامتگاهی الیوم باقیدر.

ساآلفلد (Saalfeld) آلمانیه‌نك (صاقسه‌منینكن) حكومتنده، رودولستادك ٩ كیلومتره جنوب شرقیسنده وصاقسونیه‌نك (ساآله) نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی، صنایع مكتبی، چوخه و سائر بوك قاشلرله توتون واجزای كیمویه فابریقه‌لری وجوارلرنده دمیر معدنی واردر.

ساآله (Saale) آلمانیه‌ده بواسمله برقاچ نهر اولوب، الك بیوكلری صاقسونیه ساآله‌سی دینلنیدر، كه باویره‌نك فیختلبرغ طاغندن نبعانله‌رایس، صاقسه آلتنبورغ، آنهالت برنبورغ، صاقسه‌ماینینكن، اشوارچبورغ، رودولستاد حكومتلرینی و پروسیه‌نك صاقسه ایالتنی شق ایده‌رك، وبرچوق قصبه‌لرك ایچندن كچه‌رك، ٣٨٠ كیلومتره‌لك جریاندن صكره، (زربست) ك ١١ كیلومتره جنوب غربیسنده (البه) ایرماغنه دوكیلور. — ایكنجیسی (فرانقونیا ساآله‌سی) در، كه ینه باویره‌ده نبعان ایدوب، ١١٠ كیلومتره‌لك جریاندن صكره (كموندن) قربنده (ماین) نهرینه منصب اولور. — اوچنجیسی (آوستریا ساآله‌سی) در، كه (سالچبورغ هاؤزن) قربنده (سالچه) نهرینه دوكیلوب، مجراسی ١٠٠ كیلومتره طولنده‌در.

ساآنه (Saane, Sarine) یاخود سارینه اسویچره‌ده برنهردر، كه (برنه) ناحیه‌سنك (سانچ) دینان بوز دره‌سندن نبعانله، (وود) و (فریبورغ) ناحیه‌لری ایچندن كچه‌رك، ١٥٠ كیلومتره‌لك جریاندن صكره، صولدن (آره) نهرینه دوكیلور.

سابادل (Sabadell) اسپانیه‌ده قتالونیه خطه‌سنك بارسلونه ایالتنده و بارسلونه‌نك ١٨ كیلومتره شمال غربیسنده وبارسلونه‌دن ساراغوسه‌یه كیدن دمیر یول خطی اوزرنده برقصبه اولوب، ١٨٢٥٠ اهالیسی، ١٠٠ قدر یوك وپاموق منسوجات فابریقه‌سیله دباغخانه‌لری وكاغد ومسكرات فابریقه‌لری واردر. صنایعنك كثرتی جهتیله «قتالونیه‌نك مانچستری» دینمكله شهرت بولمشدر.

سابارماتی (Sabarmati) یاخود سبرمتی هندستانك راجپوتانه وكجرات خطه‌لرنده جریان ایدر برایرماق اولوب، (موار) ده نبعانله، جنوب غربی‌یه طوغری آقه‌رق، واحمدآبادك

كنارندن كچەرك، قامباى (ياخود كمپى) كورفزينە دوكيلور. مجراسنك طولى ٤٠٠ كيلومترەدن زيادە اولوب، احمد آباد اوكندە ٥٠٠ مترە كنيشدر. منصبنە قريب محلى ايسە ١٢ كيلومترە وسعتندە بر خليج صورتندەدر. حوضەسى ٢٤٦٠٠ مربع كيلومترە وسعتندەدر. قوراقلق موسملرندە ثانيەدە يالكز ٤٢ و فيضانندە ٢٥٥٠ مكعب مترە صو دوكر. صولرى چوق دفعە اطرافى باصوب، كليتلى خسارى موجب اولور. منصبنك اطرافى بطاقلقدر. آغزى صيغ اولوب، سير سفائنە صالح دكلدر.

سابارە { ياخود ويلا رآل دو — Sabara (Villa Real do Sabara) برازيليا ممالك مجتمعەسنك (ميناس جرائس) جمهوريتندە و (سابارە) ايلە (ريوداس ولاس) نهرلرينك ملتقاسندە اولەرق (ويلا ريقە) نك ٩٠ كيلومترە شمالندە (ريوداس ولاس) سنجاغنك مركزى برقصبە اولوب، ٩٠٠٠ اهاليسى واردر. نهرندە آلتون ريزەلرى بولنوب، اخراج اولنيور.

ساباس { سنت — (St Sabas) خرستيانلرك عزيزلرندن اولوب، ٤٣٩ تاريخ ميلاديسندە طوغمش، و ٥٣٢ دە وفات ايتمشدر. فلسطيندە برچوق مناسترلر تأسيس ايتمشدر. كانون اولك ٥ ندە يورطيسى اجرا اولنور.

ساباط كسرى { مدائن قربندە اسكى بر بلدە اولوب، اسكى ايرانيلر عندندە (بلاش آباد) اسميلە معروف بولنديغى جغرافيون عرب تأليفاتندە مسطوردر. اهاليسى حجاملقلە مشهور ايدى. — ساباط اسميلە ماوراء النهردە (اشروسنە) قربندە خجنددن ١٠ وسمرقنددن ٢٠ فرسخلق مسافەدە دخى كوچك برقصبە اولوب، اهل علم وادبدن بعض ذواتك مسقط رأسى بولنمش اولديغى (ابو سعد) دن روايةً ياقوت حموى بيان ايديور.

ساباكى { (Sabaki) آفريقانك ساحل شرقيسندن بحر محيط هنديە دوكيلور برايرماق اولوب، ٣°١٠′ عرض جنوبيدە و (ملينده) قربندە منصب اولور. برچوق انهارك برلشمەسندن حاصل اولوب، الك بيوكلرى (آتى) ياخود (آدى) نهريدر.

سابانە { (Sabana) آمريقاى وسطيدە (پانامە) برزخندە و (قولومبيە) جمهوريتندە برنهر اولوب، (تويرە) نهريلە برلشدكدن صكرە (داريان) كورفزينە دوكيلور. دكيزك مدى بونهرك منصبندن ٣٠ كيلومترە يوقارىيە قدر تأثير ايدوب، اوحالدە وسعتى ٤ كيلومترەيە بالغ اولور. جريانى شمالدن جنوبەدر. بو نهرك مجراسندن بحر محيط آطلاسىيە قدر برجدول حفريلە پانامە برزخنك اورادن آچلمسى دفعاتلە تصور اولنمشدر.

سابراؤ { (Sabrao) بحر محيط كبيردە واقع سوندە آطەلرندن اولوب، (فلورە) جزيرەسنك شرقندە ٨°١٥′ عرض جنوبى ايلە ١٢°٥′ طول شرقيدە واقعدر. بويى ٥٠ واكى ٢٠ كيلومترە اولوب، مركزى (آدنارە) قصبەسيدر. اهاليسنك قسم اعظمنە پورتكيزلر طرفندن قتوليك مذهبى قبول ايتديرلمشدر.

سابستيە { فلسطيندە نابلس قربندە ١٠٠ قدر خانەيى حاوى برقريە اولوب، زمان قديمدە (سامريە) ويا (شمرون) اسميلە برشهر ايدى، كە ميلاددن ٩٢٥ سنە اول تأسيس اولنوب، برآرەلق اسرائيل دولتنك پايتختى اولمشيدى.

سابط { (بن ابى حميصة القرشى الجمحى) صحابەدن اولوب، كنديسندن اوغلى عبدالرحمن برحديث شريف روايت ايتمشدر.

سابق { صحابەدن اولوب، حضرت فخر كائنات (صلعم) افندمزك خدمت نبويلرندە بولنمشدر. بعدە حمصدە ساكن اولديغى مروى و كنديسندن برحديث شريف منقولدر.

سابق { بنى مرداس دولتنك يدنجى وصوك حكمدارى اولوب، محمودك اوغليدر. برادرى نصردن صكرە حلبدە كرسئ حكومتە چوب، ٤٧٢ تاريخندە موصل حاكمى شرف الدولە مسلم شهر مذكورى ضبط ايتمكلە، بو سلالە منقرض اولمشدر.

سابق { (ملا على تقى) ايران شعراسندن اولوب، مازندرانلى اولديغى حالدە، دهلى ملوك تيموريەسندن اورنك زيب عالمكيرك زماننده هندستانە رحلتلە، حكمدار مشاراليهك ملازمانى سلكنە داخل اولمش؛ و مشاراليهك غزواتى حاكى

اولمق اوزره، بر مثنوی نظم ایتمشدر . شو بیت اونکدر :

دیده هرسوفکنم از تو نشان می بینم
نیست بیهوده درین بادیه حیرانئ ما

— (ویلیام بیل) « تراجم احوال شرقیون » عنوانلی تذکره‌سنده (میرزا یوسف بیك) اسمنده برشاعرك (سابق) تخلص ایلدیکنی، و بونك برادرلری اورنك‌زیب عالمکیرك منصبدارلرندن اولدقلری حالده، کندیسنك درویش مشرب برآدم اولوب، ١٠٩٨ ده وفات ایلدیکنی بیان ایدیور .

سابله (Sablé) فرانسه‌نك (سارته) ایالتنده و (سارته) ایله (اروه) نهرلرینك ملتقاسنده اوله‌رق (فلشه) نك ٢٨ کیلومتره شمال غربیسنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب، ٥٨٩٤ اهالیسی، سیاه مرمردن کوزل برکوپریسی، اوستنده برقلعه‌سی، کوزل تفرجکاهلری، دمیریولی، غانت فابریقه‌لری، ایشلك تجارتی و جوارنده کور معدنیله مرمر اوجاقلری واردر .

سابله یاخود سابله دولونه (Les Sables, (S. d'Olonne فرانسه‌نك (وانده) ایالتنده و (روس سوریون) ك ٣٤ کیلومتره غرب جنوبیسنده قضا مرکزی برقصبه واسکله اولوب، ٩٧٧٥ اهالیسی، سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری وتنکه ایچنده محفوظ ساردلیه واوستاقوز وسائره اخراجاتی واردر .

سابله دیویر او — (Rivière au Sable) یعنی « قوم دره » . بواسمله آمریقای شمالینك ممالك مجتمعه و دومینیون قطعه‌لرنده برقاچ نهر واردر .

سابله ایسلاند (Sable Island) یعنی « قوم آطه‌سی » بحر محیط آطلاسیده یکی اسقوچیه ساحلنك ١٦٧ کیلومتره آچیقلرنده وهالیفاقسك تقریباً ٣٠٠ کیلومتره شرق جنوبیسنده، ٤٤° عرض شمالی ایله ٦٣° ٦٢′ طول غربیده برآطه اولوب، برفناری و بر تخلیصیه اداره‌سی واردر . اکثریا بلوط وسیس ایچنده بولنمغله، هروقت دکیز قضالرینك محل وقوعی اولیور . خالی اولوب، اوستنده‌کی چایرلرده یبانی حالنه کیرمش برطاقم صیغیرلر اوتلار .

— بو اسمله یاخود (قاب سابله ایسلاند) اسمیله هالیفاقسك ٢٠٠ کیلومتره جنوب غربیسنده دومینیون قطعه‌سنك یکی اسقوچیه ایالتنه مربوط دیکر برآطه دخی بولنوب، قورو قیادن عبارت اولمغله، ٢٠٠٠ نفوس راده‌لرنده اولان انکلیز اهالیسی بالیقچیلقله وکمیجیلکله تعیش ایدرلر .

سابور (واصل فارسیسی شاپور) فارسده واقع برناحیه اولوب، کازرون ونوبندجان شهرلریله برچوق قصبه‌لر بوناحیه‌دن معدود ایدی . مذکور شهرلردن کوچك و آنجق وقتیله پك معمور بولنمش (سابور) اسمیله برقصبه‌سی دخی وارایدی . بعض جغرافیون عرب بوناحیه‌نك لطافت وعمرانی تعریفنده مبالغه ایدوب، شهر وقصبه‌لری پك صیق، قریه‌لری همان بربرلرینه ملاصق، اشجاری کونلرجه کولکه آلتنده کیدیله‌جك درجه‌ده چوق، وچیچکلری بتون اورته‌لغی بر رایحهٔ طیبه قاپلایه‌جق صورتده مبذول اولدیغنی، وپورتقال، لیمون، خرما، زیتون، انجیر، جوز، بادم، اوزوم کبی میوه‌لرك انواعیله شکر قامشی و سائره حصوله کلدیکنی بیان ایدیورلر . بوناحیه‌دن علما وسائره‌دن برچوق مشاهیر نشئت ایتمشدر .

سابور بن سهل خلفای عباسیه زماننده ظهور ایدن مشاهیر اطبادن اولوب، نصرانی المذهب ایدی . پدری (سهل الکوسج) دخی اطبادن اولوب، عن‌اصل اهوازلی یعنی خوزستانلی اولمغله، کرك کندیسی وکرك اوغلی (خوزی) نسبتیله معروفدرلر . سابور طبده واکثر علومده پدرینه تفوق ایدوب، جندی‌سابور بیمارستاننده مأمور ایدی . خلیفه متوکل باللهك وخلفلرینك توجهنی قزانوب، مهتدی باللهك زماننده ٢٥٥ تاریخنده وفات ایتمشدر . تألیفاتی بروجه زیردر : « الاقراباذین الکبیر » ، « کتاب فی قوی الاطعمة ومضارها ومنافعها » ، « کتاب الرد علی حنین فی کتابه فی الفرق بین الغذاء والدواء المسهل » ، « القول فی النوم والیقظة » ، « کتاب ابدال الادویة » . تألیفاتنك اك بیوکی « الاقراباذین » ی اولوب، امین‌الدوله بن‌التلمیذك بو اسمله اولان تألیف مشهوری چیقنجیه‌قدر صاحب ترجمه‌نك بو کتابی پك متداول و

خسته‌خانه‌لرده واجزاجیلر بیننده دستورالعمل ایدی. «کتاب ابدال الادویه» سی دخی مشهوردر.

سابورخواست { (یاخود شاپور خواست) ایرانده خوزستان ایله اصفهان آره‌سنده نهاونددن ۲۲ ولوردن ۳۰ فرسخلق مسافه‌ده برقصبه وناحیه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مذکوردر.

سابولقس { (Szabolcs) مجارستانک ایالاتندن اولوب، شمالاً (زمپلین)، شمال شرق جهتندن (اونکوار) و (برك)، شرقاً (ساتمار)، جنوباً (بیهار) و (بکس) غرباً دخی (هوش) و (بورسود) ایالتلریله محدود ومحاطدر. بویی ۱۶۰ واکی ۸۰ کیلومتره اولوب، ۱۷۰۰۰۰ اهالیسی واردر. اراضیسی دوز وبطاقلقلری چوقدر. مرکزی (ناکی قالو) قصبه‌سیدر.

سابه { یاخود سبا ویا سبق (Saba, Sabah, Sabak) بورنئو جزیرۀ کبیره‌سنک شمال شرق قسمندن عبارت برخطه اولوب، انکلتره دولتنک تحت حمایه‌سنده اوله‌رق بر انکلیز قومپانیه‌سنک تحت اداره‌سنده بولنیور. ۲َ ۵ ۳° ایله ۳۰ً ۲َ ۷° عرض شمالی و ۱۱۳° ایله ۵۴َ ۱۱۶° طول شرق آره‌لرنده ممتد اولوب، غرباً (برونی) حکومت اسلامیۀ مستقله‌سیله وجنوباً اسماً فلمنکه تابع برلرله محدود اولوب، بوجهتدن حدودی غیرمعین ومنازع‌فیهدر. بناءً علیه مساحۀ سطحیه‌سی دخی مختلف مقدارلرده کوستریلوب، هرحالده اطرافنده‌کی آطه‌لرله برابر ۷۵۰۰۰ مربع کیلومتره وسعتنده تخمین اولنه‌بیلیر. اهالیسی دخی ۲۰۰۰۰۰ دن زیاده‌در. سواحلی بورنئونک سائر جهتلرندن زیاده کیرنتیلی چیقنتیلی اولوب، قوی و لیمانلری چوق ایسه‌ده، ساحلی اکثر یرلرده دیك وصرپ اولدیغندن، معمور براسکله‌سی یوقدر. آنجق جوارنده‌کی آطه‌لرده صاغلام واکتساب عمرانه صالح برقاچ لیمان بولنیور. مملکتك ایچنده شمالدن جنوبه طوغری بویکسك برسلسلۀ جبال ممتد اولوب، بونك بعض ذروه‌لری ۴۵۰۰ متره ارتفاعنه قدر چیقار. بو سلسله‌نك صاغ و صوله اوزانیر قوللری واردر. غربی اتکاری دیکجه وشرق جهتنده‌کیلر سطح مائل حالنده اولمغله، بوجهتنده برقاچ نهر آقوب، بونلرك اك بیوکی اولان (کیناباتانغان) ك مجراسی ۳۰۰ کیلومتره طولنده‌در. هرنه‌قدر خط استوایه پك قریب ایسه‌ده، دائمی صورتده اسن ملتملر سایه‌سنده هواسی اولدقجه معتدل اولوب، حد وسطی اوزره میزان‌الحراره سانتیغراد حسابیله مایسده ۳۴ وکانون اولده ۱۹ درجه کوسترر. قیشین روزکار شمال شرقیدن ویازین جنوب غربیدن اسوب، برنجیسی یواش وایکنجیسی بعضاً سرتجه ایسه‌ده، شدتلی فرطونه‌لر وقوع بولماز. تشرین ثانیدن وبعضاً تشرین اولدن شباطه قدر یاغمور موسمی اولوب، شباطدن حزیران ابتدالرینه قدر قوراقلق حکم سورر؛ و حزیراندن صکره بعض اینجه یاغمورلر یاغمغه باشلار. اراضیسی پك منبت اولوب، اهالیسی من‌القدیم پرنج، بتل، بتاتس، تاپیوقه، مصر وسائره زرع ایدرلرسه‌ده، صبان وقازمه‌دن بیله خبرلری اولمیوب، آنجق سیوری برقازیقله یرده دلیکلر آچه‌رق تخمی اکرلر، و بونك محصولنی بیچنجه یکیدن تخم اکرلر. اکر زراعت لایقیله اجرا اولنه‌جق اولسه، کلیتلی محصولات آلنه‌جغنده شبهه یوقدر. انکلیزلر توتون زرعی ادخال ایدوب، خیلی مقدار توتون استحصال ایدیورلر. شکر قامشی، قهوه، پاموق، چیوید، قره‌بوبر وسائر اقالیم حاره محصولاتی دخی تجربه اولنه‌رق، جمله‌سی پك کوزل یتیشمش ایسه‌ده، ایشلیه‌جك آدملرك نقصانندن هنوز بو محصولاتك یتیشدیرلمسی ایلری‌یه کوتوریله‌مه‌مشدر. جنجفیل وهندستان جوزی کبی بهارات خدایی نابت اوله‌رق یتیشیر. موص و سائر میوه‌لری‌ده واردر. اورمانلری پك صیق و چوق اولوب، اراضیسنك قسم اعظمی اورمانله مستوردر. اشجارینك چوغی کوزل کراسته‌لك و ذی‌قیمت آغاجلردن عبارت اولوب، بعضلرندن کافور، صمغ، کوته‌برقه وقاؤچوق کبی شیلر چیقار. بالطه کورمه‌مش اورمانلرینك کثرتی واهالیسنك قلتی حسبیله حیوانات وحشیه‌سی پك چوق اولوب، فیل، کرکدان، یبانی مانده، قپلان، پارس، برقاچ نوع کیك، برنوع آیی، طوموز، اورانغ اوتانغ دینلن نسناسك ایکی جنسی، اون جنس قدر میمون، مسك کدیسی وسائر حیوانلر کثرت اوزره بولنیور. طیوری نسبةً آز ایسه‌ده، سولونك برقاچ نوعیله کوکرجین، قیرلانغج وسائر

قوشلری چوقدر. بووه‌سی یتیر برنوع قوش دخی پك کثرتلی اولوب، بونلری طوپلامغله مشغول اولان چین مهاجرلری بوندن سنوی بوز بیك فرانق قدر تجارت ایدرلر. کرك دکیزلرده وکرك نهرلرده بالیغك انواعی چوقدر. ییلان وسائر حشراتی پك آز وهله سملیلری نابود ایسه‌ده، انهارنده تمساحلر چوق اولوب، خیلی تلفاتی موجب اولورلر. باقیر وقلای کبی بعض معدنلرك بولندیغی تحقق ایتمش ایسه‌ده، هنوز تحریات فنیه اجرا اولنمامشدر. اهالیسی دایاق، ملایی، چینلی وانکلیز جنسیتلرینه منسوب اولوب، اهالیٔ اصلیهٔ قدیمه‌سی اولان دایاقلر نیم وحشی بر حالده طاغلرده یاشارلر. دین اسلامله متدین اولان ملایلر سواحلده ونهرلرك کنارلرنده ساکن اولوب، باشلیجه کمیجیلك وبالیقچیلقله مشغولدرلر. کوندن کونه چوغالقده اولان چینلیلر ایسه زراعت وتجارتله وسائر ایشلرله مشغولدرلر. مملکت ٩ ایالت ویا سنجاغه منقسم اولوب، رأس حکومتده بولنان ذات مجلس تمییزك ووالیلر دخی محلی محکمه‌لرك رئیسلریدر. برهیئت مدیرانی وبونلرله رؤساء اهالیدن مرکب برمجلس عمومیسی دخی واردر.

سابه (Saba) آمریقاده‌کی (آنتیل) جزایرینك کوچکلرندن برآطه‌در، که (سنت اوستاش) جزیره‌سنك ٢٧ کیلومتره غرب شمالیسنده و(سنت مارتن)ك ٤٦ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق ١٧° ٣′ ١٠″ عرض شمالی ایله ٦٥° ٣٥′ ٣٠″ طول غربیده واقع اولوب، کوچك آنتیل جزایرینك تشکیل ایتدکاری اوونك منتهای شمال غربیسنده بولنیور. مساحهٔ سطحیه‌سی یالکز ١٣ مربع کیلومتره‌دن عبارت اولوب، ٢٥٠٥ اهالیسی واردر. مدورالشکل وقیالق برتپه‌دن عبارت اولوب، ساحل جنوبیسنده‌کی اسکله‌دن طولاشیقلی بریول ایله پاموق وچیویدله مزروع بولنان تپه‌سنه چیقیلیر. مرکزی (لوروق) قریه‌سیدر. اهالیسی همان کاملاً اسقوچیه‌لی اولمغله، لسان محلی انکلیزجه‌در. وقتیله دانیمارقه‌یه تابع اولوب، شمدیکی حالده فلمنك مستملکاتندن معدوددر.

سابی (Sabi) آفریقای شرقیده برایرماق اولوب، سفاله‌نك ١٠٠ کیلومتره قدر جنوب شرقیسنده بحر محیط هندی‌یه منصب اولور.

زامبز حوضه‌سنی طوغریدن طوغری‌یه بحر محیطه دوکیلن انهارك منابعندن آیران سلسلهٔ جبالك ١٠٧٦ متره ارتفاعنده بولنان برمحلندن نبعانله، ابتدا شرقه بعده جنوبه ونهایت شرق شمالی‌یه طوغری آقه‌رق، وصاغ وصولدن برچوق انهار آله‌رق، تقریباً ٨٠٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، ٢٠° ٥٥′ عرض جنوبیده واسع وبطاقلقلی برداليه تشکیل ایده‌رك، بحر محیطه دوکیلور. فیضان میاهی زماننده کنیشلکی ایکی اوچ کیلومتره ایسه‌ده، جریانی پك سرعتلی اولدیغندن، سیر سفائنه صالح دکلدر. قوراقلق موسملرنده ٣٠ متره قدر اولوب، اورته‌سنده بیله درینلکی یاریم متره‌دن زیاده دکلدر.

سابیر (Sabires) بشنجی وآلتنجی قرن میلادیده (قوبان) نهریله قافقاس سلسلهٔ جبالی آره‌سنده ساکن برقوم اولوب، آلتنجی قرن اواسطنده روسیه‌نك دسنه ودنیپر جهتلرینه نقل وتوطن ایتمکله، اورالری (سابیریه) یاخود (سبریه) اسمنی آلمشدی.

سابین (Sabins) ایتالیاده روما جوارنده و(آپنین) سلسلهٔ جبالی اتکلرنده (سابینه) خطه‌سنده ساکن بولنمش برقوم قدیم اولوب، رومالیلرله برقاچ محاربه‌لری اولمشیدی. بومحاربادن برینك نتیجه‌سی اوله‌رق عقد اولنان معاهده اقتضاسنجه بونلر دخی رومادە ساکن اولدقلری حالده، آیریجه حکمدارلری ومجلس اعیانلری وار ایدی. بعده مغلوب اولوب، بسبتون رومالیلره الحاق ایتمشلردی.

سابینه (Sabine) ایتالیاده روما قربنده آنف البیان سابین قومیله مسکون برخطهٔ قدیمه اولوب، آپنین سلسلهٔ جبالیله (تیبر) و(آنیو) نهرلرینك مجرالری واترووریه خطه‌سی آره‌سنده واقع ایدی. الیوم (ریتی) ایله (آبروچه اولتریوره) ایالتلری آره‌سنده منقسمدر.

سابینه (Sabine) ممالك مجتمعه‌نك جنوب جهتنده مکسیقه کورفزینه دوکیلور برایرماق اولوب، تکزاس جمهوریتنده نبعانله، بو جمهوریتك ایچنده وبعده بونکله لوزیانه جمهوریتی آره‌سنده جنوب شرقی‌یه وبعده جنوبه طوغری آقه‌رق، تقریباً ٥٠٠ کیلومتره‌لك طولاشیقلی برجر-

باندن صکره، اورانك سائر انهاری کبی، دکیزله اختلاطی اولان بركوله دوكيلور.

ساببنيان (Sabinien) بیوك غرغوآردن صکره ٦٠٤ تاریخ میلادیسندن ٦٠٦ تاریخنه‌دك ایكی سنه پاپالق ایدوب، خرستیانلری کلیسایه دعوت ایچون چاك چالینمسی عادتنی ایجاد ایتمشدر.

سابیونته (Sabionetta) ایتالیانك لومبار- دیا خطه‌سنده و (قرمونه) ایله (مانتووه) آره‌سنده برقصبه اولوب، ٦٥٠٠ اها- لیسی وقلعه‌سی واردر.

ساتمار (Szathmar) مجارستانك همنامی اولان ایالتنده و (بوده) نك ٣٨٠ کیلومتره شرقنده اوله‌رق (ساموس) نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ١٩٠٠٠ اهالیسی، داخلی مکتب اعدادیسی وپاپاسلره مخصوص مدرسه‌سی واردر.— ساتمار ایالتی شمالاً (برك) و (اوغوچ) شرقاً (ما- روش)، جنوب غربی جهتنـدن (بیهایه)، غرباً (سابولقس) ایالتلریله، جنوباً دخی ترانسیلوانیه ایله محدود اولوب، بویی ١٤٠ واکی ١٠٠ کیلومتره اولدیغی حالده، ٢٢٥٠٠٠ اهالی ایله مسکوندر. شرق جنوبی قسمی طاغلق و سائر طرفلری دوز او- لوب، بطاقلقلری‌ده چوقدر. تیسه، ساموس وتور نهرلری ایالتی شق ایدوب، دیکر انهاری‌ده چوقدر. حبوبات وشراب ومیوه محصولاتی چوقدر. آلتون، کومش، دمیر، آنتیمون وچنقو معدنلری واردر. دمیر خانه‌لریله جام فابریقه‌لری‌ده واردر.

ساتورن (Saturne) و یونانیلر عنـدنده (خرونوس Chronos) یعنی «زمان» اسکی یونان و روما اساطیرنده زماندن و زحل سیاره‌سندن کنایه براله کاذب اولوب، ابوالآلهه زعم اولنان ژوپیتر یعنی مشترینك ودکیز وجهنم الهلری زعم اولنان (نپتون) ایله (پلوتون) ك پدری وسما- دن کنایه اولان (اورانوس) ایله ارضدن کنایه (سیبله) نك اوغلی ایدی. جنلرك پدری زعم اولنان برادری (تیتان) ك موافقتیله وکندی اولاد ذکو- رینی طوغار طوغماز یوتوب وفاتنده برادری خلفی اولمق شرطیله تخته اوتورمش؛ و نپتون ایله پلوتونی یوتمش ایسه‌ده، ژوپیتر طوغدیغنده قاریسی کندیسنه بونك یرینه بر طاش یوتدیره‌رق، ژوپیتری قورتار- دقدن بشقه، کویا قوتلی برمقیی واسطه‌سیله نپتون ایله پلوتونی دخی قارنندن چیقارمش. بونك اوزرینه تیتان کندیسنی سماد ایندیره‌رك، حبس ایتمش ایسه‌ده، ژوپیتر کندیسنی قورتارمش؛ وآنجق ساتورن بواوغلنك قوتندن اندیشه ایده‌رك، کندیسنه سوء قصد ایتمکله، ژوپیتر پدرینك بونیتندن خبردار اولوب، کندیسنی تختندن اسقاط ایتمش؛ و او وقت ساتورن رومانك جوارلرندن عبارت اولان (لاتیوم) خطه‌سنه کیدوب، (یانوس) نام اله ویا حکمدارك قیزی (ونیلیه) یی تزوج ایتمش، وقائن پدرینه خلف اولوب، لاتینلره زراعتی اوکرتمش؛ وکویا صلح وعدا- لتله حکم سوره‌رك، قوم مذکور ایچون بر برکت و سعادت دورینی کتیرمش ایمش. (فیلیره) اسمنده بر پری‌یه کندینی بکندیرمك ایچون، آت صورتنه کیروب، بونکله اجتماعندن (خیرون) اسمنده یاری انسان و یاری آت برشخص طوغمش اولدیغنه اینانیر- لردی. اساساً لاتینلرك ساتورنی بشقه و یونانیلرك خرونوسی بشقه اولوب، برنجیسی زراعت وایکنجیسی زمان الهی زعم اولنوردی. بعده توحید اولنمشلر- دی. الك زیاده رومالیلر بو اله کاذبه عبادت ایدوب، عبادتنه مخصوص روماده جسیم برمعبد وار ایدی؛ و ساتورنال اسمیله بونك نامنه هر سنه پك بیوك آیینلر و شنلکلر اجرا اولنوردی. بلنه قدر چپلاق وضعیف صقللی وقناتلی براختیار صورتنده تصویر ایدوب، برالینه براوراق دیکر الینه برباله ویررلردی.

ساتی (Sati) اسکی مصریلر عندنده ارواح اموانه موکل زعم اولنور برپری او- لوب، دیز اوستنه طورمش و روحدن کنایه اولان بر قوشی محافظه ایدر صورتده تصویر اولنان رسمی آثار عتیقهٔ مصریه‌ده کورینور.
— هندستان اساطیرنده دخی بو اسمله بر الههٔ کاذبه اولوب، (سیوا) نك زوجه‌سی زعم اولنور، وکویا قوجه‌سنك قاینپدری طرفندن تحقیر اولندیغنی کورنجه کندینی آتشه آتوب، یاندیغنه اینانیلیر. زوجلرینك جنازه‌لریله یانان برهمنی قاریلره‌ده بواسم ویریلیر.

ساتیر (Satyres) اسکی یونان وروما اسا- طیرنده قیرلرده یاشار وعشرت الهی

زعم اولنان (باقخوس) ك یانده بولنوب خوره تپر، شرق سویلر وتنبلك چالار و بعضاً اورمان پریلرینی تعقیب ایدر صورتده ویاری تكه یاری انسان رسمنده تصور اولنور برطاقم اشخاص موهومه ایدی .

ساجیناو { (Saginaw) ممالك مجتمعه‌نك قسم شمالیسنده واقع (هوررون) كو- لنك غربی ساحلنده بیوك برقوی اولوب، بویی ٤٦ واكی ٤٠ كیلومتره‌در . كوزل آطه‌لری وپك چوق بالیغی واردر . — ممالك مذكوره‌نك میشیغان كو- لنه دوكیلور بو اسمله برنهر دخی واردر .

ساجیناوسیتی { (Saginawcity) ممالك مجتمعه‌نك میشیغان جمهو- ریتنده و(لانسینغ) ك ٨٦ كیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق ساجیناو نهری كنارنده و بونهرك منصبندن ٤٧ كیلومتره یوقاریده سنجاق مركزی برقصبه او- لوب، ١٠٥٢٥ اهالیسی، پك ایشلك تجارتی، بخارله دونر حرازلری، دوكمخانه‌لری، ماكینه وسائره فابریقه‌لری، دباغخانه‌لری وسائر صنایعی واردر . قارشیسنده بولنان (است ساجیناوسیتی) ایله برابر اهالیسی ٣٠٩١٥ نفوسه بالغ اولوب، ١٩ كلیساسی، ٥ كتبخانه‌سی و متعدد مكتبلریله سائر مؤسسات علمیه‌سی واردر .

ساچشته { [«سچشته» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

ساچیله { (Sacile) ایتالیاده وندیك خطه- سنك (اودینه) ایالتنده واودینه‌نك ٥٠ كیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق، (لیونجه) نهری اوزرنده واقع ناحیه مركزی برقصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی، بیوك منسوجات دستگاهلری، شراب تجارتی و دمیر یولی واردر .

ساحری { ایران شعراسندن اولوب، عن‌اصل رؤساء اتراكدندر . شو رباعی اونكدر :

ای آن كه دلترا خبری از من نیست
تامینكری خود اثری از من نیست
رحمی بدلم كن مكو كاین دل كیست
آن كاركه هست از دیكری ازمن نیست

ساحل { معنای لغویسی معلوم اولان بوكلمه آفریقاده ساحل بحرده بولنان بعض خطه‌لره علم اولمشدر . بونلرك باشلیجه‌لری بحر احمرك ساحل غربیسنده ومصوعك شمالنده واقع خطه ایله جزایر وتونسك ساحله قریب قسملریدر . آفریقانك سواحل شرقیه‌سنه یعنی زنكبار وسفاله ایله اوجوارلرده‌كی ممالكه دخی بواسم اطلاق او- لنوب، اورانك اهالیسنه وبونلرك سویلدكاری لسانه دخی (ساحلی) یاخود (سواحلی) دینلیر .

ساحل { بیروت ولایتنده بواسمله ایكی ناحیه بولنوب، بری عكا سنجاق وقضا- سنده واقع و ١٨ قریه‌یی جامع، ودیكری لاذقیه سنجاق وقضاسنده كائن و ٥٨ قریه‌دن مركبدر . — طرابلس غرب ولایتنك مركز قضاسنده دخی بواسمله برناحیه واردر .

ساخالین { (Sakhalien یاخود Sakhalin) سیبریه‌نك ساحل شرقیسی قار- شیسنده واوخوچق دكیزنده بر بیوك جزیره اولوب، ٤٥° ٥٢′ ایله ٥٤° ٢٢′ عرض شمالی و ١٣٩° ٢٩′ ایله ١٤٢° ٢٥′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولدیغی حالده، غرباً ساحل مذكوردن (تاتارستان بوغا- زی) دینلان طار و اوزون بر بوغازله وجنوباً جاپو- نیه‌نك (یزو) جزیره‌سندن (پروزه) بوغازیله آیر- لمشدر . اهالیسی عندنده (قرافتو) اسمیله معروف اولوب، (ساخالین) اسمی مانچو لسانندن مأخوذ براسمدن غلطدر . شمالدن جنوبه ممتد بالیق شكلنده طار واوزون برآطه اولوب، بویی ٩٥٧ واكی الك كنیش برنده ١٩٥ والك طار محلنده ٢٨ كیلومتره‌در . مساحهٔ سطحیه‌سی ٧٥٣٦٥ واطرافنده‌كی كوچك آطه‌لرله برابر ٧٥٩٧٨ مربع كیلومتره‌در . اهالیسی آنجق ٧٠٠٠ راده‌لرنده‌در . اراضیسی طاغلق او- لوب، الك یوكسك طاغی ١٥٠٠ متره ارتفاعنده‌در . یالكز آمور ایرماغنك منصبی قارشیسنده واقع او- لان قسم شمالیسنده بعض واسع اووه‌لری واردر . سواحلی دوز اولوب، شرق جهتنده (ترپینیا) وجنو- بنده (آنیوه) اسملریله ایكی بیوك كورفزی وار ایسه‌ده، بیوك سفائنك بارینه‌جغی هیچ برلیمانی یوقدر . (تیمیر) و (بوروناي) اسملریله ایكی نهری اولوب، برنجیسی جنوبدن شماله وایكنجیسی شمالدن جنوبه طوغری آقار . برنجیسنك مجراسی ٣٩٥ كیلومتره طولنده اولوب، منصبنه قریب محلی سیر سفائنه صالحدر . سائر میاه جاریه‌سی برطاقم سیللر-

دن عبارتدر. برقاج كولی دخی واردر. هواسی سیبریه‌نك كینه مشابه اولوب، یالكز سواحل غربیه وجنوبیه‌سی جاپونیه دكیزینك صیجاق آقنتیسیله ایصینه‌رق نسبةً معتدلدر. شمال وشرق جهتنده میزان الحراره قیشین تحت الصفر ٣٧ دركه‌یه قدر اینر، و دكیز طونار؛ غرب وجنوب جهتنده میزان الحراره ٢٥ دركه‌دن آشاغی‌یه اینمز. قار و بوز اكثریا تموزه قدر طورور. یاغمورلری دخی چوق اولوب، یازین اكثریا سیس آلتنده بولنمغله، دائمی صورتده حزن انكیز برمنظره ابرازایدر. برقاچ یرنده معدن كوری ونفط بولنوب، سواحلنده دخی كهربا كثرتلیدر. نباتاتی چوقجه اولوب، ایچ طرفلری چام وسائر اشجاری حاوی اورمانلرله مستوردر. سواحلنه كلنجه، شمال وشرق جهتی نباتاتجه سیبریه‌یه وجنوب وغرب قسمی جاپونیه‌یه مشابهدر. حیوانات وحشیه‌سی آیی، تیلكی، سمور وسائره‌دن عبارت اولوب، رن دینلان كیك نوعی دخی وحشی حالنده بولنور. قپلانلر بعض دفعه آمور وادیسندن یوزه‌رك آطه‌یه كچرلر. حیوانات اهلیه‌سی، باشلیجه كوپكدن عبارت اولوب، بو حیوانی قیزاق چكمه‌ده وبوك طاشیمه‌ده استعمال ایدرلر. روسلر وجاپونیه‌لیلر برمقدار صیغیر وآت دخی ادخال ایتمشلردر. دكیزنده بالیغك انواعی كثرتلی اولوب، بالینه ودكیز آییسی وسائر بیوك حیوانات بحریه دخی بولنور. اهالیسی (كیلیاق) و (آینوس) دینلان ایكی قوم وجنسیته منقسم اولوب، برمقدار چینلی، قوره‌لی مانچو وجاپونیه‌لی دخی بولنور. جزیره‌نك حاكمی اولان روسیه دولتی آطه‌نك مناسب محللرنده برطاقم قره‌غوللر وقریه‌لر تأسیس ایدوب، جانیلری وپولتیقه متهملرینی اورایه نفی ایتمكله، اسكاننه چالیشمش ایسه‌ده، بو آطه دهشتلی برمنفا وصوئوق برزنداندن بشقه برشی اولمامشدر.

ساخالین اولا { (Sakhalin-Oula) ونام { دیكرله (آیغون Aigoun) چین دولتنك مانچوریه مملكتنده (آمور) ایرماغنك ساحل یمیننده و ″٥٥ ′٠ °٥٠ عرض شمالی ایله ′١٤ °١٢٥ طول شرقیده اوله‌رق روسیه‌نك النده بولنان (بلاخوویچنسك) ك ٣٥ كیلو متره جنوبنده برقصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی وخیلی تجارتی واردر.

سادو { (Sado) پورتكیزك قسم جنوبیسنده { برایرماق اولوب، (آلتیو) ایالتنك (سرادوقالدیراؤ) طاغندن نبعانله، منبت براووه‌نك ایچنده جریان ایده‌رك، ابتدا آلتیو ایالتنی استرمادور ایالتندن تفریق، وبعده بوایكنجی ایالته دخول ایدر؛ و ١٥٠ كیلومتره‌لك جریاندن صكره بحر محیط آطلاسی‌یه دوكیلور. برچوق تابعلری واردر.

سادووه { (Sadowa) چهستانك (كوینغراچ) { سنجاق وقضاسنده وكوینغراچك ١٤ كیلومتره شمال غربیسنده بركوچك قریه‌اولوب، یالكز ١١٥ اهالیسی اولدیغی حالده، پروسیه‌لیلرك ١٨٦٦ سنه‌سی تموزینك ٣ نده بو موقعده آوستریا عسكرینه قارشی قزاندقلری محاربهٔ قطعیه ایله شهرت بولمشدر. — غالیچیاده دخی بو اسمله ٣٨٨٣ اهالیلی جامع بركوچك قصبه واردر.

سادیات { (Sadyatte) صاروخان جهتندن { عبارت اولان (لیدیا) خطهٔ قدیمه‌سی حكمدارلرندن اولوب، ثروتیله مشهور اولان (قرسوس) ك بیوك پدری و (آلیات) ك پدری ایدی.

ساراتوغه { (Saratoga) ممالك مجتمعه‌نك { (نیویورق) جمهوریتنده ونیویورقك ٢٦٠ كیلو متره شمالنده برقصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی وقره جكرله باغرصاق خسته‌لقلرینه نافع مشهور میاه معدنیه‌سی واردر.

ساراتوف { (Saratov) روسیه‌ده (وولغه) { نهری كنارنده و پترسبورغك ١٥٩٠ كیلومتره جنوب شرقیسنده همنامی اولان ایالتك مركزی برشهر اولوب، ١٢٢٨٢٩ اهالیسی، مكتب اعدادیسی، نباتات باغچه‌سی، پك ایشلك تجارتی، آت تجارتنه مخصوص پنایری وجوارنده شاب معدنیله پك چوق طوت آغاجلری واردر. موقعی ایله اژدرهان آره‌سنده‌كی تجارتك براهمیتلی موقعیدر. — ساراتوف ایالتی شمالاً (پنزه) و (سیمبرسك)، شرقاً (اورنبورغ)، جنوباً (اژدرهان)، غرباً دخی دون قزاقلری اراضیسیله و (وورونیه) و (تامبوف) ایالتلریله محدود اولوب، بویی واكی تقریباً ٦٠٠ كیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ٨٤٤٩٤ مربع كیلومتره‌در. ٢٣٤٦٣٣٣ اهالی

ایله مسکوندر. اراضیسی شمال شرقی جهتنده پك منبت ومحصولدار اولوب، جنوب شرقی قسمی غیر مزروع وبوکسك اوتلرله مستور واسع اووه‌لردن عبارتدر. وولغه ایرماغندن بشقه اوزن، ایرکیز وخوبر نهرلری دخی اراضیسنی سق ایدرلر. (آلتان) اسمیله برطوزلی کولی دخی واردر،که سنوی ١٨٠ ملیون کیلو طوز ویرر.

سارانوسه (Saragosse) اسپانیه‌نك (آراغون) خطه‌سنده ومادریدك ٢٨ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (ابره) ایرماغی اوزرنده همنامی اولان ایالتك مرکزی بر شهر اولوب، ٩٢٤٠٧ اهالیسی، دارالفنونی، متعدد مکتبلری، صنایع نفیسه آقادمیاسی، کتبخانه‌سی، بر قاچ مصنع کلیساسی، برطرفه مائل برقله‌سی، کوزل برکوپریسی، دمیر یولی، چوخه ومسکرات فابریقه‌لریله حرازلری وجوارلرنده پك کوزل موقعلری ومشهور معالری واردر. پك اسکی برشهر اولوب، فنیکه‌لیلر طرفندن تأسیس ایدلمش اولدیغی مرویدر. رومالیلرك الینه کچدکدن صکره آوغستوس طرفندن توسیع وتزیین اولنه‌رق، (سزاریا آوغوسته) یاخود (قیصریه آوغوسته) تسمیه اولنمشدی. شمدیکی اسمی بونك غلطیدر. عربلرك الینه کچدکدن صکره (سرقسطه) تسمیه اولنه‌رق، اك مشهور مدن اسلامیه صره‌سنه کیرمش؛ وکسب عمران ایدوب، مشاهیر علما وادبای اسلامدن برچوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر. اندلس طوائف ملوکی ظهورنده مستقل برحکومت اسلامیه‌نك مقری اولوب، بعده ١١١٨ده آراغون قرالی آلفونس طرفندن اوزون برمحاصره‌دن صکره ضبط، وپایتخت اتخاذ اولنمش ایدی.—
ساراغوسه ایالتی شمال شرقی جهتندن هوأسقه، شرقاً تاراغونه، جنوب شرقی جهتندن قاستلون، جنوباً تروئل، غرباً سوریه ولوغروتو، غرب شمالی جهتندن دخی پامپلونه ایالتلریله محدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٧٤٢٤ مربع کیلو متره و اهالیسی ٤١٥١٩٥ کشیدر.

ساربروق (Sarrebruk) پروسیه‌نك (رین) ایالتنده (تروه) دن ٢٨ کیلومتره‌لك مسافه‌ده وفرانسه حدودی قربنده اوله‌رق (ساره) نهری اوزرنده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی، دمیر یولی، پورسلین واویون کاغدی فابریقه لری، دمیر خانه‌لری وکمور معدنی واردر. مذکور نهرك اوزرنده کوزل برکوپریسی اولوب، اسمی دخی «ساره کوپریسی» معناسنی افاده ایدیور.

سارپته (Sarepta) سوریه ساحلنده صور ایله صیدا آره‌سنده اسکی برفنیکه قصبه‌سی اولوب، الیوم (سرفند) اسمیله بر قریه حالنده‌در.

سارپته (Sarepta) روسیه‌نك (ساراتوف) ایالتنده وساراتوفك ١٣٢ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (ساریه) نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی وقونیاق ایله توتون فابریقه‌لری واردر.

سارپدون (Sarpédon) اساطیر یونانیه‌ده (ژوپیتر) ایله (اوروپه) نك اوغلی اولوب، کویا کرید تختنی تصرف ایچون، برادری مینوس ایله محاربه ایتمش؛ ومغلوب اولنجه، طرفدارلریله برابر، آناطولینك (لیکیا) خطه‌سنه کچه‌رك، اوراده برکوچك حکومت تأسیس ایلمش ایدی. شاعر شهیر اومیروس بونك تروآلیلرك امدادینه کیدن برنسلردن اولدیغنی، و (پاتروقلیس) طرفندن قتل اولنوب، کونشدن کنایه اولان (آپولون) طرفندن جنازه‌سی رفع ولیکیایه سوق اولندیغنی بیان ایدیور.

سارتنه (Sartène) قورسیقه‌ده آیاچونك ٥٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٤٤٠٦ اهالیسی وحیوانات محصولاتیله بال وبال مومی تجارتی واردر.

سارته (Sarthe) فرانسه‌ده برنهردر،که (اورنه) ایالتنده نبعانله، جنوبه وبعده غربه طوغری آقه‌رق، ومذکور ایالتله سارته ومنه ومع لوآره ایالتلرینی شق ایدوب، برطاقم چایلرك صولرینی آله‌رق، ٢٧٥ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (مانیه) نهرینه دوکیلور. مجراسنك ١٢٠ کیلومتره‌لکی سیر سفائنه صالحدر.

سارته (Dép. de Sarthe) ایالتی فرانسه ایالاتندن اولوب، ایچندن جریان ایدن آنف البیان نهرك اسمیله مسمادر. شمالاً

(اورنه)، غرباً (مانیه)، شرقاً دخی (لوآرمع شر) ایالتلریله محدود اولوب، ٦٢١٦ مربع کیلو متره مساحهٔ سطحیه‌سی و ٤٤٦ ٢٣٩ اهالیسی واردر. مرکزی (مان Mans) قصبه‌سیدر. اراضیسی مختلف اولوب، بغدای وسائر حبوباتیله سبزه ومیوه‌لرك انواعی وکتنویر وسائر محصولاتی واردر. شرابلری ایجه‌در. طیور اهلیه‌سی مشهور اولوب، آریلری دخی چوقدر. بز، باصمه وسائر منسوجاتله، موم، جام، کاغد، غانت وسائره فابریقه‌لری وتنکه ایچنده محفوظ سبزه وات وسائره اخراجاتی واردر. ایالت مان، مامر، سنت قاله ولاماس اسملریله ٤ قضایه منقسم اولوب، ٣٣ ناحیه و ٣٨٦ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر.

سارد { آیدین ولایتنك صاروخان سنجاغنده واقع صالحلی قضاسنده وصالحلینك کیلومتره غربنده اوله‌رق قصبه‌دن آلا شهره کیدن دمیر یول خطی اوزرنده وغایتله کوزل بر اووه‌نك ایچنده برکوچك قصبه اولوب، لیدیه خطهٔ قدیمه‌سنك پایتختی بولنمش اولان سارد یاخود ساردس (Sardes) شهرقدیمنك خرابه‌لری اوزرنده مؤسسدر. بو شهر معموریت وثروتیله مشهور بولنمش اولوب، میلاددن ٥٤٧ سنه اول ایران شاهی کیخسرو قرسوسی اسیر ایده‌رك، لیدیه دولتنه ختام ویردکدن صکره، سارد ایالت مرکزی اولوب، ایرانیلرله یونانیلر آره‌سنده برنقطهٔ اختلاط ومرکز تجارت اولمغله، ینه اهمیت ومعموریتی محافظه ایتمش؛ ورومالیلرك ضبطنه کچدکدن صکره دخی پك معمور بر شهر حالنده قا- لوب، (تیبر) زماننده زلزله‌دن خراب اولمش ایسه‌ده، ینه تعمیر اولنمش ایدی. بعده بیزانتین زماننده تدنی‌یه یوز طوتوب، نهایت تیمورلنك طرفندن تخریب اولنمشدر.

سارداناپعل { (Sardanapale) برنجی آثور دولتنك صوك حکمداری اولوب، قبل المیلاد ٧٩٧ دن ٧٥٩ و دیکر بر روایته کوره ٨٣٦ دن ٨١٧ تاریخنه‌دك حکومت سورمشدر. کوشك و ذوق وسفاهته دوشکون اولمغله، آرباك (یاخود آرباسس) اسمنده بر میدیه‌لی و بلز (یاخود بلزیس) اسمنده برکلدانی طرفندن علیهنده فساد اویاندیریله‌رق، صاحب ترجمه ایلك محاربه‌یی قزانمش ایسه‌ده، ایکنجیسنده مغلوب اولوب، (نینوی) شهرینه قپانمش؛ وایکی سنه محا- صره آلتنده قالدقدن صکره، دجله‌نك طغیانی دشمنلرینه بریول آچمغله، شهره دخوللرنده سارداناپعل کندی نفسنی و زوجه‌لریله اموالنی یاقه‌رق، تسلیم اولنمامشدر. بوندن صکره آثور دولتی مندرس اولوب، یرینه میدیه، بابل ونینوی دولتلری تشکل ایتمش ایدی. اوغلی (پهلول) ایکنجی سارداناپعل اسمیله نینوی حکمدارلغنی محافظه ایده‌بیلمشدر.

ساردنیه { (Sardaigne) آق دکیزك سیجلیه‌دن صکره اك بیوك آطه‌سی اولوب، تابع بولندیغی ایتالیا ساحلیله فرانسه و تونس سواحلندن همان مساوی مسافه‌ده یمنی آشاغی یوقاری ٢٠٠ کیلومتره بعدنده واقعدر. شمالنده بولنان قورسیقه جزیره‌سندن (بونیفاچو) بوغازیله آیرلمشدر. شمالدن جنوبه ممتد غیرمنتظم برمستطیل شکلنده اولوب، اسکی یونانیلرك و الیوم عربلرك کیدکاری نعلین رسمنه مشابه اولدیغندن، قدیماً بو معنایی افاده ایدن (ایخنوسه) اسمیله معروف ایدی. ′١٢ °٣٨ ایله ′١٠ °٤١ عرض شمالی و ′٤٥ °٥ ایله ′٤٣ °٧ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، طولی ٢٧٠ وعرض وسطیسی ١١٥ کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٤٣٤٢ مربع کیلومتره اولوب، ١٠١٧ کیلومتره طولنده سواحلی واردر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق اولوب، آنجق سواحلی دوز وآلچقدر. جزیره‌نك وسطلرنده واقع اك یوکسك طاغی اولان (جنارجنتو) نك ١٧٨٣ وشمال قسمنده کائن (لیمباره) نك ١٣٠٠ متره ارتفاعی واردر. جنوب غربی جهتنده‌کی (لیناس) طاغی ١٢٣٥، جنوب شرقی قسمنده واقع (سرپدی) ١٠٧٦ وشرق شمالی جهتنده کائن (آلوو) ١١٢٨ متره ارتفاعنده‌در. میاه جاریه‌سی چوق اولوب، اك بیوك نهری (تیرسو) در، که مذکور (جنار جنتو) و(آلوو) طاغلرندن نبعان ایدن برچوق چایلرك اجتماعندن بالتشکل، غربه طوغری جریانله، (اوریستانو) کورفزینه دوکیلور. سواحل شرقیه‌سنه ایتن انهارینك اك بیوکی (فلو- مندوزه)، ساحل شمالیسنه دوکیلنلرینك باشلیجه‌سی (غوثری) نهری اولوب، ساحل جنوبیسنه دخی

(قالیاری) نهری دوکیلور . سواحلنه قریب برچوق کوللر اولوب، الك بیوکلری ساحل غربیسنده واقع (غوسپینی) کولیدر، که (اوریستانو) کورفزینه دوکیلور برآیاغی واردر . سواحلی خیلی کیرینتیلی چیقنتیلی اولوب، بیوك وکوچك کورفز وقویلری چوق ایسه‌ده، اوجهتلرده هواسی پك آغیر وصیتمه‌لی اولوب ، اهالیسی دخی اوته‌دن بری قورصانلرك قورقوسندن ایچ طرفلره ومدافعه‌یه الویریشلی یوکسك یرلره چکیله‌رك، کمیجیلکه میل ایتمکلرندن، تجارت بحریه‌یه آچیق لیمانلری واسکه‌لری پك آزدر. ساحل جنوبیسنده (قالیاری)، ساحل غربیسنده (اوریستانو) وساحل شمالیسنده (آسیاره) کورفزلری ذکره شایاندر. اراضیسی پك منبت ومحصولدار اولوب، علی‌الخصوص حبوبات و ذخائر یتیشدیرمکه استعدادی پك چوق اولمغله، وقتیله «رومانك مخزنه‌سی» نامنی آلمش‌ایسه‌ده، شمدیکی حالده، اهالیسنك قلتی، هواسنك آغیرلغی و زراعتك هنوز اسکی اصولده اجرا اولنمسیله ترقیات عصریه‌دن محرومیتی بوقوت وقابلیت طبیعیه‌سندن استفاده ایتدیره‌مه‌مکده‌در. طاغلری وقتیله اورمانلرله مستور بولنمش ایکن، الیوم، اورمانلری چوق تدنی ایتمش ایسه‌ده، ینه خیلی اورمانلری وپك چوق یبانی زیتون آغاجلری واردر . معادنی پك چوق اولوب ، دمیر ، باقیر ، قورشون، آنتراسیت، کمور معدنلری ومرمر وسائره‌نك چوق ایسه‌ده، پك آزی اخراج اولنمقده‌در . سواحلنده بالیغی چوق ایسه‌ده ، بوندنده پك آز استفاده اولنه‌بیلیور . هواسی طاغلرده ویوکسك محللرنده صاغلام ایسه‌ده، آلچق محللرنده وسواحلده، وعلی‌الخصوص ساحل غربیسنده واقع (اوریستانو) کورفزی اطرافنده ، بطاقلقلرك کثرتندن طولایی، هوا پك آغیر وصیتمه‌لی مهلکدر . صنایع وسائر اسباب ترقی وتمدن پك کری اولوب ، اهالیسی عمومیت اوزره فقیر وجاهلدر . جزیره سیچیله‌دن آز کوچك اولدیغی حالده ، اهالیسی سیچیله اهالیسنك بر ربعی بیله اولمیوب ، آنجق ۷۲۶ ۵۲۲ نفوسدن عبارتدر . ساردنیه‌لیلر اساساً اسپانیه و پورتکیز اهالیٔ قدیمه‌سیله همجنس اوله‌رق (ایبر) قوم قدیمی افرادندن اولوب، بربرینی متعاقب جزیره‌یی تصرف ایتمش اولان فنیکه‌لیلر، قارتاجلیلر، روماليلر، عربلر و بربرلرله وروماليلر زماننده جزیره منفا اتخاذ اولنمغله، اورایه نفی اولنان اجناس مختلفه افرادیله اختلاط ایده‌رك ، اقوام مختلفه امتزاجندن متولد برقوم اولدقلری حالده ، ایتالیان لساننك لاتینجه‌یه الك زیاده قریب برنوعیله متکلمدرلر . الك بیوك شهری ومرکز تجارتی ساحل جنوبیسنده وهمنامی اولان کورفز داخلنده واقع (قالیاری) اسکله‌سیدر . جزیره ایکی ایالته منقسم اولوب ، نصف شمالیسی (ساساری) و نصف جنوبیسی (قالیاری) ایالتنی تشکیل ایدیور. ساساری شهرینك (آسیاره) کورفزنده واقع (پورتوتورس) اسکله‌سندن قالیاری اسکله‌سنه قدر ممتد اولان بردمیریول خطی جزیره‌یی طولاً شق ایتدیکی کبی، شرق شمالی ساحلنده واقع (ترانووه) وغرب جنوبی ساحلنده کائن (پورتوسقورو) اسکله‌لرینه دخی بر شعبه‌سی واردر .

ساردنیه زمان قدیمده (ایبر) قومیله مسکون اولوب، پلاسج واتروسك قوملریله یونان قدیم اهالیلیسندن دخی بعض جماعتلر وبرطاقم فنیکه‌لیلر بوآطه‌یه هجرت وتوطن ایتمشلردی. میلاددن ۵۱۲ سنه اول قارتاجلیلر جزیره‌یه داخل اولوب، ایکیوز سنه‌یه قریب مدت حکم سورمشلر؛ وروماليلر قبل المیلاد ۲۵۹ ده داخل اولوب، ۲۳۸ ده آطه‌یی بسبتون ضبط ایتمشلردی. میلادك ۴۳۶ تاریخنده واندالل قرالی (جنسریق)ك ضبطنه کچوب، بعده قسطنطنیه روم ایمپراطورلرینك الینه کچمش؛ وبعده افریقیه واندلسی ضبط ایدن غزاة مسلمین بو جزیره‌یی دخی فتح ایده‌رك، ۱۰۲۲ تاریخ میلادیسنه‌دك ممالك اسلامیه دائره‌سنده قالدقدن صکره، جنووه وپیزه جمهوریتلرینك امدادیله، ساردنیه عربلردن استخلاص اولنه‌رق، درت کوچك حکومته منقسم اولمش ایسه‌ده، چوق کچمه‌دن مذکور ایکی جمهوریت آره‌سنده مقاسمه اولنمش ایدی. ایمپراطور ایکنجی فردریق ساردنیه‌یه استقلال قزاندیره‌رق، کندی اوغلنی قرالغنه نصب ایتمش ایسه‌ده، متعاقباً پیزه جمهوریتی آطه‌یی یکیدن ضبط ایتمش؛ و ۱۲۹۷ ده آراغون قرالی ایکنجی ژاقك ید ضبطنه کچمش ایدی. او تاریخدن ۱۷۱۴ تاریخنه‌دك آراغون وبعده اسپانیه

دولتنك بدضبطنده قالوب، تاريخ مذكورده آوستريايه كچمش؛ ومتعاقباً بودولت طرفندن سيجليه‌يه بدل (ساووآ) قرالى (ويقتور آمده) يه ترك اولنمش ايدى. بونك اوزرينه (ساووآ) قراللرينه ساردنيه قرالى عنوانى ويريلوب، بونلردن (شارل امانوئل) ايله (ويقتور امانوئل)، قره‌ده‌كى ملكلرينى فرانسه‌يه قاپديردقلرنده، بو جزيره‌يه چكيله‌رك، ١٧٩٨ دن ١٨١٤ تاريخنه‌دك ساردنيه‌ده اقامت ايتمشلردى. نهايت ايتاليانك اتحادنده ساردنيه جزيره‌سى دخى بودولته التحاق ايده‌رك، بروجه مذكور ايكى ايالته تقسيم اولنمشدر.

ساردنيه دولتى { Roy. de Sardaigne ياخود Etats Sardes }

آوروپا دولتلرندن ملغى بر دولت اولوب، ساردنيه جزيره‌سيله قره‌دن عبارتدر. قره قسمى آلپ سلسلهٔ جبالنك شرق وغرب جهتنده واقع اولوب، غرباً فرانسه، شمالاً اسويچره، شرقاً لومبارديه، جنوباً دخى آق دكيزله محدوداولديغى حالده، ساووآدوقه‌لغيله پيامونته ومونتفرات خطه‌لرندن، و (نيسه) قونتلغيله (سالوچه) ماركيزلكندن وجنوه دوقه‌لغيله ميلانز خطه‌سنك برقسمندن والحاصل ايتاليانك شمال غربى قسميله اليوم فرانسه‌يه تابع بعض يرلردن عبارت ايدى. ساردنيه جزيره سيله برابر بو دولتك مساحهٔ سطحيه‌سى ٧٦ ٢٦٨ مربع كيلومترويه واهاليسى ٥٠٠٠٠٠٠ نفوسه بالغ اوليوردى. بودولت ١٤ ايالت و ٥٠ سنجاغه منقسم ايدى. پايتختى (تورينو) شهرى ايدى.

ساردنيه قراللغنك اساسى (موريانه) قونتلغندن عبارت اولوب، (آرله) قرالنه تابع بولنمش اولان خطهٔ مذكوره قونتلرى ١٠٢٧ تاريخنده كسب استقلال ايتمكله برابر، بتون (ساووآ) مملكتنه حاكم اولمش؛ وتدريجاً توسيع ممالك ايده‌رك، پيامونته‌يى ولومبارديه‌نك برقسمنى دخى ضبط ايتمشلرايدى. ١٧١٤ تاريخنده سيجليه‌يى التحاق ايدوب، آلتى سنه صكره بوجزيره‌يى ساردنيه جزيره‌سيله مبادله‌يه مجبور اولمشلر؛ واو وقته قدر حائز اولدقلرى ساووآ دوقه‌لغى عنوانى ساردنيه قراللغى عنوانه تحويل ايلمشلردر. بيوك ناپوليون پيامونته وساووآيى ضبط ايتديكنده، ساردنيه قرالى ساردنيه جزيره‌سنه چكلمك مجبوريتنده بولنمش ايسه‌ده، بوايمپراطورك سقوطنده پيامونته وساووآ ساردنيه قرالنه اعاده اولندقدن بشقه جنوه ملغى جمهوريتيله نيسه قونتلغى دخى الحاق اولنمشدى. شارل آلبرت ١٨٤٨ تاريخنده آوستريانك نفوذينى كسر ايده‌رك، الكاسنه برنوع مشروطيت اداره ويرمش؛ وايتاليا اتحاديچون چاليشمغه باشلامش ايدى. اوغلى ايكنجى ويقتور امانوئل پدرينك اثرينه تبعيتله، مقصدينه نائل اولمق ايچون، فرانسه وانكلتره ايله برلشه‌رك، قريم محاربه‌سنه دخى اشتراك ايتمش. و ١٨٦٠ ده، ايتاليا اتحادى ميسر اولدقده، بتون ايتاليانك قراللغنه انتخاب اولنمشدى. بووجهله ساردنيه قراللغى ايتاليا قراللغنه قلب اولنمشدر.

بو دولتده حكومت سورنلرك اساميسيله تاريخ جلوسلرى بروجه زيردر:

(١ — موريانه وبعده ساووآ قونتلرى)	
برتولد (موريانه قونتى)	٩٩٩
برنجى هومبرت (ساووآ قونتى)	١٠٢٧
برنجى آمده	١٠٤٨
ايكنجى آمده	١٠٦٠
ايكنجى هومبرت	١٠٧٢
اوچنجى آمده	١١١٨
اوچنجى هومبرت	١١١٨
برنجى توماس	١١٨٨
دردنجى آمده	١٢٣٣
بونيفاس	١٣٥٣
پير (پترو)	١٢٦٣
برنجى فليب	١٢٦٨
بشنجى آمده (بيوك)	١٢٨٥
ادوآرد	١٣٢٣
ايمون	١٣٢٩
آلتنجى آمده (يشيل)	١٣٤٣
يدنجى آمده (قرمزى)	١٣٨٣
(٢ — ساووآ دوقه‌لرى)	
سكزنجى آمده	١٣٩١
لويى	١٤٥٩
طقوزنجى آمده	١٤٦٥
برنجى فيليبرت	١٤٧٢
برنجى شارل	١٤٨٢
ايكنجى شارل	١٨٨٩
ايكنجى فيليپ	١٤٩٦
ايكنجى فيليبرت	١٤٩٧
اوچنجى شارل	١٥٠٤
امانوئل فيليبرت	١٥٥٣
برنجى شارل امانوئل	١٥٨٠
برنجى ويقتور آمده	١٦٣٠
فرانسوا ياسينت	١٦٣٧
ايكنجى شارل امانوئل	١٦٣٨
(٣ — ساردنيه قراللرى)	
ويقتور آمده	١٦٧٥
برنجى شارل امانوئل	١٧٣٠
ايكنجى ويقتور آمده	١٧٧٣
ايكنجى شارل امانوئل	١٧٩٦
برنجى ويقتور امانوئل	١٨٠٢
شارل فليكس	١٨٢١
شارل آلبرت	١٨٣١
ايكنجى ويقتور امانوئل	١٨٤٩

(مشاراليه ايكنجى ويقتور امانوئل ١٨٦٠ ده ايتاليا قرالى اولمشدر.)

ساردیقه { (Sardique) ياخود (اولپيا ساردیقه Ulpia Sardica) } صوفيه شهرينك اسم قديميدر.

سارزانه { (Sarzane) ايتاليانك جنوه خطه‌سنده واسپچيه‌نك ١٢ كيلو-

متره شرق جنوبیسنده اولەرق (ماغره) قربنده برقصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی واردر .

سارزو (Sarzou) فرانسەنك (مور - بیهان) ایالتنده و (وانه) نك ۲۲ کیلومتره جنوبنده ناحیه مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، ۵۶۵۴ اهالیسی، لیمانی، مملحەلری ودکیز حاملری واردر. ادبادن (لساژ)ك وطنیدر.

سارق (Sark) مانشه دکیزنده (جرسی) ایله (کرنسی) آطەلری آرەسنده ونورماندیا ساحلندن ۳۰ کیلومترەلك مسافەده واقع وانکلتره دولتنه تابع برآطه اولوب، بویی ٤ واکی ۲ کیلومتره اولدیغی حالده، ۶۰۰ اهالیسی وکموش وباقیر معدنلری واردر .

سارکمینه (یاخودسارکموند Sarrequemine, Saarqemünd) آلساس لورن ایالتنده و (مچ)ك ۷۵ کیلومتره شرقنده اولەرق (ساره) ایله (بلیزه) نهرلرینك ملتقاسنده واقع بر قصبه اولوب، ۶۰۷۵ اهالیسی، قطیفه وپموق باغی ایله کچی دریسی وپورسلین وسائره فابریقەلری واردر. وقتیله مستحکم ایدی .

سارلات (Sarlat) فرانسەنك (دور - دونیه) ایالتنده و (پریکو) نك ۷۲ کیلومتره جنوب شرقیسنده اولەرق بروادینك ایچنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۶۰۷٤ اهالیسی، داخلی مکتبی، دکرمن طاشلری وحیوانات وجوز یاغی تجارتی واردر .

سارلوبی (Sarrelouis وآلمانجه Saar-Luis) پروسیەنك رین ایالتنده و (تروه) نك ۶۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده اولەرق (ساآر) نهری اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۷۰۰۰ اهالیسی واسلحه فابریقەلریله دباغخانەلری واردر.

سارماتیا (Sarmatie) اسکی یونان جغرافیونی بواسمی قرەدکیزك شمالنده وبحر خزر ایله بالطیق دکیزی آرەسنده واقع اولان واسع وحدودی مبهم برقطعەیه ویررلردی. سارمات تعبیر ایتدکلری اهالیسی، که اقوام تاتاریەدن اولملری ملحوظدر، ساکن اولدقلری ممالکی اسکیتلردن ضبط ایتمشلردی؛ بعده غوتلرك ید ضبطنه کچوب، مؤخراً بونلره قارشی هونلرله اتفاق ایتمش؛ وبونلرله برابر آوروپاده یغماکرلکده بولنمشلردر .

سارنن (Sarnen) اسویچرەنك (اونتروالد) ناحیەسنده و (برنه) نك ۸۰ کیلومتره شرقنده اولەرق (آ) نهری اوزرنده وهمنامی اولان کولك کنارنده بر قصبه اولوب، ۳۶۰۰ اهالیسی، لاتینجەیه مخصوص مکتبی وطوبخانەسی واردر .

سارنو (Sarno) ایتالیاده ملغی ناپولی قراللغنك (برنچیپاتو اولتریوره) ایالتنده و (سالرنه) نك ۱۷ کیلومتره شمال غربیسنده اولەرق همنامی اولان چایك اوزرنده برقصبه اولوب، ۱۵۵۰۰ اهالیسی، کاغد وایپك منسوجات فابریقەلری وچلیکلی وکوکوردلی میاه معدنیەسی واردر . پك اسکی بر قصبه اولوب، پلاسجلر طرفندن تأسیس ایدلمش اولدیغی مرویدر .

ساروس (کورفزی G. de Saros) آطەلر دکیزنده کالیبولی شبه جزیرەسنك خارجنده برکورفزدر .

ساره (و آلمانجه ساآر Sarre, Saar) آلمانیاده بر نهردر، که (دونون) طاغندن نبعانله، آلساس لورن ایالتی شق ایتدکدن صکره، (رین) ایالتنه دخول، وساربروق وسالوبی قصبەلری ایچندن مرور ایدەرك، ۲۲۰ کیلومترەلك جریاندن صکره، رین ایرماغنه تابع (موزله) نهرینه دوکیلور .

ساره حضرت ابراهیم (عم)ك زوجەسی اولوب، نبی مشارالیه مصره عزیمتلرنده همشیرەسی اولدیغی اعلان ایتمکله، فراعنەدن آپوفیس سارەیه عاشق اولوب، کندیسنی طلب ایتدیکندن، حضرت ابراهیم مصری ترکه مجبور اولوب، عمالقەدن (ابی ملك) ك الکاسنه کیتدیکنده، بو دخی سارەیی آلمق تشبثنده بولنمش ایسەده، من طرف الله قورتارلمش ایدی. ساره عقیم اولدیغیچون حضرت ابراهیمه کندی جاریەسی هاجری تزویج ایتمش؛ وهاجردن حضرت اسماعیل (عم) طوغدقدن صکره، کندیسی دخی، روایته کوره طقسان یاشلرنده اولدیغی حالده، حضرت اسحق (عم) ی طوغورمشدر. بعده هاجری قیصقاندیغندن، حضرت ابراهیمی بونی اوغلیله برابر ارض حجازه کوتوروب براقمغه مجبور ایتمشدر. ساره ۱۲۷ یاشنده وفات ایتمشدر .

ساره { عصر رسالت نسواننـدن وبنی هاشم نسلندن بر قاری اولوب، رؤساء قریشه خاننده‌لك ایدر.

ساره بنت الربعی { مشاهیر محدثاتدن وامام سیوطینك اشیاخندن اولوب، شیخ الاسلام سراج الدین بن الملقنك حفیده‌سیدر. علم حدیثی مشار الیهدن اوكرنوب، ٨٦٩ ده وفات ایتمشدر.

ساره بنت عبد الرحمن { قدسلی محدثه بر خاتون اولوب، صلاح الدین صفدینك استادی علم الدین برزالی كندیسندن اخذ حدیث ایتمشدر. وفاتی ٧١٦ ده واقع اولمشدر.

ساری { ایرانك مازندران خطه‌سنده وطهرانك ١٦٠ كیلومتره شمال شرقیسنده ومازندران نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ١٥ ٠٠٠ اهالیسی و اژدرهانله بیوك تجارتی واردر. بك اسكی برقصبه اولوب، كتب قدیمه‌ده (زادراقارته) ودها طوغریسی (زدركرد) اسمیله مذكوردر.

ساریه { صحابه‌دن ایكی ذاتك اسمی اولوب، بری (ساریه بن اوفی) در، كه نزد حضرت پیغمبری‌یه كلوب، شرف اسلامله مشرف اولدقدن صكره، قومنه عودت ایده‌رك، بونلری طوعاً اسلامه كتیره‌مدیكیچون، استعمال سیف ایله بومقصده موفق اولمشیدی. — ایكنجیسی (ساریه بن زنیم) در، كه حضرت فاروق (رضه) خطبه ایراد بیورمقده ایكن، كندیسنی غزا محلنده كوروب، مغلوبیتدن محافظه ایچون، «یا ساریة الجبل الجبل» بیورمش؛ و صاحب ترجمه بوصدایی ایشیدوب، موجبنجه حركت ایلمش ایدی.

سازان { (Sazan) آدریاتیك دكیزنده آولونیه اسكله‌سی قارشیسنده اوله‌رق آچیقده خالی برآطه اولوب، مرعالرله مستور اولمغله، بعض موسملرده چوبانلر طرفندن زیارت اولنور.

ساساری { (Sassari) ساردنیه جزیره‌سنك ساحل شمالیسی قربنده وقالیاری‌نك ١٥٧ كیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق، اسكله‌سی اولان (پورتوتورس) ك ١٦ كیلومتره جنوب شرقیسنده ایالت مركزی برشهر اولوب، ٢٥ ٠٠٠ اهالیسی، دارالفنونی، داخلی مكتب اعدادیسی، كتبخانه‌سی، اسكی برقلعه‌سی، مصنع بر كلیساسی، ایكی سرایی، كوزل برچشمه‌سی، جوارنده كوزل تفرجكاهلری، مشهور باغچه‌لری وتوتون و زیتون باغی تجارتی واردر. — ساساری ایالتی ساردنیه‌نك نصف شمالیسندن عبارت اولوب، تفصیل احوالی «ساردنیه» ماده‌سنده بیان اولنمشدر.

ساسان { ملوك ایرانیه‌نك دردنجی طبقه‌سی اولان (ساسانیان) سلاله‌سنك باشی و بودولتك مؤسسی اولان آردشیر بابكانك پدریدر. كندیسی كیانیاندن بهمن بن اسفندیارك اوغلی ساسانك نسلندن اولدیغی حالده، اسكندرك ایرانی فتحندن وبوجهانكیرك وفاتندن صكره ظهور ایدن ملوك طوائف زماننده اجدادی فارس اقلیمنده یاشایوب، كندیسی بابك اسمنده بر زنكینك چوبانی ایدی؛ وبونك قیزینی تزوج ایتمشدی. بو ازدواجدن آردشیر طوغوب، ملك وسلطنته نائل اولمش؛ و كندیسی والده‌سنك پدری اسمنه نسبتله بابكان لقبیله تلقیب اولنمش ایسه‌ده، تأسیس ایلدیكی خاندان سلطنت پدرینك اسمنه نسبتله (ساسانیان) تسمیه اولنمشدر.

ساسانیان { ایران ملوك قدیمه‌سنك دردنجی وصوك طبقه‌سنك اسمی اولوب، بودولت میلادك ٢٢٦ تاریخنده آنف الترجمه آردشیر بابكان بن ساسان طرفندن تأسیس اولنه‌رق، ٦٥٢ تاریخ میلادیسنه یعنی عهد خلافت حضرت فاروقیده ایرانك سعد ابن ابی وقاص حضرتلری یدیله فتح وممالك اسلامیه‌یه الحاق اولندیغی تاریخه‌دك ٤٢٦ سنهٔ شمسیه دوام ایتمش، و ٢٨ حكمدار كلمشدر. بیوك اسكندردن صكره ایران ماكدونیه‌لی وایرانلی برطاقم طوائف ملوكه منقسم اولوب، بونلرك بیننده اشكانیان خیلی قوت ومكنت قزانمش، وایرانك اكثر طرفلرینی تحت اداره‌لرینه آلمشلر ایدیسه‌ده، ایران دولتی كیانیان زماننده‌كی فر و شوكتی بوله‌مامشدی. ساسانیلر زماننده ایسه ایران شرقاً وشمالاً حدود قدیمه‌سنی بولوب، آنجق غرب جهتندن روماليلرك قوتنه تصادف ایتمكله، بو ایكی بیوك دولت

آره‌سنده همان متمادیاً محاربه‌لر وقوع بوله‌رق، گاه دجله وگاه فرات مجراسی خط حدود یرینی طوتاردی. معهذا ساسانیلر زماننده ایران دولتنك شوكت وشكوهی وجاه وثروتی پك بیوك اولوب، اكاسره‌نك دارات ودبدبه‌سی ضرب مثل حكمنه گچمشدر. بونلر خسرو عنوانی آلدقلرندن، عربلر طرفندن بونك معربیله (كسری) وجمع صیغه‌سیله (اكاسره) تسمیه اولنمشلردر. اكاسره‌نك حیره وانبار ایله سائر بلاد عربه وبر آره‌لق یمنه دخی حكملری جاری اولمشدر. مركزلری ابتدا فارسده (اصطخر) وبعده عراقده‌كی (مداین) شهری ایدی. پایتختلرینك محلی مناسبتیله سریانیلرله مناسباتده بولنوب، (پهلوی) اسمیله معروف لسانلرینه سریانیجه‌دن مأخوذ برچوق كلمات وتعبیرات واصطلاحات قارشمش اولدیغی كبی، استعمال ایتدكاری خط پهلوی دخی خط سریانیدن مأخوذ ایدی. كیانیان زماننده مستعمل بولنمش اولان (خط میخ) متروك اولوب، زند لسانی دخی اهالی طرفندن آكلاشلامغه باشلامش اولدیغندن، مذهبلرینك دستور العملی حكمنده اولان (زند آوستا) دخی لسان پهلوی‌یه ترجمه وخط پهلوی ایله تحریر اولنمشدی. ساسانیان ملوكنك اسامیسیله تاریخ جلوسلری بروجه زیردر:

	میلادی		میلادی
آردشیر بابكان	٢٢٦	فیروز بن یزدكرد	٤٦٠
شاپور اول بن آردشیر	٢٣٨	پلاس بن فیروز	٤٨٤
هرمز اول بن شاپور	٢٧١	قباد بن فیروز	٤٩٨
بهرام اول بن هرمز	٢٧٣	نوشیروان بن قباد	٥٤١
بهرام ثانی بن بهرام	٢٧٦	هرمز رابع بن نوشیروان	٥٧٩
بهرام ثالث بن بهرام	٢٩٣	خسرو پرویز بن نوشیروان	٥٩١
نرسی بن بهرام	٢٩٦	شیرویه بن خسرو پرویز	٦٢٩
هرمز ثانی بن نرسی	٣٠٣	آردشیر ثالث بن شیرویه	٦٢٩
شاپور ثانی ذو الاكتاف	٣١٠	شهریار (ساسانیلردن دكلدر)	٢٣٠
آردشیر ثانی	٣٨٠	پوراندخت بنت خسرو	٦٣١
شاپور ثالث بن شاپور	٣٨٤	آزرمیدخت بنت خسرو	٦٣١
بهرام رابع بن شاپور	٣٩٠	فرخزاد بن خسرو پرویز	٦٣٣
یزدكرد اثیم بن بهرام	٣٩٩	یزدكرد ثالث بن شهریار بن خسرو پرویز	٦٣١
بهرام گور (رابع) بن یزدكرد	٤٢٠	الی	٦٥٢
یزدكرد ثانی بن بهرام	٤٤٠		
هرمز ثالث بن یزدكرد	٤٥٧		

ساسی { سیلوستر دو — (Sylvestre de Sacy) فرانسه نك اك مشهور مستشرقیندن برعلامه اولوب، ١٧٥٨ ده طوغمش، و ١٨٣٨ ده وفات ایتمشدر. علم حقوق تحصیلیله مشغول اولدیغی حالده، همان معلمسز اوله‌رق السنهٔ شرقیه‌یی وعلی الخصوص عربی، فارسی سریانی، عبرانی وتركی لسانلرینی اوكرنوب، ابتدا ضربخانه‌جه بعض مأموریتلرده استخدام، وآقادمیا اعضالغنه انتخاب اولنه‌رق، بعده اعضالقله برابر آقادمیانك دائمی كتابتنه تعیین اولنمشدی. ١٧٩٥ ده تأسیس اولنان السنهٔ شرقیه مكتبنده عربی معلملكنه و ١٨٠٦ ده فرانسه مكتبنده فارسی خواجه‌لكنه نصب اولنمش ایدی. ١٨١٤ ده دار الفنون مجلسی اعضالغنه نصب اولنمش ایسه‌ده، اعضای سائره‌نك افكاریله كندی افكارینی ناقابل توفیق كوره‌رك دیگكندن، استعفایه مجبور اولوب، ١٨٢٢ ده فرانسه مكتبیله السنهٔ شرقیه مكتبنك مدیری اولمش؛ وینه او سنه (آسیا جمعیتی Société Asiatique) اسمیله معروف ومشهور اولان جمعیت علمیه‌یی تأسیس ایده‌رك، بونكده ریاستنه انتخاب اولنمش ایدی. ١٨٣٢ ده پارس كتبخانه‌سنده ال یازیسیله محرر كتبك حفظنه مأمور اولمغله برابر، اعیانلغه دخی نائل اولمش ایدی. یوقاریده صاییلان السنهٔ شرقیه ایله برابر یكرمی لسانه واقف ایدی. برچوق تألیفات مقبوله‌سی اولوب، باشلیجه‌لری بروجه آتیدر: «صرف لسان عربی *Grammaire Arabe*»، «منتخبات عربیه *Chrestomathie Arabe*»، عبد اللطیفك مصر تاریخنك ترجمه‌سی، پند عطارك ترجمه‌سی، ابو الفدا تاریخنك ترجمه‌سی، میرخوندك ساسانیلر تاریخنك ترجمه‌سی، درزیلر مذهبی حقنده تحقیقات، ادبیات شرقیه حقنده مطالعات وسائره. — (استاد زاده) تسمیه ایتمش اولدیغی اوغلی دخی فرانسه ادبیاتنه دائر بعض اثرلر براقه‌رق ١٨٧٩ ده وفات ایتمشدر.

ساعاتی { (محمد بن علی بن رستم) اك مشهور ساعتجیلردن اولوب، هیئت ونجومده دخی ید طولاسی وار ایدی. عن اصل خراسانلی اولوب، دمشق شامه وروده، ملك عادل نور الدین محمود بن زنكینك التفات واحسانه نائل اوله‌رق، بونك امریله جامع كبیر قپوسی یانینده‌كی ساعتلری اعمال ایتمش ایدی. ایكی اوغلی اولوب، بونلردن (ابو الحسن بهاء الدین علی بن الساعاتی) شعرده و(فخر الدین رضوان

ین الساعتی) دخی طبده کسب شهرت ایتمشدر [« ابن الساعتی » ماده‌لرینه مراجعت اولنه .]

ساعتی { (محمد —) اوتنجی قرن هجری شعراء عثمانیه‌سندن اولوب، آناطولیلیدر . وعظ ونصیحتله مشغول اولوب ، طلاقت لسانی حسبیله سوزی پك مؤثر ایدی . آنجق افعالی اقوالنه موافق اولمیوب، عیش ونوشه وکثرت اکله میلی وار ایدی . اکثر اشعاری هجو و هزلیات ومهملاتدن عبارتدر . شو بر ایکی بیت اونکدر :

نیجه ییل چکدم محبت عالمنده محنتی
بر نظر کوسترمدیلر جانه روی راحتی
کرچه دیرلر دردکی آغلا طبیبه ساعتی
قنغی بیرین آغلایم بیك درلو دردم وار بنم

ساعی { ینه اوتنجی قرن هجری شعراء عثمانیه‌سندن ایکی ذاتك مخلصیدر : بری (عبد الکریم) مردمی چلبینك کوچك برادری وغلطه امینی علی چلبینك اوغلی اولمغله، (امین زاده) دینمکله شهرت بولمشدر . ابو السعود افندینك درسنه مداومتله ، طریق قضایه کیرمشیدی . شو بیت اونکدر :

زلفك آلتنده عرقریز اولدی صانمه عارضك
دوستم نارکلکندندر بلوطدن نم قاپار

— ایکنجیسی (مصطفی —) استانبوللی اولوب، نقاشلقده دخی مهارت تامه‌سی وار ایدی . ۱۰۰۴ تاریخنده وفات ایتمشدر . شو بیت اونکدر :

سینه‌مه چکدم او نازك بدنك سینه‌سنی
داغ عشقك بوکیجه تازه‌لدم پنبه‌سنی

— متأخرین شعرا وخطاطیندن بر ساعی افندی دخی واردر، که عن اصل تبریزلی اولوب ، ۱۲۱۸ ده طوغمش، و ۱۲۴۰ ده بایزیده وبعده درسعادته کله‌رك حکاکلقله چنمکده ایکن، ۱۲۵۱ ده، محمد علی پاشا مرحومك طلبی اوزرینه ، جانب مصره عزیمتله، اوردا دار الطبعنده استخدام اولنمش ؛ وپاشای مشار الیهك وفاتندن صکره درسعادته عودتله، مطبعهٔ عامره مدیریت ثانیه‌سنه تعیین اولنمش ؛ و بعده کندینه مخصوص بر مطبعه آچوب، برمدتدن صکره ینه مصره عزیمت ایتمشیدی. اکثر فنوندن بهره‌سی وخیلی هنرلری اولوب، تعلیق خطنه دوکمه حروف ترتیب وحك واصاغه ایتمشدر . قصیده‌کونه بر نعت شریفی واردر ، که مطلعی شودر :

زهی سلطان ذی قدرت که بی مانند وهمتادر
قدیم وفرد بیچون صانع وحی و توانادر

ساغار { (Sagar) [« سکار » ماده‌سنه مراجعت اولنه .]

ساغان { (Sagan) پروسیه‌ده سیلزیا ایالتنك (لینیچ) سنجاغنده ولینیچك ۷۲ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق ایکی دمیر یول خطك نقطهٔ تقاطعنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ۱۲۰۱۰ اهالیسی ، بیوك بر مکتبی ، دار المعلمینی ، خسته خانه‌سی ، تیمارخانه‌سی ویوك وکتنوردن ایپلك ایله چوخه وکاغد وسائره فابریقه‌لری واردر .

ساغایی { (Sagaïs) سیبریه‌نك (تومسق) ایالتنده (آباقان) نهری وادیسنده ومغولستانك شمال غربی جهتنده ساکن بیوك بر ترك قبیله‌سی اولوب ، قاچینز، توبال وقزیل اسملریله اوچ شعبه‌یه منقسمدر .

ساغری { قدمای شعراء عثمانیه‌دن اولوب، ادرنه‌لیدر. مملکتنده (قزازعلی) دینمکله معروف ایدی . ابو الفتح سلطان محمد خان دوروندن قانونی سلطان سلیمان خان دورینه‌دك معمر اولوب، ابتدای حالنده عیش ونوشه منهمك وهجوه مائل و ساز و بربط چالمقده ماهر بولنمش ایسه‌ده ، اواخر عمرنده توبه ایدوب، عبادتله اشتغال ایتمشدی. شو بر ایکی بیت اونکدر :

چنك خمیده قامته دوندی قدی هنوز
نه سازی قودی ساغری الدن نه ساغری
پیر اولدی ساغری قوض الدن پیاله‌یی
دوشدی عصایه نرکس وزرین قدح کبی

ساغری { ایران شعراسندن ومولانا جامینك معاصرینندن اولوب ، اشعاری لطافتدن عاری اولدیغی حالده ، ادعاسی پك بیوك اولمغله، حقنده ملاجامینك بعض لطیفه‌لری واردر . هراتده وفات ایتمشدر . شو بیت اونکدر :

تا شنیدم که توان لعل تراجان کفتن
آتشی در دلم افتاد که نتوان کفتن

سافو { (Sapho) یونان قدیمك مشهور بر شاعره‌سی اولوب، میلادعیسی(عم)دن ۶۱۲ سنه اول لسبوس (یعنی مدللی) جزیره‌سنك

مدللی شهرنده طوغمشدر . پك كنج ایكن طول
قالمشدی . مملكتنده اجرای اعتساف ایدن (پیتاقوس)ه
قارشی (آلكیوس) ایله اتفاق ایتدیكیچون نفی اولنه-
رق، سیچلیه‌یه كیتمش، وبعده دلداده‌سی اولدیغی (فائون)
طرفندن رد اولنمغله، كندینی (لوقاده) اوچورومندن
آتوب تلف نفس ایتمش اولدیغی مروی ایسه‌ده، اقوای
احتماله كوره بو وقوعات مدللی جزیره‌سنك (ارسوس)
قصبه‌سنده صكره‌دن ظهور ایتمش وشوخلقده شهرت
قزانمش دیكر برسافویه عائددر . سافونك اشعارینك
حسن و لطافتی حقنده مقدمین متفق اولوب، بو
اشعاردن یالكز حسن الهه‌سی زعم اولنان زهره حقنده
سویلنمش اولدیغی بر قصیده ایله بعض متفرق غزللر
وبیتلر باقی اولوب، جمع ودفعاتله طبع اولنمشدر .

ساقاتو { یاخود سكتو (Sakatou) سودان وسطینك حوصه مملكتنده ١٣°٦′
عرض شمالی ایله ٥٢′ ٣° طول شرقیده و (نیجر)
ایرماغنه دوكیلان بر نهرك مجراسی قربنده بر قصبه
اولوب، ٣٠٠٠٠ اهالیسی، سوری، ایكی بیوك
جامع شریفی، حاكمنه مخصوص واسع بر سرایی، بیوك
چارشیسی وآفریقای وسطی ایله پك ایشلك تجارتی
واردر . بو شهر بوندن ٩٠ سنه اول اورالرده بر
حكومت تأسیس ایدن (فلانه) قومنك رئیسی (عثمان
دنفود) طرفندن بنا وپایتخت اتخاذ اولنمشدر .

ساقاته { (Sakata) جاپونیه‌ده (نیپون) جزیره‌سنك ساحل شمالیسنده واقع
(اوغو) ایالتنده و (ساقاته غاوه) نهرینك منصبنده
بر قصبه واسكله اولوب، ١٨٠٠٠ اهالیسی وخیلی
ایشلك تجارتی واردر . خانه‌لری سیرك و باغچه‌لرله
محاط اولوب، بر بیوك كوی صورتنده‌در .

سافار { یاخود سقار (Sakar) روسیه‌نك النده اولان تركستانده جیحونك
صول كنارنده، سرخس قربنده ساكن ترك اقوامندن
بر قوم اولوب، بر روایتده ٣٠٠٠ ودیكر بر روایتده
١٠٠٠٠ نفوسدن مركبدر .

ساقالاوه { (Sakalaves) مداغاسقار جزیره‌سنك سواحل غربیه‌سی
قربنده‌كی اووه‌لرده ساكن بر قوم اولوب، تخمیناً
٥٠٠٠٠٠ نفوسدن عبارتدر . بونلر ملایی ایله
زنجی جنسلرینك اختلاطندن متولد اولوب، طمار-
لرنده هندلی و عرب قانی دخی واردر . تندرست
وجنكاور آدملر اولوب، استقلاللرینه زیاده ارتباطلری
واردر .

ساقائی { (Sakaï) هند چینیده سیام مملكتنك ایچ طرفلرنده طاغلرده
وحشی بر قوم اولوب، بونلردن بعضلری بر درجه‌یه
قدر كسب انس والفت ایده‌رك، شهر مجرالرنده قازیق
اوزرنده یاپدقلری براقه‌لرده اقامت ایدرلر ایسه‌ده،
اكثری هنوز بسبتون وحشی حالنده طاغلرده كزوب،
آغاجلرك آلتنده یتار قالقار، وبعضاً آغاج داللرندن
ویاپراقدن موقت تنته‌لر یاپارلر . زیاده اسمر وقیصه
بویلی آدملردر .

ساقائی { (Sakaï) جاپونیانك نیپون جزیره‌سنده و (توكیو) نك ٤٢٩ كیلو-
متره غرب جنوبیسنده اوله‌رق (یاماتوغاوه) نهرینك
منصبنده بر شهر اولوب، ٤٤٠٠٠ اهالیسی، كنیش
ودوز سوقاقلری وبر تفنك فابریقه‌سی واردر . —
بو اسمله جزیرهٔ مذكوره‌ده اوچ كوچك قصبه دخی
واردر .

ساقتی { (Sakti) ونام دیكرله (مایه) هند برهمینلرینك معبوده‌لرندن اولوب،
(براهمه) نك زوجه‌سی زعم اولنور .

ساقرامنتو { (Sacramento) ممالك مجتمعه‌نك قالیفورنیا جمهوریتنده بر
نهردر، كه قالیفورنیا وادیٔ كبیرینك شمالنده ٤٠°
عرض شمالیده واقع (شاسته) طاغندن نبعانله، وا-
دیٔ مذكورك اورته‌سندن جنوبه طوغری جریان
ایده‌رك، ٨٠٠ كیلومتره قطع ایتدكدن صكره، وا-
دیٔ مذكورك جنوبی قسمنی شق ایله جنوبدن شماله
آقان (سان یوآكیم) نهریله برلشه‌رك (سان-
فرانسسقو) كورفزینه دوكیلور . حوضه‌سی ١٥١٩٤٢
مربع كیلومتره وسعتنده‌در . صاغ وصولدن وعلی-
الخصوص صولدن (سیرا نواده) سلسلهٔ جبالندن اینن
بر چوق چایلر اخذ ایدر .

ساقرامنتو { (Sacramento) ممالك مجتمعه‌نك جماهیر غربیه‌سندن (قالیفور-
نیه) جمهوریتنك مركزی بر شهر اولوب، ممالك
مذكوره‌نك بحر محیط كبیرده اك بیوك اسكله‌سی
اولان (سان فرانسسقو) نك ١٢٦ كیلومتره شرق

شمالیسنده وهمنامی اولان نهرك صول كنارنده اولەرق بحر محیط آطلاسیدن بحر محیط كبیره قدر ممتد اولان بیوك دمیر یول خطیله دیكر ایكی خطك نقطهٔ تقاطعندهواقع برشهراولوب، ٢١٢٤٠ اهالیسی، نهر مذكورك اوزرنده كوزل بر كوپریسی، بوك منسوجات وشكرفابریقەلریله دمیرخانەلری وپك‌ایشلك تجارتی واردر. دامه رسمنده اولوب، سوقاقلری دوز وپك‌كنیشدر. تجارته مخصوص‌ابنیەسی‌طوغلەدن وخصوصی خانەلری اخشاب اولوب، واسع باغچەلرله محاط اولدیغندن، شهر نهر بوینجه ٥ كیلومترەلك مسافەده ممتد اولور. اطرافندەكی اوەلر پك منبت ومحصولداردر. قالیفورنیەنك مركزی ایسەده، جسامت واهمیتجه بو جمهوریتك اوچنجی شهریدر. برنجیسی (سان فرانسسقو) در.

ساقز (Chio) آطەلر دكیزندەكی جزایرعثمانیەنك الك بیوكلرندن اولوب، آناطولی سواحل غربیەسندن چشمه وقره برونك قارشیسنده اولەرق ١٠′ ٣٨° ایله ٣٧′ ٣٨° عرض شمالی آرەسنده و ٤٣′ ٢٣° طول شرقیده واقعدر. آناطولی ساحلیله بو جزیره آرەسندەكی بوغازك الك كنیش محلی ١٨ كیلومتره وسعتندەدر. جزیره‌شمالدن جنوبه ممتد قالین بر قوس شكلنده اولوب، آناطولی‌یه آرقەسنی چویرمش اولدیغی حالده، ساحل غربیسی آچیق برقوی تشكیل ایدیور. شمالدن جنوبه بوی ٥٥ واك آشاغی بوقاری ٢٠ كیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیەسی ٨٢٦ مربع كیلومتره واهالیسی ٧٠٠٠٠ نفوسدن عبارتدر. ساحل شرقیسنده مركزی اولان ساقز شهرینك لیمانندن بشقه ینه او ساحلده ودها شمالده (لانغه) و (قولوكینته)، ساحل غربیسنده (آلونته) و (مسته)، ساحل شمالیسندەده (قاردامیله) لیمانلری واردر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق واراضیٔ بركانیەدن عبارت اولوب، شمال جهتنده اولان و (آی ایلیاس) دینان الك یوكسك طاغنك ١٢٦٧ متره ارتفاعی واردر. جزیرەنك اورتەلرنده واقع (پرووانو) طاغی ٩٤٠ متره ارتفاعندەدر. جنوب جهتی دها دوزدر. میاه جاریەسی چوق ایسەده، قابل زرع طوپراغی پك آز درین اولوب، آلتی طاش اولدیغندن، ساقزلیلر چالیشقانلقلری سایەسنده سدلر یاپەرق منبت‌طوپراغك سیللر طرفندن كوتورلمسنی منع، وصولری خندقلرله سوق ایدەرك، اراضیلرینی سقی ایدرلر. جنوب‌جهتنك قوهٔ انباتیەسی دها زیاده واهالیسی دها چوقدر. زراعتی پك ایلری اولوب، ایشلنمەمش هیچ برقاریش‌طوپراغی‌یوغیسەده، ذخیرەسی احتیاجات محلیەیه كفایت ایتمز. اكثر اراضیسی پورتقال، لیمون، ترنج، مندلینه، نار، بادم، انجیر وسائر اشجار مثمرەیه حصر اولنەرق، بومیوەلردن وعلی الخصوص پورتقال ولیموندن كلیتلی اخراجات اولیور. باغلری دخی چوق اولوب، خیلی كوزل شرابلر چیقار. زیتونلری آنجق احتیاجات محلیەیه كفایت ایدەجك قدر یاغ ویرر. ساقز آغاجلری پك‌چوق اولوب، اصل اسمی (كیو) اولدیغی حالده، لساننزده (ساقز آطەسی) تسمیه اولنمسی بومحصولنك كثرتنه منبیدر. برمقدار پاموق دخی حاصل اولور، وخیلی ایپك چیقاریلوب، صنایع محلیه بوایكی مادەنك ایشلنمسنه وچناق چوملك كبی بعض شیلرله دباغلغه منحصردر. اورمانلری یوق حكمنده اولوب، دمیر وآنتیمون كبی بعض معدنلری ومرمرك انواعیله كیل وسائره بولنور. حیوانات وحشیەسی آز اولوب، باشلیجه تیلكی و طاوشاندن عبارتدر. ككلیك و سائر آو قوشلری پك چوقدر. هواسی ملایم وصاغلام ایسەده، تحولاتی چوق اولوب، بعضاً شدتلی صغوقلر دخی اولور. اهالیسی اكثریت اوزره روم اولوب، ساقز شهرنده ودیكر بعض‌طرفلرنده بولنان اهالیٔ مسلمەسی دخی روم لسانته آشنادر. ساقزلیلر تجارته پك مستعد اولوب، انچلرندن بیوك شهرلرده تجارت وبانكرلك ایدر بر چوق اغنیا ظهور ایتمشدر. ساقز جزیرەسنك اهالیٔ قدیمەسی (یونیا) یونانیلرندن اولوب، بعض فنیكەلی وبعده یهودی مهاجرلركدخی بو آطەیه كلەرك توطن ایتدكلری مرویدر. بر خیلی وقت جنوه جمهوریتنك یدنده بولنمغله، جنوەلیلرك احفادندن بعض اهالیسی دخی واردر، كه مرور زمانله روملاشمشلرسەده، قتولیك مذهبنی محافظه ایتمشلردر. بونلر ١٣٥٠ و اهالیٔ مسلمه ١٥٠٠ مقدارلرنده اولوب، ٢٥٠ قدرده یهودی واردر.

جزیرەده اهالیٔ مسلمەیه مخصوص بر رشدیه وبری ذكوره دیكری اناثه مخصوص ایكی ابتدائی مكتبی

وایکی مدرسه روملره مخصوص براعدادیه وبر رشدیه ایله ٧٢ ابتدائی، قتولیکلره مخصوص ٣ ویهودیلره مخصوص برمکتب واردر. روملرك رومجه وفرانسزجه وسائر السنه‌ده محرر ١٢٠٠٠ جلدی حاوی بر کتبخانه‌لری دخی واردر. مرکزی اولان ساقز شهرندن بشقه قصبه‌سی اولمیوب، آنجق کویلرینك بر چوغی اسکی زمانده بر ر قصبه بولنمشدر.

ساقز { شهری. آنف البیان ساقز جزیره‌سنك مرکزی برشهر اولوب، محلنده (قاستره) یعنی «قلعه» اسمیله معروفدر. جزیره‌نك ساحل شرقیسنده وچشمه‌نك قارشیسنده اولوب، ٣٠٠٠ قدری مسلم اولمق اوزره، ٢٥٠٠٠ اهالیسی، قلعه‌سی، ٩ جامعی، ٢ مدرسه‌سی، ٣ تکیه‌سی، ١ خسته‌خانه‌سی، بر رشدیه وایکی ابتدائی مکتبی، روملره مخصوص براعدادی وبر رشدی ایله بر قاچ ابتدائی مکتبی، ١٤٣ مغازه‌سی، ١٠ یاغخانه‌سی، ١٦ دباغخانه‌سی و٥٥ یل دکرمنی واردر. خیلی تجارتکاه بر قصبه اولوب، بهر هفته بر قاچ واپور اوغرار. سنجاق مرکزی اولوب، دفعاتله جزایر بحر سفید ولایتنه مرکز دخی اتخاذ اولنمشدر. برقاچ سنه اول حرکت ارضدن خیلی رخنه‌دار اولمش ایسه‌ده، ینه تعمیر اولنمشدر. — ساقز قضاسی همنامی اولان سنجاغك مرکز قضاسی اولوب، ساقز جزیره‌سندن عبارتدر. وجزیره‌ده واقع (قالومودی) (ووالیو) و (قاردامیلو) ناحیه‌لرینی‌ده جامعدر. بوندن اولکی ماده‌ده تفصیلات ویرلمکله، تکرارینه حاجت یوقدر.

ساقز { سنجاغی. جزایر بحر سفید ولایتی ترکیب ایدن درت سنجاغك بری اولوب، مرکز لوا اولان ساقز آطه‌سندن بشقه ایپساره، قاریوط (نیقاریه)، باطنوس، لریوز، قالیمنوز، استانکوی، آستروپالیه آطه‌لرینی ودها بر طاقم کوچك جزایری حاویدر. بونلردن ایپساره، قاریوط، لریوز، قالیمنوز واستانکوی قضا اولوب، باطنوس لریوزه وآستروپالیه قالیمنوزه ملحق بر ر ناحیه صورتنده اداره اولنور. جزایر مذکوره‌دن بهری حقنده اسمی صره‌سنده معلومات لازمه ویرلدیکندن، شوراده زیاده تطویل مقاله حاجت کورلمدی.

ساقز { ایرانك اردلان ایالتنده وتبریزك ١٩٢ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق (ارمیه) کولنه دوکیلن بر نهرك اوزرنده وآذربیجان ایالتی حدودنده برقصبه اولوب، اکثری کرد اولمق اوزره، ٦٠٠٠ اهالیسی واردر.

ساقسون { وساقسه [«صاقسون» و«صاقسه» ماده‌لرینه مراجعت اولنه.]

ساقو { (Saco) ممالك مجتمعه‌نك شمال شرقی جهتنده بر نهردر، که (نیوهامپشیر) جمهوریتنده نبعانله، جنوب شرقیه طوغری آقه‌رق (منه) جمهوریتنه دخول ایدر؛ وشماله طوغری دوندکدن صکره، ینه جنوب شرقیه طوغری توجه، ومذکور جمهوریتی شق ایده‌رك، ٢٥٧ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، همنامی اولان قصبه‌نك آلت طرفنده بحر محیط آطلاسینك بر قوینه دوکیلور. حوضه‌سی ٣٥٠٠ مربع کیلومتره‌در. بر قاچ شلاله‌سی اولوب، اك بیوکارینك ٢٢ متره ارتفاعی واردر. طغیانلری چوقدر.

ساقو { (Saco) ممالك مجتمعه‌نك (منه) جمهوریتنده (یورق) سنجاغنده و(پورتلاند) ك ٢٣ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق همنامی اولان آنف البیان نهرك صول کنارنده وایکی دمیریول خطی اوزرنده واقع بر قصبه اولوب، ٦٣٩٥ اهالیسی، سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری، چوق کیلری، پاموق منسوجاتیله قونده‌ره، قایش، بیره وسائره فابریقه‌لری وحرازلری واردر. — قارشیسنده یعنی نهرك صاغ کنارنده بولنان وفابریقه‌لری چوق اولان (بیدفورد) قصبه‌سنه درت کوپری ایله مربوطدر.

ساقونداغه { (Sacondaga) ممالك مجتمعه‌نك (نیویورق) جمهوریتنده بر نهردر، که بر طاقم کوللردن چیقوب، جنوب شرقیه بعده شماله ونهایت شرقه طوغری جریان ایده‌رك، ودیکر برطاقم کوللرك آیاقلری حکمنده اولان برچوق چایلر آله‌رق، ٢٠٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (هادلی) ده (هودسون) کورفزینه دوکیلور.

ساقویل { (Sackville) آمریقای شمالیده دومینیون قطعه‌سنك یکی برونسویق خطه‌سنده (اوستورلاند) سنجاغنده

و (سنت جون) ك ١٤٦ كيلومتره شرق شماليسنده اوله‌رق (هاليفاقس) دن (كومبرلاند) ه كيدن دمير يول خطى اوزرنده برقصبه اولوب، ٤٩٠٠ اهاليسى، كوزل ليمانى، سفائن اعمالنه مخصوص دستگاهلرى وداخلى مكتبى واردر.

ساقه { (Saka) حبشك جنوب جهتنده واقع (ليمو) خطه‌سنده و (انقوبر)ك ٣٥٢ كيلومتره غرب جنوبيسنده اوله‌رق (باسوناروق) كولنه دوكيلن (اومو) نهرينه تابع (كيبه) چايى اوزرنده و ١٧٩٥ متره ارتفاعنده برقصبه اولوب، ١٢٠٠٠ اهاليسى وقهوه تجارتى واردر.

ساقى { (بالديرزاده على) اونجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن اولوب، فلبه‌ليدر. شو بيت اونكدر:

كورديلر سيل اشكمك جوشن
قندن اولدى بو قانلو صو ديديلر

ساقى { فرس شعراسندن دخى ايكى ذاتك مخلصيدر:

برنجيسى (ميرزا شاه حسين) ابتدا معمار اولوب، بعده امور دولته ملازمتله، شاه اسماعيل صفوى زماننده وزارته نائل اولمشيدى. مهتر شاه قلى طرفندن قتل اولنمشدر. شو بيت اونكدر:

از ما وتو يك كدام ناچار
بى مهر ووفاست ياتويامن

— ايكنجيسى هندستانده اكبر شاهه منسوب ايدى. شو بيت اونكدر:

زجانم گاه گريه گاه درد آلود بر خيزد
بلى چون آب بر آتش فشانى دود بر خيزد

ساكت { (ميرزا محمدامين) ايران شعراسندن اولوب، تبريزليدر. هندستانه رحلتله، عالمگيرك منصبدارلرى زمره‌سنه كيرمش؛ وشايسته خانك رفاقتنده بنگاله‌ده امرار عمر ايتمشدر. شو قطعه جمله اشعارندندر:

چه نويسم اى جفا جو زدل خراب بى تو
كه نبوده است كارش بجز اضطراب بى تو
تو وجلوه‌ها كه هرگز نرسد بيادت ازمن
من وچشم خونفشانى كه نكرده خواب بى تو

ساكتى { ايران شعراسندن اولوب، چوق سويلك عادتى اولديغى حالده، عكسيله تخلص ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

عمرم درين خيال سر آمد كه وه چرا
روز وصال چون شب هجران دراز نيست

ساكن { (ميرزا عناية الله) هندستان شعراسندن اولوب، (شاهجهان آباد) ليدر. ١١٦٠ تاريخنده لكهنويه كيدوب، (اود) حاكمى (وزير الممالك نواب شجاع الدوله بهادر) ك خدمتنه كيرمش؛ وبعده قلندرلكه سلوكله (بنارس) ه كيتمش ايدى. شو بيت اونكدر:

ندارم هيچ كس ساكن بقول حضرت جامى
همان بهتر كه خود برحال زار خويشتن گريم

ساكناى { (Saguenay) آمريقاى شماليده دومينيون قطعه‌سنك قناده خطه‌سنده و (كبك) ايالتنده (سنت لوران) ايرماغنه تابع بر نهر اولوب، (سنت ژان) كولندن خروجله، (آلمه) جزيره‌سنى قوجاقليه‌رق، كوزل بر شلاله دخى تشكيل ايتدكدن صكره، ٥٠٠ ايله ١٠٠٠ متره آره‌سنده بر كنيشلكده سرعتلى برجريانله آقار، وبعده كسب سكونت ايدوب، ١٠٢٠ متره كنيش و ١٠٠ و ٢٠٠ و ٢٤٠ وبرمحلنده ٢٦٩ متره درين اولديغى حالده، چام آغاجلريله مستور تپه‌لر آره‌سندن كچه‌رك، ١٩٨ كيلومتره‌لك جرياندن صكره مذكور سنت لوران ايرماغنه دوكيلور. غريب اوله‌رق منصبنده درينلكى يالكز ١٢ متره‌در. تابعلرينك الك مشهورى (هاها) نهرى اولوب، بونك ملتقاسنده ينه بو اسمله مسمى بر واسع قوى تشكيل ايديور. حوضه‌سى ٧٠٠٠٠ مربع كيلومتره وآياغى حكمنده اولديغى كوله دوكيلن انهار دخى داخل حساب اولورسه، بوندن چوق دها واسعدر.

سال { (Sal) روسيه‌ده (دون) ايرماغنك صول تابعلرندن برنهر اولوب، قره سال، اكثيباى سال و چوراك سال اسملريله اژدرهانك غرب جهتنده نبعان ايدن اوچ چايك اجتماعندن بالتشكل، غربه طوغرى جريانله، ميلانى پك آز بر واديده وآلچق كنارلر ايچنده آقه‌رق، ٦٥٤ كيلومتره‌لك جرياندن صكره مذكور ايرماغه دوكيلور. حوضه‌سى ٢٢٤٠٣ مربع كيلومتره وسعتنده‌در.

سالات { (Salat) فرانسه‌نك جنوب غربى جهتنده (غارونه) ايرماغنه تابع بر نهر اولوب، پيرنه طاغلرندن نبعانله، ابتدا طار بوغازلر وقيالر ايچندن كمال سرعتله آقه‌رق، و بعده اووه‌لرده يايبله‌رق شماله طوغرى جريان ايده‌رك، ٧٨ كيلومتره‌لك

مسافه قطع ایتدکدن صکره مذکور ایرماغه دوکیلور. مجراسی پك قیصه اولدیغی حالده، صویی پك چوق وطغیانلری تهلکه‌لیدر.

سالاد { (Szalad) مجارستان ایالاتندن اولوب، شمال شرقی جهتندن (وسپرین)، جنوب شرقیدن (شوموك)، شمال غربی طرفندن (ایزنبورغ) ایالتلریله، غرباً (استیریه)، جنوباً دخی خرواتستان خطه‌لریله محدوددر. بویی ۱۵۰ واکی ۲۰ کیلومتره اولوب، ۲۸۰۰۰۰ اهالیسی واردر. مرکزی (ساله) چایی اوزرنده وپشته‌نك ۱۸۸ کیلومتره جنوب غربیسنده واقع (ساله اکرسك) قصبه‌سیدر.

سالادو { ریو — (Rio Salado) «طوزلی چای» دیمك اولان بواسمله آمریقای جنوبیده ۳ ومکسیقه‌ده ۱ که جمعاً ۴ نهر واردر:

برنجیسی آرجنتین جمهوریتنك (بوئنوس آیرس) ایالتنده (سانته‌فه) ایالتی حدودنده برطاقم بطاقلقلردن نبعانله، جنوب شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، ۶۷۰ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، (سامبورومبون) قربنده بحر محیط آطلاسی‌یه دوکیلور. منبعنك ۲۰۰ کیلومتره غربنده (کینتو) نهری یره باتمغله، مذکور بطاقلقلردن چیقان (ریوسالادو) نك (کینتو) نهرینك آلت طرفندن عبارت اولدیغی مظنوندر.

— ایکنجیسی ینه آرجنتین جمهوریتنده (آند) سلسلهٔ جبالنك شرق اتکلرندن نبعانله، سائر برچوق انهارله متوازیاً (پامپه) تعبیر اولنان او واسع اوتلی اووه‌لرك ایچنده جنوب شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، ۱۸۰۰ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، (پارانه) ایرماغنه دوکیلور. مجراسنك ۶۰۰ کیلومتره‌لکی طاغلرده و ۱۲۰۰ کیلومتره‌لکی اووه‌ده‌در. صاغ وصولدن برچوق چایلرك صولرینی طوپلایه‌رق، بیوك بر نهر حالنه کیرر.

— اوچنجیسی شیلینك شمال جهتنده (آند) سلسلهٔ جبالنك غربی اتکلرندن و ۵۵۶۰ متره ارتفاعی اولان بر محلدن نبعانله، غربه طوغری جریان ایده‌رك، (آتاقامه) چولنه دوشر، و ۲۰۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره ۲۶° ۲۰′ عرض جنوبیده بحر محیط معتدله دوکیلور.

— دردنجیسی مکسیقه‌نك قسم شمالیسنده برقاچ چایك اجتماعندن بالتشکل جنوبه آزیجق میل ایله شرقه طوغری آقه‌رق، ۴۵۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (ریوبراوو) ایرماغنه دوکیلور. صویی چوق ایسه‌ده، مجراسنك جوارلری همان اهالیدن خالیدر.

سالادیلو { (Saladillo) آرجنتین جمهوریتنده بواسمله برقاچ نهراولوب، اك بیوکی (بوئنوس آیرس) ایالتنك پامپه‌سنده نبعانله، شماله، بعده شمال شرقی‌یه ونهایت شرقه طوغری آقه‌رق، ۳۰۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (سامبورومیون) قربنه دوکیلن آنف‌البیان (سالادو) ایرماغنه منصب اولور.

— ینه آرجنتین جمهوریتنك بوئنوس آیرس ایالتنده وبوئنوس آیرسك ۱۶۸ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق همنامی اولان نهر ایله (ریودلاقلورس) نهری آره‌سنده دخی بواسمله قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۴۰۰۰ اهالیسی ودمیریولی واردر.

سالازار { (Salazar) آمریقای جنوبیده (قولومبیه) جمهوریتنك (سانتاندر) ایالتنده و(قوقوته)نك ۶۰ کیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق همنامی بر چایك صول کنارنده برقصبه اولوب، ۶۰۲۰ اهالیسی وجوارلرنده کلیتلی قهوه محصولاتی واردر.

سالاغه { ودها طوغریسی سراحه (Salaga, Saraha) آفریقای غربیده یوقاری کینه‌نك (غونجه) ونام دیکرله (غوآندیوه) خطه‌سنده و «آلتون ساحل» دینلان انکلیز مستعمره‌سنك شمالنده اوله‌رق ساحلدن ۳۳۵ و (وولته) نهرینك صول کنارندن ۳۵ کیلومتره‌لك مسافه‌ده، ۸′ ۳۲° عرض شمالی ایله ۳° طول غربیده واقع بر قصبه اولوب، ۶۰۰۰ اهالیسی وخیلی ایشلك تجارتی واردر. مقدما قرق اللی بیك اهالیسی وار ایدی. برحکومت اسلامیه‌نك النده اولوب، حاکمی قصبه‌نك ۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقع (پامی) قریه‌سنده اقامت ایدر.

سالامانقه { (Salamanque, Salamanca) اسپانیانك قسم غربیسنده ملغا (لیون) قراللغنده ومادریدك ۱۷۸ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق (دویرو) ایرماغنك صول تابعلرندن (تومس) ك صاغ کنارنده ایالت مرکزی بر شهر او-

لوب، ٢٢٢٠٠ اهالیسی، دارالفنونی، دباغخانه‌لری، چناق چوملك عملخانه‌لری، اسکی رومالیلردن قالمه ٣½ مترو اکنده و ٤٠٠ متره بوینده اوله‌رق ٢٧ کمر اوزرینه مبنی برکوپریسی، ٦٠٠٠٠ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، پك چوق قیمتدار رسملری وسائر صنایع نفیسه آثارینی حاوی موزه‌سی ومتعدد مصنع کلیساسی واردر. خانه‌لری پنبه رنکنده وقولای ایشلنیر برنوع طاشدن معمول اولمغله، منظره‌سی پك کوزلدر. صنایع وتجارتجه هیچ براهمیتی یوغیسه‌ده، آثار عتیقه‌سنك کثرتی سببیله «اسپانیانك روماسی» تسمیه اولنمشدر. پك اسکی برشهر اولوب، رومالیلرك واوندن اول قارتاجیلرك الینه کچمزدن اول دخی خیلی اهمیتی وار ایدی. اندلس دولت اسلامیه‌سی زماننده دخی بیوجك برشهر اولوب، عربلر عندنده (سلمنکه) اسمیله معروفدر.

— سالامانقه ایالتی شمالاً لیون خطه‌سنك (زاموره)، شرقاً اسکی قاستیله‌نك (اویله) و(والودولید)، جنوباً (استرمادوره) نك (قاسرس) ایالتلریله، غرباً دخی پورتکیز حدودیله محدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٢٥١٠ مربع کیلومتره واهالیسی ٣١٤٤٧٢ کشیدر. ایالت همان کاملاً غرب شمالی حدودینی آیران (دویرو) ایرماغنك حوضه‌سی داخلنده اولوب، مذکور ایرماغه دوکیلن باشلیجه انهاری (تورمس) یلتس وآقوئه‌در، که جمله‌سی جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه طوغری آقارلر. قسم جنوبیسی طاغلق اولوب، (سیراده‌غاته) ایله (پنیاده‌فرانجه) طاغلری بوجهتده جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه طوغری ممتد اولورلر. جنوب شرق حدودنده دخی (سیراده‌غردوس) سلسلهٔ جبالنك بعض اتکاری اوزانیور. بو طاغلرك جنوبی مائله‌لری صرب اولدیغی حالده، شمالی اتکاری سطح مائل حالنده ایالتك ایچنده پك اوزاقلره قدر ممتد اولمغله، اورمانلرله مستور بر طاقم قوللر اوزانیرلر. بو طاغلردن بر بجیسنك اك یوکسك ذروه‌سی ١٧٢٣ متره ارتفاعنده‌در. طاغلق جهتلری غیرمنبت ایسه‌ده، آچیق یرلری وعلی‌الخصوص نهر ووادیلری پك منبت اولوب، بغدای بره یکرمی واوتوز وبولاف بره قرق وقرق بش محصول‌ویرر. چایر ومرعالری دخی چوقدر. انهارینك هیچ بری سیر سفائنه صالح اولمدیغی کبی، یتاقلری پك درین اولدیغندن، سقی اراضی‌یه دخی یارایه‌میور. معدنلری پك چوق ایسه‌ده، همان هیچ بری اخراج اولنمامقده، وکثرت اوزره بولنان میاه معدنیه حال طبیعیلرنده بولنمقده در. هواسی پك اویغونسز اولوب، یازین زیاده صیجاق وقیشین پك صوغوق اولور. هر طرفدن طاغلرله محاط اولدیغندن، یاغمورلری پك آز وسیرکدر. صنایع وتجارت پك کری ایسه‌ده، ایالتی برقاچ دمیر یول خط وشعبه‌سی شق ایدوب، اسپانیانك هر طرفیله وپورتکیزله اختلاط وارتباطی واردر. ایالت سکز قضایه منقسم اولوب، ٣٨٨ ناحیه ویا دوائر بلدیه‌یی حاویدر.

سالامانقه (Salamanca) مکسیقه ممالك مجتمعه‌سنك (غوآنابوآتو) جمهوریت وایالتنده وغوآنابوآتونك ٥٤ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق (لرما) نهرینك صاغ کنارنده وشهر مذکوردن مکسیقویه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده اوله‌رق ١٧٥٧ متره ارتفاعنده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی وپاموق منسوجات فابریقه‌لری واردر.

سالاموریا (Salamvrya) تسالیه‌ده‌کی کوستم نهرینك روجه اسمیدر.
[«کوستم» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سالامینه (Salamine) یونانك (آکینه) کورفزنده وآتیقه خطه‌سنك ساحل جنوبیسی قارشیسنده برآطه اولوب، الیوم (قولوری) اسمیله دخی معروفدر. شمالدن جنوبه بویی ١٢ کیلومتره اولوب، ٩٣ مربع کیلومتره مساحهٔ سطحیه‌سی واردر. هلال رسمنده اولوب، قوینك ایچنده همنامی اولان برکوچك قصبه وساحل شمالیسنده یونانك ترسانه‌سی وباشلیجه عسکری لیمانی بولنیور. آطه هر نه قدر طاشلق وقوروکورینورسه‌ده، خیلی حبوبات واوزوم محصولی واردر. اهالیسی ٤٥٧٠ مقدارنده اولوب، جمله‌سی آرناؤد جنسیتنه منسوب وآرناؤد لسانیله متکلمدر. (آتیقه مع بئوتیا) ایالتنك (مغاریده) قضاسنه ملحق برناحیه صورتنده اداره اولنور. میلاددن ٤٨٠ سنه اول آتنه‌لیلر بو آطه‌نك اوکنده ایران دونماسنی مغلوب ایتمشلردر. آتنه‌نك مشهور شارعی (سولون) ایله

مشاهیر شعراء قدیمه‌دن (اوریپیدی) نك وطنیدر. ۱۴۵۶ تاریخ میلادیسنده عثمانلیلر طرفندن فتح اولنه‌رق، یونان استقلالنده ترك اولنمشدر.

سالامینه (Salamine) قبریس جزیره‌سنك ساحل شرقیسنده برمدینهٔ قدیمه‌اولوب، برخیلی وقت برکوچك حکومت مستقله‌نك مرکزی بولنمش؛ وبعده مصر بطالسه‌سی وصکره روماليلر طرفندن ضبط اولنه‌رق، قسطنطین زماننده زلزله‌دن خراب اولمغله، دها جنوبده (قسطنطیا) یاخود (قوستانچه) اسمیله یکیدن تأسیس اولنمش؛ وهراقلیوس زماننده عربلر طرفندن ضبط وتخریب اولنمشدر. الیوم ویرانه‌لرنده (آی سرجی) اسمیله بر قریه بولنیور.

سالپتریره (Salpêtrière) پارسده اورلیان موقی قربنده بیوك بر خسته‌خانه اولوب، ۵۰۰۰ یتاق استیعاب ایدیور. ۱۶۵۶ ده تأسیس اولنوب، ابتدا خسته‌خانهٔ عمومی تسمیه اولنمشدی.

سالت (Salt) انکلتره سیاحیندن اولوب، ۱۸۰۹ تاریخنده دولت متبوعه‌سی طرفندن مأموریت مخصوصه ایله حبشه‌یه کوندرلمش، وبعده مصره قونسلوس تعیین اولنمشدی. بر حبش سیاحتنامه‌سیله مصر هیروغلیف خطنه دائر بر کتاب یازمشدر.

سالت لاکه (Salt-Lake) یعنی «طوزلی کول» ممالك مجتمعه نك جماهیر غربیه‌سندن (اوتاه) جمهوریتنده بیوك بر کول اولوب، سطحی ۱۲۶۵ متره ارتفاعنده اولدیغی حالده، ۴۰°۴۰′ ایله ۴۱°۴۵′ عرض شمالی و ۱۱۴°۱۰′ ایله ۱۱۵°۳۰′ طول غربی آره‌سنده جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه طوغری ممتد اولور. بویی ۱۲۵ واکی ۸۰ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۰۰۰ ایله ۶۰۰۰ مربع کیلومتره آره‌سنده تخمین اولنیور. وقتیله چوق دها بیوك اولدیغی آکلاشیلیور. ایچنه بر قاچ چای دوکیلوب، آیاغی اولمدیغی حالده، تبخراتله صویی آزالمقده‌در. یاغمور وقارلرك اریمسی موسملرنده صویی چوغالوب، ایچنده بولنان آطه‌لر کوچولور؛ وصولر چکلدکده، بونلرك بعضلری ساحله برلشوب، شبه جزیره صورتنه کیرر.
درینلکی هیچ بر یرنده ۱۲ متره‌دن زیاده اولمیوب، بعض محللری آنجق بر ایکی متره عمقنده‌در. صویی پك طوزلی وآجیدر.

سالت لاکه سیتی (Salt-Lake-City) یعنی «طوزلی کول شهری» ممالك مجتمعه‌نك قسم غربیسنده (اوتاه) اراضیسنك مرکزی بر شهر اولوب، سالت لاکه کولنه دوکیلن (یوردان) نهرینك صاغ کنارندن ۳ کیلومتره‌لك مسافه‌ده وبو نهرك منصبندن ۱۷ کیلومتره یوقاریده اوله‌رق (سان فرانسسقو) نك ۱۰۰۵ کیلومتره شرق شمالیسنده، ۱۳۱۱ متره ارتفاعنده، بر قاچ دمیر یولك نقطهٔ تقاطعنده و ۴۰°۴۵′ عرض شمالی ایله ۱۱۴°۲۲′ طول غربیده واقعدر. سوقاقلری دوز وغایتله واسع بر شهر اولوب، ۲۰۷۷۰ اهالیسی واردر. ۱۸۴۷ تاریخ میلادیسنده مورمونلر طرفندن تأسیس اولنه‌رق، بونلرك مرکزیدر. خانه‌لری بر قاتلی وباغچه‌لر ایله محاطدر. اورته‌سنده مورمونلرك عبادتخانه‌سی مقامنده اولان واون بیك کشی استیعاب ایدر غریب بر بنا بولنیور.

سالتلی (Saltley) انکلتره‌نك (وارویق) ایالتنده و (بیرمینغهام) ك شمالنده ۶۴۲۰ اهالیلی جامع بر قصبه اولوب، شهر مذکورك بر محله‌سی حکمنده‌در.

سالته (Salta) آمریقای جنوبیده آرجنتین جمهوریتنده و (بوئنوس آیرس) ك ۱۳۲۴ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (سالادو) نهرینه تابع (آریاس) چاینك صول کنارنده و ۱۲۰۲ متره‌لك ارتفاعده همنامی اولان ایالتك مرکزی بر شهر اولوب، ۲۰۰۰۰ اهالیسی، رصدخانه‌سی، کنیش وتمیز سوقاقلری وپك ایشلك تجارتی واردر. هواسی پك مختلف اولوب، میزان الحراره ۴۳ درجه‌یه قدر چیقوب، تحت الصفر ۶ درجه‌یه قدرده اینر.

سالته (Salta) آمریقای جنوبیده آرجنتین جمهوریتنك منتهای شمال غربیسنده و (آند) سلسلهٔ جبالنك اتکلرنده واقع واسع بر ایالت اولوب، شیلی ایله بولیویا حدودی آره‌سنده بر زاویه تشکیل ایدیور. شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه اولان طول اعظمی ۸۰۰ کیلومتره اولوب، ۱۲۸۲۶۶ مربع کیلومتره‌لك مساحه‌سی اولدیغی

حالده، آنجق ۱۴۵۰۰۰ اهالی ایله مسکوندر . بونلر اسپانیوللرله یرلیلر اختلاطندن متولد اولوب، ساکن وحلیم آدملردر . طاغلرده بولنان وحشیلر بو عدده داخل دکلدر . اراضیسی مختلف اولوب، آند سلسله‌سنك خیلی یوکسك یرلرندن (شاقو) صحرای کبیرینه‌دك ممتد اولمغله، قسم غربیسی ۶۰۰۰ متره ارتفاعلرینه قدر چیقوب، قسم شرقیسی حذای بحردن ۲۰۰ متره‌لك ارتفاعلره قدر اینر. بناءً علیه محصولاتی دخی اوكا كوره مختلف اولوب، شكر قامشی، قهوه، موس، مصر، بغدای، یولاف، كتن، پتاتس، اوزوم ومیوه وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. حیواناتی دخی پك چوق اولوب، كلیتلی آت وصیغیر ایله بیاغی، یاغ، پنیر، دری وسائر حیوانات محصولاتی اخراج اولنور. معادنی‌ده چوق اولوب، آلتون، كموش، باقیر، كمور، آسفالتو، پترول وسائر معادن مختلف محللرنده بولنیورسه‌ده، هنوز هیچ بری اخراج اولنمامقده‌در . میاه معدنیه‌سی وطوزی‌ده چوقدر. دمیر یوللری بوندن برقاچ سنه‌اول ۲۵۰ كیلومتره ایدیسه‌ده، كیتدكجه تمدید وتزیید اولنمقده‌در . ایالت ۲۰ قضایه منقسمدر . همنامی اولان مركزندن بشقه شهر وقصبه‌سی یوقدر .

سالتیلو { (Saltillo) مكسیقه ممالك مجتمعه‌سنك قسم شمالیسنده (قواهوئیلا) جمهوریتنك مركزی برشهر اولوب، مكسیقونك ۷۱۰ كیلومتره شمال غربیسنده و ۱۵۵۳ متره ارتفاعنده واقع و ۲۲۸۰۰ اهالی‌یی جامعدر .

سالچاخ { (Salzach) آلمانیانك قسم جنوبیسنده طونه‌یه تابع (این) نهرینه دوكیلور برچای اولوب، آوستریانك سالچبورغ ایالتنده وتیرول حدودنده ۲۴۶۳ متره‌لك ارتفاعده ایكی دره‌نك اجتماعندن بالتشكل، شرقه، بعده شماله ونهایت شمال شرقیه طوغری جریانله ، ۶۰ كیلومتره‌لك محلده آوستریا ایله باویره حدودینی آیردقدن صكره مذكور (این) نهرینه دوكیلور . مجراسی ۳۱۵ كیلومتره طولنده وحوضه‌سنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۶۵۵۲ مربع كیلومتره وسعتنده‌در . باشلیجه تابعی (ساله) نهریدر. آشاغی قسمی سیر سفائنه ویوقاریسی صال یوزدیرمكه صالحدر . كناری بوینجه بر دمیر یول خطی تمدید اولنمشدر .

سالچبورغ { (Salzbourg) آوستریاده ویانه‌نك ۲۵۳ كیلومتره غرب جنوبیسنده وآنف البیان سالچاخ نهری اوزرنده برشهر اولوب، ۲۴۹۵۰ اهالیسی، پاموق منسوجاتله آینه، چینی، توتون وسائره فابریقه‌لری ، دمیرخانه‌لری ، دباغخانه‌لری ، نهرك اوزرنده ۴ كوپریسی ، مكتب اعدادیسی، داخلی مكتبی، دارالمعلمینی، بیوك كتبخانه‌سی، حكمت طبیعیه وتاریخ طبیعی نمونه‌خانه‌سی، موزه‌سی ، نباتات باغچه‌سی، غایت كوزل منظره‌سی واطرافنده پك مفرح موقعلری وكوشكلری واردر .

— سالچبورغ ایالتی ویا دوقه‌لغی شمالاً وشمال شرقی جهتندن یوقاری آوستریا، شرقاً استیریا، جنوباً قارینتیا وتیرول ، غرباً دخی ینه تیرول وباویره ایله محدود اولوب، ۴۶°۵۷′۲۰″ ایله ۴۸°۲′ عرض شمالی و ۹°۴۵′ ایله ۱۱°۳۹′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور . مساحهٔ سطحیه‌سی ۷۱۵۲ مربع كیلومتره اولوب، ۱۶۳۵۷۰ اهالیسی واردر. اراضیسی طاغلق اولوب، آلپ سلسله‌سنك (هوهه تاورن) قولی وبونك شعبه واتكاری ممتد اولور . اك یوكسك ذروه‌لرنده (غروس غلوقنر) ك ۳۷۹۷ و (وندیكر) ك ۳۶۷۳ متره ارتفاعی واردر . طونه حوضه‌سنده واقع اولوب، باشلیجه نهری (این) ه تابع (سالچاخ)در. بونهره دوكلك اوزره برخیلی چایلری وطوغریدن طوغری‌یه طونه‌یه دوكیلان (انس) و (دراوه) یه تابع (مور) اسملریله ایكی نهری دخی واردر. برقاچ كوچك كول دخی اولوب، اك بیوكاری (زل) كولیدر. هواسی صوغوق، شدتلی وسریع التحول اولوب، فرطونه‌لری چوقدر ، واكثریا یاغان طولو ایله بهار موسمنده وقوع بولان طونلر محصولات حقنده پك مضردر . یالكز بعض آلچق اووه‌لرله محفوظ وادیلرده هوا نسبةً معتدلدر. اراضیسی طاغلق اولمغله، قسم اعظمی اراضیٔ خالیه‌دن عبارت اولوب، اورمانلریله مرعالری دخی چوقدر . قابل زراعت اراضیسی یوزده طقوز نسبتنده اولوب، ذخایردن بغدای وآرپه محصولاتی پك آز ویولاف وچاودار نسبةً دها چوقدر . اورمانلردن خیلی كراسته قطع اولنوب، نهرلرده یوزدیره‌رك، ایندیریلیر. حیوانات اهلیه‌سی پك چوق اولوب، ۱۸۸۰ استاتستیقنه كوره، ۱۱۰۵۰ آت، ۴۹۵۸۱ صیغیر، ۵۸۲۹۰ قیون، ۱۹۶۲۱ كچی و ۱۰۹۱۳

طوموز واردر . آری قوغانلری‌ده ۱۲۷۰۹ عدد-
تده‌در . آنلری بیوك وقوتلی اولوب ، آرابه چکمکه
پك الویریشلیدر . صیغیرلرینك جنسی دخی ایدر .
معادنی پك چوق اولوب ، دمیر کیتدکجه توکنمکده
ایسه‌ده ، آلتون ، باقیر ، نیکل ، آرسنیك وسائر معدنلر
کلیتله اخراج اولنیور . اسمندن دخی آکلاشلدیغی
اوزره ، ایالتك هر طرفنده کلیتلی قیا طوزی چیقار .
مرمری دخی چوق وپك مقبولدر . صنایع محلیه
باشلیجه معادنك اخراج واعمالنه دائر اولوب ، برچوق
دمیرخانه وقالخانه‌لری واردر . سائر صنایعی بیره ،
قونیاق ، جامه متعلق شیلر و جزئی یوك منسوجاتله
چوقلانه وسائره اعمالندن عبارت اولوب ، حرازلری
دخی پك چوقدر . تجارتی باشلیجه محلی اولوب ، یالکز
آت وصیغیر ایله معادن وکراسته وطوز اخراجاتی
چوقدر . اهالیسی همان کاملاً آلمان و قتولیکدر .
ایالت ٤ قضایه منقسم اولوب ، ۱۵۵ ناحیه‌یی حاویدر .
۲٦ اعضادن مرکب بر مجلس منتخبی واردر ، و ویانه
مجلس مبعوثانه ٥ مبعوث کوندرمك حقنی حائزدر .

سالچودل (Salzwedel) پروسیه‌نك صاقسه ایالتنده (ماغدبورغ) قضاسنده
و ماغدبورغك ۸٥ کیلومتره شمال غربیسنده ناحیه
مرکزی برقصبه اولوب ، ۸۷۸۰ اهالیسی ، دمیریولی ،
داخلی مکتبی ، قیزلره مخصوص مکتب عالیسی ، اسکی
بر سرایی و پیکه ، باصمه ، چوراب ، اجزاء کیمیویه ،
ایکنه ، زراعت ماکینه‌لری ، شکر ، بیره ، مسکرات ،
زیتون یاغی وسائره فابریقه‌لری ودباغخانه‌لری واردر .

سالخوره (Salakhora) یانیه ولایت و سنجاغنك (لوروس) قضاسنده
و نارده کورفزینك ساحل شمالیسنده اوله‌رق ، پرو-
زه‌نك ۱٦ کیلومتره شرق شمالیسنده بر قریه و اسکله
اولوب ، بطاقلقلر آره‌سنده بولنمغله ، هواسی پك آغیر
وصیتمه‌لیدر . بر کمرك دائره‌سی واردر .

سالرنه (Salerne) ایتالیانك جنوبیده (قامپا- نیه) خطه‌سنده وناپولینك ٤٥ کیلو-
متره شرق جنوبیسنده همنامی اولان کورفزك ساحل
شمالیسنده ایالت مرکزی بر شهر اولوب ، ۲۳۰۱۰
اهالیسی وپاموق منسوجات ، طوغله ، مقارنه و سائره
فابریقه‌لریله دمیر وباقیر دوکمخانه‌لری ، برقاچ دمیریول
خطی وتجارته پك چوق الویریشلی موقعی وار ایسه‌ده ،
لیمانی مسدود اولوب ، اخیراً صنعی لیمان انشاسنه
تشبث اولنمشدر . یوللری طار وابنیه‌سی طرزقدیمده
در . پك اسکی بر شهر اولوب ، بر آره‌لق عربلرك
الینه دخی کچمش ایدی .

— سالرنه ایالتی (پرنچیپاتو چیتریوره) اسمیله
دخی مسمی اولوب ، قامپانیه خطه‌سنی ترکیب ایدن
بش ایالتك بریدر . شمال غربی جهتندن ناپولی ،
شمالاً اولینو ونام دیکرله پرنچیپاتو اولتریوره ، شرقاً
پوتنچه ونام دیکرله بازیلیقاته ، ایالتلریله جنوباً وغرباً
دخی دکیزله محاطدر . مساحۀ سطحیه‌سی ٥٥۰٦ مربع
کیلومتره اولوب ، ۵۵۰۱٦۰ اهالیسی واردر .
ایالت ٤ قضادن مرکب اولوب ، ۱۵۸ ناحیه‌یی
حاویدر . اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق
اولوب ، قسم شمالیسنده (آپنین) سلسله‌سنك بر قولی
ممتد اولور ، که الك یوکسك ذروه‌سی ۱۷۹۰ متره
ارتفاعنده‌در . میاه جاریه‌سی ایالتك داخلنده ویا
حدودنده تیرانله کورفزه دوکیلان بر طاقم قیصه چایلر-
دن عبارت اولوب ، بونلرك الك بیوکی اولان (سله)نك
مجراسی آنجق ٦۰ کیلومتره طولنده‌در . ایالتك
۲۰۰ کیلومتره‌لك ساحلی وار ایسه‌ده ، بو ساحل
یالکز بر طاقم کوچك لیمانلری حاویدر . اراضیسی
پك منبت اولوب ، بغدای ، مصر ، پورتقال ، لیمون ،
زیتون ، اوزوم وسائر محصولاتی چوقدر . خیلی
مقدار توتون دخی حاصل اولور . اراضیسنك برثلثی
مزروعدر . اورمانلری چوق اولوب ، خیلی کراسته
اخراج اولنور . مرعالری دخی چوق اولوب ،
۱٦٦۰۰۰ ی صیغیر اولمق اوزره ، ۲۳٦۰۰۰ حیوا-
ناتی واردر . پنیر اخراجاتی دخی چوقدر . صنایعی
دخی خیلی ایلری اولوب ، علی الخصوص (سالرنه)
قضاسنده برقاچ دمیرخانه ودوکمخانه ایله کبریت
فرونلری وجام ، باروت ، ایپلیك ، مختلف منسوجات ،
بویا ، کاغد ، مقارنه وسائره فابریقه‌لری واردر .
تجارتی‌ده خیلی ایشلك اولوب ، کرك بحراً وکرك
دمیر یوللریله اجرا اولنور .

سالسته (Salsette, Satchi) (وهندجه ساچی) (هندستانك ساحل غربیسی قارشیسنده
و (بمبای) شهرینك بولندیغی جزیره‌نك قربنده بر
آطه اولوب ، ۱۹°۲′۳۰″ ایله ۱۹°۱۸′۳۰″
عرض شمالی و ۷۰°۳۱′۱٦″ ایله ۷۰°۳۲′٤٥″

طول شرق آره‌لرنده ممتد اولور. طول اعظمی ٢٩ وعرض اعظمی ١٨ کیلومتره اولوب، ٦٢٤ مربع کیلومتره‌لك مساحهٔ سطحیه‌سی و ١٠٨١٥٠ اهالیسی وار در، که بونلردن ٧٠٣٥ ی مسلمدر. ساحل شرقیسنده واقع اولوب مرکزی بولنان (طانه) شهرندن بشقه (بندره) و (کورله) اسملریله ایکی قصبه‌سی اولوب، برنجیسنك ١٥٠٠٠ وایکنجیسنك ٩٧١٥ اهالیسی واردر. آطه‌نك بر باشندن بر باشنه‌دك درت بش یوز متره ارتفاعنده برطاغ ممتد اولوب، ساحله قریب محللری دوز در، وبرقاچ چایی دخی وار در. اراضیسی پك منبت اولوب، باشلیجه محصولی پرنجدر. بر مقدار داری دخی حاصل اولور. هندستان جوزیله خرمالری ده چوقدر. هواسی پك صیجاق وصیتمه‌لیدر.

سالف (بن عثمان الثقفی) صحابه‌دن اولوب، جانب نبویدن قومی اولان بنی ثقیفك صدقه‌سی جمعنه مأمور اولمش؛ وبر روایته کوره، بعده طائفه دخی عامل تعیین بیورلمش ایدی.

سالفورد (Salford) انکلتره‌نك لانقاستر ایالتنده ومانچسترك غربنده ١٠١٥٨٥ اهالیلی جامع بر شهر اولوب، مانچستر شهرینك برقسمی حکمنده در. بر وچوخه بیوك فابریقه‌لریله دمیرخانه‌لری واردر.

سالك ایران شعراسندن بر وجه زیر درت ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (محمد ابراهیم) قزوینلی اولوب، برمدت اصفهانده یاشامش؛ وشاهجهان زماننده هندستانه سیاحت ایدوب، عودتنده قزوینده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر.

چین بر جبین زجنبش هر خس نمیزند
دریا دلان چو آب کهر آرمیده اند

— ایکنجیسی اصفهانلی اولوب، شو بیت اونکدر:

جستوجوی دکری داشت چو پرسیدم ازو
منفعل کشت و بمن کفت ترا میجویم

— اوچنجیسی کاشانلی اولوب، شو رباعی اونکدر:

بی روی تو ای مردم کاشانهٔ چشم
پر بادهٔ حسرتست پیمانهٔ چشم
توجای دکر کرفتهٔ خانه ومن
بهر تو سفید کرده‌ام خانهٔ چشم

— دردنجیسی یزدلی اولوب، برمدت عراق وفارسده یاشامش؛ ونهایت هندستانه رحلت ایدوب، اوراده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

دوستان در بوستان چون عزم کل چیدن کنید
اول ازیاران دور افتاده یاد من کنید

سالکی اسکی عثمانلی شعراسندن اولوب، ادرنه‌لیدر. می ومحبوبه دوشکون اولوب، اکثر عمرینی بلاد عربده سیاحتله کچیرمشدر. شو بیت اونکدر:

یازسه‌م عجب می سن شه نامهربانه جونك
راز درونی یازمغه اولور بهانه جونك

سالغیر (Salguir) قریمده بر نهردر، که چادر طاغندن نبعانله، ابتدا شمال غربی‌یه وبعده شمال شرقی‌یه جریان ایدوب، سیمفروپولك ایچندن مرور، ومنبت بر وادینك ایچندن جریان ایده‌رك، قره صو نهریله برلشدکدن صکره، آزاق دکیزینه دوکیلور. مجراسی ١٨١ کیلومتره طولنده وحوضه‌سی ٥٤٦٧ مربع کیلومتره وسعتنده‌در.

سالم صحابه‌دن بروجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر: (ابو عبدالله سالم بن عبید یاخود بن معقل) که قریشدن ابوحذیفه‌نك زوجه‌سی انصاریاتدن (ثبیته) نك آزادلیسی ومشارالیه ابوحذیفه‌نك آخرت اوغلی اولوب، هجرت نبویه‌دن اول مدینهٔ منوره‌یه انتقال ایتمش اولمغله، هم مهاجریندن وهم‌ده انصاردن معدوددر. افاضل صحابه‌دن اولوب، قرآن کریمی بیله‌ده جانب حضرت نبویدن تمییز وتوصیه بیوریلان درت ذاتك بریدر. حضرت عمر فاروق (رضه) ك صاحب ترجمه‌یه پك چوق حرمت واعتمادی وار ایدی. عن اصل اهل فارسدن ایدی. بدر، احد، خندق غزالرنده وسائر غزواتده حاضر بولنوب، بعده یمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (سالم بن حرملة العدوی) که کنج ایکن نزد حضرت نبوی‌یه واروب، شرف اسلامله مشرف اولمشدی. — (ابوهند سالم بن ابی سالم) که حجاملقله مشغول اولوب، حضرت رسول الله (صلعم) افندمزی حجامت ایتمش، ومبارك قاننی ایچمش اولمغله، قانك حرمتندن طولایی توبیخ حضرت نبوی‌یه مظهر اولمشدی. — (سالم بن عبید الاشجعی) که اهل الصفه‌دن معدود اولوب، بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر. — (ابو شداد سالم بن ابی سالم الحمصی) که وفات حضرت نبوی‌یی مشاهده، وبعده حمصده توطن ایدوب، اوراده وفات ایتمشدر. — (سالم بن عمیر العمری) که عقبه، بدر، احد

غزالرنده وسائر غزواتده حاضر بولنوب، معاویه زمانـ نده وفات ایتمشدر. بکائین سعبه‌نك بریدر. — (سالم بن وابصه) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — فخر کائنات (صلعم) افندمزك آزادلیلرندن بر سالم دخی واردر.

سالم { ایران شعراسندن بروجه زیر اوچ ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (محمود بیك) تبریز امرای ترکماننـدن وعلمادن اولوب، نسخه‌سی نابود اولان بریوسف زلیخا منظومه‌سی وسائر اشعاری واردر. شو برایکی بیت مذکور منظومه‌سندندر:

تعالی الله زناز خو برویان
مژه عاشق کش ولب عذر کویان
کشیدن خنجر مژکان که بر خیز
کشادن غنچهٔ خندان که بکریز

— ایکنجیسی (عبد الغفار) کاشانلی اولوب، شو رباعی اونکدر:

یك لحظه غم تو بیوفائی نکند
با تیر دل من آشنائی نکند
غم با دل خون کرفته عهدی کرده است
تا او باشد ازو جدائی نکند

— اوچنجیسی (میرزا محمد علی) سلطان عبد الحقك احفادندن اولوب، کنج یاشنده ١١٨٢ تاریخنده بغدادده طاعوندن وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

وقت دلخوش که خبرداشت بکو باتوزکار
او بجا ماند ومن ازبیخبری بستم بار

سالم { شعرای عثمانیه‌دن دخی درت ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی طربزونلی اولوب، سلطان محمود خان اول دورنده سفارتله هندستانه اعزام اولنه‌رق، اثنای راهده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

کژدم نهاد اولانلره اقبال ایدر بو چرخ
احکام وقتی باق ساعته عقربنده در

— ایکنجیسی (میرزا زاده محمد — افندی) شیخ الاسلام میرزا مصطفی افندینك اوغلی اولوب، طریق علمیه سلوك ایله، روم ایلی صدارتی پایه‌سنه واصل اولدقدنصکره ١١٥٦ تاریخنده وفات ایتمشدر. برقاچ شرح وحاشیه‌سی وعربیدن مترجم بعض رسائلیله «ماهیة العاشق» عنوانیله تصوفه دائر ٤ جلددن مرکب بر تألیفی واسمنه نسبتله یاد اولنور بر تذکرة الشعراسی واردر، که فطین دیلنی یازمشدر. شو مطلع جملهٔ اشعارندندر:

اشك ترمی دیده رخ یاره دوشوردی
افتاده‌لکی شبنمی کلزاره دوشوردی

— اوچنجیسی (محمد — افندی) چرکسی الاصل اولوب، سرعسکر اسبق خسرو پاشانك آزادلیلرندن ایدی. ادبیات عربیه وفارسیه‌یه آشنا وطریقت سعدیه‌یه منسوب ایدی. ١٢٦٧ ده قلعهٔ سلطانیه‌ده وفات ایتمشدر. شو مطلع اونکدر:

دل بیمار حسرت دوندی ناله اینجه‌دن اینجه
ایدوب هپ بستر هجرکده ناله اینجه‌دن اینجه

— دردنجیسی آناطولیده‌کی عثمانجق قصبه‌سندن اولوب، ١٢٠٩ ده طوغمش، وبعض مأموریتلرله آناطولی وروم ایلیده کزمشدر. شو بیت اونکدر:

عاشقم زهد وریادن سالم
شاعرم تیغ زبانمدن صقین

سالم { اندلسده (باروشه) اعمالندن میاه جاریه‌سیله واشجارینك کثرتیله مشهور بر قصبه اولوب طارق بن زیاد طرفندن اثنای فتحده تخریب وبعده دور اسلامده اعمار ایدلمش اولدیغنی وکندی زماننده فرنکلرك النده بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سالم { یاخود چلام (Salem, Tchelam) هندستانك مدراس دائره‌سنده ومدراسك ٢٨٢ کیلومتره جنوب غربیسنده ومدراسدن کالکته‌یه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده اوله‌رق واسع براووه‌ده سنجاق مرکزی بر شهر اولوب، ٤٦٧٠ ی مسلم اولمق اوزره، ٥٠٦٦٥ اهالیسی، کنیش سوقاقلری، پك چوق منسوجات دستکاهلری، هفته‌ده بر قوریلور بازاری و بعض اسکی سرایلری واردر. هواسی مقدما پك آغیر ایدیسه‌ده، بطاقلقلرك تطهیری اوزرینه اصلاح اولنمشدر. اطرافنده‌کی اووه‌ده ٢٠٠ کوچك کول و ٢٠٠٠ قدر میاه جاریه بولنوب، بو اووه‌ده کلیتلی چیوید وتوتون وپاموق حاصل اولور.

— سالم سنجاغی ′٢ °١١ ایله ′٥٤ °١٢ عرض شمالی و ′١٣ °٧٥ ایله ′٤٦ °٧٦ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٩٨٢٠ مربع کیلومتره واهالیسی ١٥٩٩٥٩٥ نفوسدن عبارتدر.

اهالیٔ مذکوره‌دن ۵۱ ۰۹۰ ی مسلمدر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق اولوب، برقاچ صره طاغلر ایالتی شق وبرچوق نهرلر دخی ایچندن جریان ایدر. اووه‌لری وغایتله منبت وادیلری دخی چوق اولوب، داری و سائر حبوباته، پاموق، چاوید، خشخاش وبهارات ونباتات طبیعه‌نك انواعی حاصل اولور. طاغلرینك اکثر طرفلری اورمانلرله مستوردر. حیوانات اهلیه‌سی وعلی الخصوص صیغیرلریله قیون وکچیلری دخی پك چوقدر. حیوانات وحشیه‌سی کیتدکجه آزالمقده‌در. هواسی صیجاق وآغیر اولوب، یاغمورلر موسمنده، مهلك برصیتمه خیلی تلفاتی موجب اولور، وقولره دخی پك‌صیق ظهور ایدر. قوراقلق دخی آره صره قحطی وکلیتلی تلفاتی موجب اولور.

سالم { (Salem) ممالك مجتمعه‌نك (مساچوست) جمهوریتنده وبوستونك ۲۵ کیلومتره شمال شرقیسنده وایکی خلیجك آره‌سنده برشهر واسکله اولوب، ۲۷ ۵٦۵ اهالیسی، متعدد مکاتبی، آقادمیاسی، ایکی بیوك کتبخانه‌سی، تاریخ طبیعی موزه‌سی، جمعیات علمیه‌سی، پك ایشلك تجارتی وبرچوق فابریقه‌لری واردر.

— ممالك مذکوره‌نك (نیویرسی) جمهوریتنده (ترنتون)ك ۹۱ کیلومتره جنوب غربیسنده دخی بو اسمله برقصبه اولوب، ۵ ۰۰۵ اهالیسی وخیلی تجارتیله فابریقه‌لری واردر.

— ینه ممالك مذکوره‌نك (اوهیو) جمهوریتنده و(قلولاند)ك ۹٤ کیلومتره جنوب شرقیسنده بو اسمله برقصبه اولوب، ٤ ۰٤۰ اهالیسی وپك ایشلك حبوبات تجارتی واردر.

— ممالك مذکوره‌نك غرب جهتنده واقع (اورغون) جمهوریتنك مرکزی دخی بو اسمله مسمی اولوب، (پورتلاند)ك ٦۹ کیلومتره جنوب غربیسنده و (سان فرانسسقو)نك ۸۱۵ کیلومتره شمال غربیسنده واقع و ۵ ۰۱۰ اهالیی جامعدر. جوارلری غایتله کوزلدر.

— ممالك مجتمعه‌ده بو اسمله برچوق قریه‌لر دخی واردر.

سالم { (Salm) بلچیقه‌نك (لوکسمبورغ) ایالتنده (باستونیه) قضاسنده وباستونیه‌نك ۳۵ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق همنامی اولان چایك شایان تصویر وادیسی ایچنده بیوك بر قریه اولوب، ۳۲۷۰ اهالیسی واردر. طقوزنجی قرن میلادیدن اعتباراً مستقل برپرنسلکك مرکزی اولوب، پرنسه مخصوص سرایی خراب حالنده باقیدر.

— سالم پرنسلکی آشاغی ویوقاری سالم اسمیله ایکی‌یه منقسم اولوب، آشاغی سالم بروجه مذکور لوکسمبورغده ویوقاری سالم (ووسژ) طاغلرنده آلساس‌لورن خطه‌سی داخلنده ایدی. سالم پرنسلری خاندانی دخی ایکی قوله منقسم اولوب، هر بری ایکی پرنسلکك برنده حکم سورردی. یوقاری سالمده دخی بو اسمله برکوچك قریه وار ایسه‌ده، مرکزی (سنون) قصبه‌سی ایدی.

سالم { (Pr. de Salm) — پرنسس دو فرانسه‌نك الك مشهور ادیبه‌لرندن اولوب، اسمی قونستانسه‌در. ۱۷٦۷ ده (نانته)ده طوغوب، ۱۸٤۵ده پارسده وفات ایتمشدر. هنوز ۱۸ یاشنده ایکن پك کوزل اشعار نشر ایتمکله، شهرت بولوب، بتون فرانسه‌ده انتشار ایدن بعض معنیدار شرقیلر دخی نظم ایتمشدی. ۱۷۹٤ ده (سافو) عنوانیله برهائلهٔ منظومه ترتیب ایدوب، تیاتروده موقع تماشایه وضعنده عمومك رغبت و تحسیننه مظهر اولمشدی. دیکر بر تیاترو کتابی قبول عامه مظهر اوله‌مامغله، بومسلکدن صرف‌نظر ایده‌رك، غزلیات وسائر اشعارله تربیه‌یه متعلق نظملر یازمغه حصر اوقات ایتمشدی. اشعاری فوق‌العاده لطیف ومعنیداردر. بر طاقم امثال وحکمیاتی دخی واردر. کلیات آثاری ٤ بیوك جلد اوزره جمع و نشر اولنمشدر. پك کنج ایکن قرالك طبیبی دوقتور (پیپله)یه وارمش ایسه‌ده، بونکله حسن امتزاج میسر اوله‌مدیغندن، بینلرنده مفارقت وقوع بولوب، ۱۸۰۳ ده مفتون عقل وجمالی اولان پرنس (سالم دیق)ه وارمش ایدی.

سالمانصر { (Salmanasar) نینویده حکومت سورن آثور حکمدارلرندن اولوب، قبل المیلاد ۷۲٤ تاریخندن ۷۱۲ تاریخنه‌دك حکم سورمشدر. فلسطینی ضبط ایدوب، برچوق آثوریلر اورایه اسکان، وبنی اسرائیلدن خیلی نفوس

دجله کنارلرینه نقل ایتمش؛ وبعده فنیکه‌یی‌ده استیلا ایلش ایسه‌ده، صور شهرینی ضبط ایده‌مه‌مش ایدی.

سالم بن عبدالله { (ابو عبدالله) حضرت عمر ابن الخطاب (رضه) افندمزك توروني اولوب، کبار تابعیندن و مشاهیر فقهاء مدینه‌دندر. زهد وتقوی وقناعتیله شهرت بولوب، ملوك امویه‌دن عمر بن عبدالعزیز وهشام بن عبدالملکه بعض نصیحت آمیز خطابلری مشهوردر. ١٠٦ وبر روایتده ١٠٨ تاریخنده وفات ایدوب، او تاریخده هشام بن عبدالملك مدینهٔ منوره‌ده بولنمغله، بقیعده جنازه‌سی نمازینی قیلمشدر. پدر عالیلرندن وسائر ذواتدن روایت احادیث شریفه ایتمش؛ وکندیلرندن زهری ونافع روایت ایلمشلردر.

سالم بن عیاش { (ابو بکر —) مشاهیر محدثیندن و روات قرا آتدن اولوب، ١٩٣ تاریخنده وفات ایتمشدر.

سالم الخاسر { مشاهیر شعراء عربدن اولوب، خلفاء عباسیه‌دن مهدی و رشیدك زماننده یاشامش، و مدحلرینی متضمن اشعار سویلیوب، پك چوق انعام واحسانلرینه نائل اولمش ایدی. فسق وسفاهتله مألوف اولوب، بر مصحف شریف صاته‌رق، اثمانیله بر طنبور صاتین آلمش اولدیغندن، (خاسر) لقبیله تلقیب اولنمشدی. هارون الرشید اوغلی محمد امینه بیعت ایتدیردیکی وقت، صاحب ترجمه بو بابده بر قصیده سویلکله، امینك والده‌سی شاعرك آغزینی اینجی ایله طولدیرمش؛ وسالم بو اینجی‌یی یکرمی بیك آلتونه صاتمش ایدی. ١٨٦ تاریخنده وفات ایدوب، اوتوز آلتی بیك آلتون ترك ایده‌رك، وارثی بولنمدیغندن، بو مبلغ هارون طرفندن ابراهیم موصلی‌یه احسان اولنمش ایدی. شو ایکی بیت مذکور قصیده‌سندندر:

قل للمناظر بالشیب الا عفر
سقیت بغادیة السحاب المطر
قد بایع الثقلان مهدی الهدی
لمحمد ابن زبیدة ابنة جعفر

سالمرون { (Salmeron) جزویت طریقنك موجدلرندن و (ابنیاس لویوله) نك اصحابندن اولوب، ١٥١٥ ده اسپانیانك تولده شهرنده طوغمش، و ١٥٨٥ ده وفات ایتمشدر.

سالم سمرقندی { مشاهیر شعرا و علمادن اولوب، مشهور الغ بکك درس آرقداشی ومصاحبی ایدی. پك بی‌پروا اولوب، بعض مناسبتسز سوزلرده بولنمغله، سمرقندن اخراج اولنه‌رق، هراته کیتمش، و وفاتنه‌دك اوراده اقامت ایتمش ایدی. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

ماسیه بختیم وبدروزیم وخرمن سوخته
شمع مقصودی بعمر خود شبی نفروخته

سالمون { (Salmon) ممالك مجتمعه‌ده بو اسمله بر قاچ نهر اولوب، الك بیوکی (ایداهو) جمهوریتنده بولنانیدر، که ممالك مذکوره‌نك الك مجهول بر محلنده همنامی اولان طاغك برکانلری آلتنده نبعانله، ابتدا شماله وبعده غربه طوغری آقه‌رق، وبر چوق چایلرك صولرینی آله‌رق، (لویستون) دن ٨٠ کیلومتره یوقاریده بحر محیط معتدله منصب اولان (سناکه) ایرماغنه دوکیلور. مجراسنك طولی ٦٨٠ کیلومتره تخمین اولنیور.

سالمی { ایران شعراسندن اولوب، شو بیت اونکدر:

بروز تشنکی آب روان نبود هوس مارا
دم تیغ ترا کر بر کلو یابیم بس مارا

سالمی { (Salemi) ایتالیاده سیچلیه‌نك (ترابانی) ایالتنده (مازاره دل والو) قضاسنده وبونك ٢٤ کیلومتره شمال شرقیسنده و پالرمودن ترابانی‌یه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده بر قصبه اولوب، ١٥٤٢٥ اهالیسی واطرافنده پك منبت اراضیسیله کوزل مرعالری واردر. قصبه‌نك اوزرنده عربلر زماننده قالمه بر قلعه خرابه‌سی بولنیور.

سالمیدسه { (Salmydesse) قره دکیز ساحلنده‌کی میدیه قصبه‌سنك اسم قدیمیدر.

سالن { (Salins) فرانسه‌نك (ژورا) ایالتنده و (پولینی) نك ٢٤ کیلومتره شمال شرقیسنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٥٧٧٦ اهالیسی، استحکاماتی، داخلی مکتبی، کتبخانه‌سی، تیاتروسی، دمیرخانه‌لری، دباغخانه‌لری، اودون وشراب تجارتی وطوزلی میاه معدنیه‌سی واردر.

سالنتین (Salentins) ایتالیای جنوبی اقوام قدیمه‌سندن اولوب، باشلیجه معموره‌لری (هیدرونته) و (بروندوسیوم) ایدی. روماليلره قارشی سامنیتلرله اتفاق ایدوب، میلاددن ۲۶۷ سنه اول روماليلر طرفندن بسبتون مغلوب اولمش، وبونلرك تحت اطاعتنه کیرمشلر ایدی.

سالو (Salo) ایتالیانك (لومباردیا) خطه‌سنده (برشیه) نك ٥ ۲ کیلومتره شمال شرقیسنده و (غارده) کولنك شمالی ساحلنده بر قصبه اولوب، ۵۰۰۰ اهالیسی، پك اسکی بر زراعت جمیتی، جام فابریقه‌سی، دباغخانه‌لری، پك ایشلك میوه تجارتی وبعض آثار عتیقه‌سی واردر.

سالو (Salou) اسپانیانك (تاراغونه) ایالت وقضاسنده وتاراغونه‌نك ۱۱ کیلومتره غرب جنوبیسنده وآق دکیزده واقع برقویك ایچنده بر قصبه واسکله اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی واولدقجه ایشلك لیمانی واردر.

سالواتی (Salvati) بحر محیط کبیرده یکی کینه جزیرهٔ کبیره‌سنك شمال غربی کوشه‌سی قارشیسنده بر طاقم آطه‌لر اولوب، (تیدور) حکومت اسلامیه‌سنه تابعدر. (سالواتی) و (باتانته) اسملرنده ایکی بیوجك و بر چوق کوچك جزایردن مرکب اولوب، ٥′ ۳۰° ایله ۳۰′ ۱° عرض شمالی و ۳۰′ ۱۲۶° ایله ۴۸′ ۱۲۸° طول شرقی آره‌لرنده بولنیور. اك بیوکاری اولان نفس سالواتی آطه‌سی یکی کینه‌دن قیالر وآطه‌جقلرله مملو طار بر بوغازله آیرلمش اولدیغی حالده، مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ۱۸۰۰۰ مربع کیلومتره و اهالیسی اوچ درت بیك وبر روایتده ۱۰۰۰۰ کشیدن عبارتدر. شرقدن غربه بر طاغ آطه‌یی شق ایدوب، اك یوکسك ذروه‌سی ۶۰۰ متره ارتفاعنده‌در. قسم جنوبیسی سطح مائل حالنده‌در. محصولاتی خدایی نابت هندستان جوزیله او اقالیمه مخصوص بعض اثماردن عبارتدر. مرکزی اولان (سامانه) قصبه‌سی او جهتك اك تجارتکاه محلیدر. سواحلنك اهالیسی (ملایی) جنسیتنه منسوب ودین اسلامله متدین اولوب، ایچ طرفلری وحشی پاپولرله مسکوندر. سائر آطه‌لرك اهالیٔ دائمه‌سی مفقود ویا پك آز اولوب، یالکز آو موسملرنده دیکر طرفلردن آوجیلر کلەرك، دکیز قاپلومباغه‌سی وسائر بالیقلر صید ایدرلر.

سالواتیره (Salvatiera) مکسیقه ممالك مجتمعه‌سنده (غوآناپوآتو) جمهوریتنك (سلایه) ایالتنده وسلایه‌نك ۳۴ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق (لرما) نهرینك صاغ کنارنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۴۳۲۰ اهالیسی، دمیر یولی وپاموق منسوجات دستکاهلری واردر.

— اسپانیاده استرمادوره خطه‌سنك (باداپوز) ایالتنده وباداپوزك ۴۷ کیلومتره جنوب شرقیسنده دخی بو اسمله بر قصبه بولنوب، ۳۱۸۰ اهالیسی واردر.

— اسپانیانك ایالات شمالیه‌سندن (آلاوه) ایالتنده و (ویتوریا) نك ۲۳ کیلومتره شرقنده دخی بو اسمله بر کوچك قصبه بولنوب، ۲۰۰۰ اهالیسی ومشهور دکرمنلریله دباغخانه‌لری واردر.

سالوادور (Salvador) آمریقای وسطی‌یی ترکیب ایدن بش جمهوریتك بری اولوب، وسعت اراضیجه اك کوچکاری، کثرت اهالیجه ایکنجیلری و اراضیسنه نسبةً کثرت نفوسجه برنجیلریدر.

شکلی، حدود ومساحه‌سی. — سالوادور جمهوریتی بحر محیط معتدل ساحلی بوینجه شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه ممتد غیر منتظم برمستطیل شکلنده اولوب، جماهیر مذکوره‌دن دیکرلرینك آنتیل دکیزنده دخی ساحللری وار ایکن، بونك حدودی خط تقسیم میاهه قدر بیله وارەمیوب، تماميله بحر محیط معتدل مائله‌سنده واقعدر. شمال غربی جهتندن (غوآتماله)، شمال شرقی جهتندن وشرقاً هوندوراس جمهوریتلریله، جنوباً دخی بحر محیط معتدل ایله محاط اولوب، (نیقاراغوآ) جمهوریتنك غرب شمالی کوشه‌سندن دخی (فونسقه) کورفزیله آیرلمشدر. ″۲۲ ′۲ °۱۳ ایله ″۲۰ ′۲۷ °۱۴ عرض شمالی و ′۵۷ °۸۹ ایله ″۵۵ ′۲۶ °۹۲ طول غربی آره‌لرنده ممتد اولوب، طول اعظمی ۲۳۰ وعرضی ۸۰ ایله ۱۰۰ کیلومتره آره‌سنده در. مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۸۷۲۰ مربع کیلومتره‌در.

احوال طبیعیه‌سی، جبال وانهاری. — سالوادور خطه‌سی عمومیت اوزره بر سطح مائل حالنده ایسه‌ده، میلانی بردوزی‌یه اولمیوب، جهت شمالیه‌سنده وحدودك

خارجنده بولنان سلسلهٔ جبالك اتكلری ٦٠٠ مترهلك ارتفاعلره اینجه، دوز وواسع بریایله تشكیل ایدرلر، كه مملكتك همان بتون معمورهلری بو یایلهده بولنیور. بونك كنارنده غربدن شرقه برصره برکانلر اوزانوب، بوبركانلر صرهسی غوآتماله جمهوریتی ایچنه دخی كیرر. بو یایله مملكتك قسم اعظمنی تشكیل ایدوب، آلت طرفنده ساحل بوینجه طار براووه ممتد اولور. یایله‌نك كنارندهكی طاغلرینك اك یوكسكلری: ٢٢٨٠ متره ارتفاعی اولان (شیقونتپك) سونمش بركانیله ٢١٠٦ متره یوكسك بولنان و الیوم آتش فشان اولان (سانته آنا) برکانی وآشاغی یوقاری ٢٠٠٠ متره ارتفاعلرنده بولنان (آپانقه) ونام دیكرله (شیشیقاستپك) طاغنك طقوز ذروهسی و سائره در. بو طاغلرك ساحله طوغری اولان اتكلری بالطه كورمهمش پك صیق اورمانلرله مستور اولوب، یالكز بعض وادیلرنده ساكن بولنان اصل یرلیلر بو اورمانلرك ایچنه كیرهبیلیرلر. میاه جاریهسی چوق اولوب، اك بیوك نهری (لمپا) در، كه غوآتمالهده نبعان وهوندوراسك بركوشهسنی شق ایدهرك، سالوادوره دخول ایله، بونك حدود شرقیهسنده واقع (غوئیپا) كولنك آیاغی حكمنده بولنان (دسقوییتا) چاینی ویایله‌نك بتون صولرینی آلهرق، ودرینجه بر وادی تشكیل ایدهرك، بحرمحیط معتدله دوكیلور. مجراسی ٣٠٠ كیلومتره طولندهدر. ایكنجی نهری (سان میكل) در، كه مملكتك قسم شرقیسنده همنامی اولان شهرك ایچندن كچهرك، (لمپا) منصبنك ٢٠ كیلومتره شرقنده دكیزه منصب اولور. غرب جهتنده ساحله قریب محللرده نبعان ایدر بر چوق قیصه نهرلر دخی واردر، كه اك مهملری (غوآتماله) حدودنی آیران (پازه) نهری اولوب، بونك آنجق ٥٠ كیلومترهلك مجراسی واردر. مذكور (غوئیپا) كولندن بشقه یایله‌نك اورته‌لرنده (ایلوپانغو) اسمیله بیوجك بركولی دها واردر، كه ٢٠٠ متره درین اولوب، اوزاقدن كوكوردقوقوسی طویلدیغی حالده، بالیغی پك چوقدر. برچوق كوچك كوللری دخی واردر.

سواحلی، جزایر و لیمانلری. — سالوادورك سواحلی ٣٢٠ كیلومتره طولنده اولوب، یالكز (لمپا) منصبنك اطرافنده آلچاقجه وسائر طرفلرده غوآتماله سواحلندن یوكسكدر. شرق جهتنده سواحل قیرمزی طوپراقدن عبارت اولوب، اكثر محللری آلتدن اویلهرق مغارهلر حاصل اولمشدر. غرب جهتندهایسه اكثر یرلری قیالقدر. ساحلی كیتدكجه دكیزه طوغری اوزانمقده در. باشلیجه لیمانلری اونیون، الزیونقو، قونقوردیا، لیبرتاد وآقاژوتلهدر. (فوسقه) كورفزی ایچنده سالوادوره عائد بر قاچ كوچك آطه بولنوب، باشلیجهلری: پونتهده زاقاته، قونشاكیته، میانكره و (مارتین پرز) در.

اقلیم وهواسی. — سالوادورك هواسی مختلف اولوب، بواختلاف اراضیسنك درجهٔ ارتفاعنه تابعدر. شمالدهكی یوكسك طاغلرده هوا معتدل اولوب، یایلهده، برصره تشكیل ایدن بركانلر دكیز روزكارینك ایشلهسنه مانع اولدیغندن، هوا صیجاقدر. سواحلده ایسه دها صیجاق اولدیغی حالده، دكیز ملتملریله تعدیل اولنور. آنجق ساحله قریب محللرده بولنان بطاقلقلر اورانك هواسنی تسمیم ایتمكله، صیتمه اكسیك اولماز. وصاری صیتمه وقولره دخی وقت وقت ظهور ایدر. بناءً علیه اك مسكون محلی یایلهسی اولوب، همان بتون شهر وقصبهلری وتجارت وزراعتی اورادهدر. بویایلهده میزان الحرارهنك درجهٔ وسطیهسی سانتیغراد حسابیله ٢٠ ایله ٢٧ آرهلرنده در. ایكی موسمی اولوب، نیساندن تشرین اولهدك، یاغمور، وتشریناولدن نیسانه قدر قوراقلق موسمی دوام ایدر. یاغمورلر موسمنده وعلی الخصوص تموز وآغستوسده پك شدتلی فرطونهلر وبورهلر وقوع بولور. ایلول وتشرین اولده ایسه او قدر كثرتلی یاغمور یاغار، كه اكثریا نهرلرك طغیانندن یوللر دخی منقطع اولوب، آمدوشد وتجارت تعطیل اولنور. مع هذا سالوادورك یاغموری یالكز بحرمحیط معتدلدن كلوب، اورالرده اك زیاده یاغمور یاغدیران روزكار ایسه بحر محیط آطلاسیدن اسنی اولمغله، سالوادور هواجه آمریقای وسطینك دیكر ممالكندن دها معتدل وبو سببه مبنی اهالیسی دها چوقدر.

محصولات وحیواناتی، منابع ثروتی. — طوپراغی پك منبت وهواسی محصولات متنوعه یتیشدیرمكه مساعد اولوب، بغدای وسائر حبوباتله، مصر، پرنج، فصولیه، شكر قامشی، قهوه، چیویت، قاقائو وسائره

حاصل اولور . اورمانلرنده کراستەیه، مرانغوزلغه وطاوشانلغه یارار پك چوق قیمتدار آغاجلر بولندیغی کبی، نباتات طبیەسی وبویاجیلقده مستعمل نباتلردخی پك چوقدر . حیوانات اهلیەسی متوسط حالده اولوب، حیوانات وحشیەسیده آزدر . معدنی وعلی الخصوص آلتون وکموش معدنلری پك چوق اولوب، الیوم اخراج اولنمقدەدر. ۱۰۰ آلتونلی کموش ، ۲ آلتون ، ۲۰ کوموش ، ۹ دمیر ، ۷ باقیر ، ۵ کوموشلی قورشون ، ۱ قلای ، ۱ جیوەلی آنتیمون، ۳ قورشون ، ٤ کور معدنی و ۱۵ کیرج طاشیله ۲ آلچی و ٦ ابنیه طاشی معدنی ، که جمعاً ۱۸۰ معدن اوجاغی واردر .

تقسیماتی، اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری . — سالوادور جمهوریتی ۱٤ ایالته منقسم اولوب ، اهالیسی ۱۸۸۷ ده ٦٦٤ ٥١٣ نفوسدن عبارت اولدیغی حالده ، ۱۸۹۱ ده ۷۷۷ ۳۹۰ مقدارینه بالغ اولمشدر ، که درت سنه ظرفنده ۱۱۳ ۰۰۰ قدر نفوس تزاید ایتمش دیمك اولوب، بوده نفوسجه کلیتلی بر ترقیدر . بو حسابجه بهر مربع کیلومتره باشنه ۳۷ کشی دوشر، که بو نسبت آمریقا ایچون پك چوق اولوب ، آمریقای وسطینك سائر جمهوریتلرندن غوآتماله‌نك بهرمربع کیلومتره باشنه ۱۰، هوندوراسك ٤ ، قوستەریقانك ۳ ونیقاراغوآنك ۲ اهالیسی اولدیغنه باقیلیرسه ، سالوادورك نسبةً نه قدر چوق مسکون اولدیغی آکلاشیلیر . صوك استاتستیقه کوره ایالاتنك آیری آیری مقداراهالیسی معلوممز اولەمیوب، ۱۸۸۷ ده بروجه آتی ایدی .

ایالت	مرکزی	مقدار اهالیسی
سانته آند	سانته آند	۷۷ ٥۹۷
سان سالوادور	سان سالوادور	٦۲ ۹۸۷
قوسقاتلان	قویوتپك	٦۱ ٤۹۸
سان میکل	سان میکل	٥۸ ۲۳۳
شالاتنانغو	شالاتنانغو	٥۳ ۳۸۹
لالیبرتاد	نوئووه سانسالوادور	٤۸ ٦۱۱
اوزولوتان	اوزولوتان	٤۱ ۳٤۰
سان ویسنته	سان ویسنته	٤۰ ٤۰٥
سونسوناته	سونسوناته	٤۰ ۲۹٥
لاپاز	زاقاتقولوقه	۳۹ ٥۷۷
آهوآشاپان	آهوآشاپان	۳٦ ٤۱٤
لاونیون	لاونیون	۳٤ ۹۰٤
غابانیاس	سنسونتپك	۳٤ ٦۷۹
مورازان (غوتره)	غوتره	۳٤ ٥۸٤
جمعاً (۱۸۸۷ ده)		٦٦٤ ٥۱۳

مرکزی واك بیوك معمورەسی اولان (سان سالوادورك) ۲۰۰۰۰ اهالیسی واردر .

اسپانیوللرك دخولنده سالوادورك قسم غربیسنك اهالیسی مکسیقەنك (ازتك) قومیله همجنس و(پیپیل) اسمیله معروف اولوب، اولدقجه مدنی آدملر ایدی . قسم شرقیسنده ایسه (شونتال) اسمیله نیم وحشی بر قوم بولنیوردی . اسپانیوللر مملکتی کشف وضبط ایتدکلرنده، اهالیٔ اصلیەیی اسیر کبی قوللانوب، حتی دمیر تمغا ایله بدنلرینی توسیم ایدەرك، تفریق ایدرلردی . آنجق کندیلری قاریلره محتاج اولدقلرندن، یرلی قاریلرله تزوج ایدوب ، بو ازدواجلردن ملز بر قوم تولد ایتمشدر ، که الیوم سالوادور اهالیسنك بر بیوك قسمی یعنی یوزده ٤۰ ی بونلردن عبارت اولوب، اختلاط ایتمەمش اهالیٔ اصلیەسی یوزده ٥٥، صرف اسپانیولدن متولد اولانلری یوزده ٤ ½ وزنجیلر دخی یوزده یاریم نسبتنده بولنیورلر . ملز اولانلر کندی لسانلرینی اونودوب، آنجق سویلدکلری اسپانیول لساننده لسان اصلیلرندن قالمه برچوق کلمات وتعبیرات استعمال ایدرلر . اختلاط ایتمەمش اولان اهالیٔ اصلیه ایسه لسان قدیملریله متکلم وکندیلرینه مخصوص برنوع قلبەلردن مرکب قریەلرده ساکندرلر .

معارف وصنایع وتجارتی . — معارفك نشر وتعمیمنه زیاده غیرت اولنمقده اولوب ، ۱۸۸۹ ده ۷۹٥ مکتب و ۲۹ ٦۳۱ شاکرد وار ایدی، وسنهٔ مذکوره ظرفنده یکیدن ٥۰ مکتب کشاد اولندیغنه باقیلیرسه، بو مقدارك کیتدکجه ترقی ایتمکده اولدیغی آکلاشیلیور . قصبەلرده ذکور واناثه مخصوص عمومی وخصوصی رشدیه واعدادیه مکتبلری بولنوب، مرکزده طب ، فن جراحی ، صیدلانی ، علوم طبیعیه، حقوق، هندسه، فن معماری، طوپوغرافیا وسائر فنونه مخصوص شعبەلری حاوی بر دار الفنون ایله بر دارالمعلمین، بر دار المعلمات، بر مکتب صنایع، بر موزه ، بر علوم طبیعیه نمونەخانەسی ، بر رصدخانه و ۷۳٥۰ جلدی حاوی بر کتبخانه موجوددر. جمهوریت داخلنده ۱۳ غزته نشر اولنوب، ۱۰ ی مرکزده و ۳ ی ایالاتده چیقار .

سالوادورده اهالینك مساعیسی اراضینی آچوب، احتیاجات محلیەیه لازم اولان حبوباتدن بشقه، کلیتله

اخراج اولنان قهوه، چیویت، توتون، قاقائو و سائر محصولات یتیشدیرمك جهتنه وبرده كوش، آلتون وسائر معادنك اخراجنه مصروف اولمغله، صنایعه او قدر اهمیت ویرلمدیكندن، صنایع محلیه باشلیجه شكر واسپیرتو استحصالی وسائر محصولات ارضیه‌نك تهیئه‌سیله معادنك اذابه‌سنه مخصوص‌اولوب، سائر فابریقه‌لری آزدر . تجارتی پك ایشلك اولوب، بحر محیط آطلاسیده اولان اوچ بیوك اسكله‌سندن كرك طوغریدن طوغری‌یه بحراً وكرك بحر محیط آطلاسیدن كلن دمیر یول خطلرینك منتهالری اولان سان فرانسسقو وقولون اسكله‌لری واسطه‌سیله آوروپا ایله وممالك مجتمعه ایله خیلی مناسبات تجاریه‌سی واردر. مذكور اسكله‌لردن ایچ طرفلرینه طوغری كیتدكجه ایلریلمكده و تشعب ایتمكده اولان اوچ دمیر یولی وبر چوق شوسه‌لری واردر. بتون تجارتی سنوی حد وسطی اوزره ٤٥ ملیون فرانق راده‌لرنده اولوب، اخراجاتی دائما ادخالاتنك ایكی مثلی نسبتنده در، كه بوده مملكتك ثروت طبیعیه‌سنه و اهالیسنك سعی وغیرتنه بر دلیلدر.

اصول اداره‌سی، قوهٔ مالیه وعسكریه‌سی. — سالوادور جمهوریت مفرطه ایله اداره اولنوب ، ١٨٦١ده تأسیس و١٨٨٦ده تعدیل اولنان قانون اساسیسنه كوره ، رئیس جمهور درت سنه مدتله اجرای حكومت ایدن ٤٢ اعضادن مركب بر مجلس مبعوثانی دخی اولوب، اعضاسی هر سنه طوغریدن طوغری‌یه افراد اهالی طرفندن انتخاب اولنور . ٢١ یاشنی طولدیرمش اولان اهالینك هر فردی انتخاب ایتمك و اولنمق حقنی حائزدر . ٧ نظارتی ٤ كشی طرفندن اداره اولنوب ، هیئت وكلاسی درت ذاتدن مركبدر . واردات سنویه‌سی ٢٠ ملیون ومصارفی ٢٦ ملیون فرانق راده‌لرنده اولوب ، وارداتنك ثلثانی كمركدن وبر ثلثی توتون ومسكرات انحصارندن حاصل اولور، وسائر ویركیلری یوق حكمنده‌در. دیون داخلیه‌سی ½ ٧ ملیون دولار ودیون خارجیه‌سی ٣٠٠٠٠٠ انكلیزلیراسندن عبارتدر . عسكری ٢٠٠٠ نظامیه و ١٢٠٠٠ عساكر ملیه‌دن عبارت اولوب، اوچ عسكری مكتبی دخی واردر.

احوال تاریخیه‌سی . — ١٥٢٤ تاریخ میلادیسنده اسپانیول سردارلرندن (پدرو آلوارادو) سالوادور خطه‌سنه داخل اولوب، اهالیسی بولنان واولدقجه بر مدنیتده مالك اولان (پیپیل) قومی پك شدتلی بر مقاومتده بولنمشلرسه‌ده ، نهایت مغلوب اولمغله ، مملكت مذكوره اسپانیا دولتی نامنه ضبط، ودرت سنه صكره مرقومك برادری (ژورژ آلوارادو) طرفندن (سان سالوادور) شهری تأسیس اولنمش ایدی . او تاریخدن ١٨٢١ سنه‌سنه‌دك سالوادور دیكر آمریقای وسطی ممالكیله برابر غوآتماله ایالتنی تشكیل ایدوب، اسپانیوللر طرفندن بو قومه مخصوص بر اصول ایله اداره اولنمشدر . تاریخ مذكورده مكسیقه، ارباب شورشنك موفقیتی اوزرینه، سالوادورلیلر سائر آمریقای وسطی خطه‌لری اهالیسیله برابر صلحاً اعلان استقلال ایدوب، غوآتماله ایله برابر بر حكومت تشكیل ایتمكه چالیشمشلرسه‌ده، مكسیقه‌ده تأسس ایدن ایمپراطورلق حكومتی بوطرفلری دخی التحاقه چالیشمش؛ وسالوادورلیلر بو تجاوزه قارشی ممالك مجتمعه‌نك قوجاغنه آتلمغه قصد ایتمشلر ایدی . بو تهلكه‌دن قورتلدقدن صكره، بتون آمریقای وسطی ممالكنی بر جمهوریته ویا بر جماهیر متفقه هیئتنه قویمق فكری اویانوب ، الك زیاده بو فكره خدمت ایدن سالوادور دیكر آمریقای‌وسطی ممالكیله لاینقطع محاربانده بولنوب، بر چوق داخلی فتنه وفسادلره دخی میدان اولدقدن صكره، نهایت ١٨٨٦ ده شمدیكی جمهوریت تأسس ایتمشدر. ١٨٨٩ ده آمریقای وسطی‌یی تركیب ایدن بش جمهوریت آره‌سنده بو بش مملكتی بر جمهوریته جمع ایتمك اوزره بر اتفاق عقد اولنه‌رق، بو قرار، ١٩٠٠ ده قطعیاً اعلان اولنمق اوزره، ١٨٩٠ ده موقتاً ولاجل التجربه موقع اجرایه قونیله‌جق ایكن، سالوادور ایله غوآتماله آره‌سنده ظهور ایدن اختلاف تأخیرینی موجب اولمشدر.

سالوچو (Saluces, Saluzzo) ایتالیانك قسم شمالیسنده واقع (قونی) ایالتنده و قونینك ٢٩ كیلومتره شمال غربیسنده و (پو) ایرماغیله بوكا تابع (وارایته) نهری آره‌سنده قضا مركزی بر قصبه اولوب ، ٩٧١٠ اهالیسی،

دمیر یولی، داخلی مکتب اعدادیسی، ایپك وشاپقه فابریقه‌لری، دمیرخانه‌لری، دباغخانه‌لری وحبوبات، شراب وحیوانات تجارتی واردر. وقتیله مستقل بر مارکیزلك مرکزی ایدی.

سالوده (Saluda) ممالك مجتمعه‌نك جنوبی قارولینه جمهوریتنده بر نهردر، که (آلغانی) سلسلهٔ جبالندن نبعانله، جنوب شرقی‌یه جریان ایده‌رك، جمهوریت مذکوره‌نك مرکزی اولان (قولومبیا) شهرندن مرورله، ٣٢٠ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، بحر محیط اطلاسی‌یه دوکیلور. مجراسنك اطرافی پاموقله مزروعدر.

سالور (یاخود سالیر) ترکمان قبائلندن بر قبیله اولوب، هریرودایله جیحون آره‌سنده ومرو جوارلرنده ساکندرلر. اوتوز قرق بیك نفوس قدر اولوب، مقدما خیمه‌نشین اولدقلری حالده، اخیراً حیوانلری سائر قبائل طرفندن یغما ایدلمکله، بر طاقم قلبه‌لرده اسکان ایدوب، زراعتله اشتغاله مجبور اولمشلردر.

سالور (Salor) اسپانیانك (قاسرس) ایالتنده تاج ایرماغنه تابع بر چای اولوب، سان پدرو طاغندن نبعانله، ابتدا شماله وبعده غرب شمالی‌یه جریان ایده‌رك، ١٢٥ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، پورتکیز حدودنده مذکور ایرماغه دوکیلور.

سالور ترکمان اقواممندن بر قومك رئیسی اولوب، دردنجی قرن هجری اواسطنده کندیسی شرف اسلامله مشرف وقومنه دخی اسلامی قبول ایتدیرمکه موفق اولمش؛ واخلافی کاشغاره وچین حدودینه قدر توسیع ممالك ایدوب، ترك اقوام وقبائلی بیننده نشر اسلام ایتمشلردر. چناق خان وقره خان دیمکله دخی معروفدر.

سالوست (Salluste) اسکی روما مشاهیر مورخیننندن اولوب، میلاددن ٨٦ سنه اول (آمیترنه) ده طوغمش؛ وقبل المیلاد ٣٦ تاریخلرنده وفات ایتمشدر. زادکاندن بر عائله‌یه منسوب اولدیغی حالده، عوام طرفنی التزام ایتمش؛ وامور سیاسیه‌یه قاریشوب، قیصره طرفدارلق ایتمش؛ وآفریقاده نومیدیه والیلکنده وسائر مناصبده بولنه‌رق، کلیتلی ثروته مالك اولمش ایدی. بعده امور سیاسیه‌دن چکیلوب، (کیرینال) طاغنده یاپدیرمش اولدیغی مکمل ومزین باغچه‌لرله محاط کوشکنده روما تاریخنی یازمغه حصر اوقات ایتمش ایدی. امور سیاسیه‌ده‌کی مهارتنی کوسترن وبیوك بر فصاحتله یازلمش اولان بو تاریخك یالکز برایکی فصلی باقی اولوب، سالوستك قیصره یازمش اولدیغی ایکی رساله دخی موجوددر.

— بو اسمله دردنجی قرن میلادیده برحکیم دخی کلمشدر، که ایمپراطور قونستانسك زماننده غالیا والیسی اولوب، اوراده منفی بولنان یولیانوسك محافظه‌سی دخی کندیسنه احاله اولنمش؛ وبو پرنسك محبتنی قزانوب، ایمپراطورلغنده مناصب عالیه‌یه ترفیع ایدلمش؛ ومعیتنده ایران سفرینه کیده‌رك، ٣٧٠ تاریخلرنده وفات ایتمشدر. الوهیت وعالم حقنده بر کتاب مقبولك صاحبیدر.

سالوم (Saloum) آفریقای غربیده فرانسه‌نك سنغال مجرنده بر نهردر، که ١٤° ٦′ عرض شمالی ایله ١٨° ٤′ طول غربیده نبعانله، غربه وبعده جنوب غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، برقاچ قوله آیرلدقدن صکره ″٣٠ ′٤٩ °١٣ ایله ″٣٠ ′٤١ °١٣ عرض شمالی و ′٥٦ °١٨ ایله ″٤٥ ′٧ °١٩ طول غربی آره‌لرنده، واسع بر دالیه تشکیل ایده‌رك، بحرمحیط آطلاسی‌یه دوکیلور. منصبی بر درجه‌یه قدر قوملہ مسدود ایسه‌ده، ١٦٠ کیلومتره محلی سیر سفائنه صالح اولوب، بیوجك کمیلر دخی ایشلر؛ و(سینه) دینلن باشلیجه تابعنه دخی کیررلر. کنارلری آلچق اولوب، طغیاننده اطرافنده بولنان واسع اووه‌لری صو باصار، وبر چوق بطاقلقلر تحصل ایدر. بو اووه‌لرده بر چوق صو قوشلریله غزاللرك انواعی وفیل، قپلان وزرافه کبی حیوانات دخی بولنور. — بو نهرك حوضه‌سی دخی بو اسمله مسمی اولوب، یرلی بر حاکمك تحت اداره‌سنده وفرانسه‌نك حمایه‌سی آلتنده‌در. دین اسلام بو خطه‌یه داخل اولوب، کیتدکجه ترقی وتوسع ایتمکده ایسه‌ده، اهالینك اکثری حالا بیلانه‌عبادت ایدرلر. حاکملرینك مقری قارشیسنده ونهرك کنارنده فرانسزلر (قائولاق) اسمیله بر تجارتکاه تأسیس ایدوب، او جوارلرك قوماندانی اوراده اقامت ایدر.

سالومون { (Salomon) حضرت سليمان (عم) • يهود ونصارى طرفندن ويريلن اسمدر .

سالومون { (Salomon) مجارستان قراللرندن (اولوب ، برنجى آندريانك اوغليدر . ١٠٤٥ ده طوغوب ، ١٠٥٠ ده پدرى طرفندن تخته اجلاس اولنمش ايسەده ، پدرينك ١٠٦١ ده واقع وفاتنده عميجه‌سى (بلا) حكومتى ضبط ايدوب ، ١٠٦٣ ده بونك وفاتى اوزرينه ، حكمدار اولمش ؛ و ١٠٧٤ ده اسقاط اولنه‌رق ، ١٠٧٨ ده وفات ايتمشدر .

— فرانسه‌ده برتانيه دوقه‌لرندن دخى بو اسمله اوچ كشى كلوب ، اوچنجيسى طقوزنجى قرن ميلاديده حكم سورمش ؛ وفرانسه قرالى (شارل‌شوف)له بالاتفاق ، نورماندلردن (آنژر) ى ضبط ايده‌رك ، قرال عنوانى آلمش ايدى .

سالومون آطه‌لرى { (Iles Salomon) بحر محيط كبيرك (ملانسيا) قسمنده ، يكى كنيه‌نك شرق جهتنده يكى برتانيه ايله يكى ايرلانده‌نك جنوب شرقيسنده ويكى هبريده آطه‌لرينك غرب شماليسنده واقع بر جزاير مجتمعه هيئتى اولوب ، غرب شماليدن شرق جنوبى‌يه طوغرى ممتد بر صره تشكيل ايدرلر ، وجمله‌سى بو استقامتده طار واوزون آطه‌لردر . تقريباً ٢° ايله ٣٠′ ١٣° عرض جنوبى و ٥′ ٤٥° ١٥١ ايله ١٦٢° طول شرقى آره‌لرنده واقعدرلر . مجتمعاً مساحهٔ سطحيه‌لرى ٤٣٨٩٩ مربع كيلومتره اولوب ، اهاليسنك مقدارى هنوز مجهول وغير معيندر . جزاير مذكوره : بوكنويل ، شوآزول ، ايزابل ، يكى ژورژيا ، مالاتيه ، غوادالقنار و سان قريستودال اسملريله ٦ بيوك وبر چوق كوچك آطه‌دن مركب اولوب ، بيوكلرينك جمله‌سيله كوچكلرينك بر طاقمى اراضىٔ بركانيه‌دن وكوچكلرينك بعضيسى اراضىٔ جديدهٔ مرجانيه‌دن متشكلدر . كوچكلرندن (ساوو) آطه‌سنده بو جزايرك اسپانيوللر طرفندن كشفنده آتش افشان بولنمش اولان (سزارغه) بركانى اليوم سونمش حالنده اولوب ، يالكز بيوكلرندن (بوكنويل) آطه‌سنك ايچ طرفلرنده واقع (باغانه) بركانى اليوم آتش افشاندر . بو آطه‌لرده حركت ارض پك صيق وقوع بوليور . بو آطه‌لرك جمله‌سى طاغلق اولوب ، بوكنويل آطه‌سنك اك يوكسك طاغى ٣١٠٠ ، سان قريستوالك ٢٤٤٠ ، مالاتيه‌نك ١٣٠٣ وايزابلك ١١٨٨ متره ارتفاعنده‌در . بو طاغلرك همان جمله‌سى غايتله صيق اورمانلرله مستور اولوب ، آطه‌لرك بعضلرنده يوكسك اوتلرله مستور واسع يرلر دخى واردر . اكثريتك بر ايكى متره عمقنده منبت اتربهٔ نباتيه‌لرى اولوب ، مياه جاريه‌لرى دخى چوقدر . بو آطه‌لرده پك چوق ياغمور ياغوب ، كانون‌اولدن نيسانه قدر اسن شمال غربى روزكارى دخى پك صيجاق وسيكيرلى مهيج اولديغندن ، هوالرى آغيردر . مايسدن تشرين‌ثانى‌يه قدر اسن جنوب شرق روزكارلرى ايسه دها سرين وصحته‌دها نافعدر . ميزان‌الحراره‌نك حد وسطيسى ٢٤ ايله ٣٢ درجه‌لرى آره‌سنده بولنيور . ممه‌لى حيوانلردن بو آطه‌لرده يالكز طوموز ، كوپك ، ساريغ وبر نوع فاره بولنوب ، جنوبى آطه‌لرك اورمانلرنده بر نوع نسناس دخى بولنديغى اهالىٔ محليه طرفندن روايت اولنمش ايسه‌ده ، هيچ بر سياح طرفندن كورلمه‌مشدر . طيورك پك چوق انواعى بولنوب ، هله كوورجينلرى پك‌چوقدر . بوجكلرك‌ده پك چوق وپك كوزل نوعلرى واردر . ييلان‌وبعض نهرلرده تمساخ دخى بولنوب ، اهالى ييلانه عبادت ايدرلردى . آغاجلرك و سائر نباتاتك انواع كثيره‌سى بولنوب ، يرليلرك بونلرى تفريقده بيوك بر مهارتلرى واردر . كويلرى هندستان جوزى آغاجلريله محاط اولوب ، بو ميوه باشليجه مدار تغديلريدر . اهاليسى ايكى جنسيته منسوب اولوب ، سواحلده ساكن بونلرى ملانسيا جنسندن اورته بويلى ، تندرست وزياده‌جه اسمر آدملردر . بونلر بدنلرينك هرطرفنى ويوزلرنى توسيع ايدوب ، قولاقلرنى دله‌رك پك‌بيوك شيلر صوقارلر ، وكميك وبونجق وسائره‌دن غريب كردانلقلر وبازوبندلر ياپارلر . ارككلرى قادينلردن زياده سوسلنير . اركك‌لر همان چيلاق كزوب ، يالكز ستر عورت ايچون بر ايجه پشتمال قوللانيرلر . قادينلر بللرندن دیزلرينه‌قدر بدنلرنى اورته‌جك برنوع فيستان كييرلر . ناموس و حياعندلرنده مجهول اولوب ، قيزلر اولنجه‌يه قدر كنجلر ايچون مباح عد اولنور ؛ وچوق

دفعه اولی آدملر قاریلرینی بینلرنده موقتاً مبادله ایدرلر. وحشی وخائن آدملر اولوب، اکثری کسکین طاشدن معمول غارغی، بالطه، طوپوز، قالقان وبعض آطه‌لرده اوق ایله مسلح اوله‌رق کزرلر؛ واللرینه دوشن دشمنلرینی کسوب یرلر. انسان اتی یمکه او قدر آلیشمشلر، که چوق دفعه اولولری بیله مزاردن چیقاروب یرلر. طاغلرده (نغریتو) جنسنه منسوب دها سیاه ودها وحشی دیکر بر قوم ساکن اولوب، بوایکی قوم بینلرنده دائمی صورتده محاربه ومجادله‌ده بولنورلر؛ ویکدیکرلرینک مقتول واسیرلرینی اکل ایدرلر. هندستان جوزیله اکمک آغاجی میوه‌سندن بشقه موس وبر نوع پتاتس ایله سائر بعض شیلر یتیشدیروب، زراعت ایشلری وسائر بتون ایشلر قاریلره عائددر، وبو بیچاره‌لری حیوان کبی قوللانیرلر. قایقجیلقده پك چوق مهارتلری واردر. خانه‌لری آغاج داللرندن وچالیدن وبعضلری صویك ایچنده قازیق اوزرنده معمولدر. بو آطه‌لر ۱۵۶۸ تاریخ میلادیسنده اسپانیا بحریونندن (منداته) طرفندن کشف اولنوب، بعده‌یولی غائب اولمش؛ و۱۷۶۸ده فرانسه بحریونندن بوکنویل طرفندن بولنه‌رق، بعده برقاچ سیاح طرفندن زیارت اولنمش؛ وقرن حاضر میلادیده بر طاقم مسیونرلر وتاجرلر بوآطه‌لرده یرلشمشلردی. الیوم سائر بحر محیط کبیر جزایرندن زیاده مجهول الاحوالدرلر. اخیراً آلمانیا دولتی سالومون جزایرینی مستملکاتی صره‌سنه قویمشدر.

سالون (Salon) فرانسه‌نك ایالات جنوبیه‌سندن رونه آغزی ایالتنك، (اکس) قضاسنده واکسك ۳۰ کیلومتره غرب جنوبیسنده وبر جدول ایله بر دمیر یولك محل تشعبلرنده واقع ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ۵۹۲۰ اهالیسی متعدد زیتون یاغی وصابون فابریقه‌لری وکوزل باغلری واردر.

سالونه (Salona) دالماچیه‌نك (اسپالاتو) سنجاغنده واسپالاتونك ۵ کیلومتره شمال شرقیسنده برقصبه اولوب، شمدیکی حالده آنجق ۱۲۱۰ اهالیی جامع اولدیغی حالده، وقتیله بتون دالماچیانك مرکزی اوله‌رق بیوك بر شهر ایدی. اسکی شهرك خرابه‌لری اسپالاتو شهرینه قدر ممتد اولور.

سالونه (Salona,) ونام دیکرله آمفیسه (Amphissa) یونانك فتیوتیده مع فوکیده ایالتنده وآتنه‌نك ۱۳۲ کیلومتره غرب شمالیسنده (پارناسیس) قضاسنك مرکزی بر قصبه اولوب، ۵۰۰۰ اهالیسی وجوارلرنده توتون وزیتون ایله حبوبات محصولاتی واردر. ایچندن جریان ایدن بر چای جنوب جهتنده وقورینته کورفزی ایچنده واقع (سالونه) قوینه دوکیلور. مذکور قویده بر کوچك اسکله‌سی دخی واردر. اسکی زمانده بیوك بر شهر اولوب، بعض آثار عتیقه‌سی الیوم باقیدر.

سالونینه (Salonine) روما ایمپراطورلرندن (غالیان) ك زوجه‌سی اولوب، حسن اخلاق ودرایتیله شهرت بولمشیدی. علمایی وعلی الخصوص (پلوتین) ی حمایه ایتمشدر. زوجیله برلکده سفر ایدردی. ۲۶۷ تاریخ میلادیسنده میلان شهری قپوسنده زوجیله برابر قتل اولنمشدر.

سالوئن (Salouen) تیبت وهند چینیده بیوك بر ایرماق اولوب، تیبت طاغلرندن نبعاله، شرق جنوبی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، (لوکیانغ) اسمیله چینك (یوننان) خطه‌سی اسلامیه‌سنی شق ایتدکدن صکره، جنوبه طوغری دونه‌رك، (چانلوئن) اسمیله برمان ایله سیام آره‌سنده جریان، وبعده (مارتابان) مملکتنی شق، و(مارتابان) ایله (مولمین) شهرلرینی سق ایده‌رك، تقریباً ۱۶۰۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره مارتابان قوینه دوکیلور. منصبنه قریب ۵ کیلومتره وسعتی اولوب، منصبنده واسع بر دالیه تشکیل ایدر. بر چوق بیوك نهرلرك صولرینی‌ده جمع ایدر. ثانیه‌ده ۱۷۰۰۰ وبعضاً ۲۰۰۰۰ مکعب متره صو دوکر.

ساله (Sale) انکلتره‌نك (چستر) ایالتنده ومانچسترك ۸ کیلومتره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ۷۰۰۰ اهالیسی وسبزه باغچه‌لری واردر. مانچسترك بر محله‌سی حکمنده‌در.

— آوستر الیاده (ویقتوریا) حکومتنده (تانجیل) ایالتنده وملبورنك ۱۸۲ کیلومتره شرق جنوبیسنده دخی بو اسمله بر قصبه اولوب، ۴۰۰ اهالیسی واردر. منبت ومرعالری چوق بر اووه‌نك اورته‌سنده واقع اولوب، ایچندن جریان ایدن (تومپسون ریور) چاینده وبونك دوکلدیکی (لاتروبه) ایرماغنده سفائن قصبه‌یه

قدر ایشلر. خیلی دکرمنلری ودباغخانه‌لریله بیره فابریقه‌لری واردر.

ساله قونسیلینه (Sala Consilina) ایتالیانك سالرنه ایالت جنوبیه‌سنده وسالرنه‌نك ٧٥ کیلومتره شرق جنوبیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٦١١٠ اهالیسی واردر.

سالیان (Saliens) فرانق اقوامندن اسکی بر قوم اولوب، آلمانیه‌نك (ساآله) نهری وادیلرنده ساکن بولنمغله، بو اسمله شهرت بولمشلردی. کندیلرینه نسبتله *Loi Salique* تسمیه اولنان بر قانون مخصوصلری وار ایدی.

سالیبابو (Salibabou) [«سانکی» ماده‌سنه مراجعت اولنه.]

سالیسبوری (Salisbury) ونام دیکرله (نیوساروم New Sarum) انکلتره‌نك جنوب جهتنده (ویلچ) قونتلغنك یعنی ایالت ویا سنجاغنك مرکزی بر قصبه اولوب، (آوون) نهرینك (بورنه) و (نادر) نهرلریله تلاق ایتدیکی محلده وبرقاچ دمیر یول خطنك نقطهٔ تقاطعنده واقعدر. ١٤٠٠٠ اهالیسی، حبوبات تجارتی، بیوك حیوانات بازاری وبیچاق وسائر چلیك آلاتله ایپ وبیره وسائره فابریقه‌لری واردر. غایتله منتظم بر قصبه اولوب، سوقاقلری دوز وکنیش وصو جدوللری چوقدر.

سالیناس (Salinas) آمریقای وسطینك غربی ساحلنده وقوستاریقه ایله نیقاراغوآ جمهوریتلری آره‌سنده بر قوی اولوب، طولی ١٠، اکی ٥ کیلومتره ودرینلکی‌ده ١٠ ایله ٢٥ متره آره‌سنده در.

— بو اسمله ممالك مجتمعه‌نك قالیفورنیا جمهوریت غربیه‌سنده بر نهر دخی اولوب، بحر محیط معتدله دوکیلور. مجراسی ٣٠٠ کیلومتره طولنده ایسه‌ده، صوینی آزدر.

— آفریقانك ساحل غربیسنده پورتکیزك النده بولنان آنغوله مملکتنده و ′٥٣ °١٢ عرض جنوبیده بو اسمله بر برون دخی واردر.

— مکسیقه ممالك مجتمعه‌سنك (سان لویی پوتوسی) جمهوریتنده وبو شهرك ١١٣ کیلومتره شمال غربیسنده‌ده برقصبه اولوب، ٦٤٠٠ اهالیسی وقیا طوزیله ممحله‌لری بولنان طوزلی کوللری واردر.

— آمریقای جنوبیده آرجنتین جمهوریتنك (پامپه) تعبیر اولنان واسع صحراسنك اواسطنده‌دخی بو اسمله ممحله‌لری چوق کنیش بر بر واردر.

سالینه (Saline) بو اسمله ممالك مجتمعه‌ده برچوق انهار بولنوب، الک بیوکلری: آرقانساس جمهوریتنده ٢٨٠، ایلینویس جمهوریتنده ١٠٠، قانساس جمهوریتنده ٤٠٠، لوئیزیانه‌ده ١٠٠ ونبراسقه‌ده ١٢٠ کیلومتره‌لك مجرالری اولانلردر.

سالینه (Salina) ایتالیانك جنوب جهتنده واقع (ائولیان) جزایرندن بر آطه اولوب، (لیپاری) جزیره‌سنك ٣ کیلومتره شمال غربیسنده واقعدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٨ مربع کیلومتره اولوب، ٥٦٣٥ اهالیسی واردر. سیچلیه‌نك مسینه ایالت وقضاسنه ملحق بر ناحیه تشکیل ایدیور. سکز طقوز یوز متره ارتفاعنده ایکی تپه‌سی وار در، که سونمش برکانلر در. اراضیسی پك منبت اولوب، باغلری وزیتون آغاجلریله سائر اشجار مثمره‌سی چوقدر. جنوب شرق ساحلنده ممحله‌لری واردر.

سام (Sem) حضرت نوح (عم) ك اکبر اولادی اولوب، بوکا نسبتله (امم سامیه) تسمیه اولنان کلدانیلر، آثوریلر، سریانیلر، فنیکه‌لیلر، عبرانیلر وعربلر یعنی جزیرة العرب ایله شام وعراق جهتلرنده ساکن اولان اقوام بونك نسلندن عد اولنورلر. تاریخك ازمنهٔ مجهوله‌سنی طولدیرمق قیدنده بولنان مورخلر سامك ٦٠٠ سنه معمر اولدیغنی قبول ایدیورلر. الام، آثور، ارفخشاد، لود وآرام اسملریله بش اوغلی اولدیغی مرویدر.

سام ایرانك اساطیریله مخلوط اولان تاریخ قدیمنه کوره مشهور رستم زالك جدی ونریمانك اوغلی بر قهرمان اولوب، سیستانده حکم فرما ایدی.

سام غوریان سلاله‌سنك جدی اولوب، غور حکمدارلرندن (سوری) نك حفیدی ایدی. جدی سلطان محمود غزنوی طرفندن ازاله وملکی ضبط اولندقده، کندیسی تبدیلاً هنده فرار ایله، اوراده بر بتخانه‌نك خدمتنه کیرمش؛ واوغلی حسین بن سام وطننه عودت ایدوب، سلطان ابراهیم غزنوی طرفندن غورستان والیلکنه نصب اولنمش؛ وبونك اوغلی علاء الدین حسن، آل سبکتکینك

ضعفندن بالاستفاده ، اعلان استقلال ایله ، غزنه
وهراتی وخراسانك بر قسمنی ضبط ایده‌رك، غوریان
دولتنی تأسیس ایتمشدر .

سام { آنف البیان سامك طورنی وحسین بن
سامك ایکنجی اوغلی اولوب، برادری
علاء الدین حسین سلطنته نائل اولدقده، هراتی پایتخت
اتخاذ ایده‌رك، غزنه‌یه صاحب ترجمه‌ی والی نصب
ایتمشیدی . برادرینك مغلوب و فراره مجبور ایتمش
اولدیغی بهرامشاه غزنوی هندستاندن عسکر جمعیله
ملکنی استرداده کیتدیکنده، سامی غزنه‌ده طوتوب
ازاله ایتمشدر . سیف الدین بن علاء الدیندن صکره ،
بونك اوغللری غیاث الدین محمد وشهاب الدین ابو مظفر
وبعده تورونی محمد بن غیاث الدین تخته چکمشدر .

سامار { (Samar) اسپانیا مستملکاتندن بحر-
محیط کبیرده واقع (فیلیپین) جزایر-
ینك (ویسایه) زمره‌سندن برآطه اولوب ، ١١° ١′
ایله ١٢° ٣٦′ عرض شمالی و ١٢١° ٣٥′ ٤٥″ ایله
١٢٣° ٢٩′ ٤٥″ طول شرقی آره‌لرنده واقع وشمالاً
(لوسون) جزیره‌ٔ کبیره‌سنك (قامارینه) شبه جزیره-
سندن (سان برناردینو) بوغازیله آیرلمشدر . شمال
غربیدن جنوب شرقی‌یه ممتد غیر منتظم بر مستطیل
شکلنده اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٢٩٣٠ مربع
کیلومتره واهالیسی تقریباً ٢٠٠٠٠٠ کشیدر . ارا-
ضیسی طاغلق اولوب، جبالنك درجهٔ ارتفاعی هنوز
معلوم دکلدر . میاه جاریه‌سی چوق اولوب، اوراس،
لاغوآن، بانو، تیمونیق و بوروهان جملهٔ انهارندندر .
محصولات ارضیه‌سی عموم فیلیپین جزایری محصولا-
تنه مشابه اولوب ، مختلف حبوبات واثمار ایله برقاچ
نوع شکرقامشی، پتاتس نوعندن برطاقم مغذی کوکلر
وسائره‌دن عبارتدر . اشجاری چوق اولوب، سفائن
اعمالنه الویریشلی خیلی کراسته کسیلیر . بال وبال مومی
ایله هندستان جوزی دخی چوقدر . آو حیوانانیله
دکیزنده بالیقلری بولدر . اهالیسی ملایی جنسنه
منسوب اولوب، ایچ طرفلرنده اهالیٔ اصلیهٔ قدیمه‌سی
اولان (نغریتو) جنسنك بعض افرادی بولنمسی دخی
محتملدر . ملاییلر دین اسلامله متدیندر .

سامارانغ { یاخود سمرنك (Samarang)
جاوه جزیره‌سنك ساحل شمالیسنده
و (باتاویه) نك ٤٢٠ کیلومتره شرقنده ایالت مرکزی
برشهر اولوب، ٧١٤٤٠ اهالیسی، پك ایشلك تجارتی
وعلی الخصوص کلیتلی شکر، قهوه ، توتون وچیویت
اخراجاتی واردر. لیمانی اولمیوب، بیوك کمیلر آچیقده
طورمغه مجبور در ؛ کوچکلری شهرك ایچندن آقان
نهرك ایچنه کیررلر . برایکی جدولی ، خندقله احاطه
اولنمش قلعه‌سی، دمیر یولی وبخارله ایشلر تراموایی دخی
واردر . — سامارانغ ایالتنك مساحهٔ سطحیه‌سی
٥١٨٧ مربع کیلومتره واهالیسی ١٤١٢٣٣٥ کشی
اولوب، بهر مربع کیلومتره باشنه ٢٧٢ کشی دوشیور.
اهالیٔ مذکوره‌نك ٢٠٠٠٠ ی چینلی و ٤٠٠٠
آوروپالی اولوب ، قصوری جاوه‌لی ودین اسلامله
متدیندر . شمال وشمال شرقی جهتلرندن ماعداسی
طاغلق اولوب، اراضیسی پك منبت اراضیٔ برکانیه‌دندر.
باشلیجه محصولاتی: پرنج، قهوه، شکر، توتون وبعض
یرلرنده برنوع بغدایدر . آره‌لری برکولله آیرلمش
٣٠٠٠ متره‌دن زیاده مرتفع ایکی برکانی واردر .
میاه معدنیه‌سی و ایلیجه‌لریله معدن صونی حاوی چا-
مورلری وطوزی چوقدر .

سامارة { (Samara) روسیه‌نك شرق جهتنده
وموسقوه‌نك ٨٥٦ کیلومتره شرق
جنوبیسنده و (وولغه) ایرماغنك ساحل یسارنده او-
له‌رق همنامی اولان نهرك بو ایرماغه دوکلدیکی محلده
وبو نهرك‌ده ساحل یمیننده ایالت مرکزی برشهر او-
لوب ، ٧٥٤٨٠ اهالیسی ، اشجار مثمره باغچه‌لری
وایچ یاغی، جام، بیره، ایپ، طوغله، موم، صابون،
پوتاس ، قوله ، آرابه ، فوچی وسائره فابریقه‌لریله
دباغخانه‌لری ، دمیر وچاك دوکمخانه‌لری، پك ایشلك
تجارتی، وولغه وسامارة‌ده لیمانلری، اوچ بیوك بازا-
ری، کتبخانه‌سی، برمکتب اعدادیٔ داخلیسیله متعدد
مکاتب سائره‌سی، ایکی تیاتروسی وکوزل باغچه‌لریله
تفرجکاهلری واردر . سوقاقلری کنیش ایسه‌ده ،
چوغی قالدیرمسز اولوب ، یازین چوق توز اولور .
اورنبورغه کیدن دمیر یول خطی بو شهردن کچیور .
— سامارة ایالتی شرق جنوبی جهتندن اورال ،
شرقاً اورنبورغ، شرق شمالی طرفندن اوفه، شمالاً
ویاتقه وقزان، غرباً سیمبیرسك وساراتوف، جنوباً
دخی اژدرهان ایالتلریله محدود اولوب ، وولغه مجرا-
سنك شرق جهتنده واقع اولمغله ، حدود غربیه‌سنی
نهر مذکور، شرق و شرق جنوبی حدودینی دخی

(اوبچی) طاغنك صیرتی تشکیل وتفریق ایدیور . مذکور طاغ (اورال) سلسلهٔ جبالنه مربوط اولوب، شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه طوغری ممتد اولور. وغربی اتکلریله برقاچ قولی دخی ایالتك ایچنه اوزانیر بو اتکلردن برقاچ نهر نبعان ایدوب، بونلرك اك بیوکلری اولان (بولشوی ایرکیز)، ساماره، سوق وچرمشان نهرلری غربه طوغری آقه‌رق، وولغه ایرماغنه‌دوکیلور؛ ویالکز قسم‌جنوبیسنده‌کی(بولشوی اوزن) و (مولی اوزن) جنوب شرقی‌یه طوغری آقه‌رق اژدرهان چولنده محو اولورلر. برچوق کوچك کوللری دخی واردر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۵۱ ۰۴۷ مربع کیلومتره واهالیسی ۲ ۵۶۹ ۸۳۲ کشیدر. هواسی یازین صیجاق وقیشین صوغوق اولوب، تموزده میزان الحراره سانتیغراد حسابیله ۳۷ درجه‌یه قدر چیقار، وشباطده صفردن آشاغی ۲۹ درکه‌یه قدر اینر. یاغمورلری‌ده آزدر. مع هذا هواسی صاغلامدر. طوپراغی پك منبت اولوب، عموم اراضیسنك همان نصفی مزروع، یوزده ۳۱ ی چایر ومرعا، یوزده ۸ ی اورمان ویالکز یوزده ۱۱ ¾ ی اراضیٔ خالیه‌دن عبارتدر. آنجق زراعت اکثر طرفلرنده هنوز اسکی اصولده اجرا اولندیغندن، وکوبره فقداننده بحق استفاده اولنمیور. وقوراقلق چوق دفعه قحطی انتاج ایدر. جنوب جهتنده باشلیجه بغدای وسبزه وشمال جهتنده چاودار، یولاف، داری وپتاتس حاصل اولور. بغدای مملکتی اداره ایتدکدن صکره، خیلی مقداری‌ده اخراج اولنور. جنوب جهتنك حیوانات اهلیه‌سی وعلی الخصوص آت، صیغیر، قیون وطوموزلری چوقدر. یاغ، پیاغی، دری، ایج یاغی وسائر حیوانات محصولاتندن دخی خیلی اخراجاتی واردر. اورمانلری آز اولدیغندن، اودونجه صیقندی چکیلوب، علی الخصوص جنوب جهتنده تزك یاقمق مجبوریتنده بولنیورلر. اهالیسی باشلیجه زراعتله و وولغه‌ده بالیقچیلق وکمیجیلکله مشغول اولوب، صنایع پك چوق ایلریله‌مشدر. اولان فابریقه‌لرك‌ده چوغی محصولات ارضیه‌یی تهیئه و استحضاره مخصوصدر. تجارتی پك ایشلکدر. ایالت ۷ قضایه منقسمدر. اهالیسی ایچنده ۹۶ ۰۰۰ قدر مسلم تاتار و ۱۳۱ ۰۰۰ قدر پروتستان آلمان بولنیور.

ساماره (Samara) روسیه‌نك شرق جهتنده وولغه‌نك صول تابعلرندن بر نهر اولوب، اورنبورغ ایالتنك غرب جهتنده (اوبچشی صیرت) طاغندن نبعانله، غرب شمالی‌یه طوغری آقه‌رق، همنامی اولان ایالته کیرر؛ وصاغدن (اوران) یاخود (چوران) ایله (توق) و (بوروفقه) صولدن دخی (بوزاولون) چایلرینی آلدقدن صکره جنوب غربی‌یه دونه‌رك، صولدن (سیزایه) صاغدن دخی (کنیل) چایلرینی اخذ ایله، همنامی اولان شهرك آلت طرفنده وجنوبنده وولغه ایرماغنه دوکیلور. مجراسنك طولی ۵۶۱ کیلومتره وحوضه‌سنك وسعتی ۵۰ ۵۸۹ مربع کیلومتره‌در. بوز اولوق چاینك ملتقاسندن آشاغیسی سیرسفائنه صالح اولوب، منصبندن اون بش کیلومتره یوقاری‌یه فیضانده واپورلر دخی ایشلر.

— روسیه‌نك جنوب جهتنده دخی بو اسمله صولدن (دنیپر) ایرماغنه تابع بر نهر اولوب، خارقوف ایالتنك جنوب جهتنده نبعانله، جنوب غربی‌یه طوغری جریان، ویقاترینوسلاو ایالتنه دخول ایدر؛ وابتدا غرب شمالی‌یه بعده جنوب غربی‌یه دونه‌رك، صولدن (بیق) و (وولچیا) صاغدن دخی (کیلچن) چایلرینی اخذله، یقاترینوسلاو شهری قارشیسنده مذکور ایرماغه دوکیلور. مجراسی ۳۱۶ کیلومتره طولنده وحوضه‌سی ۲۴ ۶۶۹ مربع کیلومتره وسعتنده‌در. جریانی بطیٔ اولوب، برچوق محللرنده بطاقلقلر و قامشلقلر تشکیل ایدر، وسیرسفائنه صالح دکلدر.

سامارية (Samarie) فلسطینك غرب جهتنده (مناس) سبطی مملکتنده و افرائیم حدودنده اسکی بر شهر اولوب، بر وقت اسرائیل دولتنك وبعده (سامارییده) اسمیله تشکل ایدن حکومت مخصوصه‌نك مرکزی ایدی. میلاد عیسی (عم) دن ۹۱۲ سنه اول تأسیس اولنوب، قبل المیلاد ۷۱۸ تاریخنده آثور حکمداری سالمانصر طرفندن ضبط، واهالیسی فراتك اوته‌سنه سوق اولنه‌رق، آثوریادن نقل اولنان بر قومله اسکان ایدلمش ایدی. قبل المیلاد ۲۰۳ تاریخنده آنتیوخس طرفندن ضبط، و ۱۲۹ ده هیرقان طرفندن تخریب اولنه‌رق، بعده فلسطین والیسی (هیرود) طرفندن

احبار، وآوغستوسك نامنه نسبتله لسان يونانيده (سباستى) تسميه اولنمشدى . وسپاسيانك زماننده، اسرائيليلرك عصيانى اوزرينه، روماليلر طرفندن ضبط و بسبتون تخريب اولنمشدر . سامارية‌ليلر آثوريلر وسائر اقوام اجنبيه ايله قاريشه‌رق، آيينلرينه بت پرستلك قاريشمش ايدى . يالكز توراته معتقد اولوب، سائر كتب يهوده اعتبار ايتمزلردى . كنديلرينه مخصوص پك اسكى بر خطلرى واردر . ساماريلردن اليوم نابلس ويافه‌ده بعض افراد بولنوب، بشقه‌لريله اختلاط وامتزاج ايتمزلر.

سامان { سامانيلر سلاله‌سنك جدى اولوب، كنديسى دوه‌جى اولديغى حالده، بر حيدودچته‌سنك رئيسى اولمش، واشناس شهرينى استيلا ايتمش ايدى. خراسان واليسى بولنان طاهرذواليمينين بونك اوغلى اسدى استخدام ايدوب، اسد اوغللرى احمد ونوح والياس ويحيايى پك كوزل تربيه ايتمكله، بونلر مأمون خليفه زماننده فرغانه وسمرقند واشناس وهرات واليلكلرينه، واحمددن صكره اوغللرى نصر واسماعيل بربرينى متعاقب ماوراء النهر واليسى اولوب، مرقوم اسماعيل ٢٨٧ دولت سامانيه‌يى تأسيس ايتمشدر.

سامان { (مير محمد ناصر) هندستان شعراسندن اولوب، (جونپور) ليدر . (شاهجهان آباد) ده تحصيل ايتمشدر . ١١٤٧ ده شهيد اولمشدر. شو بيت اونكدر :

هركز مرا دماغ سؤال وجواب نيست
اى منكر ونكير بحسالم چه محشرست

سامانه { (Samana) آنتيل جزائر كبيره‌سندن (هايتى) جزيره‌سنك (سنت دومينغ) جمهوريتنده و (سانتودومينغو) نك ١٠٧ كيلومتره شمال شرقيسنده همنامى اولان بر قويك ايچنده بر قصبه واسكله اولوب، (سانتياغو) يه قدر ممتد اولان بر دميريول خطنك ميدئيدر، و ٥٠٠٠ اهاليسى واردر .

سامانيان { (ياخود دولت سامانيه) اوچنجى قرن هجرى اواخرنده وخلافت عباسيه زماننده ماوراء النهر وخراسان وجرجان جهتلرنده حكومت سورمش بر دولت اسلاميه اولوب، بو دولتك مؤسسى اسماعيل بن احمد بن اسد بن ساماندر. سامان ماده‌سنده بيان اولنديغى اوزره، بونك جدى احمد ايله برادرلرى ماوراء النهر وخراسان ولايتلرى واليلكلرينه نصب اولنه‌رق، احمدك وفاتندن صكره اوغلى نصر، وبونك وفاتنده‌ده برادرى مومى اليه اسماعيل معتضد خليفه‌نك فرمانيله ماوراء النهر واليسى اولوب، ٨ سنه واليلك ايتدكدن صكره ٢٨٧ تاريخنده‌سفاريه‌دن عمرو بن ليثه غلبه ايده‌رك، ملكنى ضبط ايتمش؛ وكنديسيله برابر نسلندن ٩ حكمدار كلوب، ٣٨٩ تاريخنه‌دك حكم سورمشلر؛ وبرطرفدن آل بويه برطرفدن دخى آل سبكتكين دولتلرينك ترقياتى سامانيلرك ضعفنى ونهايت اندراسنى موجب اولمشدر . سامانيان سلاله‌سى حكمدارلرينك اساميسيله تاريخ جلوسلرى بروجه زيردر :

اسماعيل بن احمد	٢٨٧	منصور اول بن نوح	٣٥٠
احمد بن اسماعيل	٢٩٥	نوح ثانى بن منصور	٣٦٥
نصر بن احمد	٣٠١	منصور ثانى بن نوح	٣٨٧
نوح اول بن نصر	٣٣٠	عبدالملك ثانى بن نوح	٣٨٩
عبدالملك اول بن نوح	٣٤٣	الى	٣٨٩

ساماو { (Samaou) بحرمحيط كبيرده ماليسيا جزايرندن تيمور جزيره‌سنك جنوب غربى ساحلى قارشيسنده برآطه اولوب، ٧° ١٠′ ايله ١٠° ٢٥′ عرض جنوبى و ١٢٠° ٤٨′ ايله ١٢١° ١١′ طول شرقى آره‌لرنده واقعدر. مساحهٔ سطحيه‌سى تقريباً ٤٢٠ مربع كيلومتره واهاليسى ٢٠٠٠ ايله ٣٠٠٠ نفوس آره‌سنده‌در. اراضيسى طاغلق ايسه‌ده، يوكسك طاغلرى يوقدر . باشليجه محصولاتى : پرنج، باموق، كراسته، صندال اغاجى، بال وبال موميدر .

سامباس { (Sambas) بحر محيط كبيرده بورنئو جزيرهٔ كبيره‌سنك غربى ايالتنده و (پونتياناق) ك ١٦٥ كيلومتره شمالنده اوله‌رق بيوك (سامباس) ايرماغنه تابع كوچك سامباس ايله (پانكى) نهرلرينك ملتقاسنده بر قصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهاليسى، حاكمنه مخصوص بر سرايى وبيوك بر جامع شريفى واردر.

— سامباس نهرى كوچك و بيوك سامباس اسملريله ايكى چايدن بالتشكل، غربه طوغرى آقه‌رق، و برقاچ چاى اخذ ايده‌رك، ١٥٠ كيلومتره‌لك جريانندن صكره چين دكيزينه دوكيلور.

سامبالپور (Sambalpour) هندستانك (چانیسكر) ایالتنده ورایپورك ٢٤٨ كیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق (مهانادی) نهرینك صول كنارنده سنجاق مركزی بر قصبه اولوب، ١٣٠٠ ی مسلم اولمق اوزره، ١٣٩٤٠ اهالیسی وجوارنده الماس معدنی واردر.

سامبره (Sambre) فرانسه و بلجیقه‌ده (موزه ایرماغنه تابع برنهراولوب، فرانسه‌ده آلچق بر یایله‌ده نبعانله، ابتدا غربه وبعده شمال شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، (اسنه) و (نور) ایالتلرینی شق ایتدكدن صكره، بلجیقه‌یه دخول ایله، اورانك (هانیو) و (نامور) ایالتلرینی‌ده شق، وصاغ وصولدن بر قاچ چای اخذ ایده‌رك، نامور شهرنده (موزه) ایرماغنه دوكیلور. مجراسنك طولی ١٩٠ كیلومتره اولوب، ٨٥ كیلومتره‌لكی فرانسه طوپراغنده‌در. صوبی آزدر. — فرانسه‌ده نهر مذكور ایله (اوآزه) نهری آره‌سنده سامبره جدولی نامیله ٦٧ كیلومتره طولنده برجدول كشاد اولنمشدر.

سامبو (Sambo) آفریقای غربیده پورتكیز دولتنك مستملكاتندن (آنغوله) مملكتنك (بنكله) ایالتنده و ١٦٠٠ ارتفاعی اولان بر یایله‌نك اوزرنده بر خطه اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٥٠٠ مربع كیلومتره واهالیسی ٣٠٠٠٠ كشیدر. اراضیسی پك منبت ومیاه جاریه‌سی چوقدر.

سامبوآن (Samboan) فیلیپین جزایرندن (قوبو) آطه‌سنك ساحل غربیسنده بر قصبه اولوب، ٨٣٧٠ اهالیسی وپاموق منسوجات دستكاهلری واردر.

سامبور (Sambor) آوستریانك غالیچیا خطه‌سنده و لمبرغك ٧٠ كیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق، (دنیپر) ك صول كنارنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ١٣٥٨٥ اهالیسی، دمیر یولی و پیكه فابریقه‌لریله طوز تصفیه‌خانه‌لری وایشلك تجارتی واردر.

سامبهار (Sambhar) هندستانك راجپوتانه خطه‌سنده مروار ایله جایپور حكومت ممتازه‌لری آره‌سنده اوله‌رق، ٢٦°٥٢′ ایله ٢٧°٢′ عرض شمالی و ٧٢°٣٧′ ایله ٧٢°٥٦′ طول شرق آره‌لرنده بر طوزلی كول اولوب، بویی ٣٦ و اكی ٥ ایله ١٦ كیلومتره آره‌سنده‌در. بو كولدن كلیتلی طوز اخراج اولنور.

— بو كولك جنوب شرق ساحلنده وجایپورك ٦١ كیلومتره غربنده دخی بو اسمله بر قصبه اولوب، ٧٤٥ ی مسلم اولمق اوزره، ٥٥٧٥ اهالیسی‌واردر.

سامبهال (Sambhal) هندستانك رخیلقند ایالتنده ومراد آبادك ٣٦ كیلومتره جنوب غربیسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ١٣٩٦٥ ی مسلم اولمق اوزره، ٢١٣٧٥ اهالیسی، پاموق منسوجات دستكاهلریله شكر، حبوبات، یاغ ودری تجارتی واردر. كوزل برقصبه اولوب، خانه‌لری طوغله‌دن معمول وجوارلری اورمانلرله ومزروعاتله مستوردر.

سامبیازه (Sambiase) ایتالیانك جنوبنده (قاتانزارو) ونام دیكرله (قلابره اولتریوره) ایالتنك (نیقاسترو) قضاسنده ونیقاسترونك ٥ كیلومتره غرب جنوبیسنده بر قصبه اولوب، ٨٥٩٠ اهالیسی وكوكوردلی ایلیجه‌لری واردر.

سامبیلیونغ (Sambilioung) بورنئو جزیره كبیره‌سنك جنوب شرقی قسمنده فلمنك دولتنك حمایه‌سی آلتنده بولنور بر حكومت اسلامیه اولوب، شمال جهتنده واقع (تابور) حكومت اسلامیه‌سیله برابر (برو) یاخود (براو) دینلن خطه‌یی تشكیل ایدیور. حكمی آلتنده بولنان بعض كوچك آطه‌لرله برابر مساحهٔ سطحیه‌سی ١١٠٠٠ ایله ٣٠٠٠٠ مربع كیلومتره و اهالیسی ١٥٠٠٠ ایله ٤٠٠٠٠ نفوس آره‌لرنده مختلف مقدارلرده تخمین اولنمشدر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق واورمانلرله مستور اولوب، باشلیجه محصولاتی پرنج واوطرفلره مخصوص بعض اثماردر. آلتون، دمیر، كمور وسائر معدنلری چوقدر. خیلی بال‌دخی چیقار. مركزندن‌بشقه درت قصبه‌سی‌دها واردر. اهالیسندن قوم حاكم اولان ملایلر مسلم اولوب، طاغلرده‌ساكن اولان (دایاق) قومنك دخی اكثر افرادی دین اسلامی قبول ایتمشلردر. — مركزی اولان (سامبیلیونغ) قصبه‌سنك ٣٥٠٠ اهالیسی واردر. (فوران) نهری اوزرنده و بونك منصبندن ٤٥ كیلومتره یوقاریده واقعدر.

سامح پاشا { (حسن —) متأخرین مشیران دولت عثمانیه‌دن اولوب، وزرادن بولنمش اولان پدری عن اصل سلانیکلی ایدی. مکتب فنون حربیه‌دن ارکان حرب ضابطانی صنفنده نشأت ایدوب، علوم ریاضیه وهیئت وسائره‌ده وقوفی وار ایدی. فرانسز لسانه دخی آشنا ایدی. قطع مراتب عسکریه ایده‌رك، سلطان عبد العزیز خانك اواسط سلطنتلرنده رتبهٔ مشیری‌یه نائل اولمش؛ وارضروم، طرابلس غرب، کرید دیاربکر وسائر ولایتلر والیلکلرنده بولنه‌رق، ۱۲۸۸ ده اوچ کون بحریه ناظری ومحاربه اثناسنده بر آره‌لق سرعسکر قائممقامی اولمشیدی. ۱۳۰۷ تاریخنده درسعادتده وفات ایتمشدر. ترقی پرور، خیرخواه ومستقیم بر ذات اولوب، طرابلس غرب والیسی ایکن محرر فقیر ولایت غزته‌سی محررلکی مأموریتیله برمدت معیتنده بولندم.

سامرا { (سرمن رأی یاخود ساء من رأی دن مختصردر) بغداد ولایت وسنجاغنده، وبغدادك ۱۰۷ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق دجله‌نك صول کنارنده و (نهروان) دن مأخوذ جدوللرله اروا اولنور بر اووه‌ده واقع قضا مرکزی کوچك بر قصبه اولوب، وقتیله بیوك وپك معمور ومزین بر شهر وخیلی وقت خلفاء عباسیه‌نك پایتختی بولنمشدر. بو محلده پك قدیم بر شهر بولنوب، حتی سام بن نوح طرفندن تأسیس ایدلمش اولدیغی مرویدر. بعده خراب اولمشیدی. خلفاء عباسیه‌نك برنجیسی سفاح بو شهرك خرابه‌لری قارشیسنده (انبار) ی و هارون الرشید دخی بر قصر بنا ایتمشلردی. خلیفه معتصم زماننده بغدادده عسکر پك چوق اولمغله، اهالیٔ شهر شکایت ایتدکلرندن، خلیفهٔ مشار الیه بو شهری بنا ایتدیروب، «کورن سوینیر» معناسیله (سرمن رأی) تسمیه ایتمش، وبرچوق جامعلر، سرایلر، بازارلر وسائر ابنیهٔ عظیمه ایله اعمار وتزیین ایده‌رك، عسکرله برابر اورایه انتقال، وبو شهری پایتخت اتخاذ ایتمشدی. خلفلری واثق، متوکل، منتصر، مستعین، مهتدی ومعتمد زمانلرنده دخی سامرا پایتخت قالوب، خلفاء مشار الیهمك هر بری بر قات عمارت وتوسیع و تزیینه صرف مقدرت ایتمشدی. نهایت خلیفه معتضد بالله بغداده رجوع ایتمکله، سامرا امراء اتراکك فساد ومنافرتلرینه میدان قالوب، کوندن کونه خرابیته یوز طوتمش؛ ونهایت اهالیسی بسبتون چکیلوب، انقاضی بیله بغداده نقل اولنمشدی. بر روایتده خرابدن صکره (سرمن رأی) یرینه (ساء من رأی) دینلمکله سامرا بوندن غلطدر. بعضلری‌ده سامرا اسمنك (سرمن رأی) اسم عربیسندن اسکی اولوب، فارسیده «سامك طریقی» معناسیله (سامراه) تسمیه ایدلمش اولدیغنی التزام ایدیورلر. شمدیکی حالده بر قریه حالنده‌در.

سامری { (بن حیدری) ایران شعراسندن اولوب، تبریزلیدر. تجارت طریقیله هندستانه کیدوب، (خانخانان) ك حسن قبولنه مظهر اولمشدی. شو بیت اونکدر:

مشهور تر زننکم و معروفتر زعار
در حیرتم که بهرچه مستور مانده‌ام

سامسوار { (Samesvar) هندستانك (نپال) و (پاتنه) خطه‌لری حدودنده (هیمالایه) سلسلهٔ کبیره‌سنك (جریاغاتی) قوله منسوب بر طاغ اولوب، ۲۰′ ۲۷° ایله ۳۰′ ۲۷° عرض شمالی و ۴۵′ ۸۱° ایله ۱۹′ ۸۲° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولدیغی حالده، بویی ۷۵ واکی ۱۸ کیلومتره‌در. ارتفاع وسطیسی ۴۵۷ متره اولوب، اك یوکسك محلی ۶۹۲ متره ارتفاعنده‌در.

سامسواری { (Samesvari) هندستانك شمال شرقی جهتنده آسام ایله بنکاله خطه‌لرنده بر نهردر، که (غارو) جبالندن نبعانله، ابتدا شرق شمالی‌یه، بعده شرق جنوبی‌یه ونهایت جنوبه طوغری آقه‌رق، ۳۰۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، (سورمه) نهرینه دوکیلور. بالیغی چوقدر.

سامسون { یاخود صامسون (Samson) اسرائیلیلرك اون ایکنجی حاکمی اولوب، بونلرك آلتنجی اسارتلری زماننده طوغمشدر. خارق العاده برقوته مالك اولوب، پك کنج ایکن بر آرسلانك حقندن کله‌رك آغزینی یرتمش، وغزه‌ده محبوس ایکن، شهرك قپولرینی سوکوب اوموزینه آله‌رق قاچمش اولدیغی ودها بونك کبی نیجه خوارق متواتردر. فلسطینیلرله محاربه ایدوب، بونلری دفعاتله مغلوب ایتمشدی. زوجه‌سی (دلیله) کویا قوتنك

صاچلرنده اولدیغنی کشف ایله، اویقوسنده صاچلرینی کسه‌رك، کندیسنی فلسطینیلره تسلیم ایتمش؛ وبونلر کوزلرینی چیقاره‌رق، طاقاوق کبی قوللانمغه باشلامشلردی. آنجق برمدت صکره صاچلری اوزایوب اسکی قوتنی استرداد ایتمش اولمغله، برکون فلسطینیلرك طوپلانمش اولدقلری بر معبدك ستونلرینی طوتوب ییقمغله، معبد دوشوب، ایچنده بولنانلرله برابر کندیسی دخی انقاض آلتنه قالمش.

سامسون (Samson) فرانسه‌نك اك مشهور آقتورلرندن اولوب، برخیلی تیاترو اویونلری دخی یازمش؛ و (قونسرواتوآر) دینلن تیاترو مکتبنده معلملك ایتمشدر. ۱۷۹۳ ده سنت دنیسده طوغوب، ۱۸۸۱ ده وفات ایتمشدر.

سامسوئه (Samsœe) دانیمارقه‌نك (غاتغات) دکیزنده و یوتلاند خطه سیله (سلاند) آطه‌سی آره‌سنده بر آطه اولوب، بویی ۲٦ واکی ۱۰ کیلومتره اولدیغی حالده، ۵۰۰ اهالیسی واردر، که زراعتله وبالیقچیلقله تعیش ایدرلر.

سامعا (بیرام بیك) ایران شعراسندن وطائفهٔ اتراکدن اولوب، تبریزلیدر. شو بیت اونکدر:

ما پا ز آرزوی دو عالم کشیده ایم
ازهر دوسر چوجاده بمنزل رسیده ایم

سامل (مصطفی — افندی) متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، سالف الترجمه جودت افندینك برادریدر. سرای همایونده تربیه اولنه‌رق، بعده دیوان همایون قلمنه ومؤخراً ترجمه قلمنه مأمور وخواجکان سلکنه داخل اولمش؛ و ۱۲۵٦ ده وفات ایتمشدر. بر دیوانچه‌سی واردر. شو بیت اونکدر:

مژه‌ك کوزکوز ایدوب سامل کبی جسمم بوکونلرده
دلم حسرتله پك بیمار در چشم سیاهکدن

سام میرزا شاه اسماعیل صفوینك اوغلی وملوك صفویه‌نك ایکنجیسی اولان شاه طهماسبك برادری اولوب، شعر وانشاده کی مهارتیله مشهوردر. «تحفهٔ سامی» عنوانیله بر تذکرة الشعراسی واردر. ۹۳۹ تاریخنده برادری طرفندن خراسان والیلکنه نصب اولنه‌رق، اوائنده وفات ایتمشدر. اشعارنده (سامی) تخلص ایدردی. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

پابوس سك یار نکویم هوسم نیست
دردل هوسم هست ولی دسترسم نیست

سامنیوم (Samnium) ایتالیانك اسکی بر خطه‌سی اولوب، قامپانیه‌نك شمالنده ولاتیومك شرقنده ایدی. الیوم اراضیسی (پرنچیپاتو اولتریوره) ایله (سانیو) ایالتلرینی و (آبروچه) ایالتنك برقسمنی تشکیل ایدیور. اهالیسی سالف البیان (سابین) قومنه منسوب اولوب، جنکاور ونیم وحشی آدملر ایدی. بونلر برچوق وقت ایتالیاده‌کی یونانیلره معاشله عسکرلك ایدوب، بعده سائر بعض اقوامله ومذکور یونانیلرله بالاتفاق، رومالیلره قارشی درت بیوك محاربه ایتمش؛ وبونلره خیلی وقت مقاومت ایتمشلرسه‌ده، نهایت مغلوب اولوب، مملکتلری ضبط اولنمشدی. بونلری رام ایتدکدن صکره رومالیلر بتون جنوبی ایتالیایی سهولتله اله کچیرمشلردر.

ساموآ (Samoa) بحرمحیط کبیرك (پولینسیا) قسمنده (تونغه) جزایرینك شمال شرقیسنده، ۱۳° ۳۱′ ایله ۱٤° ۳۰′ عرض جنوبی و ۱۷۰° ۲۹′ ایله ۱۷۵° ۵′ طول غربیده واقع بر جزایر مجتمعه هیئتی اولوب، ۳ بیوك ایله بونلرك شرق جهتنده ۳ کوچك که جمعاً ٦ آطه‌دن مرکب اولدیغی حالده، غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه طوغری ممتد اولور. مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۷۸۷ مربع کیلومتره اولوب، ۳٤۱٤٤ اهالیسی واردر. اك بیوکاری غرب جهتنده بولنان (ساوایی) جزیره‌سی اولوب، دیکرایکی بیوکی (اوپولو) و (توتویلا) تسمیه اولنور. جمله‌سی اراضیء برکانیه‌دن متشکل اولوب، (ساوایی) نك اورته‌سنده‌کی برکانك یقین وقتلره کلنجه‌یه قدر آتش افشان بولنمش اولدیغی آکلاشیلیور. اکثر برکانلرینك آغزلری صو ایله طولمشدر. اك مرتفع ذروه‌لری ۱۳۰۰ متره‌یی تجاوز ایتمیور. سواحللری دوز ایسه‌ده، اکثر محللرنده قیا و صیفلرله محاطدر. باشلیجه لیمانی (آپیا) اسمیله معروف اولوب، (اوپولو) جزیره‌سنك ساحل شمالیسنده واقعدر. نباتاتی پك قوتلی اولوب، طاغلری اورمانلرله مستوردر.

وساحله قدر اوزانان اتکلری دائما زمردکبی کورینور. علی الخصوص (تولوئیلا) جزیره‌سی جمله‌سندن کوزل اولوب، هله (پانغو پانغو) لیمانی پك لطیف وشایان تصویر موقع ومنظره‌لری حاویدر. هوالری پك کوزل و لطیف اولوب، مایسدن تشرین ثانی‌یه قدر سورن قوراقلق موسمنده یاغمورلر سیرك یاغار وجنوب شرقی جهتندن سرین بر روزکار اسر. کانون اولدن نیسانه قدر دوام ایدن یاغمور موسمنده ایسه صیجاق زیاده اولوب، چوق یاغمور یاغار؛ واکثریا غرب روزکاری اسوب، فرطونه وبورالری دخی پك صیقدر. مارتده جنوب غربیدن اسن شدتلی روزکارلر بعضاً پك دهشتلی فرطونه‌لری موجب اولور. قوراقلق موسمنده میزان الحراره‌نك درجهٔ وسطیه‌سی ٢٥° و یاغمورلر موسمنده ٢٨° در. بو ایکنجی موسمده بعض صیتمه‌لر وقوع بولورسه‌ده، عمومیت اوزره هوا صاغلام اولوب، بو آطه‌لرده یراشن آوروپالیلر پك چوق معمر اولورلر. نباتات وحیواناتجه تونغه جزایرینه مشابه اولوب، او اقلیمه مخصوص نباتات ومحصولات انواعی حاصل اولور. اخیراً تشکل ایتمش اولان بر آلمان زراعت وتجارت شرکتی پاموق، شکر قامشی، پرنج وقهوه زراعتنی دخی ادخال ایتمشدر. آوروپالیلرك ورودنده یرلی مه‌لی حیواناتی طوموز، کوپك، فاره وبرقاچ نوع پراسه‌دن عبارت ایدی. قوشلری پك چوقدر. اهالیسی صرف پولینسیان جنسنه منسوب ایری وتندرست آدملر اولوب، اولدقجه مونس و ذکی آدملردر؛ آنجق ذوق واکلنجه‌یه انهماکلری زیاده اولوب، طوپراقلری‌ده کندیلکندن محصولات کافیه ویردیکندن، تنبل آلیشه‌رق، سعیه استعدادلری یوقدر. بو آطه‌لر ابتدا ١٧٢٢ ده (روکون) طرفندن کشف، و ١٧٦٨ ده بوکنویل طرفندن زیارت، و (بحریون جزایری Iles de Navigateurs) تسمیه اولنه‌رق، بعده دها بر چوق بحریون ساحللرینه اوغرامشلرسه‌ده، بونلرك هیچ بری ایچ طرفلرینی کزه‌مه‌مشیدی. نهایت قرن حاضر میلادی اوائلنده بر طاقم انکلیز وفرانسز میسیونرلری بو آطه‌لرده یرلشوب، اهالی‌یه صورتا خرستیان دینی قبول ایتدیرمش؛ وآوروپایه جزایرك احوال داخلیه‌سنی طانیتدیرمشلردر. یالکز (تاوه) جزیرهٔ صغیره‌سنك اهالیسی دین قدیملرنده قالوب، دیکرلری اسماً پروتستان وبعضلری قتولیك اولمشلرسه‌ده، حقیقتده بونلر دخی اعتقادات قدیمه‌لرندن واز کچه‌مه‌مشلردر. میسیونرلرك دلالتیله ١٨٣٠ تاریخندن بری انکلتره حکومتنه تقلیداً برحکومت مشروطه تشکیل ایده‌رك، کندی رؤسالری بیننده برقرال انتخاب ایتمشلرسه‌ده، اوته‌دن بری انکلتره دولتی ایله ممالك مجتمعه جمهوریتی امور داخلیه‌لرینه مداخله ایده‌رك، اکتساب قوت ونفوذ ایتمکه چالیشمقده درلر. اخیراً آلمانیه دولتی قاریشوب، بو اوچ دولت کندی مقصدلرینی ترویج ایچون، مملکتده لاینقطع داخلی فسادلر تولید ایتمکده‌درلر. عاقبت آلمانیه پولتیقه‌سی غالب کلوب، برکون بو آطه‌لرك آلمانیه مستملکاتی صره‌سنه کیره‌جکلری مظنوندر.

ساموتراك (Samothrace) [« سمادرك » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

ساموس (Samos) [« سیسام » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سامون (Samon) آوستریاده‌کی اسقلاوونیه خطه‌سی قراللرندن اولوب، من اصل فرانق قومنه منسوب، بر تاجر اولدیغی حالده، میلادك ٦٣٠ تاریخلرنده لاجل التجاره اسقلاوونیه‌ده بولنمغله، بو مملکته هجوم ایدن (آوار) لره قارشی محاربه ایده‌رك، کوستردیکی شجاعت وتدبیر آوارلری دفع ایتدیکندن، اهالی طرفندن قراللغه انتخاب اولنه‌رق، ٣٥ سنه کمال عدالتله اجرای حکومت ایتمشدر.

سامويد (Samoïèdes) آوروپاروسیه‌سنك شمال شرقی جهتیله سیبریه‌نك شمال غربی قسمنده ساکن برقوم اولوب، اقوام تورانیه‌دن معدود در. بعض محققین بونلرك ترکلر وفینو آلرله قاریشیق مغوللردن عبارت اولدقلرینی التزام ایتمشلردر. اورال سلسلهٔ جبالی قسم شمالیسنك ایکی جهتنده بولنوب، آوروپا قطعه‌سنده ٤٢° طول شرقی‌یه قدر واریرلر، وعلی الخصوص شمالی آق دکیز اسکله‌لرندن (مزن) قصبه‌سی جوارلرنده بولنورلر. آسیاده ٩٨ طول شرقیسده واقع (تایمیر) قوینه قدر اوزانیرلر. سیبریه‌ده جنوباً ٥٦° عرض شمالی درجه‌سنه قدر اینرلرسه‌ده ٦٤° درجه‌سندن آشاغی بولنانلری

تركلشمشلردر . بو اقاليم واسعه‌ده گشت وگذار ايده‌
رك ، بوزلى وقارلى توندره‌لرده خيمه قوران واكثريا
منجمد اولان سواحل وانهارده باليق آولايان قوم
مذكورك افرادى ۱۵۰۰۰ ايله ۲۲۰۰۰ آره‌سنده
تخمين ايدلكده اولوب، يالكز ۵۳۷۰ ى آوروپاده
وقصورى سبيرياده‌در. نيم وحشى برحالده ياشايوب،
اسماً خرستيان ايسه‌لرده ، حقيقتده اسكى اعتقادلرينى
محافظه ايده‌رك، حيوانات مختلفه‌يى تصوير ايدر بعض
قباتلره عبادت ايدرلر؛ وجن وپريلره وارواح امواتله
مناسباته اينانيرلر. رئيس روحانيلرى طبيباك وسحر-
بازلق دخى ايده‌رك ، جنلره قارشى سحرلر وطلسملر
ياپه‌رق خسته‌لرى ابى ايتمك ادعاسنده بولنورلر .
قيصه بويلى، طوباج بدنلى وتاتار چهره‌لى آدملر او-
لوب، كوزلريله صاچلرى سياه وصقاللرى پك سيركدر.
(رن) دينان برنوع مأنوس كيكدن سوريلرى اولوب،
بوحيوانه قيزاقلرينى دخى چكديررلر، واكثريا آوجيلق
وباليقچيلقله ياشارلر. رن دريسندن معمول پك سوسلى
اثواب كييرلر .

ساموئل { [علاوه‌ده « اشموئل » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

ساموئيلوفقه { (Samoïlofka) روسيه‌ده (سارانوف) ايالتنك (بالا-
خوف) قضاسنده و بالاخوفك ۵۴ كيلومتره جنوب
شرقيسنده بيوك بر قريه اولوب، ۹۵۹۵ اهاليسى،
سنه‌ده ايكى بيوك بازارى، بغداى تجارتى وبرچوق
دكرمنلرى واردر .

سامى { (مصطفى — بك) اعاظم شعراء عثما- نيه‌دن اولوب ، آربه امينى عثمان
افنديـنك اوغلى اولمغله، (آربه امينى زاده) دينلكه
دخى معروفدر . سلطان محمود اول زماننده وقعه-
نويس اولوب، ۱۱۴۶ ده وفات ايتمشدر . اشعارى
كلفتلى اولوب ، سلاستدن عارى ايسه‌ده، استادان
شعرادن معدوددر . بيوك ديوانى مطبوعدر . شو
بيت اونكدر :

نه در سودى بو بازار فناده جلب اموالك
غنا ويرمز متاع مستعارى دوش دلالك
نه ممكن پيرو اولمق نابئ استاده اى سامى
سواد نابجـادر مشق شعرى كلك اطفالك

سامى { ايران وهندستان شعراسندن بروجه- زير بش ذاتك مخلصيدر :

برنجيسى نيشاپورلى اولوب، سلطان حسين بايقرا
زماننده شاه طهماسب صفوى زماننه‌دك خراسانده
شعر وادبله مشهور بولنمشدر . شو بيت اونكدر :

ديده را گفتم كه در رويش بگستاخى مبين
گفت گستاخى نبا شد عين مشتا قيست اين

— ايكنجيسى (نصير الدين) قزوينلى اولوب،
۹۵۶ ده وفات ايتمشدر . شو بيت اونكدر :

سخن كنم بهمه جازبيوفايئ او
كه تا كسى نكند ميل آشنايئ او

— اوچنجيسى (خواجه عبدالله) من اصل (قهپايه)
اترا كندن اولوب، لاهورده طوغمش، وشاهجهان
آباده تربيه اولنه‌رق، ميرزا بيدل ايله صحبت ايتمش
ايدى . ۱۱۵۵ تاريخنده وفات ايتمشدر . شو بيت
اونكدر :

مددى كرد پس ازمرك سيه بختئ ما
سرمه گرديدم ودرچشم سيا هش رفتم

— دردنجيسى (لطفعلى بيك) من اصل چركس
امراسندن ايدى . شو رباعى اونكدر :

برفتار آورد چون نازآن سروخرامانرا
زرفتن بازميدارد حجالت آب حيوانرا
نكاهت پرسرنا زست باز امروز ميترسم
كه بر گرداندازقتل من آن برگشته مژگانرا

— بشنجيسى شاه اسماعيل صفوينك اوغلى صاحب
تذكره سام ميرزادر . [« سام ميرزا » ماده‌سنه
مراجعت بيوريله .]

سامى { هندستانك گجرات خطه‌سنده (را- مپور) حكومت ممتازه‌سنه تابع
ورادامپورك ۲۷ كيلومتره جنوب شرقيسنده واقع
بر قصبه اولوب ، ۲۳۷۵ ى مسلم اولمق اوزره ،
۵۳۰۵ اهاليسى واردر .

سامى افندى { متأخرين شعراء عثمانيه‌دن ايكى ذات اولوب، برنجيسى
بعض وزرانك كتابت خدمتنده بعد الاستخدام ، بر
آره‌لق مأموريت مخصوصه ايله ويانه‌يه عزيمت، ودعو-
تنده آمدى اوطه‌سى خلفاسى سلكنه داخل اوله‌رق،
بعده تقويمخانه نظارتنه، صكره زراعت مجلسى اعضا-
لغنه نصب ايدلمش؛ و ۱۲۶۳ ده مصلحتگذارلقله
ويانه‌يه و بعده سفارتله برلينه اعزام، و ۱۲۶۶ ده

طهران سفارتنه نصب اولنمش؛ ودرسعادته عودتله ١٢٧٠ ده وفات ایتمشدر. شو بیت بر غزلندندر:

کل بلبل و بلبلده دیکندن متأذی
بو باغده هیچ قیددن آزاده بولنمز

— ایکنجیسی اندرونی سامی یاخود عزت افندی دینمکله معروف اولوب، سلطان سلیم خان ثالث دورنده اندرون همایونده بولنمش؛ وسلطان محمود خان ثانی دورنده چراغ بیوریلەرق، ١٢٦٠ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

حالمی بن بیلەمم نەمدر ایدن فاش هله
سامینك اشك تردیدهٔ غمدیده سیدر

سامی پاشا { (ابو بکر —) وزرای دولت عثمانیەدن وشعرادن اولوب، عثمان پاشانك اوغلیدر. سلطان عبد الحمید خان اول دورنده ١١٩٨ ده رتبهٔ وزارتله سلستره ایالتنه و سلطان سلیم خان ثالث دورنده ١٢١٣ ده یوسف ضیا پاشانك اثنای صدارتنده قائممقاملق مسندینه وبعده بعض ایالتلره نصب اولنەرق، صکره معزولاً مسقط رأسی اولان اغریبوزده اقامت ایتمکده ایکن ١٢٢٩ ده اوراده وفات ایتمشدر. بر دیوانچەسی واردر. شو ایکی بیت اونکدر:

رند اولان یکسان بیلور هجر ایله دور وصلنی
پوله صایمز حال حرمانده کنز فرصتی
ای اولان کاشانهٔ نخوتده سرمست غرور
برده فکر ایت خاك ذلتده خمار محنتی

سامی پاشا { (عبد الرحمن —) اعاظم وزرای دولت علیەدن وارباب علم وادبدن بر ذات اولوب، ١٢١٠ تاریخنده مورەنك مرکز ایالتی بولنمش اولان (طرابولیچه) قصبەسنده طوغمشدر. پدری اورانك مشایخ ومدرسیننده شیخ احمد نجیب افندی اولوب، صاحب ترجمه پدرلرینك درسندن استفاده، وعربی وفارسی ادبیاتیله علوم متداولەیه وحقایق تصوفه کسب وقوف ایتمشدی. ١٢٣٦ ده یونان وقوعاتی اثناسنده سائر قصبەلر صرەسنده طریپولیچه دخی آلتی آی محاصره آلتنه قالدقدن صکره، صاحب ترجمه پدری وسائر افراد عائلەسیله برابر عصاتك ید اسارتنه کچوب، پدری بو وقعەده شهید اولمش؛ وکندیلری بر خیلی مدت اسارتده قالدقدن صکره، ١٢٣٩ ده قورتلوب، مصره هجرت ایتمش؛ واو صرەده مورەنك تخلیصنه متهیء عزیمت بولنان ابراهیم پاشا مرحومك خدمت کتابتنه کیروب، معیتنده مورەیه عودت ایلمش؛ وغالبانه مورەنك هر طرفنه کیریلوب، اعادهٔ اسایش اولندقدن صکره، آوروپانك تکلیفی اوزرینه، ١٢٤٣ ده ابراهیم پاشا اوراسنی ترکله مصره عودت ایتدیکنده، صاحب ترجمه دخی برابر کیدوب، ١٢٤٥ ده مصر وقایعی نظارتیله برابر مجلس ملکیه اعضالغنه، و ٤٧ ده محمد علی پاشا مرحومك باش معاونلکنه تعیین اولنمشدی. ١٢٥٧ ده برای مکالمه مصر جانبندن مرخص صورتیله وینه او سنه سعید پاشا مرحومك معیتیله و ٥٨ ده دخی ایکی دفعه مأموریت مخصوصه ایله درسعادته کلەرك، مصره عودتدن صکره، ٥٩ ده برای تبدیل هوا ایتالیایه و اورادن فرانسه وانکلترەیه سیاحت ایتمش؛ ومصره عودتندن صکره ١٢٦٥ تاریخنده وعباس پاشانك والیلکی اوائلنده جانب باب عالیدن ترحاله متصرفلغنه نصب اولنەرق، مصردن بسبتون قطع مناسبتله، محل مأموریتنه عزیمت ایلمش ایدی. ١٢ سنه بو مأموریتده قالوب، ١٢٦٧ ده مشیریت رتبەسیله عموم روم ایلی مفتشلکنه مأمور اولەرق، ٦٨ ده بوسنه والیلکنه نصب، ومحل مأموریتنه متهیء عزیمت ایکن، طربزون والیلکنه تحویل اولنمش؛ وینه او سنه طربزوندن بالاستعفا، درسعادته عودتی متعاقب، ودین ایالتنه تعیین بیوریلەرق، قریم محاربەسی اثناسنده اوراده بولنمش؛ و ١٢٧٢ ده مجلس تنظیمات اعضالغنه نصب، ودرسعادته جلب بیوریلەرق، ٧٣ اوائلنده ادرنه والیلکنه نصب، وسکز ماه صکره ینه مجلس تنظیمات اعضالغنه اعاده بیورلمش؛ ومتعاقباً معارف نظارت جلیلەسنه تعیین بیوریلوب، ١٢٧٤ اواخرنده کرید وقوعاتی ظهور ایتدیکنده، معارف نظارتنه انضماماً کرید والیلکنه نصب اولنمغله، موفقیتی اوزرینه نشان امتیازله تلطیف اولنەرق، ١٢٧٥ ده معارف نظارتنه عودت ایتمش؛ و ٧٨ ده نظارت مشارالیهادن انفصال ایله، کوشه نشین عزلت ایکن، ٧٩ ده

بعض مصالح ذاتیه ایچون مصره کیدوب، او اثناده مصری تشریف همایون واقع اولمغله ، مجلس والا اعضالغنه نصب، و مؤخراً مجالس عالیه‌یه مأمور بیورلمشیدی. بو وجهله سلطان عبدالمجید وعبدالعزیز خان حضراتی دورلرنده بر خیلی مهم مناصبده بو. لندقدن صکره، پادشاه زمان سلطان عبد الحمید خان ثانی حضرتلری دورنده ۱۲۹۳ ده کشاد بیوریلان مجلس اعیانه دخی نصب بیوریله‌رق، ۱۲۹۵ ده ارتحال ایلمشدر. السنهٔ شرقیه‌یه بحق واقف اولوب، اکثر اوقاتنی مطالعه ایله کچیردی . شعر وانشاده مهارت‌نامه‌سی اولوب، مطبوع بعض منشآت واشعاری وتصوفه متعلق « رموز الحکم » عنوانیله بر رسالهٔ عارفانه‌سی واردر. شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

حسرتکله جام داغ لاله‌در چشمانمه
قطرهٔ می لعلسز تبخاله‌در چشمانمه

تار وپودی رشتهٔ مدح نکاهمدر بنم
ساميا بو نو غزل برکاله‌در چشمانمه

سامیه { امم — (Peuples Sémitiques) اك متمدن امم عالمك منقسم بو. لندقلری زمره‌لرك بری اولوب، سام ابن نوح (عم) ه نسبتله بو اسمله تسمیه اولنمشلردر. امم سامیه‌نك اصل مبدأ ومنشئی دجله وفرات وادیلری اولوب، اورادن بحر الشام سواحلنه و جزیرة العربك ایچنه انتشار ایتمشلردر . امم سامیه باشلیجه : آثوریلر، کلدانیلر، سریانیلر ، عبرانیلر ، فنیکه‌لیلر و عربلردن عبارت اولوب ، عمالقه و نبطیلر وعربلرك منقسم بولندقلری اقوام قدیمهٔ مختلفه‌نك جمله‌سی امم مذکوره شعباتندن ایدیلر . امم سامیه افرادینك سیماجه امم آریانیه‌دن فرقلری اولمیوب، قفالری پك منتظم وچهره‌لری دوز. کوندر . آنجق لسانجه امم آریانیه ایله پك آز منا. سبتلری اولوب، بربرلرندن پك اسکی زمانلرده آیرلمش اولدقلری آکلاشیلیور. امم سامیه‌نك اك اول مدنیته نائل اولانلری آثوریلر وکلدانیلر اولوب ، بونلرك دخی مدنیت وصنایع ومعارفی دجله وفرات مجراسی وبصره کورفزی طریقیله مناسبات تجاریه‌ده بولندقلری هنددن آلمش اولملری مظنوندر . هر حالده بونلر یالکز سائر امم سامیه‌دن دکل آوروپاده‌کی امم آریانیه‌دن دخی چوق اول اویانوب ، بعده فنیکه‌لیلر ومصریلر دخی طریق مدنیتده ترقی ایتمکله، بونلردن مدنیت یونان وروما‌یه کچمشیدی . امم آریانیه لسانلری آره‌سنده‌کی مناسبت ومشابهت او قدر چوق ایدی، که بر لسانك شعبه‌لری عد اولنه‌بیلوب، اکثر قواعد صرفیه‌لری بیله مشترکدر. السنهٔ سامیه‌نك اك اسکیسی سریانی ویا کلدانی لسانی اولدیغنه ذاهب اولانلر وار ایسه‌ده، بربرینه مشابهتلری اولان لسانلر اکثریا اورته‌دن قالقوب اونودلمش بر لسان قدیمدن متشعب فرعلر حکمنده اولدیغندن، السنهٔ سامیهٔ مذکوره‌نك دخی بزه واصل اولمامش دیکر برلسان قدیمك فروعی اوله‌جقلری و بناء علیه هیچ بری دیکرلرندن قدیم اولمدیغی شبهه‌سزدر . السنهٔ سامیه‌دن الیوم موجود ومستعمل اولانی یالکز لسان عربی اولوب، دیکرلرندن هیچ بری هیچ بر یرده تکلم اولنمامقده‌در . اسکی آثوریلرك، کلدانیلرك، سریانیلرك، فنیکه‌لیلرك وعبرا. نیلرك احفادی اکثریت اوزره عربلشوب، ممالکتلرنده بوکون لسان عربی استعمال اولنیور. دیکرلرندن اك زیاده معلوم اولانلری عبرانی وسریانی لسانلری اولوب، بو ایکی لسانده بعض کتب مقدسه وسائره بولنمقده اولدیغندن ، وعلی الخصوص سریانیجه ظهور اسلام صره‌سنده وخلافت عباسیه زماننده دخی سوریه وعراق خرستیانلرینك لسان ادبیسی بولنوب، اکثر کتب یونانیه دخی عربی‌یه نقل اولنمازدن اول سریا. نیجه‌یه ترجمه اولندیغندن ، بو ایکی لسانك ادبیاتی وقواعد صرفیه‌لریله لغتلری تمامیله حفظ ووقایه او. لنمشدر . کلدانیجه‌ده دخی بعض کتب مقدسه ترجمه. لری بولنوب، بو دخی بر درجه‌یه قدر محفوظدر. اك مجهوللری آثوریلرله فنیکه‌لیلرك لسانلری اولوب، بو ایکی لسانده یالکز بعض آثار عتیقه خطوطی بولنیور . حتی آثوریلر لسانك السنهٔ سامیه‌دن اولدیغی بیله یقین وقتلره کلنجه‌یه قدر مشکوك اولوب، اخیراً تبین ایتمشدر . امم سامیه‌نك قوللاندقلری خطوط دخی بربرلرینه پك قریب اولوب ، جمله‌سی صاغدن صوله یازیلیر. صره‌لری (ابجد) ترتیبنه کوره اولوب، اسملری دخی بربرلرینه مشابهدر . بونلردن سریانی وعربی خطلرنده حرفلر بربرلریله متصل یازیلوب، دیکرلری حروف منفصله ایله یازیلیر . اسکی مصریلر یعنی قبطیلر ، طائفهٔ رهبانه مخصوص واشارات ورموزاتدن عبارت اولان هیروغلیف خطیله اکتفا

ایده‌میوب، فنیکه‌لیلرك خطنی استعاره ایتدکلری کبی، اسکی یونانیلر دخی سائر آثار مدنیتله برابر خطی دخی فنیکه‌لیلردن آلوب، بو وجهله السنهٔ سامیه خطی سائر لسانلره دخی تعمیم اولنمش؛ وآنجق قبطیلر ویونانیلر حروف مذکوره‌یی صولدن صاغه یازمغه باشلامشلردی. یونانیلردن رومالیلره کچوب، بو وجهله الیوم بتون آوروپا امم متمدنه‌سنك استعمال ایتدکلری لاتین حروفی اساساً فنیکه حروفندن مأخوذ وامم اسلامیه‌نك قوللاندقلری حروف عربیه ایله بر اصلدن متشعبدر. آوروپا متأخرین مستشرقینی السنهٔ سامیه ایله خیلی توغل ایتمکده اولوب، مشهور ارنست رنان بو لسانلر بیننده‌کی مناسبات حقنده ایکی بیوك جلددن مرکب معتبر بر کتاب یازمش؛ و دیکر بر ذات عبرانی، کلدانی، سریانی وعربی لسانلرینك مشترك ومقایسه‌لی صرفنی یازمشدر.

سان { (San) آوستریانك غالیچیا خطه‌سنده بر نهردر، که (بسکید) طاغنك شمالی اتکندن نبعانله، شمال غربی‌یه، بعده شماله، صکره شرقه ونهایت ینه شمال شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، تقریباً ٤٥٠ کیلومتره‌لك جریاندن وبر چوق چایلر آلدقدن صکره، صاغدن ویستوله ایرماغنه دوکیلور. ١٢٠ کیلومتره‌لکی سیر سفاینه صالحدر. حوضه‌سی ١٥ ٣٧٠ کیلومتره وسعتنده‌در.

— بو اسمله ینه آوستریانك (استیریا) خطه‌سنده دخی (صاوه) نهرینه تابع بر چای اولوب، مجراسنك طولی ١٠٠ کیلومتره‌یه قریبدر.

سان پاؤلو { (San Paolo) آفریقانك ساحل غربیسنده جنوبی کینه‌ده وهمنامی اولان بر کوچك آطه‌نك قارشیسنده اوله‌رق ´٥٥ °٨ عرض جنوبی ایله ´٢ °١٢ طول شرقیده ٧٠٠٠ اهالی‌یی حاوی بر قصبه اولوب، آفریقای غربیده‌کی پورتکیز مستملکاتنك مرکزیدر. ایکی قلعه‌سی وآمریقای جنوبینك باهیا وربوده یانیرو اسکله‌لریله پك ایشلك تجارتی واردر. پورتکیز دولتی بو قصبه‌یی منفا اتخاذ ایتمشدر.

سان پاؤلو { [«ساتو پاؤلو» ماده‌سنه مراجعت اولنه.]

سان پیترو { (San-Pitro) ایتالیاده ساردنیه جزیره‌سنك جنوب غربی ساحلی قربنده بر کوچك آطه اولوب، ١١ کیلومتره بویی، ٧ کیلومتره اکی و ٣٠٠٠ اهالیسی واردر.

— بو اسمله ایتالیانك ملغی ناپولی قراللغنده اوترانته ایالتنده واوترانته‌نك ٢٦ کیلومتره شمال غربیسنده دخی ٨٠٠٠ اهالی‌یی جامع بر قصبه اولوب، لاجل التفریق (سان پیترو این قالابره) دینلیر. ناپولی قرالی آراغونلی فردیناند بونی حوارلریله برابر بر دوقه‌لق اتخاذ ایده‌رك، مشهور آرناؤد اسکندر بکه ویرمشیدی.

سانتارم { (Santarem) پورتکیزك استرماdوره ایالتنده ولیسبونه‌نك ١٠٠ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (تاج) مجراسنك صاغ طرفنده واقع بر تپه‌نك اوزرنده بر قصبه اولوب، ٩٠٠٠ اهالیسی، لیسبونه‌یه قدر مدنظری و(القصبه) اسمیله عربلردن قالمه بر قلعه‌سی واردر. بر خیلی وقت پورتکیز قراللرینك مقری بولنمشدر.

سانتاندر { (Santander) اسپانیانك اسکی قستیله خطه‌سنده و مادریدك ٤٠٠ کیلومتره شمالنده اوله‌رق (بیسقایه) کورفزنده همنامی اولان ایالتك مرکزی بر شهر اولوب، ٢٠٠٠٠ اهالیسی، لیمانی، ٢ قلعه‌سی، بحریه مکتبی، دولته مخصوص کمی دمیرله طوپ و سائره دوکمخانه‌سی، توتون، شکر، شابقه، کاغد، تولبند ومسکرات فابریقه‌لری، ایشلك تجارتی وجوارلرنده دمیر معدنی واردر.

— سانتاندر ایالتی شمالاً بیسقایه کورفزیله، غرباً آستوریه، شرقاً بیسقایه، جنوباً دخی بورغوس وپالنسیا ایالتلریله محدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٤٦٠ مربع کیلومتره واهالیسی ٢٤٦٩٩٦ کشیدر. اراضیسی آز منبت اولوب، سواحلنده چوق بالیق صید اولنور.

— بو اسمله آمریقای جنوبینك (قولومبیا) جمهوریتنده دخی بر ایالت اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٢٢٠٠ مربع کیلومتره و اهالیسی ٤٣٢١٧٨ کشیدر. مرکزی ١١٢٥٥ اهالی‌یی جامع (بوقامارنغه) قصبه‌سیدر.

سانتو آنطونيو ده تیجوقو (Santo-Antonio-de-Tijuco) برازيليا ممالك مجتمعه‌سنك (ميناس-جرائس) جمهوريتنده و (ريو ده يانيرو) نك ٥٥٠ كيلومتره شمالنده اوله‌رق (اسپيناسو) طاغنده وديا-مانتينه قضاسنده بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهاليسى واردر.

سانتو دومينغو (Santo Domingo) آنتيل جزائر كبيره‌سندن (هايتى) جزيره‌سنك جنوب شرقى ساحلنده اوله‌رق (پورت‌اوپرنس)ك ٣٢٠ كيلومتره شرقنده و(اوزان) نهرى منصبنده كوزل بر قصبه اولوب، ٧٠٠٠ اهاليسى واردر. مقدما هايتى جمهوريتنه تابع ايكن، ١٨٤٣ تاريخ ميلاديسندن برى آيريجه بر جمهوريت صورتنده اداره اولنقده‌در. [« هايتى » ماده‌سنه‌ده مراجعت اولنه.]

سانتورين (Santorin) يونانك (كيقلاده) جزايرندن بر اطه اولوب، (پوسى) جزيره‌سنك جنوبنده ٣٦° ٢٢′ عرض شمالى ايله ٢٣° ٨′ طول شرقيده واقعدر. بويى ١٥ واكى ٧ كيلومتره اولوب، ١٣٠٠٠ اهاليسى واردر. برهلال رسمنده اولوب، اسكى بر بركان اغزينك صويك اوستنه چيقمش نصفندن عبارتدر. طوپراغى اراضئ بركانيه‌دن اولوب، منبتدر. باشليجه محصولاتى اوزوم، ذخاير وپاموقدن عبارتدر. اسم قديمى (ترا) در. مركزى اولان (تيره) قصبه‌سى بو آطه ايله نيوا، آمورغوس و اناقه اطه‌لرندن مركب بر قضانك مركزيدر.

سانتوس (Santos) برازيليا ممالك مجتمعه‌سنك (سانتوپاؤلو) جمهوريتنده و (سانتو-پاؤلو) شهرينك ٥٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده اوله-رق، (سنت‌ونسان) جزيره‌سنك ساحل شماليسنده بر قصبه واسكله اولوب، ٧٠٠٠ اهاليسى، كوزل ليمانى ومشهور پرنج و ميوه اخراجاتى واردر.

سان تومه (San Thomé) آفريقاى غربيده (كينه كورفزى داخلنده (لوپز) بروننك ٢٠٠ كيلومتره شمال غربيسنده پورتكيز مستملكاتندن بر آطه اولوب، ٠° ٢٥′ عرض شمالى ايله ٥° ٢٤′ طول شرقيده واقعدر. اراضيسى طاغلق اولوب، اك مرتفع نقطه‌سنك ٢٤٠٠ متره ارتفاعى واردر. هواسى غايتله صيجاق وآغير اولوب، آنجق طوپراغى پك منبت ومحصولداردر. آطه‌نك ٢٠٠٠٠ و مركزى اولان همنامى اسكله‌نك ٢٠٠٠ اهاليسى واردر.

سانته‌فه (Santa-Fé) ممالك مجتمعه‌نك (يكى مكسيقه) جمهوريتنده و ٣٦° ١٢′ عرض شمالى ايله ١٠٧° ١٣′ طول غربيده واقع بر قصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهاليسى وجوارلرنده كومش وآلتون معدنلرى واردر. بتون جمهوريتك مركز تجارتى ايسه‌ده، منظره‌سى پك قسوت انكيزدر.
— آرجنتين جمهوريتنده (پارانه) ايله (ريوسالا-دو) نك ملتقاسنده دخى بو اسمله همنامى اولان ايالتك مركزى برقصبه اولوب، ١٠٣٢٤ اهاليسى واردر.
— (سانته‌فه) ايالتى شرقاً (انترريوس)، جنوب‌شرقى جهتندن (بوئنوس آيرس)، جنوب غربى جهتندن (سازلويى)، شمالاً دخى (قوردووه) ايالتلريله محاط اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سى ٥٣٩٧٧ مربع كيلومتره واهاليسى يالكز ٨٩٢١٨ كشيدر.
[بو اسم سائر اسملرله مركب اوله‌رق ديكر برقاچ شهر وقصبه‌يه دخى علم اولمشدر. تركيبلرينك قسم ديكرينه مراجعت بيوريله.]

سانته قاترينه [« قاترينه » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

سانته قروز (Santa-Cruz) اسپانيايه تابع وآفريقانك ساحل غربيسى قارشيسنده واقع (قناريه) آطه‌لرندن (يعنى جزاير خضرادن) تنريف جزيره‌سنك ساحل شرقيسنده بر قصبه واسكله اولوب، ٩٠٠٠ اهاليسى واردر. جزاير مذكوره‌نك مركز اداره‌سى اولوب، كوزل منظره‌سى، ايكى قلعه‌سى وكليتلى شراب تجارتى واردر.

سانته قروز (Santa Cruz) آمريقاى جنوبيده (بوليويا) جمهوريتى ايالاتندن اولوب، شمال غربى جهتندن (لاپاز)، جنوب غربى جهتندن (قوشاباب)، جنوباً شوكيساقه ايالتلريله، جنوب شرقى جهتندن (شيكيتو) وشرقاً وشمالاً دخى (موقسو) اقوامنك اراضيسيله محاطدر. مساحهٔ سطحيه-

سی ١٦١ ٢٧٣ مربع کیلومتره اولوب، ١٦٤ ١٥٣ اهالیسی وار در . مرکزی همنامی اولان قصبه‌در . طاغلری واورمانلریله انهاری چوقدر . هواسی پك صیجاق ورطوبتلیدر. اکثر اهالیسی یرلی وحشیلردن عبارتدر. محصولاتی : پرنج، مصر، شکر وسائره‌دن عبارت اولوب، بالی، کراسته‌سی وآو حیواناتی دخی چوقدر . — مرکزی اولان سانته‌قروز قصبه‌سی (غواپی) نهری اوزرنده و (لاپاز) ك ٤٥٠ کیلومتره شرقنده واقع اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی واردر.

سانته‌قروزآطه‌لری (Iles Santa-Cruz) بحر محیط کبیرده ٣٠َ ٨° ایله ١٥َ ١٢° عرض جنوبی و ٢٠َ ١٦٣° ایله ٤٠َ ١٦٧° طول شرقی آره‌لرنده برطاقم آطه‌لر اولوب ، الك بیوکلری : سانته قروز (ونام دیکرله آکوند)، وانیقورو، اسوالوو، دون، ادری، شری، میتره و یرول آطه‌لریدر. ١٥٩٥ تاریخنده اسپانیول (منداته) طرفندن کشف وبواسمله تسمیه اولنمش‌ایکن، ١٧٦٧ ده انکلیز قپودانلرندن (قارتره) بو آطه‌لری زیارت ایده‌رك، ایلك کشفلرندن خبری اولمامغله، (قرالیچه شارلوته اطه‌لری) اسمیله تسمیه ایتمشدر .

سانته‌مارته (Santa-Marta) قولومبیا جمهوریتنك (ماغدالنه) ایالتنده و ١٩َ ١١° عرض شمالی ایله ١٩َ ٧٦° طول غربیده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی، اوچ قلعه‌سی وسربست لیمانی واردر .

سانته ماریه (Santa-Maria) پورتکیزك النده بولنان (آسور) جزایرندن بری اولوب ، (سان میکل) جزیره‌سنك جنوبنده واقعدر . بویی ٢٠ واکی ١٢ کیلومتره اولوب، ٥٠٠٠ قدر اهالیسی واردر . مرکزی همنامی اولان قصبه‌در.

سانته ماریه دی قاپوآ (Santa-Maria-di-Capua) ایتالیانك (ترادی لابوره) ایالتنده و (قاپوآ) نك ٤ کیلومتره جنوب شرقیسنده برقصبه اولوب، ١٨٠٠٠ اهالیسی واردر .

سانتیاغو (Santiago) اسپانیاده غالیچه خطه‌سنك قورونیه ایالتنده وقورونیه‌نك ٤٠ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق مادریدك ٥٠٨ کیلومتره شمال غربیسنده و (سار) نهری اوزرنده بر شهر اولوب ، ٢٩٠٠٠ اهالیسی، دارالفنونی، سنت ژاقك قبرینی حاوی بیوك بركلیساسی، دانتله فابریقه‌لری، دباغخانه‌لری و بت وتسبیح تجارتی واردر. وقتیله غالیچه‌نك مرکزی ایدی .

سانتیاغو (Santiago) آمریقای جنوبیده شیلی جمهوریتنك مرکزی بر شهر اولوب ، ١٦َ ٣٣° عرض جنوبی و ٨َ ٧٣° طول غربیده و (ماپوشه) نهری اوزرنده اوله‌رق یوکسك بر یایله‌ده واقعدر . کوزل ومنتظم بر شهر اولوب ، ١٨٩٣٣٢ اهالیسی، دار الفنونی، داخلی مکتب اعدادیسی، کتبخانه‌سی، بانقه‌سی، اورته‌سنده کوزل برمیدانی، مصنع برکلیساسی، مفرح تفرجکاهی، کوزل برکوپریسی، دمیر یولی، چینی و مانفوزلغه متعلق مصنوعاتی وسراجخانه‌لری واردر. بتون‌شیلی تجارتنك مرکزیدر. هواسی صاغلام وغایتله لطیف اولوب، آنجق زلزله‌لری کثیر الوقوعدر . بو شهر ١٥٤١ تاریخ میلادیسنده (پدرو ده والدیه) طرفندن تأسیس اولنمشدر. — جمهوریت مذکوره‌نك منقسم بولندیغی ایالاتدن برینك‌ده مرکزی اولوب، سانتیاغو ایالتی شمالاً آقونقاغوآ، غرباً والپارزو ، جنوباً اوهیجنس ایالتلریله، شرقاً دخی (آند) سلسلهٔ جبالنك صرتیله یعنی آرجنتین جمهوریتیله محدود اوله‌رق، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٣٥٢٧ مربع کیلومتره واهالیسی ٣٧٨٧٨١ کشیدر .

سانتیاغو (Santiago) آفریقانك ساحل غربیسی قارشیسنده واقع یشیل برون آطه‌لرینك الك بیوکی اولوب، بویی ٥٥ واکی ٢٢ کیلومتره واهالیسی ٥٠٠٠٠ کشیدر. مرکزی (ویلاداپرایه) قصبه‌سیدر .

سانتیاغو دل استرو (S.-del-Estero) آرجنتین جمهوریتنده همنامی اولان ایالتك مرکزی بر قصبه اولوب، بوئنوس آیرسك ٨٨٠ کیلومتره شمال غربیسنده و (ریودولچه) نهری اوزرنده واقع و ١٠٠٠٠ اهالیبی جامعدر . — سانتیاغو ایالتی شمالاً سالته ، غرباً توقومان وقانامارقه ، جنوباً قوردوبه ، شرقاً

سانتەفه ایالتلریله، شرق شمالی جهتندن دخی (شاقو) اراضیسیله محدود اولوب مساحهٔ سطحیه‌سی ٩٤ ٤٩٤ مربع کیلومتره و اهالیسی ٢٠٩ ٠٠٠ کشیدر. ریوسالادو ایالتی شق ایتدیکی کبی، ریودولچه دخی بوکا موازیاً آقه‌رق جنوب جهتنده (سالنیاس غراندس) اسمیله واسع بر طوزلی کول تشکیل ایدر. اراضیسی دوز وقسم جنوبیسی بطاقلقدر.

سانتیاغو دلاوغه
[«اسپانیش تاون» ماده‌سنه مراجعت.]

سانتیاغو ده آلانی
(S. - de - Alanhi) قولومبیا جمهوریتنك برزخده واقع (وراغوآ) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی واردر.

سانتیاغو ده قوبه
(S. - de-Cuba) آنتیل جزایر کبیره‌سندن (قوبه) جزیره‌سنده شرق ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب، همنامی اولان نهرك منصبنده وهاوانه‌نك ٨٠٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقع و ٣٠٠٠٠ اهالیی جامعدر. لیمانی پك کوزل ایسه‌ده، هواسی پك آغیر وایچیله‌جك صویی قیتدر. وقتیله جزیره‌نك مرکزی ایدی.

سانتیاغو ده هایتی
(S. - de-Haïti) آنتیل جزایر کبیره‌سندن هایتی جزیره‌سنده شمال شرق ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، (سان دومینغو) نك ١٧٠ کیلومتره شمال غربیسنده واقع و ١٠٠٠٠ اهالیی جامعدر. ٢٤ کیلومتره‌لك مسافه‌ده بر کوچك لیمانی واردر.

سان جرمانو
(San Germano) ایتالیا نك (ترادی لابوره) ایالتنده و (قاپوآ) نك ٥٢ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (قاسین) طاغنك اتکنده بر قصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی، قلعه‌سی وجوارنده (قاسینوم) و (آکینوم) شهر قدیملرینك خرابه‌لری واردر.

سان جوآکیم
یاخود یوآکیم (San Ioaquim) ممالك مجتمعه نك قالیفورنیه جمهوریتنده بر نهردر، که جنوبدن شماله آقه‌رق، سان فرانسیسقو قوینده شمالدن کلن (ساقرامنتو) نهریله برلشه‌رك، بحر محیط کبیره دو-

کیلور. سوروکلدیکی قوملرده آلتون ریزه‌لری بولنور.

سان جوان
(San Juan) آرجنتین جمهوریتی ایالات غربیه‌سندن اولوب، شمال شرق جهتندن وشرقاً رئویه، جنوباً سان لویز ومندوره ایالتلریله، غرباً دخی آند سلسلهٔ جبالنك صرتیله یعنی شیلی حدودیله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٨٩ ٠٩٥ مربع کیلومتره واهالیسی ١٠٢ ٤٠٣ کشی اولوب، اراضیسی آند سلسله‌سنك اتکلرندن و بعض قوللرندن عبارت اولمغله، طاغلق ومرتفعدر. بو طاغلردن بر قاچ نهر آقیورسه‌ده، ایالتك حدودینی کچوب، (بامپه‌سالینه) یعنی «طوزلی چول» دینلن اووه‌یه دوشنجه بر طاقم بطاقلقلر تشکیل ایده‌رك، جریانلری منقطع اولور. مرکزی (سان جوان) یاخود (سان جوان دلاقروتز) قصبه‌سی اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی واردر.

سان جوان دلوس لانوس
(S. J. - de - los - Lanos) قولومبیا جمهوریتنده و (بوغوته) نك ١١٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده و (قونیما) نهری اوزرنده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، جوارنده متروك آلتون معدنلری واردر.

سان جوان ده پورتو ریقو
(S. J. -de-Porto-Rico) آنتیل جزایرندن اسپانیایه تابع (پورتوریقو) آطه‌سنك ساحل شمالیسنده و اوزون بر برزخله آطه‌یه مربوط بر شبه جزیره‌نك اوزرنده بر شهر اولوب، جزیرهٔ مذکوره‌نك مرکزیدر. تقریباً ٣٠٠٠٠ اهالیسی، واسع وصاغلام لیمانی وجسیم استحکاماتی واردر.

سان جوان ده نیقاراغوآ
(S. J. - de - Nicaragua) آمریقای وسطینك نیقاراغوآ جمهوریتنده وسان جوان نهری منصبنده اوله‌رق مکسیقه کورفزنده بر قصبه و اسکله اولوب، پانامه برزخنك حفری متصور بر نقطه‌سنده بولنمغله، انکلتره وممالك مجتمعه دولتلری آرهٔ آری ضبطنه چالیشمشلردر.

سان جوان دی مدوآ
یاخود سنت ژان دو مدوآ [«شنکین» ماده‌سنه مراجعت.]

سان جورجو ماجوره (San Giorgio Maggiore) آدریاتیق دکیزنده وندیك شهرینك ٤ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر کوچك آطه اولوب، اوزرنده پك زنکین بر مناستر و بر چوق راهبلر بولنور.

سان جوزه یاخود سان یوزه (San José) آمریقای وسطی جماهیرندن (قوسته‌ریقه) جمهوریتك مرکزی بر شهر اولوب، مملکت مذکوره‌نك وسطنده ممتد اولان سلسلهٔ جبالك کوزل بر وادیسنده و ١٠° عرض شمالی ایله ٢٨′ ٨٦° طول غربیده واقع و ٢٤٠٠٠ اهالیبی جامعدر.

ساند [« ژورژ ساند » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

ساندروقوتوس (Sandrocottus) اسکندردن صکره هندستانده ظهورله، سلفقوسدن پنجاب خطه‌سنی و جهانکیر مشار الیهك ضبط ایتمش اولدیغی سائر بلاد هندی ضبط ایتمش و عقد ایتدیکی بر معاهده ایله دولتنی سلفقوسه طانیتدیرمش بر حکمداره یونان مورخلری طرفندن ویریلن اسمدر.

ساندومیر (Sandomir) لهستانده (سان) نهریله ویستوله ایرماغنك ملتقاسنده و وارشوه‌نك ٢٢٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی واردر.

ساندویچ (Sandwich) انکلتره‌نك (کنت) ایالتنده و (قانتوربری) نك ١٧ کیلومتره شرقنده (استور) نهری اوزرنده وبونك منصبندن ٣ کیلومتره یوقاریده بر قصبه و اسکله اولوب، ٣٥٠٠ اهالیسی، دمیر یولی، سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری، یوك منسوجاتی و ایشلك تجارتی واردر. وقتیله اهمیتی دها زیاده ایدی.

ساندویچ ونام دیکرله هاوای آطه‌لری — (Iles Sandwich) بحر محیط کبیرده بر جزائر زمره‌سی اولوب، بحر مذکور جزایرینك اك شرق شمالی جهتنده بولنانلری اولمغله آوستراليا وجاپونیه‌دن زیاده آمریقای شمالینك قالیفورنیه سواحلنه قریبتلری واردر. جزائر مذکوره ١٧° ایله ٢٣° عرض شمالی و ١٥٧° ایله ١٦١° طول غربی آره‌لرنده ممتد اولوب، ١١ آطه‌دن عبارتدر. اك بیوکلری (هاوای) جزیره‌سی اولوب، دیکرلرینك باشلیجه‌لری: اوواهو، موئوی، آتوی، موروتوی، اوینهو ورانای آطه‌لریدر. مساحهٔ سطحیه‌لری ١٦٩٤٦ مربع کیلومتره واهالیلری ٨٩٩٩٠ کشی اولوب، یرلی، چینلی، جاپونیه‌لی، وآوروپالیدن عبارتدر. اقلیم و هواجه آنتیل جزایرینه مشابه اولوب، آنجق بوره و فرطونه‌لری او قدر شدتلی دکلدر. یوکسك طاغلری اولوب، بونلرك بعضلری برکانلردن عبارتدر. طوپراقلری پك منبت اولوب، موس، هندستان جوزی، اکمك آغاجی، شکر قامشی، پتاتس، بر نوع داری، طوت وسائره حاصل اولور، و سائر آغاجلر دخی بولنور. اهالیسی هر نه قدر وحشی حالنده بولنیوردیسه‌ده، آوروپالیلرك ورودنده صنایعه متعلق بعض معلوماتلری وار ایدی. بو آطه‌لر ١٥٤٢ ده کورلمش ایسه‌ده، یکیدن غائب ایدلمش اولدیغندن، ١٧٧٨ ده مشهور قپودان قوق طرفندن یکیدن کشف، و او وقت انکلتره بحریه ناظری بولنان لورد ساندویچك اسمیله تسمیه اولنمشدر. زواللی قپودان قوق بو آطه‌لر اهالیسی طرفندن پارچه‌لنمشدر. ١٨٢٠ تاریخندن بری بر طاقم میسیونرلر کیروب، اهالینك اکثر افرادینی خرستیان دیننه ادخال ایتمشلردر. آوروپا مدنیتی بعض ترقیات ایتمکده اولوب، بو جزایرده بعض مطبعه‌لر بیله تأسیس اولنمشدر. بو آطه‌لرك جمله‌سی بر حکومت تشکیل ایدوب، حکمدارلری (اوواهو) جزیره‌سنك (هونولولو) قصبه‌سنده اقامت ایدر. حکمدارلرندن برنجی (قامهامها) بتون ساندویچ آطه‌لرینی بر حکومته جمع ایله، آوروپا مدنیتنی ادخاله چالیشمش؛ وایکنجی (قامهامها) ١٨٢٠ ده خرستیان دینی قبول ایله، آیین قدیمی منع ایتمش ایسه‌ده، تبعه‌سی عصیان ایتدیکندن، لوندره‌یه قاچوب، اوراده وفات ایتمشدر. الیوم دین رسمیلری پروتستان مذهبی اولوب، آوروپا اصولنده حکومت مشروطه ایله اداره اولنورلر. وکلا ایله ٤٨ مبعوثدن عبارت بر مجلسلری واردر. مبعوثاندن ٢٤ ی رؤسا وواغنیادن و ٢١ ی ده عوامدن انتخاب اولنور. مرکزلری اولان (هونولولو) نك

٢٢٩٠٧ اهالیسی واردر. واردات ومصارف سنویه‌سی ٢٧٠٠٠٠٠ دولار راده‌لرنده‌در. اخراجاتی باشلیجه شکر وپرنج وموسدن عبارت اوله‌رق سنوی اون ایکی اون اوچ، وادخالاتی بش آلتی ملیون دولار راده‌لرنده یعنی اخراجاتی ادخالاتنك ایکی مثلندن زیاده‌در. سفائن تجاریه‌سی ٢٤ واپور و ٣١ یلکن کمیسندن عبارتدر. هاوای وماثوی و اوآهو آطه‌لرنده برر دمیر یول خطی انشا اولنمقده‌در. برخیلی تلغراف وتلفون خطلری دخی تمدید اولنمشدر. وقت حضرده عسکری ٢٠ ضابطله ١٠٠ نفر عساکر نظامیه‌دن و برقاچ بلوك کوکلیدن که جمعاً ٤٠٠ کشیدن عبارت اولوت، حین حاجتده قرال بتون اهالی‌یی سلاح آلتنه دعوت ایده بیلیر. بحریهٔ عسکریه‌سی یوقدر.

ساندویچ { لودر جون قونت‌ده — Lord) (J. Comte de Sandwich } انکلتره سیاسیونندن اولوب، ١٧١٨ ده طوغمش، و ١٧٩٢ ده وفات ایتمشدر. ایتالیا وممالك عثمانیه ومصره سیاحت ایدوب، کوزل بر سیاحتنامه یازمش؛ و دفعاتله بحریه ناظری اولوب، کشفیات جغرافیه ایچون فنی هیئتلر وکمیلر کزدیرمکی التزام ایتمشدر. قپودان قوق آنف البیان جزایری بونك اسمیله تسمیه ایتمشدر. برقاچ قونغره‌ده دخی انکلتره طرفندن مرخص بولنمشدر.

سان رمو { (San Remo) ایتالیای شمالیده جنوه کورفزنده و (اونیله) نك } ٢٢ کیلومتره جنوب غربیسنده مستحکم بر قصبه اولوب، ١٢٠٠٠ اهالیسی ولیمون، پورتقال، زیتون و سائره محصولاتیله کوچك بویده خرما آغاجلری دخی واردر.

سان سالوادور { (San Salvador) آمریقای وسطیده سالوادور جمهو- } ریتنك مرکزی بر شهر اولوب، غوآتماله‌نك ٢٣٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده و بر برکانك اتکنده واقعدر. کوزل وتجارتکاه برشهر اولوب، ٢٠٠٠٠ اهالیسی، خیلی صنایعی وکلیتلی چیویت وتوتون تجارتی واردر.

سان سالوادور { (San Salvador) آنتیل جزایرینك اك شمالده بو- } لنان (لوکی) زمره‌سندن بر آطه اولوب، ٢٤° ٢٠′ عرض شمالی ایله ٧٨° طول غربیده واقعدر. قریستوف قولومبك آمریقادن اك اول کشف ایتدیکی بر بو آطه‌در.

سان سالوادور { (San-Salvador) آفریقا- ده (قونغو) دولت مستقله- } سنك مرکزی بر شهر اولوب، قونغو ایرماغنه تابع (للونده) نهرینك مجراسی قربنده و (لوآندو) نك ٥٠٨ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق ٥° ٢′ عرض جنوبی ایله ١٣° ٣٠′ طول شرقیسنده واقع و ٢٥٠٠٠ اهالی‌یی جامعدر. یالکز قراله مخصوص بر سرایی اولوب، سائر مسکنلری مدور الشکل صمان قلبه‌لرندن عبارتدر. اهالیسنك بر قسمی پورتکیزدر.
— برازیلیاده‌کی (باهیا) شهرینك‌ده اسم قدیمی (سان سالوادور) در. [« باهیا » ماده‌سنه مراجعت.]

سانساندینغ { (Sansanding) سودان غربینك بامباره مملکتنده } و (سغو) نك ٤٥ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (نیجر) نهرینك ساحل یسارنده بر قصبه اولوب، تقریباً ١٢٠٠٠ اهالیسی و آلتون توزیله پمش‌باموق منسوجاتی واردر.

سانسکری { (Sanscrit) وقتیله هندستانك قسم شمالیسنده سویلنمش بر } لسان اولوب، هند براهمه‌سنك لسان مقدسیدر. الیوم هیچ بر یرده سویلنمه‌مکده ومع هذا براهمنیلرك مقدس عد ایتدکلری برقاچ بیوك منظومه و سائر کتب مذهبیه بونده محرر اولمغله بونلر طرفندن محافظه اولنمقده و هندستانده سویلنن بر چوق لسانلرده آثاری کورلمکده اولان بو لسان السنهٔ عالمك اك مکملی اولوب، مکمل ومنتظم قواعدی، واسع تعبیراتی وکوزل آهنکی واردر. کنك کنارلرندن بحر محیط آطلاسی، وآمریقا دخی داخل اولورسه، بحر محیط کبیر سواحلنه‌دك انتشار ایتمش اولان السنهٔ آریانیه‌نك اك قدیمی اولوب، زند، پارسیٔ قدیم، یونانیٔ قدیم، لاتین، توتون و اسلاو لسانلرینك بوندن تشعب و تولد ایتمش اولدقلری آکلاشیلیور؛ چونکه السنهٔ مذکوره کلماتنك اصللری بونده بولنیور. سانسکری لسانك اوچنجی ویا

بشنجی قرن میلادی‌یه قدر تکلمده مستعمل بولنمش اولدیغی مظنوندر. بعده بوزیلوب، (پراقری) اسمیله برغلطی ظهور ایتمشدر، که قواعدی سانسکریدن چوق دها قولای اولمغله، بوکا رغبت اولنمشدر. بو لسانك برچوق وقت اسمی بیله آوروپاجه مجهول اولوب، قرن سابق میلادی اواخرنده انکلیزلر میدانه چیقارمش؛ واو وقتدن بری بتون امم متمدنه علمای مستشرقینی بونك تعلم وتدقیقیله اوغراشوب، بو کونکی کونده آوروپا پایتختلرنده و مرکز معارف اولان بعض شهرلرده تدریس اولنمقده، وعلمای لسانیونجه بوندن السنهٔ آریانیه‌نك صورت اشتقاق وتولدی حقنده پك چوق حقیقتلر استنباط ایدلمکده‌در.

سان سورو { (San-Sevro) ایتالیانك قا. پیتاناته ایالتنده و (فوجه) نك ٢٧ کیلومتره شمال غربیسنده برقصبه اولوب، ١٩٠٠٠ اهالیسی واردر.

سانسی { (Sancy) فرانسه‌ده (مونت‌دوره) دینان جبالك اك مرتفعی اولوب، ١٨٨٦ متره ارتفاعی واردر.

سان فرانسیسقو { (San-Francisco) ممالك مجتمعه‌نك قا. لیفورنیه جمهوریتنده وبحر محیط کبیر ساحلنده واقع کوزل بر قوریك ایچنده اولەرق ″٣٠ ′٤٨ °٣٧ عرض شمالی ایله ″٢٦ ′٤٨ °١٢٤ طول غربیده واقع بیوك بر شهر واسکله اولوب، ٣٠٠٠٠٠ اها. لیسی، متعدد تیاترولری، بیوك کلیسالری، جسیم دمیرخانه ودوکمخانه‌لری، سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری، متعدد واپور قومپانیه‌لری، بیوك سرمایه‌لی بانقه‌لری، برچوق مطبعه وغزته‌لری وپك ایشلك تجارتی واردر. بوندن اللی سنه اول بیك بشیوز اهالیلی جامع بر قریه حالنده ایکن، قالیفور. نیه آلتون معدنلرینك کشفی وصکره بحر محیط آطلاسی ساحلندن بحر محیط کبیر ساحلنه‌دك تمدید اولنان بیوك دمیر یول خطنك اورایه منتهی اولمسی بو شهرك پك آز وقتده بیومسنی وکیتدکجه بیومکده اولمسنی موجب اولمشدر. سان فرانسیسقو بوکونکی کونده آمریقانك بحر محیط کبیرده‌کی اسکله‌لرینك برنجیسی اولوب، آوروپا ایله چین وجاپون وآوستралیا آره‌سنده‌کی طریقك‌ده پك مهم بر موقعیدر.

سان فرانسیسقو { یاخود سانو فرانسیسقو (San-Francisco) برازیلیاده بیوك بر ایرماقدر، که میناس جرائس جمهوریتنده (سیراده‌قاناستره) تسمیه اولنان طاغدن نبعانله، شمال شرقی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، مذ. کور جمهوریتی و بعده باهیا جمهوریتی شق؛ وبعده غربه و غرب جنوبی‌یه دونوب، بر قوی تشکیل ایده‌رك، باهیا جمهوریتی پرنامبوق جمهوریتندن ودها آشاغیده (سرجیپه) جمهوریتی آلاغوآس جمهوریتندن تفریق ایدر؛ وبو ایکی جمهوریت آره‌سنده تقریباً ′٤٠ °١٠ عرض جنوبیده بحر محیط آطلاسی‌یه دوکیلور. مجراسی ٢٩٠٠ کیلومتره طولنده اولوب، قوراقلق زماننده ثانیه‌ده ٢٨٠٠ مکعب متره صو دوکر. صاغ وصولدن برچوق انهار آلوب، اك بیوکلری (ریووردە) و (ریوغرانده) در.

— بو اسمله برازیلیانك (سانته قاترینه) جمهو. ریتنك ساحلنده واقع بر قویك آغزنده برآطه دخی اولوب، بوآطه‌نك ساحل غربیسنده ینه بو اسمله بر قصبه ولیمانی‌ده واردر.

سان فرناندو { (San-Fernando) اسپا. نیانك قادیس ایالتنده وقادیسك قرینده اولەرق (لیون) آطه‌سنده برقصبه اولوب، تقریباً ١٨٠٠٠ اهالیسی، متین استحکاماتی، کوزل بر صو یولی، رصدخانه‌سی وبحریه مکتبی واردر.

— ینه اسپانیاده مادریددن ١٥ کیلومتره‌لك مسافه‌ده بو اسمله بر قصبه اولوب، قراللره مخصوص بر سرایی واردر، که اخیراً باصمه فابریقه‌سی اتخاذ اولنه‌رق، یالکز برکوشکی قرال ایچون محافظه اولنمشدر.

— شیلی جمهوریتنده وسانتیاغونك ١٢٠ کیلو. متره جنوبنده دخی بو اسمله (قونساغوآ) ایالتنك مرکزی برقصبه اولوب، ١٥٠٠ عائله ایله مسکوندر.

سان فرناندو ده قاتامارقه { (S. F.-de-Catamar-ca) آرجنتین جمهوریتنك قاتامارقه ایالتنده، همنامی اولان بر نهرك اوزرنده و رثویه ایله توقومان آره. سنده بر قصبه اولوب، پاموق محصولاتنك نفاستیله مشهوردر.

سان فلیپه { (San Félipe) اسپانیانك والنسه ایالتنده و والنسه‌نك

۵۵ کیلومترو جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ۱۵۰۰۰ اهالیسی، خراب بعض استحکاماتی، ۲۲ چشمه‌سی، کاغد، کتان بز وابریشیم فابریقه‌لری وجوارلرنده کوزل مرمر اوجاقلری واردر. اسکی اسمی (جاتیوه) در.

سان فلیپه الرآل { (San-Félipe-el-Real) شیلیده سانتیاغونك

۱۵۵ کیلومترو شمالنده آقونقاغوا ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی وایکی صره آغاجله محاط کنیش سوقاقلری واردر.

سان قارلوس { (San-Carlos) ونزوئلا جمهوریتنده (قاراقاس) ك

۲۰۰ کیلومترو جنوب غربیسنده و ۹° ۲۰′ عرض شمالیده بر قصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی، پك لذیذ پورتقاللری، چیویت وقهوه محصولاتی وحیوانات تجارتی واردر. وقتیله دها اهمیتلی اولوب، تدنی‌یه یوز طوتمشدر.

سانکه { (Sanche) حکومت اسلامیه زماننده اسپانیانك ناواره، لیون، قستیله وآراغون طرفلرنده تشکل ایدن خرستیان حکومتلرنده بو اسمله بر قاچ حکمدار کلمشدر:

ناواره قراللری

برنجیسی ناواره قونتی غارسیین بن سانکه‌نك اوغلی اولوب، ۸۷۲ تاریخ میلادیسنده غاسقونیه قونتی و ۹۰۵ ده ناواره قرالی اولمش؛ واندلس دولت اسلامیه‌سیله بر چوق محاربه‌لر ایدوب، ۹۱۹ ده برمناستره چکلمش ایسه‌ده، عبدالرحمن ثالث زماننده عساکر مسلمینك خرستیانلره قارشی موفقیاتی و (جونکره) ده‌کی غالبیتلرینی کورنجه، ۹۲۱ ده ینه عنان حکومتی الینه آله‌رق، فرانسه‌دن عودت ایتمکده اولان عسکرك یولنی کسمش؛ و ۹۲۶ ده، ۹۰ یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی ۹۷۰ دن ۹۹٤ تاریخنه‌دك قراللق ایدوب، بوده عربلرله لاینقطع محاربه‌ده بولنمش؛ وآراغون تختنك وارثه‌سی (اوراقه) ایله ازدواج ایدوب، بو ازدواجدن اوچنجی (غارسی) طوغمشدر.

— اوچنجیسی «بیوك» عنوانیله معنون اولوب، اوچنجی غارسینك اوغلی و وارثیدر. ۱۰۰۱ تاریخندن ۱۰۳۰ تاریخنه‌دك حکم سوروب، ایکنجی اوغلی فردیناندی (لیون) تختنك وارثه‌سی (سانسیه) ایله اولندیرمش؛ وبو وجهله لیون قراللغنك‌ده کندی عائله‌سنه کچمسنی تهیئه ایتمشیدی. وفاتندن صکره الکاسی آراغون، ریباغورسه، ناواره وقستیله اسملریله درده تقسیم اولنمشدر.

— دردنجیسی دردنجی غارسینك اوغلی وخلفی اولوب، ۱۰۵٤ دن ۱۰۷٦ یه قدر حکومت سورمش؛ ومقتولاً وفات ایدوب، یالکز بر برادری قالمش ایدی. آراغون قرالی (سانکه‌رامیرز) الکاسنی ضبط ایدوب، بشنجی سانکه اسمیله ۱۰۷٦ دن ۱۰۹٤ تاریخنه‌دك حکومت سورمشدر.

— بشنجیسی مذکور (سانکه‌رامیرز) در، که برنجی رامیرزك اوغلی اولوب، ۱۰٦۳ ده آراغون قرالی اولمش؛ و ۱۰۷٦ ده ناواره‌یی ده ضبط ایدوب، ۱۰۹٤ ده (هوئسقه) محاصره‌سنده وفات ایتمشدر.

— آلتنجی ویدنجیسی (مروونجیان) خاندانننه منسوب ناواره قراللرینك اخیرلری اولوب، بری ۱۱۵۰ دن ۱۱۹٤ تاریخنه ودیکری ۱۱۹٤ دن ۱۲۳٤ سنه‌سنه‌دك حکومت سورمشلردر. ایکنجیسنك همشیره‌سی و وارثه‌سی (بلانشه) (شامپانیه) قونتی (تیبوت) ه وارمغله، ناواره قراللغی شامپانیه قونتلری فاملیاسنه کچمشدر.

لیون قرالی

شیشمان سانکه اوچنجی اوردونیونك برادری و وارثی اولوب، ۹٦۵ دن ۹٦۷ یه قدر لیون وآستوریاده حکومت سورمش؛ ویکننی حق وراثتدن محروم براقمش ایدی. بر سنه صکره دردنجی آلفونسك اوغلی دردنجی اوردونیو طرفندن اسقاط اولنمغله، ناواره قرالنه وبعده قرطبه‌ده‌کی ملوك امویه‌دن عبدالرحمن ثالثه التجا ایتمش؛ وبونك طرفندن ۹٦۰ ده تختنه اعاده واقعاد اولنمشدر.

قستیله قراللری

برنجیسی ناواره قراللرندن قستیله‌ده‌دخی حکومت سورن اوچنجی سانکه‌در.

— ایکنجیسی «قوتلی» لقبیله ملقب اولوب،

لیون وغالیچه وقستیله حکمداری برنجی فردینانددک
اوچ اوغلندن بری اولمغله، ۱۰۶۵ ده پدرینک وفاتی
اوزرینه، حصه‌سنه قستیله دوشوب، متعاقباً برادرلر-
ینک حصه‌لرینی دخی ضبط ایتمش، و ۱۰۷۲ ده
مقتولاً وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی لیون وقستیله حکمداری سکزنجی
آلفونسک اوغللرندن اولوب، ۱۱۵۷ ده پدرینک
وفاتنده یالکز قستیله بونک حصه‌سنه دوشمش، وبر
سنه حکومت سوردکدن صکره، اوغلی دردنجی
آلفونسی یرینه براقوب چکلمشدر.

— دردنجیسی قستیله ولیون قرالی اولوب،
۱۱۸٤ ده تخت پدری اوننجی آلفونسدن غصب
ایتمش؛ و ۱۲۹۵ سنه‌سنه‌دک حکومت سوروب،
کرک عربلرله وکرک وراثت ادعاسنده بولنانلرله
متمادیاً محاربه‌ده بولنمشدر.

آراغون قرالی

سالف‌البیان (سانکه رامیرز) در، که ۱۰۶۳ ده
پدری برنجی رامیرزه خلف اولوب، ۱۰۷۶ ده نا-
واره‌یی ضبط ایتمکله، اورانک حکمدارلری صره‌سنه
کچه‌رک بشنجی سانکه دینلمشدر.

سانکیر { (Sanguir) بحر محیط کبیرده (مالسیا) جزایرندن (سلب) جزیره-
سنک شمال شرقی ساحلی قربنده برآطه اولوب،
۲۰″ ۴۳′ ۳° عرض شمالی ایله ۶′ ۱۲۳° طول
شرقیده واقعدر. بریانار طاغی اولوب، ۱۸۵۶ ده
دهشتلی برحرکت ارضه مصاب اولمشدر.

سانکین { (Sanguin) آفریقای غربیده یوقاری کینه‌نک (حبوبات ساحلی)
دینان محلنده و (بالمه) بروننک ۲۰۰ کیلومتره شمال
غربیسنده برقصبه اولوب، انکلیزلرله فلمنکلیلر بونده
بعض تجارتخانه‌لر تأسیس ایتمشلردر.

سان لوقار ده بارامده { San-Lucar-de-Barrame-da) اسپانیانک قادیس ایالتنده وقادیسک ۳۰ کیلو-
متره شمال غربیسنده اوله‌رق، (وادی الکبیر) لک
منصبنک صول کنارنده برقصبه واسکله اولوب،
۱۷۰۰۰ اهالیسی واردر. سویله (یعنی اشبیلیه) نک
اسکله‌سی اولوب، ایشلک تجارتی، پاموق وایپک
منسوجاتیله صابون فابریقه‌لری وردی وشراب اخرا-
جاتی واردر.

سان لویی { یاخود سان لویز (San-Luis) آرجنتین جمهوریتنک ایالاتندن
اولوب، غرباً سان جوان ومندوزه، جنوباً پامپه،
شرقاً ینه پامپه وقوردوبه، شمالاً دخی ینه قوردوبه
ورثوبه ایالتلریله محاط ومحدوددر. قسم شمالیسنده
قوردوبه ایالتندن کلن سیراده قوردوبه طاغلرینک
بعض قوللری واتکاری اوزانوب، سائر جهتلری
اوزون اوتلرله مستور دوز وواسع اووه‌لردن عبا-
رتدر. (ریو فوراتو) نهری حدود غربیه‌سنک قسم
جنوبیسنی تشکیل ایدوب، میاه‌جاریه‌سی بوکادوکیلور.
اورمانلری دخی چوقدر. حیوانانی وعلی‌الخصوص
صیغیرلری پک چوقدر. طوپراغی پک منبت ایسه‌ده،
هنوز پک آز یری مزروعدر. بوئنوس آیرسدن
بدأ ایله والپارزویه منتهی اوله‌جق بیوک دمیریول
خطی بوایالتی عرضاً اورته‌سندن شق ایدوب، مرکزی
اولان (سان لویی دلاپونته) نک ایچندن کچر.

سان لویی دلاپونته { (San-Luis-de-la-Punta) آرجنتین
جمهوریتنده آنف‌البیان (سان لویی) ایالتنک مرکزی
برقصبه اولوب، ریوتوراتویه تابع برنهرک وبحر محیط
آطلاسی ساحلندن بحرمحیط کبیر ساحلنه‌دک دردست
تمدیداولان بیوک دمیریول خطنک اوزرنده واقعدر.
اهالیسی ۸۰۰۰ کشیدن عبارت اولوب، کوندن کونه
چوغالمقده در.

سان لویی پوتوزی { (San-Luis-Potosi) مکسیقه‌نک ممالک
مجتمعه‌سنده همنامی اولان جمهوریتک مرکزی برشهر
اولوب، ۲′ ۲۲° عرض شمالی ایله ۱۵′ ۱۰۳° طول
غربیده واقعدر. اصل قصبه‌نک اهالیسی یالکز
۱۱۰۰۰ کشیدن عبارت ایسه‌ده، جوارلرنده متفرق
محله ویا قریه‌لری چوق اولوب، بونلرله برابر اهالیسی
۶۲۵۷۳ کشی‌یه بالغ اولیور. منتظم وکوزل برقصبه
اولوب، داخلی برمکتب اعدادیسی وکوزل ابنیه‌سی
واردر.

— سان لویی ده پوتوزی جمهوریتی شمال غربی
جهتندن وغرباً زاغاتقاس، جنوباً غوآناجوآتو،

قوژتارو وهیدالغو، شرقاً وراقروز وتاماولیپاس، شرق شمالی جهتندن دخی نوئوه‌لیون جمهوریتلریله محاط ومحدود اولدیغی حالده، مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٦٥١٠ مربع کیلومتره اولوب، ٥١٦٤٨٦ اهالیسی واردر. اراضیسی طاغلق اولوب، قسم جنوبیسنده (ربوورده) اسمیله بر ایرماغه جمع اولنور ومکسیقه کورفزینه دوکیلور بر قاچ نهر واردر. کومش معدنلری وقتیله پك مشهور اولوب، الیوم شمال جهتنده ایشلنمکده‌در.

سان لئو { (San-Leo) ایتالیانك (اوربن) ایالتنده و (بزارو) نك ٣٨ کیلومتره غربنده اوله‌رق همنامی بر طاغك اوزرنده مستحکم بر قصبه اولوب، ١٢٠٠٠ اهالیسی واردر.

سان میکل { (San-Miguel) آمریقای وسطینك سالوادور جمهوریتنده وسان سالوادورك ١٤٤ کیلومتره شرقنده ایالت مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی وآغیر هواسی واردر.

سان میکل { (San-Miguel) بحر محیط آطلاسیده واقع اولوب پورتکیزه تابع بولنان (آسور) جزایرینك اڭ بیوکی اولوب، ٣٧°٤٨′ عرض شمالی ایله ٢٧°٤٢′ طول غربیده واقعدر. بویی ٧٠ واکی ٢٠ کیلومتره اولوب، ١١٤٠٠٠ اهالیسی واردر. مرکزی (پونته دل غاده) قصبه‌سیدر. اراضیسی اتربهٔ برکانیه‌دن عبارت اولوب، پك منبت ایسه‌ده، بحق ایشلنمیور. محصولاتی حبوبات، شراب، میوه وسائره‌دن عبارتدر.

سانه { (Sana) بوسنه‌ده (ساوه) یه تابع (اونه) نهرینه دوکیلور برچای اولوب، چرناغوره‌ده نبعانله، شماله وبعده غرب شمالی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، صاغدن (یانیچه) ایله (غومیونیچه) وصولدن، (سانیچه) و (بیلیه) ایله (یاربه) چایلرینی اخذ ایدر. مجراسی تقریباً ١٤٠ کیلومتره طولنده‌در.

ساواری { (Savary) فرانسه مشاهیر سیاحین ومتشر قیننده‌ن اولوب، ١٧٥٠ ده برتانیه خطه‌سنك (ویتره) قصبه‌سنده طوغمش، و١٧٨٨ ده وفات ایتمشدر. بش سنه مصرده اقامت وجزایر بحر سفیدی دور ایده‌رك، ایکی کوزل سیاحتنامه یازدیغی کبی، قرآن کریمی دخی فرانسزجه‌یه ترجمه وسیر حضرت نبوی‌یی تحریر ایتمشدر. لسان عربینك صرفی ودین اسلامك اخلاقه اولان خدمتنه دائر برکتاب دخی تألیف ایتمشدر.

ساوانه { (Savannah) ممالك مجتمعه‌ده بر نهردر، که جورجیا ایله جنوبی قالدونیه حدودنده ایکی چایك برلشمسندن بالتشکل، جنوب شرقی‌یه طوغری جریانله، اوکوسته وساوانه شهرلری ایچندن بعدالمرور، بو صوك شهرك ٢٥ کیلومتره آشاغیسنده، بر قاچ قوله آیرلمش اولدیغی حالده، بحر محیط آطلاسی‌یه دوکیلور. مجراسی ٤٠٠ کیلومتره طولنده‌در.

ساوانه { (Savannah) ممالك مجتمعه‌نك جورجیا جمهوریتنده و (میلجویل)ك ٢٢٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق، همنامی اولان نهرك ساحل یمیننده برشهر اولوب، ٤٣١٨٩ اهالیسی، نهرمذکورده پك ایشلك لیمانی، استحکاماتی، بر قاچ دمیر یولی، آقادمیاسی، کتبخانه‌سی، کوزل ابنیه‌سی وپك ایشلك تجارتی واردر.

ساوجی { سلطان عثمان خان غازینك کوچك برادری اولوب، ٦٨٧ تاریخنده قره‌جه حصار تکوریله طومانیجده وقوع بولان محاربه‌ده شهید اولمشدر.

ساوجی بك { سلطان مرادخان اولك کوچك اوغلی اولوب، ٧٨٧ تاریخنده پادشاه مشارالیه روم ایلنده فتوحاتله مشغول وکندیسی بروسه‌نك محافظه‌سنه مأمور اولدیغی حالده، بعض بدخواهانك اغفالی اوزرینه وقسطنطینیه ایمپراطوری یان پالئولوغك اوغلی آندرونیقوس ایله مشترکاً ایکیسی پدرلرینه قارشی عصیان ایتمشلردی. خداوندکار غازی بوخبری آلنجه، بالذات عسکر سوق ایده‌رك، دیمتوقه‌یه فرار وتحصن ایدن شهزاده‌یی برمدت محاصره‌دن صکره اله کچیروب، کوزلرینه میل چکلمسنی فرمان بیورمش ایدی.

ساورنه { (Saverne,Zabern) وآلمانجه زابرن پروسیه‌نك آلساس لورن ایالتنده واستراسبورغك ٣٨ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌

رق (زورن) نهری اوزرنده ولورندن آلساسه کچیلن بوغاز قربنده بر قصبه اولوب، ٦٥٠٠ اهالیسی، داخلی مکتبی، کوزل بر سرایی وچوخه، چوراب، وچلیك فابریقه‌لری واردر.

ساوکان { خوارزمده هزاراسب ایله حشمثین آره‌سنده برکوچك قصبه اولوب، بیوك چارشیسی وکوزل برجامعی اولدیغی وبونی ٦١٧ تاریخنده معمور بر حالده کوردیکنی یاقوت حموی «معجم» نده بیان ایدیور.

ساؤل { یاخود شاؤل (Saül) طالوتك اسم اصلیٔ عبرانیسیدر. [«طالوت» ماده‌سنه مراجعت بیورله.]

ساووآ { (Savoi) فرانسه‌نك جنوب شرقی جهتنده بر خطه اولوب، شمالاً اسویچره‌نك (جنو) ناحیه‌سیله و(لمان) کولیله، شرقاً ینه اسویچره‌نك (واله) ناحیه‌سیله وایتالیانك (پیامونته) خطه‌سیله، جنوباً (یوقاری آلپ)، جنوب غربی جهتندن (ایزره)، غرباً دخی (ان) ایالتلریله محدوددر. ٤٥° ٤′ ایله ٤٦° ٢٤′ عرض شمالی و ٣° ١٦′ ایله ٤° ٤٨′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، شمالدن جنوبه بویی ١٤٦ واکی ١١٩ کیلومتره واهالیسی تقریباً ٥٥٠٠٠٠ کشیدر. الك بیوك شهری (شامبری) در. اراضیسی پك طاغلق اولوب، آلپ سلسلهٔ جبالنك مونت بلانق، مونت سنیس، سنت برنارد، مونت بوته، طابورکبی پك یوکسك ذروه‌لری بو خطه‌نك ایچنده‌در. شایان تصویر وتماشا غریب مواقعی چوقدر. برقاچ کولی دخی اولوب، الك بیوکلری (آنسی)، بورژه و(اکبل)در، که اوچنك ده (رونه) ایرماغنه دوکیلور آیاقلری واردر. بتونی رونه ایرماغی حوضه‌سنه داخل ایسه‌ده، قسم شمالیسنك میاه جاریه‌سی (لمان) کولنه، غرب شمالی جهتنك انهاری طوغریدن (رونه) ایرماغنه، جنوب شرق جهتنك صولری دخی ینه رونه‌یه تابع اولان (ایزره) نهرینه دوکیلور. بوکوچك حوضه‌لرك صوك ایکیسنی بربرندن آیرمق اوزره (بوژه) اسمیله آلپ سلسله‌سندن برقول آیریلوب، مملکتك اورته‌سنده شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه ممتد اولور. میاه معدنیه‌سی چوق اولوب، الك مشهوری (اکس) صولریدر. قورشون، دمیر، قلای، باقیر معدنلریله، معدن کوری، مرمری تباشیری‌ده چوقدر. حیواناتی‌ده چوق اولوب، اهالیسی آری وایپك بوجکی‌دخی یتیشدیررلر، وخیلی مقدار بال وقوزه چیقاریرلر. مع هذا عمومیت اوزره اراضیسی طاغلق وقیالق اولوب، زراعته پك الویریشلی اولمدیغندن، اهالیسی پك فقیر اولوب، چوغی خدمتچیلك وحماللق وسائر خدمتلرده قوللانلمق اوزره دیار آخره کیدرلر؛ وآنجق وطنلرینه ارتباط ومحبتلری زیاده اولدیغندن، برمقدار آقچه طوپلاینجه، مملکتلرینه عودت ایدرلر. استقامت وناموسلیلکله مشهوردررلر. (ساووآیار) دینان بو اهالی ایتالیانجه ایله فرانسزجه آره‌سنده غلط بر لسانله متکلم اولوب، کندیلرینه مخصوص بر شیوه و صدالری واردر. ساووآ خطه‌سی روماليلردن صکره شارلمانك ضبطنه کچوب، بعده بورغونیه قراللغنه عائد بولندقدنصکره، جرمانیه ایمپراطورلغنه الحاق و بر قونتلق اتخاذ اولنه‌رق، «بیاض اللی» هومبرته ویرلمش؛ وبونك نسلی مرور زمانله قونتلق عنوانی دوقه‌لغه تحویل، وپیامونته وسائر جوار خطه‌لری دخی ضبطله، نهایت ساردنیه جزیره‌سنی دخی التحاق ایده‌رك، ساردنیه قرالی عنوانی آلمشلردی. ایتالیانك اتحادنده ساردنیه قرالی بتون ایتالیانك قرالی اولمغله، الیوم ایتالیاده حکومت سورن خاندان حکمداری (ساووآ) قونتلرینك سلاله‌سندندر. آنجق ساووآ حوضه‌سی، ایتالیانلرك ادعای حقوقیله برابر، ١٨٦٠ تاریخنده فرانسه‌یه ترك اولنه‌رق، عموم اهالی قرعه‌ایله فرانسه حکومتنی ترجیح ایتمشدر. الیوم ساووآ ایکی ایالته منقسم اولوب، شمالده‌کی (ساووآ) وجنوبده‌کی (یوقاری ساووا) اسمیله تفریق اولنور. برنجیسنك مرکزی (انسی) اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٦١٨٧ مربع کیلومتره واهالیسی ٢٦٧٤٢٨ کشیدر. ٤ قضایه منقسم اولوب، ٢٨ ناحیه و ٣١٤ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر. ایکنجیسنك مرکزی (شامبری) اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٥٩٧ مربع کیلومتره واهالیسی ٢٧٥٠١٨ کشیدر. بوده ٤ قضایه منقسم اولوب، ٢٩ ناحیه و ٣٢٧ دائرهٔ بلدیه‌یی جامعدر.

ساووآ { یوقاری (Haute Sevoi) [مادهٔ آنفیه‌یه مراجعت بیورله.]

ساووآ خاندانی (Maison de Savoie) [« سـاردنيه قراللغی » مادەسنه مراجعت بیوریله .]

ساوونه (Savone) ایتالیانك جنوه ایالتنده وجنوه کورفزی ساحلنده اولەرق (اغابونه) چاینـك منصبنده وجنوەنك ۳۸ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی برشهر واسکله اولوب، ۲۵۰۰۰ اهالیسی، بحریه مکتبی، تاریخ طبیعی موزەسی، لیمانی، قلعەسی، ترسانەسی واسلحه، کهرچله، ایپك قاشـلر، چینی ، صـابون وسـائره فابریقەلری واردر . پك اسکی بر شهردر .

ساوه ایرانك عراق عجمی ایالتنده وطهرانك ۱۲۵ کیلومتره جنوب غربیسنده همنامی اولان چایك اوزرنده برقصبه اولوب، ۶۰۰۰ اهالیسی واردر. وقتیله بیوك برشهراولوب، یاقوت حموی بونك معموریتندن و دنیـاده مثلی بولنمیان کتبخانەسنك وسعتندن بحث ایتدکدن صکره مغوللر طرفندن کلیاً تخریب وکتبخانەسی احراق اولندیغنك مسموعی اولدیغنیده علاوه ایدیور . بنه مؤلف مشارالیهك روایتنه کوره بونك شمال شرقیسندەاولوب، الیوم موجود اولان (آوه) اهالیسی شیعهٔ امامیەدن وساوه اهالیسی سنی وشافعی اولدیغندن، بینلرنده هر وقت منازعه اکسیك دکل ایمش. علوم اسـلامیه مراکزندن اولوب ، (ساوی) و (ساوجی) لقبیله ملقب بر چوق علما وادبانك مسقط رأسی بولنمشـدر . هواسی صیجاق اولوب، ایچنـدن کچن چایله باغچەلری سقی ایدیلەرك ، میوه وسـائره یتیشدیریلیر . ناری مشهوردر .

ساوه کولی . آنف البیان ساوه قصبەسنك ۵۸ کیلومتره شرقنده ودشت کبیرك غربنده برکول اولوب ، (حوض سلطان) اسمیله دخی معروفدر. غرائبدن اولەرق، بوکول اسکیدن موجود اولوب ، روایته کوره ، حضرت فخرکائنات (صلعم) افندمزك ولادت شریفەلری کونی قورومش؛ وصکره ینه طولمشدر. شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه بویی ۴۵ واکی ۶ ونهایت ۱۰ کیلومترەدر . مذکور قرەچای کولك سـاحل شرقیسنه دوکیلور . عمق الك درین محلنده ۱۰ مترەدر . صـویی پك مائی وآجیدر .

طیوری چوقدر . اطرافندەکی مرعالرده میرینك مالی اولان ۱۰۰۰۰ دوه حفظ اولنور .

ساوه نهری . [« صاوه » مادەسـنه مراجعت بیوریله .]

ساویلیانو (Savillian, Savgliano) ایتالیانك (سـالوچه) ایالتنده و (قونی) نك ۲۵ کیلومتره شمال غربیسنده اولەرق (تورینو) نك ۵۲ کیلومتره جنوبنده مستحکم برقصبه اولوب ، ۱۸۰۰۰ اهالیسی ، داخلی مکتبی ، دمیر یولی، برطـاق ظفری، کمرلرله محاط کوزل برمیدانی وچوخه، ابریشیم وبز دستکاهلری واردر .

ساوینیانو (Savignano) ایتالیانك (فورلی) ایالتنده و (چزنه) نك ۱۵ کیلومتره شرق جنوبیسـنده بر کوچك قصبه اولوب ، اراضی ایچون یاپلمش بیوك بر بند خرابەسی موجوددر. ۴۰۰۰ اهالیسی و (روبیقونه) اسمیله آقادمیاسی واردر. اسکی برقصبه اولوب، اسم قدیمی (روبیقون)در.

ساهر (یوسف —) خلافت عباسیه زماننده ظهور ایدن سریانی اطباسندن اولوب ، مکتفی باللهك خواص اطباسـندن ایدی . امراضك ادویەسـنی مبین بر (کناشی) واردر ، که ایکی قسمه منقسم اولوب ، قسم اولی اعضـای بدن اعتباریله ۲۰ بابه وقسم ثانی امراض ترتیبی اعتباریله ۶ بابه منقسمدر . باشـنده سرطان بولنمغله، اوبویه مدیغندن، بو لقبله تلقیب اولنمشدر .

ساهیسوان (Sahisvan) هندستانك جهت شمالیەدەکی (رحیلقند) ایالتنك (بداون) سنجاغنـده وبداونك ۳۵ کیلومتره غرب شمالیسنده اولەرق کنك ایرماغنه تابع (مهاوه) نهری اوزرنده بر قصـبه اولوب ، ۷۷۱۵ ی مسلم اولمق اوزره، ۱۴۶۰۰ اهالیسی بر اسکی قلعه خرابەسی، هفتەده اوچ بازاری وجوارنده یتیشن بر نوع آغاج چیچکندن چیقاریلان چیچك صویی اخراجاتی واردر.

ساهیوال (Sahival) هندسـتانده پنجاب خطەسنك (راوال پیندی) ایالتنده شاهپور سنجاغنده وشاهپورك ۴۱ کیلومتره جنوب

غربسنده اولەرق (چيناب) ە تابع (چلاب) نهرى كنارنده بر قصبه اولوب ، ٣٨٨٠ ى مسلم اولمق اوزره ، ٨٨٨٠ اهاليسى ، مكتبى ، كاروانسرايى ، تخته وفيل ديشندن معمول مواد مختلفەسى وحبوبات ، ياغ وپاموق تجارتى واردر .

سايان (Saïan) آسياده چين ايله روس ممالكى آره‌سنده بر سلسلهٔ جبال اولوب ، سيبريه‌نك (ينيسيك) و (برقوچق) ايالتلريله قسماً ترانسبايقال ايالتنك جنوبنده ٨٧° دن ١٠٤° طول شرقى‌يه قدر ممتد اولور . بو سلسله (سايلوكم) طاغى واسطه‌سيله (آلتون طاغ) سلسلهٔ عظيمه‌سنه مربوطدر . اكثر يرلرنده ايكى ويا زياده صرت تشكيل ايده‌رك ، شرقه وشرق شمالى‌يه طوغرى اوزانير . بو طاغلر صرب وذروه‌لرى سنه‌ده اون آى قارله مستور اولديغندن ، كچيد ويره‌جك يالكز برقاچ بوغازى وار ايسه‌ده ، بونلر دخى ١٨٠٠ و ٢٠٠٠ متره ارتفاعلرنده اولوب ، يالكز يرلى آوجيلر قولايلقله كچه بيليورلر . بو طاغلرده بك سيرك اولەرق غايتله كوچك بر نوع كوركن آغاجى بولنور .

سائب (صحابه‌دن بروجه زير برقاچ ذاتك اسميدر : (سائب بن الاقرع الثقفى) كه والده‌سيله برابر نزد حضرت نبوى‌يه كله‌رك ، جانب رسالتپناهيدن باشى مسح بيورلمشيدى . عهد خلافت حضرت فاروقيده نامهٔ خليفه ايله نعمان بن مقرنه اعزام بيوريله‌رق ، مدائن عامللكنه نصب اولنمش ، ونهاوند فتحنده حاضر بولنمش ايدى . بعده اصفهانه تعيين بيوريله‌رق ، اوراده وفات ايتمشدر ؛ واخلاق اوراده قالمشدر . — (سائب بن الحارث القرشى السهمى) كه بدر وقعه‌سنده عسكر كفارده بولنمغله ، اسير دوشوب ، اوغلى مطلب طرفندن فديه ايله قورتارلمشيدى . بعده اسلامه‌كلوب ، مالك اولديغى ايكى خانه‌سنى تصدق ايتمشدى . انساب قريشدن معلوماتى وار ايدى . ٥٧ تاريخنده وفات ايتمشدر . پدرينك كنيه‌سى (ابو وداعه) اولمغله ، ابن ابى وداعه ديمكله دخى معروفدر . — (سائب بن الحارث القرشى السهمى) كه حبشه هجرت ايدن قدماء صحابه‌دن اولوب ، بر روايتده طائف غزاسنده شهيد اولمش ؛ وديكر بر روايتده حضرت عمر (رضه) ك زمان خلافتنه‌دك بر حيات اولوب ، اردنده فحل وقعه‌سنده شهادته ايرمشدر . — (سائب بن ابى حبيش القرشى الاسدى) كه اهل مدينه‌دن معدود اولوب ، حضرت عمر بن الخطاب (رضه) بونك حقنده « ذاك رجل لااعلم فيه عيباً ومااحد بعد رسول الله (صلعم) الاوانا اقدر اعيبه » بيورمشدر . — (سائب بن حزن القرشى المخزومى) كه سعيد بن المسيبك عمى اولوب ، عهد حضرت نبوى‌يه يتشمشيدى . — (ابو مسلم سائب بن حباب) كه كنديسندن بر حديث شريف مروى اولوب ، ٧٧ تاريخنده ٩٢ ياشنده وفات ايتمشدر . — (ابو اسهله سائب بن خلاد الجهنى) كه بر حديث شريفك راويسيدر . — ابو اسهله سائب بن خلاد الانصارى الخزرجى) كه بعض احاديث شريفه‌نك راويسى اولوب ، بعده معاويه طرفندن يمن واليلكنه نصب اولنمش ، و ٩١ تاريخنده وفات ايتمشدر . — (سائب بن ابى سائب القرشى المخزومى) كه بعضلرى وقتيله اسلامه كله‌رك معيت حضرت نبويده هجرت ايتديكنى ، وبعضلرى‌ده بدر وقعه‌سنده مشرك اولەرق مقتول اولديغنى بيان ايتمشلرسه‌ده ، مؤلفهٔ قلوبدن اولديغى و معاويه‌نك زمان حكومتنه‌دك برحيات بولنديغى روايتى صحته دها قريب كورينور . — (سائب بن سويد) كه اهل مدينه‌دن معدوددر . — سائب بن عبيد بن عبد يزيد بن هاشم بن المطلب بن عبد مناف) كه شافعك پدرى وامام شافعينك جدى اولوب ، والده‌سى طرفندن دخى هاشمى ايدى . بدر غزاسنده كفار طرفندن اولوب ، بنى هاشمك علمدارى اولديغى حالده ، اسير دوشه‌رك ، فديه ايله قورتلدقدن صكره اسلامه كلمشيدى . حضرت فخر كائنات (صلعم) افندمزه مشابهتى وار ايدى . — (سائب بن عثمان بن مظعون) كه قدماء صحابه‌دن اولوب ، پدر و عميله برابر حبشه هجرت ايتمش ، وكافهٔ غزواتده حاضر بولنوب ، يمامه وقعه‌سنده ، اوتوز ياشنى متجاوز اولديغى حالده ، شهيد اولمشدر . — (سائب بن عمير الازرى) كه بر حديث شريفك راويسيدر . — (سائب بن العوام بن خويلد القرشى الاسدى) كه عشرهٔ مبشره‌دن زبير بن العوام (رضه) ك برادرى اولوب ،

والده‌سی عمهٔ حضرت نبوی صفیه بنت عبد المطلب ایدی. اکثر غزواتده حاضر بولنوب، یمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (سائب الغفاری). — (سائب بن ابی لبابه) که عهد حضرت نبویده طوغمشدر. — (سائب بن مظعون القرشی الجمحی) که عثمان بن مظعونك برادری اولوب، الك اول حبشه هجرت ایدنلردندر. برادریله برابر بدر غزاسنده بولنمشدر. — (سائب بن نمیله) که صلاة قاعد حقنده برحدیث شریفك راویسی اولوب، سائب بن ابی سائبك عینی اولدیغی مظنوندر. — (سائب بن هشام القرشی العامری) که پدری صحابه‌دن اولدیغی کبی، کندیسنك دخی صحبته نائل اولدیغی مرویدر. فتح مصرده حاضر بولنوب، مسلمه بن مخلد طرفندن اوراده استخدام اولنمشدی. — (ابو یزید سائب بن یزید) که هجرتك ایکنجی سنه‌سی طوغوب، حج وداعده پدریله برابر معیت حضرت نبویده بولنمش، وبعده حضرت عمر (رضه) طرفندن سوق مدینه‌یه مأمور تعیین بیورلمش ایدی. ٨٠ تاریخندن صکره وفات ایتمشدر. کندیسندن بعض احادیث شریفه منقولدر. — عطانك ازادلیسی اولان (سائب بن یزید).

سائب [«ابو العباس اعمی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سائبه صحابیاتدن وفخر الانبیا (صلعم) افندمزك آزادلیلرندن اولوب، کندیسندن طارق بن عبد الرحمن روایت ایتمشدر.

سایر ایران شعراسندن اولوب، طوسلیدر. شاه اسماعیل صفوینك زماننده اصفهانه نقل مکان ایتمشدی. شو برایکی بیت اونکدر:

کرفتمش سر راهی رسید وهیچ نکفت
عنان کشید وشکایت شنید وهیچ نکفت
بر طبیب حدیثی زدود دل کفتم
کرفت نبضم وآهی کشید وهیچ نکفت

سایرام یاخود سیرام (Saïram) چینك ترکستان شرقی خطه‌سنده (آقصو) سنجاغنده وآقصویك ١٧٦ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق (تاریم) ایرماغنه تابع شاهیار نهرینه دوکیلان قره‌صویك اوزرنده برقصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی وایشلك تجارتی واردر.

سایرام نور (Saïram-Nor) چینده جونغاریه خطه‌سنك جنوب غربی جهتنده وروس حدودنده ٥٠ کیلومتره‌لك مسافه‌ده برکول اولوب، محیط دائره‌سی تقریباً ١٠٠ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ٧٥٠ کیلومتره‌در. سطحی حذای بحردن ١٨٠٠ متره یوکسکدر. اورمانلرله وذروه‌لری قارله مستور طاغلرله محاط اولوب، زیاده‌سیله‌ده درین اولدیغندن، منظره‌سی پك لطیفدر. مغوللر بوکا «سرین کول» معناسیله (سرین نور) دخی دیرلر.

سایغون (Saïgon) هند چینك فرانسه‌یه تابع آشاغی قوشنشین مملکتنده او جهتده‌کی فرانسه مستملکاتنك مرکزی برشهر اولوب، (سایغون) نهرینك ساحل یمیننده ومذکور ایرماغك منصبندن ٥٥ کیلومتره یوقاریده اوله‌رق ١٠° ٤٦′ ٤٠″ عرض شمالی و ١٠٤° ٢١′ ٤٣″ طول شرقیده واقعدر. کوزل وتجارتکاه برشهر اولوب، ٣٢ ٢٠٥ اهالیسی، کوزل ریختملری، واسع واشجارله سایه‌دار سوقاقلری، بیوك برکلیساسی، ایکی جامع شریفی، متعدد بتخانه‌سی، ایکی خسته‌خانه‌سی، ترسانه‌سی، متعدد قشله‌لری، نباتات باغچه‌سی، موزه‌سی، کتبخانه‌سی، رصدخانه‌سی، تیاتروسی، هند چینی تاریخ وآثارینه مخصوص جمعیت علمیه‌سی، حکومته عائد برمطبعه‌سی ومتعدد فرانسز ویرلی مکتبلری واردر. ٦ غزته ورساله موقوته نشر اولنور. (متیو) شهرینه‌قدر بردمیر یولی و (شولون) ه قدرده برترامواپی واردر. یرلی خانه‌لرینك اکثری اخشاب وخرما داللریله اورتیلی ایسه‌ده، فرانسزلر طاش وطوغله‌دن برچوق کوزل ابنیه دخی یاپمشلردر. — سایغون نهری (موی) قومنك ساکن بولندیغی یرلرده نبعانله، جنوب غربی‌یه وبعده جنوب شرقی‌یه طوغری جریان، وبرقاچ چایك صولرینی اخذ ایده‌رك، ٤٠٠ متره کنیشلکی و ١٠ متره درینلکی اولدیغی حالده، سایغون شهری یانندن کچر؛ وبو شهرك آلت طرفنده (دونایی) نهریله برلشیرسه‌ده، برآز دها آشاغیده یکیدن آیریلوب، (قانری) قوینه دوکیلور. منصبنه قریب صویك آلتنده واسع برقیا بولنوب، بیوك کمیلرك، صایغونه قدر چیقمه‌سنه مانع اولیور.

سائل { ایران شعراسندن اولوب، عن اصل (ری) لی اولدیغی حالده ، اکثر عمرینی نهاوند وهمدانده کچیره‌رك، همدانی نسبتیله شهرت بولمشدر. وجد وحال صاحبی اولوب، آنجق شاعرلکده خود پسندلکی اولمغله، اکثریا اشعارینه اعتراض ایدن احباسیله بوز شمق عادتی ایمش. ۹٤٠ تاریخنده یزدده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر :

کدام شب که زهجر تو خون نمیکریم
کدام روز که از شب فزون نمیکریم

سایلهت { (Saïlhet) هندستانك شرق شمالی کوشه‌سنده واقع (آسام) خطه‌سنده وکلکته‌نك ٤٦٠ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق ″۲۲ ′۵۳ °۲٤ عرض شمالی ایله ″٤٠ ′۳٤ °۸۹ طول شرقیده و (سورمه) نهری اوزرنده سنجاق مرکزی برقصبه اولوب، ۷۰۰۰ ی مسلم اولمق اوزره، ۱٤ ٤۱۰ اهالیسی ، ایشلك تجارتی، بیوك برانکلیز مکتبی وبر دار المعلمینی واردر. او جهتده نشر اسلامه جهد و خدمت ایتمش اولان (شاه جلال) اسمنده بر درویشك جامع وتربه‌سی زیارتکاهدر. — سنجاغنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۱٤ ٠۱۹ مربع کیلومتره واهالیسی ۱ ۹۶۹ ٠۱٠ کشی اولوب ، نصفندن زیاده‌سی مسلم وسنیدر . اراضیسی پك منبت اولوب، پرنج سنه‌ده درت دفعه محصول ویرر. دیکر محصولاتی خردال، داری، سیسام، پاموق، شکر قامشی، چای وسائره‌دن عبارتدر. هواسی پك صیجاق ورطوبتلی اولوب، اجنبیلر حقنده مهلکدر .

سائلی { (محمد افندی) اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب ، روم‌ایلنده‌کی یکیشهردن ایدی . تصوفه مائل اولوب، بعده وسوسه‌یه دوشمکله ، عقلنه خفت کلوب، تیمارخانه‌ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر :

قطره قطره سینه‌م اوزره اشك صانمه ای پسر
آتش هجرانله سینه‌م قباردی سر تسر

سائلی { ایران شعراسندن دخی بو مخلصله اوچ شاعر واردر :

برنجیسی (سعد الملك) سادات حسنیه‌دن اولوب، وطنی اولان قزوینده امامتله مشغول ایدی. شو بیت اونکدر :

شد فاش راز عشق من وکار ازآن کذشت
کز بیم غیر بر سرآن کوتوان کذشت

— ایکنجیسی خراسانلی اولوب، شو بیت اونکدر:

نه عیبست این که سازم تا کریبان چاك دامانرا
که من در بیخودی نشناسم از دامن کریبانرا

— اوچنجیسی عراقلی اولوب ، ینه خراسانده نشو ونما بولمشدر. شو بیت اونکدر :

چنان بصورت آن آفتاب حیرانم
که تیغ کرزندم چشم خودنپوشانم

ساُونه { (Saône) فرانسه‌نك شرق جهتنده بر نهردر، که (ووسژه) ایالتنك جنوب غربی قسمنده نبعانله، جنوبه طوغری جریان ایده‌رك، یوقاری ساُونه، آلتون ساحل وساُونه مع لوآره ایالتلرینی شق ، وروونه ایالتنی (ان) ایالتندن تفریق ایتدکدن صکره، لیون شهرنده صاغدن (رونه) ایرماغنه دوکیلور. مجراسی ٤٥٠ کیلومتره طولنده‌در . بر چوق تابعلری اولوب، باشلیجه‌لری صاغدن : آرمانسه، سالون، تیله و اوشه؛ صولدن دخی اوآنیون، دوب، سیله، ریسوزه و ویله‌در . بر جدول واسطه‌سیله (رین) ایرماغنی (رونه)یه ربط ایتدیکی کبی، دیکر بر قاچ جدولی دخی واردر. طغیانلری پك چوق اولوب، دفعاتله اطرافنی و علی‌الخصوص لیون شهرینی باصمشدر.

ساُونه { (Haute Saône — یوقاری) فرانسه‌نك ایالات شرقیه‌سندن اولوب ، شمالاً (ووسژه)، غرباً (یوقاری مارنه) و(آلتون ساحل)، جنوباً (دوب) و (ژورا) ایالتلریله، شرقاً دخی آلساس خطه‌سیله یعنی آلمانیه حدودیله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٤۳٤٠ مربع کیلومتره واهالیسی ۳٠٤ ٠٥۲ کشی اولوب، مرکزی (وسول) قصبه‌سیدر . اراضیسی طاغلق اولوب، شمال و شرق جهتلرنده (ووسژه) سلسلهٔ جبالنك اتکلری اوزانیور . هواسی رطوبتلی ایسه‌ده، صاغلامدر. طوپراغی منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله قولزه، کتن، کنویر، اوزوم وسائر میوه وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. شرابی چوق لکن عادیدر. صیغیر ، آت ، طوموز و سائر حیوانات اهلیه‌سی چوقدر. معدن کموریله مرمر، یشم، آلچی، دکرمن وبیلکی طاشی وسائر احجار واتربهٔ نافعه‌سیله میاه

معدنیه‌سی‌ده چوقدر. صنایعی خیلی ایلری اولوب، بر چوق دمیرخانه ودوکمخانه‌لریله ساعت، پاموق منسوجات، جام، چینی، چناق چوملك وسائره فابریقه‌لری وزیتون یاغی دکرمنلری واردر. تجارتی پك ایشلکدر. بو ایالت ۳ قضایه منقسم اولوب، ۲۸ ناحیه و ۵۸۳ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر.

سائونه مع لوآره { (Saône-et-Loire) فرانسه‌نك ایالات شر- قیه‌سندن اولوب، شمالاً آلتون ساحل، شرقاً (ژورا)، جنوباً لوآره، رونه و(ان)، غرباً دخی (آلیه) ایالتلریله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٨ ٤٣٦ مربع کیلومتره اولوب، ٦١٤٣٠٩ اهالیسی واردر. مرکزی (ماقون) قصبه‌سیدر. (شاروله) طاغی ایالتك ایچنده تشعب ایدیور. ایالته بو نامی ویرن سائونه ولوآره نهرلرندن بشقه بو ایکی نهره دوکیلور بر چوق چایلری دخی واردر. اورمانلریله چایرلری چوقدر. طوپراغی اولدقجه منبت اولوب، بغدای، پتاتس، کنویر وسائره ایله میوه‌لرك انواعی حاصل اولور. باغلری‌ده چوق اولوب، کوزل شراب چیقار. بیوك وکوچك حیوانات اهلیه‌سی چوقدر. معادنه متعلق دمیر، کومور، قریستال، آلچی، مرمر، لیطوغرافیه طاشی بولنوب، بعض میاه معدنیه‌سی دخی واردر. صنایعی خیلی ایلری اولوب، دمیرخانه‌لریله، پاموق منسوجات، بوك ایپلك، ساعت، قونیاق وسائره فابریقه‌لری واردر. تجارتی ایی ایشلکدر. ایالت ٥ قضایه منقسم اولوب، ٥٠ ناحیه و ٥٨٩ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر.

سائی { (Sâï) نوبه‌ده وادیٔ حلفه‌دن یوقاری نیلك ایچنده بر کوچك آطه اولوب، جهت شرقیه‌سنده اسکی بر معبد وبر قبطی کلیساسیله یاوز سلطان سلیم خان زماننده قالمه بر خراب قلعه‌سی واردر.

سائی { یاخود ساهی (Saï, Sahî) هندستا- نك (اود) خطه‌سنده (کنك) ایر- ماغنه تابع (کومتی) نهرینه دوکیلور برچای اولوب، (هاردوی) سنجاغنده نبعانله، جنوب شرقی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، خطهٔ مذکوره‌یی شق وسق ایتدکدن صکره (بنارس) ایالتنك (جانپور) قضاسنه دخول ایله جانپور شهرینك آلت طرفنده مذکور کومتی نهرینه دوکیلور. مجراسی ٤٥٠ کیلومتره طولنده اولوب، یالکز نصف اسفلی یاغمورلی موسمنده کوچك کمیلرك سیرینه صالحدر. اوستندن بر قاچ دمیر یول خطی کچوب، کوزل کوپریلری وبعض جدوللری‌ده واردر.

سائی { یاخود سای (Saï, Say) سودان وسطینك (غاندو) مملکتنده ونیجر ایرماغنك ساحل یمیننده اوله‌رق غاندونك ٢٤٥ کیلومتره غرب شمالیسنده و ٥َ ١٣° عرض شمالی ایله ٤َ ٠° طول شرقیده واقع بر قصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی واردر. نهر مذکورك بر کچیدنده بولنمغله، اهمیت تجاریه‌سی واردر. قصبه حصیردن معمول قلبه‌لردن عبارت اولوب، نهر بوینجه ممتد اولور، وخرما آغاجلرینك کثرتندن کوزل بر منظره آلیر.

سبا { یمنده صنعانك شرق جهتنده بر خطهٔ قدیمه اولوب، مرکزی بتون خطهٔ یما- نیه‌نك کرسیٔ قدیمی اولان (مأرب) شهری ایدی. شهر مذکوره دخی بعضاً بواسم ویریلیردی. حاکمه‌سی بلقیسك حضرت سلیمان (عم) له اولان قصهٔ مشهو- ره‌سیله متعارفدر. شهر مذکورك احفاد نوحدن سبا بن یشجب بن یعرب بن قحطان طرفندن بنا وبونك اسمیله تسمیه اولندیغی مرویدر. [«مأرب» ماده‌سنه ده مراجعت بیوریله.]

سبا { (Seba) فلمنك مشاهیر طبیعیوننده اولوب، ١٦٦٥ ده طوغمش، و ١٧٣٦ ده وفات ایتمشدر. هند وهند چینی‌یه سیاحت ایدوب، بر چوق نباتات نمونه‌لری جمع ایتمشدی.

سباج { (Sabatz) مجارستانده صاوه نهری قربنده ابوالفتح سلطان محمد خان ثانی دورنده عثمانلیلر طرفندن بنا اولنمش متین بر قلعه اولوب، (بوکرتلن قلعه‌سی) دینمکله دخی معروف ایدی.

سباسته { (Sébaste) سیواس شهرینك اسم قدیمیدر.

سباستیان { (Sébastien) پورتکیز قراللرندن اولوب، ١٥٥٧ تاریخنده جدی اوچنجی ژانه خلف اولمش؛ وسن رشده واصل اولنجه، کمال تعصبندن اهل اسلامی آفریقادن چیقارمق دعوای

باطلیه ۱۵۷٤ ده آفریقایه کچمش ایسه‌ده ، منهزماً عودته مجبور اولوب، ۱۵۷۸ ده، عجمه‌سی طرفندن اسقاط ایدلمش اولان مراکش حاکمی مولی محمد المتصرك دعوتی اوزرینه، یکیدن مغربه عسکر سوق ایتمش ایسه‌ده، طنجه اوکنده مغلوب اولوب، مقتولین ایچنده بولنمشدر. آنجق مقتولیتی شبهه‌لی قالمغله ، ایکنجی و اوچنجی فلیپ زمانلرنده برقاچ دوزمه سباستیان چیقوب، ادعای حقوق ایتمشلردر.

سباستیان ‹ سنت — (St. Sebastien) خرستیانلر عندنده اعزه‌دن معدود اولوب ، اوچنجی قرن میلادیده دیوقلتیان عسکرنده ضابط اولدیغی حالده ، خرستیانلغنی کتم واخفا ایتمکده ایکن، خبر آلنوب ، جانبازخانه‌لرده دکنك ضربیله قتل اولنمشدر. مجوسینك حامیسی عد اولنه‌رق ، کانون ثانینك ۲۰ سنده یورطیسی اجرا اولنور.

سباع ‹ صحابه‌دن اوچ ذاتك اسمیدر: (سباع بن عرفط الغفاری) که خیبرو دومة الجبل سفرلرنده جانب حضرت نبویدن مدینهٔ منوره‌ده توکیل بیورلمشیدی. — (سباع بن زید یاخود بن یزید) که اواکی مهاجرلردن اولوب، دعای حضرت رسالتپناهی‌یه نائل اولمشیدی. — (سباع بن ثابت).

سبته ‹ (Ceuta) مغرب اقصاده همنامی اولان بوغازك شرق یعنی آق دکیز جهتنده‌کی مدخلنده اوله‌رق، شرقه طوغری ممتد برکوچك شبه جزیره‌نك اوزرنده و (جبرالتار) قصبه‌سنك قارشیسنده برقصبه واسکله اولوب، ۷۱۵۰ اهالیسی واردر. اسپانیانك مراکش دولتی سواحلنده‌کی مستملکاتنك مرکزی اولوب، سورله محاط اولدیغی حالده ، خانه‌لر آره‌لرنده باغچه‌لری ، لیمانی ، ریختمی وفناری واردر. ازمنهٔ قدیمه‌ده شمدیکی قصبه‌نك شرق جهتنده وشبه جزیره‌نك تا برونده (آبیله) اسمیله برشهر اولوب، بعده روماییلر زماننده شمدیکی قصبه‌نك یرینه دیکر برقصبه تأسیس اولنه‌رق، یدی تپه اوزرینه مؤسس اولدیغی مناسبتله، «یدی قرداش» معناسیله (سپتم فراترس) اسمیله تسمیه اولنمشدی. مرور زمانله آبیله خراب اولوب ، (سپتم فراترس) قصبه‌سی قصر وتخفیف صورتیله عربلر طرفندن (سبته) تسمیه اولنمش؛ واسپانیوللر بر دها تغییر وتغلیط ایده‌رك، (سوته Ceuta) دیمشلردر. اندلس عربلرك النده ایکن ، سبته‌نك پك بیوك اهمیتی اولوب، اهالیسی شمدیکی مقدارك برقاچ مثلی اولدیغی کبی ، جوارنده کلیتلی یاموق یتیشدیریلوب ، ایپك دخی چیقاریلیردی ؛ وایپك ایشلمه‌لریله کاغد وتل وپرنج معمولاتی مشهور ایدی. او وقت شرق ایله غرب آره‌سنده بر تجارت مخزنی حکمنده اولوب، ایتالیا وسائر آوروپا ممالکیله پك ایشلك تجارتی وار ایدی. اندلس دولت امویه‌سنك انقراضندن صکره ادریسیلرك وبعده موحدین ومرابطینك الینه کچوب، ۱٤۱۵ تاریخنده پورتکیزلیلرك و ۱٦٤۰ ده اسپانیوللرك ضبطنه کچمشدر. فاس ومراکش حکمدارلری دفعاتله استردادینه چالیشمشلرسه‌ده، موفق اوله‌مامشلردر. پورتکیزلیلرك النده بولندقجه اسکی عرب مدنیتی آثارینی بر درجه‌یه قدر محافظه ایده بیلمش ایسه‌ده، اسپانیوللر الینه کچدکدن صکره بسبتون تدنی ایدوب ، شمدیکی حالده اهمیت موقعیه‌سندن بشقه براهمیتی یوقدر. برچوق علما وسائر مشاهیر اسلامك مسقط رأسی اولوب، الك مشهورلری حساب وهندسه وفرائضده‌کی وفرت معلوماتیله متعارف اولان (ابن مرانة السبتی) در.

سبته بوغازی ‹ (Détroit de Gibraltar) آوروپا ایله آفریقا قطعه‌لری واسپانیه ایله مغرب اقصی مملکتلری آره‌سنده بر بوغاز اولوب ، آق دکیزی بحر محیط آطلاسی‌یه ربط ایدر. الك طار محلی ۱۳ کیلومتره وسعتنده اولوب، بو محلده درینلکی یالکز ۳۰۰ متره ایسه‌ده، بونك برآز شرقنده ۹۰۰ عمقی واردر. سطحنده بحر محیطدن آق دکیزه ودریننده آق دکیزدن بحر محیطه آقندیسی واردر. بزجه سبته بوغازی دینمکله معروف اولوب، آوروپالیلرجه جبرالتار (جبل طارقدن غلط) بوغازی دینلیور ایسه‌ده، کرك سبته وکرك جبرالتار بوغازك ایچ طرفنده بولنوب، طریف ویا طنجه بوغازی دینلمك دها مناسب ایدی. عربلر عندنده ایسه (بحر الزقاق) اسمیله معروفدر. ایکی کناری طاغلق اولوب، منظره‌سی پك هیبتلیدر.

سبتی ‹ (ابو العباس احمد بن هارون الرشید) خلیفهٔ عباسی هارون الرشیدك اوغلی

اولوب، پدری خلیفه اولدیغی حالده، کندیسی ملا
سبب مجبر ترك دنیا واختیار عزلت ایدەرك، هفتەدە
بر کون یعنی جمعه ایرتسی کونی ایشله مشغول اولور،
وبو ایشدن قزاندیغی جزئی بر آقچه ایله بتون هفته
کفاف نفس ایدردی. بو سببله (سبتی) لقبیله تلقیب
اولنمشدی. پدری برحیات ایکن، ١٨٤ سنەسندە
وفات ایتمشدر.

سبحان بخش { (مولوی —) هندستانك متأخرین علما ومورخیننددن
اولوب، «تاریخ الحکماء وتذکرة المفسرین» عنوانیله
برتألیفی واردر، که ١٨٤٨ تاریخ میلادیسندە دهلیدە
طبع اولنمشدر.

سبحانی { (مولانا —) ایران متأخرین شعراسندن اولوب، نجف اشرفدە
طوغمش اولدیغی حالده، ایرانده امرار عمر ایتمش،
ورباعیات وسائرەدن عبارت اون ایکی بیك بیتی متجاوز
اشعاری وفاتندن صکره جمع وتدوین اولنمشدر.

سبره { صحابەدن بر وجه آتی برقاچ ذاتك اسمیدر: (سبره بن ابی سبرة الجعفی)
که پدری وبرادری عبد الرحمن ایله برابر صحبته نائل
اولوب، عبدالله بن مسعودك اصحابندن خیثمه بن عبد-
الرحمن بونك یکنیدر. — (ابو سلیط سبره بن عمرو
بن قیس) که بدر وخیبر غزالرنده حاضر بولنمش،
وبعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. — (سبره
بن عمرو) که بنی تمیمدن نزد حضرت نبویه مبعوثاً
کوندریلنلردندر. — (سبره بن فاتك الاسدی) که
برادرلری ایمن وخریم ایله برابر صحبتە نائل اولوب،
بعده شامده ساکن اولمش ایدی. بعض احادیث
شریفه راویسیدر. — (سبره بن فاکه یاخود بن ابی
فاکه المخزومی یاخود الاسدی) که اهل کوفەدن
معدود اولوب، بر حدیث شریفك راویسیدر. —
(ابو الربیع سبره بن معبد ویا بن عوسجه الجهنی) که
کندیسندن اوغلی ربیع روایت احادیث شریفه
ایتمشدر.

سبره { افریقیەدە طرابلس قربنده بر قصبه اولوب، طرابلسدن صکره عمرو بن
العاص طرفندن فتح ایدلمش اولدیغی بعض کتب فتوحدە
مسطور اولوب، یاقوت حموینك ظننه کوره بو اسم
اصل طرابلسك چارشیسنه مخصوص ایمش.

سبرینه { (یاخود سبریمنه) مصرده بر قصبه اولدیغی معجم البلدانده مذکوردر.

سبزوار { ایرانك خراسان خطەسندە ونیشابورك ١٠٠ کیلومترە غربندە
غربه طوغری جریانله دشت کبیرده ناپدید اولان بر
چایك وادیسندە واقع بر قصبه اولوب، وقتیله بیوك
ومعمور بر شهر ایدی. اسمندن آکلاشلدیغی اوزره
باغ وباغچەلری چوق بریردر. سربداران دولتنك
کرسیء حکومتی ایدی. برچوق شعرا وادبانك مسقط
رأسی بولنمشدر.

سبزی { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، استانبوللیدر. حفظی
وتجویدده مهارتی اولمغله، امامت ایدردی. مرتب
دیوانی واردر. شو بیت اونکدر:

دل ودین اولدی فدا یولکه جانمده سنك
ال آچیقلوغن ایدن صکرەدە امساك ایدەمن

سبسطیه { فلسطینده نابلس قربنده برقصبه اولوب، حضرت ذکریا ویحیی (عم)
ایله سائر بعض مشاهیرك مقابرینی حاویدر. — احمد
بن طیب سرخسی سمیساط قربنده فرات اوزرنده بو
اسمله سورله محاط برقصبه بولندیغنی دخی بیان ایدیور.

سبط { بنی اسرائیلك حضرت یعقوب (عم)ك اون ایکی اوغلنه نسبتله منقسم بو-
لندقلری اون ایکی قبیلەنك هربرینه ویریلن اسم اولوب،
جمع صیغەسیله جملەسنه اسباط دینور. اسباط اثنا
عشره نسبتله فلسطین خطەسی، غزه وعسقلان سواحلی
مستثنی اولدیغی حالده، اون ایکی پارچەیه منقسم او-
لوب، هر بر پارچەسی حضرت یعقوب (عم)ك اولا-
دندن برینك نسلنه مخصوص ایدی. تقسیمات مذکوره
جنوبدن باشلایەرق بر وجه زیردر: ١ شمعون
(غزەنك ایچ طرفی)، ٢ یهودا (بحر لوطك غرب
جهتنده خلیل الرحمن)، ٣ بنیامین (بحر لوطك شمال
غربی ساحلندن جبال صیرتنەدك قدس جهتی)، ٤
دان (جبال مذکورەدن ساحلەدك یافه جهتی)، ٥
روبیل (بحر لوطك قسم شمالیسیله اردن نهری قسم
جنوبیسنك شرق طرفندەکی بلقاء جهتی)، ٦ جاد
(اردن نهرینك قسم وسطیسنك شرق طرفندەکی
سلط جهتی)، ٧ افرائیم (اردن مجراسی قسم وسطیسیله
ساحل بحر آرەسندە نابلس جهتی)، ٨ مناسه (اردن

نهریله طبریه کولنك شرق طرفنده‌کی حوران جهتی ونابلس قضاسنك شمال غربی قسمی اوله‌رق بربرندن آیری ایکی یر)، ۹ ایساخار (اردن مجراسیله حیفا ساحلی آره‌سنده جنین جهتی)، ۱۰ زابولون (طبریه کولنك غرب جنوبی ساحلیله یافه ساحلی آره‌سنده ناصریه جهتی)، ۱۱ نفتالی (طبریه کولنك غرب وشمال جهتنده‌کی صفد جهتی)، ۱۲ آزر (نفتالینك غربنده ارض کنعان یعنی فنیکه حدودینه وعکا ساحلنه‌دك ممتد اولان یر).

— تثنیه صیغه‌سیله سبطین حضرت امام حسن وامام حسین (رضی الله عنهما) افندیلرمزه اطلاق اولنور و(سبط) ابن البنت دیمکدر یعنی قیزك اولادینه دیرلر.

سبط بن الجوزی { تاریخ مصره دائر «مرآت الزمان» عنوانلی کتاب معتبرك صاحبیدر.

سبعین { (Septante) بطالسهٔ مصر زماننده توراتی وسائر کتب مقدسهٔ بنی اسرائیلی لسان یونانی‌یه ترجمه ایدن ۷۰ ویا ۷۲ کشیدن مرکب بر هیئته ویریلن اسمدر. بو ترجمه الیوم موجود اولوب، دفعاتله طبع اولنمش ایسه‌ده، سهو وخطادن سالم دکلدر.

سبقت { (سکهراج) هندستان شعراسندن وکایته قومی رؤساسندن اولوب، علوم ادبیه وفلسفیه‌ده وطب تصوفده ید طولی صاحبی ایدی. لکهنو شهرنده نشأت ایدوب، سید حسین علیخان بهادرك دیوان کتابتنده بولنمش، وبعض مناصب عالیه‌یه نائل اولمش ایدی. ۱۱۳۸ تاریخنده لجرات راجه‌لرندن بریله ایتدیکی محاربه‌ده مقتول اولمشدر. مذکور حسین علیخانك محارباتی مبین «جنکنامه» عنوانیله بر منظومه‌سی وهر نوعدن اشعاری واردر. شو قطعه اونکدر:

چونقش پا بسر کوی انتظار کسی
نشسته ام که شوم خاك رهکذار کسی
ببزم وصل بتان بس که شمع سان سبقت
کنیم نقد دل وجان خود نثار کسی

سبکتکین { الك بیوك دول اسلامیه‌دن اولان غزنویلر دولتنك مؤسسی اولوب، من اصل منصور بن نوح سامانینك امراسندن آلب تکینك کوله‌سی ایدی. درایت واقتدارینه مبنی افندیسی طرفندن دامادلغه قبول اولنمش ایدی. مرقوم آلب تکینك وفاتنده اوغلی ابو اسحق وارثی اولوب، آز مدت صکره بلا ولد وفات ایتمکله، صاحب ترجمه سبکتکین ۳۶۷ تاریخنده غزنه حاکمی اولمش ایدی. بر مدت صکره ملوك سامانیه‌دن نوح بن منصور خراسانك نصفنی دخی سبکتکینه ونصف دیکرینی اوغلی محموده ترك ایتمکه مجبور اولمغله، بر طرفدن دخی سبکتکین هنده وماوراء النهره طوغری توسیع ممالك ایتمش اولدیغندن، ۲۰ سنه حکومتدن صکره ۳۸۷ ده واقع اولان وفاتنده بیوجك بر دولت براقمشدر. یاننده بولنان اوغلی اسماعیل یرینه جلوس ایتمش ایسه‌ده، درعقب خراسان والیسی بولنان دیکر اوغلی محمود واروب، غزنه‌یی ضبط ایله، پدرینك تختنه قعود ایتمش؛ ومتعاقباً دولت سامانیانه ختام ویره‌رك، تمامیله استقلالنی اعلان ایلمشدر. بو وجهله غزنویلر دولتنك اصل مؤسسی سبکتکین و بلکه بونك قائن پدری آلب تکین ایسه‌ده، تمامیله استقلال رسمی‌یه نائل اولان مشارالیه سلطان محمود اولدیغندن، آل سبکتکین حکمدارلرینك برنجیسی سلطان محمود عد اولنور.

سبکتکین { (آل —) خلافت عباسیه زماننده ایران وآسیای وسطی جهتلرنده ظهور ایدن دول اسلامیه‌نك الك بیوکلرندن اولوب، مؤسسی رئیس سلاله اولان آنف الترجمه سبکتکین و برنجی حکمداری سلطان محمود بن سبکتکیندر. آل سبکتکین اساساً سامانیلر دولتنه وارث وخلف اولوب، خراسان وخوارزم جهتلری سامانیلردن کندیلرینه کچدیکی کبی، بر طرفدن هندستانه طوغری توسیع ممالك ایله هندك نصف شمالیسنی ضبط واوراده نشر اسلام ایتمش؛ وبر طرفدن دخی جیحونی تجاوزله، ترك خانلرندن ماوراء النهری استیلا، وآل بویه‌دن عراق عجمی ضبط ایده‌رك، هر طرفدن توسیع حدود وتکثیر ممالك ایتمشلردی. هله هندستانده نشر اسلام، وقادینلرك قوجه‌لری جنازه‌سیله احراق کبی بعض عادات وحشیه‌یی منع ایله، تزیید اسباب عمران ومدنیت خصوصنده آل سبکتکینك وعلی‌الخصوص سلطان محمودك خدماتی پك بیوکدر. بو

دولتـك اڭ پارلاق زمانی سـلطان محمود مشـاراليه دوری اولوب ، بونك اوغلی مسعود دخی او عظمتی محافظه ایتمش ایسـه‌ده ، بونك برادرلریله اوغللری بربرلریله منازعانه دوشوب، دولتك ترقیاتنـه میدان ویره‌مەمش؛ وبعده ابراهیم بن مسعود واوغلی مسعود ثانی واونك اوغلی بهرامشـاه دخی حسن اداره‌یه واجرای عدالته موفق اولمشلرسه‌ده، عراق وخراسان طرفلری یکی ظهـور ایدن سلجوقیلرك الینـه کچمش اولدیغندن، آل سبکتکین دولتی غزنه یعنی آفغانستان جهتیله هندستانك شمال غربی جهتنده بعض ممالکدن عبارت قالمشـیدی . نهایت آلتنجی قرن هجری اوا. سطنده غوریلر ظهور ایدوب، قالمش اولان ملکلرینی دخی ضبط، وه ٥٤٥ تاریخنده بودولته ختام ویرمشلر در . سلطان محمودك جلوسندن یعنی تاریخ استقلالدن اعتباراً آل سبکتکین دولتی ١٦٨ سـنه سورمش؛ و ١٤ حکمدار حکم سورمشـدر . پایتختلری افغا. نستانده‌کی (غزنه) شهری اولمغله، بونلر (غزنویلر) دینمکله دخی معروفدرلر . حکمدارلرینك اسامیسیله تاریخ جلوسلری بر وجه زیردر :

١	محمود سبکتکین	٣٨٧	٩	ابراهیم بن مسعود ثانی	٤٤٥
٢	محمد بن محمود	٤٢١	١٠	مسعود ثالث بن ابراهیم	٤٩٢
٣	مسعود بن محمود	٤٢٥	١١	شیرزاد بن مسعود ثالث	٥٠٨
	ثانیاً محمد بن محمود	٤٣٣	١٢	آرسلان شاه بن مسعود ثالث	٥٠٩
٤	مودود بن مسعود	٤٣٥			
٥	مسعود ثانی بن مودود	٤٤١	١٣	بهرامشاه بن مسعود ثالث	٥٢٢
٦	علی بن مسعود اول	٤٤١			
٧	عبدالرشید بن محمود	٤٤٣	١٤	خسروشاه بن بهرامشاه	٥٤٤
٨	فرخ زاد مسعود اول	٤٤٥		الی	٥٤٥

سبکی { (تاج الدین علی بن عبد الکافی) مشـاهیر علما و مؤرخیندن اولوب ، برچـوق آثاری واردر. تألیفاتنك اڭ مشهوری « الطبقـات الکبری » دینمکله مشهور فقهاء شـافعیه تراجم احوالنی حاوی کتابیدر . مصرده یاشـامش، و ٧٥٦ ده وفات ایتمشدر .

سبلان { آذربیجانده آردبیل قصـبه‌سی او. زرنده بر بیوکـسـك طاغ اولوب ، ذروه‌لری قیش یاز قارله مستوردر. اوزرنده برخیلی قرا وبعض مراقد صـالحین بولنمغله، جوار اهـالیسی عندنده معزز ومکرم ۵ اولنور . خریطه‌لرده (ساوالان) صورتنده محرر اولوب ٤٨٤٤ متره ارتفاعی اولدیغی کوستریلیور . منطقی بر برکان اولوب، اتکلرنده بر خیلی میاه معدنیهٔ حاره‌سی واردر .

سبلی { (سـلطان —) فارسـده حکومت سورمش اولان آل مظفر ملوکنك ایکنجیسی شاه شجاعك اوغلی اولوب، پدرینك حیا. تنده کوزلرینه میل چکلمش، وعمجه زاده‌سی شـاه منصورك امریله ینه بو جزایه دوچار اولمش اولان برادری سـلطان زین العابدین ایله برلکده محبوس ایکن، ٧٩٥ تاریخنده فارسی استیلا ایدن تیمورلنگ طرفندن بالتخلیص، ماوراء النهره کوندرلمش، و او. راده وفات ایتمشلردر .

سبنیت { یاخود سـبنیتوس (Sebennyte, Sebennytos) مصرده‌کی (سمنود) قصبه‌سنك اسم قدیمیدر .

سبنیقو { (Sebenico) آوستریانك دالماچیه خطه‌سنده و (زاره) نك ٦٠ کیلو. متره جنوب شرقیسـنده اوله‌رق (کرقه) نهرینـك منصبنده بر قصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی، بیوك لیمانی، ٤ قلعه‌سی ومرجان صیدینه مخصوص سفاینی واردر. وقتیله مستقل بر جمهوریت صورتنده اداره اولنوب ، بعده ونديکلیلرك، صکره مجارلرك ونهایت آوسـتریانك الینه کچمشـدر. ١٥٣٨ و ١٦٤٨ تا. ریخلرنده ایکی دفعه عثمانلیلر طرفندن محاصره اولنمشدر.

سبو { مغربده طنجه قربنـده بر نهر اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سبیطله { افریقیه‌ده قیرواندن ٧٠ میللك مسـافه‌ده واقع بر قصبه اولدیغی « معجم البلدان » ده مسطوردر.

سبیع { صحـابه‌دن ایکی ذاتك اسمیدر : احد وقعه‌سـنده شهید اولان (سبیع بن حاطب الانصـاری الاوسی) و بدر واحد غزالرنده حاضر بولنمش اولان (سـبیع بن قیس الانصـاری الخزرجی) .

سبیعه { صحابیاتدن بروجه زیر درت خاتونك اسمیدر : (سبیعه بنت حارث الاسلمیه) که (سـعد بن خوله) نك زوجـه‌سی اولوب ، بعض احادیث شریفه روایت ایتمشـدر. — (سـبیعه بنت حبیب الضبعیه) که اهل بصره‌دن معـدوددر . — (سبیعة القرشـیه) که زنا ایتمش اولدیغنی حضـور حضرت نبویده اعتراف ایتمکله، قارنـنـده‌کی چوجغی طوغورنجه و بعده امزیرنجه‌یه قدر مهلت اعطا بیو. رلمش، وبعده کندی مراجعتی اوزرینه، و صحابه‌دن

برینك چوجغی آلمسیله، کراهةً رجنه امر نبوی صادر اولمشیدی. — (سبیعه بنت ابی لهب) که مؤمنه اولدیغی حالده (ابنت حطب النار) خطابیله تحقیر اولندیغندن، حضور حضرت نبویده شکایت ایتمکله، حضرت رسول‌الله (صلی الله علیه وسلم) افندمز برغضب اولدقلری حالده: «مابال اقوام یؤذوننی فی نسبی وذوی رحمی الا ومن آذی نسبی وذوی رحمی فقد آذانی وآذی الله عزوجل» بیوردقلری ابو هریره‌دن منقولدر. بعضلری (دره بنت ابی لهب) دیه ضبط ایتمشلردر.

سپاهی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، استانبوللیدر. زعامته متصرف ایدی. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

دل دیلر کویکی کلزار جنان اولدیغیچون
میل ایدر لعلکه سرچشمهٔ جان اولدیغیچون
خوابدن خانه‌لرین چشمك ایتدم خالی
هر کیجه خیل خیالکه مکان اولدیغیچون

سپاهی { ایران شعراسندن دخی ایکی ذاتك تخلصیدر:

برنجیسی اندجان کبراسندن برینك اوغلی اولوب، اسمی (خدادوست) در. ٩٧٩ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو رباعی اونکدر:

افسوس که وقت کل بزودی بکذشت
فریاد که تا چشم کشودی بکذشت
بی چشم وخطت بنفشه ونرکس را
ایام بکوری وکبودی بکذشت

— ایکنجیسنك اسمی شاه حسن اولوب، شو بیت اونکدر:

بسجدی که روم در فراق دلبرخویش
بهانه سجده کنم بر زمین زنم سرخویش

سپتیم سور { (Septime Sévère) روما ایمپراطورلرندن اولوب، آفریقاده‌کی (لبده) شهر قدیمنده طوغمش؛ وبر طاقم مأموریتلرده وحتی قونسلوسلقده‌دخی بولندقدن صکره، ١٩٣ تاریخ میلادیسنده واقع (پرتیناقس)ك وفاتنده (ایلیریا) عسکرینك قوماندانی اولدیغی حالده، عسکری طرفندن ایمپراطورلغی اعلان اولنه‌رق، دیکر جهتلرده (دیدیوس یولیانوس)، آلبینوس وپسچنیوس ونیجر آری آری ایمپراطورلغه انتخاب ایدلمش اولدیغندن، سپتیم سور بونلرك برنجیسنی کندی منتخبلرینه دفع ایتدیردکدن صکره، ایکنجیسنی اورتاقلغه قبول ایدوب، اوچنجیسی اوزرینه عسکر سوق ایتمش؛ وایسوس وازنیقده مغلوب ایتدکدن صکره، (بیزانسه) یی دخی ضبط ایتمکله، طرفدارلرینی امحا ایلمش؛ واو وقت آلبینوسه دخی مدارا احتیاجندن وارسته اولوب، کندیسنی حربه دعوت ایتمش؛ وغالیاده لیون قربنده ایتدیکی محاربه‌ده منهزم وقتل ایتمش ایدی. بو وجهله ١٩٧ تاریخنده تحتنده مستقل قالدقدن صکره، جزیره جهتنه تجاوز ایتمش اولان اشکانیانه قارشی سوق عسکر ایدرك، غالب کلکله، بابل وسلفکیه ومداینی ضبط ایتمش؛ وورومایه عودتنده نامنه الیوم موجود اولان بیوك برطاق ظفر بنا اولنمش ایدی. اوغلی (قاراقاله) یی ولی عهد طانیتدیره‌رق، امور حکومتی (پلوتیان) اسمنده برینه احاله ایتمش ایسه‌ده، چوق کچمه‌دن بونك کندیسی حقنده سوء نیتنی آکلایه‌رق، ٢٠٤ ده اعدام ایتمشدر. بعده برتانیه‌یه سفر ایدوب، قالدونیه‌لیلرك تجاوزاتنه ختام ویرمشیدی. ٢١١ تاریخنده وفات ایدوب، ملکی اوغللری قاراقاله ایله (جتا) یه ترك ایتمشدر. ماهر برقوماندان ایسه‌ده، پك غدار ومرحمتسز اولوب، آلبینوسی قتل ایتدکدن صکره، بونك طرفدارلرینی آرایه‌رق، برچوق آدملر قتل ونفی ایتمشدی. خرستیانلر حقنده دخی تعقیبات وتعذیبات اجرا ایتمشدر. مع هذا علوم وصنایعی حمایه ایدوب، برخیلی ترقیاته سبب اولمشدر.

سپهری { ایران شعراسندن اولوب، ٥ن اصل اردستانلی اولدیغی حالده، اصفهانده یاشامش، وفضل وعرفان صاحبی اولوب، طریق صوفیونه منسوب بولنمشدر. تصوفه دائر بعض مثنویلر نظم ایتمش ایسه‌ده، نابود اولمشدر. شو بیت اونکدر:

زخضر عمر افزونست عشق بازانرا
اکر زعمر شمارند روز هجرانرا

ستا { (Setta) آفریقای غربیده بوقاری کینه‌نك (داهومی) مملکتنده (آبومه) نك ٤٢ کیلومتره شمال شرقیسنده و (سوقه) نهری تابعلرندن بری کنارنده برقصبه اولوب، ٩٠٠٠ اهالیسی، هر طرفه مد نظری، اطرافنده منبت

اراضیسی و چناق چوملکه متعلق بعض معمولاتی واردر.

ست الادب { مشاهیر محدثاتدن اولوب، مظفر بن البرینك قیزیدر.

ست الامناء { (ام عزالدین) مشاهیر محدثاتدن اولوب، شیخ صدر- الدین اسعد بن عثمانك قیزیدر. صلاح الدین صفوینك استادی علم الدین بر ذاتك اشیاخندن اولوب، ۷۰۰ تاریخنده صعید مصرده وفات ایتمشدر.

ست الاهل { (بنت علوان) محدثه ومتقیه بر خاتون اولوب، بعلبكلی وحنبلیة المذهب ایدی. ۷۰۳ ده وفات ایتمشدر.

ست الشام { ایکی مشهور خاتونه علم اولوب، بری یدنجی قرن هجری محدثا- تندن صفیه، ودیکری صلاح الدین ایوبینك همشیره- سیدر، که ٦١٦ ده وفات ایتمشدر.

ست العرب { (بنت سیف الدین علی) مشا- هیر محدثاتدن عالمه بر خاتون اولوب، صلاح الدین صفدینك واستادی علم الدینك اشیاخندندر. قدسلی اولوب، شهرمذکورده تدریسله مشغول بولنمش؛ و ۷۳٤ تاریخنده وفات ایتمشدر.

ست العلماء { علم وتقواسیله وطلاقت لسانیله شهرت بولمش دمشقلی برخا- تون اولوب، شهر مذکورده (درب المهرانی) تکیه- سنك پوست نشینی ایدی. وعظی پك مؤثر ایدی. ۷۱۲ ده وفات ایتمشدر.

ست الفقهاء { (بنت ابراهیم) فقه وحدیثده شهرت شایعه صاحبه‌سی بر خاتون اولوب، احادیث شریفه‌یی اسانیدیله روایتده مهارت تامه‌سی وار ایدی. ۷۲٦ تاریخنده ۹۲ یاشنده وفات ایتمشدر.

ست القضاة { (ام محمد) مشاهیر محدثاتدن اولوب، ۷۱۲ تاریخنده طقسان یاشلرنده وفات ایتمشدر.

ست الملك { ملوك فاطمیه‌دن حاكم بامرالله‌ك همشیره‌سی اولوب، عاقله ومدبره بر خاتون اولمغله، قتلی کندیسنه اسناد اولنان حکمدار موسی الیهك فقداننده، اونك اوغلی (ظاهر لاعزاز دین الله) ی اجلاس ایده‌رك، اذهان عمومیه‌یی یاتیشدیرمش؛ وزمام اداره‌یی کندی ید کفایتنه آله‌رق، درت سنه حسن اداره‌یه موفق اولمشدر.

ست الوزراء { (ام عبد الله بنت القاضی شمس الدین عمر) مشاهیر محدثاتدن علم وعرفانله تزیین ذات ایتمش حنبلیة المذهب برخاتون اولوب، وطنی اولان دمشق شامده وبر آره- لق مصرده تدریس علوم وافادهٔ حدیثله امرار عمر ایتمش؛ وحدیثده زماننك قطبی حكمنه کچمشیدی. ٦٢٤ ده طوغوب، ۷۱۷ ده ۹۳ یاشنده وفات ایتمشدر. درت قوجه‌یه واروب، اوچ قیز دنیایه کتیرمشیدی. مشاهیر علمادن بر چوق ذوات بونك شاکردانی زمره‌سنه داخل ایدی.

ست الوزراء { (ام محمد بنت الشیخ الرئیس تاج الدین ابی الفضل یحیی بن مجد الدین) بو دخی مشاهیر محدثاتدن خیرات وحسنات صاحبه‌سی برخاتون اولوب، ٦٣٩ده تولد، و ۷۱٥ ده وفات ایتمشدر. آخر عمرنده بر سنه قدر مختلة الشعور یاشامشدر.

ست قریش { (ام الهنا فاطمه بنت فهد) امام سیوطینك اشیاخندن محدثه بر خاتون اولوب، ۸۱٤ ده تولد ایتمشدر.

ستو اوچی { (Seto-Outsi) جاپونیه‌نك اك بیوك آطه‌لرندن شمالاً (نیپون) وجنوباً (سیقوق) ایله (کیسیو) جزیره‌لری آره‌سنده بردکیز اولوب، شرقدن غربه بویی ٤٤٠ کیلومتره‌در. اکی یك مختلف اولوب، بوینه نسبةً دائما آزدر. بو دکیز آطه‌لرك آره‌سنده بر قاچ بوغازدن قوره بوغازیله، جاپون دکیزیله وبحر محیط متعدل ایله اختلاط ایدر. ایچنده بر خیلی کوچك آطه‌لر وبر چوق شهر واسکله وتجارتکاه معموره‌لر بولنیور.

ستو بال { (Setubal) پورتکیزك استرمادوره خطه‌سنده ولیسبونه‌نك ۳۰ کیلو- متره جنوب شرقیسنده (سادو) نهری منصبنك ساحل شمالیسنده وبر دمیر یول خطنك اوجنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱٥۰۰۰ اهالیسی، آغزی صیغ لیمانی، ایشلك تجارتی، پك لذیذ پورتقاللریله سائر میوه‌لری، بیوك مملحه‌لری، کوزل بیاض شرابلری وبر خیلی آثار عتیقه‌سی واردر.

ستور (Settour) هندستانده مدراس ایالتنك (تینولی) سنجاغنده وتینولینك ۷۸ کیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه اولوب، ۶۴۴۵ اهالیسی واردر.

ستوس یاخود ستی (Séthus, Séthi) (شیت) دن غلط اولمسی محتمل اولان بو اسمله فراعنهٔ مصردن ایکی کشی کلمشدر: برنجیسی اون طقوزنجی سلالهنك برنجی حکمداری ومشهور (سزوستریس) ك پدری اولوب، میلاد عیسی (علیه السلام) دن ۱۵ قرن اول حکم سورمش؛ وبرخیلی فتوحات ایدوب، اوغلنك جهانکیرلکنه پیشدارلق ایتمشدر. — ایکنجیسی ابتدا (منف) شهرنده (فتا) تعبیر ایتدکاری معبودك عبادتخانهسنك راهبی ایکن، میلاددن ۷۱۳ سنه اول حکومتی ضبط ایتمش؛ واو صرهده آثور حکمداری (سناحریب) مصره هجوم ایتمکله، عسکریلر کندیسنی مدافعه ایتمدکلرندن، کویا منسوب بولندیغی معبوددن استمداد ایتمسی اوزرینه، سناحریبك اردوکاهنده برچوق فارهلر ظهور ایدهرك، عسکرینك اوقلرینك کریشلرینی قوپارمغله، سناحریب عودته مجبور اولمش. مصریلر بو ستوسك الده بر فاره طوتار بر هیکلنی دکز ایدوب، آلتنه «معبودلره رعایت ایتکی بندن اوکرنك» مآلنده بر عباره حك ایتمشلردر.

ستون (Seton) آمریقای شمالیده (دومینیون) خطهسنك (قولومبیه) خطهسنده برکول اولوب، بویی ۲۵ کیلومتره قدردر. دیك واورمانله مستور یوکسك طاغلرله محاط اولوب، درینلکی چوقدر. (آندرسون) کولنك آیاغی حکمنده اولان ۲۵ متره کنیشلکده بر سیل بوکوله دوکیلور، وفضلهٔ میاهی (اینقومیچ) چاییله (فراسر) نهرینه دوکیلور.

ستی خاتون شیخ الاسلام زنبللی علی افندینك قیزی اولوب، سلوری قپوسی قربنده مسجد ومدرسهسی واردر. زیرك بوقوشنده پدرینك بنا کردهسی اولان مکتب ساحهسنده پدرینك یاننده مدفوندر.

ستیف (Setif) جزایرك قسنطینه ایالتنده و قسنطینهنك ۱۰۹ کیلومتره غرب جنوبیسنده اولهرق (ابوسلام) مجراسنك ۲۵۰۰

متره یوقاریسنده و جزایردن تونسه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۴۳۱۰ اهالیسی، اطرافنده پك منبت اراضیسی، حبوبات وحیوانات ویوك ودری کبی مواده متعلق ایشلك تجارتی وپك صاغلام هواسی واردر. اسکی بر قصبه اولوب، تا رومالیلرك زماننده اهمیتی وار ایدی.

سجاح (بنت حارث التمیمیه) آخر عهد حضرت نبویده دعوای نبوت ایتمش برخاتون اولوب، بنی تمیمك بر قبیلهسنه منسوب ایدی. بنی تمیم وبنی تغلب ایله بنی ربیعه بیننده یکی بر دین چیقارمغه قالقیشوب، او صرهده یمامهده ارتداد ودعوای نبوته قیام ایتمش اولان مسیلمة الکذاب ایله آرهلرنده رقابت حاصل اولمغله، سجاحك مسیلمهیه عسکر سوق ایتمسی، حضرت ابابکر صدیق (رضه) جانبندن دخی مسیلمهیه قارشی عسکر اعزام بیورلمسنه تصادف ایتمکله، مسیلمه قورقوب، صاحبهٔ ترجمه ایله صلح ایتمش؛ وروایتهکوره بینلرنده ازدواج دخی وقوع بولمش ایدی. سجاح مرتده اولمیوب، دعوای نبوتدن اول بنی تغلبدن خرستیانلغی قبول ایتمشیدی. مسیلمهنك قتلندنصکره سجاح توبه ایدوب اسلامه کلمش؛ ومعاویهنك زماننده وفات ایتمشدر.

سجاس آذربیجانده همدان ایله ابهر آرهسنده بر قصبه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مذکوردر.

سجاوندی (سراج الدین محمد بن عبدالرشید) مشاهیر فقهادن اولوب، فرائضه متعلق «سراجیه» عنوانلی کتاب مشهورك صاحبیدر. بوکتابه برچوق شرحلر یازیلوب، الك مشهوری سید شریف جرجانینك «شریفیه» عنوانلی شرحیدر.

سجدین (Szegedin) مجارستانده بودهنك ۱۶۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده (تیسه) نهری اوزرنده و (ماروس) چایی ملتقاسنك قربنده (قسونغراد) ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب، ۸۰۰۰۰ اهالیسی، متعدد مکاتبی، نهرده سفاینی، ایشلك تجارتی وشراب، توتون، طوز، کراسته، حبوبات، صابون، کهرچله وسائره اخراجاتی واردر.

سجستان ایرانك شرق جهتنده واقع (سیستان) خطهسنك اسم

معربیدر. نسبتی (سجزی) و (سجستانی) کلیر. [«سیستان» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سجستانی { [«ابوداود سجستانی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سجستانی { (ابو حاتم صالح بن محمد) مشاهیر علمادن اولوب، «اختلاف المصاحف» عنوانیله برتألیفی وتاریخ طبیعی‌یه متعلق «کتاب الوحوش» عنوانیله بر اثری واردر. ۲۴۸ ده وفات ایتمشدر.

سجستانی { (یوسف بن ابی سعد بن احمد) «منیة المفتی» عنوانلی کتابك مؤلفیدر. بو کتاب پارس کتبخانه‌سنده ۶۹۹ رقیله مرقم اوله‌رق موجوددر.

سجسته { (Segeste) سیجلیه‌نك شمال غربی ساحلی قربنده وشمدیکی (قالاتافیمی) جوارنده بولنمش براسکی قصبه اولوب، قاپلیجه‌لریله مشهور ایدی. روایته کوره تروآلیلر طرفندن بنا اولنه‌رق، میلاددن بش آلتیوز سنه اول پك معمور ایدی. اهالیسی سیجلیه‌نك سائر شهرلریله مخاصمه‌ده بولنه‌رق، آتنه‌لیلرك وبعده قارتاجلیلرك امدادینه مراجعت ایتمش؛ وبوایکی قومك سیجلیه‌یه دخولنه سبب اولمشدر. بر محاربه‌ده قارتاجلیلر طرفندن تخریب وبعده روماليلر طرفندن اعمار اولنمشدی. الیوم خرابدر.

سجسوار { (Segesvar) مجارستانك ترانسیلوانیه خطه‌سنده و (هرمانستاد) ك ۶۰ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (قوکل) نهری اوزرنده مستحکم بر قصبه اولوب، ۶۵۰۰ اهالیسی، چوخه وبز معمولاتی وبعض آثار عتیقه‌سی واردر.

سجل { صحابه‌دن اولوب، حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزك کاتبی ایدی. «یوم نطوی السماء کطی السجل للکتاب» آیت کریمه‌سنده بو سجلك مراد بیورلدیغی مظنوندر.

سجلماسه { مغرب اقصاده مراکش دولتنك (تافلت) ایالتنده و تافلتك ۶۰ کیلومتره شرقنده اوله‌رق درن (یعنی آطلاس) سلسلهٔ جبالنك جنوبی اتکنده و (زیز) نهری اوزرنده بر قصبه اولوب، الیوم خراب ایسه‌ده، وقتیله پك معمور وبیوك بر شهر ایدی. جغرافیون عربك تعریفنه کوره پك طاتلی اوزومی واون نوع خرماسی وار ایدی. قادینلری یوکدن پك اینجه وظریف قماشلر نسج ایدرلردی. آلتون معدننك کثرتیله مشهور اولان (غانه) وسائر سودان ممالکیله پك ایشلك تجارتی وار ایدی. مرابطین دولتنك پایتختی بولنمشدر.

سجن یوسف { مصرك جیزه مدیریتنده واقع بوصیر قربنده بر اسکی بنا خرابه‌سی اولوب، حضرت یوسف (عم) ك یدی سنه محبوس طوردیغی و بعده حضرت موسی (عم) ك دخی حبس ایدلدیکی زندان اولدیغی مظنوندر. قربنده بر جامع شریف بنا اولنه‌رق، (مسجد موسی) دینمکله معروفدر. بو محل زیارتکاهدر.

سجودی { یاوز سلطان سلیم خان دوری عثمانلی شعراسندن اولوب، قالقاندلنلیدر. پیری پاشانك حمایه‌سیله کاتب دیوان اولمشیدی. شو قطعه جملهٔ اشعارندندر:

صانمه بلبل نغمه‌سی ای کلعذار آکلر بنی
کلشن عشقکده بو فریاد وزار آکلر بنی
فرقتکده دمبدم مردملك ایدوب ای پری
یاشی چوق اولسون بوچشم اشکبار آکلر بنی

سچن { (Seetzen) آلمانیا مشاهیر سیاحیندن اولوب، ۱۷۶۷ تاریخنده اولدنبورغك (یور) قصبه‌سی قربنده طوغمش، و ۱۸۱۱ ده یمنده مقتولاً وفات ایتمشدر. استانبول، حلب، شام، فلسطین و سائر او جوارلری کزدکدن صکره، دین اسلامی قبول، ولسان عربی‌یی تحصیل ایده‌رك، جزیرة العربه، و ۱۸۰۹ ده حجاجله مکهٔ مکرمه‌یه دخول، واورادن یمنه کچه‌رك، ایکی سنه اورالرینی کشت وکذار ایتدکدن صکره، مخادن صنعایه کیدرکن قولاغوزلری طرفندن قتل ویا تسمیم اولنمشدر. سیاحتنامه‌سی زیاده‌سیله نافع معلوماتی حاوی اولوب، ۱۸۵۴ ده برلینده طبع ونشر اولنمشدر.

سحابی { اونجی قرن هجری شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر: برنجیسی بروسه قربنده امنا طائفه‌سندن اولوب، یاوز سلطان سلیم خانك جلوسلری اثناسنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

عیشه آلمام بتون دنیایی یارم اولمسه
شهری چوقدن ترك ایدردم شهریارم اولمسه

— ایکنجیسی همدانلی عالم وادیب بر ذات اولوب، قانونی سلطان سلیمان خانك شرق سفرنده قدری افندی طرفندن کمالاتی تقدیر اولنه‌رق، رومه کتیرلمش؛ والتفات پادشاهی‌یه نائل اولوب، «کیمیای سعادت» کتاب مشهورینك ترجمه‌سنه مأمور اولمش ایدی. ٩٧٠ ده وفات ایتمشدر. ترکی وفارسی اشعاری واردر. شو بیت او جمله‌دندر:

دیلر اغیار ذوق وصالی عشاق هجرانی
مکس جلاب آرار پروانه ایستر نار سوزانی

— ایران شعراسندن استرابادلی بر سحابی دخی واردر، که اصحاب صلاح وحسن اخلاقدن اولوب، بر خیلی وقت روضهٔ رضویه‌یه مجاورت ایتمشدر. شو بر ایکی بیت اشعار عارفانه‌سندندر:

در هرکه رسی نکوببین کونیکوست
کو خواسته وساخته حضرت اوست
دریا بوجود خویش موجی دارد
خس پندارد که این کشاکش باوست

سحبان وائل { (یاخود سحبان بن وائل) فصاحت وبلاغتده اسمی ضرب مثل حکمنه کچمش اولاد عربدن بر ذات اولوب، هارون الرشید زماننده یاشامشدر.

سِحر { (شیخ عبدالمجید) هندستان شعراسندن اولوب، اکهنوده نشأت ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

بود ای سحر بی اندیشه در سیر چن ناکس
ز نیرنك فلك عبرت نباشد چشم غافلرا

— ١٢٤٩ ده وفات ایتمش سید ناصرعلی اسمنده دیکر بر شاعرك دخی مخلصیدر.

سِحری { قدمای شعراء عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی ادرنه‌لی اولوب، کمال پاشا زاده‌نك ادرنه قاضیلغی اثناسنده محکمه‌سنده کاتب ایدی.

— ایکنجیسی استانبوللی اولوب، (قزمی) لقبیله معروف ایدی. تاریخ سویلمه‌ده مهارتی وار ایدی.

دفتردار سیروزی حسین چلبی‌یه منسوب اولوب، معیتنده حلبده ایکن، ایتدیکی بر خباثت اوزرینه، حلب امیر الامراسی عضو رجلیتی قطع ایتدیرمشیدی. شو بیت اونکدر:

آیت حسنك اوقونماسون دیو جانا غلط
یازدی قدرت کاتبی ابروکی مد خاتك نقط

سحری { ایران شعراسندن دخی بر وجه‌زیر درت کشینك مخلصیدر:

برنجیسی عن اصل اردستانلی اولوب، اصفهانده عطارلقله مشغول ایدی. صوفیانه بر مثنویسی وبر خیلی اشعاری وار ایدی. شو بیت او جمله‌دندر:

اسیر غمزهٔ طفلی شدم که صورت خویش
در آب بیند وبا آفتاب در جنکست

— ایکنجیسی (ری) لی اولوب، شو بیت اونکدر:

زچاره مردم وآن دولتم نصیب نشد
که یك نکاه ترا باخود آشنا سازم

— اوچنجیسی (عبد الله) هندستانك اکبرآباد شهرندن اولوب، والده‌سندن اوکرنمش اولدیغی نستعلیق خطنده مهارتی وار ایدی. نهایت جنونه دوچار اولوب، بو علتله وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

دل زکویت کربسوی تن نیاید باك نیست
مرغ چون یابد کلستان کی کند یاد قفس

— دردنجیسی خوانسارلی اولوب، (قطب) دینمکله معروفدر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

هر سیه بختی که باشد کسب عشق از من کند
خون چشم بلبل وداغ دل پروانه ام

سحیقه { خلافت عباسیه دوری اوائلنده ظهور ایدن مشاهیر مغنیاتدندر.

سخا { مصرك غربیه مدیریتنده بر کوچك قصبه اولوب، (سخاوی) لقبیله ملقب علمادن بر قاچ ذاتك مسقط رأسیدر.

سخبره { صحابه‌دن اولوب، اوغلی عبد الله کندیسندن روایت ایتمشدر. اسدی

ویا ازدی اولدیغی مرویدر. — بنی غنمدن مدینه‌یه هجرت ایدنلرمیاننده مذکور بر سخبره دخی اولوب، بعضلری صحابه‌دن وبعضلری صحابیاتدن عد ایتمشلردر.

سخن { ایران وهندستان شعراسندن بروجه زیر اوچ کشینك مخلصیدر: برنجیسی (آقابی شیرازی) درویش مشربلی بر آدم اولوب، شو رباعی اونکدر:

بر دامن لطف حسنت ای خور جمال
هر ساده دلی رازرسد دست خیال
ظاهر بینان زباطن آگاه نیند
در آینه پیدا نبود صورت حال

— ایکنجیسی (سید محمد خان بهادر) عن اصل اصفهانلی اولوب، تجارت طریقیله هندستانه کیتمش؛ و مدراس والیسی نواب امیر الامرا بهادرك توجهنی قزانوب، مراتب عالیه‌یه نائل اولمش ایدی. ١٢١٦ ده وفات ایتمشدر. مرتب دیوانی واردر. شو بیت اونکدر:

بدل خاری زعشق کلعذاری کرده ام پیدا
ازین خواری بعالم اعتباری کرده ام پیدا

— اوچنجیسی (میر عبد الصمد) اکبرآباد ساداتندن وعبدالقادر بیدلك تلامذه‌سندن اولوب، ١١٤١ ده کجراتك احمد آباد شهرنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

خوش آن روزی که برپای تو سرکرم نیاز افتم
دم برخاستن چندان روم ازخود که باز افتم

سخنه { بریة الشامده تدمر ایله عرض وارك آره‌سنده عرب اهالی ایله مسکون بر کوچك قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سدان { (Sedan) فرانسه‌نك (آردنه) ایالتنده (میزه) نك ٢٢ کیلومتره جنوب شرقیسنده و پاریسك ٢٧٦ کیلومتره شمال شرقیسنده وموزه نهری کنارنده قضا مرکزی مستحکم بر قصبه اولوب، ١٤٥٦٦ اهالیسی، طوپخانه‌سی، الیوم اسلحه موزه‌سی اتخاذ اولنمش اسکی بر سرایی، داخلی مکتبی، کتبخانه‌سی، مشهور چوخه و قازمیر وسائر یوك قماشلر فابریقه‌لری، بویاخانه‌لری، دمیرخانه‌لری وآو سلاحلری فابریقه‌سی واردر. وقتیله پروتستانلره مخصوص دار الفنونی وار ایدی. ١٨٧٠ سنه‌سی ایلول افرنجیسنك ایکنجی کونی ایمپراطور اوچنجی ناپولیون سدانده کلیتلی عسکرله پروسیه‌لیلره مغلوب اولوب، تسلیم اولمشدر.

سدقیا { یاخود صدقیا (Sédécias) یهودا ملوکندن اولوب، بخت نصر طرفندن اجلاس اولنمش؛ وقبل المیلاد ٥٩٧ تاریخندن ٥٨٧ تاریخنه‌دك ١٠ سنه حکومت سوروب، بعده عصیان ایتمکله، آثوریلر طرفندن ایکی سنه محاصره‌دن صکره طوتیلوب، کوزلرینه میل چکلمش؛ وارض بابله نفی اولنه‌رق، اوراده وفات ایتمشدر.

سدلیچ { (Sedlitz) چهستانده (توپلیچ) ك ٣٠ کیلومتره جنوب غربیسنده بر قریه اولوب، مسهل کبی تأثیر ایدن میاه معدنیهٔ بارده‌سیله مشهوردر.

سدوسی { (ابو فید مورج بن عمرو) مشاهیر نحویوندن واهل لغتدن اولوب، بصره‌ده ابوزید انصاریدن اخذ ایتمش، وخلیل بن احمدك اصحابی زمره‌سنه داخل اولمشیدی. لسان عربی لغتلرینك ثلثانی ازبرنده اولدیغی مرویدر.

سدوم { (Sodome) فلسطینده بحر لوطك ساحل شمالیسی قربنده قدیم بر شهر اولوب، حضرت ابراهیم (عم) زماننده اهالیسنك ارتکاب ایتدکلری فحشیاتدن طولایی، وکندیلرینی دین حقه دعوت ایدن حضرت لوط (عم) ی تکذیب ایتملری اوزرینه، من طرف الله آتش سماوی ایله احراق و تخریب ایدلمش اولدیغی کتب مقدسه‌ده مذکوردر.

سد یأجوج { (یاخود سداسکندر) یأجوج ومأجوج اسمیله کرهٔ ارضك شمال جهتلرنده ساکن اولدقلری توراتده مذکور اقوامك شرندن محافظه ایچون چکلمش برسد اولدیغی مروی اولوب، بناسی اسکندر ذوالقرنینه اسناد اولنور. آنجق برطرفدن اسکندرك تاریخی مضبوط اولوب، بویله برسد بنا ایتدیکی بیلنمدیکی کبی، برطرفدن دخی اسکندرك ضبط ایتدیکی وکچدیکی یرلرك هیچ برنده بویله برسد اثری کورلمیور. آنجق چینده نفس چین ایله مغولستان و مانچو ممالکی آره‌سنده سد یأجوج حقنده مروی اولان

اوصافله متصف واسع، يوكسك واوزون بر سد بولنوب، سد يأجوجدن مقصد بو سد اوله جغنده شبهه يوقدر. حقيقةً بو سدی چينليلر مانچو ومغول وسائر شمال اقوامنك تجاوزاتنه قارشی بنا ايتمشلردر. طولی ۴۰۰۰ كيلومتره‌يی متجاوز اولوب، بعض محللرنده ايكی واوچ صره ديواردن عبارتدر. اوسنی اوچ درت آرابه كچه‌جك قدر واسع اولوب، برجلر وقله‌لری دخی واردر. اكثر محللری طاش وطوغله‌دن وبعض يرلری كرپيچدن اولوب، برخيلی محللری ييقلمش، ودفعاتله تعمير اولنمشدر. بو سده ميلاد عيسی (عم) دن ۲۴۷ سنه اول يعنی اسكندرك وفاتندن ۷۶ سنه صكره (چين شيهوانغتی) نام چين ايمپراطوری طرفندن باشلانيله‌رق، ۱۰ سنه متمادياً درت بش مليون عمله چاليشديرلمش، وبونلردن درتيوز بيكی بو ايشده هلاك اولمشدر. مع هذا سد مذكور بر ايشه يارايه‌ميوب، يأجوج ومأجوجدن مراد اولان اقوام تاتاريه سدی تجاوزله، چينی ضبط ايده‌رك، بو كونه قدر اداره ايتمكده‌درلر. آنجق چينليلر، مغلوب اولدقلری حالده، سعی و مدنيتلريله غالبلرينه غلبه ايده‌رك، بونلره كندی لسان ومدنيتلرينی وآيين وعادتلرينی قبول ايتديرمش؛ وچين حدودينی سدك پك ايلريسنه قدر توسيع ايتمشلردر. بو وجهله سد شمديكی حالده چين ممالكی آره‌سنده قالوب، آثار عتيقه‌دن عد اولنمقدن بشقه بر شيئه يارامپور. بعض مورخلر دخی سد يأجوجدن مراد بلاد قافقاسده بندر جهتنده بولنمش اولان بر سد اولديغنی التزام ايدوب، بونك نوشيروان طرفندن تأسيس ايدلديكنی، وچوق وقت صكره‌دخی آثاری باقی بولنديغنی بيان ايتمشلردر.

سديد (ابو البيان بن المدور) مشاهير اطبادن اولوب، يهودی المذهب ايدی. طبده و اصول تداويده مهارت تامه‌سی اولوب، مصرده ملوك فاطميه‌نك وبعده صلاح الدين ايوبينك خدمت طبابتنده بولنمش؛ وبرچوق طلبه يتيشديرمشدر. اواخر عمرنده خدمته مقتدر اوله‌مديغی حالده، خانه‌سنده اوتوروب، ينه مخصصاتنی آليردی. ۵۸۰ تاريخنده ۸۳ ياشنده وفات ايتمشدر. كندی مجربات طبيه‌سنی مبين معتبر بر كتابی واردر.

سديد (القاضی شرف الدين ابو منصور عبد الله بن الشيخ السديد) مشاهير اطبای اسلامدن اولوب، (رئيس الطب) لقبيله ملقبدر. طبی پدری شيخ سديددن و(ابو نصر عدنان بن العين زربی) دن تحصيل ايدوب، هنوز پك كنج ايكن، قان آلمه‌ده‌كی مهارتندن طولايی، مصر خلفاء فاطميه‌سندن آمر باحكام اللهك خدمت طبابتنه كيروب، تخصيصاته نائل اولمش؛ وبونك اخلافی اولان ديكر درت حكمداره دخی خدمت ايتدكدن صكره، ملوك فاطميه‌نك انقراضنده صلاح الدين ايوبينك دخی خدمت طبابتنده بولنمش؛ وبو حكمدار قدر دانك پك چوق انعام واحسانلرينه و(رئيس الطب) عنوانه نائل اولمشيدی. كليتلی ثروته نائل اولمش ايسه‌ده، اواخر عمرنده خانه‌سی يانوب، ثروتی وبرچوق نفايسی محو اولمشدی. ۵۹۲ ده قاهره‌ده وفات ايتمشدر.

سديد (الشيخ سديد الدين ابو الفضل داود بن ابی البيان سليمان) مشاهير اطبای مصردن اولوب، يهودی المذهب ايدی. ۵۵۶ تاريخنده قاهره‌ده طوغوب، هبة الله بن جميع اليهودی وابو الفضائل بن الناقددن تحصيل طب ايتمش؛ وادويهٔ مفرده ومركبه‌نك اصول استعماليله تعيين مقاديرنده بيوك بر مهارت قزانمش ايدی. ملك عادل ابو بكر بن ايوبك خدمت طبابتنده بولنوب، بيمارستان ناصريده دخی اجرای طبابت ايدردی. «كتاب اقرباذين» عنوانيله ۱۲ باب اوزره بر تأليفی وجالينوسك «كتاب العلل والامراض» ينه تأليفی واردر. سكسان سنه‌دن زياده ياشامشدر. اواخر عمرنده كوزلرينه ضعف طاری اولمشيدی.

سديد اعور ايران شعراسندن وكرماج اكرادندن اولوب، اثير الدين آخستكی ايله معاصر بولنمش، وبينلرنده بعض مشاعره ومعارضه‌لر جريان ايتمشدر. شو قطعه اونكدر:

كوشند كه بر دميد از كل خارش
جرميست كه می نهند بر كلزارش
چون رخسارش هميشه درچشم منست
عكس مژهٔ منست بر رخسارش

سديد الدين (ابو منصور بن موفق الدين يعقوب بن سقلاب) مشاهير اطبا وحكمادن اولوب، كركده شمس الدين خسرو

شاهیدن علوم حکمیه‌یی تحصیل ایتمش؛ وصلاح الدین ایوبینك خدمت طبابتنده بولنمشدر . بعده دمشقده وفات ایتمشدر .

سدید الدین بن رقیقه { (ابو الثناء محمود بن عمر الشیبانی)

مشاهیر اطبای اسلامدن اولوب، فن کحالیده وجراحلقده دخی مهارت تامه‌سی اولدقدن بشقه، علوم حکمیه وهیئت ونجوم وادبیاتدن دخی بهره‌سی وطبیعت شعریه‌سی ده وار ایدی . ٥٦٤ تاریخنده (حینی) قصبه‌سنده طوغمش؛ وتحصیل علوم ایتدکدن صکره، خلاط ومیافارقین ودمشقده بنی ارتق وبنی ایوب ملوکندن بر چوق ذواتك خدمت طبابتنده بولنمش؛ وملك عادل نور الدین بن زنکینك بنا ایتدیردیکی بیمارستانده اجرای طبابت ایدوب، مخصصاته نائل اولمش ایدی . علی الخصوص کوز خسته‌لقلرینی تداویده فوق العاده مهارتی وار ایدی . ٦٣٥ تاریخنده وفات ایتمشدر . « لطف السائل وتحف المسائل » عنوانیله برکتابی وبوکا شرح وحاشیه‌لریله « موضحة الاشتباه فی ادویة الباه » ، « کتاب الفریدة الشاهیه والقصیدة الباهیة » ، « کتاب قانون الحکماء وفردوس الندما » ، « کتاب الفرض المطلوب فی تدبیر المأکول والمشروب » ، « مقالة مسائل واجوبتها فی الحمیات » ، « ارجوزة فی الفصد » عنوانلی تألیفاتی واردر . « عیون الانباء » ده بر چوق اشعاری مسطور اولوب ، شو ایکی بیت او جمله‌دندر :

کن مجملاً فیما تقول ولاتقل
قولاً یهجنه بذا وفساد
فجماعة الحکماء قبلك دأبهم
کان الجمیل من المقال فسادوا

سدیر { حیره‌ده خورنق قربنده بر قصر ایدی، که حیره ملوکندن نعمان اکبر طرفندن ایران ملوکندن بریچون بنا اولنمشدی . بو اسمله اوراده بر نهر اولدیغی دخی مرویدر .

سدیسه { صحابیات وانصاریاتدن اولوب، حفصه بنت عمر (رضی عنهما) نك آزادلیسی ایدی . بر حدیث شریفك راویه‌سیدر .

سدیو { (Sédillot) فرانسه مشاهیر مستشرقین ومنجمیندن اولوب، ۱۷۷۷ ده (انکین مونتمورنسی) ده طوغمش ، و ۱۸۳۲ ده وفات ایتمشدر . « السنهٔ شرقیه مکتبنده ترکجه معلم معاونی وکتبخانهٔ عمومی‌یه مربوط مکتبك باش کاتبی وبعده منجم معاونی نصب اولنمشدی . (دلامبر) ایله (لاپلاس)ك کشفیات هیئت‌فنیه‌سنده داخل بولنمشدر . لسان عربیدن هیئت ونجومه متعلق بر چوق کتابلری وعلی الخصوص ابو الحسن علی المراکشینك آلات هیئتك صورت اعمالنه دائر اولان کتابنی فرانسزجه‌یه ترجمه ایتمش؛ وعلوم شرقیه‌یه دائر بر طاقم معلومات تاریخیه وتنقیدات نشر ایتمشدر .

— اوغلی (لویی پیرسدییو) دخی مشاهیر مستشرقیندن اولوب، ۱۸۰۸ ده پارسده طوغمش، و ۱۸۷۵ ده وفات ایتمشدر . پدرینك وفاتنده فرانسه مکتبیله السنهٔ شرقیه مکتبی کتابتنه تعیین اولنمشیدی . پدرینك بعض آثارینی نشر، وکندیسی دخی علمای اسلامك علوم ریاضیه وهیئت وجغرافیایه متعلق آثاری حقنده بر قاچ کتاب تحریر ایتمشدر . الغ بکك ازیاجنی دخی ترجمه، وبرطاقم حاشیه‌لرله برابر نشر ایتمشدر . عربلرك تاریخنی‌ده یازمشدر .

سراء { (جبال ـ یاخود سراة) جزیرة العربك غرب جهتنده حجاز وعسیر ویمنده ساحل بحره متوازیاً شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه ممتد اولان بیوك بر سلسلهٔ جبال اولوب ، غربی اتکاری ساحل بحردن ۱۲۵ ونهایت ۲۰۰ کیلومتره اوزاق اولمغله، بو مسافه‌ده (تهامه) دینلن آلچق وزیاده‌سیله صیجاق بر اووه ممتد اولور. جبال سراطائفدن باشلایوب ، عدنه منتهی اولمغله ، تقریباً ۲۰۰ کیلومترهلك محلده ممتد اولور . ارتفاعلری ۲۵۰۰ ایله ۳۰۰۰ متره آره‌سنده‌در . جبال مذکوره مختلف اسملرله یاد اولنور بر چوق طاغلردن مرکب اولوب، علی الخصوص یمنده برچوق شعبه وقوللری دخی وار ایسه‌ده، جمله‌سی بربرلرینه مربوط ومتسلسلدر . حتی بوتسلسل طائفده دخی منقطع اولمیوب، حجازی‌ده شق ایله عقبه کورفزینه منتهی اولیورسه‌ده، اشبو قسم شمالیسی خیلی انحطاط ایتمکله، جبال سرادن عد اولنمیور. جبال سرانك غرب جهتنده‌کی تهامه وشرق جهتنده بولنان دهنا چولنده عادتا آتش یاغدیغی حالده ، جبال مذکوره‌نك اوزرنده بولنان محللرك متعدل وصاغلام بر هوایه نائل اولمسی بو طاغلرك

ارتفاعی سایه‌سنده‌در . جبال سراتك شرق وغربی اتکلرندن بر چوق صولر آقوب ، شرقه طوغری آقانلر چول قوملرنده قورورسه‌ده ، غربه طوغری آقانلرینك برطاقمی تهامه‌نك حرارتنه طیانه‌رق دکیزه قدر واصل اولور . یمنك تا بطلیوس زمانلرنده «مسعود عربستان» اسمیله شهرت بولمسی آنجق جبال سراتك ارتفاعیله صولری سایه‌سنده‌در . جبال سرایی تشکیل ایدن طاغلردن باشلیجه‌لری جنوبدن باشلایه‌رق بروجه زیردر : سراة معافر، سراة کلاع، سراة بنی‌سیف، سراة ریمه، سراة الهان، سراة مصانع، سراة قدم، سراة عذر واهتوم، سراة خولان، سراة جنب وعرعر، سراة غز، سراة حجر، سراة باء، سراة حال ، سراة زهران ، سراة بجیله ، سراة بنی شبابه وعدوان، سراة طائف .

سراء { (سر من رأی) نك مخفف اوله‌رق، سامرانك نام دیکریدر .

سراپیس { (Sérapis) اسکی مصریلرك معبودلرندن اولوب، ارض‌وجهنم وحیات وصحت مربیسی عد اولنور دی . ییلانلرله احاطه اولنمش برصورتده تصویر اولنوردی . بطالسهٔ مصر بونك عبادتنه زیاده اهمیت ویروب ، مکمل هیکللر و(سراپیون) اسمیله جسیم معبدلر یاپدیرمشلردی . بونك عبادتی یونانه وروما یه دخی چکوب، اورالرده‌ده سراپیونلر تأسیس اولنمشدی . معبدلرینك اك بیوکی اسکندریه‌ده‌کی اولوب، مشهور اسکندریه کتبخانه‌سی دخی بونك ایچنده ایدی .

سراپیون { یاخود سراپیوم (,Sérapion) (Sérapéum) [مادهٔ آنفه‌یه نظر بیوریله .]

سراج { صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمیدر : بری (سراج بن مجاعه) که اوغلی هلال واسطه‌سیله کندیسندن بر حدیث شریف منقولدر . — دیکری (ابو مجاهد سراج الیمنی) که اصل اسمی (فتح) اولوب ، مسجد حضرت نبویده برقندیل یاقمش اولمغله، جانب حضرت رسالتپناهیدن سراج تسمیه بیورلمشیدی . توروني علی بن مجاهد کندیسندن روایت ایتمشدر .

سراج { فرس شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی عن اصل سمرقندلی اولوب ، لاهورده متمکن‌اولمش؛ وشمس‌الدین آلتمش‌عهدندن ناصرالدین محمود زمانه‌دك ٨٤ سنه خدمت قضاده بولنمشدر . کافهٔ علومدن بهره‌سی اولوب، مشارالیه ناصرالدین محمود نامنه « طبقات ناصری » عنوانیله برکتاب یازمشدر . شو رباعی جملهٔ اشعارندندر :

آن دل که بهجر دردنا کش کردی
از هر شادی که بود پاکش کردی
از خوی توآکهم که تا که ناکه
آوازه در افتد که هلاکش کردی

— ایکنجیسی (سید سراج الدین) هندستانك دکن قطعه‌سنده‌کی اورنك آباد شهرندن اولوب ، درویشانه بر عمر کچیرمش ، و ١١٧٧ ده وفات ایتمشدر . فارسی واردو لسانلرنده اشعاری واردر . شو بیت اونکدر :

مردم ودر دل تمنای کل وشمشاد ماند
تا قیامت این ستم بر کردن صیاد ماند

سراج الدوله { (نواب — میرزا محمود بن زین‌الدین احمد هیبت‌جنك)

بنکاله نوابلرندن اولوب ، جدی (الله وردی خان مهابت جنك)ك وفاتی اوزرینه، ١١٦٩ ده بنکاله نوابلغنه کچمش؛ وانکلیزلره اعلان حربله کالکته‌یی استرداد ایتمش ایسه‌ده، سفاهته مبتلا وکوشك بر آدم اولدیغندن، بر سنه صکره شهر مذکوری ینه الدن قاچیروب، عقد مصالحه‌یه مجبور اولمش؛ وبر سنه صکره انکلیزلر اوزرینه هجوم ایتمکله ، واقع اولان محاربه‌ده مغلوب و مقتول اولوب، بونکله بنکاله حکومت اسلامیه‌سی منقرض اولمشدر. وفاتنده ٢٢ یاشنده ایدی .

سراج الدوله { (محمود غوث خان) هندستانك شرق جنوبی سواحلنده واقع کرناتیك خطه‌سنك نوابی اولوب ، عالم وادیب بر ذات اولمغله ، مملکتی شعراسنك تراجم احوالنی

حاوی اولمق اوزره، « تذکرۀ رائق » ونام دیکرله «کلدستۀ کرناتیك » عنوانیله برکتاب یازمشدر. بو کتابی ١٢٥٨ ده ترتیب ایتمشدر.

سراج الدین آرزو { (علی خان) هندستان شعرا و علماسندن اولوب، اکبر آبادلیدر. فرخ سیر امراسندن وشیخ محمد غوث احفادندن اولوب، ١١٦٩ ده لکهنوده وفات ایتمشدر. ١١٤٧ ده دهلیده سالف الترجمه شیخ علی حزین ایله کوریشوب، بینلرنده رقابت حاصل اولمغله، شاعر مشارالیهك اشعارندهکی خطا یایی حاکی اولهرق « تنبیه الغافلین » عنوانیله بر رساله یازمشدی. « تذکرۀ آرزو » دیمکله دخی معروف « مجموعة النفائس » عنوانیله بر تذکرة الشعراسی و « موهبۀ عظمی » ، « عطیۀ کبری » ، « سراج اللغات » ، « چراغ هدایت » ، « غرائب اللغات » ، « مصطلحات الشعرا » ، « جواب اعتراضات منیر » ، «شرح قصائد عرفی» ، «شرح سکندرنامه»، « شرح مختصر المعانی » ، « شرح کلستان میرنجات » عنوانلریله تألیفاتی وهندستانی لسانك لغاتنی جامع « نوادر الالفاظ » عنوانیله برکتابی واردر. اشعارینه دسترس اولنهمدی.

سراج الدین بلخی { مشاهیر شعرای ایراندن اولوب، خوارزمشاهك لطف دیدهسیدر. شو برایکی بیت جملۀ اشعارندندر:

آن می که جان یابد ازو بوی سلسبیل
آن می که رنك کیرد از آن کلشن جنان

بویش چو بوی سوسن ونسرین ویاسمین
رنکش چورنك لاله وکلنار وارغوان

مفتاح بیغمی ودرو نفع بی ضرر
اسباب حرمی و درو سود بیزیان

سراج الدین بلقنی { (ابو حفص بن نورالدین) مشاهیر علما ومحدثیندن اولوب، صحیح بخاریی شرح ایتمش، ودیکر بعض کتابلر دخی یازمشدر. وفاتی ٨٠٤ ده واقع اولمشدر.

سراج الدین سجاوندی { [«سجاوندی» مادهسنه مراجعت بیوریله.]

سراج الدین عمر { علمادن اولوب، برادری زین العابدین تجیمك ناتمام براقدیغی « البحر الرائق » کتابنی اتمام، و « کنز الدقائق » کتابنه « النهر الفائق » عنوانیله برشرح تحریر ایتمشدر. اوننجی قرن هجری اواخرنده یاشامشدر.

سراج الدین قمری { مشاهیر شعرای ایراندن اولوب، قزوینلیدر. مزاحه میلی اولمغله، اکثریا کبرانك مجالسنه دوام ایدردی. ابو سعید خانك زماننده یاشامش؛ وسلمان ساوجی وعبیدزاکانی ایله معاصر اولوب، بینلرنده بعض مشاعره وملاطفهلر جریان ایتمشدر. شو رباعی جملۀ اشعارندندر:

ای آب روان سرو برآوردۀ توست
وی سرو چمان چمن سرایردۀ توست
ای غنچه عروس باغ پردۀ توست
ای باد صبا این همه آوردۀ توست

سراج حکاك { ایران شعراسندن اولوب، اصفهانلیدر. حکاکلقده مهارتی وحسن اخلاقله شهرتی واردر. شو بیت اونکدر:

از هجر بهر جاکه نشستیم وطن شد
از کریه بهر سوکه کذشتیم چمن شد

سراجی { سراج الدین قمرینك مخلصیدر. [« سراج الدین قمری » مادهسنه مراجعت بیوریله.]

سرادیفالقو { (Serradifalco) سیجلیه آطهسنك (قالتانیزته) ایالت وقضاسنده وقالتانیزتهنك ١٦ کیلومتره غرب جنوبیسنده بر قصبه اولوب، ٧٨٠٠ اهالیسی، دمیریولی واطرافنده کوکورد معدنلری واردر.

سرار { یمنده صنعانك ایچندن کچن وادینك اسمی اولوب، یاغمورلر موسمنده صویی (سنوان) ه جمع اولنهرق، اوراسی برکوچك کوله تحویل ایدر.

سراقاپریوله { (Serra Capriola) ایتالیانك (قاپیتاناته) ایالتنده و (سان سورو) نك ٢٢ کیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی واردر.

سراقه { صحابه‌دن بر وجه‌زیر بر قاچ ذاتك اسمیدر : (سراقه بن الحارث بن عدی یاخود بن الحباب العجلانی) که سکزنجی سال هجریده حنین غزاسنده شهید اولمشدر. — (سراقه بن سراقه) که عبدالواحد بن عوف کندیسندن روایت ایتمشدر. — (سراقه بن عطیه الانصاری الخزرجی) که بدر، احد، خندق وحدیبیه غزالرنده ومؤته محاربه‌سنده جعفر بن ابی طالب (رضه) معیتنده بولنمشدر. — (سراقه بن عمرو) که عهد حضرت فاروقیده باب فتوحاتنه مأمور اولوب، ارمنیلرله صلح ایتمش؛ واوراده وفات ایدوب، عبدالرحمن بن ربیعه‌یی خلف براقمش ایدی. (ذوالنور) لقبیله ملقبدر. — (سراقه بن عمیر) که تبوك غزاسنه کیتمك اوزره حیوانه بیندیرلمسنی حضرت رسول الله (صلعم) افندمزدن طلب ایدوب، بیندیریله‌جك حیوان اولمدیغی جوابنی آلنجه، آغلایه‌رق دونمش؛ وبو امثالی حقنده «ولا علی الذین اذا ما اتوك لتحملهم الخ» آیت کریمه‌سی نازل اولمشدر. — (سراقه بن کعب) که کافهٔ غزواتده معیت حضرت نبویده بولنمش؛ وبر روایتده معاویه‌نك زماننده وفات ایتمش، و دیکر بر روایتده یمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (ابو سفیان سراقه بن مالك بن جعشم الکنانی المدلجی) که جمله‌نك اك مشهوری اولوب، حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمز حضرت ابابکر صدیق معیت سنیه‌ده اوله‌رق مکه‌دن خروج بیوردقلرنده آرقه‌لرینه دوشنلردن اولمغله، حضرت نبی ذیشانه و یارغارینه پك تقرب ایتدیکی حالده، معجزهٔ حضرت نبوی ایله حیوانی یره صاپلانه‌رق اوچ دفعه دوشمکله، آرقه‌سنده بولنان افراد قریشی کری چویرمك شرطیله دعای حضرت پیغمبری‌یی استرحام ایتمش، وجانب رسالتپناهیدن بر کمیك ویا بر کرمیت پارچه‌سی اوزرینه یازلمش بر نامهٔ سعادت آله‌رق، عودت ایتمشیدی. بعده فتح مکه‌ده النده اشبو نامهٔ سعادتی طوته‌رق عسکر مسلمین ایچنه کیرمش، واوق ومزراقلرك آره‌سنده حضور حضرت نبوی‌یه قدر ایلریلیوب، شرف اسلامله مشرف اولمشدر. حضرت عثمان (رضه) ك زمان خلافتنده ٢٤ نجی سال هجریده وفات ایتمشدر. طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، ابو جهله خطاباً شو بیتلری سویلمشدر :

ابا حکم والله لوکنت شاهداً
لامر جوادی اذ تسوخ قوائمه
علمت ولم تشکك بان محمداً
رسول ببرهان فمن ذا یقاومه
علیك بکف القوم عنه فاننی
اری امره یوما ستبدو معالمه
بامر یود الناس فیه باسرهم
بان جمیع الناس طرا تسالمه

— عمروك پدری (سراقه بن المعتمر القرشی العدوی) که بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر.

سرام { (Ceram) بحر محیط کبیرده ملوك جزایری طاقمندن بر جزیره اولوب، یکی کنیه‌نك غرب جهتنده °٣ ایله °٤ عرض جنوبی و °١٢٥ ایله °١٢٨ طول شرقی آره‌لرنده واقعدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ١٨ ٩٠٠ مربع کیلومتره اولوب، ١٥٠ ٠٠٠ کشی ایله مسکوندر. شرقدن غربه اولان طولنجه برصره طاغلر ممتد اولوب، اك یوکسك ذروه‌لری ٢٠٠٠ ایله ٣٠٠٠ متره آره‌سنده‌در. جنوبی اتکلرندن بر چوق نهرلر آقار. سواحل شمالیه‌سی صربدر. اورمانلری پك واسع اولوب، پك قیمتدار آغاجلرك انواعی واردر. نباتاتی پك زیاده نشو ونما بولوب، بهاراتك انواعی و سائر محصولاتی واردر. سواحلی مسلم ملایولرله وایچ طرفلری نیم وحشی پاپولرله مسکوندر. بر قاچ حکومته منقسم اولوب، بونلر اسماً فلمنك دولتنی طانیرلر.

سرامپور { (Sérampour) هندستانده بنکاله خطه‌سنك (بردوان) ایالتنده (هوکلی) سنجاغنده وهوکلی نهرینك صاغ کنارنده اوله‌رق (هوکلی) شهرینك ٢٠ کیلومتره جنوب غربیسنده وکلکته‌دن اله آباده کیدن دمیر یول خطی اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٢٥ ٥٦٠ اهالیسی وکاغد وحصیر عملخانه‌لری واردر. بر خیلی وقت دانیمارقه‌نك النده بولنوب، بعده هندستان انکلیز قومپانیه‌سی طرفندن مبایعه اولنمشدر. پروتستان میسیونرلرینك مرکزی اولوب، بونلرك بر کلیسالریله بر مکتب وبر کتبخانه‌لری واردر.

سراو { (یاخود سرو) آذربیجانده اردبیل ایله تبریز آره‌سنده بر قصبه اولوب، بر چوق علمانك مسقط رأسی بولنمش؛ وچنکیزك ظهو-

رنده مغوللر طرفندن تخریب اولنه‌رق، اهالیسی قتل عام اولنمشدر. نسبتی (سراوی) و (سروی) در.

سراواله { (Serravalle) ایتالیانك ونديك ایالتنده و (ترویزه) نك ٤٦ كیلومتره شمالنده بر قصبه اولوب، ٥٦٠٠ اهالیسی، بر سرایی، عسكری مكتبی وچوخه ایله ایپك و یوك قماشلر فابریقه‌لری وشراب وبال اخراجاتی واردر.

سراة { [«سرا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سرای { یاخود سرای بوسنه [«بوسنه سرایی» ماده‌سنه مراجعت.]

سرای { (یاخود سرای‌ویزه) ادرنه ولایتنده قرق‌كلیسا سنجاغنك ویزه قضاسنه تابع بر ناحیه اولوب، ٢١ قریه‌دن مركبدر. مركزی اولان سرای قریه‌سی ویزه‌دن ٤ ساعتلق مسافه‌ده واقعدر.

سرای ترنی { (Seraï-Tarni) هندستانده رحیلقند ایالتنك مراد آباد سنجاغنده برقصبه اولوب، ١١٥٨٥ اهالیسی‌واردر.

سرای صالح { هندستانده پنجاب خطه‌سنك پیشاور ایالتنده بر قصبه اولوب، ٣٥٣٥ اهالیسی ومنسوجاتیله باقیر وتونجدن آوانی وقیوجیلغه متعلق مصنوعاتی واردر. قیوجیلری افغانستانه وآسیای وسطینك سائر طرفلرینه‌كیده‌رك، معمولاتلرینی صاتارلر.

سرای كوی { آیدین ولایتنك دكیزلی سنجاغنده ودكیزلینك ١٢ كیلومتره غرب‌شمالیسنده اوله‌رق، مندرس ایرماغنك صول یعنی جنوبی ساحلی قربنده و ازمیر وآیدیندن كلن دمیر یول خطی اوزرنده واقع قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٤٠٠٠ قدر اهالیسی وحبوبات وسائر محصولات زرعیه تجارتی واردر. — سرای كوی قضاسی جنوب شرقی جهتندن نفس دكیزلی، شرقاً چال، شمالاً بولدان، غرباً نازللی، جنوباً دخی طواس قضالریله محدود ومحاط اولوب، قاضی كوی ناحیه‌سیله برابر ٣٨ قریه‌دن مركبدر. اهالیسی ٢٥٩٩٠ كشی اولوب، بونلرك یالكز ٦١٤ ی خرستیان وقصوری كاملاً مسلمدر. اراضیسنك قسم اعظمی اووه اولوب، یالكز غرب جنوبی جهتنده بابا طاغنك اتكاری ممتد اولور. بر قاچ چای مذكور طاغدن اینه‌رك، قضانك اراضیسنی سقی ایله، مندرس ایرماغنه دوكیلور. طوپراغی پك منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله اوزوم و میوه و سبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. مرعالری دخی چوقجه اولوب، خیلی حیواناتی واردر.

سرای میر { هندستانده بنارس ایالتنك عظیم آباد سنجاغنده بر قصبه اولوب، ٥٢٤٠ اهالیسی واردر.

سرایو { یاخود سراجو (Serayou, Seradjou) جاوه جزیره‌سنك قسم جنوبیسنده بر ایرماقدر، كه بر طاقم بنار طاغلردن نبعانله، جنوبه وبعده جنوب‌غربی‌یه طوغری آقه‌رق، بحر محیط هندی‌یه دوكیلور. مجراسی ١٢٠ كیلومتره طولنده اولوب، آشاغی طرفی سیر سفائنه صالح ایسه‌ده، آغزنده بر قوم سدی بولندیغندن، یاندن حفر اولنمش بر جدولدن كیریلیر.

سرای ویزه { [«سرای» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سرایه { یاخود سراجه (Seraya, Seradja) بحر محیط هندی جزایرندن (بالی) جزیره‌سنك منتهای شرقنده بر بنار طاغ اولوب، قسم اعلاسی بركانك بر پاتلامه‌سنده هوایه آتلمش اولمغله، یالكز قسم اسفلی قالوب، ١٢٥٠ متره ارتفاعی واردر.

سربال { (Serbal) سینا شبه جزیره‌سنك غرب جنوبی جهتنده وجبل طورك شمال غربیسنده منفرد بر طاغ اولوب، بش تپه‌دن عبارت اولان ذروه‌سنك ٢٠٦٠ متره ارتفاعی واردر. پك دیك وقیالق بر طاغ اولوب، غیرمنتظم بر صورتده بر بری اوستنه متراكم اولان قیالری پك غریب الشكل اولمغله، بعضلرینك ایچی مغاره كبی بعضلری بر یاندن بر یانه دلیك وبعضلرینك سطحلرنده بر طاقم رسملر محكوكدر. بعض طرفلرنده قیالرك آره‌سنده آقاسیا وخروب آغاجلری بولنوب، بر قاچ یرنده‌ده براق صوتوق صولر آقار. اوستنه چیقلمسی خیلی مشكلدر. تپه‌سندن بتون سینا شبه جزیره‌سیله مصر وجزیرة العرب طرفلرندن بحر احمر سواحلی كوزیكور.

سربان { (ری) شهر قدیمنده ایکی طرفی آغاجلرله محاط واورته‌سندن صو آقار بر بیوك جاده اولوب، هارون الرشید دنیاده بوندن کوزل بر کورمدیکنی سویلرمش .

سربداران { سکزنجی قرن هجری اواسطنده خراسانك بعض جهتلرنده حکم سورمش بر کوچك دولت اولوب، مرکزلری (سبزوار) شهری ایدی. مؤسسی خواجه عبدالرزاق بن خواجه فضل الله اولوب، ملوك ایلخانیه‌نك اخیری اولان سلطان ابو سعیدك رجالندن ایدی . پادشاه مشارالیهك وفاتنده خراسان والیسی بولنان خواجه علاء الدین محمدله محاربه ایدوب، کندیسنی قتل، واموالنی ضبط ایتمکله، ٧٣٧ تاریخنده سبزوارده کندی نامنه خطبه اوقوتمشدر . رفقاسیله برابر ایلك ایتدیکی محاربه‌ده صاریقلرینی چیقاروب، بر دار آغاجنه آصدقدن صکره، باش آچیق اوله‌رق ، میدان جداله کیردکلرندن ، (سربداران) لقبیله تلقیب اولنمشلردر . خلفلری بر درجه دها توسیع ملك ایتمشلرسه‌ده ، اکثری نا اهل وسفیه آدملر اولوب، بربرلریله اوغراشمش، وهمان هیچ بری موت طبیعی ایله اولمه‌مشدر . بونلر ١٢ کشی اولدقلری حالده، یالکز ٣٥ سنه بالاستقلال حکم سوروب ، ٧٧٢ ده تیمورلنکه تابع اولمشلر؛ وحکمدار اخیرلری اولان خواجه علی مؤید ١٦ سنه دخی جهانکیر مشارالیهك تحت تابعیتنده والیلك ایتمشدر . سربدارانك اسامیسیله تاریخ جلوسلری بروجه زیردر :

١	خواجه عبدالرزاق بن فضل الله	٧٣٧
٢	خواجه وجیه الدین مسعود بن فضل الله	٧٣٨
٣	آق محمد تیمور	٧٤٥
٤	کلو اسفندیار	٧٤٧
٥	خواجه شمس الدین بن فضل الله	٧٤٨
٦	خواجه علی شمس الدین	٧٤٨
٧	امیر خواجه یحیی	٧٥٣
٨	خواجه ظهیر الدین برادر خواجه یحیی	٧٥٩
٩	پهلوان حیدر	٧٦٠
١٠	خواجه لطف الدین بن وجیه الدین مسعود	٧٦١
١١	پهلوان حسن	٧٦٢
١٢	خواجه علی مؤید	٧٦٦
	بالاستقلال الی	٨٧٢
	والی صفتیله الی	٧٨٨

سربدار علی پاشا { [« علی پاشا » ماده‌سنه مراجعت .]

سربریانسکی { (Sérébrianski) روسیه‌نك (پرم) ایالتنده و (قونغور) ك ١٤١ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق (سربریانقه) نهرینك بندلری اوزرنده بر قصبه اولوب، ٤٧٥٠ اهالیسی، دمیرخانه‌لری ، سفائن حربیه‌یه مخصوص لنکر فابریقه‌سی وحرازلری واردر .

سربریانقه { (Sérébrianka) روسیه‌نك (پرم) ایالتنده (وولغه) ایرماغنه دوکیلن (قامه) نهری تابعلرندن (چوسووایه) نهرینه دوکیلور برچای اولوب، اورال سلسلهٔ جبالنك غربی اتکلرندن نبعانله ، جنوب وجنوب غربی‌یه طوغری آقه‌رق، (سربریانسکی) فابریقه‌لرینك ماکنه‌لرینی چویرر . جریانی پك سرعتلی اولوب، مجراسی ١٢٨ کیلومتره طولنده‌در .

سربزه { هند جزایرندن خط استوا آلتنده بولنور برآطه اولدیغی وکافورك اورادن جلب اولندیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطوردر .

سرپا { (Serpa) پورتکیزك (آلمتیو) ایالتنده و (بیا) نك ٢٤ کیلومتره شرق جنوبیسنده بر قصبه اولوب ، ٥٩٠٠ اهالیسی ، بیاض مرمری ، کوزل پنیری ، مقبول شرابی ، مشهور باغچه‌لری وچوق قره جانوری واردر.

سرپوخوف { (Serpoukhof) روسیه‌نك موسقوه ایالتنده وموسقوه‌نك ٩١ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق قصبه‌یه یقین (اوقه) نهرینه دوکیلن (ناره) نهرینك ایکی کنارنده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٢٠٩٨٥ اهالیسی، باصمه وسائر پاموق منسوجات ، چوخه، حصیر، صابون، کاغد، طوغله وکرمیت، بیره، سرکه، اجزای کیمیویه وآرابه فابریقه‌لری ، دمیرخانه‌لری ، دباغخانه‌لری، حرازلری والحاصل ٣٠٠٠ عمله ایشلتیر ٤٠ قدر فابریقه‌سی، پك ایشلك تجارتی، اوقه نهرنده لیمانی ، دمیریولی و سنه‌ده اوچ پنایری واردر . باشلیجه اخراجاتی ذخیره ایله کنویر، پراسته، طوز، کتن تخمی، طوموز یاغی، شکر وبذر یاغیدر .

سرت { (Sereth) طونه‌نك صول تابعلرندن بر نهردر، که آوستریانك (بوقووینه) خطه‌سنده قارپات سلسلهٔ جبالنك شرق شمالی اتکلرندن نبعان ایدن بیوك وکوچك سرت اسملریله ایکی چایدن بالتشکل ، جنوب شرقی‌یه طوغری جریانله ، بغدانه کیره‌رك، صاغدن ینه قارپات طاغلرندن اینن سوچاوه،

مولداوه، بیستریچه، تاتروس، پوتنه، ریمنیقو وبوزبو، صولدن دخی (برلاد) نهرینك صولرینی آله‌رق، نهایت افلاق حدودنده شرقه طوغری دونه‌رك، غلاصك اوست طرفنده طونه‌یه منصب اولور. مجراسنك طولی ٤٧٠ کیلومتره اولوب، ٣٣٣ کیلومتره‌لکی رومانیه داخلنده‌در. تا منبعنه قریب محلدن صال یوزدیرمکه صالح ایسه‌ده، یالکز (قولونشی)دن آشاغی اولان قسم اسفلی سیر سفائنه صالحدر. حوضه‌سی ٤٧٦١٠ مربع کیلومتره وسعتنده‌در.

سرت { یاخود سرد (Sereth, Sered) آوستریانك غالیچیا خطه‌سنده بر نهردر، که (برودی) قضاسنده بر طاقم تپه‌لردن نبعانله، جنوب شرقی‌یه وبعده جنوبه طوغری جریان، وایکی کولك ایچندن مرور ایتدکدن صکره، بوقووینه حدودنده (دنیستر) ایرماغنه دوکیلور. مجراسی خط مستقیم اوزره یالکز ١٥٤ کیلومتره طولنده ایسه‌ده، طولاشیقلغی حساب اولنورسه، بونك ایکی مثلنه بالغ اولور.

سرت { (Sereth) آوستریانك بوقووینه خطه‌سنده و چرنویچك ٤٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق بغدان حدودی قربنده وهمنامی اولان نهرك ساحل یمیننده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٧٢٤٠ اهالیسی و پك ایشلك آت بازاری واردر.

سُرت { (الیوم زبانزدی کسره ایله‌در) طرابلس غرب ولایتنده و طرابلس ایله برقه آره‌سنده و طرابلسك ١٠ مرحله شرق جنوبیسنده اوله‌رق ساحل بحرده اسکی بر قصبه اولوب، سورله محاط ایدی واوچ قپوسیله جامع وبازاری وار ایدی. مشاهیر علما ومحدثیندن بر چوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر. الیوم خرابدر. یاقوت حموی بو قصبه اهالیسنك خست طبعله ویبانجیلر حقنده معامله‌ٔ بارده ایله مشهور اولدقلرینی و عربیدن بشقه کندیلرینه مخصوص بر لسانلری دخی اولدیغنی بیان ایدیور. — الیوم او جهت ینه بو اسمله بر قضا اتخاذ اولنه‌رق، طرابلس غرب ولایتك خمس سنجاغنه تابعدر.

سرت کورفزی { طرابلس غرب ایله بنغازی آره‌سنده بحر سفیدك بر کورفزی اولوب، طرابلسك شرق جهتنده‌کی مصراطه بروننده بنغازینك غرب جنوبی جهتنده بولنان برونه قدر ممتد اولور؛ وقسم شرقیسی قره‌نك ایچنه دها زیاده براوبوقلق حاصل ایدر. ساحل جنوبیسنك اورته‌لرنده بولنمش اولان آنف البیان (سرت) قصبه‌سنك اسمیله تسمیه اولنمشدر. تونسك قسم جنوبیسنك شرق طرفنده بولنان غابس کورفزینه دخی بو اسم اطلاق اولندیغندن، لاجل التفریق برنجیسنه بیوك سرت (Grande Syrte) وایکنجیسنه کوچك سرت (Petite Syrte) دیرلر.

سرتوریوس { (Sertorius) روما سردارلرندن اولوب، ماریوسك معیتنده بولنمش؛ وحکم (سیلا)نك یدینه کچدکدنصکره، اسپانیه‌یه کچوب، اورانك اهالی وعسکرینی کندینه جلبله، غول ممالکنك دخی بر قسمنی ضبط ایتمش؛ و منلوس و پومپیوس ایله ایتدیکی محاربه‌لرده غالب کلمش ایسه‌ده، بر اوچنجی محاربه‌ده مغلوب اولوب، مهردادله اتفاق ایده‌رك، اوندن عسکر ودونانما آلمش؛ وآنجق موفقیاتی آره‌سنده میلاددن ٧٣ سنه اول سردارلرندن (پرپنا) طرفندن قتل اولنمشدر. یاننده آرمدیغی بیاض بر دیشی قره‌جه واسطه‌سیله آلهه‌ایله مناسبات ومخابراتده بولندیغنی ادعا ایده‌رك، عسکرینك اعتقاد وامنیتنی قزانمش ایدی.

سرته { اندلسده قرطبه‌نك شرق شمالیسنده وطلیطله‌دن ٢٠ فرسخلق مسافه‌ده بر قصبه اولوب، مضافاتی (شنت بریه) مضافاتیله متصل بولندیغی ومشاهیر علمای اسلامدن بر قاچ ذاتك مسقط رأسی اولدیغی «معجم البلدان»ده مسطوردر.

سرجس الرأسی { کتب یونانیه‌یی سریانیجه‌دن عربی‌یه ترجمه ایدنلردن اولوب، ترجمه‌لری مشهور حنین بن اسحق طرفندن تصحیح اولنمشدر.

سرجه { نصیبین ایله دنیسر آره‌سنده رومالیلردن قالمه بر قلعه اولوب، طولنده ٦ وعرضنده ٤ برجی اولدیغی، وسمیساط قربنده فرات کنارنده بر محل ایله یمنده بر قصبه و حلب جوارنده برقریه بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سرجهان { دیلم جبالنده قزوین وزنجان ایله ابهر آره‌سنده غایتله متین وکوزل بر قلعه اولوب، اطرافه مد نظری اولدیغی «معجم البلدان»ده مذکوردر.

سرجه قامن { (Serdtse Kamen) آسیا ایله آمریقا آره‌سنده‌کی بهرنك بوغازینك ایچ طرفنده و آسیا ساحلنده اوله‌رق بحر منجمد شمالیده بر برون اولوب، ٦٥° ٣٦′ ٣٠″ عرض شمالی ایله ١٧٩° ٧٢′ ٤٥″ طول غربیده واقعدر.

سرجیپه { (Sergipe) آمریقای جنوبیده برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنك اك کوچك جمهوریتی اولوب، بحر محیط آطلاسی ساحلنده و سان فرانسسقو ایرماغی مجرای اسفلنك جنوبنده واقعدر. شرق جنوبی جهتندن بحر مذکورله، شمال شرقی جهتندن آلاغوآس، سائر طرفلردن دخی باهیا جمهوریتلریله محاط و محدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٩٠٩٠ مربع کیلومتره و اهالیسی ٢٣٢٦٤٠ کشیدر. ٩° ٥′ ایله ١١° ٣٢′ عرض جنوبی و ٣٨° ٤٠′ ایله ٤٠° ٢٧′ طول غربی آره‌لرنده ممتد اولوب، طول اعظمی ٢٧٥ کیلومتره‌در. ساحلی دوز و آلچق اولوب، بش نهرینك آغزلرندن بشقه هیچ بر قوی و کورفز ویا برون و آطه‌سی یوقدر. ساحل بوینجه آلچق و قوملق بر نوع تهامه ممتد اولوب، بونك اوستنده قسماً طاشلق و قسماً اورمانلق بر بایر و دها یوقاریده زیاده‌سیله منبت بر یایله واردر. جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه طوغری مملکتك ایچنده (ایتابایانه) اسمیله آز یوکسك برصره طاغلر ممتد اولور. حدود شمالیه‌یی تشکیل ایدن (سان فرانسسقو) و منتهای جنوبنده بولنان (ریورآل) نهرلرندن بشقه بونلرك ایکیسی آره‌سنده اوچ نهر دها واردر، که (وازه‌باریس)، (قوتیندیبا) و (یاپاراتوبه) اسملریله مسمادر. بونلرك ایکنجیسنه جمهوریته اسمنی قزاندیران (سرجیپه) نهری دخی دوکیلور. بونلردن یالکز (وازه‌باریس) باهیا جمهوریتندن کلوب، دیکر ایکیسی مذکور (ایتابایانه) طاغلرندن اینرلر. بو نهرلر یالکز کوچك کمیلر سیرینه صالح اولوب، سان فرانسسقو ایرماغنده ایسه بیوك سفائن دخی ایشلرسه‌ده، سرجیپه‌نك بو نهره قریب جهتی خالی اولوب، نهرك اوزرنده هیچ بر اهمیتلی اسکله‌سی یوقدر. نهرلرك مجرالری قربنده و علی الخصوص سان فرانسسقو وادیسیله سواحلده هواسی صیجاق، رطوبتلی و صیتمه‌لی اولوب، وخامتلی ایسه‌ده، یوکسك محللرینك هواسی صیجاقلغیله برابر صاغلامدر. اراضیسی پك منبت اولوب، احتیاجات محلیه‌یه کوره یتیشدیریلن حبوبات و سائر محصولاتدن بشقه کلیتلی شکر قامشیله پاموق و مانیوق حاصل اولور. طاغلری برازیلیایه مخصوص انواع اشجارله و نباتات طبیه و صناعیه ایله مستور اولدیغی کبی، اووه‌لری ده مرعالرله مستور اولوب، خیلی حیوانات یتیشدیریلیر. معادنی باشلیجه دمیر و قریستالدن عبارت اولوب، آلتون و الماس دخی بولندیغی مروی ایسه‌ده، هنوز تحریات فنیه اجرا اولنمامشدر. اووه‌لرده کیکارله کیکلیکلر و نهرلرده صوقوشلری پك چوقدر. صنایعی باشلیجه شکر و اسپیرتو اخراجیله دباغتدن عبارت اولوب، بر خیلی شکر و روم فابریقه‌لری و دباغخانه‌لریله مانیوق دکرمنلری واردر. اخراجاتی شکر، روم، دری، پاموق، کراسته، نباتات طبیه و تاپیوقه‌دن عبارت اولوب، ادخالاتی پرنج، یاغ، قهوه، قوری بالیق، معدن کوری، پترول، طوموز یاغی، باصدیرمه، سرکه، ساده یاغ، اقمشه و منسوجات، دمیردن آلات وادوات و موده‌یه دائر شیلردر. تجارتی باشلیجه انکلتره وایکنجی درجه‌ده پورتکیزله اجرا اولنور. ایشلك اسکله‌سی اولمدیغندن، (باهیه) و (راسیفه) اسکله‌لرندن اخذ و عطا ایدیلیر. سنوی ادخالاتی ١٤ ½، واخراجاتی ٧ ملیون فرانقه قریبدر. مرکزی (آراقایو) اسکله‌سی اولوب، اورادن ایچری‌یه بر دمیر یول تمدید ایدلمکده‌در.

سرجیوس { (Sergius) بو اسمله رومه‌ده بروجه‌زیر ٤ پاپا کلمشدر:

برنجیسی پالرمولی اولوب، ٦٨٧ دن ٧٠١ تاریخ میلادیسنه‌دك پاپالق ایتمش؛ بعض قاریشیقلقلردن طولایی بر قاچ سنه رومانك خارجنده قالمش؛ ارمنی پطریقنی قتولیك مذهبنه ارجاع ایتمش؛ و بعض آیینلر وآلایلر ایجاد ایلمشدر.

— ایکنجیسی رومالی اولوب، ٨٤٤ دن ٨٤٧ تاریخ میلادیسنه‌دك پاپالق ایتمش؛ وامپراطور برنجی لوترك موافقتی منضم اولمقسزین انتخاب اولنوب، بر مجلس مخصوص طرفندن تصدیق اولنمغله، امپراطورك کوکلنی خوش ایتمك ایچون، بونك اوغلی لویی‌یی لومباردلره قرال طانیتدیرمشدر. بونك زماننده

مجاهدین اسلام رومانك جوارلرینه قدر ایلریلیوب ، خیلی غنائم آلمشلردی .

— اوچنجیسی ینه رومالی اولوب ، ٩٠٤ دن ٩١١ تاریخنه‌دك پاپالق ایتمشدر. ٨٩٨ده دخی پاپالغه انتخاب اولنمش ایسه‌ده ، طقوزنجی ژانه مغلوب اولوب ، طوسقانه‌یه قاچمش ایدی . سفیه بر آدم اولوب ، (تئودوره) اسمنده بر قادینله مناسبات غیر مشروعه‌سی وار ایدی .

— دردنجیسی ١٠٠٩ دن ١٠١٢ یه قدر پاپالق ایدوب ، بو مقامه نائل اولمازدن اول اسمی پترو ولقبی (بوقه‌دی پورقو) یعنی « طوموز آغزی » ایدی.

سرجیوس پولوس (Sergius Paulus) روما پرو قونسولوسلرندن اولوب ، قبریس والیسی ایدی . سنت پول طرفندن کندیسنه خرستیان مذهبی قبول ایتدیریله‌رك ، موی الیهك اصل اسمی (شاؤل) ایكن ، بونك نامنه حرمةً (پولوس) یاخود (پاولوس) اسمنی قبول ایتمشدی .

سرحان (وادیء —) جزیرة العربك شمالنده وبریة الشامك جنوب غربیسنده اوله‌رق حوران ایله جوف آره‌سنده بر وادی اولوب ، شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری بویی ٤٥٠ کیلومتره‌در . اکی یوقاریده آنجق ٢٠ کیلومتره اولوب ، کیتدکجه توسع ایتمکله ، منتهای جنوب شرقیسنده ١٥٠ کیلومتره‌یه بالغ اولور . وقتیله نهر یاخود کول حالنده بولنمش اولدیغی مظنون اولان بو وادیده خیلی رطوبت و بعض جهتلرنده صو بولنوب ، نباتاتی چوق اولمغله ، عربان عشایری سوریلرینی سوق ایدرلر. مسکون یرلری پك آز اولوب ، عربانك صارقندیلری بو وادینك کاروانلر طرفندن طریق اتخاذ اولنمسنه دخی مانع اولیور .

سرحه یمنده بر اسکله اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

سرحیل یمنده حکومت سورمش اولان حمیریلردن اولوب ، بلقیسك سانی اولان هدهادك پدری وسلفیدر .

سرخدی سکزنجی قرن هجری علماسندن اولوب ، « اعراب القرآن » عنوانیله بر کتابی واردر . ٧٩٢ ده وفات ایتمشدر .

سرخس ایرانك خراسان خطه‌سنده مشهدك ١٤٦ کیلومتره شرق شمالیسنده وروسیه ایله ایران حدودینی آیران (تجند) نهرینك صول کنارنده بر قصبه اولوب ، ٢٠٠٠ اهالیسی ، بر چوق قلعه‌لری وبعض خرابه‌لری واردر. سرخس وقتیله بیوك ومعمور بر شهر اولوب ، علوم ومدنیت اسلامیه‌نك اك پارلاق مراکزندن بولنمغله ، بر چوق مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر. یاقوت حموی شهر مذکورك هرات صوینك باقیسی اولان بر نهرك کنارنده اولدیغنی بیان ایتمسیله ، مذکور (تجند) نهری دخی هراتدن کچن (هری رود)ك آلت طرفی اولدیغندن، مؤلف مشار الیهك زماننده دخی سرخسك شمدیکی محلنده بولنمش اولدیغی اکلاشیلیور ایسه‌ده، (ویوین دوسنت مارتن) جغرافیا لغتنده اسکی سرخس خرابه‌لرینك شمدیکی سرخسك ٩٥ کیلومتره شرق جنوبیسنده بولندیغنی بیان ایدیور . سرخس ایران ایله هند آره‌سنده‌کی طریقك پك مهم بر کچیدی اولمغله، اسکیدن بری بر چوق محاربه‌لره میدان اوله کلمشدر.— روسلر سرخسك ٤ کیلومتره شرقنده یکی سرخس اسمیله بر قصبه تأسیس ایتمشلردر، که الیوم ٢٠٠٠ اهالیسی وبازاری اولوب، کیتدکجه بیومکده‌در .

سرخسی (ابو العباس احمد بن محمد) مشاهیر علمادن اولوب ، سرخس شهرندن نشأت، و٢٨٦ده وفات ایتمشدر. موسیقی‌یه دائر بری بیوك وبری کوچك ایکی کتاب یازمش ، پورفیریوسك ایساغوجیسنی شرح ایتمش ، و اخلاقه دائر « آداب النفس » عنوانیله بر کتاب تألیف ایتمشدر . خلفاء عباسیه‌دن معتضدك نظر توجهنه مظهر اولمشدر .

سرخسی (ابو الفرج عبد الرحمن بن احمد الزاز) مشاهیر علمادن و فقهاء شافعیه‌دن اولوب، ٤٩٣ تاریخنده مروده وفات ایتمشدر. فقه شافعی‌یه دائر « الاملاء » عنوانیله بیوك بر تألیفی واردر، که بر چوق وقت خراسانده درس کتب متداوله‌سندن بولنمشدر .

سرخسی (شمس الائمه ابو بکر محمد) مشاهیر علمادن اولوب، خوارزمك

اورجند شهرنده محبوس ایکن فقه‌ه دائر « الاصول » عنوانیله معتبر بر کتاب یازمش، و « آداب القاضی » کتابنی دخی شرح ایتمشدر. وفاتی ٤٨٣ تاریخنده وقوع بولمشدر.

سرخسی { (رضی الدین محمد) مشاهیر فقهادن اولوب، وطنی اولان سرخسدن شامه کله‌رك، اکتساب شهرت ایتمش؛ وحلب مدرسه‌سی مدرسلکی کندیسنه احاله اولنمشدی. بعده حلب علماسی علیهنه قالقیشمغله، مدرسه‌لکدن اخراج اولنه‌رق، دمشقه چکلمش، و ٥٧١ ده اواده‌وفات ایتمشدر. فقه‌ه وسائر علومه دائر « المحیط »، « الوجیز »، « الواسط » و « الذاکره » عنوانلریله درت معتبر تألیفی واردر.

سرخوش { (محمد افضل) هندستان شعراسندن اولوب، عالمکیرك زمانده یاشامش، و ١١٢٦ ده وفات ایتمشدر. « حسن وعشق »، « نورعلی »، « ساقی‌نامه » و « شاهنامهٔ محمد عظیم » عنوانلریله اوچ منظومه‌سی، « کلمات الشعرا » عنوانیله بر تذکرة الشعراسی و بر چوق اشعار مقبوله‌سی واردر.

سردانیه { عربلرك ساردنیه‌یه ویردکاری اسمدر.

سردد { یمنده بر خطه اولوب، مرکزی (مهجم) اولدیغی « معجم البلدان » ده مسطوردر.

سردنك { (Serdang) سوماتره جزیرهٔ کبیره‌سنك ساحل شرقیسنده کوچك بر حکومت اسلامیه‌نك مرکزی برقصبه‌اولوب، جوارلرنده خیلی بوبر حاصل اولور.

سردوبسق { (Serdobsk) روسیه‌نك ساراتوف ایالتنده و ساراتوفك ١٥٨ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق خوپرنهرینه دوکیلن (سردوبه) چایی اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ١٠ ٧٤٥ اهالیسی وبیره‌ایله طوغله وپوتاس فابریقه‌لری واردر.

سردوس { مصرده نیلك پك اسکی برجدولی اولوب، فرعون موسی طرفندن حفر ایتدیرلمش اولدیغی مرویدر.

سرر { (Sérères) آفریقای غربیده فرانسه مستملکاتندن (سنغامبیا) مملکتنده یشیل برون ایله (ساهوم) مجراسی آره‌سنده ساکن اقوام زنجیه‌دن بر قوم اولوب، بر قاچ شعبه وقبیله‌یه منقسمدر. افرادلرینك بر خیلیسی مسلمان اولوب، دین اسلام کوندن کونه ایچلرنده ترقی وتعمم ایتمکده، ویالکز عشرته اولان انهماکلری جمله‌سنك دین اسلامی قبول ایتملرینه مانع اولمقده‌در.

سرس { (Cérès) اسکی یونان وروما اساطیرنده زراعت الهه‌سی زعم اولنوب، (ساتورن) ایله (ریا) نك قیزی عد اولنور دی. ژوپیتردن (پروزپینه) اسمیله بر قیزی اولوب، بونی جهنم الهی پلوتون قاچیرمغله، کندیسی جست وجوسنده دنیانی طولاشوب، نهایت (آرتوزه) نام پریدن قیزینك حالنی اوکرنمشیدی. ایکی اژدرهایه قوشلمش برآرابه‌یه بینمش، باشاقلردن مصنوع بر تاج باشنده وبر طیریان النده تصویر اولنور، واك زیاده یونانك آتیقه خطه‌سیله سیجلیه آطه‌سنده عبادتی اجرا ایدیلیردی.

سرس { [« سیروز » ماده سنه مراجعت بیوریله.]

سرس اللیانه { مصر اسفلده منوفیه مدیریتنك شبین القوم قضاسنده وشبین القومك ١٣ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (سرسویه) جدولی اوزرنده بر قصبه اولوب، ١٠ ٦٣٠ اهالیسی واردر.

سرسن { اقصای بلاد ترکده بر قصبه‌اولوب، قندس و سمور و سائر ذی قیمت کورکلر اخراجیله مشهور اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور. آوروپاده قرون وسطاده منتهای شرقده بولندیغی ظن اولنان و نره‌سی اولدیغی متأخرین طرفندن هنوز تعیین ایدیله‌مین (Séres) مملکتنك بو قصبه‌دن عبارت اولمسی محتملدر.

سرشار { هندستان شعراسندن ایکی کشینك مخلصیدر: بری بنکاله حاکمی نواب شجاع الدینك آخرت اوغلی مرشدقلی‌خان رستم جنکدر. — دیکری تیپه قومنه منسوب برهمنیلردن اولوب، اود حاکمنك خدمتنده لکهنوده یاشامش، و ١٢٨٤ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

چما بیتاب کردی تا نمودی روی انوررا
قمررا مشتری را زهره را خورشید انوررا

سرشکی { فرس شعراسندن اولوب، کابللیدر. شو بیت اونکدر:

غبار آسا فتادم در رهش اما زداماش
همان دست تمنائی که کوته داشتم دارم

سرعت { (میر محمد حسین) ایران شعراسندن اولوب، مازندرانلیدر. شو بیت اونکدر.

شمین اشاره برای عذاب منعم بس
که تا پوست رسن درکلوست همیانرا

سرغوزرو { (Sergozéro) روسیه نك منتهای شمالنده آرخانکل ایالتنك لاپونیه خطه‌سنده و (قوله) شبه جزیره‌سنك قسم جنوبیسنده بر کول اولوب، شمالدن جنوبه بویی ۱۸ واکی ۸ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ۹۷ مربع کیلومتره‌در. آیاغی حکمنده اولان (وارزوغه) نهری واسطه‌سیله فضلهٔ میاهی شمالی آق دکیزه دوکیلور.

سرفند { فلسطینده صور ایله صیدا آره‌سنده ودکیزه قریب بر تپه‌نك اوزرنده بر قریه اولوب، بنی اسرائیل زماننده (سرفطا) یاخود زرفط (Serepatha, Zerphath) اسمیله بر قصبه ایدی، والیاس نبی (عم) بونده اقامت واظهار معجزات ایتمشدی. اهل صلیب زماننده دخی اهمیتی وار ایدی.

سرفو { (Serfo) [« سریفوس » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سرفیجه { (Servia) مناستر ولایتنده ومناسترك تخميناً ۱٤۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (اینجه قره صو) نك صول کنارندن ۸ کیلومتره‌لك مسافه‌ده وبو نهره دوکیلان بر دره‌نك اوزرنده اوله‌رق ٤۳۲ متره‌لك ارتفاعده واقع سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ۳۳۳٥ اهالیسی، ٤ جامعی، ۱ تکیه‌سی، ۱ مدرسه‌سی، ۱ رشدی و ۱ ابتدائی مکتبی، ٤ کلیساسی، ۱٤۰ دکانی، ۹ خانی و ۲ حمامی واردر. هواسی یازین صیجاق وقیشین رطوبتلیدر. — سرفیجه قضاسی همنامی اولان سنجاغك مرکز قضاسی اولوب، شمالاً وغرباً قوزانه، جنوباً وجنوب شرقی جهتندن الاصونه قضالریله، شرقاً دخی سلانیك ولایت و سنجاغنه ملحق قترین قضاسیله محدوددر. ولندوس ناحیه‌سیله برابر ۳۲ قریه‌دن مرکب اولوب، ۲۲٥٥٥ اهالیسی واردر، که بونلرکده ٤۱۲۳ ی مسلم وقصوری روم واولاخ وسائره‌در. اراضیسی اکثریت اوزره طاغلق واورمانلق اولوب، بعض منبت اووه‌لری دخی واردر. محصولاتی بغدای، آرپه، چاودار، مصر، نخود، بقله، مرجمك، فصولیه کبی حبوباتله سبزه‌لرك انواعندن وقاوون، قارپوز، الما، اریك، آرمود، قایسی، بادم، جوز، انجیر، کستانه وسائر میوه‌لردن عبارتدر. اریکی مشهوردر. باغلری دخی چوق اولوب، خیلی شراب اعمال اولنور. اینجه قره صو نهری قضانك غرب شمالی حدودینی تشکیل ایدوب، جهت جنوبیه‌سنده‌کی طاغلردن بو نهره بر چوق دره‌لر دوکیلور.

سرفیجه { سنجاغی. مناستر ولایتنی ترکیب ایدن ٥ سنجاغك بری واك جنوبیسی اولوب، شرقاً وشمال شرقی جهتندن سلانیك ولایتیله، شمالاً مناستر، شمال غربی جهتندن کوریجه سنجاقلریله، غرباً یانیه ولایتیله، جنوباً دخی حدود یونانیه ایله محدوددر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق ایسه‌ده، منبت بعض طار اووه‌لری وبایر ووادیلری دخی واردر. حدود یونانیه‌دن سلانیك کورفزینه طوغری ممتد اولان بر صره طاغلرله شماله طوغری اوزانان دیکر بر صره طاغلر سنجاغی اوچ حوضه‌یه تقسیم ایدوب، قسم جنوبیسنك صولری (کوستم) نهرینه، قسم وسطی وشرقیسنك کیلر اینجه قره صویه، غرب شمالی قسمنك کیلر دخی اوستروو کولنه دوکیلور. محصولاتی بغدای، آرپه، مصر، چاودار و سائر حبوباتله سبزه ومیوه‌لرك انواعندن عبارتدر. باغلری دخی چوق اولوب، سلانیك شرابی نامیله مشهور اولان شرابلرك اك ایی جنسلری بو سنجاقدن چیقار. اورمانلری چوقجه اولوب، صرفیات محلیه‌یه کفایت ایده‌جك قدر کراسته واودون بکور چیقار. مرعالری دخی چوق اولوب، خیلی قیون وکچی وسائر حیوانات بسلنیر. صنایع محلیه شیاق، عبا، ولنجه، کلیم وکتندن بز واوطه دوشمه‌سی کبی شیلر نسجیله سختیان دباغتندن عبارتدر. سنجاق ٦ قضا و ۹ ناحیه‌یه منقسم اولوب، ٤۰۷ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ۱۹۷۰۳۹ کشیدن عبارت اولوب، بونلرك ۷٦٥٦۳ ی مسلم وقصوری همان نصفیت اوزره روم واولاخدن مرکبدر. اهالئ مسلمه‌نك بر طاقمی

تركجه، برطاقمی رومجه وبعضیسی‌ده ارناؤدجه لسانلریله متکلم اولوب، روملر روم و اولاخلر دخی اولاخ لسانتی استعمال ایدیورلر. سنجاغی ترکیب ایدن قضا وناحیه‌لر بر وجه زیردر.

قضا	ناحیه
سرفیجه	ولندوس
قوزانه	ونجه
جمعه	صاریخانلر، قطرنجه
ناسلیچ	سچشته، ژوریان
کره‌بنه	
آلاصونیه	لیوادی، دومنك، دشقاطه

سرق { صحابه‌دن اولوب، بعده اسکندریه‌ده ساکن اولمش، و بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر.

سرق { (Sercq وانکلیزجه Sark) مانشه دکیزنده انکلتره‌یه تابع برآطه اولوب، (کرنسی) آطه‌سنك ١٠ کیلومتره شرقنده و (جرسی) آطه‌سنك ١٧ کیلومتره شمال غربیسنده واقعدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٥١٠ مربع کیلومتره اولوب، ٥٧٢ اهالیسی واردر. اراضیسنك نصفندن زیاده‌سی غیر مزروعدر. قیالق برآطه‌در.

سرق { اهوازده بیوك برناحیه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سرقسطه { اسپانیاده واقع (ساراغوسه) شهرینه عربلرك ویردکاری اسم اولوب، اندلس حکومت اسلامیه‌سی زماننده معمور وبیوك برشهر ایدی. علی الخصوص اییك منسوجاتنك نفاست وظرافتیله مشهور ایدی. مشاهیر علماء عربدن (سرقسطی) نسبتیله معروف برچوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر. [« ساراغوسه » ماده‌سنه‌ده مراجعت بیوریله.]

سرقسطی { (ابو قاسم ثابت بن حزم العوفی) اندلس مشاهیر علماسندن اولوب، فقه وحدیث وادبیاتده عصرینك ائمه‌سندن ایدی. ٢١٧ تاریخنده سرقسطه‌ده تولد ایدوب، ٢٨٨ ده اوغلی قاسم ایله برابر شرقه سیاحتله، برمدت مکه‌ده و مصرده اقامت ایتمش؛ و وطننه عودتدن صکره ٣١٣ تاریخنده ٩٥ یاشنده وفات ایتمشدر. اوغلنك حدیثه دائر یازوب ناتمام براقدیغی «کتاب الدلائلی» ی اکمال ایتمشدر. — اوغلی ابو محمد قاسم بن ثابت پدرندن دها عالم اولوب، ٣٠٢ تاریخنده وفات ایتمشدر. مذکور «کتاب الدلائل» دن بشقه فقه ولغت وادبیاته دائر برخیلی آثاری واردر.

سرقسطی { (ابو طاهر اسماعیل بن خلف الانصاری) اندلس مشاهیر علماسندن اولوب، ادبیاتده وعلم قرائتده عصرینك فریدی ایدی. قرائتده «العنوان» عنوانیله پك معتبر برکتاب یازدیغی کبی، ابو علی الفارسینك «کتاب الحجه» سنی دخی اختصار ایتمشدر. ٤٥٥ تاریخنده وطنی اولان سرقسطه‌ده وفات ایتمشدر.

سرقوسه { صقلیه یعنی سیچلیه آطه‌سنده‌کی (سیراقوسه) شهرینه عربلرك ویردکاری اسمدر. [«سیراقوسه» ماده‌سنه مراجعت.]

سرکه { [« کوره مع سرکه » ماده‌سنه مراجعت.]

سرکه‌جی اسکله‌سی { استانبولده بر اسکله اولوب، روم ایلی دمیر یوللری موقفنك قربنده و باب عالینك جوارنده بولنمغله، اهمیتی واردر.

سرکیو { (Serchio) ایتالیانك طوسقانه خطه‌سنده بر نهر اولوب، آپنین طاغلرندن نبعانله، جنوب شرقیه، بعده جنوبه ونهایت جنوب غربی‌یه طوغری آقه‌رق، (پیتره) ایله (ویارجو) آره‌سنده ممتد اولان اووه‌یه دوشر؛ و ١١٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (مارینه دی میلیارینو) ده دکیزه دوکیلور.

سرکیوسکی { (Serghievski) روسیه‌ده موسقوه ایالتنك (دمیتروف) قضاسنده ودمیتروفك ٦٤ کیلومتره شمال شرقیسنده بیوك برقریه اولوب، ٣١ ٤١٥ اهالیسی، بیوك بر مناستری وتخته قاشیقله تخته‌دن معمول اویونجق، چینی، پاموق منسوجات وسائره فابریقه‌لری واردر.

سرماته { (Sermatta) بحر محیط هندی جزایرندن (سروانی) زمره‌سنه مربوط و (تیمور) جزیره‌سنك شرق شمالیسنده واقع برطاقم آطه‌لر اولوب، ٨° ٧′ ایله ٨° ١٨′ عرض

جنوبی و ٢١َ ١٢٦° ایله ٥٢َ ١٢٦° طول شرقی اره‌لرنده ممتد اولورلر. سرماته ولوآنغ اسملریله ایکی بیوك ومسكون آطه ایله خالی بر طاقم آطه‌جقلر وقیا‌لقلردن عبارتدر. جمله‌سنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٤٨ مربع كیلومتره‌در. نفس سرماته آطه‌سی طـاغلق وسواحلی پناشلاز برحالده اولوب، یالكز برمرساسی واردر. بونك ١١ قریه‌سی و٥٦٧٧ اهالیسی واردر. لوآنغ آطـه‌سی بوندن كوچك اولوب، ٧ قریه‌ده ١٢٠٠ اهـالیسی واردر. بو ایكی آطه‌نك اهالیسی بالیقچیلقـله وقیون وكچیلرینك محصولاتیله یاشـارلر. هندستان جوزیله بوكا مشابه میوه‌لری چوقدر. اسماً فلمنك دولتنه تابعدرلر.

سرماج { همدان ایله خوزستان آره‌سنده جبـالده پك متین وكوزل بر قلعه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سرماری { تفلیس ایله خلاط آره‌سنده متین برقلعه وواسع برولایت اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

سرماوی { (احمد بن عبد الله البلخی) مشاهیر فقهـاء حنفیـه‌دن اولوب، «الابانة فی رد من شنع علی ابی حنیفه» عنوانیـله بر تألیفی واردر.

سرمد { (سعید) ایران شعراسندن اولوب، عن اصل كاشانلی بریهودی ایكن، دین اسلامی قبول ایله، تصوفه میل ایده‌رك، درجهٔ عرفانه واصل اولمش؛ وهندسـتانه سیاحت ایدوب، چبلاق كزمكه باشلامش ایدی. هندستان ملوكندن داراشـكوهك بو ذاته عظیم اعتقـادی وار ایدی. دهلیـده جامع مسجد خطیره‌سـنده مدفوندر. (طوماس ویلیـام بیل) یازدیغی تراجم احـوال شرقیون قاموسنده بو ذاتك عن اصل ارمنی اولدیغنی بیان ایدیور. شو رباعی جملهٔ اشعارندندر:

سرمد اكرش وفـاست خودمی آید
كرآمدنش رواست خـود می آید
بیهـوده چرادر طلبش میكردی
بنشین اكر او خداست خودمی آید

سرمد افندی { (فیض الله) متـأخرین شعرای عثمانیه‌دن اولوب، سلانیك مولویتندن معزول اولدیغی حالده، ١٢٠٢ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

پر شوردر اوزلفله سرمد دماغمز
سنبلستانه كیرسه‌ده بوی زكام آلور

— دیكر بر سرمد افنـدی دخی قپو كتخداسی ایكن ١٢٦٤ ده وفات ایتمشدر. مطبوع بردیوانچه‌سی واردر. شو بیت اونكدر:

كلستان جهانده بونجه دمدر آه وزار ایلر
عجب بوی وفا كورمشمیدر صور بلبله كلدن

سُرَّمَن رأی { عراقده‌كی سامرا قصبه‌سنك نام دیكری اولوب، هر نه قدر (سامرا) اسمی بونك غلطی كبی كورینیورسه‌ده، روایتـه كوره اسم اصلیٔ قدیمی (سـامرا) یاخود (سـامیرا) اولوب، خلیفه معتصم بالله بونی توسیع وتزیین ومقر اتخاذ ایتدیكنده «كورن سـوینیر» معناسیله (سرمن رأی) تسمیه ایتمشدی.

سرمین { حلب ولایت وسنجاغنـده وحلبك ٥٠ كیلومتره جنوب غربیسـنده اسـكی بر قصـبه اولوب، الیوم خرابدر. برچوق صهرنجلری وجوارنده‌كی طاغده مسكن بشر بولنمش مغاره‌لری واردر. بو مغاره‌لرك بری بر قاچ بیـوك حجره‌یه منقسم اولوب، قبـا بر صـورتده حك ایله منقوش سـتونلری‌ده واردر.

سرن { (Serain) فرانسـه‌ده بر نهردر، كه (قوت دور) ایالتنـده (مونتبارد) قربنده نبعانله، شمال غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، (یونه) ایالتنـه داخل اولور؛ و ١٢٠ كیلومتره‌لك جریاندن صكره (یونه) نهرینه دوكیلور.

سرنا { (Serena) اسـپانیانك (استرمادوره) خطه‌سـنده بر بقعه اولوب، (بادایوز) ایالتنه ملحقدر. مرعالرینك كوزللكیله مشهوراولوب، قویونلرینك یوكی واتی پك‌ایبدر. مركزی (قاستوئره) قصبه‌سیدر. مادریددن لیسبونه‌یه كیدن دمیر یول خطی بو بقعه‌نك ایچندن كچر.

سرنا { یاخود لاسرنا (La Serena) شیلینك وسطلرنده (قوكیمبو) ایالتنده وسانتیا‌غونك ٤٠٠ كیلومتره شمال غربیسـنده و (الكی)

نهرینك صول کنارنده اوله‌رق (قوکیبو) قوینك ٥ کیلومتره شرقنده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب ، ١٧٢٣٠ اهالیسی، داخلی مکتب اعدادیسی، ایچری‌یه طوغری ممتد ایکی دمیر یولی وجوارنده اهمیتلی باقیر معدنلری واردر .

سرنای { (Cernay) آلساس لورن خطه‌سنده مولهوزه‌نك ١٥ کیلومتره شمال غربیسنده و (ابل) نهرینه تابع (توز) چایی اوزرنده بر قصبه اولوب، ٤٢٠٠ اهالیسی، مشهور شرابی وپاموق منسوجات وسائره فابریقه‌لری واردر.

سرنجا { مصرده شرقیه نواحیسنده بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان»ده مسطوردر.

سرندیب { (Ceylan) هندشبه جزیره‌سنك شرق جنوبی ساحلی قارشیسنده بیوك بر جزیره اولوب، (دیب) کلمه‌سی لسان هندیده «آطه» دیمك اولمغله، اصل اسمی (سرن) در، که آوروپالیلر بونی (سیلان) ه تحویل ایتمشلردر. بوجزیره بر آرمود شکلنده اولوب، شماله متوجه اولان اوجنده بر قاچ آطه واردر، که پك طار بوغازلرله آیرلمش اولدقلرندن، پك نظرده آیری اولدقلری فرق اولنماز. جزیره‌نك غرب‌شمالی ساحلیله هندستانك شرق جنوبی ساحلی آره‌سنده ٧٠ کیلومتره وسعتی اولان پلك بوغازی بولنوب، بونك جنوبنده ٩° ایله ١٠′ ٩° عرض شمالی آره‌سنده سرندیب ساحلندن هند ساحلنه دك طبیعی بر کوپری بولنیور، که طار واوزون ایکی آطه ایله بونلرك آره‌سنده بر قاچ قدم صو ایله مستور بر صیرتدن عبارتدر . بوکا (آدمك کوپریسی) نامی ویریلیور . مذکور ایکی آطه‌دن شرق جهتنده‌کی (منار Manaar) وغرب طرفنده‌کی (رامیسرام) اسمیله معروفدر. ١١٥ کیلومتره طولی اولان بوخارق‌العاده کوپرینك جنوبنده سرندیب ایله هندستانك منتهای جنوب شرقیسی آره‌سنده (منار کورفزی) بولنیور. سرندیبك اك شمالی نقطه‌سی ٤٨′ ٩° واك جنوبیسی ٥٦′ ٥° عرض شمالیده اولوب، ٣٤′ ٧٧° ایله ٤٠″ ٧٩° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. بو وجهله شمالدن جنوبه طولی قوش اوچشی حسابیله ٣٦٠، شرقدن غربه عرض اعظمی ١٩٠ ومحیط دائره‌سی ١٠٦٠ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٤٠٠٠ مربع کیلومتره‌در. اهالیسی ٢٤٠٥٣٠٠ کشیدن عبارت اولوب، بهر مربع کیلومتره باشنه ٣٧ ویا ٣٨ کشی دوشمکله ، هندك سائر طرفلرینه نسبةً اهالیسی آزدر .

طبیعت اراضیجه سرندیب جزیره‌سی ایکی‌یه تقسیم اولنه‌بیلوب، نصف شمالیسی دوز وخط استوایه قریب محللره مخصوص جسیم آغاجلری حاوی صیق اورمانلرله مستوردر . قسم جنوبیسی طاغلق اولوب ، بونك اورته‌سنده برطاقم یوکسك ذروه‌لری اولان (پدروتالاغاله) طاغنك ٢٥٢٤ ومشهور آدم تپه‌سنك ٢٢٦٢ متره ارتفاعی واردر . بو طاغك اوستنده قیاده انسان آیاغنه مشابه وفقط غایتله بیوك برشکل بولنمغله ، اورانك مشرکلری بوکا (بوده‌نك آیاغی) نظریله باقوب ، مقدس عد ایتدکلری کبی، مسلمانلر دخی حضرت آدم (عم) ك ایزی نظریله باقوب ، بوطاغه حضرت آدمك طاغی دیرلر . بو طاغلرك اتکلری واطرافنده‌کی دره وباییرلر اشجارله مستور وزیاده‌سیله منبت اولوب ، بورالرینك هواسی دخی دنیانك اك کوزل هوالرندندر. یاغمورلری پك چوق اولدیغندن، میاه جاریه‌سی‌ده چوق اولوب، آطه‌نك وسعتنه نسبةً بیوك ایرماقلری واردر. یالکز سواحل غربیه‌سنه اون نهر ایتر، سواحل شرقیه‌سنه ایننلری دها چوق ایسه‌ده، او قدر بیوك دکلدر. بو انهارك جمله‌سی جزیره‌نك قسم جنوبیسنك وسطنده‌کی طاغلردن نبعان ایدوب، مرتفع محللرده حسابسزدره وسلسبیللرینی جمع ایله ، اورالرینك اراضیسنی سقی ایتدکدن صکره، اووه‌یه اینجه، هوانك حرارت فوق‌العاده‌سی صولرینك برقسمنی تبخیر ایتدیکیچون، دکیزه وصوللرنده، پك آز صولری قالیر، وبعضلری قوراقلق موسملرنده بسبتون قورور . انهار مذکوره‌نك اك بیوکی شماله طوغری آقان (مهادلیکنك) نهری اولوب، مجراسی ٢١٦ کیلومتره طولنده‌در . یالکز بونهرده کوچك کمیلر چیقه‌بیلوب، دیکرلرینك هیچ بری سیرسفائنه صالح دکلدر. بوجزیره‌ده هیچ برکول اولمیوب، آنجق اسکی حکمدارلری خارق‌العاده عد اولنه‌جق جسامت ومتانتده حوضلر، سدلر وصو بندلری انشا ایتدیرمشلردر .

عمومیت اوزره جزیره‌نك هواسی هند جنوبینك‌کندن دها متعدل اولوب ، میزان الحراره‌نك درجهٔ

وسطیه‌سی نادراً °٢٦ یی کچر. تشرین‌اولدن‌مایسه‌قدر شمال‌شرقی ومایسدن تشرین اوله‌دك جنوب‌غربی روزکاری اسوب، بوایکی موسمك تبدلنده یعنی نیسان ومایس‌ایله تشرینلرده صفانقلی یاغمورلر یاغار. یالکز شمال جهتنده بر آز قوراقلق حکم سورر. طاغلق اولان جزیره‌نك ایچ طرفلرنده هوا غایتله صاغلام ایسه‌ده، سواحله قریب محللرده وقتیله قازلمش جدوللرك بطاقلقلره تحولندن صیتمه‌لر ظهور ایدر. نباتات و محصولاتجه سرندیب جزیره‌سی بر طرفدن دکنك قسم جنوبیسنه وبر طرفدن دخی جاوه وسائر آسیا جزایرینه بکزیور. الك باشلیجه محصولی واها. لیسنك مدار تعیشی پرنج اولوب، ایکنجی درجه‌ده قهوه، دارچین، هندستان جوزی وبو یقینلرده یتیشدیرلمکه باشلایان چای وقینه قینه حاصل اولور. اورمانلرده وقریه وخانه‌لرك اطرافنده برچه اسملری دخی مجهول وتعدادی مشکل اشجارك انواعی بولنیور. آلتون وکوش معدنلری پك آز مقدارده ایسه‌ده، دمیر معدنلری چوق وجنسی پك ایی اولوب، آنتراسیت وپلومباژین کبی بعض معدنلر دخی بولنیور. جزیره‌نك اسکیدن بری ذی قیمت احجاریله شهرتی اولوب، شمدیکی حالده چوق چیقمیورسه‌ده، ینه خیلی مقدار زمرد ویاقوت وسائر ذی‌قیمت طاشلر چیقاریلیر. بونلرك اخراج وتجارتی ایران وجزیرة‌العربدن کیدن مسلمانلره منحصردر. منهار کورفزنده وقتیله چیقان اینجیلر مشهور ایدیسه‌ده، شمدیکی حالده بوندن‌ده پك آز چیقاریلیور. سواحله قریب بعض بطاقلقلرده خیلی مقدار طوز چیقار. حیوانات اهلیه ووحشیه‌سنك الك مهمی فیل اولوب، بو جسیم حیوانك کرك مونسلری وکرك طاغلرده یابانیلری پك چوق، ویابانیلری خیلی وحشی اولمغله، اسکیدن بری فیل صیدی سرندیب حکمدارلرینك یکانه اکلنجه‌سی بولنمشدر. هندستانده بولنان سائر حیوانلرك همان جمله‌سی بو جزیره‌ده بولنوب، یالکز قپلان وآت نادردر.

ایکی بچق ملیونه قریب اهالیسندن قسم اعظمی یعنی ١٦٧٦٠٠٠ ی (سینغاله) و ٥٢٠٠٠٠ ی (تامول) جنسلرینه منسوب اولوب، بو ایکنجی قوم، که وقتیله هندك سواحل شرقیه‌سندن سرندیبه کچمش اولدقلری مظنوندر، جزیره‌نك شمالنده ساکن بولنورلر. عرب وایرانیدن مرکب مسلمانلرك عددی ١٦٠٠٠٠ مقدارینه بالغ اولیور. الك اسکی اهالیٔ اصلیه‌دن اولوب، نیم وحشی برحالده یاشایان (ودا)لر ایسه ٨٠٠٠ کشیدن زیاده دکلدر. سینغاله‌لر خالص (آریا) جنسنه منسوب اولوب، چهره‌لری دوزکون، بدنلری اورته بویده و ضعیف، لونلری اسمر وکوز وصاچلری سیاهدر. تجارت وصنایع باشلیجه مسلمانلرك الندە بولنوب، بونلر سواحلده والك زیاده جنوب غربی جهتنده وبیوك شهرلرده بولنور. سرندیبلیلرك دین عمومیسی بوده دینیدر. سینغاله‌لرك کندیلرینه مخصوص لسانی اولوب، بو لسانك السنهٔ آریانیه‌دن‌می یوقسه هندك الك قدیم لسانی اولان (دراوید) لسانی شعبه‌لرندن‌می اولدیغی هنوز تعین ایتمه‌مش ایسه‌ده، هر حالده سانسکری لساندن مأخوذ پك چوق کلماتی واردر. لسان ادبی ومذهبیلری ایسه سانسکری لساندن منشعب (پالی) لسانیدر.

مرکزی (قندی) شهری اولوب، الك ایشلك اسکله‌سی‌ده ساحل غربیسنده واقع (قولومبو) در. بیوك شهرلری اولمیوب، قصبه‌لری دخی آزدر. جزیره ٦ ایالته منقسم اولوب، بهر ایالت ایکی اوچ ویا درت قضایی حاویدر. قولومبودن قندی‌یه بر دمیر یولی وایالات مرکزلریله مرکز عمومی آره‌سنده شوسه‌لری اولدیغی کبی، سواحل بوینجه جزیره‌یی طولاشدیرر بر شوسه‌سی دخی واردر. صنایع محلنده صرف اولنان منسوجات ومجوهرات اعمالندن عبارت اولوب، معمولات صناعیه‌دن اخراجاتی یوقدر.

بوجزیره‌نك اهالیٔ قدیمه‌سی هندك قسم جنوبیسنده ساکن بولنمش اولان (دراوید) جنسندن برقوم اولوب، شارعلری اولان بوده‌دن صکره، میلاددن ٥٥٠ سنه اول (ویجایه) اسمنده بررئیسك تحت قیادتنده آریانیلردن برقوم هجوم ایله سرندیبی ضبط ایتمش؛ وقوم حاکم ایله قوم محکومك اختلاطندن مذکور سینغاله‌لر تولد ایتمشدر. مرقوم (ویجایه) نك احفادی جزیره‌ده حاکم قالوب، ویجایه سلاله‌سی میلادك ٣٠٢ تاریخنه‌دك ٨٥٠ سنه حکم‌سورمشدر. اسکندرك فتوحاتنده بو جزیره یونانیلره معلوم اولوب، بونلرك کتب جغرافیه‌لرنده (تاپروابانه) اسمیله مذکوردر. بعده بطالسه زماننده

مصر ایله هند آره‌سنده مناسبات تجاریه چوغالوب، بر یلیلر عندنده مستعمل و « آرسلانلر آطه‌سی » معنا- سنی متضمن اولان (سنهاله دویبا) اسمندن غلط اوله‌رق (سیلدیبا) اسمی یونانیلرك کتابلرنده استعمال اولنمغه باشلامش؛ ونهایت عربلر بونی (سرندیب) صورتنه تحویل ایتمشلردر. سرندیبده مذکور ویجایه سلاله‌سندن صکره دها برطاقم سلاله‌لر تعاقب ایدوب، اون آلتنجی قرن میلادی اوائلنده پورتکیز بحریونی بو جزیره‌نك بعض سواحلنی ضبط ایتمش؛ وکیده‌رك جزیره حاکمنك حکم و نفوذینی سلب ایلمشلردی. اون یدنجی قرن میلادی اوائلنده فلمنك دولتی سرندیب حاکمیله عقد ایتدیکی معاهده‌یه استناداً پورتکیزلیلردن سواحلی ضبط ایتمکه باشلایوب، تدریجاً بونلری بسبتون اخراج ایتمش؛ و ۱۷۹۵ تاریخنده فلمنك فرانسه جمهوریتی حکم و نفوذی آلتنه کچمسندن بالاستفاده، انکلتره دولتی سرندیبك سواحلنی ضبط ایتمش؛ و سرندیب حاکمیله عقد ایتدیکی معاهده‌یه صورتا رعایت ایده‌رك، ۱۸۳۳ تاریخنه‌دك حکمداری ابقا ایلمش ایسه‌ده، تاریخ مذکورده بونی بسبتون رفع ایده‌رك، جزیره‌نك حاکم مستقلی اولمشدر. بو جزیره‌یه حضرت آدم (عم) ك مهبطی نظریله باقلدیغی معلوم اولوب، یرلیلرك شاره‌لری بوده‌یه حمل ایتدکلری بعض علایم طبیعیه‌سی اهل اسلام طرفندن ابو البشره اسناد اولنیور.

سرنك سور موزه (Séraing-sur-Mouse) بلجیقه‌نك (لیژ) ایالت وقضاسنده و (لیژ) ك ۸ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (موزه) نهرینك صاغ کنارنده بر شهر اولوب، ۳۲۹۷۵ اهالیسی، بلور و مرمر اوجاقلری و بونلری ایشلتمکه مخصوص فابریقه‌لری ولوقوموتیف و واپور ماکینه‌سیله سائر ماکینه انواعنی یاپمغه مخصوص جسیم بر فابریقه‌سی واردر، که ایچنده ۱۱۰۰۰ عمله و ۳۴ بخار ماکینه‌سی ایشلیوب، سنوی ٤۵ ملیون فرانقی قیمتنده معمولات چیقارر. بو فابریقه ۱۸۱۷ تاریخنده (قوکریل) اسمنده ایکی برادر طرفندن تأسیس اولنوب، قصبه بو مناسبتله بیومشدر.

سرنیو (Seregno) ایتالیانك لومباردیه خطه‌سنده میلان ایالتنك (مونزه) قضاسنده ومونزه‌نك ۱۰ کیلومتره غرب شمالیسنده بر قصبه اولوب، ۷۸۵۰ اهالیسی، ایپك منسوجاتی واسکی بر قله‌سی واردر.

سرو (Serro) برازیلیانك (میناس جرائس) جمهوریتنده و (اوروپرتو) نك ۲۲۸ کیلومتره شمال شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی وجوارنده آلتون والماس معدنلریله توتون، مانیوق و شکر قامشی محصولاتی واردر.

سرواتی (Servatti) بحر محیط کبیرده واقع ملوك جزایرندن دامه، رومه، لتی، کیسر، سرماته، بابه ونیله زمره‌لرینك مجموعنه ویریلن اسم اولوب، جمله‌سنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۲۳۶ مربع کیلومتره واهالیسی ٥٤۰۰۰ کشیدر.

سروان سجستانده بستدن ایکی مرحله‌لك مسافه‌ده و (داور) طریقنده بر قصبه اولوب، اوزوم وخرما وسائر میوه‌لریله مشهور اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سَروج حلب ولایتنك اورفه سنجاغنده و اورفه‌نك ٤۰ کیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق فراتك ساحل شرقیسندن ۳۷ کیلومتره‌لك مسافه‌ده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، وقتیله پك معمور وبیوك اولدیغی حالده، تیمورلنكك تخریبندن بری باش قالدیره‌میوب، الیوم یالکز ۱۵۰۰ اهالیلی جامع بر قریه حالنده‌در. بو قصبه ۱۷ نجی سال هجریده عیاض بن غنم حضرتلری طرفندن صلحاً فتح اولنمشدر. پك اسکی بر قصبه اولوب، اسم قدیمی (باتنه) در. قربنده سیاه مرمردن ایکی جسیم آرسلان هیکلی بولنیور. — سروج قضاسی ۴۰′ °۳۶ ایله ۱٤′ °۳۷ عرض شمالی و ۵۰′ °۳۵ ایله ۱۵′ °۳۶ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، شمالاً، شرقاً وجنوباً اورفه، غرباً دخی بیره‌جك قضالریله محدوددر. قضا ۳۱۸ قریه‌دن مرکب اولوب، یالکز ۱۵۳۳ ی سریانی و یعقوبی اولمق اوزره خرستیان وقصوری ترك، کرد وعربدن مرکب مسلمدر. اراضیسی پك منبت اولوب، سروج اووه‌سی وقتیله بر ذخیره انباری حکمنده بو-

لنمش اولدیغی کبی، الیوم دخی خیلی مقدار حبوبات اخراج اولنور. مرعالری دخی چوق اولوب، کلیتلی قیون و سائر حیواناتی واردر. آتلری ده کوزلدر. معمولات صناعیه‌سی کلیم، خالی، سجاده وسائره‌دن عبارتدر. درون قضاده ۳ جامع، ۲ مسجد، ۳۲ دکان و ۱ فرون واردر.

سرور { (عظیم الدوله نواب میر محمد خان بهادر بن ابی القاسم مظفر جنك) هندستان امرا وشعراسندن اولوب، «عمدهٔ منتخبه» عنوانیله برتذکره‌سی ومرتب دیوانی واردر. ۱۲۵۰ ده وفات ایتمشدر.

سرور { قهستانده بر قصبه اولوب، عجملر عندنده (جرور) اسمیله معروف اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سروری { (مصطفی بن شعبان) قدماء شعراء عثمانیه‌دن اولوب، کلیبولیلیدر. پدری فوق‌العاده ثروت وسامانه مالك ایکن، کندیسی تحصیل معارفه رغبتله، طریق علمی‌یه سلوك ایده‌رك، قاسم پاشا طرفندن تأسیس اولنان مدرسه‌یه مدرس تعیین اولنمشیدی. بعده بر آره‌لق کنج انزوایه چکیلوب، دنیایه رغبت ایتمه‌مش ایسه‌ده، نهایت بومسلکی ترکله قانونی سلطان سلیمان خان شهزاده‌لرندن سلطان مصطفانك معلمکنه نصب اولنمش؛ وشهزادهٔ مشارالیهدن صکره وظیفه‌سز قالوب، خیلی ضرورت چکدکدن صکره، ۹۶۹ تاریخنده وفات ایتمشدر. مثنوی شریف ایله سعدینك بوستان وکلستاننی ودیوان حافظی شرح ایتمش ایسه‌ده، لسان فارسینك غوامضنه واقف اولمدیغیچون، خطالری چوقدر. اوچ دیوانی واردر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

دیدیلر تأثیر ایدر اسمی مسمایه ولی
ای سروری کورمدم عالمده خندان اولدوغم

— قدماء شعرادن دیکر برسروری‌ده واردرکه، عن اصل ایرانلی اولوب، یاوز سلطان سلیم خانه انتساب ایتمشیدی. شو بیت اونکدر:

دیدهٔ پرنمده خالك عکسی ای آرام جان
مسکه بکزر کیم قزل والاده اولمشدر نهان

سروری { (سید عثمان) متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، حروف ابجد حسابنجه تاریخ نظمنده کی مهارتیله مشهوردر. بو قبیلدن سویلدیکی تاریخلری و هزلیاتی چوقدر. عن اصل آطنه‌لی اولوب، اوراده تحصیل علم ایله، (حزنی) مخلصیله اشعار سویلمکه باشلادقدن صکره، ۱۱۹۳ ده درسعادته کلوب، شیخ الاسلام توفیق افندی طرفندن مخلصی (سروری)یه تحویل اولنمشدی. طریق قضایه سلوك ایله، بر مدت «تحفه» صاحبی سنبلزاده وهبی افندی‌یه کتخدا اولمشیدی. ۱۲۲۹ ده وفات ایتمشدر. دیوانی مطبوعدر.

سُروری { ایران شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی مشهور «فرهنك»ك صاحبی اولوب، کاشانلیدر. اون برنجی قرن هجری اوائلنده هندستانه رحلت ایدوب، لاهورده اقامت ایتمشدی. شو رباعی اونکدر:

بی دست طلب بدامن پیر زدن
کسرا نشود مقام عرفان مسکن
چون رشته‌که نکشود رهش تانهاد
سر برقدم راست روی چون سوزن

— ایکنجیسی (شیخ غلام مرتضی) در. شو بیت اونکدر:

مکن تغافل بناز ساقی زباده پرکن اباغ مارا
که تشنه کامی زحد فزون شدنماند دیکردماغ مارا

سَرَوری { هندستان شعراسندن وکایته قومی رؤساسندن اولوب، لکهنوده اود حکمدارلرینك خدمتنده بولنمش؛ ومذهب شیعی‌یه تمایل ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

نامم بمعنی وسخن امروز سرور پست
مداح آل سرور وشیدای سرورم

سروری پاشا { متأخرین وزرادن اولوب، شیخ الاسلام اسبق منقاری زاده احفادندن وموالیدن محمد افندی زاده وزرای عظامدن قاضی عبد الرحمن پاشانك حفیدی و مشاهیر علمادن الشیخ حاجی علی نظیف افندینك نجل نجیبی اولوب، ۱۲۴۳ تاریخنده علائیه‌نك ایرادی قصبه‌سنده دنیایه کلمشدر. انطالیه قصبه‌سنده مدرسیندن شیخ محی الدین افندینك درسنه دوام ایدوب، فاضل مومی الیهدن اخذ اجازت ایلمش؛ و ۱۲۶۶ تاریخنده درسعادته کله‌رك، باب فتواده بالامتحان، قضایه اهلیتی ثابت اولمغله شهادتنامه اخذ ایتمشدر.

ذکاوت فطریه‌سی، حسن خط وکتابتی بین العلما معروف بولندیغی کبی قوانین دولته وقوفی و علی الخصوص فقه شریفده ملکهٔ مکمله‌سی درکار ایدی. یکرمی اوچ یاشنده موظفاً نیابتله خدمت دولته کیروب، قیرشهری چورم، علائیه، دکیزلی، زعفرانبولی، نیکده ومغنیسا سنجاقلریله طونه، آطنه، سیواس، خداوندکار وادرنه ولایتلری نیابت ودیوان تمییز ریاستلرنده وفوق العاده اوله‌رق ادرنه مجلس تمییزی ریاستنده و والی معاونلکنده و درسعادت محکمهٔ استیناف اعضالغی واجرا مأمورلغی ومحکمهٔ جنایت رئیس ثانی واوللکی و مؤخراً صاروخان متصرفلغی ایله طربزون، سیواس وقونیه ولایتلری والیلکلرنده بولنمشدر. معمورة العزیز ودیاربکر ولایتلری والیلکلرینه دخی مأمور اولمش ایسه‌ده، عزیمت ایده‌مه‌مشدر. طریق علمیده بولندیغی مدتجه قطع مراتب ایده‌رك، اناطولی قاضی‌عسکرلکی پایه‌سنی احراز ایلمش؛ و ١٣٠٥ تاریخنده دخی تبدیل طریق ایله احراز زینهٔ وزارت ایتمشدر. ١٣٠٨ سنهٔ هجریه‌سنده ازمیر شهرنده ارتحال دار بقا ایلمشدر. شهر مذکورده کائن درکاه شریف مولوی خطیرسنده مدفون اولوب، جانب جلیل جناب خلافتپناهیدن شبیکه انشا بیورلمشدر.

مشارالیه سیواسده فرهاد بوستانی نام محله‌ده کائن اولوب طغیان میاهدن منهدم اولان جامع شریفی مصارف کیسهٔ حمیتندن بالاعطا مجدداً انشا ایتدیرمش اولدیغی کبی، مملکتی اولان ابرادی قصبه‌سنده دخی مجدداً بر جامع شریف بنا ایتمشدر.

سَروس { افریقیه‌ده جبل نفوسه‌ده و طرابلسدن بش کونلك مسافه‌ده بیوك بر قصبه اولوب، اطرافنده‌کی اوچ بیك قریه ایله برابر خوارج اباضیه ایله مسکون بولندیغی «معجم البلدان»ده مسطوردر.

سروستان { فارسده شیراز ایله فسا آره‌سنده بر ناحیه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سرومبو { (Serombo) آفریقای وسطیده (ویقتوریا نیانزه) کولنك جنوب غربیسنده و تانغانیقه کولنه دوکیلان (مالاغاراری) نهرینه تابع بر چایك اوزرنده بر قصبه اولوب، ٣°٢٥′ عرض جنوبی ایله ٢٩°٥٠′ طول شرقیده ١١٠٠ متره‌لك ارتفاعده واقعدر. محیط دائره‌سی ٤ کیلومتره اولوب، ١٠٠٠ قلبه‌سی و ٥٠٠٠ اهالیسی واردر.

سرون { (Seron) اسپانیانك آندالوسیا خطه‌سنده (المریه) ایالتنده والمریه‌نك ٥٤ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (المنصوره) نهرینك ساحل یمیننده بر قصبه اولوب، ٧٥٨٥ اهالیسی، عربلردن قالمه بر قلعه‌سی، جوارنده دمیر، قورشون، باقیر وسائر معدنلری واراضیسنی اروا ایدر بر ماء جاریسی واردر.

سروه { (Servet) خرستیانلغی تعدیل و اصلاحه چالیشانلردن اولوب، ١٥٠٩ تاریخنده آراغونك (ویلانوئووه) قصبه‌سنده طوغمش؛ وطبابتی تحصیل ایدوب، پارسه کیتمش ایدی. بعده لیونه وفرانسه‌نك (ویانه) قصبه‌سنه کیده‌رك، اورانك پسقپوسی طرفندن حسن قبول اولنمشدی. تثلیثك بك علیهنده اولوب، بونی رد ایچون یازدیغی بر کتابده حضرت عیسی (عم) ه خرستیانلر طرفندن اسناد اولنان الوهیتی دخی انکار ایتمش؛ وافکار مذهبیه‌سنی همفکر ظن ایتدیکی پروتستانلق موجدلرندن (قالون). آچدیغی حالده، بونك طرفندن پسقپوسه خبر ویرلمکله، درحال توقیف اولنمش ایسه‌ده، جنوه قاچمش؛ وآنجق مرقوم قالونك دعواسی اوزرینه، اعدامنه حکم اولنه‌رق، ١٥٥٥ ده حیاً احراق اولنمشدر. عالم وذکی برذات اولوب، قانك صورت جولانتی الك اول کشف ایدن کندیسی اولدیغی مرویدر.

سروی { (Selwi) بلغارستانك لوفچه سنجاغنده و لوفچه‌نك ٣٣ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق (یانژه) نهرینه تابع (بوشیچه) چاینك صول کنارنده واقع بر قصبه اولوب، ٤٠٠٠ قدر اهالیسی واردر.

سرویوس تولیوس { (Servius Tullius) رومانك

آلتنجی حکمداری اولوب، برکوله‌نك اوغلی اولدیغی
حالده، تارکین قدیمك زوجه‌سی (تاناکیل) کندیسنی
بکنمکله، بونك دلالتیله تارکینه داماد و ولی‌عهد
اولوب، میلاددن ٥٧٨ سنه اول تخته چیقمش؛
و ٢٠ سنه اتروسکلرله محاربه ایدوب، رومایه اوچ
دفعه مظفر طنطنه‌سیله کیرمش؛ وروما اهالیسنی ٣٠
قبیله‌یه تقسیم، فقرای اهالی‌یه اراضی تخصیص، رو-
مابی سورله احاطه ایتمك کبی اصلاحات اجرا ایتمش
ایدی. روایته کوره جمهوریتی اعلانه حاضرلانمقده
ایکن، قبل‌المیلاد ٥٣٤ ده قیزی (تولیه) ایله دامادی
(شانلی تارکین) طرفندن قتل ایتدیرلمشدر.

سره { (Séré) سودان شرقی اقواممندن بر قوم اولوب، (نیام نیام) قوم مر-
دمخوارینك مملکتی شمالنده ساکن بولنمغله، بونلرله
طول مدت خونریزانه محاربه ایتدکدن صکره،
مغلوب اولوب، پریشان اولمشلردر. بحر الغزال وا-
دیسنده بعض قبائله تصادف اولنیور. جسماً نیام
نیاملره بکزدکاری کبی، لسانلری‌ده اونلرك‌کینه
مشابهدر.

سره { (Serre) فرانسه‌نك (آردنه) و(اسنه) ایالتلرنده برنهردر، که (منزیره شار-
لویل) قربنده نبعانله، بعضاً جنوبه وبعضاً شماله تمایل
ایده‌رك غربه طوغری جریان، وصاغ وصولدن
بعض چایلر اخذ ایدر؛ و ١١٢ کیلومتره‌لك جریاندن
صکره (سینه) ایرماغنه تابع (اوآزه) نهرینه دوکیلور.

سَری { (بنت بنهان الغنویه) صحابیاتدن او- لوب، کندیسندن ربیعه‌بن عبدالرحمن
الغنوی وساکنه بنت الجعد روایت ایتمشلردر.

سِرّی { قدماء شعراء عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر:
برنجیسی (عیسی) وارداریکیجه‌سندن اولوب،
روم ایلنده بعض مدرسه‌لرده تدریسدن صکره،
سلك قضایه سلوك ایتمشیدی. باباپانه کلماتی وحال
انکیز اشعاری واردر. شو قطعه اونکدر:

آدملر اولدرور کوزك ای شوخ شیوه‌کار
دیرلرسه وجهی وار سکا شهباز جانشکار
که تیر غمزه ایله کهی تیغ جور ایله
قردی یکوردی عالمی اول شوخ شیوه‌کار

—— ایکنجیسی (محمد) طربزونلی اولوب، سلطان مراد
خان ثالثك شهزاده‌لکارنده خدمتلرنده بولنمش، وپادشاه
مشارالیهك جلوسلرنده دیوان کتابتنه تعیین بیورلمش
ایدی. کنج یاشده وفات ایتمشدر. حقیقةً کوزل
اشعاری واردر. شو برایکی بیت اوجمله‌دندر:

قنی خاك رهن آهمله برباد ایتدیکم دملر
آکلازمی سر کویکده فریاد ایتدیکم دملر
آقار جوی سرشکم قامت دلجوکی آکدقجه
طولار قان ایله چشمم لعلکی یاد ایتدیکم دملر

سری { (بن حکم بن یوسف) مأمون خلیفه‌نك رجالندن اولوب، ٢٠٠ و ٢٠١
تاریخلرنده مصرده والیلك ایتمش ایدی.

سری { بحرینده (محلم) نهرینه تابع برچای اولوب، هجر قراسنی سقی ایلدیکنی
یاقوت حموی بیان ایدیور.

سری پاشا { (سلیم —) تپه‌دلنلی علی پاشانك تورونی و ولی پاشانك
اوغلی اولوب، ١٢١٥ تاریخنده یانیه‌ده طوغمش؛
وپدرینك وفاتندن صکره، ١٢٣٩ ده درسعادته
کلوب، برمدت روم ایلی و آناطولیده متسلملك
وویوده‌لق کبی مأموریتلرده بولندقدنصکره، ارضروم
دفتردارلغنه، بعده مجلس محاسبه اعضالغنه وبرآره‌لق
آیواق قائممقاملغنه نصب اولنمش؛ و ١٢٦٣ ده
رتبهٔ وزارتله بغداد محافظلغنه تعیین بیورلمش؛ وچوق
سورمه‌دن اوراده وفات ایتمشدر. شعر وانشا وکتا-
بتده مهارتی وار ایدی. شو مطلع اونکدر:

داغلر یادکار هجرکدر
سینه‌ده برکذار هجرکدر

سری پاشا { حلبلی ملك احمد پاشازاده عثمان پاشانك اوغلی اولوب، ١٢١٧
تاریخنده قونیه‌ده طوغمش؛ وبعض مأموریتلرده
بعد الاستخدام، ١٢٦٠ ده میرالامرالق رتبه‌سیله
وان قائممقاملغنه، ٦٦ ده یمن دفتردارلغنه وبر سنه
صکره رتبهٔ وزارتله یمن والیلکنه و ١٢٧٠ ده
آناطولی اردوی همایوننه مأمور اولمش ایدی.
طبیعت شعریه‌سی اولوب، شو مطلع اونکدر:

کشف راز ایلر ایسه‌م کامهٔ دنیا طوتشور
کتم ایدر ایسه‌م اکر دلده سویدا طوتشور

سری خانم { عصرمز شعراسنك الك كزیده‌لرندن دیار بكرلی برخاتوندر. ١٢٩٥ تاریخلرینه‌دك برحیات ایدی.

سری الرفاء { (ابوالحسن بن احمد الكندی) مشاهیر شعراء عربدن اولوب، موصللیدر. صباوتنده بردكانده چراغ اولدیغی حالده، علم وادبه وشعره چالیشمغله، اشعاری كسب جیادت ایتدكدن صكره، حلبه كیده‌رك، حامیٔ ادبا وشعرا اولان سیف الدوله بن حمدانه انتساب ایتمش؛ وبونك وفاتندن صكره بغداده كیدوب، وزیر مهلبی بی وسائر رؤساء زمانی مدح ایده‌رك، اكتساب شهرت ایتمش ایدی. ابوبكر محمد بن هاشم خالدی ایله ابوعثمان سعید بن هاشم خالدی اسملریله مشهور ینه موصللی ایكی شاعر برادرله بینلرنده محاسده ومنافرت حاصل اولوب، بونلرك اشعارینك مسروق اولدیغنی ادعا ایدردی. حتی زمانك ملك الشعراسی ابو الفتح كشاجك دیوانتی استنساخ ایدوب، مذكور ایكی برادرك الك كوزل اشعارینی، كشاجك دیوانندن مسروق كوسترمك ایچون، بو دیوانه درج ایتمشدر. وفاتی ٣٦٢ ویا ٣٦٦ ده واقع اولمشدر. سائر علومدن بهره‌سی یوغیسه‌ده، اوصاف وتشبیهاتده مهارتی اولوب، اشعاری پك كوزلدر. «المحب والمحبوب»، «المشموم والمشروب» و «كتاب الدیرة» عنوانلریله اوچ تألیفی ومرتب دیوانی واردر. شو ایكی بیت جملهٔ اشعار رائقه‌سندندر:

یثقفی من اجود له بنفسی
و یبخل بالتحیة والسلام
وحتفی كامن فی مقلتیه
كمون الموت فی حد الحسام

سری السقطی { (ابو الحسن بن المغلس) مشاهیر صوفیوندن اولوب، قدوة المحققین جنید بغدادی حضرتلرینك دایسی واستادی ومعروف كرخینك شاكردیدر. تصوفده وورع وتقواده عصرینك فریدی ایدی. زهدوادبده چوق خارق عاده احوال وافعالی وتصوفه دائر حكیمانه وعارفانه اقوالی مشهوردر. ٢٥١ ویاخود ٢٥٧ تاریخنده بغدادده وفات ایدوب، (شونیزی) مقبره‌سنده دفن اولنمشدر. شو ایكی بیت ورد زبانی ایمش:

اذا ما شكوت الحب قالت كذبتنی
فما لی اری الاعضاء منك كواسیا
فلاحب حتی یلصق الجلد بالحشا
و تذهل حتی ماتجیب المنادیا

سریع { (بن الحكم السعدی) صحابه‌دن اولوب، بنی تمیم مبعوثانی ایچنده نزد حضرت نبوی‌یه كله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمشدی. اوغلی وقاص بن سریع كندیسندن روایت ایتمشدر.

سریفوس { یاخود سرفو (Seriphos,Serpho) یونانك كیقلاده جزایرندن بر آطه اولوب، شیره جزیره‌سنك ٣٦ كیلومتره جنوب غربیسنده واقعدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٧٨ مربع كیلومتره اولوب، ٢٧٣٠ اهالیسی واردر. سواحلی خیلی كیرنتیلی چیقنتیلی اولوب، جنوبنده (قوتاله) وشرقنده (لیوادی) اسملریله ایكی قویی واردر. قورو قیادن عبارت بر طاغ آطه‌یی شق ایدوب، الك یوكسك محلی ٤٨٣ متره ارتفاعنده‌در. ینه سریفوس اسمیله بر كوچك قصبه‌سی و (باناثیا) اسمیله بر قریه‌سی واردر. ازمنهٔ قدیمه‌ده دمیر معدنیله مشهور اولوب، بوصوك سنه‌لرده بو معدن یكیدن ایشلنمكه باشلامشدر.

سریك { قونیه ولایتنده تكه سنجاغنك آنطالیه یعنی مركز قضاسنده ناحیه مركزی برقریه اولوب، ناحیه‌سی ٣٦ قریه‌دن مركبدر.

سرین { مكهٔ مكرمه‌دن درت بش كونلك مسافه‌ده اوله‌رق ساحل بحرده وجده قربنده بر قصبه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطور اولوب، شمدیكی حالده خراب اولسه كركدر. یالكز قنفده‌نك شمالنده عسیر ساحلی قارشیسنده بو اسمله بركوچك آطه بولندیغی خریطه‌لرده كوریلیور.

سرین { (Serien) فرانسه‌نك (قوتدور) و (یونه) ایالتلرنده بر نهر اولوب، (سولیو) طاغندن نبعانله، شمال غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، ١٨٨ كیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدكدن صكره (سینه) ایرماغنه تابع (یونه) نهرینه دوكیلور. بر طاقم ماكینه‌لر ودكرمنلر چویرر.

سرینکپتم (Seringapatam) هندستان جنوبیده میسور حکومتنك (اشتاکرم) ایالتنده (میسور) سنجاغنه تابع و میسورك ١٤ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (کاوری) نهری ایچنده کائن بر آطه‌ده و ٢٥′ ١٢° ٣٣″ عرض شمالی ایله ٨″ ٢٣′ ٧٤° طول شرقیده و مدراسدن میسوره کیدن دمیر یول خطی اوزرنده برقصبه اولوب، ١١ ٧٣٥ اهالیسی‌واردر. ١٧٩٩ تاریخنه‌دك یعنی انکلیزلرك الینه کچمزدن اول میسورك مرکزی و مشهور تیپو صاحبك پایتختی اولوب، ١٥٠٠٠٠ اهالی‌یی جامع بر شهر ایدی. شمدیکی حالده قسم اعظمی ویرانه حالنده اولوب، هواسی دخی آغیردر. سنه‌ده اوچ دفعه بیوك بازار قوریلور. جوارنده (لعل باغ) اسمیله کوزل برباغچه وبر جامع شریف بولنوب، خطیره‌سنده مشار الیه تیپو صاحب ایله پدری علی حیدرك مکمل ومصنع تربه‌لری بولنیور. انکلیزلر بو قصبه وآطه‌یی ١٨٨١ تاریخنه‌دك میسور حکمدارینه ایجار ایتمکده اولوب، تاریخ مذکورده کندی اداره‌لرینه آلمشلردر.

سریو (Serio) ایتالیانك (لومباردیا) خطه‌سنده برنهردر، که آلپ جبالی شعباتندن (تورنو) طاغندن نبعانله، ١٢٤ کیلومتره جریاندن صکره، صولدن (آدا) نهرینه دوکیلور.

سزا (یاخود سجه (Sezza) ایتالیاده روما ایالتنك (ولتری) قضاسنده و ولترینك ٢٣ کیلومتره جنوب شرقیسنده برقصبه اولوب، ٦٣٢٠ اهالیسی‌وبلاسجلردن قالمه بعض آثار عتیقه‌سی واردر. شرابی وقتیله پك مشهور ایکن، شمدی عادیدر.

سزانه (Sézanne) فرانسه‌نك (مارنه) ایالتنده و (ابرنای)ك ٤٣ کیلومتره جنوب غربیسنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٤٤٥٠ اهالیسی، داخلی مکتبی، کتبخانه‌سی، مصنع برکلیساسی و شرابله حبوبات وکیرج تجارتی واردر. وقتیله دها بیوك ومستحکم ایدی.

سزائی (شیخ حسن — افندی) شعرادن وطریق کلشنی مشایخندن اولوب، عن اصل موره‌لی اولدیغی حالده، ادرنه‌یه انتقال وهجرتله، اوراده مشایخندن محمد لعلی افندیدن اخذ انابت ایتمش؛ وبونك وفاتنده یرینه پوست‌نشین‌اولمش ایدی. درویشانه اشعاری ومرتب دیوانی واردر. شو بیت اونکدر:

ای سزائی شمع وصله پریقار پروانه‌یم
حالت وصلك صفاسندن فغان اولماز بکا

سزیا (Sesia) ایتالیانك پیامونته خطه‌سنده بر نهر اولوب، اسویچره حدودنده آلپ طاغلرندن نبعانله، جنوب شرقی‌یه و جنوبه طوغری آقه‌رق، ١٣٨ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، صولدن (پو) ایرماغنه دوکیلور.

سسا (Sessa) ایتالیانك قامپانیه خطه‌سنده (تره‌ده‌لابور) ایالتنك (غائته) قضاسنده وغائته‌نك ٣٠ کیلومتره شرق شمالیسنده بر قصبه اولوب، ٥٩٨٠ اهالیسی واردر. اسکی بر قصبه اولوب، اسم قدیمی (سوئسه) در.

سساق یاخود ششونق (Sesac, She-shonk) فراعنهٔ مصرك یکرمی ایکنجی سلاله‌سنه منسوب بر حکمدار اولوب، قبل المیلاد تقریباً ٩٨٠ تاریخندن ٩٥٠ تاریخنه‌دك حکم سورمش؛ و حکمدار اوله‌جغی کهنه‌دن خبر ویرلمکله، حضرت سلیمان (عم) طرفندن قتلنه قصد اولنان (یربعام) ی قبول‌وحمایه‌ایدوب، نبی‌مشارالیهك ارتحالندن صکره یهود ملکنی استیلا، وقدسی غارت ایتمش ایدی.

سسان (Sé-San) هند چینینك آنام مملکتنده (مقونغ) ایرماغنه تابع بیوك بر نهر اولوب، یالکز آلت طرفی کشف اولنمشدر.

سستره (Sestra) روسیه‌نك موسقوه ایالتنده وولنه‌یه تابع (دوینه) نهرینه دوکیلور برچای اولوب، ایالتك قسم‌شمالیسنده (سنزسقویه) کولندن خروجله، ابتدا شمال غربی‌یه، بعده شرق شمالی‌یه ونهایت شماله طوغری جریان ایده‌رك، برخیلی مسافه‌ده موسقوه ایله (تور) ایالتلرینك خط حدودینی تشکیل ایدر. مجراسی ١٠٥ کیلومتره طولنده اولوب، اورمانلر و بطاقلقلرله محاطدر. جدوللر حفریله سیر سفائنه صالح اوله‌جق

حاله قونمشدر. — بو اسمله روسیه‌ده برقاچ کوچك چای دها واردر.

سستری { (Sestri) ایتالیانك جنوه ایالت وقضاسنده وجنوه‌نك ٦ کیلو. مترو غرب شمالیسنده وجنوه کورفزینك منتهاسنده بر قصبه واسکله اولوب، ١٠٨٧٥ اهالیسی، سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری، دولتـه عائد توتون فابریقه‌سی، دباغخانه‌لری، مقرنه ایله طوغله وکیرج فابریقه‌لری واطرافنده کوزل کوشکلری واردر. «شرق سستری» معناسیله (S. Levante) اسمنده بیوجك بر قریه دخی بولندیغندن، بوکا «غربی سستری» معناسیله (سستری پوتنته S. Potente) دیرلر.

سستوس { (Sestos) قلعهٔ سلطانیه بوغازینك اچ طرفنده و نغاره قلعه‌سنك قارشیسنده اوله‌رق روم ایلی ساحلنده بولنمش قدیم بر قصبه اولوب، خرابه‌لری باقیدر.

سسوستریس { (Sésostris) فراعنهٔ مصریه‌نك الك بیوکی واك مشهوری اولوب، مورخ (هرودوت) و (دیودور) ایله (مانتون) بوذاتك فلسطین، سوریه، آثوریه، عراق عجمی (مدیا) خراسان، قافقاسیه، آناطولی وجزایر بحر سفیدده اجرای فتوحات ایتدیکنی، وطقوز سنه بو فتوحاتله مشغول اولوب، مملکتنه عودتنده بر طاقم قوانین و نظامات وضع، وبرچوق ابنیهٔ جسیمه و مؤسسات خیریه تأسیس ایلدیکنی بیان ایدیورلرسه‌ده، بو اوچ اسکی مورخك روایاتی تمامیله متفق اولمدیغندن، مصرده فراعنه‌دن بو اسمده برقاچ حکمدار کلش اولمسی مظنوندر. سسوستریسك فتوحاتنك بو درجه‌ده توسعی دخی جای شبهه وتردد اولوب، بو روایاتك مبالغه‌دن خالی اولمدیغی، وفتح ایتدیکی ممالکی‌ده چوق وقت محافظه ایتمه‌مش اولدیغی آکلاشیلیور. هرحالده مصرده آثار عمرانی الیوم باقی اولوب هیروغلیف خطیله اسمی محرر بولنان بعض ابنیه‌دن منفهم اولدیغی کبی، آناطولیده‌ده بعض محققین مصریلرك فتوحات قدیمه‌سنه دلالت ایده‌جك بعض آثار وعلائم بولمشلردر. سسوستریسك خانقی سلاله‌یه منسوب بولندیغی ونه وقت نه قدر مدت حکم سوردیکی حقنده دخی روایات واحتمالات مختلف اولوب، بعضلری اون ایکنجی وبعضلری اون طقوزنجی سلاله حکمدارانی صره‌سنه قویمشلر؛ وکیمی میلاد عیسی (عم) دن ١٦٤٥، کیمی ١٤٩١، کیمی‌ده یالکز ١٣٦٥ سنه اول جلوس ایلمش اولدیغنی التزام ایتمشدر.

سسه { (Sessé) آفریقاده‌کی (ویقتوریا نیانزه) کولنك شمال غربی قسمنده بر ودها طوغریسی برقاچ آطه اولوب، بونی بر ظن ایدن سیاح شهیر (استانلی) ٦٧ کیلومتره اوزون واك وسعتلی برنده ٣٢ کیلومتره کنیش اولوب، ٢٠٠٠٠ اهالی ایله مسکون وساحلدن ٤٠ کیلومتره قدر اوزاق اولدیغنی بیان ایدیور. (اوغانده) دولت زنجیه‌سنك النده‌در.

سطیف { مغربده قیروان ایله تاهرت آره‌سنده بلاد بربردن کوچك بر قصبه اولوب، اشجار و نباتاتنك کثرتیله مشهوردر.

سعاد { (بنت رافع الانصاریه) و (سعاد بنت سلم) صحابیاتدندر. — مادح جناب رسالتپناهی کعب بن زهیرك زوجه‌سنك دخی اسمی سعاد اولوب، مشار الیه قصیدهٔ مشهوره‌سی بونك اسمیله «بانت سعاد» دیه‌رك باشلامشدر.

سعادت خان { (برهان الملك محمد امین) هندستانده اود خطه‌سنده ابتدا نوابلق وبعده حکمدارلق ایدن سلاله‌نك رئیسی اولوب، پدری ناصر خان خراسانلی بر تاجر اولدیغی حالده، کندیسی محمد شاهك نظر التفاتنه مظهر اولمغله، کیتدکجه قدری آرته‌رق، ١٢٣٦ ده سعادت خان عنوانیله اود خطه‌سی نوابلغنه تعیین اولنمش، وبعده برهان الملك عنوانی دخی ویرلمش ایدی. نادر شاهه قارشی اولنان محاربه‌ده حاضر بولنمش؛ و١١٥٢ ده دهلیده نادر شاهك قتل عام ایلدیکی کیجه‌ده وفات ایتمشدر. برادری سیادت خانك اوغلی ابو

المنصور خان صفدر جنك صاحب ترجمه‌نك قيزيني تزوج ايتمش ويرينه كچمشدر . بونك سلاله‌سندن لكهنوده حكومت سورن ذواتك اساميسي بروجه زيردر:

١ برهان الملك سعادتخان	٧ غازي الدين حيدر بن سعادت علي خان
٢ ابو المنصور خان صفدر جنك	٨ نصير الدين حيدر بن غازي الدين
٣ شجاع الدوله بن صفدر جنك	٩ غازي الدينك برادري محمد علي شاه
٤ آصف الدوله بن شجاع الدوله	١٠ امجد علي شاه بن محمد علي
٥ وزير علي خان	١١ واجد علي شاه بن محمد علي
٦ سعادت علي خان بن شجاع الدوله	

بونلرك يدنجيسي اولان غازي الدين حيدر مؤخراً حكمدار عنواني آلمش؛ واون برنجيسي اولان واجد علي شاهك زماننده اود خطه‌سي انكلتره‌نك تحت اداره‌سنه آلنمشدر .

سعادت علي خان { (يمين الدوله) هندستانك اود خطه‌سنده

حكومت سورن آنف البيان نوابلرك آلتنجيسي اولوب ، برادري آصف الدوله‌نك وفاتندن وبونك اخرت اوغلي وزير علي خانك اسقاطندن صكره ، هندستان واليسي سيرجون شور طرفندن ١٢١٢ده نوابلق مسندينه اقعاد اولنمش؛ و ١٢٢٩ ده وفات ايتمشدر . بونك اوغلي وخلفي غازي الدين حيدر حكمدارلق عنواني آلمشدر.

سعادتكراي { بو اسمله قريمده بروجه زير اوچ خان كلمشدر :

برنجيسي منكلي خانك اوغلي اولوب، ياوز سلطان سليم خان حضرتلرينك كفه‌يي تشريفلرنده شرف ملاقاتلرينه نائل اولمغله، معيتلرنده روم ايلي‌يه كچوب، برادري محمد كراي خانك وفاتنده ٩٣٠ تاريخنده قريم خانلغنه نصب بيوريلرق ، برادر زاده‌سي غازيكرايي قلغايلق منصبنه تعيين ايتمش ؛ بالاخره درسعادته كلمش؛ وابوبده كنديسنه قوناق ومخصصات ويريله‌رك ، ٩٤٤ ده ٤٦ ياشنده وفات ايتمشدر . جوار حضرت ابي ايوبده مدفوندر . شعر وانشايه مقتدر عالم بر ذات ايدي .

— ايكنجيسي (اعور) لقبيله ملقب اولوب، سلامتكراي خان زاده قريمكرايك اوغليدر. سعادتكراي خانك زماننده نورالدينلك منصبندن عزل اولنه‌رق، روم ايلنده اقامت ايتكده ايكن، ١١٠٢ تاريخنده سليمكراي خانك شفاعتي اوزرينه ، قريم خانلغنه نصب اولنه‌رق، سليمكراي زاده دولتكرايي قلغايلقده ابقا وكندي اوغلي فتح كرايي نور الدينلكه نصب ايتمش؛ ومعيت سردار اكرميده بالذات نمچه سفرينه عزيمت ايتمش ايكن، بعض فسده كنديسيني دولت كرايدن انديشناك ايتمكله ، بوني عزل، وكندي برادري جهان كرايي قلغايلغه نصب ايده‌رك، كنديسيني بوجاقده يعني بسارابيه‌ده بولنديغي حالده، ايكي قلغايي عسكر تدارکیچون قريمه كوندرمش؛ وتاتار عسكريني افلاقك ايچندن كچيرركن، بونلرك اهالي‌يه ظلم ايتدكلري مسموعي اولمغله، حدت مزاجنه مبني مجازاتده زياده شدت كوستردیكندن، عسكري فرار ايدوب، كنديسندن امنيتلري اولمديغني درميان ايده‌رك ، دولته عرضحال تقديم ايتدكلرنده، ١١٠٣ ده عزل، ويردوسه نفي اولنه‌رق ، ١١٠٦ ده اوراده وفات ايتمشدر .

— اوچنجيسي حاجي سليم كرايك اوغلي اولوب، برادري دولت كرايك ايكي دفعه خانلغنده قلغايلغي منصبنده بولنوب، بعدالعزل يانبولي جوارنده سراجه‌لي قريه‌سنده اقامت ايتمكده ايكن ، ١١٢٩ تاريخنده دولت كرايك انفصالي اوزرينه ، قريم خانلغنه نصب اولنه‌رق ، سنۀ مزبوره‌ده تاتار عسكريله بوجاقده مشتانشين اولوب، بهارده صوفيه صحراسنده اردوي همايونه التحاق ايتمش؛ ومتعاقباً مصالحه وقوعبولمغله، صدراعظم ابراهيم پاشا معيتيله ادرنه‌يه كله‌رك، تبريك مصالحه ايچون، ركاب همايونه يوز سوردكدن صكره، قريمه عودت ايتمش؛ واولادندن صالح كرايي چركسلري دائرۀ اطاعته آلمغه كوندرمشدر. بعده سراجه‌لي قريه‌سنده اقامت كزين اولمش ؛ و ١١٤٤ تاريخنده اوراده وفات ايتمشدر . كرم وسخاوتله وصيد وشكاره انهماكيله مشهوردر . يدي سنه خانلق ايدوب، وفاتنده سني يتمشه قريب ايدي .

سعد { صحابه‌دن بروجه زير برقاچ ذاتك اسميدر: (ابو المغيره سعد بن الاخرم) كه صحبتي

مختلف فيه اولوب، كوفه‌ده ساكن اولمش؛ واوغلي مغيره كنديسندن روايت ايتمشدر . — (سعد بن اسعد ياخود مالك الساعدي) كه معيت حضرت نبويده غزاء

بدره کیدرکن (روحاء) نام محلده وفات ایتمش، وفخر کائنات (صلعم) افندمز بونك سهمنی آیتمشدر. اوغلی سهل کندیسندن روایت ایتمشدر. — (سعد السلمی الذکوانی) که سیاه رنکلی اولوب، نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، واسلامه کلوب، جانب حضرت نبویدن قومی اولان بنی سلیم یانـنه ارسال بیوریله‌رق، کندیسنه بر قیز تنکیح ایتملرینه امر بیورلمش؛ وبونك اوزرینه قوم مذکوردن برینك قپوسنی چاله‌رق، امر حضرت نبوی‌یی تبلیغ ایتدیکنده، صاحب خانه کندینی تحقیرله رد ایتمش ایسه‌ده، قیزی کندیسنی کری چویروب، امر نبوی‌یه امتثالاً بوکا واره‌جغنی مصرانه بیان ایتمش؛ وبونك اوزرینه سعد اولتمك اوزره چارشیده مبایعاتله مشغول ایکن، خلقی غزایه دعوت ایدن منادینك سسنی ایشتمکله، بر قلیج وبر غارغی ایله بر آت صاتین آله‌رق، غزایه کیتمش؛ وشهید اولنجه‌یه قدر مجاهده ایتمشدر. — (ابو مطر سعد بن الاطول الجهنی) که بصره‌ده ساکن اولوب، کندیسندن ابو نصره روایت ایتمشدر. — (سعد الانصاری) که حضرت نبی ذیشان (صلعم) افندمز تبوك غزاسندن عودتلرنده استقبالنه چیقوب، مصافحهٔ رسالتپناهی شرفنه نائل اولمش؛ و «هذه ید لاتمسها النار» حدیث شریفیله تبشیر بیورلمش ایدی. — (سعد بن ایاس البدری الانصاری) که بنی عباس حقنده بر حدیث شریفك راویسیدر. — (ابو عمر سعد بن ایاس الشیبانی) که عهد حضرت نبوی‌یه یتیشمش ایسه‌ده، طوغریدن طوغری‌یه استماع حدیثه نائل اوله‌میوب، ابن مسعودله مصاحبت ایتمش، وبوندن روایت ایتمشدر. کوفه‌ده ساکن اولوب، قادسیه غزاسنده حاضر بولنمش، و ٩٥ سنه‌سنده ١٢٠ یاشنده وفات ایتمشدر. — (ابن جته سعد بن بجیر البجلی السهمی) که طفل ایکن والده‌سی طرفندن نزد حضرت نبوی‌یه کوتوریله‌رك، باشی مسح بیورلمش، واحد غزاسنه صغرسنی جهتیله قبول بیورلمیوب، خندق غزاسنده ابراز شجاعت ایلمش ایدی. قاضیٔ شهیر امام ابو یوسفك جد اعلاسیدر. — ابو بکر صدیق (رضه‌ك) آزادلیسی اولان (سعد) که خدمت حضرت نبویده بولنمش، وبعده بصره‌ده ساکن اولمش ایدی. — (ابو بلال سعد بن تمیم السکونی یاخود الاشعری) که بعده دمشق جامعنك امام و واعظی اولوب، بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. — (سعد بن حجاز الانصاری) که احد غزاسنده واوندن صکره‌کی غزواتده حاضر بولنوب، یمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر. کعب بن حجازك برادریدر. — (سعد بن جناده) که عطیه العوفینك پدری اولوب، اهل طائفدن الك اول ایمانه کلن کندیسی اولدیغی مرویدر. — (سعد الجهنی) که اوغلی سنان کندیسندن روایت ایتمشدر. — (سعد بن الحارث بن الصمه) که انصاردن و بنی نجاردن اولوب، پدریله برابر صحبت حضرت نبوی‌یه نائل اولمش؛ وصفین محاربه‌سنده معیت حضرت مرتضویده شهید اولمشدر. — (سعد بن حارثة الخزرجی) که احدده واوندن صکره‌کی غزواتده حاضر بولنوب، یمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (سعد بن خارجة الانصاری) که سالف الترجمه زید بن خارجه‌نك برادری اولوب، پدری خارجه ایله برابر احد وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (سعد بن خلیفة الانصاری) که احد وقعه‌سنده حاضر بولنمش، وقادسیه محاربه‌سنده سعد بن ابی وقاص حضرتلرینك معیتنده شهید اولمشدر. (غزیه) اسمنده بر قیزی وار ایدی. — (سعد بن خوله) یاخود بن خولی العامری که قدمای صحابه‌دن اولوب، ایکنجی قافله ایله حبشه هجرت ایتمش، وبعده بدر غزاسنده حاضر بولنوب، حجة الوداعده وفات ایلمشدر. (سبیعة الاسلمیه) نك زوجیدر. — حاطب بن ابی بلتعه‌نك آزادلیسی اولان (سعد بن خولی) که افندیسیله برابر بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (ابو خیثمه سعد بن خیثمة الانصاری الاوسی) که عقبه غزاسنده حاضر بولنمش، وبدر غزاسنده شهید اولمشدر. حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمز مدینهٔ منوره‌یه هجرتلرنده ابتدا بو ذاتك خانه‌سنه نازل اولمشلرسه‌ده، خانه‌سی (بیت الغراب) دیمکله مشهور اولدیغندن، حضرت ابا ایوب انصارینك خانه‌سنه انتقال بیورمشلردی. — (سعد بن ابی ذباب الدوسی) که جانب حضرت نبویدن قومنك تحصیل ذکاتی کندیسنه احاله بیوریلوب، حضرت ابو بکر وعمر (رضهما) زمانلرنده‌دخی ابقا بیورلمشدی. — (سعد بن ابی رافع) که حضرت

رسول الله (صلعم) افندمزك جانبندن بر خستەلغندە
زيارت، وقلبنك اوزرى معاينه بيوريلەرق ، طبيب
جلبيله تداويسى امر بيورلمشيدى . — (سعد بن
الربيع الانصارى الخزرجى) كه نقباء انصاردن اولوب،
عقبهٔ اولى وثانيەدە حاضر بولنمش، واحد وقعەسندە،
فوق العادە شجاعت كوستردكدن صكره، شهيد اولمشدر.
خارجه بن زيدله بر مزاردە دفن اولنمشدر . جانب
نبويدن عبدالرحمن بن عوفله مواخاتى اجرا بيورلمشيدى.
— (ابو الحارث سعد بن الربيع) كه ابن الحنظليه ديمكله
معروف اولوب، احد وقعەسندە استصغار بيوريلانلر
دندر . — حضرت نبى الله (صلعم) افندمزك آزاد-
ليلرندن سعد . — (سعد بن زيد الطائى) كه بر حديث
شريفك راويسيدر . — (سعد بن زيد بن مالك الا-
نصارى الاشهلى) كه بدر غزاسندە و سائر غزواتدە
حاضر بولنوب ، جانب حضرت نبويدن نجدە اعزام
بيورلمش، وعودتندە بر آت ايله بر سلاح كتيروب ،
حضور رسالتپناهى يە تقديم ايلمشدى . — (سعد بن
زيد الانصارى) كه عهد حضرت نبويدە طوغوب ،
حضرت عمر (رضه) دن روايت ايتمش، وعبدالملك بن
مروانك اواخر دورندە وفات ايلمشدر . — (سعد بن
سعد الساعدى) كه سهل بن سعدك برادرى اولوب،
بدر غزاسندە سهمى جانب حضرت نبويدن آلمشيدى.
— (سعد بن ابى سعد) كه قواقلك حليفى اولوب ،
احد وقعەسندە حاضر بولنمشدر . — (سعد بن سويد
الانصارى الخزرجى) كه احد وقعەسندە شهيد اولمشدر.
— (سعد بن سهل الانصارى الخزرجى) كه بدر غزا-
سندە حاضر بولنمشدر . — (سعد بن ضميرة الضمرى)
كه پدريله برابر (حنين) غزاسندە حاضر بولنمشلردر. —
(سعد الظفرى) كه بر حديث شريفك راويسى اولوب،
بدر غزاسندە بولنمش اولان سعد بن نعمان الظفرينك
عينى اولسه كركدر . — (سعد بن عائذ المؤذن) كه
عمار بن ياسرك آزادليسى اولوب، (سعد القرظ) ديمكله
معروفدر . جانب حضرت نبويدن جامع قبايه مؤذن
وحضرت بلاله معاون تعيين بيورلمش؛ وحضرت ابابكر
وعمر (رضهما) زماننده حضرت بلال شامه رحلت
ايتمكله، كنديسنى جامع رسول الله (صلعم) دە مؤذن
براقمشيدى . او وقتدن جامع شريف مذكورك مؤ-
ذنلكى بو ذاتك نسلندە قالمشدر. سعد القرظ حجاجك
زمانندەدك بر حيات بولنمشدر . — (ابو ثابت سعد بن
عبادة الانصارى الساعدى) كه بنى ساعدەنك نقيبى
اولوب ، جود وكرمدە بى مانند ايدى ، وغزواتدە
انصارك رايتنى حامل بولنوردى. غيرتيله مشهوردر.
ارتحال حضرت نبويدە خلافته طمع ايدوب، بنى ساعدەيى
بيعته دعوت ايتمش ايسەدە، حضرت ابا بكر وعمر
(رضهما) ظهور ايدنجه، هر كس ابا بكره بيعت ايدوب،
سعددن روكردان اولمشلردى . سعد حضرت شيخينه
بيعت ايتميوب ، حورانه قاچمش ؛ و ١٥ نجى سال
هجريدە اورادە وفات ايتمشدر. — (سعد بن عبدالله)
كه بر حديث شريفك راويسيدر . — (ابو عمير سعد
بن عبيد الانصارى الاوسى) كه (قارى) لقبيله ملقب
اولوب، بدر غزاسندە حاضر بولنمش ، و ١٥ نجى
سال هجريدە قادسيه محاربەسندە ٦٤ ياشندە شهيد
اولمشدر . حضرت رسول الله (صلعم) عهدندە
انصاردن قرآن كريمى جمع ايدنلرك برى اولديغى
مرويدر . — عتبه بن غزوانك آزادليسى سعد كه
افنديسيله برابر بدر غزاسندە حاضر بولنمشدر .
« ولا تطرد الذين يدعون ربهم بالغداة والعشى يريدون
وجهه » آيت كريمەسنك اشبو سعد وافنديسى عتبه
وحاطب وآزادليسى سعد حقلرندە نازل اولديغى ابن
عباس (رضهما) روايت ايديور. — (ابو عبادە سعد
ياخود سعيد بن عثمان الانصارى الزرقى) كه بدر غزا-
سندە حاضر بولنوب، احد محاربەسندە فرار ايدنلر-
دندر . — (ابو الحارث سعد بن عقيب) كه احد
وقعەسندە استصغار بيوريلوب ، خندق غزاسندە
حاضر بولنمشدر . — (ابو سعيد سعد بن عمارة الزرقى)
كه بر حديث شريفك راويسيدر. — (سعد بن عماره)
كه بنى سعد بن بكردن اولوب، بعض اقوال ونصايحى
مرويدر . — (سعد بن عمرو الانصارى) كه برادرى
حارثله برابر صفين محاربەسندە معيت حضرت مر-
تضويدە بولنان صحابەدندر. — (سعد بن عمرو النجارى)
كه احد محاربەسندە حاضر بولنمش، وبئر معونه وقعه-
سندە اوغلى طفيل ايله برابر شهيد اولمشدر . —
(سعد بن عمرو الانصارى النجارى) كه احد وقعەسندە
واوندن صكره كى غزواتدە حاضر بولنوب ، يمامه
وقعەسندە شهيد اولمشدر . — (سعد بن فاكه ياخود
سعد بن زيد ويا يزيد بن فاكه الانصارى الخزرجى) كه

بدر غزاسنده حاضر بولنانلردندر . — (سعد بن قيس العزى ياخود القرشى) كه جانب نبويدن (سعد الخير) تسميه بيوريلوب، اوغلى عبدالله ايله حسن بصرى كنديسندن روايت ايتمشلردر . — (سعد بن مالك الانصارى الخزرجى الساعدى) كه بدرغزاسنه عزيمت ايدوب، اثناى راهده وفات ايتمش، وسهمى جانب حضرت نبويدن آلنمش ايدى . — (ابو سعيد سعد بن مالك الانصارى الخدرى) كه مشاهير فضلاء صحابه‌دن اولوب، بر خيلى حديث شريف روايت ايتمشدر . خندق غزاسنده واوندن صكره اون ايكى غزاده معيت حضرت نبويده بولنمش؛ و ٧٤ تاريخنده وفات ايتمشدر . — (ابواسحاق سعد بن مالك القرشى الزهرى) [« سعد بن ابى وقاص » ماده‌سنه مراجعت .] — (سعد بن محمد بن مسلمه) كه فتح مكه‌ده وسائر غزواتده حاضر بولنمشدر . — (سعد ياخود سعيد ويا ساعده بن محيصه) كه پدريله برابر صحبته نائل اولمشدر . — (سعد بن المدحاس) كه اهل حمصدن معدود اولوب، بعض احاديث شريفه‌نك راويسيدر. — (سعد بن مسعود الانصارى) . — (سعد بن مسعود الثقفى) كه مشهور مختار بن عبيد الثقفينك عميدر . — (ابو عمرو سعد بن معاذ الانصارى الاوسى) كه جانب رسول اللهدن مدينه‌يه ارسال بيوريلان مصعب بن عميرك تكليفيله اسلامه كلوب، قومنى دين حقه دعوت ايتمش؛ وبدر واحد وخندق غزالرنده حاضر بولنمش؛ وبو غزاى اخيرده آلديغى جريحه‌دن متأثراً ارتحال ايتمشدر. اعاظم صحابه‌دن اولوب، حقنده بر قاچ حديث شريف صادر اولمشدر . ارتحالنده حضرت سيد الثقلين چوق آغلايوب، جنازه‌سى نمازينى بالذات قيلمشلردر. — (سعد بن المنذر الانصارى) كه احد وسائر غزواتده حاضر بولنوب، بعض احاديث شريفه دخى روايت ايتمشدر. — (سعد بن النعمان الانصارى الاوسى) كه منذر بن عمرو ايله برابر عمره‌يه كيتديكى حالده ، ابو سفيان طرفندن اسير ايديلوب، بدر غزاسندن تحت اسارت حضرت نبويده بولنان عمرو بن ابى سفيانله مبادلةً تخليص بيورلمشيدى. — (سعد بن النعمان الظفرى) كه غزاى بدرده حاضر بولنانلردندر . — (سعد بن وائل العبدى الجذامى) كه اهل فلسطيندن معدود اولوب، رمله‌ده ساكن اولمش، وابو معاويه حكم بن سفيان العبدى كنديسندن روايت ايتمشدر . — (سعد بن وهب الجهنى) كه جاهليتده غيان ومملكتى غوا تسميه اولنوب، جانب حضرت نبويدن كنديسى رشدان ومملكتى رشاد تسميه بيورلمشيدى. — (سعد بن وهب) كه بنى نضيردندر .

سعد { (ملا سعد الدين) چنكيز خان عهدى شعراسندن اولوب، ٦٤٤ هـ وفات ايتمشدر. شو رباعى اونكدر :

دلبرى دارم كه ماه از عشق او شيدا شود
چهرهٔ دارد كه كل در پيش او رسوا شود
كر ببيند حلقهٔ زنار زلفش را بخواب
شيخ صنعان بار ديكر در حرم رسوا شود

سعد { مدينهٔ منوره‌دن اوچ ميل مسافه‌سنده بر موضع وبر روايتده برطاغ اولوب، اوزرنده بر قصر بر چارشى وبر قاچ قريه وار ايدى .

سعدا { ايران شعراسندن اولوب ، اصفهانه ملحق اردستاندندر. هندستانه سياحت ايتمشيدى . شاه عباس صفوى زماننده ياشامشدر .

سعد آباد { سلطان احمد خان ثالث زماننده كاغدخانه مسيره‌سنه‌ويريلان اسمدر.

سعد الدوله { (ابو المعالى) حلب جهتنده حكم سورن آل حمدان ملوكنك دردنجيسى اولوب ، سيف الدوله‌نك اوغليدر . ٣٥٧ تاريخنده، پدرينك وفاتى اوزرينه، جلوس ايتمش، وبر مدت صكره كوله‌سى قرعويه حلبى ضبطله، سعد الدوله حمصده وكنديسى حلبده حكم سورمك اوزره مصالحه ايتديلرسه‌ده ، متعاقباً بكجور اسمنده ديكر بر كوله‌سى قرعويه‌يى اخذ وحبس ايتمكله، حلب اهاليسى سعد الدوله‌يى جلب ايتمكله ، بكجوره رقه‌يى ويره‌رك، حلبده تقرر ايتمش؛ وبرمدت صكره بكجور حلبى دخى ضبط ايتمك اوزره ، جنكه قيام ايتمش ايسه‌ده، مغلوب اولوب، سعد الدوله بونك اموالنى ضبطله حلبه عودت ايتدكدن صكره ، فلجه مبتلا اولوب، وفات ايتمشدر . اوغلى ابو الفضائل يرينه قائم اولمش ايسه‌ده ، چوق وقت حكم سوره‌ميوب ،

قاطميون طرفندن وزير ابو نصر حلبی ضبط ايتمش ؛ وآل حمدان حكومتنه ختام ويرمشدر .

سعد الدين { (مسعود بن علی) خوارزمشاهان ملوكندن سلطان تكشك وزير ومعتمدی اولوب، حكمدار مشار اليه طرفندن خراسانه والی نصب ايتديكی اوغلی قطب الدينه وبعده عراق عجمه نصب ايتديكی ديكر اوغلی علی شاهه مشاور تعيين اولنمش؛ وقهستان ملاحدهٔ اسماعيليه سنه قارشی زياده شدت كوسترمش اولديغندن، بونلر طرفندن قتل ايتديرلمشدر.

سعد الدين افندی { (خواجه —) مشاهير علما ومورخيندن اولوب، سلطان محمد خان ثالث دورنده مسند مشيخت اسلاميه‌ده بولنمشدر. ياوز سلطان سليم خانك ندماسندن حسن جان افندينك اوغلی اولوب، ٩٤٣ تاريخنده استانبولده طوغمش؛ وتحصيل علم ايله بر مدتده ابو السعود افندينك درسنه مداومتدن صكره، علی الاصول بعض مدرسلكره نصب اولنمش؛ و ٩٧٢ ده مغنيساده واليلك ايتمكده بولنان شهزاده سلطان مرادك خواجه‌لك خدمتنه تعيين بيورلمشيدی. ٩٨٢ ده مشار اليه سلطان مراد ثالثك جلوسلرنده رئيس العلما اولوب، كرم وسخاوتيله شهرت بولمشدی. ١٠٠٣ تاريخنده سلطان محمد خان ثالثك جلوسلرنده ينه مقامنی محافظه ايدوب، مجارستان سفرنده رأيندن چوق استفاده ايدلمش اولمغله، ١٠٠٦ تاريخنده شيخ الاسلام اولوب، بر سنه ايله سكز آی بو مقامده قالدقدن صكره، ١٠٠٨ تاريخنده فجأةً وفات ايتمشدر. ابا ايوبده تأسيس كرده‌سی اولان دار القراء خطيره‌سنده مدفوندر. كندی زمانه‌دكين سلاطين عظام عثمانيه‌نك وقوعاتی و عصرلرنده ظهور ايدن علما و مشايخك تراجم احوالنی حاوی «تاج التواريخ» اسميله ٢ جلد اوزره بر تاريخی واردر، كه خواجه تاريخی دينمكله مشهوردر. لارينك تاريخنی دخی فارسيدن تركجه‌يه ترجمه ايتمش؛ و بعض كتب علميه‌يه حاشيه‌لر يازمشدر. تاج التواريخی (بانوتی) اسمنده بری طرفندن ايتاليانجه‌يه ترجمه اولنه‌رق، برنجی جلدی ١٦٤٦ تاريخ ميلاديسنده ويانه‌ده، وايكنجيسی ١٦٥٢ ده مادريدده باصلمشدر.

سعد الدين افندی { (محمد —) سلطان عبد المجيد خانك اواخر سلطنتلريله سلطان عبد العزيز خانك اوائل سلطنتلرنده مسند مشيختده بولنمش علمادن اولوب، مدرسين كرامدن عبد الحميد افنديتك اوغلی وآنف الترجمه خواجه سعد الدين افنديتك احفادندندر. ١٢١٣ تاريخنده درسعادتده طوغوب، تحصيل علم ايتدكدن صكره، طريق قضايه سلوك ايله، آناطوليده بر طاقم قضالرده واك صكره آيدين قاضيلغنده بولنمش؛ وقره عثمان زاده‌لرك بعض اساءتلرندن ايكی اوچ آی كوتاهيه‌ده منفی قالمش ايدی. تنظيمات خيريه اجراسندن صكره آيدين ولايتی محصللكنه تعيين اولنه‌رق، اورا واليسی بولنان چنكل زاده طاهر پاشا ايله كچينه‌مديكندن، مجلس والاده محاكمه‌لری رؤيت اولنه‌رق، حقلی چيقمغله، محل مأموريتنه عودت ايتمش؛ ١١٥٧ ده ماليه خزينه‌سنده ميری كتابتنه ومجلس زراعت اعضالغنه نصب اولنمش؛ و ١٢٦٢ ده چوروكصو جهتنده تحديد حدوده مأمور اولوب، او صره‌ده اوقاف همايون مفتشلكی عهده‌سنه توجيه اولنمش؛ وسكز سنه بو مأموريتده قالدقدن صكره، ١٢٧٠ ده استانبول پايه‌سيله مجلس محاسبهٔ ماليه اعضالغنه تعيين اولنه‌رق، ٧٢ ده صدر اناطولی پايه‌سنی احرازله، ٧٤ ده مجلس والا اعضالغنه نصب بيورلمشيدی. ١٢٧٥ ده، عارف حكمت بكك وفاتی اوزرينه، مسند مشيخت اسلاميه‌يه چقوب، بش سنه ايله يكرمی كون بو مقامده قالدقدن صكره، ١٢٨٠ ده انفصال ايده‌رك، معزوليت معاشيله خانه‌سنده اقامت ايتمكده ايكن، ١٢٨٣ ده وفات ايتمشدر.

سعد الدين افندی زاده { (محمد چلبی افندی) سلطان محمد خان ثالث وسلطان احمد خان اول دورلرنده ايكی دفعه مسند مشيخت اسلاميه‌يه چكمش علمادن اولوب، آنف الترجمه خواجه سعدالدين افنديتك اوغليدر. ٩٧٥ تاريخنده پدرينك مدرس بولنديغی بروسه‌ده طوغوب، تحصيل علم وعلی الاصول دور مدارس ايتدكدن صكره، ١٠٠٠ تاريخنده مكه ملاسی، ١٠٠٤ ده استانبول قاضيسی وينه او سنه آناطولی قاضيعسكری اولمش؛ واكری سفرندن عودتدن صكره ايكی سنه

معزول قالوب ، ١٠٠٧ ده روم ايلى قاضيعسكرى ١٠١٠ ده صنع الله افندى يرينه شيخ الاسلام اولمش؛ و بر بچق سنه‌يه قريب مدت بو مسندده قالدقدن صكره، تقاعد اولوب، ١٠١٧ ده ثانياً شيخ الاسلام اولمش ؛ وبو دفعه يدى سنه‌يى متجاوز مدت مسند فتواده قالوب ، ١٠٢٤ تاريخنده طاعوندن وفات ايتمشدر . السنهٔ ثلثه‌ده شعر وانشايه مقتدر نيك خصلت ولطيفه كوبر ذات ايدى . قصيدهٔ بردهٔ‌يه تخميسى وبعض تقريضلرى واردر. « تاج التواريخ » ه ذيل تحريرينه‌ده باشلامش ايسه‌ده اكمال ايده‌مه‌مشدر. پدرينك يانده مدفوندر . برادرى آتى الترجمه اسعد افندى خلفى اولمشدر .

سعد الدين افندى زاده { (محمد اسعد افندى) سلطان احمد خان اول و مصطفى خان اول ايله سلطان عثمان خان ثانى وسلطان مراد رابع عصرلرنده ايكى دفعه مسند مشيخت اسلاميه‌يه كچمش علمادن اولوب، خواجه سعد الدين افنديـنك ايكنجى اوغليدر . ٩٧٨ ده طوغوب، تحصيل علوم وعلى الاصول دور مدارس ايتدكدن صكره، ١٠٠٤ تاريخنده ادرنه قضاسنه نصب اولنمش؛ وسنهٔ مذكوره‌ده آناطولى پايه‌سنى احرازله، ١٠٠٧ ده استانبول قاضيسى، ١٠١٠ ده بالفعل آناطولى و ١٠١٢ ده روم ايلى قاضيعسكرى اولوب، ١٠١٣ ده استعفا ايتمش؛ و ١٠١٥ ده ثانياً روم ايلى قاضيعسكرى اولوب ، ١٠١٧ ده اختيار عزلت ايتمش ؛ و ١٠٢٣ ده حج شريفه كيدوب ، ١٠٢٤ ده عودت ايتمكده ايكن، برادرينك وقوع وفاتيله، مسند مشيخت اسلاميه كنديسنه توجيه بيورلمشيدى . يدى سنه بو مقامده قالوب، ١٠٣٠ ده سلطان عثمان خان ثانى معيتلرنده له سفرينه عزيمت ايتمش ايسه‌ده ، صحتى مختل اولمغله، بغداندن عودته مجبور اولمش ؛ و بعده پادشاه مشاراليهك كريمه‌سى عقيله خاطعه ازدواجى تنسيب بيوريله‌رق ، نائل مباهات اولمشدى . سلطان عثمان خان فترتنده ١٠٣١ ده استعفا ايدوب ، سلطان مراد خان رابع دورنده ١٠٣٢ ده ثانياً شيخ الاسلام اولمش ؛ و بر سنه ايله بش آى بو مقامده قالدقدن صكره، ١٠٣٤ ده وفات ايتمشدر. پدر وبرادرينك يانده مدفوندر.

بو دخى السنهٔ ثلثه‌ده شعر وانشايه مقتدر اولوب، مرتب ديوانى وقصيدهٔ بردهٔ‌يه تخميسى واردر . شو بيت جملهٔ اشعارندندر :

هواى سنبليده سير سنبلزار اعلادر
زمينى آسمانى كوسترر اوزكه تماشادر

سعد الدين تفتازانى { [« تفتازانى » ماده‌سنه مراجعت.]

سعد الدين جباوى { (بن موسى الشيبانى) كبار اولياء اللهدن وپيران طريقتدن اولوب، شامده حوران ايله قدس آره‌سنده واقع (جبا) قريه‌سندندر. طريقت سعديه‌نك مؤسسى اولوب ، بو طريقتى اوچ واسطه ايله شيخ ابو مدين مغربيدن اخذ ايتمشدر . ٧٠٠ تاريخنده ارتحال ايتمشدر .

سعد الدين حموى { كبار مشايخ و علمادن اولوب، شيخ نجم الدين كبرينك مريدانندندر . « كشف المحجوب » و « سجنجل الارواح » عنوانلريله ايكى كتابى وديكر بعض تأليفاتى واردر . ٦٥٠ تاريخنده وفات ايتمشدر. صدر الدين قونوى ايله مصاحبتى مرويدر . طبيعت شعريه‌سى دخى اولوب، فارسى وعربى اشعارى واردر . شو رباعى او جمله‌دندر :

بر مركب عشق اكر سوار آيد دل
بر جمله مرام كامكار آيد دل
كر دل نبود كجا وطن سازد عشق
ور عشق نباشد بچه‌كار آيد دل

سعد الدين دهلوى { هندستان علماسندن اولوب ، « كنز الدقائق » و « منار » كتابلرينك شرحنى يازمش ؛ و ٨٩١ ده وفات ايتمشدر .

سعد الدين فارقى { (سعد الله بن مروان) مشاهير شعرا ومحدثيندن اولوب، ابن كريمه و ابن خليل وابن رواحه ايله سائر محدثيندن اخذ ، و مصر و شامده افاده و تدريس ايتمشدر. ٦٩١ تاريخنده، پك ياشلى اولديغى حالده، دمشقده وفات ايتمشدر . شو ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر :

قف بى على نجد فان قبض الهوى
روحى فطالب خد ليلى بالدم

سعدالدين كاشغرى { مشاهير مشايخ وعلماـ دن اولوب، مولانا جامينك شيخيدر. مولانا نظام الدين خاموشدن وجلال الدين ابو يزيد بورابيدن اخذ طريقت ايتمشدر. ارتحالى ٨٦٠ تاريخنده واقع اولمشدر.

سعد الله اسعد افندى { قانونى سلطان سليمان خان دو- رنده مشيخت اسلاميه مسندينه چكن علمادن اولوب، قسطمونى ولايتنده‌كى افلانى طاطاى قصبه‌سنندندر. بدرى عيسى افندى ايله برابر درسعادته كله‌رك، بدرى مراد پاشا جامع شريفنه امام اولمش؛ وكنديسى تحصيل علم قويلوب، على الاصول دور مدارس ايتدكدن صكره، ٩٣٠ ده استانبول قاضيسى اولمش، واون سنه قدر پايتخت سلطنت سنيه‌ده اجراى احكام شرعيه ايلدكدن صكره، محنه نزول ايدوب، ٩٤٠ ده كمال پاشا زاده يرينه شيخ الاسلام اولمش ايدى. تام بش سنه مقام فتواده قالوب، ٩٤٥ تاريخنده وفات ايتمشدر. عالم واحكام شرعيه‌يى محافظه‌يه ساعى بر ذات اولوب، تاريخ وادبياته دائر دخى محفوظاتى زياده ايدى. تفسير بيضاوى‌يه وبعض كتب عليه‌يه حاشيه‌لرى واردر.

سعدالله افندى { متأخرين شعرادن اولوب، انقره‌ليدر. حاجى بيرام ولى حضرتلرينك سلاله‌سندن اولوب، سلك قضايه رغبتله، برخيلى نيابتلرده بولندقدن صكره، درسعادته وروده، مشهور خواجه اسحق افنديدن علم هندسه‌يى ومنجم اول راقم افنديدن علم نجومى تحصيل ايتمش؛ ودها بر مدت نيابتلرده كزدكدن صكره، آنقره‌ده عزلت كزين اولمش ايدى. مرتب ديوانى واردر.

سعد الله افندى { (عرب زاده) صدور عظامدن اولوب، استانبولليدر. خط تعليقده مهارتى وطبيعت شعريه‌سى وار ايدى. ١٢٥٨ ده وفات ايتمشدر. (سعدى) تخلص ايدردى. شو بيت اونكدر:

ايتدم اكلنجه بو شب قطرهٔ اشكم سعدى
آلداتوب طفل دلى لؤلؤ لالا يرينه

سعد الله پاشا { متأخرين وزراى عثمانيه‌دن اولوب، سالف الترجمه اسعد مخلص پاشانك اوغليدر. انشا وادبيات عثمانيه‌ده و فرانسز لساننده اقتدارى مسلم اولمغله، سلطان عبد العزيز خان دورنده ترجمان ديوان همايون و معارف مستشارى بولنمش، وبعده برآره‌لق مابين همايون باش كاتبى اولوب، صكره صدارت مستشار- لغنه، رتبهٔ وزارتله برلين سفارتنه و نهايت ويانه سفارتنه تعيين بيورلمشيدى. ١٣٠٩ تاريخنده ويانه‌ده هوا غازندن مسموماً وفات ايتمشدر.

سعد الله دهلوى { هندستان كبار مشايخ وشعراسندن اولوب، اشعارنده (كلشن) تخلص ايدردى. ١١٤١ ده وفات ايتمشدر.

سعد الله كرمانى { تيمورلنكك اولادندن اميرانشاهك فتوحاتى مبين «فتوحات مير انشاهى» عنوانلى كتابك صا- حبيدر.

سعد الملك { (نصير الدين) سلاجقهٔ ايراندن سلطان محمد بن ملكشاهك وزيرى اولوب، عقل ودرايتيله وعلما وادباىى حمايه وتشويق ايتمسيله مشهوردر. حكمدار مشاراليه كنديسنى تسميم ايده‌جكنى خبر آلمغله، اعدام ايتمشدر.

سعدان { (ابو عثمان — بن المبارك الفرير) مشاهير ادبادن اولوب، مهدينك زماننده بغدادده ياشامشدر. «كتاب خلق الانسان»، «كتاب الوحوش» و «كتاب الارض والمياه والجبال والبحار» عنوانلريله اوچ تأليفى واردر.

سعد بن ابى بكر { فارسده حكومت سورن ملوك اتابكيه‌نك يدنجيسى اولوب، سعد بن زنكينك تورونيدر. ٦٥٨ تاريخنده پدرينك وفاتى اوزرينه، جلوس ايدوب، آنجق ١٢ كون حكومت سوردكدن صكره وفات ايتمشدر.

سعد بن ابى وقاص { (ابو اسحق — بن وهيب بن عبد

مناف بن كلاب بن مره القرشى) كبار صحابه‌دن وعشرهٔ مبشره‌دن اولوب، اسلامه كلنلرك يدنجيسى وبر روايتده بشنجيسيدر . اسلامه كلديكنده ١٧ ياشنده ايدى. بدر، احد، خندق غزالرنده وسائر غزواتك جمله‌سنده معيت حضرت نبويده بولنوب، فى سبيل الله اك اول اوق آتان بو ذاتدر . اوق آتمه‌ده فوق العاده مهارتى اولمغله، احد محاربه‌سنده حضرت سيد الثقلين (صلعم) افندمزك كنديسنه خطاباً «ارم يا سعد فداك ابى وامى» بيورمش اولدقلرى مرويدر. حقنده برقاچ حديث شريف صادر اولمشدر. حضرت عمر (رضه) زماننده ايرانه اسرا بيوريلان عساكر مسلمينه قائد نصب بيوريله‌رق، قادسيه‌ده بر مظفريت عظمايه نائل اولمش؛ و دولت ايرانيه‌نك پايتختى اولان مداينى فتح ايده‌رك، بتون ايرانك ممالك اسلاميه دائره‌سنه ادخالنه موفق اولمشدر. بو بيوك خدمتندن صكره عراق واليلكنه نصب بيوريله‌رق، كوفه شهرينى تأسيس و مركز اتخاذ ايتمشدى . حضرت عمر ارتحال ايده‌جكى وقت تعيين ايتديكى اصحاب شورايه داخل اولوب، حضرت مشار اليه طرفندن خليفه اوله‌جق ذاته سعدك استعمالى توصيه بيورلمش اولمغله، حضرت عثمان (رضه) طرفندن بنه كوفه واليلكنه نصب بيورلمشيدى. حضرت عثمانك شهادتنده هيچ بر طرفه ميل ايتميوب، وخلافت ادعاسنه دخى قالقيشميوب، خانه‌سنده قالمش؛ و معاويه كويا حضرت عثمانك قاتلى دعوى ايتمك ايچون، كنديسنك معاونتنه مراجعت ايتديكنده، شو بيتلرله جواب رد ويرمشيدى :

معاوى داؤك الداء العياء
وليس لما تجئ به دواء

ايدعونى ابو حسن على
فلم اردد عليه مايشاء

وقلت له اعطنى سيفاً قصيراً
تميز به العداوة والولاء

الطمع فى الذى اعيا علياً
على ماقد طمعت به العفاء

ليوم منه خير منك حيا
وميتاً انت للمرء الفداء

كنديلرندن پك چوق احاديث نبويه مروى اولوب، اوغللرى عامر، مصعب، محمد وابراهيم وقيزى عايشه ايله ابن عمر وابن عباس وسائر تابعين روايت ايتمشلردر. واقع اولان دعاى حضرت نبوى بركاتيله مستجاب الدعوه وفوق العاده مستقيم وعادل بر ذات اولوب، اعتماد حضرت فاروقى‌يه مظهر اولمشيدى. ٥٥ تاريخ هجريسنده مدينهٔ منوره‌دن بش ميللك مسافه‌ده واقع عقيق موضعنده وفات ايدوب، جنازه‌سى مدينهٔ منوره‌يه نقل ودفن اولنمشدر .

سعد بن زنكى { فارسده حكومت سورن ملوك اتابكيه‌نك بشنجيسى اولوب، عم‌زاده‌سى طغرل بن سنغرله برچوق محاربه‌لر نتيجه‌سنده مشار اليه طغرلك مغلوب ومقتول اولمسى اوزرينه، ٥٩٩ ده فارس تختنه جلوس، ومتعاقباً كرمانى دخى ضبط ايده‌رك، ٢٠ سنه حكم سوردكدن صكره، ٦١٨ تاريخنده وفات ايتمشدر. جسور وعادل وخيراته مائل بر حكمدار ايدى . شيخ سعدىٔ شيرازينك ممدوحى اولان (ابو بكر) ك پدريدر .

سعد بن عبد الله الاشعرى { فقهادن اولوب، «احتجاج الشيعه» عنوانيله مشهور بر كتابك مؤلفيدر. ٣٠١ تاريخنده وفات ايتمشدر .

سعد بن مسيب { مشاهير معبرينندن اولوب، عبد الملك بن مروانك معبرى ايدى .

سعد بن يزيد الازدى { يزيد بن معاويه طرفندن مصر واليسى بولنوب، ايكى سنه واليلك ايتدكدن صكره، ٦٤ تاريخنده عبد الله بن زبيرك كونديرديكى عسكره مقاومت ايتميه‌رك، مصرى تسليمله بر كوشه‌يه چكلمشيدى.

سعد وقاص { [«سعد بن ابى وقاص» ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

سعدون المجنون { (ابو عطاء سعيد) مشاهير حكماء مجذوبيندن اولوب، بصره‌ليدر . خيلى وقت سياحت و دور بلاد ايتمشيدى . منثور ومنظوم حكيمانه كلاملرى واردر.

خليفه متوكل عباسی طرفندن جلب اولنه‌رق، نصایحندن استفاده اولنمشیدی. مصرده ذو النون حضرتلریله صحبت ایتمشدر. ٢٥٠ تاریخندن صکره‌جه وفات ایتمشدر.

سعدونه { اندلس ادبیه‌لرندن اولوب، قرطبه‌لی عصام حمیرینك قیزیدر. نعل شریف حضرت نبوی حقنده اولان شو برایکی بیت جمله اشعارندندر:

لعلی احظی بتقبیله	فی جنة الفردوس اسنی مقیل
فی ظل طوبی ساکناً آمنا	اسقی باکواس من السلسبیل
و امسح القلب به علّه	یسکن ماجاشی به من غلیل
فطالما استشفی باطلال من	یهواه اهل الحب فی کل جیل

سعده { مشاهیر مغنیاتدن اولوب، ابن رامینك جاریه‌سی ایکن، خلفاء عباسیه‌دن ابو جعفر منصورك عمی و مصر والیسی بولنان صالح بن علی طرفندن طقسان بیك درهمه اشترا اولنمشیدی. اغانیده مذکوره‌در.

سعده بنت قمامه { عصر حضرت نبویه یتیشن نسواندن اولوب، قادینلره امامت ایدر، وآنجق اوکلرینه کچمیوب، اورته‌لرنده طورور ایدی.

سعدی { (شیخ مصلح الدین — شیرازی) اعاظم شعراء ایراندن و حکماء صوفیوندن اولوب، آلتنجی قرن هجری اواخرنده واتابکان فارسدن سعد بن زنکینك زماننده شیرازده تولد ایتمکله، حکمدار مشارالیهه منسوب بولنمش اولان پدری طرفندن اونك نامنه نسبتله (سعدی) تسمیه اولنمشیدی. ١٠٢ سنه عمر سوروب، طفولیتله کچن ١٢ سنه‌دن ماعدا عمرینك ٣٠ سنه‌سنی تحصیلله، ٣٠ سنه‌سنی سیاحت و عسکرلکله و ٣٠ سنه‌سنی دخی انزوا و عبادتله کچیردیکی مشهوردر. ٦٩١ تاریخنده وفات ایتدیکی معلوم اولوب، بوحالده ٥٨٩ تاریخنده تولد ایتمش اولمسی وکلستانی یازدیغی ٦٥٦ سنه سنده ٦٧ یاشنده اولمسی لازم کلیر. حالبوکه کندیسی کلستانده «ای که پنجاه رفت ودر خوابی» مصراعیله اللی یاشلرنده اولدیغنی کوستریور. بناءً علیه ولادتی دها صکره اولوب، وفاتنده طقسان یاشلرنده اولمسی لازم کلیر. نظمده فردوسی وانوریدن بشقه مثل ونظیری اولمیوب، نثرده ایسه بی نظیر عد اولنه‌بیلیر. «کلستان» و «بوستان» عنوانلی مشهور کتابلریله دیوانلری وقصائد وملمعاتی وسائر اشعاری فصاحت و بلاغتنه وفضل وکمالنه برهان عادلدر. لطائف ونکات ادبیانه‌یه میلی وبك کشایشلی طبع لطیفی اولمغله، دائما کبرا مجلسلرنده بولنوردی. همام تبریزی ایله بعض ملاطفه‌لری کچمشدر. حیاتنده تألیفاتی اقطار عالمه انتشار ایدوب، بیوك بر شهرت واعتبار قزانمش اولمغله، هر یرده فوق العاده حرمت واعتباره مظهر اولوردی. بغدادده مدرسهٔ نظامیه‌ده مشهور شیخ ابو الفرج جوزیدن تحصیل علم ایتمش؛ وبرمدت مدرسهٔ مذکوره‌ده تدریس دخی ایتمشدر. شیخ شهاب الدین سهروردی وپیر طریقت حضرت عبدالقادر کیلانیدن اخذ انابت ایتمشدی. اون درت دفعه حجه وزیارت روضهٔ مطهره‌یه کیدوب، عمرینك بربیوك قسمنی عراق وشامده کچیرمش، ومصر وروم وخراسان وهند وماوراء النهر وکاشغاره قدر سیاحت وجهاد طریقیله کیتمش؛ واهل صلیب محارباتنده فرنکلرك الینه اسیر دوشوب، برمدت طرابلس شام استحکاماتنك انشاسنده عمله کروهیله چالیشدیرلمش؛ ونهایت حلب اغنیاسندن بری طرفندن فدیه ایله تخلیص اولنمش ایدی. شیراز جوارنده انزوایه چکیلوب، عبادتله مشغول اولدیغی وقت اکا برمصرزیارتنه کیدوب، اطعمهٔ لذیذه تقدیم ایتمکله، بدیکندن فضله‌سنی، اورادن کچن اودونجیلر یسونلردیه، بر زنبیلله پنجره‌دن آصمغی عادت ایدنمش ایدی. الك بیوك شهرتی غزلیاتده اولوب، بونلرك اکثری رموز تصوفیه وحقایق عارفانه‌یی متضمندر. کلستان وبوستانیله‌سائر بعض آثاری آوروپانك اکثر السنه‌سنه دفعاتله ترجمه اولنمشدر. ترکجه‌ده متعدد شرحلری وکلستانك کوزل بر عربی ترجمه‌سی دخی واردر، که مصرده طبع ونشر

اولمشدر. کلیات آثاری ایرانده وهندستانده دفعاتله طبع اولندیغی کبی، کلستان وبوستانی استانبولده دخی مکرراً باصلمشدر. مرقدی شیرازده الیوم معمور وزیارتکاهدر. اشعاری نمونه ایرادینه احتیاجدن وارسته اوله‌جق درجه‌ده مشهور اولدیغندن، یالکز شو بیت حکیمانه‌سنك ایرادیله اکتفا ایدرز :

برك درختان سبز در نظر هوشیار
هر ورقی دفتریست معرفت کردکار

سعدی { عثمانلی قدماء شعراسندن اوچ ذاتك مخلصیدر :

برساق نامه‌سی وخیلی اشعاری واردر. شوقطعه جملهٔ اشعارندندر :

وازکلدم ای صنم سُنکه هوادار اولمدن
کل یوزیچون هر سحر بلبل‌کبی زار اولمدن
بن الم چکدم غم سودای زلفکدن سنك
چونکه سن ال چکمدك اغیارله یار اولمدن

— ایکنجیسی سالف الترجمه تاجی زاده جعفر چلبینك برادری (سعدی چلبی) در، که شعر وانشاسی برادرینك‌کی قدر شهرت بولمامش ایسه‌ده، دها استا. دانه اولدیغی متفق علیهدر. برادری جعفر چلبی اعدام اولندقده، محبت برادرانه تأثیریله بعض تفوهاتده بولندیغی مسموع پادشاهی اولمغله، برمدت منکوب قالمش ایسه‌ده، بعده مصره نامهٔ همایون تحریری اقتضا ایدوب، کندیسنك مهارت منشیانه‌سنه مراجعت مجبوریتی رونما اولمغله، تلطیف وآغیر جائزه‌لرله تسریر بیورلمش ایدی. صحن مدرسی ایدی. عربی قصائد ومنشآتی وشرح مفتاحه وشرح وقایه‌یه حواشیسی واردر. عقائد نسفیه‌یی دخی عربی نظمه چکمش، ودها بر طاقم رسائل یازمشدر. وفاتی ٩٢٢ تاریخنده واقع اولمشدر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر :

یارب تولیدی عالم ایچنده دل اولمسه
باری اولورسه هرکوزله مائل اولمسه

— اوچنجیسی سالف الترجمه شیخ الاسلام (سعد. الدین سعدی افندی) در.

سعدی { (ابو القاسم علی بن جعفر الصقلی) ادبادن اولوب، صقلیه یعنی سیجلیه آطه‌سنده نشأت ایتمش، وزمانی شعراسنك تراجم احوالنی جامع برکتابیله صرفه دائر «ابنیة الاسماء» و«تصریف الافعال» عنوانلریله ایکی تألیفی واردر. ٥١٤ تاریخنده وفات ایتمشدر.

سُعدی { (بنت عمرو المریه) صحابیاتدن اولوب، عشرهٔ مبشره‌دن طلحه بن عبدالله (رضه) ك زوجه‌سی ویحیی بن طلحه‌نك والده‌سیدر. بعض احادیث شریفه‌نك راویه‌سیدر.

سعرد { بتلیس ولایتنده وبتلیسك ٥٠ کیلو. متره جنوب غربیسنده اوله‌رق بهتان صوبی وادیسنده ونهر مذکورایله بتلیس نهری آره‌سنده ٣٨° عرض شمالی ایله ٣٣′ ٣٩° طول شرقیده واقع سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ثلثانی مسلم وبرثلثی ارمنی، سریانی، یزیدی وسائره اولمق اوزره، ١٥٠٠٠ اهالیسی، ٥ جامعی، ٢٤ مسجدی، ٢ تکیه‌سی، ١ ارمنی، ٢ قتولیك و ١ سریانی کلیساسی، ١٥ مدرسه‌سی، اسکی بر قلعه‌سی و ٥٠٠ مغازه و دکانی واردر. قصبه باغ وباغچه‌لرله محاط وپك منبت بر وادیده واقع اولمغله، خارجدن منظره‌سی غایتله کوزل ایسه‌ده، ایچریسی نظافت وطهارتدن محروم اولوب، ابنیه‌سی دخی پك رطوبتلی اولدیغندن، کوز خسته‌لقلریله نزله وسائر امراض اکسیك دکلدر. صوبی‌ده پك آز اولوب، ایکی نهر آره‌سنده واقع اولدیغی حالده، بونلرك صویندن نه ایچمك نه‌ده اطرافده‌کی اراضی‌یی سقی ایچون استفاده اولنه‌میور. سعردده یوك وتفتیك ویاموقدن شال، سجاده، عبا، بیاض وقرمزی بز وسائر منسوجاتله آبنوس وفیل دیشندن باستون وچیغاره‌لق کبی شیلر وکار قدیم اسلحهٔ جارحه اعمال اولنور. قصبه‌نك اطرافنده مالطه طاشنه مشابه بر طاش بولنوب، بوندن برنوع آلچی دخی اعمال وابنیه‌ده استعمال اولنور. قصبه جوارلرنده یکپاره طاشك ایچنه اویولمش خان ومغازه کبی بعض ابنیه بولنیور. پك اسکی بر قصبه اولدیغی مروی ایسه‌ده، بو روایت برکونه آثار عتیقه ایله مؤکد دکلدر. لسان محلی عربی اولوب، ترکجه، کردجه وارمنیجه تکلم ایدنلر دخی واردر. — سعرد قضاسی شمال شرق جهتندن شروان، شمال غربی طرفندن غزران، جنوب غربی جهتندن رضوان، جنوب شرقی طرفندن دخی اروه قضالریله محاط و

محدود اولوب، رستاق، ناورو، رشان وبامرد نا-
حیه‌لریله برابر ٥٤ قریه‌دن مرکبدر. اراضیسی پك منبت اولوب، بغدای، آربه، پرنج، سیسام و سائر حبوباتله پاموق، توتون ومیوه و سبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. اوزومك بر مقداری قوریدیلوب، پكمز دخی چیقاریلیر، و بعض میوه‌لردن پستیل یاپیلیر. خیلی مقدار بال دخی چیقار. حیواناتی ده چوق اولوب، خیلی پنیر و یاغی چیقار. درون قضاده بر کوکوردلی ایلیجه ایله بهتان نهری کنارنده پترول بولنور. نهرلرك اوزرنده برقاچ کارکیر کوپری و بعض اسکی قلعه خرابه‌لری واردر. قضانك اهالیسی ۲۵۰۰۰ کشیدن زیاده‌جه اولوب، قسم کلیسی مسلمدر.

سعرد { سنجاغی. بتلیس ولایتنی ترکیب ایدن درت سنجاغك بری واك جنوبیسی اولوب، شمالاً نفس بتلیس، شمال غربی جهتندن کنج سنجاقلریله، غرباً وجنوباً دیاربکر، جنوب شرقی جهتندن وشرقاً دخی وان ولایتلریله محدود ومحاطدر. ۳۷° ۲۰′ ایله ۳۸° ۳۰′ عرض شمالی و ۳۸° ۳۳′ ایله ٤۰° ۱٦′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، جنوباً دجله ایرماغیله وغرب جهتندن قسماً بطمان صویله آیرلمشدر. اراضیسی بتلیس سنجاغنك قسم شمالیسنده‌کی طاغلرك اتکلرندن عبارت اولوب، عمومیت اوزره شمالدن جنوبه متوجه بر طاقم وادیلردن عبارتدر. بتون میاه جاریه‌سی دجله‌یه دوکیلوب، بونلرك اك بیوکی بهتان نهریدر، که وان ولایتندن کلوب، غربه وبعده غرب جنوبی‌یه طوغری جریانله بتلیسدن کلن باشور نهریله برلشدکدن صکره جنوبه طوغری دونه‌رك، دجله‌یه دوکیلور. ایکنجیسی خطو نهریدر، که بتلیس سنجاغنك قسم غربیسنده وهمنامی اولان قضاده نبعان ایدن بر چوق چایلرك اجتماعندن بالتشکل، جنوبه طوغری اینر. بو نهرلره منصب اولمق اوزره بر چوق چای و دره‌لر دخی واردر. اراضیسی وعلی الخصوص سعرد جوارلرنده پك منبت اولوب، حبوبات ومیوه وسبزه‌لری احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایتدکدن صکره، بر خیلی مقداری‌ده بتلیس و دیاربکره نقل اولنور. باغلری‌ده چوق اولوب، سنوی ۲۵۰۰۰۰ قیه شراب چیقاریلیر. سعرد قضاسنك معدن نام موقعنده وقتیله ایشلنمکده بولنمش بر باقیر و برده سیملی قورشون معدنی بولندیغی کبی، اروه قضاسنده دخی آلتون معدنی بولنمش ایسه‌ده، مصارفی حاصلاتندن زیاده اوله‌جغی تخمین اولنه‌رق ایشلنمه‌مشدر. سعرد قضاسنده امراض جلدیه‌یه نافع بر کوکوردلی صو بولنوب، قیشین صیجاق ویازین صوغوقدر. سنجاغك حیوانات اهلیه‌سی ۱۰۵۰۰ صیغیر، ۵۵۰۰ آت، ۸۱۲۷۳ قیون و ۷۹۲۸۹ کچیدن عبارتدر. تفتیك کچیسی دخی بولنور. سنجاغك هواسی صاغلام و متعدل اولوب، قیشین قار یاغارسه‌ده، یالکز طاغلرده طوره‌بیلیر. ایلك بهارده ظهور ایدن صیتمه‌لرله بعض امراض جلدیه اهالینك نظافته عدم دقتندن ایلری کلوب، هوانك وخامتندن دکلدر. مع هذا یوز یاشلرنده آدملرك کثرتی هوانك صاغلاملغنه دالدر. سنجاق داخلنده بر رشدیه، ٦ مدرسه و ٥۷ صبیان مکتبی بولنوب، ارمنیلرك دخی ذکوره مخصوص ۲ و اناثه مخصوص بر رشدیه مکتبیله ۲۳ صبیان مکتبی وقتولیك ارمنیلرله پروتستان کلدانیلرکده اوچر رشدیه مکتبلری واردر. سعرد سنجاغی بروجه زیر ٥ قضا و ۳ ناحیه‌یه منقسم اولوب، ٥۷۰ قریه و ۱۰۰۷٤۲ اهالیی جامعدر:

قضا	ناحیه
سعرد	رضوان
شروان	زیرق
اروه	دیرکول
پرواری	—
غرزان	—

اهالیء مرقومه‌نك ٦٤٤٤۸ ی مسلم، ۲۸۱۱۹ ی ارمنی، ۱۰۰۰ ی ارمنی قتولیکی، ۱۰۳۳ ی ارمنی پروتستانی، ۲٦۰۰ ی کلدانی قتولیکی، ٤۲٥۰ سی یعقوبی سریانی، ۱۰۹۲ سی‌ده یزیدیدر. مسلمانلر باشلیجه ترك وکرددن عبارت اولوب، بر مقداری‌ده عربدر.

سعودی { (محمد) سلطان مراد خان ثالث دوری شعراسندن اولوب، ادرنه‌لیدر. ابوالسعود افندینك درسنه ملازمت ایدوب، سلیمانیه مدرسینی سلکنه کچمشدی. شو بیت اونکدر:

کورمینجه روی یاری دوشدی سینه‌مدن یره
طفل اشکم اوردی کندین اغلیوب یردن یره

سعید { صحابه‌دن بر وجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر : (سعید بن الحارث القرشی السهمی) که برادرلریله برابر حبشه هجرت ایتمشیدی، و ١٥ نجی سال هجریده یرموك وقعه‌سنده وبر روایتده اجنادین محاربه‌سنده شهید اولمشدر. — (سعید بن حاطب القرشی الجمحی) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (سعید بن حریث القرشی المخزومی) که فتح مکه‌دن اول اسلامه کلوب، ١٥ یاشنده اولدیغی حالده، فتح مکه‌ده حاضر بولنمش؛ وبعده کوفه‌ده ساکن اولوب، خراسان غزواتنده حاضر بولنمش، ونهایت کوفه‌ده بر کوله‌سی یدیله قتل اولنمشدر. — (سعید بن حصین). — (سعید بن حیدة القشیری) که ابو طالب حقنده بر حدیث شریفك راویسیدر. — (سعید بن خالد القرشی الاموی) که پدر و والده‌سی حبشه هجرت ایدنلردن اولمغله، اوراده طوغمش، وبعده جعفر بن ابی طالبله عودت ایتمشدی. — (سعید بن ابی راشد الجمحی) که برحدیث شریفك راویسیدر. — (سعید بن الربیع الانصاری) که یمامه وقعه‌سنده شهید اولانلر عدادنده مذکوردر. — (سعید بن ربیعه) که برحدیث شریف روایت ایتمشدر. — (سعید بن رقیش) که یزید بن رقیشك برادری اولوب، هجرت نبویه‌دن اول اهل وعیالیله مدینه‌یه هجرت ایتمشیدی. — (سعید بن زیاد الطائی) که بر حدیث شریفك راویسی اولوب، بعض کتبده اسمی سعد بن یزید یاخود زید بن کعب وکعب بن زید دیه قید اولنمشدر. — (سعید بن زید القرشی العدوی) [« سعید بن زید » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.] — (سعید بن سعد الانصاری الساعدی) که پدری و برادری قیس ایله برابر صحابه‌دن اولوب، کندیسندن بعض احادیث شریفه مرویدر. — (سعید بن سعید بن العاص القرشی) که خالد بن ولید حضرتلرینك خاله‌سنك اوغلی اولوب، فتح مکه‌دن آز اول اسلامه کلمش، وطائف غزاسنده شهید اولمشدر. — (سعید بن سفیان الرعینی). — (سعید بن سوید الانصاری الخدری) که والده‌دن سمره بن جندبك برادری اولوب، احد وقعه‌سنده شهید اولمشدر. اوغللری عقبه وعبدالملك کندیسندن روایت ایتمشلردر. — (سعید بن سراحیل الکندی) که برادر زاده‌سی معروف بن قیس ایله برابر مبعوثاً نزد حضرت نبویه کلوب، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ ویکنی مرقوم معروف ارتداد ایدوب، بجیر محاربه‌سنده مرتد اوله‌رق قتل اولنمشدر. — (سعید بن العاص بن سعید بن العاص القرشی الاموی) که اشراف قریشدن اولوب، جسارت وشجاعتیله وکثرت سخا وکرمیله مشهوردر. هجرت نبویه سنه‌سی دنیایه کلوب، پدری بدر غزاسنده، کافر اولدیغی حالده، حضرت علی بن ابی طالب (رضه) یدیله قتل اولنمشدر. جدی سعید بن عاص (ابو احیحه) دینمکله معروف اولوب، بین القریش پك معتبر ایدی. صاحب ترجمه حسن خطده وفصاحتده دخی ماهر اولوب، حضرت عثمان (رضه) زماننده قرآن کریمی یازانلرك بریدر. خلیفهٔ مشارالیه کندیسنی ولید بن عقبه‌دن صکره کوفه والیلکنه تعیین ایتمش اولمغله، اورادن طبرستان وجرجانی و نقض عهد ایتمش اولان آذربیجانی فتح ایتمشیدی. حضرت عثمانك شهادتندن صکره اختیار عزلت ایدوب، جمل وصفین محاربه‌لرنده بولنمامش؛ وحکومت معاویه‌ده تقرر ایدنجه، یاننه کیدوب، معیتنده بولنمدیغنه عذرخواه اولمغله، مدینه والیلکنه نصب اولنه‌رق، مروانله بالدفعات خلف سلف اولمشدی. اوغللری یحیی وعمرو وسائر تابعین کندیسندن روایت ایتمشلردر. — (سعید بن عامر القرشی الجمحی) که فضلا و زهاد صحابه‌دن اولوب، خیبر غزاسندن اولجه اسلامه کلمش، و مدینه‌یه هجرت ایتمش ایدی. عهد حضرت فاروقیده حمصه والی تعیین بیوریله‌رق، خلیفهٔ مشارالیه حمصی تشریفلرنده اورا فقراسنك بر دفترینی ایستمش، وفقرا اسامیسی میاننده

سعید بن عامرك اسمنی کورنجه تعجب ایدوب، کندیسنه بر کیسه آلتون کوندرمش ایسه‌ده، صاحب ترجمه هیچ بر دانه‌سنی آلمیوب، تمامیله محتاجینه توزیع و تقسیم ایلمش ایدی. هجرت نبویه‌نك ٢٩ نجی سالنده شامك قیساریه قصبه‌سنده، عامل اولدیغی حالده وفات ایتمشدر. ودیکر بر روایتده رقه‌ده ویا حمصده ٢٠ ویا ٢١ سنه‌سنده ارتحال ایتمشدر. وفاتنده ٤٠ یاشنده اولوب، ذریتی قالمامشدر. یرموك وقعه‌سنده، ابو عبیده‌نك طلبی اوزرینه، جانب حضرت فاروقیدن امداده کوندرلمش اولدیغی مرویدر. — (ابو عبدالعزیز سعید) که اوغلی عبد العزیز کندیسندن روایت ایتمشدر. — (سعید بن عبید بن قیس القرشی الفهری) که قدمای صحابه‌دن اولوب، ایکنجی قافله ایله حبشه هجرت ایتمشیدی. — (سعید بن عبید الثقفی الطائفی) که طائف غزاسنده ابو سفیان طرفندن آتیلان بر اوقله بر کوزی سقطلنمش ایدی. — (سعید بن عثمان الانصاری الزرقی) که عقبه‌نك برادری اولوب، «الذین استزلهم الشیطان ببعض ما کسبوا ولقد عفا الله عنهم» قولیله مراد بیوریلانلرك بریدر. دیکر ایکیسی عثمان بن عفان (رضه) ایله علقمه بن عثماندر. — (سعید یاخود معبد بن عمرو التمیمی) که ایکنجی قافله ایله حبشه هجرت ایدنلردن اولوب، اجنادین وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (سعید بن عمرو بن غزیة الانصاری) که ینه صحابه‌دن حارث بن عمروك برادریدر. — (سعید بن عمرو الکندی) که محمد بن المطلب الخزاعی کندیسندن روایت ایتمشدر. — (سعید بن القشب الازدی) که بنی امیه‌نك حلیفی اولوب، جانب حضرت نبویدن جرشه تولیه بیورلمشیدی. — (سعید بن قیس الانصاری السلمی) که غزای بدرده بولنانلردندر. — کثیره بنت سفیانك آزادلیسی سعید که جانب رسول‌الله (صلعم) دن باشی مسح بیورلمشیدی. — حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزك آزادلیسی اولان (سعید بن مینا). — (سعید بن نمران الهمدانی الناعطی) که حضرت علی (رضه) لك خدمت کتابتنده بولنوب، حضرت رسول‌الله (صلعم) افندمزه یتیشمش؛ ویرموك محاربه‌سنده بولنوب، بعده قادسیه عسکرینه امداد ایچون عراقه کیتمش؛ وصکره حجر بن عدینك معیتنده بولنمغله، زیاد طرفندن بونکله برابر شامه کوندریله‌رك، معاویه طرفندن قتلنه قصد اولنمش ایسه‌ده، حمزه بن مالك همدانینك شفاعتیله قورتارلمش ایدی. مصعب بن زبیر کوفه حاکمی اولدیغنده، بو ذاتی قاضیلقده استخدام ایتمشدی. حضرت ابا بکردن روایت احادیث شریفه ایتمشدر. — (سعید بن وقش الاسدی) که بنی غنم بن دوداندن اولوب، اهل وعیالیله برابر مدینه‌یه هجرت ایتمشیدی. — (سعید بن وهب الخیوانی الهمدانی) که جاهلیته دخی یتیشمش، واهل کوفه‌دن معدود اولوب، صحابه‌دن روایت ایتمشدر. — (سعید بن یربوع القرشی المخزومی) که بر روایتده فتح مکه‌دن اولجه اسلامه کلمش، وبر روایتده فتح مکه‌ده شرائطله اسلامه کلن مؤلفهٔ قلوبدن بولنمشدر. اصل اسمی (صرم) اولوب، جانب حضرت نبویدن (سعید) تسمیه بیورلمشیدی. عهد حضرت فاروقیده کوزلرینه عمی طاری اولوب، بعده دها چوق وقت یاشامش، و ٥٤ تاریخنده ١١٤ یاشنده مدینه‌ده وبر روایتده مکه‌ده وفات ایتمشدر. — (سعید بن یزید الازدی) که اهل مصردن معدود اولوب، ابو الخیر یزنی کندیسندن روایت ایتمشدر.

سعید { دیاربکرده حکومت سورمش اولان بنی مروان ملوکنك بشنجیسی اولوب، ابو نصرك اوغلی وخلفیدر. پدری طرفندن آمده وبرادری نصر میافارقینه نصب اولنمشدی. بشنجی قرن هجری اواسطنده آز مدت حکومت سوروب، وفات ایتمکله، برادری نصر آمدی دخی تصرف ایتمشدر.

سعید { یمنده حکومت سورمش اولان بنی نجاح ملوکنك ایکنجیسی اولوب، دولت مذکوره‌نك بانیسی اولان نجاحك اوغلیدر. ٤٥٢ تاریخنده پدرینه خلف اولمشدر.

سعید { (ملك — ناصر الدین محمد برکت) مصرده حکومت سورمش اولان غلامان اتراك ملوکنك بشنجیسی اولوب، ملك ظاهر بیبرسك بیوك اوغلیدر. ٦٧٦ تاریخنده پدرینه خلف اولمشدر.

سعید { (قاضی محمد سعید الدین خان بهادر) هندستان علما وشعراسندن اولوب، بر مدت انکلیز حکومتی طرفندن قاضیلقده استخدام اولنمش؛ وبر آره‌لق صغیرالسن بولنان فرخ آباد حاکمنه آتالق ایتمش؛ ونهایت کوشهٔ انزوایه چکیله‌رك، ١٢٦٢ ده وفات ایلمشدر. فارسی واردو لسانلرنده

اشعاری وبعض مثنویاتی واردر . شو برایکی بیت برمثنویسندندر :

بنام آنکه عاشق کام ازو یافت
بشغل‌عشق جان الهام ازو یافت
چراغ افروز باغ از آتش کل
چمن آواز آب چشم بلبل

سعید { [« یورت سعید » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

سعید { (بن سهیل الانصاری الاشهلی) صحابه‌دن اولوب ، بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر .

سعیدا { ایران شعراسندن ایکی کشینك مخلصی اولوب ، برنجیسی یزدلی اولدیغی حالده ، اصفهانده یاشامش ، ونقاشلقده مهارت صاحبی بولنمشدر . شو بیت اونکدر :

کس نیست‌که خارم زدل ریش برآرد
این خارمکر آتشی از خویش برآرد

— ایکنجیسی قومشه سعداسندن اولوب ، شو رباعی اونکدر :

چیست دانی زندکانی دل زجان بر داشتن
خویشتن‌را رفته رفته از میان بر داشتن
از مروت نیست کل دادن بدست دوستان
تا توان خاری زراه دشمنان بر داشتن

سعید آباد { طبرستانده برکوچك قصبه و فارسده اصطخر قربنده متین بر قلعه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور . بو قلعه‌ده حضرت علی (رضه) زماننده زیاد بن ابیه و اواخر ایام بنی امیه‌ده منصور بن جعفر تحصن ایتمشیدی .

سعید افندی { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن بر وجه زیر بش کشینك اسمیدر :

برنجیسی (شیخ —) بلغرادده مولویخانه شیخی اولوب ، ١١٤٠ ده اوراده وفات ایتمشدر . شو بیت اونکدر :

صفحهٔ روی جهـان افروزیشه جانانمك
دست قدرت برقلم چکمش‌ده ابرو قوریش‌آد

— ایکنجیسی (سعدالله —) دیاربکرلی اولوب ، مدت مدیده بعض وزرانك دیوان کتابتنده بولنمش ؛ ١٢٣٧ ده جانب مصره کیدوب ، مطبعهٔ مصریه‌نك مصححلکنه نصب اولنمشدی . ١٢٤٧ ده اوراده وفات ایتمشدر . برقاچ رسالهٔ منظومه‌سی واردر . شو مطلع اونکدر :

خیال مورخطکله دونوب دل وادئ نمله
سلیمانم خریدار وصالك اولدیم نمله

— اوچنجیسی (فرائضی‌زاده محمد —) بروسه‌لی اولوب ، طریق تدریسه دخول ایله ، امیر سلطان جامعی خطابتنه نائل اولمشدی . ١٢٥١ ده وفات ایتمشدر . «کلشن معارف » اسمیله بر تاریخی واردر ، که مطبوع ومتداولدر . شو بیت مناجاتی حاوی برغزلندندر :

حضرت فخر جهانك حرمتنه لطف ایدوب
هول محشرده سعیده شفقتك ایله روا

— دردنجیسی (چهارشنبه‌لی زاده محمد —) استانبوللی اولوب ، طریق قضایه سلوك ایله ، قدس ومصر ومکه مولویتلرنده بولندقدن صکره ، ١٢٧٠ تاریخلرنده تجارتخانه مجلسی مفتیلکنه نصب اولنمش ایدی . شو مطلع اونکدر :

آلداتوب لاف وکذافنه ایناندردی بنی
وعدهٔ وصلله خیلی اویالندردی بنی

— بشنجیسی (محمد —) اسکدارده مدفون شیخ نصوحی احفادندن وصدوردن اولوب ، شو مطلع اونکدر :

رستم رزم جفایم درد جوشندر بکا
داغ آتشتاب سینه‌م زینت تندر بکا

سعید ایلی { قونیه ولایت وسنجاغنده مرکز ولایته تابع بر ناحیه اولوب ، ١٣ قریه‌دن مرکبدر .

سعید بك { (حضر آغازاده) اندرون هما-یوندن نشأت ایدوب ، ١٢٥٢ ده وفات ایتمشدر . مطبوع دیوانچه‌سی واردر .

سعید بن اثردی { (ابو الغنائم — بن هبة الله) مشاهیراطباء اسلامدن اولوب ، خلفاء عباسیه‌دن مقتفی لامرالله‌ك زماننده بغدادده بیمارستان عضدینك مدیری ایدی . پدری هبة الله بن اثردی ایله برادرلری ابو علی حسن وجمال الدین علی دخی متمیزان اطبادن ایدیلر .

سعید بن اسماعیل { (ابوعثمان — الواعظ الحیری) مشاهیر اتقیا وصالحیندن مستجاب الدعوه بر ذات اولوب ، نیسا-

بورده ساکن ایدی . اقوال عارفانه وافعال زاهدانه‌سی مشهوردر . ٢٩٨ تاریخنده وفات ایتمشدر .

سعید بن اومن { [« ابو زید انصاری » ماده‌سنه مراجعت .]

سعید بن بطریق { [« ابن بطریق » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

سعید بن توفیل { مشاهیر اطبای عربدن اولوب ، مصرده احمد بن طولونك خدمت طبابتنده بولنوردی . حضر و سفرده حکمدار مشارالیهدن غیر مفارق ایکن ، انطاکیه‌یه اولان سفرنده احمد بن طولونك مبتلا اولدیغی اسهالدن تخلیصنه مقتدر اوله‌مدیغیچون ، توجهی غائب ایدوب ، ضرب وتشهیردن صکره خانه‌سی یغما ایدلمش ؛ و ٢٦٩ تاریخنده بو معامله‌دن متأثراً وفات ایتمشدر .

سعید بن جبیر { (ابو عبدالله یاخود ابو محمد الاسدی) اعلام تابعیندن ومشاهیر فضلای صالحیندن اولوب ، کوفه‌لیدر . عبدالله بن عباس وعبد الله بن عمر (رضهم) دن اخذ علم ایدوب ، حدیث وفقه وتفسیرده عصرینك فریدی ایدی . عبدالله بن عتبه بن مسعوده وبعده ابو برده بن موسی الاشعری‌یه کاتبلك ایتمش ؛ وبرمدت اصفهانده اقامت ایدوب ، بعده عراقك سنبلان قریه‌سنه چکلمش ایدی . ٩٥ سنه‌سنده ٤٩ یاشنده اولدیغی حالده ، واسطده شهر مذکورك خارجنده قبری زیارتکاهدر . مقتولاً وفات ایتمشدر .

سعید بن زید { (بن عمرو بن نفیل بن عبد العزی القرشی العدوی) کبار صحابه‌دن وعشرهٔ مبشره‌دن اولوب ، حضرت عمر فاروق (رضه) ك عم زاده‌سیدر . و نسبلری نفیلده برلشیر . حضرت فاروقك قاین وانیشته‌سی دخی اولوب ، کندیسی حضرت مشارالیهك همشیره‌سی فاطمه بنت خطابی تزوج ایتمش ، وکندی همشیره‌سی عاتکه بنت زید ایلك قوجه‌سی عبد الله بن ابی بکر الصدیقك شهادتندن صکره جناب فاروقه وارمش ایدی . کنیه‌سی (ابو اعور) و (ابو ثور) در . کندیسیله زوجه‌سی فاطمه حضرت عمردن چوق اول اسلامه کلوب ، حبشه هجرت ایتمشلردی . طلحه بن عبد الله ایله برابر جانب حضرت نبویدن لاجل التجسس شام طریقنه اعزام بیورلمش اولدیغندن ، بدر غزاسنده بولنه‌میوب ، رسالتپناه افندمز اوقلرینی آتمشلردی . سائر غزواتك جمله‌سنده معیت حضرت نبویده بولنمشدر . بعده یرموك محاربه‌سنده ودمشقك محاصره‌سنده دخی حاضر ایدی . مستجاب الدعوه اولدیغی مشهوردر . ٥٠ ویا ٥١ تاریخ هجریسنده ٧٠ یاشنی کچکین اولدیغی حالده ، مدینه قربنده عقیق نام محلده وفات ایدوب ، سعد بن وقاص حضرتلری طرفندن غسل اولنمش ، وحضرت عبد الله بن عمر (رضهما) طرفندن جنازه نمازی قیلنمشدر .

سعید بن سناء الملك { (القاضی —) مشاهیر شعرا وادبادن اولوب ، مصرلیدر . ثروت وسامان صاحبی بر ذات ایدی . « دار الطراز » عنوانیله مرتب دیوان اشعاری واردر . جاحظك « کتاب الحیوان » نی اختصار ایدوب ، « روح الحیوان » تسمیه ایتمشدر . قاضی فاضل ایله اولان مخابراتنی دخی جمع وتدوین ایتمشدر . ٥٥٠ تاریخلرنده طوغوب ، ٦٠٨ ده قاهره‌ده وفات ایتمشدر . برچوق نوادری منقولدر . شو بیت قصیدهٔ عینیه‌سنك مطلعیدر :

فراق قضی للهم والقلب بالجمع
وهجر تولی صلح عینی مع الدمع

سعید بن عبد الرحمن { [« ابن عبد ربه » ماده‌سنه مراجعت.]

سعید بن عبد العزیز { (ابو سهل — النیلی) عراقده ظهور ایدن مشاهیر اطبا وادبادن اولوب ، طبده « اختصار کتاب المسائل لحنین » و « تلخیص شرح جالینوس لکتاب الفصول مع نکت من شرح الرازی » عنوانلریله ایکی تألیفی وبر خیلی اشعاری واردر .

سعید بن المبارك { [« ابن دهان » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

سعید بن محمد { مؤلفیندن اولوب ، « منهاج العابدین » و « سعید نامه » عنوانلی کتابلرك صاحبیدر .

سعید بن محمد { [« ابن بفونش » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

سعید بن مسعده { [« اخفش اوسط » ماده‌سنه مراجعت .

سعيد بن مسعود شيرازى { مؤلفيندن اولوب ،
٧٥٦ تاريخنده مولد حضرت نبوى كتابنى عربيدن فارسى‌يه ترجمه ايتمشدر .

سعيد بن المسيب { (ابو محمد — القرشى المدنى) كبار تابعيندن
ومدينهٔ منوره‌ده ظهور ايدن فقهاء سبعه‌دن اولوب ، فقه وحديثده‌كى يدطولاسيله وزهد وورعيله مشهور در. ملوك امويه‌يه بيعت ايتميوب، بونلرك احسانلرينى دخى رد ايله، « لا حاجة لى فيها ولا فى بنى مروان حتى القى الله فيحكم بينى وبينهم » ديو جواب ويرمشدى . عبدالملك بن مروان سعيدك قيزينى اوغلى وولى عهدى وليده آلمق ايستديكى حالده ، ويرميوب ، ابو وداعه اسمنده بر فقيره ويرمشدى . عبد الملك بن مروان اوغلى وليد ايچون بيعت ايستدكده ، صاحب ترجمه بيعت ايتمديكندن، مدينه واليسى بولنان هشام بن اسماعيل، عبد الملكدن آلديغى امر اوزرينه، سعيده اللى قرباج اوروب، اسواق مدينه‌ده تشهير ايتمش؛ وبونى اولدن خبر آلان بعض احباسى ايكى معنالى بر جواب ويرمسنى ياخود صاقلانمسنى تكليف و رجا ايتمشلرسه‌ده ، حق جامعه‌كى يرينى دكيشديرمكه بيله راضى اولميوب، مردانه ومتوكلانه طاورانمش ايدى . خلافت حضرت فاروقينك ايكنجى سنه‌سى دنيايه كلوب، صحابه‌دن بر چوق ذواتله كورشمش؛ وازواج مطهرهٔ جناب نبويدن استماع احاديث شريفه ايدوب، الك زياده ابو هريره (رضه) دن روايت ايتمشدر . قرق دفعه ايفاى حج شريف ايتمش؛ وهجرت نبويه‌نك ٩١ سالنده مدينه‌ده ارتحال ايلمشدر .

سعيد بن هبة الله { (ابو الحسن — بن الحسين) خلفاء عباسيه زماننده
ظهور ايدن مشاهير اطبادن اولوب، علوم حكميه‌ده دخى يدطولاسى وار ايدى. ٤٣٦ تاريخنده طوغمش، وابو العلاء بن التلميذ ايله سائر استاذه‌دن اخذ علم ايدوب، طب ومنطق وفلسفه‌يه متعلق بر خيلى كتابلر يازمش، وبرچوق طلبه يتيشديرمشدر. خليفه مقتدى بامرالله‌ك وبعده مستظهر باللهك خدمت طبابتنده بولنمش؛ و ٤٩٥ ده وفات ايتمشدر . بيمارستان عضديده دخى خدمتى وار ايدى . باشليجه تأليفاتى : « المغنى فى الطب » ، « الاقناع » ، « التلخيص النظامى » ، « كتاب خلق الانسان » ، « كتاب فى اليرقان » ، « مقالة فى صفات تركيب الادوية » ، « مقالة فى ذكر الحدود والفروق » ، « مقالة فى تحديد مبادى الاقاويل الملفوظ بها وتحديدها » ، « جوابات عن مسائل طبية » وسائره‌در .

سعيد پاشا { (محمد —) سلطان عثمان خان ثالث دورنده مسند صدارت
عظمايه چكن وزرادن اولوب، استانبولليدر. خواجكان ديوان همايوندن محمد افندينك اوغلى اولوب، مكتوبى قلمى خلفاسندن ايكن، الچيلكله فرانسه‌يه اعزام اولنان بدرى معيتنده كتخدالق خدمتيله مملكت مذكوره‌يه كيده‌رك، صنايع جديده‌يه اكتساب وقوف ايتمكله ، عودتنده بوراجه بعض صنايعك انتشارينه و ازان جمله مهتدى ابراهيم افندى ايله برابر فن طباعتك خطمزه تطبيقيله مطبعهٔ عامره‌نك كشادينه خدمت ايتمشدر . بو مناسبتله داماد ابراهيم پاشانك التفاتنه مظهر اولوب، خواجكان زمره‌سنه ادخال، ونيجه مناصب مهمه‌يه نصب اولنه‌رق، اسوج قرالى نزدينه سفارتله كوندرلمش؛ و روسيه وآوستريا ايله مكالمه ايچون (نمراوه) يه اعزام اولنه‌رق ، بعده صاوه نهرنده‌كى آطه‌لرده تعيين حدوده مأمور اولمش ايدى . ١١٥٤ تاريخنده روم ايلى بكلر بكيلكى رتبه‌سيله فرانسه‌يه ايلچى تعيين اولنه‌رق ، ٥٥ ده اورادن عودتنده توقيعىٔ ديوان همايون و بعده دفتر امينى نصب اولنمشدى. ٥٧ ده بعض امور مهمه ضمننده جانب مصره كيدوب ، عودتنده ينه توقيعى وبعده دفتر امينى اولمش؛ و ٥٩ ده كتخدا محمد افندى صدراعظم اولدقده، اونك يرينه كتخدا اولوب، آنجق صدراعظم مشاراليه ايله چكينه‌مديكندن، كندى طلبى اوزرينه، دفتر امانتنه تنزل ايتمش ايدى. ٦٣ ده ثانياً كتخدا اولمش ايسه‌ده، ينه سنهٔ مذكوره‌ده عزل اولنه‌رق ، بتكرار توقيعى و دفتر امينى ومحاسبه‌جى اولدقدن صكره ، ٦٨ ده ثالثاً كتخداى صدر عالى و ٦٩ ده مقتول بييقلى على پاشا يرينه صدراعظم اولمشدر. ٥ آى ايله ١٩ كون بو مقامده قالدقدن صكره ، سنهٔ مزبوره‌ده عزل اولنه‌رق ، كوتاهيه بعده حانيه و ١١٧٠ ده مصر واليلكنه

نصب اولنمش ؛ و ۷۲ ده آطنه‌یه تحویل مأموریت ایدوب، متعاقباً مرعشده وفات ایتمشدر.

سعید پاشا { مصر ایالت ممتازه‌سی ولاتندن اولوب، محمد علی پاشا مرحومك اوغلیدر. ۱۲۳۸ ده طوغوب، ۱۲۷۱ ده عباس پاشادن صکره والئ مصر اولمش ؛ و ۹ سنه دیار مصریه‌یی حسن اداره ایتدکدن صکره، ۱۲۸۰ ده وفات ایتمشدر. آوروپا السنه‌سنه آشنا اولوب، حسن تربیه کورمش، و مصرجه خیلی اصلاحات وترقیات اجراسنه موفق اولمشدر. سویش جدولنك کشادینه زیاده‌سیله مساعد اولوب، بو جدولك آق دکیز جهتنده‌کی مدخلنده کندی اسمیله (پورت‌سعید) تسمیه اولنان بر قصبه تأسیس ایتمشدر.

سعید پاشا { (داماد —) سلطان محمود خان ثانی وسلطان عبد المجید خان دوری وزراسندن اولوب، ۱۲۵۳ ده بر بچق سنه‌یه قریب مدت و ۱۲۶۳ ده دخی ۱۷ آی قدر سرعسکرلك ایتمشدر.

سعید خان { (حکیم —) ایران شعرا و اطباسندن اولوب، شاه عباس ثانی زماننده یاشامشدر. مرتب دیوانی واردر. شو بیت اونکدر :

چه غم از فلك بپای خم می نهشت مارا
سرخم زماست روزی که کنند خشت مارا

سعید خان قریشی { هندستان شعراسندن اولوب، ملتانده طوغمش ؛ وشاه جهان ایله عالمکیر ودارا شکوه طرفلرندن بعض مناصبده استخدام اولنمشدر. ۱۰۸۷ ده وفات ایدوب، ملتانده کندی حیاتنده تهیئه ایتمش اولدیغی تربه‌ده مدفوندر.

سعید کرمانی { (محمد —) ۱۰۰۳ تاریخنده یازلمش اولان «سراج الاولیاء» کتابنك مؤلفیدر.

سعیده { زمان جاهلیتده عربلرك بر بیوك معبدی اولوب، فرات قربنده واقع ایدی.

سعید هروی { ایران شعراسندن اولوب، قاضی شمس الدین طبسینك معاصریدر.

سُعَیر { (بن سوادة العامری و — بن العداء الفریعی) صحابه‌دن اولدقلری مرویدر.

سعیی { قدمای شعرای عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی پرزرینلی اولوب، ابو الفتح سلطان محمد خان ثانی دورنده تحصیل علوم ایتدکدن صکره، پرزرینده کوشهٔ انزوایه چکلمشیدی. بعده برغزلی سلطان بایزید خانك منظوری اولمغله، کندیسنی جلب بیوره‌رق، التفات واحسانه نائل ایتمشلردی. «تعریفات» عنوانیله بر کتابی‌ده واردر. شو بیت اونکدر :

صورتك نقشی یازنجه کوکل نامه‌سنه
قانلر اغلاتدی کوزم کرپکمك خامه‌سنه

— ایکنجیسی (ممك زاده رمضان افندی) تیره‌لی اولوب، مرحبا افندینك دانشمند ومصاحبی ایدی. بعده اسکتوزده قاضی ایکن، مقتولاً وفات ایتمشدر. حسن خطی دخی وار ایدی. شو بیت اونکدر :

ناله نی کوز یاشیمی اولدی جکر بریانم
خانهٔ تنده خیالك اوله‌لی مهمانم

سغره { (Segrais) فرانسه شعراسندن اولوب، ۱۶۲۵ ده قانده طوغمش، و ۱۷۰۱ ده وفات ایتمشدر. بر قاچ منظومه‌سیله سائر اشعاری واردر.

سغره { (Sègre) اسپانیانك قتالونیه خطه‌سنده بر نهردر، که پیرنه سلسلهٔ جبالندن نبعاناله، جنوب غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، ۲۴۰ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره (ابره) ایرماغنه دوکیلور.

سغو { (Sego) سودان وسطیده ونیجر نهری اوزرنده بوقاری بامباره‌نك مرکزی بر شهر اولوب، ۳۰۰۰۰ اهالیسی واردر. ۱۵° ۵′ عرض شمالی ایله ۷° ۳۵′ طول غربیده واقع اولوب، سودان وسطی تجارتنك اك بیوك مخزنلرندن معدوددر.

سغوره { (Segura) اسپانیاده (مورسیه) خطه‌سنك (شینشیلا) ایالتنده بر نهردر، كه سغوره طاغندن نبعانله، شرق وشرق جنوبی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، ٢٥٠ كیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدكدن صكره، آلیقنتك ٣٨ كیلومتره جنوب غربیسنده آق دكیزه دوكیلور.

سغوویه { (Segovie) اسپانیانك اسكی قشتاله خطه‌سنده ومادریدك ٧٨ كیلومتره شمال غربیسنده همنامی اولان ایالتك مركزی بر قصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی، سوری، قلعه‌لری، عربلر زماننده قالمه القصر اسمیله برسرایی، طوبجی مكتبی، درت واروشی، روماليلر زماننده قالمه برصو یولی، چوخه و سائر منسوجاتله جام فابریقه‌لری و قیومجیلغه متعلق معمولاتی، جوارنده آلتون وقورشون معدنلریله مرمر، یشم وسائر احجاری واردر. — سغوویه ایالتی شمالاً بورغوس و والادولید، شمال شرق جهتندن سوریه، شرقاً غوآدالاجاره (یعنی وادی الحجاری)، جنوباً مادرید وتولده، غرباً دخی آویلا ایالتلریله محدود ومحاط اولوب، شمالدن جنوبه بویی ١٥٠ واكی ١٢ ایله ٨٠ كیلومتره آره‌سنده‌در. ١٦٠٠٠٠ اهالی ایله مسكون اولوب، اراضیسی منبت ومرعالری چوقدر.

سفّاح { (ابو العباس عبد الله بن محمد بن علی بن عبد الله بن عباس بن عبد المطلب) خلفاء عباسیه‌نك برنجیسی اولوب، ابو مسلم خراسانی ایله، بنی امیه‌یی مغلوب ایده‌رك، ممالكی ضبط ایتدیكنده، ١٣٢ سنه‌سی ربیع الاولنده كوفه‌ده تخت خلافت و سلطنته كچمش وبدی آی صكره ملوك بنی امیه‌نك اخیری اولان مروان حمار مصرده اجل قضایه اوغرامقله، سفاح تختنده تقرر ایتمش ایدی. بعده فرات وادیسنده واقع انبار شهرینی هاشمیه اسمیله احیا ایده‌رك، پایتخت اتخاذ ایتمشدی. درت سنه ایله طقوز آی اجرای حكومت ایتدكدن صكره، ١٣٦ سنه‌سی ذی الحجه‌سنده چیچك علتندن وفات ایتمشدر. وفاتنده ٣٢ یاشنده ایدی. بنی امیه طرفندن او قدر جور واذا چكن اهل بیت نبوی ایچون علامت ماتم اوله‌رق سیاهه كیینمش اولدیغی حالده، قاعداً خطبه اوقومغی عادت ایدنمش اولان بنی امیه ملوكی خلافنه اوله‌رق قائماً بر خطبهٔ بلیغه ایراد ایتمشیدی.

سفاقس { (Sfax) تونسك قابس كورفزی ساحلنده وتونس شهرینك ٢٢٥ كیلومتره جنوب شرقیسنده وكركنه آطه‌لرینك قارشیسنده اوله‌رق ″٥٥ ′٤٣ °٣٤ عرض شمالی ایله ″١٥ ′٢٥ °٨ طول شرقیده واقع سنجاق مركزی بر شهر و اسكله اولوب، ٤٢٥٠٠ اهالیسی، ایكی سوری، بیوك ومصنع بر جامع شریفیله دیكر درت جامعی، درت مدرسه‌سی، متعدد زاویه‌لری، بر خسته‌خانه‌سی، بیوك وایشلك چارشیسی، (ناظر) اسمیله یوكسك ونظارتی كوزل بر قله‌سی، اطرافنده واسع وپك كوزل باغچه‌لری، كلیتلی وپك مشهور زیتونیله بادم، انجیر، فستیق، خرما وسائر میوه‌لری واردر. لیمانی صاغلام ایسه‌ده، پك دربن اولمدیغندن، بیوك سفائن آچیقده طورمق مجبوریتنده‌در. اهالیسی چالیشقان اولوب، شهرده یوك و پاموق و ایپكدن مختلف قماشلر اعمال اولنوب، دباغخانه و سراجخانه‌لری دخی چوقدر. تجارتی پك ایشلك اولوب، هله زیتون یاغی اخراجاتی اسكیدن بری پك چوقدر.

سفاله { یاخود سفالة الذهب (Sofala) آفریقانك شرق جنوبی ساحلنده واقع (موسامبیق) مملكتنده ′١٠ °٢٠ عرض جنوبی ایله ′١٠ °٣٧ طول شرقیده و ساحل بحرده بر قصبه اولوب، عرب جغرافیونك آفریقای شرقیده معلوماتلری اورایه قدر واریر، وعرب تجارو بحریونی بو قصبه‌یه قدر سیر وسفر ایدرلردی. ایچ طرفلرده قوملرده و نهرلرده طوپلادقلری آلتونی زنجیلر او وقتلرده بو اسكله‌یه ایندیروب، امتعهٔ سائره ایله مبادله ایتدكلرندن، عربلر بوكا «سفالة الذهب» دیرلردی. الیوم بر طاقم قلبه‌لردن مركب اولوب، پورتكیزلیلر طرفندن تأسیس اولنمش بر قلعه‌سی‌ده واردر. موسامبیق مهجرینك منقسم بولندیغی سنجاقلردن برینك مركزیدر. باشلیجه اخراجاتی آلتون توزیله فیل دیشندن عبارتدر. مقدما موسامبیقك قسم جنوبیسنه‌ده بو اسم ویریلیردی.

سفانه { صحابیاتدن برخاتون اولوب، جودوكرمله مشهور اولان حاتم طائینك قیزیدر.

قبیله‌سنك اسراسی میانده بولنوب، جانب حضرت
نبویدن کیم اولدیغی سؤال بیورلدقده، «قومم
سیدینك قیزی‌یم، پدرم اسیری آزاد ایدر، آجی
طویورور، چپلاغی کیدیرر، وهیچ بر حاجت دیلینی رد
ایتمز ایدی» دیه جواب ویرمسیله، فخرکائنات (صلعم)
افندمز «بونلر مؤمن صفتلریدر» بیورەرق،
کندیسنی معززاً شامده بولنان برادری عدی بن
حاتمك یاننه ارسال بیورمشلردی. صفانه ایمانه
کلوب، برادرینی دخی قبول اسلامه سوق و تشویق
ایتمش؛ وبو ذات شام وقادسیه فتوحاتنده بولنوب،
چوق غیرت کوسترمشدر.

سفری { (بنتِ یعقوب) سکزنجی قرن هجری محدثاتندن اولوب، دمشقده وسائر
محللرده تدریس حدیثله اشتغال ایتمش، و ٧٤٥
تاریخنده، طقسان یاشنی کچکین اولدیغی حالده،
وفات ایلمشدر.

سفریحصار { (ودها طوغریسی سیوری حصار) آیدین ولایتنك ازمیر
سنجاغنده وازمیرك ٥٦ کیلومتره غرب جنوبیسنده
قضا مرکزی بر قصبه اولوب، کوزل بر وادینك
ایچنده وصوثوق برچایك کنارنده واقعدر. ٢٠٠٠ ی
مسلم اولمق اوزره، ٣٦٤٠ اهالیسی واردر. —
سفریحصار قضاسی غرباً چشمه، شمالاً اورله، شرقاً
ازمیر وقوش آطه‌سی قضالریله، جنوباً دخی قوش
آطه‌سی کورفزیله محاط ومحدود اولوب، صیغه‌جق
ناحیه‌سیله برابر ١٤ قریه‌یی و ٢٨٨٤٠ اهالیی
حاویدر. اهالیسنك ٢١٠٠٠ ی مسلم وقصوری
روم واجنبی ویهودیدر. درون قضاده بر چوق
قدیم خرابه‌لر بولنوب، مرکز قضانك اسکله‌سی اولان
صیغه‌جق قریه‌سی (تئوس) شهر قدیمنك خرابه‌لری
اوزرنده مؤسس اولدیغی کبی، لبدوس، قولوفون
وقلاروس اسملریله معروف اولان شهرلرك خرابه‌لری
دخی بو قضا داخلنده‌در. اراضیسی پك منبت او-
لوب، باشلیجه محصولاتی بغدای، آرپه، زیتون
وسائره‌دن عبارتدر. زیتون یاغیسی مشهوردر.
اورمانلری دخی چوق اولوب، الك زیاده چام وفستیق
آغاجلرینی حاویدر. درون قضاده اهالیء مسلمه‌یه
مخصوص ٥، روملره مخصوص ایکی ذکور وبر اناث
اوله‌رق ٣، اجنبیلره مخصوص دخی ١ که جمعاً ٩
مکتب ابتدائی موجوددر. قضانك اراضیسی ٤٧٢
مربع کیلومتره اولوب، ٢٢٠ کیلومتره‌سی اراضیء
مزروعه، ٥٠ کیلومتره‌سی چایر، ٦٥ کیلومتره‌سی
اورمان، ١٣٧ کیلومتره‌سی دخی طاغلق اراضیء
خالیه‌در.

سفریحصار { (ودها طوغریسی سیوری حصار) آنقره ولایت وسنجا-
غنده وآنقره‌نك ١٣٥ کیلومتره غرب جنوبیسنده
قضا مرکزی بر قصبه اولوب، بر یایلەنك اوزرنده
واقع اولمغله، آب و هواسی پك لطیفدر. اولدقجه
معمور وتجارتکاه برقصبه اولوب، ١١٢١١ اهالیسی،
چارشیسی، بر قاچ جامع شریفی، رشدیه مکتبی،
وزراء سلجوقیه‌دن امین الدین میکائیلك جامعنه متصل
١٥٠٠ جلدی حاوی کتبخانه‌سی واردر. —
سفریحصار قضاسی شمالاً میخالجیق وشرقاً خیمانه
قضالریله، جنوباً قونیه، غرباً دخی خداوندکار ولا-
یتلریله محدود اولوب، سقاریا ایرماغی جنوب وشرق
وبوکا تابع پورسق نهری دخی شمال حدودینی آیره-
رق، قضانك شمال شرقی کوشه‌سنده برلشیر وشماله
طوغری آقارلر. حیدر پاشادن آنقره‌یه کیدن دمیر
یول خطی بوقضانك شمالنده مرور ایتمکله، بوطریق
کیتدکچه تجارت وزراعتك ترقیسنی موجب اولمقده‌در.
محصولات ارضیه‌سی بغدای، آرپه وسائر حبوباتله
پاموق، آفیون، جهری ومیوه وسبزه‌لرك انواعندن
عبارتدر. قضا داخلنده ١٨٥٠٠٤ قیون،
١٣٩٢٤٩ تفتك کچیسی، ٢٩٠٠٠ عادی کچی،
٢٠٠٠٠ صیغیر، ٣٠٠٠ مانده، ١٠٠٠ اشك،
١٨٠٠ آت، ١١٠ استر و ٥٠ دوه موجود اولوب،
خیلی یاپاغی و تفتیك چیقار. معمولات صناعیه‌سی
کلیم، سجاده، آلتون وکموشدن تلکاری بیلزیك
وسائره، باقیردن آوانیء مختلفه وتفتیکدن بعض منسو-
جاتدن عبارتدر. مرکز قضادن درت ساعتلق مسافه‌ده
زمان قدیمدن قالمه بر قاپلیجه واردر. قوز آغاجی
قریه‌سنده هفته‌ده بر بازار قوریلوب، خیلی آلیش
ویریش اولور. درون قضاده ١٠٨ جامع، ٢٠
مسجد، ١٨ مدرسه، ١ رشدیه، ١٠٨ صبیان مکتبی،
١ کتبخانه، ٣٢ تکیه، ١ کلیسا، ٦ صو دکرمنی، ٥
چشمه وبر چوق اعزه ومظنه مرقدلری موجوددر.
اهالیء قضا ٣٤٩٠٢ کشیدن عبارت اولوب، مرکز

ده ساکن ٤٠٠٠ قدر ارمنیدن ماعداسی مسلم وترکدر . قضانك اوته‌سنده بریسنده بر طاقم اسکی شهرلرك واز آن جمله شرقیون عندنده مشهور اولان (عموریه) نك خرابه‌لری موجود اولوب، آثار عتیقه‌سی چوقدر .

سفیان { صحابه‌دن بر وجه زیر بر قاچ ذاتك اسمیدر : (سفیان بن اسد یاخود بن اسید الحضرمی) که اهل شامدن معدود اولوب، جبیر بن نفیر کندیسندن روایت ایتمشدر. — (سفیان بن ثابت الانصاری) که بئر معونه وقعه‌سنده برادری مالکله برابر شهید اولمشدر . — (سفیان بن حاطب الانصاری الظفری) که احد وقعه‌سنده حاضر بولنوب، بئر معونه محاربه‌سنده شهید اولمشدر . — (سفیان بن الحکم الثقفی) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (سفیان بن خولی العبدی) که قومی طرفندن مبعوثاً نزد حضرت نبوی‌یه کلوب، شرف اسلامله مشرف اولمشدی. — (سفیان بن ابی زهیر الازدی الشنوی) که اهل مدینه‌دن اولوب، بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر . — (سفیان بن زید الازدی) که ابن سیرین کندیسندن روایت ایتمشدر. — (سفیان بن سهل یاخود بن ابی سهل) . — (سفیان بن صهابة المهری) که شعرادن ایدی . — (سفیان بن عبد الاسد) که مؤلفهٔ قلوب عدادنده مذکور در . — (سفیان بن عبد الله الثقفی الطائفی) که عهد حضرت فاروقیده عثمان بن ابی العاصدن صکره طائف عاملکنه نصب بیورلمشیدی. بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر. — (سفیان بن عطیه الثقفی) که اهل طائف مبعوثاننددن ایدی . — (ابو لیلی سفیان بن ابی العوجاء الانصاری) که بعضلری عندنده تابعیندن معدود اولوب، بعضلری دخی یوقاریده ذکر اولنان سفیان بن ابی زهیرك عینی اولدیغنی التزام ایتمشلردر . — (سفیان بن قیس الثقفی الطائفی) که ینه صحابه‌دن (وهب بن قیس) ك و (رفیقه بنت قیس) ك برادریدر . — (سفیان یاخود سیف بن قیس الکندی) که برادری اشعث ایله برابر نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، قومنه مؤذنلك ایتمکله مأمور بیورلمشیدی . — (سفیان یاخود نفیر بن مجیب) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (ابو جابر سفیان بن معمر القرشی الجمحی) که جمیل بن معمرك برادری اولوب، حبشه هجرت ایدنلردندر. بعضلری بونك انصاردن اولوب، مکه‌یه هجرتله معمر طرفندن اوغللغه قبول ایدلمش اولدیغنی التزام ایتمشلردر . اوغللری جابر وجناده عهد حضرت فاروقیده وفات ایتمشلردر. — (سفیان بن نسر الانصاری الخزرجی) که بدر واحد غزالرنده حاضر بولنمشدر . — (ابو النضر سفیان الهزلی) که اوغلی نضر کندیسندن روایت ایتمشدر . — (سفیان بن هانی الفوی) که صحبتنده اختلاف اولوب، نزد حضرت مرتضوی‌یه کله‌رك، حضرت مشارالیهه انتساب ایتمشدی . مصریوندن معدوددر . — (سفیان بن همام المحاربی) که نبیذ حقنده بر حدیث شریفك راویسیدر . — (ابو ایمن سفیان بن وهب الخولانی) که نزد حضرت نبوی‌یه کلوب، حجة الوداعده حاضر بولنمش؛ و بعده مصر وافریقیه فتوحاتنده بولنه‌رق، مغربده ساکن اولمش ایدی . بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر .

سفیان بن عُیَینه { (ابو محمد — الهلالی) قدمای علما وائمهٔ حدیثدن زاهد ومتورع بر ذات اولوب، ١٠٧ تاریخ هجریسنده کوفه‌ده طوغمش ، وپدری طرفندن مکهٔ مکرمه‌یه نقل اولنمش ایدی . یتمش دفعه ایفای حج شریف ایتمشدر . زهری وابو اسحق سبیعی وعمرو بن دینار وسائر مشاهیر علمادن روایت ایدوب ، کندیسندن دخی برچوق ذوات واز آن جمله امام شافعی حضرتلری روایت ایتمشلردر . حضرت امام اعظم ابو حنیفه ایله دخی ملاقاة ایتمشدر . ارتحالی ١٩٨ تاریخنده واقع اولوب، مکهٔ مکرمه‌نك (حجون) مقبره‌سنده مدفوندر.

سفیان ثوری { (ابو عبدالله — بن سعید) ائمهٔ مجتهدیندن و حدیث وسائر علومده ید طولی اصحابندن زاهد و متورع وصالح بر ذات اولوب ، ٩٥ تاریخنده کوفه‌ده دنیایه کلمش، و ١٦١ ده بصره‌ده وفات ایتمشدر. آنف الترجمه سفیان بن عیینه حلال وحرامی تفریقده بو ذاتدن عالم کیمسه کورمدیکنی بیان ایدیور . مشهور جنید بغدادی سفیان ثورینك مذهبنه تابع ایدی . وحتی حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزدن صکره رأس الناس حضرت عمر (رضه) ، بعده عبدالله بن عباس (رضهما) بعده شعبی واوندن صکره صاحب ترجمه سفیان ثوری بولنمشدر .

سفوری { (Séphoris) فلسطینده اسکی بر قصبه اولوب، (جلیله)نك مرکزی
ایدی. حضرت مریم (عم) ك پدر و والده‌سنك مسقط رأسیدر. هرود طرفندن (دیوقیساریه) تسمیه اولنمشدی. ۳۵۳ تاریخنده روماییلر طرفندن تخریب اولنوب، بعده اهل صلیب طرفندن احیا اولنمش ایسه‌ده، صلاح الدین ایوبی طرفندن هدم ایدیله‌رك، شمدیکی حالده ۶۰۰ اهالی‌یی حاوی بر قریه‌در.

سفینه { صحابه‌دن اولوب، ازواج مطهره‌ٔ حضرت نبویه‌دن ام سلمه (رضها) نك
کوله‌سی ایکن، خدمت رسالتپناهیده بولنمق شرطیله آزاد بیورلمش ایدی. اصل اسمی مهران یاخود رومان ویا عبس اولوب، سفرده یوریلان اصحاب اسلحه و اشیاسنی بوکا تحمیل ایتدکارندن، جانب حضرت نبویدن (سفینه) لقبیله تلقیب بیورلمش؛ واسمی صورانلره «بنی رسول الله سفینه تسمیه بیوردی، بشقه اسمم یوقدر» دیر ایمش. کنیه‌سی ابو عبدالرحمن ویا (ابو البختری) در. بنی امیه زمانلرینه قدر بر حیات ایدی.

سقاریا { (Sakaria) آناطولینك بیوك ایرماقلرندن اولوب، خداوندکار
ولایتنده آفیون قره حصارینك شمال جهتنده نبعانله شرق شمالی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، صولدن سیدی چایی آلدقدن صکره، شرق جنوبی‌یه طوغری دونوب، آنقره ولایتنه دخول، وبعده ینه شرق شمالی‌یه طوغری دونه‌رك، سفریحصار قضاسنی محیط برقوس تشکیل ایدر؛ وینه خداوندکار ولایتندن‌کلن وکندیسندن بیوك اولان پورسق چاییله برلشدکدن صکره، صاغدن آنقره وچبوق صولرندن مرکب انکین چایی آلیر؛ وشماله طوغری آقوب، صاغدن قیرمز چایی آلدقدن صکره، غرب شمالی‌یه طوغری دونر، وآلا طاغ چاییله دیکر بر ایکی اوفق چایی بعد الاخذ، آنقره ولایتندن خروجله، برخیلی مسافه‌ده خداوندکار وقسطمونی ولایتلرینك وبعده خداوندکار ولایتیله ازمید سنجاغنك حدودینی بالتفریق، ینه خداوندکار ولایتنه کیرر؛ وصاغ وصولدن بر قاچ چای آلوب، صولدن بروسه جهتندن کلن کوك‌صویی آلنجه، شمال شرقی‌یه طوغری دونر؛ و قوجه ایلنه

یعنی ازمید سنجاغنه بالدخول، مذکور سنجاغی او استقامتده شق ایله، صاغدن بر قاچ چای دها آلدقدن صکره، اینجیرلینك آلتنده قره‌دکیزه منصب اولور. مجراسی پك طولاشیقلی اوله‌رق ۶۵۰ کیلومتره طولنده‌در. پك چوق قوم وطوپراق ایندیردیکندن، قوجه‌ایلنده چوق دفعه یتاغنی طولدیروب، دکیشدیرمشدر. حتی آطه‌بازارینك آلت طرفنده روماییلر زماننده یاپلمش اولان متین برکوپری الیوم مجرانك خارجنده قالوب، قوملرك ایچنه کوملمشدر. بو ایرماقده یالکز بر طاقم کوچك کمور قایقلری ایشلمکده وکراسته و اودون یوزدیرلمکده‌در. بعض عملیات وحفریات اجراسیله منصبندن ۲۵۰ کیلومتره‌لك قسمنك سیر سفائنه صالح حاله قونمسی کشف اولنمش ایسه‌ده، اجراسز قالمشدر. اسم قدیمی (سانغاریوس Sangarius) در.

سقراط { (Socrate) اعاظم حکمای یوناندن اولوب، میلاد عیسی (عم) دن
۴۷۰ سنه اول آتنه‌ده طوغمشدر. پدری (سوفرونیسقوس) هیکلتراش اولوب، کندیسی دخی ابتدا بو صنعته سلوك ایتمش ایسه‌ده، بعده تحصیل علوم وفنونه اولان میل طبیعیسنه تبعیتله، فلسفه‌یه انتساب ایتمش؛ واکمال تحصیلدن صکره، همشهریلرینی طریق مستقیمه سوق ایتمکله کندینی مکلف وموظف عد ایده‌رك، اطرافنی آلان یوزلرجه شاکردانه کندی فلسفه وحکمتنی تدریسه باشلامشیدی. هر شیئی بیلك ادعاسنده بولنان وهر شیئی بر طاقم سوزلرله اثباته چالیشان سفسطه اصحابنه وافکار عتیقه اربابنه قارشی ادارهٔ لسان ایدوب، بونلرك مدعالرینی جرح ایتدیکندن، دشمنلری چوغالمشیدی. سقراط وحدانیته وخالق کائنات اولان بر الهه معتقد اولوب، روحك بقاسنه قائل اولدیغی جهتله، بالطبع یونانیلرك حسابسز آلههٔ کاذبه‌سنه معتقد اولمدیغندن، خصماسی بونی سقراطك علیهنه برسلاح اتخاذ وکنجلرك اخلاقنی افساد ایتدیکنی دعوی ایده‌رك، او وقت آتنه‌ده حکم فرما اولان اوتوز بر حاکمدن مرکب هیئتی بونك اعدامنه اقناع ایتمشلردی. بو وجهله میلاددن ۴۰۰ سنه اول، ۷۰ یاشنده اولدیغی حالده، حبس اولنه‌رق، زهر ایچمکه اجبار اولنمشدر. سقراط بو حکمی مردانه تلقی ایدوب،

مأمورلرینی افساد ایله تخلیصنی تکلیف ایدن (قریطون) وسائر شاکردانه بر طاقم ملاحظات حکیمانه ایله جواب رد ویره‌رك، مملکتك قانونه سرفرو ایتمك اقتضا ایتدیکنی کوسترمش؛ وزهری کندی الیله آلوب، اصلا خوف وتلاش کوسترمه‌مش؛ وجان ویرنجه‌یه قدر شاکردانه بقای روح حقنده حکمت درسلری ویرمه‌ده دوام ایتمشدر. سقراطك افعالی دخی اقواله مطابق اولوب، هر بر حرکتی حسن اخلاقده بر نمونهٔ امتثال ایدی. هیچ بر کتاب یازمیوب، و شاکردانه‌ده کتابدن درس ویرمیوب، مخصوص درسخانه‌سی دخی اولمدیغی حالده، هر کزدیکی وهر اوتوردیغی یرده، اطرافندن اکسیك اولمیان شاکردانه شفاهاً وازبردن درس ویرردی. کلمات حکیمانه‌سی پك چوق اولوب، «کندیکی بیل» کلام عارفانه‌سیله «دنیاده یالکز بر شی اوکرنه بیلدم، که اوده بر شی بیله‌مکلکمدر» کلام حکیمانه‌سی ورد زبانی ایدی. بو ایکی کلامندن برنجیسی «من عرف نفسه فقد عرف ربه» کلامنك مرادفی حکمنده‌در. مملکتنه عائد اولان وظائفنك هیچ برنده قصور ایتمیوب، محاربه‌یه دخی کیتمش، وابراز جسارت ایدوب، (پوتیدیه) محاربه‌سنده (آلکیبیاد) ی و (دلیوم) محاربه‌سنده‌ده (اکسنوفون) ی قورتارمشیدی. افلاطون، اکسنوفون، کلیبونك رئیسی اولان (آنتیستن)، آرستیپ، فدون، اوقلیدس وقریطون شاکردانی جمله‌سندندر. آتنه‌لیلر سقراطی اعدام ایتدکدن صکره، بو حکیمك قدرینی آکلایوب، زعملرنجه جمع آلهه اولان (پانتئون) معبدنده «سقراطك مجهول الهی» نامیله بر هیکل وضع ایتمشلردی. حتی حواریوندن (پاولوس) آتنه‌یه کیتدیکنده «سقراطك بو مجهول الهی سزه معلوم ایتمکه کلدم» دیدیکی مشهوردر. الحاصل سقراط موحد بر حکیم ربانی اولوب، وحدانیت والوهیت وبقای روحی کندی عقل وحکمتیله کشف ایتمش؛ وقومنه افهام و تلقینی ده من طرف الله کندینه محول بر وظیفه ظانیمش ایدی. افلاطون «مکالمات» عنوانلی تألیفنده سقراطك اقوال وافکار حکیمانه‌سنی بیان، واکسنوفون بو حکیمی مدافعه ایتمشدر. زوجه‌سی (اکسانتیپ) پك خویسز وچکیمسز بر قاری اولدیغی حالده، سقراط بونك جور واذیتنه دخی کمال توکل ایله صبر وتحمل ایدوب، روحنك بیوکلکنی کوسترمشدر.

سَقَرمی { مغرب اقصاده فاس قربنده بر قصبه اولوب، موسی بن نصیر طرفندن فتح وبر چوق اسرا اخذ اولنمش ایدی.

سُقُطری { یاخود سقطراء (Socotora) بحر محیط هندیده حضرموت ساحلنك قارشیسنده وآفریقانك اك شرقی نقطه‌سی اولان (فاردافوی) برونك یعنی (رأس عسیر)ك ١٧٠ کیلومتره آچیغنده بر آطه اولوب، ١١° ٥٠′ ایله ١٢° ٣٠′ عرض شمالی و ٥٠° ٤٥′ ایله ٥٢° ١٠″ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. شرقدن غربه بویی ١١٥ واك واسع برنده اکی ٤٠ کیلومتره اولوب، تقریباً ٦٠٠٠ اهالیسی واردر. سکنه‌سی عرب و مسلم اولوب، نسطوری مذهبنده برمقدار خرستیان دخی واردر. ساحل شمالیسنده (تمریده) اسمیله بر قصبه‌سی واردر. صبرك اك مقبولی بو جزیره‌دن چیقدیغی کبی، عربیده (دم الاخوین) وفرانسزجه‌ده «اژدرها قانی» دینلن بر نوع مقبول ضمغ وانواع بهارات ایله پك ایی قاتون وسواحلنده مرجان چیقار. اراضیسی طاغلق وقورو اولوب، اك یوکسك نقطه‌سی ١٦٥٠ متره ارتفاعنده‌در. بطلیموسك جغرافیاسنده (دیسقوریدس) آطه‌سی اسمیله مذکور اولوب، ازمنهٔ قدیمه‌ده صبریله متعارف ایکن، بعده اونودلمش ایدی. پورتکیزلیلر ١٥٠٩ تاریخ میلادیسنده بو آطه‌یی یکیدن کشف وضبط ایدوب، بعده مسقط امامنك دائرهٔ اطاعتنه کیرمش؛ و ١٨٣٥ ده انکلیزلر طرفندن اشترا اولنمشدر.

سقمان { (بنی ارتق ملوکنك ایکنجیسی اولوب، سلالهٔ مذکوره‌نك رأسی اولان (ارتق)ك ایکنجی اوغلیدر. پدرلری ارتق وفات ایتدیکنده بیوك برادری ایلغازی ایله مشترکاً فلسطین ورها وسروجده حکم سوروب، اهل صلیبه قارشی عالم اسلامه بیوك خدمتلر ایتمشدر. بعده فلسطین مصر ملوك ایوبیه‌سی طرفندن ضبط اولنمغله، برادری ایلغازی ملکشاه سلجوقی طرفندن بغداد

شحنه‌لکنه تعیین اولندیغی حالده، صاحب ترجمه رها حاکملکیله قناعت ایتمش، ومؤخراً ماردینی دخی ضبط ایلمش ایدی. ٤٩٨ تاریخ هجریسنده سقمان وفات ایتمکله، برادری ایلغازی وارثی اولوب، بنی ارتق ملکی بونك نسلنه چکمش ایسه‌ده، سقمانك اولاد واحفادی دخی حصن کیفاده حکم سوروب، بونلر (بنی سقمان) اسمیله دخی یاد اولنورلر.

سقمان { (بنی —) [« ارتق (بنی —) » مادەسنه مراجعت.]

سقیفهٔ بنی ساعده { مدینهٔ منوره‌ده اوسـتی چاتی ایله اورتیلی بر محل اولوب، حضرت ابو بکر (رضـه) ه بو محلده بیعت اولنمشدی.

سقیما { ایران شعراسندن اولوب، فارس خطه‌سندن ایدی. شو بیت اونکدر:

باختیار نیفتاده ام بغربت دهر
تپیدن دلم افکنده‌است‌شهربشهر

سك { ایران شعراسندن وقزوین اترا کندن (حسن بیك) ك مخلصیدر. شاه عباس ماضینك مقربانندن ایدی. شاه مشارالیهك آودن عودتنده بداهةً سویلمش اولدیغی شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

سحر آدم بکوبت بشکار رفته بودی
توکه سك نبرده بودی بچه‌کار رفته بودی

سکاکی { (سراج الدین ابو یعقوب یوسف بن ابی بکر الخوارزمی) مشاهیر ادبادن اولوب، ٥٥٥ تاریخنده خوارزمده طوغمش، و٦٢٦ ده وفات ایتمشدر. « مفتاح العلوم » عنوانیله پك معتبر برکتابی واردر، که صرف ونحو ومعانی وآداب وعروض وقافیه‌دن بحث ایدر. بو کتابی مشاهیر ادبادن برچوق ذوات وازآن جمله سعدالدین تفتازانی شرح ایتمشدر.

سکبه { (بن الحارث الاسلمی) صحابه‌دن اولوب، بعده بصره‌ده ساکن اولمشیدی.

سکتوار { مجارستانده بیوك برقلعه اولوب، مجارلر عندنده (زیژت) اسمیله معروفدر. قانونی سلطان سلیمان خان زماننده ٩٧٤ تاریخنده فتح اولنه‌رق، ممالك عثمانیه‌یه ضم اولنمشدی. پادشاه مشارالیه بو قلعه‌یی محاصره ایتمکده ایکن، ارتحال ایتمشدر.

سکدین { (ونام دیکرله بچقه) مجارستانده مهاجك ٩٠ کیلومتره شرقنده بر قصبه اولوب، دولت عثمانیه‌یه تابع ایکن، (اکری) ایالتی داخلنده برسنجاغك مرکزی ایدی.

سکران { (بن عمرو بن عبدالشمس القرشی) قدمای صحابه‌دن اولوب، زوجه‌سی (سوده بنت زمعه) ایله برابر حبشه هجرت ایتمش؛ وبر روایتده اوراده وفات ایدوب، دیکر بر روایتده مکهٔ مکرمه‌یه عودتله، هجرت نبویدن اول وفات ایلمشدر.

سکرة الحلبی { مشاهیر اطبادن اولوب، یهودی المذهب ایدی. ملك عادل نورالدین محمود بن زنکینك بر محبوبه‌سنی سائر اطبانك مداواتندن عاجز اولدقلری برعلت مزمنه‌دن قورتارمغله، انعام واحسانه نائل اولوب، کندیسی واولادی حلبده کسب شهرت ایتمشلردی. بونك اوغلی عفیف بن سکره دخی مشاهیر اطبادن اولوب، صلاح الدین ایوبی نامنه قولنجه‌دائر برکتاب تألیف ایتمشدر.

سکری { (ابو حکیم ظافر بن جابر) مشاهیر اطبای اسلامدن اولوب، علوم حکمیه‌ده دخی ید طولی صاحبی ایدی. عن اصل موصللی اولوب، حلبه انتقال وتوطن ایتمشدی. ٤٨٢ تاریخلرنده برحیات ایدی. « مقالة فی ان الحیوان یموت مع ان الفذاء یخلف عوض مایتحلل منه » عنوانیله بر تألیفی واردر. طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، حکیم سقراطك مشهور بر سوزینی آکدیران شو قطعه جملهٔ اشعارندندر:

مازلت اعلم اولاً فی اول
حـتی علمت بانی لا علم لی
ومن العجائب ان کونی جاهلاً
من حیث کونی انی لم اجهل

— پدری (جابر بن منصور السکری) موصلده

و اوغلی (موهوب بن ظافر السکری) ایله طورونی (جابر بن موهوب السکری) دخی حلبده طبابتله شهرت بولمشلردی. اوغلنك «اختصار کتاب المسائل لحنین بن اسحق» عنوانیله برتألیفی واردر.

سکری { (ابوسعید عبدالله بن العلاء) مشاهیر ادبادن اولوب، ٢١٢ تاریخنده طوغمش، و ٢٧٥ ده معتمدك زمان خلافتنده وفات ایتمشدر. ابو حاتم سجستانی وعباس بن الفرج الریاشی ومحمد بن حبیبدن تحصیل علم ایدوب، امرأ القیس، زهیر، نابغه، اعشی، هدبه بن خشرم، هذیل وابونواس کبی فحول شعرانك اشعارینی شرح وتحشیه ایتمشدر. شو قطعه جملهٔ اشعارندندر:

المرء یخلق وحده ویموت یوم یموت وحده
والناس بعدك ان هلکـ ت کمن رأیت الناس بعده

سکسارد { (Szekszard) مجارستانك (تولنه) ایالتنده وتولنه‌نك ١١ کیلومتره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی وکوزل شرابی واردر.

سکستوس آمپیریقوس { (Sextus Em-piricus) یونان قدیم حکما و اطباسندن اولوب، مدلیده طوغمش، وایکنجی قرن میلادیده یاشامشدر. فلسفه‌یه دائر ایکی کتابی موجوددر.

سکستیوس { (Sextius) فیثاغورانك مذهبنه تابع حکمادن اولوب، آوغستوسك زماننده یاشامشدر. برطاقم حکمی جامع برتألیفنك لاتینجه ترجمه‌سی موجوددر.

سکسك { یمنده حکومت سورن حمیر ملوکندن اولوب، سلفی اولان وایلك اوغلی وخلفی یعفرك پدریدر.

سکلاو { (Seclaves) مداغسقار جزیره‌سنك شمال غربی جهتنده ساکن برقوم اولوب، خونخوار وقورصانلقله مألوفدرلر.

سکلر { (Szeklers) مجار اقوامندن بر قوم اولوب، ترانسیلوانیه‌نك جنوب شرقی جهتنده‌کی یوکسك محللرنده ساکندرلر. ٣٥٠٠٠ نفوس قدردر.

سکلن { (Seclin) فرانسه‌نك (نور) ایالتنده و (لیل) ك ١٠ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق، (ناویته) چایی اوزرنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب، ٤٩٧٠ اهالیسی، ایپلیکخانه‌لری، دباغخانه‌لری، زیتون یاغی دکرمنلری وطوز و شکر تصفیه خانه‌لری واردر.

سکّن { شعر و ادب وظرافتیله مشهوره بر خاتون اولوب، دولت عباسیه رجالندن محمد الوراقك جاریه‌سی ایدی. خلیفه معتصم کندیسنی صاتین آلمق ایستدکده، سکن رضا ویرمیوب، بعده افندیسی صاتمق ایستدیکنده، سکن خلیفه‌یه براستدعا تقدیم ایتمش؛ ومعتصم اولکی ردینه حدت ایدوب، عرضحالنی ییرتمش ایدی. بونك اوزرینه صاحبهٔ ترجمه بر قصیده نظم ایدوب، معتصمه تقدیم ایتمشدی، که مطلعی شودر:

مالی رسول اتانی منك بالیاس
احدثت بعد وداد جفوة القاسی

سکین { (یاخود سکین الضمری) صحابه‌دن اولوب، برحدیث شریفك راویسیدر.

سکندر { [«اسکندر» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

سکود { خداوندکار ولایتنك ارطغرل سنجاغنده ومرکز لواء اولان بیله‌جکك ٢٠ وبروسه‌نك ١٠٠ کیلومتره شرق جنوبیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، همنامی اولان طاغك اتکنده واقعدر. هواسی لطیف وصولری لذیذ اولوب، اطرافی باغچه ومرعا واورمانلرله مستوردر. قصبه‌نك ٥٠٠٠ قدر اهالیسی، بری ارطغرل غازی وبری چلبی سلطان محمد خان طرفندن یاپلمش ایکی ودیکر ایکی که جمعاً ٤ جامع شریفی، ٢ کتبخانه‌سی، ٢ مدرسه‌سی، ١ رشدیه و ١ ابتدائی مکتبی و ٢ ایپك فابریقه‌سی واردر. بو قصبه دولت علیهٔ عثمانیه‌نك بشیکی حکمنده اولوب، ملوك سلاجقه طرفندن ارطغرل غازی‌یه ترك اولنمش؛ وسلطان عثمان خان غازی اورادن اطرافه توسیع ملك ایلمشلر ایدی. غازیٔ مشارالیهك قصبه‌نك خارجنده تربه‌سی اولوب، جوارنده زوجه‌لریله مخدوملری ساوجی بك مدفوندر.

مدانيه وبروسه‌دن وكمليك اسكله‌سندن كله‌رك، قونيه‌يه طوغرى ممتد اولان شوسه سكودك ايچندن كچر. قصبه‌ده ياموق وايپكدن قاريشيق بر نوع چارشافلق قماش اعمال اولنور. — سكود قضاسى شمالاً بيله‌جك قضاسيله، غرباً دومانيچ ناحيه‌سيله جنوباً وشرقاً كوتاهيه سنجاغيله، شمال شرقى جهتندن دخى قسطمونى ولايتيله محدود ومحاط اولوب، بوز اويوك، اين اوكى و ميخال غازى ناحيه‌لريله برابر ٩٢ قريه‌يى حاوى اولديغى حالده، اهاليسى ٤٠٠٠٠ راده‌لرنده در، كه بونلردن يالكز ٥٠٠٠ قدرى ارمنى وروم و سائره اولوب، قصورى مسلمدر. جمله‌سى لسان تركى ايله متكلمدرلر. اراضيسى قسماً طاغلق وسنكستان وقسماً منبت اووه ودره‌لردن عبارت اولوب، هر نوع محصول يتيشير. باغلرى چوق اولوب، قورى اوزوم، پكمز، بولامه وسائره چيقار. ياموق دخى حاصل اولور. طود آغاجلرى چوق اولوب، خيلى ايپك چيقاريلير. بو قضاده برچوق مهاجرين اسكان اولنوب، مجدداً قريه‌لر تشكيل اولنمشدر. اورمانلرى اودون وكمور قطع واعماله يارايوب، كراسته‌يه الويريشلى آغاجلرى يوقدر. درون قضاده ٥٥ جامع ومسجد، ٨ مدرسه، ٢ رشديه، ١ ابتدائيه و ٦٠ صبيان مكتبى، ٤ كليسا، ١ حاوره، ١٥ حمام، ١٧ خان، ٥٠٢ دكان ومغازه موجوددر.

سكور { قونت دو — (C. de Ségur) بر چوق امراء عسكريه وسائر مشاهير يتيشديرمش برخاندانه منسوب فرانسه علما ومورخيننده اولوب، تاريخ وسياسياته دائر برقاچ كتابله بعض حكم وامثال وحكايات يازمشدر. برمدت فرانسه طرفندن پترسبورغده سفير بولنمش؛ وبعده اعيان صره‌سنه كچوب آقادميا اعضالغنه‌ده قبول اولنمشيدى. ١٧٥٣ ده طوغوب، ١٨٣٠ ده وفات ايتمشدر.

سكينه { صحابياتدن ايكى خاتون اولوب، برى سعد بن ابى وقاص حضرتلرينك همشيره‌سى (ام الحكم) در. ديكرندن آزاديسى ابو صالح روايت ايتمشدر.

سكينه { (ست —) حضرت امام حسين (رضه) افندمزك سالفة الترجمه رباب بنت امرء القيس‌دن متولده كريمه‌سى اولوب، اصل اسمى آمنه ياخود امينه ويا اميه ايدى. حسن وظرافتده امثالسز اولديغى كبى، عقل وذكاوت وعلم وادبده دخى فريدهٔ عصرايدى. حتى فرزدق وابن اذينه كبى مشاهير شعرانك اشعارينى انتقاد ايده‌رك، كنديلرينى الزام ايدردى. صاچلرينى باغلامه‌ده كنديسنه مخصوص بر طرزى اولوب، (طرة سكينه) ديمكله معروف اولان بو طرزى معاصره‌لرى تقليده چاليشدقلرى حالده، يابه‌مازلردى. ديانت وتقواده دخى مشهوره اولوب، زوجلرى حقنده متواتر اولان تبدلكى ده استغراقندن ايلرى كليردى. حضرت امام حسن (رضه) ك اوغلى حسن عم بزركوارى امام حسين حضرتلرندن كريمه‌لرى فاطمه وسكينه‌دن برينى طلب ايتديكنده، حضرت امام فاطمه‌يى مناسب كوروب، او حسن واخلاقجه والده‌م فاطمه (رضها) يه مشابهدر، سكينه ايسه حسنى وظريفه ايسه‌ده، حال استغراقى زوجنى بختيار ايتمسنه مانعدر، بيورمشلردى. حضرت سكينه ابتدا مصعب بن الزبير حضرتلرينه واروب، بونك شهادتندنصكره (عبدالله بن عبدالله بن حكيم) ه وارمش، وبوندن (قريب) اسمنده براوغلى اولمشدى. بعده اصبغ بن عبد العزيز بن مروانه عقدى اجرا اولنمش ايسه‌ده، بونك طرفندن قبل الدخول تطليق اولنمش؛ ومتعاقباً حضرت عثمان بن عفان (رضه) ك تورونى (زيد بن عمرو) ه وارمش ايسه‌ده، بودخى سليمان بن عبد الملك بن مروان طرفندن تطليقنه اجبار اولنمش ايدى. نوادر و حكايات ظريفه‌سى چوقدر. ١١٧ تاريخنده مدينهٔ منوره‌ده وفات ايلديكى تواريخده مسطور ايسه‌ده، مصر قاهره‌ده تربه‌سى زيارتكاه انامدر.

سلا { (Sela) مغرب اقصاده بحر محيط آطلاسى ساحلنده و (ابوركرك) نهرى منصبك شمالى كنارنده اوله‌رق رباطك قارشيسنده بر قصبه و اسكله اولوب، فاسك ١٨٥ كيلومتره غربنده و ٣٤° ٢′ ٤٥″ عرض شمالى ايله ٩° ٥′ ٥٤″ طول غربيده واقعدر. ١٠٠٠٠ اهاليسى، متعدد جوامع شريفه ومدرسه‌لرى، اطرافنده سبزه باغچه‌لرى واندلس طرز معمارينده ابنيه‌سى واردر. وقتيله پك بيوك وتجارتكاه بر شهر اولوب، شمديكى حالده قسم اعظمى خرابدر. بونك قارشيسنده دولت موحدينك مؤسسى عبد المؤمن (مهديه) اسميله بر قصبه بنا ايتمشيدى، كه اليوم (رباط) اسميله

معروفدر . سلا مقدس بر قصبه عد اولنوب ، خرستیان ویهودیلره اقامتی ممنوع اولدیغندن، تجارتی رباطه انتقال ایتمشدر. اکثر اهالیسی اندلس مهاجرلری احفادندن عبارتدر. قصبه سورله وقلعه‌لرله محاطدر . سلا پك اسكی بر قصبه اولوب، آنجق ازمنهٔ قدیمه‌ده نهرك جنوبی كنارنده یعنی رباطك اولدیغی محلده واقع ایدی . فنیكه‌لیلرك تأسیسكرده‌سی اولوب، بعده رومالیلره كچمش؛ وممالك اسلامیه عدادینه كچدكدن صكره كسب عمران ایتمشدی. — سودان غربیده نیل سودانی یعنی نیجر ایرماغی كنارنده دخی بو اسمله تجارتكاه بر قصبه بولندیغنی شریف ادریسی بیان ایدیور.

سلاجقه { [« سلجوقیان » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سلام { صحابه‌دن ایكی ذاتك اسمی اولوب ، بری عبدالله بن سلامك همشیره زاده‌سی ودیكری عمروك اوغلیدر.

سلام { (طاهر — بك) متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، صدارت مكتوبجیسی، باش محاسبه و بیوك روزنامجه خواجه‌سی ، چاوش باشی، مجلس احكام عدلیه اعضاسندن ودعاوی ناظری بولنمش؛ و ١٢٦٠ ده وفات ایتمشدر. مرتب دیوانی وقدوری‌یه شرحی واردر. مقامات حریری‌یی ومیزان الادبی دخی تركجه‌یه ترجمه ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

سلام اوزاتمه سوزی قصه‌یی دراز ایتمه
یتر یتر كسلم پك اوزاندی مبحث زلف

سلامش { (الملك العادل بدر الدین بن الملك الظاهر بیبرس) مصرده حكومت سورن غلامان اتراكك آلتنجیسی اولوب ، ٦٧٨ تاریخنده، برادری ملك سعید ناصر الدین محمد بركتدن صكره، ٧ یاشنده اولدیغی حالده، تخته قعود ایتمشدر .

سلامش { علمادن اولوب، ٥٤٥ تاریخلرنده شامده یاشامش؛ و « البستان » عنوانیله جغرافیه‌یه متعلق بر كتاب یازمشدر، كه ١٥٨٤ تاریخ میلادیسنده رومده طبع اولنمشدر.

سلامه { صحابه‌دن بروجه زیر درت ذاتك اسمیدر : (ابو عمرو سلامه) كه اوغلی عمرو كندیسندن روایت ایدوب ، آنجق صحبتی مشكوكدر. — (ابو حدرد سلامه بن عمیر الاسلمی) كه ٧١ تاریخنده وفات ایتمشدر . — (سلامه بن قیصر الحضرمی) كه مصریوندن معدود اولوب، صحبتی مشكوك اولدیغی حالده، ابو هریره‌دن روایت ایتمشدر. — (سلامه ونام دیكرله هاب) كه اوغلی قبیصه كندیسندن روایت ایتمشدر.

سلامه { صحابیاتدن بروجه زیر درت خاتونك اسمیدر : مخدوم حضرت نبوی (ابراهیم)ك دادیسی سلامه ، كه انس بن مالك كندیسندن روایت ایتمشدر. — (خرشه بن الحر)ك همشیره‌سی (سلامه بنت الحر الازدیه) كه بر قاچ حدیث شریفك راویه‌سیدر . — (سلامه بنت سعد بن الشهید) كه فتح مكه‌دن صكره، حضرت رسول الله (صلعم) افندمزه بیعت ایتمشدر . — (سلامه بنت معقل الخزاعیه) كه ابو الیسر بن عمروك برادری حبابك جاریه‌سی اولوب، اوندن بر اوغلی دخی اولدیغی حالده، وفاتنده دینیچون صاتلمسی قصد اولنمغله، نزد حضرت پیغمبری‌یه مراجعت ایتمش ؛ و جانب رسالتپناهیدن بر كوله ایله مبادلةً اعتاق بیورلمش ایدی.

سلامه { طائف قربنده بر قریه اولوب، جانب حضرت نبویدن اوراده مسجد شریف بنا بیورلمشیدی . ابن عباس حضرتلریله اولادندن بعضلرینك و بعض صحابه‌نك قبرلری بو قریه‌ده‌در.

سلامه بن رحمون { (ابو الخیر — بن مبارك) مشاهیر اطبادن اولوب، یهودی المذهب ایدی . مصرده نشأت ایتمشدر . منطق وفلسفه‌ده دخی ید طولی صاحبی ایدی . طبده ابو الحسن بن رضوانك شاكردی ابو كثیر بن زفاندن ومنطقده مشهور ابو الوفاء مبشر بن فاتكدن درس آلمشیدی . باشلیجه تألیفاتی بروجه آتیدر : «كتاب نظام الموجودات» ، «مقالة فی السبب الموجب لقلة المطر بمصر» ، «مقالة فی العلم الالهی» ، «مقالة فی خصب ابدان النساء بمصر عند تناهی الشباب» . — اوغلی (مبارك بن سلامه بن رحمون) دخی مشاهیر اطبادن اولوب، «مقالة فی الحجرة المسماة بالشقفة والخزفة» عنوانیله بر تألیفی واردر.

سلامة الزرقاء { دولت عباسیه عصری مشاهیر مغنیاتندن اولوب، ابن رامینك جاریه‌سی وسالفة الترجه ربیحه وسعده‌نك قپو یولداشی ایدی. منصور زماننده بصره والیسی بولنان سلیمان بن علینك اوغلی جعفر سکسان بیك درهمه صاتین آلمشیدی. حسن الحان وموسیقیده وشعر وادب وظرافتده بی مانند ایدی. ماوی کوزلی اولدیغندن (زرقاء) لقبیله تلقیب اولنمشدر.

سلامة القس { مشاهیر مغنیاتندن بر جاریه اولوب، مدینه‌ده تولد وموسیقی‌یی تعلم ایتدکدن صکره، ملوك امویه‌دن یزید بن عبدالملکه صاتلمشیدی. سالفة الترجه (حبابه) ایله قپو یولداشی اولوب «الحن من قینتی یزید» ضرب‌مثلی بونلرك ایکیسی حقنده‌در.

سلامی { (ابو الحسن محمد بن عبدالله) مشاهیر شعرادن اولوب، خالد بن ولید حضرتلرینك برادری ولید بن ولید المخزومینك نسلندندر. ٣٣٦ تاریخنده دار السلام بغدادده طوغوب، ٣٩٣ ده وفات ایتمشدر. دها صبی ایکن شعر سویلمکه باشلایوب، موصله واردیغنده، اوراده بولنان مشایخ شعرادن ابو عثمان خالدی وابو الفرج البیغاء و ابو الحسن التلعفری بونك حداثت سنیله جیادت شعرینه متحیر اولوب، ابتدا اشعارینك مسروق اولدیغنه حکم ایتمشلرسه‌ده، سلامی بداهة و حاله مناسب سویلدیکی اشعارله اقتدارینی واشعارینك کندی زادهٔ طبع سلیمی اولدیغنی اثبات ایتمشیدی. بعده اصفهانه کیدوب، وزیر شهید صاحب بن عباده قصیدهٔ بائیه‌سنی تقدیم ایتمش؛ وبر چوق وقت وزیر مشارالیهك نزدنده بولنوب، برچوق انعام واحساناتنه نائل اولمش؛ ونهایت بونك طرفندن شیرازده بولنان عضد الدولته تقدیم اولنه‌رق، «مفتاح المأمول» عنوانلی منظومه‌سنی تقدیم ایتمش؛ و وفاتنه‌دك مشارالیهك یاننده قالمشدر. شو برایکی بیت حکمدار مشار الیهك مدحنه دائر سویلدیکی قصائدینك برندندر:

تشبهه المداح فی الباس والندی
بمن لو رآه کان اصغر خادم
ففی جیشه خمسون الفاً کعنتر
و امضی وفی خزانه الف حاتم

سلامی { (عبدالملك بن حبیب) اندلس مشاهیر علماسندن اولوب، غرناطه جوارنده طوغمش، و ٢٨٩ تاریخنده قرطبه‌ده وفات ایتمشدر. علوم وفنون متنوعه‌یه دائر بك چوق تألیفاتی واردر.

سلامی { (ابو الفضل محمد بن ناصر) مشاهیر ادبا و حفاظدن اولوب، ٤٦٧ تاریخنده مدینة السلام بغدادده طوغمش؛ و ٥٥٠ ده ینه اوراده وفات ایتمشدر. وقتنده بغدادك حافظی اولوب، ابو الفرج ابن الجوزی کبی مشاهیر علما کندیسندن روایت ایتمشلردر.

سلامی { ایران شعراسندن ایکی کشینك مخلصی اولوب، برنجیسی اصفهانلیدر. شو بیت اونکدر:

هردم ای دل چه کشی طرهٔ مه سیمایی
تانیفق بیلایی تشبیقی جایی

— ایکنجیسی (شاه محمد) هراتلی اولوب، شهر مذکورده ابریشم بوکمکله مشغول ایدی. شو قطعه اونکدر:

من شدم در طلب یار نمی پرسیدم
خبر اوز کسی تا که نکوید دیدم
هرکجا یافتم ازنعل سمند تو نشان
تا نبیهند دکری روی برآن مالیدم

سلامی { (شیخ —) متأخرین شعراء عثمانیه‌دن ومشایخ نقشبندیه‌دن اولوب، عن اصل ازمیرلی اولدیغی حالده، قریهٔ ابا ایوب انصاریده پوست نشین ایدی. ١٢٢٨ ده ارتحال ایتمشدر. شو برایکی بیت اونکدر:

ادنی قولی‌یم فخر رسول الثقلینك
اول نور احد احمد جد حسنینك
نوش ایلر ایسه‌م شاه حسن عشقنه زهری
چکمم المی یولنه باش کیتسه حسینك

سلامیه { موصل قربنده و دجله‌نك ساحل شرقیسنده بر بیوك قریه اولوب، جامعی و باغ و باغچه‌لری وار ایدی. بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر.

سلاند { یاخود سئلاند (Seeland) دانیمارقه‌نك اك بیوك آطه‌سی اولوب،

بالطیق دکیزنده و اسوجك جنوب غربی کوشه‌سی قارشیسنده واقعدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٧٠٠٠ مربع کیلومتره واهالیسی ٦٥٠٠٠٠ کشی اولوب، مرکزی دانیمارقه‌نك پایتختی اولان قوپنهاق شهریدر. بش ایالته منقسمدر. زراعتی پك ایلری وحیوانات اهلیه‌سی چوقدر. [زیاده معلومات ایچون « دانیمارقه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سلانیك (Salonique) روم ایلنده ماکدونیه خطهٔ قدیمه‌سنده و آطه‌لر دکیزنده واقع سلانیك کورفزی ایچنده اوله‌رق استانبولك ٥١٠ کیلومتره غرب جنوبیسنده و ″٢٨ ′٣٧ °٤٠ عرض شمالی ایله ″٤٦ ′٣٧ °٢٠ طول شرقیده واقع ولایت مرکزی بر شهر اولوب، ١٥٠٠٠٠ اهالیسی، ٥٦ جامع شریفی، ٧ مدرسه‌سی، ١ کتبخانه‌سی، ٢٣ تکیه‌سی، ١٦ کلیساسی، ٢١ حاوره‌سی، ٣ خسته‌خانه‌سی، بر بدستانی، ١٥ مسافرخانه‌سی، ٢٧ مختلف فابریقه‌سی، بر تیاتروسی، بر مکتب اعدادیٔ ملکیسی، ٢ رشدیه‌سی، بر رشدیهٔ عسکریه‌سی، بر صنایع و بر زراعت مکتبی، « فیض صبیان »، « ترقی » و « روضهٔ تعلیم » اسملریله منتظم اوچ مکتب خصوصیسی، رسمی وخصوصی متعدد مکاتب ابتدائیه‌سی، روم، بلغار، اسرائیلی وصربلی اهالی‌یه مخصوص ذکور واناث رشدی و ابتدائی مکتبلری، انکلیز پروتستانلره مخصوص ذکور واناث و آلمانلره مخصوص ذکور مکاتب ابتدائیه‌سی؛ قدیم وجدید متعدد صو یوللری، هوا غازی، کوزل بر رختمی صاغلام لیمانی، کمر اسمیله اسکی بر طاق ظفری وسائر بعض آثار عتیقه‌سی واردر. سلانیك بر تپه‌نك غرب جنوبی اتکنده مؤسس اولوب، سورله و بر طاقم قله‌لرله محاط اولدیغی حالده، دکیز جهتنده سوری هدم اوله‌رق، مکمل بر ریختم انشا اولنمش؛ وبو جهتده زیاده‌سیله توسع ایدوب، منتظم ابنیه‌یی حاوی یکی محله‌لر و ریختم بوینجه جسیم تجارتخانه‌لر و مغازه‌لر وهوتللر یاپلمشدر. ابنیهٔ عتیقه‌سنك مصنع و مهملری جوامع شریفه‌سی اولوب، بونلرك بعضلری وعلی الخصوص خورتاجی، آیا صوفیه، قاسمیه و اسکی جمعه جامعلری وقتیله بت پرستلرك معبدلری ایکن، بعده کلیسایه ونهایت معابد مسلمینه تحویل ایدلمش اولملریله بر طاقم موزاییقلر وسائر تزیینات صناعیه ایله مزیندر. سلانیك شهری اخیراً آوروپادن کلن بیوك دمیر یول خطنه ربط اولنه‌رق، یالکز روم ایلنك دکل بلکه بتون آوروپانك آطه‌لر دکزنده واسکندریه ایله ازمیر قارشیسنده بیوك ومهم بر اسکله‌سی حکمنه کچوب، کوندن کونه کسب توسع وعمران ایتمکده در. بو دفعه بر طرفدن دده آغاج طریقیله درسعادته بر طرفدن مناستر طریقیله آدریاتیق دکیزی اسکله‌لرندن برینه دمیر یولله ربط ایدلمکده اولوب، بو یوللر برقات دها تجارت واهمیتنی آرتیره‌جقدر. اهالیسنك نصفنه قریب مقداری اسرائیلی اولوب، بونلرك اجدادی انکیزیسیونك شدائدی دورنده اسپانیادن بو طرفه هجرت ایتمش اولمغله، الیوم اسپانیول لسانیله متکلمدرلر. مقدار باقیسنك قسم اعظمی مسلمان، روم، بلغار واجنبیدر. سلانیکك هواسی قیشین معتدل اولوب، میزان الحراره نادراً صفردن آشاغی اینر، ویاغان قار چوق طورماز. یازین بر آز صیجاق اولوب، شهرك قربنده وغربنده کورفزه منصب اولان وارداریرماغنك مجراسی اطرافنده تشکیل ایلدیکی بعض بطاقلقلر صیتمه‌یی تولید ایدیورسه‌ده، بو بطاقلقلرك تطهیری هوایی کیتدکجه تصحیح ایتمکده در. صنوف اهالیسی کرك تجارت وصنایعه وکرك علوم ومعارفه مستعد ذکی وچالیشقان آدملردر. سلانیکده اسکیدن بری خاولی، بز، خالی وسائر بعض معمولات یاپلمقده اولدیغی کبی، اخیراً ایکی بیوك ایپلیکخانه ایله متعدد جام وشیشه، صابون، طوغله وکرمید فابریقه‌لری وبر کاغد فابریقه‌سی تأسس ایتمشدر. کرك امتعهٔ اجنبیه‌دن وکرك پك منبت ومحصولدار اولان ولایتی وقوصوه ومناستر ولایتلری محصولاتندن بیوك بر تجارت اجرا اولنوب، سلانیك شهرینك کوندن کونه تجارتی آرتمقده‌در. الحاصل سلانیك آوروپای عثمانینك پایتختندن صکره ایکنجی شهری اولوب، یقین وقتده دنیانك بیوك شهرلریله ادعای رقابت ایده‌جك بر حاله کلمکه استعداد کوسترمکده در. — سلانیك قضاسی شرقاً کسندیره والنقطه، شمالاً عورتحصار، غرباً یکیجه، غرب جنوبی جهتندن قره‌فریه وقترین قضالریله جنوباً وقسماً جنوب غربی جهتندن دخی سلانیك کورفزیله محاط و محدود

اولوب، واردار وكلربه ناحیه‌لریله برابر ١٠١ قریه‌یی حاویدر. شهرله برابر قضانك اهالیسی ١٨٠٠٠٠ اولوب، قراده‌كی اهالیسنك قسم اعظمی مسلم وترك و قصوری روم، اولاخ، چنكانه و سائره اولوب، بلغارلری آزدر. اراضیسی منبت ومحصولدار اولوب، حبوبات متنوعه ایله سبزه ومیوه‌لرك انواعی و شراب وسائره حاصل اولور.

سلانیك شهری ازمنهٔ قدیمه‌ده (ترمه) اسمیله بر قصبه اولوب، (قساندر) طرفندن كندی زوجه‌سی اولان بیوك اسكندرك همشیره‌سی نامیله (تسالونیكی) تسمیه اولنمشدی. بعض رومالیلر میلاددن ایكی اوچ یوز سنه اول سلانیكه هجرت وتوطن ایتمش؛ ونهایت شهر دخی ماكدونیه ایله برابر رومالیلرك ضبطنه كچمش ایدی. قسطنطین سورلرینی ولیمانی یاپدیروب، شهری توسیع وتزیین ایتمشدی. قسطنطنیه روم ایمپراطورلری زماننده سلانیك بر طاقم داخلی نزاعلر و فسادلره میدان اولوب، یدنجی قرن میلادیده بر قاچ كون سورن بر حركت ارض اثناسنده اسلاولر طرفندن یغما ایدلمش؛ وبعده عربلر طرفندن فتح اولنمش ایسه‌ده، محافظه اولنمامش ایدی. ١١٨٥ تاریخنده سیجلیه نورمانلرینك ضبطنه كچوب، بونلر طرفندن دهشتلی اعتسافات اجرا اولنمش؛ ونهایت وندیكلیلرك النه كچمش ایدی. ٧٩٦ تاریخ هجریسنده یلدیرم سلطان بایزید خان طرفندن فتح اولنه‌رق، فترت زماننده الدن چیقمش اولمغله، ٨٣٢ ده سلطان مراد خان ثانی طرفندن قطعیاً فتح، وممالك عثمانیه‌یه ضم اولنمش؛ واو وقتدن بری دائما ایالت و ولایت مركزی بولنمشدر.

سلانیك { ولایتی. دولت عثمانیه‌نك روم ایلنده‌كی ولایاتندن بیوك ومهم بر ولایت اولوب، شرقاً ادرنه ولایتیله، شمالاً شرق روم ایلی وبلغارستانله وقوصوه ولایتیله، غرباً وغرب جنوبی جهتندن مناستر ولایتیله، جنوباً دخی آطه‌لر دكیزیله محاط ومحدوددر. ٣٩°٥٣′ ایله ٤٢°٧′ عرض شمالی و ٢١°٤٥′ ایله ٢٣° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. شرقدن غربه طول اعظمی تقریباً ٢٨٠ كیلومتره وشمالدن جنوبه عرض اعظمی تقریباً ٢٠٠ كیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٥١٦٤٩ مربع كیلومتره واهالیسی ١٠٢٨٣٧٧ كشیدر. بو مقداردن ٤٤٩٠٥٩٠ ی یعنی نصفنه قریب قسمی اسلام وترك ٢٩٤٩٧٧ سی روم واولاخ، ٢٢٩١٨٤ ی بلغار، ٤٣٠٨٤ ی یهودی، ٧١٧١ ی چنكانه وقصوری اقوام وملل مختلفه‌یه منسوبدر. بو ولایت آوروپای عثمانینك آطه‌لر دكیزنده‌كی سواحلنك نصف غربیسنی یعنی طاشوز آطه‌سنك قارشیسنده‌كی قره صو منصبندن حدود یونانیه‌یه قدر اولان سواحلی حاوی اولوب، بو سواحلده اك اوله كوزه چارپه‌جق شی (خالكیدیق) شبه جزیره‌سیدر، كه سلانیك كورفزیله رندینه كورفزی آره‌سنده جنوبه طوغری ممتد واسع بر شبه جزیره اولوب، جنوب شرق قسمنده او جهته اوزانیر طار واوزون اوچ شبه جزیره‌سی واردر، كه اك غربیسی كسندیره، اورته‌ده‌كی لونغه و شرق طرفنده‌كی‌ده آینوروز اسمیله مسمادر. بواوچ شبه جزیره آره‌سنده كسندیره وآینوروز كورفزلری تحصل ایدیور. سلانیك ولایتنی تشكیل ایدن اراضینك تنوع احوالی شایان دقت اولوب، هرطرفنده یوكسك طاغلری وواسع اووه‌لری واردر. ولایت تماميله آطه‌لر دكیزی مائله‌سنده بولنوب، قوجه بلقان سلسلهٔ جبالنه مربوط دسپوت ونام دیكرله ردوب طاغی شمال شرق حدودینی تشكیل ایلدیكی كبی، بوكا وشار سلسله‌سنه مربوط دیكر برقاچ طاغ ایله بعض جبال منفرده ولایتك ایچنده امتداد وتشعب ایدیور. بونلردن (پریم) و (مالش) طاغلری حدوددن ولایتك ایچنه دخول ایتدكاری كبی، مالشك قارشیسنده (بلن) طاغی غربدن شرقه طوغری اوزانیر وقوصوه ولایتندن كلن (بلاغوشه) طاغنه اولاشیر؛ بلاشك قارشیسنده یعنی جنوبده (قوریشه) و (لشبك) طاغلری رندینه كورفزینه‌قدر اوزانیرلر. (حورتاج) طاغی خالكیدیق شبه‌جزیره‌سنك قاعده‌سنده‌غربدن شرقه ممتد اولوب، بونك جنوبه طوغری اوزاتدیغی قوللر بوقاریده ذكر اولنان كسندیره ولونغه وآینوروز شبه جزیره‌لرینی تشكیل ایدیور. مناستر ولایتی حدودنده یعنی ولایتك غرب شمالی جهتنده پولژنیجه، بابونه، پرسلاب، قوشوف، پلاطیچ، ماریانشقه، پاییق وآغستوس طاغلری شمال شرقی‌یه یعنی واردار مجراسنه

طوغری اوزانیرلر . ولایتك جنوب غربی قسمنده
ویونان حدودی قربنده دخی مشهور لیمبوس طاغی
وبوکا مربوط اولەرق شماله طوغری ممتد اولان
کلندیر طاغی بولنیور . ولایتك زراعتجه اك بیوك
ثروتنی حاصل ایدن سلانیك وسیروز اووەلرندن بشقه
ذکر اولنان طاغلرك آرەلرندەوانهارمجرالرندە آزچوق
کنیش برچوق اووەلرومنبت وادیلر ومایرلر بولنیور .
بو اووەلرك اك بیوکاری واردار ، درامه ، پتریچ ،
استرومیجه ، طوبران ولنقطه اووەلریدر . ولایتك میاه
جاریەسی چوق اولوب ، اك بیوك نهری (واردار) ،
ایکنجیسی قره صو (استروم) ، اوچنجیسی دیکرقرەصو
(مسته) و دردنجیسی اینجه قره صو ایرماقلریدر .
بونلردن ماعدا کرك بونلره وکرك طوغریدن طو-
غری‌یه دکیزه دوکیلور برچوق انهاری وار در .
واردار قوصووه ولایتندن کلوب ، سلانیك ولایتنه
دخولنده بیوك بر ایرماق اولدیغی حالده ، کوپریلیدن
آشاغی صاغدن طوپالقه ، بابونه ، قرەصو ، بوشووه
ومنصبنه قریب محلده یکیجه کولنك آیاغی حکمنده
اولان قره آزمق نهرلرنی وصولدن دخی برغالیجه
وغالیك چایلرینی وبرچوق درەلر اخذ ایدر . بو ایر-
ماغك آچیلوب سیر سفائن حالنه قونمسی وسدلر انشا-
سیله اطرافی باصمەسنك منعی متصوردر . قرەصو
بلغارستانك کوستندیل جهتندن کلوب ، صاغدن
استرومیجه نهرینی و صولدن (بیستریجه)یی آلدقدن
صکره سیروز اووەسنه دوشر؛ و صاغدن بوطقووه
کولنك آیاغنی ، صولدن دخی دمیرحصاردن کچن
(قرەشوه) چاینی ودیکر برطاقم درەلر آلدقدن صکره ،
(تخیانوس) کولنه دوشر وبوکولده دخی سیروزدن
کچن (وروندی) و (درامانیجه) نهرلرینی اخذ ایله ، چای
آغزنده کولدن چیقوب ، رندینه کورفزینه دوکیلور .
دیکر قره صو (مسته) نهری بلغارستان ایله شرق
روم ایلی حدودنده نبعان ایدن برطاقم چایلردن بالتشکل ،
جنوب شرقی‌یه طوغری جریانله ، ولایتك حدود
شرقیەسنه بالوصول ، منصبنه قدر بو جهتدن حدودینی
تفریق ایدر . اینجه قرەصو (ویستریجه) نهرینه کلنجه ،
مناستر ولایتنك سرفیجه سنجاغندن کلەرك ، ولایته
الدخول ، سلانیك اووەسنه دوشر ، وصاغ وصولدن
برایکی اوفق چای آلدقدن صکره ، واردار منصبنك
آلت طرفنده سلانیك کورفزینه دوکیلور . بودرت
بیوك نهرك خارجنده اولەرق طوغریدن طوغری‌یه
دکیزه منصب اولان نهرلرحکمسز اولوب ، بو نهرلرده
باشلیجه (خالکیدیق) شبه جزیرەسندەدر . ولایتده
بر خیلی کوللر دخی بولنوب ، اك بیوکاری : مناستر
ولایتی حدودنده واقع (اوستروه) ، همنامی اولان
قصبه جوارنده واقع (یکیجه) ، لنقطه قضاسنده وخا-
لکیدیق شبه جزیرەسنك قاعدەسنده بولنان (بشیك)
و اونکله اختلاط ایدن (آیواسیل) ، همنامی اولان
قضاده واقع (طوبران) ، سیروز اووەسنده وقرەصو
مجراسنده تشکل ایدن (تخیانوس) و درامه سنجاغنده
بولنان (پراویشته) کوللریدر .

سلانیك ولایتنك اراضیسی پك منبت اولوب ، بو
ولایت آوروپا قطعەسندەکی ولایات عثمانیەنك اك
محصولداریدر . باشلیجه محصولاتی بغدای ، آرپه ،
مصر ، یولاف ، سیسام ، پرنج وسائر حبوبات متنوعه
ایله پاموق ، توتون ، آفیون ، شراب وسائره در .
باغلری چوقدر . ولایتك اکثر جهاتنده ایپك
بوجکی یتشدیرمك خصوصنده فوق العاده اعتنا
اولنمقده اولوب ، متعدد ایپك فابریقەلرینی حاویدر .
نفس سلانیك شهرنده دخی قوزەلردن ایپك چیقار-
مق اوزره برایکی فابریقه واردر . میوەوسبزەلری دخی
چوقدر . ذخیره ولایتی اداره ایتدکدن صکره ،
بر خیلی مقدار دخی اخراج اولنور . پاموق سنوی
بش ملیون یکی قیه قدر حاصل اولوب ، نصفندن
زیادەسی ممالك اجنبیه‌یه کیدر . آفیون زرعی کوندن
کونه تعمم وتکثر ایتمکده اولوب ، سلانیك اسکله-
سندن سنوی یوز بیك یکی قیه‌یه قریب آفیون اخراج
اولنمقده ، و بوندن ولایته اوچ بچق ملیون فرانقدن
زیاده آقچه کیرمکدەدر . درامه سنجاغی دنیانك اك نفیس
توتونلرینی یتشدیرمکله شهرت آلمشدر . سیروز سنجاغنك
بعض جهتلرنده دخی ایی توتون یتشیر . رژی تأسس
ایتمزدن اول سلانیك ولایتنك توتون عشری سنوی
بش یوز بیك لیرا طوتمقده ایدی . بو کون
دخی زرع و استحصالیله یکرمی بیك عائلەدن
زیاده اهالی اشتغال ایتمکده ، و شهرت
و مقبولیتی حسبیله توتون محصولاتی هر طرفه
کیتمکدەدر . توتون اخراجاتنك اسکلەسی ومرکزی

قواله‌در. مرعالری دخی چوق اولوب، طاغلرده یاز قیش بولنان کلیتلی قیون و صیغیر وکچی وسائر حیواناتدن بشقه، قیشین مناستر وقوصوه ولایتلرندن وآرناؤدلق طاغلرندن کلیتلی قیون‌سوریلری سلانیك اووه‌لرینه ایندیریلیر. بوندن مقدم باقلمدیغی جهتله ولایتك اورمانلری خیلی آزالمش ایسه‌ده، ینه بر چوق اورمانلر بولنوب، خالکیدیق شبه‌جزیره‌سنك قسم شرقیسیله بلش ومالش وقورشه بلقانلری وحدود یونانیه‌یه قریب ساحل بوینجه ممتد اولان طاغلر اورمانلرله مستوردر. ولایتك شمال غربی جهتلرنده‌کی اورمانلر ایسه دها سیرك ودها کوچکدر. بو اورمانلرده کراسته‌یه الویرشلی خیلی آغاجلر بولنوب، آنجق شمدیلك چیقان کراسته یالکز احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایدوب، اخراج اولنه‌میور. حالبوکه یکرمی اوتوز سنه اول مصره وممالك سائره‌یه کلیتلی کراسته اخراج اولنور ایدی. هواسی عمومیت اوزره معتدل وصاغلام ایسه‌ده، ولایتی هر طرفدن احاطه ایدن طاغلر شمال روزکارینك ایشلمسنه بر درجه‌یه قدر مانع اولوب، دکیزدن کلان جنوب روزکاری ایسه هر طرفه حلول ایتدیکندن، هوا عرض و اقلیمك اقتضاسندن زیاده صیجاقدر. یازین قاری محافظه ایده‌جك هیچ بر طاغ یوغیسه‌ده، یوکسك محللرینك هواسی سرین اولوب، وسطی ارتفاعده بولنان یرلری دخی معتدل بر هوایه مالك اولدقلری حالده، آلچق اووه‌لرینك هواسی پك صیجاق ورطوبتلی وعلی الخصوص سواحله وبیوك ایرماقلرك مجرالرینه یقین وآز چوق بطاقلقلری حاوی اولان یرلرك هواسی صیتمه‌لیدر. سلانیك ولایتنك معدنلری پك چوق اولوب، هر نه قدر هنوز منتظم تحریات وبیوك اخراجات اولمامش ایسه‌ده، وسائط نقلیه چوغالدقجه، برچوق معادنك اخراجنه امتیاز آلنمقده، وبر طرفدن‌ده اخراجلرینه چالیشلمقده‌در. الك چوق معدنلری حاوی اولان جهات سیروز وکسندیره قضالری وایکنجی درجه‌ده عورتحصاری، تکوش ولنقظه قضالریدر. کسندیره قضاسنده (معدن کویلری) دینلن درت کویده منغانز، چنقو، آنتیمون وسیملی قورشون معدنلری بولنوب، دکیزه قریبنلری جهتیله قدیماً اخراج اولندقلری کبی، شمدی دخی اصحاب امتیازلری طرفندن ایشلنمکده‌در. قضاء مذکورك رومیلیا قریه‌سنده‌ده زنکین بر قروم معدنی بولنور. تیکوش قضاسنك (روشدن) قریه‌سنده آنتیمون وآرسنیق معدنلری چیقارلمقده‌در. سیروز سنجاغنده دخی بر آنتیمون ودرامه سنجاغنك (کوره‌جك) قریه‌سنده بر سیملی قورشون و (وودینه) قضاسنك (سراکن) قریه‌سنده قروم معدنلری بولنیور. عورتحصاری قضاسنك قره‌طاغ ناحیه‌سنده سیملی قورشون وسائر معدنلر بولندیغی محقق ایسه‌ده، هنوز اخراج اولنمامقده‌در. اهالیء ولایت باشلیجه زراعت ایشلریله مشغول اولوب، صنایع یوق حکمنده ایسه‌ده، مرکز ولایتده تأسیس ایدلمش اولان بعض فابریقه‌لردن بشقه، سائر قصبه‌لرده وقراده دخی عبا، شیاق، کتن وپاموق بز وسائر بعض منسوجات ومعمولات استحضار اولنور. عبا معمولاتی الك چوق (میا طاغی) دینلن کویده وجوده کلوب، مهمجه بر اخذ واعطایه باعث اولور. ولایتك درامه سنجاغی کویلرنده درامه چورابی ولوادیچ کویلرنده (لوادیچ) نامیله برجنس چوراب وسیروز کویلرنده دخی (امام ایشی) نامیله کذلك یوکدن برجنس چوراب نسج اولنوب، هر سنه درسعادت ایله ممالك عثمانیه‌نك جهات سائره‌سنده اوچ درت بیك لیرالق مال فروخت اولنور. تجارت محلیه باشلیجه زراعت و حیوانات محصولاتنه متعلق اولوب، ممالك اجنبیه ایله اولان تجارتی سلانیك اسکله‌سی طریقیله ودمیر یول ایله اجرا اولنور. ایکنجی اسکله‌سی قواله اولوب، بشقه اهمیتلی اسکله‌لری یوقدر.

سلانیك ولایتنك مرکزدن صکره باشلیجه معموره‌لری سنجاق مرکزلری اولان سیروز ودرامه ایله قضا مرکزلری اولان کوپریلی، وودینه، قره فریه، قترین، یکیجه، عورتحصاری، منلك، پتریچ، استروجه، نوره‌قوب، جمعه، تیمور حصار، قواله وسائره‌در. ولایت جمعاً ١٨٦٠ قریه‌یی حاوی اولوب، بروجه‌زیر ٣ سنجاق، ٢٢ قضا و٢٣ ناحیه‌یه منقسمدر:

سنجاق	قضا	ناحيه
سلانيك	سلانيك	واردار، كلاريه
	كسنديره	
	قره‌فريه	اغستوس
	يكيجه	قره‌جه آباد
	وودينه	اوستروه، قره‌جه آباد
	لنقطه	
	كوكيلى	
	عورتحصارى	قره طاغ
	طويران	
	استرومجه	
	تكوش	
	كوپريلى	نيقودم، بوغوميل
	قترين	يشخور، كلندر
	آينوروز	
سيروز	سيروز	
	منلك	
	زيخنه	
	رازلق	
	پتريچ	
	تيمور حصار	
	جمعهٔ بالا	
	نوره‌قوب	استارجسته، ترليسى، چچ، اورته قول، دربند، ميشه
درامه	درامه	پراويشته، پرسيچان، چچ
	قواله	
	صارى شعبان	
	پراويشته	

سلطان مراد خان ثانى دورنده ضميمهٔ ممالك عثمانيه اولدقدن صكره، زمانه كوره حدودى توسيع ويا تضييق ايديله‌رك، ايالت صورتنده اداره اولنمش، واكثريا سيروز ودرامه آيريجه اداره ايدلمش ايدى. ولايات تشكيلنده سلانيك ولايتى مناستر و دبره وايلبصان و اسكوب جهتلرينى دخى شامل بولنمش؛ مناستر برايكى دفعه سنجاقدن ولايته و ولايتدن سنجاغه تحويل اولنه‌رق، نهايت بسبتون آيرلديغى كبى، اسكوب دخى قوصوه ولايتنه الحاق وبعده بوولايته مركز اتخاذ اولنه‌رق، سلانيك ولايتى خيليدن خيلى‌يه كوچولمش؛ ومع هذا كرك وسعت اراضيجه وكرك كثرت نفوسجه ينه الك بيوك ولايات صره‌سندن چيقمامشدر.

سلانيك { سنجاغى. سلانيك ولايتنك مركز سنجاغى اولوب، ولايتك همان نصفى قدر واسع اولديغى حالده، بونك قسم غربيسنى ضبط ايتمشدر. واردار وانيجه قره صو حوضه‌لرينك قسم اسفللريله خالكيديق شبه جزيره‌سنى حاوى اولوب، هرجهتجه ولايتك الك مهم والك معمور قسميدر. شرقاً وشرق شمالى جهتندن سيروز سنجاغيله، شمالاً قوصوه، غرباً وغرب جنوبى جهتندن مناستر ولايتلريله، جنوباً دخى يونانستان حدوديله وآطه‌لر دكيزيله محاطدر. ١٠٧٦ قريه‌يى حاوى اولوب، مادهٔ آنفه‌ده‌كى جدولدن آكلاشلديغى اوزره، ١٣ قضا و ١٢ ناحيه‌يه منقسمدر. [احوال سائره‌سيچون مادهٔ آنفه‌يه مراجعت بيوريله]

سلانيك { كورفزى (Golfe de Salonique) آطه‌لر دكيزينك شمال غربى جهتنده بيوك بركورفز اولوب، خالكيديق شبه جزيره‌سيله سلانيك ولايتنك قسم غربيسى آره‌سنده قره‌نك ايچنه صوقيلوب، سلانيك ليماننه قدر واصل اولور. بو كورفزك آغزى كسنديره شبه جزيره‌سيله تساليه ساحلى آره‌سنده خيلى كنيش اولوب، تقريباً ٤٦ كيلومترو وسعتده اولديغى حالده، شماله طوغرى ايلريلدكجه، طارلاشوب، خالكيديق شبه جزيره‌سنك (آپانومى) برونيله ساحل غربينك (آتريده) برونى آره‌سنده وسعتى ١٩ كيلومترو‌يه تنزل ايدر. بوراده برايكنجى وايچ كورفز تشكل ايدوب، بو دخى خالكيديق شبه جزيره‌سنك قره برون نام برونيله (واردار) داليانى آره‌سنده ٦ كيلومترو‌يه قدر طارلاشوب، بر بوغاز تشكيل ايدر، واورادن شمال شرقى‌يه طوغرى دونه‌رك، بر اوچنجى كورفز تشكل ايدر. بو دخى قسم شماليسنده (كوچك قره برون) ايله (غاليك) منصبى آره‌سنده بر دها طارلاشه‌رق سلانيك ليماننى حاصل ايدر. بو كورفزك بويله دفعاتله طارلاشوب، تغييراستقامت دخى ايتمسى سلانيك ليماننك صاغلاملغنى منتج اوليور. بو كورفزه واردار وانيجه قره صو ايرماقلريله بر چوق چايلر و خارجى آغزنده تساليه‌نك سالامبريا يعنى كوستم ايرماغى دوكيلور.

سلب { باخود سلبس (Célèbes, Célébès) بحر محيط كبيرده كى آسيا جزايرندن بربيوك جزيره اولوب، خط استوانك آلتنده، بورنئو جزيره‌سنك شرقنده، فليپين جزايرينك جنوبنده، ملوك جزايرينك غربنده وسونده جزايرينك شمالنده واقعدر. درت جسيم شبه جزيره‌دن مركب غريب الشكل بر جزيره اولوب، بو شبه جزيره‌لرينك برى جنوبه، برى جنوب شرقيه، برى شرق شماليه طوغرى ممتد اولديغى حالده، جمله‌نك الك اوزون واك طارى اولان دردنجيسى ابتدا شماله، بعده شرقه ونهايت شمال شرقيه طوغرى اوزانير. بو وجهله جزيره براوختاپود شكلنى ابراز ايده‌رك، شرق وجنوب جهتنده (قورونتالو)، (تولو) و (بونى) اسملريله اوچ بيوك كورفزى وتا مركزنده بيوجك بر كولى واردر. ٤٥َ ١° عرض شمالى ايله ٤٤َ ٥° عرض جنوبى و ٣٣َ ١١٦° ايله ٥٠َ ١٢٢° طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولوب، شمالدن جنوبه بويى قوش اوچشى حسابيله تقريباً ١٤٠٠ كيلومتره، ومساحهٔ سطحيه‌سى ١٨٨ ١٥٥ مربع كيلومتره در. اهاليسى ايسه يالكز ٣٤٠ ٨٥١ كشيدر، كه بهر مربع كيلومترهيه ٨ كشى دوشيور. اراضيسى پك منبت ومحصولدار اولوب، ايچ طرفلرى طاغلق ايسه‌ده، سواحله قريب محللرى آز ميلانلى واوتلر وچاليلرله مستووردر. الك مرتفع طاغى قسم جنوبيسنده واقع (لامپوتبانغ) اولوب، تقريباً ٢٣٠٠ متره ارتفاعى واردر. شمال جهتنده بر ينار طاغى واردر، وكوكردى چوق اولوب، زلزله‌لرى كثير الوقوعدر. طاغلرى پك صيق اورمانلرله مستور اولوب، ميشه، كوركن، صندال ومرانغوزلقده وبوياجيلقده مستعمل اشجارك انواعى بولنور. باشليجه محصولاتى پرنج، قهوه، شكر قامشى، هندستان جوزى، موز، جنجفيل، بوبر وسائر بهاراتك انواعيله برچه اسملرى بيله مجهول ميوه ومحصولات متنوعه‌دن عبارتدر. هواسى صاغلام اولوب، او جهتده‌كى سائر جزائرده بولنان بطاقلق وقامشلقلردن مبرادر. حيواناتى آز اولوب، بو جهتجه آسيادن زياده آوسترالياية بكزيور. فيل وكركدان كبى بيوك حيوانلرى وحيوانات مفترسه‌سى اولميوب، ميمونلرينك انواعى چوقدر. صيغيرالله كيك آره‌سنده بر نوع حيوانى وآوستراليايه مخصوص بعض حيوانلرى دخى واردر. نهرلرنده تمساحلر چوقدر. پاپاغانلرى يشيلدر. جزيره‌ده باقير معدنى كثرت اوزره بولنوب، اهالى اخراج وبوندن مختلف آلات واوانى اعمال ايدرلر. دمير وچليك معدنلرى دخى بولنوب، اهاليسى قليچ وقما اعمال ايدرلر. قلاى دخى واردر. بعض طاغلرنده بلور چيقار. اصل جزيره‌نك اهاليسى بورنئوده‌كى داياقلره مشابه دوزكون سيما وبدنلى وبياض چهره‌لى آدملر اولوب، بونلر آلفوره، بوكى، ماقاسار وسائر اسملرله برچوق اقوامه منقسم اولدقلرى كبى، ملايى قومى دخى جزيره‌نك هر طرفنه وعلى‌الخصوص سواحله انتشار ايدوب، اهالئ اصليه‌يى دخى دين اسلامه جلب ايتمش اولمغله، دين اسلام بوجزيره اهاليسنك مذهب عمومى ومشتركيدر. بو جزيره اهالئ اصليه‌سى بورنئونك داياقلرى كبى نيم وحشى بر حالده قالميوب، عموميت اوزره قبول ايلدكلرى دين اسلام سايه‌سنده خيلى تمدن ايتمش، وكسب انسيت ايلمشلردر. جنوبده ساكن اولان ماقاسارلر ملايلر كبى كميجيلكده دخى مهارت تامه‌يه مالكدرلر؛ شمالى جهتنك اهاليسى ايسه آوجيلقده، باليقجيلقده وسواريلكده ماهردرلر. عوام ناس يالكز بر پشتمال صاروب، اغنيا ومعتبران صنفى ايسه انتارى وجبه كييرلر، وصاريق صارارلر. قادينلرى كوزل، نازك ووظيفه شناس اولوب، ايچلرنده اوقويوب يازمق بيلنلرى آزدر. اركك چوجقلره مكتبدن چيقنجه مرانغوزلق وچلنكيرلك كبى بر صنعت وقيز چوجقلره ايپك ويا موقدن سجاده وسائره نسجى تعليم ايدرلر. اجنبيلر حقنده پك مكرم ومهما نوازدرلر. الحاصل بو جزيره اهاليسى صرف مدنيت اسلاميه ايله تمدن ايدوب، آوروپادن بوكى جزاير بعيده‌يه سرايت ايدن سرخوشلق وفرنكى كبى بليات وعللدن رهايابدرلر. هر نه قدر اسماً بو جزيره فلمنكه تابع عد اولنور ايسه‌ده، يالكز جنوب جهتنده بر ايكى اسكله طوغريدن طوغرى‌يه دولت مشارالبهايه تابع اولوب، آطه‌نك سائر طرفلرى بر طاقم حكومات اسلاميه‌يه منقسمدر، كه حاكملرى فلمنك دولتنى طانيورلرسه‌ده، بو تابعيتلرى يالكز امور تجاريه‌يه منحصردر. حكومات مذكوره‌نك الك معروفلرى شمالى شبه جزيره‌سنك اوجنده واقع

(منادو) وجنوبی شبه جزیره‌سنك منتهاسنده بولنان (ماقاسار) حکومتلریدر. مع‌هذا فلمنکلیلر جزیره‌یی (منادو) و (ساماباوه) اسملریله ایکی دائره‌یه تقسیم ایدوب، والیلکدن زیاده قونسلوسلق وظیفه‌سنی ایفا ایدر ایکی مأمورلری واردر. سلب جزیره‌سنك اطرافنده وکورفزلری ایچنده بو آطه‌یه مربوط برطاقم جزایر صغیره بولنوب، بونلرك باشلیجه‌لری: جنوب شرقی شبه جزیره‌سنك اوجی قارشیسنده واقع (بوتون)، (مونا)، (ووونی) و (قامبانا)؛ جنوبی شبه جزیره‌سنك اوجی قارشیسنده واقع (سالایر)؛ تولو کورفزینك قسم شمالیسنده بولنان (بلینغ) و (بانغای)؛ قورونتالو کورفزنده واقع (توکان)؛ وشمالی شبه جزیره‌سنك اوجی حذاسنده فلپین جزایرینه طوغری اوزانان (سانکی) و (تالائوت) جزایریله دیگر برچوق کوچك آطه‌لردر. پورتکیزلیلر ١٥٢٥ تاریخ میلادیسنده بو جزیره‌یی کشف ایدوب، ١٥٤٠ده منادو جهتنده بر تجارتخانه تأسیس ایتدکلری کبی، متعاقباً انکلیزلرله دانیمارقه‌لیلر دخی بعض سواحلنده تجارتخانه‌لر تأسیس ایتمشلرسه‌ده، چوق وقت طوره‌مامشلردر. یدنجی قرن میلادیده فلمنك شرکتی یرلی حاکملرله بعض معاهدات تجاریه‌یه کیریشوب، او تاریخلرده پورتکیزلیلر دخی آطه‌یی بسبتون ترك ایتدکلرندن، سائر اوجوارده‌کی جزایر کبی بوده فلمنك مستعمراتندن عداولنمغه باشلامشدر. فقط کشف ومعاینه اولنان یرلری آز اولوب، اکثر جهتلری هنوز مجهولدر.

سلت { یاخود چلت (Celtes) [«کلت» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سلجه { (Selge) قره‌مان جهتندن عبارت اولان پیسیدیا خطهٔ قدیمه‌سنده اسکی برشهر اولوب، اسپارته مهاجرلری طرفندن تأسیس اولنمشدی. بوچاق قریه‌سنك شمال شرقیسنده ویرانه‌لری مشهوردر.

سلجوق { سلجوقیان ملوکنك جد اعلاسی اولوب، ترك قبائلندن بر قبیله‌نك رئیسی اولدیغی حالده، اوغللری میکائیل واسرائیل ایله وقوم وقبیله‌سیله برابر دردنجی قرن هجری اواخرنده ماوراءالنهرده یرلشوب، هنوز دائرهٔ اسلامه کیرمه‌مش متجاور اقوامنه قارشی ایتدیکی غزواتدن بیوك بر ثروت واقتدار قزانمش؛ وبشنجی قرن هجری اوائلنده سلطان محمود غزنوینك مساعده‌سیله، جیحونی کچوب، خراسانده نسا وابیورد جهتلرنده ساکن اولمشلردی. مشهور افراسیابك نسلندن اولدیغی ادعا اولنیور.

سلجوقیان { (یاخود سلجوقیلر و سلاجقه) مادهٔ آنفه‌ده بیان اولنان سلجوقك اولادی اولوب، خراسان و ماوراءالنهر وخوارزم جهتلرنده کسب قوت ومکنت ایتمکله، غزنویلره دخی غلبه چالوب، بیوك بر دولت تأسیس ایتمشلر؛ وبعده بو سلاله‌نك بر شعبه‌سی‌ده رومده وکرمانده آیریجه بر دولت تأسیس ایتمکله، سلجوقیان اوچ دولته منقسم اولمشلردر، که زیرده آیری آیری بیان اولنیور:

سلجوقیان ایران { سلجوقیلر دولتنك اك بیوکی واك اول تأسس ایدنی اولوب، آنف‌البیان سلجوقك تورونی ومیکائیل بن سلجوقك بیوك اوغلی طغرل بك طرفندن تأسیس اولنمشدر. شویله‌که: سلجوقك اوغللرندن اسرائیل سلطان محمود طرفندن مغلوباً یدی سنه صکره وفات ایتمش، ومیکائیل بن سلجوق دخی هنوز مشرك بولنان اقوام متجاوره ایله محارباتك برنده شهید اولمش اولمسیله، مومی‌الیه طغرل بن میکائیل قوم وقبیله‌سنك رئیسی قالوب، مکنت واقتدار ودرایتی حسبیله، خراسان اهالیسی کندیسنه رام اولمش؛ وسلطان مسعود بن محمود غزنوی بونك نفوذندن اندیشناك اولوب، اوزرینه عسکر سوق ایتدکده مغلوب اولمغله، طغرل بك بو غالبیتدن بالاستفاده، ٤٢٩ تاریخنده نیشابورده تخت سلطنته جلوس ایتمش؛ وبالذات اوزرینه کلن سلطان مسعودی دامغانده مغلوب ایتمکله، بر قات دها اقتداری آرتوب، عراق عجمی دخی ضبطله، (ری) شهرینی پایتخت اتخاذ ایدرك، متعاقباً آذربیجان، کردستان، خوزستان و فارس خطه‌لرینی دخی استیلا ایله، همان بتون ایرانه حکمفرما اولمشدی. وفاتنده متوفی برادری چغری بکك اوغلی آلب آرسلان خلفی اولوب، سلطنت بونك نسلنده قالمشدر. کرك مشارالیه آلب آرسلان وکرك اوغلی ملکشاه و اونك اوغللری محمد و سنجر شام و روم وبلاد قافقاس وهند وچین جهتلرندن توسیع ممالك ایدرك، دولتلرینی بیوتمش؛ وبعده

فارس و خوزستان جهتلرنده اتابکیان و سائر دیکر بعض کوچك حکومتلر ظهور ایتمکله، ایران سلجوقیلرینك کسب و اقتداری کیتدکجه آزالوب، نهایت خوارزمشاهیان خراسان جهتنده کسب نفوذ وقوت ایتمکله، ایران سلاجقه‌سنك اون دردنجیسی اولان طغرل خوارزمشاهاندن سلطان تکشك النده مغلوباً وفات ایدرك، ۵۹۰ تاریخنده سلجوقیان ایران سلاله‌سی منقطع وحکومتلری نهایت بولمشدر. بو وجهله سلجوقیان ایران ۱۴ کشی اولوب، جمعاً ۱۶۱ سنه حکومت سورمشلردر. بونلره سلجوقیان عراق دخی دیرلر. ایچلرنده ملکشاه ومحمد وسنجر کبی محب علم ومعرف وحامیٔ علما حکمدارلر بولنمغله، زمانلرنده ممالك اسلامیه‌ده خیلی اعمارات وترقیات وقوع بولمش، وعلوم ومعارف ترقی ایدوب، نیجه علما وادبا یتیشمشدر. بغداده‌کی مشهور (مدرسهٔ نظامیه) صاحبی نظام الملك بونلردن ملکشاهك وزیری ایدی. آلب آرسلان وملکشاه وسائرلری قسطنطینیه روم ایمپراطورلریله دخی دفعاتله محاربه ایدوب، شانلی غالبیتلره نائل اولمشلردی. سلجوقیان ایران حکمدارلرینك اسامیسیله تاریخ جلوسلری بروجه زیردر:

۱	طغرل بك بن میکائیل بن سلجوق	۴۲۹
۲	آلب آرسلان بن چغری بك بن میکائیل	۴۵۵
۳	ملکشاه بن آلب آرسلان	۴۶۵
۴	برکیارق بن ملکشاه	۴۸۵
۵	محمد بن ملکشاه	۴۹۸
۶	سنجر بن ملکشاه	۵۱۱
۷	محمود بن محمد بن ملکشاه	۵۱۱
۸	طغرل ثانی بن محمد	۵۲۵
۹	مسعود بن محمد	۵۲۹
۱۰	ملکشاه ثانی بن محمود	۵۴۷
۱۱	محمد ثانی بن محمود	۵۴۷
۱۲	سلیمان شاه بن محمد اول	۵۵۵
۱۳	آرسلان بن طغرل ثانی	۵۵۶
۱۴	طغرل ثالث بن آرسلان	۵۷۱ الی ۵۹۰

اشبو جدولده کورلدیکی اوزره، سنجر ۵۱۱ده خراسانده تخته اوتوروب، ۴۰ سنه حکومت سوردیکی حالده، برده عراقده بومدت ظرفنده برادری وسلفی محمد بن ملکشاهك اولادندن محمود و طغرل ومسعود ومحمودك اوغللری ملکشاه ومحمد حکومت سورمشلر وبونلر هر نه قدر آیریجه حکمدارلق ایتمشلر ایسه‌ده، سلطان سنجره تابع بولنمشلردر.

سنجرك وفاتندن صکره سلجوقیلرك النده یالکز عراقین قالمش ایدی.

سلجوقیان روم { سلجوقیان ایران دولتنك مؤسسی طغرل بکك عم زاده‌سی وقطلمش بن اسرائیل بن سلجوقك اوغلی سلیمان طرفندن تأسیس ایدلمش بر حکومت اولوب، مشارالیهك نسلندن ۱۵ حکمدار کلمش؛ و ۴۷۷دن ۷۰۰ تاریخنه‌دك ۲۲۳ سنه حکم سورمشدر. مشارالیه سلیمان بن قطلمش سلجوقیان ایراندن ملکشاه بن آلب آرسلان طرفندن روم (یعنی آناطولی جهتی) والیلکنه نصب اولنوب، او صره‌ده سوریه جهتنه مسلط اولمش اولان اهل صلیبه قارشی محاربه ایده‌رك، آنطاکیه‌یی فتح، وحلبی دخی حاکمی بولنان مسلمدن ضبط ایتدکدن صکره، دمشق حاکمی بولنان (تتش) بن آلب آرسلانله محاربه ایدوب، ۴۹۹ده ارتحال ایتمشیدی. اوغلی داود فرمان ملکشاهله والیٔ روم اولوب، قونیه‌یی قسطنطینیه روملرندن ضبط وپایتخت اتخاذ ایده‌رك، تأسیس حکومت ایتمش؛ ووفاتنده برادری قلج آرسلان وارثی اولوب، سلطنت بونك نسلنده قالمشدر. سلاجقهٔ روم روم ایمپراطورلریله متمادیاً جنك وجدال ایده‌رك، آناطولیده ممالك اسلامیه‌نك توسیعنه خدمت ایتمش؛ وقطعهٔ مذكوره‌نك شرق جهتلرنده بولنان بعض کوچك حکومات اسلامیه‌یی دخی استیصال ایلمشلردر. آناطولینك ترك اهالی ایله اسکانله ترکلشمسی‌ده بونلرك زماننده حاصل اولمغه باشلامشدر. مغوللرك خروجندن صکره ایلخانیان دولتی رومه دخی مستولی اولوب، سلجوقیان روم بونلره مطاوعت ایتمك سایه‌سنده موقعلرینی محافظه ایده بیلمشلرسه‌ده، اون برنجیلری اولان غیاث الدین کیخسرودن صکره کلنلر ملوك ایلخانیانك فرمانیله عزل ونصب اولنورلردی. نهایت اون بشنجیلری اولان (علاء الدین کیقباد) غازان خانك اطاعتندن چیقمغله، جانب غازان خاندن کوندریلن عسکر طرفندن مغلوب، ومحبوس اولوب، دولت سلجوقیه امراسنك هربری برطرفده ادارهٔ خودسرانه‌یه قالقشمش ایسه‌ده، سلطان عثمان خان غازی جمله‌سنه غلبه چالوب، دولت عثمانیه‌نك تاسیسنه موفق اولمشدر. سلجوقیان روم حکمدارلرینك اسامیسیله تاریخ جلوسلری بروجه‌زیردر:

١	سلیمان بن قطلمش بن اسرائیل بن سلچوق	٤٧٧
٢	داود بن سلیمان	٤٧٩
٣	قلیچ آرسلان بن سلیمان	٥٠٠
٤	مسعود شاه بن قلیچ آرسلان	٥٣٩
٥	عزالدین قلیچ آرسلان ثانی بن مسعود	٥٥٨
٦	غیاث الدین کیخسرو بن عزالدین	٥٧٨
٧	رکن الدین سلیمان ثانی بن عزالدین	٥٨٠
	غیاث الدین کیخسرو ثانیاً	٦٠٣
٨	عزالدین قلیچ آرسلان ثالث	٦٠٣
٩	عزالدین کیکاوس بن کیخسرو	٦٠٩
١٠	علاء الدین کیقباد بن کیخسرو	٦١٠
١١	غیاث الدین کیخسرو ثانی بن کیقباد	٦٣٦
١٢	رکن الدین سلیمان ثالث بن کیخسرو ثانی	٦٤٤
١٣	غیاث الدین کیخسرو ثالث بن سلیمان ثالث	٦٦٤
١٤	غیاث الدین مسعود ثانی بن کیکاوس بن کیخسرو ثانی	٦٨٢
١٥	علاء الدین کیقباد ثانی بن فرامرز بن کیکاوس	٦٩٧ الی ٦٩٩

سلچوقیان کرمان { بو حکومت سلچوقیان ایرانك ایکنجیسی اولان آلب آرسلانك برادری (قاورد بن چغری بك بن میکائیل بن سلچوق) طرفندن تأسیس اولنوب، موی الیه ٤٣٣ تاریخنده عمی طغرل بك طرفندن طبس وکرمان جهتی مالکانه ویرلمش؛ وبرادری آلب آرسلانك وفاتنده ادعای وراثت ایدوب، ملکشاهله محاربه ایتدکده مغلوباً وفات ایتمکله، اوغلی سلطان شاه فرمان ملکشاهله حاکم کرمان اولمشدر؛ و سلچوقیان کرمان بروجه زیر ١١ حکمدار اولوب، ٥٨٣ تاریخنه‌دك ١٥٠ سنه حکم سورمشلردر:

١	قاورد بن چغری بن میکائیل بن سلچوق	٦٣٣
٢	سلطانشاه بن قاورد	٤٦٥
٣	تورانشاه بن قاورد	٤٧٦
٤	ایرانشاه بن تورانشاه	٤٨٩
٥	آرسلانشاه بن کرمانشاه بن قاورد	٤٩٤
٦	محمد شاه بن آرسلانشاه	٥٣٦
٧	طغرلشاه بن محمد شاه	٥٥٠
٨	بهرامشاه بن طغرلشاه	٥٦٢
٩	آرسلانشاه ثانی بن طغرلشاه	٥٦٢
١٠	تورانشاه ثانی بن طغرلشاه	٥٦٢
١١	محمد شاه ثانی بن بهرامشاه	٥٧٠

بونلردن طغرل شاه اوغللری بهرامشاه وآرسلان شاه وآرسلان شاه ثانی وتورانشاه ثانی پدرلرینك وفاتنده، بینلرنده منازعه باشلامغله، بو منازعه سکز سنه دوام ایده‌رك، ملك کرمان بو منازعاتدن خراب اولدقدن صکره، بر بر اوچی‌ده تلف اولوب، بونلردن بهرامشاهك اوغلی محمد شاه ثانی دخی بعض اقرباسیله منازعاتده بولنه‌رق، نهایت سلچوقیان عراقك امدادیله تقرر ایتمش ایسه‌ده، چوق کچمه‌دن غزان قومندن ملك دینار کرمانی ضبط ایده‌رك، سلچوقیان کرمان دولتنه ختام ویرمشدر.

سلچوقیان طوائف { آنفاً بیان اولنان اوچ دولت سلچوقیه‌دن بشقه سلچوق سلاله‌سندن سلاجقهٔ ایران فرمانیله بعض ایالتلره تعیین اولنه‌رق مرور زمانله اکتساب قوت ایتمش و بعض کوچك یرلرده آز چوق وقت حکم سورمش بعض شعبه‌لر دخی واردر، که بونلرك الك معروفلری ٤٧١ تاریخندن ٥١١ تاریخنه‌دك ٤٠ سنه حلبده حکم سورنلریدر.

سلحدار { [« حمزه پاشا، محمد پاشا، مصطفی پاشا وابو بکر پاشا » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

سلحین { یمنده جسیم ومتین بر قلعه اولوب، ملوك تبابعه زماندن قالمه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سلدوز { [« چوبان » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سلستره { (Silistrie) بلغارستان امارتی داخلنده طونه ساحلنده صوفیه‌نك ٣٠٥ کیلومتره شرق شمالیسنده وبکرشك ١٠١ کیلومتره شرق جنوبیسنده سنجاق مرکزی برقصبه اولوب، نصفی مسلم اولمق اوزره، ١٠ ٦٥٥ اهالیسی، ٩ جامعی، بر ساعت قله‌سی، خیلی ایشلك تجارتی، عبا وشیاق وسائره دستکاهلری، دباغخانه‌لری، طونه‌ده صیدماهیسی و اطرافنده باغلریله اشجار مثمره‌سی واردر. وقتیله استحکاماتیله مشهور اولوب، عثمانلی عسکری دفعاتله بوراده روسلره قارشی مقاومتده بر متانت فوق العاده کوسترمشلردر. موخراً استحکاماتی هدم اولنمش، واکثر اهالیٔ مسلمه‌سی هجرت ایتمکله، اهمیتی قالمامشدر. پك اسکی برقصبه اولوب، روماليلر زماننده (دوروستروم) اسمیله معروف ایدی. بیزانتنلر زماننده (دو روستولوس) تسمیه اولنوب، قرون وسطی بلغارلری بو اسمی (دریستریا) یاخود (درستر) وعثمانلیلر (سلستره) یه تحویل ایتمشلردر. — سلستره سنجاغنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٠١٠ مربع کیلومتره واهالیسی ٦٣٧ ١٠٧ کشیدر.

سالستن (Celestin) بو اسمله بش پاپا کلمشدر: برنجیسی ٤٢٢ دن ٤٣٢ تاریخنه دك پاپالق ایدوب ، نسطوری مذهبنی رد ایچون ایاتلوغده بر مجلس روحانی عقد ایتمش؛ ومنامیرداود (عم) ك کلیساده ترنمی اصول اتخاذ ایلمش ایدی . قتولیکلر عندنده اعزه‌دن معدود اولوب ، نیسانك ٦ سنده یورطیسی اجرا اولنور . — ایکنجیسی ١١٤٣ده پاپا اولوب، روماده برشه‌لی آرنود طرفندن اخلال ایدلمش اولان اسایشی اعاده، وبرسنه صکره وفات ایتمشدر. — اوچنجیسی ١١٩١ده، ٨٥ یاشنده اولدیغی حالده ، انتخاب اولنوب ، یدی سنه پاپالق ایتمش ؛ وخرستیانلری اهل صلیب محاربانه تشویق ایلمشدر . کندیسنه ویرکی ویرمك شرطیله سیجلیه‌یی هنرینك اوغلی فردریقه ویرمش؛ وآلمانیا ایمپراطوری دردنجی هنری ایله ایمپراطوریچه قونستانسه‌یی تقدیس ایتدکدن صکره، اهل صلیب محاربه‌سندن عودتنده ریشاری محبوس طوتدیغیچون، کلیسادن طرد ایلمش ایدی.— دردنجیسی ١٢٤١ده انتخاب اولنوب، یالکز ١٨ کون پاپالق ایتدکدن صکره وفات ایتمشدر . — بشنجیسی ١٢٩٤ده، ٧٩ یاشنده اولدیغی حالده، انتخاب اولنوب ، کندیسی ریاضتله یاشار تارك دنیا بر راهب اولمغله ، پاپالق امورینی اداره ایده‌میه‌جکنی آکلایه‌رق ، بش آی صکره استعفا ایتمش ؛ وایکی سنه صکره وفات ایتمشدر. بو دخی اعزه‌دن عد اولنه‌رق، مایسك ١٩ نده یورطیسی اجرا اولنور. — ١١٢٤ تاریخ میلادیسنده کروه مخالفین طرفندن بو اسمله بری انتخاب اولنوب، یالکز ٢٤ ساعت پاپالق ایتمشدر .

سلط سوریه ولایتنك حوران سنجاغنده دمشقك ١٧٥ کیلومتره جنوبنده ونابلسك ٥٠ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق شریعه یعنی اردن نهرینك شرق جهتنده وبونهره دوکیلن بر چایك وادیسی داخلنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، یالکز ٥٠٠ ی خرستیان و قصوری مسلم اولمق اوزره، ٦٠٠٠ اهالیسی ، الیوم قیشله اتخاذ اولنان قدیم بر قلعه‌سی، قربنده بعض هیکللری حاوی برمغاره‌سی، اوسته‌نده ١٠٥٥ متره ارتفاعی واطرافه نظارت کامله‌سی اولان (جبل یوشع) اسمیله بر طاغی واطرافنده نار وزیتون وانجیر آغاجلرینی حاوی کوزل باغچه‌لری وار در . — سلط قضاسی بلقا خطه‌سنك قسم شمالیسندن عبارت اولوب، غایتله منبت ومحصولدار اراضیسی اولمق مناسبتیله، وقتیله ٣٠٠ قریه وبش آلتی قصبه‌یی حاوی ایدی . بو قصبه‌لرك خرابه‌لری الیوم موجود اولوب ، بنی اسرائیل وروماليلر زمانلرندن قالمه بر چوق آثار عتیقه‌یی حاویدر . شمدیکی حالده ایسه جزء ناحیه‌سیله برابر یالکز ١٩ قریه‌یی حاوی اولوب، اکثر اهالیسی عربان عشایرندن خیمه نشین آدملر اولدیغی حالده ، ینه حاصل اولان بغدای وآرپه وسائر محصولاتی مملکتی اداره ایتدکدن صکره ، خیلی مقداریده اخراج اولنور . مقدما مرکزی نابلس قصبه‌سی اولان بلقا سنجاغنه تابع ایکن، اخیراً نابلسدن وبیروت ولایتندن بالتفریق، سوریه ولایتنه تابع حوران سنجاغنه الحاق اولنمشدر .

سلطان الدوله (ابو شجاع) آل بویه حکمدارلرینك اون ایکنجیسی اولوب ، بهاء الدوله بن عضد الدوله‌نك اوغلیدر . ٤٠٤ تاریخنده واقع پدرینك وفاتنده ، ١٠ یاشنده اولدیغی حالده، شیرازده تخت سلطنته جلوس ایدوب، برادری شرف الدوله‌یی کرمان و جلال الدوله‌یی عراق عرب حاکملکنه نصب ایتمشدی. شرف الدوله دفعاتله اطاعتندن چیقوب، برنجیسنده کرمانك برقسمی کندیسنك اولمق، وایکنجیسنده بغداد امیر الامرالغنه نصب اولنمق اوزره مصالحه ایتمشلردی. نهایت ٤١٠ تاریخنده شرف الدوله وفات ایدوب ، دیکر برادری جلال الدوله بغدادده امیر الامرا اولمشدی. ٤١٦ تاریخنده سلطان الدوله، ٢٢ یاشنده اولدیغی حالده، وفات ایدوب، اوغلی ابو کالیجار برزمان خلفی اولمشدر.

سلطان اوکی اسکیشهر وبیله‌جك جهتلرندن عبارت اسکی بر سنجاغه ویریلن اسمدر . دولت علیهٔ عثمانیه‌نك بشیکی حکمنده اولان بو بر علاء الدین سلجوقی طرفندن (سلطان اوکی) نامیله سنجاق صورتنه افراغ اولنه‌رق، ارطغرل غازی حضرتلرینه مالکانه ویرلمشیدی . خیلی وقت بو نامی محافظه ایتمشدر .

سلطان حصاری آیدین ولایت وسنجاغنك نازللی قضاسنده وقضانك شمال غربی جهتنده ناحیه مرکزی بر قریه اولوب ، ٦٠٠ اهالیسی واردر.— سلطانحصار ناحیه‌سی ١٣

قریه‌دن مرکب اولوب، ٤٩٠٨ اهالیسی واردر. اراضیسی منبت ومحصولداردر.

سلطان زاده { (محمد پاشا) [«محمد پاشا (سلطان زاده)» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سلطانشاه { کرمانده حکومت سورن ملوك سلجوقیه نك ایکنجیسی اولوب، دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولان قاورد بن جغری بکك اوغلی وخلفیدر. ٤٦٥ تاریخنده، پدری ارتحال ایتدکده، ملکشاهك فرمانیله ملك کرمان صاحب ترجمه‌یه توجیه اولنه‌رق، ١٢ سنه اجرای حکومت ایتدکدن صکره ٤٧٦ تاریخنده وفات ایتمکله، برادری تورانشاه خلفی اولمشدر.

سلطانشاه { شام وحلبده حکومت سورن ملوك سلجوقیه‌نك دردنجی وصوك حکمداری اولوب، رضوانك اوغلیدر. ٥٠٧ تاریخنده واقع پدرینك وفاتنده لؤلؤ خادم صاحب ترجمه‌نك برادری آلب ارسلانی وبعده کندیسنی اقعاد ایده‌رك، اتابکلك عنوانیله ادارهٔ اموری الینه آلمش؛ واو صره‌ده اهل صلیب حلب وشامی احاطه ایتمکله، حلبلیلر ایلغازی بن ارتقی جلب ایتمشلردی. سلطانشاه لؤلؤ خادمك وصایتیله برآز مدت حکم سوردکدن صکره، ٥١٢ تاریخنده حکومتی نهایت بولمشدر.

سلطانشاه { خوارزمشاهان سلاله‌سنك دردنجی حکمداری اولوب، ایل آرسلانك ایکنجی اوغلیدر. پدرینك وفاتنده یعنی ٥٥٨ تاریخنده، صغیرالسن اولدیغی حالده، والده‌سی ترکان خاتونك وصایتیله، تخته جلوس ایتمش، ٥٦٨ ده سلطانشاه خراسانه کیدوب، ٢٠ سنه بعض محللرده حکم سوردکدن صکره ٥٨٩ ده وفات ایتمشدر.

سلطان طاغی { آناطولیده بر طاغدر، که خداوندکار ولایتنده قره حصار قربندن باشلایه‌رق، جنوب شرقی‌یه طوغری امتداداله، قونیه ولایتنه داخل اولوب، قونیه شهری قربنه قدر واصل اولور.

سلطان ولد { (احمد بهاء الدین) مولانا جلال الدین رومی حضرتلرینك اوغلی اولوب، حضرت مشارالیهك خلفی اولان حسام الدین حضرتلرینه خلف اولمش؛ و٧١٢ تاریخنده ٨٩ یاشنده ارتحال ایتمشدر. قونیه‌ده پدر بزرکوارینك یاننده مدفوندر. کبار صوفیوندن اولوب، پدر عالیلرینك «مثنوی» سی طرزنده بر منظومه‌سی، مرتب دیوانی وپدر وبیوك پدرینك احوالنی مبین «ولدنامه» عنوانیله بر تألیفی واردر. حضرت مولانا جانبندن شمس تبریزی‌یی کتیرمکه کوندریلوب، شامدن قونیه‌یه قدر مشار الیهك رکابندن آیرلمامشدی.

سلطانیه { ایرانده آذربیجانك شرق جنوبی جهتنده وقزوینك ١٠٥ کیلومتره غرب شمالیسنده اسکی بر شهر اولوب، ٥٠٧ تاریخنده ملوك ایلخانیه‌دن بعد الاهتدا خدابنده تسمیه اولنان الجایتو خان طرفندن تأسیس وتزیین وپایتخت اتخاذ اولنمشدی. حکمدار مشار الیه ایله اوغلی سلطان ابو سعید بو شهرده مدفون اولوب، مکمل و مصنع تربه‌لری وار ایدی. بو شهر چوق وقت بقا بوله‌میوب، تیمورلنك طرفندن تخریب اولنمشدر. ویرانه‌لری باقیدر.

سلطانیه { [«قلعهٔ سلطانیه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سلطیس { مصرده اسکی بر قصبه اولوب، بونك اهالیسی مصر واسکندریه فتحنده عمرو بن العاصه معاونت ایتمش اولدقلری حالده، کندیلری بین الاسرا مدینه‌یه کوندرلمش ایسه‌ده، حضرت عمر فاروق (رضه) جانبندن معززاً مملکتلرینه اعاده بیوریله‌رق، صحابهٔ کرامله مناسبات صهریه‌ده بولنمشلر؛ وکندیلرندن بعض مشاهیر یتیشمشدر.

سلع { مدینهٔ منوره قربنده بر طاغ اولوب، شعراء عرب آثارنده مذکوردر. — قدس قربنده (وادی موسی) ده دخی بو اسمله بر قلعه وار ایدی.

سلغر { فارسده حکومت سورن اتابکان سلاله‌سندن اوچ ذاتك اسمی اولوب، بونلرك هیچ بری حکومت سورمه‌مشدر. برنجیسی حکومت مذکوره‌نك مؤسسی اولان سنقر بن مودود بن سلغرك جدی اولوب، بونك اسمنه نسبتله دولت مذکوره‌یه (دولت سلغریه) و(سلغریان) دخی دیرلر. — ایکنجیسی اتابکان فارسك بشنجیسی اولان سعد بن زنکینك اوغلی وابو بکرك برادری اولوب،

کندیسی سلطنته نائل اولمامش ایسه‌ده، اوغلی (محمد شاه) ملوك مذکوره‌نك طقوزنجیسی اولوب، محمد بن سعد بن ابی بکردن صکره ٦٦١ تاریخنده ٨ ای حکومت سورمش، ومشهوره ترکان خاتونله ایتدیکی محاربه‌ده ترك حیات ایلمشدر. — اوچنجیسی ملوك مذکوره‌نك آلتنجیسی اولان ابو بکر بن سعدك اوغلی اولوب، کندیسی حکومت سورمه‌مش؛ و اوغلی سلجوقشاه ملوك مذکوره‌نك اونجیسی اولوب، آنف الذکر محمد شاه بن سلغردن صکره ٦٦١ ده بش آی حکومت سورمش؛ و ترکان خاتونی قتل ایتدکدن صکره، مغوللره مغلوب اولوب، کازرونه قاچمش، واوراده ارتحال ایتمشدر.

سلغوس { ثغورده طرسوسك اوته‌سنده (یعنی بریسنده) برقصبه اولوب، مأمون خلیفه طرفندن فتح ایدلمش اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور. سلغکه اولسه کرکدر.

سلغه { یاخود سالاغه (Salaga, Selga) افریقای غربینك کینه مملکتنده و (وولته) نهرینك صول کنارنده تجارتکاه بر قصبه اولوب، ٢٠٠٠٠ اهالیسی وبیوك بازاری واردر.

سلفقوس { (Séleucus) بیوك اسکندرك وفاتندن صکره، بو جهانکیرك ممالك واسعه‌سنه وارث اولان طوائف ملوکدن سلفقیلر سلاله‌سنده بو اسمله ٦ حکمدار کلمشدر:

برنجیسی دولت مذکوره‌نك بانیسی. میلاددن ٣٥٤ سنه اول طوغمشیدی. بوجهانکیرك حیاتنده مدیه وبابلونیه یعنی آذربیجان وعراق جهتلرینك والیسی وسواری عسکرینك قوماندانی اولوب، اسکندرك وفاتندن صکره (پردیقاس). قارشی آنتیغون ایله برلشمش؛ و غالبیتدن صکره (بابیلونیه) یعنی عراق خطه‌سنی قزانمشیدی. آنجق اسکندرك بتون ممالکنی کندیسی ضبط ایتمك آرزوسنده بولنان مذکور آنتیغون طرفندن قبل المیلاد ٣١٥ تاریخنده طرد وتعقیب اولنه‌رق، مصرده حکومت سورن باطلیوسه التجا ایتمش؛ و بونکله آنتیغونه قارشی بر کله‌رك، ٣١٢ ده واقع (غزه) غالبیتندن صکره، مظفرانه بابله کیرمش؛ ومتعاقباً آثوریه ومدیه و آذربیجان ایله فارس، خراسان وسند نهرینه قدر اولان آسیای وسطی طرفلرینی ضبط، وجزیره، شام، فریجیایی ممالکنه ضم ایله بیوك بر دولت تشکیل ایتمش؛ وآنتیغونك اوغلی (دمتریوس پولیورکیت) ایله برلشوب وبونك قیزینی تزوج ایده‌رك، اسکی متفقلری اولان بطلیوس و لیسیماقه اعلان حرب ایلمش ایسه‌ده، قائن پدری مومی الیه دمتریوس ممالکنك برقسمنی ادعا ایتدیکندن، ابتدا بونکله محاربه ایدوب، کندیسنی مغلوب ایتدکدن صکره، ماکدونیه وتراکیه حکمداری مرقوم لیسیماقله محاربه ایده‌رك، قبل المیلاد ٢٨٢ ده بونی دخی مغلوب ایتمش؛ و حکمدارلغنی اعلان ایتمشیدی. یدی آی صکره مصر حکمدارلغنده تأسس ایتمك اوزره معاونتنی استحصال ایده‌مین (کراونوس) یعنی «یلدیرم» لقبیله ملقب بطلیوس طرفندن ٢٨١ ده افنا ایدلمشدر.

— ایکنجیسی (قالینیقوس) یعنی «مظفر» لقبیله ملقب اولوب، قبل المیلاد ٢٢٥ دن ٢٤٧ تاریخنه‌دك ٢٢ سنه حکومت سورمش؛ وزماننده ممالکنك بر قسمی اوچنجی بطلیوس طرفندن ضبط اولندیغی کبی، خراسان جهتنده ظهور ایدن اشکانیان دولتی دخی کوندن کونه توسیع ممالك ایتمکده، وآنطیوخس هیراقس آناطولیده، اومن برغمه‌ده، تئودوس دخی بلخده اعلان حکومت ایله توسیع دائره ایلمکده ایدی. صاحب مغلوب، ونهایت اشکانیانله ایتدیکی محاربه‌ده اسیر دوشه‌رك، وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی ایکنجینك اوغلی اولوب، (کراونوس) یعنی «یلدیرم» لقبیله ملقب ایدی. ٢٢٥ دن ٢٢٢ یه قدر اوچ سنه حکومت سورمش؛ وهیچ بر ایشده موفق اوله‌میوب، آناطولیده بعض عاصیلره قارشی کیتمکده ایکن، وفات ایتمشدر.

— دردنجیسی (فیلوپاتور) یعنی «محب پدر» لقبیله ملقب اولوب، بیوك آنطیوخسك اوغلیدر. قبل المیلاد ١٨٦ دن ١٧٤ سنه‌سنه قدر ١٢ سنه حکومت سوروب، برغمه حکمداری (اومن). قارشی (پونت) یعنی طربزون جهتی حکمداری (فارناس) ی مدافعه ایتمك ایستمش ایسه‌ده، مقتدر اوله‌مامش؛ ویهودیلره جور واذا ایتمشدر.

— بشنجیسی ایکنجی دمتریوس نیقاتورك وقلیوپاتره‌نك اوغلی اولوب، قبل المیلاد ١٢٤ تاریخنده پدرینه خلف اولمشدر.

— آلتنجيسى (ايپفان) يعنى «پارلاق» لقبيله ملقب اولوب، آنف الذكر آنطيوخس غريپوسك اوغليدر. پدرينك وفاتنده قبل الميلاد ٩٧ تاريخنده يالكز آنطا- كيه وجوارنده حكومت سورمكه باشلايوب، دمشقده عميجه‌سى انطيوخس كيزيق حكم فرما اولديغى حالده، متعاقباً بونك الكاسنى دخى ضبط ايتمشدر.

سلفقيان { ياخود سلفكيان (Séleucides) بيوك اسكندرك وفاتندن صكره ممالكنى وارث اولان طوائف ملوكدن بر سلاله اولوب، مؤسسى يونانان اسكندر سردارلرندن سلفقوسك اسمنه نسبتله ياد اولنور. بو سلاله قبل الميلاد ٣١١ تاريخنده تأسس ايدوب، ٦٤ تاريخنه‌دك ٢٤٧ سنه ايران وسوريه جهتلرنده وبر آره‌لق آناطولى و ماكدونيه و تراكيه‌ده دخى حكم سوره‌رك، ملك اسكندر اوزرينه تشكل ايدن دولك اك بيوكى ايدى. آنجق اكثر زمانلرى بينلرنده وسائر طوائف ملوك ايله نزاع ومحاربه‌ايتمكله چكمشدر. نهايت اشكانيانك كسب قوت ايتمى و روماليلرك سوريه‌يه توسيع فتوحات ايتلرى سائر دول ايله برابر سلفقيلرك دخى اندراسنى موجب اولمشدر. مركزى انطاكيه ايله‌همجوارايدى. سلفقيلرك زمان حكومتلرى اوچ دوره منقسم اولوب، كرك سلفقوسك نسلندن وكرك خارجدن بروجه زير ١٩ حكمدار حكم سورمشدر:

(١ً وراثت منتظمه دورى)

	قبل الميلاد
برنجى سلفقوس نيقاتور	٣١١
برنجى آنطيوخس سوتير	٢٧٩
ايكنجى آنطيوخس تئوس	٢٦٠
ايكنجى سلفقوس قالينيقوس	٢٤٧
اوچنجى سلفقوس كراونوس	٢٢٢
دردنجى سلفقوس فيلوپاتور	١٨٦
هليودور (زوربا)	١٧٤
دردنجى آنطيوخس اپيفان	١٧٤
بشنجى آنطيوخس اوپاتور	١٦٤ الى ١٦٢

(٢ نجى دورى)

برنجى دمتريوس سوتير	١٦٢ الى ١٤٩
برنجى آلكساندر بالا	١٥٠ « ١٤٤
ايكنجى دمتريوس نيقاتور	١٤٩ « ١٤٣
و	١٤٠ « ١٣٩
و	١٣٠ « ١٢٥
آلتنجى آنطيوخس تئوس	١٤٣ « ١٤٠
تيفون (ياخود ديودوت)	١٤٠ « ١٣٣
يدنجى آنطيوخس سيدتيس	١٣٩ « ١٣٠
ايكنجى آلكساندر زبينا	١٢٥ « ١٢١
بشنجى سلفقوس	١٢٤ « ١٢٣

(٣ نجى دورى)

(برنجى شعبه)

سكزنجى آنطيوخس غريپوس	١٢٣ الى ٩٧
آلتنجى سلفقوس	٩٧ « ٩٣
فليب (واوچ برادرى)	٩٣ « ٨٠
اون برنجى آنطيوخس	٩٣ « ٩٠
اوچنجى دمتريوس	٨٧ « ٨٥
اون ايكنجى آنطيوخس باقخوس	٨٣

(ايكنجى شعبه)

طقوزنجى آنطيوخس كيزيقوس	١١٤
اوننجى «زاهد» آنطيوخس	٩٤
اوننجى آنطيوخسك زوجه‌سى سلنه	٨٠
تيغران	٨٣ الى ٦٩
اوننجى آنطيوخسك اوغلى اون اوچنجى آنطيوخس	٦٩ « ٦٤

سلفقيده { ياخود سلفكيده (Séleucide) سلفقيان زماننده سوريه‌سواحلنك قسم شماليسنه يعنى عاصى نهرى منصبندن بوروطه‌لق ليمانته قدر اولان خطه‌يه ويريلن اسمدر.

سلفقيه { ياخود ساوقيه (Séleucie) ازمنهٔ قديمه‌ده بو اسمله سلفقيانه منسوب درت شهر وار ايدى: برنجيسى واك بيوكى عراقده ودجله‌نك ساحل غربيسنده واقع اولوب، سلفقيان دولتنك مؤسسى اولان سلفقوس نيقاتور طرفندن ميلاددن ٣٠٧ سنه اول بنا، وپايتخت اتخاذ اولنمش ايدى. قبل الميلاد ١٤٠ تاريخنده اشكانيانك الينه كچوب، بونلر دجله‌نك اوبر ياقه‌سنده (كتسيفون) يعنى مدائن شهرينى تأسيس ايتمكله، سلفقيه خرابه يوز طوتمش ايدى. كرك بونك وكرك مدائنك اليوم خرابه‌لرى مشهوددر. سلفقيلر ١٤ تاريخندن صكره انطاكيه‌يى پايتخت اتخاذ ايتمشلردى.

— ايكنجيسى (سلفقيه پيريه) اسميله معروف او- لوب، آنطاكيه قربنده وعاصى نهرينك منصبنده يعنى اليوم (سويديه) قصبه‌سنك بولنديغى يرده ايدى. ياقوت حموى بوندن بحث ايتديكى صره‌ده «سيوف سلوقيه» و «كلاب سلوقيه» ديه مشهور اولان قليج وكوپكلرك بو شهره منسوب اولمسى احتمالنى درميان ايديور.

— اوچنجیسی کیلیکیا یعنی ایچ ایل خطه‌سنده بولنمغله (سلفقیه کیلیکیه) و یا (سلفقیه تراخیا) اسمیله معروف ایدی. الیوم (سلفکه) دینلن قصبه‌در.

— دردنجیسی تاوروس (یعنی بوغا وغلطی بلغار) طاغی اتکنده وقره‌مان ایلنده بولنمغله (سلفقیه آد. تاوروم) اسمیله تفریق اولنوردی.

سلفکه { آطنه ولایتنده ایچ ایل سنجاغنك مرکزی برقصبه اولوب، کوك صو نهرینك صاغ کنارنده وبو نهرك منصبندن ١٦ کیلومتره یوقاریده اوله‌رق، طرسوسك ٩٨ کیلومتره جنوب غربیسنده واقعدر. بر طاغك اتکنده‌ودکیزه قدر ممتد بر اووه کنارنده واقع اولوب، شمدیکی حالده آنجق ٢٥٠٠ اهالی‌یی حاوی عادی وکوچك بر قصبه اولدیغی حالده، اطراف وجوارنده اسکی سلفقیه شهرینك جسیم ومحیرالعقول خرابه‌لری وبونلرك ایچنده برچوق مرمر ستونلر، خراب برطاقم معبدلر، تیاترولر، طاق ظفرلر، مزارلر، رنکارنك مرمر دوشمه‌لری وکسمه طاشدن معمول ٣٠ آرشون عرض وعمقنده و ٦٠ ارشون طولنده مصنع بر صهریج ایله بوندن صویی تقسیم ایدر بر طاقم صو یوللری کورلیور. قصبه‌نك اوستنده‌کی تپه‌ده بیوك و خراب برقلعه وقصبه‌نك آلتنده کوك صویك اوزرنده جسیم برکوپری دخی وار در. اسکله‌سی جنوب جهتنده‌کی قویده واقع (طاش اوجی) در. قصبه‌نك عربلر زماننده قالمه برجامع شریفیله بر روم وبر ارمنی کلیساسی، ٢ تکیه‌سی، ١ مکتب ابتدائیسی، بر خانی وطاغ اتکنده بر قیشله‌سی وار در. هواسی قیشین پك ایی ایسه‌ده، یازین پك صیجاق واووه‌ده‌کی بطاقلقلردن طولایی صیتمه‌لیدر. مأمون خلیفه سلفکه‌یی ضبط ایتمش ایسه‌ده، چوق وقت محافظه ایده‌مه‌مشیدی. «معجم البلدان» ده (سلفوس) اسمیله مذکوردر.

— سلفکه قضاسی ایچ ایل سنجاغنك مرکز قضاسی اولوب، سنجاغك قسم شرقیسندن عبارتدر. غرباً کلنار وموط قضالریله، شمالاً قونیه ولایتیله، شرق شمالی جهتندن مرسین قضاسیله، جنوب شرقی جهتندن دخی آق دکیزله محدود اولوب، آیاش، یاغده و بولاجه‌لی اسملریله ٣ ناحیه و ٣٦ قریه‌یی حاوی و ٢٨٥٥٠ اهالی ایله مسکوندر. اکثر اهالیسی ترك وترکمان اوله‌رق مسلم و یالکز تجارت محللرنده بعض ارمنیلر وروملر ساکندر. جمله‌سی لسان ترکی ایله متکلمدرلر. اراضیسی طاغلق و طاشلق اولوب، یالکز مرکز قضا ایله دکیز آره‌سنده بر اووه واردر. اسکی سلفقیه شهری خرابه‌لرندن ماعدا سلفکه‌نك ٤٠ کیلومتره شمالنده طاغده اسکی (مغاره)، سلفکه‌نك ینه ٤٠ کیلومتره شمال شرقیسنده وساحلده آیاش قربنده (الوسه) وبر آز دها اوته‌ده (سباسته) شهر قدیملرینك خرابه‌لری، لیموس صویی منصبنك اوکنده‌کی قیالق بر آطه‌نك اوزرنده الیوم (قیز قلعه‌سی) دینلن (غورغوس) قلعهٔ قدیمه‌سی وبونك قارشیسنده ساحلده (قوریقوس) شهر قدیمی موقعی وبونك اوستنده (شیطانلق) اسمیله غریب و واسع وکنیش حجره‌لره منقسم بر مغاره بولنیور. ناحیه مرکزی اولان (لیموس)، که الیوم کوچك برقریه‌در، قرون وسطاده بیوك بر شهر ایدی. لیموس صویی وادیسنده قیالره اویلمش برچوق هیکللر ورسملر وقضانك هر طرفنده صو یولی، کوپری وقلعه کبی ابنیهٔ قدیمه آثاری بولنمقده در. قضانك محصولاتی احتیاجات محلیه‌یی دفع ایتدکدن صکره، خیلی مقدار بغدای، آرپه، سیسام و سائره قبریسه وآطه‌لره اخراج اولنور. پلاموط، ییاغی، قورو اوزوم وحیوانات اخراجاتی دخی واردر. طاغلرنده اورمانلر چوق اولوب، اسکندریه‌یه و سوریه سواحلنه خیلی کراسته دخی اخراج اولنور. طاش اوجنده بعض واپورلر ویلکن کمیلری اوغرایوب، سنوی ٩٠٠٠٠٠ غروشلق اخراجات و ٨٠٠٠٠ غروشلق ادخالاتدن عبارت بر تجارت اجرا اولنور. معمولات محلیه کلیم و چول کبی بعض قبا شیلر نسجندن عبارتدر.

سلفی { (ابو طاهر صدر الدین محمد بن محمد الاصفهانی) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن ومحدثیندن اولوب، «الاربعین البلدانیه» عنوانیله حدیثه دائر برکتاب یازمش، وکندیسی شرح ایتمشدر. بغدادده تحصیل واستماع ایدوب، اخذ احادیث شریفه ایچون اکثر بلادی دور ایتدکدن صکره، اسکندریه‌ده تدریسله مشغول اولوب، ٥٧٦ تاریخنده وفات ایلمشدر. خلفاء فاطمیه‌دن ظافرك وزیری ابو الحسن علی بن السلار صاحب ترجمه نامنه برمدرسه بنا ایتدیروب، مدرسلکنی کندیسنه تفویض ایتمش؛ وبو مدرسه طول مدت سلفینك اسمیله یاد اولنمشدر.

سلکان { صحابه‌دن ایکی ذات اولوب، بری مصرك فتحنده حاضر بولنان سلکان بن مالك وديگری ابو نائله سلکان بن سلامه‌در.

سلکه { زمان جاهلیتده یتیشن عرب شاعره‌لرندن اولوب، شاعر (سليك بن السلکه) نك والده‌سیدر. اوغلی مومی الیهك وفاتنده سویلدیکی مرثیه «حماسه» ده مسطوردر.

سلم { (بن نذیر) صحابه‌دن اولوب، بعده بصره‌ده ساکن اولمشیدی. بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر.

سَلم { ایرانیلرك اساطیرله ممزوج اولان تاریخ قدیمنه كوره، پیشدادیاندن مشهور فریدونك اوچ اوغلندن بری اولوب، فریدون وفاتندن اول ملکنی اوغللرندن سلمه ملکندن فراتك غرب جهتلرنده‌کی یرلری، توره توران وتاتارستان طرفلرینی وایرجه‌دخی ایرانی ویرمشیدی. بووجهله سلم امم سامیه‌نك تور امم تورانیه‌نك، ایرج دخی امم آریانیه‌نك جد اعلاسی اولمشدر. بو روایتك وبو تقسیماتك حضرت نوح ایله اولادی حکایه‌سنه مشابهتی عیاندر. حتی سلم ایله سام اسملری دخی بربرینه قریبدر. فریدونك اساسا هند برهمنیلری اساطیرنده (ثریدون) تسمیه اولنان و (آزی ضحاقه) یعنی (ضحاك تازی) اسمنده بر اژدرهایی اتلاف ایدن بر ملکدن عبارت اولدیغنه باقیلیرسه، سلم وتور وایرجك دخی محضا آسیای وسطی اطرافنده بولنان ودنیانك اك اهمیتلی امنی جامع اولان امم سامیه وتورانیه وآریانیه‌یه برر جد اعلا کوسترمك ایچون ایجاد اولنمش اسملر اوله‌جغی، والحاصل زردشتیلر اساطیرندن عبارت اولدیغی آکلاشیلیور.

سلم { (صاحب الحکمة) دیمکله معروف اولوب، مأمون خلیفه طرفندن، حکماء یونانك حکمت وطب وسائر فنون کتابلرینی، لاجل الترجمه، آتوب نقل ایتمك اوزره، حجاج بن مطر وابن بطریق ایله برابر جانب رومه کوندرلمشیدی.

سلماس { آذربیجانده ارمیه ایله تبریز آره‌سنده وارمیه‌دن ایکی، تبریزدن اوچ خویدن دخی بر کونلك مسافه‌ده بیوك ومشهور بر شهر ایکن خراب اولمش اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سلمان { محلنده بیان اولنه‌جق (سلمان فارسی) دن بشقه صحابه‌دن بروجه‌زیر درت ذاتك اسمیدر: (سلمان بن ثمامة الجعفی) که معیت حضرت مرتضویده بولنوب، بعده رقه‌ده ساکن اولمش، واوراده بر مسجد بنا ایتمش ایدی. — (سلمان بن خالد الخزاعی) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (سلمان بن ربیعة الباهلی) که صحابه عدادنده ذکر اولنمش، وفی الواقع عهد حضرت نبوی‌یه یتیشمش ایسه‌ده، رؤیت وصحبته نائل اوله‌میوب، صحابهٔ کرامدن روایت ایتمشدر. فتوح الشامده ابو امامة الباهلی معیتنده بولنوب، بعده جانب حضرت فاروقیدن کوفه وصکره مدائن قاضیلغنده استخدام اولنمشیدی. جهادده سواریلرله کیتدیکیچون، (سلمان الخیل) دینمکله معروفدر. آذربیجان وبعده اران وخزر جهتنده‌کی (بلنجر) فتحنده حاضر بولنوب. بو ایکنجی غزاده ۲۸ تاریخنده شهید اولمشدر. — (سلمان بن عامر الضبی) که بعده بصره‌ده ساکن اولوب، اوراده وفات ایتمشدر.

سلمان { اونجی قرن هجری شعراء عثمانیه‌سندن اوچ کشینك مخلصیدر: برنجیسی آیدینلی اولوب، کمال پاشا زاده‌نك درسنه ملازم اولمش، وطریق قضایه سلوك ایتمش ایدی. برکیده قاضی ایکن وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

نوله سینه‌مده جان کیبی کوترسه‌م داغ جانانی
کوترمك استرمی هر کیشی مهر سلیمانی

— ایکنجیسی بروسه‌لی اولوب، حسن خطه مالك وخیلی علومه آشنا اولدیغی حالده، کوج حال ایله روم ایلنده بر قضایه نائل اولدقدن صکره اوراده مقتولاً وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی واردار یکیجه‌سندن اولوب، بو دخی اکثر علومه آشنا وفن انشاده ومعما سویلك وحل ایتمك خصوصنده ماهر ایدی.

سلمان { (میرزا —) ایران شعراسندن اولوب، اصفهانلی وجابر انصاری حضرتلری نسلنه منسوبدر. بعض علومه انتسابی وشعرا وادباء زمانی ایله صحبتی وار ایدی. سلطان محمود صفوی زماننده رتبهٔ وزارته نائل اولوب، بعده قزلباش امراسی طرفندن قتل اولنمشدر.

سلمان ساوجی { خواجه جمال الدین — بن خواجه علاء الدین }
اعاظم شعرای ایراندن اولوب ، غزلیات و قصائد ومثنویاتیله سائر اشعاری زیاده‌سیله سلیس و لطیف و تقلیدلری غیر قابلدر . زماننك فریدی ایدی . بغداده وارد‌قده بالمناسبه ایلکانیان دولتنك مؤسسی امیر شیخ حسن بزرگك حضورنده بداههٔ شعر سویلکله، امیر مشار الیه کندیسنی درکاهنه ملازم ایدوب ، اوغلی اویسك تربیه‌سنی کندیسنه تفویض ایتمشدی . خواجه سلمان بقیهٔ عمرینی بو خاندانك خدمتنده کچیروب ، امیر مشارالیهله بعده سلطان اویسی و والده‌سی مشهوره دلشاد خاتونی مدح یولنده برچوق اشعار سویلمشدر. نهایت اختیارلغنده بصرینه ضعف طاری اولمغله ، ملازمتدن استعفا ایتدکده، کندیسنه ری وساوه ولایتلری وارداتندن معاش تخصیص اولنه‌رق، کوشهٔ انزوایه چکلمش ؛ وعبادتله مشغول ایکن ، ٧٦٩ ده وفات ایتمشدر . برچوق نوادر وملاطفه‌لری دخی منقولدر . کلیات اشعاری متداول وپك مقبولدر. « جمشید وخورشید » و « فراقنامه » عنوانلریله ایکی منظومه‌سی‌ده واردر. شو برایکی بیت خاندان ایلکانیان مدحنده سویلدیکی اشعار جمله‌سندندر :

من از یمن اقبال این خاندان
کرفتم جهانرا بتیغ زبان

من از خاوران تادر باختر
زخورشیدم امروز مشهورتر

سلمان فارسی { اخیار صحابه‌دن اولوب ، بن اصل ایرانلی اولمغله ، }
اصفهان قربنده طوغمشدر. کنجلکنده مجوس دیننه تابع اولدیغی حالده، برکون برکلیسانك یانندن کچرکن ایچری کیروب ، نصرانیتی آتش‌پرستلکه ترجیح ایتدیکندن، بو دینی قبول ایتمش؛ ومجوسیلرك جور واذاسندن قورتلق ایچون ، شام وروم طرفلرینه قاچوب، بعض راهبلرك خدمتنده بولنمش؛ وبونلردن بری و بر روایتده مشهور (بحیرا) طرفندن حجازده دین ابراهیمی احیا ایده‌جك بر نبینك ظهوریله تبشیر اولنه‌رق، برکاروانه قاتلمش؛ والدن اله صاتیله‌رق، هجرتدن صکره نزد حضرت نبوی‌یه کلوب ، کندینی فخر کائنات (صلعم) افندمزه صاتدیرمش ؛ وهمان اسلامه کلوب ، آزاد بیورلمشیدی . او وقتك کافهٔ علومنه وقوفی وصدق مخالصتی حسبیله جانب حضرت نبویدن خواص اصحاب عدادینه ادخال، وبر روایتده اهل بیت نبوی دائرهٔ محرمیتنه قبول بیورلمش‌ایدی. حضرت علی المرتضی و عمار بن یاسر و سلمان فارسی (رضهم) ك جنتك کمال اشتیاقله بکلدیکی اوچ ذات اولدقلرینه دائر حدیث شریف صحیح واردر . حقنده دها پك چوق احادیث شریفه وارد اولمشدر. الك اول خندق غزاسنده بولنوب، حتی خندق حفرینی حضرت رسول الله (صلعم) افندمزه اخطار ایدن بو ذاتدر . اوندن صکره‌کی غزواتك جمله‌سنده دخی حاضر بولنمشدر . جانب حضرت نبویدن (سلمان الخیر) تسمیه بیورلمشیدی . مجوسیلکده اسم قدیمی (مابه بن بوذخشان) ایدی. خلافت حضرت فاروق عهدنده مدائن والیلکنه تعیین بیوریله‌رق ، کدیمیله قزاندیغندن تعیش ایدوب، وسعیندن قزاندیغنك دخی فضله‌سنی فقرایه تقسیم ایدردی. حضرت عثمان (رضه) ك آخر خلافتنده ٣٥ سال هجریسنده مدائنده ارتحال ایتمشدر . اوچ قیزی اولوب، بری اصفهانده وایکیسی مصرده قالمشدر. بو قیزلرك کندیسنك اولمیوب ، اوغلنك اولدیغنی روایت ایدنلر دخی وار در . حضرت سلمان (رضه) پك چوق معمر اولوب، عمرینی مبالغه‌یه واردیرانلر دخی واردر . صحابه‌دن ابو هریره وابن عباس ایله سائر صحابه وتابعین کندیلرندن روایت احادیث شریفه ایتمشلردر .

سلمانلی { آنقره ولایتنده بوزغاد سنجاغنك سنغورلی قضاسنه تابع بر ناحیه }
اولوب، ٦٧ قریه‌دن مرکبدر .

سلمویه { (بن بنان) مشاهیر اطباء بغداددن اولوب ، نصرانی المذهب ایدی . }
معتصم خلیفه‌نك طبیبی ومعتمد خاصی اولوب ، خلیفهٔ مشارالیه صاحب ترجمه‌یی امور ملکیه وسیاسیه‌یه دخی قاریشدیره‌رق، رأیندن استفاده ایدردی . کندیسی وبرادری ابراهیمی انعام واحسانه مستغرق ایتمشیدی. سلمویه‌ك تشخیص وتداوی امراضده‌کی مهارتی مشهور اولوب ، بو خصوصده برچوق نوادر و حکایات مرویدر . ٢٢٥ تاریخنده وفات ایدوب، خسته‌لغنده خلیفهٔ مشارالیه خاطرینی استفسار ایتمش، وجنازه‌سنی کمال طنطنه ایله قالدیرتمشیدی .

سلمه { صحابه‌دن بروجه‌زیر برقاج ذاتك اسمیدر: (سلمه بن الادرع) كه بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر. — (ابو سعد سلمه بن اسلم الانصاری الاوسی الحارثی) كه بدر غزاسنده وسائر غزواتده معیت حضرت نبویده بولنمش؛ و ١٤ نجی سال هجریده جسر ابی عبید غزاسنده، ٣٨ یاشنده اولدیغی حالده، شهید اولمشدر. — (سلمه بن الاسود الكندی) كه نزد حضرت نبوی‌یه كلوب، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وبعده كوفه‌ده برمسجد بنا ایتدیرمش ایدی. — صحابه‌دن (اصید)ك پدری سلمه. — (ابو ایاس سلمه بن الاكوع الاسلمی) كه تحت شجره‌ده بیعت ایدنلردن اولوب، جسور وتیركش وطوغری وفاضل بر ذات اولمغله، غزوهٔ (ذی قرد)ده حضرت رسول الله (صلعم) افندمز بونك حقنده «خیر رجالنا سلمه بن الاكوع» بیورمشلر دی. مدینه‌ده ساكن اولوب، حضرت عثمان (رضه)ك شهادتندن صكره ربذه‌یه نقل، واوراده تأهل ایلمش ایدی. وفاتندن برقاج كون اول مدینهٔ منوره‌یه عودت، و ٧٤ وبر روایتده ٦٤ تاریخنده ٨٠ یاشنده وفات ایتمشدر. — (سلمه بن امیة الكندی) كه برادری یعلی ایله برابر هجرت ایدوب، مكیوندن عد اولنمش، وتبوك غزاسنده بولنمشدر. — (سلمة الانصاری) كه عبد الحمید بن یزیدك جدی اولوب، اهل بصره‌دن معدوددر. اوغلی وتورونی كندیسندن روایت ایتمشلردر. — (سلمه بن بدیل الخزاعی) كه اوغلی عبد الله كندیسندن روایت ایتمشدر. — (سلمه بن ثابت بن وقش الانصاری الاشهلی) كه سلكان وسلامه‌نك عم زاده‌سی اولوب، بدر غزاسنده حاضر بولنمش، واحد وقعه‌سنده برادری عمرو ایله برابر شهید اولمشدر. — (سلمه بن جاریه) كه برحدیث شریفك راویسیدر. — (سلمه بن حارثه) كه اسماء بن حارثه‌نك برادریدر. — (سلمه بن حاطب الانصاری) كه بدر واحد غزالرنده حاضر بولنمشدر. — (سلمه بن الخطل الكنانی) كه اهل حجازدن بنی عریج قبیله‌سنه منسوب اولوب، معاویه زماننده دمشقه كله‌رك، بونك خطبه‌اوقودیغنی كورنجه، اعتراض ایده‌رك، سرد لسان اوللاندیغندن، معاویه كندیسنی استخفاف ایده‌رك، طانیمامازلغه كلمش، وصكره اوتورمغی تكلیف ایلمش ایسه‌ده، «اوتورمام وسنك سسكی ایشیتمیه‌جك بریره قاچارم» دیه‌رك آرقه‌سنی چویردكدن صكره، معاویه كندیسنی اعاده ایدوب، «عفوكی دیلرم، سنی پك ایی طانیرم، نزد حضرت نبوی‌یه كلوب، سلام ویردیككی وهدیه تقدیم ایتدیككی، وسلامك رد وهدیه‌ك قبول بیورلدیغنی كورمشیدم» دیه‌رك، التفات واحسان ایتمشیدی. — (سلمه بن سمیم الاسدی) كه كندیسندن برحدیث شریف منقولدر. — (سلمه بن سعد العنزی) كه اهل بیتیله برابر نزد حضرت نبوی‌یه كلدكده، كیم اولدقلری سؤال بیوریلوب، عنزه‌دن اولدقلری جواباً عرض اولنمغله، جانب حضرت رسالتپناهیدن «نعم الحی عنزه مبغی علیهم منصورون» حدیث شریفی صادر اولدیغنی اوغلی قیس واسطه‌سیله كندیسندن منقولدر. — (سلمه بن سلام) كه عبد الله بن سلامك برادری اولوب، «یا ایها الذین آمنوا بالله ورسوله» آیت كریمه‌سنده خطاب عزته مظهر اولانلرك بری اولدیغی ابن عباس (رضهما) دن منقولدر. — (ابو عوف سلمه بن سلامه بن وقش الانصاری الاشهلی) كه عقبتین وبدر وسائر غزواتك جمله‌سنده معیت حضرت نبویده بولنوب، بعده حضرت عمر (رضه) جانبدن یمامه‌ده استخدام بیورلمشیدی. سابق الترجمه سلكان بن سلامه‌نك برادریدر. كندیسندن بعض احادیث شریفه مرویدر. — (سلمه بن ابی سلمه عبدالله القرشی المخزومی) كه ازواج مطهره‌دن ام سلمه حضرتلرینك اوغلی وفخر كائنات (صلعم) افندمزك اوكی اوغللری اولوب، پدر و والده‌سیله معیت حضرت نبویده مدینهٔ منوره‌یه هجرت ایتمش؛ و پدرینك وفاتندن صكره والده‌سنی حضرت سید الثقلینه نكاح ایتمش؛ وحضرت رسول الله (صلعم) افندمز كندیسنه حمزه بن عبد المطلب (رضه)ك كریمه‌سی (امامه)یی تزویج بیورمشلر ایدی. عبدالملك بن مروانك زماننه قدر برحیات اولوب، برادری عمر بن ابی سلمه‌دن بیوك ایدی. ذریت براقمامش، وكندیسندن احادیث شریفه روایت اولنمامشدر. — (سلمه بن ابی سلمه الهمدانی یاخود الكندی) كه اوغلی عمرو كندیسندن روایت ایتمشدر. — (ابوسنان سلمه) كه كندیسندن اوغلی سنان روایت ایتمشدر. — (سلمه بن صخر الانصاری الخزرجی البیاضی) كه حقنده بعض روایات

منقولدر . — (ابو سنان سلمه بن صخر الهذلی) که سلمه بن المحبق دینمکله دخی معروف اولوب ، معیت حضرت نبویده حنین غزاسنده وسعد بن أبی وقاص حضرتلریله برابر مدائن محاربه‌سنده حاضر بولنه‌رق ، بعده بصره‌ده ساکن اولمش، واوغلی سنان کندیسندن روایت ایتمشدر . — (سلمه بن عرادة الضبی) که بنی ضبه طرفندن نزد حضرت نبویده براقیلان ایکی رهینك بریدر. — (سلمه بن قیس الاشجعی) که بعده کوفه‌ده ساکن اولوب، بر حدیث شریف روایت ایتمشدر . — (سلمه یاخود سلامه بن قیصر) که صومك ثوابی حقنده بر حدیث شریفك راویسیدر . — (سلمه بن مالك السلمی) که جانب حضرت نبویدن کندیسنه بر مالکانه اعطا بیورلمش اولدیغی عمار بن یاسر حضرتلرندن مرویدر . — (سلمه بن المحبر) که کوفه‌ده بر مسجد بنا ایتدیرمشیدی . — (سلمه بن مسعود بن سنان الانصاری) که بنی غنمدن اولوب، یمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر . — (سلمه بن المیلاء الجهنی) که فتح مکه‌ده حضرت خالد بن ولیدك جیلنده اولدیغی حالده ، یولی شاشیروب ، شهید اولمشدر . — (سلمه بن نعیم بن مسعود الاشجعی) که کوفه‌یه نازل اولوب ، بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر . — (سلمه بن نفیل السکونی) که بعده حمصده ساکن اولوب، بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر . — (سلمه بن هشام بن المغیرة القرشی المخزومی) که قدمای فضلای صحابه‌دن اولوب، ابوجهلك برادری وخالد بن ولیدك عمزاده‌سیدر. حبشه‌یه هجرت ایتمشیدی. مدینه‌یه معیت حضرت نبویده هجرت ایتمکدن منع اولنه‌رق، مکه‌ده اذا وجفاده قالمش اولمغله، بدر غزاسنده حاضر بولنمامش، وخندق غزاسندن صکره هجرت ایده‌بیلمش ایدی . مؤته وقعه‌سندن منهزماً عودت ایتمش ؛ وحضرت ابا بکر زماننده شامه اعزام بیوریلان عسکر میاننده بولنوب ، اوائل خلافت جناب فاروقیده ۱۴ تاریخنده (مرج الصفر) وقعه‌سنده وبر روایتده حضرت ابابکرك خلافتنده (اجنادیه) وقعه‌سنده شهید اولمشدر . — (سلمه بن یزید الجعفی) که نزد حضرت نبوی‌یه کلوب، شرف اسلامله مشرف اولمش، وبعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر . — (ابو یزید سلمه یزید) که اهل بصره‌دن معدود در .

سِلمه (بن قیس الجرمی) صحابه‌دن اولوب، قومی مبعوثانیله نزد حضرت نبویه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ ویدی سکز یاشنده اولدیغی حالده، قومنه امامت ایتمشیدی . بعده بصره‌ده ساکن اولمشیدی . ینه صحابه‌دن اولان اوغلی عمرو کندیسندن روایت ایتمشدر .

سَلمه کنده ملوکنك اخیری اولوب، حارثك اوغلیدر . پدری حیاتنده ملکنی اولادینه تقسیم ایتدکده، صاحب ترجمه‌یه بنی تغلب قبیله‌سی دوشمشیدی . شاعر شهیر امرا القیس بونك برادری حجرك اوغلی اولدیغی مرویدر .

سُلمی صحابه‌دن بر وجه زیر اوچ ذاتك اسمیدر : (ابو سالم سلمی بن حنظلة السحیمی) که یمامه ملکی هوذه بن علینك عم زاده‌سی اولوب، «ویل لبنی امیة من فلان» حدیث شریفنك راویسیدر . — حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك خادمی سلمی . — (سلمی بن القین التمیمی) که مهاجریندن اولوب، عتبه بن الغزوان معیتنده بصره‌ده بولنمغله، بونك طرفندن اهوازه کوندریله‌رك ، فرس محاربا‌تنده ابراز شجاعت ایتمشدر .

سَلمی صحابیاتدن بروجه زیر برقاچ خاتونك اسمیدر : (سلمی بنت ابی ذؤیب) که حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزك سود آنه‌سی حلیمه بنت ابی ذؤیبك همشیره‌سی اولوب، نزد حضرت نبوی‌یه کلدکده ، کندیسنه رداء شریفنی فرشله، «مرحبا یا امی» بیورمش اولدقلری مرویدر . — حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك خادمه‌سی اولان (سلمی) که صفیه بنت عبد المطلبك آزادلیسی اولوب ، ابو رافعه وارمشیدی . اولاد حضرت نبویدن ابراهیمی وحضرت فاطمه (رضها) نك اولادینی آلمش ، یعنی ابه‌لك ایتمش ، و حضرت مشار الیهانك نعش شریفنی غسل ایتمشدر. خیبر غزاسنده معیت حضرت نبویده بولنمشدر. کندیسندن بعض احادیث شریفه مرویدر. — (سلمی بنت زید الانصاریة الاوسیة). — حضرت ابا بکر صدیق (رضه) ك والده‌سی (ام الخیر سلمی بنت صخر بن عامر القرشیة التیمیه) که حضرت مشار الیهدن صکره اسلامه کلمش؛ وحضرت صدیقدن صکره وزوجی ابو قحافه‌دن اول ارتحال ایتمشدر. — (سلمی بنت عمرو) که بنی ساعده‌دن

منذرك همشیره سیدر. — (سلمی بنت عمیس الخثعمیه) که سابقة الترجمه اسمانك همشیره سی و عم حضرت نبوی حمزه (رضه) ك زوجه سی اولوب، حضرت مشار الیهك شهادتندن صکره شداد بن اسامة اللیثی یه وارمش، وبوندن عبدالله وعبدالرحمن اسملریله ایکی چوجغی اولمش ایدی. — (ام المثلة سلمی بنت قیس العدویه) که حضرت فخر الرسل (صلعم) افندمزك جدی عبدالمطلبك خاله سی اولادندن اولوب، رضوان بیعتنده بولنمش، وایکی قبله یه اویه رق نماز قیلمشدر. — (سلمی بنت محرز الانصاریه) که بنی عدیدن وبیعت ایدن خاتونلردندر. — (ام مسطح سلمی بنت ابی رهم بن المطلب بن عبدمناف القرشیه) که حضرت ابابکر (رضه) ك تیزه سنك قیزیدر. — (سلمی بنت نصر المحاربیه) که بر حدیث شریفك راویه سیدر. — (ام زمل سلمی بنت مالك) که بنی فزاره قومنه منسوب اولوب، زید بن حارثه سریه سنده والده سی ام قرفه هلاك اولمش؛ وکندیسی سبایا میاننده مدینهٔ منوره یه سوق اولنه رق، جانب رسالتپناهیدن حضرت عایشه (رضها) یه ویرلمش؛ وبعده اذنله قبیله سی یانته کیدوب، اوآرالق ارتحال حضرت نبوی وقوع بولمغله، ارتداد عربان صره سنده بوده ارتداد، وانجه و وجاهتی قوتیله باشنه بر چوق حذله جمع ایده رك، مسلمین اوزرینه بالذات هجوم ایتمش؛ ومرتدینه قارشی سوق عسکره مأمور بیورلان خالد بن ولید حضرتلری طرفندن قتل اولنمشدر.

سلمی { (عبدالرحمن بن محمد بن حسن النیسابوری) مشاهیر علما وفضلادن اولوب، «امثال القرآن» عنوانلی کتاب معتبرك مؤلفیدر. ٤٠٦ تاریخنده وفات ایتمشدر. — بعض کتبده ٤١٢ ده وفات ایتمش (عبدالرحمن حسین بن محمدالنیسابوری) اسمنده بر ذات کوریلوب، «الاربعین حدیثاً»، «آداب الصحبه»، «آداب الصوفیه» و «الانوار» عنوانلی کتابلرك صاحبی اولدیغی بیان اولنیور. ایکیسی بری یوقسه آیری می اولدیغی آکلاشیله مدی.

سلمی البغدادیه { عصر عباسیده یتیشن شاعره لردن اولوب، شعر وفصاحتیله، حسن وجمالیله وعرض و ناموسیله مشهوره در. خلیفه مقتفی بالله بو اوصافنی خبر آلمغله، بر چوق عطیه لرله تلطیف ایتمشیدی. شو بر ایکی بیت کندی اوصافی مدحنه دائر اولان بر قصیده سندندر:

عیون مها الصریم فداء عینی
واجیاد الظبا فداء جیدی
ازینه بالعقود و ان نحری
لازین للعقود من العقود

سلمی المتدلیه { (بنت عمرو بن زید بن لبید) عدی بن نجار قبیله سندن اولوب، ابتدا مدینه جوارنده بولنان قبیلهٔ اوس اکابرندن (احیحه) یه، وبعده اسلاف قریشدن هاشم بن عبد منافه وارمغله، جد حضرت نبوی عبدالمطلبك والده سی اولمشدر.

سلمی الیمانیه { شاعر شهیر بحترینك جاریه سی یمنلی بر شاعره ایدی.

بحترینك شو قطعه سنه:

من لحب احب فی صغره
فصار احدوثة علی کبره
من نظر شفه فارقه
وکان مبدأ هواه من نظره

ارتجالاً شو بیتلرله جواب ویرمشیدی:

لولا التقی لمات من کمد
مرالیالی یزید فی فکره
ما ان له مسعد فیسعده
باللیل فی طوله وفی قصره
الجسم یبلی فلاحراك به
والروح فیماری علی اثره

سلمیه { حما بریه سنده و حمادن ٦ ساعتلق مسافه ده حمص اعمالندن معدود بر کوچك قصبه اولوب، حضرت عبدالله بن عباس (رضهما) نك تورونی صالح بن علی بن عبدالله بوراسنی منزل اتخاذ ایتمکله، اولاد واحفادی اعمارینه چالیشمشلردی. تابعیندن بر چوق ذواتك قبورینی حاوی اولوب، مشاهیر علمادن بر خیلی ذواتك دخی مسقط رأسی بولنمشدر. بو قصبه پك اسکی اولوب، زمان قدیمده (سالامینیاس) اسمیله معروف ایکن، بعده خراب اولمش، وبروجه مذکور صالح بن علی طرفندن تجدید واحیا اولنمش ایدی. الیوم (مجید آباد) اسمیله معروفدر. خراب بر مسجدنده خط کوفی ایله یازلمش بعض طاشلر وجوارنده کی قلعه خرابه سنده روملردن قالمه بعض آثار بولنمشدر.

سلنتی { (یاخود سلندی) آطنه ولایتنك ایچ ایل سنجاغنده و ولایتك منتهای غرب جنوبیسنده اوله‌رق ساحل بحرده آنامور قضاسنه تابع بر ناحیه‌نك مرکزی بر قریه اولوب، (سلینونته) شهر قدیمنك خرابه‌لری اوزرنده مؤسسدر. شهر مذکورك ویرانه‌لری میاننده بر تیاترو، بر قاچ حمام وکرلر اوزرینه مبنی بر صو یولی آثار باقیه‌سی مشهوددر. روما ایمپراطورلرندن (ترایان) بو شهرده وفات ایتمشدر. — سلنتی ناحیه‌سی آنامور قضاسنك قسم غربیسندن عبارت اولوب، غرباً قونیه ولایتنك تکه سنجاغنه تابع علائیه، شمالاً ارمناك قضالریله وجنوباً دکیزله محاطدر. اراضیسی طاغلق و طاشلق اولوب، آز منبتدر. اورمانلری چوق اولوب، باشلیجه چام آغاجلرینی حاویدر.

سلندی { (یاخود سلنتی) آیدین ولایتنك صاروخان سنجاغنده قوله قضاسنه تابع بر ناحیه‌نك مرکزی بر کوچك قصبه اولوب، قوله‌نك ۳۵ کیلومتره شرق شمالیسنده وکدیز نهرینه تابع سلندی چایی اوزرنده اوله‌رق (سیلاندوس) شهر قدیمنك خرابه‌لری اوزرنده واقعدر. اهالیسی یالکز ۸۹۳ کشیدن عبارتدر. شهر قدیمدن قالمه خطوطی حاوی بعض طاشلر بولنمشدر. — سلندی ناحیه‌سی ۲۱ قریه‌دن مرکب اولوب، ۵۰۱٤ اهالیسی واردر. اراضیسی منبت ومحصولدار اولوب، اورمانلری‌ده چوقدر.

سلنغه { (Selenga) آسیاده بیوك بر نهر اولوب، مغولستانك قسم شمالیسنده واقع (خالخا) خطهٔ واسعه‌سنده (خانغای) و(تانغوتوله) طاغلرندن نبعان ایدن بر چوق چایلردن بالتشکل، ابتدا (ادر) اسمیله شرقه وشرق شمالی‌یه طوغری آقه‌رق، صاغدن بر قاچ نهر وصولدن (تلکیر مورین) نهرینی و (کوسه‌کول) ك آیاغی اولان (اکین) نهریله دها بر قاچ نهر آلدقدن صکره، (سلنغه) اسمیله بیوك بر ایرماق حالنه کیره‌رك، دها آشاغیده صاغدن (توله) و سائر بر چوق انهارك صولرینی جمع ایدن (اورخون) نهرینی اخذ ایله، شماله طوغری دونوب سیبریه‌یه داخل اولور؛ و اوراده دخی صاغ وصولدن بیوجك بر قاچ نهر آلدقدن صکره، بردن بره غربه طوغری دونوب (بایقال) دینلن بیوك کولك ساحل شرقیسنه واصل اولور. مجراسی تقریباً ۱۰۰۰ کیلومتره طولنده‌در. سیبریه‌ده بو نهرك صول کنارنده روسلر (نووو سلینکیسق) و (ورکنی اودینسق) اسملریله ایکی قصبه تأسیس ایتمشلردر. حوضه‌سنك قسم اعظمی مغولستانده وقسم اسفلی سیبریه‌ده اولوب، پك واسع، طاغلق ومیاه جاریه‌سی چوق بر یردر. تقریباً °٤۲ ایله °۵۲ عرض شمالی و°۹۱ ایله °۱۱۱ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور.

سلنه { قلیوپاتره — (Cléopâtre Sélène) مصر بطالسه‌سندن ایکنجی بطلیوس اورکتك قیزی اولوب، ابتدا قبل المیلاد ۱۱۷ ده برادری (بطلیوس لاتیر) ه وبعده آنطاکیه ملوك سلفقیه‌سندن آنطیوخس غریپوسه ونهایت بونك یکنی و دمشق حکمداری آنطیوخس اوسوسه وارمش؛ و بوندن (آنطیوخس اسیاتیقوس) و (سلفقوس کیبوزاقتوس) اسملریله ایکی اوغلی قالمش ایدی.

سلنه { (Selino) کرید جزیره‌سی قسم غربیسنك ساحل جنوبیسنده وخانیه سنجاغنده قضا مرکزی بر قصبه‌در. — سلنه قضاسی: بالیوخوره، قانیانو وقدانو اسملریله ۳ ناحیه وجمعاً ٤۸ قریه‌یی حاویدر. [احوال طبیعیه وسائره‌سیچون «کرید» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سلوری { [«سلیوری» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سَلَوقیه { [«سلفقیه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سلوکی { (محمد) اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، آماسیه‌لیدر. روم ایلنده بعض بکلرك کتابتنده بولنمشدر. «شهر انکیز» عنوانیله بر منظومه‌سی و بعض غزلیاتی واردر. شو بیت اونکدر:

صانمه جسمم کورینن داغله پر یاره بنی
جلهً قاپلادی بر خرقهٔ صد پاره بنی

سلونی { ایران شعراسندن اولوب، ار دستانلیدر. شو بیت اونکدر:

سواره ماه مرا چالشی دکر باشد
شود بلند چو خورشید کرمتر باشد

سلیط { صحابه‌دن بروجه‌زیر بر قاچ ذاتك اسمیدر : (سلیط تمیمی) که بصریوندن معدود اولوب، حسن بصری وابن سیرین کندیسندن روایت ایتمشلردر. — (سلیط بن ثابت بن وقش الانصاری) که برادری سلمه ایله برابر احد وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (سلیط بن حارث) که میمونه‌نك سود برادری اولوب، ابو الملیح هذلی کندیسندن روایت ایتمشدر. — (سلیط بن سفیان بن خالد بن عوف) که احد وقعه‌سنده جانب‌حضرت نبویدن مشرکینك آرقه‌سی صره کوندریلان اوچ طلیعه‌نك بریدر. — (سلیط بن عمرو العامری) واوغلی (سلیط بن سلیط) که حبشه هجرت ایدن قدمای صحابه‌دن اولوب، برنجیسی هجرت نبویه‌نك آلتنجی ویا یدنجی سنه‌سی یمامه رؤساسندن (هوذه بن علی الحنفی) و (ثمامه بن اثال الحنفی) نزدینه ارسال بیورلمش؛ و ١٢ تاریخنده یمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر. اوغلی حضرت عمر (رضه) ك زمان خلافتنده برحیات ایدی. — (ابو سلیمان سلیط الانصاری) که اوغلی سلیمان کندیسندن روایت ایتمشدر. — (سلیط بن قیس الانصاری الخزرجی) که بدر وسائر غزواتده حاضر بولنوب، (جسر ابی عبید الثقفی) وقعه‌سنده شهید اولمشدر.

سلیقی { (شعبان) اونبجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، اسپارته‌لیدر. مدرسه منلاسی حکیم‌زاده‌یه دانشمند اولوب، موتنده اهل وعیالیله برابر عربان الندە شهید اوله‌رق نابدید اولمشدر. مرتب دیوانی وبك مقبول اشعاری واردر. شو بیتی کندی حالنه مناسب دوشمشدر :

یولنده جان ویرەم کیبی درونمده علامت وار
شهید تیغ عشق اولماغه کوکلمده شهادت وار

سلیك { (بن عمرو یاخود بن هدبة الغطفانی) صحابه‌دن اولوب، برجمعه‌کونی حضرت امام الانبیا (صلعم) افندمز خطبه اوقورکن جامعه کیرمسیله، ایکی رکعت قیلمغه مأمور بیورلدیغی مرویدر.

سلیم { صحابه‌دن بر وجه زیر بر قاچ ذاتك اسمیدر: (سلیم بن اکیمة اللیثی) که اوغلی اسحاق کندیسندن روایت ایتمشدر. — (سلیم بن الحارث السلمی) که بدر غزاسنده حاضر بولنوب، احد وقعه‌سنده شهید اولمشدر. (معاذ) ك نمازی تطویل ایتدیکندن نزد حضرت نبوی‌یه شکایت ایتمش، وجانب رسول الله (صلعم) دن معاذك تخفیفله مأمور بیورلدیغنی روایت ایلمشدر. — (سلیم بن ثابت بن وقش) که سابق الترجمه سلمه‌نك برادری اولوب، احد، خندق، حدیبیه وخیبر غزالرنده حاضر بولنمش، وخیبر غزاسنده شهید اولمشدر. — (ابو حریث سلیم العذری) که اهل مدینه‌دن معدود اولوب، اسرا بیننده اولادله ابوینك تفریقی جائز اولمدیغنه دائر بر حدیث شریفك راویسیدر. — (سلیم بن سعید الجشمی) که بدریله برابر نزد حضرت نبوی‌یه کلوب، جانب رسالتپناهیدن سلیم تسمیه بیورلمشیدی. — (ابو عامر سلیم بن عامر) که جاهلیت زماننه یتیشمش اولدیغی حالده، رؤیت حضرت نبوی‌یه نائل اوله‌میوب، ابا بکر صدیق (رضه) زماننده هجرت، وابو بکر، عمر، عثمان، علی وعمار بن یاسر (رضهم) دن روایت ایتمشدر. — (سلیم بن عش العذری) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (سلیم بن عقرب) که بدریوندن اولدیغی مرویدر. — عمرو بن الجموح الانصاری‌نك کوله‌سی (سلیم) که احد وقعه‌سنده افندیسیله برابر شهید اولمشدر. — (سلیم بن عمرو الانصاری السلمی) که عقبه‌ده بیعت ایدنلردن اولوب، بدر غزاسنده حاضر بولنمش، واحد وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (سلیم بن قیس الانصاری النجاری) که حضرت حمزه (رضه) ك زوجه‌سی (خوله) نك برادری اولوب، بدر، احد، خندق وسائر غزالرده حاضر بولنمش، وحضرت عثمان (رضه) ك زمان خلافتنده وفات ایتمشدر. — (سلیم بن قیس بن لوذان) که (قیظی) نك برادری اولوب، اونكله برابر احدده حاضر بولنمش، وکوفه‌ده ذریتی قالمش ایدی. — حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزك آزادلیسی (سلیم) که بدر، احد وسائر غزواتده حاضر بولنوب، حضرت عمر (رضه) ك مقام خلافته کچدیکی کون وفات ایتمشدر. — (سلیم بن ملحان الانصاری) که انس بن مالکك دایسی وام سلیم وام حرامك برادری اولوب، قرنداشی حرام ایله برابر بدر واحد غزالرنده حاضر بولنمش، و (بئرمعونه) وقعه‌سنده ایکیسی شهید اولمشدر.

سليم { (ياوز سلطان — خان اول) سلاطين عظام عثمانيه‌نك طقوزنجيسى اولوب، سلطان بايزيد خان ثانينك اوغلى وابو الفتح سلطان محمد خانك تورونيدر. خلافتله سلطنتى خاندان عثمانى‌يه جمع ايدن بو ذات اولوب، آسيا وآفريقاده دولتك حدودينى پك چوق توسيع، وكردستان، شام، مصر ممالك واسعه‌سيله بر چوق بلدانى فتح ايدوب، غربده عادتا بر دولت تشكيل ايتمش اولان باربروس خير. الدين پاشايى تحت حمايه‌سنه آلمغله، عثمانلى سنجاغنى اوراله قدر توسيع ايلمشدر. ۸۷۵ تاريخنده تولد ايتمشدر. و ۹۱۸ تاريخنده تخت عثمانى‌يه شوكت افزاى جلوس اولوب، ابتدا اسلاف عظامنك آوروپا فتوحاتنه ويرمش اولدقلرى همت واهميتى آسيا وآفريقايه ارجاعله، عالم اسلامى بر نقطهٔ واحده‌يه جمع ايتمك، وخلافت اسلاميه‌يى دخى يد مؤيد سلاطين عثمانيه‌يه كتيرمك مقصدينى اساس خط حركت اتخاذ بيوره‌رق، بونك ايچون اك اول او صره‌ده ظهورله ايرانده تشيعى علناً ورسماً التزام واشاعه ايدن وغربه طوغرى توسيع دائرهٔ نفوذ ايتمك ايستين شاه‌اسماعيل صفوينك نفوذينى قيرمق، ومذهب شيعينك ترقيسنه بر سد چكمك لازم كله‌جكنى درك ايله، تبعه‌لرى ميانده تشيع ايتمش اولانلرى قهر ومجازات ايتدكدن صكره، دولت عثمانيه‌يه قارشى مصر ملوك چراكسه‌سيله عقد اتفاق ايتمكده اولان شاه اسماعيله قارشى يورويه‌رك، ۹۲۰ تاريخنده چالديرانده بيوك بر مظفريته نائل اولمش، وتبريزى دخى فتح ايتمش؛ وعودتنده مشهور ادريس بتليسينك سعييله دياربكر وكردستان جهتلرينى كاملاً تحت حكمنه آلدقدن، وقافقاسيه اقوامى دخى كند. يلرينه مراجعتله عرض اطاعت ايتدكدن صكره، بو سفره اثناى عزيمتلرنده كنديلرندن طلب بيوريلان معاونتى دريغ ايتمش اولان ذو القدريه حاكمى علاء. الدينه قارشى حركت بيوره‌رق، بونك دخى محاربه‌ده مغلوب و مقتول اولمسيله، بو دولت صغيره دخى استيصال اولنوب، مملكتى ممالك عثمانيه‌يه ضم او. لنمشدر. او وقت شاه اسماعيل ايله اتفاق ايتمش اولان مصر چراكسه‌سنه نوبت كلمكله، سلطان سليم خان حلبه صولت انداز هجوم اولوب، مقابله‌يه چيقان قانصوه غورى‌يى بيوك بر محاربه‌ده مغلوب ايتمش، وقانصوه بو محاربه‌ده مقتول اولمشدر. بو وجهله حلب، شام وفلسطين جهتلرى كاملاً فتح اولنه‌رق، پادشاه اراضئ مقدسه‌يى زيارت ايده‌رك، وخرابه‌زاره دونمش اولان نيجه اماكن مباركه‌يى احيا واعمار بيوره‌رق، قانصوه‌نك يرينه كچمش اولان ملوك چرا. كسه‌دن طومانبايه قارشى يورويوب، مصره داخل اولمش؛ وبر سنه چراكسهٔ مصرله اوغراشه‌رق، ۹۲۳ سنه‌سنك برنجى كونى مصر عسكرى كاملاً منهزم وطومانباى مقتول اولمغله، مصر دخى فتح اولنمش؛ ومصره تابع بولنان حجاز خطهٔ مباركه‌سى دخى بالطبع داخل ممالك عثمانيه اولمغله، خطبه‌ده پادشاهك نامى «خادم الحرمين الشريفين» عنوان مفخرت شمو. ليله ياد اولنمغه باشلامشدر. سلطان سليم خان او اثناده خليفه بولنان متوكل على الله‌دن اماناتى وعنوان خلافتى دخى اخذ ايلمش؛ وبر مدت مصرده آرام ايتدكدن صكره، ۹۲٤ تاريخنده روم. ايلى‌يه عودت بيورمش؛ وذاتاً بو آرالقده جسيم دونتما تدارك واستحضاريله اشتغال بيورلمش اولمغله، رودسك شواليه‌لرك الندن اخذيچون تداركاته كيريشمش ايسه‌ده، بو تشبثاتده ايكن چورلى اووه‌سنده خسته. لنه‌رق، ۹۲٦ سنه‌سنده ارتحال ايتمشدر. بو وجهله ۸ سنه و ۸ آى سلطنتدن صكره ۵۱ ياشنده وفات ايدوب، نامنه منسوب اولان جامع شريفك اتصالنده مدفوندر. بو قدر آز زمان ظرفنده بو قدر فتو. حاته موفق اولوب، دولته بر مثلى دخى ضم ايليى محير عقول موفقياتدندر. بناءً عليه سلطان سليم خان اول جهانكيرلردن معدود اولوب، دولت عثمانيه‌نك بر ايكنجى مؤسسى عد اولنسه سزادر. على الخصوص كه سلطنتله خلافتى بر يره جمع ايده‌رك، ممالك اسلاميه ايچنده كسب قوت ايليى دولت عثمانيه‌يه بر بشقه فر واهميت ويرمشدر. اشعار تركيه و فارسيه‌سندن شو ايكى بيتى عالم ادبياتده دخى پادشاه اولديغنه و حقيقةً پادشاهانه سوزلر سويلديكنه دليلدر:

شيرلر پنچهٔ قهرمدن اولورکن لرزان
بنى بر كوزلرى آهويه اسير ايتدى فلك

—

نيست بيهوده سفرها وفرس رانئ ما
بهر جمعيت دلهاست پريشانئ ما

سليم { (سلطان — خان ثانى بن سلطان سليمان خان) سلاطين عظام عثمانيه‌نك

اون برنجیسی اولوب، قانونی سلطان سلیمان خانك اوغلی وآنف الترجمه یاوز سلطان سلیم خانك تورونیدر. ٩٣٠ تاریخنده طوغوب، ٩٧٤ تاریخنده، پدرلری سلطان سلیمان خانك مجارستانده اجرای فتوحات ایدن اردوی همایونده وقوع ارتحاللری اوزرینه، صدراعظم صقوللی محمد پاشانك دعوتیله، والی بولندیغی آناطولیدن درسعادته کلەرك، اعلان سلطنت ایتمش؛ وایکی کون صکره بلغراددن عودت ایتمکده اولان اردوی همایونك استقباله چیقوب، آنجق اردوی همایونه وصولنده عسکرك سلطان سلیمان خانك وفاتندن وسلطان سلیم خانك جلوسندن خبری اولمشدر. سلطان سلیم خانك مدت سلطنتلری ٨ سنه ٥ آی و ٢٢ کون سوروب، دورنده صقوللی محمد پاشا کبی عاقل و مدبر برصدراعظم وسنان پاشا وقلیچ علی پاشا وپیاله پاشا کبی رجال بولنمغله، یمن وعدن جهتلری و قبریس جزیرەسی فتح اولنمش؛ و بحراً برچوق محاربەلر قزانیلەرق، تونسده اسپانیوللرك تجاوزاتنه برسد چکلمش، و موره وآرناؤدلق سواحلنده وندیك واسپانیا و مالطه دونتمالری دفعاتله مغلوب اولمش؛ وآلمانیا ولهستانله منفعتلی معاهدەلر عقد اولنەرق، قریم ودشت قپچاق خانلری واسطەسیله او جهتلردن دخی دولت عثمانیەنك قوت ونفوذی تزیید اولنمش ایدی. ٩٨٢ تاریخنده ارتحال ایتمشدر. صاری صقاللی اولمغله، صاری سلطان سلیم دینمکله دخی معروفدر.

سلیم { (سلطان — خان ثالث بن سلطان مصطفی خان ثالث) سلاطین عظام عثمانیەنك یکرمی سکزنجیسی اولوب، ١١٧٥ تاریخنده طوغمش، و ١٢٠٣ ده عمی سلطان عبدالحمید خان اولدن صکره تخت عثمانی‌یه جلوس ایتمشدر. زیاده حلیم وسلیم برپادشاه دل آگاه اولمغله، دولت علیەیی بولندیغی حال تدنی و تذبذبدن قورتارمق ایچون، برطاقم قوانین و نظامات جدیده اتخاذی لزومنی درك ایدەرك، بو مقصد خیره حصر مرام ایتمش ایسەده، جلوسلرنده آوستریا اردوسی بلغرادده وروسیه اردوسی بندر واسماعیلده بولنەرق، بو ایکی دولت محارب بولندیغی کبی، فرانسه دخی مصری ضبط ایدوب، شامه ده تجاوز ایتمکده، و داخلاً وهابیلر حرمینی ضبط ایدوب، حجاجی منع ایتمکده، ودین محافظی بازوند اوغلی ایله یانیه والیسی تپەدلنلی علی پاشا درەبکلکی قورمش اولدقلری کبی، بلغراد محافظی دخی طایلق عنوانیله اوراده غرب اوجاقلرینه مشابه براوجاق تأسیسی هوسنه دوشمش، وصربلیلر عصیان ایتمش ایدی. سلطان سلیم خان بو قدر غوائل داخلیه وخارجیەیه قارشی کمال متانتله طاورانوب، دولتك بقاسنی تأمین ایچون، چیغرندن بسبتون چیقمش وضرردن بشقه فائدەسی کورلمەمکه باشلامش اولان یکیچری اوجاغنك لغویله، نظام جدید اوزره عساکر منتظمه ترتیبی تحت الزمیتده اولدیغنه قرار ویرەرك، مهندسخانه وخمبرەخانەیی وبر چوق قیشلەلر تأسیس وانشا وبرقاچ بلوك عساکر منتظمه ترتیب ایلمشلر ایدی. سلطان سلیم خانك ترتیب ایدوبده مجرد کمال رفق و مرحمتندن اجرا ایدەمدکلری تنظیمات وتشکیلات جدیدەیی سلطان محمود خان حضرتلری برغیرت مردانه وعزم بهادرانه ایله اجرایه موفق اولمشدر. سلطان سلیم خانك فراغلری ١٢٢٢ ده وشهادتلری ١٢٢٣ ده وقوع بولمغله، سلطنتی ١٨ سنه و ٨ آی ایله ٩ کون سورمش وعمرلری قرق سکزه بالغ اولمشدر.

سلیم { (میرزا —) [« جهانکیر » مادەسنه مراجعت بیوریله.]

سلیم { (سلطان — جامع شریفی) استانبولك بیوك جوامع شریفەسندن اولوب، قانونی سلطان سلیمان خان طرفندن پدرلری سلطان سلیم خان اول نامنه و پادشاه مشارالیهك تربەسی یاننده بنا اولنمشدر. ٩٢٩ تاریخنده اکمال ایدلمشدر. محله دخی بو اسمله یاد اولنور. خطیرەسنده سلطان سلیم خانك تربەسندن بشقه سلطان سلیم خانك قیزی خدیجه سلطانله بونك قیزی خانم سلطانك تربەسی بولنوب، دیکر برتربەده دخی سلطان سلیمان خانك والدەسی حفصه سلطان ایله سلطان سلیمان شهزادەلرندن مراد، محمود وعبدالله اسمنده اوچ ذاتله برقادین مدفوندر. جامع شریف مذکورك عمارتی و مکتبی دخی واردر.

سلیم { (محمد قلی) ایران شعراسندن وشاملو دینلن ترك اویماغی رؤساسندن او-

لوب، طهران وقزوینده یاشامشدر. مرتب دیوانی ومطایبه‌یه دائر برمثنویسی واردر. شو بیت اونکدر:

میکنم چندان که فکر آشنایان وطن
نیست دریادم کسی کورا توانم یاد کرد

سلیم { (محمد — افندی) شعرا وعلمادن اولوب، طریق قضایه سلوك ایله، اسکدار مولویتنده، سرای همایون خواجه‌لکنده، غلطه مولویتنده، فتوی امانتنده بولنمش ومکه پایه‌سنی بعدالاحراز، ١١٣٨ ده فتوی امینی ایکن وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

می عشق ایله سرمست اولده دنیایی تماشا قیل
سلیما کندودن کچمك عجب سیر وسیاحتدر

سلیمان { بن داود (علیهما السلام) انبیاء عظام بنی اسرائیلدن اولوب، پدری کبی نبوت وسلطنتی جامع اولمغله، قوم مذکورك اوچنجی حکمداری اولمشدر. پدرینك وفاتی اوزرینه، میلاددن ١٠٠١ و برحسابه کوره ١٠١٦ سنه اول تخته چکوب، ادعای وراثت ایدن برادری عدون ایله بر مدت محاربه ایتدکدن صکره، بونك مقتول اولمسی اوزرینه، رقیبدن خالی قاله‌رق، قومشولر ایله صلح ایدوب، بیت مقدسك فوق العاده بر صناعت وتزییناته تأسیسنه مباشرت ایتمش؛ وپایتخت اولان قدس شریفی استحکاماتله تحکیم ایدوب، (تدمر) ایله سائر برچوق شهر و قصبه‌لر و برطاقم کوزل سرایلر بنا ایلمشدر. بعده بلاد متجاوره‌یی ضبطله، دولتنی مصر حدودندن وعقبه کورفزندن فرات وادیسنه قدر توسیع ایتمش ایدی. اجرای عدالت ایدوب، صنایع وتجارتی حمایه ایله، مکمل سفائن انشا ایتدیره‌رك، بحر احمر وعمانده طولاشان تجارلر مملکتنه ذی قیمت احشاب ایله معادن ومجوهرات و سائره کتیررلردی. بو وجهله زماننده بنی اسرائیلك ثروت و سامانی و اراضیء مقدسه‌نك معموریتی درجهء قصوایه واروب، حضرت سلیمانك عدل و دادی وشوکت ودبدبه‌سی و بر طرفدن‌ده علم وحکمتی شهرت کیر آفاق اولمش؛ وحتی سبا ملکه‌سی (بلقیس) بو شهرتی ایشیتمکله، رأی العین کورمك ایچون، قدسه قدر سیاحت ایتمش ایدی. بلقیسی تزوج ایلمش اولدیغی دخی بزم تواریخ اسلامیه‌نك بعضنده مذکوردر. حضرت سلیمانك ذکر اولنان ثروت وشوکتی اسکیدن بری مورخلرك بعض مبالغه‌لرینه میدان ویرمشدر. نبی مشارالیهك عظمتی باشلیجه ثروت ومعموریت جهتندن اولوب، مملکتی‌ده اسلافنك حکم سوردکلری یره کوره بیوك ایدی. قرق سنه حکم سوروب، میلاددن ٩٦٢ و بر روایتده ٩٧٦ سنه اول ارتحال ایتمشدر. اوغلی برنجم پدرینك حاضرلدیغی دولتی محافظه ایده‌میوب، اونك زماننده تفرقه وتقسیم وقوع بولمشدر. حضرت سلیمانك «اغانی» عنوانیله بعض غزلیاتی، «امثال» عنوانیله حکمت آمیز سوزلری حاوی بر رساله‌سی ومذهبه متعلق برکتابی واردر. مزامیرك ایکیسی مشارالیهك اولدیغی و «حکمت» عنوانلی برکتابی دخی اولدیغی مرویدر. بیت مقدسك بناسی ٧ سنه‌ده اکمال اولنمشدر. وزیر ومشاوری عقل وحکمتیله مشهور اولان (آصف) ایدی.

سلیمان { (قانونی سلطان — خان اول) سلاطین عظام عثمانیه‌نك اونجیسی اولوب، یاوز سلطان سلیم خانك اوغلیدر. ٩٠٠ تاریخنده تولد ایدوب، ٩٢٦ تاریخنده، پدرینك ارتحالی اوزرینه، والی بولندیغی مغنیسادن ورودله، تخت عثمانی‌یه جلوس ایلمشدر. اجرای عدالتده سلیمان ثانی اولمغله، برطاقم قوانین ونظامات دخی وضع ایلدیکندن، «قانونی» دینمکله، شهرت بولمشلردر. اجدادینك زماننده آوروپاده وپدرینك زماننده آسیا وآفریقاده فتح ایدلمش اولان بلاد واسعه سلطان سلیمان زماننده برقات دها توسیع وتحکیم اولنمغله، ویرکی وخراج وغنائمدن آلنان اموال بیوك بر ثروت وسامان کتیرمش اولدیغندن، پادشاه مشارالیهك دوری دولت عثمانیه‌نك اوج اعلای قوت وعظمتی اولوب، دارات ودبدبه وشوکت وشان عثمانی بتون عالمی مفتون ایتمش؛ وبتون آوروپا وآسیا حکمدارانی تخت سلیمانی‌یه سرفرو ایتمکه مجبور اولمشیدی. فرنکلرجه *Magnifique* یعنی «شانلی» لقبیله شهرت بولمشلردر. سلطان سلیمان خان جلوسنی متعاقب، شامده باش قالدیران جان بردی تربیه وحدودده عسکر بریکدیرن شاه اسماعیله احتیاطاً مقابله ایتمك ایچون، فرهاد پاشایی اعزام بیوردقدن صکره، بعض حرکات عهدشکنانه‌ده بولنان مجارلره قارشی ٩٢٨ ده بالذات سفر ایدوب، بلغرادی و دها نیجه قلاع و بلادی ضبطله، بیوك بر مظفریته نائل اولمش؛ و وندیك جمهوریتی جزیه‌یه

ربط ایلمشدر. ایرتسی سنه قوالیرلرك النده قالوب ممالك عثمانیه‌یه قارشی آوروپالیلرك بر حصن متینی حکمنده اولان (ردوس) جزیره‌سنك فتحنه تشبث بیوروب، بوکا دخی موفق اولمش؛ ومصرده، قریمده وافلاقده ظهور ایدن فسادلری باصدیردقدن، ووراغوزه وله جمهوریتلریله تجدید معاهده ایتدکدن صکره، شاه اسماعیلك اتفاق تکلیفاتنه قولاق آصمقده اولان مجار قرالنه قارشی ٩٣٢ ده بر ایکنجی سفر ایدوب، مهاج مظفریت عظیمه‌سی اوزرینه، (بودین) ی یعنی (بوده) بی ومجارستانك اکثر طرفلرینی فتح ایله، والیلر تعیین ایده‌رك، مجارستانك قسم باقیسنه، محاربه‌ده قتل اولنان قرالك یرینه، اردل بانی (یانوس زاپولیا) یی قرال نصب، وهر طرفدن تبریکار وهدیه‌لر آلوب، عودت بیورمشلر ایدی. او اثناده آناطولینك بعض طرفلرنده ظهور ایدن فسادلرك باصدیرلمسیله اوغراشلقده ایکن، آوستریا آرشیدوقه‌سی فردیناند بودینی ضبط ویانوس زاپولیایی اردله چکلمکه اجبار ایتمکله، پادشاه ٩٣٤ ده ثالثاً مجارستانه سفر ایدوب، بودینی استرداد ویانوسی مجار قراللغنه اعاده بیوردقدن صکره، دها ایلری‌یه کیده‌رك، ٩٣٦ ده ویانه‌یی محاصره ایتمشلرسه‌ده، موسم ایلرلمش اولدیغندن، محاصره‌یی فك ایله استانبوله معاودت بیورمشلردر. عودت شاهانه‌یی متعاقب، آوستریا آرشیدوقه‌سی یکیدن بودینی تضییق ایتمکله، دردنجی مجارستان سفرینه لزوم کوریلوب، بو دفعه آوستریا حدودنده بر چوق قلاع و ممالك ضبط اولنمش؛ وآلمانیا ایمپراطورلغنی دخی استحصال ایله آوروپایی دیترتمکه و دولت عثمانیه‌نك حمایه‌سنه التجا ایدن فرانسه‌یی تهدیده باشلامش اولان اسپانیا قرالی مشهور شارل کینتله قارشی‌قارشی‌یه کلمك مراد بیورلمش ایسه‌ده، بو دفعه دخی قیشك حلولی مانع اولوب، مظفرانه درسعادته عودت بیورلمشدر. بو صره‌ده اسپانیا و وندیك دونمالری مشهور (آندریا دوریا) نك قوماندهسیله موره سواحلنده بعض قلاع ضبط ایتمش ایسه‌ده، درعقب استخلاص اولنمش؛ وایران شاهی طهماسب جلوس همایونی ووقوع اولان مظفریتلری تبریك ایتمدکدن بشقه، حدودده بولنان کردلری آیارتمقده اولوب، دولت عثمانیه‌یه میل ایدن بغداد والیسنی دخی اعدام ایتمش اولدیغندن، آوستریا ایله معاهده وآق دکیز محافظه‌سی مشهور بارباروس خیرالدین پاشایه احاله بیورلدقدن صکره، ٩٤٠ ده پادشاه شرق سفرینه عزیمت بیوروب، وان وبایزید قلاعنی و تبریز و همدان و سائر آذربیجان ممالکنی ضبطله، کیلان وشروان شاهلرینك بیعت واطاعتلرینی قبول ایتدکدن صکره، عودتنده بغدادی دخی فتح، وشهر مذکورده بعض اعمارات اجراسیله، درسعادته عودت بیورمشلردر. بو سفر اثناسنده بنی حفصدن مولا حسن تونسی ضبط ایتمش ایسه‌ده، بارباروس خیرالدین پاشا ایتالیا سواحلنی نهب وغارت ایتدکدن صکره، مومی الیه حسن حفصی‌یی دخی تونسدن اخراج ایتمش؛ وبونك اوزرینه بونلر شارل کینته دخالت ایتمکله، بو دخی او جهتی استیلا ایتدیکندن، خیرالدین پاشا اسپانیا جزایر وسواحلنی اوروب، بر چوق اسرا اخذیله درسعادته عودت ایتدیکنده، قپودان دریا اولمش ایدی. هندستان سواحلنه مسلط اولان پورتکیزلیلره قارشی هند ملوك اسلامیه‌سی دربار سلیمانی‌یه مراجعتله استمداد ایتدکلرندن، ٩٤٥ ده سنان پاشانك ریاستیله بحر احمر وعمانه دونما سوق اولنه‌رق، کجراتده پورتکیزلیلره غلبه چالینمش؛ وبو سفر اثناسنده یمن فتح، و تا سوماتره‌یه قدر نفوذ عثمانی توسیع و تعمیم اولنمشدی. وندیك جمهوریتی نقض عهد ایله، قورصانلری بعض صارقندیلر ایتدکلرندن، خیرالدین پاشا دونما سوقیله، جمهوریت مذکوره‌یه تابع آطه‌لر دکیزنده بر چوق جزایر ودالماچیه جهتنده بعض سواحل ضبط ایتمش؛ وفرانسه قرالی برنجی فرانسوآنك دخالتی اوزرینه، دونما ایله او طرفه کیدوب، شارل کینتك دونماسنی مغلوب، وفرانسوآیی تخلیص ایله، تختنه اعاده واقعاد ایلمشدر. بو صره‌ده آوستریالی فردیناد ینه مجارستانه تجاوز ایتدیکندن، یکیدن مجارستان سفری آچیلوب، پادشاه بالذات اردو سوق ایده‌رك، وفات ایتمش اولان زاپولیانك اوغلنه اردل قراللغنی ویرلمش، ومجارستان ایالاته بالتقسیم طوغریدن طوغری‌یه اداره عثمانیه آلتنه آلنمش؛ ودها بر چوق یرلر یکیدن فتح اولنمشدر. بونك اوزرینه آلمانیا، آوستریا و وندیکله مصالحه اولنه‌رق، درسعادته عودت بیورلمشدر. شاه طهماسب شروانی ضبطله، برادری القاص میر-

زابی اورانك والیلكنه نصب ایتمش اولدیغی حالده ، بونك سؤ ادارهسندن عصیان ظهور ایدنجه ، القاص میرزا برادرینك قورقوسندن درسعادته التجا ایتمش؛ وبو مناسبتله شاه دلگیر اولوب، کردستانه تجاوز ایلمش اولدیغندن، سلطان سلیمان خان ٩٥٥ ده بالذات آسیایه اردو سوقیله ، مظفراً تبریزه داخل اولوب، شروان شاهنی ملکنه اعاده، والقاص میرزایی عراق عجمه ادخال ایتمشدر . استانبوله عودتلرنده آوستریا آرشیدوقنك یکیدن اردله مداخله ایتمکده اولدیغی خبر آلنمغله، روم ایلی عسکری سوق اولنهرق ، ٩٥٩ ده طمشوار دخی ضبط، وممالك عثمانیهیه بریکی ایالت ضم اولنمشدر . بو صرهده ایرانه قارشی بخارا خانیله اتفاق عقد اولنهرق ، خان مشارالیهه طوپ وعسکر معلمی ارسال ایله، تحت حمایهیه آلنمش؛ وقپودان سنان پاشا طرابلس غربی مالطه قوالیرلرندن ضبط ایتدیکی کبی، پیری رئیسله مراد رئیس وسیدی رئیس دخی دونتما ایله سویشدن چیقهرق، عمان وهند دکیزلرندن پورتکیزلیلری طرد ایتمش ؛ ومسقط وهرمز لیمانلرینی ضبط ایلمشلردی . طورغود پاشا دخی مایورقه وقورسیقه آطهلرینی وسائر ممالك اعدایی غارت ایدهرك، مال فراوانله عودتنده طرابلس غرب والیلكنه نصب اولنمشدی . ایران جهتندن یكیدن تجاوزات وقوع بولمغله، سلطان سلیمان خان حضرتلری ابتدا صدر اعظم داماد رستم پاشایی اردو ایله اوطرفه کوندرمش ایسهده، آناطولیدهٔ بیوك شهزاده مصطفانك اویاندردیغی غائلهیی بر طرف ایتدکدن صکره، بالذات شرقه سفر ایدهرك ، دشمن مقابلهیه جسارت ایدهمدیکندن، کرجستانك بعض یرلری ضبط اولندقدن صکره ، [عودت همایونده ٩٦٢ ده آماسیه مشتاسنده ایرانله مصالحه اولنمشدی . پیاله پاشا ایله جزایر بکلربکی صالح پاشا دخی مغرب جهتنده برچوق یرلر اله کتیرمشلردی . بحر احمرده دخی توسیع حدود ایدیلهرك ، کرك جزیرة العرب وکرك آفریقا شمالنده کی اسکلهلر کاملاً فتح اولندیغی کبی، باب المندبك خارجنده عدن و بربره وایچ طرفلردن نوبه و صنعا وزبید داخل ممالك عثمانیه اولمشدی . اسپانیوللر جربه آطهسنه تجاوز ایتدکلرندن ، پیاله پاشا ایله طورغود پاشا دونتما سوق ایدهرك، اسپانیا دونماسنی کلیاً منهزم ، وآمیرال ایله چغاله قپودانك اوغلنی اسیر ایدهرك ، عودت ایتمشلردر . اسپانیه وجنویز دولتلری ممالك اسلامیه سواحلنه صارقندیلق ایتمکدن کری طورمدقلرندن ، ومالطه قوالیرلری بونلره معاونت ایتدکلرندن ، اسفندیار اوغلی مصطفی پاشانك سردارلغیله پیاله وطورغود پاشالر جسیم دونتما سوق ایتمشلرسهده، بتون خرستیان دولتلرینك دونتمالری اورایه هجوم ایدوب، استحکاماتی دخی پك متین اولدیغندن، مالطهنك فتحنه موفق اولنهمیوب، طورغود پاشا شهید اولدقدن صکره، عودته مجبوریت کورلدی. مجارستان جهتنده فتح ایدلمش اولان بلاد ادارهٔ عثمانیهده قالمق وکافی السابق سنوی باب عالییه اوتوز بیك آلتون ویرلمك شرطیله آلمانیا ایله مقدما معاهده عقد اولنمش ایسهده ، ٩٧٤ ده آلمانیا ایمپراطوری دکیشوب، یکی ایمپراطور بر طرفدن استانبوله ایلچیلر کوندرمکله برابر ، بر طرفدنده اردله تجاوز ایتدیکندن، سلطان سلیمان خان پیرلکنده دخی استراحت ایتمیوب ، بالذات مجارستانه اردو سوقیله ، دشمنی دفع، وسکتوار قلعهسنی فتح ایلمش ایسهده ، او صرهده خستهلنوب ، ارتحال ایتمش؛ و صقوللی محمد پاشا ، اردوجه برکونه انتظامسزلق ظهور ایتمهمك ایچون، نعشنی اخفا ایله ، سلطان سلیم خان ثانی اردویه قاوشنجهیه قدر ، پادشاهك ارتحالنی کیمسهیه طویورمامشدر .

بو وجهله سلطان سلیمان خان حضرتلری ٤٨ سنه سلطنت سوروب، بومدت ظرفنده مجارستان وایرانه ١٣ دفعه بالذات اردو سوق ایدهرك ، هر برنده مظفر اولمش؛ وقوهٔ بریهسی مکمل اولدیغی کبی ، قوهٔ بحریهسی دخی برنجی درجهده اولوب، بارباروس خیرالدین پاشا، پیاله پاشا، طورغود پاشا، سنان پاشا، مراد رئیس ، سیدی رئیس کبی غزانهنکری آق دکیزده ، وبحر عمانده دشمنانی لرزهناك ایتمکده ایدیلر . او وقت عثمانلی سنجاغی بحر محیط آطلاسی ساحلی قربندن بحر عمان سواحلنه و مجارستانك ایچ طرفلرندن وقریم وقزاندن حبشه قدر موجزن شوکت و سطوت اولمقده ایدی . الحاصل سلطان سلیمانك دوری دولت عثمانیهنك اك پارلاق دوری اولوب ، زماننده کی دولتلر وحتی اسپانیه وآلمانیه

وفلنك وسائر آوروپا ممالكنه حكمى جارى اولان شارل كينتك دولتى دخى دولت عثمانيه‌نك يانده لاشى حكمنده ايدى. سلطان سليمانك خيرات ومبراتى پك چوق اولوب، كندى ناملرينه بنا ايتديرديكى سليمانيه جامع شريفندن بشقه، سلطان سليم، شهزاده باشى وجهانكير جامع شريفلرى دخى جملهٔ مؤسسات خيريه‌سندندر. ردوسده دخى (سليمانيه) ناميله بر جامع شريفى واردر. سلطان سليمان خانك السنهٔ ثلثه ادبياتنه وقوفى وتركى وفارسى اشعارى ومرتب ديوانى واردر. شو بر قاچ بيت جملهٔ اشعارندندر:

ديده از آتش دل غرقهٔ آبست مرا
كار اين چشمه زسرچشمه خرابست مرا
چشم برهم نهم ودروى توبنيم بخيال
درشب هجر مكو ديده بخوابست مرا

سليمان { (سلطان سليمان خان ثانى) سلاطين عظام عثمانيه‌نك يكرمنجيسى اولوب، سلطان ابراهيم خانك ايكنجى اوغليدر. ١٠٥٢ تاريخنده طوغوب، بيوك برادرى غازى سلطان محمد خان رابعك فراغى اوزرينه، ١٠٩٩ ده جلوس ايتمشدر. آوستريا مجارستانه وبوسنه وصربيه‌يه و ونديك جمهوريتى دخى موره‌نك بعض سواحلنه تجاوز ايتمشيدى. ايشته سلطان سليمان خان ثانينك جلوسى بويله مشكل بر وقته تصادف ايتديكى حالده، بالذات غيرت ايدوب، ١١٠٠ تاريخنده صوفيه‌يه اردو چيقارمش؛ وبر طرفدن جلوس همايون وسيله‌سيله آلمانيايه ايلچيلر كوندروب، اعادهٔ صلحه چاليشمشدر. دونتماى همايون دخى ونديك عسكرينى بوزوب، آغريبوزى استرداد ايتمشدر. بو صره‌ده قريم خانى لهليلرله قزاقلرى مغلوب ايدوب، لهستاندن وروسيه‌دن بعض يرلر آلمش ايدى. آوستريايه قارشى سوق عسكر اولنه‌رق، بر طاقم قلاع كرى آلنمش ايسه‌ده، سرعسكر رجب پاشانك مغلوب اولمسى اوزرينه، دشمن نيش وودينه مستولى اولوب، شهر كوينه واسكوپه طوغرى عسكر يورتمش اولمغله، صدارته نصب اولنان كوپريلى مصطفى پاشا اموال ميريه‌يى غصب ايدن مأمورلردن مبالغ كليه استردادیله بعض نظامات وضع ايده‌رك، مكمل بر اردو ترتيبيله آوستريا وروسيه وله عسكرلرينى مغلوب، وطونه وصاوه‌نك اوته‌سنه چكمكه مجبور ايتمش؛ وآلمانياليلرى اردلدن چيقاران تكلى بك اردل وويووده‌لغنه تعيين اولنمشدر. مشار اليه مصطفى پاشا اورادن عودتنده قبريس ومصر عسكرينك بعض شقاقلرينى تسكين ايلمش؛ وهرسك وآرناودلق حواليسنده ونديكليلرله مجادله ممتد اولديغندن، او جهته اردو سوق ايتمى عقبنده ١١٠٢ ده سلطان سليمان خان ثانى وفات ايتمشدر. مدت سلطنتلرى ٣ سنه ٨ آى و ٢١ كون اولوب، دغدغه وغائله ايله كچمش ايسه‌ده، داخلى فسادلرله خارجى تجاوزلر دفع ايديله بيلمشدر.

سليمان { مصرده اجراى خلافت ايدن خلفاء عباسيه‌نك اوچنجيسى واونجيسى اولوب، (مستكفى بالله) اقبيله معروفدرلر. [«مستكفى بالله» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

سليمان { اندلس ملوك امويه‌سنك اخيرى اولوب، (مستعين بالله) لقبيله معروفدر. [«مستعين بالله» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

سليمان { سلاجقهٔ رومدن بشنجى واون ايكنجى حكمدارك اسمى اولوب، ايكيسى ده (ركن الدين) اقبيله ملقبدرلر. [«ركن الدين سليمان» ماده‌لرينه مراجعت بيوريله.]

سليمان { يمنده حكومت سورن ايوبيه شعبه‌سنك اوچنجى حكمدارى ايدى.

سليمان { مغربده تلمسان جهتنده حكم سورن بنى مرين ملوكنك آلتيجيسى اولوب، ٧٦٠ تاريخلرنده آز وقت حكم سورمشدر.

سليمان { (امير — ياخود — بك) يلديرم سلطان بايزيد خانك بيوك اوغلى اولوب، سكز سنه‌دن زياده‌جه حكم سورمش ايسه‌ده، سلاطيندن معدود دكلدر.

سليمان بدخشى { (ميرزا —) سلالهٔ تيموردن وجلال الدين اميرانشاه نسلندن بدخشان حاكمى بولنان (خان ميرزا بن سلطان محمود بن ابوسعيد)ك اوغلى اولوب، ٩٢٧ تاريخنده واقع پدرينك وفاتنده صغير السن اولمغله، ملك موروثى كابلى ضبط ايدن بابر شاهك ضبطنه كچمش؛ وبابر دهلى‌يى ضبط ايتدكده ٩٨٣ تاريخنده صاحب ترجمه‌يه بدخشانى اعاده ايتمش؛ وآنجق متعاقباً شاهرخ ميرزا بن ابراهيم ميرزا بدخشانى ضبطله، سليمان

بدخشی کوچ حال ایله جانی قورتاروب، اکبر شاهه التجا ایتمش؛ وایفای حج ایتدکدن صکره، ۹۹۷ ده لاهورده وفات ایتمشدر.

سلیمان بك [«سلیمان (امیر —)» ماده. سنه مراجعت بیوریله.]

سلیمان بن احمد بحرمحیط هندی سیاحتنی حاوی لسان ترکیده یازلمش «عمده» کتابنك صاحبی اولوب، ینه بومادهیه متعلق «فوائد»، «حاوی»، «تحفة العقول»، «منهاج» و «قلادة الشموس» عنوانلریله تألیفاتی واردر. «عمده» یی ۹۱۷ تاریخنده یازمشدر.

سلیمان بن احمد طهرانی مؤلفیندن اولوب، «معجم کبیر»، «معجم اوسط»، «معجم صغیر» و «دلائل النبوه» عنوانلریله درت کتابی وسائر بعض آثاری واردر. ۳۶۰ ده وفات ایتمشدر.

سلیمان بن خالد خلفاء عباسیهنك ایکنجیسی اولان ابو جعفر منصورك وزیری ایدی.

سلیمان بن سالم «فتوح المصر» عنوانلی کتابك صاحبیدر.

سلیمان بن عبد الملك (بن مروان بن حکم) ملوك امویهنك یدنجیسی وبنی مروانك دردنجیسی اولوب، ۵٤ تاریخنده طوغمش، و ۹٦ تاریخنده، برادری ولیدك وفاتی اوزرینه، جلوس ایدوب، ایکی سنه ایله سکز آی اجرای حکومت ایتدکدن صکره، ۹۹ تاریخنده ٤۵ یاشنده وفات ایتمشدر. حلب قربنده مرج دابقده مدفوندر. مدت حکومتی رومیلرله محاربه ایله کچوب، برادری مسلمه کایتلی بر عسکرله کوندریلهرك، قسطنطنیهیی محاصره ایتمشدی. عادل وخیرخواه بر حکمدار اولوب، ایکی برادری وار ایکن، مجرد فضائلنی بیلدیکیچون، عم زادهسی عمر بن عبد العزیزحضرتلرینی ولیعهد براقمشدر. اکولتکیله دخی مشهوردر.

سلیمان بن قتلمش [«رکن الدین سلیمان» مادهسنه مراجعت.]

سلیمان بن وهب (ابو ایوب) خلفای عباسیهدن مهتدی وبعده معتمدك وزیری اولوب، اجدادی ملوك امویهنك وصکره برمکیلرك خدمت کتابتنده بولنمش؛ وکندیسی کنجلکنده مأمون خلیفهنك کاتبلکنی ایتمش ایدی. بحتری و ابو تمام کبی اعاظم شعرانك صاحب ترجمه وبرادری حسن حقنده مدحیهلری واردر. ۲۷۲ ده وفات ایتمشدر.

سلیمان بن یسار (ابوایوب) کبار تابعیندن ومدینهٔ منورهده بولنان فقهاء سبعهدن اولوب، ازواج مطهرهدن میمونهنك آزادلیسی ایدی. ابن عباس و ابو هریره و ام سلمه (رضهم) دن روایت ایتمشدر. ۱۰۷ تاریخنده ۷۳ یاشنده وفات ایلمشدر.

سلیمان پاشا (شهزاده — بن سلطان اورخان غازی) پدرلرینك زمان سلطنتلرنده قرهسی حاکمی اولوب، پادشاه مشارالیهك صدر اعظمی بولنان بیوك برادری علاءالدین پاشانك ارتحالی اوزرینه، ۷۳۸ ده مسند صدارته کچوب، او سنه حاجی ایلبکی و اورنوس بك واجه بك ایله برابر کیجهلاین ایدنجق جوارندن صاللرله روم ایلی یاقهسنه کچهرك، چمنی قلعهسنی فتح، وروم ایمپراطورینك التماسی اوزرینه، عسکرینی استانبوله کتیرهرك، رومیلره امداداً بالقاندن اینن بلغارلری مغلوب وفراره مجبور ایتمش؛ وبعده بولایر، کلیبولی، خیرهبولی و تکفور طاغی ایله بتون او جوارلری فتح ایدهرك، بولایری مرکز اتخاذ ایلمش؛ وایلبکی دخی ابصاله و معلقرهیی اله کتیرمش ایدی. ۲۳ سنه صدارت وسردارلق ایدوب، بتون بومدتی فتوحاتله کچیردکدن صکره، ۷٦۰ تاریخنده صیدده ایکن آتندن دوشوب، ارتحال ایتمش؛ وسلطان اورخان غازی بو الملك تأثیریله آنجق بر سنه دها یاشامشدر. سلیمان پاشا بولایرده سرایی جوارنده بنا ایتدیرمش اولدیغی مسجد صحننده مدفون اولوب، تربهسی زیارتکاهدر.

سلیمان پاشا (خادم —) دور سلطان سلیمانیده مسند صدارته نائل اولان وزرادن اولوب، اسمندن دخی اکلاشلدیغی اوزره، حرم همایون خدمتنده بولنان زمرهدن ایکن، رتبهٔ وزارتله طشره چیقوب، شام محافظی و ۹۳۷ ده مصر والیسی اولمش؛ و مقدما ضمیمهٔ ممالك عثمانیه اولمش اولان عدن ویمن جهتلرینك ادارهسی مشوش اولوب، پورتکیزلیلر دخی هند بندرلرینه مستولی

اولمش اولدیغندن، اورالر اهالیسنك مراجعتی اوزرینه، سردارلقله و دونانما ایله سواحل هنده قدر کیدوب، پورتکیزلیلرك شرینی دفع، ویمنده حسن اداره‌یی اعاده ایتمش ایدی. ٩٤٧ تاریخنده درسعادته جلبله لطفی پاشانك یرینه مقام صدارته نصب اولنمش؛ ودرت سنه بو مقامده قالدقدن صکره، ٩٥١ده عزل، اولنه‌رق، ٩٥٥ده معلقره‌ده وفات ایتمشدر. وفرت مال وثروتیله مشهوردر.

سلیمان پاشا { (ملاطیه‌لی —) سلطان محمد خان رابع دورنده مسند صدارت عظمایه چقن وزرادن اولوب، سلطان مراد خان رابع عصرنده اقرباسندن بولنان قپو اغاسی اسماعیل اغا مناسبتیله درسعادته کله‌رك، ابتدا ابراهیم پاشا سراینه کیرمش؛ وبعده خانهٔ خاصه آغالری کروهنه داخل اولوب، دلبند آغاسی اولمشیدی. عصر سلطان ابراهیم خانیده سلحدار اولوب، بعده رتبهٔ وزارتله طشره‌یه چیقه‌رق، آلتی آی قدر قبه نشین اولدقدن صکره، ارضروم وسیواس ایالتلرنده والیلك ایتمش؛ وکرید جزیره‌سنه دخی مأموریتله کیدوب، استانبوله عودتنده بتکرار قبه نشین، وعایشه سلطانی تزوجله، شرف صهریته نائل اولمشیدی. ١٠٦٥ تاریخنده مراد پاشانك دفعهٔ ثانیه صدارتدن عزلنده مسند صدارته چکمش؛ بو دفعه یالکز آلتی آی ایله اون بر کون بو مقامده قالدقدن صکره، عدم اهلیتله اتهام اولنه‌رق، ١٠٦٣ ده عزل، وسلستره ایالتیله اخراج اولنمش؛ و ١٠٦٩ ده استانبول قائممقامی اولوب، زماننده بیوك بر حریق وقوع بولمغله، بو سببدن عزل، وسلستره‌یه اعاده اولنه‌رق، کوپریلی احمد پاشا زماننده ثانیاً قائممقام اولمش ایسه‌ده، بو دفعه دخی عدم تقیدله اتهام اولنه‌رق، کنغری سنجاغنه نصب اولنمش ایکن، اختیارلغنه مرحمةً خانه‌سنده آرام ایتمسنه مساعده بیورلمش ایدی. والده سلطان ادرنه‌یه دعوت اولندقده، قوناقجیلق ایله مأمور اولوب، عودتنده ارضروم والیلکنه نصب اولنمش؛ وبعده کنغری سنجاغی آرپه‌لق صورتیله ویریلوب، بعده تقاعد صورتیله اسکدارده خانه‌سنده اقامت ایتمکده ایکن، سکسان یاشنی متجاوز اولدیغی حالده وفات ایتمشدر.

سلیمان پاشا { (بوسنه‌لی —) بوده سلطان محمد خان رابع دورنده مسند صدارته واصل اولان وزرادن اولوب، ابتدا بعض وزرانك کتخدالق خدمتلرنده بولنمش؛ و ١٠٨٠ تاریخنده چاوش باشی اولوب، بعده صدر اعظم کوپریلی زاده احمد پاشانك کتخداسی اولمش ایدی. ١٠٩٢ ده میرآخور و ٩٢ ده مکهٔ مکرمه‌ده صو یوللرینی تعمیره مأمور اولوب، عودتنده ینه میرآخورلقده بقا بوله‌رق، ٩٥ ده رتبهٔ وزارتله بابا طاغی والیلکنه نصب، و ١٠٩٧ ده ابراهیم پاشا یرینه مسند صدارت عظمایه ترفیع اولنمشدر. مجارستانده حرب آچلمش اولدیغندن، سردارلقله مدون جهتنه عزیمت ایتمش ایسه‌ده، اندامی موجب اولوب، دشمن بلغراده قدر ایلریلدیکندن، عسکر قتلنی طلبده اصرار ایتمکله، فرار واستانبولده بر یهودینك خانه‌سنده اختفا ایتمش ایسه‌ده، میدانه چیقاریلوب، ١٠٩٨ ده اعدام اولنمشدر. مدت صدارتی یدی آیدر. جبین ونااهل وکاذب وحیله‌کار بر آدم ایدی.

سلیمان پاشا { (آبازه —) سلطان احمد خان ثالث دورنده مسند صدارته نائل اولان وزرادن اولوب، عن اصل دار السعادة الشریفه آغاسی یوسف اغانك عتقاسندن ایدی. کنجلکنده سرای همایونه آلنوب، خانهٔ خاصه‌یه داخل، وعهد سلطان احمد خانیده سلحدارلق مقامنه نائل اولمش ایدی. ١١١٦ ده رتبهٔ وزارتله حلب وبعده آغریبوز والیلکنه نصب، و ١١١٨ ده تقاعد اولدقدن صکره قبریس ایالتنه تعیین اولنه‌رق، بر مدت صکره درسعادتده قبه‌نشین، و ١١٢١ ده توقیعی، ونعمان پاشانك عزلنده وزیر جدیدك ورودینه‌دك قائممقام اولمش ایدی. ١١٢٤ ده یوسف پاشادن صکره مسند صدارته چقوب، آنجق امور خارجیه‌ده قلیل البداعه اولمغله، یالکز بش آی قدر بو مقامده قالدقدن صکره، عزل اولنه‌رق، قپودان دریا اولمش ایسه‌ده، بو منصبده دخی چوق وقت بقا بوله‌میوب، عزل واستانکوی جزیره‌سنه نفی، بعده منفاسی ردوسه تحویل اولنه‌رق، ١١٢٧ ده اوراده قتل اولنمشدر. دیوان یولنده بر مطبخانه‌سی وبر خانی واردر.

سلیمان پاشا { (بالطه‌جی زاده —) [« بالطه اوغلی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سلیمان پاشا { (خواجه —) [« خواجه سلیمان پاشا » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سلیمان پاشا { (مرابط —) سلطان محمود خان اول دوری قپودان پاشالرندن اولوب، قلیون قپودانلرندن ایکن، ۱۱۴۴ ده رتبهٔ میر میرانی ایله مسند مذکوره نائل اولمش؛ و ۱۱۴۶ ده عزل اولنوب، بعده ازمیدده وفات ایتمشدر.

سلیمان پاشا { بو دخی سلطان محمود خان اول دوری قپودان پاشالرندن اولوب، ۱۱۴۹ ده مسند قپودانی‌یه نائل اولمش؛ و ٤ سنه بو مقامده قالوب، بعد العزل ۱۱۵۵ ده وفات ایتمشدر.

سلیمان پاشا { قانونی سلطان سلیمان خانك وزراسندن اولوب، من اصل مجارلی ومهتدی ایدی. ایران سفرنده دیاربکر والیسی ایکن، بغدادك فتحنده اورایه نقل بیورلمش؛ وبغدادك برنجی عثمانلی والیسی اولمشدر. بعده مجارستانده اوفن شهری فتح اولندقده، رتبهٔ وزارتله اورا والیلکنه نصب اولنه‌رق، ۹۵۲ ده استعفا، وچوق کچمه‌دن وفات ایتمشدر.

سلیمان جزولی { (شیخ —) مشهور « دلائل الخیرات » کتابنك مؤلفی اولوب، ۸۷۰ تاریخنده وفات ایتمشدر.

سلیمان چلبی { قدمای شعراء عثمانیه‌دن اولوب، مولد نبی (صلعم) حقنده مشهور والیوم متداول اولان منظومهٔ مقبوله‌نك ناظمیدر. فترت زماننده امیر سلیمان بن بایزید اولك حمایه والتفاتنه مظهر اولان شعرادندر. بیوك پدری محمود سلیمان پاشا بن اورخان غازینك روم‌ایلی‌یه کچدیکنی تبریك ایله، قطعهٔ مذکوره‌نك فتحنی تبشیر ایلمش ایدی.

سلیمان الحامض { (ابوموسی — بن محمد) مشاهیر نحویوندن اولوب، ابو العباس ثعلبك تلمیذی وخلفیدر. ادبیات عربیه‌ده ولغت وشعرده ید طولی صاحبی اولوب، زهد وصلاح صاحبی ایدی. نحوده کوفیونك مذهبنی التزام ایدردی. « کتاب خلق الانسان »، « کتاب السبق والنضال »، « کتاب النبات »، « کتاب الوحوش » عنوانلریله تألیفاتی ونحوه دائر « المختصر » عنوانیله بر کتابی وسائر آثاری واردر. ۳۰۵ تاریخنده بغدادده وفات ایتمشدر.

سلیمان خان { قره خان واوستاجلی اوغلنك برادری اولوب، یاوز سلطان سلیم خانك چالدیران سفرنده شاه اسماعیل صفوی طرفندن ماردین حاکمی ایدی. خسرو پاشانك مهاجماتنه خیلی وقت مقاومت ایتمش؛ ونهایت مقتول اولوب، سر مقطوعی حضور پادشاهی‌یه کوندرلمش ایدی.

سلیمان رأفت پاشا { [« رأفت پاشا » ماده‌سنه مراجعت.]

سلیمان سعد الدین افندی { (مستقیم زاده —) متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، ۱۱۳۱ تاریخنده درسعادتده طوغمش؛ وتحصیل علم ایتدکدن صکره، طریقت نقشبندیه‌یه انتسابله، خلافته نائل اولوب، عزلت گزین اولدیغی حالده، ۱۲۰۲ سنه‌سنده ارتحال ایتمشدر. ٦ جلددن مرکب « ترجمهٔ مکتوبات احمد فاروقی »، « شرح دیوان حضرت علی »، « تحفة الخطاطین »، « دوحة المشایخ »، « مجلة النصاب »، « ترجمهٔ لغت قانون الادب »، « شرح قصیده مضریه »، « شرح ورد سیدیحیی »، « ترجمهٔ فقه اکبر »، « رسالهٔ تاج »، « رسالهٔ حدیث من عرف »، « رسالهٔ ابوین »، « شرح ضرب الحفظ »، « حاشیهٔ ضرب الاعظم »، « خلاصة الهدیه »، « ترجمهٔ مرصع ابن اثیر »، « رسالهٔ طاعون »، « ترجمهٔ عقود اللؤلؤیه »، « رسالة الحی فی بیان الکی »، « شرح بعض ابیات مثنوی »، « رسالهٔ حسن التقویم »، « رسالهٔ عدة البدر فی بیان شهور اثناعشر »، « رسالهٔ صلوة وسطی »، « رسالهٔ آداب اولی الالباب »، « مناقب اصحاب بدر »، « رسالهٔ حصال عشره »، « رسالهٔ ارادهٔ علیه فی الارادة الجزئیة والکلیه »، « جدول ائمهٔ اثنا عشر »، « جدول عشرهٔ مبشره »، « مناقب امام اعظم »، « عقیدة الصوفیه »، « ترجمهٔ

احوال شیوخ آیاصوفیه »، « شرح صلوة عبدالقادر کیلانی »، « شرح بی نقط حدیث اربعین »، « رساله جواهر خمسه » وسائر آثاری وبرخیلی اشعاری واردر. شو مناجات جمله اشعارندندر:

یارب قلم موی فنادن صقله
تحریری طعن سفهادن صقله
توفیقن ایدوب قنده کیدرسه‌م بکا رهبر
شهراه شریعتده خطادن صقله

سلیمان شاه { ایرانده حکومت سورن سلجوقیلرك اون ایکنجی حکمداری اولوب، محمد بن ملکشاه بن آلب آرسلانك اوغلیدر. برادر زاده‌سی ملکشاه بن محموددن صکره ٥٥٥ ده جلوس ایدوب، سکز آی حکومتدن صکره، وفات ایتمشدر. خوش خوی وآنجق عیش وعشرته مائل بر حکمدار ایدی.

سلیمان شاه { سلالهٔ آل عثمانك جد اعلاسی وارطغرل غازینك پدری اولوب، ترکستانده قبیله رئیسی اولدیغی حالده، چنکیزك خروجنده جیحونی تجاوزله خراسانده مهان قربنده خیمه‌زن اولمشیدی. بعده مغول عسکرینك او طرفه طوغری ایلریلمکده اولدیغنی کورنجه، ٥٠٠٠٠ کشی ایله غربه طوغری یورویه‌رك، ٦٢١ تاریخ هجریسنده ارزنجان واخلاط جهتنده یرلشمشیدی. چنکیزك وفاتندن صکره سلیمان شاه قبیله‌سیله برابر وطننه عودت ایتمکه متهی اولوب، فرات وادیسنی تعقیب ایتمکده ایکن، جعبر قلعه‌سی یاننده آتنی یوزدیره‌رك فراتدن کچمکده ایکن غرق اولمشدر. نعشی چیقاریله‌رق، فرات کنارنده دفن اولنمغله، مدفنی الیوم (ترك مزاری) دینمکله معروفدر. سلیمان شاهك درت اوغلی قالوب، بونلردن سنقر تکین ایله کون طوغدی قبیله‌لریله وطنلرینه عودت، و دندار ایله ارطغرل بك درتیوز عائله خلقیله سورمه‌لی چقورده یرلشوب، اوراده تصادفاً محاربه ایدن مغوللرله علاء الدین سلجوقی عسکرندن بو طرفی ضعیف کوروب، معاونت ایتمکله، پادشاه مشارالیه بو خدمته مکافاةً ارطغرل بکه و قبیله‌سنه یاز ایچون طومانیچ یایله‌لرینی و قیش ایچون سکود اووه‌سنی تخصیص ایتمش؛ وبو وجهله ارطغرل اوراده یرلشوب، تدریجاً امارته، و فرزندارجمندی غازی سلطان عثمان خان سلطنته نائل اولمشدر.

سلیمان شکوه { دهلیده حکومت سورن سلالهٔ تیموریه‌یه منسوب ایکی ذاتك اسمیدر:

برنجیسی شاهجهانك تورونی وداراشکوهك اوغلی اولوب، ١٠٤٤ ده طوغمش؛ و ١٠٦٩ ده بیوك پدرینك مغلوبیت و قتلی اوزرینه، التجا ایتدیکی شیرینکار طرفندن شاه عالمکیره تسلیم اولنه‌رق، برادری سپهر شکوه ایله برابر برقلعه‌یه حبس اولنمش؛ وآز مدت صکره اوراده وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی شاه عالمك اوغلی واکبر شاه ثانینك برادری اولوب، ١٢٥٣ ده وفات ایتمشدر. اکره‌ده تربه‌سی پك مطنطندر.

سلیمان صفوی { (شاه —) ملوك صفویه‌دن اولوب، پدری شاه عباس ثانیدن صکره ١٠٧٧ ده ایران شاهی اولمش، و ٢٩ سنه حکومت سوروب، ١١٠٦ ده وفات ایتمشدر.

سلیمان طهرانی { ایران شعراسندن اولوب، وطننده فلاکت کوردیکندن، هندستانه رحلت ایتمشیدی. کندی حسبحالی اولان شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

شبرا برای راحت تن آفریده اند
درهند میتوان دوسه‌روزی نفس کشید

سلیمانیه { پایتخت سلطنت سنیه‌ده‌کی جوامع شریفه‌نك اك بیوك، اك علی واك مصنعی اولوب، فن معماریجه آیاصوفیه‌یه دخی ترجیح ایدنلر واردر. سلاطین عظام عثمانیه‌نك اونجیسی اولان قانونی سلطان سلیمان خانك بنا کرده‌سی اولوب، مشهور معمارسنانك اثر صنعت و مهارتیدر. ایکیسی ایکیشر وایکیسی اوچر شرفه‌لی ٤ مناره‌سی، مدرسه‌لری، مکتبی، عمارتخانه‌سی، تیمارخانه‌سی، دارالحدیثی وفن طب تحصیلنه مخصوص آیریجه مدرسه‌سی واردر. ٩٦٤ تاریخنده اکمال اولنمشدر. محرابی اوکنده بانئ مشارالیه سلطان سلیمان خان ایله سلطان سلیمان خان ثانی و سلطان احمد خان ثانی ایله برقاچ شهزاده وسلطانك تربه‌لری بولنیور. موقعی دخی یوکسك اولمغله، خارجدن منظره‌سی منظرهٔ داخلیه‌سنه معادلدر. جوارنده‌کی بیوك محله دخی جامع شریف مذکورك اسمیله مسمادر.

سلیمانیه { موصل ولایتنده وموصلك ۲۳۰ کیلومتره شرق جنوبیسند، بغدادك ۲۷۰ کیلومتره شمال شرقیسنده، ایران حدودندن ٤٥ کیلومترهلك مسافهده اولهرق ایکی طاغ آرهسنده ممتد بر اووهده واقع سنجاق مرکزی برقصبه اولوب، یالکز ۱۰۰۰ ی یهودی، ۱۷۰ ی کلدانی وقصوری مسلم اولمق اوزره، ۱۵۰۰۰ اهالیسی، متعدد جوامع شریفهسی، برشدیه وبرقاچ صبیان مکتبی وخیلی ایشلك تجارتیله یوك منسوجات دستگاهلری و بویاخانهلری واردر. او جهتده مقبول بر نوع تفتك دخی اعمال اولنور. مواد تجاریهسنك باشلیجهسی ضمغ اولوب، هم ایراندن کلیر، هم قصبهنك جوارلرنده حاصل اولور. باغچهلری ومیوهلری چوق اولوب، دیلرندن بربرلریله اختلاط ایدر و(کریز) تعبیر اولنور بر صره قیوایله سقی اولنور. بر ایکی یوز سنهلك بر قصبه اولمغله، ذکره شایان آثاری یوقیسهده، موقعی پك کوزل و هواسی معتدل و صاغلامدر. لسان محلی کردجه اولوب، عربجه وترکجهدخی تکلم اولنور. — سلیمانیه قضاسی همنامی اولان سنجاغك مرکز قضاسی اولوب، شرقاً کلعنبر، شمالاً شهربازار، شمال غربی جهتندن مرکه وبیره مکرون نامنده اولان عظیم وجسیم طاغ وغرب جنوبی جهتندن بازیان و جنوباً قره طاغ ناحیهسیله شهرروز سنجاغی قضاسندن اولان صلاحیه قضالرله محاطاولوب، شرق وشمال جهتلری دخی ایران حدودیله محدوددر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق ایسهده، طوپراغی پك منبت اولوب، آنجق اهالینك قلتندن طولایی اکثر طرفلری غیرمزروعدر. هواسی سرین وپك صاغلامدر. اووهلرنده بغدای، آرپه، برنج، توتون، مصر وسائره، طاغلرده دخی باشلیجه اوزوم، لیمون، نار و سائر میوهلر حاصل اولور. قضا ۱۳۹ قریه و ٤ طائفهیی حاوی اولوب، ۲۶۰۰۰ اهالیایله مسکوندر. سکنهسنك قسم اعظمی کرد وبرمقداری عربدر.

سلیمانیه { سنجاغی. موصل ولایتی ترکیب ایدن اوچ سنجاغك بری واك شرقیسی اولوب، غرب وغرب شمالی وجنوبی جهتلرندن شهرزور سنجاغیله و سائر طرفلردن حدود ایرانیه ایله محدوددر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق اولوب، منبت اووهلری وبایر ودرهلری دخی واردر. طاغلرینك بعض موقعلری شایان تصویردر. طوپراغی پك منبت اولوب، اهالیسی زراعتله وحیوانات یتیشدیرمکله مشغول ایسهلرده، نفوسنك قلتی و اصول زراعتك هنوز پك اسکی وناقص بر طرزده بولنمسی بوسنجاقدن اولنهبیلهجك استفادهنك پك جزئیسنی ایتدیره بیلیور. اهالیسی ۵۱۶۰۰ مقدارنده اولوب، ۲۱۰۰ ی یهودی، ۹۰۰ ی کلدانی و قصوری کاملاً مسلمدر. اهالیٔ مسلمهسنك قسم اعظمی کرد اولوب، برمقداری ده عربدر. زاب اسفل وقسماً دیاله نهرلرینك منابعی بو سنجاقده اولوب، قسم شمالیسی زاب وقسم جنوبیسی دیاله حوضهسندهدر. سنجاق بروجه زیر ۵ قضایه منقسم اولوب، ٦ ناحیه و ۱۰۳٦ قریهیی شاملدر:

قضا	ناحیه	مقدار قرا
شهرزور	۰	۱۳۹
کلعنبر	۳	٤۷۳
مرکه	۲	۱۷٦
بازیان	۱	۱۵۹
شهربازار	۰	۱۲۵

سلیم بن ایوب الرازی { (ابوالفتح —) مشاهیر فقهاء شافعیهدن اولوب، بغدادده شیخ ابو حامد اسفراینی وسائر مشاهیر علمادن اخذ علوم ایتمش؛ وساحل شامدهصور قصبهسنده تدریس وافاده ایله مشغول بولنمشدر. ٤٤۷ تاریخنده، سکسان یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، حجدن عودتنده بحراحمرده غرق اولوب، جار قربنده بر جزیرهده مدفوندر. «کتاب الاشارة»، «غریب الحدیث» و «التقریب» عنوانلریله اوچ تألیف معتبری وسائر بعض آثاری واردر.

سلیم کرای { قریم خانلرندن اوچ کشینك اسمیدر:

برنجیسی رزمی بهادر کرایك اوغلی اولوب، پدرینك وفاتنده صبی اولمغله، بعده عادلکرایك زماننده قریمی ترك ایتمك مجبوریتنده بولنهرق، یانبولی قضاسنده چولك قریهسنده اقامت ایتمکده ایکن، ۱۰۸۱ تاریخنده قریملیلرك عادلکرایدن وقوع شکایتلری اوزرینه، اونك عزلیله، یرینه قریم خانی اولوب، سلطان محمد خان رابعك مجارستانه وقوع بولان سفرنده پك چوق خدمت و غیرتی کورلمشیدی. بدی سنه خانلق ایتدکدن صکره، ۱۵۸۸ سنهسنده خانلقدن استعفا ایتمی استغناسنا

حمل اولنه‌رق ، ردوسـه نفی اولنمش؛ و ١٠٩٥ ده ثانیاً قریمه خان تعیین اولنه‌رق ، منصبنه وصـولی روسلرك قریمه هجوملرینه تصـادف ایتمکله، بونلری کلیاً مغلوب ومنهزم وحدوده قدر تعقیب ایله برچوق اسرا وغنـایم اخذ ایتمش ایدی . ١١٠٠ تاریخـنده نمچه سفری آچلمغله ، اردوی همایونه دعوت اولنه‌رق ، اسکوبده صربلیلری مغلوب ، و قارپوز نام شقی‌بی اسیر ایتمکله، خدمانی نزد حضرت پادشاهیده مظهر تحسین اولوب ، ادرنه‌ده خلعت اکساسیله تلطیف ، وتیمور طاش چفتلکنده استراحته مأذون اولمشیدی. او صره‌ده اوغانك وقوع وفاتیله حاصل اولان حزن و کدری اوزرینه، کندی اختیاریله خانلقدن فراغت، وعم‌زاده‌سی سعادتکرایك نصبیچون شفاعت ایتمکله برابر، ایفای حج ایچون وقوع بولان استدعاسی قبول اولنه‌رق ، امیر الحج ایله عودتنـده عربانله ظهور ایدن اختـلافی بر طرف ایتمکه موفق اولمغله، شـامه ورودنده جانب پادشـاهیدن تلطیف بیورلمش؛ وسلیوری جوارنده‌کی چفتلکنده اقامتنه مسـاعده اولنمش ایدی . ١١٠٤ تاریخـنده، قریم اهالیسنك استدعاسی اوزرینه ، ثالثاً خانلق مسندینه نصب اولنـه‌رق ، بو دفعه دخی نمچه وموسـقوف وصرب محاربه‌لری آچلمغله، پك چوق خدمتلری کوریلوب ، ١١١٠ تاریخنده عقد اولنان مصـالحه‌یه‌ده سبب مستقل اولمغـله ، ادرنه‌یه دعوت اولنـه‌رق ، مظهر التفات اولنـدقده ، صدر اعظمك توسـطیله استعفاسی و اوغلی دولتکرایك خانلغه نصبی التماسی قبول بیوریله‌رق، وافی معاش وتخصیصاتله سلیوری جـوارنده‌کی چفتلکنـده اقامت ایتمکده ایکن، هر نصلسـه اوغلیله میانه‌لرنده برودت حاصل اولوب ، بونك التماسی اوزرینـه ، سیروزده اقامتـه مأمور اولمشدی. بعدالاطلاق ١١١٤ تاریخنده رابعاً قریم خانلغنه نصب اولنمش؛ و ١١١٦ ده وفات ایتمشدر .

— ایکنجیسی قپلان کرایك اوغلی اولوب، سلامتکرایك خانلغی زماننده قالغای بولنمش؛ و ١١٥٦ ده قریم خانلغنـه نصب اولنمش ؛ وخان سـابق زماننده تاتارلرك النده قالمش اولان روس اسراسنك اعاده‌سنده خدمتی کورلمکله ، ١١٥٩ ده درسعادته جلب وتلطیف بیورلمش؛ و ١١٦١ ده وفات ایتمشدر .

— اوچنجیسی فتحکرای خان ثانینك اوغلی اولوب، عمی آرسلان کرایك ایلك خانلغنده قالغای بولنمش ، وبعده ویزه قضاسنده چاقللی قریه‌سنه چکلمش ایکن، ١١٧٨ ده قریم خانلغنـه نصب، وایکی سـنه صکره عزل اولنـه‌رق ، چفتلکنده اقامت ایتمکده اولدیغی حالده، ١١٨٤ ده ثانیاً قریم خانلغنه نصب اولنوب ، اردوی همایون معیتنـده بولندقدن صکره ، روسلر قریمه تجـاوز ایتـدکارندن ، ابراهیم پاشـا ایله برابر عسکرله کوندریله‌رك، منهزم اولدقلرندن، ١١٨٥ ده درسعادته‌وصولنده‌چفتلکنده‌اقامته‌مأذون‌اولمشیدی. ١١٩١ ده ثالثاً قریم خانی اولمش ایسـه‌ده ، موفق اوله‌میوب، عودتنـده ینـه چفتلکنده اقامته مأمور اولمش؛ و ١٢٠٠ ده وفات ایتمشدر .

سلیم محمد پاشا { دور سـلطان محمود خان ثانیده مسند صدارته چکن وزرادن اولوب، خوتینلیدر . وطننك اداره‌ٔ دولت علیه‌دن چیقمسی اوزرینه، شمنی‌یه هجرت ایتمش؛ واردوی همایون معیتنده وبعض ایالاتده بر طاقم مأموریتلرده بولندقدن صکره ، ادرنه‌ده بوسـتانجی باشی اولمش ایدی . ١٢٤٠ تاریخنـده یکیچری اوجاغنك لغونده مسند صدارتده جری ولایق بر ذات بولنمق لزومنه مبنی، درسعادته جلبله، مهر صدارت عهده‌سنه تودیع اولنمش؛ ومشهود اولان حسن‌خدمتی‌اوزرینه، درت سـنه بو مقامده قالدقدن صکره، وقوع بولان روسیه محاربه‌سنده ایکنجی اردو سردارلغیله‌ادرنه‌ده بولندیغی حالده ، وارنه قلعه‌سـنه امداد کوندرمکده وسائر بعض خصوصاتده رخاوت وبطائتی کورلمکله، ١٢٤٤ ده عزل، واموالی مصادره اولنه‌رق، کلیبولی‌یه نفی اولنمش ایسه‌ده، اوچ آی صکره عفوواطلاق اولنه‌رق، روم‌ایلی ایالتنه وبعده حلب والیلکنه و٤٦ ده شام ولایتنه نصب ایدلمش؛ وآنجق بعض اشخاص کندیسنك صیت‌صلابتندن اندیشناك اولوب، آسایش محلی مختـل اولمغـله ، درعقب عزلی موافق مصلحت کوریلوب ، عزلندن صکره بر طاقم اراذل اشـقیانك الینه دوشه‌رك، شامده شهیداً وفات ایتمشدر .

سلیمنو { (Selimno) [«اسلیمیه ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

سلیمی { (حسن —) مشـاهیر شـعراء ایراندن اولوب، (تون) لی اولدیغی حالده، سبزوارده یاشـامش؛ وابتدا تحصیلدارلقله

مشغول اولوب ، ویرکیسنی تحصیل ایده‌جکی بر قوجه قاریک بعض محق سوزلری اوزرینه، الندەکی قلمی کسر ایله، فیما بعد مأموریت قبول ایتمیه‌رك ، زی فقراده سیاحت وایفای حج ایله زیارت مراقد شریفه‌یه حصر اوقات ایتمشیدی. ٨٥٤ تاریخنده مشهد رضوی زیارتنه کیدرکن جهانداردە وفات ایدوب ، نعشی سبزواره نقل واورادە دفن اولنمشدر . مدح ائمه حقنده کوزل قصائدی ومقبول مناجاتی وسائر اشعاری واردر. شو بر ایکی بیت بر مناجاتندندر :

الهی باعز از آن پنج تن
نبی و ولی و دوفرزند وزن
برآری بفضل خود ای کردکار
که در دین و دنیا مرا پنج کار
یکی حاجترا نمانی بکس
بر آرندهٔ آن تو باشی و بس الخ

سلیمیه { درسعادتده اسکدار ایله حیدر پاشا آراسنده وساحل بحرده سلطان سلیم‌خان ثالث حضرتلری جانبندن یاپدیرلمش بر بیوك سواری قیشله‌سیله ایکی منارەلی بر جامع شریف ودرکاه وسائره اولوب، محله‌سی دخی بواسمله مسمادر.

سلینونته { (Selinonte) زمان قدیمده بو اسمله ایکی شهر وار ایدی: بری آناطولینك (کیلیکیا) خطهٔ قدیمه‌سنده اولوب، الیوم ایچ ایل سنجاغنك آنامور قضاسنده ناحیه مرکزی اولان (سانتی) قریه‌سیدر. — دیکری سیچیلیه جزیره‌سنك جنوب غربی ساحلنده اولوب، یونانیلردن مغارەلیلرك مهجری ایدی ، ومستقل بر جمهوریت صورتنده اداره اولنوردی . قرتاجلیلردن وبعده عرب اهل اسلامندن تخریب اولنوب، زلزلەدن بسبتون ویران اولمشدر . بعض آثاری مشهوددر .

سلیوری { (یاخود سلوری) مرمره دکیزینك روم ایلی ساحلنده چتالجه مستقل متصرفلغنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، چتالجه‌نك ٢٠ کیلومتره غرب جنوبیسنده و استانبولك ٦٠ کیلومتره غربنده واقعدر. ٥٧١٠ اهالیسی اولوب، اسلام وروم وبر مقدار یهودیدن مرکبدر. یالکز بر سوقاغی کنیشجه اولوب، قصوری پك طاردر . قصبه‌نك اوستنده اسکی برقلعه خرابه‌لری واطرافنده باغ وباغچه‌لر بولنیور. اولدقجه تجارتی وسنه‌ده برکره پناری واردر. پك اسکی بر قصبه اولوب ، زمان قدیمده (سیلیمبریه) اسمیله یونانیلردن مغارەلیلرك مهجری ایدی . ایمپراطور آرقادیوس بو قصبه‌یی زوجه‌سی اودوقسیه‌نك نامنه نسبتله (اودوقسیه پولیس) تسمیه ایتمشدی. — قضاسی قصبه ایله ١٧ قریه‌دن عبارتدر .

سمادرك { یاخود سمدرك ویا سمندرك (Samothraki) آطه‌لر دکیزی جزایر صغیره‌سندن بر آطه اولوب، جزایر مذکورەنك اك شمالیسیدر. ٢٠′ ٤٠° عرض شمالیده و ٢٣° ایله ٢٣° طول شرقی آره‌سنده اوله‌رق ایمروس جزیره‌سنك ٢٤ کیلومتره شمال غربیسنده وده آغاجك ٢٢ میل جنوب غربیسنده واقعدر. شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طول اعظمی ٢٦ وعرضی ١٥ اولوب، ١٩٠ مربع کیلومتره واهالیسی ٢٥٣٦ کشیدر . مرکزی ایچ طرفنده اولوب، (قاسترون) یعنی «قلعه» اسمیله معروفدر. اسکی (ساموتراکی) شهرینك خرابه‌لری ساحل شمالیسنده واقعدر . اراضیسی ٦٠٠٠ قدم ارتفاعی اولان (فنغاری) طاغنك اتکلرندن عبارت اولوب، لیمنی سنجاغنك ایمروز قضاسنه ملحق برناحیه صورتنده اداره اولنور . بو آطه ابوالفتح سلطان محمد خان ثانی طرفندن ممالك عثمانیه‌یه ضم اولنمشدر.

سماعی { (حسن —) اونبجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، شوبیت جملهٔ اشعارندندر :

طبعم چراغی قاسم انواردن یانار
بوی فنا دماغمه عطاردن کلور

سماك { صحابه‌دن بروجه زیر درت ذاتك اسمیدر : (سماك بن ثابت بن سفیان) که بدریله وبرادری حارثه برابر احد وقعه‌سنده حاضر بولنمشدر. — (ابو دجان سماك بن خرشة الانصاری الخزرجی الساعدی) که بدر واحد غزالرنده وسائر غزواتده معیت حضرت نبویده بولنوب ، احد وقعه‌سنده کندیسنه جانب حضرت رسول اللهدن برقلیج اعطا بیورمشلردی. شجعان وفضلاء صحابه‌دن اولوب، بعده یمان وقعه‌سنده شهید اولمش ؛ وبر روایتده صفین محاربه‌سنده دخی معیت حضرت مرتضویده بولنمشدر. — (سماك بن سعد الانصاری الخزرجی) که نعمان بن بشیرك عمی اولوب، برادریله برابر بدر وبعده احد غزالرنده حاضر بولنمشدر . — (سماك بن مخرمه الاسدی) که کوفه‌ده ساکن اولوب،

اوراده بونك اسمنه منسوب بر مسجد وار ایدی. حضرت علی (رضه) ك كوفه یی تشریفلرنده جزیره یه كچمشیدی.

سماك { وده‌ها طوغریسی سمان (Sémani) آرناؤدلقده برایرماقدر، كه براتك ١٢ كیلومتره شمال غربیسنده برات ایله (دوول) نهرلرینك اجتماعندن بالتشكل، مركه اووه‌سنده غربه طوغری جریانله، تقریباً ٨٠ كیلومتره‌لك طولاشیقلی برجریاندن صكره، آدریاتیق دكیزینه دوكیلور. ایندیردیكی قوم وچاموردن دكیزك ایچنده اوزون بربورون تشكیل ایتمشدر. یتاغی پك صیق دكیشدیروب، مجراسی اطرافنده برطاقم بطاقلقلر حاصل ایدیور. منصبی اطرافنده مملحه‌لر بولنوب، خیلی طوز چیقار.

سماو { خداوندكار ولایتنك كوتاهیه سنجاغنده وكوتاهیه‌نك ١٠٠ كیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق همنامی اولان چایك كنارنده وسماو كولنك جهت جنوبیه‌سنده واقع قضا مركزی برقصبه اولوب، ٦٠٠٠ قدر اهالیسی، ٩ جامع شریفی، ٣ مسجدی، ٤ مدرسه‌سی، ٢ تكیه‌سی، بر رشدیه وبرقاچ صبیان مكتبی، ٥ خانی، برحمامی، ٢٠ دباغخانه‌سی، ٨ فرونی، ٣٨٢ دكان ومغازه‌سی، بر قیشله‌سی، بر عسكری دپوسی، هفته‌ده بركره قوریلور بازاری وبرساعتلق مسافه‌ده آلتی عدد كوكوردلی ایلیجه‌سی واردر. آیدین ولایتنك حدودی قربنده اولمغله، ادخالات واخراجاتی مدانیه طریقیله اولدیغی كبی، صالحلی طریقیله یعنی دمیر یولله دخی اجرا اولنور. — سماو قضاسی كوتاهیه سنجاغنك منتهای غرب شمالیسنده واقع اولوب، جنوب غربی جهتندن آیدین ولایتیله، غرباً قره‌سی سنجاغیله، شمالاً بروسه‌سنجاغیله، شرقاً دخی كردوس قضاسیله محدوددر. طاغ آردی ناحیه‌سیله برابر ١٢٥ قریه‌دن مركب اولوب، ٣٢٦٦٢ اهالیسی واردر. اراضیسی منبت اولوب حبوبات متنوعه ایله میوه وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. طاغلرینك اكثری اورمانلرله مستور اولوب، صاری چام، میشه، كوركن وسائر آغاجلر بولنور، وخیلی كراسته قطع اولنور. قضا داخلنده برآنتیمون معدنی بولنوب، اخراج اولنمقده‌در.

سماو { چایی. خداوندكار ولایتنده برنهردر، كه آنف البیان سماو قضاسنده همنامی اولان بركولدن نبعانله، غربه طوغری جریان ایده‌رك، قره‌سی سنجاغنه دخول ایتدكدن صكره، شماله طوغری دونه‌رك، وصاغ وصولدن برطاقم دره‌لر آله‌رق، صو صغرلی قریه‌سنه بعد الوصول، صو صغرلی اسمیله شمال شرقی‌یه طوغری آقار؛ وبروسه سنجاغنه دخول ایله میخالیچ قصبه‌سنه واصل اولنجه، اطرانوس چایله برلشه‌رك، میخالیچ نامنی آلیر، ونیلوفرله دخی برلشه‌رك، مرمره دكیزینه دوكیلور. [«صو صغرلی» و «میخالیچ» ماده‌لرینه مراجعت.]

سماو { كولی. خداوندكار ولایتنده كوتاهیه سنجاغنك سماو قضاسنده بركول اولوب، طاغلر آره‌سنده بركوچك اووه‌ده واقعدر. محیط دائره‌سی ٤ ساعت اولوب، اطرافنده‌كی طاغلردن اینن برطاقم دره‌لر اخذ ایدر، وفضلهٔ میاهی آنف البیان نهری تشكیل ایدر.

سماوه { بغداد ولایتنك حله سنجاغنده حله‌نك ١٥٠ وبغدادك ٢٣٥ كیلومتره جنوب شرقیسنده ونجد بطاقلقلرندن كلوب فراته دوكیلن (شط انشان) ك اوزرنده اوله‌رق بونك منصبندن ١٠ كیلومتره یوقاریده واقع قضا مركزی برقصبه اولوب، جمله‌سی مسلم وقسم اعظمی شیعی اولمق اوزره، ٤٠٠٠ اهالیسی و ٧ صبیان مكتبی واردر. خانه‌لری كرپیچدن معمولدر. — سماوه قضاسی حله سنجاغنك جنوب شرقی قسمندن عبارت اولوب، شمالاً دیوانیه قضاسیله، شرقاً بصره ولایتیله، جنوباً وجنوب غربی جهتندن دخی چول ایله محدوددر. دراجی وابو جواریر ناحیه‌لریله برابر مساحهٔ سطحیه‌سی ٧٥٠٠ مربع كیلومتره‌دن عبارت اولوب، قسم كلیسی شیعی اولمق اوزره، ٦٠٠٠٠ اهالیسی واردر. یالكز مركز قضا ایله ناحیه مركزلری اولان دراجی وابو جواریر اهالیسی دائمی صورتده ساكن اولوب، قصور اهالئ قضا خیمه نشین عربان عشایرندن عبارتدر. اراضیسی پك منبت ایسه‌ده، هندیه جدولنك بوزلمسیله، اكثر طرفلری بطاقلق حالنی آلوب، اخیراً خزینهٔ خاصه طرفندن جدول تعمیر، وبطاقلقلر تطهیر ایدیله‌رك، اراضیسنك قوهٔ انباتیه‌سندن استفاده یولی آچلمشدر. شمدیكی حالده قضا اراضیسنك آنجق اون

بديده بری مزروع اولوب، اراضیٔ مزروعه ١٥٠٠ فدان يعنی ٤١٣٥٥ دونمدن عبارتدر. باشليجه محصولاتی آربه وايكنجی درجه‌ده بغدايدر. ٧٥٠ يكی دونملك محلی دخی خرمالقدر. حيوانات اهليه‌سی چوق اولوب، سنوی تولدات حيوانيه ١٩٠٠٠ صيغير، ٣٠٠٠ آت، ١١٠٠٠ مركب، ٢٩٠ استر، ٣٠٠٠ دوه، ١٤٠٠٠٠ قيون و ٢٩٠ كچيدن عبارتدر.

سمائی { ايران شعراسندن ايكی ذاتك تخلصيدر:

برنجيسی سلطان سنجرك باركاهی ملازملرندن ايدی. شو رباعی اونكدر:

باكه كويم راز چون محرم نماند
ميزيم با درد چون مرهم نماند
بود باقی دركل شادی نمی
ليك در ايام ما آن هم نماند

— ايكنجيسی كاللقده‌كی مهارتيله مشهور اولوب، ١٠٠١ تاريخنده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

زيباكی دم شمشير آن بدمستی بوسم
اجلرا كرد ميكردم بلا رادستی بوسم

سمر { بصره ايله واسط آره‌سنده بر قصبه اولوب، مشاهير علمادن (سمری) لقبيله ملقب بر چوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر.

سمران { بعض كتب عربيه‌ده سمرقنده ويريلن اسمدر.

سمرقند { آسيای وسطينك اك مشهور شهرلرندن اولوب، ماوراءالنهرك صغد خطه‌سنده واليوم روسيه‌نك النده بولنان تركستانده (زرافشان) ايالتنك مركزيدر. ″٥٠ ′٣٨ °٣٩ عرض شمالی ايله ′٣٨ °٦٤ طول شرقيده، زرافشان ونام ديكرله (قره دريا) نهرينك صول يعنی جنوبی كنارندن ٧ كيلومتره‌لك مسافه‌ده، بخارانك ٢٢٢ كيلومتره شرق جنوبيسنده وطاشكندك ٢٦٨ كيلومتره جنوب غربيسنده و بر طاغك شمالی اتكنده اوله‌رق بر اووه كنارنده واقع اولوب، حذای بحردن ٦٧٠ متره ارتفاعی واردر. مدنيت اسلاميه‌نك اك پارلاق مراكزندن وبر وقت تيمورلنكك پايتختی بولنمش اولان بو شهرك اليوم دخی ٤٠٠٠٠ اهاليسی اولوب، علی الخصوص دمير يول خطيله بحر خزر ساحله ربط اولنه‌لی كوندن كونه بيومكده‌در. آنجق يكيدن نقل واسكان مسلمانلره ممنوع اولديغندن، روس اهاليسی چوغالمقده اولوب، بونلر (يكی سمرقند) اسميله آيريجه بر محله تشكيل ايتمشلردر. شمديكی اهالينك يالكز ٦٠٠٠ ی روسدر. شهرك اورته‌سنده (ريكستان) اسميله واسع برميدان اولوب، بونك اطرافنده (طلاكاری)، (شيردار) و (اولغ بيك) اسملريله اوچ بيوك مدرسه وبرقاچ جسيم جامع شريف بولنيور. بو اوچ مدرسه‌نك بری، اسمندن دخی آكلاشلديغی اوزره، مشهور اولغ بكك علوم رياضيه ونجوم وهيئتك تعليم وتعليله اوغراشدقلری مدرسه‌در. شهرك شمال جهتنده طاشكند قپوسی قربنده ديكر برميدان وارلوب، بونك بر كنارنده تيمورك زوجه‌سی وچين حكمدارينك قيزی (بيبی خاتون) ك بنا كرده‌سی اولان جسيم برمدرسه واردر، كه اليوم قسماً خراب اولوب، پاموق چارشيسی اولمشدر. بونك بر كنارنده‌ده خاتون مشاراليهانك تربه‌سی طوريور. شهرك جنوب غربی جهتنده دخی (كورامير) اسميله تيمورك تربه‌سی بولنوب، غايتله كوزل بر قبه‌سی واردر. اولغ بكك وساٸر افراد خاندان تيمورينك دخی تربه‌لری موجوددر. بو تربه‌لرك يانده جسيم ومصنع برجامع شريف بولنوب. حضرت عثمان (رضه) ك خط دستيله محرر وقانك لكه‌لرينی حاوی اولديغی مروی اولوب پترسبورغ كتبخانه‌سنه نقل ايدلمش اولان مصحف شريف بوجامعده بولنمشدر. شهرك ساٸر طرفلرنده دخی بر چوق جوامع شريفه ومدارس بولنوب، فن معماريجه اك كوزللری (سفيد)، (شيبانی خان) و (خواجهٔ احرار) مدرسه‌لريدر. شهرك بر قسمنی و تيمورك سرايی حاوی بولنمش اولان قلعه روسلر طرفندن تصغير وتعمير ايديله‌رك، ايچنده دواٸر حكومت وعسكر قشله‌لری ياپلمش؛ وسرای تيمورك يالكز بر پارچه‌سی محافظه اولنمشدر. شهر سورله محاط اولوب، درت بش قپوسی وار ايديسه ده، اكثر طرفلری منهدم اولمشدر. شهرك اطرافنده بر چوق كوشكلر وباغ و باغچه‌لر بولنوب، شفتالی، زردالی، قيصی، آيوه، آرمود وساٸر ميوه‌لری مشهوردر. طاشكند قپوسی خارجنده (شاه‌زنده) ديدكاری قاسم بن عباس حضرتلرينك تربه‌سی ويانند

آسیای وسطیده مثلی اولمیان مصنع بر جامع شریف واردر، که ۳۷ باصمقله چیقیلوب، بتون آسیای وسطی اهالیسی عندنده پك مقدس ومحترمدر. اسکی سمرقند حکمدارلری تخته اوتورمازدن اول بو تربه‌یی زیارت ایدرلردی. بونك جوارنده بر طاقم آثار عتیقه بولنوب، اهالی اورانك مشهور افراسیاب پك پایتختی بولنمش اولدیغنه معتقددرلر. زرافشان نهرندن کتیرلمش اوچ بیوك وبرچوق کوچك جدوللر شهری شق ایدوب، صنوبی پك بولدر. روس محله‌سی قلعه‌نك غربنده و دمیر یول موقفنك اطرافنده اولوب، کنیش سوقاقلری، کوزل باغچه‌لری، میدانلری، بر کلیساسی، برقاچ مکتبی، مغازه‌لری وبرعمومی باغچه‌سی واردر. سمرقند اهالیسنك قسم اعظمی تاجیك وقصوری اوزبك، عرب، ایرانی، افغانلی، هندلی و روسدر. لسان محلی فارسی اولوب، ترکجه دخی تکلم اولنور. اهالی پك چالیشقان و صنایع و تجارته مائل اولوب، کرك روسیه ایله وکرك بخارا، خیوه، کابل، کاشغر وسائر جهتلرله اولنان تجارتك قسم اعظمی بونلرك النده‌در. شال، سجاده، ایپك اقمشه وسائر منسوجاتله اسلحه و اوانی‌یه متعلق بعض کوزل مصنوعاتی واردر. دباغخانه‌لری‌ده چوقدر. ایچ یاغندن برنوع صابون دخی اعمال اولنور.

سمرقند پك اسکی بر شهر اولوب، بیوك اسکندر طرفندن بنا اولندیغنه و (شمر ابو کرب) طرفندن تأسیس و بونك اسمنه نسبتله تسمیه ایدلدیکنه دائر اولان روایات حقیقته مقارن دکلدر؛ زیرا اسکندرك صغد (یاخود سوغدیانه) خطه‌سنده (ماراقنده) اسمیله برشهر فتح ایتمش اولدیغی معاصرلری اولان مورخین یونان آثارنده مذکوردر؛ بو اسمك ایسه (سمرقند)دن غلط اولدیغی ظاهر در. اسکندردن صکره بلخ جهتنده تشکل ایدن ماکدونیه طوائف ملوکنك بعده اشکانیانك وصکره ساسانیانك ضبطنه کچوب، ۵۵ تاریخ هجریسنده حضرت معاویه طرفندن خراسان والیسی بولنان سعید بن عثمان سمرقندی محاصره، وصاحبیله مصالحه ایدوب، رهن آلمش؛ و ۷۷ تاریخنده قتیبه بن مسلم بخارا وشاشی وسائر ماوراءالنهر بلادیله برابر سمرقندی دخی قطعاً فتح ایتمشدر. خلفاء عباسیه زماننده ظهور ایدن سامانیلر طرفندن پایتخت اتخاذ اولنه‌رق، بونلرك دورنده فوق‌العاده اعمار وتوسیع وتزیین اولنوب، علوم ومعارف اسلامیه‌نك اك پارلاق مراکزی صره‌سنه کچمش، وبرچوق علما وادبانك منشئ اولمش ایدی. سلجوقیلرك وبعده خوارزمشاهانك زماننده دخی معمور اولوب، چنکیز خان طرفندن محاصره اولندقده ۴۰۰۰۰ وبر روایتده ۱۱۰۰۰۰ کشی طرفندن مدافعه اولنمشیدی. بو جهانکیرك تخریبندن صکره اهالیسنك یالکز بر ربعی قالمش اولدیغی حالده، ۲۵۰۰۰ عائله که تقریباً ۱۲۵۰۰۰ اهالی ایله مسکون ایدی. بعده یکیدن ترقی‌یه یوز طوتوب، تیمورلنك طرفندن پایتخت اتخاذ، وبونك طرفندن یکیدن ۱۵۰۰۰۰ اهالی نقل و اسکان اولنمشدی. تیمورك سلاله‌سندن صکره سمرقند بخارا اوزبکلری طرفندن استیلا و تخریب اولنه‌رق، پك چوق تدنی ایتمش؛ واهالیسی آزالدیغی کبی، اسکی اسباب و وسائط مدنیتی دخی امحا اولنمشدر. ۱۸۶۸ تاریخنده روسلر طرفندن ضبط اولنه‌رق، (زرافشان) اسمیله تشکیل اولنان ایالته مرکز اتخاذ اولنمشدر. سامانیلر وسلجوقیلر دورلرینك آثار عمرانی چنکیز طرفندن امحا اولنه‌رق، دور تیموری آثارندن بعضلری موجود در. اولغ بکك رصدخانه‌سندن و (قلندر خانه) اسمیله معروف دارلفنونندن هیچ بر اثر قالمامشدر.

سمرقندی (ابولیث نصر بن محمد بن ابراهیم) مشاهیر علما وفقهادن اولوب، امام الهدی و مفتی الثقلین عنوانلریله معنوندر. امام هندوانی تلامذه‌سندن اولوب، بر تفسیر شریف ایله « خزانة الفقه »، « تنبیه الغافلین »، « البستان »، « مختصر مقدمات الصلوات »، « صحایف الالهیات » عنوانلی کتابلری وسائر بعض آثاری واردر.

سمرقندی (شمس الدین محمد بن اشرف الحسینی) مشاهیر علمادن اولوب، « رسالة فی آداب البحث » ایله هندسه‌یه دائر « اشکا التأسیس » عنوانیله برکتابی واردر. ۶۰۰ تاریخنده وفات ایتمشدر.

سمرقندی (رکن الدین محمد) مشاهیر علمادن اولوب، سلطان حسین بایقرا زماننده هندك قنوج شهرنده قاضی وامام ایدی. هند برهمنلرندن (بهرکیر برهمن جوجی) ایله اولان

مباحثاتی یازمش ، و « حوض الحیاة » اسمیله هند لساننده بر کتاب ترجمه ایتمشدر . بو ترجمه پارس کتبخانه‌سنده ۹۲۷ رقمیله مرقم اوله‌رق موجوددر .

سمرقندی { (بدر الدین محمد بن بهرام القلانسی) مشاهیر اطبای اسلامدن اولوب ، « اقرباذین » عنوانیله ٤٩ بابدن مرکب بر کتابی واردر .

سمرقندی { (ابو حامد نجیب الدین محمد بن علی) بو دخی مشاهیر اطبادن اولوب ، فخر الدین رازی ایله معاصر ایدی . مغوللرك هراتی ضبط و قتل عام ایتدکلرنده شهید اولمشدر . « کتاب اغذیة المرضی » ، « کتاب الاسباب والعلامات » ، « کتاب اقرباذین الکبیر » ، « کتاب اقرباذین الصغیر » وسائره عنوانلریله برقاچ تألیفاتی واردر .

سمره { صحابه‌دن بروجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر : (ابو جابر سمره بن جنادة السوائی) که بر حدیث شریفك راویسیدر . — (ابو سعید سمره بن جندب الفزاری) که پدرینك وفاتندن صکره ، صبی اولدیغی حالده ، مدینه‌یه کلوب ، والده‌سی انصاردن برینه وارمش ؛ وصاحب ترجمه معیت حضرت نبویده برچوق غزالرده بولنمش ؛ و بعده بصره‌ده ساکن اولوب ، حسن بصری وابن سیرین وسائر تابعین کندیسندن روایت ایلمشلردر . عراق والیسی زیاد کوفه‌یه کیتدیکنده صاحب ترجمه‌یی بصره‌ده ، وبصره‌یه کیتدیکنده کوفه‌ده وکیل براقیردی . خارجیلره قارشی بغض وخصومتی زیاده ایدی . — (سمره بن حبیب بن عبد الشمس القرشی الاموی) که صحابه‌دن عبد الرحمن بن سمره‌نك پدری اولوب ، بعضلری اسلامه کلدیکنی روایت ایتمشلردر . بونلره کوره صحابه‌دن معدود ایسه‌ده ، کندیسنك کفرده وفات ایدوب ، اوغلنك اسلامه کلدیکی روایتی دها قویدر . — (سمره بن ربیعة العدوانی یاخود العدی) . — (سمره بن عمرو العنبری) که یمامه وقعه‌سنده خالد بن ولید حضرتلری طرفندن اوردوده استخلاف بیورلمشیدی . — (سمره بن فاتك الاسدی) که حقنده بر حدیث شریف صادر اولمشدر . — (سلمه بن معاویة الکندی) . — (ابو محذوره سمره بن معیر القرشی الجمحی) که فخر کائنات (صلعم) افندمزدن اذانی اوکرنوب ، مؤذنلك ایتمش ، و ۷۹ تاریخنده مکهٔ مکرمه‌ده وفات ایتمشدر .

سمعان { شامده بر محل اولوب ، عمر بن عبد العزیز اونده مدفوندر . — بنی تمیم قبائلندن دخی بر قبیله‌نك اسمیدر . — (دیر سمعان) اسمیله دخی بعض محللر وار ایدی .

سمعان { صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمیدر : (سمعان بن خالد الکلابی) که بنی قریظه‌دن اولوب ، نزد حضرت نبوی‌یه کلدکده ، دعای رسالتپناهی‌یه نائل اولمش ، وباشی مسح بیورلمش ایدی . همشیره‌سنی فخر کائنات (صلعم) تزوج بیورمشیدی . اولادی کندیسندن روایت ایتمشلردر . — (سمعان بن عمرو ابن حجر) که اوغلی خیار کندیسندن روایت ایتمشدر .

سمعانی { (تاج الاسلام ابو سعد عبد الکریم بن ابی بکر محمد التمیمی المروزی) مشاهیر حفاظدن وفقهاء شافعیه‌دن اولوب ، سمعان قبیله‌سنك رئیسی ایدی . اجدادی دخی رؤسا وعلمادن ایدی . ٥٠٦ تاریخنده مروده طوغوب ، تحصیل علم واستماع حدیث ایچون خراسان ، ماوراء النهر ، عراقین ، جزیره ، شام ، حجاز و سائر بلادده طول مدت دور وسیاحت ایتمش ؛ وانساب حقنده « کتاب الانساب » عنوانیله مثلی نا مسبوق ۸ جلددن مرکب بر کتاب یازمشدر ، که اصلی نادر اولوب ، ۳ جلددن مرکب اولان مختصری مشهور ومتداولدر . بوندن ماعدا مشهور ابن خطیبك « تاریخ بغداد » ینه ۱۵ جلددن عبارت بر ذیل ، و (مرو) شهرینك ۲۰ جلددن مرکب مفصل و مکمل تاریخنی یازمشدر . اوغلی (ابو المظفر عبد الرحیم) ایچون یازدیغی « معجم المشایخ » و « عوالی » کتابلری دخی جملهٔ مؤلفاتندندر . ٥٦٢ تاریخنده وطنی اولان مروده وفات ایتمشدر . بنی تمیمدن سمعان دینلن بر عرب قبیله‌سنه منسوبدر .

— بونك جدی (ابو المظفر منصور بن محمد سمعانی) دخی مشاهیر فقهادن اولوب ، ابتدا مذهب حنفی‌یه تابع ایکن ، ایفای حج ایچون حجازه کیدرك ، اراده حسب الایجاب مذهب شافعی‌یه انتقال ایتمش ، ووطننه عودتنده بوندن طولایی بعض مرتبه اذا وجفا کورمش ایدی . فقه شافعی‌یه وسائر علومه دائر متعدد تألیفاتی اولوب ، « منهاج اهل السنة » ، « الانتصار » ، « الرد علی القدریة » ، اصوله دائر « القواطع » ، خلافه دائر « البرهان » ، « الاصطلام » و « الاوسط » او

جلددندر. کوزل بر تفسیر شریفیله یوز شیخدن مروی بیك حدیث شریفی حاوی برکتابی دخی واردر. ٤٢٦ ده طوغوب، ٤٨٩ ده وفات ایتمشدر.

سمله (Sémélé) اساطیر یونانیه‌ده (قادموس) قیزلرندن اولوب، کویا ابو الآلهه زعم اولنان مشتری بوکا عاشق اولمغله، بیتلرنده‌کی مناسباتدن عشرت الهی زعم اولنان (باقخوس) طوغمش؛ ومشترینك زوجه‌سی (یوتون) قیصقانمغله، باقخوسك سود ننه‌سی قیافتنه کیره‌رك، سمله‌یه مشتریدن هیئت اصلیه‌سیله یانه کلمسی طلب ایلمکی اوکرتوب، بو دخی بونی طلب ایتمکله، مشتری هیئت اصلیه‌سیله اوینه کیرنجه، او طوتیشوب، سمله دخی یانمش؛ ویالکز باقخوس قورتلمشدر.

سملیکی (Semliki) آفریقای وسطیده بر نهر اولوب، (لوتانزیکه) کولندن خروجله، خط مستقیم اوزره ١٧٠ کیلومترملك سرعتلی بر جریاندن صکره (مووتان نزدیکه) کولنه دوکیلور؛ و دها طوغریسی بوکولی شق ایده‌رك، نیلك عروقندن معدود اولان (بحر الجبل) نامیله چیقار. ١٨٨٨ ده سیاح شهیر استانلی طرفندن کشف اولنمشدر.

سملین (Semlin) آوستریانك اسقلاوونیه خطه‌سنده وطونه‌نك اوزرنده اوله‌رق، بلغرادك قارشیسنده برقصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی، ایشلك تجارتی ویهودیلره مخصوص بیوك بر مکتبی واردر.

سمنان ری ایله دامغان آره‌سنده وطهرانك ١٨٤ کیلومتره شرقنده برقصبه اولوب، مشاهیر علمادن برچوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر. یاقوت حموی کندی زماننده خرابه یوز طوتمش اولدیغنی بیان ایدیورسه‌ده، الیوم معمور اولوب، ١٦٠٠٠ اهالیسی، کنیش و آغاجلرله محاط سوقاقلری، میاه جاریه‌سی واطرافنده کوزل باغچه‌لری واردر. قربنده (سمنك) اسمیله برکوچك قصبه دخی اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور. — عراقده دخی بو اسمله برکوچك قصبه اولوب، سمنانی لقبیله معروف علمانك بعضیسی بورادن ایدی.

سمنانی (علاء الدوله) مشاهیر صوفیوندن اولوب، ٧٣٦ تاریخنده ارتحال ایتمشدر.

سمنجان طخارستانده بلخك آرقه‌سنده وبلخدن ٧ و خلمدن دخی ٥ کونلك مسافه‌ده بر قصبه اولوب، بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر.

سمندر خزر مملکتنده باب الابوابدن (یعنی بندردن) درت کون ایلریده و وولغه کنارنده بولنمش اولان (اتل) دن ٨ کون بریده برقصبه اولوب، وقتیله خزر حکمدارینك مقری ایکن، سلمان بن ربیعه طرفندن فتح اولندقدن صکره، خزر حکمداری اتلی مقر اتخاذ ایتمشدی. الیوم خراب اولسه کرکدر.

سمندرك [«سمادرك» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سمندره (Semendria, Smederewo) صربستانده طونه ساحلنده وموراوه‌نك بر قولنك بو ایرماغه دوکلدیکی محلده اوله‌رق بلغرادك ٤٤ کیلومتره شرق جنوبیسنده بر قصبه اولوب، ١٢٠٠٠ اهالیسی و متین قلعه‌سی واردر. وقتیله صربیه‌نك مرکزی ایدی. ٨٤٢ تاریخنده سلطان مراد خان ثانی طرفندن فتح، وبعده دفعاتله مجارلر طرفندن ضبط وعثمانلیلر طرفندن استرداد اولنمشدر.

سمندو روم یعنی آناطولینك وسطلرنده بر قصبه اولوب، ٣٣٩ تاریخنده سیف الدوله طرفندن فتح ایدلمش؛ و بو مظفریت حقنده حکمدار مشار الیهك مداحلری اولان شعرا بر طاقم اشعار سویلمشلردر. الیوم باقی اولوب اولمدیغی ونره‌ده بولندیغی تحقیق اولنه‌مدی.

سمندور هندستانده مهران نهرندن ایکی فرسخلق و ملتاندن ایکی کونلك مسافه‌ده واقع مستحکم بر قصبه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطوردر.

سمنطاری (ابو بکر عتیق) مشاهیر علما وزهاددن اولوب، صقلیه (یعنی سیچلیه) جزیره‌سنده واقع (سمنطار) قریه‌سندن ایدی. حجاز و یمنه وخراسان وماوراء النهره قدر سیاحت ایدوب، کوریشدیکی علماء صلحادن ایشیتدکلرینی وکوردیکی احوالی ضبط وحروف هجا ترتیبیله تحریر ایتمش؛ و «دلیل القاصدین» عنوانیله ٢٠ جلد اوزره

بر کتاب و «کتاب فی الرقایق» عنوانیله دیکر بر
بیوك کتابله فقه وحدیثه دائر بعض تألیفات براقمشدر.
٤٦٤ تاریخنده وفات ایتمشدر. طبیعت شعریه‌سی
دخی وار ایدی.

سمنقان { (یاخود سمنکان) نیسابور مضافا-
تندن جاجرم ایله اسفراین آره-
سنده بر کوچك قصبه وبر ناحیه ایدی.

سمنك { سالف البیان سمنان قصبه‌سنه ملاصق
بر کوچك قصبه ایدی.

سمنو { قزانده غات قضاسنه تابع ناحیه مر-
کزی بر کوچك قصبه اولوب، ١٥٠٠
اهالیسی، قلعه‌سی، ایکی مناره‌لی بر جامعی وکوزل
باغچه‌لری واردر. اهالیسنك اکثری خالص عرب
اولوب، بعض سادات وشرفاسی دخی واردر.

سمنود { مصر اسفلك غربیه مدیریتنده،
نیلك دمیاط قولنك صول کنارنده
و طنطه‌نك ٣٥ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق
طنطه‌دن دمیاطه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده قضا
مرکزی بر قصبه اولوب، ١١٥٥٠ اهالیسی، بیوك
چارشی وبازاری، مشهور دستی وچناقلری وجوارنده
اسکی (ایزئوم) شهرینك ویرانه‌لری واردر. پك اسکی
بر قصبه اولوب، وقتیله مصرك الك بیوك شهرلرندن
ایدی. اسکی مصریلر عندنده (ثبنوتیر) ویونانیلر
عندنده (سبنوتوس) اسمیله معروف ایدی.

سمنین { ثغور رومده یعنی آناطولینك شرق
جهتنده برقصبه اولوب، آل حمداندن
ابو فراس طرفندن فتح ایدلمش ایدی.

سموآ { (Semoy, Semois) بلجیقه ایله
فرانسه حدودنده (موزه) ایرماغنه
تابع بر نهر اولوب، بلجیقه‌نك لوکسمبورغ ایالتنده
نبعانله غرب شمالی‌یه طوغری جریان، وفرانسه‌یه
دخول ایده‌رك، (مونترن) قربنده مذکور ایرماغه
دوکیلور. منبعیله منصبی آره‌سنده‌کی مسافه ٨٠
کیلومتره‌دن عبارت اولدیغی حالده، مجراسی پك طو-
لاشیقلی اولوب، ١٩٨ کیلومتره طولنده‌در. درین
بوغازلری وغریب موقعلری واردر.

سمور { (Semur) فرانسه‌نك (قوت دور)
ایالتنده ودیژونك ٧٠ کیلومتره
شمال غربیسنده قضا مرکزی کوزل برقصبه اولوب،
٣٩٠٨ اهالیسی، قلعه‌سی، داخلی مکتبی، کتبخانه‌سی،
موزه‌سی، برکیر اوزرینه کوپریسی، دباغخانه‌لری،
حبوبات وحیوانات وشراب تجارتی واردر.

سموره { اسپانیه‌نك لئون خطه‌سنده واقع
(زاموره) قصبه‌سنه عربلر طر-
فندن ویریلن اسمدر.

سموئل { (بن یحیی بن عباس) مشاهیر
اطباء اسلامدن اولوب، عن اصل
مغربلی ویهودی المذهب اولدیغی حالده، شرقه
رحلتله، طول مدت بغدادده وبعده مراغه وموصل
و دیاربکرده اقامت ایده‌رك، شرف اسلامله مشرف
اولمش؛ و بعض ملوك و وزرا وامرانك خدمت طبا-
بتنده بولنمشدر. ٥٧٠ تاریخلرنده مراغه‌ده وفات
ایتمشدر. جبر وهندسه‌ده دخی یدطولاسی وار
ایدی. تألیفاتی بروجه آتیدر: «المفید الاوسط» که
وزیر مؤید الدینك نامنه یازمشدر، «رسالة الی ابن
خدود فی مسائل حسابیة جبر ومقابله»، «کتاب
اعجاز المهندسین» که ملکشاه سلجوقی نامنه تألیف
ایتمشدر، «کتاب الرد علی الیهود»، «کتاب القوامی
فی الحساب الهندی»، «کتاب المثلث القائم الزاویه»،
«کتاب المنیر فی مساحة اجسام الجواهر المختلطه
لاستخراج مقدار مجهولها»، «کتاب فی الباه».

سموئل بن عادیا { زمان جاهلیتده انبار
جهتنده بولنمش رؤساء
عربدن یهودی المذهب بر آدم اولوب، وفاده اسمی
ضرب مثل حکمنه کچمشدر. شاعر شهیر امرؤالقیس
دشمنلرینه مغلوب اولدقده، بو ذاته التجا ایدوب،
اسلحه‌سنی کندیسنه براقمش؛ و روم جهتنه کیدوب
وفات ایتدیکنده، ورثه‌سی صاحب ترجمه‌یه مراجعتله،
مذکور سلاحلری آلمشلر ایدی.

سمهوط { صعید مصرده نیلك ساحل غر-
بیسنده بر بیوك قریه اولدیغی
یاقوت حموی بیان ایدیور.

سمیپالاتینسك { (Sémipalatinsk)
روسیه‌نك آسیای
وسطیده وترکستانك شرق شمالی قسمنده واقع همنامی
اولان ایالتك مرکزی برقصبه اولوب، ایرتیش نهریله
بوکا تابع (سمیپالاتینسقه) چاینك تشکیل ایتدکلری
برآطه‌ده، طاشکندك ١١٥٠ کیلومتره شرق شما-

ایسنده وپترسبورغك ٣٢٤٠ کیلومتره جنوب شر-
قیسنده اوله‌رق ٢٤َ °٥٠ عرض شمالی ایله ٥٥َ °٧٧
طول شرقیده واقع و ١٧٨١٥ اهالی‌نی جامعدر .
قصبه‌نك اطرافی چول اولوب، بعض دفعه روزکار
قوملری تحریکله، سوقاقلری وخانه‌لری اورتر. اولری
اخشاب اولوب، کارکیرلری پك آزدر. قصبه‌نك قسم
اعظمی تاتارلرله مسکون اولوب، بری کارکیر اولمق
اوزره ١٠ جامع شریفی و اورتیلی بر چارشیسی
واردر. روس محله‌سنده ایکی کلیسا وبر مکتب بو-
لنیور. قیرغیزلرك محله‌سی بر طاقم چادیرلردن عبا-
رتدر. اهالی یازین (بل آغاج) تعبیر اولنان وجهت
شمالیه‌ده بولنان بر محله چکیلوب، اوراده زراعتله
مشغول اولورلر .

—— سمیپالاتینسك ایالتی شرق شمالی جهتندن تومسق،
شمالاً توبولسق، غرباً آقمولنسك، جنوباً سمیرچنسق
ایالتلریله ، جنوب شرقی جهتندن دخی چین حدودیله
یعنی مغولستانله محدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی
٤٧٨١٨٢ مربع کیلومتره واهالیسی ٥٧٤١٣٢
کشیدر، که بهر مربع کیلومتره باشنه بر کشیدن آز
زیاده دوشمکله، او اراضیٔ واسعه‌نك همان خالی
اولدیغی آکلاشیلیور . ایالتك قسم جنوبیسنده
(تارباغه) طاغی غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه
طوغری ممتد اولوب، چین حدودنده‌کی (آلتون
طاغی) نه اولاشیر . بو سلسله‌نك شمالنده (ایرتیچ)
نهرینك مجراسی وجنوبنده ایالتك حدودنده واقع
(بالقاش) کولی بولنیور . مذکور سلسلهٔ جبالك
ایکی مائله‌سندن بر چوق چایلر آقیورسه‌ده، نادراً
مذکور نهره وکوله واصل اولوب، اکثریا یولده قو-
رورلر . (ایرتیچ) نهری مجراسنده وایالتك جنوب
شرقی جهتنده (زایزان) اسمیله بر کول تشکل ایدر .
ایرتیچه واصل اوله‌میان انهار مذکوره‌نك چوغی
چولده بر طاقم بطاقلقلر تشکیل ایدرلر . مذکور
سلسلهٔ جبالك شمال وجنوب جهتلرنده واسع چوللر
ممتد اولوب، شمالده‌کیلر بالچیقدن وجنوبده‌کیلر قومدن
عبارتدر . اراضیٔ منبته ایسه یالکز طاغ اتکلرنده
وطاغدن اینن چایلرك کنارلرنده واقعدر. بو یرلرده
بغدای ، آربه ، بولاف واك زیاده داری ایله بعض
سبزه‌لر حاصل اولور. ایالتك قسم جنوبیسنده شفتالی،
زردالی، الما کبی بعض میوه‌لر وقسم شمالیسنده یالکز
کراز یتیشیر. قسم جنوبیسنده خیلی اورمانلر دخی
بولنیور . معادن پك چوق اولوب، آنجق هنوز
تمامیله کشف وتحری اولنمامشدر. قوملرده وآلتون
طاغی اتکلرنده آلتون ، مذکور طاغه مربوط
چنکیز طاغنده باقیر وسیملی قورشون وبعض طرفلرده
کمور وغرافیت معدنلری واردر. (قارقالینك) تعبیر
اولنان تپه‌لر دخی ذی‌قیمت طاشلریله مشهوردر .
هواسی پك شدتلی اولوب ، قیشین میزان الحراره‌نك
صفردن آشاغی ٤٠ درکه‌یه قدر ایندیکی ویازین ٥٠
درجه‌یه قدر چیقدیغی اولور. یاز ایله قیش آره‌سنده
اولان بو تفاوت کلی کوندوز ایله کیجه آره‌سنده دخی
واقع اولوب، غایتله صیجاق کونلری صوغوق کیجه‌لر
تعقیب ایدر . تشرین ثانیدن مارده قدر بتون نهرلر
منجمد حالنده بولنور . ایلك بهار پك قیصه اولوب،
بر یوزی قاردن قورتلوب‌ده نباتات بیتمکه باشلار
باشلاماز یازك حرارتی بونلری قورودور . حیوانات
اهلیه‌سی اوچ ملیوندن زیاده اولوب ، یاریم ملیونی
آت و قصوری قیون، صیغیر، دوه وسائره‌در .
جنوب جهتنده کیك، قرجه، یبانی استر ، طوموز،
قپلان، قورد، تیلکی وسائر حیوانات وحشیه دخی
بولنوب، آوی چوقدر. اوروجك وسائره انواعندن
بعض زهرلی بوجکلر واردر . بالقاش کولك بالیغی
آز ایسه‌ده، زایزان کولنك وایرتیچ ایرماغنك بالیقلری
چوق ومتنوع اولوب، قزاقلر کلیتله چیقاریرلر. اهالیٔ
ایالتك بشده دردی قیرغیز اولوب ، بونلر کوچبه
حالنده یاشارلر، وحیوانات بسلمکله وآوله چکینیرلر.
سائرلری تاتار، قالموق، روس، بخارالی وسائره‌دن
مرکب اولوب ، اك زیاده زراعت و تجارتله مشغول
اولانلری تاتارلردر. روسلر بر نوع سپاهی طرزنده
بولنان قزاقلردن عبارت اولوب، بونلرك چوغی کندی
لسان وطرز تعیشلرینی ترکله، قیرغیزلره تابع اولمش،
واونلرك لسانی قبول ایتمشلردر. ایالتك تجارتی مقدما
دها ایشلك ایکن، برمدتدنبری تدنی‌یه یوز طوتمشدر.
مع هذا ینه خیلی تجارت اجرا اولنوب، روس تجارلری
روسیه‌دن کتیردکلری امتعه‌یی قیرغیزلرله اشیای
عینیه‌یه یعنی حیوانات ، بیاغی، یاغ و سائره‌یه مقابل
مبادله ایدرلر . آلتون وکومش معدنلرینك اخرا-
جندن بشقه ذکره شایان صنایع یوقدر . ایالت ٥

قضایه منقسمدر. روسلر قرن سابق میلادی اوائلنده بو ایالته وبوکا متصل اولان (آقمولینسك) ایالتنه داخل اولوب، بر طاقم نقطه‌لر انتخاب واستحکامات انشا ایتمشلرسه‌ده، قیرغیزلر کندی خانلری طرفندن اداره اولنورلردی. آنجق (ولی خان)ك وفاتی اوزرینه، قیرغیز قبائلی بیننده تفرقه حاصل اولوب، روسیه مداخله‌یه بهانه بوله‌رق، ١٨٠٨ ده قزاق آلایلرینی تشکیل وادخال، و ١٨٥٤ ده مملکتی ایکی ایالته تقسیم ایده‌رك، بسبتون تحت اداره‌سنه آلمشدر.

سمیر { صحابه‌دن اوچ ذاتك اسمیدر: (سمیر بن الحارث الخزرجی الساعدی) که احد وقعه‌سنده حاضر بولنمش، وبعده حضرت عمر (رضه) ك عمال ومقربیندن اولوب، عهد خلافتلرنده وفات ایتمشدر. — (سمیر بن زهیر) که بنه صحابه‌دن سلمه بن زهیرك برادریدر. — (ابو سلیمان سمیر) که اوغلی سلیمان کندیسندن روایت ایتمشدر.

سمیرامیس { (Sèmiramis) یاخود (شمرم) ویا (سمیرم). آتوریه‌نك ملکه‌سی جهانگیر بر خاتون اولوب، عن اصل جاریه ایدی. حسن وجمالی وعقل ودرایتی درجهٔ نهایه‌ده بولنمغله، افندیسی اولان (منونس) اسمنده بر سردار طرفندن تزوج اولنمش؛ ومتعاقباً آثوریه حکمداری (نینوس) کندیسنه تعشق ایتمکله، منونسدن اخذ ایتمش ایدی. نینوس بلخی محاصره ایتدیکنده سمیرامیس یانده بولنوب، شهرك فتحی منتج بر تدبیر اوکرتمش اولدیغندن، نینوس کندیسی تزوج ایتمشیدی. وقوجه‌سندن صکره قعود ایتمشدر. بو وقعه میلاددن ١٩١٦ سنه اول جریان ایتدیکی مرویدر. سمیرامیس بابل شهرینی او قدر قالین سورلرله احاطه ایتدی، که بونلرك اوزرینه ایکی آرابه یان یانه کچه بیلیردی. فراتك کنارلرنده فوقانی باغچه‌لر وبو نهرك اوزرنده مکمل بر کوپری ایله آلتندن دخی بر کچید یاپدیرمشیدی. جزیرهٔ علیایی ضبط ایتدیکنده، الیوم وان دیدیکمز (آرتمیتا) شهرینی بنا، وبونی دخی فوق‌العاده تزیین وتقویه ایتمشدی. جزیرة العربی، مصری، حبشی وآسیانك سند نهرینه قدر اولان جهتلرینی ضبط ایدوب، بیوك بر دولت تشکیل ایتمشدی. بو ممالك واسعه‌ده صنایعی حمایه ایدوب، بر چوق اعمارات وجوده کتیرمش، ومدنیتی ایلریلتمش ایدی. قبل المیلاد ١٨٧٤ تاریخنده وفات ایدوب، اوغلی (نینیاس) خلفی اولمشدر. آثوریلر کندیسنی بر کوورجین صورتنده معبودلری زمره‌سنه ادخال ایتمشلردی. بو روایات وحتی سمیرامیسك یاشادیغی وحکم سوردیکی زمان دخی مشکوکدر.

سمیران { دیلمده جسامت ومتانتیله مشهور بر قلعه اولوب، ایچنده بیکلرجه خانه‌لر وار ایدی. بنی نوح بن وهسو ذاتك النده ایکن، ٣٧٩ تاریخنده فخر الدوله بن رکن الدوله وارثه‌سی اولان بر خاتونی تزوج ایتمکله، قلعه‌یه مالك اولمشیدی.

سمیرچنسك { (Sémiretchensk) روسیه‌نك ترکستانده‌کی ایالاتندن اولوب، ترکستانك شرق جنوبی قسمندن عبارتدر. شمالاً سمیپالاتینسك، غرباً آقمولینسك، نفس ترکستان یاخود سیردریا وفرغانه ایالتلریله، جنوباً وشرقاً دخی چین حدودیله یعنی ترکستان شرقی وجونغاریه ایله محاط ومحدود در. ایالت ٤٠° ٢٥′ ایله ٤٨° ٣٠′ عرض شمالی و ٦٩° ٤٥′ ایله ٨٠° ٤٠′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، طول اعظمی ١٠٠٠ وعرض اعظمی ٧٠٠ کیلومتره در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٩٤٣٩٦ مربع کیلومتره واهالیسی ٦٦٦٣٣٩ کشیدر. مرکزی (ورنی) قصبه‌سیدر. قسم جنوبیسی پامیردن کلوب چین حدودینی تفریق ایدن (الاطاغ) سلسله‌سی اتکلرندن عبارت اولوب، بش آلتی بیك متره ارتفاعی اولان طاغلری حاویدر. بو طاغلرك آره‌سنده (ایصیق کول) اسمیله بیوك بر کول واردر. ایالتك قسم شمالیسی ایسه دوز واووه‌لق اولوب، حدود شمالیه‌سنك قسم اعظمنی تشکیل ایدن (بالقاش) کولنه دوکلك اوزره بر قاچ نهری واردر، که بونلرك اك بیوکی جونغاریه‌دن کلن (ایلی) ایرماغیدر. شمال شرقی حدودینی (تارباغه) طاغی تشکیل ایدوب، اورادن دخی مذکور کوله بر نهر کلیر. شرق شمالی حدودی قربنده دخی (ساسیق کول) و (آلا کول) اسملریله ایکی کول بولنیور. کوچك کوللری ده‌لك چوقدر. ایالتك بتون اراضیسی بالقاش وایصیق کوللری حوضه‌سنده بولنیوب، جنوب غربی قسمنك میاه جاریه‌سی سیردریایه یعنی سیحونه، وجنوب شرقی

قسمنك كيلر دخی تركستان شرقيده‌كی تاريم ايرماغنه دوكيلور. طاغلری سنه‌نك اكثر آيلرنده قارله مستور واووه‌لری چول حالنده اولوب، يالكز طاغلرك آلچق اتكارله انهارك واديلری منبت ومحصولداردر. قسم جنوبيسی پك مرتفع اولديغی حالده، قسم شماليسی تشكيل ايدن چول قدر صوغوق اولميوب، يازين دخی صيجاغی معتدلدر. قسم شماليسنده يالكز چاودار ويولاف حاصل اولديغی حالده، قسم جنوبيسنده بغدای، آربه، داری، كتن وحتی پاموق دخی حاصل اولور؛ والما وزردالیدن بشقه بادم، شفتالی وسائر ميوه‌لر وبعض محللرنده اوزوم دخی يتيشير. طاغلرك همان دائمی صورتده قارله مستور اولان ذروه‌لرندن آشاغی قسملری اورمانلرله مستور اولوب، چامك انواعيله كوركن وسائر آغاجلری واردر. قوملرده آلتون ريزه‌لری بولنيورسه‌ده، يالكز عوام اهالی طرفندن بعضاً جزئيات قبيلندن اوله‌رق طوپلانمقده‌در. باقير ودمير معدنلری دخی واردر. مراعالری وحيوانات اهليه‌سی چوق اولوب، ايالت داخلنده ٦ مليون قيون، بر مليون آت، ٥٠٠٠٠٠ صيغير و ١٠٠٠٠٠ دوه بولنيور. قيرغيزلرك مدار تعيشی حيواناتدر. حيوانات وحشيه‌سی دخی چوق اولوب، كيكك انواعيله قپلان، طوموز، قورد، تيلكی وسائر انواع حيوانات وپك چوق قوشلر بولنيور. ايصيق كولك باليغی چوقدر. اهاليسنك نصفندن زياده‌سی قيرغيز وكوجيه اولوب، متمكن اولان نصف ديكری اوزبك، تاتار، تاجيك، قالموق وسائره‌دن مركبدر. يوزده ايكی نسبتنده اولان قزاقلردن ماعداسی كافةً مسلم وسنيدر. ايالت ٥ قضايه منقسمدر.

سميرم { (ياخود سمرم) بعض تواريخ اسلاميه‌ده آثوريه ملكه‌سی (سميراميس)ه ويريلان اسمدر.

سميرم { اصفهان ايله شيراز آره‌سنده وياری يولده بر قصبه ايدی.

سميز علی پاشا { [«علی پاشا (سميز)» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

سميساط { معمورة العزيز ولايتنده ملاطيه سنجاغنك حصن منصور قضاسنده وفراتك صاغ يعنی شمالی ساحلنده اوله‌رق اورفه‌نك ٤٨ كيلومتره شمالنده ناحيه مركزی بر قريه اولوب، ٨٠٠ اهالی‌يی جامع ايسه‌ده، وقتيله بيوك ومعمور بر شهر ايدی؛ ومشاهير علمای اسلامدن بر قاچ ذاتك مسقط رأسی بولنمشدر.

سميط { (البجلی) صحابه‌دن اولوب، بر حديث شريفك راويسيدر.

سميفع { (بن ناكور الحميری) [«ذو الكلاع» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

سميناره { (Seminara) ايتاليانك ملغی ناپولی قراللغنده (قالابرهٔ اولتريوره) ايالتنده و (رجو)نك ٣٨ كيلومتره شمال شرقيسنده اوله‌رق دكيزدن ٤ كيلومتره‌لك مسافه‌ده بر قصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهاليسی واردر. اسكی بر قصبه اولوب، اونبرنجی قرن ميلاديده عربلر طرفندن تخريب ايدلمش؛ وبعده ايكی دفعه زلزله‌دن منهدم اولمشدی.

سميه { (بنت خباط) صحابياتدن اولوب، عمار بن ياسر حضرتلرينك والده‌سيدر. اك اول اسلامه كلنلردن اولوب، بوندن طولايی كفار قريش طرفندن پك چوق تعذيب اولنمش؛ وهجرتدن اول ابوجهل طرفندن غارغی ايله اوريله‌رق رتبهٔ شهادته نائل اولمشدر.

سن { (Sens) فرانسه‌نك يونه ايالتنده و (اوقزره)نك ٥٠ كيلومتره شمال غربيسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ١٢٦٨٠ اهاليسی، مكتب اعداديسی، كتبخانه‌سی، موزه‌سی وخيلی فابريقه‌لری واردر.

سنا { (Sena) زمان قديمده ايتالياده بو اسمله ايكی قصبه اولوب، بری آپنين طاغلرينك اوته‌سنده بولنمغله (سناغاليقه)، وديكری اترووريه‌ده واقع اولوب (سنايوليه) تسميه اولنوردی.

سنا { (Sena) آفريقاده پورتكيزك موزامبيق مستملكاتنده و(زامبز) ايرماغنك صاغ ساحلنده اوله‌رق ١٢´ ١٧° عرض جنوبی ايله ١٠´ ٣٢° طول شرقيده واقع بر قصبه اولوب، ايج طرفلرله ايشلك تجارتی واردر.

سناء { (بنت اسماء بن الصلت السلميه) صحابياتدن اولوب، حضرت فخر كائنات (صلعم) افندمزه نكاحی قيلمش ايسه‌ده، قبل الدخول وفات ايتمشدر. خراسان اميری عبدالله بن حازم بن اسمانك خاله‌سيدر.

سناخریب (Sennachérib) آثوریه حکمدارلرندن اولوب، سلما نصرك اوغلی وخلفیدر. قبل المیلاد ۷۱۲ دن ۷۰۷ تاریخنه‌دك بش سنه حکومت سورمش اولدیغی مروی ایسه‌ده، اخیراً کشف اولنان بعض خطوط قدیمه‌نك دلالتنه کوره اقلی ۲۲ سنه حکم سورمش اوله‌جغی استدلال اولنیور. بنی اسرائیله قارشی عسکر سوق ایدوب، بونلره امداد ایدن مصر و نوبه حکمدارلرینی مغلوب ومصری غارت ایتدکدن صکره، قدسی محاصره ایده‌رك، ۱۸۵۰۰۰ عسکری غضب الهی ایله هلاك اولدیغندن، (نینوی) یه عودتنده اوراده اسیر بولنان بنی اسرائیل افرادینی قتل، وجنازه‌لرینك دفننی منع ایتمشدی.

سنان (معمار —) دولت عثمانیه‌ده یتیشن معمارلرك اك مشهور واك ماهری اولوب، الیوم حیرت افزای عقول اولان سلیمانیه جامع شریفی فن معماریده‌کی اقتدار ومهارتنه بر دلیل کافیدر. قانونی سلطان سلیمان خان دورنده سر معمار بولنمغله، جامع شریف مذکوردن ماعدا درتیوز قدر جوامع شریفه وصو یوللرینی وسائر نیجه ابنیهٔ جسیمه و مصنعه وجوده کتیرمشدر. آغا قپوسی قربنده کندی نامنه بر جامع و مکتب و سبیل یاپدیروب، محله‌سی دخی نامیله معروفدر. یوز یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، ۹۹٦ ده وفات ایدوب، جامعی خطیره‌سنده تربهٔ مخصوصه‌سنده مدفوندر.

سنان صحابه‌دن بروجه‌زیر برقاچ ذاتك اسمیدر: (سنان بن تیم الجهنی) که نبی المصطلق غزاسنده معیت حضرت نبویده بولنمشدر. — (سنان بن ثعلبة الانصاری) که احد غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (سنان بن روح) که بعده حمصده ساکن اولان صحابه‌دندر. — (ابوعبدالرحمن سنان بن سلمه بن المحبق الهذلی) که فتح مکه صره‌سنده طوغوب، جانب حضرت نبویدن بو اسمله تسمیه بیورلمش؛ ومعاویه زماننده زیاد طرفندن هند حدودی غزواتنه مأمور اولوب، حجاجك اواخر دورنده وفات ایتمشدر. — (سنان بن ابی سنان الاسدی) که بدر غزاسنده پدریله برابر حاضر بولنمش، و ۳۲ تاریخنده وفات ایتمشدر. — (سنان بن سنة الاسلمی) که «ان الطاعم الشاکر له مثل اجر الصائم الصابر» حدیث شریفنك راویسیدر. — (سنان بن شفعله یاخود بن شمعله) که محبین اهل بیتك مکافاتی حقنده بر حدیث شریفك راویسیدر. — (سنان بن صیفی الانصاری الخزرجی) که عقبه وبدر واحد غزالرنده حاضر بولنوب، عقبه‌ده بیعت ایدن یتمش صحابه‌نك بریدر. — (سنان الضمری) که حضرت ابو بکر (رضه) اهل رده محاربه‌سنه کیتدکلرنده کندی‌یی مدینه‌ده وکیل براقمشیدی. — (سنان بن ظهیر الاسدی) که فخر کائنات (صلعم) افندمزه بردوه اهدا ایتمشیدی. — (سنان بن عبدالله الجهنی) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (سنان بن عبد الله بن قشیر الاسلمی) که اك اول ایمانه کلن صحابه‌دن اولوب، اوغللری سلمه و عامر دخی صحبتنه نائل اولمشلردر. — (سنان بن عرفه) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (ابو المقنع سنان بن عمرو) که قدمای صحابه‌دن اولوب، احد و سائر غزواتده حاضر بولنمشدر. — (سنان بن مقرن) که نعمان بن مقرنك برادری اولوب، کتب مغازیده ذکری کچیور. — (سنان بن وبر الجهنی) که بر حدیث شریفك راویسیدر.

سنان (قره —) ابو الفتح سلطان محمد خان عصری عثمانلی مشاهیر علماسندن اولوب، اسمی سنان الدین یوسفدر. علوم وادبیات عربیه‌ده مهارتی اولوب، علم صرفده «مراح» و «شافیه» یی وعلم هیئتده جغمینینك «ملخص» نی شرح ایتمشدر. «شرح الوقایه» یه دخی حواشی یازمشدر.

سنان (شیخ —) سلطان بایزید خان ثانی دوری علماسندن اولوب، اسمی یوسف ووطنی حمیددر. استانبولده وبروسه‌ده بعض مدرسه‌لرده مدرسلك ایتدکدن صکره، ۹۱۱ ده مملکتنده وفات ایتمشدر. سید شریفك «شرح المفتاح» نه وتفتازانینك «شرح عقائد» ینه حاشیه‌لری واردر.

سنان (قاضی —) اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، مناسترلیدر. روم ایلنده قاضیلق ایدردی. بر «یوسف زلیخا» منظومه‌سی واردر. شو ایکی بیت اوندندر:

کورمسه‌م یوسفی اکر برآن
کورینور کیرپکم کوزمه سنان
دیله‌مم دور اوله کوزمه کوزی
ینه قویمده یاراشور اوقوزی

سنان افندی { اونتجی قرن هجری علما وشعراسندن اولوب، عن اصل آماسیه‌لی صلحادن بر ذاتك اوغلی ایدی. علی‌الاصول دور مدارس ایتدكدن صكره حلب، شام، بروسه، ادرنه واستانبول قاضیسی ونهایت آناطولی قاضی عسكری اولمشیدی. بعده ترك امور دنیا ایدوب، كوشهٔ انزوایه چكلمش، وتصنیفاتله اوغراشمغه باشلامش ایدی. كتب علمیهٔ متداوله‌یه بعض شرح وحاشیه‌لری واردر. ابو السعود افندی ارتحالنده مقام فتوی كندیسنه تكلیف اولنمش ایسه‌ده، قبول ایتمه‌مش؛ و ٩٨٦ تاریخنده وفات ایتمشدر. بر اوغلنك وفاتنده سویلمش اولدیغی شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

خون جكرله بسلدیكم كوز یاشنی یار
صالدی آیاقلر آلتنه آتدن نه وجهی وار

سنان الدین یوسف { اونتجی قرن هجری علما واطباسندن اولوب، فن طبی حكیم محی الدیندن تعلم ایتمشدی. ادرنه وبعده استانبول بیمارستانی طبابتنده بولندقدن صكره، طربزون والیسی بولنان شهزاده سلطان سلیمه انتساب ایدوب، مشار الیهك جلوسنده استانبول طبیبی و بعده قانونی سلطان سلیمان خان عصرنده رئیس الاطبا اولمش؛ وبو مقامده ایكن ٩٥١ تاریخنده یوز یاشلرنده وفات ایتمشدر. صالح وحسن اخلاق صاحبی بر ذات ایدی.

سنان الدین یوسف { اونتجی قرن هجری عثمانلی علماسندن اولوب، عن اصل فاتح سلطان محمد خان وزراسندن برینك كوله‌سی اولدیغی حالده، تحصیل علوم وعلی الاصول دور مدارس ایده‌رك، بتون اوقاتنی مطالعه وعبادته صرف ایتمش؛ تفسیر بیضاوی ایله سائر كتبه حاشیه‌لر یازمش؛ واستادی اولان (علی قوشجی) نك هیئته متعلق «رسالهٔ فتحیه»سنی شرح ایلمشدر.

سنان بن ثابت بن قره { (ابو سعید) خلفاء عباسیه زماننده بغدادده ظهور ایدن مشاهیر اطبادن اولوب، علم هیئتده دخی ید طولاسی وار ایدی. خلفادن مقتدر وقاهر وراضینك خدمت طبابتنده بولنوب، بدری صابئوندن ایكن، صاحب ترجمه خلیفه قاهر باللهك اصراری اوزرینه، ابتدا خراسانه قاچمش ایسه‌ده، بعده اسلامه كلوب، بغداده عودت ایتمش؛ و ٣٣١ تاریخنده بغدادده وفات ایتمشدر. خلفاء مشار الیهم زمانلرنده اقتدار واعتباری پك زیاده اولوب، اموال كثیره وحدسز نفوذه مالك اولمشیدی. حتی راضی باللهه نصیحت ویروب نیجه خیرات ابقاسنه سوق ایلمش ایدی. سنان بن ثابت عموم بیمارستانلره نظارته واطبانی امتحان ایدوب اثبات اقتدار ایدنلره اجرای طبابته اجازت ویرمكه مأمور اولوب، بغدادده سكز یوز آلتمش شوقدر طبیبه رخصت ویرمشیدی. اوغلی ثابت بن سنان ترجمهٔ حالنی یازمشدر. باشلیجه تألیفاتی بروجه زیردر: «رسالة فی تاریخ ملوك السریانیین»، «رسالة فی الاستواء»، «رسالة فی سهیل» «رسالة الی یحكم»، «رسالة الی ابن رایق»، «رسالة الی ابی الحسن علی بن عیسی»، «الرسائل السلطانیات والاخوانیات»، «كتاب الناجی»، «رسالة فی النجوم»، «رسالة فی شرح مذهب الصابئین»، «رسالة فی قسمة ایام الجمعة علی الكواكب السبعة»، «رسالة فی الفرق بین المترسل والشاعر»، بونلردن بشقه صابئینك صلاتلری وسائر نوامیس قدیمه حقنده سریانیجه‌دن مترجم بر قاچ كتابی واردر؛ وعلوم ریاضیه وسائره‌یه دائر بشقه‌لرینك سریانیجه ویونانیجه‌دن ترجمه ایتدكلری كتابلری تصحیح ایتمشدر.

سنان پاشا { (خادم —) یاوز سلطان سلیم خان عصرنده مسند صدارت عظمایه كچن وزرادن اولوب، سرای همایونده تربیه اولنمش؛ وعقل ودرایتنه بناءً وزارتله طشره‌یه چیقوب، عجم سفرنده خدماتی كورلمش اولمغله، ٩٢٠ تاریخنده هرسك زاده احمد پاشا یرینه مقام صدارته نصب اولنه‌رق، ٩٢٣ ده مصر سفرنده شهید اولمشدر. مدت صدارتی اوچ سنه‌در.

سنان پاشا { سلطان مراد خان ثالث ومحمد خان ثالث دورلرنده بش دفعه مسند صدارته كچمش وزرادن اولوب، آرناؤد جنسیتنه منسوبدر. عصر سلطان سلیمان خانیده چاشنكیر باشیلق ایله اندرون همایوندن چیقوب، ملاطیه، قسطمونی، غزه وطرابلس سنجاقلرینه وبعده ارضروم وحلب ایالتلرینه و ٩٧٧ ده مصر والیلكنه تعیین اولنمشدی. خطهٔ یمانیه‌یی دائرهٔ ممالك عثمانیه‌یه

ادخال ایدوب ، غنایم کثیره ایله عودتنده کندیسنه
غازیلك عنوانی ویرلمش ایدی. ۹۸۲ ده آق دکیزده
سپهسالار اولوب، قلابره ومسینه سواحلنی اورمش،
وتونسده خلق الواد (یعنی غولته) قلعه‌سنی فتح
ایتمشدی. ۹۸۸ ده عجم سردارلغیله شرقه عزیمت
ایدوب ، متعاقباً احمد پاشانك وفاتی اوزرینه مهر
صدارت کندیسنه ارسال اولنمش ایسه‌ده ، بو
سفرده موفق اوله‌مدیغندن ، ۹۹۰ ده عزل ،
ومعلقره‌ده اقامته مأمور اولوب، ۹۹٤ ده شام وا-
لیلکنه نصب ، و ۹۹۷ ده سیاوش پاشانك عزلی
اوزرینه ، ثانیاً مقام صدارته اصعاد اولنه‌رق، بو
دفعه دخی ایکی سنه اجرای وکالت مطلقه ایتدکدن
صکره ، ۹۹۹ ده عزل ومعلقره‌یه نفی اولنمش ؛ و
۱۰۰۱ تاریخنده ظهور ایدن وقوعات اوزرینه، ثالثاً
مسند صدارته دعوت اولنه‌رق ، او صره‌ده مجار
سفری آچلمغله ، سوق عسکر ایدوب، (یولته) یی
ضبط، و او سنه بلغرادده قیشلایوب، ۱۰۰۲ ده
یانق قلعه‌سنی دخی فتح ایتمش؛ و ۱۰۰۳ ده سلطان
محمد خان ثالثك جلوسنده عزل اولنه‌رق، ینه معلقره‌ده
اقامت ایتمکده ایکن، ینه او سنه فرهاد پاشا یرینه
رابعاً صدراعظم اولوب ، افلاق حدودینه سوق
عسکر ایتمش ایسه‌ده ، محاربه‌یه کیریشمزدن عسکره
قورقو مستولی اوله‌رق ، فرار ایتمکله، دوچار
هزیمت اولدیغندن، بش آیلق صدارتدن صکره عزل،
ویرینه لالا محمد پاشا نصب اولنمش ایسه‌ده ، مشار-
الیه اون کون صکره وفات ایتمکله، سنان پاشا خامساً
صدراعظم اولوب ، سلطان محمد خانی بالذات سفره
ترغیب، واسباب سفری ترتیب ایتمشدی . بو دفعه
دخی بش آی مقام صدارتده قالدقدن صکره، ۱۰۰٤
تاریخنده، طقسان یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، وفات
ایدوب، صدجیلرده یاپدیرمش اولدیغی تربه‌ده دفن
اولنمشدر . بش دفعه صدراعظم وبش دفعه سردار
اولوب، جمعاً مدت صدارتی یدی سنه‌در.

سنان پاشا { (جغاله زاده —) [« جغاله زاده » ماده‌سنه مراجعت]

سنان پاشا { (کویکو —) عصر سلطان بایزید خان ثانیده ۸۹۷ دن
۸۹۸ تاریخنه‌دك بر سنه قپودان دریا اولمش ؛ ودها
اول ابو الفتح سلطان محمد خان ثانی زماننده آناطولی
بکار بکیسی اولوب، قپودان دریا ایکن اوچیوز کمی
ایله آق دکیزه سفر ایدوب ، آپولونیه سواحلنی دوز
ایتمش؛ وبقیهٔ احوالی معلوم اوله‌میوب، آپولونیه‌ده بر
سنان پاشانك مزاری بولندیغندن ، وراده وفات
ایتمش اولمسی ملحوظدر .

سنان پاشا { قانونی سلطان سلیمان خان دو-رنده ۹۵۷ دن ۹۶۱ تاریخنه‌دك
درت سنه قپودان دریا اولوب، خرواتی الاصلدر.
صدراعظم رستم پاشانك برادری ایدی . ۹۵۹ ده
دونانما ایله آق دکیزه چیقوب ، طرابلس غربی فتح،
وطوغورد پاشانی دربار حضرت پادشاهی‌یه کلوب
عرض انقیاد ایلمکه اقناع ایتمشیدی. ۹۶۱ ده وفات
ایدوب ، اسکدارده مهرماه سلطان جامعنك محرابی
اوکنده مدفوندر . لطفی پاشا قربنده بر جامع شریفی
ودباغ یونس قربنده بر جامعی واردر . بشکطاش
جامع کبیرینك دخی بانیسیدر .

سنان پاشا { ابو الفتح سلطان محمد خان ثانی دورنده یتیشن اعاظم ادبادن اولوب، علماء
عصرندن تحصیل علوم ایده‌رك، پدرینك وفاتنده یکرمی
یاشنده اولدیغی حالده، جانب پادشاهیدن ادرنه دار-
الحدیثی مدرسلکنه و بعده کندی معلمکنه نصب
اولنه‌رق، مقربین حضرت پادشاهی صره‌سنه کیرمش؛
وارادهٔ پادشاهی ایله علی قوشجینك درسنه مداومتله،
علوم ریاضیه وهیئتی دخی اوکرنمش؛ وقاضی زاده‌نك
« شرح جغمینی » سنه حاشیه‌لر یازمش ایدی . بعده
رتبهٔ وزارته نائل و حضرت پادشاهك حفظ کتبنه
مأمور اولمغله، بو وسیله ایله معلومات ومطالعاتی بر
قات دها توسیع ایتمشیدی . مؤخراً عزل اولنمش ؛
وبعده سفریحصاره کیتمش ایدی . سلطان بایزید خانك
جلوسنده ادرنه دار الحدیثی مدرسلکنه نصب او-
لنه‌رق، یومی یوز درهم وظیفه تعیین اولنمش ؛ و
۸۸۷ ده اختیار تقاعد ایدوب، برسنه صکره کلیبولی
متصرفی اولمش ایدی . ۸۹۱ تاریخنده درسعادتده
وفات ایدوب ، ابا ایوب انصاری جوارنده دفن او-
لنمشدر . شیخ ابو الوفایه انابتی وتصوفه انتسابی دخی
وار ایدی . بك فصیحانه واهل دلانه یازلمش بر « منا-
جاة » ی واردر، که اخیراً ابو الضیاء مطبعه‌سنده طبع
اولنمشدر .

سنان پاشا { سلطان سلیم خان ثانی دورنده شق ثانی دفترداری ایکن، ۹۹۱ ده مصر والیسی ابراهیم پاشانك معیتنه دفتردار تعیین اولنه‌رق، بر سنه صکره ابراهیم پاشانك یرینه مصر والیسی اولمش، وایکی سنه ایله ایکی آی والیلك ایتدکدن صکره، ۹۹۵ ده عزل اولنمشدر. بقیهٔ احوالی معلوم اوله‌مدی. محمد پاشا قربنده مسجدی ومحله‌سی واردر.

سنان مجوسی { (یاخود سنان نسابوری) ابو مسلم خراسانینك احبا- بندن اولوب مومی الیهك قتلندن صکره بعض سرکشانه تشبثاتده بولنمش، ونهایت تلف اولنمشدر.

سنانی { (آرسلان پاشا بن محمد پاشا بن یحیی پاشا) قانونی سلطان سلیمان خان دوری رجالندن وشجعاندن اولوب، مجارستان محارباتنده یارارلغی کورلمش اولمغله، بودین بکلربکیلکنه نصب اولنمشیدی. جود وسخاده دخی بی مانند اولوب، آنجق بعض قصوری مروی اولدیغندن، اعدام او- لنمشدی. طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، شو بیت اونکدر:

کوردی آهم کاکل مشکینکه دل باغلادی
باش آچوب میدانه کیردی خدمته بیل باغلادی

سنائی { (حکیم ابو المجد بن آدم —) اعاظم شعرای ایراندن اولوب، غزنه‌لیدر. آل سبکتکیندن سلطان ابراهیم بن سلطان مسعودك زماننده یاشایوب، ابتدای حالنده حکمدار مشارالیهك مداحلرندن ایکن، (لایخوار) اسمنده بر دیوانه‌دن ایشیتدیکی عبرت آمیز سوزلر اوزرینه، دنیادن الچکه- رك، کوشهٔ انزوایه چکلمش، ودیوان اشعارینی یاقوب، فیمابعد یالکز تصوف وتوحیده دائر اشعار سویلمشدر. «حدیقه» عنوانیله توحیده دائر اوتوز بیك بیتی شامل بر مثنویسی واردر، که زیاده‌سیله مقبولدر. علمای زمانی بو مثنویسنك مندرجاتی عقیدهٔ اهل سنته موافق کورمه‌مشلر سه‌ده، حکیم سنائی «حدیقه»سنی دار الخلافهٔ بغداده کونده‌ره‌رك، اك بیوك علمادن حسن شهادتی حاوی فتوا آلمش ایدی. «رموز الانبیاء وکنوز الاولیاء» عنوانیله دیکر بر منظومه‌سی ومرتب دیوانی واردر. ایفای حج ایتدکدن صکره مشایخ عارفیندن یوسف همدانی‌یه انتساب ایتمشدی. ۵۷۶ تاریخنده غزنه‌ده وفات ایدوب، تربه‌سی الآن موجوددر. حضرت مولانا جلال الدین رومی حکیم سنائی‌یی توقیر ایده‌رك بیوریورکه:

عطار روح بود سنائی دو چشم او
ما از پی سنائی و عطار آمدیم

مشارالیه سلطان ابراهیم حکیم سنائی‌یه همشیره‌سنی تزوج ایتمك ایستدکده، حکیم شو ایکی بیتله جواب رد ویرمشیدی:

من نه مرد زر و زن وجاهم
بخدا کر کنم وکر خواهم
ور تو تاجی دهی با حسانم
بسر تو که تاج نستانم

سنبر { (الاراشی) صحابه‌دن اولوب، نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وبعده قومنه دونوب، اونلری دخی اسلامه کتیرمش ایدی.

سنبل سنان { (شیخ سنان الدین یوسف) کبار مشایخدن و پیران طریقتدن اولوب، سنبلی طریقتنك واضعیدر. ابتدا علم ایله مشغول اولوب، افضل زاده‌دن وسائر علماء عصرندن تحصیل واستفاده ایتمش؛ وبعده طریق تصوفه سلوك ایله چلبی خلیفه‌یه انتساب، واخذ اجازت ایلمش؛ وبر مدت مصرده ارشادله مشغول اولوب، بعده شیخی مشارالیه چلبی خلیفه ارتحالنده، وصیتی اوزره، یرینه اوتورمق وکریمه‌سی صفیه ملایی تزوج ایتمك اوزره، درسعادته کله‌رك، مصطفی پاشا درکا- هنده پوست نشین اولمش، وآخر عمرینه‌دك وعظ وارشادله مشغول اولوب، ۹۳۶ ده ارتحال ایتمشدر. تفسیرده ید طولی صاحبی ایدی.

سنت آرنو { (Saint-Arnau) فرانسه مارشاللرندن اولوب، ۱۷۹۸ ده پارسده طوغمش، و ۱۸۵۴ ده وفات ایتمشدر. جزایرك اشغالی وقتنده خدمتی کورلمکله، قطع مراتب ایده- رك، ۱۸۵۱ ده اوچنجی ناپولیونك ایمپراطور اولمسنه یاردیمی اولدیغندن، ایرتسی سنه مشیر اولمش؛ و ۱۸۵۴ ده قریم محاربه‌سنه کیدوب، برقاچ مظفریته نائل اولدقدن صکره، خسته‌لغنه مبنی، استعفا ایدوب، فرانسه‌یه عودت ایتمکده ایکن، واپورده وفات ایتمشدر.

سنت آفریق { (Saint-Affrique) فرانسه‌نك آویرون ایالتنده و(سور-

غه) نهری اوزرنده اوله‌رق (رودز)ك ٤٤ كیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٧٢٦٣ اهالیسی، داخلی مكتبی، قبا چوخه معمولاتی وپنیر محصولاتی واردر. فرانسه‌ده پروتستانلغك اك اول انتشار ایتدیكی یرلردندر.

سنت آلبان (Saint-Alban) انكلتره‌نك (هوتفورد) ایالتنده، هوتفوردك ١٩ كیلومتره غربنده ولوندره‌نك ٣٠ كیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه اولوب، ٨٣٠٠ اهالیسی ومشهور بر مناستری واردر.

سنت آماندلرو (Saint-Amand-Les-Roux) فرانسه‌نك «شمال» ایالتنده و(والنسیانه)نك ١٣ كیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (اسقارپه) نهرینك صول كنارنده ناحیه مركزی بر قصبه اولوب، ١٠٤٦٠ اهالیسی، داخلی مكتبی، بر خیلی فابریقه‌سی، ایشلك تجارتی وقربنده میاه معدنیه‌سیله كوكورد معدنی حاوی چامورلری واردر.

سنت آمبروا (Saint-Ambrois) فرانسه‌نك (غارد) ایالتنده و(آله)نك ١٩ كیلومتره شمال شرقیسنده ناحیه مركزی بر قصبه اولوب، ٤٠٦٠ اهالیسی ومعدن كوری واردر.

سنت آنتونن (Saint-Antonin) فرانسه‌نك (تارن مع غارونه) ایالتنده و(مونتوبان)ك ٥٤ كیلومتره شمال شرقیسنده ناحیه مركزی بر قصبه اولوب، ٥١٥٢ اهالیسی، دباغخانه‌لری، یوك منسوجاتی و بر اسكی مناستری واردر.

سنت آندره (Saint-André) مجارستانك پشته ایالتنده و بوده‌پشته‌نك ١٥ كیلومتره شمالنده اوله‌رق طونه اوزرنده برقصبه واسكله اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی و مشهور شرابی واردر.

سنت آندرئوس (Saint-Andreus) اسقوچیه‌نك (فیفه) ایالتنده و ادیمبورغك ٥٠ كیلومتره شمالنده بر قصبه واسكله اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی، دارالفنونی وداخلی مكتبی واردر.

سنت آنژ (Saint-Ange) رومادە (تیبر) نهری اوزرنده وهمنامی اولان كوپرینك باشنده مشهور برقلعه اولوب، دفعاتله پاپالرك مقری بولنمش، وصكره حبسخانه‌یه تحویل اولنمشدر.

سنت اتین (Saint-Étienne) فرانسه‌ده (لوآره) ایالتنك مركزی برشهر اولوب، پارسك ٤٦٥ كیلومتره جنوب شرقیسنده و(فورن) نهری اوزرنده واقع و ٩٢٢٥٠ اهالیبی جامعدر. داخلی مكتب اعدادیسی، معادن مكتبی، بانقه‌سی، زراعت جمعیتی، كتبخانه‌سی، موزه‌سی، دمیرخانه‌لری ومعادنه متعلق مواد مختلفه ایله اسلحهٔ میریه فابریقه‌لری، قوردون، شیریت، قطیفه وسائره عملخانه‌لری، پك ایشلك تجارتی، دمیریولی ومتعدد جدولی واردر.

سنت اوستاش (Sain-Eustache) آمریقاده آنتیل جزایرینك فلنكه تابع اولانلردن اولوب، سنت قریستوفك ١٢ كیلومتره شمال غربیسنده ١٧°٣٠′ عرض شمالی ایله ٦٥°٢٠′ طول غربیده واقعدر. ١٠٠٠٠ ی زنجی اولمق اوزره، ١٤٠٠٠ اهالیسی، سونمش بر بركانی وپك منبت اراضیسی واردر. مركزی ساحل غربیسنده ینه (سنت اوستاش) اسمیله بركوچك اسكله در. فلنكلیلر ١٦٣٣ ده بو آطه‌یی ضبط ایدوب، بعده انكلیزلر وفرانسزلر دفعاتله ضبط ایتمشلرسه‌ده، ١٨١٤ ده قطعیاً فلنكه ترك ایتمشلردر.

سنت اومر (Saint-Omer) فرانسه‌نك (پادوقاله) ایالتنده وآراسك ٦٤ كیلومتره شمال غربیسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ١٨٤٨٥ اهالیسی، بیوك استحكاماتی، داخلی مكتب اعدادیسی، كتبخانه‌سی، موزه‌سی، مصنع واسكی بر كلیساسی، یوك منسوجات، كاغد، دری، شابقه، بیره، مسكرات، زیتون یاغی، شكر، طوز، نشاسته وسائره فابریقه‌لری وپك ایشلك تجارتی واردر.

سنت ایریولاپرش (Saint-Yrienx-La-Perche) فرانسه‌نك «یوقاری ویانه» ایالتنده و لیموژه‌نك ٤١ كیلومتره جنوبنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٧٦١٣ اهالیسی، داخلی مكتبی، یوك منسوجات وبز فابریقه‌لری، دباغخانه‌لری ودمیرخانه‌لری واردر.

سنت ایلدفونس (Saint-Yldefonse) اسپانیانك سغوویا

ایالتنده وسغوویه‌نك ٦ كیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی، جام، آینه وچلیك فابریقه‌لری وجوارنده كوزل بر یازلق سرایی واردر.

سنت بارتلمی { (Saint-Barthélemy) آمریقاده آنتیل جزایرینك } فرانسه‌یه تابع اولانلرندن اولوب، ١٧° ٥٨′ عرض شمالی ایله ٦٥° ١٢′ طول غربیده واقعدر. محیط دائره‌سی ٢٥ كیلومتره اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی واردر. مركزی (كوستاویه) قصبه‌سیدر. سواحلی صرب ایسه‌ده، بر صاغلام لیمانی واردر. ذی‌قیمت اخشاب وبرر آغاجلری چوقدر.

سنت بارتلمی { وقعه‌سی [«بارتلمی (سنت ـ)» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.] }

سنت برنارد { آلب سلسلهٔ جبالنك (آلپ پنین) شعبه‌سنده واسویچره‌ } نك (واله) ناحیه‌سیله آؤسته وادیسی آره‌سنده بر طاغ وبوغاز اولوب، ٣٤٧٠ متره ارتفاعی واردر. بو طاغده راهبلری قارده قالانلری ویوللرینی غائب ایدنلری قورتارمق وظیفه‌سیله موظف بر مناستر اولوب، آوروپاده‌كی مسكون محللرك اك مرتفعیدر. — كوچك سنت برنار اسمیله فرانسه حدودی داخلنده وبیوكنك جنوب غربیسنده دیكر بر طاغ وبوغاز اولوب، ٢٢٠٠ متره ارتفاعی واردر. آلب سلسلهٔ جبالنده‌كی كچیدلرك اك اسهلیدر. بونده‌دخی او وظیفه ایله موظف بر مناستر واردر.

سنت بریوق { (Saint-Brieuk) فرانسه‌نك شمال غربی جهتنده واقع } (قوت دونور) یعنی «شمال سواحلی» ایالتنك مركزی برقصبه اولوب، دكیزدن ٣ كیلومتره‌لك محلده وپارسك ٤٤٦ كیلومتره غربنده واقعدر. ١٣٦٢٠ اهالیسی، ساحلده ریختملرله محاط كوزل لیمانی، دمیر یولی، داخلی مكتب اعدادیسی، هندسهٔ مائیه مكتبی، مصنع بر اسكی كلیساسی، بر طاش كوپریسی، برقاچ میدانی، مفرح تفرجگاهلری، كتبخانه‌سی، زراعت جمعیتی، بز وبوك منسوجات فابریقه‌لری، بیوك تجارت بحریه‌سی وبالنه وسائر شمال بالیقلری آوینه مخصوص كمیلری واردر.

سنت بنوا { (Saint-Benoît) بحر محیط هندیده واقع وفرانسه‌یه تابع } اولان (رئونیون) یعنی «اجتماع» آطه‌سنك (وان) ایالتنده وآطه‌نك مركزی اولان (سنت دنیس) ك ٤٠ كیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق (مارسوئن) نهرینك منصبنده برقصبه واسكله اولوب، ثلثانی زنجی وملز اولمق اوزره، ١٢٠٠٠ اهالیسی وشكر فابریقه‌لری واردر.

سنت پترسبورغ { [«پترسبورغ» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.] }

سنت پورسن { (Saint-Pourçain) فرانسه‌نك (آلیه) ایالتنده } و(غانات) ك ٣٢ كیلومتره شمالنده ناحیه مركزی بر قصبه اولوب، ٤٨٨٠ اهالیسی، اسكی بر مناستری ومقبول شرابی واردر.

سنت پول { (Saint-Pol) فرانسه‌نك (پا ـ دوقاله) ایالتنده وآراسك ٣٣ } كیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (ترنوآزه) نهری اوزرنده قضا مركزی برقصبه اولوب، داخلی مكتبی، میاه معدنیه‌سی، قابلیجه‌لری وبیاغی، زیتون یاغی وتوتون تجارتی واردر.

— بنه فرانسه‌نك (فینیستره) ایالتنده و(مورله) نك ٢٤ كیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق ساحل قربنده دخی بو اسمله ناحیه مركزی بر قصبه اولوب، ٦٥٣٦ اهالیسی، داخلی مكتبی، كوچك لیمانی، كتن، كنویر وحیوانات تجارتی وابیلیك وبز معمولاتی واردر.

سنت پول { (Saint-Paul) بحر محیط هندیده واقع وفرانسه‌یه تابع } اولان (رئونیون) جزیره‌سنك ساحل غربیسنده وسنت دنیسك ٢٨ كیلومتره غرب جنوبیسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ١٧٠٠٠ اهالیسی وكوزل اسكله‌سی واردر. — [«سائو پاولو» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سنت پولتن { (Saint-Polten) آوستریانك آشاغی آوستریا خطه‌سنده و } ویانه‌نك ٥٥ كیلومتره غربنده اوله‌رق (ترایزن) نهری اوزرنده وبرقاچ دمیریولك محل التصاقنده برقصبه اولوب، ٧٨٠٠ اهالیسی وبز، باصمه، كاغد، طبق، آینه وسائره فابریقه‌لری واردر.

سنت پون دو تومیر { Saint-Pons-(de-Tommières) } فرانسه‌نك (هرولت) ایالتنده و(مونپلیه) نك ١٢٦

کیلومتره جنوب غربیسنده اولەرق، (ژور) چایی اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٥٦٧٥ اهالیسی داخلی مکتبی، پاپاسلره مخصوص مدرسەسی، چوخه وبوك ایپلیك فابریقەلری ومرمردن برکلیساسی واردر.

سنت پییر (Saint-Pierre) آمریقادەکی آنتیل جزایرندن فرانسەیه تابع (مارتینیق) جزیرەسنك ساحل غربیسنده و (فوردەفرانسه) نك ٣٠ کیلومتره شمال غربیسنده قضا مرکزی بر شهر اولوب، ٣٠٠٠٠ اهالیسی، داخلی مکتبی، نباتات باغچەسی، کوزل برقویی، آز صنایعی لکن پك ایشلك تجارتی واردر. ١٦٣٥ دە تأسیس اولنمشدر.

سنت پییر (Saint-Pierre) بحر محیط هندیده واقع وفرانسەیه تابع (رئونیون) جزیرەسنك جنوب غربی ساحلنده اولەرق (سنت پول)ك ٤٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی، صنعی لیمانی وبغدای تجارتی واردر.

سنت پییر (Saint-Pierre) بحر محیط آطلاسیده سنت لوران کورفزینك مدخلنده و (ترنو) جزیرەسنك قربنده وجنوبنده برکوچك آطه اولوب، محیط دائرەسی ٢٥ کیلومتره واهالیٔ دائمەسی ١٥٧٠ کشی ایسەده، بالیق صیدی موسمنده ٤٠٠٠ کشی‌یه بالغ اولور. طوپراغی غیر منبت اولوب، یالکز صید ماهی نقطهٔ نظرندن اهمیتی واردر. جنوبندەکی میکلون آطه‌جقلریله برابر فرانسەیه تابعدر. — ینه سنت پییر اسمیله ٨٠٠ اهالیی حاوی بر قصبه‌جکی واردر.

سنت پییر [«برناردن دو سنت پییر» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سنت تروپز (Saini-Tropez) فرانسەنك (وار) ایالتنده و (دراکینیان)ك ٥٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده اولەرق (غریمو) کورفزنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٣٥٠٠ اهالیسی، هندسهٔ مائیه مکتبی، قلعەسی، کوچك لیمانی، سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری، صید ماهیسی، مرجانی ودکیز حماملری وکوزل شرابله زیتون یاغی، پورتقال، بال، طبیه وسائرهٔ تجارتی واردر.

سنت پییر دولرون (S.-P.-d'Oleron) فرانسەنك «آشاغی شارنته» ایالتنده و (اولرون) جزیرەسی اورته‌سنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٤٩٨١ اهالیسی وشراب، قونیاق وطوز اخراجاتی واردر.

سنت پییر لو پور (S.-P.-le-Port) مانشه دکیزنده واقع وانکلتره‌یه تابع اولان (کرنسی) جزیرەسنك مرکزی بر قصبه اولوب، ١٣٩٠٠ اهالیسی وایکی قلعه‌سی واردر. آطه‌نك شرق جنوبی ساحلنده واقعدر.

سنت پییر له قاله (S.-P.les-Calais) فرانسەنك (پادوقاله) ایالتنده و (قاله) شهری اتصالنده بر قصبه اولوب، ٢٥٠٠٠ اهالیسی وبوك، ایپلیك، تول، دانتله، چینی، شکر، شاپقه، بیره، مسکرات وکرمید فابریقه‌لریله طوز تصفیه‌خانه‌لری واردر. قاله شهرندن یالکز استحکاماتله تفریق اولنمشدر.

سنت تروند (Saint-Trond) بلچیقه‌نك (لیمبورغ) ایالتنده و (هاسلت)ك ١٥ کیلومتره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی، دمیر یولی، اسکی بر مناستری، اسلحه ودانتله فابریقه‌لری، دباغخانه‌لری و حبوبات تجارتی واردر.

سنت توماس (Saint-Thomas) آنتیل جزایرندن ممالك مجتمعه‌یه تابع برآطه اولوب، (ویرژ) جزایرندن معدوددر. ١٣٠٠٠ اهالیسی، یوکسك طاغلری، شکر، پاموق وروم محصولاتی وایشلك تجارتی واردر.

سنت جورج (Saint-George) بحر محیط آطلاسیده واقع و پورتکیز دولتنه تابع آسور جزایرندن برآطه اولوب، (ترسیره) جزیرەسنك غرب جهتنده ٣٨° ٣١′ عرض شمالی ایله ٣٠° ١١′ طول غربیده واقعدر. بویی ٤٠ واکی ٩ کیلومتره اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی واردر.
— بو اسمله بحر محیط آطلاسیده وآمریقا قربنده واقع (برموده) جزایرندن بری دخی اولوب، برموده‌نك شمال شرق جهتنده واقعدر. مرکزی ینه بو اسمله مسمی و ٣٠٠٠ اهالیی جامع بر قصبه‌در. ١٦١٢ تاریخندن بری انکلتره‌یه تابعدر.

سنت جورج (Saint-George) كوچك آنتيل جزايرندن انكلتره‌يه تابع (غرناده) آطه‌سنك ساحل غربيسنده واقع مركزى اولوب، ١٠٠٠٠ اهاليسى وكوزل ليمانى واردر.

سنت جورج بوغازى (Canal Saint-George) ايرلانده دكيزنى جنوبدن بحر محيط آطلاسى‌يه ربط، وانكلتره‌يى ايرلانده‌دن تفريق ايديور. بويى تقريباً ١٤٠ واكى ٦٠ ايله ٨٠ كيلومتره آره‌سنده‌در.

سنت جورج دلمينا (Saint-George-del-Mina) آفريقانك ساحل غربيسنده (كينه) قطعه‌سنك (آشانتى) مملكتنده و ′١٠°٥ عرض شمالى ايله ′٥٠°٤ طول غربيده واقع بر قصبه واسكله اولوب، ١٥٠٠٠ اهاليسى واردر. ابتدا پورتكيزليلر طرفندن استملاك اولنوب، بعده فلمنكليره ونهايت انكليزلره كچمشدر.

سنت دنيس (Saint-Denis) فرانسه‌نك (سينه) ايالتنده و سينه ايرماغى قربنده اوله‌رق (قرولد) و (روبون) چايلرى اوزرنده وپارسك ٨ كيلومتره شمالنده قضا مركزى برشهر اولوب، ٣١٨٩٢ اهاليسى، برجدولى، برخيلى وقت فرانسه قراللرينه مزارستان اتخاذ اولنان اسكى بركليساسى، اژيون دونور نشانى حامل اولانلرك قيزلرى تربيه‌سنه مخصوص دائره‌سى، استحكاماتى، متعدد قيشله‌سى وباصمه، سوده، نشاسته، اجزاى كيميويه، قورشون وسائره فابريقه‌لرى، سنه‌ده برقاچ بيوك پنايرى وعلى الخصوص ييلده ايكى دفعه قوريلان قويون بازارى واردر. كوزل ومنتظم بر شهر اولوب، شمال دمير يول خطنك پارسدن صكره برنجى موقفيدر.

سنت دنيس (Saint-Denis) بحر محيط هنديده واقع وفرانسه‌يه تابع (رئونيون) جزيره‌سنك مركزى برقصبه اولوب، جزيرهٔ مذكوره‌نك ساحل شماليسنده كائندر. ٢٠٠٠٠ اهاليسى، داخلى مكتب اعداديسى، پاپاسلره مخصوص مدرسه‌سى، كتبخانه‌سى، كوزل بر نباتات باغچه‌سى، بانقه‌سى وتجارت اوطه‌سى واردر. كوزل بر قصبه اولوب، ليمانى يوغيسه‌ده، ايى بر ريختم واسكله‌سى وايشلك تجارتى واردر.

سنت دنيس دو سيغ (Saint-Denis-du-Sig) جزايرك وهران ايالتنده و وهراندن مسكره‌يه كيدن طريق اوزرنده اوله‌رق وهراندن ٥٢ كيلومتره‌لك مسافه‌ده برقصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهاليسى، فدانلقلرى، ذخاير، پاموق، توتون محصولاتى، طوت آغاجلرى وقيرمزى واردر.

سنت دومينغ [«هايتى» و «سانتو دومينغو» ماده‌لرينه مراجعت بيوريله.]

سنت ديديه لاسئوو (Saint-Didi-er-la-Séauve) فرانسه‌نك يوقارى (لوآره) ايالتنده و (ايسينژو) نك ٢٨ كيلومتره شمال شرقيسنده ناحيه مركزى برقصبه اولوب، ٤٩٤٩ اهاليسى وقوردله ايله ابريشيم وكاغد فابريقه‌لرى واردر.

سنت ديزيه (Saint-Dizier) فرانسه‌نك يوقارى مارنه ايالتنده و (مارنه) نهرينك صاغ كنارنده اوله‌رق (واسى) دن ١٦ كيلومتره‌لك مسافه‌ده ناحيه مركزى برقصبه اولوب، ١١٧٨٠ اهاليسى، دمير بولى، داخلى مكتبى، كوچك مدرسه‌سى، تيمارخانه‌سى، تخته‌دن معمول مصنوعاتى، سفائن اعمالنه مخصوص دستكاهلرى، بز، كراسته ودمير ايله سائر معادندن دوكمه شيلر تجارتى واطرافنده بيوك دميرخانه ودوكمخانه‌لرى واردر.

سنت ديه (Saint-Dié) فرانسه‌نك (ووژه) ايالتنده و (اپينال) ك ٤٥ كيلومتره شمال شرقيسنده اوله‌رق (مورته) نهرى اوزرنده قضا مركزى برقصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهاليسى، داخلى مكتبى وپاتيسقه، منديل، پوتاس، كاغد، چلنكيرلكه متعلق موادفابريقه‌لريله حبوبات، حيوانات، دمير، كتن وسائره تجارتى واردر.

سنت رمى (Saint-Remi) فرانسه‌نك «رونه آغزى» ايالتنده و (آرله) نك ١٥ كيلومتره شمال شرقيسنده ناحيه مركزى برقصبه اولوب، ٥٩٣١ اهاليسى، تيمارخانه‌سى، مرمردن معمول موادى، ابريشيمى، آثار

عتیقه‌دن اوله‌رق بر طاق‌ظفر بقیه‌سیله کوزل بر تربه‌سی واردر .

— (بوبی دودوم) ایالتنده و (تیر) ك ٥ کیلومتره شمال شرقیسنده. دخی بو اسمله ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٥٥٦٧ اهالیسی واردر .

سنت ژان { (Saint Jean) وانکلیزجه (S. John (سنت جون

آمریقای شمالیده دومینیون قطعه‌سنك یکی برونسویق خطه‌سنده همنامی اولان بر نهرك منصبنده و (پورتلاند) ك قارشیسنده اوله‌رق ″١٢ ′١٥ °٤٥ عرض شمالی ایله ″٥٩ ′٢٣ °٦٨ طول غربیده واقع بر شهر اولوب، ٢٦١٣٠ و پورتلاند ایله برابر ٤٠٣٥٥ اهالیسی، متعدد مکاتبی وسائر مؤسسات خیریه‌سی، واسع و صاغلام لیمانی وپك ایشلك تجارتی واردر . دومینیون قطعه‌سنده قیشین طونماز یالکز بونك لیمانی اولمغله، کیتدکجه کسب اهمیت ایتمکده اولوب، ایکی دمیر یول خطیله ایچ طرفله ربط اولنمشدر .

سنت ژان { (Saint-Jean) آمریقای شمالیده دومینیون قطعه‌سنده

(قناده) خطه‌سنك (کبك) ایالتنده (مونت رآل) ك ٣٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (سنت لوران) ه تابع (ریشلیو) نهری اوزرنده و (ایبرویل) ك قارشیسنده بر قاچ دمیر یول خطنك محل تقاطعنده بر قصبه اولوب، ٥١٣٠ اهالیسی، عسکری مکتبی، تیمارخانه‌سی، دمیرخانه‌لری، دکرمنلری، حرازلری، دباغخانه‌لری وطوغله وکرمید فابریقه‌لری واردر . انکلیزلر (دورچستر) نامنی ویرمشلردر .

سنت ژان { وانکلیزجه سنت جون (Saint, Jean, John) آمریقاده‌کی کوچك

آنتیل جزایرندن (آنتیغوا) آطه‌سنك شمال شرقی ساحلنده وهمنامی اولان بیوك بر قویك ایچنده ″٥٦ ′٦ °١٧ عرض شمالی ایله ″٤٣ ′١٥ °٦٤ طول غربیده واقع جزایر متجاوره مرکزی بر قصبه اولوب، ٨٥١٥ اهالیسی وبیوك بر فناری واردر .

سنت ژان { (وانکلیزجه سنت جون) بحر محیط آطلاسیده آمریقای شمالی

ساحلی قارشیسنده واقع (ترنو) جزیره‌سنك مرکزی بر شهر اولوب، ″٢ ′٣٤ °٣٧ عرض شمالی ایله ″١ ′١ °٥٥ طول غربیده واقع و ٢٨٦١٠ اهالیی جامعدر . اوزون بر قویك ایچنده اولوب ، خارجدن منظره‌سی کوزل ایسه‌ده ، اکثر خانه‌لری اخشاب اولوب، داخلاً برلطافتی یوقدر. اهالیسنك مشغولیت ومدار تعیشی بالیقچیلق اولمغله ، بالیق قوقوسندن طورلماز .

سنت ژان { (یاخود سنت جوان) آفریقانك ساحل غربیسنده واقع (لیبریا)

جمهوریتنده بر ایرماقدر، که شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه طوغری آقه‌رق، درین بر خلیجدن بحر محیط آطلاسی‌یه دوکیلور . مجراسی آنجق ١٠٠ کیلومتره قدر ایسه‌ده، صویی چوق اولوب، بیوجك کمیلردخی ایچنده ایشلر .

سنت ژان { آمریقای شمالیده دومینیون قطعه‌سنك قناده خطه‌سنده

کبك ایالتنده وکبکك ١٨٢ کیلومتره شمال غربیسنده برکول اولوب، ٤٤ کیلومتره اوزون و ٣٢ کیلومتره کنیشدر . محیط دائره‌سی ١٠٧ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ٩٢٢ مربع کیلومتره در . — خطهٔ مذکوره‌ده بو اسمله اوچ نهر دخی واردر .

سنت ژان { (وانکلیزجه سنت جون) آمریقای شمالیده بر نهردر، که ممالك

مجتمعه‌نك (منه) جمهوریتنده نبعانله، قناده حدودی قربنده شمال شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، انکلتره‌یه تابع یکی برونسویق حدودینه واصل اولنجه، شرق وبعده شرق جنوبی‌یه طوغری دونه‌رك، برخیلی مسافه‌ده خط حدودی تشکیل ایتدکدن صکره، شرقه طوغری دونه‌رك، یکی برونسویقه داخل اولور، ونهایت بنا جنوبه طوغری دونوب، همنامی اولان شهرك یانند (فوندی) قویینه دوکیلور . مجراسی تقریباً ٧٣٠ کیلومتره اولوب، حوضه‌سی ٦٨٠٠٠ مربع کیلومتره‌در

سنت ژان { آنتیل جزایر صغیره‌سنده (ویرژ) آطه‌لری زمره‌سنده

دانیمارقه‌یه تابع برکوچك آطه اولوب ، سنت توماس آطه‌سنك ٤ کیلومتره شرقنده واقعدر. شرقدن غربه بویی ١٦ کیلومتره اولوب، غیرمنتظم برشکلی واردر وجنوب شرقی جهتنه طوغری ایکی اوزون برونك آره‌لرنده بر واسع قویی واردر . واکی ٤ کیلومتره دن زیاده دکلدر . مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٠ مربع کیلومتره اولوب، ٩٤٥ اهالیسی واردر .

سنت ژان { بحر محیط کبیرك ملانسیا قسمنده واقع و آلمانیایه تابع بیسمارق (ونام دیگرله یکی برتانیه) جزایرندن بری اولوب، (هیبرنیا) زمره‌سی داخلنده‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۰۰۰ مربع کیلومتره اولوب، طاغلق بر یردر. اك مرتفع ذروه‌سی ۷۰۰ متره ارتفاعنده‌در.

سنت ژن داقر { (St Jean d'Acre) اجنبیلرك عکایه ویردکلری اسمدر.

سنت ژان دانژلی { (St J.- d'Angely) فرانسه‌نك آشاغی شارنته ایالتنده (بوتونه) نهری اوزرنده وروشله‌نك ٦٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٧٥٠ اهالیسی، داخلی مکتبی، زراعت جمعیتی، باروتخانه‌سی، قبا قوندره فابریقه‌لری، قونیاق وکراسته تجارتی وآت جنسنك اصلاحنه مخصوص آیغیرلری واردر. اهالیسی پروتستاندر.

سنت ژرمن { (St Germain) فرانسه‌نك (سینه مع اوآزه) ایالتنده وپارسك ٢١ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (سینه) نهری قربنده بر تپه‌نك اوزرنده وبر اورمان کنارنده واقع ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ١٣٨٠٧ اهالیسی، غایتله لطیف وصاغلام هواسی، اسکی قراللره مخصوص والیوم موزه‌یه مبدل سرایی، کوزل باغچه وتفرجگاهی، پارسه دمیر یولی، مصنع بر کلیساسی ومتعدد کوزل ابنیه‌سی، چوراب وفانیله وساژه ایله قیلدن معمول منسوجات فابریقه‌لری، دباغخانه‌لری وحبوبات وساژه تجارتی واردر

سنت ژیرون { (St Girons) فرانسه‌نك (آریژه) ایالتنده (سالات) نهری اوزرنده و (فوآ) نك ٤٨ کیلومتره غربنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٤٨٧٢ اهالیسی، داخلی مکتبی، چوخه وکاغد فابریقه‌لری، اطرافنده بیوك منسوجات دستگاهلری واسپانیا ایله ایشلك تجارتی واردر.

سنت ژیله له بوشری { (St Gilles les Boucheries) فرانسه‌نك (غارد) ایالتنده و (نیم) ك ٢٠ کیلومتره جنوبنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٣٦٥ اهالیسی وقونیاق، شراب وساژه اخراجاتی واردر.

سنت سباستیان { (St Sébastien) اسپانیانك شمالنده غاسقونیه کورفزی داخلنده ساحله بر اخشاب کوپری ایله مربوط بر کوچك آطه اوزرنده (کیپوسقوآ) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی، صاغلام وآنجق کوچك ومدخلی کوچ لیمانی، مهم استحکاماتی، صفیه‌لری حاوی ایکی قریه‌سی، فرانسه‌یه واسپانیانك ایچ طرفلرینه دمیر یوللری، بز ومشهور مشروبات فابریقه‌لری، دباغخانه‌لری وایشلك تجارتی واردر.

سنت سروان { (St Servan) فرانسه‌نك (ایله مع وینه) ایالتنده و (رانسه) نهرینك منصبنده اوله‌رق (سنت مالو) نك ٢ کیلومتره جنوبنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ١١٨٢٦ اهالیسی، عسکری وتجار لیمانلری، داخلی مکتبی، پکسمیات، خلاط، بیره وساژه فابریقه‌لری، سفائن اعمالنه مخصوص دستگاهلری وشمال دکیزلرنده بالیق آوینه مخصوص سفائنی واردر.

سنت سور { (St Sever) فرانسه‌نك (لانده) ایالتنده (آدور) نهرینك صول کنارنده و (مونت ده مارسان) ك ١٨ کیلومتره جنوبنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٤٨١٨ اهالیسی، داخلی مکتبی، شراب، قونیاق، حبوبات، سمیز قاز، مرمر وساژه اخراجاتی ودباغخانه‌لری واردر.

سنت سیر { (St Cyr) فرانسه‌نك (سینه مع اوآزه) ایالتنده وپارسك ٢٢ کیلومتره غربنده ٢٠٠٠ اهالی‌لی جامع بر قریه اولوب، بیوك مکتب عسکریسیله مشهوردر. بومکتب ١٦٨٠ تاریخنده اون دردنجی لویی طرفندن فقیر اولان زادگان قیزلرینه مخصوص اوله‌رق تأسیس ایدلمش؛ و ١٨٠٨ ده مکتب فنون حربیه اورایه نقل اولنمشدر.

سنت سیمون { (St Simon) فرانسه مشاهیر حکماسندن اولوب، علم ثروت وفن معاشرهٔ بشریه‌ده کندینه مخصوص بر فکر ومسلکك موجدیدر. سنت سیمون دوقه‌لری خاندانته منسوب زادکاندن اولوب، کندیسی دخی قونت عنوانی حائز ایدی. ١٧٦٠ ده پارسده طوغوب، ١٨٢٥ ده وفات ایتمشدر.

سنت شارل { یاخود سنت چارلس (St Charles) ممالك

مجتمعه‌نك (میسوری) جمهوریتنده ومیسوری ایرماغنك صول کنارنده اوله‌رق (سنت لویی) نك ٣٠ کیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی، مکتبی وپك ایشلك کورك تجارتی واردر. ١٧٨٠ تاریخنده فرانسزلر طرفندن تأسیس اولنه‌رق، ١٢٢٦ تاریخنه‌دك میسوری خطه‌سنك مرکزی ایدی.

سنت شاموند { (St Chamond) فرانسه‌نك (لوآره) ایالتنده وسنت

اتیانك ١٠ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (ژیر) نهری اوزرنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ١٤٠٣٣ اهالیسی، دمیریولی، دوکمخانه‌سی، چلنکیرلکه متعلق معمولاتی، قطیفه، قوردله وشریت فابریقه‌لری وجوارنده کمور معدنی واردر.

سنت غال { (St Gall) اسویچره‌ده همنامی اولان ناحیه مرکزی بر شهر

اولوب، (زوریخ) ك ٦٥ کیلومتره شرقنده و (قونستانسه) کولنه دوکیلن (استاتیاخ) ك اوزرنده و ٦٦٧ متره ارتفاعنده واقعدر. تجارتکاه ومرکز صنایع بر شهر اولوب، ٢٧٨٤٠ اهالیسی، ایپك قماشلر، ایپلیك وسائره فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری وایشلمه معمولاتی وپك ایشلك تجارتی واردر. اسویچره‌نك اك تجارتکاه وصنایعك اك زیاده ایلرلدیکی بر شهری اولوب، منظره‌سی وموقعی پك لطیفدر. صیفیه‌لری حکمنده اولان جوارلریله برابر پك دلنشین بر وادیده ٦ کیلومتره‌لك محلده ممتد اولور. اسکی سورلری هدم ایدیله‌رك، یرلرینه کوزل باغچه‌لر یاپلمشدر. سوقاقلری پك دوز دکلسه‌ده، واسع وتمیزدر. کوندن کونه مکمل ابنیهٔ امیریه وخصوصیه یاپلمقله، کیتدکجه کوزللشمکده‌در. متعدد اسکی ومصنع کلیسالری، بر حاوره‌سی، ایکی کتبخانه‌سی، ناحیه‌یه مخصوص بیوك مکتبیله ذکور واناثه مخصوص مکاتبی، بر یتیمخانه‌سی، کور وصاغرلره مخصوص مکتبی، موزه‌سی، تاریخ طبیعی، صنایع، زراعت وسائره جمعیتلری، اوچ خسته‌خانه‌سی وسائر مؤسسات علمیه وخیریه‌سی واردر.

سنت غال { ناحیه‌سی (Canton de St Gall) اسویچره جماهیر متفقه‌سنی ترکیب

ایدن نواحینك شمال شرقی جهتنده بولنانلرندن بری اولوب، شمال غربی جهتندن (نورغویه)، غرباً زوریخ، جنوب غربی جهتندن (اشویچ) و (غلاریس)، جنوباً وجنوب شرقی جهتندن (غریزون) ناحیه‌لریله، (لیختنشتاین) پرنسلکیله وآوستریایه تابع (وورتمبرغ) خطه‌سیله محدود اولوب، بونلردن (رین) ایرماغیله وشمالاً دخی (وورتمبرغ) دن (قونستانسه) کولیله آیرلمشدر. آنجق داخلنده (آپنزل) ناحیه‌سی دخی بولنوب، هر طرفدن سنت غال ناحیه‌سی اراضیسیله محاطدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٠١٩ مربع کیلومتره اولوب، وسعت اراضیجه اسویچره نواحیسنك آلتنجیسیدر. اهالیسی ٢٢٩٤٤١ کشی اولوب، هر مربع کیلومتره باشنه ١١٣ کشی دوشمکله، کثرت نفوسجه نواحیٔ مذکوره‌نك اوننجیسیدر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق اولوب، اك یوکسك محلی اولان (شابیه) طاغی جنوب غربی قسمنده بولنه‌رق، ٣٠٥٦ متره ارتفاعی واردر. بوطاغدن شرقه، شرق شمالی‌یه وشمال غربی‌یه طوغری اوچ قول آیریلوب، هر بری بر طاقم شعبه‌لره منقسم اولور. بونلردن اکثرینك ٢٣٠٠ متره‌دن زیاده ارتفاعلری واردر. ناحیه تمامیله (رین) ایرماغی حوضه‌سی داخلنده اولوب، مذکور ایرماق ٧٥ کیلومتره‌لك محلده ناحیه‌نك حدودینی تشکیل ایتدیکی کبی، میاه جاریهٔ سائره‌سی دخی طوغریدن طوغری‌یه ویاخود بالواسطه بو ایرماغه دوکیلور. بونلرك اك بیوکی (تور) نهریدر، که سنت غال ناحیه‌سنده وبونك ایچنده بولنان (آپنزل) ناحیه‌سنده نبعان وجریان ایدن بر چوق چایلردن بالتشکل شمال غربی‌یه وبعده غربه طوغری آقه‌رق، رینه منصب اولور. ناحیه‌نك منتهای جنوب شرقیسنده‌کی قسمنك صولری (والنشتاد) کولنه واورادن صنعی بر جدول واسطه‌سیله زوریخ کولنه وبونك آیاغی اولان (لیمات) نهریله ینه رینه دوکیلور. قونستانسه کولی ناحیه‌نك شمال شرقی حدودینی تشکیل ایتدیکی کبی، (والنشتاد) کولیله (زوریخ) کولنك برقسمی دخی جنوب غربی حدودنده بولنیور. هواسی محلنك ارتفاعنه کوره مختلف اولوب، آوروپا شهرلرینك اك مرتفعی اولان مرکزنده حد وسطی اوزره میزان الحراره ٧ درجه ایله ٧ ثانیه‌در. قونستانسه کولی سواحلنده هوا دها معتدل ورین وادیسنده صیجاقدر. طاغلرنده بعض معادن بولنوب،

وقتیله اخراج اولنوردیسه‌ده، تمتعنك قلتی حسبیله بعده ترك اولنمشدر . بو معادنك اك اهمیتلیسی (غوتزن) طاغنده‌كی دمیر معدنیدر . (سیلبربرغ) طاغنده كومش و باقیر معدنلری و بعض انهارده آلتون ریزه‌لری دخی بولنیور . بعض كومر معدنی اثرلری دخی كورلمشدر . میاه معدنیه‌سی چوق اولوب، اك مشهوری (بففر) صوییدر. صنایع وزراعت پك ایلری اولوب، آنجق زراعت یالكز شمال وشرق جهتلرنده قونستانسه كولی كنارلریله رین وادیسنده اجرا اولنمغله، ناحیه‌نك احتیاجاتنه كافی اوله‌جق ذخیره یتیشدیریله‌میوب، باویره و وورتمبرغدن ادخال اولنور. بو جهتلرده اشجار مثمره ایله پك آز یرلرنده باغ دخی یتیشیور. عموم اراضیسنك ١٣٧٥ مربع كیلومتره‌سی تارله، باغچه، چایر، مرعی و سائره، ٣٣١ مربع كیلومتره‌سی اورمان، ٧ مربع كیلومتره‌سی باغ، ٣٠٥ مربع كیلومتره‌سی دخی اراضیٔ خالیه‌دن عبارتدر . ناحیه داخلنده ٥٧٠٦ آت، ٨٨ ٣٤٤ صیغیر، ١٨ ١٧٢ طوموز، ١١ ٧٤٠ قویون، ٢٠ ٠٣٥ كچی و ١٣ ٩٠٧ آری قوغانی واردر . صنائعجه اسویچره‌نك برنجی ناحیه‌سی اولوب، مركزنده اسكیدن بری مشهور بز یاپلقده اولدیغی كبی، پاموقدن سائر منسوجاتله اورمه شیلر وبعض ایپك قماشلرله سختیان وسائر مواد دباغیه یاپیلیر . ناحیه داخلنده ١٢ ایپلیكخانه اولوب، بونلرده ٢٧٠ ٠٠٠ ماكینه دوضوعدر . ٤٥٠٠ نسج ماكینه‌لری ٣٠٠٠ ال دستكاهی ٩٠٠٠ ده اورمه ماكینه‌لری بولنیور. عموم ناحیه‌ده مستخدم عمله ٢١ ٠٠٠ كشی‌یه بالغ اولور. اهالیسی همان كاملاً آلمان ولسان محلی آلمانجه اولوب، یالكز ١٥١٣ كشی ایتالیان، ٤٧٥ كشی فرانسز، ٣٣٩ كشی رومانش لسانلریله ٢٧٨ كشی دخی سائر لسانلرله متكلمدرلر . مذهبجه اهالیسنك ١٣٥ ٧٩٦ سی قتولیك، ٩٢ ٧٠٥ ی پروتستان، ٥٧٥ ی یهودی، ٣٦٥ ی ده سائر مذهبلره تابع ویا مذهبسزدر . اصول اداره‌سی جمهوریت مفرطه اولوب، هر ١٢٠٠ اهالی ایچون بر كشی اوله‌رق اوچ سنه ایچون انتخاب اولنان اعضادن مركب بر مجلس مبعوثانی وینه اوچ سنه مدتله انتخاب اولنان ٧ اعضادن مركب بر مجلس مدیرانی واردر . مجلس مدیرانك رئیسی (لانداممان) عنوانی حائز اولوب، ناحیه‌نك رئیس جمهوری حكمنده‌در . ناحیه ١٥ قضا و٩٣ دائرهٔ بلدیه‌یه منقسم اولوب، هر دائره‌ده بر محكمهٔ صلحیه ، قضالرده بر محكمهٔ ابتدائیه ، مركزده دخی ٩ اعضادن عبارت بر محكمهٔ تمییز واردر . بو ناحیه وقتیله مركزنده‌كی مناسترك تحت اداره‌سنده بولنوب ، ١٤٥٤ ده سنت غال شهری اهالیسی ایله برابر مستقل بولنان اسویچره‌نك ٦ ناحیه‌سنه التحاق ایتمشیدی. پروتستانلغك ظهورنده بتون اهالی بو مذهبی قبول ایتمشلرسه‌ده، بعده قتولیكلرك غلبه چالمسی اوزرینه ، مناستر اسكی اقتدارینی استرداد وپروتستانلغی همان كاملاً لغو ایتمشدی . ١٧٩٨ ده اهالی یكیدن كسب استقلال ایدوب، جوارلریله برابر ایكی ناحیه تشكیل ایتمشلردی . نهایت ١٨٠٥ ده ناحیه شمدیكی حدودیله تشكیل اولنه‌رق ، اسویچره جماهیر متفقه‌سنه التحاق ایتمشدر .

سنت غوتارد (St Gothard) اسویچره‌ده (تسین) ایله (اوری) ناحیه‌لری آره‌سنده بر طاغ اولوب ، بتون آلپ سلاسل جبالنك مركزی حكمنده‌در . اك یوكسك ذروه‌سی ٣٢٢٦ متره ارتفاعنده اولوب ، دائمی صورتده قارله مستوردر . ٢٠٧٥ متره مرتفع اولان بوغازی اسویچره ایله ایتالیا آره‌سنده اك ایشلك بر چكید اولوب ، بو طاغك آلتنده آوروپای غربی و شمالیدن كلن دمیر یول خطلرینك ایتالیایه كچمسی ایچون تقریباً ١٥ كیلومتره طولنده بر تونل آچیلوب، یدی سنه‌ده اكمال اولنه بیلمشدر .

سنت غودن (St Gaudens) فرانسه‌نك یوقاری غارونه ایالتنده و (تولوزه) نك ٨٨ كیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق غارونه نهری اوزرنده قضا مركزی برقصبه اولوب، ٥٧٠٤ اهالیسی، دمیر یولی، داخلی مكتبی، شیریت ویوك منسوجاتله، عادی چوخه، فانله، كاغد و سائره فابریقه‌لری وحبوبات وزیتون یاغی تجارتی واردر .

سنت فلو (Saint Flour) فرانسه‌نك (قانتال) ایالتنده و (اوریلاق)ك ٧٧ كیلومتره شرقنده بر قیانك اوزرنده واقع قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٤٧٣٢ اهالیسی، داخلی مكتبی، كتبخانه‌سی، تاریخ طبیعی نمونه خانه‌سی، بیوك

بر کلیساسی ، پورتقال وقزان وسائره فابریقه‌لری ، دباغخانه‌لری ، استر تجارتی وجوارنده بعض ذی قیمت احجاری واردر .

سنت قریستوف (Saint Christophe) انکلتره‌یه تابع کوچک (آنتیل) جزایرندن بری اولوب ، (غوآدلوپه) جزیره‌سنك شمال غربیسنده و (سنت اوستاش) ك جنوب شرقیسنده اوله‌رق ′۱۸ °۱۷ عرض شمالی ایله °۶۵ ′۳ طول غربیده واقعدر . مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۷۶ مربع کیلومتره واهالیسی ۲۹ ۱۳۷ کشیدر . آطه‌نك باشلیجه لیمانی ساحل جنوبیسنده واقع (باسرتر) یعنی «آلچق یر» اولوب ، ساحل شمالیسنده دخی (دیپه) قریه‌سی بولنیور . جنوب شرق جهتنده بولنان (نیوه) آطه‌سندن ۳ کیلومتره کنیش و قیالری حاوی بر بوغازله آیرلمشدر . شمال غربی قسمی طاغاق اولوب ، اك بویوك طاغی (مونت میدر) برکانیدر . بو طاغك اك بویوك ذروه‌سی ۱۳۱۳ متره ارتفاعنده‌در . اورمانلرله مستور اولوب ، بعض چایلر دخی نبعان و جریان ایدر . قسم جنوبیسی دوز وبعض تپه‌لری حاویدر . مذکور برکانك تپه‌سی قربنده کوکوردلی صویی حاوی برکولی واردر . اراضیسی پك منبتدر اهالیسنك نصفی پروتستان ونصفی قتولیکدر . بو آطه قریستوف قولومبك کندیسی طرفندن کشف اولنه‌رق ، بو اسمله تسمیه اولنمشدی . دفعاتله فرانسزلرك واسپانیوللرك ضبطنه کچمشدر .

سنت قلر (St Clair) ممالك مجتمعه‌ده بربرینی تعقیب ایدن بیوك کوللردن (هورون) ك ۸۰ و (اریه) نك ۲۰ کیلومتره جنوبنده بر کول اولوب ، مذکور هورون کولیله (سنت قلر) نهری ، و (اریه) کولیله (دیور) جدولی واسطه‌سیله اختلاط ایدر . محیط دائره‌سی ۱۵۰ کیلومتره‌در . — (سنت قلر) نهری همنامی اولان کولدن خروجله ، میشیغان وبوقاری قناده حدودینی تفریق ایده‌رك ، ۴۰ کیلومترهلك جریاندن صکره ، (هورون) کولنه دوکیلور . اکی تقریباً ۴۰۰ متره اولمغله ، بیوك کمیلرك دخی سیرینه قابلدر .

سنت قلود (St Claude) فرانسه‌نك (ژوره) ایالتنده و (لون-

سولیه) نك ۴۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ۷۴۲۴ اهالیسی ، داخلی مکتبی ، ساعت وسائره فابریقه‌لری ، ایشلك صنایع وتجارتی ومشهور براسکی مناستری واردر ، که وقتیله قصبه وجوارلری بونك باش پاپاسنك چفتلکی واهالیسی مملوکاری حکمنده ایدی .

سنت کنتن (St Qnentin) فرانسه‌نك (انسه) ایالتنده و (لائون) ك ۵۱ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (سون) نهرینك صول کنارنده قضا مرکزی برشهر اولوب ، ۳۷ ۳۹۷ اهالیسی ، پروتستانلره مخصوص بیوك کلیساسی ، داخلی مکتب اعدادیسی ، تجارت ورسم مکتبلری ، صنایع اوطه‌سی ، علوم و فنون جمعیتی ، واسع ودوز سوقاقلری ، مربع الشکل کنیش بر میدانی ، نهره لیمان یرینی طوتار کنیش بر حوضی ، سومه ایله اسقو نهرلری بیننده برآلتندن برجدولی ، کوزل تفرجکاهلری ، ایپلك ، پاتیسقه و سائر پاموق منسوجاتیله شکر وزیتون یاغی فابریقه‌لری وذخیره وشراب تجارتی واردر .

سنت کیلده (St Kilda) انکلتره‌یه تابع (هبریده آطه‌لرینك اك غربیسی اولوب ، ′۵۰ °۵۷ عرض شمالی ایله ′۴۰ °۱۰ طول غربیده واقعدر . کوچك وغیر منبت اولوب ، همان خالیدر ، و یالکز بعض آثار عتیقه‌سی واردر .

سنت لازا (St Lazare) آدریاتیق دکیزنده وندیکك ٤ کیلو متره جنوب شرقیسنده برکوچك آطه اولوب ، ۱۵۹٤ تاریخنده‌دك برص علتنه مبتلا اولانلر ایچون بر خسته خانه‌سی وار ایدی .

سنت لامبرت (St Lambert) فرانسه شعراسندن اولوب ، ۱۷۱۷ تاریخنده لورنك (وزلیزه) قصبه‌سنده طوغمش ، و ۱۸۰۳ ده وفات ایتمشدر . برقاچ منظومه‌سیله سائر اشعاری واردر .

سنت لو (St Lô) فرانسه‌نك مانشه ایالتنده وپاریسك ۲۸۷ کیلومتره غربنده اوله‌رق (ویره) نهری اوزرنده قضا مرکزی

بر قصبه اولوب ، ٨٤٢١ اهالیسی، داخلی مکتبی، مکاتب ابتدائیه ایچون دار المعلمینی، کتبخانه‌سی ، موزه‌سی، دمیر یولی، کوزل بر کوپریسی، تفرجکاهلری، حارالری ، چوخه وسائر منسوجات دستکاهلری واردر. مشهور منجم (وریه) نك وطنیدر.

سنت لوران { (St Laurent) آمریقای شمالیده بیوك بر ایرماقدر، كه (اونتاریو) دینلن بیوك كولدن خروجله، غرب شمالی‌یه طوغری آقه‌رق ، ابتدا ممالك مجتمعه‌نك (نیویورق) جمهوریتنی قناده‌دن تفریق، وبعده قناده‌نك كبك ایالتنه دخول ایله ، مونترآل وكبك شهرلری اوكنده جریان، وقناده‌نك بر قاچ نهرینی اخذ ایده‌رك، كبك شهرندن اعتباراً كیتدكجه توسع ایدوب، عادتا بر خلیج حالنه كیردكدن صكره، همنامی اولان كورفزه دوكیلور. مجراسی تقریباً ١٠٠٠ كیلومتره طولنده اولوب، وسعتی ٨٠٠ ایله ٣٠٠٠ متره آره‌سنده‌در. فضلهٔ میاهنی بربرینه دوكن سوپریور ، میشیغان ، هورون، اریه واونتاریو جسیم كوللرینك آیاغی حكمنده اولمغله، صویی پك چوق اولوب، ثانیه‌ده ٣٢٠٠٠ مكعب متره صو دوكر. حوضه‌سی ١٤٦٥٠٠٠ مربع كیلومتره در. مذكور كوللردن بشقه صاغ و صولدن دخی بر چوق انهارك صولرینی طوپلار. بو انهارك باشلیجه‌لری صاغدن: ریشلیو، سنت فرانسوا وشودیره؛ صولدن دخی: ریدو ، اوتاوه، سنانی وسنت موریسدر. صولدن یعنی قناده‌دن آلدیغی انهار دها چوق ودها بیوك اولوب، اكثری بر طاقم كوللرك آیاقلری حكمنده در. مجراسنك ایكی طرفی غایتله كوزل اولمغله ، آوروپالیلر طرفندن اك اول اعمار اولنان یرلر اولوب، كنارلرنده جونستون اوتاوه، مونترآل وكبك شهرلری وبر چوق قصبه‌لر بولنیور. كبكده اوزرنده (ویقتوریه) اسمیله غایتله جسیم ومصنع بر كوپری واردر. هر طرفی سیر سفائنه صالح اولوب، اك بیوك سفائن دخی اونتاریو كولنه قدر چیقار. مد وجزر دخی ایرماغك خیلی یوقاریلرینه قدر حس اولنور.

سنت لوران { كورفزی (Golfe de St Laurent) بحر محیط آطلاسینك دومینیون قطعه‌سنك شرق جنوبی ساحلنده تشكیل ایلدیکی بیوجك بر كورفز اولوب، شمال شرق جهتندن كبك سواحلیله ، جنوب شرقی جهتندن (غاسپزیه) شبه جزیره‌سیله ویكی برونسویق ویكی اسقوچیه سواحل شمالیه‌سیله محاط اولدیغی حالده ، غرباً (ترنو) جزیرهٔ كبیره‌سی و (قاپ برتون) آطه‌سی ایله قپالی اولوب، بو ایكی آطه آره‌سنده بولنان (قابوت) بوغازندن وشمالاً (ترنو) ایله (لابرادور) ساحلی آره‌سنده‌كی (بل ایسل) ، جنوباً دخی (قاپ برتون) جزیره‌سیله یكی اسقوچیه آره‌سنده‌كی (قانسو) بوغازلرندن بحر محیط آطلاسی ایله اختلاط ایدر. بو اوچ بوغازك بریجیسی كنیش ودیكر ایكیسی طاردر. شرق طرفندن كورفز كیتدكجه طارلشوب، سنت لوران خلیجنی تشكیل ایدر. خلیج مذكورك قارشیسنده (آنتیقوستی) وقسم جنوبیسنده (پرنس ادوآرد) اسملریله ایكی بیوك و (شیپیغان) و (مادلینه) اسملریله بر قاچ كوچك آطه‌سی واردر. بو كورفزك صولری صیغ اولوب، اكثر طرفلری ١٠٠ متره‌دن زیاده درین دكلدر. نهرك خلیجی بوندن دها درینه‌در. ٢٠٠ متره درینلكنده اولان محللری پك آزدر. باشلیجه مدخلی اولان (قابوت) بوغازی ایسه ٤٠٠ و ٤٦٠ متره درینده‌در. بیوك بوغازله بل ایسل بوغازندن كیرن ونهردن اینن بوز كتله‌لری واكثریا حكم سورن سیس بو كورفزده سیر سفائنی پك مشكل بر حاله قویور. بر طرفدن دكیز صویی كبكه قدر چیقوب، نهرك صوینی طوزلی ایدر، وبر طرفدن دخی نهرك دوكدیکی صولرك كثرتی كورفزك صوینی طاتلیلاشدیریر.

سنت لوران { (St Laurent) و بریلیر عنه‌نده (ایورین) بهرنك دكیزینك شمال جهتنده وبهرنك بوغازی قرشنده بر آطه اولوب، سیبریه ساحلنده‌كی (چوتوچكی) بروننده ٨٠ وآلاسقه ساحلنده‌كی (دیبر) برونندن ١٧٥ كیلومتره‌لك مسافه‌ده‌در. شمال غربی كوشه‌سی ٦٣°٥١´ عرض شمالی ایله ١٧٣°٤٠´ طول شرقیده واقعدر. سواحلی اكثر طرفلرده دوز وآلچق وبعض طرفلرده قیالقدر. شرق جهتنده بر طاقم طاغلر وجنوب جهتنده بر بیوك كول بولنیور. نباتاتی بر طاقم كوچك چالیلردن و اقطار شمالیه‌یه مخصوص بعض اوتلردن عبارتدر. سواحلنده بالینه وآیی بالیغی آولیه كچینیر بر طاقم اسكیمولر بولنور. بو آطه روسیه ممالكندن معدود در.

سنت لویی { (St Louis) ممالك مجتمعه نك میسوری جمهوریتنده و (سفر سون سیتی) نك ١٦٥ كیلومتره شرقنده اوله‌رق، (میسیسیپی) ایرماغنك صاغ ساحلنده ومیسوری نهرینك بو ایرماغه دوكلدیكی محلدن ٣٢ كیلومتره یوقاریده و ′٣٧ °٣٨ عرض شمالی ایله ′٣٦ °٩٢ طول غربیده واقع سنجاق مركزی بیوك بر شهر اولوب، ٧٧٠ ٤٥١ اهالیسی واردر. ممالك مجتمعه نك غرب جنوبی قسمنك مركز تجارتی اولوب، بر چوق دمیر یول خطلرینك محل تقاطع واجتماعنده ونیویورق ایله سان فرانسسقو آره‌سنده واقع اولوب، پك معمور و تجارتگاه بر شهردر، وكیتدكجه كسب توسع ومعموریت ایتمكده در. میسیسیپی ایرماغی اوزرنده ٨٠٠ متره اوزون و حذای مادن ٢٠ متره یوكسك ایكی قاتلی بیوك بر دمیر كوپریسی وار در، كه عالمك عجایبندن معدود اولوب، اللی ملیون فرانقله وجوده كلمشدر. بو كوپریدن چیقلیجه ٣١٥ متره اوزون وكمرلر اوزرینه مؤسس كاركیر بر بندك اوزرندن وبعده ١٤٦٥ متره اوزون بر تونلدن كچیلوب، شهرك واشینغتون سوقاغی دینلن اك واسع و اك كوزل جاده‌سنه چیقیلیر. كوپرینك اوبر اوجنده (شرقی سنت لویی) اسمیله تقریباً ١٠٠٠٠٠ اهالی‌یی جامع دیكر بر شهر بولنیور، كه ایلینویس جمهوریتنه تابع ایسه‌ده، تجارتجه و هر خصوصجه بیوك سنت لوینك بر محله‌سی حكمنده‌در. سائر آمریقا شهرلری كبی بو دخی دامه شكلنده اولوب، سوقاقلری دوز ومتحد الشكلدر. جسیم ومصنع ابنیه‌سی و ازان جمله ١٥٠ كلیساسی، ٦ حاوره‌سی، بورسه‌سی، ١٩ باغچه واورمانلغی، متعدد چشمه‌لری و بر چوق مكتب، موزه، كتبخانه وسائر مؤسسات علمیه وخیریه‌سی وار در. تجارتی وصنایعی پك ایشلك اولوب، نهرده حسابسز سفائن و اون سكز دمیر یول متصل یوكلنوب بوشانیر. واهالیده بیوك بر حركت ومشغولیت كوریلور. باشلیجه تجارتی: حبوبات، پاموق، یاغی، كنویر، حیوانات، شكر، قهوه، كراسته، قورشون و معدن كوریدر. یكرمی بش سنه اول شهرده ٢٩٢٤ فابریقه بولنوب، ایچلرنده ٤١٨٢٥ عمله چالیشدیریر، وسنوی ٥٩٠ ملیون فرانقلق معمولات حاصل اولور ایدی. او وقتدن بری دها او قدر تكثر ایتمش اوله جغی شبهه‌سزدر. باشلیجه معمولاتی دمیر و سائر معادندن معمول آلات وادوات وماكینه‌لرك انواعیله واغون، توتون، بیره، مواد دباغیه وسائره‌در. جسیم بر بیره فابریقه‌سی واردر، كه ٤٥ قسمدن مركب عادتا بر قصبه اولوب، بهر قسمی متعدد ابنیه‌یی حاویدر. وایچنده بر قاچ بیك عمله چالیشدیریلیر. توتون فابریقه‌سی دخی دنیاده توتون فابریقه‌لرینك اك بیوكیدر. بو شهر ١٧٦٤ تاریخنده بر اسكی فرانسز لیمانی موقعنده بر قناده‌لی طرفندن تأسیس اولنوب، بر چوق وقت كورك تجارتنه مخصوص كوچك بر اسكله‌دن عبارت ایدی. ١٨٢٢ ده بر بلدیه دائره‌سی تشكیلیله، قصبه حالنه كچوب، ١٨٣٠ ده اهالیسی ٥٩٠٠ كشی‌یه بالغ اولمشدی. او وقتدن بری كوندن كونه بیومكده اولوب، ذاتاً ممالك مجتمعه نك اورته‌سنده بولنمغله، بر كون جماهیر مذكوره‌نك مركز عمومیسی اولمق استعدادنده بولنیور.

سنت لویی { (St Louis) فرانسه نك آفریقای غربیده واقع سنغال معجرینك مركزی بر شهر اولوب، سنغال ایرماغنك منصبندن ١٨ كیلومتره یوقاریده و نهر مذكورك ایچنده بولنان بر آطه‌نك اوزرنده اوله‌رق ″٤٢ ′٠ °١٦ عرض شمالی ایله ″٥٤ ′٥٣ °١٨ طول غربیده واقعدر. اصل اهالیسی ١٨٩٢٥ كشی ایسه‌ده، جوارلرنده دخی ٥٣٩١٠ اهالی و ٢٥٠٠ بیانجی بولنوب، جمعاً ٧٥٣٣٥ اهالیسی وار در. شهرك مؤسس اولدیغی آطه قوملق اولوب، بویی ٢٣٠٠ و اكی ٢٠٠ متره‌در. جزیره‌نك ثلثانی ابنیه ایله مستور اولوب، ثلث شمالیسی بوشدر. سوقاقلری دوز و واسع وخانه‌لری طوغله‌دن معمول واكثری بر قاتدن عبارتدر. اك كوزل ابنیه‌سی حكومت قوناغیله، عسكری خسته‌خانه، قتولیك كلیساسی، جامع شریف، عدلیه دائره‌سی وقیشله‌لردر. موقعی آلچق اولمغله، بعضاً نهرك صویی شهری باصدیغندن، سواحلنده مكمل سدلر یاپیلوب، كوزل ریختملر انشا اولنمشدر. تجارت محلی وبیوك مغازه‌لری ساحل جنوبیسنده‌در. اورادن نهرك ساحل جنوبیسنده بولنان (سور) و (بوینویل) قصبه‌لرینه دوبه‌لر اوزرینه قورلمش ٦٥٠ متره اوزونلغنده بر كوپریسی وار در. بوینویلدن

آفریقانك ایچنه طوغری (داقار) ه قدر بر دمیر یول خطی تمدید اولنمشدر. نهرك منصبنده واقع ونهرك دوكدیكی قوملردن متشكل دیل دخی شهره بر تخته كوپری ایله مربوط اولوب، برلی زنجیلر خانه‌لرینی حاویدر. اوراسی ایكی بیوك محله‌یه منقسم اولوب، آره‌لرنده هندستان جوزی آغاجلرینی حاوی بر مسیره و بعض كوشكلر بولنیور. حكومت دوائر مختلفه‌سندن بشقه سنت لوییده اهالیء مسلمه ایچون بر محكمهٔ شرعیه، بر بانقه، فرانسزلر طرفندن مؤسس ذكور واناث ایچون متعدد مكتبلر، بر كتبخانه، بر خسته‌خانه وبر زراعت جمعیتی و ردر. تجارتی خیلی ایشلك ایسه‌ده، هواسی صیجاق وآغیردر.

سنت لویی (St Louis) بحر محیط هندیده واقع وفرانسه‌یه تابع (رئونیون) جزیره‌سنك جنوب غربی ساحلنده وسنت دنیسك ٤٥ كیلومتره جنوبنده اوله‌رق (سنت اتیان) نهری منصبنك قربنده و سنت دنیسدن سنت پیره كیدن دمیر یول خطی اوزرنده ′١٤ °٢١ عرض جنوبی ایله ′٨ °٥٣ طول شرقیده واقع بر قصبه اولوب، جواریله برابر ١٨١٤٥ اهالیسی واردر.

سنت لویی (St Louie) ممالك مجتمعه‌نك جماهیر شمالیه‌سندن میزوته جمهوریتنده بر نهردر، كه ٥٠ قدر كوللرك فضلهٔ میاهنی جمع ایله، جنوب شرقی‌یه طوغری پك اینیشلی بر جریانله آقه‌رق وبر طاقم شلاله‌لر تشكیل ایده‌رك، ٣٢٠ كیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدكدن صكره، (سوپریور) دینلن بیوك كوله دوكیلور. ثانیه‌ده ٣٤ مكعب متره صو دوكر.

سنت لئونارد لنوبلاق (St Leonard-Le-Noblac) فرانسه‌نك یوقاری ویانه ایالتنده و لیموژه‌نك ٢٣ كیلومتره شرقنده ناحیه مركزی بر قصبه اولوب، ٥٩٦٠ اهالیسی وبوك یورغانلرله باقیراوانی وپورسلاین فابریقه‌لری واردر.

سنت مارتن (St martin) آنتیل جزایر صغیره‌سندن اولوب، غوآدالوپه جزیره‌سنك ٢٢٢ كیلومتره شمال غربیسنده واقعدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٩٩ مربع كیلومتره اولوب، شمال جهتنده اولان ٢٠ مربع كیلومتره‌سی فرانسه‌یه، وجنوب جهتنده‌كی ٤٧ كیلومتره‌سی فلمنكه تابعدر. فرانسه‌یه تابع اولان قسمنك ٣٤٤٥ اهالیسی اولوب، مركزی (ماریغو)، و فلمنكه تابع قسمنك ٤٥٢٦ اهالیسی اولوب، مركزی فیلیپسبورغدر. طوپراغی قوملق و صوبی پك قیت اولوب، هواسی صاغلامدر.

سنت مارتن (Cl. de St Martin) (قلود دو) فرانسه حكماسندن اولوب، «مجهول فیلسوف» دینمكله دخی معروفدر. ١٧٤٣ ده آمبو آره‌ده طوغوب، ١٨٠٣ ده وفات ایتمشدر. زادكاندن بر عائله‌یه منسوب ایدی. ابتدا عسكر اولوب، بعده استعفا ایده‌رك، فلسفه‌یه حصر اوقات، وعصری حكماسیله كسب الفت ایتمشیدی. الوهیت و وحدانیت حقنده كندینه مخصوص بر طریق اتخاذ ایده‌رك، بوكا «وحدانیت صافیه» نامنی ویرمشیدی. برچوق كتابلر یازمش؛ و اواخر عمرنده صدقات وخیراته حصر اوقات ایتمش ایدی.

سنت مارتن (J. Ant. St Martin) فرانسه مشاهیر مستشرقیندن اولوب، ١٧٩١ ده پارسده طوغمش، و ١٨٣٢ ده وفات ایتمشدر. فرانسه آقادمیاسی اعضالغنه انتخاب اولنمش ایدی. بعده اسكندرك وفاتی زمانیله بطالسهٔ مصرك و اشكانیانك وتدمر شهرینك تاریخلرینی یازمشیدی. تأسیسنه یاردیمی اولدیغی «جریدهٔ آسیویه» (Journal Asiatique) ك سر محررلكیله السنهٔ شرقیه مطبعه‌سنك مدیریتی كندیسنه احاله اولنمشدیسه‌ده، ١٨٣٠ وقوعاتنده عزل اولنمشدی. قرال طرفداری اولان (اونیورسل) غزته‌سنك دخی باش محرری ایدی.

سنت مارن (St Marin, San Marino) وایتالیاجه سان مارینو ایتالیانك وسطلرنده فورلی، پزارو واوربینو ایالتلری آره‌سنده بر كوچك جمهوریت اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٩ مربع كیلومتره و اهالیسی ٧٨٤٠ كشیدر. مركزی اولان سان مارینو قصبه‌سیله هر بری بر ناحیه تشكیل ایدن بر قاچ قریه‌دن مركب اولوب، آپنین سلسله‌سندن آدریاتیق دكزینه طوغری اوزانان بر طاغك اتكنده واقعدر. اراضیسی آز منبت اولوب، اكثر اهالیسی كسب وكار ایچون خارجه كیدر.

باشلیجه محصولاتی بغدای، مصر، میوه، اوزوم واوندن عبارت اولوب، بر مقدار ایپك قوزه‌سی دخی چیقار. شرابی پك ایبدر. ابنیه طاشلری دخی مقبول اولوب، اهالیسنك برقسمی طاش چیقارمقله کچینیرلر. مرکزی قربنده اوچ معدن صویی واردر. آدریاتیق دکیزی ساحلنده بولنان (ریمینی) قصبه‌سندن سان مارینویه قدر برشوسه ممتد اولوب، سائر یوللری ایی ایسه‌ده، آرابه ایشلمکه صالح دکلدر. بوحکومت پك اسکی اولوب، روایته کوره، دردنجی قرن میلادیده مارینو اسمنده دالماچیه‌لی برطاشجی ریمینی قصبه‌سندن اورایه چکیلوب، بر باغچه ور راوبه تأسیسیله بر نوع صومعه قورمش؛ وکیتدکجه بیوین بو مناستر مرور زمانله بر حکومت حالنه کچمش؛ وکیده‌رك مناستر قصبه‌یه تحول ایده‌رك، بو حکومت پاپایه وسائر دوله مقاومت ایده‌رك، استقلالنی محافظه ایتمشدر. — مرکزی اولان (سنت مارن) قصبه‌سی ١٠٠٠ اهالیبی حاوی اولوب، سورایله محاطدر. برقاچ قلعه‌سی، کوزل نظارتی، مجلس مبعوثان وسائر دوائر حکومته مخصوص برسرایی، داخلی مکمل برمکتب اعدادیسی، بر خسته‌خانه‌سی، بر فقیرخانه‌سی، بر امنیت صندیغی وبر عمله جمعیت اعانه‌سی واردر.

سنت مالو (St Malo) فرانسه‌نك (ایله‌مع ویلنه) ایالتنده و (رنه) نك ٧٠ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق دکیزك ایچنه اوزانمش بر قیانك اوزرنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٩٠٧٧ اهالیسی، داخلی مکتبی، بحریه مکتبی، بیوك وصاغلام وآنجق دخولی کوچ لیمانی، برچوق تجار کیلری، ترنوده بالیق آوینه مخصوص سفائنی، سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری، طوبخانه‌سی، دکیزحماملری، سوری، استحکاماتی، کوزل تفرجکاهلری و اطرافنده مفرح موقعلری واردر. مشاهیردن (شاتوبریان)ك و (لامنه)نك وطنی اولوب، برنجیسنك مزاری‌ده اوراده‌در. مدوجزر بوقصبه‌ده ١٥ متره قدر فرق ایدر.

سنت مانده (St Mandé) فرانسه‌نك سینه ایالتنده و پارسك ٣ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق سینه نهری کنارنده کوزل بر قریه اولوب، ٦٦٥٢ اهالیسی، خسته‌خانه‌سی، بوستانلری، کاغد، مقوی، لوسترینه، بویه وسائره فابریقه‌لری وصیفیه‌لری واردر.

سنت مور (St Maur) فرانسه‌نك سینه ایالتنده و پارسك ٨ کیلومتره شرقنده اوله‌رق (مارنه) نهرینك صاغ کنارنده برقریه اولوب، ٨٢٠٠ اهالیسی، طاش کوپریسی، قسماً بر آلتنده اولان بر جدولی، بیوك بخار دکرمنلری، حرازلری ودمیرخانه‌لری واردر.

سنت میشل (St Michel) روسیه‌نك فیلاندیه خطه‌سنده بر ایالت اولوب، شمالاً (قوئوپیو) و(واسه)، غرباً (تاواستهوس) و (نیلاند)، جنوباً ینه (نیلاند)، شرقاً دخی (ویبورغ) ایالتلریله محاطدر. ١٥٧٠٠٠ اهالیسی اولوب، مرکزی (هینوله) قصبه‌سیدر. (کیمنه) نهری اراضیسنی سقی ایدر.

سنت میشل [«سان میکل» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سنت میهیل (St Mihiel) فرانسه‌نك (موزه) ایالتنده و(قومرسی) نك ١٥ کیلومتره شمالنده اوله‌رق، موزه نهرینك صاغ کنارنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب، ٤٥٤٥ اهالیسی، داخلی مکتبی، کتبخانه‌سی، کلیساسنده حضرت عیسانك دفنی مصور یکپاره مرمردن مصنع برهیکلی و چوخه، باصمه، زیتون یاغی و سائره فابریقه‌لری واردر.

سنت نازر (St Nazaire) فرانسه‌نك آشاغی لوآره ایالتنده و (ساونی) نك ٢٥ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق، (لوآره) نك منصبنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ١٧١٨٤ اهالیسی، ایشلك لیمانی وکوزل بر حوضی واردر.

سنت نیقولاس (St Nicolas) آفریقانك ساحل غربیسی قارشیسنده واقع یشیل برون جزایرندن بری اولوب، ١٦°٣٨′ عرض شمالی ایله ٢٠°٥٠′ طول غربیده واقعدر. بویی ٦٥ واکی ٢٠ کیلومتره اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی، منبت اراضیسی، شراب، شکر، مصر، موس وخرما محصولاتی واردر. بر قویی وار ایسه‌ده، پك محفوظ دکلدر.

سنت نیقولاس (St Nicolas) بلجیقه‌نك شرق فلاندره ایالتنده و (غاند)ك ٣٥ كیلومتره شرق شمالیسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٢٢٠٠٠ اهالیسی، یوك وپاموق منسوجاته بیره، سركه، مقوی وسائره فابریقه‌لری وحبوبات، كتان، ایپلك وحیوانات تجارتی واردر.

سنت واليه (St Vallier) فرانسه‌نك (بحری آلپ) ایالتنده و (غراسه) دن ١٠ كیلومتره‌لك مسافه‌ده ناحیه مركزی بر قصبه اولوب، ٥٨٨ اهالیسی ولواته صوبی واردر. — (درومه) ایالتنده و (والنسه) نك ٣٣ كیلومتره شمالنده اوله‌رق (رونه) ایرماغی كنارنده دخی بواسمله ناحیه مركزی برقصبه اولوب، ٣٢٢٨ اهالیسی، كوزل بر اسكی سرایی، كل صویی صابونی، اجزای كیمویه‌سی، قرمزی وایپك قوزه‌سی واردر.

سنتونژه (Saintonge) فرانسه‌نك اسكی خطه‌لرندن اولوب، بحر محیط آطلاسی ایله (اونیس)، آنغوموا، كویانه وپوآتو خطه‌لری آره‌سنده ایدی. یوقاری وآشاغی سنتونژه اسملریله ایكی‌یه منقسم اولوب، بتوننك ومالخاصه یوقاری سنتونژه‌نك مركزی (سنته)، وآشاغی سنتونژه‌نك مركزی‌ده (سنت ژان دانژلی) ایدی. شمدیكی تقسیماتده «آشاغی شارنته» ایالتنك برقسمنی تشكیل ایدیور. مقدما آنغوموا ایله برابر بیوك بر ایالت تشكیل ایدوب، مركزی (سنته) قصبه‌سی ایدی.

سنت ونسان (St Vincent) آنتیل جزایر صغیره‌سنك انكلتره‌نك النده بولنانلرندن اولوب، ١٣° ١٧′ عرض شمالی ایله ٦٥° ٣٠′ طول غربیده و (سنته لوسیه) نك ٤٠ كیلومتره جنوب شرقیسنده واقعدر. محیط دائره‌سی ١٠٠ كیلومتره اولوب، ٣٠٠٠٠ اهالیسی واردر. مركزی (كینغستون) قصبه‌سیدر. اراضیسی پك منبت اولوب، شكر، چیویت، قهوه وسائر محصولاتی وار ایسه‌ده، پك جزئی مقداری مزروع اولوب، قصوری اورمانلرله مستوردر. بواورمانلرده ده صمغ، كانور، آغاج ایچ یاغیسی وسائره چیقار. بو آطه قریستوف قولومبك كندیسی طرفندن كشف اولنوب، قرائب قوم مشهوریله مسكون ایدی، واون یدنجی قرن میلادینك اواسطنه‌دك بونلرك النده قالمشدر. بعده زنجی اسرا ایله مملو بر كمینك ماتمسی اوزرینه، بو زنجیلر قورتیلوب، آطه‌ده یرلشمش، ویرلی قرائبلری آطه‌نك شمال غربی جهتنه یوسكورتمشلر ایدی. قرائبلرك استمدادی اوزرینه، فرانسزلر آطه‌یه كیرمشلرسه‌ده، زنجیلری چیقاره‌میوب، بعده حقوقلرینی انكلتره‌یه ترك ایتمكله، انكلیزلر زنجیلرك تصرفاتنی تصدیق ایتمش؛ وبونلر (قره قرائب) نامنی آلمشلردر.

سنته (Saintes) فرانسه‌نك آشاغی شارنته ایالتنده و (لاروشله) نك ٦ كیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (شارنته) نهرینك صول كنارنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ١٢٥٥١ اهالیسی، بر قاچ دمیر یولی، بورسه‌سی، پروتستان كلیساسی، داخلی مكتبی، كتبخانه‌سی، موزه‌سی، فدانلغی، آیغیر حاراسی، بعض آثار عتیقه‌سی وشراب وقونیاق محصولاتی واردر. وقتیله (سنتونژه) خطه‌سنك و (سنتونژه مع آنغوموا) ایالتنك مركزی ایدی.

سنته یاخود له سنته (Les Saintes) یعنی «عزیزه‌لر» آنتیل جزایر صغیره‌سندن بر طاقم كوچك آطه‌لر اولوب، غوادلوپه جزیره‌سنك ١٢ كیلومتره جنوبنده واقعدر. اك بیوكلری یوقاری وآشاغی سنته اسملریله مسمادر. جمله‌سنك اهالیسی ١٣٠٤ كشیدر. صاغلام لیمانلری واردر. طوپراقلری غیر منبت ایسه‌ده، كوزل بر نوع قهوه حاصل اولور. بو آطه‌لر ١٤٩٣ ده قریستوف قولومب طرفندن كشف اولنوب، ١٦٤٨ ده فرانسه طرفندن ضبط، واستحكامات جسیمه ایله تحكیم اولنمشدی. بعده بر آره‌لق انكلیزلر طرفندن استیلا اولنه‌رق، ١٨١٤ ده فرانسه‌یه اعاده ایدلمش ایسه‌ده، استحكاماتی هدم اولنمشدر.

سنته باربه (Ste Barbe) پارسده مشهور بر مكتب اولوب، ١٤٦٠ تاریخنده (ژوفروی لنورمان) طرفندن (سنته ژنویو) تپه‌سنده و (ریمی) سوقاغنده تأسیس اولنمشدر.

سنته قاترينه { (وسنته قروآ « سانته قاترينه » و « سانته قروچه » ماده‌لرينه مراجعت بيوريله.]

سنته لوچيه { (وانكليزجه سنت لوچى (Ste Lucie, Ste Lucy) انكلتره‌يه تابع آنتيل جزاير صغيره‌سندن اولوب ، (سنت وينسن) آطه‌سنك ٤٢ كيلومتره شمال شرقيسنده ١٤° ٧′ عرض شمالى ايله ٦٣′ ٢٢″ طول غربيده واقعدر. شمالدن جنوبه طولى ٤٥ وعرض اعظمى ٢٢ كيلومتره اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سى ٦١٤ مربع كيلومتره و اهاليسى ٤٢٣٠٠ كشيدر. مركزى (قاستريه) اسكله‌سيدر. (سوفريره) يعنى «كوكوردلك» اسميله سونمش بر بركانى واردر، كه ارتفاعى ١٢٠٠ متره‌در. سواحلى پك كيرينتيلى چيقنتيلى اولوب، قوى وليمانلرى چوقدر. هواسى پك رطوبتلى وسريع التحول اولوب، بوره‌لرى چوقدر؛ وصوك بهارده متمادياً ياغمور ياغار. بر قاچ نهرى اولوب، بونلرك چوغى منصبلرنده بر طاقم بطاقلقلر تشكيل ايتمكله، هوايى اخلال ايدرلر. پك زهرلى بر نوع ييلانى اولوب، بونك صوقمه‌سندن هر سنه يكرمى اوتوز كشى تلف اولور. طاغ وتپه‌لرى اورمانلرله مستوردر. اك مزروع وك مسكون قسمى جهت غربيه‌سى اولوب، مركزى دخى بو جهتده ايسه‌ده، بو طرفك هواسى دها آغيردر. اهاليسنك پك آزى آوروپالى اولوب، قسم وفرى يرلى وزنجى واسكى آوروپاليدن مخلوط وملزدر. سنوى واردات ومصارفى بر مليون واخراجات وادخالاتى تقريباً اوچ مليون فرانق راده‌لرنده‌در. وقتيله فرانسه‌يه تابع بولنمش اولمغله، فرانسز لسانى دخى مستعملدر.

سنت هليه { (St Hélier) مانشه دكزنده نورمانديا ساحلى قارشيسنده واقع وانكلتره‌يه تابع بولنان (جرسى) جزيره‌سنك ساحل جنوبيسنده كائن مركزى بر شهر اولوب ، ٧٥٠٠٠ اهاليسى، حكومت دوائرى، تجارت ليمانى، مصنع بر كليساسى، استحكاماتى وطوپخانه‌سى واردر.

سنته ماريه { (ونام ديكرله نوسى ابراهيم (Ste Marie, Nossi Ibrahim) بحر محيط هنديده مداغسقار جزيرهٔ كبيره‌سنك ساحل شرقيسى قارشيسنده وبو جزيره‌دن طار بر بوغازله آيرلمش طار واوزون بر آطه اولوب، ١٦° ٤٠′ ايله ١٧° ٨′ عرض جنوبى و ٤٧° ٣٢′ ايله ٤٧° ٤٥′ طول شرقى آره‌لرنده شمال شرقيدن جنوب غربى‌يه ممتد اولور. طولى ٥٥ وعرض وسطيسى ٣ كيلومتره اولوب ، مساحهٔ سطحيه‌سى ١٦٥ مربع كيلومتره‌در . هر طرفدن قيالق بر طاقم صيغلرله محاط اولوب، اطرافنده سير سفائن پك مخاطره‌ليدر. جنوب جهتندن « حصير آطه‌سى » تعبير اولنان و ٨ كيلومتره محيط دائره‌سى اولان بر كوچك آطه‌دن طار بر بوغازله آيرلشدر . بو آطه ايله مداغسقار جزيره‌سى آره‌سنده‌كى بوغاز ٧ كيلومتره كنيش اولوب ، هر طرفى بر مرسى حكمنده‌در . آطه‌نك باشليجه ليمانى (پورت لويى) در، كه مدخلنده بر كوچك آطه واوزرنده بر فنار واردر . بو قويك ايچنده آطه‌نك مركزى اولان (سنته ماريه) قصبه‌سى بولنيور. اراضيسى پك منبت ومحصولدار اولوب، پرنج، پتاتس، شكر قامشى، قهوه، مانيوق ، هندستان جوزى، قرانفيل وميوه‌لرك انواعى حاصل اولور . قسم شماليسى اورمانلرله مستور اولوب، سفائن اعمالنه يارار آغاجلرى واردر . حيوانات وحشيه‌سى مداغسقار جزيره‌سنك كيلرله مشترك اولوب، يالكز تمساحى يوقدر . سواحلنده باليغى چوق اولوب ، اهاليسنك مدار تعيشلرندن بريده باليقدر. اهاليسى ٧٦٧٠ كشى اولوب، آوروپاليلرى آزدر . يرليلر مداغسقار اهاليسنه مشابه تندرست وتناسب اعضايه مالك آدملردر. آطه‌نك صاحبلرى اولان فرانسزلر مركزنده بعض استحكامات، بر خسته‌خانه ، بر ايكى مكتب ، و سفائنك تعميرينه مخصوص بر حوض ياپمشلردر.

سنته ماريه اومين { (وآلمانجه مارياكيرخ Ste Marie-aux Mines, Mariakirch) آلساس لورن ايالتنك (بوقارى آلساس) قضاسنده و (ريبوويل) ك ١٢ كيلومتره غرب شماليسنده اوله‌رق (ليپورت) نهرى اوزرنده ناحيه مركزى بر قصبه اولوب ، جوارىله برابر ١١٤٠٥ اهاليسى، دمير يولى ، مهم كومش، باقير، آرسنيك وقوبالت معدنلريله بيوك بيوك وباموق منسوجات فابريقه‌لرى واردر. قصبه ايله ناحيه‌ده‌كى منسوجات فابريقه‌لرنده ٣٠٠٠٠ عمله ايشليور.

سنته منهولد { (Ste Menehould) فرانسه‌نك (مارنه) ایالتنده و (شالون)ك ٤٢ کیلومتره شرق شمالیسنده وهمنامی اولان اورمانك کنارنده اوله‌رق (اسنه) ایله (اووه) نهرلرینك ملتقاسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٣٢٩٠ اهالیسی، دمیر یولی، داخلی مکتبی، فدانلغی، مشهور قوش قونمازی، دمیرخانه‌لری، کنك فابریقه‌لری، بخارلی حرازلری و مشهور طوموز پاچه‌سی واردر.

سنته هلنه { (Ste Hélène) بحر محیط آطلاسینك آچیقلرنده و قسم جنوبیسنده ٥٤′ ١٥° ایله ″١٦ ′١ °١٦ عرض جنوبی و ″٣٨ ′٥٧ °٧ ایله ″٤٠ ′٦ °٨ طول غربی آره‌لرنده اوله‌رق آفریقا ساحلندن ١٨٦٣ وآمریقای جنوبی ساحلندن ٣٥٦٢ کیلومتره‌لك مسافه‌ده واقع وانکلتره‌یه تابع منفرد برآطه اولوب، شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه طولی ١٧، عرض اعظمی ١٤، محیط دائره‌سی ٤٤ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ١٢٣ مربع کیلومتره‌در. اهالیسی ٥٣٠٠ کشیدر. آطه‌نك سواحلی پك دیك وصرب اولوب، طالغه‌لرك ضرباتندن بعض یرلری یوکسك ستونلر شکلنی ابراز ایدیور. بوقبیلدن اوله‌رق (لوط) و (زوجهٔ لوط) تسمیه اولنان ایکی ستون ٨٠ و ٩٠ متره ارتفاعنده در. ساحل جنوبیسنده سونمش ایکی اسکی برکان آغزی کوریلیور. اراضیسی پك عارضه‌لی اولوب، ابتدای کشفنده اورمانلرله مستور بولنمش ایکن، ادخال و وحشی حالنده ترك اولنان کچیلرك چوغالمسی اورمانلرك محوینی موجب اولمشدر. سل حالنده بر قاچ نهری واردر. اك یوکسك محلی ٨٢٤ متره ارتفاعنده در. بو آطه هر نه قدر اقالیم حاره عرضنده ایسه‌ده، ملتم روزکارلریله آقندیلرك تأثیرندن هواسی لطیف وصاغلامدر. بزم قیشمزه مصادف اولان یازین میزان الحراره ٢٩ درجه‌یه قدر چیقار، و قیشین ١٢ درجه‌یه قدر ایتر. یاغمـوری چوق اولوب، فرطونه‌لری یوق حکمنده‌در. بیوك بوناپارت بو جزیره‌یه نفی اولنه‌رق، اوراده وفات ایتمشدر.

سنت هیپولیت { (St Hippolyte) فرانسه‌نك (غارد) ایالتنده و (ولغان)ك ٢٨ کیلومتره شرقنده اوله‌رق (ویدورله) نهرینك منبعی قربنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٤١٤٦ اهالیسی، پروتستان کلیساسی، دباغخانه‌لری وفانت وایپك چوراب فابریقه‌لری واردر.

سنجار { موصل ولایت وسنجاغنده وموصلك ١٤٠ کیلومتره غربنده اوله‌رق، همنامی اولان طاغك شرق جنوبی اتکنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، قسم کلیسی یزیدی اولمق اوزره، ٧٠٠٠ قدر اهالیسی واردر. مذکور جبلدن اینوب، قصبه‌نك سوقاقلری وخانه‌لری ایچندن جریان ایدن صولر قصبه‌نك آلتنده طوپلانوب، برچای تشکیل ایدر، که باغچه وبوستانلرینی سق ایتدکدن صکره، غرب جنوبی‌یه طوغری جریانله، زور سنجاغی داخلنده فراته تابع خابور نهرینه دوکیلور. سنجارك هواسی وموقعی کوزل ایسه‌ده، اهالیسنك ترقی‌یه استعدادلری ودها طوغریسی آرزولری یوقدر. قصبه‌ده اسکی قلعه‌سی انقاضندن یاپلمش بر حکومت قوناغیله برقیشله واردر. اسکی برقصبه اولوب، اسم قدیمی (سنغاره) در. میلادك ایلك قرنلرنده روملرله ایرانیلر آره‌سنده وقوعبولان برقاچ محاربه‌یه میدان اولمغله، کسب اهمیت ایتمشیدی. خرابه‌لری قصبه اطرافنده مشهود در. — سنجار قضاسی (تل عفار) ناحیه‌سیله برابر ٧٢ قریه‌دن مرکب اولوب، ١٧٣٥٠ اهالیسی واردر، که بوندن ٩٣٥٠ سی ترکمان و کرددن مرکب مسلم و ٨٠٠٠ ی یزیدیدر. سنجار طاغندن بشقه جبالی اولمیوب، اراضیسی عمومیت اوزره اووه‌در. ذکر اولنان سنجار نهرندن بشقه، مذکور جبلك قسم شرقیسندن وادیٔ طرطر ووادیٔ احمر اسملریله ایکی چای آقوب، جنوب شرقی‌یه طوغری جریانله، برنجیسی فراته متوجه اولدیغی حالده، جزیره‌ده ناپدید اولور؛ وایکنجیسی دجله‌یه دوکیلور. طوپراغی پك منبت ومحصولدار اولوب، اووه قسمی ترکمانلرك سعییله خیلی بغدای، آرپه، پرنج و سائر حبوباتله پاموق، سبزه وسائر محصولات ویرر. طاغ جهتلرنده‌ده یزیدیلر اوزوم، انجیر، طوت، نار وسائر میوه‌لر یتیشدیررلر. هواسی معتدل وپك صاغلامدر. بو قضانك اهالیسی اوته‌دن بری بر عدم انضباط حالنده یاشادقلری وعلی الخصوص یزیدیلرعاصی بولندقلری حالده، دورسلطان محمود خان ثانیده تحت انضباطه آلنمشلردر.

سنجار { طاغى . موصل ولايتنك قسم غر- بيسنده و جزيره خطهٔ واسعه‌سنك جهت شماليه‌سنده بر طاغ اولوب ، همنامى اولان قضاده غرب جنوبيدن شرق شماليه طوغرى ممتد اولور. شرق جهتندن ، موصلك جوارينه قدر ممتد اولان (جبل محلبيه) يه اولاشديغى كبى ، غرب جهتنده دخى (جربه) طاغيله التصاق ايديور . ارتفاعى چوق دكل ايسه‌ده ، اووه‌لرك آره‌سنده بردن بره يوكسلد- يكندن ، پك مرتفع كورينور . ياغمورلرى چوق اولوب ، جنوب شرق اتكلرندن بر قاچ چاى آقيور. اتكلرينك اكثر طرفلرى باغلرله و اشجار مثمره ايله مستوردر. مغاره‌لرى چوقدر .

سنجارى { مشاهير علمادن سنجارده تولد ويا نشأت ايتمش بعض ذواتك لقبى اولوب ، الك معروفلرى بروجه‌زير ذكر اولنور:

(عبيدالله بن سعيد الاربيلى) كه علم حديثده «الابانه» عنوانيله بر تأليفى واردر. ٤٤٠ ده وفات ايتمشدر .

— (ابو سعيد احمد بن عبد الجليل محمد) كه علم نجومده «الاختيارات» و «احكام الاشارات» عنوانلريله ايكى تأليفى واردر .

— (طاهر بن ابراهيم) كه فن طبده «الايضاح لبنية الصلاح» عنوانيله بر كتاب يازوب ، بونده امراضك اوكنى آله‌جق تدابير حفظ صحتدن بحث ايديور .

سِنجان { ايرانده عراق عجمى ولايتنك (يزد) سنجاغنده يزدك ٧٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده وكرمان ولايتى حدودنده بر قصبه اولوب ، وقتيله (خبوشان) مضافاتندن معدود ايدى. ٢٠٠٠٠ اهاليسى واردر. — مرو قربنده دخى بو اسمله بر قريه وار ايدى.

سنجان { [«شاه سنجان» ماده‌سنه مرا- جعت بيوريله.]

سنجانى { (مولانا قاضئ —) مشاهير شعراء ايراندن اولوب ، آتى- الترجمه شاه سنجانك نسلندندر. على شيرنوايى نامنه يازلمش «مخزن الاسرار» عنوانيله بر منظومه‌سى وسائر بعض مثنوياتيله غزليات وسائر اشعارى واردر. طقسان ياشلرنده اولديغى حالده دخى ، عشق جواناندن واز كچه‌ميوب ، احوالى داستان اولمشيدى. ٩٤١ تاريخنده وفات ايتمشدر . شو مطلع جمله‌ٔ اشعارندندر :

چولاله بادل پرداغ حسرت زين چمن رفتم
تواى شاخ كل رعنا بمان باقى كه من رفتم

سنجر { (ابو الحرث معز الدين سلطان —) ايرانده حكومت سورن ملوك سلجو- قيه‌نك آلتنجيسى اولوب ، ملكشاه بن آلب ارسلانك اوچنجى اوغليدر. ٤٧٩ تاريخنده سنجارده طوغوب ، بو مناسبتله (سنجر) تسميه اولنمش ؛ و برادرلرى بركيارق ومحمدك زمان سلطنتلرنده يكرمى سنه خرا- سان حاكمى اولوب ، ٥١٢ تاريخنده ، مشار اليهمادن سلطان محمدك وفاتى اوزرينه ، يرينه كچمش ايدى . ملوك غزنويه‌دن هندستان جهتلرنده دخى حكمى جارى اولان بهرامشاهى مغلوب ايدوب ، سائر موفقيا- تيله دخى الكاسى هندستاندن شامه وماوراء النهردن يمنه قدر توسع ايتمش ؛ وخزائن واموالى ودارات ودبدبه‌سى نهايت درجه‌يه واروب ، بونك زماننده سلجو- قيلرك عظمت واقبالى اوج بالايه واصل اولمش ايدى. بعده تركمانلرك الينه اسير دوشوب ، زوجه‌سى تركان خا- تون حاكم اولمشدى. ٥٥١ تاريخنده تركان خاتونك وفاتى خبرينى آلدقدن صكره ترمذ حاكمى اميرالياسك ياردميله تركمانلرك اللرندن خلاص بولور ، مروه واصل اولمش ؛ واسكى قوت و عظمتنى استرداد ايچون ، تشبثاته كيريشمش ايسه‌ده ، موفق اوله‌ميه‌رق ، ٥٥٢ تاريخنده مروده وفات ايدوب ، اوراده دفن اولنمشدر . مدبر وعاقل بر حكمدار ايدى. اديب صابر ، رشيدوطوط ، عبدالواسع ، فريد كاتب ، انورى ، زوزنى ، سيدحسن غزنوى وسائر مشاهير عصرينك شعراسى جمله‌سندن بولنمشدر. آوه چوق مراق اولوب ، چولارى صير- مه‌لى و طاسمه‌لرى آلتوندن ٤٠٠ زغر و تازيسى اولديغى دبدبه وداراتى حقنده‌كى روايات جمله‌سندندر. برادر زاده‌سى مذكور سلطان محمود خانى اولمشدر .

سنجر { (ميرزا —) اولاد تيموردن معز- الدين عمر شيخك تورونى و ميرزا اميرك احمدك اوغليدر. ميرزا بابر طرفندن فارس وصكره مروه حاكم نصب اولنمش ؛ و بعده بابر ميرزانك خانى سلطان ابو سعيدله جنك ايدوب ،

٨٦٣ ده میرزا علاء الدوله‌نك اوغلی میرزا ابراهیم ایله برابر تلف اولمشدر

سنجر { (میر —) شعرادن اولوب، من اصل کاشانلی و میر حیدر رقیبینك اوغلی اولدیغی حالده، پدرینك وفاتندن صکره هندستانه رحلتله، بیجاپورده توطن، وسلطان ابراهیم عادله انتساب ایتمشیدی. ١٠٢١ ده اوراده وفات ایتمشدر. مرتب دیوانی واردر. شو بیت اونکدر:

غریب شهر توام من بکش مرا ومترس
که هیچ کس بدیار من این خبر نبرد

سنجرشاه { طغان شاهك اوغلی وخوارزمشاهندن سلطان تکشك معاصری اولوب، حکمدار مشارالیه والده‌سنی تزوج، وکندیسنی اوغللغه قبول ایتمش ایدی.

سنجری { (ابو الفرج —) مشاهیرشعرای ایراندن عنصرینك استادی بر شاعر اولوب، سیستانلیدر. روایته کوره (سنجری) غلط اولوب، اصل مخلصی (سجزی) در، که (سکزی) نك معربی اولوب، او حوالی اهالیسنه بویله دیرلرمش. آل سامان طرفندن خراسانده حکم سورن آل سمجورك مداحی ایدی. بو مناسبتله سلطان محمود غزنوی‌یی هجو ایتمش اولمغله، خراسان پادشاه مشارالیهك ضبطنه کچدیکنده، صاحب ترجمه‌نك اعدامنه فرمان ویرلمش ایسه‌ده، سلطان محمودك ملك الشعراسی بولنان شاکردی عنصرینك شفاعتیله قورتلمش ایدی.

سنجل { غرناطه‌ده بر نهر اولدیغی «معجم البلدان» ده مذکور اولوب، اسپانیوللرجه (جنیل) دینلن نهرك عینی اولسه‌کرکدر.

سنجل { فلسطینده برکوچك قصبه‌در.

سنجه { حصن منصور ایله کیسوم آره‌سنده بر بیوك نهر اولوب، آلتی‌یوم اولمغله، ایچنه کیرن باتار اولدیغی، واوررنده عجایب عالمدن معدود یوز خطوه طولنده بر کمر اوزرینه وجسیم طاشلردن معمول برکوپری بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور. فراته تابع (بولانیق صو) اولسه کرکدر. آنجق بویله برکوپرینك وجودی اولمدیغندن، اوده خراب اولملیدر.

سنجه { غور - طه‌سنده بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

سنجی { ایران شعراسندن اولوب، (ری) لیدر. شو رباعی اونکدر:

میرفتم وخون دل براهم میریخت
دوزخ دوزخ شرر زآهم میریخت
می آمدم وز شوق آن کلشن رو
صحرا صحرا کل از نکاهم میریخت

سُنح { مدینهٔ منوره‌نك محلاتندن اولوب، حضرت ابا بکر صدیق (رضه) ك خانه‌سی بومحله‌ده ایدی؛ وسعادتخانهٔ حضرت نبویدن بر میل اوزاق ایدی

سِند { (Indus) هندستانك غرب شمالی کوشه‌سنده بر بیوك ایرماق اولوب، تبتك قسم غربیسنده ٣١° عرض شمالی ایله ٨٠° طول شرقیده نبعاله، نکاری، کشمیر، پنجاب، وسند خطه‌لرینی شق ایتدکدن صکره، بحر عمانه منصب اولور. مجراسی تقریباً ٢٩٠٠ کیلومتره و مساحهٔ سطحیه‌سی ٩٦٥ ٢٩٣ مربع کیلومتره در. منابعی تماميله مکشوف ومعلوم اولمیوب، آنجق (هیمالایه) سلسلهٔ جبالنك شمال غربی اتکلرندن و ٤٧٢٥ متره مرتفع برمحلده اوله‌رق هندستانك اك بیوك ایرماقلری اولان (کنك) و(براهماپوتره) منابعی قربنده نبعان ایلدیکی معلومدر. اورادن غرب شمالی‌یه طوغری جریانله، منبعندن ٢٦٠ کیلومتره‌لك مسافه‌ده کندی قدر صولی اولان (کرتنك) نهرینی آلدقدن صکره، کشمیر حدودینه کیروب، هیمالایه سلسلهٔ جبالنی قره‌قوروم جبالندن آیران درین بر وادینك ایچنه کیره‌رك، کشمیرك (لدل) خطه‌سنی شق وبونك مرکزی اولان (له) شهری اوکندن مرورله، صولدن (چانسکر) ودها آشاغیده (بلتستا) خطه‌سنده (سورو) نهرلرینی ونهایت صاغدن کندی قدر بیوك اولان وبتون قره قروم سلسله‌سنك جنوبی اتکلرندن آقان صولری طوپلایان (شائوق) نهرینی ودها آشاغیده ینه صاغدن (شکار) چاینی آلوب، ٥٠′ ٣٥° عرض شمالی ایله ٢٠′ ٧٢° طول شرقیده مجراسنك اك شمالی نقطه‌سنه واصل اولور؛ واورادن بردنبره جنوبه طوغری دونوب، صاغدن (کبرزه) یاخود (کلکل) نهرینی اخذ ایله، ١٨١٣ متره ارتفاعی اولان (ننکه پربت) نام جسیم طاغك اتکارینی طولاشه‌رق، افغانستانك

(داردستان) خطه‌سنه کیرر؛ واوراده غربه وبعده
جنوب غربی‌یه طوغری جریانله، بر آره‌لق‌ده هند.
ستان ایله افغانستان حدودینی آیردقدن صکره، ینه
هندستان یعنی پنجاب خطه‌سنه داخل اولور. بورایه‌قدر
مجراسی ١٣٧٦ کیلومتره ووسعتی ١٠٠ متره اولوب،
درینلکی آز ایسه‌ده، فیضاننده چوق زیاده‌لشیر.
لاهوردن پیشاوره کیدن دمیر یول خطنك آلتندن
کچه‌جکی یرده یعنی (آتوك) قصبه‌سنده صاغدن (کابل)
نهریله برلشیر. (هندوکوه) و (سفیدکوه) میاهنی جمع
ایدن بونهر سنده دوکلدکده‌صوبی‌سندك‌کی قدرچوق
اولوب، ملتقاسندن ٦٥ کیلومتره یوقاری‌یه قدر ده
سیر سفائنه صالحدر. اورادن آشاغی صولدن (سهان)
و بعده صاغدن (کرام) نهرینی اخذ ایله، افغانستان
خط حدودینی تشکیل ایدن سلیمان طاغیله متوازیاً
همان جنوبه طوغری آقه‌رق ودرجات ایالتنی شق
ایده‌رك، پنجابك دوز وقوملق اووه‌سنه دوشر؛ وبو.
راده اکثریا متوازی قوللره آیریلوب، ینه برلشیر.
نهایت ملتانك غرب جهتنده (درغاری‌خاد) ك اوکندن
کچدکدن صکره، صولدن پنجاب خطهٔ واسعه‌سنه بو
اسمی قزاندیران چلام، چیناب، راوی، بیاس و ساتلج
اسملریله بش نهرك اجتماعندن حاصل اولان نهرعظیمله
برلشیر. بو اجتماعدن اول سندك وسعتی ٦٠٠
و درینلکی ٤ و ٥ متره اولوب، ساعتده یالکز ٣
کیلومتره قطع ایدر، وثانیه‌ده ١٩٥٦ مکعب متره
صو دوکر. بو اجتماعدن صکره سندك وسعتی عادی
زمانلرده ٢ کیلومتره اولوب، فیضانی زماننده ایکی
طرفدن پك چوق یاییلیر. اجتماعدن صکره جریانی
غرب جنوبی‌یه طوغری اولوب، یتاغی حذای بحردن
آنجق ٧٧ کیلومتره یوکسك اولدیغی حالده، بر آز
یرده پنجاب خطه‌سنی شرق جهتنده‌کی (بهوارلپور)
حکومت ممتازه‌سندن آیردقدن صکره، طوغریدن
طوغری‌یه انکلیز حکومتنه تابع وبمبای اداره‌سنه
ملحق اولان (سند) ایالتنه دخول ایدر؛ وبو ایالتده
دخی‌ابتدا غرب‌جنوبی‌یه وبعده جنوبه طوغری ٩٣٠
کیلومتره‌لك جریاندن صکره، بر چوق قوللره آیریله.
رق و واسع بر دالیه تشکیل ایده‌رك، بحر عمانه
منصب اولور. عادی وقتده ثانیه‌ده ١١٥٩ وفیضا.
ننده ١٢٦٥٦ که حد وسطی اوزره ٤٥٠٠ مکعب
متره صو دوکر. بو دالیه‌نك ساحل بوینجه طولی
٢٠٠ وایچری‌یه طوغری ایکی ١٥٠ کیلومتره‌اولوب،
مساحهٔ سطحیه‌سی ٨٠٠٠ مربع کیلومتره‌در. آغزلری
وقت وقت دکیشوب، برطاقمی بسبتون قورومش،
وبعضلری طورغون صولر حالنه کچمشدر. نهرك
دوکدیکی قوملر آغزلرك اوکنده بر سد تشکیل
ایدوب، بونلرك عادی وقتلرده درینلکلری بر ایکی
متره‌دن زیاده اولمامغله، سیر سفائنه مانع اولمقده‌در.
نهرك اصل اسمی (هند) اولوب، قطعهٔ جسیمهٔ مذ.
کوره‌یه ویریلن اسم بوندن مأخوذدر. ایرانیلر، سائر
کلمه‌لرده دخی یاپدقلری کبی، سانسکری لساننك (ه)
حرفنی (س) حرفنه تبدیل ایتدکلرندن، بونهرك دخی
اسمنی (سند)ه تحویل ایتمشلردر.

سند { (Sind, Sindhî) هندستانك شمال غربی کوشه‌سنده همنامی اولان نهر
عظیمك آشاغی مجراسنك ایکی طرفنده بیوك بر خطه
وبمبای اداره‌سنه ملحق بر ایالت اولوب، شرقاً را.
جپوتانه حکومات ممتازه‌سیله، بهوالپور پرنسلکیله
وپنجاب ایله، شمالاً وغرباً بلوجستانله، جنوب غربی
جهتندن بحر عمانله، جنوباً دخی کچ بوغاز وکورفزیله
محدوددر. شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه اولان طول
اعظمی ٤٣٤ کیلومتره اولوب، ٢٣° ٣٣′ ٣٥″ ایله
٢٨° ٤٧′ ٢٠″ عرض شمالی و ٦٤° ٢٢′ ٢٥″ ایله
٦٨° ٤٨′ ٣٤″ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور.
مساحهٔ سطحیه‌سی ١٤٠١٧٠ مربع کیلومتره اولوب،
٢٥٤٢٩٧٦ اهالیسی واردر. اسکی مرکزی نهرك
اوزرنده وخطه‌نك وسطلرنده‌واقع (حیدرآباد)شهری
ایکن، بعده جنوب غربی ساحلنده واقع (کرچی)
اسکله‌سی مرکز اتخاذ اولنمشدر. سند خطه‌سنك
یالکز مکران یعنی بلوجستان حدودی بوینجه شمالدن
جنوبه بر صره طاغلری واردر. اك یوکسکلرینك
٢١٥ متره ارتفاعی واردر. بو سلسله ایله سند
ایرماغنك مجراسی آره‌سنده دخی برطاقم تپه‌لر بولنوب،
خطه‌نك سائر طرفلری دوز وآچقدر. آنجق قسم
غربیسی بالچیقدن عبارت اولدیغی حالده، قسم‌شرقیسی
محترق قوملردن عبارت اولوب، طار وپرکار چوللرینی
تشکیل ایدر. خطه‌نك قسم‌شمالیسنده سند ایرماغندن
(ناره) اسمیله بر قول آیریلوب، خطهٔ مذکوره‌نك قسم
شرقیسنده وقسماً طار چوللی ایچندن جریانله، حیدرآ.
باددن آیریلان سندك دیکر بر قولیله برلشدکدن

صكره ، (كچ) كورفزينه دوكيلور . بتون سند اراضيسى/ همنامى اولان ايرماغك دوكديكى چامورلو وقوملردن متشكلدر. حدودده‌كى طاغلر دخى اراضىٔ بركانيه‌دن اولمغله اكثرى چيلاق اولوب، اورمانلرى پك آزدر . سواحلى آلچق وچامورلى وقوملى اولوب، ساحلدن اوچ كيلومتره ايلريده ٥ كيلومتره عرضنده بر طاقم صيغلر ممتد اولمغله . بيوك سفائن ايچون تقرب مشكلدر . ياغمورلرى پك سيرك و پك آز اولوب ، بعضاً بر طامله ياغمور ياغمقسزين ايكى اوچ سنه كچر هواسى يازين پك صيجاق اولوب ، ميزان الحراره سانتيغراد حسابيله ٤٣ و بعضاً ٤٩ درجه‌يه قدر چيقار ؛ وقيشين وعلى الخصوص شباطده خطه‌نك قسم شماليسنده صفردن آشاغى اينوب، صولر طونار. حد وسطى اوزره يازين درجهٔ حرارتى ٣٥ و قيشين ١٦ در. ياغمورسزلقدن طولايى بوخطه‌نك مايهٔ حياتى (سند) ايرماغى اولوب، بو نهر اورانك نيلى حكمنده‌در. نهرك طغيانده تشكل ايدن بطاقلقلر ايله حرارتدن مهلك صيتمه‌لر تولد ايدوب ، قولره دخى صيق صيق ظهور ايدر، وچيچك خسته‌لغى خيلى تلفاتى موجب اولور . يالكز مركزينك هواسى تدابير صحيه سايه‌سنده تصحيح اولنمشدر . اراضىٔ مزروعه‌سى ٨٥٨٢ مربع كيلومتره اولوب، بونك ٦٠٧ مربع كيلومتره‌سى شمال شرق قسمنده واقع (خيرپور) حكومت ممتازه‌سنده‌در . سنده‌ده ايكى دفعه محصولات آلنوب، بهار محصولاتى: بغداى، آرپه، بقله، مرجك، باغ استحصا- لنه يارار حبوبات مختلفه، كنوير، چيويت وسبزه‌دن؛ وكوز محصولاتى : ايكى نوع دارى‌ايله پرنج، پاموق، قاوون ، سبزه وبرر مقدار توتون و شكر قامشندن عبارتدر . ميوه‌لرى : خرما، ليمون، پورتقال، ترنج، نار، اريك ، شفتالى، انجير ، اوزوم ، تمر هندى، طوت وسائره‌در. انالرى مشهوردر. انكليزلر قيصى و سائر بعض اشجار مثمره دخى ادخال ايتمشلردر . سندن صوبى اراضىٔ مزروعه‌يه تقسيم ايدن جدوللر وبندلر پك منتظم اولميوب، زراع قوراقلق وطغيان مياه مخاطره‌لرى آلتنده بولنديغندن ، بو خطه‌نك مصره معادل اولان قوهٔ انباتيهٔ فوق العاده‌سندن بحق استفاده اولنه‌ميوب، محصولاتى اهاليسنك احتيا- جاتنه تقابل ايده‌مه‌مكله ، خارجدن ذخاير ادخالنه احتياج مس ايدر . اورمانلرى جمعاً ١٦٢٠ مربع كيلومتره اولوب، باشليجه حدود غربيه‌ده‌كى طاغلرده، بعض تپه‌لرده وسند سواحلنك بعض طرفلرنده بولنيور. قسم جنوبيده‌كى قوملق اووه‌لرده ايسه يالكز محروقاته يارار بعض چاليلر واردر . اشجارينك انواعى مختلف اولوب ، كراسته وسائره‌يه يارار آغاجلرى واردر . معادنى قورشون، آنتيمون و باقيردن عبارت اولوب، پك چوقدر . بعض كوللرندن كليتلى طوز چيقارلديغى كبى بعض طرفلرنده طوپراغى دخى طوزلى اولوب ، اوزرينه صو دوكيلور ، و تبخر ايتمسيله، طوز ميدانه چيقار . حيرپور اووه‌سنده نفط دخى بولنور. حيوانات وحشيه‌سى : قپلان، صرتلان، كور، قورد، تيلكى ، طوموز، غزال، يبانى بوغا، يبانى كچى وسائره وطيورى : قره‌قوش، شاهين، باليقچيل، لكلك، ككليك ، بيلدرجين، يبانى طاوق وكوللرده يبانى قاز واوردك و سائره‌دن عبارتدر . يلانلرى چوق وپك زهرليدر . كرك سند نهرنده وكرك دكزده باليغى چوق اولوب ، كليتله قورودله‌رق ، چينه وسائر طرفلره اخراج اولنور . حيوانات اهليه‌سى دوه، آت، صيغير، قو- يون، كچى و سائره‌دن عبارتدر . دوه‌لر طوزلى بطاقلقلرده سوريلر تشكيل ايدوب، بو حيوان يگانه واسطهٔ نقليه اولديغى كبى ، سودندن دخى كليتله ياغ چيقاريلير. آتلرى كوچك ايسه‌ده، قوتلى وآتشلى اولوب ، باشليجه شمال جهتنده‌كى بلوجلر طرفندن يتيشديريلير. انكليزلر انكلتره‌دن آيغيرلر كتيروب ، بونلرك جنسنى اصلاح ايله ، سوارى عسكرى ايچون حيوانات يتيشديرمكده درلر. صيغيرلرى دخى كوچك ايسه‌ده، قوتلى اولوب، زراعتده ونهرده‌كى طو- لابلرى چويرمه‌ده قوللانيليور . قيون وكچى سو- ريلرى شمال وشرق جهتلرنده‌كى واسع اووه‌لرده كليتله بولنيور . اهاليسى اسكى هنديلردن متولد اولوب ، سانسكرى لسان قديمندن مشتق وسائر هند لسانلرندن دها فصيح بر لسان مخصوصله متكلمدرلر . اصل سنديلردن بشقه برخيلى مقدارده افغانى، بلوجى، ايرانى و سائره واردر. على العموم اهالينك يوزده سكسانى مسلم اولوب ، يالكز ٢٨ بيكى شيعى وجزئى مقدرى وهابى وسائره وقصورى

كاملاً سنيدر . برهمنيلر ٣٣١ ٨٠٥ ، سيخلر ١٢٧ ٠٠٠ ، خرستيانلر ٦ ٠٨٠ وزردشتيلر ١٠٦٥ عددنده‌در . مسلمانلرك لسان ادبيسى فارسى اولوب، مكتب و مدرسه‌لرنده عربى و فارسى تعليم وتعلم ايديلورلرسه‌ده ، كندى لسانلرنده دخى بعض كتب دينيه‌لرى واشعارلرى واردر . مدارس اسلاميه‌نك عددى معلوم اوليوب ، انكليز حكومتى طرفندن تأسيس واداره اولنان مكتبلر ٤٠٠ مقدارينه قريب وايچلرنده اوقويان شاكردان ٢٥٠٠٠ راده‌سنده‌در.

سند ايالتى (خيرپور) حكومت ممتازه‌سيله ٥ سنجاغه منقسم اولوب ، بونلرك اساميسيله مساحهٔ سطحيه‌لرى ومقدار نفوسلرى بروجه‌زيردر :

سنجاق	مربع كيلومتره	مقدار اهالى
سندبالا	٥ ٥٤٠	١٢٤ ١٨١
شكارپور	٢٥ ٩٠١	٨٥٢ ٩٨٦
كراچى	٣٦ ٥٥٦	٤٧٨ ٦٨٨
حيدرآباد	٢٣ ٣٨٦	٧٥٤ ٦٢٤
طاروپركار	٣٢ ٩٦٦	٢٠٣ ٣٤٤
خيرپور پرنسلكى	١٥ ٣٢١	١٢٩ ١٥٣
جمعاً		٢ ٤١٣ ٨٢٣

باشليجه شهر و قصبه‌لريله مقدار نفوسلرى دخى بروجه‌زيردر :

كراچى	١٠٤ ٠٠٠	كترى	٨ ٩٢٠
حيدر آباد	٤٨ ١٥٥	تته	٨ ٨٣٠
شكارپور	٤٢ ٤٩٥	خير پور	٨ ٢٧٥
سكى	٢٧ ٣٩٠	كمبر	٦ ١٣٥
لركنه	١٣ ١٩٠	شكارپاسين	٥٥٤٥
يعقوب آباد	١١ ٣٥٠	متارى	٥ ٠٥٥
روخرى	١٠ ٢٢٥	كتى	٢ ١٤٠

صنايع محليه صيرمه و ايپكله ايشلنمش قماشلر ، پاموقدن منسوجات ، خالى ، كليم ، سجاده ، مواد سراجيه ، صنديق وقوچى كبى تخته‌دن قابلر، كوزل چناق ودستى وسائره اعمالندن عبارت اولوب، وقتيله مشهور اسلحهٔ جارحه‌دخى ييارلرديسه‌ده، عدم رواجى بو صنعته سكته كتيرمشدر . تجارتى باشليجه كراچى اسكله‌سنده اجرا اولنوب ، سنوى اخراجاتى ٩٩ وادخالاتى ٩٤ مليون فرانق راده‌لرنده‌در . قره‌دن يعنى خراسان و پنجاب ايله اولنان تجارت ايسه ٨١٣ ٠٠٠ ادخالات و ٢ مليونى متجاوز اخراجات راده‌لرنده در . اخراجاتك ادخالاتدن زياده اولمسى مملكتك ثروت طبيعيه‌سيله معموريتنه بر دليلدر .

اخراجاتى باشليجه پاموق ، ييانغى و ذخاير متنوعه‌دن عبارتدر . برنجى طريق تجارتى سند نهرى اولوب، كراچى اسكله‌سندن مبدأ ايدن بر دمير يول خطى‌دخى ايرماغك كنارندن كچرك ، پنجابه كيرر ، وهندستانك سائر خطلريله برلشير . بو خطدن (سكر) دن برشعبه شكارپوره طوغرى‌اوزانوب، بلوجستانك بركوشه‌سنى شق ايله قندهاره واصل اولور . شوسه‌لرى دخى مكمل اولوب ، هر طرفنه آرابه ايشلر . كراچيدن تحت‌البحر برتلغراف خطى فاوه واورادن براً استانبول طريقيله آوروپايه ممتد اولور . ديكر بر خط تلغرافى دخى بلوجستان و ايران طريقيله روسيه خطوطنه واصل اولور .

سند خطه‌سى ملوك ايراندن برنجى داريوس (اسفنديار) ك بر سردارى طرفندن ضبط اولنمش ايدى ايسه‌ده، ايرانيلرك الندن قالميوب، بعده بيوك اسكندر طرفندن فتح اولنمشدى . اسكى مركزى (پتاله) اسمنده بر شهر اولوب، بعده شمدكى حيدرآبادك يرنده (برهمنه) اسميله برشهر تأسيس اولنمشيدى، كه ايرانيلرك مؤسساتندن اولديغى اسمندن آكلاشيلور . ملوك امويه زماننده عراق وايران واليسى بولنان مشهور حجاج بن يوسف طرفندن محمد بن قاسم ثقفى بر سريه ايله كوندريلرك ، ٩٣ تاريخ هجريسنده (ديبل) اسكله‌سنه چيقه‌رق اكى سنه صكره و وقت مركزى بولنان (آلور) شهرينى دخى ضبطله ، پنجابه دخول ، و ملتانى دخى فتح ايتمشدر . او وقتدن برى سند ممالك اسلاميه‌دن اولور ، خلفاء عباسيه زماننده مسافه‌نك بعديتى سببيله برى ملتانده وديكرى عربلرك بناكرده‌سى اولان منصوره‌ده ايكى كوچك حكومت تشكل ايتمشدى، كه بونلرك ايكنجيسى سند خطه‌سندن عبارت ايدى . بشنجى قرن هجرى اوائلنده سلطان محمود غزنوى سند خطه‌سنى ضبط ايدوب ، بونك طرفندن والى نصب اولنان ابن‌سنارك سلاله‌سى مرور زمانله اكتساب استقلال ايتمشدى . ٧٥٢ تاريخنده ابن سنار حكومتندن صكره ، هندولردن (جادو) قومى مملكتى ضبط ايتمش ؛ وبونلردن ١٥ حكمدار كلوب، ٩٢٧ ده بونلردن صكره ، سند خطه‌سى سلالهٔ چنكيز خاندن اولمق ادعاسنده بولنان آرغونلر وبعده ترخان‌وسائر تاتار قوملرك ضبطنه كچمش؛ ونهايت دهلى حكمدارى مشهور اكبر شاه سندى ضبط

وملتان ایالتنه الحاق ایتمشدی. بعده (داود پوترا) قبیله‌سی سندك شمال جهتنده کسب استقلال ایدوب، شکارپور شهرینی تأسیس ایتمشلردی. چوق کچمه‌دن عم حضرت نبوی جناب عباس (رضه) ك نسلندن اولمق ادعاسنده بولنان (کلهورا) قبیله‌سی داودپوترا قبیله‌سنه غلبه چاله‌رق، بونلرك رئیسی یار محمد خان بلوجلردن سرابی قومنك امدادیله ١١١٣ ده شکارپوری دخی ضبط ایتمش؛ ودهلی حکمداری اورنك زیب بوکا درجات ایالتنی ترکه مجبور اولمش ایدی. بونك اوغلی نور محمد خان ملتانی دخی الحاق ایلشیدی. ١١٥٢ ده نادر شاه دهلی‌یی ضبط ایتدیکی صره‌ده سندی دخی استیلا ایدوب، بونك دولتی طاغلدقده مشار الیه نور محمد خان قندهار حاکمی شاه احمد درانی‌یه عرض اطاعته مجبور اولمغله، شاه نوازخان عنوانیله سندده قالمش؛ وبونك اوغلی غلام شاه بعض محاربه‌لردن صکره، ١١٨٢ ده حیدر آباد شهرینی تأسیس، وپایتخت اتخاذ ایتمشدر. انکلیزلر بونك زماننده سندده بعض تجارتخانه‌لر تأسیس ایدوب، بونك اوغلی سرافراز زماننده ترك ایتمشلردی. بو اثناده بر طاقم فتنه‌لر ظهور ایدوب، نهایت ١١٩٨ ده بلوجیلرك سرابی قومنه منسوب میرفتح علی خان سند ریاستنه نائل اوله‌رق، قندهاردن تصدیق اولنمشدی. آنجق بونك قبیله‌سی افرادندن هر بری امیرعنوانیله برطاقم دره بکلری ظهور ایدوب، انکلیزلر، فرانسزلرك دخولنی منع ایچون، بونلرك چوقیله عقد معاهده ایتمشلردی. بعده کندیلری داخل مملکتده اجرای تجارت ایدوب، آنجق برلشمه‌مك شرطیله امیرلرله معاهده‌لر عقد ایتمشلردر. نهایت ١٢٥٤ ده انکلیزلر افغانستان محاربه‌سندن صکره (بکار) قلعه‌سنی اشغال، وسندك سائر طرفلرینه ٥٠٠٠ عسکر ترك، وبیوك امیرك قندهار حکومتنه مدیون بولندیغی ویرکی بقایاسنك تأدیه‌سنی عقد ایتدیکی معاهده‌یه درج ایدوب، امیر مشار الیه بو دینی ایفا ایده‌مدیکیچون، بوبهانه‌ایله انکلیزلر ١٢٥٩ ده کراچی، تته، سکر وروخری موقعلرینی استیلا ایتمش؛ وبونك اوزرینه قیام ایدن بلوجیلر ٥٠٠٠ تلفات ویره‌رك، مغلوب اولمغله، انکلیزلر حیدرآبادی ضبط، وامیرینی ٢٠٠٠٠ تلفاتله مغلوب ایده‌رك، بتون سندی انکلیز ممالکنه الحاق، وامرانی بمبای وکلکته‌یه نقل ایتمش؛ وبر خیلی مدت صکره حیدرآبادده اقامتلرینه مساعده ایتمشلردر. یالکز خیرپور امیری انکلیزلره مماشاة ایتدیکیچون، مملکتنك مختاریت اداره‌سنی محافظه ایتمشدر.

سند { کشمیرده پنجابی تشکیل ایدن انهاردن (جلام) نهرینه تابع بر چای اولوب، ٥٤٥٧ متره ارتفاعی اولان (جنسکر) طاغنك بعض بوزلی دره‌لرندن بالتشکل ابتدا غرب شمالی‌یه و بعده جنوبه طوغری آقار. مجراسی ١١٠ کیلومتره طولنده‌در.

سند { یاخود چوته (Tchota Sindh) — یعنی «کوچك سند» هندستانك مالوه خطه‌سنده کنك ایرماغنه تابع جمنه نهر عظیمنه دوکیلور بر چای اولوب، خطهٔ مذکوره‌ده نبعانله، راجپوتانه حکومات ممتازهٔ صغیره‌سی والك زیاد- کوالیورن ایچندن شمال وشمال شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، ٤٥٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، صول کنارندن نهر مذکوره دوکیلور.

سند { ایران شعراسندن وکاشان ساداتندن اولوب، شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

انسان یك هزار شود ازفتادکی
هردانهٔ که خاك نشین کشت خرمنیست

سندابل { چین مملکتنك شهری اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سنداد { بصره ایله حیره آره‌سنده شط العرب قوللرندن بر نهر اولوب، اوزرنده‌کی مصنع قصریله مشهور ایدی.

سندافور { هندستانك شرق طرفلرنده بر شهر اولدیغنی جغرافیون عرب آثارنده محرردر.

سندافولات { بحر محیط چینیده و چینك (خانقو) اسکه‌سندن ١٠ مسافه‌ده واقع بر آطه اولدیغنی شریف ادریسی جغرافیاسنده بیان ایدیور.

سندامنکلم { (Sendamangalam) هندستانده (مدراس) ایالتنك (سالم) سنجاغنده و سالمك ٣٤ کیلومتره جنوب غربیسنده برقصبه اولوب، ٦٨٥ ی مسلم اولمق اوزره، ١٢٥٧٥ اهالی‌سی و دمیر خانه‌لری واردر.

سندان { (یاخود سندابون) هندستانك سند خطه‌سنده و دیبل ایله منصوره‌دن اون كونلك مسافه‌ده واقع برقصبه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطور اولوب، شمدی خراب اولسه كركدر.

سندای { (Sendaï) جاپونیه‌ده (نیپون) جزیرهٔ كبیره‌سنك (ریقوزن) ایالتنده و (توكیو)نك ۳۱۰ كیلومتره شمال شرقیسنده و (هیروسه‌غاوه) نهری اوزرنده اوله‌رق منصبندن ۱۵ كیلومتره یوقاریده سنجاق مركزی برشهر اولوب، ۷۷ ۵۳۵ اهالیسی، دمیریولی وپك ایشلك تجارتی واردر.

— ینه جاپونیه‌نك (كیوسو) جزیره‌سنده (ساچومه) ایالتنده و (قاغوسیمه)نك ۳۰ كیلومتره شمال غربیسنده بو اسمله برقصبه بولنوب، (قاواس غاوه) نهری اوزرنده وبونك منصبندن ۲۲ كیلومتره یوقاریده واقع و ۱٤ ٤۵۰ اهالیلی جامعدر.

سندباد حكیم { هندستان شعراسندن اولوب، ۷۷٦ تاریخنده اشعارینی جمع ایله، شاه محمود بهمنی نامنه بر دیوان ترتیب ایتمشدر.

سندر { (ابو عبد الله) صحابه‌دن اولوب، (زنباع الجذامی)نك كوله‌سی اولدیغی حالده، بر جاریه‌سنی اوپدیكیچون، بونك طرفندن خادم ایدلمش؛ وزد حضرت نبوی‌یه كیده‌رك، شكایت ایتدیكنده، اعتاق بیورلمشیدی. برینه توصیه بیورلمسنی طلب ایتمسی اوزرینه، «سنی هر مسلمه توصیه ایدرم» تبشیر نبویسنه مظهر اولمغله، حضرت ابابكر وحضرت عمر (رضهما) طرفندن توقیر بیورلمش؛ وكندی آرزوسی اوزرینه مصره كوندریله‌رك، عمرو بن العاص طرفندن برخانه وبر خیلی اراضی ویرلمش؛ و اوراده وفات ایتمشدر. بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر.

سندرجانه { (Sendourdjana) هندستانك (برار) خطه‌سنده شرقی ایالتنك (امراواتی) سنجاغنده وامراواتینك ۸۵ كیلومتره شمال شرقیسنده برقصبه اولوب، ۷۸۰ ی مسلم اولمق اوزره ۸۵۰۰ اهالیسی واردر.

سندیه { (Sindia یاخود Sindyah) هندستان راجه‌لرندن اولوب، بهادرلقبیله ملقبدر. دهلی حكومتندن بالاستفاده، لاهور ایله كنندیش وكنك ایرماغیله (كمبی) كورفزی آره‌سنده واسعجه بر دولت تشكیل ایتمشدی، كه ۱۰۲۰۰۰ مربع كیلومتره‌دن عبارت اولوب، ٤ ملیون اهالیسی وار ایدی. كندیسی انكلیزلره قارشی طوره‌بیلدیسه‌ده، اوغلی (دولت سندیه) ۱۸۰۳ده مغلوب اولمغله، انكلیزلرك تحت اطاعتنه كیرمسنی منتج بر معاهده امضاسنه مجبور اولمشدر. الیوم مختاریت اداره‌سنی محافظه ایدن مملكتی دخی (سندیه) ومركزی اسمیله (كوالپور) دینلمكده‌در. [«كوالپور» ماده‌سنه مراجعت.]

سنسونتپك { (Sensuntepec) آمریقای وسطیك سالوادور جمهوریتنده (قاباناباس) ایالتك مركزی برقصبه اولوب، سان سالوادورك ٦۰ كیلومتره شرق شمالیسنده واقع و ٦۲۷۰ اهالیلی جامعدر. بوره وفرطونه‌لری پك شدتلیدر.

سنغال { (Sénégal) آفریقای غربیده بیوك برایرماقدر، كه سودان غربینك (بامباره) خطه‌سنده واقع (بافولابه) قصبه‌سنده برلشن (بافینغ) یعنی «قره چای» ایله باخوی یعنی «آق چای» دن تركب ایده‌رك، غرب شمالی‌یه، بعده غربه ونهایت غرب جنوبی‌یه طوغری جریانله، (سنت لوی)نك ۱۸ كیلومتره آشاغیسنده بحر محیط اطلاسی‌یه دوكیلور. مذكور ایكی نهردن (بافینغ) (فوتا جالون) مملكتی طاغلرندن و ″۵۳ ′۳۰ °۱۰ عرض شمالی ایله ″٤ ′۲۸ °۱٤ طول غربیده نبعانله، شرقه وبعده شرق شمالی‌یه طوغری آقه‌رق، وصاغ وصولدن بر چوق چایلر آله‌رق، باخوی ایله برلشمزدن اول ٤۵۰ متره وسعتی واردر. باخوی ایسه شرقدن ونیجر حوضه‌سنی آیران طاغلردن كلوب، بر طاقم طار بوغازلردن كچر، وصاغ وصولدن برقاچ نهرك صوینی آله‌رق، مجراسنده بعض شلاله‌لر تشكیل وشایان تصویر اراضیٔ خالیه‌دن مرور ایدر. بافینغ ایله برلشمزدن وسعتی یالكز ۲۵۰ متره‌در. بو ایكی نهرك اجتماعندن تشكل ایتدكدن صكره، سنغال نهری منصبنه قدر یالكز ایكی نهرك صوینی آلیر، كه بونلرك برنجیسی صاغدن كلن (قولو) چایی اولوب، (قاآرته) خطه‌سنك صولرینی جمع ایدر؛

ايكنجيسى ايسه (فوتاجالون) مملكتنك غرب جهتنده‌كى طاغلردن نبعانله، شماله طوغرى ٣٥٠ كيلومتره‌لك جرياندن صكره صولدن سنغاله دوكيلور. مجراسنك آشاغيكى ١٤٠ كيلومتره‌لك محلى كوچك قايقلرك سيرينه صالحدر. سنغال ايرماغى فرانسه حمايه‌سى آلتنده بولنان بر طاقم يرلردن كچدكدن صكره، (مدينه) و (باقل) قصبه‌لرينه واصل اولنجه‌يه قدر جريان ايتديكى يرلر عارضه‌لى اولوب، مجراسنك ايكى طرفنده ١٠٠ و ١٥٠ متره يوكسك تپه‌لر بولنور. بو تپه‌لرك اتكلرى نهرك طوغرى آقمه‌سنه مانع اولوب، مجراسنى پك طولاشيقلى بر صورته قورلر؛ وبر طاقم سرعتلى جريانلر وشلاله‌لر تشكيل ايدرلر. بو شلاله‌لرك اك بيوكى اولان (غوينه) شلاله‌سنك ارتفاعى ١٦ واكى ٥٠٠ متره در. (مدينه) نك اوست طرفنده‌كى شلاله دخى او قدر يوكسك ايسه‌ده، كنيشلكى آزدر. (باقل) دن آشاغى مجراسنك ميلانى پك آز اولمغله، فيضانده صولرى اووه‌يه يايلوب، اراضى‌يى اسقا، وقايمق كبى بر چامور ترك ايدر، كه طوپراغك قوهٔ انباتيه‌سنى تزييد وتقويه ايلر. بو قسم اسفلنده بر چوق تابعلرى وار ايسه‌ده، يالكز ياغمور موسملرنده سيل كبى آقوب، قوراقلق زمانلرنده صولرى پك آز در. بونلرك چوغى بيوك قياله واشجارله مستور آطه‌جقلره پارچه‌رق اينه‌دكلرندن، مجرالرينك منظره‌سى پك كوزلدر. سنت لوييدن باقله كيدن دميريول خطنك بو چايلرك اوزرلرنده بر چوق كوپريسى وار در. مجرانك صول طرفى دها آلچق اولوب، نهرك فيضاننده صولر باشليجه او طرفه يايبلير. بو جهت زنجيلرله ومجرانك صاغ طرفى ايسه عرب وبربر اهالى ايله مسكوندر. مجرانك كنارلرى اكثر محللرنده عناب وآقاسيا آغاجلريله مستوردر. آفريقا تمساحلرينه مشابه بر نوع جسيم تمساحلريله صوقوشلرى چوقدر. فيضان مياه زماننده واپورلر وكميلر باقل قصبه‌سنه قدر چيقارسه‌ده، قوراقلق زماننده نهرك اتاغنده‌كى قيالر سير سفائنه مانع اوليور. بر چوق يرلرنده صولر يايلوب، بر طاقم كوللر تشكيل ايدر. حوضه‌سنده ياغمورلر موسمى مايسدن ايلوله قدر دوام ايتديكندن، بو موسمده نهر فيضانده اولوب، منصبنده‌كى قوم سدينك ايكى طرفندن يوللر آچمغله، اوچ متره‌يه قدر صو چكن كميلر قولاى كيررسه‌ده، تشرين اولدن نيسانه قدر سورن قوراقلق موسمنده نهرك صويى آزالديغى كبى، دكيزك فرطونه‌لرى دخى چوق اولمغله، طالغه‌لرى قوملرى بيغديرديغندن، ومجرانك ايچنده‌كى قيالر ميدانه چيقديغندن، سير سفائن ممكن اوله‌ماز. مجراسنه قريب نهر ايكى قوله آيريلوب، ايكيسنك آره‌سنده بر آطه تشكيل ايديور، كه فرانسه مهجرينك مركزى اولان (سنت لويى) شهرى بو آطه‌نك اوزرنده‌در. منصبك اوك طرفنده دخى نهرك دوكديكى قوملر مرور زمانله طار واوزون بر آطه تشكيل ايتمشدر، كه منصبك اوكنده بر تخته پرده كبى طوروب، نهر بونك ايكى طرفندن دكيزه دوكيلور. سنغالك مجراسى تقريباً ١٧٠٠ كيلومتره طولنده‌در. (سنغال) اسمى (صنهاجه) اسمندن غلط اولوب، فرانسزلر اورايه ايلك ورودلرنده صنهاجه بربرلرندن بر قبيله‌يى نهرك صاغ سواحلنده ساكن بولمغله، نهره بو اسمى ويرمشلردر.

سنغال } ياخود سنغامبيا (Sénègal, Séné-gambie) آفريقاى غربيده همنامى اولان ايرماغك حوضه‌سيله جوارلرنده‌كى يرلرى حاوى بيوك بر مملكت اولوب، نفس سنغال ايله بونكله برابر فرانسه تصرفى ويا حمايه‌سى آلتنده بولنان سوداني فرانسوى، «جنوبى نهرلر»، «آلتون ساحلى»، «فيل ديشى ساحلى» وبنين كورفزى مستملكاتندن مركبدر. سنغامبيا اسمى دها عام يعنى (سنغال) يله (غامبيه) حوضه‌لرينى شامل وسنغال اسمى يالكز برنجى نهرك حوضه‌سنك آشاغى قسمندن عبارتدر. هرحالده ممالك مذكوره پك واسع اولوب، آره‌لرنده انكلتره وپورتكيزه تابع بر طاقم سواحل ايله داخلنده بعض ممالك مستقله بولندقلرندن، جمله‌سنك برden تعريفى مشكل اولمغله، شوراجقده يالكز نفس سنغالدن بحث ايده‌جكز.

موقعى، حدود ومساحه‌سى. — نفس سنغال ياخود سنغامبيا مملكتى بحر محيط آطلاسى ساحلنده ٢٠°٤٦′٥٥″ عرض شماليده واقع «آق برون» ايله ١٢°٢٠′ عرض شماليده كائن (روقسو) برونى آره‌سنده ممتد اولوب، شرقه يعنى آفريقانك ايچنه طوغرى حدودى معين دكلسه‌ده، فرانسه‌نك حمايه‌سنى آز چوق طانيان زنجى وعرب وبربر اقوامى مستثنى اولديغى حالده، اصل فرانسه حكومتنه تابع اولان

سنغال مملكتی ١٦° طول غربی خطنه وبالكز سنغال نهری مجراسنده بر آز دها ایلری‌یه یعنی (باقل) قصبه‌سنه قدر ممتد اولور. غرباً بحر محیط آطلاسی ایچنده الك زیاده اوزانان نقطه‌سی (یشیل برون) اولوب، ٢٠° طول غربی خطنه تقرب ایدر. شمالدن جنوبه ممتد بر مستطیل تشكیل ایدن بو مملكتك ایچنده (غامبیه) نهرینك منصبیله مجراسنك قسم اعظمی انكلتره‌یه تابع اولوب، فرانسه مهجری ایچنده بر انكلیز مهجری بولنیور. بتونك مساحهٔ سطحیه‌سی ١٥٨٠٠٠ مربع كیلومتره اولوب، بونك تقریباً ٨٠٠٠ كیلومتره‌لكی مذكور انكلیز مهجرینه عائددر.

حال طبیعیسی، جبال وانهاری. — بوقاریده حدودی بیان اولنان نفس سنغال دوز وآز عارضه‌لی بر یر اولوب، سنغال نهرینك شمالنده عرب و بربر قبائلنك طولاشدیغی یرلرده ١٥٠ مترەدن زیاده ارتفاعی اوله‌جق تپه‌لر بولنمدیغی كبی، مجرای نهرك جنوبنده بولنان زنجستان دخی بوندن دها آلچق اولوب، طاغلر دها ایلریده یعنی حدود مذكورەنك خارجنده بولنان وسنغال نهرینك منابعنی حاوی اولان (فوتاجالون) و (بامبوق) جهتلرنده بولنیور. مع هذا سنغالك اراضیسی بسبتون اووه اولمیوب، بر طاقم تپه‌لری حاوی متموج بر حالده بولنیور. انهاری مادهٔ آنفه‌ده بیان اولنان ومملكتده بو اسمی ویرن سنغال ایرماغیله قسم جنوبیسنده كائن (غامبیه) نهریدر. غامبیه مجراسنك قسم اعظمیله منصبی انكلتره‌یه تابع آریجه بر مهجر تشكیل ایتدیكندن، بونك یالكز منابعیله مجراسنك یوقاری قسمی فرانسه‌یه تابع اولان سنغال مملكتنده بولنیور.

سواحل وجزایری. — سواحلی عمومیت اوزره آلچق واكثر محللرنده بطاقلق حالنده اولوب، یالكز ١٥° عرض شمالی خطی آلتنده كسب ارتفاع ایدەرك، یشیل برون اسمیله ٤٠ متره ارتفاعنده بر برون تشكیل ایدیور، كه بتون آفریقا قطعه‌سنك الك غربی نقطه‌سی اولوب، قره‌یه اوچ كیلومتره كنیشلكنده بر برزخله مربوط مثلث الشكل بر شبه جزیره تشكیل ایدیور. اشجارله وجسامتلری مشهور اولان (باؤباب) آغاجلریله مستور اولان بو برونك جنوبنده (غوره) اسمیله ٨٠٠ متره اوزون و ٣٠٠ متره كنیش قیالق بر آطه بولنیور، كه ٢٥٠٠ اهالیی حاوی بر قصبه واسكله‌سی واردر.

اقلیم وهواسی، محصولات وحیوانات ومعادنی. — سنغالده ایكی موسم حكم سوروب، بری كانون اول ابتداسندن مایس نهایتنه، ودیكری حزیران ابتداسندن تشرین ثانی نهایتنه‌دك دوام ایدر. برنجی موسمده اصلا یاغمور یاغمیوب، سنغال نهرینك صولری دخی پك آزالیر. بو موسمده كیجه‌لری میزان الحراره ١٠ درجه‌یه قدر اینرسه‌ده، اوكله‌یه طوغری ٢٣ وصحرای كبیر وسودان صیجاقلرندن كلن شرق روزكاری اسدیكنده، ٤٠ درجه‌یه قدر چیقار. بو تحول صحته پك مضردر. یاغمورلر موسمنده وعلی الخصوص ایلك درت آینده پك چوق یاغمور یاغوب، میزان الحراره ٢٧ ایله ٣٠ درجه‌لری آره‌سنده بولنیورسه‌ده، موسمك اواخرنده طورغون صولرك كثرتندن مهلك صیتمه‌لر ظهور ایدر.

طوپراغی پك منبت ایسه‌ده، یقین وقتلره كلنجه‌یه قدر عدم امنیت واقوام وقبائل آره‌لرنده‌كی نفاق وتفرقه اهالینك زراعتله اشتغالنه مانع اولوب، زراعت دخی اصول قدیمه اوزره اجرا اولندیغندن، اراضینك قوهٔ انباتیه‌سندن بحق استفاده اولنه‌مامقده‌در. مع هذا كوندن كونه كرك مزروعاتجه وكرك غرس اشجارجه ترقی كورلكده‌در. سنغال نهری اورانك نیلی حكمنده اولوب، مزروعاتك مابه الحیاتی اولمغله، الك چوق محصولاتی نهر مذكورك مجراسی اطرافنده بولنوب صوانه‌بیلن یرلردر. آوروپایه اخراج اولنان وباشلیجه منابع ثروتی عد اولنان محصولاتی كوزل بر یاغ ویرن بر نوع حبوباتیله، بر نوع آقاسیه آغاجندن چیقان ضمغ وكراسته وصرانغوزلقده مستعمل اخشاب متنوعه ایله بویاجیلقده واجزاجیلقده مستعمل نباتات متنوعه‌در. داری دخی كلیتله حاصل اولوب، یاغی چیقاریلیر. حیوانات اهلیه‌سی آت، اشك، صیغیر، دوه، قیون وكچیدن عبارت اولوب، الك چوغی عرب عشیرتلرینك النده بولنیور. آتلری كوچك ایسه‌ده، عرب جنسنه منسوبدر. قیونلرینك یپاغیسی سیاه وقیصه ایسه‌ده، پك اینجه ویموشاقدر. حیوانات وحشیه‌سی آرسلان، زرافه، كیك، صو آیغیری، فیل، میمون وایكی نوع تمساحدن عبارتدر. طیوردن

پاپاغان و دوه قوشی وحشراتدن بیانی آری ایله برنوع بیاض قرینجه وچكركه وسیوری سینك چوقدر .

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری . — سنغالك اهالیسی اراضیسك وسعتیله متناسب اولمیوب، آنجق ۱۶۰۰۰۰ رادەلرندەدر . بونلر اوچ جنسیته منسوب اولوب ، برنجیسی (ماندینغ) جنسیدر، كه عرق زنجی‌یه منسوب اولوب، مملكتك اهالئ قدیمه‌سی اولدقلری حالده، برقاچ قوم وقبیله‌یه منقسم اولوب، سنغالده وسودان غربینك سائر طرفلرنده ساكندرلر. ایكنجیسی (پولا) یاخود (پول) ودها طوغریسی (فلاح) قومیدر ، كه سودان شرقیدن وبلكه حبش ونوبه جهتلرندن غربه طوغری یایلمش بیوك بر قوم اولوب، سودانك هر طرفنده منتشر بولنیورلر . بونلر سیاهه قریب اسمر و قرمزی‌یه مائل بر رنكده اولوب، سیماجه عرق قافقاسیدن هیچ فرقلری یوقدر. ذكالری وهرنوع صنایع ومدنیته استعدادلری دخی بركمال اولوب ، بونلر آفریقای وسطی وغربیسنده وازان جمله سنغالده دین اسلامی نشر ایتمشلردر . بونلرك بعضلری عشیرت حالنده یاشایوب ، چوغی زنجیلرله اختلاط ایدەرك مختلف اقوام وقبائل تشكیل ایتمشلردر . اوچنجیسی‌ده سنغال مجراسنك شمالنده وتا مراكش حدودینه قدر بتون او صحاریده منتشر اولان عربلردر، كه عشایر حالنده یاشایوب ، بعض بربر قبائلیله دخی ممزوجدرلر . فولالرله عربلر دین اسلامله متدین اولدقلری كبی، ماندینغ اقوام زنجیه‌سنك‌ده چوغی وقتیله دین اسلامی قبول ایدوب، پك آزلری شرك وجهالتده قالمشلردر . بو وجهله سنغالده دین عمومی اسلامدر . آوروپا مهاجرلری تجار وعسكردن عبارت اولوب، جملەسی اوچ بیك كشی‌یه بالغ اولماز . سنغالك مركز ادارەسی اولان (سنت‌لویی)دن صكره فرانسزلرك باشلیجه مراكز تجارتلری یشیل بورنده واقع (د قار) و(روفیسق) ایله قارشیلرندەكی آطەدە كائن (غوره) قصبه‌لریدر. سنت‌لوییدن داقاره قدر بردمیر یول خطی تمدید اولنمشدر. سنغال نهری اوزرنده واقع داغانه ، سالاده وماتام قصبه‌لرنده ایسه آوروپالیلر آزدر . یوقاریده تعریف اولنان حدودك خارجنده ومعهذا فرانسزلرك نفوذی آلتنده بولنان (باقل) و(مدینه) ایسه دها جمیتلی ودها تجارتكاه یرلردر .

صنایع وتجارتی . — صنایع محلیه پك كری اولوب، بز وسائر بعض چوق منسوجاتله قیوجیلغه، دمیرجیلكه وسائر احتیاجات بیتیه‌یه متعلق اوفق تفك صنعتلردن عبارتدر . آوروپا ایله تجارتی خیلی ایشلك اولوب، سنوی اخراجاتی ۳۶ ملیون فرانقدن زیاده وادخالاتی ۹½ ملیون رادەسندەدر .

اصول ادارەسی، تقسیمات ملكیه‌سی . — فرانسه‌نك آفریقای غربیده واقع و « سنغال ایله ملحقاتی » نامیله معروف مستملكاتی نفس سنغال ایله « جنوبی نهرلر» وسودان فرانسوی اسملریله اوچ دائرەیه منقسم اولوب ، نفس سنغال فرانسه جمهوریتی طرفندن كوندریلن بر والی ایله برمجلس اداره وبرمجلس منتخب طرفندن اداره اولنور ؛ و پارس مجلس مبعوثاننه بر مبعوث كوندرمك حقنی حائزدر . مملكت قضالره وقضالر ناحیه‌لره منقسم اولوب ، قضالرك اكثری عسكری موقع قوماندانلری طرفندن اداره اولنور . برآلای ژاندارمه ، یرلی عسكردن مركب ایكی طابوریله بر بلوك سپاهی عسكری و ایكی بطاریه طوپ ایله برفیلو والینك قوماندەسی تحتنده بولنوب، صرف ملكیه ایشلریله اوغراشیر بر داخلیه مدیری دخی واردر . فرانسز اهالیسی بولنان قصبه‌لرك بلدیه دائرەلری ومحاكم نظامیه‌سی دخی واردر. حكومت برقاچ مكتب كشاد ایدوب ، یرلیلرك چوجقلرینی دخی بومكتبلره جلب ایتمكه چالیشیورسه‌ده، علماء اسلامك اجتهادینه قارشی كلنه‌میوب، داخل مملكتده اسلامیت كیتدكجه ترقی ایتمكده‌در . مسلمانلرك كندیلرینه مخصوص مكتب و مدرسه‌لری و محاكم شرعیه‌لری واردر .

احوال تاریخیه‌سی . — آفریقانك او جهتده‌كی سواحلنده تا ۱۳۶٤ تاریخ میلادیسندن بعض نورماندیه‌لی بحریون یناشوب ، برطاقم اسكله‌لر طوتمشلردیسه‌ده ، بعده فرانسه اورالرینی اهمال ایدوب ، بو یرلرده پورتكیزلیلر و بعده اسپانیولر ، فلمنكلیلر وانكلیزلر او سواحلده برطاقم مستملكات ایدنمشلردی. نهایت فرانسزلر دخی اورایه یناشوب، ۱۶۲۶ده بر طاقم (دیپ) لی تجارلر بعض اسكله‌لره مالك اولمشلر ایدی . ۱۶٦٤ده بونلر مذكور اسكله‌لری بر مستعمرات شركتنه ، و مؤخراً بو شركت « سنغال شركتی» عنوانیله تشكیل ایدن دیكر برشركته صاتمش؛

و ١٦٧٧ و ٧٨ ده فرانسزلر غوره جزیره‌سیله یشیل برونی فلنکلیلردن حرباً آلمغله، مملکت مذکوره بر قومپانیه‌دن دیکرینه کچه‌رك، هر قومپانیه بر مقدار توسیعنه چالیشمش ایدی. ١٨٠٠ تاریخنده انکلیزلر سنغالك بعض یرلرینی ضبط ایدوب، ١٨١٧ ده اعاده‌یه مجبور اولمشلردر. آنجق شرکتلر مملکتك ایچ طرفلرنده اسایش و انضباطی محافظه‌یه مقتدر اوله‌مدقلرندن، ١٨٥٤ ده فرانسه دولتی سنغالی کندی اداره‌سنه آله‌رق، بر جنرالك قوماندەسیله بر مفرزهٔ عسکریه سوق ایتمش؛ واو وقتدن بری سنغال مجری ایچری‌یه طوغری توسع حکم ونفوذ ایتمکده بولنمشدر. فرانسزلر اورادن آوروپاجه مجهول اولان سودان غربیده بر چوق کشفیات وتحریات جغرافیه اجرا ایتمشلردر.

سنغامبیا (Sénégambie) [مادهٔ آتفه‌یه مراجعت بیوریله.]

سنغر [« سنقر » ماده‌سنه مراجعت بیوریله]

سنغورلی آنقره ولایتنك یوزغاد سنجاغنده و یوزغادك ٦٠ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق قزیل ایرماق مجراسنك ٤٠ کیلومتره شرق جنوبیسنده و مذکور ایرماغه تابع دلیجه ایرماغه دوکیلن بر چایك اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، یالکز ١٥٠٠ قدر ارمنی و سائره وقصوری مسلم اولمق اوزره، ٥٢١٠ اهالیسی، ٥ جامع شریفی، ٣ مدرسه‌سی، ٤ کلیساسی، هر پنجشنبه کونی اجتماع ایدر بازاری وبارش حیوانات بازاری، اطرافنده کوزل باغ وباغچه‌لریله مشهور میوه‌لری واردر. — سنغورلی قضاسی یوزغاد سنجاغنك شمال غربی قسمندن عبارت اولوب، شرقاً وشرق جنوبی جهتندن نفس یوزغاد قضاسیله، غرباً وغرب جنوبی وشمال جهتلرندن قیرشهر سنجاغیله، شمالاً قسطمونی ولایتنك کنغری سنجاغیله، شمال شرق جهتندن دخی چوروم قضاسیله محدوددر. شرق جنوبی وجنوباً وغرباً وغرب شمالی جهتلرندن دلیجه ایرماق مجراسی قضانك حدودینی تشکیل ایتمکله، میاه جاریه‌سی بو نهره منصب اولور. قزیل ایرماق دخی قضانك حدود شمالیه‌سنی تشکیل ایدیور. بو ایکی نهردن بشقه قضاده آقان چایلرك ك بیوکی مرکز قضادن کچنی اولوب، دیکرلری دره وسیل حکمنده‌در. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، قسم شمالیسی اورمانلرله مستوردر. بو اورمانلرك آغاجلری باشلیجه میشه وچامدن عبارت اولوب، خیلی کراسته ومحروقات قطع اولنور. سلطانلی ناحیه‌سیله برابر ١٧١ قریه‌دن مرکب اولوب، ٢٠٠٠ قدری ارمنی و سائره اوله‌رق خرستیان و قصوری کاملاً مسلم اولمق اوزره، ٢٩٢٠٨ اهالیسی واردر. اراضیسی تقریباً ٩٠٠٠٠٠ دونمدن عبارت اولوب، ٣٥٠٠٠٠ دونمی مزروع، ٣٢٥٠٠٠ دونمی مرعا وقصوری اورمان واراضیٔ خالیه‌در. طوپراغی اولدقجه منبت اولوب، محصولاتی بغدای، آرپه، یولاف، مصر، داری، بورچاق، نخود، مرجمك وسائر حبوباتله الما، آرمود، زردالی، اوزوم، اریك، آیوه و سائر میوه‌لردن وخیلی مقدار پاموقدن عبارتدر. سنوی تقریباً ٥٣٠٠٠٠ کیله بغدای و ٢٦٠٠٠٠ کیله آرپه حاصل اولور. حیوانات اهلیه‌سی ٦٤٩٠٢ قیون، ٢٩٧٣٣ عادی کچی، ٥٤٨٣١ تفتیك کچیسی، ١٨٢٤٤ صیغیر، ١٨٢٣ مانده، ٤٩٥٨ مرکب، ١٣٢٩ آت، ٨٠ استر و ٥٥١ دوه‌دن عبارتدر. معمولات صناعیه‌سی کلیم، سجاده، عبا وپاموقدن بز ایله لوازم ضروریه‌یه متعلق شیلره منحصردر. درون قضاده ١٥٦ جامع، ١٧١ مکتب، ٣ کتبخانه، ٤ مدرسه، ٣ کلیسا، ٣ خرستیان مکتبی، ٤ ی کارکیر اولمق اوزره ١٤ کوپری، ٣١٠ چشمه، ١ حمام، ٣ خان، ٨ فرون، ١٩٤ دکان وسائره موجوددر. داخل قضاده واقع نفس کوپی قدیم (تاویوم) ك وبوغاز کوپی دخی (پتریوم) شهر قدیمنك موقعلرنده واقع اولمغله، بونلرك طرافنده وسائر بعض محللرده دخی برچوق آثار عتیقه وبعض خرابه‌لر بولنور.

سنغوره (Sengora) مالاقه شبه‌جزیره‌سنده سیام دولتنه تابع برکوچك حکومت مرکزی اولان بر قصبه اولوب، حکومت مذکوره ٧° ایله ٨° عرض شمالی آره‌سنده وشبه جزیرهٔ مذکوره‌نك ساحل شرقیسنده ٥٠ کیلومتره ایچری‌یه قدر ممتد اولدیغی حالده، شمالاً (تالونغ)، غرباً (کده)، جنوباً دخی پاتانی حکومات صغیره‌سیله محدوددر. دکیزدن ایکی آچی آطه ایله آیرلمش بیوك برکولی وبوکوله دوکیلور برقاچ نهری واردر.

اهالیسی سیاملی، ملایی وچینلیدن مرکب اولوب، ملایلر مسلمدر.

سنغوئه { (Sengoué) آفریقای جنوبیده (زامبز) ایرماغنه تابع وبونك مجرا-
سنك وسطلرینه دوکیلور بر نهر اولوب، (مانیله) قومنك مملکتنده واووه‌لق بر محلده اوله‌رق، ۱۸° ۳۰′ عرض جنوبی ایله ۵۰′ ۲٦° طول شرقیده نبعانله، شمال غربی‌یه طوغری جریان و بر طاقم چایلر اخذ ایده‌رك، ۱۷ عرض جنوبیده (زامبز) ه دوکیلور. مجراسی هنوز مجهولدر.

سنفلدر { (Senfelder) لیطوغرافیا یعنی طاش طباعتنك موجدی اولوب، ۱۷۷۱
ده چهستانك پراغه شهرنده طوغمش، و ۱۸۳٤ ده وفات ایتمشدر. بر آقتورك اوغلی اولوب، کندیسی‌ده ابتدا بو صنعته سلوك ایتمش ایسه‌ده، موفق اوله‌مدیغندن، محررلکه قرار ویره‌رك، ۱۷۹۲ و ۹۳ ده ایکی تیاترو اویونی یازوب، مونیخده اوینانمش ایسه‌ده، بو اثرلری رغبت عمومیه‌یه مظهر اوله‌مدیغندن، موسیقی نوطه‌لری استنساخیله کچینمکه مجبور اولوب، بونلری حك ایچون، باقیر لوحه‌لری یرینه، اداره‌یه رعایةً طاش قوللانمش؛ و بو سببله لیطوغرافیا حقنده ابتدائی بر فکر حاصل ایدوب، برچوق موانع ومشکلاته دوچار اولدقدن صکره، ۱۷۹٦ ده مونیخده قرال سراینك موسیقی مدیری (غلایستر) ایله عقد شرکت ایده‌رك، تجارتنی اجرایه باشلامش؛ و بو صنعتی آوروپانك باشلیجه شهرلرنده نشر واعلان ایچون، برمدت سیاحت ایتدکدن صکره، ۱۸۱۰ ده مونیخده حکومتك لیطوغرافیاسی مدیریتنه نصب اولنمش؛ و وفاتنه‌دك بو مأموریتده بولنمشدر. « لیطوغرافیا صنعتی » عنوانیله ۱۸۱۹ ده مونیخده برکتاب دخی نشر ایتمشدی.

سُنقُر { یاخود سنغر (مظفر الدین —) فارسده حکومت سورن اتابکان
ملوکك برنجیسی وبو دولتك مؤسسی اولوب، (مودود بن سلغر) ك اوغلیدر. جدی وپدری وکندیسی دخی اتابك عنوانیله سلاجقه‌نك خدمتده بولنوب، سلطان مسعود سلجوقی زماننده و ۵٤۳ تاریخنده فارس حاکمی اولمغله. شیرازی مرکز اتخاذ ایتمش؛ وبعده سلجوقیلرك ضعفیله بعض احوالدن بالاستفاده، اعلان
استقلال ایلمش ایدی. عدل و حقانیتله ۱۳ ییل حکومت سوروب، برچوق خیرات تأسیسنه موفق اولمش؛ و ۵۵٦ ده وفات ایتمشدر. برادری زنکی خلفی اولوب، اوغلی طغرل دخی زنکینك اوغلی تکله‌دن صکره دردنجی حکمدار اولمش؛ و بعده حکومت ینه زنکینك نسلنه انتقال ایدوب، سنقرك ذریتندن بشقه حکمدار کلمه‌مشدر.

سنقه { (Seneca) ممالك مجتمعه‌نك (نیویورق) جمهوریتنده بر کول وبر نهر اولوب،
کول جمهوریت مذکوره‌نك شمال غربی جهتنده وفضلهٔ میاهلری اونتاریو کولنه دوکیلن کوللر آره‌سنده واقعدر. مذکور کوللرك الك بیوکلرندن اولوب، ۱٦٦ مربع کیلومتره مساحهٔ سطحیه‌سی واردر. بعض جدوللر واسطه‌سیله (اربه) کولیله اختلاط ایدوب، کرك بو جدوللرده وکرك کولك ایچنده واپورلر ایشلر. — سنقه نهری ایسه (قایوغه) کولنك آیاغی حکمنده اولوب، دها بر طاقم کوللرك آیاقلریله برلشدکدن صکره، اونتاریو کولنه دوکیلور. مجراسی ۱۰۰ کیلومتره طولنده اولوب، سیر سفائنه صالحدر.

سنقه فالس { (Seneca Falls) ممالك مجتمعه‌نك نیویورق جمهوریتنده
و (اوسوغو) نك ٦۱ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (سنقه) نهری اوزرنده بر قصبه اولوب، ٦۸۵۵ اهالیسی و مذکور نهرك شلاله‌سیله چویریلیر زراعت ماکینه‌لریله طلومبه، یوك منسوجات وسائره فابریقه‌لری واردر.

سنك { (Sénèque) بو اسمله اسکی روما-لیلرده بابا اوغل ایکی ذات کلمشدر:
برنجیسی خطبه ایراداندهکی اقتدار ومهارتیله مشهور اولوب، میلاددن ۵۸ سنه اول اسپانیانك قوردو (یعنی قرطبه) شهرنده طوغمش؛ و رومایه کلوب، برخیلی وقت ادبیات تدریسیله وقت کچیردکدن صکره ۳۲ تاریخ میلادیسنده وفات ایتمشدر. فوق العاده قوهٔ حافظه‌سیله مشهوردر. بعض خطیبلرك ایراد ایتمش اولدقلری نطقلری بر کره ایشیتمکله، حفظ ایدوب، ضبط وتحریر ایده‌رك، بر مجموعه وجوده کتیرمشدر، که بعض اقسامی موجود

اولوب، رومالیلرك او وقتكی اخلاق و عادتلرینی
تصویر ایتمكله، شایان اهمیتدر.
— ایكنجیسی برنجینك اوغلی اولوب، ٣ تاریخ
میلادیسنده قوردوده طوغمشدر. ابتدا پدرندن
ادبیات وفصاحتی اوكرنوب، آووقات اولمش ایسه‌ده،
بعده بوصنعتی تركله، فلسفه‌یه سلوك ایتمش؛ وكندی
فلسفه‌سنی تدریس ایچون بر مكتب مخصوص آچمش
ایدی. قالیغوله‌نك وفاتندن صكره، امور حكومته
قاریشوب، بعض مناصب عالیه‌یه نائل اولمش؛ وقلودك
زماننده جرمانیقوسك قیزی و ایمپراطورك یكنی
اولان (یولیه) ایله بعض مناسبات جنایتكارانه‌ده
بولندیغی (مسالینه) طرفندن ادعا اولنه‌رق، ٤١
تاریخ میلادیسنده قورسیقه‌یه نفی اولنمشدی. سكز
سنه منفی قالدقدن صكره، یكی ایمپراطوریچه (آغریپینه)
نك شفاعتیله عفو اولنه‌رق، بونك اوغلی (نرون) ك
مربیلكنه نصب اولنمشدی. نرون ایمپراطور اولدقده،
كندیسنی وكالتی صره‌سنه قویمش ایسه‌ده،
٦٥ تاریخنده كندی كندینی اولدیرمكه مجبور
اولوب، طمارلرینی آچدیره‌رق، قانی آقتمغله تلف
اولمشدر. نصایحی حاوی وفلسفه‌یه متعلق برچوق
رسائلی ایله بعض هائله‌لری موجوددر.

سنكل (Senguel) ونام دیكرله ریوشیقو (Rio Chico) آمریقای جنوبیده
آرجنتین جمهوریتنك (پاتاغونیه) خطهٔ واسعه‌سنده
و (شوبوت) ایالتنده برنهر اولوب، آند سلسله‌سنك
شرقنده ٤٥° عرض جنوبیده واقع كنیش بركولدن
خروجله، شرقه، بعده شرق جنوبی‌یه ونهایت شرق
شمالی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، ٨٠٠ كیلومتره
قطع ایتدكدن صكره، (شوبوت) ایرماغنه دوكیلور.
مجراسنك اورته‌لرنده آلچق بر یرده یاییلوب، ایكی
كنیش كول تشكیل ایدر. بو كوله كیرمزدن اول
اكی ٢٠ وعمق بر بچق متره اولوب، چایرلرله محاط
كوزل بر وادیده آقدیغی حالده، كولده صویی تبخر
ایتمكله، خروجنده صویی دها آز ومجراسی قیالق
وقورو یرلرك آره‌سنده طار وصرب بوغازلردن
عبارتدر.

سنك مصطفی پاشا [« مصطفی پاشا (سنك—) » ماده‌
سنه مراجعت بیوریله.]

سنكیلی (Senghileï) روسیه‌نك سیمبیرسك
ایالتنده وسیمبیرسكك ٤٧ كیلومتره
جنوب شرقیسنده اوله‌رق (وولغه) نك ساحل یمیننده
قضا مركزی برقصبه اولوب، ٥١٧٠ اهالیسی واردر.

سنلی (Senlis) فرانسه‌نك (اوآزه) ایا-
لتنده و (بووه) نك ٤٤ كیلومتره
شرق جنوبیسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب،
٥٩٢٥ اهالیسی، دمیر یولی، پاپاسلره مخصوص
مكتبی، ١٥٠٠٠ جلدی حاوی كتبخانه‌سی، موزه‌سی،
آثار عتیقه جمعیتی، فندانلغی، طاش اوجاقلری،
بخارلی حرازلری، ساعت زنبركی، مقوی، بز وسائره
فابریقه‌لری واطرافنده بعض آثار عتیقه‌سی واردر.

سنوسی (سیدی محمد بن علی) متأخرین
علما ومشایخك مشاهیرندن اولوب،
طریقت شاذلیه قوللرندن برینك مؤسسیدر. ١٢٠٦
تاریخنده جزایرك وهران ایالتنه تابع (مزومه) قصبه‌
سنده طوغوب، تحصیل علم ایتدكدن صكره، مراكشه
چكلمش؛ وصكره مملكتنه عودت ایدوب، بر مدت
تدریس علوم ایله جزایرك ایچ طرفلرینی كزمش؛
وبعده مكهٔ مكرمه‌یه عزیمت ایدوب، اثنای راهده
بر مدت مصرده اقامت وتدریسله اشتغال ایده‌رك،
مكه‌ده مشایخ شاذلیه‌دن شیخ احمد بن ادریسك
مریدی وبونك وفاتنده خلفی اولوب، یمنه دخی بر
سیاحت ایتمش؛ ونهایت بنغازی‌یه عزیمت ایده‌رك،
ابتدا (البیضا) ده بر زاویه تأسیس ایتمش؛ ومریدلری
كوندن كونه چوغالمقده اولوب، بونلردن بعضلری
مغربك بعض طرفلرنده زاویه‌لر آچمشلر ایدی. تدریس
و عبادتله مشغول اولمق اوزره، دها تنها بولنمق
ایچون، چوللك ایچ طرفلرینه چكیلوب، مصر ایله
بنغازی حدودنده بولنان (فرجه) واحنده وقتیله
مزاراق بولنمش اولان بر مغاره‌یی مقر اتخاذ ایتمش؛
و ٦ سنه صكره بر زاویه تأسیس ایلمشدی. ١٢٧٦
تاریخنده ارتحال ایدوب، اوغلی (سیدی محمد مهدی)
خلفی اولمشدر. مریدان وزوارك كثرتی حسبیله
زاویهٔ مذكوره كیتدكجه توسیع اولنه‌رق، برچوق
دائره‌لردن تركب ایتمشدر.

سنوقای (Sen-O-Kaï) چینه تابع (بوتنان)
مملكت اسلامیه‌سنك (تالیفو)

ايالتنده وتاليفونك ٢٣٠ كيلومتره شمال شرقيسنده و(يان چه‌كانغ) نهری اوزرنده معمور وتجارتكاه بر شهردر.

سنه (Senne) بلجيقه‌ده (اسقو) ارماغنه دوكيلان (روپل) نهرينه تابع (ديله) نهرينه دوكيلور بر چای اولوب، (هاينو) ايالتنده نبعان ايله، ابتدا شمال غربی‌يه و بعده شمال شرقی‌يه طوغری جريان ايده‌رك، برابانت ايالتنه كيرر؛ ونهايت (بروكسل) شهری ايچندن كچه‌رك، واوراده بر ايكی منبعی جدولله اختلاط ايده‌رك، سيرسفائنه خدمت ايدر. طغيانندن بروكسلی محافظه ايچون مكمل سدلر وريختملر انشا اولنه‌رق، بر خيلی مسافه‌ده دخی بر آلتندن كچيرلمشدر.

سنه (Soulina) رومانيانك دوبريجه خطه‌سنده وطونه‌نك منصبنه قريب آيرلديغی قوللردن همنامی اولان بر قولك آغزنده تجارتكاه بر قصبه واسكله اولوب، ٤٠٠٠ اهاليسی واردر.

سنهار (Senaar) توراتده جزيره‌نك قسم اسفلنه يعنی ديار ربيعه‌يه ويريلان اسم اولوب، طوفاندن صكره بابلك تأسيسنه‌دك اولاد نوحك سنهار اووه‌سنده اقامت ايتدكلری مذكوردر.

سنهار ياخود دار سنهار (Senaar, Dar-Sennâr) سودان شرقيده نيلی تركيب ايدن بحر ابيض ايله بحر ازرق آره‌سنده بر بر اولوب، غرباً بحرابيضله كردفاندن آيرلمش اولديغی حالده، شرقاً نيله تابع (آتباره) نهرينه، شرق جنوبی جهتندن حبش حدودينه، جنوباً دخی (فازاوغلی) طاغلرينه‌دك ممتد اولور. اراضيسی آز متموج اولوب، اك يوكسك تپه‌لرينك اوچ درت يوز متره‌دن زياده ارتفاعلری يوقدر. بحر ازرقك حبش حدودندن كلير ايكی تابعی دخی اولمغله، مملكتده درت نهر جريان ايدوب، فيضانلرنده براقدقلری چامورلرله طوپراغك قوهٔ انباتيه‌سنی آرتيررلر. اوچ موسمی اولوب، كانون ثانيدن مارده قدر سورن قيش موسمنده شمال روزكاری اسمكله، كيجه‌لری خيلی صوغوق اولور. ماردن حزيرانه قدر حرارت وتوراقلق پك زياده‌در. حزيران اواخرندن كانون اوله‌دك ياغمورلر موسمی اولوب، خريف مد اولنور. بو موسمده اورته‌لق زمرد كبی اولوب، اهالی بوموسمده باشليجه محصوللری اولان داری ايله سيسام، مصر، پاموق، توتون وبعض سبزه‌لر اكرلر. آنجق نهرلرك فيضانندن بعض بطاقلقلر تحصل ايتديكندن، بولطيف موسمده صيتمه وسائر خسته‌لقلر اكسيك اولماز. نهرلرك مجرالری اوزرنده بعض ورمانلری واردر. فيل، كركدان، زرافه، غزال وبيابانی طوموز كبی حيوانات وحشيه حبش طاغلرندن نادراً سنهار اووه‌لرينه اينرلرسه‌ده، نهرلرده تمساخ وصو آيغيری واورمانلرده قورت، تيلكی، صيرتلان، يبانی كدی وميمون كبی حيوانات چوقدر. حشراتی ده چوقدر. حيوانات اهليه: آت، مركب، دوه، صيغير، مانده، قيون، كچی وطاووقدن عبارتدر. علی العموم حيواناتی كوچك وعادی وقيونلرينك يپاغيسی آزدر. اهاليسی حبشی اقوامله عربلردن مركب اولوب، رنكلری آز چوق سياه وآنجق سيمالری دوزكون واعضای بدنلری پك ظريفدر. جمله‌سی دين اسلامله متدين ولسان عربی ايله متكلمدرلر. تنبللكی سودكلرندن، زراعتله اوغراشمقدن ايسه، اوفق تفك شيلر صاتمغی ترجيح ايدرلر؛ وجراحلق وچيقيقجيلقله مصره قدر كليرلر. ايكی اوچ قرن اول سنهارده يرلی بر حكومت تشكل ايدوب، اطرافی دخی كندی حكمی آلتنه آلمش ايكن، ١٢٣٧ تاريخنده ذاتاً ضعف وتفرقه‌يه دوشمش اولان حكومت مذكوره منقرض اولوب، سنهار محمد علی پاشا مرحوم طرفندن فتح، ومصره الحاق اولنمشدی. نهايت بوندن بر قاچ سنه اول معهود مهدی طرفندن سائر سودان شرقی ممالكيله برابر ادارهٔ مصريه‌دن فك اولنمشدر. مركزی همنامی اولان بر قصبه اولوب، نيل ازرق اوزرنده (مسلميه) اسميله ١٠٠٠٠ اهالی‌يی حاوی بر قصبه‌سيله ديكر بر قاچ معموره‌سی دخی واردر.

سنهار آنف البيان دار سنهارك مركزی بر قصبه اولوب، نيلی تركيب ايدن ايكی قولدن بحر ازرق اوزرنده وخرطومك ٢٥٤ كيلومتره جنوب شرقيسنده اوله‌رق ″٥١ ′٣٦ °١٣ عرض شمالی ايله ″٣٤ ′٢٤ °٣١ طول شرقيسنده واقعدر. وقتيله مركز حكومت ايكن پك معمور بولنمش ايسه‌ده، شمديكی حالده يالكز ٨٠٠٠ اهاليسی واردر، واكثر طرفلری خرابدر.

سنی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب ، عن اصل سمندره‌لی اولدیغی حالده ، طول مدت آمدده (یعنی دیاربکرده) اقا- مت ایتمکله، اورالی اولمغله شهرت بولمشدر . اکثر اشعاری رباعیاتدن عبارت اولوب ، شو رباعی او جمله‌دندر :

بز کیم اوزمن آکلامدق نادانز
اسرار وجودی بیلدك حیرانز
الحق بوقدر آکلایه بیلدك چون کوی
چوکان قضا الندە سر کردانز

سنین { صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمی اولوب ، بری فتح مکه‌ده حاضر بولنان (ابو جمیلة القمری) و دیکری (سنین بن واقد الانصا- ری) در .

سنینو { (Senjenö) نوروجك ساحل شما- لیسی قارشیسنده برآطه اولوب ، (هندو) دن صکره نوروج جزایرینك اك بیوکیدر. جنوباً وشرقاً طار بر بوغازله قره‌دن آیرلمش اولوب، شمال شرق جهتنده (قوالو) وغرب جهتنده (آندو) جزیره‌لری و جنوب شرق جهتنده دخی برچوق کوچك آطه‌لر بولنیور . شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه برپی ۷۵ واك کنیش یرنده ایکی ٤٩ کیلو- متره اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱٦٦٦ مربع کیلومتره‌در . اهالیسی ۳۳٤٠ کشی اولوب، باشلیجه بالیقجیلقله یاشارلر . اراضیسی طاغلق وقیالق اولوب، بطاقلقلری‌ده چوقدر . ساحل غربیسنده بر نیکل معدنی واردر .

سنینه { (بنت محنف النکریه) صحابیاتدن اولوب، بعض احادیث شریفه‌نك را- ویه‌سیدر

سو { (Eugène Sue) — اوژن فرانسه مشاهیر حکایه نویسانندن اولوب ، ۱۸۰٤ تاریخنده طوغمش ؛ وآباء واجدادی فن جراحیده مشاهیردن بولنمغله، کندیسی دخی ابتدا بو فنه انتساب ایده‌رك، عسکر و بحریه جراحلغنده بولنمش؛ وبعده ترك خدمت ایده‌رك، ادبیاتله توغله باشلامش؛ وبرچوق حکایه کتابلریله دولتلرك قوای بحریه‌لری حقنده ایکی تاریخ یازمشدر . ۱۸٤۹ده مجلس مبعوثانه انتخاب اولنه‌رق، ۱۸۵۱ وقوعاتی اوزرینه، فرانسه‌یی ترکله، (آنسی) یه چکلمش ؛ و ۱۸۵۷ ده اوراده وفات ایتمشدر. حکایه کتابلری پك مشهور اولوب ، ٦٠ جلد تشکیل ایدیور . اکثر آثارنده عباره‌سی مهمل و « سرسری یهودی » کبی بعضلرینك پك زیاده تفصیل وتطویل ایدلمش اولمسی جای تعریضدر .

سواء { صحابه‌دن ایکی ذات اولوب ، بری بنی عامردن (سواء بن خالد) در، که (حبه بن خالد)ك برادریدر . — دیکری (سواء بن قیس المحاربی) در، که حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزه بر قیصراق صاتمش ایکن ، بعده انکار ایتمکله، خزیمه شهادت ایتمشیدی.

سوآبه { (Souabe) و آلمانجه اشوابن (Schwaben) آلمانیه‌نك جنوب غربی جهتنده بر خطهٔ قدیمه اولوب، حدودی تماميله معین اولمدیغی حالده، شرقاً باویره، شمالاً تورینکه، غرباً قره اورمان ایله محاط وجنوباً (رین) ایرماغی مجراسنك بریسنده اسویچره‌نك ایچنه ممتد اولور ایدی. مرکزی (زوریخ) شهری اولوب، قونستانسه، اوغسبورغ، اولم، توبینکه، باده، هال ، رینفلد، نوردلنغ واسلینغ دخی باشلیجه قصبه‌لرندن ایدی . بو مملکت اونجی قرن میلادیده بو اسمله تسمیه او- لونمغه باشلایوب، دها اول (آلمانی) اسمیله معروف ایدی . برخیلی مدت بر دوقه‌لق تشکیل ایدوب، بر طاقم دره بکلکلرینه منقسم ایدی.

سواسون { (Soissons) فرانسه‌نك (اسنه) ایالتنده و (لائون) ك ۳۲ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (اسنه) نهرینك ساحل یسارنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۸۸۵۸ اهالیسی، داخلی مکتبی، صاغر ودیلسزلره مخصوص مکتبی، کتبخانه‌سی ، استحکاماتی، کنیش سوقاقلری، کوزل ابنیه‌سی ، دمیر یولی ، مشهور قصولیه‌سی و بقدایی ، کچه وچوخه وسائره فابریقه‌لری و ایشلك تجارتی واردر. مرووینجیان زماننده بیوك و مشهور بر قصبه اولوب، او وقتدن قالمه بر سرایی وبرقاج اسکی کلیساسی‌ده واردر .

سوآنیه { (Soignies) بلجیقه‌نك (هانیو) ایالتنده و سنه نهری وزرنده اوله‌رق (مون) ك ۱۵ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه اولوب، ۷۰۰۰ اهالیسی، ایپلیك ودانتله

وبز فابریقه‌لری، اسکی بر مناستری وجوارنده برنوع ماشی طاش اوجاقلری واردر.

سواد { صحابه‌دن بروجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر : (سواد بن زید الانصاری الخزرجی السلمی) که بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (سواد بن عمرو الانصاری النجاری) که غزیه وسراقه‌نك برادری اولوب، بعده بصره‌ده ساکن اولمشیدی. — (سواد بن غزیة الانصاری) که بدر غزاسنده وسائر غزواتده حاضر بولنوب، جانب حضرت نبویدن خیبر عامللکنه نصب بیورلمش ایدی. بدر غزاسنده (خالد بن هشام المخزومی) یی اسیر ایدن بو ذاتدر. — (سواد بن قارب السدوسی) که جاهلیتده کاهن اولوب، کوردیکی بر رؤیا اوزرینه نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمشیدی. طبیعت شعریه‌سی دخی وار ایدی. — (سواد بن قطبه) که ١٨ نجی سال هجریده (سوید بن مقرن) ایله برابر جرجانه داخل اولان صحابه‌دندر. — (سواد بن یزید یاخود بن زید الانصاری السلمی) که بدر واحد غزالرنده حاضر بولنمشدر.

سِواد { « قرارتی » دیمك اولان بو اسم بین العرب عراق عربه وموصله قدر اولان جزیره‌یه وفرات ودجله وادیلرینه اطلاق اولنور. سبب تسمیه‌سی‌ده بو یرلرك او وقتلرده بتون باغ و باغچه ومزروعاتله مستور اولمسیله اوزاقدن بر قرارتی کبی کورنمسیدر. بو یرلرك چنکیزك خروجندن اول غیرمنقطع بر یشیللك تشکیل ایدوب، باغ وباغچه واکین ایله مستور وهر بر قاریش یرنده بر شهر وقصبه بولنوب، قراسی متصل کبی بر حالده بولنمش اولدیغی او وقتلرده یازلمش اولان جغرافیون عرب آثاریندن منفهم اولیور. جریب باشنده آلنان ویرکی، عشردن دون اولدیغی حالده، حضرت عمر بن الخطاب (رضه) زماننده ١٢٨ ملیون درهمه بالغ اولور ایمش، که بش ملیون عثمانلی لیراسندن زیاده ایدر. عمر بن عبد العزیز زماننده، حجاج بن یوسفك کثیرمش اولدیغی خرابیتله برابر، ١٢٤ ملیون درهمدن عبارت ایدی. خلفاء عباسیه زماننده سوادك معموریتی درجۀ اعلایه واصل اولمغله، بو ویرکینك تضاعف ایتمش اولدیغی دخی ملحوظدر. سوادك احاطه ایتدیکی یرلر قربنده بولنان شهره اضافتله سواد کوفه، سواد بصره، سواد بغداد الخ اسملریله دخی یاد اولنوردی. — دیکر بعض بیوك شهرلرك اطرافنده بولنوب‌ده مزارع وباغ وباغچه‌لری چوق قراء کثیره‌سی اولان بعض نواحی‌یه دخی (سُواد) اسمی ویریلوب، قربنده بولندقلری شهرك اسمنه اضافتله استعمال اولنوردی.

سَوارِقیه { مکۀ مکرمه ایله مدینۀ منوره آره‌سنده بنی‌سلیمه عائد ونجددن معدود بر بیوك قریه اولوب، باغ وباغچه‌لریله و میوه‌لرینك کثرت و لذتیله مشهور اولدیغی وچارشیسی وجامعی اولوب، خیلی تجارت اولندیغی کتب عربیه‌ده مسطوردر. مشاهیر فقها وشعرادن ٥٣٨ تاریخنده طوسده وفات ایدن ابو بکر محمد بن عتیق السوارقینك وطنیدر.

سَواکن { بحر احمرده نوبه ساحلنده وجده‌نك ٢١٠ کیلومتره غرب جنوبیسنده خدیویت مصریه‌یه تابع بر قصبه واسکله اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی، کوزل لیمانی، قهوه وسائره‌یه متعلق ایشلك تجارتی، مرجان صیدی وعدن خطنه مربوط تحت البحر تلغراف خطی واردر. تا سلطان سلیمان اول زماننده ممالك عثمانیه‌یه الحاق اولنه‌رق، برخیلی وقت حبش ایالتی نامیله بحر احمرك سواحل غربیه‌سنی شامل ایالتك مرکزی بولنمشدر. قصبه‌نك بر قسمی ساحلده وبر قسمی ساحله قریب بر کوچك آطه‌ده‌در.

سوان { بو اسمله هندستانده اوچ قصبه واردر :

برنجیسی پنجاب خطه‌سنده دهلی ایالتنك (کرنل) سنجاغنده وکرنالك ٧٢ کیلومتره شمالنده واقع اولوب، ٢٤٥٥ ی مسلم اولمق اوزره، ٥٧٢٠ اهالیسی واطرافنده واسع پرنج تارله‌لریله بر کوپریسی وبعض خرابه‌لری واردر.

— ایکنجیسی بهار خطه‌سنده پاتنه ایالتنك (سران) سنجاغنده وچاره‌نك ٦٣ کیلومتره شمال غربیسنده واقع اولوب، ٥١٨٥ ی مسلم اولمق اوزره، ١٣٣١٠ اهالیسی، مقبول چناق چوملك ودستیلری، باقیردن آوانیسی وباصمه دستکاهلری واردر. ایچندن کچن (داها) نهری هر موسمده سیر سفائنه صالحدر.

— اوچنجیسی سند ایالتنك كراچی سنجاغنده وكراچینك ١٩٤ كیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق سند ایرماغنك ساحل یمینی قربنده وكراچیدن لاهوره كیدن دمیر یول خطی اوزرنده واقع اولوب، ٤٥٢٥ اهالیسی وذخایر ومنسوجات تجارتیله خالی وچناق چوملك عملخانه‌لری واردر. پك اسكی برقصبه اولوب، بیوك اسكندرك بنا كرده‌سی اولدیغی مروی اولان قدیم برقلعه‌سی ومظنهٔ كرامدن (لال شهباز) اسمنده برذاتك مطنطن تربه‌سی واردر.

سوانغه (Sévanga) قافقاسیه‌نك روان ایالتنده واقع (كوكچه) كولنك شمال غربی كوشه‌سنده وساحلدن ٢ كیلومتره‌لك مسافه‌ده بركوچك آطه اولوب، شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه بویی ١٠٧٠ واكی ٥٣٠ متره ومحیط دائره‌سی ٣ كیلومتره‌در. سونمش بركاندن عبارت برتپه شكلنده اولوب، نباتاتدن عاریدر. اوزرنده برارمنی مناستری واردر، كه ایچنده اوتوران كشیشلر لقردی سویله‌مكله مكلفدرلر. قادین وچوجقلرك بو آطه‌یه بناسمه‌لری ممنوعدر.

سوبلا مغرب اقصاده مراكش قربنده برقصبه‌در.

سوبیاقو (Subiaco) ایتالیای وسطیده رومانك ٥٠ كیلومتره شرقنده برقصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی، مصنع بركلیساسی، پاپالره مخصوص بولنمش برسرایی، برطاق ظفری ودمیرخانه‌لرایله كاغد فابریقه‌لری واردر.

سوبیسكی (J. Sobieski) — ژان لهستان قراللرندن اولوب، عن اصل ورتك بیوك خاندانلرندن برینه منسوب برآدم اولمغله، اسوجه قارشی اولان محاربانده كوستردیكی شجاعت اوزرینه مشیرلك رتبه‌سنی احراز ایتمش؛ ولهستان قرالی (میشل قوریبوت)ك دولت عثمانیه ایله ١٦٧٢ ده عقدینه مجبور اولدیغی معاهده‌یی نقض ایله، برطرفدن عثمانلیلره اعلان حرب، وبر طرفدن دخی لهستان قرالی مشارالیه میشله قارشی براتفاق تشكیل ایده‌رك، میشلك وفاتنده ١٦٧٤ ده اتفاق عمومی ایله واوچنجی ژان اسمیله لهستان قراللغنه انتخاب اولنمش؛ وعثمانلیلره قارشی محاربه‌ده دوام ایدوب، سلطان محمد خان رابعك ضبط ایتمش اولدیغی بعض ممالكنی استرداد ایتمش ایسه‌ده، ١٦٧٦ ده (لوویچ)‌ده ایكیوز بیك عساكر عثمانیه طرفندن احاطه اولنه‌رق، كلیا منهزم اولمش؛ وكوچ حال ایله كندی نفسنی قورتاره بیلمش ایدی. ١٦٨٣ ده آوستریالیلر طرفندن امداده دعوت اولنه‌رق، قره مصطفی پاشانك محاصره‌سی آلتنده بولنان ویانه‌یی محاصره‌دن وایمپراطور لئوپولدی تهلكه‌دن قورتارمشیدی. بعده بغدانه وبسارابیه‌یه تجاوز ایتمش ایسه‌ده، آوستریالیلر طرفندن ترك اولنمغله، موسقوه معاهده‌سنی امضایه مجبور اولمشدی، كه بو معاهده لهستانك شمال دولتلری بیننده‌كی موقعنه كلی خلل كتیرمشیدی. مأیوس اولدیغی حالده، ١٦٩٦ ده وفات ایتمشدر.

سوپریور (Supérieur) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه ایله قناده ممالكی آره‌سنده بربری اوسطنده بولنان وهر برینك فضلهٔ میاهی دیكرینه دوكیلوب نهایت سنت لوران ایرماغنی تشكیل ایدن بش كولك الك بیوكی والك یوقاریده بولنانی اولوب، شرقدن غربه بویی ٥٨٠ والك كنیش یرنده اكی ٢٥٠ كیلومتره‌در. ٢′ ٤٦° ایله ١٠′ ٤٢° عرض شمالی و٥′ ٨٧° ایله ٥٠′ ٩٤° طول غربی آره‌لرنده ممتد اولوب، محیط دائره‌سی ٢٨٠٠ كیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ٨٣٦٣٠ مربع كیلومتره وسمتنده وحذای بحردن ١٩١ متره ارتفاعنده‌در. سواحلنك اكثر طرفلری قیالقدر. كرك قناده جهتنده وكرك ممالك مجتمعه طرفنده كیرنتی وچیقنتیلری چوق اولوب، برطاقم كورفزلر وشبه جزیره‌لر تشكیل ایدیور. برطاقم جزیره‌لری دخی اولوب، بونلرك الك بیوكاری ممالك مجتمعه‌یه عائد (روآیال) ایله قناده‌یه عائد (میشیقوتن) جزیره‌لریدر. جنوب وجنوب غربی سواحلنده ممالك مجتمعه‌نك میشیغال، ویسقونن ومینزوته جمهوریتلری؛ شمال وشمال شرقی سواحلنده دخی قناده‌نك (اونتاریو) ایالت واسعه‌سی بولنیور. منتهای غرب جنوبیسنده تشكیل ایتدیكی اوزون بركورفزك اوجنده (سوپریور سیتی) اسكله‌سی بولنیور، كه ایكی دمیر یول خطنك مبدئیدر. سائر سواحلنده دخی برخیلی قصبه واسكله‌لری اولوب، كرك قناده‌ده وكرك ممالك

مجتمعه‌ده بر قاچ دمیر یول خطی دخی ساحل بوینجه ممتد اولور. درینلکی ٣١٠ متره اولوب، صویی طاتلی وغایتله براق وشفافدر. فرطونه‌لری چوق اولوب، بحرمحیطك امواجنه معادل طالغه‌لری اولور. ممالك مجتمعه‌دن واك زیاده قناده‌دن بوكوله ٨٠ قدر چای دوكیلوب، بونلرك اكثری ینه براق وتمیز كوللرك آیاقلریدر. بو وجهله آرتان صوینك فضله‌سی كولك منتهای شرق جنوبیسنده واقع (سنته ماریه) بوغازندن صوینی یشیلتراق و جریانی سریع بر نهر صورتنده (هورون) كولنه دوكیلور. منصبنده بر قاچ آطه بولنیور. سنته ماریه بوغازینك ویا نهرینك جنوبنده‌كی بر شبه جزیره صورتنده اولوب، جنوبنده (میشیغان) كولی بولنیور، كه بونك‌ده فضلهٔ میاهی او جوارده (هورون) كولنه دوكیلور. سوپریور كولنك بالیغی چوق وپك لذیذدر. ایچنده ایشلین واپورلر وكیلر چوق اولوب، سواحلنده بولنان ممالك آره‌سنده بیوك برتجارت اجرا اولنور.

سوتامپتون (Southampton) انكلتره‌نك (هامپشیر) ایالتنده و (وینچستر)ك ١٧ كیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق مانشه دكیزی ساحلنده و (ایچین) ایله (تست) نهرلرینك منصبنده بر شهر واسكله اولوب، ٦٥٣٢٥ اهالیسی، بعض آثار عتیقه‌سی، مصنع كلیسالری، لوندره‌یه دمیر یولی، آز فابریقه‌لری، سفائن انشائنه مخصوص دستكاهلری، ایشلك تجارت بحریه‌سی ودكیز حماملری واردر.

سوترلاند (Sutherland) اسقوچیه‌نك ایالاتندن اولوب، جنوباً (روس)، شرقاً (كتنس) ایالتلریله وسائر طرفلردن دكیزله محاطدر. بویی ١١٠ واكی ١٠٠ كیلومتره اولوب، ٢٦٠٠٠ اهالیسی واردر. مركزی (دورنوه) قصبه‌سیدر. اراضیسی طاغلق وطاشلق وسواحلی صرب اولوب، محصولات ارضیه‌سی پك آز ایسه‌ده، معدن كموری، مرمری، قریستالی و سائر احجاری چوقدر. بتون اراضیسی اون ایكی كشینك ملكیدر.

سوترن (Southern) انكلتره مشاهیر شعراسندن اولوب، ١٦٦٠ ده دوبلینده طوغمش، و ١٧٤٦ ده (وستمینستر) ده وفات ایتمشدر. قبول عامه مظهر اولمش بر طاقم منظوم تیاترو كتابلری وسائر اشعاری واردر.

سوتوارق (Southwark) لوندره‌نك محلاتندن اولوب، شهرمذكورك جنوبنده وتامیزه‌نك ساحل یمیننده واقعدر. ٨٠٠٠٠ اهالیسی، بیوك تجارت بحریه‌سی وبرچوق فابریقه‌لری واردر. وقتیله آیری برشهر عد اولنوب، الیوم لوندره ایله برلشمش ایسه‌ده، لوندره (میدلكس) ایالتندن معدود اولدیغی حالده، سوتوارق (سوری) ایالتنه ملحقدر.

سوتویل (Sotteville) فرانسه‌نك آشاغی سینه ایالتنده و (روئن)ك ٢ كیلومتره جنوبنده اوله‌رق (سینه) ایرماغك كنارنده بیوك بر قریه اولوب، ٨٩٩٠ اهالیسی، پاموق ایپلیك فابریقه‌سی، كهرچله تصفیه خانه‌سی ومشهور قایماغی واردر.

سوتی (Southey) انكلتره مشاهیر شعراسندن اولوب، ١٧٧٤ ده بریستولده طوغمش، و ١٨٤٣ ده وفات ایتمشدر. منظوم ومنثور كوزل آثاری اولوب، بر طاقم منظومه‌لر وتاریخ وتراجم احواله دائر بعض كتابلر براقمشدر.

سوتیر ماكدونیه‌لی طوائف ملوكدن برنجی وسكزنجی بطلیوس ایله دمتریوسك لقبیدر. [«بطلیوس» و «دمتریوس» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

سوج اقصای ماوراء النهرده بر قصبه اولوب، اورادن هر طرفه اخراج اولنان جیوه معدنیله مشهور اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سوچاوه (Soutchava) آوستریاده غالیچیا خطه‌سنك (قزرنوویچ) ایالتنده وقزرنوویچك ٤٥ كیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (سرت) نهرینه دوكیلان همنامی بر چایك اوزرنده بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی، آثار عتیقه‌سی واردر وبغدانله تجارتی واردر. وقتیله دها بیوك اولوب، بغدانك مركزی بولنمشدر.

سوداء (بنت عاصم القرشیة العدویه) صحابیاتدن اولوب، كندیسندن بعض احادیث شریفه منقولدر.

سودا { (میرزا محمد رفیع) هندستان مشا- هیر شعراسندن اولوب، هن اصل }
دهلیلی اولدیغی حالده، لکهنوده یاشامش، ونواب آصف الدوله‌نك انعامنه نائل اولمش ایدی. فارسی وهندستانی لسانلرنده بر چوق قصائد وغزلیاتی وبعض هجویاتی واردر. ١١٩٥ تاریخنده وفات ایتمشدر.

سودابه { ایران قدیمك اساطیریله مخلوط اولان تاریخ قدیمنده کیانیاندن }
کیکاوسك زوجاتندن دلبرلکده مشهوره بر قادین اولمق اوزره، ذکر اولنوب، اوکی اوغلی سیاوشه علاقه ایتمکله، معشوقی کندیسنه روی موافقت کوسترمدیکندن، کندیسنه افترا ایدوب، پدرینك غضبنه اوغراتمش؛ وسیاوش لاجل الامتحان آتشك ایچندن کچیریلوب، بیکناهلغی تأثیریله یانمامغله، برائتنی اثبات ایتدکدن صکره، پدرندن دلکیر او- لوب، تورانه قاچمش؛ وتوران حکمداری مشهور افراسیابه داماد اولوب، (فرنکیس) ی تزوج ایتمش ایدی. افراسیابك برادری (کرسیوز) حکمدارك سیاوشه اولان محبتنی چکه‌میوب، حقنده سعایت ایتمکله، سیاوش افراسیابك امریله قتل اولنمش؛ وحامله بولنان زوجه‌سی فرنکیس طوغوردیغنده، اوغلی کیخسرو اتلاف اولنمق اوزره برینه تسلیم او- لندیغی حالده، بونك طرفندن جانه قیئله‌میوب، بر طاغه آتلمش؛ واوراده چوبانلر طرفندن بیودیله‌رك، بعده افراسیاب طرفندن صیدکاهده کوریله‌رك، شجاعتی تقدیر اولنمغله، معیتنه آلنمش ایدی. سودا- به‌نك یوزندن سیاوش ایرانی ترکله تورانه قاچدیغیچون، افراسیاب طرفندن قتلی خبری ایرانه واصل اولنجه، کندیسنك مربیسی بولنمش اولان رستم زالك اخذ انتقام ایچون تورانه هجوم ایتزدن اول، کیکاوسك حرمنه دخول ایله سودابه‌یی صاچندن سوروکلیه‌رك، قتل ایتمش اولدیغی «شاهنامه» ده مسطوردر.

سودان { (ودها طوغریسی بلاد السودان یعنی « قره‌لر ممالکی » . بو اسم }
عربی السنهٔ اجنبیه‌ده دخی مستعمل اولوب، لاتینجه‌دن مأخوذ وینه بومعنایی مفید اولان نیغریتیه (Nigritie) اسمی الیوم متروك حکمنده‌در. آفریقا قطعه‌سنك وسطلرنده واقع بر طاقم ممالك واسعه‌یه ویرلمش اسم اولوب، ممالك مذکوره منحصراً سیاه رنکلی آدملرله مسکون اولدیغندن، عربلر طرفندن بو اسمله تسمیه اولنمشدر. مدلولنه باقیلیجه، بو اسم بتون آفریقای وسطی وجنوبی‌یه اطلاق اولنمق لازم کلیرسه‌ده، اصطلاح جغرافیده مسماسی هیچ بر طرفندن ساحله قدر ممتد اولمدیغی کبی ٥° عرض شمالی خط موهو- مندن دخی بوقاری‌یه چیقمیوب، اوته طرفی آفریقای وسطی اسمیله معروفدر.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — سودانك حدودینی تماميله تعیین ایتمك ممکن اولمیوب، هرحالده شمالاً صحرای کبیرله ممالك بربه‌دن یعنی فاس، جزایر تونس، طرابلس وبرقه خطه‌لرندن ومصردن آیرلمش اولدیغی کبی، جنوباً دخی خط استوانك بری طرفنه قدر ممتد اولان آفریقای وسطی ایله یعنی قونغو مستقل حکومتیله وسائر اراضیٔ مجهوله ایله وبوقاری‌کینه ایله محدوددر. بو ایکی حدود آره‌سنده شرقدن غربه ممتد اوله‌رق، طار واوزون بر شکل آلدیغی حالده، شرق وغرب جهتلرندن حدودی دخی معین اولمیوب، بعضلری نوبه‌یی وسنغال مهجر فرانسویسنی‌ده سوداندن عد ایله، بو مملکت واسعه‌یی بحر احمر ساحلندن بحر محیط آطلاسی ساحلنه قدر تمدید ایتمك ایستمشلرسه‌ده، اك طوغریسی شرقاً نیلك مجراسنه قدر واصل اولوب، نوبه وحبشله محدود اولدیغی کبی، غرباً دخی فرانسه وپورتکیز وانکلتره- نك اللرنده بولنان سنغامبیا سواحلیله محدود عد اولنمق اقتضا ایدر. بو واسع یرلر بالطبع (سودان شرقی)، (سودان وسطی) و (سودان غربی) اسملریله اوچه منقسم اولدیغی کبی، بعضلری جنوبه طوغری زامبز ایرماغی حوضه‌سنه یعنی آفریقای جنوبی‌یه طوغری تمدید ایده‌رك، قونغویی دخی ادخال ایتمکله، بوقسمنه سودان جنوبی نامنی ویرمك ایستمشلردر. اصل سودان ١٧° ایله ٥° عرض شمالی و ١٥° طول غربی ایله ٣٠° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. نیلك حوضه‌سی داخلنده بولنان وبو ایرماغه دوکیلن انهارك منابع ومجرالرینی حاوی اولان قسم شرقیسنه (سودان شرقی)، چاد کولك حوضه‌سنی تشکیل ایدن وبوبیوك کوله‌دو- کیلن انهاری حاوی اولان قسم وسطیسنه (سودان وسطی)، نیجر ایرماغنك حوضه‌سنی حاوی اولان قسم غربیسنه‌ده (سودان غربی) نامی ویریلیور.

حال طبیعیسی، جبال وانهاری. — سودانی صحرای کبیردن آیرانشی اراضی واحوال طبیعیه‌سی اولوب، بعض محللرده صحرای کبیر یعنی چول جنوبه طوغری دها زیاده ممتد اولور. و بعض یرلرده سودانك منبت اراضیسی شماله طوغری دها زیاده اوزانیر. سودان صحرای کبیرك جنوبنده بولنان منبت وصولی یرلردر. نیل ایله قونغو ایرماقلرینك وچاد ایله ویقتوریه نیانزه کوللرینك حوضه‌لرینی آیران جبال قمرك وآفریقانك اك یوکسك نقطه‌سی اولان (کیلی مانجارو) نك ۵۰۰۰ و ۶۰۰۰ متره ارتفاعلری وار ایسه‌ده، بو طاغلر سودانك خارجنده اولوب، سودانك ایچنده اوزانان اتکاری خیلی انحطاط کسب ایتدیکندن، وسودان غربینك سوقوطو وحوضه خطه‌لرنده‌کی طاغلرك ده ارتفاعی آزاولدیغندن، سودان عمومیت اوزره آلچق ودوز بر یر اولوب، چاد کولنك حذای بحردن آنجق ٢٦٠ متره ارتفاعی واردر. ۵۰۰ متره‌دن زیاده ارتفاعی اولان یرلری پك آزدر. میاه جاریه‌سی پك چوق اولوب، خط استوایه قریبق جهتیله، یاغمور موسملرنده پك چوق صو دوکلدیکندن، انهارینك جمله‌سی فیضانه تابع اولوب، سودانك اراضیسنی سقی واحیا ایدرلر. یوقاریده دینلدیکی کبی، اوچه تقسیمنی موجب اولان اوچ بیوك حوضه‌یه منقسم اولوب، برنجیسنك یعنی سودان شرقینك میاه جاریه‌سی نیله یعنی بحر سفیده، ایکنجیسنك یعنی سودان وسطینك کیلر چاد کولنه، اوچنجیسنك یعنی سودان غربینك کیلر دخی نیجره یعنی بحر محیط آطلاسی‌یه دوکیلور. نیلك حبشدن کان و (بحر ازرق) دینان شرق قولی سودانك حدودنده اولوب، (بحر ابیض) دینان غربی قولی ایله بوکا منصب اولان بر چوق انهار سودان شرقی‌بی شق واروا ایدرلر. بونلرك اك اهمیتلیسی (بحر ازرق) در، که اصل نیلك باشی عد اولنوب، (آلبرت) کولندن چیقار. بونك غرب جهتندن (بحر الغزال) اسمیله دیکر بر بیوك نهر کلوب، بحر زرافه ایله برلشمزدن اول صولدن دارفوردن کلن (بحر العرب) ی و صاغدن نیام نیام بلاددندن کلن اون اون بش نهرك صولرینی آلیر. ذکر اولنان انهارك منابعی قربنده بحر ازرق، بحر ابیض وسائر اسماء عربیه ایله مسمی دیکر بر چوق انهار نبعان ایدوب، غرب شمالی‌یه طوغری جریانله، دارفوردن ومذکور بحر العرب منابعی قربندن کلن (بحر السلامه) ایله دخی برلشدکدن صکره (شاری) ایرماغنی تشکیل ایدرلر، که بوده بر طاقم قوللره آیریله‌رق، ساحل جنوبیسندن چاد کولنه دوکیلور. مذکور کوله شمال شرق جهتندن و (وذای) ایله (قانم) آره‌سندن (بحر الغزال) اسمیله دیکر بر نهر کلدیکی کبی، ساحل غربیسندن‌ده (۰۰ای) اسمیله بر نهر وبر قاچ کوچك چای دوکیلور. سودان غربینك ایسه انهاری بوقدر چوق دکل ایسه‌ده، آفریقای غربینك نیلی حکمنده اولان نیجر نهر عظیمی، که عربلر عندنده نیل غربی اسمیله معروفدر، سودانك بو قسمنك هر طرفنه طولاشیر. بو نهر آفریقانك سواحل غربیه‌سی قربنده ممتد اولان جبالدن وسنغال منابعنك قربنده نبعانله، ابتدا شرق شمالی‌یه، بعده شرقه و نهایت جنوب شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، چاد کولی حوضه‌سنك جهت جنوبیه‌سنده‌کی طاغلردن کلن (بنوئه) نهرله برلشدکدن صکره، جنوبه طوغری دونوب، بوقاری کینه‌یه کیرر، و اوراده بر بیوك دلتا تشکیل ایده‌رك کینه کورفزینه دوکیلور. سودان غربینك سودان فرانسوی دینلان منتهای غربنده سنغال ایرماغنك منابعیله مجراسنك قسم اعلاسی بولندیغی کبی، اوچ جهتدن نیجر ایرماغیله احاطه اولنان قسم وسطیسنك جهت جنوبیه‌سنده دخی بر چوق انهار بولنوب، بر طاقمی شماله طوغری جریانله نیجر ایرماغنه دوکیلور؛ وبر طاقمی جنوبه طوغری جریان ویوقاری کینه‌یی شق ایله طوغریدن طوغری‌یه بحر محیطه منصب اولور. آنجق بو جهت هنوز تمامیله مکشوف و معلوم اولمدیغندن، بونلردن چوغنك مجرالری مجهولدر. نیجره دوکیلنلرینك اك مشلیجه‌لری یاتوله وبوغوبه، بحر محیطه دوکیلنلرینك دخی اك بیوکلری لاهو آ، ایسی و قوموئه ایله (وولته) ایرماغنی تشکیل ایدن قزیل، قره وآق وولته‌در. نیجره شمالدن یعنی صحرای کبیردن دخی وادی طغانمت و وادی ساکرت کبی بر طاقم وادیلر منتهی اولوب، بونلر نادراً یاغمور سیللرینی ایرماغه ایصال ایدرلر.

اقليم وهواسی، محصولات ونباتات وحيواناتی . — سودانك خط استوايه اولان قريبی مناسبتيله هواسی پك صيجاق اولوب، ميزان الحراره يازين اكثريا كولكه‌ده ٤١ درجه كوسترر؛ مع هذا مرتفعجه اولان محللرينك قيشلری‌ده خيلی صوغقدر. ياغمور موسمی حزيرانده باشلايوب، تشرين اوله قدر ممتد اولور . بو موسمده ياغان ياغمورلرك كثرتندن نهرلر طاشوب اطرافی باصار، وبو طغيانلردن بر چوق طورغون صولر حاصل اولمغله، صيتمه اكسيك اولماز. طوپراغی على الخصوص انهار واديلرنده وچاد كولنك اطرافنده پك منبت و محصولدار، واشجار ونباتاتی پك چوق اولوب، صحرای كبيرك چيلاق ويانمش قوملق وطاشلق چوللرندن كچوب‌ده سودانه كيرن آدم كنديسنی بردن بره بسبتون بشقه بر عالمه دوشمش ظن ايدر . باشليجه محصولاتی داری، مصر، پرنج، پاموق، چيويد، توتون، قهوه، بر ايكی نوع بتاتس، خرما وسائر ميوه‌لردر. اشجارينك انواعی و (باؤباب) تعبير اولنان جسيم آغاجلری دخی چوقدر. مزروع اولميان يرلرينك چوغی اوزون اوتلر، قاميشلر وچاليلرله محاط اولوب، بعض يرلری دخی قوملق وغير منبتدر. حيوانات اهليه‌سی آت، دوه، صيغير، قيون، كچی وسائره‌دن عبارت اولوب، هما جمله‌سنك جثه‌لری بيوك وجنسلری اييدر. حيوانات وحشيه‌سی فيل، زرافه، آرسلان، قپلان، صيرتلان، پارس، كركدان، غزالك انواعی، قورد، تيلكی، صو آيغيری، تمساح وسائره‌دن عبارت اولوب، بوآ دينلن جسيم ييلان وسائر ييلان وحشرات سميه‌نك انواعی دخی بولنور. شمپانزه دينلن نسناسه دخی تصادف اولنور. نهرلرده آلتون توزی بولنوب، يرليلر طرفندن طوپلانير . طوزك فقدانی اولوب، سواحلدن نقل اولنمغله، عندلرنده پك قيمتداردر، وبعض يرلرده نقد مقامنده استعمال اولنور .

اهاليسی، جنسيت ولسان ومذهبلری. — سودانك اصل يرلی اهاليسی زنجی عرقنه منسوب اولوب، بر چوق اقوامه منقسم وهر بری كنديسنه مخصوص بر لسانله متكلمدرلر. بو اقوامك بربرلرندن رنك وسيماجه واخلاق وعاداتجه آز چوق فرقلری وار ايسه‌ده، بينلرنده‌كی قرابتك ولسانلری آره‌سنده‌كی مشابهتك درجاتی هنوز تحقق ايده‌مه‌مشدر. آنجق يرلی زنجيلردن بشقه سودانده ايكی قوم دخی منتشر بولنوب، بونلرك بری (فوله) ياخود (فلاح) دينلن محارب بر قومدر، كه رنكلری زياده‌جه اسمر ايسه‌ده، سيماجه تماميله عرق قافقاسی‌يه منسوب اولوب، متناسب الاعضا ولوندانه طور وحركته مالك آدملردر. بونلر سودانك هر طرفنه منتشر اولوب، قوم حاكم كبی كچينيرلر، وبر طاقم دولتلر تأسيس ايدوب، بو صوك وقتلرده سودانك جنوب وغرب جهتلرنده نشر اسلام ايتمش وكيتدكجه ايتمكده‌درلر. مذكور ايكی قومك ديكری عربلردر، كه بربرلرله مخلوط اولدقلری حالده، سودانك هر طرفنده وعلى الخصوص قسم شماليسنده حيوانات وتجارتله مشغول اولورلر. بونلرك اختلاطيله ودين اسلامك قوت ونفوذيله لسان عربی همان بتون سودانك لسان ادبی وسياسيسی اولوب، اكثر حكمدارلرك سرايلرنده وحكومت دائره‌لرنده عربی تكلم اولنور. سودانك شرق وشمال قسمی اهاليسی ذاتاً اسكيدن بری مسلم اولوب، قسم جنوبی وغربيسنده دخی مذكور فلاحلرك جهديله دين اسلام تعميم ايده‌رك، احجار واشجاره وحشرات وجماداته عبادت ايدنلر قالمديغی كبی، دين اسلام خط استوايی تجاوزله، آفريقای جنوبی‌يه طوغری دخی كوندن كونه ترقی وتوسع ايتمكده‌در.

معارف ومدنيتی، صنايع وتجارتی. — سودان مدنيتدن هنوز پك اوزاق اولوب، معارف دخی پك كری، ولسان عربی اوقوره اوقويوب يازمغه وتلاوت قرآن كريمه مقتدر اولانلری دخی نادر ايسه‌ده، بسبتون وحشی حالنده دخی اولميوب، دين اسلامله برابر عربلردن خيلی معلومات آلمشلردر. هوانك حرارتی اقتضاسنجه عوام اهالينك چوغی يالكز بر پشتمال صاروب، يارى چيلاق كزرلرسه‌ده، شهر وقصبه‌لر اهاليسی وايلری كلنلرله على الخصوص عربلر وفلاحلر مكمل صورتده كينيرلر. هر نه قدر اخلاق وعادات قديمه‌لرندن بعض عادتلر حفظ ايتمش ايسه‌ده، هنوز مشرك اولان آفريقای وسطی وجنوبی زنجيلرينك كولنچ عادتلرندن اسلاميت س

بسنده کندیلرینی قورتارمشلردر. عمومیت اوزره مونس و مهمان‌نواز آدملردر . زنجیلر عرقلرینه مخصوص اولان شنلك طبیعتندن حصه‌دار اولوب ، اویونه ورقصه میللری زیاده‌در. دمیر حیلك وقیوجیلق اسکیدن بری کندیلرنده مستعمل اولوب ، کرك آلات واوانئ بیتیه وزرعیه‌لرینی وکرك قادینلرینك زینتلرینی کندیلری اعمال ایدرلر. طوپراقدن چناق چوملك ودستی وکوب کبی شیلر اعمالی خصوصنده دخی مهارتلری واردر. دریلری دخی دباغت ایدوب، بوندن آیاق قابی و مواد سراجیه و سائره اعمال ایدرلر. مسکنلری عمومیت اوزره قامشدن اوستلری صمانله اورتیلی دائروی قلبه‌لردن عبارت اولوب ، کرپیچدن خانه‌لری نادردر . بینلرنده خیلی تجارت اجرا ایدوب، خارجه چیقان محصولات ومواد سائره الدن اله سواحله و نیل و نیجر منصبلرینه واصل اولدیغی کبی، آفریقانك سواحل شمالیه‌سندن وعلی ـ الخصوص طرابلس غربدن آمد شد ایدن کاروانلر دخی سودانك مواد تجاریه‌سنی آق دکیز ساحلنه ایصال ایدرلر. آنجق سودانك هر طرفدن سواحله بعدیتی وعلی الخصوص شمال جهتندن کچلمسی او قدر مشکل ومخاطره‌لی اولان صحرای کبیرله آیرلمش اولمسیله طرق مواردهنك فقدانی سودانك تجارتنه وهر نوع عمرانه استعدادی اولان او قدر واسع ممالكك ترقیسنه مانع اولمقده‌در . آفریقانك بتون انهاری اولدیغی کبی سودانه مخرج اوله بیله‌جك نیل، نیجر، قونغو وسنغال ایرماقلری دخی، برچوق سرعتلی اینیشلری وشلاله‌لری اولدیغندن، سیر سفائنه و تسهیل تجارته صالح اولمیوب ، سودان ایچون دمیر یول خطلرندن بشقه تجارت طریقی اوله‌ماز . فرانسه دولتی جزایردن وسنغالدن سودانك ایچنه ایکی دمیر یول خطی تمدید ایتمك تصورنده ایسه‌ده، هنوز مشکلات ومواقع طبیعیه‌یه غلبه ایده‌مه‌مشدر.

تقسیمات طبیعیه و سیاسیه‌سی . — سودانك تقسیمات سیاسیه‌سی پك‌ده معلوم اولمیوب ، ذاتاً پك صیق تغیر ایتمکده‌در . سودان شرقینك همان بتونی بوندن مقدم خدیویت مصریه‌نك تحت اداره‌سنده ایدی . سودان وسطیده اك معروف برنوح (یاخود بورنو) حکمدارلغیدر . سودان غربیده برقاچ سنه اول الحاج عمر اسمنده بر ذات طرفندن بیوجك برحکومت اسلامیه تشکیل اولنه‌رق، کینه‌نك ایچ طرفلرینه وخط استوایه طوغری توسیع حکومت ونشر اسلام ایتمکده ایکن ، اخیراً بونك قوتندن اورکن فرانسه دولتنك سنغالدن اعمال ایلدیکی نفوذله، ترقیاتنه برسد چکلمشدر . ذاتاً سودانده تشکل ایدن دولتلرك اکثریا بقاسی مؤسسلرینك حیاتیله مقید اولوب ، نادراً خلفلری محافظهٔ قوته مقتدر اوله بیلیرلر . سودان غربینك منتهای غربیسی ینه بر طاقم قبیله رئیسلرینك تحت اداره‌سنده اولدیغی حالده، فرانسه‌نك سنغال حکومتنی ویا حمایه‌سنی طانیدقلرندن ، سودان فرانسوی نامیله یاد اولنور . تقسیمات طبیعیه ویا جغرافیه‌سی ایسه بروجه زیردر :

سودان شرقی	سنهار، کردفان، دارفور، شلوك، دینکه، دارفرتیت، داربنده
سودان وسطی	داررونغه، ودای، بورقو، قنم، برنوح، باغیرمی، آدماره، سوقوتو، حوصه
سودان غربی	غاندو، غورمه، موسی، ماسینه، سغو، بامباره، ماندنکه، ساموری، فوتاجالون، وسائره

شهر وقصبه‌لری . — سودانك شهر اطلاقنه شایان بر بری وار ایسه ، اوده منتهای شرق شمالیسنده نوبه حدودنده ونیل ابیض ایله نیل ازرقك ملتقاسنده واقع خرطوم شهریدر، که حکومت مصریه طرفندن اعمار اولنمشدر . ایکنجی درجه‌ده دخی سودان غربیده نیجر مجراسی اوزرنده واقع (سکوسیقورو) ایله (تمبکتو) شهرلریدر . بو اوچ شهر تجارتکاه اولمغله برابر خانه و سوقاقلری حاویدرلر .

سود'نك سائر طرفلرنده ايسه پك جمعيتلى وتجارتكاه معموره‌لر وار ايسه‌ده، بوقاريده ذكرى كچن قلبه‌لردن مركب اولوب، بونلرك الك بيوكلرى‌ده برنوحك مركزى اولان چاد كولنك ساحل غربيسنده واقع كوكه (ياخود قوقه)، حوصه‌ده‌كى (سوقوتو)، سوقوتوده‌كى (يعقوبه) ونيجر مجراسنده‌كى برچوق قصبه‌لردر.

احوال تاريخيه‌سى. — سودان ازمنهٔ قديمه‌ده بسبتون مجهول اولوب، حتى اسكى يونان وروما جغرافيون وطبيعيونى (ليبيا) تعبير ايتدكلرى صحراى كبيرك اوته‌سى، خط استوانك قربيتندن طولايى، ناقابل اسكان ظن ايدرلردى. دور اسلامده عرب مجاهدينى آفريقاى شماليى كاملاً الده ايتدكدن صكره، اورالردن جنوبه طوغرى ايلريليه‌رك، صحراى كبيرى شق ايله، سودانه صوقلمش؛ وزنجيلرله مناسبات تجاريه‌يه كيريشمشلردى. هر نه قدر غزاة مسلمينك هيچ برى سودانه قدر توسيع فتوحات ايتمه‌مشيديسه‌ده، تجار وسياحين سودانك هرطرفنه كيروب، دين اسلامى دخى تا او وقتلردن ادخال ايلمشلردى. ابن بطوطه سودانك اكثر طرفلرينى كزوب كورمكله، سياحتنامه‌سنده تعريف وبيان ايلديكى كبى، شريف ادريسى وسائر جغرافيون عرب دخى سوداندن مفصلاً بحث ايديورلر. آوروپاليلرك سودانه سياحت ايدوب، بو ممالك واسعه‌نك احوالنه كسب اطلاع ايتمكه باشلامه‌لرى پك يقين اولوب، فتوحات مصريه دخى آوروپا سياحلرينه امنيتلى يوللر آچمقله، كرك اورادن وكرك طرابلس كاروان طريقيله ويا نيجر و سنغال مجرالرينى تعقيب ايدەرك، برطاقم غيرتلى سياحلر سودانك هرطرفنى كزوب، اخذ معلومات ايتمشلرسه‌ده، بو ممالك واسعه‌نك اكثر طرفلرينك تفصيلات وتفرعاتى اليوم تماميله معلوم دكلدر.

سودايى (بابا —) مشاهير شعراى ايراندن اولوب، خراسانده واقع ابيورد شهرندن ايدى. ابتدا خاورى مخلصيله متخلص ايكن، بعده جذبه‌يه دوچار اولوب، باش آچيق وياليڭ اياق كزمكله، (بابا سودايى) مخلصيله شهرت بولمشدر. منقبهٔ حضرت مرتضوى حقنده قصيده‌لرى وسائر انواع اشعارى واردر. شاه رخ زماننده پاشايوب، ٨٥٣ تاريخنده، سكسان ياشنى متجاوز اولديغى حالده، وفات ايتمشدر. ابيورد قراسندن (سكان) قريه‌سنده مدفوندر. شو برايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

عنبرت خال ورخت ورد وخطت ريحانست
دهنت غنچه و دندان در ولب مرجانست
كوهرت نطق وزبان طوطى وفندق انكشست
زنخت سيب وبرت سيم ودلت سندانست

سودت (Sudetes) آوستريا ايله آلمانيا آره‌سنده برسلسلهٔ جبال اولوب، قارپات سلسلهٔ جبالك منتهاى غربيده ١٦° طول شرقيده بدأ ايله، غرب شماليه طوغرى ممتد اوله‌رق، آوستريانك موراويا وچهستان خطه‌لرينى پروسيه‌نك سيلزيا خطه‌سندن آييرور؛ وشرق شماليدن غرب جنوبى‌يه ممتد اوله‌رق چهستانى صاقسه قراللغندن آيران (ارز كبيركه) سلسله‌سيله كسب التصاق ايدبور. سودت سلسله‌سى نفس سودت ايله بونك غرب شماليسنده واقع (ريزن كبيركه) طاغلرندن مركب اولوب، بعضلرى مذكور (ارز كبيركه) طاغلرينى دخى سودت سلسله‌سندن عد ايتمشلردر. الك مرتفعى اولان (ريزنقوپ) طاغنك ١٦٣٠ متره ارتفاعى واردر. ايكى جهتنده وعلى الخصوص شمالى اتكلرنده معدنلرى چوقدر.

سوده (بنت زمعة القرشية العامريه) ازواج مطهرهٔ حضرت نبويه‌دن اولوب، حضرت خديجه (رضها) نك وفاتندن صكره وبر روايتده حضرت عايشه (رضها) دن اول ديكر بر روايتده ده مشار اليهادن صكره مكه‌ده، جانب حضرت رسالتپناهيدن تزوج بيورلمشيدى. طوله اولوب، ايلك زوجى عم زاده‌سى صحابه‌دن سكران بن عمرو ايدى. فخر كائنات (صلعم) افندمزدن اولادى اولميوب، حضرت عمر (رضه) ك زمان خلافتنده ارتحال ايتمشدر.

— بو اسمله صحابياتدن ديكر اوچ خاتون دخى واردر: (سوده بنت ابى خبيش) كه هجرتدن صكره اسلامه كلوب، بدرى‌ده صحابه‌دن ايدى. — ابو الطفيلك زوجه‌سى سوده — (سودة القرشيه) كه درت بش چوجق والده‌سى اولديغى حالده، زوجنك

وفاتنده جانب حضرت نبویدن طلب بیورلدیغی حالده، اولادندن راحتسز اوله‌جقلری اعتذاریله عفوینی استرحام ایلمشدی .

سودی { ادبای عثمانیه‌دن اولوب، من اصل بوسنه‌لیدر . ابراهیم پاشانك قوناغنده غلمان خاصه‌یه معلملك ایدردی. مثنوی شریفه، گلستانه، بوستانه و دیوان حافظه یازدیغی مفصل شرحلرله مشهور اولوب، بو شرحلری پك مدققانه وتنقیداتلی یازمشدر . ابن حاجبك شافیه وکافیه‌سنی دخی ترکجه‌یه ترجمه ایتمشدر . شرحلرینك چوغی مطبوعدر . ۱۰۰۰ تاریخنده وفات ایتمشدر .

سور { (یاخود سوروس) [« سپتیم سور » و « آلکساندر » ماده‌لرینه مراجعت.]

سور { یاخود فلاویوس والریوس سورروس (Sévère, Flavius Valerius Severus) ایلیریالی اولوب، روما ایمپراطورلرندن دیوقلتیان طرفندن فراغتی اثناسنده قیصرلق منصبنه نصب اولنمش؛ و ۳۰۶ تاریخ میلادیسنده غالریوس طرفندن آغستوسلغه ترفیع اولنه‌رق، ایتالیا وافریقیه حکومتی کندیسنه احاله ایدلمش ایدی . ماقسنسه قارشی محاربه ایدوب، راونه‌ده ۳۰۷ ده کندینی اسیر ایتدیرمش؛ وطمارلرینی آچوب، اتلاف نفس ایتمشدر .

سور { ویبیوس سورروس (Sévère, Vibius Severus) روما غرب ایمپراطورلرندن اولوب، ۴۶۱ تاریخ میلادیسنده ریسیمرك انضمام رأییله ایلیریا اردوسی طرفندن انتخاب اولنمش؛ و درت سنه رومده راحت و سفاهتله یاشایوب، زماننده اقوام وحشیه ایتالیانك هر طرفنی غارت ایلمشیدی. ۴۶۵ ده وفات ایدوب، کندیسندن صکره حکومتی ضبط ایدن مذکور ریسیمیر طرفندن تسمیم ایدلدیکی مظنوندر .

سور { (Sever) پورتکیزده بر نهردر، که (آلتیو) ایالتنده (سراده‌ساتومامدو) طاغندن نبعانله، شمال غربی‌یه بعده شرقه، شمال شرقی‌یه ونهایت ینه غرب شمالی‌یه طوغری جریانله، بر خیلی مسافه‌ده پورتکیزله اسپانیا حدودینی آیردقدن صکره، صولدن (تاج) ایرماغنه دوکیلور. مجراسی ۶۰ کیلومتره طولنده اولوب، بعض محللری پك غریب المنظره‌در .

سورا { (Sura) عراقده حله قربنده ارض بابلدن معدود برقصبه اولوب، سریانیلرك مرکزی بولندیغی و شرابنك نفاستیله مشهوراولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطوردر. سورانی لقبیله مشهور بعض علماء اسلامك دخی مسقط رأسی بولنمشدر . اسرائیلیلرك بو قصبه‌ده مشهور بر مدرسه‌لری وار ایدی. الیوم خراب اولسه کرکدر.

سوراء { بغداد قربنده برمحل ویابغداده بر محله‌ایدی. بغداد شهرینك اسملرندن اولدیغی ده مرویدر .

سورابایه { (Sourabaya) جاوه جزیره‌سنك شمال شرقی ساحلنده ایالت مرکزی برشهر اولوب، ۸۰۰۰۰ قدر اهالیسی، ینا شمه‌سی کوچ اسکله‌سی، طوبخانه‌سی وسفائن اعمالنه مخصوص واسع دستکاهلری واردر .

سورات { (Surat) هندستانك بمبای اداره‌سنده و کجرات خطه‌سنده (تپتی) نهرینك صول کنارنده و نهر مذکورك منصبندن ۳۱ کیلومتره بوقاریده اوله‌رق بمبایك ۱۷۰ کیلومتره شمالنده برشهر واسکله اولوب، ۱۰۸۰ اهالیسی، کوچك لیمانی، قلعه‌سی، یوکسك ویوقاری قاتلی چیقنتیلی خانه‌لری، طار و طولاشیقلی سوقاقلری، برهمنیلر طرفندن اداره اولنور حیوانات خسته‌خانه‌سی وایشلك تجارتی واردر. اهالیسنك برقسمی زردشتیدر. پك اسکی برشهر اولوب، هندستانك بحر عمانده اك بیوك اسکله‌سی بولنمش ایسه‌ده، بمبایك تأسیسندن صکره اهمیتدن دوشمشدر. حجه‌کیدن هندلیلر اکثریا اورادن سفاینه رکوب ایتدکلرندن، سورات شهرینه «باب مکه» نامنی ویریرلر. وقتیله ممالك اسلامیه دائره‌سنه داخل اولوب، دهلی حکمدارلرینك تحت تصرفنده ایکن، انکلیزلر برتجارتخانه کشادینه اذن آلوب، مرور زمانله شهری ضبط ایتمشلردر .

سوراته { یاخود نواده‌ده — (Nevada de Sorata) آمریقای جنوبینك برو جمهوریتنده وآند سلسلهٔ جبالنده یوکسك برطاغ

اولوب، ′٣٠ °١٥ عرض جنوبیده ولاپازك ٧٠ کیلومتره شمال غربیسنده واقعدر. ٧٦٩٦ متره ارتفاعی اولوب، برمدی قارلرله مستوردر.

سوراقارته { (Sourakarta) جاوه جزیره‌سنده (سامارنك)ك جنوب شرقیسنده و باتاویه‌نك ٥٠٠ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق همنامی اولان نهرك اوزرنده برشهر اولوب، تقریباً ١٠٠٠٠٠ اهالیسی وفلمنکلیلر طرفندن اجرا اولنور بك ایشلك تجارتی واردر. برطاقم بیوك قریه‌لرهیئت مجموعه‌سندن عبارت اولوب، ملغا(متارم) حکومتنك مرکزی ایدی.

سورانیه { بحررومده یعنی آق دکزده محیط دائره‌سی ٣٠٠ میل اولان بیوك بر جزیره اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیورسه‌ده، بو اسمله هانکی جزیره‌یی مرام ایلدیکی آکلاشیله‌مدی.

سوراو { (Sorau) آلمانیانك براندبورغ حکومتنده وفرانقفورتك ٩٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب، ١٣٢٠٠ اهالیسی، مکتب اعدادیسی، کتبخانه‌سی وبز وچوخه فابریقه‌لری واردر.

— روسیه‌نك سیلزیه خطه‌سنده و ریبنیكك ١٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده دخی بو اسمله برقصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی واردر.

سوربونه { (Sorbonne) پارسده مشهور برعقاید مکتبی اولوب، ١٤ نجی قرن میلادیدن ١٧ قرن میلادی‌یه قدر بو مکتب مجلسنك امور مذهبیه‌یه متعلق ویردیکی قرارلرك بیوك اهمیتی وار ایدی.

سورستان { بعض جغ. افیون طرفندن سریانیلرك وطان اصلیه‌سی اولان سوریه یعنی شام خطه‌سنه ویریلان اسمدر.

سورسنه { (Suresne) فرانسه‌نك (سینه) ایالتنده وسینه ایرماغنك ساحل یسارنده اوله‌رق پارسك ١٠ کیلومتره غربنده بیوك بر قریه اولوب، ٥٠٩٢ اهالیسی، اوزومی وقتیله مشهور بولنمش باغلری وکوزل کوشکاری واردر.

سورغه { (Sorgues) فرانسه‌نك (ووقلوزه) ایالتنده همنامی اولان چای ایله (اووزه) چاینك ملتقاسنده و(آوینیون)ك ٩ کیلومتره شمال شرقیسنده برقصبه اولوب، ٤٧٧٥ اهالیسی، سوری وجوارنده اسکی بر مناستری واردر.

سورلینغ { (Sorlingues) وانکلیزجه‌سیلی (Scilly) مانشه دکزنده انکلتره‌نك (قورنوآی) ایالتی ساحلنك قارشیسنده برطاقم کوچك آطه‌لر اولوب، یالکز ٦سی مسکون اولمق اوزره ١٤٥ آطه‌جقدن مرکبدر. ١٨٠٠ اهالی ایله مسکون اولوب، مرکزلری جمله‌نك بیوکی اولان (سنته‌ماریه) آطه‌سنده واقع (نیوتون) قریه‌سیدر. اهالیسی بالیقچیلقله تعیش ایدرلر. ازمنهٔ قدیمه‌ده بو آطه‌لرده فنیکه‌لیلر و یونانیلر طرفندن قلای اخراج اولنمغله، یونانیلر طرفندن‌قلایه دلالت ایدن (قاسیتریده) اسمیله تسمیه اولنمشلردی.

سورمنه { طربزون ولایت و سنجاغنده و طربزونك ٣٢ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق قره دکیز ساحلنده قضا مرکزی برقصبه واسکله اولوب، ٤٠٠٠ قدراهالیسی، سیرك خانه‌لری، ٦٠ قدردکاندن مرکب چارشیسی، هفته‌ده بر قوریلور بازاری، طبیعی لیمانی وکوچك سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری واردر. — سورمنه قضاسی غرباً نفس طربزون قضاسیله وکوشخانه سنجاغیله، جنوباً ارضروم ولایتیله، شرقاً اوف قضاسیله، شمالاً دخی قره دکیزله محاط اولوب، ٦٩ قریه‌یی حاوی اولدیغی حالده، ٤١٦٢٩ اهالیسی واردر،که بونلرك یالکز ٥١٣٣ ی روم و ١٧٨ ی ارمنی اولوب، قصوری کاملاً مسلم ولازدر. ساحلده بولنانلری بالیقچیلقله مشغول اولوب، یونس بالیغندن خیلی طون یاغی دخی چیقاریرلر. اراضیسی اولدقجه منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله کلیتلی فصولیه وفندق حاصل اولور. قضانك جنوب جهتنده‌کی طاغلر مرعالر واورمانلرله مستور اولوب، خیلی اغنام وسائر حیوانات بسلنیر، وکلیتلی یاغ چیقوب، استانبوله کوندریلور. اورمانلرنده کراسته‌لك آغاجلر اولمیوب، یالکز محروقات وکمور ایچون کسیلیر. اکثر قریه‌لری پك سیرك خانه‌لردن مرکب اولوب، کنیش مسافه‌لر ضبط ایدیور. بیرکی قریه‌سنده مالطه طاشنه مشابه یوشاق وبیاض بر طاش چیقار. قضاده دمیرجیلك، تفنکجیلك، بچاقچیلق کبی صنعتلر اجرا اولنوب، شال

تعبیر ایتدكلری بر نوع عبا ایله آغ ایچون كلیتلی كندیر ایپلیكی دخی اعمال اولنور .

سورمه‌لی علی پاشا [« علی پاشا (سورمه‌لی) » ماده‌سنه مراجعت اولنه .]

سورمین غرجستانده و مروروددن ایكی مرحله‌لك مسافه‌ده بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان»ده مذكوردر .

سورن (Severn) انكلتره‌نك اك بیوك نهرلرندن اولوب، (وایس) خطه‌سنك (مونتغومری) یالتنده (پلینلیمون) طاغندن نبعانله شرقه، بعده شرق شمالی‌یه، صكره ینه شرقه، شرق جنوبی‌یه و جنوب شرقی‌یه طوغری جریانله. (وورجستر) شهرنده صولدن (تیری) ودها آشاغیده صاغدن (تمه) نهرینی آلیر، و(توكسبوری) شهرنده صولدن (آوون) نهرینی دخی اخذ ایله ، جنوب غربی‌یه طوغری دونه‌رك، غلوچستر شهرینی‌ده كچدكدن صكره، واسع بر خلیج تشكیل ایده‌رك، بریستول كورفزینه دوكیلور. ذكر اولنان اوچ تابعندن بشقه دها بر چوق كوچك تابعلری واردر . مجراسی اوزرنده بر چوق شهر وقصبه‌لر بولنیور. خلیجنه‌ده صاغ وصولدن بر قاچ نهر دوكیلورسه‌ده، بونلر (سورن)ك تابعلرندن معدود دكلدر. مجراسی ۲۸٦ كیلومتره طولنده وحوضه‌سی ۱۱.۵۳۰ مربع كیلومتره وسعتنده اولوب، عادی وقتده ثانیه‌ده یالكز ۱۵۰ و فیضاننده ۳۳۸ مكعب متره صو دوكر خلیجنده مد وجزر آره‌سنده ۱۸ متره‌لك بر فرق واردر. بر چوق عملیات اجراسیله (وورجستر)ه قدر سیرسفائنه صالح برحاله قونمشدر. مجراسنده صوینك برقسمی سقی اراضیده و ماكنه‌لر چویرمكده مستعملدر .

سورن (Severn) آمریقای شمالیده دومینیون قطعه‌سنك (كیواتین) اراضیسنده بر نهر اولوب ، كوللری چوق بر یایله‌ده نبعانله، شمال‌شرقی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، همنامی اولان بیوك بر كول وبعده دیكر برقاچ كولك ایچندن كچدكدن، وینه برطاقم كوللردن چیقمش برقاچ چایك صولرینی طوپلادقدن صكره، ۵٦° عرض شمالیده همنامی اولان قلعه‌نك آلت طرفنده (هودسون) كورفزینك جنوب غربی ساحلنه دوكیلور. منصبنده ایكی قوله آیریلوب، آره‌لرنده (یارتریجه) اسمیله بر آطه تشكل ایدیور. مجراسی یدی سكز یوز كیلومتره طولنده اولوب ، حوضه‌سی پك صوغوق و اكثر طرفلری هنوز مجهولدر . میلانلی جریانلری وشلاله‌لری چوق اولوب، ایچنده سیر سفائن مشكلدر. — ینه دومینیون قطعه‌سنك قناده خطهٔ كبیره‌سنده واقع (اونتاریو) ایالتنده دخی بواسمله برنهر اولوب، (سیمتلاه) كولندن خروجله، (هورون) كولنه منصب اولور .

سورنازن مصطفی پاشا [« مصطفی پاشا (سورنازن) » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

سورنتو (Sorrento) ایتالیانك ناپولی ایالتنده وناپولینك ۲۵ كیلومتره جنوبنده اوله‌رق ناپولی كورفزینك ساحل جنوبیسنده برقصبه اولوب، ٦۰۰۰ اهالیسی، مصنع بركلیساسی، آثار عتیقه‌سی وغریب بر مغاره‌سی واردر. پك اسكی برقصبه اولوب قدیماً آیروجه برجمهوریت صورتنده اداره اولنوردی. مشهور و مقبول چناق و دستی فابریقه‌لری وار ایدی. شاعر (تاسو)نك وطنیدر . ۲۹ تاریخ میلادیسنده (وزوو)ك پاتلامه‌سندن رخنه‌دار اولدیغی كبی، بعده (اودوآقر) وصكره مصطفی پاشا طرفندن دخی نهب وغارت ایدیله‌رك اسكی معموریتنی غائب ایتمشدر.

سورویل (Cl. de Surville) قلوتیلده ده — فرانسز شاعره‌لرندن اولوب، ۱٤۰۵ تاریخنده (والون سور آردش) ده طوغمش؛ و۱٤۲۱ده سودیكی (برانژر ده‌سوریل)ه واروب، یدی سنه صكره طول قالمقله ، بقیهٔ عمرینی بوندن دنیایه كتیردیكی بر اوغلنك تربیه‌سیله و اشعار و ادبیاتله كچیره‌رك ، ۹۰ یاشلرنده وفات ایتمشدر . اشعاری برچوق وقت مجهول قالوب، نهایت احفادندن ۱۷۹۸ده اعدام اولنان (ماركی‌ده‌سورویل)طرفندن جمع، و (واندربورغ) طرفندن نشر اولنمشدر .

سوره (Soura) روسیه‌ده بر نهردر، كه (سیمبریك) یالتنده نبعانله ، بو ایالتی و (پنزه) (یینی نووغورود) ایالتلرینی شق ایده‌رك، ۷۰۰ كیلومتره‌لك جریاندن صكره ، (واریل) ده (وولغه) ایرماغنه دوكیلور .

سوره { (Sora) اتالیانك (تره ده لاوور) ایالتنده و ناپولینك ١٤٥ کیلومتره
شمال غربیسنده اوله‌رق (لیریس) نهرینك صاغ کنا-
رنده بر قصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی، ادبیاته
مخصوص مکتبی و جسیم طاشلردن مؤسس قدیم
دیوارلری واردر. پك اسکی برقصبه اولوب، اهالیسی
رومالیلره قارشی محاربه ایتمش، ومغلوب اولدقدن صکره
بو قصبه‌ده یرلشدیریلن رومالیلری قبل المیلاد ٣١٦
تاریخنده قتل عام ایتمشلر ایدی.

سوره { (Sèvres) فرانسه‌نك (سینه ع او آره) ایالتنده و (ورسای)ك ٥ کیلومتره
شرق شمالیسنده اوله‌رق سینه ایرماغنك ساحل یسا-
رنده و پاریسدن ورسایه کیدن دمیر یول خطی
اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٧٢٢٠ اهالیسی،
مکاتب رشدیهٔ اناث ایچون دار المعلماتی، دیگر بر فیز
مکتبی، فدانلقلری، طاش اوجاقلری، چینی، آرابه،
تنکه ایچنده محفوظ مأکولات و سائره فابریقه‌لری
و چینیلره مخصوص مشهور بر موزه‌سی واردر.

سوره { (Les Deux-Sèvres) — ایکی فرانسه‌نك ایالات غربیه‌سندن اولوب،
ایچنده جریان ایدن (سوره نانتز) و (سوره نیورتز)
نهرلری مناسبتیله بو اسمله تسمیه اولنمشدر. شرقاً ویانه،
شرق جنوبی جهتندن شارنته، غرب جنوبی جهتندن
آشاغی شارنته، غرباً وانده، شمالاً دخی منه مع لو آره
ایالتلریله محاط اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٠٥٥
مربع کیلومتره و اهالیسی ٣٥٣٧٦٦ کشیدر.
اراضیسی عارضه‌لی ایسه‌ده، هیچ برطاغی اولمیوب،
اك یوکسك تپه‌سی ٢٧٢ متره ارتفاعنده‌در. قسم
اعظمی (لو آره) ایرماغنك حوضه‌سنده بولنوب، شمال
شرق قسمنده آقان (توئت) نهریله غرب جهتنده وقسماً
حدودنده جریان ایدن (سوره نانتز) چای شماله طو-
غری جریانله، ایالتك خارجنده مذکور ایرماغه
دوکیلور. قسم جنوبیسنك اکثری (سوره نیورتز)
نهرینك حوضه‌سنی تشکیل ایدوب، بو نهر غربه
طوغری جریانله، مرکز ایالت اولان (نیورت)
شهرندن بالمرور، وانده ایالتنی ده شق ایتدکدن صکره،
طوغریدن طوغری‌یه بحر محیط اطلاسی‌یه منصب
اولور. منتهای جنوبی قسمی دخی شارنته ایرماغی
حوضه‌سنده بولنوب، بو قسمنك میاه جاریه‌سی مذکور
ایرماغه دوکلك اوزره، جنوبه طوغری آقار. ذکر
اولنان اوچ شهردن هر برینك ایالت داخلنده برقاچ
تابعی واردر. هواسی معتدل اولوب، تپه‌لرده وشمال
قسمنده بر آز دها صوغوق، اووه‌لرده دها صیجاق
وعمومیت اوزره برآز رطوبتلیدر. اراضیسی اولدقجه
منبت و همان هر طرفی مزروع اولوب، بغدای،
چاودار، آرپه، یولاف، مصر، داری، پتاتس،
پنجار، شلغم، کتن، کنویر، الما، اریك، کستانه، جویز،
اوزوم و سائر محصولاتی واردر. برنجی درجه‌ده‌کی
محصولاتی ذخایر ایله حیوانات بسلمکه مخصوص نبا-
تات مختلفه‌سیدر. شرابلری مقبول اولوب، خیلی
مقدار قونیاق دخی چیقار. اورمانلری آز اولوب،
عموم اراضیسنك آنجق برسبعی اورمانله مستوردر.
بر بیوك کومور معدنیله برایکی دمیر معدنی اولوب،
سیملی قورشون معدنلری وصرصرلری دخی وار ایسه‌ده،
الیوم اخراج اولنمامقده‌در. برقاچ یرده معدن صو-
لری دخی واردر. مرعالری چوق دکل ایسه‌ده،
یتیشدیردکلری اوت وسائر نباتاتدن ایالت داخلنده
٤٠٢٠٠ آت، ٢٤٦٠٠٠ صیغیر، ١٨٧٠٠٠ قیون،
١١٣٠٠٠ طوموز و ٤٩٠٠٠ کچی بسلنیور. آتلری
واسترلری کوزلدر. صنایعی پك اوقدر ایلری دکلسه‌ده،
پاموق ویوکدن انواع منسوجات ایله معمولات دباغیه‌یه
وکتن تخمی وقولزه یاغیله طوتقال وسائره‌یه مخصوص
برخیلی فابریقه‌سی واردر. تجارتی ده حد متوسطه‌ده‌در.
ایکی دمیر یول خطی ایالتی شق ایدوب، بعض شعبه-
لری ده واردر. ایالت ٤ قضادن مرکب اولوب، ٣١
ناحیه و ٣٥٥ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر.

سوره نانتز { (Sèvre Nantaise) فرانسه‌نك غرب جهتنده برنهردر، که آنفاً
البیان ایکی سوره ایالتك وسطلرنده ٢٥٩ متره
ارتفاعی اولان برتپه‌دن و (توئت) ایله وانده نهرلرینك
منابعی قربنده نبعانله، شمال غربی‌یه طوغری جریان
ایده‌رك، برآره‌لق ده ایالتك حدودینی تفریق ایتدکدن
صکره، (وانده) ایالتنه کیرر، بعده برآره‌لق بو ایالتله
(منه مع لو آره) ایالتلرینی بعد التفریق، ینه وانده و نهایت
آشاغی لو آره ایالتنه کیره‌رك، (نانته) شهرنده لو آره
ایرماغنه دوکیلور؛ وبو مناسبتله (نانتز) صفتیله دیگر
(سوره)دن تفریق اولنور. مجراسی ١٣٥ کیلومتره

اولنده‌وحوضه‌سی ۲۳۸۵ مربع کیلومتره‌وسعتنده‌در. قوراقلق زماننده ثانیه‌ده ۵ ونهایت ۸ وطغیاننده ۳۰۷ مکعب متره صو دوکر. نانتدن بوقاری ۲۲ کیلومتره‌لکی سیر سفائنه صالحدر.

سوره نیورتز { (Sèvre Niortaise) فرانسه‌نك غرب جهتنده بر نهردر، که (ایکی سوره) ایالتنك قسم غربیسنده بر تپه‌دن نبعانله، غربه وبعده جنوبه طوغری بك طولا- شیقلی برجریاندن صکره، کندیسنه بواسمی قزاندیران (نیورت) شهرینه واصل اولنجه، دیکر بر چای دخی اخذ ایله، بتامی توسع ایتدیکی حالده، غربه طوغری آقار؛ و مذکور ایالتدن چیقعه، برخیلی مسافه‌ده وانده ایله آشاغی شارنته ایالتلرینك حدودینی بعد- التفریق، آشاغی شارنته ایالتنه کیرر، ونهایت ینه ایالتین حدودنده وبحر اطلاسینك (اکیبون) قوینه دوکیلور. مجراسی ۱۵۰ کیلومتره طولنده اولوب، نیورته قدر اولان ۷۱ کیلومتره‌لکی بندلرواسطه‌سیله سیر سفائنه صالحدر.

سوری { (Surrey) انکلتره ایالاتندن اولوب، شرقاً (کنت)، جنوباً (سوسکس)، غرباً (برکس) و (سوتامپتون)، شمالاً دخی (بولسکس) و (بوکینغهام) ایالتلریله محدوددر. حدود شمالیه‌سی (تامیزه) نهریله آیرلمشدر، لوندره‌نك ایکی محله‌سنی یعنی (سوتوارت) و (لامبت) محله‌لرینی حاویدر. بوبی ۶۰ واکی ۴۳ کیلومتره اولدیغی حالده، ۱۱۰۰۰۰۰ اهالیسی واردر. مرکزی (کیلفورد) شهریدر. سبزه باغچه‌لری وآثار عتیقه‌سی چوقدر.

سوریانو { (Soriano) ایتالیانك وسطلرنده واقع (ویتریه) ایالتنده وویتریه‌نك ۹ کیلومتره شرقنده اوله‌رق برطاغ اتکنده بر قصبه اولوب، ۵۰۰۰ اهالیسی واردر.

سورینام { (Surinam) آمریقای جنوبینك غویانه مملکتنده بر نهردر، که جنوبدن شماله طوغری جریانله، مملکت مذکوره‌نك فرانسه‌یه‌تابع‌اولان قسمنی شق ایتدکدن صکره، فلمنکه عائد قسمنه دخول ایله، (پاراماریبو)نك ایچندن بعد- المرور، بحرمحیط آطلاسیه دوکیلور. مجراسی تقریباً ۴۰۰ کیلومتره‌در.

سورینو { (Sèverino) ایتالیا مشاهیراطباسندن اولوب، ۱۵۸۰ تاریخ میلادیسنده قلابره‌نك تارسیه قصبه‌سنده طوغمش، و۱۶۵۶ده ناپولیده وبادن وفات ایتمشدر. طبابتده یکی برچیغیر آچدیغیچون، رفقاسنك حسد و سعایتیله عزل وتعقیب‌وحبس اولنمش ایسه‌ده، نهایت کندیسنه کوریلان احتیاج اوزرینه، ناپولی دارالفنوننده فن طب معلمکنه و اوراده‌کی خسته‌خانه‌نك طبابتنه تعیین اولنمش ایدی.

سوریه { (Syrie) عربلر عندنده (شام) اسمیله‌معروف اولان‌خطهٔ‌واسعه‌نك اسم قدیمی اولوب، ازمنهٔ قدیمه‌ده نفس سوریه، فنیکه و فلسطین اسملریله اوچ قسمه منقسم ایدی. فنیکه بیروت ولایتیله جبل لبناندن، فلسطین قدس سنجاغندن ونفس سوریه دخی سوریه وحلب‌ولایتلر- ندن عبارت ایدی. یالکز مرعش سوریه‌دن معدود دکلیدی. بو اوچ قسمدن فلسطین عبرانیلرله، فنیکه فنیکه‌لیلرله، نفس سوریه‌دخی سریانیلرله‌مسکون ایدی. بین الاسلام (شام) اسمیله معروف اولوب، اجنبیلر عندنده الیوم مستعمل اولان (سوریه) اسمی برجه متروك ومجهول اولدیغندن، بو خطه حقنده ایجاب ایدن تفصیلات ومعلومات ایچون «شام» ماده‌سنه و مادهٔ آتیه ایله «حلب، بیروت، قدس» ماده‌لرینه مراجعت بیورلمق اقتضا ایدر.

سوریه { ولایتی. ولایاتك تشکیلنده شام ایالتی‌نامیله اسکیدن معروف‌اولان ایالتدن بشقه سوریه خطهٔ قدیمه‌سنك اکثرطرفلرینی دخی حاوی اولمق اوزره، تشکیل اولنان ولایته بو اسم ویرلمشیدی. بعده بیروت ولایتی آیرلمغله، سوریه ولایتی همان ینه ملغی شام ایالتندن عبارت قاله‌رق، سوریه‌خطه‌سنك یالکز برقسمنی‌حاوی قالمش‌ایسه‌ده، بواسمی محافظه ایتمشدر. سوریه ولایتی شمالاً حلب، غرباً بیروت ولایتلریله، جنوباً قدس مستقل متصر- فلغیله، شرقاً دخی برالشام دینلن بادیه و زور مستقل متصرفلغیله محدود اولوب شام (ونام دیکرله سوریه) خطه‌سنك قسم وسطیسندن عبارتدر.

سوریه ولایتی اراضیسنك قسم غربیسی طاغلق اولوب، شرقه طوغری کسب انحطاط ایدر؛ و بو جهتده یالکز جبل حوران بولنور. قسم وسطیسنده

ولايتك اك يوكسك طاغى اولان (جبل الشيخ) بولنوب، شمال شرقيه طوغرى (جبل شرقيه) اسميله براوزون قول اوزاتيور، كه حمص قربنه قدر واصل اولور . جبل الشيخك ارتفاعى ٢٦٦٠ مترهدر. منتهاى شمال غربيسنده وبيروت ولايتنك طرابلس ولاذقيه سنجاقلرى حدودندهده (نصيريه) طاغى ممتد اولوب، بونكده عاصى ايرماغى مجراسنه طوغرى ممتد بر ايكى كوچك قولى واردر. جبل الشيخك جنوبنده اردن مجراسيله بحر لوطك شرق جهتنده برصره تپهلر وطاغلر تسلسل ايدوب، عقبه كورفزينه قدر ممتد اولور، وبلكه حجاز طاغلرينه اولاشير. جبل عجلون بوصرهده بولنيور، وبحر لوطك جنوبنده بو سلسله جبل سرا اسمنى آلير. بووجهله ايالتك غربنده شمالدن جنوبه ممتد اولان طاغلردن ماعدا ايالتك قسم وسطيسنك شرق جهتنده دخى (جبل حوران) اسميله منفرد بر طاغ بولنوب، بونكله جبل الشيخ و جبل عجلون آرهسنده حوران اووهسى بولنيور. يالكز عقبه كورفزينه قريب اولان طاغلر غرانيتدن عبارت اولوب، سائرلرى وعلى الخصوص بحرلوطك شرقندهكى جبال ايله جبل عجلون و جبل حورانك اراضيسى اكثريت اوزره اراضئ بركانيهدن عبارتدر. هله جبل حورانك غرب شماليسنده واقع (لجاه) بقعهسى كاملاً سونمش بركان آغزلرندن ولاو آقنتيلرندن عبارت اولوب، پك غريب المنظرهدر. بازالت، غره، تباشير وسائر انواع صخور دخى بولنيور.

سوريه ولايتنك ايكى بيوك نهرى واردر : بونلرك برى نهر (عاصى)در، كه جبل شرقيه ايله جبل لبنان آرهسنده واقع بقاعده نبعانله، شمال شرقيه طوغرى جريان ايدهرك، مجراسى بر خيلى مسافهده ولايتك حدود غربيهسنى تشكيل ايتدكدن صكره، حما سنجاغنه دخول ايله، حمص وحمادن بعد المرور، حلب ولايتى حدودينه واصل اولور؛ وبرخيلى مسافهده بو ولايتى بيروت ولايتندن آيردقدن صكره، حلب ولايتى داخلنده بر قوس تشكيل ايله آنطاكيهدندهده كچهرك، سويديه قربنده آق دكيزه دوكيلور . حما سنجاغنده صولدن ايكى وصاغدن بر تابعى واردر . برچوق درهلر وسيللر دخى آلير. ايكنجيسى اردن ونام ديكرله شريعه نهريدر، كه جبل الشيخ اتكلرندن نبعانله، ايكى طرفى طاغلرله مسدود طار بر واديك ايچنده جنوبه طوغرى آقهرق، طبريه كولنك ايچندن كچدكدن، صاغ وصولدن بر چوق نهرلر و ازان جمله صولدن جبل حوران صولرينى جامع اولان (يرموك) ايله جبل عجلونك آلت طرفنده (وادى الزربا)يى آلدقدن صكره، بحر لوطه دوكيلور . جبل الشرقيهنك وجبل الشيخك شرق اتكلرندن وجبل حورانك مائلهٔ شماليهسندن آقان برطاقم كوچك چايلر دخى مجرالرى اوزرندهكى اراضى بى سقى ايتدكدن صكره، غوطة الدمشقده بر طاقم بطاقلقلر تشكيل ايدهرك، محو اولورلر. بونلرك اك معروفى دمشق الشامك ايچندن كچن (بردى) نهر مشهوريدر . جبل حورانك شرق اتكلرندن آقان برقاچ نهر ايسه چولده نابديد اولورلر. بو وجهله سوريه ولايتنك يالكز قسم شماليسى يعنى مركز سنجاغنك بر پارچهسيله حما سنجاغى آق دكيز مائلهسنده بولنوب، سائر طرفلرى بحرلوط وبر الشام مائلهلرينه تابعدر . ولايتك حدود غربيهسنده ايكى بيوك كول بولنيور، كه برى سطحنك حذاى بحردن آلچق اولمسيله و صوينك املاح متنوعهيى حاوى وآغير اولمسيله مشهور اولان (بحرلوط) و ديكرى نهر شريعه مجراسنده واقع طبريه كوليدر . غوطهده مرج ياخود عتيبه، حوله وسائر اسملرله برقاچ كوچك كول دها واردر، كه بونلرك چوغى بعض انهارك منتهاسى حالنده بولنوب، صولرى آزدر.

اراضيسى مختلف اولوب، حما سنجاغنك وعلى الخصوص عاصى واديسنك طوپراغى پك منبتدر. بغداى، آرپه، دارى، مصر، بقله، مرجمك، نخود و سائر حبوباتله پاموق، زيتون وسائره حاصل اولور. طوت آغاجلرى دخى چوق اولوب، خيلى ايپك چيقاريلير . حوران اووهسى ذخاير يتيشديرمك ايچون دنيانك برنجى يرى اولوب، طوپراغى پك منبت در. ولايتك قسم جنوبيسندن عبارت اولان (معان) سنجاغنك اراضيسى ايسه چولدن معدود ايسهده، ينه خيلى حبوبات يتيشديرمك قوتنى حائز اولوب، آنجق اهاليسى خيمه نشين عربان عشايرندن عبارت اولمله، بطال قالمقدهدر. نفس شام سنجاغى و على الخصوص حوالئ دمشقك اراضيسى اوفق طاشلرى حاوى

اولمغله، حبوبات وذخایر یتیشدیرمکه اوقدر صالح
دکل ایسه‌ده، باغ وباغچه‌لری پك کوزل اولوب، مشهور
قایصی ، کوزل اوزومك انواعی ، نار، انجیر، الما،
آرمود، شفتالی، فرنك انجیری، جوز، بادم و سائر
میوه‌لرك انواعی حاصل اولور . دمشقك شرقنه طو.
غری ممتد اولان (غوطه) اووه‌سی وقتیله قاریش
قاریش قریه‌لرله مملو وباغ وباغچه‌لرله جنت آسا بر یر
ایدی. شام فستیقی نامیله یاد اولنان فستیق الك زیاده
حلبده بولنوب، نفس شامده مفقوددر . قایصی
واوزوم قورودیله‌رق، بهر سنه کلیتله اخراج اولنور
خیلی زیتون یاغی و سیسام یاغی دخی چیقار . توتون
محصولاتی آز اولوب ، دمشق جوارلرنده تنباکو
یتیشدیرلمکه باشلامدر . ولایتك اکثر طرفلرنده
قالیا یعنی سوده اخراجنه یارار (حب) تعبیر اولنور
بر نوع نبات دخی کلیتله بولنور . سبزه‌نك انواعی
وقاوون ، قارپوز ، خیار کبی شیلر پك ایی اولور .
وقتیله اورمانلرله مستور بولنمش اولان شام جبالی
شمدی اکثریت اوزره چیلاق ایسه‌ده ، بعض اوفق
اورمانلر و متفرق آغاجلر دخی بولنور . دمشقك
اطرافنده کراسته‌یه مستعمل پك چوق قواق آغاجلریله
سکود و طاغلرده حروب، چام ، تره‌منتی ، ایلغین،
اقچه، چنار، قوجه‌یمشی آغاجلری بولنور .
حیوانات اهلیه‌سی آت ، استر ، مرکب ، دوه ،
صیغیر، قیون، کچی وسائره‌دن عبارت اولوب ، آت
جنسی مقدما کلیتله اخراج اولندیغندن، مقداری پك
آزالمشدر . استر ومرکبلری پك ایی اولوب، چوق
یوك قالدیرر ایری و قوتلی بر نوع مرکبله بینکه
مخصوص معلوم بیاض و یوکسك مرکب جنسلری پك
مقبولدر. صیغیرلرینك جثه‌لری کوچك اولوب، یالکز
مرکزده برجنس بیوك وسودی چوق اینك واردر.
دوه‌لر باشلیجه عشایرده بولنوب ، شوسه‌لر یاپیلدقدن
صکره نقلیاتده اکثریا آرابه قوللانلمغه باشلامشدر .
قیونلری قرمان جنسندن اولوب، بونلرك ده چوغی
عشایرده وحما سنجاغنده بولنیور . حما سنجاغندن
و سائر بعض طرفلردن کلیتلی ساده یاغ، یپاغی ،
دری وسائره دخی اخراج اولنور. حیوانات وحشیه‌سی
قورد، آیی، طوموز، کیك، طاوشان، چقال وسائره‌دن
عبارت اولوب، وقتیله موجود بولنمش اولان پارس
شمدی مفقوددر. آرسلان دخی بولنمیوب ، یالکز
بلقا جهتنده بعضاً آوآرقه‌سنه دوشمش بعض ارسلانلر
کوریلور. طیور سولون، ککلیك، چیل، بیلدرجین،
چوللق، طورنه، لکلك، قره قوش، آق‌بابا وسائره‌دن
عبارتدر. یلانلری چوق وبعضلری خیلی بیوك ایسه‌ده،
اکثری زهرسزدر . بوقلون، کرتنکله و قیلومساغه
دخی چوقدر. چکرکه ولایت ایچون بر بیوك آفت
اولوب، بعض سنه‌لرده بتون محصولاتی تلاف ایدر.
آریسی چوق ولوب، خیلی بال چیقاریلیر. بحرلوطده
اصلا بالیق وسائر ذی روح بولنمیوب، نهر شریعه‌ده
وطبریه وحوله کوللرنده بالیغك انواعی بولنور .

هوا طاغلرده معتدل و اووه‌لرده یازین صیجاقجه
وقیشین صوغوق اولوب، چوله قریب اولان محللرندن
ومعان سنجاغندن بشقه هماز هر طرفنده قیشین قار
یاغار. هواسی خفیف ویابس اولوب، صاغلام آدملر
حقنده پك ایی ایسه‌ده، امراض صدریه‌یه استعدادی
اولانلره سرت کلیر. یازین یاغمور یاغمیوب، تشرین
اول اواسطنده یاغمغه باشلار ، وکانونلرده کثرتله
یاغار . مرتفع محللرینك ایلك و صوك بهاری پك
کوزلدر .

سوریه ولایتنك اهالیسی تخمیناً ۳۰۰۰۰۰ کشی
راده‌لرنده ولوب، قسم کلیسی مسلم، بر آز مقداری
درزی و قصوری روم، قتولیك، مارونی، سریانی،
ارمنی وسائر مذاهبه منسوب خرستیان وپك آزی ده
یهودیدر جمله‌سی لسان عربی ایله متکلمدرلر. حوران
ومعان سنجاقلرینك اهالیسی هنوز برحال بدویتده
بولنوب، شام وحما سنجاقلرینك کیلر ایسه ذکی وچالیشقان
آدملردر. بونلر یوك، ایپك و پاموقدن طوقمه‌لرك
انواعنی وعلی الخصوص دوشمه‌لکلرله چارشف وکفیه
وسائره نسجیله، صدف قاقه‌لی سکمله وسائره اعمال
لیله و طاوشانجیلقه و قیوجیاق و سراجلقه متعلق
مواد مختلفه استحضاریله و تجارتله توغل ایدرلر .
اهالینك صنایع و تجارته اولان بومیل واستعدادی
و محلنده ایپك و پاموق یتیشمکله برابر بوکاك دخی
کثرتی بو ولایتده صنایعك استقبالنی تأمین ایدوب،
ایلریده فابریقه‌لرله طوله‌جغی مأمولدر. الك تجارتکاه
محلی مرکزی اولان دمشق شهری اولوب ، برنجی
اسکله‌سی دخی ولایتك خارجنده بولنان بیروت
شهریدر. سواحلدن ایچ طرفلره طوغری دردست

تهدید اولان دمیر یول خطلرینك اکمالنده ولایتده صنایع وتجارت و زراعتك بردن بره ترقی وتضاعف ایده‌جکنده شبهه یوقدر. معارف هنوز لزومی درجه‌ده ترقی ایده‌میوب، مرکز ولایتده بولنان و «دمشق» ماده‌سنده بیان اولنان مکتبلردن بشقه الویه وقضالرده یالکز برقاچ رشدیه وبرطاقم ابتدائی وصبیان مکتبلری بولنیور کتبخانه‌لرله سائر مؤسسات علمیه وخیریه‌سی ده یوق حکمنده‌در.

ولایتك احوال تاریخیه وسائره‌سیچون «شام» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.

سوریه ولایتی بروجه زیر ٤ سنجاق، ٢١ قضا و ١٥ ناحیه‌یه منقسمدر:

سنجق	قضا	ناحیه
شام	شام، بعلبك، بقاع لعزیز، وادی العجم، دوما، نبك، حاصبیا، راشیا	بقاع شرقی
حما	حما، حمص، حمیدن، سلمیه	قصبه، ایکی قپولی
حوران	حوران	غواغب، جاسم، شمسکین
	بصر الحریر	
	درعا	بصیره
	جبل دروز	عاهره، سلخد، عرمان، ساله، مجدل، شهبا، اسلیم
معان	قنیطره، عجلون، سلط، کرك، طفیله	مجدل شمس، جیرنه

سوزنی (حکیم شمس الدین محمد —) اعاظم شعرای ایراندن اولوب، سمرقندلیدر. سلمان فارسی (رضه)ك نسلندن اولدیغی مرویدر. لطائف وهزلیاتده مهارت تامه‌سی اولوب، کنجلکنی ذوق و اکلنجه ایله کچیردکدن صکره، ابو منصور ترمذینك دائرهٔ ارشادینه داخل اولوب، توبه واستغفار ایتمش؛ وحجه دخی کیتدکدن صکره، الهیات وتصوفه وپند ونصیحته دائر برچوق اشعار سویلمشدر. بوقبیلدن اولان قصائدی ٨٠٠٠ بیتدن مرکبدر. لامعی، جبلی، نسفی وشطرنجی جملهٔ شاکردانندن ایدی. ٥٦٩ تاریخنده سمرقندده وفات ایدوب، شیخی ابو منصور ترمذینك تربه‌سی یاننده دفن اولنمشدر. وفاتندن صکره احباسندن بری طرفندن رؤیاده کوریلوب، شو بیتدن طولایی رحمت ومغفرته نائل اولدیغنی سویلمش اولدیغی مرویدر:

چارچیز آورده ام یارب که در کنج تو نیست
نیستی و حاجت و عذر و کناه آورده ام

سوزوپولیس (Sozopolis) سوزه‌بولی قصبه‌سنك اسم قدیمیدر.

سوزه (Souza) پورتکیزك (مینهو) ایالتنده وپورتونك ٢٠ کیلومتره شرقنده برقصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی واردر.

سوزه‌بولی (Suzèboli) شرقی روم ایلینك برغوس سنجاغنده وقره دکیز ساحلنده برکوچك قصبه اولوب، زمان قدیمده (سوزوپولیس) و(آپولونیه تراکیه) اسمیله خیلی بیوك ومعمور ایدی.

سوزی اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، پرزرینلیدر. بر مدت طریق قضاده بولندقدن صکره، میخال اوغللرینك خدمتنه کیروب، جدلری میخال غازینك غزواتی حقنده برمنظومه یازمشدر. شو برایکی بیت اونکدر:

سروقدك دکه‌سیدر شاخ کل کلزارده
اشکمك پرورده‌سیدر لاله‌لر کهسارده
یا کوکل سینه‌مده مرك صاقلدی اغیاردن
یا اوروجك پرده چکدی احداوزره غارده

سوزی (حسن علی) ایران شعراسندن اولوب، ساوه‌لی اولدیغی حالده، خیلی مدت اصفهانده یاشامش؛ وحسن خطه مالك اولمغله، طالبینه مشق وبرمکله امرار اوقات ایتمشدر. ابتدا (جفاکش) تخلص ایدوب، خراسانه سیاحتندن صکره (سوزی) مخلصنی اختیار ایتمشدی. یکرمی اوتوز بیك بیتدن عبارت اشعاری واردر. خوش طبع برذات اولوب، ١٠١٤ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

سوزی چو مرك میطلبی از خدا که نیست
آسودکی نصیب تو در زیر خاك هم

سوس { (Suse) ایرانك خوزستان ایالتنده و اهواز خطه‌سنده (دزفول)ك ٣٠ کیلومتره جنوب غربیسنده و (شوستر)ك ٦٠ کیلومتره غرب شمالیسنده اسکی برشهر اولوب، اسکی ایران ملوکنك قیشلاق مقری بولنمغله، پك معمور و مزین ایدی. اوائل دور اسلامده دخی معمور اولوب، مشاهیر علمادن بعض ذواتك مسقط رأسی اولدقدن صکره، خراب اولمشدر. آردشیر بهمن بن اسفندیار طرفندن بنا ایدلمش اولدیغی و حضرت دانیال (عم)ك بو شهرده مدفون بولندیغی مرویدر. خرابه‌لری الیوم ١٦ مربع کیلومتره وسعتنده بر یر ضبط ایدیور.

سوس { مغرب اقصاده مراکش دولتنك غرب جنوبی قسمنی تشکیل ایدن بر بیوك خطه اولوب، جبال (درن)ك آلتنده یعنی جنوبنده واقع و (درعه) ایرماغی حوضه‌سنك شمال غربی قسمندن عبارت اولدیغی حالده، بحر محیط آطلاسی ساحلنه‌قدر ممتداولور. مذکور ایرماقله واوکادوکلك اوزره (درن) جبالندن اینن برچوق انهارله سقی اولنه‌رق، پك منبت و محصولداردر. شکر قامشی دنیانك الك ایسی اولوب، بو قامشدن چیقان شکر پك لذتلی وقوتلیدر. پاموق، چیویت، زیتون وخرما محصولاتی دخی واردر. مرکزی (وادی سوس) اوزرنده واقع (ترودنت) قصبه‌سی اولوب، دها بر قاچ معموره‌سی واردر. وقتیله زیاده اهمیتلی اولوب، مستقل برحکومت صورتنده دخی بولنمشدر.

سوست { (Sœst) روسیه‌نك وستفالیه خطه‌سنده و (آرنسبرغ)ك ٢٤ کیلومتره شمالنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ١٣٠٠٠ اهالیسی، وکسك سوری، اسکی برکلیساسی، پوك منسوجاتی، باغچه‌لری وحبوبات، بیره وقونیاق تجارتی واردر.

سوسترات { (Sostrate) یونان قدیمك مشهور معمارلرندن اولوب، (قنیده)لی ایدی. قبل المیلاد اوچنجی قرنده یاشایوب، مسقط رأسی اولان شهری کزر اوزرینه مؤسس اچه‌لرله وتفرجکاهلرله تزیین ایتدکدن صکره، (بطلیوس فیلادلف) طرفندن دعوت اولنه‌رق، مصره کیتمکله، مشهور اسکندریه فنارینی تأسیس ایتمشیدی.

سوستن { (Sosthène) ماکدونیه‌لی مشهور برسردار اولوب، (غولوآ)لرك هجوم واقعنه قارشی طورمغله، (بطلیوس کراونوس)ك اوغلی (ملاغر)ك وفاتنده میلاددن ٢٧٠ سنه اول ماکدونیه حکمدارلغنه انتخاب اولنمش ایسه‌ده، متعاقباً ایکنجی بر هجوم ایدن غولوآلره قارشی ایتدیکی محاربه‌ده مقتول اولمشدر.

سوسکس { (Sussex) انکلتره‌نك ایالات جنوبیه‌سندن اولوب، مانشه دکیزی ساحلنده اولدیغی حالده، شرقاً (کنت)، شمالاً (سوری)، غرباً دخی (سوتامپتون) ایالتلریله محدوددر. بویی ١٣٠ واکی ٤٥ کیلومتره اولوب، ٤١٧٠٠٠ اهالیسی واردر. مرکزی (چیچستر) قصبه‌سیدر. دمیر معدنیله، مرمر، قرمزی آشی بویه‌سی وسائر معادن واتربه‌سی واردر. وقتیله (بلج) اقوامیله مسکون اولوب، (سوری) ایالتیله برابر «حکومات متفقهٔ سبعه»نك برینی تشکیل ایدیوردی. بعده قونتلق ودوقه‌لق صورتنده اداره اولنمشدی.

سوسکهانه { (Susquehannah) آمریقای شمالینك ممالك مجتمعه‌سنده برنهر اولوب، پانسیلوانیه جمهوریتنده ایکی نهرك اجتماعندن تشکل ایدر. بو ایکی نهرك بری شرقدن و (نیویورق) جمهوریتندن کاوب، محل لاقیه قدر ٥٠٠ کیلومتره‌لك مجراسی واردر؛ و دیکری (آلغانی) سلسلهٔ جبالندن اینوب، اورایه قدر ٣٠٠ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتمشدر. بو ایکی نهرك اجتماعندن بعد التشکل، جنوب غربی‌یه طوغری جریانله، (ماریلاند) جمهوریتنه بالدخول، ٢٠٠ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، بحر محیط آطلاسینك (چساپیك) قوینه دوکیلور. (شوپکیل)ه بر جدولله مربوطدر.

سوسن { (Susane) یهودا ملوکندن یواقیمك زوجه‌سی اولوب، تحت اسارتده بابله سوق اولنمش؛ واوراده ایکی اختیار طرفندن عرضنه قصد اولنه‌رق، مطلوبلرینه موافقت ایتمدیکیچون، زنا ایله اتهام ایدیله‌رك، بوحکمك اجراسی مقرر ایکن، حضرت دانیال (عم)، هنوز شاب اولدیغی حالده، محاکمه‌سنك تکرارینی استرحام ایدرك، کندیسنی اتهام ایدن اختیارلری آیری آیری استنطاق ایتدیرمش؛ وافاده‌لری بیننده‌کی تضادله دعوالرینی ابطال، وصاحبهٔ ترجمه‌یی تخلیص ایتمشدر. بو وقعه‌نك میلاددن ٦٠٠ سنه اول جریان ایتدیکی مظنوندر.

— ائمهٔ اثناعشرك اون ایكنجیسی محمد مهدینك بر روایتده پدری حسن عسكرینك والده‌لری دخی بو اسمله مسمی مشاهیر نسادندر .

سوسور { (Saussure) مشاهیر حكماء طبیعیوندن اولوب ، ١٧٤٠ ده (جنو)ه‌ده طوغمش، و ١٧٩٩ ده وفات ایتمشدر. فن زراعتده برقاچ تألیفی اولان وزراعتله مشغول بولنان برذاتك اوغلی اولوب، تحصیل علوم وفنون ایتدكدن صكره، طول مدت فرانسه، آلمانیه، انكلتره وایتالیاده سیاحت ایدرك، آلپ طاغلرنده دخی اجرای تجربیات فنیه ایتمش؛ وآلپ جبالك الك‌بیوكسی اولان (مونت بلانق)ك ذروه‌سنه قدر چیقه‌رق، كاشف ومؤسسلرندن بولندیغی علم الارضه و معادن ونباتات فنلرینه بیوك خدمتلر ایتمشدر. میزان الحراره ، میزان الرطوبه ، میزان الریح، میزان الكتریق وسائر آلتلرك اصلاح واكماله وبعض آلتلرك‌ده ایجادینه موفق اولمشدر. زماننده نشر اولنان رسائل فنیه‌یه برچوق مقالات فنیه درج ایتدیروب، «آلپ جبالنه سیاحت»عنوانیله ٤ جلددن مركب بر تألیف فنی وسائر بعض آثار براقمشدر . — اوغلی (تئودور ده‌سوسور) دخی حكمت طبیعیه وكیمیای عضوی فنلرنده بیوك خدمتلر ایدوب برطاقم آثار مقبولهٔ فنیه براقمشدر. ١٧٦٧ ده طوغوب، ١٨٤٥ ده وفات ایتمشدر. — قیزی (نكر ده سوسور) دخی « تدریجی تربیه » عنوانیله ٣ جلد اوزره یازدیغی و فرانسه آقادمیاسی طرفندن تقدیر وتحسین اولنان اثر مقبولیله شهرت بولمشدر. ١٧٦٥ ده طوغوب، ١٨٤١ ده وفات ایتمشدر .

سوسه { تونس ایالتنك ساحل شرقیسنده و تونسك ١١٠ كیلومتره جنوب شرقیسنده ، قیروانك ٥٠ كیلومتره شرق شمالیسنده ومهدیه‌نك‌ده اوقدر شمال غربیسنده واقع بر قصبه و سكله اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی، كوزل رختمی، اوچ قلعه‌سی، بیوك برجامع شریفی، قیروانه قدردمیر یولی و لیمانی اولدیغی حالده، ایشلك تجارت تجربه‌سی واردر. اسكی بر قصبه اولوب، روماليلر زماننده (آدرومتوم) تسمیه اولنوردی . معاویه بن خدیجك افریقیه قاعدلی زماننده (عبدالله بن زبیر) حضرتلری اعزام اولنه‌رق، بو قصبه‌یی بلا حرب فتح ایتمشدی . سوری وقلعه‌سی زیادة الله بن اغلب طرفندن تأسیس اولنه‌رق ، جغرافیون عرب بونك متانتی تعریفنده اطناب ایدیورلر . سوسه‌ده او وقتلرده یوكدن پك مقبول وقیمتدار قماشلر نسج اولنوب، اهالیسنك بر قسم عظیمی بو صنعتله اشتغال ایدردی. اوزمان قصبه چوق‌دها بیوك ومعمور بولنمش اولدیغی آكلاشیلیور.

سوسی { (ابو العباس احمد) مصر علماسندن اولوب ، ذی‌قیمت طاشلر حقنده « ازهار الافكار فی جواهر الاحجار » عنوانیله بر تألیفی واردر .

سوسیته { جزایری (Archipel de la Société) [« شركت آطه‌لری » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

سوغدیانه { (Sogdiane) [« صغد » ماده سنه مراجعت بیوریله.]

سوفوقلیس { (Sophocle) یونان قدیمك مشاهیر شعراسندن اولوب، میلاد عیسی (عم) دن ٤٩٥ سنه اول آتنه جوارنده واقع (قولون) قریه‌سنده طوغمش، و ٩٠ یاشلرینه قدر یاشامشدر . برچوق منظوم تیاترو رساله‌لری یازوب، رقیبی اولان (اسخیلوس) ه غلبه چالشیدی. آثاری ١٢٣ منظومه‌یه بالغ اولدیغی مروی ایسه‌ده یالكز یدیسی بتون و ٢٠ قدری ناقص اوله‌رق موجود اولوب، قصوری محو اولمشدر. آوروپا شعراسی بو ذاتك آثارینی تقلید ایتمشلردر .

سوفولق { (Suffolk) انكلتره‌نك ایالات شرقیه‌سندن اولوب، شمال‌دكیز ساحلنده اولدیغی حالده، شمالاً (نورفولق) ، غرباً (قامبریج) ، جنوباً دخی (اسكس) ایالتلریله محاطدر. بویی ٩٠ واكی ٤٥ كیلومتره اولوب، ٦٧٠٠٠٠ اهالیسی واردر. مركزی (ایپسویچ) قصبه‌سیدر. زراعتی پك ایلریدر .

سوفونیسبه { (Sophonisbe) قرتاجنه دارلرندن (اسدروبعل) قیزی اولوب ، میلاددن ٢٣٥ سنه اول طوغمش وصغر سنندن بری روماليلره قارشی بغض وكین پ[illegible] ایتمش ایدی. (ماسینیسا) یه نشانلی ایكن، بونك [illegible] مالیلرله متفق اولمسندن طولایی ، بونلره قار[illegible] تحریك ایتدیكی (سیفاقس) ه وارمش؛ و ٣ [illegible] تاریخنده (للیوس) ایله (ماسینیسا) نك ید اسار[illegible]

دوشوب، حقارتدن قورتلق ايچون (ماسينيسا) يه وارمش ايسه‌ده، بودخی كنديسنی قورتاره‌مديغيچون، كنديني اتلاف ايچون زهر تدارك وايصال ايتمشدر. بو وقعه بر چوق شعرا طرفندن اوروپا لسانلرنده تياترو رساله‌سی صورتنده نظمه چكلمشدر.

سوق الاربعاء { وسوق الاهواز. اهواز. ده ايكی كوچك قصبه ايدی.

سوق بربر { وسوق وردان فسطاط مصرده ايكی محله ايدی.

سوق الثلاثاء { سوق السلاح، سوق عبد الواحد، سوق العطش وسوق يحيی بغدادك محله‌لرندن ايدی.

سوق الشيوخ { بصره ولايتنك منتفك سنجاغنده، فراتك ساحل يميننده، ناصريه‌نك ٤٠ كيلومتره شرق جنوبيسنده بصره‌نك‌ده ١٤٠ كيلومتره غرب شماليسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ١٢٠٠٠ اهاليسی، سنيلره مخصوص ٢ جامع شريفی، شيعيلره مخصوص بر مسجدی، ٤٠٠ دكانی حاوی چارشيسی، ١ حمامی، ٧ خانی واوچی مسلمانلره وبری صابئينه مخصوص اوله‌رق ٤ صبيان مكتبی واردر. عربانك اخذوعطا ايتدكلری بر محل اولمغله، تجارتی پك ايشلكدر. اطرافی بطاقلق اولمغله، هواسی پك آغير وصيتمه‌ليدر. اهاليسنك ٢٢٥٠ سی سنی، ٧٠٠ ی صابئی، ٢٨٠ ی يهودی وقصور ٨٧٧٠ ی شيعيدر. عموم صابئينك رئيس روحانيسی ده بوقصبه‌ده اقامت ايدر. — سوق الشيوخ قضاسی منتفك سنجاغنك شرق جنوبی قسمندن عبارت اولوب، غرباً مركز لوا اولان ناصريه، شمالاً حما قضاليله، شرقاً بصره سنجاغيله، جنوباً دخی چول ايله محدوددر. اراضيسی عموميت اوزره بطاقلق اولوب، زراعته الويرشلی يرلری آزدر. باغ وباغچه‌لری علی الخصوص مركز قضانك اطرافنده چوق اولوب، خرما وسائر اشجار مثمره يتيشير. اهاليسی ٥٠٠٠٠ كشی اولوب، مركزنده اولان مذكور المقدار سنی وصابئی ويهوديدن بشقه قصوری كاملاً شيعيدر.

سوقرو { (Sucro) اسپانياده (جوقار) نهرينك اسم قديميدر. [«جوقار» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

سوقره { يوسه — (J. Sucre) آمريقای جنوبينك كسب استقلالنه اك زياده چاليشان جنراللردن اولوب، ١٧٩٢ تاريخ ميلاديسنده (قومانه) ده طوغمشدر. ١٨٢٠ ده بوليوارك معيتنده فرقه قومانداني اولوب، اسپانيول عسكرينی بر قاچ يرده مغلوب ايتمش؛ و ١٨٢٤ ده (آياقوشو) محاربهٔ قطعيه‌سنی قزانمش اولمغله، ١٨٢٥ ده قيد حيات شرطيله بوقاری پرو يعنی بوليويا جمهوريتی رياستنه انتخاب اولنمش ايسه‌ده، مخاصمات داخليه‌دن بيزار اولوب، ١٨٢٨ ده استعفا ايده‌رك، ايشدن چكلمش؛ و ١٨٣٠ ده مقتولاً وفات ايتمشدر.

سوقره { (Sucre) آمريقای جنوبيده بوليويا جمهوريتنك مركزی بر شهر اولوب، آند سلسلهٔ جبالی اوزرنده و بر طاقی آمازون بر طاقی‌ده لاپلاته ايرماقلرينه دوكيلن بر چوق انهارك منابعی اورته‌سنده اوله‌رق ′٣٢ °١٩ عرض جنوبی و ′٣٠ °٦٧ طول غربيده و ٢٨٤٠ متره ارتفاعنده واقعدر. ٢٠٠٠٠ اهاليسی، دار الفنونی، مصنع بر بيوك كليساسی وجنرال (سوقره) نك هيكلی واردر. اصل يرليلرعندنده اسم قديمی «النون كوبری» معناسيله (سوقيساقه) اولوب، استقلالك اعلاننده بوكا آلت اولان جنرال سوقره‌نك اسميله تسميه اولنمشدر. اهاليسی اك زياده (كيشوآ) لسانيله متكلمدرلر. (سوكياق) ايالتنك‌ده مركزيدر.

سوقورو { (Socoro) آمريقای جنوبيده قولومبيا جمهوريتنك (سانتاندر) ايالتنده و (تونجه) نك ١٢٠ كيلومتره شمالنده اوله‌رق (ماغدالنه) ايرماغنه تابع بر نهرك اوزرنده واقع بر قصبه اولوب، ١٢٠٠٠ اهاليسی وياموق منسوجاتيله شاپقه فابريقه‌لری واردر. اهاليسنك اكثرنده كردان اوری بولنور.

سوكنه { (ياخود سكنه) طرابلس غرب ولايتنك فزان سنجاغنده، مركزلوا اولان (مرزوق) ك ٤١٠ كيلومتره شمال شرقيسنده وطرابلسك ٤٧٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده و(الجبال السوداء) دينلن طاغلرك شرق اتكنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، فزان سنجاغنك حدود شماليه‌سنده و طرابلسدن فزانه و سودانه كيدن كاروان يولی اوزرنده‌در.

سوكه { آیدین ولایت و سنجاغنده آیدینك ٤ كیلومتره غرب جنوبیسنده وازمیرك ۸۰ كیلومتره جنوبنده اولەرق بیوك مندرسك ساحل یمینی قربنده قضا مركزی برقصبه اولوب، ثلثانی مسلم وثلثی روم اولمق اوزره، ۱۲۰۰۰ اهالیسی، ۳ جامعی، ۸ مسجدی، بر مدرسه‌سی، بر روم كلیساسی، بر رشدیه و ۱۰ صبیان مكتبی، روملره مخصوص بر اناث و ٤ ذكور مكتبی، ۲ حمامی، ۲۰۰ دكان و مغازه‌یی حاوی چارشیسی، ۳ خانی و بخارله اداره اولنور بر پاموق و بر میان كوكی فابریقه‌سی واردر. ازمیردن آیدینه كیدن دمیر یول خطنك سوكه‌یه قدر برشعبه‌سی اولوب، بوقصبه قوش آطه‌سی اسكله‌سنده برشوسه ایله مربوطدر. قصبه‌نك اورته‌سندن قیشین بر دره آقوب، صویی زیاده اولدیغی حالده، یازین قورور. سوقاقلری كنیشجه و خانه‌لری بویه‌لی اولمغله، منظره‌سی كوزلدر. هفته‌ده بر كره بازار قوریلوب، خیلی تجارت اجرا اولنور. یكی بر قصبه اولوب، ایچنده كوریلان بعض آثار عتیقه (صامسون طاغی) اتكنده واقع (پریانه) شهر قدیمی خرابه‌لرندن منقولدر. — سوكه قضاسی آیدین سنجاغنك قسم غربیسندن وساحلندن عبارت اولوب، مندرس ایرماغنك منصبنی دخی حاویدر. شمال جهتنده ساحله قدر ممتد اولان وسیسام آطه‌سنك قارشیسنده اوزون بر برون تشكیل ادن صامسون طاغی، شرق وجنوب جهتنده دخی اورمانلرله مستور اولان (بش پارماق) طاغی بولنوب، قضانك اورته‌سی و ساحل طرفی دوز وآلچق بر اووه‌دن عبارتدر. مندرس نهری بو اووه‌یی اورته‌سندن شق ایدوب، قسم جنوبیسنده بولنان (نامه) اسمنده بربیوك كولله دخی اختلاط ایدرك. (میلت) شهرقدیمی خرابه‌لرندن ۱۵ كیلومتره آشاغیده دكیزه منصب اولور. مذكور كولك وقتیله كورفز اولوب، ایرماغك دوكدیكی قوملردن آغزی قپانمغله، كول حالنده قالمش اولدیغی مظنوندر. ذاتاً (میلت) شهرینك‌ده ساحلده بولنمش اولدیغی معلوم ایكن، ایرماغك دوكدیكی قوملردن ساحلك دكیزك ایچنه اوزانمسیله، بو وجه مذكور ۱۵ كیلومتره ایچریده قالمشدر. بیوك مندرسك بو قضا داخلنده‌كی مجراسی ۵۰ كیلومتره طولنده اولوب، بو مسافه‌ده صاغ و صولدن برچوق دره‌لر وسیللر آلیر. قضا شمال غربی جهتندن ازمیر سنجاغیله، شمال شرقی جهتندن نفس آیدین قضاسیله، شرقاً چینه قضاسیله، جنوباً منتشا سنجاغیله غرباً‌ده آطه‌لر دكیزیله محاط اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۳۲۶ مربع كیلومتره اولدیغی حالده، ۵۰۰ كیلومتره‌لكی اراضیٔ مزروعه، ۲۵ كیلومتره‌لكی مرعی، ۷۲ كیلومتره‌لكی اورمان، ۵۰٤ كیلومتره‌لكیده طاغلق و اراضیٔ خالیه‌دن عبارتدر. ٥٤ قریه‌یی حاوی اولوب، ۲۳۳۰٤ اهالیسی واردر، كه بونلرك‌ده ۸۲٥٤ ی روم و ۵۹ ی ارمنی قتولیكی اولوب، قصوری كاملاً مسلم وتركدر. اراضیسی پك منبت اولوب، آنجق مندرسك طغیانی برچوق خساراتی موجب اولمغله، زراعتك بحق اجراسنه امكان براقیور. باشلیجه محصولاتی حبوبات متنوعه ایله انجیر و میان كوكیدر. حیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب، اجناس مختلفه‌دن سنوی ۸۵۰۰۰ تولدات وقوع بولور. ذكر اولنان (پریانه) و (میلت) خرابه‌لرندن بشقه قضا داخلنده بعض خرابه‌لر وآثار عتیقه بولنوب، جهت جنوبیه‌سنده (هیرونده) دینلن برروم قریه‌سنده كونشدن كنایه اولان (آپولون)ك عبادتنه مخصوص بولنمش جسیم ومشهور برمعبدك خرابه‌لری بوجمله‌دندر.

سولاندر { (Solander) اسوج مشاهیر طبیعیونندن اولوب، مشهور (لینه)ك شاكردانندندر. ۱۷۳۶ده اوپساله‌ده طوغوب، ۱۷۸۱ده وفات ایتمشدر. روسیه‌نك جهات شمالیه‌سنی طولاشدقدن وقناریه آطه‌لریله امید برونه سیاحت ایدوب، تحریات فنیه ایله اوغراشدقدن صكره، (بانقس)ك معیتنده مشهور قپودان (قوق)له ۱۷۶۸دن ۱۷۷۱ تاریخنه‌دك بحر محیط كبیرده سیاحت ایدوب، عودتنده لوندره كتبخانه‌سی حافظ كتبلكی معاونلكنه نصب اولنمشدی. تألیفاتی آزدر. بعض نباتات بونك اسمیله تسمیه اولنمشدر. — یكی زلانده‌نك جنوب غربیسنده ٤٦° ۳′ ۲ عرض جنوبی ایله ۱٦٤° ۱۹′ طول شرقیده واقع بر كوچك آطه‌یه‌ده بو اسم ویرلمشدر.

سولتودل { (Soltwedel) پروسیه‌نك صاقسه ایالتنده و ماغدبورغك ۹۰ كیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (بیجه) نهری اوزرنده سورله محاط بر قصبه اولوب، ٦۰۰۰ اهالیسی وجوارنده طوزلی معدن صویی واردر.

سولج { (Soultz) آلساس لورن خطه‌سنده (قولمار) ك ٢٢ كيلومتره جنوب غربيسنده بر قصبه اولوب، ٥٥٠٠ اهاليسی و ايپك شريت معمولاتی واردر.

سولداد { (Soledad) بحر محيط آطلاسيده آمريقای جنوبينك «منتهای جنوبيسی شرقنده واقع (مالوئينه) و نام ديكرله (فالقلاند) جزايرينك نفس (فالقلاند)دن صكره اڭ بيوكی اولان بر جزيره اولوب، ٣٠° ٥٠′ عرض جنوبی ايله ٦١° طول غربيده واقعدر. بويی ١٥٠ و اكی ١١٠ كيلومتره اولوب، برقاچ ليمانی واردر، كه اڭ صاغلامی اولان(سولداد) ليمانی ١٧٦٤ده قپودان (بوكنويل) طرفندن كشف اولنمشدر.

سولدره { ياخود سودره (Sauldre, Saudre) فرانسه‌نك (شر) و(لوآرمعشر) ايالتلرنده (لوآره) ايرماغنه تابع (شر) نهرينه دوكيلور برچای اولوب، ابتدا شمال شرقيه بعده شمال غربيه، غربه و نهايت غرب جنوبيه طوغری جريانله بربيوك قوس تشكيل ايدر. مجراسی ١٦٦ كيلومتره طولنده اولوب، صاغ و صولدن بر چوق چايلرك ودره‌لرك صولرينی طوپلار.

سولسمه { (Solesmes) فرانسه‌نك (نور) يعنی «شمال» ايالتنده و(قامبری)ك ٢١ كيلومتره شرقنده ناحيه مركزی برقصبه اولوب، ٦٤٦٥ اهاليسی وپاتيسقه ايله منديل وساڑه فابريقه‌لری واردر.

سولفاتاره { (Solfatare) ايتاليانك ملغی ناپولی قراللغنده و (پوچوله) قربنده بر كوچك طاغ اولوب، تپه‌سی سونمش بربركان آغزی اولمغله، دائما كوكوردلی بخارلرله محاطدر. بورادن خيلی مقدار كوكورد و زاج چيقاريلير.

سولفرينو { (solférino) ايتاليانك لومبارديه خطه‌سنده (ميچو) نهرينك صاغ كنارنده و(قاستليانو)ك ٤ كيلومتره شرق جنوبيسنده برقريه اولوب، ١٨٥٩ده ايمپراطور اوچنجی ناپوليونك قوماندەسی آلتنده بولنان فرانسز وايتاليان عسكرينك ايمپراطور فرانسوا ژوزفك قوماندەسی آلتنده بولنان آوستريا عسكرينه قارشی قزانديغی غالبيتله مشهوردر. — بو اسم پارسده بر كوپری‌يه ده ويرلمشدر.

سولمونه { (Solmona) ايتالياده ملغی ناپولی قراللغنك ايكنجی (آبروچه اولترا . بوره) ايالتنده و (آقويلا) نك ٦٥ كيلومتره جنوب شرقيسنده بر قصبه اولوب ، ١٥٥٠٠ اهاليسی ، بر قاچ مصنع كليساسی ، اصلاحخانه‌يه تحويل اولنمش اسكی بر مناستری ، مشهور شكرلمه‌لری ، بوياخانه‌لری وبافه معمولاتی واردر. زمان قديمده (ايليريان)لر طرفندن تأسيس اولنمه‌رق ، روماليلرك محاربات داخليه‌سی زماننده پك ضررديده اولمش ؛ وبعده عربلر طرفندن غارت ايدلمش ايدی. نورمانلر زماننده يكيدن كسب معموريت ايدوب، شارل كينت طرفندن پرنسلك مركزی اتخاذيله اوغلنه ويرلمشيدی.

سولو { (Sulu) ياخود جولو (Jolo) بحر محيط كبيرده (بورنئو) جزيرهٔ كبيره‌سيله فيلپين جزايرندن (ميندانائو) جزيره‌سی آره‌سنده بر طاقم آطه‌لر اولوب، ٥° ٤٥′ ايله ٦° ٤٥′ عرض شمالی و ١١٧° ايله ١٢٠° طول شرقی آره‌لرنده ممتد ١٦٠ كوچك آطه‌دن عبارتدر. اڭ بيوكلری (سولو) آطه‌سی اولوب، شمال غربی ساحلنده ينه بو اسمله بر قصبه‌سی واردر. آره‌لرنده واطرافنده‌كی دكيزصيغلرله و اراضیٔ مرجانيه ايله مملودر. بو آطه‌لرك اهاليسی ٢٠٠٠٠٠ راده‌لرنده اولوب ، جمله‌سی مسلمدر. كميجيلكده فوق العاده مهارتلری واردر. هوالری پك كوزل وصاغلام اولوب، ممالك حاره‌يه مخصوص محصولاتك انواعی حاصل اولور. بو آطه‌لر رسماً اسپانيايه تابع عد اولنيورسه‌ده، حقيقتده برحكومت اسلاميه تشكيل ايدوب، حكمداری مذكور (سولو) قصبه‌سنده اقامت ايدر.

سولوای { (Solway) ايرلانده دكزنده انكلتره ايله اسقوچيه آره‌سنده بركورفز اولوب، بويی ٦٥ كيلومتره‌دەر. انكلتره‌يی اسقوچيه‌ليلردن محافظه‌ايچون (آدريان)طرفندن چكلمش اولان مشهور سد بو كورفزدن باشلايوردی. — بوكورفز منتهاسنده انكلتره‌نك (كومبرلاند) ايالتنده و(سارق) ايله (اسك) نهرلرينك منصبلری آره‌سنده‌كی بطاقلغه (سولوای موس S. Moss) نامی ويريليور.

سولور { (Solor) سونده جزايرندن برينك اسميدر. [« سونده » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

سولوره { (Soleure) و آلمانجه سولوتورن (Solothurn) اسویچره‌ده همنامی اولان ناحیه یعنی جمهوریتك مركزی برقصبه اولوب، (باله) شهرینك ٤٠ كیلومتره جنوبنده و(رین) ایرماغنه تابع (آر) نهرینك ساحل یسارنده واقعدر. ٥٥٠٠ اهالیسی، داخلی مكتب اعدادیسی، كتبخانه‌سی، مستحاثاته مخصوص نمونه خانه‌سی، اسویچره‌نك الك مصنعی اولان كوزل بركلیساسی، یوكسك برساعت قله‌سی، ذخایر وحیوانات وپینیر تجارتی وجوارلرنده شایان تصویر مواقعی واردر. برقاچ دمیریول خطنك نقطهٔ التصاق وتقاطعنده واقعدر.

سولوره { (Canton de Soleure) ناحیه‌سی اسویچره جماهیر متفقه‌سنی تشكیل ایدن نواحینك بری اولوب، اكثر اطرافدن برنه ناحیه‌سیله محاط یعنی بوناحیه‌نك ایچنده واقع اولدیغی حالده، یالكز شمال جهتندن (باله)، وشمال شرقی طرفندن (آرقوویه) ناحیه‌لریله محدوددر. زیاده‌سیله غیرمنتظم برشكلده اولوب، قسم اعظمی (آر) نهرینك صول وبرمقداری صاغ طرفنده‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٧٩٢ مربع كیلومتره اولوب، ٨٥٦٢١ اهالیسی واردر. شمال غربی قسمی (ژورا) طاغلرینك اتكاریله مستور اولوب، قسم شرقیسی (آر) وادیسندن عبارت اووه‌لقدر. اراضیسی اسویچره‌نك الك منبتی اولوب، پك كوزل مرعالری وكلیتلی حیواناتی واردر. دمیر وكمور معدنلری‌ده چوقدر. بوناحیه ١٨٤٠ تاریخنده اسویچره جماهیر متفقه‌سنه التحاق ایدوب، ابتدا حكم زادكانك النده بولنمش ایسه‌ده، ١٨٤١ده اصول اداره‌سی دكیشوب، جمهوریت مفرطه صورتنه افراغ اولنمشدر.

سولون { (Solon) یونان قدیمك حكماء مشهورهٔ سبعه‌سندن اولوب، آتنه‌نك شارعیدر. آتنه‌نك صوك حكمداری اولان (قودروس)ك نام نسلندن اولدیغی حالده، میلاددن تقریباً ٦٤٠ سنه اول (سالامینه) آطه‌سنده طوغمش؛ وابتدا تجارته سلوكله، پدرینك افنا ایتمش اولدیغی ثروت عائله‌یی استرداد ایتدكدن صكره، آتنه‌یه كیده‌رك، اوراده یرلشمش؛ وطن جدیدینه عسكرلكله و مجالسده رأی وبرمكله خدمت ایدوب، او صره‌ده مغاره‌لیلرك ضبطنه كچمش اولان (سالامینه) جزیره‌سنك استخلاصیچون آتنه‌لیلر دفعاتله سوق عسكر ایتدكاری حالده، دائماً مغلوباً عودت ایتدكارندن، سالامینه سفرینی قاله آلانلرك اعداماله محكوم اولمسنه قرار ویرمشلركن، سولون كندینی مجنون كوستره‌رك، برمجلس عمومیده بو جزیره‌نك استردادی حقنده انشاد ایتمش اولدیغی پك مهیج برقصیده اوقومغله، آتنه‌لیلر قرار سابقلرندن واز كچه‌رك، سولونك قوماندەسی آلتنده سالامینه‌یه یكیدن برسریه سوق ایتمشلر؛ وسولون جزیره‌یی استردادە موفق اولمش ایدی. بونك اوزرینه كندیسنی جمهوریت ریاستنه انتخاب ایدوب، سولون مدت ریاستنده آتنه‌یی (دراقون)ك پك شدتلی ووحشیانه قانوننذن تخلیصله، برطاقم قوانین حكیمانه وعادلانه وضع ایتمش؛ و زادكان ایله عوام اهالی بیننده ٣٠ سنه‌دن بری حكم سورن منازعاته ختام ویرمك اوزره، اهالینك درت صنفندن مركب برمجلس منتخب ایله برمجلس اعیان و (آرئوپاغ) اسمیله برمحكمهٔ عالیه تشكیل ایلمشیدی. بو قوانینه رعایت ایده‌جكلری حقنده آتنه‌لیلردن عهد ویمین آلدقدن صكره، ریاستدن استعفا ایده‌رك، كوچك آسیا (یعنی آناطولی) ومصر وقبریسه سیاحت ایدوب، اون سنه صكره عودتنده وضع ایتدیكی قوانینی معطل واهالی‌یی بینلرنده جدالله مشغول بولمغله، سلاحلرینی تركه قاندیره‌میه‌رق، (پیسیستراتس)ی حكمدارلغه انتخاب ایتملرینه‌ده مانع اوله‌مدیغندن، مأیوسیتندن بالاختیار كندینی اجلایه مجبور اولوب، قبریسه قاچمش؛ و قبل المیلاد ٥٥٠ تاریخلرنده اوراده وفات ایتمشدر. هرودت سولونك اثنای سیاحتنده آناطولینك (لیدیه) خطهٔ قدیمه‌سی حكمداری (قرسوس) له بعض ماجرالرینی حكایه ایدیورسه‌ده، «قرسوس» ماده‌سنده بیان اولنه‌جق اولان بوحكایه تاریخجه پك‌ده قابل توفیق كوریله‌میور.

سولونیه { (Sologne) فرانسه‌نك اسكی تقسیماتنده (لیونه) خطه‌سنك بربقعه‌سی اولوب، الیوم (لوآره مع شر) ایالتی داخلنده بولنیور.

سوله { (Soule) فرانسه‌نك جنوبنده (آشاغی پیرنه) ایالتنده بركوچك خطه‌نك اسم قدیمیدر.

سوله { (Soles) بو اسمله زمان قدیمده ، یونانیلرك مستعمراتندن اولمق اوزره، ایکی قصبه اولوب، بری قبریس جزیره‌سنك ساحل شمالیسنده و دیکری کیلیکیا یعنی ایچ ایل سنجاغی ساحلنده ایدی .

سولی { (Souli) آرناؤدلغك چاماق جهتنده و یانیه‌نك ٤٥ کیلومتره جنوب غربیسنده طاغلق وطبیعی مستحکم برموقعده برکوچك قصبه ایدی، که خرستیان آرناؤدلرله مسکون اولوب، بونلر جوارلرنده‌کی قرا اهالیسیله برابر سلاح طاشیمق حقنی محافظه، ومحاربه وقوعنده دولتك عسکری صنوفنده حرب ایتمك وظیفه‌سنی درعهده ایتمشلردی. زیاده‌سیله جسور و حقوق شخصیه‌لرینی محافظه‌یه مقتدر آدملر اولدقلرندن، تپه‌دلنلی علی پاشا کندیلرینی موقعلرندن استیصال ایتدیکی قوره‌رق، ١٧٩٠ تاریخ میلادیسنده اوزرلرینه عسکر سوق ایتدیکنده، مغلوب اولوب، ٩٢ده دخی سولیوتلر (یعنی سولی اهالیسی) مردانه مقاومت ایتمکله، ١٨٠٠ و١٨٠٣ده یکیدن اوزرلرینه وارمش؛ ونهایت سولی اهالیسی مقاومتدن عاجز قالمغله ، او وقت انکلتره‌نك النده بولنان پارغه‌یه هجرت ایده‌رك، سولی بی خالی براقمشلردر. الیوم ویران اولوب، یرنده تپه‌دلنلینك یاپمش اولدیغی برقلعه بولنیور . پارغه‌نك علی پاشا طرفندن مبایعه‌سنده سولیوتلر قورفه‌یه قاچمش ؛ و بعده اوته‌یه بری‌یه طاغلمشلردر. یونان وقعهٔ اخیره‌سنده رؤسانك الك جسورلری سولیوتلردن ایدی. علی پاشانك بردفعه سولی بی محاصره‌سنده ایچنده یالکز قادینلر بولنوب، بونلر بر وقت مقاومتدن صکره، تسلیمه مجبور اوله‌جقلرینی آکلایه‌رق، تپه دلنلیدن قورقدقلریچون ، کمال جسارتلرندن اولومی تسلیمه ترجیح ایده‌رك، یوکسك برقیانك اوزرنده اولان میدانده خوره‌یه باشلایوب، ال اله طوتیشمش اولدقلری حالده، هیئتله کندیلرینی قیادن آشاغی‌یه براقوب تلف اولمشلردر .

سولی بك { ذوالقادریه دولتنك اوچنجی حاکمی اولوب ، دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولان قره‌جه‌نك ایکنجی اوغلیدر. ٧٨٨ تاریخنده برادری خلیل بکك یرینه کچوب، ٨٠٠ تاریخنه‌دك حکومت سورمش ؛ وزمانی مصر عسکریله جنك وجدال ایتمکله کچمش، ونهایت اویور کن قتل اولنمشدر .

سولیس { (Solis) اسپانیانك مشاهیر بحریونندن اولوب ، ١٥٠٧ تاریخنده (پینتو) ایله برابر آمریقای وسطینك (یوقاتان) شبه جزیره‌سنی کشف ایتمش؛ وبعده (لاپلاته) ایرماغیله (پارانیرو) کورفزنده اجرای تحریات وکشفیات ایدوب، نهایت قرال فردیناندو طرفندن اورالرینك ضبطنه مأمور اولمغله، وحشیلرك الینه اسیر دوشوب، ١٥١٥ده ذبح واکل اولنمشدر.

— بواسمله اسپانیا ادباسندن بری دخی اولوب، برچوق تیاترو کتابلری و مفصل برمکسیقه تاریخی یازمشدر. ١٦١٠ده القلعه‌ده طوغوب، ١٦٨٦ده وفات ایتمشدر .

— برمشهور رسام دخی بواسمله مسمی اولوب، ١٦٢٩ده طوغمش، و١٦٨٤ده وفات ایتمشدر . مادرید مکتبی شاکردانندندر.

سولیم { نابلس سنجاغنك جنین قضاسنده برقریه اولوب، کتب مقدسهٔ عبرانیه‌ده مذکور اولان (سونام) قصبه‌سنك یرنده واقعدر.

سولینکن { (Solingen) بروسیه‌نك (رین) ایالتنده و (ویپر) نهری قربنده بر قصبه اولوب، ١٦٠٠٠ اهالیسی و اسلحهٔ جارحه فابریقه‌لری واردر .

سولیه { فردریق —(F. Soulié) فرانسه‌نك مشاهیر ادبا و شعراسندن اولوب ، ١٨٠٠ تاریخنده (فوآ)ده طوغمش، و ١٨٤٧ ده وفات ایتمشدر . پدری مالیه مأمورلرندن اولمغله، کندیسی ده ابتدا مالیه نظارتنده برمأموریتده بولنمش؛ وبعده عالم ادبیاته داخل اولوب ، منظوم و منثور برقاچ تیاترو کتابی و بعده برچوق حکایه کتابلری یازمشدر. عائله وفاجعه‌لرینك بعضیسی زیاده‌سیله قبول عامه مظهر اولدیغی کبی، حکایه کتابلری دخی چوق اوقونمشدر. آثاری ایچنده «شیطانك یادکارلری» ویا « تذکرهٔ شیطان » عنوانیله بیوك برحکایه کتابی واردر، که شیطانك اغزندن جمعیت بشریه‌نك اسرارینی میدانه قویه‌رق ، پك اکلنجه‌لی و عبرت آمیزدر. بو حکایه بوندن ١٦ سنه اول محرر فقیر طرفندن ترکجه‌یه ترجمه اولنه‌رق، مهران افندی مطبعه‌سنده ١٢٩٥ده طبع ونشر اولنمشدر .

سولینه { (Soulina) [« سنه » مادهسنه مراجعت بیوریله .]

سوماتره { (Sumatra) بحر محیط هندی ایله بحر محیط کبیر آرهسنده
وآسیا قطعهسنك جنوبنده واقع (مالزیا) جزایرینك
اك بیوکلرندن بری و اك غربیسی اولوب، (مالاقه)
شبه جزیرهسنك جنوب غربیسنده واقع اولدیغی
حالده، بوشبه جزیرهدن مالاقه بوغازیله آیرلمشدر.
٥° عرض شمالی ایله ٥° عرض جنوبی، و٩٢° ایله
١٠٣ طول شرقی آرهلرنده ممتد اولوب ، خط
استوا اورتهسندن کچیور. اوزون بر آطه اولوب،
شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه بویی ١٦٩٠ و اك
کنیش محلنده اکی ٣٤٠ کیلومترهدر . مساحهٔ
سطحیهسی تقریباً ٤٤٠٠٠٠ مربع کیلومتره اولوب،
تخمیناً ٦٠٠٠٠٠٠ اهالی ایله مسکوندر . غرب
جنوبی ساحلی بوینجه بر صره طاغلر ممتد اولوب ،
شمال شرقی‌یه طوغری بوجبالك اتکاری و قوللری
سطح مائل صورتنده ممتد اولهرق ، بعده ساحل
بحرهدك واسع اووهلر بولنیور . جبال مذکوره
ذروهلرندن اون طقوزی برکان اولوب، بونلرك یدیسی
الیوم آتش بوسکورمکدهدر. اك بیوکاری اولان
(قوتونغ قوریجی)نك ٣٧٠٠ متره ارتفاعی اولوب،
آغزینك محیط دائرهسی ١٧٠٠ و درینلکی ٨٠٠
مترهدر. خط استوا قربنده (سینغالانغ)، (مپاری)
و(اوفیر) طاغلری بولنیور . بو سلسلهٔ جبالدن بر
چوق انهار نبعان ایدوب ، غرب جنوبی ساحلنه
دوکیلنلری پك قیصه واهمیتسز ایسهده، شمال شرقی
ساحلنه طوغری آقانلر واسع اووهلرك ایچندن
کچهرك ومجرالرنده بشقه نهرلرك صولرینی دخی طوپلا-
یهرق ، بیوك ایرماقلر حالنه کچر. جزیرهنك قسم
شمالیسی دها طار اولوب، قسم وسطی و جنوبیسنك
اووهلری و بالطبع کورمهمش اورمانلری دها چوق
ونهرلری دخی اوزون و دها بیوکدر . بو انهارك
باشلیجهلری شمالدن باشلایهرق : آساهان ، راقان ،
سیاق ، قامپان ، ایندراکیری ، جامبی ، سوسی
وسائرهدر. بونلردن (قامپان) نهری (مالاقه) بوغازینك
جنوبی مدخلنده وبرچوق آطهلرك قارشیسنده اوزون
برخلیج، و(موسی) نهری (بانقه) جزیرهسنك قارشیسنده
برکورفزك ایچنده بیوك بردالیه تشکیل ایدیور .
جامبی نهرینكده صوبی چوق اولوب ، مجراسنك
٦٠٠ کیلومترهلکی سیر سفائنه صالحدر. سوماتره
انهارنده غایتله بیوك وپك وحشی برنوع تمساح بولنوب،
بو مدهش حیوان هر سنه برقاچ بیك اهالی اتلاف
واکل ایدر . طاغلرنده بر قاچ کولی‌ده اولوب ،
بونلردن (توبه) کولی حذای بحردن ٩٠٠ مترهلك
ارتفاعده واقعدر. (سینغفاره) کولنك فضلهٔ میاهی‌ده
(ایندراکیری) نهرینی تشکیل ایدیور. موقعی حسبیله
هواسی پك صیجاق ایسهده، طاغلرده ارتفاع وسواحلده
دکیز ملتملری حرارتی تعدیل ایدر . یاغمورلری پك
چوق اولوب ، سنهده آلتی آی کثرتله یاغمور
یاغار. هر طرفنده وعلی‌الخصوص غرب جنوبی سوا-
حلنده بطاقلقلری چوق اولوب ، مهلك صیتمهلری
موجب اولور. طوپراغی پك منبت اولوب، هند،
هندچینی و جزایر بحر محیط محصولاتنك همان
جملهسی حاصل اولور . آلتون، باقیر، دمیر، قلای
معدنلری پك بولدر. تجارتی پك ایشلکدر. منتهای
شمال غربیسنده هنوز استقلالنی محافظه ایتمکده
اولان آچین یاخود آچه حکومت اسلامیهسی بولنوب،
بونك جنوبنده (بات) قومنك مملکتی و (تاپانوللی)
خطهسیله «ساحل شرقی» مملکتی ودها جنوبده سواحل
غربیهده (پادانغ) و(بانقولن) و سواحل شرقیهده
(ریوو)، (پالمبانغ) و(لامپونغ) ممالکی بولنیور .
بونلرك اکثری آز چوق مستقل اولوب، پك آزی
طوغریدن طوغری‌یه فلمنك حکومتنه تابعدر . اك
معمور واك محصولدار یری ساحل غربیدهکی (پادانغ)
خطهسی اولوب، فلمنك حکومتنك مرکز ادارهسی‌ده
بو خطهنك مرکزی اولان (پادانغ) شهریدر. آنجق
جزیرهنك بیوك واك تجارتکاه شهری جهت شرقیهده
(موسی) نهری اوزرنده واقع و ٧٠٠٠٠ اهالی‌یی
جامع اولان (پالمبانغ) شهریدر بوشهرك خانهلرینك
برمقداری نهرده صوبك اوزرنده یوزر دوبهلر اوزرینه
قورلمش تختهدن براقهلردر. اهالیسی اکثریت اوزره
ملایی جنسنه منسوب اولوب، بونلر آطهده بولنان
دیکر بر طاقم اقوامه غلبه ایتمش، و لسانلری تعمیم
ایلمشدر. اصل یرلی اقوامك برطاقمی سیاهجه ملایلردن
دها کوزل وملایلرکبی مونس ومستعد آدملر اولوب
دین اسلامله متدین ایسهلرده، برطاقمی‌ده حالا وحشیت
حالنده بولنوب، بونلردن انسان اتی ییئنلر دخی واردر.

دين اسلام هر طرفده منتشر اولوب ، ذكر اولنان
بعض قبائل وحشيه‌دن بشقه بتون اهالی مسلمدر .
آچه‌ليلرك عصبيت اسلاميه‌سی وجسارتلری فوق العاده
اولوب ، فلمنكيلرك دفعاتله واقع اولان هجوملرينی
ثمره‌سز براقه‌رق ، اليوم استقلاللرينی محافظه ايتمكده‌
درلر . جزيره‌نك حيوانات وحشيه‌سی‌ده هند
چينينك كيلره مشابه اولوب ، ملايی لساننده « اورمان
آدمی » ديمك اولان (اورانغ اوتانغ) تعبير اولنور
نسناسلری‌ده چوقدر .

سوماتره‌نك غرب جنوبی ساحلی قارشيسنده بو
جزيره‌يه تابع بر صره آطه‌لر بولنوب ، بونلرك الك
بيوكلری: بابی، بانياق ، نياس ، بينی ، تاناهماسه ،
تاناهباله، منتاوی، سيقوبو، ناسووانفانو آطه‌لريدر.
ساحل شرقيسی‌ده (مالاقه) بوغازنده بوثيات، بانفقالی،
پادانغ ، پانغانغ بالاؤ آطه‌لريله مذكور بوغازك
خارجنده وسينغاپورك جنوبنده‌ده (ريوو) و (لينغا)
آطه‌لريله بر چوق كوچك آطه‌لر و دها آشاغيده
هپسندن بيوك اولان بانقه و بيليتون جزيره‌لری
بولنيور. بو صايبلان جزايردن الك زياده مسكونی
(بانياس) اولوب ، مساحهٔ سطحيه‌سی ٧٠٠٠ مربع
كيلومتره اولديغی حالده ، ياريم مليون قدر اهاليسی
اولديغی مظنوندر. بانقه جزيره‌سنك ايسه مساحهٔ
سطحيه‌سی ١٢٦٨٠ مربع كيلومتره اولديغی حالده،
آنجق ٧١٠٠٠ اهاليسی واردر . بونك و شرق
جهتنده واقع بيليتونك اورمانلری چوق اولوب ،
ايچلرنده بولنان قلای معدنلرينی اخراجله مشغول خيلی
چينليلر دخی بولنيور .

سوماتره جزيره‌سنك معموريتی خيلی اسكی اولوب،
بوندن ايكی اوچ يوز سنه اول آچه دولتی خيلی قوتلی
وشوكتلی ايدی . عرب بحريونی اسكيدن بری بو
جزيره‌نك سواحلنه بناشه‌رق اجرای تجارت ايتمش؛
وبوندن چوق زمان اول دين اسلام بو آطه‌يه
واطرافلرينه دخول وانتشار ايلمش ايدی. آوروپاليلردن
الك اول پورتكيزليلر ١٥٠٨ تاريخ ميلاديسنده
سوماتره‌يه بناشوب ، كشف ايتمك ادعاسنده بو-
لنمشلردر. اوصره‌لرده سنان پاشانك قوماندهسيله بحر
عمانده طولاشان عثمانلی دونانماسی سوماتره‌نك قسم اعظمنه
حكم ايدن آچه حكمدارينی تحت حمايهٔ عثمانيه‌يه آله‌رق،
كنديسنه بر سنجاق دخی ويرمشيدی، كه اليوم حكمدار
مشاراليهك اخلافنده موجوددر. فلمنكيلر ١٦٢٥ده
سوماتره‌يه يناشوب، بعض تجارتگاه اسكله‌لر طوتمشلر-
سه‌ده، حكمداری يك رسمی واعتباری اولوب، حتی
١٦٢٥ تاريخلرنده بتون قطع علاقه ايتمك درجه-
سنه كلمشلردی . اوندن صكره حكم و نفوذلرينی
تقويه‌يه چالشمشلرسه‌ده ، اليوم حكومتلری همان
تجارت جهتنه منحصر اولوب ، على الخصوص آيريجه
حكومتلری اولان طرفلرده متبوعيتلری صرف
اعتباريدر .

سوماروقوف (Soumarokow) روسيه مشاهير شعراسندن او-
لوب ، ١٧١٨ ده طوغمش ، و ١٧٧٨ ده وفات
ايتمشدر . بر جنرالك اوغلی اولوب، كنديسی‌ده شو-
رای دولت اعضاسندن وسرای تياترولرينك مديری
بولنمشدر . بر خيلی هائله وفاجعه و مضحكه يازوب،
جمله‌سنك مبنی عليهلرينی روسيه تاريخنده آرايوب
بولمشدر . تربيه‌يه دائر بعض اشعارله غزل ومرثيه
وسائر اشعاری واردر . ايكنجی قاترينه‌نك يك چوق
التفات واحسانلرينه نائل اولمشيدی .

سومباوه (Sumbawa, Sœmbawa) سونده جزايرندن بری اولوب ،
٨° ١٠′ ايله ٩° ٧′ عرض جنوبی و ١١٤° ٢٢′
ايله ١١٦° ٥٠′ طول شرقی آره‌لرنده غربدن شرقه
ممتد اولور . غرب جهتندن (آلاس) بوغازيله
(لومبوق) وشرق طرفندن (سابی) بوغازيله (قومودو)
آطه‌لرندن آيرلمشدر . شمال جهتنده شمال غربی‌يه
طوغری ممتد بيوك بر شبه جزيره‌سی وبونك آلتنده
بر بيوك كورفزی اولوب، بوكورفزك آغزنده (مايو)
اسميله بركوچك آطه‌سی دخی واردر . بويی ٢٨٠
واكی ١٠٠ كيلومتره اولوب ، تقريباً ٦٠٠٠٠
اهالی ايله مسكوندر، ساحل شماليسنده وذكر اولنان
كورفزك ايچنده بنه (سومباوه) اسميله بر قصبه‌سی
و (بيما) اسميله ديكر بر بلده‌سی واردر . اورته‌لرنده
(تومبورو) اسميله دهشتلی بر بركانی واردر ، كه
١٨١٦ تاريخ ميلاديسنده واقع اولان پاتلامه‌سی
١٢٠٠٠ كشينك تلفنی موجب اولمشدر . اراضيسی
يك منبت اولوب، آلتون توزی وسواحلنده صدف
واينجيسی‌ده واردر . اهاليسنك قسم اعظمی ملايی
ومسلمدر . رسماً فلمنك دولتنی طانير اوچ حكومته
منقسم اولوب، الك قوتليسی (بيما) ده كيدر .

سومبکی (Symi) جزایر بحر سفیددن بر کوچك آطه اولوب ، ردوس قصبه‌سنك ۱۵ میل بحری شمال غربیسنده و آناطولی ساحلندن اوزانان ایکی اوزون و طار شبه جزیره‌نك تشکیل ایتدکاری سومبکی کورفزینك آغزنده اوله‌رق ′۳۰ °۳۶ عرض شمالی ایله ′۲۸ °۲۵ طول شرقیده واقعدر. غیر منتظم و سواحلی پك چیقنتیلی بر آطه اولوب ، جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه بویی ۱۳ و اکی ۱۰ کیلومتره و مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۵۰ مربع کیلومتره‌در. اراضیسی طاشلق ، قیالق وصرب اولوب ، وقتیله اورمانلری ، چیلری و باغلری وار ایکن ، شمدیکی حالده بسبتون چیلاق‌اولوب ، اهالیسی صرف سونکرجیلکله یاشایور. برقاچ یوز سنه اول بو آطه‌ده سومك دینلن پك خفیف وسریع الحرکه بر نوع قایق یاپلقده ایکن ، اورمانلرك نابود اولمسی اوزرینه بو صنعت دخی منقرض اولوب ، یالکز مذکور قایغك اسمی آطه‌یه ویریله‌رك قالمشدر. شرق جهتنده بر لیمانی ور کوچك قصبه‌سی اولوب ، قضا مرکزیدر. موقعك صربلغندن بوقصبه‌نك ودها طوغربسی قریه‌نك خانه‌لری آره‌سنده‌کی یوللر عادتا یایا بیله چیله‌میه‌جك درجه‌ده اینیشلی یوقشلی ومخاطره‌لیدر. اهالیسنك فقراطاقمی سونکر چیقارمق ایچون حیاتلرینی تهلکه‌یه قودقلری حالده ؛ اغنیا‌یه قارشی مدیون اولمقدن قورتیله‌میوب ، پك آجینه‌جق برحالده‌یاشارلر. لیمانی صاغلام و بیوجك اولوب ، بر خیلی سفائن کیروب چیقار. هواسی معتدل و صاغلامدر. غرب جنوبیسنده بولنان ایلیاکی (ونام دیکرله تیلوس) جزیره‌سیله برابر بر قضا صورتنده اداره اولنوب ، ایلیاکی بر ناحیه‌سیدر.

سومبه (Sumba, Sœmba) سونده جزایرندن بر جزیره اولوب ، جاوه‌نك شرق طرفنده برصره تشکیل ایدن جزایرك خارجنده وبونلردن (سومباوه) نك جنوب شرقیسنده و (فلورس) كده جنوب غربیسنده واقعدر. ′۳۵ °۹ ایله ′۱۵ °۱۰ عرض جنوبی و ′۱۳ °۱۱۷ ایله °۱۱۸ ′۱۱ طول شرقی آره‌لرنده غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه ممتد اولور. بویی ۱۲۵ و اکی ۵۰ کیلومتره اولوب ، بوینجه برصره طاغلر اوزانیر. اورمانلری چوق اولوب ، کلیتلی صندال آغاجی اخراج اولنمغله ، صندال آطه‌سی اسمیله دخی یاد اولنور. اهالیسی ملایی وسائره‌دن مرکب اولوب ، قسم اعظمی مسلمدر. فلمنك حکومتنی رسماً طانیر برقاچ رئیسك تحت اداره‌سنده بولنیور.

سومرده (Somerda) پروسیه‌نك صاقسه ایالتنده و (اوفورت) ك ۲۰ کیلومتره شمالنده اوله‌رق (اوستروت) نهری اوزرنده بر قصبه اولوب ، ۶۰۰۰ اهالیسی وبر بیوك تفنك فابریقه‌سی واردر.

سومرست (Somerset) انکلتره‌نك جنوب غربی جهتنده‌وبریستول کورفزی مائله‌سنده واقع ایالاتندن اولوب ، غرباً (قورنوآی) ، شمالاً فلوچستر ، شرقاً (ویلس) ، شرق جنوبی جهتندن (دورست) ، جنوب غربی جهتندزده (دوون) ایالتلریله محدوددر. بویی ۱۰۵ و اکی ۶۵ کیلومتره اولوب ، ۴۶۵۰۰۰ اهالیسی واردر. مرکزی (واس) قصبه‌سیدر. اورته‌لری طاغلق وسائرطرفلری اووه‌لق اولوب ، بطاقلقلری‌ده چوقدر. هواسی معتدلدر. وقتیله اورمانلرله مستور ایکن ، بعده بونلر تارله ومرعایه تحویل اولنمشدر. قورشون ، باقیر ، کمور معدنلری و صنایعده مستعمل بعض اتربه‌سیله مشهور میاه معدنیه‌سی واردر.

سومز (Saumaise) فرانسه‌نك مشاهیر علماسندن اولوب ، ۱۵۸۸ تاریخ میلادیسنده (سمورآن اوقزوآ) ده طوغمش و ۱۶۵۸ ده وفات ایتمشدر. مشاهیر علمادن اولان پدرندن تحصیل علوم ایدوب ، طب ، حقوق ، عقائد وسائر علوم وفنونده ید طولی کسب ایتدکدن صکره فارسی ، عربی ، کلدانی ، قبطی وسائر السنهٔ شرقیه‌یه خواجه‌سز اوکرنوب ، برچوق وقتده سیاحت ایتمش و وقتیله پروتستان مذهبنی قبول ایتمش اولدیغیچون بومذهبنی سر طوتمامق ایچون ، فلمنکك (لید) شهرنده اختیار اقامتله ، بیوك بر شهرت قزاندیغندن ، بتون آوروپا حکمدارلری طرفندن کندی مملکتلرینه جلبنه سعی اولنمش ایدی. بر طاقم کتب قدیمه شرح ایدوب ، ۸۰ قدر شرح براقشدر.

سومنات (Somnath) هندستانده (کجرات) خطه‌سنك ساحلنده و (سورات) شهرجدیدی قربنده اوله‌رق ′۵۷ °۲۰

عرض شمالی ایله ٧٠° طول شرقیده اسکی بر شهر اولوب، برهمنیلرك بو شهرده (سیوا) نك عبادتنه مخصوص بیوك وپك مزین بر معبدلری وار ایدی. سلطان محمود غزنوی بو شهری ضبط ایدوب، اکثر آثار عمرانتی غزنه‌یه نقل ایتمشیدی. مع هذا شیخ سعدی شیرازینك زماننده دخی بوشهرك وبتخانه‌سنك موجود بولنمش اولدیغی شاعر مشار الیهك « بتی دیدم ازعاج در سومنات ، مرصع چو در جاهلیت منات » بیتندن آکلاشیلیور. بعده خراب اولمشدر.

سومور (Saumur) فرانسه‌نك (نه مع لوآره) ایالتنده و (آزار) ك ٤٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده و (لوآره) ایرماغنك ساحل یسارنده ونهرك ایچنده واقع برآطه‌نك اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٢٤٣٠ اهالیسی، دمیریولی، ذکور واناثه مخصوص مکتبلری، صنایع مکتبی، سواری عملیات مکتبی، ٢٠٠٠٠ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، موزه‌سی، مشهور بریاض شرابی وقلای، خلاط، اسپیرتو وسائره فابریقه‌لری واردر.

سومه (Somme) فرانسه‌ده بر نهردر، که (اسنه) ایالتنده (قونت سومه) طاغندن نبعان ایله، غربه طوغری جریان ایده‌رك، (سنت کنتن) قربندن بعد المرور، همنامی اولان ایالته دخول ایله، برقاچ شهر و قصبه‌نك ایچندن ویانندن کچدکدن صکره، (مانشه) دکیزینه دوکیلور. مجراسی ٢٠٠ کیلومتره طولنده‌در. مجراسی اطرافنده بر قاچ بطاقلقی واردر. ایچنده سیر سفائن کوج اولدیغندن، مجراسیله متوازیا برجدول حفراولنمشدر. دیکر بر جدول واسطه‌سیله ده (اوآزه) و (اسقو) نهرلریله اختلاط ایدر.

سومه (Dép. de Somme) فرانسه‌نك ایالات شمالیه‌سندن اولوب، شمالاً (پادوقاله)، غرباً آشاغی سینه، جنوباً اوآزه، شرقاً دخی (اسنه) ایالتلریله محاط و محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٢٧٦ مربع کیلومتره اولوب، اهالیسی ٥٤٨٩٨٢ کشیدر. مرکزی (آمیان) شهریدر. (پیقاردیه) خطه‌سنك قسم اعظمیله (پیتوآ) خطه‌سنك بربارچه‌سندن متشکل اولوب، ایچندن جریان ایدن نهرك اسمیله مسمادر. اراضیسی دوز اولوب، نهر مذکورله و (سله) و (نوبه) چایلریله سقی و ارواء اولنور. آلچی، لوله‌جی چاموری و ابنیه طاشی چوقدر. طبیعی مرعالری آز ایسه‌ده، صنعی چایرلری چوقدر. محصولاتی ذخایر متنوعه ایله، شربتجی اوتی، کتن، کنویر، یاغ اخراجنه یارار نباتات متنوعه، پتاتس، الما و سائره‌دن عبارتدر. صیغیر و قیونلریله آتلری‌ده چوقدر. آریلری‌ده چوق اولوب، خیلی بال چیقار. صنایعی پك ایلری اولوب، یاموق، یوك، ایپك وکچی قیلندن منسوجات متنوعه ایله شکر، صابون، اجزای کیمیویه وسائره فابریقه‌لری ودباغخانه وبویاخانه‌لری چوقدر. تجارتی پك ایشلك اولوب، علی الخصوص (سنت والری) اسکله‌سندن آمریقا ایله پك چوق تجارت ایدر. ایالت ٥ قضادن مرکب اولوب، ٤١ ناحیه و ٨٣٥ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر.

سومه (Somma) ایتالیانك (ترادی لابوره) ایالتنده و ناپولینك ١٥ کیلومتره شرقنده برقصبه اولوب، ٧٢٠٠ اهالیسی واردر.

— ینه ایتالیانك لومبارده خطه‌سنده ومیلانك ٥٢ کیلومتره شمال غربیسنده دخی بواسمله بر قصبه اولوب، ٣٢٠٠ اهالیسی واردر. میلاددن ٢١٨ سنه اول روما سردارلرندن (اسکیپیون) بو قصبه‌ده قرتاج سرداری مشهور (آنیبال) طرفندن مغلوب اولمشدر.

سومه (Soumet) فرانسه شعراسندن اولوب، ١٧٨٦ده (قاستلوداری) ده طوغمش، و١٨٤٥ده وفات ایتمشدر. ابتدا بیوك ناپولیونه وبعده بوربون خاندانته انتساب ایدوب، بعض مأموریتلره تعیین اولنمشیدی. برقاچ هائله‌سی و سائر اشعاری واردر. قیزی غابریله، که مادام (دالتنهایم) دینمکله معروفه‌در، کندیسنه هائله‌لرك ترتیبنده یاردیم ایتدیکی کبی، وفاتندن صکره دخی بعض آثارینی جمع ونشر ایتمشدر.

سونچینو (Soncino) ایتالیاده لومبارده خطه‌سنك (قره‌مونه) ایالتنده و (قره‌مونه) نك ٤٠ کیلومتره شمال غربیسنده و (اولیو) نهری اوزرنده بر قصبه اولوب، ٤٢٠٠ اهالیسی واردر.

سوند (Le Sund) دانیمارقه‌نك (سلاند) جزیرهٔ کبیره‌سیله اسوجك جنوب

غربی ساحلی آره‌سنده وقاتغات دکیزیله بالطیق دکیزی بیننده بر بوغاز اولوب، بویی ۱۰۰ و اک اك طار محلنده ٤ واککنیش یرنده ٢٦ کیلومتره‌در. آقنتیسی و آنافوری چوقدر. دانیمارقه دولتی بقین وقته قدر بو بوغازدن کچن کمیلردن رسم آلیردی .

سوندربورغ (Sonderbourg) پروسیه‌ده (اشلسویغ هولشتاین) خطه‌سنك (آلسن) آطه‌سنده و اشلسویغك ٤٥ کیلومتره شمال شرقیسنده برقصبه اولوب، ۳۸۰۰ اهالیسی، اسکی برقلعه‌سی وصافلام لیمانی واردر.

سوندرسون (Saunderson) مشاهیر ریاضیون و طبیعیوندن اولوب، ۱٦٨٢ده انکلتره‌نك (تورلستون) قصبه‌سنده طوغمش ، و ۱۷۳۹ده وفات ایتمشدر. بر یاشنده ایکن چیچك خسته‌لغندن کوزلرینه عمی کلوب، اصلا کورمدیکی حالده، تحصیل علوم و فنون ایده‌رك ، قامبریج دارالفنوننده علوم ریاضیه و حکمت طبیعیه معلملرینك اك کزیده‌سی اولمشیدی . رؤیت نه دیمك اولدیغنی بیلز بر اعمانك ضیا والوان وقوس قزح کبی مسائل حقنده درس ویره‌رك، کمال فصاحتله تقدیر و اثبات مسئله ایتمسی پك غریب کورینوردی . بر جبر کتابیله ضیانك انعکاسی حقنده برکتاب یازمش؛ و نیوتونك بعض کتابلرینی شرح المشدر.

سوندرلاند (Sunderland) انکلتره‌نك (دورهام) ایالتنده و (ویر) نهرینك منصبنده اوله‌رق دورهامك ۲۰ کیلومتره شمال شرقیسنده برشهر اولوب، ۱۳۰ ۹۲۱ اهالیسی، مکمل لیمانی، کوزل بر دمیر کوپریسی، دمیر یولی ، سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری ، الماستراش وشیشه ایله قطران فابریقه‌لری وکراسته، دمیر، کومور، قونیاق وسائره‌یه متعلق پك ایشلك تجارتی واردر.

سوندریو (Sondrio) ایتالیانك لومباردیه خطه‌سنده و میلانك ۱۵۰ کیلومتره شمال شرقیسنده همنامی اولان ایالتك مرکزی برقصبه اولوب، ۳۵۰۰ اهالیسی، برتپه‌نك اوزرنده قلعه‌سی، ایشلك تجارتی و جوارنده (مازینو) اسمیله برمعدن صویی واردر. — سوندریو ایالتی شمالاً اسویچره حدودیله و جنوباً (برغامه) ایالتیله محدود برکوچك ایالت اولوب، ۸۰۰۰۰ اهالیسی واردر.

سوندنفیلد (Sœndenfields) نوروجك اك جنوبی خطه‌سی اولوب، شمالاً (نوردنفیلد) وجنوباً (اسقاککی راق) خطه‌لریله محدوددر .

سونده (Archipel de la Sonde) جزایری آسیا ایله آوستراليا آره‌سنده بولنان وآسیا جزایری (Archipel Asiatique) اسمیله‌دخی تسمیه اولنان برچوق آطه‌لر هیئت مجموعه‌سنه ویریلن اسمدر . سونده جزایری هند چینینك مالاقه شبه جزیره‌سندن آوستراليا قطعه‌سنه‌دك ′٤°٦ عرض شمالی ایله ′٤°١١ عرض جنوبی و ′٤٨°٩٢ ایله °١٣١ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. سوماتره، جاوه وبورنو جزایرکبیره‌سندن بشقه بالی، لومبوق، سومباوه ، سوبه ، فلورس، تیمور جزیره‌لرینی وبر چوق جزایر صغیره‌یی حاویدر . اکثری اسماً ورسماً فلمنکه تابع اولوب، جمله‌سنك اهالیسی ۱۸ ۰۰۰ ۰۰۰ قدر تخمین اولنور. اهالیسی عمومیت اوزره مسلم وملایی جنسنه منسوب اولوب، یالکز ایچ طرفلرنده وطاغلرنده هنوزدین اسلامی قبول ایتمه‌مش بعض اقوام وحشیه بولنیور. برکانلری چوقدر. [تفصیل احواللری ایچون هربرینك اسم مخصوصنه مراجعت بیورله.]

سونرات (Sonnerat) فرانسه سیاحیندندر اولوب، ۱۷٤٥ ده لیونده طوغمش، و ۱۸۱٤ ده پاریسده وفات ایتمشدر؛ یکی کینه‌یه، مداغسقار جوارنده‌کی آطه‌لره وسائر جزایر بحر محیطله هند وچینه سیاحت ایدوب، برقاچ سیاحتنامه یازمشدر .

سونسوناته (Sonsonate) آمریقای وسطینك (سانوادور) جمهوریتنده و (سان سالوادور)ك ٨٥ کیلومتره غربنده برقصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی وبحر محیط کبیر ساحلنده ایشلك لیمانی واردر .

سونوره (Sonora) مکسیقه ممالك مجتمعه‌سنك همنامی اولان جمهوریتنده و (آریسپه) نك ۷۰ کیلومتره جنوبنده برقصبه اولوب، ٦٥٠٠ اهالیسی واردر .

— سونوره جمهوریتی مکسیقه‌نك شمال غربیسنده واقع اولوب ، غرباً قالیفورنیه کورفزیله وآشاغی قالیفورنیه جمهوریتیله ، جنوباً (سینالوآ) ، شرقاً

(شيشـو آهو آ) جمهوريتـلريله ، شمالاً دخى ممالك مجتمعه‌نك (آريزونه) جمهوريتيله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحيه‌سى ۱۹۷ ۹۷۳ مربع كيلومتره واهاليسى ۱۳٤ ۷۹۰ كشى اولوب، بهر اون مربع كيلومتره باشنه ۷۰ كشى دوشيور. مركزى ۷۰۷۰ اهاليلى جامع اولان (هرموزيلو) قصبه‌سيدر. اراضيسى طاغلق اولوب، غرب وشمال جهتلرى مرتفع وساحله قريب محللرى نسبةً دوزدر. مياه جاريه‌سى قاليفورنيه‌يه كورفزينه دوكيلوب، جوار جمهوريتلرده نبعان ايدن انهارى جمهوريت داخلنده بر چوق چايلر دخى اخذ ايله، مذكور كورفزه منصب اولور. بو انهارك باشليجه‌لرى شمالدن باشلايه‌رق: آساسيون، سونوره، ياقوئى و(مايو) نهرلريدر. بونلرك‌ده اك بيوكلرى (ياقوئى) و(سونوره) در. اهاليسنك آزلغندن دخى آكلاشلديغى اوزره، بو جمهوريتك عمران ومدنيتى هنوز پك كرى اولوب، اكثر طرفلرى حالا وحشى حالنده بولنان اهلىٔ اصليه ايله مسكوندر. بونلرك باشليجه‌لرى شمالدن باشلايه‌رق: پاپاغو، سرى، پيما، اوپاته، ياقوئى ومايو قبائليدر. (غوآيماس) اسكله‌سندن بدأ ايدن بردمير يول خطى شماله طوغرى ممتد اولوب، مركزى اولان هرموزيلودن مرور ايله، ممالك مجتمعه‌يه داخل اوله‌رق، اوراده ممالك مذكوره‌نك خطوطيله كسب التصاق ايديور. [زياده تفصيلات ايچون «مكسيقه» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

سونوره { (Rio Sonora) مكسيقه‌نك سونوره جمهوريتنده بر نهردر، كه ممالك مجتمعه‌نك (آريزونه) جمهوريتنده نبعانله، مكسيقه‌يه كيروب، جنوبه وبعده غرب جنوبى‌يه طوغرى جريان ايده‌رك، (هرموزيلو) قصبه‌سنده شمالدن كلن ديكر بر نهرله بعد الاجتماع، غربه وبعده ينه غرب جنوبى‌يه طوغرى جريان ايده‌رك، هرموزيلو قصبه‌سنده شمالدن كلن ديكر بر نهرله بعد الاجتماع غربه وبعده ينه غرب جنوبى‌يه طوغرى دونوب، (تيبورون) جزيره‌سنك قارشيسنده اوزون بر خليج تشكيل ايده‌رك، قاليفورنيه كورفزينه دوكيلور. مجراسى تقريباً ۵۰۰ كيلومتره طولنده اولوب، يوقارى قسمنك صول طرفنده بر قاچ قصبه بولنيور؛ وصاغ طرفلرنده (پيما) قبائل وحشيه‌سى جولان ايديور.

سونوقس { (Sevenoaks) انكلتره‌نك كنت ايالتنده و(تومبريج)ك ۹ كيلومتره شمال غربيسنده (تاميسه‌يه) دوكيلن دارنت نهرى اوزرنده وايكى دمير يولك محل التصاقنده بر قصبه اولوب، ٦۲۹۵ اهاليسى، مكتبى، فقيرخانه‌سى وجوارنده كوزل كوشكلرى واردر.

سونه { (Cévennes) فرانسه‌نك جهت جنوبيه‌سنده بر سلسلهٔ جبالدر، كه پيرنه جبال عظيمه‌سنك اتكلرندن بر وادى ايله آيرلمش اولديغى حالده، جنوب غربيدن شمال شرقى‌يه طوغرى ممتد اولوب، (مارژريده) طاغلرى واسطه‌سيله (اوورنيه) جباليله كسب التصاق ايدر. دها بر طاقم طاغلرله بر صره تشكيل ايده‌رك، (ووژ) و(ژوره) جبالنه قدر ممتد اولور؛ وغربده‌كى (غارونه) و(لوآره) حوضه‌لرينى شرقده‌كى (رونه) و(ساونه) حوضه‌لرندن تفريق ايدر. بر قاچ قسمه منقسم اولوب، جنوبى قسمى قره طاغلرى واورب، اسپينوس وغاريقه طاغلرينى دخى شامل اوله‌رق، ارتفاعلرى ۱۵٦۷ متره‌يه قدر چيقار؛ وسطى قسمى، كه اصل (سونه) دينلن بوراسيدر، ژوودان، لوزره، وبواره وژربيه طاغلرينى شامل اولوب، ارتفاعلرى ۱۷۵٤ متره‌يه بالغ اولور؛ شمالى قسمى ليونه، بوژوله وشاروله خطه‌لرى طاغلرندن عبارت اولوب، اك يوكسك محللرى ۱٤۳۵ متره ارتفاعنده‌در. اون دردنجى لويى زماننده بو طاغلرده پروتستانلر قتوليكلره وحكومتك عسكرينه قارشى خيلى وقت مقاومت ايدوب، پك خونريزانه محاربه‌لر وقوع بولمشدر.

سونه { (Sunna) اسكى جرمانلرك معبوده‌لرندن اولوب، كونشدن كنايه ايدى.

سوننى { (Sonnini) فرانسه مشاهير طبيعيون وسياحيننده اولوب، ۱۷۵۱ ده (لونويل) ده طوغمش، و۱۸۱۲ ده وفات ايتمشدر. آفريقانك سواحل غربيه‌سنده ومصر، ممالك عثمانيه، يونان ورومانيه‌ده سياحت ايدوب، بر قاچ سياحتنامه يازمش؛ و(بوفون)ك مشهور تاريخ طبيعيسنه كزديكى يرلرده كورديكى طيورى دخى علاوه ايده‌رك، اثر مذكورى بويله علاوه‌لى اوله‌رق ۱۲۷ جلد اوزره نشر ايتمشدر.

سوهل { (Sohl) مجارستانك شمالی ایالاتندن اولوب، شمالاً (لیپتاو)، شرقاً (کومور) و(نئوغراد)، جنوباً (هونت)، غرباً دخی (بارس) و(غران) ایالتلریله محدوددر. بویی ٩٠ واکی ٥٣ کیلومتره اولوب، ١٠٦٠٠٠ اهالیسی واردر. مرکزی (نایسوهل) قصبه‌سیدر. کومش، باقیر ودمیر معدنلری چوقدر.

سوهم { (Suhm) دانیمارقه مشاهیر مورخیندن اولوب، ١٧٢٨ ده قوپنهاغده طوغمش، و١٧٩٨ ده وفات ایتمشدر. دانیمارقه‌نك احوال تاریخیه‌سنه دائر برقاچ معتبر و مفصل کتاب یازوب، بالمناسبه اقوام شمالیه‌نك اصل ونسبلری حقنده پك چوق معلومات ورمشدر.

سویبط { (ابن حرمله یاخود سعد بن حرمله القرشی العبدری) قدمای صحابه‌دن اولوب، حبشه هجرت ایتمش، وبدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. حضرت ابا بكر (رضه) ونعیمان ایله برابر شامه کیدوب، نعیمان طرفندن صاتلمش ایدی. [«نعیمان» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سویبق { (بن خاطب الانصاری) صحابه‌دن اولوب، احد وقعه‌سنده ضرار بن الخطاب یدیله شهید اولمشدر.

سوئتون { (Suetone) اسکی روما مورخلرندن اولوب، میلادك ٧٠ تاریخلرنده طوغمشدر. کنج پلین ایله محبتی اولوب، بعض مخابره‌لری باقیدر. اون ایکی قیصرك ترجمهٔ حالنی یازوب، بوکتابی سائر بعض آثاریله برابر موجوددر.

سوید { صحابه‌دن بروجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر: (سوید بن الحارث الازدی) که قومندن آلتی کشی ایله نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمشیدی. — (سوید بن حنظله) که (وائل بن حجر الحضرمی) یی دشمنلرینك الندن قورتارمق ایچون، برادری اولدیغنه یمین ایدوب، قصه‌یی حضورحضرت نبویده تقریرایتدیکنده، «صدقت المؤمن اخو المؤمن» بیورلمشیدی. — (سوید بن زید الجذامی) که برادری (رفاعه) ایله ودیكر برادریله برابرنزد حضرت نبوی‌یه کلمش؛ وبعده فلسطینده ساکن اولمش ایدی. — سلمان فارسی (رضه) لك آزادلیسی اولان سوید. — (سوید بن الصامت الانصاری الاوسی) که شاعر وحکیم بر ذات اولوب، اثنای حجده حضرت رسول اکرم (صلعم) افندمز جانبندن اسلامه دعوت بیورلدقده، مجلهٔ لقمانی کوسترمش؛ وبوکا قارشی جانب حضرت نبویدن قرآن کریم تلاوت بیورلنجه، «بوکوزل برسوزدر» دیمش ایسه‌ده، اسلامه کله‌مشیدی. بعده خزرج طرفندن قتل اولندقده، قومی اسلامنه شهادت ایتمشلردی. — (سوید بن صخر الجهنی) که اسکیدن اسلامه کلنلردن اولوب، (حدیبیه) غزاسنده ورضوان بیعتنده حاضر بولنمشدر. — (سوید بن طارق) و دها طوغریسی (طارق بن سوید) [«طارق» ماده‌سنه مراجعت.] — (سوید بن عامر الانصاری) که کوفه‌ده ساکن اولوب، روایت احادیث شریفه ایتمش ایسه‌ده، صحبتی مختلف فیهدر. — (ابو عبدالله سوید الباهلی) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (ابو عقبه سوید الانصاری یاخود الجهنی و یا المزنی) که اوغلی عقبه کندیسندن روایت ایتمشدر. — (سوید بن عمرو) که (مؤته) محاربه‌سنده شهید اولمشدر. — (سوید بن عیاش الانصاری) که جانب حضرت نبویدن مسجد ضرارك هدمنه ارسال بیوریلان اوچ ذاتك بریدر. دیکر ایکیسی (عامر بن قیس) و (عاصم بن عدی) در. — (سوید بن غفلة الجعفی) که یاشلی اولدیغی حالده، حیات حضرت نبویده اسلامه کلوب، آنجق مدینه‌یه ورودی فخر کائنات (صلعم) افندمزك دفنلری کوننه تصادف ایتمکله، روایت وصحبت نبویلری شرفنه نائل اوله‌مامشدر. بعده قادسیه محاربه‌سنده بولنوب، اوراده قلیجنك برضربه‌سیله برارسلان اولدیرمشیدی. صکره معیت حضرت مرتضویده صفینده حاضر بولنوب، حجاج یوسف زماننده ٨٠ تاریخنده ١٢٨ یاشنده وفات ایتمشدر. — (ابومرصب سوید بن قیس العبدی) که کندیسندن برحدیث شریف مرویدر. — (ابومخشی سوید بن مخشی الطائی) که بدر غزاسنده حاضر بولنانلردندر. — (سوید بن مقرن المزنی) که عثمان بن مقرنك برادری اولوب، بعده کوفه‌ده ساکن اولمشیدی. — (سوید بن النعمان الانصاری الاوسی الحارثی) که احد غزاسنده واوندن صکره‌کی غزواتك جمله‌سنده معیت حضرت نبویده بولنوب، بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. اهل مدینه‌دن معدوددر. — (سوید بن هبیره الدیلی یاخود ابو

سوید) كه بر حدیث شریفك راویسیدر. — (سوید بن جبلة الفزاری) دخی بعض احادیث شریفه‌نك راویسی اولوب، صحابه میاننده عد اولنمش ایسه‌ده، صحبتی صحیح دكلدر.

سویداء { جزیره‌نك قسم غربیسندن عبارت اولان (دیار مضر) ده وحران قربنده مشهور بر قصبه ایدی. — بو اسمله مدینهٔ منوره‌دن ایكی قوناقلق مسافه‌ده و شام طریقنده بر محل وحورانده دخی بر قریه وار ایدی.

سویدق { ایران شعراسندن اولوب، شو رباعی اونكدر:

بچمن اكر درآیی قد سرو پست كردد
زد ولعل جانفزایت دل خلق مست كردد
فلك ار بصورت تو بمثل بتی نكارد
نبود یكی مسلمان كه نه بت پرست كردد

سویدیه { حلب ولایت وسنجاغنك آنطاكیه قضاسنده و عاصی نهری منصبنك صاغ یعنی شمالی طرفنده ناحیه مركزی بر قریه اولوب، (سلوقیه) یاخود (سلفكیه) شهر قدیمنك خرابه‌لری اوزرنده واقعدر. زمان قدیمده بیك كمی استیعاب ایدر صنعی لیمانی وار ایكن، شمدی خراب اولوب، یالكز یاز موسمنده سفائن تقرب ایده‌بیلیور. مع هذا جوارلرینك محصولاتی وعلی‌الخصوص میان كوكی بو اسكله‌دن خارجه كوندریلوب، اخراجاتنك كمرك رسمی سنوی سكز اون بیك لیرایه بالغ اولور. ناحیه‌سی ١٦ قریه‌دن مركب اولوب، ١٠٥٥٠ اهالیسی واردر.

سویر { (Sevier) ممالك مجتمعه‌نك غرب جهتنده واقع (اوتاه) راضیسنده بر نهر وبو نهرك منتهی اولدیغی بر كول اولوب، نهر (واهساچ) طاغنك قسم جنوبیسنك غربی اتكندن نبعانله، شماله، بعده شمال غربی‌یه و نهایت غرب جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق، ٥٠َ ٣٨° عرض شمالی ایله ١١٦° طول غربیسده همنامی اولان كوله دوكیلور. مجراسنك طولی ٤٠٠ كیلومتره‌دن زیاده اولوب، صاغ طرفدن مذكور طاغدن اینن بر چوق دره‌لر وسیللر آلیر. — سویر كولی ٣٥ كیلومتره اوزون و ١٦ كیلومتره كنیش اولوب، ١١٢ مربع كیلومتره مساحهٔ سطحیه‌سی واردر. صویی طوزلی اولدیغندن، سواحل وجوارلری خالی وچیلاقدر.

سویش { (Suez) ودها طوغریسی سویس مصرده بحر احمرك منتهای شمال غربیسنده واقع همنامی اولان كورفزك منتهاسنده وهمنامی اولان جدولك مدخل جنوبیسنده اوله‌رق قاهره‌نك ١٣٥ كیلومتره شرقنده بر قصبه واسكله اولوب، ١٢٠٠٠ اهالیسی، خراب بر اسكی سوری وقسما قومله طولمش لیمانی واردر. سویش جدولنك كشادندن اول بحر احمر عثمانلی دونماسنك مركزی اولوب، اورادن دفعاتله بحر عمانه و هند طرفلرینه دونما سوق اولنمشیدی. شمدیكی حالده سویش جدولنك مدخلی اولمغله برابر مصر سفائن تجاریه‌سندن‌ده بحر احمرده ایشلینلرینك مركزی اولوب، خیلی ایشلك تجارت بحریه‌سی واردر. اسكی برقصبه اولوب، اسم قدیمی (آرسینوئه) ایدی، و بر آره‌لق (قلئوپاتریس) تسمیه اولنمشیدی.

سویش برزخی { (Isthme de Suez) آفریقایی آسیا قطعه‌سنه ربط ایدر بر برزخ اولوب، سینا شبه جزیره‌سنی آسیایه تركله، بحر احمرك همنامی اولان كورفزی منتهاسیله بحر سفید آره‌سنده واقعدر. اكی ١١٦ كیلومتره‌در. بو برزخ اخیراً حفر وكشاد اولنه‌رق، ینه بو اسمله مسمی بر جدول حاصل اولمغله، آفریقا قطعه‌سی آسیادن آیرلمش؛ وبرزخك حكمی قالمامشدر.

سویش جدولی { (Canal de Suez) آنفا بیان اولنان سویش برزخنده بحر سفید ایله بحر احمر آره‌سنده آچلمش بر جدول اولوب، اك بیوك سفائنك مرورینه مساعد اولمغله، هند وچین وسائر آسیا و آوسترالیا و آفریقای شرقی ممالكیله آوروپا آره‌سنده‌كی طریق بحری‌یی یاری یاری‌یه ایندیرمش، وسفائنی امید برونی طولاشمق كلفتندن قورتارمشدر. بوجدول بحرسفیدده (پورت سعید) یعنی «سعید لیمانی» اسمیله مجدداً تأسیس اولنان قصبه‌دن بدأ ایله، جنوبه طوغری اوزانه‌رق، بر قاچ كولك ایچندن بعد المرور، بحر احمرك سویش كورفزینك منتهاسنده واقع سویش لیمانه واصل اولور. طولی ١٦٠ كیلومتره اولوب، ٧٥ متره عرضی واردر. ایچلرندن كچدیكی كوللرك اك درینی (تمساح كولی) اولوب، داخلی بیوك بر لیمان حالنه قونمش، وكنارنده قاهره‌نك اسكله‌سی

حكمنده اولمق اوزره، اسماعیلیه قصبه‌سی تأسیس اولنمشدر. بو جدول غرب وشرق وشمال وجنوب آره‌سنده مواراداتی پك چوق تسهیل ایدوب، مدنیت وثروت عمومیه‌نك ترقی و انتشارینه چوق خدمت ایتمشدر. بحر احمر ایله بحر سفید آره‌سنده بر طریق بحری كشادی لزومی اسكیدن بری حس اولنه‌رق، ابتدا فراعنهٔ قدیمه‌دن (سزوستریس) بو تصورك اجراسنه بدأ ایتمش؛ وآنجق بحر سفیددن ابتدا نیلك اك شرق قوللی تعقیب ایدوب، بعده نهر مذ- كورك مجراسیله سویش آره‌سنده بر جدول حفر ایتدیرمكه باشلامشیدی. بونك باشلادیغی بو عملیات جسیمه اخلافندن (نخاع) وبعده مصری ضبط ایدن ملوك ایرانیه طرفندن تعقیب اولنمشیدی. رومالیلر زماننده وقوع بولان محاربات جدولك اهمالی منتج اولمغله، طولمش ایسه‌ده، ترایان وآدریان زمانلرنده یكیدن كشاد ایدلمش؛ وبعده ینه اهمال اولنوب، بسبتون قپانمش ایدی. فتوحات اسلامیه صره‌سنده حضرت عمر فاروق (رضه) زمان خلا- فتنده جدول مذكور (عمرو بن العاص) طرفندن یكیدن حفر وكشاد اولنه‌رق، بو دفعه فسطاطدن دخی كچیرلمكله، اسكیدن طولی ٢٠٠ كیلومتره ایكن، ٣٢٠ كیلومتره‌یه ابلاغ اولنمشدی. ملوك امویه زماننده یكیدن اهمال اولنه‌رق، خلفاء عباسیه‌دن منصورك زماننده مصرلیلرك جزیرة العربه هجومی یولی كسلمك ایچون، بحر احمرده‌كی مدخلی بسبتون سد ایدلمش ایدی. بو جدول قدیمك الیوم آثاری باقی ومشهوددر. ١٨٥٤ تاریخنده فرانسه ارباب فننده مشهور (فردیناند دولسپس) نیلك مجراسنی تعقیب ایتمیه‌رك طوغریدن طوغری‌یه ایكی دكیز آره‌سنده بر طریق بحری كشادینی تصورله، ١٨٥٦ ده بو تصوری خدیو مصر سعید پاشایه قبول ایتدیره‌رك، عملیاته باشلامش؛ و ١٨٦٩ تاریخ میلادیسی تشرین ثانیسنك ٢٠ سنده جدول كشاد اولنمشدر.

سویش كورفزی { بحر احمرك منتهای (Golfe de Suez) شمالنده جنوبه طوغری ممتد اولان سینا شبه‌جزیره‌- سنك تشكیل ایتدیكی طار واوزون ایكی كورفزك بری یعنی غربیسی اولوب، دیكری عقبه كورفزیدر. سویش كورفزی منتهای شمالده واقع اسكله‌نك اسمیله مسمی اولوب، مذكور شبه جزیره ایله سواحل مصریه آره‌سنده جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه طوغری ممتد اولور. بویی ٣٢٠ واكی اك واسع یرنده ٥٠ كیلو- متره در. ایكی جهتی خالی اولوب، مدخلنك جهت غربیه‌سنده قیالق وخالی بر طاقم آطه‌لر بولنیور.

سویله { (Séville) اسپانیانك قسم جنوبیسنده و مادریدك ٣٨٥ كیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (غواد الكویر) یعنی وادی الكبیر ایرماغنك صول كنارنده وبر قاچ دمیر یول خطنك نقطهٔ تقاطعنده وحذای بحردن ١٠٠ متره ارتفاعنده اوله‌رق ″٤٤ ′٢٢ °٣٧ عرض شمالی ایله ″٢٣ ′٢١ °٨ طول غربیده واقع ایالت مركزی بر شهر اولوب، ١٤٣٠٠٠ اهالیسی، دارالفنونی، برقاچ بیوك كتبخا- نه‌سی، موزه‌سی، بر جامع شریفك خرابه‌لری اوزرنده یاپلمش بیوك بر كلیساسی، (آلقازار) یعنی القصر اسمیله عربلردن قالمه بر سرایله ینه آثار اسلامیه‌دن (جیرالده) اسمیله ٨٠ متره یوكسكلكده مصنع بر قله‌سی و «آلتون قله» اسمیله دیكر بر بناسی، میری‌یه عائد بر بیوك توتون وانفیه فابریقه‌سی، دمیرخانه‌سی، طوپخانه‌سی، باروتخانه‌سی و بر بیوك پورسلن فابریقه‌سی واردر. عربلرك زماننده قالمه اوله‌رق بو شهرده وقتیله پك چوق ایپك قماشلر وصیرمه‌لی اقمشه نسج اولنوب، ١٣٠٠٠ قدر دستكاه وار ایكن، بعده بو صنعت بسبتون متروك حالنه كیرمشدر. نهر دخی وقتیله سفائنك شهره قدر چیقمسنه مساعد اولمغله، تجارتی پك ایشلك ایكن، بعده بر طرفدن نهرك منصبنك قومله‌سدی وبرطرفدن سفائنك جسامت وآغیرلق پیدا ایتملری تجارتنه‌ده خلل كتیرمشدر. جوارلرنده‌كلیتلی زیتون وپورتقال آغاجلریله باغلری اولوب، زیتون باغی وشراب باشلیجه اخراجاتندندر. ایكی كوزل دمیر كوپریسیله ٤ كیلومتره اوزونلغنده ایكی ریختمی واردر. اكثر خانه وسوقاقلری عرب طرزنده اولوب، حتی صكره یاپلمش اولان ابنیه‌سی دخی ینه عرب اصول معماریه‌سی اوزره انشا اولنمشدر. اهالیسی ذوق واكلنجه‌یه مائل اولوب، بوغا كوكشلری ورقصلر وعمومی پنایرلری پك صیقدر. عربلر عندنده (اشبیلیه) اسمیله معروف اولوب، او وقتكی احوالی حقنده بو كلمه‌یه مراجعت بیوریله.

سویله { ایالتی (Province de Séville) اسپانیانك (آندالوسیا) خطه‌سنده
واقع ایالات جنوبیه‌سندن واسكی (سویله) قراللغنك
منقسم بولندیغی اوچ ایالتك بری اولوب، شمالاً
باداپوز، شرق شمالی جهتندن (قوردوبه)، شرق جنوبی
طرفندن مالغه، جنوباً قادیس، غرباً دخی (هوئلوه)
ایالتلریله محدود در. شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه
بویی ١٤٨ و اك كنیش محلنده اكی ١٤٦ كیلومتره
اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٤٠٦٣ مربع كیلومتره
واهالیسی ٥٤٣٩٤٤ كشیدر. ایالتك حدود شما-
لیه‌سنده (سیرامورنه) وحدود جنوبیه‌سنده (سیرا-
یغوآس) جبالی ممتد اولوب، ایالتك ایچنه طوغری
قوللر تمدید ایدرلر. بو ایكی صره طاغلرك آره‌سنده
(وادی الكبیر)ك مجراسی بولنوب، بونهر عظیم (قور-
دوبه) ایالتندن كله‌رك، و صاغ و صولدن برچوق
انهارك صولرینی طوپلایه‌رق، مركزی اولان سویله‌نك
یانندن كچدكدن، ودها جنوبده برطاقم بطاقلقلر تشكیل
ایلدكدن صكره، سویله ایالتندن خروجله، آزرمسا-
فه‌ده (قادیس) و (هوئلوه) ایالتلرینی آیردقدن صكره،
بحر محیط آطلاسینك قادیس كورفزینه دوكیلور. بو
وجهله ایالتك بتونی ایرماغك حوضه‌سی داخلنده بو-
لنوب، بو ایرماغه صولدن ایالتك شرق شمالی حدو-
دنده غرناطه‌دن كلن مشهور (شنیل) نهری ایله دها
آشاغیده غواد الباقار (یعنی وادی البقر)، (غالاباغار)
و(هوئسنه) اسملریله دیكر اوچ، و صاغدنده ویار،
قاله، هوئوله اسملریله دیكر اوچ نهر وبر طاقم چایلر
وسیللر دوكیلور. بونلرك چوغی یازین قورویوب،
مجرالری اطرافنده بولنان واسع اووه‌لر فوق العاده
ریبوست كسب ایدر. هواسی صیجاق ویابس اولوب،
یازین میزان الحراره ٤٨ درجه‌یه قدر چیقار، وقیشین
نادراً صفردن آشاغی اینر. یاغمورلری پك سیرك
وآز اولوب، طوپراغی فوق العاده منبت اولدیغی
حالده، قوراقلق بحق استفاده اولنمسنه مانع اولور.
طاغلرده قارلر اریدیكی وقت نهر طاشوب، مهلك
صیتمه‌لری موجب برطاقم بطاقلقلر تشكیل ایدر. هر
نه قدر قوراقلق اكثر اراضیدن طوپراغك استعدادینه
كوره استفاده اولنمسنه مانع اولیورسه‌ده، انهارك
صوییله اروا اولنان یرلر بو استعدادك قوتیله خیلی
حبوبات، پاموق، كتن، كنویر، توتون وسبزه ومیوه
وبروب، اوزوم، زیتون، پورتقال، لیمون وسائر
میوه‌لری وطاغلرنده میشه، چام وسائر آغاجلریله
كوزل مرعالری واردر. حیوانات اهلیه‌سی ٣٠٠٠٠٠
قویون، ١٢٥٠٠٠ كچی، ٧٥٠٠٠ صیغیر،
١٥٠٠٠ مركب، ٧٠٠٠ استر و ٢٢٠٠٠ آت
راده‌لرنده اولوب، ٣٣٠٠٠ قدرده آری قوغانی
واردر. بعض طرفلرنده دمیر، كمور، قورشون
وسائر معدنلر بولنیورسه‌ده، پك آزی اخراج اولنمقده
در. صنایعی هنوز پك كری اولوب، مركزنده‌كی
برقاچ فابریقه‌دن بشقه ایالتده یالكز برقاچ بز دستكاهی
واردر. تجارتی‌ده متوسط حالده بولنیور. برقاچ
دمیر یول خطی ایالتی شق ایدیور. ایالت ١١ قضایه
منقسم اولوب، ٩٨ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر.

سویله { قراللغی (Roy. de Séville) اسپا- نیانك جنوب غربی كوشه‌سنده
بیوك بر خطه اولوب، آندالوسیا مملكتنك قسم غر-
بیسندن عبارتدر. حكومت اسلامیه‌نك اواخرنده
ظهور ایدن طوائف ملوكدن بركوچك دولت تشكیل
ایتمش اولدیغندن، قراللق اسمیله یاد اولنور. سبته
بوغازینك سواحل شمالیه‌سنی دخی حاوی اولدیغی
حالده، شرقاً غرناطه و قرطبه قراللقلریله، شمالاً
استرمادوره خطه‌سیله، غرباً پورتكیز دولتیله، غرب
جنوبی جهتندن بحر محیط آطلاسینك قادیس كور-
فزیله، جنوباً دخی سبته بوغازیله محاط و محدوددر.
تقسیمات جدیده‌ده هوئلوه، سویله وقادیس اسملریله
اوچ ایالته تقسیم اولنمشدر. [بو اسملره مراجعت
بیوریله]

سوئنتیلا { (Suintila) اسپانیاده حكومت سورن ویسیغوت حكمدارلرندن
اولوب، ٦٢١ تاریخ میلادیسندن ٦٣١ تاریخنه‌دك
حكم سورمش؛ وروملری اسپانیادن بسبتون اخراجله
تبعه‌سنی دره‌بكلرینك ظلمندن وقایه ایتمش، وبعض
نظامات وضع ایلمش ایسه‌ده، نهایت صبی بولنان اوغلنی
تخته تشریك ایتدیكیچون، تبعه‌سی كندیسندن دلكیر
اولوب، نهایت (سپتیمانیه) والیسی طرفندن اسقاط
اولنمش؛ ودرت سنه صكره وفات ایتمشدر.

سوئنون { (Suenon) دانیمارقه قراللرندن اوچ كشینك اسمیدر:
برنجیسی «چتال صقاللی» لقبیله ملقب اولوب،

٩٨٥ تاریخ میلادیسندن ١٠١٤ تاریخنه‌دك حکم سورمشدر . چوجق ایکن خرستیان مذهبی اوزره واپتیز اولمش ایسه‌ده ، بعده بت پرستلکه رجوع ؛ و صاقسه‌یی نهب ایدوب ، انکلتره‌یی دخی ضبط ، وآغیر ویرکیلر طرح ایلمش ایدی. لوندره‌یه دخولنده انکلتره قراللغی اعلان اولنمشدی . نوروجك دخی برقسمنی استیلا ایتمشدی. اوغلی قانوت خلفی ولمشدر.

— ایکنجیسی برنجینك تورونی یعنی قیزینك اوغلی اولوب، دانیمارقه ونوروج قرالی برنجی (مانیـوس) طرفندن دانیمارقه خدیویتنه نصب اولنمش، و١٠٤٧ تاریخنده دانیمارقه قراللغی بالتفریق کندیسنه براغلمش ایدی. انکلتره‌یه قارشی عسکر سوق ایتمش ایسه‌ده، موفق اوله‌مامش؛ وصاقسونلره قارشی سوق ایتدیکی عسکر دخی کندیسندن روکردان اولوب، براقشلردی. اقرباسندن بر قیزله عقد ازدواج ایتمش اولدیغندن، طائفهٔ رهبان دخی علیهنده بولنوب ، نهایت بونی تطلیقه مجبور اولمش ایدی. ١٠٧٤ده وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی (اریك اموند)ك اوغلی اولوب ، ١١٤٧ ده بشنجی قانوتی قتل ایتدیره‌رك ، دانیمارقه قراللغنی ضبط ایتمش ؛ و ١١٥٧ تاریخنه‌دك اون سنه حکومت سورمشدر. تاریخ مذکورده اوزرینه یوریدیکی (والدمار) طرفندن مغلوب اولوب، فرار ایتمکده ایکن قتل اولنمشدر .

سوینیه { مارکیزه دو — (Mar. de Sé-vigné) انشا وفصاحتده شهرت قزانمش فرانسز بر قادین اولوب، ١٦٢٦ تاریخ میلادیسنده پارسده طوغمش ، و ١٦٩٦ ده وفات ایتمشدر. بر یاشنده ایکن پدری وبش سنه صکره والده‌سی وفات ایتمکله، دایسی بولنان بر آبه‌طرفندن بیودیله‌رك ، تربیه اولنمش ؛ و ١٨ یاشنده ایکن (مارکی دو سوینیه) یه واروب ، یدی سنه صکره قوجه‌سی دوولوده قتل اولنمغله، ٢٥ یاشنده اولدیغی حالده، طول قالوب، بوندن دنیایه کتیرمش اولدیغی بر اوغلیله بر قیزك تربیه‌سنه حصر اوقات ایتمش ؛ وحسن و جمالیله ذکاوت وثروتنه بناءً ، پك چوق طالبلر ظهور ایتدیکی حالده ، هیچ برینه وارمغه راضی اولمامش ایدی . کاه پارسده وکاه برتانیه‌ده‌کی چفتلکنده اقامت ایدوب ، اك مشهور ذواتله کوریشوردی . ١٦٦٩ ده قیزینی اولندیروب، متعاقباً دامادی (پروانسه) والیسی اولمغله، پرستش درجه‌سنده سودیکی قیزندن بیوك بر تأسفله آیریله‌رق، دفع اشتیاق ایچون کندیسنه مفصل، پك حسیاتلی ودرجهٔ نهایه‌ده فصیح بر طاقم مکتوبلر یازمغه باشلامشیدی، که بو مکتوبلر فرانسز ادبیاتنده و فن انشاده بر نمونه عد اولنه‌رق ، او وقتك احوال وعاداتی و وقوعات تاریخیه‌سی نقطهٔ نظرنجه دخی اهمیتی حائزدرلر. منشآتی دفعاتله و متعدد جلدلر اوزرینه طبع ونشر اولنمشدر .

سه‌آره { (Céare) آمریقای جنوبیده برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنی تشکیل ایدن جماهیرك بری اولوب، ریوغرانده، پاراهیبا، پیاؤهی وپرنامپوق جمهوریتلریله و بحر محیط آطلاسی ایله محاطدر . بویی ٤٤٠ و انی ٤٠٠ کیلومتره اولوب ، ٧٢١٠٠٠ اهالیسی واردر . باشلیجه محصولاتی مصر ، آناناس، توتون وسائره‌دن و حیوانات اهلیه‌سی صیغیر وآتدن عبارتدر . — مرکزی اولان (سه آره) ونام دیکرله (قورتالچه) یاخود (نوتردام دلا سومپیون) قصبه‌سنك ١٨٠٠٠ اهالیسی واردر .

سهائی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، سیروزلیدر. سپاهی زمره‌سندن اولوب ، قانونی سلطان سلیمانخانك عراق سفری اثناسنده وفات ایتمشدر . شو برایکی بیت اونکدر :

قدمن یای کبیدر هر بار چکمکدن الم
سینه‌من صندوقه‌سی اولدی نشان تیر چرخ
طاتلی سوزینه عروس دهرك آلدانمه او اول
عیش فرهادی صاقین حلوای شیرین ایتدی تلخ

سهائی { ماوراءالنهر شعرا وساداتندن اولوب، تاریخ سویلمه‌ده مهارتی وار ایدی . کوزل اشعاری اولوب، شو بیت او جمله‌دندر :

بتخانهٔ که مه من چو آفتاب درآید
بسان ذره دل من باضطراب درآید

سهراب { شاهنامه‌ده روایت اولندیغنه کوره رستم زالك شاه سمنکانك قیزند دنیایه کلمش غیر مشروع اوغلی اولوب ، شجاعـ وجسارتده وقهرمانلقده پدرینه مانند وبلکه فائق اولمغله ، هم پدرینی بولمق هم شجاعتنی کوسترمك اوزره، بیوك پدرندن آلدیغی برسریه ایله ایرانه قارش

ریمش؛ ومبارزه ایچون رستمی ایستمش ایسه‌ده، ستم کندینك کیم اولدیغنی کوسترمیه‌رك وسهرابی انیمیه‌رق قارشیسنه چیقمش؛ ودفعاتله سهراب غالب ندیکی حالده، رستم بر حیله ایله الندن قورتلوب، هایت سهرابی یره اوره‌رق، خنجرله کوکسنی یاردقدن کره، سهراب رستمك اوغلی اولدیغنی و رستم البته تقامنی آله‌جغنی بیان ایده‌رك، بو ادعاسنی اثبات چون، والده‌سنك قولنه باغلامش اولدیغی رستمك یادکارینی کوسترنجه، بو قهرمان بیلیه‌رك کندی وغلنی اولدیرمش اولدیغنی آکلایه‌رق، پك چوق اویلا ایتمشدر. بو حکایه «شاهنامه» نك الك نجیع ندرجاتندندر.

سهراب (میرزا — بك) ایران شعراسندن و ‌هن اصل عشایر اتراکدن رستم خان عشیرتنه منسوب بر شاعر اولوب، شو بیت جمله شمارندندر:

ما جای دانه آینه‌در دام ریختیم
تا پرتو جمال تو افتد بدام ما

سُهرَوَرد ایرانده عراق عجمك شمال غربی کوشه‌سنده و زنجانك قربنده برقصبه اولوب، مشاهیر علمادن برچوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر.

سهروردی (ضیاء الدین ابو النجیب عبد القاهر بن عبد الله البکری) مشاهیر علمادن وصوفیوندن اولوب، نسبی اون اوچ قوشاقده حضرت ابا بکر صدیق (رضه) افندمزه واصل اولور. ۴۹۰ تاریخنده سهروردده طوغوب، شاب ایکن بغداده ورودله، علی بن نبهاندن علم حدیثی واسعد میهنیدن فقهی و سائر علمادن دیکر علومی تحصیل، واصفهانده‌ده ابو علی الحداددن استماع احادیث شریفه ایتمش؛ وبعده زهد وتقوایه دوشمش؛ وبر مدت بغدادده صو صاته‌رق، کدیمنیله یاشامش؛ ودجله‌نك غربنده مریدان ایچون رباطلر بنا ایتدیرمش ایدی. ۵۴۵ ده مدرسهٔ نظامیه مدرسلکنه تعیین اولنه‌رق، ایکی سنه تدریس ایله مشغول اولمش؛ و ۵۵۸ ده، بیت مقدسی زیارت ایتمك اوزره، دمشقه واروب، اهل صلیب محاربانندن طولایی، قدسه کیده‌میه‌رك، بر مدت دمشقده تدریس حدیثله وعظه اشتغال ایتمش؛ وملك عادل نورالدین محمود طرفندن پك چوق التفاته نائل اولمش ایدی. بعده بغداده عودت ایدوب، ۵۶۳ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر.

سهروردی (شهاب الدین ابو حفص عمر بن محمد البا کری) مشاهیر صوفیوندن و فقهاء شافعیه‌دن اولوب، آنف الترجمه ضیاء الدین سهروردینك برادر زاده‌سیدر. فقه وحدیث وتصوف وسائر علومده عصرینك فریدی ایدی؛ ومجلس وعظ وتذکیرنده پك چوق مریدان ومستمعین حاضر بولنوردی. عمی علامهٔ مشارالیهدن و سائر علما ومشایخدن اخذ علوم ایدوب، عبد القادر کیلانی حضرتلریله دخی صحبتی وار ایدی. دفعاتله حجه کیدوب، مجاورت دخی ایتمشیدی. ۵۳۹ تاریخنده سهروردده طوغوب، ۶۳۲ ده بغدادده وفات ایتمشدر. برقاچ تألیفاتی اولوب، الك مشهوری «عوارف المعارف» در. بر چوق اشعار عربیه‌سی دخی اولوب، شو بیت او جمله‌دندر:

تصرمت وحشة اللیالی   واقبلت دولة الوصال
وصار بالوصل لی حسودا   من کان فی هجرکم رثی لی
وحقکم بعد ان حصلتم   بکل ما فات لا ابالی
احییتمونی وکنت میتا   وبعتمونی بغیر غالی الخ.

سهروردی (شهاب الدین ابو الفتوح یحیی بن حبش بن امیرك) مشاهیر علماء اسلامدن اولوب، فقه و ادبیاتده دخی ید طولاسی وطبیعت شعریه‌سی وار ایدی. آنف الترجمه (شهاب الدین ابو حفص عمر السهروردی) ایله ملابسه ایدنلر واردر. صاحب ترجمه (مقتول) و (قتیل الله) لقبیله دخی معروفدر. ۵۴۹ تاریخنده سهروردده طوغوب، تحصیل علوم وفنون ایتدکدن صکره، شامه عزیمت ایده‌رك، حلبه واردقده، اورانك صاحبی بولنان ملك ظاهر بن صلاح الدین ایوبی طرفندن فوق العاده اکرام واحترامه مظهر اولمش؛ واورا علماسیله ایتدیکی مباحثاتده غلبه چالوب، مباحثه‌ده دخی شدت لسان وتهور قوللاندیغندن، بونلر کندیسنه خصم اولوب، حسد دخی کندیلرینه تأثیر ایتمکله، کندیسنی عقیده بوزقلغیله اتهام ایده‌رك، دمشقده بولنان صلاح الدین ایوبی‌یه بو آدمك اوغلی ملك ظاهری افساد ایتدیکنی وقتلی واجب اولدیغنی یازمغله، مشارالیه اوغلنه صاحب ترجمه‌نك قتلنی قطعیاً امر ایلدیکندن، ۵۸۵ تاریخنده، ۳۶ یاشنده اولدیغی

حالده، کندی اختیاری اوزره، یمکسز براغیلەرق، تلف اولمشدر. باشلیجه تألیفاتی: «التلویحات اللوحیة والعرشیة»، «کتاب الالواح العمادیه»، «کتاب اللمحة» «کتاب المقاومات»، «کتاب هیاکل النور»، «کتاب المعارج»، «کتاب المطارحات»، «کتاب حکمة الاشراق» وسائرەدر. شو بر ایکی بیت مترقب موت ایکن سویلدیکی اشعارندندر:

قل لاصحابی رأونی میتاً	فبکونی اذ رأونی حزناً
لا تظنونی بانی میت	لیس ذا المیت والله انا
انا عصفور وهذا قفصی	طرت عنه فتخلی رهنا
و انا الیوم اناجی ملاء	واری الله عیانا بهنا الخ

سُهریاج { فارسده بر قصبه اولوب، خلافت حضرت فاروقیده عبدالله بن عامر طرفندن فتح اولنمشدر.

سهل { صحابەدن بر وجەزیر برقاج ذاتك اسمیدر: (سهل الانصاری) که سعد بن عبادة الساعدینك برادر زادەسی اولوب، بعض احادیث شریفەنك راویسیدر. — (ابو ایاس سهل الانصاری) که اوغلی کندیسندن روایت ایتمشدر. — (سهل بن بیضاء) که وهب بن ربیعة القرشی الفهرینك اوغلی اولوب، والدەسی بیضایه نسبتله معروفدر. هجرتدن اول مکەده اسلامه کلوب، کفار قریشك هاشمیلره قارشی ترتیب ایتمش اولدقلری صحیفەیی کری آلدیرانلرك بریدر. کندیسی وبرادری سهیل حیات حضرت نبویده وفات ایتمشلردر. — (سهل بن حارثة الانصاری) که پدری دخی صحابەدن اولوب، برلکده احد غزاسنده واوندن صکرەکی غزواتده حاضر بولنمش اولدیغی مروی ایکن، بعضلری کندیسنی تابعیندن عد ایتمشلردر. مدینەده و بغدادده ذریتی قالمشیدی. — (سهل بن الحارث) که احد وقعەسنده حاضر بولنمشدر. — (سهل بن حثمة الانصاری الاوسی) که هجرتك اوچنجی سنەسی طوغوب، رحلت حضرت نبویده سکز یاشنده ایدیسەده، بعض حدیثلر حفظ وروایت ایتمشدر. — (سهل بن الحنظلیة الانصاری الاوسی) که زهد وتقوی ایله مشغول اولوب، بعده دمشقده یرلشمش، ومعاویەنك اوائل حکومتنده وفات ایتمشدر. عقبه اسمیله ینه صحابەدن بر برادری دخی وار ایدی. — (سهل بن الحنظلیة العبشمی) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (ابو سعد سهل بن حنیف الانصاری الاوسی) که بدر غزاسنده و سائر کافۀ غزواتده معیت حضرت نبویده بولنمش؛ واحد وقعەسنده عساکر مسلمین رجعت ایتدیکنده، صاحب ترجمه حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزك یاننده ثبات ایتمش؛ وحضرت علی (رضه) افندمزه الك اول بیعت ایدنلردن اولوب، بصرەیه عزیمتنده جانب مرتضویدن مدینەده وکیل براغلمش؛ وبعده فارس ولایتنه نصب اولنەرق، مؤخراً اهالینك شکایتی اوزرینه، عزل ویریله (زیاد ابن ابیه) تعیین بیورلمشیدی. صفین محاربەسندەدخی معیت حضرت مرتضویده بولنوب، ۳۸ تاریخنده کوفەده وفات ایتمش؛ وجنازه نمازی جانب مرتضویدن قیلنمشدر. اوغللری ابو امامه وعبد الملك و تابعیندن برقاچ ذات کندیسندن روایت ایتمشلردر. — (سهل بن رافع بن خدیج البلوی) که حقنده «الذین یلمزون المطوعین من المؤمنین فی الصدقات» آیت کریمەسی نازل اولمشدر. احد وقعەسنده حاضر بولنمش، وعهد حضرت فاروقیده وفات ایتمشدر. قیزی (عمیره) کندیسندن روایت ایتمشدر. — (سهل بن الربیع الانصاری الحارثی) که احد غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (سهل بن سعد الانصاری الساعدی) که رحلت حضرت نبویده اون بش یاشنده اولوب، ۸۸ تاریخنده ۹۶ یاشنده وفات ایتمشدر. مدینەده بولنان صحابەنك الك صکره وفات ایدنی اولوب، کندیسندن صحابه وتابعیندن بر چوق ذوات روایت ایتمشلردر. حجاج بن یوسف، حضرت عثمان (رضه) ه یاردیم ایتمدك دیه، اصلسز بر بهانه ایله صاحب ترجمەیه وسائر بعض صحابەیه اذیت ایتمشیدی. — (سهل بن ابی سهل) که سعید بن ابی هلال کندیسندن روایت ایتمشدر. — (سهل بن صخر اللیثی) که اهل مدینەدن معدود اولوب، بعده بصرەده ساکن اولمش، وبعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. — (سهل بن ابی صعصعه) که قیس وابو کلاب وجابر وحارثك برادری اولوب، احد وقعەسنده حاضر بولنمشدر. — بنی ظفرك آزادلیسی (سهل) که بوده احد وقعەسنده بولنمشدر. — (سهل بن عامر الانصاری النجاری) که بئر معونه وقعەسنده عمی سهل بن عمرو ایله برابر شهید اولمشدر. — (سهل بن عتیك الانصاری الخزرجی) که عقبه وبدر غزالرنده حاضر بولنمشدر؛ وعهد رسول الله (صلعم) ده وفات ایدوب، جنازه نمازی جانب نبویدن قیلنمشدر.

— (سهل بن عدی الانصاری) که ثابت وعبدالرحمنك برادری اولوب ، احد وقعه‌سنده حاضر بولنمشدر . — (سهل بن عدی الخزرجی) که احد محاربه‌سنده شهید اولمشدر . — (سهل بن عدی التمیمی) که بدر غزاسنده حاضر بولنوب ، یمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر . — (سهل بن عمرو الانصاری النجاری) که برادری سهیل ایله برابر حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزك مسجد نبویلرینی تأسیس ایلدکلری عرصه‌نك صاحبلری ایکی یتیم ایدی . بعضلر عرصهٔ مذکوره‌نك صاحبی مارالذکر سهل بن رافع اولدیغنی التزام ایتمشلردر . — (سهل بن عمرو القرشی العامری) که سهیل و سکرانك برادری اولوب ، فتح مکه کونی اسلامه کلمش ، ومدینه‌ده ذریت براقمشدر . — (سهل بن عمرو الانصاری الحارثی) که احد وقعه‌سنده واوندن صکره‌کی غزالرده حاضر بولنمشدر . — (سهل بن قرظة الاوسی) که احد وقعه‌سنده حاضر بولنمشدر . — (سهل بن قیس الانصاری الخزرجی السلمی) که بدر غزاسنده حاضر بولنوب ، احد محاربه‌سنده شهید اولمشدر . — (سهل بن قیس المزنی) که کثیر بن عبدالله وسائرلری کندیسندن روایت ایتمشلردر . — (سهل بن مالك) که کعب بن مالکك برادری اولدیغی مروی اولوب ، حجازلی اولدیغی حالده ، مدینه‌ده ساکن بولنمش ؛ واوغلی مالك کندیسندن روایت ایتمشدر . — (سهل بن منجاب التمیمی) که جانب حضرت نبویدن بنی تمیم صدقاتنك جمعنه مأمور اولانلردندر .

سهل ارغیانی { (ابو الفتح بن احمد) مشاهیر علمادن وفقهاء شافعیه‌دن اولوب ، نیسابور جوارنده واقع ارغیان ناحیه‌سنده طوغمش ؛ وتحصیل علوم ایدوب ، برمدت ناحیه‌سنده قاضیلق ایتدکدن صکره ، عزم حج ایدوب ، عزیمت وعودتنده عراق وحجاز وسائر اقطارده مشاهیر علما ومشایخله صحبت ایتمش ؛ وشیخ حسن سمنانینك اشارتی اوزرینه ، مناظره‌دن وقضادن ال چکوب ، انزوایه چکلمش ؛ وصوفیونه مخصوص بر خانقاه تأسیس ایدوب ، اوراده عبادت وتألیف ایله مشغول اولمش ایدی . ٤٩٩ ده وفات ایتمشدر . نامنه نسبتله یاد اولنان مشهور فتاویسی وسائر بعض آثاری واردر .

سهلان { (ابو الحسن — بن عثمان بن کیسان) مصر اطباء نصرانیه‌سندن اولوب ، ملوك فاطمیه‌دن عزیز باللهك طبیبی ایدی . وبونك بك چوق احسانلرینه نائل اولوب ، ٣٨٠ تاریخنده وفات ایتمشدر .

سهل تستری { (ابو محمد بن عبدالله) مشاهیر صوفیوندن اولوب ، ٢٠٠ تاریخنده خوزستانك تستر شهرنده طوغمش ؛ وبعده بصره‌ده ساکن اولوب ، ٢٨٣ ده وفات ایتمشدر . صلاح ومقاماتی مشهوردر .

سهل سجستانی { (ابو حاتم بن عثمان الجشمی) مشاهیر ادبادن اولوب ، علوم ادبیه ولغت وشعرده ید طولی صاحبی ایدی . ابن درید ومبرد کبی علمای ادب صاحب ترجمه‌دن اخذ واستفاده ایتمشلردی . ارباب صلاح وتقوادن اولوب ، هر کون بر دینار صدقه ویرر ، وهر هفته قرآن کریمی ختم ایدر ایمش . ٢٤٨ تاریخنده بصره‌ده وفات ایتمشدر . تألیفاتی : «کتاب اعراب القرآن» ، «کتاب مایلحن فیه العامة» ، «کتاب الطیر» ، «کتاب المذکر والمؤنث» ، «کتاب البنات» ، «کتاب المقصور والممدود» ، «کتاب الفرق» ، «کتاب القراآت» ، «کتاب المقاطع والمبادی» ، «کتاب الفصاحه» ، «کتاب النخاة» ، «کتاب الاضداد» ، «کتاب القس والنیال والسهام» ، «کتاب السیوف والرماح» ، «کتاب الدرع والفرس» ، «کتاب الوحوش» ، «کتاب الحشرات» ، «کتاب الهجاء» ، «کتاب الزرع» ، «کتاب خلق الانسان» ، «کتاب الادغام» ، «کتاب اللبا واللبن الحلیب» ، «کتاب الکرم» ، «کتاب الشتاء والصیف» ، «کتاب النخل والعسل» ، «کتاب الابل» ، «کتاب العشب» ، «کتاب الخصب والقحط» ، «کتاب اختلاف المصاحف» وسائره‌در . شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

ابرزوا وجهه الجمیل ولاموا من افتتن
لو ارادوا اعفافنا ستروا وجهه الحسن

سهل الکوسج { خلفاء عباسیه زماننده ظهور ایدن اطباء نصرانیه‌دن اولوب ، مشهور «اقرباذین» وسائر تألیفات صاحبی بولنان (سابور بن سهل) ك پدریدر . صقالی پك کراه اولدیغندن ، ضدی اولان (کوسج) لقبیله

تلقیب اولنمشدر. هزله میلی زیاده ایدی. طبابتده مهارتی وآنجق خوزستانلی اولدیغیچون لساننده لحنی وار ایدی. اوچنجی قرن هجری اوائلنده وفات ایتمشدر.

سهله (بنت سهیل القرشیه) صحابیاتدن اولوب، پدری وزوجی ابو حذیفه دخی صحابه‌دن ایدی. اك اول اسلامه کلنلردن اولوب، زوجیله برابر حبشه‌یه هجرت ایتمش؛ واوراده محمد اسمیله بر اوغلی اولمشیدی. — (سهله بنت عاصم الانصاریه) دخی صحابیاتدن اولوب، فتح خیبر کونی دنیایه کلمش اولمغله، جانب نبویدن بو اسمله تسمیه بیورلمشیدی. — (سهله بنت سعد الساعدی) دخی صحابیاتدندر.

سهم (بن مازن) صحابه‌دن اولوب، یزید بن سنانك جدی اولان زید دیلینك آزادلیسی ایدی.

سهمی بخارا شعراسندن اولوب، بر اوزبکنك اوغلی اولمغله، بو مخلصله تخلص ایتمشدر. اکبر شاهك زماننده هندستانه کیدوب، خان اعظم میرزا عزیز کوکه‌یه انتساب ایتمشیدی. شو بیت اونکدر:

هلال عید نسبت داشق باطاق ابرویش
اکر بودی هلال‌دیکری پیوسته پهلویش

سهند ایرانك آذربیجان خطه‌سنده (ارمیه) کولنك شرقنده و تبریزك جنوب شرقیسنده منفرد بر بیوك طاغ اولوب، ذروه‌سی حذای بحردن ۳۵٤٦ متره مرتفعدر. ۳۷° ایله ۳۸° عرض شمالی آره‌سنده اولوب، ٤٤° طول شرقی خطی اوزرندن کچیور. اتکلرینك احاطه ایتدیکی محل ۱۰۰ کیلومتره اوزون و ۹۰ کیلومتره کنیش اولوب، محیط دائره‌سی ۳۱٤ کیلومتره‌در. میاه معدنیه‌سی پك چوقدر. شرق اتکلرنده باقیر وسیملی قورشون معدنلری بولنیور. میاه جاریه‌سی پك چوق اولوب، شماله طوغری آقانلر (آجی‌چای) واسطه‌سیله وغرب وغرب جنوبی اتکلرندن آقانلر طوغریدن طوغری‌یه (ارمیه) کولنه، وشرق وشرق جنوبی جهتندن آقانلر دخی بحر خزره تابع اولان (سفیدرود) ونام دیکرله قزیل اوزن نهرینه دوکیلور. مذکور طاغده (غار اسکندر) اسمیله بیوك بر مغاره بولنوب، حامض فحم افراز ایتدیکیچون، ایچنه کیرمك ایستین حیوانات درحال تلف اولور. و بناء علیه قپوسی حیوانات کمیکلریله مملودر. اهالی بوحالی طلسمه حمل ایده‌رك، ایچنده اسکندرك خزینه‌لری محفوظ اولدیغنه معتقددرلر.

سهوره (Sehore) هندستانك قسم شمالیسنده واقع مالوه خطه‌سنك (بهو پال) حکومت ممتازه‌سنده وبهو پالك ۳۲ کیلومتره غرب جنوبیسنده بر قصبه اولوب، ٤۳۳٥ ی مسلم اولمق اوزره، ٥۲۰۰ اهالیسی، بیوك بربازاری وایپك منسوجات دستکاهلری واردر. قصبه چقور ونباتاتی چوق بر یرده اولوب، هواسی صیتمه‌لی ایسه ده، اطرافنده بولنان انکلیز عسکرینك اقامتکاهلری مرتفع وصاغلامدر.

سهوی (میر حسن) شعرای ایراندن اولوب، تبریزلیدر. شاه عباس ماضی زماننده یاشامش؛ وعساکر عثمانیه‌نك تبریزی فتحلرنده کاشانه کیتمش ایدی. حسن خطده مهارتی وار ایدی. ۱۰۰۳ تاریخنده وفات ایتمشدر.

سهی شعراء عثمانیه‌دن اولوب، ادرنه‌لیدر. سلطان بایزید خان ثانینك شهزاده‌لرندن سلطان محمد ایله سنجاغه کیدوب، شهزادهٔ مشارالیهك وفاتنده درسعادته عودتله، دیوان کاتبی وبعده ادرنه‌ده دار الحدیث متولیسی اولمشیدی. ۹٥٥ تاریخنده وفات ایتمشدر. مرتب دیوانی واردر.

سهیل صحابه‌دن بروجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر: (سهیل بن بیضاء القرشی الفهری) که سابق الترجمه سهلك برادری اولوب، قدماء صحابه‌دن اولمغله، حبشه‌یه هجرت ایتمشیدی. معیت حضرت نبویده مدینه‌یه هجرت ایدوب، بدرغزاسنده وسائر غزواتده حاضر بولنمش؛ و ۹ نجی سال هجریه‌ده ارتحال ایدوب، جنازه نمازی جانب حضرت نبویدن قیلنمش ایدی. — (ابو سوید سهیل بن خلیفه) که مهاجریندن معدوددر. — (سهیل بن رافع الانصاری النجاری) که بدر واحد وخندق غزالرنده و سائر غزواتده حاضر بولنوب، حضرت عمر بن الخطاب (رضه) ك زمان خلافتنده وفات ایتمشدر. مسجد نبی (صلعم) عرصه‌سنك صاحبلری بو سهیل ایله برادری سهل اولدقلری مرویدر. — (سهیل بن سعد الساعدی)

که سابق الترجمه سهل بن سعدك برادریدر . — (سهیل بن عامر الانصاری) که بئرمعونه وقعه‌سنده شهید اولمشدر . — (سهیل بن عبید الانصاری النجاری) که بدر غزاسنده بولنانلردندر . — (سهیل بن عمرو القرشی العامری) که اشراف قریشدن وعقلا وخطبادن اولوب ، فتح مکه کونی اسلامه کلمشدر . بدر غزاسنده، کافر اولدیغی حالده، اسیر دوشدکده حضرت عمر (رضه) رسالتپناه افندمزه « اذن ویرکز، ایکی اوك دیشنی چیقاره‌یم، ده بر دها سزك علیهکزده خطبه ایراد ایده‌مسون » دیدکده ، « براق یا عمر ، بلکه بر کون سنك حمد وشکرکی جالب بر خطبه ایراد ایدر » بیورلمشیدی . بو حدیث شریفه ماصدق اوله‌رق ، ارتحال حضرت نبویده عربلر ارتداده باشلایوب، قبیلهٔ قریش دخی بونلری کوره‌رك ، تردده دوشدکلری وامیرمکه عتاب بن اسید اموی اختفا ایتدیکی زمان، سهیل بلیغ بر خطبه ایرادیله « یا معشر قریش لا تکونوا آخر من آمن واول من ارتد ، والله ان هذا الدین لیمتدن امتداد الشمس والقمر من طلوعهما الی غروبهما » دیمشیدی . فتح مکه کونی اسلامه کلنلردن امرادینده سهیل بن عمرودن دها متانتلی و دها غیرتلی کیمسه اولمیوب، قرآن کریمك تلاوتنده رنکی صاراره‌رق آغلار ایمش. خلافت حضرت فاروقیده بتون اقربا وتعلقاتیله برابر شام فتوحنه عزیمت ایدوب، جمله‌سی شهید اولمشلردر . کندیسی یرموك محاربه‌سنده شهید اولمش، ویر روایتده (عمواس) ده طاعوندن وفات ایتمشدر . اورادن یالکز قیزی (هند) ایله اوغلی عتبه‌نك قیزی (فاخته) قورتلوب، حارث بن هشامك دخی یالکز اوغلی عبدالرحمن قورتلمش اولمغله، امر حضرت فاروقی ایله فاخته عبدالرحمنه تزویج ایدلمشیدی. — (سهیل بن قیس الانصاری الخزرجی) که کعب بن مالکك عم زاده‌سی اولوب ، بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر .

سُهَیل { اندلسده (ریه) اعمالندن بر طاغ اولوب، اندلسك یالکز بو طاغندن سهیل یلدیزی کورلدیکنی یاقوت حموی بیان ایدیور . — ینه اندلسك مالقه ولایتنده بو اسمله بر ناحیه بولندیغی دخی « معجم البلدان » ده مذکوردر .

سهیلی { (امیر اعظم شیخ نظام الدین احمد ـ) مشاهیر شعرادن وامرای اتراکدن اولوب ، اباً عن جد امارتده بولنه‌رق ، خراسانده متعینانندن ایدی . آل تیموردن سلطان ابو سعیدك خواص امراسندن اولوب، سلطان حسین بایقرا زمانینه دخی یتیشمش، وعلی شیر نوائی ایله صحبت ایتمشیدی. شعرا وادبایه زیاده حرمت ورعایت ایدردی. فارسی وترکی دیوانلری وبرلیلی ایله مجنون منظومه‌سی واردر. شیخ آذرینك مریدانندن اولوب ، (سهیلی) مخلصنی شیخ مشارالیه وضع ایتمشیدی . ٩١٨ تاریخنده وفات ایتمشدر . بو بیت اونکدر :

بروز غم بغیر از سایهٔ من نیست یار من
ولی اوهم ندارد طاقت شبهای تار من

سهیلی { (عبدالرحمن —) اندلس علماسندن اولوب، مالقه‌یه تابع (سهیل) ناحیه‌سندن ایدی . تراجم احواله دائر « الروض الانف » عنوانیله بر تألیفی واردر .

سهیلیه { ماوراء النهرده (شاش) قصبه‌سنك اسم جدیدی اولدیغی بعض کتبده کورلمش ایسه‌ده ، شاش قصبه اولمیوب ، بر بیوك ناحیه ایدی . بو حالده سهیلیه شاش قصباتندن اوله بیلیر .

سهیمه { صحابیاتدن درت خاتونك اسمی اولوب، بری اسلم بن حریشك قیزی، بری رفاعة القرظینك زوجه‌سی ، بری عمیرالمزنینك قیزی ورکانه بن عبد یزیدك زوجه‌سی ، دردنجیسی‌ده مسعود بن اوسك قیزی وجابر بن عبداللهك خلیله‌سی ایدی .

سی { یاخود لام‌سی (Si, Lam-Si) هندچینیده سیام مملکتنك (لائوس) خطه‌سنده بر نهردر، که خطهٔ مذکوره یایله‌سنك غربی اتکندن نبعانله، (قوآرت) ایالتی ایچنده ابتدا شرق جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق، منبعندن اللی کیلومتره آشاغیده یاغمور موسمنده ٤٠ متره اکی و اون اون ایکی متره درینلکی وار ایسه‌ده، شباط آینده درینلکی بر متره‌دن آشاغیدر . صاغدن (سوه) یاخود (شوو) نهرینی آلدقدن صکره شماله، بعده شرق و نهایت شرق جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق ، بر قوس تشکیل ایدر ؛ وصولدن (پهو اونغ) یاخود (نام پوآنغ) نهرینی اخذ ایله، ١٦° عرض شمالیده (رویت) شهرینك شرق جهتندن کچدکدن صکره، ینه صولدن (نهانغ) یاخود

(یانغ) نهرینی آلیر ؛ ودها آشاغیده (نهاسوتون) یاخود (یاسوتون) شهری یانندن مرورله، ینه‌صولدن (خونت‌دونغ) یاخود (هوآی‌یانغ)ی اخذایله،(اوبون) شهرینك ۱۲ ویا ۱۵ کیلومتره غربنده (مون) ایرماغنه دوکیلور . مذکور (رویت) شهرندن منصبنه قدر یتاغی سکسان یوز متره‌کنیشلکنده‌در. اطرافی قامشلق وخالیدر . قوراقاق زماننده ایچنده کوچك قایقلر بیله زور سیر وحرکت ایده بیلیر .

سیا (Sia) سودانك (سودان فرانسوی) دینان منتهای غربنده (قونغ)ك ۲۲۵ کیلومتره شمالنده، (بوبو) قومنك مملکتنده وقره (وولته) یه تابع (بانیفینغ) نهرینه دوکیلور بر چایك اوزرنده، ′۵۸ °۱۰ عرض شمالی ایله ′۵۸ °۵ طول غربیده بر قصبه اولوب، ۴۰۰۰ اهالیسی وبك ایشلك تجارتی واردر .

سیابه (بن عاصم السلمی) صحابه‌دن اولوب، عمرو بن سعید بن العاص کندیسندن روایت ایتمشدر. (سروج) و (رها) ده ذریتی قالمش ایدی .

سیاتون (Siaton) فیلیپین جزایرندن (نغروس) جزیره‌سنك ساحل جنوبیسنده وهمنامی اولان برونك قربنده بر قصبه اولوب، ۶۴۸۰ اهالیسی واردر.

سیاث معرة النعمان قربنده قدیم بر شهر اولوب، خرابه‌لری موجود اولمغله ، یاقوت حموینك بیانته کوره، (قاضی ابو یعلی عبدالباقی بن ابی حصن المعدی) یانندن کچوب، بر طاقم خلقك بو خرابه‌لرك طاشلرینی آلمق ایچون قائم قالمش اولان ابنیه ودیوارلری ییقمغله مشغول بولندقلرینی کورنجه، موافق حال بعض ابیات سویلمش، که ایچلرندن شو ایکی بیت فن آثار عتیقه‌نك قیمتنی متضمن اولمغله ، نقلی مناسب کورلدی :

اتلفها شلت یمینك خلها
لمعتبر او زایر و سائل
منازل قوم حد ثنا حدیثهم
ولم ار احلی من حدیث المنازل

سیار (بن بلز) صحابه‌دن اولوب، ابوالعشراء الدارمینك پدریدر. ذکاة حقنده بر حدیث شریفك راویسیدر . اسمی حقنده اختلاف اولوب، مالك ویا عطارد تسمیه اولندیغی دخی مرویدر. — (سیار بن روح) یاخود (روح بن سیار) اسمیله دخی صحابه‌دن بری اولدیغی مرویدر.

سیارغاو (ونام دیکرله اویارزال (Siargao, (Oyarzal) فیلیپین جزایرندن بر آطه اولوب ، ′۳۰ °۹ ایله ′۴۶ °۹ عرض شمالی آره‌سنده واقعدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۰۰ مربع کیلومتره اولوب ، ۳۳۵۵ اهالیسی واردر . ۱۵۲۱ ده ماجلان طرفندن کشف اولنمشدر .

سیاس (Siass یاخود Syas) روسیه‌نك شمال غربی جهتنده (لادوغه) کولنه دوکیلور بر نهر اولوب، (نووغورود) ایالتنك وسطلرنده واقع بر بطاقلقدن نبعانله ، شماله طوغری بر طاقم چایلر واورمانلر آره‌سنده جریان ایدر؛ و(وولوژبه) نهریله برلشدکدن صکره شمال غربی‌یه، غربه ونهایت ینه شماله دونر ؛ وصاغدن (تیخوینقه) چاینی آلدقدن صکره، سیرسفائنه صالح اولوب، غرب شمالی‌یه طوغری جریانله ، پترسبورغ ایالتنه دخول ایدر ، و(لینه) چاینی‌ده بعد الاخذ لادوغه کولنك جنوب شرقی ساحلنه واصل اولور. مجراسی ۲۶۹ کیلومتره وحوضه‌سی ۷۰۲۷ مربع کیلومتره‌در. مجراسنك ۱۰۲ کیلومتره‌لکی سیرسفائنه صالح اولوب، آنجق (لینه) چاینك ملتقاسنده مجراسی پك اینیشلی اولمغله، اورادن سفائن بر طاقم بندلرله کچر .

سیاسقوتان (Siascotan) جاپونیه‌یه تابع (قوریله) جزایرندن بری اولوب ، جزایر مذکوره‌نك شمال شرقی قسمنده و (اونقوتان) جزیره‌سنك ۶۰ کیلومتره جنوب غربیسنده واقعدر. بویی ۲۰ واکی ۴ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ۱۷۹ مربع کیلومتره‌در . منتهای شمال وجنوبنده بر بر برکانی اولوب، ایکیسندن‌ده پك چوق دومان چیقار. شمالده‌کینك ارتفاعی ۱۰۰۰ وجنوبده‌کینك ۹۰۰ متره‌در . اورته‌سی باصیقدر . سواحلی بر طاقم آطه‌جقلرله وقیالرله محاطدر . اهالیٔ دائمه‌سی یوقدر .

سیاغوزرو (Siagozéro) روسیه‌نك شمال جهتنده (آرخانکل) ایالتنك (کم) قضاسنده و (کم) ك ۶۲ کیلومتره جنوب غربیسنده برکول اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۰ مربع کیلومتره‌دن زیاده‌جه‌در. بو کولدن (لیتنیایه) اسمیله

برنهر چیقوب، دیکر برایکی کولك ایچندن‌ده کچدکدن صکره، شمالی آق دکیزه منصب اولان (وینغ) نهرینه دوکیلور.

سیاق (Siak) سوماتره جزیره‌سنده (مالاقه) بوغازینه دوکیلور برنهر اولوب، برچوق چایلرك اجتماعندن بالتشکل، ابتدا شرقه طوغری جریانله صولدن (مانداو) وصاغدن (قالاپاق) چایلرینی، وهمنامی اولان قصبه‌نك یاننده (مامپوره) اسمیله دیکر ایکی چای اخذ ایتدکدن صکره، شمال شرقی‌یه طوغری دونه‌رك، برقاچ آطه‌یی حاوی اولان واسع برخلیجدن مذکور بوغازه دوکیلور. منصبی ١° ١٥″ عرض شمالیده وبرقاچ آطه‌نك قارشیسنده بولنیور. مجراسی ٣٥٠ کیلومتره قدر تخمین اولنوب، نصف اسفلی بیوجك سفائنك وقسم اعظمی کوچك قایقلرك سیر وحرکتنه مساعددر. بوکا تابع اولان (مانداو) نهری‌ده سیر سفائنه صالحدر. سیاق مجراسنك یوقاری قسمی قیالق، اورته‌سی قوماق وآشاغیسی بطاقلق واورمانلقدر.

سیاق (Siak) سوماتره جزیرهٔ کبیره‌سنك «سواحل شرقیه» ایالتنده وهمنامی اولان نهرك اوزرنده اوله‌رق بونك منصبندن قوش اوچشی حسابیله ٥٠ کیلومتره یوقاریده قضا مرکزی برقصبه اولوب، نهرك ایکی ساحلنده واقعدر. مسلم برحاکمك وبر فلمنکلی مأمورك مقری اولوب، فلمنك عسکریله محافظه اولنور برقلعه‌سی واردر.

سیالکوت (Sialkôt) هندستانك شمال شرقیسنده پنجاب خطه‌سنك (آمریچار) ایالتنده وآمریچارك ١٠٢ کیلومتره شمال غربیسنده و(آیق) نهری اوزرنده ولاهوردن پیشاوره کیدن دمیریول خطندن آیریلان (وزیر آباد) شعبه‌سنك منتهاسنده اوله‌رق ٣٢° ٣١′ عرض شمالی ایله ٧٦° ٧٢′ طول شرقیده واقع قضا مرکزی برشهر اولوب، ٢٨٨٦٥ ی مسلم اولمق اوزره، ٤٥٧٦٠ اهالیسی، کوزل ابنیه‌سی، واسع سوقاقلری، کوزل هواسی، قیوجیلغه وپاموق وایپك منسوجاته متعلق مصنوعات ومعمولاتی وپك ایشلك تجارتی واردر. دمیریولك انشاسندن صکره معموریتی کوندن کونه آرتمقده‌در.

سیام (Siam) آسیا قطعه‌سنك جنوبنده واقع هند چینی شبه جزیرهٔ کبیره‌سنك اورته‌سنده بر بیوك یر اولوب، انکلیز وفرانسز مستملکاتی آره‌سنده بولنمقده والآن استقلالنی محافظه ایتمکده‌در.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — وقتیله یعنی آوروپالیلرك دخولندن اول هند چینی شبه جزیره‌سی برمان، سیام وآنام اسملریله اوچه منقسم اولوب، برمان غربده، آنام شرقده وسیام دخی اورته‌ده ایدی. آنجق او وقت بو اوچ مملکتك حاکملری ممالك واسعهٔ مذکوره‌نك هر طرفنه حکم یوروده‌میوب، علی الخصوص جهت شمالیه‌ده‌کی اقوام حکومات مذکوره‌یی پك آز طانیدقلرندن، حدودلری تمامیله معین اولمدیغی کبی، شمدیکی حالده دخی برمانی ضبط ایدن انکلیزلرله آنامی استیلا ایدن فرانسزلرك او طرفلرده حکملری اعتباری ویا برحمایه‌دن عبارت اولوب، سیام حکومتنك دخی حکم ونفوذی پك قوتلی اولمدیغندن، شمدیکی حالده دخی حدود موهوم برحالده بولنمقده‌در؛ وبو حال انکلیز وفرانسز فتوحاتنك کیتدکجه ایلریلمسنه سببیت ویره‌جکدر. هرحالده فرانسز وانکلیز ضبطی ویا حمایه‌سی آلتنده بولنان یرلر سیامك شمالنده بربرینه کسب التصاق ایدوب، سیامك او جهتدن چینك (یوننان) خطهٔ اسلامیه‌سیله اولان حدودینی کسمش اولمغله، سیام شمال غربی جهتندن وغرباً انکلیز مستعمراتیله محدود اولوب، حدود غربیه‌سی برخیلی مسافه‌ده، (سالوین) ایرماغنك مجراسیله، و(مارتابان) کورفزینك حذاسنه کلنجه، بو کورفزك شرقنده واقع و(مالاقه) شبه جزیره‌سنك ایچنه قدر ممتد اولان وانکلتره‌نك النده بولنان (تناسریم) ساحلندن خط تقسیم میاهی تشکیل ایدن برصیرتله آیریله‌رق، وبعده مذکور شبه جزیره‌نك ایکی جهتنی احاطه‌ایله، تحدید اولنه‌رق، سوماتره جزیره‌سنك قارشیسنده مالاقه شبه‌جزیره‌سنك منتهای جنوبنده واقع وانکلیز ضبط ویا حمایه‌سی آلتنده بولنان برطاقم ممالك اسلامیه حدودینه واصل اولور؛ وشبه جزیره‌نك شرق جهتنده دها آشاغی‌یه قدر ممتد اولور. بو وجهله مالاقه شبه جزیره‌سنك نصفندن زیاده‌سی یعنی ساحل شرقیسنك قسم اعظمیله ساحل غربیسنك برقسمی سیامه تابع اولوب، سیام کورفزینی احاطه ایدن سواحلك همان بتونی سیام ممالکندن معدوددر. ساحل مذکور انکلتره‌نك

الندە بولنان (يهانغ) مملكتنك حدودندن و(چراتيدنغ) نهری منصبندن بدأ ایله ، شمال غربی‌یه طوغری اوزانوب، بر طاقم کورفزلر وشبه جزیره‌لر بالتشکیل، مالاقه شبه جزیره‌سنك الك طار محلنه وانکلتره‌یه تابع تناسریم خطه‌سنك منتهی اولدیغی خلیج غربینك حذاسنه واصل اولنجه، شمال شرقی‌یه طوغری دونه‌رك، نفس سیامك (منام) نام نهر عظیمنك دوكلدیکی بانکوك کورفزه واصل اولنجه ، شرقه وبعده جنوبه طوغری دونه‌رك بو کورفزی طولاشیر ، و بعده شرقه وشرق جنوبی‌یه طوغری اوزانه‌رق ، قونغ آطه‌سنك بر آز آشاغیسنده فرانسه‌یه تابع (قامبوج) خطه‌سی حدودینه واصل اولور . اورادن حدود بریهٔ شرقیه شمال غربی‌یه ، بعده شمال شرقی‌یه، شرق جنوبی‌یه ونهایت شرقه طوغری اوزانه‌رق، وصکره شماله وغربه دونه‌رك، فرانسه مستملکاتی ایچنه اوزون بر شبه جزیره تشکیل ایتدکدن صکره ، (مقونغ) ایرماغی مجراسنی بالتعقیب، شمال غربی‌یه، صکره ینه غربه، بعده شمال شرقی‌یه طوغری اوزانه‌رق، وغربه و غرب جنوبی‌یه طوغری دونه‌رك ، فرانسه‌یه تابع (تونکین) مملکتی ایچنده بر ایکنجی قول اوزاتدقدن صکره ، نهایت ینه شمال غربی‌یه طوغری امتدادله انکلتره مستملکاتی حدودینه واصل اولور . بو قدر طولاشیقلی حدودله محدود اولان بو دولت غیرمنتظم شکلده اولان نفس سیام مملکتیله بوکا طار برساحله مربوط اولان مالاقه شبه جزیره‌سنك قسم وسطی وشرقیسندن مرکب اولوب، ٣٠َ ٤° ایله ٢١° عرض شمالی و ٥٠َ ٩٥° ایله ٥٠َ ١٠٤° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولدیغی حالده، شمالدن جنوبه قوش اوچشی حسابیله بویی ١٧٠٠ و شرقدن غربه عرض اعظمی ٩٠٠ کیلومتره در . مساحهٔ سطحیه‌سی ٧٢٠ ٠٠٠ مربع کیلومتره در . آنجق بو اقطار واسعه‌نك چوغی سیام دولتنی آز چوق طانیر ممتاز یرلر اولمغله، اصل سیام دولتنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٠٠ ٠٠٠ مربع کیلومتره‌دن زیاده دکلدر. مقدار اهالیسی حقنده بر معلومات صحیحه اولمیوب، ٥½، ١٢ و ٢٥ ملیون تخمین ایدنلر وار ایسه‌ده، ٩ ملیون راده‌لرنده اولمسی احتمالی دها قویدر . مرکزی مذکور (منام) ایرماغی اوزرنده وبو نهرك منصبندن بر آز یوقاریده واقع (بانغقوق) شهریدر .

احوال طبیعیه‌سی، جبال وانهاری . — مالاقه شبه جزیره‌سی برطرف ایدلدیکی حالده، سیام مملکتی باشلیجه ایکی بیوك حوضه‌دن عبارت اولوب، قسم غربیسی (منام) و قسم شرقیسی حدود شرقیه‌سنده آقان (مقونغ) حوضه‌سندن عبارتدر . منام حوضه‌سنك قسم شمالیسی یوکسك طاغلردن وقسم جنوبیسی دوز و آلچق بر واسع اووه‌دن ومقونغ حوضه‌سی دوز ومرتفع بر یایله‌دن عبارتدر. سیام تبتدن خیلی اوزاق بولنمغله، تبتك قسم شرقیسندن جنوبه طوغری متوجه اولان طاغلر سیام حدودینه کلنجه‌یه قدر ارتفاعلرینی غائب ایدوب ، سیام حدودی داخلنده ١٣٠٠ متره‌دن زیاده ارتفاعی اوله‌جق طاغ یوقدر . (تانن تاثونغ کبی) اسمیله بر سلسلهٔ جبال چینك یوننان خطه‌سندن (سالوئن) ایله (مقونغ) مجرالری آره‌سنده جنوبه طوغری اراضیٔ مجهوله آره‌سنده ممتد اولوب، سیام حدودینی کچدکدن صکره بر چوق قوللره انقسام ایده‌رك ، غربدن شرقه طوغری توسع ایدر؛ ومملکتك اورته‌سندن ساحله طوغری آلچق و تپه‌لردن عبارت بر قول ومملکتك حدود غربیه‌سی بوینجه مالاقه شبه جزیره‌سنك اورته‌لرینه قدر دها یوکسك دیکر بر شعبه اوزاتدقدن صکره، بونلرك ایکیسی آره‌سنده جنوبه طوغری تدریجاً کسب انحطاط ایده‌رك، حاصل اولان انکاردن آقان صولر دها آشاغیده اووه‌ده بالاجتماع (منام) ایرماغنی تشکیل ایدر. ذکر اولنان ایکی قولدن سیامك اورته‌سنده اوزانانی ایسه، شرقه طوغری پك آز میلانلی بر طاقم انکار تمدید ایتمکله، سیامك نصف شرقیسنی احاطه ایدن بر یایله تشکیل ایدرلر ، که بونك میاه جاریه‌سی مملکتك حدود شرقیه‌سنی آیران (مقونغ) ایرماغنه دوکیلور. مملکتك شمالنده مذکور طاغلرك جنوبی انکارندن (منام) ایرماغنی تشکیل ایدن بر چوق نهرلر آقوب، بونلرك الك بیوکلری شرق جهتنده‌کی (منو) ایله غرب طرفنده‌کی (منینغ) نهرلریدر، که هر بری بر چوق چایلر اخذیله بیوییوب ، جنوبه طوغری آقارلر ، و (ساخون ساوان) قصبه‌سنده برلشوب، (منام) ایرماغنی بالتشکیل، اورادن آشاغی دوز بر اووه‌ده آقه‌رق وبرچوق قوللره آیریله‌رق، ذاتاً ایندیردیکی چامورلردن متشکل اولان بو واسع اووه‌یی سق

واروا ایدر، وبیوك برداليه حاصل ایلر. منام سیامك نیلی حكمنده اولوب، حزیراندن تشرین ثانی‌یه قدر دوام ایدن یاغمور موسمنده صولری فیضان پیدا ایده‌رك، طبیعی وصنعی بر چوق جدوللرله اووه‌لری احیا ایدر. بونهر هر موسمده ۱۷° وایلولدن شباطه قدر ۱۹° عرض شمالی‌یه قدر سیر سفائنه صالح اولوب، آنجق فیضان میاه موسمنك غیرنده آغزنده‌كی قوم سدی برمتره‌دن آشاغی درینلك ابرازایتدیكندن، بیوك سفائن كیره‌منز. جهت شرقیه‌ده‌كی یایله قسمی غربدن شرقه ممتد برصره طاغلرله ایكی‌یه منقسم اولوب، قسم شمالیسی (لائوس) اسمیله معروفدر، وبتون میاه جاریه‌سی (مقونغ) ایرماغنه دوكیلور. اكثر انهاری (مون) اسمیله برنهره جمع اولنه‌رق، بونك تابعلرینك اك بیوكی شمالدن كلن (سی) نهریدر. مذكور طاغلرك جنوبنده‌كی یرلر ایسه (سیام قامبوجی) اسمیله معروف اولوب، بونك میاه جاریه‌سی (سونغ) اسمیله برنهره جمع اولنه‌رق، وجنوب شرقی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، فرانسه‌نك النده‌كی (قامبوج) حدودنده (قونله‌ساپ) اسمیله موجود اولان بیوك بركوله واورادن برآیاق واسطه‌سیله ینه (مقونغ)ه دوكیلور. آنجق سیامك بو جهتی وعلى العموم ایچ طرفلری هنوز پك آز معلوم اولدیغندن، بو انهاردن چوغنك مجرالری خریطه‌لرده تخمین اوزره چیزلمكده‌در. یالكز بركناری حدودینه تماس ایدن بوكولدن و(لائوس)ك قوماق وصوسز یایله‌لرنده بولنان بعض بطاقلقلردن بشقه سیامده ذكره شایان كول اولمیوب، مالاقه شبه‌جزیره‌سنده‌كی سیام مملكتنده‌ده (لیغور) برزخنده (سونغله) اسمیله بیوك وبرقاچ آطه‌یی حاوی بركول واردر. بو شبه جزیره‌ده‌كی انهار ایسه بالطبع قیصه واهمیتسز اولوب، اك بیوكی قسم جنوبیسنده‌كی (لبیه) در.

اقلیم وهواسی. — سیامك خط استوایه اولان قربیتنه نسبةً هواسی معتدل اولوب، بوده سواحلده ملتم روزكارلرینك اكسیك اولماسی، ایچریلرده محلك ارتفاعی واك صیجاق اولمسی لازم كلن موسمده یاغمورلرك كثرتی حرارتی تعدیل وتهوین ایتمسندن ایلری كلیور. حد وسطی اوزره میزان الحراره یازین (یعنی نیسانده) ۲۸ و قیشین (یعنی كانون اولده) ۲۳ درجه كوستر. حرارت نهایت ۳۶ درجه‌یه قدر چیقوب، كوندوزین ۱۴ وكیجه ۱۲ درجه‌یه قدرده اینه‌بیلیر. مواسم باشلیجه روزكاره تابع اولوب، روزكارك جهتی بو مملكتده سنه‌ده بر دور اجرا ایدر. شویله‌كه: مایس آیندن جنوب غربی روزكاری اسمكه باشلایوب، صغاناقلی وپك صیق یاغمورلر یاغدیریر؛ وتدریجاً غربه وشمال غربی‌یه دونه‌رك، ایلولده شمالدن اسمكه باشلار، وبعده شمال شرقی‌یه دونوب، بو جهتدن اسن روزكار قوراقلغی كتیریر؛ بعده تدریجاً شرقه، شرق جنوبی‌یه وجنوبه دونه‌رك، مایسده ینه جنوب غربیدن اسمكه باشلار. روزكارك بو دوری اوچ موسم تولید ایدوب، برنجیسی مایسدن آغستوسه قدر سورن یاغمور موسمی، ایكنجیسی ایلولدن كانون اوله قدر سورن سرینلك موسمی، اوچنجیسی‌ده كانون ثانیدن نیسانه قدر سورن قوراقلق موسمیدر. اك صیجاق موسمی اشبو قوراقلق موسمنك اواخری یعنی مارت ونیسان آیلریدر. اك سرین واك كوزل موسمی‌ده ایلولدن كانون اوله قدر سورن موسم اولوب، بونك صیجاقلغی آز ویاغمورلری سیركدر. هواسی عمومیت اوزره صاغلام ایسه‌ده، لائوس یایله‌لرنده وسواحلده بعض بطاقلقلر صیتمه‌یی تولید ایدیور.

منابع ثروتی، محصولات ونباتات وحیواناتی. — سیامك ایشلنن طوپراغی انهارك براقدقلری اتربهٔ مترسبه‌دن اولمغله برابر صولری دخی بول اولدیغندن، پك منبت اولوب، آنجق اهالیسی تنبل وقیدسز آدملر اولدیغندن، یالكز احتیاج سنویلری نسبتنده اكرلر، وچوق دفعه قحط وغلابه دوچار اولورلر. اك برنجی محصولی واهالیسنك باشلیجه مدار معیشتلری برنجدر. بو محصولك ۴۰ قدر نوعی اولوب، بر بچق ملیوندن زیاده دونم اراضیده سنوی ۱ ۲۵۰ ۰۰۰ طونیلاته قدر برنج حاصل اولور. ایكنجی درجه‌ده اولان محصولاتی: چیویت، چای، مصر، سیسام، كنویر، شالغم، نخود، صوغان، توتون، پتاتس، برالماسی، آمریقان فستیغی، بور، هندستان جویزی، تمرهندی، موس، پورتقال وسائر میوه‌لرك انواعیله قاتون، قارپوز، خیار وسائره‌دن عبارتدر. اقالیم حاره‌یه مخصوص اولوب، لسانمزده اسملری اولمیان بر چوق محصولات واشجاری دخی واردر. شكر قامشی وقهوه دخی بو صوك سنه‌لرده ادخال اولنه‌رق، كیتدكجه تعمیم

اولنمقده در . مالاقه شبه جزیره‌سنده بو محصولاتدن
بشقه اورمانلرده کوتاپرقه ، کافور ، انواع صمغلر
و رچینه‌لرله ورنیکار چیقار . اورمانلری پك چوق
واشجاری پك مختلف اولوب ، مالاقه شبه جزیره‌سیله
نفس سیامك سواحله قریب محللری نباتاتجه قربلرنده
بولنان جزایر کبیره‌یه مشابه اولدقلری حالده ، سیامك
یوقاری قسمی نباتاتك سائر هند چینی ممالکیله وچینك
قسم جنوبیسیله مشترکدر . شرقده‌کی (لائوس) بایله‌
سنك ایسه بو جهتجه ژاپونیه‌ایله بیله اشتراك ومناسبتی
واردر . تسمیه ایده‌بیله‌جکمز اشجار آره‌سنده چامك
انواعیله میشه والما آغاجلری بولنوب ، آغاجی مرا .
نفوزلغه وطاوشانلغه یارایان آبانوس وصندال آغاجلری
کبی اشجارك انواعی ، قوفلری یاخود کوکاری واوز .
لری بویاجیلقده مستعمل پك چوق آغاجلر وصمغ
ورچینه‌لرك انواعی وبرو اشجار مختلفه بولنور . علی .
الخصوص جهات شمالیه‌سی بالطه کورمه‌مش پك واسع
اورمانلرله مستوردر . انهارك مجرالرینه قریب اولان
اورمانلردن خیلی کراسته قطع اولنوب ، نهرلرك
کنارلرینه‌قدر فیللره سوروکدیریلور ، وصکره انهارك
مجراسنه براغیلوب ، بانققوقه ایندیریلیر . معادنی وذی
قیمت احجاری پك چوق اولوب ، مالاقه شبه جزیره .
سندن چینك یوننان خطه‌سنه قدر ممتد اولان بر
منطقه‌ده دمیر ، باقیر ، سیملی قورشون ، قالای وسائر
معدنلر بولنه‌رق ، یرلیلر بونلرك یالکز سطحده
بولنانلرینی وعلی الخصوص دمیری اخراجله ، کارقدیم
برطاقم اسلحه اعمال ایدرلر ؛ وممالکتك شمال جهتلرنده
بعض قلای وسائره معدنلری بعض چینلیلر وآوروپا .
لیلر طرفندن اخراج اولنمقده ایسه‌ده ، شمدی‌یه قدر
فنه مطابق نه برکونه اهمیتلی تحریات اجرا اولنمش ،
ونه‌ده درین طمارلر حفریله معدن اخراج اولنمشدر .
مملکتك وسطلرنده‌دخی غربدن شرقه ممتد برمنطقه‌ده
بر چوق معدنلر بولنیور . نهرلرده وقوملرده آلتون
دیزه‌لری بولنمقده اولوب ، اسکیدن بری یرلیلر
طرفندن طوپلانلقده‌در . زمرد ، یاقوت ، فیروزه ،
الماس وسائر قیمتلی طاشلر دخی محال مختلفه‌سنده
بولنیور . لائوسده معدن کوری وپترول ایله قیا
طوزی مختلف محللرده بولنور . سیام کورفزینك
سواحل غربیه‌سنده خیلی مقدار دکیز طوزی دخی
چیقار . حیواناتجه دخی مالاقه شبه جزیره‌سی مالایی
جزایرینه وسیامك سائر طرفلری ایسه هند وهندچینی
ایله تبیت وچینك جهات جنوبیه‌سنی شامل اولان منطقهٔ
مخصوصه‌یه تابعدر . باشلیجه حیواناتی : فیل ، کرکدان ،
قپلان ، پارس ، آیی ، طوموز ، یبانی مانده ، یبانی
صیغیر ، کیك ، قره‌جه ، غزال ، مسك آهوسی ، یبانی
کچی ، ایکی نوع میمون ، (جیبون) تعبیر اولنور برنوع
نسناس ، کلیتلی براسه ، فاره وبر نوع مسك فاره‌سی
و یالکز شمال جهتنده بولنان طاوشان و سائره‌دن
عبارتدر . بیوك نهرلرده تمساحلری پك چوق اولوب ،
ییلانلری وحتی دیرك قالینلغنده و یدی سکز متره
اوزونلغنده برنوعیله پك چوق حشراتی واردر .
هرخانه‌نك اوستنده بوقلون نوعندن برحیوان بولنور ،
که حشراتی اتلاف ایتمکله ، خانه‌نك حامیسی عد اولنور .
انهارده وساحلده بالیقلری پك چوق اولوب ، کلیتله
صید اولنه‌رق ، قوروديلور ، و یاغلری چیقاریلیر .
طیور وحشیه‌سی قره قوش ، قرتال ، قارغه قیرلانغیج ،
سولون ، طاوس وسائره ایله صو قوشلرندن عبارت
اولوب ، قارغه‌یه دخی یرلیلر طرفندن مبارك برقوش
نظریله باقیلیور . فیللری سائر طرفلرده‌کیلردن چوق
دها ذکاوتلی اولوب ، بونلردن کوزلریله شقاقلری
وبتون بدنلری بیاض اولانلر عندلرنده مقدس عد
اولنور . حیوانات اهلیه‌نك دخی برنجیسی فیل اولوب ،
اقطار شمالیه اهالیسی نقلیاتده یالکز بوحیوانی قوللانیرلر .
صیغیرلری پك چوق اولوب ، هم نقلیاتده قوللانیلیر
هم سودلری واتلری آلنیر ؛ و بهر سنه بو حیواندن
اللی بیك قدر اخراج اولنور . یبانی اوکوزلرینك
بوینوزلری قیرمزی و شفافدر . قیون وکچیلریله
طوموزلری دخی واردر . صاحبسز آریلر چوق
اولوب ، اورمانلرده و مغاره‌لرده چیقاردقلری باللر
طوپلانیلیر .

اهالیسی ، جنسیت ولسان ومذهبلری . — سیام
اهالیسی باشلیجه بش جنسیتدن مرکب اولوب ، بونلرك
برنجیسی اصل یرلی اهالیسی اولان (تان) یاخود
(تهان) ، ایکنجیسی چینلی ، اوچنجیسی ملایی ، دردنجیسی
قامبوج ، بشنجیسی‌ده برمان جنسیتلریدر . (تان) لر
اوچ قومه منقسم اولوب ، بونلردن (سیاملیلر) نفس
سیامده و مالاقه شبه جزیره‌سنك قسم شمالیسنده
و(شان) لرله (لائوتیان) لردخی سیامك لائوس دینلن
شمال شرق قسمنده واراضیٔ مجهولهٔ شمالیه‌سنده سا .

کندرلر . بونلر اوچ بچق ملیون قدر تخمین اولنیور. چینلیلرله چینلی ارککلرك یرلی قادینلرله ازدواجندن متولد ملزلردخی اوچ بچق ملیون قدر اولوب، سیامك هر طرفنده وعلی الخصوص صنایع وتجارت ومعادن مراکزنده بولنیورلر . لائوتیانلرله شانلر وبرمانلر ایکی بچق ملیوندن زیاده در . قامبوجلرله ملایلر دخی بر ملیون مقدارلرنده در . قامبوجلر مملکتك جنوب شرقیسنده وفرانسه‌یه تابع قامبوجك حدودنده، و ملایلر ایسه سواحلده و ملاقه شبه جزیره‌سنك جنوب جهتلرنده ساکندرلر . دین رسمی وعمومی (بودا) دینی اولوب، یالکز ملایلر مسلمدر . اصل سیاملیلر عمومیت اوزره قیصه بویلی ومتناسب بدنلی آدملر، کوزلری قره، صاچلری سیاه، سرت ودوز، صقال وبیقلری پك سیرك، کوز وقاشلرینك اوجلری آز یوقاری‌یه مائل ، برونلری قیصه وباصیق ، یناق کمیکلری چیقق ورنکلری زیتونی ولیمونی‌یه مائلدر . دیش و طوداقلرینی سیاهلاتمق عادتلریدر . کرك سیماجه وکرك اخلاق وعاداتجه چینلیلرله هندلیلر آره‌سنده بولنیورلرسه‌ده، مذهب ومدنیت وادبیاتلرینی هندن آلوب، چینله پك او قدر مناسبتلری یوقدر. کندیلری ساکن، مونس ومهماننواز آدملراولوب، اولدقجه چالیشقان ایسه‌لرده، بر شی ایجاد ایتمك ویا ایشلرینی ایلریلتمك فکری کندیلرنده هیچ کورنمیور. مذهب رسملریله یورطی کونلری پك چوقدر . دینلرینه ارتباطلری وتعصبلری زیاده‌در . کشیشلری و مناسترلری پك چوقدر . اکثر خانه‌لری (بامبو) دینلن آغاجك داللرندن یاپلمش تنته‌لردن عبارت ایکن (باغود) تعبیر اولنان بتخانه‌لری غایتله جسیم ومصنع ومزیندر . لسانلری چینجه کبی السنهٔ هجائیه‌دن اولوب، کلمه‌لری برهجادن عبارتدر؛ وهجالری اوچ درت درجه‌ده اوزاته‌رق بشقه بشقه معنالر افاده ایدرلر . کتب مذهبیه‌لری هندك (بالی) لساننده اولوب، کندی لسانلرنده دخی ادبیات، تاریخ ، فلسفه ، اخلاق، نجوم و طبه متعلق بعض کتابلری واردر. سانسکری خطندن مأخوذ کندیلرینه مخصوص بر خطلری واردر . ادبیاتلری درت بش یوز سنه‌دن زیاده اسکی دکلدر . مکتبلری رئیس روحانیلرینك النده اولوب، تحصیل ایدنلرك چوغی رهبان کروهنه التحاق ایدر. قیزلره مخصوص مکتبلری اولمیوب ، پك سیرك اوله‌رق اوقویوب یازمه بیلن قیزلر پدرلرندن اوکرنیرلر . عندلرنده تعدد ازواج مشروع ایسه‌ده ، یالکز بعض اغنیانك بردن زیاده قاریلری واردر . قیزلر اون ایکی یاشلرنده اولندیریلوب ، بعض دفعه آقچه ایله دخی صاتیلیر . قاریسنی آقچه ایله صاتین آلان آدم بر مدت صکره بشقه‌سنه صاته بیلك حققی حائزدر. اسارت عندلرنده مرعی‌اولوب، اسیر بابادن آنادن طوغان اولاد دخی ابوینلرینك افندیسنك مالی عد اولنورکن، اخیراً بو اصول لغو اولنه‌رق، بونلر یکرمی یاشنه کلنجه حر اولورلر . اهالی صنوف مختلفه‌یه منقسم اولوب، آشاغی صنفك بر طاقمی خراج ویرر، وبر طاقمی آنغاریه‌یه تابعدر. معبدلر، قلعه‌لر وحکمدار سرایلریله سائر ابنیهٔ میریه آنغاریه ایله یاپدیریلیر . بو صنف اهالی هر اوچ آیده برآی انغاریه‌ده چالیشدیریلیر .

صنایع وتجارتی، طرق اختلاطی. — صنایع پك کری اولوب، اهالینك آزلغیله طوپراغك فوق‌العاده اولان قوهٔ انباتیه‌سی کندیلرینی بشقه یولده بر مدار معیشت آرامق احتیاجندن قورتاردیغی کبی، هوانك صیجاقلغی دخی ملبوساته چوق احتیاج کوسترمیور. سیامده اجرا اولنان صنایع یاموق وایپکدن بعض قماشلر نسجیله بعض معادنك اخراجندن ومعادن مختلفه‌دن قیوجیلغه متعلق بعض سوسلرله بتلر اعمالندن، وصندال وکمی انشاسیله معمارلقدن عبارتدر، که بو صنایع دخی باشلیجه چینلیلر طرفندن اجرا اولنور . (بانقوق) ده آوروپالیلرله چینلیلرك النده برطاقم پرنج فابریقه‌لریله حرازلر دخی واردر. تجارتی آز اولوب ، انهارندن بشقه طرق همان مفقود اولدیغندن، و (مقونغ) ایرماغنك منصبی فرانسه‌نك النده اولمغله، کرك رسملری او طرفدن آلندیغندن باشلیجه تجارتی (منام) نهری واسطه‌سیله اولیور . بونك تابعلری سیامك هر طرفنه قایقلرك چیقمسنه مساعد اولمغله ، تجارت بو طریقله اجرا اولنه‌رق، مرکزی سیامك پایتختی اولان (بانقوق) شهریدر. ملاقه شبه جزیره‌سنده‌کی یرلرینك تجارتی دخی (پانانغ) و (سینغاپور) اسکله‌لری واسطه‌سیله اولیور. قره‌دن استر کاروانلری واسطه‌سیله چینك (یونان) خطه‌سیله‌ده بر مقدار تجارت اجرا اولنور. (بانقوق) اسکله‌سنده اجرا اولنان تجارت سنویه تقریباً ٦٥

ملیون فرانق ادخالات و ۸۰ ملیون فرانق اخراجاندن عبارتدر. اخراجاتی محصولاتی صره‌سنده صاییلان حاصلات ارضیه ایله اورمانلردن چیقان ضمغ و آغاج وسائره‌دن وکرکدان بوینوزی وفیل دیشی کبی حیوانات حاصلاتندن عبارتدر. نهرلردن بشقه قره یوللری طاغلرك واورمانلرك ایچندن کچن برطاقم طار یوللردن عبارتدر. دوز یرلرده نقلیات اوکوز وفیل واسطه‌سیله اولیورسه‌ده، طاغلق ویوکسك یرلرده یالکز استرله وحماله اوله بیلیور. بانقوقدن ایچری‌یه طوغری ۲۶۸ کیلومتره‌لك بر دمیر یول خطی دردست تذکر ایسه‌ده، هنوز عملیاته باشلانمامشدر. تلغراف خطلری ۲۸۶۵ کیلومتره طولنده اولوب، ۱۱۴۳ کیلومتره‌لك خطلر دخی دردست تمدیددر. داخلده پوسته یوق حکمنده اولوب، ممالك اجنبیه ایله پوسته معاهده‌سی واردر.

اصول اداره‌سی، قوهٔ مالیه وعسکریه‌سی. — سیامك اداره‌سی حکومت مطلقه‌دن عبارت اولوب، حکمدار بتون اراضی واهالینك صاحب مطلقی عد اولنور. واردات دولت کندی خزینهٔ خاصه‌سی دیمك اولوب، کندی امر وامضاسیله صرف اولنور. طوغریدن طوغری‌یه تحت اداره‌سنده بولنان یرلردن خراج، ویرکی، کمرك و سائر رسملر آلوب، صورت ممتازه‌ده و سیام حکمداری طرفندن منصوب ارثی حاکلر طرفندن اداره اولنان ممالك دخی مقطوع ویرکیلر ویررلر. حکمدارلق ارثی اولوب، حکمدارك وفاتنده کندیسی طرفندن تعیین اولنمش خلف بولنمزسه، خاندان حکمداری افرادندن بری انتخاب اولنور. تبعه‌نك حکمدار حقنده حرمت وتعظیملری پك زیاده اولوب، حضورینه چیقدقلرنده سجده‌یه واریرلر، وباشلرینی قالدیروب یوزینه باقه‌مازلر. مجلس وکلا حکمدارك امریله حرکت ایدر. بش اعضادن مرکب برشورای دولتی و ۵۳ اعضادن مرکب بر مجلس مشورت خاصی واردر. ایالات ممتازه‌ده دخی حکمدارك برر وکیلی واردر. واردات ومصارفی مقنن ومعین اولمیوب، ۵۰ ملیون فرانق راده‌لرنده تخمین اولنیور. قوهٔ بریه‌سی آوروپالی ضابطلر معرفتیله تنظیم و تعلیم اولنمش ۱۲۰۰۰ افرادن مرکبدر. حکمدارك محافظه‌سنه مخصوص ۶۰۰ پیاده و ۳۰۰ سواری عسکرندن مرکب بر آلایی دخی واردر. سفائن حربیه‌سی ۸ قطعه‌دن عبارت اولوب، جمله‌سنده ۴۲ طوپ موجوددر. اجنبیلر، مرور تذکره‌سی حامل اولدقدن صکره، سیامك هر طرفنه کیروب، اجرای تجارت ایتمکه مختاردرلر. انکلیزلرك زیاده نفوذی اولوب، حتی بانقوقده چیقان رسمی غزته‌نك‌ده بر طرفی سیام لساننده وبر طرفی انکلیزجه باصیلور.

تقسیمات سیاسیه وملکیه‌سی، شهر وقصبه‌لری. — سیام دولتی دینلن بر نفس سیام حکومتیله بوحکومتی آز چوق طانیان برطاقم حکومات ممتازه‌دن مرکبدر. حکومات ممتازه ۴ قسمه منقسم اولوب، برنجی قسم (قامبوج) خطه‌سنده، ایکنجی قسم (لائوس) یایله‌سنده، اوچنجیسی شمالده‌کی (شان) یرلرنده، دردنجیسی ده ملاقه شبه‌جزیره‌سنده بولنان حکومات ممتازه‌در. نفس سیام دخی ۴ دائره‌یه منقسم اولوب، هر دائره بر قاچ ایالته منقسمدر. بو دوائرك برنجیسی طوغریدن طوغری‌یه حکمدارك تحت اداره‌سنده اولوب، ایکنجیسی شمال و اوچنجیسی جنوب غربی ناظری عنوانلرینی حائز وکلادن معدود ایکی ذات طرفندن اداره اولنور؛ دردنجیسی سواحل جنوبیه‌ده‌کی ایالاتدن عبارت اوله‌رق خارجیه ناظرینك تحت اداره‌سنده بولنیور. حکومات ممتازه‌نك دخی مرجعی خارجیه نظارتی عد اولنور.

سیامك و علی الخصوص نفس سیامك شهرلر و قصبه‌لری چوق اولوب، بونلرك همان جمله‌سی وکویلرك اکثری نهرلرك کنارلرنده بولنیور. بتون هند چینیده اولدیغی کبی، اهالی شهرلرینی سهولتله ترك وبشقه یره نقل ایتمکه مائل اولدقلرندن، معموره‌لری صیق صیق تبدل ایدر؛ وبناءً علیه اکثر طرفلرنده اسکی شهر و قصبه‌لر خرابه‌لری کوریلور. شمدیکی حالده باشلیجه شهرلرله نفوسلرینك مقدار تخمینی بروجه زیردر:

بانقوق	۶۰۰ ۰۰۰	پچابوری	۱۰ ۰۰۰
آیوتیه	۵۰ ۰۰۰	بانغ پلاسوی	۶۵۰۰
شانتابوری	۶ ۰۰۰	ناخون ساوان	۱۲ ۰۰۰
پاقنام	۷ ۰۰۰	مکلوغ	۱۰ ۰۰۰
پاخلات لانغ	۷ ۰۰۰	قورات	۷ ۰۰۰
لاخون	۲۵ ۰۰۰	مینغ مای	۵۰ ۰۰۰
لابونی	۱۲ ۰۰۰		

احوال تاریخیه‌سی. — سیام مملکتنك اك اسکی

اهالیسی (قامبوج) لر اولوب ، میلاد عیسی (عم) دن دورت بش قرن اول هندستاندن طرد واخراج اولنان (خمر) اسمنده بر قوم هند چینی شبه جزیره‌سنه دخول ایله هند مدنیتنی ادخال ایتدکدن صکره ، میلادك بشنجی ویا آلتنجی قرننه قدر جریان ایدن وقوعات مجهولدر . قرن مذکورده (لائوس) یابله . لرینك شمال جهتنده بولنان سیامیلر قیامله (خمر) لری جنوب شرقی‌یه طوغری پوسکورته‌رك ، سیام دولتنی تشکیل ایتمش ، و متعاقباً (بوده) دیننی قبول ایتمشلر ایدی . تاریخ مذکوردن اعتباراً کیتدکجه توسیع حدود ایده‌رك ، ملاقه شبه جزیره‌سنك دخی برقسمنی ضبط ایتمشلردی . (آیوتیه) شهرینی تأسیس وپایتخت اتخاذ ایتدکاری وقت یعنی میلادك ۱۳۵۰ تاریخنده سیامیلر دولتی شمدیکندن دها بیوك اولوب ، تناسریم ساحلی و ملاقه شبه جزیره‌سنك بتوننی دخی شامل ایدی . حتی بر آره‌لق جاوه‌یی دخی ضبط ایتمشلردی . اون بشنجی واون آلتنجی قرن میلادیده سیام دفعاتله برمانلیلر وپغولیلر طرفندن ضبط اولنمش ایسه‌ده ، بونلر چوق وقت محافظه‌سنه مقتدر اوله‌مامشلردی . ۱۷۶۷ ده برمانلیلر یکیدن سیامی و حتی مرکزی اولان (آیوتیه) شهرینی دخی ضبط ایتمش ، وقامبوجلر دخی سیامیلره قارشی قیام ایتمش ایسه‌ده ، بونلر ینه وطنلرینی استخلاصه موفق اولوب ، حتی شماله طوغری توسیع ممالك دخی ایلمشلردی . ۱۶۵۹ تاریخ میلادیسنده قسطنطین فالقون اسمنده سرسری برجنوه‌لی ویا یونانلینك ورودیله توصیه‌سی اوزرینه سیام دولتی برنجی دفعه اوله‌رق آوروپا ایله مناسباته کیریشوب ، فرانسه قرالی اون دردنجی لویی طرفندن آیوتیه‌یه بر هیئت سفارت کوندرلمش ایسه‌ده ، بونلرك سیامیلره خرستیان دینی قبول ایتدیرمك هوسنه دوشمه‌لری و مرقوم فالقون ایله جزویتلرك واقع اولان بعض انتریقه‌لری اوزرینه ، اهالی قیام ایدوب ، فالقونی قتل وبتون خرستیانلری طرد ایتمکله ، حکومت آوروپا ایله اولان مناسباتنه ختام ویرمشیدی . ذاتاً دها اول سیامده خیلی نفوذ کسب ایتمش اولان جاپونیه‌لیلر دخی بوصره‌ده اخراج اولنمشلردی . مع هذا چینلیلر واسطه‌سیله وطوغریدن طوغری‌یه فلمنکلیلر وانکلیزلر طرفندن سیام ایله آوروپا آره‌سنده تجارت اولنیوردی . آیوتیه‌نك برمانلردن استخلاصندن صکره ، ۱۷۷۳ ده بو شهر ترکله (بانقوق) شهری پایتخت اتخاذ اولنمشدر . الیوم حکومت سورن حکمدارك پدری السنهٔ مختلفه‌یه وازان جمله انکلیزجه‌یه آشنا و علم هیئت وسائر فنونه واقف اولوب ، مملکتنه مدنیت قپولرینی آچمق اوزره ، آوروپا دولیله مناسباته کیریشه‌رك ، انکلتره ، فرانسه ، ممالك مجتمعه ، پروسیه ، ایتالیا وسائر دول ایله تجارت معاهده‌لری عقد ایتمش ؛ واو وقتدن بری حکمدار خاندانننه منسوب کنجلره آوروپا تربیه‌سی ویریله‌رك ، سائر کنجلردن دخی لاجل التحصیل آوروپایه کوندرلمکه باشلامشدر . بانقوقده دخی انکلیز معلملرك تحت اداره‌سنده بعض صنایع مکتبلری آچلمشدر .

سیامك { ایران قدیم اساطیرینه نظراً ایرانك ایلك حکمداری اولان (کیومرث) ك اوغلی اولوب ، پدرینك صاغلغنده دیولر یعنی نیم وحشی طاغ آدملری طرفندن قتل اولنمش ؛ وقاریسی حامله اولمغله ، هوشنكی طوغوروب ، کیومرث بر وقت صکره بو توروننی برینه براقه‌رق ، چکلمش ایدی .

سیام کورفزی { (Golfe de Siam) چین دکیزینك غرب جهتنده بیوك بر کورفز اولوب ، شرق شمالی جهتندن فرانسه مستملکاتی یعنی قوشنشین و قامبوج ایله ونفس سیام سواحلیله وغرب شمالی وغرباً وغرب جنوبی جهتلرندن بر بیوك قوس تشکیل ایدن ملاقه شبه جزیره‌سیله محاط اولدیغی حالده ، یالکز شرق جنوبی جهتندن آچیقدر . ملاقه شبه جزیره‌سنك (ترینقانو) برونیله قوشنشینك اك جنوبی نقطه‌سی اولان (قاماتو) برونی آره‌سنده اولان بو آچیقلغی ۳۸۵ کیلومتره اولوب ، شمال غربی‌یه طوغری کورفزك اوزونلغی ۹۰۰ کیلومتره‌در . منتهای شمالنده مربع الشکل بر قوی بولنیور ، که محیط دائره‌سی ۱۰۰ کیلومتره قدر اولوب ، (منام) ایرماغی دخی بو قویه دوکیلور . غرب جنوبی سواحلی دوز وآلچق اولوب ، لیمان وقویلری یوق حکمنده‌در . یالکز ملاقه شبه جزیره‌سی انهارینك مناصبی ملاییلرك کوچك کمیلریچون لیمان و مدخل برینی طوتار . غرب شمالی سواحلی طاغلق وصربدر . شمال سواحلنك دخی سیامك النده بولنان قسمی دوز وآلچق اولوب ، یالکز (قرات) اسمیله برکوچك قویی واردر . شرق شمالیده‌کی قامبوج وقوشنشین سواحلی

ایسه دها بوکسکجه اولوب، قامبوجده (قامپونغ سوم) وقوشنشینده (رانش ژیا) اسملریله ایکی قوی بولنه‌رق، برنجیسی (رونغ) جزیره‌سیله محفوظدر. سواحله قریب خیلی جزایری اولوب، ساحل غربیده (تریتغانو) بروننك شمالنده (ردانغ) و (پرینتیان) اسملریله ایکی طاقم کوچك آطه‌لر بولندیغی کبی، ۹° ایله ۱۰° عرض شمالی آره‌لرنده ملاقه شبه جزیره‌سنك بر طاغنك منتهی اولدیغی ساحلك قارشیسنده (ساموبی) و (پنان) اسملریله ایکی بیوجك و بونلرك اطرافنده برچوق کوچك آطه‌لر واردر. منام ایرماغنك منصب اولدیغی قویك ساحل شرقیسی قارشیسنده وخارجنده بر چوق آطه‌جقلر ودها ایلریده (ساميت) آطه‌لری؛ ۱۰۰° طول شرقی خطی آلتنده (شانغ) وبوننك جنوب غربیسنده (قوت) اسملریله بیوجك ایکی آطه ایله آره‌لرنده برچوق کوچك جزایر وقامبوج حدودی قربنده دخی (قونغ) اسمیله بیوجك بر جزیره بولنیور. بورایه قدر صاییلان جزایر طوغریدن طوغری‌یه ویا بالواسطه سیام دولتنه تابعدر. فرانسه‌یه تابع اولان قامبوج ساحلی قارشیسنده دخی ذکر اولنان (رونغ) آطه‌سیله ۱۰° عرض شمالی خطنك شمالنده واقع وهپسندن بیوك اولان (ترون) جزیره‌سی وساحله قریب وآچیقلرده بر چوق کوچك آطه‌لر موجوددر. بو کورفزك درینلکی هیچ بر یرنده ۱۰۰ متره‌یی تجاوز ایتمز. مد وجذری سواحل غربیه‌سنده دها زیاده اولوب، بر ایله بش متره آره‌سنده تخلف ایدر. مایسدن ایلوله قدر سورن یاغمور وجنوب غربی ملتملری موسملرنده بعضاً کورفزك ایچندن پك شدتلی فرطونه‌لر قالقوب، چین دکیزینك پك آچیقلرینه قدر تأثیری حس اولنور. سائر موسملرده صولر راکددر.

سیانتان (Siantan) ملاقه شبه جزیره‌سنك قسم جنوبیسیله (بورنئو) جزیره‌سی آره‌سنده واقع (آنامبا) جزایر مجتمعه‌سنك شرق شمالی جهتنده بولنان قسمندن عبارت اولوب، سیانتان (یاخود ترمپه)، مانه وموبور اسملریله اوج بیوجك ویکرمی قدر کوچك آطه‌دن مرکبدر. سیانتان جزیره‌سی هپسنك بیوکی واك زیاده معلومی اولوب، ۹۹ مربع کیلومتره مساحهٔ سطحیه‌سی و ۳۶۰۰ اهالیسی واردر، که بونلرك ۲۰۰۰ ی ملایی ومسلم اولوب، قصوری چینلی و وحشیدن مرکبدر. اراضیسی طاغلق وطاشلق ایسه‌ده، خیلی هندستان جوزی، پرنج وسائره حاصل اولور. ساحل غربیسنده بر قویی وبیوك بر قریه‌سی واردر. مسلم بر حاکمك تحت اداره‌سنده بولنوب، بو حاکم (ریو) حکمدارینه جزیه ویرر. فلمنکلیلرك حاکملکی مذکور قریه‌ده بر کمرك دپوسی بولندیرمقدن عبارتدر. دیکر ایکی آطه ایله کوچکلری همان مجهول وآز مسکون اولوب، جمله‌سنك اهالیسی آنجق ۳۰۰ کشی‌یه بالغ اولور.

سیانغ تانغ هسین (Siang-Tang-Hsien) چینك (هونان) ایالتنده (چانغ شاقو) سنجاغنده و سنجاق مرکزینك ۳۲ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق آنف البیان نهرك ساحل یسارنده قضا مرکزی تجارتکاه بر شهر اولوب، ۱۰۰۰۰۰۰ اهالیسی واردر. ۳۰″ ۵۲′ ۲۷° عرض شمالی ایله ۱۱۰° ۲۱″ ۵۲′ طول شرقیده واقعدر. شهرك سورله محاط قسمی نهر بوینجه ۵ کیلومتره‌لك محلده ممتد اولوب، اصل تجارت سورك خارجنده‌کی واروشلرده اجرا اولنور.

سیانغ کانغ هه (Siang-Kiang-Hé) ونام دیکرله هنغ کانغ (Heng-Kiang) چینك (هونان) ایالتنده بر نهردر، که (قوآنغ تونغ) ایالتی حدودنده (نان شان) طاغلرندن نبعان ایدن (هنغ) و (کانغ) اسملرنده ایکی چایدن بالتشکل، شماله طوغری جریانله، صاغ و صولدن بر قاچ چای آله‌رق، وبر طاقم جدوللر واسطه‌سیله دیکر بر طاقم انهارله اختلاط ایده‌رك، ایالت مذکوره‌نك مرکزی اولان (چانغ شافو) شهری ایچندن بعد المرور، (تونغ تینغ) کولنه دوکیلور. مجراسی ۷۰۰ کیلومتره‌دن زیاده اولوب کنیشلکی حد وسطی اوزره ۵۰۰ متره‌در، وبعض یرلرده ۱۶۰۰ متره کنیشلکی واردر. کوچك کمیلرك سیر وحرکتنه صالحدر.

سیانغ یانغ فو (Siang-Yang-Fou) چینك ایالات وسطیه‌سندن (هوبه) ایالتنده (یانغ چه کانغ) ایرماغنه تابع (هان کانغ) نهری اوزرنده و ۶′ ۳۲° عرض شمالی ایله ۰۹° ۱۶″ ۴۵′ طول شرقیده سنجاق مرکزی بر شهر ا

لوب، ۴۰۰۰۰ وقارشیسنده بولنان (فانغ چینغ) ایله برابر ۱۴۰۰۰۰ اهالیسی، ۵ کیلومتره محیط دائره‌سی اولان بر سوری وخندغی، مردیون شکلنده ریختمی واطرافنده واسع بر اووه‌سی واردر. جنکیزك اوغلی کوبیلا خان بو شهری بش سنه محاصره‌دن صکره ضبط ایده بیلمشدر. تجارتی پك ایشلك ایسه‌ده، قارشیسنده‌کی (فانغ چینغ) ده اجرا اولنور.

سیانه کوه { مکران خطه‌سنده وایران ایله بلوجستان حدودنده بر طاغ اولوب، بلوجستانده‌کی (کوه‌سبز) دن (مزکد) نهرینك درین مجراسیله آیرلمش اولدیغی حالده، غربه وبعده غرب شمالی‌یه طوغری اوزانه‌رق، سیستان طاغلرینه قدر ممتد اولان (سفیدکوه) ه اولاشیر. سیوری تپه‌لری وصرب اتکاری اولوب، دهشتلی منظره‌سی واردر. ذروه‌لرینك ارتفاعی ۲۰۰۰ متره‌دن زیاده اولوب، کچید ویرن بر بوغازی‌ده ۱۵۰۰ متره ارتفاعنده‌در.

سیاوش { ایران قدیمك کیانیان ملوکندن کیکاوسك اوغلی اولوب، مشهور رستم زال طرفندن تعلیم وتربیه اولنمغله، سواریلکده واسلحه استعمالنده مهارت کامله‌یه مالك بر قهرمان ایدی. پدرینك زوجاتندن (سودابه) اسمنده کنج ودلبر بر قادین سیاوشه تعشق ایتمکله، تکلیف ملاقات ایتدیکنده، سیاوش قبول ایتمیوب، رد ایله جواب ویردیکندن، سودابه زلیخانك حضرت یوسف (عم). اولان افتراسی کبی بر افترا ده بولنمغله، کیکاوسك غضبنه اوغرادیله‌رق، کویا متهم اولوب اولمدیغی آکلاشلق، ومتهم ایسه یانمق اوزره، بر بیوك آتش یاقلمش؛ وسیاوش اسب سوار اوله‌رق آتشك ایچندن کچوب، اصلا متأثر اولمامش ایسه‌ده، آتی ایلری‌یه سوره‌رك، ایران حدودینی تجاوزله، تورانه کیرمش؛ وتوران حکمداری افراسیاب کندیسنی حسن قبول ایدوب، قیزی (فرنکیس) ی دخی ویره‌رك، داماد ایتمشیدی. افراسیابك برادری (کرسیوز) حقنده افترا ده بولنمغله، افراسیاب سیاوشی توقیف ایتدیره‌رك، (پیران) نام سردارینك وسائر کبرانك نصایحیله برابر تلف ایتمشدر. فرنکیس سیاوشدن حامله قالوب، (کیخسرو)ی طوغورمشدر. [«کیخسرو» ماده‌سنه مراجعت.] رستم زال سیاوشك بو وجهله تلفنی خبر آلنجه، کلیتلی عسکر ترتیب، وبتون ایران قهرمانلرینی جمع ایده‌رك، تورانه بر چوق سفرلر ایتمش؛ ونهایت چوبانلر النده بیومش اولان کیخسروی‌ده بولمش؛ وبونك طرفندن دخی بالدفعات تورانه عسکر سوق اولنه‌رق، عاقبت افراسیاب تلف اولنمش. سیاوشك قانی دعواسیله ایرانیلرله تورانیلر آره‌سنده وقوع بولان محاربه‌لر سنه‌لرجه سوروب، طرفیندن پك چوق عسکر قیرلمش؛ وبر چوق قهرمانلر ابراز شجاعتلهناملرینی تأیید ایتمشلردر. بو محاربه‌لرك تعریفاتی شاهنامهٔ فردوسینك اك پارلاق واك کوزل قسمیدر.

سیاوش پاشا { سلطان مراد خان ثالث دورنده اوچ دفعه مسند صدارته کچمش وزرادن اولوب، خرواتی الاصلدر. سلطان سلیم خان ثانی دورنده ۹۷۵ تاریخنده حرم همایوندن بیوك میرآخورلقله چیقوب، بعده روم‌ایلی ایالتنه نصب اولنمشیدی. وزیر ثانی اولدقدن صکره، ۹۹۰ تاریخنده سنان پاشادن صکره صدر اعظم اولوب، تام ایکی سنه ادارهٔ امور دولت ایتمش؛ و ۹۹۴ ده ثانیاً مسند نشین صدارت اولوب، بو دفعه دخی اوچ سنه اجرای وکالت مطلقه ایتدکدن صکره، ۹۹۷ ده وقعهٔ میرمیران‌ده اشقیای عوامك کستاخلغی اوزرینه، غضب پادشاهی‌یه اوغرایه‌رق، عزل اولنمش؛ و ۱۰۰۰ تاریخنده فرهاد پاشادن صکره ثالثاً مسند صدارته کچوب، بر سنه ایله ایکی آی ادارهٔ امور ایتدکدن صکره یکیچریلرك علوفه بهانه‌سیله واقع اولان غلولری اوزرینه، مغضوباً عزل وتقاعد اولنه‌رق، اسکدارده‌کی کوشکنده اقامت ایتمکده ایکن، عهد سلطان محمد خان ثالثده ۱۰۱۰ تاریخنده ارتحال ایدوب، ابا ایوب انصاری جوارنده دفن اولنمشدر. فاطمه سلطانی تزوجله شرف صهریته نائل اولمشیدی. سلطان مشارالیها نامنه استانبولده بر بیوك مدرسه وطشره‌لرده دخی بعض خیرات بنا ایتدیرمشدر.

سیاوش پاشا { (آبازه —) سلطان محمد خان رابع دورنده ایکی دفعه مسند صدارته کچمش وزرادن اولوب، عن‌اصل جلالی آبازه پاشانك کوله‌سی ایکن، سرای همایونه آلنمش، وکیده‌رك سلحدار شهریاری اولوب؛ ۱۰۵۰ تاریخنده قپودان پاشالق مسندیله طشره‌یه چیقه‌رق، ایادیٔ

اعدایه کچمش اولان آزاقك استخلاصنه مأمور اولدیغی حالده، موفق اوله‌مامغله، بر سنه‌لك مأموریتدن صکره عزل اولنمش؛ و ۱۰۵۳ ده ارضروم ایالتنه نصب اولنه‌رق، ۵۵ ده وزیر قبه‌نشین اولمش ایسه‌ده، هفته‌سنده سلستره ایالتنه نصب اولنمش؛ و ۱۰۶۱ ده ملك احمد پاشا یرینه صدر اعظم اولمش؛ ونا مناسب حرکاتده بولنان اوجاق آغالرینی استیصال ایله، آناطولیده طغیان ایتمش اولان آبازه حسنی دخی بر حسن صورتله اله کچیرمش ایسه‌ده، قیزلر آغاسی اوزون سلیمان آغا ایله آره‌سی بوزلدیغندن، بر بچق آیلق صدارتدن صکره عزل وحبس ومالی مصادره اولنه‌رق، ملقره‌یه نفی اولنمش ایدی. بعده عفو اولنه‌رق، بوسنه وروم ایلیده بعض ایالاته نصب اولنمش؛ و ۱۰۶۶ ده سلستره بکار بکیسی ایکن درسعادته دعوت اولنه‌رق، درت ساعت صدراعظم اولان سورنازن مصطفی پاشا یرینه ثانیاً مسند صدارت عظمایه ترفیع اولنمش؛ وبو دفعه‌دخی بر بچق آی بو مسندده قالدقدن صکره وفات ایتمشدر. حسور ایدیسه‌ده، غدار اولوب، حتی وفات‌ایده‌جکی کون‌دخی صاحب علم وعرفان اولان دفتردار محمد پاشانی فوت ایتدیرمش؛ وغرائب تصادفاتدن اوله‌رق ایکیسنك جنازه‌سی سنك مصلاده برلشمش ایدی.

سیاوش پاشا { بو دخی آبازه جنسندن اولوب، سلطان محمد خان رابع دورنده یوز کون مسند صدارتده بولنمشدر. عن‌اصل کوپریلی زاده احمد پاشانك عتقاسندن اولوب، مشارالیهك معیتنده بلوك آغاسی بولنمش؛ و ۱۰۹۵ ده جبه‌جی باشی اولوب، بعده بوسنه ودیار بکر ایالتلری والیلکلرینه نصب اولنمش: وبدون امدادنده خدمتی کورلمکله، حلب ایالتی دخی علاوةً کندیسنه توجیه ایدلمش ایدی. ۱۰۹۸ ده صدر اعظم سلیمان پاشا اردودن فرار ایتدکده، اتفاق عمومی ایله وکالته انتخاب اولنه‌رق، نیشده اصالت فرمانی آلدقدن صکره، درسعادته عودتنده زوربالرك شقاوتلرینك اوکنی آلمغه مقتدر اوله‌مامغله، نهایت اجلاف عساکر قوناغنی یغما واموال واولاد وعیالنی نهب وغارت ایده‌رك، کندیسنی دخی قتل ایتمشلردر. عقل وتدبیردن بی‌بهره بر آدم ایدی.

سیاه کوه { (یاخود کوه سیاه) افغانستانده بر سلسلهٔ جبالدر، که (بلخ) نهرینك منابعی قربنده (کوه بابا) دن آیریلوب، غرب جنوبی‌یه و بعده غربه طوغری اوزانه‌رق، هراتك حذاسنده (سنك دختر) اسمنده هرمی الشکل بر تپه حاصل ایتدکدن صکره، خراسانك ایچنه کیرن بر طاقم شعبه‌لره منقسم اولور. بو سلسله ایله شمالنده متوازیاً غربه طوغری ممتد اولان (سفیدکوه) آره‌سنده هراتك ایچندن کچن و مروك آلت طرفنده چولده نابدید اولان (هریرود) آقیور. جنوبه طوغری بر طاقم قوللر اوزانه‌رق، بونلرك آره‌لرنده (هلمند) نهرینه و سیستانك (هامون) بطاقلغنه دوکیلان بر چوق نهرلر آقیور. سیاه کوهك الك یوکسك محلی سرمدی قارلرله مستور اولوب، شکلندن سونمش بر بنار طاغك آغزی اولدیغی آکلاشیلیر؛ واتکارنده بر چوق صیجاق معدن صولری چیقار. ذکر اولنان سنك دخترك ۲۰۰۰ متره ارتفاعی واردر. بوجبالك آلتون، کومش، باقیر، قورشون، کوکورد، کمور و سائر معادنیله ذی‌قیمت اشجار مختلفه‌سی پك چوق اولوب، هنوز هیچ بری اخراج اولنمامقده‌در. اتکاری اورمانلر ومرعالرله مستور اولوب، قراسی‌وخیمه‌نشین عشایری چوقدر. کوه سیاهك جنوبی اتکارله قوللرینك ممتد اولدقلری یر (غور) اسمیله معروف خطه‌یی تشکیل ایدیور. — بو اسمله آسیای وسطیده دها بر طاقم طاغلر بولنوب، ایرانده قم ایله کاشان آره‌سنده دخی بو نامله برطاغ واردر، که الك یوکسك ذروه‌سی ۱۵۲۰ متره ارتفاعنده اولوب، اطرافی اووه اولمغله، پك یوکسك کورینور.

سیاه کوه { بحر خزرك ساحل شرقیسی قربنده برجزیره اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مذکور اولوب، یاقوت حموی بو آطه‌نك میاه جاریه‌سیله اورمانلری اولدیغنی ومعهذا اهالیٔ دائمه‌سی اولمیوب، اخیراً بر ترك قبیله‌سنك اورایه التجا ایتمش اولدیغنی بیان ایدیور. الیوم خریطه‌لرده بو اسمله بحرخزرده بر آطه کورلمدیکندن، اسم جدیدی نه اولدیغی آکلاشیله‌مدی.

سیاهی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، روم ایلیلیدر. عرب سیاه دینمکله معروفدر. طریق علمی‌یه منسوب ایدی. شو بیت اونکدر:

کولمدی زلفکدن کوکلم کلسز افغان ایلمز
کمسه‌یی بخت سیه عالمده خندان ایلمز

سپاهی زاده { (محمد بن احمد) مؤلفیندن اولوب، اکثر علومدن باحث
انموذج الفنون» عنوانلی کتابك صاحبیدر. ٩٩٧
اریخنده وفات ایتمشدر.

سیب { جزیرة العربك عمان خطه‌سنده ومسقطك ٣٥ کیلومتره غرب شما-
یسنده ساحل بحره قریب برکوچك قصبه اولوب،
واسی پك ایی اولمغله، مسقط امامنك بوقصبه‌ده بر
رایی واردر. سائر خانه‌لری بر وادیده طاغنیقدر.
— بصره قربنده دخی بو اسمله برنهر وبری (اسفل)
ی (اعلا) اوله‌رق ایکی ناحیه اولدیغی یاقوت‌حموی
یان ایدیور.

سیباته { (Sibata, Shibata) یاخود شیباته جاپونیه‌ده (نیپون) جزیره‌سنك شمال
هتنده واقع (اچیغو) ایالتنده (نیغاته) سنجاغنه ملحق
نیغاته‌نك ٢٧ کیلومتره شرق شمالیسنده کائن بر
صبه اولوب، ١٨٣١٠ اهالیسی واردر.

سیباریس { (Sybaris) ایتالیانك جنوبنده (تارنته) کورفزینه دوکیلان
قراتیس) نهری اوزرنده ونهر مذکور منصبی
ربنده بر شهر قدیم اولوب، میلاددن ٧٢٥ سنه
ول لوقره‌لیلر طرفندن تأسیس ایدلمش؛ واهالیسی
ر جمهوریت تشکیل ایدوب، برچوق یرلر دخی ضبط
تمشلر ایسه‌ده، راحت وسفاهته دوشدکلرندن،
یلاددن ٥١٠ سنه اول (قروتونیات)لر طرفندن
ضبط وتخریب ایدلمشیدی. ٦٤ سنه صکره آتنه-
یلر طرفندن اسکیسنك قربنده یکیدن تأسیس
یدیلوب، قبل المیلاد ١٩٤ تاریخنده رومالیلر طرفندن
ضبط، و(قوپیه) تسمیه اولنمشدی. الیوم خراب
ولوب، ویرانه‌لری نهر مذکور اوزرنده ٨ کیلومتره‌لك
سافه‌ده ممتد کوریلیور.

سیبتورپ { (Sibthorp) انکلتره مشاهیر طبیعیوننداولوب، ١٧٥٨ده
اوقسفورد) ده طوغمش، و١٧٩٦ده وفات
تمشدر. اوقسفورد دار الفنوننده نباتات معلملکی
تمش؛ وجزایر بحر سفید ایله یونان وممالك عثمانیه‌ده
یلی وقت سیاحت ایدوب، نباتات حقنده برچوق
حقیقات وکشفیات اجرا ایلمش؛ وانکلتره‌یه عودتنده
چوق نباتات نمونه‌لری کوتوروب، بو بابده معتبر
مفصل کتابلر دخی یازمشدر.

سیبر { (Sibir) سیبریه‌ده (ایز) نهری کنارنده وبعده (توبولسق) شهرینك تأسیس
اولندیغی محلك ٢٤ کیلومتره شمالنده اسکی برشهر
اولوب، سیبریه بونك اسمنه نسبةً بو اسمله تسمیه او-
لنمشدر. (سیبر) شهری وقتیله برتاتار خانلغنك
مرکزی اولوب، الیوم ویراندر.

سیبریاقوف { (Sibiriakof) بحر منجمد شمالیده (ینیسی) کورفزی
شمالنده وساحلدن ٦٠ کیلومتره آچیقده واقع بر
جزیره اولوب، شمالدن جنوبه بویی ٥٠ واکی الك
کنیش محلنده ٣٠ کیلومتره، مساحهٔ سطحیه‌سی‌ده
١٤٤٢ مربع کیلومتره اولوب، اراضیسی حدای
بحردن پك آز یوکسکدر.

سیبریه { (Sibérie) وروسجه (سیبیر Sibir) آسیا قطعه‌سنك بتون قسم شمالیسندن
عبارت واسع بریر اولوب، الیوم آسیا قطعه‌سنده‌کی
روسیه ممالکنك قسم اعظمنی تشکیل ایدیور. بعض
جغرافیون بو اسمك آنف البیان (سیبر) قصبه‌سندن
مأخوذ وبعضلری تاتار ومغول تاریخلرنده کوریلان
(سومبر) یاخود (سوبور) ویا (سومیر) اسملرندن غلط
اولدیغنی التزام ایتمشلردر.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — سیبریه بحر
منجمد شمالی‌یه دوکیلان (قره) نهری منصب ومجراسندن
بهرینك بوغازینه قدر ممتد اولوب، شمالاً بحر منجمد
مذکورله؛ شرقاً بحر محیط معتدلك بهرینك، اوخوچق
وجاپون دکیزلریله؛ جنوباً قوره، چین (مانچوریا
ومغولستان) وینه روسیه‌یه تابع ترکستانله؛ غرباً
دخی آوروپا روسیه‌سیله محدود ومحاط اولوب بو
جهتدن اورال نهری مجراسیله، اورال سلسلهٔ جبالیله
و(قره) نهری مجراسیله آیرلمشدر. بو وجهله سیبریه-
نك حدود غربیه وشمالیه وشرقیه‌سی حدود طبیعیه‌دن
اولوب، حدود جنوبیه‌سی ایسه یالکز قسم وسطیسنده
آلتون طاغی سلسله‌سندن وجهت شرقیه‌سنك برخیلی
مسافه‌سنده (آمور) ایرماغی مجراسندن عبارت
اوله‌رق ینه طبیعی وسائر طرفلرده اعتباریدر. بو
حدود داخلنده ٤٢° ٢٠´ ایله ٧٧° ٣٦´ ٨″ عرض
شمالی و ٥٦° ١٣´ ٦″ ایله ١٧٢° ٤´ ٤″ طول غربی
آره‌لرنده ممتد اولوب، الك جنوبی نقطه‌سی قوره
حدودنده‌کی (تومن کانغ) منصبی، الك شمالیسی (چلو-

سكين) برونى، اك غربى نقطه‌سى (اورسق) قصبه‌سى
اك شرقيسى‌ده بهرنك بوغازنده‌كى «شرق برون» در.
اورنبورغ، پرم واوفه ايالتلرينك موقعاً آسيايه يعنى
سيبريه‌يه عائد ايكن رسماً آوروپا روسيه‌سنه مربوط
اولان قسملرى داخل اولديغى حالده، مساحهٔ سطحيه‌سى
١٢٧٥٧٨٦٤ مربع كيلومتره واهاليسى ٦٢١٥٤٦٣
كشى اولوب، بهر مربع كيلومتره باشنه ٤٩ كشى يعنى
بر مربع كيلومتره باشنه يارم آدمدن آز دوشر.
ايالات مذكوره‌نك رسماً آوروپايه مربوط اولان
قسملرى داخل حساب اولمديغى حالده ايسه مساحهٔ
سطحيه‌سى ١٢٥١٨٤٨٧ مربع كيلومتره واهاليسى
٤٣١٣٦٨٠ كشيدن عبارت قاليركه بو تقديرده
بهر اون مربع كيلومتره باشنه ٣٤ كشى يعنى بهر اوچ
مربع كيلومتره‌يه همان بر كشى دوشر. بو وجهله
بتون آسيا قطعه‌سنك بر ثلثى نسبتنده بيوك اولان بو
مملكت واسعه‌نك (ايكنجى تقديرده) لوندره شهرى
قدر اهاليسى بوقدر.

شكل طبيعيسى جبال وانهار وكوللرى. — اصل
سيبريه آسيانك سائر طرفلريله اصلا توافق ايتميه‌جك
صورتده دوز، واسع وآلچق بر اووه‌دن عبارت
اولوب، جنوب شرقيدن شمال غربى‌يه طوغرى حس
اولنور اولنماز بر ميلانى واردر. بو ميلان دكيز
ايچنده دخى بو صورتله دوام ايتديكندن، ساحلدن
٢٥٠ كيلومتره آچيقلرده دكيزك ٢٦ متره‌دن زياده
عمقى يوقدر. بو اووه هيمالايه جبالندن باشلايوب
شرق شماليه طوغرى ممتد اولان واسع ويوكسك
بر يايله‌نك وبو يايله‌يى شمال غربى جهتندن تحديد ايدن
بر طاقم يوكسك طاغلرك اتكلرندن، بحر منجمد شمالى
سواحلنه‌دك ممتد اولور. بو واسع اووه‌نك قسوت
انكيز منظره‌سنك اطرادينى بوزه‌جق عارضه‌لرى
وآلچق تپه‌لرى دخى پك جزئى وسيركدر. نسبةً
دها يوكسك اولان جنوب شرقى جهتى اولدقجه منبت
بر قره طوپراقدن عبارت اولوب، آشاغى قسمى ايسه
ساحل بحره قدر ممتد اولان وقيشين منجمد بولنان
(توندره) تعبير اولنور غير منبت، شوره‌زار وفوق‌ـ
العاده قسوت آور چوللر تشكيل ايدبور. ايشته اصل
سيبريه بو دوز يرلردن عبارت اولوب، آنجق روسيه
دولتى فتوحاتنى ساحل شرقى‌يه قدر سورروب، مذكور
يايله‌نك منتهاى شرق شماليسنى واصل مانچوريه‌دن
معدود اولان (آمور) حوضه‌سنك بر قسمنى دخى ضبط
ايتمكله، احوال طبيعيه‌جه سيبريه‌يه اصلا بكزه‌مين بو
يردخى اليوم رسماً وسياسةً سيبريه‌يه داخلدر. بو
وجهله سيبريه‌نك يالكز منتهاى شرقنده طاغلر بولنوب،
سائر طرفلرنده يالكز حدودينى تشكيل ايدبور.
حدودينى تشكيل ايدن جبالك برنجيسى غرب جهتنده
جنوبدن شماله ممتد اولان (اورال) طاغيدركه،
ارتفاعى اهميت جغرافيه‌سى قدر اولميوب، عادتا بر
تپه‌لر صره‌سندن عبارتدر. حدود جنوبيه‌سنى تشكيل
ايدوب سيبريه ايله مغولستان آره‌سنده غرب جنو-
بيدن شرق شماليه طوغرى ممتد اولان جبالك ايسه
ارتفاع واهميتى چوق دها زياده اولوب، بو جبالك
قسم غربيسنه وبعض جغرافيون طرفندن جمله‌سنه
(آلتاى) و دها طوغريسى (آلتون طاغى) اسمى
ويريلور. بو سلسلهٔ جبالك حد وسطى اوزره ارتفاعى
١٢٠٠ ايله ١٥٠٠ متره آره‌سنده ايسه‌ده، ذروه-
لرى ٣٣٥٠ متره‌لك ارتفاعه قدر چيقار. حقيقتده
آلتون طاغى سيبريه ايله مغولستان آره‌سنده طوغرى
بر صيرت تشكيل ايتميوب، شمال غربيدن جنوب
شرقى‌يه طوغرى مغولستانك ايچنه اوزانان بر چوق
طاغلرك تتابعندن عبارتدركه بونلر آره‌سنده حاصل
اولان دره‌لرك دخى ميلانى سيبريه‌يه طوغرى اولمغله،
صولرى او طرفه آقار. مذكور طاغلرك باشليجه‌لرى
(بيوك آلتون طاغ)، (سايلوكن) و(سايان) طاغلريدر.
بايقال كولنه واريلنجه، سلسلهٔ جبال بر قاچ قوله
آيريله‌رق، كولك غرب وشرق جهتنده صرف
روس ممالكى ايچنده شمال شرقى‌يه طوغرى
اوزانير؛ وبر آز دها ايلريده ٢٨١٥ متره ارتفاعى
اولان (سوهوندو) طاغندن صكره حدود دوز يره
دوشوب، بعده آمور مجراسنى تعقيب ايتمكله، جبال
مذكوره خط حدود اولمق صفتنى غائب ايدر. بايقال
كولنك ايكى طرفنده اوزانان طاغلر (تونغوز) خطهٔ
واسعه‌سنده (ويتيم) اسميله يوكسك بر يايله تشكيل
ايدوب، بونك شرق جنوبى طرفنده (استانوويى
خربت) اسميله بر سلسلهٔ جبال ينه او وضعيتده
(اوخوچق) دكيزى ساحلنه‌دك ممتد اوله‌رق، اوراد
كرك بو سلسله وكرك ويتيم يايله‌سنك اتكارى حكمنده
اولان طاغلر (لنا) ايرماغنه تابع (آلدان) نهرينك
دوكيلان (مايه) چايى مجراسنده همان بسبتون حذف

اولندقدن صکره، بو مجرانك اوته‌سنده یکیدن کسب
ارتفاعله، ینه (استانوووی خربت) اسمیله (چوچی)
مملکتنه طوغری بیـوك بر قوی تشکیل ایده‌رك ،
بهرنك بوغازنده‌کی شرق برونه قدر اوزانیر . دیکر
بر سلسلهٔ جبال دخی بهرنك بوغازینك آلت طرفنده
بولنان (آنادیر) کورفزندن باشلایوب، ساحل بوینجه
جنـوب غربی‌یه طوغری اوزانه‌رق ، (قامچاتقـه)
شبه جزیره‌سنه کیرر؛ و اوراده کسب ارتفاع وتشعب
ایده‌رك، مذکور شبه جزیرهٔ عظیمه‌یی طاغلق بر یر
حالنـه قور . جاپون دکیزی ساحلنده (سـاخالین)
جزیره‌سنك قارشیسندن (قوره) حدودینه قدر ممتد
اولان (سیخوته آلین) خطه‌سی صرف طاغلق ومرتفع
بر یر اولدیغی کبی، بونکله مذکور (استانوووی خربت)
سلسله‌سی آره‌سـنده واقع (آمور) ایالتنـده دخی
(مانچوریه) خطه‌سـندن کلن (کوچك ضیغـان)
سلسـله‌سی ودیکر بر طاغ جنـوبدن شماله طوغری
اوزانوب، اوخوچق دکیزی ساحلنه منتهی اولورلر .
آنجق بو یرلر ، بوقاریده دخی دیدیکمز کبی ، اصل
سیبریه‌دن معدود اولمیوب، مانچوریه‌نك روسـیه‌یه
کچمش بر قسمنی تشکیل ایتدکاری کبی ، یوکسـك بر
یایله‌دن عبـارت اولان (تونغـوز) خطه‌سی دخی
سیبریه‌دن عد اولنمامق اقتضـا ایدر. او حالده اصل
سیبریه‌نك طاغلری یالکز حدودنده بولنوب، کندیسی
دوز و یا آز متموج اووه‌لردن و توندره چـوللرندن
عبارت قالیر .

سیبریه‌نك انهاری چوق اولوب، کندی وسعتیله
متنـاسب پك بیوك وپك اوزون ایرماقلری واردر .
جنوب شرق قسمنده بولنان وبوقاریده ذکر اولنـان
جبال مرتفعه‌نك بتون صولری شماله طوغری آقوب،
سیبریه‌نك واسع اووه‌لرینی شق ایله، عمومیت اوزره
بحر منجمد شمالی‌یه دوکیلور. مذکور جبـالدن اینن
صولردن ماعدا، سیبریه‌نك داخلنده دخی پك چوق
انهار نبعان ایدوب، بعضلری ذکر اولنـان ایرماقلره
التحاقله، بونلرك بر قات دها بیومه‌لرینی وطمارلرینك
تکثرینی موجب اولورلر؛ وبرطاقلری دخی طوغریدن
طوغری‌یه بحرمحیط مذکوره دوکلك اوزره ایکنجی
درجه‌ده ایرماقلر تشکیل ایدرلر . بتون سیبریه انها-
رندن ۳۸ ینك مجراسی ۶۵۰ کیلومتره‌دن زیاده
اولوب، بونلرك ایچنده ۲۷ سـنك مجرالری ۱۰۰۰
وبونلردن ۸ ینـك ۲۰۰۰ کیلومتره‌دن زیاده‌در .
اك بیـوك ایرماقلری : اوب (یاخود اوبی)، ینیسی
(یاخود یکی چای)، لنا و(آمور) در، که بونلردن
برنجیسنك مجراسی ۵۲۰۶ ، ایکنجیسـنك ۴۰۱۱،
اوچنجیسـنك ۴۶۰۰ ، دردنجیسنك‌ده ۴۴۷۸ کیلو-
متره اوزوندر. بونلردن یالکز (آمور) ایرماغی، که
سـیبریه‌دن زیاده مانچوریه‌یه عائددر، اوخوچق ایله
جاپون دکیزلری آره‌سنده واقع تاتارسـتان بوغازینه
یعنی بحر محیط کبیره دوکیلوب ، ینـه بحر مذکوره
منصب اولان بعض کوچك نهرلردخی استثنا اولنجه،
سـائر انهارك جمله‌سی بحر محیط شمالی‌یه دوکیلور .
مذکور بیوك ایرماقلرك چوغی ایکیشر بیوك نهردن،
وبونلرك‌ده اکثری ایکی چایدن ترکب ایدوب، بو
وجهله منبعلرینـه طوغری کیتدکجه تشعب و توسع
ایتمکله، حوضه‌لری کنیشـلر؛ و هر برینك تابعلری
دیکرینك کیلره کسب تقرب ایدوب، آره‌لرنده طاغلر
وارتفاعلر دخی بولنمدیغندن، پك آز جدوللر حفریله
بو مملکت واسـعه‌نك هر طرفنـه سیر سـفائن ممکن
اوله‌بیلیرسه‌ده، چه فائده‌که طبیعت اراضینك ویردیکی
بو سهولتـه مقابل اقلیم و هوا بر بیـوك انکل ابراز
ایدیور، که اوده مذکور انهارك سـنه‌ده سکز اون
آی و منصب اولدقلری دکیزلرك همان دائما منجمد
بولنمسـیدر . انجماد منصبلرندن باشلایوب، کیتدکجه
یوقاری‌یه چیقار؛ وبیوك ایرماقلر سطحلرنده پك‌قالین
بر بوز قبوغی باغلایوب ، آلتندن صو آقارسـه‌ده ،
کوچکلری بسـبتون انجماد ایدوب ، بوزکلتـه‌لری
مجرایی سد ایتمکله، صولر اطرافنده‌کی اووه‌لره یایله-
رق، اوراده انجمـاد ایدر ؛ وبو وجهـله او واسع
توندره‌لر بر بوز دریاسی صـورتنی آلیر . عمومیت
اوزره سیبریه انهارینـك صاغ یعنی شرق کنارلری
مرتفعجه وسد شکلنده اولوب ، صول کنارلری دوز
وآلچقدر . بو صورتله صـول کنارلری طغیان میاه
مخاطره‌سی آلتنده بولندیغی کبی ، صـاغ کنارلرینك
دخی طوبراغی علی‌التوالی صودن آشینمغله، هر وقت
ییقیلوب دوشمك تهلکه‌سنده بولنیور . مذکوربیوك
ایرماقلردن (اوب) نهری نفس اوب ایله (ایرتیچ)
نهرلرندن، ایرتیچ دخی نفس ایرتیچ ایله (توبول) دن
تشکل ایدوب ، بونلردن هر بری بر چـوق چایلرك
صولرینی جمع ایدر. توبول اورال جبالنك ودیکرلری

آلتون طاغی سلسله‌سنك میاهنی جمع ایتمکله، بونهرك حوضه‌سنك درجهٔ وسعتی آکلاشیلیور. (ینیسی) ایرماغی (آنغوره) ایله (تونغوزقه) نهرلرندن مرکب اولوب، بو ایکی نهردن برنجیسی (بایقال) کولندن چیقار و آلتون طاغی سلسله‌سندن اینن بر چوق چایلرك صولرینی جمع ایدر؛ ایکنجیسی‌ده مذکور کولك غرب شمالی جهتنده‌کی طاغلر اتکلرندن اینن و اووه‌ده نبعان ایدن بر چوق انهاردن تشکل ایدر. (لنا) ایرماغی ینه بایقال کولنك غرب شمالیسنده‌کی (بایقال) جبالندن نبعان ایدوب، مذکور کولك شرق شمالیسنده واقع همنامی اولان یایله‌دن اینن (ویتیم) نهریله برلشدکدن صکره، ینه مذکور یایله‌دن اینن بر چوق انهارك صولرینی والك آشاغیده (آلدان) نهرینی دخی اخذ ایله، اووه‌ده دخی (ویلیویی) کبی بر طاقم بیوك نهرلرك صولرینی طوپلایه‌رق، منصبنده، برر اوزون خلیج تشکیل ایدن سائر سیبریه انهارینك خلافنه اوله‌رق، نیلك دالیه‌سنه مشابه بیوك بر دالیه فقط منجمد بر دالیه حاصل ایدیور. آمور ایرماغی ایسه بایقال کولنك شرقنده‌کی طاغلردن نبعان وصرف روس طوپراغنده شرق شمالی‌یه طوغری جریان ایدن (شیلقه) ایله مانچوریه‌دن کلوب شماله طوغری اولان جریاننده چین ایله روسیه حدودینی آیران (آرغون) نهرلرندن بالتشکل، شرقه طوغری جریان، و ینه دولتین بیننده خط حدودی تشکیل ایده‌رك، صولدن (زیا) وصاغدن یعنی مانچوریه‌دن (سونغاری) و (اد-سوری) نهرلرینی آلدقدن صکره، صرف روس طوپراغنه دخول ایله، شمال شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، تاتارستان کورفزینه دوکیلور. بو درت بیوك ایرماقله باشلیجه‌لری ذکر اولنان تابعلرندن بشقه سیبریه‌نك طوغریدن طوغری‌یه بحر محیط شمالی‌یه دوکیلن انهاری غرب طرفندن باشلایه‌رق بر وجه آتیدر: اوب کورفزینك همنامی اولان شرق برخلیجنه دوکیلن (تاز)، (تایمیر) شبه جزیره‌سنك غرب طرفنه دوکیلن (پیاسینه)، مذکور شبه جزیره‌نك شرق طرفنده‌کی همنامی بر اوزون خلیجه منتهی اولان (خاتانغه)، لنا دالیه‌سنك غرب طرفنه دوکیلن (اولنك)، مذکور ایرماغك شرق طرفنده برکوچك دالیه تشکیل ایدن (یانه)، یاقوت قومی مملکتنك شرق طرفنده (استا-نوووی خربت) طاغلرندن اینن (اینکیرقه) و (قولیمه) در. بهرنك دکیزینه (آنادیر) نهری دوکیلور، که مذکور (استانوووی خربت) طاغنك شرق جنوبی اتکلرندن نبعانله (چوچی) مملکتنده جریان ایدر. اوخوطچق دکیزینه دوکیلان انهار کوچك چایلردن وسیللردن عبارت اولوب، ذکره شایان نهری یوقدر.

سیبریه‌نك کوللری چوق ایسه‌ده، بونلرك چوغی انهارك طوسمندن ویا طغیانلرندن متشکل واسع بطاقلقلردن عبارت اولوب، اصل کول دینلمکه شایان ومساحهٔ سطحیه‌لری ۲۵۰ مربع کیلومتره‌دن زیاده اولانلری ۲۳ در. بونلرك اك بیوکی تونغوز مملکتنك جنوبنده‌کی یوکسك یایله‌ده واقع (بایقال) کولی اولوب، ۳۴۰۰۰ مربع کیلومتره مساحهٔ سطحیه‌سی واردر. ایکنجیسی (خانقه) کولیدر، که (سیخوته آلین) ایله مانچوریه آره‌سنده یعنی حدودده اولوب، ۳۷۹۲ مربع کیلومتره وسعتی واردر. اوچنجیسی (تومسق) ایله (توبولسق) ایالتلری حدودنده و(بارابه) اووه‌سنده واقع (چانی) کولی اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۶۱۲ مربع کیلومتره‌در. دردنجیسی همنامی اولان شبه جزیره‌ده واقع اولوب، همنامی بر نهر طرفندن شق اولنان (تایمیر) کولیدر، که ۲۶۵۳ مربع کیلو-متره مساحهٔ سطحیه‌سی واردر. بونلردن صکره فضلهٔ میاهلری (خاتانغه) نهرینه دوکیلن (وویوولی)، (قومشقه) و(یکه) کوللری اولوب، برنجیسنك ۲۲۰۵ ودیکر ایکیسنك ۲۰۰۰ دن آشاغی مربع کیلومتره‌لك مساحهٔ سطحیه‌لری واردر. دها کوچك کوللرینك چوغی منتهای شرقنده واقع اولوب، باشلیجه‌لری: فضلهٔ میاهی (آنادیر)ه دوکن (قراستونه)، فضلهٔ میاهی (آمغون) نهری واسطه‌سیله (آمور) ایرماغنه دوکیلان (چچا کیرسقوبه)، ینه آمور وادیسی قربنده واقع (اورون) وسائره‌در.

سواحل وجزایری. — سیبریه‌نك سواحلی کرك بحر محیط شمالیده وکرك بحر محیط معتدلده (یعنی بهرنك، اوخوطچق و جاپون دکیزلرنده) پك کیرنتیلی چیقنتیلی اولوب، مجموعی ۳۰۸۱٤ کیلومتره طولنده در. بونك ۱۵۹۰٦ کیلومتره لکی بحر محیط شمالیده و ۱٤۹۰۸ کیلومتره لکی بحر محیط معتدلده در بو سواحلدن بحر محیط شمالیده بولنانی وعلی الخصوص قسم شرقیسی سنه‌ده اون آیدن زیاده بوزلرله محاط وقارله مستور بولندیغی کبی، اوخوطچق دکیزی دخی

سنه‌ده یدی سکز وجاپون دکیزی ایکی اوچ آی منجمد بولندیغندن، سواحلك علی الخصوص شمالده‌کی کورفزلرندن، اوزون خلیجلرندن، قویلرندن وشبه‌جزیره‌لرندن هیچ بر استفاده ممکن دکلدر. سواحل شمالیه‌سنك اك غربنده یعنی آوروپا روسیه‌سی حدودنده (بایداراته) اسمیله اوزون بر خلیج بولنوب، بونکه شرق جهتنده واقع (اوب) کورفزی آره‌سنده (یالمال) اسمیله بیوك واوزون بر شبه جزیره واوجنده (بلی) اسمیله بر آطه بولنیور. مذکور (اوب) کورفزی اوچ خلیجه منقسم اولوب، اك غربیسنه (اوب) ایرماغی و اك شرقیسنه (تاز) نهری دوکیلور. بونك ایچنده (ناخوده)، (ایباراساله) و (بونو) اسملریله اوچ آطه وبر طاقم آطه‌جقلر موجوددر. (اوب) کورفزیله بونك شرقنده و (ینیسی) خلیجی آره‌سنده دخی بیوجك بر شبه جزیره بولنوب، (ماتساله) بروننده انتها بولور. بو خلیجك دخی ایچنده بر قاچ کوچك آطه وخارجنده (سیبریاقوف) آطه‌سی بولنیور. بونك شرقنده (پیاسینه) ایله (خاتانغه) مجرالری آره‌سنده (تایمیر) اسمیله کنیش وقیصه بر شبه جزیره بولنوب، بونك ساحل شمالیسنده (تایمیر) خلیجیله (سنت تاده) قویی آره‌سنده سیبریه‌نك وبتون آسیانك اك شمالی نقطه‌سی اولان (چلوسکین) برونی واقعدر. اورادن شرقه طوغری ساحل دوز اوله‌رق دوام ایدوب، (لنا) دالیه‌سنك شرق طرفنده (بورخایه) قویی بولنیور؛ وبعده ساحل بر طاقم کیرنتی وچیقنتیلرله شماله طوغری چیقوب، بو آره‌ده بولنان (یانه) دالیه‌سنك قارشیسنده (یاروق) اسمیله بر آطه وآچیقده بوزلرك ایچنده (لیاخوف)، (آنژو) و (لونغ) جزایری موجوددر، که ۵ بیوك وبر چوق کوچك آطه‌لردن عبارتدر. شرقه طوغری دها ایلریده (خرومه) اسمنده برکوچك چایك منصبنده برخلیج و بر کورفز بولنوب، اوندن صکره (ایندیکیرقه) دالیه‌سنه، (قالیمه) خلیجنه ودها ایلریده (چاثون) کورفزیله بونك آغزنده واقع (آیون) آطه‌لرینه تصادف اولنور. اورادن ساحل بر خیلی مسافه‌ده دوز کیدوب، قارشیسنده وآچیقده (ورانژل) آطه‌سی بولنیور. نهایت (قولیوچین) اسمیله اوزون برخلیجدن بهرنك بوغازینه واریلور. بهرنك بوغازینك اوکنده بحرمحیط‌ممتدلده (سنت لوران) وآچیقلرده (پریبیلوف) آطه‌لری بولنوب، مذکور بوغازدن جنوب غربی‌یه طوغری سیبریه سواحلی تعقیب اولنیجه، ابتدا (سنته قروآ) قویته و (آنادیر) کورفزینه تصادف اولنور، وبو کورفزك کوشه‌سنده بولنان (سنت تاده) بروندن جاپونیه‌نك (قوریله) آطه‌لری قارشیسنه‌دك ممتداولان قامچاتقه شبه جزیرهٔ کبیره‌سنك اوجنه‌دك ساحل بر طاقم قیالق برونلردن وکوچك قویلردن عبارت اولوب، مذکور شبه جزیره‌نك یاننده (قره‌کینسکی) و (بهرنك) اسملریله ایکی آطه دخی بولنیور. بادم شکلنده اولان مذکور شبه جزیره‌نك اوجندن ساحل اوخوچق دکیزنده شماله طوغری دونوب، منتهاسنده بیوك برکورفز تشکیل ایدر، که بونك ایچنده ایکیسی شمالده وبری جنوبده اوله‌رق اوچ خلیج تشکیل ایدیور. بو کورفزك آلت طرفنده (تاثوی) قویی بولنوب، اورادن غرب وغرب جنوبی‌یه طوغری امتدادله، اوخوچق دکیزینك جنوبنده بربری یاننده بر قاچ آطه تشکیل ایدیور، که اوکلرنده (قاقلیستور) و (شانتار) آطه‌لری وبر قاچ کوچك آطه موجوددر. اورادن ساحل شرقه طوغری دونوب، بعده (سیخوتالاین) خطه‌سنی احاطه ایتمك اوزره جنوبه طوغریله‌رق، بو ساحل ایله (ساخالین) جزیرهٔ طویله‌سی آره‌سنده‌کی (تاتارستان) بوغازینی تشکیل ایدر، وجاپونیه‌نك قارشیسنده جنوب غربی‌یه دونوب، (بیوك پترو) و(پوسیت) قویلرینی ده کچدکدن صکره، (قوره) حدودینه واصل اولور. مذکور (ساخالین) جزیره‌سی سیبریه‌یه منسوب آطه‌لرك اك بیوکی اولوب، موقع واقلیمنه کوره اولدقجه معمور اولمسی لازم کلیرکن، او دخی خالی وقسوت انکیز بر حالده‌در. سواحل شمالیه ناقابل عمران اولدیغی کبی، بهرنك واوخوچق وحتی جاپون دکیزلری سواحلنده دخی روسیه‌نك الیوم هیچ بر تجارتکاه مهم اسکله‌سی اولمیوب، اولان اسکله‌لری آنجق بوزلی و قارلی اووه‌لرده آوجیلرك اوردقلری حیواناتك پوستلرینك اخراجنه مخصوص کوچك کویلردن عبارتدر.

اقلیم وهواسی. — اصل سیبریه ۵۰° عرض شمالیدن یوقاری اولوب، منتهای شمالیسی ۷۰° درجه‌یی تجاوز ایتدیکندن، عرضی اقتضاسنجه هواسنك پك صوغوق اولمسی طبیعی ایسه‌ده، برودتی و قیشلرینك شدتی عرضنك اقتضاسندن دخی پك

چوق زیاده‌در . بو حال قره‌لرینك كثرتیله سواحله
دخی هیچ بر صیجاق آقنتی یتاشمامسندندر . سیبریه‌ده
برودت یالکز اقلیمك عرضنه تابع اولمیوب ، طول
درجه‌سنه دخی تبعیتی کوریلیور . قسم غربیسی ، ینه
صوئوق اولمقله برابر ، اوروپا روسیه‌سنه آز چوق
مشابه اولوب ، شرقه طوغری کیدلدکجه درجهٔ
حرارت تنزل ایدر . عمومیت اوزره بتون سنه
حساب اولنورسه ، میزان الحراره‌نك درجهٔ وسطیه‌سی
صفردن آشاغی اولوب ، قیشین درجهٔ وسطیه‌سی
تحت الصفر ۱۵° ایله ۵۰° ویازین فوق الصفر ۱۱°
ایله ۲۱° آره‌لرنده بولنیور . بعض محللرنده قیشین
صفردن آشاغی ۶۲° یه قدر اینوب ، یازین صفردن
یوقاری ۳۹° درجه‌یه قدر چیقار ! عمومیت اوزره
قیش تشرین اولك اورته‌لرندن باشلایوب ، نیسانه قدر
سورر . بو موسمده سیبریه‌نك غرب جهتنده وسواحل
شرقیه‌سنده خیلی قار یاغارسه‌ده ، ایچ طرفلرده
هوا پك براق ویابس اولوب ، بر قورو صوئوق حکم
سورر . جیوه منجمد حالنده بولنور ، ومثلا بر بارداق
صو هوایه آتلسه بره طولو حالنده دوشر ؛ طوپراق
پك درینه قدر طونار ، وآغاجلر بالطه ایشلمیه‌جك
صورتده قتیلاشیر . قیشین صوکلرنده شدتلی قصیر-
غه‌لرله قار یاغمغه باشلایوب ، میدانده بولدیغی
حیوانات و انسانلری درحال تلف ایدر . نیسانك
اواسطنه طوغری بردن بره بهار حس اولنمغه باشلا-
یوب ، اریه‌جك چوق قارلر بولنمدیغندن ، درحال
طوپراق یشیللنمکه باشلارسه‌ده ، اکثریا مایسده
صوئوق عودت ایدوب ، هیچ بر میوه‌دار آغاجك ثمره
ویرمسنه مجال ویرمز . بزم بر کوزه معادل اولان
بو صوئوق کونلر دخی کچدکدن صکره ، آرتق یاز
کلوب ، بردن بره حرارت باصار ، و طوپراق آیاق
باصیله‌میه‌جق درجه‌ده یاقار . لکن کوندوزك بو
حرارتندن صکره کیجه‌لری خیلی صوئوق اولوب ،
بعض دفعه و هله آغستوسك حلولندن صکره کیجه
صولر طونار . صوك بهاری آغستوسك نصفیله
ایلولدن عبارت اولوب ، انهارك بعضیسی وعلی الخصوص
منصبلری ایلولدن طونمغه باشلارلر . بو حاللریله برابر
سیبریه‌نك هواسی صاغلام اولوب ، هله شرق جهتنده
ورم (یعنی سل رئه) خسته‌لغنك اسمی بیله بیلنمیور .
محصولاتی ، نباتات وحیوانات ومعادنی . — سیبریه
وسعتی حسبیله نباتاتجه بر قاچ قسمه منقسم ایسه‌ده ،
عمومیت اوزره اوچه تقسیم اولنه بیلیر : اولا جنوب
قسمی‌که چوق یرلرده آسیای وسطی چوللرینك احوال
طبیعیه‌سنه تابعدر ؛ ثانیاً شمال قسمی‌که آغاجدن خالی
توندره‌لردن عبارتدر ؛ ثالثاً وسطی قسمی‌که اك واسعی
اولوب ، اورمانلر منطقه‌سی تسمیه اولنه بیلیر . اك شمالده
بولنان توندره‌لر نباتاته متعلق چیم ویوصون کبی بعض
اوتلرله پك سیرك بر طاقم چیچك وچالیلری حاویدر .
آره‌لرنده واح قبیلندن بعض یرلر بوکورتلن تومندن
بعض کوچك چالیلرله و بونلرك صاری وقیرمزی
چیچکلریله مستور اولوب ، توندره‌لر منظره‌سنك
اطراد قسوت انکیزینی شنلندیررلر . بو توندره‌لرك
جنوبنده بعض طرفلرده آسیای وسطی چوللرینه
و مغولستان طاغلرینه قدر ممتد اولان (تایغه) لر
بولنیور ، که اکثریت اوزره اورمانلرله مستوردر :
بو اورمانلر سیبریه‌نك غرب جهتنده ۶۰° ، (ینیسی)
حوضه‌سنده ۶۲° عرض شمالی‌یه ، لنا حوضه‌سنده
بو نهرك دالیه‌سنه یعنی ۷۲° ۳۰′ عرض شمالی‌یه قدر
اوزانوب ، بعده قطب شمالی دائره‌سندن آشاغی‌یه
اینه‌رك ، چوچی قومنك مملکتنی اورمانلر منطقه‌سنك
خارجنده براقیر . بو اورمانلرك باشلیجه آغاجلری :
قاین ، ترمنتی ، چام ، سکود ، قواق ، آقچه قواق
وسائره‌دن عبارت اولوب ، ترمنتی وقاین آغاجلری
اورمانلر منطقه‌سنك اك شماله قدر منتشر بولنیور
سه‌ده ، او طرفلرده بویلری پك قیصه ودالاری هماز
یره سوریله‌جك صورتده اولوب ، پك کچ‌ده بیورلر .
آمور حوضه‌سنده میشه آغاجی بولنیور سه‌ده ،
جنسی بشقه اولوب ، مانچوریه‌یه مخصوص بعض اشجار
دخی بولنیور . چیتلمبیك ، اووز ، کراز ، اریك ، الما
آرمود ، زردالی و سائر آغاجلر دخی پك کوچك
اوله‌رق ، اورمانلر آره‌لرنده بولنیورسه‌ده ، میوه‌لری
کوچك و اکشی قالوب یتمز . جنوب جهتنده طاغلر
آره‌سنده‌کی وادیلرده وسائر بعض طرفلرده چایرلر
چوق اولوب ، رنکارنك چیچکلرله مزیندر . آنجق
غرب جهتنده آرال کولیله بحر خزره وشرق جهتنده
مغولستان چوللرینه تقرب اولندقجه ، اورمانلر کسب
ندرت ایدوب ، طوزلی ویا کیللی طوپراقلری نباتاته
مساعد دکلدر . حبوبات سیبریه‌نك غرب جهتنده
(اوب) حوضه‌سنده ۶۰° و وسطلرنده یاقوتسق

ایالتنده ٦٢° عرض شمالی‌یه قدر یتیشوب ، شرق جهتنده واوخوچق سواحلی قربنده ایسه ٥٤° عرض شمالیدن یوقاری چقمز . یوکسک محللرده حبوبات یتیشمیوب، یالکز بعض درین وادیلرده زرع اولنور . اورال جهتنده وآلتون طاغی اتکلرنده بغدای اکیلوب، ماوراء بایقال ایالتنده دخی زرع اولنورسه‌ده ، اکثریا یازک اواخرنده‌کی صووقلردن بوزیلور. سیبریه‌نک اصل محصولاتی یولاف، چاودار وآرپه‌در . پتاتس ٦٠° عرض شمالی‌یه‌قدر یتیشیور. سه‌ده ، شماله طوغری ایلریلدکجه دانه‌لری کوچولوب، نخود جرمنه قدر اینر . کتن وکنویر دخی حاصل اولور . قابل زراعت اراضیسی ٢½ ملیون مربع کیلومتره‌دن عبارت اولوب، طوپراغی دخی پک منبت ایسه‌ده ، اصول زراعت، روسیه‌ده دخی اولدیغی کبی ، پک ناقص اولوب ، کوبره‌نک دخی فقدانندن طولایی بحق استفاده اولنمیور. الک مستعمل اصول اورمانلرک احراق اصولی اولوب، بو صورتله آچیلان تارله‌لر برقاچ سنه صره ایله بره اوتوز وقرق ویردکدن صکره، قوهٔ انباتیه‌لری توکنوب، صاحبلری بونلری ترکله، بشقه یرلر آچمق مجبوریتنده بولنورلر. بو وجهله قابل زراعت یرلرک پک آزی ایشلنوب، الک چوق محصولات ویرن یرلری سیبریه‌نک غرب جهتنده واقع (توبولسق) و (تومسق) ایالتلری و ایکنجی درجه‌ده جنوبده واقع (ایرقوتچق) ایله وسطده بولنان (ینیسیسق) ایالتلریدر. سیبریه‌نک قالان نصف شرقیسی ایسه پک آز محصولات ویرر . ذخایره متعلق عموم محصولات سنویه‌سی ٢½ ملیون تونیلاته‌دن زیاده تخمین اولنوب ، بر ملیون کیلو توتون دخی حاصل اولور .

چایرلر ایله مرعالری پک چوق اولوب، علی الخصوص غرب جهتنده قرغیزلر ممالکی قربنده وحدود جنوبیه‌ده‌کی طاغ اتکلرنده پک واسع چایرلر بولنیور . حیوانات اهلیه‌سنک مقداری حقنده‌کی استاتستیقلر اسکی و ناتمام ایسه‌ده ، هر حالده ایکیشر ملیوندن زیاده آت وصغیر، اوچ ملیونه قریب قیون، یاریم ملیوندن زیاده طوموز ، ٢٠٠٠٠٠ قدر کچی ، ١٥٠٠٠٠ رن و ٣٦٠٠ دوه بولندیغی آکلاشیلیور. دوه‌لر یالکز ایرقوتچق وماوراء بایقال ایالتلرنده بولنیور . رن دینلن مونس کیک نوعی اقطار شمالیه‌یه مخصوص ایکن ، سیبریه‌ده خیلی جنوبه قدر منتشر بولنوب ، قیزاق چکمه‌ده قوللانیلیر ، وممالک حاره‌یه مخصوص اولان دوه ایله دخی برلشیر . حیوانات اجناسنک هیچ بری اصلاح اولنمامش ایسه‌ده ، آتلری طیانیقلی وبوروییشلری سرعتلیدر . قیونلرینک یوکی قبا اولوب ، یالکز توبولسق ایالتنده ١٣٠٠٠ اینجه یپاغیلی قیون بولنیور . برودتک او درجه‌ده شدتیله برابر ، سیبریه‌لیلر حیوانلرینی یاز قیش طیشاریده براقوب ، قیشین صوکرنده یاغان تیپیلرده بهر سنه بیکلرجه حیوانات تلف اولور . سیبریه‌نک حیوانات اهلیه‌سی مملکتک وسعتنه نسبةً پک آز ایسه‌ده ، اهالیسنک مقدارینه نسبةً چوقدر . (تومسق) ایالتنده وعلی الخصوص آلتون طاغ جهتنده آریلر چوقدر . یوقاریده دیدیکمزکبی اورمانلری پک چوق ایسه‌ده ، صره‌سز و نظامسز وچوق دفعه نافله یره کسیلوب اتلاف اولندیغندن، کیتدکجه آزالمقده‌در .

حیوانات وحشیه‌سی عمومیت اوزره آوروپانک حیواناتنه مشابه اولوب، یالکز اورال سلسله‌سنک جنوبنده بعض حیوانات مخصوصه بولنیور ؛ وحدود جنوبیه‌سنده‌کی طاغلرله آمور وادیسی بو جهتجه مغولستان وچینه مشابهدر . حیوانات نقطهٔ نظرندن سیبریه اوچ منطقه‌یه منقسمدر : قطب شمالی دائره‌سی داخلنده بولنان منطقهٔ شمالیه‌نک ذوات الثدی حیواناتی پک آز اولوب، بیاض رن ایله بر جنس طاوشان، برجنس تیلکی، عادی تیلکی، قورت، اقطار شمالیه‌یه مخصوص بر جنس کوپک ، بیاض آیی و سائره‌دن ودکیزده یاشایان آیی بالیغی کبی بعض حیواناتدن عبارتدر . قوشلرینک چوغی قیشین چکیلوب یازین عودت ایدنلردن اولوب ، بونلرکده اکثری صو قوشی اجناسندن عبارتدر . یالکز قار بایقوشی وقار ککلیکی دینلن قوشلرکبی بعضلری قیشین دخی قالیرلر. ایکنجی منطقه سیبریه‌نک اورته‌لرندن والک بیوک قسمندن عبارت اولوب ، بونک حیوانات وحشیه‌سی وعلی الخصوص دریلری کورک کبی قوللانیلانلری پک چوقدر . قورت، آیی، تیلکی، وشاق، پورسوق، صو سموری، زردوا ، سمور، صانسار ، ایکی نوع تیون، برقاچ نوع فاره ، کوستبک، طاوشان، رن، کیک وسائره بولنور . منطقهٔ جنوبیه‌ده ایسه بو حیواناتدن بشقه مغولستان وآسیای وسطی‌یه مخصوص

بر نوع غزال ایله بر نوع بیانی استر وساژه بولنور؛ و آمور وادیسنه بعضاً قپلان دخی کیرر. نهرلرله کوللرك جمله‌سی بالیغك انواعیله مملو اولوب، بایقال کولنده میدیه واستریدیه‌لرك دخی انواعی واردر. حشراتی چوق اولوب، اووه‌لرك اکثرنده سیوری سینك دخی چوقدر.

علم الارض نقطهٔ نظرندن سیبریه‌نك اراضیسی پك مختلف اولوب، حدودلرنده‌کی طاغلرده غرانیت و بازالت و سائر اراضیٔ قدیمه و اووه‌لرنده مختلف ادوارده تشکل ایتمش اراضیٔ مترسبه بولنوب، بو قطعهٔ واسعه‌نك انجماد دورندن اول اورمانلر وبوکسك اوتلرله مستور صیجاقجه و رطوبتلی یر بر بولنمش اولدیغی متحجر ویا کومور حالنده بولنان اشجارله وطوپراغك ایچندن چیقان ماموت فیلی واورمانلرده یاشامش اولان بر نوع کرکدان کمیکلریله مثبتدر. بوزلر هم قطب شمالیدن هم جنوبده‌کی طاغلردن ایتمکله، بو حیوانات جسیمه آوروپایه طوغری قاچمغه مجبور اولمش؛ وبر طاقمی بطاقلقلرك ایچنه کومیلوب، اوراده انجماد ایتمکله، اتلریله زمانمزه قدر بتون قالمشلردر. اراضیٔ برکانیه‌سی پك آز اولوب، جنوب جهتنده‌کی طاغلرده بولنور. سیبریه‌نك معادنی پك چوق اولوب، آلتون معدنی قوملرك ایچنده و (قوآرچ) دینان قیالرده بولنه‌رق، آلتون طاغ جهتنده و اورال سلسله‌سنك شرق اتکلریله ینیسی و اولکمه وادیلرنده و سائر بعض طرفلرده کلیتله چیقاریلیر. ١٨٨٨ سنه‌سنده چیقاریلان ٣٥٠٠٠ کیلویه قریب بولنمشدر. پلاتین یالکز اورال طاغلرنده چیقوب، سنوی اوچ درت بیك کیلویه بالغ اولور. سیملی قورشون معدنی آلتون طاغده وماوراء بایقال ایالتنده بولنوب، سنهٔ مذکوره‌ده ٧٣٥٠٠ طونیلاته کولچه چیقاریله‌رق، ١٢٠٠٠ کیلو مخلوط کومش و ٢٨٣ طونیلاته قورشون آلنمشدر. باقیر معدنی دخی اورال وآلتون طاغده بولوب، سنوی ٢٨٠٠ طونیلاته‌قدر باقیر چیقار. دمیر معدنی اورال وآلتون طاغ ایله (ایرقوچق) و (سلنکیسق) قربلرنده کلیتله بولنوب، سنهٔ مذکوره‌ده ٨٢٠٠٠٠ طونیلاته دمیر چیقارلمشدر. معدن کوری باشلیجه آلتون‌طاغ اتکلرنده، ایرقوچق قربنده، ماوراءبایقال طاغلرنده، ساحل شرق ایالتنده وساخالین آطه‌سنده بولنیور.

غرافیت دخی بر قاچ یرده بولنیور‌سه‌ده، اخراجی اخیراً ترك اولنمشدر. قیا طوزی دخی بر قاچ یرده چیقار، وبعض کوللرك صویندن استحصال اولنور. اورال وآلتون طاغ ایله ترجنسق طاغلرنده الماس، زمرد، فیروزه و سائر ذی قیمت طاشلر بولنور. مرمر، یشم وسائر جنس طاشلری‌دخی چوق‌اولوب، تومسق ایالتنك (قولیوان) قصبه‌سنده‌کی فابریقه‌دن بوکبی طاشلردن معمول پك چوق شیلر چیقار.

صنایع وتجارتی و وسائط اختلاطی. — سیبریه اهالیسنك صنعته میل واستعدادلری اولمیوب، مثلا کتن اکوب بیجدکلری حالده، کنویردن پك قبا بر کوملك کیبرلر؛ واچ یاغلری پك بول اولدیغی حالده، اوزون کیجه‌لرنده مسکنلرینی چیرا ایله تنویر ایدوب، موم یاپمسنی بیلمزلر. الحاصل بویله کوچك و متفرق صنعتلری پك کری اولوب، بیوك فابریقه‌لره کلنجه بونلر دخی باشلیجه معادنك اخراج واعمالنه مخصوص اولانلرله بر طاقم دباغخانه‌لردن و توتون فابریقه‌لریله حبوبات وپتاتس وسائره‌دن اسپیرتو چیقاران فابریقه لردر. آو ایله بالیقچیلق سیبریه‌لیلرك اك زیاده مشغول اولدقلری بر صنعت اولوب، سیبریه کورکلری صیجاق طوتمه‌ده و پارلاقلقده دنیانك اك کوزل کورکلری اولمغله، آوجیلق محصولاتی، مملکت ایچون بر بیوك ایراد ایسه‌ده، آو بر نظام وقاعده‌یه تابع اولمیوب، آوجیلر حیوانلری اصولسز اتلاف ایتدکلرندن، کیتدکجه حیوانلر کسب ندرت ایتمکده وکورك اخراجاتی آزالمقده‌در. ١٨٢٥ تاریخنده یاقوتسق بازارنده ١٨٠٠٠ سمور و ١٤٠٠٠ تیلکی کورکی صاتلمش ایکن، ١٨٨٤ده سمور کورکلرینك عددی یالکز ٤٣٠ وتیلکی کورکلرینك مقداری ٢٣٠٠ مقدارینه تنزل ایتمشدر. بالیقچیلق دخی بو نسبتده تنزل ایتمکده‌در.

وسعت اراضیسی ومسافه‌لری او قدر بیوك، دمیر یوللری مفقود، سائر یوللری پك نقصان، سفائنی پك آز، اهالیسی پك سیرك و معارف ومدنیتدن محروم اولان سیبریه‌کبی بر مملکتده تجارتك موقع‌واراضینك استعدادیله متناسب اوله‌میه‌جغی آشکاردر. آوروپا روسیه‌سنه سیبریه‌دن اولنان اخراجات سنویه ٢٥٠ ملیون فرانق قیمتنده و ١٠١٠٠٠ طونیلاته‌ثقلتنده تخمین اولنوب، باشلیجه زخایرایله طوموز یاغی، کورك،

قوری بالیق وسائره‌دن عبارتدر. ادخالاتی بوندن زیاده اولسه کرکدر. بیوك بازار وپنایرلری چوق اولوب، الك ایشلکلری اربت، ایشیم، تومسق، ایر- قوچق، یاقوتسق وسائره بازارلریدر. (نینی نووغو- رود) بازارینه‌ده سیبریه‌دن تقریباً ٤٠ ملیون فرانق قیمتنده مواد تجاریه ارسال اولنور. سیبریه‌نك چینله اولان تجارتی آشاغی یوقاری ٨ ملیون فرانق قیمتنده اخراجات و ٣٦½ ملیون فرانقلق ادخالاتدن عبارتدر. داخلی تجارت اکثریت اوزره محتکرلر النده اولوب، بونلر بیچاره اهالی‌یه هر شیئی پك پهالی صاتارلر، وپك آغیر فائضلرله اقچه اقراض ایدرلر.

اهالیسی، جنسیت و لسان و مذهبلری. — سیبریه‌نك یوقاریده بیان اولنان آلتی ملیون کسور اهالیسندن بش بچق ملیونی روس واهلی اولوب، اصل یرلی اهالیسی بر ملیوندن آزدر. بونلرك جمله‌سی تورانی عرقنه منسوب اولوب، ترك، تاتار، مغول، فینوآ جنسیتلرندن وهنوز تمامیله تعین ایتمین آسیانك منتهای شمال‌شرقی اقوامندن مركبدر. عموم اهالیسنك جنسیت اعتباریله تقریباً مقدارلری بروجه آتیدر:

آوروپالی	روس وبر مقدار اهلی	٥ ٥٠٩ ٠٠٠	٥ ٥٢٠ ٠٠٠
	آلمان	٣ ٠٠٠	
فینوآ	اوستیاق	٢٥ ٠٠٠	٥٠ ٠٠٠
	ساموید	١٧ ٠٠٠	
	ووغول	٦ ٠٠٠	
	سوبوت	٢ ٠٠٠	
ترك وتاتار	یاقوت	٢٠٠ ٠٠٠	٣٠٠ ٠٠٠
	آلتون‌طاغ تاتارلری	١٠٠ ٠٠٠	
مغول	بوریات	٢٥٠ ٠٠٠	٣١٣ ٠٠٠
	تونغوز	٥٠ ٠٠٠	
	چینلی و مانچو	١٠ ٠٠٠	
	قوره‌لی	٣ ٠٠٠	
اقوام مجهولهٔ شمالیه	چوچی	٨ ٠٠٠	٢٧ ٠٠٠
	بوغاکیر وقوریاق	٥ ٠٠٠	
	کیلیاق	٨ ٠٠٠	
	قامچادال	٣ ٠٠٠	
	آینو	٣ ٠٠٠	
یهودی			٨ ٠٠٠
چنکانه			٥ ٠٠٠
جمعاً			٦ ٢١٥ ٠٠٠

بو وجهله اکثریت روسلردن صکره مغوللرده کوریلیورسه‌ده، مغوللرله یك‌ده مناسبتلری اولمیان چینلیلرله قوره‌لیلر داخل حساب اولمازسه، ترك‌وتاتار جنسیتلریله بر مقدارده اولوب، ترك لسانی بحر منجمد شمالی ساحلندن ترکستان حدودینه‌قدر بتون سیبریه‌نك وسطلرنده مستعملدر. جدولده ذکر اولنان اقوامدن

فینوآ جنسیتنه منسوب ساموید‌لر ذاتاً آوروپاروسیه‌سنك شمال شرقی جهتنده بولندقلری کبی، سیبریه‌نك منتهای غرب شمالیسنده دخی (قره) مجراسندن (ینیسی) مجراسنك شرق طرفنه و (تایمیر) کورفزینه قدر بحر منجمد شمالی سواحلنده ساکن بولنیورلر. بونلر آسیا و آوروپانك اسکیمولری حكمنده‌در. بونلرك ساکن اولدقلری یرلرك جنوبنده غربده یعنی اورال سلسله‌سیله (اوب) مجراسی آره‌سنده (ووغول) وشرقده یعنی (اوب) ایله (ینیسی) مجرالری آره‌سنده (اوستیاق) قوملری بولنیور. بونلر ٦٥° عرض شمالی خطنه‌قدر ممتد اولوب، اورادن آشاغی شرقاً (ینیسی) مجراسنك شرق طرفنه‌دك ترکار ساکندر. تاتار اسمیله دخی معروف اولان بوترکار ترکستان اهالیسیله همجنس اولوب، چغتای لسانیله متکلم ودین اسلامه متدیندرلر. ٩٥° ایله ١١٠° طول شرقی آره‌لرنده ساموید‌لرله یاقوتلرك ودها آشاغیده اوستیاقلرله یاقوتلرك آره‌سنده سواحل شمالیه‌دن بایقال کولنه قدر شمال‌غربیدن جنوب شرقی‌یه ممتد اولان مستطیل بر یر مغول جنسیتنه منسوب (تونغوز) قومیله مسکوندر. تونغوزلر مملكتی بایقال کولنك شمال جهتنده شرق شمالی‌یه طوغری دونه‌رك، اوخوچق سواحلنه قدر ممتد اولور؛ وبو قوم آمور حوضه‌سنده چین حدودینه و جاپون دکیزیله تاتارستان بوغازی ساحلنه‌دك منتشر بولنیور. تونغوزلرك جنوبنده بایقال کولنك ایکی جهتنده یعنی (ایرقوچق) و ماوراء بایقال ایالتلرنده ینه مغول جنسیتنه منسوب (بوریات) قومی ساکن بولنیور. تونغوز مملکتنك تشکیل ایتدیکی زاویه‌نك ایچنده یعنی شمال شرقیسنده و ١١٠° ایله ١٥٠° طول شرقی آره‌لرنده سواحل شمالیه‌دن سلسلهٔ جبال اتکلرینه قدر ممتد اولان واسع بر یر دخی ترك جنسیتنه منسوب وترك لسانك الك اسکیسی والك خالصیله متکلم اولان (یاقوت) قومی آوله وبالیقچیلقله تعیش ایدر. آنجق (یانه) ایرماغی دالیه‌سنك شرق طرفنده یاقوتلر ساحله‌قدر منتشر اولمیوب، مذکور دالیه‌دن (چاتون) کورفزینه‌دك سواحلده (بوغاکیر)، بونلرك شرق جنوبیسنده بهرنك بوغازینه قدر (چوچی). قامچاتقه شبه جزیره‌سنك قسم شمالیسنده وبوکا یقین یرلرده (قوریاق) شبه جزیرهٔ مذکوره‌نك قسم جنوبیسنده‌ده جاپونیه‌نك اهالئ قدیمه‌سندن قاله

(آینو) قوملری ساکن بولنیور . بوکوچك اقوامك اصللریله لسانلرینك خانغی زمرەیە منسوب بولندیغی هنوز تحقق ایتمەمشدر . بهرنك بوغازی سواحل وجوارلرندە آمریقا اسکیمولرندن دخی برمقدار اهالی بولنیور .

سیبریەنك تا ماموت فیلنك یاشادیغی ازمنۀ قدیمەدن بری مسکون بولنمش اولدیغی هر طرفندە بولنان آثارلە مستدلدر . احوال تاریخیەسی مضبوط دکل ایسەدە ، وقتیلە غرب جهتی فینو آاقوامیلە وشرق طرفی دخی بعض طبیعیون طرفندن « اقوام قدیمۀ آسیویە » تسمیە اولنان بر طاقم یرلی ومجهول قوملرلە مسکون بولنمش اولدیغی آکلاشیلیور . بعدە ترکستاندن آلتون طاغی جهتندن ترکلر ومغوللر شمالە طوغری تجاوزلە بالدفعات سیبریەیە دخول ایتمشلردر . بونلر بر طرفدن فینو آلرە وبر طرفدن دخی اقوام قدیمۀ مذکورەیە غلبە چالەرق ، وکندیلریلە اختلاط وامتزاج ایدەرك ، بو اختلاطدن یاقوت وتونغوز کبی قوملر حاصل اولمش ؛ وسیبریەنك سکنۀ قدیمەسندن اولان بر چوق قوملر بسبتون منقرض اولوب ، قالانلرینك دە مقدارلری کیتدکجە آزالمغە باشلامشدر . ترك عنصری سائرلرینە و حتی مغوللرە دخی غلبە ایدوب ، بونلرك اکثرینی ترکلشدیرمشدر . علی الخصوص یاقوت قومی حالا بوکون کیتدکجە توسع و تکثر ایتمکدە اولوب ، بر طرفدن تونغوزلری وبر طرفدن دە چوچی ویوقاکیر وسائر اقوامی ترکلشدیرمکدەدرلر . حتی اورالردە هجرت ایدن روسلر بیلە بونلرك لسانی اوکرنمك مجبوریتندە بولنیورلر . نهایت اوچ قرندن بری روسیە دولتی سیبریە ممالك واسعەسنی الە کچیروب ، روسلر فوجافوج اورایە هجرت و توطن ایتمکدە اولمغلە ، شمدی یە قدر سیبریەدە توطن واورادە تولد ایدن روسلر بش ملیونە یعنی اهالیء اصلیەنك بر قاچ مثلنە بالغ اولمشلرسەدە ، بونلر سیبریەنك هر طرفنە یاییلەمیوب ، باشلیجە اورال اتکلرندە و قسم غربی وجنوبیەدەکی مراکز تجارتلە بیوك ایرماقلر مجرالرندە یرلشمش ولدقلرندن ، نفوسجە اولان اکثریتلە برابر سیبریەنك اکثر طرفلرندە بر حرف روسجە سویلنمیوب ، اورالرە کیدن روسلر دخی یرلیلرك لسانیلە تکلم ایتمك مجبوریتندەدر . ترك لسانی اك زیادە منتشر بولنان بر لسان اولوب ، علی الخصوص قسم وسطی وغربیسی بر ترك مملکتی عد اولنەبیلیر .

سیبریە روسیە ارباب جنایتیچون بر منفا اولدیغندن ، اورایە کیدن روسلرك چوغی اهالیء قدیمەنك دخی اخلاقنی بوزمقدە ، و بر طرفدن تجار و صرافلر وبر طرفدن دخی مأمورین اهالی یی صویمقدە اولوب ، بونلر روسلرك ادخال ایتدکلری مضر مسکراتە دخی دوشمکلە ، زواللیلر کیتدکجە تدنی ایتمکدەدرلر . مع هذا سیاسةً نفی اولنان بعض ارباب علم وهنر وعلی الخصوص اهلیلر سیبریەدە بر چوق اسباب ترقی وعمران وجودە کتیرمشلردر . سیبریەدە طوغوب بیومش اولان روسلرك طمارلرندە مختلف درجەلردە ترك ومغول وفینو آ وسائر اقوام قانی بولنوب ، اقلیم وهوانك دخی تأثیریلە ، روسیە روسلرندن اخلاق وعاداتجە و چهرە وسیماجە دخی چوق فرقلیدرلر . سیبریەدە زادکانلق وبا دیکر بر امتیاز اولمیوب ، یالکز مأمورین حکومت حکم سورر ، ویالکز ثروتە اعتبار اولنور . سیبریەلی روسلرك استحصال ثروتە پك چوق طمع واحتماکلری اولوب ، ثروتە نائل اولمق ایچون ، هیچ بر کونە اسباب و وسائطدن اجتناب ایتمزلر .

مذهبلرینە کلنجە : روسلرك همان کافەسی اورتودوقس واهلیلر قتولیك اولوب ، یرلیلردن غرب جنوبی جهتندە ساکن اولانلر مسلم و سنی شرق جنوبی جهتلرندەکیلرك بر طاقمی بودە مذهبندە و یاقوتلرلە تونغوزلر وچوچیلر وسائر اقوام بت پرستدر . هر نە قدر روسیە حکومتی بت پرستلرك چوغنی وعلی الخصوص فینو آلری رسماً خرستیان عد ایتمکدە ایسەدە ، بونلر کندی اعتقادات قدیمەلرندن واز کچەمیوب ، آنجق بعضلری کندی معبودلرینی صرەسنە آی نیقولەیی دخی ادخال ایتمشلردر . حتی روسلر دخی بعض یرلردە بونلرك بعض اعتقادات وآیینلرینی قبول ایلمشلردر . مسلمانلر جغتای لسانی تحریر وعربی ادبیاتیلە علوم دینیەیی تعلم ایدوب ، بعض مدرسەلری واردر . بودە دیننە تابع اولانلر دخی مغول خطنی استعمال ایدرلر . سائر اقوام اصلیەنك خطلری وادبیاتلری یوقدر . باشلیجە معارف روس لسانندەدر ، روسلر (تومسق) دە بر دار الفنون تأسیس ایتمشلردر ، کە بوندن اون سنە اولکی استاتستیقە کورە ١٩٠ شاکردی وار ایدی . تاریخ مذکوردە بتون سیبریەنك مکاتبی ١٢٢٥ عددندە اولوب ، بونلردە ، ١٦٢٧ سی قیز اولمق اوزرە ، ٤٠٨٢٩ شاکرد دوام ایدردی .

تقسیمات ملکیه‌سی، شهر وقصبه‌لری. — سیبریه‌نك منتهای غربنده واورال سلسله‌سنك شرق اتکلرنده واقع بر پارچه‌سی اداره‌جه آوروپا روسیه‌سندن معدود اولان (اورنبورغ) و (پرم) ایالتلرینه ملحق اولوب، ماعداسی مقدما غربی و شرقی سیبریه اسملریله ایکی دائره‌یه منقسم ایدیسه‌ده، اخیراً بو تقسیم لغو اوله‌رق، اسکی غربی سیبریه‌یی تشکیل ایدن (توبولسق) و (تومسق) ایالتلری عادتاً آوروپا روسیه‌سی ایالاتی کبی اداره اولنمقده، وقصوری (ایرقوتچق) و (ولادیووستوق) ولایتلری اسملریله ایکی ولایته وبو ولایتك هر بری اوچ ایالته منقسم بولنمقده وایکنجی ولایت (ساخالین) سنجاغنی دخی شامل بولنمقده‌در. بو وجهله بتون سیبریه ۸ ایالت و ۱ سنجاغه منقسم اولوب، مساحهٔ سطحیه‌لریله مقدار نفوسلری بروجه آتیدر:

			مربع کیلومتره	نفوس
	توبولسق	ایالتی	۱ ۳۹۷ ۶۹۲	۱ ۳۱۳ ۳۹۲
	تومسق	«	۸۵۷ ۶۸۲	۱ ۱۹۶ ۰۶۴
ایرقوتسق والیلگی	ینیسیسق	«	۲ ۵۵۶ ۷۵۵	۴۴۷ ۰۷۶
	یاقوتسق	«	۳ ۹۷۱ ۴۱۴	۲۵۳ ۸۳۴
	ایرقوتسق	«	۷۴۳ ۴۷۲	۴۰۸ ۰۲۸
ولادیووستوق والیلگی	ماوراء بایقال	«	۶۱۳ ۴۷۵	۵۳۰ ۸۹۶
	آمور	«	۴۴۷ ۶۶۷	۶۲ ۶۴۰
	سواحل	«	۱ ۸۵۴ ۳۵۲	۹۴ ۷۵۰
	ساخالین سنجاغی		۷۵ ۹۷۸	۷ ۰۰۰
	جمعاً		۱۲ ۵۱۸ ۴۸۷	۴ ۳۱۳ ۶۸۰

سیبریه‌نك اللی بیکدن زیاده نفوسلی هیچ بر شهری اولمیوب، بتون شهر و قصبه‌لری ۵۲ عددنده‌در. بونلرك اك بیوکلریله مقدار نفوسلری بروجه زیردر:

ایرقوتسق	۴۳ ۹۶۰	ماریینسك	۱۳ ۰۷۰
تومسق	۳۶ ۷۴۰	ولادیووستوق	۱۳ ۵۵۰
توبولسق	۲۰ ۱۷۵	بلاحوویچنسك	۹ ۳۴۰
ینیسیسق	۱۷ ۵۶۶	تاره	۸ ۶۵۵
بارناؤل	۱۷ ۱۲۰	قورغان (کرکان)	۸ ۳۴۰
قراسنویارسق	۱۵ ۵۶۵	قاینسق	۸ ۱۶۰
تیومن	۱۴ ۲۹۵	مینوسینسك	۷ ۱۵۵
قولیوان	۱۳ ۱۶۰	زمینوغورسق	۶ ۱۶۵

سائر قصبه‌لرینك اهالیسی ۵۰۰۰ دن آشاغیدر. حتی بعض قضا مرکزلری بر قاچ یوز نفوسی حاوی قریه‌لردن عبارتدر. بوقاریده صایلان ایالاتدن توبولسق، تومسق، ایرقوتسق ویاقوتسق ایالتلری مرکزلرینك اسمیله مسمی اولوب، ینیسیسق ایالتنك مرکزی قراسنویارسق، ماوراء بایقالك (چیتا)، سواحلك ولادیووستوق، آمورك دخی بلاخوویچنسك قصبه‌لریدر.

سیبریه (یکی) (Nouvelle Sibérie) — یکی بحر محیط شمالیده سیبریه‌نك شماله‌لنده بر طاقم آطه‌لرك هیئت مجموعه‌سنه ویریلن اسم اولوب، بو آطه‌لر ′۹ °۷۳ ایله ′۳۰ °۷۷ عرض شمالی و ′۵۶ °۱۳۳ ایله ′۴۶ °۱۵۶ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. مجموعنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۵ ۹۶۶ مربع کیلومتره اولوب، ۳ طاقمدن مرکبدر: جنوب غربی جهتنده بولنان (لیاخوف) طاقمی (بلینی)، (مالی) و (استولبووی) اسملریله بر بیوك براوسط وبر کوچك آطه‌دن عبارتدر. بو طاقمك شمالنده اصل یکی سیبریه ونام دیکرله (آنژو) طاقمی بولنوب، (بلقوف) اسمیله بر کوچك و (قوتلنی) (فادیف) ونفس (یکی سیبریه) اسملریله اوچ بیوك آطه‌دن مرکبدر. دها شمالده (لونغ) طاقمی بولنوب، (بنته) اسمیله بر بیوك وشرق طرفنده واقع (هزیه) و (ژانته) اسملریله ایکی کوچك آطه‌دن عبارتدر. اطرافلرنده دکیز همان دائمی صورتده منجمد اولمغله، اهالیدن خالی اولوب، بعضلرنده ادوار سالفه‌ده بولنمش اولان اورمانلردن قالمش بعض آغاج مستحاثه‌لریله ماموت فیلی کمیکلری بولنیور. نفس (یکی سیبریه) جزیره‌سنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۳۱۶ مربع کیلومتره‌در.

سیبساکر (Sibsagar) هندستانك شمال شرقی کوشه‌سنده واقع آسام خطه‌سنده (شیلنك) ك ۳۱۷ وکلکته‌نك ۸۰۵ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق (دیخو) نهری اوزرنده وبو نهرك (براهماپوتره) ایرماغنه دوکلدیکی محلدن ۲۰ کیلومتره یوقاریده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۳۵۰ سی مسلم اولمق اوزره ۵۸۷۰ اهالیسی وایپك، پاموق، پرنج، خردال وچای اخراجاتندن عبارت ایشلك تجارتی واردر. کنارنده بولندیغی نهر سیر سفائنه صالحدر. — سنجاغنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۷۳۹۴ مربع کیلومتره و اهالیسی ۳۷۰ ۲۷۵ کشی اولوب، ۱۰ ۶۶۵ ی مسلمدر.

برنج سنه‌ده ایکی دفعه محصول ویروب، دیکر محصو-
لاتی‌ده پاموق، چیویت، شکر قامشی وساٸره‌دن
عبارتدر.

سیبو { (Seibo) آنتیل جزایرندن (هایتی)
جزیره‌سنك (سنت دومینغ) جمهو-
ریتنده و (سانتو دومینغو) نك ١٠٣ کیلومتره
شرق شمالیسنده اوله‌رق دها آشاغیده (ریوسقو)
تسمیه اولنان (ریوسیبو) نك اوزرنده ایالت مرکزی
بر قصبه اولوب، ١٢٠٠٠ اهالیسی وکومش، دمیر
وقلای معدنلریله مشهور پنیری واردر.

سیبو { (Sibou) بورنئوجزیره‌سنك (سراواق)
حکومتنده و (قوچینغ) ك ٢٠٠
کیلومتره شرق‌شمالیسنده و (رباتغ) نهری دالیه‌سنك
اوزرنده اوله‌رق ساحلدن ٧٠ کیلومتره‌لك مسافه‌ده
بر قصبه اولوب، بر قلعه‌سی واردر.

سیبوغه { (Sibogha) سوماتره جزیره‌سنك
ساحل غربیسندن و (بادانغ) ك
٣٦٠ کیلومتره شمال غربیسنده و (تاپانولی) قوبی
ایچنده تاپانولی ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب،
کوزل لیمانی وآنجق پك آغیر هواسی واردر.
فلنکلیلرك بو قصبه‌ده بر قلعه‌لری و ١٥٠ عسکری
واردر.

سیبونغه { (Sibonga) فیلیپین جزایرندن
(سبو) جزیره‌سنك ساحل شر-
قیسنده و (سان نیقولاس) ك ٤٨ کیلومتره جنوب
غربیسنده برقصبه اولوب، ١٠٥٢٠ اهالیسی واردر.

سیبویان { (Sibuyan) فیلیپین جزایرندن
بری اولوب، لوسون جزیره‌سنده
(تایابه) شبه جزیره‌سنك ٧٥ کیلومتره جنوبنده
و (پانای) جزیره‌سنك ٧٠ کیلومتره شمال شرقیسنده
اوله‌رق ″٤٠ ′١٨ °١٢ ایله ′٣٢ °١٢ عرض شمالی
آره‌سنده واقعدر. شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه
بویی ٣٢ واکی ١٨ ونهایت ٢٠ کیلومتره اولوب،
قرینده بولنان (قرستادی غالو) آطه‌جغیله برابر
مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٢٠ کیلومتره‌در. طاغلق بر یر
اولوب، اك یوکسك تپه‌سنك ١٩٥٨ متره ارتفاعی
واردر. برچوق کوچك نهرلر اطرافنه آقار. طوپراغی
پك منبت اولوب، پرنج، شکر قامشی، بوبر، پاموق،
مانیله کنویری وساٸر محصولاتی واردر. بالیغی
چوقدر. قادینلری پاموقدن بز یاپارلر. اهالیسی
٧٥٠٠ کشیدن عبارتدر.

سیبویه { (ابو بشر عمرو بن عثمان ابن قنبره)
ائمهٔ نحویوندن اولوب، فارسده
شیراز قربنده کائن بیضاء قصبه‌سنده طوغمش،
وبصره‌ده نشأت ایتمشدر. ابتدا حماد بن سلمه‌دن
تحصیل ایدوب، بعده خلیل بن احمدك حلقهٔ تدریسنه
داخل اوله‌رق، یونس بن حبیب و عیسی بن عمردن
دخی اخذ ایله، علم نحوه اختصاص ایده‌رك، بو فنده
عصرینك فریدی اولمشیدی. نحوده تألیف ایلدیکی
بیوك کتابی پك چوق شهرت بولوب، حتی مثلا
«قرأت الکتاب» دینلدیکی وقت کتاب سیبویه
آکلاشلدیغی مرویدر. اخفش وقطرب وساٸر مشاهیر
نحویون شاکردانی جمله‌سندندر. بغداده ورودنده
اولوقت خلیفه بولنان هارون الرشیدك اوغلی امینك
خواجه‌سی کسائی ایله برمسئلهٔ نحویه‌دن طولایی بینلرنده
مناظره‌وقوع بولوب، یحیای برمکینك داٸره‌سنده‌حل
مسئله‌ایچون، قپوده بولنان عربلرك شهادتنه‌مراجعت
اولندقده، بونلر کسائینك خاطرینه‌رعایة، اونك طرفنی
التزام ایتمکله، سیبویه ناحق یره ملزم اولوب، کدرندن
بغدادی ترکله، مملکتنه کیده‌رك، بیضاده‌ویاشیرازده،
وبر روایتده خراسان والیسی طلحه بن طاهرك یانه
کیتمکه عزیمت ایدوب، اثنای راهده ساوه‌ده ١٦١
و بر روایتده ١٨٨ ویا ١٩٤ تاریخنده ٣٢ یاشنده
ویا ٤٠ یاشلرنده وفات ایتمشدر. مذکور نحوکتابندن
بشقه «ابنیة الاسماء» اسمیله برکتابی واردر. وابیاتی
جمع و تألیف اولنمشدر. وفاتی تقربنده سویلمش
اولدیغی شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

تؤمل دنیا لتبقی لنا
فمات المؤمل قبل الامل
حثیثا یروی اصول النخیل
فعاش الفسیل ومات الرجل

سیبی { (Sibî) افغانستانك جنوب جهتنده
اولوب، برقاچ سنه اول انکلتره طر-
فندن ضبط اولنان و «بلوجستان انکلیزی» نامنی
آلان خطه‌نك جنوب شرقی قسمنده وقندهارك ٣٠٦
کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه
اولوب، شکاربوردن قندهاره کیدن دمیر یول خطی
اوزرنده وبونك آشمی نقطه‌سنك اوزرنده واقعدر.
بو مناسبتله کیتدکجه کسب معموریت ایتمکده‌در.

سیبیلا { (Sibilla) ایتالیانك وسطلرنده (ماچرانه) ایالتنده (آپنین) سلسله‌سنه منسوب برطاغ اولوب، روتوندو، سیبیلا ووتوره اسملریله اوچ تپه‌دن مرکبدر. برنجیسنك ارتفاعی ۲۱۱۳، ایکنجیسنككی ۲۳۹۲، اوچنجیسنككی‌ده ۲٤٥۸ متره‌در.

سیبیله { (Sibylles) اسکی یونان وروماده آتیدن خبرویرمك ادعاسنده بولنان برطاقم کاهنه‌لره ویریلن اسم اولوب، بونلرك اك مشهوره‌لری ۱۰ عددنده‌در. بونلردن بری تارکین قدیم زماننده رومایه کیدوب، بو شهرك احوال آتیه‌سنی حاوی برطاقم کتابلری حکمدار مشارالیهه صاتمش؛ وبونك طرفندن بوکتابلر قاپیتول قلعه‌سنده حفظ اولنه‌رق، محافظه‌سی ۲ وبعده ۱۵ راهبه احاله اولنمشدی. میلاد عیسادن ۸۳ سنه اول سیلانك زماننده بوکتابلر برحریقده یانمش؛ وسناتو طرفندن یونان وایتالیانك هر طرفنده بولنان سیبیله‌لره آدملر کوندریلوب، رومانك احوال آتیه‌سی حقنده بونلرك کهانتلرینه مراجعت اولنمش؛ وبونلرك بو بابده‌کی سوزلری جمع وتحریر اولنه‌رق، یکیدن برطاقم مجموعه‌لر تشکیل اولنمش ایدی. بو مجموعه‌لر ۳۹۹ تاریخ میلادیسنده هونوریوسك امریله احراق اولنمشدر.

سیپونته { (Siponte) ایتالیانك (آپولیه) خطه‌سنده و(اورپاس) کورفزی قربنده اسکی برقصبه اولوب، روایته کوره (دیومد) طرفندن تروا محاصره‌سندن عودتنده تأسیس اولنمش؛ و ۱٦۲۰ تاریخنده عثمانلی دونتماسی طرفندن تخریب اولنمشدر.

سیپیله { (Sipyle) آیدین جهتندن عبارت اولان (لیدیه) خطۀ قدیمه سنده (مآندر) یعنی بیوك مندرس مجراسی قربنده وهمنامی اولان برطاغك اوزرنده اسکی برشهر اولوب، (تانتال) نام حکمدارك مقری ایدی. (تیبر)ك زماننده زلزله‌لردن خراب اولمشدر.

سیت { (Sit) روسیه‌نك وسطلرنده وولغه‌یه تابع (مولوغه) نهرینه دوکیلور برچای اولوب، (تور) ایالتنك شمال شرقی قسمنده نبعانله، شرقه طوغری جریان ایدەرك، یاروسلاو ایالتنه کیرر؛ وبعده شماله دونوب، (زاروچیه) و(چرقاسووه)دن یوقاری نهر مذکوره دوکیلور. مجراسی ۱۳۹ کیلومتره طولنده اولوب، بهار فیضاننده سیرسفائنه صالحدر. ۱۲۳۸ تاریخنده تاتارلر بو نهرك کنارنده روسلری کلیاً منهزم ایتمشلردر.

سیتا { (Sita) هندیلرك معبوده‌لرندن اولوب، رامه‌نك زوجه‌سی زعم اولنور.

سیتاپور { (Sitapour) هندستانك اود خطه‌سنده و لکهنونك ۸۸ کیلومتره شمال غربیسنده کنك ایرماغنه تابع (کومتی) نهرینه دوکیلان (سرایان) چایی اوزرنده ایالت مرکزی برقصبه اولوب، ٦۷۸۰ اهالیسی واطرافنده صیق اورمانلری واردر. — سیتاپور ایالتی اود خطه‌سنك شمال غربی کوشه‌سندن عبارت اولوب، ٢٦°٥٣′ ایله ٢٨°٤٢′ عرض شمالی و ٧٧°٢٤′ ایله ٧٩°٣′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. بویی ۲۰۵ واکی اك واسع برنده ۱٦۰ کیلومتره اولوب، مساحۀ سطحیه‌سی ۱۹٥٦٦ مربع کیلومتره واهالیسی ۲۷۷۸۰۳ کشیدر. اورمانلری ومیاه جاریه‌سیله کوللری چوق اولوب، قسم شمالیسنك بطاقلقلری دخی چوق اولمغله، هواسی آغیر، وسائر طرفلرینك هواسی صاغلامدر. محصولاتی داری، بغدای، پرنج، شکر قامشی، باغ استحصالنه یارار حبوبات متنوعه، پاموق، خشخاش، بهارات، توتون، چیویت وسبزه ومیوه‌لرك انواعندن عبارتدر. حیوانات اهلیه‌سی ۳۷۷۳٥۰ صیغیر، ۱٤٦٥۰ آت، ۳٥٥۰ مرکب واستر، ۱۰٦۱٤۰ قیون وکچی وسائره‌دن عبارتدر. اهالیسنك قسم کلیسی برهمنی اولوب، اهالی مسلمه‌سی ۳٤٥۰۲۰ کشیدن عبارتدر. ۱۰۰۰۰دن زیاده نفوسی اولان قصبه‌لری ۸ عددنده اولوب، بونلرده: سیتاپور، شاه‌آباد، ساندیله، خیرآباد، بلکرام، ملوان، لهارپور، هاردویی قصبه‌لریدر. ٥۰۰۰ دن زیاده نفوسلری اولان ۱۳ قصبه‌سی و ٥۸۲٤ قریه‌سی واردر. صنایع محلیه باصمه و(محمودی) تعبیر اولنور برنوع ایکلی قماش نسجندن وتوتون استحضاریله بر نوع حصیر اعمالندن عبارتدر. ایالتك ایچنده ۲٦۰ کیلومتره‌لك دمیریول و ۲۱۰۰ کیلومتره‌لك شوسه واردر.

سیتارد { (Sittard) فلنکك (لیمبورغ) ایالتنده (ماستریخت) قضاسنده

ومركز قضانك ٢٠ كيلومتره شمال شرقيسنده اوله‌رق (موزه) ايرماغنه تابع (آلكن) نهرى اوزرنده برقصبه اولوب، ٥٦٣٠ اهاليسى، دمير يول موقعى، دباغخانه‌لرى، بيره و توتون فابريقه‌لرى و ايشلك تجارتى واردر.

سيتامارى { (Sitamarî) هندستانده بهار خطه‌سنك (پاتنه) ايالتنده (مظفرپور) سنجاغنده و مظفرپورك ٥٤ كيلومتره شمال شرقيسنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٩٦٠٥ ى مسلم اولمق اوزره، ٦١٢٥ اهاليسى، ايشلك تجارتى وسنه‌ده برپنارى واردر.

سيتانغ { (Sittang) هند چينينك برمانيه مملكتنده (مارتابان) كورفزينه دوكيلور بر ايرماق اولوب، ″٣١ ′٢٠ °٢٥ عرض شماليده (پاغويوما) جبالنك شرق اتكلرندن نبعانله، جنوبه طوغرى جريان و مذكور اتكلردن اينن برچوق انهارك صولرينى جمع ايده‌رك، صويى پك زياده‌لشير. منصبنده برچوق قوللره آيريله‌رق، (سالوئن) ايرماغيله‌دخى اختلاط ايدر. مجراسى ٥٦٣ كيلومتره طولنده وحوضه‌سى تقريباً ٥٧٠٠٠ مربع كيلومتره وسعتنده‌در. مد وجذرك منصبندن ٣٠٠ كيلومتره يوقاريلره قدر تأثيرى اولوب، فيضانندمك تهلكه‌لى طالغه‌لر حاصل ايدر.

سيتره { (Sittra) خطهٔ مصريه‌نك غربى جهتنده‌كى چولده و (سيوه) واحه‌نك ١٦٥ كيلومتره شرق جنوبيسنده بركوچك كول اولوب، سطحى حذاى بحردن ١٥ يا ١٧ ويرروايتده ٢٥ متره آشاغى، صوبى طوزلى ومع هذا طيور مائيه‌سى پك چوقدر.

سيتقه { (Sitka) روسيه دولتى طرفندن ممالك مجتمعه‌يه ترك ايدلمش اولان آمريقاى شماليه‌نك (آلاسقه) قطعه‌سنك مركزى بر قريه اولوب، (بارانوف) آطه‌سنك ساحل غربيسنده و ″٥٢ ′٢ °٥٧ عرض شمالى ايله ″٤٥ ′٣٩ °١٣٧ طول غربيده واقعدر. يالكز ٣٠٠ اهاليسى اولوب، چام اورمانلريله محاطدر.

سيتنغبورن { (Sittingbourne) انكلتره‌نك (كنت) ايالتنده و (مدستون) ك ١٧ كيلومتره شرق شماليسنده اوله‌رق

(اسوال) نهرينك (ميلتون غريق) قوينده ولوندره‌دن (دووره) يه كيدن دمير يول خطى اوزرنده بر قصبه اولوب، ٧٨٥٥ اهاليسى، طوغله فابريقه‌لرى، حيوانات وحبوبات تجارتى وايكنجى صيدى واردر.

سيتونيه { (Sithonie) سلانيك ولايتنك كسنديره قضاسى جنوبنده واقع اوچ اوزون شبه جزيره‌دن اورته‌ده بولنانك اسم قديمى اولوب، كسنديره ايله آينوروز كورفزلرى آره‌سنده واقعدر.

سيج { جزيرة العربك ساحل جنوبنده واقع شحر خطه‌سنده بر قصبه اولديغى «معجم البلدان» ده مذكوردر.

سيجبرت { (Sigebert) فرانق حكمدارلرندن ٢ كشينك اسميدر:

برنجيسى برنجى قلوترك اوچنجى اوغلى اولوب، ٥٦١ تاريخ ميلاديسنده (مچ) ونام ديكرله (اوستراسيا) قرالى اولمش؛ و ٥٦٦ ده آوارلر طرفندن مغلوب واسير اولمش ايسه‌ده، متعاقباً فديهٔ نجاتله قورتلوب، غيابنده مملكتنى ضبط ايتمش اولان (نوستريا) قرالى (شيلپريك) ه اعلان حرب ايده‌رك، اكثر ممالكنى ضبط، وكنديسنى (تورنى) ده محاصره ايتدكدن صكره، (سوآسون) ى ده ضبط ايتمك اوزره ايكن، فردغوند طرفندن ٥٧٥ ده قتل ايتديرلمشدر.

— ايكنجيسى برنجى داغوبرتك اوغلى اولوب، ٦٣٨ دن ٦٥٦ تاريخنه‌دك اوستراسياده حكمدارلق ايتمش؛ وامور اداره‌يى (اپسقپوس) (كوتيبرت) ه، بعده دوق (آداجيس) ه و نهايت (غريموآلد) ه ترك ايده‌رك، مناسترلر تأسيسيله اوغراشمش ايدى. ايكنجى داغوبرت اسميله بر اوغلى خانى اولمش ايسه‌ده، مرقوم (غريموآلد) متعاقباً بونى اسقاطله، كندى اوغلى (شيلدبرت) ى اقعاد ايتمشدى. صاحب ترجمه اعزه‌دن معدود اولوب، شباطك برنجى كونى يورطيسى اجرا اولنور.

سيجيسموند { (Sigismond) بورغونيه قراللرندن اولوب، ٥١٦ تاريخ ميلاديسندن ٥٢٤ تاريخنه‌دك حكومت سورمش؛ وآريانوسك مذهبنى تركله، قتوليك مذهبنك نشرينه چاليشمشدر. برشبهه اوزرينه اوغلى (سيجريك) ى احناق ايتديره‌رك، بعده بيكناه اولديغنى آكلامغله،

نادم اولوب، بو قباحتی عفو ایتدیرمك ایچون، بنا ایتدیرمش اولدیغی (سنت موریس) مناسترینه قپامش؛ وبعده فرانقلرك هجومنه مقاومت ایچون مناستردن چیقدیغنده، مغلوب واسیر اولوب، اورلیان قرالی (قلودومیر) ه تسلیم اولنمش؛ وبونك طرفندن قتل ایتدیرلمشدر. قتولیكلر عندنده اعزه صره سنه كچیرلمشدر.

سیجیسموند (Sigismond) آلمانیا ایمپرا طورلرندن اولوب، ١٣٦٦ ده طوغمشدر. ایمپراطور دردنجی (شارل) ایله سیلزیه‌لی (آنه) نك اوغلی اولوب، ١٣٧٨ ده ارثاً براندبورغه حاكم اولمش؛ ومجارستان قرالی لوئینك قیزی ماریه‌یی تزوج ایدوب، قائن پدرینك وفاتی اوزرینه، ١٣٣٦ ده كوچ حال ایله مجارستانی دخی تحت اداره‌سنه آلمش؛ و ١٣٩٠ ده افلاق و بغدانی و ١٣٩١ ده دخی بوسنه‌یی ضبط ایتمش ایسه‌ده، ١٣٩٦ ده عثمانلیلر طرفندن نیكبولیده مغلوب اولوب، آلتی آی صكره میدانه چیقدیغنده غیابنده مجارستانه انتخاب ایدلمش اولان دردنجی لادیسلاس ایله آوستریالی آلبرته قارشی مخاصماته مجبور اولوب، آنجق مجارلرك محبتنی قزانمش اولمغله، مجارستان قراللغنی استرداد ایتمش ایدی. ١٤١٠ ده آلمانیا ایمپراطورلغنه انتخاب اولنه‌رق، اسایشی محافظه ایده‌بیلمش ایسه‌ده، چهستانده یكی ظهور ایتمش اولان مذهب منازعه‌لرینه ختام ویرمك ایچون، بر مجلس روحانی تشكیل ایده‌رك، مذهب جدیدك مؤسسی اولان (ژان هوس) ی مجلسده مذهبنی مدافعه‌یه دعوت ایتدیكی حالده، علیهنه حكم ایتدیره‌رك، حیاً احراق ایتدیكندن، چهلیلر عصیان ایتمشلردی. فرانسه قرالی آلتنجی شارل ایله انكلتره قرالی بشنجی هنری آره‌سنده‌كی اختلافی برطرف ایتمك ایچون دخی توسط ایتدیكی حالده، خفیاً انكلتره قرالنه یاردیم ایتمشدی. ١٤١٩ ده برادرینك وفاتی اوزرینه چهستان قراللغی دخی كندیسنه قالوب، مرقوم (هوس) ك طرفدارلری كندیسنه قارشی قیام ایتدكلرندن، بونلره بر طاقم امتیازات ویرمش ایسه‌ده، بعده كری آلمش ایدی. ١٤٢٧ و ١٤٣٥ ده بوسنه‌ده عثمانلیلره قارشی حرب ایتمش ایسه‌ده، ایكی دفعه‌ده دخی مغلوب اولمشدر. ١٤٣٧ ده وفات ایدوب، یالكز بر قیز براقمغله، دامادی بولنان آوستریالی آلبرت خلف اولمشدر.

سیجیسموند (Sigismond) لهستان قرالرلرندن دخی بو اسمله بروجه زیر اوچ كشی كلمشدر:

برنجیسی «بیوك» لقبیله ملقب اولوب، ١٥٠٦ تاریخندن ١٥٤٨ سنه‌سنه‌دك حكومت سورمشدر. برنجی آلكساندرك برادری و خلفی اولوب، موقع اقتداره كچدیكنده ٣٩ یاشنده ایدی. (توتونیا) اتفاقنی (تورن) متاركه‌سنی قبوله مجبور ایتمش؛ و ١٥٢٢ ده روسلر طرفندن مغلوب اولوب، (اسمولنسك) ی تركه مجبور اولمش ایدی. بعده قریم تاتارلریله، بغدانلیلرله روسلرله خیلی وقت محاربه ایدوب، ١٥١٤ ده روسلری موسقوه‌یه‌قدر پوسكورتمش؛ و ایستدیكی معاهده‌نی كندیلرینه امضا ایتدیرمش ایدی. لهستانده صنایعك ترقیسنه خدمت ایتمش؛ وشهر وقصبه‌لری تزیین واعمار ایلمش ایدی.

— ایكنجیسی «شانلی» لقبیله ملقب اولوب، برنجینك اوغلیدر. ١٥٢١ ده طوغوب، ١٥٤٨ ده تخته كچمش؛ ولیوونیه ولیتوآنیه‌یی ضبط ایدوب، بوندن طولایی كندیسنه اعلان مخاصمات ایدن روسلره قارشی طورمش؛ و پاپا ایله بر ازدواج مسئله‌سندن طولایی آره‌سی بوزوق اولدیغندن، لهستانده پروتستانلغك انتشارینه یاردیم ایتمشدر. بلاولد وفات ایدوب، بونكله (ژاقلون) خاندانی منقرض اولمشدر.

— اوچنجیسی اسوج قرالی اوچنجی ژانك اوغلی اولوب، آنف الترجمه ایكنجی سیجیسموند طایسی اولمغله، ١٥٨٧ ده لهستان قراللغنه انتخاب اولنمش؛ وبو قراللغه كوزی اولان آوستریا آرشیدوقه‌سنی سیلزیاده مغلوب ایتمش ایدی. ١٥٩٢ ده ارثاً اسوج قراللغنه دخی قونمش ایسه‌ده، ١٦٠٤ ده عمجه‌سی طقوزنجی شارلك دسایسیله حكمدارلغی فوت ایدوب، بوكا بدل (لیوونیه) یی كاملاً ضبط، و ١٦٠٧ دن ١٦٠٩ تاریخنه‌دك روسیه‌نك فسادات داخلیه‌سنه مداخله ایدوب، دوزمه دمتریوسه معاونت ایتمش؛ واوغلی لادیسلاسی ١٦١٠ ده چارلغه انتخاب ایتدیرمش ایسه‌ده، بو موقعده محافظه‌سنه مقتدر اوله‌مامشدی. ١٦١٨ ده روسلردن اسمولنسك و سه‌وریه وچرنیغوفی ضبط ایتدكدن صكره، ٢٠

و ٢١ ده عثمانلیلرله ایتدیکی محاربه‌لرده مغلوب اولمش؛ وبعده اسوج قرالی کوستاو آدولفله ایتدیکی محاربه‌ده دخی منهزم اولوب، (آلتمارق) معاهده‌سنی امضایه مجبور اولمشدر. ١٦٣٧ ده وفات ایدوب، لادیسلاس وژان قازمیر اسملریله ایکی اوغلی قالمشدر، که ایکیسی بربرینی متعاقب لهستان قرالی اولمشلردر.

سیجلیه { وعربی صقلیه (Sicie وایتالیانجه Sicilia) بحر سفیدک اک بیوک واک زیاده مسکون جزیره‌سی اولوب، ایتالیادن ممدود وایتالیانک جنوب غربیسنده واقع اولدیغی حالده، قره‌دن ٣١٠٠ متره کنیشلکنده اولان مسینه بوغازیله آیرلمشدر.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — سیجلیه آطه‌سی ٣٦° ٣٨′ ٢٦″ ایله ٣٨° ١٨′ ٦″ عرض شمالی و ١٠° ٤′ ٣٩″ ایله ١٣° ١٨′ ٢١″ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، منتظم برمثلث شکلنده اولدیغی حالده، شمال شرقی کوشه‌سنده (فارو)، غرب کوشه‌سنده (بوئئو) یاخود (لیلیبئو)، جنوب کوشه‌سنده‌ده (پاسارو) برونلری بولنور. اسکی یونانیلر بوجزیره‌یی «اوچ کوشه‌لی» معناسیله (تریناقریه) تسمیه ایتمشلردی. بو مثلثک اساسی حکمنده اولان ساحل شرقیسی خط مستقیم اوزره ١٨٨، ساحل شمالیسی ٢٩٠ وجنوب غربی ساحلی ٢٦٧ کیلومتره طولنده در. آنجق کیرتی وچیقنتیلری داخل حساب اولورسه، عموم سواحلی ١٠٩٨ کیلومتره طولنده در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٥٤٦١ وجزایر ملحقه‌سیله برابر ٢٥٧٤٠ مربع کیلومتره در. اهالیسی ٣١٨٥٤٧٢ کشی اولوب، بهر مربع کیلومتره باشنه ١٢٨ کشی دوشیور. مرکزی ساحل شمالیسنک قسم غربیسنده واقع (پالرمو) شهریدر.

سواحل وجزایری. — هرنه قدر سیجلیه آطه‌سی هر طرفدن آق دکیزله محاط ایسه‌ده، سواحل شمالیه‌سنی ایصلاتان قسمنه (تیرینیان)، شرق جهتنده کینه (یونیان) یاخود یونان دکیزی، جنوب طرفنده کینه سیجلیه ویا آفریقا دکیزی، آطه‌نک منتهای غرب جنوبیسیله تونس آره‌سنده کینه‌ده سیجلیه بوغازی نامی ویریلیور. سیجلیه‌نک اک کوزل سواحلی سواحل شمالیه‌سی اولوب، بو ساحل بوینجه ممتد اولان طاغلر دکیزک ایچنه برطاقم غریب الشکل برونلر وشبه جزیره‌لر اوزانمغله، برچوق قویلر و لیمانلر حاصل اولیور. پالرمونک بولندیغی موقع شماله طوغری اوزانمش بیوک بر چیقنتی صورتنده اولوب، بونک غرب جهتنده (قاستلاریه) اسمیله بیوک بر کورفز بولنیور. پالرمو لیمانی پک واسع وصاغلامدر. سیجلیه ایله ایتالیا آره‌سنده‌کی بوغازده واقع (مسینه) لیمانی دخی پک کوزلدر. سواحل شرقیه‌سنده دخی برخیلی کیرتی وچیقنتیلر بولنوب، پک هیبتلی بر منظره ابراز ایدن (اتنه) برکانک آلتنده (آچی رآله) و (قتانیه) لیمانلری وده‌ها آشاغیده (سیراقوزه) اسکله‌سی بولنیور. جنوب غربی سواحلی بتون قیالق و اوکی صیغلر وقیالرله مسدود اولوب، همان هیچ بر صاغلام قویی ولیمانی اولمدیغندن، وغرب جهتنده‌کی واسع برونک اوکنده فرطونه‌لر ومخاطره‌لی آقنتیلر اکسیک اولمدیغندن، بو سواحل سفائن حقنده پک تهلکه‌لیدر.

سیجلیه جزیره‌سنه ملحق بر طاقم کوچک آطه‌لر دخی بولنوب، باشلیجه‌لری شمال جهتنده‌کی (لیپاری) ونام دیکرله (ائولیان) آطه‌لریله ساحل غربیسی قارشیسنده واقع (اغاده) آطه‌لری وسیجلیه‌دن زیاده تونسه قریب اولان (پانتاریه) جزیرهٔ منفرده‌سیدر.

هیئت طبیعیه‌سی، جبال و انهار وکوللری. — سیجلیه‌نک اراضیسی عمومیت اوزره عارضه‌لی اولوب، ایتالیایی طولاً شق ایدن وقالابره‌ده (آسپرومونته) اسمیله اوزانان سلسلهٔ جبال مسینه بوغازینی تشکیل ایده‌جک صورتده تحت البحراینددکدن صکره، سیجلیه‌ده یکیدن کسب ارتقاع ایدوب، ابتدا جنوب غربی‌یه وبعده ساحل شمالی ایله متوازیاً غربه طوغری اوزانه‌رق، جزیره‌نک منتهای غربنده واقع ترابانی‌یه قدر واصل اولور. بوسلسله غرانیت وسائر صخور قدیمه‌دن متشکل اولوب، دکیزه قدر ممتد اولان اتکلری دخی اراضیٔ کلسیه ومرمردن عبارتدر. اک یوکسک محلی وسطلرنده واقع (ییجو دانتنا) ذروه‌سی اولوب، ١٩٧٥ متره ارتفاعی واردر. مسینه قربنده ارتفاعی ١١٣٠ وترابانی جوارنده ٧٥١ متره‌دن عبارتدر. بو سلسله‌نک جنوبه طوغری اولان اتکلری خیلی مسافه‌یه قدر ممتد اولور بر سطح مائل تشکیل ایتمکله برابر، سواحل جنوبیه وغربیه‌یه طوغری‌ده بر طاقم قوللر اوزاتیور، که بونلرک باشلیجه‌لری: پاسارو برونا قدر اوزانه‌رق یونان دکیزی مائله‌سنی آفریقا دکیزی

مائله‌سندن آپران تواك يوكسك محلى ٩٨٥ متره ارتفاعنده اولان (لاورو) طاغيله پلاتانى ومارساله‌يه طوغرى ممتد اولانلريدر، كه بونلردن برنجيسنك اك يوكسك محلى اولان (قامارانه) طاغنك ١٥٧٨ متره ارتفاعى واردر. آنجق سيجليه آطه‌سنك اك مرتفع واك شايان اهميت طاغى بوسلسله‌نك خارجنده‌اوله‌رق ساحل شرقيسنده يوكسلن (اتنا) بركان مشهوريدر، كه ٣٣١٣ متره ارتفاعى اولوب، اتكارى بر سطح مائل صورتنده ممتد اوله‌رق، ١٢٠٠ مربع كيلومتره وسعتنده بر يرستر ايتديكى حالده، ينه پك يوكسك وهيبتلى كورينور. تواريخ مختلفه‌ده واقع اشتعاللرنده دوكمش اولديغى لاولرك آقنتيلرى فرق اولنور، ومغاره‌لرى دخى چوقدر. القنطره وسيمتو واديلريله محاط اولوب، يالكز غرب شمالى طرفندن ٨٦٠ متره يوكسك بر بوغاز واسطه‌سيله جزيره‌نك اوبرطرفلرينه كسب ارتباط ايدر.

سيجليه‌نك طاغلرى ساحل شمالى قربنده بولنوب، اوجهتدن اتكارى پك ديك اولديغندن، تيرنيان دكيزينه دوكيلن مياه‌جاريه‌سى يالكز ياغمور ياغديغنده آقان بر طاقم سيللردن عبارت اولوب، بونلرك اك بيوكلرى پالرمو جهتنده‌كى (سان لئوناردو)، (ربو-غرانده) و(پولنيه) نهرلريدر. (اتنه) بركاننده هيچ بر نهر نبعان ايتميورسه‌ده، او برطاغلردن اينن (القنطره) و(سيمتو) نهرلرى بركان مذكورك اتكارينى طولا-شه‌رق، ساحل شرقيدن يونان دكيزينه دوكيلور. سيمتونك مجراسى ١١٦ كيلومتره طولنده اولوب، سالسو، دينانو وغورنه‌لونغه اسملريله اوچ تابعى دخى واردر. ساحل جنوبيدن آفريقا دكيزينه دوكيلن انهارى دها چوق اولوب، باشليجه‌لرى (ترانووه) قربنده دوكيلن (موراتيو)، بتون جزيره‌نك اك بيوك نهرى اولان ساچلو، پلاتانى و قالتابلوته نهرلريدر. (بيركى) نهرى دخى جزيره‌نك غربى كوشه‌سنه واصل اولوب، اقاد حزايرى قارشيسنه دوكيلور. جزيره‌ده بولنان برقاچ كول دخى جنوب جهتنده واقع اولوب، باشليجه‌لرى: سيراقوزه ايالتنده‌كى (پانتانو) و(لنتينى)، (قالتانيزته) ايالتنده‌كى (پرغوزه)، (قاتانيه) ايالتنده نفطلى غازلر پوسكورتن (نافتيا) ونام ديكرله (پاليجى) كوللريدر. اتنا اتكارنده و جرجنتى ايالتنده بعض چامور بركانلرى بولنيور. مياه معدنيه‌سى وايليجه‌لرى دخى چوق اولوب، باشليجه‌لرى: مسينه‌نك جنوبنده‌كى (آلى)، قاتانيه قربنده‌كى (آچير آله)، تيرنيان دكيزى ساحلنده‌كى (ترميني ايمرسه)، ترميني قربنده‌كى (اسقلا-فانى)، (سجسته) و(شاقه) صولريدر.

اقليم وهواسى. — سيجليه‌نك هواسى معتدل‌وپك لطيف اولوب، قيشين يالكز مرتفع محللرنده‌قارياغار. آنجق يازين بعض دفعه آفريقادن قبله ديدكارى شرق جنوبى روزكارى اسوب، حرارتى زياده آرتيرر. اكثريا ميزان‌الحراره يازين ٣٨ درجه‌يه‌قدر چيقوب، نادراً ٤٨° درجه‌يه قدر چيقديغى دخى واردر. مع‌هذا مذكور روزكار اسديكى وقت‌دخى اوچ كوندن زياده سورمز. هواسى عموميت اوزره صاغلام ايسه‌ده، جنوب جهتنده بعض بطاقلقلر بولنوب، صيتمه‌يى توليد ايدر. ياغمورلرى چوقدر.

محصولات ونباتات وحيواناتيله معادنى. — هوانك صيجاقلغى وياغمورلرك كثرتى سيجليه‌ده نباتاتك فوق‌العاده نشوونما بولمسنه مساعد اولوب، اووه‌لرله واديلر و طاغ اتكلرينك آلت طرفلرى ياز قيش ايرى ياپراقلى ويوكسك نباتاتله مستوردر. آوروپايه مخصوص نباتات مختلفه‌دن بشقه آسيا وآفريقادن نقل اولنمش خرما، موس، فرنك انجيرى وسائر بوقبيلدن اشجار سيجليه‌نك اكثر طرفلرنده آچيقده يتيشير. پاموق وشكر قاميشى‌دخى حاصل اولور. طوپراغى‌ده فوق‌العاده منبت اولمغله، سيجليه اسكى زماندن برى قوهٔ انباتيه‌سيله ومحصولاتنك كثرتيله مشهور اولوب، روماليلر طرفندن بحق ايتاليانك انبارى ديتيليردى. او وقتدن برى بر چوق اسباب جزيره‌نك قوهٔ انباتيه‌-سنه خلل كتيره‌رك، قابليتى نسبتنده استفاده اولنه‌ما-مقده‌در. مع‌هذا اليوم اراضيسنك نصفندن‌زياده‌سى زرع اولنوب، كليتلى بغداى، آرپه، مصر، كتن، توتون و سواحل جنوبيه‌ده پاموق حاصل اولور. بغداى محصولاتى سنوى بش‌بچق‌مليون هكتوليتره‌يه (يعنى يكى قنطاره) قريبدر. آرپه بونك درتده برى نسبتنده‌در. باغلرى دخى پك چوق اولوب، سنوى سكز مليون هكتوليتره‌يه قريب شراب چيقار. مار-ساله، سيراقوزه و زوقو شرابلرى مشهوردر. باغچه وبوستانلرى دخى چوق اولوب، اون مليوندن زياده پورتقال وليمون آغاجلرى واردر، وسنوى ايكى‌مليار قدر پورتقال وليمون آلنير. بادم، انجير، فستيق،

خروب وزيتون آغاجلرى دخى چوقدر. زيتونلقلرى تقريباً ١١٥٠٠٠ يكى دونم وسعتنده اولوب، سنوى ٦٦٠٠٠٠ هكتوليتره زيتون ياغى چيقار. اورمانلر وقتيله محافظه اولنه‌ميوب، اتلاف اولنمغله، پك آز اولوب، قلابره‌دن اودون جلبنه احتياج كوريلور. باشليجه اورمانلرى (اتنا) بركاننك اتكلرنده وقاتانيه ايله مسينه ايالتلرنده بولنوب، ٦٠٧١٠ يكى دونمه بالغ اولور. جزيره‌نك سائر طرفلرنده‌كى اورمانلرك مجموعى‌ده بو مقدارك آنجق ايكى مثلنه بالغ اولور. الك كوزل چايرلرى (ترابانى) طرفنده اولوب، آنجق حيوانات يتيشديرلمسنه اهتمام اولنمامغله، صيغيرلرى كوچك، آتلرى پك عادى وقيونلرى قبا بياغيلدر. طيور اهليه‌سى دخى آز اولوب، آريلرى چوقدر، وپك مقبول بال چيقار. قتانيه وسيراقوزه‌ده ايپك بوجكى دخى يتيشديريلوب، خيلى ايپك استحصال اولنور. حيوانات وحشيه همان بسبتون مفقوددر. انهار وكوللرده باليق يوق حكمنده ايسه‌ده، سواحلده چوقدر. سواحل جنوبيه‌سنده مرجان دخى چيقارسه‌ده، ساردنيه وسائر طرفلر مرجانلرندن دون اولوب، مقبول دكلدر.

سيجليه‌ده اهل قرانك آزلغيله اكثر اهالينك قصبه‌لرده ساكن اولمسى، وتارله‌لرى يانىده مسكنلرى اولميوب، قصبه‌دن صباح كيده‌رك اقشام دونه‌رك چاليشملرى، بو سببله قصبه‌لردن اوزاق اولان يرلرك معطل براغلمسى، اصول زراعتك پك اسكى طرزده وبيك سنه‌لك آلتلرله اجرا اولنمسى، اكثر اراضينك زادكان واغنيانك چفتلكلرى اولمسيله، بونلر طرفندن التزامه ويريله‌رك، وملتزملر طرفندن پارچه پارچه زراعه التزام ايتديرلمسى، وصاحب اولميان بوملتزملرك اراضينك اصلاحنه چاليشماملرى زراعتك ترقياتنه مانع اولمقده‌در. باغچه‌لر وميوه‌دار آغاجلر يالكز قصبه‌لرك اطرافنده بولنوب، قيرلرده بولنمديغى كبى، اورمانلر دخى اتلاف ايدلمش اولديغندن، اراضينك باشليجه قوهٔ انباتيه‌سنى موجب اولان ياغمورلر دخى كيتدكجه كسب ندرت ايدوب، رطوبت آزالمقده‌در.

سيجليه‌ده پك چوق كوكورد بولنوب، قتانيه، قالتانيزته، جرجنتى وپالرمو ايالتلرنده ٣٢٨٠٠٠ طونيلاته قدر كوكورد چيقار، و ٢٦٠٠٠ قدر عمله بو ايشده چاليشديريلير. تباشير وقيا طوزى ايله مرمر اوجاقلرى دخى بولنور. سواحل جنوبيه وغربيه‌سنده كليتلى دكيز طوزى دخى چيقار. ليپارى آطه‌لرنده سونكر طاشيله بوراقس بولنور. سائر معادنى يوق كبيدر.

اهاليسى، جنسيت ولسان ومذهبلرى. — سيجليه‌ليلر بوكونكى كونده ايتاليان اولوب، ايتاليانجه‌نك بر نوع مخصوصيله متكلم ايسه‌لرده، اسكيدن برى جزيره‌ده حكم سورمش اولان اقوام واجناس مختلفه احفادندن مركب بر خليطه حكمنده بولندقلرندن، كرك سيماجه وكرك اخلاق وعاداتجه سائر ايتاليانلردن آز چوق فرقليدرلر. جزيره‌نك الك اسكى اهاليسى (سيقان) تسميه اولنان و (ايبر) لر و (ليغور) لرله قرابتلرى مظنون اولان برقوم اولوب، ازمنهٔ قديمه‌ده قرتاجليلر جزيره‌يى ضبط ايله بعض طرفلرنده توطن ايتدكلرى كبى، يونانيلر دخى جزيره‌نك سواحلنده بر طاقم مهجرلر وجمهوريتلر تأسيس ايده‌رك، اهالئ اصليه‌يى ايچ طرفلره سورمشلردى. بعده روماليلر سيجليه‌يه مالك اولوب، بونلر دخى مذكور اوچ قومه قاريشمش؛ وآنجق يونان جنسيت ولسانى غلبه چالمش ايدى. نهايت سيجليه كاملاً اهل اسلامك ضبطنه كچوب، عربلر هرطرفنه صوقلمش اولمغله، لسان عربى لسان محلى حكمنه كچوب، سائر لسانلرى اونوتديرمق درجه‌سنه كلمشيدى. حكومت اسلاميه زماننده جزيره‌نك اهاليسى ٢٧٧٢٤٩٠ كشى‌يه بالغ اولوب، ١٥٦٧٠٩٠ ى يعنى تقريباً بشده اوچى مسلم ايدى. حكومت اسلاميه‌نك سقوطندن صكره دخى خيلى وقت لسان عربى سيجليه‌نك لسان محلى واديسو حالنده قالوب، سراى وكليسا كبى ابنيهٔ عموميه‌نك يازيلرى خط عربى ايله حك اولنوردى. او صره‌ده جزيره‌ده حكم سورن نورماندلر واوندن صكره دخول ايدن فرانسزلر، اسپانيوللر، آلمانلر ونهايت لومباردلر دخى كندى لسان وعادتلرينى ادخال ايده‌رك، مرور زمانله يونان وعرب لسانلرى اونودلمش؛ واقوام مذكوره‌نك سويلدكلرى غلط بر لاتينجه غلبه چالوب ايتاليا ايله اولان مناسباتى بولسانك كيتدكجه ايتاليانجه‌يه تقربنى موجب اولمشدر. اليوم سويلدكلرى لسان فصيح ومقبول اولميوب، ادبياتده طوسقانه ايتاليانجه‌سنى استعماله مجبوردرلر. سيمالرنده يونان وعرب چهره‌سى آثارى نماياندر. الحاصل سيجليه‌يه اسكيدن

بری داخل اولان اقوام مختلفه قاریشـوب، بر خلیطه تشکیل ایتـدکلری حالده ، یالکز آرناوٗدلغك قنحی صره‌سـنده اوروپه هجرت ایتمش اولان آرناوٗدلر کندی لسانلرینی و اکثریت اوزره اورتودوقس مذهبنی محافظه ایتمشـلردر . بونلر سیجیلیه‌ده قلابره‌دن دها جمیتلی اولوب ، علی الخصوص پالرمو جهتنـده مستقل قریه‌لر تشکیل ایتمشـلردر . ۰۰۰ ۲۰۰ نفوسـدن زیاده اولدقلری تخمین اولنیور . بونلردن بشقه عموم سیجیلیه‌لیلر ایتالیان وقتولیکدر .

صنایع وتجـارت ومعارف ، و سـائط اختلاطی ، تمیجیلکاری . — صنایع سیجیلیه‌ده الیوم پك کری اولوب، پالرمو ومسینه‌ده بولنان بعض ایپك منسوجات فابریقه‌لریله ینه مسینه ده وقتانیه‌ده بولنان برطاقم بوك وکتن وپاموق منسوجات دستکاهلری وقتانیه‌ده‌کی ابریشیم فابریقه‌لریله مسینه‌ده بولنان شکر تصفیه‌خانه‌لری وپالرمو ومسینه وقتانیه‌ده میری‌یه عائد اولان توتون فابریقه‌لری استثنا اولنورسه، جزیره‌ده اصل صنایعه متعلق تعداده شـایان مؤسـسات بولنمیوب ، سـائر صنایع محصولات ارضیه‌نك استحضارندن ومثلا زیتون یاغی وشراب وچیچك صویی ولیمون طوزی استحصالندن عبارتدر . تجارتی خیلی ایشلك ایسـه‌ده ، اك بیوك تاجرلری انکلیز، آلمان واسـویچره‌لی اوله‌رق اجنبیدر . محصـولات ارضیه‌دن وکوکورد ومرمر وسائره‌دن عبارت اولان اخراجات سنویه‌سی آشاغی یوقاری ۱۲۰ ملیون فرانق قیمتنده و باشلیجه معمولات صناعیه ایله بهاراتدن و سائر اقالیم حاره محصولاتندن عبارت اولان ادخالاتی ۱۰۰ ملیون فرانقدن آشـاغی برقیمتده‌در . تجـارت اك زیاده انکلتره ایله اجرا اولنور . باشلیجه اسکله‌لری : پالرمو، مسـینه، قتانیـه، سیراقوزه، جرجنتی، مارسـاله وتراپانیدر . سیجیلیه‌لیلرك سفائن تجاریه‌سی مجموعی ۵۶ ۳۱۶ طونیلاته استیعابنده و ۲۱ ۷۰۱ بیکیر قوتنده اوله‌رق ۸۴ واپور ایله ۶۴ ۲۸۷ طونیـلاته اسـتیعابنده ۴۳۱۳ یلکن کمیسندن عبارتدر . ایتالیانك اتحادی تاریخنه‌دك سیجیلیه‌نك دکیزدن بشـقه طرق اختلاطی اولمیوب، قره‌ده‌کی یوللری آنجق استرلر ایشلیه‌جك صورتده ایدی . شمدیکی حالده دخی طرق ومعابری پك کری ایسـه‌ده ، او وقتدن بری برقاچ دمیر یول خطی تمدید اولنمشدر . بونلرك بری مسینه‌دن ساحل شرقی بوینجه قتانیه وسیراقوزه وتونوبه واصل اولور. بری قتانیه‌دن آطنه‌نك اورته‌سندن وقالتانیزته شهرندن کچه‌رك ، بعده فرجنتی‌یه قدر جنوبه طوغری بر قول اوزاتدقدن صکره، شماله دونوب ساحل شمالی‌یه واصل اولور؛ وپالرمودن مسینه‌یه طوغری سـاحل شمالی بوینجه دردست تمدید اولان خطه اولاشیر. بوساحل خطی پالرمودن غربه‌طوغری اوزانوب، قاستلاماره‌یه واصل اولنجه، قره ایچنده جنوبه طوغری دونه‌رك، (قاستلورانو) یه واورادن جنوب غربی ساحلنه وصول ایله ، سـاحل مذکوری تعقیب ایده‌رك ، (تراپانی) اسکله‌سنه واصل اولور . بو خطلرك مجموعی ۱۰۳۷ کیلومتره‌یه بالغ اولور . اسکله‌لری آره‌سنده منتظم صورتده ایشلر واپورلری اولوب، پالرمو ومسـینه‌یه پك چوق واپورلر اوغرار ؛ وناپولی ایله مسینه آره‌سنده هر کون واپور کیدوب کلیر .

معارف هنوز کری ایسه‌ده پالرمو و مسینه وقتانیه‌ده ۳ دار الفنونی، ۱۹ مکتب اعـدادیسی، ۶۷ رشـدیه‌سی، ۴۶ مکتب صنایعی ، ۶ صنایع جمعیتی؛ ۱۳ دار المعلمینی و۱۶۱۸ مکاتب ابتدائیه‌سی واردر. بوندن بشـقه پالرمو ، قتانیه ، تراپانی و ریپوستوده تجارت‌بحریه مکتبلری، قالتانیزته‌ده برمهندس مکتبی، قتانیه‌ده بر باغجیلق مکتبی، جرجنتیده برصنایع مکتبی وسـائر خصوصی مکاتبیله مسـینه‌ده بر حربیه مکتبی وپالرموده بر موزیقه مکتبی واردر .

تقسیمات ملکیه‌سی، باشلیجه شهر وقصبه‌لری. — سیجیلیه جزیره‌سی ایتالیا قراللغنك برقسمی اولوب، بر کونه امتیازی حائز اولمقسزین ، ۷ ایالته وهربر ایالت بر قاچ قضا وناحیه‌یه منقسمدر . مذکور ۷ ایالتك مساحهٔ سطحیه‌سی و اهالیسیله حاوی اولدقلری قضا وناحیه‌لرینك مقداری بروجه زیردر :

ایالت	مربع کیلومتره	نفوس	قضا	ناحیه
پالرمو	٥ ١٤٢	٧٨٢ ٦٤٨	٤	٧٦
تراپانی	٢ ٤٠٨	٣٣٨ ٥٨٨	٣	٢٠
جرجنتی	٣ ٠١٩	٣٣٥ ٤٣٣	٣	٤١
قالتانیزته	٥ ٢٨٩	٣٠٤ ٤٤٤	٣	٢٨
سیراقوزه	٣ ٧٢٩	٣٩٠ ٣٦٨	٣	٣٢
قتانیه	٤ ٩٤٨	٦٣٣ ٢٤٩	٤	٦٣
مسینه	٣ ٢٢٧	٥٠٠ ٧٤٢	٤	٩٧
جمعاً	٢٥ ٧٩٨	٣ ٢٨٥ ٤٧٦	٢٤	٣٥٧

باشليجه شهر و قصبه‌لريله مقدار نفوسلرى دخى بر وجه آتيدر :

پالرمو	۲۶۷ ٤۱۶	راغوزه	۲٤ ۳٤۱
مسينه	۱٤۲ ۰۰۰	ترميني	۲۳ ۱٤۸
قتانيه	۱۰۹ ۶۸۷	آچيرآله	۳۸ ٥٤۷
موديقه	٤۱ ۲۳۱	وتوريه	۲۳ ۸۸۹
آلقامو	۳۷ ۶۹۷	پارتينيقو	۲۱ ٥۲٤
تراپانى	٤٤ ۷۹۰	مارساله	٤۰ ۲٥۱
قالتانيزته	۳۳ ۹۳۲	سيرافوزه	۲۷ ۰۰۰
قالتاجيرونه	۳۲ ۳۲۳		

۱٤ محكمهٔ ابتدائيه‌سى، ۳ محكمهٔ استينافى وپالرموده بر محكمهٔ تمييزى واردر. ۳۶۶ پوسته‌خانه‌سى و ۳۷۹ تلغرافخانه‌سى اولوب، بونلردن ۱۱۲ سى دمير يول اداره‌لرينه عائددر.

احوال تاريخيه‌سى. — سيجيليه جزيره‌سى پك اسكى زمانلرده اسپانيادن كلمه (سيقان) وايتاليادن كچمه (سيقول) ياخود پلاسج قوملريله مسكون اولوب، پك معين اولميان اسكى بر زمانده فنيكه‌ليلر ساحل شماليسنده (سولونتوم) و (سيجستە) شهرلرينى تأسيس ايده‌رك، برمهجر ايدنمشلردى. بعده ميلاد عيسى (عم) دن ۸۰۰ سنه اول يونانيلر (آتنه) اتكنده (ناقسوس) شهرينى، و ٦٥ سنه صكره (سيراقوزه)يى ودها صكره (هيبره)، (آغريجنته) وسائر معموره‌لر بنا ايتمشلر؛ و بونلرك هر برى مستقل بر حكومت صورتنه كيرمش ايدى. سيجيليه سواحلنده تشكل ايتمش اولان بو كوچك يونان حكومتلرى متماديا بينلرنده محاربه‌ده بولنوب، اكثريا ضعيفلرى خارجدن استمداده مجبور اولدقلرندن، بو وجهله امداده دعوت اولنان قارتاجيلر قبل الميلاد ٤۱۲ تاريخنده جزيره‌نك غرب جهتنى وكيده‌رك هر طرفنى ضبط ايتمشلرسه‌ده، بونلرله روماليلر آره‌سنده وقوع بولان (پونيق) محاربه‌لرنده يعنى قبل الميلاد ۲٤۱ و ۲۱۲ تاريخلرنده روماليلر سيجيليه‌يى ضبط ايتمشلردى. او وقتدن سيجيليه روما دولتنك بر ايالتى حكمنه كچوب، رومادە صرف اولنان بغداى بو آطه‌دن جلب اولنوردى. ميلادك ٤٤۰ تاريخنده (واندال)لر و ٤۹۳ ده (غوت)لر طرفندن ضبط اولنوب، ٥۳٥ ده (بلزار) طرفندن استخلاص، وشرق ايمپراطورلغنه الحاق اولنمشدى. يدنجى قرن ميلاديده آفريقانك اقطار شماليه‌سنى فتح ايتمكده اولان غزاة مسلمين دفعاتله سيجيليه‌يه هجوم وتجاوز ايتمكه باشلايوب، نهايت ۲۱۲ تاريخ هجريسنده خلافت عباسيه جانبندن افريقيه واليسى بولنان بنى اغلبدن زيادة الله طرفندن (اسعد بن الفرات) قيادتيله بر سريه كوندريله‌رك، سيجيليه‌نك بر قاچ شهر وقلعه‌سنى ضبط ايتمش؛ ومتعاقباً فوجافوج امداد كوندريله‌رك، ۲۲۰ تاريخنده‌دك جزيره‌نك اكثر طرفلرى فتح، و (ابو الاغلب ابراهيم بن عبدالله) صقليه اميرى نصب اولنمشدى. روملرله محاربه‌لر دها خيلى وقت دوام ايدوب، بنى اغلب امراسى صقليه‌يه چوق اهميت ويرز، واكثريا كندى خاندانلرندن امرا نصب ايدرلردى. نهايت افريقيه فاطميلرك الينه كچديكنده، بالطبع سيجيليه دخى بونلره تابع اولوب، ۲۹۷ ده عبدالله مهدى طرفندن صقليه امارتنه حسن بن احمد بن ابى خنزير نصب اولنمشدى. ۳۳٥ تاريخنه‌دك بر قاچ امير دكيشوب، نهايت تاريخ مذكورده (حسن بن على بن ابى الحسن الكلبى) نصب اولنمغله، بونك نسلى (بنى كلب) عنوانيله ٤٦٤ تاريخنه‌دك حكم سورمشلردر. تاريخ مذكورده (روجر)ك قوماندەسيله نورمانديلر هجوم ايدوب، جزيره‌يى ضبط ايتمشلر، وروجر سيجيليه بيوك قونتى عنوانى آلمش ايدى. مرقوم روجر اهل اسلامى جزيره‌دن اخراج ايتمك طريقنه كيتميوب، بونلرك علوم و معارف و صنايعندن استفاده ايتمك ايچون، بالعكس تلطيف وجزيره‌ده قالمغه تشويق ايلمشدى. حتى صرف اهل اسلامدن مركب بر صنف عسكر ترتيب ايتمش؛ و اوغلى ايكنجى روجر دخى بو مسلكده دوام ايله، علماى اسلامه نافع كتابلر يازديروب، ازآن جمله مشاهير جغرافيوندن شريف ادريسى‌يى كندى سراينه آله‌رق، «نزهة المشتاق فى اختراق الآفاق» كتاب شهيرينى يازديرمش، وكومشدن جسيم بر كرهٔ مصنعه ياپديرمش ايدى. مرقوم ايكنجى روجر ناپولى طرفنى دخى ضبط ايله «سيجيليتين» اسميله شهرت بولان دولتى تأسيس ايلمشدر. روجرك ۱۱۹٤ تاريخ ميلاديسنده ذكور نسلى قالمامغله، وارثه بولنان (قونستانسه)نك آلمانيا ايمپراطورى هنرى‌يه وارمش اولمسى مناسبتيله، سيجيليه (هوهنستوفن) خاندانينه كچوب، آلمان پرنسلرى بر خيلى وقت پاپالره و آنژو پرنسلرينه قارشى طوردقدن

صكره، نهایت بونلرك اخیری اولان (قونرادن) ١٢٦٦ ده موقع اقتداردن دوشمكله، (آنژو) پرنسلری حكم سورمكه باشلامشلرسه ده، فرانسزلر اهالئ جزیره‌یی تحقیر ایتدكلرندن، ١٢٨٢ تاریخنده پاسقالیه كونی ایكندی آیینی اثناسنده اهل جزیره قالقوب، بتون فرانسزلری قتل ایتمكله، آنژو خاندانی یالكز ناپولی جهتنی محافظه ایدوب، سیجلیه آراغون قرالنك ضبطنه كچمش؛ و آراغون قراللرندن بشنجی آلفونس ١٤٣٥ تاریخنده ناپولی جهتنی دخی ضبط ایله، یكیدن سیجلیتین حكومتنی تشكیل ایلمش ایسه ده، بونك وفاتنده ١٤٥٨ ده بو ایكی پر یكیدن آیریلوب، آراغون خاندانك نامشروع بر شعبه‌سی ناپولیده، واصل شعبهٔ مشروعه سیجلیه‌ده حكم سورمكه باشلامش؛ و ١٥٠٤ ده قتولیك فردیناند یكیدن ایكی مملكتی برلشدیره‌رك، بونك وقیزی دلی ژانه‌نك وفاتندن صكره اسپانیا ایله آوستریا خاندانلری برلشمكله، سیجلیتین دخی بو دولته تابع اولوب، ١٧١٣ ده اوترخت معاهده‌سیله سیجلیه (ساووآ) دوقه‌سی ویقتور آمده‌یه ترك اولنمش؛ و ١٧٢٠ ده مشارالیه ساردنیه ایله مبادله ایدوب، سیجلیه یكیدن ناپولی ایله بالتوحید، ١٧٢١ ده آوستریانك وبعده ١٧٣٥ ده اسپانیاده حكومت سورن بوربون خاندانك برشعبه‌سنه ویرلمش ایدی. ١٨٠٦ تاریخنه‌دك سیجلیه وناپولی بوربون خاندانده قالوب، تاریخ مذكوردن ١٨٠٨ سنه‌سنه‌دك بیوك بوناپارتك برادری (ژوزف) وبعده قاینی (مورات) ناپولی قرالی اولمغله، سیجلیه ینه بوربون خاندانه منسوب ودردنجی فردیناندك تحت حكومتنده قالمش؛ و ١٨١٥ ده ناپولی‌یی دخی التحاق ایلدی؛ وبونك اوزرینه ١٨٢٠ ده ناپولی و پالرموده قاریشقلق وقوع بولوب، آنجق آوستریانك مداخله‌سیله تسكین اولنه بیلمش ایدی. برنجی فرانسوآ و ایكنجی فردیناند آوستریانك حمایه‌سنه طیانه‌رق، او قدر مظالم اجرا ایتمش؛ وعمومك او قدر كینی قزانمشلر ایدی، كه ١٨٦٠ تاریخنده خلفلری ایكنجی فرانسوآ ناپولیدن اخراج اولندقده، هیچ بر طرفداری ظهور ایتمه‌مشدی. تاریخ مذكورده غاریبالدی ٧٠٠٠ كشی ایله سیجلیه‌یه داخل اولوب، بتون اهالی كندیسنه التحاق ایتمكله، سیجلیه‌یی وناپولی جهتلرینی دخی یكی تشكل ایدن ایتالیا قراللغنه ضم ایتمشدر.

سیجلیه‌ده حكم سورن حكمدارلر وسائر حاكملرله تاریخ جلوس ویا ابتدای حكومتلری بر وجه آتیدر:

یونانی كوچك حكمدارلقلرله			
قارتاجلیلر و رومالیلر	الی	٢١٢	قبل المیلاد
روما حكومتی		٢١٢	»
واندالرك استیلاسی		٤٤٠	بعد المیلاد
غوتلرك »		٤٩٣	»
روم ایمپراطورلرینك حكمی آلتنه كچمسی		٥٣٥	»
بنی اغلب طرفندن خلافت عباسیه‌یه الحاق		٨٢٧	(٢١٢ هجری)
فاطمیونك اداره‌سنه كچمسی	—		٢٩٧ »
كلبیون امراسنك ابتدای حكومتی	—		٣٣٥ »

(نورماند خاندانی)

برنجی روجر (سیجلیه بیوك قونتی)	١٠٥٨	
ایكنجی روجر »	١١٠٥	
» (سیجلیه قرالی)	١١٣٠	
برنجی كویوم »	١١٥٤	
ایكنجی كویوم »	١١٦٦	
قونستانسه »	١١٨٩	
زوربا تانقرو واوچنجی كویوم	١١٨٩	الی ١١٩٤

(هوهنستوفن خاندانی)

آلتنجی هنری (قونستانسه‌نك زوجی)	١١٩٤	
برنجی فردریق	١١٩٧	
قوتراد	١٢٥٠	
قونرادن	١٢٥٤	» ١٢٦٨
زوربا منفروا	١٢٥٨	» ١٢٦٦

(آنژو خاندانی)

برنجی شارل (سیجلیتین قرالی)	١٢٦٦	» ١٢٨٢
ژاق	١٢٨٥	
برنجی فردریق	١٢٩٦	
ایكنجی پترو	١٣٣٧	
لویی	١٣٤٢	
ایكنجی فردریق	١٣٥٥	
ماریه	١٣٧٧	» ١٤٠٢
پترو (ماریه‌نك جدی)	١٣٧٧	» ١٣٨٢
برنجی مارتن (ماریه‌نك زوجی)	١٣٩١	
» (قرال)	١٤٠٢	
ایكنجی مارتن	١٤٠٩	
برنجی فردیناند	١٤١٠	
برنجی آلفونس	١٤١٦	» ١٤٣٥
» (سیجلیتین قرالی)	١٤٣٥	» ١٤٣٨
آراغونلی ژان (یالكز سیجلیه)	١٤٥٨	
اوچنجی فردیناند قتولیك	١٤٧٩	
» (سیجلیتین قرالی)	١٥٠٤	

(اسپانیا و آوستریا خاندانی)

شارل کینت	١٥١٦
برنجی فیلیپ (اسپانیاده ایکنجی)	١٥٥٦
ایکنجی » (اسپانیاده اوچنجی)	١٥٩٨
اوچنجی » (اسپانیاده دردنجی)	١٦٢٣
بوربونلی دردنجی فیلیپ (اسپانیاده بشنجی)	١٧٠٠
آوستریالی شارل (بعده ایمپراطور)	١٧٠٧

(ساووآ خاندانی)

ویقتور آمده (یالکز سیچیلیه)	١٧١٣ الی ١٧٢١

(ینه اسپانیا خاندانی)

دردنجی شارل (اسپانیاده اوچنجی)	١٧٣٥
بوربونلی دردنجی فردیناند	١٧٥٩
برنجی فرانسوآ	١٨٢٥
ایکنجی فردیناند	١٨٣٠
ایکنجی فرانسوآ	١٨٥٠
ایتالیا قراللغنه الحاق	١٨٦١

سیحان { آناطولیده بر ایرماقدر، که سیواس ولایت و سنجاغنك عزیزیه قضاسنده خنزیر طاغنك شرق اتکلرندن نبعانله، جنوب غربی‌یه طوغری جریان، وقوزان طاغیله بیك بوغاز طاغی آره‌سنده شایان تصویر بر وادینك ایچندن مرور ایده‌رك، آطنه ولایتنك قوزان سنجاغنه کیرر؛ وبو سنجاقده صاغدن مذکور قوزان طاغندن اینن برطاقم دره‌لرك صولرینی آلدقدن صکره، نفس آطنه سنجاغنه کیرنجه، ینه صاغدن ینه عزیزیه قضاسنده نبعان ایدن وقوزان طاغنك آره‌سندن طولاشه‌رق بو طاغك بر بوغازندن کچن (زمنتی) چایی و نام دیکرله قزیل ایرماغی ودها آشاغیده (قورشون صو) وچکیدی آلدقدن صکره، آطنه شهری ایچندن کچر؛ وچقور اووه‌ده جیحان مجراسنك غرب جهتنده غرب جنوبی‌یه طوغری بك طولاشیقلی بر یتاقده جریان ایده‌رك، طرسوس چایی منصبنك شرق طرفنده آق دکیزه دوکیلور. منصبنده دکیزه کیرمش بر دیل تشکیل ایدوب، بو دیل سنه‌ده ایکی متره مقداری اوزامقده در. مجراسی تقریباً ٤٥٠ کیلومتره اوزونلغنده اولوب، آطنه‌یه قدر اولان قسم اسفلی سیر سفائنه صالح ایسه‌ده، منصبنده‌کی قوم سدی بیوجك کمیلرك کیرمسنه مانع اولوب، یالکز کوچکلری ایشلیه‌بیلیور. حوضه‌سی تخمیناً ٢٢٤٠٠ مربع کیلومتره وحدوسطی اوزره ثانیه‌ده دوکدیکی صو ٢٥٠ مکعب متره‌در. طرسوس چایی دخی وقتیله سیحانه دوکلکده ایکن، بعده طوغریدن طوغری‌یه دکیزه دوکلمکه باشلامشدر. آطنه ولایتنده جریان ایدن اشبو سیحان و جیحان نهرلرینه ویریلن اسملر ماوراء النهرده‌کی مشهور سیحون وجیحون نهرلرندن مأخوذ اولسه کرکدر. سیحانك اسم قدیم یونانیسی (ساروس) در.

سیحون { آسیای وسطینك اك بیوك ایرماقلرندن اولوب، فرغانه اووه‌سنده برلشن ایکی بیوك نهردن تشکل ایدیور. بونلرك بری و اك اوزونی اولان (نارین) نهری ماوراء النهرده روسلرك (سمیرچی) تسمیه ایتدکلری ایالتده وچین حدودی قربنده اوله‌رق (ایصیق کول) ك جنوبنده واقع الاطاغدن نبعانله، ٣٠٠٠ متره‌دن زیاده ارتفاعی اولان برواديده وصرب بوغازلرك ایچندن غربه طوغری جریان ایده‌رك، وصاغ و صولدن بر طاقم چایلر آلوب، آز مسافه‌ده بك آشاغی اینمکله، بر طاقم سرعتلی جریانلر وشلاله‌لر تشکیل ایلیه‌رك، فرغانه ایالتنه دخول ایله، جنوب غربی‌یه طوغری دونر؛ وتقریباً ٧٢٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، فرغانه اووه‌سنه دوشوب، (نمنکان) شهری قربنده شرقدن کلن (قره دریا) ایله برلشه‌رك، (سیحون) نامنی آلیر. بو ملتقاسندن یوقاری (نارین) ك وسعتی آشاغی یوقاری ٥٠ متره و درینلکی ١ ایله ٣ متره آره‌سنده‌در. قره دریا ایسه، فرغانه خطه‌سنی شرق جهتندن احاطه ایدن طاغلردن اینن بر چوق چایلردن بالتشکل، غایتله منبت ومعمور بر اووه‌یی بر چوق جداول طبیعیه وصنعیه ایله بعدالارواء (نارین) نهریله برلشیر. قره دریایه دوکلمك اوزره الا طاغدن وزرافشان طاغنك شمالی اتکلرندن اینن آق بوغا، قزغان، اسفیرام، شاه مردان، سوخ، اسفره چایلریله سائر چایلرك دخی صولری بر چوق جدوللره تقسیم ایدیله‌رك، کچدکلری یرلری زمرد آسا باغچه‌لره چویررلر. نارین ایله قره دریانك اجتماعندن صکره (سیحون) ایرماغی غربه، بعده غرب جنوبی‌یه، صکره ینه غربه ونهایت غرب شمالی‌یه طوغری بك طولاشیقلی بر یتاقده واووه ایچنده آقه‌رق، خجند قصبه‌سنه قدر اولان قسمنده صاغ وصولدن دها بر قاچ تابعی وار

ایسه‌ده، صولدن کالنلری یولده سقی اراضی ایله اتلاف اولنوب، نادراً ایرماغه واصل اولدقلرندن، وایرماغك یتاغی درین اولوب، صویندن استفاده اولنمدیغندن، مجراسنك صول طرفی چول حالنه کچوب، صاغ طرفنده ایسه طاغلر دها یقین اولمغله، تابعلری ایرماغه قدر واصل اولوب، اطرافی احیا ایدر. خجند قربنده مجراسنده برطاقم ایری قیالر بولنوب، صول طرفنده وقتیله کول اولدیغی آکلاشیلان و ٢٠٠ کیلومترەلك محلده ممتد اولان (طوزخانه) اسمیله بربیوك بطاقلق بولنیور. بو مسافه‌ده صاغدن (انکرن) و (چناز) قصبه‌سنده طاشکند قربندن کچن (چرچك) وبعده (کلس) نهرلرینی آلیر. دها آشاغیده وقتیله غربه طوغری جریانله جیحونه منصب اولدیغنی کوسترر یتاغی حالا بللی اولدیغی حالده، شمدی بو یتاغنی ترکله، شماله طوغری آقه‌رق، او قزیل قوم اسمیله معروف و خیوه‌یه و خوارزم کولنه‌دك ممتد اولان واسع چولی صولنده براقه‌رق، و بعده ینه غرب شمالی‌یه طوغری دونه‌رك، آرال کولنه یعنی بحر خوارزمه منصب اولنجه‌یه قدر بو استقامتی محافظه ایدر. شماله طوغری اولان جریاننده صاغدن (آریس) نهرینی دخی آلوب، اورادن آشاغی ایکی طرفی دخی چول حالنده اولمغله، هیچ برتابعی یوقدر. حتی وقتیله سیحونه دوکلدکاری آکلاشیلان ومذکور (ایصیق کول) ك آیاغی حکمنده اولان (چو) نهریله شمالدن کلن صاری صو دخی (آق قوم) چولنده (آجی کول) اسمیله بر کول تشکیل ایده‌رك، صولری سیحونه واصل اوله‌ماز. سیحون یتاغنك قسم اسفلی آز درین اولوب، بعض یرلرنده وسعتی بر قاچ کیلومترەیه بالغ اولور، ودرینلکی پك آزالیر؛ علی الخصوص فیضانی زماننده صولری اطرافه یاییلوب، واسع بر طاقم بطاقلقلر تشکیل ایدر. روسلرك (پرووسق) اسمیله یاپمش اولدقلری قلعه‌ده (یمان دریا) و (قره اوزیاق) اسملریله ایکی قوله آیریلوب، برنجیسی برطاقم قوم سدلریله مسدود وایکنجیسی بر طاقم قامشلقلری حاوی اولمغله، ایکیسنك ده درینلکی پك آز اولوب، بو حال سیحونك سیر سفائنه صالح اولمسنه مانعدر. بو ایکی قول برلشدکدن صکره، نهر بیوجك سفائنك دخی سیرینه کسب صلاحیت ایدیورسه‌ده، منصبنده یکیدن اوچ قوله آیریلوب، ایکیسی قوم سدلریله مسدود اولدقلری حالده، یالکز اورته‌ده‌کی قول کوچك سفائنك کیرمسنه مساعددر. سیحونك قوللری دائمی اولمیوب، بعض دفعه بر قول آیریله‌رق، سنه‌لرجه آقدقدن صکره، یتاغنك مبدئی قومله سد اولنمغله، یکیدن قورور. بو قوللرك حصولنه قیرغزلرك وسائر او جوارلرده‌کی اهالینك حفر ایتدکلری خندقلر دخی سببیت ویریور. مجرای اسفلنك صول طرفی قوملق ایسه‌ده، صاغ طرفی اوزون اوتلرله وبعض چالیلرله مستور اولوب، ایرماغك صوییله سقی اولنجه، پك منبت اولور. حتی بو یرلرك وقتیله پك معمور بولندقلرینه دلالت ایده‌جك بر چوق شهر و قصبه ویرانه‌لری بولنیور. قیرغیزلرك اوته‌دن بری سیحونده بعض قایقلری و سازدن صاللری اولوب، روسلر آلتی دوز بر طاقم کوچك واپورلر دخی ایشلتیورلرسه‌ده، اکثریا بونلر آدملری طاشیمیوب، آدملر واپورلری طاشیدقلرندن، بو واپورلر تجارته یارامیوب، یالکز عسکری ایشلرنده استعمال اولنورلر. نارین ایله قره دریانك اجتماعندن منصبنه قدر سیحونك مجراسی تقریباً ١٤٠٠ ونارین مجراسیله برابر ٢١٠٠ کیلومتره طولنده اولوب، منصبنده صو اولچلمه‌مش ایسه‌ده، (پرووسق) قلعه‌سنده قوراقلق زماننده ٨٨٥ و فیضاننده بونك اوچ مثلی مکعب متره صو دوکدیکی معلومدر. شو قدر وار که اورادن آشاغی نهر بر طاقم سازلقلرده و بطاقلقلرده خیلی تبخر ایتدیکندن، بحر خوارزمه انصبابنده صویی بوندن دها آز اولدیغی آکلاشیلیور. مجراسنك آشاغی طرفی سنه‌ده اوچ درت ودها یوقاریلری ایکی اوچ آی منجمد حالنده بولنیور.

یونان قدیم مؤلفلرندن (هرودوت) تاریخنده و (استرابون) جغرافیاسنده (یاقسارتیس) اسمیله سیحونی ذکر ایدوب، بحر خزره منصب اولدیغنی زعم ایتمشلر؛ وجغرافیون اسلام سیحون و جیحونی مکمل صورتده تعریف ایتدکلری حالده، آوروپالیلر یقین وقتلره کلنجه‌یه قدر ینه هرودوت و استرابونك خطاسنده ثابت قدم قالوب، نهایت روسلرك کشفیات اخیره‌سنی جغرافیون اسلامك تعریفاتیله تطبیق ایده‌رك، حقیقت حالی آکلامشلردر. جیحونه شمدی (آمودریا) دیدکلری کبی، سیحونه دخی (سیردریا) نامی ویریله‌رك، سیحون اسمی

استعمال اولنمغه باشلامشدر. روسلر بو نهرك اسم جديدينى خجندن اعتباراً مجراسنك ايكى طرفنده بولنان وتركستانك بيوك برقسمندن عبارت اولان واسع برايالته دخى ويرمشلردر، كه مركزى بتون تركستانك دخى مركزى اولان طاشكند شهريدر. [«سيردريا» مادهسنه مراجعت بيوريله.]

سيخ (Sikhs) هندستانده بر جماعتدر، كه باشليجه پنجاب وسند خطه‌لرنده ومتفرق اوله‌رق هندستانك هر طرفنده بولنوب، جمله‌سى ١٨٥٣٤٢٦ مقدارنده‌در. بونلرك اساسى بر مذهبدن عبارت اولوب، بو مذهبك مؤسسى ١٤٦٩ تاريخ ميلاديسنده لاهور قربنده طوغمش و ١٥٣٩ ده وفات ايتمش (باباناناك) اسمنده بر هندودر. بو آدم برهمنيلرك بعض عادات وعملياتنى لغو ودين اسلامدن برطاقم شيلر اخذ وتقليد ايده‌رك، بر مذهب مخصوص چيقارمش؛ وبابر شاهك بوكبى افكار وتشبثاته ميدانى آچيق براقسندن استفاده ايده‌رك، برچوق شاكردان وطرفدار پيدا ايتمش ايدى. كنديسندن صكره شاكردلرى مذهب فكرينه برفكر سياسى دخى قاريشديره‌رق، جنكاور بر قوم تشكيل ايتمشلردر، كه بابرك اخلافى طرفندن تعقيب اولنمشلرسه‌ده، مقاومت ايده‌بيلوب، دولت مغوليه‌نك ضعفه دوچار اولمسى اوزرينه، سيخلر هر يرده اقليتده بولندقلرى حالده، بيوك بر قوت ونفوذ حاصل ايتمش؛ وپنجابده (سادلج) نهرينك اوته‌سنده بركوچك دولت تشكيل ايلشلرايدى، كه بعده انكليزلرله دخى بونلكه معاهداته كيريشمش ايدى. بو دولت چوق وقت بقا بوله‌ميوب، پنجابك سائر طرفلريله برابر انكليزلرك الينه كچمش؛ واو وقتدن برى سيخلر انكليزلره صادق قالوب، هندلى انكليز عسكرينك اك منتخب قسمى بونلردن عبارت بولنمشدر. اساساً اصنامه عبادت ايتميوب، وحدانيته قائل ايسه‌لرده، معبدلرى ينه اصنامدن خالى دكلدر. (كرانته) عنوانيله بركتاب مقدسلرى واردر.

سيخجق ارضرومك ٢٥ كيلومتره شمال غربيسنده‌سونمش بركاندن عبارت بر طاغ اولوب، حذاى بحردن ٣١٨٤ واطرافنده‌كى اووه‌دن ١١٠٠ متره مرتفعدر. طوبراغى متحرك بركولدن عبارت اولمغله، اوزرينه چيقمق خيلى زور-

در. تپه‌سنده‌كى واسع آغزينك اورته‌سنده سونمش لاولردن عبارت سياه بر تپه بولنوب، برچايرله محاطدر، كه بوچاير شمال روزكارندن محفوظ اولمغله، اوجوارده بولنميان برچوق نباتات وچيچكلرى حاويدر.

سيخم (Sichem) فلسطينده نابلس قصبه‌سنك اسم قديميدر.

سيخوته آلين (Sikhota-Alin) سيبريه‌نك منتهاى شرقنده واقع (پريمورسقايه) يعنى (سواحل) ايالتنك قسم جنوبيسنده وتعبير اصحله روسيه‌نك ضبطنه كچمش اولان مانچوريه‌نك قسم شرقيسنده برسلسلهٔ جبال اولوب، ساحل بحره متوازياً مركز ايالت اولان (ولاديووستوق)دن (آمور) ايرماغى منصبنه‌دك ممتد اولور. جنوب جهتنده‌كى اك يوكسك ذروه‌لرى ١٥٠٠ متره ارتفاعنده واكثر طرفلرى ٩٠٠ ايله ١٢٠٠ متره آره‌سنده‌در. دكيز جهتنده‌كى مائله‌سى ضرب وديك اولوب، قره جهتنده‌كى اتكلرى ايسه برسطح مائل صورتنده اوسورى وآمور مجرالرينه قدر اوزانير. بو جهتدن بر قاچ چاى آقوب، مذكور نهر وايرماغه دوكيلور.

سيد فرس شعراسندن درت كشينك مخلصيدر:

برنجيسى (نعمة الله قهستانى) واصليندن وابوعبدالله يافعى (قدس سره) نك خواص مريدانندن اولوب، بلخ طاغلرنده عبادت ورياضتله مشغول ايدى. ٨١٧ تاريخنده كرمانك (ماهان) قصبه‌سنده ٧٥ ياشنده وفات ايتمشدر. شو رباعى اونكدر:

آن شاه كه او قاسم نارست و جنان
در ملك وملك صاحب سيفست وسنان
ملك دو جهان بجملكى آن ويست
اينرابستان كرفت وآنرابسته نان

— ايكنجيسى (جواهر رقم سيدعليخان) هندستان ملوك تيموريه‌سندن اورنك زيب عالمكيرك حافظ كتبى ايدى. خطا طلقده دخى مشهوردر. شوبيت اونكدر:

من آن مرغم كه آهنك نوى در هر قفس دارم
صفيرى ميكشم تانعره وارى از نفس دارم

— اوچنجيسى (صلابت خان سورتى) ينه هندستان ملوك تيموريه‌سندن عظيم الشان بن شاه عالمك امراسندن اولوب، فرخ سيرك دورينه دخى يتيشمش،

ور مدت نواب صمصام الدوله‌نك خدمتنده بولنمشدر. نظمده میرزا عبد الغنی کشمیری‌نك شاکردانندندر. ۱۱۳۷ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

در موسم بهاری لاله کون بباغ
از بهرداغ سید دل خسته مرهمست

— دردنجیسی (میر بهادر علی) هندستانده فرح آباد شهرنده یاشامشدر.

سید { (محمد صدرالدین افندی) عثمانلی شعرا- سندن اولوب، صدوردن عشاق‌زاده سید عبد الله افندینك اوغلیدر. طریق قضایه سالك اولوب، حلب وشام مولویتلرنده بولنمش؛ و ۱۱٤٦ ده دمشقده وفات ایتمشدر. شو مطلع اونکدر:

کمروش بند ایدوب بازوی وصلی مو میانندن
مرامم اوزره دوری چرخ ناهمواره کوستردم

سید { حسن پاشا، — علی پاشا، — عبدالله پاشا، — محمد پاشا [«حسن پاشا، علی پاشا، عبد الله پاشا و محمد پاشا» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

سیدان { صحابه‌دن اولوب، اوغلی عبدالله کندیسندن روایت ایتمشدر.

سید بطال غازی { مشاهیر قهرمانان اسلامدن برغازیء نامدار اولوب، روایته کوره ۱۲۱ تاریخنده روملره قارشی واقع اولان غزاده شهید اولمشدر. خداوندکار ولایتنك اسکیشهر قضاسنده واقع (سید غازی) قصبه‌سنده قبری کشف اولنه‌رق، ملوك سلجوقیه‌دن علاء الدینك والده‌سی طرفندن تربه‌سی بنا اولنمش؛ و سلاطین عثمانیه جانبندن جامع و تکیه وسائر خیرات علاوه اولنمشدر. قصبه‌نك دخی اسم قدیمی (ناقولیه) ایکن، بوذاتك اسمیله (سید غازی) تسمیه اولنمشدر.

سید حسن { [«حسن غزنوی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سید سعید { عمان حاکمی اولوب، ۱۲۱۸ تاریخنده مسند امارته کچمش؛ و ۱۲۷۳ ده وفات ایتمشدر. انکلیزلرله عقد اتفاق ایتمشیدی. زنکبار دخی تحت حکمنده بولنمغله، وفاتنده بیوك اوغلی مسقطده قالوب، کوچکی سید برغش زنکبارده مستقلاً حکومت سورمکه باشلامش، و وفاتنده اوغلی یرینه کچمشدر.

سید شریف { [«شریف جرجانی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سید صویی { خداوندکار ولایتنك کوتاهیه سنجاغنه تابع اسکیشهر قضاسنك (سیدغازی) ناحیه‌سنده بر چایدر، که سیدغازی قصبه‌سنك جنوبنده‌کی طاغلردن نبعانله شماله طوغری جریان ایدرك، مذکور قصبه‌نك یانندن کچدکدن صکره، شرق و صکره شرق جنوبی‌یه طوغری دونه‌رك، وچفته‌لر حارای همایوننك اراضیسی ایچندن کچه‌رك، آنقره ولایتی حدودنده (سقاریه) ایرماغنه دوکیلور. اسم قدیمی (پارتنوس) در. مجراسی تقریباً ۹۰ کیلومتره طولنده‌در.

سید علی { مؤلفیندن اولوب، سید جرجانی‌نك «شمسیه» و «مطالع» و «مواقف»ی اوزرینه بعض شرح و حاشیه‌لر یازمش؛ و «وقایه»یی دخی «عنایه» عنوانیله شرح ایتمشدر.

سید غازی { خداوندکار ولایتنده کوتاهیه سنجاغنك اسکیشهر قضاسنده واسکیشهرك ۳۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، سید صویینك صاغ یعنی جنوبی کنارنده واقعدر. قربنده اسکی فریجیا حکمدارلرینك مزارلرینی حاوی اولان (ناقولیه) شهر قدیمنك ویرانه‌لری اولوب، مذکور مزارلردن (میداس)ك یازیلی قیا دینان مزاری فن آثارعتیقه‌جه بیوك اهمیتی حائزدر. سید غازی قصبه‌سی (سید بطال غازی) حضرتلرینك علاء الدین سلجوقینك والده‌سی طرفندن یاپلمش تربه‌سی آلتنده تشکل ایدوب، تربه براسکی مناسترك یرینه وقصبه، ظن اولندیغنه کوره، (پریمنیا) شهر قدیمنك محلنده تأسیس اولنمشدر. مذکور تربه وسلاطین عظام عثمانیه طرفندن علاوه ایدلمش اولان تکیه وجامع ومدرسه وعمارت معموردر. آب وهواسی پك لطیفدر. — سیدغازی ناحیه‌سی قضانك قسم جنوبیسندن عبارت اولوب، شرقدن غربه بویی ۱۳ و شمالدن جنوبه اکی ۱۰

ساحلتدر . ٥٨ قريه‌دن مركب اولوب ، قسم كليسى مسلم اولمق اوزره ، ١٥٠٠٠ قدر اهاليسى ، برخيلى آثار عتيقه‌سى ، متعدد جامع و مدرسه و تربه‌سى واردر . اراضيسى منبت اولوب ، خيلى حبوبات وميوه وسبزه حاصل اولور . اورمانلرى چوق اولوب ، اودون وكراسته قطع اولنور . مراعالرى كوزل اولوب ، قيون ، كچى ، تفتيك كچيسى صيغير و ساتر حيوانلر بتيشديريلير . اهالى كليم ، عبا ، سجاده ، خالى كبى شيلر نسج ايدرلر .

سيدلچ { ولهجه سيدلچه (Siedletz, Siedlce) لهستانده وارسويه‌نك ٨٧ كيلومتره شرق جنوبيسنده ايالت مركزى بر قصبه اولوب ، ثلثاندن زياده‌سى يهودى اولمق اوزره ، ١٤٠١٥ اهاليسى ، كوزل باغچه‌سى اولان بيوك برسرايى ، دمير يولى ومشهور اكمكى واردر . — سيدلچ ايالتى لهستانك ايالات شرقيه‌سندن اولوب ، شمالاً ينه لهستانك (لومزه) وليتوآنيه‌نك (غرودنو) ، شرقاً ينه غرودنو و (وولينيه) ، جنوباً (لوبلن) و (رادوم) ، غرباً دخى (وارسويه) ايالتلريله محدود اولديغى حالده ، مساحهٔ سطحيه‌سى ١٤٣٣٥ مربع كيلومتره واهاليسى ٦٧٥١٧٦ كشيدر . اراضيسى دوز اولوب ، مزروع تارله‌لردن ، اورماندن ، چاليلقدن وبطاقلقدن مركبدر . حدود غربيه‌سنده جريان ايدن (ويستوله) ايرماغنه مائل اولوب ، ويپرز ، تيسمينيچه وبوكانابع بيستريچه ، اوقرزيچه ، وبلنه و (اسويدر) چايلرى دخى سيدلچ ايالتنك ايچندن وكنارلرندن آقه‌رق ، مذكور ايرماغه دوكيلور . اهاليسنك باشليجه مشغوليتى زراعت اولوب ، اراضيسنك نصفى مزروعدر . ذخاير بره درت وپتاتس بره بش ويرر . ايالت داخلنده ٥٨٢ فابريقه بولنوب ، ٢٥٦٩ عمله چاليشديريلير ، وسنوى ١٦٨٩٥٠٠٠ فرانق قيمتنده معمولات چيقار . باشليجه‌لرى مسكرات ، بيره ، جام ، چانكيرلكه متعلق مواد وعلى الخصوص محصولات زرعيه‌يه مخصوص فابريقه‌لردر . بر دمير يول خطى ايالتى شق ايدوب ، بر قول دخى اوزاتير . مركز ايالتندن بشقه (بياله) قصبه‌سى دخى تجارتكاه اولوب ، باشليجه ذخاير تجارتى اجرا اولنور . اهاليسنك بشده اوچى قتوليك واهلى اولوب ، يوزده ٢٤ ى اورتودوقس روس ، يوزده ٢ سى پروتستان آلمان ويوزده ١٦ سى يهوديدر . ايالتده ٤٦ قصبه و ٣٩٠٢ قريه موجوددر . ٢٩٠ مكتب بولنوب ، ٢٥٨٨ ى قيز اولمق اوزره ، ١٣٨٣٤ طلبه دوام ايدر . ايالت ٩ قضايه منقسمدر .

سيد مبارك شاه { ايران شعراسندن ومصر ساداتندن اولوب ، شو بر ايكى بيت اونكدر :

دست صبا بركشاد روى عروس بهار
بر سرآن چشم ابر كرد زلؤلؤ نثار
برق بر آورد تيغ رعد فرو كوفت كوس
سرو علم برفراخت لشكر كل شد سوار

سيدنهام { (Sydenham) انكلتره‌نك (كنت) ايالتنه ملحق و (لوندون بريدجه) نك ٩ كيلومتره جنوب شرقيسنده واقع بيوك قريه اولوب ، ٦٩٣٥ اهاليسى ، دمير يولى و بر چوق كوشكلريله مزين باغچه‌لرى واردر . ١٨٥١ سركيسيچون تأسيس ايدلمش اولان ومكمل موزه ايله تياترو و ساتره‌يى حاوى بولنان مشهور (بلورسرايى) بوقريه‌ده بولنوب ، پك چوق زوار و سياحين طرفندن زيارت اولنور .

سيدنى { (Sydney) آوستراليانك شرق جنوبى ساحلنده‌كى جنوبى والس مهجرينك مركزى بر بيوك شهر اولوب ، (پورت جاقسون) قوينك جنوبى ساحلنده و (ملبورن) ك ٧١٦ كيلومتره شرق شماليسنده اوله‌رق ٣٣°٥١′٤١″ عرض جنوبى ايله ١٤٨°٥٢′٨″ طول شرقيده و بر قاچ دمير يول خطنك مبدئنده واقعدر . اطرافنده‌كى صيفيه‌لرله برابر ٣٨٦٤٠٠ اهاليسى ، اوچ ليمانى ، كوزل ريختملرى ، قويك مدخللرنده متين استحكاماتى ، دوز و واسع سوقاقلرى ، كوزل منظره‌سى ، جسيم ومصنع ابنيه‌سى ، متعدد عمومى باغچه‌لرى وهيكللرله مزين دوحه‌لرى ، دارالفنونى ، صنايع مكتبى ، متعدد اعدادى ورشدى وابتدائى مكتبلرى ، مكمل نباتات باغچه‌سى ، موزه‌سى ، ١٠٠٠٠٠ جلدى حاوى كتبخانه‌سى ، متعدد جمعيات علميه‌سى ، ٣ خسته‌خانه‌سى ، دارالشفاسى ، يتيمخانه‌لرى واختيارلره مخصوص فقيرخانه‌سى ، برى پروتستانلره وبرى قتوليكلره مخصوص ايكى بيوك ومصنع كليساسيله بر حاوره‌سى ، سفائن انشا وتعميرينه مخصوص دستكاه وحوضلرى ، اطرافنده كليتلى كومور معدنلرى ، لوقوموتيف وواغون وساتر دميريول ادواتى فابريقه‌لرى ، پك چوق دباغخانه‌لرى ، باصديرمه ، توتون ، شكرله ،

مسکرات، بیره، جام، چینی، بوکدن منسوجات وساژه فابریقه‌لری وآوروپا وآمریقا وساژ طرفلرله ایشلك تجارتی واردر. هواسی متعدل اولوب، بزم قیشمزه متصادف اولان یاز موسمنده میزان الحراره سانتیغراد حسابیله نهایت ٤٠ درجه‌یه قدر چیقار. وبزم یازمزه متصادف اولان قیش موسمنده نهایت ٢ درجه‌یه قدر اینر. بناءً علیه صولر طوکماز، وقار یاغماز. یاغمورلری چوق اولوب، الك زیاده نیسانده یاغار. شهر قویك ایچنده شماله طوغری بر برونك اوزرینه مؤسس اولوب، موقعی ده عارضه‌لیجه اولمغله، هر طرفندن دکیز کوریلور. ایچندن جریان ایدن برکوچك دره‌نك اوستی اورتیله‌رك، صویی تقسیم اولندقدن بشقه، اخیراً شهره دیکر بر صو دخی کتیرلمشدر. مشهور قپودان قوق هر نصلسه بو مکمل قویی کوره‌میوب، ١٧٨٨ده قپودان فیلیپ طرفندن کشف اولنمش؛ وشهرك اساسی بونك جانبندن وضع اولنه‌رق، بر طاقم محکومین ومجرمین ایله اسکان ایدلمش ایدی. بر خیلی وقت بر قریه حالنده قالوب، ١٨٦١ تاریخنده دخی ٥٦٨٤٥ و ١٨٧١ ده ١٣٤٧٤٠ اهالیسی وار ایدی. بو صوك سنه‌لرده چابوق بیویوب، کیتدکجه ده بیومکده‌در. هرنه قدر ملبورن دها بیوك ایسه‌ده، سیدنی آوسترالیانك الك کوزل شهریدر.

سیدنی (Sydney) آمریقای شمالیده دومینیون قطعه‌سنك یکی اسقوچیه خطه‌سنده وهالیفاقسك ٢٨٦ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (قاب برتون) جزیره وایالتنده و ٤٦° ١٨′ عرض شمالی ایله ٦٢° ٣٢′ طول غربیده واقع برقصبه اولوب، ٣٧٠٠ اهالیسی، صاغلام لیمانی، کلیتلی معدن کوری اخراجاتیله ایشلك تجارتی واردر. — بونك ١٠ کیلومتره شمال غربیسنده وهمنامی اولان خلیجك ساحل غربیسنده (سیدنی مینس) یعنی «سیدنی معدنلری» اسمیله دیکر بر قصبه بولنوب، ٥٥٠٠ اهالیسی وکور معدنی واردر.

سیدون (Sidon) صیدانك اسم قدیمیدر. (تیر) یعنی (صور) دن صکره فنیکه‌نك الك معمور والك مشهور شهری ایدی. [«صیدا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سیده خلفاء عباسیه‌نك یکرمی آلتنجیسی اولان قائم بامرالله‌ك قیزی اولوب، سلاجقهٔ عراقدن رکن الدوله طغرل بکه وارمشیدی.
— آل بویه‌دن ری حاکمی مجد الدوله‌نك دخی والده‌سنك اسمی اولوب، مشارالیهك صغرسننده وصیه بولنمش؛ وصکره دخی کندیسی سفاهتله مشغول اولدیغندن، ادارهٔ امور صاحبهٔ ترجمه‌نك یدنده قالمش ایدی.
— (سیده بنت عبد الرحیم) مشاهیر محدثاتدن اولوب، والده‌سی جوهره بنت هبة الله دخی محدثاتدن ایدی.

سیده (Side) آناطولینك تکه خطه‌سندن عبارت اولان پامفیلیا خطهٔ قدیمه‌سی ساحلنده بولنمش اسکی بر قصبه اولوب، بر آره‌لق خطهٔ مذکوره‌نك مرکزی بولنمش ایدی. الیوم خراب اولوب، اسکی آنطالیه دینمکله معروفدر.

سیدی قدمای شعراء عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر:
برنجیسی حمیدلی اولوب، (قره سیدی) دینمکله معروفدر. صحن مدرسی ایکن سلطان بایزید خانك اوقافنی اداره‌یه مأمور اولوب، بعده استانبول قاضیسی اولمش؛ وفناری خاندانندن قیز آلمش ایدی. عربی وفارسی وترکی نظمه مقتدر اولوب، بعض انموزجلری وساژ رسائلی واردر. شو بیت اونکدر:

قدك اوزره زلف وخدك کوروبن سیدی دیدی
ان بدر اللیل قدر قدر رمح قد بدا

— ایکنجیسی قول اوغلی طائفه‌سندن اولوب، (دولکر زاده سیدی) دینمکله معروفدر. قانونی سلطان سلیمان خانك اوائل سلطنتلرنده وفات ایتمشدر. ساده اشعاری واردر. شو بر ایکی بیت اونجمله‌دندر:

سربری کلخن اولنلر سرایی نیلرلر
پلاس عشق کیینلر قبایی نیلرلر
کوزلر اوشه کلوب پایمال ایدر بیلم
بو پاره پاره دل مبتلایی نیلرلر

سیدی احمد پاشا [«احمد پاشا (سیدی)» ماده‌سنه مراجعت.]

سیدی بن عباس (Sidi-Bel-Abbès) جزایرك وهران ایالتنده ووهرانك ٥٦ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق (مکره) نهری کنارنده وواسع ومنبت بر اووه‌ده واقع قضا

مرکزی برقصبه اولوب، ۱۶۸۱۰ اهالیسی واردر، که قسم اعظمی اسپانیول، فرانسز وسائره اوله‌رق اجنبیدر. طوغله، بیره وسائره فابریقه‌لری وحبوبات وحیوانات وکمور وسائره تجارتی واردر. بو قصبه ۱۸۴۳ تاریخنده بونامله یاد اولنور بر تربه‌نك یاننده تأسیس اولنه‌رق، اطرافنده‌کی اراضیٔ منبته، اهالیٔ مسلمه‌نك مراکشه هجرت ایتملری اوزرینه، بوقصبه‌یه یرلشن آوروپالیلرك النده قالمغله، چابق ترقی وتوسع ایتمشدر. سورله محاط اولوب، سوقاقلری دوز وکنیشدر. وهراندن کلن دمیر یول خطی بوقصبه‌دن کچوب، اورادن تلمسانه بر شعبه اوزنیر.

سیدی پاشا زاده { [« محمد پاشا (سیدی پاشا زاده) » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سیدی رئیس { مشاهیر بحریون وادبا وریاضیوندن اولوب، اسمی علیدر، وغلطه‌ده متمکن بولنمغله (غلطه‌لی سیدی علی) دینمکله معروفدر. ارباب ثروتدن اولمغله، غلطه‌ده پك مزین برقوناغی وار ایدی، وکمال سخاوتندن قپوسی عمومه آچیق ایدی. علوم ریاضیه وهیئت وهندسه‌ده وادبیاتده ید طولاسی اولوب، اشعارنده (کاتبی) تخلص ایدردی، و (کاتبیٔ رومی) دینمکله دخی مشهوردر. قانونی سلطان سلیمان خان دورنده سویش دونماسنك رئیسی پیری رئیسك قتلی اوزرینه، ۹۶۱ ده مذکور دونما ریاستنه تعیین اولنه‌رق، عمان سواحلنه مسلط اولان پورتکیز دونماسنه قارشی بصره‌دن عزیمت ایتمش ایسه‌ده، هرمز بوغازینك خارجنده دشمنك دها قوتلی بر دونماسنه راست کلمکله، مغلوب، و فرطونه‌یه دخی طوتیلوب، اکثر سفائنی مغروق اولمغله، قالان برایکی پارچه کمی وپك چوق مشاق ومحنله، کجرات ساحلنه یتیشمش؛ وبر وقت احمدآباده کجرات حاکمنك یاننده قالدقدنصکره، قالان سفائنی حاکم مشارالیهه امانت ایده‌رك، معیتنده‌کی اللی کشی ایله برآ سند، پنجاب، افغانستان، ماوراء النهر، خراسان وآذربیجاندن کچه‌رك، وبرچوق حکمداران اسلامك شفاعتلرینی آله‌رق، دربار حضرت پادشاهی‌یه عودتنده، مظهر عفو بیوریله‌رق، تقاعد اولنمش ایدی. نهایت ۹۷۰ تاریخنده درسعادتده وفات ایتمشدر. بحر عمانك احوالنی حاکی «محیط» عنوانیله برکتابی واردر، که ۹۶۲ ده احمدآباده اکمال ایتمشدر. اورادن درسعادته عودتنده کوردیکی ممالکك احوالنی مبین دخی «مرآت الممالك» عنوانیله برسیاحتنامه یازوب، سلطان سلیمان خانه تقدیم ایتمشیدی. بوندن بشقه اسطرلاب وربع مجیب ومقنطرات ومعدل وذات الکرسی اعمالی حقنده بش مقاله اوزره وترجمه «مرآت کائنات» عنوانیله برتألیف معتبری واردر. بوآثارینك نسخه‌لری نادر اولوب، «محیط» ی بارون هامر طرفندن آلمانجه‌یه ترجمه وویانه‌ده نشر اولندیغی کبی، بونك و «مرآت الممالك» نك برخیلی بحثلری دخی هندستانده چیقان معلومات آسیویه مجموعه‌لرینه درج اولنمشدی. اشعاری دخی پك کوزل اولوب، شو بیت او جمله‌دندر:

نوله مجرم ایسه‌ك یارین شفاعت خواهمز واردر
طیانسون زهدینه زاهد بزم اللهمز واردر

سیدی شهری { (یاخود سیدشهری) قونیه ولایت وسنجاغنده وقونیه‌نك ۸۰ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق برطاغك شرق اتکنده و بوزقیر کولندن بکشهر کولنه کیدن نهرك ۷ کیلومتره غربنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، یالکز ۱۰۰ قدری ارمنی وقصوری مسلم اولمق اوزره ۴۵۰۰ اهالیسی، ۵ جامع شریفی، ۴ مدرسه‌سی وبر رشدیه مکتبی واردر. میاه جاریه‌سی واطرافنده باغ وباغچه‌لری چوق اولوب، میوه‌لری پك کوزلدر. — سیدی شهری قضاسی شمالاً بکشهری، شرقاً نفس قونیه، جنوباً بوزقیر قضالریله، غرباً دخی تکه سنجاغیله محدود اولوب، ۴۳ قریه‌یی حاوی اولدیغی حالده، مرکزده‌کی یوز قدر ارمنیدن ماعداسی کاملاً مسلم وترك اولمق اوزره، ۲۶۸۱۳ اهالیسی واردر. اراضیسی آز عارضه‌لی اولوب، قضانك قسم جنوبیسنده بولنان مذکور بوزقیر ونام دیکرله صغلا کولندن چیقه‌رق بکشهری کولنه دوکلك اوزره شمالا طوغری آقان نهر قضانی شق ایله، واسع بروادی تشکیل ایدیور. بو نهره صاغ وصولدن برقاچ کوچك چای دوکیلور. اراضیسی پك منبت و محصولدار اولوب، بغدای، آرپه، یولاف، بورچق وسائر حبوبات قضانی اداره ایتدکدن صکره، تکه سنجاغنه دخی نقل اولنورسه‌ده، یوللری اولمدیغندن، نقلیاته اولنان مصارف زراعك برشی استفاده ایده‌مه‌سنی موجب

اولمغله، فضله اکمکدن اجتناب ایدرلر. توتون، پاموق، آفیون و سائره ایله میوه و سبزه‌لرك دخی انواعی حاصل اولور. درون قضاده ٥٨ جامع ومسجد، ٤ مدرسه، ٤ خان، ٢ حمام، ٣٠٣ دکان، ٢ قابلیجه و ٣٦ چشمه موجوددر. اراضیٔ مزروعه‌سی ٩٤٧٠ یکی دونمدن عبارتدر.

سیدی عقبه { جزایرك قسنطینه ایالتنده وقسنطینه‌نك ٢٠٧ کیلومتره جنوب غربیسنده (زاب شرقی) ناحیه‌سنده وبیسکره‌نك ١٨ کیلومتره جنوب شرقیسنده برکوچك قصبه اولوب، صحابهٔ کرامدن مغرب فاتحی عقبه بن نافع (رضه) حضرتلرینك تربهٔ شریفه‌سنی حاوی اولمغله، زیارتکاهدر. تربه بك ساده اولوب، خط کوفی ایله بعض یازیلری واردر. بوتربه ویانینده‌کی جامع شریف مغربك اك اسکی آثار اسلامیه‌سندندر.

سیدی کوی { آیدین ولایتنك ازمیر سنجاق وقضاسنده یعنی مرکز ولایته ملحق بر ناحیه‌نك مرکزی برکوچك قصبه اولوب، ازمیر شهرینك جنوبنده ودمیر یول خطی قربنده اوله‌رق، ازمیره آقان بر دره‌نك اوزرنده واقعدر. ازمیرك صیفیه‌لرندن معدود اولوب، ٣٥٣٠ اهالیسی وبرخیلی کوزل کوشکلری واردر. — سیدی کوی ناحیه‌سی ٣٣ قریه‌دن مرکب اولوب، شمالاً نفس ازمیر قضاسیله، شرقاً نیف، جنوباً طوربالی ناحیه‌لریله، غرباً دخی اورله قضاسیله محدوددر. اهالیسی ١٠٤٤٩ کشیدن عبارتدر. اراضیسی منبت ومحصولدار اولوب، حبوبات متنوعه ایله اوزوم، انجیر وسائره حاصل اولور.

سیدی محمد { فاس ومراکش ملوك شرفا. سندن اولوب، ١١٧١ تاریخنده پدری مولی عبدالله‌ه خلف اولمش؛ ومملکتنه مدنیتی ادخال ایتمکه چالیشوب، اکثر اوروپا دولیله مناسباته کیریشمش؛ و (موغادر) قصبه‌سنی تأسیس، و ١١٨٣ ده (مزغان) قصبه‌سنی پورتکیزلیلردن استخلاص ایتمش ایسه‌ده، ملیله‌یی اسپانیوللردن ضبط ایتمکه موفق اوله‌مامش ایدی. ١١٩٨ ده ٨٠ یاشنده وفات ایتمشدر.

سیرا { (Sierra) اسپانیول لساننده «سلسلهٔ جبال» معناسیله دیکر بر طاقم اسملره اضافتله اسپانیا وآمریقاده برچوق سلاسل جباله علم اولمشدر. [بوناسیٔ مرکبه‌نك ایکنجی جزءلرینه مراجعت بیوریله.]

سیرابی { هندستان شعراسندن اولوب، اکبرآبادلیدر، واکبر شاهك زماننده یاشامشدر. شو بیت اونکدر:

آزاده تا تواند از قید تن بر آید
از پوست اکر نباشد از پیرهن برآید

سیراجکنج { یاخود سراج کنج (-Siradj gandj) هندستانده بنکاله خطه‌سنك راجشاهی ایالتنده (پنبه) سنجاغنده وپنبه‌نك ٦٧ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق براهماپوتره ایرماغنه تابع (دنبندی) نهری اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ١٢٢٨٥ ی مسلم اولمق اوزره، ٢١٠٤٠ اهالیسی، بعض فابریقه‌لری وبك ایشلك تجارتی واردر.

سیراف { فارس ساحلنده وشیرازدن ٦٠ فرسخلق مسافه‌ده بیوك وتجارتکاه برشهر قدیم واسکله اولوب، قدمای جغرافیون اسلام وصفنده بك مبالغه ایدیورلر. یاقوت حموی سلفلرینك تعریفاتنی نقل ایتدکدن صکره، بو شهرك تدنیه یوز طوتمسیله اسکی معموریتی قالمدیغنی ومع هذا کوزل ابنیه‌سی وجامعی اولدیغنی واوکی آچیق ایسه‌ده، ایکی فرسخلق مسافه‌ده صاغلام بر لیمانی اولدیغنی بیان ایدیور. معموریتی زماننده برچوق مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر. الیوم خرابدر.

سیرافی { (ابو سعید حسن بن عبدالله بن مرزبان) مشاهیر ادبادن اولوب، نحو ولغت وشعر وعروض وحساب وفقه وسائر علومده عصرینك فریدی ایدی. پدری مجوسی بولنمشیدی. زهد وتقوی وعفتده دخی شهرت شایعه صاحبی اولوب، قضایی قبول ایتمز، وکدیمینیله یاشار ایدی. ٣٦٨ تاریخنده بغدادده وفات ایتمشدر. سیبویه‌ك کتابنی شرح ایدوب، کتاب مذکورك بوندن ایی شرحی یوقدر.

سیراقوسه { (Syracuse) ایتالیاده سیجلیه جزیره‌سنك ساحل شرقیسنده قره‌یه برکوپری ایله مربوط برکوچك آطه‌نك اوزرنده ایالت مرکزی برقصبه اولوب، قتانیه‌نك ٣٥ کیلومتره

جنوبنده واقعدر . پك قديم بر شهر اولوب ، اسكى حالنى تماميله محافظه ايتمكله ، سوقاقلرى پك طار وطولاشيقلى وخانه‌لرى مدرسه‌يه مشابه اولوب ، خارجه پنجره‌لرى يوقدر . ٢٥ ٢٧٥ اهاليسى، قره ايله آطه آره‌سنده‌كى طار بوغازله آيرلمش ايكى صاغلام ليمانى وايكى فنارى واردر . شمديكى سيراقوسه اسكيسنك آنجق بر محله‌سى اولوب، زمان قديمده قسم اعظمى قره‌ده ممتد اولوردى . شمدى اورالرى ويرانه‌لرله مملو اولوب ، اطرافنده‌كى بطاقلقلر دخى قصبه‌نك هواسنى اخلال ايتمكده‌در .

سيراقوسه ميلاد عيسى (عم) دن ٧٣٥ سنه اول قورنته‌لى (آرخياس) اسمنده بر يونانلى طرفندن (اورتيجيه) آطه‌جغى اوزرنده تأسيس ، ويونان مهاجرلريله اسكان ايديله‌رك، متعاقباً قره‌ده دخى كسب توسع ايده‌رك ، يكى ظهور ايتمش اولان قارتاجليلرك قوتنه سيجليه‌ده مقاومت ايده‌جك درجه‌ده مكنت قزانمش ايدى . قبل الميلاد ٤١٤ تاريخنده آتنه‌ليلر سيراقوسه‌يى ضبط ايتمكه كيتمشلر ايسه‌ده ، منهزماً عودت ايتمشلردى . او زمانده درت قسمدن عبارت اولوب، پك بيوك ومصنع معبدلرى، تياترولرى، سرايلرى وهيكللرى وار ايدى . اهاليسنك بر مليونه بالغ اولديغى دخى روايت اولنمش ايسه‌ده، هرحالده ٠٠٠ ٥ كشيدن زياده ايدى. خرابه‌لرينك محيط دائره‌سى ٣٥ كيلومتره طولنده‌در . سيراقوسه‌نك الك قوتلى زمانى ميلاددن ٣٠٠ سنه اول ايدى . او وقت (آغاتوقلس) ك قومانده‌سيله قارتاجه قارشى دونتما وأردو سوق ايتمش ايسه‌ده ، مرقوم قتل اولنمش، وعسكرى عودت ايتمشدى . بعده سيراقوسه روماليلره قارشى قارتاجليلرله اتفاق ايتديكندن، قبل الميلاد ٢١٢ تاريخنده حكيم رياضئ شهير (آرشيمد) ك سعيله برابر، مارجلوس شهرى ضبط وروماية الحاق ايتمشدى . او وقتدن برى سيجليه‌نك سائر طرفلريله برابر روماليلرك، روملرك، عربلرك، نورمانلرك ونهايت اسپانيانك ضبطنه گچوب، ١٨٦١ ده ايتاليا قراللغنه الحاق اولنمشدر . [«سيجليه» ماده‌سنه مراجعت .] سيراقوسه اهل اسلامك الينه گچنجه‌يه قدر سيجليه‌نك مركزى اولوب، عربلرك زمانده پالرمو (بلرم) اسميله صقليه‌نك مركزى ايديسه‌ده ، سيراقوسه دخى (سرقوسه) اسميله معروف اوله‌رق خيلى معمور ايدى . ١٦٩٣ و ١٧٥٧ تاريخلرنده وقوع بولان شدتلى زلزله‌لر بتون خرابنى موجب اولمشدر . استقلالى زماننده يعنى ابتداى تأسيسندن روماليلرك ضبطنه گچنجه‌يه قدر بروجه زير بعض حكمدارلر دخى حكومت سورمشدر :

	قبل الميلاد
زاده‌كانك نفوذى	٧٣٥ الى ٤٨٤
حكمدار جلون	٤٨٤
» برنجى هيرون	٤٧٨
» تراسيبول	٤٦٧ » ٤٦٦
جمهوريت مفرطه	٤٦٦ » ٤٠٥
حكمدار اسكى دنيس	٤٠٥
» كنج دنيس	٣٦٨
» ديون	٣٥٧
» قاليپه	٣٥٤
» هيپارينوس	٣٥٣
» هيپسيوس	٣٥١
» كنج دنيس ثانياً	٣٤٧
» تيمولئون	٣٤٨ » ٣٣٧
» سوسيسترات	٣٢٠
ايكنجى هيرون	٢٦٩
هيرونيم	٢١٥

— سيراقوسه ايالتى سيجليه جزيره‌سنك جنوب شرقى كوشه‌سندن عبارت اولوب ، شمالاً وشمال غربى جهتندن قتانيه، غرباً قالتانيزته ايالتلريله سائر طرفلردن دخى دكيزله محاطدر . مساحهٔ سطحيه‌سى ٣٦٩٧ مربع كيلومتره واهاليسى ١٧٠ ٣٧١ كشيدر. طاغلق بر بر اولوب ، الك بيوكك طاغى ٩٨٥ متره ارتفاعنده‌در . طوپراغى اكثريت اوزره اراضئ كلسيه‌دن اولمغله، طاغلر آره‌سنده آقان نهرلرك چوغى يولده قورور. طبيعت اراضيه ومحصولاتجه سيجليه‌نك سائر طرفلرندن دون اولديغى كبى، صنايع وتجارتى دخى كريدر . شراب اخراجاتى زياده‌جه‌در . ايالت ٣ قضايه منقسم اولوب، ٣٢ ناحيه‌يى حاويدر. مركزى اولان سيراقوسه الك بيوك معموره‌سى اوليوب. باشليجه شهر و قصبه‌لريله مقدار نفوسلرى بروجه زيردر :

موديقه	٤٣ ٩٢٦	سيراقوسه	٢٧٥
راغوزه	٢٦ ٨٣٠	نوتو	٣٣٥
ويتوريه	٢٦ ٧٥٠		

سيراقوسه (Syracuse) آمريقاى شماليده ممالك مجتمعه‌نك (نيويورق) جمهوريتنده ونيويورقك ٣١٥ كيلومتره شمال غربيسنده اوله‌رق (اونونداغه) كولك ساحل جنوبيسنده بو كولك اسميله مسمى سنجاغك مركزى برشهر اولوب، ٨٨١٤٧ اهاليسى، ليمانى، جدولى، هرطرفه طوغرى متعدد دمير يوللرى، پك ايشلك تجارتى، بيوك طوز تصفيه خانه‌لريله معمله‌لرى، جسيم دميرخانه‌لرى ومختلف ماكينه‌لرله جام، بيره وسائره فابريقه‌لرى، بيوك دارالفنونى، متعدد مكاتب عاليه ورشديه وابتدائيه‌سى، ٤ كتبخانه‌سى، تيمارخانه‌سى، يتيمخانه‌سى، اختيار قادينلره مخصوص دارالعجزه‌سى، متعدد مصنع وجسيم كليساسى، تفرجگاه اولمغه شايان مزارستانى وبر چوق گوزل ابنيهٔ اميريه وخصوصيه‌سى واردر. يوقاريده ذكر اولنان مقدار نفوس ١٨٩٠ استاتستيقنه گوره اولوب، سنه‌ده اوچ درت بيك اهالى آرتديغى دخى محققدر. بو شهر ١٨٢٥ تاريخ ميلاديسنده بر قريه حالنده تأسيس اولنوب، ١٨٤٧ ده قصبه‌لر صره‌سنه گچمشدر.

سيراگوپه (Syragouppa) هندستانك قسم جنوبيسنده مدراس ايالتنك (بلارى) سنجاغنده و(بلارى)نك ٥٨ كيلومتره شمالنده اوله‌رق (كريشنه) ايرماغى تابعلرندن (تونكبهادره) نهرى اوزرنده برقصبه اولوب، ١٦٨٥ ى مسلم اولمق اوزره، ٥٠١٥ اهاليسى وآغير هواسى واردر.

سيراليونه (Sierra Leone) آفريقانك ساحل غربيسنده فرانسه‌نك سنغامبيا مستعمراتيله (ليبريه) جمهوريتى آره‌سنده انكلتره‌نك بر مهجرى اولوب، ٧° ايله ١٠° عرض شمالى و ٣٠′ ١٠° ايله ١٣° طول غربى آره‌لرنده ممتد اولور. گرك شمال وگرك جنوب جهتنده خط حدود ايكى نهر مجراسندن عبارت اوله‌رق غرب جنوبيدن شرق شماليه طوغرى ممتد اولوب، ايچ طرفدن يعنى سودانك (فوتاجالون) و(سامورى) طرفلرندن ايسه خط تقسيم مياهى تشكيل ايدن طاغ سرتلرندن عبارت اوله‌رق، او طرفدن سيراليونه بر زاويهٔ قائمه شكلنى ابراز ايديور. سودانك ايچ طرفلرينه طوغرى آقان (نيجر) ايرماغنه دوكيلن انهارك منابعى وحدودك خارجنده، وطوغريدن طوغرى‌يه بحر محيط آطلاسى‌يه دوكيلن انهارك منابعى سيراليونه حدودى داخلنده‌در. بو حدود داخلنده سيراليونه‌نك مساحهٔ سطحيه‌سى ٧٣٠٠٠ مربع كيلومتره اولوب، ياريم ميليوندن زياده اهالى ايله مسكوندر. آنجق طوغريدن طوغرى‌يه انكلتره‌يه تابع اولان يرلرى يالكز ٢٦٠٠ وبر روايتده ٧٧٧٠ مربع كيلومتره واهاليسى ٧٥٠٠٠ كشيدن عبارت اولوب، اوبر طرفلرى انكلتره‌نك آز چوق حمايه‌سى آلتنده بولنور اقوام وقبائل زنجيه ايله مسكوندر. سواحلى خط مستقيم اوزره حساب اولنورسه، ٣٥٠ كيلومتره طولنده ايسه‌ده، گيرنتى وچيقنتيلريله برابر بونك ايكى مثلنه بالغ اولور. ليبريا حدودندن (شربرو) جزيره‌سى قارشيسنه قدر غرب شماليه طوغرى ممتد اولان ١٧٥ كيلومتره‌لك ساحلى غايتله دوز اولوب، جزيرهٔ مذكوره‌نك قارشيسنده بربرينى متعاقب اوچ قوى بعد التشكل، ساحل شماله طوغرى دونوب، بر طاقم برونلر وقويلر وعلى الخصوص اصل سيرا ليونه دينلن بر اوزون شبه جزيره تشكيل ايدر، كه بونك منتهاى غرب شماليسنده مهجرك مركزى (سيراليونه) ونام ديگرله (فريتوون) قصبه‌سى بولنيور. ساحل عموميت اوزره آلچق وبطاقلق حالنده اولوب، على الخصوص ياغمورلر موسمنده بطاقلقلر چوغالمغله، حتى مذكور شبه جزيره دخى بسبتون آطه حكمنه گچر. اوموسمده بلوط وسيسلرى دخى چوق وسواحلك اوكى صيغ اولديغندن، سفائن حقنده پك مخاطره‌ليدر. بو سواحلك ايچ طرفلرنده، دكيزدن گورينشى ياتمش بر آرسلان شكلنى ابراز ايتديگيچون، پورتكيزليلر طرفندن (سيراليونه) تسميه اولنان برسلسلهٔ جبال ممتد اولوب، الك بيوكك محللرى ٧٠٠ متره ارتفاعنده‌در. مملكتك ايچ طرفلرى بالطه گورمه‌مش صيق اورمانلرله مستور اولوب، اكثر طرفلرى هنوز لايقيله كشف اولنمامشدر. ايچ طرفده‌كى جبالدن بر چوق انهار آقوب، الك بيوكلرى شمال جهتنده‌كى ايكى (اسقارسيه) ايله (روكله) نهرلرى وجنوبده‌كى (بانسوقولو) و(ناقى) نهرلريدر. بونلرك بعضلرى منصبلرنده اوزون خليجلر تشكيل ايديور. هواسى غايتله آغير ومهلك اولوب، هر نه قدر سنه‌نك الك صيجاق آيى اولان نيساننده (فريتوون) ده ميزان الحراره اكثريا ٢٨ والك سرين آيى اولان آغستوسده ٢٤ درجه گوستريورسه‌ده،

بطاقلقلرك كثرتى ودكيزك جذرى حالنده آچيقده
قالان چامورلرك تبخراتى هوايى تسميم ايدوب، صارى
صيتمه وسائر مهلك خسته‌لقلر توليد ايديور. ياغمور-
لرى پك چوق اولوب، ياغمور موسمى مايسده
باشلار، و حزيران و تموزده پك چوق ياغوب،
آغستوسده آزالمغه باشلار؛ ونهايت تشرين ثانيده
بسبتون كسيلوب، قوراقلق موسمى كيرر. واديلرنده
پرنج وبايرلرنده مصر، پتاتس ونخود كبى حبوبات
حاصل اولور. آوروپادن نقل اولنان ميوه وسبزه-
لرك چوغيله قهوه، شكر قامشى، پاموق وچيويت
دخى ايى محصول ويرمكه باشلامشدر. حيوانات
اهليه‌سى باشليجه كچى وطوموزدن و طيور مونسه
انواعندن، وحيوانات وحشيه‌سى دخى فيل، ييانى
مانده، پارس، قورد وشمپانزه دينلن بيوك نسناس
وسائره‌دن عبارتدر. باليغى ده چوقدر. ايچ طر-
فلرينك اهاليسى اقوام مختلفهٔ زنجيه‌دن عبارت اولوب،
بونلر حقنده تفصيلاته كيريشيله بيله‌جك قدر معلومات
مفقوددر. طوغريدن طوغرى‌يه انكلتره‌نك تحت
اداره‌سنده بولنان ٧٥٠٠٠ اهالينك ٣٠٠٠٠ ى
مركزى اولان (فريتوون) ده وقصورى اطرافنده‌كى
قراده ساكندرلر. بونلرك ايچنده آنجق بر ايكى
يوز آوروپالى بولنوب، قصورى انكليز وفرانسز
سفائنى طرفندن تخليص اولنمش اسراى زنجيه‌دن
عبارتدر، كه هر بررلرينك لسانلرى بشقه اولديغندن،
لسان اصليلرينى اونودوب، بينلرنده انكليزجه قو-
نيشورلرسه‌ده، انكليز لسانى بونلرك آغزنده بسبتون
بشقه بر صورت آلمشدر. مذهبجه ٣٠٠٠٠ قدرى
ميسيونرلر واسطه‌سيله پروتستان اولمش ايسه‌ده،
اسكى اعتقادلرينى دخى محافظه ايتمكده‌درلر. ٥٠٠٠
دن زياده‌سى مسلم و ١٦٠٠٠ قدرى بت‌پرستدر.
آنجق كرك بت‌پرستلرك وكرك خرستيان اولنلرك
كوندن كونه دين اسلامى قبوله اولان انهماكلرى
سببيله سنه‌دن سنه‌يه مسلمانلرك عددى آرتمقده
وخرستيانلرك مقدارى آزالمقده‌در. دين اسلامك
او جهتلرده ترقياتنه ميسيونرلر بر وجهله سد ممانعت
چكه‌مه‌مكده‌درلر. انكليزلر ٥ ابتدائيه و ٦ رشديه
مكتبى تأسيس ايدوب، ٢٢ مكاتب خصوصيه دخى
واردر. واردات ومصارف سنويه‌سى بر بچق مليون
فرانقدن زياده‌در. عسكر وژاندارمه‌سى زنجى او-
لوب، يالكز ضابطلرى انكليزدر. هوانك آغرلغى
آوروپاليلر طرفندن واسع چفتلكار وفابريقه‌لر تأسيسنه
مانع اولوب، تجارت دخى بحق اجرا اولنه‌ميور.
باشليجه اخراجاتى بعض نباتاتدن چيقاريلان ياغ ايله
فيل ديشى، آلتون توزى، صمغلر وبهاراتك انوا-
عندن وبر مقدار قهوه‌دن عبارتدر. بو مملكت الك
اول ١٤٤٧ ده (آلوارو فرناندز) نام پورتكيز
قپودانى طرفندن كشف اولنه‌رق، ١٤٦٧ ده (پدرو
سينترا) طرفندن دها ايى تحقيق اولنمش؛ واو تاريخدن
اعتباراً آوروپا قورسانلريچون بر انسان صيدكاهى
حكمنه كچوب، اورادن كميلر طولوسيله اسراى زنجيه
آله‌رق، آمريقايه كوتورمشلر ايدى. ١٧٨٧ تا-
ريخنده اسارتك لغوى اوزرينه، تخليص اولنان اسرايه
بر ملجأ اتخاذ اولنه‌رق، ابتدا بر انكليز شركتى طر-
فندن اداره اولنمش؛ و ١٨٠٧ تاريخنده انكليز
حكومتى طرفندن ضبط اولنمشدر. او وقتدن برى
محجر يالكز مذكور شبه جزيره‌دن عبارت بولنمش
ايكن، بو صوك سنه‌لرده انكليزلر نفوذ وحمايه‌لرى
دائره‌سنى توسيع ايده‌رك، اسماً بتون مملكت كند-
يلرينك اولمشدر.

سيرامورن (Sira-Mouren) و دها طوغريسى (شاراموزن) يعنى
«صارى ايرماق»، مغولستان ايله مانچوريه‌ده جريان
وصارى دكيزك (لياثوتونغ) قوينه انصباب ايدن بر
ايرماق اولوب، مغولستان ايله (پچيلى) نك (جهون
ونام ديكرله (چنغ ته فو) ايالتى آره‌سنده و (دولو
نور) قربنده بيوك خينغان سلسله‌سيله (مانولينغ
سلسله‌سنك محل اجتماعنده واقع (پن چا) طاغند
نبعان ايله، ابتدا شماله وبعده شرقه طوغرى آقه‌رق
مغولستان ايله پچيلى حدودينى تفريق ايدر؛ وصولد
ملتقالرنده برلشن (چاغان مورن)، (قره مورن)
و (اركه‌مورن) چايلرينى ودها بر طاقم چايلر ا
صاغدن (شاخان مورن) اسميله بر بيوك نهر آلدقد
صكره، صرف مغولستانه وبعده مانچوريه‌نك (شي
كينغ) ايالتنه كيره‌رك (لياثوهو) اسمنى آلير؛ وايا
مذكوره‌ده صولدن (خاده) نهرينى اخذ ايله جنو
غربى‌يه و بعده جنوب شرقى‌يه طوغرى آقه‌رق
برايكى نهر دها آلدقدن صكره، مذكور كورف
دوكيلور. مجراسنك (شينغ كينغ) ايالتنده‌كى قسـ

فيضان مياه زماننده سير سفائنه صالحدر. بو مجرانك اسكيدن برى سوق الجيش نقطهٔ نظرنجه اهميتى اولوب، چينى ضبط ايدن مانچورلر بورادن ايمش؛ وچينليلر ينه بورادن قوره‌يه طوغرى چيقمشلردر. بناءً عليه چين ايمپراطورلرى بو واديده برچوق استحكامات ياپديرمشلردر. ايرماغك مجراسنك طولى ١٠٠٠ كيلومتره‌دن زياده‌در.

سيران { (ياخود سيرين ويا سرهان) پنجابده سند ايرماغنه تابع برنهر اولوب، (هزاره) ايالتنك قسم شماليسنده ٣٤° ٤٦′ عرض شمالى ايله ٧٠° ٥٩′ طول شرقيده هيمالايه جبالنك بر بوغازندن نبعانله، جنوبه و بعده جنوب غربى‌يه طوغرى جريان ايده‌رك، برقاچ چاى ونهايت صولدن (دور) نهرينى آلدقدن و ١٣٠ كيلومتره‌لك جرياندن صكره مذكور سند ايرماغنه دوكيلور. مجراسنك اطرافى پرنج وباموقله مزروع اولوب، نهرك صويله سقى اولنور. برچوق دكرمنلر چويرر.

سيرانه‌سان { (Sirané-San) ژاپونيه‌نك نيپون جزيرهٔ كبيره‌سنده و ٣٦° ٤٨′ عرض شماليده بر بركان اولوب، ٢٦٠٠ متره ارتفاعى واردر. ١٨٧٢ ده اشتعال ايتمشدى. يكى آغزى ١٦٠٠ متره كنيشلكنده اولان براسكى آغزينك ايچنده‌كى تپه‌نك اوزرنده‌در. تاريخ مذكورده برطاقم قاينار صولر فيشقيروب، طاغك اتكلرنده‌كى اورمانلره ياپلمغله، آغاجلرده حالا آثارى مشاهده اولنيور. طاغك اطرافنده برطاقم كوللر بولنوب، بعضلرينك كنارلرنده كوكوردلى صيجاق صولر چيقار.

سيراولى پياس { (Siraoli-Pias) هندستانده رحيلقند ايالتنك (باريلى) سنجاغنده برقصبه اولوب، ٦٥٤٠ اهاليسى واردر.

سيرتى { (محمد حسين غفارى) ايران شعراسندن اولوب، قزوينلى اولديغى حالده، هندستانه رحلتله، جهانكيرك شهزاده‌لرندن (پرويز)ه انتساب ايتمش؛ وبونك وفاتندن صكره برمدت عظيم آباده اقامت ايدوب، بعده حرمين شريفين زيارتنه كيتمش ايدى. شو بيت اونكدر:

زبس زاهل جهان خاطرم كريزانست
بخانهٔ كه مرم ميكشم كريسانست

سيرجان { كرمان ايله فارس آره‌سنده و شيرازدن ٢٤ فرسخلق مسافه‌ده وقتيله بر بيوك شهر اولوب، (قصرين) ديمكله دخى معروف ايدى. سوقاقلرى كنيش، باغ وباغچه‌لرى چوق وآب و هواسى كوزل ايدى. آل بويهدن عضد الدوله بو شهرده بر سراى و بر مناره انشا ايتمشيدى. عمرو بن ليث و برادرى طاهر بن ليث شهره كوزل بر صو كتيروب، بتون خانه‌لره تقسيم ايتمشلردى. برچوق علما وسائر مشاهيرك مسقط رأسى بولنمشدر. اليوم خراب اولسه كركدر.

سير دريا { (Syr-daria) تركستانده‌كى سيحون نهرينه شمدى ويريلن اسم اولوب، آوروپاجه‌ده بو اسمله معروفدر. [«سيحون» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

سير دريا { سيحونك اسم حديثى اولان بو ناملە روسلر تركستانك بربيوك قسمندن عبارت اولان برايالتى تسميه ايتمشلردر.

سيردريا ايالتى (تركستان) ناميله معروف اولان ادارهٔ عموميه‌نك بش قسمندن عبارت اولوب، ديكر بر قسمى فرغانه وسمرقند ايالتلرندن عبارتدر. بو ايالتك بو درجه‌ده وسعتى اكثر طرفلرينك چول اولمسندن ايلرى كليور. شمالاً (تورغاى) و (آق-مولنسك)، شرقاً (سميرچنسك) وفرغانه ايالتلريله، جنوباً سمرقند ايالتيله وبخارا خانلغيله، غرباً دخى خيوه خانلغيله وبحر خوارزمله (يعنى آرال كوليله) محاط ومحدوددر. ٤٠° ١٠′ ايله ٤٧° ٥٥′ عرض شمالى و ٥٦° ٢٠′ ايله ٧١° ٢٥′ طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولوب، غرب شماليدن شرق جنوبى‌يه طولى ١١٠٠ وعرض وسطيسى ٥٠٠ كيلومتره‌در. مساحهٔ سطحيه‌سى ٥٠٤٦٥٨ مربع كيلومتره اولوب، همان فرانسه وسعتنده اولديغى حالده، يالكز ١١٤٣٠٠٠ اهاليسى واردر. مركزى بتون تركستانك دخى مركز عموميسى اولان (طاشكند) شهريدر. سيحون نهرى جنوب شرقيدن شمال غربى‌يه طوغرى آقه‌رق ايالتى ايكى‌يه آييرور. غرب جنوبى جهتنده‌كى قسمى (قزيل قوم) اسميله بحر خوارزمه‌قدر ممتد اولان واسع برچولدن عبارت اولوب، شرق شمالى قسمى ايسه مثلث الشكل طاغلق بريردن وبونك شرق شمالى وغرب شمالى جهتلرنده واقع (آق قوم) و (قره-

قوم) اسمیله ایکی چولدن مرکبدر . (تیان شان) اسمیله چین حدودندن کلن سلسلهٔ جبال مرتفعه ایالتك حدود شرقیه‌سنه قدر واصل اولوب ، اورادن (چوتقال) اسمیله اوچ درت بیك متره ارتفاعی اولان بر قول جنوب غربی‌یه طوغری اوزانه‌رق ، ایالتك حدود شرقیه‌سنی تشکیل ایدر؛ و (قورامه) طاغی بوکا مربوط اولوب، اشبو قورامه طاغیله خجند قربنده بولنان مغول طاغی آره‌سنده‌کی بوغازدن سیحون ایرماغی چکوب، برشلاله تشکیل ایدیور . غرب جنوبی‌یه طوغری دخی (طلاس طاغی) اسمیله برطاغ اوزانوب، اك یوکسك ذروه‌سی اولان (ماناس) طاغی دائمی صورتده قارله مستوردر، وقربنده‌کی (قره بوغا) کچیدی ۳۰۰۰ متره ارتفاعنده در . غرب شمالی‌یه طوغری دخی (قره طاغ) قولی اوزانوب ، سیحون کنارنده‌کی (جولك) قصبه‌سنه وقره قوم چولنه قدر ممتد اولور. بو طاغلرك شرق شمالی اتکلری صرب ودیك اولوب، جنوب غربی اتکلری ایسه آزمیلا نلیدر، وآره‌لرنده برچوق چایلر آقوب، بو یرلر ایالتك اك منبت واك کوزل یرلریدر. قره قوم چولی تورغای ایالتنده‌کی قره قومك برقسمی اولوب، آنجق نهرك وطاغلرك قریبی جهتیله او قدر چول اولمیوب ، قویو حفر اولندقده صو چیقار، واوتدن دخی خالی اولمیوب، قیشین آز قار یاغدیغندن، قیرغیزلر سوریلرینی اوتلاتیرلر. اکثر طرفلری قوملق وطالغه‌لی اولوب، بعض یرلری‌ده طوزلی بالچیقدن عبارتدر. آق قوم خالص چول وقوملق بر یر ایسه‌ده، نهرلریله کوللری بولندیغندن، بونلرك قربنده خیلی نباتات ومرعالر بولنوب، قیرغیزلر سوریلرینی سوق ایدرلر . قزیل قوم چولی ایالتك نصفنه قریب اولوب، سیحون ایله جیحون آره‌سنده آرال دکیزینه قدر ممتد اولور. بونك قسم شمالیسی اینجه وقیرمزی قومدن عبارت اولوب، بسبتون صوسز ونباتسزدر؛ وجزئی روزکار اسنجه قوم دکیز کبی طالغه‌لنوب، هوایه دخی قالقمغله، بلوط کبی اورته‌لغی قاپلار. قسم جنوبیسنده ایسه برطاقم قورو طاغلر وبعض تپه‌لر بولنوب، قیو حفرنده دخی طوزلی وآجی وبعضاً طاتلی صو چیقار؛ وقیولرك یدکاری برنوع قبا اوتله بعض چالیلر دخی بولنور. بو جهتلرنده اون اون بش بیك قدر خیمه نشین قیرغیز بولنوب، سوریلرینی کزدیررلر . ایالتك انهاری سیحون ایرماغیله طاغلق قسمندن بو ایرماغه دوکیلن چایلردن وایالتك حدود شمالیه‌سنی آیران (چو) نهرندن عبارتدر . سیحون ایله تابعلری «سیحون» ماده‌سنده تعریف اولندیغندن، تکرارینه حاجت یوقدر. چو نهری (ایصیق) کولندن کلوب ، آق قوم ایله قره قوم آره‌سنده آجی کوله دوکیلور . آرال کولك شرق وجنوب ساحلیله بو سواحله قریب آطه‌لری بو ایالت داخلنده بولنوب، حدود شمالیه‌سنده دخی مذکور (آجی کول) بولنیور. بطاقلق وقامشلق حالنده کوچك کوللری وعلی الخصوص سیحونك طغیاننده مجراسی اطرافنده تشکل ایدنلری دخی چوق اولوب، بر طاقمنك صولری طوزلیدر.

هواسی پك اعتدالسز اولوب، سیبریه‌نك هواسنه مشابه اولمغله، یازین میزان الحراره ٤١ درجه‌یه قدر چیقار، وقیشین تحت الصفر ٢٥ درکه‌یه قدر اینر. بو تفاوت شمالی قسمنده دها زیاده اولوب، قسم جنوبیسنده وعلی الخصوص طاشکند کبی طاغلق قسمنده بولنان یرلرده یازین حرارت و قیشین برودت دها آزدر . قیشلری اوزون اولوب، بو موسمده اکثر طرفلری قارله مستور ونهرلر منجمد بولنور . بهارك حلولیله برابر طوپراق قاردن قورتلنجه یشیللك وچیچکلرله اورتیلورسه‌ده، درعقب صیجاقلر باصوب ، بونلری قورونمغله، اورته‌لق یانمش حالنی ابراز ایدر . صوك بهار یاغمورلرندن برده موقتاً اورته‌لق یشیللنوب، بعده قار آلتنده قالیر. اورمانلری پك آز اولوب، یالکز یوکسك طاغلرده بولنور. قواق ، قره آغاج، کوکن وسائر آغاجلری حاویدرلر. چوللرده برنوع چالی بولنوب ، محروقات ایچون قیریلور ، وپك کچ یتیشیر. مسکون اهالیسی بغدای، آرپه، پرنج، داری وسائره وکوجه‌لر بر مقدار داری وبغدای وآرپه اکوب بیچرلر . جنوب شرق جهتنده پاموق دخی حاصل اولوب ، سبزه ومیوه‌لری ده چوقدر . اهالینك زراعته وآریقلر حفریله اراضی سقینه اهتماملری چوقدر . عمومیت اوزره ایالت اراضیسنك یوزده ٦٦ سی اراضیٔ خالیه‌دن، یوزده ٣٣ ی چایر ومرعادن وآنجق یوزده بری اراضیٔ مزروعه‌دندر. نهرلرله کوللرك کنارلرنده وعلی الخصوص سازلقلرده برچوق صو قوشلریله یبانی طوموز بولنیور . وقتیله قپلان دخی وار ایدی. چوللرده قورد، تیلکی، یبانی کدی چقال، پورسوق وقره قوربوق دینلن بر نوع حیوان

وار در. اورمانلرده آیی و یوکسك طاغلرده یبانی کچی وسائر بوکبی حیوانلر بولنیور. قره‌قوش، قرتال، صولون، ککلیك و سائر طیوری دخی چوقدر. حشراتك انواعی و بعض زهرلیلری دخی بولنور. سیحونده وآرال کولنده بالیغك انواعی وار در. حیوانات اهلیه یتیشدیرمك اهالینك باشلیجه مشغولیتلرندن اولوب، درون ایالتده ٢٥٣ ٠٠٠ دوه، ٤٤٤ ٠٠٠ آت، ٣٣٢ ٠٠٠ صیغیر و ١٥١٣ ٠٠٠ قیون وار در. آتلری برقاچ جنس اولوب، ضررسزدر. قیصراقلرك سودینی اکشیته‌رك (قومس) تعبیر ایتدکاری برمشروب حاصل ایدرلر، که قیرغیزلرك بیره‌سی اولوب، اولدجه‌کیف ویرر. طاشکندقربنده (قپلان بك) نام موقعده حکومتك بر حاراسی واردر. قورامه طاغلرنده آلتون، کومش، قورشون، باقیر معدنلری وزمرد وسائر ذی‌قیمت طاشلر واو جوارده‌کی بعض طاغلرده معدن کوری بولنیورسه‌ده، کورك جنسی پك ایی اولمدیغندن، وسائر معدنلر مصارفی قورتاره‌جق درجه‌ده اولمدیغندن، هیچ بری اخراج اولنمامقده‌در. ذی قیمت احجاری جغرافیون اسلام آثارنده خوقنده نسبت ایدیله‌رك، اهمیتله ذکر اولنیورسه‌ده، شمدیکی حالده استفاده اولنه‌میور.

اهالیسنك نصفی و عشیرت حالنده یاشایانلری قیرغیز اولوب، بونلره برابر برقاچ بیك ترکمان وقره قالپاق دخی واردر. مسکون اهالیسنك قسم اعظمی (سارت) قومنه منسوب اولوب، بونلر باشلیجه‌زراعتله مشغولدرلر. سائر اهالیٔ مسکونه‌سی تاجیك، اوزبك، روس وبر مقدار ایرانلی، افغانلی وسائر اجنبیلرله یهودی وچنکانه و سائره‌دن عبارتدر. یالکز برلی تاجیکلر لسان فارسی‌ایله وقیرغیزلر، سارتلر، اوزبکلر، ترکانلر وقره قالپاقلر جغتای ترکجه‌سیله متکلمدرلر. روسلر ٣٥ ٠٠٠ کشیدن عبارت اولوب، قسم اعظمی عسکر ومأموردن عبارتدر. بونلره جزئی مقدارده اولان یهودیلردن بشقه بتون اهالی مسلم ومذهب حنفی‌یه تابع سنیدرلر. مسلمانلرك مدرسه‌لری وجوامع شریفه‌یه ملحق مکتبلری اولوب، روسیه دولتی دخی روسجه وترکجه تدریساته مخصوص بعض مختلط مکتبلر آچمشدر. بتون ایالتده بری ذکوره و بری اناثه مخصوص ایکی داخلی مکتب اعدادی‌ایله بردارالمعلمین، ٦ ذکور و ٤ اناث مکاتب ابتدائیه، ٣ مختلط مکتب و ٢ یتیمخانه موجوددر. طاشکندده بر مطبعه وبرطاش باصمه‌خانه بولنوب، ٣ غزته ورساله‌ٔ موقوته نشر اولنور. سیردریا ایالتی: قورامه، چیمکند، آولیه آتا، ترکستان، پردوسق، قزالینسك وآمو دریا اسملریله ٧ سنجاغه منقسم اولوب، برنجیسنك مرکزی طاشکند وبدنجیسنك‌کی (پترو آلکساندرووسق) در. دیکرلری مرکزلرینك اسمیله مسمادر. ایالت والیسی عموم ترکستان والی وقوماندانیله برابر طاشکندده اقامت ایدر. صنایع محلیه پك کری اولوب، طاشکندده اسکی اصول اوزره بعض بزلر وبوك قماشلر نسج اولنور، وبر طاقم دباغخانه‌لر وموم وصابون عملخانه‌لری بولنور. روسلر دخی بعض مسکرات فابریقه‌لری آچمشلردر. تجارت باشلیجه سارتلرك ویهودیلرك النده‌در. سنوی ادخالاتی ٢٨ ٥٠٠ ٠٠٠ واخراجاتی ١٠ ٨٠٠ ٠٠٠ فرانقه‌بالغ اولور. [احوال تاریخیه‌سیچون «ترکستان» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سیرسه (Sirsa) هندستانده پنجاب خطه‌سنك حصار ایالتنده وحصارك ٧٩ کیلومتره غرب شمالیسنده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ٣٤٤٥ ی مسلم اولمق اوزره، ١٢ ٢٩٠ اهالیسی، ایشلك تجارتی، بیوك بر حیوانات بازاری، بعض منسوجات فابریقه‌لری وچناق‌چوملك دستکاهلری واردر. ١٨٣٧ تاریخنده انکلیزلر طرفندن تأسیس اولنوب، صوقاقلری دوز وکنیشدر. ینه بو اسمله اسکی بر شهرك خرابه‌لری قربنده در. — اله آباد ایالت وسنجاغنده واله آبادك ٣٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده دخی بو اسمله بر قصبه بولنوب، ٣٤٤٠ اهالیسی واردر.

سیرسی (Sirsî) هندستانده بمبای اداره‌سنك (کونکان) ایالتنده (هوناوار) سنجاغنده و هوناوارك ٣٩ کیلومتره شرق شمالیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٩٧٥ ی مسلم اولمق اوزره، ٥٦٣٥ اهالیسی واردر. — رحیلقند ایالتنك مراد آباد سنجاغنده و مراد آبادك ٢٦ کیلومتره جنوب غربیسنده دخی بو اسمله برقصبه اولوب، ٤٣٠٠ ی مسلم اولمق اوزره، ٥ ٩٥٠ اهالیسی وبانیسی مد اولنان مخدوم شاهك مصنع بر تربه‌سی واردر.

سيرميوم { (Sirmium) صاوه نهرينك صول كنارنده اسلاوونيه‌نك سيرميه ايالتنده قضا مركزى اولان ميترووبچه قصبه‌سى قربنده بولنمش اولان بر شهر قديم اولوب، روماليلر زماننده (پانونيه) خطهٔ قديمه‌سنك مركزى ايدى. آورليان و پروبوس ايله غراتيان بو شهرده طوغمش، وايكنجى قلود ايله مارق آورل اوراده وفات ايتمشدر. روماليلرك طونه اقوامنه قارشى اولان محاربه‌لرنده دار الحربلرى ايدى. دردنجى قرن ميلاديده قسطنطينيه‌نك تأسيسندن اول بر آره‌لق قسطنطين طرفندن پايتخت اتخاذ اولنمشدى. آلتنجى قرن ميلاديده آوارلرك الينه كچمكله، بونلر طرفندن تخريب ايدلمش اولمليدر، كه او وقتدن برى تواريخده اسمنه تصادف اولنميور. بعض خرابه‌لرى و آثارى باقيدر.

سيرميه { (Syrmie) آوستريانك اسلاوونيه خطه‌سنده بر ايالت اولوب، شمالاً وشرقاً مجارستانله، جنوباً صربيه وبوسنه ايله، غرباً دخى ينه اسلاوونيه‌نك (ورووچه) ايالتيله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحيه‌سى ٦٨٦٦ مربع كيلومتره واهاليسى ٣٤٧ ٠٢٢ كشيدر. اهاليسنك قسم اعظمى خروات اولوب، يالكز ٥٧ ٥٠٨ آلمان، ٢٠ ٨٥٤ مجار ودرت بش بيك روتن، اسلوواق و سائره بولنور. مركزى (ووقووار) قصبه‌سيدر. اراضيسى طونه ايله صاوه نهرلرى آره‌سنده‌كى بين النهريندن عبارت اولوب، قسم شرقيسى دوز و بعض محللرى بطاقلق وقسم غربيسى آز عارضه‌ليدر. قسم غربيسنده طونه ساحلنده (فروسقه‌غوره) اسميله ممتد اولان بر صره تپه‌لرك آنجق ٥٤٦ متره ارتفاعى وار در. شمال وشرق حدودينى آيران طونه ايرماغنه دوكلك اوزره (ووقه) اسميله بطئ الحركه بر نهرى واردر. حدود جنوبيه‌سنى آيران صاوه نهرندن دخى (بوزوت) اسميله بر قول آيرلوب، (اسپاخوه) چاينى آلدقدن صكره ينه صاويه دوكيلور. مذكور (فروشقه‌غوره) نك جنوبى اتكلرندن دخى برطاقم كوچك چايلر آقوب، صاويه دوكلك اوزره، ورووچه ايالتنه كيررلر. هواسى معتدل وطوپراغى پك منبت اولوب، كليتلى حبوباتله سياه و بياض شرابلر حاصل اولور. ميوه آغاجلرى واسع اورمانلر تشكيل ايدوب، اريكدن بوشناقلرك (اشليونه) ديدكارى بر نوع مسكر چيقاررلر. آت وصيغير ايله قيون وچيلرى چوقدر. خيلى ايپك دخى چيقار. غرب وشرق طرفلرنده برقاچ دميريول خطى وار ايسه‌ده، اوته طرفى الآن دميريولدن محرومدر. ايالت ١٠ قضايه منقسمدر. باشليجه قصبه‌لرى: سملين (١٢ ٨٢٥ اهالى)، روما (٩ ٥٨٠ اهالى)، ميترويچه (٩ ٥٤٠ اهالى)، ووقووار (٩ ٤٩٥ اهالى)، وقارلوچه (٥ ٤٩٠ اهالى) در. ايالتك اسمى مادهٔ آنفه‌ده بيان اولنان (سيرميوم) شهر قديمندن مأخوذدر.

سيرنه { (Sirènes) اسكى يونان وروما اساطيرنده دكيز پريلرندن بر طاقم پريلر اولوب، كويا بللرينه قدر كوزل قيز واورادن آشاغى قوش شكلنده اولدقلرى حالده (تيرنيان) دكيزنده ايتاليا ساحليله (قاپريه) جزيره‌سى آره‌سنده بولنور؛ وفوق العاده كوزل اولان سسلريله كاوب كچنلرى جلب ايده‌رك، دكيزه غرق ايدرلر ايدى. كويا بونلر (پروپينه) نك والده‌سى (سرس) طرفندن ديولره تحويل اولنمشلردى.

سيروان { ايرانده خوزستان خطه‌سنده و (دزفول) ك ٢١٠ كيلومتره شمال غربيسنده اوله‌رق (كرخه) نهرينك ساحل يمينى قربنده بر بوغازده كائن بر شهر قديم خرابه‌لرى اولوب، بو شهرك نو شيروانك بنا كرده‌سى اولديغى مرويدر. مشار اليهك بيوك بر سرايله ساسانيلر دورينك فن معماريسى طرزنده ياپلمش اكثر ابنيه‌سى اليوم موجود وقائم اولوب، بو كوزل آثار عتيقه‌لورى اشقياسى طرفندن ملجأ اتخاذ اولنمقده‌در. ياقوت حموى «معجم» نده (سيروان) ك قصبه وناحيه ويا قريه اولديغنده متردد كورنديكندن، زماننده خراب بولنديغى وبلكه اثناى فتحده خراب اولديغى آكلاشيليور. سعد ابن ابى وقاص حضرتلرى طرفندن مأمور ضرار بن الخطاب الفهرى يديله فتح اولنديغى كتب فتوحده مذكوردر. — نسف قربنده وفارسده دخى بو اسمله برر قريه بولنديغى كبى، (رى) قربنده‌ده بر قريه اولوب، ابو جعفر منصور زماننده اوغلى مهدى خراسانه كيدركن بو قصبه‌يه نازل اولديغى، وآثارى باقى اولان برطاقم ابنيه ياپدرديغى و (هادى) نك دخى بونده طوغديغى ينه «معجم البلدان» ده مسطوردر.

سیروز { (Sérès) سلانیك ولایتنده وسلانیكك ٧٣ كیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق، ردوب سلسلهٔ جبالنه مربوط چارلی بالقانك جنوبی اتكنده، واسع بر اووه‌نك كنارنده و (تخیانوس) كولنه دوكیلان (آیانیه) نهرینه تابع احمد پاشا چایی اوزرنده سنجاق مركزی بر شهر اولوب، ٦١ ٦٠٢ اهالیسی، ٢٩ جامع شریفی، ١١ مدرسه‌سی، ٣ عمارتی، ١٥ تكیه‌سی، ٢٠٠٠ جلدی حاوی بر كتبخانه‌سی، بر اعدادیه وبر رشدیه ایله ذكور واناثه مخصوص ١٢ ابتدائی مكتبی، اهالیٔ غیرمسلمه‌یه مخصوص آیریجه ٩ مكتبی، ٢١ كلیساسی، ٢ حاوره‌سی، ٢١١٥ دكانی حاوی ایشلك چارشیسی، ٢٣ خانی، بخارله اداره اولنور ٤ پاموق فابریقه‌سی، ١٠٠ قدر خاولی وآلاجه وبز دستكاهی، بهر سنه شباط آینده قوریلور (كروان پنایری) نامیله بیوك بر پنایری وایشلك تجارتی واردر. آب وهواسی لطیف اولوب، آنجق تخیانوس كولنك بطاقلقلری یازین بعض صیتمه‌لر تولید ایدیور. مذكور چایك اوزرنده كوزل باغچه‌لری، و طاغ اتكارنده آغاجلق مسیره‌لری واردر. شهر طاغ اتكنده واقع اولان واروش ایله اووه‌ده طرز جدید اوزره یاپلمش ابنیه‌یی حاوی یكی محله‌دن مركب اولوب، اوستنده‌كی تپه‌ده بر اسكی قلعه‌سی واردر. جوامع شریفه‌سنك اك بیوك ومصنعی (اسكی جامع) دینلنیدر. اهالیسنك نصفی مسلم اولوب، قصوری بلغار ورروم ویهودیدر. اطرافنده‌كی واسع و منبت اووه‌نك انباری حكمنده اولوب، ذخیره، برنج، پاموق، توتون و سائره‌دن عبارت تجارتی پك ایشلكدر. بونكله برابر خیلی درین اولان تخیانوس كولنك كنارلری صیغ وبطاقلق اولوب، سیرسفائنه صالح اولمدیغندن محصولات مذكوره خیلی مصارفله براً اورفانو اسكله‌سنه ایندیریلیور. دده آغاجدن سلانیكه دردست تمدید اولان دمیر یول خطی سیروزدن كچه‌جكی جهتله، بو نقصانی‌ده اكمال ایدوب، تجارت ومعموریتنك ترقیسنه سبب اوله‌جغنده شبهه یوقدر.

— سیروز قضاسی همنامی اولان سنجاغك مركز قضاسی اولوب، ١٦٨ قریه‌دن مركبدر. تخیانوس كولنك شرق وشمالنده ممتد اولان اووه‌نك قسم اعظمیله مذكور كولك واونی شق ایدن قره صویك غربنده واقع (نكریطه) ناحیه‌سنی شامل اوله‌رق، شمالاً نوره‌قوب وتیمور حصار قضالریله، غرباً وغرب جنوبی جهتندن سلانیك سنجاغیله، جنوباً آطه‌لر دكیزیله، شرقاً دخی (زیخنه) قضاسیله و قسماً درامه سنجاغیله محاط ومحدوددر. طوپراغی پك منبت ومحصولدار اولوب، اراضیٔ مزروعه‌سی تقریباً ١٦٣ ٠٠٠ دونمدن عبارتدر. ٥١ ٠٠٠ دونمنه آرپه، ٤٧٠٠٠ دونمنه بغدای، ٣٢٥٠٠ دونمنه مصر، ٢٠ ٠٠٠ دونمنه پاموق، ٦٥٠٠ دونمنه سیسام، ٢٨ ٧٠٠ دونمنه چاودار، ٢ ٥٠٠ دونمنه بولاف، ١ ٦٠٠ دونمنه داری، ١ ٦٠٠ دونمنه توتون، ٣٠٠٠ دونمنه آفیون، وبر قاچ بیك دونمه‌ده برنج، فصولیه، كتن، پتاتس و سائره زرع اولنه‌رق، بهر سنه اراضیٔ مزروعه‌نك بر ثلثی‌ده دیكلندیرلمك عادتلریدر. قضانك باغلری ٢٥ ٠٠٠ دونم اولوب، ٧٠٠ ٠٠٠ قیه قدر شراب چیقاریلیر. حیوانات اهلیه‌سی ٩٠ ٦٨٠ صیغیر، ٥٣٠٠ آت وخركله، ٢٤٦ ٠٠٠ قیون، ١٨١ ٠٠٠ كچی، ٤٧٠٠ استر، ٦٣٠٠ مركب، ١٥٠ دوه و ١٥٠٠ طوموز و سائره‌دن عبارتدر. سنه‌ده ١٣ قیه قدر ایپك بوجكی تخمی آچیله‌رق ١٥٠٠ قیه قدر قوزه، و تقریباً ٣٠٠٠ آری قوغانی بولنوب، ١٨٠٠٠ قیه قدر بال و ١٥٠٠ قیه بال مومی آلنیر. داخل قضاده ٩٧ مكاتب ابتدائیه، ٤ رشدیه، بر اسلام وبر روم مكتب اعدادیسی موجوددر. اهالیٔ قضا ٨٦ ٢٢٩ نفوسدن عبارت اولوب، بونلر مسلم، بلغار، روم، چنكانه ویهودیدرلر.

سیروز { سنجاغی. سلانیك ولایتنی تركیب ایدن اوچ سنجاغك ری اولوب، مركزی اولان سیروز شهرینك اسمیله تسمیه اولنمشدر. غرباً قوصوه ولایتیله وسلانیك سنجاغیله، جنوباً ینه سلانیك سنجاغیله وآطه‌لر دكیزیله، شرقاً درامه سنجاغیله وشرق روم ایلی ایله، شمالاً دخی بلغارستان ایله محدوددر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق اولوب، علی‌الخصوص شمال جهتنده‌كی جمعه، رازلق، نوره‌قوب وملنك قضالری یوكسك طاغلردن عبارتدر. بو طاغلر قوجه بالقان سلسلهٔ عظیمه‌سنه مربوط

اولدقلری حالده، باشلیجه اوچ صره اوله‌رق بلغارستان حدودندن جنوب شرقی‌یه طوغری ممتد اولورلر: برنجی صره شرق روم ایلی حدودی بوینجه ممتد اولان ردوب ونام دیکرله دسپوط طاغی، ایکنجیسی بونك غرب جهتنده سنجاغك اورته‌سنده اوزانان (پریم) طاغی، اوچنجیسی سنجاغك غرب جهتنده قوصوه ولایتی حدودنی آیران (مالش) طاغیدر. پریم سلسله‌سنه مربوط اوله‌رق قسم جنوبیسنده چنکل طاغی، قره طاغ، بوز طاغ وسیروز شهری اوستنه قدر ممتد اولان (وروندی) طاغی بولنیور. سنجاغك منتهای شرقنده‌و ساحل قربنده اوله‌رق دراما سنجاغی حدودنده دخی (بیکار طاغی) ونام دیکرله (قوشجه) اسمنده آیریجه بر طاغ شرق شمالیدن غرب جنوبی‌یه طوغری اوزانیر. بونلردن بشقه سنجاغك غرب جنوبی جهتنده وقره صو مجراسنك اورته‌سنده (بلش) و (قورشا) اسملریله ایکی طاغ غربدن شرقه ممتد اولدقلری کبی، سنجاغك منتهای جنوب غربیسنده نکریطه ناحیه‌سنده سلانیك سنجاغنك حدودی بوینجه دخی (بشیك) طاغی شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری ممتد اوله‌رق، ساحل بحره قدر واصل اولور. ردوب ایله پریم سلسله‌لری آره‌سنده حاصل اولان وادیده وبو ایکی سلسله‌نك اتکلرندن اینن بر چوق چایلردن قره صو (مسته) ایرماغی تشکل ایدوب، سنجاغك داخلنده جنوب شرقی‌یه طوغری جریانله، نوره‌قوبدن کچدکدن صکره، دراما سنجاغنه داخل اولور. پریم ایله مالش سلسله‌لری آره‌سنده بلغارستانك ایچندن وصوفیه جوارلرندن کلن دیکر قره صو (استروم) ایرماغی جنوبه طوغری آقوب، بو ایکی سلسله‌دن اینن بر چوق چایلری وبعده صاغدن مالش ایله بلش سلسله‌لری آره‌سندن وغربدن کلن (استرومجه) نهرینی، دها آشاغیده صولدن (بیستریجه) یی آلدقدن، وچنکل ایله بلش طاغلری آره‌سنده اوزون بر بوغازدن کچدکدن صکره، سیروز اووه‌سنه دوشوب، بوراده ینه صولدن تیمور حصاردن کچن (قورشوه) نهرینی بعدالاخذ، غرب جنوبی‌یه طوغری دونر، وهمنامی اولان کولی شق ایدن (بوتقوه) نهرینی اخذ ایله، جنوب شرقی‌یه طوغری دونه‌رك، وصاغدن کوپری چاینی وصاغ وصولدن دیکر برایکی چای آله‌رق، تخیانوس کولنه دوکیلور. بو کولك ایچنده دخی صاغدن برقاچ دره وصولدن سیروز قربندن کچن آیانیه ایله (دراما) دن کلن (آنکیستره) ونام دیکرله (درامانیجه) نهرینی آلیر؛ ونهایت مذکور کولدن چیقه‌رق، چای آغاج کوپریسی آلتندن مروره‌له، کولدن یدی سکز کیلومتره‌لك مسافه‌ده اورفانو کورفزینه دوکیلور. بو وجهله قره صو (استروم) ایرماغی سیروز سنجاغنك اك باشلی نهری اولوب، اکثر میاه جاریه‌سنی جمع ایدر؛ ودیکر قره صو (مسته) حوضه‌سنده بولنان رازلق ونوره‌قوب قضالرندن بشقه، سیروز سنجاغنك بتون سائر طرفلری قره صو (استروم) حوضه‌سی داخلنده بولنیور. سیروز اووه‌سی قره صو منصبندن بلش طاغنك اتکلرینه قدر ممتد اولوب، مذکور ایرماغله وبوکا دوکیلان بر چوق چایلرله اروا اولنه‌رق، دنیانك اك منبت اووه‌لرندن ایسه‌ده، ایرماغك طغیاننده برچوق یرلری صو آلتنده قالدیغندن، تطهیره محتاجدر. بو اووه‌نك طولی تقریباً ۹۰ وعرض وسطیسی ۲۰ کیلومتره‌در. سنجاغك ایکنجی اووه‌سی پتریچ قضاسنده استرومجه مجراسی بوینجه شرقدن غربه ممتد اولان اووه‌نك قسم شرقیسیدر. قره صونك یوقاری مجراسنده بعض طار اووه‌لرله نوره‌قوب قصبه‌سی اوکنده بر اووه وطاغلر آره‌سنده بعض کوچك اووه‌لر دخی بولنور. مذکور تخیانوس وبوتقووه کوللرندن بشقه پریم سلسلهٔ جبالنك اوزرنده (باپاس کولی) اسمیله کوزل بر کول بولنوب، آیاغی مسته قره صوینه دوکیلور.

سنجاغك اراضیسی عمومیت اوزره منبت ومحصولدار اولوب، بغدای، آرپه، چاودار، مصر، بولاف، داری، سیسام، پرنج وسائر حبوباتله کتن، کنوبر، توتون، پاموق، آفیون وسائر محصولات حاصل اوله‌رق، سنجاغی اداره ایتدکدن صکره، خیلی مقداری دخی اخراج اولنور. اك منبت یری سیروز اووه‌سیدر. باغلری دخی چوق اولوب، خیلی مقدار شراب اخراج اولنور. میوه وسبزه‌لری ده بولدر. مرعالری پك کوزل اولوب، اهالی کلیتلی قیون، کچی، صیغیر، خرکاه وسائر حیوانات اهلیه بسلرلر. آری

قوغانلرله ايپك بوجكارى ده چوقجه اولوب ، خيلى مقدار بال وايپك چيقار. نهر وكوللرنده برقاچ جنس بالق بولنور. حيوانات وحشيه‌سى روم‌ايلينك سائر طرفلريله مشترك اولوب، قورد، آيى، تيلكى، قره‌جه، طاوشان وسائره‌دن عبارتدر. طاغلرنده آوحيواناتى چوقدر. طاغلرينك اكثرى وعلى الخصوص بالش و مالش طاغلريله قره صوبك غرب جهتنده‌كى سائر طاغلرك اكثرى و پريم و ردوب سلسله‌لرينك بعض اتكارى اورمانلرله مستور اولوب ، سنجاغك بتون اورمانلرى ٧ ١٠٦ ٤٩٥ دونمه‌بالغ اولور. آغاجلرى صارى ، آق وقره چام ايله ميشه، سنديان، قاين، قواق، قزل آغاج، قره آغاج وسائره‌دن عبارتدر. بو اورمانلردن احتياجات محليه‌يه كوره كراسته واودون وكمور ايچون قطع اولنه‌رق ، برمقدار كراسته دخى قره چاى واسطه‌سيله دكيزه ايندريلمكده‌در . معادن مكشوفه‌سى شمديكى حالده سيروز قضاسنده اسكيدن ايشلنمكده بولنمش والان تكرار آچلسى مصارف زائده‌يه متوقف اولان سيملى قورشون معدنيله، يكى كشف اولنوب امتيازى آلنمش اولان كمور معدنندن عبارتدر .

سنجاغك اهاليسى تقريباً ٢٢٥ ٠٠٠ كشى راده‌لرنده اولوب ، بونلرك ١٣٠ ٠٠٠ قدرى مسلم وقصورى بلغار، روم، چنكانه، يهودى، وسائره‌دن مركبدر. ساحله قريب محللرده وشهر وقصبه‌لرده خرستيانلرك چوغى روم وايچ طرفلرده وكويلرده اكثريت اوزره بلغاردر. چنكانه‌لردخى خيلى مقدارده بولنيور . اهالئ اسلاميه‌نك قسم كليسى تركجه وآز مقدارى بلغارجه لسانيله متكلم اولوب ، بلغارلر و روملر بينلرنده بلغارجه ورومجه قونيشيورلرسه‌ده، لسان عمومى تركجه‌در. صنايع محليه عبا، شياق، كليم، برلى بز، آلاجه كبى شيلر نسجيله، دباغتدن واحتياجات محليه‌يه كوره بعض صنايع عاديه‌دن عبارتدر . مركز لواده اوچ پاموق فابريقه‌سى بولنيور . سنجاق بروجه زير ٨ قضا و ٨ ناحيه‌يه منقسم اولوب، ٥٦٠ قريه وچفتلكى حاويدر :

قضا	ناحيه	مقدار قرا
سيروز	نيكريطه	١٦٤
زيخنه	.	٤٧
تيمور حصار	.	٧٧
پتريچ	.	٧٠
منلك	.	٥٠
جمعهٔ بالا	.	٥٠
رازلق	.	١٢
نوره قوب	استارجسته، ترليس، چيچ، اورته قول، ارنيد، ميسته قولى	١٢٠
جمعاً	.	٥٦٠

سيرونج (Sirondj) هندستانك مالوه خطه‌سنده (تنك) حكومت ممتازه‌سنده و (تنك)ك ٣٠٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٣٨٩٥ ى مسلم اولمق اوزره، ١١ ٣٠٥ اهاليسى، كوزل چارشيسى ومتعدد جوامع شريفه‌سى واردر . وقتيله ايپك و پاموق منسوجاتيله مشهور ايدى .

سيروهى (Sirohi) هندستانك راجپوتانه خطه‌سنده و (آجمير)ك ٢٥١ كيلومتره غرب جنوبيسنده حكومت ممتازه مركزى بر قصبه اولوب، يالكز ٥٧٠ ى مسلم اولمق اوزره، ٥٧٠٠ اهاليسى و مشهور اسلحهٔ جاريه‌سى واردر . — سيروهى حكومت ممتازه‌سى شمالاً وغرباً (جود پور)، شرقاً (اوديپور) حكومت ممتازه‌لريله ، جنوباً دخى كجرات خطه‌سيله محدود اولوب، ٢٢° ٢٢' ايله ٢٥° ١٦' عرض شمالى و ٧٠° ٢' ايله ٧٠° ٥٨' طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولور . مساحهٔ سطحيه‌سى ٧٨٢١ مربع كيلومتره واهاليسى ١٤٢ ٩٠٣ كشيدر. اهالئ اسلاميه‌سى آنجق ٢٩٣٥ كشيدن عبارتدر . اراضئ مزروعه‌سى آز اولوب ، مرعالرى چوقدر . بهار محصولاتى باشليجه بغداى وآربه‌دن، صوك بهار محصولاتى سيسام، پاموق، مصر، كنور وسائره‌دن عبارتدر . قپلان ، پارس ، آيى، كيك، يبانى بوغا وسائر حيواناتى چوقدر . هواسى متعدل وصاغلام اولوب، يالكز قوراقلقدن بعض دفعه قحط وقوع بولور. بر دمير يول خطى مملكتى شق ايديور .

سيره (Syra) [« شيره » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

سیرهند { یاخود سرهند (Sirhind) هندستانده پنجاب خطه‌سنده (پتیاله) حکومت
ممتازه‌سنده و (پتیاله) نك ٣٦ کیلومتره شمالنده
مشهور بر اسکی شهرك خرابه‌سی اولوب، بو شهرك
قدیم اولدیغی حالده، سلطان محمود غزنوی طرفندن
فتح، و بعده سلطان محمد غوری طرفندن یکیدن
استیلا اولنمش؛ و ملوك تیموریه‌دن اکبر شاهك
واورنك زیبك زمانلرنده پك چوق توسیع و تزیین
اولنه‌رق، بر طاقم جسیم ومصنع جوامع شریفه وسرایلر
وتربه‌لرله جسیم بر کاروانسرای یاپلمشیدی. سیخلرك
پیشوالرندن بری بوشهرده اعدام ایدلمش اولدیغندن،
بونلر طرفندن ١٧٠٩ و ١٧١٣ تاریخلرنده غارت
ایدیله‌رك، ١٧٦٣ ده بسبتون هدم وتخریب اولنمشدر.
ویرانه‌لری معموریت سابقه‌سنه شاهددر.

سیری { ایران شعراسندن اوچ کشینك مخلصیدر:
برنجیسی استرابادلی اولوب، شو قطعه اونکدر:

از سکان تو جدائی زوفا داری نیست
ترك ارباب وفا قاعدهٔ یاری نیست
زخم کاریٔ من از لذت تیغت کویم
کارم از زخم دکر سازکه این‌کاری نیست

— ایکنجیسی جرفادقانلی اولوب، فارس حاکمی
امام‌قلیخانك خدمتنده بولنمش؛ وروایته کوره فصیحیٔ
هروی ایله معاصر اولوب، بونکله بعض مشاعره‌لری
سبق ایتمشدر. هزلیاتی مشهوردر. شو بیت اونکدر:

لب بر لب معشوق نه وسینه بسینه
از کام کذشتن روش عهد قدیمست

— اوچنجیسی طهرانلی اولوب، ملا محمد قلی اقر-
باسندن بولنمش؛ وشاه طهماسب ماضی زماننده یاشا-
مشدر. شو بیت اونکدر:

رقیب تا نبرد پی بوادیٔ وصلش
بجای پا همه‌جا سر نهاده می آیم

سیریس { (Sirice) میلادك ٣٨٥ تاریخندن ٣٩٨ تاریخنه‌دك پاپالق ایدوب،
روماليدر. رفض عد اولنان بعض مذاهب اصحابنی
شدیداً تعقیب ایتدیکیچون، خرستیانلر عندنده اعزه
صره‌سنه کچیریله‌رك، تشرین ثانینك ٢٥ نده یورطیسی
اجرا اولنور.

سیرین { صحابیاتدن اولوب، ازواج مطهرهٔ حضرت رسول اللهدن ماریة القبطیه‌نك
همشیره‌سیدر. مشارالیها ایله برابر اسکندریه حاکمی
مقوقس طرفندن حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزه
اهدا اولنمغله، جانب حضرت نبویدن شاعر شهیر حسان
بن ثابت حضرتلرینه بخش بیورلمش؛ ومشارالیهدن
عبد الرحمن اسمنده بر اوغلی اولمشیدی. حضرت
ابراهیم بن رسول الله (صلعم) ك ارتحالنده کسوف
وقوع بولوب، بوکا حمل اولنمغله، کسوف وخسوفك
کیمسه‌نك حیات ومماتیچون وقوع بولمدیغنه دائر واحکام
نجومیه‌نك ابطالنی متضمن اولان حدیث شریف
صاحبهٔ ترجمه جانبندن مرویدر.

سیرینا کر { یاخود سرینا کر (Sirinagar) کشمیرده (جنو) نك ١٤٩ کیلو-
متره شمالنده و لاهورك ٢٧٥ کیلومتره شمال شر-
قیسنده بر شهر اولوب، کشمیرك ایکی مرکزندن بریدر.
چینابه تابع جلام نهری اوزرنده و ١٦٠٨ متره‌لك
ارتفاعده واقع اولوب، ١٣٠٠٠٠ ی مسلم اولق
اوزره، ١٥٣ ٤٦٠ اهالیسی واردر. نهر مذکور
شهرك اورته‌سندن کچوب، ایکی طرفنده قالان قسملری
آره‌سنده ٧ کوپری ایله اختلاط اولنور. نهر مذکورك
شهرك ایچنده برچوق جدوللری اولمغله، کشمیرك
وندیکی حکمنده اولان بو شهرك مائی سوقاقلرنده
صندالله کزیلیر. متعدد مصنع جوامع شریفه‌سی
وعلی الخصوص (شاه حمدان) و (جامع مسجد) اسملریله
ایکی مزین معبدی، خسته‌خانه‌سی، متعدد مکتبلری،
داملرك اوستنده چیچك باغچه‌لری، جوارنده کوزل
بر کولی و «کوه مهرام» و «تخت سلیمان» اسملریله
ایکی مستحکم تپه‌سیله بر طاقم سرای وباغچه‌لری وشال
وایپك قماشلرله تونجدن بعض آوانی وزینته متعلق
مصنوعات دستکاهلری واردر.

— هندستانك (اله آباد) ایالتنده حمیرپور سنجا-
غنده و حمیرپورك ١٠٢ کیلومتره جنوب غربیسنده
دخی بو اسمله بر قصبه بولنوب، ٤١٨٥ اهالیسی
واردر.

— ینه هندستانده بنارس ایالتنك (بلیه) سنجاق
وقصاسنده بو اسمله دیکر بر قصبه بولنوب، ٤٤٣٠
اهالیسی واردر.

سیرینکس { (Syrinx) یونان قدیم اساطیرنده قردن کنایه اولان
(دیانه) نك معیتنده بولنور بر پری اولوب، (لادون)

نهرینك قیزی عد اولنوردی . كویا (پان) دینلن
چوبانلق معبودی طرفندن تعقیب اولنەرق، بونك
كندیسنی طوتەجغی آنده نابدید اولمغله، پان اونك
یرینه بر قامش اوتمش؛ وبو قامشدن (سیرینكس)
اسمیله شهرت بولان بر نوع دودوك یاپمش ایدی .

سیزران { (Syzran) روسیەنك (سیمبیرسك) ایالتنده وسیمبیرسكك ١٣٣ كیلو-
متره جنوبنده (وولغه) ایرماغنه تابع همنامی اولان
چایك اوزرنده قضا مركزی برقصبه اولوب، ٢٨٦٢٥
اهالیسی، دمیریولی، ذخیره تجارتی، بیوك دباغخانه-
لری، دوكمخانەلری و زراعت ماكینەلری، بیره،
مسكرات، ایچ یاغی، بویا، توتقال، طوغله و سائره
فابریقەلریله سفائن اعمالنه مخصوص دستگاهلری
وصید ماهیسی واردر . — سیزران چایی سیمبیرسك
ایالتنك جنوب شرق قسمنده نبعانله، ابتدا شرق
جنوبیه وبعده شرقه طوغری آقەرق، ١٢٣ كیلو-
مترەلك جریاندن صكره، همنامی اولان قصبەنك
آلت طرفنده (وولغه) ایرماغنه دوكیلور.

سیژان { (Siegean) فرانسەنك جنوبنده (اوده) ایالتنك (ناربونه) قضاسنده
وناربونەنك ١٧ كیلومتره جنوبنده ناحیه مركزی بر
قصبه اولوب، ٣٤٣٠ اهالیسی وقربنده ساحله یقین
١٥ كیلومتره بوینده ینه بو اسمله مسمی بركول ایله
مملحەلری واردر. عربلرك بو قصبه جوارنده (شارل
مارتل) ایله محاربه ایتمش اولدقلری مرویدر .

سیس { آطنه ولایتنده قوزان سنجاغنك مركزی بر قصبه اولوب، آطنەنك
٦٥ كیلومتره شمال شرقیسنده بر اووەنك اورتەسنده
واقع منفرد بر طاغك شمالی اتكنده وحذای بحردن
٢٩٠ مترەلك ارتفاعده واقعدر . اهالیسی ٣٥٠٠
كشی رادەلرندەدر . ایكی جامع، ٣ مدرسەسی،
٣ كلیساسی، بر ارمنی پطریقنك مقری، اولان بیوك
بر مناستری وبومناسترك ایچنده بیوك بر كتبخانەسیله
سائر آثار عتیقەسی واردر . اطرافنده بطاقلقلر
چوق اولمغله، اهالیسی یازین یایلەلره چیقار . مصر
ملوك چراكسەسی سیسه قارشی دفعاتله سوق عسكر
ایدوب، نهایت ضبط ایتمشلردی. بونلردن رمضان
اوغلرینه وبعده دولت عثمانیەیه كچمشدر. — سیس
قضاسی قوزان سنجاغنك جنوب غربی قسمندن عبارت
اولوب، جنوب غربی جهتندن قونیه ولایتیله شمال شرق
جهتنده قله وقارص قضالریله، جنوب شرق جهتندن
دخی جبل بركت سنجاغیله محاط و محدود اولوب،
سرقنطئ بالا ناحیەسیله برابر ٩٤ قریەدن مركبدر.
٩٩٥٠ اهالیسی اولوب، كرد ویوروك عشیرتلری
دخی جولان ایدر. اراضیسی قسماً طاغلق وقسماً اووه
اولوب، طوپراغی منبت ایسەده، هواسنك آغرلغندن
اهالی طیانەمیوب، یازین یایلەلره چكیلیر، بناءً علیه
قابل زراعت اراضیسنك اكثری بوش قالیر . سیس
قصبەسنك اطرافنده باغلری چوقدر .

سیسام { (Samos) آطەلر دكیزی جزایرینك بیوجكلرندن اولوب، آناطولی
ساحلی قربنده، قوش آطەسی كورفزینك جنوب
غربی جهتنده وصامسون طاغنك اوجندن عبارت
اولان برونك قارشیسنده اولەرق، اورتەسی ٣٧°
٤٢′ عرض شمالی ایله ٤٢′ ٢٤° طول شرقیده وا-
قعدر. آناطولی ساحلندەكی مذكور برونایله آطەنك
ساحل شرقیسی آرەسندەكی بوغازك اك طار محلی
٢ كیلومترەدن عبارتدر. شرقدن غربه بویی ٤٤
كیلومتره واكی ٦ ایله ١٩ كیلومتره آرەسنده اولوب،
مساحهٔ سطحیەسی ٤٦٨ مربع كیلومتره ومحیط
دائرەسی ١٤٦ كیلومتره در . آطەنك بوینجه برطاغ
ممتد اولوب، اك یوكسك محلنك ١٤٤٠ متره ارتفاعی
وار در . سواحلی خیلی كیرنتیلی چیقنتیلی اولوب،
سواحل شمالیەسنك شرق جهتنده اوزون بر شبه
جزیره ایله (واتی) اسمیله بر خلیج بولندیغی كبی، سوا-
حل جنوبیەسنده دخی قوسی الشكل اوچ آچیق قوی
بولنوب، بونلرك اك شرقیسنده (خوره) قصبەجغی
بولنیور . ساحل جنوبیی قارشیسنده (ساموپولو)
وساحل شرقیسی قربنده دخی (ماراتو) اسملریله ایكی
كوچك آطەسی دخی واردر. طاغلرینك اكثر طرفلری
اورمانلرله مستور اولوب، باشلیجه آغاجلری چام
وسرویدر . مرمرلری چوق اولوب، ایچلرنده بعض
معدن طمارلری دخی بولنور . طاغ شعبەلری آرە-
لرندەكی یارلر پك منبت اولوب، جزیره زمان قدیمده
ثروت طبیعیەسیله مشهور ایدی. زیتونلقلریله باغلری
دخی چوقدر. اراضیسندن ٦٦٧٦ یكی دونمی تارله،
٥٢١٩ دونمی زیتونلق، ٢٩٢٧ دونمی باغ و٣٩٣
دونمی سبزه باغچەسیدر . محصولاتی حبوبات متنوعه

ایله زیتون واوزومدن عبارت اولوب، خیلی زیتون باغی، شراب، قورو اوزوم، کراسته وسائره اخراج اولنور. (واتی) کورفزی جوارنده‌کی باغلرك اوزومی مسکی اولوب، آلتون رنکنده برنوع شراب چیقار. اهالیسی پك چالیشقان اولوب، طاغلرك اك صرب یرلرینی ده سدلرله طوردیره‌رق باغه تحویل ایتمشلردر. برکوزل شوسه سیله متعدد کوپریلری ولیمان ور تختلری واردر. واتی، تیغانی وقارلوواسی اسملریله اوچ اسکله‌سی اولوب، اك ایشلکی واتیدر. سیساملیلرك سفائنی ٣٤٢ عددنده ومجموعی ٧٨١٣ طونیلاته استیعابنده‌در. اخراجات سنوبه‌سی تقریباً ٥ ملیون ادخالاتی ٤½ ملیون فرانق راده‌لرنده‌در. اهالیسی ٤٤ ٦٦١ کشیدن عبارت اولوب، آناطولی سواحلنده بولنان ١٣ ٥٠٠ سیساملی بو عدده داخل دکلدر. مقدار نفوسده سنه‌دن سنه‌یه خیلی ترقیات کوریلیور. مرکزی همنامی اولان کورفزك ایچنده واقع و ٧٦٧٠ اهالیلی جامع اولان (واتی) قصبه‌سیدر. بوقاریده ذکر اولنان وزیتونلقلرله محاط بر سدده بولنان (خوره) قصبه‌سی ایسه (ساموس) شهر قدیمنك بر محله‌سی خرابه‌لری اوزرینه مؤسسدر. بونك آلتنده اووه‌ده واقع اولان (تیغانی) قصبه‌سی ایسه شهر قدیم مذکورك تجارتکاه قسمنده بولنیور. اطرافده‌کی اووه دخی بو شهرك ویرانه‌لریله مملودر. بوجزیره ١٨٣٢ تاریخ میلادیسنده سلطان محمودخان ثانی حضرتلرینك فرمانیله برحکومت ممتازه صورتنه افراغ اولنه‌رق، طوغریدن طوغری‌یه باب عالی طرفندن نصب اولنان خرستیان بر بك (متصرف) طرفندن اداره اولنور. بکك تحت ریاستنده اهالی طرفندن منتخب ٤ اعضادن مرکب برمجلس اداره‌سیله سنه‌ده برکره اجتماع ایدر برمجلس منتخب عمومیسی، ١٥٠ عساکر عثمانیه‌دن مرکب بر قوهٔ محافظه‌سی و ١٢٠ نفردن مرکب برلی ژاندارمه‌سی، برمحکمهٔ ابتدائیه‌سیله برده استیناف محکمه‌سی وپوسته، تلغراف وصحیه مدیریتلری واردر. واردات ومصارف سنویه‌سی تقریباً ٦٧٥ ٠٠٠ فرانق راده‌لرنده اولوب، دولت متبوعه‌سنه ویردیکی مقطوع ویرکیسی‌ده ٣٠ ٠٠٠ غروشدن عبارتدر. اهالیسی عمومیت اوزره روم جنس ومذهبنه منسوبدر.

سیسام جزیره‌سی زمان قدیمده قارشیسنده‌کی آناطولی سواحلیله برابر یونانیلرك یونیان قومیله مسکون اولوب، بونلر علوم وفنونده وصنایع وتجارتده خیلی ترقی ایتمش؛ ومصرده‌دخی بعض تأسیساته مقتدر اولمشلردی. کیخسرو زماننده ایرانك تحت استیلاسنه کچوب، بعده آتنه‌لیلر ولاکدمونیه‌لیلر طرفندن ضبط اولنمشلردی. صکره ماکدونیه‌لیلرك ورومالیلرك و برآره‌لق مهردادك ضبطنه کچوب، آوغستوس طرفندن استقلالی اعطا اولنمش؛ روما دولتنك انقسامنده شرق ایمپراطورلغنه دوشوب، ٨٨٨ تاریخ میلادیسنده یعنی ٢٧٥ تاریخ هجریسنده عربلر طرفندن محاصره و ٢٩٨ ده ضبط اولنه‌رق، برخیلی وقت ادارهٔ اسلامیه تحتنده قالدقدن صکره، ١١٢٥ تاریخ میلادیسنده‌وندیکلیلرك و ١٢٠٤ ده اهل صلیبك ضبطنه کچه‌رك، بعده روم ایمپراطورلغنه اعاده اولنمش؛ و ١٤٥٣ ده عثمانلیلر طرفندن فتح و ١٥٠٠ ده قلیج علی طرفندن یکیدن استرداد اولنمش ایدی. مرکزی بولنمش اولان (ساموس) شهری پك معمور ومزین بر بیوك شهر اولوب، جزیره‌نك حامیه‌سی بولنمش اولان (یونون)ك عبادتنه مخصوص جسیم بر معبدیله سائر ابنیهٔ مصنعه‌سی وتحت الارض بیوك برصو یولی وار ایدی. حکیم شهیر فیثاغوراس ایله دیکر برچوق حکما وسائر مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر. اسفندیار زماننده ایرانیلر طرفندن تخریب اولندیغی مرویدر. بعض خرابه‌لری موجوددر.

سیسبان { (یاخود سیسوان) آذربیجانده اران نواحیسنده وبیلقاندن درت کونلك مسافه‌ده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی روایت ایدیوره

سیسبوت { (Sisébut) ویسیغوت حکمدارلرندن اولوب، ٦١٢ تاریخ میلادیسندن ٦٢١ تاریخنه‌دك حکم سورمش؛ آستورلرله واسقونلری مغلوب ایدوب، بوایکنجی قومی پیرنه طاغلرینك اوته‌سنه یعنی فرانسه‌یه سورمش؛ وروملرك اسپانیه‌ده قالمش اولان بعض یرلرینی دخی ضبط ایتمش ایدی. صنایع ومعارفی ترقی ایتدیرمشدر. اسپانیه‌ده ساکن یهودیلرك بر طاقنی جبراً خرستیان ایتمشدی.

سیستان { (ومعربی سجستان) خراسانك جنوبنده بر خطهٔ واسعه اولوب،

الیوم نصف غربیسی ایرانه ونصف شرقیسی افغانستانه تابعدر. حذای بحردن ٤٠٠ متره قدر مرتفع قوماق بر واسع اووه‌دن عبارت اولوب، بر هلال شکلنده اولدیغی حالده، بویی ٤٠٠ کیلومتره قدردر. اکثر خریطه‌لرده بو خطه‌نك اکثر طرفلری کول وبطاقلق کوستریلیورسه‌ده، حقیقتده بویله اولمیوب، (هامون) اسمیله یاد اولنان آلچق یرلری وقتیله کول بولنمش اولدیغنه دلالت ایده‌جك بر طاقم قورو چامورلر وطوز طبقه‌لری ابراز ایدیور. یالکز شمال جهتنده (نیزار) اسمیله عمقی پك آز قامشلق بر کول ایله وسطلرنده (زره) اسمیله دیکر برکول بولنیور. بو کوللرك برنجیسنه (هرود رود) ایله (فراه رود) وایکنجیسنه (کش رود) ایله (هند مند) نهرلری منصب اولور. دها طوغریسی بوکوللر مذکور نهرلر مجرالرینك زیاده توسعیله قوملرده صولرینك تبخر ایده‌رك محو اولمسندن حاصل اولوب، انهار مذکوره مجرالرینك آلت طرفی پك صیق دکیشدیکندن بو کوللر دخی اوکا کوره دکیشه‌رك، هامونك اکثر طرفلری قورومش کول صورتنده بولنمسی بوندن ایلری کلیور. ینه بو تبدلاته مبنیدرکه سیستانك شهر وقصبه‌لری دخی پك صیق دکیشوب، بوندن یدی سکز قرن اول قائم بولنمش اولان و«معجم البلدان»ده صاییلان زالق، کرکویه، هیسوم، زرنج، روست، رخج قصبه‌لرندن بوکون هیچ بری موجود اولمیوب، اکثر طرفلری ویرانه‌لرله مملودر. شمدیکی معموره‌لرینك باشلیجه‌لری ایران حدودی داخلنده واقع اولان وایرانه تابع قسمنك مرکزی بولنان (ناصرآباد) ایله مرکز سابقی اولان (سکوهه) قصبه‌لریدر. جغرافیون اسلام آثارنده‌کی تعریفاته کوره سیستانك هواسی خیلی صیجاق اولوب، خرما بتیشیر؛ روزکارلری پك سرت اولوب، مملکتده پك چوق اولان یل دکرمنلرینی چویرر، وقوملری تحریك ایدر ایمش. مع هذا بعض طرفلرنده قیشین قار یاغدیغی دخی مرویدر. اورته‌لرنده (کوه خواجه) اسمیله برطاغ دخی واردر. سیستان ایران قدیم تاریخنده رستم زالك مسقط رأسی اولمغله مشهور اولوب، کیکاوس طرفندن بو قهرمانه مالکانه ویرلمشیدی. دور اسلامده دخی (سجستانی) و(سجزی) نسبتیله معروف بر چوق علما وادبانك منشئی بولنمشدر. بنی امیه زماننده سیستان اهالیسی معبدلرنده حضرت علی (رضه) افندمزه لعنت اوقونمامق شرطیله تحت اطاعته قالمشلردی. ایرانه تابع اولان قسمی بر مثلث شکلنده اولوب، مستقل بر سنجاق صورتنده اداره اولنور. افغانستانده‌کی قسم شرقیسی ایسه اسماً کابل خانته تابع اولوب، بر طاقم یرلی رؤسا طرفندن اداره اولنور.

سیسترون { (Sisteron) فرانسه‌نك «آشاغی آلپ» ایالتنده و(دینیه) نك ٢٦ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق (دورانسه) نهری اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٣١٩٠ اهالیسی، اوستنده‌کی قیانك اوزرنده بر قلعه‌سی، مکتبی، کوچك بر موزه‌سی، یوك، ایپلیك وکاغد فابریقه‌لری وبعض ابنیهٔ عتیقه‌سی واردر.

سیسجان { آذربیجانده ارانك شمالنده بر قصبه اولوب، حضرت عثمان (رضه) خلافتنده حبیب بن مسلمه طرفندن فتح ایدلدیکی کتب فتوحده مذکوردر.

سیسر { همدان قربنده بر قصبه وناحیه اولوب، اوتوز تپه‌سی اولدیغندن، بو اسمله تسمیه اولنمشدی. خلفاء عباسیه زماننده بنا اولنمشدی.

سیسمان { (Sisman) بلغارلرك صوك قرالی اولوب، خداوندکار غازی حضرتلریله عقد اتفاق ایتمش، وقیزینی پادشاه مشارالیهه تزویج ایلمش اولدیغی حالده، ٧٩٠ تاریخنده دولت عثمانیه‌یه قارشی صربیه وبوسنه قراللریله اتفاق ایلدیکندن، صدر اعظم علی پاشا سردارلغیله اردوی همایون بلغارستانه داخل اولوب، طرنوی وسلستره ضبط، وسیسمان نیکبولیده محاصره اولنه‌رق، تسلیم اولنمغله، سلستره‌یی ترك ایتمك وسنوی معین بر ویرکی ویرمك شرطیله بلغارستان قراللغنده ابقا اولنمش ایسه‌ده، سلستره‌یی ترك ایده‌جك یرده تحکیمه باشلامش اولدیغندن، ٧٩١ تاریخنده یکیدن علی پاشا سوق عسکر ایدوب، سیسمانی نیکبولیده محاصره ایتمش؛ وبو دفعه اهل وعیالیله تسلیم اولنوب، حضور حضرت خداوندکاری‌یه کتورلدیکنده، کندیسنه تخصیصات تعیین اولنه‌رق، بلغارستان ممالك عثمانیه‌یه الحاق اولنمش ایکن، بعده سیسمان یکیدن محاربه ایتمکله، بو دفعه علی پاشا طرفندن محاصره اولندقده، اوغلیله

برابر كفنلرینی بوینلرینه باغلایه‌رق تسلیم اولنمش؛
وآرتق بوندنه قلعه‌ده حبس، وبعده اعدام اولنمشدر.
اوغلی ایكنجی سیسمان اهتدا ایدوب، سینوب متصر-
فلغنه تعیین اولنمشدی.

سیسوالی { (Sisvalî) هندستانده راجپوتانه خطه‌سنك (كوته) حكومت ممتا-
زه‌سنده و (كوته) نك ٥٦ كیلومتره شمال شرقیسنده
بر قصبه اولوب، ۷۳۵ ی مسلم اولمق اوزره،
٥٠٣٠ اهالیسی واردر.

سیسوتار { (Sissotar) هندستانده بنارس ایالتنك (بلیه) سنجاغنده وبلیه‌نك
٣٤ كیلومتره شمال غربیسنده (كنك) ایرماغنه تابع
بر چایك اوزرنده بر قصبه اولوب، ٥٩٧٠ اهالیسی
وبعض اقمشه دستگاهلری واردر.

سیسوله { (Syssola) روسیه‌نك قسم شما-
لیسنده (دوینه) ایرماغنه تابع
(ویچغده) نهرینه دوكیلور بر چای اولوب، (ویاتقه)
ایالتنك شمال شرقی كوشه‌سنده نبعان وشمال غربی‌یه
طوغری جریان ایده‌رك، صاغ وصولدن بر طاقم
صولر اخذیله، ٣٦٠ كیلومتره‌لك مسافه قطع ایتد-
كدن صكره نهر مذكوره دوكیلور. مجراسنك ٢٢٥
كیلومتره‌لكی سیر سفائنه صالحدر. یوقاری قسمی
دوز و اورمانلرله محاطدر. كنیشلكی بر ایكیوز
متره در. حوضه‌سی ١٩٤٠٠ مربع كیلومتره
وسعتنده در.

سیسیه { عرب جغرافیونك سیس قصبه‌سنه ویردكاری اسمدر.

سیشله { (Seychelles) بحر محیط هندیده مداغسقار جزیرۂ كبیره‌سی منتهای
شمالیسنك ١١٢٠ كیلومتره شمال شرقیسنده و (مو-
ریس) جزیره‌سنك ١٦٦٥ كیلومتره شمال غربیسنده
بر طاقم كوچك آطه‌لر اولوب، انكلتره‌یه تابع وادارۂ
مذكور موریس جزیره‌سنه مربوطدرلر. ٤° ایله
٥° عرض جنوبی و ٥٠´ ٥٢° ایله ٤٠´ ٥٣° طول
شرقی آره‌لرنده واقع اولوب، بر طاقم كوچك قیالقلر
داخل حساب اولمدیغی حالده، ٢٩ آطه‌دن عبارتدر.
اك بیوكاری اولان (ماهه) نك ١١٧ وایكنجی در-
جه‌ده‌كی (پراسلن) ك ٤٠ مربع كیلومتره و بعض
كوچكلرینك آنجق بر قاچ دونملك مساحۂ سطحیه‌لری
واردر. مجموعنك مساحۂ سطحیه‌سی ٢٦٤ مربع كیلو-
متره‌در. ماهه جزیره‌سنده ٩٨٨، (پراسلین) ده
٩١٤ و (سیلوئته) ده ٧٥٤ متره ارتفاعلرنده بر
طاغ بولنیور. بو طاغلر مداغسقار جزیره‌سی ارا-
ضیسنه مشابه اولوب، غرانیت واراضیٔ بركانیه‌دن
وآشاغی طرفلری اراضیٔ مرجانیه‌دن عبارتدر. خط
استوایه پك قریب اولدقلری حالده، ملتم روزكار-
لرینك یاردیمیله هوالری معتدل وپك لطیف اولوب،
میزان الحراره دائما ٢٦ ایله ٢٩ درجه‌لری آره‌لرنده
بولنور وموسملری یوقدر. آنجق یاغمورلری چوق
اولوب، رطوبت نباتاته پك نافع اولدیغی حالده،
انسانلرك اعصابنه طوقنوب، بر طاقم امراض تولید
ایدر. اشجاری پك چوق ومتنوع اولوب، بعضلری
غایتله طیانیقلی و مجلا شیلر اعمالنه یارار. میوه‌لری
دخی پك چوق اولوب، هندستان جوزلری بول
اولدیغی كبی، ینه خارجاً بوكا مشابه وداخلا ایكی لبی
حاوی بر نوع میوه‌لری دخی واردر، كه‌دكیزده طول
مدت طیاندیغیچون مقدما بحریون طرفندن تا جاوه
ساحللرینه قدر بولنوب، «دكیز جوزی» تسمیه
اولنمش؛ وقعر دریاده حاصل اولور اعتقادیله بونلره
بر میمنت اسناد اولنه‌رق، حكمدارلره هدیه ایدلمكده
بولنمش ایدی. اخیراً بو میوه‌نك بو جزایرده حاصل
اولدیغی كشف اولنمشدر. محصولات زرعیه‌لری
پرنج، داری، پاموق، توتون، قرانفیل، بوبر، قهوه،
شكر قامشی، وانیله، مانیوق، مصر، پتاتس وسائره-
دن عبارتدر. حیوانات اصلیه‌لری پك آز اولوب،
حین كشفنده بولنمش اولان تمساحلر امحا وقاپلومبا-
غه‌لر صید ایدلمش اولمغله، شمدیكی حیواناتی آوروپادن
نقل اولنانلردن عبارتدر. طیوری ١٥ جنس قدر
اولوب، ١٣ جنسی بو آطه‌لره مخصوصدر. حشراتلری
دخی آز اولوب، مداغسقار وسائر او جوار جزائر-
ینك كیلره مشابهدر. اهالیسی ١٥٤٥٠ كشیدن
عبارت اولوب، كیتدكجه دخی آرتمقده در. بونلر
باشلیجه (موریس) و (رئونیون) جزیره‌لرندن كلمه
وفرانسز مهاجرلریله هندلی، چینلی و ملایی آدملرك
اختلاط وامتزاجندن متولد ملز بر قومدن عبارت
اولوب، انكلیزجه وسائر لسانلرله قاریشیق غلط بر
فرانسزجه ایله متكلمدرلر. منع اسارته مأمور اولان
انكلیز سفائننك طوتوب تخلیص ایتدكلری زنجی

...يرلرك دخى برطاقمى بو آطه‌لرده اسكان اولنمقده‌در. ...ريس آطه‌سنده اقامت ايدن انكليز اداره مأمورى جزايرى دخى بر قوميسر معرفتيله اداره ايتمكده ...لوب، سنوى وارداتلرى ٤٠٠٠٠٠ فرانقدن ...ده ومصارف محليه‌لرى ٣٠٠٠٠٠ فرانق راده. ...ده‌در. ٢٥ قدر مكتب بولنوب، ثلثانى قتوليكلره ...ثلثى پروتستانلره مخصوصدر. تجارتلرى خيلى ...لك اولوب، مقدما باشليجه هندستان جوزندن ...رت بولنمش، وبو ميوه آغاجلرينه دوشن خسته‌ ...ن طولايى خيلى تدنى‌يه يوز طوتمش ايديسه‌ده، ...براً وانيله محصولنك تكثريله تلافى مافات ...شدر. سنوى اخراجاتى ١٦٦٧٠٠٠ وادخالاتى ...١١٣٥٠٠٠ فرانق راده‌لرنده‌در. باشليجه اسكله‌لرى (ماهه) جزيره‌سنك ساحل شرقيسنده واقع اولوب، انكليزلر طرفندن (پورت ويقتوريه) تسميه اولنان اسكله‌در. بو آطه‌لر ١٥٠٢ تاريخ ميلاديسنده قار-...لرنده بولنان (آميرانته) جزايرينى كشف ايدن ...پورتكيز قپودانى مشهور (واسقو دو غاما) طرفندن ...رلمش اوله‌جقلرنده شبهه يوغيسه‌ده، پورتكيز دولتى ...لرى ضبط ايتمديكندن، مجهول قالوب، ١٧٤٤ تاريخنده فرانسه طرفندن موريس آطه‌سنك متصرفى ...بان (ماهه دلابور دونه) بر سفينه ارساليله، جزا-...يرى كشف وفرانسه نامنه ضبط ايده‌رك، او وقت ...يرك جمله‌سنه (لابور دونه) واك بيوكارينه (ماهه) ...ى ويرلمشيدى. اوندن صكره جزايرك اسكان ...ارينه تشبث اولندقده، فرانسه رجالندن برينك ...له (سيشله) تسميه اولنمشلردر. بيوك بوناپارتك ...زمنده بر انكليز دوننماسى تقرب ايتديكنده، بو ...ر اهاليسى، فرانسه تابعيتنده بولنمغله برابر، ...رف قاله‌جقلرينى اعلان ايتمشلرسه‌ده، ١٨١٠ تاريخنده انكليزلر طرفندن ضبط اولنمشلردر.

سيغ { (Sieg) پروسيه‌نك رين ايالتنده بر چايدر، كه (ادرقوپف) ك جنوب غربيده و (ادر) نهرى منابعى قربنده نبعانله، ابتدا غرب جنوبى‌يه وبعده جنوبه طوغرى جريان ايده‌رك، ...قاليه‌ده (سيكن) قصبه‌سى ايچندن كچدكدن صكره، غرب جنوبى‌يه دونه‌رك، وصاغ وصولدن بر طاقم ...لر اخذيله، رين ايالتنه كيروب، شرقدن غربه ...نهرى آقار، وصاغ وصولدن دها بر طاقم دره‌لر اخذ ايله، ١٢١ كيلومتره‌لك جريانيدن صكره (بون) قصبه‌سنك ٣ كيلومتره آشاغيسنده (رين) ايرماغنه دوكيلور. مجراسنك سيغبورغدن آشاغى اولان ١٢ كيلومتره‌لكى سير سفائنه صالحدر.

سيغ { ياخود صيغ (Sig) جزايرك وهران ايالتنده (مكته) نهرينه تابع برچاى اولوب، ١٤٠٠ متره‌دن زياده ارتفاعى اولان (بقيره) و (وازن) طاغلرى آره‌سنده (رأس الماء) اسميله معروف بر محلده نبعانله، ابتدا (سيدى بن عباس) دن رأس المائه كيدن دمير يول خطك تعقيب ايتديكى بر واديده شماله طوغرى جريانله، بر چوق يرلرده نابديد اولوب، دها آشاغيده ينه ميدانه چيقه‌رق، وبعض دره‌لر آله‌رق، نهايت شرق شمالى‌يه طوغرى دونوب، سيدى بن عباس قصبه‌سى يانندن كچدكدن، وبر طاقم بندلر واسطه‌سيله منبت اووه‌لرى اسقا، وبر چوق دكرمنلر تحريك ايتدكدن صكره، همنامى اولان واسع بر اووه‌يه دوشر، وقسم اعظمى ارواء اراضى‌يه صرف اولندقدن صكره، صولدن (مكته) ايرماغنه دوكيلور. مجراسنك بوقارى طرفلرنده (مكره) وسائر اسملرله دخى معروفدر. مجراسى ٢٢٠ كيلومتره طولنده‌در.

سيغبورغ { (Siegburg) پروسيه‌نك (رين) ايالتنده (قولونيه) سنجاغنه تابع سيغ قضاسنك مركزى بر قصبه اولوب، قولونيه‌نك ٢٣ كيلومتره جنوب شرقيسنده وسيغ نهرينك صاغ كنارنده كوزل بر موقعده واقعدر. ٧٤٥٥ اهاليسى ودولته عائد اسلحهٔ ناريه فابريقه‌لريله مشهور صاقسى وپايتسقه وسائره فابريقه‌لرى، كوچك بر داخلى مكتبى ودار المعلمينى واردر.

سيغمارينكن { (Sigmaringen) پروسيه‌نك جنوب جهتنده (هوهنزولرن) ايالتنك مركزى بر قصبه اولوب، (استوتغارد) ك ٧٧ كيلومتره جنوبنده و طونه‌نك ساحل يميننده واقعدر. ٤٠٧٠ اهاليسى، زراعت مكتبى، قيزلره مخصوص ايكى مكتب عاليسيله برمكتب صنايعى، بر قتوليك مناسترى ايچنده راهبه‌لر مكتبى، تيمارخانه‌سى ويتيمخانه‌سى واردر. اسكى (هوهنزولرن سيغمارينكن) برنسلكنك مركزى اولوب، ١٨٤٩ ده پروسيه‌يه الحاق اولنمشدر. بر قيانك اوزرنده

اسکی برنسلرینك سرایی بولنیور. پك دلنشین ومنتظم بر قصبه‌در.

سیغونغ { (Sigong) هند چینیده برمانیه‌نك بوقاری جهتنده بر سلسلهٔ جبال اولوب، تبت طاغلرندن تشعبله، سالوئن و ایراوادی ایرماقلری آره‌سنده ۲٤۰ کیلومترەلك محلده شمالدن جنوبه طوغری اوزانیر.

سیغوئنزه { (Sigüenza) اسپانیاده یکی قستیله خطه‌سنك غوآدالاجاره (یعنی وادی الحجاره) ایالتنده ومرکز ایالتك ٦٤ کیلومتره شمال شرقیسنده و(تاج) ایرماغنه تابع بر چایك اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٤٥٦٥ اهالیسی، کتن وکنویر بزلریله شاپقه فابریقه‌لری ودمیرخانه‌لری واردر. قصبه‌نك اوزرنده عربلردن قالمه آلقازار (یعنی القصر) اسمیله متین ومستحکم بر قصر وخراب بر سور وکوزل برصو یولی بولنیور.

سیف { صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمیدر: (سیف بن قیس بن معدی کرب الکندی) که نزد حضرت نبوی‌یه کلوب، قومنك مؤذنلکنی استرحام ایتمکله، مطلوبی اصفا بیوریله‌رق، وفاتنه‌دك قومنه مؤذنلك ایتمشدر. — (سیف بن مالك بن الاسحم الرمیتی الخیسانی) که عهد حضرت نبویده اسلامه کلوب، معاذ بن جبلدن قرائت قرآن کریمی اوکرنمش؛ و خلافت حضرت فاروقیده مهاجرت ایدوب، فتح مصرده دخی حاضر بولنمشدر.

سیف { (سیف خان بن تربیت خان) هندستان شعراسندن وملوك تیموریه رجالندن اولوب، ۱۰۷۹ تاریخنده عالمکیر جانبندن کشمیر صوبه‌دارلغنه تعیین اولنه‌رق، سهرند شهری قربنده (سیف آباد) قصبه‌سنی تأسیس ایتمش؛ وبعده برمدت معزول ومنکوب قالوب، ۱۰۸٦ ده اله آباد صوبه‌دارلغنه نصب اولنمشدی. موسیقیده و مقامات هندیه‌ده مهارتی وار ایدی. ۱۰۹۵ ده وفات ایتمشدر. شیخ ناصر علی مداحی ایدی. شو بیت اونکدر:

یار احوال دل از من پرسید
غنچهٔ لاله بدستش دادم

سیفاقس { (Syphax) جزایر مملکتندن عبارت اولان (نومیدیه) خطهٔ

قدیمه‌سی حکمدارلرندن اولوب، رومالیلرله قرتاجلیلر آره‌سنده وقوع بولان محاربه‌نك ایکنجیسنده رومالیلر طرفنی التزام ایتمش؛ وآنجق (ماسینیسه) طرفندن ایکی دفعه مغلوب اولمغله، اسپانیایه قاچمغه مجبور اولمش ایدی. بعده مملکتنی استردادە موفق اولوب، قائن پدری بولنان (آسدروبعل)ك تشویقیله قبل المیلاد ۲۰٤ تاریخنده قرتاجلیلرله بالاتفاق رومالیلرك علیهنده بولنمش؛ وبو دفعه رومالیلرله متفق بولنان (ماسینیسه) طرفندن سبته قربنده مغلوب وزوجه‌سیله برابر اسیر اولوب، اسکیپیونه تسلیم اولنمش؛ وبونك طرفندن نشانهٔ مظفریت اوله‌رق سائر اسرا وغنائمله برابر رومایه سوق اولنقده ایکن، یولده وفات ایتمشدر.

سیف الاسلام { (الملك العزیز ابو الفوارس طغتکین بن ایوب) صلاح الدین ایوبینك برادری اولوب، ۵۷۷ تاریخنده یمن حاکملکنه نصب اولنمش؛ وسخی و جسور بر ذات اولمغله، ۵۹۳ تاریخنه‌دك حکم سوروب، تاریخ مذکورده یمنده بنا ایتمش اولدیغی (منصوره) قصبه‌سنده وفات ایتمشدر.

سیف الدوله { (ابو الحسن علی بن عبدالله بن حمدان) آل حمدان بنی‌کنك اوچنجیسی وبو دولتك آب رویی اولوب، ۳۰۳ تاریخنده طوغمشدر. دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولان پدری ابو الهیجا عبدالله نصکره، بیوك برادری ناصرالدوله حسن خانی اولوب، موصلده قالمش؛ و صاحب ترجمه حلب واذنه (آطنه) جهتلرینه کچمش اولمش ایدی. بعده موصل آل بویهك ضبطنه کچمکله، ناصر الدوله صاحب ترجمه‌یه التجا ایتدیکندن، آل حمدان حکومتی سیف الدوله‌نك یدنده قالمشیدی. کندیسی عالم وشاعر وسخی وعادل وزیاده‌سیله جسور بر حکمدار اولمغله، سوریه طاغلرنده قاریشیقده بولنان خرستیانلری دائرهٔ اطاعته کتیرمش؛ وعلی صلیبیله بر چوق محاربه‌لر ایدوب، سوریه و جزیره طرفندن توسیع ممالك ایتدیکی کبی، قسطنطینیه روم ایمپراطورلرینك عسکریله دخی آناطولیده بر ایلی محاربه‌لر ایدوب، آماسیه‌یه قدر ایلریلمش؛ وبر ایلی یرلر ضبط ایدوب، توسیع ممالك ایتمشدی. ایکی مجمع علما و شعرا اولوب، شاعر شهیر (ابو الطیب

...نی) ومعلمی اولان حکیم شهیر (فارابی) بو جمله‌دن
...ی. خلفادن بشقه اول عصرلرده ملوك بیننده
...یف الدوله قدر علوم ومعارفك ترقیاتنه خدمت
...نی یوقدر. اعلای کلمة الله ایچون ایتدیکی غزواتده
...شقه قونان توزلری طوپلایوب، بر کرپیچ یاپمش،
...نازنده باشی آلتنه قونمسنی وصیت ایتمش ایدی.
...۳ تاریخنده حلبده وفات ایدوب، میافارقینه نقل
...، والده‌سی یاننده دفن اولنمشدر.

سیف الدین { (بن علاء الدین حسن) ملوك غوریه‌دن اولوب، ٥٥١
...یخنده بدرینه خلف اولمش؛ و ۷ سنه غور وغزنه
...لرنده حکم سوردکدن، وسلطان سنجرك وفاتنده
...جهتنی دخی ضبط ایتدکدن صکره، ٥٥٨ ده
...ائفهٔ غزاله ایتدیکی محاربه‌ده مقتول اولوب،
...زاده‌سی غیاث الدین محمد بن سام خلفی اولمشدر.
...ی وکریم ومتواضع بر ذات ایدی.

سیف الدین { ایران شعراسندن ومشاهیر صوفیوندن اولوب، خراسانده
...ف توابعندن (باخرز) قصبه‌سندن اولدیغی حالده،
...اده شیخ نجم الدین کبری‌یه انتساب ایدوب، آز
...ده درجهٔ کماله واصل وعمومك حرمتنه نائل
...ش ایدی. ٦٥٨ تاریخنده بخاراده وفات ایتمشدر.
...بنك تلقیننده سویلدیکی شو رباعی جملهٔ اشعا-
...ندر:

کر من کنه خلق جهان کردمتم
عفو توامیدمست که کیرد دستم
کفتی که بروز عجز دست کیرم
عاجز ترازین بخواه که اکنون هستم

سیف الدین آمدی { (ابو الحسن علی بن ابی علی محمد بن سالم
...) مشاهیر علمادن اولوب، فقه وکلام وعلوم
...ه وطبیه‌کی وقوف ومعلوماتیله وتألیفات کثیره‌
...مشهوردر. ٥٥١ ده آمد یعنی دیاربکر شهرنده
...وش؛ وابتدا مذهب حنبلی‌یه تابع اولوب، بعده
...ه کیده‌رك، علمای معاصریندن علم فقهی تعلم،
...ب شافعی‌یه انتقال ایتمش؛ وصکره دمشق شامه
...درك، علوم حکمیه وطبیه‌یی بعد التحصیل، مصره
...ب، قرافه‌ده امام شافعی حضرتلرینك تربه‌سنه
...ی مدرسه‌ده وقاهره‌ده جامع ظافریده تدریسله
...ی ایده‌رك، بیوك برشهرت قزاندیغندن، اورانك
علماسی حسد ایدوب، کندیسنی فساد عقیده ایله اتهام، وقتلیچون بر محضر ترتیب ایتدکلرینی خبر آلنجه، خفیاً قاچوب، شامه عودت ایتمش؛ وبر خیلی مدت حماه صاحبی ملك منصور ناصر الدین ابو المعالی محمد ایوبینك خدمتنده بولنه‌رق، بونك خواص مقربینی زمره‌سنه داخل اولمش ایدی. ٦١٧ تاریخنده، مشار الیهك وقوع وفاتی اوزرینه، دمشقه کیدوب؛ اورا حاکمی بنی ایوبدن ملك معظم شرف الدین عیسی جانبندن حسن قبول وحرمت ورعایت کوره‌رك، تدریسه مأمور اولمش؛ و ٦٣١ ده وفات ایدوب، جبل قاسیون اتکنده دفن اولنمشدر: باشلیجه تألیفاتی بروجه زیر-در: «دقائق الحقائق»، «رموز الکنوز»، «لباب الالباب»، «ابکار الافکار فی الاصول»، «غایة المرام فی علم الکلام»، «کشف التمویهات فی شرح التنبیهات»، «غایة الامل فی علم الجدل»، «شرح کتاب شهاب الدین المعروف بالشریف المراغی فی الجدل»، «کتاب منتهی السالك فی رتب المسالك»، «کتاب المبین فی معانی الفاظ الحکماء والمتکلمین»، «دلیل متحد الائتلاف وجار فی جمیع مسائل الخلاف»، «کتاب الترجیحات فی الخلاف»، «کتاب المؤاخذات فی الخلاف»، «التعلیقة الصغیرة»، «التعلیقة الکبیرة»، «خلاصة الابریز»، «تذکرة الملك العزیز بن صلاح الدین»، «کتاب منتهی السول فی علم الاصول»، «کتاب منائح القرائح».

سیف الدین ابو بکر { (ملك عادل — بن ایوب شادی)
مصرده حکومت سورن ملوك ایوبیه‌نك دردنجیسی اولوب، صلاح الدین ایوبینك برادریدر. ملك مشار الیهك تورونی محمد منصور هنوز صبی اولدیغی جهتله، ٥٩٦ ده تخت مصره جلوس ایله، قدس جهتنه ودمیاطه مسلط اولان اهل صلیب ایله اوغراشه‌رق، قدس وشام جهتنده بر چوق یرلری فرنکلرك اللرندن استخلاص ایتمش؛ واوغلی ملك کاملی دمیاطك استخلاصنه مأمور ایلمش ایدی. ۱۹ سنه حکومت سوردکدن صکره، ٦١٥ ده وفات ایتمشدر. قاهره‌ده قلعهٔ الجبلده بر سرای عالی یاپدیروب، اوراده اقامت ایدردی.

سیف الدین اسفرانکی { یدنجی قرن هجری مشاهیر

شعراء ایرانیه‌سندن اولوب، ماوراء النهرك (اسفرائك) قصبه‌سندن ایدی. ابتدا بخاراده ساكن اولوب، بعده خوارزمه كیدەرك، خوارزم مشاهاندن ایل آرسلانك حرمت ورعایتنه مظهر اولمشدی. ۱۲۰۰۰ بیتی حاوی دیوانی واردر، كه اكثریا الغ بكك مجلسنده اوقونورمش. اكثر مشاهیر شعرانك غزللرینه نظیره سویلمشدر.

سیف الدین اعرج { ماوراء النهر شعرا- سندن اولوب، بر خیلی وقت خوارزمده بولنمش؛ وخوارزم مشاهاندن محمد تكشك التفات واحسانه نائل اولمشیدی. مرتب دیوانی واردر. شو برایكی بیت بر مرثیه‌سندندر:

ای درغم تو خلق بزاری كریسته
بر تو نبوحه ابر بهاری كریسته
تا كشته روح پاك توهمخوابهٔ مسیح
مریم دریده جیب وحواری كریسته

سیف الدین برقوق { (ملك طاهر) مصرده حكومت سورن غلامان چراكسه ملوكنك برنجیسی اولوب، ۷۸٤ تاریخنده تخته قعود ایدەرك، بین القصرینده (مدرسهٔ طاهریه) یی بنا ایتدیرمشدی. ۷ سنه صكره ملوك قلاونیه‌نك اخیری اولان حادث السن ملك صالح حاجی بالغ اولدقده تخته جلوس ایتمش؛ وسكز بچق آی صكره صاحب ترجمه تخته قعودله جمعاً ۱۶ سنه ۵ آی حكومت سوردكدن صكره، ۸۰۱ تاریخنده ۶۰ یاشنده وفات ایتمش؛ واوغلی ملك ناصر ابو- السعادات فرج خلفی اولمشدر.

سیف الدین رستم { (بن نورالدین محمد بن ابی بكر) لورزر- كده حكومت سورن اتابكان ملوكنك ایكنجیسی اولوب، دولت مذكورەنك بانیسی اولان عمی شجاع الدین خورشیددن صكره ۶۲۱ ده مسند امارته كچەرك، بر مدت اجرای حكومت ایتدكدن صكره، وفات ایتمشدر.

سیف الدین غازی { موصلده حكومت سورن اتابكان سلا- له‌سندن ایكی كشینك اسمیدر:

برنجیسی امراء مذكورەنك ایكنجیسی اولوب، دولت مذكورەنك مؤسسی اولان بدری عمادالدین زنكینك وفاتنده یعنی ۵٤۱ تاریخنده برینه كچن برادری نور الدین محمودك منشوریله موصل ودیاربكر وج… حاكمی اولمش؛ واكثر اوقاتی اهل صلیبه قارشی… ایله كچیروب، اوچ سنه‌لك امارتدن صكره، ٤٤… وفات ایتمشدر.

— ایكنجیسی ملوك مذكورەنك دردنجیس… لوب، ۵۶۵ تاریخنده، بدری قطب الدین مودو… عماد الدین زنكینك وفاتی اوزرینه، عمی نور… محمودك منشوریله موصل امارتنه تعیین اولنه‌رق… سنه حكومت سوردكدن صكره، ۵۷۶ ده… ایتمشدر.

سیف الدین قطر { (ملك مظفر) م… حكومت سورن… اتراكك اوچنجیسی اولوب، (ملك منصورعلی بن… معز ایبك) دن صكره ۶۵۷ تاریخنده ملك… اولمش؛ وشام طرفلرینه تجاوز ایتمش اولان تا… عسكرینه قارشی عسكر سوق ایدوب، مظفر او… صكره، مصره عودتنده فوت اولمشدر. مدت… بر سنه‌یه قریبدر.

سیف الدین قلاون { [«قلاون» م… مراجعت بیو…

سیف الظفر نوبهاری { بشنج… هجر… سندن اولوب، «در المجالس» عنوانیله… واردر.

سیف الله { خالد بن ولید حضرتلرینه… حضرت رسالتپناهیدن بر… عنوان مفخرتدر.

سیف بن ذی یزن { یمنده حكومت… ملوك حمیریه… لوب، بدری ذی یزن حبشه‌دن كلن ابرهه… مغلوب، ومحروم قالمغله، روم ایمپراط… استمداد ایچون، قسطنطینیه‌یه كیتمش ایسه‌ده… مطلوبی اسعاف اولنه‌مدیغندن، نوشیروا… كیتمش؛ وكندیسی اوراده وفات ایتمش ایسه‌ده… صاحب ترجمه سیف ایران عسكریله یمنه عود… رك، ابرهه‌نك اوغلی مسروقی مغلوب ایتمكله،… جزیرة العربدن اخراجه موفق اولمشدر. … (صلعم) افندمزك زماننه واصل اولوب، … نبوی عبدالمطلبه حفید سعیدینك نبوتندن …

اولدیغی مرویدر. بو مناسبتله صحابه میاننده دخی مذکوردر. بونك سرگذشتی لسان عربیده حکایه طرزنده یازیلوب، اکثر آوروپا لسانلرینه‌ده ترجمه اولنمشدر.

سیف شاه { (ابراهیم بن شیخشاه) مؤرخ- خیندن اولوب، «اخبار مدینة السوس» عنوانیله برکتابی واردر. ۵۹۹ تاریخنده وفات ایتمشدر.

سیفنوس { یاخود سیفانتو (Siphnos, Si-fanto) یونانك کیقلاده جزایرندن برآطه اولوب، (سریفوس) جزیره‌سنك شمال غربیسنده و (پاراس)ك شرقنده واقعدر. برمثلث شکلنده اولوب، بویی ۱۸ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ۷۴ مربع کیلومتره‌در. طاغلق بریر اولوب، اك یوکسك یری اولان واورته‌سنده بولنان (آیوس ایلیاس) طاغنك ۶۹۸ متره ارتفاعی واردر. ساحل شرقیسی دوز اولوب، غربی وجنوبی ساحللرنده بر قاچ قویی واردر. بو قویلرك بعضیسنه واپور یناشیر. اراضیسی برقاچ دره ایله سقی اولنه‌رق، پك منبتدر. (ملوس) قضاسنه ملحق بر ناحیه صورتنده اداره اولنور. اهالیسی ۳۸۵۰ کشیدن عبارتدر. مرکزی ساحل شرقیسی قربنده واقع (آپولونیه) اولوب، دیکر بش کویی دخی واردر. تاریخجه برکونه اهمیتی وآثار عتیقه‌سی یوقدر.

سیفی { قدماء شعراء عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی سینوبلی اولوب، سلطان بایزید خان ثانی شهزاده‌لکلرنده آماسیه‌ده ایکن، خدمتلرنده بولنمغله، پادشاه مشارالیهك عهد سلطنتلرنده برچوق قضالره تعیین بیوریله‌رق، نهایت صوفیه قاضیسی ایکن، اوراده وفات ایدوب، بنا کرده‌سی اولان مسجدك خطیره‌سنده دفن اولنمشدر. شو بیت برغزلندندر:

سیفی کبی بوکلدی بلی ایکی قات اولوب
اولدی مکرکه برکوزله مبتلا قاشك

— ایکنجیسی استانبوللی اولوب، دیوانده باش مقاطعه‌جی وبعده شام وآناطولی دفترداری اولمشیدی. سلطان مراد خان ثالث دورنده یاشامشدر. شو بیت اونکدر:

بوی زلفیکدن خبر ویردیکی کبی باد سحر
کل قولق طوتمش صبایه آغزین آچمش غنچه‌لر

سیفی { ایران شعراسندن اولوب، شو بیت اونکدر:

دل من کجا پذیرد عوض تو دیکرانرا
بتو دیکری نماند تو بدیکران نمانی

سیفیٔ بخاری { مشاهیر شعراء ایراندن اولوب، اکثر علومه واقف ایدی. عروضه ومعمایه دائر ایکی رساله‌سی وبعض ضروب امثالی‌ده واردر. سلطان ابو سعیدك زماننده یاشامش؛ ومولانا جامی ایله کوریشمش ایدی. صاحب تذکره دولتشاهله دخی الفتی اولوب، مشارالیه تذکره‌سنده آییقلغنده پك ایی وآنجق عشرتده بدمست اولدیغنی بیان ایدیور. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

آرزو داردکه بیند کشته آن بد خومرا
وه‌که خواهد کشت آخر آرزوی او مرا

سیفی بك { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، قیصریه‌لیدر. بعض وزرانك دیوان کتابتلرنده وطول مدت بغداد والیسی علی رضا پاشانك معیتنده بولنوب، بعده رتبهٔ اولی صنف ثانیسیله آناطولیده بعض دفتردارلقلره نصب اولنمش؛ و ۱۲٦٤ ده کوتاهیه‌ده وفات ایتمشدر. برخیلی اشعاری اولوب شو بیت برغزلندندر:

دل سودازده‌مز شانه مثالی سیفی
ایده‌لی پاره‌لیدر بحث وحکایت پرچم

سیفینغ حسین { (Si-fing Hsien) چینك وسطلرنده واقع (هونان) ایالتنك (یومینغ فو) سنجاغنده و(یومینغ فو) نك ۵۰ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (هو آی هو) نهرینه تابع (شوهو) چاینك منبعنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۳۳°۲۷′ عرض شمالی ایله ۱۱۱°٤۸′ طول شرقیده واقعدر. بیوجك بر قصبه ایسه‌ده، مقدار اهالیسی حقنده بر معلومات صحیحه یوقدر.

سیفیٔ نیشابوری { مهرهٔ شعراء ایراندن اولوب، خوارزمشاهاندن سلطان تکشك مداحلرندندر. شو ایکی بیت بهر مصراعنده سنك وسیم کلمه‌لرینی ایراد ایتدیکی بر غزل مشهورندندر:

ای نکار سنك دل وی لعبت سیمین بدن
مهر تواندر دلم چون سیم درسنك استوار
من چو سنك افتاده درپای چوتو سیمین بری
همچو سیم از سنك نا کامم بر فتی ازکنار

سیقاجام { (Sikadjam) بورنئو جزیرهٔ کبیرهسنك غرب جهتنده (قابو-آس) ایرماغنه دوکیلور بر نهر اولوب، (باجانغ میوت) طاغندن نبعانله، ابتدا شرقه طوغری جریان ایدرك، همنامی اولان بر کوچك قصبهنك ایچندن کچدکدن صکره، بردن بره جنوبه طوغری دونهرك، واسع بر وادینك ایچندن بالمرور، (سانغاو) قصبهسی قربنده مذکور ایرماغهدوکیلور. وادیسنك یوقاری طرفلرنده الماس وآشاغیلرنده آنتیمون معدنی بولنور.

سیقاسو { (Sikasso) سودان غربیده نیجر ایرماغنه تابع (ماهل بالول) نهرینه دوکیلان (قوتهدیله) چایی کنارنده ۱۱° ۱۸' و ۵۷" عرض شمالی ایله ۷° ۵۲' ۲" طول غربیده واقع ودرت بش بیك اهالی‌یی حاوی برقصبه اولوب، فرانسهنك حمایهسی آلتنده بولنان (تیبه) حکومتنك مرکزیدر.

سیقامبر { (Sicambres) جرمانیه اقوام قدیمهسندن اولوب، رین مجراسنك صاغ طرفنده ساکن ایدیلر. بعده وسر مجراسنه قدر یایلمشلردی. روما سردارلرندن (دروسوس) کندیلرینی مغلوب ایدوب، بعده بونلردن بر طاقم عسکر مفرزهلری تشکیل ایتمشیدی. اوچنجی قرن میلادیده فرانقلره قاریشمشلردر.

سیقانیه { (Sicanie) سیچلیهنك اك اسکی اسمی اولوب، اسپانیهدن هجرت واسکان ایتمش اولان (ایبر) اقوامندن سیقان قومنه نسبتله وضع اولنمشدر.

سیقاونر آ { (Sicca-Venerea) نومیدیه ممالکت قدیمهسنده یعنی جزایرده اسکی برقصبه اولوب، الیوم (الکهف) اسمیله معروفدر. میلاددن ۱۰۹ سنه اول روما سردارلرندن (ماریوس) بو موقعده یوغورتایی مغلوب ایتمشدی.

سیقوق { (Sikok) جاپونیه‌یی ترکیب ایدن جزایرك درت بیوکنك اك کوچکی اولوب، جزایر مذکورهنك اك بیوکی اولان (نیپون)ك جنوب غربی جهتندهکی بیوك کورفزك ایچنده و (کیو-سیو) جزیرهسنك شمال شرقی جهتنده واقعدر. مذ
کور کورفزی همان طولدیروب، نیپون سواحلیله بو
جزیره آرهسنده برچوق بوغازلر، کورفزلر وآطه‌لری
حاوی (ستواوچی) دکیزی بولندیغی کبی، سیقوق
ایله کیوسیو جزیرهلری آرهسنده دخی (بونغو)
اسمیله بر بوغاز بولنوب، قسم شمالیسنده سیقوق
جزیرهسنك طار واوزون بر برونی کیوسیو جزیره
سنك بر برونه چوق تقرب ایتمکله، بوغازك اوراسی
پك طاردر. جنوباً و جنوب شرقی جهتندن دخی
جزیرهنك سواحلی بحر محیط معتدله معروضدر.
جنوب شرقی ساحلنده (قوچی) وشمال غربی ساحلند
(یینغونادهه) اسملریله ایکی بیوك و آچیق کورفزی
اولوب، بونلر آرقه آرقه‌یه قونمش ایکی هلال شکلن
ابراز ایتمکله، جزیرهنك اورتهسی طارلشوب، ایکی
طرفی دها کنیشدر. سائر سواحلی دخی پك کیرنتیلی
چیقنتیلی اولوب، برون وشبه جزیره وکورفزلری پك
چوقدر. شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه بویی ۹۰
واکی اك کنیش برنده ۹۰ واك طار محلنده ۵
کیلومترهدر. ۳۲° ۴۲' ایله ۳۴° ۳۳' عرض شمالی
و ۱۲۹° ۴۰' ایله ۱۳۲° ۲۷' طول شرقی آره‌لرنده
ممتد اولوب، محیط دائرهسی ۱۸۰۰ و اطرافنده
جزایر صغیرهٔ ملحقه‌سیله برابر ۲۷۰۰ کیلومتره ومسا
حهٔ سطحیهسی ۱۸۲۱۰ مربع کیلومترهدر. آطه‌نك
ایچنده برقاچ صره طاغلر شرقدن غربه وغرب جنو
بی‌یه طوغری اوزانهرق، بونلرك اك یوکسك ذروه
اك بیوك نهری اولان (یوسنیوغاوه) نك منابعن
واقع (ایسیجوچی سان) طاغی اولوب، ۲۳۶۰ مت
ارتفاعی واردر. بو طاغلرك شمال غربی اتکلری د
دیك وجنوب شرقی‌یه طوغری اوزانانلری سطح ما
حالنده اولوب، اکثر انهاری‌ده بوجهته آقار.
بیوك نهری مذکور (یوسینوغاوه) اولوب، جزیره
وسطنده نبعانله، شرق شمالی‌یه طوغری آقه‌رق
(توقوسیما) شهری یاننده دکیزه منصب اولور. ایکن
درجهدهدخی شرقه آقان (ناقه‌غاوی) ایله جنوبه طوغر
آقان (مولنوبه‌غاوه) نهرلریدر. اهالیسی ۱۲۸۸۰۰
کشیدن عبارت اولوب، بهر مربع کیلومتره باشه
۱۵۵ کشی دوشر. جزیره قاغاوه، توقوسیما، توق
ویشینه اسملریله ٤ ایالته منقسم اولوب، برنجیسنك
مرکزی (تاقاماچو)، دردنجیسنك (ماچویامه) شه

ری و دیگر ایکیسنك همنامлری اولان شهرلردر. دردینك دخی مرکزلری ساحلده‌در. هر برینك ٢٥ ایله ٦٠ بیك آره‌سنده نفوسلری اولان بو درت شهردن بشقه اون بیکدن زیاده نفوسلی ٣ قصبه‌سی اولوب، بونلر دخی ماروغان (١٤٠٠٠ اهالی)، ووازیما (١٢٠٠٠)، ایماهارو (١٢٠٠٠)در. اون بیکدن آشاغی نفوسلی دخی ١١ قصبه‌سی واردر. اهالیسی پك ناموسلی آدملر اولوب، جاپونیه‌نك تجددات اخیره‌سنه الك زیاده جهد ایدنلردندر. هواسی معتدل اولوب، میزان الحراره یازین نهایت ٣٧ درجه‌یه قدر چیقار، وقیشین فوق الصفر ٤ درجه‌یه قدر اینر. یاغمورلری چوقجه اولوب، طاغلرنده قیشین قار دخی یاغار. باشلیجه محصولاتی پرنج، بغدای، آرپه، چاودار، برنوع چای وساثره‌دن عبارتدر. شکر قامشی دخی حاصل اولوب، شکر چیقاریلیر. پرنجی تخمیر ایده‌رك قوللاندقلری برنوع سپیرتو چیقاریرلر. ایپك بوجکاری دخی یتیشدیروب، خیلی ایپك استحصال وبوندن بعض اقمشه نسج ایدرلر. معادن وطوز اخراجی دخی اهالینك باشلیجه مشغولیتلرندندر. معادنی باشلیجه باقیر، آنتیمون، کمور وساثره‌دن عبارتدر. دولته عائد اورمانلری ٣٥٦٠٩٥ وافراد اهالی تصرفنده‌کیلر دخی ٨١٦٧٠٠ یکی دونم وسعتنده‌در. آغاجلری پك چوق نوعه منقسم اولوب، علی الخصوص وادیلرده‌کیلر پك صیق وپك بیوکدر. بو جزیره اهالیسی ایپك منسوجاتدن بشقه پاموق وکتنویردن دخی محلنده قوللانیلور بر طاقم منسوجات یاپارلر.

سیقول { یاخود سیکول (Sîcules) پلاسج اقوام قدیمه‌سندن بر قوم اولوب، ایلیریانك شمال جهتندن ایتالیایه و اورادن سیجلیه جزیره‌سنه کچه‌رك، ایبرلردن اول بو آطه‌ده یرلشمشلر ایدی. بو جزیره بو قومك اسمنه نسبتله سیقلیه (صقلیه، سیجلیه) تسمیه اولنمشدی.

سیقیم { (Sikkim) هندستانك شمال شرقی جهتنده وهیمالایه جبالی اتکلرنده انکلتره‌نك حمایه‌سی آلتنده بولنور بر مملکت اولوب، غرباً نپال، شمالاً تبیت، شرقاً ینه تبیت و یونان مملکتلریله جنوباً دخی بنکاله خطه‌سنك (دارجیلینغ) سنجاغیله محاط ومحدوددر. شمالدن جنوبه بویی ١٠٩ کیلومتره اولوب، اکی ٦٥ ایله ٨٠ کیلومتره آره‌سنده‌در. ′٩ °٢٧ ایله ′٥٨ °٢٧ عرض شمالی و ′٤٤ °٨٥ ایله ″٤٠ °٨٦ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٠١٥ مربع کیلومتره اعتبار اولنمش ایسه‌ده، ٦٠٠٠ دن زیاده وحتی ٦٥٠٠ مربع کیلومتره اولدیغی مرویدر. اهالیسی آنجق ٧٠٠٠ کشیدن عبارت اولوب، مرکزی (تاملونغ) قصبه‌سیدر. اراضیسی طاغلق وپك مرتفع اولوب، شمال غربی کوشه‌سنده وتبیت ایله نپال حدودنده (کینچینجیقه) طاغندن تشعب ایدن قوللر سیقیمك حدود غربیه وشمالیه وشرقیه‌سنی تشکیل ایله مملکتك ایچنده دخی بر چوق شعبه‌لر اوزانیورلر. بو طاغلرك الك یوکسك ذروه‌لرینك ارتفاعی ٧٧٠٠ متره‌دن زیاده‌در. جنوبه طوغری اراضی انحطاط ایدوب، اطرافده‌کی طاغلردن اینن چایلر (تیستا) نهرینی تشکیل ایدیور، که بو نهر جنوبه طوغری اینوب، بنکاله خطه‌سنه کیردکدن صکره، جنوب شرقی‌یه طوغری دونه‌رك، (براهماپوتره) ایرماغنه دوکیلور. هواسی بالطبع صوئوق ویاغمورلری پك چوق اولمغله، زیاده رطوبتلیدر. مایسدن تشرین اوله قدر سورن یاغمور موسمنده وکانونلرده سیسسز هوا پك نادر اولوب، آلچق یرلرینك چاموری دخی یابیشقان ودره‌لرینك چوغی فیضانه مائل اولمغله، یالکز بعض تپه‌لرده انسان مسکن اتخاذ ایده بیلیر. اورمانلرده آغاجلرك یاپراقلری سلوکله مستور اولدیغندن، انسان وعلی الخصوص بیکیرلرله کچیلر چوق زحمت چکرلر. جنوب جهتنده میزان الحراره یازین ٢٥ درجه‌یه قدر چیقار، وقیشین فوق الصفر ٣ درجه‌یه قدر اینر. مع هذا جنوبدن اسن صیجاق و رطوبتلی روزکارلر بو مملکت مرتفعه‌ده ممالك حاره‌یه مخصوص خرما وموس کبی آغاجلرك یتیشمه‌سنی موجب اولوب، چام وسکود آغاجلری ایسه طاغلرده سرمدی قارلر حدودینه‌دك یتیشیر. دره‌لرنده وبعض یایلرنده بغدای، مصر، آرپه، بر مقدار پرنج وبر مقدار پاموق وباغچه‌لرده پورتقال وموس ایله سائر میوه‌لر حاصل اولور. صیغیر وآت کبی حیواناتی تبیت جنسنه منسوب اولوب، حیوانات وحشیه‌دن آلچق یرلرنده قپلان، دها یوقاریلرده کیك، ودها یوکسکلرده مسك آهوسیله

پارس، آیی وسائره بولنور. قوشلری آزدر. اهالیسی تبت اهالیسنه مشابه اولوب، مغول عرقنه منسوبدرلر. بوده دیننك لامه مذهبیله متدین وبرراجه‌یه تابعدرلر.

سی کانغ { (Si-Kiang) چینك قسم جنوبیسنده بر ایرماقدر، که منابعی (یون‌نان) و (قوئی‌چئو) ایالتلرنده اولوب، باشلیجه قولی اولان (هونغ‌چوی) نهری (یون‌نان‌فو) شهرینك ۱۳۰ کیلومتره شمال شرقیسنده نبعانله، یون‌نان خطه‌سی داخلنده جنوب غربی‌یه وبعده جنوبه طوغری جریان ایده‌رك، بر کولك آیاغنی آلدقدن صکره، جنوب شرقی‌یه وبعده شمال شرقی‌یه دونوب، نهایت شرقه طوغری آقه‌رق، یون‌نان حدودنده صولدن (شینغ‌هو) وبعده (مایه‌هو)، (په‌سان‌کانغ)، (مه‌کانغ)و (باشاکانغ) چایلرینی اخذایله، (قوآنغ‌سی) ایالتی اورته‌سندن شرق جنوبی‌یه وبعده شرقه طوغری آقه‌رق، ینه صولدن (لوکانغ) اسمیله بیوك بر نهر آلدقدن صکره، ۳۵′ ۲۳° عرض شمالی ایله ۴۵′ ۱۰۷° طول شرقیده صاغدن (سی‌کانغ) ك ایکنجی قولی اولان (یوکانغ) ایله برلشیر. (یوکانغ) نهری (یون‌نان) حدودنده‌کی طاغلردن نبعانله، (قوآنغ‌سی) ایالتی داخلنده شرق جنوبی‌یه بعده شرقه ونهایت شمال شرقی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، وصاغ وصولدن بر طاقم کوچك چایلر آله‌رق، محل مذکورده (هونغ چوی) ایله برلشیر. اشبو اجتماعدن (سی‌کانغ) ایرماغی بالتشکل، شرقه طوغری جریانله، صاغدن (لوکانغ) وصولدن (قوئی کانغ) نهرلرینی آلوب، صویی پك چوغالمش ویتاغی کسب توسع ایتمش اولدیغی حالده، برطاقم طار واینیشلی بوغازلردن مرور وبعض شلاله‌لر تشکیل ایله، (قوآنغ قونغ) ایالتنه بالدخول، بر مدت دها شرقه، بعده شرق شمالی‌یه طوغری جریان ایدر؛ وصولدن (پەکانغ) نهرینی دخی اخذ ایله، جنوب شرقی‌یه طوغری دونه‌رك، وبرقاچ قوله آیریلوب، قانتون کورفزینك غرب جنوبیسنده و (ماقائو) اسکله‌سی قربنده اوله‌رق اوج آطه‌نك قارشیسنده، بیوك بر دالیه تشکیل ایده‌رك، چین دکیزینه منصب اولور. مجراسی ۹۰۰ کیلومتره‌دن زیاده اولوب، یالکز دالیه‌سنك رأسنه قدر بیوك سفائن ایچون واورادن یوقاریسیله یوکانغ نهری دخی کوچك کمیلر وآلتی دوز واپورلر ایچون سیر سفائنه صالحدر.

سیکست { (Sixte) بو اسمله بروجه‌زیر بش پاپا کلمشدر:

برنجیسی رومالی اولوب، ۱۱۶ یاخود ۱۱۹ تاریخندن ۱۲۵ یاخود ۱۲۷ تاریخنه‌دك پاپالق ایتمشدر. و مقتولا وفات ایتدیکیچون، قتولیکلر طرفندن اعزه صره‌سنه کچیریلوب، نیسانك ٦ سنده یورطیسی اجرا اولنور.

— ایکنجیسی ۲۵۷ دن ۲۵۹ تاریخنه‌دك پاپالق ایدوب، والریان زماننده قتل اولنمغله، بو دخی اعزه‌دن عداولنه‌رق، اغستوسك ٦ سنده یورطیسی اجرا اولنور.

— اوچنجیسی ۴۳۴ دن ۴۴۰ تاریخنه‌دك پاپالق ایدوب، سنت کیریل ایله برابر شرق وغرب کلیسالرینك توحیدینه چالیشمشدر.

— دردنجیسی ۱۴۷۱ دن ۱۴۸۴ تاریخنه‌دك پاپالق ایدوب، اصل اسمی (آلبسقوله دلاروور) در عثمانلیلره قارشی قاردینال (قازاق) قوماندەسیله برفیلو کوندروب، آنطالیه‌یی ضبط ایتمشیدی. برچوق یکنلری اولوب، جمله‌سنه بیوك منصبلر و مالکانه ویرمشیدی.

— بشنجیسی (سیکست کینت) دینمکله معروف اولوب، اصل اسمی (فلیکس پرتی) در. ۱۵۲۰ تاریخنده (مونتالته) ده طوغوب، کنجلکنده طومور چوبانی اولدیغی حالده، بعده بررهبان طریقنه سلوك وندیکده انکیزیسیون محکمه‌سی رئیسی اولمش، وبعده بر طاقم پسقپوسلقلرده و قاردینالقلرده بولنوب ۱۵۸۵ تاریخنده کندینی پك اختیار وعلیل کوستره‌رك پاپالغه انتخاب اولنمش؛ و بو موقعه کلدکدن صکره قوت وفعالیتنی میدانه چیقاروب، خیلی اجراآت بولنمش؛ وزمانی امور سیاسیه‌سنه قاریشوب، رومه دخی خیلی اعمار وتزیین ایتمشدر. ۱۵۹۰ ده وفات ایتمشدر.

سیکن { (Siegen) پروسیه‌نك رین ایالتی وستفالیه سنجاغنك (آرنسبرغ) قضاسنده وآرنسبرغك ۵۸ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق (رین) ك صاغ تابعلرنده (سیغ) نهری اوزرنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۶۶۸۰ اهالیسی

میربولی، دباغخانه‌لری، دمیرخانه‌لری، چوخه، کاغد، صابون، توتقال وسائره فابریقه‌لری، زراعت ومعادن مکتبلریله سائر مکاتبی وجوارلرنده دمیر معدنلری واردر. ۱۸۱۵ ده پروسیه‌یه الحاق اولنان (ناسو- سیکن) پرنسلکنك مرکزی ایدی. اسکی پرنسلرینه مخصوص ایکی سرایی واردر.

سیکورد (Sigurd) نورووج حکمدارلرندن اوچ کشینك اسمیدر:

برنجیسی اوچنجی (ماغنوس)ك اوغلی وخلفی اولوب، ۱۱۰۳ تاریخ میلادیسنده ایکی برادریله برابر رأس حکومته کچمش ایسه‌ده، بعده یالکز قالوب، برنجی اهل صلیب محاربه‌سندن صکره‌جه سوریه‌یه عزیمتله، قدس حاکمی بودوئنك صیدایی ضبط ایتمسنه یاردیم ایتمش؛ و ۱۱۳۰ ده فوت اولمشدر. غروشلانده‌یه بر پسقپوس کوندرمشیدی.

— ایکنجیسی دردنجی هارالدك اوغلی و خلفی اولوب، ۱۱۳۶ تاریخندن اعتباراً برادرلری (اینغو) (استاین) ایله برلکده حکومت سورمش؛ و ۱۱۵۵ ده وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی ۱۱۶۲ دن ۱۱۶۳ تاریخنه دك حکم سوردکدن صکره، اولمشدر.

سیکیهور (Siquihor) فیلیپین جزایرندن (بوهول) جزیره‌سنه ملحق بر خطه اولوب، منتهای جنوبیسی ۹° عرض شمالی خطنك آز شمالنده واقعدر. شرقدن غربه بویی ۲۰ کیلومتره عرضانی ۲۰ ایله ۱۰ کیلومتره آره‌سنده اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۷۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۱۲۰۰۰ کشیدر. هواسی سائر فیلیپین آطه‌لرینك قدر رطوبتلی اولمیوب، پرنج، مصر، قاقائو، بر نوع کنویر وسائره حاصل اولور. مانده‌لری چوقدر. سواحلنده خیلی بالیق صید اولنور. قصبه‌لری (قانوآن) ایله سیکیهوردر.

سیکینوس (Siquinos) یونانك کیقلاده جزایرندن بر آطه اولوب، میلوس قضاسنه ملحقدر. شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه بویی ۱۳½ کیلومتره واکی ۱½ ایله ۴½ کیلومتره آره‌سنده‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ۴۲ مربع کیلومتره واهالیسی ۹۹۶ کشیدر. یالکز بر قریه‌یی حاوی اولوب، وقتیله (آپولون) ك عبادتنه مخصوص بولنمش وبعده کلیسایه تحویل اولنمش بر اسکی معبدی واردر. اطرافنده بعض کوچك آطه‌لر دخی واردر.

سیکیونه یاخود سیکیون (Sicyone, Sicyon) یونان قدیمك اك مشهور واك اسکی شهرلرندن اولوب، موره شبه جزیره‌سنك ساحل شمالیسنده و (آساپوس) نهرینك منصبنده واقع ایدی. صنایع نفیسه وعلی الخصوص رسم وهیکلتراشلق صنعتلری بو شهرده پك ایلرلمشیدی. میلاددن ۳۰۳ سنه اول دمتریوس پولیورکیت طرفندن تخریب اولنه‌رق، اسکی موقعنك اوستنده‌کی تپه‌ده (دمتریاس) اسمیله یکیدن تأسیس اولنمش؛ وقبل المیلاد ۲۵۲ تاریخنده (آراتوس) طرفندن آخائیا اتفاقنه ادخال اولنه‌رق، بو هیئت متفقه‌نك مرکزی حکمنه کچمش ایدی. رومالیلرك النه کچدکدن صکره تدنی‌یه یوز طوتوب، نهایت بر حرکت ارض وقوعیله بتون منهدم اولمشدر. خرابه‌لری الیوم موجود اولوب، بعض ابنیهٔ مصنعه‌سنك بقایاسی کوریلیور.

سیل (Sil) اسپانیه‌نك شمال غربیسنده (مینیو) ایرماغنه تابع بر نهر اولوب، لیون خطه و ایالتنك شمالنده آوستریه طاغلرندن نبعانله، جنوب غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، صاغدن بر ایکی چای آلدقدن صکره، غالیچه خطه‌سنك (اورنسه) ایالتنه دخول ایله، غربه طوغری دونوب، بر خیلی مسافه‌ده ایالت مذکوره ایله (لوغو) ایالتنك خط حدودینی تشکیل، وصاغ وصولدن بر قاچ چای اخذ ایده‌رك، مذکور (مینیو) ایرماغنه دوکیلور. ملتقاده بونك صویی اصل مینیونك‌کندن زیاده‌در. مجراسنك طولی ۲۰۰ کیلومتره‌دن زیاده اولوب، یتاغنك اطرافی پك مسکون ومعمور ایسه‌ده، اراضیه صویندن استفاده اولنمیور.

سیلا ثغورده یعنی آناطولینك شرق طرفلرنده برقصبه اولوب، سیف الدوله بن حمدان طرفندن فتح ایدلمش اولدیغی «معجم البلدان»ده مذکوردر.

سیلا (Sila) ایتالیانك قسم جنوبیسنده قلابره خطه‌سنك (قوزنچه) و (قتانزارو) ایالتلرنده بر طاغ اولوب، اك یوکسك ذروه‌سی ۱۹۳۰ متره ارتفاعنده‌در. چام، دیش بوداق وسائر

آغاجلری حاوی اورمانلر ومرعالرله مستور اولوب، اوستنده رعی اغنام ایدن چوبانلرك طول مدت قلابره‌ده حکم سورن عرب مسلمانلری نسلندن اولدقلری مظنوندر. قیشین قارله مستور اولوب، یازین هواسی پك کوزلدر.

سیلا (Silla) اسپانیانك شرق طرفنده والنسیه (یعنی بلنسیه) ایالتنده ووالنسیه‌نك ١٤ کیلومتره جنوب غربیسنده کی آلبوفره (یعنی البحیره) کولنك غرب ساحلی قربنده (تورنته) قضاسنه ملحق بر قصبه اولوب، ٣٩٧٠ اهالیسی وپرنج مزروعاتی واردر.

سیلا (Sylla) روما مشاهیرندن اولوب، (قورنلیوس) خاندانك مجهول قالمش بر قولنه منسوب اولدیغی حالده، میلاددن ١٣٧ سنه اول طوغمش؛ وقبل المیلاد ١٠٧ تاریخنده ماریوسك معیتنده آفریقایه کیدوب، بونك اعتمادینی قزانمغله، (نومیدیه) حکمداری (بوخوس) ایله عقد مقاوله‌یه مأمور اولمش؛ و (یوغورته)یی تسلیم ایدوب، ماریوسه کتیرمشیدی. بو موفقیتی ماریوسك عرق حسدینی تحریك ایدوب، او وقتدن حقنده کین پیدا اتمشیدی. قبل المیلاد ٩٢ ده (پرتور) اولوب، ٩١ ده مهرداد طرفندن ملکندن چیقارلمش اولان (قپادوقیا) حکمداری (آریوبارزان)ی تختنه اعاده، واشکانیان حکمداریله عقد اتفاق اتمش ایدی. ایتالیایه عودتنده آلولنمش اولان محاربهٔ داخلیه‌یی تسکینله، ٨٨ ده قونسلوسلغه تعیین اولنه‌رق، مهرداده قارشی آچیلان سفرده سناتو طرفندن سرداراق دخی عهده‌سنه احاله اولنمش؛ وماریوس بو مأموریتی کندیسی آرزو ایتدیکندن، عوام اهالینك امدادیله سناتویی لغو ایدوب، بر مجلس عوام تشکیل اتمش ایسه‌ده، ماریوس (قامپانیه) ده‌کی عسکرینه مراجعتله، غالبانه رومایه داخل اولوب، سناتویی اعاده، و ماریوسی اولدیره‌جك آدملره مکافاة وعد اتمش؛ ومهرداده قارشی سوق عسکر ایدوب، ابتدا یونانی ضبط، و اورادن آسیایه مرورله، مرقوم (آریوبارزانی) و (بیتینیه) حکمداری (نیقومد) ی تختلرینه اعاده اتمش؛ وصلحه طالب اولان مهردادله عقد مصالحه ایتدکدن صکره، رومادهٔ کندیسنك طرفدارلرینی قتل اتمکده اولان ماریوس ایله اوغراشمق اوزره، ٨٤ ده ایتالیایه عودت اتمشدی. کندی طرفدارلری و پومپیوسك کوندردیکی اوچ آلایك امدادیله ایکی اوچ محاربه قزاندقدن صکره، ٨٢ ده مظفرانه رومایه داخل اولمش؛ وخونخوارلغی اله آلوب، ماریوسك طرفدارلرینی ویدی‌بیك اسیری قتل ایتدکدن صکره، مجرد مال و املاکلرینی عسکرینه تقسیم ایچون، روما اغنیاسندن بش بیك کشی اعدام ایتدیرمش ایدی. سناتو طرفندن سرمدی دیکتاتور انتخاب اولنه‌رق، قوت وحکومتی تمامیله ید استقلالنه آلمغله، جمهوریتك اساسنی تغییر ایده‌رك، سناتونك اعضاسنی درتیوزه ابلاغ، وزادکانه برچوق امتیازات اعطا اتمش؛ وعوام اهالی‌یی هر حقدن محروم براقمش‌ایدی. ایکی سنه بو منوال اوزره حکم سوردکدن صکره، قبل المیلاد ٧٩ تاریخنده استعفا ایده‌رك، برطرفه چکلمش؛ وبر سنه صکره ٥٩ یاشنده وفات اتمشدر. سفیه بر آدم اولوب آنجق هر تشبثنده موفق اولدیغیچون کندیسی موفق لقبنی انتخاب اتمشیدی. جنازه‌سی الایله رومایه نقل ودفن اولنه‌رق، مزار طاشنه «بونك قدر کیمسه دوستلرینه ایلك ودشمنلرینه کوتیلك اتمه‌مشدر» مآلنده بر عباره یازلمشیدی.

سیلان (Seylan) سرندیب جزیره‌سنه آوروپا لسانلرنده ویریلان اسمدر بو اسم جغرافیون اسلامجه دخی مجهول اولمیوب «معجم البلدان» ده دخی مسطوردر. یاقوت حموی کتاب مذکورده بوجزیره‌یی تعریف ایتدکدن صکره «سرندیب بو جزیره‌دردر» دیورسه‌ده، «سرندیب ماده‌سنده‌کی تعریفنه باقیلیرسه، بو ایکی اسمك مترادف اولدقلری آکلاشیلیور.

سیلاند (Seyland) نورروجك ساحل ش... لیبی قارشیسنده بر آطه اولوب شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه بویی ٤١ و اکی ٨ کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٩٣ کیلومتره اولوب اراضیسی طاغلق واکثر یرلری قارله مستوردر. ا... یوکسك محلی ١٠٨٠ متره ارتفاعنده اولوب، طاغلر دیك وچیلاقدر. ساحل بوینجه ٣٠٠ قدر اها... بولنوب، بالیقچیلقله یاشایورلر.

سیلت (Sylt) شمال دکیزنده اشلسو... هولستاین ساحلی قارشیسنده (توندرن) قضاسنه ملحق بر آطه اولوب، ٤٤″ ٣′ ٤°... عرض شمالی و ٩″ ٧٥′ ٥° ایله ٣٠″ ٩′ ٦° طول شر...

آره‌لرنده واقعدر. جنوب غربیدن شمال شرقیه بویی ٣٤ ½ کیلومتره واکی ٢ ایله ١٣ کیلومتره آره‌سنده اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٩٦ مربع کیلومتره‌در. سواحلی متحرك قوملردن عبارت واطرافنده‌کی دکیز صیغ اولدیغندن، کاه قوملر دکیزه وکاه صولر قریه‌یه طوغری امتداد و توسع ایدر. اورمانلری ومیاه جاریه‌سی یوقدر. اهالیسی (فریزون) قومنه منسوب ٢٩٠٠ کشیدن عبارت اولوب، بونلر ماهر کمیجی وبالیقجیدرلر. بر طاقمی‌ده حیوانات یتیشدیرمکه و جزئی زراعتله مشغولدرلر. یکتا اسکله‌سی (کیتون) قریه‌سی اولوب، ٨٤٥ اهالیسی، بر کمرك اداره‌سی و علم جوهوایه مخصوص بر رصد خانه‌سی واردر. بری آطه‌نك اورته‌سنده ودیکری ساحل شمالیسنده اولمق اوزره، ایکی فناری واردر.

سیلچار { (Siltchar) هندستانك شمال شرقی کوشه‌سنده واقع آسام خطه‌سنده کلکته‌نك ٥١٧ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه اولوب، ١٦٥٠ سی مسلم اولمق اوزره، ٦٥٠٠ اهالیسی وسنه‌ده بر قوریلوب ٧ کون سورن بیوك بر پناری واردر.

سیلحین { حیره ایله قادسیه آره‌سنده برقصبه اولدیغی کتب فتوحده مذکوردر.

سیلزیه { (Silesie) و آلمانجه شلزین (Schlesien) آلمانیه‌نك شرق جهتنده بیوك بر خطه اولوب، شمالاً (براندبورغ) و (پوزن) خطه‌لریله، شرقاً لهستانله، جنوباً (موراویه) وچهستانله، غرباً دخی (لوازچه) خطه‌سیله محدود ومحاطدر. یوقاری وآشاغی سیلزیه‌یه منقسم اولوب، یوقاری سیلزیه‌نك جنوب غربی قسمی آوستریایه تابعدر؛ شمال شرقی قسمی پروسیه‌یه تابع (اوپلن) ایالتندن عبارتدر. آشاغی سیلزیه دخی پروسیه‌یه تابع برسلاو ایالتنی و (لیغنیچ) ایالتك قسم اعظمنی تشکیل ایدیور. بو وجهله سیلزیه‌نك اوچ ربعی پروسیه‌یه وبر ربعی آوستریایه تابعدر. بوخطه رومالیلرك زماننده جرمان اقوامندن (لیکیان) و (قواد) قوملریله مسکون اولوب، آلتنجی قرن میلادیده اسلاو اقوامندن موراولر وچهلرله قرابت جنسیه‌سی اولان (سلزان) قومی خطه‌یی استیلا ایدرك، اهالیٔ قدیمه‌سنی طاغلره طوغری پوسکورتمشلردی. طقوزنجی قرن میلادیده موراویه‌لی (اسواتوپلوق)ك تأسیس ایتدیکی بیوك دولتك ممالکندن اولوب، بو دولتك متعاقباً انقسامی اوزرینه، لهستان دوقه‌لرینك ید ضبطنه کچمش؛ وآلمانیا ایمپراطوری برنجی هنری استردادینه چالشمش ایسه‌ده، مقتدر اوله‌مامش ایدی. لهستان دوقه‌لرندن اوچنجی بولسلاو لهستانی اوچ اوغلنه تقسیم ایتدکده، سیلزیه بونلرك بیوکاری اولان (ولادیسلاو)ك حصه‌سنه دوشمش؛ وبونك وفاتنده ١١٦٤ تاریخ میلادیسنده اوچ اوغلی سیلزیه‌یی بینلرنده مقاسمه ایتمشلر سه‌ده، چوق کچمه‌دن بونلرك بیوکی اولان برنجی (بولسلاو) بتون سیلزیه‌یی ضبط وتوحید ایتمشدی. بونك خلفلرندن ایکنجی هنری ١٢٤١ ده مغوللره قارشی (واهستاد) محاربه‌سنده مقتول اولمغله، سیلزیه یکیدن انقسام وتفرقه‌یه دوشوب، چهستان قرالنك مداخله‌سی و١٣٤٨ ده بتون سیلزیه‌یی ضبط ایتمسنی انتاج ایتمشدی. ١٤ نجی قرن میلادیدن اعتباراً آلمانلر سیلزیه‌ده اسلاولره غلبه‌چالمق تشبثنه دوشوب، آلمانیا وفلاندره‌دن بر چوق تجار و ارباب حرف وصنعت بو خطه‌یه وعلی الخصوص آشاغی سیلزیه‌یه هجرت وتوطن ایتمکه باشلامشلردی. ١٤٧١ ده سیلزیه مجار قراللرینك ضبطنه کچوب، بونلر بوخطه‌یه مختاریت اداره ویره‌رك، جنسیتنی محافظه ایتمشلردی. ١٥٢٦ ده مجارستان وچهستان قرالی (لویی)نك وفاتی اوزرینه سیلزیه آوستریا خاندانته کچوب، بو دورده پروتستان مذهبی دخی بو خطه‌یه دخول وآزمدتده انتشار وتعمم ایتمشدر. ١٥٤٧ ده شارل کینتك برادری فردیناند چهستانله بوکا تابع اولان موراویه وسیلزیه‌یی آیریجه بر قراللق اتخاذ ایده‌رك، قراللغی آوستریا خاندانته مشروط ایتمش؛ و١٦٧٥ ده برنجی لئوپولد سیلزیه‌یی بسبتون آوستریا ممالکنه الحاق ایلمشدی. آوستریالیلرك پروتستانلر حقنده‌کی اعتسافاتی سیلزیه‌لیلری پروسیه‌یه میل ایتمکه مجبور ایلمکله، ١٧٤٠ تاریخنده آوستریا خاندانك ذکوردن وارثی قالمیوب، (ماریه ترزه) تخته کچدیکنده، پروسیه قرالی ایکنجی فردریق اسکی بر عهدنامه‌یه استناداً سیلزیه‌نك پروسیه‌یه عائدیتنی ادعا ایله، بوخطه‌یی اشغال ایتمش؛ وفرانسه وباویره‌نك دخی دیکرطرفدن اعلان حربی اوزرینه، ماریه ترزه یالکز (تشن) دوقه‌لغی وبر طاقم قلاعی یعنی سیلزیه‌نك الیوم آوستریایه تابع

اولان پارچه‌سنی محافظه ایده‌رك، دیگر قسمنی پروسیه‌یه ترك ایتمكه مجبور اولمشدر. بو وجهله بو كونكی كونده بو خطه آوستریا سیلزیه‌سی و پروسیه سیلزیه‌سی ناملریله ایكی قسمه منقسم بولنیور.

سیلزیه { آوستریایه تابع — (S.Autrichienne) آوستریا و مجارستان دولتنك بر ایالتی اولوب، ″۲۵ ′۳٦ °٤۹ ایله ″۲ ′۲۷ °٥۰ عرض شمالی و ″۳٥ ′۳۱ °۱٤ ایله ″۳۰ ′٥۳ °۱٥ طول شرقی آره‌لرنده ممتد و شمالاً و غرباً پروسیه‌یه تابع سیلزیه، غرب جنوبی جهتندن موراویه، جنوباً مجارستان شرقاً دخی غالیچیا ایله محاط و محدوددر. موراویه‌نك سیلزیه اراضیسی ایچنه كیرن مثلث الشكل بر برونی بو خطه‌یی ایكی‌یه بولوب، (تروپاو) سنجاغنی (تشن) سنجاغندن آیریور. پروسیه‌دن حدود اعتباریله ایله وبعض چایلر مجراسیله آیریلوب، موراویه و مجارستاندن ایسه خط تقسیم میاهی تشكیل ایدن برصره طاغلرله آیرلمشدر. غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه طوغری بویی ۱۸۰ و اك كنیش یرنده ایكی ۷۰ كیلو متره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٥۱٤۷ مربع كیلو متره و اهالیسی ٦۰٥٦٤۹ كشیدن عبارتدر. مركزی (تروپاو) شهریدر.

بو ایالت جغرافیاجه آوستریادن زیاده پروسیه ولهستانه عائد اولوب، تمامیله بالطیق دكزی مائله‌سنده واقعدر. چهستانله پروسیه آره‌سنده ممتد اولان (سودت) سلسلهٔ جبالنك قسم شرقیسی سیلزیه‌یی شمالده برانه‌رق، بو خطه ایله موراویه آره‌سنده ممتد اولور؛ و (كزنكه) طاغلری بو سلسله ایله قارپات سلسلهٔ عظیمه‌سی آره‌سنده اوزانه‌رق، شرق جهتنده (بسكیده) طاغلرینه اولاشیر. سیلزیه داخلنده اك یوكسكی اولان (آلتواتر)ك ۱٤۹۰، كزنیكه طاغلرینك ٥٥۰ و نهایت ٦۰۰ و (بسكیده) صره‌سنك اك یوكسكی اولان (ایساخوره)نك ۱۳۲٥ متره ارتفاعی واردر. (اودر) ایرماغی موراویه داخلنده نبعان وغرب شمالی‌یه طوغری جریانله، بو ایالتی شق ایتدكدن صكره، پروسیه‌یه كیردیكی كبی، ویستوله ایرماغی دخی ایالتك شرق جهتنده نبعان ایدر. (اودر) آوستریا سیلزیه‌سنده بر چوق تابعلری اولوب، باشلیجه‌لری اوپه، اوستراویچه و اولسه چایلریدر. بو انهارك هیچ بری سیر سفائنه صالح دكلدر. طاغلق اولان قسم جنوبیسنك هواسی صووق و سرت اولوب، شمال جهتنده‌كی اووه و وادیلرده دها ملایمدر. هیچ بر استفاده‌یی موجب اولمیه‌جق اراضیٔ خالیه‌سی یوزده ۳ نسبتنده اولوب، عموم اراضیسنك نصفی قابل زراعت، یوزده ۳٤ی اورمان، یوزده ٦ ½ مرعی، یوزده برچوغی باغچه و یوزده بردن آز مقداری چایردر. آنجق طوپراغی منبت اولمیوب، اكثر طرفلری طاشلق اولمغله، زراعته ویریلن اهمیتله برابر، حاصلاتی احتیاجات محلیه‌یی دفع ایده‌من. باشلیجه محصولاتی بغدای، آرپه، یولاف، چاودار و سائر حبوباتله پتاتس پنجار و سبزه‌دن و برمقدار كتندن عبارتدر. اورمانلری چوق و اكثرینك آغاجلری چام انواعندن عبارت ایسه‌ده، كراسته قطع واخراجندن بحق استفاده اولنه‌میور. حیوانات اهلیه‌سی وعلی الخصوص قیونلری پك چوق و جنسلری پك ایی اولوب، خیلی مقدار یپاغی اخراج اولنور. معادنی برنجی درجه‌ده كومور وایكنجی درجه‌ده دمیر و كوكوردن عبارت اولوب، مرمر و آرتوآز اوجاقلری و میاه معدنیه‌سی ده چوقدر. بو ایالتده صنایع آوستریانك هر یرندن ایلری اولوب، دمیرخانه‌لریله دوكمخانه‌لرندن بشقه بر ویوك منسوجات ایله پنجار شكری و اسپیرتو فابریقه لری پك چوقدر. یوللری متعدد و پك مكمل اولوب، كرك محصولات و معمولات محلیه‌دن و كرك خارجدن كلن مواد مختلفه‌دن پك ایشلك بر تجارت اجرا اولنور. اهالیسنك تقریباً نصفی اسلاو اولوب، سائرلری لهلی چهلی و موراو، بوندن آز آشاغی مقداری آلمان واو بیك قدری یهودیدر. خرستیان اهالیسنك آنجق سكزده بری پروتستان وقصوری قتولیكدر. قصبه و قریه‌لری ۷۲۱ اولوب، اك بیوكلری: تروپا (۲٤۸٥٥ اهالی)، بیالیچ (۱۳۰۰۰)، تشن (۱۳۰۰۰)، بكرندروف (۱۱۷۹۰)، پولنیش اوستراو (٥۰۹۰) وفراندینال (۷٥۹٥) در. داخل ایالتده ٦ مكاتب داخلیه، ٤ مكاتب عالیه، ۳ دار المعلمین، ۱ دار المعلمات، ۲ تجارت مكتبی، ۲۲ صنای مكتبی، ۱ موسیقی، ۳ زراعت مكتبی، ۱ مكتب صنایع اناث، ٤ اناث مكتبی، و ٤۷۸ مكاتب ابتدائیه موجود اولوب، جمله‌سنك شاكردانی ۹۸۲۹ عددینه بالغ اولور. ایالت ۷ قضایه منقسم اولوب ۳۱ اعضادن مركب بر مجلس منتخبی واردر؛ ویا

مجلس مبعوثان عمومیسنه ١٠ اعضا كوندرمك حقنی حائزدر. عدلیه وادارهٔ عسكریه جه موراویه یه تابعدر.

سیلزیه { پروسیه یه تابع — (S. Prussienne) پروسیه نك شرق جنوبی كوشه سنده واقع بر ایالات اولوب، اسكی سیلزیه دوقه لغنك قسم عظمیله (غلاج) قونتلغندن وبوقاری (لوزاچه)نك بر قسمندن تركیب اولنمش، وسیلزیه نك یالكز (اشویبوس) قضاسیله براندبورغ ایالتنه الحاق اولنمشدر. شمدیكی حدود ملكیه سیله بو ایالات شمالاً براندبورغ وپوزن ایالتلریله شرقاً لهستانله یعنی روسیه حدودیله جنوباً غالیچیا، آوستریایه تابع سیلزیه و موراویه ایله یعنی آوستریا حدودیله، جنوب غربی جهتندن چهستانله وصاقسه قراللغیله، غرباً دخی صاقسه ایالتیله محاط ومحدود در. ٤٩° ٥٠′ ایله ٥٢° ٤′ عرض شمالی ١١° ٢٢′ ٣٥″ ایله ١٦° ٥٥′ ٢٥″ طول شرقی آره لرنده ممتد اولوب، غرب شمالیدن شرق جنوبی یه اولان بویی ٤٢٥ واك كنیش یرنده اكی ١٨٠ كیلومتره در. مساحهٔ سطحیه سی ٤٠٣٠٣ مربع كیلومتره اولوب، ٤٢٢٣٨٠٧ اهالیسی واردر. مركزی برسلاو شهریدر.

(اودر) ایرماغی بو خطه یی شرق جنوبیدن غرب شمالی یه طوغری طولاً ایكی یه یاروب، شمال شرقی جهتنده قالان نصفی لهستان اووه لریله متحد الشكل دوز اولدیغی حالده، جنوب غربی جهتنده كی نصف دیكری جهستان حدودینی آیران (سودته) طاغلرینك اتكلرندن ونهر مذكور مجراسنه طوغری اوزانان بر طاقم قوللرندن عبارت اوله رق عارضه لیدر. اودر ایرماغی صولدن (اوپه) نهرینی آلنجه آوستریا سیلزیه سیله پروسیه سیلزیه سی آره سنده خط حدودی تشكیل ایتمكه باشلایوب، صولدن (اولسه) یی آلدقدن صكره، پروسیه سیلزیه سنه داخل اولوره براز دها آشاغی (راتیبور) قصبه سندن كچوب، اورادن آشاغی كوچك كیلر ایچون سیره صالح حالنه كچر، و(برسلاو) شهرندن آشاغی بیوجك كمیلر دخی ایچنده سیر وحركت ایدر. بو نهر سیلزیه نك مركز حیاتی حكمنده اولوب، همان بتون میاه جاریه سی ده بوكا دوكیلور. باشلیجه تابعلری صاغدن (اولسه) دن صكره: روده، كلودنیچ، مالاپانه، استوبر، وایده، بارچ؛ وصولدن ویادن صكره: زینا، هوچنپلوچ، نیسه، غلاج، اوهلاو، لوهه، وایستریچ، قاچباخ، بوبر وسائره در. بونلرك بر طاقمی كوچك و بر طاقمك یتاقلری پك اینیشلی اولمله، هیچ بری سیر سفائنه صالح دكلدر. (ویستوله) ایرماغی پروسیه سیلزیه سنك جنوب شرقی حدودینی تشكیل ایدیور. خطه نك منتهای غربنده كی بر قاچ نهر (البه) ایرماغنه تابعدر. طونه یه تابع اولان (موراوه) نهری ده سیلزیه حدودی داخلنده نبعان ایدیور. كوللری چوق ایسه ده، طاغلرده كیلر پك كوچك و اووه ده كیلر پك صیغ و بطاقلق حالنده اولوب، الك بیوكلری (اشلاوه سه ئه)، (قونیچرسه ئه) و(برونرتایچ) در.

هواسی، ارتفاعه تابع اولمله برابر، عمومیت اوزره متعدل اولوب، هرحالده قیشین میزان الحراره متمادیاً صفردن آشاغی طورور. شرق طرفی دها صوئوق اولوب، منتهای غربنده اوزوم دخی یتیشیر. اودرك صول جهتنده كی بایرلر و وادیلر پك منبت ونهر مذكورك صاغنده كی اووه لرك قوهٔ انباتیه سی پك آز ایسه ده، فن زراعت پك زیاده ایلریلیوب، بیوك دقت واهمیتله اجرا ولنور. اراضیسنك یالكز یوزده ٤ ی بوش اولوب، یوزده ٥٥ ی تارله و باغچه، ٨ ی چایر، ٢ سی مرعا وچالیلق و٢٨ ی اورماندر. باشلیجه محصولاتی بغدای، آرپه، چاودار، یولاف، پتاتس وسائره دن عبارت اولوب، الك اكثر تالیسی پتاتسدر. صنعی چایرلری دخی چوقدر. بر مقدار سبزه، پنجار، توتون، كتنویر وسائره دخی حاصل اولور. اورمانلرنده چام انواعیله سائر مقبول آغاجلر بولنوب، اودر ایرماغنه تابع چایلردن خیلی كراسته ایندیریلیر. حیوانات یتیشدیرمكده دخی اهالینك اهتمامی زیاده اولوب، ١٨٨٣ استاتستیقنه كوره خطه داخلنده ٢٧٥ ١٢٢ آت و خركله، ١ ٣٩٧ ١٣٠ صیغیر، ١ ٣٠٩ ٤٩٥ قیون، ٥١٨ ٦١٢ طوموز، ١٧٦ ٢٨٣ كچی وار ایدی. آری قوغانلری ده ١٢٧ ٩٠٣ عددنده ایدی. معادنجه سیلزیه بتون آوروپانك الك زنكین یری اولوب، بری یوقاری و دیكری آشاغی سیلزیه ده پك واسع ایكی كمور معدنی، متعدد دمیر معدنلری، سیملی قورشون، آرسنیق، چنقو وسائر معدنلر دخی بولنور. مرمر، آلچی، سرپانتین، لوله جی چاموری وسائره اوجاقلری دخی چوقدر. طاغلرده بعض ذی قیمت احجار دخی

بولنور. ١٨٨٣ تاریخنده پروسیه سیلزیه‌سنده ١٢٦٥٦٧٦٤ طونیلاته معدن‌کوری، ٤١٧٧٩٣ طونیلاته لنکیت، ٦٦٩ ٤٣٠ طونیلاته دمیرکولچه‌سی، ٥٣٠ ٩٩٤ طونیلاته چنقوکولچه‌سی، ١٧٧٦٦ طونیلاته قورشون کولچه‌سی، ٧١٠٢ طونیلاته باقیر کولچه‌سی، ٦٩٥ طونیلاته آرسنیق کولچه‌سی، ٢٧ ٦٨٣ طونیلاته حامض کبریت، ٧٣٦٦ طونیلاته حامض سوده و بعدالتصفیه ٩٧٢٣ کیلو کومش چیقارلمشدر. صنایعجه سیلزیه پروسیه‌نک اک ایلری بولنان یری اولوب، معادن مذکوره اخراجندن بشقه بونلری اعماله مخصوص بک چوق دوکمخانه‌لر و دمیر خانه‌لر بولنه‌رق، ماکینه وآلات‌وادوات‌ک انواعی یاپیلیر. بوندن بشقه ملبوساته متعلق معمولاتی بک چوق اولوب، یوک، پاموق وکتندن چوخه، قازمیر بز وسائر منسوجات ایله شاپقه، غانت، فانله، چوراب، آیاق قابی وسائره فابریقه‌لری ودباغخانه‌لری ومحصولات ارضیه‌دن چیقاریلان شکر، بیره، اسپرتو وسائره ایله کاغد، اجزای کیمیویه وبوکا مماثل فابریقه‌لریده بک چوقدر. اهالینک بر ثلثی صنعتله مشغول اولور. صنایعک باشلیجه مرکزی بتون ایالتک مرکزی اولان (برسلاو) شهریدر. معادن ومحصولات ومعمولات صناعیه‌نک کثرتی بالطبع بیوک بر تجارت اجراسنی تولید ایدوب، بهر سنه کلیتلی مبالغ صرفیله آچیلان انهار وکیتدکجه تکثیر ایدلمکده اولان دمیر یوللرله سائر طرق دخی تجارتی تسهیل ایتمکده‌در.

اهالیسنک نصفندن زیاده‌سی قتولیک ونصفنه قریب مقداری پروتستان اولوب، ٥١٠٠٠ یهودی دخی واردر. جنسیتجه ٩٨٠٠٠٠ ی لهلی، ٥٢٠٠٠ ی چهلی وموراو، ٣٤٠٠٠ ی واند وقصوری آلماندر. قادینلری ارککلرندن چوق زیاده‌در. بو مملکتده پرنسلر وسائر زادکان بک چوق اولوب، اکثر اراضی بونلرک تحت تصرفنده بولنمغله، کویلرک چوغی بر نوع چفتلك حالنده‌در. بو کویلر اکثریت اوزره یولك ایکی طرفنده بر صره خانه‌دن عبارت اولوب، بعضلرینك برقاچ کیلومتره بویلری واردر. کویلیلرك خانه‌لری اکثریا تخته ویا کیرپیجدن معمول و صمانله مستور اولوب، کارکیر وکرمیدله اورتیلی خانه‌لری نادردر. چوغنك اورته‌لرنده اراضی صاحبی اولان بکك قوناغی کوریلور. قصبه‌لری ایسه بك کوزلدر.

٢٠٠٠٠ دن زیاده اهالیسی اولان شهرلری ومقدار نفوسلری بروجه زیردر:

برسلاو	٣٣٥ ١٧٥	اشوایدنیج	٢٤ ٧٠٠
کورلیج	٦٢ ١٣٥	نایسه	٢٢ ٤٤٥
اولینیج	٤٦ ٨٥٠	غلوغاو	٢٠ ٤٨٥
کونیغسهوته	٣٦ ٠٠٠	بریغ	٢٠ ١٢٥
بتن	٣٠ ٨٢٥		

سیلزیه ایالتی ٣ سنجاغه منقسم اولوب، ٦٤ قضایی حاویدر. مرکزی اولان برسلاو شهرنده بر محکمهٔ تمییزی وبر دار الفنونی و بتون ایالتده ٣٦ داخلی مکتب اعدادیسی، ١٧ مکاتب خصوصیه‌سی و ١٧ دار المعلمین ودار المعلماتی واردر. مذکور ٣ سنجاق مرکزلرینك اسملریله مسمی اولوب، مساحهٔ سطحیه‌لریله مقدار نفوسی وقضالری بروجه زیردر:

سنجاق	مربع کیلومتره	نفوس	مقدار قض
برسلاو	١٣ ٤٧٩	١ ٥٩٩ ٢٣٢	٢٤
لینییج	١٣ ٦٠٧	١ ٠٤٧ ١٩٦	٢١
اوپلن	١٣ ٢١٧	١ ٥٧٧ ٣٧٩	١٩
جمعاً	٤٠ ٣٠٣	٤ ٢٢٣ ٨٠٧	٦٤

سیلژان } (Siljan) اسوجك وسطلرند (قوپاربرغ) ایالتنده برکول او لوب، شمال غربیدن جنوب شرقیه بویی ٣٨ کیلومتر واکی ٦ ایله ١٨ کیلومتره آره‌سنده‌در. مسا سطحیه‌سی ٣١٩ مربع کیلومتره اولوب، سطح حذای بحردن ٢٢٥ متره مرتفع و عمق اك در محلنده ٣٦٠ متره‌در. ایچنه دوکیلن برچوق چاید بشقه (اوستردالبرانشه) نهری کولی بوینه یارو ایچندن کچر. سواحلی سطح مائل حالنده و ج آغاجلرله مستوردر. ایچنده برقاچ آطه بولنوب جمله‌سنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٠ مربع کیلومتره‌در صویی براق وبالیغی چوقدر. سنه‌ده ٤ آی منج اولوب، قارلر اریدیکنده سطحی ٥ متره یوکسلیر کنارلرنده (موره)، (رتویك) و (لکساند) اسملر اوچ قصبه بولنیور. جوارلرینك اهالیسی اسـ قیافت وعادتلرینی محافظه ایتمکده‌درلر.

سیلوان } دیاربکر ولایت وسنجاغنده ود بکرك شرق شمالی جهتنده بر ق اولوب، مرکزی (میافارقین) قصبه‌سیدر. بو

شمالاً ليجه قضاسيله، شرقاً بتليس ولايتيله ، جنوباً ماردين سنجاغيله، جنوب غربى جهتندن مركز ولايت قضاسيله، غرباً دخى ارغنى سنجاغيله محاط ومحدود اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سى ٢٤٧٣ مربع كيلومتره‌در. بونك ١٩٦٢ كيلومتره‌لكى قابل زراعت، ٤٨ كيلومتره‌لكى اورمان و ٤٦٣ كيلومتره‌لكى اراضئ خاليه‌دن عبارتدر. اهاليسى ٢٥٢١٧ كشيدن عبارت اولوب، ١٦٥٠٠ ى مسلم (ترك، عرب، كرد، تركمن)، ٥٥٠٠ ى ارمنى، ٤٢٦ سى ارمنى قتوليكى، ٢٤ ى ارمنى پروتستانى، ٧٦٣ ى سريانى، ١٠٠٠ ى يزيدى، و ١٠٠٠ ى چنكانه‌در. محصولات ارضيه‌سى حبوبات متنوعه ايله سبزه و ميوه‌لرك انواعندن عبارت اولوب، اوزومى دخى چوق اولمغله مقبول شرابلر وپكمز چيقاريليور. حيوانات دخى كليتله يتيشديريلوب، قيونلرك يوك وياغ ودريلرندن خيلى اخراجات وقوع بولور. بعض دمير وكوكورد معدنلرى بولنيورسه‌ده، اخراج اولنه‌دقلرى يوقدر. اوائل دور اسلامده وقرون وسطاده بو قضانك مركزى اولان ميافارقين بيوك بر شهر بولنمش اولديغى كبى، قضا داخلنده اليوم ويرانه‌لرى مشهود اولان دها بر خيلى شهر وقصبه‌لر وار ايدى. قضانك قسم شماليسنده سيلوان طاغى بولنوب، بونك جنوبى اتكلرندن بر قاچ چاى نبعانله، متوازياً جنوبه طوغرى آقه‌رق، قضانك اووه‌لق اولان قسم جنوبيسنى بعد الاسقا، دجله‌يه دوكيلورلر. بونلرك باشلجه‌لرى: باموقلى صو، شلاله‌لى صو وبطمان صوييدر. قضا يادبكان، حضرو ومهرانى ناحيه‌لريله برابر ٢٢٢ قريه‌دن مركبدر.

سيلورتون (Silverton) آوستراليانك يكى جنوبى والس مجرنده ، (يانفووين) ايالتنده و (سيدنى) ك ٩٦٨ كيلومتره غرب شماليسنده بر قصبه اولوب، ١٢٠٠٠ اهاليسى، دمير يولى وجوارنده كومش معدنى واردر. بو معدن كرهٔ ارضك اك بيوك كومش معدنى اولوب، سنوى ٢٨ مليون فرانق قيمتنده كومش چيقار. ديكر برجهتنده دخى قلاى معدنلرى واردر.

سيلورقليف (Silver-Cliff) آمريقاى شماليده ممالك مجتمعه‌نك (قولورادو) جمهوريتنده (قوستر) ايالتنده و(دنور) ك ١٨٥ كيلومتره جنوب غربيسنده بر قصبه اولوب، ٤٥٦٠ اهاليسى، دمير يولى وواسع كومش معدنلرى واردر.

سيلوس (Sylves) پورتكيزك جنوبنده آلغار و (كه الغرب تعبير عربيسندن غلطدر) خطه‌سنك (فارو) ايالتنده وفارونك ٥٠ كيلومتره غرب شماليسنده و (ربيره) نهرى اوزرنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٧٠٢٠ اهاليسى وعربلردن قالمه قله‌لريله صهرنجلرى واردر. حكومت اسلاميه زماننده (شلفا) اسميله معروف بيوجك برشهر اولوب، (آلغارو) خطه‌سنك مركزى ايدى. بعده تدنيه يوز طوتوب، على الخصوص زلزله‌دن خراب اولمشدر.

سيلوستر (Sylvestre) بو اسمله ايكى پاپا كلمشدر:

برنجيسى ٣١٤ تاريخ ميلاديسندن ٣١٦ تاريخنه‌دك پاپالق ايتمشدر. امپراطور قسطنطينك توجهنه مظهر اولوب، بونك زماننده خرستيانلره قارشى اولان تعقيبات ختام بولمش؛ وازنيقده بر مجلس عمومئ روحانى انعقاد ايلمش ايدى. (دوناتيست) اسميله خرستيانلقده برمذهب جديد ظهور ايدوب، تابعلرى تعقيب اولنوردى. برنجى سيلوستر اعزه صره‌سنه كچيريلوب، كانون اولك ٣١ نده يورطيسى اجرا اولنور.

— ايكنجيسى فرانسه‌ده (اوورنيه) خطه‌سنك (اوريلاق) قصبه‌سندن اولوب، ٩٣٠ تاريخ ميلاديسنده طوغمشدر. اصل اسمى (ژربر) در. اسپانيه‌يه كيدوب، عربلرك اورايه ادخال ايتمش اولدقلرى علوم رياضيه وسائره‌يى بعد التحصيل، بر طريق رهبانه سالك، امپراطور برنجى اوتونه انتساب ايده‌رك، اوغلى ايكنجى اوتونه مربى تعيين اولنمش؛ وبعده فرانسه‌يه عودتله، قرال (هوغ‌قاپت) طرفندن اوغلى روبرتك مربيلكنه و (ريمس) باش پسقپوسلغنه نصب اولنمشدى. آنجق پاپا بولنان اون بشنجى ژان بو مأموريتى تقدير ايتمديكيچون، صاحب ترجمه آلمانيه‌يه عودت ايتمش؛ واوچنجى اوتون ايتاليايى ضبط ايتديكنده، ٩٩٧ ده كنديسنى (راونه) باش پسقپوسلغنه نصب ايتمش، و ٩٩٩ ده پاپالغه انتخاب ايتديرمشدر. تاريخ وفاتى اولان ١٠٠٣ سنه‌سنه

قدر حکیمانه اداره‌ٔ امور ایتمشدر. او وقت آوروپاجه مجهول بولنان بعض علوم و فنونه وقوفندن طولایی، عوام عندنده سحربازلقله اتهام اولنوردی. عربلردن رقملری ورقاصلی ساعتی اخذ ایله آوروپایه نشر وادخال ایدن بو ذاتدر.

— اوچنجی سیلوستر اسمیله بریده ١٠٤٣ تاریخ میلادیسنده، طقوزنجی بنوآتك اسقاطی اوزرینه، پاپالغه انتخاب اولنمش ایسه‌ده، اوچ آی صکره مرقوم بنوآطرفندن طرد واخراج اولنمشدر.

سیلون { (Sylvain) اسکی لاتین اساطیرنده اورمانلر الهی زعم اولنوب، کچی قولاقلی بر صورتده تصویر اولنور؛ وینه بو شکلده بر طاقم پریلرله برابر آنسزین اورمان کوشه‌لرنده ویوللرنده ظهور ایتدیکنه، وکیجه‌لری قالین وآججی بر سسله اورمانلرك ایچندن ویا یانندن کچنلری قورقوتدیغنه اینانیلیر ایدی.

سیلوه { (Sylva) روسیه‌نك شرق جهتنده بر نهردر، که پرم ایالتنك جنوب جهتنده اورال سلسله‌سنك غربی اتکارندن نبعانله، ابتدا شماله بعده شمال غربی‌یه، صکره جنوبه ونهایت جنوب غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، برقاچ چای دخی آلدقدن صکره، وولغه‌یه تابع (قامه) یه دوکیلن (چوسووایه) نهرینه دوکیلور. مجراسی ٥٤٦ کیلو متره طولنده وحوضه‌سی ٢١٤٨٨ مربع کیلومتره وسعتنده‌در. فیضانی زماننده مجراسنك قسم اعظمی سیر سفائنه صالحدر.

سیلوراس { (Silveiras) برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنك (سائوپاؤلو) جمهوریتنده وسائوپاؤلونك ٢٣٠ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق (لورنه) قضاسنده وسائوپاؤلودن ریوده‌یانیرویه کیدن دمیریول خطی اوزرنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی، اطرافنده کلیتلی پاموق، قهوه وذخیره وبرر منبت اراضیسی وهنوز ایشلنمین کمور وباقیر معدنلری وپك ایشلك تجارتی واردر.

سیله { (Seille) فرانسه‌ده بر نهردر، که (ژوره) ایالتنده (لاروش) طاغندن نبعانله، جنوب غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، ١١٠ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، (سائونه) نهرینه دوکیلور.

— بو اسمله آلساس لورن خطه‌سنده دخی بر نهر واردر، که (دیوزه) نك جنوب شرقیسنده نبعانله، شماله طوغری آقه‌رق، مذکور قصبه‌نك ودیکر بر طاقم معموره‌لرك ایچندن کچدکدن صکره، (مچ) ده (موزله) نهرینه دوکیلور. مجراسی ١٠٥ کیلومتره طولنده‌در.

سیلی { (ملامستقیم) فرس شعراسندن اولوب، بلخلیدر. شو بیت اونکدر:

چون کبوتربچه تا هستیم بالی میزنیم
بهریك ارزن که آن هم دردهان دیکرست

سیلیانه { (Siliana) تونسده بر نهردر، که مملکتك وسطلرنده واقع (حمادة القصیره) جبالندن نبعانله، شماله طوغری جریان ایده‌رك، ١٥٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (مجرده) ایرماغنه دوکیلور. مجراسنك اطرافنده روماليلر زماننده قالمه بر چوق قصبه ویرانه‌لری وبر طاقم اراضیٔ منبته بولنیور.

سیلیلیقه { (Silillica) آمریقای جنوبیده (آند) سلسله‌ٔ عظیمه‌سنك برقسمی اولوب، شیلینك (تاراپاقه) ایالتیله بولیویه‌نك (اورورو) و(پوتوزی) ایالتلری آره‌سنده ممتد اولیور. اك مرتفع محلی اولان (ایریما) طاغنك ٥٨٣٠ متره ارتفاعی واردر.

سیلیوری { یاخود سیلوری [«سلیوری» ماده‌سنه مراجعت.]

سیم { (Sim) روسیه‌نك شرق جهتنده (اوفه) ایالتنده بر نهردر، که اورال سلسله‌ٔ جبالنك غربی اتکارندن نبعانله، ابتدا شمال غربی‌یه وبعده غرب جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق، ١٨٧ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (نووو تریجقوبه) قربنده (وولغه) یه تابع (قامه) نهرینه دوکیلن (بیالایه) نهرینه منصب اولور.

— بو اسمله سیبریه‌نك (ینیسیك) ایالتنده دخی (ینیسی) نهرینه تابع برچای اولوب، (یلوغوی) کولنك جنوبنده نبعانله، جنوب شرقی‌یه بعده شرق شمالی‌یه طوغری آقه‌رق، ٦٠° عرض شمالی خطی قربنده مذکور ایرماغه دوکیلور. مجراسی ٤٣٠ کیلو متره طولنده اولوب، آلچق وبطاقلق توندره‌لر ایچندن کچر.

سیم (Seïm) روسیه‌نك وسطلرنده بر نهردر، که (قورسق) ایالتنده ایکی چایك اجتماعندن بالتشکل، گاه شماله وگاه جنوبه میلانله غربه طوغری آقه‌رق، چرنیغوف ایالتنه گیرر؛ و ٦٦١ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، (دنیپر) ایرماغنه تابع (دسنه) نهرینه دوکیلور. وادیسی واسع اولوب، گوزل چایرلری و بعض یرلرده قامشلقلری حاویدر. ایلك بهارده صوبی فیضان ایدوب، بر قاچ کیلومتره وسعت پیدا ایدر. یالکز ٣٢ کیلومتره‌لك محلنده واپور ایشلیوب، سائر طرفلری آنجق صال یوزدیرمکه صالحدر.

سیماره یاخود (شهر خسرو) ایرانك لورستان ایالتنده و(کرخه) یه تابع بر وادیده قدیم بر شهر خرابه‌لری اولوب، واسع بر محلده ممتد اولیور. تحت خسرو اسمیله بربیوك سرای ویرانه‌لری دخی مشهوددر. بو شهر ساسانیاندن، خسروك قیش مسکنی ایدی.

سیماق یاخود سیماخوس (Symmaque, Symmachus) روما مشاهیر خطباسندن اولوب، برنجی والریان وبرنجی تئودوس زماننده بعض مهم مأموریتلرده بولنمش؛ واسکی اساطیره مربوطیتی اولمغله، خرستیانلق قبول و نشر ایدلمش اولدیغی حالده، مذکور ایمپراطورلری اسکی دینلرینی اعاده‌یه وهیچ اولمازسه بعض آیینلرینی محافظه‌یه تشویق ایدردی. نطقلریله مکتوبلرینك آنجق بعض فقره‌لری بولنه‌بیلمشدر. میلادك ٤١٠ تاریخلرنده وفات ایتمشدر.

سیماق (سنت — St. Symmaque) میلادك ٤٩٨ تاریخندن ٥١٤ تاریخنه‌دك پاپالق ایدوب، غوتلر حکمداری تئودوریقك امدادیله رقیبی (لوران)ه غلبه چالمش؛ و اونك طرفدارلری جانبندن پك دهشتلی بر طاقم جنایاتله اتهام اولنمش ایسه‌ده، (پالمه) مجلسی طرفندن تبرئه‌سنه حکم اولنمش ایدی. نسطوریلره وسائر مذاهبه قارشی استعمال شدت ایتمشدی. قتولیکلر کندیسنی اعزه صره‌سنه چکیروب، تموزك ١٩ نده یورطیسنی اجرا ایدرلر.

سیماقوته (Simacota) آمریقای جنوبیده قولومبیه جمهوریتنده (سانتاندر) ایالتنك (سوقورو) سنجاغنده وسوقورونك ٧ کیلومتره جنوب غربیسنده (سو آرز) نهرینه مائل گوزل بر موقعده ١٠٠٤ متره ارتفاعنده واقع بر قصبه اولوب، ٦٤٣٥ اهالیسی، اطرافنده پرنج و چیوید ایله کلیتلی سبزه محصولاتی، خسته‌خانه‌سی و یوك منسوجاتله صابون، موم و سائره فابریقه‌لری واردر.

سیمالو (Simalou) سوماتره جزیرهٔ کبیره‌سنك ساحل غربیسی قارشیسنده آچین حکومت اسلامیه‌سنه تابع بر آطه اولوب، ساحل مذکورك قارشیسنده‌کی جزایرك شمالیسیدر. ساحلدن ١٢٠ کیلومتره آچیقده اولوب، ٢°٥٩′ ایله ٢°٢٢′ عرض شمالی و ٩٣°٢٧′ ایله ٩٤°٩′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه طوغری بویی ١٠٠ و عرض وسطیسی ٢٠ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٢١٠٠ مربع کیلومتره واهالیسی ٨٠٠٠ کشیدر. سواحل شمالیه‌سی قیالق وسائر طرفلری آلچق وبطاقلق اولوب، بر طاقم صیغلرله محاط اولدیغندن، سفائن حقنده مخاطره‌لیدر. ٣٠٠ متره‌یه قدر مرتفع تپه‌لری وپك منبت اووه‌لری واردر. انهاری اراضیسنی سقی ایدر. پرنج، شکرقامشی و سائر اقالیم حاره‌یه مخصوص محصولاتی واردر. اورمانلری چوق اولوب، بر طاقم ضمغلر چیقار. اهالیسی ملایی وآچینلیدن مرکب اولوب جمله‌سی مسلمدر.

سیماو [«سماو» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سیمبریسك (Simbrisk) روسیه‌نك شرق جهتنده پترسبورغك ١٢٦٤ کیلومتره جنوب شرقیسنده وموسقوه‌نك ٧١٠ کیلومتره شرق جنوبیسنده (وولغه) ایرماغنك وبوکا تابع (اسویاغه) چاینك صاغ ساحللرنده وحذای نهردن ١٧٠ متره مرتفع بر محلده ایالت مرکزی بر شهر اولوب، ٣٩٠٤٥ اهالیسی، وولغه‌ده لیمانی، دباغخانه‌لری، توغله، صابون، موم، بیره، مسکرات، پوتاس وسائره فابریقه‌لری، دمیرخانه‌لری، ایشلك تجارتی، سنه‌ده اوچ پنایری، فدانلقلری و سبزه باغچه‌لری واردر. ١٨٦٤ ده همان کاملاً یانوب، مجدداً یاپلدیغیچون، هر نه قدر خانه‌لرینك چوغی اخشاب ایسه‌ده، خیلی منتظم وگوزل بر شهر اولوب، ٢٤ کلیساسی، بر جامع شریفی، بر کتبخانه‌سی، تیاتروسی، ذکور و اناثه مخصوص داخلی مکتب اعدادیلری، خسته‌خانه‌سی ومتعدد عمومی وخصوصی باغچه‌لری واردر.

— سیمبرسك ایالتی شمالاً قزان، شرقاً سامارە، جنوباً ساراتوف وپنزە و نیوغورود ایالتلریله محدود اولوب، ۴۸´ ۵۲° ایله ۲´ ۵۵° عرض شمالی و ۴۳° ۱۳´ ایله ۴۵´ ۴۷° طول شرقی آرەلرندە ممتد اولور. مساحۀ سطحیەسی ۴۹۴۹۵ مربع کیلومترە واهالیسی ۱۶۰۶۴۶۲ کشیدر. مرکزی اولان سیمبرسك شهری حدود شرقیەسندەدر. اراضیسی، روسیەنك هرطرفی کبی، دوز وآز متموج اولوب، وولغەایرماغی حدود شرقیەسنی تشکیل ایدیور. بوکا تابع (سورە) نهری ایالتك جنوب غربی کوشەسندە نبعانلە، شماله طوغری جریان، وصاغدن (باریچ)، صولدن (آلاتیر) و (پیانە) چایلرینی دخی اخذ ایلە ایالتك خارجندە (وولغە) یە دوکیلور. وولغەنك قربندە وبو ایرماغە متوازی (سیزران) اسمیلە دیکر بر نهر دخی بولنیور، کە بو ایرماغك عکسنە اولەرق جنوبدن شماله جریانلە، قزان ایالتندە (وولغە) یە منصب اولور. هواسی روسیەیە کورە معتدل عد اولنیورسەدە، میزان الحرارەنك حد وسطیسی ۳ ایلە ٤ درجە آرەسندە اولوب، یازین ٤٦ درجەیە قدر چیقار، وقیشین تحت الصفر ٤٤ درکەیە قدر اینر. وولغە ایرماغی سنەدە درت بش آی منجمد اولوب، قیشین قار فرطونەلری دخی چوقدر. شمال جهتندە اشجار مثمرەدن یالکز الما آغاجی یتیشوب، جنوب جهتندە ایسە سبزە باغچەلری چوقدر. اراضیسی منبت اولوب، یاریسندن زیادەسی تارلە، بر ثلثی اورمان، بر عشری چایر ومرعی ویکرمیدە بری اراضیٔ خالیەدندر. محصولاتی چاودار، بغدای، آربە، مصر، پتاتس، کتن، کنویر وسائرەدن عبارت اولوب، ذخایر احتیاجات محلیەدن زیادە اولمغلە، خیلی مقدار خارجە چیقار، واسپرتو چیقارمغە قوللانیلیر. مرعالرك قلتندن وحیوانات خستەلغنك کثرتندن حیوانات اهلیەسی آز اولوب، ۳۳۳۰۰۰ آت وخرکلە، ۳۵۵۰۰۰ صیغیر، ۷٤٧۰۰۰ قیون و ۹۸۰۰۰ طوموزدن عبارتدر. آری قوغانلری چوقدر. وولغە وسورەدە خیلی بالیق صید اولنور. صنایع خیلی ایلری اولوب، اورمانلرك کثرتی مناسبتیلە حرازلرلە آغاجدن مواد مختلفە اعمالی پك منتشر اولدیغی کبی چوخە وبز فابریقەلریلە دمیرخانە ودوکمخانەلری واسپیرتو، جام، موم، قطران و سائرە فابریقەلری دە چوقدر. معمولات صناعیەسی سنوی ۲٤ ملیون فرانقدن زیادەدر. تجارتی دخی پك ایشلك اولوب، وولغە نهریلە ایالتك جهت جنوبیەسندن کچن دمیریول خطی تجارتی تسهیل ایدیور. اهالیسنك قسم اعظمی روس اولوب، ایکنجی درجەدە (موردوین) و (چواش) اسلاو قوملری بولنیور. تاتاردن مرکب اهالیٔ اسلامیەسی ۱۵۰۰۰۰ رادەلرندە در. بو ایالت وجوارلری و قتیلە بلغارلرلە مسکون اولوب، بعدە تاتار اقوامی هر طرفنی استیلا ایتمشلردی. روسلرك اورەلرە دخولی ایکی اوچ عصردن بریدر. سیمبرسك شهری روسلرك طرفندن تأسیس اولنمش یکی برشهر اولوب، (قورمش) و (آلاتیر) قصبەلری، اسملرندن دخی آکلاشلدیغی اوزرە، تاتارلردن قالمەدر. ایالت ۸ قضایە منقسم اولوب، ۳٤۹۱ معمورەسی واردر. بونلرك ۸ ی شهر وقصبە وقصوری کوی وچفتلکدر. ایالت داخلندە ٤٧٥ مکتب بولنوب، ۴۰٤۲ سی قیز اولمق اوزرە، ۲۳۸۹۹ شاکردلری واردر.

سیمپلون (Simplon) آلپ بنین سلسلۀ جبالندە اسویچرە ایلە ایتالیا آرەسندە بر بوغاز اولوب، ۲۰۲۰ مترە ارتفاعندە واقعدر. بیوك بوناپارت ۱۸ ملیون فرانق صرفیلە، بو بوغازدن کچمك اوزرە کوزل برشوسە یاپدیروب، بر چوق کوپریلر و بعض التجاکاهلر دخی تأسیس ایتمشیدی.

سیمپنك (Simpang) بورنئو جزیرۂ کبیرەسنك ساحل غربیسندن ۱۰ کیلومترە ایچریدە وایکی نهرك ملتقاسندە بر قصبە اولوب، بر کوچك حکومت اسلامیەنك مرکزیدر. ۳۰۰۰ قدر اهالیسی واردر. — سیمپنك حکومتنك مساحۀ سطحیەسی ۱۰۰۰۰ کیلومترە اولوب، ۱۶۰۰۰ اهالیسی واردر، کە ملایی ودایاق جنسلرندن مرکب اولوب، بر خیلی چینلی دخی واردر. ساحلە یقین طرفی بطاتلق ایسەدە، ایچ طرفلری مرتفعجە اولوب، قیمتلی آغاجلری حاوی اورمانلرلە مستوردر، ودارچین، پرنج وسائرمحصولاتی واردر.

سیمتو (Simeto) سیجلیەدە بر نهردر، کە ۱۸٤٦ مترە ارتفاعی اولان (سوری) طاغندن نبعانلە، مسینە وقتانیە ایالتلری آرەسندە شرق جنوبیە طوغری جریان ایدەرك، و (اتنا)

بركاننك غربی انكارینی طولاشه‌رق ، (قالتاجیرونه) نهریله برلشوب، (جارته) خلیجنی بالتشكیل، یونان دكیزینه دوكیلور . مجراسی ١١٦ كیلومتره طولنده اولوب، حوضه‌سنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٣٨٧ مربع كیلومتره‌در .

سیمرغ عربلرك (عنقا) دیدكلری موهوم ویك جسیم قوشك ایرانیلر عندنده اسمی اولوب، اساطیر قدیمهٔ ایرانیه‌ده بوطیر موهومك (البرز) طاغنده طوردیغی، ورستم زال خاندانننك بونك تحت حمایه‌سنده بولنمسیله، زالك بو قوش طرفندن تخلیص وتربیه ایدلمش اولدیغی [«زال» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .] ، ورستم یاره‌لاندقجه ، سیمرغك قنادینی یاره‌نك اوزرینه كچیرمسیله شفا بولدیغی مستوردر. بعده البرز یرینه سیمرغ ویاعنقایه (قاف) طاغی مكان تخصیص اولنمشدر. بواسم مبهمدن مقصد (قافقاس) جبالی ایسه ، البرزدن پك اوزاق دكلدر .

سیمفروپول (Simféropol) قریم شبه جزیره‌سنده (سالكیر)نهری وروسیه‌نك ایچندن سیواستپوله كیدن دمیر یول خطی اوزرنده شبه جزیرهٔ مذكوره‌یی شامل اولان (تاوریده) ایالتننك مركزی بر شهر اولوب، بر خیلی مقداری تاتار و یهودی اولمق اوزره ، ٣٦٩٠٠ اهالیسی، كوزل باغلریله فدانلقلری ، صابون موم وتوتون فابریقه‌لری وروسیه‌نك ایچ طرفلرینه كلیتلی میوه اخراجاتی وار در . قریمك اك بیوك شهری اولوب، پك كوزل بر موقعده مؤسسدر . نهر مذكورك جنوبنده‌كی قسمی تاتارلرك (آق مسجد)دیدكلری اسكی بر قصبه اولوب ، صوقاقلری طار وخانه‌لری دیوارلرله محاطدر . بوراسی صرف تاتار ویهودی اهالی ایله مسكوندر . نهرك شمالنده‌كی قسمی ایسه، روسلر طرفندن مجدداً یاپیلوب، واسع و دوز صوقاقلری وكوزل ابنیه‌سی واردر . شهرك ١٠ جامع شریفی، ١٦ اورتودوقس، ١ قتولیك، ١ پروتستان و١ ارمنی كلیساسی، ١ حاوره‌سی، ذكوره مخصوص بر مكتب داخلیسی، یهودیلره مخصوص بر مكتبی و مسلمانلرك متعدد مكاتبی، بری روسلره و دیكری یهودیلره مخصوص ایكی خسته‌خانه‌سی وسائر مؤسسات خیریه‌سی، اطرافنده بر قاچ قیشله‌سی، مفرح مواقعی و واسع بر اورمان شكلنی آلان اشجار مثمره باغچه‌لری واردر . شهردن ٢٠ كیلومتره‌لك مسافه‌ده قریمك اك یوكسك جبلی اولان (چادیر طاغی) كوزیكور . جوارلرنده كوریلن بعض ویرانه آثاری (ناپولیس) شهر قدیمنك خرابه‌لرندن اولدیغی مظنوندر .

سیمقوئه (Simcoe) آمریقای شمالیده دومینیون قطعه‌سنك قناده خطه‌سنده واقع (اونتاریو) ایالتنده بر كول اولوب، محیط دائره‌سی ١٣٠ كیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ١٤٤٠ مربع كیلومتره در . اورمانلرله محاط وینه اورمانله مستور بر قاچ جزیره‌یی حاویدر. بر چوق چایلر بو كوله دوكیلوب، فضله میاهی (قوشیشینغ) كولنه دوكیلور، واورادن (سورن) اسمیله بر آیاق واسطه‌سیله (هورون) كولنه منصب اولور .

سیمله (Simla) هندستانك شمال غربی كوشه‌سنده پنجابك (امباله) ایالتنده ودهلینك ٢٧٢ كیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق هیمالایه سلسله‌سنك غرب جنوبی شعبه‌لرندن برینك صیرتنده ٢١٤٠ متره‌لك ارتفاعده و ٣١° ٦′ عرض شمالی ایله ٧٤° ٥١′ طول شرقیده واقع قضا مركزی بر قصبه اولوب، ١٣٢٦٠ اهالیسی واردر. هواسی پك لطیف وصاغلام اولمغله، هندستان والئ عمومیسیله اركان اداره‌نك یاز موسمنده مقری اتخاذ اولنه‌رق ، بو موسمده اهالیسی چوغالیر . اطرافنده بر چوق مفرح تپه‌لری ، تفرجگاهلری و قیشله‌لری وار در . انكلیزلر طرفندن تأسیس ایدلمش یكی بر قصبه اولوب، كیتدكجه بیومكده‌در . اطراف و جواری مستقل بر سنجاق اتخاذ اولنه‌رق، اكثری بوقبیلدن یكی تأسیس اولنمش انكلیز قصبه‌لرندن مركبدر .

سیموپولون (Simopoulon) یونانك موره شبه جزیره‌سنده واقع آخائیا مع الیده ایالتنده و پاتره‌نك ٤٦ كیلومتره جنوب شرقیسنده برقصبه اولوب، ٤٧١٥ اهالیسی واردر.

سیموسیر (Simousir) جاپونیه‌نك (قوریله) جزایرندن بری اولوب، مذكور طاقمك اورته‌لرنده و(اوروب) جزیره‌سنك ٥٠ كیلومتره شمال شرقیسنده واقعدر . بویی ٤٠ واكی ٨ كیلومتره اولوب، ٤١٤ مربع كیلومتره‌لك مساحه‌سی واردر. وسطنده‌كی طاغك ارتفاعی ١٧٠٠ متره‌دن

زیاده‌در . ساحل شرقیسنده (روغتون) اسمیله طبیعی
بر لیمانی واردر . ۱۸۴۹ تاریخنده وقوع بولان بر
حرکت ارض بتون صولرینی قوروتمغله ، ذاتاً آز
اولان اهالیسی بشقه آطه‌لره هجرت ایتمشلردر .

سیمونوسکی { (Simonoseki) ژاپونیه‌نك نیپون جزیرهٔ کبیره‌سی
جنوب غربی ساحلنده (یاماغوچ) ایالتنه ملحق و یاما-
غوچك ۶۸ کیلومتره غرب جنوبیسنده واقع بر شهر
اولوب، ۳۲۸۸۵ اهالیسی وپك ایشلك لیمانی واردر.

سیمونه { (البلقاوی) صحابه‌دن اولوب، وطنی اولان بلقادن مدینهٔ منوره‌یه
کاروانله بغدای کوتوره‌رك ، مقابلنده خرما آلمق
ایستدکلرنده ، مدینه‌لیلر طرفندن ممانعت اولنمغله ،
حضرت رسول الله (صلعم) افندمزه عرض شکایت
ایتمسی اوزرینه، مدینه‌لیلر بوممانعتدن توبیخ بیوریله‌رق،
خرما اخذلرینه مساعده بیورلمش اولدیغی کندیسندن
مرویدر. نصرانی المذهب ایکن، شرف اسلامله مشرف
اولمش، و ۱۲۰ یاشنه قدر یاشامشدر .

سیمی { (Symi) [« سومبکی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

سیمیو { (Simiou) آفریقای شرقینك خط استوایه قریب محلنده برنهر اولوب،
غربه طوغری جریانله، ویقتوریه نیانزه کولنه دوکیلور.

سیمئون { (Siméon) [«شمعون» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سین { (Seins) فرانسه‌نك ساحل غربیسی قارشیسنده بحر محیط آطلاسیده بر
تانیه‌نك (راز) بروندن سکز طقوز کیلومتره آچیقده
بر آطه‌جق اولوب، بویی ۲½ واکی ۱ کیلومتره اولدیغی
حالده، ۸۵۰ اهالیسی و بر فناری واردر. مذکور
برون ایله بو آطه آره‌سنده‌کی بوغازك کمیلر حقنده پك
مخاطره‌لی ودائما فرطونه‌لی اولمسیله مشهوردر.

سیناء { (Sinaï) بحر احمرك منتهای شمالنده واقع سویش کورفزیله عقبه کورفزی
آره‌سنده ومصر وشام بیننده واقع بر شبه جزیره
اولوب، شمدیکی حالده مصردن سویش جدولیله
آیرلمش اولدیغی حالده، اداره‌سی خدیویت مصریه‌یه
عائددر. شام طرفنه مربوطیت طبیعیه‌سی دها زیاده
اولوب، فلسطینه بیتیشکدر. طبیعت اراضیجه ایسه
جزیرة العربه مربوط اولوب، اسکی جغرافیون طرفندن
حجازله برابر « طاشلق عربستان » تسمیه اولنمشدی .
جغرافیاجه دخی آسیا قطعه‌سندن معدوددر. رأس
زاویه‌سی جنوبه طوغری ممتدبر مثلث شکلنده اولوب،
غرب جنوبی جهتندن سویش کورفزیله وشرق جنوبی
جهتندن عقبه کورفزیله محدوددر. حدود شمالیه‌سی
تماميله معین اولمیوب، مذکور ایکی کورفزك منتهالری
آره‌سنده برخط مستقیم چکلدکده؛ بوخطك شمالنده
قالان (تیه) صحراسیله محدود ، وبعضاً بوصحرانك بر
مقداریده جزیره‌دن معدوددر. منتهای جنوبیده‌کی
(رأس محمد) دینلن برون ۲۷°۴۳′ عرض شمالی
ایله ۳۱°۵۴′۴۲″ طول شرقیسنده واقع اولوب،
سویش کورفزنده‌کی ساحلی ۳۲۰ وعقبه کورفزنده-
کی‌ده ۱۹۸ کیلومتره اوزونلغنده‌در. مساحهٔ سطحیه-
سی تیه صحراسنده‌کی حدودینك توسیعنه کوره
۲۵۰۰۰ ایله ۳۵۰۰۰ مربع کیلومتره آره‌سنده‌در.
جبل التیه اسمیله بری سویش ودیکری عقبه کورفزلری
سواحلنه متوازیاً ایکی صره جبال اوزانوب ، شبه
جزیره‌نك قسم جنوبیسنده بالالتصاق (طورسینا)
جبل مشهورینی تشکیل ایدرلر، که ۲۶۰۲ متره ار-
تفاعی واردر. بو طاغلر چیلاق ورنکارنك قیالردن
متشکل اولوب، اوزاقدن پك کوزل وغریب برمنظره
ابراز ایدرلر. آره‌لرنده‌کی وادیلر چوق اولوب ،
بعضلرنده جزئی مقدار خرما، خروب وآقاسیه آغاجلری
بولنیور. سویش کورفزی ساحلنده طاغلرك اتکلریله
لب دریا آره‌سنده بر نوع تهامه ممتد اولدیغی حالده،
عقبه کورفزنده طاغلرك اتکلری ساحله قدر اینر.
مذکور طاغلرك شمالنده آق دکیزه طوغری آز
مائل اولان صحرای تیه ممتد اولوب، قوملق ، متحد
الشکل ودهشت انکیز بر چولدن عبارتدر. وادی
عریش و وادی عقبه کبی برقاچ قورو وادی صحرای
مذکوری شق ایدیور. بوصحرا بنی اسرائیلك قرق سنه
یوللرینی بوله‌میوب غائب اولملریله وجنوبنده‌کی (طور-
سینا) جبلی دخی حضرت موسی (عم) ك کلام اللهه
نائل اولمسیله مشهوردر. بو مناسبتله بو طاغه جبل
موسی دخی دیرلر. جبلك اوزرنده مشهور بر مناستر
واردر، که بحیرا بونده برمدت راهبلك ایتمش. وفخر
کائنات (صلعم) افندمز شامه عزیمتلرنده بو مناستره
اوغرامغله ، راهبی طرفندن نبوته نائل اوله‌جقلری

اخبـار وتبشیر ایدلمش ایدی . بو مناسـبتله ظهور نبوتدن صکره طورسـینا مناستری راهبلرینه جانب حضرت نبویدن بر برات شریف اصدار بیوریلەرق، الیوم مناسترده محفوظدر. مذکور وادیلرده یاغمور یاغدیغنده سـیللر آقوب، درعقب قورور. طاغلرك بعض اتکارنده سـیرك اولەرق بر طاقم بیکارلر دخی بولنور. الك مشهورلری ساحل غربی‌یه قریب (عیون موسی) بیکارلریدر، که معدنلی اولوب، ۲۷ درجـهٔ حرارتده چیقار . دهـا آشاغیده (حمام فرعون) و (حمام موسی) اسملریله ایکی ایلیجـه دخی واردر . اهالیسی ۸۰۰۰ کشی قدر اولوب، عرب عشایرندن عبـارتدر . بونلر پك فقیر اولدقلری حالده ، غایـتله ناموسـلی آدملر اولوب ، سرقت و یلان عنـدلرنده مجهولدر. هر نه قدر خیمه‌نشین ایسه‌لرده، وطنلرینه مربوطیتلری زیاده اولوب، شبه‌جزیره‌دن چیقمازلر. سویش کورفزی ساحلنده واقع اولان وحجاج ایچون تحفظخانه اتخـاذ اولنان (طور) اسکله‌سـندن بشقه معموره‌سی یوقدر. صحرای تیه‌ده‌کی (قلعة النخل) ایسه برکاروانسرای ایله بر قره‌قولدن عبـارتدر . بعض وادیلرنده اسـکی مصریلردن ونبطیـلردن قالمه بعض خطوط عتیقه وباقرمعدنی اخراجنه مخصوص بولنمش برمغاره و سائره کوریلیور. [«طورسینا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سینا { (Sina) هندستانك دکن خطهٔ جنوبیه‌سنده بر نهردر، که (نکان) طاغندن نبعـانله، جنوب غربی‌یه وبعده جنوب شرقی‌یه آقەرق ، (احمد نکر) شهری کنارندن کچدکدن ، وبرخیلی مسـافه‌ده نظام حکومت اسلامیه سـیله انکلیزلره تابع دکن حدودینی آیره‌رق، تقریباً ۳۰۰ کیلومتره‌لك مسـافه قطع ایتدکدن صکره، (قریشنا) ایرماغنـه تابع (بهیما) نهرینـه دوکیلور . بمبایدن مدراسـه کیدن دمیر یول خطی بر خیلی مسـافه‌ده بو نهرك مجراسنی تعقیب ایدوب ، بر کوپری ایله اوزرندن دخی کچر.

سینار { یاخود سنار (Sinnar) هندستانده بمبای اداره‌سنده واقع (دکن) ایالتنك (ناسـك) سنجاغنده و ناسـکك ۲۷ کیلومتره جنوب شرقیسـنده قضا مرکزی بر قصـبه اولوب ، ۵۲۵ ی مسلم اولمق اوزره، ۷۹۶۰ اهالیسی وار-در . اطرافی پك منبت اولوب، شکر قامشی ، پرنج وسائره حاصل اولور .

سیناغاوه { (Sinagava) جاپونیه‌ده نیپون جزیرهٔ کبیره سـنك ایالات وسطیه‌سـندن (موزاسی) ایالتنده و (توکیو) کورفزنده ۱۱۴۹۰ اهـالی‌یی شامل بر قصبه واسکله اولوب، (توکیو) شهرینك بر محله‌سی حکمنده‌در .

سینالوآ { (Sinaloa) مکسیقه جماهیر متفقه‌سـنك بری اولوب، قالیفورنیـه کورفزیله بحر محیط معتدل سـاحلنده شمال غربی‌دن جنوب شرقی‌به طوغری ممتـد اولدیغی حالده، غرب جنوبی جهتندن مذکور دکیزلرله، شمال غربی‌جهتندن سونوره، شرق شمالی جهتندن (شیهوآهوآ) و (دورانغو) ، جـنوباً دخی (تپك) جمهوریتـلریله محاط ومحدوددر. ۲۷° ۲۲′ ایله ۲۷° ۴۳′ عرض شمالی و ۲۳′ ۱۰۷° ایله ۴۸′ ۱۱۱° طـول غربی آره‌لرنده ممتد اولدیغی حالده، اوزون وطـار بر یر اولوب، شمال غربی جهتنده اکی ۲۶۰ کیلومتره ایکن، کیتدکجه طارلاشـه‌رق ، منتهای جنوب شرقیسـنده بونك آنجق برثلثی قالیر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۸۷۲۳۱ مربع کیلومتره و اهـالیسی ۲۲۳۶۸۴ کشـیدر . (سیره‌مادره) یاخود (سیره‌دلاقاندلا) اسمیله شمالدن جنوبه ممتد اولان سلسـلهٔ جبالك صیرتی قسم شمالیسـنده جمهوریتك حدودینی تشکیل ایدرسـه‌ده ، جنوبه طوغری ایندلجکه ، خط حدود سـاحل بحره تقرب ایتمکله، جبـال مذکوره‌نك صیرتی حـدودك خارجنده قالیر . بو جبـالك جمهوریت داخلنـده‌کی ارتفاعلری نادراً ۱۸۰۰ متره‌یی تجاوز ایدر. جبال مذکوره‌نك اتکاری وبرطاقم قوللری ساحله طوغری ممتد اولوب، آره‌لرنده همان متوازی صورتده شرق شمالیدن غرب جنوبی‌یه طوغری بر طاقم انهار آقار، که جنوبدن باشلایه‌رق باشلیجه‌لری: ریودلاس‌فایناس، ریوروزاریو ، ریوپوەزیدیو نام دیکرله مازاتلان ، پیاقسـتله، ریوالته، ریوقوبیله، ریوقوبیلافان ، ریو موقوریتو وریوسینالوآدر. طاغلرك اتکاریله ساحل آره‌سـنده بر اووه ممتد اولوب، بو اووه مملکتـك قسم شمالیسـنده دها واسـعدر . انهار مذکوره‌نك طاغلردن آشاغی اولان جریانلری سرعتلی واووه‌ده بطیٔ اولوب، اینـدیردکاری قوم وچامور سـاحلك

قارشیسنده طار واوزون برطاقم سدلر تشکیل ایدر، که بونلرله اسکی ساحل آره‌سنده برطاقم کوللر و بطاقلقلر حاصل اولوب، انهارك چوغی بونلرك ایچنه دوکیلور. ساحلك قسم اعظمی بو صورتده اولوب، بعض طرفلرنده‌ده برطاقم کوچك وقیالق آطه‌لر ساحلك قارشیسنده صیره‌لنوب، برطاقم کوزل لیمانلر تشکیل ایدرلر. الك بیوك اسکله‌سی (مازاتلان) وایکنجی درجه‌ده مرکزی اولان (قولیاقان) ك اسکله‌سی (آلتاته) در، که مرکز مذکوره بر دمیر یول خطیله مربوطدر.

هواسی عمومیت اوزره متعدل اولوب، سواحلده دها صیجاق وطاغلره و یایله‌لره چیقلدقجه دها سرین ودها صاغلامدر. مع هذا سواحلده دخی یازین ۳۴ درجه‌یی نادراً تجاوز ایدر، قیشین ۹ درجه‌دن آشاغی اینمز. آنجق صاری صیتمه بعض دفعه ظهور ایدر؛ و یازین طوغان چوجقلرك چوغی تتانوسدن هلاك اولور. یاغمورلری حد اعتدالده‌در. اراضیسنك آنجق بر ثلثی قابل زراعت اولوب، ثلثانی صرب و قورو طاغلردن عبارتدر. مع هذا بو ثلثی دخی شمدیکی اهالیسنك بش مثلی بسلمکه کافی اولدیغی حالده، زراعت پك مهمل وکری اولوب، اهالیسنك باشلیجه مشغولیتی معادن اخراجیدر. جمهوریت داخلنده یوز قدر معدن بولنوب، چوغی آلتون، کومش، قورشون وسائره‌در. فقط بونلرك‌ده برطاقمی آنجق مصارفنی چیقاره بیلیور. صنایعی دخی یوق حکمنده اولوب، تجارتی تسهیل ایده‌جك دمیریوللری‌ده آزدر. طاغلرینك یوکسك طرفلرنده باشلیجه میشه آغاجلرندن عبارت بعض اورمانلری واردر. اهالیسی درت طاقمه منقسم اولوب، برطاقمی وقتیله مملکتی ضبط ایتمش اولان اسپانیول احفادندن، برطاقمی اهالی اصلیهٔ قدیمه بقایاسندن، برطاقمی بوایکی جنسك اختلاطندن متولد ملزلردن، برآز مقداری‌ده آورویادن یکی کلن مهاجرلردن عبارتدر. اصل یرلیلر کیتدکجه آزالمقده اولوب، کندیلری مطیع وموانس آدملر ایسه‌ده، فعالیتدن محرومدرلر. لسان محلی عمومی اسپانیولجه اولوب، فصیح برصورتده تکلم اولنور. جمهوریت ۹ قضا و ۲۹ ناحیه‌یه منقسم اولوب، قضالرك اسامیسیله هربرینك مقدار نواحیسی بروجه زیردر:

قضا	مقدار نواحی	قضا	مقدار نواحی
الروزاریو	٤	قولیاقان	٤
قونقوردیه	۳	موقوریتو	۳
مازاتلان	۳	سینالوآ	۳
سان اینیاچو	۲	الفوئرته	۳
قوزاله	٤		

الك بیوك معموره‌سی اولان (مازاتلان)ك ۱۶۰۰۰ و مرکزی اولان (قولیاقان) ك ۸۰۰۰ اهالیسی واردر. رئیسی ٤ سنه مدتله انتخاب اولنوب، هر نه قدر شمدی‌یه قدر بومدتی اکمال ایتمش رئیس یوغیسه‌ده، شمدی امن و اسایش تأمین اولنمش؛ واداره یولنه قونوب، معارف دخی ترقی‌یه باشلامشدر.

سینالوآ { (Sinaloa) مکسیقه‌نك همنامی اولان جمهوریتنده وقولیاقانك ۱٥٤ کیلومتره شمال غربیسندن همنامی اولان نهرك اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، شمدی ۳۰۰۰ اهالیسی واردر. وقتیله جمهوریتك مرکزی اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی وار ایدی. جمهوریتك نامی بوندن مأخوذدر. — سینالوآ نهری سیره‌مادره سلسله‌سندن نبعانله، ابتدا شمال غربی‌یه وبعده غرب جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق، همنامی اولان قصبه‌نك آلتنده اووه‌یه دوشر، و ۳۰۰ کیلومتره‌لك قدر جریاندن صکره، بحر محیط متعدله دوکیلور. صاغدن (سان آندرس) و (اوقورونی) اسملریله بیوجك ایکی چای اخذ ایدر.

سینانوغاوه { (Sinano-Gava) جاپونیانك الك بیوك نهری اولوب، (نیپون) جزیرهٔ کبیره‌سنك قسم وسطیسنده (نانفانو) ایالتنده (چیقومه‌غاوه) ایله (سایی‌غاوه) نهرلرینك اجتماعندن بالتشکل، شمال شرقی‌یه طوغری جریانله، (نیهیغاته) ایالتنه کیروب، تقریباً ٤۰۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، نیهیغاتو شهرنده جاپون دکیزینه دوکیلور. قورانلق زماننده ثانیه‌ده ۳٤۰ و فیضاننده ٦٧٤ مکعب متره صو دوکر.

سینتانغ { (Sintang) بورنئو جزیرهٔ کبیره‌سنك غرب جهتنده (ملاوی) ا[...] (قاپوآس) نهرلرینك ملتقاسنده برقصبه اولوب، کوچك حکومت اسلامیه‌نك و فلنکلی بر مأمور مقریدر. فلنك عسکرینك تحت محافظه‌سنده بر قل[...]سی واردر.

سیندر (Sinder) سودان غربیده نیجر ایرماغی مجراسنده واقع بر آطه‌نك اوزرنده و ۳۰َ ۱٤° عرض شمالی ایله ۵۵َ ۰° طول غربیده بر قصبه اولوب، قارشیسنده‌کی دیکر بر آطه‌نك اوزرنده واقع (غارو) قصبه‌سیله برابر ۱۸۰۰۰ اهالیی جامعدر. نهرك ایکی طرفنده‌کی منبت وزیاده مسکون اووه‌لرده چوق داری حاصل اولوب، توارقلره وتمبقتویه اخراج اولنور.

سیندلفینکن (Sindelfingen) وورتمبرغك (نقار) سنجاغنده (بوبلینکن) قضاسنه ملحق و بوبلینکنك ٤ کیلومتره شمال غربیسنده واقع بر قصبه اولوب، ٤٠٩٥ اهالیی، کتن و پاموق اپلیکله ابریشیم فابریقه‌لری وجوارنده بیوك بر اورمانی واردر.

سیندورو (Sindoro) جاوه جزیره‌سنك وسطلرنده و(سومبینغ) برکانك غربنده بر برکان اولوب، ۳۱۲٤ متره ارتفاعی واردر. اتکاری دیك ومنتظم اولوب، منظره‌سی پك هیبتلیدر. شمدیکی حالده بعض بخارلر پوسکورتیور.

سینغاپور (Singapour) یاخود سینکپور مالاقه شبه جزیره‌سنك منتهای جنوبیسی قارشیسنده ساحلدن طار بر بوغازله و جنوبده‌کی دیکر آطه‌لردن سینغاپور بوغازیله آیرلمش بر جزیره اولوب، شرقدن غربه بویی ٤٠ واکی ۲۳ کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۳٤ مربع کیلومتره‌در. ۱۲ً ۱۵َ ۱° ایله ۳٤ً ۲۸َ ۱° عرض شمالی و ۱۷َ ۱۰۱° ایله ۴۰َ ۱۰۱° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، بعض تپه‌لری وبرچوق چایلری واردر. دمیروفلای معدنلری بولنور. اراضیسنك بر ثلثندن زیاده‌سی مزروع اولوب، هندستان جوزی، تاپیوقه، بوبر، چیویت وسائر محصولاتی واردر. هواسنك حرارت ورطوبتنه بناءً نباتاتی پك یوکسك واپری یاپراقلیدر. قاپلان جزیره‌ده موجود ایسه‌ده، (جوهور) دن بوغازده یوزه‌رك کلدیکی مظنوندر. تمساحلری چوقدر. انهار وسواحلنده کلیتلی بالیق صید اولنور. هواسی صیجاق ایسه‌ده، ملتلر طرفندن تعدیل اولنه‌رق، میزان الحراره نادراً ۳۱ درجه‌دن یوقاری چیقار، و ۲۳ درجه‌دن آشاغی اینمز. بناءً علیه، یاز وقیشی اولمیوب، قوراقلق وياغمور موسمی واردر. یاغمورلری پك چوقدر. اهالیسی ۱۸٤۰۰۰ کشیدن عبارت اولوب، همنامی اولان شهردن بشقه ۲۰ قدر قریه‌سی واردر. اهالیسنك ۱۲۲۰۰۰ ی چینلی وقصوری ملایی، هندلی، عرب، آوروپالی وسائره‌دن مرکبدر. سینغاپور جزیره‌سی اطرافنده‌کی کوچك آطه‌لرله برابر انکلتره‌یه تابع بر مهجر تشکیل ایدوب، بر انکلیز والیسی وبر مجلسیله یرلیدن مرکب ۱۰۰ نفرلك بر پولیس هیئتی و انکلیز عسکرینك تحت محافظه‌سنده برقلعه‌سی واردر. انکلتره ۱۸۱۹ تاریخنده بو جزیره‌یی تحت تصرفنه آلوب، او وقتدن بری اهالیسی ومعموریتی تزاید ایتمکده‌در.

سینغاپور (Singapour) آنف البیان جزیره‌نك ساحل جنوبیسنده وهمنامی اولان نهرك منصبنده بر شهر اولوب، ۱۵۰۰۰۰ اهالیسی، صاغلام لیمانی، کوزل ریختملری، آوروپا طرزنده کوزل و جسیم ابنیهٔ امیریه وخصوصیه‌سی، متعدد مکاتبی، خسته‌خانه‌سی، دارالعجزه‌سی، موزه‌سی، نباتات باغچه‌سی، کتبخانه‌سی، آسیا جمعیت علمیه‌سنك ملایی اقوام وممالکی حقنده معلومات تاریخیه و جغرافیه و ادبیه‌یی حاوی بر غزته دخی نشر ایدر شعبه‌سی، متعدد جوامع شریفه‌سیله بتخانه وکلیسالری، اطرافنده کوزل صیفیه‌لری و پك ایشلك تجارتی واردر. موقعنك اهمیتیله برابر، فلمنکلیلر او طرفده‌کی اسکله‌لرینی کندی تجارتلرینه حصر ایدوب، سائر سفائنی منع ویا بر طاقم آغر رسملر اعطاسنه اجبار ایتدکاری حالده، انکلیزلر سینغاپور لیمانی سربست براقه‌رق، یعنی (پورت فرانق) اتخاذ ایده‌رك، بتون عالمك سفائن وتجارتی جلب ایتمکله، بو اسکله اقصای شرق ایله آوروپا وبحرمحیط کبیر جزایریله چین وجاپون و هند آره‌سنده‌کی تجارتك یکتا مرکزی حکمنه کچمشیدی. شمدیکی حالده او جهتده‌کی سواحل وجزایرده دها بشقه سربست اسکله‌لر وار ایسه‌ده، سینغاپور ینه اهمیتدن دوشمیوب، بو اسکله‌ده سنوی ادخالات و اخراجات اوله‌رق، تقریباً ۸۰۰ ملیون فرانق قیمتنده بر تجارت اجرا اولنور. اصل اهالیسی ملایی ایسه‌ده، چینلیلر کثرتله هجرت وتوطن ایتدکلرندن، اکثریت بونلرده‌در. هندلی، عرب و آوروپالی اهالیسی‌ده خیلی مقدارده‌در. بو اقوام مختلفه‌دن هر

برينك آرى محله‌سى وكندى مماكتلرينه مخصوص طرز معماريده خانه‌لرى واردر . بونلردن ملايبليله هنديلر وعربلر مسلمان وآوروپاليلرله چينليلرك جزئى مقدارى خرستيان اولوب، قصورى بوده دیننه تابعدر . متعدد ومختلف شركتلره منسوب واپورلر هر هفته وهركون سينغاپور اسكله‌سنه اوغرارلر . شهرك ايچنده بر بخارلى تراموای ايشلر .

سينغاپور بوغازى (Dét. de Singa-pour) ملاقه شبه جزيره‌سنك جنوبنده همناى‌اولان جزيره ايله فلمنكه تابع (ربو) جزايرى آره‌سنده و ملاقه بوغازيله چين دكيزى بيننده بر بوغاز اولوب، بويى ١٠٠ كيلومتره واكى ١٥ ايله ٤٠ كيلومتره آره‌سنده‌در . صوبى پك دربندر . آوروپادن وهندستاندن اقصاى شرقه آمد وشد ايدن سفائنك اكثرى بوبوغازدن كچر . شرق وغرب مدخللرنده بر وسينغاپور ليماننده بركه جمعاً اوچ فنارى واردر . بو بوغازده بر طاقم سينغاپوره يعنى انكلتره‌يه وبر طاقم (ربو) جزائرينه يعنى فلمنكه تابع بر چوق كوچك آطه‌لر بولنيور .

سينغانفو (Singan-Fou) چينك قسم شماليسنده وپكينك ٩٣٠ جنوب غربيسنده (شن‌سى) ايالتنك مركزى برشهر اولوب، ١٦°٣٤′٤٥″ عرض شمالى ايله ″٤٥′٣٦°١٠٦ طول شرقيده واقعدر . بر روايتده ١٠٠٠٠٠٠ وبر روايتده يالكز ٥٠٠٠٠ اهاليسى اولوب، شهر (هوآنغ هو) ايرماغنه تابع (هوئى هو) نهرى او . زرنده و٤٦٠ متره‌لك ارتفاعده كائندر . اسكى چين شهرلرينك برمثال مجسمى اوله‌جق برشكل وصورتده اولوب، شرقدن‌غربه ٣½ كيلومتره‌لك محلده ممتد و٢ كيلومتره كنيش برمستطيل شكلنى ابراز ايتديكى حالده، ١٢ متره ارتفاعنده طوغله‌دن بر سورله محاطدر . بهر اوق آتيمى مسافه‌سنده برجلرى، وهر برى بر يوزنده اوله‌رق ٤ قپوسى واردر . هر قپودن كنيش بر سوقاق باشلايوب، شهرك مركزنده تقاطع ايده . جكلرى يرده اليوم ولينك قوناغى اتخاذ اولنان بر اسكى سرايى واردر . برچوق بيوك جاده‌لرك وكاربان يوللرينك محل تقاطعنده واقع اولمغله، برطرفدن چينك شرق وجنوب ايالاتيله وبرطرفدن‌ده تبت وتركستان شرق و روسيه وسائر طرفلرله پك ايشلك تجارتى

واردر . اهاليسنك ٥٠٠٠٠ ى مسلمان اولوب، ٨ جامع شريفلرى دخى واردر . و ١٨٧٢ تاريخ ميلاديسنده شمال غربيده‌كى مذهبداشلرى شهره هجوم ايدوب، بعض طرفلرينى تخريب ايتمشلردر . سورك ايچنده واسع باغچه‌لر وتارله‌لرله بعض ويرانه‌لر دخى بولنيور .

سينغ سينغ (Sing-Sing) آمريقاى شماليده ممالك مجتمعه‌نك نيو . يورق جمهوريتنده ونيويورقك ٥٢ كيلومتره شمالنده اوله‌رق (هودسون) نهرينك ساحل يسارنده برقصبه اولوب، ٦٥٧٠ اهاليسى، عسكرى آقاديمياسى، اطرافنده كوزل كوشكلرى، پك كوزل منظره‌سى، مشهور مكتبلرى وجوارنده معدن صولرى واردر .

سينقه (Sincas) آمريقاى وسطى اقوام اصليهٔ قديمه‌سندن اولوب، غوآتماله خطه‌سنده وسالوادور حدودى قربنده بولنيورلر . بونلر اسپانيوللره قارشى زياده مقاومت ايتدكلرندن، مغلوب اولدقلرنده، چوغى اسير ايدلمشيدى .

سينكانه (Singhana) هندستانده راجپوتانه خطه‌سنك (جايپور) حكومت ممتازه‌سنده وجايپورك ١٣٢ كيلومتره شمال شرقيسنده بر قصبه اولوب، ٢١٢٥ ى مسلم اولمق اوزره، ٥٢٦٠ اهاليسى، كوزل كاركير ابنيه‌سى وجوارنده باقير معدنى واردر .

سينكب (Sinkeb) سوماتره جزيره‌سنك شرقنده و سينغاپورك جنوبنده واقع (ربو) جزايرينه مربوط (لينغا) آطه‌لرينك برى اولوب، لينغا جزيره‌سنك ٨ كيلومتره جنوبنده وسوماتره ساحلنك ٥٥ كيلومتره شرقنده ٢٠′٠° ايله ٣٧′٠° عرض جنوبى و ٥٥′١٠١° ايله ١٥′١٠٢° طول شرقى آره‌لرنده واقعدر . مساحهٔ سطحيه‌سى ٥٢٩ مربع كيلومتره اولوب ٥٠٠٠ اهاليسى وبر طاقم برون و قويلرى واردر . پك زنكين بر قلاى معدنى اولوب، اكثر اهاليسى بونده ايشلرلر . همناى بر قصبه‌سى واردر اهاليسى ملايى جنسنه منسوب و دين اسلامله متدين درلر .

سينو (Sinou) آفريقاى غربيده (ليبريا) جمهوريتنده بر نهردر، كه جنوب غر[بى]

بی‌یه طوغری آقه‌رق، ١٥٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره بحر محیط اطلاسی‌یه دوکیلور.

سینو (Sinu) آمریقای جنوبینك قولومبیا جمهوریتنده برابرماقدر، که (آنتیوکیا) ایالتنك شمال‌غربیسنده نبعانله، بولیوار ایالتنه دخول ایده‌رك، شماله بعده شمال شرقی‌یه و نهایت ینه شماله طوغری جریانله، ٤٦٠ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، (قرائب) دکیزنده (موروسکیلو) کورفزینك (پوئرتو جیسپاته) قوینه دوکیلور.

سینوب قسطمونی ولایتنده وقسطمونینك ١٢٤ کیلومتره شرق شمالیسنده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، قره دکیز ساحلنده بوز تپه برونه منتهی اولان برشبه جزیره‌یی قره‌یه ربط ایدن برزخك اوزرنده واقعدر. هواسی صاغلام وکوزل بر موقعده اولوب، جنوب جهتنده‌کی قویده واسع وصاغلام لیمانی، ٩٠٠٠ اهالیسی، ترسانه‌سی، طوبخانه‌سی، بیزانس زماننده قالمه سوری، بعض استحکاماتی، سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری، جبخانهٔ عمومیسی، فرنکیلیلره مخصوص خسته‌خانه‌سی، مکتب اعدادیسیله رشدیه‌سی و برقاچ جامع ومدرسه‌سی واردر. تجارتی اوقدر ایشلك اولمیوب، اخراجاتی باشلیجه کراسته و میوه‌دن عبارتدر. قصبه‌ده قیوجیلغه متعلق تلکاری بعض شیلرله جوز آغاجندن صدفلی قوطی ونعلین وساژه اعمال اولنور. پك قدیم بر قصبه اولوب، آیدین ساحلنده بولنمش اولان (میلت) شهر یونانیسی مهاجرلری طرفندن تأسیس اولنمشدی. حکمای کلبیوندن مشهور دیوجانس یاخود دیوژن سینوبده تولد ایتمشدی. مشهور مهردادك مقر حکومتی ایدی. — سینوب قضاسی شرق‌جنوبی جهتندن ارضروم ولایتك جانیك سنجاقیله غرب جنوبی جهتندن بوی‌آباد وصیانجق قضالریله، غرب شمالی وشمالاً وشمال شرقی جهتلرندن دخی قره دکیزله محاط اولوب، کرزه ناحیه‌سیله برابر غیراز مرکز ١٤٣ قریه‌دن مرکبدر. اراضیسی اولدقجه منبت اولوب، بغدای، آرپه، مصر، داری وساژ حبوباتله، توتون، کتن، الما، آرمود، کستانه وساژ میوه وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. محصولاتی احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایدوب، یالکز توتون وکتن تخمندن خیلی مقدار اخراج اولنور. اورمانلری چوق اولوب، ترسانهٔ عامره ایچون و تجارت ایچون میشه و چام وساژ آغاجلردن خیلی کراسته قطع واخراج اولنور. اهالیسی ٤٤٧٩١ کشیدن عبارت اولوب، یالکز ٤٥٠٠ قدری روم وساژه وقصوری کاملاً مسلمدر. درون قضاده ٥٧ جامع ومسجد، ٣ مدرسه، ٨ تکیه، ٥ روم کلیساسی، ١ کتبخانه، ٢ رشدیه، ٥ مکتب ابتدائی، ٧٢ صبیان مکتبی، ٤٥ چشمه، ٤ کارکیر و ٢٥ اخشاب کوپری، ١١ بذرخانه، ١٤٢ صو دکرمنی و ١٥ صو حرازی موجوددر.

سینوب سنجاغی. قسطمونی ولایتی ترکیب ایدن ٤ سنجاغك بری واك کوچکی اولوب ولایتك شرق شمالی قسمندن عبارتدر. قسطمونی ولایتنده ساحل قره دکیزك ایچنه دها زیاده اوزانوب، برچیقنتی تشکیل ایتمکله، سینوب سنجاغی بوچیقنتینك کوشه‌سنده واقع اولوب، شمالاً وشرق شمالی جهتندن قره دکیزله، شرق جنوبی جهتندن طربزون ولایتنك جانیك سنجاغیله، جنوباً سیواس ولایتنك آماسیه سنجاغیله، غرباً دخی قسطمونی مرکز سنجاغیله محدوددر. سنجاغك اورته‌سنده غرب‌شمالیدن شرق جنوبی‌یه طوغری (مارال) وقطران طاغی وساژ اسملرله برصره طاغلر اوزانوب، بو طاغلرك شرق‌شمالی اتکلرندن‌اینن صولر طوغریدن طوغری‌یه قره دکیزه، و غرب جنوبی اتکلرندن اینتلری‌ده سنجاغك حدود جنوبیه‌سنی آیران قزیل ایرماغه تابع (کوك ایرماق) دینلن نهره دوکیلور. اولکیلرك باشلیجه‌لری سینوبك شمالنده‌کی آق لیمانه دوکیلن (قره صو) ایله همنامی اولان اسکله‌یه اینن (چوبانلر) نهری و بوکا تابع اولان (قرق کچید) چاییدر. ایکنجی مائله باشلیجه بوی‌آباد قضاسندن عبارت اولوب، قسطمونی سنجاغندن کلن مذکور (کوك ایرماق) بو قضایی اورته‌سندن شق ایله، صاغ وصولدن بر طاقم کوچك چایلر ودره‌لر آله‌رق، قزیل ایرماغه دوکیلور. مذکور طاغلر اورمانلرله مستور اولوب، کراسته‌یه یرار چام، میشه وساژ آغاجلری اولمغله، خیلی کراسته قطع وصو حرازلرنده استحضار اولنه‌رق، سینوبدن وساژ اسکله‌لردن استانبوله نقل اولنور. اراضیسی وعلی الخصوص سنجاغك جنوب غربی جهتنده‌کی بوی‌آباد قضاسنك طوپراغی پك منبت اولوب، بغدای، آرپه، داری،

مصر، بورجق و سائر حبوباتله کتان، کستانه، الما، آرمود وسائر میوه‌لر و سبزه‌لرك انواعی وبوی آباد قضاسنده پرنج، باموق، جهری وکلیتلی قاون وقاربوز دخی یتیشیر. معدنه متعلق سنجاقده هنوز برکونه تحریات وعملیات وقوع بولمامشدر. حیوانات اهلیه ووحشیه‌سی ولایتك سائر طرفلریله مشترك اولوب، بو بابده «قسطمونی» ماده‌سنده تفصیلات ویریله‌جکدر. اهالیسی ۱۲٤۱۰۷ کشیدن عبارت اولوب، یالکز ۷۹۷۱ ی روم و سائره اوله‌رق غیر مسلم وقصوری کاملاً مسلمدر. خرستیانلری دخی ترکجه لساننه متکلمدرلر. صنایع محلیه کلیم، عبا وبرلی بز نسجیله قصبه‌لرده‌کی صنایع عادیه‌دن عبارتدر. یالکز سینوبدن بوی آباده قدر بر شوسه یاپیلوب، هنوز ایلری‌یه تمدید اولنه‌مامشدر. اهالینك باشلیجه مشغولیتی زراعتدر. سنجاق بروجه زیر ۳ قضا و ۳ ناحیه‌یه منقسم اولوب، ٤٨٣ قریه‌یی حاویدر:

قضا	ناحیه	مقدار قرا	مقدار اهالی
سینوب	کرزه	۱٤٤	٤٤٧۹۱
عیانجق	چاکلی	۱۳۱	۲٤۳۰٥
بوی آباد	طوراغان	۲۰۸	٥٤۰۱۱
یکون		٤٨۳	۱۲٤۱۰۷

سینه (Seine) فرانسه‌نك اك بیوك ایرماقلرندن اولوب، ایالات وسطیه‌سندن (قوت دور) ایالتنده ودیژون قربنده ٥٨٤ متره ارتفاعی اولان (لانغره) یایله‌سندن نبعانله، کوچك بر دره حالنده شمال غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، (شاتیون) قصبه‌سنده دیکر بر چای اخذیله صویی چوغالدقدن صکره، مذکور ایالتدن خروجله، اوبه ایالتنه کیروب، صولدن (لینه) وصاغدن (اورسه) نهرلرینی اخذ ایده‌رك، (بار) قصبه‌سنه واصل اولور. بوراده دوز بر اووه‌ده آقمغه باشلایوب، (ترویه) شهرینه واصل اوله‌دن کندیسندن سیر سفائنه صالح اوله‌جق صنعی بر جدول آیرلدقدن بشقه، قالان قسمی دخی برچوق قوللره آیرله‌رق، سقی اراضیده وماکینه‌لر چویرمه‌ده قوللانیلیر. ایالت مذکوره حدودنده صاغدن همان کندیسی قدر بیوك اولان (اوبه) نهرینی اخذ ایله، غربه وغرب جنوبی‌یه طوغری دونه‌رك، (سینه مع مارنه) ایالتنه داخل اولور؛ و (مونترو) قصبه‌سنه کلنجه، کندیسندن خیلی بیوك اولان (یونه) نهریله برلشه‌رك صویی ایکی قات اولدقدن صکره، دها آشاغیده برجدولله (لوآره) ایرماغیله اختلاط ایدن (لوآنغ) نهرینی آلیر؛ واورادن ینه اسکی استقامتنه یعنی غرب شمالی‌یه طوغری دونه‌رك، (سینه مع اوآزه) ایالتنه دخول ایله، (قوربی) قصبه‌سنده صولدن (اسونه) ودها آشاغیده (اورژه) وصاغدن (یره) چایلرینی اخذ ایدر؛ وهمنامی اولان ایالتنه دخول ایله، پارسك قپوسی خارجنده (مارنه) نهریله برلشدکدن صکره، فرانسه‌نك پایتختنی اورته‌سندن شق ایده‌رك، بو شهر عظیمدن چیقدقدن صکره، کوزل اورمانلر و شایان تصویر موقعلر آره‌لرنده پك ییلان قاوی بر جریانه باشلایوب، سینه ایالتندن ینه (سینه مع اوآزه) ایالتنه کیرر، وصاغدن (اوآزه) نهرینی آلیر. بو ایالتدن خروجله (اوره) ایالتنه کیردکدن صکره، صاغدن (آندله) چاینی وصولدن (اوره) نهرینی آلوب، (آشاغی سینه) ایالتنه کیرر؛ وبوراده ییلان قاوی جریانی دها آرتیره‌رق، (روئن) شهری ایچندن کچر؛ ونهایت (مانشه) دکیزنده واقع (هاوره) خلیجنه دوکیلور. مجراسی ۷۷٦ کیلومتره اولوب، فرانسه‌نك شمال شرقی قسمندن عبارت اولان حوضه‌سی ۷۷۷٦۹ مربع کیلومتره‌دن عبارتدر. حد وسطی اوزره ثانیه‌ده ۳۰۰ مکعب متره صو دوکر. پك چوق مصرفلرله اجرا اولنمش عظیم عملیات سایه‌سنده بو ایرماغك آشاغی قسمی بیوجك ویوقاریلری کوچك سفائن ایچون قابل سیر وحرکت اولوب، بر چوق جدوللر و بندلر دخی سیر سفائنی تسهیل ایدیور. لوآره، رونه ومووزه ایرماقلریله دخی بر طاقم جدوللر واسطه‌سیله اختلاط ایدر. دکیزك مد وجذری پك یوقاریلره قدر حس اولنوب، هله تساوی لیل ونهار موسملرنده دکیزدن پك بیوك و دهشتلی بر طالغه فوق العاده بر سرعت ایله کلوب، روئن شهرینه قدر چیقار. پارس شهری داخلنده سینه‌نك ایکی طرفنده پك کوزل رختملری و ایچنده بر آطه‌سی اولوب، متعدد کوچك واپورلر ایشلر؛ وبرقاچ کوزل کوپری ایله اوستندن کچیلیر. مجراسنك طولنجه فرانسه‌نك اوچنجی وحوضه‌سنك وسعتیله صوینك کثرتیجه اوچنجی نهریدر.

سینه { ایالتی (Dép. de Seine) فرانسه ایالاتنك اك كوچكی واك زیاده مسكونی اولوب، پارس شهریله جوارندن عبارتدر. هرطرفدن (سینه مع اوآزه) ایالتیله محاط و اونك ایچنده واقع اولوب، بویی ۳۱، اكی ۲۶ كیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ۴۷۹ مربع كیلومتره اولدیغی حالده، ۲۹۶۱۰۸۹ اهالیسی واردر، كه بهرمربع كیلومتره باشنه ۶۲۲۷ كشی دوشیور. سینه ایرماغی اورته‌سندن كچدیكی كبی (مارنه) نهری دخی شرقدن كلوب، برآز طولاشدقدن صكره مذكور ایرماغه دوكیلور. پارسك خارجنده‌كی اراضیسی بول كوبره ایله اصلاح وارواولنه‌رق، پك كوزل ایشلنمكله، خیلی مقدار سبزه، میوه وسائره حاصل اولور. فدانلقلری‌ده چوقدر. صاغماج اینك وقیونلری‌ده واردر. ایالت: پارس، سنت‌دنیس وسو اسملریله ۳ قضایه منقسم اولوب، ۲۰ سی پارسده اولمق اوزره، ۲۸ ناحیه و ۷۵ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر. معموره‌لریله مقدار نفوسلری بروجه زیردر:

پارس	۲۳۴۴۵۵۰	پانتن	۱۹۱۷۰
سنت دنیس	۴۸۰۰۰	قوربووآ	۱۵۹۴۰
لوالوآپره	۳۵۶۵۰	سنت‌مور	۱۵۸۰۰
بولونیه	۳۰۰۹۰	پوتو	۱۵۷۴۰
قلیشی	۲۶۷۵۰	آسنیره	۱۵۲۰۰
نویی	۲۶۶۰۰	ژانتیلی	۱۴۲۸۰
ویئسنه	۲۲۲۳۰	قولومبه	۱۴۲۵۰
اوبرویلیه	۲۲۲۲۰	شارنتون لپرن	۱۳۵۴۰
مونتروی‌سوبوآ	۲۱۵۴۰	ایسی	۱۲۰۸۰
سنت اوئن	۲۱۴۰۰	سنت مانده	۱۰۴۹۰
ایوری	۲۱۰۸۰	مونتروژ	۱۰۲۳۵

سینه { آشاغی — (Seine-Inférieure) فرانسه‌نك ایالات شمالیه‌سندن اولوب، مانشه دكیزی ساحلنده واقعدر. سینه ایرماغی قسم جنوبیسنده جریان ایدوب، حدودنده دكیزه منصب اولمغله، بو اسمله تسمیه اولنمشدر. شمال شرق جهتندن (سومه)، شرقاً (اوآزه)، جنوباً (اوره) ایالتلریله و هاوره خلیجیله، غرباً وشمال غربی جهتندن دخی مانشه دكیزیله محاط ومحدوددر. نورماندیه خطهٔ قدیمه‌سنك برقسمندن عبارت اولوب، ۴۹° ۱۵′ ۲۰″ ایله ۵۰° ۴′ ۲۴″ عرض شمالی و ۰° ۳۲′ ۱۲″ ایله ۲° ۱۶′ ۱۰″ طول غربی آره‌لرنده ممتد اولدیغی حالده، شرقدن غربه بویی ۱۲۵ واك كنیش یرنده اكی ۷۷ ومحیط دائره‌سی ۳۸۰ كیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ۶۳۴۱ مربع كیلومتره واهالیسی ۸۳۳۳۸۶ كشیدر. مركزی (روئن) شهریدر. سواحلی دوز ویوكسك اولوب، طبیعی قوی ولیمانلری یوقدر، و یالكز انهارك منصبلرنده بعض اسكله‌لری و باشلیجه دكیز حماملریله مشهور ساحل قصبه‌لری واردر. آنجق سینه خلیجنك مخرجنده وساحل شمالیسنده فرانسه‌نك مارسلیه‌دن صكره اك بیوك اسكله‌سی اولان (هاوره) شهری و شمال جهتنده (آرقه) نهری منصبنده (دیپه) اسكله‌سی بولنیور. سائر اسكله‌لری كوچك اولوب، اك بیوكلری (فقامپ) در. اراضیسی بر ایكی یوز متره ارتفاعنده واسع یایله‌لرله بونلرك آره‌لرنده جریان ایدن انهارك وادیلرندن عبارت اولوب، یایله‌لرك طوپراغی پك منبت ایسه‌ده، پك قورو اولوب، اراضی‌یی سقی ایده‌جك صولری اولمدقدن بشقه، ایچه‌جك صولری‌ده اكثریا صهرنجدندر. دره‌لری ایسه پك براق صولرله سقی اولنه‌رق كوزل چایرلری واراضئ مزروعه‌یی حاویدر. سینه ایرماغی حدود جنوبیه‌یی قربنده جریان ایدوب، ایالتك شرق جنوبی قسمنك میاه جاریه‌سی بو ایرماغه وغرب شمالی قسمنك كیلر طوغریدن طوغری‌یه مانشه دكیزینه دوكیلور. (ابته) و (آندله) نهرلرینك یالكز منابعی ومجرالرینك یوقاریسی ایالت داخلنده بولنوب، اوبته، روبك، قابلی، سنته اوستربرته، رانسون، قو، بولبك ولزارده نهرلری ایسه ایالت داخلنده نبعان وجنوبه طوغری جریانله، صاغدن سینه ایرماغنه دوكیلورلر. بونلرك هر بری برچوق ماكینه‌لر چویره‌رك فابریقه‌لرك پیسلكندن سیم سیاه اولدیغی حالده، ایرماغه واصل اولور. طوغریدن طوغری‌یه دكیزه دوكیلان انهاری: شمال شرق حدودینی آیران برسله ایله یره، آرقه، سیء، دون، دوله، دوردان و (فقامپ) دن عبارتدر. اك بیوكلری (آرقه) اولوب، درت چایك اجتماعندن تشكل ایدر. بو انهارك دخی بهری برچوق ماكینه‌لر چویروب، مجرالری فابریقه‌لرله طولودر. هواسی معتدل وراطب اولوب، یازین پارسدن سرینجه ایسه‌ده، قیشین، مانشه دكیزینك صیجاق آقندیسی مناسبتیله، دها صیجاقدر. زراعتی پك ایلری اولوب، اراضئ خالیه‌سی پك جزئی یعنی برطاقم بطاقلقلر-

دن عبارتدر. باشليجه محصولاتی بغدای ويولاف ايله آربه، داری، مصر، پتاتس، بجار، كتن، كنوير، سبزه‌لرك انواعی، جوز، يبانی الما، اريك وسائره‌در. مع‌هذا اهاليسنك يالكز بر ثلثی زراعتله مشغول اولوب، ثلثانی صنايع وتجارتله اشتغال ايدر. ذخائری اهاليسنك احتياجاتنه كفايت ايتمز. اراضيسنك بر ثلثی حيوانات بسلمكده مستعمل نباتات زرعنه مخصوص وطبيعی وصنعی چايرلردن عبارت اولوب، خيلی صيغير، قويون، كچی و طوموزلری واردر. اراضيسنك يالكز بر سدسی اورمانلرله مستوردر. معادنی و علی‌الخصوص اتربه واحجار متنوعه‌سی چوق اولوب، برخيلی يرلرنده معدن صولری دخی واردر. صنايعی پك ايلری و علی‌الخصوص پاموق ويوك منسوجاتيله دمير و باقير دوكمخانه‌لری پك چوق اولوب، سنوی تقريباً يارم مليار فرانق قيمتنده معمولات صناعيه چيقار. منسوجاتك مركزی (روئن) و معدن معمولاتنك مركزی (هاوره) شهرلريدر. هاوره‌ده واپور ماكينه‌لری وزرهلی وعادی سفائن اعمال اولنور. روئنده دخی باقير و دمير معدنلری ايشلنوب، ماكينه وآلات وادواتك انواعی ياپيلير. توتون، مسكرات، بيره، صابون، موم، اجزای كيمويه، شكر، جام وسائره فابريقه‌لريله دباغخانه وبوياخانه‌لری‌ده چوقدر. فابريقه‌لردن بشقه كويلرده دخی اهالی ال دستكاهلرندن خيلی منسوجات ياپارلر. سينه ايرماغيله ايالتك سواحلی ومتعدد دميريوللريله سائر طرق تجارتی تسهيل ايدوب، يالكز روئن وهاوره و دييه كمركلرندن كچن ادخالات و اخراجاتك قيمتی سنوی ايكی مليار فرانقی متجاوزدر. ايالت ٥ قضايه منقسم اولوب، ٥١ ناحيه و ٧٥٩ دائرهٔ بلديه‌يی حاويدر. باشليجه شهر وقصبه‌لريله مقدار نفوسلری بروجه زيردر:

هاوره	١١٢ ٠٨٠	فقامپ	١٣ ٢٥٠
روئن	١٠٧ ١٦٠	بولبك	١٢ ٠٢٠
دييه	٢٣ ٠٥٠	قودبك‌لسی البوف	١١ ٠٤٠
البوف	٢٢ ١٠٠	كوچك كويلی	١٠ ٢٧٥
سوتويل‌لسی روئن	١٥ ٣٠٠		

سينه (Seyne) فرانسه‌نك (وار) ايالتنده (تولون) قضاسنده و تولونك ٥ كيلومتره جنوب غربيسنده وتولون قوينك بر كوشه‌سنده اوله‌رق مارسليه‌دن تولونه كيدن دميريول خطی اوزرنده واقع ناحيه مركزی بر قصبه اولوب، ٨٣٦٠ اهاليسی، بيوك بر باباس مكتبی وسفائن اعمالنه مخصوص دستكاهلری واردر.

سينه (Sienne وايتاليانجه Siena) ايتاليانك طوسقانه خطه‌سنده فلورانسه‌نك ٥٠ كيلومتره جنوبنده و رومانك ١٨٥ كيلومتره شمال غربيسنده ايالت مركزی بر شهر اولوب، ٢٥٢٠٥ اهاليسی، كوزل موقع ومنظره‌سی، صاغلام هواسی، دارالفنونی، صنايع مكتبی، داخلی مكتب اعداديسی، ٤٦٠٠٠ جلدی حاوی كتبخانه‌سی وبوكا ملحق كوچك بر موزه‌سی، چوخه، ايپك منسوجات، قطيفه، تخته‌دن اثاث بيتيه، حصير شاپقه، كاغد، صابون و سائره فابريقه‌لريله دباغخانه‌لری و حبوبات، شراب وزيتون ياغی تجارتی واردر. اسكی بر شهر اولوب، وقتيله دها بيوك ايدی.

— سينه ايالتی شمالاً فلورانسه، شمال شرقی جهتندن آرچو، شرقاً وشرق جنوبی جهتندن بروره، جنوباً وجنوب غربی جهتندن قوستو، غرباً دخی پيزه ايالتلريله محدود اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سی ٣٧٩٤ مربع كيلومتره واهاليسی ٢٢٢٢٠٥ كشيدر. آپنين سلسلهٔ جبالنك ممرنده بولنمغله، اراضيسی طاغلق اولوب، اك يوكسك طاغی ١٧٣٤ متره ارتفاعی اولان (آميانه) در. قسم اعظمی (تيرنياز) دكيزنه دوكيلن (اومبرونه) ايرماغی حوضه‌سی داخلنده بولنوب، مذكور ايرماغه ايالت داخلنده صولدن (آرچيا) وصاغدن (آربيا) نهرلری دوكيلور. (سوره) ايله (مرسه) چايلری‌ده بو ايكی نهرك ايكنجيسنه تابعدر. ايالتك شمال غربی كوشه‌سی (آرنو) ايرماغنه تابع (السه)، و جنوب شرقی كوشه‌سی‌ده (تيبر) ايرماغنه تابع (كيانه رومانه) و (پاليا) نهرلريله سقی اولنور. اراضيسی پك منبت اولميوب، مراعی وحيواناتی چوقدر. باغلری چوق اولوب، شرابی مشهوردر. صنايعی اولدقجه ايلری وايلريلمكده اولوب؛ بعض دميرخانه‌لری، بر كاغد فابريقه‌سی وبر چوق طوغله وكرميد فابريقه‌لری واردر. لنكيت وآنتيموان معدنلری چيقار. بردميريول خطی ايالتی شق ايديور. ايالت ايكی قضايه منقسم اولوب، ٣٧ ناحيه‌يی حاويدر.

سينه مع او آزه (Seine-et-Oise) فرانسه‌نك ايالات

شماليه‌سندن اولوب، ايچندن جريان ايدن ايرماغك وبوكا شمالدن كلن اوآزه نهرينك اسميله مسمادر. بو ايالت پارس شهريني حاوى اولان (سينه) ايالتني هر طرفدن احاطه ايتديكى حالده، شمالاً (اوآزه)، شرقاً (سينه مع مارنه)، جنوباً (لوآره)، جنوب غربى جهتندن وغرباً (اوره مع لوآر) غرب شمالى جهتندن دخى (اوره) ايالتلريله محاطدر. مساحهٔ سطحيه‌سى ٥٦٥٨ مربع كيلومتره اولوب، ٦١٨٠٨ اهاليسى واردر. مركزى پارس سورينك ١٠ كيلو متره غرب جنوبيسنده واقع (ورساى) شهريدر. اووه‌دن وبر طاقم آلچق تپه‌لردن عبارت اولوب، ٢٠٠ متره‌دن زياده ارتفاعى اولان يرلرى پك آزدر. مع هذا اكثر طرفلرى اورمانلرله وچام آغاجلريله مستور اولوب شايان تصوير مواقعى چوقدر. سينه ايرماغى ايالتى اورته‌سندن پاره‌رق كچوب، ايالتك بتون مياه جاريه‌سى بو ايرماغه دوكيلور. سينه ايالتنه كيرمزدن اول بو ايرماق (سينه مع اوآزه) ايالتى داخلندن (اسون) و (اورژه) و صاغدن (يره) نهرلرى آلير. پارسك خارجنده بو ايرماغه دوكيلان مارنه نهرى دخى ايالتك بر طار پارچه‌سندن كچر. سينه ايالتندن چيقدقدن صكره دخى موضوع بحثمز اولان ايالت داخلنده صاغدن (اوآزه) و (اوبته)، صولدن (مودره) و (ووقولور) وحدودده صاغدن (ابته) نهرلرينى آلير. (اوآزه) نهرى داخل ايالتده (سوسرن) و (ويوسنه) چايلرينى آلديغى كبى، (اسونه) نهرى دخى (راوينه) چاينى آلير. ايالتك غرب جنوبى جهتنده بر مقدار برك مياه جاريه‌سى‌ده ينه (سينه) يه تابع (اوره) نهرينه دوكيلور. هواسى معتدل ورطبجه اولوب، عرضنه كوره صيجاقدر. اراضئ خاليه‌سى پك جزئى اولوب، هر طرفى مزروعاتله، چايرلرله، اورمانلرله، وبر مقدار باغ وباغچه‌لرله مستور در. اك چوق محصولاتى بغداى، يولاف وپتاتس اولوب، چاودار، آربه وسائر حبوباتله پنجار، كتن، يبانى الما، جوز، كستانه، اريك وسائر ميوه وسبزه‌لرك انواعى دخى حاصل اولور. حيواناته مخصوص اوت وپنجار ياپراغى وسائر نباتات دخى كليتله يتيشديريلير. طوپراغى پك منبت اولوب زراعت فنه تطبيقاً مكمل صورتده اجرا اولنور. حيوانات اهليه وطيورى دخى چوقدر. اوزومدن خيلى شراب ياپيليرسه‌ده، جنسى او قدر ايى دكلدر. معادنى يوق حكمنده اولوب، يالكز تباشير، آلچى، چقنتو، ياپى ودكرمن طاشى، لوله‌جى چاموري وسائره اوجاقلرى چوقدر. صنايع پك ايلرى اولوب، اهالينك قسم اعظمى صنعت وتجارتله مشغولدر. هر نه قدر جسيم فابريقه‌لر يوغيسه‌ده، كوچكلرى پك چوق اولوب، كاغد، شكر، اسپيرتو ومسكرات، زراعت ماكنه‌لرى، اجزاى كيمويه، موم، فانله وچوراب كبى اورمه شيلر وسائره فابريقه‌لريله دوكمخانه ودميرخانه‌لرى متعدددر. پارسه ذخيره، اون، ميوه، سبزه، سوت، اوت وسائره اخراج ايدر. دمير يوللرى وسائر طرق ومعابرى پك چوق اولديغى كبى، سينه ايرماغيله بوكا تابع انهارك چوغى‌ده سير سفائنه صالح اوله‌جق حاله قونمش اولديغندن، پارسك دخى قربيتى سببيله تجارتى پك ايشلكدر. ايالت ٦ قضايه منقسم اولوب، ٣٧ ناحيه و ٦٨٨ دائره‌يى حاويدر. باشليجه شهر وقصبه‌لريله مقدار نفوسلرى بروجه زيردر:

ورساى	٤٩٨٥٠	روئى	٩٣٦٠
سنت ژرمن آنله	١٦٣١٠	اتامپ	٨٤٦٠
آرژانتوى	١٢٨١٠	مودون	٧٦٢٠

سينه مع مارنه { (Seine et Marne) فرانسه‌نك ايالات شماليه‌سندن اولوب، شمالاً اوآزه، شمال شرقى جهتندن اسنه، شرقاً مارنه واوبه، جنوباً يونه ولوآره، غرباً دخى سينه مع اوآزه ايالتلريله محدود در. مساحهٔ سطحيه‌سى ٥٨٨٨ مربع كيلومتره اولوب، ٣٥٥١٣٦ اهاليسى واردر. مركزى پارسك ٤٠ كيلومتره شرق جنوبيسنده واقع (ملون) شهريدر. اراضيسى حذاى بحردن بر ايكى يوز متره مرتفع تپه‌لرله كوزل ياير ودره واووه‌لردن عبارت اولوب. كاملاً سينه ايرماغى حوضه‌سنده بولنيور. مذكور ايرماق ايالتك قسم جنوبيسنى شرقدن غربه شق ايله، داخل ايالتده صاغدن (وولزيه) وصولدن (يونه) و (لوآنغ) نهرلرينى آلدقدن صكره، سينه مع اوآزه ايالتنه كيرر. (يره) نهرى ايالتك اورته‌لرنده نبعان ايدوب، حدودك خارجنده مذكور ايرماغه دوكيلور. پارسك اتصالنده سينه‌يه قاريشان (مارنه) نهرى دخى ايالتك قسم شماليسنى شق ايدوب، صولدن كوچك لورن و بيوك لورن وصاغدن (اورق) نهرلرينى آلير. هواسى معتدل

اولوب، شمال جهتى بر آز دها صوثوقدر. وبناءً عليه مارنه مجراسنك شمالنده اوزوم يتيشه ميور. باشليجه محصولاتى بغداى، آربه، چاودار، يولاف، مصر وسائر حبوباتله حيواناته مخصوص اوت وياپراقلرك انواعى، پنجار، الما، جوز، اريك وسائر ميوه وسبزه‌لردن عبارتدر. اراضيسى پك او قدر منبت دكل ايسه‌ده، زراعت پك ايى اجرا اولنديغندن، خيلى ذخيره اخراج اولنوب، بغداى ويولافى مشهوردر. فدانلقلرله كللرى دخى چوقدر. جنوب جهتنده اوزومدن كوزل شرابلر ياپيلير. حيوانات اهليه‌سى وعلى الخصوص اينك وقويونلرى چوق اولوب، پنيرى مشهور در. اورمانلرنده مختلف آغاجلر بولنوب، خيلى كراسته قطع اولنور. معادنى اولميوب، مرمر، ياپى طاشى، آلچى وسائره اوجاقلرى چوقدر. صنعت وتجارتله اشتغال ايدن اهالى زراعدن آز ايسه‌ده، جيقان معمولات صناعيه دخى خيلى مقدارده اولوب، شكر، اسپيرتو، كاغد، باصمه وسائره فابريقه‌لرله دباغخانه‌لرى ودكرمن وحرازلرى چوقدر. ماكينه‌لرينك چوغى صو ايله چويريلير. دمير يوللرى وسائر طرق ومعابرله سير سفائنه صالح انهار وجدوللرى تجارتى تسهيل ايديور. ايالت ٥ قضايه منقسم اولوب، ٢٩ ناحيه و ٥٣٠ دائره‌يى حاويدر. باشليجه قصبه‌لرى بر وجه زيردر:

فونتنبلو	١٣٣٤٠	قولوميه	٦٢٢٠
ملون	١٢٥٧٠	لانى	٤٩٩٠
مونترن	٧٩١٠	فرته	٤٦٥٠

سين هوئى هسين (Sin-Hoeï-Hsien) چينك ايالات جنوبيه‌سندن (قوآنغ تونغ) ايالتنك قانتون سنجاغنده وقانتونك ٨٠ كيلومتره جنوب غربيسنده ٢٢°٢٨′ عرض شمالى ايله ١١٠°٤٠′ طول شرقيده بر شهر اولوب، ٢٥٠٠٠٠ اهاليسى واردر. بر قسمى سورله محاط اولوب، اصل تجارتكاه واك بيوك قسمى سورك خارجنده‌در.

سينى (Seyny) لهستانك سودالكى ايالتنده وسودالكينك ٢٦ كيلومتره شرقنده قضا مركزى برقصبه اولوب، ٤٧٨٠ اهاليسى واردر.

سينيز فارس ساحلنده اسكى برقصبه واسكله اولوب، بعض مشاهير علمانك مسقط رأسى بولنمش، وبعده خراب اولمشدر. ياقوت حموى

حال خرابيده ويالكز بر طاقم سرسريلرله مسكون كورديكنى بيان ايديور.

سينيغاليه (Sinigaglia) ايتاليانك وسطلرنده (آنقونه) ايالت وقضاسنده وآنقونه‌نك ٢٥ كيلومتره غرب شماليسنده آدرياتيق دكيزى ساحلنده و(ميزه) نهرى منصبنده بر قصبه واسكله اولوب، ١١٣٦٥ اهاليسى، شكر واريشيم فابريقه‌لرى، حبوبات تجارتى، مكتب اعداديسى، مكتب صنايعى، خيلى مؤسسات خيريه‌سى وجوارنده بر كوكوردلى ايليجه‌سى واردر. مقدما يورت فرانق اولوب، بيوك بربازارى دخى وارايدى. ليمانى نهرك آغزندن عبارتدر.

سينيلو آن (Siniloan) فيليپين جزايرندن (لوسون) جزيره‌سنك (لاغونه) ايالتنده و(مانيله) نك ٦٠ كيلومتره غرب جنوبيسنده بر قصبه اولوب، ٤٥٨٠ اهاليسى واردر.

سى نينغ فو (Si-Ning-Fou) چينك شمال غربى جهتنده واقع (قانسو) ايالتنده و(لانچوفو) نك ٢٣٥ كيلومتره غرب جنوبيسنده ٢٣٠٤ مترهلك ارتفاعده سنجاق مركزى بر شهر اولوب، ٦٠٠٠٠ اهاليسى واردر. چين ايله تبيت وتركستان شرقى يوللرينك نقطهٔ اجتماعنده واقع اولمغله، اهميت تجاريه وعسكريه‌سى زياده اولوب، مقدما تجارتى پك ايشلك واهاليسى دها كثرتلى ايدى. بعض محارباته ميدان اولمغله، قسم اعظمى تخريب اولنه‌رق، اليوم سورى بر چوق ويرانه‌لرى وبوش يرلرى حاويدر.

سيو (Sioux) آمريقاى شماليده ممالك مجتمعه‌نك شمالى وجنوبى داغوته جمهوريتلرنده اقوام اصليه‌دن بيوك برقوم اولوب، برطاقمى خيمه نشين وبر طاقمى ساكن و زراعتله مشغولدرلر وقتيله بونلر قيالى طاغلرله ميسيسيپى مجراسى آره‌سنده و٤٣° ايله ٤٩° عرض شمالى مابيننده‌كى اراضى واسعه‌ده بيانى اوكوز وكيك آولرى آرقه‌سنده طولاشوب، طورمقده ايكن، ممالك مجتمعه انكليزلرى تدريجاً يرلرينى ضبط ايدوب، بونلره تخصيص ايتدكلرى محللرى دخى بالآخره كنديلرى هجرت وتوطن ايتدكلرندن، سيولر دفعاتله مدافعه‌ده بولنمشلر وكنديلرى جسور وجنكاور آدملر اولدقلرندن، ممالك

مجتمعه حکومتنه پك چوق تلفات ویردیرمشلر سه‌ده، بونلر دخی کندیلرینی فدأرانه قتل واعحا ایتمشلردر. شمدیکی حالده مقدارلری ٣٠٠٠٠ کشی‌یه قریبدر. تمدنه مستعد ایسه‌لرده، یرلرینی ضبط ایتمش اولان آوروپالیلره بغض وخصومتلری زیاده‌در. (داغوته) اسمیله دخی معروف اولوب، مذکور ایکی جمهوریت بونلرك اسمیله تسمیه اولنمشدر. بر چوق قبائله منقسم اولوب بینلرنده بر هیئت متفقه تشکیل ایدیورلر.

سیو { یاخود بیغ سیو (Big Sioux) یعنی «بیوك سیو»، ممالك مجتمعه‌نك جنوبی داقوته جمهوریتنده بر نهردر، که بر طاقم کوللردن نبعانله، جمهوریتك حدود شرقیه‌سنه متوازیاً جنوبه طوغری آقه‌رق، وبرخیلی مسافه‌ده (یووه) جمهوریتك حدودینی آیره‌رق تقریباً ٥٠٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، (سیوسیتی) قصبه‌سنك اوست طرفنده میسوری نهرینه دوکیلور.

سیو { یاخود لیتله سیو (Little Sioux) یعنی «کوچك سیو»، ممالك مجتمعه‌نك (یووه) جمهوریتنده بر نهردر، که (مینزوته) جمهوریتك منتهای جنوبنده نبعانله، (یووه) جمهوریتنه دخول و جنوب غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، میسوری ایرماغنه دوکیلور. مجراسنك طولی ٤٠٠ کیلومتره‌دن زیاده‌در.

سیوا { (Siva) هند برهمنیلرینك معبودلرندن اولوب، زعملرنجه بر اهما و قریشنا ایله برابر بر تثلیث تشکیل ایدر. تخریب وتغییر وتعدیله موکل زعم اولنه‌رق، بش باشلی ودرت اللی اولدیغی حالده بر بوغایه ویاغزندن آتش پوسکورتور بر آرسلانه بینمش، کردانه انسان قفالرندن مرکب بر کردانلق آصمش و قوللریله بدنی ییلانلرله صارلمش بر صورتده تصویر ایدرلر. کنك ایرماغنك منابعنی حاوی اولان (قایلاسه) طاغنده بولندیغنه اینانیرلر. بعض وقتلرده هندلیلر ساده بو معبود موهومه عبادت ایتمشلردر.

سیوا { (Siva) روسیه‌نك شرق جهتنده (وولغه) ایرماغنه تابع (قامه) نهرینه دوکیلور بر چای اولوب، پرم ایالتنك جنوب غربی جهتندن نبعانله، جنوب غربی‌یه طوغری جریان، وبر آره‌لق (ویاتقه) ایالتنك حدودینی تفریق، و بعده بوایالته دخول ایده‌رك، ١٦٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره مذکور ایرماغه دوکیلور.

سیواس { اناطولینك جهت شرقیه‌سنده استانبولك ٧١٥ شرق جنوبیسنده، وآنقره‌نك ٣٧٢ کیلومتره شرقنده، صامسونك تقریباً ٢٠٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق ٣٩°٤٥′ عرض شمالی ایله ٣٤°٤٠′ طول شرقیده واقع ولایت مرکزی بر شهر اولوب، قزل ایرماغك صاغ کنارندن، ٢ کیلومتره‌لك مسافه‌ده و ١٣٠٢ متره ارتفاعی اولان یوکسك و مذکور ایرماغه طوغری مائل بر اووه‌نك کنارنده اوله‌رق طاغ اتکنده مؤسسدر. (طاوره) نهری بر قاچ جدوله آیریله‌رق شهرك ایچندن مروره، خانه‌لره ایچیله‌جك صو ویردکدن، وسوقاقلری تمیزلدکدن صکره، قزیل ایرماغه دوکیلور. اهالیسی ٣٠٠٠٠ کشیدن عبارت اولوب، درت بش بیکی ارمنی و قصوری کاملاً مسلمدر. خانه‌لری سیاه کیرپیجدن واوستلری طوپراق اورتیلی اولوب، سوقاقلری طار وچامورلی واطرافی دخی تارله‌لردن عبارت اولمغله، خارجی و داخلی منظره‌سی پك قسوت انکیزدر. یالکز شهرك اورته‌سندن کچن بغداد جاده‌سی دوز وکنیش، ویالکز حکومت قوناغیله قیشله وحبسخانه و سائر بعض ابنیهٔ امیریه‌وخصوصیه طاشدن‌معمول ومنتظمدر. لغملری میدانده اولوب، قیشین چامورلری و طورغون صولری ویازین توزی دخی چوق اولدیغندن، آنجق ارتفاعی سایه‌سنده هواسی صاغلامدر. یازین میزان الحراره‌نك درجهٔ وسطیه‌سی ٢٥ وقیشین تحت‌الصفر ١٨ در. شهرك ٤٤ جامعی، ٤٢ مسجدی، ٥ مدرسه‌سی، ٦ تکیه‌سی، ٤ زاویه‌سی بری ملکی ودیکری عسکری اوله‌رق ٢ رشدیه‌سی، بر دارالمعلمینی، ٤ مکتب اعدادیسی، ٣٠ صبیان مکتبی، ٥ کلیسا و مناستری و ٥ خرستیان مکتبی، ١٤٥١ دکانی، ١٢ حمامی، ١٢ خانی واردر. سیواس اسمی (سواسته) اسم قدیمندن مأخوذ اولوب، آنجق اسکی شهر شمدیکی سیواسك ٨ کیلومتره شرقنده وقزیل ایرماق کنارنده (غوراز) قریه‌سی قربنده ایدی. بو شهر قدیمك اك اسکی اسمی قبیره یاخود (کبیره) اولوب، (من فارناق) معبودینه مخصوص جسیم بر معبدیله مشهور ایدی. مهرداد بو شهری ضبط ایدوب، ایچنده کندینه

مخصوص بر سرای بنا ایدیرمشیدی. بعده رومالیلرك
الینه کچنجه، پومپیوس طرفندن (دیوسپولیس) تسمیه
اولنمشدی. (استرابون) زماننده (قپادوقیه) خطه‌
سنك مرکزی اولان بو شهرده (پتودوریس)
اسمنده بر ملکه حکم سوروب، بو قادین رومالیلرك
تحت حمایه‌سنده بولنمغله، اغستوسك زوجه اسمنه
نسبتله شهری (سواستیه) تسمیه و خیلی توسیع
و تزیین ایتمشدی. بونك اوغلی ایکنجی (پوطون)
شهری روما ایمپراطوری (نرون) ه ترك ایتمش؛
وبعده یوستنیانوس سورلرینی تعمیر وتپه‌سنده برقلعه
انشا ایتمشیدی. اون برنجی قرن میلادیده (سناخریب)
دیکر برطاقم یرلره مقابل روم ایمپراطورندن سواسته
شهرینی آلوب، بر کوچك حکومتـه مرکز
اتخاذ ایتمشدی. خلافت عباسیه زماننده امیر احمد
دانشمند طرفندن فتح اولنه‌رق، دولت دانشمندیه‌یه
پایتخت اولمشیدی. ملوك سلجوقیهٔ رومدن عزالدین
قلیج آرسلان سیواسی ضبط ایده‌رك، ملوك دا-
نشمندیه‌یه ختام ویرلمش؛ وسیواس برآره‌لق دولت
سلجوقیه‌نك پایتختی اولمش ایدی. بعده سلاجقهٔ
رومدن علاء الدین کیقباد سیواسی توسیع و تزیین
ایتمشدر. اسکی برندن شمدیکی محله نقلی دانشمندان
زماننده‌می یوقسه مشار الیهما عزالدین ویا علاء الدین
سلجوق دورنده‌می وقوع بولمش اولدیغی کسدیریله‌
میور. هر حالده شمدیکی شهر اسلام بنا کرده‌سی
اولوب، مشار الیه علاء الدین سلجوقی زماننده
۱۲۰۰۰۰ اهالیسی وار ایدی، و مدارسی پك
پارلاق اولوب، عادتا بر دار الفنون حکمنده ایدی.
جنکیزیلرك ضبطنه کچدکدن صکره، طوائف ملوکدن
جلایریه‌نك النده، و بونلرك نسلی منقرض اولدقده،
بالمناسبه ترکان علماسندن قاضی برهان الدینك تحت
تصرفنده قالمشدی. ۷۹۴ تاریخنده یلدیرم سلطان
بایزید خان حضرتلری طرفندن فتح اولنه‌رق، متعاقباً
تیمورلنك طرفندن ضبط وتخریب واهالیسی قتل عام
اولنمشدی. او وقتدن بری برحال تدنیده قالوب،
اهمیت موقعیه‌سیله برابر اسکی معموریتنی استرداد
ایده‌مه‌مشدر. عبدالوهاب غازینك تربه‌سی سیواسده
زیارتکاه انام اولدیغی کبی، یلدیرم بایزید خان
حضرتلرینك وقعهٔ تیموریه‌ده اوراده بولنمش اولان
اوغلی شاهزاده ارطغرل وشاعر شهیر کچه‌جی زاده
عزت منلا دخی سیواسده مدفوندر.

سیواس (ولایتی. آناطولینك الك بیوك ولایتندن اولوب، شمالاً طربزون،
شرقاً ارضروم، شرق جنوبی جهتندن معمورة العزیز،
جنوباً حلب وآطنه، غرباً آنقره، غرب شمالی
جهتندن دخی قسطمونی ولایتلریله محاط ومحدوددر.
۳۸° ۱۰′ ایله ۴۱° ۲۰′ عرض شمالی و ۳۲° ۱۶′
ایله ۳۵° ۵۵′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب،
رأس زاویه‌سی جنوبه طوغری اوزانمش غیر منتظم
بر مثلث شکلنی ابراز ایدیور. شرق شمالیدن غرب
جنوبی‌یه بویی ۴۳۳ واك کنیش برنده اکی ۳۳۰
کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ۸۳۷۰۰ مربع کیلو-
متره اولوب، اهالیسی ۱۰۸۶۴۵۵ کشیدن عبا-
رتدر. اراضیسی طاغلق ومرتفع اولوب، اساسی
یعنی اووه‌لری حذای بحردن ۱۰۰۰ متره، و اوندن
زیاده مرتفع اولدیغی حالده، برطاقم یوکسك طاغلری
دخی واردر. باشلیجه طاغلری ایکی سلسله تشکیل
ایدیور، که بونلرك بری (آنتی طاوروس) اسم قدیمیله
آطنه ولایتندن کلوب، جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه
طوغری ولایتك جنوب شرقی قسمنی شق ایله،
ارضروم طاغلرینه اولاشیر؛ ایکنجی سلسله‌سی ینه
ارضروم طاغلرندن تشعبله سیواس وطربزون ولا-
یتلری آره‌سنده غربه طوغری ممتد اولان (پونت)
سلسلهٔ جبالیدر. برنجی سلسله‌یه منسوب طاغلرك
باشلیجه‌لری جنوب غربیدن باشلایه‌رق: صوغانلی
طاغی، بیك بوغا طاغی، منغورلی طاغی، کچی طاغی،
خنزیر طاغی، قویمش طاغی، تجر طاغی، بیلانلی طاغ،
قره‌بل و سائره‌در. الك یوکسکی اولان قره‌بلك
۳۲۷۶ متره ارتفاعی اولوب، سائرلرینك
یوکسکلکی ده ۲۰۰۰ ایله ۲۵۰۰ متره آره
سنده‌در. بو ایکی صره طاغلرك آره‌سنده‌کی مرتفع
یایله‌ده وعلی الخصوص غرب جهتنده دخی منفرد بر
طاقم طاغلر بولنوب، قزیل ایرماق حوضه‌سنی یشیل
ایرماق حوضه‌سندن آییریور. بونلرك باشلیجه‌لری
آق طاغ، دوه‌جی طاغی، چاملی بل آق یلدیز طاغی
وکوسه طاغیدر. ارتفاعی حسبیله ولایتك اراضیسی
اوچ مائله‌یه منقسم اولوب، قسم اعظمی قره دکیزه
دوکیلان قزیل ایرماق و یشیل ایرماق حوضه‌لری

داخلنده بولندیغی حالده، منتهای جنوبیسی آق دکیزه دوکیلن سیحان حوضه‌سی، ومنتهای شرق جنوبیسی‌ده بصره کورفزینه دوکیلن فرات حوضه‌سی داخلنده بولنیور. الك بیوك نهری قزیل ایرماقدر، که ولایتك حدود شرقیه‌سی قربنده قوجکیری قضاسنده قزیل طاغدن نبعانله، غرب جنوبی‌یه طوغری جریان، وصاغ وصولدن برچوق چایلر اخذ ایده‌رك، ولایتك نصف جنوبیسنی شق ایتدکدن صکره، آنقره ولایتنه کیرر؛ وغربه طوغری بیوك برقوس تشکیلیله قونیه وقسطمونی ولایتلرینك حدودینه قدر طولاشدقدن صکره، سیواس ولایتنك غرب شمالی کوشه‌سنه عودت ودخول، وبعده بر خیلی مسافه‌ده بو ولایتله قسطمونی و طربزون ولایتلری حدودینی تفریق ایده‌رك، نهایت طربزون ولایتنه داخل وقره دکیزه منصب اولور. بو وجهله بو ایرماغك ۱۰۰۰ کیلومتره‌یه قریب اولان مجراسنك ٤٥٠ کیلومترلکی یعنی همان یاریسی سیواس ولایتی داخلنده‌در.

ایکنجیسی یشیل ایرماقدر، که الك بیوك قولی اولان کلکیت نهری ارضروم ولایتنده ارزنجانك شمالنده‌کی طاغلردن نبعانله، سیواس ولایتنه دخول و حدود شمالیه‌یی تفریق ایدن سلسلهٔ جبالك اتکاریله متوازیاً غرب شمالی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، آماسیه سنجاغی حدودینه تقرب ایدنجه، آماسیه‌دن کلن یشیل ایرماقله برلشه‌رك، وبردن بره شماله طوغری دونه‌رك، بودخی طربزون ولایتنه دخول ایله، کنیش بر دالیه بالتشکیل، قره دکیزه دوکیلور. اصل یشیل ایرماق کلکیت صویندن کوچك ایکی نهر اجتماعندن تشکل ایدیور، که بونلرك بری کوسه طاغندن نبعان ایدن (دلیجه ایرماق) اولوب، کلکیت صوییله متوازیاً غرب شمالی‌یه وبعده غرب جنوبی‌یه، غربه و نهایت ینه غرب شمالی‌یه طوغری دونه‌رك، توقاد طاغلرندن نبعانله آنقره ولایتی حدودندن طولاشه‌رق کلن چیقریق صوییله برلشیر. بو اجتماعده یشیل ایرماق نامنی آلوب، شماله طوغری دونر؛ وآماسیه‌ده (ترس آقان) چاینی دخی اخذ ایله کلکیت ملتقاسنه قدر شمال شرقی‌یه طوغری آقار. یشیل ایرماق قزیل ایرماق قدر اوزون دکل ایسه‌ده، برقاچ قولدن مرکب اولوب، هپسی‌ده ولایتك ایچنده جریان ایتدکلرندن، ولایت داخلنده‌کی مجراسی‌دها چوقدر.

بو انهاردن هر برینك برچوق تابعلری اولوب، ولایتك اراضیسنی‌سقی ایدرلر. بوقاریده ذکر اولنان آنتی طاوروس سلسلهٔ جبالنك شرق جنوبی جهتنده‌کی یرلر ایسه قره دکیز مائله‌سندن جبال مذکوره صیرتیله آیرلمش اولوب، قسم جنوبیسنده سیحان وجیحان ایرماقلرینك منابعی، وشرق شمالی قسمنده‌ده فراته تابع (توخمه) وبوکا تابع (بالیقلی) و دها یوقاریده چالته چایلری آقیور. ولایت داخلنده برچوق کوچك کوللر وبطاقلقلر بولنوب، الك بیوکلری لادیق قضاسنده واقع لادیق کولیدر، که یازین بر بطاقلق حالنده ایسه‌ده، قیشین خیلی توسع ایدر. ترس آقان چایی بونك آیاغی حکمنده‌در. توقاد سنجاغنده‌کی قاز اووه‌ده دخی ترخال کولی اسمیله برکول بولنیور، که بوده یازین برقامشلق حالنده اولوب، قیشین قره‌حصار سنجاغنده قره‌کول طاغنده بو اسمله برکول وسائر برچوق کوللر واردر. بوکوللرده خیلی بالیق صید اولنور وقامشلرندن حصیر یاپیلیر. بعضلری هوایی اخلال ایدوب، صیتمه‌یی تولید ایدرلر.

اراضیسی وعلی الخصوص سیواس ایله آماسیه وتوقاد سنجاقلرنده پك منبت اولوب، بغدای، آرپه، چاودار، یولاف، مصر، داری، پرنج، نخود، فصولیه، مرجمك وسائر حبوباتله آفیون، خشخاش، توتون، کنویر ومیوه وسبزه‌لرك انواعی حاصل‌اولور. هله آماسیه‌نك الما وآرموديله سائر میوه‌لری وبرنوع سرت بغدایی مشهوردر. باغلری دخی چوق اولوب، خیلی مقدار پکمز وقورو اوزوم وبر مقدار شراب چیقار. زراعت هنوز اسکی اصولده اجرا اولنوب، یکی اصولده آلات زرعیه استعمال ایدنلر نادردر. سیواس ولایتی احتیاجات محلیه‌سنك برقاچ مثلی ذخایر وسائر محصولات یتیشدیره‌بیله‌جك بر استعداد طبیعیده بولندیغی و یوللری دخی آناطولینك هر طرفندن زیاده منتظم اولدیغی حالده، اسکله‌لره اولان بعدیتی وحیوان وآرابه ایله ایدیله‌جك نقلیات مصارفنك آغرلغی سببیله زراع احتیاجات محلیه‌دن زیاده محصولات یتیشدیرمکه سعی ایتمیورلر. یالکز آماسیه سنجاغندن بر مقدار بغدای ایله کلیتلی میوه اخراج اولنور. ایکی بیوك نهرندن هیچ بری کوچك قایقلر ایچون اولسون سیر سفائنه صالح اوله‌جق حاله قونماشدر. حیوانات اهلیه‌سی متوسط بر حالده

اولوب، درون ولايتده ١٠٢٥٨٣ صيغير، ٥١٥٣٦ آت وخركله، ٢٣٦٢٠ مركب، ١٩٥٤٠٤٠ قيون، ٢١٩٠٦٠ كچى، كه جمعاً ٢٣٥١٨٣٩ حيوانات موجوددر. آتلرى كوچك ايسه‌ده قوتلى وجفاكشدر. صيغيرلرى دخى كوچكدر. كچيلرينك بر مقدارى تفتيك كچيسيدر. حيوانات وحشيه‌سى آيى، طوموز، قورد، طاوشان، سنجاب، زردواء، كيك وساڑه ايله طيورك انواعندن عبارتدر. نهرلريله كوللرنده خيلى باليق دخى چيقار. آرى قوغانلرى‌ده چوق اولوب، خيلى بال وبال مومى چيقار. شمال جهتنده يعنى آماسيه وتوقاد وقره حصار سنجاقلرنده‌كى طاغلرك اكثر طرفلرى اورمانلرله مستور اولوب، يوقارى قسملرى چام، ميشه، كوركن وساڑ آغاجلرى، دها آشاغيلرى يبانى آلما وآرمود وكراز ودها آشاغيده جوز وكستانه آغاجلرينى حاوى اولوب، بونلر بعض يرلرده شعاع شمس حلول ايده‌ميه‌جك قدر صيق اورمانلر تشكيل ايديور. آنجق محافظه وحسن استعماللرينه اعتنا اولنمديغندن، نافله يره اتلاف، وبعضاً چوبانلر طرفندن احراق اولنه‌رق، كوندن كونه آزالمقده‌در. سواحلك دخى بعدى سببيله بو اورمانلردن استفاده اولنه‌ميور. سيواس ولايتنك معادنى دخى چوق اولوب، برقاچى حكومت واصحاب امتياز طرفندن ايشلنمكده ايسه‌ده، يوللرك اوزاقلغى وجوارنده‌كى اورمانلرك آز زمانده اتلافيله محروقاتك فقدانى رطاقلرينك تركنه سببيت ويرمشدر. قره‌حصار سنجاغنده كليتلى شاب وبرقاچ يرنده سيملى قورشون، توقاد جوارنده باقير ومانغانز ايله اعلا جنسدن معدن كورى بولنيور. آماسيه سنجاغنده دخى كومش حاجى كوييله طاوشان طاغنده سيملى قورشون معدنلرى كشف اولنوب، پك انتظامسز بر يولده آره صره ايشلنمكده‌در. توقاد وآماسيه سنجاقلرنده دمير معدنى تركيباتى ولنكيت دخى بولنمش ايسه‌ده، چيقارلمامقده‌در. بياض وانواع الوانده سماكى مرمرلرى آلچى وساڑ احجار واتربهٔ نافعه اوجاقلرى دخى چوق ايسه‌ده، بونلردن‌ده بركونه استفاده اولنميور. لوله‌جى چامورى‌ده چوق اولوب، توقادده بوندن بيك قيه استيعابنده جسيم كوپلر ياپارلر. يكرمى قدر يرده طوزلى صولر بولنوب، بونلرك اون بشنده مملحه‌لر تأسيسيله سنوى سكز اون مليون قيه قدر طوز چيقارلمقده‌در، كه ولايتى اداره ايتدكدن صكره، همحدود اولان سنجاقلره دخى اخراج اولنور. طوز حصارى قربنده اخيراً بر قيا طوزى اوجاغى دخى كشف اولنه‌رق، لذتى پك ايى ايسه‌ده، شمديلك چيقاريلانك رنكى قوبوجه اولوب، آشاغى اينلدكجه، رنكى دخى اينلشمكده‌در. مياه معدنيه‌سى‌ده پك چوق اولوب، بونلردن هيچ برى فناً حل ومعاينه اولنمامش ايسه‌ده، بين الاهالى اولان شهرتلرينه باقيليرسه، نافع ومقبول صولر اوله‌جقلرى آكلاشيليور. سيواسك ١٤ كيلومتره شمالنده (صوثوق ترميك) وشهر مذكوردن ٢٨ كيلومترهلك مسافه‌ده توقاد طريقى اوزرنده (صيجاق ترميك) اسملريله ايكى كوكوردلى صو و١١ كيلومتره دها ايلريده ويشى صوينه معادل بر معدن صوبى بولنيور. قنغال ناحيه‌سنده (اربوز ترميكى) اسميله امراض جلديه‌يه نافع ايكى معدن صوبى و(بيلانلى ترميك) اسميله يارەلر حقنده پك نافع برصو بولنيور. آماسيه سنجاغنده دخى كوكوردلى وساڑ معدن صولرى چوق اولوب، الك مشهورى حوضه ايليجه‌سيدر، كه يازين هر طرفدن خسته‌لر كيدوب استحمام ايدرلر. اسكى روماليلر زمانندن قالمه بعض ابنيه خرابه‌لرى‌ده واردر. توقاد سنجاغنده دخى (خوصه) اووه‌سنده بر چليك واسكى (نيقوپوليس) شهرى ويرانه‌لرندن عبارت اولان صولى شهرده بركوكوردلى معدن صوبى بولنوب، تموزده ايكيسنه‌ده بر چوق خسته‌لر كيدرلر. توقادك ٦٠ كيلومتره شمال شرقيسنده اهالى طرفندن مسهل كبى قوللانيلير پك صوثوق برمعدن صوبى ودها بر چوق مياه معدنيه واردر.

معارف هنوز پك كرى اولوب، مدرسه‌لر تدنى ايده‌رك، اكثرى خراب اولديغى كبى، صبيان مكاتبنك دخى چوغنده اصول قديمه اوزره تعليم اولنمقد ايسه‌ده، ولايت وسنجاق مركزلرنده اصول جديد اوزره مكاتب ابتدائيه كشاد ايدلمكده، ومكاتب رشديه كيتدكجه اصلاح اولنه‌رق، مكاتب اعداد دخى تأسيس اولنمقده بولنديغندن، كوندن كو ترقيات كورلمكده‌در. ولايت درونده ٨ رشديه ١ رشديهٔ عسكريه، ١ دار المعلمين، ٢٢٠١ ذكو و١٢٣ اناث اسلام ابتدائى صبيان مكتبلرى واردر ارمنى، قتوليك، پروتستان وروم اهالينك دخ

خیلی مکاتب ابتدائیه و رشدیه‌لری اولوب، بونلرك بعضلری جزوئیتلرله پروتستان میسیونرلری طرفندن اداره اولنور. علی العموم ولایتده ۳۵۹۵ مکتب بولنوب، ۵٤۹۳ شاکردان دوام، و ۳۷۰۹ معلم تدریس ایدیور. صنایع سیواس ولایتنده پك ایلری اولوب، هر نه قدر فابریقه دینله‌جك صنعت اداره خانه‌لری یوغیسه‌ده، اولرده ارككلر وقادینلر طرفندن ال ودستکاه ایله خیلی شیلر یاپیلیر. مرکز ولایتده وجوارلرنده کوزل کلیملر وکلیتلی چوراب یاپیلیر. سیواس شهرندن سنوی ۵۰۰۰۰۰ جفت چوراب چیقار. قوچکیری قضاسنك مرکزنده بشقه بر نوع کلیم یاپیلیر. سیواس شهرنده اخیراً ایران وخراسان خالیلرینی تقلیده باشلایوب، موفق اولمشلردر. کورونده آوروپادن کلن بوك ایپلیکندن شالی نامیله کوزل بر طاقم یورغان یوزلری و پرده‌لك ودوشمه‌لك یاپیلوب، استانبوله دخی کوندریلیور. سیواس شهرنده بچاق وسائر آلات جارحه و حتی نمونه ایله آلات جراحیه بیله یاپیلوب، قیوجیلق دخی اولدقجه ایلری بولنمغله، کومشدن کوزل چیغاره‌لق وتوتون قوطیسی وسائره یاپیلیر. سیواس ایله توقاد آره‌سنده صو ایله دونر متعدد دکرمنلر بولنوب، چیقاردقلری اون جوار ولایتلره دخی کوندریلور. آماسیا و مرزیفونده، ینه ایپلیکی آوروپادن کتیرلمك اوزره، کلیتلی آلاجه یاپیلوب، آماسیه شهرنده بوکا مخصوص ۳۰۰۰ و مرزیفونده ۲۵۰۰ دستکاه واردر. توقادده وقتیله کلیتله یاپیلان یازمه وعمی کبی شیلر وقره‌حصارده نسج اولنان (مانوسه) رواجدن دوشمش ایسه‌ده، توقادده دباغت وانبیقدن مسکرات چیقارمق صنعتلری ترقی ایلمکده‌در. چناق چوملك کبی شیلر اعمالی صنعتی دخی توقادده ترقی ایتمکده‌در. توقادده میری‌یه عائد باقیر قالخانه‌سنده ایکی اوچ یوز عمله قوللانیله‌رق، سنوی بر ملیون قیه کولچه تصفیه ایدیلیر. قره حصار سنجاغنك اسکله‌سی کیره‌سون ودیکر اوچ سنجاغك‌کی صامسون اولوب، بو ایکی اسکله‌دن سیواسه قدر برر شوسه یاپلمشدر. برنجیسی آماسیه وتوقاددن کچوب، توقادده اونیه‌دن کلن بر دیکری شوسه ایله برلشیر. سیواسدن شوسه ملاطیه‌یه طوغری ایلریلیور. بو یوللرك بعد مسافه‌سی محصولات ارضیه‌نك اخراجنه مساعد اولمامغله برابر، ولایتك حبوبات، میوه، حیوانات، یاغ، یپاغی، تفتیك، بال، بال مومی، ایچ یاغی، پكمز، شراب، دری، کلیم، آلاجه، چوراب وسائره‌یه متعلق سنوی اخراجاتی تقریباً ۲۰۰۰۰۰ واوروپا وولایات سائره‌دن ادخالاتی ۲۲۵۰۰۰ عثمانلی لیراسی قیمتنده‌در. آنقره‌دن ایلری تمدید ایدلمکده اولان دمیر یول خطنك سیواسه وصولی واورادن قره دکیزه بر شعبه‌نك اوزادلمسی ولایتك تجارتنی پك چوق تسهیل ایده‌رك، ثروت مملکتك تزایدینی وزراعت وصنایع ومعموریتك ترقیسنی موجب اوله‌جغنده شبهه یوقدر.

۱۰۸٦٤۵۵ نفوسه بالغ اولان اهالیسندن ۸۳۹۵۱٤ ی مسلم، ۱۲۹۵۲۳ ی ارمنی، ۳۰٤۳۳ ی ارمنی قتولیکی، ۱۰٤۷۷ سی ارمنی پروتستانی، ۷٦۰٦۸ ی روم و ٤۰۰ ی یهودی اولوب، جمله‌سی لسان ترکی ایله متکلمدرلر. اهالیء اسلامیه‌دن ۲۸۰۰۰ قزیل باش و قصوری سنیدر. اهالی علی العموم تندرست و ایری بویلی آدملر اولوب، قادینلری حسن جمالریله مشهور ایسه‌ده، پك کوچك اولندقلرندن حسنلری چابق زائل اولوب، ۲۰ یاشلرنده قارتلاشیرلر. هوا قیشین خیلی صوغوق ویازین معتدل اولوب، عمومیت اوزره صاغلام ایسه‌ده، اهالینك نظافته رعایت ایتمه‌ملری وسوقاقلرله خانه‌لرك حفظ الصحه قواعدینه موافق اولماسی، کندیلرینه جیادت هوادن بحق استفاده ایتدیرمیور.

ولایت ٤ سنجاغه منقسم اولوب، ۲۲ قضا و ۲۳۳ ناحیه‌یی و ۷۱ ; ۳ قریه‌یی حاویدر. سنجاقلرك مساحهٔ سطحیه‌لری بروجه زیردر:

سیواس	سنجاغی	۳۹٤۵۰	مربع کیلومتره
توقاد	«	۱۰۰۰۰	« «
آماسیه	«	۲٤٤۵۰	« «
قره حصار شرقی	«	۹۸۰۰	« «

سنجاقلرك قضالره انقسامیله هر قضانك نواحی وقرا ونفوسنك مقداری‌ده بروجه آتیدر:

سنجاق	قضا	نواحى	قرا	نفوس
سيواس	سيواس	١٤	٢١٠	١١١ ٧١٩
	قوچكيرى	١٩	١٣٨	٥٧ ٩٥٣
	ديوريكى	٩	١٢٤	٤٨ ٩٠٧
	تنوس	١٣	١٣٣	٦٥ ٥٩٨
	كرون	٣	٤٠	٤٦ ٧٢٢
	دارنده	٦	١٤	٢٧ ١٦٥
	خافيق	١٦	١٥١	٦٥ ٧٦٣
	يلديز	٩	١١٥	٤٩ ٨٩٦
	عزيزيه	٣١	٢٨٦	٩٨ ٣٠٣
	جمعاً سيواس سنجاغى	١٢٠	١٢١٦	٥٤٧ ٠١٥
آماسيه	آماسيه	١٤	١٢٨	٦٣ ٦٤٠
	مرزيفون	٣	٤٧	٣١ ٠٢٠
	كوپرى	٨	١٦٠	٢٤ ١٢٠
	عثمانجق	٥	٤٩	٢٨ ٩٤٠
	كموش‌حاجى كوى	٦	٤٥	٢٤ ٩٥٧
	لاديق	٤	٦٨	٤٢ ٤١٥
	حوضه	٤	٨٦	٢٢ ٣٢٠
	مجيد اوزى	٦	٦٠	٢٢ ١٨٨
	جمعاً آماسيه سنجاغى	٣٩	٦٤٣	٢٥٩ ٦٠٠
توقاد	توقاد	١٦	٢٣٧	٨٣ ٥٠٠
	اربعه	٧	١٥٥	٤١ ٨٠٠
	زيله	١٣	٧٨٢	٥٧ ٢٠٠
	نيكسار	٩	٨٠	٢٠ ٩٠٠
	جمعاً توقاد سنجاغى	٤٥	٦٥٤	٢٠٢ ٤٠٠
قره‌حصار	قره حصار شرقى	٦	١١٠	١٨ ٨٠٠
	حميديه	١٠	١٤٠	١٤ ٩٠٠
	قويلحصار	٩	٦٩	١٤ ٤٩٢
	صو شهرى	٦	١٣٠	١٤ ٩٢١
	الوجره	٤	٧٦	١٣ ٨٨٧
	جمعاً قره حصار سنجاغى	٣٥	٥٢٥	٧٧ ٠٠٠
	جمعاً سيواس ولايتى	٢٣٣	٣٠٧١	١ ٠٨٦ ٠١٥

ولايتك واردات سنويه‌سى، ديون عموميه وارداتيله برابر وتوتوندن بشقه، ٥٨ مليون غروش راده‌لرنده‌در.

سيواس ولايتى قپادوقيا خطهٔ قديمه‌سنك شرق شمالى قسمندن عبارت اولوب، اهالئ قديمه‌سى اقوام آريانيه‌دن اولدقلرى مظنون ايسه‌ده، تاريخلرى تماميله مضبوط دكلدر، ولسانلرندن اثر قالمامشدر. [« قپادوقيا » ماده‌سنه مراجعت.] كيخسرو زماننده ايرانيلرك وبعده اسكندرك ضبطنه كچوب، طوائف ملوك زماننده سلجوقيلرله سائرلرينك وبعده مهردادك حكمى آلتنه كيرمش؛ ونهايت روماليلره تابع اولوب، روما دولتنك انقسامنده شرق ايمپراطورلغى حصه‌سنه دوشمش ايدى. بنى اميه و خلافت عباسيه زمانلرنده دفعاتله غزاة مسلمين و على الخصوص سيف الدين بن حمدان سيواس جهتلرينه كيروب، آماسيه‌يه قدر ايلريلمشلر ايدى. نهايت سلجوقيلر طرفندن قطعياً ممالك اسلاميه‌يه الحاق اولنه‌رق، او صره‌ده برچوق ترك و تركمان قبائلى بو طرفه هجرت وتوطن ايتمش؛ وكيده‌رك تركجه لسان محلى حكمنه كچمشدر. سلجوقيلرك انقراضنده دانشمنديه دولت صغيره‌سى حكم سوروب، بعده يلديرم سلطان بايزيد خان جانبندن فتح اولنمش؛ وتيمور وقعه‌سنده خيلى تخريباته اوغرايوب، بعده چلبى سلطان محمدخان طرفندن استخلاص اولنمشدر. او وقتدن برى ايكى اوچ ايالته منقسم اولوب، ولايت اصولى اجراسنده شمديكى حدودله بر ولايت اتخاذ اولنمشدر.

سيواس { سنجاغى. سيواس ولايتنى تركيب ايدن درت سنجاغك برى واك بيوكى اولوب، وسعت اراضيجه ديكر اوچ مجموعنه مساوى كبيدر. ولايتك قسم جنوبيسندن عبارت اولوب، شمالاً توقاد وقره حصار شرقى سنجاقلريله، غرباً آنقره، جنوباً آطنه وحلب، شرق جنوبى جهتندن معمورة العزيز، شرقاً دخى ارضروم ولايتلريله محدوددر. مساحهٔ سطحيه‌سى ٣٩ ٤٥٠ مربع كيلومتره اولوب، ٥٤٧ ٠١٥ اهاليسى واردر، كه بونلرك ٤٦١ ٢١٤ ى مسلم، ٤٢ ٥٧٩ ى ارمنى، ١٤ ١٩٣ ى ارمنى پروتستانى، ٧٠٩٦ سى ارمنى قتوليكى، ٣١ ٩٣٣ ى‌ده رومدر. آنتى‌طاوروس سلسلهٔ جبالى جنوب غربيدن شمال شرقيه طوغرى سنجاغى اورته‌سندن ياروب، شمال غربى حدودى قربنده دخى آق طاغ، چاملى‌بل و يلديز طاغى بولنيور؛ وآره‌لرنده قزيل ايرماق شرق شماليدن غرب جنوبى‌يه طوغرى آقه‌رق، صاغ وصولدن برچوق چايلر آلير. سلسلهٔ مذكوره‌نك جنوب شرقى اتكلرندن ايسه سيحان ايرماغى وفراته دوكيلن تخمه صو ايله اولو چاى آقار. آراضيسى خيلى مرتفع اولمغله، هواسى قيشين صوغوق وياذين سر[ين] اولوب، عموميت اوزره صاغلامدر. طوپراغى بل[كه] منبت اولوب، اسكله‌لره بعد مسافه‌سى جهتيله، زر[اعت] ك احتياجات محليه‌دن زياده اكوب بيچمكه رغب[ت]

اتمه‌ملريله برابر، خيلى مقدار ذخاير وحبوبات متنوعه ايله اوزوم، بادم وسائر ميوه وسبزه‌لرك انواعى وبر مقدار توتون وآفيون حاصل اولور. حيوانات اهليه‌سى ٣٠٢٥٠ صيغير، ١٥٢٤٠ بيكير وخركله، ٧٦٢٠ مركب، ٦٦٢٥٢١ قيون، ٣٨٩٩٣٧ كچى، ٢٢٨٥٨ تفتيك كچيسى وسائره‌دن عبارتدر. معادنه متعلق بو سنجاقده هنوز بركونه تحريات اجرا اولنميوب، مع هذا برچوق معدنلر بولنديغى مظنون ومروى ايسه‌ده، هيچ برى اخراج اولنميور. حتى مرمر انواعى اوجاقلرى پك چوق اولديغى حالده بونك دخى اخراج اولنديغى يوقدر. طوزى حاوى مياهك كثرتى اولوب، برچوق مملحه‌لرى ومتعدد ايليجه ومياه معدنيه‌سى واردر. اورمانلرى چوق ايسه‌ده، حسن استعمال اولنميوب، كسيلن كراسته دخى بعد مسافه‌دن طولايى يالكز محلنده قوللانيلير. سنجاغك معمولات صناعيه‌سى باشليجه كليم و چوراب ايله مركزده ياپيلان بيچاق و سائر آلات جارحه وقيومجيلغه متعلق شيلردن عبارتدر. سيواس ولايتى الويهٔ سائره‌سنك اخراجاتى ادخالاتنك پك مافوقنده اولديغى حالده، سيواس سنجاغنك ادخالاتى اخراجاتندن آز زياده اولوب، ايكيسى برلكده ١٠ مليون غروشه قريبدر. واردات سنويه‌سى ١٧ مليون غروشدن زياده‌در. سنجاق ٩ قضايه منقسم اولوب، ١٢٠ ناحيه و ١٢١٦ قريه‌يى حاويدر. صورت تقسيمى مادهٔ آتيه‌ده‌كى جدولده بيان اولنديغندن، تكرارينه حاجت يوقدر. ناحيه‌لرى تشكيل اخيره كوره اولوب، آريجه مديريت صورتنده اداره اولنمازلر. بونلرك اساميسى قضالرك اساميسى ماده‌لرنده مذكوردر.

— سيواس قضاسى همنامى اولان ولايت وسنجاغك مركز قضاسى اولوب، سيواس شهرينك شمال طرفندن باشلايه‌رق، ولايتك جنوب شرق حدودينه‌دك، ممتد اولديغى حالده، جنوب غربى جهتندن دارنده، كرون، عزيزيه وتنوس، شمال غربى جهتندن يلديز، شمال شرق جهتندن دخى خافيق وديوريكى قضالريله محدوددر. مركزدن بشقه ١٤ ناحيه و ٢١٠ قريه‌يى حاوى اولوب، مركزله برابر ١١١٧١٩ اهالى ايله مسكوندر. قضا داخلنده ١٠٤٧٣٥ تارله، ١٣٩٦ چاير، ٢١٣٥ ميوه وسبزه باغچه‌سى و ١٧٤ قطعه مرعى بولنوب، حبوبات بره بش ويرر. پتاتس، پنجار، شالغم، هاوج ولخنه دخى چوق حاصل اولور. برقاچ اورمانى وبر چوق مياه معدنيه‌سيله طوزله‌لرى واردر. مركزده رشديهٔ ملكيه و عسكريه ايله دار المعلمين بشقه، قضا داخلنده ٦ مدرسه و ٧٦ ذكور ايله ٣٨ اناث اسلام صبيان مكتبلرى، ١٠ ذكور و ٥ اناث ارمنى مكتبى، ٣ پروتستان و ٣ ده روم مكتبى برلنيور.

سيواسى { ياخود سيواسى زاده (ابو الثنا شمس الدين احمد بن ابى البركات محمد) مشاهير مشايخ و صوفيوندن اولوب، طريقت خلوتيه‌نك مجدديدر. علوم ظاهريه وباطنيه‌ده عارف اولوب، سلطان مراد خان رابع زماننده استانبولده وعظ ايله مشغول بولنمش؛ و ١٠٠٩ تاريخنده وفات ايتمشدر. آغريبوز فتحنده حاضر بولنوب، غازى عنوانني احراز ايتمشدى. «ارشاد العلوم» و «الجام النفوس» عنوانلريله ايكى تأليفى و سائر بعض آثار منثوره و منظومه‌سى واردر. (قره شمس الدين) ديمكله دخى معروفدر.

سيواكاسى { (Sivakaci) هندستانده مدراس ايالتنك (تينولى) سنجاغنده وتينولينك ٨٠ كيلومتره شمال شرقيسنده برقصبه اولوب، ١٢٥٥ ى مسلم اولمق اوزره، ١٠٨٢٥ اهاليسى وايشلك تجارتيله توتون اخراجاتى واردر.

سيواكنكه { (Sivaganga) هندستانده مدراس ايالتنك (مادوره) قضاسنده ومادوره‌نك ٤٢ كيلومتره شرق جنوبيسنده حكومت صغيرهٔ ممتازه مركزى برقصبه اولوب، ٧٢٠ سى مسلم اولمق اوزره، ٨٣٤٥ اهاليسى واردر. حكومت ممتازه‌سى دائره‌سنك مساحهٔ سطحيه‌سى ٣١٦٠ مربع كيلومتره و اهاليسى، ١٨٩٩٠ ى مسلم اولمق اوزره، ٣٨٢١٥٠ كشيدر.

سيواكيرى { (Sivaghiri) هندستانده مدراس ايالتنك (تينولى) سنجاغنده و تينولينك ٧١ كيلومتره شمال غربيسنده برقصبه اولوب، ٤١٠ ى مسلم اولمق اوزره، ١٣٦٣٠ اهاليسى ومشهور حيواناتى واردر.

سیوچئو فو (Siu-Tchcou-Fou) چینك ایالات شرقیه سندن (قوآنغ- سی) ایالتنده و (قـوئی لی) نك ١٩٢ کیلومتره جنوب غربیسنده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، جوارلرنده کومش، آلتون و قورشـون معدنلری بولندیغی مرویدر.

سیورخان امیرچوبان سلدوزك اولادندن اولوب، والده‌سی (سـاتی بك خاتون) ملوك ایلخانیه‌دن سلطان محمد خدا بنده‌نك قیزی ایدی. پدرینك فوتندن صکره، اون سکز سنه یاشایوب، ٧٤٦ تاریخنده شیخ حسن ایلکانی فرمانیله قتل اولنمشدر.

سیورغتمش (سلطان جلال الدین) ایلخا- نیانك فرمانیـله کرمانده حکومت سـورن قره ختاییان ملوکنك بشنجیسی او- لوب، سلطان قطب الدین محمدك اوغلیدر. پدرینك زوجه‌سی ترکان خاتونك وفاتی اوزرینه ٦٨١ تاریخنده ارغون خانك فرمانیله کرمان حکومتنه چکمش ومنکو- تمر بن هلاکونك قیزی (کرحوچین) خاتونی تزوج ایتمش ایدی. ٩ سنه حکومت سوروب، ٦٩١ ده کیخاتو خانك فرمانیله عزل، وهمشیره‌سی پادشاه خاتون الیله قتل اولنمشدر.

سیورغتمش چنکیز خان سلاله‌سندن او- لوب، تیمورلنك اکتساب قوت واقتدار ایتدکده، بردن بره حکمدارلق عنوا- ننی آلمغه جسارت ایده‌مدیکندن، بو ذاتی خراسان و ماوراء النهر تختنه اجلاس ایتمش؛ و یالکز اسماً حکمدار اولان بو آدمك وفاتـندن صکره کندیسی حکمدار نامنی آلمش ایدی.

سیورغتمش (میرزا —) معین الدین شاهرخ بن تیمورلنکك اولا- دندن اولوب، پدرینك منشوریله غزنه وهند والیسی ایدی. ٨٣٠ تاریخنده پدرینـك حال حیاتنده ٣٠ یاشلرنده وفات ایتمشدر.

سیورك دیار بکر ولایت و سنجاغنـده، ودیار بکر (یعنی آمد) شهرینك ٨٥ کیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق شهر مذکور- دن اورفه و حلبه کیدن جاده اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی، ٢ جامعی، ٣ مسجدی، ٢ کلیسـاسی، ٢ حمامی، بر چارشیسی، ٤ خان ویا کروانسرایی، ٥٠ دکانی و ٥ چشمه‌سی واردر. قصبه بر تپه اطرافنده و باغلر آره‌سنده اولوب، تپه‌نك اوزرنده خراب بر قلعه واردر. فراته تابع کوچك بر چای قصبه ایچندن کچه‌رك باغچه‌لرینی اروا ایدر. مذکور جاده‌نك اوزرنده بولنمق حسبیله تجارتی بك ایشلکدر. شرابی مشهوردر. اهالیسنك ٥٢٥٠ سی ترك وکرد اوله‌رق مسلم، ٣٥٠٠ ی ارمنی، ١٠٠ ی ارمنی قتولیکی، ١٥٠ سی ارمنی پروتستانی و ١٠٠٠ ی یعقوبیوندن سریانیدر. — سیورك قضاسی سنجاغك غرب جنوبی قسمندن عبارت اولوب، شرقاً نفس دیار بکر ودیرك قضالریله، شمالاً ارغنی معدنی سنجاغیله، غرب شمالی جهتندن معمو رة العزیز، غرب جنوبی جهتندن دخی حلب ولایتلریله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٣١١ مربع کیلومتره اولوب، ٣١١٧ کیلومتره‌لکی قابل زراعت، ١٠٨ کیلومتره‌لکی طاغاق اراضیٔ خالیه، ٣٨٦ کیلومتره‌لکی دخی اورمانلقدر. اهالیسی ٣٨٧٣٠ کشیدن عبارت اولوب، ٢٥٥٥٨ ی ترك، کرد، چرکس و عرب اوله‌رق مسلم، ٩٢٢ سی یزیدی، ٧٢٥٠ سی ارمنی وارمنی قتولیك وپروتستانی، ١٠٠٠ ی دخی یعقوبی وسریانیدر. قضا: بوجاق، هوشین وبورهان، شهرجه، عرب، قره کچی، قره‌جه طاغ ویکیشهر اسملر ٨ ناحیه و ٤٨٧ قریه‌یی حاویدر. محصولاتی حبوبات متنوعه ایله میوه وسبزه‌لرك انواعندن وکتن وسائره‌دن عبارتدر. حیوانات اهلیه‌سی چوقجه‌در.

سیوره (Siora) هندستانك شمال جهتنده (بندلکند) قطعه‌سنك (داتیه) حکومت ممتازه‌سنده وداتیه‌نك ٦٤ کیلومتره شمال شرقیسنده سندی نهرینك صاغ کنارنده بر قصبه اولوب، ١١٠٠ ی مسلم اولمق اوزره، ٩٩٠ اهالیسی واردر.

سیوری (Siouri) جاپونیه‌نك (اوچو) جزایر مجتمعه‌سندن (اوکیناوا) جزیره‌سنده (اوکیو) نك ١٥٣٥ جنوب غربیسنده ایالات مرکزی بر شهر اولوب، ٢٤٥٠٠ اهالیسی وپاموق ایله ایپك وشکر اخراجاتی واردر.

سیوریحصار [« سفریحصار » ماده‌سنه مـ[راجعت] بیوریله.]

سيوسك { (Sievsk) روسيه‌نك (اورل) ايالتنده واورلك ١٤٤ كيلومتره ...نوب غربيسنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٨٥٥... اهاليسى، دباغخانه‌لرى، موم، صابون وساڭره ...برقه‌لريله دميرخانه‌لرى وايشلك تجارتى واردر.

سيوسيتى { (Sioux-City) ممالك مجتمعه‌نك (يووه) جمهوريتنده (دسمو آن)ك ٢٥... كيلومتره غرب شماليسنده وميسورى نهرينك صول كنارنده سنجاق مركزى بر قصبه اولوب، ٧٨٤... اهاليسى، دمير يولى، دميرخانه‌لرى، دو. ...غخانه‌لرى وذخاير ايله طوموز باسديرمه‌سى تجارتى واردر. يكى وپك كوزل بر قصبه اولوب، كيتدكجه ...يومكده‌در.

سيوط { صعيد مصرده قاهره‌نك ٣٢٠ كيلو. متره جنوبنده ونيلك صول كنا. ...رنده اوله‌رق ″١٤ ′١٠ °٢٧ عرض شمالى ايله °٢٨ ″٤٩ ′٤٨ طول شرقيده مديريت مركزى برشهر اولوب، ٣١٣٤٠ اهاليسى، ١٥ جامع شريفى، پك بويوكسك بر مناره‌سى، برقاچ چارشيسى، ابراهيم پاشا طرفندن بنا اولنمش بر سرايى، اطرافنده واسع باغچه‌لرى وپك ايشلك تجارتى واردر. دارفور تجا. رتنك برمخزنى حكمنده اولوب، سودانه كيدن كار. وانلرك مبدأ حركتيدر. نيلده‌كى اسكله‌سى (الحمراء) قريه‌سيدر. پك اسكى برشهر اولوب، زمان قديمده برآره‌لق (ليقوپوليس) شهرى بونك يرينى طوتمش ايسه‌ده، بعده شهر مذكور خراب اولوب، سيوط اسكى اهميتنى استرداد ايتمشدر. شهر مذكورك خرا. به‌لرى وبر طاقم آثار عتيقه‌سى سيوطك قربنده مشهوددر. علامه جلال‌الدين سيوطى وساڭر مشاهير علمانك مسقط رأسيدر. — سيوط مديريتى ٨ قضايه منقسم اولوب، ٥٦٢ ١٣٧ اهاليسى واردر.

سيوطى { (جلال‌الدين ابوالفضل عبدالرحمن بن محمد) اعاظم علماء اسلامدن اولوب، تأليفاتنك كثرت وتنوعيله مشهوردر. تفسير، حديث، فقه، تاريخ، تراجم احوال، ادبيات وساڭر علومه متعلق يوزى متجاوز تأليفاتى اولوب، جمله. سنده موشكاف برمحقق اولديغى اثبات ايتمشدر. صعيد مصرك سيوط شهرنده طوغوب، مصرده نشأت ايتمشدر. هنوز ٢٢ ياشنده ايكن (جلال‌الدين محمد بن احمد المهدى) نك ناتمام براقمش اولديغى تفسيرى اكمال ايتمشدى، كه «تفسير جلالين» ديمكله مشهوردر. «حسن المحاضرات» عنوانيله مصرك مكمل صورتده تاريخنى، «الدلائل فى معرفة الاوائل» عنوانيله آثار عتيقۀ مصريه‌يه متعلق معتبر بر تاريخ، سودان وحبشك تاريخنى وبر تاريخ الخلفاء، خراسانك (مرو) شهرنده نشأت ايدن مشاهير علمانك «اخبار المراوزه» عنوانيله تراجم احوالنى، مصر علماسنك تراجم احوالنى، سيرنبى (صلعم) ه متعلق بر ايكى كتاب، علوم وفنونك مبانى ومنافعى حقنده بر اثر، مقامات حريرى طرزنده بر «مقامات»، صرف ونحو وادبياته متعلق برقاچ كتاب، معانى وبيانه داڭر بيك بيتدن مركب بر منظومه وساڭر برچوق كتابلر يازمش؛ وبرطاقم كتب مشهوره‌يى اختصار ويا شرح ايتمشدر. از آن جمله امام غزالينك «احياء العلوم» نى اختصار ايتمش؛ وياقوت حموينك «معجم البلدان» نك «مراصد الاطلاع» عنوانيله مختصرينى ترتيب ايتمشدر. ديكر باشليجه آثارى: «المحرر»، «انوار السعادة»، «الاتفاق فى علوم القرآن»، «افهام القرآن»، «اسباب الحديث»، «اذكار الاذكار»، «الاربعين»، «آداب القاضى»، «الاساس فى فضل بنى العباس»، «طبقات المفسرين»، «آداب الملوك»، «اسباب الكسا فى النسا»، «درالتاج فى مشكل المنهاج»، «بغية الوعاة فى طبقات اللغويين والنحاة»، «لب اللباب فى تحرير الانساب»، «الحاوى»، «المستظرف»، «الجامع»، «الدر المنثور»، «الفلك المشحون»، «المزهر»، «التنقيح»، «المصابيح»، «الينبوع»، «المسلسلات الكبرى»، «الجمع والتفريق»، «جائل الزهر»، «نوان الحيوان»، «جنى الجنان»، «تنزيه الانبياء»، «تنزيه الاعتقاد عن الحلول والاتحاد»، «مسالك الحنفاء»، «تحفة الظرفاء»، «مركز النسيم»، «تنبيه الغبى فى تنزيه ابن العربى»، «تقريب القريب» «تقريب الاسناد فى تفسير الاجتهاد»، «التعريف بآداب التأليف»، «التسميط» وساڭره. وفاتى ٩١١ تاريخنده واقع اولمشدر. تأليفاتندن برخيليسى مصرده وآوروپاده طبع ونشر اولنمشدر.

سيون { (Sion) اسويچره‌ده (برنه) نك ٧٨ كيلومتره جنوبنده (واله) ناحيه‌سنك مركزى بر قصبه اولوب، ٥٥١٥ اهاليسى، دمير

يولى، متروك بر طاقم قلعه‌لرى، برقاچ مكتبى، بر مناستره ملحق ٧٥٠٠ جلدى حاوى كتبخانه‌سى، خارجاً غايتله كوزل موقع ومنظره‌سى، طار وغير منتظم سوقاقلرى، توتون فابريقه‌سى وشراب تجارتى واردر.

سيونى { (Sioni) هندستانك شمال جهتنده (جبلپور) ايالتنده وجبلپورك ١٢٨ كيلومتره جنوب غربيسنده سنجاق مركزى بر قصبه اولوب، ٢٨٠٥ ى مسلم اولمق اوزره، ١٠٢٠٥ اهاليسى، صاغلام هواسى، بيوك بر مكتبى، كوزل چارشيسى واطرافنده كوزل باغچه‌لرى واردر.

— (تربادە) ايالتنك هوشنك آباد سنجاغنده وهوشنك آبادك ٤٢ كيلومتره جنوب غربيسنده اوله‌رق بمبايدن اله آباده كيدن دمير يول خطى اوزرنده دخى بو اسمله قضا مركزى برقصبه‌اولوب، ١٢٣٥ ى مسلم اولمق اوزره، ٧٠٠٠ اهاليسى وبك ايشلك پاموق وذخاير تجارتى واردر.

سيوهاره { (Siohara) هندستانده رحيلقند ايالتنك (بجنور) سنجاغنده وبجنورك ٤٥ كيلومتره شرق جنوبيسنده بر قصبه اولوب، ٦١٢٠ سى مسلم اولمق اوزره، ٩٠١٥ اهاليسى واردر.

سيهور { (Sihor) هندستانك (بهاونكر) حكومت ممتازه‌سنده وبهاونكرك ٢٠ كيلومتره غرب جنوبيسنده دمير يول خطى اوزرنده برقصبه اولوب، ١٢٥٠ سى مسلم اولمق اوزره، ٩٥٣٠ اهاليسى واردر.

سيهوره { (Sihora) هندستانك جهت شماليه‌سنده جبلپور ايالت وسنجاغنده وجبلپورك ٣٦ كيلومتره شمال شرقيسنده وبمبايدن اله آباده كيدن دمير يول موقفندن برساعتلق مسافه‌ده قضا مركزى برقصبه اولوب، ٧٨٥ ى مسلم اولمق اوزره، ٥٧٣٥ اهاليسى وحبوبات وسائره متعلق ايشلك تجارتى واردر.

سيهى { آفريقاده زوبله‌دن ٥ كونلك مسافه‌ده بيوجك برقصبه اولوب جامع وچارشيسى اولديغنى ابو عبيدة البكرى بيان ايديور

(حرف السينك صوكى)

ش

باب الشين — فصل الالف الخ

شاباچ { (Chabatz) صربستانده بلغرادك (۹۰ كيلومتره غربنده و (قامنيچه) چاينك (صاوه) نهرينه دوكلديكي محلده قضا مركزي برقصبه اولوب، ۶۵۱۵ اهاليسي واردر. ۱۴۷۰ تاريخ ميلاديسنده عثمانليلر طرفندن تأسيس اولنوب، ۱۸۶۷ تاريخنه‌دك قلعه‌سي عثمانلي عسكرينك تحت محافظه‌سنده بولنمشدر.

شاب دكيزي { لسان عوامده بحر احمره ويريلن اسمدر.

شابران { اران ويا دربند اعمالندن شرواندن ۲۰ فرسخلق مسافه‌ده واقع بر قصبه اولوب، نوشروانك بنا كرده‌سي اولديغني ياقوت حموي بيان ايديور.

شابرزان { خوزستانده سوس ايله طيب آره‌سنده بركوچك قصبه اولديغي «معجم البلدان» ده مذكوردر.

شاپاله { (Chapala) مكسيقه‌نك قسم غربيسنده (ميشوآقان) ايله (ياليسقو) جمهوريتلري آره‌سنده و ۳۰´ ۲۰° ايله ۴۰´ ۲۰° عرض شمالي بيننده بركول اولوب، شرقدن غربه بويي ۹۰ وعرض وسطيسي ۲۰ كيلومتره‌در. فضلهٔ مياهي (ريوغرانده ده سانتياغو) نهري واسطه‌سيله بحر محيط معتدله دوكيلور.

شاپسال { (Chapsal) فرانسه‌نك اك مشهور نحويونندن اولوب، ۱۷۸۷ ده پارسده طوغمش، و ۱۸۵۸ ده وفات ايتمشدر. (نوئل) ايله مشتركاً فرانسز لساننك مكمل برصرف كتابني ترتيب ايدوب، ۱۸۲۳ ده نشر ايتمكله، بو اثري عموم مكاتبه قبول اولنوب، حياتنده ۴۰ دفعه نشر اولنه‌رق، بوندن قزانديغي ثروتله پارس جوارلرنده بركوشك ايدينه‌رك، بقيهٔ عمريني اوراده چكيرمش؛ و وفاتنده پارس جوارلري معلملرينه اعانه اولمق اوزره، ۸۰۰۰۰ فرانق براقمشدر.

شاپلن { (Chapelain) فرانسه‌نك اسكي شعراسندن اولوب، ۱۵۹۵ ده پارسده طوغمش، و ۱۶۷۴ ده وفات ايتمشدر. بعض اشعاري وكثرت معلوماتيله كنجلكندن شهرت بولوب، «بكر» عنوانيله يازديغي برمنظومه‌يه ۳۰ سنه صرف ايتمش ايدي. برخيلي غزلياتي وسائر آثاري دخي واردر. آقادميا اعضاسندن اولوب، قرال طرفندن معاشه دخي نائل اولمشدر.

شاپور { ساسانيان سلاله‌سي ملوكندن ۳ كشينك اسميدر:

برنجيسي سلالهٔ مذكوره‌نك بانيسي اولان آردشيرك اوغلي وسلاله‌نك ايكنجي حكمداري اولوب، والده‌سي اشكانيانك اخيري اولان اردوانك قيزي ايدي. ميلادك ۲۳۸ تاريخنده جلوس ايدوب، ۲۴۲ ده روماليلردن جزيره‌يي ضبط ايتمش ايسه‌ده، غورديان طرفندن مغلوب اولوب، صلحه مجبور اولمشيدي. دياربكر جهتلريني و روماليلردن شام وآطنه و سيواس طرفلريني ضبط ايله، ۲۶۰ ده روما ايمپراطوري (والريان) ي اسير طوتمش؛ وآنجق عودتنده تدمر حكمداري (اودنات) طرفندن مغلوب اولوب، مدائنه قدر تعقيب اولنمش ايدي. (زنوبيه) ايله بالاتفاق، روما ايمپراطوري (آورليوس) ه اعلان حرب ايتمش ايسه‌ده، او صره‌ده ۲۷۱ تاريخنده وفات ايدوب، اوغلي هرمز خلفي اولمشدر. اسكندرك زماننده خراب اولمش اولان (نيشابور) ي يكيدن تأسيس، خوزستانده (جندسابور) ي بنا، و (شستر) ده بيوك برصو بندي انشا ايتمشدي. نيشابور قربنده قيايه اويولمش رسمي باقيدر.

— ایکنجیسی ساسانیلرك طقوزنجیسی اولوب، ایکنجی هرمزك اوغلیدر. عربلر عندنده (ذوالا ـ کتاف) دیمکله مشهوردر. پدرینك وفاتندن صکره ۳۱۰ تاریخ میلادیسنده طوغوب، تولدیله برابر تخته اجلاس اولنمش؛ و صباوتنده عربلر ایرانه تجاوزله بعض تخریباتده بولندقلرندن، ۱۶ یاشنه کلنجه، بونلره قارشی عسکر سوق ایدەرك، قبائل عربی رام ایتمش؛ وخرستیانلری تعقیب ایدوب، بو دینك انتشارینه مانع اولمش ایدی. رومالیلرله طقوز محاربه ایدوب، بعضلرنده مغلوب اولمش ایسەده، ۳۵۹ دە آمدی ضبط، و۳۶۳دە دجله کنارنده ایمپراطور بولیانوسی مغلوب و مجروح ایدەرك، بو جریحه سبب مونی اولمشدر. بولیانوسك خلفی اولان (یوویانوس) ی دجله‌نك اوته‌سنده کی یرلری ایرانه اعاده ایتمکه و کردستانله ایبریه‌نك متبوعیتنی ایران حکمدارلغنه ترکه مجبور ایتمشیدی. ۷۰ سنه حکومت سوروب، ۳۸۰ تاریخ میلادیسنده وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی ایکنجینك اوغلی اولوب، پدرینك وفاتنده صبی بولنمغله، اقرباسندن ایکنجی آردشیر اسمنده بری درت سنه حکومت سورمش؛ و۳۸۴ دە شاپور تخته چیقوب، ۵ سنه حکمدارلق ایتمش؛ و رومالیلرله عقد مصالحه‌یه مجبور اولمش ایدی.

شاپور { ایرانده حکومت سورن اشکانیان سلاله‌سنك بشنجی حکمداری او ـ لوب، (اشك بن اشکان) ك اوغلیدر. مدائنی پایتخت اتخاذ ایدوب، روملرله بعض محاربه‌لر ایتدیکی مروی ایسەده، روملردن مقصد سلفقوسه تابع ماکدونیه‌لیلری یوقسه رومالیلری اولدیغی آکلاشیله‌میور. بعض مورخین حضرت عیسی (عم)ك بونك زماننده دنیایه کلدیکنی بیان ایتمشلردر.

— دیار بکر وارضروم جهتلرنده حکومت سو ـ رن ملوك ایرانیه‌دن بر شاپور دخی بولنوب، ایران شاهی یزد جرد اولك اوغلی ایدی. اوچنجی خسروك وفاتنده ۴۱۵ تاریخ میلادیسنده خطۂ مذکوره حکمداری اولوب، ارمنیلره خرستیانلغی ترك ایتدیر ـ مکه چالیشمش ایسەده، موفق اوله‌مامش ایدی.

شاپور { ایران شعراسندن اولوب، طهرانلیدر. مولانا امیدینك نسلندندر. ابتدا (فریبی) تخلص ایدوب، بعده اسمیله تخلص ایتمکه باشلامشدر. مرتب دیوانی واردر. ایکی دفعه هندستانه کیدوب، شاه سلیمك و اوراکبراسنك وعلی الخصوص میرزا جعفر آصف خانك انعامنه مظهر اولمش؛ وعودتنده ۱۰۴۸ دە وفات ایدوب، تبریز قربنده (سرخ آب) نام محلده دفن اولنمشدر. شو قطعه جملهٔ اشعارندندر:

چو نالهٔ سحری قفلم از زبان بر داشت
خروس عرش ز فریاد من فغان بر داشت
بدامنت نرسد دست کس که جلوهٔ ناز
ترا بیام فلك برد و نردبان برداشت

شاپورخواست { [«سابرخواست» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شاپولتپك { (Chapultepec) مکسیقه ممالك مجتمعه‌سنك مکسیقو جمهوریتنده ومکسیقونك ۵ کیلومتره قربنده اوله‌رق ۲۵′ ۱۹° ۱۷″ عرض شمالی ایله ۲۴″ ۲۷′ ۱۰۱° طول غر بیده بر قصبه اولوب، اسپانیوللرك دخولندن اول یرلی حکمدارلرك مقری ایدی.

شاتان { دیاربکرده بر قلعه وقصبه اولوب بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر.

شاتره { (Châtre) فرانسه‌نك (ایندره) ایالتنده و (شاتورو) نك ۳۴ کیلو متره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ۹۴۲۵ اهالیسی، اسکی برقلعه‌سی، داخلی بر مکت وردی، حیوانات وکستانه تجارتی واردر.

شاتلرولت { (Chatellerault) فرانسه (ویانه) ایالتنده و(بوآتیه) ۳۲ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (اوویلیه) (ویانه) نهرلرینك ملتقاسنده قضا مرکزی بر قص اولوب، ۱۵۰۰۰ اهالیسی، میری‌یه عائد قلیچ فابر سیله بیچاق، پاموق وکتان منسوجات، موم، الما تقلیدی وسائره فابریقه‌لری واردر.

شاتله { (Chatelet) بلچیقه‌ده (هاینو) ا لتنك (شارلروآ) قضاسنده وشا لروآنك ۸ کیلومتره شرقنده برقصبه اولوب، ۰۰ اهالیسی وبیچاق وایکنه فابریقه‌لری واردر.

شاتوبریان { (Chateaubriant) فرانسه (آشاغی لوآره) ایالتنـ

و (نانته) نك ٦٤ كيلومترو شمال شرقيسنده اوله‌رق (ويلنه) يه تابع (شره) نهری اوزرنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٥١١٠ اهاليسى، دباغخانه‌لرى، دميرخانه‌لرى، دوكمخانه‌لرى و ذخيره و حيوانات تجارتى واردر.

شاتوبريان { (Chateaubriand) فرانسه مشاهير ادباسندن اولوب، ١٧٦٨ ده (سنت مالو) قصبه‌سنده طوغمش؛ وزادكاندن بر عائله‌يه منسوب اولديغى حالده، تحصيل علم ايتدكدن صكره، ١٧ ياشنده ايكن، (ناوارن) آلاينده ملازم ثانى اولوب، ايكى سنه صكره، يوز باشيلق رتبه‌سنى احراز ايتمش؛ و ١٧٨٨ ده پاريسه كيدوب، زمانى ادباسيله الفت حاصل ايلمش؛ وبعض اشعار نشرينه باشلامش ايدى. بيوك اختلالك ظهورنده فرانسه‌يى تركله، آمريقايه كيده‌رك، بر سنه آمريقاى شماليده وحشيلرك ايچنده سياحت ايتمش؛ و ١٧٩٢ ده فرانسه‌يه عودتله، (قوبلانچ) ده مهاجرين عسكرينه التحاق ايده‌رك، (تيونويله) محاصره‌سنده مجروح اولوب، اولوم حالنده (جرسى) جزيره‌سنه نقل اولنمشدى. برقاچ سنه لوندره‌ده كمال ضرورتله ياشايوب، فرانسزلسانى تعليميله وكتابجيلره بعض كتابلر ترجمه ايتمكله چكينمش ايدى. والده‌سنك حالت نزعنده كنديسنه يازمش اولديغى بر مكتوبك تأثيريله، اعتقادات مذهبيه‌سنه رجوع ايتمشيدى. ١٨٠٠ ده فرانسه‌يه عودت ايدوب، (فونتان) له برابر (مركور) غزته‌سنى تحريره باشلامش؛ وبرسنه صكره «آتاله» و «رنه» عنوانلى حكايه كتابلرينى نشر ايده‌رك، كسب شهرت ايلمشدى. ١٨٠٢ ده «خرستيانلغك حكمتى» عنوانيله مشهور اولان كتابنى نشرايدوب، بوكتاب فرانسه قاريشقلغنك تزلزله كتيرمش اولديغى خرستيانلغى اصلاح وتعديل ايدلمش برحالده اعاده‌يه سبب اولمشدر. او وقت برنجى قونسلوس عنوانيله فرانسه‌يى اداره ايدن بوناپارتك نظر دقتنى جلب ايدوب، روماسفارتى كتابتنه وبعده اسويچره‌ده (واله) جمهوريتى قوميسرلكنه تعيين اولنمش ايسه‌ده، (دوق دنكيان) ك وفاتى خبر آلنجه، استعفا ايدوب، او تاريخدن اعتباراً ايمپراطورلغك عليهنده بولنمغه باشلامشيدى. اوندن صكره ادبياته حصر اوقات ايدوب، خرستيانلغك اوائل ظهورنده‌كى احوالنى مبنى عليه اتخاذيله ادبياتده يكى بر چيغير آچمق فكرنده بولنديغندن، بو فكره خدمت ايده بيلمك ايچون، يونان، آناطولى، فلسطين ومصر طرفلرينه اوزون برسياحت اجراسيله، عودتنده ١٨١٠ ده «شهدا» عنوانيله بر كتاب و بر سياحتنامه نشر ايتمشدى. او سنه آقادميا اعضالغنه انتخاب اولنمش ايسه‌ده، آنجق بوربون خاندانك موقع اقتداره عودتندن صكره بومجلسه داخل اولمشدر. بوتبدلى كمال ممنونيتله قبول ايدوب، بوناپارت ايله بوربونلر آره‌سنده‌كى مقايسه‌يه دائر وبونلرك مدحنى متضمن بركتاب يازمشدر، كه بوكتاب اون سكزنجى لوئى يه كندى اعترافنجه براوردودن زياده خدمت ايتمشدر. ١٨١٥ ده اعيان هيئتنه الحاق اولنمش ايسه‌ده، حكومت مشروطه حقنده يازديغى يكى بر كتابده قرالك افكارينه مغاير اداره لسان ايتديكندن، نظردن دوشوب، (قونسرواتور) غزته‌سنك باشليجه محررلرى صره‌سنه كچمش؛ و ١٨٢٠ ده، (دوق دوبرى) نك وفاتى اوزرينه، بوبابده يازديغى بررساله ايله يكيدن قرالك توجهنى قزانمش؛ واو سنه برلين و ١٨٢٢ ده لوندره سفارتنه تعيين اولنه‌رق، (ورونه) قونفره‌سنده فرانسه مرخصلرندن بولنمش؛ وانكلتره‌نك مخالفتيله برابر اسپانيه محاربه‌سنه قرار ويردرمش ايدى. فرانسه‌يه عودتنده خارجيه نظارتنه تعيين اولنمش ايسه‌ده، باشوكيل بولنان (ويلل) ايله امتزاج ايتمديكندن، استعفا ايدوب، كرك اعيان مجلسنده وكرك «دبا» غزته‌سنده ويلل قابينه‌سنه قارشى اداره لسان ايتمشدر. ١٨٣٠ سنه‌سى قاريشقلغندن صكره ينه بوربون خاندانه صادق قالوب، مجلس اعيان اعضالغندن دخى استعفا ايله، بسبتون امور سياسيه‌دن چكلمش؛ ويالكز افكارينى مبين بعض كتابلرله اثبات وجود ايلمشدر. كندى ترجمهٔ حالنى وزمانى وقوعاتنى يازوب، نشر ايتمشدر. ١٨٤٨ تاريخنده وفات ايدوب، وصيتى اوزره، جنازه‌سى مسقط رأسنه نقل ودفن اولنمشدر. فرانسه‌نك (رومانتيست) تعبير اولنان يكى محررلرينك الك پارلاقلرندن وبو مسلك جديدك موجدلرندن اولوب، آثارى پك مقبول ايسه‌ده، بونلردن اكثرينك

مطالعه‌سی قارئنه بر حزن وقسوت ویرمك خاصه‌سندن خالی دکلدر. افکار سیاسیه وادبیه‌سنده دخی تضاد ومباینت اکسیك دکلدر.

شاتوتیری { (Chateau-Thierry) فرانسه‌نك اسنه ایالتنده (لائون) ك ٨٠ کیلومتره جنوب غربیسنده و (مارنه) نهری اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٦٦٢٥ اهالیسی وایشلك تجارتیله بعض صنایعی واردر. مشهور (لافونتن) ك مملکتی اولوب، قصبه‌ده کندیسنك هیکلی رکز اولنمشدر.

شاتو رنار { (Chateau-Renard) فرانسه‌ده (رونه آغزی) ایالتنك (آرله) قضاسنده وآرله‌نك ٣٥ کیلومتره شمال شرقیسنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٥٧١٠ اهالیسی وطوت آغاجی فدانلقلری واردر.

شاتورو { (Chateauroux) فرانسه‌نك ایالات وسطیه‌سندن (ایندره) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، پارسك ٢٦٥ کیلومتره جنوب غربیسنده و (لوآره) ایرماغنه تابع (ایندره) نهری اوزرنده واقعدر. ١٤٩٠٠ اهالیسی، مکتب اعدادیسی، دارالمعلمینی، ٦٠٠٠ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، موزه‌سی، زراعت وصنایع جمعیتلری، چوخه وایپلیك ایله بیزه وتوتون فابریقه‌لری، دباغخانه‌لری وقیون، بیاغی، شراب ودمیر تجارتی واردر.

شاتوغونتیه { (Chateau-Gontier) فرانسه‌نك (مابنه) ایالتنده و(لاوال) ك ٢٩ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق (مابنه) نهری اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٧٠٥٠ اهالیسی، داخلی مکتبی، ٦٠٠٠ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، میاه معدنیه‌سی، بوك ایپلیك، طوغله، کرمید وساره فابریقه‌لری واردر.

شاتیسته { یاخود سیجیشته (Siatista) مناستر ولایتنده سرفیجه سنجاغنك ناسلیج قضاسنده وناسلیجك ١٥ کیلومتره شرق جنوبیسنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٧٥٠٠ اهالیسی ومشهور شرابی واردر. — ناحیه‌سی قصبه ایله ٧ قریه‌دن عبارت اولوب، نصفنه قریب مقداری مسلم وقصوری روم واولاخ اولمق اوزره، ١٥٠٠٠ قدر اهالیسی واردر.

شاتئو { (Cha-Teou) چینك ساحل جنوبیسنده قانتون ایالتنده و قانتونك ٣٥٠ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق (هان کیانغ) ایرماغنك منصبنده برشهر اولوب، ٤٥٠٠٠ اهالیسی وشکر، کنویر، توتون، کاغد، پورسلن، یلپازه وساره اخراجاتی واردر. اهالیسی پك چالیشقاندر.

شاحط { یمنده واسع بر خطه‌نك مرکزی بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شادابی { (محمد حسین) هندستان شعراسندن اولوب، جونپورلیدر. موسیقیده دخی یدطولی صاحبی ایدی. شو بیت اونکدر:

نمیکردد بکرد مطلب دنیا دل دانا
که شمع کشته‌را بر سر نکردد هیچ پروانه

شادرینسق { (Chadrinsk) روسیه‌نك (پرم) ایالتنده وپرمك ٥٩٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق اورال سلسله‌سنك شرق طرفنده و (توبول) نهرینه تابع (ایست) چایی اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٥٣٠٠ اهالیسی وبیوك پنایری واردر.

شادمان { (سلطان —) هندستان شعراسندن اولوب، شاهجهانك زماننده یاشامش، وعالمکیرك زماننده ١٠٧٩ تاریخنده وفات ایتمشدر.

شادن { مشاهیر مغنیاتدن اولوب، حسن وجماله وشعر وموسیقیده‌کی مهارتیله مشهوره‌در. (اسحق بن نجیح) ك جاریه‌سی ایدی. شو بر ایکی بیت کندی زاده طبعی اولوب، کندی بسته‌سیله برمجلسده تغنی ایتدکده حاضرونی مدهوش ایتمش اولدیغی مرویدر:

ظبی تکامل فی نهایة حسنه
فزها ببهجته و تاه بصده
ملك الجمال باسره فکأنما
حسن البریة کلها من عنده
یارب هب لی وصله وبقاءه
ابدأ فلست بعائش من بعده

شادول (Shadwel) انكليز مشاهير شعراسندن اولوب، ١٦٤٠ تاريخنده نورفولقده طوغمش، و ١٦٩٠ ده لوندره ده وفات ايتمشدر. قرال اوچنجى ويليامك وقعه نويسى وملك الشعراسى ايدى. سهواً چوق آفيون ايچمكله، مسموماً وفات ايتمشدر. اكثر آثارى تياترويه متعلقدر.

شادى (ايوب —) ملوك ايوبيه نك جد اعلاسى و مصرده سلالهٔ ايوبيه نك مؤسسى اولان صلاح الدين يوسفك پدريدر.

شادى پور كشميرده (سرينا كر) ك ١٤ كيلومترو شمال غربيسنده بر قصبه در.

شاذلى (تاج الدين ابو الحسن ياقوت بن عطاء الله) مشاهير علمادن اولوب، تراجم احوال صوفيونى حاوى بر كتابى واردر. امام غزالينك «احياء العلوم» ينه قارشى دخى بر رديه يازمشدر.

شاذياخ بلخ قربنده مشهور بر قريه نك و نيشابورك الك كوزل و مفرح بر قسمنك اسمى ايدى.

شار (Char) آرناؤدلقده يوكسك وبيوك بر طاغ اولوب، روم ايلنده كى ممالك عثمانيه نك وبتون بالقان جزيره سنك الك يوكسك طاغيدر. شار طاغى دبره شهرينك اوستندن يعنى (رادقه) نهرينك قره درينه دوكلديكى محلدن باشلايوب، ابتدا شماله وبعده شمال شرقى يه طوغرى ممتد اوله رق، (قچانيق) بوغازنده منتهى اولور. بو وجهله آچيق بر قوس تشكيل ايدوب، تقريباً ١٠٠ كيلومترولك محلده ممتد اولور. قسم جنوبيسى (دشان) اسميله دخى معروف اولوب، الك يوكسك ذروه سى (قوراب) طاغيدر. شرق اتكلرى سطح مائل حالنده اولوب، كوزل اورمانلرله ومياه جاريه يى حاوى چايرلر ومرعالرله مستووردر. غربى اتكلرى ايسه ديك وصربدر. همان هيچ بر محلنده كچيد ويرميوب، سنه نك اكثر آيلرنده قار ايله مستووردر. شرق اتكلرندن اينن صولر مذكور (رادقه) و ذاتاً بو اتكلردن نبعان ايدن (واردار) ايرماغنه، وغربى اتكلرندن اينن چايلر ايسه قره درينه دوكيلور. هر نه قدر (شار) طاغى ذكر اولنان قچانيك بوغازيله رادقه ملتقاسنده ختام بولور سه ده، قچانيك بوغازينك اوته سنده قره طاغ ودها ايلريده سائر جبال بر صره تشكيل ايدوب، قوجه بالقانه و بوسنه طاغلرى واسطه سيله آلپ جباله، وبريدن دخى (فراموس) و (پندوس) طاغلرى واسطه سيله يونان طاغلرينه قدر تشكل ايدن بيوك بر سلسله يه مربوطدر.

شاربه عباسيلر دورنده كسب شهرت ايدن مغنياتدن برجاريه اولوب، موسيقى شناسلغى معلوم اولان ابراهيم بن مهدينك تصرفنه كچمش اولمغله، غنا وموسيقيده كى مهارتى برقات دها آرتمشيدى.

شارپانتيه (Charpantier) فرانسه نك الك مشهور موجدلرندن اولوب، ١٧٣٤ تاريخنده بلوآده طوغمش، و ١٨١٧ ده وفات ايتمشدر. برچوق ماكنه لر ايجاد ايدوب، اكثر موجدلر كبى ضرورت وسفالتله ياشامشدر. — بو اسمله فرانسه ده مشهور بر طبيب وفيلسوف دخى كلوب، طقوزنجى شارلك طبيبى ايدى؛ وفلسفه يه دائر بر قاچ كتاب يازمشدر. ١٥٢٤ ده طوغوب، ١٥٧٤ ده وفات ايتمشدر.

شارتروزه (Chartreuse) فرانسه نك (ايزره) ايالتنده و(غرنوبله)نك ٢٢ كيلومترو شمال شرقيسنده بيوك ومشهور بر مناستر اولوب، راهبلرى طرفندن كليتله ياپيلان وهر طرفه اخراج اولنان بر نوع لذيذ مسكر دخى بو اسمله مشهوردر.

شارتره (Chartres) فرانسه نك قسم شماليسنده (اوره ـ مع لوآر) ايالتنك مركزى بر قصبه اولوب، پاريسك ٨٨ كيلومترو غرب جنوبيسنده و (اوره) نهرينك صول كنارنده واقعدر. ١٩٥٨٠ اهاليسى، دمير يولى، داخلى مكتبى، آثار عتيقه وتاريخ طبيعى موزه سى، ٥٠٠٠٠ جلدى حاوى كتبخانه سى، زراعت وغرس اشجار جمعيتلرى، ذخاير وحيوانات بازارى، دباغخانه لرى، ماكنه انواعيله فانيله، چوراب وسائره فابريقه لرى وايشلك تجارتى واردر.

شارقه { اندلسده بلنسیه اعمالندن برقلعه اولوب، بعض مشاهیر علمای اسلامك مسقط رأسی بولنمشدر.

شارك { بلخ نواحیسنده برقصبه‌جق اولوب، بعض علمانك منشئی بولنمشدر.

شاركوبی { (شهر كوبی) اسمنك غلطی وزبانزدیدر. [« شهر كوبی » ماده‌سنه مراجعت.]

شارل { (Charles) بو اسمله آوروپا دولتنده بروجه آتی متعدد حكمدارلر كلمشدر:

فرانسه قراللری

(شارل مارتل) (پپین دریستال)ك ولد غیر مشروعی اولوب، آوستراسیا دوقه‌سی ایدی ۶۸۹ تاریخ میلادیسنده طوغوب، ۷۴۱ده وفات ایتمشدر. ۷۱۴ تاریخنده پدرینه خلف اولوب، طول مدت (مردوپاله) عنوانیله فرانق دولتنده حكم سورمش؛ وفرانقلر حكمداری ایكنجی (شیپریق)ك نامنه اجرای حكومت ایدن (نوستریا) مری (رنفروآ) ایله برچوق محاربه‌لر ایدوب، غالب كلمكله، مومی الیه شیپریق برینه، ایسته‌دیكی كبی قوللانمق اوزره، دردنجی (قلوتر) اسمنده برچوجق اقعاد ایتمش؛ ومتعاقباً بوچوجغك وقوع وفاتیله، مرقوم شیپریقی تسلیم ایدوب، حكمدارلق نامی كندیسنه ترك ایتمش ایسه‌ده، تمامیله كندیسی حكم سوروب، فریزونلرله صاقسونلری مغلوب، ونوربنكه ایله باویره‌یی ضبط ایتمش ایدی. ۷۳۲ تاریخنده (تور) ایله (پوآتیه) آره‌سنده عربلرله ایتدیكی محاربه‌ده غالب كلمكله، غزاة اسلامك فرانسه‌ده‌كی فتوحاتنه برسد چكمش؛ وپاپا اوچنجی غرغوآر طرفندن (پطریق) (وقونسلوس) عنوانیله تكریم اولنمشدی. وفاتنده الكاسنی قارلومان، غریپون وقیصه پپین اسملریله مسمی اوچ اوغلنه تقسیم ایتمش ایسه‌ده، هیچ برینه قرال عنوانی ویرمه‌مش ایدی.

— برنجی شارل ونام دیكرله (شارلمان) یعنی «بیوك شال» فرانسه قرالی وغرب ایمپراطوری اولوب، قصیر پپینك اوغلی وآنف البیان شارل مارتلك نوروه‌سیدر. ۷۴۲ده طوغوب، ۷۶۸ده، پدرینك وفاتی اوزرینه، ملك مورثنی برادری قارلومان ایله مقاسمه ایتمش ایسه‌ده، ۷۷۱ده برادرینك وقوع وفاتیله، بتون الكایه مالك اولوب، ۳۴ سنه صاقسونلرله محاربه ایده‌رك، عاقبت بونلری رام ایتدیكی كبی، لومباردلر قرالی (دیدیه)یی دخی مغلوب ایده‌رك، ملكنی ضبط ایتمش؛ واسپانیه‌یه كچوب، بعض محاربه‌لرده اندلس ملوك امویه‌سی طرفندن مغلوب اولمش ایسه‌ده، نهایت قتالونیه‌یی استیلا ایلمش ایدی. ۷۸۸ده باویره‌یی وبعده (آوار)لر ملكنی ضبط ایدوب، ممالكنی زیاده توسیع ایتمكله، ۸۰۰ تاریخنده پاپا اوچنجی لیون طرفندن كندیسنه غرب ایمپراطوری نامی ویرلمش ایدی. الكاسی بتون فرانسه ایله ایتالیانك قسم شمالیسندن آلمانیانك قسم اعظمندن وبلجیقه وفلمنكدن عبارت ایدی. اك زیاده (اكس لاشاپل)ده اقامت ایدردی. علوم وصنایعی حمایه ایدوب، كندی سراینده برمجلس معارف تشكیل ایتمشیدی. هارون الرشیدله معاصر اولوب، خلیفهٔ مشارالیه اندلسده‌كی حكومت امویه‌یه قارشی شارلمانك اتفاقنی نافع عد ایتمكله، كندیسنه برطاقم هدیه‌لر كوندرمشیدی، كه ایچلرنده مصنع برساعت ومدنیت اسلامیه‌نك ثمراتی اوله‌رق سائر بعض نوادر بولنوب، آوروپانك نظر استغرابنی جلب ایتمشیدی.

— ایكنجی شارل (شوو) یعنی «اقلع» لقبیله ملقب اولوب، (لوی دبونر) ایله ایكنجی قاریسو باویره‌لی (ژودیت)ك اوغلی ایدی. ۸۲۳ده طوغوب، درت یاشنده ایكن پدری طرفندن كندیسنه (آلمانیه) وبعده آكیتان قرالی عنوانی ویرله‌رك ۸۴۰ده فرانسه قرالی اولمشدر. پدری طرفندن بیوك برادرلرینه ترجیح اولنمسی اوچ برادر آره‌سنده برچوق محاربانی منتج اولوب، نهایت بینلرنده مقاسمه قرار ویرلمكله، صاحب ترجمه رونه، سانونه، موز واسقو نهرلریله محدود فرانسه‌نك قسم اعظمی دوشمشیدی. زماننده نورماندلر فرانسه‌یه دخول ایتمكله، كندیلرینه مبالغ كلیه ویره‌رك دفعلرینه مقتدر اوله‌بیلمشیدی. ۷۵۶ده اسقاط اولنمش ایسه‌ده، ۸۵۹ده یكیدن موقع اقتداره كلوب، ۷۸۵ده سكزنجی ژانه ایمپراطورلغنی تصدیق ایتدیرمشیدی. برادری لویی جرمانیقك وفاتندن صكره اوغللری ملك موروثلرندن اخراج ایتدیكیچون، بونلر علیهنه قیام ایدوب، محاربه اثناسنده شال ۸۷۷ده وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی « ساده » لقبیله ملقب اولوب ، (لوبی بغ)ك اوغلیدر . پدرینك وفاتندن صكره ۸۷۹ده طوغـوب ، برادرلری لویی وقارلوماندن صكره تخته چیقمسی لازم كلیركن ، دره بكاری ایمپراطور شیشمان شارلی انتخاب ، و۸۸۷ده بونك اسقاطنده دخی پارس قونتی (اودس) ی ترجیح ایتمشلرسه‌ده ، (ساده شارل) دخی ۸۹۳ده ربمسده كندینی قرال طانیتدیره‌رق ، مرقوم اودسه حكومتده اشـتراك ایتمش ؛ و۸۹۸ده بونك وفاتیله ملكـنده مستقل قالمشیدی . نورماندلره قارشی مقاومته مقتدر اوله‌میوب ، كندیلرینه الیوم نورماندیه دینلن نوستریه‌نك برقسمنی ترکه وریسلری (رولون) ه قیزینی ویرمكه مجبور اولمشـیدی . منظورلرندن (هاغانون)ك مظالمندن طولایی دره بكاری مرقوم (اودس)ك برادری (روبرت)ك ریاستیله عصیان ایدوب ، واقع اولان محاربه‌ده ابتدا قرال غالب كله‌رك ، روبرتی قتل ایتمش ایسـه‌ده ، متعاقباً روبرتك اوغلی غلبه چالوب ، شـارل فرار ، و (ورماندوآ) قونتی (هربرت) ه التجـا ایتمش ؛ وبونك طرفندن حبس اولنه‌رق ، ۹۲۹ ده محبسده وفات ایتمشدر .

— دردنجیسی « كوزل » لقبیله ملقب اولوب ، كوزل فلیپك اوغلیدر . ۱۲۹٤ده طوغوب ۱۳۲۲ تاریخنده برادری اوزون فیلیپك وفاتی اوزرینه ، فرانسه تختنه قعود ایتمش ؛ وقرالیچه (ژانه) یه وراثتی جهتیله ناواره قراللغی عنوانی دخی آلمش ایدی . كندیسندن اول خزینه‌یی واهالی یی صویمش اولان مالیه وعدلیـه مأمورلری حقنده زیاده شـدت كوسترمشـدر . انیشته‌سی بولنـان انكلتره قرالی ایكنجی ادوارد ایله اوفراشـوب ، همشیره‌سـنك انتریقه‌لرینه یاردیم ایتمكله ، عاقبت ادوآردك اسقاط وقتلنه سبب اولمشـدر . انكلتره‌نك امدادیله علیهنه قیـام ایدن غاسقونیه‌لیلرله دخی خیلی وقت محاربه ایتمشدر . ۱۳۲۸ده وفات ایدوب ، ارككـ اولادی اولمدیغندن ، قراللق اقرباسندن والوآ لی فلیپه كچمشدر .

— بشنجیسی « حكیم » لقبیله ملقب اولوب ، ۱۳۳۷ تاریخنـده طوغمش ؛ وپدرینك اسـارتی اثناسنده ۱۳۵٦دن ۱۳٦۰ تاریخنه دك وكالةً اجرای حكومت ایدوب ، ۱۳٦٤ده بالاصاله تخته چیقمش ؛ و۱۳۸۰ده وفات ایتمشـدر . فرانسه‌نك برچوق یرلرینی ضبط ایتمش اولان انكلتره قرالی اوچنجی ادوآردله وبر طاقم دره بكاریله محاربه ایدوب ، برچوق یرلر استرداد ایتمش ؛ وقشتاله قرالی ظـالم پترویی اسقاطله ، یرینه (تانتاماره) لی هنری یی اقعـاد ایتمشیدی . دائمی صورتده سلاح آلتنده عسكر ودونتما ترتیب ، وبرچوق نظامات وضع ایله ، بیوك كتبخانه‌یی تأسیس ، وتجارت وكمیجیلكك ترقیاتنه خدمت ایتمشدر .

— آلتنجیسی « سوكیلی » و « دیوانه » لقبلریله ملقب اولوب ، بشنجی شارلك اوغلیدر . ۱۳٦۸ده طوغوب ، ۱٤۲۲ده وفات ایتمشدر . ۱۲ یاشـنده ایكن پدرینه وارث اولمش ایسه‌ده ، ۲۰ یاشـنه باصدقدن صكره بالذات اجرای حكومته باشلامشدر . عمجه‌لرینه دره بكاری آره‌سنده نفـاق كیتدكجه آرته‌رق ، فرانسه‌نك محـاربات داخلیه ایله مشغولیتندن و بوحال نشمكشدن انكلتره قرالی بشنجی هنری بالاستفاده ، فرانسه‌یه تجاوزله ، نورماندیه‌یی ضبط ایتدكدن صكره ، قرلك قزینی دخی تزوجله ، فرانسـه قرالی عنوانی آلمشیدی . مع‌هذا آلتنجی شارل حالا قراللق عنوانی محافظه ، واوغلی یدنجی شـارل وكالةً فرانسـه‌نك قالان برمقدارینی اداره ایدیوردی .

— یدنجیسی « مظفر » لقبیله ملقب اولوب ، آلتنجی شـارلك اوغلیدر . ۱٤۰۳ده طوغوب ، پدرینك خسته‌لغی اثناسنده اجرای وكالت ایتمش ایسه‌ده ، پارسده بورغونیه‌دوقه‌سی طرفنك غلبه‌سی اوزرینه ، (بورژ) ه چكلمكه مجبور اولمشیدی . ۱٤۲۲ده ، پدرینك وفاتی اوزرینه ، اصالةً قرال اولوب ، برقاچ سـنه‌یی ذوق وسفاهتله امراردن صكره ، انكلیزلری فرانسه‌دن چیقارمغه عزم ایدوب ، مقتدر جنراللرك وعلی الخصوص (ژانه‌دارق) اسمنده خارق‌العـاده برقیزك امدادیله موفق اولمش ؛ وبرطاقم مجالس منتخبه تأسیسیله برچوق اصلاحات اجرا ایتمشیدی . آنجق اواخر عمرنده اوغلی اون برنجی لویی علیهنده بولنـه‌رق ، برچوق غوائل چیقارمغله ، شارل ۱٤٦۱ده وفات ایتمشدر .

— سكزنجیسی « قیدسز » لقبیله ملقب اولوب ، اون برنجی لوینك اوغلیدر . ۱٤۷۰ده طوغوب ، ۱۳ یاشنده ایكن ، همشیره‌سی (آنه) نك وصایتیله

تخته جلوس ایدەرك ، ذهنی شوالیه حکایەلریله مملو اولدیغندن، ناپولینك ضبطنه قالقیشمش؛ و١٤٩٥ ده بوکا موفق اولمش ایسەدە ، ایتالیا واسپانیا حکومتلرینك جملەسی علیهنده اتفاق ایتمکله، عودتنده دول متفقەنك ٤٠٠٠ عسکرینه راست کلمش ؛ و ٩٠٠ کشی ایله یولنی آچوب ، فرانسەیه عودت ایدەبیلمش ایسەدە ، ناپولیده براقدیغی عسکر متعاقباً طرد واخراج اولنمشیدی. ١٤٩٨ ده بلاولد وفات ایتمکله، قراللق عم زادەسی اورلیان دوقەسی اون ایکنجی لوییه کچمشدر.

— طقوزنجیسی ایکنجی هنرینك ایکنجی اوغلی اولوب، ١٥٥٠ ده طوغمش؛ و١٥٦٠ ده برادری ایکنجی فرانسوایه خلف اولمشدر . برمدت والدەسی (قاترینه دو مدیجیس) ك تحت وصایتنده بولنمش و زماننده فرانسەدە قتولیکارله پروتستانلر آرەسنده برچوق منازعات ومحاربات وقوعبولمشدر. وفاتی ١٥٧٤ دەدر.

— اوننجیسی (شارل فلیب) دینمکله معروف اولوب، ١٧٥٧ ده ورسایلده طوغمش، و١٨٣٦ ده آوستریاده ایلیریەنك (غوریچ) قصبەسنده وفات ایتمشدر. اون بشنجی لوینك تورونی واون آلتنجی لویی ایله اون سکزنجی لوینك برادری ایدی . تخته چیقمزدن اول (آرتوا قونتی) عنوانی حائز ایدی . اولا ١٨١٤ ده جالس تخت حکومت اولوب ایرتسی سنه اون سکزنجی لوینك مقام حکومته کلسیله ایشدن چکیلەرك، آوله مشغول اولمغه باشلامش و ١٨٢٤ تاریخنده اون سکزنجی لوینك وفاتی اوزرینه ، تکرار فرانسه صندالیٔ حکومتنه قعود ایدوب، ٦ سنه صکره ٨٠ یاشنده اولدیغی حالده، وفات ایتمشدر. ساووا خاندانته منسوب (ماریه ترزه) یی تزوج ایتمشدی.

آلمانیه ایمپراطورلری

آلمانلرعندنده (قارل) تلفظ اولنان بو اسمله آلمانیەدە دخی ٧ ایمپراطور کلمشدر:

برنجیسی (شارلمان) وایکنجیسی (اقلع شارل) درکه فرانسه قراللری صرەسنده ذکر اولنان فرانسه قرالی عنوانته آلمانیه ایمپراطوری عنوانتی دخی ضم ایتمشلردی .

— اوچنجیسی « شیشمان » لقبیله ملقب اولوب، (لویی جرمانیق) ك اوغلیدر. ٨٣٢ ده طوغوب، ٨٧٦ ده او وقت آلمانیه دینلن جرمانیەنك برکوچك خطەسنك قرالی اولمش؛ و ٨٨١ ده ایمپراطور اولوب، برسنه صکره باویره وصاقسه قراللری بولنان برادرلرینك وقوع وفاتیله، پدرینك بتون میراثنه وارث اولمش ایدی . نورماندلره مقاومت ایدەمیوب ، کندیلرینه مبالغ کلیه اعطاسیله مضرتلرندن قورتلمغه مجبور اولمش ؛ و(سادە شارل) ك صباوتنده وکالةً فرانسەیی اداره ایتمکده ایکن ، اوراده دخی نورماندلره قارشی بومعاملەدە بولنمش اولدیغندن، عمومك نفرت وتحقیرینه مظهراولوب، ٨٨٧ ده رسمی آلای ایله اسقاط اولنمغله، برمناستره چکیلوب ، برسنه صکره اوراده وفات ایتمشدر.

— دردنجیسی چهستان قرالی لوقسنبورغلی ژانك اوغلی و ایمپراطور یدنجی هنرینك تورونی اولوب ، ١٣١٦ ده طوغمش ؛ و١٣٤٦ ده چهستان تختنه کچوب، برسنه صکره آلمانیا ایمپراطوری اولمشدر. برچوق وقت مرعی الاجرا اولان بعض نظامات وضع ایتمش ؛ وپاپایه مماشات ایدەرك ، رؤساء روحانیه ایچون آیریجه آغر وبرکیلر طرحیله پاپاسلری هرنوع تکلیفاتدن عفو ایتمش؛ وبوحرکتیله زادکان واهالینك خشنودسزلغنی جلب ایتمشیدی . پراغه وویانه دار الفنونلرینی تأسیس ایدن بودر . ١٣٧٨ ده وفات ایتمشدر.

— بشنجیسی (شارلکینت) یعنی « بشنجی شارل » دینمکله معروف اولوب، آلمانیه ایمپراطوری واسپانیه ایله سیجیلیتین قرالی ایدی. آوستریا آرشیدوقی کوزل فلیبله قشتاله وارثەسی وفردیناند ایله ایزابلەنك قیزی اولان ژانەنك اوغلی اولوب ، ١٥٠٠ تاریخنده

قانده طوغمشدر. ١٥١٦ تاريخنده والده‌سنك
حياتنده قشتاله قراللغى اعلان اولنوب، اوچ سنه
صكره بيوك پدرى ماقسيميليانك يرينه آلمانيه ايمپرا-
طورى دخى اولمش؛ وايمپراطورلقده رقيبى اولان
فرانسه قرالى برنجى فرانسوآ ايله برچوق وقت
محاربه ايتمشدر. بومحاربه‌نك نتيجه‌سنده فرانسوآ
مغلوب واسير اولوب، مادريده‌سوق واوراده شارل
كنتك منفعتنه برمعاهده امضاسنه اجبار اولنمش
ايسه‌ده، فرانسه‌يه عودتنده معاهده‌نك احكامنى اجرا
ايتمديكندن، بينلرنده ١٥٢٦ ده برايكنجى محاربه
ظهور ايدوب، قانونى سلطان سليمان خانك مداخله
وتوسطيله وباربروس خيرالدين پاشانك عثمانلى دونغا-
سيله فرانسه‌نك امدادينه كيتمسيله، عقد مصالحه‌يه
مجبور اولمش ايدى. تونسه دخى تجاوز ايتمش
ايسه‌ده، مشاراليه خيرالدين پاشانك قوتنه قارشى
باشه چيقه‌ميوب، آلمانيه طرفنده دخى بالذات سلطان
سليمان خانك سوق ايتدكلرى عثمانلى اوردوسنه مغلوب
اولمغله، كدرندن وبتون آوروپانك حكمدارى اولمق
نيتندن قطع اميد ايتمك مجبوريتندن خسته ومأيوس
اولوب، ذاتاً اسپانيه قراللغنه اولجه اوغلى فليپى تعيين
ايتمش اولديغى كبى، آلمانيه ايمپراطورلغنى ده ١٥٥٦ ده
برادرى فردينانده ترك ايده‌رك، استرمادوره‌ده بر
مناستره چكيلوب، ١٥٥٨ ده اوراده وفات ايتمشدر.

— آلتنجيسى ايمپراطور لئوپولدك اوغلى اولوب،
١٦٨٥ ده طوغمش؛ وايكنجى شارلك وفاتى اوزرينه
١٧٠٣ ده ويانه‌ده اسپانيه قراللغى اجرا اولنمش
ايسه‌ده، ١٧٠٤ ده اسپانيايه كيتديكنده، اون
دردنجى لوينك اوغلى بشنجى فيليپ رقيب اولوب،
حكومت سورمكه موفق اوله‌مامش؛ وآنجق ١٧٠٧
تاريخنده ناپولى قراللغى تصديق اولنمش ايدى. برادرى
برنجى ژوزفك وفاتى اوزرينه، ١٧١١ ده آلمانيه
ايمپراطورى اولمشدى. ١٧١٤ ده عقد اولنان
(راستاد) معاهده‌سيله اسپانيه‌يه اولان حاكميت
ادعاسندن صرف نظر ايدوب، ناپولى، مانتو،
ساردنيه وفلمنك ايسه كنديسنه ترك اولنمشدى. بونك
زماننده پرنس (اوژن) ك قوماندەسى آلتنده بولنان
آلمانيه اردوسى عساكر عثمانيه‌يه غالب كله‌رك، پترو
واراديس ايله بلغراد محاربه‌لرينى قزانمش؛ و١٧١٨ ده
پازارويچ معاهده‌سيله مخاصماته ختام ويرلمش ايدى.
متعاقباً انكلتره وفرانسه وفلمنكله متفقاً اسپانيا قرالى
بشنجى فيليپه اعلان حرب ايدوب، ١٧١٥ ده ويانه
معاهده‌سيله عقد مصالحه اولنمشدى. ١٧٣٣ ده
آلتنجى شارل لهستان قراللغنه (فردريق اوكوست) ك
وفرانسه ايسه (استانيسلاس) ك كچمسنى التزام
ايتديكندن، يكيدن محاربه ظهور ايدوب، ١٧٣٥
سنه‌سنه‌دك دوام ايتمسيله، وسنهٔ مذكوره‌ده عقد
اولنان ايكنجى ويانه معاهده‌سيله مرقوم استانسيلاسه
لهستانه بدل (لورن) ويرلمكله اعادهٔ صلح اولنمشدى.
متعاقباً عثمانليلرله محاربه ايدوب، دوچار مغلوبيت
اولمسيله ١٧٣٩ ده افلاق وبغدان ايله بلغرادى اعاده‌يه
مجبور اولمش؛ و١٧٤٠ ده وفات ايتمشدر. صاغلغنده
آوستريا ممالكنى بيوك قيزى (ماريه ترزه) يه ترك
ايدوب، مع‌هذا وفاتنده وراثتى حقنده خيلى اختلافات
ظهور ايتمشدى.

— يدنجيسى (شارل آلبرت) دينمكله معروف
اولوب، باويره الكتورى (ماقسيميليان امانوئل) ك
اوغليدر. ١٦٩٧ ده طوغوب، ١٧٢٢ ده ايمپراطور
برنجى ژوزفك برقيزينى تزوج ايتمش؛ و١٧٢٦ ده
باويره‌ده پدرينه وارث اولمش ايدى. ١٧٤٠ ده
ايمپراطور آلتنجى شارلك وفاتنده ماريه ترزه‌نك
آوسترياده حكومتنى تصديق ايتميوب، برنجى فردينانك
بروصيتنامه‌سنه استناداً، كنديسنك حق وراثتى
اولديغنى ادعا ايتمش؛ وفرانسه قرالى اون بشنجى
لوينك امداديله ويانه‌ده آوستريا وپراغه‌ده چهستان
قراللغنه ونهايت ١٧٤٢ ده فرانقفورتده آلمانيه
ايمپراطورلغنه انتخاب ايتديرلمش ايسه‌ده، متعاقباً
مغلوب اولوب، بتون بوفتوحاتنى غائب ايتدكدن
صكره، ملك موروثى اولان باويره‌دن دخى اخراج

اولنمش ؛ وآنجق ١٧٤٤ ده ايمپراطورك اردوسی
پروسيه قرالی ايكنجی فردريقك چهستانه تجاوزاتيله
مشغول بولنمسندن بالاستفاده، مونيخه داخل اولمش؛
وبرسنه صكره اوراده وفات ايتمشدر. باويره‌ده اوغلی
(ماقسيميليان ژوزف) وايمپراطورلقده ماريه‌ترزه‌نك
زوجی برنجی فرانسوآخانی اولمشدر.

انكلتره قراللری

انكليزلر عندنده بواسم (چارلس) صورتنده
تلفظ اولنديغندن، بو اسمله انكلتره‌ده حكومت
سورن ايكی حكمدارك ترجمهٔ حالیچون «چارلس»
ماده‌سنه مراجعت بيورليه.

اسوج قراللری

اسوجده بواسمله ١٢ حكمدار كلديكی مروی
ايسه‌ده، ايلك آلتيسنك احوالی مجهول وبلكه
وجودلری دخی موهوم اولديغندن، صكره‌كی
آلتيسنك ذكريله اكتفا ايده‌جكز:

— يدنجيسی برنجی اسوركرك اوغلی اولوب،
١١٥١ده پدرينه (غوتيه) قراللغنده خلف اولمش؛
و١١٦١ده بتون اسوجك قرالی اولمش ايدی.
خرستيانلغی قبول ايتديرمك ايچون (اينغريه)
و(استونيه) اهاليسی ايله محاربه، وبرچوق كليسالر
ومناسترلر تأسيس ايتمش؛ وبعده طائفهٔ رهبانك
بيوك برنفوذ قزاندقلرينی كورنجه، بونلرك اقتدارينی
تحديد ايتمك تشبثنده ايكن، ١١٦٨ده سلفنك اوغلی
(قانوت اريسقون) طرفندن قتل اولنمشدر.

— سكزنجيسی (قانوت بونده) نك اوغلی اولوب،
اعزه‌دن معدوداولان طقوزنجی(اريق)ك نسلندندر.
١٣٩٧ده(ماركريته‌دووالدمار)طرفندن اعلان اولنان
اسوج ونوروج ايله دانيمارقه اتحادی اسوجليلر ايچون
برطاقم غوائل ومصائبدن بشقه برنتيجه ويرمديكندن،
١٤٤٨ده اسوج بواتحاددن آيريله‌رق، صاحب ترجمه
اسوج قراللغنه انتخاب اولنمش؛ وبرسنه صكره
نوروجليلر دخی كنديسنی قرال طانيمشلرسه‌ده، متعاقباً
نوروج برنجی (قريستيان دولدنبرغ) طرفندن ملك
اولنه‌رق، ١٤٥٧ده شارل بونك طرفندن اسوج
قراللغنی دخی ترك اجبار ايدلمش؛ وچوق كچمه‌دن
اسوجی استرداد ايتمش ايسه‌ده، چوق وقت محافظه
ايده‌مه‌مش؛ ونهايت ١٤٦٧ده ثالثاً اسوج قرالی
اولوب، ١٤٧٠ده وفات ايتمشدر. قانوت زاده
معناسيله (قانوت سون) ديمكله معروفدر.

— طقوزنجيسی (كوستاو واسه)نك دردنجی
اوغلی اولوب، ١٥٥٠ده طوغمش؛ وابتدا سودرمانيا
دوقه‌سی عنوانينی حائز اولوب، ١٥٩٢ده بيوك
برادری اوچنجی ژانك وفاتنده، وارث حقيقی اولان
يكنی (سيجيسموند)ك لهستان قراللغنه انتخاب ايدلمش
اولمسيله، غيوبتندن بالاستفاده، ابتدا وكالةً اداره
اموره باشلامش، و١٦٠٤ده اصالةً قراللغنی اعلان
ايتمشدر. اسوجده پروتستانلقدن بشقه برمذهب
مساعده اولنميه‌جغنی اولجه اعلان ايتمشدی. روسلرا
محاربه ايدوب، غلبه چالمغله، فينلانديه‌يی ضبط ايتمش
ايسه‌ده، لهليلرله دانيمارقه‌يه قارشی اولان محاربه‌لرنده
مغلوب اولمشدی. ١٦١١ده وفات ايدوب، اوغلی
(كوستاو آدولف) خلفی اولمشدر.

— اونجيسی (شارل كوستاو) ديمكله معروف
اولوب، (رين) پالاتينه‌سی پرنس (ژان قازيمير)
وطقوزنجی شارلك قيزی قاترينه‌نك اوغليدر. ٦٢٢
تاريخنده طوغوب، ١٦٥٤ده، خصمی (قريستينه) نك
فراغی اوزرينه، اسوج تختنه قعود ايتمش؛ وابت
قراللغنی تصديق ايتمين لهستان قرالی (ژان قازيمير)
قارشی اعلان حرب ايدوب، ١٦٥٥ و ١٦٥٦
وارسوويه‌يی وبتون لهستانی ضبط ايتدكدن صكر
دانيمارقه ايله محاربه‌يه كيريشه‌رك، اشلسويغ هولست
ايله يوتلانديی ضبط ايتمش؛ وبوزلرك اوزرنده آطه
آطه‌يه كچه‌رك، قوپنهاغه قدر ايلريلكله، (روسكيل
معاهده‌سيله (اسقانيه)يی الحاق ايتمش ايدی. ش
ايمپراطورلغی قورمش اولديغندن، برسنه صك

معاهده‌نك اجراسز قالدیغنی وسیله اتخاذ ایده‌رك ، یکیدن قوپنهاغی محاصره ایتمش ایسه‌ده ، اثنای محاصره‌ده ۱۶۶۰ ده فجأةً وفات ایتمشدر.

— اون برنجیسی اوتنجیسنك اوغلی اولوب ، پدرینك وفاتنده ۱۶۶۰ تاریخنده ، ۵ یاشنده اولدیغی حالده ، تخته چیقمکله ، هیئت وصایت دانیمارقه ایله منفعتلی برمعاهده عقد ایتمش؛ وکندیسی ۱۶۷۲ تاریخنده اداره‌ٔ اموری الینه آلوب ، فرانسه قرالی اون دردنجی لویی ایله عقد اتفاق ایتمش؛ وکندیسنه اعلان حرب ایدن دانیمارقه قرالی بشنجی قریستیانله برچوق محاربه‌لر ایدوب ، جمله‌سنده غالب کلمکله ، الکاسنی توسیع وعسکر ودونتماسنی وخزینه‌سنی تزیید ایده‌رك ، صنایع وتجارت ومعارفك ترقیسنه پك چوق خدمتلر ایتمشدر. (لوند) دارالفنونی دخی بونك تأسیس کرده‌سیدر. ۱۶۹۷ ده وفات ایتمشدر.

— اون ایکنجیسی اون برنجی شارلك اوغلی اولوب ، ۱۶۹۷ده ، ۱۵ یاشنده اولدیغی حالده ، پدرینه خلف اولمشدر . روسیه چاری برنجی پترو ایله دانیمارقه قرالی دردنجی فردریق ولهستان قرالی ایکنجی اوکوست بوکنج قراله قارشی عقد اتفاق ایتدکلرندن ، شارل وقت غائب ایتمکسزین ، ابتدا دانیمارقه‌یه قارشی یورویه‌رك ، قوپنهاغی محاصره ، ودردنجی فردریق ۱۷۰۰ تاریخنده (تراونداهل) معاهده‌سنی امضایه اجبار ایتدکدن صکره ، (ناروه) یی محاصره ایتمش اولان ۶۰۰۰۰ روس عسکرینه قارشی ۹۰۰۰ اسوجلی ایله هجوم ایدوب ، روسلری کاملاً مغلوب وپریشان ایتمش ؛ واورادن لهستانه ارجاع عنان ایده‌رك ، ۱۷۰۱ده (دونه) ساحلنده بربیوك مظفریته نائل اولمغله ، لهستانی تماميله ضبط ، و(استانیسلاس لزینسکی) یی لهستان تختنه اجلاس ایده‌رك ، (اوکوست) ی صاقسه‌یه تعقیب ایدوب ، اوراده لهستان قراللغندن وازکچدیکنه داٸر کندیسنه ۱۷۰۶ده بر معاهده امضا ایتدیرمش ؛ و اورادن ۴۳۰۰۰ عسکرله موسقووه‌نك اوزرینه یوریوب ، آنجق بودفعه (پولتاوه) ده کلیاً منهزم اولمغله ، دولت عثمانیه‌یه التجا ایتمکه مجبور اولمش؛ وبرسنه قدر بندرده قالوب ، عثمانلیلری روسلره قارشی حربه تشویق ایتمش ایسه‌ده ، او وقت دولتین بیننده مصالحه منعقد اولوب ، حربه سبب اولمدیغندن ، شارله مملکتنه عودتی تکلیف اولنمش ؛ وآنجق کندیسی رضا ویرمیوب ، بولندیغی خانه‌ده مقاومت ایتمکله ، خانه‌نك احراقنده تسلیمه مجبور اولوب ، دیمتوقه‌ده اقامه ایتدیرلمش ایسه‌ده ، ۱۷۱۴ ده فرار ، و بر آلمان ضابطی قیافتنده آلمانیه‌نك ایچندن مرور ایده‌رك ، (استرالسوند) ه وصولنده دانیمارقه ، صاقسه ، پروسیه وروسیه عسکرندن مرکب بر مفرزه طرفندن احاطه اولندیغی حالده ، فوق‌العاده بر جسارت ابراز ایتمش ایسه‌ده ، موقع مدافعه‌یه مساعد اولمدیغندن ، اسقانیه‌نك (لوند) قصبه‌سنه چکلمشیدی . غیوبتنده اوکوست لهستان قراللغنه عودت ، برنجی پترو لیوونیه‌یی ضبط ، دانیمارقه قرالی فردریق دخی اسقانیه‌یی استیلا ایتمش اولدیغندن ، شارل وزیر ومستشاری اولان بارون دو (کورج) ك انضمام رأییله تلافی‌ٔ مافاته چالیشمقده ایکن ، ۱۷۱۸ ده وفات ایتمشدر . غایتله جسور بر حکمدار ایدیسه‌ده ، معند وتأملسز اولدیغندن ، ممالك عثمانیه‌ده اقامتی اثناسنده یکیچریلر طرفندن (تیمور باش) لقبیله تلقیب اولنمشیدی . حکیم وولتر اون ایکنجی شارلك غایتله کوزل برتاریخنی یازمشدر.

— اون اوچنجیسی آلفونس فردریقك ایکنجی اوغلی اولوب ، ۱۷۵۸ ده طوغمشدر . ۱۷۹۲ده برادری اوچنجی کوستاوك وفاتنده بونك اوغلی دردنجی کوستاوك صباوتنده وکالةً اداره‌ٔ امور ایتدکدن صکره ، کوستاوك سن رشده وصولیله ، چکیلوب کندی حالنده یاشامقده ایکن ؛ دردنجی کوستاوك اسقاطی منتج اولان اختلال اصحابی طرفندن ۱۸۰۹ ده تخته اقعاد اولنمش؛ وفرانسه ، روسیه ودانیمارقه ایله مصالحه ایتمش ایسه‌ده ، برمدت صکره دانیمارقه ایله محاربه‌یه مجبور اولوب ، نورروجی الحاق ایتمش ؛ و۱۸۱۴ معاهده‌ٔ عمومیه‌سیله نورروجك قطعیاً اسوجه الحاق تصدیق اولنمشدر . اولادی اولمدیغندن

(هولستاين اوكوستنبورغ) پرنسى ولى عهد اتخاذ
اتمش ايسه‌ده، بودخى كنديسندن اول فوت اولديغندن،
وفاتنده (برنادوت) اسمنده فرانسز بر جنرال اون
دردنجى شارل اسميله قرال انتخاب اولنمشدر.

— اون دردنجيسى مشاراليه (برنادوت)
اولوب، (شارل ژان) ديمكله دخى معروفدر.
فرانسه‌نك (پو) شهرنده طوغوب، ١٧٨٩ اختلا-
لنده باش چاوش اولديغى حالده، بعده قطع مراتبله،
رين اردوسنده ابراز شجاعت وجسارت ايده‌رك،
١٩٧٤ده جنرال (قلبر) طرفندن ميدان حربده
ميرلوالغه ترفيع اولنمش؛ وبرقاچ آى صكره فريق
اولمش ايدى. ايتاليا محاربه‌سنده ٢٠٠٠٠ عسكرله
بوناپارتك امدادينه كوندريله‌رك، برچوق يرلرضبطنه
موفق اولمش؛ و ١٧٩٨ ده ويانه‌يه سفير تعيين
اولنمش ايدى. ١٧٩٩ده فرانسه‌ده حربيه ناظرى
اولوب، عسكرى لايقيله تنسيق وتنظيم ايتمكده ايكن،
(سييس)ك سعايتيله عزل اولنه‌رق، ١٨٠٠ده
وانده قوماندانلغنه تعيين اولنمش؛ و انكليزلرك
(كيبرون) ه خروجنه مانع اولوب، مملكتده اعادهٔ
اسايشه موفق اولمش ايدى. ١٨٠٤ ده ناپوليون
طرفندن مشيرلك رتبه‌سيله هانووره واليلكنه تعيين
اولنه‌رق، اوراده منتظم برعسكر ترتيب ايتمكله،
١٨٠٥ ده فرانسه ايله متفق اولان باويره پرنسى
يكيدن اقعاد، و (سالبورغ) ى ضبط ايله، اوسترليچ
مظفريتنه خدمت ايتمش؛ وبونك اوزرينه (پونته
قوردو) پرنسلكنه نصب اولنه‌رق، ١٨٠٦ ده
پروسيه‌ليلرى (هال) ده و (لوبك) ده مغلوب،
و (بلوخر) ى اسير ايتمش؛ وبعده لهستانه دخول
ايله، روسلرى برقاچ محاربه‌ده مغلوب ايتدكدن صكره،
(اسپاندن) محاربه‌سنده مجروح اولمش؛ ويارەسى
ايى اولدقدن صكره، ١٨٠٧ده اسوجه قارشى
حركات عسكريه‌يه مأموراولوب، ١٨٠٨ده فرانسه‌نك
خصمى اولان دردنجى كوستاوك اسقاطى اوزرينه،
مخاصماتى تعطيل ايده‌رك، اسوجليلرك محبتنى قزانمش
ايسه‌ده، بوحركتى بوناپارتك مقاصدينه قارشى
اولديغندن، ايمپراطور بوندن ممنون اولمامش ايدى.
١٨٠٩ ده طقوزنجى قول اردوقوماندانى اولوب،
(وافرام) مظفريتنى قزاندرمغه سبب اولمش؛
و (والشرن) ه چيقمش اولان انكليزلرى كرى

پوسكورتمش ايسه‌ده، مكافاة برينه بسبتون عزل
اولوب، منكوب اولديغى حالده، ١٨١٠ تاريخند
اسوج قرالى اون اوچنجى شارل طرفندن اسوج
ولى عهدلكى تكليف اولنمغله، قبول ايدوب
ناپوليونك موافقتيله، اسوجه كيتمش؛ وابتدا فرانسه
ايله متفقاً حركت ايتمش ايسه‌ده، ١٨١٢ده فرانسز
عسكرى اسوج ممالكنه تجاوز ايتديكندن، فرانسه‌يه
قارشى اولان اتفاق دوله داخل اولمش؛ وفرانسز
جنراللرندن برقاچنى مغلوب ايدوب، (ليپسيك)
مظفريتنى قزانمش ايسه‌ده، رين مجراسنى تجاوز
ايتميوب، سلاح بدست اوله‌رق وطن اصليسنه كيرمكى
قبول ايتمه‌مشيدى. اوصره‌ده دول متفقه‌يى رين
مجراسنى تجاوز ايتمه‌مكه قاندرمق شرطيله، ناپوليونك
صلحك قبولنه تشويق ايتمش ايسه‌ده، مقتدر اوله
ميوب، اسوجه عودتنده شانلى برصورتده استقبال
اولنمش؛ ومتعاقباً نوروجه چكوب، دول متفقه
طرفندن اسوجه‌ترك ايدلمش اولان بومملكتى اون بش
كون ظرفنده ضبط ايتمشيدى. ولى عهدلكنده
بوخدماتى ايتدكدن صكره، ١٨١٨ تاريخنده، اون
اوچنجى شارلك وفاتى اوزرينه، اسوج قرالى
اولوب، اصلاحات داخليه ايله اوغراشمش؛ ومعارف
وصنايع وزراعت وتجارتى پك چوق ترقى ايتديروب
اسوج ايله نوروجك ادارهٔ داخليه‌لرى وقانون
اساسيلرى آيرى آيرى اولمق اوزره، ايكى مملكتدن
مركب بردولت متحده تشكيل ايلمشدر. ١٨٤٤
تاريخنه‌دك حكم سوروب، سنهٔ مذكوره‌ده وفات
ايتمكله، اوغلى برنجى اوسقار كنديسنه خلف
اولمشدر.

— اون بشنجيسى برنجى اوسقارك اوغلى اولوب
١٨٥٩ ده بدرينه خلف اولمش، و١٨٧٢ تاريخنه
قدرحكم سوروب، سنهٔ مذكوره‌ده وفات ايتمشدر.
زماننده‌قانون اساسيجه بعض تعديلات اجرا اولنه‌رق
اصول انتخاب دها سربست برحاله قونمشدر.

اسپانيا قراللرى

اسپانياده دخى شارل ياخود (قارلوس) اسميله
٤ حكمدار كلمشدر:
برنجيسى آلمانيه ايمپراطورلرى صره‌سنده ذكر
چكن (شارل كينت) در، كه آلمانيه ايمپراطور

اعتباریله بشنجی واسپانیا قراللغی اعتباریله برنجی شارلدر.

— ایکنجیسی اسپانیا وناپولی قرالی اولوب، دردنجی فلیپك اوغلیدر. ١٦٦١ده طوغوب، بش یاشنه قدر یوریمکه وسویلمکه مقتدر اوله‌مدیغی حالده، ٤ یاشنده ایکن، والده‌سی آوستریالی (آنه) نك وصایتیله قرال اولمش؛ وزماننده امور دولت ابتدا والده‌سی، بعده نامشروع برادری آوستریالی جوان، صکره زوجه‌سی اورلیانلی لویزه ونهایت وکلاسی طرفندن اداره اولنمشدر. اون دردنجی لوی‌یه قارشی تشکل ایدن اتفاقه داخل اولمغله، (فرانشه قونته) یی وفلمنکده بعض یرلرینی غائب ایتمش ایدی. اولادی اولمدیغندن، آوروپا دولی کندیسنه طانیشمقسزین اوچ دفعه ممالکنك صورت تقسیمی ترتیب ایلشلردی. بونك اوزرینه، کندیسی ١٧٠٠ تاریخنده بتون ممالکنی اون دردنجی لوینك طورونی آنژو دوقه‌سی فرانسه‌لی فلیپه ترك ایتدیکنی متضمن بروصیتنامه یازمغله، آوستریا دولتی بو وصیتنامه‌یه قارشی اقامهٔ حجت ایدوب، بوندن بر چوق محاربات تولد ایتمشدر. متعاقباً وفات ایدوب، بونك فوتیله ایکی قرندن بری اسپانیاده حکومت سورمکده بولنان آوستریا خاندانك برنجی شعبه‌سی منقرض اولمش؛ واسپانیانك آوروپا دولی میاننده‌کی نفوذ واعتباری دخی زائل اولمشدر.

— اوچنجیسی بشنجی فلیپ ایله (الیزابته فارنزه) نك اوغلیدر. ١٧١٦ده طوغوب، ابتدا (دون قارلوس) اسمیله شهرت بولمشیدی. ١٧٣١ده والده‌سندن میراث قالان (پارمه) ده حکومت سوروب، ١٧٣٤ده پدری سیجلیتینده‌کی حقوقنی دخی کندیسنه ترك ایتمکله، بوحقوقنی غصب ایتمك ایستین ایمپراطور طرفدارلریله محاربه ایده‌رك، آز زمان ظرفنده سیجلیتین قراللغنی ضبط، وبوصفتله یدنجی شارل نامنی اخذ ایتمشدی. ٢٨ سنه‌دن بری رئیس وکلاسی (تانوچی) نك یاردیمیله ایتالیاده‌کی ممالکنی حسن اداره ایتمکده ایکن، ١٧٥٩ ده، برادری آلتنجی فردیناندك وفاتی اوزرینه، اسپانیایه دعوت اولنه‌رق، اوچنجی شارل اسمیله اسپانیا قرالی اولمش؛ وسیجلیتینی اوچنجی اوغلی فردینانده براقمش ایدی. انکلتره‌یه قارشی فرانسه ایله اتفاق ایده‌رك، ١٧٦٢ و ١٧٧٨ تاریخنده وقوع بولان ایکی محاربه‌نك برنجیسنده غائب ایتدیکی بعض یرلری ایکنجیسنده استرداد ایتمش؛ وجزایره قارشی برقاچ دفعه سوق عسکر ایتمش ایسه‌ده، موفق اوله‌مامشدی. بعده اصلاحات داخلیه ایله مشغول اولوب، برچوق جدوللر، یوللر، مکتبلر، نباتات باغچه‌لری، موزه‌لر وسائره تأسیس وعسکر ودونتماجه خیلی اصلاحات وترقیات وجوده کتیرمش ایدی. ١٧٨٨ده وفات ایتمشدر.

— دردنجیسی اوچنجی شارلك اوغلی اولوب، ١٧٤٨ده ناپولیده طوغمش، و١٧٨٨ ده پدرینه خلف اولمشدر. کوشك واقتدارسز برآدم اولمغله، زوجه‌سی (ماریه‌لویزه) وبونك منظوری (مانوئل غودوی) ادارهٔ امور ایتمشدر. اون آلتنجی لوینك قتلی اوزرینه ١٧٩٣ ده فرانسه جمهوریتنه اعلان حرب ایتمش ایسه‌ده، متعاقباً فرانسه ایله تجاوزی وتحفظی برمعاهده عقدینه مجبور اولوب، بومعاهده‌نك اجباریله پورتکیزه وبعده انکلتره‌یه اعلان حرب ایده‌رك، مستملکاتنك اك کوزللری انکلتره طرفندن ضبط اولنمشیدی. بعده ناپولیونك النده براویونجق کبی قالدیغندن، بوحالدن قورتلمق ایچون، آمریقاده‌کی مستملکاتنه کیتمك تشبثنده ایکن، اوغلی فردیناند طرفندن اویاندیریلان عصیان اوزرینه، اسپانیه‌ده قالمغه، ومتعاقباً قراللغی اوغلنه ترك ایتمکه مجبور اولمش ایسه‌ده، ایکی آی صکره ناپولیون طرفندن بوفراغتدن صرف نظرله اسپانیایی ناپولیونه ترك ایتمکه مجبور اولمش؛ وکندیسی مارسلیه‌یه وبعده رومایه کیدوب، ١٨١٩ده اوراده وفات ایتمشدر.

ناپولی وسیجلیتین قراللری

برنجیسی ابتدا آنژو وپرووانسه قونتی و بعده ناپولی قرالی اولوب، ١٢٢٠ده طوغمش، و١٢٨٥ تاریخنده وفات ایتمشدر. فرانسه قرالی سکزنجی لوینك اوغلی وسنت لوینك برادری اولوب، برادریله برابر اهل صلیب محاربه‌سنده مصر سفرینه کیتمش؛ واونکله برابر ١٢٥٠ده منصوره‌ده اسیر دوشمش ایدی. خلاص بولدیغنده زوجه‌سندن کندیسنه میراث قالمش اولان پرووانسه‌ده حکومت سورمکه باشلامشیدی. پاپا دردنجی (اوربن) طرفندن سیجلیتین قرالی (منفروآ) یه قارشی دعوت

اولنوب، غالبيق تقديرنده بوقراللق كنديسنه وعد اولنمغله، ١٢٦٦ و ٦٨ ده مذ كورمنفروآيى ويكننى مغلوب ايدەرك ، سيجيليتيى ضبط ايتمش ايسەده، واقع اولان مظالمى اوزرينه سيجيليەليلر١٢٨٢ ده پاسقاليه كونى ايكندى عبادتى اثناسنده قيام ايدوب، جزيرەده بولنان بتون فرانسزلرى قتل‌عام ايدەرك، «سيجيليه ايكنديلرى» ديمكله مشهور وقعهٔ مدهشه‌يى ايقاع ايتدكلرندن، بوجزيره الندن چيقوب، يالكز ناپوليده حكم سورمكه دوام ايتمش ايدى.

— ايكنجيسى « طوپال » لقبيله ملقب اولوب، برنجينك اوغليدر. ١٢٤٦ ده طوغوب ، پدرينك وفاتنده سيجيليه‌ليلرك النده اسير بولنمغله ، درت سنه صكره ١٢٨٩ د ه خلاص بولەرق ، ناپولى قرالى اولمش؛ وسيجيليه‌يى استردادە چالشمش ايسەده، موفق اولەميوب ، پدرندن دها عادلانه حكومت ايتمش ؛ و١٣٠٩ده وفات ايدوب ، اوغلى اوچنجى آندره خلفى اولمشدر . (شارل مارتل) اسمنده ديكر براوغلى اوچنجى آندرەدن مجارستان قراللغنى ضبط ايتمكه چاليشمشدر.

— اوچنجيسى (دوراسلى‌شارل) ديمكله معروف اولوب ، قرال روبرتك برادرى (دوراسلى‌ژان)ك نورونى وايكنجى شارلك نورونك اوغلى ايدى . ١٣٨١ ده قراليچه (ژانه) دن دلكير اولان پاپا آلتنجى اوربن طرفندن ناپولى قراللغنه دعوت اولنەرق، بلامحاربه بوقراللغى‌ضبط، وژانه‌يى اخناق ايتمش ايسەده ، بوقراليچه‌نك ولى‌عهد اتخاذ ايتمش اولديغى آنژو دوقه‌سى برنجى لوبى ايله محاربه‌يه مجبور اولمش ؛ و بعده كنديسنى ايستديكى كبى قوللانمق ايستين پاپا ايله دخى بوزيشمش ايدى . ١٣٨٥ده ذكوردن يكتا وارثى بولنديغى مجارستان قراللغنه دعوت اولنمش ايسەده ، صورتا حقوق حكمرانيدن صرف نظرايتمش اولان صوڭ‌حكمدارك زوجه‌سى طرفندن ١٣٨٦ ده قتل ايتديرلمشدر. اوغلى‌لاديسلاس‌مجارستان قراللغنده وارثى اولمشدر.

— دردنجيسى آلمانيه ايمپراطورى واسپانيا قرالى اولان مشهور شارل كينتدر.

— بشنجيسى اسپانيا قراللرندن ايكنجى شارلدر.

— آلتنجيسى آلمانيه‌ايمپراطورى آلتنجى شارلدر.

— يدنجيسى اسپانيا قرالى اوچنجى شارلدر.

ساردنيه قراللرى

برنجيسى (برنجى شارل امانوئل) در ،ك ساوو آدوقه‌سى اعتباريله اوچنجى عد اولنوب، ايكنجى ويقتور آمده‌نك اوغليدر . ١٧٠١ ده طوغوب ١٧٣٠ده، پدرينك فراغتى اوزرينه، سادرنيه تخته قعود ايتمشدى. ١٧٣٣ده آوستريايه قارشى فرانسه واسپانيه ايله بالاتفاق دول ثلثه عسكريله (ميلانه خطه‌سنى ضبط ايتمش؛ و(نوواره)ايله ديكر بعض برلر كنديسنه ترك اولنمشدى . ١٧٤٢ده بعض برلروعدينه قارشى‌فرانسه واسپانيه‌يه قارشى‌مجارستا قراليچه‌سى (ماريه ترزه) ايله بالاتفاق، بعض محاربه قزانمش ايسەده ، ١٧٤٤ده فرانسه ايله (نورينو معاهده‌سنى امضايه مجبور اولمش ؛ و بقيهٔ عمر اصلاحات داخليه‌يه صرف ايدەرك، ١٧٧٣ده وفا ايتمشدر.

— ايكنجيسى (ايكنجى شارل امانوئل) ديمك معروف اولوب، اوچنجى ويقتور آمده‌نك دردنج اوغليدر. ١٧٩٦ده پدرينه خلف اولوب ، فرانس قرالى اون بشنجى لوينك نورونى تزوج ايتم اولمغله ، خاندانيله قرابتى اولديغندن ، فرانس اختلالنك قرەده‌كى ممالكنه سرايتنى منع ايدەميو ١٧٩١ده بوممالكى تركله، ساردنيه‌يه چكمكه مجبو اولمش؛ و١٨٠٢ده تختنى برادرى ويقتور امانو تركله ، رومايه كيدوب ، ١٨١٩ده اوراده و ايتمشدر.

— اوچنجيسى (شارل فليكس) در،كه ١٧٦٥ طوغوب ، ١٨٢١ ده ، برادرى ويقتور امانو مجبورى فراغتى اوزرينه ، ساردنيه قرالى اولمش واشقيايى تربيه ايله، برطاقم نظامات عسكريه و ايتدكدن صكره، ١٨٣١ده بلاولد وفات ايدوب قراللق قارينيال دوقه‌سى (شارل آلبرت). قالمشد

دردنجيسى (شارل آلبرت) در،كه ساوو خاندانك ساوو آ قارينيان شعبه‌سنه منسوب اولو ١٧٩٨ده طوغمش ، وفرانسه‌ده تربيه اولنمغ افكارحريت پرورانه‌يه تابع اولوب، ايتاليانك اتحاد هوسنه دوشمش‌ايدى. ١٨٢١ده قاريشقلق‌وقوع طوبجى قوماندانى اولوب، يكى قرال شارل فليك كلنجه‌يه قدر ويقتور امانوئل طرفندن وكيل تع

اولمش؛ ودرحال برنوع مشروطیت اعلان ایدوب، برطاقم مجالس منتخبه تأسیسنه قالقیشمغله، ٨ کون صکره آوستریانك مداخله‌سیله ساردنیه‌دن اخراج وطوسقانه‌یه نفی اولنه‌رق، بر چوق وقت منکوب قالمش ایسه‌ده، ١٨٢٩ ده ساردنیه والیلکنه تعیین اولنمش؛ و١٨٣١ ده ساردنیه قرالی اولوب، مشروطیتی اعلان، وزراعت وتجارت وصنایع ومعارفی ارقا ایله برچوق اصلاحات اجرا، وبرطاقم نظامات نافعه وضع ایده‌رك، تبعه‌سنك محبتنی قزانمش؛ ومؤخراً القاآت اجنبیه ایله، بوخط حرکتدن عدول ایتمش ایسه‌ده، ١٨٤٨ قاریشقلغندن صکره ینه اسکی مسلکنه رجوع ایله، ایتالیا اتحادی فکرینی التزام ایده‌رك، لومبارده، وندیك، مورته، پارمه وسائر طرفلرده ظهور ایدن قاریشقلقلره عسکرله یاردیم ایتمش؛ وبرچوق محاربه‌لر قزانمش ایسه‌ده، ایتالیانلرك صنعت عسکریه‌دن بی‌بهره‌لکلرندن بعده بعض مغلوبیتلره دوچار اولوب، ١٧٤٩ ده اوغلی ایکنجی ویقتور امانوئله تختندن راقوب، پورتکیزك (اوپورتو) شهرینه چکلمش، واو سنه اوراده وفات ایتمشدر.

ناواره قراللری

برنجیسی فرانسه قرالی دردنجی شارلدر.

— ایکنجیسی «کوتو» لقبیله ملقب اولوب، اوچنجی فلیپك تورونك اوغلیدر، ١٣٣٢ ده طوغوب، ١٣٤٩ ده، والده‌سی فرانسه‌لی (ژانه) نك وفاتی اوزرینه، ناواره قرالی اولمش، وفرانسه تختنه ادعای حقوقله، انکلیزلرله بالاتفاق، برچوق محاربه‌لر ایتمش؛ وبر دفعه دخی پاریسی ضبط ایلمش ایدی. مغلوب اولوب، فرانسه‌دن امیدی کسدکدن صکره، اسپانیه‌یه قاریشمغه باشلایه‌رق، قشتاله‌یی اله کچیرمك ایچون، برچوق محاربه‌لره وانتریقه‌لره قاریشمش؛ وهرکسك خصومتنی قزانمش ایدی. نهایت ناواره قراللغیله قناعت ایتمکه مجبور اولوب، ١٣٨٧ ده وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی «اصیل» لقبیله ملقب اولوب، ایکنجینك اوغلیدر. ١٣٨٧ ده پدرینه خلف اولوب، پدرینك مدعیاتندن واز کچه‌رك، فرانسه‌نك برچوق ایالاتی اوزرنده‌کی حقوقنه مقابل مبالغ کلیه آلمش؛ وصلح ومسالمتله برچوق وقت حکم سوردکدن صکره، ١٤٢٥ ده وفات ایتمشدر.

شارلروآ (Charleroi) بلجیقه‌نك هاینو ایالتنده و(مونس) ك ٣٧ کیلومتره شرقنده اوله‌رق (سامبره) نهرینك صول ساحلنده وبرقاچ دمیر یول خطنك نقطهٔ تقاطعنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ١٥٨٧٠ اهالیسی، جوارلرنده بر چوق کویلری، کایتلی معدن کوری وپك چوق فابریقه‌لری واردر.

شارل کینت [شارل مارتل وشارلمان [«شارل» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شارل مارتل (Charles Martel) مجارستان قراللرندن اولوب، ناپولی قرالی ایکنجی شارل ایله مجارستان قرالیچه‌سی ماریه‌نك ایکنجی اوغلیدر. ١٢٩٠ ده، دردنجی لادیسلاسك وفاتی اوزرینه، ناپولی قرالی اولمش ایسه‌ده، اجرای حکومته موفق اوله‌میوب، ١٢٩٥ ده ناپولیده وفات ایتمش؛ واوغلی (شاروبرت) بعده مجارستانده حکومت سورمشدر.

شارلوتنبورغ (Charlottenburg) پروسیه‌نك براندبورغ خطه‌سنده وپوتسدام ایالتنده اوله‌رق برلینك ٤ کیلومتره غربنده برقصبه اولوب، ٢٥٩٠٠ اهالیسی، طوپخانه‌سی، دمیرخانه‌لری، دباغخانه‌لری، سائر بر چوق فابریقه‌لری وبر بیوك سرایله کوزل باغچه‌سی واردر. برلینك بر محله‌سی حکمنده‌در.

شارلوته (Charlotte) اوچنجی ژانك قیزی وقوبیجره دوقه‌سی پورتکیزلی جوانك وبعده ساووآلی (لویی)نك زوجه‌سی اولوب، برنجی قوجه‌سنك وفاتنده ١٤٥٨ده قبریس وقدس قرالیچه‌سی اولمش ایسه‌ده، غیر مشروع برادری (ژاق) مصر حاکمیله بالاتفاق، ١٤٦٤ ده قبریس قراللغنی الندن آلمش، وصاحبهٔ ترجه مملکتنی یکنی ساووآ دوقه‌سنه هدیه ایتدکدن صکره، رومایه چکیلوب، ١٤٨٧ ده اوراده وفات ایتمشدر.

شارنتون لپونت (Charenton-le-Pont) فرانسه‌نك سینه ایالتنده

وپارسك ٨ كيلومتره جنوب شرقيسنده اولەرق (مارنه) نهرينك صاغ كنارنده و (آلفورت) ك قار- شيسنده ناحيه مركزى برقصبه اولوب، ٧٢٠٠ اها- ليسى، قلعەسى وبيطارخانەسى واردر.

شارنته { (Charente) فرانسەده برنهردر، كه (بوقارى ويانه) ايالتنده (شروناق) طاغندن نبعانله، شمال غربى‌يه طوغرى دونوب، يكيدن (شارنته) ايالتنه عودتله، (ماتسلى) قصبه‌سندن يوقارى صولدن (سون) وبعده (تاردوآر) چايلرينى آلدقدن صكره، غربه و بعده ينه جنوبه طوغرى دونه‌رك، (آنغولم) شهرينه واصل اولنجه، يكيدن غربه دونر؛ و قونياق شهرى ايچندن بعد المرور، صاغدن (آنته) وصولدن (نه) چايلرينى آلير؛ و(آشاغى شارنته) ايالتنه دخول ايله، صولدن (سونيه) چاينى آلوب، غرب شمالى‌يه طوغرى جريان، وصاغدن (بوتونه) نهرينى اخذ ايله، (روشفور) قصبه‌سى ايچندن بعدالمرور، براوفق خليج تشكيل ايده‌رك، (اولرون) جزيره‌سى قارشيسنده بحر محيط آطلاسى‌يه دوكيلور. مجراسى ٣٦١ كيلومتره طولنده اولوب، پك طولاشيقليدر. آنغوله قدر اولان ١٦٨ كيلومتره‌لكى سير سفائنه صالح اولوب، فيضان مياه موسمنده سفائن دها يوقارى‌يه‌ده چيقار. قو- راقلق زماننده دخى صولرى پك آزالميوب، ثانيه‌ده ٤٠ مكعب متره صو دوكر. حوضه‌سنك وسعتى ١٠ ٥٠٠ مربع كيلومتره‌در.

شارنته { (Dép. de Charente) ايالتى { فرانسەنك ايالات غربيه‌سندن او- لوب، شمالاً ايكى سوره و ويانه، شرقاً يوقارى ويانه، شرق جنوبى جهتندن دوردونيه، غرباً دخى آشاغى شارنته ايالتلريله محدوددر. ايچندن جريان ايدن نهرك اسميله تسميه اولنمشدر. مساحهٔ سطحيه‌سى ٥٨٨٢ مربع كيلومتره اولوب، ٣٧٣ ٩٥٠ اها- ليسى واردر. مركزى (آنغولم) شهريدر. اراضيسى بر طاقم تپه‌لرى حاوى متموج بر صورتده اولوب، يالكز آنغولم قربنده بعض آلچق طاغلرى واردر. قسم اعظمنك مياه جاريه‌سى (شارنته) ايرماغنه دو- كيلوب، يالكز شمال شرقى كوشه‌سنده (ويانه) وجنوب شرق حدودنده (دوردونيه) يه تابع (درونه) نهرلرى جريان ايدبور. دمير وقورشونون معدنلريله آلچى وابنيه طاشى چوقدر. اراضيسى منبت اولوب، حبو بات وسبزه وميوه‌لرك انواعى حاصل اولور. باغلرى د چوق اولوب، غرب جنوبى جهتنده‌كى (شامپانيه خطه‌سنده و (قونياق) قصبه‌سنده كليتلى شراب وقونياق چيقار. مرعالرى‌ده چوق اولوب، خيلى حيواناتى واردر. صنايعى‌ده ايلرى اولوب، دميرخا ودوكمخانه‌لريله كاغد، مسكرات وسائره فابريقه‌لرى چوقدر. ايالت ٥ قضايه منقسمدر.

شارنته { (Ch. Inférieure) — آشاغى { فرانسەنك ايالات غربيه‌سند اولوب، شمالاً وانده، شمال شرق جهتندن ايكى سوره، شرقاً شارنته و دوردونيه، جنوباً ژيروند ايالتلريله، غرباً دخى بحر محيط آطلاسى ايله وژيروند خليجيله محاطدر. بوايالته ملحق اولان (ره) و (اولرو آطه‌لريله برابر مساحهٔ سطحيه‌سى ٦٠٨٠ مربع كيـ متره اولوب، ٤٦٠ ٦٣٠ اهاليسى واردر. مركز (روشله) شهريدر. مياه جاريه‌سنك اكثرى (شارنته ايرماغنه دوكيلوب، يالكز (اوره)، ژره و لالا اسملريله طوغريدن طوغرى‌يه دكيزه منصب اول اوچ نهرى واردر، ومنتهاى جنوبنده (دوردونيه) تابع (لارغ) نهرى جريان ايدر. اراضيسى بر طـ تپه‌لرى حاوى آز متموج واكثر طرفلرى دوز قوملق اولوب، باشليجه محصولاتى اوزوم، مصـ خردال، صفران، سبزه وسائره‌دن عبارتدر. ا طاشيله آلچيسى ومحله‌لرى چوقدر. سواحلنده بال صيدى بولدر. مسكرات، شكر، اينجه و ظر چناق چوملك، جام، قبا چوخه وسائره فابريقه‌ل وسفاينيله ايشلك تجارت بحريه‌سى واردر. ايالت قضايه منقسمدر.

شاروبرت { ياخود شارل روبرت (a- ...bert, Charle Robert) مجارستان قراللرندن اولوب، سابق الترجمه شـ مارتلك اوغليدر. ١٣٠٨ تاريخنده مجارلر طرف قراللغه انتخاب اولنه‌رق، ١٣٣١ ده افلاق وو ده‌سى طرفندن مغلوب اولوب، امداد طلبيچون لى‌يه قاچمش ايسه‌ده، بعده عودت ايدوب، دشمنا غلبه چالمش؛ ومجارستانه بر بيوك قوت قزاندير

ایدی. ۱۳۴۲ ده وفات ایدوب، اوغلی لوبی خلفی اولمشدر.

شاری { (Chari) سودان شرقیده بربیوك نهر اولوب، خط استوا آلتنده‌کی اراضیء مجهوله‌ده‌نبعان‌اله، غربه‌وغرب شمالی‌یه طوغری اوزون برمجرادن صکره، باکیرمی‌ایله بورنو آره‌سنده چاد کولنك ساحل جنوبیسنه واصل اولور. کچدیکی برلرده بشقه بشقه اسملرله تسمیه اولنور. بحرالغزال منابعنك اوته‌سنده ونیام نیام مملکتنك قسم جنوبیسنده نبعان ایتدیکی بعض سیاحین طرفندن روایت اولنان (وله) نهرینك عینی اولمسی محتملدر.

شاسته { (Chasta) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك قالیفورنیه جمهوریتنده بر بشار طاغ اولوب، ′۳۲°۴۱ عرض شمالی ایله ′۳۶°۱۲۴ طول غربیده وبحر محیط معتدل ساحلنك ۱۵۲ کیلومتره شرقنده واقعدر. ارتفاعی ۴۳۸۰ متره اولوب، ذروه‌سی سرمدی قارلرله مستوردر.

شاش { ماوراء النهرده وسیحون مجراسنك اوته‌سنده برخطه اولوب، بونی اوچ واکی کونلك مسافه اولدیغی حالده، ۲۵ قدر قصبه ایله برچوق قریه‌یی حاوی معمور بریر اولدیغی جغرافیون اسلام آثارنده مذکوردر. اصطخری بو خطه‌نك ایچندن ینه (شاش) اسمیله برنهر آقوب بحر خوارزمه منصب اولدیغنی بیان ایدیور؛ حالبوکه الیوم اورالرده بحر مذکوره منصب اولور سیحوندن بشقه نهر بولنمدیغندن، بو نهر سیحون تابعلرندن بری اولسه‌کرکدر. شاش خطه‌سی سمرقنده تابع و(ایلاق) ایله فرغانه خطه‌لرینه ملاصق‌اولوب، مرکزی (بنکت) قصبه‌سی ایدی. اراضیسی اووه وپك منبت اولدیغی دخی جغرافیون اسلام آثارنده مذکور اولدیغنه باقیلیرسه، طاشکند جهتندن عبارت بولنمش اوله‌جغی آکلاشیلیور. بو خطه‌دن پك‌چوق علما و ادبا ظهور ایتمشدر. علی‌العموم ماوراء النهر وترکستان اهالیسی حنفی المذهب اولدقلری حالده، شاش خطه‌سنك اهالیسی مذهب شافعی‌یه تابع ایدی. یاقوت حموی کندی زماننده (شاش) خراب وخالی اولدیغنی ومحافظه‌سنه مقتدر اوله‌میان خوارزم مشاه تکش طرفندن تخریب ایدلدیکنی علاوه ایدیور.

شاشاپویاس { (Chachapoyas) آمریقای جنوبیده پرو حکومتنده (آمازوناس) ایالتنك مرکزی برقصبه اولوب، (لوبه اورقو) طاغنك اتکنده و″۴۱′۷°۶ عرض جنوبی ایله ″۳۷′۵۵°۵۸ طول غربیده واقع و ۱۲۰۰۰ اهالی‌یی جامعدر.

شاشاقومانی { (Chachacomani) آمریقای جنوبیده بولیویه حکومتنك (لارقایه) ایالتنده برطاغ اولوب، ۷۱۵۵ متره ارتفاعی وکومش معدنلری واردر.

شاشی { (ابوبکر محمد بن علی القفال) مشاهیر فقها و محدثیندن اولوب، ۲۹۱ تاریخنده آنف البیان شاش خطه‌سنده طوغمش؛ وطلب علم ایچون عراق وشام طرفلرینه سیر وسیاحتله، عودتنده مملکتنده مذهب شافعی‌یی نشر ایتمش؛ و۳۶۶ تاریخنده وفات ایتمشدر. «آداب القاضی» عنوانیله برکتابی واردر.

شاشی { (مولانا علی —) ماوراء النهر مشاهیر شعراسندن اولوب، شاشده تولد، وسمرقندده نشأت ایتمشدر. معماده مهارتی زیاده ایدی. دولتشاه تذکره‌سنده دیورکه: «سمرقنده کیتدیکمده، بو شاعرك آیاغی قیرلمش اولمغله، اسیر فراش اولمسنه مبنی، زیارتنه کیدوب، کندی اسمی اولان علی نامنه برمعما تقدیم ایتدم، وکندیسی جواباً بنم اسممه شو معمایی نظم ایدوب، کوندردی:

چشم مرا دید ومنش سیر ندیدم
چون سیر به بینم زتوانست امیدم

شاط { اندلسده (البیره) خطه‌سنده حصین برقلعه اولدیغی واشجار و فواکه وخیراتی چوق بولندیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطوردر.

شاطبه { اندلسك شرق جهتنده بلنسیه اعمالندن برقصبه اولوب، حکومت اسلامیه زماننده بو قصبه‌ده پك کوزل برنوع کاغد یاپیله‌رق، عالمك هر طرفنه نقل اولنوردی. عربلر بو صنعتی چیندن اخذ ایله، اوروپه نقل ایتمشلردی. بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر. الیوم (جاتیوه) اسمیله معروف ووالنسه (یعنی بلنسیه)نك ۵۶ کیلومتره جنوبنده واقع اولوب، ۱۴۵۳۵

اهالیسی واردر. قصبه‌نك اوسـتنده عربلردن قالمه ووقتیله پك متین بولنمش برقلعه خرابه‌سی طوریور. قصبه‌نك خانه‌وسوقاقلری الیوم عرب طرزنده‌اولوب، اهالیسنك سیالری بیـله عربلری آ كدیریور. اسكی برقصبه اولوب، روماللر عندنده (ستیبس) اسمیله معروف ایدی.

شاطبی { (ابو محمد عبـد العزیز بن عبد الله السعـدی) اندلس مشـاهیر علما
ومحدثیننددن اولوب، آنف البیان شاطبه قصبه‌سنده طوغمش؛ وطلب علم ایچون شرقه سیاحت ایدوب، شام وعراق علماسندن بعد الاستماع، ٤٦٥ تاریخنده حورانده وفات ایتمشدر. (ابوعبیدالله قاسم بن سلام)ك «غریب الحدیث» نی حروف هجا صره‌سنه‌قویمشدر.

شاطبی { (بو العباس احمد بن محمد المالكی) اندلس مشاهیر قرائندن اولوب،
٤٥٤ تاریخنده شاطبه‌ده طوغمش؛ وطلب علم ایچون شرقه سیاحت ایدوب، دمشقده مشـاهیر قراءدن استماع؛ وقرا آت سبع حقنده «المقنع» عنوانیله پك معتبر بركتاب تألیف ایتدیكی كبی، ٥٠٣ تاریخنده یازدیغی دیكر بركتابده‌ده قرا آتی ذكر وبیـان ایتمشدر.

شاطبی { (ابو محمد قاسم بن فیرة الرعینی) مشاهیر قراءدن اولوب، ایكی كو-
زندن اعمی اولدیغی حالده، قرائت وتفسیر وحدیث ونحو ولغتده عصرینـك فریدی ایدی. ٥٣٨ تا-ریخنده اندلسـك شـاطبه شهرنده طوغوب، مصر وشامه سیاحت ایتمش؛ و ٥٩٠ تاریخنـده قاهره‌ده وفات ایلمشدر. اخلاق حمیده وتقوی اصحابندن ایدی. صحیح بخاری ومسلم وموطا اوقوندیغنده، ازبردن نسخه‌لرینی تصحیح، وهر بحثده برچوق تعلیقات املا ایدردی. تدریسله مشغول اولوب، كندیسندن‌چوق خلق استفاع ایتمشدر. قرائت حقنـده ١١٧٣ بیتدن مركب برقصیده‌سی و ٥٠٠ بیتدن مركب برقصیدهٔ دالیه‌سی واردر.

شاطبی { (ابو عامر بن نیق) اندلس مشا-هیر شعرا و اطباسـندن اولوب،
طبده مشهور ابن زهرك شاكردانندن ایدی.

شاعرة الاندلس { [«حفصه بنت الحاج الركونیه» ماده‌سنه
مراجعت بیوریله.]

شاغو { (Chagos) بحر محیط هنـدیده بر طاقم جزایر صغیره اولوب، ´٤٤°٤
ایله ´٣٩°٧ عرض جنوبی و ´٣٠°٦٨ ایله ´٣٠°٧٠ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولورلر. اراضیٔ مرجا نیه‌دن عبارت اولوب، هندسـتان جوزی آغاجلریله مستوردرلر، و بالیقلری چوقدر. اك بیوكلرینك بویی ٢٤ واكی ٦ كیلومتره‌در. اك اول پورتكیزلیل طرفنـدن كشف اولنوب، بعده فرانسزلر موق جغرافیلرنی تعیین ایتمشـلردی. هندسـتان جوزند یاغ چیقـارمق وبالیق طوتوب قوروتمق مقصدیله بر طاقم فرانسزلر یرلشوب، جزایر مذكوره فرانسه تابع ایكن ایلك ایمپراطورلق زماننده انكلتره طر فندن ضبط اولنه‌رق، الیوم (موریس) جزیره‌سن ملحقدرلر. كشفلرنده خالی اولوب، شمدی ٧٠٠ قد نفوسلری واردر.

شافع { (بن الصائب بن عبید بن عبد یز بن هاشم بن مطلب القرشی) صحابه‌د
اولوب، امام شافعی (رضه)ك جد اعلاسیدر. پدر سائب بدر غزاسـنده اسیر دوشـوب، كندینی فد ایله تخلیص ایتدكدن صكره اسلامه كلمشیدی.

شافعی { (امام ابو عبد الله محمد بن ادریس بن العبـاس بن عثمان بن شافع ب
الصائب القرشی المطلبی) صاحب مذهب ائمهٔ اربعه‌د ومجتهدیندن اولوب، ١٥٠ تاریخنده وروایته كو امام اعظم ابو حنیفه حضرتلرینـك ارتحـالی كو (غزه) ده تولد ایتمشدر. ایكی یاشـنده ایكن مك مكرمه‌یه كوتوریله‌رك، امام مالك بن انس حض تلرندن تحصیل علوم ایتمش؛ وحـدیث وفقه و لغ وادبیات وكافهٔ علومده زماننك فریدی اولوب، و وتقوی و صـلاح حالده دخی بی مانند ایدی. ائمهٔ اربعه‌دن امام احمد بن حنبل جملهٔ تلامذه‌سندند ١٩٥ تاریخنده بغداده كیدوب، ایكی سـنه اورا اقامت ایتدكدن‌صكره، ایفای حج شریف ایچون م مكرمه‌یه عودتله، برآی دها اقامتدن صكره، ١٩ سنه‌سی مصره رحلت ایده‌رك، بقیهٔ عمرینی اورا تدریس وافاده ایله امرار ایتمش؛ و ٢٠٤ تاریخن ٥٤ یاشـنده ارتحال ایدوب، قرافة الصغراده د اولنمشـدر. مناقبی چوق و مشهور اولوب، اما

...لمادن برچوق ذوات طرفندن تدوين اولنمش؛ ...حقنده برچوق مدحيه‌لر ومرثيه‌لر سويلنمشدر. ...صول فقه حقنده الك اول يازان امام شافعی حضر- ...تلريدر. حديثده «السنن» و«المسند» عنوانلريله ...ايكی تأليف جليلی واردر. طبيعت شعريه‌سی دخی ...اولوب، «ولولا الشعر بالعلماء يزری، لكنت اليوم ...اشعر من لبيد» بيورمشدر. پندونصيحت ومعرفةالله ...حقنده برچوق اشعاری مروی اولوب، شو ايكی ...بيت حكمت آميز او جمله‌دندر:

كلما ادبنی الدهر ارانی نقص عقلی
واذاماازددت علماً زادنی علماً بجهلی

امام شافعی (رضه) ك مذهبی بوكونكی كونده ...آز يرلرده مرعی ايسه‌ده، اوائل دور اسلامده وخلا- ...فت عباسيه زماننده مصرده، شام وعراقده وايران ...وخراسانده منتشر بولنوب، اكثر علماء اسلام شافعی ...المذهب بولنمشلردر. مذهب حنفی بعده غلبه ايتمشدر.

شافهوزه { وآلمانجه شافهاوزن (Schaffhouse, Schaffhausen) } اسويچره‌نك ...شمال جهتنده، رن ايرماغنك ساحل شماليسنه قدر ...رن برتيه‌نك اتكنده و(دوراخ) چاينك ملتقاسنده ...وله‌رق (رنه) نك ۱۲۴ كيلومتره شمال شرقيسنده ...مناسی اولان ناحيه‌نك مركزی بر قصبه او- ...لوب، ۱۲۴۰۰ اهاليسی، دمير يولی، قونستانسه ...كولنده ايشلر وابورلری، خسته خانه‌سی، آثار عتيقه ...وتاريخ طبيعی موزه‌سی، ۲۷۰۰۰ جلدی حاوی ...كتبخانه‌سی، غريب الشكل برقلعه‌سی، طار سوقاقلری، ...اصول قديمه اوزره رنكارنك خانه‌لری، ايپك وپاموق ...منسوجات ايله ساعت، دمير يول ادواتی، كيميا آلاتی، ...وساٸره فابريقه‌لری، دميرخانه‌لری وكليتلی كتاب ...ارقی واردر. رن نهری قصبه‌دن يوقاری بر شلاله ...تشكيل ايتديكندن، ماكينه‌لرينك اكثری بو ايرما- ...غك صويله تحريك اولنور.

شافهوزه { ناحيه‌سی (Canton de Schaffhouse) } اسويچره حكومات ...متفقه‌سنی تركيب ايدن نواحينك بری اولوب، تماميله ...رن مجراسنك شمالنده واقع وهمان هر طرفدن ...باده بيوك دوقه‌لغی اراضيسيله محاط اولديغی حالده، ...يالكز حدود جنوبيه‌سنك برآز يرنده اسويچره‌نك زوريخ وتورغوويه ناحيه‌لرندن رن مجراسيله آيرلمشدر. باده دوقه‌لغی اراضيسيله آيرلمش بربرندن آيری اوچ پارچه‌دن مركب اولوب، اورته‌دكی بيوك و شرق وغربده‌كيلر كوچكدر. بيوك پارچه‌سنك ايچنده وجنوبنده باده دوقه‌لغنه عائد بركوچك يرواردر. مساحهٔ سطحيه‌سی ۲۹۴ مربع كيلومتره اولوب، ۳۷۸۷۶ اهاليسی واردر. وسعت اراضيجه حكومات متفقه‌نك يكرمنجيسی، كثرت اهاليجه اون سكزنجيسی وصره ترتيبنجه اون ايكنجيسيدر. ناحيه داخلنده جنوب غربيدن شمال شرقيه طوغری (جوره) سلسله‌سنه منسوب برطاقم كوچك طاغلر ممتد اولوب، چوغنك ارتفاعی بش آلتی يوز و بعضلرينك ۹۰۰ متره قدردر. بونلرك اكثری اورمانلرله مستور اولوب، بواورمانلر مملكتك باشليجه منابع ثروتندندر. رن ايرماغی ۱۵ كيلومتره‌لك محلده ناحيه‌نك حدود جنوبيه‌سنی تحديد ايدوب، بوراده برطاقم شلاله‌لر تشكيل ايديور. شمالدن كاوب بونهره منصب اولان اوزره، ناحيه‌نك ايچندن كچن چايلرك باشليجه‌لری (بيبر)، (دوراخ) و (ووتاخ) در. هواسی رن واديسنده معتدل ايسه‌ده، قسم شماليسنده‌كی طاغلرده پك سرت اولوب، بعضاً حزيرانده‌ده قار ياغار. عموميت اوزره هواسی رطيب و ياغمورلری چوقدر. اراضيسی خيلی منبت اولوب، حبوبات متنوعه ايله پتاتس، ميوه، اوزوم وساٸره حاصل اولور. طوموزلری وايكنجی درجه‌ده صيغيرلری چوق اولوب، قيونلری يوق حكمنده‌در. وقتيله ايشلنمكده بولنمش اولان دمير معدنلری شمدی معطل ايسه‌ده، خيلی كيرج وابنيه طاشی چيقار. صنايع پك ايلری اولوب، اهالينك برثلثندن زياده‌سی صنعتله مشغولدر. باشليجه صنايعی زراعت آلاتيله آلات جراحيه، اوانیٔ بيتيه، ساعت، يوك وپاموق منسوجات، اجزای كيمويه، قورده‌له و ساٸره اعمالندن عبارتدر. تفنك وواغون اعمالنه مخصوص ايكی بيوك فابريقه‌سی دخی واردر.

اهاليسی عموميت اوزره آلمان و پروتستاندر. برمجلس اداره‌سی و محاكم صلحيه ايله ۶ محكمهٔ ابتدائيه‌سی برمحكمهٔ تميزی و برجنايت محكمه‌سی واردر. معارف پك ايلری اولوب، تحصيل مجبوری

ومجاناً‌در. اکثر مکاتبده کتابلرله لوازم قرطاسیه دخی مجاناً ویریلیر. مکاتب ابتدائیه‌دن بشقه ٦ رشدیه وبر اعدادیه‌سی واردر. ناحیه ٦ قضایه منقسم اولوب، ۳٦ دائره‌یی حاویدر. بو ناحیه ۱۷۹۸ تاریخنده اسویچره حکومات متفقه‌سی دائره‌سنه داخل اولوب، ابتدا زادکانک نفوذی تحتنده بولنمش ایدی.

شافی { (امداد حسین) هندستان شعراسندن اولوب، حیدر آباده‌ده یاشامش، و ۱۲۷۰ تاریخلرنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

ز رنگ شهادت بی‌تکلف جوش زد شافی
دم خنجر شدم خونابه کردیدم کلو کشتم

شاقته { (Chactas) آمریقای شمالیده ممالک مجتمعه‌ده ساکن اقوام اصلیه‌دن او. لوب، من اصل میسیسیپی جمهوریتنک حدودنده ایکن ممالک مجتمعه حکومتی بونلرک اراضیسنی صاتین آلوب، اثمانتی ویرمدیکی حالده، آرقانساس ایله تکساس ارا. ضیسنه نقل اولنمشلردر. مونس وقابل مدنیت برقوم اولوب، فرانسه ادباسندن (شاتوبریان) بونلرک اخلاق واطواری حقنده (رنه) و (آتالا) عنوانلریله ایکی حکایه یازمشدر. بو قوم ۱٦۰۰۰ قدر نفوسدن عبارت اولوب، (شیقاساو) قومیله متفقاً یاشایورلر.

شاقره { اندلسده طلیطله‌نک شرق جهتنده بر ناحیه اولوب، (ولس) قلعه‌سی بو ناحیه‌ده بولندیغی «معجم البلدان»ده مذکوردر.

شاقو { (Chaco) آمریقای جنوبیده آرژانتین، پاراغوآی و بولیویه حکومتلری آره‌سنده پك واسع بر اووه اولوب، غرباً آند سلسله‌ء جبالنک اتکلرندن شرقاً پاراغوآی مجراسنه وشمالاً بولیویه‌نک شیکیتو ایالتنده‌کی بطاقلقلردن جنوباً پارانه‌یه تابع (سالادو) مجراسنک وسطنه دك تقریباً ۱۹° ایله ۳۰° عرض جنوبی و ٦۰° ایله ٦٤° ۳۰′ طول غربی آره‌لرنده ممتد اولور. بو کنیش اووه غیر مزروع وهمان خالی اولوب، برطاقم اقوام وحشیه جولانکاهیدر. هر نه قدر آرژانتین وبولیویه ایله پارا. غوآی حکومتلری غیر معین ومختلف فیه بر طاقم حدود موهومه ایله شاقویی بینلرنده مقاسمه ایتمشلر. سه‌ده، حقیقتده بو حکومتلردن هیچ برینک حکمی جاری اولمیوب، شاقوده جولان ایدن اقوام وحشیه تمامیله مستقلدرلر، وهیچ برحکومت طانیمیورلر. میلانی پك آز اولدیغندن، کرك انهارك فیضاننده وکرك قیش یاغمورلرینک نزولنده موقت ویا دائمی بر طاقم کوللر وبطاقلقلر حاصل اولور. بونلردن چوغنک صولری آز چوق طوزلی اولوب، علی الخصوص قوراقلق موسمنده ایچلمیه‌جك قدر آجیدر. طوپراغی سیاه ویا قیرمزیمتراق بالچیقدن عبارت اولوب، صویی جذب وبلع ایتمز. اکثر طرفلری اوزون وقبا اوتلرله مستور اولوب، پایانسز برچایر صورتنی ابراز ایدر. اولانجه آغاجلری‌ده متحد الجنس اولوب، بو حال منظره‌سنک قسوتنی برقات دها تزیید ایدر. حیوا. ناتجه آمریقای جنوبینک همجوار اولان سائر جهتلریله مشترکدر. مع هذا هرطرفی کزلمیوب، اکثر جهتلری الیوم مجهولدر. شاقوده جولان ایدن اقوام وحشیه ایکی طاقمه منقسم اولوب، شمال جهتنده‌کیلر (لاغوئه) وجنوب طرفنده‌کیلر (توبه) جنسیتنه منسوب اولدقلری حالده، بینلرنده حرب ونزاع اکسیك اولماز. لاغو. ئه‌لر مغول عرقنه مشابه اولوب، یوزلری کنیش، یناق کمیکاری پك چیقنتیلی، برونلری باصیق وکوز لرینک اوجلری یوقاری‌یه مائلدر. توبه‌لرك چهره‌لری دها دوزکون واعضالری دها متناسبدر.

شاقه { صقلیه (یعنی سیجلیه) جزیره‌سنده بر قصبه اولوب، فقهه متعلق تالیفات عدیده صاحبی اولان (ابو عمر عثمان بن حجاج الشاقی الصقلی)نك مسقط رأسی اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شاکر { ایران وهندستان شعراسندن در ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی نظام الملك آصف جاهدر. [«نظام الملك» ماده‌سنه مراجعت.]

— ایکنجیسی طهرانلی اولوب، اصفهانده یاشامش، واوراده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

شاکر بناله کوش که ازروز وصل یار
محروم بود آن که بشبها صبور بود

— اوچنجیسی (محمد علی) تبریزلی ویا اصفهانلی اولوب، نقاشلقده ودیکر بعض صنایعده دخی مهارتی وار ایدی. شو بیت اونکدر:

روشن چراغ دیده ام از خون دل کنید
دارم همین نظر بجکر کوشکان خویش

—دردنجیسی (عبد الرحمن) امجد علی شاه واوغلی واجد علی شاه زمانلرنده لکهنوده یاشامش؛ و«کلستان مسرت» و نام دیکرله «حقایق المعانی» عنوانیله برکتاب یازمشدر. اشعارینه دسترس اولنه‌مدی.

شاکر افندی { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اوچ کشینك اسمیدر:

برنجیسی (السید محمد شاکر افندی) استانبوللی اولوب، ١١٨٨ تاریخنده سرای همایونه داخل اوله‌رق، لوای شریف شیخلکی خدمتنه تعیین اولنمش؛ و١٢٥٢ ده وفات ایتمشدر. مثنوی شریفی منظوم اوله‌رق ترکجه‌یه ترجمه ایتمش، بهارستان جامی‌یه بر شرح یازمش، ومرتب بردیوان دخی براقمشدر. شو بیت اونکدر:

ای دیدهٔ خونابهٔ شاکر بونه کریه
تأثیر نکار ایلیمان غم نه‌مه لازم

— ایکنجیسی مدللی اولوب، اورا مفتیسنك اوغلی ایدی. ١٢١٧ ده طوغوب، درسعادته کله‌رك، طریق تدریسه دخول ایله، ابتدا باب عالی کتابنه وبعده مکتب معارف شاکردانه عربی وفارسی درسی ویردی. بعده بعض مجالس مفتیلکنه وحلب مولویتنه نصب اولنمشدی. شو مطلع اونکدر:

شمع رخساری او شوخك نور شکلن کوستر
کوییا موسی عشقه طور شکلن کوستر

— اوچنجیسی کوسه محمد پاشانك متقاسندن اولوب، بر مدت مصرده ترسانه معاونلکنده بولنمشدی. (فوق) دخی تخلص ایدردی. شو مطلع اونکدر:

نه دهر ومیردن شکوی نه آن واینندن فریاد
دلا آنجق او زلفی عنبر و مشکیندن فریاد

شاکر بك { (حسین —) کمرجی حسین پاشا زاده موالیدن مصطفی بکك اوغلی اولوب، طریق تدریسه دخول ایله، رقعه نویس خدمتنه تعیین اولنمش؛ و١١٥٠ ده حلب مولویتندن عزلی متعاقب وفات ایتمشدر. شو مطلع اونکدر:

میل ایتمك ایله دابر مهوش بهاسنه
آلدی کتان صبری آتش بهاسنه

شاکر پاشا { طربزونلی اولوب، بر مدت فردوسی افندینك امامت خدمتنده بولندقدن صکره، ضربخانه امانتنه وبعده نظارتنه تعیین اولنمش؛ ١٢٢٥ ده رتبهٔ وزارتله قائمقام اولوب، بعده موره وکوتاهیه والیلکلرنده بولنمش؛ وبعد الانفصال کلیبولیده اقامت ایدوب، ١٢٣٤ ده اوراده وفات ایتمشدر. طبیعت شعریه‌سی اولوب شوبیت اونکدر:

چك خلایقدن الی قطع ایت علایقدن دلی
شاکرا امداد ربانی سکا بسدر فقط

شاکیامونی { (Chakya Mouni) مذهب صاحبی (بودا غاوتامه) نك اسم دیکریدر. [«بوداغاوتامه» ماده‌سنه مراجعت.]

شال { (Châl) بلوجستانك شمالنده افغانستان حدودنده وکلاتك ١٦٤ کیلومتره شمالنده کلاتدن قندهاره کیدن طریق اوزرنده بر قصبه وبر وادی اولوب، ١٨٧٦ تاریخندن بری انکلتره‌نك تحت اداره‌سنده بولنان یرلردندر. قصبه‌نك ٤٠٠٠ اهالیسی واردر. وادینك اراضیسی پك منبت اولوب، خیلی مقدار ذخایر ایله پك لذیذ میوه‌لر حاصل اولور. اهالیسی بلوج وافغاندن مرکبدر.

شالکه { (Chalke) پروسیه‌نك وستفالیه ایالتنده (آرنسبرغ) سنجاغنك (بوخوم) قضاسنده وبوخومك ١٢ کیلومتره غرب شمالیسنده بر قصبه اولوب، ١١٨٥٥ اهالیسی، دمیر یولی، کمور معدنی، دمیر خانه‌لری، آینه واجزای کیمویه فابریقه‌لری واردر. یکی بر قصبه اولوب، کیتدکجه بیومکده‌در.

شالوس { طبرستان جبالنده (ری) دن ٨ فرسخلق مسافه‌ده بر قصبه اولوب بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمش اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شالون سور سائونه { (Chalon-sur-Saône) فرانسه‌نك (سائونه مع لوآره) ایالتنده وماقونك ٥٨ کیلومتره شمالنده اوله‌رق (سائونه) نهرینك صاغ کنارنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٢٠٤٣٠ اهالیسی، زراعت وتجارت وصنایع اوطه‌لری، داخلی مکتبی، ٢٢٠٠٠ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، موزه‌سی، تاریخ وآثار عتیقه جمعیتی، نهر واسطه‌سیله ایونله ایشلك تجارتی، شراب، سرکه، ذخیره، دمیر، دری

واودون کور اخراجاتی، دمیر وبانیر دوکمخانه‌لری، سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری، جام، اجزای کیمیویه، چینی، دیوار کاغدی، شکر، مسکرات، زیتون یاغی و سائره فابریقه‌لری و بعض استحکامات بقایاسی واردر.

شالون سور مارنه { Chalon - sur -) (Marne) فرانسه‌ده مارنه ایالتنک مرکزی برقصبه اولوب، پارسک ۱۷۳ کیلومتره شرقنده، (مارنه) نهریله بوکا دوکیلن (ماؤ) و(ناؤ) چایلری ومارنه‌دن رین ایرماغنه ممتد جدول اوزرنده وبرقاچ دمیریول خطنک نقطهٔ تقاطعنده واقعدر. ۱۶۴۵۳ اهالیسی، زراعت وتجارت وصنایع جمعیتلری، داخلی مکتبی، دارالمعلمینی، صنایع مکتبی، ۲۵۰۰۰ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، ذخیره، بیاغی وشراب، تجارتی، وقتیله مشهور بولنمش چوخه فابریقه‌لریله دباغخانه وآیاق قابی وچوراب وفانیله کبی شیلرله چلنکیرلکه متعلق مواد فابریقه‌لری واردر. طاغنیق برقصبه اولوب، نهرکنارنده کوزل رختملری وجاده‌لری وار ایسه‌ده، ایچ طرفلرینک سوقاقلری طار وغیرمنتظمدر.

شالها { ارض بابلده قدیم بر قصبه اولوب، ایاد طرفندن تخریب ایدلمش اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

شام { (Syrie) هر نه‌قدر بین العوام بواسم دمشق شهرینه ویریلیورسه‌ده، اصل شام لسان عربیده قدیماً (سوریه) دینلن خطهٔ واسعه‌نک اسمی اولوب، مرکزی اولان شهرک اسمی ایسه (دمشق) در. عربیده همزه ایله (شأم) تلفظ اولنور. «صول» معناسنی افاده ایتمکله، حجازه نسبةً و «صاغ» دیمک اولان (یمن) ه مقابل بواسم وضع اولنمشدر. شام اسمی عام اولوب، فلسطین خطه‌سنی دخی شاملدر.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — شام خطهٔ واسعه‌سی آق دکیزک منتهای شرقنده واقع اولوب، شمالاً آناطولی قطعه‌سیله، شرقاً جزیره ایله وبرالشام دینلن چولله، جنوباً جزیرة العربله وبحر احمرله، غرباً دخی مصرله وآق دکیزله محاط ومحدوددر. حدود شمالیه‌سی اعتباری اولوب، تمامیله قطعی ومعین دکل ایسه‌ده، اسکندرون کورفزی ایچندن عینتابک اوستندن کچه‌رک، فرات وادیسنه منتهی اوله‌جق قوس شکلنده بر خط بو حدودی تعیین ایده‌بیلیر. حدود شرقیه‌سی قدر تقریباً ۳۶ عرض شمالی خطنه‌دک فرات ایرماغنک مجراسی واورادن آشاغی چول آیریور. عقبه کورفزینک منتهاسندن شرقه طوغری چول ایچنده تمدید اولنه‌جق برخط موهوم شام ایله جزیرة العرب حدودینی تحدید ایدر. سینای شبه‌جزیره‌سیله صحرای تیه دخی شامدن معدوداولوب، عریشدن سویش کورفزینه ممتد بر خط موهوم دخی شامی مصردن تفریق ایدر. بو وجهله شام ۳۱° ایله ۳۷° عرض شمالی و ۳۱° ۲۰′ ایله ۳۷° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، شمالدن جنوبه بویی قوس اوچیشی حسابیله ۷۰۰ کیلومتره اولدیغی حالده، قسم شمالیسنده ساحل ایله فرات آره‌سنده اکی ۲۱۵ وسائر طرفلرده ساحل ایله چول آره‌سنده‌کی مسافه آنجق ۱۳۰ ونهایت ۱۴۰ کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً وتخمیناً ۱۵۹۰۴۰ مربع کیلومتره اولوب، اهالیسی ۲۱۸۴۷۶۰ کشیدن عبارتدر، که بهر مربع کیلومتره باشنه ۱۴ کشی دوشر.

هیئت طبیعیه‌سی، جبال وانهاری. — سینای شبه جزیره‌سی مستثنا اولدیغی حالده، اصل شام قطعه‌سنده ساحل ایله متوازیا بر طاقم طاغلر ممتد اولوب، بونلر اکثر طرفلرنده متوازی ایکی سلسله تشکیل ایده‌رک، آره‌لرنده بر طاقم وادیلر تحصل ایدیور. بو طاغلرک اک یوکسکلری وسطنده اولوب: اورادن ساحل بوینجه ممتد اولانی جبل لبنان وبو متوازیاً شرق طرفنده اوزانانی جبل الشیخ تسمیه اولنور. آره‌لرنده (بقاع العزیز) وادیسی بولنوب اورته‌سنده شمالدن جنوبه لیطانی نهری آقار. جبل لبنانک اک یوکسک ذروه‌سی ۳۰۶۷ متره ارتفاعنده اولوب، بتون شام قطعه‌سنک اک مرتفع نقطه‌سیدر. جبل الشیخک دخی اک یوکسک ذروه‌سی ۲۷۵۹ متره ارتفاعنده وایکی سلسله آره‌سنده‌کی وادیده واقع (بعلبک) موقعی ۱۱۴۸ متره مرتفعدر. جنوب جهتنده ینه بوحال دوام ایدوب، شریعه نهرینک ایکی طرفنده ایکی صره طاغلر ممتد اولیورسه‌ده، بونلرک ارتفاعی دها آزدر. شریعه‌نک منصب اولدیغی بحر لوط دینلن کولک سطحی حذای بحردن ۹۲ متره آلچق ایسه‌ده، ینه ایکی طرفنده طاغلر بولنوب

بونلر عقبه كورفزينه قدر اوزانيرلر. جبل لبنانك شمالنده (جبل نصيريه) اسمنده ديكر بر سلسله ساحله متوازياً عاصى نهرى منصبنه قدر ممتداولور؛ وبونك شرقنده جنوبدن شماله طوغرى مذكور عاصى نهرى آقيورسه‌ده، بو نهر مجراسنك شرق طرفنده ديكر بر سلسلهٔ جبال بولنميوب، خذاى بحردن ٣٨٠ متره ارتفاعى اولان حلب اووه‌سى بولنيور. عاصى نهرينك مجراى اسفليله منصبى شام جبالنه ختام ويريورسه‌ده، بونك شمالنده آناطولينك طاوروس ياخود بوغا سلسلهٔ عظيمه‌سنه مربوط بركت طاغى وديكر بر طاقم شعبه‌لر شمالدن كلوب، شام قطعه‌سنه داخل اولورلر. جبل بركتك ٢٠٠٠ متره ارتفاعى واردر. ساحله متوازى اولان بو جبالدن بشقه ايچ طرفده ودمشقك جنوب شرقيسنده بر چوق سونمش بركانلردن متشكل حوران طاغلرى و بونك اطرافنده صفا ولجاكبى بعض مرتفع يرلر بولنيور. جبل حورانك اك مرتفع محلى ١٧٦ متره يوكسكدر. حوران ولجه‌ده ومعان جهتنده‌كى طاغلرده بر چوق بركان آغزلرى و سائر علامات بركانيه كوريلوب، بونلرك پاتلامه‌سى وقتيله شام طاغلرينه وعوارض ارضيه‌سنه برچوق تبدلات كتيرمش اولديغى آكلاشيليور. عموميت اوزره شام جبالنك ساحل طرفنده‌كى اتكلرى صرب وديك اولوب، شرق اتكلرى ايسه سطح مائل صورتنده چوله‌قدر اوزانير. شامك اك بيوك انهارى يوجه مذكور برى شماله وديكرى جنوبه طوغرى آقان عاصى (ونام ديكرله اورونته) ايله شريعه (ونام ديكرله اردن) نهرلرى اولوب، ذاتاً بربرينه قريب اولان بو ايكى نهرك منابعى آره‌سنده بقاع العزيز واديسنده ليطانى نهرى دخى شمالدن جنوبه وبعده غربه طوغرى آقه‌رق، آق دكيزه دوكيلور. عاصى نهرى ابتدا شرق شماليه طوغرى جريانله حمص وحما ايچندن بالمرور، صاغ وصولدن بر طاقم چايلر اخذ ايتدكدن صكره، شمال غربى‌يه انعطافله، حلب ولايتنه دخول وجبل بركت اتكلرندن كلان (عفرين) و(قره صو) نهرلرينى دخى اخذ ايله، غربه و بعده جنوب غربى‌يه طوغرى دونه‌رك، وانطاكيه‌نك ايچندن كچه‌رك، سويديه قربنده دكيزه دوكيلور. شريعه نهرى جبل شيخك جنوبى اتكلرندن نبعانله، طار بر واديسنك ايچنده جنوبه طوغرى آقه‌رق، وصاغ وصولدن بر چوق كوچك چايلر آله‌رق، طبريه كولى ايچندن مرور، وجبل عجلونك آلت طرفنده صولدن تابعلرينك اك بيوكى اولان (وادى الزرقا) يى اخذ ايدر؛ وبحر لوط دينلن بيوك كوله دوكيلور. كرك نصيريه وكرك لبنان جبالندن وفلسطين طاغلرندن برچوق كوچك نهرلر شرقدن غربه جريانله، دكيزه منصب اوله‌رق، متوازى واديلر تشكيل ايديورلر. بونلرك اك بيوكلرى (نهر الكلب) و(نهر ابراهيم) در. جبل الشيخك شرق اتكلرندن دخى (بردى) نهرى آقوب، دمشقك ايچندن مروريله، بو شهرك باغچه‌لرينى وغوطه اراضيسنى بعدالاسقاء، بر كوچك كول ويا بطاقلق تشكيل ايده‌رك، محو اولور. جبل حورانك دخى هر طرفندن برچوق چايلر آقوب، جمله‌سى بووجهله قورورلر. چايلرك تشكيل ايتدكلرى كوچك كوللردن بشقه شامده اوچ بيوك كول واردر: برى واك بيوكى جنوب جهتنده وفلسطينك شرقنده بولنان (بحر لوط) دركه حذاى بحردن چوق آلچق اولمسيله وصولرينك نفط وسائر ياغلرى حاوى اوله‌رق پك آغر اولمسيله مشهوردر. ايكنجيسى بونك شمالنده طاغلر آره‌سنده و شريعه‌نك مجراسى اوزرنده واقع (طبريه) كوليدر. اوچنجيسى‌ده شمالده حلب ولايتنده وعفرين وقره صو ايله سائر بعض انهارك اجتماع ايتدكلرى (آق دكيز) تسميه اولنان كولدركه فضلهٔ مياهى عاصى نهرينه دوكيلور.

سواحلى. — شامك سواحلى اسكندرون كورفزى ايچندن باشلايوب، ابتدا جنوبه وبعده جنوب شرقى‌يه طوغرى ممتد اوله‌رق، خيلى كيرنتيلى چيقنتيلى ايسه‌ده، يالكز بر طاقم كوچك برون و قويلرى حاوى اولوب، بيوك كورفز وشبه جزيره‌لرى يوقدر؛ وطبيعى ليمانلرى پك آزدر. هله عكادن عريشه قدر اولان قسمى بسبتون دوزدر.

اقليم وهواسى. — شام قطعه‌سنك هواسى عرضدن زياده ارتفاعه تابع اولمغله، سواحلده و جبالك ايچ طرفنده يعنى چوله قريب محللرنده يازين هوا خيلى صيجاق و قيشين معتدل اولوب، پورتقال وخرما و موز آغاجلرى آچيقده طيانه‌بيلير. يالكز حلب جهتى بو قاعده‌دن مستثنا اولوب، اوراليرينك يازى ينه خيلى صيجاق اولديغى حالده، قيشين اطرافده‌كى

قارلی طاغلردن کلن روزکارلر سببیله صوڭوق زیاده‌در. جبالده ومرتفع محللرنده ایسه، قیشین صوڭوق زیاده اولوب، قار یاغار؛ یازین هوا معتدل وایلك وصوك بهارده پك لطیفدر. یازین یاغمور پك سیرك اولور. تشرین ثانی ایله کانونلرده وشباطده یاغارسه‌ده، ینه چوق یاغمیوب، اکثریا قوراقلقدن خسار وقوع بولور. بیروتده میزان الحرارەنك درجهٔ وسطیه‌سی یازین ۲۷ وقیشین ۱۲، وعرضاً اوندن آشاغی اولان قسمده ایسه یازین ۱۷ وقیشین ۸ در. عمومیت اوزره هوا صاغلام اولوب، یالکز بعض محللرك بطاقلقلرله محاط اولمسی وسائر بوکبی احوال عارضیه‌سی بعض خسته‌لقلر تولید ایدر.

محصولات ونباتات وحیواناتی، منابع ثروتی. — شامده مختلف ممالك واقالیمك محصولاتی یتیشوب، زراعت ترقی ایده‌جك، وفنه تطبیقاً اجرا اولنه‌جق اولسه، بوجهتجه دنیانك اك برنجی مملکتی اولمق استعدادینی حائزدر. بغدای، آربه، چاودار، داری و سائر حبوباتدن بشقه پاموق، پرنج، حبوبات وسائره دخی حاصل اولور. لاذقیه وجبلك توتونی پك مقبول اولوب، مصره کلیتله سوق واخراج اولنور. بیروت وصیدا جهتلرنده شکر قامشی تجربه اولنوب، پك کوزل یتیشمشدر. یافه‌نك پورتقاللریله قارپوزلری ونابلسك پورتقاللری مشهوردر. موز دخی یتیشیر. دمشق جهتی میوه‌لرینك تنوع ونفاستیله مشهور اولوب، قیصی، نار، اوزوم، انجیر، بادم، الما، شفتالی، اریك و سائر میوه‌لری پك چوقدر. طاغ اتکلرنده زیتون وحروب وحلب جهتنده فستق آغاجلری دخی چوقدر. طوت آغاجلری‌ده چوق اولوب، دمشق، حما، حمص، حلب، جبل لبنان وسائر طرفلرنده کلیتلی ایپك چیقاریلیر. وقتیله شام جبالنی ستر ایتمکده وسفائن اعمالنه یارار کراسته ویرمکده بولنمش اولان اورمانلر اوته‌دن بری باقلمامقدن وبیهوده یره اتلاف اولنمقدن اکثریت اوزره محو اولمشدر. شامك ذخایری احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایتمکده اولوب، میوه و سائر بعض محصولاتندن خیلی اخراجات دخی اولیور. اك منبت یری اولان حورانه تمدید ایدلمکده اولان دمیر یولك ختامندن صکره ذخیره اخراجاتی دخی مأمولدر. حیوانات اهلیه ووحشیه‌سی چوق اولوب، استرلرله مرکبلری مشهوردر. آتلری دخی عرب جنسنه منسوب اولوب، پك کوزلدر. قرهمان جنسندن قویونلری چوقدر. دوه وهجین دخی قوللانیلیر. کیك وغزالك پك کوزل جنسلری و پارس، صیرتلان، قورد، چقال، طوموز، طاوشان وسائر حیوانات وحشیه‌سی چوقدر. آرسلان یالکز چول جهتنده بولنور. چکرکه اك مضر حیواناتدن اولوب، آره صره جزیرة العرب چوللرندن کله‌رك شامی تخریب ایدر. سیوری سینك عقرب، ییلان وسائر حشراتی‌ده چوقدر. تمساح دخی بعض انهارنده بولنور. طیورك انواعی وعددلری پك چوق اولدیغی کبی، ساحلده وکول ونهرلرده بالیغی وقاپلومباغه‌لری‌ده چوقدر. حوله کولی واوه‌سی جهتنده خیلی مقدار آری قوغانلری‌ده بولنوب، بال چیقار. شام قطعه‌سنك معادنی آز ایسه‌ده، کسروان وجبل دروزده بر قاچ یرده دمیر چیقوب، قولایلقله ایشلندیکندن، اجنبی دمیرینه مرجحدر. حلب قضاسنده واسکندرون ایله آنطاکیه طاغلرنده آنتیمون، قورشون، بوراسیت، زفت، قروم وحلبك جنوب، شرقیسنده باقیر وکمور معدنلری بولندیغی کبی، ینه حلب وکلیس وحارم وعینتاب قضالرنده هر رنکده مرمرلر وآلچی وجبل لبنانده لنکیت بولنور. بحر لوطده خیلی نفط وحلب جهتنده بعض کوللرده طوز چیقار.

تقسیمات جغرافیه وملکیه‌سی. — شام قطعه‌سی ازمنهٔ قدیمه‌ده نفس شام یاخود سوریه دینلن شمال شرقی قسمیله جهت جنوبیه‌سنده‌کی فلسطیندن وقسم وسطیسی سواحلندن عبارت اولان فنیکه خطه‌سندن مرکب اولوب، بواوچ خطه‌نك هربری بشقه برقومله مسکون ایدی. بعده حلب شهری کسب اهمیت ایده‌رك، دمشقه رقابت ایتمکله، شامك قسم شمالیسی بو شهرك ملحقاتنی تشکیل ایده‌رك، حلب، شام وفلسطین اسملریله اوچه منقسم بولنمش؛ وادارهٔ عثمانیه زماننده سواحل دخی آریجه اداره اولنه‌رق، حلب، شام، صیدا وقدس ناملریله ٤ ایالته تقسیم اولنمش ایدی. ولایات اصولنك احداثنده قسم شمالیسی جزیره‌دن اورفه وآناطولیدن مرعش سنجاقلرینك الحاقیله حلب ولایتی تشکیل ایتمش؛ وقسم دیکری سوریه ولایتی نامیله بیوك بر ولایت صورتنه قونوب، یالکز فلسطین قدس مستقل متصرفلغی نامیله

آیرلمشیدی؛ جبل لبنان دخی اولجه آیریلوب، ممتاز برمتصرفلق صورتنه افراغ اولنمشدی. بعده سواحلك قسم وسطیسی بیروت ولایتی نامیله آیریجه بر ولایت اتخاذ اولنه‌رق، سوریه ولایتی اسکی شام ایالتندن عبارت قالمشدر. بووجهله شمدیکی حالده شام قطعه‌سی اوچ ولایت ایله ایکی مستقل متصرفلغه منقسم اولوب، آنجق بو ولایاتدن برینك (یعنی حلب ولایتنك) نصفی شام قطعه‌سنك خارجنده یعنی جزیره و آناطولیده بولنیور. سینا شبه جزیره‌سی ایسه ذاتاً چول ایله آیرلمش اولوب، شام و مصر ایله جزیرة العرب بیننده مشترك کبی بر حالده بولنمغله، هیچ بر وقت شامك تقسیمات ملکیه‌سنه داخل بولنمامشدر. شامك اداره‌جه منقسم بولندیغی ولایات وسنجاق وقضالرك اسامیسیله مساحهٔ سطحیه و مقدار نفوسلری بروجه زیردر.

ولایت وسنجاق	مربع کیلومتره	نفوس
حلب سنجاغی	٣٩ ٦٠٠	٦٠٤ ٤٢٠
سوریه ولایتی	٦٢ ٢٠٠	٦٠٤ ١٧٠
بیروت ولایتی	٣٠ ٥٠٠	٤٠٠ ٠٠٠
قدس متصرفلغی	٢١ ٣٠٠	٣٣٣ ١٦٩
جبل لبنان متصرفلغی	٥ ٧٤٠	٢٤٥ ٠٠٠
جمعاً شام قطعه‌سی	١٥٩ ٠٤٠	٢ ١٨٦ ٧٥٩

اڭ بیوك شهرلری دمشق، حلب، بیروت، قدس وایکنجی درجه‌ده حما، حمص، طرابلس، لاذقیه، آنطاکیه، صیدا، صور، عکا، یافه، نابلس وسائره‌در.

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری. — ازمنهٔ قدیمه‌ده شام قطعه‌سنك اهالیسی سریانی، عبرانی وفنیکه‌لی اوله‌رق اقوام سامیه‌دن اوچ قومه منقسم واوچ لسانله متکلم بولنمش؛ وبعده بو قطعه‌ده حکم سورن روم وروما‌لیلردن دخی بر چوق افراد برلشوب قالمش ایسه‌ده، شمدیکی حالده همان کافهٔ اهالیسی لسان عربی ایله متکلم اولوب، جمله‌سی عربلشمشدر. یالکز حلب سنجاغنك شمال جهتنده بر مقدار ترك، کرد وچرکس اهالی بولنیور. جنسیت ولسانجه شام اهالیسی بووجهله متحد اولدقلری حالده، دین ومذهبجه پك متفرق اولوب، هرنه قدر قسم اعظمی مسلم ایسه‌لرده، جبل لبنانده وشهر وقصبه‌لرده وسائر بعض طرفلرده بولنان خرستیانلر مارونی، روم، سریانی، قتولیك، پروتستان و سائر جماعات کثیره‌یه منقسم بولنیورلر. کذلك جبل لبنان جهتنده و حوران جهتنده (درزی) نامیله و جبل نصیریه‌ده (نصیریه) اسمیله دیکر بر جماعت بولنیور. عمومیت اوزره شام اهالیسی متناسب الاعضاء زیاده‌سیله ذکی وتجارت وصنعته میالدر. معاملاتده حدعه ایله اتهام اولنورلر. خرستیانلرك بعضلری معبدلرنده سریانی لساننده دخی بعض دعالر اوقورلر ایسه‌ده، اکثریا بونلر دخی معابد و مکاتبده لسان عربیی استعمال ایدوب، بولسانده معارفلرینی خیلی ایلری‌یه کوتورمشلردر.

صنایع وتجارتی. — شام قطعه‌سی اسکی زمانلرده شرق ایله غرب آره‌سنده بیوك بر تجارتکاه اولوب، کرك هند، ایران، عراق، جزیرة العرب وسائر آسیا اقطارینك وکرك داخل مملکتك محصولات ارضیه ومعمولات صناعیه‌سنی آوروپا ممالکنه وآوروپانك امتعه‌سنی آسیایه نقل ایدردی. آنجق شمدی بر طرفدن آسیا تجارتی سویش وباطوم طریقلریله اجرا اولندیغندن، وبر طرفدن‌ده آوروپا امتعه‌سی معمولات شرقیه‌یی بطال ومتروك حالنده براقدیغندن، تجارت وصنایعی چوق تدنی ایتمش؛ ومملکت اسکی ثروت ومعموریتی غائب ایتمشدر. ایپك، پاموق، صیرمه وقلابداندن معمول اقمشهٔ مختلفه دستکاهلری اسکی مقدارینك قرقده بری نسبتنده قالمشدر. معهذا دمشق، حلب، حما، حمص و سائر طرفلرده ایپکلی، یوکلی و پاموقلی بعض قماشلرله ساده ویا قلابدانلی دوشمه طاقملری، کتفیه‌لر وسائر منسوجات اعمال اولنور. حلبده یکی اصول اوزره بعض ماکینه‌لی فابریقه‌لر دخی آچلمشدر. دمشقده صدفلی اسکمله وسه‌پا و سائره یاپیلیر. دباغت صنعتی دخی خیلی ایشلکدر. بو معمولاتدن وپاغی، دری، زیتون یاغی، سیسام، ذخایر وسواحلك قسم شمالیسنده چیقان کلیتلی سونکر اخراج اولنور. بیروت ایله دمشق آره‌سنده منتظم بر آرابه یولی ودمشق ایله حلب، دیاربکر، موصل وبغداد آره‌سنده کاروان طریقی بولنوب، خیلی تجارت اجرا اولنورسه‌ده، بر قاچ

اسكله‌دن ایچری‌یه تمدید ایدلمکده اولان دمیر یول
خطلرینك بو تجارتی برقاج مثلنه ابلاغ ایده‌جكلری
مأمولدر.

احوال تاریخیه‌سی. — تاریخ نقطهٔ نظرندن شا-
مك اهمیتی پك زیاده اولوب، اسكیدن بری دنیانك
الك مهم ومعتنا یرلرندن بولنمشدر. ازمنهٔ قدیمه‌ده
شام باشلیجه اوچ خطه‌یه منقسم اولوب، قسم شمالیسی
(آرام) یاخود (ارم) وبعده (سوریه) تسمیه اولنه-
رق امم سامیه‌نك الك بیوكلرندن اولان سریانیلرك
اوطانی ایدی؛ قسم جنوبیسی (فلسطین) اسمیله معروف
اولوب، ابتدا عمالقه ایله مسكون ایكن، بعده عبرا-
نیلرك یعنی بنی‌اسرائیلك مملكتی اولمش؛ وبومناسبتله
(ارض مقدس) دخی تسمیه اولنمشدر؛ بو ایكی
خطه‌نك آره‌سنده سواحلك قسم وسطیسنده (فنیكه)
ونام دیكرله (كنعان) خطه‌سی بولنیوردی. سوریه
خطه‌سی برقاج كوچك دولته منقسم اولوب، سریا-
نیلر عبادت اوثانله مشغول بولنمش، ومدنیتده
كلدانیلرله آثوریلر وفنیكه‌لیلردن كری قالمشلردی.
فنیكه‌لیلر ایسه تجارت وكمیجیلكده زمان قدیمك
انكلیزلری دینكه شایان اولوب، باشلیجه مركزلری
اولان صور وصیدا شهرلری دنیانك الك معمور
بلادی صره‌سنه كچمش؛ واورادن آق دكیز سواحلنك
هر طرفنه یاییلوب، مهجرلر تأسیس ایده‌رك، آفریقا
واوروپایه شرق مدنیتنی ادخال ایتمش؛ وبحر محیطه
دخی چیقه‌رق، بالطیق دكیزینه قدر چیقمش؛ وامید
بورنی طولاشه‌رق، تا او وقتدن آفریقایی دور
ایتمشلردی. یونانیلر كندی خطلرینی اوكرتن بونلر
اولوب، بتون آوروپا خطوطی فنیكه خطندن مأ-
خوذدر. فنیكه‌لیلر یونانه یناشدقلرنده، بو مملكتی
واهالیسنی وحشی برحالده بولوب، مدنیت یونانیه‌نك
اساسنی دخی بونلر وضع ایتمشلردر. فلسطینك بر
قسمنده قدس ایله جوارلرنده ساكن بولنمش اولان
بنی اسرائیل ایسه، كافهٔ امم عالمك كفر و عبادت
اوثانه طالمش اولدقلری بر زمانلرده الوهیت صحیحه
ووحدانیته معتقد اولوب، دین حق الك اول اوراده
ظهور ایتمشدر. بو وجهله شام هم آوروپا مدنیتنك
هم اعتقاد صحیحك بشیكی حكمنده‌در. حضرت داود
وسلیمان (عم) زمانلرنده شامك همان هرطرفی یعنی
سوریه وفنیكه دخی بنی اسرائیل دولتنه تابع
اولمشیدیسه‌ده، بواتحاد واستقلال چوق وقت سور-
میوب، آثور وبابل حكمدارلری شام قطعه‌سنی ضبط،
وبیت مقدسی تخریب ایتمشلردی. ایران حكمدارلرندن
كیخسرو بابل حكومتنه ختام ویره‌رك، ایران حدودینی
آق دكیز سواحلنه‌دك تمدید ایتدیكی صره‌ده شامی
دخی كاملاً ضبط ایدوب، بیوك اسكندرك خروجنه
دكین بو قطعه ممالك ایرانیه‌دن معدود بولنمش؛
واسكندرك وفاتنده برمدت سردارلری بیننده منازع
فیه قالوب، برچوق محاربانه میدان اولدقدن صكره،
سلفكیلر شامده تقرر ایدوب، الكالری برآره‌لق
ایران وخراسانه قدر توسع ایتمش ایسه‌ده، مركزلری
یكی تأسیس ایتكاری (آنطاكیه) شهری اولمغله،
بونلرك دولتی (سوریه دولتی) نامیله شهرت بولمش
ایدی. بونلرك زماننده بطالسه دفعاتله شامه داخل
اولدقلری كبی؛ ایرانك اشكانیان ملوكی دخی برایكی
دفعه مملكتی ضبط ایتمشلردی. نهایت میلاد عیسی
(عم) دن ٦٤ سنه اول روماليلر شام قطعه‌سنی
كاملاً ضبط ایده‌رك، روما دولتنك بر ایالتی حكمنه
قویمشلردی. بونلرك زماننده دخی شامك اهمیتی
زیاده اولوب، روما ایمپراطورلرینك بر چوغی شام
شام اردوسی طرفندن وحتی برقاچی شاملیلردن
انتخاب اولنمشدی. حضرت عیسا (عم) ك ظهوریله
دین مسیحك الك اول شامده تأسس واورادن هر
طرفه انتشار ایتمسی دخی شامه آیریجه بر اهمیت
ویرمش؛ وكیده‌رك فلسطین بتون شرق وغرب
خرستیانلریچون بر زیارتكاه عمومی حكمنی آلمش
ایدی. عربلر تا روماليلر زماندن شامه تقرب ودخول
ایدوب، غسانیلر وتدمر حكومتی كبی بعض عرب
حكومتلری تشكیل ایتمشلردی. روما دولتنك انقسا-
منده شام شرق ایمپراطورلری یعنی قسطنطنیه قیا
صره‌سی حصه‌سنه دوشوب، بونلرك تدنیاتندن
حصه‌مند اوله‌رق، بر طاقم اختلافات وتشققات مذ-
هبیه‌یه دوچار اولمش؛ وبرایكی دفعه ایران ملوك
ساسانیه‌سنك ضبطنه كچه‌رك، بعض تخریباته اوغرامش
ایسه‌ده، ماكدونیه وروما حكومتلری زمانلرنده‌كی
معموریتنك آثاری هنوز موجود ایدی. نهایت
انوار اسلام حجازدن اقطار عالمه شمشعه‌پاش اولمغه
باشلاینجه، جزیرة العربدن صكره الك اول شام داخل
دائرهٔ اسلام اولمشدر. شامك فتحی جانب حضرت

نبویدن کال اهمیتله تصور وتبشیر بیوریله‌رق، زمان سعادتلرنده اسرا بیوریلان سریه بئر معونه‌ده دوچار انهزام اولمش ایسه‌ده، امید منقطع اولمیوب، خلافت حضرت فاروقیده عبیده بن جراح وخالد بن ولید (رضهما) نك همتیله آز زمان ظرفنده بتون شام قطعه‌سنك فتحی میسر اولمشدر. بنی امیه زماننده دمشق مرکز خلافت اسلامیه بولنمغله، شام دور اسلامده فوق العاده بر اهمیت قزانوب، معموریتی درجهٔ قصوایه واصل اولمش؛ وخلفای عباسیه زماننده مرکز خلافت عراقه انتقال ایتمش ایسه‌ده، ینه شام اهمیتدن دوشمیوب، معموریتی کیتدکجه تزایدده بولنمش؛ ودمشقده، حلبده، قدسده، حما وحمصده وسائر شهر وقصبه‌لرنده‌کی مدرسه‌لر و دارالفنونلر اندلسدن ماوراء النهره قدر بتون ممالك اسلامیه خواهشکران معارفنك مرجع وزیارتکاهی حکمنی آلمش ایدی. خلافت عباسیه زماننده شام براره‌لق مصرده امارت ایدن بنی طولون طرفندن اداره اولنمش؛ و بعده فاطمیونك ضبطنه کچوب، برمدت عباسیلرله فاطمیون آره‌سنده تردد ایتمش؛ وآل حمداندن سیف الدین غازی زماننده معموریتی ومعارف ومدنیتی برشعلهٔ جدیده ایله پارلامغه باشلامش؛ وبعده سلجوقیلرك بر شعبه‌سی اداره‌سنه کچوب، بنی مرداس، بنی آرتق، اتابکاندن بنی آق سنقر وبنی طغتکین کبی بعض طوائف ملوك دخی برر طرفنده حکم فرما اولمش ایدی. اوصره‌ده اهل صلیب نامیله آوروپا متعصبینی، ومتفقاً بتون آوروپا دولی ارض مقدسی استخلاص ایتمك ادعاسیله، کروه کروه شامه هجومله، بعض یرلری استیلا، وملوك وامرای اسلام بونلری اخراجه سعی وغیرت ایتدکلرندن، طول مدت شام قطعه‌سی خون آلود اولوب، بو صره‌ده خیلی تخریباته اوغرامش ایسه‌ده، اوصره‌ده یعنی آلتنجی ویدنجی وسکزنجی قرن هجریده مصر وشامده حکم سورن ملوك ایوبیه معارف وسائر اسباب مدنیتی التزام ایتدکلرندن، شام قطعه‌سی آوروپادن هجوم ایدن اقوام وحشیه‌یه دخی کیت کیده مدنیت درسی ویره‌جك وآوروپانك ممالك اسلامیه‌یه امتثالاً، تمدننه سبب اوله‌جق درجه‌ده معمور ومتمدن ایدی. بنی ایوبدن صکره شام قطعه‌سی مصره مربوط قالوب، اوراده حکم سورن ممالیك بحریه‌دن بنی قلاون فرنکلری شامدن بسبتون اخراج ایتمشلرسه‌ده، مغول تخریباتنك شامه دخی تأثیری اولمش؛ وهله تیمورلنك شام جهتنی کلی تخریب ایتمش ایدی. یاوز سلطان سلیم خان حضرتلری ۹۲۲ تاریخنده شامی مصر ممالیك چرکسه‌سندن ضبط، وممالك عثمانیه‌یه الحاق ایتمشدر. اوندن صکره جانپولاد وجزار پاشانك و دروزیلرك بعض سرکشلکلری کورلمش ایسه‌ده، مهم بر وقوعات وتغیرات حاصل اولمیوب، سلطان محمود خان ثانی دورنده مصرلی ابراهیم پاشا شام وآطنه جهتلرینه مستولی اولمغله، اوورالرینك اداره‌سی مصر والیسی محمد علی پاشایه احاله اولنمش ایسه‌ده، چوق کچمه‌دن انکلتره وآوستریانك مداخله‌سی اوزرینه، عساکر مصریه شامی تخلیه ایتمکه مجبور اولوب، ینه طوغریدن طوغری‌یه تحت ادارهٔ عثمانیه‌یه آلنمشدر. [شامده حکومت سورمش اولان دول حقنده بهرینك اسمنه مراجعت بیوریله.]

شام (Chams) هند چینینك شرق جنوبی جهتنده فرانسه‌یه تابع (قامبوج) خطه‌سیله (آنام)ك قسم جنوبیسنده ساکن مسلم وسنی برقوم اولوب، مقدارلریله اصل و نسبلری، هنوز مجهولدر. بونلر یقین وقتلره کلنجه‌یه قدر (آنام)ك (شامیه) تسمیه اولنان خطه‌سنده مستقل برحکومت اسلامیه‌نك تحت اداره‌سنده بولنوب، بو حکومت ۱۸۲۰ تاریخ میلادیسنده آنام حکمداری طرفندن امحا اولنمشدر. قامبوجه‌ده‌کیلر اوراده‌کی بیوك کولك اطرافنده ساکن بولنوب، ملایی جنسنه منسوب مسلمانلرله قاریشمشلردر. کندیلرینك بر وقت قامبوج جهتلرنده ملت حاکمه بولنمش اولدقلری بعض آثاردن استدلال اولنیور.

شامان (Chamanisme) مذهبی سامویدلرده وسیبریه‌نك شرق شمالی قسمیله بحر محیط معتدله‌کی جزایر ملحقه‌سنده منتشر بر مذهب اولوب، بومذهبه تابع اولانلر کونشده بولندیغنی زعم ایتدکلری برالهه وبرچوق جن وملکره اینانیر، وبونلرك الکبیوکنه (شیطان) نامنی ویررلر. (شامان) تعبیر اولنان راهبلری برآت قویروغی طاقارلر، وکویا جنلری قوومق ایچون، بیونلرینه بر طاتول آصوب، آره صره چالارلر، وبر طاقم سحرلر یاپمق ادعاسنده بولنورلر.

شامبازار { (Chambazar) هندستانده بنگاله خطه‌سنك (موردوان) ایالت وسنجاغنده برقصبه اولوب، ۱۹۶۳۰ اهالیسی واردر.

شامبری { (Chambéry) فرانسه‌نك جنوب شرقیسنده پاریسك ۵۹۶ كیلو. متره جنوب شرقیسنده و غرنوبله‌نك ۶۳ كیلومتره شمال شرقیسنده (ساووآ) ایالتنك مركزی بر قصبه اولوب، ۱۹۱۴۴ اهالیسی، دار الفنونی، آقادمیا. سی، داخلی مكتب اعدادیسی، دار المعلمینی، ۲۵۰۰۰ جلدی حاوی كتبخانه‌سی، آثار عتیقه و تاریخ طبیعی موزه‌سی، طب، تاریخ، تاریخ طبیعی و سائر فنون وصنایع جمعیتلری، بر چوق مؤسسات خیریه‌سی، متعدد ومتنوع فابریقه‌لری، ایشلك تجارتی وجوار. لرنده كور معدنی ومیاه معدنیه وایلیجه‌لری واردر. كوزل بر وادیده واقع اولوب، اطرافنده پك مفرح موقعلری واردر. اسكی ساووآ دوقه‌لرینك مقری ایدی.

شامبزه { (Chambèze) آفریقای جنوبینك وسطلرنده بر نهردر، كه ۱۰° عرض جنوبیده (مامبیره) خطه‌سنك (مامبوئه) طاغلرندن نبعان ایدوب، (بانغوئلو) كولنه دوكیلور. بو كوله دوكلمزدن اول ۴۰۰ متره كنیشلكی و۶ متره درینلكی واردر. بو نهری پورتكیزلیلر یتمش سكسان سنه اول كورمشلرسه‌ده، (زامبز) ك تابعلرندن ظن ایتمشلردی. سیاح شهیر (لیوینغستون) ۱۸ آی بو نهری تعقیب وتحقیق ایتمكله اشتغال ایتمشدر.

شامبون { (Chambon) فرانسه‌نك (لوآره) ایالتنك (سنت اتیان) قضاسنده ومركز قضانك ۸ كیلومتره جنوب غر. بیسنده ناحیه مركزی بر قصبه اولوب، ۶۷۷۰ اهالیسی، بر اسكی سرایی، جوارنده معدن كوری ودمیرخانه‌لری واردر. بواسمله دیكر بر طاقم كوچك قصبه‌لر وقریه‌لر دخی بولندیغندن، تفریق ایچون بوكا (شامبون فوژروله Ch. Feugerolles) دیرلر.

شامپانیه { (Champagne) فرانسه‌نك شرق شمالی جهتنده بر خطه اولوب، (سینه) ایرماغی حوضه‌سنك یوقاری قسمنده واقع وغرباً وغرب جنوبی جهتنده (ایل ده فرانسه) و(اورلیانه)، جنوباً (بورغونیه)، جنوب شرقی جهتندن وشرقاً (فرانشه قونته) و(لورنه)، شمالاً دخی (لوكسنبورغ) وبلجیقه ایله محدوددر. اسمی دخی دلالت ایتدیكی كبی، اراضیسی دوز واووه‌در. باشلیجه نهرلری مذكور سینه ایله اوكا تابع اوبه، اسنه، بونه، اوآزه ومارنه‌در. منتهای شمالیسنده (موزه) ایرماغی شق ایدیور. الیوم اسنه، مارنه، آردنه وقسماً موزه ایالتلری آره‌سنده منقسمدر. [بو ایالتلرك اسملرینه مراجعت بیوریله.] بعض یرلری غیر منبت ایسه‌ده، اكثر طرفلرینك طوپراغی پك منبت وباغلری غایتله كوزل اولوب، شراب وقونیاغی مشهوردر. — فرانسه‌نك سائر طرفلرنده دخی بو اسمله بعض كوچك خطه‌لر بولنیور.

شامپلن { (Champlain) ممالك مجتمعه‌ده (نیویورق) ایله (ورمونت) آره‌سنده وقناده حدودنده بر كول اولوب، بویی ۱۷۰ واكی ۲۵ كیلومتره‌در. (اربه) و(هودسون) بیوك كوللریله اختلاط ایدوب، بر قاچ نهر دخی آلیر، وفضله میاهی (ریشلیو) یاخود (سورله) اسملریله بر آیاق تشكیل ایدوب، (سنت لوران) ایرماغنه دوكیلور.

شامپولیون { (Champolion) مشاهیر مستشرقیندن اولوب، ۱۷۹۰ ده فرانسه‌ده (لوب) ایالتنك (فیژاق) قصبه‌سنده طوغمش، و۱۸۳۲ ده وفات ایتمشدر. مصر قدیم آثار وتاریخیله مشغول اولوب، ایكی دفعه مصره سیاحتله، هیر وغلیف خطلرینی حل ایده‌رك، مصرك احوال قدیمه‌سی حقنده پك قیمتدار معلوماتی حاوی ایكی جلددن عبارت بر اثر معتبر یازمشدر.

شامل { (شیخ — یاخود شموئل) مشاهیر غزاة اسلامدن اولوب، ۲۱۲ تاریخنده داغستانده طوغمش؛ وابتدا مملكت مذكوره‌ده (قاضی‌منلا) نك معیتنده ۱۰ سنه قدر روسلره قارشی محاربه ایتدكدن صكره، چركسلرك باشنه كچوب، یكرمی‌سنه متمادیاً روسیه‌نك عسكرینه مقاومت ایتمش؛ وبرآوج طافیلریله اك مشهور جنراللرك قوماندە‌سی آلتنده بولنان روسیه‌نك نیچه اردولرینی انهزامه اوغراتمغه موفق اولوب، اقتدار عسكری ومتانت مردانه‌سیله عالمی حیرتده براقه

يدى. نهايت ١٢٧٦ ده روس عسكرينك بر قاچ رقه‌سى طرفندن احاطه اولنه‌رق، تسليمه مجبور لمش؛ وپترسبورغه سوق اولنه‌رق، ١٢٨٨ ده رتحال ايتمشدر. اوغلى محمد پاشا اليوم دولت عثمانيه ريقلرندندر.

شاملى { فرس شعراسندن اولوب، شو بيت اونكدر:

آرزوى قامت نازك نهالى كرده ام
كربكام دل برآيد خوش خيالى كرده ام

شامو { (Chamo) مغولستانده واسع بر چولدر. [« غوبى » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

شاموكين { (Chamokin) آمريقاى شماليده ممالك مجتمعه‌نك (پانسيلوانيه) حكومتنك و (هاريسبورغ) ك ٦١ كيلومتره شمال شرقيسنده برقصبه اولوب ١٠٤٠٥ اهاليسى، كمور معدنى، دمير دوكمخانه‌لرى ودمير يولى واردر.

شامى { قدماى شعراء عثمانيه‌دن ايكى ذاتك مخلصى اولوب، ايكيسى‌ده شاملى وايكيسنك‌ده آدى مصطفادر.

برنجيسى سلطان بايزيد خان ثانى زماننده سنجاق بكى ايدى. شو بيتى مشهوردر:

يتمزمى تماشاى نگار الده صونرسك
اى عاشق محنت زده بولدقجه بونرسك

— ايكنجيسى دفتردار محمود چلبى طرفندن سلطان سليم خان ثانى‌يه تقديم اولنه‌رق، خدام خاصه زمره‌سنه داخل اولمش؛ و چاشنيكير باشيلغى خدمتيله سراى همايوندن چيقوب، بعده آماسيه‌ده ميرلوا اولمش ايدى. شو مطلع اونكدر:

اولمز شاهد و مى‌سز بر آن
نيتم چوق هله چيقسون رمضان

شاميه { بغداد ولايتنك حله سنجاغنده برقضا اولوب، شمالاً و شرقاً حله، جنوباً سماو قضاليله، غرباً دخى كربلا سنجاغيله محاط ومحدوددر. مركزى ٥٠٠ اهاليلى جامع اولان (ام برور) قريه‌سيدر. مساحهٔ سطحيه‌سى ٤٥٠٠٠ مربع كيلومتره واهاليسى ٦٥٠٠٠ كشيدر. اراضيسى پك منبت اولوب، بر قسم قليلى ايشلنمكده اولديغى حالده، سنوى بريجق مليون كيلودن زياده بغداى، اوچ بچق مليون كيلودن زياده آربه و اون مليون كيلوبى متجاوز برنج حاصل اولور. مراعى چوق اولوب قضا اهاليسنك ١٤٠٠٠٠ قيونلريله، ٢٣٠٠٠ صيغير، ٩٠٠٠ آت، ٨٠٠٠ مركب واستر و ٥٠٠٠ دوه‌لرى اولدقدن بشقه شمر عشيرتى دخى يازين حيوانات وسوريلرينى قضا اراضيسنده اوتلاتيرلر. بطاقلقلرى چوق اولديغندن، هواسى آغيرجه‌در. يالكز مركزنده ايكى محله مكتبى واردر. اهاليسى عموماً عرب وشيعى المذهبدر.

شاناق { هندقديم حكما واطباسندن اولوب، بعض تأليفاتى عباسيلر زماننده فارسى‌يه وفارسيدن عربى‌يه نقل وترجمه اولنمغله، اسمى بين الاسلام شهرت بولمشدر. باشليجه آثار مترجمه‌سى «كتاب السموم»، «كتاب البيطره»، «كتاب فى علم النجوم» و «كتاب منتخب الجوهر»در. بو تأليفاتك برنجيسى خالد بن برمك طرفندن ابو حاتم بلخى‌يه هندجه‌دن فارسى‌يه ترجمه ايتديرلمش؛ ومأمون خليفه‌نك امريله (عباس بن سعيد الجوهرى) طرفندن فارسيدن عربى‌يه نقل اولنمشدر.

شانتابورى { (Cantaburi) هند چينيده سيام دولتنده وسيام كورفزينه دوكيلان برنهرك منصبندن اوچ ساعت يوقاريده برقصبه واسكله اولوب، ٦٠٠٠ اهاليسى واردر.

شانتنى { (Chantenay) فرانسه‌ده آشاغى لوآره ايالتنك (نانته) قضاسنده ونانته‌نك ٤ كيلومتره غربنده برقصبه اولوب، ٩٨٦٠ اهاليسى، دمير خانه‌لرى وسائر فابريقه‌لرى واردر.

شانتونغ { (Chan-Toung) چينك سواحل شرقيه‌سنده‌كى ايالاتندن اولوب، جنوباً (كانغ سو)، جنوب غربى جهتندن (هونان)، شمال غربى طرفندن پچيلى، شرقاً وشرق شمالى جهتلرندن دخى دكزله محاطدر. قوره شبه جزيره‌سى قارشيسنده بولنوب، اوكا قارشى بر شبه جزيره‌سى‌ده واردر. جنوبدن شماله بويى ٦٧٠ كيلومتره واك واسع برنده كنيشلكى بونك نصفيدر. مساحهٔ سطحيه‌سى تخميناً ١٣٠٠٠٠ مربع كيلومتره واهاليسى تقريباً ٣٠٠٠٠٠٠٠ كشيدر. مذكور شبه جزيره ايله ايج طرفى طاغلق اولوب، ايالتك قسم غربيسى ايسه دوز اووه‌لردن عبارتدر. حتى غرب

جنوبیدن شرق شمالی‌یه طوغری آقان (هوآنغ هو) ایرماغنك بر جدولی ایالتك غرب جنوبی قسمنی شق ایدر. سواحلنده برچوق قویلر و لیمانلر واردر. وقارشیلرنده بر طاقم کوچك آطه‌لر بولنیور. شبه جزیره‌نك ساحل شمالیسنده و پچیلی کورفزینك مدخلنده واقع (چئوفو) و (تنغ چئو) اسکله‌لری چینك اك ایشلك تجارتگاهلرندن اولوب، آوروپا سفائنی دخی بو اسکله‌لره تقرب ایده‌بیلیور. طوپراغی پك منبت ایسه‌ده، یاغمورلری سیرك اولدیغندن، اراضی‌یی اسقا ایتمك قوتیله محصولات یتیشدیریلیر. قوراقلقله چکرکه وقت وقت قحطی منتج اولور. محصولاتی بغدای، داری، میوه، چیویت وکلیتلی ایپکدن عبارتدر. سواحل وانهارله کوللرده کلیتلی بالیق چیقوب، آو حیواناتی دخی چوقدر. آلتون، کومش، قورشون، دمیر، کمور معدنلری ومرمرك انواعیله چینی اعمالنه یارار طوپراغی‌ده چوقدر. تجارتی پك ایشلك اولوب، مذکور جدول دخی تجارتجه تسهیلاتی موجبدر. ایالت اون سنجاغه منقسم اولوب، وقتیله مرکزی (تنغ چئوفو) اسکله‌سی ایکن، شمدی (چی نان‌فو) شهری مرکز اتخاذ اولنمشدر.

شانتیلی (Chantilly) فرانسه‌ده (اوآزه) ایالتنك (سانلی) قضاسنده و(قری)ك ۸ کیلومتره جنوبنده بر قصبه اولوب، ۳۴۸ اهالیسی ودمیر یولی واردر.

شاندرناکور (Chandernagor) هندستانك بنکاله خطه‌سنده وکلکته‌نك ۲۶ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق کنك ایرماغی دالیه‌سنك اك غربی قولی اوزرنده واقع وفرانسه دولتنه تابع بر شهر اولوب، ۲۳۲۸۰ اهالیسی، کنیش سوقاقلری وکوزل ابنیه‌سی واردر. اهمیت تجاریه‌سی پك آزدر.

شان‌سی (Chan-Si) چینك ایالات شمالیه‌سندن اولوب، غرب شمالی جهتندن وشمالاً مغولستانله شرقاً (پچیلی)، جنوباً (قونان)، غرباً دخی (شن‌سی) ایالتلریله محاطدر. حدود غربیه‌سیله حدود جنوبیه‌سنك بر قسمنی (هانغ هو) ایرماغنك مجراسی تفریق ایدیور. شمالاً مشهور سدله مغولستاندن آیرلمشدر. شمالدن جنوبه بویی ۶۷۰ واکی تقریباً ۳۰۰ کیلومتره، مساحه سطحیه‌سی ۱۷۰۰۰۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۱۷۰۰۰۰۰۰ کشیدن عبارتدر. ایالت ۲۰ سنجاغه منقسم اولوب، مرکزی (چای یوآن) شهریدر. اراضیسی طاغلق اولوب، طاغلری چینك اوجهتده‌کی حدود شمالیه‌سی بوینجه اوزانان (این شان) سلسله‌سنه مربوطدر. بوطاغلرك بر طاقمی صرب وناقابل اعمار اولوب، بر طاقمی دخی تپه‌لرینه‌دك سدلر انشاسیله قابل زراعت حاله وضع اولنمشدر. (هوآنغ هو) ایرماغی حدود غربیه وجنوبیه‌سنی تفریق ایده‌رك، ایالتك غرب جنوبی جهتنده آقان (فوش هو) نهرینی ودها بر برچوق چایلرینی اخذ ایدر. ایالتك شرق جهتنده آقان انهار ایسه (پچیلی) ایالتنه کیروب، طوغریدن (پچیلی) کورفزینه دوکیلورلر. هواسی معتدل وصاغلامدر. محصولاتی بغدای، داری، بر مقدار پرنج، کلیتلی اوزوم، پاموق، توتون و بویاجیلقده مستعمل انواع نباتات و سائره‌دن عبارت اولوب، پرنجدن برنوع راقی اخراج ایدرلر، واوزومی قورو دورلر. حیوانات اهلیه‌سی وآریلریله ایپك بوجکاری چوقدر. مسك دخی کثرتله بولنور. دمیر معدنیله بلور، یشم، مرمر و سائر قیمتلی طاشلری چوق اولدیغی کبی، معدن کموری دخی پك چوق اولوب اودون یرینه قوللانیلیر. برکوچك کولنك صویی پك طوزلی اولوب، بوندن بتون ایالته کفایت ایده‌جك مقدارده طوز چیقار. صنایع محلیه قباکلیم ایله ع… وایپك منسوجاتله دمیردن بعض آلات و ادواتد[ن] عبارتدر. تجارتی خیلی ایشلك اولوب، باشلیج[ه] (هوآنغ هو) نهرنده ایشلین سفائنله اجرا اولنور. چینلیلر بو ایالته اجدادلرینك وطن اصلیسی نظری… باقیورلر.

شانغ‌تو (Chang-Tou) و مغولجه (جا… نایمان سومه) مغولستانده پچیلی… کورفزینه دوکیلن (لوآن‌هو) ایرماغنه تابع همنا[م] بر نهرك اوزرنده و پکینك تقریباً ۳۰۰ کیلومتره شمالنده واقع اسکی بر شهر خرابه‌سیدر.

شانغهای (Changhaï) چینك ساحل ش… قیسی قربنده (هوآنغ‌فو… نهرینك صول کنارنده وبو نهرك منصبندن ۱… کیلومتره یوقاریده اوله‌رق ″۳ ′۱۴ °۳۱ عرض شما… ایله ″٤ ′۱۰ °۱۱۹ طول شرقیده بیوك بر ش…

تجارتكاه براسكله اولوب، ٢٠٠ ٢٣٠ اهالیسی
واردر. چینك سائر شهرلری كبی مستطیل الشكل
اولوب، سور وخندقله محاطدر؛ وردت قپوسیله
خارجواری ایكی كنیش ودوز جاده‌سی واردر. بوندن
ماعدا سورك خارجنده اوروپالیلرك ساكن اولدقلری
بیوك بر واروشی واردر، كه قونسلوسلرك تحت
نظارتنده انتخاب اولنمش بلدیه رئیسلری معرفتیله
اداره اولنور. شانغهایك (هوآنغ) نهری و (هو.
نغ هو) نهرینه قدر آچلمش اولان جدول واسطه.
سیله چینك اكثر طرفلریله اختلاطی اولوب، بو
اختلاط تجارتنی زیاده‌سیله تسهیل ایدیور. اطراف
وجوارلری دخی پك منبت ومحصولداردر.

شانون { (Chanon) ایرلانده جزیره‌سنك اك بیوك ایرماغی اولوب، (اولستر)
خطه‌سنك (قاوان) ایالتنده آنجق ٧٨ متره ارتفاعی
اولان بر تپه‌دن (اوونموره) اسمیله نبعانله، ابتدا
غرب جنوبی‌یه، بعده غرب شمالی‌یه وصكره ینه غرب
جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق، (قونوخت) خطه‌سنك
(لیتریم) ایالتنه كیرر؛ اوراده (لوغ آلن) ودها آشا.
غیده (لوغ كی) كوللرینی ودها برطاقم كوچك كوللر
تشكیل ایتدكدن وبر طاقم چایلر آلدقدن صكره،
(ری) اسمیله بربیوك كوله كیروب، بوندن چیقدیغنده،
(قونوخت) ایله (لینستر) و بعده (قونوخت) ایله
(مونستر) خطه‌لرینك حدودینی تشكیل ایده‌رك،
(دریغ) كولنی دخی شق ایتدكدن صكره، نهایت
(مولستر) خطه‌سنه داخل اولور، وغربه طوغری
دونه‌رك، پك اوزون وشماله طوغری ممتد بركور.
فزله برچوق كوچك آطه‌لری حاوی اولان برخلیجك
ایچنه واورادن بحر محیط اطلاسی‌یه دوكیلور. مجرا.
سنك طولی ٣٨٥ كیلومتره اولوب، حوضه‌سنك مساحهٔ
سطحیه‌سی ١١٧٦٨ مربع كیلومتره‌در. خلیجی اك
بیوك كمیلرك دخی سیرینه مساعد اولوب، نهر مجرا.
سنده دخی (لوغ آلن) كولنه قریب محله‌دك كوچك
كمیلر ایشلیه‌بیلیر. تابعلرینك اك بیوكی صاغدن
(قونوخت) خطه‌سنك اورته‌سندن جریان ایدن
(سوق) نهریدر. ایرلانده دكیزینه دوكیلن بیوك
نهرلرله وجزیره‌نك داخلنده بولنان حسابسز كوللرله
اختلاطی تسهیل ایدر برچوق صنعی جدوللری
واردر.

شانی { قدمای شعراء عثمانیه‌دن آتی كیشینك مخلصیدر:
برنجیسی استانبوللی اولوب، تیمار اصحابندن ایدی.
هجو وهذلیاته مائل ایدی. شو قطعه اونكدر:

كوپ دوشوب میخانه ایچره قالدم آیاقده مدام
بركوزل مستانه كوردم بادهٔ حمرا صاتر
عقل وصبر و اختیار دل متاعی قالمدی
شمدی بازار فناده كوكلم استغنا صاتر

— ایكنجیسی بوسنه سرایندن اولوب، طریق
تدریسه سالك ایدی. صاحب تذكره قاف زاده‌نك
احباسندن ایدی. شو قطعه اونكدر:

سر چكمسون سمایه قدیمی قلمسون عرض
فرق یویكامه سروك بین السماء و الارض
اویكمسون رخنه زیرا كه ماه تابان
یوز قیردبروب آلو بدر نوری كونشدن اول قرض

— اوچنجیسی قرەمان دیارنده‌كی (لارنده) دن
اولوب، سلطان سلیم خان ثانی دورنده درسعادته
ورودله، طریق تدریسه سلوك ایتمشیدی. شو بیت
اونكدر:

كاربان راه اقلیم فنانك شانیا
باش وجان تركن اورر بزقافله سالاریز

— دردنجیسی قسطمونیلی اولوب، سلطان سلیمان
خانك بغدادسفرنده وفات ایتمشدر. شوقطعه‌اونكدر:

ای فلك میلك اكر جاهل ونادانه ایسه
بن دخی چاق او قدر كامل و دانا دكلم

— بشنجیسی واردار یكیجه‌سندن اولوب، كنج
یاشنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

جكرلر قانی نوش ایتمینجه كاسهٔ سردن
صفا بزمنده شانی اولمدی پیمانه‌یه لایق

— آلتنجیسی ابو السعود افندی ملازملرندن
اولوب، اسمی احمددر. عنوان وعباره ومضمونی
غریب بر طاقم تألیفاته قالقیشمش، وعجیب عجیب اشعار
سویلمش ایسه‌ده، بعضاً عقلی باشنده اولوب، معنالی
اشعار نظمنه دخی مقتدر اولمشدر. شو بیت او
جمله‌دندر:

تن پرداغی محو ایتدم نه نام ونه نشان قالسون
همان كویك كلابینه نواله استخوان قالسون

شانی { ایران شعراسندن ومن اصل تركمان اویماقلرندن (تكلو) اویماغی رؤسا.
سندن اولوب، شاه عباس ماضی‌یه منسوب بولنمش،

و ١٠٢٣ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو قطعه اونکدر:

ای دل حیات خضر وثبات جهان مخواه
اندوه بیزوال وغم بیکران مخواه
کرخود سکندری پی آب خضر مرو
عمر ابد برای غم جاودان مخواه

شانی زاده (محمد عطاءالله افندی) سلطان محمود خان ثانی دوری علما-
سندن اولوب، اکثر علوم وفنونه انتسابی وار ایدی. قاموس مترجمی عاصم افندیدن صکره وقعه‌نویس اولمش؛ وطریق بکطاشی‌یه انتسابی مناسبتیله، یکیچری اوجاغنك لغوندن تیره‌یه نفی اولنه‌رق، بعده اطلاق اولندیغی صره‌ده ١٢٤٢ تاریخنده قصبهٔ مذکوره‌ده وفات ایتمشدر. تشریحه دائر بیوك بر تألیفی، بر تاریخی وسائر بعض آثاری واردر.

شاور (ابو شجاع — بن مجیر) نسبی مرضعهٔ حضرت رسالتپناهی حلیمه (رضها) نك پدری ابو ذویب عبدالله‌ه منتهی اولور. ملوك فاطمیه‌نك اخیری اولان عاضد لدین اللهك وزیری صالح بن زریك طرفندن صعید مصر والیلکنه نصب اولنه‌رق، صالحك وفاتندن صکره اوغلی عادل بن زریکك وزارتی زماننده و٥٥٨ تاریخنده خروجله، واحاتی احراق، واسکندریه‌یه قدر کچدیکی یرلری استیلا ایله، مذکور عادل بن زریکی قتل، ومصر وزارتنی ضبط ایلمشیدی. ینه او سنه (ابو الاشبال ضرغام بن عامر اللخمی) خروجله، صاحب ترجمه‌یی قاهره‌دن اخراج، واوغلی (طی) ی قتل ایتدیکندن، شاور شام صاحبی ملك عادل محمود بن زنکیدن استمداده کیتمش؛ وحکمدار مشار الیه اسد الدین شیرکوهك قیادتیله بر فرقهٔ امدادیه کوندروب، شاوری مسند وزارته اعاده ایتمش ایسه‌ده، بعده قدسده‌کی فرنکلر مصره تجاوز ایتدکله، مشار الیه اسد الدین شیرکوه دها ایکی دفعه امداد ایچون مصره کیتمش؛ ونهایت شاورك بو بابده بعض کیزلی فسادلری تبین ایتدکله، اسد الدین مشارالیهك وبر روایتده یکنی صلاح الدین شهیرك امریله ٥٦٤ ده قتل اولنه‌رق، مصر وزارتی اسد الدین شیرکوهه قالمش؛ وبونك وفاتنده یکنی صلاح الدینه کچوب، عاضد لدین اللهك بلاوارث وفاتنده، مشار الیه صلاح الدین ایوبی تخت سلطنته جلوس ایتمش؛ وخلفاء عباسیه نامنه خطبه اوقوته‌رق، مصرده مذهب سنی‌یی اعاده ایتمشدر.

شاور (قدمای شعراء عثمانیه‌دن اولوب، قسطمونیلیدر. قصابلقله تعیش ایدردی. طوبال اولدیغندن، تعییب ایدنلره جواب سویلدیکی شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

طعن ایلر ایش بکا آیاقسز دیو جهال
توله آیاغم یوغیسه هر فنده الم وار

شاوکث (ماوراء النهرده (شاش) خطه‌سی قصبه‌لرندن اولوب، بعض مشاهیر علمانك وازان جمله (حکیم شاوکثی) دینمکله مشته... ٥٩٤ ده وفات ایدن ابوالقاسم عبد الواحد بن عبد الرحمنك مسقط رأسی بولنمشدر.

شاول (Sâül) طالوتك اسم اصلی عبرا... نیسیدر. [« طالوت » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شاؤمبورغ لیپه (Schaumburg-Lippe) آلمانیه‌نك شمال غر... قسمنده بر کوچك پرنسلك اولوب، غرب جنو... جهتندن وغرباً وستفالیه‌نك (میندن) سنجاغیله شمالاً هانووره ایله، شرقا وشرق جنوبی جهتند... دخی (هسه‌ناسو) ایالتنك (قاسل) سنجاغیله محدود... جنوبنده‌کی (لیپه) پرنسلکندن (هسه‌ناسو) ایالتنـ... طار براراضیسیله و(وسر) ایرماغی مجراسیله آیرلمشد... جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه بویی ٣٦ واکی جنـ... بنده ١٩ وشمال طرفنده آنجق ١½ کیلومتره‌د... مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٤٠ مربع کیلومتره اولو... ٣٩ ١٨٣ اهالیسی واردر. مرکزی ٥٢٠٠ اهالی... جامع اولان (بوکبورغ) قصبه‌سی اولوب، (استا... تاکن) اسمیله دیکر برقصبه‌سی و٢ بیوکاه ٧٨ عاد... قریه‌سی واردر. غرب شمالی قسمی بطاقاق اولو... برکولی دخی واردر؛ وجنوب شرق جهتنده ک... معدنلرینی حاوی برطاقم تپه‌لر بولنیور. میاه جاریه... (وسر) ایرماغنه وبوکا تابع آلر نهرینه دوکیلور. ... کوردلی وجلیکلی میاه معدنیه‌سی چوقدر. اراضیـ... منبت اولوب، نصفنه قریب مقداری تارله وباغ... بشده‌بری مرعا وچایر، درتده بری اورمان وقصو... خالیدر. باشلیجه محصولاتی حبوبات متنوعه... پتاتسدر. حیوانات اهلیه‌سی وهله طوموزلری... جوقدر. صنایعی اولدقجه ایلری اولوب، کومرمعد... بنك ایشلدلمسی خیلی عمله اشغال ایدیور. تجا...

منحصراً پروسیه ایله اجرا اولنەرق، باشلیجه اخراجاتی معدن کموری، کنوبر، کراسته، جام و سائرەدر. سیر سفائنه قابل انهاری اولمیوب، بر دمیر یول خطی اورتەسندن کچر، ومملکت ایچنده ٤ موقعی واردر. اهالیسی عمومیت اوزره پروتستان اولوب، قتولیکاریله یهودیلری آزدر. اصول حکومتی مشروطیت اولوب، ١٥ اعضادن مرکب بر مجلس مبعوثانی واردر. پرنسلك ارثاً انتقال ایدوب، پرنس بولنان ذات آلمانیه اردوسنده دخی جنراللق عنوانی حائزدر. بو پرنسلك پروسیه مجلس مبعوثانته بر و آلمانیا مجلس مبعوثان عمومیسنەده بر مبعوث کوندرمك حقنی حائزدر. واردات ومصارف سنویەسی بر ملیون فرانغه بالغ اولمیور.

شاه آباد { بو اسمله هندستان وایرانده برقاچ قصبه واردر:
برنجیسی کشمیرده ولاهورك ٢٣٥ کیلومتره شمال شرقیسنده مرتفع وکوزل بر وادیده واقع اولوب، هندستان ملوك تیموریەسنك صیفیەسی حکمنده ایدی.
— ایکنجیسی (اود) خطەسنك (چیتاپور) ایالتنده ولکهنونك ١٣٥ کیلومتره شمال غربیسنده واقع اولوب، ١٩٠٠٠ اهالیسی، مصنع بر جامع شریفی وبیوك چارشیسی واردر.
— اوچنجیسی پنجابك (امباله) ایالت وسنجاغنده وامبالەنك ٢٠ کیلومتره جنوبنده واقعدر.
— دردنجیسی رحیلقند خطەسنك (رامپور) حکومت ممتازەسنده ورامپورك ٣٠ کیلومتره جنوب غربیسندەدر.
— بشنجیسی خراسانك قسم شمالیسنده ومیاه جاریەسی بحر خزره دوکیلن (الاطاغ)ك شمالی اتکنده واقع یوکسك بر وادیدەدر.

شاه بداق { ذوالقدریه امراسنك آلتنجیسی اولوب، سلیمان بکك اوغلیدر.
برادری آرسلان بکك علیهنده مصر ملوك چراکسەسندن (خوشقدم)ك نزدنده سعایتده بولنمغله، ٨٧٠ تاریخنده بونی قتل ایتدیرەرك، رأس حکومته کچمش ایسەده، مملکتك بکلری بونك بو حرکتندن متنفر اولوب، سلطان محمد خان ثانی حضرتلرینه مراجعت ایتدکلرنده، پادشاه مشار الیه یاننده بولنان شاه بداغك برادری شهسوار بکی ذوالقدریه امارتنه تعیین بیورمش؛ وصاحب ترجمه ٨٧٢ ده مصر ملکی (قایتبای)ه التجا ایتمش ایدی. قایتبای ذوالقدریه مملکتنی دولت عثمانیەیه ترك ایتمك شرطیله، شهسوار بکك التزام اولنمامسنی سلطان محمد خان حضرتلرندن التماس، واو صرەده پادشاه مشار الیه بشقه غوائل ایله مشغول بولندیغنی فرصت اتخاذ ایدەرك، شهسوارك اوزرینه عسکر سوق، وکندیسنی اخذ ایله، زنجیر بند اولەرق مصره کوتورەرك، صلب ایتمش؛ و شاه بداغی یکیدن ذوالقدریه امارتنه کچیرمش ایدی. ابو الفتح سلطان محمد خان حضرتلری قایتبایك بو حرکتنه قارشی عسکر سوقیله، شاه بداغی مصره قاچمغه اجبار، وکوچك برادری علاء الدولەیی اونك یرینه تعیین ایتمشدی. او وقتدن شاه بداق شامده محبوس قالوب، سلطان بایزید خان ثانی دورنده اورادن فراراله، پادشاه مشار الیهه التجا ایتمش؛ وویزه متصرفلغنه تعیین اولنمش ایدی. ٨٩٥ ده بر خیلی عسکرله مصر طرفنی التزام ایتمکده اولان برادری علاء الدولەیه قارشی سوق اولنەرق، ابتدا غالب کلمش ایسەده، قیرشهر متصرفی بولنان برادرزادەسنك کوزلرینه میل چکمکله، نفرت عامەیی جلب ایدەجك بر حرکت غدارانەده بولنمش؛ وبعده علاء الدولەنك بر حیلەسیله امدادسز قالەرق، مغلوب واسیر اولوب، مصره کوندرلمش؛ واوراده هلاك اولمشدر.

شاه بیك آرغون { سندده حکومت سورن آرغون دولتنك
مؤسسی اولوب، خراسان حاکمی سلطان حسین میرزانك امراسندن قندهار والیسی میرزا ذوالنون بیکك اوغلیدر. پدرینك وفاتنده یرینه قائم اولوب، متعاقباً بابرشاه طرفندن قندهاردن اخراج اولنمغله، ٩٢٧ تاریخنده سند حاکمی جام فیروزی مغلوب ایدەرك، الکایی اولان سند خطەسنی ضبط، و٩٣٠ تاریخنەدك اجرای حکومت ایدەرك، تاریخ مذکورده وفات ایتمش؛ وبیوك اوغلی شاه حسین آرغون خلفی اولمشدر.

شاهپور { بو اسمله هندستانده برقاچ قصبه اولوب، بری الهآباد ایالتنده
والهآبادك ٦٤ کیلومتره غربنده، — بری کشمیرده جلام نهری ساحل یسارندن ١٢ کیلومترەلك مسافەده، — بری پنجابك (راوُل پندی) ایالتنده وجلام نهرینك ساحل یسارنده، — اوچیده ایالات وسطیه دینان ایالتلرده واقعدر.

شاهجهان { (شهاب الدين محمد صاحب‌قران ثانی) هندستانده حکومت سورن سلالهٔ تیموریه ملوکندن اولوب، جهانکیر سلیم شاهك اوغلی وجلال الدين اکبر شاهك تورونیدر. هجرت نبویه‌نك ١٠٠٠ تاریخنده لاهورده طوغوب، میرزا هزم تسمیه اولنمشدی. ١٠٣٧ تاریخنده پدرینك وفاتنده دکنده بولندیغی حالده، وزیر آصف خان طرفندن لاهوره جلب اولنه‌رق، تخت سلطنته جلوس ایتمش؛ و ١٠٦٨ تاریخنه‌دك ٣١ سنه حکومت سوروب، فوق العاده دارات واحتشامله یاشامشدر. دهلی شهرینی اعمار وتوسیعله (شاهجهان آباد) تسمیه ایده‌رك، پایتخت اتخاذ ایتمشدر. تختی انواع جواهرله مزین اولوب، آلتی بچق ملیون انکلیز لیراسی قیمتنده اولدیغی مرویدر. زوجه‌لرندن برینك (اکره) ده‌کی مزاری اوزرینه (تاج محل) یاخود (ممتاز محل) اسمیله پك مصنع ومزین بر تربه یاپدیرمشدر،که بتون هندستان ابنیه‌سنك اك مصنع ومطنطنیدر. ١٠٦٨ تاریخنده اوغلی (اورنکزیب عالمکیر) طرفندن اسقاط، واکره‌ده حبس اولنه‌رق، سکز سنه‌لك محبوسیتدن صکره، ١٠٧٦ ده وفات ایتمش، ومذکور تاج محلده دفن اولنمشدر.

شاهجهان آباد { [« دهلی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شاهجهانپور { هندستانك رحیلقند ایالتنده ولکهنونك ١٦٠ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق ´٥٢ °٢٧ عرض شمالیده سنجاق مرکزی بر شهر اولوب، ٧٢١٤٠ اهالیسی واردر. — سنجاغنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٤٣٠ مربع کیلومتره واهالیسی ٩٤٧٣٧٠ کشی اولوب، اکثر طرفلری اورمانلرله مستوردر. قسم شمالیسی بطاقاق وصیتمه‌لی اولوب، سائر جهتلری صاغلام وپك منبت اولمغله، کلیتلی پرنج، مصر، بغدای، سبزه، پك کوزل میوه‌لر، شکر قامشی، توتون وسائره حاصل اولور.

— بو اسمله هندستانك شمال جهتنده بر چوق کوچك قصبه‌لر دخی واردر.

شاهدا { ایران شعراسندن اولوب، کیلانلیدر. شو بیت اونکدر:

بس که از کردش چشم توغزالان مستند
دیده چون حلقهٔ زنجیر بهم پیوستند

شاه‌داعی الله { شعرا وصوفیوندن اولوب، شاه نعمة اللهك مریدیدر. مرقدی شیرازده زیارتکاهدر.

شاهدر { اصفهان طاغلرنده متانتیله مشهور برقلعه اولوب، ملاحدهٔ اسماعیلیه‌نك النده ایکن، ٥٠٠ تاریخنده ملکشاه سلجوقی طرفندن فتح اولنمشدر.

شاهدی { (ابراهیم دده) قدماء شعرادن اولوب، مغله‌لیدر. طریق علمه سلوك ایله، تکمیل علوم ایتدکدن صکره، تصوفه میل ایده‌رك، قونیه‌ده طریقت مولویه‌یه انتساب ایدوب، وجدوحال کسب ایتمشیدی. برمدت سیاحت ایتدکدن صکره، مملکتنده اختیار عزلت ایده‌رك، بقیهٔ عمرینی عبادتله کچیرمشدر. حضرت مولانانك « مثنوی » سی طرزنده «کلشن توحید» عنوانیله بر منظومهٔ عارفانه‌سی واردر. لغت فارسیه‌ده‌کی منظوم لغتنامه‌سی مشهور ومتداولدر. «کلستان» ه دخی بر شرحی واردر. ٩٢٧ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت جملهٔ اشارندندر:

برقعی ابر سیهدر یوزی مهتابی ایچون
شب یلدا صاچی فتان کوزینك خوابی ایچون

شاهدی { ایران شعراسندن ایکی کشینك مخلصی اولوب، برنجیسی (قم) لیدر، و ٩٢٥ ده وفات ایتمشدر. اشعارینه دسترس اولنه‌مدی. — ایکنجیسی نیشاپورلی اولوب، شو بیت اونکدر:

وعدهٔ وصل بفردا دهی ومیدانی
هرکه امروز ترا دید بفردانرسد

— هندستان شعراسندن دخی برینك مخلصی اولوب، اسمی (میر عبد الواحد) در، و (بلکرام) لیدر.

شاهرخ { (میرزا معین الدين —) تیمورلنکك دردنجی اوغلی اولوب، ٧٧٩ تاریخنده سمرقندده طوغمش؛ وپدرینك حیاتنده ٧٩٩ ده خراسان حاکمی اولمشیدی. پدرینك وفاتنده یعنی ٨٠٧ ده تورونی سلطان خلیل بن امیرانشاه سمرقندده تخت سلطنته جلوس ایتمکله، صاحب

ترجمه یینه خراسان حاکمی قالمش ایدیسه‌ده، صکره سلطان خلیلك امراسی عصیان وکندیسنی حبس ایتدکلرنده، شاهرخ خراساندن سمرقنده عزیمتله، سلطان خلیلی فارس حاکملکنه نصب ایتمش ایدی. ٤٢ سنه بالاستقلال حکومت سوروب، آذربیجان وکردستان جهتنده قره یوسف ترکمانی ایله وبعده اوغللریله بر چوق محاربه‌لر ایتمش؛ ونهایت بونلری تحت تابعیتنه آلمش ایدی. جسور وجنکاور اولمغله برابر، زیاده‌سیله عادل ومعارفپرور برحکمدار ایدی. هراتده مکمل بر قلعه یاپدیروب، بو شهرك ومروك سور و استحکاماتنی تجدید ایتمش؛ وسائر بر چوق اعمارانه موفق اولمشدر. ٨٥٠ تاریخنده، ٧١ یاشنده اولدیغی حالده، (ری) ده وفات ایتمشدر. سلطان ابراهیم، اولغ بك، میرزا بایسنغر، میرزا سیورغتمش و میرزا احمد جوکی اسملریله بش اوغلی اولوب، دردی کندی حیاتنده وفات ایتمکله، ارتحالنده اولغ بك خلفی اولمشدر.

شاهرخ میرزا { سلالهٔ تیموریه‌دن ابراهیم میرزا بن سلیمانك اوغلی اولوب، ٩٨٣ تاریخنده بدخشان حاکملکنده بیوك پدرینه خلف اولمش؛ واون سنه حکومت سوردکدن صکره، بدخشان اوزبکلر خانی عبدالله خان طرفندن ضبط اولندقده، هندستانه عزیمتله، اکبر شاه طرفندن حسن قبول اولنه‌رق، کریمه‌سی (شاکر النسا) نك تزوجیله دامادی اولمش؛ و١٠١٦ تاریخنده وفات ایتمشدر.

شاهرخ میرزا { نادر شاهك torunu و رضا قلینك اوغلی اولوب، بیوك والده‌سی سلطان حسین صفوینك قیزی ایدی. بیوك پدرینك وفاتندن صکره بر مدت خراسانده حکومت سورمش ایسه‌ده، ١٢١١ تاریخنده دامغانده آقامحمدك الینه کچوب، نادرشاهك خزاین متروکه‌سنی تسلیم ایچون اشکنجه اولنورکن، وفات ایتمشدر.

شاهرخیه { تیمورلنكك سیحون کنارنده وخجند قربنده تأسیس واوغلی نامیله تسمیه ایتدیکی برقصبه اولوب، برروایته بوقصبه چنکیزك تخریب ایتمش اولدیغی خجند شهرینك عینی ایدی؛ یعنی بواسم بعدالتعمیر خجند شهرینه ویریلوب، بعده یینه اسکی اسمی غلبه ایتمکله، شاهرخیه اسمی اونودلمشدر.

شاهرود { ایرانك طبرستان خطه‌سنده ٣٦°٢٥′١٣″ عرض شمالی ایله ٥٢°٤٠′٣١″ طول شرقیده و ١٣٦٠ متره ارتفاعنده‌واقع برقصبه اولوب، ٤٠٠٠ قدر اهالیسی ٥ جامعی، ٥ حمامی، چارشیسی، ٣ کاروانسرایی، ایچندن آقان کوزل برصو ایله اروا اولنور باغچه‌لری وپك ایشلك تجارتی واردر. طهران ایله مشهد آره‌سنده‌کی جاده‌نك اوزرنده بولنمغله، اهمیتی زیاده‌در. قوندره‌لری مشهوردر.

شاه سلطان { سلاطین عظام عثمانیه کریمه‌لرندن بروجه آتی اوچ خاتونك اسمیدر:

برنجیسی یاوز سلطان سلیم خانك کریمه‌سی اولوب، صدر اعظم لطفی پاشایه تزویج اولنمش ایسه‌ده، پاشای مشارالیه تندخو بر آدم اولدیغندن، بینلرنده امتزاج میسر اوله‌مامغله، صدارتدن عزل اولنه‌رق بینلرنده مفارقت وقوع بولمش ایدی. مرکز افندینك مریده‌سی و خیرانه مائل اولوب، داود پاشاده بر جامع وتکیه بنا، وتکیه‌یی بعده مدرسه‌یه تحویل ایتمشدر.

— ایکنجیسی قانونی سلطان سلیمان خانك کریمه‌سی اولوب، روم ایلی بکلر بکیسی حسن پاشادن طول قالمغله، زال محمود پاشایه وارمش؛ وبونکله بر ساعتده وفات ایتمشدر. ایوبده نامنه منسوب تکیه‌سی واردر.

— اوچنجیسی سلطان مصطفی خان ثالثك کریمه‌سی اولوب، صالحه وعابده بر خاتون اولمغله، فقرایه چوق باقمش؛ وایوبده مکتب وسبیل وسائر بعض خیرات یاپدیرمشدر.

شاه سنجان { (خواجه رکن الدین محمود) ایران شعراسندن اولوب، سنجانلیدر. صحبت مشایخ وارباب تصوفه مائل وملازم ایدی. مرشدی بولنان (خواجه مودود چشتی) کندیسنی بو لقبله تلقیب ایتمشدی. ٥٩٦ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو قطعه جملهٔ اشعارندندر:

خواهی که ترا رتبهٔ ابرار رسد
مپسند بهر کس زتو آزار رسد
ازمرك میندیش وغم رزق مخور
کاین هردو بوقت خویش ناچار رسد

شاه شجاع { [«شجاع» مادەسنه مراجعت بیورلە]

شاه طاغ { قافقاس جبالنك الك یوكسكلرندن اولوب، داغستانده ٢٠َ ٤١° عرض شمالی ایله ٢٠َ ٤٥° طول شرقیده واقعدر، و ٤٢٥٣ متره ارتفاعی واردر. ذروەسی غرانیت واتكاری اراضئ كلسیەدندر. سمور نهری اتكلرندن نبعان ایدر. آلتنده ساحل ایله طاغ آرەسندە دربندی محافظه ایدر (سبران) اسمیله برقلعه بولنیور.

شاه عالم { (ابو المظفر مروج الدین عالی كوهر) هندستانده حكومت سورن سلالهٔ تیموریەنك صوك حكمداری اولوب، ایكنجی عالمكیرك اوغلیدر. ١١٤٠ تاریخنده طوغوب، ١١٧٣ ده پدری مقتول اولمغله، تخت موروثنه جلوس ایتمش؛ ومؤخراً بنكاله خطهٔ واسعەسی سنوی ٢٤ لك روپیه‌یه قارشی انكلیز قومپانیەسنه ترك ایتمشدی. ١١٨٥ ده غلام قادر خان قیام ایدوب، صاحب ترجمه‌یی طوته‌رق، كوزلرینه میل چكمش ایسەده، صاحب ترجمه بعده تختنی استرداد ایدوب، وفاتنه یعنی ١٢٢٠ تاریخنه‌دك، اسماً حكومت سورمش، وحقیقتده حكم ونفوذ انكلیزلرك الینه كچمش ایدی. شاه عالم بومدتده شعر وادبیاتله اوغراشوب، (آفتاب) مخلصیله خیلی اشعاری واردر. [«آفتاب» مادەسنه مراجعت بیورلە.]

شاه علی { هندستان مشاهیر علما ومشایخندن وساداتدن اولوب، ٩٨٣ تاریخنده كجراتك احمد آباد شهرنده وفات ایتمشدر. عربی وفارسی وكجراتی لسانلرنده برقاچ تألیفی واردر. صلاح وتقوی ایله دخی شهرتی اولوب، تربەسی زیارتكاهدر.

شاهفور { (بن محمد) ایران مشاهیر شعراسندن ومشهور عمر خیامك احفادندن اولوب، نیشابورلیدر. ظهیر الدین فاریابینك تلامذەسندن اولوب، علوم عقلیه ونقلیەده اكتساب مهارت ایتمش؛ وخوارزم مشاهاندن سلطان محمد تكشك انشا خدمتنه تعیین اولنمشیدی. فن انشاده بر رسالەسی دخی واردر. ٦٠٠ تاریخنده تبریزده وفات ایدوب، ظهیر الدین فاریابی وافضل الدین خاقانینك یانلرنده مدفوندر. شو بر ایكی بیت بر غزلندندر:

روزكار آشفته‌تر یا زلف تو یا كار من
ذره كمتر یا دهانت یا دل افكار من
شب سیه‌تر یا دلت یا حال من یا خال تو
شهد خوشتر یا لبت یا لفظ كوهر بار من

شاهكی { ایران شعراسندن اولوب، اصفهانلیدر. شو ایكی بیت اونكدر:

عشق داریم وسینه سوزانی
دردی داریم ودیده حیرانی
عشق وچه عشق عشق عالم سوزی
دردی وچه درد درد بیدرمانی

شاه محمد { (ملا —) ایران شعراسندن اولوب، (دارابجرد) لیدر. كندی زمانی شعراسنك تراجمی حاوی بر تذكرەسیله برخیلی اشعاری واردر. هندستانه سیاحت ایتمشدی. شو رباعی اونكدر:

عمر ماچون باد بكذشت ونشان معلوم نیست
از سبكسیری پی این كاروان معلوم نیست
زحمت وواماندكیرا پیروی در منزل نیست
زشتیٔ آمال مادر این جهان معلوم نیست

شاه محمود قزوینی { (حكیم —) مشاهیر علما واطبادن وعلامه جلال الدین دوانینك تلامذەسندن اولوب، وطنی اولان قزویندن ایفای فریضهٔ حج ایچون مكهٔ مكرمەیه كلەرك، بر مدت مجاور اولدقدن صكره، مؤید زادەنك توصیەسی اوزرینه، سلطان بایزید خان ثانی جانبندن درسعادته جلب بیوریلەرق، سر طبابته تعیین اولنمش؛ ویاوز سلطان سلیم خان دورنده قدری بر تر اولوب، حضر وسفرده معیت شاهانەلرنده بولنمش؛ وسلطان سلیمان خان دورنده وفات ایتمشدر. سورة النحلدن آشاغی بر تفسیر شریفله «ربط السور والآیات» عنوانیله بر تألیفی، خواجه‌زادەنك «تهافت»ینه ودوانینك «شرح العقاید العضدیه» سنه حاشیه‌لری، «ایساغوجی» و «كافیه» وطبده «موجز» كتابلرینه شرحلری واردر. غزالینك «حیوة الحیوان»نی دخی فارسی‌یه ترجمه ایتمشدر. نوائینك «مجالس النفایس»نی دخی ترجمه، وسلطان سلیم خانه تقدیم ایتمش ایدی. طبیعت شعریەسی دخی اولوب، فارسی وتركی بعض اشعاری واردر.

شاه مدار { (بدیع الدین) مشاهیر صوفیوندن اولوب، شیخ محمد طیفوریٔ بسطامی مریدانندن وقاضی شهاب الدین دولت

آبادی معاصرلرندندر. هندستانده منتشر (طریقت مداریه) نك مؤسسی و پیریدر. ۸۳۸ تاریخنده هندستانك قنوج شهرنده وفات ایدوب، تربه‌سی اوراده زیارتگاهدر.

شاه میر { (شمس الدین) کشمیرده حکومت سورن ملوك اسلامیه‌نك برنجیسی اولوب، خطهٔ مذکوره‌یه دین اسلامی ادخال ایدن کندیسیدر. ۷۱۵ تاریخ هجریسنده بر درویش صورتنده کشمیره داخل اولوب، عقل ودرایتی جهتیله، مرور زمانله اوزا راجه‌سنك مقربینی صره‌سنه گچمش؛ وراجه‌نك وفاتنده صغیر السن اولان اوغلنك وزیر و وصیسی اولمش ایدی. بر اوچنجی راجه طرفندن دخی مقام وزارتده ابقا اولنمش ایسه‌ده، بعده بعض حسودلرك سعایتی اوزرینه، راجه صاحب ترجمه‌نك اقتدار ونفوذندن وهمناك اولوب، وزارتدن عزل ایتمش؛ وشاه‌میر طرفدارلریله مقاومت ایدوب، غالب گلمکله، راجه مجروح اوله‌رق، ۷۲۷ ده وفات ایتمش؛ وزوجه‌سی (کاوله‌دوی) کشمیر تختنه جلوس ایدوب، شاه میری وزارته اعاده ایتمش؛ وبعده کندیسنه واروب، دین اسلامی دخی قبول ایتمکله، سلطنت بالطبع شاه میره گچمشدر. مشارالیها پك صالحه ودیندار بر قادین اولمغله، دین اسلامی بتون تبعه‌سنه نشر وتعمیمه چالیشمش؛ و او وقتدن بری کشمیر ممالك اسلامیه صره‌سنه داخل اولوب، شاه‌میر ایله مشارالیها نسلندن ۱۲ حکمدار حکومت سورمشدر.

شاه میر { (شیخ محمد —) مشاهیر صوفیوندن اولوب، ۹۵۷ تاریخنده سیستانده طوغمش، وحضرت عمر بن خطاب (رضه) نسلنه منسوب بولنمشدر. بعده لاهوره کیدوب، ۶۰ یاشنه قدر اوراده یاشامش؛ و ۱۰۴۵ ده ۸۸ یاشنده وفات ایدوب، لاهور جوارنده (هاشمپور) ده دفن اولنمشدر. تصوفه دائر «ضیاء العیون» عنوانیله بر تألیفی واردر.

شاه میر { (تقی) ایران شعراسندن اولوب، (قم) لیدر. خاقانینك «تحفة العراقین» نه مانند بر مثنویسی وبر تذکرهٔ اشعاری واردر. شو بیت اونکدر:

مدتی شدکه جدا از رخ جانان شده‌ام
وه‌چه گویم که چسان بی‌سر وسامان شده‌ام

شاهنشاه { (امیر نور الدوله — بن نجم الدین ایوب بن شادی) سلطان صلاح الدین ایوبینك بیوك برادری و صلاح الدین مشارالیه طرفندن دمشق شامده توکیل اولنان (عزالدین فرخ شاه) ك پدریدر. اهل صلیب محاربانده فرنکلرك دمشقك اوزرینه هجومنده صلاح الدینك واقع اولان مقاومت وغالبیتی اثناسنده ۵۴۳ تاریخنده شهید اولمشدر. صاحب ترجمه‌نك (عذراء) اسمنده بر قیزی دخی وار ایدی، که دمشقده (مدرسهٔ عذراویه) دینمکله مشهور مدرسه‌نك بانیه‌سیدر.

شاه نظر { ایران شعراسندن اولوب، اصفهانلیدر. هندستانه سیاحت ایتمشدی. ناموسسز بر قادینه ابتلاسیله شهرت بولمشدر. شو رباعی اونکدر:

یا ما سر خصم را بکوبیم بسنك
یا او تن ما بدار سازد آونك
القصه درین سراچهٔ پر نیرنك
یك مرده بنام به که صد زنده بننك

شاهی { ایران شعراسندن اولوب، شاه اسماعیل صفوی‌یه منسوبیتی جهتیله بو مخلصی اختیار ایتمش، وسلطان سلیم خان اول زماننده رومه گلمش ایدی. شو بیت اشعارندندر:

تاج یکرنکی که صاحب دولتانرا برسراست
این همه کلهای سرخ باغ آل حیدراست

شاهی { شعراء عثمانیه‌دن اولوب، اوچجی زاده محمد پاشانك اوغلیدر. استانبولده طوغوب، ابتدا طریق علمه سلوك ایتمش؛ وبعده دفتر امینی، توقیعیٔ دیوان همایون، نشانجی، رئیس الکتاب ومصر دفترداری اولمش ایدی. اون برنجی قرن هجری اوائلنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

برك کل عارض دلداره دیمه اولدی نظیر
تر دوشوب بلکه رخ آلی اوله رنك پذیر

شاهی { (آقاملك بن جمال الدین فیروز کوهی) سبزوارلی اولوب، سربداران ملوکنك اخیری اولان خواجه علی مؤیدك همشیره زاده‌سی ایدی. اشعاری پك گوزل اولدیغی کبی، موسیقیدن بهره‌سی وخطاطلقده ورسم وتصویرده دخی مهارت کامله‌سی وار ایدی. شاهرخ بن تیمورك اوغلی بایسنقرك ملازمتنده بولنوب، بعده بابر میرزا

سلطنتی زماننده کوشکنی تصویر ایچون استراباده جلب ایتمشیدی. ۸۵۷ تاریخنده استرابادده وفات ایدوب، نعشی سبزواره نقل ایله، اجدادی تربه‌سنه دفن اولنمشدر. مرتب دیوانی و «مجموعة الشعرا» عنوانیله بر تذکره‌سی واردر. شو رباعی جملهٔ اشعارندندر:

شادم که زمن بردل کس باری نیست
کسرا زمن وکار من آزاری نیست
کرنیک شمارند وکربد کویند
بانیک وبد هیچ کسم کاری نیست

شاهی بك { (ونام دیکرله شیبك خان) ماوراءالنهرده حکومت سورن اوزبك خانلرینك برنجیسی اولوب، ۹۰۴ تاریخنده اولاد تیموردن ماوراء النهر حاکمی بولنان سلطان علی میرزایی قتل ایله ماوراء النهری ضبط ایتدکدن صکره، ۹۱۳ ده خراسانه عسکر سوق ایده‌رك، اورانك حاکمی بولنان بدیع الزمان بن سلطان حسین مقابله‌یه جسارت ایده‌مدیکندن، خراسانی دخی سهولتله تسخیر ایتمش ایسه‌ده، متعاقباً شاه اسماعیل صفوی خراسانه هجومله، مروقربنده بینلرنده وقوع بولان بر محاربهٔ خونریزانه‌ده مغلوب ومقتول اولمشدر. مدت حکومتی ۱۱ سنه‌در. بونك اوزرینه خراسان اوزبکلرك الندن شاه اسماعیلك ضبطنه کچمش، وشاهی بکك سلاله‌سی یالکز ماوراء النهرده حکومت سورمشدر. زواللی بدیع الزمان ایسه شاه اسماعیلك اسیری حکمنه کچوب، چالدیران مظفریتنده یاوز سلطان سلیم خان جانبندن قورتاریله‌رق، استانبوله کتیرلمش ایدی.

شاهین پاشا { [«لالا شاهین پاشا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شاهین پاشا { عصر سلطان محمود خان اولده ۱۱۴۴ تاریخنده اوج آی قپودان پاشالق ایتمشدر. یکیچری اوجاغندن یتیشمه ایدی.

شاهین علی پاشا { سلطان عبد الحمید خان اول زماننده مسند صدارت عظمایه کچمش وزرادن اولوب، کورجی الاصلدر. چلیك محمد پاشا کوله‌لرندن اولوب، کوستردیکی بعض یارارلقلر اوزرینه، میرمیرانلق رتبه‌سیله آطنه ایالتنه، وبعده خوتین محاربه‌سنده ابراز ایلدیکی شجاعت اوزرینه، رتبهٔ وزارته نائل اولوب، متسلسلاً قرمان، سیواس، آیدین، کوتاهیه، رقه، مرعش، حلب ایالتلرینه وطول مدت (اوزی) قلعه‌سی محافظه‌سنه مأمور اولمش ایدی. ۱۱۹۹ تاریخنده اوزیدن جلبله، مهر صدارت کندیسنه تودیع اولنمشدی. طقوز آیه قریب مدت بومقامده قالدقدن صکره، ۱۲۰۰ تاریخنده عزل، وسلانیك سنجاغنه واسماعیل جانبی سرعسکرلکنه وبعده ینه اوزی محافظلکنه نصب اولنه‌رق، اسماعیلده بولندیغی حالده، کوریلن بعض سؤ حرکاتی اوزرینه، ۱۲۰۱ ده سرعسکرلکدن عزل اولنه‌رق، سلستره‌ده اقامت ایتمکده ایکن، وزارتی دخی رفع وبوزجه آطه‌یه نفی اولنمسی فرماز بیوریلوب، اثنای راهده کلیبولیده وفات ایتمشدر.

شاهین کرای { قریم خانلرندن اولوب صاحب کرای خانك برادری وطوپال احمد کرای سلطانك اوغلیدر. برادرینك خانلغنده قلغای اولوب، ۱۱۹۱ ده اسرانك انتخابیله خود بخود قریم خانی اولمش؛ وبعده جانب باب عالیدن تصدیق اولنمش ایدی. ۱۱۹۶ د قریم اهالیسی قیام ایدوب، قتلنه قصد ایتدکلرنده روسیه‌یه فرار ایتمش؛ وبعده دولت مشار الیهانك امدادیله خانلغه اعاده اولنمش؛ وحرکات نابجاسی قریمك بتون روسلرك ضبطنه کچمسنه سبب اولوب ۱۲۰۱ ده ممالك عثمانیه‌یه فراره مجبور اولمش وردوسه نفی اولنه‌رق، اوراده اعدام اولنمشدر طبیعت شعریه‌سی اولوب بعض اشعاری واردر.

شاید { (Scheid) فلمنك مشاهیر علماسند اولوب، عربیدن لاتینجه‌یه بر لغ کتابی وسائر بعض تألیفات یازمشدر. ۱۷۴۲ د طوغوب، ۱۷۹۵ ده وفات ایتمشدر. مذکور لغ کتابی ۱۷۶۹ تاریخ میلادیسنده فلمنكك (لیده شهرنده باصلمشدر.

شائوچئوفو { (Chao-Tcheou-Fou) چینا ایالات جنوبیه‌سندن (قوآ تونغ) ایالتنده وقانتونك ۱۸۵ کیلومتره شمالنده سنجاق مرکزی بیوك بر شهر اولوب، اهالیسنك مقداری مجهول ایسه‌ده، خیلی کثرتلیدر. برچو ایپك فابریقه‌لری دخی واردر.

شایوق (Chayok) کشمیرك (لدك) ونام دیکرله (کوچك تبیت) ایالتنده بر نهردر، که ۳۵° ۲۸′ عرض شمالی ایله ۷۵° ۴۰′ طول شرقیده و(قره قوروم) بوغازی قربنده نبعان‌ایله، ۱۶۸ کیلومتره‌لك محلده جنوبه طوغری بر طاقم طار وصرب وسنه‌نك اکثر آیلرنده قار و بوزله مستور بوغاز ووادیلردن کچه‌رك، برطاقم چایلر آلدقدن صکره، بردن بره غرب شمالی‌یه طوغری دونوب، دها بر طاقم صولر دخی آله‌رق، ۱۴′ ۷۳° طول شرقیده سند ایرماغنه دوکیلور. ملتقاسنده ۷۰ متره وسعتی اولوب، کرك وسعتجه وکرك صوینك کثرتجه سنددن کری قالمیور.

شائو کینغ فو (Chao-King-Fou) چینك قوآنغ تونغ ایالتنده وقانتو.نك ۹۰ کیلومتره غربنده سنجاق مرکزی بر شهر اولوب، ۲۰۰۰۰ اهالیسی واردر.

شائو هینغ فو (Ghao-Hing-Fou) چینك ایالات شرقیه.سندن (چه‌کانغ) ایالتنده، (هانغ چئو) شهر وقوینك ۴۰ کیلومتره شرقنده و شانغهایك ۱۹۰ کیلومتره جنوب غربیسنده سنجاق مرکزی بر شهر اولوب، ۵۰۰۰۰۰ واطرافنده‌کی واروشلرله برابر تقریباً ۲ ملیون اهالیسی ومیلاددن ۲۰۰۰ سنه اول اورا.ده تأسیس حکومت ایتمش اولان (یو) طرفندن بنا اولندیغی مشهور بر معبدی واردر.

شباث (بن خدیج البلوی) صحابه‌دن اولوب، پدری دخی صحابه‌دن ایدی، وعقبه وخیبر غزالرنده حاضر بولنمشدی. کندیسی عقبه غزاسنك کیجه‌سی طوغمشدر.

شبام حضرموتك ایکی بیوك شهرندن بری اولوب (دیکری تریمدر)، جبل جیوره‌نك شمالی اتکنده و(وادی مسله) ده کائندر. معمور وتجارتکاه بر شهر اولوب، بعض سیاحلرك روایتنه کوره، ۲۰۰۰۰ اهالیسی واردر. اسکی بر شهر اولوب، زمان جاهلیتدن بری معموردر. معیت حضرت امام حسین (رضه) ده شهید اولان (حنظله بن عبدالله الشبامی) نك و دیکر بر چوق مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر. اهالیسندن بر طائفه کوفه‌ده ساکن اولوب، بونلردن دخی بعض علما وسائر مشاهیر یتشمشدر.

شبان خان دشت قپچاقده حکومت سورن سلالهٔ جنکیزیه‌نك سکزنجی حکمداری اولوب، جوجی بن جنکیزك اسباطندندر.

شبث (بن سعد البلوی) صحابه‌دن اولوب، فتح مصرده حاضر بولنمش، وبرحدیث شریف روایت ایتمشدر.

شبدیز ایرانده حلوان ایله قرمیسین آره‌سنده و(بیستون) جبل مشهورینك اتکنده قیایه اویلمش غایتله مصنع بر آت رسمی اولوب، اطرافنده بر چوق آدملر رسملری دخی بولنیور. خسرو پرویزك آتنك اسمی اولوب، مذکور رسمك دخی بو آتك رسمی اولدیغی وکوفه‌ده‌کی (خورنق) سراینك بانیسی بولنان معمار (سنمار) طرفندن ترسیم ایدلدیکی مرویدر. — (سر من رأی) ده دخی بو اسمله خلیفه متوکل علی اللهك بر بیوك سرایی وارایدی.

شبر (بن صعقوق التمیمی الدارمی) صحا.به‌دن اولوب، قومی طرفندن مبعوثاً نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش، وقومنك خراجی کندیسنه حواله بیورلمش ایدی.

شبرانه اندلسك حدود شمالیهٔ شرقیه‌سنده وطرطوشه قربنده برقصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شبرب ینه اندلسده بلنسیه مضافاتندن بر قصبه اولوب، مشاهیر اطبا وادبادن (ابو العباس احمد بن طالوت البلنسی الشبربی) نك وطنی اولدیغی «معجم البلدان» ده مذکوردر.

شبرت اندلسك ساحل شرقیسنده وطر.طوشه‌دن ایکی کونلك مسافه‌ده متین بر قلعه اولدیغنی ینه یاقوت حموی بیان ایدیور.

شبرمه صحابه‌دن اولوب، حیات حضرت نبویده وفات ایتمشدر.

شبطران اندلسده طلیطله مضافاتندن بر قلعه اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

شبل (بن معبد المزنی) صحابه‌دن اولوب، (مغیره) نك زناسنه شهادت ایدنلردندر.

شبلی (ابو بکر محمد بن خلف) مشاهیر مشایخ صوفیه‌دن وکبار اولیاء واللهدن اولوب، پدری ماوراء النهرك اشروسنه خطه‌سنده‌کی

(شبلیه) دن اولدیغی حالده، کندیسی ۲٤۷ تاریخنده سامراده طوغمش، و ۳۳٤ ده بغدادده ارتحال ایتمشدر. قدوة العارفین جنید بغدادی حضرتلرینك مریدانندن اولوب، مالکی المذهب ایدی. زهد وتقواسی و احوال و اقوال عارفانهسی مشهوردر. بعض اشعار حقایق شعاری دخی اولوب، روحنی تسلیم ایدهجکی وقت سویلمش اولدیغی شو برایکی بیت او جملهدندر:

ان بیتاً انت ساکنه غیر محتاج الی السرج
و علیلاً انت عائده قد اتاه الله بالفرج
وجهك المأمول حجتنا یوم یأتی بالحجج

شبلیه { ماوراء النهرك اشروسنه ناحیهسنده برقریه اولوب، آنف الترجمه ابوبکر شبلی حضرتلرینك وطن اصلیسیدر.

شبورقان { (یاخود شبرقان ویا شفرقان) بلخ قربنده (جوزجان) ناحیهسنده وبلخ وفاریابدن اوچر کونلك مسافهده واقع بر قصبه اولدیغی جغرافیون اسلام کتابلرنده مسطوردر.

شبوه { حضرموتده ومکه طریقی اوزرنده اسکی برقصبه اولوب، اهالیسی بعده بورادن خروجله شبامه هجرت وتوطن ایتدکلرندن، شبام اسمنك دخی شبوهدن مشتق اولدیغی مظنوندر.

شبویغان { (Cheboygan) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعهنك (ویسقونسن) حکومتنده و (مسلیووکه) نك ۸۱ کیلومتره شمالنده اولهرق (میشیغان) کولی کنارنده وهمنامی اولان نهرك منصبنده ایالت مرکزی بر قصبه اولوب، ۷۳۱۵ اهالیسی، دمیر یولی، کوزل لیمانی، دمیر خانهلری، آغاجدن مواد مختلفه ایله صندالیه، ماکینه، بیره، چناق چوملك وسائره فابریقهلری ودباغخانهلری واردر.

شبیب { صحابهدن بروجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر: (شبیب بن حرام الکنانی اللیثی) که حدیبیه غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (ابو روح شبیب بن ذی الکلاع) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (شبیب بن غالب الکندی) که یکنی شبیب بن حبیب بن غالب کندیسندن روایت ایتمشدر. — (شبیب بن قره یاخود بن ابی مرثد الغسانی) که جانب حضرت نبویدن علاء بن الحضرمییه تحریر بیوریلان نامهٔ سعادتده مذکوردر. — (شبیب بن نعیم) که بر حدیث شریفك راویسیدر.

شبیب بن یزید { (بن نعیم) رؤساء خوارجدن اولوب، بر خیلی وقت حجاج یوسفه قارشی طورمش، ونهایت ۷۷ تاریخنده اخذ وقتل اولنمشدر. پدری یزید بن نعیم خلافت حضرت عثمان (رضه) ده رومله قارشی شامدهکی عساکر مسلمینه امداده کوندریلهرك، اورادن بر روم جاریه آلمش، و شبیب بو جاریهدن طوغمش ایدی.

شبیل { (ابو الطفیل بن عون بن ابی حب[illegible] الاحمسی) جاهلیته و وقت سعادت[illegible] یتیشوب، آنجق رؤیت حضرت نبوی شرفنه نائل اولهمامش؛ وحضرت عمر بن الخطاب (رضه) دن روایت ایتمشدر. قادسیه غزاسنده حاضر بولنمشدر.

شبیلش { اندلسده (بیره) مضافاتندن [illegible] حصن حصین اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شبین القوم { مصر سفلاده نیل دالیهسن[illegible] منتهای جنوبنده وقاهره[illegible] ۷۳ کیلومتره شمال غربیسنده وهمنامی اولان طبیع[illegible] بر جدولك اوزرنده بر قصبه اولوب، ۲۳۸۰ اهالیسی واردر.

شپارتون { (Chepparton) آوستралیه[illegible] ویقتوریه مهجرینك (مورا) [illegible] لتنده و (ملبورن) ك ۱۷۲ کیلومتره شمال شرقیسنده و (بروکر) نهرینك صاغ کناری قربنده اولهرق ملبورندن سیدنیه کیدن دمیر یول خطنك برشعبه[illegible] اوزرنده بر قصبه اولوب، ٤٥۲٥ اهالیسی وارد[illegible] یکی بر قصبه اولوب، کیتدکجه بیومکدهدر.

شپرم { یاخود شفره ([illegible]heprem, Chafra) مصر فراعنهسندن اولوب، (شئوب[illegible]) برادری وخلفیدر. هرودوتك روایتنه کوره [illegible] سنه حکومت سورمشدر.

شپی { (Cheppey) انکلترهنك جنوب شر[illegible] ساحلنده و (تامیسه) منصبنك جن[illegible] بنده (کنت) ایالتنه ملحق برآطه اولوب، قره [illegible] طار بوغازلرله آیرلمشدر. غرب شمالیدن شرق جن[illegible] بی یه بویی ۱٤ والك کنیش محلنده اکی ۸ کیلوم[illegible]

اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۹۱ مربع کیلومتره واها-
لیسی ۱۸۲۰۴ کشیدر. جنوبی جهتی بطاقلقجه اولوب، بك کوزل مرعالری حاویدر. شمالی جهتنده حبوبات متنوعه حاصل اولور.

شتار { جزیرة العربك شمال جهتنده بلقا ایله مدینه آره‌سنده وحجاج طریقنك شرق طرفنده جبال سرایه مربوط بر طاغدر.

شتر { اران مضافاتندن برذعه ایله کنجه آره‌سنده بر قلعه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شجاع { (ابو وهب — بن ابی وهب الاسدی) قدمای صحابه‌دن اولوب، ایکنجی قافله ایله حبشه هجرت وبعده مکه‌یه عودت ایتمش؛ ومعیت حضرت نبویده مدینه‌یه هجرت ایده‌رك، برادری عقبه ایله برابر بدر غزاسنده وسائر غزواتك جمله‌سنده حاضر بولنمشدر. حضرت نبی الله (صلعم) افندمز کندیسنی (ابن خولی) ایله آخرت قرداشی ایتمشلر، وحارث بن ابی شمر الغسانی وجبله بن الایهم الغسانی نزدلرینه سفارتله ارسال بیورمشلرایدی. یمامه وقعه‌سنده قرق یاشلرنده شهید اولمشدر.

شجاع { (شاه —) فارسده حکومت سورن آل مظفر حکمدارلرینك ایکنجیسی اولوب، دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولان امیر مبارزالدینك اوغلیدر. برادری شاه محمودله بالاتفاق، شدتندن قورقدقلری پدرلرینی اسقاط و(بم) قلعه‌سنده حبس ایده‌رك، برادری کوزلرینه دخی میل چکدیرمشیدی. بو وجهله ۷۶۰ ده شیرازده تخت سلطنته جلوس، وبرادری شاه محمودی اصفهان حکومتنه نصب ایتمش؛ وآذربیجان حاکمی سلطان حسین ایلکانی ایله محاربه‌ایدوب، غالب کلمکله، تبریزی دخی ضبط ایلمش ایدی. عالم و شاعر ومحب علما بر حکمدار اولمغله، سرایی مجمع علما و فضلا اولوب، خواجه حافظ شیرازی دخی مداحی بولنمشدر. ۲۶ سنه کمال عدل وشوکتله حکومت سوروب، ۷۸۶ ده وفات ایتمش؛ و اوغلی سلطان زین العابدین خلفی اولمشدر. آل مظفر دولتنك اك پارلاق زمانی صاحب ترجمه‌نك عهدیدر. شو برایکی بیت اشعارندن ونمادخی متضمن سلطان اویس جلایره یازدیغی بر رساله‌ٔ منظومه‌سندندر :

ابو الفوارس دوران منم شجاع زمان
که نعل مرکب من تاج قیصرست وقباد
منم که نوبت آوازهٔ صلابت من
چو صیت همت من دربسیط خاك افتاد الخ

شجاع { (شاه —) هندستانده حکومت سورن سلالهٔ تیموریه‌یه منسوب شاه عالمکیرك برادری اولوب، بنکاله حاکمی ایدی. برادرینه قارشی عصیان ایدوب، مغلوب اولمشیدی. طبیعت شعریه‌سی اولوب، شو رباعی اونکدر :

دردیست اجل که نیست درمان اورا
برشاه وکداست حکم وفرمان اورا
شاهی که بحکم دوش کرمان میخورد
خورند امروز حیف کرمان اورا

شجاع { ایران شعراسندن اوچ کشینك اسمیدر :

برنجیسی سیستانلی اولوب، شو بیت اونکدر :

زمعصیت بکلام خدا بریم پناه
که شاهراه نجاتست مد بسم الله

— ایکنجیسی کاشانلی اولوب، شو بیت جملهٔ اشعارندندر :

ازنك ماچو میرود از شهر یارما
ما میرویم تا نرود شهریار ما

— اوچنجیسی (شجاع الدین محمود) اصفهان ساداتندن اولوب، شو بیت اونکدر :

نیست رشکم کرچه می بینند در رویش بسی
کانچه من می بینم ازرویش نمی بیند کسی

شجاع الدین خورشید { لرکوچکده حکومت سورن اتابکان ملوکنك برنجیسی اولوب، سلجوقیلر طرفندن لرکوچك والیسی بولنان حسام الدین سوهلك خدمتنده بولنمغله، والیٔ موی الیهك وفاتنده ۵۹۰ تاریخلرنده یرینه والی اولمش؛ وکیده‌رك، کسب استقلال ایدوب، اتابك عنوانی آلمش ایدی. ۳۰ سنه قدر حکومت سوردکدن صکره، ۶۲۱ ده یك مسن اوله‌رق وفات ایتمشدر. عادل و متقی بر ذات اولمغله، کندیسنه ولایت اسناد اولنه‌رق، مزاری خیلی‌وقت زیارتکاه بولنمشدر. برادرزاده‌سی سیف الدین رستم خانی اولوب، بعده بونك برادرلری وشجاع الدینك تورونلری حکومت سورمشلردر.

شجاع الملك { افغانستانده حکومت سورن ابدالی سلاله‌سی ملوکندن

اولوب، تیمور شاه بن احمد شاه ابدالینك الك كوچك اوغلیدر. ١٢٢٧ تاریخنده محمد شاه طرفندن كشمیره سوریلوب، اوراده (كوهماران) قلعه‌سنده محبوس ایكن، ایكی سنه صكره (رانجیت‌سینكه) طرفندن لاهوره نقل، واوراده حبس اولنمش ایسه‌ده، متعاقباً فرارله، هندستانده انكلیزلره التجا ایتمش؛ و١٢٥٥ ده انكلتره حكومتی طرفندن كابل تختنه اقعاد اولنه‌رق، اوچ سنه حكومت سوردكدن صكره، زمانشاهك اوغلی طرفندن قتل اولنمشدر. عالم وادیب برذات اولوب، كندی ترجمهٔ حالنی حاوی لسان فارسیده بر تذكره یازمشدر، كه انكلیزجه‌یه دخی ترجمه وطبع اولنمشدر.

شجاعی { ایران شعراسندن ایكی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی دماوندلی اولوب، فن‌طبده دخی مهارتی اولمغله، اكبر شاهك زماننده هندستانه سیاحت ایده‌رك، خیلی ثروته مالك اولمشیدی. شو بیت اونكدر:

تار زلف افتاده بر رخسار جانان منست
یا مگر بر روی آتش رشتهٔ جان منست

— ایكنجیسی مشهدلی اولوب، شو رباعی اونكدر:

بر من بت دلفریب پرفن بگذشت
چون مه بمن سوخته خرمن بگذشت
شوریده سرو زلف پریشان بردست
بگذشت بمن وه كه چه بر من بگذشت

شجره { «اذ یبایعونك تحت الشجرة» آیت كریمه‌سنده مذكور اولان بر

آغاجدر، كه (حدیبیه) ده واقع اولوب، بونك آلتنده حضرت رسول الثقلین (صلعم) افندمزه بیعت ایدلمش اولمغله، بعده اهل اسلام بو آغاجی زیارتده مبالغه ایتدكلرندن، بو حرمتك عبادته منجر اولمسندن احترازاً، حضرت عمر (رضه) زمان خلافتنده قطع واماحسنی امر ایتمشدر. — مدینهٔ منوره‌دن ٦ میل مسافه‌ده دخی بو اسمله مشهور بر محل اولوب، حضرت فخر كائنات (صلعم) افندمز مدینه‌دن بعضاً اورایه نازل اولورلر ایمش. — فلسطینده دخی بو اسمله برقریه اولوب، بعض مغاره‌لری واسكی مزارلری حاویدر.

شجره { (الكندی) صحابه‌دن اولوب، خالد بن طهمان كندیسندن روایت

ایتمشدر.

شجرة الدر { مصرده حكومت سوره[ن] ملوك ایوبیه‌نك طقوزنجیس[ی]

بر خاتون اولوب، ملوك مذكوره‌نك یدنجیسی اولا[ن] ملك صالح نجم الدین ایوبك ام الولد جاریه‌سی ایدی. مشارالیهدن خلیل اسمنده بر اوغلی اولوب، وفا[ت] ایتمشدی. ملوك ایوبیه‌نك سكزنجیسی اولان او[ك] اوغلی ملك معظم تورانشاهك قتلندن صكره، ٤٨[..] تاریخنده امرای مصریه حكمنه گچمش اولان ممالیك بحریه طرفندن تخته اقعاد اولنه‌رق، (الملكة المسلم[ین] والدة خلیل) عنوانیله كندی نامنه خطبه اوقو[ت]‌مشدر. ممالیك مذكوره‌دن عزالدین ایبك د[...] عسكرك نظارتنه نصب اولنمشیدی. اوچ آی حكو[مت] سوردكدن صكره، اهل صلیبله حرب وجدال و[...] اولان اویله بر زمانده برخاتونك حكم‌سورمسی تجو[یز] اولنمیه‌رق، كندی ارادتیله فراغت ایتمش؛ وسلا[لهٔ] ایوبیه‌دن ١٠ یاشنده بولنان ملك اشرف مظفرالد[ین] موسی تخته اقعاد اولنه‌رق، موی الیه عزالدین ایب[ك] بونك نامنه حكومت سورمش؛ وبعده بونی‌ده برطر[ف] ایدوب، ودولت ایوبیه‌یه ختام ویروب، كندی نا[منه] خطبه اوقوته‌رق، ملوك بحریه دولتنی تأسیس ایتمشدر. موی الیه ایبك صاحبهٔ ترجمه‌یی تز[وج] ایتدكدن صكره، (بدر الدین لؤلؤ)ك قیز[ینی] تزوج ایتمكه قالقیشمغله، شجرة الدر قیصقانو[ب] ایكی حمامده حواشیلرینه قتل ایتدیرمش؛ وبو[ده] اوغلی ملك‌منصور علینك زماننده قتل ایتدیرلمشد[ر].

شحر { جزیرة العربك ساحل جنوبیسن[ده] وحضرموتك حدود شرقیه‌سی قربن[ده]

اوله‌رق عدنك ٥٥٦ كیلومتره شرق شمالیسن[ده] و ٣٠″ ٣٨′ ١٤° عرض شمالی ایله ٥٧″ ٠١′ [..]° طول شرقیده واقع بر قصبه واسكله اولوب، سا[...] بوینجه ٢½ میل مسافه ضبط ایدیور، وبرقاچ ج[...] شربنی واردر. (مهره) خطه‌سندن معدود اولو[ب] آنجق بعض كتب عربیه‌ده (شحر)ك خطه ا[...] اولدیغی وبرقاچ قصبه‌یی حاوی بولندیغی مسطورد[ر] یاقوت حموی دخی «معجم البلدان» ده بو وج[هله] ذكر ایدیور.

شدّاد { یمنده‌كی قوم عاد حكمدارلرندن [...] ملوك حمیریه‌دن اولوب، (عاد[...]

عملاق بن حام بن نوح)ك اوغلی عد اولنور. برچ[...]

جسیم ابنیه و شهرلر و صو بندلری وعلی الخصوص
ارم) اسمیله مشهور وغایتله مزین بر باغچه وکوشك
بدیرمشیدی. حضرت هود (عم) ی تصدیق
تمیوب، کفرده اصرار ایتدیکلندن، قومیله برابر
یحهٔ جبرائیل ایله محو وهلاك اولدیغی مشهوردر.

شداد { صحابه‌دن بروجه زیر بر قاج ذاتك اسمیدر: (شداد بن الازمع) كه
هل کوفه‌دن اولوب، فخر کائنات (صلعم) افندمزه
یشدیکی سروی ایسه‌ده، تابعیندن اولدیغی اصح
اولوب، ابن مسعوددن روایت ایتمشدر. — (شداد
بن اسید السلمی) که اهل مدینه‌دن اولوب، احفادی
کندیسندن روایت ایتمشلردر. — (ابو عقبه شداد
بن اوس بن امیة الجهنی) که اهل حجازدن معدود
اولوب، اختیار اولدیغی حالده، نزد حضرت نبوی‌یه
کلرك، شرف اسلامله مشرف اولمش، واوغلی عقبه
کندیسندن روایت ایتمشدر. — (ابویعلی شداد
بن اوس بن ثابت الخزرجی) که مداح حضرت نبوی
شاعر شهیر حسان بن ثابتك برادر زاده‌سی اولوب،
علم وحلم وتقوی ایله متصف بر ذات ایدی. بعده
ارض مقدسده ساکن اولمش؛ واهل شام کندیسندن
روایت ایتمشلردر. ۴۱ تاریخنده ۷۵ یاشنده وفات
ایتمشدر. — (شداد بن ثمامه) که نزد حضرت
نبوی‌یه کلوب، بر نامهٔ سعادتی مستصحباً بنی کعب
مدینه اعاده واعزام بیورلمشیدی. — (ابو عقبه
شداد بن سرحبیل الانصاری یاخود الجهنی) که اهل
مصردن معدود اولوب، بعض احادیث شریفه روایت
ایتمشدر. — (شداد بن عارض الجشمی) که حضرت
فخر الرسل (صلعم) افندمزك طائفی تشریفلرنده شو
بیتلری سویلمشدی:

لاتنصروا اللات ان الله مهلکها
وکیف ینصر من هو لیس ینتصر
ان التی حرقت بالسد فاشتعلت
ولم یقاتل لدی احجارها هدر
ان الرسول متی ینزل بدار کم
یرحل ولیس بها من اهلها بشر

شداد بن عبد الله القتبانی) که اونجی سنهٔ
هجریه‌ده بنی حارث بن کعب مبعوثانی میانده خالد
بن ولیدله برابر نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف
اسلامله مشرف اولمشیدی. — (ابو المستورد
شداد بن عمرو القرشی الفهری) که اوغلی مستورد
کندیسندن روایت ایتمشدر. — (شداد بن عوف) که
اوغلی یعلی کندیسندن روایت ایتمشدر. — (شداد
بن الهاد الکنانی اللیثی) که ازواج مطهرهٔ حضرت
نبویدن میمونه بنت الحارث ایله حضرت جعفر بن ابی
طالب بعده حضرت ابا بکر صدیق و نهایت حضرت
علی بن ابی طالب (رضهم) ه وارمش اولان (اسماء
بنت عمیس)ك بیوك همشیره‌لری (سلمی بنت عمیس)ك
زوجیدر. ابتدا مدینه‌ده ساکن اولوب، بعده کو-
فه‌یه انتقال ایتمشیدی. بعض احادیث شریفه‌نك
راویسیدر.

شدیاق { (Ghediac) آمریقای شمالیده (دومینیون) قطعه‌سنده (یکی برو
نسویق) خطه‌سنك (وستمورلاند) ایالتنده
و(سنت جون)ك ۱۴۵ کیلومتره شرق شمالیسنده
(نورتومبرلاند) بوغازینك بر خلیجنده واقع بر قصبه
اولوب ۶۲۲۵ اهالیسی، کوزل لیمانی، دمیر یولی،
مشهور استریده‌سی وکراسته اخراجاتی واردر.

شدید { قوم عاده حکم سورن ملوك حمیریه‌دن اولوب، سابق الترجمه شدادك برا-
دریدر؛ وشدادك اوغلی لقماندن صکره حکومت
ایتمشدر.

شذونه { اندلسده اشبیلیه مضافاتندن بر قصبه اولوب، حکومت اسلامیه زماننده
خیلی معمور ایدی. بر چوق علما و ادبانك مسقط
رأسی بولنمشدر.

شذونی { (ابو محمد —) مشاهیر اطبا وحکمادن اولوب، هیئت وحکمتده
ید طولی صاحبی ایدی. طبده مشهور ابن زهرك
تلامذه‌سندندر. اشبیلیه‌ده نشأت ایدوب، ناصرك
اطباسندن ایدی.

شذونی { (محمد بن خلصه) مشاهیر نحو-یوندن اولوب، ۴۴۴ تاریخندن
صکره برحیات ایدی.

شر { (Cher) فرانسه‌نك اواسطنده (لوآره) ایرماغنه تابع بر نهر اولوب، (بوی
دودوم) طاغلرینك غربی اتکلرندن نبعانله، (بوی
دودوم) و(قروزه) ایالتلری حدودلرنده شماله
طوغری جریان ایدرك، صولدن (نارده) چایی

آلدقدن صكره، (آليه) ايالتنه دخول ايله، بو ايالتك قسم غربيسنى شق، و (مونتلوسون) قصبه‌سى ايچندن مرور ايده‌رك، صاغدن (اومانسه) چاينى بعدالاخذ، همنامى اولان ايالته كيره‌رك، شمال غربى‌يه طوغرى دونر؛ و (لوآره) ايرماغيله اوزون برصنعى جدولله اختلاط ايتدكدن صكره، صاغدن (بوره) وصولدن (آمون) چايلرينى آلير؛ وغربه طوغرى دونه‌رك، (لوآر مع شر) ايالتنه كيرر؛ و بو ايالتك حدود جنوبيه‌سى قربنده جريان و صاغدن (سولدره) چاينى اخذ ايتدكدن صكره، (ايندره مع لوآره) ايالتنه داخل اولور؛ ولوآره ايرماغيله و (ايندره) نهريله متوازياً آقه‌رق، بو نهرله برلشدكدن صكره، ايالتك حدود غربيه‌سى قربنده لوآره ايرماغنه دوكيلور. مجراسنك طولى ٣٢٠ كيلومتره اولوب، وسطى كنيشلكى ١١١ متره‌در. قوراقلق زماننده صويى آز ايسه‌ده، فيضاننده چوق اولوب، درينلكى ٤½ متره‌يه بالغ اولور. بريوك قسمى و بعض جدوللرى سير سفائنه صالحدر.

شر { ايالتى (Dép. de Cher) فرانسه‌نك ايالات وسطيه‌سندن اولوب، ايچندن جريان ايدن آنف البيان نهرك اسميله مسمادر. شمالاً (لوآره)، شرقاً (نيوره)، جنوباً (آليه) و(قروزه)، غرباً دخى (ايندره) و (لوآرمع شر) ايالتلريله محدوددر. مساحهٔ سطحيه‌سى ٧٣٠٢ مربع كيلومتره اولوب، ٣٥٥ ٣٤٩ اهاليسى واردر. مركزى (بورژه) قصبه‌سيدر. (برى) و (بوبونه) خطه‌لرينك برقسمندن تشكيل اولنمشدر. اراضيسى دوز وقوملق اولوب، طوپراغى اولدقجه منبتدر. باشليجه محصولاتى حبوبات، اوزوم، كتن، كوزل كنوير، كستانه و سائره‌در. قيونلرينك جنسى پك مقبول اولوب، مرينوس جنسندن بعض قيونلرى دخى واردر. معادنى دمير وكور ايله ليطوغرافيا طاشى، ابنيه طاشلرى ولوله‌جى چامورى كبى شيلردن عبارتدر. دمير خانه ودوكمخانه‌لريله چوخه، كنوير بزى، پورسلن، چينى وسائره فابريقه‌لرى واردر. دمير، يوك، جوز ياغى، پوتاس، كيرچله و سائره‌يه متعلق خيلى اخراجاتى واردر. ايالت ٣ قضايه منقسم اولوب، ٢٤ ناحيه و ٢٩١ دائره‌يى حاويدر.

شراحيل { صحابه‌دن بروجه زير اوچ ذاتك اسميدر: (شراحيل بن زرعه الحضرمى) كه حضرموت مبعوثانى ميانندهٔ نز حضرت نبويه‌يه كلوب، شرف اسلامله مشرف اولمش ايدى. — (شراحيل بن مترة الكندى) كه ب حديث شريفك راويسيدر. — (شراحيل المنقرى) كه اهل حمصدن معدود اولوب، بر حديث شريفك راويسيدر.

شرارى { ايران شعراسندن اولوب، استر بادليدر. شو بيت اونكدر:

ندارم بيشتر زين طاقت بيهرئ جانان
خدايا يرمن آن نا مهربانرا مهربان كردان

شراعه { بحر لوط ايله عقبه كورفزى آر سنده بر طاغ اولوب، جنوباً حج طاغلرينه مربوطدر. اوزرنده نبطيلردن قالمه برط آثارعتيقه وازان جمله (پترا) شهر قديمنك خرابه‌لر موجوددر.

شربتجى زاده { (ابراهيم افندى) مشا خطاطيندن واد با اولوب، بروسه‌ليدر. معاصرى اولان قره حصار ايله مكاتبه ومعارضه‌لرى سبق ايتمش ايكن، استانبو كوريشدكلرنده، مباينتلرى محبته مبدل اولمشيد ٩٣٢ تاريخنده وفات ايتمشدر. تركى وفارسى اشعا اولوب، شو بيت او جمله‌دندر:

كاملى بايد كه دريابد اصول خط نيك
ورنه هرناقص نداند شيوهٔ ياقوت چيست

شربرو { (Cherbro) آفريقانك سا غربيسى قارشيسنده و كينه منتهاى شمال غربيسى مقابلنده بر آطه اولوب، انكلتره تابع و (سيره‌لئونه) مستعمره‌سنه ملحقدر. مثلث الش اولوب، شرقدن غربه بويى ٥٥ كيلومتره‌در. ش كوشه‌سى ٢٦″ ٣٤′ ٧° عرض شمالى ايله ١٨′ ١ ٢٤″ طول غربيده واقعدر. قره‌دن بر طار بوغاز آيرلمشدر. اوزرنده برقاچ كوى واردر.

شربروق { (Cherbrooke) آمريقاى لينك (دومينيون) قطعه (قناده) خطه‌سنك كبك ايالتنده و (مونترآل ١٢٨ كيلومتره شرق جنوبيسنده وايكى دمير خطنك نقطهٔ تقاطعنده سنجاق مركزى بر قصبه

ب، ١٠١١٠ اهاليسى و ايچندن جريان ايدن
مافوغ) نهرينك چويرديكى برخيلى فابريقه‌لرى واردر.

شربورغ { (Cherbourg) فرانسه‌نك (مانشه) ايالتنده و (سنت‌لو) نك
٧٠ كيلومتره شمال غربيسنده بر شهر واسكله اولوب، ٣٥٥٨٠ اهاليسى، عسكرى ليمانى، متين استحكاماتى، داخلى مكتب اعداديسى، هندسهٔ مائيه مكتبى، ٢٦٠٠٠ جلدى حاوى كتبخانه سيله ٢٥٠٠٠ جلدى حاوى كتبخانهٔ بحريه‌سى، مكمل آثار عتيقه رسم وتاريخ طبيعى موزه‌سى، متعدد جمعيات علميه‌سى، سفائن اعماله مخصوص دستگاهلرى، فانله، دانتله، اجزاى كيمويه و سائره فابريقه‌لريله دباغخانه‌لرى وخيلى ايشلك تجارتى واردر.

شربورن { (Sherborne) انكلتره‌نك (دورستى) ايالتنده و (دورچستر) ك
٢٨ كيلومتره شمال غربيسنده برقصبه اولوب، ٥٠٥٥ اهاليسى، فانت، دوكمه، دانتله، ابريشيم وسائره فابريقه‌لرى واردر.

شرجه { جزيرة العربده عمانك ساحل شماليسنده وبصره كورفزى كنارنده
بر شهر واسكله اولوب، ٢٥٠٠٠ اهاليسى واردر.

شرحبيل { صحابه‌دن بروجه زير بر قاچ ذاتك اسميدر: (شرحبيل بن اوس) كه
بعده حمصده ساكن اولمش، وبر حديث شريف روايت ايتمشدر. — (شرحبيل الجعفى) كه اعلام نبوت حقنده بر حديث شريفك راويسيدر. — (ذوالجوشن سرحبيل الضبابى). — (شرحبيل بن حبيب) كه شفاء بنت عبداللهك زوجيدر. — (ابو عبدالله شرحبيل بن حسنه الكندى) كه والده‌سندن برادرلرى اولان (جابر) و (جناده) ايله برابر قديماً اسلامه كلوب، حبشه هجرت ايتمشلردى. بعده حضرت ابابكر وعمر (رضهما) زمانلرنده شامه كوندريله‌رك، اورداده عامل ايكن، ١٨ تاريخنده طاعوندن وفات ايتمشدر. — (ابو يزيد شرحبيل بن السمط الكندى) كه صحبتى مختلف فيه اولوب، معاويه طرفندن حمص عاملكنه نصب اولنمش؛ ودم عثمان (رضه) ايچون خلق اخذ ثاره تشويق ايده‌رك، حضرت على (رضه) ك عليهنده بولنمشدر. — (ابو عبدالرحمن شرحبيل بن عبدالرحمن الجعفى) كه اعراب بصره‌دن معدود اولوب، مخلد بن عقبه كنديسندن روايت ايتمشدر. — (شرحبيل بن عبد كلال) كه اهل يمندن اولوب، بوكا وحارث بن عبد كلاله ونعيم بن كلاله جانب حضرت نبويدن بر نامهٔ سعادت تحرير وارسال بيورلمشيدى. — (ابو عمرو شرحبيل) كه بر حديث شريفك راويسيدر. — (سرحبيل بن غيلان الثقفى) كه بعده طائفده ساكن اولوب، بر حديث شريف روايت ايتمشدر. ثقيف قومى طرفندن عبدياليل ايله برابر نزد حضرت نبوى‌يه ايمات اولنان بش كشينك بريدر. بدرى دخى صحابه‌دندر. — (ابومصعب سرحبيبل) كه مال مسروقك بيله‌رك اشتراسى سرقت ديمك اولديغنه دائر بر حديث شريفك راويسيدر. — (شرحبيل بن معدى كرب الكندى) كه عفيف لقبيله معروفدر.

شرد { (ميرزا محمد هادى) ايران شعراسندن اولوب، شيرازليدر. طبابتده دخى
مهارتى وار ايدى. هندستانه سياحت ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

شيشهٔ ناموس جمعى را كه دارم دربغل
بايدم بود ازملا متهاى ايشان سنكسار

شرزيل { «شرف الدوله» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

شرسو { (Cherso) آدرياتيق دكيزنده‌كى آوستريا و مجارستان جزايرندن
اولوب، مجارستانك سواحل ايالتنه ملحقدر. ايستريه ايله خرواتستان آره‌سنده‌كى (قارنرو) كورفزى داخلنده شمالدن جنوبه ممتد اوزون وطار بر آطه اولوب، بويى ٦٨ واكى بعض محللرده آنجق ٢ كيلومتره‌در. اهاليسى ١٤٠٠٠ كشى اولوب، نصفندن زياده‌سى همنامى اولان قصبه‌ده ساكندر. (اوزرو) اسميله دها كوچك برقصبه‌سى دخى واردر. وسطلرنده (ورانه) اسميله بر كولى واردر. قيونى، باغلرى، زيتون وطوت آغاجلرى وميوه‌لرى چوقدر. اهاليسنك بر قسمى ده باليقچيلقله مشغولدر.

شرشل { (Cherchel) جزايرك نفس جزاير ايالتنده وجزاير شهرينك ١١٥
كيلومتره غربنده بر قصبه واسكله اولوب، ٥٦٠٠ اهاليسى، اطرافنده بر چوق آثار عتيقه‌سى وكوچك وصيغ بر ليمانى واردر. بو قصبه‌يك اسكى اولوب، فنيكه‌ليلر طرفندن (يول) تسميه اولنمش؛ ورومالبلر

زماننده (قیصریه) نامیله شهرت بولوب، او وقت (ماوریتانیه) دینلن جزایرك مرکز عمومیسی بولنمشیدی. بعده خراب اولوب، جغرافیون اسلام کتابلرنده خراب بر شهر قدیم ویرانه‌لری صورتنده تعریف اولنیور. نهایت بو صوڭ زمانلرده شهر قدیمك خرابه‌لری یاننده یکی بر اسلام قصبه‌سی تشکل ایدوب، اوچ قپوسی اولان بر سورله احاطه اولنمشدر. فرانسزلر سور خارجنده یکی بر محله تشکیل ایتمشلردر. فرانسز اهالیسی ۱۲۰۰ وسائر اجنبیلری ۴۵۰ کشیدر.

شرف { ایران شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (میرزا —) قزوین ساداتندن اولوب، شاه طهماسب صفوینك منظوری ایدی. بعده سنیلکله اتهام اولنه‌رق، نظردن دوشمشیدی. زیاده‌سیله سلیس ومعنیدار اشعاری واردر. قاضی جهانك اوغلی اولمغله، (شرف جهان) دینلکله دخی مشهوردر. ۹۶۸ تاریخنده وفات ایتمشدر. بیك بیتی حاوی دیوانی واردر. شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

میوزد مشکبار باد بهار
ساقیا خیز وجام باده بیار
خوش بود باده خاصه موسم گل
خوش بود عیش خاصه فصل بهار

— ایکنجیسی طوسلی اولوب، قدمای شعرادندر. شو رباعی اونکدر:

ای آن که زمانه ایست شور از رویت
خورشید بود جمال نور از رویت
روی تو درین دو روز کمتر دیدم
کشتم زغمت چو موی دور از رویت

شرف الدوله { (ابو الفوارس شرزیل) آل بویه سلاله‌سنك طقوزنجی حکمداری عد اولنوب، (عضد الدوله بن رکن الدوله بن بویه)ك اوغلیدر. پدرینك وفاتنده یعنی ۳۷۲ تاریخنده کرمان وفارس حاکمی اولوب، درت بچق سنه اوراده حکومت سوردکدن صکره، بغداده کیده‌رك، امیر الامرا بولنان برادری صمصام الدوله استقبالنه چیقدیغی حالده، کندیسنی طوتوب، کوزلرینه میل چکدیرمش؛ وایکی سنه دخی بغدادده امارت وسلطنت سوردکدن صکره، ۳۷۹ ده وفات ایتمشدر.

شرف الدوله { (ابو علی حسن) آل بویه سلاله‌سنك اون اوچنجی حکمداری عد اولنوب، (بهاء الدوله ابو نصر شهنشاه)ك اوغلیدر. پدرینك وفاتنده یعنی ۴۰۴ تاریخنده برادری سلطان الدوله نیابتیله بغدادده امیر الامرا اولوب، بعده طائفهٔ ترکانك تشویقیله برادرینك نامنی خطبه‌دن رفع ایله، بالاصاله امیر الامرا اولمش؛ وبش سنه‌یی متجاوز زمان امارت وسلطنت سوروب، ۴۱۰ تاریخنده وفات ایتمشدر. عادل وسیرت حسنه صاحبی برحکمدار ایدی.

شرف الدوله { (مسلم بن قریش) دردنجی قرن هجری اواخریله بشنجی قرنده عراقه مستولی اولان بنی عقیل سلاله‌سنك بشنجی حکمداری اولوب، ۴۵۳ تاریخنده پدری قریشه خلف اولمش؛ و۴۷۲ ده موصلی و۴۷۴ ده حرانی آلوب، رها صاحبیله صلح ایتمش ایدی. ملکشاه سلجوقی طرفندن عمید الدوله جهیر ونور الدین شهیدك جدی قسیم الدوله صاحب ترجمه‌یه قارشی سوق عسکره مأمور اولوب، عمید الدوله شرف الدوله‌نك بولندیغی (آن) قلعه‌سنك محاصره‌سنی ازدمیر (آرتق)ه حواله ایتمش اولدیغی حالده، شرف الدوله بنی مروان توسطیله مرقوم آرتقه مال فراوان ویره‌رك، دیاربکردن چیقوب، حلبه متوجه اولمش؛ وحلبی ضبط ایتدکدن صکره، ۴۷۷ ده انطاکیه‌یی سلیمان سلجوقیدن ضبط ایتمکه چالیشیرکن، محاربه‌ده مقتول اولمشدر.

شرف الدین { [«ابن المستوفی»، «ابن بارزی» و«ابن ابی عصرون» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

شرف الدین { (یحیی) یمنده حکومت سورن بنی مهدی سلاله‌سنك اوچنجی امیری اولوب، دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولان مهدینك تورونی و شمس الدینك اوغلیدر. جدی مهدی ائمهٔ زیدیه‌دن اولوب، بو مذهبده «الاحکام» عنوانیله بر تألیفی دخی واردر. شرف الدین عمی سید خلیلدن صکره حکومت سوروب، زماننده ۹۵۳ تاریخنده اویس پاشا طرف دولت عثمانیه‌دن زبید وزمار نام‌لرینی وبعده تعزی دخی ضبط ایتمکله، قوت ونفوذی قالمیوب، اهالی کنده.

يسندن روكردان اولدقلری حالده، ٩٦٤ ده وفات ايتمشدر.

شرف الدين { (ابو بكر) لركوچكده حكومت سورن اتابكان ملوكنك

اوچنجيسى اولوب، نور الدين محمدك اوغلى و دولت مذكورەنك مؤسسى شجاع الدين خورشيدك يكنيدر. برادرى سيف الدين رستمك وفاتندن صكره، ٦٣٥ تاريخلرنده تخته قعود ايتمش ايسه‌ده، براز صكره وفات ايلمشدر.

شرف الدين { (ابو الحسن على بن يوسف الرحبى) مشاهير اطبا

وحكماى اسلامدن اولوب، شعر وادبدن دخى بهره‌سى وافره‌سى وار ايدى. طبى پدرندن وموفق الدين عبد اللطيف بغداديدن تحصيل ايدوب، پك چوق كتب مطالعه و استنساخ ايتمشيدى. ملوك واكابره ترددن مجتنب اولوب، اكثر اوقاتنى وحدت ومطالعه ايله كچيرردى. مع هذا اجراى طبابتدن و تدريسدن چكنموب، ملك عادل نور الدين زنكينك تأسيس ايتديكى بيمارستان كبير باش طبابتنه و مهذب الدين عبدالرحيمك وقف كرده‌سى اولان مدرسهٔ طبيه‌نك مدرسلكنه نصب اولنمشدى. ٥٨٣ تاريخنده دمشقده طوغوب، ٦٦٧ ده ذات الجنبدن وفات ايتمشدر. «كتاب فى خلق الانسان و هيئت اعضائه ومنافعها» عنوانيله فيسيولوجيايه دائر پك معتبر بر تأليفى و ابن سينانك «قانون» يله ابن ابى صادقك «شرح مسائل حنين» عنوانلى كتابنه حاشيه‌لرى واردر. بر چوق اشعارى دخى اولوب، شو ايكى بيت او جمله‌دندر:

تساق بنو الدنيا الى الحتف عنوةً
ولا يشعر الباقى بحالة من يمضى
كانهم الانعام فى جهل بعضها
بماتم يسفك الدماء على بعض

شرف الدين { (شريف — اسماعيل) مشاهير اطباى اسلامدن او-

لوب، سلطان علاء الدين محمد خوارزمشاهك خدمت طبابتنده بولنمش، وپك چوق انعام واحسانلرينه نائل اولمش ايدى. معالجات بديعه و مؤثره‌سى وار ايدى. حكمدار مشار اليهك زماننده وفات ايتمشدر.

«ذخيرهٔ خوارزم مشاهيه» عنوانيله فارسى العباره ١٢ جلددن مركب بر تأليف كبيرله ينه فارسى لسانده «كتاب الخفى العلائى»، «كتاب الاغراض» و «يادكار» عنوانلريله ديكر اوچ اثرى واردر.

شرف الدين { ايران شعراسندن بروجه آتى آلتى ذاتك اسميدر.

برنجيسى (فضل الله) اصفهانلى اولوب، (شقروه) لقبيله مشهوردر. حاضر جواب وتيز زبان اولمغله، ملك الشعرا عنواننى احراز ايتمشيدى. بعض هجوياتى دخى واردر. زمخشرينك «اطواق الذهب» نه نظيره اوله‌رق «اطباق الذهب» عنوانيله بر رسالهٔ بليغه يازمشدر. اتابكاندن سلطان طغرل بن آرسلانى بعض قصائدله مدح ايتمشدر. شو ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر.

دى كه پايش شكسته باد برفت
كل كه عمرش دراز باد آمد
كل چو در جلوه آمد از سرشاخ
رنك و بوى كسيم ياد آمد

— ايكنجيسى عن اصل تبريزلى اولوب، (رامى) لقبيله متعارفدر. شاه منصور بن مظفر زماننده ملك الشعراء عراق ايدى. شعر وعروض و قافيه‌يه متعلق رشيد الدين وطواطك «حدائق السحر» كتابنه نظيره اوله‌رق «حدائق الحقائق» عنوانيله پك معتبر بر تأليفى ومتين اشعارى واردر. ٧٩٥ تاريخنده وفات ايتمشدر. (خواجه فخر الدين محمد الماسترى) مدحنده سويلديكى شو رباعى جملهٔ اشعارندن اولوب، بونك كلماتندن مشار اليهك اسمى استخراج اولنور:

خوارست جهان پيش نوالت يكسر
فخر است زالقاب تودين را وخطر
توكان محامدى و از فرط كهر
ز الماس ضميرت سپرى شد خنجر

— اوچنجيسى (على) يزدلى اولوب، اكثر علومدن بهره‌سى وطريق فقر وتصوفه سلوكى وار ايدى. معماده مهارتى پك زياده اولوب، بو فنى الك اول تدوين ايدن بوذاتدر؛ وبوبابده «حلل»، «مناظر» و «منتخب» عنوانلريله اوچ رساله تأليف ايتمشدر. فارس وعراق حاكمى بولنان ابراهيم بن شاهرخ بن تيمورك صاحب ترجمه‌يه زياده اعتقاد ومحبتى وار ايدى. مشار اليهك ابراى اوزرينه، تيمور واولادينك احوال

تاریخچه‌سنی مبین اولمق اوزره، درت سنه‌ده «ظفرنامه» عنوانیله برکتاب یازوب، ٨٢٨ تاریخنده اتمام ایتمشدر. علی شیرنوایی چوجقلغنده پدریله بزده اوغرادیغنده، علی التصادف صاحب ترجمه‌نك التفات ودعاسنه مظهر اولدیغنی تذکره‌سنده بیان ایدیور. شو بیت جمله اشعارندندر:

صوفی مباش منکر رندان می پرست
کاندر پیاله پرتوی ازعکس دوست هست

— دردنجیسی (سید — رضا) ساداتدن اولوب، آبا واجدادی سربداران زماننده وزرادن اولدقلری کبی، کندیسی‌دخی شاهرخ زماننده مشارالیهك معتمدی وسبزوارك باشبوغی ایدی. بعده بر تقصیرندن طولایی مدت مدیده محبوس ومقید قالوب، نهایت خواجه غیاث الدین پیر احمدك شفاعتیله قورتارلمش؛ وامیر بابا حسن قوجینك زماننده بر افترایه اوغرایوب، ٨٥٦ تاریخنده شهید اولمشدر. شو ایکی بیت جمله اشعارندندر:

ما چند زمستی سروپارا نشناسیم
خود را نشناسیم وخدارا نشناسیم
ای‌خواجه درین کوی‌که مارا طلبی‌تو
مطلب‌که بجز کوی رضارا نشناسیم

— بشنجیسی کرمانك (بافق) قصبه‌سندن اولوب، ارباب کمالدن اولدیغی مشهوردر. سکسان یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، قزوینده وفات ایتمشدر. شاه طهماسب صفوی زماننده برحیات اولوب، مشارالیه طرفندن حضوره قبول اولندقده، قولاغی صاغر اولمغله، سویلدیکی سوزلری ایشیده‌مدیکندن، بداهةً شو قطعه‌یی سویلمشدر:

از گرانی صدف نشد گوشم
قول شهرا که بود درثمین
جای آن بود کز گرانی گوش
پای تا سر فرو روم بزمین

— آلتنجیسی (حسن — شفائی) اصفهانلی اولوب، «نمکدان حقیقت»، «مهر ومحبت» و«دیدۀ بیدار» عنوانلریله اوچ منظومه‌سی واردر. ١٠٣٨ ده وفات ایتمشدر.

شرف افندی { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن بر وجه آتی بر قاچ ذاتك اسمیدر:

برنجیسی (اشرف زاده سید —) بروسه‌لی اولوب، شهر مذکورده ایوب افندی خانقاهی شیخی ایدی. ١٠٨٠ تاریخنده طوغوب، ١١٤٦ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

کیدبردك جان کوزندن چون حجابی
بو کون سید شرف بینالرز بز

— ایکنجیسی (محمد —) ینه شعرادن عبد الرحیم فائز افندینك اوغلی اولوب، طریق تدریسه دخول ایله ١١٦٠ ده وفات ایتمشدر. شو قطعه اونکدر:

بنی همحالت ایدوب قاندی فلك مجنونه
دوندی سیلاب سرشك ترمز جیحونه
غیری‌یه ایتدیکی لطفی شرف اول مهرکال
ذره‌سن ایتسه یتر عاشق دل پر خونه

— اوچنجیسی (حیاتی زاده خلیل —) سالف الترجمه حیاتی افندینك اوغلی اولوب، ١٢١١ تاریخنده مرعش سنجاغنك البستان قصبه‌سنده طوغمش؛ وپدرندن تحصیل علوم ایتدکدن صکره، درسعادته کله‌رك، اکمال تحصیل ایله، وطننه عودتنده برمدت سنبل زاده وهبی افندینك «نخبه» سنی شرح ایتمکله اوغراشه‌رق، ١٢٦٠ تاریخنده درسعادته عودتنده، بو شرحی حضور حضرت پادشاهی‌یه بالتقدیم، نائل مکافاة اولمش؛ وهیئت جدیده‌یه دائر «اسرارالملکوت» عنوانلی کتاب عربی‌یی «افکار الجبروت» عنوانیله ترکجه‌یه ترجمه، ودیکر بر طاقم رسائل دخی تحریر ایلمشدر. بغداد مولویتنه نصب اولنه‌رق، ختام مدتنده وطن اصلیسنه عودت ایده‌رك، ١٢٦٧ ده اوراده وفات ایتمشدر. عربی وترکی اشعاری واردر. شو مطلع اونکدر:

جانی باغی نه خوش کلستان حکمتدر
کوکلر آنده کزر بلبلان حکمتدر

شرف خانم { عثمانلی شاعره‌لرندن اولوب، شیخ الاسلام عاشر افندینك نسلندن نبیل بکك قزیدر. ١٢٢٤ تاریخنده طوغوب، تاریخ وفاتی معلوم اوله‌مدی. کوزل مرثیه‌لری وسائر اشعاری اولوب، مطبوع دیوانی واردر. شو ایکی بیت برمناجاتندندر:

یا الهی دکلم مستحق احسان ایله
کرم ولطفکی حقمده فراوان ایله
نعت ومرثیه مناجات وستایشلرمی
صبب مغفرت ایت زبور دیوان ایله

شرق { ودها طوغریسی مشرق (L'Orient, le Levant) بو اسمی آوروپالیلر

كاه عموميت اوزره آسيا قطعه‌سنه وكاه آسيانك قسم غربيسيله مصره ويريورلر . اقصای شرق ياخود مشرق اقصى اسمى‌ده چين وهند چينى ايله جاپونيه‌يه ويريلير.

شرقی { (مولانا محمد) ايران شعراسندن اولوب، يزدليدر. سابق الترجمه شرف الدين على يزدينك اقاربندندر. شو بيت جمله اشعارندندر:

خواستم بهر فراغت بجهان مأوايى
خوشتر از كوشهٔ ميخانه نديدم جائى

شرقيا { حضرت عزير (عم) ك پدرينك اسميدر.

شرقی روم ايلی { (Roumélie Orientale) دولت عثمانيه‌نك شمالاً بالقان سلسلهٔ جباليله بلغارستاندن آيرلمش اولديغى حالده، غرب شمالى جهتندن ينه بلغارستانله، جنوب غربى جهتندن سلانيك ولايتنك سيروز سنجاغيله، جنوباً ولايت مذكوره‌نك درامه سنجاغيله وادرنه ولايتيله، شرقاً دخى قره دكيزله محاط ومحدوددر. ٣١َ ٤١ْ ايله ٥٩ْ ٤٢َ عرض شمالى و ١٣َ ٢١ْ ايله ٣٦َ ٢٥ْ طول شرقى آره‌لرنده واقع اولوب، غرب جنوبى كوشه‌سندن شرق شمالى كوشه‌سنه‌دك اولان طول اعظمى ٣٦٠ وعرضى شرق جهتنده ١٠٠، اورته‌لرنده ١٣٠ وغرب جهتنده ١٤٠ كيلومتره‌در. مساحهٔ سطحيه‌سى ٣٥٩٠٠ مربع كيلومتره اولوب، ٩٧٥٠٣٠ اهاليسى واردر، كه هر مربع كيلومترويه ٢٧ كشى دوشيور. اهاليسى جنسيت ومذهبجه بروجه‌زير منقسمدر:

٦٢٣ ٢٠٠	بلغار	١٩ ٥٢٠	يهودى
١٨٣ ٧٥٠	اسلام (ترك وپوماق)	٤ ١٧٠	چنكانه
٤٣ ٥٩٠	روم	١ ٣٠٠	ارمنى

شرق روم ايلى شمالاً بالقان غرباً وغرب جنوبى جهتندن ردوب، جنوباً ينه ردوبك بر قولى اولان قره بالقان سلسلهٔ جباليله وديكر برطاقم طاغلرله محاط اولوب، آطه‌لر دكيزينه منصب اولان مريچ ايرماغى حوضه‌سنك يوقارى قسمندن عبارتدر. يالكز منتهاى شرقيسنده آز مرتفع بر طاقم طاغلر بو حوضه‌دن آيريلوب، قره دكيز مائله‌سنده بولنيور، وبو جهتده برقاچ كوچك چاى بحر مذكوره ويا ساحله قريب كولله‌ره دوكيلور. بو مائله‌يى آيران طاغلرك ايچ طرفنده ينه مريچه تابع اولوب ادرنه شهرنده بو ايرماغه دوكيلن (طونجه) نهرينك حوضه‌سى بولنيور. شرق روم ايلى واسع بر وادى حكمنده اولوب، هر طرفندن طولاشان طاغلر مريچ مجراسنه طوغرى برطاقم قوللر وسطح مائل صورتنده بايرلر تمديد ايده‌رك، مجراى نهرك ايكى جهتنده‌ده واسع بر اووه تشكل ايديور. بالقان سلسله‌سنك شرق روم ايلى حدودى داخلنده بولنان ذروه‌لرينك اك يوكسكلرى ٢٣٧٥ متره ارتفاعى اولان (يومروق چال)، ٢٢٠٠ متره يوكسكلكنده بولنان (ويان)، مشهور بوغازى ١٣٣٣ متره ارتفاعنده اولان (شيپقه) وسائره‌در. بالقان سلسله‌سنك شرق روم ايلى جهتنده قوللرى آراولوب، باشليجه غرب جهتنده تا فلبه قربنه قدر ممتد اولان (سرد ناغوره) ايله بلقان سلسله‌سيله متوازياً شرقه طوغرى ممتد وطونجه واديسنه‌دك واصل اولان (چرناغوره) در. برنجيسنك اك يوكسك برى ١٤٤٠ وايكنجيسنك ١٢٧٢ متره ارتفاعنده‌در. قره دكز ساحلى قربنده اولان آيدوس وانبه طاغلرى ايسه بر صره تپه‌لردن عبارتدر. شرق روم ايلينك شمالى غربى حدودنده بالقان سلسله‌سنى ردوب سلسله‌سنه ربط ومريچ واديسنى سوفيه اووه‌سندن تفريق ايدر بر طاقم طاغلر بولنوب، بونلردن (ايقويچه) نك ١٢٢٥ وقارشيسنده بولنان قره بايرك ١٢٧٢ متره ارتفاعى واردر. آره‌لرنده احتمان بوغازى تشكل ايديور. ردوب سلسله‌سنك اك يوكسك طاغى ٢٩٣٠ متره ارتفاعى اولان (موسى آلان)، ٢١٨٧ متره يوكسكلكنده بولنان، (سوتكه)، ٢٠٨٢ متره ارتفاعى اولان (قارلق بطاق)، ٢٠٨٠ متره يوكسكلكنده بولنان (برسنك)، ١٨٨٦ متره يوكسك اولان (يايله) و ١٧٢٠ متره مرتفع اولان (ويايليجه) در. مريچ نهرى موسى آلان طاغندن نبعانله شرقه طوغرى جريان ايده‌رك، شرقدن يعنى ردوب مائله‌سندن يله‌دره، قريجه، دربن، مچقه، اولاودره وغوليجه كبى بر طاقم كوچك نهرلر، و صولدن يعنى بالقان مائله‌سندن توپولنيجه، لودويانه، استريمه، آق دره، كول دره، اوسودره و سازلى دره كبى بعض بيوجك انهار آلير؛ وبوصوك نهرى آلدقدن صكره بردن بره جنوب شرقيه طوغرى دونوب طار بر

بوغازدن مروراله، ادرنه ولايتنه داخل اولور. طونجه ايسه بالقان سلسله‌سنك جنوبی اتكلرندن نبعانله، جنوبه طوغری جريان ايدر، بعده شرقه طوغری دونوب، بالقان ايله چرناغوره‌م آره‌سنده‌كی كوزل بر وادی‌یی ارووا ايتدكدن صكره، ينه جنوبه طوغری دونر، وباشليجه تابعی اولان (آصمق دره) یی آلدقدن صكره، حدودی تجاوزله، ادرنه ولايتنه كيرر. قره دكيزه دوكيلان كوچك نهرلرك باشليجه‌لری حاجی دره، حاجيلر، ماندره وفقيه دره‌سی اولوب، آيدوس نهری ده بورغاز قربنده‌كی قره يونس كولنه منصب اولور. شرقی روم ايلينك قره‌دكيزده‌كی ساحلی بورغوس كورفزندن عبارت اولوب، بر خيلی قوی وليمانلری حاويدر كه اك ايشلكی برغوس اسكله‌سيدر.

بالقان سلسله‌سی شمال روزكارينه سپر اولمغله، شرقی روم ايلينك هواسی پك ملايم و معتدل اولوب، روسيه‌نك هواسنه تابع اولان بلغارستاندن بسبتون فرقليدر. يالكز قره دكيز ساحلی قربنده‌كی برلرده هوا قيشين سرتدر. هوانك اعتدالی شرقی روم ايلنده محصولات متنوعه‌نك كثرتله حصولنه خدمت ايتمكله، باشليجه بغدای و مصردن عبارت اولان حبوباتی چوق اولديغی كبی، اشجار مثمره‌سی ده چوق اولوب، ميوه‌لری پك لذتليدر. بالقان اتكلرنده پك چوق باغلر بولنوب، كوزل اوزوملر حاصل اولور، وكليتلی شراب ياپيلير. اووه‌ده وعلی الخصوص فلبه جوارلرنده پرنج يتيشديريلير. پتاتس دخی ذرع اولنور. بعض واديلرده و علی الخصوص قزانلقده پك چوق كل آغاجلری بولنوب، كليتلی كل صويی و ياغی اعمال واخراج اولنور. طوت آغاجلری‌ده چوق اولوب، ايپك بوجكی بسلرلر. ردوب طاغنك اتكاری چام، كوركن، ميشه و سائر آغاجلری حاوی اورمانلرله مستور اولوب، آنجق كچی سوريلری اورمانلری كيتدكجه بوزيور. مرعالری‌ده چوق اولوب، كليتلی قيون وكچی سوريلری رعی اولنور؛ ياغيلرندن شياق وعبا ياپيلوب خيلی مقدار دری اخراج اولنور. اورمانلرده آيی، قورد، قرمجه وسائر حيوانات وحشيه چوقدر.

محلنده صرف اولنان عبا و شياق نسجيله اوفق تفك صنايع عاديه استثنا اولنورسه، شرقی روم ايلينك باشليجه صنعتی كل ياغی اخراجی اولوب، قزانلق جوارنده وسائر طرفلرده ۱۲۳ كوی اهاليسی بو صنعتله اشتغال ايدرلر. درت مليون كيلويی متجاوز كل حاصل اولوب، ۱۶۵۰ كيلو كل ياغی اخراج اولنور، كه ۱ ۲۰۰ ۰۰۰ فرانق قيمتنده اولوب، بونك اونده دردی فرانسه‌يه، اوچی انكلتره‌يه واوچی‌ده آوستريا وآلمانيه‌يه كيدر. شمديكی حالده شرقی روم ايلينك استاتستيقی بلغارستانله بر اولوب، اتحاددن اول اخراجاتی ۲ ۱۲۵ ۵۲۵ وادخالاتی ۱ ۶۶۹ ۲۷۰ فرانق راده‌لرنده ايدی. اخراجاتك ادخالاتدن بو درجه‌ده فضله اولمسی مملكتك ثروتنه دلالت ايديور. اخراجاتی باشليجه ذخيره ايله كل ياغی، دری، ايپك قوزه‌سی، شراب وبر مقدار توتون وكراسته‌وسائره‌دن عبارت اولوب، ادخالاتی‌ده باشليجه آوروپانك امتعه ومصنوعات مختلفه‌سيله قهوه وشكر كبی شيلردن عبارتدر.

شرقی روم ايلينك مركزی (فلبه) شهريدر. شرقی روم ايلی: فلبه، تاتار پازارجق، اسكی زاغره، خاصكوی، اسليميه وبرغوس اسميله ۶ سنجاغه منقسمدر. باشليجه شهر وقصبه‌لريله مقدار نفوسلری بروجه زيردر:

فلبه	۳۳ ۰۳۰	قزانلق	۹ ٤۸۰
اسليميه	۲۳ ۸۹۵	پناغوريچه	۸ ۷۵۵
اسكی زاغره	۱۶ ۰٤۰	برغوس	۵ ۷۰۰
تاتار پازارجق	۱۵ ٦٦۰	خاصكوی	۵ ۷۰۰
استانيماقه	۱۲ ۱۹۹	اوزونجه اووه	٤ ۵۰۰

يوللری هنوز مكمل اولميوب، يالكز باشليجه جاده‌لری شوسه حالنه قونمشدر. استانبولدن آوروپايه كيدن دميريول خط كبيری شرقی روم ايلی‌يی طولاً شق ايتديكی كبی، برشعبه‌سی دخی يانبولی ويكی زاغره‌دن كچه‌رك، برغوس اسكله‌سنه منتهی اوليور.

شرقی بن القطامی { (مشاهير ادبا وشعراء عربدن اولوب، علم انسابده دخی مهارت تامه‌سی وار ايدی. ابو جعفر منصور طرفندن اوغلی مهدينك معلمكنه نصب اولنمشدی. كوفه‌ليدر.

شرقيه { بغدادك بر بيوك محله‌سی اولديغی «معجم البلدان» ده محرردر.

شرقیه { مصر سفلانك منقسم بولندیغی مدیریتلرك بری اولوب، شمال غربی
...تندن وغرباً دقهلیه وغربیه، غرب جنوبی
...تندن قلیوبیه مدیریتلریله، جنوباً و شرقاً دخی
...یه ایله محدوددر. ٥ قضایه منقسم اولوب، ١١
...بیه و٤٢٧ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ٤٠١ ٢٨٧
...سیدر. مرکزی (زقازق) شهری اولوب، ٤٠٠٠٠
...الیسی واردر. قسم غربیسی نیلك بر قاچ قولیله
...ی اولنه‌رق پك منبت ومحصولداردر. قسم شرقیسی
...رملق وچول حالنده‌در. [احوال سائره‌سیچون
...صر» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شرمادوی { (Chermadévi) هندستانك دکن خطه‌سنده مدراس ایا-
...لك (تینبولی) سنجاغنده وسنجاق مرکزینك ١٥
...لومتره غرب جنوبیسنده بر قصبه اولوب، ٦٠٦٥
...الیسی واردر.

شرمغول { (یاخود چمغول) خراسانده (نسا) دن ٤ فرسخلق مسا-
...ده واقع مستحکم بر قصبه اولوب، بعض مشاهیر
...انك مسقط رأسی بولندیغی «معجم البلدان» ده
...طوردر.

شرمقان { خراسانده اسفراین نواحیسندن ونیشاپوردن درت کونلك مسا-
...ده اوله‌رق جبالده بر قصبه اولدیغنی وبعض مشا-
...یرك وطنی بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شرمی { ایران شعراسندن اولوب، قزوینلیدر. شو بیت اونکدر:

بجستجوی تو شرمنده کشته ام همه جا
زبس که سر زده رفتم بمنزل همه کس

شروان { (اصلی شینك فتحیله اولوب، زبانزدی کسرایله‌در) بلاد قافقاسدن
...ر خزرك ساحل غربیسنده وقافقاس سلسلهٔ جبالیله
...کور) نهرینك آشاغی مجراسی آره‌سنده بر خطه
...لوب، مرکزی (شماخی) قصبه‌سیدر. الیوم روسیه-
...ك النده اولوب، (باکو) ایالتنه ملحقدر. قسم شما-
...یسی جبال قفقاس اتکلرندن و قسم جنوبیسی کور
...راسنه وساحل بحره‌دك ممتداولان دوز اووه‌لردن
عبارت اولوب، شمالاً سلسلهٔ مذکوره مرتبه‌له داغستاندن وجنوباً نهر مذکور مجراسیله قره‌باغدن آیرلمشدر. کور ایرماغنه وطوغریدن طوغری‌یه دکیزه دوکیلور بر قاچ نهری واردر. اراضیسی پك منبت ومحصولداردر. بو خطه ملوك امویه زماننده ممالك اسلامیه‌یه الحاق اولنه‌رق، طقوزنجی قرن هجریده شروانشاهان زماننده مستقل بر حکومت صورتنه کیرمش؛ وبعده ایرانه ملحق اولوب، ٩٨٦ تاریخنده سلطان مراد خان ثالث دورنده فتح ایله، ممالك عثمانیه‌یه ضم اولنه‌رق، ١٤ سنجاغه تقسیم اولنمشیدی. بر خیلی وقت ادارهٔ عثمانیه آلتنده قالدقدن صکره، یکیدن ایرانه کچوب، ١٨١٣ تاریخ میلادیسنده عقد اولنان کلستان معاهده‌سیله روسیه‌یه ترك اولنمشدر.

شروان { بتلیس ولایتنك سعرد سنجاغنده بر قضا اولوب، شمالاً مرکز ولایت اولان بتلیس قضاسیله، شرقاً پرواری، جنوباً اروه وسعرد، غرباً دخی غرزان قضالریله محدوددر. مرکزی (کفرا) قریه‌سیدر. اهالیسی ١٤١٦٧ کشی اولوب، ٩٦٥٥ ی مسلم وکرد، ٤١١٣ ی ارمنی و ٤٠٠ ی یعقوبیه‌دن سریانیدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، طاغلری اورمانلرله مستور واووه ووادیلری پك منبتدر. محصولاتی حبوبات متنوعه ایله سبزه ومیوه انواعندن وبر مقدار پاموق وکوك بویه وسائره‌دن عبارتدر. باغلری چوق اولوب، اوزومی پك اییدر، و مقبول بر نوع شراب یاپیلیر. کراز، انجیر، نار وسائر میوه‌لری دخی مشهوردر. مرکزی قربنده و دیکر بعض محللرنده اسکیدن ایشلتلمکده بولنمش وشمدی معطل بر طاقم معدنلر بولنوب، آلتون، باقیر، قورشون وسائر معدنلر بولندیغی مرویدر. بعض محللرنده طوز دخی بولنور. (زرق) ناحیه‌سنده مختلف رنکلرده بر طاقم طاشلر بولنوب، محلنده بونلردن چیغاره‌لق کبی بر طاقم شیلر اعمال اولنور. حیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب، تفتیك کچیسی دخی بولنور؛ وبونك قیلندن شال وعبا کبی شیلر نسج اولنور. یوقاریده مقداری ذکر اولنان اهالیٔ مسکونه‌دن بشقه‌یازین (محمدیان) و(اوستورکان) کرد عشیرتلری دخی قضا داخلنده خیمه‌قوروب، حیوانلرینی اوتلاتیرلر. زرق ناحیه‌سنك اکثر اها-

ليسى خيمه نشين اولوب، سلوق، عطمانكى، هوبدى
وژنكان عشيرتلرينه منسوبدرلر،كه بونلر دخى بالطبع
مقدار مذكوره داخل دكلدر. قضانك لسان عمو-
ميسى كردجه اولوب، عربى دخى تكلم اولنور،
وارمنيلر كندى بينلرنده كندى لسانلرينى استعمال
ايدرلر. درون قضاده ٩٥ جامع ومسجد و٢ مدرسه
بولنوب، قضا وناحيه مركزلرى اولان كفرا وزرق
قريه‌لرنده دخى بر كوچك چارشى وخان وحمام كبى
بعض ابنيه موجوددر.

شروانشاه { شرواندە حكومت سورن ملوك دربنديه‌نك اوچنجيسى اولوب، خليل سلطانك اوغلى ودولت مذكوره‌نك مؤسسى اولان شيخ ابراهيمك تورونيدر. طقوزنجى قرن هجريده پدرينه خلف اولوب، ٩٠٦ تاريخنه‌دك حكومت سورمش؛ و٨٩٣ ده ملوك صفويه‌نك جدى اولان شيخ حيدر طرفندن محاصره اولنمش ايسه‌ده، آق قيونلى يعقوب خانك امداديله، شيخ موى اليه غلبه چالمشدر. بعده شاه اسماعيل پدرينك انتقامنى آلمق اوزره، شروانه عسكر سوق ايده‌رك، ٩٠٦ ده شروانشاهى مغلوب ايتمش و وفاتنه سبب اولمشدر.

شروانلى { (ياخود شروانى زاده) [«محمد رشدى پاشا» ماده‌سنه مراجعت.]

شروانى { مشاهير علمادن بر قاچ ذاتك لقبيدر:

(حسين بن عبدالله) كه «الاحكام الدينيه» عنوانيله بر كتابك مؤلفى اولوب، بونده ملوك صفويه‌نك سلالهٔ طاهره‌دن اولمسى ادعاسنى وسيادتلرينى رد وتكذيب ايديور.

— (محمد بن جمال الدين بن رمضان) كه بيضاوينك «انوارالتنزيل» عنوانلى تفسير شريفنه حاشيه‌لر يازمشدر.

— (محمد بن محمود) كه «الخفيات فى الطب» عنوانيله بر كتاب يازوب، بو تأليفى تركجه‌يه دخى ترجمه اولنمشدر.

— (عبدالرحيم كمال الدين مسعود) كه يدنجى قرن هجريده ياشايوب، سمرقنديك «آداب البحث» كتابنى تحشيه ايتمشدر.

شروب { (Shrop) انكلتره‌نك ايالات غربيه‌سندن اولوب، شمالاً (چستر) وقسماً (والس) خطه‌سنه ملحق (فلينت) شرقاً ينه (والس) خطه‌سنه ملحق (دنبيك) و(مونتغومرى)، جنوباً (رادنور) و (هرنوف) ايالتلريله، غرباً دخى دكيزله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحيه‌سى ٣٤١٨ مربع كيلومتره واهاليسى ٢٤٨٠١٤ كشيدر. (سورن) نهرى اورته‌سندن كچوب، ايالتى ايكيه تفريق ايتمكله، قسم شماليسى دوز وقسم جنوبيسى عارضه‌ليدر. مياه جاريه‌سى نهر مذكوره منصب اولوب، بر قاچ كولى دخى واردر. طوپراغى منبت وحيوانات اهليه‌سى دخى چوق اولوب، اورايه مخصوص بر جنس مقبول قيونلرى واردر. كومور، دمير وقورشون معدنلريله طاش اوجاقلرى چوقدر. صنايعى خالى، فانله، غانت، كاغد وسائره اعماليله معادن مستخرجه‌نك ايشلنمه‌سندن عبارتدر. مركزى (شروسبورى) شهريدر.

شروپورت { (Shreveport) ممالك مجتمعه‌نك (لويزيانه) ده ويكى اور ليانك ٤٤٤ كيلومتره شمال غربيسنده و(ميسيسيپي ايرماغنه تابع «قزيل چاى» ك اوزرنده اوله‌رق ايكى دمير يولك نقطهٔ التصاقنده واقع بر قصبه اولوب ٨٠١٠ اهاليسى ويك ايشلك پاموق تجارتى واردر

شروسبورى { (Shrewsbury) انكلتره‌نك غرب جنتنده (شروب) ا لتنك مركزى بر شهر اولوب، لوندره‌نك ٢٣٠ كيلو متره شمال غربيسنده و(سورن) نهرى اوزرنده اوله‌رق ايكى دمير يول خطنك نقطهٔ تقاطعنده واقعدر ٢٦٤٨٠ اهاليسى، دمير دوكمخانه‌لرى. زراع ماكينه‌لريله پاموق منسوجات وبيره‌فابريقه‌لرى، اسـ بر قلعه خرابه‌لرى، ايكى كوپريسى و تفرجكاهلر واردر.

شروكى { (Chérokis) خود چروكى ممالك مجتمعه‌نك اقوام وحشيهٔ اصليه سندن بيوك بر قوم اولوب، وقتيله آلغانى سلسـ جباليله اوهيو مجراسى آره‌سنده‌كى اراضىٔ واسعه جولان ايتمكده ايكن، آوروپادن هجرت ايدن اهالـ

جديده طرفندن تضييق وتعقيب اولنه‌رق، شمديكى حالده (قانساس) و (آرقانساس) حكومتلرنده بر دائره داخلنده منحصر قالمشلردر. جمله‌سى ١٥٠٠٠ نفوس قدر اولوب، قبائل مختلفه‌يه منقسمدرلر. مركزلرى (اوقولجى) قصبه‌سى اولوب، اوراده منتخب مجلسلرى واردر. آمريقاى شمالى اقوام اصليه‌سنك اڭ متمدنلرى اولوب، كندى لسانلرينه بر خط مخصوص اويدرمش، وخيلى مكتبلر آچمشلردر. لسانلرنده غزته دخى نشر ايدرلر.

شرونه { صعيد مصرده نيلك شرقنده بر كوى واندلسده بر قصبه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

شروين { طبرستانده بر بيوكسك طاغ اولديغى جغرافيون اسلام آثارنده مذكوردر.

شُرَيب { مكه ايله بحرين آره‌سنده بر مملكت اولوب، اشعار عربده ذكرى كثيردر.

شريبون { (Cheribon) جاوه جزيره‌سنك ساحل شماليسنده و (باتاويه)نك ٢٠٠ كيلومتره شرقنده ايالت مركزى بر قصبه واسكله اولوب، ١١٠٠٠ اهاليسى واردر. ايالتى ساحل بوينجه ممتد طار واوزون بر بر اولوب، اراضيسى پك منبتدر، وحدودنده (جرمايى) اسميله كوزل بر بركان بولنيور.

شريح { صحابه‌دن بروجه زير بر قاچ ذاتك اسميدر: (شريح بن ابرهة اليافعى الحميرى) كه فخر كائنات (صلعم) افندمزه بيعت ايدوب، مصر فتحنده حاضر بولنمش؛ وبر حديث شريف روايت ايتمشدر. — (شريح بن الحارث الكندى القاضى) كه صحبتى مختلف فيه ايسه‌ده، عهد حضرت نبوى‌يه يتيشمش؛ وحضرت عمر بن الخطاب (رضه) طرفندن كوفه قاضيلغنه تعيين بيوريله‌رق، حضرت عثمان وعلى (رضهما) زمانلرنده ومؤخراً عهد بنى اميه‌ده ٦٠ سنه شهر مذكورده قاضيلق ايدوب، حجاج بن يوسف زماننده استعفا، و٨٧ تاريخنده يوز ياشلرنده وفات ايتمشدر. علم وحلمى حقنده بر چوق نوادر منقول اولوب، بعض اشعارى دخى مرويدر. — (شريح الحضرمى) كه افاضل اصحابدن اولوب، حقنده «ذاك رجل لايتوسد القرآن» حديث شريفى وارد اولمشدر. — (شريح بن ابى شريح) كه اهل حجازدن معدود اولوب، ابو الزبير وعمرو بن دينار كنديسندن روايت ايتمشلردر. — (شريح بن ضمرة المزنى) كه (مزينه) قومنك صدقه‌سنى اڭ اول حضور حضرت نبوى‌يه كتيرندر. — (شريح بن عامر السعدى) كه خالد بن وليد حضرتلرى شامه عزيمتلرنده كنديسنى بصره‌يه توكيل ايتمش؛ وبعده جانب حضرت فاروقيدن بصره واليلكنه نصب اولنه‌رق، اهواز جهتنده شهيد اولمشدر. — (شريح الكلابى) كه ذواللحيه لقبيله معروفدر. — (شريح ياخود ابو شريح بن عمرو الخزاعى) كه ايكى حديث شريفك راويسيدر. — (شريح بن المكدد) كه اشعث بن قيس طرفندن آذربيجانه توكيل ايدلمش ايدى. — (ابو المقدام شريح بن هانى الحارثى) كه كنديسى وپدرى صحابه‌دن اولوب، پدرى جانب حضرت نبويدن (ابو شريح) تكنيه بيورلمشيدى. پدريله حضرت على وسعد بن وقاص وعايشه (رضهم) دن روايت ايدوب، كنديسندن اوغللرى محمد ومقدام روايت ايتمشلردر. بعده حضرت مرتضانك اعيان اصحابى زمره‌سنه داخل اولوب، بتون محارباتنده معيتلرنده بولنمش؛ ونهايت يوز ياشنى متجاوز اولديغى حالده، سجستانده غزايه كيدوب، اوراده شهيد اولمشدر. بعض اشعارى منقولدر.

شريد { (بن سويد الثقفى) كه روايته كوره حضرموتلى اولوب، طايفلرى ثقفى ايديلر. ريحانه بنت ابى العاصك زوجى اولوب، اوغلى عمرو كنديسندن روايت ايتمشدر.

شريدان { (Cheridan) انكلتره‌نك اڭ بيوك محرر وخطيبلرندن اولوب، ١٧٥١ تاريخنده ايرلانده‌نك (دوبلن) شهرنده طوغمش، و١٨١٦ ده وفات ايتمشدر. ابتدا تياترويه منسوب اولوب، برقاچ تياترو كتابى يازمش؛ و(دورى‌لان) تياتروسنك برحصه‌سنى صاتين آلمش ايدى. بعده مبعوث انتخاب اولنوب، امور سياسيه‌يه قاريشمش؛ وسربستى طرفنه التحاق ايدرك، كرك مجلس مبعوثانده‌كى مؤثر نطقلرنده وكرك نشر ايتديكى

رسائلده رأس اموردہ بولنانلره ایتدیکی اعتراضاتله شهرت بولمش و بعض نظارتلر مستشارلغنده دخی بولنمشدر. هر نه قدر مذکور تیاترودن دخی کلیتلی آقچه قزانمش ایسه ده، سفاهت وقماره طالوب، نهایت سفالتده جان ویرمشدر. تیاترو کتابلری ونطقلریله سائر آثاری مشهوردر.

شریره { (ام حکم — بنت الحارث) صحابیاتدن اولوب، فخر کائنات (صلعم) افندمزه بیعت ایتمش، و اوغلی حکم کندیسندن روایت ایلمشدر.

شریش { (یاخود شرش) اندلسده شیزونه مضافاتندن بر شهر اولوب، اسپانیوللر عندنده (جرس) دینلکله متعارفدر. [«جرس» ماده‌سنه مراجعت.] (شریشی) لقبیله ملقب برچوق علما وادباء اسلامك مسقط رأسی بولنمشدر.

شریط { اندلسده جزیرة الخضرا مضافاتندن بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شریط { (بن انس الاشجعی) صحابه‌دن اولوب، حجة الوداعده اوغلی نبیط ایله برابر معیت حضرت نبویده بولنمشدر؛ و بعده کوفه‌ده ساکن اولمش ایدی. حفیده‌سی سلمه بنت نبیط مشاهیر تابعیاتندر.

شریعه { (نهر الشریعه) شام وفلسطینده جریان ایدن (اردن) نهر مشهورینك اسم جدیدیدر. [«اردن» ماده‌سنه مراجعت.]

شریف { (محمد) اونبجی قرن هجری شعراء عثمانیه‌سندن اولوب، ینه شعرادن (شریفی)نك اوغلیدر. استانبولده طوغوب، ذکریا افندینك درسنه ملازمت ایتمش؛ وموی الیهك قاضیعسکرلکنده تذکره‌جیسی اولمش ایدی. بعده طریق تدریسه سلوك ایتمشدی. شعر وانشاسی مقبولدر. شو قطعه اونکدر:

چکمینجه اول پرینك روزهٔ هجرانی
بیلدم روز وصالك عید ایمش هر آنی
کلدی یارك خط ریحانی دیمشلر عاشقه
قیلیجه قالمش کورمکه جانی رخ جانانی

شریف { فرس شعراسندن آلتی کشینك مخلصیدر:

برنجیسی کاشانلی اولوب، بر مدت سیستانده وهراتده بولنمش؛ وعبدالله خان اوزبکك هراتی محاصره‌سنده هندستانه کیدوب، قطب شاهك خدمتنه کیرمش؛ واوراده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

چون نی زبس‌که سینهٔ تنك ازفغان پرست
کر تاروز حشر بنالم همان پرست

— ایکنجیسی تبریزلی اولوب، لسانیٔ شیرازینك شاکردانندن ایدی. برچوق هجویه‌لری وارده. کنج یاشنده اردبیلده وفات ایتمشدر.

کوهمنفسی تا کنم اظهار غم دل
زان پیش‌که بندد غم دل راه نفسرا

— اوچنجیسی (آمل) ساداتندن اولوب، هندستانه سیاحتله، بر مدت ابراهیم خان بن علی مردا نخانك ملازمتنده بولنمش؛ ولکهنو مضافاتندن (موهان) ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

دور چشمت صف برکشتهٔ مژکان سیاه
دامن خیمهٔ لیلیست که بالا زده اند

— دردنجیسی اصفهانلی اولوب، سنکتراشلق صنعتیله مشغول ایدی. شو بیت اونکدر:

میتوان لذت شمشیر تودر زخم دید
آنچنان کز لب خندان دل خرم پیداست

— بشنجیسی هندستانده اکبر شاه زمانی شعراسندن ومشاهیر مصورندن اولوب، بر برنج دانه‌سی اوزرینه آت واسطه‌سیله برابر بر سواری تصویرینه وبونك کبی اینجه صنعتلره مهارت فوق العاده‌سی وار ایدی. شورباعی اونکدر:

عشقی دارم که دین و ایمان منست
دردی دارم که میر سامان منست
کر عشق جدا شود زمن می میرم
کوید که شریف خازن جان منست

— آلتنجیسی (میر —) شیرازلی اولوب، لطائفه مائل ایمش. شو رباعی اونکدر:

غرض ازباده کر مستیست چشم یارهم دارد
کرازکل رنك مطلوبست آن رخسار همدارد
نمیدانم چرا کردون بکام من نمیکردد
اکر عیم پریشانیست زلف یارهم دارد

شریف ادریسی { [« ادریسی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

شریف افندی { (اسعد زاده محمد —) سلطان عبد الحمید خان اول وسلیم خان ثالث دورلرنده ایکی دفعه مسند مشیخت اسلامیه‌یه کچمش علما وشعرادن اولوب، شیخ الاسلام اسعد افندینك اوغلیدر. ۱۱۳۰ تاریخنده طوغوب، علی الاصول قطع مراتب ایله دیار بکر وبروسه مولویتلرندن صکره، ۱۱۷۴ ده استانبول قاضیسی، ۸۰ ده آناطولی، ۸۹ ده روم ایلی قاضیعسکری و۱۱۹۲ ده شیخ الاسلام اولمشدی. درت بچق سنه‌یه قریب برمدت بو مسندده قالدقدن صکره ۱۱۹٦ ده استعفا ایتمش؛ وسلطان سلیم خان ثالثك جلوسلرینی متعاقب ۱۲۰۳ ده ثانیاً مسند مشیخته نصب اولنمش ایسه‌ده، ضعف پیریسنه بناءً اویله بر وقت تجددده مهام امور وفتوی ایله اوغراشمغه اقتداری اولمدیغندن، اوچ آی صکره عزل اولنمش؛ و۱۲۰٤ ده وفات ایتمشدر. علم وفضلی والسنهٔ ثلثه‌ده اشعاریله مرتب دیوانی و « فصول الآراء فی شان الملوك والوزراء » عنوانیله بر رساله‌سی واردر. شو قطعه جملهٔ اشعارندندر:

حق علیمست ندانی بحقیقت احکام
چون بتحقیق در افلاك مقوم باشی
عالم الغیب خداوند حکیمست همان
سخنت کذب بو دکر تومنجم باشی

شریف بیاضی { (ابو جعفر مسعود) مشاهیر شعرادن اولوب، نسبی علی بن عبد الله بن عباس بن عبدالمطلبه منتهی اولور. کوزل اشعاری ومرتب دیوانی واردر. ٤٦۸ تاریخنده بغدادده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

كيف يذوى عشب اشوا ... قى ولى طرف مطير
ان يكن فى الشق حر ... فانا العبد الاسير
او على الحسن زكاة ... فانا ذاك الفقير

شریف جرجانی { [« سید شریف » ماده‌سنه مراجعت .]

شریف رضی { (ابو الحسن محمد بن طاهر بن موسی بن ابراهیم بن موسی الکاظم بن جعفر الصادق بن محمد الباقر بن علی زین العابدین بن الحسین بن علی بن ابی طالب) مشاهیر شعراء ساداتدن اولوب، ٤ جلددن مرکب بیوك دیوان اشعاری واردر. نحو ولغت وسائر علومده دخی ید طولی صاحبی ایدی. « کتاب فی معانی القرآن» و « کتاب فی مجازة القرآن» عنوانلریله ایکی معتبر تألیفی واردر. اشعر قریش اولدیغی متفق علیهدر. ۳۵۹ تاریخنده طوغوب، ٤۰٦ تاریخنده بغدادده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

ولقد وقفت على ربوعهم
وطلولها بيد البلى نهب
فبكيت حتى ضج من لغب
نضوى ولج بعذلى الركب
وتلفتت عينى فمذ خفيت
عنى الطلول تلفت القلب

شریف زاده { [« محمد افندی » و « محمد عطاء الله افندی » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

شریف کحال { (سید برهان الدین ابو الفضل سلیمان) مشاهیر اطباء اسلامدن وساداتدن اولوب، کحاللقده مهارت فوق العاده‌سی اولدقدن بشقه ادبیاتدن دخی بهره‌سی وطبیعت شعریه‌سی وار ایدی. عن اصل مصرلی اولوب، شامه انتقال ایتمشیدی. صلاح الدین ایوبینك خدمت کحالتنده بولنمشدر.

شریف محمد { (ابو عبدالله — بن محمد بن عبد الله بن ادریس الحسنی) اطباء اسلامدن وشرفادن اولوب، عالی لقبیله ملقب ایدی. ادویهٔ مفردیه متعلق معلوماتی زیاده اولوب، « کتاب الادویة المفردة » عنوانیله بر تألیفی واردر. مغربده یاشامشدر.

شریف مراغی { (شهاب الدین) مشاهیر علمادن اولوب، « کتاب

الامل فی علم الجدل » عنوانلی تألیفك صاحبیدر.

شریف مرتضی { (ابو القاسم علی بن طاهر بن موسی بن محمد بن ابراهیم بن موسی الکاظم بن جعفر الصادق بن محمد الباقر بن علی زین العابدین بن حسین بن علی بن ابی طالب) ساداتدن ومشاهیر علما وشعرادن اولوب ، علم وادبده عصرینك امامی ایدی . سالف الترجه (شریف رضی) نك برادریدر. مرتب وبیوك دیوان اشعاری، « رسالة فی اصول الدین » عنوانیله بر کتابی، « الغرر والدرر » عنوانیله ادبیاته متعلق معلومات وافره‌یی حاوی بر تألیفی ومذهب شیعه‌یه دائر بر چوق کتب فقهیه‌سی واردر . حضرت علی (رضه) افندمزك خطبه‌لرینی جامع اولان « نهج البلاغه » نك بو ذاتك‌می یوقسه برادری (رضی) نك‌می جمع کرده‌سی اولدیغی مختلف فیهدر. مشاهیر علمادن بر چوق ذوات درسندن استفاده ایتمشلردر . ۳۵۵ تاریخنده طوغوب، ۴۳۶ ده بغدادده ارتحال ایتمشدر.

شریف مغربی { (مولانا محمد —) مشاهیر صوفیوندن واعاظم شعرادن اولوب، شیخ اسماعیل سایسینك مریدیدر . روایته کوره مغربه سیاحت ایدوب، سلسلهٔ نسبتی محی الدین عربی حضرتلرینه منتهی اولان بر شیخ عارفدن انابت آلمش ؛ وبو مناسبتله مغربی لقبیله تلقیب اولنمش ایدی . توحید وتصوفه دائر بر چوق کوزل اشعاری ومرتب دیوانی واردر . ۸۰۹ تاریخنده آلتمش یاشنده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت بر غزلندندر :

کی تواند یافتن در پیش یار خویش یار
هر که بار هر دو عالمرا نینداززد بدوش
از زبان مغربی آن یار می کوید سخن
مدتی باشد که او شد از سر کفتی خموش

شریفی { اونجی قرن هجری شعراسندن اولوب، حمید ایلنده کی اکردیر قصبه‌سندندر. روم ایلنده بعض قاضیلقلرده بولنمشدر. شو بیت اونکدر :

سوز عشقك جانه ای مه شویله تأثیر ایلدی
چیقدی افلاکه اوزره آهم کون کبی سیر ایلدی

شریفی { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، آنقره‌لیدر. ۱۲۳۵ تاریخنده وفات ایتمشدر . مجموعهٔ اشعاری قضازده‌در .

شریفی { ایران شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی مشهد ساداتندن وعلامه سید شریف جرجانی احفادندن اولوب، موسیقیده دخی مهارتی وار ایدی. شو قطعه اونکدر :

بس که سیل غمت از دیده دمادم کذرد
روز هجر تو مرا چون شب ماتم کذرد
لاله روید ززمینی که از آنجا کذرم
بس که خون دلم از دیدهٔ پرنم کذرد

— ایکنجیسی بلخلی اولوب، طبده دخی یدطولاسی وار ایدی . بدخشان حاکملرینك مدحنه دائر اشعاری واردر. شو بیت اونکدر :

قیامتست قدت کر بود قیامت راست
زقامت تو بعالم قیامتی بر خاست

شریق { صحابه‌دن اولوب ، قیزی حبیبه کندیسندن روایت ایتمشدر .

شریك { صحابه‌دن بروجه‌زیر بر قاچ ذاتك اسمیدر : (شریك بن حنبل العبسی) كه صارمساق ییلرك مسجده تقرب ایله‌ملری حقنده بر حدیث شریفك راویسیدر . — (شریك بن ابی الحیسرانس الانصاری الاوسی الاشهلی) كه اصحاب بدردن حارث بن انسك برادری اولوب ، احد وقعه‌سنده اوغلی عبدالله‌له برابر حاضر بولنمشدر — (شریك بن السمحاء البلوی) كه پدری عبده معتب ایله برابر احد وقعه‌سنده حاضر بولنمشدر والده‌سندن براء بن مالكك برادریدر.— (شریك بن طارق بن سفیان التمیمی الحنظلی) كه کوفه‌یه نزول ایدنلردن اولوب ، صحبتی مختلف فیهدر . — (شریك بن‌عبد عمرو بن قیظی) كه برادری ابو نابت برابر احد وقعه‌سنده حاضر بولنمشدر. — (شریك بن وائلة الهذلی) كه برحدیث شریفك راویسیدر.

شریك النخعی { (ابو عبد الله — عبد الله) قدماء فقها ومحدثیندن اولوب، خلفای‌عباسیه‌دن مهدی طرفندن

کوفه وبعده اهواز قاضيلغنه نصب اولنمشدی. عدل واستقامتيله وعلم وفضيله مشهوردر. حضرت علی (رضه) افندمزله اهل بيت نبوی‌يه وفرت محبت وانتسابی وبنی اميه‌يه بغض وخصومتی اولوب، بوبابده برچوق نوادری منقولدر. ٩٥ تاريخنده طوغوب، ١٧٧ تاريخنده کوفه‌ده وفات ايتمش؛ وحيره‌ده بولنان خليفه هارون الرشيد، بالذات جنازه نمازينی قيلمق اوزره کوفه‌يه شتاب ايتمش ايسه‌ده، يتيشه‌مه‌مش ايدی.

شريم (Schrimm) پروسيه‌نك (پوزن) ايالت وسنجاغنده وپوزنك ٣٦ کيلومتره جنوب شرقيسنده اوله‌رق (اودر) ايرماغی تابعلرندن (وارته) نهری اوزرنده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٦٣٣٥ اهاليسی، داخلی اناث مکتبی، برقاچ فابريقه‌سی وايشلك تجارتی واردر.

شزی آنطوان ليون دو — (A. L. de) (Chezy) فرانسه مشاهير مستشرقيلرندن اولوب، ١٧٧٣ ده (نوبی) ده طوغمش، و١٨٣٢ ده قوله‌ره‌دن وفات ايتمشدر. ايلك اول فرانسه‌يه (سانسکری) لساننك تحصيلنی ادخال ايدن بو ذات اولوب، لسان مذکور ايله فارسی لسانندن دائر برقاچ کتاب يازمش؛ وفرانسه مکتبنده سانسکری لسانی تدريسنه وآقادميا اعضالغنه نصب اولنمش ايدی. «آسيا جمعيتی» اسميله مشهور جمعيت عليه‌نك مؤسسلرندندر. — زوجه‌سی (ويلهلمينه قريستينه دوشزی) دخی اديبه بر قادين اولوب، زوجنك بعض تذاکرينی نشر، وبرقاچ تياترو کتابی تأليف ايتمشدر.

ششانه اندلسده بطليوس مضافاتندن بر اقليم اولديغنی ياقوت حموی بيان ايديور.

ششله اندلسده طليطله اعمالندن جنوب جهتنده واقع واسع برناحيه اولديغنی «معجم البلدان» ده مذکوردر. (شينشيله) نك معربی اولمق احتمالی واردر.

شط (ياخود شط العرب) عراق عربده بصره ولايتنده دجله ايله فراتك اجتماعندن حاصل اولان بيوك برايرماق اولوب، قرنه‌ده مذکور ايکی نهرك برلشمه‌سندن بالتشکل، دجله‌نك استقامتنده دوام، يعنی جنوب شرقی‌يه طوغری جريان ايله، بصره شهری کنارندن بعد المرور، دولت عثمانيه ايله ايران حدودينی آيرمغه باشلار؛ ومحمره‌ده صولدن خوزستاندن کلن (کارون) نهرينی دخی آلدقدن صکره برقاچ قوله آيريله‌رق، بصره کورفزينه دوکيلور. مجراسی ١٤٤ کيلومتره طولنده اولوب، ثانيه‌ده دکزه ٦٠٠٠ مکعب متره صو دوکر. مذکور قوللرندن يالکز بری يعنی ايلك غربيسی سير سفائنه صالح اولوب، غربی ساحلنده وعثمانلی طوپراغنده (فاو) اسکله‌سی بولنيور. (شط) اسمی بعضاً دجله‌يه دخی اطلاق اولنور. [«دجله»، «فرات» و«کارون» ماده‌لرينه دخی مراجعت.]

شط تونس وجزايرك جنوب جهتلرنده بولنان برصره کوللره ويريلان اسم اولوب، ايلك بيوکلری: شط الجريد، شط مروان، شط ملکير وشط الهدنادر. [«جريد، مروان، ملکير وهدنا» ماده‌لرينه مراجعت.]

شطا مصرده دمياطدن ٣ ميللك مسافه‌ده وساحل بحرده اسکی برقصبه اولوب، ذی‌قيمت اثوابلق اقمشه نسجيله مشهور ايدی.

شطاح (شيخ روزبهان —) ايران شعراسندن ومظنه‌دن اولوب، شيرازده قبری زيارتکاهدر. شو رباعی جمله اشعارندندر:

اگر آهی کشم صحرا بسوزم
جهانرا جمله سرتاپا بسوزم
بسوزم عالم ارکارم نسازی
چه فرمائی بسازی يا بسوزم

شطب (ابو طويل — الممدود الکندی) صحابه‌دن اولوب، بعده شامده ساکن اولمش؛ وعبد الرحمن بن جبير کنديسندن روايت ايتمشدر.

شطرنجی (ابو علی سمرقندی) مشاهير شعرادن اولوب، شطرنج اوينامقده مهارت تامه‌سی اولديغندن، بو مخلصله شهرت بولمشدر. هذله متعلق اولان شو قطعه جمله اشعارندندر:

ای برادر کر عروس خويت آبستن شده است
اندرين مدت که بودی غائب از نزد عروس
بر عروست بدکمان کشتن نشايد بهر آنك
ماکيان چون نيك باشد خايه کيرد بی خروس

شطرة العماره { بصره ولایتنك عماره سنجاغنده و عماره‌نك تقریباً ۳۰ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق دجله‌نك ساحل غربیسی قربنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، بوندن یکرمی سنه اول (بنی محمد) قبیله‌سی شیخنك مقری بولنمش اولان (قلعه صالح) اسمیله بر قلعه‌نك محلنده تأسیس اولنمشدر. ۵۰۰ خانه ایله ۷۰۰ قلبه‌سی، بر جامعی و ۵ خانی واردر. اهالیسی ۲۰۵۰ مقدارنده اولوب، ۱۶۰۰ ی مسلم وسنی، ۴۰۰ صابئه‌دن و ۵۰ سی یهودیدر. اهالئ اسلامیه‌یه مخصوص ۳ وصابئه‌یه مخصوص ۱ صبیان مکتبی واردر. قصبه‌ده اولدقجه تجارت اجرا اولنور، واطرافنده بر چوق باغچه‌لر واردر. دجله‌دن آیریلان بر جدول قصبه‌نك ایچندن کچر. — شطره قضاسی عماره سنجاغنك جنوب جهتنده اولوب، جنوباً بصره سنجاغیله وغرباً منتفك سنجاغنك دیکر عماره قضاسیله محدوددر. اهالیسی ۴۵۰۰۰ کشی اولوب، مرکزده‌کیلردن بشقه جمله‌سی شیعی المذهبدر. محصولات ارضیه‌سی باشلیجه پرنج، سیسام، داری ومصر اولوب، سبزه‌لریله قاوّن قارپوز وسائر میوه‌لری دخی چوقدر. حیوانات اهلیه‌سی تقریباً ۱۸۰۰۰ صیغیر، ۱۰۰۰ آت، ۳۰۰۰ مرکب، ۵۰۰ دوه و ۳۰۰۰۰ قیوندن عبارتدر.

شطرة المنتفك { بصره ولایتنك منتفك سنجاغنده و ناصریه‌نك ۳۰ کیلومتره شمالنده اوله‌رق (شط الحی) جدولی اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۴۰۰۰ اهالیسی، ۲ چارشیسی، ۱ حمامی و ۴ خانی واردر. اهالیسنك یالکز ۲۰۰ ی سنی و ۲۰ سی اسرائیلی اولوب، قصوری شیعی المذهبدر. قصبه‌نك اطرافنده واسع سبزه باغچه‌لری بولنیور. — شطره قضاسی شمالاً حی قضاسیله، شرقاً عماره سنجاغنك شطره قضاسیله، سائر طرفلردن دخی منتفك سنجاغنك مرکز قضاسیله محدود اولوب، ایکی ناحیه‌سیله برابر ۶۵۰۰۰ اهالیسی واردر، که مرکزنده بولنان جزئی مقداردن بشقه جمله‌سی شیعیدر. مذکور شط الحی قضاسنك اراضیسنی سقی ایدوب، طوپراغی اولدقجه منبت ومحصولانی پرنج، سیسام، داری، مصر وسائره‌دن عبارتدر.

شطفوره { افریقیه‌ده بنزرت ومتیجه وانبلونه قصبه‌لرینی حاوی بر یر اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

شَطَنُوف { مصرده غربیه مدیریتنده وقاهره‌دن ایکی فرسخلق مسافه‌ده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شعانین { خلفاء عباسیه‌دن متوکلك زوجه‌لرندن اولوب، شاعره ومغنیه وفوق العاده حسنی ایدی. خلیفهٔ مشارالیه کندیسنی شامده بر مناستره کوروب، حسن وآنه وحسن صوتیله موسیقیده‌کی مهارتنه وذکاوت فوق‌العاده‌سنه دلداده اوله‌رق، کندیسنی تزوج ایتمشیدی.

شعبان { مصرده حکومت سورن ممالیك اترا کدن اون یدنجی ویکرمی برنجی حکمدار اولان (ملك کامل) و (ملك اشرف) ك اسمیدر. [«کامل» و «اشرف» ماده‌لرینه مراجعت.]

شعبان { (شیخ — ولی) مشاهیر اولیاء اللهدن وپیران طریقتدن اولوب، قسطمونیلیدر. شیخ خیرالدین توقادی وچلبی خلیفه وپیر محمد اریخانی کبی اوچ واسطه ایله سید یحیای شروانیدن اخذ فیض ایتمشدر. طریقت شعبانیه کندیسنك وضع کرده‌سیدر. ۹۷۷ ده ارتحال ایدوب، قبری قسطمونیده زیارتکاهدر.

شعبان اوزی { قسطمونی ولایتنك کنغری سنجاق وقضاسنده بیوك بر ناحیه اولوب، ۵۴ قریه‌دن مرکبدر.

شعبی { (ابو عمرو عامر بن شراحیل) کبار تابعیندن اولوب، اجدادی من اصل یمنلی وحمیری اولدیغی حالده، همدان قبیله‌سندن معدوددر، وکوفه‌ده ساکن اولمش ایدی. علم وفضلیله مشهور اولوب، ابن‌المسیب مدینه‌ده، حسن بصری بصره‌ده ومکحول شامده نه اهمیتی حائز بولنمشلرسه، صاحب ترجمه دخی کوفه‌ده او اهمیتی حائز اولوب، درّدی دخی ارکان علمای اسلامدن معدوددر. صحابه‌دن بشیوز ذاته یتیشمش اولدیغی مرویدر. هجرت نبویه‌نك ۲۰ نجی سالنده بصره‌ده طوغوب، ۱۰۴ تاریخنده کوفه‌ده فجأةً وفات ایتمشدر. مزاحه دخی میل طبیعیسی وار ایدی.

عبد الملك بن مروان طرفندن روم قيصرى نزدينه سفارتله كوندرلمش اولديغى دخى مرويدر.

شعر الزنج { (ابو الجعد) مشاهير شعراء عربدن اولوب، قلندر مشرب وشيدا برآدم ايدى. كباردن برينك اوغلنه تعشق ايتمكله، بو عشقى داستان اولمشيدى. شو ايكى بيت اونكدر:

يا قمرا فى سعد ابراجه
وبيت احزانى واتراحى
ويا قضيبا مائلا مائلا
اكثر فى حبى له اللاحى

شعف { (آقا عبد الله) ايران متأخرين شعراسندن اولوب، (قم) ليدر. فوتندن صكره محمود افغانى فتنه‌سنده همدانده ديوان اشعارى نابديد اولمشدر. شو بيت اونكدر:

بوصل يار رساندى مرا وحيرانم
كه اين بكار تو اى آسمان نمى ماند

شعله { (سيد محمد) ايران متأخرين شعراسندن و اصفهان ساداتندن اولوب، علوم حكميه وطبده يد طولى صاحبى ايدى. ١٢٢٥ تاريخنده وفات ايتمشدر. شو ايكى بيت جمله اشعارندندر:

بود كز فى المثل اجساد اعداى ترا مسكن
چو آب اندر بر آهن چو نار اندر دل خارا
بگاه قهر ووقت كين كنى از تيغ زهر آكين
زصلب آن وبطن اين بيكدم هر دورا پيدا

شعله { (اغور بورخان) ايران شعراسندن اولوب، فارس حاكمى امام قليخانك اوغليدر. شاه صفى پدرينى قتل ايتدكدن صكره، اونكده كوزلرينه ميل چكوب، حبس ايتمكله، محبسده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

خنده از كل كريه از ابر بهار آموختيم
ماز هر صاحبدلى يك شمه كار آموختيم

شعثاء { مادح حضرت نبوى حسان بن ثابت (رضه) ك معشوقه‌سى وزوجه‌سى اولوب، اشعارنده مذكوردر. (ام فراس) نام كريمه‌سى بوندن طوغمشدر.

شعوانه { ايكنجى قرن هجرى صالحاتندن برخاتون اولوب، علم وفضيله وزهد وتقوى وعشق اللهيله مشهوره‌در. قادينلره وعظ ونصيحت ايدر، وخوش الحانله نطقلر اوقور ايمش. اعاظم علما وكبار مشايخدن دخى بر چوق ذوات مجالس وعظنه دوام ايدوب، اقوال عارفانه‌سندن مستفيد اولورلر ايدى. اكثريا عشق الهى غلبه‌سيله اغلار ايمش. ١٨٧ تاريخنده ارتحال ايتمشدر.

شعورى { ايران شعراسندن ايكى ذاتك لقبيدر:

برنجيسى كاشانلى اولوب، ملا محتشمك تلامذه‌سندندر. تاريخ سويله‌ده مهارتى وار ايدى. آلتى بيك بيته قريب اشعارى واردر. شو بيت اونكدر:

صد بار كر بجور مرا كشت بى كناه
هر كز نكفته ام كه كناهى نكرده ام

— ايكنجيسى من اصل هراتلى اولديغى حالده، كابلده نشأت ايتمش؛ وايفاى حجدن صكره هندستانه كيدوب، اكبر شاهك التفات واحسانه نائل اولمش؛ وكنديسنه ويريلن مالكانه‌ده (سراى مغل) ديمكله مشهور كوزل بر سراى بنا ايتديرمش ايدى. شو ايكى بيت «قند وشكر» عنوانلى برمنظومه‌سندندر:

غبغب آن دلبر ابرو هلال
عكس هلاليست درآب زلال
نى كه چو خورشيد كرفت ارتفاع
ماه عيان كشت زتحت الشعاع

شعيا { بنى اسرائيلك آثوريلره مغلوبيتلرى زمانلرنده ظهور ايدن انبيادن اولوب، ارميا ودانيال ايله معاصردر. شهيداً وفات ايتديكى مرويدر.

شعيب { اهل مدين واصحاب ايكه‌يه مبعوث انبيادن اولوب، صالح (عم) ك ذريتندن اولديغى مرويدر. حضرت موسى (عم) بونك قيزى (صفورا) يى تزوج ايتمشدى. طليق اللسان اولمغله، (خطيب الانبيا) دينلير. قومى دعوتنه اجابت ايتميوب، ايمانه كلمدكلرندن، آتش ياغدير بر سحابله من طرف الله هلاك اولمشلردر. مكه‌ده وبر روايتده شامده مدفوندر. توراتده (يترو) اسميله مذكوردر.

شعيب { (ابو مدين — بن حسن المغربى المالكى) مؤلفيندن اولوب، «اسرار التوحيد ونزهة المريد» عنوانيله بر كتاب يازمش؛ و ٥٨٩ ده وفات ايتمشدر.

شعیب { ایران شعراسندن اولوب، اصفها. نلیدر. « وامق وعذرا » عنوانیله بر منظومه‌سی واردر. شو بیت اونکدر:

او خلاف وعده کرده است ومن از خجلت هلاك
میکشد از خجلتم کر وعده‌ٔ دیکر کند

شعیب المزی { (محمد بن محمد المری) شعرادن اولوب، مصرده نشأت، و ٦٦٠ ده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

هزوا الغصون معاطفا وقدودا
وجنوا من الورد الجنی خدودا
و تقلدوا فتری النجوم مباسما
و تبسموا فتری الثغور عقوداً

شغر { آنطاکیه قربنده بر قلعه اولوب، قار. شیسنده (بکاس) اسمیله دیکر برقلعه وآره‌لرنده بر وادی بولندیغی « معجم البلدان » ده مذکوردر.

شغور { بادیه‌دن عراق حدودنده و سماوه قربنده بر محل ایدی. [« جسر شغور » ماده‌سنه دخی مراجعت.]

شفاء { صحابیاتدن درت خاتونك اسمیدر: (شفاء بنت عبدالله القرشیه العدویه) که اك اول اسلامه کلنلردن اولوب، بعده مدینه‌یه هجرت ایتمش؛ وعقلا وفضلاء نسادن اولمغله، جانب حضرت نبویدن اکرامه مظهر اولوب، فخر کائنات (صلعم) افندمز احیاناً بونك خانه‌سنی تشریف ایدر، و اوتورملرینه مخصوص موقعلری وار ایدی. بعده حکا کینده کندیسنه بر خانه ویرمشلردی. حضرت عمر (رضه) دخی بو خاتونه چوق رعایت ورأینه مراجعت ایدر ایدی. اوغلی سلیمان کند. یسندن روایت ایتمشدر. — (شفاء بنت عبدالرحمن الانصاریه) که برادری ابو سلمه کندیسندن روایت ایتمشدر. — (شفاء بنت عوف بن عبد الحارث) که عشرهٔ مبشره‌دن عبد الرحمن بن عوف (رضه) لك والده وپدرینك عمزاده‌سی ایدی. — (شفا بنت عوف بن عبد عوف بن عبد الحارث) که مشارالیه عبد الرحمن بن عوفك همشیره‌سیدر. همشیره‌سی عاتکه ایله برابر هجرت ایتمشدی.

شُفار { بصره کورفزنده اوال وقطر آره‌سنده واقع وهجره تابع بر جزیره اولوب، بر خیلی قریه‌سی اولدیغی وبنی عامر قبیله‌سنه منسوب اهالی ایله مسکون بولندیغی « معجم البلدان » ده مذکور اولوب، شمدیکی خریطه‌لرده اوراده کی جزایردن بو اسمله جزیره کورلمدیکنه نظراً، اسمی دکیشمش اولدیغی آکلاشیلیور.

شفائی { (حکیم شرف الدین حسن —) مشاهیر شعرای ایراندن اولوب، علوم حکمیه وفن طبده دخی عصرینك فریدی ایدی. اصفهانلی اولوب، شاه عباس ماضینك رئیس الاطباسی وملك الشعراسی ایدی. متکبر وخودپسند وبدخوی اولوب، هجویه‌لر دخی سویلمکله، هرکسی کندیندن رنجیده ایتمشیدی. یوز یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، ۱۰۳۷ تاریخنده اصفهانده وفات ایتمشدر. شاه عباسك نامنه « مهر ومحبت » عنوانیله برمثنوی دخی یازمشدر. شو بیت اوندندر:

شکنج طرهٔ شمشاد عشقست
شرار تیشهٔ فرهاد عشقست

شفرد آطه‌لری { (Iles Shepherd) بحر محیط کبیرك ملانسیا قسمنده کائن (یکی هبریده) جزایرندن برطاقمنه ویریلن اسم اولوب، تونغوآ، تونغاریکی، لابقه، آهوویپسی اوفلر وبروییلینغه آطه‌لرندن مرکبدر. جمله‌سنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٠ مربع کیلومتره‌در.

شفرقان { (یاخود شبرقان) بلخ قربنده تجا رتکاه بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شفقت افندی { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، عن اصل بغدادلی ایدی. قریم خانلرینك وبعده افلاق بکلرینك کتابتنده بولنوب، بعده قورو چشمه‌ده کی خانه‌سنده اختیار عزلتله، ۱۲٤۲ ده وفات ایتمشدر. شو مطلع اونکدر:

او جفا پیشه ستمکرلکه معتاد کبی
فلکك دوری دخی طورنه منقاد کبی

شفی { (بن مانع الاصبحی) ونضر بن شفینك پدری (شفی الهذلی) صحابه‌دن اولنمشلرسه‌ده، صحبتلرنده اختلاف اولوب، ایکیسی بعض احادیث شریفه روایت ایتمشلردر.

شفیع ایران شعراسندن اولوب، قزوینلیدر. شو بیت اونکدر:

پیش ماسر کشتکان یکسان نماید خوب وزشت
یك روش کردد باآب تلخ وشیرین آسیاب

شفیعا ایران مشاهیر خطاطیننده وهرات ساداتندن اولوب، (شکسته) تعبیر اولنان خطك موجدیدر. نقش وتصویر وتذهیبده دخی مهارت کامله‌سی وار ایدی. هندستانه سیاحت ایدوب، عودتندن صکره ٨٥ یاشنده مشهد رضویده وفات ایتمشدر.

شفیلد (Sheffield) انکلتره‌نك یورق ایالتنده ویورقك ٧٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده برقاچ چایك محل اجتماعنده وبرقاچ دمیر یول خطنك نقطهٔ تقاطعنده واقع بر شهر اولوب، ٩١٨٠٥ اهالیسی وآلات جارحه، ماکینه، دمیر یول دمیرلری، کمی زرهی وسائر چلیك ودمیره متعلق مواد فابریقه‌لری، متعدد مکتبلری، ٨٠٠٠٠ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، تاریخ طبیعی وآثار عتیقه موزه‌سی، کوزل ابنیهٔ عمومیه وخصوصیه‌سی واطرافنده کوزل باغچه‌لریله تفرجکاهلری واردر.

شقر (جزیرة —) اندلسك شرق جهتنده بلنسیه ایله شاطبه آره‌سنده بر قصبه وناحیه اولوب، انهارله محاط اولدیغندن، بو اسمله شهرت بولمشدر. اسپانیوللر الجزیره‌دن غلط اوله‌رق الیوم (آلزیراس) تسمیه ایدرلر. عربلر زماننده اشجار ونباتاتنك کثرتیله مشهور اولوب، (ابو عبدالله محمد بن عایشه) وسائر شعراء عرب مدحنده برچوق قصیده‌لر سویلمشلردر. شقر اصل اورادن جریان ایدن (جوقار) نهرینك اسم معربی اولملیدر.

شقران صحابه‌دن اولوب، حضرت رسول‌الله (صلعم) افندمزك آزادلیلرندندر. عن اصل عبدالرحمن بن عوف حضرتلرینك کوله‌سی بر عبد حبشی اولوب، جانب حضرت نبویدن اشترا، وبر روایتده مشارالیه عبدالرحمن طرفندن فخر کائنات (صلعم) افندمزه اهدا اولنمش ایدی. بدر غزاسنده حاضر بولنوب، بوغزادن صکره اعتاق بیورلمشیدی. سید الثقلین افندمز رحلتلرنده شقرانی صحابه‌یه توصیه بیورمشلردی. بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. نسلی هارون الرشیدك زمانه‌دك باقی اولوب، بعده منقرض اولمشدر.

شقروه [«شرف الدین شقروه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شقوره اندلسده مرسیه‌نك شمالنده بر قصبه اولوب، (ابو الاصبغ عبد العزیز بن علی الغافقی الشقوری) وسائر علماء اسلامك مسقط رأسی بولنمشدر. مرسیه شهری ایچندن کچن (سغوره) نهرینك دخی اسم معربیدر.

شقیف بیروت ولایتی وسنجاغنك صیدا قضاسنده بر ناحیه اولوب، ٤٠ قریه‌دن مرکبدر. — (شقیف ارنون) بانیاس قربنده، (شقیف تیرون) صور جوارنده، (شقیف درکوش) حلب نواحیسنده، (شقیف دبین) دخی انطاکیه قربنده برر حصن حصین اولدیغی «معجم البلدان» ده مذکوردر.

شقیق (ابو وائل — بن سلمة الاسدی) صحابه ویا تابعیندن اولوب، عهد حضرت نبوی‌یه یتیشمش ایسه‌ده، استماع احادیث شریفه ایده‌میوب، حضرت ابا بکر وعمر وعثمان وعلی وسعدا بن عباس وابن مسعود (رضهم) دن روایت ایتمش؛ وصفینده معیت حضرت مرتضویده بولنمشدر. ٩٩ تاریخنده وفات ایتمشدر.

شقیق بلخی مشاهیر صوفیون وشعرادن اولوب، ابراهیم ادهمك مریدی وحاتم اصمك استادیدر. ورع وتقواسی واقوال عارفانه‌سی مشهوردر. ١٥٣ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو رباعی جملهٔ اشعارندندر:

صوفی که بخرقه دوزیش بازاریست
کرنجیه بفقر میزند خوش کاریست
در خواهش طبع دست او جنباند
هرنجیه ورشته اش بت وزناریست

شقیقی ایران شعراسندن اولوب، کیلانلیدر. شو بیت اونکدر:

در مشق دوستی پی مجنون کرفته ایم
شاکرد رفته رفته باستاد میرسد

شکارپور هندستانك شمال غربی جهتنده بمبای اداره‌سنه تابع سند ایالتنك حیدرآباد سنجاغنده وحیدرآبادك ٣٢٥ کیلومتره شمالنده بر شهر اولوب، ٣٨١١٠ اهالیسی وایشلك تجارتی واردر.
— میرات ایالتنك (بلند شهر) سنجاغنده وبلند

شهرك ٢٥ كيلومتره جنوب شرقيسنده دخی بو اسمله بر قصبه اولوب، ١١٣٤٠ اهاليسی واردر.

شكاری { (حيدر) اونجی قرن هجری شعراء عثمانيه‌سندن اولوب، عجم قاسم پاشانك تورونی و اميرلوا حسن بكك اوغلی ايدی. درويش مشرب وخوش طبع بر آدم ايدی. يوسف وزليخا قصه‌سنی نظمه باشلامش ايسه‌ده، اجلی اتمامنه مساعده ايتميوب، ٩١٢ ده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

دگلدر شمشه مهريله آه پرشرار سوددر
زبون اولمش سپهرك توسنی اوقلی شكارمدر

شكرالله شروانی { مشاهير علمادن اولوب، فن طبده دخی بهره‌سی وار ايدی. بر مدت مصرده بولنوب، اورانك علماسندن اخذ علوم ايتدكدن صكره، درسعادته كله‌رك، ابو الفتح سلطان محمد خان ثانی حضرتلرينك خدمت طبابتنده بولنمشدر.

شكرپاره { سلطان ابراهيم خان مصاحبه‌لرندن بر خاتون اولوب، قزانمش اولديغی نفوذ واقتداری سوء استعمال ايده‌رك، مال فراوان بريكديرمش اولمغله، نهايت ١٠٥٨ تاريخنده ساقزه نفی، ومالی مصادره اولنمشدی.

شكرجی زاده { (سيد محمد بن عبدالرحمن) مشاهير خطاطيندن اولوب، مغنيساليدر. درسعادته كله‌رك، ثلث ونسخ خطلرينی ابراهيم قريميدن تلمذ ايتمش، وامير افنديدن اجازت آلمش ايدی. سلطان احمد خان ثالث جانبندن مدينهٔ منوره‌يه كونديريله‌رك، شيخ حمد اللهك خطيله محرر مصحف شريفی تقليد وبر دلائل شريف تحرير وعودتنده سلطان محمود خان اوله تقديم ايلمش ايدی. بو مصحف شريفك دور سلطان عبد العزيز خانيده معارف نظارتنجه فطوغرافله رسمی آلنوب، طبع وتمثيل، ونسخه‌لری تكثير اولنمشدر. شكرجی زاده ١١٦٦ ده وفات ايتمشدر.

شكری { شعراء عثمانيه‌دن ايكی ذاتك مخلصيدر: برنجيسی سينوبلی اولوب، كنج ياشنده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

وصل يارى فكر ايدركن كيتدى غم ديدم آكا
كيتدك مى اى غمكسارم ديدى كوكلدن دكل

— ايكنجيسی كرد اولوب، سلطان سليم خان اولك فتوحاتنی نظم ايتمشيدی. شو بيت اونكدر:

اغلامقدن كوزلرم ياشينی پرخون ايلدك
بيريني عين ارس بيريني جيحون ايلدك

شكسپير { (Shakespeare) انكليزلرك اك بيوك شاعری اولوب، تياترو منظومه‌لری يازمقده‌كی مهارت فوق العاده‌سيله مشهوردر. ١٥٦٤ تاريخنده (وارويق) ايالتنك (استرافورد) قصبه‌سنده طوغوب، روايته كوره بر قصاب ويا يابانی تاجری اوغلی ايدی. پك ناقص بر تربيه كوروب، لايقيله تحصيل ايده‌مه‌مش؛ و ١٨ ياشنده ايكن كنديسندن سكز ياش بيوك بر قاری ايله تزوج ايدوب، ٢٢ ياشنده ايكن، قاچاقچيلقله متهم بولنديغی مملكتنی تركله، لوندره‌يه كيده‌رك، بر مدت تياترو قپوسنده بيكيرلری طوتمغه مجبور اولمش؛ وكيده‌رك، بعض اهميتسز شخصلر يرينه، تياترو اويونلرينه قبول اولنمشدی. تدريجاً آقتورلقده كسب مهارت ايدوب، ابتدا بعض اسكی تياترو كتابلرينی اصلاح وتعديل ايتمكه، ونهايت يكيدن تياترو اويونلری يازمغه باشلامش؛ وكرك آقتورلقده كرك مؤلفلكده شهرت قزانوب، قراليچه اليزابته ايله قرال برنجی ژاقك و (سوتامپتون) قونتيله سائر كبرانك نظر توجهنه واحسانلرينه نائل اولمش ايدی. چوق كچمه‌دن لوندره جوارلرندن (سوتوارق) قصبه‌سنده‌كی (غلوب) تياتروسنی صاتين آلوب، خيلی ثروته نائل اولمغله، آقتورلقدن چكيلوب، ١٦١٠ ده وطن اصليسنه عودت، وطوغمش اولديغی خانه‌يی مبايعه ايتمش؛ و ١٦١٦ ده اوراده ٥٢ ياشنده وفات ايتمشدر. ٣٥ منظوم تياترو رساله‌سی يازوب، ٢ منظومه وديكر اشعاردخی براقمشدر. آثاری كرك فصاحت وطلاقتجه وكرك مبنی عليهلرينك جيادت ومتانتيله مشهور اولوب، شعراء قديمه‌نك بعض قواعد واصول متخذه‌لرينه الك اول رعايت ايتمين و (رومانتيق) تعبير اولنان اصول جديده‌ده شعر سويلين شكسپيردر دينله بيلير.

شكل { (بن حميد العبسی) صحابه‌دن اولوب، اوغلی (شتير) كنديسندن روايت ايتمشدر.

شك لونغ { (Chêk-Loung) چینك (قوانغ تونغ) ایالتنك (هوئی چئو) سنجاغنده و (قانتون) ك ٤٠ كیلومتره شرقنده اوله‌رق قانتون ایرماغنه دوكیلان (تونغ كانغ) نهرینك بر جزیره‌سنده واقع بر شهر اولوب، ١٠٠٠٠٠ اهالیسی واردر.

شكوه آباد { هندستانك اكره ایالتنده واله آباددن دهلی‌یه كیدن دمیر یول خطی اوزرنده بر قصبه اولوب، ١٠٠٧٠ اهالیسی واردر.

شكیب { (مولانا محمدعلی) ایران متأخرین شعراسندن اولوب، شیرازلیدر. افغانلیلرك شیرازی استیلالری فتنه‌سنده شهید اولمشدر. شو بیت اونكدر:

دو عالمرا جزای قاتل من ده خدای من
كه بس باشد همین ذوق شهادت خون بهای من

شكیبی { ایران شعراسندن اولوب، اصفهانلیدر. شو بیت اونكدر:

شبهای هجررا كذرانديم و زنده‌ایم
مارا بسخت جانئ خود این كمان نبود

— ایران شعراسندن (محمد رضا) اسمنده دیكر بر شاعرك دخی مخلصی اولوب، كندیسی اكبر شاه زماننده هندستانه رحلت، و ١٠٢٣ ده وفات ایتمشدر.

شل { (Scheele) مشاهیر كیمیاكراندن اولوب، ١٧٤٢ تاریخنده (استرالسوند) ده طوغمش، و ١٧٨٦ ده وفات ایتمشدر. كیمیایه متعلق بر چوق كشفیاته واجسام بسیطه‌دن بر قاچنك كشفنه موفق اولمش؛ واستوقهولم آقادمیاسی اعضالغنه انتخاب اولنمش ایدی.

شلان { (Schlan) چهستانك پراغه ایالتنده وپراغه‌نك ٢٧ كیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه اولوب، ٨٠٧٠ اهالیسی، داخلی مكتبی، دار المعلمینی، معدن كوری وبیره فابریقه‌لری واردر.

شلاوه { (Schelawe) پروسیه‌ده پومرانیه خطه‌سنك (كوسلین) ایالتنده كوسلینك ٣٧ كیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق (موچه) ایله (وبپر) نهرلرینك ملتقاسنده وایكی دمیر یول خطنك نقطهٔ تقاطعنده بر قصبه اولوب، ٥٥٠٥ اهالیسی وبر خیلی فابریقه‌لری واردر.

شَلاهط { عربلر بو اسمی هند ایله هندچینی آره‌سنده‌كی بحره یعنی بنكاله كورفزینه ویررلردی.

شَلب { (شینك فتح و باكسریله) اندلسك غرب جهتنده (اشكونیه) خطه‌سنك مركزی بر شهر اولوب، قرطبه‌دن ١٠، باجه‌دن ٣ وشنترینددن ٥ كونلك مسافه‌ده واقع اولدیغی واندلسده اشبیلیه‌دن صكره بوندن معمور شهر اولمدیغی «معجم البلدان» و سائر جغرافیون عرب آثارنده مسطور اولوب، پورتكیزده اولدیغی آكلاشیلان بو شهرك الیوم نه حالده بولندیغی ونه اسمله یاد اولندیغی آكلاشیله‌مدی. عربلر زماننده اهالیسی شعر وادبه اولان میل واستعدادلریله مشهور اولوب، ایچلرنده ادیب وشاعر اولمیانی یوغیمش. بر چوق مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر.

شلبیه { اندلسك مشهور ادیبه وشاعره‌لرندن اولوب، آنف البیان (شلب) قصبه‌سندن ایدی. مملكتی والیسندن تظلم حالی مصور اولان شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

قد آن ان تبكی العیون الآبیه
ولقدری ان الحجارة باكیه

شلج { (وشلجیكت) تركستانده سیحون كنارنده بر قصبه اولوب، بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر.

شلستاد { (Schlestadt) آلساس لورن ایالتنك آشاغی آلساس سنجاغنده واستراسبورغك ٤٣ كیلومتره غرب جنوبیسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٩١٧٠ اهالیسی، داخلی مكتبی، دار المعلماتی، زراعت مكتبی، پاموق منسوجات وسائره فابریقه‌لری، ایشلك تجارتی واطرافنده باغلریله میوه باغچه‌لری واردر.

شلطیش { اندلسده اشبیلیه‌نك غرب جهتنده وساحل بحرده بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان» ده مذكوردر.

شَلَم { بیت مقدسك اسم اصلیسیدر. لسان عبرانیده سلم معناسنی افاده ایدر.

شلمبه { ایرانك شمالنده دنباوند ناحیه‌سنده مرتفع برمحله واقع برقصبه اولوب، هواسنك برودتیله مشهوردر.

شلوبینی { (ابو علی عمر بن محمد بن عبد الله الازدی الاندلسی الاشبیلی) مشاهیر نحویوندن اولوب، ٥٦٢ تاریخنده اشبیلیه‌ده طوغمش؛ وشهر مذکورده تدریسله مشغول اولوب، «التوطئه» عنوانیله بر نحو کتابی وبعض شرحلر یازمش؛ و ٦٤٥ ده وفات ایتمشدر.

شلوبینیه { اندلسك (بیره) ناحیه‌سنده وساحل بحرده بر قصبه اولوب، موز وشکر قامشی کبی محصولاتی چوق اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور. آنف الترجمه (شلوبینی) بوقصبه‌یه منسوبدر.

شلوف { سویش جدولنده وسویشك ١٨ کیلومتره شمال شرقیسنده اسکی بر قصبه ویرانه‌سیدر.

شَلَوقه { اندلسده سرقسطه قربنده بر حصن اولوب، علماء اسلامدن بعض مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر.

شلون { اندلسده سرقسطه نواحیسندن بر ناحیه اولوب، علمای اسلامدن بعض مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر.

شلوه { (Chelva) اسپانیه‌نك والنسه (یعنی بلنسیه) ایالتنده ووالنسه‌نك ٦٨ کیلومتره شمال غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٤٤٠٠ اهالیسی و روماليلر زماننـدن قالمه بر صو یولی ویرانه‌لری واردر.

شلی { (Chelley) انکلتره مشاهیر شعراسندن اولوب، ١٧٩٢ تاریخنده (سوسکس) ایالتنك (وارنهام) قصبه‌سنده طوغمش، و١٨٢٢ ده وفات ایتمشدر. مملکتنك عادتنی بکنمیوب، ١٨١٧ده انکلتره‌یی ترکله، برمدت ایتالیاده یاشامش؛ ونهایت (اسپجه) کورفزنده برفرطونه‌یه طوتیلوب بوغلمشدر. لورد بایرون ایله دیکر برایکی احبابی نعشنی چیقاروب، ساحلده احراق ایتمشلردر. اشعاری پك مقبولدر. مشهور (اسپینوزه) نك افکار واعتقادینه تابع ایدی.

شلیر { اندلسده (بیره) خطه‌سنده یوکسك برطاغ اولوب، یاز قیش قارله مستور

اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده محرردر. وفر برودتی حقنده شعرای عربك بعض اشعاری ایرا اولنور.

شلیف { (Chéliff) جزایرك الڭ بیوك ایرماغ اولوب، ایکی نهردن ترکب ایدر بونلرك بری جبل عموردن نبعانله، بربرینی متعاق وادی صبفاء، وادی البیضاء، وادی تکین، وادی بطین اسملرینی آلیر. مجراسی ٢٧٠ کیلومتره‌در. ب زین قورور. دیکری (تاهرت) طاغلرندن نبعا (النهر الواصل) اسمنی محافظه ایده‌رك، ١٧٠ کیلو متره‌لك محلده آقار. بو ایکی نهرك اجتماعیله شلیف ایرماغی تشکل ایتدکدن صکره ابتدا شماله، بعد شمال غربی‌یه ونهایت غربه طوغری اورمانلر مستور بر طاقم طاغ وتپه‌لرك آره‌سنده و طار بوغا لرده جریان، وصاغ وصولدن بعض چایلر اخذ اید رك، مستغنمك ١٢ کیلومتره شمال شرقیسنده آ دکیزه دوکیلور. نهرك یتاغی الڭ کنیش یرنده ٠ ونهایت ٤٠ متره‌یی تجاوز ایتمیورسه‌ده، وادید سکز اون کیلومتره وسعتنده بر اووه اولوب، طو غی پك منبت اولدیغی حالده قوراقلقدن یانمش وچیلا برحالده‌در. جدوللر وبندلر انشاسیله نهرك صولرن ارواسی حالنده بو وادینك کوزل بر باغچه حال کله‌جکی آکلاشلدیغندن، فرانسز حکومتی جد جدوللر وبندلر حفر وانشاسنه باشلامشدر. تابعلر چوق اولوب، الڭ بیوکاری الڭ صکره صولدن النح ایدن (وادی مینا)در. شلیفك مجراسی تقریباً ٠ کیلومتره طولنده‌در.

شلینغ { (Scheling) آلمانیه مشاهیر حک سندن اولوب، ١٧٧٥ تاریخ وورتمبرغك (لئونبرغ) قصبه‌سنده طوغمش، و٤٥٤ ده وفات ایتمشدر. حکیم شهیر (هکل) ایله د آرقداشی بولنمشدر. ١٧٩٨ تاریخندن (ینا) شهر تدریسه باشلایوب، کندینه مخصوص بر اصول فلا میدانه قویمشدر، که زیاده‌سیله حسن قبول مظهر اولمشدر. آنجق فلسفه‌سنی ایلری‌یه کوتور ایچون، تحصیل ایتمش اولدیغی فنونك عدم کفا آکلامغله، فنون طبیعیه وفن طبك تحصیلنه قویلو ١٨٠٢ ده طبده شهادتنامه آلمش؛ و ١٨٠٤ (وورچبورغ) دار الفنونه دعوت اولنه‌رق، د

سنه اورادە فلسفه تدریسیله مشغول اولمش؛ و١٨٠٨
دە باویرە قرالی طرفندن صنایع نفیسه آقادمیاسی
باش کتابتنه تعیین اولنەرق، برخیلی وقت تدریساتی
تعطیل ایتدکدن صکره، ١٨٢٠ دە منیخی ترکله،
(ارلانکن) ە کیدەرك، یکیدن تدریسه باشلامش؛
و١٨٢٧ دە مونیخده آچیلان دارالفنونه کلەرك، بو
دفعەکی تدریساتی دها زیاده انظار اهمیتی جلب ایتمش
ایدی. مؤخراً باویره آقادمیاسنك ریاستنه وقرالك
خاص مشاورلکنه نصب اولنمش ایکن، ١٨٤١ دە
مونیخی ترکله، برلینه کیدوب، هکلك یرینه فلسفه
معلمی اولمش ایدی. فلسفەسی مادیات ایله معنویاتی
بربرینه مربوط و ممزوج عد ایدەرك تصوف ایله
فنونك تألیف وترکیبندن عبارتدر. مذهب فلسفیسنی
قبول وتقدیر وتحسین ایدنلر پك چوق اولدیغی کبی،
علیهنده بولنوب شدتلی اعتراضاته قالقیشانلر دخی
چوق بولنمش؛ وتدریسات وتألیفاتی خیلی قیل وقالی
موجب اولمشدر. فلسفەیه دائر بر چوق تألیفاتی
واردر. مونیخده هیکلی رکز اولنمشدر.

شماخی { بلاد قافقاسده باکو ایالتنه تابع شروان خطەسنده وباکونك ١١٠
کیلومتره غربنده ودکیزه وارمەدن قوملرده نابدید
اولان (پیرسکت) نهری اوزرنده بر شهر اولوب،
وقتیله شروان خطەسنك مرکزی ودربندیه ملوکنك
مقری ایدی. ملوك دربندیەدن صکره شاه اسماعیل
صفوی طرفندن ایرانه الحاق اولنەرق، سلطان مراد
خان ثالث دورنده ٩٦٨ دە فتح، وضمیمۀ ممالك عثمانیه
اولمش ایکن، بعده ینه ایرانه کچوب، مؤخراً نادر
شاه طرفندن تخریب، وبونك جنوب غربی جهتنده
(کور) ایرماغنه تابع (آق صو) کنارنده (یکی
شماخی) اسمیله دیکر بر قصبه تأسیس اولنمش؛
واسکی شماخی برخیلی وقت خراب حالنده قالمش
ایسەده، بعده تاتارلر طرفندن یکیدن اعمار اولنەرق،
تدریجاً اهالیسی چوغالمشدر. روسیەنك الینه کچدکدن
صکره، (باکو) مرکز ایالت اتخاذ اولنەرق، شماخی
مرکزیتی غائب ایتمش ایسەده، مرکز قضا اتخاذ
اولنوب، یکی شماخی‌یه غلبه چالمشدر.

شماخیه { خابور نهری کنارنده ورأس العیندن ٦ فرسخلق مسافەده بر کوچك
قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شماس { (بن عثمان بن الشرید القرشی المخزومی) قدمای صحابەدن اولوب، حبشه
وبعده مدینەیه هجرت ایتمش؛ وبدر غزاسنده بو-
لنوب، احد وقعەسنده شهید اولمشدر. بو محاربەده
فخر کائنات (صلعم) افندمزك مبارك وجودینه کندی
وجودینی سپر ایدەرك، متعدد یارەلر آلوب، دو-
شنجەیه قدر چالیشمش؛ وبر رمق حیاتی اولدیغی
حالده، مدینەیه کوتوریلوب، برکون وبر کیجەدن
صکره وفات ایتمش؛ وامر حضرت نبوی ایله احده
نقل اولنەرق، اثوابیله برابر بین الشهدا دفن او-
لنمشدر. اسمی عثمان اولوب، شماس لقبی اولدیغی
دخی مرویدر.

شماسیه { بغدادده بیوك بر محله ودمشق شامده دخی برمحله اولدیغی «معجم
البلدان» دە مذکوردر.

شمالقالدن { (Schmalkalden) غربی پرو-سیەنك (هسه ناسو) ایالتنده
(قاسل) سنجاق وقضاسنده وقاسلك ٩٠ کیلومتره
جنوب شرقیسنده برقصبه اولوب، ٦٧٣٠ اهالیسی،
دمیر معدنی، بیوك دمیرخانەلری وسائر بعض فابریقه-
لری وجوارلرنده اورمانلری ومیاه معدنیەسی واردر.

شمجله { اندلسده (ربن) اعمالندن برقصبه اولوب، دکیزه قریب بولندیغی
وموز وشکر قامشی محصولاتی اولدیغنی یاقوت حموی
بیان ایدیور.

شمدینان { وان ولایتنك حکاری سنجاغنده وولایتك منتهای جنوب شر-
قیسنده بر قضا اولوب، شمالاً وغرباً (کوار) قضا-
سیله، جنوباً موصل ولایتیله، شرقاً دخی ایران
حدودیله محدوددر. مرکزی (نهری) قریەسی او-
لوب، قضا زرزان، کردی، هرکی وخومارو اسملریله
٤ ناحیه و ٢٩ قریەیی حاویدر. اراضیسی عمومیت
اوزره طاغلق اولوب، قابل زراعت یرلری آز وپك
قیمتلیدر. اك باشلی محصولاتی توتون اولوب، سنوی
تقریباً بشیوز بیك قیه توتون حاصل اولور، وهمان
هپسی ایرانه اخراج اولنور. دیکر محصولاتی بغدای،
آرپه، مصر، داری، پرنج وبر مقدار باموقدن عبا-
رتدر. باغلری ومیوه باغچەلری دخی چوق اولوب،
آرمود، ارمك، کراز، نار، انجیر وسائر میوەلر

حاصل اولور . مراعالری مفقود اولمغله، حیوانات
اهلیه‌سی کچی واسترلدن عبارت اولوب، صیغیرلری
پك آزدر؛ وهر کویده آنجق ایکی اوچ چفت اوکوز
بولنوب، اراضیٔ قلیله‌سنك زرعنه کفایت ایدیور.
طاغلرینك اکثری اورمانلرله مستور اولوب،
آغاجلری میشه آغاجنك انواعندن عبارتدر. جوز
آغاجلری یبانی حالنده اولوب، سائر اشجار ثمره‌سی وطوت
آغاجلری دخی چوقدر. قضانك ایچنده (جلو) طا-
غنك شعبه‌لری یاییلوب، بونك بعض ذروه‌لرینك
٣٩٠٠ متره‌یه قدر ارتفاعلری واردر. (نهیل)
نهری قضانك میاه جاریه‌سنی طوپلایه‌رق، غرب
جنوبی‌یه طوغری جریانله، دجله‌یه تابع (زاب اعلی)
نهرینه دوکیلور. اهالیسی، غیر مسکون اولان کرد
عشایرندن بشقه ١٨٤٧٠ کشی اولوب، ٢٠٠٠ ی
ترك، ١٣٢٧٠ ی کرد، ٣٠٠٠ نستوری و ٢٠٠ ی
مرکز قضاده ساکن یهودیدر. کردلر ناحیه‌لرك
اسملریله مسما درت قبیله‌یه منقسمدر. مرکز قضانك
٢٩٠٠ اهالیسی، ٢ جامع شریفی، شیخ عبیداللهك
اولادینه مخصوص بیوك بر تکیه‌سی وشیخ موسی الیه
طرفندن یاپلمش چارشیسی واردر.

شمر { (بن ذی الجوشن الضبابی) سید الشهدا امام حسین (رضه) افندمزه
قارشی عبیدالله بن زیاد طرفندن سوق اولنان عسکرك
امراسندن اولوب، حضرت مشارالیهه قارشی عسکرینی
تشویق ایده‌رك، شهادتنه الك زیاده قصد واقدام
ایدن ملاعنه‌دندر. حتی امام مشار الیهك قاتلی اولدیغی
شهرت بولوب، اسمی لعنتله یاد اولنمقده‌در. آنجق
اصل قاتل سنان بن انس نخعی اولدیغی محققدر.
شمرك خولی بن یزید اصبحی‌یه حضرت امامك سرمبا-
رکنی قطع ایتمسنی امر ایلمسی دخی قاتللکله شهرتنه
سبب اولمشدر. پدری (ذوالجوشن) بنی عامر
شجعانندن اولوب، فتح مکه‌دن صکره اسلامه کلمشیدی.

شَمَّر { عن اصل جزیرة العربك آتیده ذکر اولنه‌جق جبل شمر طرفندن اولوب،
بر خیلی وقتلردن بری برالشامی قطع ایله جزیره‌یه
داخل اوله‌رق سنجاره قدر اولان اراضیٔ منبته‌یی
جولانگاه اتخاذ ایتمش بیوك بر عرب عشیرتیدر.
ینه او طرفلرده طولاشان عنزه عشیرتیله مخاصماتده
بولنوب، عنزه‌دن دها کثرتلی ودها قوتلیدر.

شمر { (یاخود جبل —) جزیرة العربك قسم وسطیسندن عبارت اولان نجد
قطعه‌سنك قسم شمالیسنی تشکیل ایدن واسع بر ی
اولوب، ٢٧° ایله ٢٨° عرض شمالی آره‌سنده وحجاز
ایله (الحسا) بیننده ممتد اولور. مکهٔ مکرمه ایله
بصره‌دن وبحر احمر ایله بحر فارس ساحللرندن همان
عین مسافه‌ده واقع اولوب، چوللرله محاطدر. جبل
شمر وجبل سلمه اسملریله آنجق ایکی طاغك آره‌سنده
اولدیجه منبت بر وادیدن عبارت اولوب، اوتوز قرق
کیلومتره وسعتی واردر. مرکزی (حیل) شهری
اولوب، ٢٠٠٠٠ قدر اهالی‌یی جامعدر. ١٠٠٠
اهالی‌یی حاوی (کفار) اسمیله بر قصبه‌سی وبر طاقم
قصبه دینله‌جك قدر بیوك اولان ٤٠ قدر قریه‌سی
اولوب، جمله‌سی خرماالقلرله محاطدر. سائر اهالیسی
خیمه نشیندر. اهالیٔ مسکونه‌سی بنی تمیم قبیله‌سنه
منسوب اولوب، قبل الاسلام جنوبدن ویمن جهتندن
کلمش اولدقلری کندیلرندن مرویدر اصل شمر قبیله
سنك ایسه اکثر افرادی خیمه نشیندر. وهابیلرك ظهورندن
صکره (حیل) شیخلکی شمر قبیله‌سنه منسوب ابن
رشید اسمنده برینه کچه‌رك، بونك نسلی الیوم شیخلك
ایتمکده اولوب، نفس شمردن بشقه جوارلره دخی
حکم و نفوذینی توسیع ایتمکله، شمدیکی حالده شمر
ویا حیل شیخلکی بروجه آتی ٥ خطه‌دن مرکب و ٦
قصبه و قریه ایله ٢٧٤٠٠٠ اهالیٔ مسکونه‌یی
جامعدر:

خطه	قرا وقصبات	مقدار اهالی
نفس شمر	٤٠	١٦٢٠٠٠
جوف	١٢	٤٠٠٠٠
تیمه	٦	١٢٠٠٠
خیبر	٨	٢٥٠٠٠
قاسم	٢٠	٣٥٠٠٠
جمعاً	٨٦	٢٧٤٠٠٠

اشبو اهالیٔ مسکونه‌دن بشقه ١٦٦٠٠٠ خیمه
نشین عشایر دخی بولنوب، جمعاً ٤٤٠٠٠٠ اهالیسی
واردر.
شمر قبیله‌سنك سیمالری پك متناسب و شیرین
وخالص عرب سیماسی اولوب، سویلدکاری لسان
دخی الیوم مستعمل لسان عربینك الك فصیحیدر

قاریلری چیزکیلی احراملر وعبا و بز نسج ایدوب، ملبوساتلری بو معمولات محلیه‌دندر. بر طاقم سیار ساتیجیلر نجد وحجاز وعراقدن بر طاقم معمولات ومحصولات کتیره‌رك، برلی ماللر ایله مبادله ایدرلر. حیوانات اهلیه‌سی اعلا جنسدن آت ایله دوه، مرکب، صیغیر وکلیتلی قیون وکچیدن عبارت اولوب، طاغلرنده دوه قوشی، یبانی اوکوز، پارس، تیلکی، قورد، غزال، طاوشان وسائر حیوانات وحشیه بولنور.

شمر { ملوك حمیریه‌دن اولوب، بلقیسدن صکره حکومت سورمش؛ و شرقه طوغری عسکر سوق ایدرکن برچولده آچ وصوسز قاله‌رق تلف اولمش اولدیغی بعض تواریخده مسطوردر.

شَمرام { آوروپا تواریخنده (سمیرامیس) اسمیله شهرت بولان آثوریه ملکهٔ مشهوره‌سنك تواریخ اسلامده مستعمل اسمی وبلکه‌ده اسم اصلیٔ آثوریسیدر. سمیرامیس اسمی (شاه مریم) دن غلط عد ایدنلر دخی واردر. [« سمیرامیس » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شُمس { بنی تمیمك وقت جاهلیتده عبادت ایتدکاری بر صنم اولوب، ظهور اسلامدن صکره هند بن ابی هاله وسفیان بن اسید طرفندن کسر اولنمشدر.

شمس الحکماء { [« ابراهیم سامری » ماده‌سنه مراجعت.]

شمس الدین { هرات وغور وسیستان جهتلرنده حکومت سورن ملوك کرتدن ایکی ذاتك اسمیدر:

برنجیسی (ملك — محمد) دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولوب، ٦٤٣ تاریخنده جد مادریسی ملك رکن الدینك وفاتی اوزرینه، غور حاکمی اولمش؛ بعده منکوقاآن فرمانیله هرات و سیستان وسائر بعض ممالك قالمروینه علاوه اولنمش ایدی. ٣٣ سنه حکومت سوروب، ٦٧٦ ده ابقا خان زماننده وفات ایتمشدر. سنجرك نسلندن اولدیغی مرویدر. غور نسبیله ملقب ایدی. اقتدار ادبیسی وطبیعت شعریه‌سی اولوب شو رباعی اونکدر:

با دشمن من چو دوست بسیار نشست
با دوست نشایدم دکر بار نشست
پرهیزاز آن عسل که باز هر آمیخت
بکریز ازان عسل که بر مار نشست

— ایکنجیسی ملوك مذکوره‌نك بشنجیسی اولوب، پدری (غیاث الدین بن رکن الدین بن شمس الدینك) وفاتی اوزرینه، ٧٢٩ ده برینه کچمش ایسه‌ده، عشرته مبتلا اولمق مناسبتیله، یالکز ١٠ آی حکومت سوروب، ٧٣٠ ده وفات ایتمشدر.

شمس الدین { سبزوارده حکومت سورن سربداران ملوکندن ایکی کشینك اسمیدر:

برنجیسی (خواجه —) دولت مذکوره‌نك بانیسی اولان خواجه عبد الرزاقك ایکنجی برادری اولوب، ملوك مذکوره‌نك بشنجیسیدر. کلواسفندیارك قتلی اوزرینه، ٧٤٩ ده سربدارانك ایکنجی حکمداری اولان خواجه وجیه الدین مسعودك اوغلی خواجه لطف الله اقعاد اولنمش ایسه‌ده، صبی اولمق جهتیله، صاحب ترجمه بونك نامنه حکومت سوردکدن صکره، فراغت ایدوب، برینه خواجه علی شمس الدینی براقمشدر.

— ایکنجیسی مذکور خواجه علی شمس الدین اولوب، سربدارانك آلتنجی حکمداری عد اولنیور. ضبط وربطه مقتدر ایسه‌ده، بدخوی وبدزبان اولدیغندن، آلتی سنه‌یه قریب مدت حکومت سوردکدن صکره، ٧٥٣ ده حیدر قصاب اسمنده بری طرفندن قتل اولنمشدر.

— ملوك مذکوره‌نك اخیری اولان غیاث الدینك اوغلی بر اوچنجی شمس الدین دخی واردر، که پدری قتل و هرات تخریب اولندقدن صکره، ابقا خان طرفندن هرات حاکملکنه نصب اولنه‌رق، شهری اعمار ایتمش؛ وآنجق آرغون خان زماننده مقربیندن برینی قتل ایله یانته التجا ایتمش اولان امرای مغولدن (هند نوین) ی باغلایوب آرغونخانه کوندردیکندن، مغوللرك خصومتنی قزانوب، بونلرك کندیسی علیهنده اداره لسان ایتدکارینی ایشیدنجه، اوغلی علاء الدینی برینه براقه‌رق، (خنار) قلعه‌سنه چکلمش؛ ووفاتنه‌دك اورادن چیقمامشدر. بوکا (شمس الدین کوچك) دخی دیرلر.

شمس الدین { (صالح — بن نجم الدین) بنی ارتق حکمدارانندن
اولوب، پدرینك وفاتنده ۷۱۲ ده تختنه کچمش؛ و ۷۵۷ تاریخنه‌دك ٤٥ سنه حکومت سورمشدر.

شمس الدین { (صاحب دیوان خواجه —) ملوك ایلخانیه‌دن هلاکو
وابقا خان ایله سلطان احمد بن هلاکو زمانلرنده ۳۰ سنه وزیر اعظم ووکیل مطلق بولنمش؛ و ۶۸۳ تاریخنده جلوس ایدن آرغون خان طرفندن، جنایت افترا و تهمتیله، درت اوغلیله برابر تبریزده قتل اولنمشدر. علوم عقلیه ونقلیه‌ده عالم وادیب وشاعر برذات اولوب، منطقده «شمسیه» عنوانیله بر رساله‌سی دخی واردر. شو رباعی جمله اشعارندندر.

یا ترا من وفا بیاموزم
یا زتو من جفا بیاموزم
یا جفا یا وفا ازین دویکی
یا بیاموز یا بیاموزم

شمس الدین { [«آق شمس الدین» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شمس الدین { (یاخود شمس) ایران شعراسندن بروجه آتی بدی
ذاتك اسمیدر:

برنجیسی مشهور شمس تبریزیدر. [«شمس تبریزی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

— ایکنجیسی (شمس الدین محمد) خراسانك (جوین) قصبه‌سندن اولوب، سالف الترجمه خواجه شمس الدین صاحب دیوانك جدیدر. شو رباعی اونکدر:

چون بیرخ دلبرست ایام بهار
عیشم بچه دل باشد وشادی بچه‌کار
در باغ بجای سبزه کو تیغ بروی
وزابر بجای قطره کو تیر ببار

— اوچنجیسی (قاضی شمس الدین) من اصل (طبس) لی اولوب، هراتده یاشامش؛ وصدرالشریعه قاضی القضات منصور فرغانینك تلامذه‌سندن اولوب، اکثر علوم وفنونه واقف بولنمشدر. سلطان ملکشاهك وزیری صاحب مدرسه مشهور نظام الملکك صحبت والتفاتنه نائل اولمشیدی. وفاتی ٤۷۳ ده واقع اولمشدر. شو رباعی اونکدر:

کم نشین بابدان که صحبت بد
کرچه پاکی ترا پلید کند
آفتاب ارچه روشنست اورا
پاره‌ٔ ابر ناپدید کند

— دردنجیسی (قاضی —) رونه ومهنه دیارندن اولوب، نیشابورده نشأت ایتمشدر. شو رباعی اونکدر

دلدار همه کرد دل ودین کردد
وانکه که ببرد خویشتن بین کردد
کفتم سخن تلخ مکو کفت خموش
چون بر لب من رسید شیرین کردد

— بشنجیسی (قم) مضافاتندن اولوب، اکثر اشعاری هجو وهذله دائردر. شو ایکی بیت ا[...] جمله‌دندر:

درخد متت ای صدر فلك مرتبه دزدیست
کوزهره بسحر از دهن مار بدزدد
در سوی مزاری رود از بهر زیارت
از مرده کفن وزکفن ازهار بدزدد

— آلتنجیسی (محمد المؤید خالد) من اصل بخ[...]رالی اولوب، خیلی وقت بغدادده یاشامش؛ وخوا[...] نظام الملك ایله سلطان سنجره منسوب بولنمشدر. [...] رباعی نظام الملك حقنده سویلدیکی اشعارندندر:

کر درد کنند پای فلك فرسایت
سریست درین عرضه کنم بر رایت
چون از سر دشمنت بجان آمد درد
آمد بتظلم که فتد بر پایت

— یدنجیسی «آتشکده» صاحبی آذرك م[...]صرلرندن وهندستان شعراسندن اولوب، (شاهجه[ان] آباد) لیدر. فقیر طبیعتلی بر شاعر اولوب، کند[ی] سلالهٔ عباسیه‌دن بیلیرمش. شو بیت اونکدر:

نالهٔ مرغ قفس میبرد ازکار مرا
که ازین پیش دلی بود کرفتار مرا

شمس الدین آلب آرغون { لرزرك[...] بکانك[...]
دنجی حکمداری اولوب، هزار اسفك اوغلی[...] برادری تکله‌نك وفاتندنصکره، هلاکونك فرم[...] ۶۵۶ تاریخنده لرزرك حکمداری اولوب، ۱۵ [...] حکومت سورمش، و ۶۷۱ ده وفات ایتمشد[ر]. سلفنك زماننده مملکت مغوللر طرفندن یغما وتخر[یب] ایدلمش اولدیغی حالده، صاحب ترجمه طاغلمش او[...] اهالیی جمع ایله، خیلی اعماراته موفق اولمشدر[...]

شمس الدين آلتمش { (ياخود ايلتمش) غوريلر شعباتندن ومماليكندن اولەرق دهليدە حكومت سورن حكمدا- راندن اولوب، اصل ملوك مذكورەدن قطب الدين ايبكك كولەسى ايدى. عقل ودراتى اولمغله، قطب الدينك داماد ومعتمدى اولوب، مشاراليهك وفاتندن صكره، يرينه كچن آرامشاه سفيه برآدم اولمغله، امرا ٦٠٧ دە صاحب ترجه‌يى اقعاد ايتمشلردى. ٦١١ دە لاهورى ضبط ايتمكله كيدن غزنه حكمدارى تاج الدين يلدزى مغلوب واسير ايتمش؛ وكوالار قلعه‌سنى برخيلى سنه محاصرەدن صكره فتح ايلمش ايدى. ٢٦ سنه حكومت سوروب، ٦٣٣ دە وفات ايتمكله، اوغلى (ركن الدين فيروز) خلفى اولمشدر.

شمس الدين احمد { قدماى علماى عثما- نيەدن اولوب، (ديكقوز) لقبيله مشهوردر. بروسەدە يلديرم سلطان بايزيد خان مدرسەسنده مدرس ايكن اورادە وفات ايتمشدر. صرفده «مراح» و «مقصود» برر شرح يازمشدر، كه بونلرك برنجيسى مشهوردر. مسعودىٔ روميك «آداب البحث» عنوانلى كتابندە بعض حاشيه‌لر يازمشدر.

شمس الدين افندى { (احمد —) [«كمال پاشا زادە» مادەسنه مراجعت بيوريله.]

شمس الدين افندى { ابو الفتح سلطان محمد خان دورى علماسندن اولوب، اصل آيدين ولايتندن اولديغى حالده، درسعادتده تحصيل علوم ايتدكدن صكره، ايرانه وبلاد عربه سياحت ايدەرك، علوم متنوعه تحصيل ايتمش؛ ونغمات موسيقيدە اكتساب مهارت ايتمشيدى. بو طرفه عودتنده بو مهارتى مناسبتيله التفات وقرب حضرت پادشاهى‌يه نائل اولوب، بعده كنديسندن صادر اولان برحركتدن طولايى، تبعيد اولنەرق، بروسەدە مجذوبانه برعمر سورمشدر. عربى وفارسى وتركى نظم ونثره مقتدر اولوب، صو- رتا مدحى وضمناً ذمى متضمن قصيدەلر يازەرق، كبرايه كوندرمكى عادت ايدنمش ايدى. علم ادوارە متعلق مشهور بر دائرەسى واردر.

شمس الدين ايلدكز { آذربيجانده حكو- مت سورن اتابكان سلالەسنك رئيسى اولوب، اصل سلطان محمد بن ملكشاه سلجوقينك كولەلرندن ايدى. بعده سلطان طغرل بن محمد بن ملكشاهدن طول قالان خاتونى تزوج ايتمكله، اوكى اوغلى سلطان آرسلان بن طغرلك زماننده، اتابكى اولوب، ادارۀ امورى بتون الينه آلمش ايدى. ١٣ سنه اجراى امارتدن صكره، ٥٦٨ دە وفات ايدوب، اوغلى جهان پهلوان و بعده ديكر اوغلى قزيل آرسلان خلفلرى اولمشدر.

شمس الدين بخارى { [«امير سلطان» مادەسنه مرا- جعت بيوريله.]

شمس الدين بن مبارك { مؤلفيندن و «حكمة العين» شارحلرندندر.

شمس الدين بهمنى { هندستانك دكن جهتنده حكومت سورن ملوك بهمنيەدن اولوب، سلطان محمود بهمنينك اوغليدر. ٧٩٩ تاريخنده، برادرى غياث الدين ملك نواب لاچين طرفندن اسقاط اولندقده، اقعاد اولنەرق، يالكز درت بچق آى قدر حكومت سوردكدن صكره، ٨٠٠ تاريخنده فيروز شاه بن داود شاه طرفندن اسقاط اولنمشدر.

شمس الدين پوربى { بنكالەدە حكومت سورن (پوربى) سلالەسندن ايكى حكمدارك اسميدر:

برنجيسى (خواجه الياس) ٧٤٤ تاريخنده، علاء الدين پوربينك قتلى اوزرينه تخته كچمش؛ وخيلى وقت دهلى حكمدارلرينك عسكرينه مقاومت ايدوب، ١٦ سنه حكومت ايتدكدن صكره، ٧٦٠ تاريخنده وفات ايتمكله، اوغلى اسكندر شاه پوربى خلفى اولمشدر.

— ايكنجيسى بدرى سلطان السلاطينك وفاتى اوزرينه، ٧٨٥ دە بنكاله تختنه كچمش؛ واوچ سنەلك شانسز حكومتدن صكره ٧٨٨ دە وفات ايتمشدر.

شمس الدين خسرو شاهى { (السيد عبدالحميد

بن عیسی) مشاهیر حکمادن اولوب، فخر الدین بن خطیب الریك تلمیذیدر. علوم حکمیه‌ده اولان وقوف تامندن بشقه فقه و حدیث و سائر علومده دخی یدطولی صاحبی ایدی. تبریز قربنده (خسرو شاه) قریه‌سنده طوغوب، بعده شامه وروده، (ملك ناصر صلاح الدین داود بن الملك المعظم) ك توجه و اکرامنه مظهر اولمش؛ وبر مدت بونك یاننده (کرك) ده قالدقدن صکره، دمشقه کیدوب، ٦٥٢ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر. فقه شافعی‌یه دائر ابو اسحق شیرازینك «کتاب المهذب» نی و ابن سینانك «کتاب الشفا» سنی اختصار ایتمش؛ واستادی ابن خطیب الریك «کتاب الآیات البینات» نه بر تتمه یازمشدر. ملك مشارالیه صلاح الدین داودك ابن سینانك «عیون الحکمه» عنوانلی کتابنی صاحب ترجمه‌دن اوقویوب، کتابی قولتوغنك آلتنه آله‌رق یایان درسه کیتدیکی مشهوردر.

شمس الدین خویی { (قاضی القضاة حجة الاسلام ابو العباس احمد بن الخلیل) مشاهیر حکما وفقهادن اولوب، بو دخی فخر الدین بن خطیب الریك تلامذه‌سندندر. آذربیجانك خوی قصبه‌سنده طوغوب، بعده شامه وروده، (ملك معظم عیسی بن الملك العادل) ك اکرام والتفاتنه نائل اولمش؛ وبر خیلی وقت تدریسله مشغول اولوب، بعده ملك مشارالیه طرفندن دمشقده قاضی القضاة اولمش ایدی. ٦٣٧ تاریخنده کنج یاشنده دمشقده وفات ایتمشدر. استادینك ناتمام براقدیغی تفسیر شریفی اتمام، ونحو واصول فقهه متعلق بر کتاب و بعض رموز حکمیه‌یی متضمن بر اثر تألیف ایتمشدر.

شمس الدین خیالی { ابوالفتح سلطان محمد خان دوری علما وشعراسندندر. [«خیالی» ماده‌سنه مراجعت.]

شمس الدین داود { بنی ارتق دولتنك اون برنجی حکمداری اولوب، قره آرسلان بن ارتق ثانیدن صکره ٦٩٣ ده جلوس ایتمش، ویالکز بر سنه حکومت سورمشدر.

شمس الدین شافعی { مورخیندن اولوب، فتوح وغزواته دائر

وبعض مناقبی متضمن «عیون الآثار» عنوانیله بر تألیف معتبری واردر.

شمس الدین الغزی { (محمد بن عبدالله) مشاهیر فقهاء حنفیه‌دن اولوب، ٩٩٥ تاریخنده یازلمش «تنویر الابصار» عنوانلی کتابك صاحبیدر. بو کتابك بر چوق شرحلری اولوب، مؤلف کندیسی دخی شرح ایتمشدر.

شمس الدین فخوری { ترکستانده (شاش) مشاهیر مشایخندن اولوب، تیمورلنك جهانکیرلکه کیریشمزدن اول بو ذات طرفندن فتوحات عظیمه ایله تبشیر ایدلمشیدی.

شمس الدین فناری { [«فناری» ماده‌سنه مراجعت.]

شمس الدین قونوی { [«قونوی» ماده‌سنه مراجعت.]

شمس الدین کورانی { [«کورانی» ماده‌سنه مراجعت.]

شمس المعالی { [«قابوس» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شمس تبریزی { (شمس الدین محمد بن علی بن ملك) مشاهیر صوفیوندن اولوب، مولانا جلال الدین رومی حضرتلرینك مرشدیدر. دیار رومه یعنی قونیه‌یه کلوب، حضرت مشارالیهی ارشاد ایتمش؛ و بعده علمای ظاهرك غلـ ودخللری اوزرینه، شامه قاچیریلوب، صکره حضرت مولانا اوغللری سلطان ولدی اورایه اعزامله کندیلرینی قونیه‌یه اعاده ایتمش؛ وبو دفعه روایته کوره بر طاقم متعصبین طرفندن شهید اولمشدر حقلرنده بربرینه مباین وتاریخله غیر مصدق بر طاقم احوال و وقوعات خارقة العاده منقولدر. بر طاقم اشعاری مروی اولوب، مرتب دیوانی دخی مطبوع ایسه‌ده، بو اشعارك حضرت مولانانك اولوب شمسك اولمدیغی متواتردر.

شمسی { اونبجی قرن هجری شعراء عثمانیه سندن بش کشینك مخلصیدر:

برنجیسی ابو الفتح سلطان محمد خان ثانی زماننده دفتردار اولوب، پادشاه مشارالیهك التفات وصحبتـ

نائل اولمشیدی. جندره‌جی زاده دیمکله معروف اولوب، سلطان بایزید خان زماننده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

وار ایکن کلزار حسنک کلستانه باقزین
مهر رخسارک طوردرکن بن بیانه باقزین

— ایکنجیسی قسطمونیه‌لی اولوب، شو مطلع اونکدر:

اویکنور یوق صچوکه مسك خطادن غیری
ایتمدی اولده بر ایش سهو وخطادن غیری

— اوچنجیسی بروسه‌لی وطائفهٔ قضاتدن اولوب، یاوز سلطان سلیم خان زماننده کفه قاضیسی ایدی. شو بیت اونکدر:

درویش نمدپوش کبی بلبل ایراقدن
کل رخلرکك وصفن اوقور آل ورقدن

— دردنجیسی ینه قسطمونیلی اولوب، شهر مذکور جامعنده معرف ایدی. شو بیت اونکدر:

ویرمسون خط رخك آینهٔ قلبه کدر
اول غباری قومه مرآت عذارك ده کیدر

— بشنجیسی من اصل ایرانی اولوب، دیار رومه کلش؛ و «ده‌مرغ» عنوانیله یازمش اولدیغی بر منظومه‌یی یاوز سلطان سلیم خان حضرتلرینه تقدیم ایلمش ایدی. شو برایکی بیت منظومهٔ مذکوره‌دندر:

خانه‌کز یوکسکاره قالدردکز
قورصاغکز دانه‌دن طولدیردیکز
قویه‌لم هر قصه وافسانه‌یی
مورك آغزندن قپارسز دانه‌یی

شمسی پاشا { (احمد —) شعرادن اولوب، قانونی سلطان سلیمان خان زماننده سرای همایوندن یتیشمش؛ وشام وبعده روم ایلی وآناطولی بکلربکیسی اولمش؛ وپادشاه مشارالیهك ارتحالنده بر مدت کوشهٔ انزوایه چکلمش ایسه‌ده، بعده سلطان سلیم خان جانبندن سرای همایونه جلبله، مقربین حضرت پادشاهیدن اولمش؛ وسلطان مراد خان ثالث زماننده دخی مقربیندن بولنوب، ٩٨٧ ده وفات ایتمشدر. قزیل احمدلی نسلندن اولوب، نسبی حضرت خالد بن ولید (رضه) منتهی اولدیغی ادعاسنده بولنوردی. صقوللی محمد پاشانك خصمی اولوب، دائما علیهنده بولنمشدر. شو بیت اونکدر:

بلبل فغانه باشلدی اول بهاردر
شیدالغم بنم ینه بی اختیاردر

شمشاط { خرپوت قربنده وفراتك ساحل شرقیسنده مشهور براسکی قصبه اولوب، الیوم خرابدر. مشاهیر علماء اسلامدن بر قاچ ذاتك مسقط رأسی بولنمشدر.

شمشکازاد { آمد ایله ملاطیه آره‌سنده برقصبه ونامه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شمعون { حضرت یعقوب (عم) ك ایکنجی اوغلی اولوب، اولاد یعقوبك مصره کیتدکارنده حضرت یوسف (عم) جانبندن رهن مقامنده توقیف اولنان بو ذاتدر. — ذریتی اولان شمعون سبطی اسباط اثناعشرك جنوبنده وبحر لوطك ساحل غربیسنده ساکن اولمشیدی.

شمعون { (Siméon) بنی اسرائیلدن بر اختیار اولوب، وفاتندن اول حضرت مسیحی کوره‌جکی کندیسنه الهام اولنمغله، حضرت مریم (عم) حضرت عیسایی معبده کوتوردیکنده حاضر بولنوب، صبیده نبوت علامتلرینی کوره‌رك، تصدیق ایتمشدر.

شمعون { (St Siméon) حضرت مریم (عم) ك یکنی اولوب، حضرت عیسی (عم) ه ایمان کتیرمش؛ و ١٠٧ تاریخ میلادیسنده، ١٢٠ یاشنده ایکن، شهید اولمشدر. خرستیانلر شباطك ١٨ نده یورطیسنی اجرا ایدرلر.

شمعون { (St Siméon Stylite) خرستیانلرك عزیزلرندن برکشیش اولوب، ٣٩٠ تاریخ میلادیسنده آناطولینك کیلیکیا خطهٔ قدیمه‌سنده طوغمش، و ٤٥٩ ده وفات ایتمشدر. عمرینی ریاضتله کچیروب، هفته‌ده برکره طعام ایتدیکی، و ٣٢ سنه بر ستونك اوزرنده طوروب اوراده وفات ایتدیکی مرویدر. بو مناسبتله یونان لساننده استیلیت (یعنی عمودی) تسمیه اولنمشدر. کانون ثانینك ٥ نده یورطیسی اجرا ایدرلر.

شمعون { (ابو ریحانه بن یزید بن خنافة الازدی) زهاد و صلحاء صحابه‌دن اولوب، انصاری ویا قرشی اولدیغی دخی مرویدر. مصر فتحنده حاضر بولنوب، بعده بیت مقدسده ساکن اولمشیدی. قیزی ریحانه خدمت حضرت

نبویده بولنمشدر. کندیسندن بعض احادیث شریفه منقولدر.

شمعون الراهب { قبل الاسلام ظهور ایدن اطباء سریانیه‌دن اولوب، (طیبویه) لقبیله ملقبدر.

شمعی { قدمای شعراء عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی من اصل پرزرینلی اولوب، وجد وحال ودرد وشوق صاحبی برمرد کامل وشاعر بلیغ ایدی. برمدت شیخ وفا افندینك تکیه‌سنه مداومت ایدوب، برکیجه بنم جمعیتم واردر دیه یارانی تکیه‌یه جمع ودعوتله اثنای ذکر ومقابله‌ده برکوشه‌یه چکیله‌رك، اویومش ظن اولندیغی حالده، جانی جانانه تسلیم ایتمشدی. اشعاری پك عاشقانه وسوزناکدر. برغزل مشهورینك ایلك ایکی بیتنی ایرادله اکتفا ایدرز:

عار ایدرمش بنی اولدیرمکه اول سیم تنم
وارەیم یالوارەیم بویمه طاقوب کفنم
حلهٔ جنت اولورسه چکه‌یم چاك ایده‌یم
دم وصلتده بکا حائل اولور پیرهنم

— ایکنجیسی طاغنهٔ قضاسندن اولوب، آناطولیلیدر. اشعارنده پك‌ده لطافت یوقدر. شو بیت اونکدر:

بو لطافتکه خدا کاکل دلبرده قودی
نه کل ترده نه سنبلده نه عنبرده قودی

— متأخرین شعرای عثمانیه‌دن دخی بو مخلصه بری اولوب، قونیه‌لیدر. طریقت مولویه منسوبیننده‌ن اولوب، استانبولده حلواجیلقله مشغول ایدی. ١٢٥٧ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

آدمك عمری اکر بیك ییل اولورسه عاقبت
دم کلور صان برکیجه عالمده مهمان اولمامش

شمکور { اران نواحیسنده کنجه‌دن برکون ایله ١١ فرسخلق مسافه‌ده بر قلعه اولوب، ازمنهٔ قدیمه‌ده بیوك برشهر بولنمش اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایتدکدن صکره، دیور که: خلافت حضرت عثمانده سلمان بن ربیعة الباهلی (برزعه) یی فتح ایتدکدن صکره، برسریه کوندره‌رك، بو شهری فتح ایتمش؛ وخیلی وقت معمور قالدقدن صکره (سناوردیه) قومی طرفندن تخریب ایدلمش؛ و ٢٤٠ تاریخنده آذربیجان والیسی و معتصمك آزادلیسی (بغا) طرفندن یکیدن اعمار اولنه‌رق، (متوکلیه) تسمیه اولنمشدی.

شملغانی { (محمد —) اساس اعتقادی تناسخدن عبارت واباحتی مروج بر مذهب باطلك موجدی اولوب، خلفاء عباسیه‌دن راضی باللهك وزیری ابن مقله‌نك امریله ٣٢٢ تاریخنده توقیف ومحاکمه اولنه‌رق، حکم شرعی ایله صلب واحراق اولنمشدر. بصره ایله کوفه آره‌سنده واقع شملغان قریه‌سندن ایدی.

شمنتان { اندلسده (مریه) ویا (جیان) مضافاتندن برقصبه اولوب، مشاهیر علمادن ابوبکر عبدالرحمن بن عیسی الحجری الشمنتانی) نك مسقط رأسی بولنمشدر.

شمنی { (Choumla) بالقان سلسلهٔ جبالنك شمالی اتکنده، وارنه‌نك ٩٠ کیلومتره غربنده وسلستره‌نك ١١٠ کیلومتره جنوب غربیسنده برموقعده واقع سنجاق مرکزی مستحکم برقصبه اولوب، اوچ ربعی مسلم اولمق اوزره، ٢٣ ٠٩٥ اهالیسی، ٥٠ جامع شریفی ومتعدد واسع وجسیم قیشله‌لری واردر. بش بیوك جاده‌نك نقطهٔ تقاطعنده ووارنه‌دن روسچقه کیدن دمیر یول خطنك اوزرنده بولنمسی جهتیله، تجارتی خیلی ایشلکدر. خارجدن منظره‌سی پك کوزل ایسه‌ده، ایچریسی غیر منتظم وسوقاقلری طار وطولاشیقلیدر. بعض ایپك وایپلیك فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری وباقیر وتنکه‌دن معمولاتی واردر.

شمنیج { (Chemnitz) صاقسه قراللغنك (اسویجقاو) ایالتنده و اسویجقاوك ٤٦ کیلومتره شرق شمالیسنده همنامی برچایك او زرنده و (ارزکبیرکه) طاغنك اتکنده قضا مرکزی برشهر اولوب، ٢١٠ ٧٨ اهالیسی، متعدد دمیر یوللری، ایپلیك، بز، فانله وسائره فابریقه‌لریله دمیرخانه‌لری ومتعدد مکتبلری واردر. آلمانیانك الـ کوزل شهرلرندن اولوب، صاقسه قراللغنك صنایعجه الك ایلری بولنان معموره‌سیدر.

شموس { عامه‌ده بیوك ومشهور برقصـ اولوب، اشعار عربده مذکوردر.

شموس { (بنت ابی عامر الانصاریه) و(شموس بنت عمرو الظفریه) و(شموس بنت مالك الانصاریه) و(شموس بنت نعمان الانصاریه) صحابیاتدن اولوب، حضرت فخرکائنات (صلعم) افندمزه بیعت ایتمش؛ و دردنجیسی مسجد قبانك بناسنده

حاضر بولنوب، بو بابده بر حديث شريف روايت ايلمشدر.

شموس { جديس قومی مملکتنده مشهور بر قصر ايدی.

شموس الجديسيه { زمان جاهليتده جديس قومی رؤساسندن بر. بنك قيزی اولوب، اصل اسمی (عفيره) در. او وقت طسم قبيله‌سی جديسه حکم سورروب، جديسدن توجه‌يه وارەجق قيزلرك ابتدا طسم قومی رئيسی طرفندن بکارتلری ازاله اولنمق عادت حکمنه کچمش اولديغندن، صاحبهٔ ترجمه حقنده دخی بو معاملهٔ تحقيريه اجرا اولندقدن صکره، قومنه دونوب، فصيح بر قصيده ايله قومی ارککلرينی طسم قومنه قارشی تهييج ايده‌رك، حربه قاندرمش؛ و قومنك بوذلنه ختام ويرمسنه سبب اولمشدر. مذکور قصيده‌سنك باشلانغيجی شودر:

ايجمل ماتؤتی الی فتياتکم
وانتم رجال فيکم عدد النمل
فان انتم لم تضبوا بعد هذه
فکونوا نساءً لاتفر من الفحل
ولوانا کنا رجالا وکنتم
نساءً لکنا لانقيم علی الذل الخ

شمولن { (Chmölln) آلمانيانك وسطلرنده واقع (صاقسه آلتنبورغ) دوقه. لغنده و آلتنبورغك ١٢ کيلومتره جنوب غربيسنده بر قصبه اولوب، ٧١٥٥ اهاليسی، دمير يولی، يوك منسوجاتی وحبوبات تجارتی واردر.

شموئيل { (ياخود اشموئيل) انبيا و حکام بنی اسرائيلدن اولوب، قبل الميلاد ١١٣٢ تاريخنده طوغمش؛ و١٠٩٢ ده حاکملکه انتخاب اولنه‌رق، بنی اسرائيلی فلسطينيلرك تغلبندن قورتارمش ايسه‌ده، بعده اداره‌يی اوغللرينك الينه ترك ايتمکله، بونلر خلق ممنون ايتمدکلرندن، بنی اسرائيلك بر حکمدار طلبنه قالقيشملری اوزرينه، طالوتی تعيين ايتمش؛ وآنجق طالوت بر چوق دفعه‌لر اوامر الهيه‌يه تبعيت ايتمديکندن، برينه حضرت داود (عم) ی تعيين ايتمش ايسه‌ده، بو انتخاب سر قالوب، کنديسنك وفاتندن صکره اجرا اولنمشدر. ميلاد عيسی (عم) دن ١٠٤٣ سنه اول وفات ايتمشدر.

شميط { اندلسده سرقسطه اعمالندن بر قلعه اولديغنی ياقوت حموی بيان ايديور.

شميلان { خراسانده طوس قربنده مشهور بر قلعه ايدی.

شميم { (ميرزا محمد حسين بن ميرزا عبد الكريم) ايران شعراسندن اولوب، اصفهانليدر. نادر شاه زماننده بر مدت قاضی عسکر بولنمش؛ وبعده بونك امريله قتل اولنمشدر. شو بيت اونکدر:

زسوز عشق توآنرا که نيم جانی هست
چو شمع تا نفس آخرش زبانی هست

شميم الحلی { (ابو الحسن معذب الدين علی بن الحسن) مشاهير ادبا وشعرادن اولوب، بغدادده نشأت ايتمش؛ وبعده دياربکر وشامه کيده‌رك، اکابرك مدحيله جائزه‌لرينه نائل اولمش؛ ونهايت موصلده توطن ايدوب، ٦٠١ تاريخنده اوراده وفات ايتمشدر. هجوه ميلی اولوب، امور مذهبيه‌جه‌ده بعض مرتبه مبالاتسزلغی واعتراضاتی مرويدر.

شناسی افندی { (ابراهيم —) اعاظم ادبای عثمانيه‌دن اولوب، لسان عثمانينك ساده‌لشمسنه واصول وافاده‌نك يکی برطرزه قلبنه الك زياده همت ايدنلرك بری وبلکه ادبيات جديده‌مزك موجدی وپيريدر. درسعادتده طوبخانه جوارنده طوغوب، عربی وفارسی تحصيلندن صکره طوبخانه مکتوبی اوطه‌سی کتبه‌سی سلکنه داخل اولمش؛ و بعده فرانسز لسانی اوکرنوب، فنون جديده‌نك تحصيليچون پاريسه عزيمت ايلمش ايدی. درسعادته عودتنده بعض مأموريتلرده بولنمش ايسه‌ده، هرنصلسه تفيض ايده‌ميه‌رك، نهايت «تصوير افکار» عنوانيله برغزته نشرينه باشلايوب، غير رسمی عثمانلی غزته‌لرينك برنجيسی اولان بو آلتله ادبيات جديده‌يه ولسانمزك اصلاحيله برابر افکار جديده‌نك نشر وتعميمنه چوق خدمتلر ايتمشدر. ١٢٨٨ تاريخنده کنج ياشنده وفات ايتمشدر. طبيعت شعريه‌سی دخی وار ايدی. کندی نشرياتندن بشقه بعض آثار واشعارينی وتصوير افکار منتخباتنی ابو الضيا توفيق بك افندی دخی نشر ايتمشدر. شو بيت جملهٔ اشعارندندر.

بد بخت اکا ديرلرکه النده جهلانك
قهر اولمق ايچون کسب کمال وهنر ايلر

شناندوآ { (Chenandoah) ممالك مجتمعه‌نك شرق جهتنده واقع (ويرجينيه) جمهوريتنده (آلغانى) سلسلهٔ جبالى واديسنده بر نهر اولوب، (پوتوماق) ايرماغنك اك بيوك قوليدر. شمالى وجنوبى اسملريله ايكى چايدن تركب ايدر. مجراسى ٢٧٥ كيلومتره طولنده اولوب ٢٢٥ كيلومترەلكى سير سفائنه صالحدر. جريانده پك چوق فابريقه‌لرك ماكينه‌لرينى چويرر. واديسى پك منبت وبرچوق مياه معدنيه‌يى حاويدر.

شناندوآ { (Shenandoah) ممالك مجتمعه‌نك (پانسيلوانيه) جمهوريتنده و(پوچويل)ك ١٦ كيلومتره شمالنده بر قصبه اولوب، ١٠١٥٠ اهاليسى، دمير يولى وكليتلى كمور معدنى اخراجاتى واردر.

شنايدمول { (Schneidemühle) شرقى پروسيه‌نك (پوزن) ايالتنده (برومبرغ) سنجاغنك (قولمار اين پوزن) قضاسنده ومركز قضانك ٢٢ كيلومتره شمال غربيسنده بر قصبه اولوب، ١٢٤٠٥ اهاليسى، قيزلره مخصوص مكتب عاليسى، داخلى مكتب اعداديسى و صاغر ودلسزلره مخصوص مكتبى، بيوك دمير خانه‌لرى وسائر فابريقه‌لرى واردر.

شنت اولاليه { اندلسده طليطله اعمالندن بر قصبه اولديغى جغرافيون عرب آثارنده مذكوردر.

شنت بريه { اندلسده قرطبه‌نك شرقنده و ٨٠ فرسخلق مسافه‌ده اوله‌رق (سالم) قصبه‌سنه متصل بر قصبه اولوب، خيرات ومعموريتى و قلاعى چوق اولديغى ياقوت حموى بيان ايديور.

شنت بيطره { اندلسده (ريه) مضافاتندن بر حصن متين ايدى.

شنتجاله { اندلسده بر قصبه اولوب، مشاهير محدثيندن (ابو عثمان سعيد بن سعيد الشنتجالى) نك وطنيدر.

شنتره { اندلسده اشبونه اعمالندن يعنى پورتكيزده ليسبونه مضافاتندن برقصبه اولوب، الماليرنك فوق العاده بيوكلكيله مشهور اولديغى، وكندى زماننده فرنكلرك الينه دوشمش اولديغى ياقوت حموى بيان ايديور.

شنترين { پورتكيزده واقع (سانتارم) قصبه‌سنه عربلر طرفندن ويريلن اسم اولوب، حكومت اسلاميه زماننده بيوك بر شهر حالنده بولنمش، واورادن بر چوق علما وسائر مشاهير اسلام يتيشمشدر.

شنتريني { (ابو محمد عبدالله بن محمد البكرى الاندلسى) مشاهير شعراى عربدن اولوب، اندلسك شنترين يعنى پورتكيزك (سانتارم) قصبه‌سنده طوغمش، و بعض ولاتك كتابتنده بولندقدن صكره، ٥١٧ تاريخنده اندلسك (مريه) شهرنده وفات ايتمشدر. مرتب ديوانى واردر. شو ايكى بيت اونكدر:

اسنى ليالى الدهر عندى ليلة
لم اخل فيها الكاس من اعمالى
فرقت فيها بين جفنى والكرى
وجمعت بين القرط والخلخال

شنت مريه { (سانته ماريه) دن معرب اوله‌رق اندلسده بر قصبه اولوب، كليساسنك بيوكلكيله مشهور ايدى.

شنت ياقوب { اندلسده مشهور بر قلعه ايدى.

شندى { (ياخود دارشندى) نوبه‌ده نيلك صاغ كنارنده وخرطومك ٤٥ ساعت شمال شرقيسنده بر قصبه اولوب، وقتيله نوبه‌نك مركزى ايدى. اهاليسى حجازدن كلمه عرب اولوب، سيمالرى دوزكون وتندرست آدملردر. بو قصبه‌نك قربنده (مروه) شهر قديمنك خرابه‌لرى بولنمشدر.

شن سى { (Chen-Si) چينك جهت شماليه‌سنده بر ايالت اولوب، شمالاً مشهور سد ايله مغولستاندن وشرقاً (هوآنغ هو) ايرماغيله (شان‌سى) ايالتندن آيرلمش اولديغى حالده، بنه شرقاً (هونان) و (هوبه)، جنوباً (سه‌چوئن)، غرباً دخى (قانسو) ايالتلريله محدوددر. شمالدن جنوبه بويى قوش اوچشى حسابيله ٧٨٠ ووسطى اكى ٣٠٠ كيلومتره اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سى ٢١٠٠٠٠ مربع كيلومتره واهاليسى ١٥٠٠٠٠٠٠ نفوسدن عبارتدر. مركزى (سى‌نغان‌فو) شهرى اولوب، ٧ سنجاغه منقسمدر. اراضيسى طاغلق اولوب، (چينغ لينغ) سلسلهٔ جبالى ايالتك ايچنده امتداد وتشعب

ایدەرك، (هوانغ هو) ایلە (کانغ چەکانغ) حوضەلرینی آییرور. میاه جاریەسی چوق اولوب، قسم شمالیسندە شمالدن اینن (لوهو) ایلە غربدن کلن (هوئی هو) نهرلری (هو آنغ هو) ایرماغنە، وقسم جنوبیسندە غربدن شرقە آقان (هان کانغ) نهری دخی (یانغ چە کانغ) ایرماغنە دوکیلور. بو انهارك متعدد تابعلری واردر. هواسی معتدل وطوپراغی علی‌الخصوص قسم شمالیسندە پك منبت اولوب، ذخائرك انواعیلە سبزە ومیوەنك بعض نوعلری وآز مقداردە پرنج ایلە کنویر، توتون وسائرە حاصل اولور. کراستە اعمالنە یارار اشجاری وطبدە وبویاجیلقدە مستعمل نباتاتی دخی چوقدر. خیلی مقدار ایپك دخی چیقار. کوچك لکن زیادە یورور بر نوع آت ایلە استر، طوموز وسائر حیوانات اهلیەسی وهلە طیوری چوقدر. آو حیواناتیدە بولدر. آریلری چوق اولوب، خیلی بال چیقار. مسك آهوسی وپوستلری کورك اعمالنە یارار حیواناتیدە کثرتلیدر. انهارینك صولرندە آلتون ریزەلری بولندیغنە نظراً، طاغلرندە آلتون معدنلری بولنمق اقتضا ایدیورسەدە، حکومت تحری واخراجنە مساعدە ایتمیور. شمال جهتندە کلیتلی کمور معدنیلە قورشون وسائر بعض معدنلر ومرمر وپترول دخی بولنیور. طوزلی معدن صولریدە چوقدر. ایالتدە یوك منسوجاتلە عبا، خالی وکاغد فابریقەلری بولنوب، کرك بونلرك معمولاتی وکرك بال وسائر محصولات سدك شمالندەکی تاتارلرە فروخت اولنور. ایالتك مرکزیلە (هانچونغ) شهری آرەسندە پك کوزل بر یول بولنوب، کوپریلریلە سائر عملیاتی جالب حیرتدر.

شنشیله (Chinchilla) اسپانیادە (مورسیە) خطەسندە البسیطە ایالتندە والبسیطە‌نك ٢٠ کیلومترە جنوب شرقیسندە قضا مرکزی بر قصبە اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی، دمیر یولی واطرافندە الیوم مسکون بر طاقم مغارەلری واردر.

شنفری زمان جاهلیتدە یتیشن مشاهیر شعراء عربدن اولوب، ازد قبیلە‌سنە منسوب ایدی. قوشمەدە شهرتی اولوب، حتی «اعدی من الشنفری» کلامی ضرب مثل اولمشدر. سلامان قبیلەسیلە خصومتی اولوب، نهایت بونلردن سد بن جابر طرفندن طوتیلەرق، قتل اولنمشدر. مشهور «لامیة العرب» قصیدەسنك صاحبی اولوب، قصیدۀ مذکورەنك باشلانغیجی شودر:

اقیموا بنی امی صدور مطیکم
فانی الی قوم سواکم لامیل
فقد حمت الحاجات واللیل مقمر
وشدت لطیات مطایا وارحل

بو (لامیە) نك اعاظم ادبا طرفندن شرحلری اولوب، زمخشرینك شرحی ١٣٠٠ تاریخندە شهرمزدە «الجوائب» مطبعەسندە طبع ونشر اولنمشدر.

شنکیت (Chinghit) صحرای کبیرك غرب جهتندە واقع (اضرار) خطەسندە تجارتکاه بر قصبە اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی و اطرافندە مزروعاتی واردر. سنغالدن کاروانلر کیدوب، تجارت ایدرلر.

شنوءه (یاخود شنوە) یمندە صنعادن ٤٢ فرسخلق مسافەدە واقع بر مملکت اولوب، ازد قبائلندن (ازد شنوءە) قبیلەسنك مسکنی ایدی.

شوآ یاخود شوە (Choa) حبشك قسم جنوبیسندن عبارت واسع بر خطە اولوب، دفعاتلە وخیلی وقت آیریجە بر حکومت صورتندە ادارە اولنمشدر. حتی قرن حاضر میلادی ابتداسندن بری بوصورتلە ادارە اولنمقدە ایکن، ١٨٥٦ دە نجاشیٔ سابق (تئودور) طرفندن ضبط وحبشە الحاق اولنمش ایسەدە، نجاشیٔ مرقومك وفاتندن صکرە شوآ رئیسی بردرجەیە قدر استقلالنی استرداد ایتمشدر. ٩° ایلە ١١° عرض شمالی آرەسندە ممتد اولوب، یوکسك یرلری چیلاق وابی برجنسە منسوب قویون سوریلری مرعالرینی حاوی، اورتە طرفلری اورمانق وآشاغی طرفلری مزروع ومنبتدر. بری ایلولە قدر ودیکری کانونلردە اولمق اوزرە ایکی یاغمور موسمی اولدیغندن، سنەدە ایکی دفعە محصول ویرر. کویلری چوق اولوب، شهر وقصبەسی یوق حکمندەدر.

شوآلهاون (Shoalhaven) آوسترالیانك (یکی جنوبی والس) مهجرندە بر ایرماقدر، کە (مازو) طاغلرندن نبعانلە، شمال شرقیە، بعدە شرقە ونهایت شرق جنوبییە طوغری آقەرق، ٤١٥ کیلومترەلك جریاندن صکرە، ٣٤°٥٢′ عرض جنوبیدە بحرمحیطمعتدلە دوکیلور.

کیلر منصبندن ۱٦ کیلومتره یوقاری‌یه قدر کاوب، اوراده بیوکسك بردمیر یول کوپریسی وادر. وادیسی پك کوزل ومنبتدر.

شوبك { وادی موسی قربنده و عمان ایله قلزم آره‌سنده مشهور بر حصن بولنمش اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شوت { (Schutt) بو اسمله مجارستانده طونه مجراسی ایچنده و (پرسبورغ) ك آلت طرفنده ایکی آطه اولوب، بیوکنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۵۴۲ وکوچکنکی یالکز ۲۷۵ مربع کیلومتره‌در. ایکیسنك مجموعنده ۱۰۰ قدر قصبه وقریه بولنوب، طوپراقلری پك منبت ومحصولداردر. بو آطه‌لردن ویانه‌یه خیلی ذخیره کیدر. جسیم آغاجلری دخی واردر.

شوحطان { یمنده صنعا قربنده بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

شوخی { ایران شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی جرفادقانلی اولوب، باغ وباغچه‌ایله وآغاج یتیشدیرمکله مشغول ومرانقوزلق وسائر صنایعده ماهر ایمش. شو رباعی اونکدر:

پیری که بعاشقان نشانست منم
درعشق تو مشهور جهانست منم
هرجاکه جوانیست بود پیروپیر
آن پیرکه پیروهم جوانست منم

— ایکنجیسی یزدلی اولوب، شو بیت اونکدر:

مدام این آرزودارم که بر کرد سرت کردم
بکرد خاطرم این آرزو بسیار می کردد

شوده { (Chaudet) فرانسه‌نك اك مشهور هیکلتراشلرندن اولوب، ۱۷٦۳ ده پارسده طوغمش، و ۱۸۱۰ ده وفات ایتمشدر. رومادە بر بیوك مکافات قزانمش؛ وپارس آقادمیاسی اعضالغنه وصنایع نفیسه معلمکنه نصب اولنمشدی. بر چوق آثار مقبوله‌سی واردر.

شوده فوند { (Chaux-de-Fonds) اسویچره‌نك (نوشاتل) ناحیه‌سنده ونوشاتلك ۳۰ کیلومتره شمال غربیسنده، اوله‌رق (ژورا) طاغنك مرتفع بر وادیسنده واقع قضا مرکزی بر شهر اولوب، ۲۱۰۰۰ اهالیسی وساعت، ایکنه، قوطی وسائر تخته‌دن مواد فابریقه‌لری واردر. ارتفاع وبرودتندن حبوبات ومیوه یتیشه‌میوب، شهر وجوارلری صنایعله وباشلیجه ساعتجیلقله یاشارلر.

شودیره { (Chaudière) آمریقای شمالیده دومینیون قطعه‌سنك کبك خطه‌سنده (سنت لوران) ایرماغنه تابع بر نهر اولوب، ممالك مجتمعه حدودی قربنده (مغانتیق) کولندن خروجله، کبك شهرندن ۱۲ کیلومتره یوقاریده مذکور ایرماغه دوکیلور. مجراسی ۲۰۰ کیلومتره طولنده اولوب، کنیشلکی ۵۰۰ متره‌یی متجاوزدر. منصبندن آز یوقاری ۳۰ متره‌لك ارتفاعدن دوشوب کوزل بر شلاله تشکیل ایدر.

شودیق { (Schoodic) ممالك مجتمعه‌نك (من جمهوریتنده ومنتهای شرق شمالیسنده بربرینه قریب بر طاقم کوللر اولوب، بیوجکلری ۱۲ عددنده‌در.

شوذر { اندلسده غرناطه ایله جیان آره‌سنده بر قصبه اولدیغی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شوراب { خوزستانده بر نهر اولوب، بر قولی اهواز شهری ایچندن کچدیکنی یاقوت حموی بیان ایتدکدن صکره، عربلرك (سولان) دیدکلری نهراولسه‌کرکدر، دیور؛ و«آجی صو» دیمك اولان بو اسم فارسیسی خلافنده صویی طاتلی اولدیغنی‌ده علاوه ایدیور.

شورش { هندستان شعراسندن برینك مخلصی اولوب، اردو لساننده شعر یازان شعرانك اسامیسنی حاوی بر تذکره‌سی واردر.

شورمان { آنه ماریه‌ده — (M. de Schurmann) آلمانیه‌نك اك مشهور قادینلرندن اولوب، ۱٦۰۷ تاریخنده قولونیه‌ده طوغمش، و ۱٦۷۸ ده وفات ایتمشدر. یونان، لاتین، عبرانی وحبش لسانلرینه آشنا ورسم، هیکلتراشلق، حکاکلق کبی صنایع نفیسه‌ده صاحبهٔ مهارت اولوب حرمت واعتبار عمومی‌یه مظهر ایکن، آنسزین (لکسموند)ه چکیلوب، اختیار عزلت ایتمش؛ و(لابادی)نك فکر وطریقنه تابع اولوب، روایته کوره بونك زوجه‌سی دخی اولمش؛ وبونك وفاتندن صکره، بر کچه‌رك، ماملکنی فکر باطلنه تابع اولانلر اوغورینه

صرفله، اواخر عمرنده سفالتده قالمش ایدی.

شورندورف { آلمانیه‌ده وورتمبرغك (باغست) ایالتنده و (الوانكن) ك ٤٧ کیلومتره غرب جنوبیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٤٤٩٥ اهالیسی، مشهور باغلریله میوه‌دار آغاجلری ودیكیش ماكنه‌سی، دوكمه، سیغاره وساٸره فابریقه‌لری واردر.

شورهام { (Shoreham) انكلتره‌نك (سوسكس) ایالتنده و (بریكتون) ك ١٠ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق (آدور) نهری منصبنده بر قصبه واسكله اولوب، جوارله برابر ٥٠٠٥ اهالیسی، دمیر یولی واولدقچه تجارتی واردر. لیمانی وقتیله پك ایشلك ایدیسه‌ده، چوقدن قومله طولوب، درینلکی کافی اولمدیغندن، اهمیتدن دوشمشدر.

شوری { قدماء شعراء عثمانیه‌دن اولوب، خداوندکار ولایتنده‌کی یکیشهرلیدر. شو برایکی بیت اونکدر:

غنچه‌سز نوبهاری نیلرلر
یارسز مرغزاری نیلرلر
نوش ایدنلر می صفابخشی
باده‌ٔ پر خماری نیلرلر

شوریلوس { (Chorrillos) پرونك (لیما) ایالتنده ولیمانك ١٥ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق بحر محیط متعدل ساحلنده بر قصبه اولوب، لیمایه و (قولائو) یه دمیر یول ایله مربوطدر. پایتختك بر صیفیه‌سی حکمنده اولوب، علی الخصوص اورالرده دکیز حمامی موسمی اولان کانون ثانیدن نیسانه قدر سورن یاز موسمنده لیما اهالیسندن شوریلوسه ایننلر پك چوق اولور. هواسی پك ملایم وصاغلام اولوب، اطبا طرفندن متورملره توصیه اولنور. قربنده اسکی کیشو آواینقا قوملرینك محل حجی بولنمش اولان (پاشا قاماق) شهر قدیمنك وجسیم معبدلرینك خرابه‌لری موجوددر.

شوسان { ودها طوغریسی چئوشان (Chu-san, Tchéou-Chan) چینك ساحل شرقیسی قارشیسنده و (هانغ چئو) ایله (یانغ چه کانغ) ایرماقلری منصبلرینك اوکنده برطاقم آطه‌لر اولوب، ٢٩°٣٩′ ایله ٣٠°٥٠ عرض شمالی آره‌سنده ممتد اولورلر. بیوك وکوچك بر چوق جزایردن مرکب اولوب، ینه (شوسان) تسمیه اولنان اك بیوکاری ساحلدن ١٢ کیلومتره وسعتنده بر بوغازله آیرلمشدر. بو آطه‌نك بویی ٤٥ واکی ١٢ کیلومتره اولوب، ٢٠٠٠٠٠ اهالیسی واردر. ساحل جنوبیسنده بتون بو جزایرك مرکزی اولان (تانغ های) شهری بولنوب، سوروخندقله محاطدر. کرك بوآطه وکرك ملحقاتی ٣٠٠ متره‌قدر ارتفاعلری اولان کوچك طاغ وتپه‌لری حاوی اولوب، میاه جاریه‌لری چوقدر؛ ومکمل جدوللر حفریله اراضیلری سقی اولنور. محصوللری بغدای، پرنج، چای، پتاتس، پاموق، توتون وساٸره‌دن عبارتدر. شوسان جزیره‌سی چینك اك بیوك ایرماغی منصبنك قارشیسنده بولنمغله، اهمیت عسکریه‌سی چوق اولوب، ایکی دفعه انکلیزلر ضبط ایتمشلرسه‌ده، ینه ترکه مجبور اولمشلردر.

شوستر { ایرانك خوزستان ایالتنده ودیزفولك ٦٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق کارون نهرینك اك شرق قولی اوزرنده واقع بر شهر اولوب، ٢٥٠٠٠ اهالیسی، بیوك ومصنع بر جامع شریفی، متعدد بازارلری، نهرك اوزرنده کوزل بر کوپریسی ونهرك صوینك اطرافی سقی ایچون شاپورك زماننده قالمه اولدقلری مروی اولان بر طاقم مصنع وجسیم بندلری وجدوللری واردر. تجارتی خیلی ایشلکدر. عرب جغرافیونی عندنده (تستر) اسمیله معروفدر. [«تستر» ماده‌سنه دخی مراجعت بیورله.]

شوشه { الیوم روسیه‌نك النده بولنان قره باغ خطه‌سنده (الیزاوتپول) ایالتنده والیزاوتپولك ١٤٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (کور) ایرماغنه تابع بر چایه حاکم ١١٠٠ متره ارتفاعی اولان بر قیانك اوزرنده واقع بر قصبه اولوب، ٢٢٠٠٠ اهالیسی، متین استحکاماتی، کوزل کارکیر خانه‌لری وکنیش سوقاقلری واردر. اهالیسنك قسم اعظمی تاتار وقصوری ارمنیدر. قره باغ آتلرینك مرکز مبایعه‌سیدر. قصبه‌ده عجم تقلیدی کوزل خالیلر وبعض قبا ایپك قماشلر اعمال اولنور.

شوف { جبل لبنان مستقل متصرفلغنده بر قضا اولوب، ١٢ ناحیه و ٢١٠ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ٤٨٢٩٠ مقدارنده او-

لوب، ۲۰۲۷۵ ی درزی وقصوری مارونیدر .

شوفر { (Schœffer) طباعتك موجدلرندن وترقیسنه خدمت ایدنلردن اولوب، آلمانیاده (دارمستاد) ك (كرنسهایم) قصبه‌سنده طوغمش؛ و ۱۴٤۹ ده پارسده مستنسخ اولدیغی حالده، (فوست) طرفندن كوتنبرغك ایجادی كندیسنه تعلیم ایدیلەرك، مومی الیهك اورتاغی وبعده دامادی اولمش ایدی. ۱۴٦٦ ده قائن پدرینك وفاتی اوزرینه، مطبعەنك صاحب مستقلی قالوب، فن طباعتی دها خیلی ایلری‌یه كوتورمش؛ و ۱۵۰۲ ده وفات ایتمشدر .

شوق { هندستان شعراسندن بروجه‌زیر درت ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی (شیخ الهی بخش اكبر آبادی) اكبر آبادده نشأت ایدوب، بعده فرخ آباده انتقال ایله، سلالۀ تیموریه شهزادكانندن میرزا مظفرك منشیانی زمره‌سنه داخل اولمش؛ و اون اوچنجی قرن هجری اواسطنده وفات ایتمشدر. تقریباً اوچ بیك بیتی حاوی دیوانی واردر . شو بیت اونكدر :

اشك خونین میچكد از دیده باصد آب وتاب
تالب كوهر فشانت یاد می آید مرا

— ایكنجیسی (محمد انعام الدین بن مولوی محمد محی الدین خان) كاكوری قصبه‌سی رؤساسندن ایدی. شو بیت اونكدر :

بر دلم تیر نكاه تو ره شوق كشود
كرنه بیتابی من رخنه درین كاركند

— اوچنجیسی (میر محمد باقر) بر دیوان ایله «طبقات الشعرا» عنوانیله بر تذكره براقمشدر.

— دردنجیسی (رای تنسوخ رای) لكهنوده ساكن برهمنیلردن اولوب، اود حاكمنك منشیسی ایدی. واحد علی شاهك مدحی حقنده بر قصیدۀ بلیغه‌سی واردر. اود حكومتنك انقراضنده كلكته‌یه انتقال ایدەرك ۱۲۷۰ ده اوراده وفات ایتمشدر . «سفینة الشوق» عنوانیله بر تذكرة الشعراسی واردر . شو بیت اونكدر :

شوق از تو كند دولت عشق توتمنا
بسپار بدست دلش این كنج نهانرا

شوقایه { بیوك — (Grand Chocaya) آمریقای جنوبیده بولیویانك (پوتوسی) ایالتنده و (آند) سلسلۀ جبالنك شر قنده برقصبه اولوب، شمدیكی حالده اهمیتدن دوشمش ایسه‌ده، اون یدنجی قرن میلادی اوائلنده ۶۰۰۰۰ دن زیاده اهالیسی وار ایدی. اطرافنده برچوق كومش معدنلری بولنوب ، بونلرك بری ۵۳۰۸ متره ار تفاعنده‌در .

شوقونته { (Choconta) قولومبیا ممالك مجتمعه سنك (قوندینا مارقه) جمهوریتنده و (بوغوته) نك ۱۰۰ كیلومتره شمال شرقیسنده اولەرق ۲۶۶۰ مترەلك ارتفاعده برقصبه اولوب، ۸۵۰۰ اهالیسی و دمیر معدنیله نفتی واپلیجه لری واردر. آمریقانك كشفندن اول موجود بولنمش اسكی بر قصبه‌در .

شوقی { قدمای شعراء عثمانیه‌دن ایكی ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی عن اصل ادرنه‌ده بر توجه قارینك قولی ایكن، شعرادن نجاتی وطالعی وصنعی ایله كوریشمك اوزره، مغنیسایه كیتمش؛ واوراده بولنان سلطان بایزید خان شهزادەلرندن شهزاده‌محموده انتساب ایلمش ایدی . شو بیت اونكدر :

دریغا حسرتم قالدی بنم سن سرو قامتده
بوكون دنیاده بیلزسه‌م بولەم یارین قیامتده

— ایكنجیسی بروسه‌لی اولوب، یاوز سلطان سلیم خان حضرتلرینك لالاسی شمسی بكه انتسابی اولمغله پادشاه مشارالیهك شهزادەلكنده وطربزونده بولندقلری زمانده التفاتلرینه مظهر اولمشیدی . بعده بروسه‌ده بعض سلاطین عظامك تربه‌دارلغیله قناعت ایتمشیدی. شو بیت اونكدر :

دیردم كه بیاضه چیقه كیسوی سوادی
مشكل بو دخی قره‌لدی خط مجیدی

شوقی { فرس شعراسندن دخی بروجه‌آتی بش ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی تبریزلی اولوب، شاه اسماعیل صفوینك شهزادەلرندن صاحب تذكره سام میرزایه منسوب بولنمش؛ وبعده شاه طهماسبك قورقوسندن هنده قاچوب ، اونبجی قرن هجری اواسطنده كابلده وفات ایتمشدر . شو رباعی اونكدر :

درداكه فراق ناتوان ساخت مرا
بر بستر ناتوانی انداخت مرا
از ضعف چنان شدم كه بر بالینم
صد بار اجل آمد ونشناخت مرا

— ایکنجیسی (ساوه) ساداتندن اولوب، هندستانه سیاحت ایتمش؛ وعودتنده تأهل ایدوب، ضرورتده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت حالنه موافق سویلدیکی بر قصیده‌سندندر:

روز وشب از نظارهٔ اطفال خویشتن
اشك تمام شودم وآه مشوشم
چون برق میدوند برهنه بسوی من
من همچو ابر شان بته خرقه درکشم

— اوچنجیسی (یزد) لی اولوب، عاشق مشرب ولاابالی بر آدم ایدی. وزیر خواجه رشیدك احفادندندر. اکثر عمرینی هراتده کچیروب، ٩٦٣ ده اوراده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر.

بس که سیل مژه از هر طرف سویش رفت
کوچها کل شد ونتوان بسر کویش رفت

— دردنجیسی کرابجردلی اولوب، اوحدینك معاصریندندر. شو بیت اونکدر:

زناز کرچه سخن با من آن صنم نکند
بدان خوشم که سخن از رقیب هم نکند

— بشنجیسی کبرادن اولوب، شو بیتندن بشقه احوالی معلوم اوله‌مدی:

بارقیبان سخن از کشتن من میکوید
کشتن اینست که با غیر سخن میکوید

شوکت بخاری { (محمد اسحاق) مشاهیر شعرادن اولوب، بخارا امیرینك اوغلی اولدیغی حالده، پدرینك وفاتندن صکره ملك عم‌زاده‌لرینه کچمکله، کندیسی ذاتاً ارباب فضل ودانشدن وقناعت اصحابندن اولدیغندن، سیاحته چیقوب، مشهد مقدسی بعد الزیاره، اصفهانه کیده‌رك، اوراده حکمفرما اولان محمد سعد الدین خانك التفاتنه نائل اولمش؛ وحقنده برچوق قصیده‌لر سویلمشدر. بعده هندستانه کیده‌رك، محمد علی کوهر شاهك تقدیر واحسانته مظهر اولمش؛ وایرانه بعدالعوده ١١٠١ تاریخنده اصفهانده وفات ایتمشدر. مقبول ومتداول دیوانی واهل بیت حضرت نبوی حقنده قصاید ونعتلریله حکمت آمیز اشعار رائقه‌سی واردر. متأخرین شعرای ایراندن بو درجه‌ده قبول عامه شهرته مظهر اولمش کیمسه یوقدر. شو بیت جمله شعارندندر:

بود اهل جهانرا دشمنی از دوستی حاصل
که میخیزد غبار اینجا بکرد یکدیکر کشتن

شوکتی { ایران شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (محمد ابراهیم) اصفهانلی اولوب، پك یاشلی اولدیغی حالده، منهیاتدن غیر مجتنب اولمغله، هندستانه ایکنجی سفرنده بر محبوبی طرفندن قتل اولنمشدر. شو بیت اونکدر:

شمع وکل وپروانه وبلبل همه جمعند
ای دوست بیا رحم بتنهائی من کن

— ایکنجیسی (میرزا ابو القاسم) بزم ورزمه مقتدر اولوب، شو بیت اونکدر:

قضا بکشتن من اینچنین شتاب مکن
چو خواهم از ستمش مرد اضطراب مکن

شوکیتو { یاخود شوقویتو (Chuquito, Chucuito) پرونك قسم جنوبیسنده واقع (پونو) ایالتنده وپونونك ٢٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (تیتیقاقه) نام واسع کولك ساحل غربیسنده بر قصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی وجسیم طاشلردن یاپلمش مربع الشکل قدیم بر بنای عجیبی واردر. وقتیله دها بیوك ایدی.

شوکیساقه { (Chuquisaca) ونام دیکرله (سوقره) آمریقای جنوبینك بولیویه خطه‌سنده و(لاپاز)ك ٥٥٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق ٢٨٤٠ متره ارتفاعی اولان بر یایله‌نك اوستنده ایالت مرکزی بر شهر اولوب، ٢٤٠٠٠ اهالیسی، دارالفنونی، دیکر بر ایکی مکتبی، ٢٧ کلیساسی، کنیش سوقاقلری وکوزل ابنیه‌سی واردر. موقع ومنظره‌سی دخی پك کوزلدر. یقین وقته‌دك بولیویه‌نك مرکزی اولوب، بعده (لاپاز) مرکز اتخاذ اولنمشدر.

شول { (Schoell) فرانسه‌نك مشاهیر مورخیندن اولوب، ١٧٦٦ ده (ساربروق) قربنده طوغمش، و١٨٣٣ده وفات ایتمشدر. مربی مأموریتیله بر روس عائله‌سنه التحاق ایده‌رك، شاکردلریله برابر آلمانیه، ایتالیا، اسویچره وروسیه‌یی کزمش؛ وبعده پارسده وباله‌ده بر مدت کتابجیلق ایتدکدن صکره، ١٨١٤ ده پروسیه قرالنك خدمتنه کیره‌رك، بعض مهم مأموریتلرده بولنمشدر. ٤٦ جلددن مرکب آوروپا دولی تاریخی، ١٥ جلددن مرکب صلح ومعاهده تاریخی ویونان ولاتین لسانلری ادبیاتنك احوال تاریخیه‌سنی یازمشدر.

شولاپور (Cholapour) هندستانك بمبای ایالتنده وبمبایك ٤٥٠ کیلومتره شرق جنوبیسنده وبمبایدن مدراسه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده سنجاق مرکزی بر شهر اولوب، ٥٥٤٠٠ اهالیسی، اطرافنده کنیش خندق وبك ایشلك پاموق تجارتی واردر. — سنجاغی ١٨١٨ تاریخ میلادیسندن بری انکلیزلرك النده اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٠١٦٥ مربع کیلومتره واهالیسی ٦٦٢٩٨٥ کشیدر.

شولتن (Schultens) آلمانیه مستشرقیندن اولوب، ١٦٨٦ده (غرونینکه)ده طوغمش، و١٧٥٠ده وفات ایتمشدر. عربی وعبرانی لسانلرینه دائر برقاچ تألیفی واردر.

شولزه (Schulze) بو اسمله دخی مستشرقیندن آلمانیه‌لی ایکی کشی اولوب، بری ١٦٨٧ده تولد و١٧٤٤ده وفات ایتمش؛ وطب وفلسفه ایله عربی وعبرانی وسریانی لسانلرینه واقف بولنمشدر. — ایکنجیسی ١٧١٩ده طوغوب، ١٧٦٠ده وفات ایتمش؛ وهندستانه سیاحت ایدوب، اورانك لسانلرینی اوکرنمش؛ ویوز نوع حروف هجا ایله ایکیوز لسانه مترجم بر دعایی حاوی بر کتاب نشر ایتمشدر.

شولم یاخود اشولم (Schwelm) غربی پروسیه‌ده (وستفالیه) ایالتنك (آرنسبرغ) سنجاغنده وآرنسبرغك ٥٢ کیلومتره غرب جنوبیسنده بر قصبه اولوب، ١٣٠٢٠ اهالیسی، دمیر وتوتیا معدنلری، چلیکلی میاه معدنیه‌سی، قورده‌له وپیانو وسائره فابریقه‌لری ودمیر خانه‌لری واردر.

شولوله (Cholula) مکسیقه حکومات متفقه‌سنك (پوئبله) حکومتنده وپوئبله‌نك ٥ کیلومتره غربنده پك اسکی برقصبه اولوب، ایچنده بولنان و(توقالی) تعبیر اولنان جسیم برهرمیله مشهوردر. شمدیکی حالده آنجق ٦٠٠٠ اهالیسی وار ایسه‌ده، آمریقانك کشفندن اول وصکره دخی بیوك بر شهر بولنمشدر.

شولون (Cholon) هند چینیده فرانسه‌یه تابع (قوشنشین) مملکتنك (متیو) ایالتنده وسایغونك ٧ کیلومتره غربنده اوله‌رق سایغون نهری قوللرندن بری اوزرنده برشهر اولوب،

١٥٠٠٠ ی چینلی اولمق اوزره ٤١٠٠٠ اهالیسی وبك ایشلك پرنج تجارتی واردر. فرانسزلرك الینه کچه‌لی، اصلاح وتزیین اولنمشدر.

شومان جیحونك اوته‌سنده واقع صغانیان خطه‌سنده برکوچك قصبه اولوب، بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر.

شومون (Chaumont) فرانسه‌نك شرق طرفنده واقع (مارنه) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، پاریسك ٢٦٢ کیلومتره جنوب شرقیسنده ومارنه ایله (سوزه) نهرلری ملتقاسنده واقع و٨٦٠٠ اهالیلی جامعدر. مکتب اعدادیسی، دارالمعلمینی، ٤٠٠٠٠ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، علوم وفنون وزراعت جمعیتلری، غانت وبیچاق فابریقه‌لری، دباغخانه‌لری، حبوبات، پیاغی، دری، دمیر وسائره‌یه متعلق تجارتی واسکی بر قله‌سی واردر.

شونبرغ (Schonberg) «کوزل حصار» دیمك اولان بو اسمله آلمان ممالکنده برقاچ قصبه بولنوب، اك بیوکی آوستریانك (موراویه) خطه‌سنده بولنانی واسلاوجه (سومپرك) دنیلنیدر، که (اولموچ) سنجاغنده واولموچك ٤٧ کیلومتره شمال غربیسنده و(موراوه)یه تابع (تسر) نهری اوزرنده واقع اولوب، ٥٦٠٨ اهالیسی وکتان وایپلیك منسوجاتله کاغد وایکنه فابریقه‌لری واردر.

شونبرون (Schonbrunn) ویانه‌نك جوارنده وغرب طرفنده ایمپراطوره مخصوص بر سرای اولوب، کوزل وواسع باغچه ودوحه‌لری واردر، که متعدد بیوك حوضلری، مسله‌لری هیکللری ومکمل بر حیوانات باغچه‌سی دخی شاملدر.

شونبك (Schonbeck) پروسیه‌نك صاقسه ایالتنده (ماغدبورغ) سنجاغنك (قالبه) قضاسنده وقالبه‌نك ١٣ کیلومتره شمالنده و(الب) ایرماغنك صول ساحلنده بر قصبه اولوب ١٣٣٢٠ اهالیسی، دمیر یولی، اجزای کیمیویه مقوی، نشاسته، دوکه وسائره فابریقه‌لری ونهرده سفاینله اجرا اولنور ایشلك تجارتی واردر.

شونلینده (Schönlinde) چهستانده (لایتمریچ) ایالتنك (رومبورغ) قضاسنده ورومبورغك ٤ کیلومتره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ٤٩٨٠ اهالیسی، دمیر یولی، مکتب

امداديسى، مكتب صنايعى، كتن و پاموق بزيله باصمه وسائره فابريقه‌لرى واردر.

شونو (Chonos) آمريقاى جنوبيده شيلى‌يه ملحق و پتاغونيه‌نك ساحل غربيسى قارشيسنده واقع بيك قدر كوچك آطه‌نك هيئت مجموعه‌سنه ويريلان اسم اولوب، اورته‌لرى ٤٥° عرض جنوبيده واقعدر. ماجالان بوغازينه قدر ممتد اولان بو آطه‌لر همان خالى ومجهول الاحوال اولوب، اكثرى اورمانلرله مستوردر.

شونى (Chauny) فرانسه‌ده (اسنه) ايالتنك (لائون) قضاسنده ولائونك ٥٥ كيلومتره غربنده اوله‌رق (اوآزه) نهرينك ساحل يميننده وبو نهرك سير سفائنه صالح اولمغه باشلاديغى محلده واقع ناحيه مركزى بر قصبه ولوب، ٨٨٠٠ اهاليسى وتول، دانتله وسائره فابريقه‌لريله دمير وباقير دوكمخانه‌لرى واردر.

شونينكن (Schoningen) آلمانيه‌نك شمال غربى جهتنده واقع (برونسويق) دوقه‌لغنك (هلمستد) سنجاغنده وهلمستدك ١٠ كيلومتره جنوب غربيسنده بر قصبه اولوب، ٦٩٢٠ اهاليسى، لنكيت وطوز معدنلرى واجزاى كيمويه ايله ماكينه وسائره فابريقه‌لرى واردر.

شوون (Schouwen) فلمنكك (زلانده) ايالتنك اك شمالى آطه‌سى اولوب، شمالاً (اوورفلاكى) جزيره‌سندن (موزه) ايرماغنك (قرامر) دينلان قوليله، جنوب شرق جهتندن (تولن) جزيره‌سندن (ماستاغ) جدوليله، جنوباً (بولاند) آطه‌سندن شرق اسقو نهريله آيرلمش اولديغى حالده، غرباً وغرب شمالى جهتلرندن شمالى دكيزله محاطدر. شرقدن غربه بويى ٣٠ واك كنيش يرنده اكى ١٣ كيلومتره اولوب، اورته‌سندن صنعى بر جدولله ايكى‌يه آيرله‌رق، جنوب شرق قسمى (دوبو.لاند) دينلير. كليتله كوك بويا حاصل اولور. پك چوق باليق صيد اولنوب قوروديلور. طوز تصفيه خانه‌لرى ده چوقدر. بو آطه دفعاتله طغيان مياهدن مصاب اولوب، اهالى وحيواناتى تلف اولمشدر.

شويا (Chouia) روسيه‌نك ولادميرايالتنده وولادميرك ١٠٥ كيلومتره شمال شرقيسنده (تزا) نهرى وموسقوه‌دن (كينشما) يه كيدن دمير يول خطى اوزرنده قضا مركزى برقصبه اولوب، ٩٨٩٠ اهاليسى وكتن و پاموقدن بز، صابون، كورك وسائره فابريقه‌لرى واردر.

شويبوس (Schwiebus) ياخود اشويبوس پروسيه‌نك براندبورغ ايالتنده فرانقفورت سنجاغنك (زولنجاوْ) قضاسنده وزولنجاوْك ٢٠ كيلومتره شمال غربيسنده اوله‌رق فرانقفورتدن پوزنه كيدن دميريول خطى اوزرنده برقصبه اولوب، ٨٤٠٠ اهاليسى، لنكيت معدنى، يوك، ايپليك، چوخه، ماكينه، موم، بيره، اسپيرتو و سائره فابريقه‌لرى وقلعه‌سى واردر.

شويلكيل (Schuylkill) ممالك مجتمعه‌نك پانسيلوانيه خطه‌سنده بر نهردر، كه پوچويلك ١٩ كيلومتره شرق شماليسنده نبعانله، غرب جنوبى‌يه وبعده جنوب شرقى‌يه آقه‌رق وبر طاقم چايلر آله‌رق، (فيلادلفيا) شهرينه واصل اولور، وبو شهرك اوستنده كوزل بردوجه اسقا ايتدكدن صكره، شهردن ١٢ كيلومتره آشاغيده (دلاوار) ايرماغنه دوكيلور. مجراسنك طولى ٢٠٠ كيلومتره‌دن زياده اولوب، قسم اعظمى سير سفائنه صالحدر. بعض جدوللرى دخى واردر.

شهاب صحابه‌دن بروجه زير برقاچ ذاتك اسميدر: (شهاب بن اسماء الكندى) كه قومى طرفندن مبعوثاً نزد حضرت نبوى‌يه كله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمشيدى. (شهاب بن حرفه) كه جانب نبويدن مسلم بن عبدالله تسميه بيورلمشيدى. اوغلى يزيد كنديسندن روايت ايتمشدر. — (شهاب بن زهير البكرى الذهلى) كه نزد حضرت نبوى‌يه هجرت ايتمشدى. — سعد بن هشامك پدرى شهابكه جانب رسالتپناهيدن هشام تسميه بيورلمشيدى. — (شهاب القرشى) كه قرآن كريمك قرائتنى حضرت فخر كائنات (صلعم) افندمزدن اوكرنمش؛ وبعده حمصده ساكن اولوب، پك چوق خلقه قرآن كريمك قرائتنى تعليم ايتمش ايدى. — (شهاب بن مالك اليمامى) كه مبعوثاً نزد حضرت نبوى‌يه كله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ واوغلى عبدالله كنديسندن روايت ايتمشدر. — (شهاب بن المجنون ياخود بن كليب الجرمى) كه اهل كوفه‌دن معدود اولوب، بعض احاديث شريفه روايت ايتمشدر. — (شهاب الانصارى)

که بعده مصرده ساکن اولوب، بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر.

شهاب { (علی —) ترشیزلی اولوب، شیخ آذری ایله مشاعره ومناظره‌ده بولنمش؛ وسلطان شاهرخك اوغلی محمدجوکی بهادرك خدمتنده بولنوب، بونك مدحنه دائر بعض قصیده‌لر سویلمشدر. شو ایکی بیت بو قصیده‌لرینك برندندر:

چو پرده ازرخ چون آفتاب برداری
بجان ودل کندت مشتری خریداری
غلام غمزهٔ جادو وچشم خونریزست
جهان بشعبده بازی فلك بخون خواری

شهاب { (قاضی شهاب الدین دولت آبادی) هندستانك مشاهیر شعرا وعلماسندن اولوب، «ارشاد النحو»، «بدیع البیان»، «شرح اصول بزدوی»، «تفسیر بحر مواج» عنوانلی کتابلرك وسائر برچوق کتب ورسائلك مؤلفیدر. سید اجل ایله بینلرنده جریان ایدن بر اختلاف اوزرینه، سید اولمیان عالمك سید جاهله تقدمی حقنده بر رساله یازمش ایسه‌ده، عالم معناده توبیخ حضرت نبویه اوغرادیغندن، بوکا مقابل «مناقب السادات» عنوانیله بر رساله یازمش؛ وسید اجلدن عذر دیله‌مش ایدی. سلطان ابراهیم شرقی طرفندن کندیسنه (ملك العلماء) عنوانی ویرلمشیدی. ٨٤٨ تاریخنده وفات ایتمشدر. بر جاریه احسانی معرضنده زمانی حکامندن برینه تقدیم ایتمش اولدیغی شو جناسلی قطعه جملهٔ اشعارندندر:

این نفس خاکسارکه آتش سزای اوست
پر باد کشت ولایق بی آب کردنست
یك کس چنان فرست‌که پا بر سرم نهد
ریزد همه منی وتکبرکه در منست

شهاب الحجازی { مؤلفیندن اولوب، «النیل فی احوال النیل» عنوانیله بر تألیفی واردر.

شهاب الدین { (ابو العباس احمد بن یحیی) مشاهیر علمادن اولوب، (الکاتب الدمشقی) دیمکله دخی معروفدر. ٧٠٠ تاریخنده طوغوب، ٧٤٩ ده وفات ایتمشدر. «مسالك الابصار فی الممالك والامصار» عنوانیله تاریخ وجغرافیایه وتراجمه دائر اوتوز قرق جلددن مرکب معتبر بر کتابی واردر، که بر نسخه‌سی پارس کتبخانه‌سنده بولنوب، اخیراً طبعنه مباشرت اولنمشدر. آیا صوفیه کتبخانه‌سنده دخی ٣٤١٥ الی ٣٤٣٩ رقملریله مرقم بر نسخه‌سی موجوددر.

شهاب الدین { (ابو العباس بن ادریس الصنهاجی) مغرب علماسندن اولوب، یهود ونصارانك اعتقاداتنه قارشی واللرنده بولنان کتب مقدسه‌نك اختلافاتنی مبین بر تألیفی واردر، که لوندره‌ده‌کی (بودلیانه) کتبخانه‌سنده ١٢٤ رقمیله مرقم بر نسخه‌سی بولنیور.

شهاب الدین { اطبادن اولوب، «اسرار الطب» عنوانیله فارسی العباره بر تألیفی واردر.

شهاب الدین { [«ابوشامه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شهاب الدین { فرس شعراسندن بروجه زیر اوچ ذاتك اسمیدر:

برنجیسی (محمد رشید) غزنه‌لی اولوب، حکیم سنائینك معاصری وبهرامشاه غزنوینك مداحی ایدی. ٥٩٨ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

سپیده دم چو خط نور بر ظلام کشند
براق خسرو سیاره درلجام کشند
همی برآید خورشید در ممالك شرق
چو خنجری که بتدریجش ازنیام کشند

— ایکنجیسی بخارالی اولوب، شو قطعه اونکدر:

بنا کوش تو ای ترك سمن سیمای سیمین تن
سمنراخاك زد در چشم وکلراچاك پیراهن
زنخدان تو چون کویست چون‌چوکان ترا قامت
کریبان تو بر ماهست وبر پروین مرادامن

— اوچنجیسی سمرقندلی اولوب، شو بیت اونکدر:

چو آینه است بنا کوش آن نیامیزد
که تیره می نکند صد هزاره آه منش

شهاب الدین { (ادیب صابر) [«صابر» ماده‌سنه مراجعت].

شهاب الدین احمد { (ملك ناصر —) مصرده حکومت سورن ممالیك اتراکك اون بشنجیسی اولوب، (ملك ناصر ناصرالدین بن ملك منصور سیف الدین قلاون)ك اوغلیدر. برادری (ملك اشرف علاء الدین کچك)دن صکره ٧٥٣ تاریخنده یالکز اوچ آی حکمدارلق ایتمشدر.

شهاب الدین احمد { [« نوری » ماده ـ سنه مراجعت.]

شهاب الدین احمد { هندستان فقهاسندن اواوب، طقوزنجی قرن هجریده یاشامش؛ وابراهیم شاه جونپوری امریله « فتاویٔ ابراهیم شاهی » عنوانیله بر کتاب یازمشدر.

شهاب الدین برلسی { صوفیوندن اولوب، تصوفه دائر « درالغواص » عنوانیله بر تألیفی واردر.

شهاب الدین بن فتح الدین { مشاهیر اطبای اسلامدن اولوب، سابق الترجمه ابو الخوافرك تورونیدر. تداویٔ امراض وحفظ الصحه قواعدنده عصرینك فریدی ایدی. مصرده یاشایوب، ملك ظاهر رکن الدین بیبرسك خدمت طبابتنده بولنمش؛ وفن طبه دائر بعض کتابلر یازمشدر.

شهاب الدین دولت آبادی { [«شهاب» ماده سنه مراجعت بیوریله.]

شهاب الدین سهروردی { (ابو حفص عمر بن محمد البکری) مشاهیر صلحادن وفقهاء شافعیه‌دن اولوب، سالف الترجمه ابوالنجیب سهروردینك یکنیدر؛ ونسبی حضرت ابا بکر صدیق (رضی) ه منتهی اولور. ۵۳۹ تاریخنده سهرورده طوغوب، اکمال تحصیل ایتدکدن صکره، مشاهیر صوفیوندن عمی مشارالیه نجیب الدیندن وعبدالقادر کیلانی حضرتلرندن اخذ انابتله، باطنی دخی ظاهری کبی کمالاتله تنویر ایده‌رك، تدریس و افاده و وعظ و نصیحتده بیوك بر شهرت قزانمش ایدی. دفعاتله ایفای حج شریف ایتمشدی. کندیسنه، پك اوزاقلردن یازوب، مسائل فقهیه ودینیه‌ده تحریراً استفتا ایدرلردی. ۶۳۲ تاریخنده بغدادده وفات ایتمشدر. برخیلی تألیفاتی اولوب، الك مشهوری « عوارف المعارف» عنوانلی تألیف معتبریدر. عربی وفارسی اشعاری چوق اولوب، ایکی لساندده بر ایکیشر بیتنی ایرادله اکتفا ایدرز:

(شعر عربی)

لا تسقنی وحدی فما عودتنی
انی اشح بها علی جلاسی
انت الکریم ولا یلیق تکرماً
ان یعبرالندماء دور الکاس

(شعر فارسی)

بیخشای باآنکه بخت یارش نبود
جز خوردن اندوه تو کارش نبود
از عشق تو حالتیش باشدکه دران
هم باتو وهم بیتو قرارش نبود

شهاب الدین سهروردی { (ابو الفتوح یحیی بن حسین بن امیرك) مشاهیر حکمادن اولوب، (حکیم مقتول) و(قتیل الله) دیمکله دخی متعارفدر. علوم حکمیه وادبیه و فقهیه و سائرده زماننك فریدی اولوب، حتی وفرت معلوماتندن کنایه اوله‌رق علم سیمیایی دخی بیلدیکی متواتر و حقنده برچوق خوارق عاده منقولدر. حلبه کیدوب، اورانك علماسیله مباحثه ومناظره ایتدکده، غلبه چالمقله، حلب حاکمی بولنان ملك ظاهر بن صلاح الدین ایوبی کندی حضورنده صاحب ترجمه‌یی علمای شهر ایله امتحان ایده‌رك، ومباحثه‌لرنی دیکلیه‌رك، عقل وکمالنك تفوقنده کسب اطمئنان ایدنجه، صاحب ترجمه حقنده رعایت وتعظیمی زیاده ایدوب، یانندن آیرماز اولمش؛ وبونك اوزرینه علمای حلبك شهاب الدین حقنده بغض وخصومتلری برقات دها اولوب، کندیسنی اعتقادسزلقله اتهام ایتمشلر؛ و سوزلرینك ملك ظاهره تأثیر ایتمدیکنی کورنجه، صلاح الدین ایوبی‌یه یازوب، مشارالیه اوغلنه شهاب الدینك قتلنی قطعیاً امر ایتمش؛ وبونك اوزرینه ملك ظاهر قتلنه مجبور اولمغله، کندی اختیاری اوزینه، آج قاله‌رق تلف اولمشدر. بو حادثهٔ مؤلمه ۵۸۶ تاریخنده وقوع بولوب، شهاب الدین وفاتنده آنجق ۳۶ یاشنده ایدی. باشلیجه تألیفاتی بروجه آتیدر: « التلویحات الوحیة والعرشیه »، « الالواح العمادیه » که بنی آرتقدن خربوت صاحبی عماد الدین ابو بکر بن قره ارسلان نامنه یازمشدر، « کتاب اللمحة »، « کتاب المقاومات »، « هیاکل النور »، « کتاب المعارج »، « کتاب المطارحات »، « حکمة الاشراق ». بونلردن « هیاکل النور » ایله « حکمة الاشراق » مشهور اولوب، شهرمز کتبخانه‌لرنده نسخه‌لری موجوددر. اشعاری چوق اولوب، شو برایکی بیت آجلقدن اوله‌جکی وقت سویلدیکی بر قصیده‌سندندر:

قل لا صحاب رأونی میتاً
فبکونی اذ رأونی حزنا
لا تظنونی بانی میت
لیس ذا المیت والله انا
انا عصفور وهذا قفصی
طرت عنه فتخلی رهنا
وانا الیوم اناجی ملاء
وأری الله عیاناً بهنا

شهاب الدین سیواسی { مشاهیر علما و مشایخدن او-

لوب، اصل سیواسده برینك كوله‌سی ایكن، تحصیل علومه قویلەرق، اكمال تحصیلدن صكره، شیخ زین الدین خافینك خلیفه‌سی شیخ محمد خلیفه‌یه انتسابله، تصوفدن دخی بهره‌مند اولەرق، شیخ مشارالیه ایله برابر اياثلوغه انتقال اتمش؛ واووقت اوراده حكم سورن آیدین اوغلنك حرمت واكرامنه نائل اولوب، ٧٨٠ تاریخلرنده اوراده ارتحال ایتمشدر. «عیون التفاسیر» عنوانیله برتفسیر شریفی واردر، كه تفسیر شیخ دینمكله معروفدر. تصوفه دائر «رسالة النجاة» عنوانیله براثری ودیگر بررساله‌سی دخی واردر.

شهاب الدین شواء { (ابو المحاسن یوسف بن اسماعیل) مشا-

هیر شعرادن اولوب، اجدادی كوفه‌لی اولدیغی حالده، حلبده تولد ونشأت ایتمشدر. ٥٦٢ ده طوغوب، ٦٣٥ ده وفات ایتمشدر. ابن خلكان ایله معاصر او- لوب، بینلرنده مودت موجود ایدی. درت جلددن مركب دیوان اشعاری واردر. شو بر ایكی بیت جملهٔ اشعارندندر:

فتی فاق الوری كرماً وبأساً
عزیز الجار محض الجناب
تری فی السلم منه غیث جود
وفی یوم الكریهة لیث غاب الخ

شهاب الدین عسقلانی { [«ابن حجر عسقلانی»

مادەسنه مراجعت بیوریله.]

شهاب الدین غوری { (ابو المظفر محمد بن سام) غوریان

سلاله‌سنك دردنجی حكمداری اولوب، دولت مذ- كوره‌نك بانیسی اولان علاءالدین حسنك برادر زا- ده‌سیدر. ملوك مذكوره‌نك آب رویی اولوب، غیاث الدین محمدك زمان سلطنتنده غزنه حاكمی اولدیغی حالده، ٥٨٢ ده ملوك غزنویه‌نك اخیری اولان خسرو شاهی مغلوب واسیر ایتمش؛ وبعده هندستانه توسیع فتوحات ایدەرك، ٥٨٨ تاریخنه‌دك ملتان واجمیر ودهلی‌یی ضبط ایلمش ایدی. ٥٩٩ ده، برادرینك وفاتی اوزرینه، تخت سلطنته چكوب، خوا- رزمشاهان ایله دفعاتله محاربه ایتمش؛ ونهایت مرو ونیشابور جهتلری خوارزمشاهانك وهرات وبلخ طر- فلری غوریلرك اولمق اوزره، بینلرنده صلح عقد اولنمشدی. ٦٠٢ تاریخنده سمرقند خانینه قارشی عسكر سوق ایتمكده ایكن، اثنای راهده بعض هندلی طرفندن شهید اولمشدر. برادرزاده‌سی محمود خلفی اولمشدر.

— غوریان دولتی شعباتندن كشمیرده حكومت سورن سلاله‌یه منسوب دیگر بر شهاب الدین دخی واردر، كه ٧٥٧ تاریخنده پدری علاء الدینه خلف اولوب، تبت، كاشغر، بدخشان وكابل طرفلرینی ضبط ایتدكدن صكره، بیوك بر عسكرله هندستانه دخول ایله، دهلی حكمداری فیروز شاهی مغلوب ایتمش؛ وكشمیره عودتنده برچوق بتخانه‌لر هدم وبتلرینی شكست ایلمش ایدی. ١٩ سنه حكومت سوردكدن صكره، ٧٧٦ تاریخنده وفات ایدوب، برادری قطب الدین خلفی اولمشدر.

شهاب الدین القاضی { [«ابن ابی الدم» مادەسنه مرا-

جعت بیوریله.]

شهاب الدین مروارید { ایران مشاهیر شعراسندن

اولوب، پدری خواجه شمس الدین محمد كرمانینك رجالندن ایدی. مولانا جامینك بر مطلع مشهورینه جواباً سویلمش اولدیغی شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

آه از هر كه وفا بود امید دل من
غیر نومیدی ازو هیچ نشد حاصل من

شهاب الدین معمایی { شعرای ایراندن اولوب، معماسو-

یلمكده‌كی مهارتنه مبنی بو لقبله شهرت بولمشدر. بابر شاهك معیتنده هندستانه كیدوب، همایون شاه زماننده ٩٤٢ ده اوراده وفات ایتمشدر. اشعارینه دسترس اولنه‌مدی.

شهاب الدین مقدسی { (احمد بن عبد الرحمن) تعبیر

رؤياده شهرت قزانمش علمادن اولوب، بوخصوصده‌كی اصابتی حقنده خارق العاده بر طاقم نوادر منقولدر. تعبيره دائر «البدر المنير» عنوانيله بر تأليفی دخی واردر. اكثر عمرينی مصرده كچيروب، ٦٩٧ ده دمشق شامده وفات ايتمشدر.

شهابی (ملا عبد الله) ايران شعراسندن اولوب، قزوينليدر. شو بيت اونكدر:

در آرزوی تو شوقم نكر كه در شب هجران
اجل بكار خود ومن در انتظار تو بودم

شهباز كرای قريم خانلرندن اولوب، آرسلان كرايك اوچنجی اوغليدر. ١١٤٥ تاريخنده طوغوب، پدرينك برنجی خانلغنده يديسان سرعسكری، وعمی قريم كرايك خانلغنده بوجاق سرعسكری واوربكی، وبيوك برادری دولتكرايك ايكی دفعه خانلغی زمانلرنده قلغای بولنمشيدی. بعدالانفصال روم ايلنده سرای ويزه‌ده اقامت ايتمكده ايكن، درسعادته جلبله، شهزاده باشنده اقامتنه مأذونيت ويرلمشيدی. ١٢٠١ سنه‌سی اواخرنده قريم خانلغنه نصب بيوريله‌رق، محاربه زمانی اولمغله، بوجاق (يعنی بسارابيه) جانبنه عسكر سوقنه مأمور اولمش؛ وجسارت ودرايتی حسبيله موفق اولوب، ياشی ضبط ايتمش اولان تمجه عسكرينی اورادن چيقارمش ايسه‌ده، ايستديكی امداد ومهمات كوندرلمه‌مكله، اوصره‌ده روسلر دخی حدودی تجاوز ايتديكندن، اوغلی محمد كرای دخی ميدان حربده شهيد اولدقدن صكره، ناچار بندره چكلمكه مجبور اولمشدی. ١٢٠٣ تاريخنده خانلقدن عزل اولنه‌رق، سرای ويزه‌يه معاودت، و ١٢٠٧ ده اوراده وفات ايتمشدر. وفاتنده ٦٢ ياشنده اولوب، بريچق سنه خانلق ايتمشدر.

شه‌پين (Ché-Pîn) چينك جنوب غربی جهتنده واقع (يونتان) خطه‌سنده واسع وكوزل بر كولك كنارنده و ′٤٥ °٢٣ عرض شماليده كائن كوزل بر قصبه اولوب، مرسله دوشمش تميز وكنيش سوقاقلری وايشلك تجارتی واردر.

شهده (بنت ابی نصر احمد بن الفرج الابری) مشاهير نسادن اولوب، علوم مختلفه‌ده‌كی وسعت معلوماتيله وحديثده‌كی وفرت وثوق وحسن اسناديله وحسن خطده‌كی مهارتيله مشهوره وحتی (شهدة الكاتبه) دينمكله دخی معروفه‌در. پدری بغدادك متعينانندن بولنديغی كبی، زوجی (ثقة الدوله ابوالحسن علی بن محمد الدرينی) دخی عصرينك اعيان ادباسندن وخليفهٔ عباسی مقتفی لامرالله‌ك رجالندن ايدی. و تكيه و مدرسه كبی بغدادده برخيلی خيراتی دخی وار ايدی. صاحبهٔ ترجمه عصرينك مشاهير علماسندن استماع واستفاده ايدوب، بعده افاده وتدريسله مشغول اولمش؛ واعاظم علمادن برچوق ذواته اجازت ويرمش ايدی. ٥٧٤ تاريخنده طقسان ياشلرنده وفات ايتمشدر.

شهده (بنت عمر بن احمد العقيلی الحلبی) مشاهير محدثاتدن اولوب، حلبده فاضل كاشغريدن وسائر علمادن استفاده واخذ اجازت ايتدكدن صكره، تدريس وافاده ايله اشتغال ايدوب، صلاح الدين صفدينك استادی علم الدين وسائر مشاهير محدثين كنديسنك درسندن استفاده ايتمشلردر. ٧٠٩ تاريخنده حلبده وفات ايتمشدر.

شهده مشاهير مغنياتدن اولوب، امويه‌دن وليد بن يزيدك جاريه‌سی و مغنيهٔ شهيره عاتكه‌نك والده‌سيدر.

شهدی (الكرخی) اوائل خلافت عباسيه‌ده طب وفلسفه كتابلرينی سريانيدن عربی‌يه ترجمه ايدن مترجملردن اولوب، اوغلی (ابن شهدی) دخی بقراطك بعض كتابلرينی ترجمه ايتمشدر.

شهدی شعرای عثمانيه‌دن اوچ كشينك مخلصيدر:

برنجيسی ابوالفتح سلطان محمد خان ثانی دورنده ياشايوب، پادشاه مشاراليهك فتوحاتی مبين شاهنامهٔ فردوسی‌يه تقليداً ٤٠٠٠ بيتی حاوی بر شاهنامه نظم ايدوب، اتمامنه موفق اولامامشدر. باشلانغيجی شودر:

بنام خداوند دادار پاك
بر آرندهٔ آتش وباد وخاك
خداوند جان وخداوند هوش
خداوند روزی‌ده وراز پوش

— ايكنجيسی انطاكيه‌لی اولوب، سلطان سليم خان اول زماننده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

توكلی قاپدی زلف عنبر بار
زاغی كوركه همايی ايتدی شكار

— اوچنجیسی ینه انطاکیه‌لی اولوب، درسعادته کله‌رك، خواجکان صنفنه داخل اولمش؛ و ١١٤٠ ؛ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

مهوشم دیوانچهٔ حسننده مطلع کوستور
ابروانن شق ماه آسا دو مصرع کوستور

شهر { (بن باذام) صحابه‌دن اولوب، جانب حضرت نبویدن صنعا حاکملکنه نصب بیورلمش؛ واسود عنسی ایله محاربه ایدوب، شهید اولمشدر. زوجه‌سی (آزاد) فیروز دیلمینك عم زاده‌سی اولوب، زوجنك شهادتندن صکره اسود عنسی طرفندن جبراً تزوج اولنمش؛ وبونك قتلنه یاردیم ایتمشدر.

شهر آباد { ارض بابلده قدیم بر شهرك خرابه‌سی اولوب، حضرت ابراهیم (عم)ك مملکتی بولنمش اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شهر اماتی { پایتخت دولت عثمانیه ایله جوارلرندن عبارت اوله‌رق بر ولایت تشکیل ایدن دائره‌یه ویریلان اسمدر. [«استانبول» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شهر بازار { موصل ولایتنك سلیمانیه سنجاغنده وسلیمانیه‌نك ٣٠ کیلومتره شمالنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٥٠٠ اهالیسی، بر جامع شریفی وبر مقدار تجارتی واردر. — شهر بازار قضاسی جنوباً نفس سلیمانیه، غرباً بازیان ومرکه قضالریله، شمال شرقی جهتندن حدود ایرانیه ایله، شرق جنوبی جهتندن دخی کلعنبر قضاسیله محدوددر. ١٢٥ قریه‌دن مرکبدر. اهالیسی ٢٠٠٠٠ کشی قدر اولوب، جمله‌سی مسلم وکرددر. باشلیجه محصولاتی توتون، پرنج ومیوه‌در.

شهر بانو { ساسانیانك اخیری اولان یزدجردك اوچ قیزندن بری اولوب، ایرانك فتحنده عساکر مسلمین طرفندن سبی اولنه‌رق، حضرت امام حسین (رضه) جانبندن اخذ واستفراش اولنمش؛ وبعدالاسلام (غزاله) ویا (سلامه) تسمیه اولنه‌رق، حضرت امام زین العابدینك والده‌سی اولمشدر. همشیره‌لرندن برینی عبد الله بن عمر ودیکرینی محمد بن ابی بکر (رضهم) استفراش ایتمشلردی.

شهرت { (نواب افتخار الدین علی خان) هندستان شعراسندن ولکهنو رؤساسندن ایدی.

شهرت { (شیخ محمد حسین) مشاهیر شعرا و اطبادن اولوب، عن اصل عربستاندن اولدیغی حالده، شیرازده اکمال تحصیل ایله هندستانه کیده‌رك، عظیم شاهك خدمت طبابتنه کیرمش؛ وفرخ سیر زماننده (حکیم الممالك) عنوانی احراز ایلمشدی. محمد شاهك زماننده ایفای فریضهٔ حج ایدوب، هنده عودتنده ١١٤٩ تاریخنده وفات ایتمشدر. بش بیك بیتی حاوی مرتب دیوانی واردر.

شهرخانه { ترکستانك فرغانه خطه‌سنده یعنی ماتقدم خوقند خانلغنده وخوقندك ١٠٠ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق سیحون مجراسندن ٣٥ کیلومتره‌لك مسافه‌ده واوه‌ده بر شهر اولوب، بوندن یتمش سنه اول خوقند امیری عمر خان طرفندن بر موقع معتناده تأسیس اولنمش؛ ومتعاقباً کاشغرك چینلیلرك ضبطنه کچمی اوزرینه، ٧٠٠٠٠ کاشغر مهاجری کلوب توطن ایتمکله، بردن بره کسب توسع ومعموریت ایلمشدر.

شهر زور { موصل ولایتنی ترکیب ایدن اوچ سنجاغك بری اولوب، دجله‌نك شرقنده جهت محدبی غربه طوغری اولمق اوزره، شمالدن جنوبه ممتد بر هلال شکلنده‌در. غرباً وشمالاً نفس موصل سنجاغیله وحدود شمالیه‌سنك شرق طرفنده آز بر محلده وان ولایتیله، شرقاً حدود ایرانیه ایله وسلیمانیه سنجاغیله، جنوباً بغداد ولایتیله محاط ومحدوددر. دجله حدود غربیه‌سنی تشکیل ایلدیکی کبی، بوکا تابع زاب اعلا نهری دخی حدود شمالیه‌سنده آقار، و(دیاله) نهری بر آز یرده حدود جنوبیه‌سنی آیرر. زاب اسفل ایسه سلیمانیه سنجاغندن کلوب، شهر زور سنجاغنی شرق شمالیدن غرب جنوبی‌یه طوغری شق ایدر. شط الاعظم دینلان دیکر بر نهر دخی سنجاغك قسم جنوبیسنده شمالدن جنوبه طوغری آقه‌رق، سلیمانیه سنجاغی حدودندن کلن بر چوق چایلرك صولرینی آلیر. بو انهارك جمله‌سی دجله‌یه تابعدر. اراضیسی طاغلق اولوب، کرك حدود ایرانیه‌ده یعنی رواندز قضاسنده وکرك سلیمانیه سنجاغنك حدودی بوینجه قره طاغ،

جبل عالی، کوشك طاغی کبی بر طاقم طاغلر ممتد اولور. سنجاغك غرب جنوبی جهتنده جبل حمرین زاب اسفل مجراسنك شمالنده قره کوشك اسملریله ایکی منفرد طاغ دخی بولنوب، اورمانلرله مستوردر. هواسی معتدل وطوپراغی پك منبت ایسه‌ده، زرا- عتك اصول قدیمه اوزره وپك ناقص بر صورتده اجراسی واهالینك ثلثی قسم اعظمنك بطال و غیر مشروع قالمسنی منتج اولور. مرکزی کرکوك شهری اولوب، سنجاق ٦ قضا و ٨ ناحیه‌یه منقسمدر. زیرده‌کی جدولدن آکلاشلدیغی اوزره، ١١٥٠ قریه و ٨٩٠٠٠ اهالی‌یی جامعدر.

قضا	ناحیه	قرا	نفوس
کرکوك	٥	٣١٠	٣٠٠٠٠
اربل	·	٣٣٠	١٢٠٠٠
رانیه	·	٤٥	٥٠٠٠
رواندز	٣	٥٥	١٠٠٠٠
صلاحیه	·	٢٥٢	١٨٠٠٠
کوی سنجاق	·	١٥٨	١٤٠٠٠
جمعاً	٨	١١٥٠	٨٩٠٠٠

اهالیسنك قسم اعظمی ترك وکرد وبر مقدار عربدن مرکب مسلم اولوب، برایکیشر بیك کلدانی ویهودی دخی واردر. باشلیجه محصولاتی: بغدای، آرپه، پرنج، توتون وسائره‌دن عبارت اولوب، باغلری واشجار مثمره‌سی وعلی‌الخصوص لیمون آغاجلری دخی چوقدر. نفط قویولری چوق اولوب، کرکوك جوا- رنده پترول دخی چیقار. بعض قیولرك صوینذن طوز اخراج اولنور. میاه معدنیه‌سی دخی چوقدر. مرکز لواده بررشدیه و بتون سنجاقده برقاچ مدرسه واردر. صنایع وتجارت دخی مرکزه منحصر اولوب، او- راده بعض اسلحهٔ جارحه ایله کلیم ویوك ویاموقدن بعض منسوجات اعمال اولنور. حیوانات اهلیه‌سی چوقجه اولوب، قیون، کچی، صیغیر، خرکله وسائره‌دن عبا- رتدر. قیونلری تره‌مان وعرب جنسلرینه منقسم اولدقلری کبی، کچیلری دخی ایکی جنس تفتیك ایله برجنس عادیدن مرکبدر. حیوانات وحشیه‌سی قورت، طوموز، آیی، صیرتلان، تیلکی، طاوشان وسائره‌دن عبارت اولوب، آرسلان، قپلان وپارس کبی حیوانات وحشیه مفقوددر. شهرزور خطه‌سی خلافت عباسیه زماننده دخی مشهور اولوب، بغداد وشام مدرسه‌لرنده برچوق شهرزورلیلر بولنه‌رق، ایچلرندن پك مشهور فقها وعلما یتیشمدر. شهرزور اسمنده بر شهر دخی بولنمش اولدیغی واسمنك بتون خطه‌یه اطلاق وتعمیم اولنمسیله، شهر خراب اولدقدن صکره، بو اسمك خطه‌یه قالدیغی مروی ومظنون ایسه‌ده، خرابه‌لری بولنه‌مامشدر.

شهرزوری (ابو محمد عبدالله المرتضی بن القاسم) مشاهیر فقها وادبادن اولوب، ٤٦٥ تاریخنده اربلده طوغمش؛ وبغدادده اکمال تحصیل ایتدکدن صکره، موصله عودت ایدوب، اورانك قاضیسی اولمش؛ و ٥٢١ ده وفات ایتمشدر. تصوفه دائر مشهور برقصیدهٔ لامیه‌سی ودیکر اشعاری واردر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

یا لیل ما جئتکم زائراً
الا وجدت الارض تطوی لی
ولا ثنیت العزم عن بابکم
الا تعثرت باذیالی

— پدری (ابو احمد القاسم بن المظفر الشهر- زوری) و برادرلری (قاضی الخافقین ابو بکر محمد الشهرزوری) ایله (ابو منصور المظفر الشهرزوری) واوغلی (قاضی کمال الدین شهرزوری) وسائر احفاد واقاربی دخی مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب، موصل و شام وجزیره‌ده طول مدت قاضیلق ایتمش؛ و زمانلرینك امور مهمهٔ سیاسیه‌سنه قاریشمشلردر. اکثرینك ادبیاتدن دخی بهرهٔ وافره‌لری اولوب، بعض شعرلری منقولدر.

شهرسبز (بخارا خانلغنده وسمرقندك ٧٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده ایالت مرکزی اولوب، ٣٥٠٠٠ اهالیسی، ١٥٠ جامع شریفی، تیمورلنکك بنا کرده‌سی اولان (آق‌سرای) اسمیله بر سرای خرابه‌سی وخیلی ایشلك تجارتی واردر. برسورله محاط وآنجق بر یوزدن برقاچ کیلومتره اوزاق ایکی قصبه‌دن مرکب اولوب، ایچلرندن جریان ایدن نهرك صویی سدلر و بندلر واسطه‌سیله سقی اراضیده قوللانلدیغندن، اطرافی باغ وباغچه‌لرله مملو اولوب، شهره بو اسمی قزاندیران سرمدی بریشیللك حکم سورر. وقتیله (کش) اسمیله کوچك بر قصبه

اولوب، تیمورلنکك مسقط رأسی بولنمشدر. بو شهر وایالتنی تشکیل ایدن جوارلری یقین وقتلره کلنجه‌یه قدر مستقل اولوب، قرن حاضر میلادی اواسطنده روسیه عسکری شهری محاصره وضبط ایده‌رك، بخارا امارتنه الحاق ایتمش؛ وامیر بخارا اداره‌یی ینه اسکی بکلرینه احاله ایتمشدر.

شهرستان { بو اسمله ایرانده وقتیله بر قاچ شهر وقصبه بولنوب، اك بیوکی فارسده کازرون قربنده بولنمش اولان شهرستاندر، که بیوك ومعمور برشهر اولوب، شاپورك بناکرده‌سی اولدیغی مرویدر. سور وخندقله محاط اولوب، باب هرمز، باب مهر، باب بهرام وباب شهر اسملریله درت قپوسی، (دنبلا) اسمیله بر قلعه‌سی، مصنع بر کوپری بقیه‌سی وسائر آثار قدیمه‌سی وار ایدی. اوائل دور اسلامده دخی معمور اولوب، متعدد جوامع شریفه‌سیله مدارس وسائر مؤسسات خیریه‌سی و چشمه‌لریله باغ وباغچه‌لری وار ایدی. مغوللرك هجومندن اول خراب اولوب، هواسی آغیر بر کوچك قصبه حالنده قالمش اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

— خراسانده (نسا) قربنده ونیشاپور ایله خوارزم آره‌سنده دخی (شهرستان) اسمیله بر کوچك قصبه وار ایدی، که آنی الترجمه حکیم شهرستانی ایله سائر مشاهیر علمادن بر چوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر.

— اصفهان قربنده‌ده (شهرستان) اسمیله بر کوچك قصبه بولنوب، (جی) اسمیله دخی معروف ایدی.

شهرستانی { (ابو الفتح محمد بن ابی القاسم عبدالکریم بن ابی بکر احمد) مشاهیر فقها ومتکلمیندن اولوب، ٤٧٩ تاریخنده خراسانده‌کی شهرستان قصبه‌سنده طوغمش؛ واحمد الخوافی وابو نصر القشیری وابو القاسم الانصاری وسائر علمای زماننده‌ن فقه وکلام وحدیث علملرینی تحصیل ایتدکدن صکره، ٥١٠ تاریخنده بغداده واروب، درس ووعظی عمومك تحسین ورغبتنه مظهر اولمشیدی. مشهور سمعانی دخی صاحب ترجمه‌دن اخذ حدیث ایتمشدر. مذهب اشعری‌یه تابع اولوب، کتابلرنده دخی بو مذهبی التزام ایتمشدر. فلسفه‌ده وعلوم حکمیه‌ده دخی ید طولی صاحبی اولوب، شریعت ایله فلسفه‌یی جمعه چالیشدیغندن، بعض تعریضاته اوغرامشدر. ٥٤٨ تاریخنده وفات ایتمشدر. باشلیجه تألیفاتی شونلردر: «کتاب الملل والنحل»، «نهایة الاقدام فی علم الکلام»، «المناهج والبیان»، «کتاب المضارعه»، «تلخیص الاقسام لمذاهب الانام» وسائره. آثارینك اك مشهوری اولان «کتاب الملل والنحل» لسانمزه ترجمه وطبع ایدلمش اولدیغی کبی، لاتینجه وانکلیزجه وسائر آوروپا لسانلرینه دخی ترجمه اولنمشدر.

شهر قباد { فارسده ارجان ایله بر شهر آره‌سنده قبادك بناکرده‌سی بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شهرکند { ترکستانده خوارزمدن اون کونلك مسافه‌ده و (جند) قربنده بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان»ده مسطوردر.

شهرکویی { وزبارزدی شارکوی یاخود پیروت (Pirot) صربستانده بلغرادك ٢٥١ کیلومتره جنوب شرقیسنده وموراوه‌یه تابع نیشاوه نهری واستانبولدن بلغراده کیدن دمیر یول خطی اوزرنده سنجاق مرکزی برقصبه اولوب، ٨٨٣٠ اهالیسی، مشهور خالیلریله سائر بعض منسوجاتی وجوارلرنده کلیتلی شراب ویرر بك چوق باغلری واردر. اداره عثمانیه زماننده شهرکویی خالیلرینك رواجی دها زیاده اولوب، صربیه‌یه التحاقندن بری بو صنعت تدنیده‌در. — شهرکویی سنجاغی صربیه‌نك جنوب شرقی کوشه‌سنده اولوب، شمالاً قنیاپواج غرباً نیش سنجاقلریله، شرقاً وجنوباً دخی بلغارستانله محدوددر. مساحۀ سطحیه‌سی ٢٦١٢ مربع کیلومتره واهالیسی ٨٢٣١٢ کشیدر.

شهرکویی { (یاخود شارکوی) ادرنه ولایتنك کلیبولی سنجاغنده وکلیبولینك ٤٠ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق مرمره دکیزی ساحلنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ٣٠٠٠ قدر اهالیسی، برجامعی وبرمسجدی واردر — شهرکویی قضاسی شرقاً مرفته، شمالاً معلقره غرباً کلیبولی قضالریله، جنوباً دخی مرمره دکیزیله محاط ومحدود اولوب، اووه مستجب ناحیه‌سیله برا ١٥ ی اسلام و٩ ی خرستیان کویی اولمق اوزره ٢٤ قریه‌لری و٦٠ چفتلکی و ١٣١٣٦ اهالی‌یی

...در. اراضیسی منبت اولوب، ذخایر متنوعه ایله ...ومرلك انواعی حاصل اولور. درون قضاده ٧ جامع ...یف ٢٧ مکتب، ٢٤ کلیسا و مناستر، ٢٦٧٦ ...ان، ١٦ خان، ١ حمام، ٢٩ فرون، ٥٩ دکرمن، ...٣٠٠ باغ، ١٢ باغچه، ١٨٨٥٢ تارله، ٢ چایر ...ه مرعی و ١٤ بالطه‌لق موجوددر.

شهری (محمد — افندی) شعراء عثمانیه‌دن اولوب، تکفور طاغلیدر. ١١٤٧ ... وفات ایتمشدر. شو مطلع اونکدر:

صفای خاطرم کوکلم سروری ای کوزم نوری
سکا عاشق اولان کورمز حضوری ای کوزم نوری

شهریار دولت ساسانیه سردارلرندن او. لوب، روملره قارشی بر چوق محا. ...به‌لر ایتمشدر.

شهریار ملوك ساسانیه‌دن خسرو پرویزك اون سکزنجی اوغلی اولوب، کندیسی ...کومت سورمه‌مش ایسه ده، اوغلی یزد جرد سا...انیان سلاله‌سنك حکمدار اخیری بولنمشدر.

شهریار هندستانده سلطنت سورن سلالهٔ تیموریه‌دن جهانکیر شاهك اك کو...ك اوغلی ونور جهان بیکمك دامادی اولوب، ...١٠٣ تاریخنده پدرینك وقوع وفاتنده لاهورده ...لنوب، خزائن دولتی ضبط ایله، اعلان سلطنت ...تشدر. ادبیاتدن بهره‌سی وطبیعت شعریه‌سی اولوب، ...فتاب تخلص ایدردی. کوزلرینه میل چکلمسنه ...ویلدیکی شو تاریخ جملهٔ اشعارندندر.

زنرکس کلاب ارچه نتوان کشید
کشیدند از نرکس من کلاب
چو پرسد کسی از تو تاریخ من
بکو کور شد دیدهٔ آفتاب

شهسوار بك ذوالقدریه امراسنك سکزنجیسی اولوب، سلیمان ...ك اوغلیدر. برادری بوداق بك مسند امارتده ...لدیغی حالده، صاحب ترجمه ابو الفتح سلطان محمد ...ان حضرتلرینه التجا ایله، عساکر عثمانیه معاونتیله ...٨٧ ده امارتی ضبط ایتمش؛ وبرادری بوداق بکی ...مصره قاچیرمش ایدی. مصر ملکی قیتبای بوداق بکی التزامله، شهسوار بکه قارشی عسکر سوق ایده‌رك، حامیسی بولنان سلطان محمد خانك روم ایلنجه بعض غوائل ایله اشتغالندن بالاستفاده، وبر طاقم مواعد کاذبه‌یه بالتوسل، بوداق بکی ذوالقدریه امارتنه اعاده، وشهسوار بکی مصره کوتوره‌رك، ٨٧٥ ده صلب ایتمشدر. اوغلی علی بك یاوز سلطان سلیم خان طرفندن خدمتنه آلنه‌رق، قیصریه سنجاغنه نصب بیورلمشیدی.

شهسوار زاده [«مصطفی پاشا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شهلا احمد پاشا دور سلطان محمود خان اولده مسند صدارته یچمش وزرادن و خطاطیندن اولوب، «احمد پاشا» (حاجی) ماده‌سنده ترجمهٔ حالی سبق ایتمشدر.

شهنشاه سلطان بایزید خان ثانی شهزاده‌لرندن اولوب، قرهمان والیسی ایکن، پدرلرینك اواخر سلطنتلرنده و٩١٧ تاریخنده وفات ایتمشدر.

شهودی اونبجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب مغنیسالیدر. طریق تصوفه سالك ایدی. شو بیت اونکدر:

مجلس میده رخك شوقنه پیمانه دونر
کورسه شمعك نیته‌کیم شوقله پروانه دونر

شهودی ایران شعراسندن ایکی کشینك تخلصیدر: برنجیسی اصفهانلی ویاخراسانلی اولوب، رمل ایله مشغول ایمش. شو بیت اونکدر:

کر بمثل ریخته باشد نشاط
دست ودلی کوکه فراهم کند

— ایکنجیسی لاهیجانلی اولوب، سلطان یعقوبك معاصری ایدی. دیوانی واردر. شو رباعی اونکدر:

دل آتش غم بر سر خود بیخته دید
در کوی تو صد هزار خون ریخته دید
در زلف تو رفت تا قراری طلبد
آنجا دو هزار چون خود آویخته دید

شهید (ابوالحسن —) ایران قدمای شعراسندن اولوب، بلخلیدر. وفاتی حقنده رودکینك بر مرثیه‌سی واردر. شو بیت اونکدر:

اکر غمرا چو آتش دود بودی
جهان تاریك بودی جاودانه

شهیدی { شعرای عثمانیه‌دن وسادات حسینیه‌دن اولوب، یاوز سلطان سلیم خان حضرتلری طربزونده ایکن، درکاهنه انتساب ایتمش؛ وپادشاه مشارالیهك جلوسندن صکره نیجه انعاملرینه نائل اولمش ایدی. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

شراب تلخ زهر ایسه بکا شربت کلور صوفی
لبندن صونسه ناز ایله کر اول شکر زبان بوسه

شهیدی { ایران شعراسندن اولوب، (قم) لیدر. درویش مشرب بر آدم اولوب، طبیعتی هزله مائل ایدی. سلطان یعقوب زماننده ملك الشعرا عنوانی احراز ایتمشدی. ایکی دفعه خراسانه سیاحت ایدوب، بعده هندستانه کیتمش؛ و ۹۳۵ تاریخنده، یوز یاشلرنده اولدیغی حالده، کجراتده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

بیا ای عشق وآتش زن دل افسردهٔ مارا
بنور خویش روشن کن چراغ مردهٔ مارا

شیاق { اشقودره ولایتك دراج سنجاغنده وسنجاغك شمال غربی کوشه‌سنده بر قضا اولوب، جنوباً نفس دراج، شرق جنوبی جهتندن تیران قضالریله، شرقاً وشرق شمالی طرفندن اشقودره سنجاغیله، غرباً وغرب شمالی طرفندن‌ده آدریاتیق دکیزیله محاط و محدوددر. برز وایشیم ناحیه‌لریله برابر ۵۶ قریه‌یی حاویدر. قضانك قسم جنوبیسنده (آرزن) و شمال شرقی جهتنده ایشیم نهرلری آقوب، بو ایکی نهرك آره‌سنده بر طاقم تپه‌لر بولنیور، که شمال غربی‌یه طوغری دکیزك ایچنه قدر اوزانه‌رق (رودونی) برونی تشکیل ایدیور. بو تپه‌لردن بر طاقم چایلر آقوب، دکیزه دوکیلور. دکیز قییلرنده برطاقم بطاقلقلر وممحه‌لر بولنیور. اراضیسی پك منبت ایسه‌ده، اهالیسی پك چالیشقان اولمدیغندن، بحق استفاده اولنمیور. اورمانلری پك چوق اولوب، ساحله قدر ممتد اولورلر.

شیبان { صحابه‌دن اوچ ذاتك اسمیدر: بری اسماعیل بن ابراهیمك جدی. — ایکنجیسی علی بن شیبانك پدری. — اوچنجیسیده (ابویحیي شیبان بن مالك الانصاری السلمی) در، که ابوهریره یحیي بن عباد بن شیبانك جدیدر. توروني مومی‌الیه کندیسندن روایت ایتمشدر.

شیبان { خلافت عباسیه زماننده مصرد حکومت سورن بنی طولون ام سنك بشنجیسی واخیری اولوب، حکومت مذکوره مؤسسی اولان احمد بن طولونك اوغلیدر. ۹۱ تاریخنده برادر زاده‌سی ابو موسی هارونك وفاتند صکره مسند حکومته کچمش ایسه‌ده، یالکز بر آ حکومت سوروب، خلیفهٔ عباسی مکتفی بالله عسک کوندررك، کندیسنی مغلوب واسیر ایتمش؛ وبونك بنی طواون حکومتی پایانه ایرمشدر.

شیبان { اورال سلسلهٔ جبالنك شرق طرفند (توبول) مجراسنه‌دك اولان یرلرد ساکن بر تاتار قبیله‌سیدر.

شیبان { (بنی —) مشاهیر قبائل عربدن بیوك قبیله اولوب بو قبیله‌یه منسو وشیبانی لقبیله ملقب برچوق مشاهیر یتیشمشدر. — بصره‌ده بو اسمله بر بیوك محله اولوب، اهالیسی ب شیباندن ایدی.

شیبانی { (ابو عمرو اسحق بن مرار) مشاه ادبای عربدن اولوب، نحو، لغت، حدیث، حفظ اشعار وسائر علومده زماننك اما ایدی. امام احمد بن حنبل دخی کندیسندن ا واستماع حدیث ایتمشدر. بنی شیبانه منسوب اولمیوب قبیلهٔ مذکوره‌یه منسوب بعض آدملرك چوجقلرین مربیلك ایتدیکیچون، شیبانی نسبتیله شهرت بولمشد ۲۰۶ تاریخنده ۱۱۰ یاشنده وفات ایتمشدر. قبا عربدن هر بر قبیله‌نك اشعارینی جمع وتدوین ایتدکج بر مصحف شریف یازوب، کوفه مسجدینه وق ایتمکی عادت ایدنمکله، ۸۰ قدر مصحف شریف یازمش اولدیغی مرویدر. تألیفاتی بروجه آتید: «کتاب اللغات»، «کتاب الخیل»، «کتاب النوادر «کتاب غریب الحدیث»، «کتاب النحلة»، «کت الابل»، «کتاب خلق الانسان» وسائره، اش عربی دخی جمع ایدوب، متعدد دیوانلر وجو کتیرمشدر.

شیبانی { (ابوالضحاك شبیب بن یزید الشیبا روساء خوارجدن اولوب، عبدالم بن مروانك زماننده وحجاج بن یوسف عراق والی ایکن، اطاعتدن انحرافنه مبنی حجاجك بربرینی متعا کوندردیکی بش قوادی مغلوب ایتدکدنصکره، کوف

هجوم ایدوب، حجاج دخی بصره‌دن کوفه‌یه شتاب
ایتمش ایسه‌ده، مغلوب اولمسیله، شبیب کوفه‌یه داخل
اولمشیدی. زوجه‌سی (غزاله) ایله والده‌سی جهیره دخی
شجاعتله شهرت شعار اولوب، بالذات میدان حربه
چیقارلردی، وحجاجک مغلوبیتنه باشلیجه غزاله سبب
اولمشدر. بعده عبدالملک شامدن حجاجه امداد
گوندرمکله، غزاله وجهیره میدان حربده قتل اولنمش؛
شبیب عسکرینک بقیة السیوفیله اهوازه قاچوب،
جسر دجیلدن آتی نهره آته‌رق، اتلاف نفس
ایتمشدر. هجرت نبویه‌نک ۲۶ نجی سالنده طوغوب،
۷۷ تاریخنده وفات ایتمشدر.

شیبک خان } اوزبک خانلرندن وجوجی بن چنکیزک نسلندن اولوب،
۹۰۰ تاریخنده ماوراء النهری وبعده خراسانی ضبط
ایتمکله، خراسان صاحبی بولنان بدیع الزمان بن
سلطان حسین بایقرا مغلوباً شاه اسماعیل صفوی‌یه
التجا ایتمش؛ و ۹۱۶ تاریخنده شاه اسماعیل عسکر
سوق ایده‌رک، مروده شیبک خانه غلبه چالمش؛
وشیبک خان محاربه‌ده وفات ایتمکله، خراسان شاه
اسماعیلک ضبطنه گچمش ایسه‌ده، بدیع الزمانه ویر-
میوب، کندیسی محافظه ایتمشدی. شیبک خانک نسلی
ماوراء النهرده دها چوق وقت حکم سورمشدر.

شیبه } صحابه‌دن بر وجه زیر بر قاچ ذاتک اسمیدر: (شیبه بن عبدالرحمن السلمی)
که صحبتی مختلف فیهدر. — (ابو هاشم شیبه بن عتبة
القرشی العبشمی) که معاویه بن ابی سفیانک دایسی او-
لوب، یرموک وقعه‌سنده بر گوزندن مجروح اولمش؛
معاویه‌نک زماننده وفات ایتمشدر. — (ابو عثمان
شیبه بن عثمان بن ابی طلحة القرشی العبدری الحجبی)
که پدری احد وقعه‌سنده، کافر اولدیغی حالده، حضرت
علی (رضه) یدیله قتل اولنمش؛ وکندیسی حنین غزا-
سنده وبر روایتده فتح مکه‌ده اسلامه گلوب، اخیار
صحابه زمره‌سنه داخل اولمغله، کندیسیله عم زاده‌سی
عثمان بن طلحه‌یه جانب حضرت نبویدن کعبهٔ مکرمه‌نک
آناختاری اعطا بیوریله‌رق، عصرلرجه بونلرک نسلنده
قالمشدر. شیبه ۵۷ تاریخنده وبر روایتده یزید بن
معاویه زماننده وفات ایتمشدر. مؤلفة قلوبدن اولدیغی
دخی مرویدر. — (شیبه بن ابی کثیر الاشجعی)
که صحبتی مختلف فیه اولوب، کندیسندن بعض احادیث
شریفه منقولدر.

شیپشات } (Shipshat) آمریقای شمالینک دومینیون قطعه‌سنده قناده
خطه‌سنک کبک ایالتنده بر نهر اولوب، هنوز مجهول
بر طاقم کوللردن چیقه‌رق وبر چوق کوللرک ایچندن
گچه‌رک، جنوب غربی‌یه طوغری آقار؛ وبر چوق
شلاله‌لر وبک اینیشلی آقنتیلر تشکیلندن صکره
(سنت لوران) ایرماغنه تابع (سا کنای) نهرینه
دوکیلور. مجراسنک طولی ۲۲۰ کیلومتره قدردر.

شیپقه } (Chipka) شرق روم ایلنده قوجه بالقان سلسلهٔ جبالنک جنوبی اتکنده
وقزانلغک ۲ ساعت شمال غربیسنده ۴۰۰۰ اهالی‌لی
جامع بر بلغار کوییله یاننده بر بوغازدر، که
بالقانک اک ایشلک بوغازلرندن اولوب، ۱۳۱۸ متره
ارتفاعنده‌در. بو بوغازدن بر شوسه گچر. صوک
روسیه محاربه‌سنده عساکر عثمانیه بو بوغازده شان
عسکریلرینی تأیید ایده‌جک صورتده محاربه ایدوب،
روسلری بوغازه حاکم اولان نقاطدن چیقارمغه
موفق اولمشلردر.

شیپلی } (Chipley) انکلتره‌نک (یورق) ایالتنده و (برادفورد) ک ۵ کیلو-
متره شمال غربیسنده و (اوزه) نهرینه تابع (اره)
چایی اوزرنده بر قصبه اولوب، ۱۵۰۹۵ اهالیسی،
دمیر یولی وبوک منسوجات وسائره فابریقه‌لری واردر.

شیث } انبیادن اولوب، حضرت آدم (عم) ک اوغلیدر. نوح (عم) دخی شیثک
نسلندن اولمغله، سائر بنی آدم طوفانده غرق اولدقلرندن
ایکنجی ابو البشر عد اولنور.

شیحان } قدسک اطرافنده‌کی جبالک اک یوکسکی اولدیغی کتب عربیه‌ده
مذکور اولوب، بین النصاری (Sion) اسمیله معروف
اولان طاغ اولسه گرکدر.

شیخپور } هندستانک بهار خطه‌سنده (بهاکلپور) ایالتنک (مونکیر)
سنجاغنده ومونکیرک ۶۵ کیلومتره جنوب غربیسنده
بر قصبه اولوب، ۱۱۵۳۵ اهالیسی واردر.

شیخ الرئیس } ابن سینایه ویریلن عنواندر.

شیخ شاه { ملوك دربندیه‌نك آلتنجیسی اولوب، ملك غازینك اوغلیدر. برادری محمود بكك یرینه اهالی طرفندن دعوت اولنه‌رق، شروان شاهی اولمش؛ ومحمود بك بعده عسكر سوقیله كندیسنی قلعهٔ كلستانده اوچ آی حبس ایتمش ایسه‌ده، او صره‌ده ارتحال ایتمكله، صاحب ترجمه رقیبسز قالوب، ٩٢٥ تاریخنه‌دك حكم سورمش؛ وتاریخ مذكورده وفات ایتمشدر.

شیخ عباده { صعید مصرده نیلك كنار شرقیسنده و (روضه) نك قارشیسنده بر قریه اولوب، (آنتینوئه) شهر قدیمنك خرابه‌لری اوزرنده مؤسسدر.

شیخلر { ازمید سنجاغك قندره قضاسنه تابع بر ناحیه اولوب، ٤٦ قریه‌دن مركبدر.

شیخلو { خداوندكار ولایتنده قره حصار سنجاغنك صندقلی قضاسنه تابع وصندقلینك غرب جهتنده واقع بر ناحیه اولوب، ٥٦ قریه‌دن مركبدر. مركزی (ایشیقلو) قصبه‌سیدر. اراضیسی قسماً اووه وقسماً آق طاغندن عبارت اولوب، طوپراغی پك منبتدر. باغ وباغچه‌لری واورمانلری‌ده چوقدر. مذكور طاغده آیی، طوموز، كیك وسائر آو حیوانلری بولنور. اهالیسی ١٧٠٠٠ كشیدن زیاده‌جه ولوب، جمله‌سی مسلمدر. درون ناحیه‌ده ٦٠ جامع، ٤ مدرسه، ٥٤ مكتب، ٤٢ دكان، ٢ خان و ٢ حمام موجوددر.

شیخ ناصر { سیستانده هامون كولنك منتهای شرق شمالیسنده بر قصبه اولوب، بلوج رؤساسندن برینك مقریدر.

شیخی { قدمای شعرای عثمانیه‌دن بروجه‌زیر بش ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی كرمیانلی اولوب، اكثر علومدن بهره‌سی وطب وكحاللقده دخی مهارتی وار ایدی. چلبی سلطان محمد وسلطان مراد خان ثانی زمانلرنده یاشامش؛ وسلطان مراد مشار الیهك امریله (خسرو وشیرین) حكایهٔ مشهوره‌سنك تركجه نظمنه مباشرت ایتمش ایسه‌ده، اكمالنه موفق اوله‌میوب، بعده همشیره‌زاده‌سی جمال اتمام ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

بونجه نوروفر ایله یوزك كونینه بكزه‌مز
نیجه كم بدر فلك یوزین هر آی بوزار دوزر

— ایكنجیسی بروسه‌لی اولوب، چاقشیرجی شیخ[ی] دینمكله معروف ایدی. هجوكونه بعض اشعار لطیفه‌[سی] واردر. شو قطعه اونكدر:

هجرك دوننك اوزونلغنه
وصلك سحری اوملمز اولدی
نركسلرینك فراقی ایله
كرپكلی كوزم یوملمز اولدی

— اوچنجیسی (محمد) طریق علی‌یه منسوب اولوب[،] ابو السعود افندینك دانشمندی ایكن، كنج یاشند[ه] وفات ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

ریاحین محبت دیكمك ایچون باغبان عشق
سفال سینه‌مه قونمش بر آوج خاكدر كوكلم

— دردنجیسی طبیب زاده دینمكله معروف او[ـ]لوب، اسمی محمددر. صاحب تذكره قنالی زاده‌[نك] معاصری ایدی. طاشكبری زاده‌نك «شقایق نعمانیه‌[ـ]سنه بر ذیل یازمشدر. شو بیت اونكدر:

صقین آلدانمه لعبت باز دهرك مكرینه شیخی
نه‌لر پیدا ایدر اول بو كبودی چادر آلتنده

— بشنجیسی (محمد — افندی) بروسه‌ده یش[ـ] عمارت مولوی‌خانه‌سنك شیخی اولوب، ١١٥١ [ده] وفات ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

ارباب دل اولمز ینه مسرور اولورسه
جیب دلی كنجینهٔ قارونله مملو

شیخی افندی { (عبد القادر —) سلط[ان] مراد خان ثالث دور[ـ]

مشیخت اسلامیه مسندینه نائل اولان علمادن اولو[ب،] علامه ابو السعود افندینك یكنی ومؤید زاده عب[د] الرحمن افندینك برادری شیخ كریم افندینك اوغلید[ر.] ٩٢٠ تاریخلرنده طوغوب، تحصیل علم ایله، مشار[الیه] ابوالسعود افندینك درسنه دوام ایتدكدن صكر[ه] علی الاصول دور مدارس ایده‌رك، ٩٧٤ ده ش[ام] ومتعاقباً مصر، ٧٦ ده بروسه، ٧٧ ده استانب[ول] قاضیسی اولمش؛ و٩٧٨ ده آناطولی و٩٧٩ ده [روم] ایلی قاضیعسكری اولدقدن صكره، ٩٩٥ ده چ[وی] زاده‌دن صكره مسند مشیخت اسلامیه‌یه ارتقا، وا[و] سنه‌یه قریب مدت بو مقامده قالدقدن صكره ١٩٧[ـ] واقع بكار بكی حادثه‌سنده عزل اولنه‌رق، ٢٠٠[ـ]

...ارنخنده وفات ایتمشدر. جوار ابا ایوب انصاریده مدفوندر. علوم شرعیه وادبیه‌ده عالم بر ذات ایدی.

شیخین { خلفاء راشدیندن حضرت ابابکر وحضرت عمر (رضهما) یه ویریلن عنوان مشترکدر.

شیدا { اوننجی قرن هجری شعراء عثمانیه‌سندن ایکی ذاتك مخلصیدر:
برنجیسی استانبوللیدر. عاشق چلبینك شاکردی اولوب، منصوبیت و معزولیتنده معیتنده بولنمش؛ ۹۸۸ ده وفات ایتمشدر. شو مطلع اونکدر:

زلفکك بندین چوزوب ای کمندین آیه صال
کون یوزکدن کاکلك رفع ایت جهانه سایه صال

— ایکنجیسی اسکوبلی اولوب، شهر مذکورده وبوسنه سراینده بعض مدارسده مدرس بولنمش؛ ۹۶۰ ده وفات ایتمشدر. شو بیت‌معنیدار اونکدر:

بن غباری خاکدن قالدرمیان
روزکار اکسیکلکیدر روزکار اکسیکلکی

شیدا { (مولوی مهدی بن مولوی محمد تقی کاکوری) هندستان شعراسندن اولوب، جهانکیر و شاهجهانك زمانلرنده یاشامش؛ ۱۰۶۲ تاریخنده کشمیرده وفات ایتمشدر. اون ایکی بیك بیتی جامع بر منظومه‌سی اولوب، کلیات اشعاری ۵۰۰۰۰ بیته بالغ اولور. نعتلری‌ده چوق اولوب، شو برایکی بیت او جمله‌دندر:

زیب بزم صفحه شد تا نعت شاهنشاه من
قامت تعظیم آمد مد بسم الله من
آرزودارم رسد در کوش احمد آه من
شافعهم باشد بروز حشر شاهنشاه من الخ

شید ادده { متأخرین شعرادن اولوب، اواخر عمرنده ایکی کوزندن اعمی اولدیغی حالده، یکی قپو مولوخانه‌سنده نیزن باشی ایدی. ۱۲۱۰ تاریخندن صکره‌جه وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

کوکل سودی او شهبازی توکنمز شیوه ونازی
کوزللرك سر افرازی کورن وصلنه ایرسه‌م دیر

شیدام { (Schiedam) فلمنك جنوبی هولانده ایالتنده، روتردام قضاسنده وروتردامك ٦ کیلومتره غربنده اوله‌رق (شیه) نهری اوزرنده وبو نهرك موزه‌یه دوکلدیکی محله قریب بر قصبه واسکله اولوب، ۲۴۱۹۵ اهالیسی، اطرافنده بوزلرجه یل دکرمنلری، مسکرات مختلفه و اسپیرتو ایله اجزای کیمیویه وخلاط و سائره فابریقه‌لری، دمیرخانه‌لری. سفائن احمرلنه مخصوص دستکاهلری ومسکرات، ذخایر، یاغ، پنیر و سائره‌یه متعلق پك ایشلك تجارت بحریه‌سی واردر.

شیدله { (ابو المعالی عزیزی بن عبدالملك الجیلی) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن و واعظیندن اولوب، مذهب اشعری‌یه میلی وار ایدی. بغدادده برچیلی وقت قاضی بولنمش؛ وفقه واصول و وعظه دائر برقاچ کتاب یازوب، اشعار عربدن دخی خیلی شی جمع ایتمشدر. ٤٩٤ ده بغدادده وفات ایتمشدر. بعض اشعاری دخی اولوب، شو برایکی بیت او جمله‌دندر:

یا مدعی بعقالة	صدق المحبة والاخاء
لوکنت تصدق می المقا-	ل لما نظرت الی سوائی
فسلکت سبل محبتی	واخترت غیری فی الصفاء
هیهات ان یحوی الفوأ-	د محبتین علی استواء

شیراز { ایرانك اك مشهور واك کوزل شهرلرندن اولوب، فارس خطه‌سنك مرکزیدر. ″٤٠ ′٣٦ °٢٩ عرض شمالی ایله ′٢٠ °٥٠ طول شرقیده و اصطخر خرابه‌لرینك ٦٠ کیلومتره جنوب غربیسنده واقعدر. کوزل بر موقعده واقع اولوب، هواسی پك کوزل واطرافنده باغ وباغچه‌لری ومیاه جاریه‌سی چوقدر. دور اسلامده تأسیس اولنه‌رق، حجاج بن یوسفك عم زاده‌سی محمد بن القاسم بن عقیل طرفندن اساسی وضع ایدلمش اولدیغی مرویدر. بعده آل بویه دولتی زماننده وعلی الخصوص ابوکالیجار سلطان الدوله دورنده اطرافنه مکمل بر سور چکدیریله‌رك، شهر پك چوق تزیین وتوسیع اولنمشدی. او زمانلرده ایرانك اك بیوك واك معمور شهری اولوب، اهالیسی برقاچ یوز بیك کشی‌یه بالغ اولمش ایکن، بعده ایرانك دوچار اولدیغی اغتشاشات سیاسیه آره‌سنده ومؤخراً بربرینی متعاقب وقوع بولان شدتلی زلزله‌لردن دفعاتله همان کاملاً خراب اولمش؛ وهر نقدر یکیدن اعمار اولنمش ایسه‌ده، اهالیسی ۳۲۰۰۰ نفوسی تجاوز ایده‌مه‌مشدر. مقدما شیرازده مشهور اسلحهٔ جارحه ایله مینه‌کاری ایشلر یاپیلیردیسه‌ده، بو صنعتلر منقرض اولمش؛ واهمیت

تجاره‌سی‌ده بندر بوشهر و بندر عباس ایله ایرانك ایچ طرفلری آره‌سنده برتجارت منزلی اولمقدن عبارت قالمشدر. کللری چوق اولوب، خیلی کل یاغی وکل صویی چیقاریلیر. شرابی دنیانك اك کوزل شرابی عد اولنور. شهرك ایچندن بر قاچ جدول کچیریلوب، بونلرك اك کوزلی حافظك اشعاریله تأیید ایتمش اولدیغی (رکن آباد) صویيدر. شیراز آل بویه، اتابکان، آل مظفر و سائر بعض ملوك زمانلرنده پایتخت بولندیغی کبی، ملوك صفویه‌نك انقراضندن صکره بر آره‌لق کریم خان طرفندن دخی پایتخت اتخاذ اولنه‌رق، بونك طرفندن بعض اعمارات دخی اجرا اولنمشدی. معموریتی زماننده برچوق مشاهیر علما وادبانك مسقط رأسی بولنمشدر، که اك مشهورلری ابواسحق شیرازی، سعدئ شیرازی، حافظ شیرازی وسائرلریدر. ائمهٔ اثنا عشردن موسی کاظم (رضه) ك تورونی احمد بن محمد بن موسی الکاظم دخی شیرازده مدفوندر. شیخ سعدینك تربه‌سی شهرك ایچنده وخواجه حافظك‌کی ده شهرك خارجنده الیوم موجوددر. آب وهواسنك لطافتنه مبنی اهالیسی تندرست وتناسب اعضایه مالك اولوب، جمله‌سی ذوق و اکلنجه‌یه ما-ئلدر، وشهرك اکلنجه وسفاهت یرلری چوقدر. علم وادبه اولان میل واستعدادلری دخی زیاده اولوب، بر چوق مدرسه‌لری وعلماسی واردر. شیرازده سویلنیلن لسان فارسینك اك فصیحیدر.

شیرازی [«ابواسحق شیرازی»، «سعدی» و«حافظ شیرازی» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

شیرازی (قطب الدین محمود بن مسعود) مشاهیر علمادن اولوب، نصیرالدین طوسینك شاکردانندندر. هیئته متعلق «الاختیارات» عنوانیله برتألیفی وابن حاجبك «کتاب الاصول» یله «حکمة لاشراق». و«مفتاح». شرحلری واردر. ۷۱۰ تاریخنده وفات ایتمشدر. «حل مشکلات المجسطی» عنوانلی کتاب دخی بونك اولسه کرکدر.

شیرازی (عبد الرحمن بن ناصر بن عبدالله) مؤلفیندن اولوب، «الایضاح فی اسرار النکاح» عنوانیله بر تألیفی واردر، که پارس کتبخانه‌سنده ۹٦٤ رقمیله مرقم اوله‌رق موجوددر. ۷۷٤ تاریخنده وفات ایتمشدر.

شیرازی (ابو اسحق) مشاهیر شعرا ایراندن اولوب، دائما یمکلر حقند اشعار سویلمکله شهرت بولمشدر. خواجه حافظ شیرازینك معاصری اولوب، شاعر مشارالیه زماننك قطبی اولان شیخ نعمة الله‌ه مراجعتله، (ابو اسحق بزم اشعارمزه نظیره اوله‌رق سویلدیکی اشعاریله یمکلری مدح ایده‌رك تمسخر ایدیور دیه، شکایت ایتدیکندن، شیخ مشار الیه صاحب ترجمه‌یی جانبه کندیسندن اشتکا اولندیغنی سویلدکده، ابو اسحق «اونلر می ومحبوبی مدح ایدیورلر، بن نعمة الله‌ی مدح ایدیورم» کلام معنیداریله جواب ویرمشیدی احفاد تیموردن اسکندر بن عمر شیخه ندیملك ایتمش اولدیغی دخی مرویدر. اشعاری مشهوردر. ش رباعی اوجمله‌دندر:

نرکس که شبیهست بچشم خوش دلبر
کویند طبق دارد از سیم پراز زر
در دیدهٔ بو سحاق نه زر داردنه سیم
شش نان تنك دارد ویك کاسه مزعفر

شیرانشاه (قهستانده حکومت سورن ملو اسماعیلیه‌نك اخیری اولان خوا رکن الدین خور شاهك برادری اولوب، ٦٥٤ تا ریخنده هلاکونك وقوع بولان هجومنده برادر طرفندن، مغول عسکرینی بشقه جهتدن مشغو ایتمك اوزره، عسکر سوقنه مأمور اولمش ایسه‌ده موفق اوله‌میوب، برادری تسلیم اولندیغی کبی کندیسی دخی مغوللرك الینه کچمش ایدی.

شیرپور (بو اسمله هندستانده بروجه زیر قاچ قصبه واردر:

برنجیسی بنارس ایالتنك غازیپور سنجاغنده وغ زیپورك ۳۵ کیلومتره غربنده اوله‌رق کنك ایرم غنك صول کنارنده واقع اولوب، ۷۹٦۰ اهالیس واردر.

— ایکنجیسی بنکاله خطه‌سنده دکه ایالتن (میمنسنك) سنجاغنده ومیمنسنكك ۳۵ کیلومتر جنوب شرقیسنده اولوب، ۸۰۱۵ اهالیسی واردر

— اوچنجیسی بمبای اداره‌سنه تابع (کندش ایالتنده و (دهولیه) نك ۸۵ کیلومتره شمال شرقیسند واقع اولوب، ٦٥۷۰ اهالیسی واردر. قضا مرکزید

— دردنجیسی بنکاله خطه‌سنده راجشاه

ايالتنك (بكره) سنجاغنده وبكرهنك ٢٠ كيلومتره جنوبنده واقع اولوب، ٤٢٣٠ اهاليسى واردر.

شيرخان لودى { هندستان مشاهير ادباسندن اولوب، ١١٠٢ تاريخنده مشاهير شعرا وادبا وعلمانك تراجم احوالنى حاوى «مرآت الخيال» عنوانيله بر كتاب يازمشدر.

شيرزاد { ملوك غزنويهنك يعنى آل سبكتكينك اون برنجى حكمدارى اولوب، سلطان مسعود ثالثك اوغليدر. ٥٠٨ د.، پدرينك وفاتى اوزرينه، وصيتيله غزنهده تخته چيقوب، بر سنه حكومت سوردكدن صكره، ارتحال ايتمشدر.

شيرزال { شهاب الدين غورى كولهلرندن اولهرق كشمير وهندستان طرفلرنده حكومت سورن طوائف ملوكدن اولوب، محمد بختياردن صكره حكومت سورمش؛ وهند برهمنيلرينه قارشى محاربه ايله امرار زمان ايدوب، بو محاربهلرك برنده شهيد اولمشدر.

شير على خان { افغانستانك امير اسبقى اولوب، اليوم حكومت سورن سلالهنك باشى اولان دوست محمد خانك كوچك اوغليدر. ١٢٤١ تاريخنده طوغوب، ١٢٨٠ ده پدرينه خلف اولمش؛ ومتعاقباً كورديكى مخالفتلر اوزرينه، هندستانه قاچوب، انكليزلرك امدادينى طلب ايتمش ايسهده، بوكا نائل اولهميوب، ١٢٨٥ تاريخنده افغانيستانه عودتله، اوغلى يعقوب خانك معاونتيله، حكومتى برادرى افضل خانك يدندن استرداد ايتمش؛ وبر طاقم اصلاحات وتنظيماته باشلامش ايدى. بعده روسيهنك طرفنى التزام ايتمكله، ١٢٩٥ ده هندستان واليسى طرفندن كوندريلان هيئت سفارتى قبول ايتمهديكندن، انكليز حكومتى اعلان حرب ايدهرك، شير على خانك عسكرى مغلوب اولمغله، كنديسى روسيه طوپراغنه قاچوب، بر سنه صكره اوراده وفات ايتمشدر. اوغلى يعقوب خان خلفى اولوب، بر آز وقت حكومت سوردكدن صكره، انكليزلر طرفندن اسقاط اولنهرق، الآن حكم سورمكده اولان عمى عبدالرحمن خان تختنه چيقمشدر.

شيركوه { (اسد الدين — بن شادى) امراء اكراددن رواونديه قبيلهسندن اولوب، شام ملكى بولنان نور الدين شهيدك نائبى ايدى. مصرده حكومت سورن خلفاء فاطميهنك اخيرى اولان عاضدلدين اللهك وزيرى سالف الترجمه (شاور) ك طلب واستمدادى اوزرينه، عسكرله مصره اعزام اولنهرق، برنجى عزيمتنده شاور سوزنده طورمديغيچون، شيركوه شامه عودت ايتمش ايسهده، ٥٦٤ تاريخنده اهل صليبك مصره مسلط اولملرى اوزرينه، بتكرار عاضد طرفندن دعوت اولنهرق، برادرزادهسى يوسف بن ايوب ايله برابر، عسكرله مصره كيدوب، قارشى طوران مرقوم شاورك وفات ايتمسيله، جانب خليفهدن برينه وزير نصب اولنمش؛ وياڭلز ايكى آى وزارت ايدهرك، فرنكلرله محاربه ايدوب، موفق اولدقدن صكره، وفات ايتمكله، يكنى صلاح الدين يوسف بن ايوب يرينه وزير اولمش؛ وبعده عاضدك بلا ولد وفاتى اوزرينه، تخت سلطنته چيقهرق، دولت ايوبيهيى تأسيس ايلمشدر. شيركوهك (ناصر الدين محمد) اسمنده بر اوغلى اولوب، پدرينك حياتنده نور الدين زنكى جانبندن حمص واليسى بولنديغى حالده، پدرينك وفاتنده عزل اولنمش؛ وصلاح الدين ايوبى شامى ضبط ايتديكنده، كنديسنه حمص حكومتنى ويروب، اوراده حكومت سورن شعبهٔ ايوبيهنك باشى اولمشدر.

شيركوه { (اسد الدين — بن ناصر الدين محمد) حمصده حكومت سورن شعبهٔ ايوبيهنك ايكنجى ملكى اولوب، آنف الترجمه شيركوهك طورونيدر. ٥٦٩ تاريخنده طوغوب، ٥٨١ تاريخنده پدرينه خلف اولمش؛ و ٦٣٧ تاريخنده وفات ايتمشدر. بر چوق اولاد براقوب، بونلردن (ملك منصور ناصر الدين ابراهيم) حمصده خلفى اولمشدر.

شيرلى { (Shirley) انكليز مشاهير سياحيننده اولوب، ١٥٦٥ ده طوغمش، و ١٦٣١ ده وفات ايتمشدر. ابتدا آنتيل جزايرينه وبعده ايرانه سياحت ايدوب، عودتنده شاه عباس طرفندن آوروپا حكمدارانته بر چوق هديهلر كتيرمش؛ وبعده روسيهيه ونهايت اسپانيهيه سياحت ايدوب، اسپانيه قرالى دردنجى فليب طرفندن شرق دكيزلرى قوماندانلغنه نصب اولنمشدى. كزديكى يرلرك سياحتنامهلرنى يازمشدر.

— بو اسمله بر انکلیز شاعری دخی اولوب، ۱۵۹۴ ده طوغمش، و ۱۶۵۶ ده وفات ایتمشدر. ۳۷ تیاترو رساله‌سی وبعض منظومه‌لری واردر.

شیروان { [« شروان » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شیرویه { (قباد —) ملوك ساسانیه‌نك یکرمی اوچنجیسی اولوب، خسرو پرویزك اوغلیدر. میلادك ۶۲۸ تاریخنده تخته چیقوب، یالکز طقوز آی حکومت سوردکدن صکره، ۶۲۹ده وفات ایتمشدر. غیرمسلمینك اعتقادلرنجه حضرت عیسانك صلب اولندیغی آغاج بونك طرفندن روم ایمپراطورلرندن هراقلیوسه ویرلمشدی. اوغلی آردشیر، ۷ یاشنده اولدیغی حالده، کندیسنه خلف اولمشدر.

شیره { (Syra, Syros) یونانك کیقلاده جزایرندن بری اولوب، یونان ساحلنك ۷۳ کیلومتره شرق جنوبیسنده واقعدر. شمالدن جنوبه طولی ½ ۱۶ وعرض اعظمی ½ ۱۰ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۸۱ مربع کیلومتره‌در. اراضیسی طاغلق ایسه‌ده، ارتفاعی ۴۵۰ متره‌یی تجاوز ایتمیور. سواحلی کیرینتیلی چیقنتیلی اولوب، بر قاچ قویی واردر. ساحل شرقیسنده ینه (شیره) یاخود (ارموپولیس) اسمیله برقصبه واسکله بولنیور، که بتون کیقلاده جزایرینك مرکز تجارتی اولوب، آوروپا ایله شرق اسکله‌لری آره‌سنده ایشلین بیوك پوسته واپورلرینك چوغی بو اسکله‌یه اوغرارلر. طوپراغی کلسی، قورو وغیر منبت اولوب، قصبه‌ده آقان بر چشمه‌دن بشقه میاه جاریه‌سی یوقدر. قصبه‌ده ساکن اولان ۲۲۱۰۵ اهالیدن بشقه ایکی قریه‌ده ساکن ۹۴۷۰ که جمعاً ۳۱۵۷۵ اهالیسی واردر. بر قاچ باغچه‌دن بشقه مزروعات ونباتاتی اولمیوب، هر طرفی چپلاقدر. بر کوچك لیمانك یاننده مرمر چیقار. بو جزیره‌نك یونان قدیم تاریخنده اهمیتی اولمیوب، شمدیکی قصبه او وقتدن موجود ایدیسه‌ده، بر کونه آثار عتیقه‌سی یوقدر. قرون وسطاده جزایر بحر سفیده‌ده‌کی قتولیکلرك مرکز روحانیسی بولنمش؛ ویونان قاریشقلغنده بی‌طرف قالمش ایدی. آتنه‌نك اسکله‌سی اولان پیره‌نك ترقیاتی بو صوك سنه‌لرده شیره‌نك اهمیتی تنزله سبب اولمشدر.

شیره { (Chiré) آفریقای جنوبینك شرق جهتنده (زامبز) ایرماغنك صوك تابعلرندن بر نهر اولوب، (نیاسه) کولندن خروجله، جنوبه وبعده جنوب شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، مذکور ایرماغك دالیه‌سی مبدأندن بر آز یوقاریده زامبزه دوکیلور. منصبندن ۳۲۰ کیلومتره یوقاریده ۱۵° ۵۵′ عرض جنوبیده ۱۰۰ کیلومتره‌لك محلده ممتد بر طاقم سرعتلی جریانلری واردر. بو مسافه‌ده ۴۰۰ مترو آشاغی اینر. بوراسی سبز سفائنه مانعدر. وادیسی پك منبتدر. بو نهرك مجراسنی سیاح شهیر (لیوینغستون) بر باشدن بر باشه کزمشدر. آقدیغی یرلر پورتکیزه تابع عد اولنورسه‌ده، انکلیزلر بر قاچ موقع طوتوب، پروتستان میسیونرلرینی یرلشدیرمشلردر.

شیری { قدمای شعراء عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (علی —) صدراعظم هرسك‌زاده احمد پاشانك اوغلی اولوب، یاوز سلطان سلیم خان جانبندن حرم خاصه آلنه‌رق، سرای همایونده تربیه اولنمش؛ وقپوجی باشیلق ایله خارجه چیقوب، بر قاچ سنجاق بکلکنده بولندقدن صکره، نقریسه مبتلا اولمسی اوزرینه، مصرده اختیار تقاعد ایده‌رك، اوراده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

نحیف جسممی دوندردی آه وزار نه
کورك بنی نه دوندردی روزکار نه

— ایکنجیسی ینه علی اسمیله مسمی اولوب، زمرهٔ سپاهیاندن ایدی. شو بیت اونکدر.

قبرم اوزره اولیجك دم اوله شاید کله‌سك
کیم بیلور بیتدوکی بولمغه طوبراق دوکه‌سك

شیری { (مولانا —) هندستان شعراسندن وا کبر شاهك امراسندن اولوب؛ خواجه جهان هروینك یکنیدر. حکمدار مشارالیهك یاپدیرمش اولدیغی بر چوق قلاع وسائر ابنیه‌نك تاریخلرنی سویلمشدر. مرتب دیوانی واردر. ۱۸۹ تاریخنده وفات ایتمشدر.

شیرین { ملوك ساسانیه‌دن خسرو پرویزك معشوقه‌سی اولوب، بر روایتده روم قیصرینك قیزی ایدی. بو تقدیرده (ایرینی) اسم رو

میسندن غلط اولمق اقتضا ایدر. هرحالده خسرو ایله شیرینك معاشقه‌لری داستان حکمنه کچوب، بر چوق ادبا وشعرا طرفندن سلك نظم ونثره چکلمشدر. خسروك وفاتندن صکره اوغلی شیرویه شیرینه طالب اولمش ایسه‌ده، شیرین رضا ویرمه‌مش؛ وبونك استعمال جبر ایتمسی اوزرینه، کندینی تسمیم ایده‌رك تلف اولمش اولدیغی محکیدر.

— فرهاد اسمنده برشخص موهومك معشوقه‌سی اولمق اوزره دیکر برشیرینك دخی داستانی مشهوردر.

— ازواج مطهرهٔ حضرت نبویدن ماریه القبطیه حضرتلرینك همشیره‌سی دخی بعض کتبده (شیرین) اسمیله مذکور ایسه‌ده، بین العرب مستعمل اسمی (سیرین) در، که بوده (ایرنی) اسم رومیسنك معربیدر.

شیز { آذربیجانده مراغه ایله زنجان آره‌سنده اسکی بر قصبه اولوب، پك جسیم ومعمور بولنمش اولان آتشکده‌سیله وجوارلرنده‌کی معادن مختلفه‌نك کثرتیله مشهور ایدی. هرمز طرفندن بنا اولندیغی مرویدر. حضرت مغیره بن شعبه جانبندن صلحاً فتح اولنمشدی. بر روایتده‌ده شیز بر ناحیه‌نك اسمی اولوب، مرکزی (ارمیه) ایدی.

شیزر { شامده حمایه مضاف وحمادن بر کونلك مسافه‌ده اوله‌رق (ارند) یعنی عاصی نهری اوزرنده واقع بر قلعه وقصبه وناحیه اولوب، ۱۷ نجی سال هجریده ابو عبیده (رضه) جانبندن صلحاً فتح اولنمشدی. قدیم بر قصبه اولوب، اوائل دور اسلامده دخی معمور بولنمش، وبر چوق علمانك مسقط رأسی اولمشدر.

شیشیمك { (Chichimeks) مکسیقه اقوام اصلیهٔ قدیمه‌سندن اولوب، بعض قبائلی مملکت مذکوره‌ده الیوم موجوددر.

شیفرکبیرکه { (Schiefergebirge) آلمانیانك غرب جهتنده بر صره طاغلر اولوب، وستفالیه ایله رین ایالتنك بر قسمنده ممتد اولور، وجنوب غربی جهتندن بلجیقه‌نك آردنه سلسله‌سنه اولاشیر. رین مجراسی بو سلسله‌یی ایکی بلوکه آیروب، شرق جهتنده‌کی بلوك سایرلندیشه‌کبیرکه، وستروالد، سیبنکبیرکه وتاونوس؛ غرب طرفنده‌کی بلوك دخی ایفل، هوهه‌ون وساربروق طاغلرینی شاملدر. بو طاغلرك اکثری تشکلات برکانیه‌دن اولوب، بو اراضی‌یه مخصوص طاشلری وبعض معدنلریله میاه معدنیه‌لری واردر.

شیقاغو { یاخود چیقاغو (Chicago) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (ایلینونس) حکومتنده و (اسپرینغفیلد) ك ۲۸۰ کیلومترو شمال شرقیسنده اوله‌رق (میشیغان) کولنك جنوب غربی کوشه‌سنده وهمنامی اولان نهرك ایکی ساحلنده واقع ایالات مرکزی بیوك بر شهر یعنی نیویورقدن صکره جماهیر مذکوره‌نك اك بیوك شهری اولوب، ۱۱۰۰۰۰۰ اهالیسی، آمریقانك هر طرفندن کلیر وهر طرفه تشعب وانتشار ایدر اون اون بش دمیر یول خطی، پك ایشلك تجارت بریه وبحریه‌سی، اقمشه وسائره فابریقه‌لری، ذخائر، کراسته، حیوانات، باصدیرمه وسائره اخراجاتی، پك واسع وغایتله دوز سوقاقلری، جسیم ومزین ابنیه‌سی، حسابسز مؤسسات علیه وخیریه‌سی وپك بیوك سرمایه‌لی بانقه‌لریله سائر شرکت مالیه‌لری واردر. اساساً میشیغان کولنه دوکیلن وشهرك اورته‌سندن کچن شیقاغو نهری تعمیق وتوسیع و (میسیسیپی) ایرماغنه تابع (ایلینونیس) نهرینه قدر تمدید ایدلمکله، شمدیکی حالده ترس آقار بر جدول صورتنی آلوب، کولك صویی بو جدولدن میسیسیپی‌یه آقمقده‌در. اك بیوك کمیلر سنت لوران نهرندن بیوك کوللره کیره‌رك، شیقاغو شهرینك اورته‌سنه قدر واصل اولورلر؛ واورادن میسیسیپی‌یه قدر دخی کمی یوزدیریلیر. اورومجك آغی شکلنی ابراز ایدن دمیر یول خطلرینه بو طریق بحری ضم وشیقاغونك بتون آمریقای شمالینك مرکزنده بولنمسی یعنی اهمیت موقعیه‌سی دخی علاوه اولنه‌رق، بو شهره پك پارلاق بر استقبال تأمین ایتمکده‌در. ۱۸۰٤ تاریخنده شهرك بولندیغی موقعده یعنی شیقاغو نهرینك منصبنده بر قلعه تأسیس اولنه‌رق، ۱۸۳۲ ده بو قلعه‌نك اطرافنده بر کوچك کوی تشکل ایتمش؛ وبو کوی کیتدکجه توسع ایده‌رك، آز وقت ظرفنده بر قصبه وکیده‌رك بر شهر حالنه کچمش؛ و ۱۸۷۱ ده شهرك ثلثانی امحا ایدن بیوك حریقدن اول اهالیسی ۳۰۰۰۰۰ نفوسه بالغ اولمش ایدی. حریقدن بر سنه صکره شهر بویله بر آفته مصابیتنه دلالت ایده‌جك برأثری کوریلمیه‌جك صورتده تعمیر واولنکدن

زیاده تزیین اولنه‌رق، حتی سوقاقلری بر آز چامورلی اولدیغندن، زمینی برقاچ متره ترفیع ایدلمش؛ وجسیم کارکیر ابنیه‌سی محیر عقول بر صنعت ومهارتله هیئتیله هوایه قالدیریلوب، آلتلری طولدیرلمشدر. نهرك آلتندن ایکی تونل یاپدیریلوب، شهرك ایکی قسمی آره‌سنده تحت الارض اختلاط اولنمقده‌دره. میشیغان کولنك اورته‌لرنده ایچیله‌جك بر ایی صو بولنوب، کولك آلتندن بر صو یولی انشاسیله شهره آقتدیرلمشدر. الحاصل شیقاغولیلرك کرك فن وصنعت وکرك ثروت واقتدار مالی جهتلرنجه اولان تشبثات واجراآتلری محیر عقولدر. کچن ۱۸۹۳ تاریخنده بو شهرده عمومی بر سرکی کشاد اولنمشدر.

شیقلانه (Chiclana) اسپانیه‌نك آندالوسیه خطه‌سنده (قادیس) ایالتنده وقادیسك ۲۲ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (لیریو) نهری اوزرنده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۸۶۰۰ اهالیسی، مشهور بر بوغا جانبازخانه‌سی، کوزل باغچه‌لرله محاط مفرح خانه‌لری واطرافنده اوزومندن مشهور برنوع شراب چیقارباغلری واردر. قربنده ایکی کوکوردلی صوثوق معدن‌صوبی بولنیور.

شیقوپه (Chicopee) ممالك مجتمعه‌نك (مساچوست) حکومتنده واسپرینغفیلدك ۵ کیلومتره شمالنده اوله‌رق همنامی بر چایك اوزرنده بر قصبه اولوب، ۹۶۰۰ اهالیسی وماکنه‌لری نهرك شلاله‌سیله چویریلیر بر چوق فابریقه‌لری واردر.

شیکیتوس (Chiquitos) آمریقای جنوبیده (بولیویه) حکومتنك (سانته قروز دلاسیره) ایالتنده واسع بر یر اولوب، بعض جهتلرنده ساکن بولنان (شیکیتوس) قوم اصلیسنك اسمیله مسمادر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۰۰۰۰۰ مربع کیلومتره‌یه قریب اولوب، طوپراغی دخی پك منبت وعلی‌الخصوص توتونی پك ایی اولدیغی حالده، یالکز ۲۷۰۰۰ اهالیسی واردر.

شیلان (Chillan) آمریقای جنوبیده شیلی حکومتنك (نوبله) ایالتنده وسانتیاغونك ۳۳۰ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق ′۳۵ °۳۶ عرض جنوبیده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۹۰۴۵ اهالیسی واردر. بر طرفدن (تالقاهوآنو) اسکله‌سنه و بر طرفدن مرکز حکومت اولان سانتیاغویه دمیر یول ایله مربوطدر. قصبه‌نك شرق طرفنده ممتد اولان واسع بر اورمانك ایچنده ایلیجه‌لری و ۶۰ کیلومتره شرق جنوبیسنده ۲۸۷۹ متره ارتفاعی اولان (شیلان) برکانی بولنیور.

شیلپریق (Chilpéric) فرانق حکمدارلرندن ایکی کشینك اسمیدر:

برنجیسی برنجی قلوترك اوغلی اولوب، ۵۶۱ تاریخنده حصه‌سنه (سوآسون) حکمدارلغی دوشمشیدی. (فردغونده) اسمنده بر فاحشه ایله مناسبات غیر مشروعه‌ده بولنمق ایچون، زوجهٔ مشروعه‌سنی ترك ایتمش؛ وبعده بونی ترکله، اسپانیه ویسیغوتلری حکمدارینك قیزی (غالسوینته) یی تزوج ایتمش ایسه‌ده، چوق کچمه‌دن بونی‌ده ترك ایده‌رك، یکیدن (فردغونده) ایله تجدید مناسبات ایتمش؛ ونهایت (غالسوینته)نك همشیره‌سی (بروتهوت)ی طوتان برادری (سیجبرت) ایله ایتدیکی محاربه‌ده مغلوب اولمشدر.

— ایکنجیسی ایکنجی شیلدریقك اوغلی اولوب، ۷۱۵ تاریخنده نوستریانك اتابکی مقامنده بولنان (رتقروآ) طرفندن فرانسه تختنه اقعاد اولنمش ایسه‌ده، (اوستراسیا) صاحبی بولنان (شارل مارتل) قارشی بولنمغه جسارت ایتدیکندن، بونك تحت اسارتنه دوشوب، فیما بعد یالکز اسماً حکمدارلق ایتمش و ۷۲۰ ده فوت اولمشدر.

شیلد (Shilds) بو اسمله بری «شمالی» ودیکری «جنوبی» اوله‌رق انکلتره‌ده ایکی قصبه واردر:

شمالی شیلد (North Sh.) نورتومبرلاند ایالتنده و (نیوقاستل)ك ۱۲ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق (تینه) نهرینك صول کنارنده واقع اولوب ۷۲۵۰ اهالیسی، دمیریولی، سفاین اعمالنه مخصوص دستکاهلری، خلاط، رنکلی‌جام وسائره فابریقه‌لری مملحه‌لری وصید ماهیسی واردر. لیمانی خیلی ایشلک اولوب، ایکی فناری واردر.

— جنوبی شیلد (South Sh.) دورهام ایالتنده دورهامك ۲۶ کیلومتره شمال‌شرقیسنده ونیوفاستلك ۱۱ کیلومتره شرقنده اوله‌رق (تینه) نهرینك صاغ کنارنده و شمالی شیلدك قارشیسنده واقع اولوب ۷۷۱۰ اهالیسی، بیوك لیمانی، کوزل ر بختملری

واپور ماکنه‌لریله کمی دمیری، یلکن بزی، خلاط، جام، چینی وسائره فابریقه‌لری وسفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری واردر. بو ایکی قصبه آیری آیری ایالتلره ملحق اولدقلری حالده، نهرك مجراسیله ایکی‌یه آیرلمش بر تك قصبه تشکیل ایدیورلر. ایکنجیسنك اطرافنده بر چوق کویلر، محله‌لر وصیفیه‌لر بولنوب، اونلرله برابر اهالیسی ۵۷۰۰۰ نفوسه بالغ اولیور.

شیلد بران { (Childebrand) اندلسی فتح ایتدکدن صکره فرانسه‌نك وسطلرینه طوغری ایلریلمکه باشلایان غزاة مسلمینك ترقیاتنه بر سد چکن (شارل مارتل)ك برادری اولوب، بومحاربه‌لرده کوستردیکی جسارتله مشهوردر. بعض مورخلر بونك وجودینی انکار ایتدکلری حالده، دیکرلری (قاپتیان) سلاله‌سنك جد اعلاسی اولدیغنی التزام ایتمشلردر.

شیلدبرت { (Childebert) فرانق حکمدارلرندن اوچ کشینك اسمیدر:

برنجیسی قلوویسك اوچنجی اوغلی اولوب، اثنای مقاسمه‌ده پارس جهتی حصه‌سنه دوشمش؛ و۵۱۱ ده حکومت سورمکه باشلامشدر. اورلیان قراللغنه وارث اولان برادری قلودومیرك ملکنی دیکر برادری قلوتر ایله مقاسمه ایتمش؛ وصکره همشیره‌سی (قلوتیلده)یی تزوجله حقنده سوء معامله‌ده بولنمش اولان اسپانیه ویسیغوتلری حکمداری (آمالاریق)ه قارشی یورویه‌رك، پامپلونه‌یی ضبط ایتمش ایسه‌ده، ساراغوسه اوکنده مغلوب اولمش؛ و۵۵۸ ده پارسده وفات ایتمشدر. ارکك اولادی قالمدیغندن، برادری قلوتر بتون فرانسه‌یه وارث اولمشدر.

— ایکنجیسی سیجبرت ایله برونهوتك اوغلی اولوب، ۵۷۵ ده اوستراسیا قراللغنده پدرینه خلف اولمش؛ و۵۹۳ ده عمی (غونتران)ك وفاتی اوزرینه، بورغونیه واورلیان قراللقلریله پارس قراللغنك بر قسمنی دخی ملکنه الحاق ایتمش ایدی. ۵۹۶ تاریخنده ۲۶ یاشنده وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی «عادل» لقبیله ملقب اولوب، اوچنجی قلوویسك برادری وخلفیدر. ۶۹۵ تاریخنده، ۱۲ یاشنده اولدیغی حالده، تخته چیقوب، اسماً قراللق ایتمش؛ واناپکی مقامنده بولنان هریستاللی

شیشمان (پپین) اداره‌ٔ امور ایتمشدر. ۷۱۱ ده فوت اولمشدر.

شیلدریق { (Childeric) فرانق حکمدارانندن اوچ کشینك اسمیدر:

برنجیسی پدری (مروه) یه خلف اولوب، ۴۵۸ دن ۴۸۱ تاریخنه‌دك حکم سورمشدر. ملکی اولان (فلاندره) و(پیقاردیه) دن چیقه‌رق، (تورینکی) حکمدارینه التجا ایتمش؛ و بونك قاریسی (بازینه)یی اغوا ایلمش ایدی. بونك غیبوبتنده روما سردارلرندن (اجیدیوس) اداره‌ٔ مملکت ایتمش ایسه‌ده، بودخی محبت عمومیه‌یی غائب ایدوب، چیقارلدقدن صکره، شیلدریق عودت ایتمش؛ ومروومه (بازینه)یی برابر کوتوروب، تزوج ایلمش ایدی. بوندن (قلوویس) دنیایه کلمشدر.

— ایکنجیسی ایکنجی قلوویسك اوغلی اولوب، حصه‌سنه اوستراسیا دوشمش؛ و۶۶۰ تاریخنده اوراده حکومت سورمکه باشلایوب، ۶۷۰ ده، برادری اوچنجی قلوترك وفاتی اوزرینه، بورغونیه ونوستریایی دخی ملکنه الحاق ایتمش؛ وابتدا وزیری بولنان (لئودکر)ك نصایحیله حرکت ایتمش ایسه‌ده، بعده بونی نفی ایده‌رك، اجرای حکومته باشلامش و۶۷۳ ده وفات ایتمشدر. ایکنجی شیلپریق اسمیله بر اوغلی قالمشدی.

— اوچنجیسی فرانسه قراللری برنجی سلاله‌سنك صوك حکمداری اولوب، ایکنجی شیلپریقك اوغلیدر.

شیلدون { (Shildon) انکلتره‌نك دورهام ایالتنده و(بیشوب اوقلاند)ك ۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب، ۸۷۰۰ اهالیسی، دمیر یولی وکمور معدنی واردر.

شیلر { (Schiller) آلمانیه‌نك اك مشهور شاعرلرندن اولوب، ۱۷۵۹ تاریخنده وورتمبرغك (مارباخ) قصبه‌سنده طوغمش، و۱۸۰۵ ده وفات ایتمشدر. بر یوز باشینك اوغلی اولوب، ابتدا بر پاپاسدن تحصیل ایتمش؛ وبعده (لودویغسبورغ) حربیه مکتبنه کیرمش ایدی. صکره علم حقوق ونهایت فن طبی تحصیل ایده‌رك، جراحلقله بر آلایه الحاق ایتمش؛ وبوش وقتلرینی میل طبیعیسی اولان شعره صرف ایده‌رك، بر خیلی اشعار و بر طاقم تیاترو منظومه‌لری یازمغه باشلامش ایدی. ۱۷۸۱ ده

موقع اجرایه قونیلان «خیدودلر» عنوانلی فاجعهٔ مشهورهسنك مظهر اولدیغی رغبت عمومیه اوزرینه، خدمت عسکریهدن استعفا ایتمش ایسهده، وورتمبرغ دوقهسی استعفاسنی قبول ایتمدیکندن، فراره مجبور اولوب، بر وقت سرسریانه بر عمر سوردکدن صکره، ١٧٨٩ ده (صاقسه وایمار) دوقهسنك مشاورلك خدمتنه و (ینا) دار الفنوننده تاریخ معلمکنه نصب اولنمش؛ وآثاری نشر اولندقجه، شهرتی آرتهرق، آلمانیانك اك بیوك محررلری صرهسنه کچمش ایدی. ١٧٩٧ ده وایماره گیدوب، اوراده توطن ایتمش؛ واورا دوقهسنك پك چوق التفات واکرامنه نائل اولمش ایدی. شیلر بتون آوروپانك اك بیوك شعراسندن معدود اولوب، علی الخصوص منظوم ومنثور فاجعه وهائلهلری مشهوردر. آثاری بتون آوروپا لسانلرینه ترجمه ودفعاتله طبع ونشر اولنمشدر.

شیلقه (Chilca) آمریقای جنوبیده پرو حکومتنك لیما ایالتنده ولیمانك ٥٧ کیلومتره جنوب شرقیسنده وبحر محیط معتدل ساحلندن ١٠ کیلومترهلك مسافهده بر چول اورتهسنده بر قصبه اولوب، اینقه قوم قدیمنه منسوب بر اهالی ایله مسکوندر. اینقهلر زماننده بیوك بر شهر بولنمش اولدیغنه اطرافندهکی ویرانهلر دلالت ایدیور.

شیلقه (Chilka) سیبریهنك شرق جهتنده ماوراء بایقال ایالتنده بر نهر اولوب، آمور ایرماغنی تشکیل ایدن ایکی نهرك بریدر. شیلقه نهری دخی (اونون) و (اینغوده) اسملریله ایکی چایك برلشمسندن تشکل ایدر. بو ایکی چایدن برنجیسی مغولستانده آلتون طاغ سلسلهسنك منتهای شرقنده واقع (کنتی) طاغندن نبعانله، شرق شمالیبه طوغری آقار. مجراسی درین بر خندق صورتنده اولوب، ٧٥٠ کیلومتره طولندهدر. ایکنجیسی اولان (اینغوده) ایسه دها شمالده (چوقونو) طاغندن نبعانله، ماوراء بایقال مرکزی اولان (چیته) قصبهسی ایچندن کچر. بو ایکی چای قاریشدقدن صکره، نهر شیلقه اسمنی آلوب، کومش معدنلریله مشهور اولان (نرچینسق) قصبهسی ایچندن کچر؛ و (نرچقه) چایی دخی آلدقدن صکره، ′١٩ °٥٣ عرض شمالی ایله ′٢٢ °١١٩ طول شرقیده (آرغون) نهریله برلشهرك، (آمور) ایرماغنی تشکیل ایدر. (اونون) منبعندن (آرغون) ملتقاسنهدك مجراسی ١٢٠٠ کیلومتره اوزون اولوب، بعض یرلرندهکی سرعت جریانیله برابر اکثر طرفلری سیر سفائنه صالح وکنارلری شایان تصوردر.

شیلوئه (Chiloé) آمریقای جنوبیده شیلی حکومتنه تابع وشیلینك غربنده بحر محیط معتدلده واقع بر آطه اولوب، همنامی اولان ایالتك قسم اعظمنی تشکیل ایدر. قرهدن (شاقائو) بوغازیله آیرلمش اولوب، اکثری الآن غیر مسکون اولان ١٢٠ آطه ایله محاطدر. سواحلی درین کورفز وقویلرله اویولمش اولوب، مساحهٔ سطحیهسی ١٣٠٠٠ مربع کیلومترهدر. اراضیسی طاغلق اولوب، اك یوکسك محلی حذای بحردن ٨٠٠ متره ارتفاعندهدر. اکثر طرفلری پك صیق وپك یوکسك اورمانلرله مستور اولوب، اهالیسنك باشلیجه مشغولیتی کراسته قطعیدر. هواسی معتدلجه اولوب، یاغمورلری پك چوق وانهاری بول وسیر سفائنه صالحدر. ١٧٧٦ ده اهالیسی ١٣٠٠٠ کشیدن عبارت اولوب، آلتی سنه صکره بو مقدار آلتی مثلنه بالغ اولمشدی. شمدیکی مقداری هنوز معلوم دکلدر. بونلر (آروقان) قوم اصلیسیله اسپانیولدن مرکب ملز بر قوم اولوب، اسپانیولجه ایله برابر لسان اصلیلرینی دخی تکلم ایدرلر. چالیشقان آدملر اولوب، کراسته قطعندن بشقه کمیجیلك وبالیقجیلق دخی ایدرلر. — شیلوئه ایالتی مذکور جزیره ایله اطرافندهکی آطهلری وپاتاغونیه سواحلنك بر مقدارینی جامع اولوب مساحهٔ سطحیهسی ١٥٨٠٠ مربع کیلومتره واهالیسی ٦٤٥٣٥ کشیدر. اوچ سنجاغه منقسم اولوب مرکزی شیلوئه جزیرهسنك ساحل شمالیسنده واقع (آنقود) ونام دیکرله (سان قارلوس) قصبهسیدر.

شیله قوجه ایلی خطهسنك شمالنده قره دکز ساحلنده وبر کوچك نهرك منصبنده بر قصبه واسکله اولوب، شهر امانتنه ملحق برقضانك مرکزیدر. قضاسی ٨٤ قریهدن مرکبدر.

شیلی (Chili) آمریقای جنوبینك قسم جنوبیسنده غرب یعنی بحر محیط معتدل بوینجه ممتد بر حکومت اولوب، آمریقای جنوبی حکومات غربیهسنك اك کوچکی اولدیغی حالده، اك متمدن واك قوتلیسیدر.

موقعی، حدود ومساحهسی. — شیلی جمهوریتی

رو وبولیویه ایله ایتدیکی صوك محاربه‌ده قزاندیغی قالیت اوزرینه، حدود شمالیه‌سنی ۱۷° عرض جنوبی‌یه قدر توسیع ایدوب، خط مذکوردن آمریقانك منتهای جنوبیسنه قدر ممتد عد واعتبار اولنیورسه‌ده، اصل اراضیٔ مضبوطه‌سی شیلوئه جزیره‌سنك جنوبنه یعنی تقریباً ۴۲° عرض جنوبی‌یه قدر اولوب، اورادن آشاغیسی همان خالی وغیر مضبوط اولمغله، حدودی اعتباری ویالکز خریطه‌لرده معیندر. شمالده آند سلسلهٔ جبالنك اك شرق قولی بولیویه ایله شیلی آره‌سنده خط حدود یرینی طوتوب، بولیویه حدودندن قورتلنجه، شیلی شرقه طوغری خیلی توسع ایده‌رك، ۲۴° ایله ۲۷° عرض جنوبی آره‌لرنده سلسلهٔ مذکوره‌نك وسطی قولی شیلی ایله آرجنتین حدودینی آیردقدن صکره، خط حدود یکیدن غربه دونوب، اورادن آشاغی آند سلسله‌سنك یکتا صیرتنی تعقیب ایتمکله، شیلی مملکتی ساحل ایله سلسلهٔ جبال صیرتی آره‌سنده طار بر شریت شکلنده قالیر. آمریقای جنوبینك منتهای جنوبنده جبال صیرتی بللی اولمامغله، خط حدود اعتباری اولدیغی حالده، شرقه طوغری دونه‌رك، بوقطعه‌نك منتهای جنوبنده‌كی برونی وآتش ارضنك قسم غربیسیله اطرافنده‌كی آطه‌لری شیلی حکومتنه براقیر. بو وجهله شیلی شمالاً پرو، شرقاً بولیویه وآرجنتین حکومتلریله، جنوباً بحر منجمد جنوبی ایله، غرباً دخی بحر محیط معتدل ایله محاط ومحدوددر. طولی تقریباً ۳۳۰۰ وعرض وسطیسی ۱۶۰ ونهایت ۱۶۵ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۷۷۶۰۰۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۳۲۳۲۰۰۰ کشیدر، که بهر کیلومتره باشنه ٤ کشیدن زیاده‌جه دوشیور.

حال طبیعیسی، جبال وانهاری. — شیلینك قسم شرقیسی آند سلسلهٔ جبالندن عبارت اولوب، بو جبال مرتفعه‌نك دیك، صرب وسرمدی قارلرله مستور ذروه‌لری بش آلتی بیك متره‌لك ارتفاعلره قدر یوكسلیر. آره‌لرنده وقتیله سونمش ویا آره صره آتش پوسکورتور بر چوق برکانلر دخی بولنیور. آند سلسله‌سنك اتکاری ساحله قدر ممتد اولمیوب، بونلرك غربی اتکارنده شیلینك بوینجه ممتد مرتفعجه اوزون وطار بر اووه بولنیور. بو اووه‌نك غرب جهتنده ساحل بوینجه بر ایکنجی سلسلهٔ جبال اوزانیور، که آند سلسله‌سی قدر یوکسك دکل ایسه‌ده، بر ایکی بیك متره‌لك ارتفاعی واردر. بونك اتکلری لب دریایه قدر اینر. بو ایکی سلسله آره‌سنده‌كی اووه دخی دوز اولمیوب، بعضیسی شرقدن غربه واکثری شمالدن جنوبه ممتد بر اوچنجی سلسله تشکیل ایده‌جك بر طاقم تپه‌لری وطاغلری حاویدر. آند سلسله‌سندن اینن نهرلر دیکر ایکی سلسله‌یی بر طاقم بوغازلردن شق ایله، دکیزه اینه‌رك، مملکتك عرضنجه دخی بعض وادیلر تشکیل ایدیور. شیلی داخلنده بولنوب آند سلسله‌سنك اك یوکسك ذروه‌سی اولان (آقونقاغوآ) طاغنك ۶۸۰۰ متره ارتفاعی اولوب، دیکرلرینك اکثری ۵۰۰۰ ایله ۶۰۰۰ متره آره‌لرنده‌در. جنوبه طوغری ایندکجه، آند سلسله‌سنك ارتفاعی آزالوب، اورالرده ذروه‌لرك اکثری ۲۰۰۰ ایله ۳۰۰۰ متره آره‌سنده‌در. بو سلسله‌ده‌كی برکانلرینك باشلیجه‌لری: توپونغاتو، سان جوزه، مایپو، تینکیریریقه، پتروآ، ارسقابزاتوشیقو، سروآزول، لاس یغوآس، قالاکی. ویلاریقه وسائرلری اولوب، بونلرك بر طاقمی آره صره آتشلر پوسکورتمکده، وجوارلرنده شدتلی زلزله‌لری موجب اولمقده‌در. ساحل بوینجه اوزانان سلسله‌نك اك یوکسك طاغی (قوریشیلونقو) اولوب، ۲۲۱۲ متره ارتفاعی واردر. ۱۰۰۰ ایله ۲۰۰۰ متره آره‌سنده بر ارتفاعده بولنور دها بر قاچ طاغی اولوب، سائرلرینك ارتفاعی ۱۰۰۰ متره‌دن آشاغیدر. وسطده‌كی طاغلر ایسه ساحلده‌كیلردن دها یوکسك اولوب، اك یوکسکاری اولان (پتورقه) نك ۳۴۵۶ متره ارتفاعی واردر. جنوب جهتنده‌كی طاغلرینك قار وبوزلری ساحله قدر ممتد اولوب، بوز دره‌لرندن اینن بوزکتله‌لری، دکیز ایچنده دخی یوزر.

شیلینك وسعتی پك آز اولوب، انهاری دخی آند سلسله‌سندن نبعانله، غربه طوغری آقه‌رق، بحر محیط معتدله دوکلدیکندن، مسافه‌نك عدم مساعده‌سنه مبنی بیوك ایرماقلری یوقدر. قسم شمالیسنده سلسلهٔ مذکوره‌دن اینن وعلی الخصوص طاغلرك قارلری اریمسندن حاصل اولان انهارك چوغی یولده وعلی الخصوص او جهتده بولنان (آتاقامه) چولنده قورویوب، یالکز فیضانلرنده دکیزه واصل اولورلر. مذکور چولك شمالنده‌كی انهارك اك بیوکی (ریولوآ) در.

بوچولك جنوبنده اولوب دائمی صورتده آقان انهارك باشليجه‌لری شمالدن باشلايه‌رق : هوآسقو، ريوده الـكی، ليماری، شوآپه، آقونقاغوآ، مايپو، راپل، ماناكيتو، ماوله، ايتاته، لايه، قاوتن، تاوتن، والديويه، ريو بوئنو، ماولين وساره‌دره. جمله‌سنك فيضان موسملری واردر. الك جنوبده‌كی نهرلرك تفريقی مشكل اولوب، ساحلده، نوروجك كبی، آند سلسله‌سنك اتكارينه قدر ممتد بر طاقم خليجلر ابراز ايديور، كه بونلره جبال مذكوره‌نك منجمد دره‌لرندن بوزكتله‌لری دوكيلور.

كوللری دخی چوق اولوب، الك كنيشلری شمال جهتنده وبوليويه‌نك حدود جنوبيه‌سی قربنده بولنان (آتاقامه) كوليدر. جهت جنوبيه‌سنده و(شيلوئه) جزيره‌سی قارشيسنده‌كی كورفز قربنده واقع (لانكيهوئه) كولی ايكنجی درجه‌ده اولوب، (ماولين) نهری بونك آياغيدر. بو كولك شمال شرقی كوشه‌سنده (اوسورنو) اسميله كوزل بر بركان بولنيور. بو طاغك اورته‌سنده (تودوس‌لوس‌سانتوس) اسميله بوندن كوچك بر كول بولنيور، كه فضلهٔ مياهی كوله مشابه اولان (رلونقاوی) قوينه دوكيلور. دها شمالده (رانقو) كولی بولنيور، كه (پويغوئه) و(راپونقر) اسملريله دها كوچك ايكی كولك فضلهٔ مياهنی آلوب، (بوئنو) نهری دخی بونك آياغيدر.

سواحل وجزايری. — شيلينك شيلوئه جزيره‌سنه يعنی ٤٢° عرض جنوبی‌يه قدر اولان سواحل شماليه‌سی همان دوزاولوب، بيوك كيرنتی وچيقنتيلری يوقدر. يالكز بر طاقم كوچك قويلری و برونلری اولوب، بو قويلرك هيچ بری صاغلام ليمان تشكيل ايده‌جك صورتده محفوظ دكلدر. شيلوئه جزيره‌سنك قارشيسنده ايسه ساحل بوينجه اولان سلسلهٔ جبال واونك ايچ طرفنده‌كی اووه منقطع اولوب، اووه دكيزه منقلب اولور؛ وسلسلهٔ مذكوره دكيزه باتوب، صويك خارجنده قالان ذروه‌لری بر چوق جزاير تشكيل ايديور؛ وآند سلسلهٔ جبالنك اتكلری لب دريايه قدر ايندر. شيلينك غيرمضبوط وهمان خالی اولان بو قسم جنوبيسنك ساحلی نوروجك ساحلنه مشابه اولوب، كيرنتی و چيقنتيلری، واوزون برون وشبه جزيره‌لريله قره‌لرك ايچنه اوزانمش كورفز وخليجلری پك چوقدر؛ وسواحلك قارشيلرنده بيوك وكوچك حسابسز آطه‌لر و قيالقلر بولنيور. ٤٦° ايله ٤٧° عرض جنوبی آره‌لرنده (تايتو) اسميله اوزون بر شبه جزيره بولنوب، هر طرفنه بر طاقم قوللر اوزاتيور. دوز اولان سواحل شماليه‌نك قارشيسنده يالكز (قونسپسيون) اسكله‌سی قربنده (سانته ماريه) اسميله بر كوچك آطه وبك آچيقده (جوان فرناندز) اسميله ايكی كوچك جزيره موجوددر. قسم جنوبيسنده ايسه (شيلوئه) اسميله بر بيوك وبونكله (تايتو) شبه جزيره‌سی آره‌سنده (شونو) اسميله بر چوق كوچك جزيره‌لر بولنديغی كبی، مذكور شبه‌جزيره‌نك جنوبنده دخی (ماجلان) اراضيسنه منسوب بيوك وكوچك بر چوق آطه‌لر بولنوب، الك بيوكاری: بيوك وكوچك ولينغتون، مادره‌ده‌ديوس، دوق دو يورق، هانووره، قراليچه آدلاييده، دزولاسيون، قرال كوييوم، سانته‌اينس، قلارنسون، دوشون، هوسته، ناوارين وآتش ارضی نام بيوك آطه‌در، كه بونك نصف غربيسی شيلی‌يه عائد عد اولنور. آمريقای جنوبينك جزايردن بشقه الك جنوبی يری اولان (برونسويق) شبه جزيره‌سی دخی بو جزايرك ايچنه اوزانير. مشهور (ماجلان) بوغازی ده شيلی‌يه تابع اولان بو آطه‌لرك آره‌سنده‌در. شيلينك سواحل جنوبيه‌سی كيتدكجه كسب ارتفاع ايده‌رك، دكيز تدريجاً چكلمكده‌در.

اقليم وهواسی. — شيلی پك اوزون بر مملكت اولوب، قسم شماليسی ١٧° عرض جنوبی‌يه يعنی اقاليم حاره ايچنه قدر چيقديغی حالده، منتهای جنوبيسی ٥٦° عرض جنوبی‌يه يعنی اقاليم منجمده‌يه قدر ايندیكندن، و ساحل بحردن ٦٠٠٠ متره‌يه قدر مختلف ارتفاعلرده يرلری حاوی بولنديغندن، كرك عرضاً وكرك ارتفاعاً هواسی مختلف اولوب، ايچنده هر هوا بولنور. قسم شماليسنك سواحلی چول حالنده اولوب، آنجق دكيز ملتملری حرارتنی تعديل ايديور. او جهتك ايچ طرفلرينك آلچق وقوتی يرلری زياده صيجاق ايسه‌ده، طاغلره چيقلدقجه، ارتفا حرارتی تعديل ايدوب، هوا درجه درجه كسب اعتدال ايدر. قسم وسطينك هواسی ينه ارتفاعه تابع ايسه‌ده، عموميت اوزره معتدل وغايتله لطيف وصاغلامدر. قسم جنوبيسی زياده صوئوق ايسه‌ده اورالری ذاتاً همان خالی اولوب، يالكز اقوام اصلی وحشيه‌دن بعض قبائل بولنيور. شيلی تماميله نصف

كرهٔ جنوبيده بولنمغله، يازى بزم قيشمزه وقيشى بزم يازمزه تصادف ايدر. نيساندن اغستوس نهايتنه‌قدر ياغمورلرى پك چوق اولوب، آند سلسله‌سى اوزرينه ايسه نيساندن اعتباراً آلتى ويدى آى متمادياً قار ياغار. بناءً عليه انهارى دخى قيصه ايسه‌ده، صولرى چوق اولوب، اكثرى سيل كبى آقار.

اراضيسى، معادنى، محصولات ونباتات وحيواناتى. — طبيعت اراضيجه ومعادن ونباتاتجه شيلى اوچ منطقه‌يه قابل تقسيم اولوب، حدود شماليه‌سندن ٣٣° عرض جنوبى‌يه قدر ممتد اولان منطقهٔ شماليه‌سى معادن يرى؛ درجهٔ مذكوره‌دن ٤٤° عرض جنوبى‌يه قدر اولان قسم وسطيسى زراعت يرى؛ ودرجهٔ مذكوره‌دن آشاغى اولان قسم جنوبيسى‌ده اورمانلر يريدر. برنجى قسمنك ياغمورلرى سيرك ومياه جاريه‌سى آز اولوب، اراضيسى چول حالنده وهواسى صيجاق اولمغله، زراعته قابليتى يوغيسه‌ده، هر طرفنده وعلى الخصوص آتاقامه چولنده كومش باقير، دمير، قورشون، نيكل، قوبالت، كهرجله، بوراقس، قيا طوزى وآلتون معدنلريله ذى قيمت طاشلرك انواعى وعلى الخصوص زمرد طاشلرى كثرتله بولنور. ايكنجى منطقه‌سى شيلينك الك معمور ومسكون يرى اولوب، بو قسمده آند سلسله‌سيله ساحل بوينجه ممتد اولان سلسلهٔ جبال آره‌سنده‌كى اروه غايتله منبت ومياه جاريه‌سى پك چوق اولمغله، اصل محصول محلى اولان مصر بغدايى ايكى آدم بوينده اولوب، هر صاپ يدى سكز يوز دانه‌لى ايكى قوچان ويرر. بغداى آوروپاليلر طرفندن ادخال اولنه‌رق، يره آلتمش وسكسان محصول ويرر. ايتاته نهرى مجراسندن باشلايان قسم جنوبيسى اورمانلر يرى اولوب، اكثر طرفلرى بالطه كورمه‌مش پك واسع وصيق اورمانلرله مستوردر. بو اورمانلرك آغاجلرى اكثريت اوزره بزم چاملر كبى قيشين دخى يپراقلرينى محافظه ايدر انواعدن اولوب، سروى وسرسين آغاجلرى پك بيوك ويوكسك اولور. بو جهتك اكثر معدنى دخى پك چوق وليمانلرى متعدد اولديغندن، استقبالى امين كورينورسه‌ده، اهاليسى چوغالوب، معموريت ترقى ايتدكجه، اورمانلرى اتلاف اولنديغندن، بركون اوراسنك‌ده قسم وسطى وشمالى كبى اورمانسز قاله‌جغندن قورقيلور. حيوانات محليه (قوغوآر) تعبير اولنان آمريقا آرسلانى، بر نوع كوچك طاوشان، قيلى پك مقبول اولان (ويغونيه)، (غوآناقو) تعبير اولنان ديكر بر نوع حيوان مجتر، بيكيره مشابه اولان (هوئمول)، صوئوق اورمانلرده ياشايان (پودو) وقوندوزه مشابه بر ايكى نوع حيواندن عبارت اولوب، آوروپادن ادخال ايدلمش اولان آت، صيغير، قيون، كچى، طوموز، كوپك، كدى كبى حيوانات اهليه دخى خيلى چوغالمشدر.

تقسيمات ملكيه‌سى. — شيلى حكومتى بروجه زير ٢٤ ايالته منقسم اولوب، شمالدن باشلايه‌رق ايالات مذكوره‌نك اساميسيله مساحهٔ سطحيه‌لرى واسكيجه بر استاتستيقه كوره مقدار نفوسلرى ومركزلرى بروجه زيردر:

ايالت	مربع كيلومتره	نفوس	مركزى	اهاليسى
تاقنه	٢٢ ٥٠٠	٣١ ٩٩٨	تاقنه	١٤ ١٨٢
تاراپاقه	٥٠ ٠٠٠	٤٧ ٣١٣	ايكيقوئه	١٥ ٣٩١
آنتوقاغاسته	١٨٧ ٠٠٠	٣٥ ٣١٧	آنتوقاغاسته	٧ ٥٨٨
آتاقامه	٧٣ ٥٠٠	٦٧ ٢٠٥	قرپياپو	٩ ٩١٨
قوكيمبو	٣٣ ٤٣٢	١٨٦ ٥٢٤	سرنه	١٧ ٢٣٠
آقونقانيه	١٦ ١٢٦	١٥٦ ٦٣٦	سان فليپه	١١ ٧٦٨
والپارزو	٤ ٢٩٧	٢١٨ ٩٩٠	والپارزو	١٠٤ ٩٥٢
سانتياغو	١٣ ٥٢٧	٣٧٧ ٧٨١	سانتياغو	١٧٩ ٣٣٢
اوهيجنس	٦ ٥٣٧	٩٢ ٨٩٣	رانقاغوآ	٥ ٧٣٧
قولشاغوآ	٩ ٨٢٩	١٦٠ ١٢٣	سان فرناندو	٦ ٩٥٠
قوريقو	٧ ٥٤٥	١٠٤ ١٨٣	قوريقو	١٠ ١١٠
تالقه	٩ ٥٢٧	١٤٠ ٧٣٤	تالقه	٢٣ ٤٣٢
ماولو	٧ ٥٩١	١٢٠ ٧٦٥	قاوقوئنس	٦ ٥١١
ليNارس	٩ ٠٣٦	١١٥ ٦٤٦	لينارس	٧ ٦١١
نيوبله	٩ ٢١٠	١٥٧ ٣٤٩	شيلان	٢٠ ٧٥٥
قونسپسيون	٩ ١٥٥	٢١٨ ٨١٥	قونسپسيون	٢٤ ١٨٠
بيوبيو	١٠ ٧٦٩	١٢٢ ٧٢٩	آنجلس	٨ ٢٧٩
آراقوقو	١١ ٠٠٠	٧٧ ٦٧٧	لبو	٢ ٦٩٩
مالقو	٧ ٤٠٠	٦٣ ٣٢٩	آنغول	٦ ٣٣١
قاوتن	٨ ١٠٠	٣٦ ٩٨٢	تموقو	٣ ٤٤٥
والديويه	٢١ ٥٣٦	٧٠ ٠٦٤	والديويه	٥ ٦٩٠
لانكيهوته	٢٠ ٢٦٠	٧٢ ٤٤٦	پوئرتومونت	٢ ٧٤٣
شيلوئه	١٠ ٣٤٨	٧٨ ٥٢٢	آنقود	٣ ٥٤٣
ماجلان	١٩٥ ٠٠٠	٢ ٨٧٣	آرناس	٩٢٢

بونلردن شمالده‌كى تاراپاقه ايله آنتوفاغاسته وجنوبده‌كى ماجلان ايالت واسعه‌لرى هنوز سائر ايالات كبى حقوق وامتيازاتله اداره اولنه‌بيله‌جك حالده اولميوب، يكى اسكان واعمار اولنمغه باشلاديغندن، مستثنى وموقت بر صورتله اداره اولنمقده‌در. الك بيوك شهرلرى مركزى اولان (سانتياغو) ايله برنجى

اسكله‌سی اولان (والپارزو) در. شیلینك اهالیسی سنه‌دن سنه‌یه خیلی تكثر ایتمكده‌در.

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری. — آمریقانك كشفندن اول شیلی طرفلری (آراوقان) اسمنده بر قوم مخصوصله مسكون اولوب، بونلر اون بشنجی قرن میلادیده اسپانیوللره خیلی وقت مقاومت ایتدكدن صكره، نهایت مغلوب اولمریله، بر طاقملری آند جبالنك مرتفع محللرینه وسلسله‌نك شرق جهتنده‌كی پاتاغونیه‌یه چكیله‌رك، وحشیانه برحالده یاشامغه دوام ایتمش؛ وبر طاقملری اسپانیوللرله اختلاط وامتزاج ایده‌رك، وعلی الخصوص قاریلری اسپانیوللره واره‌رق، بو اختلاطدن شمدیكی شیلی اهالیسی تولد ایتمشلردر. بونلر كافةً اسپانیول لسانیله متكلم وقتولیك مذهبیله متدیندرلر. سیما واخلاقجه بر طرفدن اسپانیوللره وبر طرفدن دخی آراوقانلره مشابهتلری واردر. خالص واختلاطسز قالان آراوقانلر یالكز (بیوبیو) نهریله والدیویه آرالرنده بولنوب، بر نوع مختاریت اداره‌یه نائلدرلر. اهالینك قسم اعظمی شیلینك وسطلرنده بولنوب، والپارزو وسانتیاغو جهتلرنده بهر مربع كیلومتره باشنه اللیدن زیاده نفوس دوشیور. قسم شمالیسنده‌كی اهالی پك آز اولوب، اونلر دخی باشلیجه معادنده ایشلر آرجنتینلیدر. قسم جنوبیسی دخی یكی اسكان اولنمغه باشلایوب، باشلیجه آلمان مهاجرلرله مسكوندر. شیلیده اكثر اراضی اغنیانك چفتلكلری حالنده اولمغله، فقرای اهالی ایشلیه‌جك اراضی بوله‌میوب، بهر سنه خیلی مقدار نفوس آرجنتینه، پرویه وقالیفورنیه‌یه هجرت ایدیور. مع هذا، بر طرفدن خارجدن كلن مهاجرلر زیاده اولدیغندن، وبر طرفدن تولدات وفیاته غلبه ایتدیكندن، شیلی اهالیسنك مقدار عمومیسی سنه‌دن سنه‌یه آرتمقده‌در.

معارفی، صنایع وتجارتی. — شیلی حكومتی سائر آمریقای جنوبی حكومتلرینك جمله‌سندن زیاده معارفه اهمیت ویروب، واردات عمومیه‌سنك بر عشرندن زیاده مقدارینی نشر معارفه تخصیص ایتمشدر. همان هر قریه ومحله‌ده بر مكتب ابتدائی وبهر ایالتده مكمل بر مكتب اعدادی بولنوب، مكاتب عالیه وخصوصیه‌سی دخی چوقدر. سانتیاغو دار الفنونی آوروپاده دخی مثلی نادر بر حال مكملیتده‌در.

١٨٧٤ استاتستیقنه كوره، تاریخ مذكورده شیلیده ٨٠٦ مكاتب ابتدائیه و ٤٧٨ مكاتب خصوصیه بولنوب، جمله‌سنده ٨٥٤٥٠ شاكردان دوام ایدردی. او وقتدن بری بو مقدارلرك همان تضاعف درجه‌سنه كلمش اوله‌جغنده شبهه یوقدر. صنایع هنوز پك كری اولوب، یالكز پاموق منسوجاتله چوخه وابریشمله كتن وكنویر ایپلیكی وخلاط وسائره‌یه مخصوص بر قاچ فابریقه‌سی واردر. بناءً علیه، معمولات صناعیه وامتعهٔ اجنبیه‌یه متعلق ادخالاتی چوق اولوب، مع هذا معادن، ذخائر، كراسته، بیاغی، دری وسائره‌یه متعلق اخراجاتی دخی چوق اولمغله، ادخالاتی اخراجاتندن آنجق یوزده درت قدر زیاده‌در. اخراجات وادخالات یعنی بتون تجارتی ٢٠٠ ملیون فرانغی متجاوزدر. تجارتنك قسم اعظمی انكلتره ایله اجرا اولنوب، دیكر آوروپا وآمریقا دولی ایكنجی درجه‌ده‌در. ماجلان بوغازندن شیلی اسكله‌لرینه منتظم صورتده واپور ایشلتیر آلتی شركت واردر. دمیر یول خطوطی ٢٧٠٩ كیلومتره طولنده اولوب كیتدكجه تزاید ایتمكده، وآند سلسله‌سنی دله‌جك بر تونل واسطه‌سیله آرجنتین خطوطیله كسب التصاق ایتملری تقرب ایلمكده‌در. تلغراف خطوطی ٢٦٩١ كیلومتره طولنده‌در. شوسه‌لری وسیر سفائنه صالح انهاری دخی چوق اولوب، تجارت داخلیه‌سنی تسهیل ایدیور.

اصول اداره‌سی، قوهٔ مالیه وعسكریه‌سی. — بهر بش سنه‌ده بر انتخاب اولنان رئیس سائر آمریقای جنوبی حكومتلری رؤساسندن زیاده حقوقی حائزدر. مجلس وكلایه ریاست ایدر؛ وایالات والیلرینی نصب ایلر. قضا قائممقاملرینی ایسه والیلر تعیین ایدر. بلدیه دائره‌لری حكومتك تحت نظارتنده‌در. ٦ سنه مدت انتخاب اولنور ٤٠ اعضادن مركب بر هیئت اعیانیه ٣ سنه مدتله منتخب ١٢٥ اعضادن مركب بر مجلس مبعوثانی اولوب، رئیس بونلرك مقرراتنی اعاده ایتمك صلاحیتنی حائزدر. انتخاب ایتمك حقی ٢١ یاشنی متجاوز اولان عموم افراد اهالی‌یه عائد اولوب مجلس مبعوثانه انتخاب اولنمق ایچون ینه ٢١ ومجلس اعیان ایچون ٣٦ یاشنی متجاوز اولمق شرطدر.

واردات سنویه‌سی تقریباً ١٣٠ ملیون فرانق اولوب مصارفی آنجق ١٠٠ ملیونه بالغ اولور. عسا[illegible]

..امیه‌سی کوکلیدن مرکب اوله‌رق، ٤٩٠ ارکان
..مرا وضابطانله ٨ طابور پیاده، ٣ آلای سواری،
..آلای طوبجی، ١ استحکامات و ١ طابور مهندس
..جمعاً ٦٦٧١ نفردن مرکب اولوب، محاربه اثناسنده
..سلاح آلتنه آلنه‌جق عساکر ملیه‌سی دخی ١٧
..بنی متجاوز سلاح طاشیمغه مقتدر اهالیدن مرکب
..له‌رق ٥١٠٩٠ نفردن مرکبدر. قوۀ بحریه‌سی
.. فرقتین، ٣ قورووت، ٢ طوپ چکر، ٣ قرو آزور،
.. نقلیه واپوری و بعض دوبه‌لردن مرکب اوله‌رق،
..له‌سی ١٤٨٧٠ طونیلاتو استیعابنده و ٣٨١٢
..بکیر قوتنده اولدیغی حالده، ٨٢ طوب و ١٢٧٨
..رادی حاملدر. مکتب کبی قوللانیلیر ایکی واپورله
..١ توربیوزی واردر. بحریه عسکری مع امرا
..ضابطان ١٩٢٥ کشیدن مرکبدر.

.. احوال تاریخیه‌سی. — اسپانیوللر پرویی ضبط
..ندکلری زمان شیلی جهتی (آراوقان) ونام دیکرله
..مولوش) اسمنده بر قومله مسکون اولوب، بونلر
..ون بش قبیله‌یه منقسم ایدیلر. بونلرك بر طاقی
..روده حکم سورن اینقه‌لره تابع ایدیلرسه‌ده، بو
..بعیت پك رسمی وکوشك برصورتده اولوب، اینقه‌لر
..شیلینك یالکز بعض قلعه‌لرنده عسکر طوردیرمغله
..بر طاقم مقطوع ویرکیلر آلمغله اکتفا ایدرلردی.
..١٥٣ تاریخنده (پیزاره) نك آرقداشلرندن
..(آلماغرو) شیلی‌یه داخل اولوب، بعض یرلرینی ضبط
..یتمش ایسه‌ده، درعقب، پروده‌کی فتنه‌یه حصه‌سنی
..آلمق ایچون، عودته مجبور اولمش؛ و ١٥٤٠ ده
..(پدرو ده والدیویه) ١٥٠ کشی ایله یکیدن دخول
..یدوب، قبائل مذکوره‌نك بعضیسنی مغلوب ایده‌رك،
..شیلینك اورته‌سنده (سانتیاغو) شهرینی تأسیس
..یتمشدی. اون سنه صکره جنوبه طوغری یکی بر
..سفر ایده‌رك (بیوبیو) مجراسنه قدر ایلرلمش؛
..رفقاسندن (آلدرته) آراوقانیه‌یه داخل اولمش
..یسه‌ده، او وقت آراوقانلر وار قوتلریله مقاومته
..شلایوب، اسپانیوللر، آمریقانك دیکر هیچ برطرفنده
..ورمدکلری بر شدتله اورمغه باشلامشلر؛ وغالبیته
..ئل اولوب، اسپانیوللرك شیلیده تأسیس ایتمش
..ولدقلری قصبه‌لری ضبط ایتمشلر ایدی. بینلرنده‌کی
..محاربات شدیده اللی سنه‌دن زیاده سوروب، بریلر
..ایات بر محله اجتماعله (آراوقانیه) اسمی محافظه

ایدن بو یرده الی یومناهذا مقاومت ایده‌رك، کندی استقلاللرینی وقایه ایتمشلردر. شیلینك دیکر طرفلری ایسه (مالدیویه) نك ورثه‌سنك تحت اداره‌سنده قاله‌رق، اسپانیه‌نك پرو خدیویتنه تابع بر مجبر صورتنده اداره اولنمقده واسکله‌لری صرف اسپانیول سفائننه منحصر بولنمقده ایکن، ١٨١٠ تاریخنده شیلی اهالیسی اسپانیه اداره‌سنه قارشی قیام ایدوب، اسکله‌لرینی بتون سفائنه آچمش؛ ومحاربه خیلی وقت دوام ایدوب، اسپانیوللر ١٨١٤ دن ١٨١٧ تاریخنه‌دك سانتیاغو شهرینی تحت اداره‌لرنده محافظه ایده بیلمشلرسه‌ده، تاریخ مذکورده شیلیلیلرسانتیاغویی یکیدن ضبط ایتمشلر؛ و١٨٢٦ ده رئیس فوق العاده بولنان جنرال (فریره) اسپانیوللری (شیلوئه) جزیره‌سندن دخی اخراج ایتمشدر. ١٨٤٤ تاریخنده اسپانیه دخی شیلی حکومتنی تصدیق ایلمشدر. او وقتدن بری شیلیده محاربات داخلیه وتفرقه‌لر سائر آمریقا ممالکنه نسبتله آز اولمشدر.

شیلی { (Chili) برونك قسم جنوبیسنده بر نهردر، که آند سلسله‌سنك (پاتی) طاقندن نبعانله، (آرکیپا) قصبه‌سنك شمالندن مرور، وچوللرله محاط اولان آرکیپا وادیٔ منبتنی سقی ایده‌رك، آرکیپا قصبه‌سنك ٤٠ کیلومتره جنوب غربیسنده (بورا) نهرینی بعدالاخذ، (قوبیلقه) اسمیله بحر محیط معتدله دوکیلور. مجراسی ٢٠٠ کیلومتره طولنده‌در. سنه‌نك ٩ آینده صویی پك آز اولوب، کانونلرله شباطده‌کی یاغمورلر موسمنده طاشه‌رق، چوق دفعه اطرافی دخی باصوب، خساری موجب اولور.

شیماء { (بنت الحارث السعدیه) فخر الرسل (صلعم) افندمزك سوت همشیره‌سی اولوب، مرضعۀ حضرت نبوی حلیمه‌نك قیزیدر. رسالتپناه افندمزدن سناً بیوك اولمغله، کندیلرینی قوجاقده کزدیرر، ونینی سویلیه‌رك اویوتور ایدی. بعد النبوه نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، کندینی بیلدیرمش؛ والتفاته نائل اوله‌رق، شرف اسلامله مشرف اولمش ایدی. اسمی حذافه اولوب، «بکلی» دیمك اولان شیماء لقبیله مشهوره‌در.

شیمالتنانغو { (Chimaltenango) آمریقای وسطینك (غوآتماله) حکو.

متنده وغو آتماله شهرينك ٤٥ كيلومتره غرب شما-
ليسنده اوله‌رق ١٨٠٠ مترەلك ارتفاعده ايالت
مركزى بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهاليسى واردر.
— ايالتى ٩٠٠٠٠ اهالى ايله مسكون اولوب،
بونلرك قسم اعظمى خرستيانلغى قبول ايتمش وزراعت
وغرس اشجارله مشغول اقوام اصليه‌دندر.

شيمبورازو (Chimborazo) آمريقاى جنوبينك (اقوآدور) حكو-
متنده آند سلسلهٔ جبالنك اك يوكسك ذروه‌لرندن
برطاغ اولوب، شيليده‌كى (آقونقاغوآ) نك ارتفاعى
اولچلمزدن اول بتون آمريقاى جنوبينك اك يوكسك
نقطه‌سى ظن اولنوردى. ٦٥٣٠ متره ارتفاعى
اولوب، آقونقاغوآ ايسه ٦٨٣٤ متره ارتفاعنده‌در.
حذاى بحردن ٤٨٠٠ واوسطنده بولنديغى يايله‌نك
سطحندن ١٩٠٠ مترەلك ارتفاعدن يوقاريسى قارله
مستور اولوب، اورادن ١٥٠٠ متره يوقاريدن
اعتباراً قار يازين دخى هيچ اريمز. نباتات ٤٣٠٠
مترەلك ارتفاعدن آشاغى اولوب، اورادن يوقارى
هيچ برشى بيتمز. هنوز تپه‌سنه چيقيله‌مامش ايسه‌ده،
تقرب اولنمشدر. بو طاغ ٣٠′ ١° عرض جنوبيده
وريوبومبه‌نك ٣٥ كيلومتره غرب جنوبيسنده واقعدر.
— بو اسم اقوآدور حكومتنك بر ايالتنه دخى
ويرلمشدر، كه حكومتك وسطرنده وهمنامى اولان
طاغك جنوبنده واقعدر. مساحهٔ سطحيه‌سى ١٤٣٦٠
مربع كيلومتره واهاليسى، وحشى اقوام اصليه‌دن
ماعدا، ١١٠٨٦٠ كشيدر. مركزى (ريوبامبه)
شهريدر. اراضيسى طاغلق ومرتفعدر.

شيناندغه (Chinandéga) آمريقاى وسطينك نيقاراغوآ حكو-
متنده و(لئون)ك ٣٢ كيلومتره شمال غربيسنده
اوله‌رق بحر محيط معتدل ساحلى قربنده ايالت مر-
كزى بر قصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهاليسى واردر.
١٨٤٩ ده نيقاراغوآ، هوندوراس وسالوادور
جمهوريتلرندن مركب اوله‌رق تشكل ايدن هيئت
متفقه طرفندن مركز اتخاذ اولنمشدى.

شينسوره (Chinsura) ياخود چينسوره هندستانده بنكاله خطه‌سنك
(هوكلى) ايالتنده وكلكته‌نك ٣٤ كيلومتره شمالنده
كوزل بر قصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهاليسى واردر.

بو قصبه ١٦٧٦ ده فلمنكلر طرفندن تأسيس او-
لنوب، ١٨٢٤ ده سوماتره‌نك بربرينه بدل انكلتره‌يه
ترك اولنمشدر.

شينغ ماى (Chieng-Maï) هند چينيده سيامك (لائوس) خطه‌سنده
(منام) نهر عظيمك يوقارى مجراسندن عبارت اولان
چينغ نهرى اوزرنده و(بانغقوق)ك ٦٠٠ كيلومتره
شمال غربيسنده حكومت ممتازه مركزى بر قصبه
اولوب، ١٥٠٠٠ اهاليسى واردر. حكومتى دائره-
سنك اهاليسى ٣٠٠٠٠٠ كشى راده‌لرنده‌در.

شينو (Chinu) آمريقاى جنوبيده قولومبيا ممالك مجتمعه‌سنك بوليوار حكومتنده
و(قارتاجنه)نك ٢٠٠ كيلومتره جنوب غربيسنده بر
قصبه اولوب، ٥٥٠٠ اهاليسى واطرافنده حيوانات
كثيره‌يى بسلر كوزل مرعالرى واردر.

شينوق (Chinouks) آمريقاى شماليده انكلتره‌يه تابع اولان (دومينيون)
قطعه‌سنك قولومبيه خطه‌سنده ساكن بولنمش اولان
برقوم اصلى اولوب، بونلرك لسانى فرانسز وانكليز
كلمه‌لريله مخلوط اوله‌رق او طرفلرده اصل برليلرله آو-
روپا وچين مهاجرلرى طرفندن سويلنمكده‌در.

شينون (Chinon) فرانسه‌نك (اندره مع لوآره) ايالتنده و(تور)ك ٤٦
كيلومتره جنوب غربيسنده و(ويانه) نهرى اوزرنده
قضا مركزى برقصبه اولوب، ٦٥٥٠ اهاليسى، دمير
يولى، خراب بر اسكى قلعه‌سى وحيوانات، بال، شراب
وسائره تجارتى واردر.

شينه (Sheyenne) ممالك مجتمعه‌ده بو اسمله ايكى نهر واردر:
برنجيسى شمالى داقوته حكومتنده ايكى چايدن
بالتشكل، غربدن شرقه طوغرى جريانله، كاه شمال
وكاه جنوبه ميلان ايده‌رك، ٥٢٠ كيلومتره‌لك جر-
ياندن صكره «قزيل ايرماغه» منصب اولور. مجراسنك
اكثر طرفلرى اليوم خالى اولوب، آشاغى طرفلرى
بو صوك سنه‌لرده پك زياده اعمار واسكان اولنمقده‌در
— ايكنجيسى جنوبى داقوته حكومتنده شمالى
وجنوبى شينه اسملريله ايكى بيوك وهر برى بر چوق
چايلرك صولرينى جامع ايكى نهردن بالتشكل، شرقى
شمالى‌يه طوغرى جريانله، ٥٧٥ كيلومتره‌لك جريانى

صکره (میسوری) نهرینه دوکیلور. مجراسنك اطرافی شایان تصویر یرلر اولوب، اکثری الآن غیر مسکوندر.

شئوپ { یاخود شوفو وبلکه شعیب (Chéops, Choufou) مصر قدیمك دردنجی سلاله‌یه منسوب حکمدارانندن اولوب، اهرام مصرك اك بیوکنك بانیسیدر. میلاد عیسادن ۱۲ قرن اول یاشامش اولدیغی ظن اولنمش ایسه‌ده، بولنان بعض آثار عتیقه‌یه نظراً چوق دها اسکیدر.

شیوپور خاص { (Chéopour-Khas) هندستانك بنارس ایالت وسنجاغنده وبنارسك ۵ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق کنك ایرماغی ساحل یسارندن ۸ کیلومتره‌لك مسافه‌ده برقصبه اولوب، ۹۲۸۰ اهالیسی واردر.

شیوپور دیار { (Chéopour-Diâr) هندستانده بنارس ایالتنك غازیپور سنجاغنده، بالیه‌نك ۸ کیلومتره جنوب شرقیسنده وکنك ایرماغی ساحل یسارندن ۳ کیلومتره‌لك مسافه‌ده بر قصبه اولوب، ۶۳۸۰ اهالیسی واردر.

شیولباین { (Schivelbein) پروسیه‌ده پومرانیه ایالتنك (کوسلین) سنجاغنده وکوسلینك ۵۳ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۵۷۸۵ اهالیسی، دمیر یولی، زراعت مکتبی وبعض فابریقه‌لری واردر.

شیهواهوا { (Chihuahua) مکسیقه حکومات متفقه‌سنك شمال جهتنده بولنانلرندن اولوب، شمالاً وشمال شرقی جهتندن ممالك مجتمعه حدودیله، شرقاً قوآهوئیله، جنوباً دورانغو، غرباً دخی سونوره وسینالون حکومتلریله محاط ومحدوددر. ۲۶° ایله ۴۴″ ۴۸′ ۳۱° عرض شمالی و ۴۷′ ۱۰۵° ایله ۱۲′ ۱۱۱° طول غربی آره‌لرنده ممتد اولوب، شمالدن جنوبه بویی ۹۲۰ وشرقدن غربه اکی ۶۳۰ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ۲۱۵۰۰۰ مربع کیلومتره‌در. اهالیسی وسعت اراضیسنه نسبتله پك آز اولوب، ۱۸۰۶۸۸ کشیدن عبارتدر. اراضیسنك برقسمی طاغلق وبرقسمی چول اولوب، آنجق طاغلق جهتنك اعماره صالح کوزل وادی وبایرلریله یایله‌لری اولدیغی کبی، چوللرك آره‌سنده دخی زراعته وعلی الخصوص حیوانات رعینه پك الویریشلی یرلری واردر. اقالیم معتدله منطقه‌سنده ایسه‌ده، آلچق یرلرنده حرارتی زیاده اولوب، اقالیم حاره کبی یاغمور موسمی واردر. شمال شرقی حدودینی تشکیل ایدن (ریوغرانده دل نورته) نهرندن بشقه ینه بوکاتابع اولان وبرچوق چایلرك اجتماعندن تحصل ایدن (ریوتونشوس) وبحر محیط معتدله دوکیلان (باکی)، (مایو) و (نوئرته) نهرلری باشلیجه میاه جاریه‌سیدر. طاغلری (سیرامادره) سلسله‌سنه منسوب اولوب، پك بیوکسك ایسه‌ده، هنوز درجهٔ ارتفاعلری معین دکلدر. مزروع اولان طرفلرینك محصولاتی مصر، بغدای مکسیقه بقله‌سی، برنوع بوبر وآوروپادن نقل اولنمش اوزوم ایله میوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر. اورمانلری چوق اولوب، آغاجلری متنوعدر. آنجق مملکتك اصل ثروتنی تشکیل ایدن شی معادنی اولوب، بو بر معادنجه دنیانك اك زنکین یریدر. اك باشلی معادنی کومش اولوب، آلتون، باقیر، قورشون، دمیر، قلای وسائر معادنله کوزل بر نوع کمور معدنی دخی بولنیور. اهالیسی خرستیانلغی قبول ایتمش اصل آمریقالیلرله بونلرك اسپانیوللرله اختلاطندن متولد ملزلردن عبارت اولوب، صرف اسپانیول جنسنه منسوب اولانلری پك آزدر. حال وحشیتده یاشایان یرلیلر ایسه یوقاریکی مقداره داخل دکلدرلر. بو حکومت ۶ ایالت ویا سنجاغه منقسم اولوب، همنامی اولان مرکزندن بشقه قصبه‌سی یوقدر.

شیهواهوا { (Chihuahua) مکسیقه‌ده آنف البیان همنامی اولان حکومتك مرکزی بر قصبه اولوب، ۳۸′ ۲۸° عرض شمالی ایله ۵۰′ ۱۰۸° طول غربیده و ۱۳۶۰ متره ارتفاعنده واقعدر. وقتیله بیوك برشهر ایکن، شمدی یالکز ۱۲۰۰۰ اهالیسی، کنیش وکوزل سوقاقلری، ایچندن جریان ایدر کوزل بر صویی واطرافنده باغ وباغچه‌لری واردر.

شلیم { (یاخود شتم ابو عاصم و یا ابو سعید الهلی) صحابه‌دن اولوب، خیبر غزاسنده حاضر بولنمش؛ واوغلی عاصم کندیسندن روایت ایتمشدر.

(حرف الشینك صوکی)

ص

(حرف الصاد ـ فصل الالف الخ)

صابر { ایران شعراسندن بروجه زیر بش ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی (شهاب الدین ادیب —) اعاظم شعرادن اولوب، ترمذلیدر. سلطان سنجرك منظوری اولوب، انوری وخاقانینك مدح وتقدیرینه مظهر اولمشدر. رشید الدین وطواط ایله دخی مهاجاتلری وقوع بولمشدر. سلطان سنجرك معتمدی اولمغله، خوارزمشاهاندن سلطان اتسزك حکومته قارشی واقع اولان سرکشلکنده لاجل التجسس خوارزمه کوندرمش ایدی اتسز بونی خبر آلنجه، ادیب صابری اللری و آیاقلری باغلی اوله رق جیحونه آتوب اتلاف ایتمشدر. بو وجهله ٥٤٦ تاریخنده غریقاً وفات ایتمشدر. بر چوق قصایدی ومرتب دیوانی واردر. انوری (چون سنایی هستم آخر ارنه همچون صابرم) مصراعیله صاحب ترجمه یی کندی نفسنه ترجیح ایدوب، تقدم ایتدیرمشدر. شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

درین برف وسرما دوچیزست لایق
شراب مروق رفیق موافق
بیارآن شرابی بیاکی وصافی
چورخسارمعشوق وچون چشم عاشق
اکر کل برفت و شقایق نماند
می لعل وآتش کل است وشقایق

— ایکنجیسی (محمد علی) مشهدلی اولوب، شو قطعه اونکدر :

قاصد بکه آیا زتو دیکر خبری داشت
کزکوی تومی آمد وهرسو نظری داشت
امروز رقیبش بسر راه نیامد
کویا که زنا آمدن او خبری داشت

— اوچنجیسی (ری) لی اولوب، اورانك خطیبی ایدی. شو بیت اونکدر :

کهی که تیر ترا از دل رمیده کشم
بدین بهانه که پاکش کنم بدیده کشم

— دردنجیسی (خواجه بهاء الدین) سمرقندلی اولوب، شو بیت اونکدر :

چون من زغمت کسی دل ناشاد ندارد
دارم غم ودردی که کسی یاد ندارد

— بشنجیسی آیینه جیلکله مشغول اولوب، شو بیت اونکدر :

تابرکرفت ماه من ازورخ نقابرا
شرمنده ساخت عکس رخش آفتابرا

صابری { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایکی کشینك مخلصیدر :

برنجیسی حلب جوارلرندن اولوب، تاقیه جیلك چینیر اصحاب قناعتدن بر آدم ایدی. شو بیت اونکدر

ایرمز بقا کلزارینه بو کلستاندن کچمین
جانانه واصل اولمیه جان وجهاندن کچمین

— ایکنجیسی (مصطفی) استانبوللی اولوب ملا عربك قزینك اوغلیدر. مصر قاضیسی ایکن مغروقاً وفات ایدن طاییسی عرب زاده نك درسنه ملازم اولوب، بعده طریق قضایه سلوك ایتمشدی تاریخله توغلی زیاده ایدی. شو بیت اونکدر :

دکل بو قوس قزح آه ایدنجه بن خسته
یشیل قزیل توتونم اولدی چرخه پیوسته

صابونی { (ابو عثمان النسابوری) مشاه محدثیندن اولوب، بر اربعی واردر. ٤٤٩ تاریخنده وفات ایتمشدر.

صابونی { (محمد بن احمد الصدفی) اندلس مشاهیر شعراسندن اولوب اشبیلیه لیدر. شرقه سیاحتله، ٦٠٤ تاریخنده اسکندریه ده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر

اقسم فرق الليل من سنة الضحى
واهبط خصر القاع من كفل الدعص
الى ان ارى برقا اذا شمت وجهه
رأيت جبين البدر مكفل القرص

صابی { [«ابراهیم صابی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

صابئین { اساسی سیاراته عبادتدن عبارت بر مذهبه تابع بر جماعت اولوب،
ن اصل سریانی وکلدانی جنسیتلرینه منسوب ایکن،
مده عربلشمشلردی. مرکزلری حران‌ایدی. خلافت
باسیه زماننده بونلردن برچوق اطبا وعلما یتیشمشدر.
لیوم حله وکربلا جهتلرنده بعض افرادی موجوددر.

صاحب { (فصیح الدین) ایران شعراسندن اولوب، استرابادلیدر. علی
یرنوایینك وسلطان حسین بایقرانك مجلسلرنده بو-
نمشدر. شو بیت اونکدر:

دوستان تا کی بکویش منع از رفتن کنید
ترك رفتن چون نخواهم کرد ترك من کنید

صاحب { (حکیم کاظم مسیح البیان) هندستان شعرا واطباسندن اولوب، شاه
عالمکیرك منظوری‌ایدی. حضرت مولانانك مثنویسنه
نقلیداً «آیینه خانه»، «پری خانه»، «ملاحت
حمدی»، «صباحت یوسفی»، «کل محمدی»
و «انفاس مسیحی» عنوانلریله بر قاچ منظومه‌سی
واردر.

صاحب افندی { (پیری زاده محمد — وعثمان —) [«پیری
زاده» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

صاحب باخی { طقوزنجی قرن هجری شعراسندن اولوب، بد-
فشان حکمدارانك مدحنده بر چوق قصایدی
اردر.

صاحب بن عباد { (ابو القاسم اسماعیل بن ابی الحسن الطالقانی)
شاهیر ادبا و وزرادن اولوب، آل بویهدن مؤید
لدوله‌نك وبعده برادری فخرالدوله‌نك وزیری ایدی.
دری (ابوالحسن عباد) دخی وزرادن اولوب، کند-
سی کوچکلکندن بری مشارالیه موید الدوله‌یه آر-
داشلق ایتدیکندن، صاحب لقبیله شهرت بولمشدر.
بر روایتده دخی (ابو الفضل بن العمید)ك اصحابندن
اولدیغیچون بو لقبله مشتهر اولمشدر. مؤید الدوله‌نك
بلااولادوفاتنده خراسانده بولنان برادری فخرالدوله‌یی
آل بویه تختنه دعوت ایتمکله، مشار الیه کندیسنی
وزارتده ابقا، وقدر ومرتبه‌سنی برقات دها اعلا ایده-
رك، کافهٔ امور دولتی ید اداره‌سنه براقمش ایدی.
خانه‌سی مجمع علما وادبا اولوب، کرم وسخاوتی دخی
فوق العاده اولمغله، حقنده شعرانك چوق مدحیه‌لر
سویلمشلردر. صاحب عنوانی کندیسندن صکره کلن
وزرایه دخی اطلاق اولنمشدر. ٣٢٦ تاریخنده
اصطخرده وبر روایتده قزوین اعمالندن (طالقان)
قصبه‌سنده طوغمش؛ و ٣٨٥ ده (ری)ده وفات ایتمش؛
وجنازه‌سی اصفهانه نقل اولنه‌رق، اوراده دفن او-
لنمشدر. جنازه آلایی فوق العاده برصورتده اولوب،
فخرالدوله کندیسی دخی تابوتك اوکنده یورومشدر.
سیر وسفرنده کتابلرینی درت‌یوز دوه‌یه یوکلتدیکی
مشهوردر. حقنده برچوق نوادر منقولدر. علم لغتده
«المحیط» عنوانیله وحروف هجا ترتیبیله ٧ بیوك
جلددن مرکب بر کتابیله رسائلی جامع «الکافی»
عنوانیله برتألیفی و«کتاب الاعیاد وفضائل النیروز»،
«کتاب الوزراء»، «کتاب الکشف عن مساوی
شعر المتنبی»، «کتاب اسماء الله تعالی وصفاته»،
«کتاب الامامة»، «کتاب الوقف والابتداء»،
«جوهرة الجمهرة» وسائره عنوانلریله بر قاچ اثری
وبرچوق منشآت بلیغه‌سیله اشعار رائقه‌سی واردر.
شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

رق الزجاج ورقت الخمر
وتشابها فتشاكل الامر
فكأنما خمر ولا قدح
وكأنما قدح ولا خمر

صاحب دده { (اسماعیل —) شعرادن وطریقت مولویه ددکانندن
اولوب، بروسه‌لیدر. بر مدت سیر وسیاحت ایتدکدن
صکره، اختیار عزلت ایدوب، ١١٤٠ ده وفات
ایتمشدر.

صاحبرام { هندستان شعراسندن وکایته قومنه منسوب برهمنیلردن او-
لوب، لکهنو شهرنده اود سلاطینینك خدمتنده بو-
لنمشدر. فارسی واودو لسانلرنده اشعاری ومصنع تا-

ریخلری واردر. سلاطین مذکوره‌دن غازی الدین حیدرك وفاتیله (نجف) نام محله دفننده سویلدیکی شو تاریخ جملهٔ اشعارندندر:

چون رفت شه زمن زدنیا
ماتم دل خاص وعام بکرفت
از روی بکا و آه کفتم
حیدر بنجف مقام بکرفت

صاحب قران { تیمورلنكك سلاله‌سنك حکمدارلقلری زماننده وبونلرك الکارنده بوجهانکیره ویریلن عنواندر. — هندستانده سلالهٔ تیموریه‌دن (شاه جهان)ه دخی (صاحب قران ثانی) دیرلر.

صاحب قران { (سید امام علی) هندستان شعراسندن اولوب، بلکرامیلی اولدیغی حالده، نواب آصف الدوله زماننده لکهنویه کیتمشیدی. اون اوچنجی قرن هجری اوائلنده یاشامشدر. اشعاری باشلیجه هزلیات وهجویاته دائردر.

صادق { (امام جعفر —) [«جعفر صادق» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

صادق { قدمای شعراء عثمانیه‌دن ایکی ذاتك اسمیدر:

برنجیسی ادرنه‌لی اولوب، حسن خطه دخی مالك اولمغله، پك چوق کتابلر تحریر و استنساخ ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

ساقی سکا کوز قیدوغی کوردی حبابك
آلندوغی هب او ایدی مجلسده شرابك

— ایکنجیسی بلغرادلی اولوب، بو دخی حسن خطیله مشهور ایدی. طریق علمیه سلوك ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

ایدر بر لحظه‌ده بیك کز بنی مقبول ومردودی
عتاب عشوه آمیزی خطاب خنده آلودی

صادق { ایران شعراسندن دخی بروجه آتی آلتی ذاتك اسمیدر.

برنجیسی (آقا محمد —) من اصل قم ساداتندن اولوب، اصفهانه انتقال ایله، زمانك فیلسوفی مولانا محمد صادق اردستانیدن تحصیل ایتدکدن صکره، ملوك صفویه‌یه انتساب ایتمش؛ وبعده نادر شاه زماننده رضاقلی خانك خدمتنه کیروب، بونك طرفندن، نا بمحل بر ظن اوزرینه، خیلی زجر وعقوبته دوچار اولمش؛ وقورتلدقدن صکره، طوس جهتنه کیدوب، دولت نادریه‌نك اضمحلالندن صکره وطننه عودت ایتمکده ایکن، اثنای راهده وفات ایتمشدر. اشعاری پك کوزل اولوب، شو بر ایکی بیت اوجمله‌دندر:

مدتی سی سال از جور زمان
رنجها بردیم زیر آسمان
تا بصد ناکامی و کام هوس
جمع آوردیم مشتی خار وخس

— ایکنجیسی اصفهانلی اولوب، (کاو) لقبیله ملقبدر. بعض تذکره‌لرده (صادقای کاو) دیه مقید کورلمشدر. بو لقبه خاقانینك بر قطعه‌سنه نظیره اوله‌رق سویلمش اولدیغی شو قطعه‌سی سبب اولمشدر

هان آن کسان که ره بطریق تومیروند
ایشان خرند وخر روش کاوش آرزوست
کیرم که خر کنند تن خودرا بشکل کاو
کو شاخ بهر دشمن وکو شیر بهر دوست

— اوچنجیسی (محمد صادق خان) هندستاند اکبر شاهك امراسندن ایدی. شو بیت اونکدر

کرمصور صورت آن دلستان خواهد کشید
حیرتی دارم که نازشرا چسان خواهد کشید

— دردنجیسی (مولانا محمد صادق) سمرقند اولوب، شمس الائمه حلوانینك احفادندن و مولا احمد جندینك تلامذه‌سندندر. مشاهیر علما وفضلاد اولوب، ایفای حج شریف ایچون حجازه بعدالعزیم عودتنده هندستاندن کچمکده ایکن، سپهسالار بیر خان طرفندن لاهورده اقامتی التماس اولنه‌رق بر مدت اوراده تدریسله مشغول اولمش؛ وایکنج دفعه ایفای فریضهٔ حجدن صکره، هندستانه عودت خان اعظم میرزا عزیز کوله‌نك تعلیم وتربیه‌سنه م مور اولمش؛ وبعده کابله کیدوب، میرزا حکیمه معلم ایتمش؛ وبو مناسبتله بیوك بر نفوذ واقتدار قزانم ایدی. نهایت وطنی اولان سمرقنده عودت ایدو اوراده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

جز درت جایی دل آواره را منزل نشد
از درت کفتم شوم آواره اما دل نشد

— بشنجیسی (میرزا —) هندستانك (اردو قصبه‌سندن اولوب، دکن خطه‌سنه عزیمتله، مرت نظام شاه طرفندن منصب آلمش؛ واکبر شاه مملکت مذکوره‌یی فتحی صره‌سنده مقتول اولمشد شو رباعی اونکدر:

شوخی که بسادکی ازو کردم صبر
اکنون خطش از غبار دارد سرجبر
ازخطش اکر فزون بسوزم چه عجب
سوزنده ترست آفتاب از ته ابر

— آلتنجیسی (علی —) لکهنولی اولوب، او- راتك نوابی غازی الدین حیدرك نامنه «چهار باغ حیدری» عنوانیله بر منظومه یازمش؛ و ۱۲۴۳ ده وفات ایتمشدر. اشعارینه دسترس اولنه‌مدی.

صادق افندی { (محمد —) [«صدرالدین زاده» ماده‌سنه مراجعت.]

صادق خان { افغانلیلرك تسلطندن صکره ایرانده ظهور ایدن هرج ومرج اثناسنده بر مدت حکومت سورن کریم خانك برادری اولوب، زکی خانك وفاتندن صکره شیرازی ضبطله، ایکی سنه قدر حکومت سوردکدن صکره، ۱۱۹۶ ده قتل اولنمشدر.

صادق خان { هندستان مشاهیر مشایخندن اولوب، مشهور اکبر شاهك مرشدی ایدی. ۱۰۰۶ تاریخنده وفات ایدوب، تربه‌سی اکره شهرینك اك مصنع ابنیه‌سندندر.

صادقی { ایران شعراسندن بروجه‌آتی اوچ ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (مولانا صادق بیك) عن اصل افشار اولوب امراسندن اولوب، شاه‌عباسك حافظ الکتبی ایدی. بعده خیلی وقت سیاحت ودور بلاد ایدوب، حتی حلبه وصولنده اورادە حاکم بولنان شاعر شهیر باقی افندی ایله مصاحبت ایتمش ایدی. «مجمع الخواص» عنوانیله جغتای لساننده بر تذکرة الشعراسی واردر. شو بیت اونکدر:

ستون سر کند اعجاز حسنت دست موسی را
به بستر افکند بیماری چشمت مسیحارا

— ایکنجیسی (سید جعفر) دهلیلی اولوب، سید محمد قادرینك احفاد ومعتقداننددن ایدی. «بهارستان جعفری» عنوانیله بر کتاب یازمش؛ و ۱۱۹۶ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

ترك من دست چو بر خنجر بیداد برد
تشنه را ذوق زلال خضر از یاد برد

— اوچنجیسی عن اصل هراتلی اولوب، قندهارده نشأت ایتمش؛ و هندستانده اکبر شاهك

مداحلری زمره‌سنه داخل اولمش ایدی. شو بیت اونکدر:

دل مجروحرا پروای تن نیست
شهید عشق محتاج کفن نیست

صادقی { (ابو السرور محمد بن سرور البکری) مورخیندن اولوب، ۱۰۳۶ تاریخنده دك اولان وقوعاتی حاوی اولمق اوزره، «الروضة الزاهره فی ولاة مصر والقاهره» عنوانیله بر تألیف نافعی واردر.

صارت { [«سارد» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

صارحه { روم یمنی آناطولیده بر قصبه اولوب، ۳۳۹ تاریخنده سیف‌الدین بن حمدان طرفندن فتح ایدلمش اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

صارم پاشا { [«ابراهیم صارم پاشا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

صاروخان { آیدین ولایتی ترکیب ایدن بش سنجاغك بری اولوب، ولایتك شمال شرقی قسمندن عبارتدر. شمالاً وشرقاً خداوندکار ولایتیله، جنوباً دکیزلی، آیدین وازمیر سنجاقلریله، غرباً دخی ینه ازمیر سنجاغیله محاط اولوب، ساحلی یوقدر. ۳۸°۲′ ایله ۳۹°۲۵′ عرض شمالی و ۴۸′ ۲۴° ایله ۵۵′ ۲۶° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۱۸۱۵ مربع کیلومتره‌در. بومقداردن ۶۰۱۱ کیلومتره‌لکی طاغ‌لق وغیرمزروع، ۳۸۱۰ کیلومتره‌لکی مزروع، ۱۲۸۴ کیلومتره‌لکی چایر و ۷۰۳ کیلومتره‌لکی اورمانلقدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، حدود جنوبیه‌سنده (بوز طاغ) وحدود شمالیه‌سنده اوزون یایله ایله دمیرجی طاغی ممتد اوله‌رق، شمالده‌کی جبال مذکوره‌نك شعبه‌لریله اتکاری جنوبه طوغری ممتد اولورلر. کدیز نهری سنجاغك حدودی خارجندن یمنی خداوندکار ولایتنك کوتاهیه سنجاغندن کله‌رك، سنجاغی شرقدن غربه‌طوغری شق‌ایله، سنجاغك حدودنده‌کی جبال مذکوره‌دن اینن‌صولرك جمله‌سنی یعنی صاغدن سلندی، دمیرجی و قوم چاینی دخی آلان کونان نهرلرینی وصولدن آلاشهر چاینی اخذ ایدر. بوانهارك وادیلری کوزل ومنبت اووه‌لری حاویدر. اهالیسی ۳۴۵۷۴۹ کشیدن عبارت اولوب، بونلرك ۲۹۱۴۶۰ ی

مسلم وترك، ٤٧٥٣٣ ى روم، ٣٨٨٢ سى ارمنى، ١٨٣٩ ى يهودى و٩٣٥ ى اجنبيدر. طوپراغى پك منبت اولوب، باشليجه محصولاتى: بغداى، آرپه، مصر، دارى و سائر حبوباتله كليتلى پاموق، كتن، توتون، آفيون، اوزوم، قاؤن و سائر ميوه وسبزه. لرك انواعندن عبارتدر. قاؤنلرى پك طاتلى و لذتلى وطيانقلى اولمغله، استانبوله وسائر طرفلره دخى كليتله اخراج اولنور. طاغلرينك اكثرى وعلى الخصوص سنجاغك قسم جنوبيسنده كيلر اورمانلرله مستور او. لوب، چام، ميشه وسائر آغاجلر يتيشير؛ و سنه ده سكز اون بيك مكعب متره اودوناق وكراسته لك آغاج كسيلير. پلاموط و ميان كوكى اخراجاتى ده چوقدر. معادنجه هنوز تحريات اجرا اولنه ميوب، يالكز قرق آغاج وصومه جهتلرنده كليتلى بر كومور معدنى بولنمغله، كويليلر بر مقدار اخراج و استعمال ايلدكلرى معلومدر. مياه معدنيه سى وايليجه لرى دخى چوق اولوب، كديز چايى كنارنده بولنان امير حمامنه جوارلردن پك چوق خسته لر طوپلانير. بو صولرك اسكيدن برى مستعمل بولنمش اولدقلرى بعض ابنيهٔ قديمه خرابه لرينك وجوديله مثبتدر. حيوانات اهليه سى چوق اولوب، ١٠٥٢٣٢ صيغير، ٢٣٨٧٦ آت، ٢٣٨٤٩ مركب واستر، ٥١٢٧ دوه، ٣٩٠١٣٢ قيون و٣٨٨٨٢٥ كچيدن عبارتدر. بوسنجاق اهاليسى قادين وچوجقلريله برابر زراعت ايشلريله مشغول اولدقدن بشقه، صنايعه دخى ميل واستعدادلرى اولوب، آناطولى خاليلرينك اك اييلرى كوردز، قوله و دميرجيده اعمال اولنور. سنجاغه بهر سنه كليتلى بر واردات جلب ايدن بو صنعتدن بشقه، آلاجه وبز كبى پاموق منسوجاتله مشين و سختيان كبى دباغته متعلق شيلر سنجاغك محصولات صناعيه سى جمله. سندندر. پاموغك چكردكنى آيرمغه، زيتوندن ياغ چيقارمغه، وميان كوكنى آيقلامغه دخى بخارله اداره اولنور برقاچ فابريقه موجوددر. تجارتى همان منحصراً ازمير اسكله سندن اجرا اولنوب، شهر مذكوردن بدأ ايدن دمير يول خطى بو سنجاغه دخول ايله مغنيسايى كچدكدن صكره، ايكى قوله آيريله رق، بر قولى شرقه طوغرى آلا شهره واصل اولديغى حالده، اورادن دكيزلى به قدر تمديدله، آيدين خطيله برلشه. جكدر؛ ديكر قولى ايسه شماله طوغرى اوزانوب، مرمره دكيزينه منتهى اولمق اوزره، صومه يه قدر واصل اولمشدر. بو دمير يوللر وكيتدكجه تسويه ايدلمكده اولان شوسه لر سنجاغك تجارتنى تسهيل اتمكده در. سنجاغك سنوى وارداتى ٢٧٦٠٠٠ ومصارف محليه سى ٣٤٥٠٠ عثمانلى ليراسى راده. لرنده در. درون لواده ٣٢٠ مكتب موجود اولوب، ٢٣٨ ى اسلام، ٦٢ سى روم، ٩ ى ارمنى، ٣ ى قتوليك و٨ ى يهودى مكتبيدر. مكاتب اسلاميه دن ١٣ ى رشديه و ٢٢٥ ى ابتدائيه مكتبى اولوب، اخيراً مغنيساده بر مكتب اعدادى دخى كشاد اولنمشدر. سنجاق داخلنده ٣١٠ جامع شريف، ٣٧٠ مسجد، ٥٨ مدرسه، ٦٠ كليسا، ٢ حاوره، ٢٥ كتبخانه، ٦ خسته خانه، ٢ ايليجه موجوددر. صاروخان سنجاغى، زيرده كى جدولدن آكلاشلديغى اوزره، ١١ قضايه منقسم اولوب، ١٢ ناحيه و٩٦٦ قريه يى حاويدر:

قضا	ناحيه	مقدار قرا
مغنيسا	املاك	١٦
	بلك	٩٦
	مونداغى	٨٨
	پلاموط	٢٩
قرق آغاج	—	٤
	كليسه	١٩
صومه		٥٦
آقحصار	—	٤٦
	مرمره جك	١٢
قصبه	—	١٠
	ايليجه	١٥
	طاغ مرمره	٨
صالحلو	—	٢٧
	آطله	٥٩
آلا شهر	—	٤٤
	اينه كول	٢٠
قوله	—	٦٥
	سلندى	٢٠
اشمه	—	٤١
	مع سركه كوره	٣٨
تيمورجى		١٢٨
كردوس		١٢٥
جمعاً صاروخان سنجاغى		٩٦٦

صاروخان سنجاغی (لیدیه) خطهٔ قدیمه‌سنك قسم اعظم شمالیسندن عبارت اولوب، مرکز قدیمی قصبه ایله صالحلی آره‌سنده و دمیر یول خطی اوزرنده خرابه‌لری موجود اولان (سارد) شهر قدیمی ایدی. اهالیٔ اصلیهٔ قدیمه‌سی تراکیا خطه‌سندن یعنی ادرنه جهتلرندن اورایه هجرت ایتمش پلاسج اقوامندن بر قوم اولوب، رئیسلری بولنان (مئون)ه نسبتله (مئونیان) اسمیله یاد اولنورلردی. رئیس مرقومك نسلندن برقاچ شخص حکمداراق ایتدکدن صکره، یونانیلرك اساطیرینه کوره، حکومت هرکول دیدکلری قهرمانك نسله کچمش؛ وبو نسلدن (قرسوس) سارده حکومت سورمکده ایکن، ایران شاهلرندن کیخسرو بونی مغلوب ایده‌رك، لیدیه‌یی ممالك ایرانیه‌یه الحاق ایتمشیدی. بیوك اسکندر سائر ممالك ایرانیه ایله برابر بوجهتی دخی ضبط ایدوب، بو جهانکیردن صکره اورالری سلفکیانك الینه کچمش؛ وبونلردن اوچنجی آنطیوخسك مغنیسا محاربه‌سنده رومالیلره مغلوب اولمسی اوزرینه، صاروخان جهتی سلفکیاندن نزع اولنه‌رق، رومالیلرك متفق بولنان برغمه دولت صغیره‌سنه ویرلمش؛ وچوق کچمه‌دن برغمه مملکتیله برابر روما ممالکنه الحاق اولنمش ایدی. روما دولتنك انقسامنده بالطبع شرق ایمپراطورلغنده قالوب، هجرت نبویه‌نك ٧٠٠ تاریخلرنده سلاطین سلجوقیه‌دن علاء الدین ثالث طرفندن فتح اولنه‌رق، امراء سلجوقیه‌دن (صاروخان)ك اداره‌سنه ویرلمکله، بو اسمله شهرت بولمشدر. سلطان اورخان و خداوندکار غازی زمانلرنده فتح، وممالك عثمانیه‌یه ضم اولندقدن صکره، ینه بو اسمله یاد اولنوب، آنقره وقوعاتندن صکره تیمورلنك طرفندن خیلی تخریب اولنمش ایدی. بعده ازمیرده‌کی جنید صاروخان وآیدین جهتلرنده دخی برمدت حکم سورمش ایسه‌ده، نهایت بونك وجودینك قالقمسیله صاروخان قطعیاً ممالك عثمانیه‌یه الحاق اولنه‌رق، کاه ایالت وکاه سنجاق عنوانیله اداره اولنمش؛ وولایات اصولنك اتخاذنده مرکزی ازمیر اولمق اوزره، تشکیل اولنان آیدین ولایتنه ملحق بر سنجاق صورتنه قونمشدر.

صاری ایرمق { (Fleuve Jaune) [«هوآنغ هو» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

صاری چای { آناطولیده آیدین ولایتنك منتشا سنجاغنه تابع میلاس قضاسنده بر نهر اولوب، میلاس قصبه‌سنك ٤ ساعت آشاغیسنده برلشن ایکی چایدن یالتشکل، غربه طوغری جریانله، (منداليه) کورفزینه دوکیلور.

صاری خانلر { مناستر ولایتنك سرفیجه سنجاغنده جمعه قضاسنه تابع بر ناحیه اولوب، ١٧ قریه‌دن مرکبدر. صاری کول بقعه‌سنده واقع اولوب، اهالیسی ٦٢٨٥ نفوسدن عبارت اولوب، یالکز ١٩٤ ی اولاخ وروم وقصوری مسلم وترکدر. ناحیه داخلنده ٦ جامع، ٣ دکان، ١ خان، ٢٠٠ باغ، ٢٠ باغچه، ١٠٠ چایر، ١٦٣٢٢ دونم تارله، ١٢ مرعی و ٤ اورمان موجوددر.

صاری دکز { بحر اصفر (Mer Jaune) وچینجه هوآنغ های (Hoang-Haï) چین دکزینك شمالنده واسع بر کورفز اولوب، شمالنده قوره وانك شرقنده پچیلی کورفزلری بولنیور. بووجهله ایچ ایچه اولان اوچ کورفزك الك خارجیسی والك بیوکی اولوب، شرقاً قوره شبه جزیره‌سیله واوکا مربوط (کلپرت) آطه‌سیله، شمالاً مذکور قوره کورفزیله، شمال غربی جهتندن وغرباً چینك (شان تونغ) (وکانغ سو) ایالتلریله، جنوباً دخی چین دکزیله محاطدر. مدخلی ٣٣° عرض شمالیده واقع اولوب، چین ساحلیله مذکور کلپرت آطه‌سی آره‌سنده ٤٠٠ کیلومتره وسعتنده‌در. بو کورفزله قوره کورفزی آره‌سنده‌کی بوغاز دخی ١٧٠ کیلومتره وسعتنده‌در. مذکور قوره وپچیلی کورفزلری دخی صاری دکزك اقسامندن بولنمغله، حقیقتده صاری دکز پچیلی کورفزینه ملحق (لیان تونغ) کورفزینك منتهاسنه یعنی ٤١° عرض شمالیه قدر ممتد اولور. اصل بو دکزه صاری دکز نامنی قزاندیران سبب (هوآنغ هو) یعنی «صاری ایرماق» دینلن بیوك نهرك اورایه دوکلمسیله سوروکلدیکی چامورلرك دکزه بو رنکی ویرمسندن ایلری کلدیکی حالده، نهر مذکور ١٨٥١ ده مجراسنی تبدیل ایده‌رك، شمدی پچیلی کورفزینك قسم جنوبیسنه دوکلمکده‌در. پچیلی کورفزینه مذکور ایرماقدن بشقه پکیندن کچن (بی هو) ایله (لازهو) ومانچوریه‌دن

اینن (لیاهو) وسائر بر چوق انهار وقوره کورفزینه قوره ایله چین حدودینی آیران (یالوکانغ) نهری دو۔ کیلوب، اصل صاری دکیزه ایسه مذکور (هوآنغ هو) ایرماغی تبدیل مجرا ایدەلی هیچ بر بیوك نهر دو۔ کلەمکدەدر. دریانکی چوق اولمیوب، عمقنك حد وسطیسی ٤٠ مترەدر. تحت الماء قیالرینك کثرتی وسیسلرینك کثیر الوقوع اولمسی بو دکیزده سیرسفا۔ ئنی مشکل ومخاطرەلی بر حالده بولندیریور.

صاری شعبان { سلانیك ولایتنك درامه سنجاغنده وولایت وسنجا۔

غك منتهای شرقنـده بر قضـا اولوب، شرقاً و شمال شرقی جهتندن ادرنه ولایتنـك کومولجنه سنجاغیـله، غرباً درامه و قواله قضـالریله، جنوباً دخی آطەلر دکیزیله محاط ومحدوددر. مرکزی کرمیتلی اسکله۔ سندن بر بچق سـاعتلق مسافەده واقع (خانلر) تعبیر اولنور بازار محلیدر. اراضیسی اکثریت اوزره دوز ویالکز حدودلرنده عارضەلی اولوب، قره‌صو (مسته) ایرماغی قضـایی شمالدن جنوبه شق ایدر. سـواحله قریب برقاچ کولی دخی واردر. اراضیٔ مزروعەسی ١٨٣٠٠٠ دونمدن زیادەجه اولوب، طوپراغی منبت ومحصولداردر. باشلیجه محصولاتی: بغدای، چاودار، یولاف، آرپه، داری، مصر، فصولیه و سائر حبو۔ باتله توتون وآز مقدارده پاموق وسیسامدن عبارتدر. توتونی پك نفیس ومقبـولدر. مراعی دخی چوقجه اولوب، حیوانات اهلیەسی ١٥٥٦٠ صیغیر، ٩٦٥٠ آت واسترومرکب، ٩٧٩٧٥ قیون و ٥٩٦٦٠ کچیدن عبـارتدر. ٤٠٠ قدر آری قوغانی دخی بولنوب، بر مقدار بال وبال مومی چیقـار. معمولات صناعیهٔ محلیه جزئی بعض منسـوجاتله چوراب و سـائر لوازم محلیەدن عبارتدر. قضا داخلنده ٨٥ مکتب ابتدائی بولنوب، ١٣٦٠ ذکور و ٨٥٠ اناث شاکرد دوام ایدر. اهالیٔ قضا ١٧١٦٩ کشیدن عبارت اولوب، ١٦٠٠٠ قدری مسلم وقصوری قبطی، روم وسا۔ ئرەدن مرکبدر.

صاری صالتق { حاجی بکتاش ولی (قدس سره) حضرتلرینك خلفاسندن او۔

لوب، مدفنی مجهول اولمغله، طریقت بکتاشیه سادکان درویشانی قورفه جزیرەسـندەکی آی اسـپریدونك قدیدینه واوخری کولی کنارنده بر مناسترده بولنان (سنت نائوم)ك مزارینه صاری صالتق بابانك قدید ومرقدی نظریله باقەرق، زیارتلرینه کیدرلر. بو ذات عن اصل چوبان ایکن، رعی اغنـام ایدرکن، ولی مشـارالیهك چله خانەسنه تقرب ایتمکله، کراماتنی کوردیکنده، قویونلری ترکله، خـواص مریدانی زمرەسـنه واصل اولمش ایدی.

صاری عبدالله افندی { مغرب شهزا۔ دەلرندن او۔

لوب، سلطان احمد خان اول دورنده درسعادته هجرتله، صدر اعظم خلیل پاشانك برادری محمد پاشانك قیزینی تزوج ایتمش اولان سید محمدك اوغلی اولوب، مشارالیه خلیل پاشانك دائرەسنده تربیه اولنمش: وخلیل پاشا۔ نك ایکنجی صدارتنده جانب ایرانه سردارلغی صره۔ سـنده تذکرەجیلکیله او طرفه کیـدوب، توقاد مشتاسنده رئیس الکتاب محمد افندینك وفاتی اوزرینه، ١٠٣٧ ده رئیس الکتاب اولمش؛ واو سـنه خلیل پاشـا صدارتدن عزل اولنمغله، صـاحب ترجمه دخی برابر عزل اولنەرق، منسوبی بولندیغی هدائی محمود افندینك درکاهنه تردد ومطالعـه وتألیفله مشغول اولمش؛ و ١٠٤٧ تاریخنـده رکاب همایون ریاسـتنه نصب اولنـەرق، سلطان مراد خان رابعك بغـداد سفرنده معیت شاهانەلرنده کیدەرك، اوراده ایکن، ثانیاً رئیس الکتاب اولمش؛ و ١٠٦٥ تاریخنـەدك دیکر بعض مناصبده بولنەرق، بعده مناصب دیوا نیـەدن ال چکەرك، علم وعبادتله مشـغول ایکن، ١٠٧١ ده وفات ایدوب، طوب قپو خارجنده مالتپه یولی اوزرندەدفن اولنمشدر. حضرت مولانانك «مثنوی» سنك برنجی دفترینی ترجمه ایتدیکندن، شارح مثنوی دینمکله شهرت بولمشدر. مناقب اولیایی متضمن «نصیحة الملوك» عنوانیله برکتابی و «ثمرات الفوأد»، «درە» «جوهره»، «مسلك عشاق» عنوانلی تألیفاتی وعیدی محاصیله بعض اشعاری وعلی الخصوص لغتلریله الهیلری واردر.

صاری کز { (یاخود صـاری کوزل وده طوغریسی صـاری کورز

سلطان بایزید خان ثانی وسلیم خان اول دوری علماسندن اولوب، اسمی نورالدیندر. آناطولی قاضیعسکری او لوب، ٧١٩ ده عزل اولمش؛ و ٩٢٧ ده وفات ایتمشدر. اجرای نصح وپنـد ایچون شهزاده سلطا

سليمك يانته كوندرلمشيدى. صارى وطوپارلاق بر آدم اولمغله، (صارى كورز) لقبيله شهرت بولمشدر. استانبولده (صارى كوزل) محله‌سى صاحب ترجمه‌نك نامنه منسوب اولوب، بوده (صارى كورز) دن غلطدر.

صارى كول { مناستر ولايتنه تابع سرفيجه سنجاغنك جمعه قضاسنده (صارى خانلر) ناحيه‌سيله جوارلرينى حاوى بر بقعه در، كه آناطوليدن اورايه هجرت ايتمش ترك اهالى ايله مسكون اولوب، بونلر اليوم آناطولى اخلاق وعاداتنى محافظه ايتمكده درلر. اووه‌لق ومنبت بربر اولوب، اهاليسى زراعتله مشغولدر. مركزى (قيالر) قصبه‌سيدر.

صارى مصطفى پاشا { دور سلطان محمود خان اولده ١١٥٣ تاريخنده مسند قپودانى‌يه نصب اولنه‌رق، بر بچق سنه‌دن زياده بو مقامده قالدقدن صكره، ١١٥٧ ده ثانياً قپودان پاشا اولمش؛ و ١١٥٨ ده وفات ايتمشدر.

صارى يار { (وزبازدى صارى‌يار) استانبول جوارنده و بوغاز ايچنك روم ايلى يقاسنده بر قريه اولوب، بيوك دره اوستنده دره‌نك ايكى طرفنده و ايكى طاغ آره‌سنده واقع اولمغله، موقعى ضيق وقيالى ايسه‌ده، اوستنده‌كى طاغ اتكلرنده كستانه، خنكار و چرچر صولرى بولنوب، بو موقعلرك هر برى امثالسز بر مسيره اولديغندن، بو قربيت سببيله، صارى يار دخى مقبول اولوب، يازين خيلى غلبه‌لك اولور.

صارى يحيى { (حافظ فخرالدين بن عثمان) مشاهير خطاطيندن اولوب، درسعادتده‌كى طوپخانه محله‌سندندر. ١٥ قدر مصحف شريف ونور عثمانى جامع شريفنك يان قپولرى داخلنده‌كى آيات كريمه‌يى يازمش؛ و ١١٦٩ ده وفات ايدوب، مراد افندى تكيه‌سى قارشيسنده دفن اولنمشدر.

صاسون { بتليس ولايتنك موش سنجاغنده بر قضا اولوب، لواء مذكورك قسم جنوبيسندن عبارت اولديغى حالده، شمالاً موش قضاسيله، شرقاً وجنوباً بتليس، غرباً دخى گنج سنجاقلريله محدود و محاطدر. مركزى اولان (خطو) قصبه‌سى، كه وقتيله ٦٠٠٠ قدر اهالى‌يى جامع برشهر ايكن شمدى كوچك بر قصبه‌در، مركز لوايه ٢٤ و مركز ولايته ١٥٠ ساعتلق مسافه‌ده واقعدر. اراضيسى طاغلق و طاشلق اولوب، قسم غربيسنده‌كى صاسون طاغنك ٢٦٠٠ وجنوب غربى جهتنده‌كى اوتاغ طاغنك ١٤٣٠ متره ارتفاعى واردر. اكثر جبالى صرب وقيالق اولوب، غريب منظره‌لرى واردر. يالكز قسم شرقيسنده بر چاى بتليس جهتندن كلوب، قضايى شق ايله، مراد نهرينه دوكلمك اوزره، موش قضاسنه داخل اولور. سائر مياه جاريه‌سى كوچك چايلر ودره‌لردن عبارتدر. طوپراغى پك آز منبت اولوب، حاصل اولان حبوبات احتياجات محليه‌يه كفايت ايتمز. ميوه و سبزه‌لرك انواعى دخى حاصل اولور. مرعالرى چوق اولوب، قيون وسائر حيوانات اهليه‌سى زياده‌در؛ واهالينك باشليجه مدار معيشتى حيوانلرينك محصولاتيدر. طاغلرنده قورد، آيى، طاغ كچيسى وسائر حيوانات وحشيه چوقدر. بعض جبالنده اودون وكراسته‌جه احتياجات محليه‌يه تقابل ايده‌جك اورمانلر دخى موجوددر. قضانك برخيلى محللرنده آثار عتيقه بولنيور. هواسى آلچق يرلرنده معتدل اولوب، مرتفع محللرنده برودتى زياده‌در. قضا ١١٩ قريه‌دن مركب اولوب، ٢٠١٠١ اهاليسى واردر، كه بو مقداركده ١٠٣٧٠ ى مسلم، ٨٣٨٩ ى ارمنى، ٣٧٢ سى قبطى و ٩٧٠ ى يزيديدر. اهالىء مسلمه‌سنك قسم اعظمى كرد اولوب، مختلف عشايره منقسمدر.

صاعد { (زين الدين) ايران شعراسندن اولوب، خيوشانليدر. طقوزنجى قرن هجرى اواسطنده وفات ايتمشدر. شو رباعى اونكدر:

اين عشق كه اشك سرخ ورخ زرد كند
كرمم بكرفت تا دمم سرد كند
زين پيش زدرد خود حكايت نكنم
ترسم كه زدرد من دلت درد كند

صاعد بن احمد { (القاضى ابوالقاسم —) اندلس مشاهير علماسندن اولوب، مالقه‌ده طوغمش ايسه‌ده، قرطبه‌ده نشأت ايتديكندن، قرطبى نسبتيله دخى معروفدر. «التعريف بطبقات الامم» عنوانيله مشهور ومعتبر بر تأليفى واردر، كه حكماء يونانك وسائر مشاهيرك مكمل

صورتده تراجم احوالی جامعدر. «جوا مع اخبار الامم من العرب والعجم» و «صوان الحکم» عنوانلریله دیکر ایکی تألیفی دخی واردر. وفاتی ۲۵۰ تاریخنده واقع اولمشدر.

صاعد بن بشر (ابو منصور — بن عبدوس) مشاهیر اطبای اسلامدن اولوب، ینه فن طبده‌کی مهارتیله شهرت قزانمش اولان بغداد اطباسندن عبدوسك توروننیدر. ابتدا بغداد بیمارستاننده فاصد یعنی قان آلیجی ایکن، بعده تحصیل طبه قویله‌رق بو فنده بیوك بر مهارت قزانمش؛ واو وقته‌دك اطبا نزول واوکا مشابه امراضی صیجاقله تداوی ایتمکده ایکن، صاحب ترجمه برنجی اوله‌رق امراض مذکوره‌یی ادویهٔ مبرده ایله وقان آلمغله، وآرپه وسائر بزور صولرینی ایچیرمکله تداوی ایتمکی اختراع ایدوب، بو مداواتله سائر اطبانك مأیوس اولدقلری برچوق خسته‌لری ابی ایده‌رك، خلفا و وزرا وسائر اکابرك پك بیوك احسانلرینه نائل اولمشیدی. «مقالة فی مرض المراقیا ومداواته» عنوانیله بر تألیفی واردر.

صاعد بن توما (ابو الفرج بن هبة الله) بغداد مشاهیر اطباسندن اولوب، نصرانی المذهب ایدی. خلفاء عباسیه‌دن ناصرك طبیبی اولوب، بونك پك چوق انعام واحسانلرینه نائل اولمش؛ و وفاتنده کلیتلی برمیراث براقمش ایدی. ۶۲۰ تاریخنده مقتولاً وفات ایتمشدر.

صاعد بن الحسن (ابو العلاء) مشاهیر اطبادن اولوب، رحبه‌ده یاشامش؛ و ٤٦٤ تاریخنده قصبهٔ مذکوره‌ده «کتاب التشویق الطبی» عنوانیله برکتاب یازمشدر.

صاعد بن الحسن (ابو العلاء — بن عیسی الربعی البغدادی) مشاهیر ادبادن اولوب، لغت ونحو وسائر علوم ادبیه‌ده ید طولی صاحبی ایدی، وحاضر جوابلقده شهرتی واردر. اصلاً موصللی اولوب، بغدادده نشات ایتمش؛ وهشام بن الحکمك زماننده اندلسه رحلت ایدوب، اورانك ولاتندن منصور بن ابی عامرك حرمت والتفاتنه مظهر اولمش؛ وبونك نامنه «الفصوص» عنوانیله برکتاب یازمشدر. بعده نقل وروایتنده موثوق اولمدیغی شیوع بولمغله، مشارالیه منصور فصوصی نهره آتمش؛ و بونك اوزرینه شاعرك بری:

قد غاص فی البحر کتاب الفصوص
و هکذا کل ثقیل یغوص

دیمش؛ وصاعد بو بیتی ایشیدنجه:

عاد الی عنصره انما
یخرج من قعر البحور الفصوص

دیمش ایدی. اندلسدن عودتنده صقلیه یعنی سیجلیه جزیره‌سنه اوغرایوب، ٤۱۷ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر. حقنده پك چوق نوادر منقولدر.

صاعد بن هبة الله (ابو الحسین — بن المؤمل) بغداد مشاهیر اطباسندن اولوب، نصرانی المذهب ایدی. فلسفه ومنطقله وادبیاتله دخی اشتغال ایدر؛ وطبدن بحث ایدرکن دخی بو علومه نقل کلام ایده‌رك، صددن چیقار ایدی. مع هذا خلفا واکابر عندنده قدر وحرمتی زیاده ایدی. ۵۹۱ ده بغدادده وفات ایتمشدر. —[«صاعد بن توما» ماده‌سنه دخی مراجعت بیوریله.]

صافی (جزری قاسم پاشا) شعراء عثمانیه‌دن وسلطان بایزید خان ثانی دوری وزراسندن اولوب، عن اصل مصردن درسعادته کلمش اولان مولانا جزرینك بنده‌سی ایدی. ابوالفتح سلطان محمد خان ثانینك خدمتنه کیروب، بعده دفتردار اولمش؛ ورتبهٔ وزارتی بعدالاحراز، تقاعد طریقیله سلانیك بکی اولمش ایدی. شهر مذکورده جامع وعمارت بنا ایدوب، اوراده وفات ایتمشدر. اشعاری سوزناك اولوب، اکثریا احمد پاشانك اشعارینی تتبع ایدردی. شو بیت اونکدر:

خط دلبرکیبی آخر چون کاورمش یازیلان
صافیا آیینهٔ دلده غبار اولمق نه‌دن

صافی (شیخ احمد — افندی) متأخرین شعراء عثمانیه‌دن و مشایخ مولویه‌دن اولوب، توقادلی اولدیغی حالده، قیصریه‌ده تحصیل علم ایله، ۱۲۵۰ تاریخنده درسعادته کله‌رك، هیئت وحکمت علملرینی ولسان فارسی‌یی دخی تعلم ایتمش ایدی. مثنوی شریف وسائر علوم تدریسیله مشغول ایدی. تاریخ وفاتی معلوم اوله‌مدی. شو بیت اونکدر:

شراب صاف سبحانی سقاهم ربهم شانی
ید قدرت صونر آنی کوکل بر آه چکر برهو

صافی { ایران متأخرین شعراسندن اوچ کشینك مخلصیدر:
برنجیسی شیرازلی و بر روایتده تبریزلی اولوب، معلم صبیان ایدی. شو بیت اونکدر:

از جهان تنك آمدم پهلوی مجنونم برید
خانه تاریکست ومن بیمار بیرونم برید

— ایکنجیسی (میر—) از بکانك هجومنده خراسانده مقتول اولمشدر. شو قطعه اونکدر:

شهی که از اثر عدل اوست تیغ اجل
برون زتهمت خون ریختن چو تیغ جبال
بسی نماند که از پشتیٔ حمایت او
بتیغ غمزه کند صید شیر چشم غزال

— اوچنجیسی (میرزا جعفر) اصفهان ساداتندن اولوب، شو بیت اونکدر:

ستم باشد خطا بر ما گرفتن
ندیده روی ترکان خطا را

صافیتا { بیروت ولایتنك طرابلس شام سنجاغنده وسنجاغك قسم شمالیسنده بر قضا اولوب، شمالاً لاذقیه سنجاغیله، شرقاً حصن الاکراد، جنوباً عکار قضالریله، غرباً دخی آق دکیزله محاطدر. مرکزی طرابلسدن ١٢ ساعتلق مسافه‌ده واقع (برمانه) قریه‌سیدر. اراضیسی دوز وبعض تپه‌لری حاوی اولوب، (ابرش) نهری قضایی شق ایدر. محصولاتی: بغدای، آرپه، داری، مصر، نخود، مرجك، بقله، توتون، زیتون و سائره‌دن عبارت اولوب، خیلی ایپك وبال دخی چیقار. حیوانات اهلیه‌سی ٥٩٠ صیغیر، ٥٠ بیگیر، ١٤١٠٠ قیون، ٣١٨٧٦ کچی، ٥٠ استر، ١٠٠ دوه و ٦٠٠ مرکبدن عبارتدر. محصولات ارضیه‌سی احتیاجات محلیه‌دن زیاده اولمغله، بونك فضله‌سی و قضاده اعمال اولنان سجاده‌لرله سائر بعض منسوجات اخراج اولنوب، تجارتی خیلی ایشلکدر. قضا داخلنده (حصن سلیمان) و (قلعهٔ یحمور) اسملریله ایکی قلعه خرابه‌سی بولنوب، ایکنجیسنده مقدما مصنع ایکی مرمر تابوت بولنه‌رق، درسعادتده‌کی موزهٔ همایونه نقل اولنمشدر. صفیتا قضاسی ٣٠٢ قریه‌دن مرکب اولوب، ٣٠٨٥١ اهالیسی واردر، که بو مقدارك ٢٨٥١١ ی مسلم وقصوری روم ومارونی اولوب، جمله‌سی لسان عربی ایله متکلمدرلر.

صافیه { نهروان اواخرنده و نعمانیه ایله دیرقنی قربنده بر کوچك قصبه اولوب، نهروانله برابر خراب اولدیغنی و سورینك دیوارلری کندی زمانه‌دك باقی بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور. اعیان کتابدن و اصحاب دواویندن بر چوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر.

صاقسون { (Saxons) جرمان اقوامندن بر قومدر، که بونلر رومالیلرك زماننده وداها صکره‌لری جرمانیه‌نك شمال جهتنده وبحر شمالی سواحلنده یعنی شمدیکی هانووره وهولستاین جهتلرنده ساکن اولوب، دانیمارقه حدودندن فلمنك حدودینه قدر منتشر ایدیلر. کندیلری جسارت وتندمشربلکلریله مشهور ایدیلر. میلادك ایکنجی واوچنجی قرننده غربه طوغری یاییله‌رق، (آنغل) قومیله وسائر بعض جرمان اقوامیله بالاتفاق، رن مجراسنه قدر واصل اولمشلردی. بشنجی قرن میلادیده فرانقلر وآلمانلرله برابر جرمانیه‌نك اك بیوك اقوامی صره‌سنه کچمشلردی. آنغللرله بالاتفاق انکلتره‌یه بر قاچ دفعه تجاوز ایدوب، نهایت ٤٤٩ تاریخنده اوراده (هپتارخیا) یعنی «حکومات سبعه» هیئتنی تشکیل ایتمشلر ایدی، که بو حکومتلر ١٠٦٦ تاریخنده واقع اولان نورمانلرك استیلاسنه‌دك سوروب، صاقسونلرله آنغللر محلنده بولدقلری کلت اقوامیله بالاختلاط، انکلیز قومنی تولید وتشکیل ایتمش؛ و رام اولمیان کلتلری والس واسقوچیه وایرلانده طاغلرینه چکلمکه مجبور ایلمشلر ایدی. جرمانیه‌ده قالان صاقسونلر سکزنجی قرن میلادیده فرانقلر حکمداری مشهور شارلمانه طول مدت مقاومت ایدوب، بینلرنده ٣٣ سنه دوام ایدن بر محاربه‌دن صکره، شارلمان بونلری مغلوب ایتمکله، خرستیانلق دیننی قبوله اجبار؛ و قوتلرینی کسر ایچون، بر طاقملرینی فلاندره واسویچره‌یه نقل واسکان ایتمشدی. آنجق شارلمانك خلفلری زماننده صاقسونلر، بونلرك ضعف وتفرقه‌سندن بالاستفاده، مختاریت اداره‌لرینی تأمینه وبر صاقسه دوقه‌لغی تشکیله موفق اولمشلردی. بعده صاقسه دوقه‌لغنه تابع اولان بر چوق یرلر تدریجاً صاقسونلرك تابعیتندن آیریلوب، طوغریدن طوغری‌یه آلمانیه ایمپراطورلغنك تحت تابعیتنه کیرمکله، صاقسونلرك مملکتی کیتدکجه طارلاشمغله برابر، جنوبه طوغری تبدیل مکان ایدرك، چهستان وباویره ایله همحدود اولمشدر. صاقسونلر جرمان اقوامنك اك خالصی او-

لوب، الیوم الك فصیح آلمانجه سویلین اونلردر. اسکی اخلاق واطوارلرینی دخی بر درجه‌یه قدر محافظه ایدوب، معامله‌لری درشت و طبیعتلری حشیندر. علی العموم اکول آدملر اولوب، عشرته دخی انهماکلری واردر.

صاقسه (Saxe) آلمانیه‌ده بیوك بر یردر، که موقع وحدودی زمانه کوره تبدل ایدوب، ابتدا بحر شمالی ساحلنده وآلمانیه‌نك شمال غربی قسمنده بولنمش ایکن، مرور زمانله موقعنی تبدیل ایده‌رك، شمدیکی حالده اصل آلمانیه‌نك جنوب شرقی قسمنده وچهستان وباویره حدودنده بولنیور. شمدیکی حالده صاقسه خطه‌سی براداره تحتنده اولمیوب، بر قسمی قراللق، بر قسمی پروسیه‌یه تابع بر ایالت ودیکر درت قسمی دخی دوقه‌لق صورتنده اداره اولنمقده، وجمله‌سی آلمانیه ایمپراطورلغی هیئت متفقه‌سی آلتنده بولنمقده‌در. اداره‌لری آیری اولان بو مملکتلرك هر برندن آتیده آیریجه بحث ایده‌جکز.

صاقسه آلتنبورغ (Saxe-Altenbourg) آلمانیای وسطی دوقه‌لقلرندن اولوب، (تورینکیان) تعبیر اولنان حکومات صغیره‌نك الك شرقیسیدر. ۵۰° ۴۲′ ۳″ ایله ۵۱° ۶′ ۲۲″ عرض شمالی و ۹° ۱′ ۴۰″ ایله ۱۰° ۱۰′ ۱۲″ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولدیغی حالده، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۳۲۴ مربع کیلومتره واهالیسی ۱۷۰۸۶۷ کشیدر، که هر مربع کیلومتره باشنه ۱۲۲ کشی دوشیور. (رایس کرا) پرنسلکنك اراضیسی بو دوقه‌لغی ایکی‌یه بولدیکی کبی، اراضیسی داخلنده سائر حکومانه تابع بر چوق یرلری و دائرهٔ حدودی خارجنده بشقه حکومتلر اراضیسی اورته‌لرنده بو دوقه‌لغه تابع یرلری واردر. قسم شرقیسی شمالاً، شرقاً وشرق جنوبی جهتندن صاقسه قراللغیله، جنوب غربی جهتندن صاقسه وایمار بیوك دوقه‌لغیله، غرباً دخی (رایس کرا) پرنسلکیله وصاقسه ایالتیله؛ قسم غربیسی دخی شمالاً پروسیه‌نك صاقسه ایالتیله، شرقاً (رایس کرا) پرنسلکیله، جنوب شرقی جهتندن صاقسه وایمار دوقه‌لغیله، جنوباً صاقسه مینینکن دوقه‌لغیله، غرباً اشوارچبورغ رودولستادله وغروس قوشبرغ ایله، غرب شمالی جهتندن دخی صاقسه وایمار ایله محدوددر. بوندن ماعدا سائر دوقه‌لقلرده وپروسیه اراضیسی داخلنده دخی بعض کوچك ومفرز یرلری واردر. بو ایکنجی قسمك مساحهٔ سطحیه‌سی برنجی قسمك کندن زیاده اولوب، ٦٦٧ مربع کیلومترهیه بالغ اولیورسه‌ده، اهالیسی یالکز ۵۰۰۵۷ کشیدن عبارتدر. قسم شرقیسی (ارزکبیرکه) سلسله‌سی اتکلرینك الك آشاغیسنده اولوب، اراضیسی آز عارضه‌لی و پك منبتدر. الك یوکسك تپه‌سنك ارتفاعی ۳۱۲ متره‌در. قسم غربیسی ایسه (تورنیکه) طاغنك اتکنده بولنوب، تپه‌لرینك الك یوکسکی ۵۱۳ متره ارتفاعنده واراضیسی دهاعارضه‌لیدر. ایکیسی‌ده (البه) ایرماغنه تابع (ساله) حوضه‌سنده بولنوب، نهر مذکوره دوکیلور بر قاچ چایلری واردر. قسم شرقیسنك لیپسیغه طوغری ممتد اولان براووه‌سنده برقاچ کوچك کول بولنیور. هواسی معتدل اولوب، قسم شرقیسنده اراضی دها منبت اولمغله، زراعت دها منتشر، وقسم غربیسنده اورمانلر غالبدر. محصولات زرعیه‌سی چاودار، بولاف، آربه، بغدای، پتاتس وسائره‌دن عبارتدر. معادنجه ذکره شایان یالکز لنکیت معدنی بولنوب، کلیتله اخراج اولنور. حیواناتی چوق وجنسلری ایی اولوب، اون سنه اولکی استاتستیقه کوره، ۹۹۳٤ آت، ٦۰۳۲۵ صغیر، ۲۰۹۹٦ قیون، ۱۲۲٤۰ کچی و٤٦۳۸۷ طوموز بولنور. صنایع دخی خیلی ایلری اولوب، تاریخ مذکور استاتستیقنه کوره، دوقه‌لغك داخلنده ۱۸۲ فابریقه وار ایدی. بونلرك ۱۲۵ ی بخارله اداره اولنوردی. بو فابریقه‌لرده ۸۷۲۵ عمله مستخدم ایدی. باشلیجه معمولات صناعیه‌سی: یوك منسوجات، فانت، شاپقه، دوکه، ماکینه، پورسلن وسائره‌دن عبارتدر. شوسه‌لری ٤۱۹ ودمیر یوللری ۱٦۵ کیلومتره طولنده‌در. تجارتی خیلی ایشلك اولوب، معمولات صناعیه‌دن بشقه ذخایر، باغ، پنیر، لنکیت وکراسته اخراج ایدیلور. مرکز تجارتی (آلتنبورغ) شهریدر. اهالیسنك قسم کلیسی پروتستان اولوب، قتولیك ویهودیلری پك جزئیدر.

حکومتی مشروطیتله اداره اولنور بر دوقه‌لقدن عبارت اولوب، دوقه‌لری صاقسه خاندانك (ارنستینه) قولنه منسوبدر. مجلس مبعوثانی ۳۰ اعضادن مرکبدر. هیئت مدیرانی ۳ کشیدن مرکب اولوب، بری عدلیه، بری مالیه و بری سائر بالعموم ایشلره

نظارت ایدر. دوقه‌لق ٣ قضا و ٤٩ ناحیه‌یه منقسم اولوب، ١٠ شهر و قصبه و ٤٤٧ قریه‌سی واردر. مرکزی اولان آلتنبورغك ٢٩١١٠، (اشمولن)ك ٧١٠٥، آیزنبرغك ٦٩٠٠، رونبورغك ٥٦٠٢ ورودەنك ٣٤٥٠ اهالیسی واردر. دوقه‌لق داخلنده ایکی مکتب اعدادی، بر دارالمعلمین، آلتنبورغده بر مکتب خصوصی و١٨٢ مکتب ابتدائی موجوددر. عسکری اشوارچبورغ دودلستاد و ایکی (رایس) حکومتلری عسکریله برابر آلمانیا اردوسنك دردنجی قول اردوسنه منسوب ٩٦ آلایی تشکیل ایدیور. واردات و مصارف سنویه‌سی ٤ ملیون فرانقدن زیاده‌در. بو دوقه‌لق ١٨٢٥ تاریخنده تفریق وتشکیل اولنمشدر.

صاقسه ایالتی { (Prov. de Saxe) طو. غربدن طوغری‌یه پروسیه قراللغنه تابع بر ایالت اولوب، مار البیان صاقسه خطه‌سندن مفرز اولدیغی حالده، شمال شرق جهتندن وشرقاً (براندبورغ) خطه‌سیله؛ جنوباً صاقسه قراللغیله، قسم غربیسنده جنوب شرق جهتندن ینه صاقسه قراللغیله وصاقسه آلتنبورغ دوقه‌لغیله، ینه قسم غربیسنده (رایس)ك مفرز بر پارچه‌سیله، صاقسه وایمار دوقه‌لغیله، جنوبه طوغری اوزانان بر قولی اشوارچبورغك بر قسم مفرزیله واوته طرفی صاقسه غوته دوقه‌لغیله؛ غرباً هسه‌ناسو ایالتیله وبرونسویق دوقه‌لغیله؛ غرب شمالی جهتندن دخی هانوور ایالتیله محاط ومحدوددر. آنجق بو حدودك ایچنده‌کی یرلرك جمله‌سی صاقسه ایالتنك اولمیوب، اورته‌سنده (آنهالت) پرنسلکی بولندیغی کبی، اشوارچبورغ پرنسلکاریله صاقسه قوبورغ و برونسویق وصاقسه وایمار دوقه‌لقلرینك دخی بو ایالت داخلنده بر ایکیشر قضالری واردر. بوکا مقابل صاقسه ایالتنك دخی تورینکن حکومانی ایچنده بعض قضا وناحیه‌لری واردر. ایالتك مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٥٢٥٠ مربع کیلومتره واهالیسی ٢٤٢٨٣٦٧ کشیدر، که بهر مربع کیلومتره باشنه ٩٦ کشی دوشر. مرکزی (ماقدبورغ) شهریدر.

صاقسه ایالتی آلمانیه‌نك شمالنده‌کی اووه داخلنده بولنوب، قوملق وچالیلق اووه‌لری آره‌سنده ارتفاعلری نهایت ١٨٠ متره‌یه قدر چیقان بعض تپه‌لر بولنیور. یالکز غرب جنوبی جهتنده و برونسویق حدودنده (هارج) طاغی بولنوب، بونك اك یوکسك ذروه‌سی ١١٤٢ متره ارتفاعنده‌در. بو طاغك یالکز بر ایکی قولی ایالتك ایچنده اوزانیر. جبل مذکورك جنوبنده (هلمه) نهریله اروا اولنور (غولدنه آونه) اسمیله پك منبت بر اووه ممتد اولور. میاه جاریه‌سی چوق اولوب، ایالتك قسم اعظمی (البه) ایرماغی حوضه‌سنده و یالکز جنوب غربی کوشه‌سی (وسر) حوضه‌سی داخلنده بولنیور. البه ایرماغی صاقسه قراللقندن کله‌رك شمال غربی‌یه طوغری جریانله آنهالت پرنسلکنه داخل اولور؛ وبعده ینه صاقسه ایالتنه چیقوب، شمال وشمال شرقی‌یه طوغری جریان ایدر؛ ونهایت ینه شمال غربی‌یه طوغری دونه‌رك بر خیلی مسافه‌ده بو ایالتله براندبورغ ایالتی حدودینی آیرر. ایالت داخلنده بو ایرماغه دوکیلان و ایالتك اراضیسنی سقی ایدن انهار چوق اولوب، صاغ طرفندن کلنلری آز واهمیتسز ایسه‌ده، صولدن کلنلری متعدد و بعضلری خیلی بیوکدر. صاغ تابعلرینك اك بیوکلری: مولده، ساله، اوهره، تانکر وآلاند نهرلریدر. بونلردن هربری دخی متعدد چایلر وڍره‌لر اخذ ایدر. (وسر) حوضه‌سنده ایسه یالکز بعض کوچك نهرلرك منابعی بولنیور. هواسی معتدل اولوب، غرب جنوبی جهتنده‌کی طاغلرده سرتجه ایسه‌ده، (البه) وادیسنده پك ملایمدر. یاغمورلری‌ده آلمانیه‌نك سائر طرفلرندن زیاده‌در. طوپراغی منبت وعلی الخصوص مرکز ایالت جوارلرنده ونهرلرك وادیلرنده پك محصولداردر. اراضیٔ عمومیه‌سنك بوزده ٦١ ی اراضیٔ مزروعه‌دن یعنی تارله وباغچه، بوزده ٨ ی چایر، بوزده ٥ ی مرعی و چالیلق، بوزده ٢٠ سی اورمان وبوزده ٦ سی‌ده اراضیٔ خالیه‌دن عبارتدر. زراعت پك ایلری اولوب، فنه تطبیقاً اجرا اولنمغله، خیلی مقدار بغدای وآرپه وایکنجی درجه‌ده چاودار، یولاف، بقله، نحود، پتاتس، پنجاروسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. باغلری ٧٧ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، سنوی ١٩٠ طونیلاته قدر توتون دخی یتیشیر. حیوانات اهلیه‌سی دخی چوق اولوب، ١٨٢٤٨٥ آت، ٦٢٤٩٧٣ صیغیر، ١٣٩٠٩١٥ قیون، ٢٦١٢٢٥ کچی، ٧١٩٦٢٧ طوموزو ٨٢٦١٠ آری قوغانی موجوددر. معادنی وعلی الخصوص لنکیت وباقیر معدنلری پك چوقدر. کمور معدنلری‌ده

چوق اولوب، کومش، دمیر، نیکل، کوکورد، قیا طوزی، آلچی، لوله‌جی چاموری، دکرمن طاشی وسائره دخی چیقار.

صنایع محلیه پك ایلری اولوب، اهالینك بر ثلثندن زیاده مقداری صنعتله کچینیرلر. محصولات زرعیه‌دن استحصال اولنان شکر، اسپیرتو، بیره، جیغاره وسائره فابریقه‌لرندن بشقه، برچوق دمیرخانه، دوکمخانه، دباغخانه وبوك وپاموق منسوجات ایله اجزای کیمیویه وسائره فابریقه‌لری واردر. محصولات زرعیه ایله معمولات صناعیه‌نك کثرتی بالطبع تجارتك ترقیسنی مستلزم اولدیغی کبی، طرق و معابرك مکملیتی‌ده تجارتی تسهیل ایتمکده‌در. شوسه‌لری پك چوق اولدیغی کبی، ٦٦٠ کیلومتره طولنده سیر سفینه صالح انهاری، ٦٣ کیلومتره‌لك جوللری و ٢١١٨ کیلومتره‌لك دمیر یوللری واردر. باشلیجه تجارت مراکزی ایالت مرکزی اولان ماغدبورغ ایله (هاله) شهریدر.

صاقسه ایالتی ماغدبورغ، مرسبورغ و ارفورت اسملریله اوچ سنجاغه منقسم اولوب، ٤٢ قضایی و ١٤٤ شهر وقصبه ایله ٣٠ بیوك و ٢٩٩٢ عادی قریه‌یی حاویدر. مرکزی اولان ماغدبورغك ٢٠٢٠٠٠، (هاله) شهرینك ١٣٠١٠٠، مولهاوزنك ٧٦٤١٥، هالبرستادك ٣٤٠٢٥، نوردهاوزنك ٢٧٠٨٠، (آیزلبن) ك ٢٣١٧٥ و (آشرسلبن) ك ٢١٥٢٠ اهالیسی واردر. اهالی ایالتك قسم کلیسی پروتستان وآز مقداری قتولیك ویهودیدر. هاله‌ده بر دار الفنونی، ویتنبرغده بر مکتب روحانیسی، ٢٦ مکتب اعدادی داخلیسی، ١٠ دار المعلمین و معلماتی و ١٤ مکاتب خصوصیه‌سی واردر.

صاقسه دوقه‌لقلری { آلمانیه‌نك وسطرنده (Duchés de Saxe)

بربرلرینه کرفت ٥ دوقه‌لق اولوب، طوغریدن طوغری‌یه پروسیه‌یه تابع اولان صاقسه ایالتنك بعض پارچه‌لریله برابر (تورینکه صاقسه‌سی) تعبیر اولنان واسعجه بر خطه تشکیل ایدیورلر. (تورینکر والد) یعنی «تورینکه اورمانی» تعبیر اولنان بر طاغ بو خطه‌یی غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه طوغری شق ایدوب، مذکور دوقه‌لقلر بو طاغك ایکی جهتنده کی اتکلرنده بولنیور. بو خطه‌نك کرك تقسیماتی وکرك حدودی اوقدر قاریشیق ومشوشدرکه قلمله تعریف وتحدیدی مشکل اولدیغی کبی، خریطه‌یه مراجعت ایتمکله دخی آکلاشلمسی زوردر. بوده اسکی دره بکلرینك هر بری هرنوع اراضی‌یه مالك اولمق ایچون، مثلا شوراده بر پارچه اورمان، اوته‌ده بر مقدار مرعی، بشقه برده اراضی مزروعه آرامغه مجبور اولملرندن ایلری کلمشدر. آنجق حدودك بوتشوشاتی کیتدکجه دوزلمکده اولوب، خارجده قالان پارچه‌لرك چوغنی پروسیه طوپلامشدر. بر قاچ حکومته منقسم اولان بو مملکتك تقسیمات وحدودی پك قاریشیق اولوب، تحدیدی قولای دکل ایسه‌ده، عمومیت اوزره جنوباً باویره قراللغیله، شرقاً صاقسه قراللغیله، شمالاً صاقسه ایالتیله، غرباً دخی هسه ایالتیله محاطدر. ایچنده صاقسه دوقه‌لقلرندن بشقه صاقسه ایالتنك یعنی پروسیه‌نك بر قاچ پارچه یریله اشوارچبورغ پرنسلکنك بر قسمی و (رایس) پرنسلکی دخی بولنیور. قسم غربیسنده (تورینکه) سلسله جبالی شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری اوزانه‌رق، برطاقم قوللر واتکلر ویایله‌لر تمدید ایدیور. بو طاغلرك اك یوکسك ذروه‌لری ٦٠٠ متره‌دن آشاغیدر. قسم شرقیسی دها آلچقدر. جبال مذکوره‌نك قوللری آره‌سنده بر طاقم متوازی دره‌لر و وادیلر بولنیور. قسم اعظمی (البه) ایرماغی حوضه‌سنده بولنوب، باشلیجه نهری مذکور ایرماغه تابع (ساله) نهریدر. بوکا دوکیلور بر چوق چایلری واردر. یالکز قسم غربیسی (وسر) ایرماغی حوضه‌سی داخلنده بولنوب، او طرفه طوغری آقار بر ایکی نهری واردر.

تورینکه طاغلریله اتکلرندن عبارت اولان بو یرلرك اهالیسی من اصل صاقسون اولیوب، جرمان اقواممندن هرموندوری تعبیر اولنور بر قوم قدیمك احفادیدر. شمالی وجنوبی آلمانیجه آره‌سنده وجنوبی آلمانیجه‌یه دها قریب بر لسانله متکلمدرلر. موسیقی واکلنجه‌یه مائل وشن بر قومدر. مقدما اسلاولردن دخی بعض اقوام بو خطه‌ده ساکن اولوب، بونلردن قالمه (سوراب) یاخود (صرب) اسمیله صاقسه آلتنبورغده الیوم بر مقدار اهالی بولنیور. [«بو خطه‌یی ترکیب ایدن «صاقسه آلتنبورغ، صاقسه غوته، صاقسه قوبورغ، صاقسه میتینکن وصاقسه

وایمار » دوقه‌لقلری و« اشوارچبورغ » ایله «رایس»
ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

صاقسه غوته { (Saxe-Gotha) صاقسه حکومات صغیره‌سندن

اولوب، قوبورغ دوقه‌لغیله بر دوقه‌نك تحت اداره‌سنده بولندقلری حالده، هر برینك اداره‌سی بسبتون آیریدر. صاقسه غوته صاقسه‌نك شمال غربی قسمنده واقع اولوب، شمالاً پروسیه‌نك صاقسه ایالتیله، شرقاً ینه ایالت مذکوره‌نك صاقسه ایچنه کیرمش اولان پارچه‌سیله، صاقسه وایمارله، و اشوارچبورغك قسم جنوبیسیله، جنوب غربی جهتندن صاقسه داخلنده بولنان پروسیه‌نك ایکی قضاسیله، غرباً دخی صاقسه وایمار دوقه‌لغنك (آیزناخ) قسمیله محاطدر. بو حدودك خارجنده پروسیه‌نك صاقسه ایالتی داخلنده وایالت مذکوره ایله وایمار آیزناخ دوقه‌لغی آره‌سنده برقاچ پارچه اراضیسی واردر؛ وبوکا مقابل حدودی داخلنده بر ایکی پارچه بر پروسیه‌نکدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۳۹۴ مربع کیلومتره اولوب، ۱۴۱ ٤٤٦ اهالیسی واردر. تورینکر والد طاغنك شرق شمالی اتکلرنده بولنوب، سلسلهٔ مذکوره‌نك اڭ یوکسك تپه‌لری بو دوقه‌لقده بولندیغی کبی، ایکنجی درجه‌ده بر طاقم طاغلر دخی ممتد اولوب، آره‌لرنده منبت بعض وادیلر تشکل ایدیور. میاه جاریه‌سنك اکثری مذکورطاغدن نبعانله البه ایرماغنه تابع انهاره‌وبالکز برایکیسی (وسر) ایرماغنك تابعلرینه دوکیلور. بو ایکی حوضه آره‌سنده غوته شهری ایچندن کچن صنعی بر جدول اختلاطی موجب اولیور. هواسی طاغلرده سرت ایسه‌ده، قسم شمالیسنده ملایمدر. زراعت پك ایلری اولوب، دوز وآلچق طرفلرنده خیلی محصولات ویرر. اراضیٔ عمومیه‌سنك یوزده ٥٤ ی مزروع، ۳۲ سی اورمان، ۷ سی‌ده چایردر. [احوال سائره‌سیچون « صاقسه قوبورغ غوته » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

صاقسه قراللغی { (Royaume de Saxe) آلمانیه ایمپراطورلغنی

ترکیب ایدن حکوماتك بری اولوب، آلمانیای وسطیده واقعدر. وسعت اراضیجه حکومات مذکوره‌نك بشنجیسی، مقدار نفوسجه اوچنجیسی و وسعته نسبتله کثرت نفوسجه برنجیسیدر.

موقعی، حدود و مساحه‌سی. — بو قراللق صاقسه نامیله یاد اولنان ممالکك شرق جنوبی قسمندن عبارت اولوب، اساسی غربده ورأسی شرقده اولمق اوزره بر مثلث شکلنی ابراز ایدیور. شرق شمالی جهتندن پروسیه‌نك سیلزیه ایالتیله؛ جنوب شرقی جهتندن آوستریا ومجارستان دولتنه تابع چهستانله، غرباً باویره قراللغیله، رایس پرنسلکیله، صاقسه وایمار و صاقسه آلتنبورغ ایله و پروسیه‌نك صاقسه ایالتیله، شمالاً ینه ایالت مذکوره ایله محدوددر. یالکز شرق جنوبی جهتنده‌کی حدودی حدود طبیعیه‌دن اولوب، آنجق اوطرفدن دخی (ارز کبیرکه) سلسله‌سنك صیرته قدر چیقمیه‌رق، چهستان سلسلهٔ مذکوره‌نك شمالی مائله‌سنك بر مقدارینه حاکمدر. ۱۰′ ۵۰° ایله ۲۸′ ۵۱° عرض شمالی و ۳۲′ ۹° ایله ٤۳′ ۱۲° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، شرق جنوبیدن غرب شمالی‌یه بویی ۲۱٦ وانی ۱۳۹ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ۱٤۹۹۳ مربع کیلومتره اولدیغی حالده، ۳۵۰۰۵۱۳ اهالیسی واردر، که هر مربع کیلومتره باشنه ۲۱۲ کشی دوشیور؛ یعنی آلمانیه‌نك اڭ مسکون یریدر.

احوال طبیعیه‌سی، جبال و انهاری. — صاقسه قراللغنك قسم جنوبیسی طاغلق اولوب، جنوب غربی جهتنده بولنان اڭ یوکسك طاغلرینك ارتفاعی ۸۰۰ متره‌دن آشاغیدر. قسم شرقیسنده‌کی طاغلر دها آلچق اولوب، ارتفاعلری ۵۰۰ متره‌یه بالغ اولمیور؛ وقسم وسطیسنده‌کی (اشنیبرغ) طاغنك ۹۰۵ متره ارتفاعی واردر. بونلر برطاقم تپه‌لردن عبارت اولوب، آره‌لرنده بعض وادیلر بولنیور. آنجق بعض طرفلرنده بوکوچك وآلچق طاغلرك اسویچره جبال مرتفعه‌سی کبی غریب شکل ومنظره‌لری اولوب، سیر وتماشالرینه کیدن سیاحلر اکسیك اولماز. غرب شمالی کوشه‌سی وقسم شرقیسنك جهت شمالیه‌سی دوز واووه‌لقدر. اڭ بیوك نهری (البه) ایرماغیدر، که چهستاندن کلوب، صاقسه قراللغی جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه شق ایدر. بو ایرماغه منصب اولمق اوزره مجراسنك صاغ وصول طرفندن برقاچ نهر دخی صاقسه قراللغی داخلنده جنوبدن شماله آقیورسه‌ده، اکثری قراللغك حدودی خارجنده منصب اولورلر. بونلرك باشلیجه‌لری غربدن باشلایه‌رق:

(ساله) نهرینه تابع ولیپسیغ شهری ایچندن کچن نهرك برلشمه‌سندن حاصل اولان (مولده) و(البه) مجراسنك شرقنده‌کی (اشوارچه‌الستر) در. قراللغك منتهای شرقنده آقان (نایسه) ایله (کورلیچ) نهرلری ایسه (اودر) ایرماغنه دوکلك اوزره، (سپلزیه) یه داخل اولورلر. بو وجهله صاقسه قراللغنك یالکز شرق کو. شه‌سی (اودر) وقصوری (البه) حوضه‌سی داخلنده بولنیور.

اقلیم وهواسی، محصولات وحیوانات ومعادنی. — هواسی عمومیت اوزره صوئوقجه ایسه‌ده، صاغلامدر. مرتفع محللرده بالطبع دها صوئوق اولوب، طاغ اتکلرنده‌کی وادی و یایلرده ایسه اووه‌دن دخی صیجاقدر. میزان الحراره‌نك حد وسطی اوزره در. جه‌سی ۷ ایله ۸ آره‌سنده‌در. طوپراغی اساساً پك آز منبت ایسه‌ده، فن زراعت پك ایلری اولوب، اهالیسنك سعی وغیرتیله اراضیٔ عمومیه‌سنك یوزده ۸۴ ی مزروعدر. قراللق داخلنده ۵۰۰ جمعیت زراعیه بولنوب، اعضالری ۲۵۰۰۰ کشی‌یه بالغ او. لور. باشلیجه محصولاتی: چاودار، یولاف، پتاتس، بغدای وآرپه، طورب، سبزه، کتن وشربتجی اوتندن عبارتدر. طبیعی و صنعی چایرلری دخی چوقدر. بعض وادیلرده باغلر ومیوه آغاجلرینی حاوی باغچه‌لر بولنیور. اورمانلر بیوك بر اهتمامله یتیشدیریلوب، پك کوزل اداره اولنور. حیوانات اهلیه یتیشدیرمك خصوصنده دخی اهالینك سعی ومهارتلری مکمل او. لوب، ۱۸۸۳ تاریخنده ۱۲۶۸۸۶ آت، ۶۵۱۳۲۹ صیغیر، ۱۴۹۰۳۷ قیون، ۱۱۶۵۴۷ کچی، ۳۵۰۳۵۰ طوموز و ۳۵۷۵۶ آری قوغانی مو جود ایدی. معادنی وانواع احجاری پك چوق او. لوب، کمور و لکنیت معدنلری پك واسع یرلرده بولندیغی کبی، کومش، دمیر، قورشون، قالای، آرسنیق، قوبالت، نیکل معدنلری دخی پك چوق وباقیر ایله جیوه دخی آز مقدارده بولنور. ۱۸۸۳ استاتستیقنه کوره معادن مختلفه‌نك چیقارلدیغی محللر ۳۰۷۳۰ یکی دونم وسعتنده اولوب، سنه‌ده ۴۷۸۸۲۴۸ طونیلاته کمور وکولچه چیقار، وبجو. عنك قیمتی ۳۲۲۹۰۰۰۰ فرانغه بالغ اولور ایدی. مرمر، سرپانتین، پورسلن چاموری وسائره اوجاقلری دخی چوقدر. میاه معدنیه‌سی اوتوز قدر اولوب، اکثری صوئوقدر. استر، شانداوو، آوغوستوسباد، نایستاد ومارینبورن ایلیجه‌لری بر چوق مرضانك مراجعتکاهیدر. یالکز طوز معدنی مفقود اولوب، طوزلی صولری دخی یوقدر.

معارف و صنایع وتجارتی. — معارف پك ایلری اولوب، لیپسیغ شهری آوروپانك اك پارلاق مراکز علومندندر. علی الخصوص طباعتجه هر یردن ایلری اولوب، شرق وغرب السنهٔ مختلفه‌سنده کلیتلی کتابلر وبونلر میاننده پك چوق کتب عربیهٔ معتبره طبع ونشر اولنمقده‌در. شهر مذکورده، آلمانیه‌نك اك مشهور و اك بیوکلرندن اولمق اوزره، مکمل بر دارالفنون بولنوب، ۳۴۵۳ شاکردی واردر. قراللغك داخلنده ۱۸ دارالمعلمین و دارالمعلمات، ۱۷ داخلی مکتب اعدادی، ۳۱ مکاتب خصوصیه ۱ بیوك مکتب صنایع، ۱ صیدلانی، ۲ فن قباله، ۲ معادن، ۲ صنایع نفیسه، ٤ موسیقی، ۲ حربیه مکتبی وبر چوق صنایع وتجارت و زراعت مکتبلری موجوددر. مکاتب ابتدائیه ۲۲۰۵ عددنده اولوب بونلره ۳۵۸۶۹۲ ارکك و ۲۹۶۰۴۰ قیز چوجق دوام ایدر.

صنایعجه صاقسه قراللغی آوروپانك اك ایلری بو لنور بر مملکتی اولوب، هر نوع صنایع اسکیدن بری اجرا اولنمقده بولنمغله، هرنوع معمولات صناعی درجهٔ مکملیته وارمشدر. کمور ومعادنك کثرتی محصولات ارضیه‌نك عدم کفایتی مملکتك ذاتاً پك صیق اولان اهالیسنی معیشتلرینی صنایعده آرامغه مجبور ایتمکله، مملکتك هر طرفی و علی الخصوص قسم جنوبیسی بر عمومی فابریقه حکمنه کچمشدر. ۱۸۸۳ تاریخنده صاقسه قراللغنده ۷۰۲۹۷ بیك قوتنده ۵۳۷۷ بخار ماکینه‌سی وار ایدی. برنجی درجه‌ده منسوجات فابریقه‌لری اولوب، بونلرده ۲۳۶۶۷۰ عمله مستخدم ایدی. بز، داماسقو چوخه، فانله، باصمه، ایپك اقمشه، قوردله، دانتله وسائر منسوجاتی مشهوردر. کاغد، شکر، بیره اسپیرتو وسائر مأکولات و مشروبات فابریقه‌لری و واپور ودمیر یول ماکینه‌لریله ساعت و سائر ما کینه‌لرك انواعنه مخصوص فابریقه‌لری ودمیر دوکمخانه لری پك چوقدر. پورسلن فابریقه‌لری اسکی وقتدن اولدیغی قدر دکل ایسه‌ده، ینه دولته عائد اولا

بر فابریقه‌ده ۷۵۰ عمله استخدام اولنمقده‌در. بو صنعت وقتیله مشهور ومعمولاتی پك مقبول اولوب، حتی بونلر لسانمزده دخی (صاقسونیه) اسمیله شهرت بولمشدر. طباعت فنی پك ایلری اولوب، یالکز لیپسیغده ۸۰ مطبعه بولنیور، وحکاکلق ومجلدلك کبی کتابجیلغه تعلق ایدر صنایع دخی پك ایلریدر. لیپسیغده ۳۰۰ صحاف دکانی واردر.

تجارت دخی بالطبع معمولات صناعیه ایله متناسب اولوب، یالکز لیپسیغده سنوی قوریلان اوچ بازارده ۲۵۰ ملیون فرانق قیمتنده آلیش وریش اولور؛ و ۴۰۰۰۰ اجنبی تجاری طوپلانیر. البه نهری قراللغك داخلنده‌کی قسمنك بتوننده سیر سفائنه صالح اولدیغی کبی، دمیر یوللری دخی پك صیق وهر طرفه منتشر اولوب، تجارتی تسهیل ایدیور. ۱۸۹۰ ده دمیر یول خطوطنك مجموعی ۲۴۹۲ کیلومتره طولنده ایدی. البه نهرنده یولجی‌یه مخصوص ۲۳ واشیایه مخصوص ۲۵ واپورایله ۴۶۲ یلکن کمیسی ایشلیوب، مجموعی ۲۲۶۱۱۲ طونیلاته استیعابنده‌در. شوسه‌لری چوق وپك منتظمدر. آلمانیه‌نك سائر طرفلرینه کیدندن ماعدا ممالك اجنبیه‌یه اولان اخراجات سنویه‌سنك قیمتی ۸۰ ملیون فرانقدن زیاده‌در.

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری. — صاقسه قراللغنك یوقاریده ذکر اولنان ۳ ۵۰۰ ۵۱۳ اهالیسندن یوزده ۹۷ سی پروتستان وقصوری قتولیك، یهودی وسائره‌در. بو مملکتك اهالیسی آلمانیه‌نك دها شمال غربیسنده والبه ایله وسر آره‌سنده‌کی اهالی قدر خالص صاقسون اولمیوب، مخلوطدر. اصل مملکتك اهالی قدیمه‌سی اسلاو اولوب، (واند) قومنه منسوب ایدیلر. بونلردن شمدیکی حالده یالکز ۵۰۰۰۰ قدر نفوس بولنوب، بونلر دخی کیتدکجه آلمانلاشمقده‌در. صنایع و معادن محللری اولان طاغلق جهتنك اهالیسی دها صیقدر. نفوسجه سنوی یوزده بر بچقدن زیاده تزاید وقوعبولمقده‌در.

اصول اداره‌سی، تقسیمات ملکیه‌سی، قوهٔ مالیه وعسکریه‌سی. — حکومتی مشروطتیله اداره اولنور قراللقدن عبارت اولوب، قراللق صاقسه خاندانك آلبرتین یعنی ایکنجی شعبه‌سی داخلنده ارثاً انتقال ایدر. ۵ ناظردن مرکب بر هیئت وکلاسی، خاندان قرالی اعضاسیله زادکان وسائر اکابردن مرکب و ۴۸ اعضادن عبارت بر مجلس اعیانیله ۸۰ اعضادن مرکب بر مجلس مبعوثانی واردر. قراللق پایتختی (درسده) شهری اولوب، درسده، ازویقان، لیپسیغ و باوزن اسملریله ۴ ایالت ویا سنجاغه منقسم و ۲۷ قضایی حاویدر. عسکری آلمانیه امپراطورلغی عسکرینك ۱۲ نجی قول اردوسنی تشکیل ایدوب، وقت حضرده ۳۳۰۷۱ نفر ایله ۱۳۱۷ ارکان وامرا وضابطاندن و ۶۱۲۰ آتدن عبارتدر. وقت سفرده آلمانیه اردوسنك مقداری سر طوتلمغله، تمامیله تعیین اولنه‌ماز. واردات و مصارف سنویه‌سی ۱۱۴ ملیون فرانق راده‌لرنده اولوب، بوندن بشقه امور نافعه ایچون ۳۶ ½ ملیوندن زیاده فوق العاده بر بودجه‌سی واردر.

صاقسه قوبورغ (Saxe-Cobourg) { صاقسه دوقه‌لقلرندن اولوب، حکومتی بسبتون آیری اولدیغی حالده، غوته دوقه‌لغیله برابر بر دوقه‌نك تحت حکمنده بولنیور. غوته دوقه‌لغیله حدود وقریبی اولمیوب، غرباً، شمالاً وشرقاً (صاقسه مینینکن) دوقه‌لغیله وجنوباً باویره قراللغیله محدوددر. باویره اراضیسی داخلنده دخی بر ناحیه وآیریجه بر ایکی قریه‌سی واردر. ۵۰° ۹' ایله ۵۰° ۲۴' عرض شمالی و ۸° ۲۲' ایله ۸° ۵۵' طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۶۲ مربع کیلومتره واهالیسی ۵۷ ۳۸۳ کشیدر. تورینکر والد سلسله‌سنك جنوبنده واقع اولوب، اراضیسی عارضه‌لی ایسه‌ده، ۴۵۸ متره‌دن زیاده ارتفاعی یوقدر. میاه جاریه‌سی (رین) ایرماغنه تابع (من) نهرینه دوکیلوب، باشلیجه چایی (ایچ) در. هواسی معتدل وکوزل واراضیسی منبت اولوب، نصفی مزروعدر. اراضیسنك یوزده ۲۸ ی اورمانلق و ۱۷ سی چایر ومرعادر.

صاقسه قوبورغ غوته (Saxe-Cobourg-Cotha) { آلمانیای وسطی حکومات صغیره‌سندن و صاقسه دوقه‌لقلرندن اولوب، بربرندن موقعاً واداره‌ً بسبتون آیری اولان قوبورغ ایله غوته دوقه‌لقلرندن مرکبدر. یوقاریده محللرنده تعریف اولنان بو ایکی مملکت بر دوقه‌نك تحت حکمنده بولنمغله برحکومت عد واعتبار اولنور. ایکیسنك جمعاً مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۹۵۶ مربع کیلومتره واهالیسی ۲۰۶ ۳۲۹ کشیدر. دوقه‌نك مقری

(غوته) شهریدر. ایکی دوقه‌لنك بعض معادنی وار ایسه‌ده، اهمیتسزدر. صنایع دخی ایکنجی درجه‌ده اولوب، اهالینك باشلیجه مشغولیتی زراعتدر. محصولاتی ذخایر ایله سبزه ومیوه‌نك انواعندن عبارتدر. حیواناتی دخی چوق اولوب، جنسلری پك ایبدر. غوته‌ده بر خیلی فابریقه‌لر دخی بولنوب، مکمل خریطه‌لر ومشهور بر سالنامهٔ عمومی ایله سائر آثار جغرافیه واستاتستیقیه نشر ایدر بیوك بر مطبعه وکتابخانه‌سی‌ده واردر. دمیر یوللری ۱۷۵ کیلومتره طولنده‌در.

حکومتی صاقسه خاندانك ارنستینه شعبه‌سنده ارثاً انتقال ایدر ومشروطیتله اداره اولنور دوقه‌لقدن عبارتدر. ایکی دوقه‌لقدن هر برینك کندینه مخصوص مجلس مبعوثانی اولوب، غوته‌نککی ۱۹ وقوبورغککی ۱۱ مبعوثدن مرکبدر. امور مشترکه وعمومیه مذاکره‌سی لزومی تقدیرنده بو ایکی مجلس برلشیر. ایکیسی ٤ قضایه منقسمدر. اهالیدن یالکز ۲۵۰۰ قدر قتولیك وسائره اولوب، قصوری پروتستاندر. ایکی داخلی مکتب اعدادی ایله ۱ مکتب خصوصی و ۲ دار المعلمین وبرچوق مکاتب ابتدائیه واردر. عسکری آلمانیه‌نك اون برنجی قول اوردوسنك برآلاینی تشکیل ایدر. بودجه‌لری آیری آیری اولوب، جمعاً واردات ومصادف سنویه‌لری ایکیشر بچق ملیون فرانق راده‌لرنده‌در.

صاقسه ماینینکن (Saxe-Meiningen) { آلمانیای وسطیده‌کی صاقسه دوقه‌لقلرندن اولوب، بر بیوك ایله بر قاچ کوچك پارچه‌دن مرکبدر. بیوك پارچه‌سی ′۱۲ °۵۰ ایله ′٥٤ °۵۰ عرض شمالی و ′٤٨ °۷ ایله ′۱۷ °۹ طول شرقی آره‌لرنده اولوب، مقعرتی شماله طوغری دونمش بر نصف دائره شکلنده‌در. شمالاً صاقسه وایمارك (آیزناخ) قسمیله، صاقسه دوقه‌لقلری آره‌سنده‌کی پروسیه اراضیسیله، اشوارچبورغ برناکاریله وصاقسه آلتنبورغ دوقه‌لغیله؛ شرقاً صاقسه وایماره، پروسیه‌نك برقضاسیله، اشوارچبورغ رودولستادله، رایس شلایزله وباویره قراللغیله؛ جنوباً صاقسه قوبورغله وباویره ایله؛ غرباً دخی صاقسه وایمار آیزناخله محاط ومحدوددر. بو حدودك خارجنده دخی مفرز بر طاقم یرلری ومملکتك داخلنده سائر

حکومته عائد محللری واردر. اشبو مفرز محللریله برابر مساحهٔ سطحیه‌سی ۲٤٦۸ مربع کیلومتره واهالیسی ۲۲۳۹۳۰ کشیدر. اراضیسی تورینکر والد قول واتکارندن عبارت اولوب، خیلی عارضه‌لیدر. اك بوکسك تپه‌لری ۸۵۰ مترهدن زیاده مرتفعدر. قسم اعظمی (وسر) ایرماغنه تابع (ورا) حوضه‌سندن عبارت اولوب، جنوب شرقی قسمنك میاه جاریه‌سی (رین) ایرماغنه تابع (من) نهرینه دوکیلوز؛ والبه ایرماغنه تابع ساله نهری دخی شمال شرقی کوشه‌سنی شق ایدر. هواسی سرتجه وطوپراغی طاشلق اولوب، منبت وادیلری دخی واردر. اراضیسنك یوزده ٤٠ ی مزروع اولوب، فن زراعتك ترقیاتی سایه‌سنده ذخایرله پتاتس، توتون وکیتلی کراز حاصل اولور. حیوانات اهلیه‌سی وعلی الخصوص صیغیر وقیونی دخی چوقدر. اورمانلری چوق اولوب، کوزل اداره اولنمغله، خیلی کراسته اخراج اولنور. باشلیجه معادنی دمیر ایله قیاطوزندن عبارت اولوب، کمور، قوبالت، باقیر وسائر بعض معدنلر ایکنجی درجه‌ده‌در. صنایع وتجارتی پك ایلری اولوب، اکثر اهالیسی فابریقه‌لرده مستخدم وتجارتله مشغولدر. باشلیجه معمولات صناعیه‌سی دمیره متعلق شیلرله بورسان، جام، اویونجق، منسوجات مختلفه، مصنوعات دباغیه وسائره‌دن عبارتدر. دمیر یوللریله شوسه‌لری مکملدر. حکومتی مشروطیتله اداره اولنور ارثی بر دوقه‌لقدن عبارت اولوب، ٥ ناظردن مرکب بر هیئت وکلاسی و ۲٤ اعضادن مرکب بر مجلس مبعوثانی واردر. عسکری قوبورغ وغوته‌نککیلرله برابر آلمانیه عسکری اون ایکنجی قول اوردوسنك ۱۹ نجی آلاینی تشکیل ایدیور. اهالیسنك قسم کلیسی پروتستان اولوب، آز مقداری قتولیك ویهودیدر. بر مکتب عالیسیله ۲ داخلی اعدادیه‌سی، ۲ دار المعلمینی، ۱ مکتب خصوصیسی، ۲ مکتب صنایعی و ۲۸۹ مکتب ابتدائیسی واردر. واردات ومصارف سنویه‌سی ۷ شر ملیون فرانقدن زیاده‌در. بو دوقه‌لق ۱٦۸۰ تاریخندن بری اولوب، ٤ قضایه منقسمدر.

صاقسه وایمار (Saxe-Weimar) { صاقسه دوقه‌لقلرینك اك بیوکی اولوب، آیری آیری اوچ بیوك ایله بر چوق کوچك

پارچه‌لردن مركبدر. بيوك پارچه‌لرينك ايچنده ديگر حكومانه عائد برچوق يرلر واردر. بو يرلرلدى التنزيل دوقه‌لغك مساحهٔ سطحيه‌سى ٣٥٩٥ مربع كيلومتره اولوب، ٣٢٥٨٢٤ اهاليسى واردر. مركزى عد اولنان الك باشلى پارچه‌سى غرباً، شمالاً وشمال شرقى جهتندن پروسيه‌نك صاقسه ايالتيله، جنوب شرقى جهتندن وجنوباً دخى صاقسه آلتنبورغله وينه جنوباً اشوارچبورغله محاطدر. تورينكن طاغلرينك بر شعبه‌سنده واقع اولوب، قسم شرقيسنى (ساله) نهرى واوكا تابع بعض چايلر اروا ايدر. غرب جهتنده بولنان (آيزناخ) قضاسى دوقه‌لغك الك طاغلق محلى اولوب، شمالاً صاقسه ايالتيله وصاقسه مينينكن دوقه‌لغيله، شرقاً ينه مذكور دوقه‌لقله، جنوباً باويره قراللغيله، غرباً دخى پروسيه‌نك هسه‌ناسو ايالتيله محدوددر. اراضيسى طاغلق اولوب، باشليجه نهرى (ورا) در. جنوب شرق جهتنده بولنان و (نايستاد) قضاسنى تشكيل ايدن اوچنجى پارچه‌سى شمالاً (رابس كرا)، شمال غربى جهتندن صاقسه آلتنبورغ، شرقاً رايس، جنوباً رايس غرايز ايله و پروسيه‌نك بر قضاسيله، غرباً دخى صاقسه مينينكن وصاقسه آلتنبورغ ايله محدوددر. اراضيسى طاغلق اولوب، مياه جاريه‌سى ساله نهرينه دوكيلور. هواسى برنجى پارچه‌سنده معتدلجه اولوب، ديگر ايكى پارچه‌سنده دها سرتدر. اراضيسى اولدقجه منبت واهاليسى باشليجه زراعتله مشغول اولوب، برنجى پارچه‌سنده اراضئ مزروعه، ايكنجيسنده اورمانلر واوچنجيسنده‌ده چايرلر غالبدر. بغداى، آرپه وپتاتس محصولاتى احتياجات محليه‌دن زياده اولوب، بر مقدارلرى اخراج اولنور. بر مقدار كتن دخى حاصل اولور. ساله وسائر نهرلرك واديلرنده اشجار مثمره وحتى بعض يرلرنده باغ دخى يتيشير. اورمانلرى چوق اولوب، پك كوزل اداره اولنور. حيوانات اهليه‌سى چوقدر. معادنى باشليجه كور ولنكيتله دميردن عبارتدر. صنايع وتجارتى پك ايلرى اولوب، ايپليك، انواع منسوجات، پورسلن، جام، كاغد، توتون، اجزاى كيمويه، بيره، مسكرات وسائره فابريقه‌لريله دباغخانه ودميرخانه‌لرى متعدددر. حكومتى مشروطيتله اداره اولنور ارثى بر دوقه‌لقدن عبارت اولوب، ٣ ناظردن مركب بر هيئت وكلاسى و ٣١ اعضادن مركب بر مجلس مبعوثانى واردر. بونك‌ده اهاليسنك قسم كليسى پروتستاندر. دوقه‌لق ٥ قضايه منقسمدر. مركزى اولان وايمارده بتون صاقسه دوقه‌لقلرينك استاتستيقنه مخصوص بر اداره ايله سائر بعض دوائر عموميه ومشتركه واردر. معارفى پك ايلرى اولوب، (ينا) قصبه‌سنده وقتيله بتون آلمانيه‌ده كيلرك الك بيوكى بولنمش اولان مشهور بر دارالفنون ايله دوقه‌لق داخلنده ٣ داخلى مكتب اعدادى، ٢ مكتب خصوصى، ٢ دارالمعلمين، اورمان وصنايع مختلفه مكاتبى و٤٥٤ مكتب ابتدائى موجوددر. عسكرى آلمانيه عسكرى ١١ نجى قول اردوسنك ٩٤ نجى پياده آلاينى تشكيل ايدر. واردات ومصارف سنويه‌سى طقوزر بچق مليون فرانق راده‌لرنده‌در.

صالح { انبياء عظامدن اولوب، حجاز ايله شام آره‌سنده حجر خطه‌سنده ساكن بولنمش اولان قوم ثموده مبعوثدر. قوم مذكور قوم عاددن صكره جزيرة العربده قوت ومكنت و معموريت بولوب، كفر وضلاله ميل ايله اوثانه عبادت ايتدكلرندن، نبى مشار اليه كنديلرينى دين حقه دعوت ايتمش ايسه‌ده، ايناتميوب، كنديسندن معجزه طلب ايلملرى اوزرينه، باذن الله برقيادن حامل برديشى دوه چيقارمش، ودوه درحال وضع حمل ايتمكله، بو حيوانله ياوروسنك باقلسى جانب صالحدن قومنه توصيه اولنمديغى حالده، بونلر دوه‌يى دخى اتلاف ايتدكلرندن، غضب الهى‌يه اوغرايوب، ايمانه كلن بر فئهٔ قليله‌دن ماعداسى محو و هلاك اولمش؛ وحضرت صالح بر روايتده مكه‌يه وبر روايتده قدسه چكيلوب، اوراده ارتحال ايتمشدر. انبياء عربدن اولديغى حالده توراتده دخى مذكوردر.

صالح { صحابه‌دن بروجه آتى برقاچ ذاتك اسميدر: (صالح الانصارى السالمى) كه بر حديث شريفك نقلى صره‌سنده مذكوردر. — (صالح شقران) كه فخر كائنات (صلعم) افندمزك آزادليسى اولوب، حبشلى ايدى. عن اصل عبدالرحمن بن عوف (رضه) ك كوله‌سى اولوب، بونك طرفندن رسالتپناه افندمزه هبه اولنمش وجانب نبويدن اعتاق بيورلمش ايدى. لقبيله دها مشهوردر. — (صالح القرضى) كه مارية القبطيه ايله برابر مصردن مدينه‌يه كلمشيدى. — (ابو كثير صالح

المتوكل) كه ينه صحابه‌دن مازن بن الغضوبه‌نك ازادليسى اولوب، اونكله برابر (برذعه) ده شهيد اولمشدر.

— (صالح بن التمام) كه اصل اسمى نعيم اولوب، جانب نبويدن صالح تسميه بيورلمشيدى.

صالح { (ملك —) موصل جهتنده حكومت سورن ملوك اتابكيه‌نك اوچنجيسى اولوب، نورالدين محمودك اوغلى ودولت مذكوره‌نك بانيسى اولان عماد الدين زنكينك تورونيدر. ٥٦٩ تاريخنده دمشقده پدرينه خلف اولوب، بر مدت صكره دمشق وحما وحمص صلاح الدين ايوبى طرفندن ضبط اولنمغله، بوتك النده يالكز حلب قالوب، اوراده ٧ سنه حكومت سوردكدن صكره، ٥٧٧ ده ١٧ ياشنده وفات ايتمشدر.

صالح { (ملك — نجم الدين ايوب) مصرده حكومت سورن ملوك ايوبيه‌نك يدنجيسى اولوب، ملك كامل ناصر الدين محمدك اوغلى وصلاح الدين ايوبينك برادرى ملك عادل سيف الدين ابو بكرك تورونيدر. ٦٣٧ تاريخنده برادرى ملك عادل الصغيره خلف اولوب، مدبر وجسور بر حكمدار ايدى. و قصرين آره‌سنده درت بيوك مدرسه و (بحريه) اسميله بر قلعه بنا ايده‌رك، ايچنه بيك قول اقامه ايتمشدى، كه بونلر (مماليك بحريه) اسميله شهرت بولوب، بالآخره حكومته نائل اولمشلردر. زماننده اهل صليب مصره مسلط اولوب، دمياطى ضبط و قاهره‌يه هجوم ايتدكلرندن، ملك صالح منصوره‌ده تحصن ايده‌رك، محاربه ايتدكده ايكن، ٦٤٧ ده وفات ايتمشدر. مدت حكومتى ١٠ سنه‌در.

صالح { (ملك —) مصرده حكومت سورن غلامان اتراكدن يعنى مماليك بحريه‌دن وبنى قلاوندن ايكى حكمدارك اسميدر:

برنجيسى (عماد الدين اسماعيل) ملول مذكوره‌نك ١٦ نجيسى اولوب، ملك ناصر ناصر الدينك اوغلى وسيف الدين قلاونك تورونيدر. ٧٤٣ تاريخنده برادرى ملك ناصر شهاب الدين احمده خلف اولوب، اون بيل ايله ايكى آى حكومتدن صكره، ٧٤٦ ده بعد الاسقاط وفات ايتمشدر.

— ايكنجيسى (حاجى) ملوك مذكوره‌نك ٢٤ نجيسى واخيرى اولوب، ملك اشرف شعبانك اوغليدر. ٧٨٣ تاريخنده برادرى ملك منصور علينك فوتندن صكره، قعود ايدوب، بر بچق سنه‌دن صكره، حداثتسنى حسبيله، اتابكى بولنان برقوق چركس اتفاق امرا ايله يرينه پچمش؛ وبونكله مماليك بحريه وبنى قلاون دولتى پايانه ايروب، نوبت حكومت غلامان چراكسه‌يه پچمشدر.

صالح { (ملك — محمد) مصرده حكومت سورن ملوك چراكسه‌نك يدنجيسى اولوب، ٨٢٤ تاريخنده پدرى ملك ظاهر ابو الفتح ططره خلف اولمش؛ و ١٠ ياشنده اولديغى حالده، ١٤ آى حكومت نامنه اولوب، بعده اسقاط اولنمشدر.

صالح { ايران شعراسندن بروجه آتى درت ذاتك اسميدر:

برنجيسى (امير محمد —) عن اصل جغتاى امراسندن اولوب، تيمورلنكك رجالندن امير شاه ملكك احفادندندر. هراتده تولد ونشأت ايتمشدر. مولانا جامى حضرتلرينك كمالاتندن استفاده ايتمش؛ و ٩٤١ تاريخنده بخاراده فوت اولمشدر. على شير نوايى بونك مدحنده اجرا ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

روز وصل توبكش تيغ وبكش زارمرا
بشب هجر مكن باز كرفتار مرا

«نازونياز» عنوانيله برمنظومه‌سى اولان و ٩٣٠ تاريخنده وفات ايدن صالح اسمنده بر شاعر بولنديغى دخى بعض كتبده كوريلوب، بونك عينى ويا ديكرى اولديغى آكلاشيله‌مامشدر.

— ايكنجيسى بدخشانلى اولوب، شو رباعى اونكدر:

كاه از ستم چرخ نكون ميكريم
كاه از الم سوز درون ميكريم
القصه در آتش جدايى چو كباب
مى نالم ومى سوزم وخون ميكريم

— اوچنجيسى كاشانلى اولوب، هندستانه رحلتله بر مدت سياحت ايتدكدن صكره، لاهورده اختيار اقامت، واوراده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر

نشنود هيچكس نام جدايى يارب
اين سخن كوش زدهيچ مسلمان نشنود

— دردنجيسى (ميرزا —) اصفهانلى اولوب طيب الدين طبيبك احفادندندر. علما و حكمادن او

وب، مصری سلاطیننك تقربنه نائل اولمش؛
هندستانه سیاحت ایدوب، جهانکیر و شاهجهانك
دمتنده بولنمغله، بعض مناصبه نصب اولنمش ایدی.
١٠٤ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

موج اشکم چون بعل بکشاد جیحون کفت بس
چون بخود پیچیدم از اندیشه کردون کفت بس

صالح افندی (محمد —) دور سلطان مصطفی خان ثالثده مسند
شیخت اسلامیه یه چیقن علمادن اولوب، شیخ حسام
دین عشاقینك نسلندندر. پدری قریمی عبدالله
ندی زاده یحیی افندی غلطه و مصر حاکمی بو.
شیدی. شیخ الاسلام یکیشهری عبدالله افندی یه
اماد اولوب، حلب، شام ومدینه قاضیسی اولدقدن
کره، درسعادته عودتله، ١١٥٩ ده استانبول
ضیسی، ١١٦٣ ده آناطولی و١١٧١ ده روم ایلی
ضیعسکری اولمش؛ وسنهٔ مذکوره ده مسند مشیخت
لامیه یه چیقوب، بر بچق سنه یه قریب مدت امور
وابی بمدالاداره، عزل اولنه رق، ١١٧٥ ده وفات
مش؛ وقاضیعسکر محمد افندی مدرسه-
نده دفن اولنمشدر.

صالح الدین صالح (مصرده حکومت سو- رن ممالیك بحریه نك
٢ نجی حکمداری اولوب، ملك ناصر الدین محمدك
غلی وقلاونك تورونیدر. ٧٥١ تاریخنده برادری
ك ناصر الدین حسندن صکره موقع اقتداره کله رك،
بیل ایله ٣ ½ آی حکومت سورمشدر.

صالح بن اسماعیل (مکه و مدینه ده حکم سورن بنی اخیضر
راسنك یدنجیسی اولوب، دردنجی قرن هجری
اسطنده آز مدت حکومت سورمش؛ وبونك زما.
ده خلفاء عباسیه نائبلری مکه و مدینه یی ضبط
مشلردر.

صالح بن بهلة الهندی (مشاهیر اطبادن و هند حکما-
ندن اولوب، هارون الرشیدك زماننده بغدادده
لنمش؛ وخلیفهٔ مشارالیهك اطباسی جمله سندن بو.
شدر. اطبا وفاتنه ذاهب اولمغله، تکفینه ایدلمش
لان خلیفه نك عم زاده سی ابراهیم بن صالحك اوله.
ن اولدیغنی درك ایله، کمال مهارتله شفاسنه موفق
لدیغی وسائر بویله آثار حذاقتی مشهور ومتواتردر.

صالح بن علی (بن عبدالله بن عباس بن عبدالمطلب) خلفاء عباسیه-
نك برنجی وایکنجیسی اولان ابو العباس السفاح
وابو جعفر منصورك عمی اولوب، خطهٔ مصریه یی
فتح ایتدکدن صکره، جانب خلیفه دن مصر والیسی
اولمش؛ و آلتی آی بو مملکتی اداره ایتدکدن
صکره، ١٣٣ ده فلسطین ولایتنه نقل اولنمش؛
و ١٣٦ ده مصر و مغرب و فلسطین اداره سی
کندیسنه احاله اولنوب، بر سنه صکره بنه ابو عون
عبدالملك بن یزیده مصر والیلکنی ترکله، فلسطینه
چکلمش ایدی. اوغلی ابراهیم دخی مهدی وهارون
الرشید زمانلرنده ایکی دفعه ودیکر اوغللری فضل،
عبدالملك واسماعیل دخی مصر والیسی اولمشلردر.

صالح بن مبارك (مؤلفیندن اولوب، «مقامات خواجه بهاء الدین
نقشبندی» عنوانیله بر کتابی واردر.

صالح بن مرداس (اسدالدوله ابو علی — الکلابی) بنی مر-
داس دولتنك مؤسسی اولوب، کندیسی بادیه عر-
بلرندن اولدیغی حالده، قوتلی بر عشیرتك رئیسی
اولمغله، ٤١٧ تاریخنده حلبه هجوم ایدوب، شهر
مذکوری ملوك فاطمیه طرفندن والی بولنان مرتضی
الدوله بن لؤلؤدن ضبطله، دولت مذکوره یی تأ-
سیس ایتمش؛ واوچ سنه حکومت سوردکدن صکره،
٤٢٠ ده فاطمیوندن ملك ظاهر طرفندن عسکرله
کوندریلن امیر الجیوش انوشتکین الدیزری ایله
ایتدیکی محاربه ده وفات ایلمشدر. اولادی ٥٥ سنه
قدر حکم سورمشلردر.

صالح پاشا (سلطان ابراهیم خان دورنده مسند صدارته چیقن وزرادن
اولوب بوسنه لیدر. ابتدا دفتردار مصطفی پاشایه
وبعده همشهریسی بولنان روزنامه جی ابراهیم افندی یه
انتساب ایدوب، باش محاسبه، خزینه، مطبخ، ترسانه
ودفتر امانتلرنده استخدام اولندقدن صکره، میرآخور
ویکیچری آغاسی و١٠٥٤ ده وزیرقبه نشین ومتعاقبا
دفتردار اولمش ایدی. ١٠٥٥ ده سلطان زاده محمد
پاشا یرینه صدر اعظم اولوب، ایکی سنه یه قریب
مدت امور دولتی اداره ایتدکدن صکره، تفصیلاتی
تواریخ عثمانیه ده مسطور بر سببدن طولابی، داود

پاشاده اعدام، وجنازه‌سی اسكدارده دفن اولنمشدر.

صالح پاشا { (حاجی —) دور سلطان محمود خان ثانیده مسند صدارت

عظمایه كچن وزرادن اولوب، ازمیرلیدر. درسعادته كله‌رك، بعض مأموریتلرده بولندقدن صكره، آربه امینی اولمشیدی. ۱۲۳۶ تاریخنده اسپارطه‌لی علی پاشانك عزلیله جلدیر والیسی بندرلی علی پاشانك مسند صدارته نصبی صره‌سنده رتبهٔ وزارته ترفیع اولنه‌رق، مشارالیهك وصولنه دكین صدارت عظمی قائممقامی اولمشیدی. بندرلی علی پاشا وصولندن صكره آنجق طقوز كون بو مقامده قالوب، صاحب ترجمه اونك یرینه كچمش؛ ووقت پك نازك اولدیغی حالده، تمشیهٔ اموره موفق اولوب، بر بچق سنه‌یی متجاوز زمان بو مقامده قالدقدن صكره، ۳۸ ده عزل، وكلیبولی‌یه سوق، واورادن شام والیلكنه و امیر الحاجلغه تعیین اولنه‌رق، جانب حجازه عزیمت، وشامه عودتندن صكره، ون والیلكنه تحویل مأموریت ایتمش ایسه‌ده، آطنه‌یه وصولنده ینه كلیبولی‌یه عزیمتله اوراده اقامته مأمور اولوب، ۱۲۳۹ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر.

صالح پاشا { (حاجی —) دور سلطان سلیم خان ثالثده ۱۲۲۱ تاریخنده

قپودان پاشالق مسندینه نائل اولان رجالدن اولوب، زعفرانبولیلیدر. انكلتره دونتماسنه قارشی آق‌دكیزه چیقوب، معیتنده‌كی سفائنی حرق وغرقه مجبور اولمغله، قره‌دن استانبوله عودت ایتمش؛ واوچ آیلق مأموریتدن صكره عزل اولنه‌رق، شام والیلكنه وسائر بعض مناصبه نصب اولنمش؛ و ۱۲۴۰ ده آخسخه والیسی ایكن اوراده وفات ایتمشدر.

صالح الجرمی { (ابو عمر — بن اسحق) مشاهیر نحویوندن اولوب،

لغت وسائر علوم ادبیه‌ده و فقهده دخی ید طولی صاحبی ایدی. بصره‌لی اولوب، بغدادده نشئت ایتمش؛ واصمعی وفراء واخفش و مبرد ایله معاصر بولنمشدر. «فرخ كتاب سیبویه» واختصاراً «الفرخ» عنوانیله نحوه دائر بر تألیف مشهوریله «كتاب الابنیة»، «كتاب العروض»، «كتاب غریب سیبویه» عنوانلی كتابلری ونحوده بر مختصرله سیره متعلق بركتاب غریبی واردر. ۲۲۵ تاریخنده وفات ایتمشدر.

صالح چلبی { (جلال زاده —) قانونی سلطان سلیمان خان دوری

عثمانلی شعراسندن اولوب، توجه نشانجینك كوچك برادریدر. كمال پاشا زاده كمالاتندن استفاده ایدوب ادرنه‌ده سراجیه مدرسه‌سی مدرسلكنه تعیین اولنمشدی. صدراعظم ابراهیم پاشانك امریله پادشا[هك] مشارالیهك مجارستان ورودوس فتوحاتی سلك نظ[مه] چكه‌رك، تقدیم ایتدیكنده، مظهر مكافات والتفات اولوب، بعده مراد پاشا مدرسه‌سی مدرسلكنه تعیین اولنمشدی. مؤخراً صحن ثمانیه مدرسی اولوب فیروز شاه قصه‌سنی ترجمه‌یه دخی جانب پادشاهیدن مأمور اولمش؛ وبونك تقدیمنده حلب وبعده شام ومصر قضاسنه نصب اولنمشدی. نهایت متقاعد اولوب، برادری نشانجی بكك ابا ایوب انصاری جوارنده بنا كرده‌سی اولان جامع شریفك یاننده بر خا[نقاه] وباغچه انشا ایده‌رك، كوشهٔ انزوایه چكلمش ایدی. او اثناده شهزاده سلطان بایزید طرفندن «جامع الحكایات» كتابنك ترجمه‌سنه مأمور اولوب، كتابی شهزادهٔ مشارالیهه تقدیمنده ابا ایوب مدرسه‌سی مدرسلكنه تعیین اولنمش ایسه‌ده، بر مدت صكره بسبتون انزوایه چكلمش؛ و ۹۷۳ ده وفات ایتمشدر. اشعاری ساده وانشاسی مقبولدر. شو مطلع اونكدر:

آخر اولدی عمر چون كتدی هوا شمدن كیرو
نیده‌یم ال ویردوكن دنیا بكا شمدن كیرو

صالح رئیس { قانونی سلطان سلیمان دوری مشاهیر بحریوندن اولوب

قورصانلقدن یتیشمش اولمغله، كمیجیلكده‌كی مهار[تی] فوق العاده‌سیله وجسارت وشجاعتیله مشهوردر. [ب]سنجاغندن ایدی. تونسك فتحنده پك چوق غیر[ت] وهمتی كورلمشدی.

صالح زاده { (امین افندی) سلطا[ن] عبدالحمید خان اول دوری

مسند مشیخت اسلامیه‌یه كچن علمادن اولوب، ۱۷[..] تاریخنده ادرنه‌ده طوغمشدر. پدری طوب قپو[لی] صالح افندی سلطان مصطفی خان ثانی دورنده آناط[ولی] پایه‌سیله امام سلطانی بولنمش، وبعده شیخ الاسلام اولمش ایدی. صاحب ترجمه ۱۱۳۲ ده مدرس، ۱۱۶۰ ده سلانیك ملاسی، ۶۶ ده شام، ۷۱ ده مدینه، ۷۴ ده استانبول قاضیسی، ۸۱ ده آناطو[لی]

٨ ده روم ایلی قاضیعسکری اولمشیدی. ١١٨٩
ریخنده مقام مشیخت اسلامیه‌یه نصب اولنه‌رق،
١ آی قدر امور فتوای اداره ایتدکدن صکره،
رسنی حسبیله بعض مرتبه رخاوتی کورلمکله، ١١٩٠
ریخنده عزل، و تعلقاتنك بعض حرکات واقعه‌
ندن طولایی بروسه‌یه نفی اولنه‌رق، بر آی صکره
١١٩ ده وفات ایتمش؛ و امیر سلطان جوارنده
فن اولنمشدر. سخی ومحسن بر ذات ایدی.

صالح زاده { (احمد اسعد افندی) سلطان مصطفی خان رابع ومحمود خان
ی دورلرنده ایکی دفعه مسند مشیخت اسلامیه‌یه
مش علمادن اولوب، سلطان مصطفی خان ثالث
ورنده شیخ الاسلام بولنمش اولان محمد صالح افندینك
غلی وآنف الترجمه صالح زاده امین افندینك بیوك
ادریدر. ١١٥٠ تاریخنده طوغوب، علی الاصول
حصیل علوم ودور مدارس ایتدکدن صکره، مکه
بعده استانبول قاضیسی، ١٢٠٥ ده آناطولی
١٢٠٨ ده روم ایلی قاضیعسکری اولمش؛ و١٢١٨
ریخنده مسند مشیخته تعیین اولنمش؛ و اوچ بچق
سنه‌یه قریب مدت امور فتوای اداره ایتدکدن
نظام جدید ایچون فتوی ویردکدن صکره، سلطان
لیم خان وقعه‌سنده عزل اولنه‌رق، سلطان محمود
ان ثانی حضرتلرینك جلوسلرینی متعاقب ١٢٢٣ ده
نیاً شیخ الاسلام اولمش؛ وبوز کون اداره‌ء اموردن
کره، عزلنه مجبوریت حاصل اولوب، فرقهٔ باغیه‌دن
یانی دخی کوچ حال ایله قورتارلمشیدی. ١٢٣٠ ده
فات ایتمشدر. علوم شتاده عالم وامور سیاسیه‌یه
اقف بر ذات اولوب، سلطان سلیم ومحمود خان
غراتنك مقاصد ترقی پرورانه‌لرینی ترویجه چالیشمشدر.

صالحه بنت الملقن { (ام الهنا) مشاهیر محدثاتدن عالمه بر
دین اولوب، ابن الملقنك احفادندن شیخ نور الدین
والحسن علینك قیزیدر. امام سیوطینك اشیا
سندندر. ٧٩٥ ده طوغوب، ٨٧٦ ده وفات
تمشدر. همشیره‌سی خدیجه بنت الملقن دخی مشاهیر
دثاتدندر.

صالحی { (مولانا میرك) ایران شعراسندن اولوب، خواجه عبدالله مرواریدك
رمانینك اولادندن اولدیغی حالده، طوسده تولد
ونشأت ایتمش؛ وبعض مناصبده بولنمشدر. شو بیت
اونکدر:

همه شب دراین خیالم که رسم بوصل روزی
همه روز در امیدم که شبی بخوابم آیی

صالحیه { (یاخود صلاحیه) دمشق شامك شمال غربیسنده وشهر مذکوردن
٢٠ دقیقه‌لق مسافه‌ده اوله‌رق جبل قاسیونك
اتکنده وردی نهرینك صول ساحلی قرنده بیوك
بر محله ویاقصبه اولوب، غرب جنوبیدن شرق شمالی‌یه
طوغری ممتد اولور. وقتیله مدرسه‌لریله و سائر
خیراتیله مشهور اولوب، شمدیکی حالده بونلرك چوغی
خرابدر. محی الدین عربی حضرتلرینك تربه‌سیله بر
چوق صلحانك تربه‌لری و بر قاچ مصنع جامع شریفی
واردر. اهالیسی ٧٠٠٠ کشی راده‌لرنده اولوب،
جمله‌سی مسلمدر. اوستنده‌کی جبل قاسیونده دخی بر
چوق صلحانك مرقدلری و بعض انبیانك مقاملری
بولنوب، زیارتکاهلری چوقدر. دمشق ایله صالحیه
آره‌سنده باغچه‌لر اورته‌سندن کچن یوللر سکود
آغاجلریله محاط اولوب، بردی نهری اوزرندن دخی
متعدد کوپریلرله کچیلیر. صالحیه‌نك هواسی لطیف
وباغچه‌لری مفرحدر. یاقوت حموی بو صالحیه‌نك بر
بیوك قریه اولوب چارشیسیله جامعی بولندیغنی وصا
لحیندن بر جماعتك قبورینی حاوی اولوب، اکثر
سکانك دخی صالحیندن بولندیغنی و اهالیسنك بیت
مقدسدن منقول اولوب، حنبلی مذهبنده بولندقلرینی
بیان ایدیور. — بغدادده دخی بو اسمله صالح بن
منصور المسکینه منسوب بر محله، وجزیره‌ده رهاویارقه
قربنده بر قریه وار ایدی.

صالی { هندستان شعراسندن اولوب، عن اصل اردستانلی اولدیغی حالده،
دکننده یاشامشدر. شو بیت اونکدر:

خوش آن ره رو که‌ره تنها سپارد
که تنهائی پس افتادن ندارد

صامت { صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمیدر. بری (صامت الانصاری) که اوغلی
ثابت کندیسندن روایت ایتمشدر. — دیکری حبیب
بن خراش التمیمینك آزادلیسی صامت که افندیسیله
برابر بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر.

صامسون { طربزون ولایتنده و طربزونك ٢٩٣ کیلومتره غرب شمالیسنده

جانیك سنجاغنك مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، ٥٥َ ١٨َ ٤١° عرض شمالی ایله ٣٤° ١َ طول شرقیده وقزیل ایرماقله یشیل ایرماغك منصبلری آره‌سنده‌کی کورفزك ایچنده مرد ایرماغنك منصبنده واقعدر. اهالیسی ١١٠٠٠ کشی راده‌لرنده اولوب، بر ثلثی مسلم وثلثانی روم، ارمنی وسائره‌در. بربیوك وایکی کوچك جامع شریفیله روملره مخصوص بر، ارمنیلره مخصوص ایکی وقتولیکلره مخصوص بر کلیساسی، مکتب اعدادی ورشدیسیله بر قاچ مکتب ابتدائیسی، استحکاماتی وایشلك تجارتی واردر. هواسی معتدل اولوب، یازین حرارت زیاده ایسه‌ده، اکثریا اسن شمال شرقی روزکاری تعدیل ایدر. آنجق قصبه‌نك سوقاقلری تمیز اولمدیغی کبی، اطرافی اشجار ونباتاتدن خالی و بعض بطاقلقلری حاوی اولدیغندن، واکثریا کورفزی سیس و طومان قاپلادیغندن، هواسی آغرجه و صیتمه‌لیدر. صامسون قره دکیز سواحل عثمانیه‌سنك اك ایشلك اسکله‌لرندن اولوب، آناطولینك بر بیوك قسمنك وعلی الخصوص قزیل ویشیل ایرماقلر حوضه‌لرینك اسکله‌سی اولدیغندن، آماسیه وسیواسه طوغری تمدیدی متصور اولان دمیر یول خطنك انشاسی حالنده، اهمیت تجاریه‌سی ومعموریتی تزاید ایده‌جکی شبهه‌سز اولوب، استقبالی پك پارلاقدر. شمدیکی حالده صامسون اسکله‌سندن سنه‌ده اخراج اولنان ذخایر وسائر مواد تجاریه تقریباً برملیون عثمانلی لیراسی قیمتنده، وبو اسکله‌دن ایچری‌یه کیرن امتعه و سائر مواد تجاریه دخی بو مقداردن آز اکسیکدر. پك اسکی برقصبه اولوب، زمان قدیمده (آمیسوس) اسمیله آتنه مهاجرلری طرفندن تأسیس اولنمشدی. آنجق شهر قدیم شمدیکی صامسونك ٢ کیلومتره شمال غربیسنده اولوب، اوراده ویرانه‌لری و بعض آثار باقیه‌سی مشهوددر. مشهور مهرداد بو شهری پایتخت اتخاذ ایتمش اولمغله، او صره‌ده معموریتی درجهٔ قصوایه واصل اولمشیدی. رومالیلر طرفندن ضبطی صره‌سنده احراق و تخریب اولنه‌رق، بعده شمدیکی موقعنده یکیدن بنا اولنمش؛ وسلچوقیلر زماننده (آمیسوس) اسمی صامسونه تحویل اولنمش ایدی. ییلدیرم سلطان بایزید خان زماننده فتح، وممالك عثمانیه‌یه ضم اولنه‌رق، بعده ابو الفتح سلطان محمد خان ثانی طرفندن جوارلری دخی قبضهٔ تسخیره آلنمغله تصرفی تأمین اولنمش؛ وبروقت جانیك بکلرینك تحـ اداره‌سنده بولنمش ایدی. — صامسون قضا جانیك سنجاغنك مرکز قضاسی اولوب، غرباً باف و شرقاً چهارشنبه قضالریله، جنوباً سیواس ولایتـ آماسیه سنجاغیله، شمالاً دخی قره دکیزله محاطدر. قواق ناحیه‌سیله برابر ١٨٣ قریه‌دن مرکب اولوب ١٧٦٦١ اهالیسی واردر، که نصفی مسلم وترك ونصفـ دیکری روم ایله آز مقدار ارمنی و سائره‌در جمله‌سی لسان ترکی ایله متکلمدرلر. اراضیسی عارضه اولوب، میاه جاریه‌سنك اکثری حدود جنوبیه‌سنـ نبعان ایله صامسون قصبه‌سنده دکیزه منصب اولا مرد ایرماغنه دوکیلوب، بعضلری‌ده طوغریدن دکیـ منصب اولور. هواسی دوز وآچیق طرفلرنده صحیـ اولوب، آنجق بطاقلقلرك کثرتندن بر آز صیتمه‌لیدر. مرتفع محللرنده ایسه دها سرین وصاغلامدر. محصـ لاتی حبوبات متنوعه ایله کتیلی و جنس پك ا توتوندن وسبزه ومیوه‌نك انواعندن عبارتدر. مر لری دخی چوق اولوب، حیوانات اهلیه‌سی زیاده‌د بعض معادن بولنوب، وقتیله چیقارلمش اولدقلر آکلاشیلیورسه‌ده، الیوم متروکدر. قواق ناحیه‌سنـ مقبول بر نوع آلچی چیقار. قضانك قسم جنوبیسنـ خیلی اورمانلر بولنوب، چام، کورکن، میشه و آغاجلری واردر. صامسوندن سیواس ولایتی داخـ طوغری مکمل بر شوسه بولنوب، آرابه‌لر سیوا وخربوته قدر ایشلیور.

صامسون طاغی { آیدین ولایتنك غر جهتنده و آیدین ا

ازمیر سنجاقلری آره‌سنده برطاغ اولوب، مقعر طر شمال غربی‌یه دونمش بر قوی حالنده، قوش آطه کورفزینك جنوبنده سیسام جزیره‌سنك قارشیـ قدر ممتد اوله‌رق، دکیزك ایچنه کیرمش اوزون برون تشکیل ایدیور. بو طاغك بویی ٤٠ کیلومـ قدر اولوب، اك یوکسك ذروه‌سی ١٢٥٨ مـ ارتفاعنده‌در. اکثر طرفلری اورمانلرله مستورد — بوطاغك جنوبی اتکنده وآیدین سنجاغنك سو قضاسنده (صامسون) اسمیله بیوك برقریه واردر. (پریانه) شهر قدیمنك خرابه‌لری اوزرنده اولوب اسکی برقلعه ویرانه‌سی وسائر آثاری واردر. بوشـ

...رتنبه ساحلده ایکن، شمدی دکیزدن خیلی اوزاقدر.

صانع { (شاه نذرعلی) هندستان شعراسندن اولوب جهان آبادلیدر. لکهنویه ...بعده بنارسه کیتمش؛ و ۱۱۸۰ ده وفات ایتمشدر. ...وفی‌مشرب ومتوکل برذات‌ایدی. شوبیت اونکدر:

میان میکویم ولیکن ندادی درمیان چیزی
خجالت میکشم از بس که بر تهمت کمر بستم

صانعی { ایران شعراسندن اولوب، شاه طهماسب‌ماضی زماننده یاشامشدر. ...و بیت اونکدر :

از غم نادیدنت جانرا شکیبایی نماند
دردل پرحسرتم تاب و توانایی نماند

صانعی { قدمای شعراء عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی ادرنه‌لی اولوب، عطا زاده دینمکله ...شهوردر. تحصیل علوم ادبیه و شرعیه ایتدکدن ...صکره، فن طبی دخی تعلم ایدوب، اجرای طبابتله ...کندی ترتیب کرده‌سی اولان بعض معاجین و معا... ...جانك فروختیله کچینیوردی. بعده کیمیایه دخی میل ...ایتمکله، بعض عملیات کیمیویه اجراسی دیشلرینك ...دوکلمسنی موجب اولمش؛ وچوق کچمه‌دن وفات ایتمشدر. ...و بیت اونکدر :

زین اولوب برك سمنله خط ریحانك سنك
برچقور بستانیدر چاه زنخدانك سنك

— ایکنجیسی حمید سنجاغندن اولوب، تحصیل ...علم ایتدکدن صکره، استانبولده نشانجی مدرسه... ...سندن معزول ایکن، اونجی قرن هجری اواخرنده ...وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر :

غم هجر کله جانم چیقسه جسم ناتوانمدن
تمنای وصالك کیتمیه روح روانمدن

صاوه { (Save) آوستریا ومجارستان دولتنده صاغدن طونه‌یه دوکیلور بیوك بر ...ر اولوب، قارنیوله خطه‌سنده آلب سلسله‌سنه ...مربوط و ۲۸٦٤ متره بوکسك اولان (ترغلو) طاغنك ...شمالغربی وجنوبی اتکلرندن نبعان ایدن ایکی چایدن ...تشکل، شرق جنوبی‌یه طوغری جریانله، صولدن ...(ساوره مایستریج) و (قانکر) وصاغدن (سوره)، ...بعده صولدن (لایباخ) وصاغدن (اونتره‌فایستریج) ...چایلرینی آلدقدن صکره، برخیلی مسافه‌ده (قارنیوله) ...له (قارینتیه) آره‌سنده خط حدودی تشکیل ایدر؛ وآره‌لقده صولدن (سابه) و (کرقه)، صاغدن دخی (نای ربنغ) چایلرینی آلیر؛ وصولدن (سوتله) نهرینی آلمسیله برابر خرواتستانه کیروب، بوخطه داخلنده دخی صولدن (قراپینه) چاینی آلدقدن صکره، ایکی قوله آیریله‌رق، وآره‌لرنده ۴۰ کیلومتره اوزونلغنده برآطه تشکیل ایده‌رك، (اودره) اسمنی آلان صاغ قولی (لومنیجه) چاینی ودیکر بعض دره‌لر آلیر. بو ایکی قول بوسنه حدودینه وصولنده برلشوب، اوراده صاغدن (قولپه) وصولدن (لونیه) و (یاقره) چایلرینی اخذ ایله، یکیدن ایکی قوله آیریله‌رق، (ولیکی استروغ) دینان صول قولی (سوبوچقه) نووسقه ورغوتیجه، وبوسنه حدودینی آیران صاغ قولی سونیه و اونه نهرلرینی وتکرار برلشدکدن صکره صاغدن وریاس، بوسنه، یانیجه وساڑ بوسنه انهارینی وصولدن (ایتووه)، (ووقه) ودیکر برقاچ نهر آلدقدن صکره، صربیه‌حدودینه واصل اولور؛ واوراده صاغدن بوسنه ایله صربیه حدودینی آیران (درینه) وصولدن (دامناوه) ودها آشاغیده صربیه‌دن کلن برقاچ چای اخذ ایله، بلغراد شهری اوکنده طونه‌یه منصب اولور. مجراسی ۱۰۶۲ کیلومتره وحوضه‌سی ۸۸۰۴۵ مربع کیلومتره اولوب، مجراسنك آشاغیکی ٦۰۰ کیلومتره‌لکی سیرسفائنه صالح ایسه‌ده، قوراقلق زماننده واپورلر کوچ ایشلیوب، چوق دفعه قومك اوزرینه اوتورورلر. قوراقلق موسمنده دخی طونه‌یه ثانیه‌ده ۵۷۰ مکعب متره صو دوکوب، بو جهتجه طونه تابعلرینك اك بیوکیدر. آغرام ایله درینه آره‌سنده‌کی مجراسی آز درین اولوب، پك صیق یتاق دکیشدیرمکله، اکثریا اطرافنی بطاقلق حالنه قویار؛ ومع هذا جوارلرینك قوهٔ انباتیه‌سنی آرتیرر. آغرامدن آشاغی کوبریسی اولمیوب، کچیدلری دخی آزدر.

صائب { (میر —) ایران‌مشاهیرشعراسندن اولوب، اسمی (محمد علی) در. تبریزلی اولوب، شاه عباس ثانینك منظوری ایدی، و (مستعد خان) عنوانته نائل اولمشدی. شاهجهان زماننده هندستانه وکشمیره دخی سیاحت ایتمشدی. ۱۰۸۷ تاریخنده اصفهانده وفات ایتمشدر. مرتب دیوانی اولوب، ایران وهندستانده متداول وپك مقبولدر. اشعاری‌قرق بیك بیته بالغدر. شو برایکی

بیت مشارالیه شاه عباسی عشرتدن واز کچیرمك مقصدیله بندواری سویلمش اولدیغی برقصیده‌سندندر:

شیشه‌را برطاق نسیان نه قدحرا خردکن
بشکن از خون سیه مستان خمار روزکار
توبهٔ عهد جوانیرا قبول دیکر ست
بکذر ازمی درجوانی ای بهار روزکار

بعض اشعار ترکیه‌سی دخی اولوب، شو بیت او جمله‌دندر:

خطادن کچدی جیران قانی مشك ایلدی صائب
دینٖ عصیانی طاعت کفری ایمان ایتك اولماز

— بو اسمله (میرزا —) هندستان شعراسندن بری دخی بولنوب، «مرآت الجمال» عنوانیله بر منظومه‌سی واردر.

صائب { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن دخی ایکی کشینك مخلصیدر:

برنجیسی (محمد — افندی) استانبوللی اولوب، ۱۲۲۷ ده طوغمش؛ و دیوان همایون قلمنه دوام ایدوب، ۱۲۶۲ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

خاطره کلدکجه صائب مومیان دلربا
خواب وراحت قالماز اولدی دیدهٔ خونابه

— ایکنجیسی (محمد — افندی) دارنده‌لی اولوب، ۱۲۳۶ ده طوغمش؛ ودرسعادته کلوب، بر مدت مدرسه نشین اولدقدن صکره، مکتب معارف معلملکنه نصب اولنمش؛ و برآره‌لق قرعه امتحانی تمیزلکیله روم ایلی طرفلرینه عزیمت ایتمش ایدی. عاشق مشرب بر آدم اولمغله، بعده عشرته دوشوب، نهایت شعورینه خلل کلمش؛ و ۱۲۷۰ تاریخنده دار الشفاده وفات ایتمشدر. دیوان اوله‌جق قدر اشعاری واردر. شو بیت اونکدر:

باده ویردی حاصل عمرم جفای روزکار
صائبا اوراق تدبیرك قضا سوزانیدر

صائب پاشا { [«علی صائب پاشا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

صائن { (رکن الدین —) ایران مشاهیر شعراسندن اولوب، هراتلیدر. دیوانی مشهوردر. طغا تیمور خانك مقربلرندن اولوب، خان مشار الیه کندیسندن اوقوبوب یازمق اوکرنمکده اولدیغندن، برکون صاحب ترجمه خانك برشی اوکرنوب اوکرنمدیکنی صوران بر ذاته جواباً «مسافر قونان خانه علم اوکرتمك بوخانه اوکرتمکدن قولایدر» دیمکله، طغا تیمور خان بو سوزی چادر آرقه‌سندن ایشیدوب، شاعری بر خیلی وقت حبس ایتمشدی.

طغا تیمورك حبسندن قورتلدقدن صکره شیراز واروب، امیر مظفر وشاه شجاعك خدمتنده بولنمش و ۷٦٥ تاریخنده وفات ایتمشدر.

صبا { (محمد صابر حسین) هندستان شعراسند اولوب، (سهسوان) لیدر. «شوك خسروی» عنوانیله بر منظومه‌سی واردر. منظو مذکوره‌نك باشلانغیجی شودر:

جهان داورا پادشاهی تراست
بایسته بودی خدایی تراست

صبا { (فتح علیخان) ایران شعراسندن اولو طهرانلیدر. فتحعلی شاه قجارك مداحلرن اولوب، بونك ملك الشعراسی اولمشیدی. شو بی جملهٔ اشعارندندر:

خط بکرد رخ روشن سرغوغا دارد
جنك زنکی وفرنکی ست تماشا دارد

صباح { [«حسن صباح» ماده‌سنه مراجعه بیوریله.]

صباحی { ایران متأخرین شعراسندن اولور بر چوق غزلیات و نعت و اشعاری واردر. «آتشکده» صاحبی آذرك معاصر ومحبی ایدی. شو رباعی جملهٔ اشعارندندر:

چون روی چمن زلاله درغازه شود
اوراق کل از بهار سیرازه شود
ز نغمهٔ مرغان خوش الحان چمن
داغ دل مرغان قفس تازه شود

صبانجه { توجه ایلنده ازمید مست متصرفلغنك آطه بازاری قضاسن وهمنامی اولان کولك ساحل جنوبیسنده ودمیر یو خطی اوزرنده ناحیه مرکزی برکوچك قصبه اولو ناحیه‌سی ۷۳ قریه‌دن مرکبدر. — صبانجه کو شرقدن غربه ۱۸ کیلومتره اوزون اولوب، کنیش محلنده اکی ٥ کیلومتره‌در. بر ایکی اوفق د بو کوله دوکیلور؛ وفضلهٔ میاهی شمالشرقی‌یه طوغر آقه‌رق سقاریه ایرماغنه منصب اولور. حیدر پاشا آنقره وقونیه‌یه طوغری کیدن دمیر یول خطی کولك جنوبی ساحلنی طولاشیر.

صبایی { سلطان بایزید خان ثانی دوری شعراسندن اولوب، ادرنه‌لیدر. مرتب دیوانی واردر. شو بیت اونکدر:

عین ومیم ودال کیم چشم ودهان وزلفیدر
دل خواص عشقه بو اوچ حرفله ایلر عمل

صبحی { اونجی قرن هجری شعراء عثمانیه‌سندن ایکی کشینك مخلصیدر:

برنجیسی (حکیم زاده) دیمکله متعارف اولوب، اسمی مصطفادر. مؤید زاده‌نك درسنه ملازم اولوب، بعده قلبه مدرسه‌سنه مدرس اولمش؛ وصکره سلك قضایه سلوك ایله. برچوق نیابتلرده بولندقدن صکره، صوفیه قاضیسی ایکن وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

بن شهید تیغ مهرم تن غبارمدر بنم
پرده سایه‌م صورتی رسم مزارمدر بنم

— ایکنجیسی بروسه‌لی اولوب، تحصیل علوم ایتدکدن صکره طریق قضایه سلوك ایتمش؛ وبعده تصوفه میل ایدوب، اسرار وحدانیته واقف اولمشیدی. متصوفانه وعارفانه اشعار ترکیه وفارسیه‌سی اولوب، بر بیت ایرادیله اکتفا اولاندی:

تیغ عشق یار ایله جسم اولمیجه پرشکاف
آفتاب عشقدن کلمز درونه انکشاف

—

حاجیان ره عشقیم ومقیم عرفات
عرفاتی که نشان میدهد از ذات وصفات
زائر کعبهٔ دل کرده فدا جان وسرش
بردر دوست نباشد بو سائط حاجات

صبحی { هند شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

بری کشمیرلی اولوب، دهلی حکمدارانندن ها- ...کیرك برادری شاه شجاعك خدمتنده بولنمش، اون برنجی قرن هجری اواخرنده وفات ایتمشدر.

— دیکری عن اصل همدانلی اولوب، هندستانه سیاحتله، شاهجهانك خدمتنه کیرمش؛ وبر محاربه‌ده مقتول اولمشدر. شو بیت اونکدر:

هر طرف می نکرم شعلهٔ عالم سوزیست
آن که دلرا نکند داغ کدامست اینجا ١٠

صبحی افندی { وقعه نویسان دولت عثمانیه‌دن اولوب، بکلکجیء دیوان همایون خلیل فهمی افندینك اوغلیدر. مکتوبیء صدارت اوطه‌سندن نشأتله، بعض وزرانك دیوان کتابتنده بولنه‌رق، بر مدت طشره‌لرده کزدکدن صکره، درسعادته عودتنده خواجکان زمره‌سنه داخل اولوب، بعض مناصب دیوانیه‌یه وبالاخره دیوان همایون بکلکجیلکنه وصره‌سیله مالیه، ضربخانه، آربه اماتی، دفتر اماتی، باش محاسبه ونهایت یکیچری کتابتی منصبلرینه نصب اولنمش؛ ودور سلطان محمود خان اولده آچیلان نمچه سفرنده اردوی همایونده بولنمش؛ و ١١٨٣ ده وفات ایتمشدر. سامی وشاکر بکلرك یازمش اولدقلری تاریخلری جمع واکمال ایده‌رك، دولت عثمانیه‌نك برقاچ سنه‌لك وقایعنی حاوی بر تاریخ براقمشدر، که فن طباعتك مملکتمزه ابتدای دخولنده الك اول باصلمش کتابلردن اولوب، عباره‌سی غایتله صیقیندیلیدر.

صبحی پاشا { (عبد اللطیف —) متأخرین وزرای دولت عثمانیه‌دن

وعلما وادبای مصردن اولوب، سالف الترجمه عبد الرحمن سامی پاشا مرحومك اوغلیدر. کنج ایکن پدرلریله برابر جانب مصره عزیمت، واوراده تحصیل علوم وفنون ایده‌رك، سلك عسکری‌یه سلوکله، میرآلایلق رتبه‌سنی احراز ایتدکدن صکره، انشا وکتابتده‌کی مهارتی مناسبتیله معاون اول عنوانیله مصر والیسی محمد علی پاشا مرحومك معیتنده بولنمش؛ ومشارالیهك وفاتنده درسعادته کله‌رك، ١٢٦٦ تاریخنده مجلس معارف عمومیه اعضالغنه نصب وعهده‌سنه رتبهٔ اولی صنف ثانیسی توجیه بیورلمش ایدی. ١٢٧١ ده رتبهٔ اولی صنف اولی ایله مجلس والا اعضالغنه تعیین بیورلمش؛ وبعده رتبهٔ بالایه نائل اوله‌رق، بعض مناصب عالیه‌ده بولنمش؛ و ١٢٨٠ تاریخنده ولایاتك احوالنی تفتیش ایچون روم ایلی جانبنه عزیمت ایدوب، مؤخراً رتبهٔ وزارتله برقاچ ولایت والیلکلرنده واوقاف همایون نظارتنده بولنه‌رق، ١٣٠٢ تاریخنده وفات ایتمشدر. ادبیات شرقیه وعلی الخصوص عربیه وفنون جدیده ایله آوروپا لسانلرینه آشنا اولوب، ابن خلدونك تاریخندن برمقدارینی لسان ترکی‌یه ترجمه ایتمش؛ وتاریخ وآثار عتیقه‌یه متعلق وسعت معلوماتنه دلالت ایدر برقاچ آثار مطبوعه براقمشدر. کتب نادره وآثار عتیقه‌یه

عراق اولوب، وفاتنده بر قاچ بيك كتب معتبره سيله پك قيمتلى آثار عتيقه‌يى جامع بر مجموعه‌سى ظهور ايتمشدر. بعض اشعارى دخى اولوب، شو بيت او جمله‌دندر:

او مهك آيينه‌يه باقديغنى صانمه عبث
بولمدى مثلنى خوبانده آرار آيينه‌ده

صبر { يمنده تمز اوزرينه حاكم اولان طاغك اوستنده‌كى مشهور بر قلعه‌نك اسميدر.

صبرات { اقصاى يمنده مهره خطه‌سنده بر ير اولوب، اهل رده وقوعاتنده ذكرى كچر.

صبران { ماوراء النهرده سيحونك اوته‌سنده بر كوچك قصبه اولوب، يوكسك قلعه‌سى اولديغنى و (غزيه) دينان ترك قومنك مجمع ومركز تجارتى بولنديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

صبره { افريقيه‌ده قيروان شهرى قربنده بر قصبه اولوب، بعده منصوريه تسميه اولنمشدى. ۳۳۷ تاريخ هجريسنده اسماعيل بن قاسم بن عبيد الله طرفندن بنا اولنمشدى.

صبرى { اونبجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن ايكى ذاتك اسميدر:

برنجيسى فاتح كتبخانه‌سى حافظ كتبنك اوغلى اولوب، خزينه كاتبلرندن بولنمغله، بغداده محاسبه‌جى تعيين اولنه‌رق، طول مدت اوراده قالمش؛ و وفاتى اوراده وقوع بولمشدر. تركى وفارسى كوزل اشعارى وبرچوق معمالرى واردر. شو برايكى بيت اونكدر:

صون نوش ايده‌لم جام شراب اى ساقى
طومه كرم ايت ايله شتاب اى ساقى
تاكيم چيقوبن باشه شراب اى ساقى
رفع اوله آرادن بو حجاب اى ساقى

(عيسى نامنه معما)

خاك راه شهى‌كه آوردى
از پى توتيا براى منش
اى صبا كاهلى مكن برخيز
همچو سرمه بديده درفكنش

— ايكنجيسى غلطه‌لى اولوب، ابو الفضل افنديك اوغليدر. شو بيت اونكدر:

چهره‌مى هجرك غمى زرد ايتمينجه باقدك
شمدى بيلدم دلبرلر مائل ديناردر

صبرى { فرس شعراسندن اوچ ذاتك مخلصيدر:

برنجيسى اصفهان مضافاتندن اردستانه تابع زواره قصبه‌سى ساداتندن اولوب، شو بيت اونكدر:

زبس‌كه خاك بسر كردم از غمت مشكل
كه روز حشر سر آزخاك برتوانم كرد

— ايكنجيسى (مير—) اصفهانلى اولوب، اسمى (روز بهان) در. شاه طهماسب صفوى زماننده بر حيات اولوب، ديوانى عراق عجمده زياده شهرت واعتبار قزانمش ايكن، بعده نابود اولوب، يالكز بعض ايرانى خواطرده قالمشدر. ابتدا (فارسى) تخلص ايدردى شو رباعى اونكدر:

يارب دل شكستهٔ من از كجا شنيد
بوى محبتى‌كه درآب وكل تونيست
اين بس جزاى كشتن صبرى‌كه روز حشر
حسرت همى‌كشدكه چرابسمل تونيست

— اوچنجيسى مروى اولوب، اسمى غضنفردر. ابتدا (راهب) تخلص ايدردى. هندستانه رحلت ايدوب، جانكيرك خدمتنده بولنمش؛ وتقى واوحدى ايله صحبت ايتمش ايدى. شو بيت اونكدر:

حاصلم درد دلست از دل بيحاصل خويش
بكه كويم من دل سوخته درد دل خويش

صبرى { اون برنجى عصردن نفعى ايله معاصر برشاعر ظريف الادادر. بين الادبا «صبرى شاكر» ديه ياداولور. زماننك طرز شعرينه كوره سوزلرى پك كوزل عدايديلير. بعض قصائد ارباب سخن آره‌سنده جالب تقدير مخصوص اولمشدر. برقصيده‌سنده ممدوحى اولان پادشاه عاليشانك سيف جلادتنه شويله خطاب ايدر:

سنسك او اعجاز تماى ظفر
كيم كه سنى چكسه‌دم كارزار
دشمنك اول دم كورينور چشمنه
كنديسى حيدر قليجى ذو الفقار
ينصرك الله بنصر عزيز
اى كهر بن تيغ قضا اقتدار
سنسك اوكيم تحت ظلالكده‌در
جنت آسايش اهل ديار

ديوانى اون بش يكرمى سنه اول طبع اولنمشدر.

صبوح { (ميرزا محمد على) ايران شعراسندن واصفهان نجباسندن اولوب، بعض صنايعده وبر طاقم آلات موسيقيه‌ده مهارتى وار ايدى. شو رباعى اونكدر:

پابی نه که چون آبی از شوق زجاخیزم
دستی نه که برخیزم در دامنت آویزم
افغان که درین منزل حالی نه که آسایم
فریاد کزین وادی پایی نه که بگریزم

صبوحی { ایران شعراسندن اوچ ذاتك اسمیدر :

برنجیسی (محمد حسین) جرقادقانلی اولوب ، بر چوق مثنویاتی واردر . اصفهان شهری وصفنه دائر اولان شو بیت اونکدر :

چه شهری زوسعت برون از کمان
نگین دان و فیروزهٔ آسمان

— ایکنجیسی چغتائی اولوب ، بخاراده تحصیل علوم ایتمش ؛ وحج شریفه وزیارت اماکن مقدسه‌یه گیتمش ایدی. ۹۷۳ تاریخنده وفات ایدوب، شرب خمره زیاده مبتلا اولدیغندن ، شیخ فیضی « صبوحیٔ میخوار » تعبیرنی وفاتنه تاریخ بولمشدر . آتشکده صاحبی بو ذاتك من‌اصل بدخشانلی اولوب، هراتده اقامت ایتدیکیچون (هروی) نسبتیله شهرت بولدیغنی وهندستانده وفات ایتدیکنی بیان ایدیور . موسیو (ویلیام بیل) « تراجم احوال شرقیون » عنوانلی کتابنده بونك اکبر شاهه منسوب شعرادن اولدیغنی بیانله، « آتشکده » صاحبنك قولنی تأکید ایدیور . شو بیت جملهٔ اشعارندندر :

خیالت در نظر آورده میکویم وصالست این
وصالترا تمنا میکنم اما خیالست این

— اوچنجیسنك ترجمهٔ حالنه دائر بر معلومانه دسترس اولنه‌میوب، شو بیت اشعارندندر:

چه غم کرچند روزی از غم هجران جفا دیدم
که آن محنت براحت شد مبدل چون ترا دیدم

صبور { (حسین — افندی) متأخرین شعرادن اولوب، من اصل تبریزلی اولدیغی حالده، درسعادته کله‌رك، حسن خطه مالك اولمغله، دواوین شعرا استنساخیله مشغول بولنمش؛ و ۱۲۶۹ ده وفات ایتمشدر. شو مطلع اونکدر :

آل شانه دستکه صنما طاره تللرك
کوکلم کبی طاغیت ینه رخساره تللرك

صبوری { ایران وهند شعراسندن بروجه زیر بش ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی تبریزلی اولوب، پدری قیوجی وکندیسی جواهرجی ایدی. شو بیت اونکدر :

طرفه حالیست که عاشق شب هجران دارد
خواب نا کردن وصد خواب پریشان دیدن

— ایکنجیسی (محمد هاشم) خوانسارلی اولوب ، شو بیت اونکدر :

دیده ام کوهر بدامان ریخت از پهلوی دل
ابر دائم ریزش از بالا بدریا میکند

— اوچنجیسی (مولانا —) موسیقیده‌کی مهارتیله مشهور اولوب، بوفنده برقاچ رساله‌سی واردر. شو بیت اونکدر :

یابند بوی مهر صبوری سکان ای
جویند بعد مرك اکر استخوان من

— دردنجیسی (مولانا محمد —) تربتلی اولوب، شو بیت اونکدر :

بجانم آتش افتد چون روم من درچمن بی او
نماید هرکل آتشپارهٔ در چشم من بی او

— بشنجیسی همدانلی اولوب، اکبر شاه زماننده هندستانه گیتمشدر. شو بیت اونکدر :

میانش دل مردمان میبرد
دل مردمان از میان میبرد

صبیا { یمنك عسیر سنجاغنده همنامی اولان قضانك مرکزی برکوچك قصبه اولوب، جبل سراتك شعبه‌لرندن برطاغك اتکنده وتهامه کنارنده اوله‌رق ، ابوعریشك شمالنده وجیزان اسکله‌سنك شرق شمالی جهتنده واقعدر.— صبیا قضاسی عسیر سنجاغنك منتهای جنوب غربیسنده واقع اولوب، جنوباً حدیده سنجاغیله، شرقاً عسیرك مرکزی اولان ابها قضاسیله، شمالاً رجال الماء قضاسیله، غرباً دخی بحر احمرله محاط ومحدوددر. جبال سراة سلسله‌سنك غربی مائله‌سنده واقع اولمغله، قسم شرقیسی طاغلق و مرتفع و ساحل بویجه ممتد اولان قسم غربیسی تهامه اووه‌سنده واقعدر. صبیا و ابلین اسملریله ایکی وادی ودیکر برطاقم اودیه یالکز یاغمور یاغدیغی وقت دکیزه قدر واصل اولوب، سائروقتلرده تهامه‌ده قورورلر. قضانك باشلیجه محصولاتی: دوره، توتون، سیسام، لیمون، چیویت وسائره‌در . بو قضا (ام الخشیر) و (درب) ناحیه‌لریله برابر ۳۴ قریه‌یی حاویدر .

صبیح { صحابه‌دن بروجه آتی اوچ ذاتك اسمیدر : ازواج مطهرهٔ حضرت

نبویدن ام سلمه (رضها) نك آزادلیسی اولان صبیح، كه حضرت علی وفاطمه وحسن وحسین (رضهم) حقلرنده وارد اولان « انا حرب لمن حاربكم وسلم لمن سالمكم » حدیث شریفنك راویسیدر. اوغلی عبدالرحمن واسطه‌سیله تورونی ابراهیم كندیسندن روایت ایتمشدر. — سعید بن العاصی اموینك آزادلیسی اولان صبیح، كه بدر غزاسنه كیتمك اوزره حاضرلنمش ایكن، خسته‌لنه‌رق قالمش؛ ودوه‌سنه بالامر حضرت نبوی ابوسلمه بن عبدالاسد بیندیرلمش ایدی. سائر غزواتده حاضر بولنمشدر. — حویطب بن عبدالعزینك آزادلیسی ومحمد بن اسحقك جد مادریسی صبیح، كه « والذین یبتغون الكتاب مما ملكت ایمانكم فكاتبوهم ان علمتم فیهم خیراً » آیت كریمه‌سنك سبب نزولی اولمشدر.

صُبَیح { متأخرین شعرای عثمانیه‌دن اولوب، استانبوللیدر. غلطه كمركی كتبه‌سندن ایكن، ١١٩٨ ده وفات ایتمشدر. غزلیات وقصاید وتواریخی جامع مرتب دیوانی واردر. شو مطلع اونكدر:

چكسه‌م عجبمی مشعلهٔ آه انتظار
مد نكاه اولدی بكا راه انتظار

صبیحه { (ابن الحارث بن جبیلة القرشی التیمی) صحابه‌دن و مهاجریندن اولوب، حضرت عمر (رضه) طرفندن اعلام حرم شریفی تجدیده ارسال بیوریلان قرشیلرك بریدر. حضرت مشارالیه جانبندن برسفرده دخی مرافقتلرینه دعوت بیورلمشیدی.

صبیحه { اندلس ملوك امویه‌سنك طقوزنجیسی اولان مستنصر بالله حكم بن عبدالرحمنك زوجه‌سی اولوب، علوم و ادبیاتده وامور سیاسیه‌ده‌كی مهارتی حسبیله، زوجی زماننده بیوك بر نفوذ و اقتدار قزانمش؛ وزوجنك وفاتنده یرینه كچن اوغلی مؤید بالله هشام صبی بولنمغله، صاحبهٔ ترجمه وصیه‌سی اولوب، خیلی وقت ادارهٔ امور دولت ایتمش؛ وحاجبلكه نصب ایلدیكی (محمد بن عبدالله بن ابی عامر المنصور) ك غیرت و اجتهادیله ممالكنی توسیع واوراده‌كی حكومت اسلامیه‌نك شان وشكوهنی تزیید ایتمشیدی. ٣٩٨ ده وفات ایتمشدر.

صحار { (بن عیاش یاخود بن صخر العبدی الدیلمی) صحابه‌دن اولوب، بر حدیث شریفك راویسیدر. اوغلی عبدالرحمن كندیسندن روایت ایتمشدر.

صحار { جزیرة العربك عمان خطه‌سنده ومسقطك ٢٢٥ كیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق هرمز كورفزی ساحلنده وطاغ اتكنده بر قصبه اولوب، وقتیله پك بیوك ومعمور وتجارتكاه بر شهر اولمغله، عمانك كرسیسی ایدی. یاقوت حموی بو شهرك هواسی پك لطیف و صاغلام و اثماری چوق ولذیذ اولدیغنی، و هند وچین تجارتنك بر بیوك انباری حكمنده اولوب، اهالیسنك ثروت ویسار صاحبی بولندیغنی و سوقاقلریله ابنیه‌سنك پك كوزل اولدیغنی بیان ایدیور. حضرت ابابكر (رضه) ك زماننده ١٢ نجی سال هجریده فتح اولنمشدر. شعرادن ابو علی محمد بن زوزان ایله سائر بعض مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر.

صحرای كبیر { (Sahara) آفریقا قطعه‌سنك نصف شمالیسنك اورته‌سنده پك واسع بربر اولوب، نیل وادیسندن بحر محیط آطلاسی سواحلنه‌دك ممتد اولور. شرقدن غربه بوبی اكندن چوق زیاده اولان بو واسع برك شماللنده ممالك بربریه یعنی مراكش، جزایر، تونس، طرابلس وبرقه ممالكلری و جنوبنده سودان ممالكی بولنیور.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — صحرای كبیر ١٧° ایله ٢٩° عرض شمالی و ٢٢′ ١٩° طول غربی ایله ٣٤° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، شمال و جنوب حدودی پك ده معین اولمدیغندن، بعض جغرافیون طبیعت اراضیه باقه‌رق، ممالك بربریه‌نك بر قسمنی وخصوصیله فزان وطرابلسی دخی صحرای كبیردن عد ایتمك و شرقاً دخی صحرای كبیری بحر احمر سواحلنه‌دك تمدید ایلمك ایستمشلردر، كه بو تقدیرده صحرای كبیر اوروپا قطعه‌سندن بیوك وبتون آفریقانك بر ثلثندن زیاده اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ١١ ٠٠٠ ٠٠٠ ومصر ایله طرابلس خارج عد اولندیغی حالده، ٦ ٩٥٠ ٠٠٠ مربع كیلومتره‌یه بالغ اولورسه‌ده، ممالك بربریه و سودان ممالكنه ملحق اولوبده صحرای كبیردن فرقسز بولنان ومع هذا اصطلاح جغرافیده صحرادن عد اولنمیان یرلر دخی تنزیل اولندیغی حالده، اصل صحرای كبیرك مساحهٔ

سطحیه‌سی ٦٢٠٠٠٠٠ مربع کیلومتره‌دن عبارت قالیر.

حال طبیعیه‌سی، جبال واودیه‌سی. — صحرای کبیر اسمنڭ مدلولی وجهله دوز وقوملق بر چولدن ویا، ظن اولندیغی اوزره، حذای بحردن آلچق وقعر دریادن مبدل چقور بر یردن عبارت اولمیوب، اکثر محللری قیالق طاغ وتپه‌لردن وصوسز وادیلردن، وبعض طرفلریده روزکارله متحرك قوم یغینلرندن عبارتدر. عمومیت اوزره ارتفاع وسطیسی ٣٥٠ متره تخمین اولنور. صحرای کبیره اینلیوب، بالعکس هر طرفدن برقاچ یوز متره‌لك ارتفاعلرله چیقلدیغی، واصل صحرای کبیرده حذای بحردن آلچق بر بولنمدیغی محققدر. صحرای کبیرك سیاحین ومسافرینه دهشت بخش اولان حالی چپلاقلغی وبرنوعدن منظره‌لرك امتدادیدر. چپلاق طاغلرك وتپه‌لرك اوزرینه پك سیرك اوله‌رق یاغان یاغمورك صولری سیل صورتنده اینوب، بر طاقم درین دره‌لر، وبونلر برلشه‌رك، عادتا نهر وادیسی کبی اوزون وکنیش وادیلر تشکیل ایدیور، که بونلرك بر طاقمی بعض چقور یرلرده بریکوب، برطاقم متعفن ویوصونلی ویاطوزلی صولر حاصل اولور، که بونلرده آز وقتده قورویوب، بر طوز ونطرون طبقه‌سی براقیرلر. بوکبی طاغ وتپه ویاصرتلرله وادیلر آره‌سنده قوملر مستور بعض اووه‌لر ویا قوم تپه‌لری بولنور. ایشته صحرای کبیر بوکبی قورو وغیرمنبت اراضینك تعاقبندن عبارت اولوب، یولجیلری خوف ودهشته دوچار ایدر. صحرای کبیرك بومتحدالشکل منظره‌سنی تعدیل ایده‌جك برقاچ بیوك طاغلری دخی واردر. بونلر بش طاقمه منقسم اولوب، فزانك غرب جهتنده‌کی (تسیلی)، فزانك شرق جنوبی جهتنده‌وداى طرفنده‌کی (تیبستی) یاخود (تیبو)، بونك غرب جهتنده بولنان (آیر)، تسیلینك جنوب غربیسنده واقع (اهقار)، بونك جنوب غربیسنده بولنان (شرق اضرار)، ونهایت صحرای کبیرك منتهای غربنده واقع (غربی اضرار) جبالندن عبارتدر. بونلردن تسیلی ایله تیبستی طاغلری آره‌لرنده آلچقجه بر صرتله مربوط اولوب، بو صرت فزانك حدود جنوبیه‌سنه ایلیشیر. تسیلینك الك یوکسك ذروه‌سی وقتیله سونمش بر برکاندن عبارت اولوب، ١٥٠٠ متره ارتفاعی واردر. تیبستی جبالی ایسه بوندن چوق دها مرتفع اولوب، الك یوکسك ذروه‌سی ٢٥٠٠ متره ارتفاعنده‌در. بوایکی طاغك آره‌سنده‌کی صرتك دخی بعض محللری ٥٥٠ و ٧٠٠ متره ارتفاعلرنده‌در. اهقار جبالی محیط دائره‌سی ٦٠٠ کیلومتره‌دن زیاده اولان بر محل ضبط ایدوب، باصامق شکلنده بر یرندن یوکسك یایله‌لردن عبارت اولمغله، ذروه‌سنك ٢٠٠٠ متره ارتفاعی واردر. (آیر) جبالی شمالدن جنوبه ٢٠٠ کیلومتره‌لك محلده ممتد اولوب، الك یوکسك ذروه‌لری ١٥٠٠ ایله ٢٠٠٠ متره آره‌سنده‌در. شرق اضرار ٢٠٠٠٠٠ مربع کیلومتره‌لك بر محل ضبط ایدوب، هنوز لایقیله کشف وتحقیق اولنه‌مدیغندن، درجهٔ ارتفاعی مجهولدر. غربی اضرار ایسه حذای بحردن ٧٠٠ متره قدر یوکسك ایسه‌ده، اطرافنده‌کی قوملق چولك‌ده ٥٠٠ متره‌دن زیاده ارتفاعی اولدیغندن، طاغ پك آلچق قالیر؛ مع هذا اطرافنك دوزلکنه قیاساً بر یوکسك طاغ شکلنی ابراز ایدر.

صحرای کبیرك تعریفی صره‌سنده انهاردن بحث ایتمك عبث اولوب، یالکز منتهای غرب شمالیسنده مراکش حدودنده درعه ایرماغی صول کنارندن صحرایه منسوب عد اولنه‌بیلیر. جنوب جهتنده‌کی بیوك انهارك آقدقلری یرلر صحرای کبیرك خارجنده بولنوب، سوداندن معدوددر. آنجق صحرای کبیرك‌ده عادتا نهر وایرماق صورتنی ابراز ایدر برچوق قورو وادیلری اولوب، بونلرك بعضلری پك بیوك وغایتله اوزوندر. بونلرك الك بیوکی (وادی سکره) در، که تسیلی واهقار جبالندن اینن برچوق اودیه ایله علی الخصوص غات جهتنده‌کی اودیه‌نك برلشمسندن حاصل اولان (تفاسات) وادیسندن بالترکب، جنوبه طوغری اوزانیر؛ و (آیر) جبالندن کلن ایکی وادی ایله دخی برلشدکدن صکره، سودانه دخول ایله، حوصه‌یی شق ایده‌رك، (غاندو) خطه‌سی داخلنده (نیجر) ایرماغنه منتهی اولور. بونك غرب جهتنده شرق اضرار جبالندن ودها شمالی مواقع مرتفعه‌دن کله‌رك ینه مذکور نیجر ایرماغنه منتهی اولور برقاچ وادی دها واردر. تسیلی جبالنك شمالی اتکلرندن واهقارك شمالنده‌کی مواقع مرتفعه‌دن برچوق وادیلر شماله طوغری اوزانه‌رق، تونسك وجزایردن قسنطینه ایالتنك جنوبنده‌کی جرید کولنه وسائر شطره منتهی

اولور. قناریه آطه‌لرینك یعنی جزایر خالداتك قار-
شیسنده بحر محیط آطلاسی ساحلنه دخی صحرای
کبیرك بر وادیسی واصل اولور، که پك اوزون دکل
ایسه‌ده، او جهتده‌کی بر چوق اودیه‌نك اجتماعندن
حاصل اولور. صحرای کبیرك قسم‌شرقیسنك اودیه‌سی
قسم وسطیسنه نسبةً پك آز اولوب، الك بیوکی
(تیبستی) جبالندن باشلایه‌رق (بحر الغزال) اسمیله
چاد کولنه منتهی اولانیدر. بونلردن ماعدا صحرای
کبیرك ایچنده قورومش کوللر حکمنده اولان برطاقم
آلچق یرلره منتهی اولور بر چوق کوچك وادیلر
واردر. صحرای کبیرك اودیه‌سی قورو ایسه‌ده، انهار
یتاقلرندن اصلا فرقلری اولمیوب، وقتیله ایچلرنده
صو آقش اولدیغی بر چوق آثار وعلاماتدن آکلا-
شیلیر. شمدی دخی یاغمورلرك کثرتی زماننده بو
وادیلرده سیللر آقمغه باشلایوب بعضاً منتهالرینه قدر
واصل اولورلر؛ واکثریا یاری یولده قورورلر.
چونکه صحرای کبیرده یاغمورلر پك نادر ایسه‌ده،
بسبتون مجهول اولمیوب، بر قاچ سنه‌ده برکره یاغار،
ویاغدیغی وقت پك چوق صو دوکیلور. غرائبدن
اوله‌رق صحرای کبیرده یر آلتنده آقار بر طاقم انهار
بولندیغی مجرب اولوب، بعض یرلرنده بر قاچ قولاچ
قازلمغله ماء جاری‌یه تصادف اولنور. صحرای کبیرك
ذکر اولنان اودیه‌سنك استقامت وتوجهنه نظراً قسم
اعظمی نیجر ایرماغنه یعنی کینه کورفزینه، منتهای
غربیسی طوغریدن طوغری‌یه بحر محیط اطلاسی‌یه،
جزایرك جنوبنده‌کی قسمی مذکور شطره، قسم
وسطیسنك بر مقداری چاد کولنه ومنتهای شرقیسی
نیله یعنی آق دکیزه تابع اولوب، برچوق یرلری دخی
مخرجسز اوله‌رق داخلی کوچك حوضه‌لر تشکیل
ایدیور. یاغمور یاغدیغنده بعض وادیلرك منتهی
اولدقلری چقورلرك صو ایله طولمه‌سندن حاصل اولان
موقت کوللردن بشقه، دائمی صورتده آز چوق
صویی حاوی بعض «سبخه» لری دخی اولوب، الك
باشلیجه‌سی مراکش طاغلرندن اینن (وادی ساوره)
نك تشکیل ایتدیکی (سبخة غورارة) در.

صحرای کبیرك هر طرفی تعریف ایتدیکمز صو-
رتده اولسه ایدی، هیچ بر نقطه‌سی قابل سکنی اوله-
میه‌جقدی. آنجق او قورو یرلرك وایصسز چوللرك
آره‌لرنده عربیده (واح) تعبیر اولنور وچولك اور-
ته‌سنده بر آطه صورتنی کوسترر بر طاقم کوچك یرلر
بولنیور، که بر کوچك سبخه ویا صولی وادینك
اطرافنده بولنوب، ویا قیولرینك صویی یقین اولوب،
بر قاچ خرما آغاجلرینی ویا سائر اشجاری وبر مقدار
نباتات ویشیللکی حاویدر. بوواحلر مسکون اولوب،
کاروان یوللری دخی اکثریا بونلردن کچمکله، یولجیلر
بونلره اوغرادقجه بر آز نفس آلیرلر.

اقلیم وهواسی. — صحرای کبیرك هواسی پك
صیجاق ونهایت درجه‌ده یابس اولوب، همان هر
طرفنده‌کی ممالکده جبال مرتفعه بولنمغله، دکیزلردن
کلن بلوطلر بوطاغلر طرفندن جذب ویاغموره تحویل
اولندیغندن، صحرای کبیره کیرن روزکارلر دائما پك
قورو وکوك یوزی هر وقت براقدر. بویبوستدن
الکتریق او قدر چوقدر، که چوق دفعه قیرباجك
صالالنمسندن ویا حیوانك قویروغنی اوغشتمسندن
شمشك کبی الکتریق ظهور ایدر. صحرای کبیرك
هواجه اولان خصایص غریبه‌سندن بری‌ده کوندوز
ایله کیجه آره‌سنده‌کی فرق کلیدر. کوندوزین میزان
الحراره کونشده سانتیغراد حسابیله ٦٠ و ٧٠
وکولکه‌ده ٤٠ و ٤٥ درجه‌یه قدر چیقدیغی حالده،
کیجه تحت‌الصفر ٢ و ٣ درکه‌یه قدر اینر؛ وطاغلرده
بولنان صولر براینجه بوز زاری باغلار. روزکار هر
خانغی طرفدن اسرسه، دائما صیجاق اسر. یاغمور
موسمی اولمیوب، بعض دفعه برطامله یاغمورباغمقسزین
بش آلتی سنه کچر؛ ویاغدیغی وقت اکثریا پك چوق
یاغوب، وادیلری انهاره تحویل ایدر. صحرای کبیرك
هواجه الك دهشتلی حالی سموم دینلن وجنوبدن اسن
روزکاردر، که توزلری‌ده قالدیرمغله، اورته‌لغی بر
قیرمزی بلوطله قاپلایوب، انسان وحیوانك کوزلرینی
وبورنی قومله طولدیردقدن، وحرارت ویبوستدن
بیوك بردرمانسزلق ایراث ایتدکدن ماعدا، کاروانلرك
صو طلوملرینی بردن بره قورووده‌رق، صوسزلقدن
تلفلرینی موجب اولور. سراب دینلن وچوق دفعه
سیاحینی آلداتوب یولدن چویره‌رك تلفلرینی موجب
اولان منظرهٔ کاذبه دخی صحرای کبیرده کثیرالوقوعدر.

اراضیسی، نباتات وحیوانات ومعادنی. — صحرای
کبیرك قوملری آنجق اراضئ عمومیه‌سنك طقوزده

ری اولوب، ذاتاً ده قوم بسبتون غیرمنبت اولدیغندن، بو اراضیٔ واسعه‌نك قوهٔ انباتیه‌دن محرومیتی مجرد قوملرینك کثرتندن ایلری کلیوب، الك برنجی سبب یاغموروطوبتك فقدانی، ایکنجیسی شدتلی روزکارلرك قومی و حرارت و یبوستدن توزه تحول ایدن سطح ارضی بر حالده براقیه‌رق لاینقطع تحریك ایلری، واوچنجیسی‌ده تباشیر وطوز کبی بعض معادنك طوپراغه غلبه ایلمریدر. بر آز نباتاتك یتیشمه‌سنه استعداد حاصل ایتمکله قابل سکنی اوله‌جق بر حاله کچمش اولان واحلرك صحرای کبیرك سائر طرفلرندن فرقلری مجرد بر مقدار رطوبتی حاوی اولملریدر. بو رطوبت قوملری و طوپراغی روزکارله تحریك اولنه‌میه‌جق بر حاله قویوب، جزئی برطاقم نباتاتك یتیشمه‌سنه یول براقیر.

صحرای کبیرك تعریفی صره‌سنده نباتات و محصولاتدن بحث ایتمك غریب کورینه‌بیلیرسه‌ده، جناب حق کرهٔ ارضك هیچ بر طرفنی بسبتون محصولاتدن محروم براقمدیغندن، صحرای کبیرك دخی واحلرنده، حماده تعبیر اولنان بعض یایله‌لرنده و جنوبی وشمالی کنارلرنده بعض نباتات انواعی بولنور. بو نباتاتك انواعی پك آز ایسه‌ده، اکثری سودان و ممالك بربریه نباتاتنه بکزمیوب، صحرای کبیرك کندینه مخصوص نباتاتی واردر. اشجاری برطاقم چالیلرله قیصه و اکری بوکری بعض دیکنلی آغاجلردن عبارتدر. واحلرده اکثریت اوزره خرما آغاجلری بولنوب، بو مبارك آغاجك میوه‌سی اورا اهالیسنك یکتا مدار معیشتی اولدیغی کبی، آغاجی و یاپراغی دخی احتیاجات مختلفه‌ده قوللانیلیر. ضمغ آغاجلری و بعض حماده‌لرده حلفه اوتی دخی بولنور. بعض واحلرنده وصودن بسبتون محروم اولمیان کنارلرنده نار، انجیر، قیصی، زیتون، آیوه، شفتالی، بادم، پورتقال، لیمون آغاجلری وباغ دخی بولنور. پك سیرك و پك آز اولان محصولاتی‌ده بغدای، آرپه، داری، بقله، نحود، بامیه، بطلجان، طوماتس، پنجار، شلغم، صوغان، صارمساق، قاون، قارپوز، خیار، فصولیه، کیمیون، کتن، کنویر، پاموق وسائره‌دن عبارتدر.

حیواناتی دخی بالطبع آز اولوب، حیوانات وحشیه‌دن یله‌سز بر نوع آرسلان آیر جبالی جهتلرنده کثرتلی بولندیغی کبی، پارس دخی آز مقدارده ایسه‌ده، پك ییرتیجیدر. چقاللریله غزال و جیلانك انواعی و علی الخصوص ودان دینان نوعی و میمونلر چوقدر. صیرتلانلری آزدر. دوه قوشلریله سائر طیوری پك سیرك اولوب، یلان و عقرب و سائر حشراتی چوقدر. بحر محیط آطلاسی سواحلنده بالیقلر پك چوق اولوب، قناریه آطه‌لری اهالیسی طرفندن صید اولنور. حیوانات اهلیه‌سی واحلره منحصر اولوب، مختلف الجنس قیون وکچی ایله کوچك وچرکین بر نوع صیغیر و آت، مرکب ایله دوه‌دن عبارتدر. دوه‌نك عادی جنسی و مهاری دینان هجین نوعی چوق اولوب، عادی دوه‌نك سودندن، قیلندن، دریسندن و اتندن دخی استفاده ایدرلر. بونلر یوك ایچون و مهاریلر بینك اوله‌رق استعمال اولنوب، بونلر کونده ١٥٠ کیلومتره‌لك یول قطع ایده‌بیلیرلر.

صحرای کبیرك باشلیجه واك معروف معدنی طوز اولوب، یاغمور صولرینك طوپلانوب‌ده بعده تبخر ایتدکاری چقورلر، که (سبخه) دینمکله معروفدرلر، کلیتلی طوزی حاوی اولوب، بو طوزك سودانه نقلیچون سنوی سکسان بیك دوه قوللانیلیر. بو سبخه‌لردن بشقه بعض محللرنده قیا طوزی دخی بولنوب، سواحل غربیه‌سنده‌کی مملحه‌لردن دخی کلیتلی طوز چیقار.

اهالیسی، جنسیت ولسان و مذهبلری. — صحرای کبیرك واحلرنده ساکن بولنان ویا چوللرده وحماده‌لرده جولان ایدن اهالیسی برقاچ قوم وجنسیته منسوب اولوب، بونلرك الك بیوکلری: اقوام بربریه‌دن اولان (توارق)، اقوام اصلیهٔ زنجیه‌دن بولنان (تیبو) و جزیرة العربدن هجرتله بربرلر و زنجیلرله قاریشمش اولان عرب ویا مغربی قوملریدر. توارق قومی صحرای کبیرك قسم اعظم وسطیسنده جزایر وسودانك جنوبندن سودانه وطرابلس غرب وفزانك حدود غربیه‌سندن تنبکتو جهتنه قدر منتشر اولوب، شمالی وجنوبی اوله‌رق ایکی قسمه منقسمدرلر. بونلرك احراری قبائل آره‌سنده دائمی صورتده محاربه‌ده بولنوب، یغما کرلکله وکاروانلری اورمغله یاخود کیدنلردن جزیه آلمغله یاشایوب، جزئی زراعتله اوغراشمق وحیوانلره باقمق وظیفه‌سنی کوله‌لرینه ترك ایدرلر. جسور و سرکش آدملردر. عربلر عندنده

(ملثمين) اسميله دخی معروف اولوب، یوزلرینی اورتەرك یالکز کوزلرینی آچیق براقیرلر؛ وقادینلری سربست اولوب، مسافرلری قبول ایتمك وکندیلرینه حرمت و رعایت ایتمك وظیفه‌سنی قیزلرینه ترك ایتمك عادتلریدر. کندیلری مسلمان اولدقلری حالده، صویه طوقنمق کندیلرنجه عادتا حرام عد اولنوب، طهارت و نظافته رعایت ایتمزلر. شمالی توارقلر ٣٠٠٠٠ و جنوبیلر ٤٥٠٠٠ که جمعاً توارقلر ٧٥٠٠٠ نفوس قدر تخمین اولنورلر. تیبولر صحرای کبیرك شرق جهتنده وتیبستی جبالی اطرافیله فزان و ودای آره‌لرنده ٥٠٠٠٠٠ مربع کیلومتره‌لك بر محل واسعده منتشر بولندقلری حالده، آنجق ٢٨٠٠٠ نفوسدن عبارتدرلر. بونلر دها ساکن آدملر اولوب، کاروانلر حقنده او قدر مخاطره‌لی دکلدرلر. بیوك بر فقر و ضرورتله یاشایوب، افراد قبائل رئیسلرینك تحت اداره‌سنده ایسه‌ده، توارقلرده‌کیلر کبی بونلرك کوله‌لری حکمنده دکلدر. عربلر توارقلرك غرب جهتنده و صحرای کبیرك قسم غربیسنده سنغال نهرینك ساحل شمالیسنه‌دك منتشراولوب، شمالده‌کیلر خیمه نشین و جنوبده‌کیلر ساکندرلر. بونلر بربر و زنجی جنسلریله مخلوط ایسه‌لرده، ینه عرب اسمنی محافظه ایدوب، لسان عربی ایله متکلمدرلر. برچوق قبائله منقسم اولوب، اك معروفلری اولاد دیلم واولاد سبا قبیله‌لریدر. بو وجهله صحرای کبیرده عربی، بربر و تیدو لسانلری مستعمل اولوب، لسان عربی عمومی اولمغله، توارقلرله تیبولرك دخی چوغی لسان عربی‌یه آشنادرلر. اقوام مذکوره‌نك جمله‌سی دین اسلامله متدیندرلر.

بیوك طرق تجارتی. — صحرای کبیرك کندینه مخصوص محصولات و معادن و سائر منابع ثروتی اولمیوب، بتون اهالیسی‌ده بر ایکیوز بیك نفوسدن عبارت اولمغله، حد ذاتنده برکونه اهمیت تجاریه وسیاسیه‌سی یوغیسه‌ده، آق‌دکیز سواحلنده و آوروپانك قارشیسنده بولنان اسکله‌لرله منابع ثروتی غیر منکر اولان سودان وآفریقای وسطی آره‌سنده بر حائل بولندیغندن، ایچندن کچن طرق عظیمه یعنی کاروان یوللری نقطهٔ نظرندن اهمیتی پك بیوکدر. یول دیدیکمز وقت مثلا آناطولی وروم ایلینده آلیشمش اولدیغمز یوللره بکزر برشی آکلاشلمسون. صحرای کبیرده‌کی کاروان یوللری عادتا دکیزده‌کی سفائن یوللرینه بکزر. بو یوللرك اساسی اوغرادقلری واحلر وقیولرله برکه‌لردن عبارت اولوب، منزل یرینی طوتان وکاروانلرك صو آلمسنه یارایان بو نقطه‌لردن شاشمامق شرطیله، چولك ایچنده ایسته‌نیلدیکی یردن کچیله‌بیلیر. یرده یول اثری مشهود اولمدیغندن، و محل تحلل کوریلان حیوان و انسان کمیکلرندن بشقه یوله دلالت ایده‌جك بر علامت بولنمدیغندن، کاروانلری سوق ایچون ماهر دلیللر واردر. بوکاروانلر ایکی اوچ بیك دوه و یوزلجه‌دن مرکب اولوب، مع هذا کچدکلری یرلرده توارق رؤساسنه هدیه‌لر ویرمدکجه کچه‌مزلر. بو یوللر متعدد اولوب، اك قیصه‌لری واك ایشلکلری طرابلس غرب اسکله‌سندن بدأ ایله غدامس، غات ومرزوق قصبه‌لرندن کچن یوللردر. مرزوقدن کچن طریق جنوبه طوغری امتدادله، بر طاقم صرتلردن و تپه‌لردن کچه‌رك و بر چوق واحلره اوغرایه‌رق چاد کولنك ساحل غربیسنده واقع بر نوع مرکزی (کوکه) شهرینه واصل اولور. بونك بر شعبه‌سی شرق جنوبی‌یه طوغری آیریله‌رق، وجالو واسطه‌سیله بنغازیدن ایتن طریقله برلشه‌رك، چاد کولك شرق جهتنده و دار فورك غربنده بولنان و دای مملکتنه واصل اولور. غات قصبه‌سی ایکی یولك ملتقاسنده واقع اولوب، بونلرك بری ینه مرزوقدن کلوب، غرب جنوبی‌یه و بعده جنوبه طوغری اوزانه‌رق و (آیر) جبالندن کچه‌رك، سودانك حوصه وسوقوتو ممالکنه واصل اولور. دیکری غرب شمالی‌یه طوغری اوزانه‌رق، و تسیلی جبالنك صرتنی تعقیب ایده‌رك، شماله طوغری اوزانان وادی (ایغارغار) ك اوزرنده واقع (امکید) قصبه‌سنده غدامسدن و جزایردن کلن و(البیاض) ده برلشن ایکی طریقله برلشیر؛ و اورادن ینه ایکی‌یه آیریله‌رق، بری جنوبه طوغری بالامتداد (اهغار) جبالندن مرورله (نیجر) ایرماغنك تشکیل ایتدیکی شمال شرق دیرسکنده واقع (بوروم) قصبه‌سنه واصل اولور؛ دیکری غربه طوغری دوامله، (ان صلاح) موقعنده غدامسدن، جزایردن وفاسدن کلن یوللرله برلشدکدن صکره، جنوب غربی‌یه طوغری اوزانه‌رق، مذکور نیجر ایرماغنك شمال غربی دیرسکنده واقع مشهور (تنبکتو) شهرینه واصل اولور. تنبکتویه مراکشك جهت غربیه‌سندن دخی

طوغریدن طوغری‌یه بر طریق ایله طرابلس غرب ولایتنك جبل غربی سنجاغنه تابع بر قضانك مركزی بولنان غدامس قصبه‌سی صحرای کبیرك حدود وکنارنده واقع اولمغله، صحرای کبیر کاروان یوللرینك اك اهمیتلی موقف و مراکزندن اولوب، تنبکتو و بوروم و غات طریقیله حوصه و سوقوتویه قدر اوزانیر یوللری واردر. طرابلس غرب بر کورفز داخلنده اولوب، صحرای کبیره و سودانه سائر سواحل شمالیه‌دن زیاده قریب بولندیغی کبی، بو ولایته تابع اولان غدامس و غات اهالیسی دخی اوته‌دن بری سودان تجارتنه آلیشمش اولوب، ایچلرنده بیوك تجارلر بولندیغندن، فرانسه‌نك سودان تجارتنی جزایره چویرمك اوزره واقع اولان مساعی وفداکارلقلریله برابر، بو تجارت یینه طرابلس غربه اینوب، غدامس وغات و مرزوق طریقلری صحرای کبیرك اك ایشلك کاروان یوللریدر. فرانسه حکومتی جزایردن وسنغالدن سودانه ایچنه ایکی دمیر یول خطی تمدید ایدوب، آفریقای وسطینك تجارتنه مالك اولمق اوزره، صحرای کبیره دفعاتله کشف هیئتلری کوندرمش ایسه‌ده، بونلر کشفیات فنیه اجراسنه بیله موفق اوله‌مامشلردر. مصر طرفندن سودانه ایشلین کاروانلر ایسه نیلك مجراسنی تعقیب ایتدکلرندن، او جهتدن صحرای کبیر سودان طریقی اوزرنده بولنمیور.

صخر { (صحابه‌دن بر وجهه آتی بر قاچ ذاتك اسمیدر: (صخر بن جبر الانصاری) که مناسك حج حقنده بر حدیث شریفك راویسیدر. — (ابوحازم صخر الاحمسی) که قیس بن ابی حازمك پدریدر. — (صخر بن سلمان) که حقلرنده «تولوا واعینهم تفیض من الدمع» آیت کریمه‌سنك نازل اولدیغی بکائیندن اولوب، بونلر جهاده کیتمك آرزوسنده بولندقلری حالده، بینديریله‌جك حیوان بولنمدیغندن، جانب حضرت نبویدن رد بیورلمغله، اغلایه‌رق انصراف ایتمشلردی. — (ابو صعصعه صخر بن صعصعه الزبیدی). — (صخر بن عبدالله المدلجی) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (ابوحازم صخر بن العیلة الاحمسی) که اهل کوفه‌دن معدوددر. — (صخر بن قدامة العقیلی) که حسن بصری کندیسندن روایت ایتمشدر. — (صخر بن القعقاع الباهلی) که «ما احببت ان یفعله بك الناس فافعله بهم وما کرهت ان یفعله الناس بك فاجتنبه» حدیث شریفنك راویسیدر. — (ابو بحر صخر بن قیس التمیمی السعدی) که احنف اسمیله دخی معروف اولوب، «احنف» ماده‌سنده ذکری کچمشدر. — (صخر بن لوذان) که اهل حجازدن معدود اولوب، جانب نبویدن یمنه ارسال بیورلمشیدی. — (صخر بن معاویة النمیری) که «ولا شئوم وقد یکون فی المرأة والفرس والدار» حدیث شریفنك راویسیدر. — (صخر بن وداعة الغامدی) که اهل حجازدن معدود اولوب، طائفده ساکن اولمش، وتجارتله مشغول بولنمشدر. بر حدیث شریفك راویسیدر.

صخر { (ابن حرب بن امیه) [«ابو سفیان» ماده‌سنه مراجعت بیورلیه.]

صخره { بیت مقدسده حضرت سلیمان (عم)ك بنا ایتمش اولدیغی معبدك محلی اولوب، قدس شریفك حضرت عمر (رضه) زماننده وقوع بولان فتحنده بو محلده بر جامع شریف بنا اولنمشدی، که الیوم باقیدر.

صخره { اندلسده اکشونیه اقلیمندن اولدیغی «معجم البلدان» ده مذکوردر.

صخرة حیوة { اندلسك غربنده بر قصبه اولدیغنی ابن بشکوال بیان ایدیور.

صخیرات الثمام { (یاخود صخیرات الیمام) فخر کائنات (صلعم) افندمزك بدر غزاسنه عزیمتلرنده‌کی منزللرندن بریدر.

صداقت { (محمد) هند شعراسندن اولوب، [illegible] کجاوه قصبه‌سندندر. مولانا محمد اکرم غنیمتك برادر زاده‌سی و مشایخ قادریه‌دن حاجی عبدالرحمنك مریدی ایدی. مشایخ قادریه سلسله‌سی حقنده «ثواب المناقب» عنوانیله ٥٠٠٠ بیتی حاوی بر مثنویسی واردر. ١١٤٨ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

نیاز ما بود حق تنك برناز پنهانش
که زمزم شد زاشك شورمن چاه زنخدانش

صدر { فرس شعراسندن بر وجهه آتی اوچ ذات واردر:

برنجیسی (سید صدر جهان) هندستانك اود خطه‌سنده‌کی (بهانی) قصبه‌سندن اولوب، اکبر شاهه انتساب ایتمکله، بعض مناصب عالیه‌یه تعیین، و ٩٩٠ده

حکیم همام کیلانی معیتنده سفارتله ایرانه کوندریله‌رك، عودتنده قدری برتر اولمش ایدی . زیاده‌سیله کرم وسخاوته مالك برذات ایدی. ١٠٢٧ تاریخنده یوز یکرمی یاشنی متجاوز اولدیغی حالده ، وفات ایدوب ، بهانیده دفن اولنمشدر. شو بیت اونکدر:

شکری زان لب شیرین چون نصیب من نشد
دست بر سر میزنم دائم زحسرت چون مکس

— ایکنجیسی (میرزا صدر الدین محمد) جابر بن عبدالله انصاری حضرتلرینك نسلندن اولوب ، جد اعلاسی امیر تیمور طرفندن کرجستاندن اصفهانه کوتورلمش؛ وبونك اولاد واحفادی اصفهانده رتبهٔ وزارته نائل اولمشلر ایدی . صاحب ترجمه‌نك پدری وجدمادریسی برفساد اثناسنده شهید اولمغله، کندیسی سن‌شبابنده کابل طریقیله هندستانه قاچوب، برمدت کشمیرده اقامتدن صکره، شاهجهان آباده و اورادن لکهنویه هجرت ایتمش، وبقیهٔ عمرینی اوراده کچیرمشدر . شو رباعی اونکدر:

زانروزکه از برم شد آن ماه
میریزم اشك و میکشم آه
اشکی وچه اشك اشك حسرت
آهی وچه آه آه جانکاه

— اوچنجیسنك ترجمهٔ حالنه‌دسترس اولنه‌میوب، یالکز شو بیتی کورلمشدر:

هرکز دل مارا بغمی شاد نکردی
کشتی دکرانرا و مرا یاد نکردی

صدر الدین { [«ساقی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

صدر الدین { ایران شعراسندن اولوب، نیشابورلیدر . خوارزم مشاهانزماننده‌یاشامشدر. شوایکی‌بیت‌جملهٔ اشعارندندر:

کردهت روزکار دست و زبان زینهار
دست درازی مجو چیره زبانی مکن
باهمه عالم خلاف باهمه کس ازکز اف
هرچه ندانی مکو هرچه توانی مکن

صدر الدین { (میر —) ایران مشاهیر خطاطیننندن اولوب ، میرزا شرف جهان قزوینینك اوغلیدر. شاه عباس طرفندن تذکرهٔ دولتشاهك کتابتنه مأمور اولوب، اتمامنه موفق‌اوله‌مامشدر. ١٠٠٧ تاریخنده مشهده کیدرکن بسطامده وفات ایتمشدر.

صدر الدین اردبیلی { (شیخ — موسی) ملوك صفویه‌نك جد اعلاسی اولان شیخ صفی الدین اردبیلینك اوغلی و خلفیدر .

صدر الدین زاده { (محمد صادق افندی) [«صادق افندی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

صدر الدین قونوی { (ابو المعالی محمدبن اسحق) کبار مشایخ وعلمادن اولوب، قونیه‌لیدر. طفل ایکن پدری وفات ایتمکله، طول قالان والده‌سنی اووقت شامدن قونیه‌یه کلمش اولان محی الدین عربی حضرتلری تزوج ایتمش؛ وکندیسنك تربیه‌سنه سبب اولمشدر. علوم ظاهریه و باطنیه‌ده عصرینك فریدی اولوب ، شاکردانندن نیجه مشاهیر علما یتیشمشدر. مولانا جلال‌الدین رومی حضرتلرینك دخی صاحب ترجمه‌دن اخذ علوم ایلمش اولدیغی مرویدر . «نصوص»، «فکوك»، «نفحات الهیه»، «مفاتح الغیب»، «تفسیر فاتحه» ، «شرح حدیث» عنوانلی کتابلر جملهٔ تألیفاتندندر. ٦٧١ تاریخنده وفات ایدوب ، قونیه‌ده مدفوندر .

صدر فارسی { ایران مشاهیر خطاطیننندن اولوب، خراسانلیدر. ثلث و نسخ کتابتنده مشهور اولوب، ٩٠٩ تاریخنده بر مصحف شریف یازه‌رق، سطرلرك آره‌سنده اینجه خطله و سرخله آیات کریمه‌نك معناسنی وهامشنده فارسی تفسیرینی ضبط ایتمشدر. بومصحف شریف آیا صوفیه کتبخانه‌سنده موقوفدر.

صدری { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی توقادلی زاده دینمکله متعارف اولوب، اسمی (پیری) در. سلطان بایزید خان ثانی دورنده دائما کبرا و وزرا مجالسندن آیرلمامغله ، جمله‌سنك احوالنی بیلیردی. رملده دخی ادعای مهارت ایدردی. شو مطلع اونکدر:

دل کورمسه یوزوکی خیالکله اکلنور
هجران شبنده فکر وصالکله اکلنور

— ایکنجیسی اشتیبلی اولوب، شیخی افندینك درسنه دوام ایتمش؛ و ٩٩٣ده استانبولده وفات ایلمشدر . شو بیت اونکدر :

کرک درویش دلریش وکرک شاه جهان اولسون
سکا عاشق کچن اول جمله امتحان اولسون

صدفی { (ابو سعید عبدالرحمن بن ابی الحسین احمد) مشاهیر مؤرخین ومحدثیندن اولوب، امام شافعینک اصحابندن یونس بن عبدالاعلانک حفیدیدر. مصرک ایکی تاریخنی یازوب، ایکنجیسنی مصره دخول ایدن مشاهیرک تراجم احوالنه حصر ایتمشدر. بو تاریخلرینی (ابو القاسم یحیی بن علی الحضرمی) تذییل ایتمشدر. صاحب ترجمه ٣٣٧ تاریخنده وفات ایتمشدر.

صدقه { (بن منصور بن دبیس) [«سیف الدوله صدقه» ماده‌سنه مراجعت.]

صدقة السامری { (بن منجا بن صدقه) مشاهیر اطبا وحکمادن اولوب، شعر وادبیاتده دخی یدطولی صاحبی ایدی. ملوک ایوبیه‌دن ملک اشرف بن ملک عادلک خدمت طبابتنده بولنمش، وبک چوق انعاملرینه نائل اولمش ایدی. ٦٢٠ تاریخندن صکره‌جه حرانده وفات ایتمشدر. باشلیجه تألیفاتی بروجه آتیدر: «شرح التوراة»، «کتاب النفس»، «تعالیق فی الطب»، «شرح کتاب الفصول لابقراط» ناتمام، «مقالة فی اسامی الادویة المفردة» «مقالة فی مسائل طبیة» توحیده دائر «کتاب الکنز فی الفوز»، «کتاب الاعتقاد». خیلی اشعاری دخی اولوب، شو بیت او جمله‌دندر:

مالاح لناظری من العین عیون
الاوجرت من ادمعی فیض عیون
غزلان تقابین اراك و غصون
اعرض جنی فزون مابی جنون

صدقی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، ینکیچری اوجاغنه منسوب ایدی. درکاه عالی چاوشی اولدقدن صکره بر مقدار تیمارله تقاعدی اختیار ایتمشیدی. جنتلری دعوت ادعاسنده بولنوردی. شو ایکی بیت اونکدر:

زلف نگاری یاد صبا تار ومار ایدر
نیجه شکایت ایتمیه‌یم روز کاردن
سودای زلفی ایله قرار ایتمیوب سحر
کچدی نسیم قافلهٔ روز کاردن

صدقی { عثمانلی شاعره‌لرندن امة الله خانمک مخلصیدر. [«امة الله» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

صدقی { (شیخ سلیمان — افندی) متأخرین شعراء عثمانیه‌دن و طریقت سعدیه مشایخندن اولوب، سوتلیجه‌ده کائن تکیه‌نک پوست نشینی ایدی. (سلون افندی) دیمکله متعارفدر. ١٢٥٣ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

ماجرای دلی تقریره نه حاجت صدق
بیلنور حال دلك دیدهٔ خونباردن آه

صدقی { ایران شعراسندن اولوب، استرابادلیدر. قصیده کولقده مهارتی واردر. کاشانده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

باز کرسنه چشم بدور عدالتت
کنجشکرا بخانهٔ چشم آشیان دهد

صدقیا { ملوک بنی اسرائیلدن اولوب، میلاددن ٥٩٧ سنه اول بختنصر طرفندن قدس حاکملکنه نصب اولنمش؛ واون سنه حکومت سوردکدن صکره، بختنصره قارشی عصیان ایتمکله، جهانگیر موی‌الیه عسکر سوق ایده‌رك، اوزون بر محاصره‌دن صکره، کندیسنی اله کچیرمکله، کوزلرینی چیقاره‌رق، اسارت تحتنده ارض بابله کوندرمش ایدی.

صدقی زاده { (احمد رشید افندی) دور سلطان محمود خان ثانیده مسند مشیخت اسلامیه‌یه کچن علمادن اولوب، اردو قاضیسی صدقی افندینك اوغلیدر. ١١٧١ تاریخنده طوغوب، علی الاصول دور مدارس وقطع مراتب ایده‌رك، بلاد اربعه ومکه و استانبول قضالرندن صکره، ١٢٣١ ده آناطولی و متعاقباً روم ایلی قاضیعسکری اولمش؛ و ١٢٣٨ ده مسند مشیخت اسلامیه‌یه ارقا اولنه‌رق، اون برآیه قریب بومقامده قالدقدن صکره، عزل اولنه‌رق، برکی قضاسی آربه‌لق تخصیص اولنمش؛ وروم ایلی حصارنده‌کی یالیسنه چکلمش ایدی. ١٢٥٠ تاریخنده وفات ایدوب، اکری قپو جوارنده طوغلو دده قربنده دفن اولنمشدر. فقهده وسائر علومده یدطولی صاحبی ایدی.

صدوی { شعرای ایراندن اولوب، من اصل استرابادلی اولدیغی حالده، کاشانده یاشامش؛ و ٩٥٢ ده وفات ایتمشدر. شو قطعه جملهٔ اشعارندندر:

کر عاقلی مباش مقید بهیچ جا
نشنیدهٔ که ملك خدابندهٔ خدا

بحر قناعتست که در موج آمده
عریان تنی که هست منقش زبوریا

صدیق { (ابو امامه — بن عجلان الباهلی الهمی) صحابه‌دن اولوب، بعده حمصده ساکن اولمش؛ و ۸۱ تاریخنده وفات ایتمشدر. شام جهتنده‌کی صحابه‌نك اك صکره وفات ایدنلرندن اولوب، کندیسندن بر چوق تابعین روایت احادیث شریفه ایتمشلردر.

صِدّیق { حضرت ابا بکر (رضه) افندمزك مخلص شریفلریدر. (صدیق اکبر) دخی دینور.

صرّاف { (شیخ ابراهیم — بن حسین) ابو الفتح سلطان محمد خان دوری کبار مشایخندن وآق شمس‌الدین حضرتلرینك مریدانندندر. اصلاً سیواسلی اولوب، قیصریه‌ده (خوند خاتون) مدرسه‌سنده مدرس ایکن، بو مدرسه‌لك مذهب حنفی اصحابنه مشروطیتنی خبر آلنجه، کندیسی شافعی المذهب اولدیغندن، مدرسه‌یی ترکله، کندیسنده حاصل اولان جذبه‌نك سوقیله، اردبیل مشایخنه واصل اولمق اوزره، اوطرفه متهیء عزیمت اولمش ایسه‌ده، آق شمس الدینك اوصافنی ایشیدنجه، تبدیل طریق ایله، مشارالیهك بولندیغی بکبازاری قصبه‌سنه کله‌رك، ارشاد اولنمش؛ وطول مدت خلوت وریاضت وعبادتله مشغول اوله‌رق، زمرهٔ واصلینه قاریشمشدر. ۸۸۷ تاریخنده قصبهٔ مذکوره‌ده وفات‌ایدوب، قبری اوراده زیارتکاهدر. اطوار سلوك حقنده «کازار» عنوانیله بر تألیفی واردر.

صرب { (Serbes) جنوبی اسلاو اقوامندن بر قوم اولوب، شعبه‌لری اولان خرواتلر واسلاوونلرله برابر بالقان شبه جزیره‌سنك شمال غربی کوشه‌سنده وآوستریا ومجارستانك اوراپه قریب محللرنده والحاصل آدریاتیق دکیزینك شمال شرقی ساحلیله صاوه حوضه‌سنده ساکندرلر. صربیه، بوسنه، هرسك، قره طاغ، دالماچیه، خرواتستان و اسلاوونیه مملکتلری صرب اهالی ایله مسکوندر. بونلرك مجموعی تقریباً ۸ ملیون نفوس تخمین اولنیور. صربلرك اصل وطنلری قارپات سلسلهٔ جبالنك شمالنده غالیچیا‌ده اولوب، یدنجی قرن میلادیده جنوب غربی‌یه طوغری هجرتله، طونه‌یی تجاوز، و شمدی بولندقلری یرلره دخول ایده‌رك، و اوراده بولدقلری ایلیریان وکلت اقوامیله قاریشه‌رق، ولسانجه بونلره غلبه چاله‌رق، یرلشمش؛ وبر طاقملری بالقانلرك ایکی طرفنه یاییلوب، اوراده وولغا جهتندن کلن بلغار تاتارلریله قاریشه‌رق، بو اختلاطدن شمدیکی بلغار قومی تولد ایتمشدر. بووجهله بلغارلر تاتار ایله صربدن وصربلر دخی اصل صرب ایله کلت وایلیریان اقوامی افرادندن مرکبدر. صربلر وعلی الخصوص بوسنه و هرسك ایله قره طاغ ودالماچیه‌ده ساکن اولوب‌ده ایلیریانلرله یعنی اسکی آرناودلرله اختلاط وامتزاج ایدنلری سائر اسلاولر کبی قیصه بویلی وکوچك بدنلی آدملر اولمیوب، بالعکس اوزون بویلی ایری بدنلی وقهرمانانه اطوار و حرکاته مالکدرلر. صرب لسانانك ادبیاتی یکی اولوب، اورتودوقس مذهبنده بولنانلری روس و قتولیك مذهبنه تابع اولانلری لاتین حروفیله لسانلرینی یازارلر. بونلرك ایچنده یاریم ملیوندن زیاده مسلمان دخی بولنوب بوسنه وهرسکده ساکن اولدقلری اونودلمامليدر. بونلر دخی لسانلرینی خط عربی ایله تحریره چالیشیورلر.

صربستان { یاخود صربیه (Serbie, Servie) وصربجه (Srbiia) بالقان شبه جزیره‌سی دول صغیره‌سندن اولوب، یقین وقته کلنجه‌یه قدر دولت عثمانیه‌یه تابع بر پرنسلك ایکن برلین معاهده‌سیله دولت مشارالیهایه اولان ارتباطی قطع اولنه‌رق، استقلال ویرلمش، وددرت سنه صکره عنوانی قراللغه تحویل اولنمشدر.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — صربیه قراللغی بالقان شبه جزیره‌سنك شمال غربی قسمنده واقع اولوب، صرب اهالی ایله مسکون اولان ممالكك قسم شرقیسندن وتقریباً بر ثلثندن عبارتدر. ۲° ۲۲´ ۱۵″ ایله ٤٤° ۵۸´ ۵۰″ عرض شمالی و ۶° ۴۹´ ایله ۲۰° ۲۹´ ۳۱″ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، غیر منتظم بر مثلث صورتنی ابراز ایدیور که اساسی شمالده صاوه و طونه نهرلرنده ورأسی جنوبده ورانیه قربنده‌در. شمالاً بلغراده قدر صاوه واوراده آشاغی طونه نهرلریله آوستریا ومجارستان دولتندن آیریلوب، شرقاً اولا ینه طونه نهریله رومانیه‌دن آیرلمشدر. طونه‌دن (تیموق

منصبنـدن حدود آیریلوب ، اورادن یوقاری شرقاً بلغارستانله، جنوباً وجنوب غربی جهتندن ممالك عثمانیه‌نك قوصوه ولایتیله یعنی آرناودلق حطه‌سیله، غرباً دخی بوسنه ایله محدوددر. حدود غربیه‌سنك قسم اعظمنی (درینه) نهری تشکیل ایدوب، شرق وغرب جنوبی حدودینك دخی اکثری تقسیم میاه خطنی تعقیب ایتدیکیچون ، همان هرطرفدن حدود طبیعیه ایله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٨٫٥٨٩ مربع کیلو- متره واهالیسی ٢١٦٢٧٥٩ کشیدر .

حال طبیعیسی، جبال وانهاری . — صربستانك اراضیسی پك عارضه‌لی اولوب، بوکوچك مملکته اوچ طرفدن طاغلر کیره‌رك، ایچنده تشعب ایدرلر. آلپ سلسلهٔ جبالنك بوسنه وآرناودلقه طوغری اوزانان شرق قولی صربیه‌نك غرب جنوبی جهتندن بومملکتك ایچنه برقول اوزاتدیغی کبی ، شرق جنوبی جهتنـدن دخی بلقان سلسله‌نك بر قولی کیرر، وشمال شرقی کو- شه‌سنده دخی قاریات سلسلهٔ جبالنك برقولی طونه‌یه چکید ویردکدن صکره کسب ارتفـاع ایدر. بو اوچ مختلف جهتدن کلن طاغلر صربیه داخلنـده بر چوق قوللر وشعبه‌لر صاله‌رق ، بربرلرینه کرفت اولدقلری حالده ، طاغلق وپك عارضـه‌لی بر یر حاصل ایدرلر؛ وآره‌لرنده برچوق طار بوغازلر وبعض کوزل دره‌لر وبایرلر تشکل ایدر. بوطاغلر اوقدر قاریشیقدر، که اکثرینك خانغی طاقمه منسوب اولدقلری فرق اولنه- میوب، چوغی منفرد کبی کورینور. غرب جهتنده‌کی طاغلرینك اك یوکسکلری حدود عثمانیه‌ده‌کی (یاوور پلانینه) وغولیه پلانینه) اولوب، برنجیسنك ١٧٠٠ وایکنجیسنك ١٨١٩ متره ارتفاعی واردر. دها شمالده بوسنه حدودی قربنده (یاغودینه) و(مالین) طاغلری بولنوب، ایکیسنك محل التصـاقنده اولان (للووه) طاغنك ١٢٧٢ متره ارتفاعی واردر. جنوب جهتنده حدود عثمانیه‌ده واقع (قپاتونیق) طاغنك اك یوکسك محلی ١٨٢٢ متره ارتفاعنده‌در. شرق جهتنده بلغا- رستان حدودنده واقع (استاره پلانینه) طاغنك اك یوکسك ذروه‌سی ٢١١٩ متره یوکسك اولوب، بتون صربیه‌نك اك مرتفع محلیدر. قاریات سلسله‌سنه مربوط اولان شمال شرقی جهتی طاغلرینك باشلیجه‌سی (شتو- لوبینیه) سلسله‌سی اولوب، اك یوکسك ذروه‌سنك ١١٧٤ متره ارتفاعی واردر.

میاه جاریه‌سی وانهاری پك چوق اولوب ، طونه ایرماغی حدود شمالیه‌سنك قسم اعظمیله حدود شرقیه- سنك برمقـدارینی آیرمغله، صربستان تمامیله طونه حوضه‌سی داخلنده بولنیور. طونه‌یه تابع صاوه نهری حدود شمالیه‌سـنك قسم غربیسنی تشکیل ایدیور . صاوه‌یه تابع (درینه) نهری حدود غربیه‌سنك قسم اعظمنی تشکیل ایدوب ، صاغدن صربیه طوپراغنده بر ایکی چای دخی آلیر . حدودینی آیران بو اوچ نهردن بشـقه، صربیه‌نك ایچنـده جریان ایدر و ینه طونه‌یه منصب اولور برقاچ نهراولوب، بونلرك اك بیوکی (موراوه) نهریدر. صربستانك قسم اعظمی مورا- وه‌نك حوضه‌سندن عبارت اولوب ، بونهر بلغارستان وممالك عثمانیه حدودنده‌کی طاغلردن ویالکز بر قولی بلغارستان حدودی داخلنـده نبعـان ایدن بر چوق چایلردن بالتشکل ، صربیه‌نك اورته‌سـندن شماله طوغری جریانله، بلغار موراوه‌سی نامنی محافظه ایدوب، صربیه‌نك وسطلرنده غرب جهتندن کلن صربیه مورا- وه‌سیله برلشیر. اشبو صربیه موراوه‌سی دخی قوصوه ولایتنك پرشـتنه سنجاغندن صربیه‌یه کیرن (ایبار) نهرینی آلیر. بواجتماعدن صکره موراوه نهری خیلی بیوك اولدیغی حالده، شماله طوغری اولان جریاننده دوامله، صاغ وصـولدن برقاچ چایك دها صـولرینی جمع ایده‌رك ، بر طاقم طار بوغازلردن بعـد المرور، سمندره اووه‌سـنه دوشـوب ، ایکی قوله آیریلیر، که بری سمندره قربنده ودیکری دها آشاغیده طونه‌یه دوکیلور. صربستانك بتون قسم جنوبیسی یعنی نصفندن زیاده‌سی موراوه حوضـه‌سی داخلنده اولوب، بتون میاه جاریه‌سی بونهره دوکیلور. قسم شمالیسنده ایسه طوغریدن طوغری‌یه طونه‌یه دوکیلور بر قاچ نهری دها واردر، که بونلرك باشلیجه‌لری موراوه منصبنك آلت طرفنده طونه‌یه دوکیلن (ملاوه) و غرا- دیشته‌ده دوکیلان (پك) ایله شرقاً بلغارستان حدودینك قسم شمالیسنی آیران (تیموق) نهرلریدر. درینه ایله موراوه مجرالری آره‌سنده دخی صاوه نهرینه دوکیلور (قولوباره) اسمنـده بر نهر واردر ، که (مالین) طاغلرندن اینن برقاچ چایدن تشکل ایدر.

صربیه‌نك ذکره شایان کوللری اولمیوب ، یالکز جنوب شرقی جهتنده‌کی مرتفع محللرنده بعض کوچك کوللری و طونه و صـاوه یتاقلری قربنده بعض

بطاقلقلری و بو ایکی مجرانك ایچنـده بر قاچ کوچك آطه‌سی دخی واردر.

اقلیم وهواسی . — صربستانك هواسی عمومیت اوزره معتـدل اولوب ، میزان الحراره یازین نهایت ٢٥ درجه وقیشین تحت الصفر ٢ درجه کوستر. آنجق برسنه‌سی برسنه‌سنه بکزمیوب ، اکثریا اسن روزکارلره کوره تخالف ایدر. صربیه هرنه‌قدر موقعاً اوروپانك ممالك جنوبیه‌سندن معدودایسه‌ده، هواجه اوروپای وسطی‌یه مشابه‌اولوب، جهت جنوبیه‌سنده‌کی طاغلرك ارتفاعی جنـوب روزکارینك حلولنـه مانع اولور؛ ومملکتك شماله طوغری مائل اولمسی اقطـار شمالیه احوال‌هوائیه‌سنك سرایتنه یاردیم ایدر. قیشین اکثریا شمال غربی وشمال شرق روزکارلری اسوب، برنجیسی قار یاغدیرر ؛ و ایکنجیسی آچیق هوا ایله قورو صـوغوغی کتیرر . جنوب روزکاری سـیرك اولوب ، اسـدیکی وقت هوایی ایصیده‌رق، یاغمور یاغدیرر . اك کوزل هواسی آدریاتیق دکیزندن کلن غرب وغرب جنوبی روزکاری اسدیکی وقت اولوب، قیشین کوزل یاغمورلر یاغـدیرر ، و یازین سرینلکی موجب‌اولور. یاغمورلرینك مقداری حداعتدالده‌در.

اراضیسی ، محصـولات و نباتات و حیـواناتیله معادنی . — صربستانك اراضیسی و علی الخصـوص موراوه وصاوه وادیلری پك منبت‌اولوب، هرنه‌قدر زراعت هنوز اسکی اصولده اجرا اولنمقده ، وتعاقب مزروعات اصولی بیلنمیوب، برقاچ سنه‌صره‌سیله برنوع محصول اکیله‌رك، بعده‌اراضی دیکلندیرلمکده ایسه‌ده، بنه احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایتدکدن صکره ، خیلی مقداری‌ده اخراج اولنه‌جق قدر محصولات حاصل اولمقده‌در. محصولاتك نصفنه قریب مقداری مصر اولوب ، اهـالیٔ محلیـه‌نك باشلیجه تعیشی بوندن اولدقدن بشقه، سـنوی بش اون بیك طونیلاته‌لق مصر دخی اخراج اولنور. سـائر محصـولاتك قسم اعظمی بغدای اولوب، بوندن سنوی قرق اللی بیك طونیلاته‌لق اخراجات وقوع بولمقده‌در. آربه، چاو. دار، بولاف و سـائر حبوبات اوچنجی درجه‌ده‌در . کنویر محصولاتی دخی چوق اولوب ، سنوی تقریباً بریچق ملیون فرانق‌قیمتنده اخراجات وقوع بولیور. توتون محصولاتی‌دخی مقدما چوق‌ایدیسه‌ده، انحصار اصولنك اتخاذندن بری آزالمقده‌در . شرق وجنوب

جهتلرنده باغلر چوق اولوب ، خیلی شراب اولمقـ[ده] ایسه‌ده ، اعمالی اصـولی بیلمدکلرندن ، یالکز بر آ[ز] برلرینك شرابی‌مقبولدر. سبزه‌واشجار مثمره باغچه‌لر[ی] دخی چوق اولوب ، اك بول میوه‌لری اریکدر بو میوه‌دن کلیتلی مقدار قورودیلوب، اخرا[ج] اولندیغی کبی، برخیلی مقداری‌ده (اشلیونه) دینل[ن] برنوع راقی وناردن اخراجنه استعمال اولنور. الما آرمود، کراز، اینجیر، بادم، کستانه وسـائر میوه دخی حاصل اولور. اخیراً پاموق زرعی دخی تجر[به] اولنه‌رق ، ایی نتایج آلنمشـدر . صربلیلرك یوزد[ه] طقسانی کویلی‌اولوب، زراعتله مشغول‌اولدقلری کبی قصبه‌لیلردن برقسمنك دخی مشغولیتی زراعتدر.

ادارهٔ عثمانیه زماننده صربیه اورمانلرینك کثرتی مشهوراولوب، اووقتدن بری اورمانلرك چوغی آچیله‌ر[ق] تارله‌یه تحویل اولنمش ایسه‌ده، ینه مرعی وچایرل[ر] و بناءً علیه حیوانات اهلیـه‌سی چوقدر . بر آز اسکی اولان بر استاتسـتیقه کوره ، صربیه داخلنـ[ده] ۱۰۰۰۰۰۰ صیغیر، ۱۹۶۰۰۰ آت، ۲۱۵۰۰۰۰ طوموز ، ۳۴۸۰۵۰۰ قیون و ۵۸۰ ۵۸۶ کچی موجوددر. آنجق حیوانات یتیشدیرمك فن‌واصو[لی] بیلنمیوب، حیوانات کندی‌باشلرینه‌براقلمقده‌اولدیغندن اکثری ضعیف و جنسـلری عادیدر . شرق جهتنده وزایچار اطرافنده آتلرك جنسی‌ضرر سزدر. قیونلرینك یاغیسی چوق ایسه‌ده، قالین ویرتدر. طوموزلر میشه اورمانلرنده پلاموطله بسـلندیکندن مقبو[ل] اولوب ، سنوی اون اون ایکی ملیون فرانق قیمتنـ[ده] آوستریایه اخراجاتی اولیور. آریلرله ایپك بوجکلر[ی] پك آزدر.

اورمانلری وقتیله پك چوق ایکن، ایی باقلمامقد[ن] چوغی تلف اولوب ، یالکز جنوب غربی و جنو[ب] جهتلریله درینه نهری حوضه‌سنك یوقاری طرفلرن[ده] کنیشجه اورمانلر بولنمقده‌در. اورمانلرینك اشجار[ی] میشه، چام، کورکن وسـائر انواعدن عبارت اولو[ب] باشلیجه اودون قطعنه یارارلر. کراسـته قطعنه یار[ار] آغاجلری پك آز اولوب ، صربسـتانك کراسـته[سی] آوستریادن ادخال اولنور. نباتات و اشجارجه صرب[یه] بر طرفدن آلمانیه وسائر وسطی اوروپا و بر طرفد[ن] دخی بالقان اقطارینه مشابهدر.

معادنجه صربیه پك زنکین اولوب، کمور ولنکی[ت]

وغرافيت كاينله بولنديغى كبى، دمير، باقير، قورشون، كموش، آنتيمون، جيوه، مقناتس، نيكل، قوبالت وآلتون معدنلرى دخى مختلف محللرنده بولنوب، اسكى روماليلر صربيه‌ده معادن چيقارمق اوزره آيريجه بر دائره تشكيل ايتمشلردى؛ و چيقارمش اولدقلرى معدنلرك اوجاقلرى اليوم مشهوددر. آنجق شمديكى حالده معادن مذكوره‌نك پك آز چيقا-رلمقده‌در. هر رنكده مرمرلرله ليطوغرافيا طاشلرى دخى چوقدر. مياه معدنيه‌سى پك چوق اولوب، انواع امراضه نافع برقاچ قابليجه‌سى‌ده واردر.

معارف وصنايع وتجارتى. — صربيه‌ده معارف عموميه هنوز كرى ايسه‌ده، اللى سنه‌دن برى ترقى طريقنى طوتوب، سنه‌دن سنه‌يه چوق فرق ايتمكده‌در. بوندن يدى سنه اولكى استاتستيقه كوره، صربيه‌ده ٦٦٨ مكاتب ابتدائيه، ٢٢ مكاتب اعداديه، ٥ مكاتب خصوصيه، ٢ دارالمعلمين، بر عقائد مكتبى، بر اناث مكتب عاليسى، وبلغرادده اوچ شعبه‌يه منقسم بر دار الفنون واردر. دارالفنونك ٣٠٠ ى متجاوز شاكردى و ٣٣ معلمى واردر. بلغرادده بر آقادميا وبوكا مربوط ٥٢٠٧٢ جلدى حاوى بربيوك كتبخانه ايله برموزه موجوددر. اهالى‌يى مطالعه‌يه آليشديرمق اوزره ٤٢ قرائت جمعيتى دخى بولنوب، بونلرك نشر معارف خصوصنده پك بيوك خدمتلرى كورلمشدر.

صنايع هنوز پك كرى اولوب، اهالينك زراعت وحيواناتله اشتغالى و شهر و قصبه‌لرك ندرتيله اكثر اهالينك كويليدن عبارت اولمسى صنايعك ترقيسنه مانع اولمشدر. صنايع محليه اولرده قادينلر طرفندن ايپلان بز، شياق، چوراب كبى كندى ملبوساتلرينه متعلق شيلردن عبارتدر. بتون صربيه‌ده‌كى ماكينه‌لر آنجق ١٠٠ عددنده اولوب، بونلرك‌ده قسم كليسى دكرمندن عبارتدر. صو دكرمنلرى دخى چوقدر. بلغرادده برقاچ طوغله وكرميد وبرقاچ بيره فابريقه‌سى واردر. پيروتده يعنى شهركويده اداره عثمانيه زمانـ-نده ياپيلان خاليلر وكليملر صنعتى تدنى ايتمش ايسه‌ده، ينه خيلى مقدار كوزل خالى وكليم ياپلمقده‌در.

تجارتى پك اوقدر ايلرى اولميوب، اخراجاتى ٤٠ و ادخالاتى ٣٥ مليون فرانق راده‌لرنده‌در. اخراجاتى باشليجه ذخاير، طوموز وساير حيوانات، درى، ارلك وسائره‌دن عبارتدر. تجارتك قسم اعظمى آوستريا وايكنجى درجه ممالك عثمانيه ايله اجرا اولنوب، ساير دولتلرله اولان تجارتى پك جزئيدر. ترانسيت تجارتى يعنى خارجدن كلوب ينه خارجه كيدن مواد تجاريه دخى سنوى ٧ مليون فرانق راده‌لرنده‌در. داخلى تجارتى پك آز اولوب، باشليجه حيوانات آليم وصاتيمندن عبارتدر. صربيه داخلنده يوز قدر پناير قوريلور. بلغرادده بر بيوك بانقه ايله ديكر بر بانقه وبرى بلغرادده برى نيشده اولمق اوزره ايكى ترهين املاك بانقه‌سى واردر. تجارتى تسهيل ايچون متعدد دمير يوللرى اولميوب، درسعادتدن اوروپايه كيدن بيوك خط شهركويندن ونيشدن كچه‌رك، ونيشده سلانيك واسكوبدن كلن طريقيله برلشه‌رك، بلغرادده واصل اولور؛ وصاغدن كسندره‌يه وصولدن قراغو-يواجه برر شعبه دخى اوزاتير. شوسه‌لرى اولدقجه منتظمدر. طونه وصاوه نهرلرى سير سفائنه صالح اولوب، تجارتك تسهيلنه خيلى ياردملرى اولور.

اهاليسى، جنسيت ولسان ومذهبلرى. — صربيه اهاليسى، يوقاريده ديلديكى كبى، ٢١٦٢٧٦٠ كشى اولوب، يوزده ٥١ دن زياده‌سى ذكور و ٤٩ دن آز مقدارى اناثدر. تأهلات چوق اولوب، تولدات اوقدر چوق دكل ايسه‌ده، وفيات آز اولديغندن، بومملكتك اهاليسى سنه‌ده بيكده ٢٠ نسبتنده تزايد و تكثر ايتمكده‌در. اهاليسنك اونده طقوزى صرب قومنه منسوب اولوب، قصورى رومان، چنكانه وسائره‌دن عبارتدر. صربستانده ساكن اولان صربلر عموم صرب قومى افرادينك بر ربعندن آز اولوب، بوسنه، هرسك، قره‌طاغ و مجارستانده‌كى صربلردن لسان و جنسيتجه فرقلرى اولمديغى كبى، خروات و اسلاونلردن دخى فرقلرى پك آزدر. بلغارلر وروسلرله اولان قرابت جنسيه‌لرى ايكنجى و ساير اسلاولرله اولان مناسبتلرى اوچنجى درجه‌ده‌در. عموميت اوزره صربليلر اورتودوقس مذهبنده اولوب، بو مذهبده بولنميان اهالى آنجق ٢١٠٠٠ كشى‌يه بالغ اولور، كه بونلردن ١٣٠٠٠ قدرى مسلم، ٤٠٠٠ ى قتوليك، ٣٥٠٠ ى يهودى و ٥٠٠ قدرى پروتستاندر. صربجه اسلاو لسانلرينك الك لطيف و آهنكليسى اولوب، بو لسان اون دردنجى قرن ميلاديده يازلمغه باشلامش ايسه‌ده، بر چوق وقت كتابلرى برطاقم مذهب كتابلرندن عبارت قالوب،

نهایت قرن حاضر میلادیده (ووق قراجیچ) ك سعی وغیرتیله صرف ونحو ولغت کتابلری ضبط اولنه‌رق، ادبیاتنك اساسی وضع اولنمش؛ وجغرافیوندن حکایه‌نویس (میلیچویچ)، شاعر (ولادان کورکویچ)، منقد (وولوویچ)، طبیعیوندن (پانچیچ)، علم الارض علماسندن (یویوویچ)، جغرافیوندن (قاریچ) وتعریف‌الامم علماسندن (غویچویچ) کبی علما و ادبانك همتیله صرب ادبیاتی خیلی ترقی ایتمش؛ وکتب ادبیه وفنیه‌لری چوغالمشدر.

تقسیمات ملکیه‌سی، شهروقصبه‌لری. — صربستان مقدما ۲۲ سنجاغه منقسم ایکن، ۱۸۹۰ تاریخنده پایتختی اولان بلغراد شهرندن ماعدا ۱۵ سنجاغه تقسیم اولنمشدر، که اسملریله مساحهٔ سطحیه‌لری و نفوس ومرکزلری بروجه آتیدر:

سنجاق	مربع کیلومتره	اهالی	مرکزی
بلغراد شهری	۱۲	٥ ٤٥٨	بلغراد
قراغویواج	۲ ۳۸٥	۱٤۰ ۱٦٥	قراغویواج
قرانیه	۳ ۲٥۹	۹۱ ۹۱٥	نغوتین
قروشواج	۳ ۲٥٦	۱٤۹ ۲٦٤	قروشواج
موراوه	۳ ۱۱۰	۱٥۹ ۹۰٤	چویریه
اوبیچه	٤ ۳۸۳	۱۳۷ ۷۰۳	اوبیچه
پیروت	۳ ۱٤۳	۱۲۰ ۷٥۳	پیروت
پودوناویه	۳ ۲٤۱	۲٦۰ ۱۹۸	سمندره
پودرینه	۲ ۳۷٦	۱۷۷ ۰۲۳	شاباچ
پویارواچ	۳ ٦۳۸	۲۰٤ ۷۲۲	پویارواچ
رودنیك	٤ ٥٥۱	۱٥۱ ٦۸۹	چاچاق
تیموق	۲ ۰۹۲	۹۲ ۳٤۳	تنایواچ
توپلیچه	۲ ٦۳۳	۱٤۱ ۲۳٦	بروقوپله
چرنارقه	۱ ٤۳۹	٦۹ ۰٦۳	زایچار
والیوو	۲ ۹۰٥	۱۱۳ ۸۱۸	والیووه
ورانیه	٤ ۱۹۷	۱٤۷ ٦۰۱	ورانیه
جمعاً	٤۸ ٥۸۹	۲ ۱٦۲ ۷٥۹	

بو سنجاقلرك هر بری برقاچ قضایه وقضالر ناحیه‌لره منقسم اولوب، بتون صربیه‌نك قضالری ۷۲ وناحیه‌لری ۱۲۷۰ در. قرا وشهر وقصبه‌لری ۳۲۳۳ عددنده‌در. مرکز وپایتختی اولان بلغراددن بشقه شهر اطلاقنه شایان معموره‌سی اولمیوب، شهر مذکورك ٥٤ ٤٥۸، نیشك ۱۹ ۹۷۰، لسقوواچك ۱۲ ۱٤٦، قراغویواچك ۱۱ ۹۳۲، ورانیه‌نك ۱۱ ۳۹۹، پویارواچك ۱۱ ۱٤۰، شاباچك ۱۰ ٥٥٥، پیروتك یعنی شهر کوینك ۱۰ ۱۰۸، سمندره‌نك ٦٥۷٥، اوبیچه‌نك ٥ ٦۱٥ وآلکسیناچك ٥ ۰۸٥

اهالیسی واردر. بش بیکدن آز نفوسلری اولان قصبه‌لریده آزدر.

اصول اداره‌سی، قوهٔ مالیه وعسکریه‌سی. — صربیه‌نك حکومتی مشروطیتله اداره اولنور قراللق اولوب، قراللغی اوبرنوویچ عائله‌سنده ارثاً بدردن اولادینك بیوکنه انتقال ایدر. ۸ ناظردن مرکب هیئت وکلاسی، اسقوپجینه اسمیله ۱۳٤ اعضادن مرکب مجلس مبعوثانی و ۱٦ اعضادن مرکب بر شورای دولتی واردر. مبعوث انتخاب ایتمك حقی ۲۱ یاشنی متجاوز وسنوی اقلی ۳۰ فرانق ویرکی ویرن اهالیه و مبعوث انتخاب اولنمق حقی دخی ۳۰ یاشنی متجاوز اولانلره مخصوصدر. بهر سنجاقدن انتخاب اولنه‌جق مبعوثلردن ایکیسنك مکاتب عالیه‌دن چیقمش اولمسی شرطدر. شورای دولت اعضاسنك نصفی مجلس مبعوثاندن انتخاب، ونصف دیکری قرال طرفندن تعیین اولنور. ناحیه مدیرلریله مجلسلری دوائر بلدیه رؤسا ومجالسی کبی اهالی طرفندن انتخاب اولنور. وارداتی ½ ٥٦ ملیون فرانق راده‌لرنده اولوب، مصارفی ½ ٥۹ ملیون فرانقدن زیاده‌جه‌در دیونی ۳۳۰ ملیون فرانقدر. قوهٔ عسکریه‌سی ۸٤ ۰۰۰ عساکر نظامیه و ردیفه ایله ۰۰ ۵ /۳ عساکر ملیه‌دن عبارت اولوب، خدمت موظفه‌سی بر ردیفلکی طقوز سنه‌در. بلا استثنا بهر صربلی یکرمی بر یاشندن اوتوز بر یاشنه‌دك نظامیه وردیف سلکنده بولنوب، بعده اون سنه برنجی واون سنه دخی ایکنجی صنفده که جمعاً یکرمی سنه عساکر ملیه سلکنده بولنور. صربیه اسویچره کبی آوروپا دولی ایچنده ساحله مالك اولمیان بر دولت اولمغله بحریه‌سی یوقدر.

احوال تاریخیه‌سی. — صربستان جوارلرنده‌کی یرلرله برابر زمان قدیمده پلاسج اقوامندن تراکیه خطه‌سی اهالئ قدیمه‌سیله همجنس بر قومله مسکون اولوب، بعده غرب شمالی جهتندن کلت اقوامندن دخی برجماعت کلوب یرلشمش ایدی. مؤخراً رومالیلرك ضبطنه کچوب، آشاغی میسیا تسمیه اولنان بلغارستاندن تفریق ایچون، (یوقاری میسیا) تسمیه اولنمشدی. او صره‌ده برچوق رومالیلر بو طرفه نقل وتوطن ایتمکله، اهالئ اصلیه‌سی دخی بر درجه‌یه قدر لاتینلشمشیدی. یدیجی قرن میلادیده قسطنطنیه

روم ایمپراطورلرندن (هراقلیوس) طرفندن آوارلره قارشی امداده دعوت اولنان صربلر قاربات سلسلهٔ جبالنك اوته‌سندن كلوب، صربیه‌ده یرلشمش؛ وبونلر هر بری كندی رئیسی طانیر بر چوق قبائله منقسم اولوب، بونلرك (ژوپان) اسمیله (درینه) كنارنده واقع (دشنیجه) ده مقیم بر باش رئیسلری وار ایدی ایسه‌ده، حقیقتده بینلرنده بركونه ارتباط ومنتظم بر حكومت یوغیدی. بونلر روم ایمپراطورلری نامنه بلغارلره قارشی بر چوق وقت محاربه ایتدكدن صكره، ١٠١٩ تاریخ میلادیسنده ایمپراطور (واسیل) ك بلغار دولتنه ختام ویرمسیله، بو محاربه‌لر برطرف اولمش ایسه‌ده، صربیه دخی بیزانس دولتنك برایالتی حكمنه كیرمشدی. صربلیلر اوندن اول طقوزنجی قرن میلادیده خرستیانلغی قبول ایتمشلردی. صربلیلر اووقت بیزانسك تابعیتندن چیقمق تشبثاتنه كیریشوب، نهایت رؤسالرندن (استفان نمانیا) اسمنده بری ١١٥٩ ده صربلیلره استقلالی قزاندیرمغه مقتدر اولدقدن صكره، صرب رؤساسنی دخی مغلوب ایدوب، بتون قومنی كندی اداره‌سی آلتنه آلمش؛ وقراللغنی اعلان ایتمش؛ وبونك احفادندن (استفان دوشان) ١٣٣٤ تاریخنه‌دك حكم سوروب، بیوك بر قوت و اقتدار قزانمغله، ماكدونیه وآرناؤدلغی وتسالیا ایله یونانك قسم شمالیسنی ضبط ایده‌رك، بیوك بر دولت تشكیل ایتمشیدی. آنجق ممالكنی برطاقم اقسامه تقسیم ایتمكله، وفاتندن صكره اوغلی بشنجی اوروش اداره‌یه مقتدر اوله‌میوب، بنه برطاقم دره بكلری اكتساب قوت ایتمشلردی. نهایت بونك بلاولد وفات ایتمسیله، ١٣٦٩ ده (نمانیا) خاندانی نهایت بولوب، (ووقاچین) اسمنده بری حكومتی ید اداره‌سنه آلمش ایسه‌ده، عثمانلیلرله ایتدیكی محاربه‌ده مغلوب اولوب، وفات ایتمش؛ وبوندن صكره موقع اقتداره كلن لازار (هربلیانوویچ) ١٣٨٣ ده قوصوه ملحمهٔ كبیره‌سنده سلطان مراد خان اول طرفندن كلیاً مغلوب ومنهزم ومیدان حربده مقتول اولمشدر. بو محاربه اسكی صربیه استقلال ودولتنه ختام ویروب، صربلیلر اوته‌ده بریده برمدت مقاومت ایتمشلرسه‌ده، نهایت عرض اطاعته مجبور اولوب، صربیه دولت عثمانیه‌نك بر ایالتی حكمنه كچمشیدی. اوندن صكره بلغراد عثمانلیلر ایچون آلمانلره ومجارلره قارشی بر دارالحرب حكمنی آلوب، صربیه عصرلرجه تعاقب ایدن محاربات عظیمه‌نك میدانی اولمش ایدی. نهایت قرن حاضر میلادی اوائلنده صربیه‌ده عصیان اماره‌لری ظهور ایدوب، ١٨٠٧ ده روسیه ایله وقوع بولان محاربه اثناسنده (قره‌بوركی) اسمنده بری عاصیلرك باشنه كچمش ایسه‌ده، ١٨١٢ ده روسیه ایله بكرش معاهده‌سی عقد اولندقدن صكره، صربیه‌ده اعادهٔ اسایش اولنه‌رق، قره‌بوركی آوستریایه قاچمش ایدی. ١٨١٥ تاریخنده (میلوش اوبرنوویچ) اسمنده دیكر بر رئیسك تشویقیله صربلیلر یكیدن عصیان ایدوب، نهایت قلاع موجوده عساكر عثمانیه‌نك تحت محافظه‌سنده بولنمق شرطیله صربیه‌یه بر نوع مختاریت اداره ویرلمش؛ ومیلوش اوبرنوویچ ١٨١٦ ده پرنس انتخاب اولنوب، دولت عثمانیه طرفندن تصدیق اولنمشدی. میلوش باب عالی ایله خوش كچنمكله برابر، صربیه‌نك دائرهٔ امتیازاتنی توسیع ایتمش ایسه‌ده، سائر صرب رؤساسنك رقابت و خصومتنی دعوت ایدوب، بر محاربهٔ داخلیه ظهور ایتمكله، ١٨٣٩ ده موقع اقتداری اوغلی میشله تركله، صربیه‌دن انفكاك ایتمشدر. روسیه دولتی اوبرنوویچ فامیلیاسی علیهنده بولنمغله، ١٨٤٤ ده میشل دخی صربیه‌یی ترك ایتمكه مجبور اولوب، پترسبورغ قبنتوسنك نفوذیله مذكور قره‌بوركینك اوغلی آلكساندر صربیه پرنسلكنه نصب اولنمش؛ و صربیه‌ده خیلی اصلاحاته موفق اولوب، روسیه‌یه قارشی آوستریایه تمایل ایله، قریم محاربه‌سنده بیطرفلغی التزام ایتمشدی. پارس معاهده‌سی صربیه‌یی دول معظمه‌نك كفالتی تحتنه قومش ایسه‌ده، اهالی روسیه‌نك پولیتقه‌سنه قارشی بولنان پرنس قره‌بوركویچك علیهنده بولنوب، نهایت ١٨٥٨ ده اسقوپچینه اختیار میلوش اوبرنوویچی پرنسلكه دعوت ایتمش؛ و ١٨٦٠ ده بونك وفاتیله اوغلی میشل ثانیاً صربیه پرنسی اولمشدر. بونك زماننده ١٨٦٢ ده بلغراد قلعه‌سنده‌كی عساكر عثمانیه ایله اهالئ شهر آره‌سنده بر منازعه ظهوری اوزرینه، شهر طوپه طوتلمش؛ و ١٨٦٧ ده صربیه قلاعنی عساكر عثمانیه تخلیه ایتمشدر. ١٨٦٨ ده آلكساندر قره‌بوركویچك طرفدارلری پرنس میشلی قتل ایتدیلر ایسه‌ده، باب عالی ایله اسقوپچینه بونك ١٤ یاشنده بولنان اوغلی میلانی پرنسلكه تعیین ایتدكلرندن، قره بوركویچ فامیلیاسی بركونه استفاده ایتمدی. ١٨٧٦ ده

صربیه دولت متبوعه‌سنه قارشی عصیان ایتمکله، عساکر عثمانیه هر طرفدن صربیه‌نك ایچنه کیروب، زایچار و آلکسیناچ وسائر مواقع ضبط اولنمش؛ واوروپانك مداخله وتوسطی اوزرینه، متارکه ومصالحه اولندقدن صکره، روسیه محاربه‌سندن بالاستفاده صربلیلر یکیدن دولت عثمانیه‌یه قارشی محاربه‌یه کیریشمش؛ وبودفعه دخی برشی قزانامامشلر؛ وآیاستفانوس معاهده‌سنده دخی کندیلرینه حصه چیقارلمامش‌ایسه‌ده، برلین معاهده‌سی صربیه‌یه نیش، شهرکویی، لسقوواچ وورانیه جهتلرینی الحاق‌ایده‌رك، اوجهتدن بیومسنی موجب‌اولمشدر. معاهدهٔ مذکوره صربستانك دولت عثمانیه‌یه اولان تابعیت رابطه‌سنی دخی قطع ایله، استقلال قزاندیرمش؛ و ۱۸۸۲ ده پرنس میلان قرال عنوانی آلوب، اوروپا دولتلرینه تصدیق ایتدیرمشدر. ۱۸۸۵ ده صربیه بلغارستانه اعلان حرب ایدوب، موقت برغالبیتدن‌صکره مغلوب ومنهزم اولمش؛ وآنجق آوستریانك مداخله‌سی سایه‌سنده بو محاربه‌دن زیانسز چیقمشدر. قرال میلان ۱۸۸۹ ده قراللغی صبی بولنان اوغلی آلکساندره ترکله، صربیه‌دن مفارقت ایدوب چکلمش؛ واخیراً قرال آلکساندر وصایتدن قورتلوب، حکومتی الینه آلمشدر.

صربیه { [مادهٔ آنفه‌یه مراجعت بیوریله.]

صرد { (بن عبد الله الازدی) صحابه‌دن اولوب، ۱۰ تاریخ هجریسنده قومی طرفندن مبعوثاً نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف‌اولمش؛ وجانب‌رسالتپناهیدن قومندن اسلامه کلنلرله یمنه جهاده کیتمکله مأمور اولمش ایدی.

صرعون { موصل قربنده نینوی شهرقدیمی اطلالندن اسکی برقصبه ویرانه‌سی اولوب، ایچنده دفینه‌لر بولندیغنك مروی اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

صرفی { (صلاح الدین) ایران شعراسندن اولوب، ساوه‌لیدر. خواجه سلمانك متعلقاتندن ومولانا محتشم کاشینك شاکردانندندر. شو بیت اونکدر:

باتو رشکم کشد وبی‌تو جدائی چه کنم
میکشم این همه ازدیدن و نادیدن تو

صرم { (بن بر بوع) صحابه‌دن اولوب، جانب نبویدن سعید تسمیه بیورلمشیدی. اولاد واحفادی کندیسندن روایت ایتمشلردر.

صرمه { (ابو قیس بن انس یاخود بن ابی انس قیس الانصاری الاوسی الخطمی) صحابه‌دن اولوب، ابن عباس (رضهما) حدیثنی روایت ایتمش؛ وکندیسندن شعر اخذ ایتمشدر. روایته‌کور جاهلیتده عبادت اوثاندن وجنبدن وحیض نسادن مجتنب اولوب، ابتدا نصرانیته میل ایتمش ایسه‌ده بعده دین مذکوردن دخی اجتنابله، مسجد اتخاذ ایتدیکی برخانه‌ده اختیار عزلت ایتمش؛ ورب ابراهیم عبادتله مشغول اولمشیدی. ظهور اسلامده، پك یاشلی اولدیغی حالده، شرف اسلامله مشرف اولمشدر. مدینه‌ده نزد حضرت نبوی‌یه کلدیکنده سویلمش اولدیغی برقصیده‌سندن اولان شو بر ایکی بیت اشعارندندر:

ثوی فی قریش بضع عشره حجة
یذکر لو یلقی صدیقاً مواتیا
و یعرض فی اهل المواسم نفسه
فلم یلق من یؤ من ولم یر داعیا الخ

صطفوره { آفریقیه‌ده بر قصبه اولدیغ «معجم البلدان» ده مذکوردر.

صعب { صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمیدر: (صعب بن جثامة الکنانی اللیثی) که ا سفیانك همشیره‌سی زینب بنت حربك اوغلی اولو اصل اسمی یزیددر. حضرت ابا بکر (رضه) ك زما خلافتنده وفات‌ایتمشدر. ابن عباس (رضهما) حدیث روایت ایتمشدر. — (صعب بن منقر) که قیز ام البنین کندیسندن روایت ایتمشدر.

صعده { یمنده صنعا ایله عسیر آره‌سنده و صنعادن ۶۰ فرسخلق مسافه‌ده برقصبه اولوب، اراضیٔ غیرمضبوطه‌ده واقع اولمغ بعض مشایخك ید اداره‌سنده بولنیور. اسکی برقصبه اولوب، وقتیله خیلی معمور و معمولات دباغیه‌سی مشهور ایدی. — بو اسمله جزیرة العربك دیگر بعض طرفلرنده دخی برطاقم مواضع وارایدی.

صعصعه { صحابه دن اوچ ذاتك اسمیدر : (صعصعه بن صوحان) كه عهد حضرت نبویده اسلامه گلمش ایسه‌ده ، رؤیته نائل اوله‌میوب ، حضرت عمر (رضه) زماننده مدینه‌یه كیتمش ، و حضرت عثمان (رضه) جانبندن شامه كوندرلمشیدی. بعده حضرت علی (رضه) ك اصحابندن اولوب، كافهٔ محارباتنده معیتنده بولنمش؛ و معاویه‌نك زماننده وفات ایتمشدر. برادری زید دخی صحابه‌دن ایدی . — (صعصعه بن معاویة التمیمی) كه جانب حضرت فاروقیدن اهواز عاملی بولنان (جزو بن معاویه)نك برادری اولوب، صحبتی مختلف‌فیه اولدیغی حالده، عایشه و ابوذر (رضهما) دن روایت ایتمش؛ وكندیسندن اوغلی عبدوبه ، برادر زاده‌سی احنف بن قیس وحسن بصری حضرتلری روایت ایلمشلردر.— (صعصعه بن ناجیة التمیمی) كه شاعر شهیر فرزدقك جدی اولوب ، قومنك رؤساسندن كریم بر ذات ایدی . اوغلی عقال و حسن بصری كندیسندن روایت ایتمشلردر .

صُعلوكی { (ابوسهل محمد بن سلیمان) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب ، تفسیر وحدیثده و علوم ادبیه‌ده دخی ید طولی صاحبی ایدی. عن‌اصل اصفهانلی اولوب، نیشاپورده ساكن اولمش؛ وشهر مذكورك مفتیسی بولنمشدر. ۳۶۹ده وفات ایتمشدر. — اوغلی (ابو الطیب سهل بن محمد الصعلوكی) دخی مشاهیر فقهادن اولوب ، پدرندن زیاده شهرت بولمش ؛ و اونك یرینه نیشاپور مفتیسی اولوب، ۳۸۷ده وفات ایتمشدر .

صعود { (حافظ میر محمد علی) هندستان شعراسندن اولوب ، امام جعفر صادق (رضه) نسلندندر. اجدادندن بری ایراندن هندستانك گجرات خطه‌سنه هجرت ایتمش ؛ و صاحب ترجه خطهٔ مذكوره‌نك احمدآباد شهرنده طوغوب ، شاهجهان آبادده یاشامشدر. شو رباعی اونكدر:

زبس‌كه حد نبود وصف دلستان مرا
همیشه جنك بود بازبان دهان مرا
شبی بخانهٔ ماكر تراكذر افتد
بجای كعبه پرستند آستان مرا

صعید { (یاخود صعید مصر) عربلر خطهٔ مصریه‌نك قاهره‌دن یوقاری نوبه حدودینه قدر اولان قسم اعظم و اهالیسنه بو اسمی ویررلر. صعیدی اوچه تقسیم ایدوب ، الك جنوبیسنه یعنی نوبه حدودنده‌كی اسواندن (اخمیم)ه قدر اولان یوقاری‌قسمنه (صعیداعلی) ، اخمیمدن (بهنسه) یه قدر اولان قسم وسطیسنه (صعید اوسط) و بهنسه‌دن قاهره قربنه قدر اولان آشاغی قسمنه‌ده (صعیدادنی) دیرلر . آوروپالیلر اسكی یونانیلره اتباعاً مصرك قاهره‌دن آشاغی اولان‌قسمنه (مصر اسفل)، قاهره‌دن سیوطه قدر اولان قسمنه مصر اوسط و اوندن یوقاری جهتنه (مصر اعلی) دیرلر . بو حالده عربلرك صعید دیدكاری بر مصر اوسط ایله مصر اعلایی جامعدر . صعید مصرك معموریتی نیلك وادیسنه منحصر اولوب، بتون شهر وقصبه وقراسی بو وادیده واقعدر. یاقوت حموی صعیدده ۹۵۷ قریه بولندیغنی روایت ایدیور. ازمنهٔ قدیمه‌دن فراعنه وبطالسه‌دن قالمه بر چوق شهر و قصبه خرابه‌لری و قیمتدار آثار عتیقه‌سی واردر . [زیاده معلومات ایچون « مصر » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

صغانی { (احمد بن محمد) مشاهیر ریاضیوندن اولوب، آل بویهدن شرف‌الدوله‌نك زماننده یاشامش ؛ و بغدادده حكمدار مشارالیهك رصدخانه‌سنده بر چوق ترصیداتده بولنوب، بعض آلات رصدیه دخی ایجاد ایتمشدر . ماوراء النهرك صغانیان قصبه‌سندن ایدی .

صغانی { (ابو الفضل حسن بن محمد) مشاهیر علمادن اولوب ، «اصول الاضداد» عنوانیله بر تألیفی و صحابه‌نك تاریخ و محل وفاتلری حقنده بر كتابی واردر. صغانیانلی اولوب ، ۶۰۵ تاریخنده وفات ایتمشدر.

صغانی { (ابوالعباس فضل بن‌عباس) مشاهیر فقها ومحدثیندن اولوب، فقه‌وحدیثه متعلق بر قاچ معتبر تألیفی واردر. ۴۲۰ تاریخنده وفات ایتمشدر .

صغانی { (رضی‌الدین ابو الفضائل حسن بن محمد بن حسن بن حیدر العمری) ائمهٔ لغتندن اولوب ، عن اصل هندستانك لاهور شهرندندر . ۵۵۷ تاریخنده طوغوب، غزنه‌ده نشأت ایتمش؛ و ۶۱۵ تاریخنده بغدادده داخل‌اولوب، ۶۵۰ده اورادده وفات ایتمشدر . علم لغتده امهاتدن معدود

«العباب» عنوانیله مشهور بر تألیفی واردر، كه اجلی اكمالنه مساعده ایتمه‌مشدر. بوندن ماعدا ینه لغته دائر «الشوارد» و «مجمع البحرین» عنوانلریله ایكی كتابی و «توشیح الدریدیه»، «كتاب التركیب»، «كتاب فعال»، «كتاب فعلان»، «كتاب الانفعال»، «كتاب فعول»، «كتاب الاضداد»، «كتاب اسماء السعادة»، «كتاب الاثر»، «كتاب العروض»، «كتاب اسماء الذئب»، «كتاب تقریر منتهی الحریری»، «كتاب مشارق الانوار»، «كتاب مصباح الدجاء»، «كتاب الشمس المنیره»، «شرح البخاری»، «كتاب در السحابه فی معرفة طبقات الصحابه»، «كتاب الضعفاء»، «كتاب الفرائض»، «شرح ابیات المفصل»، «كتاب فی التصریف»، «كتاب تكملة العزیزی»، «كتاب فی المناسك» كبی بر چوق تألیفاتی واردر. صالح وصدوق برذات ایدی.

صغانیان { (چغانیانك معربیدر) ماوراء النهرده ترمذله همحدود واسع برولایت و بونك مركزی بر قصبه ایدی، كه مشاهیر علمادن برچوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر. ائمهٔ لغتدن «عباب» صاحبی رضی الدین ابو الفضائل حسن بن محمد الصغانی دخی بومملكته منسوب ایدی. عرب جغرافیونی بوخطه‌نك معموریتی حقنده اطرا ایدوب، میاه جاریه‌سی، اشجار و مرعالری، طیوری و آو حیواناتی پك چوق اولدیغنی و ١٦٠٠٠ قریه‌یی جامع بولندیغنی بیان ایدیورلر. بوكونكی خریطه‌لرده بو اسمده نه قصبه و نه‌ده ولایت كورلمیوب، قصبه خراب اولسه كركدر. ولایت ایسه الیوم بخارا خانلغك منتهای شرقندن عبارت اولوب، شرقاً (پامیر) خطهٔ مستقله‌سیله وغرباً ترمذ ایالتیله محدود اولدیغی حالده، شمالاً برصره یوكسك طاغلرله صغد خطهٔ قدیمه‌سندن وروسیه‌یه تابع سمرقند ایالتندن وجنوباً جیحون مجراسیله افغانستانه تابع بدخشاندن آیرلمشدر. جبال مذكوره‌دن اینوب جیحونه منصب اولور پك چوق انهاری اولدیغندن، جغرافیون عربك تعریف ایتدكاری معموریت قدیمه‌سنه اینانلق ایجاب ایدر.

صُغد { ماوراء النهرك اك مهم واك معمور خطه‌سی اولوب، مركزی سمرقند شهری اولدیغی حالده، وقتیله صغد والیوم زرافشان دینلن نهر حوضه‌سنك یوقاری قسمندن عبارتدر. ونهر مذكورك منابعندن بخارا قربنه‌قدر ممتداولور. جغرافیون عربدن بعضلری بخارایی دخی صغده داخل عد ایده‌رك، بو خطه‌یی (صغد سمرقند) و (صغد بخارا) اسملریله ایكی‌یه تقسیم ایتمشلردر. اصل صغدك شرقندن غربه بویی ٤٦ و اكی ٣٦ فرسخ اولدیغنی جهانی بیان ایدیور. اصطخری طولاً سكز كونلك مسافه‌سی اولدیغنی سویلیور. جغرافیون اسلامك تعریفنه كوره دنیانك اك معمور واك كوزل یری اولوب، قصبه وقریه‌لریله باغ وباغچه‌لری ومزروعاتیله مرعالری بربرینه متصل اولدیغی حالده، خالی بر قاریش یری یوغیمش؛ وقرا وقصباتك بیاض ابنیه‌سی آغاجلرك آره‌لرنده اینجی دانه‌لری كبی كورینوب، باغچه‌لرك آره‌لرنده میاه جاریه و حوضلر بولنه‌رق، جنتدن نشان ویرر بریر ایمش. سمرقندن بشقه بحكث، كشانیه، وفر، كبوكث، مایمرغ، بزماخر، استیخن كبی بر چوق معموره‌لری وار ایدی. علوم و معارفجه دخی پك ایلری اولوب، صغدی نسبتیله مشهور بر چوق علما و ادبانك منشئیدر. شمدیكی حالی بوندن پك آشاغیدر. بو خطه قدیماً كیخسرو طرفندن ضبط، و ایران دولتنه الحاق اولنمش؛ واسكندر طرفندن ایكی سنه ظرفنده ضبط اولنه‌رق، یونان جغرافیونی عندنده (صغدیانه) اسمیله شهرت بولمشدر. اسكندردن صكره سلفكیالك تحت اداره‌سنده‌قالوب، بعده (بقتریانه) یعنی بلخ جهتنده تشكل ایدن كوچك بر ماكدون دولتنك و اوندن صكره اشكانیانك ونهایت ساسانیانك النه كچمش ایدی. ماوراء النهر فتوحاتی صره‌سنده ممالك اسلامیه دائره‌سنه كیروب، او وقتدن بری ماوراء النهرك احوال سیاسیه‌سنه تابع بولنمشدر. الیوم روسیه‌نك ضبطنده اولوب، تركستان ایالتك (سمرقند) سنجاغنی تشكیل ایدیور.

صُغدبیل { تفلیسك قارشیسنده وكور نهرینك ساحل شرقیسنده بر قصبه اولوب، نوشیروان طرفندن بنا وصغد مهاجرلریله اسكان ایدلمش اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

صَغر { بحر لوط كنارنده آب وهواسنك وخامتیله و تجارتیله مشهور بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان» ده مذكوردر.

صفا { مكهٔ مكرمه‌ده كعبة اللهك حجراسودك بولنديغى جهتك قارشيسنده بر تپه اولوب، حذاسنده مروه‌اسميله ديكر برتپه‌واردر.— بحرينده هجره مضاف بو اسمله بر قصبه و بر وادى بولنديغى دخى «معجم البلدان» ده مسطوردر.

صفا { (ميرزا ابراهيم) متأخرين شعراى ايراندن وساداتدن‌اولوب، شيرازليدر. وفرت ذكا ايله موصوف اولوب ، اشعارى لطيف و نكته‌دار‌دردر . نادر شاهك اواخر دورنده وفات ايتمشدر. شو ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر :

كيم من طاير صياد جويى
قفس حسرت كشى دام‌آرزويى
كه‌كر صياد بينم برسر خويش
نميكنجم زشادى در بر خويش

صَفّار { (بنى ليث) و (صفاريه) اسميله معروف دولت خاندانك جداعلاسى اولان ليثك لقبيدر . بو ذات ابتداى حالنده ، لقبندن دخى آكلاشلديغى اوزره، سيستانده باقيرجى اولوب، بعده حيدود اولمش؛ ومؤخراً جانب خلافت عباسيه‌دن خراسان واليسى بولنان درهم بن نصرك دركاهنده چاوش اولوب ، كيده‌رك جاه و مسندى آرتمغله، اميرلشكرى اولمشدى.

صفاريه { (ياخود بنى صفار و بنى ليث) خلفاى عباسيه زماننده ايرانده ك اول ظهور ايدن دولت اولوب ، آنف الترجمه ليث صفارك اوغلى يعقوب بن ليث طرفندن ۲۵۳ تاريخنده تأسيس اولنمش؛ واوچ حكمدار كلوب، ۳۳ سنه حكومت سورمشلردر . مرقوم يعقوب پدرندن صكره خراسان واليسى درهم بن نصرك سرلشكرى اولوب، بعده بونك اوغللرى نصر و صالحك اوزرينه خروجله، ۲۵۳ده سيستانده تفرد ايتمش ؛ و بعده مومى‌اليهما ايله ايتديكى محاربه‌ده كنديلرينى قتل ايله، هراتى و بتون خراسانى ضبط ايتدكدن صكره ، فارسه عسكر چكوب، شيرازه داخل اولمشدى. او وقت خليفه معتز طرفندن كنديسنه خلعت و منشور كوندريله‌رك، حكومتى تصديق اولنمشدى . بعده مازندرانى ضبط ايله، عراقينه دخى عسكر سوق ايدنجه، خليفه معتمدعلى‌الله‌قارشيسنه عسكركوندره‌رك، ۲۶۲ ده يعقوب بن ليث مغلوب اولوب ، خراسانه دوندله ، يكيدن عسكر ترتيب ايده‌رك ، خوزستانه كلدكده، ۲۶۵ ده قولنجدن وفات ايتمشدر . خلفى اولان برادرى عمرو بن ليث ممالكنى بر درجه دها توسيع ايله، خراسان، سيستان ، غزنه، مازندران، كرمان ، فارس و عراق جهتلرنده حكم سورمش ؛ و خطبه‌ده خليفه‌دن صكره نامى اوقونمسنه خليفه‌يى ارضا ايتمش‌ايدى. بونكله قناعت ايتميوب، خوزستان و عراق عربى دخى استيلايه تشبث ايدنجه ، خليفه معتضد ماوراء النهر واليسى بولنان اسماعيل سامانى‌يى مقابله‌سنه مأمور ايتمش؛ و مومى‌اليه اسماعيل سامانى اون ايكى بيك كشى ايله خراسانه يوريوب ، عمرو بن ليثك سكسان بيك عسكرى اولديغى حالده، محاربه‌يه باشلانير باشلانماز آتى ضبط ايده‌ميوب، دشمنك عسكرى ايچنه صوقلمغله، اسير دوشه‌رك ، بغداده كوندرلمش؛ و اوراده بر مدت صكره محبسده وفات ايتمشدر. تورونى (طاهر بن محمد بن عمرو) ، بونك اسارته دوشديكنى ايشيدنجه، سيستانده مسند شاهى‌يه قعود ايتمش ايسه‌ده، برسنه ايله بر قاچ آيدن صكره اسماعيل سامانى‌بوكا دخى غلبه چالوب، دولت صفاريه‌يى بسبتون منقرض ايتمشدر . بر قاچ يوز سنه صكره بنى‌ليثك احفادى سيستانده برمدت امارت وحكومت ايتمشلردر .

صفاكراى { قريم خانلرندن اولوب، سلامتكراى زاده‌لردن نور الدين صفاكراى سلطانك اوغليدر. پدرينك وفاتندن‌صكره طوغوب، عمى بهادركراى طرفندن پدرينك اسميله تسميه و تربيه اولنمشدى . حاجى سليم كرايك برنجى خانلغنده نور الدين تعيين اولنمش ؛ و بعد العزل ، قرين آباد قضاسنده اقامت ايتمكده ايكن ، ۱۱۰۳ تاريخنده سعادتكراى خاندن صكره قريم خانلغنه نصب اولنه‌رق، صدر اعظم حاجى على پاشا معيتيله نمچه سفرينه مأمور اولمش ؛ وجمع ايلديكى عسكر تاتارله بركوكيه واصل اولدقده، عسكر فرار ايتمكله، قريمليلر دخى سليم كرايى طلبده اصرار ايتدكلرندن ، حسب الايجاب عزل، و رودوسه نفى اولنمش؛ و بعده نفيدن قورتلوب ، ۱۱۱۵ تاريخنده قرين آبادده وفات ايتمشدر. عمرى ۶۰ سنه وخانلغى مدتى يالكز اون آيدر .

صفائى { شعراى عثمانيه‌دن ايكى ذاتك مخلصيدر :

برنجیسی «ن اصل سینوبلی اولوب ، اسکندر پاشایه انتساب ایتمش اولمغله ، مشارالیه غلطه‌ده یاپدیردیغی تکیه‌نك مشیختنی کندیسنه مشروط ایتمش؛ وبرخیلی وقت زاویه‌سی مجمع ادبا وظرفا اولمش ایدی. شو بیت اونکدر:

سن شاهه اسیر ایلدی چون کیم بنی الله
سروك کبی آزاده‌یم المنة لله

— ایکنجیسی (مصطفی — افندی) استانبوللی اولوب، دیوان همایون قلمندن نشأتله، دفتر امانتنه، مکتوبجیلق مأموریتنه، مقاطعه وقلمه تذکره‌جیلکنه ونهایت شق ثانی دفتردارلغنه تعیین اولنه‌رق، ١١٩٦ تاریخنده وفات ایتمشدر. بر خیلی اشعاری و١٠٥٠ تاریخندن ١١٣٣ تاریخنه‌دك کلن شعرانك تراجم و آثارینی جامع بر تذکره‌سی واردر. شو مطلع اونکدر:

دور ایدر اول سروقامت کلعذارم مولوی
نی‌وش افزون ایلدی فریاد وزارم مولوی

صفائی { ایران شعراسندن دخی اوچ کشینك مخلصیدر:

برنجیسی اندجانلی اولوب شو بیت اونکدر:

می‌نماید گاه جولان نعل شبرنکش بچشم
چون مه نو کز نظر سازند مردم غائبش

— ایکنجیسی خراسانلی اولوب، مولانا عبدالرحمن جامی حضرتلرینك احباسندن ایدی. شو بیت اونکدر:

سوختم چندان که برتن نیست دیگر جای داغ
بعد ازین خواهم نهادن داغ بر بالای داغ

— اوچنجیسی (میرزا محمد صفی بن میرزا شرف الدین وفائی) «ن اصل (قم)لی اولدیغی حالده، هندستانه رحلتله، بر مدت لکهنوده وزیر الممالك نواب آصف الدوله بهادرك خدمتنده بولنمش؛ ونواب سالارجنکك برادری میرزا علیخانك قیزینی تزوج ایدوب، بو ازدواجدن باشنه بك چوق مصائب کلمش ایدی. بیوك دیوانی واردر. شو نظم اونکدر:

کی آن درشمار شهیدان عشقست
که بردل نشان خدنکی ندارد

صَفَد { بیروت ولایتنك عکا سنجاغنده وعکانك ٤٥ کیلومتره شرقنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٥٠٠٠ قدر اهالیسی واردر. حذای بحردن ٥٠٠ متره قدر مرتفع بر طاغك اوزرنده مؤسس اولوب ، اوستنده اهل صلیب زماندن قالمه خراب برقلعه‌سی واردر. موقعی غایتله مفرح ودلکشا اولوب، طبریه کولنه وحوران طاغلرینه قدر مدنظر اولنه بیلیر. اطرافی باغ وباغچه‌لرله وزیتونلقلرله محاطدر. اهالیسنك برثلثی اسرائیلی اولوب، بونلرك برطاقمی‌ده روسیه و لهستاندن اورایه هجرت ایتمشدر. وقتیله یهودیلره مخصوص بیوك بر مکتبی اولوب ، بوندن قوم مذکوره منسوب برچوق علما نشأت ایتمشدر. بوقصبه میلادك ١٨١٩ و١٨٣٧ تاریخلرنده شدتلی زلزله‌یه مصاب اولوب، ایکنجیسنده اهالیسندن ٥٠٠٠ کشی تلف ومکتب مذکور ایله قلعه دخی او وقت خراب اولمشدر. صفدك اسکی برقصبه اولوب، خیلی وقت اهل صلیبك ضبطنده قالمش ؛ وصلاح الدین ایوبی، بعده ملك معظم و نهایت بیبرس طرفندن استخلاص اولنمشدر. بر چوق علمانك مسقط رأسی بولنمشدر. قصبه داخلنده (غاریعقوب) اسمیله یهودیلر عندنده معزز بر مغاره بولنیور. — صفد قضاسی عکا سنجاغنی ترکیب ایدن بش قضانك بری اولوب، سنجاغك منتهای شمال شرقیسنده بولنمغله، شرقا سوریه ولایتیله، شمالاً بیروت سنجاغیله، غرباً نفس عکا، جنوباً دخی طبریه قضالریله محدوددر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب ، طاغلرله بونلرك آره‌سنده‌کی وادیلردن عبارت اولدیغی حالده، اکثر طرفلری اشجارله مستور و منبت ومحصولداردر. شریعه نهری حدود شرقیه‌سنی تشکیل ایدوب، اوزرنده حوله کولی دخی بولنیور . طبریه کولنه دوکیلور برقاچ چایی دخی واردر . محصولاتی بغدای، آرپه، یولاف، داری، نخود، مرجمك، بقله و سائر حبوباتله توتون، زیتون، انجیر و سائر میوه‌لردن عبارتدر . خیلی مقدار بال دخی چیقار . داخل قضاده ٤٩٥١ صیغیر، ٤٠٠ بیکیر، ٦٥٥٩ قیون، ٢٨٦٥٢ کچی، ٣٠٠ دوه و ٢٠٠ مرکب موجوددر. قضا ٦٠ قریه‌دن مرکب اولوب، داخلنده ٥ جامع، ٢٥ مسجد، ٦ مکتب ابتدائی، ١٠ کلیسا، ٢٧ حورا و ١٢ مکاتب غیر مسلمه موجوددر . اهالیء قضا ٢١٣١٣ نفوسدن عبارت اولوب، ١٣٩٧١ ی مسلم وقصوری قتولیك مارونی، روم و یهودیدر. قضا داخلنده شریعه نهری

اوزرنده (جسر بنات يعقوب) اسميله متين بر كوپرى واردر .

صَفَدَر { (مير — حسين) هندستان شعرا سندن اولوب، (بلكرام) لى و بر روايتده (ساندى) لى اولديغى حالده، فرخ آبادده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

چشم دارم كه روم جانب سلطان نجف
سرمهٔ ديده كنم خاك بيابان نجف

صفدرجنك { (ميرزا مقيم منصور على خان) هندستانده اودخطه‌سى نوابلرندن اولوب، ١١٥٢ تاريخندن ١١٦١ تاريخنه‌دك حكومت سورمش؛ و ١١٦٧ده وفات ايتمشدر. اوغلى شجاع الدوله نوابلقده خلفى اولمشدر .

صفدى { [« خليل بن ايبك الصفدى » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

صفدى { (عبدالقادر بن عمر بن حبيب) مشاهير ادبادن اولوب، مسقط رأسى اولان صفدده مكتب معلمى ايدى. بر چوق ادبا طرفندن شرح اولنمش بر « تائيه » سى واردر . مجهول‌الاحوال وكمنام اوله‌رق ياشامقده‌ايكن، شريف على بن ميمون المغربى تائيه‌سنى نشر ايده‌رك، بادئ شهرتى اولمشدر . اونجى قرن هجرى اوائلنده ياشامشدر .

صفراء { مدينهٔ منوره قربنده وبدر طريقنده بر وادى اولوب، حرما آغاجلريله مزروعاتى وماء جاريسى واردر.

صفراوى { (عبدالرحمن) قراءدن اولوب، «الاعلام فى القرائة» عنوانيله بر تأليفى واردر. ٦٣٦ده وفات ايتمشدر.

صفرشاه { سلطان بايزيد خان ثانى دورى علماسندن اولوب، علوم عقليه ونقليه‌ده يد طولى صاحبى ايدى . ملا فناريك بر طاقم اسئله‌سنه اجوبهٔ كافيه ويرمشيدى. بعض خطب بليغه‌سى ده واردر .

صفصاف { آناطولى حدودنده و مصيصه قربنده بر بقعه اولوب، سيف الدوله بن حمدان طرفندن فتح ايدلمش اولديغى «معجم البلدان» ده مذكوردر .

صفوان { صحابه‌دن بروجه آتى برقاچ ذاتك اسميدر : (ابووهب صفوان بن امين بن خلف القرشى الجمحى) كه مؤلفهٔ قلوبدن اولوب، بدرى بدر وقعه‌سنده، كافر اولديغى حالده، مقتول اولمش ؛ وكنديسى فتح مكه كونى جده‌يه قاچمش؛ و برادر زاده‌سى عمير بن وهب نزد حضرت نبوى‌يه كله‌رك، ايكى آيلق مهلتله امان ايستمش ؛ وجانب رسالتپناهيدن درت آى مهلتله امان اعطا بيورلمشيدى. بووجهله حنين غزاسنده، كافر اولديغى حالده، حاضر بولنمش؛ وغنايمدن كنديسنه بر خيلى مال ويرلمش ايدى. بو مهلت ظرفنده اسلامه كلوب، بعده صادقانه حركت ايتمش؛ ومدينهٔ منوره‌يه هجرت ايتمش ايسه‌ده، جانب نبويدن « لاهجرة بعد الفتح » بيوريله‌رق ، مكهٔ مكرمه‌يه عودتى امر بيورلمش ايدى . فصيح اللسان وكريم وسخى بر ذات ايدى . معاويه زماننده وفات ايتمش؛ واوغلى عبدالله عبدالله بن زبير (رضهما) معيتنده مكه‌ده شهيد اولمشدر.— (صفوان بن امين بن عمرو السلمى) كه بدر غزاسنده بولنمش اولان مالك بن اميه‌نك برادرى اولوب، كنديسنك بوغزاده بولنديغى مختلف فيهدر، وايكيسى برلكده يمامه وقعه‌سنده شهيد اولمشلردر.— (صفوان بن صفوان) كه جانب رسالتپناهيدن بنى‌عمرو اوزرينه عامل نصب بيورلمشيدى . — (صفوان بن عبدالله الخزاعى) كه صحبتى مختلف فيهدر . — (صفوان بن عبدالله) ياخود عبدالله بن صفوان كه كنديسندن بر حديث شريف منقولدر.— (صفوان بن عبدالرحمن) ياخود عبدالرحمن بن صفوان كه بر حديث شريفك راويسيدر.— (صفوان بن عسال المرادى) كه « ان طالب العلم لتحفه الملائكة باجنحتها » حديث شريفنك راويسيدر . عبدالله بن مسعود كنديسندن روايت ايتمشدر . اون ايكى غزاده معيت حضرت نبويه‌ده بولنمشدر.— (صفوان بن عمرو الاسدى) كه مدينهٔ منوره‌يه هجرت ايتمش ؛ واحد غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (صفوان بن قدامة التميمى المرائى) كه ايكى اوغليله برابر مدينهٔ منوره‌ده نزد حضرت نبوى‌يه كلوب، شرف اسلامله مشرف اولمش ؛ و وفاتنه‌دك مدينه‌ده قالوب ، اوغلى عبدالرحمن خلافت حضرت فاروقيده مثنى بن حارثه‌يه امداداً جانب عراقه اعزام بيورلمش ايدى . — (صفوان بن مخرمة القرشى الزهرى) كه اوغلى قاسم كنديسندن روايت ايتمشدر.— (ابو عمرو صفوان بن المعطل السلمى الذكوانى) كه

اكثر غزواتده حاضر بولنمش، وثناسنده حديث شريف
وارداولمشدر. خلافت حضرت فاروقيده ١٧ تاريخنده
ارمينيه فتحنده عثمان بن ابى العاص الثقفينك معيتنده
شهيد اولمشدر. نماز حقنده بر حديث شريفك
راوييدر. — (صفوان بن وهب القرشى الفهرى) كه
بدر غزاسنده حاضر بولنوب، بر روايتده بو غزاده
شهيد اولمش، و بر روايتده دها چوق وقت ياشا-
مشدر. — (صفوان بن اليمان العبسى) كه احد غزاسنده
پدريله و برادرى حذيفه ايله برابر حاضر بولنمشدر.

صفوت افندى { متأخرين شعراء عثمانيه دن اوچ كشينك مخلصيدر :

برنجيسى قلبه‌لى اولوب، وويووده‌لق كبى بعض
مأموريتلرده بعدالاستخدام، چاوش باشى كيسه‌دارى
اولمش؛ و ١٢٣٥ ده وفات ايتمشدر. اشعارى كلام
موزون قبيلندن اولوب، نقله شايان بر بيتنه تصادف
اولنه‌مدى.

— ايكنجيسى (مصطفى —) استانبوللى اولوب،
١٢٠٩ ده طوغمش؛ و طوبخانه و ترسانه‌جه بعض
مأموريتلرده بولندقدن صكره، قرانتنه باش كتابتنه
تعيين، و عهده‌سنه خواجه‌لك رتبه‌سى و بعده رتبهٔ
ثالثه توجيه اولنمش ايدى. بعده بر مدت معزول
قالدقدن صكره، ١٢٦٢ ده وفات ايتمشدر. شو بيت
اونكدر:

خاك مولانايى صفوت سرمهٔ چشم ايليان
اون سكز بيك عالمى بينا اولور عالم بويا

— اوچنجيسى (مصطفى —) ديار بكرلى اولوب،
بعض وزرانك ديوان كتابتنده و ابنيهٔ خاصه مديرى
معيتنده بولنه‌رق ١٢٦٣ ده وفات ايتمشدر. شو
مطلع اونكدر:

يازانلر وصف حالم سرتسر افسانه يازمشلر
رقيبى وصله محرم عاشق بيكانه يازمشلر

صفوت پاشا { (محمد اسعد —) پادشاه زمان سلطان عبدالحميد خان

ثانى افندمزك دور سلطنتلرنده مسند صدارت عظمايه
كچن متأخرين وزراى عثمانيه دن اولوب، قضا
وويووده‌لقلرى مناصبنده بولنمش اولان محمد خلوصى
افانك اوغليدر. ١٢٣٠ تاريخنده درسعادتده طو-
غوب، ١٢٤٧ تاريخنده اون يدى ياشنده اولديغى
حالده، ديوان همايون قلمنه وايكى سنه صكره باب
عالى ترجمه قلمنه داخل و ١٢٥٢ ده خواجه‌لك رتبه-
سنه نائل اولوب، ١٢٥٣ تاريخنده رتبهٔ ثالثه ايله
ديوان همايون مترجم اوللكنه، ١٢٥٤ ده ديوان
همايون ترجمانلغى وكالتنه، ١٢٥٥ تاريخنده رتبهٔ
ثانيه ايله تقويم وقايع نظارتنه و ١٢٥٦ ده اصالةً
ديوان همايون ترجمانلغنه تعيين، و ١٢٥٨ تاريخنده
افلاق بكى پرنس كيقانك عزليه يرينه ديكرينك
انتخابنده بولنمق مأموريتيله بكرشه اعزام، و ١٢٦١
ده خارجيه كتابتنه و سنهٔ مذكوره‌ده رتبهٔ اولى
صنف ثانيسى ايله ماين همايون دردنجى كتابتنه
و ١٢٧١ ده مجلس تنظيمات اعضالغنه نقل، وتبديلاً
اوچنجى رتبه مجيدى نشانى احسانى ايله تلطيف بيو-
رلمشيدى. سنهٔ مذكوره‌ده رتبهٔ اولى صنف اولى
ايله خارجيه نظارتى مستشارلغنه ومتعاقباً رتبهٔ بالا
ايله نظارت مشارالبها وكالتنه و ١٢٧٢ ده صدارت
عظما مستشارلغنه نقل مأموريت، و ١٢٧٣ تاريخنده
مملكتينده انعقادى پارس معاهده‌سى اقتضاسندن
اولان آوروپا قوميسيونى اعضالغى ايله بكرشه
عزيمت، و بر سنه‌يى متجاوز مدت اوراده اقامتله،
بعده مملكتين مسئله‌سى ايچون پارسده منعقد اولان
قونفرانسه مأموراً پارسه كيدوب، ١٢٧٥ ده مجلس
تنظيمات اعضالغنه، ١٢٧٦ ده خارجيه نظارتى
وكالتنه، ١٢٧٨ ده تجارت نظارتنه و ١٢٧٩ ده
رتبهٔ وزارتله مجلس والا رياستنه مأمور اولمشدر.
١٢٧٩ ده دفعهٔ ثانيه اوله‌رق تجارت نظارتنه،
١٢٨١ ده پارس سفارتنه، ١٢٨٣ ده مجلس
والا اعضالغنه، ١٢٨٤ ده دفعهٔ ثالثه اوله‌رق تجا
رت نظارتنه و ١٢٨٤ ده معارف نظارتنه تحويل
مأموريتله، ١٢٨٥ ده خارجيه نظارتى وكالتى علاو
عهده‌لرينه تفويض، و ١٢٨٨ ده شوراى دولت
واصلاحات قوميسيون عاليسى اعضالغنه، و ١٢٨٩ د
ايكنجى دفعه اوله‌رق صدارت عظمى مستشارلغ
و متعاقباً خارجيه نظارتى وكالتنه تعيين، وينه سـ
مذكوره‌ده عهده‌سنه ديوان احكام عدليه نظار
و ١٢٩٠ ده خارجيه نظارتى توجيه بيوريله‌رق، سـ
مذكوره ١٨ ربيع الاولنده انفصالى و ٥ شوالند
اعضالق انظاميله شوراى دولت رياستى وكالتنه مأ
موريتى اجرا اولنه‌رق، ١٢٩١ ده دفعهٔ ثانيه اوله‌ر
معارف نظارتنه، وسنهٔ مذكوره ذى الحجه‌سنده دفـ

ثانیه اولەرق خارجیه نظارتنه و ١٢٩٣ ده دفعهٔ ثانیه اولەرق عدلیه نظارتنه وسنهٔ مذکوره جمادی ـ الاولاسنده دفعهٔ ثالثه اولەرق خارجیه نظارتنه وبو صرەده دول اجنبیه مرخصلرندن مرکب ترسانهٔ عامره دیوانخانەسنده عقد اولنان قونفرانسده سلطنت سنیه مرخص اوللکنه ، ١٢٩٤ ده نافعه نظارتنه، ١٢٩٤ ده اوچنجی دفعه اولەرق عدلیه نظارتنه و١٢٩٥ ده خارجیه نظارت جلیلەسی وکالتنه مأمور اولمشدر. ١٢٩٥ صفرنده شورای دولت ریاستنه نقل و او صرەده روسیه مصالحەسی مذا ـ کرەسی ایچون سلطنت سنیه طرفندن مرخص اولەرق ادرنەیه عزیمت وعودتی متعاقب دفعهٔ رابعه اولەرق خارجیه نظارتنه تحویل مأموریت ایدوب، سنهٔ مذ ـ کوره جمادی الآخرەسنده، نظارت مشارالیها کماکان عهدەلرنده اولمق اوزره ، مسند صدارت عظمایه چکمشدر. سنهٔ مذکوره ذی الحجەسنده انفصال ایله، ١٢٩٦ محرمنده، ایکنجی دفعه اولمق اوزره، پارس سفارت سنیەسنه و سنهٔ مذکوره شعبانده دفعهٔ خامسه اولەرق خارجیه نظارتنه، وبو صرەده درسعا ـ دتده انعقاد ایدن یونان قونفرانسنده سلطنت سنیه مرخصلغنه، سنهٔ مذکوره ذی القعدەسنده دوائر عالیه مفتش عمومیلکنه، ١٣٠٠ محرمندەده دفعهٔ سادسه اولەرق خارجیه نظارتنه تعیین بیورلدیغنی متعاقب، تبدل وکلا صرەسنده انفصال ایدەرك، دوائر عالیه مفتش عمومیلکی عهدەلرنده ابقا اولنمشدی . بکرش قومیسیوننه مأموریتلری ختامنده برنجی رتبەدن مجیدی ومجلس والا ریاستنه تعیینلرنده برنجی رتبەدن عثمانی نشانلری و برقاچ سنه صکره نشان عثمانی ومجیدی ایله نشان امتیازك برقطعهٔ مرصعەسی احسان بیورلمشدی. ١٣٠١ محرمنك آلتنجی کونی ارتحال ایلمشدر. جنتمکان سلطان محمود خان ثانی تربهٔ شریفەسی جنبنده مدفوندر . معارف پرور وافکار منوره صاحبی برذات اولوب، بعض اشعاریله منشآتی واردر . شو مطلع کنجلکنده سویلمش اولدیغی اشعارندندر :

درد عشقه مبتلا بر نای یربن بر کوکل
زار ایدن صبح ومسا برنای یربن برکوکل

صفوت خانم { (نسیبه —) عثمانلی شاعرە ـ لرندن اولوب ، بکلکجی محب افندینك قیزی وموالیدن رفعت بکك زوجەسی ایدی. ١٢٥٣ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو مطلع اشعارندندر :

دوشمه دیردم دخی بر دردەکوکل آه سکا
ینه دوشدك یکی بر عشقەکیم ایواه سکا

صفورا { حضرت شعیب (عم) ك قیزی وحضرت موسی (عم) ك زوجەسی اولوب، حضرت موسی حضرت شعیبه سکز اون سنه خدمت مقابلنده صفورایه نائل اولمشیدی . قرآن کریمده «تمشی علی استحیاء» ثناسیله یاد بیورلمشدر.

صفوریه { فلسطین خطەسنده و بیروت ولایتنه تابع عکاسنجاغنك ناصره قضاسنده و ناصرەنك ٥ کیلومترە شمال غربیسنده عکانكده ١٢ کیلومترە جنوب شرقیسنده بیوك بر قریەاولوب، قسم اعظمی مسلم اولمق اوزره، ٣٥٠٠ اهالیسی واردر . وقتیله صفوریس (Séphoris) اسمیله بیوجك برقصبه اولوب، بیوك هرود طرفندن ضبط، و(واروس) طرفندن احراق اولنمش؛ وهرود آنتیپاس طرفندن یکیدن تأسیس و ترمیم اولنەرق، استحکامات متینه ایله تحکیم اولنمش ایدی . قدسك ضبطندن صکره رومالیلره تسلیم اولنەرق، آنطوآن طرفندن (دیو قیصریه) تسمیه ایدلمشیدی . بعده اهالیسی بولنان اسرائیلیلر عصیان ایتمکله ، ٣٣٩ تاریخ میلادیسنده رومالیلر طرفندن تخریب اولنمشدی. دور اسلامده صفوریه اسمیله یکیدن اعمار اولنەرق، اهل صلیب محارباتنده بعض وقوعات مهمەیه میدان اولمشدر. شمدیکی ابنیەسی ابنیهٔ عتیقەسی انقاضندن معمول اولوب، قلعه و معبدکبی بعض ابنیهٔ جسیمه خرابەلری دخی واردر.

صفویه { (دولت —) ایرانده حکومت سورمش بردولت اولوب، ٩٠٧ تاریخ هجریسنده شاه اسماعیل صفوی طرفندن تأسیس وکیتدکجه توسیع اولنمش ؛ و ١١٣٥ تاریخنەدك ٢٢٨ سنه پایدار اولوب، اون حکمدار حکم سورمشدر. بودولتك مؤسسی اولان شاه اسماعیلك جد اعلاسی ابو اسحاق صفی الدین اربیلی امام موسی کاظم (رضه) نسلندن اولوب، زهد وتقواسیله مشهور ایدی . حتی تیمورلنك بونك التماسیله برچوق اسرایی عفو ایتمشدی . بونك حفیدی شیخ جنیدك کثرت

مریدانی وصیت واعتباری قره قیونلی حکمدارلرندن میرزا جهانشاه بن قره یوسفك باعث اندیشه‌سی اولمله، اردبیلدن اخراج اولنه‌رق، دیار بکره عزیمتله، آق قیونلی حکمداری اوزون حسنه التجا ایتمش؛ وبونك همشیره‌سنی تزوج ایتمش ایدی. بعده اوزون حسن آذربیجانی ضبط ایدنجه، ینه آردبیله عودتله، قدری برتر اوله‌رق، مریدانیله غزای کرجستانه کیدوب، شروان حاکمی سلطان خلیل الله ایشدیکی محاربه‌ده مقتول اولمشدر. اوغلی شیخ حیدر اوزون حسنك قیزی عالمشاهی تزوج ایدوب، بو دخی کرجستان غزاسنه کیتدیکی حالده، شروان والیسی فرخ یسار النده مقتول اولمشدر. مومی الیها عالمشاهدن متولد اوغلی اسماعیل رستم میرزا بن سلطان یعقوب بن اوزون حسنك خوفندن کیلانه قاچوب، ٩٠٥ تاریخنده پدر وجدینك انتقامنی آلمق اوزره، اونلرك مریدانیله شروانه کیدوب، ٩٠٧ ده مرقوم فرخ یساری قتل و شروانی ضبطله، عودتنده آق قویونلی دولتنك حکمدار اخیری اولان الوندمیرزایی مغلوب و مقتول ایده‌رك، ٩٠٨ ده تبریزده اعلان سلطنت ایتمس؛ و ٩٠٩ ده همدان قربنده ترکمان خانلرندن سلطان مرادی مغلوب ایده‌رك، عراق وفارس وکرمانی دخی تحت حکمنه آلمش؛ و٩١٣ ده مرعش و دیار بکری، و ٩١٤ ده بغدادی و بعده دربند جهتنی و٩١٦ ده اوزبك حکمدارلرندن شیبك خانه غلبه چاله‌رق، خراسانی ضبط ایتمش؛ وبووجهله آز زمان ظرفنده بتون ایرانی و دیار بکر و عراق وشروان ودربند جهتلرینی استیلا ایله، بیوك بردولت تأسیس، و مذهب شیعی بی رسماً اعلان ایلمش ایدی. ٩٢٠ ده یاوز سلطان سلیم خانله چالدیران اووه‌سنده ایتدیکی محاربه‌ده کلیاً منهزم و مجروح اولوب، دیار بکر وکردستان جهتلرینی ضایع ایتمش؛ و اون سنه قدر دها حکومت سوروب، ٩٣٠ ده وفات ایتمشدر. اوغلی طهماسب اوزبکلره قارشی قزانوب، همایون شاهه امداد ایچون هندستانه دخی کیتمش ایسه‌ده، قانونی سلطان سلیمان خانه قارشی ایتدیکی محاربه‌لرك جمله‌سنده مغلوب اولوب، بغدادی و وان و شروان طرفلرینی غائب ایتمشدی. بونك اوغللری شاه اسماعیل ثانی و شاه خدابنده زمانلرنده دولت صفویه تنزل وتدنی ایدوب، ممالك عثمانیه حدودی توسیع اولنمشدی. بشنجیلری اولان شاه عباس عراق وکردستان وقافقاس جهتلرندن توسیع حدود ایتدیکی کبی خراسان جهتندن دخی اوزبکلرك ضبط ایتمش اولدقلری یرلری استرداد، وداخلاً برچوق اصلاحات واعمارات ایتمشدر. ملوك صفویه‌نك آب روییدر. خلفلرندن شاه عباس ثانی اجرای عدالتله ملکنده صلح و اسایشی محافظه، و سلیمان شاه دخی اجدادینك دارات و دبدبه‌سنی محافظه ایتمشلرسه‌ده، حسین شاه زماننده اوزبکلر خراسان جهتندن ایلریلدکلری کبی، افغانلیلر دخی ایرانه دخول ایله، اصفهانی ضبط ایدوب، دولت صفویه‌یه ختام ویرمشلردر. شاه حسین یدی سنه دخی محبوساً برسرایده یاشایوب، بعده افغانلیلر طرفندن قتل اولنمشدی. افغانلیلری ایراندن اخراج ایدن نادر شاه کندیسی حکمدار نامنی آلمیوب، شاه حسینك اوغلی شاه طهماسبی و بعده بونك اوغلی عباس ثانی حکمدارطانیمش ایسه‌ده، بونلرك حکومتلری بسبتون اعتباری اولوب، حکم تماميله نادر شاهك النده ایدی. پایتختلری ابتدا تبریز وبعده قزوین اولوب، شاه عباس ماضی اصفهانی پایتخت اتخاذ ایتمش؛ وانقراضلرینه‌دك بوشهر مرکزلری بولنمشدر. ملوك صفویه‌نك اسامیسیله تاریخ جلوسلری بروجه زیردر:

٩٠٧	شاه اسماعیل
٩٣٠	طهماسب بن اسماعیل
٩٨٣	اسماعیل ثانی بن طهماسب
٩٩٥	عباس بن خدابنده بن طهماسب
١٠٣٧	صفی حفید عباس
١٠٥١	عباس ثانی بن صفا
١٠٧٧	سلیمان بن عباس
١١٠٦	حسین بن سلیمان الی ١١٣٥

نادر شاه زماننده اسماً

١١٤٢	طهماسب ثانی بن حسین
١١٤٥	عباس ثالث بن طهماسب

صفی (شاه —) ملوك صفویه‌نك بشنجیـ اولوب، شاه عباس ماضینك تورونیدر. بدری شاه عباسك امریله قتل اولنمشدی. اصل اسمی سام میرزا اولوب، قعودنده (شاه صفی) نام آلمشیدی. ١٠٣٧ تاریخنده جدینه خلف اولوب ١٥ سنه حکومت سوردکدن صکره، ١٠٥١ د کاشانده وفات ایتمشدر. (قم) ده مدفون اولوب، من

بر تربه‌سی واردر. زماننده بغداد دولت عثمانیه وقندهار دهلی حکمدارلری طرفندن ضبط اولنمشدر.

صفی { ایران شعراسندن بروجه زیر اوچ ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی (شاه —) ری شهری ساداتندن اولوب، انزوایه چکلمش؛ و حجه کیتمش ایدی. شو رباعی اونکدر:

هر گز دل هیچکس میازار صفی
تا بتوانی دلی بدست آر صفی
سر رشتهٔ کار خود نکهدار صفی
زنهار صفی هزار زنهار صفی

— ایکنجیسی اصفهانلی اولوب، ملوك صفویه زماننده یاشامشدر. صحیفهٔ شیرازی ایله بعض مشاعره‌لری واردر. شو بیت اونکدر:

رنجیده ام بمرتبهٔ از جفای دوست
کز صد هزار لطف تلافی نمی شود

— اوچنجیسی (شیخ محمد) شیرازلی اولوب، حسابده ید طولی صاحبی ایدی. بعده هندستانه رحلتله، ۹۷٤ ده دکنده وفات ایتمشدر. شو رباعی اونکدر:

رخسار تومصحفیست بی سهو وغلط
کش کلك قضا نوشته ازمشك فقط
چشم ودهنت آیت ووقف ابرو
مژکان اعراب وخال وخط حرف ونقط

صفی { (میر صفی الدین) ایران شعراسندن اولوب، نیشابورلیدر. شو بیت اونکدر :

از ضعف ناله کردم وسویم نظر نکرد
نشنیده یار نالهٔ من یا اثر نکرد

صفیا { ایران شعراسندن اولوب، اصفهانلیدر. رمل ایله مشغول ایمش. شو بیت اونکدر:

دست نکرفتهٔ حق هیچ بجایی نرسد
افتد آن کس که بامداد کسی برخیزد

صفی الدین اردبیلی { (شیخ —) مشاهیر صوفیوندن اولوب، اردبیلده زاویه نشین ایدی. امام موسی کاظم (رضه)ك نسلنه منسوبدر. شیخ محمد کیلانیدن اخذ انابت ایتمشدر. تیمور لنکك بو ذات حقنده او قدر حرمت و اعتقادی وار ایمش، که آناطولی جهتندن آلمش اولدیغی بر چوق اسرایی بونك التماسیله قویویرمش ایدی. ۷۳۵ تاریخنده وفات ایدوب، اولادواحفادی اردبیلده یرینه پوست نشین اولمش؛ وکیده‌رك اوزون حسن ایله قرابت صهریه پیدا ایده‌رك، بونلردن شاه اسماعیل مشیختی سلطنته تبدیل، وملوك صفویه دولتنی تأسیس ایتمشدر. شیخ صفی الدینك طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، شو رباعی جملهٔ اشعارندندر:

هرکه که رسی بخلوت یار ای دل
از من برسان کلام بسیار ای دل
وآنکه خبر از خرابیٔ حالم کو
زنهار ای دل هزار زنهار ای دل

صفی الدین الحلی { (عبد العزیز بن سرایا) مشاهیر شعرای عربدن اولوب، ٦٧٧ ده طوغمش؛ وملك ناصر زماننده مصرده یاشامش؛ و ٧٥٠ ده وفات ایتمشدر. بیوك دیوان اشعاری واردر. شو ایکی بیت اونکدر:

صرت اذبدا المی   عند ما ارقت دمی
تعجبین من سقمی   صحتی هی العجب

صفیر { (شمشاد) ایران شعراسندن اولوب، (قم) قصبه‌سندندر. شو بیت اونکدر:

دور نهٔ که تا کنم شکوه زدرد دوریت
آه که میکشد مرا هجر تو در حضور تو

صفیری { (ن مولانا ملك دیلمی) ایران شعراسندن اولوب، قزوینلیدر. شو بیت اونکدر:

زپیام من جوابی نشنیده قاصد اما
دهدم باین تسلی که ندیده ام هنوزش

صفیری { هندستان شعراسندن اولوب، دکن قطعه‌سنده جونپور شهرندندر. شو بیت اونکدر:

زعشق زادم وعشقم بکشت زار ودریغ
خبر نداد برستم کسی که سهرابم

صفی میرزا { ملوك صفویه‌دن شاه عباس اولك اوغللرندن اولوب، ١٠٢٠ تاریخنده پدری فرمانیله قتل اولنمشدر.

صفین { رقه قربنده وفراتك غربی کنارنده برموقع اولوب، ٣٧ تاریخ هجریسنده حضرت علی المرتضی (رضه) ایله معاویه آره‌سنده

وقوع بولان محاربانه میدان اولمغله شهرت بولمشدر. صفینده معیت حضرت مرتضویده ۱۲۰۰۰۰ ومعاویه معیتنده ۹۰۰۰۰ کشی بولنوب، حضرت علی (رضه)ك عسکرندن ۲۵۰۰۰ ومعاویه عسکرندن ۴۵۰۰۰ که جمعاً ۷۰۰۰۰ کشی قتل اولنمشدر. یالکز بدر غزا. سنده حاضر بولنمش صحابه‌دن معیت حضرت مرتضویده ۲۵ ذات شهید اولمشدر. حضرت عمر (رضه)ك اوغلی عبیدالله دخی معیت حضرت مرتضویده شهید اولمشدر. صفین وقعه‌سی ۱۱۰ کون سوروب، ۹۰ محاربه اولمشدر.

صفیه { صحابیاندن بروجه زیر برقاچ خاتونك اسمیدر: (صفیه بنت بجیر الهذلیه) که ماعزمزم حقنده بر حدیث شریفك راویه‌سیدر. — (صفیه بنت بشامه) که، اعور بن بشامه‌نك همشیره‌سی اولوب، جانب حضرت نبویدن طلب بیورلمش ایسه‌ده، ازدواج وقوع بولمامشدی. — (صفیه بنت ثابت الانصاریه) که بیعت ایدن خاتونلردندر. — (صفیه بنت حیی) که ازواج مطهرۀ حضرت نبویدن اولوب، عن اصل بنی‌اسرائیل قومندن وخیبر سبایاسندن ایدی. رؤسادن کنانه بن الحقیقك زوجه‌سی اولوب، خیبرك فتحنده جانب حضرت نبویدن اخذ واعتاق بیورلەرق، ازواج مطهره‌لری زمره‌سنه الحاق بیورلمشیدی. عاقله بر خاتون ایدی. هجرت نبویه‌نك ۳۶ وبر روایتده ۵۰ تاریخنده وفات ایتمشدر. — (صفیه بنت الخطاب) که حضرت عمر (رضه)ك همشیره‌سی اولوب، قدامه بن فطمونه وارمش ایدی. — (صفیه بنت شیبه) که صحبتی مختلف فیه اولوب، بعض احادیث شریفه‌نك راویه‌سیدر. — (صفیه بنت عبد المطلب بن هاشم القرشیة الهاشمیه) که فخر کائنات (صلعم) افندمزك عمه‌سی وعشرۀ مبشره‌دن زبیر بن عوامك والده‌سی اولوب، عماة حضرت نبویدن اسلامه کلن یالکز صاحبۀ ترجمه‌در. جاهلیتده ابوسفیانك برادری حارث بن حرب تزوج ایتمش ایکن، بونك وقوع وفاتی اوزرینه، عوام بن خویلده وارمش؛ وبوندن زبیر (رضه) ایله عبد الکعبه‌یی دنیایه کتیرمش ایدی. هجرتك یکرمنجی سنه‌سی ۷۳ یاشنده وفات ایتمشدر. حضرت حمزه (رضه)ك بر آنادن همشیره‌سی ایدی. —(صفیه بنت ابی عبیدا لثقفیه) که مشهور مختار غازینك همشیره‌سی وعبدالله بن عمر (رضهما)نك زوجه‌سی اولوب، رؤیت نبی (صلعم) ه نائل اولمش ایسه‌ده، طوغریدن طوغری‌یه استماع احادیث شریفه ایده‌مه‌مشدر. — (صفیه بنت عمر بن الخطاب الدویه) که فتح خیبرده معیت حضرت نبویده بولنمش اولدیغی مرویدر. — (صفیه بنت محیه بن جزی الزبیدی) که فضل بن العباسك زوجه‌سی ایدی. — حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك خادمه‌سی اولان صفیه ایله صحابیاتدن دیکر ایکی صفیه دخی واردر.

صفیة الباهلیه { شاعرات عربدن اولوب، بعض اشعاری «حماسه»ده مندرجدر. شو بر ایکی بیت بر مرثیه‌سندندر:

كنا كغصنين في جرثومة سمقا
حينا باحسن مايسموله الشجر
حتى اذا قيل قد طالت فروعهما
وطاب فيا هما واستنظر الثمر الخ

صفیه بنت شرف الدین { مشاهیر محدثاتدن اولوب، احمد بن احمد المقدسینك قیزی و شیخ بهاء الدین ابن العزك زوجه‌سی ایدی. وطنی اولان قدسده طول مدت علم حدیث تدریسیله مشغول بولنمش؛ و ۷۴۰ تاریخنده، پك یاشلی اولدیغی حالده، وفات ایتمشدر.

صفیه بنت مجد الدین { مشاهیر محدثاتدن اولوب، (ست الشام) دیمکله مشهوره‌در. مشایخ محدثیندن امام مجد الدین احمد بن محمد الازدینك قیزی اولوب، ۶۴۷ تاریخنده طوغمش؛ و تدریس حدیثله و زهد وتقوی ایله عمرینی کچیروب، ۷۰۴ده حجه کیده‌رك، مدینۀ منوره‌ده وفات ایتمشدر.

صفیه بنت یاقوت { بو دخی مشاهیر محدثاتدن اولوب، یاقوت بن عبدالله الحبشینك قزیدر. امام سیوطینك اشیاخندن اولوب، ۸۰۴ تاریخنده طوغمشدر.

صفیه سلطان { سلطان مراد خان ثالثك قادینلرندن اولوب، سلطان محمد خان ثالثك والده‌سیدر. حسنی وعاقله اولمغله پادشاه مشار الیه بر خیلی وقت بشقه‌سنه التفات ایتمه‌مشدی. کرك مشار الیهك وکرك اوغلنك زمان سلطنتلرنده خیلی نفوذ و اهمیتی وار ایدی.

صفیهٔ زاهده { ملوك ایلخانیه‌دن سلطان ابو سعید زماننده ایرانده زهد و صلاحیله مشهوره بر خاتون اولوب، پادشاه مشارالیهك همشیره‌سی قونقرات خاتونك دخی صاحبهٔ ترجمه‌یه ارتباطی اولمغله، هروقت زیارتنه کیدر ایدی.

صفیه منلا { شیخ جمال الدین خلوتینك کریمه‌سی زاهده بر خاتون اولوب، مشار الیهك حجده وقوع وفاتنده وصیتی اوزرینه شیخ سنبل سنان حضرتلرینه وارمش ایدی.

صقلاب { (وجمعی صقالبه) عربلرك اسلاولره ویردکاری اسمدر. مسافه‌لرینك بعدیتی و ذاتا وقایع مشهورهٔ تاریخیه‌لرینك فقدانی حسبیله، عرب مورخ وجغرافیونك صقالبه حقنده‌کی معلوماتلری پك مشوش اولوب، الك اول بونلر حقنده یازان خلفاء عباسیه‌دن مقتدربالله طرفندن صقالبه حکمداری نزدینه سفارتله کوندرلمش اولان احمد بن فضلاندر. [«اسلاو» ماده‌سنه مراجعت.]

صقلی { (حجة الدین ابو عبدالله محمد بن ابی محمد) صقلیه یعنی سیجلیه جزیره‌سنده یتیشن مشاهیر علمای اسلامدن اولوب، برخیلی وقت مکه‌ده اقامت ایتمش؛ و اواخر عمرنده حمایه کیدوب، ٥٦٥ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر. فقر وضرورتله عمر کچیرمشدر. «الینبوع» عنوانیله بیوك بر تفسیری، صقلیه امراسندن بریچون یازدیغی «سلوان المطاع فی عدوان الاتباع» عنوانیله بر تألیف ادبیسی، «خیر البشر بخیر البشر» و «کتاب نجباء الابناء» عنوانلریله ایکی کتابی، حریرینك «درة الغواص» ینه حاشیه‌سی و مقامات حریری‌یه شرحی و سائر آثاری واردر. «سلوان المطاع» ی ١٢٧٩ تاریخنده تونسده طبع ونشر اولنمشدر. طبیعت شعریه دخی اولوب، شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

علی قدر فضل المرء تأتی خطوبه
ویعرف عند الصبرفیه نصیبه
ومن قل فیما یتقیه اصطباره
فقد قل فیما یرتجیه نصیبه

صقلی { (عبدالعزیز بن الحسین الاغلبی السعدی) صقلیه جزیره‌سنده یتیشن ادبادن اولوب، فائزك دیوان کاتبی ایدی. قاضی جلیسی دیمکله دخی معروف ایدی. ٥٦١ ده ٧٠ یاشنی کچکین اولدیغی حالده، وفات ایتمشدر. کمیده باتوب وفات ایدن پدری حقنده سویلمش اولدیغی بر مرثیه‌سندن مأخوذ اولان شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

وکنت اهدی مع الریح السلام له
ما هبت الریح فی صبح وامساء

صقلیه { ایتالیایه ملحق سیجلیه جزیرهٔ کبیره‌سنه عربلر طرفندن ویریلان اسمدر. بو جزیره بر قاچ عصر ایادیٔ مسلمینده بولنوب، ممالك اسلامیه دائره‌سنه داخل اولمش؛ و اهالیسنك قسم اعظمی اهتدا ایده‌رك، شهر وقصبه‌لری جوامع و مدارس و سائر مؤسسات خیریه ومبرات اسلامیه ایله طولمش ایدی. علوم و ادبیات عربیه‌ده شهرت قزانمش برچوق مشاهیر یتیشمشدر. بونلردن بعضلری صقلیه جزیره‌سنك تاریخنی و احوال جغرافیه‌سنی ضبط و تحریر ایدوب، یازیلان تواریخ عربیه‌سنك الك مشهوری فقیه ابو علی حسن بن یحیانك یازدیغی تاریخدر. [احوال حاضره وماضیه‌سی حقنده تفصیلات ایچون «سیجلیه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

صلاح { مکهٔ مکرمه‌نك اسملرندندر.

صلاح الدین اربلی { (ابو العباس احمد بن عبد السید) مشاهیر ادبا وشعرادن اولوب، اربلك بیوك برخاندانه منسوب ایدی. ٥٧٢ تاریخنده طوغمشدر. اربل صاحبی ملك معظم مظفر الدین بن زین الدینك حاجبی اولوب، بعده بونك غضبنه اوغرایه‌رق، حبس اولنمش؛ و محبسدن قورتلدیغنده، ٦٠٣ تاریخنده ملك قاهر بهاء الدین ایوبك معیتنده، شامه عزیمتله، بونك برادری ملك مغیث بن ملك عادلك خدمتنه کیرمش؛ و بونك وفاتنده مصره انتقال ایله، ملك کاملك فوق العاده توجه ومحبتنه مظهر اولوب، اقبالی برتر اولدقدن صکره، ٦١٨ ده غضبه اوغرایه‌رق، قاهره‌ده حبس اولنمش؛ و ٦٢٣ تاریخنه‌دك بش سنه محبوس قالدقدن صکره، بر چالغیجی‌یه اوقوتدیغی بر بیتی سببیله سبیلی تخلیه اولنه‌رق، اسکی جاه و اقبالی اعاده اولنمش؛ وملك کاملك روم سفرنده معیتنده بولنوب، معسکرده خسته‌لنمغله، رهایه کیتمکده ایکن، ٦٣١ ده رها خارجنده وفات ایتمشدر. مرتب دیوان اشعاری واردر. سبب عفوی اولان مذکور بیتی شودر:

ما امرنجنیک علی الصب خفی
افنیت زمانی بالاسی والاسف
ماذا غضب بقدر ذنبی و لقد
بالغت وما اردت الا تلفی

صلاح الدین ایوبی { (ملك ناصر ابوالمظفر یوسف بن ایوب بن شادی) مصر وشام وحجاز ویمن جهتلرنده حکومت سورن وبرچوق شعبه‌لره انقسام ایدن دولت ایوبیه‌نك مؤسسی و برنجی حکمداری اولوب، قبائل اکراددن (روادیه) قبیلهٔ کبیره‌سنه منسوب ایدی. آباواجدادی آذربیجانك اران جهتنده واقع (دوین) قصبه‌سندن ایدی. بیوك پدری شادی نجم الدین ایوب و اسد الدین شیرکوه نام ایکی اوغلنی اخذ ایله، قصبهٔ مذکوره‌دن چیقه‌رق، بغداده و اورادن تکریته کیدوب، اوراده وفات ایتمش؛ و اوغللری عراقده سلطان مسعود سلجوقینك شحنه‌سی اولان مجاهد الدین بهروزك خدمتنه کیروب، تکریت محافظلغی بونلرك بیوکی اولان نجم الدین ایوبه ویرلمش ایدی. اوصره‌ده تکریتدن کچن موصل حاکمی عماد الدین زنکینك دجله‌یی کچمسنه یاردیمی وقوع بولمغله، بونك طرفندن معیتنه جلب اولنه‌رق، عماد الدین زنکی بعلبکی فتح ایتدکده، محافظلغی نجم الدین ایوبه ویره‌رك، عماد الدین زنکینك وفاتندن صکره دخی ایکی قرداش بونك اوغلی نور الدین محمودك خدمتنده قالمشلردی. صاحب ترجمه صلاح الدین یوسف ۵۳۲ تاریخنده تکریتده طوغوب، بعلبك و دمشقده پدرینك یاننده تربیه اولنمش؛ و اهل صلیبه قارشی وقوع بولان محاربانده ابراز شجاعت وجسارت ایتمش ایدی. ۵۵۸ تاریخنده عمی اسد الدین شیرکوه معیتنده امداد ایچون و بعده ۵٦۲ ده و ۵٦٤ ده وزیر مصر شاورك اهل صلیبه اولان اتفاقنی بوزمق ایچون، اوچ کره مصره سفر ایدوب، اوچنجی سفرنده عمی اسد الدین شیرکوه شاورك یرینه خلفاء فاطمیه‌نك اخیری اولان عاضد لدین اللهك وزیری اولمغله، صلاح الدین دخی مقرر ومعاونی اولمشدی. ینه او سنه اسد الدین شیرکوه وفات ایتمکله، یرینه صلاح الدین وزیر مصر اولوب، مملکتك علما و ادباسنی و بتون اهالیسنی طرفنه جلب ایله، بیوك بر قوت ومکنت کسب ایتمش؛ و ۵٦۷ ده عاضد لدین اللهك وقوع وفاتیله، صلاح الدین اونك یرینه ملك مصر اولمش؛ وفاطمیونك خطبه‌سنی رفع ایله، خلفاء عباسیه‌دن مستضی بنور اللهك نامنه خطبه اوقوتمش؛ ومذهب شیعی‌یی رفع ایده‌رك، مذهب شافعی اوزره قاضیلر نصب ایلشدر. هرنه‌قدر صلاح الدین اسماً شام وحلب صاحبی نورالدین شهید بن عماد الدین زنکی‌یه تابع عد اولنوردیسه‌ده، حقیقتده مستقل اولوب، نهایت ۵٦۹ ده مشارالیه دخی بلاولد وفات ایتمکله، شام خطبه‌سی دخی کاملاً صلاح الدینك صبطنه کچمش؛ وجزیره ودیار بکر طرفلرنی اتابکان موصلدن وسائر ملوك طوائفك یدندن آلدیغی کبی، مقدما برادرزاده‌سی توران شاهی یمنه کوندره‌رك، خطهٔ یمانیه‌یی دخی فتح ایتدیرمش؛ وکثیر العدد اولان اقربا وتعلقاتنی دمشق، حلب، حما، حمص و سائر بلاده حاکم و امیر نصب ایده‌رك، قدسك وشام سواحلنك بعض جهتلرینه مستولی اولان اهل صلیبه قارشی شدتلی هجوم ومدافعه‌لره کیریشمش؛ وممالك مذکوره‌نك اکثرینی استخلاص ایده‌رك، آوروپانك هر طرفندن سیل بلا کبی آقین آقین کلن اهل صلیب کروه متعصبینی هر برده کلیاً منهزم وپریشان و نیجه پرنس و قراللرینی اسیر ایتمش ایدی. ۲۲ سنه حکومت سوروب، ۵۸۹ ده دمشق شامده ۵۷ یاشنده ارتحال ایتمشدر. جسور، شجیع، عادل، کریم، مرحمتلی، کافهٔ علومه وحتی علم طبه دخی واقف ایدی. فرنکلر صلاح الدینك اطوار واخلاقنه مفتون اولوب، دشمنلری اولدقلری حالده، الی یومنا هذا نامنی حرمت مخصوصه ایله یاد ایدرلر. صلاح الدینك دورنده فرنکلرك ممالك اسلامیه‌ده کوردکلری آثار عمران ومدنیت وعدالت آوروپالیلرك طریق تمدنه سلوك ایتملرینه سبب ونمونه اولمشدر. [تأسیس ایتدیکی دولت ایچون «ایوبیلر» ماده‌سنه مراجعت بیورلیه.]

صلاح الدین ایوبی { (بن ملك عزیز بن ملك ظاهر) حلبده حکومت سورن شعبهٔ بنی ایوبك حکمدار اخیری اولوب، ایکی سنه حکومت سوردکدن صکره، هلاکونك عسکری النده مغلوب و مقتول اولمشدر.

صلاح الدین خلیل { [«خلیل بن ایبك صفدی» و«اشرف (ملك ––)» ماده‌لرینه مراجعت بیورلیه.]

صلاح الدین یوسف [«صلاح الدین ایوبی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

صلاحی (شیخ عبدالله — افندی) متأخرین شعرای عثمانیه‌دن و طریقت عشاقیه مشایخندن اولوب، بالیکسریلیدر. ۱۱۳۰ده طوغوب، درسعادته ورودله برخیلی مدت صدراعظم حکیم اوغلی علی پاشانك مکتوبجیسی ودیوان افندیسی بولنمش، و بعده ادرنه‌یه عزیمتله، شیخ جمال الدین عشاقی‌یه انابت ایتمش؛ و مؤخراً ینه پاشای مشارالیه معیتنده مصره عزیمتله، عودتنده ۱۱۷٤ تاریخنده فاتح جوارنده طاهر آغا درکاهی مشیختنه کچمش؛ و۱۱۹۷ تاریخنده ارتحال ایتمشدر. برخیلی اشعاریله بعض رسائلی واردر. شو بیت اونکدر:

مشکلن کمسه‌یه ظاهرده صلاحی صورماز
خواجهٔ باطنه صوردی صوره‌جق اسراری

صلاحیه مصر اسفلده بلبیسك ٥٦ کیلومتره شمال شرقیسنده ۶۰۰۰ اهالیی حاوی بر قصبه اولوب، شام جهتندن مصرك کلیدی حکمنده‌در. صلاح الدین ایوبی طرفندن تأسیس اولنوب، اسمنه نسبت اولنمشدر.

صلاحیه موصل ولایتك شهر زور سنجاغنده وسنجاغك منتهای جنوبنده بر قضا اولوب، مرکزی کفری قصبه‌سیدر. شمال غربی جهتندن کرکوك قضاسیله، شمال شرقی طرفندن سلیمانیه سنجاق وقضاسیله، جنوباً دخی بغداد ولایتیله محدوددر. حدود جنوبیه‌سنده دیاله نهری آقوب، بر قاچ چای دخی قضانك اراضیسنی سقی ایله نهر مذکوره دوکیلور. اراضیسی پك منبت اولوب، بغدای، آرپه، خرما، لیمون وسائر محصولاتی واردر. قضا ۱۵۸ قریه‌دن مرکب اولوب، ۱٤۰۰۰ اهالیسی واردر. مرکزده‌کی ۸۰ یهودیدن بشقه بتون اهالیسی مسلم وشیعی المذهبدر.

صلت صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمیدر: (ابو یزید صلت) که صحبتی مختلف فیه اولوب، اولاد واحفادی کندیسندن روایت ایتمشدر. — (صلت بن مخرمه بن المطلب بن عبد مناف القرشی) که برادرلری قیس وقاسم ایله برابر خیبر غنایمندن حصه‌مند اولمشلردی.

صلصال (ابو الغضنفر — بن الدلهمی) صحابه‌دن اولوب، برحدیث شریف غریبك راویسیدر.

صلصل (بن شرحبیل) صحابه‌دن اولوب، جانب نبویدن صفوان بن امیه نزدینه وسائر بعض محللره سفارتله اعزام بیورلمشیدی.

صله (ابن اشیم العدوی) و (صله بن الحارث الغفاری) صحابه‌دن اولوب، برنجیسی ۳۵ تاریخنده، یوزیاشنی متجاوز اولدیغی حالده، سجستانده شهید اولمشدر. حقنده بر حدیث شریف مرویدر. ایکنجیسی مصریوندن معدود اولوب، فتح مصرده حاضر بولنمشدر.

صماء (بنت بسر المازنیه) صحابیاتدن اولوب، برادری عبدالله بن بسر کندیسندن روایت ایتمشدر.

صماقو (Samacou) بلغارستان امارتنك صوفیه سنجاغنده وصوفیه‌نك ٤٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (ایسکر) نهری اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۰۱۱۰ اهالیسی، دمیر معدنی، پك مقبول بغدای محصولاتی، اطرافنده کوزل مرعالری وباغ وپینیر تجارتی واردر. ادارهٔ عثمانیه زماننده بر چوق دمیرخانه‌لری اولوب، کوزل دمیر معمولاتی چیقاردیسه‌ده، بو صنعت شمدی تدنیده‌در.

صمانی زاده (عمر خلوصی افندی) سلطان سلیم خان ثالث ومصطفی خان رابع و محمود خان ثانی دورلرنده اوچ دفعه مسند مشیخت اسلامیه‌یه کچمش علمادن اولوب، استانبول پایه‌لیلرندن حسین افندینك اوغلیدر. ۱۱٤۰ تاریخنده استانبولده طوغوب، تحصیل علم ایله علی الاصول دور مدارس ایتدکدن صکره، ۱۱۹۰ تاریخنده ازمیر، ۹۷ده مصر، ۱۲۰۰ده مکهٔ مکرمه مولویتنه نصب اولنمش؛ و ۱۲۰۵ ده استانبول قاضیسی، ۱۲۰۶ده آناطولی و۱۲۱۲ده روم‌ایلی قاضیعسکری اولمش؛ و۱۲۱۵ده مسند مشیخت اسلامیه‌یه کچوب، اوچ سنه‌یه قریب مدت امور فتوایی اداره ایتدکدن صکره، ۱۲۱۸ده عزل اولنمش؛ و۱۲۲۲ده دور سلطان مصطفی خانده ثانیاً شیخ الاسلام اولمش ایسه‌ده، سلفنك عزلی بعض دساسلرك حیله وخدعه‌لرینه مبنی

اولدیغی آکلاشلمقله ، صاحب ترجمه یالکز بر کون مقام فتواده قالوب ، سلفنك اعاده اولنه‌جغی حس ایدیجه ، استعفا ایتمش ؛ و ١٢٢٥ تاریخنده ثالثاً شیخ الاسلام اولوب ، بو دفعه دخی ایکی سنه ایله اوچ آیه قریب مدت امور فتوایی بعد الاداره ، شیخوخت سببیله ١٢٢٧ ده استعفا ، وینه اوسنه وفات ایتمشدر . عالم وفاضل و رتب و مناصب علیه توجیهنده ممسك ایدی . فاتح جوارنده حجراتیله مسجدی وقلندرخانه‌سی وبونلره وقفلری واردر .

صمدا { (شیخ —) ایران شعراسندن و شیخ شیرازك احفادندن اولوب ، درویش نهاد برآدم ایدی . حقنده فعل شنیع ایله افترا وقوع بولدیغندن ، کندی عضو رجلیتنی قطع ایتمشیدی . شو بیت اونکدر :

همچو پرکاریم یك پا در شریعت استوار
پای دیکر سیر هفتاد و دوملت میکند

صمصام الدوله { (ابوکالنجار مرزبان) آل بویه ملوکنك اوتجیسی اولوب ، (عضد الدوله بن رکن الدوله بن بویه)‌ك اوغلیدر . برادری (شرف الدوله ابو الفوارس)‌ك زماننده بغداده امیر الامرا اولوب ، بر طاقم سرکذشتدن صکره ، ٣٨٨ ده وفات ایتمشدر .

صمصام الدین محمود { (بن بدر الدین بن عز الدین بن نور الدین)‌لر کوچکده حکومت سورن اتابکان ملوکنك اون برنجیسی اولوب ، اقرباسندن حسام الدین عمره خلف اولمش ؛ و ٦٩٥ ده غازان خانك فرمانیله قتل اولنمشدر .

صنجه { جزیره‌ده دیار بکر ایله دیار مضر آره‌سنده بر نهر اولوب ، اوزرنده عجایب الارضدن معدود بر کوپری بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

صنجهل { هند مشاهیر حکما و اطباسندن اولوب ، هارون الرشید ومأمون زمانلرنده برچوق تألیفاتی لسان عربی‌یه ترجمه اولنمشدی . باشلیجه آثار مترجمه‌سی بروجه آتیدر : « کتاب شرك الهندی » که ابتدا فارسی‌یه و عبدالله بن علی طرفندن فارسیدن عربی‌یه ترجمه اولنمشدر ؛ « کتاب سسرد » که امراضك علاماتیله مداواتلری حقنده معلوماتی حاوی اولوب ، ١٠ مقاله‌دن مرکب اولدیغی حالده ، یحیی بن خالد برمکینك امریله عربی‌یه نقل اولنمشدر ؛ « کتاب بدان » که درت بیك درت خسته‌لغك تشخیصی اصولنی حاویدر ؛ « کتاب سند هشان » ، « کتاب فی ما ختلف الهند والروم فی الحار والبارد » ، « کتاب تفسیر اسماء العقار » ، « کتاب اسانکر الجامع » ، « کتاب علاجات الحبالی للهند » ، « کتاب رأی الهندی فی اجناس الحیات و سمومها » « کتاب التوهم فی الامراض والعلل » .

صندرغی { خداوندکار ولایتنك قره‌سی سنجاغنده و بالیکسرینك ٥٦ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق سماو چاینك صول کناری قربنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ١٥٢٢ اهالیسی ، ٣ جامعی ، ٢ مدرسه‌سی ، ١ کلیساسی ، رشدیه وابتدائی و روملره مخصوص دیکر ابتدائی مکتبلری ، ٦٥ دکانی ، ٣ خانی ، برحمامی ، بك کوزل صولری وجوارنده ایکی ایلیجه‌سی واردر . اهالیسنك قسم اعظمی مسلم و قصوری روم اولوب ، جمله‌سی لسان ترکی ایله متکلمدرلر . — صندرغی قضاسی قره‌سی سنجاغنك منتهای جنوب شرقیسنده واقع اولوب ، شمالاً نفس بالیکسری و بیغاجق قضالریله شرقاً بروسه وکوتاهیه سنجاقلریله ، جنوباً و جنوب غربی جهتندن دخی آیدین ولایتیله محدوددر . قضا ٧٣ قریه‌یی حاوی اولوب ، ٢٣١٤٠ اهالیسی واردر ، که بونلرك مرکز قضاده بولنان ٧١٥ رومدن ماعداسی کاملاً مسلمدر . اراضیسی عارضه‌لی اولوب قسم شرقیسنده اووه‌سی دخی بولنیور . صو صغیرلی نهرینك باشلیجه قولی اولان سماو چایی قضانك شرقدن غربه شق ایدرك ، میاه جاریه‌سنی جمع ایدر اراضیسی پك منبت اولوب ، باشلیجه محصولاتی بغدای ، آرپه ، چاودار ، داری ، مرجمك ، نخود فصولیه ، پاموق ، آفیون و یکی زرع اولنمغه باشلایان پتاتس وسائره‌دن عبارتدر . سیسام وآفیوندن خیلی اخراجاتی واردر . مرکز قضاده وبعض قراسنده سجاده ، خالی وکلیم نسج اولنور ؛ وصیرمه‌لی وایپکلی بعض شیلر ایشلنیر . درون قضاده ١ رشدیه ،

مدرسه، ۱ ابتدائی، روملره مخصوص دیکر بر ابتدائی و۲۹ صبیان مکتبی، ٦٠ جامع و ۱ کلیسا موجوددر. برخیلی اورمانلری وکوزل مرعالری اولوب، صیغیر، قیون وکچی کبی حیوانات اهلیه‌سی چوقدر.

صندقلی { خداوندکار ولایتنك قره حصار صاحب سنجاغنده وقره حصارك ٥٥ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق بیوك مندرسه تابع بر چایك اوزرنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، یالکز ۱۷٠ نفری ارمنی وقصوری کاملاً مسلم اولمق اوزره، ٦٥۱٥ اهالیسی، ۳ جامعی، ٤ مدرسه‌سی، ۳ تکیه‌سی، بر رشدی وبر ابتدائی ایله بر قاچ محله مکتبی و ٥ خانی واردر. ۱۲٠٠ متره ارتفاعی اولان بر یایله اوزرنده واقع وطاغلرله محاط اولمغله، هواسی پك صاغلام وصولری غایتله کوزلدر. باغ وباغچه‌لری چوقدر. (آپامیا کیبوتوس) شهر قدیمنك محلنده اولدیغی مروی اولوب، (کیبو-توس) اسمی لسان یونانیده «صندق» دیمك اولدیغندن، اسم حاضری دخی بوکا دلالت ایدر. — صندقلی قضاسی قره حصار صاحب سنجاغنك وبتون خداوندکار ولایتنك جنوب غربی کوشه‌سندن عبارت بیوك بر قضا اولوب، شمال غربی جهتندن کوتاهیه سنجاغنك عشاق قضاسیله، شمال شرقی طرفندن نفس قره حصار قضاسیله، جنوب شرقی جهتندن قونیه، غرباً دخی آیدین ولایتلریله محدوددر. شیخلو، کیکار وطازقیر اسملریله ۳ ناحیه‌یی وجمعاً ۲۱٥ قریه‌یی جامع اولوب، ٧٤٩٩٠ اهالیسی واردر، که مرکزده بولنان ٥٠٠ قدر ارمنی و رومدن ماعداسی کاملاً مسلم وجمله‌سی لسان ترکی ایله متکلمدرلر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، یوکسك طاغلری و منبت اووه و وادیلری واردر. اورمانلریله مرعالری‌ده چوقدر. بیوك مندرس ایرماغنك منابعی بو قضاده اولوب، بتون میاه جاریه‌سی بو نهره طوپلانیر. جنوب غربی جهتنده (آجی کول) اسمیله کنیشجه بر کول دخی بولنیور. محصولاتی حبوبات متنوعه ایله آفیون، اوزوم ومیوه‌لرك انواعندن عبارتدر. آیدین دمیر یولنك شمدیلك نقطهٔ انتهاسی اولان (دینار) قریه‌سی بو قضا داخلنده اولوب، بو طریقله قضا ازمیره مربوطدر؛ وفضلهٔ محصولاتی اورایه ایتر. مرکز قضایه بر ساعتلق مسافه‌ده (خدابی) اسمیله بر قابلیجه واردر. درون قضاده ۱ رشدیه، ۲ ابتدائی، ۸٠ صبیان مکتبی و ٤ مدرسه موجود اولوب، جمله‌سنك شاکردانی ۱۲٤٠ کشی‌یه بالغ اولور.

صنعا { جزیرة العربده خطهٔ یمانیه‌نك کرسیسی ویمن ولایتنك مرکزی بر شهر اولوب، مکهٔ مکرمه‌نك ۸٥٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده وحدیده اسکله‌سنك ۱٤۲ کیلومتره شرق شمالیسنده ۱٥° ۲۲′ عرض شمالی ایله ٤۱° ٤۱′ ٥۱″ طول شرقیده وجبال سراتك حذای بحردن ۲۲۱٠ متره ارتفاعی اولان بر وادیسنده واقعدر. سور وبرجلرله محاط واسع بر شهر اولوب، مقدما اهالیسی ۲٠٠٠٠٠ کشی‌یی متجاوز بولنمش ایکن، شمدیکی حالده آنجق ۲٥٠٠٠ راده‌لرنده‌در. اوتوز قدر جوامع شریفه‌سی، بیوك چارشیسی، جسیم خانلری، کارکیر واوچ درت قاتلی خانه‌لری، بر عسکری خسته خانه‌سی، سورك خارجنده متعدد قیشله‌لری، شهرك ایچنده جریان ایدر ایکی دره‌سی، اطرافنده انواع اشجار مثمره‌یی حاوی باغچه‌لری، چارشف و دوشمه‌لك کبی ایپك و پاموقدن انواع منسوجات دستکاهلری وقیوجیلقه متعلق کوزل معمولاتی واردر. ارتفاعی حسبیله هواسی معتدل یعنی یازین سرین اولوب، قیشین صولر طوکار. مع هذا کوندوز ایله کیجه آره‌سنده‌کی حرارت تفاوتی زیاده اولدیغندن، هواسی پك صاغلام اولمیوب، صیتمه‌دن خالی دکلدر. پك اسکی بر شهر اولوب، اسم قدیمی ازالدر. بعض ابنیهٔ عتیقه آثاری مشهوددر. صنعادن اول یمنك مرکزی مأرب ایدی. (صنعانی) نسبتیله معروف برچوق مشاهیر علما و ادبانك مسقط رأسی بولنمشدر. — (صنعا) اسمیله دمشق شام قربنده دخی بر بیوك قریه وار ایدی. صنعانی لقبیله معروف مشاهیرك بر طاقمی بو قریه‌دن ایدی.

صنعا { سنجاغی. یمن ولایتنی ترکیب ایدن درت سنجاغك بری یعنی مرکز سنجاغی اولوب، تحت مضبوطیتده بولنان یمن ولایتنك قسم شرقیسندن وبتون خطهٔ یمانیه‌نك قسم مرکزیسندن عبارت اولدیغی حالده، جنوب غربی جهتندن تعز، غرباً حدیده، شمال غربی جهتندن عسیر سنجاقلریله، شمالاً، شرقاً و جنوب شرقی طرفلرندن دخی اراضیٔ غیر مضبوطه ایله محاط ومحدوددر. صنعا،

جبل حراز، کوکبان، انس، حجه، زمار، یریم، رداع و عمران اسملریله ٩ قضادن مرکب اولوب، ٢٥ ناحیه و ٨٩٠ قریه‌یی حاویدر. تهامه‌دن حصه‌سی اولمیوب، جبال سراة صرتیله اتکلرندن عبارت اولمغله، هواسی معتدل و معموریتی زیاده‌در. میاه جاریه‌سی چوق اولوب، اکثر اراضیسی سقی و ارووا اولنور. قهوه محصولاتی چوق اولوب، بغدای، آرپه، دوره وسائر حبوباتیله توتون، چیویت وسائره دخی حاصل اولور. میوه‌لری متنوع و مبذولدر. اهالیسنك مقدار صحیحی حقنده برکونه معلومات اولمیوب، ٢٠٠٠٠٠ راده‌لرنده اولدیغی تخمین اولنیور.

صنع الله افندی { (جعفر افندی زاده) سلطان محمد خان ثالث و احمد خان اول دورلرنده درت دفعه مسند مشیخت اسلامیه‌یه چکمش علمادن اولوب، قانونی سلطان سلیمان خان دوری صدورندن اسکوبلی جعفر افندینك اوغلیدر. ٩٦٠ تاریخنده طوغوب، تحصیل علم ایله بر مدت ابو السعود افندی درسنه دوام ایتدکدن صکره، علی الاصول دور مدارس ایده‌رك، ٩٩٨ده بروسه، ٩٩٩ده ادرنه، ١٠٠٠ده استانبول قاضیسی و بتنه او سنه آناطولی و ١٠٠١ ده روم ایلی قاضیعسکری اولمشیدی. ١٠٠٨ده خواجه سعد الدین افندی یرینه مسند مشیخته چکوب، ٢٢ آی ایله اون کون امور فتوایی اداره ایتدکدن صکره، عزل اولنه‌رق، ١٠١١ سنه‌سنده ثانیاً شیخ الاسلام اولمش ایسه‌ده، صدر اعظم بولنان یمشجی حسن پاشا ایله چکینه‌مدیکندن، یالکز ٣٤ کونلك مأموریتدن صکره ستعفا ایتمش ایدی. سلطان احمد خانك جلوسندن صکره ١٠١٣ده ثالثاً شیخ الاسلام اولوب، بو دفعه دخی ٢ سنه ایله ٣ آی و ١٠ کون اداره‌ٔ امور فتوی ایتدکدن صکره، ١٠١٥ده وزیر اعظم درویش پاشانك سعییله عزل اولنه‌رق، یرینه ابو الیامن مصطفی افندی تعیین اولنمش؛ ودرت آی صکره بونك وقوع وفاتیله رابعاً مسند مشیخته چکه‌رك، بر سنه ایله ٧ آی و بر هفته بو مقامده قالدقدن صکره، ١٠١٧ده عزل اولنمش؛ و ١٠٢٠ده ایفای حج شریف ایدوب، بعد العوده ١٠٢١ده وفات ایتمشدر. تفسیر کشافه و بعض کتب درسه تعلیقاتلری و بعض خیراتی واردر.

صنعانی { (ابو بکر عبد الرزاق بن همام بن نافع) مشاهیر علما و محدثیندن اولوب، صنعالیدر. ١٢٦ تاریخنده طوغوب، ٢١١ده وفات ایتمشدر. وفرت معلوماتنه بناءً خلق هر طرفدن کندیسنه مراجعت ایدرلردی. سفیان بن عیینه واحمد بن حنبل کبی مشاهیر کندیسندن روایت ایتمشلردر. بر چوق مشهور کلاملری دخی اولوب، شو بیت او جمله‌دندر:

فذاك زمان لعبنا به
وهذا زمان بنا يلعب

صنعی { قدمای شعرای عثمانیه‌دن بروجه زیر سکز ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی قسطمونیلی اولوب، سلطان بایزید خان ثانی شهزاده‌لرندن سلطان محمودك مغنیساده اقامتلری صره‌سنده دیوان کاتبی ایدی؛ ونجاتی وطالعی ایله براکده بولنمشدر. شو بیت اونکدر:

بن جهاندن اتکم سلکوب آیاق قالدیرمدم
یوری ای غم چك الك سن دخی دامانمدن

— ایکنجیسی ازنیقلی اولوب، شو بیت اونکدر:

قدینه کوره سرو یازمشسك
اللرك آنده قالسون ای نقاش

— اوچنجیسی (اسکندر پاشا زاده مصطفی بك) یاوز سلطان سلیم خان ربالندن اولوب، چالدیران محاربه‌سنده ابراز شجاعتله، سنجاق بکی اولمشیدی. شو بیت اونکدر:

کل رخلرکه لاله‌اکر اولمسه حسرت
بغرنده آنك نیلریدی داغ محبت

— دردنجیسی (محمد —) کلیبولیلی ایدی. کوزل اشعاری واردر. شو بیت او جمله‌دندر.

دلنمش یورکی نایك بغایت یوفقه‌در بغری
کیم اکری باقسه دردایله ایدر فریاد وافغانی

— بشنجیسی (صنع الله بن مولدجی حسام بروسه‌لی اولوب، سلطان سلیم خان ثانینك شهزاده‌لکنده قرمانه عزیمتلری حقنده سویلش اولدیغی شو بیت جمله‌ٔ اشعارندندر:

لوای عدل شهزاده ویروب نور
قرامان ایللرینی قلدی آیدین

— آلتنجیسی سلانیکلی اولوب، ارباب تیماردن ایدی. شو بیت اونکدر :

قپوکه حلقهٔ زر اولمغه ای ماه لقا
مه‌نو ایلدی زلفک کبی قدینی دوتا

— یدنجیسی (صنع الله) حمید ایلنده‌کی یلواج قصبه‌سنده بر شیخك اوغلی اولوب، طریق تدریسه سالك اولمشیدی. شو بیت اونکدر :

ساقیا عکس رخك شوقیله دور ایتسون قدح
کوره‌لم آینهٔ دوران نه صورت کوستره

— سکزنجیسی (صنع الله) طریق مولوی درویشاندن کوشهٔ قناعت و انزوایه چکلمش بر مرد معنوی ایدی. شو بیت اونکدر:

تیر آهم کرفلك پولاد ایسه ایلر کذر
اول جفا کارك دل سنکیننه ایتمز اثر

صنعی زاده { (سید محمد امین افندی) سلطان محمد خان رابع دورنده مشیخت اسلامیه‌یه کچن علمادن اولوب، قضاتدن قره صنع الله افندینك اوغلیدر. ١٠٥٦ ده ادرنه، ٥٧ ده بروسه پایه‌سیله حلب ومتعاقباً مصر، ٥٩ ده استانبول قاضیسی، ١٠٦٤ ده آناطولی و٦٥ ده روم ایلی قاضیعسکری اولمش؛ و١٠٧٢ ده مسند فتوایه کچوب، اون برآی قدر بومقامده قالدقدن صکره، ٧٣ ده عزل اولنمش؛ و١٠٨٣ ده وفات ایدوب، اسکدارده هدائی محمود افندی درکاهی جوارنده دفن اولنمشدر. متشرع ومتقی برذات اولوب، آنجق امور خارجیه‌یه وقوفی و وقاری یوغیدی.

صنوبری { (احمد بن محمد الصبنی) شعرای عربدن اولوب، حلبلیدر. شو نظم اشعارندندر :

بدر غدا یشرب شمساً غدت
وحدها فی الوصف من حده
تغرب فی فیه و لکنها
من بعد ذا تطلع فی خده

صنهاجه { مغربده جزایر جهتلرنده و جبال درنك اوزرنده ساکن بولنمش قبائل بربریه‌دن بیوك برقبیله اولوب، مغربك وقوعات سیاسیه‌سنه پك چوق مدخللری اولمشدر؛ ومرابطین وبنی زری دولتلرینی بونلر تأسیس ایتمشلردر. بعده اکثر افرادی صحرای کبیرك ایچنده طاغلوب، حتی سودانده دخی بعض دول صغیره تشکیل ایتمشلردی. صنهاجه قبائلندن شمدیکی حالده یالکز ایکی قبیله بولنوب، بری قسنطینه و دیکری جزایر ایالتنده بولنیور.

صنهاجی { صنهاجه قبیلهٔ بربریه‌سنه منسوب بعض مشاهیر علمانك لقبیدر : (ابو محمد عبد العزیز بن شداد الصنهاجی) قیروان شهرینك تاریخنی یازمشدر. — (علی بن سعید الصنهاجی) «البیان فی معرفة الاوزان» عنوانیله بر کتابك صاحبیدر. — (ابو عبدالله محمد بن سعید الصنهاجی) «کنز الاسرار» عنوانیله برکتابك مؤلفیدر. — الك مشهورلری ایسه (ابو عبدالله محمد بن جروم یاخود بن اجروم) درکه ٦٨٢ ده طوغوب، ٧٢٢ تاریخنده وفات ایتمش؛ و «اجرومیه» عنوانیله مشهور برصرف و نحو کتابی یازمشدر. مغربده پك مشهور ومتداول اولان بو کتاب بر چوق مشاهیر نحویون طرفندن شرح اولنمش؛ وآوروپاده دفعاتله طبع ونشر ایدلمشدر.

صور { شام ساحلنده و بیروت ولایت و سنجاغنده اوله‌رق بیروتك ٧٥ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه و اسکله اولوب، نصفندن زیاده‌سی مسلم و قصوری خرستیان اولمق اوزره، تقریباً ٥٠٠٠ اهالیسی، خیلی ایشلك تجارتی، سوری، برتك قپوسی وبر طاقم آثار عتیقه‌سی واردر. پك قدیم بر شهر اولوب، فنیکه‌لیلرك الك برنجی مرکزلری ایدی. صیدا ایکنجی و بیروت اوچنجی درجه‌ده ایدی. اسم قدیمی (تیر) اولوب، فنیکه‌لیلر بحر سفید سواحلنه حکم سوردکلری زمانلرده بتون آق دکیزك مرکز تجارتی ایدی. شهر قدیم بر آطه اوزرنده واقع اولوب، اسکندر شهری ضبط ایتدیکنده، بر ریختمله قره‌یه ربط ایتمش؛ و مرور زمانله بو ریختمك اطرافنه قوملر بریکمکله، شهرك موقعی بر شبه جزیره صورتنی آلمشدر. وقتیله شمال و دیکری جنوب طرفنده اوله‌رق ایکی بیوك لیمانی اولوب، شمدیکی حالده جنوبده‌کی بتون طولمش؛ وشمالده‌کی دخی خیلی طارلاشمشدر. اسکی شهر نهر قاسمیه‌دن رأس العینه‌دك ١٢ میللك ساحل ضبط ایدوب، شمدیکی قصبه بونك یالکز بر

پارچه‌سنده مؤسسدر. مذکور رأس‌العین صولرینی شهره سوق ایتمکده بولنمش اولان اسکی برصو یولنك خرابه‌لری الیوم موجوددر. شمسدن کنایه اوله‌رق (بعل) تعبیر ایتدکلری معبود موهومك عبادتنه مخصوص مشهور بر معبدی‌ده وار ایدی. بر چوق منارلر، ستونلر وسائر آثار عتیقه دخی بولنیور. هرودوتك تخمیننه کوره، بو شهر میلاد عیسادن ٢٧٥٠ سنه اول تأسیس اولنمشدر. بخت نصر وسائر آثوریه حکمدارلرینه و حضرت سلیمانك عسکرینه مقاومت ایتمش؛ واسکندر طرفندن آنجق ٧ آیلق محاصره‌دن صکره ضبط اولنه‌بیلوب، برقسمی تخریب اولنمشدی. ماکدونیه‌لیلرله رومالیلر زماننده اهمیتدن دوشوب، حضرت عمر (رضه) زماننده ممالك اسلامیه دائره‌سنه داخل اولدقده، برکونه اهمیتی یوغیدی. ٨٧ سنه اهل صلیبك النده قالوب، صلاح الدین ایوبی طرفندن استخلاص اولنمش؛ و یاوز سلطان سلیم خان زماننده ممالك عثمانیه‌یه الحاق اولنمشدر. ١٢٠٢ تاریخ میلادیسنده شدتلی برزلزله دخی خرابیتنی آرتیرمشیدی. بو صوك سنه‌لرده بعض ترقیاته یوز طوتمشدر. اطرافی پك منبت اولوب، توتون وسائر محصولات یتیشیر.

— صور قضاسی شمالاً صیدا، شرقاً مرجعیون قضالریله، جنوباً عکا سنجاغیله، غرباً دخی آق‌دکیزله محاط اولوب، ٣ ناحیه و ١٣٤ قریه‌یی جامعدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، اکثری اوفق تپه‌لردن عبارتدر. قاسمیه و نام دیکرله لیطانی نهری صور ایله صیدا قضالرینی آیرر، و (وادی الحجر) اسمنده دیکر بر چای قضایی شق ایله بو نهره دوکیلور. طوپراغی منبت اولوب، بغدای، آرپه، داری، مصر، بورچاق، سیسام، نخود، مرجمك، توتون، زیتون، انجیر، خروب وسائر محصولات حاصل اولور؛ و بهرینك برقسمی اخراج اولنور. برخیلی مقدار ایپك قوزه‌سی دخی یتیشدیریلوب، اخراج اولنور. مراعی‌سی چوق اولوب، قویونلری آز ایسه‌ده، کچیلری ٤٠٠٠٠ مقدارینه قریب و صیغیرلری دخی چوقدر. مرکز قضاده بر رشدیه و بتون قضاده ٤ مسلم و ٦ غیر مسلم مکتب ابتدائیسی واردر. قضانك اهالیسی ٢٩٣١٦ نفوسدن عبارت اولوب، ٢٣٨٠٥ ی مسلم و قصوری، مارونی، روم وسائره‌در.

صورغون { آنقره ولایتنك یوزغاد سنجاق و قضاسنده ناحیه مرکزی بیوك برقریه اولوب، ناحیه‌سی ٨١ قریه‌دن مرکبدر.

صوری { (ابو محمد عبد المحسن بن غلبون) مشاهیر شعرای عربدن اولوب، صور قصبه‌سندندر. ٤١٩ تاریخنده ٨٠ یاشلرنده وفات ایتمشدر. مرتب دیوان اشعاری واردر. شو ایکی بیت اونکدر:

اتری بثار ام بدین
علقت محاسنها بعینی

فی لحظها و قوامها
مافی المهند و الردینی

صو شهری { سیواس ولایتنك قره‌حصار شرقی سنجاغنده و سنجاغك جنوب شرقی جهتنده برقضا اولوب، شمالاً قره‌حصار، غرباً قویلحصار قضالریله، جنوب غربی جهتندن سیواس سنجاغیله، شرق جنوبی جهتندن دخی ارضروم ولایتیله محدوددر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، سیواس سنجاغی حدودنجه ممتد اولان طاغلری کلکیت وادیسنی قزیل ایرماق منابعندن آیرور. مرکزی اولان (اندریاس) قریه‌سی حذای بحردن ١٠٧٩ متره یوکسکدر. (کمین طاغی) ایله (قزیل طاغ) باشلیجه جبالندندر. اندریاس، اغرمغوس و صاریجه اسملریله اوچ چای و بعض دره‌لر قضا داخلنده آقوب، مذکور کلکیت نهرینه دوکیلور. برقاچ اورمانی دخی اولوب، چام، میشه وسائر آغاجلر بولنور. قضا داخلنده اوچ کوچك کول دخی واردر. اراضیسنك قوه انباتیه‌سی متوسط برحالده اولوب، بغدای، آرپه وسائر ذخایرله میوه و سبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. کمین طاغنده و تقلان قریه‌سی قربنده بر سیملی قورشون معدنی واردر. مرکز قضا قربنده و سائر بعض طرفلرنده معدن صولری و ایلیجه‌لر بولنیور. مرکزدن اداره اولنور ٦ ناحیه‌سی اولوب، ١٧٠ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ١٥٠٠٠ کشیدن عبارت اولوب، ٧٥٠٠ ی مسلم، ٣٧٥٠ سی روم و ٣٧٥٠ سی دخی قتولیك و پروتستانلرله برابر ارمنیدر. قضا داخلنده ١٠٠ قدر جامع ومسجد، ٦٣ اسلام و ٢٥ خرستیان مکتبی وبرقاچ تکیه و زاویه و تربه واردر. حذای بحردن ٢٣٠٠ متره یوکسك اولان قانلی طاش نام

موقعده هر جمعه کونی بازار قوریلوب، خیلی آلیش ویریش اولیور. قضانك بعض محللرنده برنوع ابیلك چناری طوتقنور .

صو صغیرلغی { خداوندکار ولایتنده بر نهردر،که کوتاهیه سنجاغنك سماو قضاسنده سماو کولندن خروجله، غربه طوغری جریان ایده‌رك، قره‌سی سنجاغنك صندرغی قضاسنه دخول ایدر؛ و اوراده کوتاهیه جهتندن کلن (قره نهر) ی اخذ ایله، مذکور قضایی شق ایتدکدن صکره، شماله طوغری دونوب، بیغادیج قضاسنك غربی کوشه‌سنی وصکره بالیکسری قضاسنی شق، وبالیکسری قصبه‌سندن کچن چایی اخذ ایدر؛ وباندرمه قضاسنك شرق کوشه‌سنی یاره‌رق، بروسه سنجاغنك میخالیج قضاسنه دخول، وصاغدن میخالیج صولدن دخی مانیاس کوللرینك آیاقلرینی و دها آشاغیده بروسه اووه‌سندن کلن نیلوفر چاینی اخذ ایله، مرمره دکیزینه دوکیلور. مجراسی ۲۲۰ کیلومتره طولنده اولوب، صویی چوقدر؛ علی الخصوص میخالیج کولنك آیاغنی آلدقدن صکره خیلی بیویوب، منصبندن اورایه قدر مقدما واپورلر ایشلمکده ایکن، نهرك دوکدیکی قوملر آغزنده بر سد پیدا ایتمکله، شمدیکی حالده ایشلیه‌میورلر. جزئی بر همتله سیر سفائنه صالح اوله‌جق برحاله قونمسی ممکن اولوب، مجراسنك اطرافنده‌کی اراضینك منبتلکی مناسبتیله بو حالده چوق استفاده اولنه‌بیلیر. مرمره‌یه دوکیلن انهارك اك بیوکیدر. — نهرك صول کنارنده و باندرمه‌دن بالیکسری‌یه کیدن جاده‌نك اوزرنده بو اسمله برقریه دخی واردر.

صوغان یمز { [«محمود پاشا (صوغان یمز—)» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

صوغله { قونیه ولایت و سنجاغنك بوزقیر قضاسنده بر کول اولوب، بوزقیر قصبه‌سنك شمالنده واقعدر. بویی واکی ۱۵ کیلومتره قدر اولوب، قونیه جوارنده‌کی خاتونسرای کولندن چیقان بر نهر بو کوله منصب اولور؛ وبونك فضلهٔ میاهی شمال غربی‌یه طوغری آقه‌رق بکشهری کولنه منصب اولور. بالیغی چوقدر.

صوفی { فرس شعراسندن بروجه آتی درت ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی نفس اصل چغتای اتراکندن اولوب، بر مدت قلندرانه دور و سیاحت ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

عاشق نشدی محنت هجران نکشیدی
کس پیش توغمنامهٔ هجران چه‌کشاید

— ایکنجیسی (ملا محمد) اصفهانلی اولوب، مولانا جامی ایله مناسبتی وار ایدی. شو قطعه اونکدر:

بخواری در رهش افتاده بودم
سحرکه آن قرار بیقراران
زمن بکذشت چون ابر بهاری
مرا بکذاشت چون ابر بهاران

— اوچنجیسی کرمانلی اولوب، شیرازده توطن ایتمشیدی. شو رباعی اونکدر:

صوفی بهوای نرکس جادویی
همواره بخاك عجز دارد رویی
هر دل من ترنج غبغب کافیست
صفراء مرا می شکند لیمویی

— دردنجیسی (منشی محمد امتیاز علی) هندستانك لکهنوشهری مضافاتندن کاکوری قصبه‌سندن ایدی. شو بیت اونکدر:

بهار امروز باسامان صد میخانه‌می آید
بدوش بیخودی چون بوی کل مستانه‌می آید

صوفی { (پیر محمد —) طقوزنجی قرن هجری مشاهیر خطاطیننندن اولوب، بخارالیدر. ٤٤ مصحف شریف یازمشدر.

صوفی بایزید { یلدیرم سلطان بایزید خان دوری علماسندن اولوب، چلبی سلطان محمد خانك معلمی بولنمش؛ وآنقره وقعه‌سندن صکره شهزادهٔ مشارالیه جانبندن نزد تیموره سفارت مخصوصه ایله اعزام بیورلمش ایدی. سلطان محمد مشارالیه‌یه پك چوق نصایح مفیده ویروب، طریق عدل و حقانیتده رهبری بولنمشدر.

صوفی پیرصد ساله { صوفیون و شعرا و اطبادندر. شو رباعی جملهٔ اشعارندندر:

منمای بغیر من رخ ای سیم ذقن
کز غایت غیرتم رود جان زبدن
خواهم که شوم مردمك دیدهٔ خلق
تاروی توهیچ کس نه بیند جزمن

صوفی محمد پاشا { سلطان محمد خان رابع دورنده مسند صدارت عظمایه کچن وزرادن اولوب، سپاهی زمره‌سندن

يتيشمشدر . دفتردار باقی پاشایه انتساب ایدوب ، کتخداسی اولمشیدی . ١٠٣٨ده یکیچری آغاسی اولوب ، بعده آیدین ، صاروخان و مغنیسا سنجاقلرینه تعیین اولنمش ؛ و قره مصطفی پاشانك صدارتنده دفتردار اولمش ایدی . بعد العزل یکی قپو قربنده‌کی باغچه‌سنده اختیار عزلت ایتدیکندن ، صوفی لقبیله شهرت بولمشدر . ١٠٥٨ تاریخنده کنج سلطان محمد خان مشارالیهك جلوسنی متعاقب ، سن وسالنه وصوفیلکنه استناداً مسند صدارته کتیرلمش ایسه‌ده ، افعال وحرکاتی لقبنه توافق ایتمدیکندن ، ١١ آیلق صدارتدن صکره ، ١٠٥٩ ده عزل و معلقره‌یه نفی اولنه‌رق ، اوراده اعدام اولنمشدر . سنی سکسانی متجاوز ایدی .

صوفیلو { ادرنه ولایتنك دده آغاج سنجاغنده ودده آغاجك شمال شرقیسنده اولەرق دمیر یول خطی اوزرنده ومریچك صاغ کنارنده کوچك برقصبه ویا بیوك برقریه‌در . — صوفیلو قضاسی جنوباً دده آغاج و اینوز قضالریله ، شرقاً کلیبولی ، شمالاً ادرنه ، غرباً دخی کوملجنه سنجاقلرقلریله محاط اولوب ، ایبصاله ناحیه‌سیله و قضادن اداره اولنور دیکر بش ناحیه ایله برابر ١١٦ قریه‌یی حاوی اوله‌رق ، ٤٠٧٣٥ اهالیسی واردر ، که بومقداردن ١٦٨٣٦ سی مسلم ، ١٣٨١٠ ی روم ، ٦٣٧٧ سی بلغار وقصوری چنکانه وسائره‌در . اراضیسی طاغلق ایسه‌ده ، منبت وادی و بایرلری دخی اولوب ، ذخائر متنوعه ایله سبزه و میوه‌لرك انواعی وکلیتلی توتون حاصل اولور . برقاچ چای قضانك اراضیسنی سقی ایده‌رك ، مریچ نهرینه دوکیلور . بو چایلرك اوزرنده برقاچ کارکیر کوپری واردر . اورمانلری چوقدر . ابنیه ودکرمن طاشلریله آتشی ویا معدنی بولنور . داخل قضاده ٣٧ جامع ، ٢ تکیه و ٣١ چشمه موجوددر . حیوانات اهلیه‌سی وعلی الخصوص قیونلری چوق اولوب ، خیلی یاغ اخراج اولنور . باغلری‌ده چوق اولوب ، سنوی یدی سکز یوز بیك کیلو شراب اخراج اولنور . ایپك بوجکاری‌ده بسلنوب ، سنوی یوز اللی بیك کیلو قوزه چیقاریلیر . قضاده کلیم وسجاده کبی شیلر نسج اولنور .

صوفیه { (Sofia) بلغارستان پرنسلکنك مرکزی برشهر اولوب ، بلغارستانك غرب جنوبی جهتنده استانبولك ٤٨٥ کیلومتره غرب شمالیسنده و (ویتی‌سن) طاغنك شرق شمالی اتکنده اوله‌رق واسع براووه‌نك کنارنده و طونه‌یه تابع (ایسکر) نهرینه دوکیلور اوچ درەنك اوزرنده ، ″٥٧ ′٤١ °٤٢ عرض شمالی ایله ″٣٣ ′٥٩ °٢٠ طول شرقیده واقعدر . ٤٥٠٠٠ اهالیسی ، چوخه وسائر یوك منسوجاتیله ایپك اقمشه ومسکرات فابریقه‌لری ، دباغخانه‌لری و ایشلك تجارتی واردر . استانبولدن بلغراده کیدن دمیر یول خطی اوزرنده اولوب ، بلغارستانك ایچ طرفلرینه طوغری مکمل شوسه‌لری‌ده واردر . پرنسلك مرکزی اتخاذ اولنه‌لی ترقیده اولوب ، بر دارالفنونی ، ذکور واناثه مخصوص آیری آیری داخلی اعدادیه‌لری ، دار المعلمینی ، حربیه مکتبی ، زراعت مکتبی وسائر مؤسسات علمیه‌سی ، ١٥٠٠٠ جلدی حاوی کتبخانه‌سی وکوچك برموزه‌سی واردر . بولندیغی اووه‌نك حذای بحردن ٥٢٢ متره ارتفاعی اولوب ، طوپراغی پك منبت ایسه‌ده ، اشجاری اولمدیغندن ، منظره‌سی پك لطیف دکلدر ؛ و هواسی معتدل اولمیوب ، شهرده یازین میزان الحراره ٣٩ درجه‌یه قدر چیقدیغی حالده ، قیشین تحت الصفر ٢٠ درکه‌یه قدر اینر . شهر ایکی‌یه منقسم اولوب ، غرب جهتنده‌کی اسکی شهرك سوقاقلری طاروغیرمنتظمدر ؛ شرق طرفنده‌کی یکی شهر ایسه انشا اولنمقده‌در . ایکیسی آره‌سنده پرنسك اقامتنه مخصوص سرای بولنیور . جوامع شریفه‌سندن برقاچی پك مصنع اولوب ، بیوك برحاوره‌سی دخی واردر . یکی شهرك شمالنده بر جامع شریفك یاننده برقاپلیجه بولنیور . صوفیه اسکی برشهر اولوب ، رومالیلرك زماننده (سردیقه) تسمیه اولنوردی . ٤٤١ تاریخ میلادیسنده آتیلا طرفندن تخریب اولنمش ؛ و ٨٠٩ده بلغارلرك ضبطنه کچوب ، (سردیچ) تسمیه ایدلمش ایدی . بعده بیزانتیون پرنسلرندن بری بو شهرده بیوك برکلیسا یاپدیرمغله ، ظن اولندیغنه کوره ، صوفیه اسمی دخی بونك طرفندن وضع اولنمشدر . ١٣٨٢ تاریخ میلادیسنده ممالك عثمانیه دائره‌سنه ادخال اولنه‌رق ، مذکور کلیسا دخی (صوفیه جامعی) اسمیله معبد

مسلمینه تحویل اولنمشدر. ادارهٔ عثمانیه زماننده سوق الجیش نقطهٔ نظرنجه اهمیتی زیاده اولوب، سنجاق وایالات مرکزی اتخاذ اولنمشدی. ولایات اصولنك اتخاذنده طونه ولایتنه ملحق بر سنجاغك مرکزی اولوب، محاربهٔ اخیره‌دن آز وقت اول تشکیل اولنان قوصوه ولایتنه مرکز اتخاذ اولنمشدی. — صوفیه سنجاغنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۶۳۰ مربع کیلومتره و اهالیسی ۱۸۲۲۴۷ کشیدر.

صوقللی محمد پاشا { [«محمد پاشا (صوقللی)» ماده‌سنه مراجعت.]

صول { بلاد خزرده برقصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

صولاق زاده { عثمانلی مشاهیر خطاطیندن اولوب، ابن عباس، بیضاوی وفخر رازی تفاسیر شریفه‌سندن برقاچ نسخه یازمشدر.

صولت { هندستان متأخرین شعراسندن اولوب، ۱۲۸۵ تاریخنده کنج یاشنده وفات ایتمشدر. ایکی بیك بیتی حاوی مرتب دیوانی واردر. شو برایکی بیت اونکدر:

الهی آب ورنك دلربایی ده بیانم را
باآب جوی حسن کلرخان ترکن زبانم را
زبس کاهیده‌ام درمهرروی غیرت ماهی
سکش تار شعاعی می شمارد استخوانم را

صولی { (ابو بکر محمد بن یحیی بن عبدالله بن عباس) مشاهیر علمادن اولوب، سابق الترجمه (ابراهیم بن عباس صولی) نك برادرینك طورونیدر. شطرنج اویناماده مهارت فوق العاده‌سی اولدیغندن، (شطرنجی) لقبیله شهرت بولمشدر. خلفاء عباسیه‌دن رضی باللهك ابتدا معلمی و بعده ندیمی اولوب، مکتفی ومقتدره دخی ندیملك ایتمشدر. برچوق تألیفاتی اولوب، اك مشهورلری شونلردر: «کتاب الوزراء»، «کتاب الورقة»، «کتاب ادب الکاتب»، «کتاب الانواع»، «اخبار ابی تمام»، «اخبار القرامطه»، «کتاب الغرر»، «اخبار ابی عمرو بن العلاء»، «کتاب العبادة»، «اخبار ابن هرمه»، «اخبار السید الحمیری»، «اخبار اسحق بن ابراهیم». بونلردن بشقه شعرانك تراجم احوالنی حاوی وحروف هجا صره‌سیله مرتب برکتابی واردر. ۳۳۵ تاریخنده بصره‌ده وفات ایتمشدر.

صولی { [«ابراهیم بن عباس صولی» ماده‌سنه مراجعت بیورله.]

صومه { آیدین ولایتنك صاروخان سنجاغنده و سنجاغك منتهای شمال غربیسنده اولەرق مغنیسانك ٤٠ کیلومتره شمالنده و باقیر چاینك صول کنارندن ۲ کیلومتره‌لك مسافه‌ده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ثلثانی مسلم و بر ثلثی روم اولمق اوزره، ۶۰۰۰ اهالیسی، بر رشدیه و ۱۵ صبیان مکتبی، بخارله اداره اولنور برزیتون، بربامبوق وبرده دقیق فابریقه‌سی، هفته‌ده برقوریلور بازاری وخیلی ایشلك تجارتی واردر. برطاغك شمال شرقی اتکنده واقع اولوب، اوکنده واسع و منبت براووه ممتد اولور. ازمیردن بدأ ایدن دمیر یول خطنك صاروخاندن آیریلان بر شعبه‌سی بو قصبه‌یه منتهی اولمغله، کیتدکجه ترقی وتوسعنی موجب اولمقده‌در. اسکی بر قصبه اولوب، اسم قدیمی (جرمه) یاخود (کرمه) ایدی. جوارلرنده بعض آثار عتیقه مشهوددر. — صومه قضاسی صاروخان سنجاغنك شمال غربی کوشه‌سندن عبارت اولوب، جنوباً مغنیسا، شرقاً قرق آغاج قضالریله، شمالاً خداوندکار ولایتیله، غرباً دخی ازمیر سنجاغیله محدوددر. ۵۶ قریه‌دن مرکب اولوب، یالکز ۳۳۸۵ ی ترکجه لساننه متکلم روم و قصوری مسلم اولمق اوزره، ۲٤۷۶۷ اهالیسی واردر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۷۲ مربع کیلومتره اولوب، ۱۱۰ کیلومتره‌لکی اراضیٔ مزروعه، ۹۰ کیلومتره‌لکی مرعی، ۲۲ کیلومتره‌لکی اورمان و ۵۰ کیلومتره‌لکی‌ده اراضیٔ خالیه‌دن عبارتدر. طوپراغی پك منبت اولوب، باشلیجه محصولاتی ذخایر متنوعه ایله توتون، زیتون، پلاموط و سائره‌دن عبارتدر. برخیلی ایپك دخی چیقار. صومه قصبه‌سی قربنده برکومور معدنی بولنوب، جوار اهالیسی اخراج ومحروقاته استعمال ایدیورلر.

صویولجی زاده { (مصطفی بن عمر) مشاهیر خطاطیندن اولوب، یوز قدر انعام وسائر کتب یازمشدر. ۱۰۹۷ ده وفات ایتمشدر.

صویولجی زاده { (محمد نجیب بن عمر) مشاهیر خطاطین و شعرادن اولوب، آنف الترجمه‌نك قیزینك اوغلیدر.

ثلث ونسخ وتعلیق خطلرنی یازمەدە مهارتی اولوب، بر مصحف شریف یازمشدر. «دوحة الکتاب» عنوانیله بر تذکرهٔ خطاطینی ومرتب دیوان اشعاری واردر. ١١٧٢ دە وفات ایتمشدر. اشعارندە (نجیبا) تخلص ایدردی. شو بیت اونکدر:

عجب‌می شارح دیباجهٔ وصال اولسەق
کتاب وصف خط یاری موبمو کوردك

صهباء { (بنت ربیعة التغلبیه) حضرت علی (رضه) افندمزك زوجاتندن اولوب، کندیلرندن (عمر) و (رقیه) طوغمشیدی. حضرت خالد بن ولید (رضه)ك (عین التمر) وقعەسندە آلدیغی سبایادن ایدی.

صهبان { (ابو طلاسه بن عثمان) صحابەدن اولوب، بعدە فلسطیندە ساکن اولمشیدی.

صهبان بن محرث { یمندە حکومت سورن ملوك تبابعەدندر.

صهبان بن وائل { [«سحبان بن وائل» مادەسنە مراجعت.]

صهبائی { (سید عبد الباقی) هندستان شعراسندن اولوب، شاهجهان وعالمکیرك خدمتندە بولنمش؛ وایکنجیسنك مدحنە دائر بر چوق اشعار سویلمشدر. شو بیت اونکدر:

خود مست وغمزه مست و دو چشم از خمار مست
یك ناتوان چه چاره کند باسه چار مست

صُهَیب { صحابەدن ایکی ذاتك اسمیدر: (ابو یحیی صهیب بن سنان بن مالك الربعی النمری) کە قدمای صحابەدن واسلامدە سابقیندن اولوب، پدری و عمی کسرانك خدمتندە بولنمغله، روملرك الینه اسیردوشمش، وبونلرطرفندن صاتلمش، و بر روایتدە بیودیکندە قاچمش ایدی. عمار بن یاسرله برکوندە اسلامه کلوب، مشرکین قریش طرفندن پك چوق جفا و اذا کورمش؛ و حضرت علی (رضه) معیتندە مدینەیە هجرت ایدوب، بدر، احد، خندق غزالرندە و سائر غزواتدە حاضر بولنمشدر. ثناسنی متضمن بر قاچ حدیث شریف مرویدر. حضرت عمر (رضه)ك دخی صاحب ترجمه حقندە محبت وحسن ظنی وار ایدی. ٣٨ نجی سال هجریدە ٧٣ یاشندە مدینەدە ارتحال ایتمشدر. روملر بیننده بیودیکندن، لسان عربی‌یی اونوتمش، ویکیدن

اوکرندیکندە شیوە و تلفظی اویدیرەمیوب، غلط سویلر ایمش. بو مناسبتله (رومی) لقبیله ملقبدر. — (صهیب بن النعمان) کە برحدیث شریفك راویسیدر.

صهیون { (Sion) قدس شریفك مؤسس اولدیغی درت تپەنك بری اولوب، اوزرندە خرستیانلرك بیوك برکلیساسی واردر. — بو اسمله سواحل شام قربندە حمصه ملحق پك متین بر قلعه دخی وار ایدی، کە اهل صلیب طرفندن ضبط، وصلاح الدین ایوبی جانبندن استخلاص اولنمشدی.

صیدا { شام ساحلندە بیروت ولایت وسنجاغندە وبیروتك ٣٩ کیلومترە جنوب غربیسندە و بر بورونك ساحله قدر ممتد اولان سطح مائلندە واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، یالکز ٢٤٥٠ سی خرستیان ویهودی وقصوری مسلم اولمق اوزره، ١٠٧٣٥ اهالیسی، خراب سوری، جنوبندەکی تپەدە (قلعة المرة)، و شمالندە دکیزك ایچندە و قرەیه بر کوپری ایله مربوط (قلعة البحر) اسملریله ایکی اسکی قلعەسی، شمالدەکی طولمش و جنوبدەکی آچیق اولمق اوزره ایکی کوچك لیمانی، ٦ جامع ومسجدی، ٨ زاویەسی، ٤ کلیساسی، بر رشدیه و ایکی ابتدائیه مکتبی، شمالندەکی (نهر الاولی) دن قصبەیه صو کتیرر تحت الارض بر صو یولی، اطرافندە پك کوزل پورتقال و لیمون باغچەلری و خیلی ایشلك تجارتی واردر. صیدا پك اسکی برشهر اولوب، زمان قدیمدە (صیدون) اسمیله فنیکەلیلرك اك بیوك کرسیلری وبتون آق دکیزك مرکز تجارتی ایدی. بعدە برآرەلق مرکزیت صورشهرینه کچمش ایسەدە، صیدا دخی اهمیت تجاریەسنی محافظه ایتمش ایدی. فنیکەلیلردن صکره ایرانیلرك، اسکندرك وسلفکیلرك ضبطنه کچوب، بر آرەلق مستقل صورتدە اداره اولندقدن صکره، رومالیلرك ضبطنه کچمشیدی. خلافت حضرت فاروقیدە فتوح شام صرەسندە ممالك اسلامیه دائرەسنه داخل اولوب، (صیدانی) نسبتیله معروف برچوق مشاهیر علمانك منشئ بولنمش؛ وبعدە برخیلی وقت اهل صلیبك الندەقالوب، دفعاتله استرداد اولنمشدی. یاوز سلطان سلیم خان زماننده داخل ممالك عثمانیه اولوب، طول مدت سواحل شامدن عبارت صیدا ایالتی نامیله بر ایالتك مرکزی بولنمش؛

وبعده ١٨٣٧ تاریخ میلادیسنده حرکت ارضدن خراب اولمغله، اهمیتی بیروته کچوب، بر قضا مرکزلکنه تنزل ایتمشدر. جوارلرنده برچوق آثار عتیقه چیقمشدر.

— صیدا قضاسی اوچ ناحیه و ١٣٧ قریه‌دن مرکب اولوب، شمالاً جبل لبنان سنجاغیله، شرقاً مرجعیون وجنوباً صور قضالریله، غرباً دخی آق دکیزله محاطدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، طاغ وتپه‌لری وبونلرك آره‌لرنده منبت وادی واووه‌لری واردر. طوپراغی منبت اولوب، بغدای، آرپه، بورچاق، بقله، مرجمك، نخود، داری، سیسام، پاموق، توتون، انجیر، نار، لیمون، پورتقال، زیتون وسائر محصولات ایله، خیلی بال، ایپك و زیتون یاغی چیقار. حیوانات اهلیه‌سی ٢٩٥٠٠ کچی، ٤٣٤٤ قیون، ٨٥٠٠ صیغیر، ١٢٠٠ بیکیر، ١٠٠٠ دوه، ١٥٠٠ مرکب و ١٠٠ استردن عبارتدر. تجارتی محصولات ارضیه ایله ییاغی، کچی قیلی، دری، زیتون یاغی و بر مقدار صابون ایله معمولات دباغیه‌دن عبارتدر. قضا داخلنده بر قاچ دباغخانه ایله ٣ صابونخانه موجوددر. اهالیء قضا ٤١٧٠٧ نفوسدن عبارت اولوب، ٣٥٤٨٣ ی مسلم وقصوری مارونی، روم، ارمنی، یهودی وسائره‌در. اهالیء مسلمه‌سی سنی وشیعی ودرزی‌یه منقسمدر. داخل قضاده ١٥٠ جوامع ومساجد وسائر معابد، ١ رشدیه، ١٧ ذکور واناث مکاتب ابتدائیهٔ اسلامیه و ٩ مکاتب ابتدائیهٔ غیر اسلامیه موجوددر.

صیدی { (میر—) ایران شعراسندن اولوب، طهرانلیدر. شاه سلیمان صفوی زماننده نشأت ایدوب، بعده هندستانه رحلتله، شاهجهانك التفاتنه مظهر اولمش؛ و بونك کریمه‌سی جهان آرا بیکم جانبندن بیوك برجائزه آلمش ایدی. ١٠٨٣ تاریخنده هندستانده وفات ایتمشدر. ٤٠٠٠ بیتی حاوی دیوانی واردر. شو بیت اوننکدر:

درین فصل کل هرچه داری بمی‌ده
مبادا که دیکر بهاری نیاید

صیرفی { (ابوبکر محمد بن عبدالله البغدادی) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب، مذهب مذکورده امام شافعیدن صکره اصول فقهده بو ذاتدن اعلم کیمسه کلدیکی متفق علیهدر. اصول فقهده پك مقبول ومعتبر ومشهور برتألیفی واردر. ٣٣٠ تاریخنده وفات ایتمشدر.

صیرفی { فرس شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی همدانلی اولوب، صرافلقله مشغول ایدی. شو بیت اوننکدر:

جایی که توبا کسی نشینی
کس با دکری چرا نشیند

— ایکنجیسی (میر ملی) کشمیرلی اولوب، شو بیت اوننکدر:

سبو سبوده وخم‌خم دل نژند مرا
قدح چه آب زند آتش بلند مرا

صیغه‌جق { آیدین ولایتنك ازمیر سنجاغنه تابع سفریحصار قضاسنده و سفریحصارك جنوبنده اوله‌رق ساحل بحر قربنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب، (تئوس) شهرقدیمنك خرابه‌لری قربنده واقع و اکثر ابنیه‌سی شهر مذکور ویرانه‌لری طاشلریله مبنیدر. ناحیه‌سی ١٤ قریه‌دن مرکبدر.

صیفی { صحابه‌دن بر وجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر: (ابوقیس صیفی بن الاسلت الانصاری) که شعرادن اولوب، برادری وحوح ایله برابر مکه‌یه هجرت ایتمس؛ و فتح مکه کونی اسلامه کلمشلر ایدی. —(ابوالحارث صیفی بن ساعده) که معیت حضرت نبویده برغزایه کیدرکن کدیده وفات ایدوب، جانب نبویدن کوملکنه تکفین بیورلمشیدی. — (صفی بن ربعی بن اوس) که صحبتی مختلف فیه اولوب، صفینده معیت حضرت مرتضویده بولنمشدر. — (صیفی بن سواد الانصاری السلمی) که عقبهٔ ثانیه غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (صیفی بن عامر) که بنی ثعلبه‌نك آمری اولوب، جانب نبویدن برنامهٔ سعادتله قومی اوزرینه امیر تعیین بیورلمشیدی. — (صیفی بن قیظی) که احد غزاسنده حزار بن الخطاب یدیله شهیداولمشدر. — (ابوالمرقع صیفی بن صیفی) که بر حدیث شریفك راویسیدر.

صیقلی { ایران شعراسندن اولوب، اصلا یزدجردلی اولدیغی حالده، همدانده

یاشامشدر. قلیجیلقله مشغول اولدیغندن، بو مخلصله تخلص ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

روز وصال مدعی هیچ بشب نمیرسد
سیر ستاره راچه شد کردش روزکارکو

صیقلی { مؤلفیندن ایکی ذاتك لقبیدر: (اسماعیل بن خلف صیقلی) که بر معرب قرآن یازمش؛ و ٤٥٥ تاریخنده وفات ایتمشدر. — (محمد بن محمد بن ظفر الصیقلی) که «ابناء نجباء الابناء» عنوانیله بر کتاب یازوب، ٥٦٥ تاریخنده وفات ایتمشدر.

صین { عربلرك چین ممالك واسمه سنه ویردکلری اسمدر. اك اول چین حقنده معلومات ویرن عربلر اولوب، عرب تجار وسیاحینی کرك بحراً قانتون جهتلرینه وکرك براً تیبت وکاشغر طرفلرندن چینك ایچنه صوقمشلردی. مع هذا جغرافیون عربك چین حقنده‌کی تفصیلاتلری بر آز مشوش ومبهم اولوب، شمدیکی احواله تطبیقی بر آز زوردر. [«چین» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

(باب الصادك صوکی)

ص

(باب الضاد ـ فصل الباء الخ)

ضباعه { (بنت الزبير بن عبدالمطلب الهاشميه) صحابياتدن اولوب، فخر كائنات
(صلعم) افندمزك عم زاده‌لريدر. كنديلرندن اون
ر حديث شريف مرويدر. همشيره‌سى ام عطيه
كنديلرندن روايت ايتمشدر. (مقداد بن عمرو) ه
واروب، بوندن عبدالله وكريمه اسملريله ايكى اولادى
دنيايه كلمشيدى. عبدالله جمل وقعه‌سنده حضرت
عايشه (رضها) معيتنده مقتول اولمشدر. — (ضباعه
بنت عامر بن قرط العامريه) دخى صحابياتدن اولوب،
مكه‌ده اسلامه كلمشيدى.

ضبى { (ابو عبد الرحمن مفضل بن محمد) مشا-
هير ادبادن واكابر كوفيوندن اولوب،
خليفه مهدى ايچون «المفضليات» عنوانيله بر مجموعهٔ
اشعار تدوين ايتمش؛ و «كتاب الامثال»، «كتاب
معانى الشعر» و «كتاب العروض» عنوانلريله اوچ
كتاب يازمشدر.

ضحاك { خرافاته ممزوج اولان ايران قديم تاريخنه كوره، پيشداديان ملوكنك
ى اولوب، كويا كنديسى عرب اولديغى حالده،
يرانه تجاوز ايلمشدر. كويا ايكى اوموزينه بيتشيك
ايكى ييلانى وار ايدى. بونك ايله دميرجى (كاوه)
بيننده‌كى خرافات دخى مشهوردر. بو خرافاتك
مأخذى (زندآوستا) كتابى اولوب، دين مجوسك
واضعى اولان زردشتك دخى هنددن مطرود
اولديغى مظنون بولنديغنه نظراً، بو حكايه‌نك هند
اساطيرندن مأخوذ اولمسى احتمالدن بعيد دكلدر.
ندى هند اساطير قديمه‌سنده (آزى‌داهاقه) اسميله
اژدهادن و بونى (ثريتون) اسمنده بر ملكك
لاك ايتديكندن بحث اولنيور. (ضحاك تازى)
اسميله (آزى‌داهاقه) اسمنك براولديغى و(فريدون)ك
(ثريتون) دن غلط اولديغى آشكاردر. ضحاك مارى
دنيلمسى‌ده اوموزلرنده ييلان بولنمسندن دكل، بلكه
اساساً موهوم بر اژدرهادن عبارت اولمسندن ايلرى
كليور. اسكى يونان مورخلرينك ميديه (يعنى آثوريه)
حكمدارلرندن (آستياغ) تسميه ايتدكلرى شخصك‌ده
(آزى داهاقه) دن غلط اولمسى محتملدر. (اژدها)
كلمه‌سيله (آزى داهاقه) اسمنك دخى بر اولديغى
نمایاندر.

ضحاك { صحابه‌دن بروجه زير بر قاچ ذاتك اسميدر: (ضحاك الانصارى) كه
حضرت على (رضه) حقنده بر حديث شريفك را-
ويسيدر. — (ضحاك بن ابى جبيره ياخود ابو جبيره
بن ضحاك) كه بر حديث شريفك راويسيدر. —
(ضحاك بن حارثة الانصارى الخزرجى السلمى) كه
عقبه غزاسنده وبر روايتده غزاى بدرده دخى
حاضر بولنمشدر. — (ضحاك بن خليفة الانصارى
الاشهلى) كه احد غزاسنده حاضر بولنمش، واواخر
خلافت حضرت فاروقيده وفات ايتمشدر. بوقاريده‌كى
ضحاك بن ابى جبيره ايله بر اولديغى مظنوندر. —
(ضحاك بن سفيان السلمى). — ابو سعيد ضحاك
بن سفيان العامرى الكلابى) كه شجعاندن اولوب،
مكه فتحنده جانب رسالتپناهيدن بنى سليمدن بيك
شجعانه رئيس تعيين بيورلمشدى؛ وقومنك امارتنى
كنديسنه احاله بيورمشلردى. حسن بصرى حضرتلرى
كنديسندن روايت ايتمشدر. — (ضحاك بن عبدعمرو
الانصارى الخزرجى النجارى) كه برادرى نعمانله
برابر بدر غزاسنده وكنديسى احد وقعه‌سنده دخى
حاضر بولنمشدر. — (ابو انيس ضحاك بن قيس
بن خالد الاكبر القرشى الفهرى) كه بر روايتده

رحلت حضرت نبویدن یدی سنه اول طوغوب، سماعاً روایت احادیث شریفه ایتمش، و بر روایتده رؤیت نبی (صلعم) شرفنه نائل اوله‌مامشدر. معاویه‌نك معیتنده بولنوب، بعده اوغلی یزیدك وبونك اوغلی معاویه‌نك خدمتنده بولنمش؛ وبونك فراغنده دمشق شامده عبدالله بن زبیره بیعت ایدوب، مروانله مرج راهطده ایتدیکی محاربه‌ده ٦٤ تاریخنده مقتول اولمشدر. معاویه طرفندن زیاددن صکره کوفه والیلکنه دخی نصب اولنمش؛ ومعاویه‌نك وفاتنده یزیدك وصولنه‌دك دمشقده انضباطی محافظه ایتمش ایدی. حسن بصری کندیسندن روایت ایتمشدر. فاطمه اسمنده کندیندن بیوك صحابیاتدن برهمشیره‌سی وار ایدی. — (ضحاك بن نعمان بن سعد) که جانب حضرت نبویدن معاویه یدیله وائل بن حجره ویا مسروق بن وائله یازیلان والفاظ غریبه‌یی حاوی اولان مشهور بر نامهٔ سعادتك راویسیدر.

ضحاك { (ابو الازهر — بن سلمان بن سالم الحولی) مشاهیر نحویون وشعرادن اولوب، شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

ما انعم الله علی عبده　　بنعمة او فی من العافیه
وکل من عوفی فی جسمه　　فانه فی عیشة راضیه
والمال شیٔ حسن جید　　علی الفتی لکنه عاریه
ما احسن الدنیا ولکنها　　مع حسنها غدارة فانیه
واسعد العالم بالمال من　　اداره للآخرة الباقیه

ضحاك الاحنف { (ابو بحر — بن قیس التمیمی) مشاهیر تابعیندن اولوب، زمان سعادت نشان حضرت نبویده طوغمش ایسه‌ده، رؤیته نائل اوله‌میوب، خلافت حضرت فاروقیده مدینهٔ منوره‌یه کیتمش؛ و حضرت عمر وعثمان و علی (رضهم) دن روایت ایتمشدر. قومنك امیر وسیدی ایدی. بعده حضرت مرتضایه انتساب ایدوب، جمل وقعه‌سنده طرف آلمامش ایسه‌ده، صفین محاربه‌سنده معیت علیه‌لرنده حرب ایتمشدر. صکره کوفه‌ده ساکن اولوب، زیاد کندیسنه فوق العاده حرمت و رعایت ایدردی. معاویه‌نك حضورنده حق سویلمکدن اصلا چکنمیوب، پك آجی سوزلر سویلدیکی حالده، معاویه ینه حقنده رعایت وحرمتی براقمیوب، احسان ایدردی. مصعب بن زبیرك خروجنه‌دك برحیات اولوب، مشارالیه ایله برابر خروج ایتمش؛ و اوصره‌ده ٣٧ تاریخنده یتمش یاشلرنده وفات ایتمشدر. خراسان فتوحنده دخی حاضر بولنوب، سمرقندك فتحنده بر کوزی سقطلنمشیدی. علم وصلاح حالیله مشهور اولوب، نصایح حکیمانه‌یی متضمن برچوق اقوال وامثالی مشهوردر.

ضرار { صحابه‌دن بر وجه زیر درت ذاتك اسمیدر: (ابو الازور ضرار بن الازور الاسدی) که شجعان و شعرادن اولوب، جانب نبویدن بنی الصیداء و بنی الدیل نزدینه اعزام بیورلمش؛ و برروایتده یرموك و دمشق محاربه‌لرنده بولنمشدی. حضرت ابابکر (رضه) زماننده خالد بن ولید حضرتلرینك امریله مالك بن نویرة التمیمی قتل ایدن دخی بوذاتدر. یمامه وقعه‌سنده فوق العاده برجسارت وشجاعت کوستروب، ایکی آیاغی کسلدیکی حالده، دیزلری اوزرینه سورینوب، ینه مجاهدین میاننده محاربه ایده‌رك، شهید اولنجه‌یه قدر حرب ایتمشدر. — (ضرار بن الخطاب القرشی الفهری) شجعان و شعراء قریشدن اولوب، فتح مکه کونی اسلامه کلمش؛ وابو عبیده بن الجراح معیتنده شام فتوحنده حاضر بولنمشدر. فتح مکه کونی سویلمش اولدیغی برقصیده‌سندن اولان شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

یا نبی الهدی الیك لجا　　حی قریش وانت خیر لجا
حین ضاقت علیهم سعة　　الارض وعاداهم اله السما

بعضلری اسلامنده شبهه ایتمشلرسه‌ده، اشعاری دخی اسلامنه شاهددر. — (ضرار بن القعقاع) عوف بن القعقاعك برادریدر. — (ضرار بن مقرن المزنی) که ١٢ نجی سال هجریده حیره‌نك فتحنده خالد بن ولید (رضه) ك معیتنده بولنوب، طبری قولنه کوره اون برادرك بری ایدی.

ضربخور رشید پاشا { عساکر منتظمهٔ عثمانیه‌نك اسکی امراسندن اولوب، دور سلطان محمود خانده قطع مراتب ایده‌رك، فریقلك رتبه‌سنی احراز ایتمش؛ ودور سلطان عبدالمجید خانیده، ١٢٥٨ تاریخنده عهده‌سنه رتبهٔ مشیری توجیه بیوریله‌رق، اوصره سرعسکرلك عنوانله رفعیله احداث اولنان عساکر منصوره مشیرلکنه نصب اولنمشدی. ٥٩ ده ... سعادت مشیرلکنه نقل اولنه‌رق، ٦٢ ده خا... مشیر قائممقامی وبنه او سنه روم ایلی مشیری و ٦...

تاريخنده خاصه مشيرى اولمشدى . بر خيلى وقت معزول قالدقدن صكره ۱۲۷۰ ده درسعادت اردوسى مشيريتنه و متعاقباً ثانياً خاصه مشيرلكنه نصب اولنه‌رق، بعد العزل ۷۳ ده ثانياً درسعادت مشيرى اولمش ؛ و سلطان عبدالعزيز خانك اوائل سلطنتلرنده وفات ايتمشدر .

ضرير { مشاهير علماى اسلامدن اعمى بولنمش بر چوق ذواتك لقبى اولوب، الك مشهورلرى اسم و كنيه‌لرى صره‌سنده ذكر اولنور.

ضعف { امين خليفه‌نك جاريه‌لرندن بر مغنيهٔ مشهوره اولوب، خليفهٔ مشارالیهك محاصره‌سنده حضورنده بربرينى متعاقب تغنى ايتمش اولديغى اشعار شآمت آميزيله شهرت بولمشدر.

ضعيفى { قدماى شعراى عثمانيه‌دن اوچ ذاتك مخلصيدر : برنجيسى قانونى سلطان سليمان دورنده ياشامشدر. شو بر ايكى بيت اونكدر :

شمشاد قد دلبر بر بوستانده بتمز
زيرا نهال طوبى باغ جهانده بتمز
ديدم نيچون تهى‌سك بار وفادن اى سرو
كولدى ديدى كه ميوه سرو روانده بتمز

— ايكنجيسى (محمد —) قسطمونيلى اولوب، شو بر ايكى بيت اونكدر :

سعادت قولنه حقدن عطادر
آكا زور ايله سعى ايتمك خطادر
نه سعى ايله اولور عز وسعادت
نه تقصيراتله فقر و فلاكت

— اوچنجيسى (محمد —) روم ايلنده‌كى قره‌طوه قصبه‌سندن اولوب، طريق علمه سالك ايدى. كلستانى شرح ايتمشدر .

ضعيفى { ايران شعراسندن اولوب، نيشابورليدر. شو بيت اونكدر :

چو سر بحلقهٔ زلف بتان در آوردم
سرى بعالم ديوانكى بر آوردم

ضماد { (بن ثعلبة الازدى) صحابه‌دن اولوب، جاهليتده فخر كائنات (صلعم) افندمزك محبى ايدى . اجراى طبابتله مشغول ايدى . الك اول اسلامه كلنلردندر .

ضمام { (بن ثعلبة السعدى) صحابه‌دن اولوب، بشنجى سال هجريده قومى طرفندن مبعوثاً نزد حضرت نبوى‌يه كله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش ؛ و قومنى دخى اسلامه كتيرمش ايدى. — (ضمام بن زيد الهمدانى) دخى صحابه‌دن اولوب ، تبوكدن عودت بيورلدقده، نزد حضرت نبوى‌يه كله‌رك، بر نامهٔ سعادتله عودت ايتمشيدى.

ضمره { صحابه‌دن بر وجه زير بر قاچ ذاتك اسميدر: (ضمره بن انس الانصارى) كه « احل لكم ليلة الصيام الرفث الى نسائكم » آيت كريمه‌سنك سبب نزولى اولديغى مرويدر. — (ضمره بن ثعلبة البهزى) كه بعده حمصده ساكن اولوب، كنديسندن بعض احاديث شريفه مرويدر . — (ضمره بن سعد السلمى) كه بدرله برابر حنين وقعه‌سنده حاضر بولنمش؛ و بعض احاديث شريفه روايت ايتمشدر. — (ابو عبيدالله ضمره) كه اوغلى عبيدالله كنديسندن روايت ايتمشدر . — (ضمره بن عمرو الجهنى) كه بدر غزاسنده حاضر بولنمش ، واحد وقعه سنده شهيد اولمشدر . — (ضمره بن عمرو الخزاعى) كه خسته اولديغى حالده، مكه‌دن چيقوب، نزد حضرت نبوى‌يه كيدركن ، يولده وفات ايتمكله ، حقنده « ومن يخرج من بيته مهاجراً الى الله ورسوله ثم يدركه الموت فقد وقع اجره على الله » آيت كريمه‌سى نازل اولديغى مرويدر. — (ضمره بن عباس الجهنى) كه احد غزاسنده حاضر بولنوب، يمامه وقعه‌سنده شهيد اولمشدر. عبدالله بن انيسك عم زاده‌سيدر.— (ضمره بن ابى العيص الخزاعى) كه بوقاريده‌كى «ومن يخرج الخ» آيت كريمه‌سنك بونك حقنده نازل اولديغى دخى مروى اولوب، ايكيسنك بر اولمسى ده ملحوظدر. — (ضمره بن عزمة الانصارى الخزرجى النجارى) كه احد وقعه‌سنده بدرله برابر حاضر بولنوب، خلافت جناب فاروقيده فرس فتوحنده جسر ابى عبيده محاربه‌سنده شهيد اولمشدر . — ديكر بر ضمره كه « من قتل دون ماله فهو شهيد » حديث شريفنك راويسيدر.

ضمضم { (بن قتاده) و (ضمضم بن الحارث السلمى) صحابه‌دن اولوب، برنجيسنك بياض قاريسندن سياه برچوجغى اولمغله، عندالتحقيق قاريسنك جده‌سى زنجيه بولنمش اولديغى تحقق ايدنجه، سببى بو اولديغى جانب نبويدن بيان بيورلمشيدى. بوحال بوكون طبيعيون عندنده (آتاويسم)

اسميله معروفدر . — ايكنجيسى شعرادن اولوب، شو بر ايكى بيت حنين غزاسنده سويلنمش اولديغى بر قصيده‌سندندر :

اذ لا ازال على رحالة نهدة
جرداء تلحق بالنجاد ازارى
يوما على اثر النهاب و تارة
كانت مجاهدة مع الانصار

ضمير { (تقى الدين) ايران شعراسندن اولوب، حلواجيلقله مشغول ايدى. هندستانه عزيمتله ، بر خيلى آقچه طوپلامشيدى . شو بيت اونكدر :

بيستونرا چون در خيبر بزور تيشه كند
عشق رنك حيدرى بربازوى فرهاد بست

— هندستان شعرا و اكابرندن اوچ ذاتك دخى مخلصى اولديغى بعض تذاكرده كورلمشدر.
— ينه هندستان شعراسندن وبراهمه رؤسا. سندن (كنور هيرا لال بن راجه پيارى لال) اسمنده برشاعرك دخى مخلصيدر. شو بيت اونكدر:

از سينهٔ سوزان بفلك ناله فرستم
وز ديدهٔ كريان بزمين ژاله فرستم

ضميره { (بن ابى ضميره) صحابه‌دن اولوب، فخر كائنات (صلعم) افندمزك آزاد- ليسى ايدى. اهل مدينه‌دن معدود اولوب ، اوغلى عبدالله كنديسندن روايت ايتمشدر. — (ضميره بن انس) و(ضميره بن سعدالسلمى)اسملريله صحابه‌ميانده ديكر ايكى ذات دخى مذكور ايسه‌ده، بونلرك اسمى (ضمره) اولمسى دها محتمل اولوب ، ضمره صره‌سنده ذكر اولنمشدر.

ضميرى { سلطان سليم خان ثانى دورى شعراسندن اولوب، كنغريليدر . شو بيتى مشهوردر :

قورقوتمه صراط ايله يولى سيجرز واعظ
ايل كچديكى كوپريدن بزده كچرز واعظ

ضميرى { (كمال الدين حسين) مشاهير شعراى ايراندن اولوب، اصفهانليدر. شاه طهماسب صفوى زماننده ياشامشدر. « ناز ونياز»، « بهار و خزان » ، « ليلى و مجنون » ، « وامق وعذرا » ، « جنة الاخيار » و « اسكندر نامه » عنوانلريله آلتى منظومه‌سيله ايكى ديوانى واردر .

هجو دخى سويلديكندن ، اصفهانده تشهير ايدلمش اولديغى مرويدر. ۹۷۳ ده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر :

كريهٔ من سوز وسوزم كريه مى آرد زدرد
درد مندم كريه و سوزم اثر دارد بسى

ضميرى { (ابو العيس) و (ابو القا... عبد الواحد بن حسين) اسملر... ايكى مؤلفك اسمى اولوب، برنجيسنك « اصل الاصو... فى احكام النجوم والمواليد » ، و ايكنجيسنك « اد... المفتى » عنوانيله برر تأليفى واردر.

ضيا { ايران شعراسندن اوچ كشينك... مخلصيدر :
برنجيسى اصفهانلى اولوب ، شاه عباس ماض... زماننده ديوان كتابندن ايدى . شو بر ايكى بي... اونكدر :

صبا بخدمت مستوفى الممالك عهد
اكر رسى زمنش هيچ درد سر مرسان
ور اوكند كله از من بخاكپاى بتان
كه هرچه بشنوى ازوى بمن خبرمرسان

— ايكنجيسى (ميرزا يوسف) قزوينلى اولو... برر مدت كيلان ومازندران حاكملرينك وبعده مل... صفويه‌نك خدمتنده بولنمشدر. شو بيت اونكدر

فغان كه مردم و يارى درين ديارم نيست
نشان پاى كسى بر سر مزارم نيست

— اوچنجيسى (مير صفدر عليخان بن صف... عليخان) شاه اسماعيل صفوى احفادندن اولو... دكن نوابى آصف جاه طرفندن كمال التفاتله قب... اولنمش؛ واورنك آباده اقامت ايتمش ايدى. ش... بيت اونكدر :

چشم تر مانند شبنم زين چمن بر داشتم
خون دل چون لعل با خود از وطن برداشتم

ضياء الدين { [« ابن بيطار » ماده‌سنه م... جعت بيوريله .]

ضياء الدين { ايران شعراسندن ايكى ذا... اسميدر:
برنجيسى (— محمد) من اصل (رى) قصب... سندن اولوب، كاشانده نشأت ايتمشدر . كوزل... آغرديغى برزماننده سويلنمش اولديغى شو رباعى ... اشعارندندر :

از خلق زمانه پاکشیدن خوشتر
درگوشهٔ عزلت آرمیدن خوشتر
زنهار ضیا علاج چشمت نکنی
اوضاع زمانه را ندیدن خوشتر

— ایکنجیسی خجندلی اولدیغی حالده، شیرازده ...أت ایتمش؛ وملوك سلجوقیه‌دن بیغونك خدمتنده ...لنمشدر. چوق معمر اولوب، ٦١٠ تاریخنده وفات ...شدر. شو رباعی اونکدر :

امروز کرم کن ای کریما پرو بال
کرنیستیم شده است مردرا حلال
فردا که زاخترم نکو کردد فال
کوهر زکف تو بر نکیرم بسفال

ضیاء الدین برنی { هندستان مورخیننددن اولوب، سکزنجی قرن ...جریده محمد شاه وفیروز شاه تغلق زمانلرنده دهلیده ...شامش؛ و «تاریخ فیروز شاهی» عنوانیله برکتاب ...زمشدر.

ضیاء الدین بن الاثیر { [«ابن اثیر» ماده‌سنه مراجعت.]

ضیاء الدین سعدی { (ابو عبدالله محمد بن عبدالواحد السعدی) ...شاهیر علما ومحدثیندن اولوب، ٥٦٩ تاریخنده شامك ...دیرالمبارك) قریه‌سنده طوغمش؛ وبغداد وخراسان ...سائر اقطار عالمه رحلتله، عصری مشاهیر علماسندن ...ستماع واستفاده ایده‌رك، بعده دمشقه عودتله، ...ریس وتصنیفله امرار اوقات ایتمش؛ و٦٤٣ ده ...ات ایلمشدر. بر دارالحدیث تأسیس ایدوب، ...تابلرینی دخی اورایه وقف ایتمشدی. باشلیجه تصنیفاتی ...وجه آتیدر: اوچ جلد اوزره «کتاب الاحکام»، ...فضائل الاعمال»، طقسان جزءدن مرکب «الاحادیث ...تارة»، «فضائل الشام»، «فضائل القرآن»، ...کتاب صفة الجنة والنار»، «مناقب اصحاب الحدیث»، ...لنهی عن سب الصحابة»، برقاچ جلد اوزره «سیر ...نادسة» وسائره.

ضیاء الدین قوسی { (ابوالحسن بن ابراهیم) مشاهیر ادبادن ...لوب، ٥٩٩ تاریخنده وفات ایتمشدر. وفاتندن اول ...ر بصردن محروم اولمشدی. «کتاب الاشارة ... تسهیل العبارة»، «المقتصر من المختصر»، «تهذیب ذهن الواعی فی اصلاح الرعیة والراعی» عنوانلریله اوچ تألیفی و «اللؤلؤة المکنونة والیتیمة المصونة» عنوانیله برقصیدهٔ لغویه‌سی واردر. تألیفات مذکوره‌نك اوچنجیسنی صلاح الدین ایوبی ایچون یازمشدر.

ضیاء الدین نخشبی { ادبادن اولوب، لسان فارسیده «طوطی نامه» و «کاریز» اسملریله ایکی حکایه کتابلری وهندجه‌دن مترجم اولدیغی مظنون اولان «لذة النساء» عنوانیله بی ادبانه یازلمش برکتابی واردر.

ضیاء الدین هکاری { (ابو محمد عیسی بن محمد) سلطان صلاح الدین ایوبینك امراسندن معتمدی بر ذات اولوب، عن اصل حلبده مدرسهٔ زجاجیه‌ده فقه تدریسیله مشغول ایکن، اسد الدین شیرکوهك معیتنده مصره کیتمش؛ ومشارالیهك وفاتنده یرینه یکنی صلاح الدینك کچمسنه طواشی قره قوشله برابر سعی و جهد ایتمش ایدی. بناءً علیه صلاح الدین ایوبی بوکا زیاده‌سیله حرمت و رعایت ایدردی. زید بن حسن بن علی (رضهم) نسلندن اولدیغی مرویدر. ٥٨٥ تاریخنده وفات ایتمشدر.

ضیا پاشا { [«یوسف ضیا پاشا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

ضیا پاشا { متأخرین شعرا وادبای عثمانیه‌دن اولوب، عن اصل ارضروملی اولدیغی حالده، درسعادتده نشأت ایدوب، السنه وادبیات شرقیه‌یی وفرانسز لسانینی تحصیل ایتمشدی. باب عالی اقلامنه بعد المداومه، سلطان عبد العزیز خان زماننده برمدت مابین همایون باشکتابتنده بولنه‌رق، مقربین حضرت پادشاهی زمره‌سنه داخل اولمش ایدی. و پادشاه زمان سلطان عبد الحمید خان دورنده رتبهٔ وزارته نائل اولوب، آطنه والیلکنه تعیین اولنمشدی. برقاچ سنه اوراده قالدقدن صکره، خسته‌لنوب، تبدیل هوا ایچون، بروسه‌یه کلمش اولدیغی حالده، ١٢٩٥ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر. غزلیات، تاریخ، شرقی وسائره‌دن برخیلی اشعاری، خرابات اسمیله بیوك بر مجموعه‌سی و بعض ترجمه‌لری

واردر. اشعارینك اك كوزلی «تركیب بند» و «ترجیع بند» بدر. شو بیتنك ایرادیله اكتفا اولندی.

امید وفا ایله هر شخص دغلده
چوق حاجیلرك چیقدی خاچی زیر بغلده

ضیائی { فرس شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی آذربیجانده‌کی (اردوباد) قصبه‌سندن اولوب، سلطان حسین بایقرا زماننده هراته عزیمتله، علی شیر نواینك التفاتنه مظهر اولمش؛ و دولت کورکانیه‌نك انقراضنده وطننه عودت‌ایدوب، ٩٢٧ده تبریزده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

خوش آن ساعت که آید ترك من شمشیرکین با او
رقیبان جمله بکریزند و من مانم همین با او

— ایکنجیسی (محمد علی) هندستانده‌کی ملتان خطه‌سندن اولوب، ١٠٢٤ تاریخنه‌دك اکبر آبادده برحیات ایدی. شو بیت اونکدر:

شهید تیغ ستمرا بحشر وعده مده
که کشتکان ترا ذوق خونبها اینجاست

ضیفه { صلاح الدین ایوبینك برادری حلب حاکمی ملك عادلك قیزی اولوب

پدرندن صکره حلب حاکمی اولان ملك ظاهره وارمش؛ وبوندن محمد اسمنده بر اوغلی اولوب، حلب حکومتی بوکا انتقال ایتدیکنده، صبی بولنمغله، والده‌سی صاحبهٔ ترجمه ٦ سنه وصایت طریقیله حلب حکومتنی اداره ایتمش؛ و ٦٤٠ تاریخنده ٦٠ یاشنده وفات ایتمشدر.

(حرف الضادك صوکی)

ط

(حرف الطاء ـ فصل الالف الخ)

طاران { خراسانده بولنمش اولان طوس شهر مشهورینك مركب اولدیغی
ایكی قصبه‌نك اك بیوكی اولوب، طبرانی نسبتیله معروف بر چوق مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر.

طارق { صحابه‌دن بروجه زیر برقاج ذاتك اسمیدر : (طارق بن احمد) كه بر
حدیث شریفك راویسیدر. — (طارق بن اشیم الاشجعی) كه كوفیوندن معدود اولوب، اوغلی ابو مالك كندیسندن روایت ایتمشدر. — (طارق بن زیاد) كه سماك بن حرث كندیسندن روایت ایتمشدر. — (طارق بن سوید الحضرمی) كه وائل بن حجر كندیسندن روایت ایتمشدر. — (طارق بن شریك) كه كوفیوندن معدود اولوب، بر حدیث شریفك راویسیدر. — (ابو عبدالله طارق بن شهاب البجلی الاحمسی) كه بوده كوفیوندن معدود اولوب، كندیسندن بر حدیث شریف مرویدر. — (طارق بن عبدالله المحاربی) كه جامع بن شداد كندیسندن روایت ایتمشدر. — (طارق بن عبید بن مسعود الانصاری) كه بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (طارق بن علقمه بن ابی رافع) كه برحدیث شریفك راویسیدر. — (طارق بن المرقع) كه اهل حجازدن اولوب، صحبتی واسلامی بیله مختلف فیهدر.

طارق بن زیاد { اعاظم غزاة مسلمیندن ودولت امویه امراسندن
اولوب، ولید بن عبدالملك زمان حكومتنده مغرب جهتنده فتوحاته و بربرلری اطاعته ارجاعله مشغول اولان موسی بن نصیرك معیتنده بولنمغله، بونك طرفندن اندلس فتحنه كوندریله‌رك، ۹۲ تاریخ هجریسنده سبته بوغازینی كچمش؛ وعسكرینه رجعت امیدی براقامق اوزره، كچدیكی كیلری یاقدقدن صكره، شیرانه محاربه‌یه باشلایوب، بربرینی متعاقب خارق العاده مظفریتلره نائل اولمغله، اسپانیه‌نك اكثر طرفلرینی وحتی كرسیٔ حكومتی اولان طلیطله شهرینی دخی ضبط ایتمش؛ وبو فتوحات عظیمه خبرینی آلنجه، موسی بن نصیر دخی پورتكیز طرفندن كیروب، طلیطله‌ده بولشدقلرنده، موسی بن نصیر طارقك موفقیاتنه حسد ایدوب، بر مدت كندیسنی حبس ایتمش؛ وبعده بو معامله‌سنك شامه انعكاس ایتمسی اوزرینه، سبیلنی تخلیه ایله، ایكیسی برلكده توسیع فتوحاته كیریشوب، اسپانیه وپورتكیزك هر طرفنی وفرانسه‌نك قسم جنوبیسنی فتح ایتدكدن صكره، ینه آره‌لری آچلمغله، ۹۶ تاریخنده لاجل المحاكمه شامه دعوت اولنه‌رق، طارق تبرئهٔ ذمت ایتمش؛ وموسی بن نصیرك خدمات سابقه‌سنه باقلیه‌رق، تكدیر ومجازاتی تنسیب اولنمش ایدی. طارقك بقیهٔ احوالی وتاریخ وفاتی حقنده بر معلوماته دسترس اولنه‌مدی. كندیسی نهایت درجه‌ده عادل ومتدین برذات اولوب، او قدر فتوحات وغنائمدن فقیر الحال وفات ایتمشدی. اسپانیه‌ده عدالت ومرحمت اسلامیه‌نك كوزل بر نمونه‌سنی كوستروب، بو طریقله فتوحاتی تسهیل ایتمشدر. الیوم آوروپالیلر عندنده (جبل طارق) دن غلط اوله‌رق (جبر الطار) تسمیه اولنان بوغاز وقصبه صاحب ترجمه‌نك نامنه اضافتله تسمیه اولنمشدر.

طارم { (یاخود تارم) چینه تابع تركستان شرقیده بر بیوك ایرماق اولوب،
كاشغر ویارقند ایله ختن وقره صو نهرلرندن بالتشكل، شرقه طوغری جریانله، شمال جهتنده بولنان بعض كوللرك فضلهٔ میاهنی دخی آلدقدن، وبرقاچ قوله آیریلوب، ینه برلشدكدن صكره، جنوب شرقی‌یه

طوغری دونه‌رك، و(چرچن دریا) ایله دخی قاریشه‌رق، (قره بوران) کولنه و اورادن (لوب نور) کولنه دوکیلور. کاشغر وختن نهرلری نادراً بوایرماغه واصل اولوب، اکثریا یولده قورورلر. طارمك کنیشلکی ۱۰۰ ایله ۱۲۰ متره آره‌سنده اولوب، اوچ درت و بعض یرلرنده بش آلتی متره درینلکی واردر. او جهتك اك بیوك ایرماغیدر. مجراسنك ایکی طرفی اکثر محللرنده بطاقلق وقامشلقدر.

طارم { ایرانده برخطه اولدیغی بعض کتبده کوریلوب، (تارم) ماده‌سنده ذکر اولنانك عینی اولسه کرکدر.

طارمی { (میردوست) ایران شعراسندن اولوب، طارم ناحیه‌سندندر. ارباب فضل وکمال و وجد وحالدن اولوب، ۱۲ سنه روضهٔ رضویه‌ده مجاورت وخدمت ایتمشدر. همایون شاهك بو ذات حقنده حرمت و اعتقادی وار ایدی. شو بیت اشعارندندر:

چاکها کز دست عشقش درکریبان منست
هرطرف راهیست کز جانان سوی جان منست

طازقیری { خداوندکار ولایتنك قره‌حصار صاحب سنجاغنده صندقلی قضا- سنه تابع برناحیه اولوب، ضابطه‌لق صورتنده اداره اولنور. ۲۳ قریه‌دن مرکب اولوب، ۱۲۰۰۰ اهالیسی واردر. درون ناحیه‌ده ۳۰ جامع، ٤٥ مکتب، ٥٠ دکان، ۲ خان وبر حمام موجوددر.

طاسوس { یاخود طاشوز [«تاسو» ماده- سنه مراجعت بیوریله.]

طاش ایلی { ایچ ایل سنجاغنك نام عتیقیدر. [«ایچ ایل» ماده‌سنه مراجعت.]

طاشکند { روسیه‌نك النده بولنان ترکستانك مرکز اداره‌سی و (سیردریا) یعنی سیحون ایالتنك مرکزی برشهر اولوب، '۱۹ °٤۱ "۳۲ عرض شمالی ایله "۲۸ '۵۷ °٦٦ طول شرقیده و سیحونه منصب (چرچیك) نهرینك ۸ کیلومتره شمالنده اوله‌رق ٤٥۳ متره‌لك ارتفاعده واقعدر. اوجهتك اك بیوك شهری اولوب، ۱۰۰۰۰۰ اها- لیسی واردر. خانه‌لری آلچق وباغچه‌لرله محاط اولدیغندن، شهرك محلی پك واسع اولوب، بویی ۱۳ کیلومتره و مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۹۰۷۷ مربع کیلومتره‌در.

اوزاقدن بر اورمان کبی کورینوب، یالکز جوامع شریفه‌سنك قبه و مناره‌لریله روسلرك یاپدیردقلری بعض ابنیه آغاجلرك اوستندن کوزیکه بیلیور. شهر ایکی‌یه منقسم اولوب، اهالیء مسلمه ایله مسکون اولان اسکی شهر درت قسمدن مرکبدر؛ وروسلرك تأسیس ایتدکلری یکی شهر بر محله‌دن عبارتدر. مذکور چرچیك نهرندن ایکی جدول آیریله‌رق، وبری ایکی‌یه انقسام ایده‌رك، شهرك ایچندن کچر، وباغچه وبوستا لرینی اروا ایدر. شهرك شمال شرقیسنده بولناز (شیخانطور) قسمی ٤٨ محله‌یه منقسم اولوب، ۱۰ جوامع شریفه ایله ۳ مدرسه‌یی حاویدر. بو جهتك اهالیسی زراعت و باغچوانلق وصنایعله مشغولدر. شمال غربی جهتنده‌کی (سبزوار) قسمی ۳۸ محله‌یه منقسم اولوب، ۱۰ جامع شریفیله ۳ مدرسه‌سی واردر،که بونلردن (نور محمد) و (بارخان) دینل ایکیسی پك قدیم اولوب، ایچلرنده ۳۰۰ دن زیاد طلبه تحصیل علم ایدر. بو قسمك اهالیسی صنایع وعلی الخصوص قوندره‌جیلقله مشغول اولوب، یاپدقلر چیزمه‌لر ترکستانك هر طرفنه کیدر. ایچلرنده کلیتل حیواناته مالك آدملر دخی واردر. شهرك غر جهتنی تشکیل ایدن (کوکچه) قسمی ۳۱ محله‌د مرکب اولوب، ٥ جامع شریفیله ۲ مدرسه‌سی و۸ تربه‌سی واردر. شهرك جهت جنوبیه‌سندن عبار اولان (بش آغاج) ۳۲ محله‌یه منقسم اولوب، چوق جوامع شریفه‌سیله ایکی مشهور مدرسه و (خواجهٔ احرار) اسمیله بر خانقاهی واردر. جهتك اهالیسی باغچوانلق وزراعتله وطوغله وکرم اعمالیله مشغولدرلر. بتون شهرده ۳۰۰ جامع، ۲ مدرسه، ٦٠ مکتب، ۳۰ کاروانسرای، ٦ حما ۱٦۰۰ دکان، ۳۲۲ میدان و۱۳۰۰۰ دن زیا خانه موجوددر. روسجه وتاتارجه تدریساته مخصو مختلط بر مکتبی دخی واردر. سوقاقلری طار و منتظم وزلزله‌لرك کثرتندن ویرانه‌لری چوقدر. رو محله‌سی شهرك جنوب شرقی قسمندن عبارت اولوب بورانك سوقاقلری کنیش ایسه‌ده، توزی چو وخانه‌لری پك سیرکدر. روسلر عموم اهالینك آلت آلتیده بری نسبتنده‌در. روس محله‌سنده دو حکومت ایله ایکی کلیسا، ٤ صومعه، برجامع شریف بر تیاترو، بر خسته‌خانه، ذکور واناث ایچون ا

اعدادیه ، بر دارالمعلمین، بر غرس اشجار مکتبیله بر نباتات باغچه‌سی، برقاچ مکتب ابتدائی وایکی یتیمخانه موجوددر. شهردن ایکی کیلومترەلك مسافەدە دخی رصدخانه وعلوم طبیعیه نمونه‌خانه‌سی بولنیور. مکمل برکتبخانه دخی بولنوب، ترکستان وآسیای وسطی‌یه متعلق یوزلرجه جلد کتابی واوجهتك آثار عتیقه‌سیله احوال طبیعیه‌سی نمونه‌لرینی حاوی برموزه‌سی‌واردر. تجارتی پك ایشلك اولوب، ایکی بانقه‌سی دخی‌واردر. بری ترکجه و ایکیسی روسجه اوله‌رق اوچ غزته نشر اولنور. شهرك جوارلری بر سبزه‌زار حالنده وغایتله مفرح ودلنشین اولوب، اکثر اهالینك باغ و باغچه‌لرده‌کوشکاری وصیفیه‌لری واردر. وبعضلری وحتی روسلر دخی یازین قیرلرده چادیر قورارلر. هواسی معتدل‌اولوب، حرارت‌وبرودتك تفاوتی‌او اقلیملره‌نسبةً آزدر. یازین میزان الحراره نهایت ٤٢ درجه‌یه قدر چیقار، وقیشین تحت الصفر ٢٤ درکه‌یه قدر اینر. یاغمورلری آز ایسه‌دە، میاه جاریه‌سی چوقدر. طاشکند پك اسکی برشهر اولوب، اسم‌قدیمی (چاش) یاخود (جاج) ایسه‌دە، اسکی موقعی شمدیکینك ٢٥ کیلومتره جنوبنده و سیحون قربنده اولوب، الیوم خرابه‌لری (اسکی طاشکند) نامیله معروفدر. ١٨٦٥ ده جنرال چرنایف یدیله ضبط اولنه‌رق، ایکی سنه صکره روسیه حکومتی طرفندن عموم ترکستانه مرکز اتخاذ اولنمشدر.

طاش کوپری { (واملای عتیق طاشکپری) قسطمونی ولایت وسنجاغنده

وقسطمونینك ٤٤ کیلومتره شرقنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، قزیل‌ایرماغه تابع کوك چایك کنارنده واقع و ٤٥٠٠ اهالیلی جامعدر. دباغته ودمیرجیلکه متعلق معمولاتی مشهوردر. بطاقاق برمحلده‌بولنیور. اسکی‌برقصبه‌اولوب، رومالیلر زماننده (پومپیوپولیس) اسمیله معروف‌ایدی. قصبه‌نك ٥ جامع شریفی، ١٠ مسجدی، ٣٨٩ دکانی، ١٢ خانی، ٣ تکیه‌سی، ٢ مدرسه‌سی، برکتبخانه‌سی، بر رشدیه وبری ذکوره ایکیسی‌ده اناثه مخصوص ٣ ابتدائیه‌سی و ٤ صبیان مکتبی‌واردر. — طاش‌کوپری قضاسی شرقاً وشرق شمالی جهتندن سینوب سنجاغیله، شمال غربی جهتندن اینه بولی ، غرباً قسطمونی ، جنوباً دخی طوسیه قضالریله محاط ومحدوددر. قضا کوجکه آغاج ناحیه‌سیله برابر ٤٦ قریه‌دن مرکب اولوب، یالکز ٦٥٠ سی ارمنی و ٤٥ ی روم وقصوری کاملاً مسلم و ترك اولمق اوزره، ٤١٨٠٦ اهالیسی واردر. اراضیسی منبت اولوب، باشلیجه محصولاتی بغدای، آرپه، مصر، داری، پورچاق، نخود، فاصولیه وسائرحبوباتله سبزه ومیوه‌دن عبارتدر. کتن دخی حاصل اولور. زخایری احتیاجات محلیه‌یه تقابل ایتدکدن صکره ١٠٠٠٠ کیله قدری‌ده اخراج اولنور. ٢٥ قطعه اورمان بولنوب، میشه، چام، کورکن ، قاین و سائر اشجارندن خیلی کراسته واودون قطع اولنور . معمولات صناعیه برلی کرباسیله یوکدن هکبه ، اورغان ، سختیان وسائره‌دن عبارتدر. حیوانات اهلیه‌سی چوقجه اولوب، خیلی پینیر وتفتیك چیقار.

طاش کوپری زاده { یاخود طاشکپری زاده (عصام الدین

ابو الخیر احمد بن مصطفی) اعاظم علمای عثمانیه‌دن وکتب مفیده تألیفیله کسب امتیاز ایدن مؤلفیندن اولوب، ٩٠١ تاریخنده بروسه‌ده طوغمشدر. پدری مدرسیندن اولوب، برآره‌لق حلب قاضیلغنده دخی بولنمشدی. طفل ایکن پدریله و عائله‌سیله آنقره‌یه کیدوب، بر مدت صکره بروسه‌یه عودت، و بعده درسعادته وروداتمش؛ وپدریله سیدی محمد قوچوی‌دن ومیرم چلبی ایله شیخ محمد تونسیدن تحصیل علوم ادبیه وشرعیه وریاضیه و هیئت و تفسیر وحدیث ایده‌رك، تدریسه اجازت آلمش؛ وابتدا دیمتوقه‌ده اوروج‌پاشا، بعده استانبولده مولانا محیی الدین بن حاجی حسین، اسکوبده اسحاقیه، استانبولده قلندریه ومصطفی پاشا مدرسه‌سی ، ادرنه‌ده مدرستین متجاورتینك بری ، بعده استانبولده مدارس ثماندن بری ونهایت ادرنه‌ده سلطان بایزید مدرسه‌سی مدرسی اولوب، ٩٥٢ ده بروسه مولویتنه و بعده استانبول قضاسنه نصب اولنمش؛ وکوزلرینه طاری اولان عمی اوزرینه، استعفا ایدوب، بقیهٔ عمرینی اولجه تألیف ایتمش اولدیغی کتابلری تبییض ایتدیرمکله و یکیدن بر طاقم کتب معتبره تألیفیله کچیرمش ؛ و ٩٦٨ تاریخنده رحمت حقه نائل اولمشدر. عاشق پاشا محله‌سنده سیدولایت تربه‌سی جوارنده مدفوندر . اخلاق حمیده صاحبی ، متواضع، دعوی ومکابره‌دن مجتنب، قناعتکار ومتورع برذات ایدی. اك مشهور تألیفی « الشقایق النعمانیه

فى علماء الدولة العثمانيه » عنوانيله بدايت دولت عليهٔ عثمانيه‌دن قانونى سلطان سليمان خان دورنده يعنى كندى زماننه‌دك ظهور ايدن علما و مشايخك تراجم احوالنى جامع اثر قيمتداريله « مفتاح السعاده » ياخود «موضوعات العلوم» عنوانى تحتنده كافهٔ علوم وفنونك نه‌دن عبارت اولدقلرينى وهر فنده يازلمش الك مشهور كتابلرك اساميسيله تعريفاتنى و مؤلفلرينك مختصراً ترجمهٔ حاللرينى حاوى تأليف معتبريدر . ايكيسى‌ده عربى يازلوب، «موضوعات العلوم» نى كندى اوغلى كمال الدين محمد تركجه‌يه ترجمه ايتمشدر . « شقايق نعمانيه » سنه برچوق ذيللر يازلوب، الك مشهورلرى عشاق وشيخى ونوعى‌زاده‌نك ذيللريدر. لسان تركيده محرر ومطبوع اولان بو اوچنجى ذيل طاشكوپرى زاده‌نك براقديغى ٩٦٥ تاريخندن ١٠٤٢ سنه‌سنه دكين ظهور ايدن علما ومشايخك تراجمنى جامع اولمغله، جمله‌نك اكمليدر . ابن خلكانك « وفيات الاعيان » عنوانلى تأليف مشهورينك شامل اولديغى تراجمه صحابه وحكما و سائر مشاهيرك تراجمنى دخى علاوه ايده‌رك، « تاريخ كبير » عنوانيله بر تأليف معتبرى دخى واردر، كه اسكوبده مدرس ايكن يازوب ، ٩٣٨ده اتمام ايتمش؛ وبعده اختصار ايدوب، تواريخ انبيايى ده علاوه ايلمشدر . كتب متداولهٔ درسيه‌يه دخى برچوق شرحلر وحاشيه‌لر وبعض متنلر يازوب، باشليجه‌لرى بروجه آتيدر: «شرح العوامل» ، «شرح ديباجة الهدايه » ، «شرح ديباجة الطوالع » ، « حاشية الكشاف » ، « حاشية التجريد للشريف » ، « شرح الفوائد الغياثيه » ، « شرح القسم الثالث من المفتاح » ، «حاشية على شرح المفتاح للسيدالشريف» ، « شرح الجزرين فى علم القراآت » ، « المعالم فى علم الكلام » ، « الجامع فى المنطق » ، « متن وشرح فى الفرائض » ، «مختصر فى علم النحو» ، «اللواء المرفوع فى حل مباحث الموضوع» ، « رسالة الشهود العينى فى تحقيق مباحث الوجود الذهنى» ، «رسالة الاستيفاء لمباحث الاستثناء» ، «مسالك الخلاص فى مهالك الخواص» ، « رسالة الانصاف فى مشاجرة الاسلاف» ، « المحاكمات بين المولى لطفى و المولى عذارى فى ايراد السبع الشداد » ، « رسالة العنايه فى تحقيق الاستعارة بالكنايه » ، « رسالة فى الصناعات الخمس » ، «رسالهٔ قضاوقدر » ، « رسالهٔ طاعون » ، « الرسالة الجامعه فى وصف العلوم النافعه » ، « اجل المواهب فى معرفة وجود الواجب » ، « نزهة الالحاظ فى عدم وضع الالفاظ » ، « رسالة التعريف و الاعلام فى حل مشكلات الحدالتام » ، « القواعد الحمليات فى تحقيق مباحث الكليات » ، « فتح الامر المغلق فى مسئلة المجهول المطلق » ، «رسالة فى تفسير آية الوضوء» ، « رسالة فى قوله تعالى هو الذى خلق لكم مافى الارض جميعاً » وسائره . آثارندن « شقايق نعمانيه » مطبوع اولوب، « موضوعات العلوم » ك ترجمه‌سى دخى بو دفعه « اقدام » اداره‌سى طرفندن نشر اولنمشدر. بر كريمه‌سى وبش اولاد ذكورى اولوب ، بونلردن كمال الدين محمد افندى قاضيعسكر اولمش، وديكرلرى قضاتدن بولنمشدر. اشعار عربيه‌سى‌ده مقبول اولوب، شو بر ايكى بيت نور بصرى فوت اولدقدن صكره سويلمش اولديغى اشعارندندر :

حرمت من الاحباب لذة نظرة
فوا حسرتا ان لم افق قبل مؤتتى
ولاتجزعى يا نفس من نازل جرى
بتقدير خلاق الله البرية
فان الرضا و الصبر فى كل محنة
من اخلاق اصحاب النفوس الرضية

طاش كورگان { (يعنى طاش قلعه) آسياى وسطينك (پامير) خطه‌سنده (صارى كول) ناحيه‌سنك مركزى مستحكم بر قصبه اولوب، (يكيحصار) ك ١٥٥ كيلومتره جنوب غربيسنده و (يارقنددريا) يه تابع (دنكين باش) نهرى كنارنده اوله‌رق ٣١٧٢ متره ارتفاعنده واقعدر. افغانستان وبلخ وبخارا جهتلرندن تركستان شرقيه وچينه كيدوب كلن كاروانلرك طريقنده مهم بر موقف اولمغله، اسكيدن برى بعض سياحلر طرفندن ذكر اولنه‌رق، آوروپاجه اسمنك ترجمه‌سيله معروف ايسه‌ده، بوصوك زمانلره قدر موقعى مجهول ومشكوك ايدى.

طاشليجه { (Plevlié) قوصوه ولايتنك يكيپازار خطه‌سنده ويكيپازارك ١١٠ كيلومتره غرب شماليسنده و (درينه) نهرينه تابع (چهو تينه) چايى اوزرنده همنامى اولان سنجاغك مركزى بر قصبه اولوب ، اطرافى طاغلر وتپه‌لرله محاط كوزل ومنبت بر اووه‌ده بولنمغله، فرح

قزامنظره‌سی، ۳۰۰۰ قدر اهالیسی، ۷ جامع شریفی، بر رشدیه و بر قاچ ابتدائیه مکتبی، بر روم کلیساسی، بعض آثار عتیقه‌یی و بر کتبخانه‌یی حاوی بر مناستری وعسکری و تجارت نقطهٔ نظرنجه اهمیت موقعیه‌سی واردر. قربنده روماللر زماننده‌ن قالمه بر قصبه خرابه‌لری مشهود ایسه‌ده، بونك اسمی مجهولدر.—— طاشلیجه قضاسی همنامی اولان سنجاغك مرکز قضاسی وبو سنجاغی ترکیب ایدن ایکی قضانك بری اولوب، لوانك شمال غربی قسمندن عبارتدر. قضا ۵۳ قریه‌دن مرکب اولوب، ۲۳۰۴۵ اهالی‌ایله مسکون وبونلرك تقریباً ثلثی مسلم وثلثانی روم‌مذهبنه تابع خرستیاندر.

طاشلیجه { سنجاغی. قوصوه ولایتنی ترکیب ایدن بش سنجاقك بری واك شمال‌غربیده بولنانی اولوب، شمالاً بوسنه ایله، غرب جنوبی جهتندن قره طاغله، جنوباً ایپك، شرقاً دخی یکی‌پازار سنجاقلریله محاطدر. کوچك بر سنجاق اولوب، مرکز قضاسیله پره‌بول قضاسندن مرکبدر. سنجاق ۷۳ قریه‌دن مرکب اولوب، ۳۲۰۸۰ ی مسلم اولمق اوزره، ۳۹۳۸۹ اهالیسی واردر. اراضیسی عمومیت اوزره عارضه‌لی و طاغلق ایسه‌ده، منبت بایر و اووه‌لری دخی واردر. بتون سنجاق طونه مائله‌سنده وصاوه‌یه تابع درینه نهری حوضه‌سنده اولوب، نهر مذکوره تابع (تاره) چایی قره طاغ حدودینی آیردیغی کبی، (لیم) نهری دخی سنجاغك جهت شرقیه‌سنده وچهوتینه چایی دخی سنجاغك اورته‌سندن ومرکزینك ایچندن آقار. انهار مذکوره‌یه دوکلك اوزره برچوق چای ودره‌لری دخی واردر. طوپراغی پك منبت ایسه‌ده، زراعت اصول عتیقه‌ده اجرا اولندیغندن، استعداد طبیعیسی نسبتنده استفاده اولنه‌میور. باشلیجه محصولاتی: بغدای، آرپه، چاودار، یولاف، مصر و سائر ذخایرله لیم صویی وادیسنده یتیشن میوه‌لرك انواعندن عبارتدر. سائر طرفلرنده برودت هوا میوه‌لرك کماله ایرمسنه مانع اولور. اورمانلری چوق اولوب، اشجارینك یوزده سکسانی چام وقصوری میشه، کورکن وسائره‌در. خیلی کراسته قطع، وقطران اخراج اولنور. حیواناتی چوق اولوب، جنسلری دخی ضررسزدر. اهالیسنك قسم اعظمی بوشناق و بر مقداری آرناود اولوب، بو ایکی لسان قوللانیلیر. ادارهٔ ملکیه‌سی صرف حکومت عثمانیه‌یه عائد اولدیغی حالده، حسب العهد بر مقدار آوستریا عسکری دخی بولندیریلیور.

طاطای { قسطمونی ولایت و سنجاغنده وقسطمونی شهرینك غرب شمالیسنده بر قضا اولوب، شرق جنوبی جهتندن نفس قسطمونی یعنی مرکز ولایت، شرق شمالی جهتندن اینه‌بولی، شمالاً ینه اینه‌بولی، غرباً زعفرانبولی، جنوباً دخی آراج قضالریله محدوددر. مرکزی همنامی اولان چایك اوزرنده واقع بر بازار محلی اولوب، بر رشدیه و ایکی ابتدائیه مکتبیله خان وخانه ودکان کبی بعض ابنیه‌سی اولدیغندن، کیتدکجه قصبه صورتنی آلمقده‌در. قضا ازطوای ناحیه‌سیله برابر ۱۶۲ قریه‌دن مرکب اولوب، یالکز ۲۰۶ ی ارمنی وروم وقصوری کاملاً مسلم اولمق اوزره، ۴۰۷۹۹ اهالیسی واردر. اراضیسی منبت اولوب، محصولاتی بغدای، آرپه، مصر، داری وسائر حبوباتله مشهور عریانی اریککندن و سائر میوه انواعندن عبارتدر. اورمانلری چوق اولوب، میشه، کوکنار، کورکن، قاین، قواق، شمشیر وسائر اشجاردن خیلی کراسته قطع واخراج اولنور؛ وازطوای ناحیه‌سندن خیلی قطران چیقار. قضا داخلنده ۹۵ جامع شریف، ۳ مدرسه، ۱ رشدیه، ۲ ابتدائیه و ۱۲۰ صبیان مکتبی، ٤ خان، ۸٤ دکان، ۱۳۰ دکرمن و ۵۰ صو حرازی موجوددر.

طاغلی { (ومحلی تلفظنجه داغلی) آرناؤدلقده یانیه ولایتنك ارکری سنجاغنه تابع پرمدی قضاسنده و پرمدی قصبه‌سنك شرق شمالی جهتنده بر ناحیه اولوب، مرکزی مؤلف فقیرك مسقط رأسی اولان (فراشر) قریه‌سیدر. ۶۰ قدر قریه‌دن مرکب اولوب، قراسنك اکثری کوچك قصبه‌لر حالنده‌در. اهالیسنك قسم کلیسی مسلم اولوب، اوزاقلرده چفتلك وایرادلری واردر، ومقدما عساکر معاونه ترتیب وسوقیله وحدود محافظه‌سیله مشغول ایدیلر. اسمندن دخی آکلاشلدیغی اوزره، اراضیسی طاغلق و طاشلق اولوب، اورمان و مرعالری وار ایسه‌ده، اراضئ مزروعه‌سی پك آزدر. مرکزی اولان فراشر قریه‌سنده هفته‌ده برکره صالی کونی بازار قوریلوب، خیلی اخذ و اعطا اجرا اولنور. هواسی یازین پك لطیف و قیشین زیاده صوغوق

اولوب، چوق قار یاغار. اکثر محللرنده اوزوم کاله ایره‌جك قدر حرارت دخی مفقود اولوب، قوروق حالنده قالیر.

طاغ مرمره‌سی { آیدین ولایتنك صارو. خان سنجاغنه تابع طورغودلی قضاسنده بر ناحیه اولوب، ۸ قریه‌دن مرکبدر.

طاق { طبرستانده جبالك اوزرنده غریب بر قلعه و سجستانده بر قصبه اولدیغی کتب عربیه‌ده مسطوردر.

طاقات { (وطاق) بشقه بر طاقم اسملره اضافتیله حاصل اولان اسماء مرکبه بغدادده بر چوق محله‌لره علم بولنمشدر.

طالب { ایران شعراسندن ایکی ذاتك اسم و مخلصیدر:

برنجیسی جاجرملی اولوب، ملوك تیموریه‌دن سلطان عبدالله بن ابراهیم بن شاهرخك خدمتنده بولنمش؛ ومشارالیه نامنه «کوی وچوکان» عنوانیله برمنظومه یازمشدر. اوتوزسنه شیرازده اقامت ایدوب، ۸۵۴ده اوراده وفات ایتمش؛ وخواجه حافظك تربه‌سی اتصالنده دفن اولنمشدر. مرتب دیوانی واردر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

ای که بی روی تومارا زندکانی مشکلست
تلخیٔ داغ فراقت همچو زهر قاتلست
درغمت بکریستم چندان که آب ازسرکذشت
دربیت زان رونمی آیم که پایم درکلست

— ایکنجیسی مازندرانده‌کی آمل شهرندن اولوب، هندستانه رحلتله اکبر شاهك وبعده جهانکیرك توجه والتفاتنه وملك الشعرا عنوانه نائل اولمش؛ و ۱۰۳۵ تاریخنده یوز یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، کشمیرده وفات ایتمشدر. ۱۴۰۰۰ بیتی حاوی دیوانی واردر. شو بیت اونکدر:

هر سنك که بر سینه زدم نقش توبکرفت
آن هم صنمی بهر پرستیدن من شد

طالب افندی { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، ۱۲۰۳ تاریخنده درسعادتده طوغمش؛ ومدت مدیده دیوان همایون قلمنه دوام ایدوب، ۱۲۴۰ ده کتابت خدمتیله شمنی‌یه عزیمتله، سلطان محمود خان حضرتلرینك شهر مذکوری تشریفلرنده خواجکانلق رتبه‌سنه نائل اولمش؛ وبعده درسعادته عودتله، کوشه نشین انزوا اولدیغی حالده، ۱۲۷۰ ده وفات ایتمشدر. تاریخه متعلق بر چوق ابیاتی وخیلی غزلیاتی واردر. شو مطلع اونکدر:

ناز ایتمه او شیوه‌کاره مخصوص
آه ایتمه بو دلفکاره مخصوص

طالب فائق افندی { متأخرین علمادن اولوب، مناستردن تدریس علوم ایله کسب اشتهار ایتمش؛ وفروع فقهده وعلم کلام وحدیثده ید طولی صاحبی بولنمشدر. مناستر شهرینه اوچ ساعتلق مسافه‌ده واقع بیوك واوته‌دن بری اهالیسندن علما یتشمکله معروف اولان قنالی قریه‌سنده تولدایدوب، مناسترده بنه قریهٔ مذکوره‌لی محمد افندینك خلقهٔ تدریسنه دوام ایتدکدن صکره، مناسترده مفتی بولنان سلیمان فارسی افندیدن دخی اخذ علوم ایده‌رك، کندیسی دخی تدریسات ایله مشغول برخیلی افاضل یتشدیرمشدر. ذکاء خارق العاده‌سی وعلوم وفنونده‌کی اختصاصی سببیله مناستر ولایتنجه وجوار مملکتلرجه مرجع کل طائفه‌لقده اولدیغی کبی، محاسن اخلاق و متانت مسلکجه دخی معروف وامور ومعاملاتجه وقوف تام ورأی رزین صاحبی ایدی. «جسمك ریاضتی حرکت، قلب وروحك تفکر ومراقبه‌در. بونلرك ایکیسی منتظماً ایفا اولندقده مخلوق مکرملك تبشیرات خدایه اولان استحقاق ظاهر اولور» سوزی اقوال مشهوره‌سندندر. ۱۲۸۶ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عصرمز ادبای معارفمندانندن دیوان محاسبات باش کاتبی فهمی افندی حضرتلرینك پدریدر.

طالع { هند شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (میرزا نظام الدین احمد دهلوی) قطب. الدین احمد مالك برادری اولوب، ۱۱۰۸ تاریخلرنده طوغمش؛ وعالمکیرك زماننده یاشامشدر. شو بیت اونکدر:

قناعت عالمی دارد جدا یارا بدا من کش
زطفلی دم نمودی پیر کشتی تا کجا کردی

— ایکنجیسی (میر عبدالعلی) من اصل سبز. وارلی اولوب، هندستانك لکهنو شهرنده توطن ایتمش؛ واود صوبه‌داری برهان الملك سعادت خانك خدمتنده بولنمشدر. شو بیت اونکدر:

دم پیران ندارد در جوانان هیچ تأثیری
نکردد بر طرف هرکز تب شیر از تباشیری

طالعی { قدمای شعرای عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی لطیفی‌یه کوره قسطمونیلی و عاشق چلبینك قولنجه مغنیسالی اولوب، سلطان سلیمان خان شهزاده‌لرندن سلطان محمدك دفترداراق خدمتنده بولنمغله، نجاتی وصنعی ایله معاصر وقپو یولداشی ایدی. آره‌لرنده بعض مشاعره ومطایبه‌لری دخی واردر . شهزادهٔ مشارالیهك وفاتندن صکره درسعادته کله‌رك، یکیچری کاتبی اولمشیدی . یاوز سلطان سلیم خانك دخی مظهر احسانی اولوب، بعده حقنده بر افترا وقوع بولمغله، قورقوسندن اللری و آیاقلری طوتماز اولوب، چوق کچمه‌دن وفات ایتمشدر. پادشاه مشارالیهك شاه اسماعیله قارشی واقع اولان سفرنده سویلمش اولدیغی شو تاریخ جملهٔ اشماردندر:

نه طورورسك ای شاه عادل
یوله کیر زادله زواده ایله
عزب ایله یکیچری دوشور
حددن اندازه‌دن زیاده ایله
تاکه عالمده اوله بر تاریخ
شاهی مات ایله کل پیاده ایله

— ایکنجیسی کفه‌لی اولوب، امی وعامی برآدم اولمغله، اشعاری لطافتدن عاریدر. شو بیت اونکدر:

باش کوتوردی زلف پرچینك خطادن آله باج
بغلدی ملك ختن یوللرینی آله خراج

طالقان { ایرانده وقتیله بواسمله ایکی مشهور قصبه وارایدی: بری طخارستانده

بلخ ایله مروروذ آره‌سنده ومروروددن اوچ مرحله‌لك مسافه‌ده اوله‌رق بر طاغ اتکنده قریب واووه‌ده واقع ایدی . برچوق مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر . چنکیز طرفندن تخریب و اهالیسی قتل عام اولنمشدر. — دیکری قزوین ایله ابهر آره‌سنده اولوب ، اطرافنده‌کی ناحیه دخی بو اسمله معروف ایدی. بو دخی برچوق مشاهیرك و ازان جمله وزیر شهیر صاحب بن عبادك وطنی بولنمشدر .

طالمن { آیدین ولایتنك جنوب جهتنده بر نهردر ، که دکیزلی سنجاغنك جنوبنده‌کی قره آغاج قضاسنده نبعانله ، جنوب غربی‌یه طوغری آقه‌رق، منتشا سنجاغنك کویجکز قضاسنه

داخل اولور ؛ و مکری ایله مرمریس کورفزلری آره‌سنده دکیزه دوکیلور . یوقاری قسمنه (کرینس صویی) ودها یوقاریسنه (برناز چایی) دخی دیرلر . — منصبندن برآز یوقاری صول ساحلنده بو اسمله بر قریه دخی اولوب ، وقتیله ناحیه مرکزی ایدی.

طالوت { یاخود شاول (Saül) بنی اسرائیلك ایلك حکمداری اولوب ،

بونلرك اشموئیل (عم) دن بر ملك طلب ایتملری اوزرینه، نبی مشارالیه طرفندن کندیسی انتخاب ونصب اولنمشدی. طالوت فقیر برآدم اولوب، آنجق بنی اسرائیل افرادینك الك اوزون بویلیسی والك کوزلی ایدی. فلسطینیلر، عمونیلر وعمالقه ایله محاربه‌ایدوب، جمله‌سنه غلبه چالمشیدی. فلسطینیلر عسکرنده جالوت (Goleath) اسمنده پك اوزون بویلی وجسور برآدم بولنوب، مبارزه‌سنه چیقمغه کیمسه جسارت ایتمدیکی حالده ، ۱۸ یاشنده بولنان حضرت داود (عم) قارشیسنه چیقه‌رق، بر صپان طاشیله کندیسنی هلاك ایتمش ایسه‌ده ، طالوت جالوته قارشی چیقانه قیزینی ویره‌جکنی وعد و اعلان ایتمش اولدیغی حالده، بو سوزنده طورمامش ؛ و حضرت اشموئیلك نصایح واخطاراتنه قولاق آصمامغه باشلامش اولدیغندن، بر نوع حزن و مراقه اوغرایوب ، اشموئیل حضرت داودی بونك یرینه حکمدارلغه تنسیب ایتمش؛ ونهایت قبل المیلاد ۱۰۴۰ تاریخنده طالوت فلسطینیلر النده مغلوب و مقتول اولمغله ، حضرت داود (عم) یرینه کچمشدر. طالوتك مدت حکومتی ۴۰ سنه‌در.

طانطوره { فلسطین ساحلنده ویافه قربنده بر قریه اولوب ، ۷۵۰ قدر

اهالیسی و بر طاقم خرابه‌لرله آثار عتیقه‌سی واردر . ازمنهٔ قدیمه‌ده (دورا) اسمیله معمور ومتین بر شهر اولوب، فنیکه‌لیلر طرفندن تأسیس اولنمش ؛ وقبل المیلاد رومالیلرك ضبطنه کچدکدن صکره خراب اولمش ایدی .

طاوس { (ابوعبدالرحمن — بن کسان الخولانی الهمدانی) مشاهیر تابعیندن واعاظم

فقها و صلحادن اولوب ، ابو هریره و ابن عباس (رضهما) دن روایت ایتمشدر . هجرت نبویه‌نك ۱۰۶ نجی سالنده ایفای حج ایچون مکهٔ مکرمه‌ده بولندیغی حالده، ارتحال ایتمشدر. عمر بن عبدالعزیز

حضرتلری مسند خلافته کچدیکنده ، طاوس « ان اردت ان یکون عملك خیراً كله فاستعمل اهل الخیر» نصیحتنی متضمن برمکتوب یازمش، وعمر بن عبدالعزیز اوقوینجه «کفی بها موعظة» دیمش اولدیغی مشهوردر. طاوسك جنازه نمازینی هشام بن عبدالملك قیلمش؛ وامام حسن (رضه) افندمزك اوغلی عبدالله تابوتنی کتورنلر جمله سندن بولنمشدر. عن اصل اولاد فرسدن اولوب، یمنده خولان قبیله سی آزادلیلرندن بولنمش اولدیغی مرویدر. اوغلی عبدالله بن طاوسك خلیفهٔ عباسی منصوره پك جسورانه بعض حقایق سویلمش اولدیغی دخی نوادر منقوله دندر .

طاوشان آطه سی { بوزجه آطه نك شمالنده وقلعهٔ سلطانیه مدخلنك قربنده واقع برکوچك آطه در.

طاوشانلی { خداوندکار ولایتنك کوتاهیه سنجاق و قضاسنده وقضانك شمال غربی جهتنده بر ناحیه اولوب، ۳۲ قریه دن مرکبدر. اراضیسی طاغلق اولوب، بعض یرلری اورمانلرله مستور وبعضیسی طاشلقدر. منبت اراضی مزروعه سی ومرعالری دخی واردر. میاه جاریه سی وچایر وچمنلری دخی چوقدر. بر قاچ یرنده آمیانت، آنتیمون وقروم معدنلری ومیاه معدنیه سی بولنوب، بر اسکی وخراب قابلیجه سی ده واردر. محصولاتی حبوبات متنوعه دن عبارت اولوب، سبزه و میوه سی آزدر. ناحیه نك اهالیسی ۱۳۶۷۱ کشیدن عبارت اولوب، یالکز ۲۲۱ ی خرستیان و قصوری کاملاً مسلمدر. درون ناحیه ده ٤٥ جامع، ۹ مدرسه، ۳۹ مکتب، ۱۵ تکیه، ۱ کلیسا، ٥٤٧ دکان، ۲ خان، ۷ حمام و ۳۰ دکرمن موجوددر. مرکزی ینه بونامله بیوك بر قریه ویا کوچك قصبه در.

طاهر { (بن ابی هاله) صحابه دن اولوب، حضرت خدیجة الکبری (رضها) افندمزك ایلك زوجندن اوغلی و فخر الانبیا (صلعم) افندمزك اوکی اوغلی اولوب، جانب نبویدن اسلامه دعوت ایچون یمنه اعزام بیورلانلردندر.

طاهر { (ابو الطیب بن حسین بن مصعب بن رزیق الخزاعی) دولت عباسیه اعاظم رجالندن اولوب، خراسانده حکومت سورن بنی طاهر دولتنك مؤسسیدر. مأمونك عونه سندن اولمغله، بونك طرفندن برادری امینك کوندردیکی ابو یحیی علی بن عیسی بن ماهانه قارشی عسکرله کوندرلمش؛ و ۱۹۵ تاریخنده (ری) ده ایتدکلری محاربه ده ابو یحیی قتل اولنمغله، طاهر بغداده طوغری یورویوب، امینی محاصره وبعده اخذ وقتل ایله، مأمونك مسند خلافته کچمسنه خدمت ایتمش؛ و بو مناسبتله ظاهراً مأمونك فوق العاده اکرام و التفاتنه نائل اولمش ایسه ده، برادرینك قاتلی اولمق مناسبتیله، ضمناً مأمون طاهر حقنده بغض وکین حاصل ایتمش ایدی. طاهر بونی حس ایتمکله ، خراسان والیلکنی طلب ایدوب، ۲۰۵ ده او طرفه عزیمت ایتمش؛ وبر مدت صکره استقلال هوسنه دوشوب، کندی نامنه خطبه اوقوتمش ایسه ده، برقاچ کون صکره ۲۰۷ده وفات ایتمشدر. بر کوزی کور ایدی. (ذو الیمینین) لقبیله ملقبدر. بونك سببی ایسه : مأمون خلیفه امام علی بن موسی الرضا حضرتلرینی ولی عهد اتخاذ ایدوب، کندیسنه بیعت ایتدیردکده ، طاهر « صاغ الم خلیفه مأمونك بیعتیله مشغولدر » دیه رك صول الیله بیعت ایتمسیله، بونك اوزرینه مأمون خلیفه نك « حضرت امامه بیعت ایدن صول ال صاغدر » دیمسیدر . ولادتی ۱۵۹ تاریخنده واقع اولوب، ٤٨ یاشنده وفات ایتمشدر. بیوك جدی رزیق بن ماهان کرم وسخاوتله مشهور اولان طلحة الطلحات الخزاعینك آزادلیسی اولوب، جدی مصعب بن رزیق دخی خلافتك آل عباسه کچمسنه سعی ایدنلردن سلیمان بن کثیر الخزاعینك کاتبی ایدی. پدری حسین بن مصعب ۱۹۹ تاریخنده خراسانده وفات ایدوب، مأمون خلیفه جنازه سی نمازینی قیلمش؛ وبغدادده بولنان طاهره تعزیه نامه یازمش ایدی . طاهر جری، مدبر و ادیب و فصیح بر آدم اولوب، اشعاری پك تقدیر ایدردی؛ وشعرایه حرمتی زیاده ایدی. اوغلی طلحه وبعده دیکر اوغلی عبدالله خراسانده خلفلری اولمشلردر .

طاهر { (بن عبدالله بن طاهر ذی الیمینین) خراسانده حکومت سورن بنی طاهر امراسنك دردنجیسی و آنف الترجمه طاهر ذو الیمینینك تورونیدر. ۲۳۰ تاریخنده ، پدری عبداللهك وفاتی اوزرینه ، واثق خلیفه نك منشوریله حاکم خراسان اولوب، عدل وحقانیت وکرم وسخاوتله متخلق اولدیغی حالده، ۱۸ سنه اجرای حکومتده

صكره، ٢٤٨ ده وفات ايتمشدر. اوغلى محمد خانى اولوب، بونكله آل طاهر حكومتى پايانه ايرمشدر.

طاهر { سيستان وخراسان جهتلرنده حكومت سورن دولت صفاريه‌نك اوچنجى وصوك حكمدارى اولوب، عمرو بن ليثك تورونيدر. جدى موى اليهك اسماعيل سامانى النده اسير اولمسى اوزرينه، ٢٨٧ تاريخنده اتفاق امرا ايله سيستان مسند حكومتنه اقعاد اولنمش ايسه‌ده، يالكز بر بچق سنه حكومت سورد كدن صكره، اسماعيل سامانى بونى دخى استيصال ايده‌رك، دولت صفاريه بونكله ختام بولمشدر.

طاهر { شعراى ايراندن بر وجه زير آلتى كشينك اسميدر:

برنجيسى مشهدلى اولوب، عطارلقله مشغول بولنمش، وكنج ياشنده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

از قريب باغبان ايمن مباش اى عندليب
پيش ازين من هم دراين باغ آشنايى داشتم

— ايكنجيسى اصفهانه تابع (نائين) قصبه‌سندندر. شو بيت اونكدر:

آنكه هر شب هوس سوختن ما ميكرد
كاش مى‌آمد و امروز تماشا ميكرد

— اوچنجيسى (شاه —) من اصل همدان ساداتندن اولوب، قم شهرنده ياشامش؛ واسماعيليه مذهبنه تابعيتله اتهام اولنه‌رق، حياتنه قصد اولنديغنى خبر آلمغله، هندستانه قاچوب، سلطان نظام شاهك حسن قبول و التفاتنه نائل اولمشيدى. پك كوزل ومعنيدار اشعارى اولوب، شو رباعى او جمله‌دندر:

مائيم كه هركز دمى بى غم نزديم
خورديم بسى خون دل ودم نزديم
بى شعلهٔ آه لب زهم نكشوديم
بى قطرهٔ اشك چشم برهم نزديم

— دردنجيسى طالقانلى اولوب، شو بيت اونكدر:

جز لاله دلى داغ نشد بهر هلاكم
نكريست بجز شمع كسى برسر خاكم

— بشنجيسى من اصل هراتلى اولوب، قندهارده نشأت ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

خوش آنكه بپرسى دل ديوانهٔ مارا
روشن كنى از شمع رخت خانهٔ مارا

— آلتنجيسى (تون) قصبه‌سندن اولوب، پدرى، شاه عباس ماضينك وقعه نويسى ايدى. شو بيت اونكدر:

سرتا قدمم رفته بتاراج نكاهى
ازچشم ودلم مانده همين اشكى وآهى

طاهر { (ابو الحسن — بن احمد ابن رياشاذ) مصر مشاهير نحويوندن اولوب، بصريون مذهبنه تابع ايدى. نحوده «المحسبه» عنوانيله بر متن يازمش؛ وابو القاسم زجاجك «كتاب الجمل» نى شرح ايتمشدر. مذكور متننى ابو القاسم بن ابى بكر الصقلى القرشى شرح ايتمشدر. ٤٦٩ تاريخنده وفات ايتمشدر.

طاهر { (حاجى — افندى) مشاهير خطاطيندن اولوب، جنت مكان سلطان عبد المجيد خانه حسن خط معلملكى ايتمش؛ و١٢٦٢ ده وفات ايلمشدر. بعض جوامع شريفه‌ده خطلرى بولنيور.

طاهر { (بنى —) سابق الترجمه طاهر ذو اليمينينك خراسانده تأسيس ايلديكى دولت اولوب، ٢٠٧ تاريخندن ٢٥٩ تاريخنه‌دك ٥٢ سنه سورمش؛ و بو سلاله‌دن بروجه زير بش كشى حكومت سورمشدر:

طاهر ذو اليمينين	٢٠٧
طلحه بن طاهر	٢٠٧
عبدالله بن طاهر	٢١٣
طاهر ثانى بن عبدالله	٢٣٠
محمد بن طاهر	٢٤٨

بونلر خلفاء عباسيه منشوريله حكم سوروب، جمله‌سى عادل ونيك سيرت آدملر ايدى. سيستانده ظهور ايدن بنى صفار بونلرك اخيرى اولان محمدك الندن خراسانى ضبط وكنديسنى اسير ايتمكله، بو خاندانه ختام ويرمشلردر.

طاهر { (ياخود صريم طاهر) بغدادده طاهر ذو اليمينينه منسوب بر بيوك محله اولوب، طاهرى و صريمى لقبيله ملقب بر چوق علما وسائر مشاهيرك مسقط رأسى بولنمشدر.

طاهر بخارى { مشاهير علما و مؤلفيندن اولوب، «خلاصة الفتاوى»، «خزينة الواقعات» و «كتاب الانساب» عنوانلريله اوچ تأليفى واردر. ٥٤٢ تاريخنده وفات ايتمشدر.

طاهر پاشا { [«چنكال اوغلى» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

طاهر ذو اليمينين { [«طاهر» ماده‌لرينك ايكنجيسنه مراجعت بيوريله.]

طاهر السبجری { مشاهیر اطباء اسلامدن اولوب، «ایضاح منهاج المحجة العلاج»، «کتاب فی شرح البول و النبض» و «تقسیم کتاب الفصول لابقراط» عنوانلریله اوچ تألیفی واردر.

طاهر محمد { (بن عماد الدین حسن) هندستان مورخلرندن اولوب، «روضة الطاهرین» عنوانیله برتاریخ براقمشدر، که ۱۰۱۵ سنه‌سنه‌دك اولان وقوعاتی حاویدر.

طاهر وحید { (میرزا — بن حسین خان قزوینی) مشاهیر شعرا وادبای ایراندن اولوب، ملوك صفویه‌دن شاه عباس ثانینك وقعه نویسی وبعده شاه سلیمانك وزیری اولمش ایدی. آلتمش بیك بیتی حاوی دیوانی وبر مجموعهٔ منشآتی واردر. ۱۱۰۷ ده وفات ایتمشدر.

طاهری { ایران شعراسندن اولوب، هراتلیدر. سلطان حسین میرزا زماننده یاشامشدر. شو قطعه اونکدر:

ترا بمهر و وفا اعتبار نتوان کرد
چراکه عمری وبر عمر اعتباری نیست
چو سایه بیخود اگر درپی تومی افتم
زمن مبین که مرا هیچ اختیاری نیست

— بو مخلصله اصل ومنشئ مجهول دیکر برشاعر دخی اولوب، شو بیت اونکدر:

چو ترك سرکش من مائل شراب شود
زتاب عارض او مرغ دل کباب شود

طاهریه { جیحون ساحلنده وخوارزم اقلیمنه متصل بیوك بر ناحیه و بغدادده بالیغنك لذتیله مشهور برقریه اولوب، طاهر ذوالیمینینه منسوب ایدیلر.

طایع بالله { (عبدالکریم بن المطیع لامرالله فضل) خلفاء عباسیه‌نك یکرمی دردنجیسی اولوب، ۳۶۳ تاریخنده پدرینك کندی اختیاریله وقوع بولان فراغتنده تخت خلافته قعودله، ۱۷ سنه حکومت سوردکدن صکره، ۳۸۱ تاریخنده آل بویه‌دن بهاء الدوله‌نك الزامیله فراغت ایدوب، اون ایکی سنه دها یاشامش؛ و ۳۹۳ ده وفات ایتمشدر. عم زاده‌سی قادر بالله احمد بن اسحاق بن مقتدر بالله خلفی اولوب، کندی نسلندن کیمسه خلافت ایتمه‌مشدر. صاحب ترجمه آل بویه‌دن عزالدوله و عضدالدوله وبهاء الدوله ایله خیلی اوغراشمشدر.

طائف { حجازده مکهٔ مکرمه‌نك ۱۰۰ کیلو متره شرق جنوبیسنده، جبل غزوانك جنوبی اتکنده وبرطاقم تپه‌لرك غربی مائله‌سنده اوله‌رق ۱۸۸۲ متره‌لك ارتفاعده بر قصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی، سوری، برتپه‌نك اوزرنده قلعه‌سی، کنیش سوقاقلری، بازاری، میاه جاریه‌سی واطرافنده کوزل باغ و باغچه‌لری واردر. هواسی معتدل وسرین اولوب، قیشین صولر دخی طوکار، وقار یاغار. اوزومی مشهور وسائر میوه‌لری پك لذیذ اولوب، مکهٔ مکرمه‌یه سوق اولنور. قورو اوزومی دخی مشهوردر. مکه اهالیسندن اغنیانك طائفده باغچه وصیفیه‌لری واردر. قصبه‌ده برچوق دباغخانه‌لر بولنوب، سختیان و آیاق قابی اعمال اولنیور. خیلی ایشلك تجارتی دخی واردر. مکهٔ مکرمه طریقنده ۴۳۰ تاریخنده حسین بن سلامه طرفندن آچلمش بر بوغازی واردر. اسکی بر قصبه اولوب، اسم قدیمی (وج) اولدیغی مرویدر. طائف بنی ثقیف قبیله‌سنك وطنی اولوب، بعده قریشدن و سائر قبائلدن دخی بعض کسان هجرت وتوطن ایتمشلردی. سکزنجی سال هجریده فخر کائنات (صلعم) افندمز حنین غزاسندن عودتلرنده، طائفی فتح بیورمق ایستمشلرسه‌ده، اهالیسی تحصن ایدوب، شدتلی مقاومته باشلادقلرندن جانب نبویدن محاصره رفع ایله عودت بیورلمش و ۹ نجی سال هجریده طائفلیلر بر هیئت مبعوثه اعزامیله، صلحاً عرض تسلیم و اطاعت ایتمشلردر. طائف شرف قدوم حضرت نبوی ایله مشرف اولمشدر. شمدیکی حالده مکهٔ مکرمه‌یه ملحق برناحیه صورتنده اداره اولنور.

طائف { (محمد علی) ایران شعراسندن اولوب جرفادقانلیدر. شو بیت اونکدر:

زبان و دل موافق ساز هنکام دعاکردن
بیك انکشت نتوان عقدهٔ از رشته واکردن

طائی { طی قبیله‌سنه منسوب اولانلره لقبیدر. [«طی» ماده‌سنه مراجعت.

طباریوس { روما ایمپراطورلرندن (تیبر) عربلر طرفندن ویریلان اسمدر [«تیبر» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

طباطبا { (ابراهیم بن اسماعیل بن ابراهیم بن حسن بن حسین بن علی بن ابی

طالب) ساداتدن اولوب، لثغ لسانی اولمغله (ق) حرفنی (ط) تلفظ ایدەرك، برکون خدمتجیسندن قباسنی ایستیەجکی وقت (طباطبا) دیدیکندن، بولقبله شهرت بولمش؛ واولاد و احفادینه دخی بو لقب قالمشدر. [مادهٔ آتیه ایله «ابن طباطبا» مادەلرینه مراجعت بیوریله.]

طباطبا { (بنی —) خلافت عباسیه زماننده ظهورله کوفه و یمنده ١٥٠ سنه قدر حکومت سورمش بر کوچك دولت اولوب، ١٩٩ تاریخنده «ابن طباطبا» مادەسنده ترجمەسی سبق ایدن ابوعبدالله محمد بن ابراهیم طباطبا طرفندن تأسیس اولنمشدر؛ وکندیسی کوفەدە آز وقت حکومت سوروب، رفیقی ابوالسرایا طرفندن تسمیم اولنمش ایسەدە، حفیدی یحیی الهادی یمنده تأسیس حکومته موفق اولوب، نسلی صنعاده برخیلی وقت حکم سورمشلردر. بنی طبا طبا بر وجه زیر ٧ کشیدر:

ابو عبدالله محمد بن ابراهیم طباطبا	١٩٩
امیر المؤمنین یحیی الهادی	٢٥٠
مرتضی محمد	٢٨٠
ناصر احمد	٣٢٠
منتخب حسین	٣٢٣
مختار قاسم	٣٢٩
محمد هادی	٣٤٤

طبانی یصی { [«محمد پاشا (طبانی یصی —)» مادەسنه مراجعت بیوریله.]

طبران { ایرانده قومس حدودنده بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان»دە مذکوردر.

طبرانی { (ابو القاسم سلیمان بن احمد اللخمی) مشاهیر محدثیندن اولوب، ٢٦٠ تاریخنده شامك طبریه قصبەسنده طوغمش؛ واستماع احادیث شریفه ایچون ٣٣ سنه عراق، حجاز، یمن، مصر وسائر اقطاره سیاحت ایدوب، بعده اصفهانده توطن، و ٣٦٠ دە اورادە وفات ایتمشدر. حدیثه متعلق کبیر و اوسط و صغیر صفتلریله و «معجم» عنوانیله اوچ تألیف معتبری واردر.

طبرستان { ایرانك جهت شمالیەسنده برخطه اولوب، حدود و موقعی تمامیله معین دکلدر. یاقوت حموینك تعریفنه کوره بو خطه (مازندران) خطەسنك عینی اولمق لازمکلیورسەدە، دیکر بعض جغرافیون طبرستانی مازندرانك شرق جنوبی جهتنده یعنی مازندران ایله عراق عجمی وخراسان وجرجان آرەسنده فرض ایتمشلردر. هر حالدە طهرانك قربندن بسطام قربنەدك کوه البرزك جنوبی وشرقی اتکلرندەکی یرلرك طبرستان اولدیغنده وسمنان ودامغان قصبەلرینك دخی بوخطەدە بولندیغنده شبهه اولمیوب، بعضلری شمالاً بحرخزر ساحلنه وغرباً کیلان حدودینه قدر توسیعله بتون مازندرانی دخی طبرستانه ادخال ایدیورلر. حتی یاقوت حموی مازندران اسمنك محدث اولمسیله بوخطەنك اسم اصلیسی طبرستان اولدیغنی التزام ایدیور. واقعا خلافت عباسیه زماننده وجغرافیون عرب آثارنده (طبرستان) اسمی مستعمل ایسەدە، شاهنامەدە مازندران اسمی قوللانلدیغنه باقیلیرسه، اصل ایرانیلر عندنده وساسانیلر زماننده بوخطەنك (مازندران) اسمیله معروف بولنمش اولدیغی آکلاشیلیور. بوکونکی کونده ایران تقسیمات رسمیەسنده طبرستان اسمی غیر مستعمل اولوب، ایالتنه مازندران نامی ویریلیورسەدە، وقتیله طبرستاندن معدود بولنمش اولان بعض یرلر و ازآن جمله سمنان عراق عجمی ایالتنه الحاق اولنمشدر. آوروپا جغرافیونلری بری طبرستانی مازندران وعراق عجمی ایله خراسان ایالتلری آرەسنده منقسم و °٣٥ ایله ′٢٥ °٣٦ عرض شمالی و ′٢٠ °٤٩ ایله ′٢٠ °٥٣ طول شرقی آرەلرنده ممتد عد ایدیور. جغرافیون عربك روایتنه کوره، طبرستان طاغلق وصعب المرور وطبعاً متین ومستحکم بر یر اولدیغندن، اسکی ملوك فرس زماننده (سپهبد) اسمیله بر رئیسك تحت ادارهٔ ممتازەسنده بولندیغی کبی، اوائل دور اسلامده دخی جزئی ومقطوع برویرکی ایله اکتفا اولنمش؛ وبعده تدریجاً وخیلی صعوبتله تحت انقیاده آلنمش ایدی. (طبری) نسبتیله معروف بك چوق مشاهیر علما وادبانك مسقط رأسی ومنشیٔ بولنمشدر. [«مازندران» مادەسنه دخی مراجعت بیوریله.]

طبرقه { تونسك ساحل شمالیسنده وجزایر حدودی قربنده کوچك بر قصبه واسکله اولوب، شمدیکی حالدە آنجق ١٠٠٠ قدر اهالیسی وار ایسەدە، اطرافندەکی ویرانەلردن وقتیله خیلی بیوك بولنمش اولدیغی آکلاشیلیور. قارتاجلیلر و رومالیلر زماننده خیلی تجارتکاه ایدی. یاننده دکیزه منصب اولان نهرك سیرسفائنه صالح اولدیغی

یاقوت حموی بیان ایدیور. جوارلرنده مرجان صید اولنور؛ خیلی کراسته وساٸره دخی اخراج اولنه‌رق، اولدقجه ایشلك تجارتی واردر. قارشیسنده ینه بو اسمله بر کوچك آطه دخی واردر. لیمانی طولنون اولوب، آنقلاغنه محتاجدر.

طبرك { (ری) ك قارشیسنده بر کوچك طاغك اوزرنده پك متین و مشهور } بر قلعه اولوب، سلطان طغرل بن ارسلان سلجوقی طرفندن تخریب اولنمشدی.

طبرمین { صقلیه‌ده برقلعهٔ متینه‌اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطوردر. }

طبری { (ابو جعفر محمد بن جریر) مشاهیر مورخیندن اولوب، تفسیر وحدیث } وفقه و ساٸر علومده دخی ید طولی صاحبی اولمغله، زماننك ائمه‌سندن معدود ایدی. ۲۲٤ تاریخنده طبرستانك آمل شهرنده طوغمش؛ و ۳۱۰ تاریخنده بغدادده وفات ایتمشدر. ابو اسحاق شیرازی طبقات فقهاسنده مجتهدین میاننده تعداد ایتمشدر. مشهور ابوبکرخوارزمی همشیره زاده‌سی ایدی. اکثرعلومه متعلق تألیفاتی اولوب، اك مشهوری خلقت عالمدن کندی زمانه‌دك‌اولان وقایعی حاوی‌تاریخ‌مفصلیدرکه «تاریخ طبری» دینمکله معروفدر. بر بیوك تفسیری دخی واردر. طبرینك تاریخی موثوق ومعتبراولوب، مختصر صورتده فارسی‌یه و لسان ترکی‌یه دخی ترجمه اولنمشدر. ادبیاتده دخی ید طولاسی و طبیعت شعریه‌سی اولوب، شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

اذا اعسرت لم یعلم شقیقی
و استغنی فیستغنی صدیقی
حیاتی حافظ لی ماء وجهی
و رفقی فی مطالبتی رفیقی
ولو انی سمحت ببذل وجهی
لکنت الی الغنی سهل الطریق

طبری { (ابو العباس احمد بن ابی احمد ابن القاص) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن } اولوب، فقهی ابن سریجدن اخذایتمشدر. «التلخیص»، «ادب القاضی»، «المواقیت» و «المفتاح» عنوانلریله درت کتابی و ساٸر تألیفاتی اولوب، جملهٔ مؤلفاتی صغیرالحجم وکثیر الفائده‌در. وعظ ایله مشغول اولوب، طرسوسه قدر کلش اولدیغی دخی مرویدر. ۳۳۵ تاریخنده وفات ایتمشدر.

طبری { (ابو علی حسن بن القاسم) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب، ابو علی } بن ابی هریره‌دن اخذ فقه ایتمش؛ وبغدادده تدریسـ مشغول اولوب، خلافده برنجی تألیف اولمق اوزره «المحرر فی النظر» عنوانیله بر کتاب، فقهه دا «الافصاح» و «العدة» عنوانلریله ایکی تألیف ایل جدل واصول فقه حقنده برکتاب یازمشدر. ۳۰۵ تاریخنده بغدادده وفات ایتمشدر.

طبری { (ابو الطیب طاهر بن عبدالله) بـ دخی مشاهیر فقهای شافعیه‌د } اولوب، شعر وادبیاتده دخی مهارتی وار ایدی. طبرستانك آمل شهرنده ابن القاصك اصحابندن اب علی الزجاجیدن وجرجان ونیسابورده ساٸر مشاهیـ عصرندن بعد التحصیل، بغداده کیده‌رك، شیخ اب حامد اسفراینیدن استفاده ایتمش و مشهور اب اسحاق شیرازی کندیسندن تعلم واستماع ایتمشدر. مزنینك مختصرینی و ابو بکر حدادك فروعنی شر ایتمش؛ واصول ومذهب وخلاف وجدلده بر چو کتابلر یازمشدر. بغدادك کرخ محله‌سی قاضیلغنه نصـ اولنه‌رق، وفاتنه‌دك بومأموریتده بولنمش؛ و ٥٠ تاریخنده بغدادده وفات ایتمشدر. بر خیلی اشعار منقولدر.

طبری { (ابو الحسن احمد بن محمد) مشاه اطبای اسلامدن اولوب، آل‌بویهـ } رکن الدوله‌نك طبیبی ایدی. «المعالجات البقراطیة» عنوانیله پك مفصل ومعتبر برکتابی واردر.

طبریه { بیروت ولایتنك عکا سنجاغنده وعکا ٤۳ کیلومتره شرقنده اوله‌رق هم } اولان کولك ساحل شرقیسنده واقع قضا مرکز بر قصبه اولوب، ثلثانی یهودی‌اولمق‌اوزره، ۵۰۰ اهالیسی، خراب بر سوری، شمال غربی کوشه‌سنـ برقلعه‌سی، برقاچ جامع شریفیله حاوره‌سی، قتولیکا مخصوص بر مناستری وجوارنده مشهور قابلیجه‌لر واردر. قصبه کول کناریله بر طاغك اتکی آره‌سنـ وطاشلق بر اووه‌نك شمالنده مبنیدر. بو قصبه اسکی اولوب، اسم قدیمی (کنزط) ویاخود (راك ایدی. بعده خراب اولوب، میلاد عیسی (عم) ۱٦ سنه اول فلسطین حاکمی هرود طرفندن یکیـ بنا، وروما امپراطوری تیبر (یاخود طباریوس)

اسمنه نسبتله (تيبرياده) تسميه اولنمشدی، كه طبريه
بو اسمك معربيدر. قدسك تخريبندن صكره بر خيلی
وقت بنی اسرائيلك مركزی بولنمش؛ ويهوديلرك كتب
مذهبيهٔ مشهوره‌سندن بمضيسيله توراتك تفسيری
بوبلده‌ده يازيلوب، طائفهٔ مذكوره عندنده برقدسيت
قزانمشدر. ١٣ سال هجريده شرحبيل بن حسنه
حضرتلری يديله صلحاً فتح اولنه‌رق، بعده خلافت
حضرت فاروقيده اهاليسی نقض عهد ايتمكله، ابوعبيده
بن الجراح حضرتلری طرفندن عمرو بن العاص اعزام
بيوريله‌رق، يكيدن فتح اولنمش؛ ودور اسلامده
دخی خيلی معمور اولوب، مشاهير علمادن (طبرانی)
لقبيله ملقب بر چوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر.
اهل صليب زماننده برآز وقت بونلردن بركوچك
حكومتك مركزی بولنوب، ١١٨٧ تاريخ ميلا-
ديسنده صلاح الدين ايوبی طرفندن استخلاص اولنمش؛
٥٣٢ سنه صكره يكيدن فرنكلرك ضبطنه كچمش
ايسه‌ده، يالكز ٧ سنه بونلرده قالوب، ١٢٤٧ ده
قطعياً ادارهٔ اسلاميه‌يه كچمش ايدی. بوندن آلتمش
سنه اول وقوع بولان شدتلی بر حركت ارضدن
شهرينك اكثر طرفلری وبعض جوامع وسائر ابنيه‌سی
خراب اولمشدر. — طبريه قضاسی عكا سنجاغنك جهت
شرقيه‌سنده واقع اولوب، شمالاً صفد، غرباً ناصره
جنين، جنوباً سالط قضالريله، شرقاً دخی سوريه
ولايتنك شام سنجاغيله محدوددر. ٣٨ قريه‌يی حاوی
اولوب، ٦٨٥٢ اهاليسی واردر، كه بونلرك ٤٣٥١ ی
مسلم وقصوری خرستيان ويهوديدر. اراضيسی قسماً
طاغلق و قسماً (غوربيسان) اووه‌سندن عبارت
اولوب، طبريه كوليله بوكولی شق ايدن شريعه نهری
محدود شرقيه‌سنی تشكيل ايديور. بو نهره منصب
اولان بعض چايلر اراضيسنی سقی ايدر. طوپراغی
خيلی منبت اولوب، محصولات زرعيه‌سی بغدای،
آرپه، داری، سيسام، بورچاق، نخود، مرجك،
قله، پتاتس، توتون وسائره‌دن عبارتدر. بر مقدار
زيتون دخی حاصل اولور، وبالده چيقار. حيوانات
اهليه‌سی ٤٨٢٠ صيغير، ٤٥٠٠ قيون، ٤٢٠٠
كچی، ١٠٠٠ بيكير، ١٠٠٠ مركب و ١٠٠ دوه‌دن
عبارتدر.

طَبَريه { كولی. فلسطينك قسم شماليسنده
و بيروت ايله سوريه ولايتلری
حدودنده بيوك بر كول اولوب، اردن و (نام ديكرله
شريعه) نهرينك (غور) اووه‌سنده يايلمسندن حاصل
اولور. ″٢١ ′٤١ °٣٢ ايله ″٣٧ ′٥٣ °٣٢ عرض
شمالی آره‌سنده ممتد اولوب، نهر الشريعه‌نك خرو-
جنده‌كی نقطهٔ وسطيه‌سی ″٢٤ ′١٥ °٣٣ طول شرقيده
واقعدر. شمالدن جنوبه بويی ٢١ كيلومتره و اكی
٧ ايله ١٢ كيلومتره آره‌سنده‌در. مساحهٔ سطحيه‌سی
١٧٥ مربع كيلومتره‌در. بو كولی شق ايدن نهر
مذكورك منابعی حذای بحردن ٥٦٢ متره يوكسك
و منصبی اولان بحر لوط حذای مذكوردن ٣٩٢
متره آلچق اولديغی حالده، طبريه كولنك سطحی
دخی سطح بحردن ٢٠٨ و بر حسابده ٢٣٠ متره
آلچقدر. مذكور شريعه نهرندن بشقه بوكوله غربدن
(عين الزيتون) ونام ديكرله (وادی السلامه)
و (وادی السمك) اسملريله ايكی چای منصب اولور.
ساحل شرقيسی كولدن ٣٠٠ متره يوكسكدر. اطرا-
فنده بر طاقم يوكسك طاغلر وجنوبنده غور اووه‌سی
بولنوب، منظره‌سی پك لطيفدر. بو كولك وقتيله
چوق دها واسع و حذای بحرله معادل اوله‌جق
درجه‌ده يوكسك يعنی طولو بولنمش اولديغی بعض
آثار وعلائمدن استنباط اولنيور. روماليلرك وقتنده
كولده ايشلر بيوك سفائن بولنديغی كبی، يدنجی قرن
هجريده دخی سفائنك كثرت اوزره بولنديغنی ياقوت
حموينك افاده‌سندن آكلاشيليور. شمديكی حالده
يالكز برقاچ باليقچی قايغی بولنور. وقتيله سواحلی
برچوق قصبه‌لرله محاط ايكن، شمدی طبريه‌دن بشقه
قصبه بولنميوب، برقاچ كوی دخی واردر.

طَبَس { ايرانك خراسان خطه و ايالتنده
و مشهدك ٣٨٥ كيلومتره جنوب
غربيسنده و (كوه خوتاری) دينان ٣١٠٠ متره
يوكسكلكنده بر طاغك غربی اتكنده اوله‌رق ٥٦١
متره‌لك ارتفاعده و ″٣٣ ′٣٣ °٣٣ عرض شمالی ايله
″٥٤ ′٣٦ °٥٤ طول شرقيده واقع بر قصبه اولوب،
تون و طبس قضا وياسنجاغنك مركزيدر. اهاليسی
١٠٠٠٠ راده‌لرنده اولوب، ايرانی وعربدن مركبدر.
اكثر اطرافدن لوط چوليله محاط اولوب، خراسان
ايله قهستان آره‌سنده واصفهان، يزد، شيرازوكرماندن
خراسانه كيدن طريقك اوزرنده معتنا بر نقطه‌ده واقع
اولمغله، و ذاتاً حضرت عثمان (رضه) زماننده ٢٩

تاریخنده خراساندن الک اول فتح اولنديغندن، عربلر طرفندن (باب خراسان) دیه توصیف اولنمشدر. ایکی قسمدن مرکب اولديغندن، عربلر تثنیه صیغه‌سیله (طبسان) دخی دیرلردی. میاه جاریه‌سی وباغ و باغچه‌لری چوقدر. قصبه‌نک شرق جهتنده طاغلک اتکنده بربچق کیلومتره‌لک بر قدر باغلر وکوشکلر اوزانیور. قصبه سور وخندقله محاط اولوب، برقلعه‌سی دخی واردر. خرما، اوزوم، نار، شفتالی، آرمود، الما، پورتقال وسائر میوه‌لری چوقدر. توتون، آفیون وخلتیت دینلن مادهٔ طبیه ایله ایپک قوزه‌سی اخراجاتی واردر. قیون و دوه‌لری چوقدر. هواسی خیلی صیجاقدر. بعض مشاهیر علمانک مسقط رأسی بولنمشدر. — تون و طبس سنجاغی خراسان ایالتنک منتهای غرب جنوبیسنده واقع اولوب، بویی ۳۳۳ و اکی ۱۰۰ کیلومتره اولدیغی حالده، اکثر طرفلری چول وخالی اولدیغندن، یالکز ۶۰۰۰۰ اهالیسی واردر، که بونلرده ایرانی، عرب، تاتار وبلوجدن مرکبدر. بوخطه‌نک خانلری مقدما همان مستقل ایدیلر. بوندن اول سنجاغک مرکزی (تون) قصبه‌سی ایدی.

طبعی { اونبجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اوچ کشینک مخلصیدر:

برنجیسی اشتب زاده دیمکله معروف اولوب، مدرسلکده وبعض نیابتلرده بولنمشدر. شو قطعه اونکدر:

عارضك شوقیله یاقدم سینه‌م اوزره تازه داغ
سینه‌ده شاه خیالك قوردی بر کلکون اوتاغ
کاکلکه خیلیدن همدم جکر ای لاله خد
نافهٔ مشکینه ویرن هب بودر بونجه دماغ

— ایکنجیسی دانشمند اولوب، ابوالسعود افندی درسنه ملازم اولمشیدی. آنجق بعده عشرته مبتلا اولمغله، حیثیتی غائب ایتمشدی.

— اوچنجیسی کلیبولیلی اولوب، اسمی سلیماندر. برمدت مسلک قضایه سالک اولدقدن صکره، بغداده دفتردار اولمشیدی. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

باده بسدر لعل دلدارم بکا
ساکه ای ساقی ایراقدن مرحبا

طُبعی { ایران شعراسندن درت کشینک مخلصیدر:

برنجیسی اصفهانلی اولوب، اسمی (عبدانام) اولمغله ابتدا عبدی تخلص، وبعده طبعی مخلصنی اختیار ایتمشدی. شو قطعه اونکدر:

سیل اشکم کرهی در دل جیحون زده است
تیر آهم بصف چرخ شبیخون زده است
لاله از خجلت همچشمیٔ داغ دل من
زین چمن خیمه برون پرده بهامون زده است

— ایکنجیسی سمنانلی اولوب، شو بیت اونکدر:

شرح دلسوزی که عمری از تو پنهان داشتم
کر نکویم دل وکر کویم زبان می سوزدم

— اوچنجیسی قزوینلی اولوب، حکیم شفائی اصفهانی شاکردانندن ایدی. شو بیت اونکدر:

تنها بدیده‌می نتوان دادکریه وار
چون ابربایداز همه اعضا کریستن

— دردنجیسی سیستانلی اولوب، شو بیت اونکدر:

زود ازبرم چنین که آلود بر مخیز
باقی نمانده جز نفسی زود بر مخیز

طُبنه { افریقیه ایله مغرب حدودنده و زا... نهری کنارنده بیوک بر شهر اولوب موسی بن نصیر طرفندن فتح اولنمشدی. قیروان ایله ط... آره‌سنده‌کی بلاد مغربده بوندن بیوک شهر یوغیدی. مشاهیر علما وادبادن بر چوق ذواتک مسقط رأ... بولنمشدر. الیوم خراب اولسه کرکدر.

طبیب { فرس متأخرین شعراسندن ای... کشینک مخلصیدر:

برنجیسی (میرزا عبدالباقی) اصفهان سادات موسو... سندن اولوب، اجدادی فارسدن شهر مذکو... کلمش؛ وملوک صفویه‌نک خدمتنده بولنمش ایدی. ... طبه آشنا اولمغله، برمدت نادرشاهک خدمت طبابتنـ... بولنمشدر. مرتب دیوانی واردر. شو بیت اشعارندند...

منزل بسی دور وپیا مارا شکسته خارها
واماندکانرا مهلتی ای کاروان سالارها

— ایکنجیسی (غلام مصطفی) هندستان شعر... سندن اولوب، کنج یاشنده وفات ایتمشدر. شو قط... اونکدر:

کر باغیار وفا خواهی کرد
باکه ای یار جفا خواهی کرد
بسمل از تیر نکه ای کجباز
راست فرماکه کرا خواهی کرد

طبیبی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، قلبه‌لیدر. فن طبه آشنا وطبابتله مشغول ایدی. شو بیت اونکدر:

می رفع اولیجق یرش شکر شربتی ایستر
خلق ایچره طبیبی بودر اصلی شکرآبك

طبیره { اندلسده بر قصبه اولوب، بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

طحا { صعید مصرك شمالنده و نیلك غربنده بر خطه اولوب، (طحاوی) نسبتیله معروف بعض مشاهیرك وطنی بولنمشدر.

طحاوی { (ابوجعفر احمد بن محمد بن سلامة الازدی) مشاهیر فقهاء حنفیه‌دن اولوب، صعید مصرده نیلك شرق طرفنده واقع (طحطوط) قریه‌سندن اولدیغی حالده، آنف البیان (طحا) خطه‌سنه نسبتله شهرت بولمشدر. ابتدا مذهب شافعی‌یه تابع اولوب، بعده مذهب حنفی‌یی اختیار ایتمش؛ ومصرده بومذهبك ناشری اولمشدر. ولادتی ۲۳۷ده اولوب، ۳۲۱ده وفات ایتمشدر. فقه وتفسیر وحدیث وسائر علومه دائر بر چوق تألیفاتی اولوب، باشلیجه‌لری شونلردر: «احکام القرآن»، «اختلاف العلما»، «معانی الآثار»، «الناسخ والمنسوخ»، «بیان مشکلات الآثار».

طحطا { صعید مصرك جرجه مدیریتنده وجرجه‌نك ۵۸ کیلومتره شمال غربیسنده و نیلك ساحل غربیسندن ۲ کیلومتره‌لك مسافه‌ده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۳۷۸۵ اهالیسی واردر. نیل کنارنده‌کی اسکله‌سی ساحل اسمیله معروف اولوب، قارشیسنده برطاقم مغاره‌لری بعض ویرانه‌لری حاوی بر تپه بولنیور. — طحطا قضاسی ۱۲۷۴۰۷ اهالی‌یی حاویدر. قبطی لسانی اك زیاده بو قضاده محافظه اولنمشدر.

طخارستان { بلخك شرقنده وجیحون مجراسنك بری طرفنده بیوك بر خطه اولوب، علیا وسفلی صفتلریله ایکی‌یه منقسم ایدی. اك بیوك شهری طالقان اولوب، خلم، سمنجان، بغلان، سکاکند وزوالین دخی معموره‌لری جمله‌سندن ایدی. مشاهیر علمادن برچوق ذواتك وطنی بولنمشدر. الیوم بو اسم مجهول اولوب، خطهٔ مذکوره افغانستانه تابعدر.

طرابلس شام { (Tripoli de Syrie) شام ساحلنده بیروت ولایتنه تابع وبیروتك ٦٥ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق نهر ابو علی اوزرنده و بو نهرك منصبندن ۳ کیلومتره بوقاریده ومنفرد برطاغك اتکنده واقع سنجاق مرکزی بر شهر اولوب، نهرك منصبنده و ساحل بحرده اولان (مینا) سیله برابر ۲۴۰۰۰ اهالیسی، اهل صلیبدن قالمه بر قلعه‌سی، ۱۷ جامع شریفی، ۳۸ مدرسه وکتبخانه‌سی، ۱۵ تکیه‌سی، بر مکتب اعدادیسیله دیگر ۲۲ مکتبی، ۱۲ کلیسا ومناستری، منتظم برحکومت قوناغی، ایشلك وگوزل چارشیسی، متعدد ایپك فابریقه‌سی، دباغخانه‌لری، طرابلس‌دبنان ایپك قوشاقلرله چارشافلق و سائر ایپك اقمشه‌سی، صابون عملخانه‌لری، چیچك صوبی محصولاتی، پك گوزل باغچه‌لریله گلیتلی پورتقال ولیمونی و پك ایشلك تجارتی واردر. حما وحمص جهتلرینك اسکله‌سی اولمغله تجارتی گیتدکجه توسع ایتمکده‌در. او جهتده صید اولنان سونگرلرك دخی مرکز تجارتیدر. اهالیسنك ۱۵۰۰۰ ی مسلم وقصوری مذاهب وجماعات مختلفه‌یه منقسم خرستیان اولوب، جمله‌سی لسان عربی ایله متکلمدرلر.

طرابلس شام اسکی برشهر اولوب، صور وصیدا و ارواد مهاجرلرندن تأسیس اولنمشدی؛ وهر بری آیریجه سورله محاط اوچ محله‌دن مرکب ایدی؛ وبناءً علیه «اوچ بلده» معناسیله (تریپولیس) تسمیه اولنمشدی. رومالیلر وقسطنطینیه روم ایمپراطورلری زماننده دخی خیلی معمور بولنوب، دور اسلامده برقات دها معموریت کسب ایتمش؛ و بیوك بر کتبخانه‌یه مالك اولمشدی. اهل صلیبك ضبطنه گچدیکنده، کتبخانه‌سی بونلر طرفندن احراق اولنمش؛ وبونلرك سوء اداره‌سیله برابر آوروپا ممالکیله مناسبات تجاریه پیدا ایده‌رك، بر چوق ایپك وجام وسائره فابریقه‌لری آچلمش ایدی. صلاح الدین ایوبی و بیبرس طرفندن محاصره اولنوب، نهایت قلاون طرفندن فتح واسترداد اولنمشدر. اسکی شهر ساحلده بولنوب، مینانك اطرافنده بر چوق آثار عتیقه‌سی موجوددر. یاوز

سلطان سليم خان زماننده سائر ممالك شامله برابر ممالك عثمانيه‌يه الحاق اولنه‌رق، برچوق وقت ايالت مركزى بولنمشدر. — طرابلس شام قضاسى سنجاغك جنوب غربى قسمندن عبارت اولوب، شمالاً وشرقاً عكار قضاسيله محدوددر. ۹۱ قريه‌دن مركب اولوب، ۵ ناحيه‌يى و (عرب الجحيش) عشيرتى اراضيسنى جامعدر. اهاليسى ۴۱۸۷۱ كشى اولوب، ۳۰۳۳۶ سى مسلمدر.

طرابلس شام { سنجاغى. بيروت ولايتنى تركيب ايدن بش سنجاغك

برى اولوب، جنوباً جبل لبنان سنجاغيله، شرقاً سوريه ولايتنك حما سنجاغيله، شمالاً لاذقيه سنجاغيله، غرباً دخى آق دكيزله محاطدر. اراضيسى عارضه‌لى اولوب، جنوبدن كلن جبل لبنان ايله شمالدن ايكن جبل نصيريه اتكلرى سنجاغك ايچنده پايبلير. انهارى پك چوق اولوب، الك بيوكى مذكور ايكى سلسله‌نك آره‌سنده آقان (نهر كبير) در. طوپراغى پك منبت ومحصولدار اولوب، سواحلنك هواسى صيجاقجه و مرتفع اولان ايچ طرفلرى سرينجه ايسه‌ده، عموميت اوزره معتدل وصاغلامدر. باشليجه محصولاتى بغداى، آربه، مصر، دارى، نخود، مرجمك، بقله وسائر حبوباتله، توتون، پتاته وسائره‌دن عبارتدر. پورتقال، ليمون، نار، انجير، اوزوم، زيتون وسائر ميوه‌لرى دخى چوق اولوب، بر خيلى زيتون ياغى چيقار. آريلريله ايپك بوجكلرى‌ده چوق اولوب، بال و بالمومى ايله ايپك قوزه‌سى اخراجاتى واردر. داخل لواده ۱۵۱۴۰ صيغير، ۵۸۴۷۰ قيون، ۸۳۵۳۷ كچى، ۷۰۰ بيكير، ۲۵۴ استر، ۱۲۸۱ دوه و ۱۹۰۰ مركب بولنوب، قيونلردن سنوى ۳۰۰۰۰ قيه‌دن زياده پياغى آلنير. سنجاغك اورمانلرى ۱۵۷۰۰۰ دونم راده‌سنده اولوب، مختلف وكراسته‌يه‌الويريشلى جسيم آغاجلرى واردر. مكشوف معادنى هنوز يوق كبيدر. اهالئ لوا ۱۲۴۷۸۵ كشيدن عبارت اولوب، ۹۱۱۸۲ سى مسلم وقصورى غير مسلمدر. اهالئ مسلمه‌سى سنى و نصيرى و نفوس غير مسلمه‌سى روم، مارونى، قتوليك، ارمنى، پروتستان و يهوديدن مركبدر. جوامع ومساجد و سائر معابدله مكاتبى ۱۵۴ عددندن‌در. سنجاق ۵۶۷ قريه‌يى حاوى اولوب، بروجه زير ٤ قضا و ۵ ناحيه‌يه منقسمدر:

قضا	ناحيه
طرابلس شام	اسكله، خنيه، طرطوس، ارواد، حذور
صافيتا	
عكار	
حصن الاكراد	

طرابلس غرب { Tripoli de Bar- (barie) آفريقانك

ساحل شماليسنده وآق دكيزده همنامى اولان ولاي[ت] واسعه‌نك مركزى برشهر واسكله اولوب، استانبول[دن] ۱۶۰۰ كيلومتره غرب جنوبيسنده و تونسك ۰۰ كيلومتره جنوب شرقيسنده اوله‌رق ″۳ ′٤۵ °۲ عرض شمالى ايله ″۳۵ ′۵۰ °۱۰ طول شرقيد[ه] واقعدر. بش آلتى بيكى يرلى يهودى ومالطز واجن[بى] وقصورى مسلم اولمق اوزره، ۳۵۰۰۰ اهاليسى[...] ايشلك چارشيلرى، طغورت پاشا طرفندن بنا اولنم[ش] بيوك ومصنع بر جامع شريفيله ديكر متعدد جوام[ع] ومساجدى، سورى، قلعه‌سى، بعض يكى استحكاماتى واسع بر حكومت قوناغى، فنارى، شرق جهتند[ه] (منشيه) ناميله پورتقال وليمون باغچه‌لرينى و خر[ما] آغاجلريله بر چوق كوشكلرى حاوى واسع بر ير[ى] واردر. ليمانى صيغ وآچيق اولوب، غرب جهتى اوزو[ن] وبعض استحكاماتى حامل بر برونله محفوظدر. برونك ايلريسنده قيالق بر صره آطه‌جقلر بولنمقد[ه] بونلرك آره‌سى طولديرلديغى حالده، ليمانك محافظه‌[سى] پك قولايدر. شمديكى حالده مدخلى طار وايچى صي[غ] اولديغندن، بوراز جهتندن بيوك طالفه‌لر كيرم[ز] و بيوجك كيلر كيره‌مز. مع هذا طرابلس غر[ب] آوروپا ايله سودان آره‌سنده پك مهم برموقع اولد[يـ]غندن، تجارتى پك ايشلك اولوب، خيلى سفائن آم[د] شد ايدر، وغدامس وفزان طريقيله برنوح و وداي وتمبكتويه و سودانك هر طرفنه منتظم صورتد[ه] كاروانلر ايشلر. ادخالاتى سنوى ۱۰ و اخراجاتى مليون فرانقدن زياده اولوب، ادخالاتى باشليجه ما[ل] بزوسائر اقمشه ايله قهوه، شكر وسائره‌دن واخراجا[تى] صيغير وسائر حيواناتله طوز، حلفا، درى وسودانده[ن] كلن دوه قوشى توييله فيل ديشندن عبارتدر. شهر[ك] خانه‌لرى مدرسه شكلنده اولوب، اوره‌لرى آچيق

اولمله، پنجره‌لری اورایه آچیلوب، سوقاغه پنجره‌لری اولمدیغندن، و سوقاقلری پك طار اولوب، اكثر محللرنده خانه‌لرك وبرطاقم كمرلرك آلتندن كچدیكندن، هوا لایقیله جریان ایتمز. مع هذا هواسی معتدل وپك صاغلامدر. لیمانك انشاسی تقدیرنده تجارت ومعموریتی پك چابق آرتوب، آز زمان ظرفنده اسكندریه كبی بیوك و تجارتگاه بر شهر اولمغه استعدادی واردر. طرابلسده گوزل حصیر و احرام اعمال اولنوب، قیوجیلقله و فیل دیشـنه متعلق بعض معمولاتی دخی واردر .

طرابلس غرب شهری پك اسكی اولوب، بربرلر هنذنده اسم قدیمی (وایه) یاخود (وایات) اولدیغی مروی ایسه‌ده، كتب عربیه‌ده (بناره) اسمیله مذكوردر. فنیكه‌لیلر بوشهری اشغال واعمار ایدوب، رومالیلر دخی (اویا) تسمیه ایتمشلردی. معربی طرابلس اولان (تریپولیس) اسمی ایسه خطه‌یه ویریلوب، بعده شهره دخی اطلاق اولنمشدر. هجرت نبویه‌نك ۲۳ نجی سالنده عمرو بن العاص طرفندن فتح اولنه‌رق، داخل ممالك اسلامیه اولمش؛ و اوائل دور اسلامده معمور اولوب، بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر. اون آلتنجی قرن میلادی اوائلنده اسپانیوللرك و بعده مالطه قواليرلرینك ضبطنه كچوب، ۹۵۷ تاریخ هجریسنده و قانونی سلطان سلیمان خان دورنده مشهور طغورت پاشا طرفندن فتح، و ممالك عثمانیه‌یه ضم اولنمشدر. فاتح مشارالیهك قبری دخی شهر مذكورده بنـا كرده‌سی اولان جامع شریف خطیره‌سنده‌در .

طرابلس غرب { ولایتی (Tripolitaine) آفریقانك شمالنده كی ممالك بربریه‌نك یعنی مغرب نامیله معروف ممالكك اك شرقیسی اولوب، تونس ایله مصر آره‌سنده وآق دكیز سواحلندن صحرای كبیرك ایچ طرفلرینه‌دك ممتد واسع بر خطه اولوب، هرنه قدر قسم شرقیسی یعنی برقه خطه‌سی برمدتدن بری اداره‌جه آیرلمش ایسه‌ده، جغرافیا اصطلاحنده خطهٔ مذكوره‌یی دخی حاویدر. آفریقا قطعه‌سـنده‌كی ممالك عثمانیه‌نك طوغریدن طوغری‌یه اداره اولنانی بولنمسی اهمیت ذاتیه وموقعیه‌سنه منضم اوله‌رق، بو خطه‌یه بر اهمیت مخصوصه قزاندیریور .

حدود ومساحه‌سی . — طرابلس غرب ولایتی بنغازی مستقل متصرفلغیله برابر °۲۳ ایله °۳۳ عرض شمالی و ′۳۰ °٦ ایله °۲۳ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، شرقاً خطهٔ مصریه ایله، شمالاً آق دكیزله، غرباً تونس امارتیله، ینه غرباً وجنوباً دخی صحرای كبیر ایله محاط ومحدوددر. كیرتی وچیقنتیلری داخل حساب اولمدیغی حالده، تونس حدودندن مصر حدودینه‌دك سواحلك بویی ۱٦۰۰ كیلومتره قدر اولوب، ایچ طرفنك شرقدن غربه بویی ۱٤۵۰ وشمالدن جنوبه اكی ۱۲۵۰ كیلومتره قدردر. مساحهٔ سطحیه‌سی برملیون مربع كیلومتره‌دن زیاده‌در.

شكل طبیعیسی، جبال وانهار وسواحلی. — طبیعت اراضیجه طرابلس غرب صحرای كبیردن عد اولنمغه سزا اولوب، مراكش وجزایر وتونسده اوزانان درن (یاخود آطلاس) سلسلهٔ جبالی بوخطه‌یه داخل اولمدیغندن، ممالك مذكوره‌ده‌كی اورمانلر ومیاه جاریه مفقوددر. اراضیسی ینه عارضه‌لی ایسه‌ده، یدی سكز ونهایت بیك متره‌دن زیاده ارتفاعی اولمیان طاغلری اكثریت اوزره صحرای كبیرك جبـالی كبی قورو و چیلاقدر. طرابلس غرب خطه‌سی نفس طرابلس ایله بنغـازی (یاخود برقه) و فزان خطه‌لرندن مركب اولوب، بونلرك اوچی‌ده بربرلرندن چول ایله آیرلمشدر. برقه خطه‌سی شمدیكی حالده آیریجه و مستقل بر متصرفلق صورتنده اداره اولنوب، « برقه » ماده‌سنده خطهٔ مذكوره حقنده تفصیلات ویرلمش اولدیغندن، بوراده باشلیجه طرابلس غرب ولایتی تشكیل ایدن نفس طرابلس ایله فزاندن بحث ایده‌جكز. نفس طرابلس خطه‌سی طرابلس، خمس وجبل غربی متصرفلقلرندن مركب اولوب، ولایتك اك قابل عمران قسمی ده بودر. هله سواحله قریب محللریله ایچ طرفلرینك بعض وادیلرنده تصادف ایدن یرلری خرما، زیتون، پورتقال ولیمون آغاجلریله سائر میوه‌دار اشجاری حاوی وطوپراقلری پك منبتدر. بوقسمده (نفوسه) و (غریان) اسملریله برقاچ طاغ غربدن شرقه ممتد اوله‌رق، ساحله طوغری یالكز یاغمور یاغدیغی وقت آقار برقاچ وادی تمدید ایدرلر. بوطاغلرك تپه‌لری چیلاق ایسه‌ده، اتكلری اشجارله واراضی مزروعه ایله مستوردر. بونلرك جنوبنده (حمادة الحمراء) اسمیله دها یوكسك برسلسله

بولنوب، شرقاً (حمادة السوداء) سلسله‌سنه اولاشير، وبونك آرقه‌سنده فزان خطه‌سی بولنور. سائر طرفلری دخی آز چوق عارضه‌لی اولوب، چیلاق و آز چوق ممتد بر طاقم طاغلری وار ایسه‌ده، او جهتلری وعلی الخصوص شرق جنوبی قسمی کاروان یوللرندن اوزاق اولمغله، هنوز لایقیله معلوم دکلدر. طاغلرینك اکثری اراضیٔ برکانیه‌دن اولوب، بعضلرینك لاو آقنتیلری الیوم بللیدر. فزان خطه‌سی شمال وغرب وجنوب جهتلرندن طاغلرله محاط اولوب، شرقه طوغری اوزانیر بر طاقم وادیلری واردر. طرابلسك منتهای غربنده (غدامس) ومنتهای غرب جنوبیسنده دخی (غات) واحلری چوللرله محاط اولوب، بو ایکی قصبه معموریت و اهمیت تجاریه‌لریله مشهوردر. طرابلس غربده بحق نهر دینله‌جك انهار اولمیوب، جزیرة العربده اولدیغی کبی، برچوق وادیلر واردر. بووادیلر عادتا صویی چکلمش انهار بتاقلرینه مشابه اولوب، تابملری واردر، وبعضلری دکیزه قدر ممتد اولورسه‌ده، صولرینك دکیزه وصولی پك نادردر. یاغمور یاغدیغنده، بو وادیلرده صوسیل کبی، وچوق دفعه بر طاقم شلاله‌لر تشکیل ایده‌رك، آقارسه‌ده، یولده قوملرده غائب اولور؛ ویاخود باصیق یرلرده بر طاقم کوللر وبطاقلقلر حاصل ایدر. آنجق یریوزندن محو اولان بوصولر یرك آلتنده قالمغله، بو وادیلرده بر ایکی اوچ متره درین قازیلنجه صو چیقار؛ وبو رطوبت خرما آغاجلرینك واشجار ونباتاتك یتیشمه‌سنه مساعد اولمغله، بواودیه اکثریا کویلرله وبعض مزروعاتله مستوردر. کاروانلر دخی ممکن مرتبه‌ده وادیلری تعقیب ایتمك مجبوریتنده بولنور. یوقاریده ذکر اولنان حماده‌لرك شمال شرق اتکلرندن اینن وادیلر آق دکیزه قدر ممتد اولور. فزان وادیلری ایسه شرقه طوغری اوزانوب، بر طاقم کوللره منتهی اولور، که بونلرك بعضلری یازین دخی صولرینی محافظه ایدرلر. آق دکیزه منتهی اولان وادیلرك باشلیجه‌لری: غربدن باشلایه‌رق وادی مقله، وادی ابیض، وادی الاثل، وادی الحیره، وادی ام سید، وادی ابس، وادی نقاس، وادی کمان، سوف الجن، وادی زمزم، ام السیل، وادی الشقه ووادی مختاردر. فزانده کی اودیه‌نك باشلیجه‌لری وادی الشاطی، وادی لیال، وادی شرقی، وادی غربی، وادی عتبه وسائره‌در.

بنغازینك سواحل شمالیه‌سی قیالق ایسه‌ده، نفس طرابلسك سواحلی کاملاً قوملق وآلچق اولوب، کیرتی وچیقنتیلری دخی آزدر. تونس حدودندن مصراطه بورنه‌دك ساحل غربدن شرقه ممتد اولوب، بوقسمده زواره، طرابلس، لبده ومصراطه اسکله‌لری بولنیور ایسه‌ده، هیچ برینك امین لیمانی یوقدر. زواره ایله طرابلس آره‌سنده ساحلده (سبراطه) شهر قدیمنك خرابه‌لریله اسکی طرابلس دینلان دیکر بر بلدهٔ قدیمه ویرانه‌لری بولنیور. زواره اسکله‌سی طوز وطوزلی بالیق اخراجاتیله مشهوردر. شمدی بر کوی حالنده اولان لبده شهر قدیمی اوکنه حلفا اوتیله یوکلمك اوزره بعض انکلیز سفائنی یناشیر. طرابلس ایله مصراطه آره‌سنده ساحل بردرجه‌یه قدر قیالق اولوب، رأس تاجوره، رأس الکتاب ورأس العمره کبی برقاچ بورن بولنیور. مصراطه بورنندن ساحل جنوب شرقی‌یه طوغری دونوب، برقه خطه‌سنه قدر بیوك وغیر منتظم بر قوس تشکیلیله بیوك سرت کورفزینی وجوده کتیرر. بو کورفزك سواحلی دوز، آلچق وقوملق اولوب، معموریتدن بریدر. یالکز سرت مدینهٔ قدیمه‌سی برنده کوچك براسکله ودیکر برقاچ کوی بولنیور.

اقلیم و هواسی. — طرابلسك وسعتی وکرك عرضجه، کرك ارتفاعجه وکرك دکیزدن درجهٔ بعدیجه فرق وتفاوتی بردرلو هوایه تابع اولمسنه مانع اولوب، عمومیت اوزره اوچ درلو هواسی واردر. برنجیسی بنغازی جهتنك هواسیدر، که آق دکیزك ایچنه کیرمش اولمسیله وجبل اخضر کبی اورمانلرله مستور طاغلری مناسبتیله، یاغمورلری چوق وهواسی ایتالیای جنوبی وسیجلیه هواسنه معادلدر. ایکنجیسی نفس طرابلس غربك دکیزه قریب وبحرسفید مائله سنده واقع اولان یرلریدر، که یازین یاغموردن محروم ایسه‌ده، قیشین یاغمور یاغوب، آق دکیزدن اسن سرین پویراز روزکاری دخی حرارتی تعدیل ایتمکله، هواسی معتدل اولوب، میزان الحراره حد وسطی اوزره ۲۰ ایله ۲۲ درجه آره‌سنده بولنور، ویازین نادراً ۳۰ درجه‌دن یوقاری چیقوب، قیشین دخی نادراً ۱۰ درجه‌دن آشاغی اینر. بو یرلرك

هواسی پك لطیف وصاغلام اولوب، هله قیشین اورته‌لق زمرد کبی اولور. وقت وقت اسن قبله روزکاری زیاده‌جه صیجاق ویابس ایسه‌ده، بودخی رطوبتی قوروتدیغیچون، مضر اولمیوب، بالعکس صحته نافعدر. بوهوایه مالك اولان یرلرك جنوبنده بولنان طاغلرك شمالی مائله‌لرنده قیشین زیاده یاغمور یاغوب، صولر وادیلرده نابدید اولورسه‌ده، یازین دخی آقان برچوق بیکارلری اداره ایدر. مذکور طاغلرك جنوبنده بولنان یرلرك وفزانك هواسی ایسه بسبتون صحرای کبیر اقلیمنه تابع اولوب، یاغمورلری قیشین دخی پك سیرك ویاز ایله قیش وکوندوز ایله کیجه آره‌سنده‌کی فرق پك بیوکدر. یازین وکوندوزین میزان الحراره کولکه‌ده ۴۵ و ۵۰ درجه‌یه قدر چیقدیغی حالده، کیجه‌لین بردن بره ۵ درجه‌یه قدر اینر؛ وچوق دفعه صولر طونوب بعض طاغلرده قار یاغدیغی دخی اولور. بو حرارت و تفاوته هوانك درجهٔ نهایه‌ده یبوستی دخی منضم اولور. مع هذا عمومیت اوزره طرابلسك هواسی صاغلام اولوب، یالکز طورغون صولر بولنان بعض یرلرده صیتمه‌لی و وخیمدر.

نباتات ومحصولات وحیواناتی. — نباتات ومحصولاتجه طرابلس غرب خطه‌سی عمومیت اوزره ۴ قسمه تقسیم اولنه‌بیلیر: برنجیسی برقه‌نك جبل اخضر جهتی، ایکنجیسی نفس طرابلس غربك سواحله قریب یرلری، اوچنجیسی جبال اوزرنده‌کی مواقع مرتفعه‌سی، دردنجیسی‌ده چول جهتیدر. برقه‌دن مادهٔ مخصوصه‌سنده بحث ایتدیکمز ایچون، شوراده دیکر اوچندن بحث ایده‌لم: طرابلسك سواحله قریب اولان یرلرینك نباتات ومحصولاتی برقه‌نك کینه مشابه ایسه‌ده، اکثر محللرنده چول ساحله قدر ممتد اولدیغندن، انواعی واراضیٔ مزروعه‌نك مقداری چوق دها آزدر. بغدای، آرپه، مصر، صفران، قینه، پاموق، وکوك بویا حاصل اولور. باغ ایله پورتقال، لیمون، ماندلینه، قایصی، شفتالی، نار وموس آغاجلری دخی یتیشیر. لکن اك کلیت اوزره بولنان اشجاری خرما ایله زیتون آغاجلری اولوب، بو ایکی نوع اشجار عادتا واسع اورمانلر حالنده بولنور، و شهر وقصبه‌لری احاطه ایدر. نباتاتجه طرابلس بلاد غربیه ایله ممالك شرقیه آره‌سنده بولنوب، کندینه مخصوص انواعی آزدر. جبال جهتنك نباتات و محصولاتی فناً هنوز تمامیله تعین ایتمیوب، مرتفع یرلری بوجهتجه جزایرك (درن) سلسلهٔ جبالنه مشابه ایسه‌ده، دها آلچق اولان اتکلرینك چولدن آزفرقی اولوب، میوه‌لرینك جنسی پك آز وعادی خرما آغاجلرندن بشقه نباتلری یوق کبیدر. چول جهتنه کلنجه، بورانك نباتاتی بالطبع آز اولوب، علی الخصوص حماده دینلن چپلاق ومرتفع محللرنده یالکز اکری بوکری ودیکنلی بر طاقم سیرك چالیلر ویاغمور یاغدیغی وقت طاشلرك آره‌سنده دوه‌لرك یدکلری برطاقم قورو اوتلر بیتر. قوملق اولان یرلری وعلی الخصوص وادیلری نباتاتجه دها زنکین اولوب، اك چوق بولنان اشجاری خرما آغاجندن عبارتدر. فزانده بومیوه‌نك ۳۰۰ نوعی واردر. بیابانی حالنده وصاحبسز بولنانلری‌ده چوقدر. غدامس، آوجله، مرزوق و غات کبی واحلرده اهالی سعی واقداملریله وصولامق قوتیله برر مقدار بغدای، آرپه، مصر، پاموق، چیوید، سبزه، قاؤون، قاربوز وسائره ایله انجیر، بادم، شفتالی، قایصی، زیتون، پورتقال ولیمون آغاجلرینی دخی یتیشدیررلرسه‌ده، میوه‌لری پك لذیذ اولماز. ساحله قریب یابه‌لرده حلفا اوتی کثرت اوزره بولنوب، برقاچ سنه‌دن بری آوروپا وآمریقایه اخراجله مملکته خیلی ثروت جلبنه سبب اولیور. مرعالری آز اولوب، بناءً علیه سوریلرله کزر عشایری دخی آزدر. وچول جهتنك اهالیسی واحلرده وصودن محروم اولمیان وادیلرده ساکندرلر.

طرابلسك حیوانات وحشیه‌سی دخی آز اولوب، آرسلان وقپلان کبی سباع بولنمیور. نفس طرابلس وبرقه‌ده چقال وفزان جهتنده اوزون قولاقلی برنوع تیلکی بولنیور. طاوشان دخی واردر. کیك وقراجه وجیلان کبی حیواناتی دها چوقدر. قوشلری‌ده آز اولوب، قره‌قوش، قرتال، قرغه کبی طیوردن وبرمدت مکث ایدن کچیجی قوشلردن عبارتدر. وقتیله بولنمش اولان دوه قوشلری منقرض اولمشدر. حشراتی و علی الخصوص ییلان، عقرب، کرتنکله کبیلری چوق اولوب، عقربلری خیلی بیوك و یشیل رنکنده اوله‌رق، سملری قوتلیدر. حیوانات اهلیه‌سی صیغیر، قویون، کچی، دوه، آت، مرکب وطیور

بيتيه‌دن عبارت اولوب ، صغيرلری وقتيله دها چوق ايکن، اخراجات وخسته‌لق مقدارينی آزالتمشـدر . قيونلری ايکی جنس اولوب، شمال جهتنده‌کيلر ايری قويروقلی و فزانده‌کيلر اوزون قويروقلی ، يوکسك آياقلی و اوزون يونليدر . بونلرك يباغيسی‌ده کچی قيلنه مشابهدر . آتلری طيانيقلی ايسـه‌ده ، کوچك وکوسـتريشسز اولوب ، مرکبلری بالعکس ايری وقوتليدر. لکن حيوانات اهليهٔ محليه‌نك الك برنجيسی دوه‌اولوب، برقاچ نوعی بولنور؛ وکليتله يتيشديريلوب، اخذ وعطاسی محلی تجارتك الك برنجی شعبه‌سنی تشکيل ايدر. معادنی هنـوز مجهـول اولوب ، يالکز بعض واديلرنده آلتون وفزانده کليتله نطرون بولنور .

اهاليسی، جنسيت ولسان ومذهبلری.— بنغازی متصرفلغيـله برابر طرابلس غربك اهـاليسی بر بچق مليون قدر تخمين اولنوب، اوچيوز بيك قدری بنغا. زيده وقصوری نفس طرابلس ايله فزانده بولنيور . اهالئ اصليهٔ قديمه‌سی بربر ايسه‌ده ، ظهور اسلامده ممالك بربريه‌نك فتحنـده و دها صکره‌لری اورالره هجرت ايدن عربلرك کثرتی، و بربرلرك دين اسلامی قبول اتملريله، لسان قرآنك نفوذ وغلبه‌سی وعربلرله بربرلرك اختلاط و امتزاجی آز وقت ظرفنـده بربر لسانتك متروك حالنه کيرمسنی موجب اولوب، شمديکی حالده کافهٔ اهـالی بربر و عربدن مخلوط اولدقلری حالده، همان جملـه‌سی لسـان عربی ايله متکلمدرلر. يالکز بعض طائفلرده وچوللرله محاط منفرد واحلرده بينلرنده بربر لسـانتی استعمال ايدر ولسـان عربی‌يی دخی بيلير بعض بربر قبائلی واردر. جملـه‌سی مسـلم وسنی اولوب، مالکی مذهبنه تابعدرلر . يالکز غرب جهتنده مذهب خامس ناميله مذهب عبـادی‌يه تابع بعض بربريلر بولنيور. طرابلس شهرنده وديکر مرا. کزده بولنان اهالينك بر مقداری‌ده حنفی المذهبدر. طرابلس غربك سودانله اولان مناسبات تجاريه‌سنك کثرتی وزنجی خلايق وکوله‌لرك کثرتی طرابلس غرب وعلی الخصوص فزان اهاليسنك طمارلرنده زنجی قانی بولنمسنی دخی انتاج ايدوب ، مختلف درجاتده اسمر وبسبتون سياه افراد دخی بولنيور. غدامس وغات جهتلرنده توارقلر دخی کثرت اوزره‌در . طرابلس شهرنده وسائر بعض قصبه‌لرده لسان عربی ايله متکلم يرلی برمقدار يهوديلرله يرلی حکمنه کچمش ينه لسان عربی ايله متکلم قتوليك مالطزلر ومأمورين وسائره‌دن عبارت عثمانليلرله جزئی مقـدار آوروپالی بولنيور . طرابلس شهری قربنده بش ناحيه اهـاليسی (قول اوغلی) ناميله معروف اولوب ، بونلر شمديکی حالده عادتا عرب ولسان عربی ايله متکلم ايسـه‌لرده، من اصل اولاد ترکدن برصنف عسکرله يرلی قاديلردن متولد اولوب، تحصيلداراق کبی بعض خدمتلره مقابل ويرکيدن معاف وبرر حيوان بسليوب سواری بولنمغه مجبوردرلر. جانب ولايتدن منسـوب برباش آغانك تحت اداره‌سـنده بولنورلر. اخيراً بونلردن برنوع کوکلی عسکری ترتيب اولنـه‌رق ، تعليم وتربيه‌لرينه همت اولنمشدر .

معارف وصنايع وتجارتی . — طرابلس غربك، چوللريله خيرسز يرلری چوق اولمغله برابر، سـواحله قريب يرلريله واديلرينك قوهٔ انباتيه‌سی شمديکی اها - ليسنك برقاچ مثلنی بسلـکه کافی اولديغی کبی، آوروپانك قارشيسنده وسودان طريقی اوزرنده بولنمسی وهرنوع تجارته الويريشلی اولمسی کسب معموريت وتمدن اتمسنه فوق العاده مساعددر. قوللاندقلری يازی خط مغر. بيدر. موسمنده ياغمور ياغديغی وقت کليتلی محصول آلنديغی حالده، اهالی ذخاير فروختنی عار عد ايده‌رك، يالکز احتياجلری نسبتنده اکرلر. وفضله‌سنی قويولره کو مرلر. زيتون آغاجلری اورمانلر تشکيل ايتدکلری وچيقان زيتون ياغی پك کوزل ومقبول اولديغی حالده ، يبانی زيتون آغاجلرينی آشلامغی دوشونمزلر. شهر وقصبه. لرك خارجنده‌کيلر هراتوايه بدل براحرامه صاربه‌رق، وآريه اونيله زيتون ياغندن و باميه‌دن مرکب بازينا تعبير ايتدکلری بريمکله قناعت ايدرلر. صنعتلری احرا. نسجندن ودباغت وسراجيه‌يه متعلق جزئی شيلر احضا. رندن وطرابلسده يابيلان حصير ايله چيقاريلان چيچك صويندن عبارتدر. مملکتك تجارتی ايکی نوع اولوب: بری طوز وزيتون ياغی وحيـوانات و دری کبی مواد محليه‌نك آوروپا امتعه‌سـيله و بقالقـه متعلق موادله مبادله‌سندن وديکری سوداندن کان دوه قوشی تويی وفيل ديشی ايله مواد سائره‌نك ينه سودانه سوق اولنه‌جق اوروپا امتعه واشياسيله مبادله‌سندن عبارتدر. فيل

دیشیله دوه قوشی توینـدن طرابلس غربه بعض سنه‌لرده یدی سکز ملیون فرانق کیرر. طرابلس غرب، غدامس، مرزوق وغات سـودان تجارتنك اك مهم مواقفندن اولوب، بوشهرلرده بهر موسمده کاروانلر ترتیب ایدر بیوك تجارلر واردر. بوکاروانلر برنوحه، حوصه‌یه، تمبکتویه و سـودانك هرطرفنه ایشلر. طرابلس غرب سـودانك طبیعی اسـکله‌سی اولوب، فرانسـه حکومتی بوتجارتی جزایره چویرمك اوزره هرنه قدر جهد ایتمش ، و وسـائط وتسهیلات حاضرلامش ایسه‌ده، مقتدر اولهمامشـدر. غدامس وغاتك طرابلسه تابع اولمی‌ده سودان تجارتنك بو طرفه جلبنه خدمت ایدیور. زیرا سودان تجارتنه غدا۔ مسلیلرله غاتلیلرك اسکیدن الفتلری وبوتجارتی اجرایه اقتدار مالیلری واردر.

اصول اداره‌سی، تقسیماتی. — طرابلس غرب ولایات سائرهٔ عثمانیه کبی اداره اولنوب، یالکز اخذ عسکر نظامیله بعض تفرعات سنجاق و قضالرده هنوز موقع اجرایه قونیله‌مامشـدر. بوندن مقـدم برقه خطه‌سی دخی برمتصرفلق صـورتنده طرابلس غرب ولایتنه ملحق ایکن، اخیراً آیریلوب، ابتدا آیریجه بر ولایت وبعده مستقل برمتصرفلق اتخاذ اولنمشدر. شمدیکی حالده طرابلس غرب ولایتی بروجه زیر ٤ سنجاق، ٢١ قضا و٢٣ ناحیه‌یه منقسمدر:

سنجاق	قضا	ناحیه
طرابلس غرب	طرابلس غرب	زواره، زنزور، عزیزیه، ذو الجوادی، تاجوره، جفاره
	باش آغالق	منشیه، ساحل، رقیعات، علاونه، جوادی
	غریان	
	اورفله	
	ترهونه	
	زاویه	
	عجیلات	
خمس	خمس	
	مصراطه	
	ظلتین	
	مصلاطه	طایبه، طاورغه
	سرت	
جبل غربی	جبل	ککله، مزده
	نالوت	
	فساطو	
	حوض	
	غدامس	
فزان	مرزوق	
	سوکه	
	شاطی	
	غات	سین، سمنو، هون، زله، قطرون، وادئ غربی، وادئ شرقی، حفرهٔ شرقیه

احوال تاریخیه‌سی. — طرابلس غربك اهالئ اصلیه وقدیمه‌سی اولان بربرلرك النده ایکن احوال ابتدائیه‌سی مجهول اولوب، میلاد عیسادن برقاچ قرن اول نفس طرابلس جهتنده فنیکه‌لیلر وبونلرك برشعبه‌سی اولان قارتاجلیلر و برقـه جهتی‌ده یونانیلر طرفنـدن مهجر اتخاذ اولنه‌رق، طرابلس جهتنـده لبده، ثویا (یعنی طرابلس) وسبراته اسملریله اوچ بلده تأسیس اولنمش؛ وبومناسبتله بوخطه « بلاد ثلثه » معناسـیله لسان یونانیده (تریپولیس) تسمیه اولنمشـدی، که (طرابلس) بونك معربیدر. برقه جهتنده ایسه یونا۔ نیلر بش قصـبه تأسیس ایدوب، بوکا (پنداپولیس) نامنی ویرمشلردی؛ وبعده مذکور قصبه‌لرك اك بیوکی اولان (کیرن) یعنی (قیروان قدیم) شهرینه نسبتله خطه (کیرنایيق) تسمیه اولنمشدی. قرتاجلیلرك اضمحلالندن صکره نفس طرابلس جهتی (نومیـدیا) یعنی جزایر بربرلری حکمدارینك وبرقه جهتی مصرده‌کی بطالسه‌نك الینه کچمشیدی. مؤخراً رومالیلر هرایکیسنی ضـبط ایدوب، حکومتلرینی فزان و غدامسـه قدر توسیع ایتمشلردی. طرابلسك ایچ طرفلرنده الیوم رومالیلردن قالمه برچوق معمورەلر ویرانه‌لری کوریلیور. طرا۔ بلس غرب جهتی او وقتلرده تونسـله و جزایرك قسم شرقیسیله برابر رومالیلر عنـدنده (آفریقه) نامیـله معروف اولوب، بعده عربلر دخی بوجهتی (افریقیه) نامیله تعریف ایتمشلردر. رومالیلردن قسطنطینیه روم ایمپراطورلرینك الینه کچوب، عمر بن الخطاب (رضه)‌ك زمان خلافتنده عقبه بن رافع حضرتلری یدیله فتح اولنمش؛ و بعـده بنی امیه زماننده تحت انضباطه

آلنه‌رق، عباسیلر زماننده بر خیلی وقت بنی اغلبك وبعده فاطمیونك تحت اداره‌سنده بولنمش؛ وبالخاصه طرابلس غرب بعض خوارجك عصیانگاهی بولنوب، وقت وقت اوراده بعض کوچك حکومتلر دخی تشکل ایتمش ایدی. هرحالده دور اسلامده طرابلس غرب پك اهمیتلی برموقع اتخاذ ایتمیوب، اکثریا افریقیه‌نك یعنی تونس جهتنك احوال سیاسیه‌سنه تابع بولنمشدر. اهل اسلامك اندلسدن اخراجندن صکره اسپانیوللر آفریقا سواحلنده‌کی اهل اسلامه دخی مسلط اولمغه باشلایوب، اون آلتنجی قرن میلادی اوائلنده طرابلس سواحلنی ضبط، وبعده مالطه شوالیه‌لرینه ترك ایتمشلردی. سلطان سلیمان خان دورنده مشاهیرغزات بحریوندن طغورت پاشا طرفندن بونلردن استردادله ممالك عثمانیه‌یه الحاق اولنمش؛ وبرخیلی وقت بر ایالت صورتنده اداره اولندقدن صکره، اوجاقلق صورتنده وارثاً قره‌مانلی فامیلیاسنه قالمشیدی. بو فامیلیا افرادی بیننده ظهور ایدن منازعات آره‌سنده اهالینك مراجعت واسترحامی اوزرینه، ۱۲۰۸ده طرف دولتدن برفیلو ایله بر والی ارسال اولنه‌رق، مملکت تحت انضباطه آلنمش ایسه‌ده، اهالینك نکولی اوزرینه متعاقباً قره‌مان فامیلیاسندن یوسف پاشا حکومتی استرداد ایتمش؛ و۱۲۴۸ تاریخنه‌دك اجرای حکومت ایتدکدن صکره، استعفایه مجبور اولوب، مملکت یکیدن هرج ومرج اولمش؛ و بنی سلیمان قبیله‌سی دفعاتله شهری یغما ایتمش اولدیغندن، اهالینك یکیدن مراجعت واسترحامی اوزرینه، طرف دولتدن برفیلو کوندریله‌رك، قلاع سهولتله ضبط، و بر والی تعیین قلنمش؛ و الی یومنا هذا مملکتك اسایش وحسن اداره‌سی محافظه اولنمشدر. فزان اسکیدن طرابلس غربه تابع اولمیوب، کاه سودانك فنم حاکمنه وکاه مراکش شرفاسنه تابع بولنمش ایکن، طرابلسك طغورت پاشا طرفندن ضبطندن صکره بو ایالته الحاق اولنمش؛ وقره‌مانلی خاندانك سقوطنده حاصل اولان اغتشاشدن بالاستفاده عبدالجلیل اسمنده برینك تحت ریاستنده رشتهٔ انقیادی قطع ایتمش ایسه‌ده، متعاقباً مرقوم مغلوب اولمغله، فزان دخی طرابلسه الحاق اولنمشدر.

طرابنش { صقلیه (یعنی سیجیلیه) جزیره‌سنده بر قصبه اولوب، شعرادن (سلیمان بن محمد الطرابنشی) نك وبعض علما وادبانك مسقط رأسی بولندیغی «معجم البلدان»ده مذکوردر. جزیرهٔ مذکوره‌نك غربی کوشه‌سنده واقع (ترایانی) نك اسم معربی اولسه کرکدر.

طرابیه { استانبول جوارنده بوغازایچنك روم ایلی ساحلنده وقره‌دکیزمدخلی قربنده صیفیه‌لری حاوی بر قریه اولوب، هواسی یازین غایتله کوزلدر. اسمی (ترابیا) دن محرفدر، که لسان یونانیده «محل شفا» دیمك اولمغله، بوده جیادت هواسنه دلالت ایدر. دول اجنبیه‌نك یازلق سفارتخانه‌لری اکثریت اوزره طرابیه‌ده وبونك اوته‌سنده واقع بیوکدره‌ده‌در. — یاقوت حموی بواسمله مصرك حوف جهتنده بر قریه اولدیغنی بیان ایدیور.

طُرار بند { سیحون نهرینك اوته‌سنده ماوراءالنهره تابع شاش مملکتنك منتهاسنده اوله‌رق ممالك اسلامیه‌نك آخرنده واقع برقصبه اولدیغی جغرافیون اسلام آثارنده مذکوردر. بریلر (طرار) و (اطرار) دخی دیرلرمش.

طراز { بو دخی ترکستانده اقصای ممالك اسلامیه‌ده بر قصبه اولوب، اهالیسندن اولان تجار مسلمین دها اوته‌ده‌کی تاتار ومغوللرله تجارت ایدرلر ایمش.

طراق { افریقیه‌ده قفص ایله فج الحمام آره‌سنده بیوك و اهالیسی چوق بر قصبه اولوب، جامع وبازاری اولدیغی، وفستقیله و (کساء طراق) دینلن بر نوع اثوابیله مشهور بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

طراقلی { ازمید سنجاغنك کیوه قضاسنده وکیوه‌نك شرق جهتنده ناحیه مرکزی بر کوچك قصبه اولوب، ناحیه‌سی ۲۹ قریه‌دن مرکبدر.

طربزون { (Trébizonde) قره دکیزك ساحل جنوبیسنده وآناطولینك

شمالنده ولايت مركزى بر شهر اولوب ، استانبولك ٨٩٠ كيلومتره شرقنده وارضرومك ١٤٠ كيلومتره شمال غربيسنده واقعدر. ساحل بحره قدر ممتد بر سطح مائلده واقع اولوب ، خارجدن منظرهسى پك كوزلدر . ارضروم و ديار بكر جهتلرينك اسكلهسى وايران طريقنك مبدئى اولمق مناسبتيله تجارتكاه ومهم بر شهر اولوب ، ٤٢٣٦٢ اهاليسى واردر، كه بو مقداردن ٢٤٢٢١ ى مسلم ، ١٠٨٤٠ ى روم ، ٦٠٠١ ى ارمنى و قصورى اجنبى و سائرهدر . بيزانتيون زماننده قالمه سوريله قلعهسى، اورتهحصار دينلن ايچ قلعهده كليسادن مبدل بر جامع شريفيله آيا صوفيه نامنده ينه كليسادن مبدل بر جامع شريفى وياوز سلطان سليم خانك والدهلرى كلبهار سلطانك جامع وعمارت ومدرسهسى وجمعاً ١٨ جامعى، ١٠ كليساسى، اعداديهٔ ملكيه و رشديهٔ عسكريه ايله دار المعلمين و رشديهٔ اناث مكتبلرى ، خستهخانهسى ، كوزل بعض ابنيهٔ اميريهسى و يكى انشا اولنان بر ريختيمى واردر. اهميت تجاريهسى زياده اولديغى حالده، ليمانى پك كوچك اولوب، بيوك سفائنك دخولنه غير مساعددر . هواسى يازين آغيرجه ايسهده ، شهرك جنوبنده ويارم ساعتلق مسافهده صفوق صو اسميله آب وهواسى لطيف برموقع اولوب، اغنيانك اوراده صيفيهلرى واردر .

طربزون شهرى پك اسكى اولوب، تروا محاربهٔ مشهورهسى زماننده دخى موجود بولنمش اولديغى مظنوندر. بعده سينوبه كلمش اولان يونان مهاجرلرينك برقسمى دخى بوشهره انتقال ايدهرك، «مستطيل الشكل» معناسيله شهره (طرابزوس) اسمنى ويرمشلردى. صكره پونت حكمدارلرينك تحت تابعيتنه كيروب، بو دولتك انقراضنده رومايه كچمش ايسهده، مختاريت ادارهسنى محافظه ايدوب، بيزانتيون دولتى زماننده دخى امتيازاتنى وقايه ايتمشدى. بعده غوتلر طرفندن غارت واحراق اولنمش ايسهده، درعقب اعمار وتجديد ايدلمشدى. فرنكلر قسطنطينيهيى ضبط ايتدكلرنده ، ١٢٠٤ تاريخ ميلاديسنده ايمپراطور آلكسيس قومينوس طربزونه كيدهرك ، بو شهرله ملحقاتندن عبارت بركوچك دولت تأسيس ايتمش ايدى. طربزون ايمپراطورلغى ناميله معروف اولان بو دولت ١٢٦١ تاريخنده پاليولوغلرك قسطنطينيهيى فرنكلردن استخلاص ايتملريله دخى منقرض اولميوب، آنجق تاريخ مذكوردن صكره ينه مرقوم آلكسيسك نسلندن اولان پرنسلرى قسطنطينيه روم ايمپراطورينك منشوريله تخته چيقارلردى. نهايت ١٤٦١ تاريخ ميلاديسنده ابو الفتح سلطان محمد خان ثانى طرفندن فتح اولنهرق ، ممالك عثمانيهيه الحاق ، و ايالت مركزى اتخاذ اولنمشدر. ياوز سلطان سليم خان حضرتلرى شهزادهلكلرنده طول مدت واليلكله طربزونده اقامت بيورمشلردر .

طربزون { ولايتى. دولت عثمانيهنك آناطوليهدهكى ولاياتندن اولوب، قره دكيزك ساحل جنوبيسنده روسيه حدودندن قزيل ايرماق منصبنك بر آز برى طرفنه يعنى غربنه قدر ممتد اولور . شرقدن غربه يعنى ساحل بويجه ممتد اوزون و طار بر ير اولوب ، ٤١° عرض شماليده ٣٣° ايله ٤٠° طول شرقى آرهسنده واقعدر. شمالاً قرهدكيزله، شرقاً روسيه حدوديله وارضروم ولايتيله، جنوباً ينه ارضروم وسيواس ولايتلريله ، غرباً دخى قسطمونى ولايتيله محدوددر . مساحهٔ سطحيهسى ٣١٣٠٠ مربع كيلومتره اولوب ، ١٠٧١٤٧٧ اهاليسى واردر، كه هر مربع كيلومتره باشنه ٣٤ كشيدن زياده دوشر. اهالئ مذكورهدن ٨٦٩٧٢٧ ى مسلم، ١٥٧٢١٢ سى روم ، ٥٢٣٤٩ ى ارمنى و قصورى ملل مختلفهٔ سائرهيه منسوبدر . اهالئ مسلمهسنك قسم كليسى ترك اولوب، ٥٥٠٠٠ قدرى لاز وكرجى و ٦٠٠٠٠ قدرىده چركسدر.

قافقاس جبالندن تشعبله غرب جنوبيه و بعده غربه طوغرى ممتد اولان و قديماً (پونت) سلسلهسى ناميله معروف اولان برسلسلهٔ جبال ولايتك حدود جنوبيهسنى تشكيل ايدوب، شماله يعنى ساحله طوغرى برطاقم قوللر اوزاتيور. بوسلسلهنك شمديكى حالده بر اسم عموميسى اولميوب، شرقدن غربه و رشنبك، بالخار، جميل، چنكل، صوغانلى ، قولاق، زيغانه ، سيس ، اريمز ، قزان قيا ، چال طوداق و قطران طاغلرى اسملريله معروفدر . شرقدهكى تپهلرى طقوز اون بيك قدم ارتفاعنده اولوب، غربه طوغرى ايلرى كيدلدكجه كسب انخطاطله، اك غربى تپهلرى بش بيك

مترەلك ارتفاعى تجاوز ایتمیور. بو سلسلەنك اتكارى
وقوللرى ساحل بحرە قدر ممتد اولدیغندن، ولایتك
اراضیسى عمومیت اوزرە طاغلقـدر. قولاق طاغى
قوللرینـك الك بیـوكى اولوب، نفس طربزون ایلە
كومشخانە سنجاقلرى آرەسندە شرق جنوبیدن غرب
شمالیە طـوغرى اوزانیر. بو طـاغلر بر تقسیم میاە
خطى تشكیل ایدوب، شمالى اتكارندن اینن بر چوق
انهـار متوازیاً آقەرق، طوغریدن طوغرىیە قرە
دكیزە دوكیلورلر. آنجق قسم غربیسندە سیواس
ولایتندن كلن یشـیل ایرماق ایلە قزیل ایرماق برر
بوغازدن ولایتك جانیك سنجاغنە دخول ایلە، اراضیسنى
شق ایدەرك، قرە دكیزە منصب اولورلر. صامسونك
ایكى جهتنـدە برر بیوك دالیە تشكیل ایدن بو
ایكى ایرماغك آرەسندە دخى (مرد) ایرماغى آقوب،
صامسوندە دكیزە دوكیلور. دیكر انهارینك الك بیوكى
كموشخـانە سنجاغنك بتون میـاە جاریەسنى جمع ایلە
قولاق طاغنك غرب جنوبى اتكارینى تعقیب ایدەرك
تیرەبولینك شرق طرفندە دكیزە منصب اولان (خار
شوت) چاییـدر. ترمە، بولانیق وآق صو نهرلرى
دخى یشـیل ایرماق ایلە خارسوت چایى آرەسـندە
آقارلر. قولاق طاغنك شرقندە طربزون ولازستان
سنجاقلرندە آقان چایلرك جملەسى كوچك اولوب، الك
بیوكلرى قرەدرە، اوف درەسى، بیوك‌درەوفرطونە
درەسـیدر. بافرە قضاسندە قزیل ایرماق منصبنك
صاغ وصولندە و سـاحل قربندە بیوجك ایكى كول
بولنوب، ولایتك سائر طرفلرندە ذكرە شایان كول
یوقدر. سواحلى خیلى كیرنتیلى و چقنتیلى ایسـەدە،
طبیعى لیمانلرى یالكز اردو قصبەسـنك غربندەكى
(وونە) ایلە طربزون شهرینك غربندەواقع (پولتخانە) دن
عبارت اولوب، صنعى لیمانى دخى هیچ یوقدر. مع هذا
طربزون، ریزە، تیرەبولى، كرەسون، اردو، اونیە
وصامسون اسكلەلرى ایشلك اولوب، واپورلر اوغرار.

هـواسى معتدل ایسـەدە، رطوبتى زیادەدر.
تحولات هوائیـەسى پك سریع اولوب، چوق دفعـە
شدتلى حرارتلرى شدتلى بورەلر تعقیب ایدر. قیشى
پك شـدتلى اولمیوب، اكثریا كانون اولدن باشـلار.
ایلك بهارى صوغوق ویاغمورلیـدر. یازلرى صیجاق
واكثریا بلوطلى اولوب، الك كوزل موسمى صـوك
بهاریدر. سواحلندە بطاقلقلروطورغون صولر اكسیك
اولمدیغندن، صیجاقلرى زیادە ایسەدە ایچ طرفلرینك
هواسى صـافلامدر. طوپراغى پك منبت و هواسى
محصـولات متنوعە یتیشمەسنە مسـاعد اولوب،
محصولات ارضیەسنك الك باشلیجەسى مصر، فصولیە،
پرنج وتوتون وایكنجى درجەدە آرپە، بغداى وسائر
حبوباتلە كتن، كنویر و سائرەدر. فندیغى پك چوق
اولوب، كلیتلى مقداردە اخراج اولندیغى كبى، جوز
و سائر میوەلرلە زیتونى دخى چوقدر. باغلرى فیلو-
قسرادن بوزیلوب، اوزوم محصولاتى آزدر. سبزەلرى
چوق و پك كوزلدر. اراضیسـنك همان بر خمسى
اورمانلرلە مسـتور اولوب، بر خمسى دخى اراضىٔ
مزروعەدن و نصفنە قریب مقدارى مرعى و ناقابل
زراعت یرلردن عبارتدر. بر سدس سنە قریب مقدارى
دخى قابل زرع ایكن معطـل طورمقدەدر. اورما-
نلرینك الك چوغى نفس طربزون، صامسون وكیرەسون
جهتلرندەدر. باشلیجە آغاجلرى میشـە، قرە آغاج،
كستانە، قاین، دیش بوداق، چام، چمشیر، قواق
وسائرەدن عبارتدر. معادنجە طربزون ولایتى ممالك
عثمانیـەنك الك زنكین یرى اولوب، ازمنۂ قدیمەدە
اهالیسـنك الك برنجى مدار تعیشى معادنك اخراجى
ایدى. بوكونكى كوندە دخى یوقاریدە ذكر اولنان
جبالدە ١٢٠ دن زیادە معـدن مكشوف اولوب،
طربزون سنجاغندە ٢١ سیملى قورشون، ٣٤ باقیر،
٣ باقیر وقورشون، ٢ منغانز، ١٠ دمیر و ٢ كمور؛
كمشخانە سنجاغندە ٣٧ سیملى قورشون و ٦ باقیر؛
جانیك سنجاغنـدە دخى بر سیملى قورشـون ایلە بر
منغانز معدنى بولنیور. میاە معدنیـەسى وایلیجەلرى
چـوق اولوب، الك مشهورى فاتسە قضاسـندەكى
قایلیجەلردر. اورمانلر دخى چوق وكمور معدنى موجود
اولوب، بو معدنلرك اخراجى قولاى ونافع اولدیغى
حالدە، پك جزئى مقدار اخراج اولنمقدەدر. حیوانات
اهلیەسى تقریباً ٨٠٠٠٠٠ قیون وكچى ایلە ٥٠٠٠٠
بیكیر واستر و ٤٠٠٠٠ صیغیردن عبارتدر. حیوانات
وحشیـەسى آیى، طوموز، كیك، قراجە، تیلكى،
طاوشان، قورد و سائرە ایلە طیورك انواعندن عبا-
رتدر. سواحلندە وعلى الخصوص نفس طربزون ایلە
لازستان سنجاقلرى ساحللرندە بالیق پك چوق اولوب،

كرك يمك ايچون وكرك بافلريچون كليتله صيد، و بر خيلى مقدارى طوزلاديله‌رق و قورودیله‌رق اخراج اولنور. هله‌خمسى باليغى بعضاً او قدر چوق چيقاركه، چوربوب كوبره يرينى طوتمق ايچون، تارلەلره دو-كيلور. آريلرى‌ده چوق اولوب، سنوى ٤٥٠٠٠٠ كيلو قدر بال چيقار. صنايع محليه الان كرى اولوب، اهالى باشليجه باليقجيلق وكراسته‌جيلكله مشغولدرلر. طربزونده ايپكدن چارشف، مانوسه، پشتمال، كتفيه وساٸر بعض منسوجات وريزه‌ده پاموق وكتندن بز اعمال اولنور. قيومجيلق صنعتى دخى خيلى ايلرى اولوب، على الخصوص تلكارى شيلر وكوشدن توتون قوطيسى و ساٸره بيوك بر مهارتله اعمال اولنور. طربزونده ايكى صابون فابريقه‌سيله بر قاچ دباغخانه دخى‌واردر. ريزه، تيره بولى وكيره‌سونده يك كوزل قايق‌وصندال ياپيلير. ريزه‌ده طوغله وكرميت فابريقه‌لرى‌ده واردر. تجارتى خيلى ايشلك اولوب، يالكز طربزون اسكله‌سندن سنوى ٣٠ مليون فرانق قيمتنده ادخالات و١٢ مليون فرانق قدرده‌اخراجات وقوع بوليور. كرك ادخالات وكرك اخراجاتك نصفى ولايته و نصف ديكرى ايرانه عائددر. ساٸر اسكله‌لردن دخى‌كرك ولايته وكرك آناطولينك ايچ طرفلرينه وعلى الخصوص سيواس ومعمورة العزيز ولايتلرينه عائد خيلى تجارت اجرا اولنور. على العموم ولايت اسكله‌لرندن سنوى ٦٢½ مليون فرانق قيمتنده ادخالات و ٣٥½ مليون فرانق قيمتنده اخراجات وقوع بوليور. ولايتك باشليجه اخراجاتى ذخيره، كراسته، ميوه، توتون، قورو باليق، بال وحيوانات ايله‌درى، ياغ، باصديرمه‌وساٸره‌دن‌عبارتدر. طربزوندن‌ارضروم، كيره‌سون و تيره بولى ايله اردو واونيه‌دن قره‌حصار و سيواسه ، صامسوندن دخى آماسيه‌يه شوسه‌لر ياپيلوب، تجارتى تسهيل ايتمشدر. كمرك ودیون‌عموميه و دخان رسومى داخل اولمديغى حالده ، ولايتك واردات سنويه‌سى ٣٤ مليون غروشدن زياده ومصارف محليه ١٤ مليون غروشه قريبدر.

طربزون ولايتى ٤ سنجاغه منقسم اولوب، ٢٢ قضا و٢٣ ناحيه ايله ٢٧٢٩ قريه‌يى حاويدر. سنجاق و قضالرك اساميسيله نواحى و قراسنك و اراضى دونملرينك مقدارى بروجه زيردر :

سنجاق	قضا	نواحى	قرا	دونم
طربزون	طربزون	٤	١٧٢	٢ ٤١٨ ٨٨٨
	اردو	٥	٢٣٧	٤ ٢٥٦ ٦٦٦
	كيره‌سون	٢	١٣٨	٢ ١٠٠ ٠٠٠
	تيره‌بولى	٠	١١٤	٢ ١٠٢ ٢٢٢
	كوره‌له	٠	٥٦	٤٦٦ ٦٦٥
	وقف كبير	٠	٥٥	٣٨٨ ٨٨٨
	سورمنه	٠	٦٩	١ ٥٠٢ ٢٢٨
	آقچه آباد	٠	٨٢	
جانيك	صامسون	١	١٨٣	٢ ٣٣٣ ٤٣٦
	بافره	١	١٦١	٢ ٤١٧ ٧٧٧
	اونيه	١	١١٧	١ ٨٥٤ ٣٣٣
	فاتسه	٠	٨٤	٤٢٧ ٧٧٧
	چهارشنبه	٠	٢٦١	١ ٨٨٤ ٤٤٤
	ترمه	٠	١٥٨	٤٦٤ ٤٤٤
كمشخانه	كمشخانه	٢	٩٩	١ ٧٨٨ ٨٨٨
	طرول	١	٩٤	٢ ٣٦٥ ٥٥٥
	كلكيت	٠	٨٥	٢ ٤٦٢ ٠٠٠
	شيران	٠	٧٥	
لازستان	ريزه	٣	٢١٨	١ ١٦٦ ٦٦٦
	اوف	٠	١٢٥	١ ٠٠٠ ٠٠٠
	آتنه	١	١٠٢	٢ ٧١٣ ٣٣١
	خوپه	٣	٤٤	٦٩٠ ٠٠٠
	جمعاً	٢٣	٢ ٧٢٩	٣٤ ٧٩٣ ٢٠٨

اهالىء ولايتدن تركلرله لازلرلسان تركى‌ايله متكلم اولوب، چركسلر، كرجيلر، ارمنيلر وروملر كندى بينلرنده لسان‌مخصوصلريله سويلرسه‌ده، جمله‌سى لسان عثمانى‌يه آشنادرلر. طربزوندن ١٢ ساعتلق مسافه‌ده قروم قريه‌لرى‌ناميله ٩ قريه‌نك اهاليسى مسلم اولدقلرى حالده ، اسكى يونانجه‌يه مشابه بر نوع روم لسانيله متكلمدرلر. يونانلرك ميلاد عيسى (عم) دن درت‌قرن اول اكسنوفونله ايران سفرينه كيدوب عودتلرنده پريشان اولان اون بيك كشيدن قالمه اولدقلرى مظنوندر.

طربزون‌ولايتى تشكيل‌ايدن يرلرده ازمنهٔ‌قديمه‌ده بعض يونان مهاجرلرى سواحلده بر طاقم حكومتلر وتجارتكاهلر تأسيس ايتمش؛ وايچ‌طرفلرنده آناطولينك اقوام قديمه‌سندن احوالى مجهول برقوم بولنمش‌ايدى. يونان قديم مورخلرى بو جهتده (آمازون) ياخود (همه‌زن) اسميله قادينلرى محارب بر قوم بولنديغى اساطير قبيلندن اوله‌رق بيان ايديورلر . كيخسرو خروجله آناطولى سواحلنه وروم ايليده بالقانلره قدر توسيع فتوحات ايتديكنده ، طربزون جهتى دخى

ممالك ایرانیه‌یه ضم و الحاق ایتمكله ، اسكندرك خروجنه‌دك ایرانه تابع قالوب ، اسكندردن صكره ظهورطوائف ملوك صره‌سنده ایرانی‌الاصل بركوچك دولت دخی طربزون جهتنده تأسس ایتمش؛ واووقت بوخطه (پونت) یاخود (پونتوس) نامنی آلمش‌ایدی. بودولتك اك مشهور حكمداری اولان مهرداد طول مدت رومالیلره قارشی مقاومت‌ایتمش ایسه‌ده، نهایت مغلوب اولمغله، بومملكت دخی روما ممالكی دائره‌سنه داخل اولمش؛ وروما دولتنك انقسامنده بالطبع شرق ایمپراطورلغنه قالوب، ١٣ نجی قرن میلادی اوائلنده، اهل صلیب كروهی قسطنطینیه‌یی ضبط ایتدكلرنده ، (آلكسیس قومنینوس) طربزونه قاچه‌رق، اوراده بركوچك ایمپراطورلق تأسیس ایلمش‌ایدی. قسطنطینیه استخلاص اولنه‌رق، پالئولوغ خاندانندە شرق ایمپراطورلغی یكیدن احیا اولندقدن صكره دخی طربزون ایمپراطورلغی باقی‌قالوب، اسماً قسطنطینیه ایمپراطورلغنی طانیر، وقومنینوس عائله‌سنه منسوب اولان‌حاكملری قسطنطینیه ایمپراطورلرینك منشوریله نصب اولنور ایدی. نهایت‌استانبولك فتحندن‌صكره ٨٦٦ تاریخنده ابو الفتح سلطان محمد خان ثانی حضرتلری عسكر سوقیله ، طربزون ایمپراطورلرینك اخیری اولان (داوید)ك وجودینی قالدیره‌رق ، بو مملكتی ممالك عثمانیه دائره‌سنه ادخال بیورمش ؛ واكثر اهالیسی دین اسلامی قبول ایدوب ، خارجدن دخی بر چوق تركلر هجرت ایتمكله، بوخطه آز زمانده صرف ممالك اسلامیه عدادینه داخل اولمشدر. حدود طبیعیه ایله محدود اولدیغندن، فتحدن بری دائما آریجه برایالت صورتنده اداره اولنمش؛ وولایت اصولنك اتخاذنده جانیك سنجاغنك دخی الحاقیله، غربه طوغری‌توسیع ایدیله‌رك، برولایت اتخاذ اولنمشدر.

طربزون { سنجاغی. همنامی‌اولان آنف‌البیان ولایتك مركز سنجاغی اولوب ، شمالاً قره دكزله، شرقاً لازستان سنجاغیله ، جنوباً ارضروم ولایتی، كموشخانه سنجاغی وسیواس ولایتی ایله ، غرباً دخی جانیك سنجاغیله محدوددر. ماده‌ٔ آنفه‌ده‌كی جدولدن آكلاشلدیغی اوزره، ٨ قضادن مركب اولوب، ١١ ناحیه و٩٢٣ قریه‌یی حاویدر. ولایتك اك بیوك و اك معمور سنجاغی اولوب ، ٤٤٧ ٧٠٠ اهالیسی‌واردر،كه‌بونلردن ٩٧٥ ٣٣٤ ی مسلم ، ٠٠٠ ٩١ ی روم ، ٢١٤٣٩ ی ارمنی ، ١١٠ ی یهودی، ١٨٠ ی ده اجنبیدر. طبیعت اراضی و محصولات و تجارتجه ولایتك اك برنجی سنجاغیدر. خصوصات مذكوره‌حقنده ماده‌ٔ آنفه‌ده تفصیلات ویرلدیكندن، تكرارینه حاجت یوقدر.

طربزون‌ایمپراطورلغی { طربزون‌ولایتی ماده‌سنده ولا‌یتك احوال تاریخیه‌سی صره‌سنده بیان اولندیغی اوزره ، اون اوچنجی قرن میلادی اوائلنده ، قسطنطینیه‌نك اهل صلیب فرنكلری طرفندن ضبط اولنمسی‌اوزرینه، طربزونه فرار والتجاایدن(آلكسیس قومنینوس) طرفندن تأسیس‌ایدلمش بردولت‌اولوب، ١٢٠٤ تاریخندن ١٤٦١ تاریخنه‌دك ٢٥٧ سنه دوام ایتمش؛ وتاریخ مذكورده سلطان محمد خان ثانی حضرتلری طرفندن طربزونك فتحیله بو دولته ختام ویرلمشدر. صوك ایمپراطوری اولان داویدك یدنجی اوغلی محاربه‌دن صاغ قورتلوب ، موره‌یه فرار ایتمكله، اوراده بركوچك حكومت قورمش ایدی. [«قومنینوس» ماده‌سنه مراجعت.] طربزونده حكومت سورن ایمپراطورلرله تاریخ قعودلری بروجه آتیدر:

برنجی آلكسیس		برنجی واسیل	١٣٣٢
قومنینوس	١٢٠٤	ایرنه	١٣٤٠
برنجی آندرونیق	١٢٢٢	آنه	١٣٤١
برنجی یانی	١٢٣٥	میخال	١٣٤١ و ١٠
برنجی مانوئل	١٢٣٨	اوچنجی یانی	١٣٤٤
ایكنجی آندرونیق	١٢٦٣	اوچنجی آلكسیس	١٣٥٠
برنجی یوركی	١٢٦٦	اوچنجی مانوئل	١٣٩٠
ایكنجی یانی	١٢٨٠	دردنجی آلكسیس	١٤١٢
ایكنجی آلكسیس	١٢٩٨	دردنجی یانی	١٤٤٧
اوچنجی آندرونیق	١٣٣٠	داوید	١٤٥٨
ایكنجی مانوئل	١٣٣٢	الی	١٤٦١

طَرَحله { اندلسده (ربه) اعمالندن بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

طرخونجی احمد پاشا { [احمد پاشا (طرخونجی)» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

طرسوس { (Tarsos, Tarse) آطنه‌ولایتنك مرسین سنجاغنده و مرسینك ٣٠ كیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق مذكور

اسکله‌دن آطنه‌یه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده وهمنامی اولان نهرك ساحل غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، قیشین ١٨٠٠٠ قدر اهالیسی، ٣١ جامع شریفی، ١٩ مدرسه‌سی، ٢ تکیه‌سی، جماعات مختلفه‌یه منسوب ٥ کلیساسی، بزستانی، ١٠ خانی، ٢ حمامی، ٢٤ مکتبی، ٧ دکرمنی، ٦ پاموق فابریقه‌سی وخیلی ایشلك تجارتی واردر. پك قدیم بر شهر اولوب، فنیکه‌لیلر طرفندن تأسیس اولنمش؛ وبر وقت تجارت ومعموریتجه اسکندریه‌یه رقابت ایتمشدر. او وقت ساحل بحره پك یقین اولمغله برابر، اسم قدیمی (کیدنوس) اولان چایی دخی منصبندن شهره قدر سیر سفائنه صالح اولدیغندن، اووقتلرده اسکله حالنده بولنیوردی. شمدیکی قصبه اسکی شهر موقعنك آنجق برقسمنی ضبط ایدوب، سوقاقلری طار ومنظره‌سی حزن انکیزدر. یازین هواسی پك صیجاق وآغیر اولدیغندن، اکثر اهالیسی یایله‌لره چیقار. فنیکه‌لیلردن صکره آثوریلرك، ایرانیلرك، ماکدونیه‌لیلرك ونهایت روماليلرك ضبطنه کچوب، رومالیلردن قالمه بعض ابنیه آثاری الیوم باقیدر. ماکدونیه‌لیلر ورومالیلر زماننده بیوك مدارسیله مشهور اولوب، اعاظم حکمادن بعض ذواتك وحواریوندن (پاولوس) ك دخی منشئی بولنمشدر. هارون الرشید زماننده فتح اولنه‌رق، ضمیمهٔ ممالك اسلامیه اولمش، وبر چوق مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر. سیف الدین بن حمدان زماننده روملرك ضبطنه کچوب، اهالئ اسلامیه‌سی طاغلمشدی. اهل صلیب زماننده برکوچك حکومت نصرانیه‌نك النده بولنوب، بعده مصر ممالیك ترکانیه‌سی طرفندن فتح اولنمش؛ ورمضان اوغلی خاندانننك انقراضنده دولت عثمانیه‌یه کچمشدر. مأمون خلیفه بو شهرده وفات ایدوب، اوراده مدفوندر. جوامع شریفه‌سنك اك بیوکی واك اسکیسی اولان اولو جامع دانیال نبی (عم) ك مقامنی حاویدر. طرسوسدن ٣ ساعتلق مسافه‌ده وطرسوسك غرب شمالیسنده بر طاغك تکنده بر مغاره بولنوب، مسلمانلر طرفندن اصحاب کهفك مغاره‌سی وخرستیانلر طرفندن اورایه حبس اولنوب ١٥٧ سنه صکره صاغ بولنان بر طاقم نزیزلرك محبسی نظریله باقلمغله، جمله طرفندن زیارت اولنور. آثار عتیقه‌سنك اك غریبی (دونوك طاش) اسمیله معروف وچمنتو کبی مواددن مصنوع بر قاعده اولوب، آثوریه ملوکندن (ساردانابعل) ك مزاری ظن اولنمش ایسه‌ده، رومالیلرك آثارندن اولمسی احتماله دها قریبدر. — طرسوس قضاسی نمرون وکولك ناحیه‌لریله برابر ١٨٠ قریه‌دن مرکب اولوب، شرقاً آطنه سنجاغیله، شمال غربی جهتندن قونیه ولایتیله، غرب جهتندن مرسین قضاسیله، جنوباً دخی آق دکیزله محاط ومحدوددر. اهالیسی ٤١٦٠٦ کشیدن مرکب اولوب، مرکزده‌کی درت بش بیك روم وارمنیدن ماعداسی مسلمدر. قضا داخلنده رومالیلرزماننده قالمه برچوق آثار عتیقه موجوددر.

طرسوس چایی { آطنه ولایتنك مرسین سنجاغنده بر نهردر، که قونیه ولایتی حدودنده بولنان بوغا طاغنك اتکلرندن اینن برچوق دره‌لردن بالتشکل، جنوب شرقی‌یه طوغری (جهنم دره‌سی) دینلان پك صرپ بر وادینك ایچنده جریانله، بو وادیدن چیقنجه، صولدن کولك بوغازندن کلن (کولك) چاینی دخی اخذ ایله، اووه‌یه دوشدکدن صکره، غرب جنوبی‌یه طوغری دونه‌رك، طرسوسك یانندن کچر؛ وباغچه‌لرینی بعدالاروا برکول تشکیل ایده‌جك صورتده یاییله‌رق، دها آشاغیده سیحانك منصبنك غرب جهتنده دکیزه دوکیلور. مجراسی تقریباً ١٠٠ کیلومتره طولنده وحوضه‌سی ١٤٠٠ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، ثانیه‌ده حد وسطی اوزره ١٠ مکعب متره صو دوکر. اسکی منصبی مذکور کولك بولندیغی محلده اولوب، طرسوس شهری ساحلده ایکن، نهرك دوکدیکی قوم وچاموردن ساحل اوزانمشدر. اسم قدیمی (کیدنوس) در. بیوك اسکندر بو نهرده ییقانمغله، خسته‌لنوب، وفاتنه بر رمق قالمشیدی.

طرسونه { اندلسده تطیله مضافاتندن وتطیله‌دن ٤ فرسخلق مسافه‌ده واقع برقصبه اولدیغی «معجم البلدان»ده مذکوردر.

طرطوس { (Tortose) شام ساحلنده وبیروت ولایتنك طرابلس شام سنجاق وقضاسنده اوله‌رق طرابلسك ٥٠ کیلومتره شمالنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب، ٢٥٠٠ قدر اهالیسی، ٢ جامعی، ١ کلیساسی، ٣ حمامی، اسکی بر قلعه‌سی وخراب سوری واردر. اوراد

جزیره‌سنك قارشیسنده بولنوب، جزیرۀ مذکوره مهاجرلری طرفندن تأسیس اولنمغله، «ارواد لك قارشیسی» معناسیله (آنتارادوس) اسم یونانیسیله تسمیه اولنمشدی. طرسوس بونك غلطیدر. فنیکه‌لیلر زماننده بیوك وتجارتگاه برشهر اولوب، اوائل دور اسلامده دخی خیلی معمور بولنمش؛ و بعده اهل صلیب طرفندن ضبط اولنه‌رق، او صره‌ده بر چوق محاربه‌لر ومحاصره‌لر کورمکله خراب اولمشدر. شمدیکی حالده درت قریه ایله برابر طرابلس شام مرکز قضاسنه ملحق بر ناحیه تشکیل ایدیور. ناحیه‌نك اهالیسی ٣٤٨١ کشی اولوب، ٢٤٥٣ ی مسلم وقصوری خرستیاندر.

طَرطوشه { اسپانیه‌ده‌کی (تورتوزه) قصبه‌سنك اسم عربیسیدر. [«تورتوزه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

طَرغَلّه { اندلسده اکشونیه مضافاتندن بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

طَرَفه { (عمرو بن العبد) زمان جاهلیتده یتیشن مشاهیر شعرای عربدن اولوب، معلقات سبعه‌دن برینك صاحبیدر. ینه شعرادن ملتمسك همشیره زاده‌سی ایدی.

طرفه { (مسجد—) اندلسك کرسیٔ حکومتی اولان قرطبه‌ده مشهور بر جامع شریف اولوب، مشاهیر علمادن (ابو عبدالله محمد بن احمد الکنانی) بو جامعك امامی اولدیغندن (طرفی) نسبتیله شهرت بولمشدر.

طرفة القینه { خلافت عباسیه زماننده یتیشن مشاهیر مغنیاتدن شاعره وادیبه بر قیز اولوب، کبرای عباسیه‌دن عبدالله بن نصرك جاریه و دلداده‌سی ایدی. شو بر ایکی بیت مومی‌الیه حقنده سویلش اولدیغی اشعارندندر:

اذا هام قلبی لم اجد من یرده
الی سوی ذکراك والموت فی الذکر
وطر فی الوصل من تعللا
وان کنت منه آیساً آخر الدهر

طرقای { هلاکو خانك اوغللرندن اولوب، کندیسی حکومت سورمه‌مش ایسه‌ده، اوغلی بایدو خان ملوك ایلخانیه‌نك آلتنجیسی اولمق اوزره، عم زاده‌سی کیخاتو خاندن صکره ٦٩٤ تاریخنده ١١ آی حکومت سورمش؛ ودین اسلامی قبول ایدن غازان خانه سلف اولمشدر.

طَرقَله { مغربده بر اعظم یعنی صحرای کبیر جهتنده بر قصبه اولوب، سوس اقصانك مرکزی اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

طَرَّکونه { اسپانیه‌ده‌کی (تاراغونه) شهرینك اسم عربیسیدر. [«تاراغونه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

طرم { ایرانده قزوینك اوزرنده‌کی جبالده اورمانلری ومزروعاتی چوق بر بیوك ناحیه اولدیغی جغرافیون اسلام آثارنده مسطوردر.

طرنوی { (Tirnova) بلغارستانده ص[illegible]یه‌نك شرق شمالیسنده و (یانترا) نهری اوزرنده سنجاق مرکزی برقصبه اولوب، ١٢٠٠٠ اهالیسی، برقاچ جامع شریفی وخیلی تجارتی واردر. عبا وقبا چوخه دستگاهلری واردر. خیلی ایپك دخی چیقار. — طرنوی سنجاغی جنوباً بالقان صرتیله شرق روم ایلندن آیرلمش اولوب، شرقاً شمنی، شمالاً هزارغراد، روسچق وزشتوی، غرباً دخی سروی سنجاقلریله محدوددر.

طرنوی { (Tournovo) تسالیاده یکیشهرك ١٨ کیلومتره شمال غربیسنده برقصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی وبعض ایپك وپاموق منسوجات دستگاهلری واردر.

طرنوی { ادرنه ولایتنك قرق کلیسا سنجاغنده وقرق کلیسانك ٤٥ کیلومتره شرق شمالیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ...٠٠٠ قدر اهالیسی، عصر جلیل حضرت پادشاهیده یاپلمش برجامع شریفیله برخسته‌خانه‌سی وبرده حکومت قوناغی واردر. میاه جاریه‌سی چوقدر. — طرنوی قضاسی غرامتك، دکیز اوبا، یکی دره و چاقناخور اسملریله درت ناحیه و ٢٤ قریه‌یی حاوی اولوب، اسلام، بلغار وروم‌دن مرکب ١٦٠٠٠ اهالیسی واردر. اراضیسی طاغلق وطاشلق اولوب، آز منبتدر. میاه جاریه‌سی چوقدر. قیون، کچی، طوموز وسائر حیوانات اهلیه‌سی چوقدر. اورمانلری دخی اولوب، کراسته وکومور اخراج اولنور. داخل قضاده ٦ جامع شریف، ١

اسلام و ۱۱ خرستیان مکتبی موجوددر . قضاده شیاق وفایله اعمال اولنور.

طرنیانه { اندلسده (قبره) ناحیه سنده برقصبه اولدیغی «معجم البلدان» ده مذکوردر.

طرول { (یاخود دوروا) طربزون ولایتنك کموشخانه سنجاغنده بر قضا اولوب، لوانك قسم شمالیسندن عبارتدر. کورتین ناحیه سیله برابر ۹۴ قریه دن مرکب اولوب، ۱۹۴۵۸ ی مسلم و ۱۶۶۷۹ ی روم اولمق اوزره، ۳۶۱۳۷ اهالیسی واردر. مرکزی (اردسه) قریه سی اولوب، ارضروم جاده سی اوزرنده واقعدر. قولاق طاغیله کنبد طاغنك اتکاری وقوللری قضا داخلنده ممتد اولمغله، اراضیسی طاغلق اولوب، اورمانلری دخی چوقدر. خارشوت نهری قضایی شق ایله مرکزی اولان (اردسه) قریه سی یانندن کچر و بتون قضانك میاه جاریه سنی طوپلار. طوپراغی آز منبت اولوب، بغدای، آرپه، مصر، فصولیه، پتاتس و سائره دن عبارت اولان محصولاتی احتیاجات محلیه یه کافی دکلدر. اشجار مثمره سی چوقجه اولوب، آرمودی مشهوردر. حیوانات اهلیه سی آزدر. اورمانلری مرور زمانله اتلاف اولنه رق، یالکز محروقاته الویره جك کوچك آغاجلری حاوی چالیلقلردن عبارتدر. معادنی چوقجه ایسه ده، هیچ بری اخراج اولنمامقده در. اهالیسی پك فقیر اولوب، معارف وصنایع پك کریدر. یالکز زبقه تعبیر ایتدکلری برنوع شیاق و سائر بعض منسوجات اعمال اولنور. هواسی صوئوق لکن صاغلامدر.

طُرشیث { ایرانك خراسان خطه سنده نیشابوره مضاف (ترشیز) قصبه سنك اسم معربیدر. ناحیه سنه ده (طرشیث) دیرلردی.

طریح { (ابو اسماعیل — بن سعید بن عقبة الثقفی) صحابه دن اولوب، اوغلی اسماعیل کندیسندن روایت ایتمشدر.

طریف { (Tarifa) اسپانیه نك جنوبنده (آندالوسیا) خطه سنك قادیس ایالتنده، قادیسك ۲۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده وجبل طارقك ۲۶ کیلومتره غرب جنوبیسنده اوله رق ۳۵° ۵۹′ ۵۳″ عرض جنوبی ایله ۷° ۵۶′ ۵۱″ طول غربیده، عربلرك بحر الزقاق دیدکلری سبته بوغازینك اك طار محلنده و بتون آوروپا قطعه سنك اك جنوبی نقطه سنده برقصبه واسکله اولوب، ۱۲۲۳۵ اهالیسی، عربلردن قالمه (القصبه) نامیله بر قلعه سی، ٤ قپوسی و ۲۶ برجی اولان بر سوری، جنوباً برکوچك آطه ایله محفوظ لیمانی، بو آطه نك اوزرنده فناری وبعض استحکاماتی، دباغخانه لریله کرمیت خانه لری واسکی برکلیساسی واردر. روماللر زماننده (تینجنتره) اسمیله معروف اولوب، اندلسی فتح ایدن مجاهدین اسلام اك اول بوقصبه یه آیاق باصمغله، بین الاسلام اوسریه نك قاعدی بولنان (طریف) ك اسمیله شهرت بولمش؛ وبو اسم اسپانیوللر طرفندن دخی قبول اولنه رق، قالمشدر. حکومت اسلامیه زماننده چوق دها معمور اولوب، مشاهیر علمادن بر چوق ذواتك مسقط رأسی بولنمش؛ و بر چوق وقوعات سیاسیه وحربیه یه میدان اولمشدر.

طریفه { (بن حاجر) صحابه دن اولوب، حضرت ابا بکر صدیق (رضه) زماننده اهل رده محاربانده برادری (معن) ایله برابر خالد بن ولید حضرتلرینك معیتنده بولنه رق، مرتدلردن (نجبه بن ابی المیثا) یی قتل، و (فجاءة السلمی) یی حیا اخذ ایله، نزد حضرت صدیقی یه سوق ایلمش ایدی.

طریقتچی زاده { (شیخ عبد الرحمن بن عبدالله) عثمانلی مشاهیر خطاطیننده اولوب، ۱۱۷۰ تاریخنده وفات ایتمشدر. برخیلی مصحف شریف ودلائل ومشکوه وتفسیر ابن عباس (رضهما) یازمشدر.

طریقی { شعراء عثمانیه دن اولوب، ودینلیدر. سلطان بایزید خان ثانینك اواخر سلطنتنده وفات ایتمشدر. شو قطعه اونکدر:

صنما رخلرکه بکزه یه دیو کیده رك
که طوتر مهر ومهی ایکی کوزی کبی فلك
شمع مجلس سکا رشك ایلیوب ای سیم بدن
اوریلوب شب که زرکیوب آلتونلی بنك

طریه { صحابیاتدن اولوب، حسان بن ثابت حضرتلرینك جاریه سی ایدی.

طزر { خراسانده (سابله) دن بر مرحله لك مسافه ده و واسع بر اووه ده بر قصبه اولوب، خسروجرد بن شاهان طرفندن بنا اولنمش بر عالی ایوانی اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

طُزعه { صقليه جزيره‌سی ساحلنده و قورو بر آطه‌نك قارشیسنده برقصبه اولدیغی « معجم البلدان » ده مذكوردر.

طسفونج { [« طيسفون » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

طَسَم { اجیال قدیمهٔ عربدن بری اولوب، جزيرة العربك شمال غربی جهتنده وحجاز ایله بحرین آره‌سنده اوله‌رق (جدیر) جبلی اوطاننك غرب جهتنده ساكن ایدیلر. بو جیل زمان جاهلیتده منقرض اولوب، دور اسلامه یتیشمه‌مشدر.

طِشكَر { اندلسك جیان ناحیه‌سنده پك متین وصرپ بر قلعه اولوب، مردیونله چیقلدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

ططر { مصرده حكومت سورن ممالیك چراكسه‌نك آلتنجیسی اولان (ابو الفتح ملك ظاهر)ك اسمیدر. [« ظاهر » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

طعمه { (بن ابیرق یاخود ابو طعمه بشیر بن ابیرق الانصاری الخزرجی) صحابه‌دن اولوب، بدردن بشقه كافهٔ غزواتده معیت حضرت نبویده بولنمش، و بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر.

طغانبای { (ملك عادل) مصرده حكومت سورن ملوك چراكسه‌نك یكرمی برنجیسی اولوب، ملك اشرف جانبولاددن صكره ٩٠٦ تاریخنده قعود ایتمش ایسه‌ده، قعودی اتفاق امرا ایله اولمدیغندن، اوكون اوزرینه هجوم ایدوب، قتل ایتمشلردر.

طغانی تیمور خان { ایرانده حكومت سورن ملوك جنكیزیه سلاله‌سندن اولوب، سلطان ابو سعیدك وفاتندن صكره جرجان جهتنده كسب استقلال، و سربدارلندن خراسانك بعض طرفلرینی ضبط ایتمش؛ و ٧٥٤ تاریخنده وفات ایلمشدر.

طغای { (ام انوك خونده —) مصر سلاطیننندن ملك ناصر محمد بن قلاوونك زوجه‌سی اولوب، فوق العاده حسنی و عاقله بر خاتون اولمغله، زوجی عنندنده حرمت و اعتباری و نفوذ واقتداری پك زیاده ایدی. زوجنك وفاتندن صكره دخی حرمت واقتداری زیاده ایدی. پك چوق خیراته موفق اولمشدر. ٧٥٩ تاریخنده وفات ایدوب، خانقاه ام انوك اسمیله بنا كرده‌سی اولان تكیه اتصالنده دفن اولنمشدر.

طغتكین { (الملك العزيز سيف الاسلام ابو الفوارس — بن ایوب بن شاذی) یمنده حكومت سورن ملوك ایوبیه‌دن اولوب، صلاح الدین ایوبینك برادریدر. دیگر برادری شمس الدوله تورانشاه جانب صلاح الدیندن یمنه اعزام اولنه‌رق، خطهٔ یمانیه‌یی ضبط ایتدكدن صكره، ٥٧٧ تاریخنده صاحب ترجمه اونك یرینه یمن حاكمی اولمش؛ و ٢٦ سنه كمال عدل و حقانیتله اجرای حكومت ایتدكدن صكره، ٥٩٣ ده بنا كرده‌سی اولان منصوره‌ده وفات ایتمشدر. عادل وصالح ومحب علما وشعرا برذات ایدی. كندیسندن صكره اوغلی ملك معز فتح الدین اسماعیل حكومت سورمشدر.

طغتكین { ملكشاه سلجوقینك برادری (تتش)ك رجالندن اولوب؛ مشارالیهك وفاتنده طول قالان زوجه‌سی تزوجله بونك اوغلی (دقاق بن تتش)ه شامده اتابكلك ایتمش؛ ودقاقك فوتنده اوغلی نامنه خطبه اوقوتمشدر حمایی دخی ضبط، و ٥٢٠ تاریخنده شامه هجوم ایدن فرنكلری حیله ایله دفع ایتمش ایدی. زماننده مسجد طدمه خراب اولمغله، حضرت عثمان (رضه) جانبندن محرر مصحف شریفی بو ذات جامع امیه‌یه نقل ایتمشدر. ٥٢٢ ده وفات ایدوب، اوغلی برینا چكمكله، بنی طغتكین دولتنك مؤسسی اولمشدر.

طغتكین { (بنی —) تتش سلجوقیدن صكره شامده حكومت سورمش بر كوچك دولت اولوب، بو دولت ٤٩٧ تاریخنده آنف الترجمه طغتكین طرفندن بنا اولنمش؛ ونسلندن كندیسیله برابر ٦ حكمدار كاوب، جمعاً ٥٢ بیل حكومت سورمشلردر. بونلرك اسامیسیله تاریخ حكومتلری بروجه آتیدر:

طغتكین	٤٩٧	محمود بن بوری	..
ابوسعید بوری بن طفتكین	٥٢٢	شهاب الدین محمد بن بوری	٣٣
اسماعیل بن بوری	٥٢٦	مجیر الدین ابق	٥٣٥ الی ٤٩

اسماعیل بوریدن صکره حکم ونفوذ زوجه‌سی الینه کچوب، بوخاتون اتابك زنکی‌یه وارمشیدی. اخیرلری اولان مجیر الدین ابق صبی اولمغله ، وزیری بولنان معین الدین مدبر اموری ایدی . بو وزیرك وفاتندن صکره مجیرالدین اداره‌یه مقتدر اوله‌مامغله ، ۵٤۹ تاریخنده نورالدین شهید دمشقی ضبط ایدوب ، بو دولته ختام ویرمشدر.

طغرائی { (ابو اسماعیل مؤید الدین بن علی المنشی الاصبهانی) مشاهیر شعرا ومنشئیندن اولوب، موصلده حکومت سورن سلطان مسعود بن محمد سلجوقینك وزیری ایدی . استاد عنوانیله مشهور ایدی. مشارالیه سلطان مسعود ایله برادری سلطان محمود آره‌سنده محاربه وقوعنده، صاحب ترجمه خصم غالبك الینه کچوب، اونك وزیری نظام الدین سمیرمی سعییله الحادله اتهام اولنه‌رق ، ۵۱۳ تاریخنده قتل اولنمشدر. بیوك دیوان اشعاری و «لامیة العجم» عنوانیله مشهور برقصیده‌سی‌واردر. بو اثرلرینك ایکیسی‌ده بر قاچ سنه مقدم شهرمزده «الجوائب» مطبعه‌سنده طبع ونشر اولنمشدر . شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

اجا البکی یا مقلتی فاننا
علی موعد للبین لا شك واقع

اذا جمع العشاق موعدهم غدا
فوا خجلتا ان لم تعنی مدا معی

طغرل { ایرانده حکومت سورن دولت سلجوقیه حکمدارانندن اوچ ذاتك اسمیدر :

برنجیسی (طغرل بك) دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولوب، میکائل بن سلجوقك اوغلیدر. پدری خراسانده طائفه‌سنك رئیسی اولدیغی حالده، کندیسی، درایت واهلیتی حسبیله، اهالیٔ خراسانك توجه ومحبتنی قزانه‌رق، خطهٔ مذکوره امرینه تابع اولمغله، سلطان مسعود غزنوی اوزرینه عسکر کوندردکده ، غالب کلدیکندن، ٤۲۹ تاریخنده نیشابورده تخت سلطنته جلوس ایتمش؛ وسلطان مسعود بالذات عسکر سوق ایده‌رك، دامغان اووه‌سنده ینه مغلوب اولمغله، طغرل بك عراق عجمی دخی تسخیر ایده‌رك، (ری) شهرینی پایتخت اتخاذ ایتمش؛ وتدریجاً آذربیجان، کردستان، خوزستان وفارسی دخی ضبط ایله، بیوك بر دولت تشکیل ایلمشدر. ٤٤۷ تاریخنده ایفای حج شریف ایتمش؛ و۲۶ سنه اجرای حکومتدن صکره ٤۵۵ تاریخنده وفات ایتمشدر. کندی وصیتی اوزره خراسان والیسی بولنان برادر زاده‌سی آلب آرسلان بن چغری بك خلفی اولمشدر . اك اول سلجوقیلر سلطنتنی تأسیس ایدن بو ذات اولوب ، سلجوقیلرك دیکر شعبه‌لری صکره‌دن تشعب وتحصل ایتمشدر .

— ایکنجیسی (سلطان محمد بن ملکشاه بن آلب آرسلان)ك اوغلی اولوب، برادری محمودك وفاتندن صکره عمی سلطان سنجرك منشوریله عراق وآذربیجان حاکمی‌اولمشدی. عادل وحلم وکرمله موصوف اولوب، هزلیات وفحشیاتدن مجتنب ایدی . بیوك برادری مسعود ایله بر خیلی وقت حرب وجدال ایتمشدی. اوچ سنه ایله ایکی آی اجرای حکومتدن صکره ۵۲۹ تاریخنده ۲۵ یاشنده همدانده وفات ایدوب، اوراده دفن‌اولنمشدر. برادری مسعود خلفی اولمشدر .

— اوچنجیسی (آرسلان بن طغرل بن محمد بن ملکشاه)ك اوغلی اولوب ، ایرانده حکومت سورن آل سلجوقك ۱٤ نجی وصوك حکمداریدر. ۵۷۱ تاریخنده پدری آرسلانك وفاتی اوزرینه ، تخت سلطنته کچوب، والده‌سی‌طرفندن برادری‌اولان قزیل آرسلان مدبر اموری ایدی . (ری) قربنده خوارزمشاهاندن سلطان تکشله ایتدیکی محاربه‌ده ۵۹۰ تاریخنده مقتول اولمغله ، بونکله ایرانده‌کی سلجوقیان دولتی منقرض اولمشدر . بو ذاتك طبیعت شعریه‌سی دخی وار ایدی .

طغرل { فارسده حکومت سورن اتا بکانك دردنجی حکمداری اولوب ، دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولان سنقر بن مودود بن سلغرك اوغلیدر. ۵۹۰ تاریخنده عم زاده‌سی تکله بن زنکینك وفاتی اوزرینه، مسند سلطنته کچوب ، دیکر عم زاده‌سی سعد بن زنکی ایله بر خیلی نزاع ومحاربه ایتدکدن صکره، ۵۹۹ تاریخنده مومی‌الیهك الینه اسیر دوشمشدر .

طغرل بك { (ياخود طغرل بيك) دولت سلجوقيه‌نك مؤسسى اولان طغرلدر. [« طغرل » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

طغرلشاه { كرمانده حكومت سورن سلاجقه‌نك يدنجيسى اولوب، ٥٥٠ تاريخنده، پدرى محمد شاه بن آرسلانشاهك وفاتى اوزرينه، تخت موروثنه چكمش؛ و١٢ سنه اجراى حكومتدن صكره ٥٦٢ تاريخنده وفات ايتمشدر. اوغلى بهرامشاه وبعده ديگر اوغللرى آرسلانشاه وتورانشاه خلفلرى اولمش؛ وتورونى محمد شاه بن بهرامشاهده كرمان سلاجقه‌سى دولتى پايانه ايرمشدر.

طغرى { (امير يمين‌الدين قربومدى) مشاهير علما وشعرادن اولوب، ملوك ايلخانيه‌دن خدابنده وابوسعيدخانك زمانلرنده‌ياشامشدر. من‌اصل تركستانك (قربومد) قصبه‌سندندر. «كليات طغرى» عنوانيله برمجموعهٔ اشعارى و«المرآت المفتوحه»، «كنز المعانى»، «مجموعة الغرائب»، «چشمهٔ فائز»، و«انوار المبارك» عنوانلريله تأليفاتى واردر. ٧٢٤ تاريخنده وفات ايتمشدر. «انشاء طغرى» عنوانيله برمجموعهٔ منشآتى دخى واردر. شو قطعه جملهٔ اشعارندندر:

دارم زعتاب فلك بوقلمون
وزگردش روزگار حس پرور دون
چشمى‌چوكنارهٔ صراحى‌همه اشك
جانى چو ميانهٔ پياله همه خون

طف { كوفه صحراسنك اسمى اولوب، امام حسين (رضه) افندمزك مقتلى اولمغله مشهوردر.

طفرآباد { همدانده بيوك بر محله اولوب، مشاهير علمادن بر چوق ذوات بوكا منسوبيتله معروفدرلر.

طفرجيل { مغربده بر قصبه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

طُفَيل { صحابه‌دن بر وجه زير برقاچ ذاتك اسميدر: (ابو البطن طفيل بن ابى بن كعب الانصارى) كه پدرى دخى صحابه‌دن اولوب، روايته كوره عهد رسول الله (صلعم) ده طوغمش، وپدرندن روايت ايتمشدر. — (طفيل بن الحارث بن المطلب القرشى) كه فخر كائنات (صلعم) افندمزك عم زاده‌سى اولوب، برادرلرى عبيده وحصين ا برابر بدر، احد، خندق غزالرنده وسائر غزوا جمله‌سنده حاضر بولنمش؛ و٣١ تاريخنده وفات ايتمشدر. مذكور ايكى برادرندن عبيده بدر غزاسنده شهيد اولمش، وحصين صاحب ترجمه‌دن ٤ آى صكره وفا ايتمشدر. — (طفيل بن اخى جويريه) كه ايكى اثواب كيمك حقنده برحديث شريفك راويسيدر. — (طفيل بن زيد الحارثى) كه حضرت عمر (رضه) طلبى اوزرينه، پك ياشلى اولديغى حالده، حضر فخر كائنات (صلعم) افندمزك زمان جاهليتنده احواللرندن بعض شيلر روايت ايتمشيدى. — (طفيل بن سعد الانصارى البخارى) كه احد غزاسنده حا بولنوب، بئر معونه وقعه‌سنده شهيد اولمشدر. — (طفيل بن عبدالله بن الحارث بن سخبرة الازدى) طفيل بن سخبره ديمكله دخى معروف اولوب، والد سندن حضرت عايشه و عبدالرحمن ابنا ابى ب (رضهم) ك برادريدر. والده‌سى ام رومان بونك پدر عبدالله‌دن صكره حضرت صديق اكبره وارمشيدى. — (ذو النون طفيل بن عمرو الازدى الدوسى) شعرا وفصحاى عربدن اولوب، فخر كائنات (صلـ افندمز مكه‌ده ايكن، نزدلرينه كيده‌رك، قرآن كريم بعض آيات كريمه ايشيتمكله اسلامه كلمش؛ و قو نزدينه عودتله، بونلرى دخى دين اسلامه اد ايتدكدن صكره، مدينه‌يه هجرت ايتمش؛ واكثر واتده وخيبر غزاسنده دخى حاضر بولنمش؛ وا نبوى ايله ذى الكفين صنمنى احراق ايتمشيدى. كنديسى حضرت صديق (رضه) ك زمان خلافت يمامه محاربه‌سنده واوغلى عمرو خلافت حضرت فا قيده يرموك غزاسنده شهيد اولمشلردر. — (طف بن مالك بن حنساء الانصارى الخزرجى) كه غزاسنده حاضر بولنوب، احد غزاسنده اون ا ياره آلمش؛ وخندق غزاسنده شهيد اولمشدر. — (طفيل بن مالك) كه مدينه‌لى اولوب، حضرت رسو الله (صلعم) افندمزك طواف كعبه ايللرى حقنده روايتك صاحبيدر. — (طفيل بن النعمان الانصا الخزرجى السلمى) كه عقبه وبدر غزالرنده حاضر لنوب، خندق غزاسنده شهيد اولمشدر.

طفيل { بيت مقدس قربنده (وادى موسى بر قلعه اولديغى «معجم البلدان»

مسطور اولوب، دیگر بعض کتابلرده دخی (طفیله) اسمیله اورالرده ۶۰۰ خانه‌لی برقصبه بولندیغی گوسترلمشدر. ایکیسی بر اولسه گرکدر.

طفیلی { ایران شعراسندن ایکی ذاتك اسمیدر :

بری (امیر حسینی جلایر) سلطان حسین بایقرانك رجالندن اولوب، متواضع وخوشطبع برآدم ایدی. شو قطعه اونکدر .

سرو قدت جلوه‌کرد قدر صنوبر شکست
لعل لبت خنده زد قیمت شکر شکست
هندوی دربان او چوب سیاست بقهر
از کف خاقان گرفت برسر قیصر شکست

— دیگری (حصاری) نسبتیله معروف اولوب، شو بیت اونکدر :

چسان پنهان شبی درکوی آن آتش فکن باشم
که برق آه روشن میکند جایی که من باشم

طفیه { (بنت وهب) صحابیاتدن اولوب، ابو موسی الاشعری حضرتلرینك والده‌سیدر. مکهٔ مکرمه‌ده اسلامه کلوب، معیت حضرت نبویده مدینه‌یه هجرت ایتمشیدی .

طلایع { (الملك الصالح ابو الغارات — بن زریك) خلفاء فاطمیه زماننده وزارت نامیله خطهٔ مصریه‌یی اداره ایدنلردن اولوب، ۴۹۵ تاریخنده طوغمش ؛ وصعید مصرده والی ایکن، اهل مصر طرفندن عباس ایله اوغلی نصره قارشی دعوت اولنمغله، قاهره‌یه کله‌رك، ۵۴۹ ده وزارتی ضبط ایتمش؛ وخلیفه فائزك زماننده کمال عدل و حقانیتله رؤیت امور ایدوب، خلیفه عاضده قیزینی دخی تزویج ایتمش‌ایسه‌ده، مشارالیه کندیسنك جاه و شهرتنه حسد ایدوب، ۵۵۶ تاریخنده قتل ایتدیرمشدر. صاحب ترجمه ادیب وشاعر برذات اولوب، ایکی جلددن مرکب دیوان اشعاری واردر. شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

کم ذا یرینا الدهر من احداثه
عبراً و فینا الصد والاعراض
تنسی الممات ولیس یجری ذکره
فینا فتذکرنا به الامراض

طلبیره { اندلسده تاجه نهری اوزرنده طلیطله اعمالندن بیوك بر قصبه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطور اولوب، الیوم اسپانیوللرك (تالاوره دلارینه) دیدکاری قصبه اوله‌جغنده شبهه یوقدر. [بو اسمه مراجعت بیوریله .]

طَلحه { (بن عبدالله بن عثمان بن عمرو بن کعب بن سعد بن تیم بن مرة القرشی التیمی) قدمای صحابه‌دن و عشرهٔ مبشره‌دن اولوب، نسبی عمروده یعنی اوچنجی بطننده حضرت ابا بکر صدیق (رضه) نسبیله و مره‌ده یعنی یدنجی بطننده نسب عالیٔ حضرت نبوی ایله برلشیر. والده‌سی (صعبه بنت عبدالله بن مالك الحضرمیه) ایدی کنیه‌سی ابو محمد اولوب، (طلحة الخیر) و (طلحة الفیاض) دینمکله دخی متعارفدر. اك اول اسلامه کلنلردن اولوب، حضرت ابا بکر صدیق (رضه) دلالتیله داخل دائرهٔ اسلام اولمش ؛ وبوندن طولایی کفار قریشدن نوفل بن خویلد بن العدویه و بر روایتده حضرت طلحه‌نك برادری عثمان بن عبدالله کندیسنی حضرت صدیقله برابر بر ایپه باغلایه‌رق، اذا وجفا ایتمش، ونماز قیلملرینه مانع اولمش ایدی. مکه‌ده‌ایکن جانب نبویدن حضرت زبیر (رضه) ایله وبعد الهجره مدینهٔ منوره‌ده ابو ایوب انصاری (رضه) ایله مواخاتی اجرا بیورلمشیدی. بدر غزاسی اثناسنده جانب رسالتپناهیدن لاجل التجسس شامه اعزام بیورلمش اولدیغندن، بو غزاده حاضر بولنمامش ایسه‌ده، احد غزاسیله غزوات سائره‌نك جمله‌سنده حاضر بولنمشدر. احد محاربه‌سنده پك چوق بلیه‌یه دوچار اولوب، حضرت نبی ذی شان (صلم) افندمزی قورتارمق ایچون کندینی تهلکه‌یه قویمش ؛ و رسالتپناه افندمزی آرقه‌سنه آله‌رق صخره‌یه چیقارمش ایدی . فخر کائنات (صلعم) افندمزك « طلحه ایله زبیر جنتده بنم قومشولرمدر » بیورمش اولدقلری حضرت علی المرتضی (رضه) دن مرویدر . حقنده دیگر بعض احادیث شریفه دخی صادر اولمشدر . حضرت عمر (رضه)ك وفاتنده خلفلرینی انتخاب ایچون تعیین ایلدیکی اصحاب شوراندندر . حضرت علی (رضه) ك زمان خلافتنده حضرت زبیر (رضه) ایله برابر حضرت عثمان (رضه) ك دمنی طلبه قالقیشان حضرت عایشه (رضها) یه تابع اولوب، ۳۶ سال هجریسنده حضرت مرتضی (رضه) ه قارشی مشهور جمل محاربه‌سنده بولنمش؛

وجانب مرتضویدن کندیسنه فخر کائنات (صلعم) افندمزك بر مبارك سوزی اخطار اولنجه، حربدن کف یدله، بر طرفه چکلمش اولدیغی حالده، کندیلری طرفنده بولنان مروان بن حکم جانبندن آتیلان بر اوقك دیزینه اصابت ایتمسیله، متأثراً و شهیداً ارتحال ایتمشدر. حضرت علی (رضه) جناب طلحه‌نك شهادتنی خبر آلنجه، فوق العاده کدرایدوب، یانه کیتمش؛ وآغلایه‌رق مبارك الیله طوپراغی یوزندن سیله‌رك، جنازه‌سی نمازینی بالذات قیلمشدر. مروان بن حکم بو خیانتی ایتدکدن صکره، بوکوندن اعتباراً انتقام ایستمم دیمش، و بعده ابان بن عثمانه دونوب، پدرکك قاتللرندن برینی اولدیردم، دیمش اولدیغی مرویدر.

طلحه { آنف الترجمه‌دن بشقه صحابه‌دن بر وجه زیر بر قاچ ذاتك اسمیدر: (طلحة الانصاری) که برحدیث شریفك راویسی اولوب، اوغلی محمد کندیسندن روایت ایتمشدر. — (طلحه بن البراء الانصاری) که فخر الرسل (صلعم) افندمزك مدینه‌یی تشریفلرنده، شاب اولدیغی حالده، استقبال حضرت نبوی‌یه چیقه‌رق، مبارك اللرینی اوپر وبکا هر نه ایسترسه‌کز امر ایدکز هر امریکزی اجرایه حاضرم دیر ایمش. خسته‌لغنده جانب نبویدن زیارت بیوریله‌رق، وفات ایده‌جکی آکلاشلمغله، جنازه‌سنه چاغرلمرینی تنبیه بیورمشلرسه‌ده، طلحه کیجه وقتی وفات ایدوب، حضرت رسول الله (صلعم) افندمزه زحمت اولمامق ایچون، خبر ویرلمکسزین دفننی وصیت ایتمش؛ وایرتسی کون فخر کائنات افندمز خبر آلنجه، اصحابدن برقاچ ذاتی بالاستصحاب مزارینه کیده‌رك، جنازه نمازینی تکرار بیورمشلردر. — (طلحه بن ابی صدرد الاسلمی) که بر حدیث شریفك راویسی اولوب، صحبتی مختلف فیهدر. — (طلحه الزرقی الانصاری) که اصحاب شجره‌دن اولوب، اوغلی عبید کندیسندن روایت ایتمشدر. — (طلحه بن زید الانصاری) که ظنه کوره خارجه بن زیدك برادریدر. — (طلحه بن سعید الجهنی). — (طلحه بن عبیدالله بن مسامع القرشی التیمی) که بعض مفسرین بونك اسمیله پدرینك اسمنه وتیمی اولدیغنه باقه‌رق، عشرهٔ مبشره‌دن اولان حضرت طلحه اولدیغنه ذاهب اولمشلردر. — (طلحه بن عتبة الانصاری الاوسی) که احد غزاسنده حاضر بولنوب، یمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (طلحه بن عمرو النضری) که حرب بن ابی الاسود کندیسندن روایت ایتمشدر. — (طلحه بن مالك الخزاعی) که آزادلیسی ام الجریر کندیسندن روایت ایتمشدر. — (طلحه بن معاویه بن جاهمة السلمی) که رعایت والده حقنده بر حدیث شریفك ناقلیدر. — حنین وقعه‌سنده شهید اولان صحابه میاننده دخی بر طلحه مذکوردر.

طلحه { [«موفق بالله» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

طَلحه { خلافت عباسیه زماننده خراسانده حکومت سورن بنی طاهر ملوکنك ایکنجیسی اولوب، دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولان طاهر ذو الیمینینك اوغلیدر. ۲۰۷ تاریخنده، پدرینك وفاتی اوزرینه، مأمون خلیفه‌نك منشوریله حاکم خراسان اولوب، سیستانده خروج ایدن صحره ایله بر خیلی وقت اوغراشه‌رق، سیستانی استخلاص ایتدکدن صکره، ۲۱۳ ده وفات ایتمش؛ و برادری عبدالله خلفی اولمشدر. اوغلی علی بنه او سنه نیشاپورده ظهور ایتمش اولان شورشی باصدیرمغه چالیشیرکن مقتول اولمشدی.

طلق { صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمیدر: (طلق بن علی بن طلق الربعی الحنفی السحیمی) که اهل یمامه‌دن اولوب، قومی طرفندن مبعوثاً نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، اسلامله مشرف اولمش؛ وقومی نزدینه عودتله، بر جامع شریف یاپدیروب قومنی دخی اسلامه کتیرمش ایدی. اوغلی قیس کندیسندن روایت ایتمشدر. — (طلق بن یزید یاخود یزید بن طلق) که بر حدیث شریفك راویسیدر.

طَلَمنکه { اندلسده بر شهر اولوب، محمد بن عبدالرحمن بن الحکم الاموی طرفندن فتح اولندیغنی، ومشاهیر علمادن بر چوق ذواتك منشئی بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور. (سالامانقه) نك معربی اولوب، اکثر کتبده (سلمنکه) صورتنده مضبوطدر.

طَلَمویه { اسکندریه ایله برقه آره‌سنده بر کوچك قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

طلوعی { اونجی قرن هجری شعراسندن وطریق قضا سالکیننده اولوب ، شو بیت اونکدر :

ای طلوعی گرچه کیم صافی دلز دریاکبی
لیك عشق پاکدن عالمده صانمه خالیوز

طلیاطه { اندلسده قرطبه قربنده استجه اعمالندن بر ناحیه اولوب ، بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

طلیب { صحابه‌دن بر وجه زیر اوچ ذاتك اسمیدر : (طلیب بن ازهر بن عبد عوف بن عبد بن الحارث بن زهره بن کلاب بن مرة القرشی الزهری) که اك اول اسلامه کلنلردن اولوب ، برادری مطلب ایله برابر حبشه هجرت ، و اوراده وفات ایتمشلردر. — (طلیب بن عرقه بن عبدالله بن ناشب) که اوغلی کایب کندیسندن روایت ایتمشدر. — (ابو عدس طلیب بن عمیر بن وهب بن عبد بن قص بن کلاب بن مرة القرشی العبدی) که والده‌سی عمهٔ رسالتپناهی (اروی بنت عبدالمطلب) اولوب ، اك اول اسلامه کلنلردن وحبشه هجرت ایدنلردندر. بدر غزاسنده حاضر بولنمش؛ واجنادین و بر روایتده یرموك غزاسنده شهید اولمشدر . ذریتی قالمامشدر .

طُلَیحه { (بن خویلد بن نوفل الاسدی الفقعسی) صحابه‌دن وشجعان عربدن اولوب، هجرتك ٩نجی سالنده بنی اسد وفدیله نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، مملکتنه عودتنده ادعای نبوت ایتمکله، جانب رسالتپناهیدن قارشیسنه ضرار بن الازور الاسدی ارسال بیورلمش ؛ وارتحال حضرت نبویده دائرهٔ نفوذی توسع ایدوب ، اسد و عطفان قبیله‌لری کندیسنه تابع اولدیغندن، جانب حضرت صدیق اکبردن خالد بن الولید حضرتلری مقابله‌یه مأمور اولوب، بودفعه مغلوب اولمغله، شامه قاچوب، بنی جفنه‌یه التجا ایتمش؛ وحضرت عمر(رضه) زماننده اسلامه کلوب، قادسیه غزاسنده بیوك غیرتی کورلش، وبر قاچ یاره آلمش ایدی .

طُلَیطله { اسپانیه‌ده واقع (تولده) شهرینك عند العرب مستعمل اسمیدر .
[«تولده» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

طلیق { (بن سفیان بن امیة القرشی الاموی) صحابه‌دن و مؤلفهٔ قلوبدن اولوب ، اوغلی حکیم دخی صحبته نائل اولمشدر.

طِمام { حضرموت قربنده بیوکجه بر طاغك آلتنده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

طَمَستان { فارسده برقصبه اولدیغنی «معجم البلدان» ده مذکوردر.

طمشوار { (Temesvar) مجارستانك قسم جنوبیسنده و پشته‌نك ٢٥٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده سنجاق مرکزی بر شهر اولوب، ٣٩ ٨٨٥ اهالیسی واردر. (تیسه) نهرینه تابع (بغا) چایی اوزرنده وبطاقلقلی بر اووه‌نك ایچنده واقع اولوب، پاموق وایپك منسوجاتله کاغد، زیتون یاغی، شراب و سائره فابریقه‌لری ودباغخانه‌لریله کلیتلی ژامبون تجارتی واردر. اطرافنده باغلریله طوت آغاجلری و هوایی تصفیه‌یه مخصوص اشجاری پك چوقدر . بطاقلقلری قورودیله‌رق، اووه کوشکلر و صیفیه‌لرله طولمش ؛ و هواسی تصحیح اولنمشدر . ٩٥٩ تاریخ هجریسنده قانونی سلطان سلیمان خان جانبندن فتح اولنه‌رق، ایکیوز سنه‌یه قریب مدت دولت عثمانیه‌نك تحت تابعیتنده بولنمشدر .

طَمیس { طبرستانده ساریه‌دن ١٦ فرسخلق مسافه‌ده و طبرستانك جرجان وخراسان‌جهتنده‌کی حدودنده وساحل بحرده برقصبه اولوب ، طاغدن دکیزه قدر متین بر سدی اولدیغی جغرافیون اسلام آثارنده مسطوردر. بو قصبه ٣٠ تاریخ هجریسنده سعید بن العاصی طرفندن فتح اولنمشدر. بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر.

طَنجه { مغرب اقصاده یعنی مراکش دولتنده وسبته بوغازینك غرب جنوبی ساحلنده وجزیرة الخضرانك قارشیسنده اوله‌رق فاسك ١٨٨ ومراکشك ٥٣٠ کیلومتره شمال غربیسنده برشهر و اسکله اولوب ، ٢٠٠٠٠ قدر اهالیسی ، بورتکیزلیلر طرفندن قالمه بر سوریله برقلعه‌سی، بری بیوك و مصنع اولمق اوزره ٦ جامع شریفی ، ایشلك تجارتی و اطرافنده باغچه‌لریله صیفیه‌لری واردر . مراکشده یالکز بوشهرده آوروپالیلرك اقامتنه مساعده اولنمغله، انکلتره و فرانسه و اسپانیه سفیرلری

و دول سائره قونسلوسلری بوشهرده اقامت ایدر؛ وبرخیلی آوروپالی تجار دخی بولنوب، آوروپالیلره مخصوص بر محله‌سی واردر. اهالیسندن ٦٠٠٠ قدری‌ده یهودی اولوب، اسپانیه‌دن اخراج اولندقلرنده اورایه کیتمشلردر. ادخالاتی سنوی ١٢ میلیون واخراجاتی درت بش میلیون فرانق راده‌لرنده اولوب، تجارتنك نصفی انكلتره دولتیله اجرا اولنور. طنجه پك اسكی بر شهر اولوب، فنیكه‌لیلر طرفندن ضبط واسكان اولنمش، وبعده رومالیلرك و صكره روملرك واسپانیه‌ده‌كی غوتلرك ضبطنه كچوب، نهایت عقبه و موسی بن نصیر طرفندن ممالك اسلامیه‌یه الحاق اولنمش؛ واهل اسلامك اندلسدن خروجندن صكره پورتكیزلیلر دفعاتله مهاجمه ایده‌رك، مغلوب اولدقدن صكره، ١٤٧١ تاریخ میلادیسنده ضبط ایتمشلر ایسه‌ده، ١٦٦٢ تاریخنه‌دك بونلرك النده قالمش؛ و تاریخ مذكورده جهاز اوله‌رق انكلتره قرالنه ویریله‌رك، انكلیزلر ریختم و لیمانه اللی میلیون فرانق صرف ایتدكلری حالده، ١٦٨٤ ده قلعه‌یی تخلیه ایله اهل اسلامه تسلیم ایتمكه مجبور اولدقلرنده، مذكور ریختمی هدم ایتمشلردر. اخیراً بر ریختم یاپلمش؛ وباشلیجه جاده‌لری الكتریقله تنویر ایدلمشدر. رومالیلردن قالمه براسكی صویولی واردر. حفریات اجراسنده بعض آثار عتیقه چیقار. خارجاً منظره‌سی پك كوزل ایسه‌ده، داخلاً بر حسن ولطافتی یوقدر. اهمیت موقعیه‌سی پك زیاده اولدیغندن، ایلریده ترقی ایتمسی مأمولدر.

طَنزه { جزیرة ابن عمر قربنده بر قصبه اولوب، بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسیدر. (طنزی) لقبیله معروف علما و مشاهیرك بعضیسی ده بغدادك (طنز) محله‌سندندر.

طنطرانی { (معین الدین ابو نصر احمد بن عبدالرزاق) مشاهیر علما و شعرادن اولوب، خواجه نظام الملك زماننده بغداد ده نظامیه مدرسهٔ مشهوره‌سی مدرسلرندن بولنمش؛ وبر چوق آثار وتألیفاتله برخیلی اشعار و «قصیدهٔ طنطرانیه» عنوانیله ذوقافیتین بر قصیدهٔ مشهوره براقمشدر، كه مطلعی شودر:

یا خلی لبال قد بلبلت با لبلبال بال
بالنوی زلزلتی والعقل فی الزلزال زال

طَنطه { مصر اسفلده قاهره‌نك ٩٨ كیلومتر شمال غربیسنده ونیلك برقاچ قولن محل تفرقنده اوله‌رق پك منبت براووه ایچنده وای دمیر یول خطنك محل تقاطعنده غربیه مدیریتن وجمفریه قضاسنك مركزی برشهر اولوب، ٣٧٥٠ اهالیسی، سید احمد بدوی حضرتلرینك تربه‌سیله یانند بربیوك جامع شریفی، طلبه‌سی بش بیكه بالغ اولا «احمدیه» اسمیله بیوك ومشهور برمدرسه‌سی، زوا وتجاردن برقاچ یوز بیك كشی جمع اولنان سنو اوچ پازاری وپك ایشلك تجارتی واردر. سیرسفائ صالح اولان نیل قوللرینك كثرتیله دمیر یوللر واسكندریه ایله دمیاط وقاهره آره‌سنده بولنم اهمیت تجاریه‌سنی تزیید ایتمكله، خطهٔ مصریه‌نك اوچنجی شهری اوله‌ده دمیاطه رقابت ایدیور. مذكو جامع شریف وتربه ومدرسه‌دن بشقه شهرك بر كو ابنیهٔ عالیه‌سی وزینتی یوقدر.

طَنّوره { اندلسده (قرمونه) مضافاتند بر قصبه اولدیغنی یاقوت حمو بیان ایدیور.

طَواس { آیدین ولایتنك دكیزلی سنجاغند ودكیزلینك ٢٠ كیلومتره جنوبند اوله‌رق خوتاس طاغنك بر قولی اتكنده و بیو مندرسه تابع آق‌چایك ساحل یسارندن ٢ كیلومتره‌لك مسافه‌ده واقع قضا مركزی برقصبه اولوب، یالك ٤٠٠ ی روم وقصوری كاملاً مسلم و ترك اولم اوزره، ١٠١٣٢ اهالیسی، برشدیه وایكی ابتدائ مكتبی، ٤ جامع شریفی، ٦ مسجدی، برمدرسه‌سی ١٠٥ دكان ومغازه‌سی، ٢ خانی، برحمامی وبهر صا وجمعه كونی قوریلور بازاری واردر. هواسی معتد وپك صاغلام اولوب، آنجق یازین صویی قیتدر. قصبه‌ده طیانیقلی بر نوع بز اعمال اولنور. اطرا پك منبت اولوب، باغلری دخی چوقدر. مركز لوا برشوسه ایله مربوطدر. پك اسكی برقصبه اولوب اسم قدیمی (تابا) اولدیغی مظنوندر. — طواس قضاسی شمالاً كوی سرای و نفس دكیزلی، شر غربی قره آغاج قضالریله، جنوباً منتشا، غرباً د آیدین سنجاقلریله محاط اولوب، ٧٨ قریه‌دن مر اولدیغی حالده، مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٦٢٩ مربع كی متره واهالیسی ٥٢٧٧٦ كشیدن عبارتدر. اهالیس

مركزده بولنان ٤٠٠ رومدن بشقه كافةً مسلم اولوب، اراضيسنك نصفندن زياده‌سی طاغلق وطاشلق يعنی اراضئ خاليه‌دن ، ٤٠٠ مربع كيلومترهلكی اورماندن، ٢٠٠ كيلومترهلكی ده مرعادن عبارتدر. اراضی عموميت اوزره طاغلق ومرتفع اولوب، كاملاً مذكور آق‌چای حوضه‌سی داخلنده‌در. نهر مذكورك مجراسی اطرافنده برطاقم اووه‌لر ودوز واديلر حاصل اولوب، الك منبت يرلری اوراده‌در. باشليجه محصولاتی ذخاير متنوعه ايله كليتلی اوزومدن عبارتدر. حيوانات اهليه‌سی دخی چوق اولوب، بونلرك سنوی تولداتی ٤٥٠ ١١٩ راده‌لرنده‌در. معمولات صناعيه‌سی بزدن عبارتدر. هواسی پك صاغلامدر.

طُوانه { مصيصه قربنده يعنی آطنه جهتنده برقصبه اولوب، ملوك امويه زماننده } دفعاتله محاصره، ومأمون خليفه طرفندن ضبط وتحكيم اولنديغی كتب عربيه‌ده وحتی يزيد بن معاويه ايله قسطنطنيه‌نك محاصره‌سنه كوندرلمش اولان مسلمه بن عبدالملكك بعض اشعارنده مذكوردر. باطليوسك جغرافيه‌سنده دخی مسطور بولنديغنی ياقوت حموی بيان ايديور. شمديكی حالده اوراده بواسمله برمعموره بيلنمديكندن، بوده مصيصه كبی خراب اولسه كركدر.

طَواويس { ماوراء النهرده بخارا ايله سمرقند آره‌سنده باغ وباغچه‌لری چوق } بر قصبه ايله بر ناحيه اولديغی «معجم البلدان» ده مذكوردر.

طوائف الملوك { بيوك اسكندرك وفاتنده بوجهانكيرك فتح ايتديكی } ممالكی بينلرنده تقسيم ايدن سردارلرينك تشكيل وتأسيس ايتدكلری دولتلر حكمدارانه و بونلرك زماننده ظهور ايدن اشكانيان ملوكنه ويريلن اسمدر. بونلر ساسانيانك ظهورينه و روماليلرك آسياده‌كی فتوحاته‌دك ٣٠٠ سنه قدر حكم سورمشلردر. اندلسده ملوك امويه‌نك انقراضنده ظهور ايدن دول صغيره‌يه وسائر بويله بربيوك دولتك انقاضندن تأسيس اولنان متفرق وكوچك دولتلره دخی بعضاً بو اسم ويريلير. [بونلرك اسم مخصوصنه مراجعت بيوريله.]

طوبجی باشی { وطوبجی باشی زاده [«قره محمد پاشا» و «محمودپاشا» } ماده‌لرينه مراجعت بيوريله.»

طوبخانه { استانبولده غلطه ايله فندقلی وجهانكير آره‌سنده بربيوك محله } اولوب، دولت طوبخانه‌سنك اطرافنده بولنمغله، بو اسمله تسميه اولنمشدر.

طوبخانه‌لی { مشاهير خطاطيندن ايكی كشينك لقبيدر : }

برنجيسی (يازيجی محمد امين بن ولی الدين) دارالسعاده آغالری كاتبی ايدی. باب عالی قارشيسنده‌كی حاجی بشير اغا جامعنده بعض يازيلری واردر. محمود پاشا تربه‌سی جوارنده مدفوندر.

— ايكنجيسی (محمود افندی) محمد امامدن ثلث و نسخی ودرويش عبديدن خط تعليق اوكرنوب، اندرون همايونه داخل اولمشيدی. شيخك خطنه تقليداً بر مصحف شريف يازوب، تقديم ايتدكده، (كاتب السر سلطانی) عنوانانه نائل اولمشيدی. بو مصحف شريف آيا صوفيه كتبخانه‌سنده محفوظدر. ١٠٧٠ ده وفات ايتمشدر.

طوپال عثمان پاشا زاده { [«احمد پاشا (راتب—)» } ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

طوپال محمد پاشا { [«محمد پاشا (طوپال—)» ماده‌سنه مراجعت.] }

طوپراق قلعه { ارضروم ولايتنك بايزيد سنجاغنده آلشكرد قضا- } سنك مركزی بر قصبه اولوب، بايزيدك ١٢٦ كيلو متره غرب شماليسنده و ارضرومك ١٣٧ كيلومتره شرقنده، قوزه طاغنك اتكنده ومراد صوينه تابع برچايك اوزرنده اوله‌رق روسيه حدودندن ١١ كيلو مترهلك مسافه‌ده واقعدر. طربزوندن ايرانه كيدن بيوك كاروان يولنده‌كی (ملا سليمان) خانه بر شوسه ايله مربوطدر. اهاليسی ٣٠٠٠ كشی راده‌لرنده‌در.

— آطنه ولايتنك جبل بركت سنجاغنده واقع عثمانيه قضاسنده دخی بواسمله برقصبه‌جق واردر.

طَود { جبل سراتك نام ديكری اولديغنی وصعيد مصرده دخی بو اسمله صلاح الدين } ايوبی زماننده امير درباس كردی الاحول طرفندن تأسيس ايدلمش باغچه‌لری چوق بر كوچك قصبه بولنديغنی ياقوت حموی بيان ايديور.

طور { بو كلمه لسان نبطيده طاغ معناسنی افاده ايدوب، عربيده دخی بو معنا- }

ایله مستعمل اولدیغندن، یالکز ودیکر اسملره اضافتله برطاقم طاغلره علم اولمشدر. اك مشهوری (طور سینا) درکه سینا شبه جزیره‌سنده واقع اولوب، تعریفی «سینا» ماده‌سنده کچمشدر. — فلسطینده طبریه قربنده دخی بو اسمله برطاغ بولنوب، اوزرنده ملوك ایوبیه‌دن ملك معظم عیسی بن الملك العادل ابی بکر بر قلعه بناء وبعده فرنکلرك تقربنده ٦١٥ ده تخریب ایلمشیدی. — نابلس قربنده دخی بو اسمله برطاغ بولنوب، حضرت ابراهیم (عم) حضرت اسماعیل (عم)ی ذبح ایچون اورایه چیقمش اولدیغی مرویدر. — (طور زیتا) دخی جزیره‌ده رأس عین قربنده خابور کوپریسی یاننده واقع اولوب، بعض مراقد و مقامات بولنمغله زیارت اولنور. — (طورعابدین) دخی نصیبین قربنده جبل جودی‌یه متصل بر طاغك اتکنده برقصبه ایدی.

طوراق محمد پاشا [«محمد پاشا (طوراق —)» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

طوربه‌لی آیدین ولایتنك ازمیر سنجاق و قضاسنده تریانده ایله برابر بر ناحیه اولوب، ٤٠ قریه‌دن مرکبدر. [«کوینك» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

طورسون زاده (عبدالله فیضی افندی) مشاهیر خطاطین وعلمادن اولوب، تیمورجی قولی یوسف افندیدن نسخ ورقعه خطلرینی وتعلیق وجلی خطلرینی‌ده دیکرلرندن تمشق ایلمش؛ و١٠١٩ ده وفات ایتمشدر. برعروض رساله‌سیله بر معجزات رساله‌سی و«قلیه» عنوانیله برمقاله‌سیله ملاجامینك کافیه شرحنه ناتمام برحاشیه‌سی واردر.

طورسون فقیه مؤسس دولت سلطان عثمان خان غازی دوری مشاهیر علماسندن اولوب، اده‌بالینك دامادی وشاکردی ایدی. تفسیر وحدیث وفقهی مشار الیهدن تدرس ایدوب، اونك وفاتنده امور فتوی و تدریس کندیسنه احاله اولنمشدی. عالم وزاهد و مستجاب الدعوه برذات ایدی.

طورطوم [«تورتوم» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

طورعلی (علاء الدین — بك) قره‌قویونلی امارتنك مؤسسی اولوب، آرغون خان زماننده ترکستاندن بوطرفه هجرتله، عشیرتیله برابر دیاربکر جهتنده یرلشمشدی. عشیرت رئیسی وامیری حالنده اولوب، احفادندن قره‌عثمان تیمورلنکه تبعیت ایتمکله، اوسایه‌ده توسیع ممالك ایتمش؛ وبونك توروني اوزون حسن امارتی دولته تحویل ایلمشدر.

طورغودلی (ونام دیکرله قصبه) آیدین ولایتنك صاروخان سنجاغنده وسنجاغك جنوب غربی کوشه‌سنده بر قضا اولوب، شمال غربی جهتندن مغنیسا، شمالاً آق‌حصار، شرقاً صالحلی قضالریله، جنوباً وجنوب غربی جهتندن دخی ازمیر سنجاغیله محدوددر. ایلیجه وطاغ مرمره ناحیه‌لریله برابر ٣٣ قریه‌دن مرکب اولوب، ٤١ ٧٣٢ اهالیسی واردر، که بونلرك ٣٦ ٩٠٠ ی مسلم، ٣ ٢٣٢ سی روم، ١٠٠٠ ی ارمنی و ٦٠٠ ی یهودیدر. مرکزی (قصبه) در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٨٧٤ مربع کیلومتره اولوب، ٥٥٠ کیلومتره‌لکی طاغلق وطاشلق اوله‌رق اراضیٔ خالیه‌دن، ٢٨٠ کیلومتره‌لکی اورمان، و٢٠ کیلومتره‌لکی‌ده مرعادن عبارتدر. قسم جنوبیسی بوزطاغنك اتکلرندن عبارت اولوب، عارضه‌لی، و قسم شمالیسی (کدیز) ایرماغی مجراسنك ایکی جهتنده ممتد اووه‌لردن عبارتدر. نهر مذکوره قضا داخلنده بر ایکی چای منصب اولوب، بونلرك بری مرکز قضادن کچر. ازمیردن مغنیسایه واورادن الاشهره کیدن دمیر یول خطی بو قضانك قسم شمالیسنی شق ایدر. طوپراغی پك منبت اولوب، باشلیجه محصولاتی ذخایر متنوعه ایله پاموق، اوزوم، توتون، میوه وسبزه‌دن عبارتدر. حیوانات اهلیه‌سی پك آز اولوب، یالکز هندیلری چوق و مشهوردر. قاؤنلری‌ده پك مقبولدر. صنایع لاشی حکمنده اولوب زراعت دخی اهمال اولنه‌رق، اهالینك رنجی مشغولیتی تجارتدر. داخل قضاده ٥٦ مکتب موجود اولوب ١ ٣٢١ شاکرد دوام ایدر.

طورله روسیه‌ده‌کی دنیستر نهرینك اسم ترکیسیدر. [«دنیستر» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

طوز کولی قونیه ولایتنك شمال شرقی قسمنده واسع برکول اولوب

قسم اعظمی قونیه سنجاغنك اسبكشان قضاسنده ومنتهای جنوبیسی نیكده سنجاغنك آقسرای قضاسنده بولنیور. محیط دائره‌سی قیشین ٣٥ ساعت اوزونلغنده اولدیغی حالده، درینلكی آنجق ٦٠ و نهایت ٧٠ سانتیمتره‌در. صوبی پك طوزلی اولوب، یازین تبخر ایتمكله، كول قورویوب، بش آلتی سانتیمتره قالینلغنده برطوز طبقه‌سی قالیر، كه بو طوزدن سنوی ٢٠ ملیون كیلوقدر چیقاریلوب، قونیه و آنقره ولایتلرنده صرف اولنور. كولك ایچنده ٦ آطه بولنوب، برینك اوزرنده بركوی خرابه‌سیله طاتلی صوبی حاوی بر قویو واردر. ساحل شرقیسی قربنده (قوچحصار) قصبه‌سی بولنمغله، بوكوله قوچحصار كولی نامی دخی ویریلیر.

طوزله { قبریس جزیره‌سنك شرق جنوبی ساحلنده بر قصبه و اسكله اولوب، لفقوشه‌نك اسكله‌سیدر. جزیرهٔ مذكوره‌نك الك ایشلك اسكله‌سی اولوب، پوسته واپورلری اورایه یناشیر. جوارنده بیوك مملحه‌لری واردر.

طوزله { بوسنه‌نك شمال شرقی قسمنده بوسنه نهرینه تابع (اسپراچه) چاینه دوكیلان (یالته) دره‌سی اوزرنده (بالا) و (زیر) صفتلریله بربرندن آیریلور ایكی قصبه واردر.

طوزله { شهر امانتنه ملحق قرتال قضاسنده و پندك ایله گكبوزه آره‌سنده ساحل بحرده وازمید دمیر یول خطنك موقفندن یاریم ساعتلق مسافه‌ده بیوجك برقریه اولوب، زیتون باغی، توتون، سبزه وسائر محصولاتی واردر.

طوس { خراسانده مشهدك ٢٠ كیلومتره قدر شمال غربیسنده ویرانه‌لری موجود بولنان برشهر قدیم اولوب، قبل الاسلام مشهور بولنمش اولدیغی كبی، اوائل دور اسلامده دخی خراسانك معمور والك بیوك بلدانندن ایدی. ایرانیلر جمشیدك بنا كرده‌سی اولدیغنی و طوس بن نوذر طرفندن تجدید و اعمار ایدلدیكنی التزام ایدیورلر. مدنیت و معارف اسلامیه‌نك الك پارلاق مركزندن اولوب، امام غزالی و نصیرالدین كبی حكما وفردوسی كبی شعرا یتیشدیرمشدر. هارون الرشید بوشهرده وفات ایتدیكی كبی، امام علی رضا بن موسی كاظم (رضهما) حضرتلری دخی مأمون خلیفه زماننده طوس جوارنده شهید اولوب، نوقان قریه‌سنده دفن اولنمشلردر. قریهٔ مذكوره امام مشارالیهك مدفنی اولمق مناسبتیله كسب اعتبار ایدوب، كیتدكجه بیوملكه، طوس اهالیسی دخی اورایه نقل وطن ایده‌رك، مرور زمانله بو قریه (مشهد) نامیله بیوك بر شهر حالنی آلمش؛ وطوس خراب اولمشدر.

طوس { (بن نوذر) ایران قدیم قهرمانلرندن اولوب، پدری پیشدادیان حكمداراندن بولنمش اولدیغی حالده، كندیسی كیكاوس زماننده رستم زال وكودرز وسائر قهرمانلرله تورانه وافراسیابه قارشی طول مدت محاربه ایده‌رك، بو محاربه‌لرك برنده عموم ایران عسكرینك باش قوماندانی اولمشیدی. بعده كیخسروه قارشی كلمكله، بینلرنده محاربه وقوع بولوب، اردبیلده مقتول اولمشدر. بونك احوالی شهنامه‌ده خرافاتله ممزوج اوله‌رق محكی بولنان روایات جمله‌سندندر. آنف البیان (طوس) شهرینك بونك بنا ویا تعمیر كرده‌سی اولدیغی مظنوندر.

طوسقانه { (Toscane) ایتالیانك غرب جهتنده بر بیوك خطه اولوب، ٤٢° ٢٠′ ایله ٤٤° ١٤′ عرض شمالی و ٧° ٥٦′ ایله ٩° ٥٨′ طول شرقی آره‌لرنده وآپنین سلسلهٔ جبالندن قورسیقه جزیره‌سی قارشیسنده‌كی ساحله قدر ممتد اولور. شمالاً امیلیا، شرقاً مارشه وامبریا، جنوباً لاتیوم خطه‌لریله، غرباً دخی تیرنیان دكیزیله وجنوه كورفزیله محاط ومحدوددر. شمالدن جنوبه بویی تقریباً ٢٠٠ واكی ١٦٠ كیلومتره‌در. اهالیسی ٢ ١٤٠ ٠٠٠ كشیدر. مركزی (فلورانسه) شهری اولوب، پیزه، آرچیو، سیانه ولیوورنه دخی باشلیجه شهرلرندندر. شرق شمالی قسمنده آپنین سلسلهٔ جبالی ممتد اولوب، سائر طرفلری آز عارضه‌لیدر. جبال مذكوره‌دن نبعانله بوخطه‌نك ساحلنه اینن ویا جنوبه طوغری آقه‌رق لاتیوم خطه‌سنه كیرن انهارك باشلیجه‌لری: اومبرونه، آرنو وتیبردر. برخیلی جدولری وكوللری دخی واردر. سواحلنك قسم وسطیسی (مارمه) اسمیله بطاقلق بر یردر. هواسی مختلف ایسه‌ده، عمومیت اوزره ملایم ولطیفدر. طوپراغی پك منبت اولوب، زراعت دخی فنه تطبیقاً اجرا اولندیغندن، خیلی ذخایر، میوه، سبزه وغایتله كوزل

چیچکلری یتیشیر. بو خطه‌یه بحق ایتالیانك باغچه‌سی دینور.
مقبول شرابلرله زیتون یاغی و مقارنه و شهریه کبی
اخراجاتی چوقدر. حیواناتی دخی چوق اولوب،
علی الخصوص قیونلریله استرلری مشهوردر. جیوه،
شاب، زاج، کوکورد، کمور، طوز، کوزل مرمرلر
وسائر معدنلری ده واردر. معارف پك ایلری اولوب،
فلورانسه و پیزه و سیانه شهرلرنده بربیوك دارالفنون
ایله متعدد مکاتب عالیه وسائر مکتبلرله برچوق جمعیات
علمیه بولنیور. طوسقانه‌نك لسانی ایتالیانجه‌نك الك
کوزل و الك فصیحی اولوب، ایتالیانك سائر خطه‌لری
اهالیسی طرفندن دخی لسان ادبی و تحریری اتخاذ او-
لنمشدر. صنایع دخی پك ایلری و تجارت پك ایشلکدر.
طوسقانه خطه‌سی قدیماً (اتروریا) و (طوسقیا)
تسمیه اولنوب، اهالئ قدیمه‌سی (اتروسق) یاخود
(طوسق) اسمیله معروف پلاسج اقوامندن بر قوم
ایدی، که آرناؤدلق طرفندن ایتالیایه کچمش؛ بری
طرفنده بولناز پلاسجلر یونانیلره ویردکلری کبی بونلر
دخی قومشولری اولان لاتینلره کندی دین و اعتقاد-
لرینی قبول ایتدیردکلرندن، یونان و لاتین اساطیری
آلهۀ کاذبه‌سنك اسملری پلاسج لساننده‌در. طوسقا-
نه‌ده بولنان بعض خطوط قدیمه‌نك لاتین لسانیله حلی
شمدی‌یه قدر ممکن اوله‌مامشدر. پلاسج اقوامندن
الی یومناهذا آز چوق حال اصلیلرنده قالمش یالکز
آرناؤدلر اولوب، بو طوسقلرك آرناؤدلقده‌کی
طوسقه‌لرله اسماً اتحادلری دخی بو قرابتی تأکید
ایتدیکندن، خطوط مذکوره‌نك آرناؤد لسانی وا-
سطه‌سیله حلنه چالیشلسه، موفق اولنه‌جغی شبهه‌سزدر.
ذاتاً بو کونلرده آرناؤد لسانه آشنا بر آوروپالی کرك
بونلری و کرك ینه پلاسج اقوامندن اولان (فریجیا)
اهالئ قدیمه‌سنك آناطولیده براقش اولدقلری برطاقم
خطوطی آرناؤد لسانیله حل ایده‌رك، عادتا شمدیکی
آرناؤدجه‌دن فرقسز بر لسانده محرر بولندقلرینی
اثبات ایتمشدر.

طوسقانه‌نك احوال قدیمه‌سی «اتروریا» ماده‌سنده
ذکر و بیان اولنمشدر. دردنجی قرن میلادیده
اتروریا اسمی اونودیلوب، (طوسقیه) اسمیله ایتالیا
وبعده روما (دیوسه) سنك برایالتی حکمنه قونمش؛
و لومباردلرك حکومتی زماننده برقاچ دوقه‌لغه تقسیم
اولنه‌رق، بونلرك الك بیوکی (اسپولته) دوقه‌لغی
بولنمش ایدی. شارلماندن صکره طوسقانه مستقل
بر مارکیزلق صورتنه کیروب، بو حکومت ۸۲۸
تاریخ میلادیسندن ۱۱۱۵ تاریخنه‌دك پایدار اولمشدی.
اونجی قرن میلادیده طوسقانه مارکیلرینك روماده
و پاپالرك انتخاب و تعیننده پك چوق مدخللری
اولوردی. طوسقانه‌نك صوك مارکیزه‌سی اولان
(ماتیلده) مملکتنك برطاقم یرلرینی واتیقانه هبه ایتمش
اولمغله، وفاتنده طوسقانه‌نك قسم جنوبیسی پاپانك
ضبطنه کچوب، دیکر قسمنك فلورانسه، پیزه، سیانه
کبی بیوك شهرلرندن هر بری آیریجه بر حکومت
شکلنی آله‌رق، بونلرك بعضیسی بیوك بر قوت کسب
ایتمش؛ وابتدا پیزه حکومتی جمله‌سندن قوتلی بولنمش
ایسه‌ده، بعده فلورانسه حکومتی غلبه چالوب، پیزه‌یی
و دها بر طاقنی ضبط ایتمشدی. اون بشنجی قرن
میلادی ابتداسنده یالکز فلورانسه، لوقه و سیانه
حکومتلری بولنوب، الك قوتلیسی اولان فلورانسه
حکومتنده ۱۴۲۱ تاریخندن اعتباراً (مدیچیس)
خاندانی ریاست ایتمکه باشلامشدی. ۱۴۹۴ تاریخنده
سکزنجی شارل (مدیچیس) خاندانی فلورانسه‌دن
اخراج، و پیزه‌یی تفریق ایتمش ایسه‌ده، ۱۵۰۹ ده
پیزه یکیدن فلورانسه‌یه تابع اولمش، و مدیچیس
خاندانی ۱۵۱۳ ده فلورانسه‌یه عودت ایتمشدی.
۱۵۳۱ ده طوسقانه شارل کینت طرفندن دوقه‌لغه
تحویل اولنه‌رق، آلکساندر مدیچیس دوقه‌لغه
نصب اولنمشدی. ۱۵۵۵ ده شارل کینت سیانه‌یی
ضبط ایدوب، خلفی ایکنجی فلیب بو شهری مدیچیس
خاندانی افرادندن برینه ویرمشیدی. ۱۷۳۷ ده
مدیچیس خاندانك منقرض اولمسی اوزرینه، طوسقانه
بیوك دوقه‌لغی (لورنه) خاندانه ویرلمش؛ و بو خاندانك
آوستریا حکومتنه کچمسیله طوسقانه دخی بو دولته
التحاق ایتمشدی. ۱۷۹۰ ده بو خاندانك بر شعبه‌سنه
ویریله‌رك، آیریجه بر دولت صورتنه قوندقدن صکره
۱۷۹۶ ده بوناپارت طرفندن ضبط اولنوب، ۱۸۰۱ ده
پارمه دوقه‌لری نسلندن بر پرنسك تحت حکومتنده
اوله‌رق، اتروریا قراللغی نامیله برقراللق حالنه قونمش
ایسه‌ده، ۱۷۰۷ ده فرانسه ایمپراطورلغنه الحاق
اولنه‌رق، ۳ ایالته تقسیم اولنمش؛ و ۱۸۰۹ ده

...ونابارت طوسقانه‌یی بیوك دوقه‌لق نامیله همشیره‌سی
(الیزه باچوکی) یه ویرمش ایدی. ١٨١٤ ده،
...ونابارتك سقوطی اوزرینه، طوسقانه آوستریایه اعاده
...ولنه‌رق، آرشیدوق فردینانده تحت حکومتنده بر
...یوك دوقه‌لق حالنه قونمش ایدی. ١٨٤٨ ده ظهور
...یدن شورش اوزرینه، آرشیدوق طوسقانه‌یی ترکه
...جبور اولمش ایسه‌ده، بر سنه صکره آوستریانك
...مدادیله عودت ایتمش؛ و ١٨٥٩ ده یکیدن مملکتی
...رکه، ویانه‌یه چکیلوب طوسقانه قطعیاً ایتالیایه الحاق،
...وبعده فلورانسه ایتالیا قراللغنه پایتخت اتخاذ اولنمشدر.
طوسقانه‌ده حکومت سورنلرك اسامیسیله ابتدای
...حکومتلری تواریخی بروجه آتیدر:

١″، طوسقیه مارکیلری

برنجی بونیفاس ٨٢٨
برنجی آدالبرت ٨٤٥
ایکنجی آدالبرت ٨٩٠
غویی ٩١٧
لامبرت ٩٢٩
بوزون ٩٣١
هومبرت ٩٣٦
بیوك هوغ ٩٦١
اوچنجی آدالبرت ١٠٠١
رنیه ١٠١٤
ایکنجی بونیفاس ١٠٢٧
فردریق ١٠٥٢
بیاتریکس ١٠٥٤
ماتیلده ١٠٧٦
الی ١١١٥

...(اون ایکنجی قرن میلادیدن اون بشنجی قرنه‌دك
...ر چوق جماهیر مستقله.)

٢″، عنوانسز مدیجیسلر

ژان بانکیه ١٤٢١
قوزم مانیفیق ١٤٢٩
برنجی پیر ١٤٦٤
لوران ایله یولیان ١٤٦٩
یالکز لوران ١٤٧٨
ایکنجی پیر ١٤٩٢
الی ١٤٩٤
ایکنجی یولیان ایله ایکنجی لوران ١٥١٣
الی ١٥١٩

٣″، دوقه عنوانیله مدیجیسلر

برنجی آلکساندر ١٥٣١
برنجی قوزمه ١٥٣٧
برنجی فرانسوآ ماریه ١٥٧٤
برنجی فردیناند ١٥٨٧
ایکنجی قوزمه ١٦٠٨
ایکنجی فردیناند ١٦٢١
اوچنجی قوزمه ١٦٧٠
ژان غاستون ١٧٢٣
الی ١٧٣٧

٤″، لورنه آوستریا خاندانی

ایکنجی فرانسوآ ١٧٣٧
(ایمپراطور ١٧٤٠ ده)
لئوپولد ١٧٦٥
(ایمپراطور ١٧٩٠ ده)
اوچنجی فردیناند ١٧٩٠
و ١٨٠١

٥″، اترووریا قراللغی

پارمه‌لی برنجی لویی ١٨٠١
ایکنجی لویی ١٨٠٣
الی ١٨٠٧

٦″، فرانسه‌یه التحاق

بیوك دوشس الیزه ١٨٠٩
الی ١٨١٤

٧″، آوستریا خاندانی

اوچنجی فردیناند (ثانیاً) ١٨١٤
ایکنجی لئوپولد ١٨٤٤
دردنجی فردیناند ١٨٥٩
الی ١٨٦٥

طوسقه (Tosques) { آرناؤد قومنك منقسم بولندیغی ایکی قسمدن بری اولوب، آرناؤدلغك جنوب جهتنده ساکندرلر. طوسقه‌لرله کیفه‌لر اساساً بر نوع اخلاقله متخلق و عین عاداته تابع ایسه‌لرده، بعض تفرعاتده بینلرنده فرق بولندیغی کبی، لسانلری دخی آز فرقلیدر. طوسقه‌لر تکلمده غنه و حرکاتده اماله استعمال ایتمیوب، دها آچیق تلفظ ایتدکلری حالده، کیفه‌لر بروندن سویلیوب، غنه‌لری چوقدر، وکلمه‌لرك بعض حرکاتنی تلفظ ایتمیوب، قیصه کسرلر. جسارت و حربده ایکیسی‌ده بر اولوب، آنجق کیفه‌لرك هجومده وطوسقه‌لرك مقاومت و ثباتده مهارتلری دها زیاده‌در. طوسقه‌لرك ذکاوت و استعدادلری وکیفه‌لرك متانتلری ایلریدر. کرك طوسقه‌لرك وکرك کیفه‌لرك ثلثانی مسلم وثلثی خرستیان اولوب، کیفه‌لرك خرستیانلری اکثریت اوزره قتولیك و طوسقه‌لرك کیلر اورتودوقسدر. یونان وایتالیاده‌کی آرناؤدلر طوسقه‌در. بو طوسقه اسمنك پك اسکی وتا پلاسجلر زماننده قالمه اوله‌جغی ایتالیاده‌کی اقوام پلاسجیه‌دن ماده آنفه‌ده بیان

اولنان طوسقانه خطه‌سی اهالئ قدیمه‌سی اولان اترو-
سقلرڭ (طوسق) دخی تسمیه اولنمسندن استدلال
اولنیور.

طوسقه‌لق {آرناؤدلغڭ نصف جنوبیسندن عبارت بیوك بر خطه اولوب،
یانیه ولایتیله مناستر ولایتنڭ کوریجه سنجاغندن
ومناستر و ایلبصان سنجاقلرینڭ برر قسمندن عبارتدر.
طوسقه‌لق ایله کیغه‌لغڭ خط حدودی (اشقومبی)
نهرینڭ مجراسی اولوب، بو نهرڭ شمالنده‌کی یرلر
کیغه‌لق وجنوبنده‌کیلر طوسقه‌لقدن معدود ایسه‌ده،
سویلنیلان لسانه باقیلیرسه، نهر مذکور مجراسنڭ
جنوبنده واقع اولان قره طوپراق (که موزکه‌نڭ
قسم شمالیسیدر) اووه‌سیله ایلبصان واستاروه قضالرینه
تابع یرلرڭ اهالیسی دخی کیغه لسانیله متکلمدرلر.
طوسقه‌لغڭ کاه عمومنه وکاه نصف جنوبیسنه روملر
(ایپر) نامنی ویرمك ایستیورلرسه‌ده، بو اسم جغرا-
فیای قدیم اصطلاحاتندن اولوب، شمدیکی حالده بو
خطه‌یه طوسقه‌لق وعمومنه آرناؤدلق نامی ویریلیور.
بونڭ جنوب غربیسنده وساحل بحرده بولنان (چاملق)
و اونڭ شمالنده واقع (لاپلق) خطه‌لری دخی طو-
سقه‌لقدن معدوددر.

طوسون پاشا {سلطان مصطفی خان ثالث دورنده ١١٨٠ تاریخنده
٤ آی بحریه ناظری بولنمشدر. بقیهٔ احوالی معلوم
اوله‌مدی.

طوسی {[«نصیر الدین طوسی» و «فردوسی» وسائره ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

طوسیه {قسطمونی ولایت و سنجاغنده وقسطمونینڭ ٥٠ کیلومتره جنوب
شرقیسنده قزیل ایرماغه تابع (دورز) چاینڭ صول
طرفنده ویاریم ساعتلق مسافه‌ده اوله‌رق بلغارطاغنڭ
جنوبی اتکنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب،
تخمیناً ٧٠٠٠ اهالیسی، ٥ جامع شریفی، ٣١
مسجدی، ٢ مدرسه‌سی، ١ کتبخانه‌سی، ١ رشدیه
و ٣ ابتدائیه مکتبی، ٧٥٠ دکانی، بدستانی، بر قاچ
حمامی، دباغخانه‌لری واطرافنده کوزل باغ وباغچه‌لری
واردر. قصبه‌نڭ ایچندن کچن اوچ دره باغچه‌لرینی
اروا ایده‌رك، مذکور نهره دوکیلور. هواسی معتدل
ایسه‌ده، یازین اکثر اهالیسی باغ وباغچه‌لره چیقار.

— طوسیه قضاسی سنجاغڭ جنوب جهتنده واقع
اولوب، شمالاً طاشکوپری وقسطمونی قضالریله، غرباً
و جنوباً کنغری سنجاغیله، شرقاً دخی سیواس
ولایتیله محدوددر. الغاز طاغی حدود شمالیه‌سنده
و کوسه طاغی حدود جنوبیه‌سنده ممتد اولوب،
اراضیسی بو ایکی صره طاغلرڭ اتکلریله آره‌لرنده‌کی
(دورز) وادیسندن عبارتدر. طوپراغی پك منبت
ومحصولدار اولوب، وادئ مذکورڭ صولری زیاده
اولمغله، باشلیجه محصولاتی پرنج ایسه‌ده، سائر حبوبات
ایله پاموق، توتون، کنویر و سائر میوه‌لرڭ انواعی
دخی یتیشدیرلمکده، وبر قاچ سنه‌دن بری آفیون
دخی زرع اولنمقده‌در. معمولات صناعیه‌سی تفتیك
قوشاق، چوراب، قیلدن چوال وکلیم و سختیاندن
عبارتدر. اورمانلری ٧٢٠ مربع کیلومتره وسعتنده
اولوب، قره و صاری چام ایله کورکن، میشه، قاین
آغاجلرینی حاویدر. بونلردن اودون ومحلنده صرف
اولنه‌جق قدر کراسته قطع اولنور. قضا قارغی
ناحیه‌سیله برابر ٧٣ قریه‌یی حاوی اولوب، ٢٤ ٤٨٤
اهالیسی واردر، که بونلرڭ ٥٦٨ ی روم و ٣٩ ی
ارمنی اولوب، قصوری کاملاً مسلمدر. داخل قضاده
١٠١ جامع ومسجد، ٣ مدرسه وکتبخانه، ١١ تکیه،
٣٤ مکتب، ١ کلیسا، ٢٨٤ دکرمن وحزار، ٥
خان، ٤ حمام، ١٠ فرون و ٧٧٦ دکان و مغازه
و قهوه‌خانه موجوددر.

طوطالقه {اندلسده باجه مضافاتنده بر قصبه اولوب، کومش معدنیله مشهور
اولدیغی وبعض مشاهیر علمانڭ مسقط رأسی بولندیغی
یاقوت حموی بیان ایدیور.

طوطی {مشاهیر شعرادن اولوب، ترشیز لیدر. بابر سلطان زماننده یاشا-
یوب، ٨٨٦ ده هراتده وفات ایتمشدر. «خروس»
عنوانیله بر منظومه‌سی واردر. شو بیت اونکدر:

چند کیرد جام می کام از لب میکون او
ساقیا بکذار تا بر خاك ریزم خون او

طوطیس {فراعنه‌دن بری اولوب، حضرت (ابراهیم ع م) ڭ مصره دخوللرنده
بونڭ حکم سوردیکی، و حضرت ساره‌یی ایستمش
وبعده هاجری دخی نبی مشار الیهه هبه ایتمش اولدیغی
مروی ایسه‌ده، بو اسم (Thoth) اسکی مصریلـ

معبودلرندن برینه مخصوص اولوب، بونك كلام وعلم
ومعرفتدن كنایه اولدیغی آكلاشیلیور. بومعبودلرینی
كوپك چهره‌لی و انسان بدنلی تصویر ایدرلردی.

طوغان حصاری { قونیه ولایت و سنجا نك آقشهر قضاسنده
وآقشهرك ٣٠ كیلومتره جنوب شرقیسنده ناحیه
مركزی كوچك بر قصبه‌در. ناحیه‌سی ١١ قریه‌دن
مركبدر.

طوفان { (میرزا طبیب) ایران متأخرین شعراسندن اولوب، مازندرانك
(هزار جریب) قصبه‌سندن ایدی. بر مدت نجفده
مجاور اولوب، اوراده وفات ایتمشدر. شو قطعه جملهٔ
اشعارندندر:

آمد بجلوه پیش مه مرکز آفتاب
آن جلوه میکند که کندم در آفتاب
اورا مكان بصدر و مراجا بر آستان
اورا بفرق سایه مرابر سر آفتاب

طوفی { ایران شعراسندن اولوب، تبریزلیدر. ابتدای حالنده تبریزده سراجلقله
مشغول ایکن، بعده لاهیجانه کیده‌رك، کیمیا هوسنه
وشمشیدی. مرتب دیوانی واردر. شو بیت اونکدر:

بتوعالمیست عاشق شده ام باین تسلی
که کسی محبت از من بتو بیشتر ندارد

طوفیل بن توما { مشاهیر منجمیندن اولوب، خلفای عباسیه‌دن مهدینك
نجم باشیسی ایدی. عربیده بر تاریخ یازمش؛
روایته کوره اومیروسك مشهور «ایلیاده» منظو
ه‌سنی لسان یونانیدن سریانیجه‌یه ترجمه ایتمشدر.
اقع اولان استخراجی اوزره خلیفهٔ مشارالیهدن یکرمی
ن اول وفات ایتمشدر. رها یعنی اورفه‌دن ایدی.

طولجی { (Toultcha) رومانیه‌یه تابع دوبریجه خطه‌سنده طونه‌نك ساحل
بننده و اسماعیلك ٢٤ كیلومتره جنوبنده سنجاق
مركزی بر قصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی وخیلی
شلك تجارتی واردر.

طولقه { مغربده زاب كبیر نواحیسنده وجرید جهتنده بر قصبه اولدیغی
معجم البلدان» ده مسطوردر.

طولون { خلفای عباسیه زماننده ٣٧ سنه مصر وشامده امارت سورن بنی

طولون سلاله‌سنك برنجیسی اولان احمد بن طولونك
پدری اولوب، اتراك رؤساسندن ایدی.

طولون { (بنی —) خلفای عباسیه زماننده مصر وشامده حکومت سورمش
برسلاله اولوب، بانیسی احمد بن طولون خلیفه‌نك
امراسندن ورؤساء اتراکدن (بارجوح)ك دامادی
ایدی. ٢٥٤ تاریخنده خلیفه معتز باللهك منشوریله
مصر والیسی اولان (باكباك)، وكالةً مصره داخل
اولوب، متعاقباً مذكور باكباك اعدام اولنمغله، اصالةً
والیء مصر اولمش؛ وبعده شام وحمص وانطاكیه
طرفلرینی دخی ضبط ایتمش؛ و ٢٧٠ تاریخنده واقع
اولان وفاتنده اوغلی ابو الجیش حمارویه خلفی اولمش؛
وخلیفه معتضد بالله بوکا و اولادینه مصر ولایتنی
اوتوزسنه مدتله توجیه ایلدیکنه‌دائر فرمان کوندرمش
ایدی. بنی طولون ٥ كشی اولوب، ٢٥٤دن ٢٩١
تاریخنه‌دك ٣٧سنه حكم سورمشلردر. الكزیده‌لری
برنجیلری اولان احمد بن طولون اولوب، الیوم موجود
ومعمور بولنان بیوك برجامع شریفله سائر آثار ابقا-
سنه واجرای عدالته موفق اولمشیدی. بنی طولونك
اسملریله ابتدای حكومتلری بروجه آتیدر:

احمد بن طولون	٢٥٤
ابو الجیش حمارویه بن احمد	٢٧٠
ابو العساكر جیش بن حمارویه	٢٨٢
ابو موسی هارون بن حمارویه	٢٣٣
شیبان بن احمد بن طولون	٢٩١

طومانبای { مصرده حکومت سورن ملوك چراکسه‌نك ٢٣ نجی واخیری
اولوب، ٩٢٢ تاریخنده، ملوك مذكوره‌نك ٢٢ نجیسی
اولان قانصوه غوری شامده یاوز سلطان سلیم خانله
ایتدیکی محاربه‌ده مغلوب ومقتول اولدقده، اتفاق
امرا ایله مصر تختنه اقعاد اولنمش ایسه‌ده، درت آی
صكره پادشاه مشارالیه ایله ایتدیکی محاربه‌ده مغلوب
اولوب، صعید مصره قاچمش؛ وبرآی صكره ٥٠٠٠
قدر عونه‌سیله کیجه‌این قاهره‌یی باصوب، اوچ كون
اوچ كیجه سوقاقلرده عسكر ایله غوغا ایده‌رك،
نهایت مغلوباً فرار ایتمك اوزره، نیلدن كچمكده‌ایكن،
روم‌ایلی بكلربكیسی مصطفی پاشا طرفندن طوتیله‌رق،
حضور پادشاهی‌یه کوتورلمش؛ وبرقاچ كون صكره،
طائفه‌سنك چیقاردیغی فتنه اوزرینه، ٩٢٣ده باب-
الغزویله‌ده صلب واعدام اولنمشدر.

طومانيچ { (ياخود دومانيچ) خداوندكار ولايتنك ارطغرل سنجاغنده وسنجاغك غرب جهتنده اولەرق اينەكول قضاسنده بر طاغ اولوب ، كشيش طاغندن تشعبله ، جبل مذكوره تلاقيسنده بربرسك تشكيل ايدەرك ، شرق شماليه طوغرى اوزانير . اورمانلرى و مرعالرى چوق اولوب ، ارطغرل غازى حضرتلرينه ياز اقامتى ايچون بوطاغك يايلەلرى ويرلمش اولديغندن ، تاريخ عثمانى نقطهٔ نظرندن اهميت مخصوصەسى واردر . اليوم تركمن عشايرى يازين رعى اغنام ايدرلر . برقاچ يرنده قروم معدنى بولنوب ، اخراج اولنمقدەدر . — بو طاغك اطرافندەكى ٣٧ قريه اينەكول قضاسنه تابع برناحيه تشكيل ايدوب ، جملەسى مسلم اولمق اوزره ، ٧٩٤١ اهاليسى واردر . اراضيسى منبت و اورمان و مرعالرى چوقدر . درون ناحيەده ٣٨ جامع ، ٣٨ مكتب ، بر مدرسه ، ٢٠ حمام و ٧ دكان موجوددر .

طومور { ياخود تومور (Tomor) آرناودلقده براتك شرق جهتنده شمال غربيدن جنوب شرقيه ممتد بر طاغ اولوب ، الك يوكسك ذروەسى ٢٤١٣ متره ارتفاعندەدر . غرائب طبيعتدن اولەرق بو طاغدن بعضاً طوپ سسنه مشابه بر صدا ايشيدلمكله ، او جوار اهاليسى بوندن احكام چيقاريرلر . ذروەسنه كيسه چيقەمديغى و اوزرنده عباس بن على (رضهما) مدفون بولنديغى جملهٔ اعتقادات جاهلانەدندر . ازمنهٔ قديمەده پلاسجلرك (دودونه) اسميله معروف اولان معبد مشهورينك (توماروس) طاغى اوزرنده بولنديغى اوميروسك اشعارنده وسائر يونان قديم مؤلفينى آثارنده مذكور اولديغنه نظراً ، معبد مذكورك بو طاغك اوزرنده بولنمش اولمسى احتمالدن بعيد دكلدر . بو طاغه بر قدسيت نظريله باقلمسىده او وقتدن قالمش اولسه كركدر .

طوموريچه { آنف البيان طاغك اتكارندەكى قرادن مركب بر ناحيەدر . [« تيموريچه » مادەسنه مراجعت بيوريله .]

طونه { (Danube) آوروپانك الك بيوك انهارندن بر ايرماق اولوب ، مجراسنك طولنجه (وولغا) دن صكره ايكنجى ايسەده ، كثرت مياهجه آوروپانك برنجى ايرماغيدر . آلمانلر (دوناو) ومجارلر (دونه) تسميه ايتدكلرندن ، لسانمزده مستعمل اسمى مجارجەدن مأخوذ اولديغى آكلاشيلور . طونه آلمانياى جنوبيسنده قره اورمان دينلن طاغلردن و ٦٤٠ متره ارتفاعى اولان بر محلدن نبعان ايدن (بريغاش) و (بريغ) اسملرنده ايكى درەنك بادەبيوك دوقەلغنده واقع اجتماعلرندن بالتشكل ، عموميت اوزره غربدن شرقه جريانله ، وورتمبرغده تولينكن ، هوهنزولرن پرنسلكنده سيغمارينكن ، ينه وورتمبرغده اولم ، باويره داخلنده دخى ناى اولم قصبەلرندن كچەرك ، بو صوك محلدن اعتباراً سير سفائنه صالح اولور . باويرەيى اورتەسندن شق ، وصاغ وصولدن بر چوق چايلر يعنى بو خطەنك اكثر مياه جاريەسنى اخذ ايدەرك ، (راتيسبونه) شهرينەدك جريانى شماله مائل ايكن ، شهر مذكوردن اعتباراً جنوبه طوغرى ميلانله ينه شرقه متوجهاً آقەرق ، (پاساو) شهرنده آوستريا حدودينه داخل اولوركن صاغدن برنجى اهميتلى تابعى اولان واسويچره حدودندن كلن (اين) نهرينى آلير ؛ بوقارى آوستريا خطەسنده ينه او استقامتده و طاغلر آرەسنده جريانله ، آشاغى آوستريا خطەسنه داخل اولدقده ، شماله طوغرى تمايل وبعده شرقه طوغرى جريانله ، اووەيه دوشدكدن صكره شرق جنوبيه دونەرك ويانەنك يانندن كچر ؛ و بو ايكى خطەده صاغ و صولدن برقاچ چاى آلدقدن صكره ، مجارستانه دخول ايله ابتدا ينه او استقامتده و بعده شرقه طوغرى آقار ، وصاغ وصولدن برچوق چايلر آلير ؛ نهايت بردن بره جنوبه طوغرى دونوب قارپات جبالنك بتون صولرينى جمع ايدن (تيسه) نهريله متوازياً مجارستانك اورتەسندن جريانله ، بودين ايله پشته آرەسندن كچر ؛ و اسلاوونيەيه دخولنده صاغدن تابعلرينك الك بيوكى اولان (دراوه) نهرينى اخذله ، جنوب شرقيه وبعده شرقه طوغرى دونوب مذكور تيسه ايله برلشدكدن صكره ، ينه جنوبه طوغرى دونەرك ، بلغرادك قارشيسنده سملينه واصل اولنجه ، صاغدن قوليه ، اونه ، ورباس ، بوسنه ودرينه نهرلرينك صولرينى جمع ايتمش اولان (صاوه) يى اخذ ايله ، بونك استقامتنه تابع اولەرق ، وصربيه ايله مجارستان حدودينى آيرەرق ، صولدن (طمش) نهرينى و ديكر بعض چايلر و صاغدن صربيەنك موراوه نهريله ديكر انهارينى اخذ ايدر . بوراده مجراسى

طاغلر آره‌سنده اولوب ، رومانیه حدودینه واصل اولنجه، جنوب شرقی‌یه طوغری دونه‌رك ، بر خیلی مسافه‌ده صربیه‌یی رومانیه‌دن آیردقدن صكره، رومانیه ایله بلغارستان آره‌سنده خط حدودی تشكیل ایتمكه باشلار؛ و یكیدن اووه‌ده آقمغه باشلایه‌رق، ودینی كچدكدن صكره، ینه شرقه طوغری دونه‌رك، وصاغدن بالقاندن این بلغارستان وصولدن قارپاتدن كلن افلاق انهارینی آله‌رق، سلستره‌یه واصل اولنجه ، رومانیه‌یه داخل اولوب، افلاق ایله دوبریجه آره‌سنده ابتدا شمال شرقی‌یه وبعده شماله طوغری جریانله، بو آره‌ده برقاچ قوله آیریله‌رق، ویاییلوب بر طاقم بطاقلقلر تشكیل ایده‌رك، غلاصه واصل اولنجه ، یكیدن شرقه طوغری دونر، وبو قصبه‌نك اوست و آلتنده بغدانك صولرینی جامع اولان سرت وپروت نهرلرینی آلیر؛ وپروت ملتقاسندن اعتباراً دوبریجه ایله بسارابیه آره‌سنده آقوب ، رومانیه ایله روسیه حدودینی آیره‌رق ، نهایت باشلنجه اوچ قوله آیریلوب ، بیوك بر دالیه تشكیلیله قره دكیزه منصب اولور ؛ و اك شمالی قولی اولان (كیلیا) حدود مذكوره‌یی تفریقه دوام ایدوب، سنه وسنت جورج قوللری دوبریجه‌ده آقار .

طونه‌نك ذاتاً منابعی پك یوكسك اولمدیغندن ، جریانی عمومیت اوزره آز میلانلی اولوب، باویره‌ده‌كی مجراسنك چوغی اووه و بعض بطاقلقلری حاوی اولدیغی كبی، نفس آوستریاده‌كی مجراسی طاغلر وتپه‌لر آره‌سنده طار بوغازلردن عبارت ایسه‌ده، مجارستانده‌كی مجراسی ینه دوز اووه‌لر ایچنده بولنوب ، وقتیله بر چوق بطاقلقلر تشكیل ایتدیكی حالده، بونلرك چوغی چایر واورمانلره تحویل اولنمشدر. رومانیه ایله صربیه آره‌سنده قارپات سلسلهٔ جبالیله صربیه‌نك (غولوبینیه) سلسله‌سی آره‌سنده تشكل ایدن طار و اوزون بر بوغازدن كچه‌رك، بوراده (دمیرقپو) اسمیله معروف اینیشلی وقیالری حاوی برمحلی واردر، كه سیر سفائن حقنده پك مخاطره‌لی اولوب، پك چوق زحمت ومصرفله سفائن كچه‌بیله‌جك حاله قونمشدر . بلغارستان ایله رومانیه آره‌سنده‌كی مجراسنك صاغ كناری یعنی بلغارستان طرفی مرتفعجه اولوب ، كوزل تپه‌لری حاوی برسد تشكیل ایتدیكی حالده، رومانیه جهتنده‌كی كناری آلچق اولوب، فیضاننده صولر جوارلرده‌كی یرلری باصه‌رق، برطاقم بطاقلقلر و سازلقلر حاصل ایدیور. مجراسنك بوقسمنده چوغی قامشلرله مستور برطاقم آلچق آطه‌لر دخی تشكیل ایدیور. دالیه‌سی دخی آلچق وبطاقلق اولوب، هواسی پك وخیمدر. بوراده انقسام ایتدیكی اوچ قولندن اورته‌ده بولنان (سنه) قولی سیر سفائنه صالح اوله‌جق صورتده آچیلوب، سنه اسكله‌سنده صنعی برلیمان دخی یاپلمشدر. بلغارستان ایله رومانیه آره‌سنده‌كی قسمی كوزل بر خط مدافعه تشكیل ایدوب، دولت عثمانیه‌نك روسیه وآوستریایه قارشی بر سپری بولنمشدر .

طونه مجراسنك طولی ٢٨٠٠ كیلومتره اولوب، كنیشلكی (اولم) ده ٦٧ ، راتیسبونه‌نك آلتنده ٣٤٠، پاساو ایله ویانه بیننده ٢٠٠ ایله ٤٠٠، بوده پشته‌نك اوستنده ٦٣٠، بو شهرك آلتنده ٩٥٠، سملینده ١٢٠٠، بلغرادك آلت طرفنده ٨٠٠، اورسووه‌ده‌كی دمیر قپوده یالكز ١٥٠ ورومانیه ایله بلغارستان بیننده ١٠٠٠ ایله ٢٠٠٠ متره آره‌لرنده‌در. درینلكی پاساوده ٥ و بو شهرك آلتنده ٦ و ٧ واك درین محلی اولان دمیر قپوده ٥٠ متره‌در . ودینه قدر بر چوق كوپریلری واردر . مجارستانه كیرنجه‌یه قدر جریانی خیلی سرعتلی اولوب، اورادن آشاغی پك یواش آقار . فیضانی پك شدتلی اولوب، صویی ١٦ متره‌یه قدر یوكسلیر . ایلك بهارده یاغمورلر كثرتندن و یازین طاغلرده قارلرك اریمسندن طاشیر. بو بیوك ایرماق قوراقلق زماننده ثانیه‌ده دكیزه ٢٠٠٠ وفیضاننده ٣٠٠٠٠ كه حد وسطی اوزره ٩١٨٠ مكعب متره صو دوكر . حالبوكه مجراسنك طولنجه و حوضه‌سنك وسعتنجه آوروپا قطعه‌سنك اك بیوك ایرماغی اولان (وولغا) ثانیه‌ده حد وسطی اوزره یالكز ١٠٠٠ مكعب متره صو دوكر.

طونه‌نك حوضه‌سی ٨٠٠٠٠٠ مربع كیلومتره وسعتنده اولوب، بوحوضهٔ واسعه بربرینك آلتنده واقع و هر بری دیكرندن بر بوغازله آیرلمش اوچ دائره‌دن مركبدر. برنجی دائره‌سی منابعندن ویانه‌نك اوست طرفنه قدر اولان باویره و نفس آوستریا دائره‌سیدر، كه غرباً قره اورمان ، جنوباً آلپ ،

شمالاً دخی سوآبه وفرانقونیه چوره‌سی وجهستان جبالیله محاطدر. ویانه‌نك اوست طرفنده واقع بر بوغازدن حوضه‌سنك ایكنجی دائره‌سنه كچر، كه مجارستان و اسلاوونیه و بوسنه و صربیه دائره‌سی اولوب، غرباً وغرب جنوبی جهتندن آلپ دیناریق و موقره و قوصوه جبالیله، شمالاً و شمال شرقی جهتندن دخی قارپات سلسلهٔ جبالیله محاط اولوب، بو طاغلرك داخلی اتكلرندن اینن میاهك جمله‌سنی جمع ایدر. دمیرقپو بوغازندن بودائره‌دن خروجله، بلغارستان ورومانیه دائره‌سنه داخل اولور، كه بودائره‌ده جنوباً بالقان و شمالاً قارپات سلسلهٔ جبالیله محدود اولوب، بالقان جبالنك شمالی و قارپات طاغلرینك خارجی یعنی جنوبی وشرقی اتكلرندن اینن صولری طوپلار. طونه‌نك تابعلری ١٢٠ دن زیاده اولوب، ٦٠ ی بیوك و بیوجك انهاردن معدوددر. الك بیوكاری حوضه‌سنك ایكنجی دائره‌سنده‌در. طونه آوروپای وسطی‌یی وعلی الخصوص ساحلی اولمیان باویره، نفس آوستریا، مجارستان وصربیه‌یی قره‌دكیزه ربط ایدر بیوك برشریان اولوب، تجارتجه اهمیتی پك بیوكدر؛ آنجق قیشین بر قاچ آی منجمد حالنده بولنوب، سیر سفائن منقطع اولور.

طونه { ولایتی. ولایات سابقهٔ عثمانیه‌دن اولوب، شمدیكی بلغارستان برنسلكندن عبارت ایدی. مركزی روسچق شهری اولوب، روسچق، طولجی، وارنه، شمنی، ودین وصوفیه اسملریله ٦ سنجاقدن مركب ایدی. [« بلغارستان » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

طویران { سلانیك ولایت و سنجاغنده و سلانیكك ٥٠ كیلومتره قدر شمالنده اوله‌رق همنامی اولان كولك جنوب غربی ساحلنده وطاغ اتكنده قضا مركزی برقصبه اولوب، نصفندن زیاده‌سی اسلام و قصوری بلغار و روم اولمق اوزره، ٤٩٤٩ اهالیسی، ٣ جامع شریفی، ٧ مسجدی، ٢ كلیساسی، مكتب رشدیسیله دیكر ٢ اسلام، ٢ روم و ٢ بلغار مكتبی و ٢٧٠ دكانی واردر. درسعادتدن سلانیكه دردست تمدید اولان دمیر یول خطی بو قصبه‌دن كچه‌جكی جهتله اهمیت و معموریتی آرته‌جغنده شبهه یوقدر. — طویران قضاسی ٨٥ قریه‌دن مركب اولوب، عورتحصاری، استروجه، تكوش و دمیر حصار قضالریله محاطدر. اهالیسی ٢٦٣٧٩ كشیدن عبارت اولوب، بونلرك ١٨١٤٤ ی مسلم، ٧٤٨٢ سی بلغار وروم، ١٥٤ ی یهودی و ٥٩٦ سی قبطیدر. طویران كولنك شرق شمالی جهتیله قضانك غرب جهتنده ایكی اوچ منبت اووه بولنوب، سائر طرفلری اورمان و مرعالری حاوی طاغلردن عبارتدر: اراضئ مزروعه‌سی ٢٧٣٣١٠ دونمدن عبارت اولوب، باشلیجه محصولاتی بغدای، چاودار، یولاف، آربه، داری، سیسام، مصر، فصولیه، پتاتس، پرنج، كتن، آفیون وجزئی مقدار توتون ایله سبزه و میوه‌لرك انواعندن عبارتدر. باغلری چوق اولوب، سنوی ٤٠٠٠٠٠ قیه قدر شراب اعمال اولنور. بر خیلی مقدار ایپك قوزه‌سیله بال دخی چیقار. حیوانات اهلیه‌سی متوسط حالده‌در. داخل قضاده بر رشدیه و ٥٤ ذكور ایله ٢ اناث ابتدائی مكتبی و ٤ مدرسه موجوددر.

طویران { كولی. سلانیك ولایت و سنجاغنك همنامی اولان قضاسنده بر كول اولوب، غیر منتظم بردائره شكلنده اولدیغی حالده، محیط دائره‌سی تقریباً ٢٠ كیلومتره وعمقی ٩ متره قدردر. اورته‌سی $41^\circ 14'$ عرض شمالی ایله $20^\circ 24'$ طول شرقیده واقعدر. ایچنده بالیق و دریسی مقبول بر نوع صو قوشی صید اولنور. سولوك دخی بولنور. دالیانلرده مستعمل بر نوع قامش دخی چیقار.

طُوَیس { (ابو عبدالمنعم عیسی بن عبدالله) مشاهیر مغنیندن اولوب، فخر كائنات (صلعم) افندمزك ارتحالی كونی طوغمش، حضرت ابابكر صدیق (رضه) ك ارتحالی كونی ممه‌دن كسلمش، حضرت عمر فاروق (رضه) ك شهادتی كونی سنت اولمش، حضرت عثمان (رضه) ك شهادتی كونی اولنمش، وحضرت علی (رضه) ك شهادتی كونی‌ده بر اوغلی دنیایه كلمش اولدیغندن، اسمی شآمتده ضرب مثل حكمنه كچمشدر. اوزون بویلی وشاشی كوزلی برآدم ایدی. ابتدا مدینه‌ده ساكن اولوب، بعده مدینه‌دن ایكی كونلك مسافه‌ده وشام طریقنده واقع (سویدا) یه انتقال ایتمش؛ و٩٢ تاریخنده ٨٢ یاشنده وفات ایلمشدر. عثمان بن عفان (رضه) ك والده‌سی (اروی بنت كریز) ك آزادلیسی اولدیغی مرویدر.

طِهران { ایران دولتنك پایتختی و شمدیكی حالده اك بیوك شهری اولوب ، (ری) خرابه‌لرینك بر فرسخ شمالنده ، اصفهانك ٣٤٦ كیلومتره شمالنده و بحر خزر ساحلنك ٨٥ كیلومتره جنوبنده اوله‌رق البرز سلسلهٔ جبالنه منسوب (شمران) طاغنك جنوبی اتكنده واقع ١١٥٨ متره ارتفاعی اولان بر یایلهده ″٤٠ ′٣٩ °٣٥ عرض شمالی ایله °٤٩ طول شرقیده واقعدر. سورله وپارس استحكاماتنه تقلیداً یاپلمش بعض استحكامات جدیده ایله احاطه اولنمش بر شهر اولوب، ٢٢٠٠٠٠ اهالیسی، كوزل قپولری، ایكی میدانی، بر ایكی واسع جاده‌سی، ترامواینی، زیارتكاه اولان شاه عبدالعظیم كوینه‌دك ٦½ كیلومتره‌لك بر دمیر یول خطی، متعدد جوامع شریفه‌سی و علی الخصوص (مسجد شاه)، (مسجد مادر شاه) و (مسجد میر) اسملریله اوچ بیوك ومصنع جامعی، شاهه مخصوص بیوك و مزین سرایله (شمس الاماره) اسمیله دیگر مصنع ودلكشا بر سرایی و بو سرایه مربوط كوزل باغچه‌لریله شاهك مجوهرات و سائر نوادرینی حاوی موزه‌سی، شهرك بركنارنده فتح علی شاهك اقامتگاهی بولنمش اولان بر كوشكی، كبرایه مخصوص بعض كوزل ابنیه‌سی ، بیوك حماملری ، اوچ كاروانسرایی ، بر قاچ اورتیلی چارشیسی، سفارتخانه‌لرله بعض ابنیه‌یی و میسیونرلرك كلیسا و مكتب و خسته‌خانه كبی بعض مؤسساتی حاوی بر فرنك محله‌سی، بر نباتات باغچه‌سی ، معلملری آوروپادن جلب اولنمش بر منتظم مكتبی و متعدد مدرسه‌لری واردر. سوقاقلرینك اكثری طار و قالدیرمسز اولوب ، چامور و توزیله مزبله‌لری‌ده چوقدر. شمران طاغندن اینن برقاچ دره‌نك صولری جدول وحوضلرله اداره اولنه‌رق، بر چوق باغچه‌لر اروا ایدر. شهردن البرز سلسله‌سنك اك یوكسك ذروه‌سی اولان ودائمی صورتده قارله مستور بولنان (دماوند) طاغی كوزیكور. فصول اربعه طهرانده تمامیله حكمنی اجرا ایدوب ، یازین میزان الحراره سانتیغراد حسابیله ٣٦ درجه‌یه قدر چیقار، وقیشین صوغوق پك شدتلی ومؤثر اولوب، قارویوز اكسیك اولماز. ایلك و صوك بهارلری پك كوزلدر. صنایعی احتیاجات محلیه‌یه كوره اولوب، دمیر و باقیردن بعض آلات و اوانی ایله چینی، آیینه وسائره‌دن عبارتدر. طوپخانه‌سیله باروتخانه‌سی و بر ایكی كاغد فابریقه‌سی دخی واردر. تجارتی خیلی ایشلك اولوب ، آسیای وسطی وهندستانه و روسیه و ممالك عثمانیه‌یه آمدشد ایدر مقنن كاروانلری واردر. قم و همدان طریقیله بغداده طوغری حدوده قدر بر شوسه‌سی و قزوین طریقیله تبریزه قدرده بر آرابه یولی واردر. هندستاندن روسیه و آوروپایه كلن تلغراف خط كبیری طهراندن لچدیكی كبی بندربوشیره وبغداده قدر دخی بر انكلیز شركتنك تحت اداره‌سنده تلغراف خطلری واردر. شهرك شمال جهتنده و شمران و دماوند اتكلرنده بر چوق صیفیه‌لر و یایله‌لر بولنوب ، اكثر اهالی و شاه و وكلا وسفرا یازین اوراله چیقارلر. اهالینك قسم كلیسی تركمان و ایرانی اوله‌رق مسلم اولوب، یالكز ٢٥٠٠ یهودی، ١٠٠٠ قدر ارمنی، آنجق ١٠٠ قدر اجنبی و ١٥٠ كبر یعنی زردشتی واردر.

طهران یكی بر شهر اولوب ، جوارنده ویرانه‌لری موجود اولان (ری) شهری معمور ایكن ، طهران كوچك بر قریه‌دن عبارت ایدی. حتی یاقوت حموی «معجم البلدان» نده بو صورتده تعریف ایدوب ، (ری) قربنده برقریه اولدیغنی یازیور. (ری) شهری مغوللر طرفندن تخریب اولنوب ، بر دها خرابیتدن باش قالدیره‌مامغله ، جبال اوزرنده واقع (ورامین) شهری اونك یرینی طوتمش ایدی. ملوك صفویه‌دن شاه عباس ماضی (ری) شهرینی احیا ایتمك فكریله طهران قریه‌سنی بر قصبه حالنه قویه‌رق ، بر سور و خندقله احاطه، وجامع وكاروانسرای و چارشی كبی بعض ابنیه انشا ایلمشدی. ورامینك تدنیسندن وخرابه یوز طوتمسندن بالاستفاده، طهران توسع وترقی‌یه باشلامش ایسه‌ده، افغانلیلرك هجومنده تخریب اولنمشدی. نهایت شمدیكی دولت ایرانیه‌نك مؤسسی آقا محمد خان، منسوب بولندیغی تركمان عشایرینك موطنلری قربنده بولنمسی سببیله ، طهرانی پایتخت اتخاذ ایتمش؛ و او وقتدن بری شهر ترقیده بولنوب، علی الخصوص الیوم حكمدار بولنان ناصر الدین شاهك زماننده خیلی اعمار و تزیین اولنمشدر. كوی حالنده ایكن دخی بعض مشاهیر علمانك مسقطرأسی بولنمشدر. (طهرانی) نسبتیله معروف مشاهیرك بعضیسی‌ده اصفهان قربنده بواسمله بولنمش دیگر برقریه‌دندر.

طهفه { (یاخود طهیه بن زهیر النهدی) صحابه‌دن اولوب، طقوزنجی سال هجریده اکثر وفود عرب میاننده نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش، والفاظ غریبه‌یی جامع بر نطق بلیغ ایراد ایلمشیدی. — (طهفه یاخود طخفه بن قیس الغفاری) دخی صحابه‌دن اولوب، بر حدیث شریفك راویسیدر.

طهماسب { (شاه —) ملوك صفویه‌دن ایکی ذاتك اسمیدر:

برنجیسی ملوك مذكوره‌نك ایكنجیسی اولوب، دولت صفویه‌نك مؤسسی شاه اسماعیلك اوغلیدر. ٩١٩ تاریخنده طوغوب، ٩٣٠ تاریخنده پدرینه خلف اولمش؛ وخراسانده اوزبكلرله محاربه ایدوب، غالب كلمش ایسه‌ده، قانونی سلطان سلیمان خانه قارشی طیانه‌میوب، تبریز و همدان جهتلری و بر ایكنجی محاربه‌ده نخجوان طرفلری دولت علیهٔ عثمانیه‌نك ضبطنه كچمش ایدی. ٩٥٥ ده همایون شاهه امداد ایچون هندستانه كیده‌رك، موفق اولمش ایدی. ٥٤ سنه حكومت سوردكدن صكره، ٩٨٣ تاریخنده، ٦٥ یاشنده اولدیغی حالده، قزوینده وفات ایدوب، نعشی مشهده نقل ودفن اولنمشدر. حسن خطی وطبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، شراب ونبكدن توبه‌سی حقنده سویلدیكی شورباعی جملهٔ اشعارندندر:

یكچند پی زمرد سوده شدیم
یكچند بیا قوت تر آلوده شدیم
آلودكئ بود بهر رنك كه بود
شستیم باب توبه آسوده شدیم

— ایكنجیسی ملوك مذكوره‌نك اخیری اولوب، شاه حسینك اوغلیدر. پدرینك محمود افغانی طرفندن اسقاطندن صكره، صبی اولدیغی حالده، مشهور نادر شاه طرفندن اسماً ملوك صفویه تختنه اجلاس اولنمش؛ ونادر شاه بوكا منسوبیتله (طهماسب قلی خان) نامنی آلمش ایسه‌ده، حكم و اقتدار نادر شاهك النده بولنوب، شاه طهماسب بركونه حكم ونفوذه مالك اوله‌مامش؛ و ١١٥١ تاریخنده، نادر شاه هندستانده فتوحاتله مشغول ایكن، وفات ایتمكله سلالهٔ صفویه منقرض اولمشدر.

طهماسب قلی خان { [«نادرشاه» ماده‌سنه مراجعت.]

طهمورث { ایرانك خرافاتله مخلوط اولان تاریخ قدیمنه كوره، پیشدادیان سلاله‌سنك اوچنجی حكمداری اولوب، هوشنك بن سیامك بن كیومرثك اوغلیدر. كویا آبا و اجدادینه مسلط اولان دیولری باغلامغله، (دیوبند) لقبیله شهرت بولمشدر. اوتوز سنه حكم سوردیكی مرویدر. برادر ویا برادر زاده‌سی اولان مشهور جمشید خانی اولمشدر.

طَی { قبائل عربدن بیوك بر قبیله اولوب، جزیرة العربك شمال غربی جهتنده ساكن ایدیلر. بو قبیله‌یه منسوب اولانلر (طائی) لقبیله معروف اولوب، اك مشهورلری سخاوتده اسمی ضرب مثل حكمنه كچمش اولان حاتم طایی ایله شاعر شهیر ابو تمام طایی وسائرلریدر. — الیوم دیار بكر و موصل ولایتلرنده ماردین ایله سنجار و خابور ایله دجله آره‌لرنده‌كی اراضیده بو اسمله بر قبیله بولنوب، جزیرة العربك مذكور طی قبیله‌سندن منشعب اوله‌جغی آكلاشیلیور.

طَیّار { جعفر بن ابی طالب (رضه) ك لقب شریفیدر. [«جعفر طیار» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

طیار پاشا { (محمود —) وزرا و شعرادن اولوب، طربزون والیسی جانیكلی بطال پاشانك اوغلیدر. ١٢٠٥ تاریخنده انابه محافظی ایكن، اسارته دوشوب، ١٢٠٨ ده قید اسارتدن تخلیصله، درسعادته كله‌رك، ١٢١٥ ده با رتبهٔ وزارت طربزون والیسی اولمش؛ و بعده فرمانلی اولمغله، قریمه قاچوب، سلطان مصطفی خان رابع زماننده مظهر عفو اوله‌رق، درسعادته عودت ایتمش؛ و ١٢٢٢ ده مسند قائممقامی‌یه نصب اولنمش؛ و بر سنه صكره عزل، وابتدا دیمتوقه‌یه بعده حاجی اوغلی بازارینه نفی اولنه‌رق، ینه او سنه اوراده مقتولاً وفات ایتمشدر. مرتب دیوانچه‌سی واددر.

طیار محمد پاشا { دور سلطان مراد خان رابعده صدارت عظمی مسندینه كچن وزرادن اولوب، نصوح پاشا كتخداسی مصطفی پاشانك اوغلیدر. بر قاچ الویه‌ده متصرفاق ایدوب، عربانه قارشی دخی ابراز شجاعت ایتمش اولدیغندن، (طیار) لقبیله تلقیب اولنمشیدی. ١٠٤٨

تاریخنده دیار بکر محافظی ایکن ، بیرام پاشا یرینه مسند صدارته ترفیع اولنمش؛ و بغداد سفری زمانی اولمغله، شهر مذکوری محاصره ایدوب، فتحی تقرب ایتمش اولدیغی حالده ، سنهٔ مذکوره‌ده قورشون اصابتیله شهیداً وفات ایتمشدر. مدت صدارتی ٤ آی و اون کوندر. جسور ومدبر بر وزیر ایدی.

طیان { ایران شعراسندن اولوب، خراسانده قاین مضافاتندن اولان (بم) قصبه‌سندندر. شو ایکی بیت اونکدر:

حله باف بوستان شد باد نوروزی مکر
باغ ازو جنت صفت کشت وزمین کردون اثر
کسوت زر بفت پوشید ست پنداری چمن
پرنیان سبز کستر دست کوئی بر شمر

طیب { (بن عبدالله الداری) صحابه‌دن اولوب، برادری ابو هنده و دیکر بعض ذواتله برابر نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ و جانب رسالتپناهیدن عبدالرحمن تسمیه بیورلمش ایدی.

طیب { (احمد شاه یاخود ابراهیم شاه) مشاهیر خطاطیندن اولوب ، ماوراء النهرلیدر. ٦١١ تاریخنده وفات ایتمشدر. — (نصرالله طیب) اسمنده دیکر برخطاط دخی بولنوب، قندهارلیدر.

طیب { واسط ایله خوزستان آره‌سنده بر قصبه اولوب ، یاقوت حموی دیورکه اهالیسی الی یومنا هذا نبط لسانیله متکلمدرلر.

طیبویه { (شمعون الراهب) ظهور اسلام دورنده کسب شهرت ایدن اطبای نصرانیه‌دندر.

طیبه { مدینهٔ منوره‌نك اسملرندندر. —(ط) نك کسریله‌ده زمزمك اسامیسندندر.

طیبی { (شرف الدین حسین بن محمد بن عبدالله) مشاهیر علمادن اولوب، حدیث وتفسیر و ادبیاتده ید طولی صاحبی ایدی. ٧٤٣ تاریخنده وفات ایتمشدر. «تفسیر القرآن» عنوانیله بر تفسیر شریفی، «کشاف» ه بر شرحی و «تبیان» عنوانیله برتألیفی و سائر بعض آثاری واردر.

طیبی { (مصطفی —افندی) متأخرین شعرا وخطاطین عثمانیه‌دن اولوب، بروسه‌لیدر. شهر مذکورده سلطان اورخان غازی جامع شریفی خطیبی ایدی. ١١٧٤ تاریخنده وفات ایتمشدر.

طیری { (محمد ربیع) متأخرین شعرای ایراندن اولوب ، اصفهانلیدر. زرکشلکله مشغول اولوب، قره‌سودایه مبتلا اولمغله، ١١٥٩ ده کندینی بر قیویه آته‌رق ، اتلاف نفس ایتمشدر. شو نظم جملهٔ اشعارندندر:

بدی هم بابدی پاداش کردن
نه کار مردم آزاده باشد
کسی کافکندت پابرسرت هست
تودستش کیر اکر افتاده باشد

طیسانیه { اندلسده اشبیلیه مضافاتندن برقصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

طیسفون { (یاخود طیسفونج ویا طوسفون) ایوان کسرانك بولندیغی برشهر قدیم ویرانه‌سی اولوب ، بغداددن اوچ فرسخلق مسافه‌ده بولندیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطور بولنمغله ، اسکی یونان و شمدیکی آوروپا مورخین و جغرافیونینك (اکتسیفون Ctésiphon) اسمیله ذکر ایتدکلری شهرك عینی اولدیغی آکلاشیلیور.

طیغان { (یاخود تاغانروغ Taganrog) روسیه‌نك جنوبنده دون قزاقلری ایالتنده و (نوووچرقاسق) ك ٩٤ کیلومتره غرب جنوبیسنده و آزاق دکیزینك شمال شرقی ساحلنده قضا مرکزی بر شهر و اسکله اولوب ، ٥٦٠٤٥ اهالیسی، بیوك تجارت لیمانی، درت میدانی، چارشیسی، ٩ کلیساسی، ایمپراطوره مخصوص بر سرایی ، عمومی باغچه‌سی ، ایچ یاغی و توتون و مقارنه فابریقه‌لریله پك ایشلك تجارتی واردر.

طیفوری { (عبدالله —) مشاهیر اطبادن اولوب، خلیفهٔ عباسی مهدینك رجالندن طیفورك طبیب خصوصیسی ایکن، بعده خلیفهٔ مشارالیه و صکره خلیفه هادی‌یه انتساب ایده‌رك، و عندلرنده قدر واعتباری آرته‌رق ، پك چوق انعام واحسانلرینه نائل اولمشیدی. اوغلی زکریا وطورونی اسرائیل بن زکریا الطیفوری دخی مشاهیر اطبادندر.

(حرف الطانك صوکی)

ظ

(باب الظاء ـ فصل الالف الخ)

ظافر { (اسماعيل بن عبدالرحمن بن اسماعيل بن عامر بن مطرف بن ذی النون) بشنجی قرن هجری اوائلنده اندلسده طلیطله یعنی تولده شهرینك امیری ایدی. ابن بغونش وسائر علما بونك زماننده یتیشمش، واحسانلرینه نائل اولمشلردر.

ظافر { (ملك — عمرو) خطهٔ یمانیه‌نك صوك امیری اولوب، سلطان سلیم و سلیمان زمانلرنده برمدت عساکر عثمانیه‌یه مقاومت ایتدکدن صکره فاتح یمن سنان پاشا طرفندن مغلوب اولمشدی.

ظافر { (بن جابر السکری) مشاهیر اطبای اسلامدن اولوب، عن اصل موصللی اولدیغی حالده، برمدت بغدادده تحصیل ایله مشغول اولەرق، ابو الفرج بن الطیب ایله دخی الفت ایتمش؛ وبعده حلبه کیدوب، بقیهٔ عمرینی اوراده کچیرمشدر. ۴۸۲ تاریخلرنده بر حیات ایدی. پدری جابر بن منصورالسکری ایله اوغلی موهوب بن ظافر وتورونی جابر بن موهوب دخی متعینان اطبادن بولنمشلردر. صاحب ترجمه‌نك علوم حکمیه ده و ادبیاتده دخی ید طولاسی و طبیعت شعریه‌سی وار ایدی. « مقالة فی الحیوان یموت مع ان الغذاء یخلف عوض مایتحلل منه » عنوانیله بر تألیفی واردر. شو قطعه جملهٔ اشعارندندر.

مازلت اعلم اولاً فی اول
حتی علمت بانی لا علم لی
ومن العجائب ان کونی جاهلاً
من حیث کونی انی لم اجهل

ظافر الحداد { (ابو المنصور — بن القاسم بن منصور الاسکندری) مشاهیر شعرای عربدن اولوب، ۵۲۹ تاریخنده مصرده وفات ایتمشدر. دمیرجیلکله مشغول ایدی. دیوان اشعاری مشهوردر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعار رائقه‌سندندر:

رحلوا فلولا اننی ارجو الایاب قضیلت نحبی
والله مـا فارقتهم لکننی فارقت قلبی

ظـافر بامر الله { (ابو منصور اسماعیل بن حافظ لدین الله عبد. المجید) ملوك فاطمیه‌نك اون ایکنجیسی اولوب، ۵۲۱ تاریخنده طوغمش؛ و ۵۴۴ تاریخنده، پدرینك وقوع وفاتی اوزرینه، قاهره‌ده تخته چیقوب، درت بیل ایله سکز آی حکومت سوردکدن صکره، ۵۴۹ ده وفات ایلمشدر . اوغلی فایز بنصرالله عیسی خلفی اولمشدر.

ظالم { صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمیدر: (ابو صفره ظالم بن سارق یاخود سراق الازدی العتکی) که مهلب بن ابی صفره‌نك پدریدر. — (ابو الاسود ظالم بن عمرو الثانی الدیلی) که صحبتی مختلف فیه اولوب، اقوای روایاته کوره مشاهیر تابعیندن واصحاب جناب مرتضویدندر؛ وجانب مشارالیهدن بصره والیلکنه نصب بیورلمشیدی. بعض اشعاری وعلم نحوك وضعنه مدخل وخدمتی واردر. ایکیسی‌ده کنیه‌لریله دها مشهوردرلر.

ظاهر { (سلطان —) عراق وآذربیجانده حکومت سورن ایلکانیان ملوکنك اخیری اولان سلطان احمد بن امیر شیخ اویسك اوغلی اولوب، پدری تیمورك خوفندن رومه ومصره التجا ایتدیکنده، کندیسی پدرینك ذی قیمت اموالنی آله‌رق، (ناجیه) قلعه‌سنه تحصن ایتمش؛ و ۱۲ سنه اوراده قالدقدن صکره، تیمورك اوطرفه تقربنی خبر آلمغله، قاچمش ایدی. بقیهٔ احوالی معلوم دکلدر.

ظاهر { (الملك الظاهر ابو الفتح غازی بن السلطان صلاح الدين ايوبی) بدرينك بالاستقلال مصره مالك اولديغی تاريخدن برسنه صكره يعنی ٥٦٨ تاريخنده قاهره‌ده طوغمش؛ و٥٨٢ تاريخنده عمی ملك عادلك يرينه حلب امارتنه تعيين اولنه‌رق، ٣١ سنه كمال عدل وحقانيتله اجرای امارت ايتدكدن‌صكره، ٦١٣ تاريخنده حلبده وفات ايدوب، قلعه درونده دفن اولنمش؛ وبعده اوغلنك اتابكی شهاب الدين طغريل قلعه‌نك آلتنده برمدرسه بنا ايتديكنده، نعشنی اورايه نقل ودفن ايلمش‌ايدی. اوغلی ملك عزيز محمد خلفی اولوب، حلب حكومتی خيلی وقت بونك سلاله‌سنده قالمش؛ وبو سلاله‌دخی ملوك ايوبيه شعباتندن بولنمشدر.

ظاهر { (الملك الظاهر) [«بيبرس» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

ظاهر { (الملك الظاهر) مصرده حكومت سورن غلامان چراكسه‌دن بش كشينك لقبيدر. [«ططر، چقمور، تمربغا، ايلبای وقانصو» ماده‌لرينه مراجعت بيوريله.]

ظاهر { مصرده فسطاط يعنی قاهره قربنده بر بيوك قريه اولديغی جغرافيون عرب آثارنده مسطوردر.

ظاهر بامرالله { (محمد بن الناصر لدين‌الله احمد) خلفای عباسيه‌نك اوتوز بشنجيسی اولوب، ٦٢٢ تاريخنده بدرينه‌خلف اولمش؛ ويالكز طقوز بچق آی حكومت سوروب، ٦٢٣ ده وفات ايتمشدر. عادل ومرحمتلی برحكمدار ايدی. دجله اوزرنده بركوپری ياپديرمشدی.

ظاهر لاعزاز دين الله { (ابو هاشم علی بن‌الحاكم) ملوك فاطميه‌نك يدنجيسی اولوب، ٣٩٥ تاريخنده قاهره‌ده طوغمش؛ و ٤١١ ده، بدرينك نابديد اولمسندن برقاچ كون صكره، جلوس ايدوب، ١٦ سنه حكومت سوردكدن صكره، ٤٢٧ ده وفات ايتمشدر. زماننده حلب بنی‌مرداسك ضبطنه كچمش؛ وشام جهتندن برخيلی يرلر الدن چيقمش ايدی.

ظاهری { (ابو سليمان داود بن علی بن خلف الاصبهانی) ائمهٔ فقهاء شافعيه‌دن و مشاهير علما ومحدثيندن اولوب، ظاهريه تعبيراولنان‌مذهب‌مخصوصك موجديدر. ابا واجدادی اصفهانلی اولوب، كنديسی ٢٠٢ تاريخنده كوفه‌ده طوغمش؛ و بغدادده نشأت ايدوب، ٢٧٠ تاريخنده اوراده وفات ايتمشدر. فضل و تقواسی دخی علی درجه‌سنده ايدی.

ظاهری { (ابو بكر محمد بن داود بن علی الاصبهانی) آنف الترجمه ابو سليمان داود ظاهرينك اوغلی اولوب، بو دخی فقه و حديثده و ادبيات و شعرده عصرينك فريدی ايدی. بدرينك وفاتنده، هنوز شاب اولديغی‌حالده، اونك يرينه كچوب، تدريسه باشلامش؛ و «زهره» عنوانيله غرائب و ادبياته دائر بك معتبر بركتاب يازمشدر. فقهه دائر دخی «كتاب الوصول الی معرفة الاصول»، «كتاب‌الانذار»، «كتاب الاعذار»، «كتاب الانتصار» وسائر عنوانلرله برخيلی تأليفاتی واردر. ابو العباس ابن سريج ايله مشاعره‌لری واردر. ٢٩٧ تاريخنده ٢٤ ياشنده وفات ايتمشدر. شو بر ايكی بيت جملهٔ اشعارندندر:

لكل امرئ ضيف يسر بقربه
ومالی سوی الاحزان والهم من ضيف
له مقلة ترمی القلوب باسهم
اشد من الضرب المدارك بالسيف
يقول خليلی كيف صبرك بعدنا
فقلت وهل صبر فاسئل عن كيف

ظاهری { (الملك المؤيد شيخ محمودی) [«محمودی» ماده‌سنه مراجعت.]

ظبيان { صحابه‌دن اوچ ذاتك اسميدر: (ظبيان بن ربيعة الاسدی) كه اهل رده زماننده اسلامده ثبات ايدوب، طليحه‌يه جواب ويرمشيدی. — (ظبيان بن عماره) كه صحابه‌دن معدود ايسه‌ده، طوغريدن طوغری‌يه روايت احاديث‌شريفه ايتميوب، حضرت علی (رضه) دن روايت ايتمشدر. — (ظبيان بن كدادة الايادی ياخود الثقفی) كه طبيعت شعريه‌سی اولوب، حق حضرت نبويده شو ايكی بيتك قائليدر:

و اشهد بالبيت العتيق و بالصفا
شهادة من احسانه متقبل
بانك محمود لدينا مبارك
وفی امين صادق القول مرسل

ظبيه { (بنت البراء بن معرور) صحابيات‌دن اولوب، ابوقتادة الانصاری‌نك والده-

سیدر. جمعه نمازیله جهادك قادینلره واجب اولمدیغی حقنده‌کی حدیث شریف صاحبۀ ترجمه‌یه خطاباً ایراد بیورلمش؛ و بونك طرفندن روایت اولنمشدر. — ابو موسی الاشعرینك والده‌سی (ظفیه) نك دخی اسمی ظبیه اولدیغی مرویدر.

— (ظبیة الوادی) مشاهیر مغنیاتدن و (ظبیه بنت وزبر الباهلیه) دخی «اغانی» ده مذکور ادیبه‌لردندر.

ظریفی { سلطان بایزید خان ثانی دوری شعراسندن اولوب، کوینك قصبه‌سندندر. نقله شایان اشعارینه دسترس اولنه‌مدی.

ظریفی { (شیخ عمر — افندی) متأخرین شعرای عثمانیه‌دن وطریقت سعدیه مشایخندن اولوب، روسچقلیدر. ١٢١٠ تاریخنده وفات ایتمشدر. منظوم برنصیحتنامه‌سیله بردیوانچه‌سی واردر. شو بیت مذکور نصیحتنامه‌سندندر:

کمسه‌یی بهتان ایله آلمه دله
طاغله طاشدن آغر بهتان هله

ظریفی { (محمد بیك) ایران شعراسندن اولوب، ساوه قصبه‌سندن وحریفی مریداننددر. شاه‌طهماسب ماضی زماننده یاشایوب، بعده هندستانه سیاحتله، حرمت و رعایته نائل اولمشیدی. شو بیت اونکدر:

دوش غوغای سکان تو بکوشم آمد
مردم ازر شك که آیا که کذشت ازکویت

ظفار { یمنده صنعا قربنده مشهور بر شهر قدیم اولوب، ملوك حمیرك پایتختی بولنمشیدی. الیوم خراب اولوب، بعض ویرانه‌لری موجوددر. — جزیرة العربك ساحل جنوبیسنده و (شحر) خطه‌سنده دخی بو اسمله برقصبه بولنیور.

ظفر { (ظفرالدین) ایران شعراسندن اولوب، همدانلیدر. ملکشاه سلجوقینك خدمتنده بولنمشدر. شو قطعه اونکدر:

بهنر باش هرچه خواهی کن
نه بزرکی بمادر و پدرست
نافۀ مشك را ببین بمثل
کاین قیاس بدیع معتبرست

ظل الله { (قطب شاه محمد قلی) هندستانده دکن ملوکندن وشعرادن اولوب، ٩٨٩ تاریخنده ١٢ یاشنده ایکن تخته چقمش؛ و ١٠٢١ ده وفات ایتمشدر. شو بیت جملۀ اشعارندندر.

تعالی الله چه حسنست این بنازم صنع یزدانرا
که در آیینۀ روی تو دیدم صورت جانرا

ظلتین { طرابلس غرب ولایتنك خمس سنجاغنده و ساحل بحرده قضا مرکزی برقصبه اولوب، کوزل وصاغلام هواسی واردر.

ظهوری { قدمای شعرای عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی مناسترلی اولوب، دلبند زاده فامیلیاسنه منسوب ایدی. کمال پاشا زاده‌نك درسنه دوامله طریق قضایه سالك اولمش؛ و ینه مناسترده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

کورمیلدن کوزم اول غنچۀ کل پیرهنی
لاله کون ایتدی باشم قانیله صحن چمنی

— ایکنجیسی شاملی اولوب، پدری اوراده محاسبه‌جی وکندیسی تیمار صاحبی ایدی. شو بیت اونکدر:

بی موزه قدم با صدوغنه خاکه طارلمش
بر نقش بکر موزه زمانیله زمینه

ظهوری { ایران شعراسندن دخی بروجه زیر اوچ ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی خراسانده‌کی ترشیز قصبه‌سندن اولوب، هندستانه رحلتله، دکن ملوکندن ابراهیم عادلشاه ثانینك خدمتنه کیرمش؛ و ٤٠٠٠ بیتی حاوی اولان مشهور ساقی نامه‌سنی بونك نامنه یازمشدر. مرتب دیوانی و «کلزار ابراهیم»، «خوان خلیل»، «رسالۀ نورس» عنوانلریله اوچ رساله‌سی و دیکر بعض منظومه‌لری دخی واردر. ١٠٢٦ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت اونکدر:

بهارست بی‌می حرامست زیست
بر احوال زهاد باید کریست
بهارست رخت ورع کن کرو
می کهنه دارد کنون سال نو

— ایکنجیسی تبریزلی اولوب، شو بیت اونکدر:

چه رشك میبری ای دل بکشتکان غمش
توهم بمقصد خود میرسی شتاب مکن

— اوچنجیسی شیرازلی اولوب، ملا وحشی یزدینك تلامذه‌سندندر. شو قطعه اونکدر:

تو پاك دامنی از ما زرشك نزد یکست
که سر بوادیٔ تهمت دهی کمان مرا
اکر دروغ وکر راست حرفها دارم
زغیر زود ببر یا ببر زبان مرا

ظهیر { صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمیدر: (ظهیر بن رافع بن عدی الانصاری الاوسی) که عقبهٔ ثانیه و بدر غزالرنده بولنمش؛ و بر روایتده بدرده بولنمیوب، احد غزاسنده و اوندن صکره‌کی غزوانده حاضر بولنمش؛ وبعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. اسید بن ظهیرك پدری و رافع بن خدیجك عمیدر. — (ظهیر بن سنان الاسدی) که اهل حجازدن معدوددر.

ظهیر { (ظهیرالدین) ایران و هند شعراسندن بروجه زیر درت ذاتك اسم وتخلصیدر:

برنجیسی (ابو الفضل ظاهر بن محمد فاریابی) اعاظم شعرادن اولوب، خوارزمده‌کی (اورکنج) قصبه‌سندن اولدیغی حالده، اکثر عمرینی تبریزده کچیرمش؛ و ۵۹۸ تاریخنده اوراده وفات ایدوب، سرخاب طاغنده خاقانینك یاننده دفن اولنمشدر. طغانشاه اتابك محمد بن ایلدکزك مداحلرندن بولنمشدر. اشعارینی انورینك اشعارینه ترجیح ایدنلر واردر. بر چوق هجویه‌لری ومرتب دیوانی واردر. شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

مرا زدست هنرهای خویشتن فریاد
که هریکی بدکر کونه داردم ناشاد
بزرکتر زهنر در عراق عیبی نیست
زمن مپرس که این نام برتوچون افتاد

— ایکنجیسی (ظهیرالدین شقروه) اصفهانلی اولوب، سالف الترجمه شرف الدین شقروه‌نك برادری وبر روایتده عم زاده‌سیدر. شو رباعی اونکدر:

در زیر کلاله اش کل ولاله ببین
زیر هر مودلی و صدناله ببین
سالی که بود دوازده‌مه دیدی
برخیز ومهی دوازده ساله ببین

— اوچنجیسی (ملا ظهیر بن ملا مراد تفرشی) کندیسی و پدری مشاهیر علمادن اولوب، هیئت وحساب وهندسه‌ده ید طولی صاحبی ایدی. شو بیت اونکدر:

زخود میرفتم از دورت اکر نظاره میکردم
بیابان در بیابان خویشرا آواره میکردم

— دردنجیسی (ظهیرالدین بن منشی مسعود بلکرالی) هندستان شعراسندن اولوب، اود حکومتنده بعض مناصبده بولنمش؛ و خطهٔ مذکوره انکلیزلرك النه کچدکدن صکره، ادبیات فارسیه تدریسیله مشغول اولمشدر. «ظهیرالانشا»، «ظهیر الایمان»، «اسرار کربلا» و «اسرار واجدی» عنوانلریله درت رساله‌سی واردر. ۱۱۹۲ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

کفتم که باشد یارتو کفتا که بخت من بود
کفتم ظهیر خسته جان کفتا زاغیار منست

ظهیر { (خواجه —) سربداران ملوکنك سکزنجیسی اولوب، ۷۵۹ تاریخنده برادری خواجه یحیانك قتلی اوزرینه، مسند امارته کچمش؛ ویالکز برسنه حکومت سوردکدن صکره، ۷۶۰ ده کندی اختیاریله فراغت ایدوب، پهلوان حیدر خلفی اولمشدر.

ظهیرالدین بخاری { (ابو بکر محمد بن احمد) مشاهیر فقهادن اولوب، «الفتاوی الظهیریه» عنوانیله بر مجموعهٔ فتاویسی واردر. ۶۱۹ تاریخنده وفات ایتمشدر.

ظهیرالدین عیسی { شیخ احمد جامك اوغلی اولوب، «رموز الحقایق» عنوانیله برکتابك صاحبیدر.

ظهیرالدین فاریابی { [«ظهیر» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

ظهیرالدین مرعشی { «تاریخ طبرستان»ك مؤلفیدر.

ظهیرالدین مخدوم { مصر علماسندن اولوب، پورتکیزلیلرك هندستان سواحلنه تسلطلرنده هند ملوکنك استمدادی اوزرینه، اورایه اعظام بیوریلان عثمانلی دونغماسیله کیده‌رك، ملاباره قالمش؛ و ۹۸۷ تاریخ هجریسنده لسان عربیده ملابار تاریخنی یازمشدر.

ظهیرالدین نیشابوری { مفسریندن اولوب، ۵۷۷ تاریخلرنده «البصایر» عنوانیله بر قاچ جلد اوزره بر تفسیر شریف یازمشدر.

ظهیر کرمانی { ایران متأخرین شعراسندن اولوب، «مجموعة البحرین» عنوانیله ۱۱۶۲ تاریخلرنده برمنظومه یازمشدر.

(حرف الظانك صوکی)

ع

(باب العين ـ فصل الالف الخ .)

عابد { ایران شعراسندن اولوب، اصفهانلیدر. شاه طهماسب اول زماننده یاشامشدر. شو بیت اونکدر :

مارا بلبت سبزهٔ خط راه نماشد
سرزد خط سبز تو وخضر ره ماشد

عابد { (خواجه عبدالرحیم) هندستان شعرا سندن و خواجه عبدالله احرارك احفادندن اولوب، دهلی شهرنده نشأت ایتمشدر . بر ایکی دیوانی اولوب، اشعاری کربه شتر واقع اولمشدر. شو بیت اونکدر :

بیك پا ایستاده درچمن سرو
بدین آزادکیها بندهٔ کیست

عابدة الجهنیه { (بنت محمد) فاضلهٔ شاعره و خطاطه بر خاتون اولوب وزرادن عمر بن شیزرك زوجه‌سی ایدی .

عابدة المدنیه { اندلس ادیبه‌لرندن اولوب، (دحون) لقبیله ملقب حبیب بن الولید المروانینك ام الولد جاریه‌سی ایدی . من اصل مدینه‌لی اولوب، بنی امیه‌دن محمد بن یزید بن مسلمه‌نك مملوکه‌سی ایکن ، بونك طرفندن موسی الیه دحونه هبه اولنمشدی. هر نه قدر کوزل اولمیوب، اسمر ایدیسه‌ده، فضل وکمالیله مشهوره اولوب ، امام مالك حضرتلرندن وسائر مدینه علماسندن اون بیك حدیث شریف اسانیدیله روایت ایتمشدر .

عابِر { هود (عم) ك نام دیکریدر. [«هود» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

عابس { صحابه‌دن اوچ ذاتك اسمیدر: حویطب بن عبد العزینك کوله‌سی ، که «و من الناس من یشری نفسه ابتغاء مرضات الله» آیت کریمه‌سنك بونکله صهیب، عمار، سمیه، یاسر، بلال وجناب حقنده نازل اولدیغی مرویدر. مشرکینك عذابنه دوچار اولمشیدی . — (عابس بن ربیعه بن عامر الغطیفی) که عبدالرحمن بن عابسك پدریدر. اوغلی کندیسندن روایت ایتمشدر . — (عابس بن عبس الغفاری) که کوفه‌یه نازل اولمشدی.

عابود { فلسطینده قدس جوارنده بر کوچك قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

عاتکه { صحابیاتدن بر وجه آتی یدی خاتونك اسمیدر : (عاتکه بنت اسید بن ابی العیص بن امیة القرشیه) که فتح مکه کونی اسلامه کلمشدر. — (ام معبد عاتکه بنت خالد الخزاعیه) که اکثم بن ابی الجون الخزاعینك زوجه‌سی اولوب ، فخر کائنات (صلعم) افندمز مدینه‌یه هجرتلرنده بونك منزلنه نازل اولمش؛ وسوتسز بر قیونی صاغه‌رق ، اظهار معجزه بیورمشلردی. — (عاتکه بنت زید بن عمرو بن نفیل القرشیه العدویه) که عمر بن الخطاب (رضه) افندمزك عم زاده‌سی اولوب، نسبلری نفیلده برلشیر. سعید بن زیدك همشیره‌سی و عبدالله بن ابی بکر (رضهما) نك زوجه‌سی ایدی. فوق العاده حسنی برخاتون اولمغله، زوجنك کندیسنه محبتی زیاده اولوب، بو محبت کندیسنی عبادت وجهاددن آلیقو- یمقدن ، حضرت صدیق اوغلنی بو خاتونی تطلیقه اجبار ایتمش ایسه‌ده، بعده طرفینك تلهفنی و بو بابده سویلدکلری اشعاری ایشیدنجه، یکیدن تزوجنه مسا- عده بیورمشلردی . مشارالیه عبدالله بن ابی بکر (رضهما) طائف غزاسنده شهید اولمش ؛ و عاتکه ادیبه وشاعره برخاتون اولمغله، حقنده برطاقم مرثیه‌لر سویلمشدی، که شو ایکی بیت اوندندر :

رزئت بخير الناس بعد نبيهم
وبعد ابى بكر و ما كان قصراً
فآليت لاتنفك عينى حزينة
عليك ولاينفك جلدى اغبرا

بعده حضرت عمر بن الخطاب (رضه). واروب، واقع اولان ولیمه‌ده حاضر بولنان حضرت علی بن ابی طالب (رضه) عاتکه‌یه شو ایکی بیتك ایکنجیسنی اوقویه‌رق، بو سوزك نره‌ده قالدی؟ دیدکده، پك چوق اغلامشیدی. حضرت عمر (رضه)ك شهادتندن صکره حضرت زبیر بن عوام (رضه). وارمش؛ و بونلرك دخی وقوع شهادتنده جانب مرتضویدن طلب بیورلمش ایسه‌ده، بنم زوجلرم دائما شهید اولیور، حالبوکه سز اسلامه لازمسکز، دیه‌رك رضا ویرمه‌مشیدی. مسجده کیدوب جماعتله نماز قیلمق عادتی اولوب، واردیغی قوجه‌لره بو عادتنه مانع اولمامنی شرط قوور ایمش. حضرت عمر و زبیر (رضهما)نك شهادتلری حقنده دخی مرثیه‌لری واردر. حضرت امام حسین (رضه). دخی واروب، کربلاده حاضر بولندیغی و شهادت حضرت امام حقنده مرثیه‌لر سویلدیکی دخی «مشاهیر النسا»ده و سائر بعض کتبده بیان اولنیورسه‌ده، ابن اثیر «اسد الغابه»ده حضرت امامه واردیغنی ذکر ایتمیور. — (عاتکه بنت عبدالمطلب بن هاشم القرشية الهاشمیه) که فخر کائنات (صلعم) افندمزك عمه‌سی اولوب، اسلامنده اختلاف واقع اولمشدر. مکه‌نك جانب نبویدن فتحی بشعر بر رؤیا کورمش ایدوکی، وبو رؤیانك شیوع بولمسیله، ابوجهلك بادئ تعریض واستهزاسی اولدیغی مشهوردر. ابو امیه بن المغیرة المخزومینك زوجه‌سی و عبدالله و زهیر و قریبه‌نك والده‌سی ایدی. — (عاتکه بنت عوف بن عبد عوف القرشیه الزهریه) که عشرهٔ مبشره‌دن عبدالرحمن بن عوف حضرتلرینك همشیره‌سی ومسور بن مخرمه‌نك والده‌سی اولوب، همشیره‌سی شفاء ایله برابر مدینه‌یه هجرت ایتمشدی. — (عاتکه بنت نعیم بن عبدالله العدویه) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (عاتکه بنت الولید بن المغیرة المخزومیه) که خالد بن ولید حضرتلرینك همشیره‌سی و صفوان بن امیة الجمحینك زوجه‌سی اولوب، مومی الیهك آلتی قاریسی اولمغله، اسلامه کلدیکنده ایکیسنی تطلیقه مجبور اولمش؛ و عاتکه‌یی حضرت عمر (رضه)ك زمان خلافتنده تطلیق ایتمش ایدی.

عاتکه (معاویه‌نك قیزی اولوب، شاعر ابو دهبل کندیسنه آشفته اولمغله، اشعارنده اسمنی یاد ایتدیکندن، معاویه لسانتی قطع ایچون کندیسنه بر چوق احسانلر ایتمشدی. — یزید بن معاویه‌نك حفیده‌سی (عاتکه بنت عبدالله بن یزید) دخی حسنی برخاتون اولوب، شاعر احوص کندیسیله تغزل ایتمشدر. — (عاتکه بنت شهده) ملوك امویه‌دن ولید بن یزیدك جاریه‌سی مشهوره برخواننده ایدی. — (عاتکة القنویه) ورع و تقواسیله مشهوره‌در.

عاد (بن حوص بن ارم بن سام بن نوح) یمن جهتنده ساکن بولنمش اولان و (قوم عاد) اسمیله معروف بولنان عرب عاربه‌نك جداعلاسی ظن اولنور. شداد وشدیدبونك اوغللری اولمق اوزره بعض تواریخده مذکور ایسه‌ده، بو ایکی برادرك پك مؤخر و ملوك حمیریه یعنی تبابعه‌دن معدود اولدقلری آکلاشیلیور. قوم عادك اولدقچه حضریت ومدنیته نائل بولنمش اولدقلری یمن وحضر موت جهتلرنده الیوم موجود و نظر عبرتله مشهود اولان شهر و قصبه و صو بندی کبی ابنیهٔ جسیمه‌نك خرابه‌لریله مستدلدر. حضرت هود (عم) ی تصدیق ایتمیوب، کفر وضلالتده اصرار ایتدکلریچون، ریح صرصر ایله محو و هلاك اولدقلری قرآن کریمده مذکوردر.

عادل (ملك —) مصر و شامده حکومت سورن ملوك ایوبیه‌دن ایکی کشینك لقبیدر:

برنجیسی (ملك عادل سیف الدین ابو بکر بن ایوب شادی) ملوك مذکوره‌نك دردنجیسی اولوب، صلاح الدین ایوبینك برادریدر. مشارالیه صلاح الدینك تورونی محمدالمنصوردن صکره ٥٩٦ تاریخنده جلوس ایتمش؛ و او وقته‌دك ملوك ایوبیه قاهره‌ده (دار الوزاره) دینلن قوناقده اقامت ایتمکده ایکن، کندیسی قلعة الجبلده برسرای عالی بنا ایدوب، مسکن اتخاذ ایلمش ایدی. ١٩ سنه حکومت سوروب، اهل صلیبی قدسدن چیقارمق ایچون چوق اوغراشمش؛ و اوراده حرب و جدالله مشغول ایکن، فرنکلر

دمیاطی محاصره ایتدکلرندن، اوغلی ملک کامل ناصر الدین محمدی دفعلرینه مأمور ایتمش ایدی . ٦١٥ تاریخنده دمشقه قریب (عالقین) نام محلده وفات ایتمشدر . اوغلی مشارالیه ملک کامل ناصر الدین خلفی اولمشدر .

— ایکنجیسی (ملک عادل ابوبکر) ملوک مذکورەنک آلتنجیسی و ملک کامل ناصر الدین محمد بن ملک عادل سیف الدین ابو بکرک اوغلی اولوب ، (ملک عادل صغیر) دیمکله معروفدر. پدرینک وفاتی اوزرینه، ٦٣٥ تاریخنده ، دمشقده پدرینک یاننده بولنمغله، تختنه جلوس ایتمش؛ و ایکی سنه حکومت سورمشدر. لهو ولعبه مائل وکوشک برآدم ایدی .

عادل { (ملک —) ینه مصروشامده حکومت سورن ممالیک اتراکدن ایکی کشینک لقبیدر .

برنجیسی (ملک عادل بدر الدین سلامش) ملوک مذکورەنک آلتنجیسی اولوب ، بشنجیلری اولان ملک ظاهر بیبرسک اوغلیدر . ٦٧٨ تاریخنده برادری ملک سعید ناصر الدین محمد برکتک برینه سلطان مصر اولمش ایسه‌ده، صغیر السن اولدیغندن اتابکی بولنان امیر سیف الدین قلاون ادارهٔ ملک ایتمش؛ واوچ آی صکره کندیسنی اسقاطله، حکومتی ضبط ایلمشدر .

— ایکنجیسی (ملک عادل زین الدین کتبغا) ملوک مذکورەنک اونجیسی اولوب ، سیف الدین قلاونک کوله‌لرندن ایکن، محمد بن قلاونک صغیرالسن اولمسیله، ادارهٔ مملکته مقتدر اوله‌مامسی اوزرینه ، ٦٩٣ ده اتفاق امرا ایله مسند حکومته اقعاداولنمش؛ و ایکی سنه اجرای حکومت ایلمشدر .

عادل { (ملک —) مصر وشامده حکومت سورن ممالیک چراکسه‌نک یکرمی برنجیسی اولان طغانبایک دخی لقبیدر. [«طغانبای» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

عادل { (ملک —) موصل جهتنده حکومت سورن اتابکانک آلتنجیسی اولان (نور الدین آرسلانشاه) ک دخی لقبیدر [« آرسلانشاه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عادل { ایران شعراسندن اولوب ، خراسانلیدر. شو قطعه جملهٔ اشعارندندر:

آه و فریاد که آخر شدم ازیار جدا
چرخ بد مهر مراساخت زدلدار جدا
الله الله چه بلائیست که چون ماتمیان
من جدا گریه کنم دیدهٔ خونبار جدا
آه صد آه رفیقان که بصد حسرت ودرد
دل جدا شد زمن ومن شدم ازیار جدا

عادلجواز { وان ولایت وسنجاغنده وولایتک منتهای غرب شمالیسنده اوله‌رق وان کولنک شمالنده برقضا اولوب، جنوباً مذکور کول ایله ، شرقاً ارجیش قضاسیله ، شمالاً ارضروم ، غرباً دخی بتلیس ولایتلریله محدوددر . مرکزی کولک کنارنده و وانک ١٦٥ کیلومتره شمال غربیسنده واقع و ٢٥٠٠ اهالیلی جامع اولان (آرجیکه) قصبه‌سیدر. قضا آدین، طاشقین، آق‌تپه، پشته کمور و تورشنجق اسملریله ٥ ناحیه و٤٤ قریه‌یی حاوی اولوب ، ١٢٦٩٧ اهالیسی واردر، که بونک ٤٥٥٥ ی باشلیجه کرد اوله‌رق مسلم، ٧٤ ی یهودی وقصوری مذاهب ثلثه‌یه منقسم ارمنیدر. شمال وغرب جهتنده (سیپان) طاغی بولنوب ، انکری بتون قضاده یایلمغله ، اراضیسی طاغلق وآز منبتدر . قسم شمالیسنده واسعجه براورمان و ایچنده کوچک بر کول بولنوب، بوکولک آیاغی حکمنده اولان بر نهر صولردن دیکر برچای دخی آله‌رق، جنوبه طوغری جریانله، مرکز قضانک شرق طرفنده وان کولنه دوکیلور . قضانک شرق جهتنده دخی بر اورمان وایکی کوچک کول و ساحلک منتهای شرقنده‌کی بر کورفزک ایچنده برکوچک آطه واردر. مرکز قضانک اطرافنده خیلی باغچه‌لر بولنیور . مرکز قضا ایکی قسمدن عبارت اولمغله ، سورله محاط اولان یوقاری قسمی اسلام محله‌سی اولوب، قدیم برجامع شریفیله بر کلیساسی واردر . خرستیان محله‌سی اولان آشاغی قسمی باغ وباغچه‌لرله محاطدر . قصبه‌نک اوسطنده‌کی طاغدن اینن برصو بوباغچه‌لری اسقا ایدر . اهالی قضا باشلیجه زراعت وکراجیلقله مشغولدرلر .

عادل خان فاروقی { بو اسمله هندستانک گجرات خطه سنده طقوزنجی قرن هجری اواخریله اونجی قرن اوائلنده ایکی حکمدار کلمشدر.

عارض { جزیرة العربک یمامه خطه‌سنده ا... زون برطاغ اولوب ، یوبی او...

كونلك بر بول اولديغى «معجم البلدان» ده مسطوردر.

عارف { (فتح الله عجمى) قانونى سلطان سليمان خان دورى شعراسندن اولوب،
پادشاه مشار اليهك شهنامه‌جيسى ايدى؛ واسفار وغزواتى حقنده برچوق اشعار فارسيه سويلشدر. بدرى ادبا وخطاطيندن اولوب، القاص ميرزا معيتيله جانب رومه كلمش؛ ومصره كيده‌رك، شيخ ابراهيم كلشنينك قيزينى تزوج ايتمش ايدى. صاحب ترجمه بو ازدواجدن تولد ايتمشدر. ٩٦٩ تاريخنده وفات ايتمشدر. بعض غزليات تركيه‌سى اولوب، اشعارى لطافتدن عاريدر. پادشاه مشار اليه حقنده سويلمش اولديغى شو قطعه اشعار منتخبه‌سندندر:

محيط جلالى شها همچويم
جليل العطايا جميل الشيم
همه موج حلمى وعز وعلا
همه چشمهٔ علم و بذل همم

عارف { فرس شعراسندن بروجه زير اون بش كشينك مخلصيدر:

برنجيسى استراباديلى اولوب، شو بيت اونكدر:

تا خاك پايت از نظر اهل درد رفت
چندان كريست ديده‌كه دريا بكرد رفت

— ايكنجيسى (اسماعيل —) كرمانلى اولوب، صحافلقله مشغول خوش طبع ودرويش مشرب برآدم ايدى. شو بيت اونكدر:

جهان وهرچه درو هست از صغار وكبار
شميم فيض تواند اى كل هميشه بهار

— اوچنجيسى اصفهانلى اولوب، تقىٔ اوحدى ايله معارفه‌سى وار ايدى.

— دردنجيسى تبريزلى اولوب، ميرزا صائبك مصاحبلرندن ايدى. شو بيت اونكدر:

ميكند مستور صهبا آب وتاب عقل را
مشرق ميناست مغرب آفتاب عقل را

— بشنجيسى ايرانلى اولوب، اكبر شاهك زماننده هندستانه رحلتله، عظيم آباد ده ساكن اولمش؛ و١٠٣٥ تاريخنده بنكاله‌ده وفات ايتمشدر. شو رباعى اونكدر:

اين عمر كه ازنيمهٔ هشتاد كذشت
يادش چه‌كنى كه شاد وناشاد كذشت
درآب دوساله كشتى انداز مكر
در آب بيابى آنچه برباد كذشت

— آلتنجيسى شيرازلى اولوب، شو بيت اونكدر:

چه همرهى كه نكردست باغبان مرا
نشاند شاخ كلى چون تودركنار مرا

— يدنجيسى ينه شيرازلى اولوب، جمال الدين عرفىٔ شيرازينك دايه‌سنك اوغلى اولديغى حالده، اصفهانده درويشانه برعمر سورمشدر. شو قطعه اونكدر:

خدا ازياد بدبينان نكهدارد سپاهانرا
كه هر سو جلوه‌كر بينم سپاه كجكلاهانرا
زدى بستى شكستى سوختى افكندى ورفتى
جوابت چيست فرداى قيامت داد خواهانرا

— سكزنجيسى كيلانى اولوب، شو بيت اونكدر:

غير شهر حق بعالم منزلى معمور نيست
امتحانى ميتوان كردن ره دل دور نيست

— طقوزنجيسى مشهدلى اولوب، شو بيت اونكدر:

درد مندى پيشه كن كو خاطر دلتنك باش
آه را پرواز ده آيينه‌كودر زنك باش

— اوننجيسى (مولانا محمد يوسف) عن اصل كازرونلى اولوب، شيرازده ياشامش، واوراده وفات ايتمشدر. خطوط ثلثه تحريرنده ماهر ايدى. شو قطعه اونكدر:

بازم بسر هواى نكارى فتاده است
ديكر مرا ببين كه چه كارى فتاده است
خط نيست كرد عارض آن رشك آفتاب
بركرد مه زهاله غبارى فتاده است

— اون برنجيسى (ميرزا ابراهيم) اصفهانلى اولوب، هندستانه سياحت وعودت ايتمشيدى. شو بيت اونكدر:

از تپيدن نهاى دل دركلبهٔ ويرانه ام
سقف همچون رنك برخيزد زروى خانه‌ام

— اون ايكنجيسى (ميرزا آقا على اكبر بن ميرزا ابو الحسن) شيرازلى اولوب، اديب وكامل بر ذات ايدى. برمدت كربلاده اقامتدن صكره، بمباى وحيدر آباده كيتمش؛ واورادن لكهنو شهرينه كيده‌رك، بر وقت ضرورتله امرار ايام ايتدكدن صكره، اوده حاكمى محمد على شاه طرفندن كنديسنه معاش تخصيص اولنمش؛ و١٢٦١ ده اوراده وفات ايتمشدر. لكهنو مجتهدى بركون كنديسنه «سكا سنيلر چوق كليور، قبول ايتمه‌مليسك» ديديكنده «اونلر دخى شيعيلر ايچون بويله ديور، بيلم كيمى ديكليه‌يم» ديديكى

مشهوردر. اشعاری پك كوزل اولوب، شو قطعه او جمله‌دندر :

كمند كردن جان كشت زلف عنبرين بويى
زيكدانه بدام آورد دلرا خال هندويى
نه يادم كرد آن نامهربان نى رفت ازيادم
سروكارم فتاده باعجب بدكيش وبدخويى

— اون اوچنجیسی (میر عبدالحسین) کاشان ساداتندن اولوب، شو بیت اونکدر :

منم زير دو چشم از هجر ياران
چو ديوار شكسته زير باران

— اون دردنجیسی هراتلی اولوب، هزلیاتیله مشهوردر. شو بیت اونکدر :

طفلست وزكس نام محبت نشنيده ست
ترسم كنم اظهار بيكبار بر نجد

— اون بشنجیسنك وطن و حالی معلوم اوله‌میوب، شو بیت اونکدر :

كركشد ناوك خودرا زدلم قاتل من
درد آن تا بقيامت نرود از دل من

— اون آلتنجیسی (ملا محمد علی) طهرانلی اولوب، نادر شاه زماننده هندستانه کیتمشیدی. شو قطعه اونکدر :

كين تو چوكين روز كارست
مهر تو چو مهر آسمانست
اين چون كوه كران ركابست
وان چون سيل سبك عنانست

عارف { متأخرین شعرای عثمانیه‌دن دخی طقوز ذاتك اسم ومخلصیدر :

برنجیسی (شیخ احمد — افندی) مشایخ مولویه‌دن اولوب، ابتدا بجوی، بعده روم ایلنده واقع قلعه و نهایت درسعادتك یکی قپو مولویخانه‌سی مشیختنده بولنمش؛ و ۱۱۱۷ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو مطلع اونکدر :

ذات پاكدر ايا حضرت سلطان سماع
شرف دائرهٔ مجمع ديوان سماع

— ایکنجیسی (شیخ — افندی) ینه مشایخ مولویه‌دن اولوب، ابتدا مصرده و بعده قبریسك لفقوشه شهرنده پدری شیخ مصطفی سیاهینك یرینه پوست نشین اولمش؛ و ۱۱۳۸ ده وفات ایتمشدر. پدرینك برغزلی تخمیسندن اولان شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

بو تكيه كاه عارفا ناكاه
اولنجه همت فيض پدرله دل آكاه
كشاده ايلدى چشم درونى عون‌اله
سياهى كبى اولنجه غريق نور سياه
فنون سحر و بيانده دم مسيحايم

— اوچنجیسی (چلبی الحاج — افندی) قونیه چلبیلرندن اولوب، مقام حضرت مولویده پوست‌نشین اولدقدن صکره، ۱۱۵۹ ده وفات ایتمشدر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر :

دلسير بزم الفت اخوان عصر اولوب
عارف چكلدى كوشهٔ بى كرد كلفته

— دردنجیسی (سلیمان — بك) خواجکان دیوان همایوندن اولوب، بعض مناصب دیوانیه‌یه نائلیتدن صکره، ۱۱۸۲ تاریخنده دفترامینی اولمش؛ واردوی همایونله روم ایلی جانبنه کیدوب، ۱۱۸۳ ده ایساقچیده وفات ایتمشدر. ثلث و نسخ و تعلیقده دخی مهارتی وار ایدی. مرتب دیوانی، حلیهٔ خاقانی‌یه نظیره‌سی و رفائیه‌سی واردر. شو بیت اونکدر :

عارف پريوشان معانى جمله‌در
مورانه ملك نظمه‌سليمان دكلی‌يم

— بشنجیسی (رئیس الکتاب محمد — افندی) من اصل قسطمونیلی اولوب، درسعادته ورودله، تحصیل علم ایتدکدن صکره، بر مدت دارالسعاده مأمورلری کتابتنده بولنمش؛ وبعده رتبهٔ خواجکانی‌یی احرازله حرمین مقاطعه‌جیلکنه، و مؤخراً رکاب همایون کوچك تذکره‌جیلکنه نصب اولنمش؛ وصکره تذکره‌جیٔ اول اولوب، بحان سلطانك کتخدالغی دخی عهده‌سنه احاله اولنمش ایدی. ۱۲۱۴ تاریخنده روزنامچهٔ اول خواجه‌لکی و بعده چاوشباشیلق مأموریتی، و ۱۲۲۰ ده آناطولی محاسبه‌جیلکی وبر سنه صکره یکیچری وبعده ینه چاوشباشیلق مأموریتی عهده‌سنه احاله اولندقدن صکره، رئیس الکتاب و برآره‌لق توقیعیٔ دیوان همایون وثالثاً چاوشباشی و نشانجی اولمش؛ و ۱۲۲۸ ده ۷۲ یاشنده وفات ایتمشدر. شو مطلع اونکدر :

تغافلله يتر ممنون ايدرسك بنده‌كى وار اول
يورى وار سوديكم غيرى نواز شكار اغيار اول

— آلتنجیسی (محمد — آغا) ۱۱۸۳ ده استانبولده طوغوب، اندرون همایونه کیرمش؛ و بعده کیلارخاصه ورکاب همایون چوقدارلغنه نصب اولنمش؛

و جلوس سلطان محمود خانيده قپوجی باشيلق رتبه‌سيله تقاعد معاشنه نائل اولوب ، ١٢٣٥ تاريخنده آيين زفافی اجرا ايليه‌جكی اقشام فجأةً وفات ايتمشدر. بر خيلی اشعاری اولوب، شو مقطع او جمله‌دندر:

يوقدر عارف اوهما مشربی صيده تدبير
كيمسه‌نك دام خيالاتنه تسخير اولماز

— يدنجيسی (— بك) شهری الاصل اولوب، بعض اقلامه دوامدن صكره آمدی اوطه‌سی خلفاسی زمره‌سنه داخل اولمش ؛ و بعده عربی مترجملكی عهده‌سنه احاله اولنه‌رق ، مأموراً قيصريه جانبنه كيتمش اولديغی حالده ، ١٢٣٨ ده وفات ايتمشدر. شو مقطع جملهٔ اشعارندندر :

عارف هميشه پخته‌در اشعار دلكشك
بيت طبيعتكده معارف اوجاغی وار

— سكزنجيسی (مدرس زاده — افندی) ١١٧٠ ده ازميدده طوغوب، درسعادته ورودله ، سرای همايونده تربيه اولنمش ؛ و ١٢١٠ تاريخنده طريق تدريسه داخل اولوب ، ١٢٣٠ ده يكيشهر فنار و بعده ادرنه و مكهٔ مكرمه مولويتنه نائل و١٢٤٢ ده استانبول قاضيسی اولمش؛ و ١٢٤٥ ده وفات ايتمشدر . غريب اشعاری واردر . شو مطلع اونكدر :

سواد خال مشك انگيزكم تازير كاكلدر
كره پرپيچ خوابم هر كيجه هب تخم سنبلدر

— طقوزنجيسی (كتخدا زاده — افندی) صدوردن كتخدا زاده صادق افنديك اوغلی اولوب، طريق تدريسه داخل اولمش؛ وفلسفه‌يه مائل اولمغله، طريقنده ترقی‌يه نائل اولمامش ايسه‌ده ، استانبول قاضيلغنه و بعده آناطولی قاضيعسكرلكنه واصل اولمش ؛ و ١٢٦٥ ده وفات ايتمشدر . علوم عقليه ونقليه‌ده و ادبيات عربيه و فارسيه‌ده يد طولی صاحبی ايدی .

عارف افندی { [«دری زاده» ماده‌لرينك ايكنجيسنه مراجعت .]

عارف افندی { (مشرب زاده حفيدی محمد —) مصر سلطان عبدالمجيد خانيده مسند مشيخت اسلاميه‌يه كچن علمادن اولوب ، مدرسيندن شاطر زاده امين افنديك اوغليدر . ١٢٠٦ تاريخنده طوغوب ، ١٢٣٢ ده طريق تدريسه داخل اولمش؛ و او سنه شيخ الاسلام اسبق صدقی زاده احمد رشيد افندی‌يه داماد اولوب، ٣٦ ده مخالفات قسام‌لغنه و بعده اوقاف مفتشلكنه و غلطه مولويتنه تعيين اولنمش ؛ ١٢٥٣ ده فتوی امينی اولمش، و بر سنه صكره مأموريت مخصوصه ايله قدس شريف جانبنه كيدوب ، عودتنده ٥٦ ده آناطولی قاضيعسكری پايه‌سيله و مفتشلك مأموريتيله آناطولی‌يه اعزام اولنه‌رق، بعد العوده ٥٩ ده ثانياً فتوی امينلكنه، ٦٢ ده مجلس والای احكام عدليه اعضالغنه ، ٦٣ ده مذكور اعضالق عهده‌سنده قالمق اوزره، بالفعل آناطولی قاضيعسكرلكنه نصب اولنه‌رق، ينه او سنه صدر روم ايلی پايه‌سنی احراز ايتمش؛ و ٢٦٨ ده بالفعل روم ايلی قاضيعسكرلكنه تعيين اولنه‌رق، ادارهٔ اموال ايتام حقنده بر اصول حسنه دوشونمكله ، اموال مذكوره‌نك صيانتنه چاليشمش؛ و قاضيعسكرلك مدتی بعد الاتمام، مجلس ايتامك اصلاح و اداره‌سيله اوغراشوب ، ١٢٧٠ تاريخنده مسند جليل مشيخته ارتقا اولنمشدر . بش سنه‌يه قريب مدت امور مشيخت اسلاميه‌يی اداره‌ايله بر خيلی نظامات و تنسيقاته و مكتب نوابك تأسيسنه موفق اولدقدن صكره، ١٢٧٥ ده وفات ايدوب ، ادرنه قپوسی خارجنده مصطفی پاشا دركاهی جوارنده دفن اولنمشدر. عالم وفاضل وعدل وحقانيتدن آيرلماز امور آشنا بر ذات ايدی . «جامع الاجارتين» عنوانلی كتاب مشهوره بر طاقم تطبيقات و تعليقات علاوه ايده‌رك، برحسن صورته وضع ايله نشر ايتديكی كبی، بروسه‌لی دده افندينك « سياست نامه » عنوانلی رسالهٔ مشهوره‌سنی دخی ترجمه ايتمشدر .

عارف حكمت بك { (عصمت بك زاده السيد الحاج —)

دور سلطان عبدالمجيد خانيده مسند مشيخت اسلاميه‌يه واصل اولان علمادن اولوب ، دور سلطان سليم خانی صدوروندن رائف اسماعيل پاشا زاده عصمت بكك اوغليدر. ١٢٠١ تاريخنده طوغوب، اكمال تحصيلدن صكره، ١٢٣١ ده قدس، ٣٦ ده مصر، ٣٨ ده مدينه مولويتلرينه تعيين ، و ١٢٤٦ ده عهده‌سنه استانبول پايه‌سی توجيهيله، ٤٧ ده نقيب الاشراف اولمش ؛ و ٤٨ ده اناطولی پايه‌سيله قدری ترفيع اولنمشدی. ٢٥٠ ده نقابتدن انفصال ايله ، بر مدت استراحتدن صكره ، ٢٥٤ ده روم ايلی صدارتی

پایه‌سنی احرازله ، مجلس والای احکام عدلیه اعضالغنه نصب، و ٥٦ ده تفتیش احوال مأموریتیله روم ایلی جانبنه اعزام اولنه‌رق ، عودتنده دار شورای عسکری‌یه مأمور اولمش؛ و ١٢٦٢ ده مسند جلیل مشیخت اسلامیه‌یه ارتقا اولنه‌رق ، یدی بچق سنه‌یی متجاوز مدت امور فتوایی کمال عدل وحقانیتله اداره ایتدکدن صکره ، ١٢٧٠ ده انفصال ایده‌رك ، ساحلخانه‌سنده مطالعه وعبادتله مشغول ایکن، ١٢٧٥ ده ارتحال ایدوب، نوح قیوسی نام محلده دفن اولنمشدر. اکثر علومه واقف وادبیاتده یدطولایه مالك اولوب، السنهٔ ثلثه‌ده اشعاری واردر . مقام مشیخته نصبنه تاریخ اولان شو بیت جملهٔ اشعارندندر :

حکمتندن عارفا اولمز سوآل
شیخ الاسلام ایلدی یزدان بنی

عارفی { قدمای شعرای عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی (حسین —) استانبوللی اولوب، شعر وانشاده وحسن خطده ید طولی صاحبی ایدی. قپو قوللرندن ایکن، ابراهیم پاشایه مصردن عودتنده بر قصیدهٔ لامیه تقدیم ایتمکله، آناطولی احکام تذکره‌جیلکنه نصب اولنمش؛ وآنجق دفتردارله چکنمدیکندن، بتون اموال واملاکنی فروختله، مصره عزیمت ایده‌رك، شیخ ابراهیم کلشنی‌یه انتساب ایتمشیدی. بعده درسعادته عودتله ، کوشهٔ قناعتده امرار ایام ایتمکده ایکن ، سلطان سلیمان خانك لطفنه مظهر اولوب، بعض مناصبه چکمش؛ و ٩٥٩ ده وفات ایتمشدر . ترکی وفارسی اشعاری ومتصوفانه بعض غزللری واردر . شو بیت جملهٔ اشعارندندر :

عین عارفده وجود اشیا
کورینور جمله کنقش فی الماء

— ایکنجیسی (معروف — افندی) من اصل طربزونلی اولوب ، بروسه‌ده بر مدت مدرسلك ایتدکدن صکره ، ازمیر، آمد، شام ، بروسه و مصر قضالرنده بولنمش؛ و ١٠٠٢ تاریخنده مصرده وفات ایتمشدر. قصیدهٔ برده‌یه ترکجه برشرحی واردر. شو قطعه اونکدر :

بلا بزمنده بی پروا جکر خونن ایچر عاشق
فراغت عشرت آبادنده نیلر جام فغفوری
صراحی دوکیلوب صاچلده بزمکده‌ای مهرو
یاقوب یاقلده شوقکله هر دم شمع کافوری

عارفی { ایران شعراسندن دخی اوچ ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی هراتلی اولوب، اکابر عصری مدحنده سویلدیکی قصائدی و مثنویاتی پك مقبولدر. مذهب حنفی حقنده برمنظومه‌سی و وزیر خواجه پیر احمد بن اسحق نامنه منظوم « ده‌نامه » سی واردر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر :

دیرینه سرابیست جهان دور زشادی
این کهنه رباطیست مبرا زعمارت

— ایکنجیسی شیرازلی اولوب، شوبیت اونکدر:

برسنك کربرای توام دشمنان زنند
کرد آرم وبتحفه بر دوستان برم

— اوچنجیسی (مولانا —) هراتلی اولوب ، « کوی و چوکان » عنوانیله مشهور بر منظومه‌سی ومرتب دیوانی واردر. مولانا جامیدن اول یاشامشدر. شو برایکی بیت منظومهٔ مذکوره‌دندر.

چون کوی سپهر کرد بستی
میدان میدان چوکوی جستی
هر بارکه در عرق شدی غرق
باران بود او درمیان غرق

عارفی پاشا { (احمد —) ادبا و خطاطیندن معدود بروزیر اولوب، استانبوللیدر. طوپال یوسف پاشانك مهردارلغندن نشأتله، رتبهٔ خواجکانی‌یی بعد الاحراز، ١١٢٠ ده مکتوبی صدارت مأموریتنه، ٢٣ ده تذکرهٔ اوللکه، ٢٧ ده سواری مقابله‌جیلکنه نصب اولنمش؛ و ١١٢٩ ده رئیس الکتاب اولوب، ١١٣٠ ده رتبهٔ وزارتله تکه سنجاغنه و بعده نیکبولی وصکره حلب ایالتنه تعیین ایدلمش؛ و ١١٣٦ ده روان سرعسکری اولوب، ١١٤٤ ده وان ایالتنه ومتعاقباً ثانیاً تکه سنجاغنه نصب اولنه‌رق ، او سنه محل مذکورده وفات ایتمشدر. اقلام سته‌یی تحریرده مهارت کامله‌سی وار ایدی. شو بیت اونکدر :

ایتمز طریق حقده اولان خلقه سرفرو
اکمز مناره قامتنی باد اسرسه‌ده

عارفی پاشا { خلیفهٔ زمان سلطان عبدالحمید خان ثانی حضرتلرینك عهد همایونلرنده باش وکالت مسندینه چکمش وزرای دولت عثمانیه‌دن اولوب، شکیب پاشانك اوغلیدر. ١٢٤٦ تاریخنده درسعادتده طوغوب، خصوصی

معلملردن ادبيات شرقيه ايله فرانسز لسـانني وبعض فنون تحصيل ايتـدكدن صكره ١٢٦١ ده ديوان همايون قلمنه داخل اولمش؛ و ٦٣ ده ويانه سفارتی برنجی كتـابتنه تعيين اولنمش ايدی. ٦٥ ده درسعادته عودتله، ترجمه و ٧١ ده آمدی اوطه‌سـنه مأمور اولمش؛ وسنهٔ مذكوره‌ده مرخص عالی پاشا معيتنده باش كاتب صفتيله ويانه قونفرانسنه، و٧٢ده ينه مشـاراليه ايله پارس قونفره‌سنه مأمور اولوب، اوراده ايكن باب عالی مترجم اوللـكنـه و ٧٤ ده ديوان همايون ترجمانلغنه نصب اولنمشدر. طول مدت ترجـان ديوان همايون بولنوب، ٨٦ ده بكلـكجيلك مأموريتی دخی عـلاوةً عهده‌سـنه احاله اولنمش؛ و ٨٨ دن ٨٩ تاريخنه‌دك خارجيه وطوبخانه مستشارلقلريله اجرا جمعيتی وتمييز حقوق دائره‌لری رياستلرنده بولنوب، بعده ويانه سفارتنه تعيين اولنمش؛ و ٢٩٠ تاريخنده ينـه ديوان همايون ترجمانلغی مأموريتيـله درسـعادته عودت ايده‌رك، ٩١ ده ثانيـاً خارجيه مستشـاری ومتعاقباً رتبهٔ وزارتله خارجـيه ناظری اولمش؛ وينه سـنهٔ مذكوره‌ده معـارف و ٩٢ ده عدليه ناظری اولدقدن صكره، ثانياً ويانه سـفارتنه تعيين اولنـه‌رق، ٩٣ ده درسـعادته عودتله هيئت اعيانه داخل اولمش؛ وبعده ثانيا خارجيه ناظری اولوب، ٩٤ ده پارس سفارتنه، و ٩٦ ده درسعادته عودتله، سجل احوال قوميسـيونی رياسـتنه نصب اولنمش؛ وسـنهٔ مذكوره‌ده باش وكالت مسـندينه ارتقا ايدوب، اوچ آی بو مقامده قالدقدن صكره، شـورای دولت رياسـتنه تعيين اولنمش؛ و ٩٧ ده بالانفصـال، بعده ينه ويانه سـفارتنه تعيين اولنمش ايسـه‌ده، قبل العزيمه ثالثاً خارجيه ناظری اولوب، بر مدت صكره انفصال ايتمش؛ و ٣٠٣ سنه‌سـنده ثانياً شورای دولت رياستنه نصب اولنه‌رق، ٣٠٨ ده رياست مشـاراليهادن انفصال ايله، مجلس خاص وكلايه مأمور اولمش؛ و ١٣١٣ تاريخنده ارتحـال ايتمشدر. مستقيم، اديب، حليم وخلوق برذات ايدی.

عازب { (بن الحارث بن عدی الانصاری) صحابه‌دن اولوب، ينه صحابه‌دن اولان اوغلی براء كنديسندن روايت ايتمشدر.

عازريه { فلسطينده قدس شريف قربنده بر قريه اولوب، حضرت عيسی (عم)‌ك ديرلتمش اولديغی عازرك قبری اوراده بولنديغيچون، بو اسمله شهرت بولمشدر. نبی مشـاراليه بو قريه‌يی دفعـاتله قدوميله تشريف ايدوب، انجيلده (بطانيه Béthanie) اسميله مذكوردر.

عاشر افندی { (مصطفی —) عصر سلطان سليم خان ثالثـده مسـند مشيخت اسلاميه‌يه كچن علمادن اولوب، رئيس الكتاب مصطفی افنديـنك اوغليدر. ١١٤٢ تاريخنده طوغوب، تحصيل علوم ايتـدكدن صكره، ١١٨٢ ده يكيشهر فنار، ٩١ ده بروسه، ٩٥ده مكهٔ مكرمه، ١٢٠٠ ده استانبول قاضيسی اولمش؛ وسنهٔ مذكوره‌ده صدر اناطولی پايه‌سنی احراز ايده‌رك، ١٢٠٢ ده بالفعل آناطولی قاضيعسكرلكنه، و ٢٠٣ ده صدر روم ايلی پايه‌سـنه نائل اوله‌رق، برسـنه صكره بالفعـل روم ايلی قاضيعسـكرلكنه نصب اولنمش؛ و ٢٠٧ ده ثانيـا صدر روم ايلی اولوب، اتمـام مدتله خانه‌سـنده اقامت ايتمكده ايكن، ١٢١٣ ده مسند جليل فتوايه نصب اولنه‌رق، ايكی سنه‌يه قريب مدت امور فتوايی حسن اداره ايتـدكدن صكره، ١٢١٥ ده حسب الايجاب عزل اولنمش؛ و ١٢١٩ده وفات ايدوب، باغچه قپوسی جوارنده خانه‌سی عرصه‌سنده تأسيس ايتمش اولديغی كتبخانه‌سی ساحه‌سنده دفن اولنمشدر. السنهٔ ثلثه وادبياتنه واقف اولوب، بر طاقم منشأت وتقريضات واجازتنامه‌لری واردر. حسن خطده دخی مهارت تامه‌سی وار ايدی. مذكور كتبخانه جوارنده دار القراء ودرسخانه وحجره دخی بنا ايتمش؛ وبونلردن بشقه برطـاقم خيرات وبونلره مخصوص عقارات براقمشدر.

عاشق { فرس شعراسندن بروجه آتی طقوز ذاتك تخلصيدر:

برنجيسی (ابو الخير) سمرقنـدلی اولوب، عصری سلاطين وكبراسی عندنده قدری عالی ايدی. ٩٥٧ده وفات ايتمشدر. بر خيلی وقت هراتده اقامت ايدوب، سلطان حسين بايقرانك احسانته نائل اولمش؛ وبعده اوزبك خانی شـاهی بك طرفنـدن ماوراء النهره كوتوربله‌رك، اوراده وفات ايتمشدر. بعض تذاكرده خوارزمی اولديغی مسطوردر.

— ایکنجیسی (میرزا جعفر) هندستان شعراسندن اولوب، هجویاتیله مشهوردر. شو بیت اونکدر:

می کشد از گریه در بزم جنون عشرت مرا
قطرهٔ اشکست کوپی اختر دولت مرا

— اوچنجیسی (میر علی تحسین) هند ساداتندن اولوب، شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

دلم فدای نکاهت نظر دریغ مدار
منم فتاده براهت گذر دریغ مدار

— دردنجیسی (میر قاسم) هندستانده واقع اکبر آباد شهرندن اولوب، ماوراء النهر مشاهیر مشایخندن مخدوم اعظمك اولادندندر. نواب اصفجاهك و بعده نظام الدوله ناصر جنكك خدمتنده اورنك آبادده بولنوب، بعض مناصبده استخدام اولندقدن صکره، شاهجهان آبادده توطن، و اون ایکنجی قرن هجری اواخرنده وطن اصلیسنه عودت ایتمشیدی. شو بیت اونکدر:

پیش من گرمی نباشد سیرم از درد خمار
شیشه چون خالی شود پرمیشود پیمانه ام

— بشنجیسی (میر کرم الله عاقل خان بن نواب شکر الله خان عالمگیری) هندکبرا وعلماسندن اولوب، گوزل بر تفسیری وخیلی اشعاری واردر. شو بیت اونکدر:

در پرده بود دل که محبت بیاد بود
این شیشه رابسنك پری خانه زاد بود

— آلتنجیسی (میر کلان خان) من اصل کابللی اولوب، ابتدا هندستانده وزیر الممالك نواب نظام الملك بهادرك خدمتنده ایکن (نظام) تخلص ایدرکن، بعده فرخ آباده نقل ایله، (عاشق) مخلصی اختیار ایتمشدی. شو بیت اونکدر:

گر چنین غمزهٔ او دشمن ایمان باشد
کافرم گر بجهان نام مسلمان باشد

— یدنجیسی (آقا محمد) اصفهانلی اولوب، ارباب قناعتدن درویش نهاد بر آدم اولمغله، ترزیلکله کچینیرمش، ۱۱۸۱ ده وفات ایتمشدر. قصاید وغزلیاتی چوقدر. شو ایکی بیت بر قصیده‌سندندر:

تاجر عشقم بکف مایهٔ سودم وفا
تاکه شود مشتری تاچه دهد دربها
ما ودل بی‌نصیب هردو فقیر وغریب
تاکه شود مهربان یاکه شود آشنا

— سکزنجیسی (مهدی علی خان) هندستان شعراسندن اولوب، علی مردان خانك تورونیدر. اردو لساننده اوچ وفارسیده ایکی دیوانی و «حملهٔ حیدری» عنوانیله مشهور و متداول بر منظومه‌سی واردر، که حضرت مرتضانك غزوات و فضائلندن باحثدر.

— طقوزنجیسی «عیش وطرب» عنوانلی منظومه‌نك صاحبی اولوب، بونی ۱۰۷۰ تاریخنده یازمشدر.

عاشق پاشا { دور سلطان عثمان خان غازی مشایخ و شعرای عارفینندن اولوب، مظنهٔ کرامدن پادشاه مشارالیهك معیتنده بولنمش اولان شیخ مخلص پاشانك اوغلیدر. عابدوزاهد و مستجاب الدعوه بر ذات اولوب، اطوار سلوك و مقامات سالکینه عارف ایدی. تصوفه دائر اون باب اوزره مرتب ترکجه برمنظومه‌سی واردر. ۷۱۰ تاریخنده ارتحال ایدوب، قیر شهرنده مرقدی زیارتکاهدر. اوغلی علوان چلبی دخی زهد وتقواده مشهور وصاحب جذبه برشاعر ایدی.

عاشق چلبی { (السید پیر محمد بن السید علی النطاعی) قدمای شعرا وعلماء عثمانیه‌دن و ساداتدن اولوب، جدی سید محمد نطاع من اصل ایرانلی اولدیغی حالده، بغدادده ساکن ایکن تیمور فترتنده بو طرفه هجرت ایدن سید محمد بخاری‌یه میزبان اولمش؛ و برابر جانب رومه رحلت ایده‌رك، یلدیرم سلطان بایزید خان زماننده بروسه‌یه کلمش؛ وامیر بخاری پادشاه مشارالیهك کریمه‌لرینی تزوج ایتدیکی وقت، سید محمد نطاع دخی وزیر اسحاق پاشانك قیزینی تزوج ایلمش؛ وسادات نظارتنه تعیین بیورلرق، کندیسیچون جانب پادشاهیدن ابو اسحاق مدرسه‌سی بنا وتولیت واوقافی کندیسنه واولادینه شرط ایدلمش ایدی. عاشق چلبی ۹۲۶ تاریخنده تولد ایدوب، تحصیل علم وکمال ایتدکدن صکره، طریق قضایه سلوکله، سلیوری، پرشتنه، سرفیجه وناروه قضالرنده بولندقدن صکره، حقنده بغیر حق واقع اولان شکایت اوزرینه، علائیه قضاسنه تحویل اولنمش؛ و بعده جمع ایلدیکی «تذکرة الشعرا»یی حضور پادشاهی‌یه و عربی «ذیل شقایق»ی صدراعظم محمد پاشایه تقدیم ایتدیکنده،

مكافاةً قيد حيات شرطيله اسكوب قضاسنه تعيين اولنمش؛ و بقيهٔ عمرینی اوراده كچیروب، ٩٣٩ ده وفات ایتمشدر. ذكراولنان «تذكرة الشعرا» و «ذیل شقایق» دن بشقه منظوم «سكدوارنامه» سی و بر «احادیث اربعین» ی و مرتب دیوانی واردر. طاشكوپری زاده‌نك «شقایق نعمانیه» سنی امام غزالینك «التبر المسبوك فی نصایح الملوك» عنوانلی كتابنی وخطیب قاسم اوغلینك «روضه» سنی دخی تركجه‌یه ترجمه ایتمشدر. طاشكوپری زاده ایله معاصر بولنمش، وصاحب تذكره قنالی زاده ایله بر سنه‌ده وفات ایتمشدر. شو ایكی بیت جملهٔ اشعارندندر:

عار ایدر بر ذرهٔ سرگشته‌دن اول آفتاب
مهرم افزون اولدوغنجه بندن ایلر اجتناب
عارض اولمش چشم دلداره رمد طوتمش نقاب
صاندم آنی كوریجك یانمش طوتشمش آفتاب

عاشقی { فرس شعراسندن ایكی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی سیستانلی اولوب شو بیت اونكدر:

بچیزی كز شب هجران دل خود شاد میكردم
جفا هایی كه بر من كرده بودی یاد میكردم

— ایكنجیسی (حسین قلیخان بن آقا علیخان) هندستانده‌كی (عظیم آباد) شهرندن اولوب، ١١٩٤ ده طوغمشدر. آبا و اجدادی بعض مناصب عالیه‌ده بولنمشیدی. «نشتر عشق» عنوانیله ١٢٣٣ ده یازلمش بر تذكرة الشعراسی واردر. شو بیت اونكدر:

چون ببینم روی خوبش گریه‌می آیدمرا
هركه بیند آفتاب از چشم آب آید برون

عاص { و عویص مكهٔ مكرمه ایله مدینهٔ منوره آره‌سنده ایكی وادیدر.

عاص { صحابه‌دن ایكی ذاتك اسمیدر: (عاص بن عامر بن عوف العامری الكلابی) كه نزد حضرت نبوی‌یه كلوب، جانب رسالتپناهیدن (مطیع) تسمیه بیورلمشیدی. — (ابو خالد عاص بن هشام المخزومی) كه مكه‌ده ساكن اولوب، قرانتنه‌یی آمر اولان «اذا وقع الطاعون فی ارض وانتم بها فلا تخرجوا منها وان كنتم بغیرها فلا تقدموا علیها» حدیث شریفنك راویسیدر. تورونی عكرمه بن خالد كندیسندن روایت ایتمشدر.

عاصم { صحابه‌دن بروجه زیر بر قاچ ذاتك اسمیدر: (عاصم بن ثابت بن ابی الاقلح الانصاری الاوسی) كه حضرت عمر بن الخطاب (رضه) ك قاین پدری و عاصم بن عمرك جد مادریسیدر. بدر غزاسنده حاضر بولنوب، جانب رسالتپناهیدن بر سریه ایله تفتیش احوال دشمنه اسرا بیورلمغله، بنی لحیان طرفندن احاطه اولنه‌رق، تكلیف اولنان تسلیمی قبول ایتمه‌مكله، معیتندن یدی كشی ایله برابر شهید اولنجه‌یه قدر مقاومت ایتمشدی. — (عاصم بن ابی جبل) كه احد غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (عاصم الحبشی) كه زرعة الشقرینك آزادلیسی ایدی. — (عاصم بن حدره) كه بر حدیث شریفك راویسیدر. — (عاصم بن حصین الحمانی) كه پدریله برابر نزد حضرت نبوی‌یه كلمش اولدیغی مرویدر. — (عاصم بن الحكم) كه بر حدیث شریفك راویسی اولوب، اولاد واحفادی كندیسندن روایت ایتمشدر. — (عاصم بن سفیان الثقفی) كه مدینه‌ده ساكن اولوب، اوغلی بشر كندیسندن روایت ایتمشدر. — (ابو عبدالله عاصم بن عدی الانصاری الاوسی) كه معد بن عدینك برادری اولوب، بنی العجلانك امیری ایدی. احد، خندق غزالرنده و سائر غزواتده حاضر بولنمش؛ ویالكز بدر غزاسنده جانب نبویدن مأموراً مدینه‌ده ترك بیورلمغله، بولنه‌میوب، حضرت فخر كائنات (صلعم) افندمز سهمنی آتمشلردی. هجرت نبویه‌نك ٤٥ نجی سالنده، یوز یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، وفات ایتمشدر. اوغلی ابو البداح كندیسندن روایت ایتمشدر. — (عاصم بن العكیر المزنی الانصاری) كه بدر واحد غزالرنده بولندیغی مرویدر. — (ابو عمر عاصم بن عمر بن الخطاب العدوی القرشی) كه مخدوم جناب فاروقی اولوب، آنف الترجمه عاصم بن ثابت بن الاقلحك قیزی ویا همشیره‌سی اولان جمیله‌دن ارتحال جناب نبویدن ایكی سنه اول تولد ایتمشدر. كندیسی درت یاشنده ایكن، والده‌سی جانب فاروقیدن تطلیق اولنمغله، چوجغی كیم آلمق لازم كله‌جكی حقنده حضرت فاروق ایله حضور جناب صدیقیده مرافعه اولنمش؛ وبعده یزید بن جاریة الانصاری‌یه واروب، بوندن عبد الرحمن بن یزیدی دنیایه كتیرمشیدی. اوزون بویلی، جسور وشاعر برذات ایدی. ٧٠ سال هجریسنده برادری عبد الله

بن عمر حضرتلرندن اول وفات ایتمشدر. قیزی ام عاصم عمر بن عبدالعزیز حضرتلرینك والده‌سیدر. — (عاصم بن عمر و بن خالد الکنازی اللیثی) که برحدیث شریفك راویسیدر. — (عاصم بن قیس الانصاری) که بدر واحد غزالرنده حاضر بولنمشدر.

عاصم { (شیخ علی —) هندستان شعرا- سندن اولوب، بلکرام شهرندندر. شو قطعه جملهٔ اشعارندندر:

بر کوشهٔ دستار چو کل میدهمش جا
از پای کسی کر برهت خار بر آید
آن ترك ستمکر که زند ناوك بیداد
آسان بجکر آید و دشوار بر آید

عاصم افندی { (چلبی زاده اسماعیل —) [«اسماعیل افندی» ماده- سنه مراجعت بیوریله.]

عاصم افندی { (مکی زاده مصطفی —) دور سلطان محمود خان ثانی وسلطان عبدالمجید خانیده اوچ دفعه مسند مشیخت اسلامیه‌یه چیقمش علمادن اولوب، شیخ- الاسلام مکی افندینك اوغلیدر. ١١٧٧ ده تولد ایدوب، ١٢١٢ ده غلطه، ١٢١٦ ده مکهٔ مکرمه مولویتنه نصب اولنه‌رق، ١٢٢٤ ده دار الخلافه قاضیسی اولمش؛ ٢٦ ده آناطولی قاضیعسکرلکی پایه‌سی توجیهیله، برسنه صکره بالفعل آناطولی و٢٩ده روم ایلی قاضیعسکرلکنه نصب اولنمش؛ و١٢٣٣ ده مفتی الانام اولوب، یکرمی آیه قریب مدت بو مسند عالیده قالدقدن صکره عزل اولنمش؛ و ١٢٣٩ ده ثانیاً مسند مشیخت اسلامیه‌یه چیقوب، بو دفعه دخی یکرمی یدی آیه قریب مدت امور فتوایی اداره ایتمش؛ و ١٢٤٨ ده ثالثاً شیخ الاسلام اولوب، ١٢٥٥ ده واقع جلوس سلطان عبدالمجید خانیده دخی مسند افتاده ابقا ایله بو دفعه دخی ١٤ سنه ایله ٢ آی و ١٣ کون مسند عالیٔ مذکورده قالدقدن صکره، ١٢٦٢ ده ارتحال ایدوب، فاتح جوارنده پدرینك قبری یاننده دفن اولنمشدر. دفعات ثلثه‌ده مدت مشیختی ١٧ سنه‌یی متجاوز اولوب، یتمش بش یاشنده وفات ایتمشدر.

عاصم افندی { (احمد —) اون اوچنجی قرن هجری مشاهیر علما- ومؤلفیننده اولوب، عینتابلیدر. بلدهٔ مذکوره‌ده تحصیل علوم ومعارف ایتدکدن صکره، درسعادته کله‌رك، ١٢١١ تاریخنده طریق تدریسه داخل اولمش؛ و ٢٣٠ ده سلانیك مولویتنه نائل اولدقدن صکره ١٢٣٥ ده استانبولده وفات ایدوب، نوح قیوسی قبرستاننده مدفوندر. ادبیات شرقیه‌یه والسنهٔ ثلثه لغاتنه وقوف تامی اولوب، «قاموس» و «برهان قاطع» ی ترکجه‌یه ترجمه ایله عربی و فارسی تحصیل ایدنلره بیوك بر خدمت ایتمش؛ و «کتاب سیر»، «مرح المعالی فی شرح الامالی» و «تحفهٔ لغت عربیه» عنوانلریله اوچ اثر دخی براقمشدر. وقعه نویسلك دخی عهده‌سنه احاله ایدلمش اولمغله، «وقایع سلیمیه» عنوانیله برتاریخ یازمشدر. بعض اشعاری‌ده واردر.

عاصم بن ابی النجود { (ابو بکر —) قراء سبعه‌دن اولوب، قرائتی ابو عبد الرحمن سلمیدن و زر ابن حبیشدن اخذ ایتمش؛ وکندیسندن دخی ابو بکر بن عیاش وابو عمر البزاز و سائرلری اخذ ایلمشلردر. ١٢٧ تاریخنده کوفه‌ده وفات ایتمشدر.

عاصی { یاخود ارند (Oronte) شام خطه- سنده بیوك برایرماق اولوب، جبل لبنان ایله جبل الشیخ آره‌سنده‌کی بقاعده بعلبکك شمالنده جبل الشیخك اتکلرندن آقان بر طاقم دره- لردن تشکل ایدیورسه‌ده، بونلرك صوبی دائمی اولمدیغندن، ٣٥ کیلومتره دها آشاغیده واقع (مغارة الراهب) منبعی عد اولنور. ابتدا شمال شرقیه طوغری آقوب، جریاننده تصادف ایتدیکی مواقعدن طولانی برطاقم کوچك کوللر وعلی الخصوص حمصك اوست طرفنده مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٠ مربع کیلومتره اولان بیوجك برکول تشکیل ایتدکدن صکره، شمال غربی‌یه طوغری دونه‌رك، حمایه واصل اولور؛ و بو قصبه‌نك اوست وآلتنده آلتمش یتمش متره یوکسك یرلر آره‌سنده آقه‌رق، یالکز یتاغنك کنارلرنده‌کی درت بش یوز متره وسعتنده اراضی‌یی اسقا ایده- بیلیور. بعده جبل نصیریه‌نك شرقی اتکلرینی طولا- شه‌رق، افامیه شهرقدیمی قربنده وقتیله انشا ایدلمش اولان بعض سدلردن طولانی برطاقم بطاقلقلر تشکیل

ایدر ؛ وبعده غرب جنوبی‌یه طوغری دونه‌رك ، وجبل اقرعك اتكارینی طولاشه‌رق ، آق دكیز دینلن وقره صو ایله عفرین نهرلرینی آلان كولك آیاغنی دخی بعد الاخذ، آنطاكیه‌نك یاننده‌ن بالمرور، سویدیه‌نك آلت طرفنده ′٤ °٣٦ عرض شمالیده بحر سفیده دوكیلور. مجراسنك قسم اعظمی سوریه ولایتی داخلنده اولوب، حمانی كچدكدن صكره برخیلی مسافه‌ده حلب ایله سوریه ولایتلرینك حدودینی تشكیل ایدر؛ وبعده حلب ولایتنه داخل اولور. ذكر اولنان كولك آیاغندن بشقه ذكره شایان تابعلری یوقدر. مجراسنك طولی ٤٠٠ كیلومتره‌دن زیاده‌در.

عاصیه { عرب شاعره‌لرندن اولوب ، بعض اشعاری « حماسه » ده مسطوردر .

عاضدلدین الله { (ابو محمد عبد الله بن یو . سف بن الحافظ لدین الله عبد المجید) مصرده حكومت سورن ملوك فاطمیه‌نك اخیری واون‌دردنجیسی اولوب، ٥٥٥ تاریخنده، ابن عمی فائز بنصرالله‌ك وفاتی اوزرینه ، ١١ یاشنده اولدیغی حالده، تخته‌چكمش؛ وصالح بن زریك وزیری اولمشیدی . نهایت بر طرفدن شاور اسمنده بری وزارتی جبراً ضبط ایتدیكی كبی ، اهل صلیب دخی بلبیسی ضبط، وقاهره‌یی محاصره ایتدكلرندن ، عاضد صاحب شام نور الدین شهیددن استمداد ایتمكله ، مشارالیه طرفندن اسد الدین شیركوه اعزام اولنه . رق، فرنكاری قاچیرمش، و مصر وزراتی كندیسی آلوب، متعاقباً وفاتی وقوع بولمغله، یكنی صلاح الدین ایوبی یرینه وزیر مصر اولمش ایدی . عاضد دخی بو اثناده خسته‌لنوب، ٥٦٧ ده ٢٢ یاشنده بلا ولد وفات ایتمكله ، فاطمیون سلاله‌سی منقرض اولوب ، صلاح الدین ایوبی تخت سلطنته جلوس ایتمشدر.

عاطر { (میرزین العابدین) هندستان شعرا . سندن اولوب، لاهور مضافاتندن (امن آباد) قصبه‌سندن ایدی . كنج یاشنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونكدر :

دیوانه اش مباد كرفتار آسمان
یارب مكن پریزده‌ٔ را فلك زده

عاطف { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اوچ ذاتك اسم ومخلصیدر:

برنجیسی (دفتردار مصطفی — افندی) استانبوللی اولوب، ١١٥١ تاریخنده شق اول دفتردارلغندن معزولاً كلیبولی‌یه نفی اولندقدن صكره، ٥٢ ده اطلاق اولنه‌رق، درسعادته عودتنده ثانیاً دفتردار شق اول اولمش، و٥٤ ده انفصالی وقوع بولوب ، جانب حجازه عزیمت وعودتله ، ثالثاً مذكور دفتر . دارلغه بعدالنصب، ١١٥٥ تاریخنده وفات ایتمشدر. مرتب دیوانی و شیخ ابو الوفا تربه‌سی جوارنده بر كتبخانه‌سی واردر .

— ایكنجیسی (امام زاده محمد امین — افندی) شهری الاصل اولوب، طریق قضایه سالك اولمش ؛ و١١٥٦ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

شفقدر سرخ روی حجلت لعلیسی همواره
ركابینه اولان سودا كشیده ظلمت شبدر

— اوچنجیسی (چاوش‌زاده احمد — بك) ١٢٠٩ تاریخنده استانبولده طوغوب، مكتوبیٔ صدارت قلمنه دواملە، مكتوبیٔ صدارت ، بعده كوچك تذ . كره‌جی ، عساكر منصوره مكتوبجیسی ، تقویمخانه ناظری ، مجلس والای احكام عدلیه باش كاتبی ، صكره رتبهٔ اولی ایله ترسانهٔ عامره مستشاری، تجا . رت مستشاری، ١٢٥٧ ده كوتاهیه وبعده آناطولی دفترداری واوچ سنه صكره مصرف ناظری‌اولمش؛ و١٢٦٣ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

آكدیر ماهه او دلدارم هله
هالهٔ كاكل اولور [؟]آكا كواه

عاقل { (بن البكیر بن عبد یالیل الكنانی اللیثی) صحابه‌دن اولوب، برادرلری عامر وخالد وایاس ایله بدر غزاسنده بولنمش؛ واو . راده شهید اولمشدر. اصل اسمی غا ایله غافل اولوب، جانب رسالتپناهیدن قاف‌ایله عاقل تسمیه‌بیورلمشیدی.

عاقل { هندستان شعراسندن ایكی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (خواجه محمد —) شیخ احمد جام زنده فیلك احفادندن اولوب، دهلی جوارنده (سونی پت) قصبه‌سنده طوغمش ؛ و بر مدت محمد اعظم شاهك خدمتنده بولندقدن صكره، كوشهٔ انزوایه چكلمش؛ و١١٤٣ ده وفات ایتمشدر . نظمی حكیم شهرتدن اوكرنمش ؛ و سراج الدین علیخان آرزو ایله الفت ایتمشدر. شو بیت او نكدر :

بصحرائی که کردیدم شهید ناز خوش چشمان
چراغانست از چشم غزالان بر مزار من

— ایکنجیسی (میرزا محمد —) دکن ناظم ملکی نواب نظام الملك بهادرك خدمتنده بولنمش، و مرتب بردیوان براقمشدر. شو بیت اونکدر:

مرده هم مشت خاك میخواهد
تا کجا احتیاج همرا هست

عاکف { متأخرین شعرای عثمانیه‌دن اوچ ذاتك اسم ومخلصیدر:

برنجیسی (حسن — افندی) سلانیکلی اولوب، اورا متنفذانندن علی آغانك اوغلیدر. اورنوس بك سلاله‌سندن عبدالرحمن بكك و جامع و ساعت صاحبی سلیم پاشانك وسیروزلی مخلص پاشانك خدمت کتابتنده بولنمش؛ و ۱۲٤۳ ده وفات ایتمشدر. مرتب دیوانی و بعض محرراتی اولوب، نا مطبوعدر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

یارب بنی محتاجکه محتاج ایتمه
محتاج ایسه‌م آنجق سکا محتاج اوله‌یم

— ایکنجیسی (— بك بن عبداللطیف بك) بنه سلانیکلی اولوب، آنف الترجمه حسن عاکف افندینك قیزینك اوغلیدر. شاعر مشهوری افندیدن تحصیل علم وادبیات ایتمش؛ واورنوس بك زاده‌لردن وزیر یوسف صدیق پاشانك خزینه‌داری اولوب، بعده سلانیك ولایتنجه بعض قضا قائممقاملقلرنده واسکوب متصرف معاونلکنده بولنمش؛ و ۱۳۰۰ تاریخنده قواله‌ده وفات ایتمشدر. بر قیزینك وفاتنده سویلدیکی شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

حال غربت طالع بد آه اولاد آجیسی
کوکلی اوچ شیدر عاکف دائما پر خون ایدن

— اوچنجیسی (قره مفتی‌زاده مصطفی — افندی) ۱۲۲۰ تاریخنده وانده طوغوب، ۱۲۵۲ ده شهر مذکور مفتیسی اولمش؛ و ۲٦٤ ده درسعادته کله‌رك، خواجه‌لك رتبه‌سنی احرازله، بر سنه صکره طرابلس غرب ولایتنده بنغازی قائممقاملغنه و بعده مرعش قائممقاملغنه نصب اولنمشدی. شو مقطع اونکدر:

عاکفا عفو خطا پوشنه مغرور اوله‌رق
بویله تشطیر ایله پر جرم وخطا در خامه‌م

— دردنجیسی (یوسف — افندی) شمنی خاندان زاده‌لرندن اولوب، اردو کتابتنده مستخدم بولنمشدر. شو مطلع اونکدر:

تارمار زلفی یارك شور شكن کوستر
غمزهٔ عاشق کشی تیمور شكن کوستر

— بشنجیسی آنطاکیه علماسندن اولوب، وطننده کتابت خدمتنده بولنمشدر. شو مقطع اونکدر:

عاکفا اول پرتو رخساردن پرنور ایدی
ماه انور اقتباس نور خورشید ایتمدن

عاکف پاشا { (الحاج محمد —) اعاظم ادبا وشعرای عثمانیه‌دن اولوب،

۱۲۰۲ تاریخنده آناطولینك (بوزآوق) مملکتنده دنیایه کلمش؛ وتحصیل علم ایله، بر مدت مملکتی اعیانندن جبار زاده سلیمان بكك خدمت کتابتنده بولندقدن صکره، ۱۲۲۸ ده درسعادته کله‌رك، اقرباسندن رئیس اسبق مصطفی مظهر افندینك سوقیله دیوان همایون قلمنه داخل اولمش؛ وکتابتده‌کی اقتداری حسبیله آلتی آی صکره آمدی اوطه‌سنه مأمور اولوب، ۲٤۱ ده آمدیٔ دیوان همایون، ۲٤۲ ده بکلکجیٔ دیوان همایون و۲٤۵ ده رئیس الکتاب اولمش؛ و ۲۵۱ ده ریاست مذکوره‌نك لغویله‌بارتبهٔ وزارت خارجیه نظارتنه تعیین بیوریله‌رق، بعده عزل اولنمغله، بر مدت خانه‌سنده اقامتدن صکره، ۲۵۳ ده پرتو پاشا یرینه داخلیه ناظری اولمش؛ و بر مدت دها معزول قالدقدن صکره، ۲۵٦ ده قوجه ایلی ایالتنه نصب اولنمش؛ و بعده نفی طریقیله بر مدت ادرنه‌ده اقامتدن صکره، عفو اولنه‌رق، بر وقت دها استانبولده اختیار عزلت ایتمش؛ و ۲٦۳ ده جانب حجازه عزیمتله، عودتنده اسکندریه‌ده وفات ایتمشدر. شعر و انشاسی پك مقبول اولوب، اك اول بر طرز جدید افاده ایجاد ایدنلردندر. «طفل نازنینم . . .» تعبیریله باشلایان مرثیهٔ مؤثره‌سی مشهوردر. «تبصره» عنوانیله بر اثری دخی واردر. منشآت واشعاری کلیات صورتنده جمع ونشر اولنمشدر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

سیر قیل دود کبود آه آتشبارمی
کورمدکسه سودیکم کرسنبله پیوسته کل

عاکف پاشا { (محمد —) متحیزان وزرای عثمانیه‌دن اولوب، آرناؤد

لغك اك مشهور و اك قدیم خاندانلرندن بولناز قالقاندلن خاندانه منسوبدر. جد اعلاسی رجب پاشا عن اصل لومه‌لی اولوب، بر آره‌لق سلانیك والیسی بولنمش؛ وعصر سلطان احمد خانیده ایران سفرنده

شهيد اولمشيدى . پدرى ديگر رجب پاشا زاده ولى الدين حلمى بك دخى موره فترتنده شهادته نائل اولمشدر . خاندانك ايپك خاندانيله دخى قرابتى واردر. صاحب ترجمه ۱۲۳۸ تاريخنده قالقاندلن قصبه‌سنده طوغوب ، پدرينك شهادتندن صكره، اسكوب واليسى بولنان عموجه‌سى على حفظى پاشانك يانده بولنه‌رق، اوراده تحصيل علم وتربيه ايتمشدر. سلطان محمود خان ثانى دورى اواخرنده آرناؤدلقده ظهورايدن اغتشاشات اوزرينه عموجه‌لرى عبدالرحمن، حفظى وحسن پاشالرله برابر اورادن قالديرله‌رق، بر قاچ سنه‌لر آناطولينك مواقع مختلفه‌سنده بولندرلدقدن صكره، جنتمكان سلطان عبدالمجيد خانك جلوسلرندن بر قاچ سنه صكره استانبوله كتيرله‌رك، ۲۶۵ ده با ارادۀ سنيه خواجكانلق رتبه‌سيله مكتوبىٔ صدارت خلفالغنه نصب ، و متعاقباً رتبۀ ثالثه ايله و بر قطعه مرصع نشانله تلطيف بيولمشيدى. مؤخراً سردار اكرم عمر پاشانك معيتنده قره‌طاغ محاربه‌سنده ابراز آثار رويت وجلادت ايدوب، بعده ذكاوت‌فطريه‌سى وعلم وتربيه‌سى جهتيله سياسىٔ شهير رشيد پاشانك انظار دقت وتوجهنى جلب ايتمكله، ۲۶۹ ده يكدن رتبۀ ميرميرانى ايله اسكوب ايالتى متصرفلغنه نصب اولنوب ، متعاقباً روم ايلى بكلربكيلكى رتبه‌سنى احراز ايتمشيدى. ۲۷۵ ده رتبۀ وزارتله بوسنه واليلكنه نصب اولنه‌رق، تاريخ مذكوردن اعتباراً ايالت وبعده ولايت واليلكرنده بولنوب، طونه، ادرنه، بغداد، قونيه، وان، جزائر بحرسفيد ولايتلرنده بر ، پرزرين ويانيه ولايتلرنده ايكيشر ، سلانيك وبوسنه ولايتلرنده دخى اوچر دفعه واليلك ايتمش اولديغى كبى، دور سلطان عبدالعزيز خانيده احكام عدليه نظارتيله سلك وكلايه داخل اولمش ؛ و عهد همايون حضرت عبد الحميد خانيده ايكى دفعه شوراى دولت رياستنده بولنمشدر. مأموريت اخيره‌سى جزائر بحرسفيد واليلكى اولوب، بالاستعفا درسعادتده ورو- دينى متعاقب ۱۳۱۱ تاريخنده ۷۳ ياشنده ارتحال ايده‌رك، فاتح سلطان محمد خان تربه‌سى خطيره‌سنده مدفوندر.

ادبيات شرقيه‌ده يدطولى اصحابندن اولوب، السنۀ ثلثه‌ده شعر وانشايه و خطوط مختلفه‌يى غايتله كوزل تحريره مقتدر اولديغى كبى، لسان مادرزاديله روجه تكلمه وفرانسزجه‌استخراجه دخى اقتدارى وارايدى. اخلاق واوصاف حميده ايله متخلق و متصف اولوب، كرم و سخاوتى اصالتيله متناسب و عدل و حقانيتى التزامده‌كى متانتى معروف و وقور و وجيه و اديب بر ذات ايدى. بيوك‌مخدومى شوراى دولت اعضاسندن و متحيزان ادباى عصردن صالح رشيد بك افندى حضرتلرينك نزدنده محفوظ ادبيات ومنشآته متعلق بعض متروكات قلميه‌سى بولنديغى مسموعدر. بيدلك برغزل مشهورينى تخميسندن شو برايكى بيت فارسى اقتدار ادبيسنه و اسرار تصوفه دخى وقوفلرينه شاهددر:

اى جهانرا تو جمالى و مآلى و ادائى
حاضرى در همه ذرات ولى غيب نمائى
كشتيم كاه نمائى رخ وكاهى نمائى
اى جكر خون كن پوشيده وپيدا چه بلائى
جلوهايت همه اينجاست تو بارى زكجائى

عاكفى { ايران شعراسندن اولوب، كيلانيدر. علم هيئت ونجومده دخى يدطولاسى وار ايدى. شو رباعى اونكدر :

اى دل همه اسباب جهان خواسته كير
باغ طربت بسبزه آراسته كير
آن كاه برآن سبزه شبى چون شبنم
بنشسته وبامداد خاسته كير

عال { وقتيله كوفه و انبار جهتنه ويريلن اسمدر.

عالمكير { هندستانده حكومت سورن سلالۀ تيموريه‌دن ايكى ذاتك لقبيدر:

برنجيسى (ابو الظفر محى الدين محمد اورنك زيب) شاهجهانك اوچنجى اوغلى اولوب ، ۱۰۲۸ تاريخنده طوغمشدر . والده‌سى (ممتاز محل) لقبيله مشهوره (ارجمندبانو) ايدى . كنجلكنده متقيانه بر عمر سوروب، ۱۰۶۸ تاريخنده ، برادرى مراد بخشله بالاتفاق، اكره شهرنده پدرينى اخذوحبس ايتدكدن صكره، برادرينى دخى حبس ايده‌رك، دهلى‌يه دخول ايله، تخته قعود ايتمش؛ وبر سنه صكره ظهور ايدن فتنه‌يى باصديره‌رق ، برادرى مومى اليه مراد بخش ايله بيوك برادرى داراشكوهى قتل ايتمشدر. سنيلكده ارباب تعصبدن اولوب ، شيعيلرى تعقيب ايتمش ؛ و برهمنيلرى قبول اسلامه مجبور ايتمك ايچون، آغر جزيه‌لر طرح ايلمش ايدى. اللى سنه حكومت سور- دكدن صكره ، ۱۱۱۸ تاريخنده دكنك احمد آباد

شهرنده ۹۰ یاشنده وفات ایدوب، اورنك آباد قربنده واقع خلد آباد قصبه‌سنده شیخ زین الدینك تربه‌سی جوارنده دفن اولنمشدر .

— ایکنجیسی (عزیز الدین) جهاندار شاهك اوغلی اولوب، ۱۰۹۹ ده طوغمش؛ و ۱۱٦۸ ده، احمد شاه بن محمد شاهك فراغی اوزرینه، وزیر عماد الملك غازی الدین خانك سعییله دهلی تختنه چقوب، بش سنه ایله بر قاچ آی اسماً حکمدارلق ایتمش ایدی .

عالی { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اوچ ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی (مصطفی —) کلیبولیلی اولوب، ابتدا طریق علمیه سلوك ایتمش؛ و بعده تبدیل طریق ایده‌رك، ارضروم وشام دفتردارلغنده بولنمش ایدی. « مهروماه » ، « مطالع الانوار » ، « مهر و وفا » ، « روضة اللطائف » و « نادر المحارب » عنوانلریله بش منظومه‌سی و « انیس القلوب » ، « صدقصه‌وصد حصه » ، « هفت مجلس » ، « زبدة التواریخ » و « منشآ الانشا » عنوانلریله دیگر بش تألیفی و ترکی و فارسی دیوانی واردر. امام غزالینك « ایها الولد » عنوانلی کتابنی دخی « تحفة الصلحاء » عنوانیله ترجمه ایتمشدر. مذکور زبدة التواریخی قاضی عضدك « اشرف التواریخ » عنوانلی تألیفنك ترجمه‌سی ایسه‌ده ، بر خیلی علاوات والحاقاتی دخی واردر. بو تاریخی مطبوعدر. شوایکی بیت اونکدر :

کرکچ کچ اولسه قطع مراتب بکا نه غم
طویدم بو رمزی بن فلك ناصوابدن
آی اولمینجه منزلن آلمق محالدر
گل عبرت آل کونش کبی عالیجنابدن

— ایکنجیسی (رئیس زاده الیاس —) اورلی اولوب، سلطان سلیم خان ثانینك خواجه‌سی عطاءالله افندینك خدمتنده بولنمش؛ و کنج یاشنده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت اونکدر :

صانماك جفای یاره تحملدرر هنر
بردار اوله در دل منصور وش اصل
خورشیدکبی کرچه که حسنك کالده
ای آفتاب چهره زوالك ده اویله‌در

— اوچنجیسی استانبوللی اولوب، (حافظ قونیوی اوغلی) دینمکله متعارف ایدی. علم ادوارده مهارتی و حسن خطی دخی وار ایدی. شو بیت اونکدر :

یاقاشك هجریله جانا قامتم اولدی دوتا
فرقتکده چکمدك بر بار غم می قالدی یا

عالی { فرس شعراسندن دخی ایکی ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی بدخشان والیسی میرزا سلیمانك خدمتنده بولنمش، وبر چوق احساناتنه نائل اولمش ایدی. شو رباعی اونکدر :

عاشق شب وصل یار بگزیدهٔ خویش
از بهر فراق دل غمدیدهٔ خویش
خواهد که دراز تر شود بر دوزد
بر دامن شب سیاهیٔ دیدهٔ خویش

— ایکنجیسی (ملا شاه محمد) بخارالی اولوب، شو بیت اونکدر:

عمر کر کوتاه باشد دل بزلف یار بند
میرسد تا دامن حشر این طناب زندگی

عالی { صدر اسبق حکیم اوغلی علی پاشانك اشعارنده قوللاندیغی مخلصیدر. [« علی پاشا (حکیم اوغلی) » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عالی { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب طریقت نقشبندیه مشایخندن شیخ محمد عطا افندینك اوغلیدر. ۱۱۹۹ ده استانبولده طوغوب، شیخ غالب افندیدن بر مقدار تحصیلدن صکره، مکتوبیٔ صدارت قلمنه کیرمش؛ وبعده بعض مکتوبجیق ومهردارلق کبی بعض کتابت خدمتلرنده بولنمش؛ و ۱۱٤۹ ده وفات ایتمشدر. شو مقطع اونکدر:

آه ایلدیکم شوخ دلارا چلبیدر
قان آغلار ایسه‌م غم دکل اصلاحلبیدر

عالی افندی { (علی —) متأخرین ادبا وشعرای عثمانیه‌دن اولوب استانبوللیدر. بر مدت دیوان همایون قلمنه دوام ایتدکدن صکره، ۱۲٦۱ ده کتابت خدمتیله شامه کیتمش، وعودتنده مجلس محاسبهٔ مالیه کتبه‌سی سلکنه کیروب بر خیلی وقت « جریدهٔ حوادث » محررلکنی ایتمش ایدی شو مقطع اونکدر:

طوت که بولسون عالیاسندن تجلی کائنات
کائنات احوال سیر بی نشانك طویسون

عالی پاشا { (السید محمد امین —) دو[لت علیه‌نك] سلطان عبد المجید و عبد العز[یز]

خانیده دفعاتله مسند صدارته کچمش وزرادن وعثمانلی
مشاهیر سیاسیوننددن اولوب، استانبوللیدر. پدری
مصر چارشیلی علی رضا افندیدر. ۱۲۳۰ تاریخنده
مرجان آغا جامع شریفی حوالیسنه ناظر خانه‌سنده
طوغوب، ۱۲۴۵ ده دیوان همایون قلمنه کیرمش،
وبعده مهمه و۴۹ ده ترجمه اوطه‌سنه نقل ایدلمش؛
ودیوان همایون قلمنده ایکن، قصیرالقامه اولدیغندن،
تسمیه بالنقیض قبیلندن اوله‌رق (عالی) مخلصیله
تخلیص اولنمش اولدی. ترجمه قلمنده ایکن رتبهٔ
خواجکانی‌یی احرازایدوب، ۱۲۵۱ تاریخنده طوبخانه
مشیری احمد فتحی پاشانك ویانه سفارتنه مأموریتلرنده
ایکنجی سرکتابتی مأموریتیله معیتنده ویانه‌یه کیدوب،
بریجق سنه اوراده اقامتله، فرانسزجه‌یی ایلرلتمش؛
ورابعه رتبه‌سنی احرازایلمش ایدی. درسعادته عودتنده
۵۳ تاریخنده دیوان همایون ترجمانلغی مأموریتنه نصب
اولنه‌رق، عهده‌سنه رتبهٔ ثالثه دخی توجیه اولنمش؛
وخارجیه ناظری بولنان رشید پاشا مرحومه کسب
انتسابله، مشارالیهك سفارتله لوندره‌یه عزیمتنده،
ترجمانلق ینه عهده‌سنده قالمق اوزره، سفارت مشار
الیها مستشارلغنه نصب اولنه‌رق، بر سنه‌یی متجاوز
مدت لوندره‌ده قالدقدن صکره، رشید پاشانك پارسه
عزیمتنده بر مدت دخی لوندره‌ده مصلحتکذارلق
ایتمش؛ وبعده مشارالیهله برابر درسعادته عودت
ایدوب، ۱۲۵۶ ده خارجیه مستشاری بولنان رفعت
پاشانك جانب مصره عزیمتلرنده وکالةً، وبعده رفعت
پاشانك صدارت عظمی مستشارلغنه نصبنده رتبهٔ اولی
ایله اصالةً خارجیه مستشارلغنه تعیین اولنمشدی.
۱۲۵۷ ده بیوك ایلچیلك عنوانیله لوندره سفارت
سنیه‌سنه نصب اولنه‌رق، اوچ بچق سنه لوندره‌ده
اقامتدن صکره، درسعادته عودتنده مجلس والا
اعضالغنه مأموراولمش؛ وبرقاچ آی صکره ۱۲۶۱ ده
خارجیه ناظری بولنان شکیب پاشانك جبل لبنان
نظامنه مأموریتلری اثناسنده نظارت مشارالیها
وکالتنه نصب اولنه‌رق، ثانیاً خارجیه نظارتنه تعیین
اولنان رشید پاشانك پارسده بولندیغی مدتجه دخی
اجرای وکالت ایتمش؛ و رشید پاشانك عودتنده
بکلکجیء دیوان همایون مأموریتی انضمامیله ثانیا
خارجیه مستشارلغنه؛ و۲۶۲ ده رتبهٔ بالا ایله خارجیه
نظارتنه نصب بیورلمش ایدی. اوصره‌ده ظهور ایدن
یونان مسئله‌سنی حسن تسویه‌یه موفق اولمسی اوزرینه،
۱۲۷۴ ده عهده‌سنه رتبهٔ وزارت توجیه بیورلمش؛
وسنهٔ مزبوره‌ده انفصال ایده‌رك، بر بچق ماه قدر
معزول قالدقدن صکره، مجلس والای احکام عدلیه
ریاستنه وبر بچق ماه صکره ثانیاً خارجیه نظارتنه
نصب، و۲۶۷ ده آقادمیا صورتنده تشکیل اولنان
(انجمن دانش) اعضالغی دخی توجیه اولنمش ایدی.
۱۲۶۸ ده مقام عالیء صدارت عظمایه کچوب، ایکی
آی مرورنده سنهٔ مذکوره اواخرنده بالانفصال،
۶۹ ده آیدین والیلکنه نصب اولنه‌رق، درت ماه
اوراده اقامتدن صکره، معزولاً درسعادته کلوب،
۲۷۱ ده خداوندکار ولایتنه تعیین اولنمش؛ وینه او
سنه درسعادته جلبله، تشکیل اولنان مجلس تنظیمات
ریاستنه وبعده ثالثاً خارجیه نظارتنه ومؤخراً ویانه‌ده
عقد اولنان قونفرانس مرخصلکنه نصب اولنمش؛
وویانه‌ده ایکن ثانیا مسند صدارته تعیین بیورلمش؛
وبو دفعه بر بچق سنه‌یی متجاوز زمان امور دولتی
اداره ایده‌رك، ۷۲ ده پارسده عقد اولنان قونفرانسه
بالذات عزیمت ایتمش، و بر ماه قدر لوندره‌ده دخی
بولنمش ایدی. ۲۷۳ ده مسند صدارتدن بالانفصال،
ورابعاً خارجیه نظارتنه تعیین بیورلمش ایسه‌ده، استعفا
ایلمسی اوزرینه، مجالس عالیه‌یه مأمور اولمش؛ وبرقاچ
آی مرورنده خامساً خارجیه نظارتنه تعیین اولنوب،
۱۱۷۴ ده ثالثاً مهر صدارت عهده‌سنه احاله اولنمش؛
وبو دفعه دخی بر سنه ایله اون آی مقام صدارتده
قالدقدن صکره، انفصال ایده‌رك، متعاقباً دفعهٔ ثالثه
اولمق اوزره مجلس تنظیمات ریاستنه تعیین اولنمش؛
وصدراعظم بولنان قبرسلی محمد پاشانك روم ایلی
اصلاحاتنه مأموریتی اثناسنده صدارت قائممقاملغنده
وبعده خارجیه نظارتی وکالتنده دخی بولنمش ایدی.
سلطان عبد العزیز خانك جلوسلرندن صکره ۱۲۷۸
تاریخنده سادساً خارجیه نظارتنه ومتعاقباً رابعاً مسند
صدارت عظمایه نصب اولنه‌رق، اوچ آی ایله یکرمی
کون بومقامده قالدقدن صکره، بالانفصال سابعاً خا-
رجیه نظارتنه تعیین اولنمش؛ و ۱۲۸۳ ده خامساً
صدراعظم اولوب، آخر عمرینه قدر یعنی اوچ سنه
ایله سکز بچق آی بو مقام عالیده قالمش؛ و فؤاد
پاشانك وفاتندن صکره خارجیه نظارتی دخی علاوةً
عهده‌لرینه احاله اولنمش ایدی. زمان صدارتنده

ظهور ایدن کریدقاریشقلغنی برطرف ایتمك اوزره جزیرهٔ مذکوره‌یه بالذات عزیمت ایتمشدی. ١٢٧٨ تاریخنده ارن کوینده‌کی کوشکنده وفات ایدوب، سلیمانیه جامع شریفی خطیره‌سنده دفن اولنمشدر. ترکجه وفرانسزجه‌ده کتابت وانشاسی مکمل وادبیات شرقیه وغربیه‌ده‌کی مهارتیله علی‌الخصوص امور سیاسیه‌ده‌کی اقتداری مسلم اولوب، فؤاد پاشا ایله برلکده آوروپا دولتلك وعلی‌الخصوص فرانسه وانکلتره‌نك محبت واتفاقنی قزانمش؛ وبر چوق مسائل مهمه‌نك بروجه مطلوب حل وتسویه‌سنه موفق اولمشلردر.

عالیه (بنت ظبیان الکلابیه) ازواج حضرت نبویدن اولوب، برروایتده قبل‌الدخول وبر روایتده بر مدت برلکده یاشادقدن صکره، تطلیق بیورلمش؛ و زوجات رسالتپناهینك بشقه‌لری طرفندن تزوجی هنوز منع بیورلمامش اولدیغندن، بعدالتطلیق ابن‌عمی طرفندن تزوج اولنه‌رق، بوندن اولادی دخی اولمش ایدی.

عالیه (هارون الرشیدك قیزی اولوب، جعفر برمکینك رأیله عبدالملك بن صالح هاشمینك اوغلی صالحه تزویج ایدلمش؛ ونکاحی امام یوسف حضرتلری طرفندن قیلمش ایدی.

عالیه (حجازك شرق یعنی نجد جهتنده بولنان برلره اطلاق اولنوب، بوکا مقابل تهامه جهتنه (سافله) دیرلر.

عامر (صحابه‌دن بر وجه آتی بر قاچ ذاتك اسمیدر: (عامر بن الاسود الطائی) که برنامهٔ سعادته نائل اولمشیدی. — (عامر بن الاضبط الاشجعی) که جانب رسالتپناهیدن مرسول بر سریه طرفندن سهواً قتل اولنه‌رق، بو بابده «یا ایها الذین آمنوا اذا ضربتم فی سبیل الله فتبینوا» آیت کریمه‌سی نازل اولمشدر. بر روایتده‌ده بو مقتول (مرداس بن نهیك) ایدی. — (عامر بن امیه بن زید الانصاری الخزرجی) که هشام بن عامرك پدری اولوب، بدر غزاسنده حاضر بولنمش، واحد وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (عامر بن ابی امیه بن المغیره القرشی المخزومی) که ازواج مطهره‌دن ام سلمه حضرتلرینك برادری اولوب، همشیره‌سی مشارالیهادن روایت ایتمشدر. — (عامر بن البکیر اللیثی) که ینه صحابه‌دن عاقلك برادری اولوب، برادرلریله برابر بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (عامر بن ثابت الانصاری الاوسی) که احد وقعه‌سنده حاضر بولنوب، یمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (دیکر غامر بن ثابت الانصاری الاوسی) که بدر غزاسنده امر حضرت نبوی ایله عقبه بن معیطی قتل ایدن بو و بر روایتده برادری عاصمدر. — (عامر بن الحارث بن ثوبان) که مصر فتحنده حاضر بولنمشدر. —(عامر بن الحارث الفهری) که بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (ابو مالك عامر بن الحارث بن هانی الاشعری) که سفینه ایله نزد حضرت نبوی‌یه کلوب، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وبعده مصرده توطن ایتمش ایدی. کندیسندن بعض احادیث شریفه مرویدر. — (ابوجهم عامر بن حذیفه بن غانم القرشی العدوی) که جانب رسالتپناهیدن کندیسنه بر خمیصه ارسال بیورلمشیدی. — (عامر الرامی الخضری) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (ابو عبدالله عامر بن ربیعه بن کعب العنزی) که والد حضرت فاروق خطاب بن نفیل العدوینك حلیفی اولوب، الك اول اسلامه کلنلردن اولمغله، زوجه‌سی لیلی بنت ابی حثمه ایله برابر حبشه و بعده مدینه‌یه هجرت ایتمش؛ وبدر غزاسیله سائر غزواتك جمله‌سنده حاضر بولنمش؛ و٣٢ تاریخنده وفات ایتمشدر. بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر. — (عامر بن ابی ربیعه) که برحدیث شریفك راویسیدر. — (ابو حیثمه عامر بن ساعده بن عامر الحارثی) که احد غزاسنده رسالتپناه افندمزك دلیلی اولوب، جانب نبویدن خیبره حارص تعیین بیوریلان سهلك پدریدر. معاویه زماننده وفات ایتمشدر. — (عامر بن سعد بن الحارث) که برادری عمرو ایله برابر مؤته محاربه‌سنده شهید اولمشدر. — (عامر بن سعد بن عمرو بن ثقیف) که بدر غزاسنده واوندن صکره‌کی غزواتده حاضر بولنمشدر. — (عامر بن سلمه بن عامر البلوی) که انصارك حلیفی اولوب، بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (عامر بن سلیم الاسلمی) که بعض غزواتده فخر کائنات (صلعم) افندمزك سنجاقدارلری اولوب، بعده نیسابورده وفات ایتمش؛ وبرمقبره‌سنده دفن اولنمشدر. — (عامر بن سنان الاکوع الاسلمی) که شعرای صحابه‌دن اولوب، خیبر غزاسنده شهید اولمشدر. شو

بر ایکی بیتی خیبر طریقنده رسالتپناه افندمزه خطاباً سویلدیکی اشعارندندر .

والله لولاانت اما اهتدینا
ولا تصدقنا و لاصلینا
فانزلن سکینة علینا
وثبت الاقدام ان لاقینا
ان بنی الکفار قدبغوا علینا
وان ارادوا فتنة ابینا

یکنی سلمه بن عمرو کندیسندن روایت ایتمشدر. — (ابو شهر عامر بن شهر الهمدانی) که جانب رسالتپناهیدن یمنده عامل بولنانلردن اولوب، اسود عنسی‌یی قتل ایدنلرك بریدر. — (عامر بن صبره) که ینه صحابه‌دن (ابورزین)لك پدریدر. — (عامر بن طفیل بن الحارث) که قومی طرفندن مبعوثاً نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ و بعده اهل رده و قوعاتنده خلقه اسلامی توصیه ایتمش ایدی. — (عامر بن ابی عامر الاشعری) که پدریله برابر زمان سعادت نشان حضرت نبوی‌یه یتیشمش؛ و معاویه زماننده قدری عالی اولوب، یاننه بلا اذن کیرمکه مأذون بولنمش؛ و عبدالملك بن مروانك زماننده اردنده وفات ایتمشدر. — (عامر بن عبدالله بن الجراح) [«ابو عبیده بن جراح» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.] — (عامر بن عبدالله البدری) که بر روایتك صاحبیدر. — (عامر بن عبدالله بن جهم الخولانی) که فتح مصرده حاضر بولنمشدر. — (ابوحبه عامر بن عبد عمروالانصاری الاوسی البدری) که بدر غزاسنده بولنوب، احد وقعه‌سنده شهیداولمشدر. برحدیث شریفك راویسیدر. — (عامر بن عبد غنم القرشی الفهری) که قدیم الاسلام اولوب، حبشه هجرت ایدنلردندر. — (عامر بن عبدة الرقاشی) که یکنی ابوصره کندیسندن روایت ایتمشدر . — (عامر بن العکبر) که انصارك حلیفی اولوب، بدرغزاسنده حاضر بولنمشدر. — (ابوبلال عامر بن عمرو التجیبی) که فتح مصرده حاضر بولنمشدر. — (ابوهلال عامر بن عمرو المزنی) که ابو معاویة الضریر کندیسندن روایت ایتمشدر. — (عامر بن عمیر النمیری) که حجة الوداعده معیت حضرت نبویده بولنوب، بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. — (عامر بن عوف الانصاری الساعدی) که بدر غزاسنده حاضر بولنانلردندر. — (عامر بن غیلان الثقفی) که پدرندن اول اسلامه کلوب، مدینه‌یه هجرت ایتمش؛ و عمواس طاعوننده شامده وفات ایلمشدر. — (ابو عروه عامر الفقیمی) که مهاجریندندر. — (ابو عمرو عامر بن فهیره) که الك اول اسلامه کلنلردن اولوب، حضرت عایشه (رضها) نك اللام برادری اولان طفیل بن عبداللهك کوله‌سی ایکن، اسلامندن طولایی اذا وجفا کورمکله، حضرت ابابکر صدیق (رضه) جانبندن اشترا بیوریله‌رق، مشارالیهك قیونلرینی رعی ایدردی، و برلکده مدینهٔ منوره‌یه هجرت ایتمشیدی. اسود اللون ایدی. بدر واحد غزالرنده حاضر بولنوب، هجرت نبویه‌نك دردنجی سنه‌سی، ٤٠ یاشنده اولدیغی حالده، بئر معونه محاربه‌سنده شهید اولمشدر. — (ابوبرده عامر بن قیس الاشعری) که ابوموسی الاشعری حضرتلرینك برادری اولوب، بعده کوفه‌یه نازل اولمش، و بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. — (عامر بن کریز بن ربیعة القرشی العبشمی) که فتح مکه کونی اسلامه کلوب، اوغلی عبدالله خلافت حضرت عثمانده بصره عاملی اولدقده دخی برابر بصره‌یه و بعده خراسانه کیتمشیدی. والده‌سی بیضاً بنت عبدالمطلبدر. — (عامر بن لد بن الاشعری) که کندیسندن بعض احادیث شریفه مروی اولوب، آنجق صحبتی مختلف فیهدر. — (عامر بن لقیط العامری) که قومی طرفندن مبعوثاً نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف ودعای رسالتپناهی‌یه نائل اولمشیدی. — (عامر بن لیلی الغفاری الضمری) که فخر الرسل (صلم) افندمزك حجة الوداعدن عودتلرینه دائر روایتی اولوب، «من کنت مولاه فعلی مولاه اللهم وال من والاه وعاد من عاداه» حدیث شریفنك راویلرندندر. — (عامر بن مالك الاشجعی) که ابو عثمان نهدی کندیسندن روایت ایتمشدر. — (عامر بن مالك بن صفوان) که طاعوندن و مغروقاً وفات ایدنلرك شهادتنه دائر بر حدیث شریفك راویسی اولوب، صحابه‌دن اولدیغی مرویدر. — (عامر بن مخرمه بن نوفل القرشی الزهری) که فخر کائنات (صلم) افندمزه یتیشمش اولدیغی مرویدر. — (عامر بن مخلد الانصاری الخزرجی) که بدر غزاسنده حاضر بولنوب، احد وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (عامر بن مرقش الهذلی) که برحدیث شریفك راویسیدر. —

(عامر بن مسعود بن امية القرشی الجمحی) كه صحبتی مختلف فيه اولوب، يزيد بن معاويه نك وفاتندن صكره، اهالينك انتخابی اوزره كوفه واليسی اولمش؛ وابن زبير خلافته نائل اولدقده، ابتدا كنديسی مذكور واليلكده ابقا، واوچ آی صكره عزل ايتمشيدی. قيصه بويلی اولديغندن (دحروجة الجعل) لقبيله ملقب ايدی. — (عامر بن الهذيل) كه برحديث شريفك راويسيدر. — (ابوهشام عامر الانصاری) كه احد وقعه سنده شهيد اولمشدر. اوغلی هشام دخی صحابه ـ دندر. — (ابو سياره عامر بن هلال المتمی) كه بر نامهٔ حضرت نبوی يه نائل اولمشيدی. — (ابوالطفيل عامر بن واثلة الكنانی الليثی) كه احد وقعه سی سنه ـ سنده طوغوب، ارتحال حضرت نبويده سكز ياشنده بولنمش؛ وبعده كوفه ده ساكن اولوب، مؤخراً مكهٔ مكرمه يه انتقال ايتمش ايدی. حضرت علی يه محبتی زياده اولوب، كافهٔ غزواتنده معيتنده بولنمشدر. حضرت ابابكر وعمر (رضهما) نك فضلنی تسليم ايتمكله برابر حضرت مرتضايی تفضيل ايدردی. هجرت نبويه نك يوزنجی سنه سی وفات ايدوب، صحابه نك اك صكره ارتحال ايدنيدر. بعض احاديث شريفه نك را ـ ويسيدر. كنيه سيله مشهوردر. — (عامر بن ابی وقاص) كه عشرهٔ مبشره دن سعد ابن ابی وقاص (رضه) ك برادری اولوب، اسلامه كلنلرك اونجيسی اولديغی مرويدر. حبشه هجرت ايتمشيدی. — (عامر بن يزيد بن السكن) كه اسماء بنت يزيدك برادری اولوب، احد وقعه سنده پدريله برابر شهيد اولمشدر.

عامر { (ابو عبد الله بن عبد القيس التميمی العنبری البصری) مشاهير تابعيندن اولوب، زهد وتقواسيله مشهوردر. بصره ده ساكن اولوب، حضرت عثمان (رضه) ك زمان خلافتنده معاويه طرفندن شامه جلب اولنمغله، اورانك هواسی صومنی تهوين ايتديكندن، معاويه بندن برشی ايسته ديه اصرار ايتديكنده: «بكا اوروجی تصعيب ايدوب ثوابمی آرتيران بصره نك حرارت هواسنی اعاده ايلمكزی رجا ايدرم» ديمش اولديغی ودها بر طاقم اقوال وافعال متقيانه سی منقولدر. — (ابو اياس عامر بن عبدة البجلی) دخی مشاهير تابعيندن اولوب، ابن مسعوددن روايت ايتمشدر.

عامر { مكهٔ مكرمه قربنده بر طاغ اولوب، عامر و طفيل ديه بعض اشعارده مذكوردر.

عامر { اونجی قرن هجری اوائلنده يمنده حكومت سورمش امرادن اولوب، ۹۱۰ تاريخنده صنعايی دخی احمد بن ناصرك يدندن ضبط ايتمش؛ وبعده مصر ملوك چراكسه سی جانبندن كوندريلان عسكره مغلوب واسير اولوب، قتل اولنمش ايدی. شافعی المذهب اولوب، زيديلری تعقيب وتعذيب ايدر ايدی.

عامل { (ملا—) فرس شعراسندن اولوب، بخاليدر. شو بيت اونكدر:

از كار دل كره بغريبی كشاده شد
انكور تابريده شد ازتاك باده شد

عاموص { فلسطينده بيت لحم قربنده بر كوچك قصبه اولديغنی ياقوت حموی بيان ايدبور.

عانه { بغداد ولايت و سنجاغنده وجزيره خطه سنده اوله رق بغدادك ۲۵۰ كيلو ـ متره غرب شماليسنده ورقه ايله هيت آره سنده اوله رق فراتك ساحل يميننده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ۳۰۰۰ اهاليسی، ۱۰ جامع شريفی وفراتك صويله اسقا اولنور باغچه لری واردر. اسكی برقصبه اولوب، وقتيله دها بيوك و معمور ايدی. فرات ساحلنجه ٦ كيلومتره لك مسافه ده برتك سوقاغك ايكی طرفنده ممتد اولوب، خانه لری كاركير وبرر سرداب ايله برر ايكيشر قاندن عبارتدر، وبربرلرندن آيری اولوب آرقه لرنده باغچه لری بولنيور. اهاليسی مسلم وسنی اولوب، يالكز ۲۰ يهودی واردر. بغدادك بتون ساقه لری عانه ليدر. قصبه نك قارشيسنده فرات مجراسی اورته سنده روماليلردن قالمه خراب بر قلعه بولنيور. — عانه قضاسی بغداد سنجاق و ولايتنك منتهای غرب شماليسنده اولوب، جنوب شرق جهتندن دليم قضاسيله، شمالاً موصل ولايتيله، غرب شمالی جهتندن زورمستقل متصرفلقيله، جنوب غربی جهتندن دخی باديه ايله محدوددر. القائم، حديثه، آلوس و جبه اسملريله ٤ ناحيه يی حاوی اولوب، مساحهٔ سطحيه سی تقريباً ۱۵۰۰۰ مربع كيلومتره و اها ليسی ده ۱۵۰۰۰ كشيدن عبارتدر. اراضئ مزروعه سی ۷۵۰ فدان يعنی ۲۰ ٦۷۷ دونم اولوب

قرانه قریب اولانلری طولابله سقی اولنور. باشلیجه محصولاتی بغدای، آرپه، پاموق و سیسام اولوب، ٣٠٠٠ قدر خرما آغاجی دخی واردر. قایصی، اریك، نار و انجیر كبی میوه‌لری دخی چوق اولوب، پورتقال ولیمونلری آزدر. بغدای محصولات سنویه‌سی اوچ بچق و آرپه حاصلاتی سكز ملیون كیلویه بالغ اولور. حیوانات اهلیه‌سنك سنوی تولداتی ٥٢٠٠ صیغیر، ٢٥٠٠ آت، ٦٥٠٠ مركب، ٢٠٠٠ دوه، ٩٠٠٠٠ قیون و ١٠٠ كچی راده‌لرنده‌در.

— اردن وادیسنده دخی (عانه) اسمیله بر قصبه بولندیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

عائذ { صحابه‌دن بر وجه آتی بر قاچ ذاتك اسمیدر: (عائذ بن ثعلبه بن وبرة البلوی) كه فتح مصرده حاضر بولنوب، ٥٣ تاریخنده روملره قارشی اولنان بر محاربه‌ده شهید اولمشدر. — (عائذ بن سعید الجسری) كه مبعوثاً نزد حضرت نبوی‌یه كله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ و ٣٧ نجی سال هجریده معیت حضرت مرتضویده صفین محاربه‌سنده شهید اولمشدر. زوجه‌سی ام بنین كند. یسندن روایت ایتمشدر. — (عائذ بن ابی عائذ الجعفی) كه بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر. — (عائذ بن عبد عمرو الازدی) كه بصریوندن معدود اولوب، خلافت حضرت عثماندن صكره وفات ایتمشدر. — (ابو هبیره عائذ بن عمرو بن هلال المزنی) كه صلحای صحابه‌دن اولوب، رضوان بیعتنده حاضر بولنمش؛ و بعده بصره‌ده ساكن اولوب، اوراده بر خانه یاپدیرمش؛ ویزید بن معاویه‌نك زماننده وفات ایدوب، بصره والیسی بولنان عبیدالله بن زیاد قیلمامق ایچون، جنازه نمازینك ابوبردة الاسلمی طرفندن قیلنمسنی وصیت ایتمش ایدی. حسن بصری و معاویه بن قره كندیسندن روایت ایتمشلردر. — (عائذ بن قرط السكونی) كه اهل شامدن معدود اولوب، بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. — (عائذ بن ماعص الانصاری الخزرجی الزرقی) كه برادری معاذ ایله برابر بدر غزاسنده حاضر بولنوب، یمامه وقعه‌سنده و بر روایتده بئر معونه محاربه‌سنده شهید اولمشدر.

عائذ الله { (ابو ادریس — بن عبد الله الخولانی) صحابه‌دن اولوب، حنین غزاسی سنه‌سنده تولد ایتمشدر. — (عائذ الله بن سعید بن جندب) دخی صحابه‌دن اولوب، لقیط الراویه‌نك جدیدر.

عائشه { (الصدیقه بنت ابی بكر الصدیق رضهما) ازواج مطهرهٔ حضرت نبویدن اولوب، حضرت خدیجة الكبری (رضها) دن صكره امهات المؤمنینك اشهر و بهتریدر. والده‌سی (ام رومان بنت عامر الكنانیه) در. خدیجة الكبرانك ارتحالندن اوچ سنه صكره وهجرت نبویه‌دن ایكی سنه اول، آلتی یاشنده اولدیغی حالده، سیدالانبیا (صلعم) افندمزه نكاحی اجرا اولنه‌رق، اوچ سنه صكره مدینهٔ منوره‌ده زفاف واقع اولمشدر. عقل وذكاوتده وعفت وتقواده بی مانند اولوب، حقنده فخركائنات (صلعم) افندمزك محبت ورعایتی پك زیاده ایدی؛ وحقلرنده بر چوق احادیث شریفه منقولدر. ازدواجندن اول حضرت جبرائیل مفخر موجودات افندمزه حضرت مشارالیهانك صورتنده و یشیل بر ایپك چارشفه بورنمش اولدیغی حالده كورنمشیدی. معلوم اولدیغی اوزره، حق عالیلرنده بر افك وافترا وقوع بولمغله، برائتلری حقنده آیت كریمه نازل اولمشدر. جانب نبویدن تزوجی دخی جبرائیل امینك اشارتیله وقوع بولدیغی مرویدر. اصابت رأیی مسلم وكرك امور مذهبیه و فقهیه‌ده كرك اخبار واشعار عربده اطلاعاتی زیاده اولدیغندن، ارتحال جناب نبویدن صكره صحابه كندیلرینه مراجعتله، حل مشكلات ایدرلردی. كندیلرندن بیكدن زیاده حدیث شریف منقول اولوب، حضرت عمر بن الخطاب (رضه) ایله سائر صحابهٔ كرام وتابعیندن برچوق ذوات روایت ایتمشلردر. ارتحال حضرت رسالتپناهیده اون سكز یاشنده اولوب، هجرت نبویه‌نك ٥٧ نجی سنه‌سی ٦٥ یاشنده ارتحال ایتمش؛ وجنازه‌لرینك نمازی مدینهٔ منوره‌ده والی وكیلی بولنان ابو هریره (رضه) طرفندن قیلنوب، وصیتی اوزره كیجه‌این بقیعده دفن اولنمشدر. اولادی اولمیوب، جانب نبویدن همشیره زاده‌سی اولان عبدالله بن زبیر (رضهما) یه نسبتله (ام عبدالله) كنیه‌سیله تكنیه بیورلمشیدی. عبدالرحمن بن ابی بكر (رضهما) نك آنا بابا بر همشیره‌سی ایدی. وقعهٔ جمل «جمل» ماده‌سنده سبق ایتدیكندن، تكرارندن اجتناب اولندی. حضرت عایشه (رضها) یی حضرت فاطمة الزهرا (رضها) یه تفضیل ایدنلر وار

ایسه‌ده، حضرت زهرانك فضل و رجحانی اكثر علما عندنده مسلمدر. ام المؤمنین حضرت خدیجة الكبرا (رضها) نك دخی رجحانی حضرت عایشه (رضها) نك كندیلرندن منقول اولان بر حدیث شریفله مثبتدر. [«خدیجه» ماده‌سنه مراجعت.] — (عائشه بنت جریر الانصاریه السلمیه)، (عائشه بنت الحارث القرشیة التیمیه)، (عائشه بنت ابی سفیان الانصاریه الاشهلیه)، (عائشه بنت عبدالرحمن النضیریه)، (عائشه بنت عمر الانصاریه) و (عائشه بنت قدامة القرشیة الجمحیه) دخی صحابیاتدندر.

عائشه ام ابی عبدالله { اندلسده غرناطه‌نك صوك حكمدار مسلمی اولان ابو عبدالله الصغیرك والده‌سی اولوب، دولت مذكوره‌نك اواخرنده ظهور ایتمش اولان تفرقه وافتشاشاتده بونك دخی كلی مدخلی بولنمشیدی. بعده غرناطه‌نك فردیناند ایله ایزابلانك ضبطنه كچمسی اوزرینه، اوغلی عبد الله الصغیر ایله برابر چیقوب، كیدركن اوغلنه خطاباً ایراد ایتمش اولدیغی تكدیر آمیز نطق كتب تواریخده مسطور ومشهوردر.

عائشة الباعونیه { مشاهیر شاعرات اسلامدن اولوب، احمد بن قصر الباعونینك قیزیدر. شعر وادبیاتده‌كی مهارتدن بشقه اكثر علومده دخی ید طولاسی اولمغله، (فاضلة الزمان) عنوانه مستحق اولمشیدی. مدح حضرت سید الثقلین حقنده «الفتح المبین فی مدح الامین» عنوانیله مشهور برقصیدهٔ بلیغه‌سی واردر، كه كندیسی شرحنی دخی یازوب، بونده بر چوق قواعد ونكات ادبیه بیان ایتمشدر. سائر اشعاری دخی اولوب، برمسئلهٔ فقهیه حقنده واقع اولان بر سؤاله نظماً ویردیكی جوابده مذاهب اربعه اوزرینه ایجابی بیان ایتمكله، فقهده‌كی وسعت معلوماتی دخی اثبات ایتمشدر. قصیدهٔ مذكوره‌نك مطلعی شودر:

فی حسن مطلع اقمار بذی سلم
اصبحت فی زمرة العشاق كالعلم

عائشه بنت الخطیب { مشاهیر محدثاتدن اولوب، عبدالرحیم بن بدر الدینك قیزی و قاضی القضاة برهان الدین بن جماعه‌نك همشیره‌سیدر. ٧٨٩ ده وفات ایتمشدر.

عائشه بنت سعد { عشرهٔ مبشره‌دن سعد ابن وقاص (رضه) ك قیزیدر.

عائشه بنت طلحه { عشرهٔ مبشره دن حضرت طلحه (رضه) ایله ام كلثوم بنت ابی بكر الصدیق (رضهما) نك قیزی اولوب، حسن وجمالیله وحدتده واشعار واخبار عربده‌كی وسعت اطلاعیله مشهوره‌در. حق جناب حقك بر نعمت و احسانی اولان حسننی اخفا ایتمكه راضی اولمیوب، تستر ایتمدیكی سویلیر. دایه‌سی بولنان عبدالرحمن بن ابی بكر (رضهما) نك اوغلی عبدالله‌ه واروب، عمران، عبدالرحمن، ابو بكر وطلحه اسملریله درت اوغلی ونفیسه اسمنده برقیزی اولمش؛ وعبد الله‌ك وفاتندن صكره مصعب بن الزبیر حضرتلرینه واروب، ست سكینه‌یه اورتاق اولمش ایدی.

عائشه بنت عبد الله { صحابه‌دن عبد الله بن عبد المدانینك قیزی و عبد الله بن العباس (رضهما) نك زوجه‌سی اولوب، خلافت جناب مرتضویده زوجی یمن والیسی بولنمغله، معاویه طرفندن عسكرله كوندریلن (بسر بن ارطاة) نام ظالم خطهٔ یمانیه‌ده حضرت علی (رضه) ك طرفدارلرینی قتل ایتدیكی صره‌ده صاحبهٔ ترجمه‌نك دخی ایكی اوغلنی كوزی اوكنده بوغازلاتمغله، بیچاره قادینك شعورینه خلل كله‌رك، فیما بعد بو مصیبتی حقنده برطاقم اشعار سویلیه‌رك كزرمش.

عائشه بنت العجمی { مشاهیر محدثاتدن و امام سیوطینك اشیاخندن اولوب، قاضی القضاة شهاب الدین ابو جعفر بن العجمینك قیزیدر. ٨١٠ تاریخنده طوغمشدر.

عائشه بنت العدل { اك مشهور ادیبه‌لردن اولوب، زین الدین ابراهیم بن احمد الطائینك قیزی ومحدثیندن علاءالدین بن صدر الدین ابن المنجانك زوجه‌سیدر. ٦٤٠ ده طوغوب، ٧١٨ ده وفات ایتمشدر.

عائشه بنت علی { مشاهیر محدثاتدن اولوب، دمشقلیدر. حافظ شمس الدین الحسینینك زوجه‌سی ایدی. یتمش یاشنی كچكین اولدیغی حالده وفات ایتمشدر.

عائشه بنت محمد { (ام الحسن بنت عزالدين التنوخية الدمشقيه) مشاهير محدثاتدن اولوب، ٨٠٣ تاريخنده، طقسان ياشنی كچكين اولديغی حالده، دمشق شامده وفات ايتمشدر.

عائشه بنت محمد { (بن عبدالهادی المقدسی) بو دخی مشاهير محدثاتدن اولوب، (المسندة الكبيره) لقبيله مشهوره‌در. (حجار) نام محدث شهيردن اجازت آلوب، اوندن روايت ايدنلرك اخيريدر. چوق معمر اولمشدر.

عائشه بنت محمد { (الحرانی) مشاهير محدثاتدن اولوب، زمانی مشاهير علماسندن فقه و حديث اوكرنمش؛ و دمشق شامده طول مدت تدريس و افاده ايله مشغول اولمشدر. ٦٤٧ ده طوغوب، ٧٣٦ ده وفات ايتمشدر.

عائشه بنت المعتصم { خلفای عباسيه‌دن معتصم باللهك قيزی اديبه و شاعره برخاتون اولوب، مليكه اسمنده حسنی بر جاريه‌سنه تعشق ايتمش اولان عيسی بن قابس ايله نظماً واقع اولان مخابره‌لری بعض كتب ادبيه‌ده مسطوردر.

عائشه بنت النسيف { شام محدثاتندن اولوب، ٧٩٣ ده وفات ايتمشدر.

عائشه بنت يوسف الدمشقيه { عالمه بر خاتون اولوب، شيخ عبدالله الهروينك احوال سلوكه دائر اولان «منازل السائرين» عنوانلی كتابنی «الاشارات الخفيه فی المنازل العليه» عنوانيله اختصار ايتمشدر.

عائشه ست العيش { مشاهير محدثاتدن اولوب، قاضی علاء الدين جنكينك قيزيدر. ٧٦٠ ده طوغوب، ٨٤٠ ده وفات ايتمشدر.

عائشهٔ سمرقنديه { فرس شاعره‌لرندن اولوب، شو رباعی جملهٔ اشعارندندر:

بامن چو شب وصل توبكشايد راز
ناكاهم از شام كند صبح آغاز
با اين همه كه عوض كنندم بدهم
كوتاه شبی ازآن بعمر دراز

عائشة القرطبيه { اندلسك مشهور شاعره و اديبه‌لرندن اولوب، كثرت مطالعه و وسعت معلوماتيله مشهوره‌در. ٤٠٠ تاريخنده، بكر اولديغی حالده، قرطبه‌ده وفات ايتمشدر. كنديسنه طالب اولان برشاعره جواباً يازديغی شو ايكی بيت جملهٔ اشعارندندر:

انا لبوة لكننی لا ارتضی
نفسی مناخا طول دهری من احد
ولو اننی اختار ذلك لم اجب
كلباً وكم غلقت سمعی عن اسد

عائشة النبويه { (سيده —) حضرت امام جعفر الصادقك قيزی وامام موسی الكاظم حضرتلرينك همشيره‌سی عالمه ومتقيه بر خاتوندر. ١٤٥ تاريخنده ارتحال ايدوب، تربه‌سی مصرده قرافه‌ده زيارتگاهدر.

عَبّاد { صحابه‌دن بروجه‌زير برقاچ ذاتك اسميدر: (عباد بن احضر ياخود بن احمر) كه بر حديث شريفك راويسيدر. — (عباد بن بشر بن قيظی الانصاری) كه بدر غزاسنده حاضر بولنوب، يمامه محاربه‌سنده شهيد اولمشدر. — (ابو بشر عباد بن بشر بن دقش الانصاری الاشهلی) كه مدينه‌ده مصعب بن عميرك تشويقيله اسلامه كلوب، بدر واحد غزالريله سائر غزواتده حاضر بولنمش؛ و حضرت رسول الله (صلم) افندمزله مسلمانلره اذا ايدن (كعب بن الاشرف) نام يهودی‌يی قتل ايدنلردن بولنمشدر. بو ايكی عباد بن بشری بر عد ايدنلر دخی واردر. — (ابو ثعلبه عباد العبدی) كه اهل كوفه‌دن معدود اولوب، اوغلی ثعلبه كنديسندن روايت ايتمشدر. — (عباد بن الحارث بن عدی الانصاری الاوسی) كه احد غزاسنده و سائر غزواتده حاضر بولنوب، يمامه محاربه‌سنده شهيد اولمشدر. — (عباد بن خالد الغفاری). — (عباد بن سابس) كه ابو هريره (رضه) كنديسندن روايت ايتمشدر. — (ابو ابراهيم عباد بن سنان ياخود بن شيبان السلمی) كه حضرت فخر كائنات (صلم) افندمزدن ربيعه بن الحارث بن عبدالمطلبك قيزی امامه‌يی طلب ايدوب، تزوج ايتمشدی. — (عباد بن سهل بن مخرمة الانصاری الاشهلی) كه احد وقعه‌سنده صفوان بن امية الجمحی يديله شهيد اولمشدر. — (عباد بن شرحبيل العنبری

الیشکری) که بصریوندن معدوددر . — (ابو یحیی عباد بن شیبان) که اوغلی یحیی کندیسندن روایت ایتمشدر. — (عباد بن عبدالعزی القرشی) که جمل وقعه‌سنده برونندن مجروح اولمغله ، (خطیم) لقبیله ملقبدر. — (عباد بن عبید التیهان) که بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (عباد العدوی) که بر حدیث شریفک راویسیدر. — (عباد بن عمروالدیلمی یاخود اللیثی) که برحدیث‌شریف روایت ایتمشدر. — (عباد بن عمرو یاخود بن عبید عمرو) که فخر کائنات (صلعم) افندمزک خدمتنده بولنمشدر. اسمی عیاذ قید ایدنلر دخی واردر. — (عباد بن قیس‌الانصاری الخزرجی) که برادری مبیع ایله برابر بدر غزاسنده حاضربولنمش؛ ومؤته محاربه‌سنده شهید اولمشدر. — (عباد بن قیظی الانصاری الحارثی) که جسرابی عبیده وقعه‌سنده برادرلری عبدالله و عقبه ایله برابر شهید اولمشدر . — (عباد بن مره یاخود مره بن عباد الانصاری) که اهل شامدن معدود اولوب ، سیدالمرسلین (صلعم)افندمزک برکون‌مبارک چهره‌لرینی صارارمش کورمکله، صوردیغنده، جوعدن اولدیغی جوابنی آلمش اولدیغنی روایت ایتمشدر . — (عباد بن نهیک الانصاری الخطمی) که قومنی بیت مقدسه متوجهاً نماز قیلمقده بولوب ، قبله‌نک کعبهٔ معظمه‌یه تحویل بیورلدیغنی اخطار و تبلیغ ایلمشدر.

عِباد (ابوثعلبه — العبدی) صحابه‌دن اولوب، اهل کوفه‌دن معدوددر . اوغلی ثعلبه کندیسندن روایت ایتمشدر . — (عباد بن خالد) الغفاری دخی صحابه‌دن اولوب ، ایکی حدیث شریفک راویسیدر .

عَبّاد (المعتضد ابو عمرو — بن اسماعیل بن عباد اللخمی) بشنجی قرن هجریده اندلسک اشبیلیه شهرنده حکم سورمش برسلاله‌نک برنجی حاکمی اولوب، ٤٠٦ تاریخنده، شهرمذکورده قاضی اولدیغی حالده، قرطبه امیری یحیانک اسقاطی اوزرینه، موقع اقتداره کتیریله‌رک ، کندیسیله ایکی خلفی جمعاً سکسان سنه قدر حکم سورمشلر؛ و بعده حکومتلری مراکش امیری یوسف بن تاشفین طرفندن ضبط اولنمشدر. عباد ظالم و خونخوار برآدم اولوب، ٤٦٤ ده وفات ایتمشدر. مشهور ابن‌زیدون وزیری ایدی .

عَبّادان شط‌العربک دکزه منصب اولمازدن اول آیرلدیغی ایکی قولک آره‌سنده‌کی جزیره‌نک ساحل غربیسنده و بصره‌نک ٥٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده برقصبه اولوب، وقتیله خیلی معمور ایدی ؛ و بر چوق علمانک مسقط رأسی بولنمشدر . ایچنده حضرت علی (رضه) افندمزک مقامی دخی بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

عبادله عند الفقهاء عبدالله بن عباس ، عبدالله بن عمر، عبدالله بن زبیر وعبدالله بن مسعود (رضهم) حضراتنه اطلاق‌اولنور.

عُباده صحابه‌دن بروجه آتی برقاچ ذاتک اسمیدر: (عباده‌بن‌الاشیب‌العنزی) که اهل فلسطیندن معدود اولوب، جانب نبویدن برنامهٔ سعادتله قومنه تأمیر بیورلمشیدی. — (عباده بن الخشخاش‌الانصاری) که بدرغزاسنده حاضربولنمش؛ واحد وقعه‌سنده شهید اولمشدر . — (عباده بن رافع) که بر حدیث شریفک راویسیدر. — (عباده الزرق) که اهل حجازدن معدوددر. — (ابو الولید عباده بن الصامت الانصاری الخزرجی) که اعیان صحابه‌دن اولوب، زمان سعادت نشان حضرت نبوید قرآن کریمی جمع ایدنلرک بریدر. دیکرلری معاذ بن جبل ، ابی بن کعب، ابو ایوب و ابو الدرداء در جانب حضرت نبویدن بعض یرلرک صدقات استیفایه مأمور بیورلمشیدی . عقبهٔ اولی و ثانیه ای بدر واحد وسائر غزواتده حاضر بولنمش ایدی. ع خلافت حضرت فاروقیده شام فتح اولندقدن صکر معاذ بن جبل وابو الدرداء ایله برابر اهل شا قرآن کریمی تعلیمه مأمور اولوب، حمص جهتی حصا سنه دوشمش، وبعده فلسطینه انتقال ایتمش ایدی بر خصوصده معاویه‌یه مخالفت ایدوب، سوء معا کوردیکندن ، شامی ترکله ، مدینه‌یه عودت ایتم ایسه‌ده، حضرت فاروق (رضه) معاویه‌یه « عبا بن صامتک اوزرینه حکم و حکومتک جاری اولمیا جقدر » مآلنده برامرنامه تحریر وارسال ایله، جنا عباده‌یی شامه اعاده بیورمشیدی. ٣٤ نجی س هجریده، ٧٢ یاشنده اولدیغی حالده، رمله‌ده و روایتده قدس شریفده ارتحال ایتمشدر . صحابه و بعیندن بر چوق ذوات کندیسندن روایت احاد شریفه ایتمشلردر. — (عباده بن عمرو الانصار

النجاری) كه بئر معونه محاربه‌سنده شهيد اولمشدر. — (ابو عوانه عباده بن الشماخ) كه علاء بن الحضرمينك مكاتبه‌سنده حاضر بولنمشدر. — (عباده بن قرص الكنانی الليثی) كه اهل بصره‌دن معدود اولوب، اهوازده خارجيلر طرفندن قتل اولنمشدر. — (عباده بن قيس الانصاری الخزرجی) كه بدر، احد، خندق، حديبيه وخيبر غزالرنده حاضر بولنمش؛ ومؤته وقعه‌سنده شهيد اولمشدر. — (عباده بن مالك الانصاری) كه مؤته محاربه‌سنده ميمنه قوماندانی ايدی.

عباده { (بن عبدالله ابن ماء السماء) اندلس مشاهير شعراسندن اولوب، دولت عامريه زماننده رئيس الشعرا ايدی. اندلسده توشيحی ايجاد و نشر ايتمشدر. ٤٢٢ تاريخنده مالقه قصبه‌سنده وفات ايدوب، سبب وفاتی بر خيلی نقود غائب ايتمسندن حاصل اولان تأثيردر. اشعار رائقه‌سی چوق اولوب، شو برايكی بيت اوجمله‌دندر.

دارت دوائر صدغه فكأنما
حامت علی تقبيل نقطة خاله
رشاء توحش من ملاقاة الورى
حتى توحش من لقاء خياله
فلذاك صار خياله لی زائرا
اذكنت فی الهجران من اشكاله الخ

عبادة المخنث { مشاهير ندمادن اولوب، مأمون و متوكل زمانلرنده بغدادده ياشامش؛ و ٢٠٥ تاريخنده وفات ايتمشدر. كنديسندن برچوق نوادر منقولدر.

عبّادی { (الامير قطب الدين ابومنصور مظفر بن ابی الحسن المروزی) وعظده وطلاقت لسانده مشهور علمادن اولوب، اسمی صورت مؤثره‌ده وعظ ايتمه‌ده ضرب مثل حكمنه كچمشدر. بغداده كلوب، اوچ سنه اقامت ايتمش؛ و هر كون مجلس وعظ قوروب، عمومك محبتنی و خليفه مقتفی لامرالله‌ك توجهنی قزانمش ايدی. بعده جانب خليفه‌دن رسالتله سنجر بن ملكشاه سلجوقينك يانه كوندريله‌رك، ٥٤٧ تاريخنده عسكرمكرمده وفات ايتمشدر. حديثده دخی يد طولی صاحبی ايدی. آنجق امور دينيه‌ده چوق مبالاتی اولميوب، اباحهٔ خمر حقنده بر رساله‌سنی كورمش اولديغنی ابن خلكان بيان ايديور.

عباديه { اندلسك مشهور اديبه وشاعره‌لرندن اولوب، اشبيليه اميری معتمد بن عبادك پدرينك جاريه‌سی ايدی؛ وكنديسنه مجاهد العامری طرفندن اهدا اولنمشدی. ازبردن پك چوق لغات غريبه بيلير، وبداهةً كوزل شعر سويلر ايدی. بركيجه افنديسی عبادك اويقوسی قاچوب كنديسی اويومقده ايكن سويلديكی شو بيته:

تنام ومدنفهام يسهر
وتصبر عنه و لايصبر

جواباً اويانمه‌سيله برابر بداهةً شو بيتی سويلمشدر:

لئن دام هذا وهذا له
سيهلك وجداً ولايشعر

عباس { (ابو الفضل — بن عبدالمطلب بن هاشم القرشی الهاشمی) عم پاك جناب نبوی اولوب، فخر موجودات (صلعم) افندمزدن ايكی و بر روايتده اوچ ياش بيوك ايدی. جاهليتده قريش رؤساسندن اولوب، مسجد حرامك عمارت و سقايتی كنديلرينه محول ايدی. بدر غزاسنده كرهاً مشركين ميانده بولنوب، اسير دوشمش؛ وكرك كنديني كرك برادر زاده‌لری عقيل بن ابی طالب ايله نوفل بن الحارثی فديه ايله قورتارمش؛ و بو وقعه‌نك عقيبنده اسلامه كلمش ايدی. برروايته كوره‌ده اولدن اسلامه كلمش اولديغی حالده، اسلامنی كتم و اخفا ايله، قريشك احوالندن حضرت سيد الثقلينه خبر ويرمك ايچون، بعد الهجره مكهٔ مكرمه‌ده قالمش؛ و بدر محاربه‌سنه جبراً وكرهاً سوق اولنمش ايدی. هرحالده مهاجرينك اخيری اولوب، حضرت عباسك هجرتی عقيبنده مكهٔ مكرمه فتح اولنمغله، «لاهجرة بعد الفتح» حديث شريفيله هجرته ختام ويرلمشدی. فتح مكه‌ده و حنين غزاسنده معيت حضرت نبويه‌ده بولنمش؛ وحنينده بشقه‌لرينك انهزام و فرارنده حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك يانندده ثابت قالمش ايدی. جود وكرم صاحبی و صلهٔ رحمه زياده رعايت ايدر بر ذات اولمغله، بعد الاسلام نزد حضرت نبويده پك معزز و مكرم ايدی. حقنده برقاچ حديث شريف صادر اولمشدر. كنديسی‌ده بر قاچ حديث شريفك راويسيدر. فخر كائنات (صلعم) افندمز جناب عباسدن يقين كيمسه قالمامش اولديغندن، ارتحال حضرت نبويده ميراثه اشتراك ايتمش؛ و هر كس كنديلرينی تعزيه ايلمش ايدی. پدرينك اصغر اولادی ايدی. آخر عمرنده نور بصری غائب ايدوب، ٣٢ نجی

هجريده وشهادت حضرت ذی النورينندن ايكی سنه اول مدينۀ منورده ده ارتحال ايتمشدر. جنازه نمازينی عثمان (رضه) قيلوب، بقيعده دفن اولنمشدر. ارتحالنده ٨٨ ياشنده ايدی. اوزون بويلی، بياض وكوزل بر ذات ايدی. قيزلرندن بشقه اون اركك اولادی وار ايدی، كه شونلردر: فضل، عبدالله، عبيدالله، قثم، عبدالرحمن، معبد، حارث، كثير، عون، تمام. بونلردن عبدالله بن عباس حضرتلری علم وفضلده تميز ايتمش؛ ونسلی خلافته نائل اولمشلردر.

عباس { صحابه‌دن بروجه آتی ديكر بر قاچ ذاتك اسميدر: (عباس بن انس بن عامر السلمی) كه بدر جناب رسالتپناهی عبداللهك شريكی اولوب، خندق محاربه‌سنده قوميله برابر بولنمش؛ ومنهزماً رجعتدن صكره شرف اسلامله مشرف اولمشدر. — (عباس بن عبادة الانصاری الخزرجی) كه مكۀ مكرمه‌يه عزيمتله اسلامه كلدكدن صكره، معيت حضرت نبويده مدينه‌يه دونن اصحابدن اولوب، احد وقعه‌سنده شهيد اولمشدر. — (عباس بن قيس الحجری) كه برحديث شريفك راويسيدر. — (ابو الهيثم عباس بن مرداس السلمی) كه مؤلفۀ قلوبدن اولوب، فتح مكه‌دن آزاول قومندن اوچيوز سواری ايله نزد حضرت نبوی‌يه كله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش ايدی. بصره جهتنه نازل اولوب، دمشقده برخانه يابديرمش اولديغی دخی مرويدر. بر قاچ حديث شريفك راويسيدر. جاهليتده دخی شرابی كندی نفسلرينه حرام ايدنلرك بريدر. طبيعت شعريه‌سی دخی اولوب، شو بيت جملۀ اشعارندندر:

اقاتل فی الكتيبة لاابالی
افيها كان حتفی ام سواها

— (عباس بن معدی كرب) كه بدری دخی صحابه‌دن ايدی. — بنی هاشم آزادليلرندن اولوب فخر كائنات (صلعم) افندمزه يتيشمش اولان عباس كه برحديث شريفك راويسيدر.

عباس { (بن احمد بن طولون) مصرده حكومت سورن احمد بن طولونك اوغلی اولوب، ٢٦٥ تاريخنده، بدری طرسوس سفرنده ايكن، مصرده عصيان ايتمكله، بدرينك عودتنده برقه‌يه قاچمش؛ وطوتيلوب، حبس اولنمش ايدی. بدرينك وفاتيله برادری ابو الجيش خمارويه جلوس ايتديكنده يعنی ٢٧٠ تاريخنده، برادرينه بيعت ايتمك ايستمديكندن، محبسده قتل اولنمشدر.

عباس { مصرده اجرای خلافت ايدن شعبۀ عباسيه‌نك اوتنجی خليفه‌سی (مستعين بالله) ك اسميدر. [«مستعين بالله» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

عباس { (شاه — اول) ايرانده حكومت سورن ملوك صفويه‌نك بشنجيسی اولوب، شاه خدابنده بن شاه طهماسب بن شاه اسماعيلك اوغليدر. ٩٧٨ تاريخنده تولد ايدوب، ٩٩٥ ده، نابينا وناهل اولان بدری يرينه چكيلمش، وكنديسی فعال وذكی بر آدم اولمغله، بدرينك زماننده هرطرفدن ايرانه دخول ايتمش اولان اغياری اخراج، وبرچوق اعمارات واصلاحات اجرا ايده‌رك، زياده‌سيله تزيين وتوسيع ايتديكی اصفهان شهرينی پايتخت اتخاذ ايتمش؛ و انكليزلرله بالاتفاق، پورتكيزليلردن هرمز آطه‌سنی وسائر بعض محللری ضبط ايلشيدی. ٤٤ سنه حكومت سوردكدن صكره، ١٠٣٨ تاريخنده وفات ايدوب، توروني شاه صفی خلفی اولمشدر. طبيعت شعريه‌سی دخی اولوب، شو بيت جملۀ اشعارندندر:

هر كس برای خود سر زلفی كرفته است
زنجير ازآن كسست كه ديوانه پرشده است

عباس { (شاه — ثانی) ايرانده حكومت سورن ملوك صفويه‌نك يدنجيسی اولوب، شاه عباس ماضينك توروني و خلفی اولان شاه صفينك اوغليدر. ١٠٥٢ تاريخنده بدرينه خلف اولوب، ٢٥ سنه حكومت سوردكدن صكره، ١٠٧٧ ده ٣٤ ياشنده وفات ايتمش؛ واوغلی صفی ميرزا شاه سليمان ناميله خلفی اولمشدر. بونك دخی طبيعت شعريه‌سی اولوب، شو بيت جملۀ اشعارندندر:

بياد قامتی درپای سروی ناله سركردم
چومژكان برك بركشرا باآب ديده تركردم

عباس { (شاه — ثالث) ملوك صفويه‌نك اخيری اولوب، شاه طهماسبك اوغليدر. ٨ آيلق ايكن نادر شاه طرفندن اسماً بدرينك تختنه اقعاد اولنمش؛ ومتعاقباً اسقاط اولنه‌رق، نادر شاه كنديسی جلوس ايلمشدر. درت ياشنده وفات ايتمشدر.

عباس { (آل — وبنی —) [«عباسیلر» مادەسنه مراجعت بیوریله.]

عباس آباد { خراسانده ٣٦° ٢٢′ عرض شمالی ایله ٥٤° ٤′ ٢٤″ طول شرقیده شاه عباس ماضی طرفندن تأسیس و باشلیجه کرجی مهاجرلریله اسکان ایدلمش بر قصبه اولوب، شمدیکی حالده بر کوچك قریه حالندەدر. قربنده باقیر وقورشون معدنلری بولنیورسەده، نادر شاه زمانندن بری ایشلنمەمکدەدر.

عباس بن الاحنف { (ابو الفضل — الحنفی الیمامی) مشاهیر شعرای عربدن اولوب، هارون الرشید زماننده بغدادده یاشامشدر. اشعاری غزلیاتدن عبارت اولوب، مدحه دائر هیچ بر شعری یوقدر. ١٩٢ تاریخنده وفات ایتمش؛ وبر روایتده هارون الرشیدك وفاتندن صکره دخی برمدت برحیات بولنمشدر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

ابکی الذین اذا قونی مودتهم
حتی اذا ایقظونی للهوی رقدوا
و استنهضونی فلما قمت منتصبا
بثقل ما حملونی منهم قعدوا

عباس بن علی { اولاد جناب مرتضویدن اولوب، وقعهٔ دلسوز کربلاده، پك چوق ثبات وجسارت کوسترەرك، شهید اولمشدر.

عباس پاشا { محمد علی پاشا سلالەسنه منسوب مصر ولایتك اوچنجیسی اولوب، مشارالیه محمد علی پاشانك اوغلی طوسون پاشانك اوغلیدر. ١٢٢٠ تاریخلرنده طوغوب، ١٢٦٤ تاریخنده عمی ابراهیم پاشانك وفاتی اوزرینه، جدی محمد علی پاشانك حیاتنده درسعادتە جلب اولنەرق، کندیسنه والیلك فرمانی ویرلمش؛ و ١٢٧٠ تاریخنەدك بش سنه خطهٔ مصریەیی اداره ایتدکدن صکره، سنهٔ مذکورەده قضاءً وفات ایدوب، عمی سعید پاشا خلفی اولمشدر. ملحم بر ذات ایدی.

عباس الریاشی { (ابو الفضل — بن الفرج البصری) مشاهیر ادبا ولغویوندن اولوب، اخبار واشعار عربەکثرت وقوفیله مشهوردر. اصمعیدن وسائرلرندن روایت ایتمش؛ و ٢٥٧ تاریخنده بصرەیی غارت ایدن طائفهٔ زنج طرفندن قتل اولنمشدر.

عباس میرزا { الیوم ایرانده حکومت سورن قجار سلالەسی حکمدارلرندن فتح علی شاهك اوغلی اولوب، پدرندن بر سنه اول ٥٠ یاشنده وفات ایتمش؛ و بیوك اوغلی محمد میرزا ١٢٥٠ ده فتح علی شاهه خلف اولمشدر.

عباسه { خلفای عباسیەدن مهدینك قیزی وهارون الرشیدك همشیرەسی اولوب، حسن وجمالیله وعقل وعلم وظرافتیله مشهور بر خاتوندر. خاندان عباسیدن ابتدا محمد بن سلیمان بن علی وبونك وفاتندن صکره ابراهیم بن صالح بن علی تزوج ایدوب، بونك دخی وقوع وفاتیله طول قالمشیدی. روایتە کوره هارون الرشید بونك و وزیری جعفر برمکینك صحبتندن خالی قالەمامغله، ایکیسی بردن مجلسنده جمع ایتمك ایچون، بینلرنده نکاح قییدیرمش ایسەده، اووقت خلفانك اولاد اناثی خاندان خلفایه منسوب ذواتدن بشقه کیمسه تنکیح ایتمك عادت اولمدیغندن، کندی مجلسندن بشقه بریرده ملاقات ایتمەملرینیده شرط قویمش ایدی. حالبوکه عباسه ایله جعفر ایکیسیده جاذبەیه مالك اولوب، بینلرندەکی نکاح رابطەسی بربرینه جذب ایتمکله، خفیاً ملاقات ایدوب، عباسەنك حملی بو سری میدانه چیقارنجه، بو وقعه برمکیلرك غضبه اوغرایوب اعدام اولنملرینی موجب اولمشدر، دیه بتون تواریخده مسطور ایسەده، ابن خلدون برمکیلرك غضبه اوغرامەلرینك سببی بشقه اولدیغنی بیان ایدەرك، بو حکایەیی تکذیب ایدیور. عباسه ١٨٢ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عباسه { خطهٔ مصریەنك شام حدودنده وقاهرەدن ١٥ فرسخلق مسافەده بر بر قصبه اولوب، بنی طولوندن ابو الجیش خمارویه طرفندن همشیرەسی عباسه نامنه بنا اولنمش؛ ومشارالیهایه اوراده بر کوشك یاپدیرلمش اولمغله، ابتدا (قصر عباسه) دینلوب، بعدە اختصار طریقیله (عباسه) قالمشیدی. صیدی چوق اولمغله، بعده ملوك ایوبیەدن ملك کامل بن ملك عادل طرفندن نزهتکاه اتخاذ اولنەرق، اعمار وتوسیع اولنمشیدی. شمدی خراب اولسه کرکدر.

عباسه بنت الفضل { مشاهیر محدثاتدن اولوب، احمد بن

حنبل (رحمه) ك زوجه‌سیدر. امام مشارالیهدن صالح اسمنده براوغلی دنیایه کلمش؛ وزوجندن اول وفات ایتمشدر.

عباسی { ایران شعراسندن وساداتدن اولوب، شاه عباس ماضینك لطف دیده‌سی ایدی. بعده هندستانه رحلتله، اورا ملوکنك احسانلرینه نائل اولمشیدی. شو بیت اونکدر:

جز حرف قتلم آن بت بدخو نمیکند
با من سخن بجز ضم ابرو نمیکند

عباسیلر { (یاخود بنی عباس وخلفاء عباسیه) عهد اسلامده خلفای راشدین (رضهم) دن صکره تأسس ایدن ایکی بیوك خاندان خلافت وسلطنتك ایکنجیسی اولوب، عم حضرت نبوی عباس (رضه) ك نسلنه منسوب بولنمغله، بو اسمله شهرت بولمشلردر. خلافت عباسیه ١٣٢ تاریخ هجریسنده دولت امویه‌یه ختام ویرن ابو مسلم خرا- سانی طرفندن تأسیس اولنه‌رق، سنهٔ مذکوره‌ده ابو العباس عبدالله السفاح بن محمد بن علی بن عبد- الله بن العباس (رضهما) کوفه‌ده مسند خلافته اجلاس اولنمش؛ ومتعاقباً انبار شهر قدیمی (هاشمیه) نامیله تعمیر ایده‌رك، مرکز خلافت اتخاذ ایلمشدی. برادری وخلفی اولان ابو جعفر منصور بغداد شهرینی تأسیس وپایتخت اتخاذ ایتمشدر. خلافت بونك نسلنده قالوب، هرنه قدر بعده خلفانك بعضیسی (سر من رأی) ده وسائر بعض محللرده اقامت ایتمشلرسه‌ده، خلافت عباسیه‌نك نهایتنه‌دك اساساً دار الخلافه بغداد شهری بولنمشدر. خلفای عباسیه تا ابو جعفر منصوردن باشلایه‌رق وعلی الخصوص هارون الرشید ایله اوغلی مأمون علوم ومعارفك ترقیاتنه وفلسفه وطب وعلوم ریاضیه وطبیعیه وسائره‌یه متعلق کتب یونانیه وسائره‌نك لسان عربی‌یه ترجمه اولنمسنه پك چوق سعی وغیرت ایتمش؛ وبواغورده پك چوق سماحتلر کوسترمشلردر. ممالك اسلامیه‌دن یالکز اندلس ملوك امویه‌نك بر شعبه‌سنده قالوب، سائر طرفلری اقصای مغربدن هندده وماوراء النهره‌دك خلفای عباسیه‌نك تحت اداره‌سنده بولنوردی. خلافت عباسیه زماننده مدنیت واسباب عمران وترقی وثروت عمومیه اوج بالایه واصل اولمشیدی. آنجق ممالکك فوق الحدوسعتی مرکزیت اداره‌سنك امکانه چوق وقت مساعد اوله‌میوب، ایکنجی قرن هجری اوائلندن خلافت عباسیه‌یه تابع وخلفای عباسیه نامنه خطبه اوقودور بر طاقم امارتلر تحصل ایتمشیدی، که افریقیه‌ده بنی اغلب وخراسانده بنی طاهر وبعده بنی لیث وآل سامان ومصرده بنی طولون حکومتلری بو قبیلدن ایدی. بو حکومات تابعه کیتدکجه تابعیت روابطنی کوشلتمه‌ده اولوب، نهایت آل بویه وبعده سلجوقیلر عراقه دخی مستولی اوله‌رق، امیرالامرالق عنوانیله بغداده دخی حکم سورمکه باشلامش؛ وحقیقتده خلفای عباسیه‌ده یالکز برخلافت عنوانی قالمش‌ایدی. دردنجی قرن هجری اواسطنده مغربدن کلوب مصری ضبط وقاهره‌یی مرکز اتخاذ ایدن فاطمیون خلافت ادعاسنده بولنمغله، خلفای عباسیه‌نك آفریقا قطعه سندن حکملری وخطبه‌لری دخی منقطع اولوب، شام خطه‌سی کاه کندیلرینه وکاه فاطمیلره تابع ایدی. نهایت آلتنجی قرن هجری اواسطنده فاطمیون منقرض اولوب، صلاح الدین ایوبی مصرده خلفای عباسیه‌نك خطبه‌سنی احیا ایتمشدر. او صره‌ده اهل صلیب شا وفلسطین جهتلرینه مستولی اولوب، اتابکیان و سا ترك حکومانیله مصره‌کی ایوبیلر بونلرله اوغراشمقده وشرق جهتنده دخی برچوق دول صغیره حکم سو مکده، وخلفای عباسیه‌نك حکم ونفوذی کیتدکجه آزالمقده ایدی. نهایت یدنجی قرن هجری اوائلند جنکیز خان خروج ایدوب، ممالك اسلامیه‌نك قـ شرقیسنی وقرن مذکورك اواسطنده torونی هلا خان بغدادی دخی ضبط ایله، خلافت عباسیه‌یه ختـ ویرمشدر. آنجق متعاقباً خلفای عباسیه نسلندن بر هلاکودن قورتلوب، مصره عزیمتله، ٦٥٩ ده اوراد حکم سورمکده بولنان غلامان اتراکدن ملك ظا بیبرس طرفندن خلیفه طانیلمش؛ وخلفای عباسیه‌نـ بو شعبه‌سی ده مصرده ٩٢٤ تاریخنه‌دك دوام‌ایدوب تاریخ مذکورده مسند خلافتده بولنان یعقوب المتمسك خلافتی کندی اراداتیله فاتح مصر وحـ اولان یاوز سلطان سلیم خان حضرتلرینه یعنی سلا طین عظام عثمانیه‌یه دور وتسلیم ایلمشدر. ابو مـ امام حسین ایچون علامت ماتم اوله‌رق سیاه سنجـ آچمش اولدیغندن، عباسیلر دخی بو سنجاغی قبو ایدوب هرخصوصده سیاه رنك لون رسمیلری ایدی؛ بووجهله بغداده حکم سورن اصل خلافت

سيه ١٣٢ تاريخندن ٦٥٦ تاريخنه‌دك ٥٢٤ ومصر-ده‌كى شعبه‌سى‌ده ٦٥٩ دن ٩٢٣ تاريخنه دك ٢٦٤ سنه كه جمعاً خلفاى عباسيه ٧٨٨ سنه اجراى خلافت ايدوب، بغداد خلافتنك انقراضيله مصرده‌كى شعبه‌نك تأسيسى آره‌سنده اوچ سنه‌لك برفترت زمانى كچمشدر. بغدادده خلافت ايدن اصل خلفاى عباسيه ٣٧ ومصر-ده‌كى شعبهٔ عباسيه ١٧ كشيدن عبارت اولوب، اسملريله تاريخ جلوسلرى بروجه آتيدر:

١	ابو العباس السفاح عبدالله بن محمد بن على بن عبدالله بن عباس	١٣٢
٢	ابو جعفر المنصور بن محمد بن على بن عبدالله بن عباس	١٣٦
٣	محمد المهدى بن المنصور	١٥٨
٤	موسى الهادى بن المهدى	١٦٩
٥	هارون الرشيد بن المهدى	١٧٠
٦	محمد الامين بن الرشيد	١٩٣
٧	عبدالله المأمون بن الرشيد	١٩٨
٨	محمد المعتصم بن الرشيد	٢١٨
٩	الواثق بالله هارون بن المعتصم	٢٢٧
١٠	المتوكل على الله جعفر بن المعتصم	٢٣٢
١١	المستنصر بالله محمد بن المتوكل	٢٤٧
١٢	المستعين بالله احمد بن المعتصم	٢٤٨
١٣	المعتز بالله محمد بن المتوكل	٢٥٢
١٤	المهتدى بالله محمد بن الواثق	٢٥٥
١٥	المعتمد على الله احمد بن المتوكل	٢٥٦
١٦	المعتضد بالله احمد بن الموفق بالله طلحه بن المتوكل	٢٧٩
١٧	المكتفى بالله على بن المعتضد	٢٨٩
١٨	المقتدر بالله جعفر بن المعتضد	٢٩٥
١٩	القاهر بالله محمد بن المعتضد	٣٢٠
٢٠	الراضى بالله محمد بن المقتدر	٣٢٢
٢١	المتقى بالله ابراهيم بن المقتدر	٣٢٩
٢٢	المستكفى بالله عبدالله بن المكتفى	٣٣٣
٢٣	المطيع لله فضل بن المقتدر	٣٣٤
٢٤	الطايع بالله عبد الكريم بن المطيع	٣٦٣
٢٥	القادر بالله احمد بن اسحق بن المقتدر	٣٨١
٢٦	القائم بامرالله عبدالله بن القادر	٤٢٢
٢٧	المقتدى بالله عبدالله بن احمد بن القائم	٤٦٧
٢٨	المستظهر بالله احمد بن المقتدى	٤٨٧
٢٩	المسترشد بالله فضل بن المستظهر	٥١٢
٣٠	الراشد بالله المنصور بن الفاضل	٥٢٩
٣١	المقتفى لامرالله محمد بن المستظهر	٥٣٠
٣٢	المستنجد بالله يوسف بن المكتفى	٥٥٥
٣٣	المستضى بنور الله حسن بن المستنجد	٥٦٦
٣٤	الناصر لدين الله احمد بن المستضى	٥٧٥
٣٥	الظاهر بامرالله محمد بن الناصر	٦٢٢
٣٦	المستنصر بالله منصور بن الظاهر	٦٢٣
٣٧	المستعصم بالله عبدالله بن المستنصر	٦٤٠

شعبهٔ خلفاى بنى عباس در مصر:

١	المستنصر بالله احمد بن الظاهر	٦٥٩
٢	الحاكم بامرالله احمد بن حسن	٧٠١
٣	المستكفى بالله سليمان بن الحاكم بامرالله	٧٤٠
٤	الواثق بالله ابراهيم بن الحاكم	٧٤٢
٥	الحاكم بالامرالله احمد بن المستكفى	٧٤٩
٦	المعتضد بامرالله ابو بكر بن المستكفى	٧٦٣
٧	المتوكل على الله محمد بن المعتضد	٧٧٩
٨	المعتصم بالله زكريا بن الحاكم ابراهيم	٧٧٩
٠	ثانياً متوكل على الله محمد	٧٨٥
٩	الواثق بالله عمر بن الحاكم ابراهيم	٧٨٨
٠	ثانياً معتصم بالله زكريا	٧٩١
٠	ثالثاً متوكل على الله محمد	٨٠٧
١٠	المستعين بالله عباس بن المتوكل	٨٠٨
١١	المعتضد بالله داود بن المتوكل	٨١٥
١٢	المستكفى بالله بن المتوكل	٨٥٤
١٣	القائم بامرالله حمزه بن المتوكل	٨٥٩
١٤	المستنجد بالله يوسف بن المتوكل	٨٨٤
١٥	المتوكل على الله عبد العزيز بن يعقوب	٩٠٣
١٦	المتمسك بالله يعقوب	٩٢٢
١٧	يعقوب بن المتمسك	٩٢٣

عباسيه { (خلافت — ودولت —) [مادهٔ آنفه‌يه مراجعت بيوريله.]

عباسيه { افريقيه‌ده قيروان قربنده بر قصبه اولوب، ابراهيم بن الاغلب طرفندن تأسيس، و بنى عباس نامنه نسبتله بويله تسميه اولنمشدى. — بغدادده برمحله وسائر جهانده‌ده بو اسمله بعض معموره‌لر بولنمشدر.

عبايه { (ياخود عباده بن مالك) صحابه‌دن اولوب، مؤته محاربه‌سنده عسكر مسلمينك صول جناحنه قيادت ايتمشدر.

عَبدان { بصره‌ده فرات جهتنده برنهر اولديغى «معجم البلدان» ده مسطوردر.

عبد الاعلى { (بن عدى البهرانى) صحابه‌دن اولوب، برادرى عبدالرحمن بن عدى كنديسندن روايت ايتمشدر.

عبد الباقى { (بن احمد) مشاهير خطاطين وشعراء عثمانيه‌دن اولوب، خط ثلث ونسخده ١١٥٨ تاريخنده خواجه راسم افنديدن اذن آلمشدر.

عبد الباقى { (مير —) ايران شعرا وخطاطيندن و اصفهان ساداتندن اولوب، شاه اسماعيل زماننده ياشامش؛ و مشاراليه يتشيرديكى بريتك مقبوله چكمكله، (مقبولى) تخلص اولنمش ايدى. شو بيت اونكدر:

بمقبولى كسيرا دسترس نيست
قبول خاطر اندر دست كس نيست

عبد الباقی { (تاج الدین بن عبدالمجید الیمنی المخزومی المکی) ادبا وشعرادن اولوب، ٦٨٠ تاریخنده مکه‌ده طوغمش؛ و٧٤٣ده وفات ایتمشدر. بر تاریخ نحاة یازوب، ابن خلکانك «وفیات الاعیان» نه‌ده ٣٠ ترجمه‌دن عبارت بر مختصر ذیل یازمشدر. شو ایکی بیت جمله‌ٔ اشعارندندر:

تجنب ان تذم بك اللیالی
و حاول ان یذم لك الزمان
ولا تحفل اذا کملت ذاتاً
اصبت العز ام حصل الهوان

عبدالجبار { (ابوعبید — بن الحارث الحدسی المناری) صحابه‌دن اولوب، ارض سراتدن مبعوثاً نزد حضرت نبویه‌ به کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ واسمی جبار ایکن، جانب نبویدن (عبدالجبار)ه تحویل بیورلمش ایدی.

عُبد الجبار { ایران مشاهیر خطاطیندن و عمادك شاکردانندن اولوب، اصفهانلیدر. ١٠٦٥ ده وفات ایتمشدر.

عبدالجد { (بن ربیعة الحکمی) صحابه‌دن اولوب، بر حدیث شریفك راویسیدر.

عبدالجلیل بلکرامی { هندستان شعرا و ادباسندن اولوب، اودخطه‌سنك بلکرام شهرنده ١٠٧١ تاریخنده طوغمش؛ و اورنك زیبك خدمتنده بولنه‌رق، بعض مناصب عالیه‌یه کچمش؛ و ١١٣٧ده ٦٦ یاشنده وفات ایتمشدر. انشایه متعلق «آداب المرسلین» عنوانیله برکتابی وسائر بعض آثاری واردر. اشعارنده (واسطی) تخلص ایتمشدر.

عبدالجلیل بن وهبون { (ابو محمد — المرسی الملقب بالدمعة) اندلس مشاهیر شعرا وادباسندن اولوب، مریه صاحبی ابو یحیی بن صمادحك ومعتمد بن عبادك احسانه نائل اولمش؛ و ابن خفاجه ایله دخی معاصر بولنمشدر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

بنفسی وان کنت لانفس لی
فقد سلبتها لحاظ المقل
عذار و خد کما یحتوی
سواد القلوب بیاض الامل

عبدالحارث { (بن انس بن الدیان) صحابه‌دن اولوب، اهل رده وقوعاتنده

نجران اهالیسنی اسلامده ثابت قدم اولمغه قاندیرانلردندر.

عبدالحق { مغرب اقصاده حکومت سورن بنی مرین ملوکنك اخیری اولوب، ٨٥٢ تاریخنده جلوسله، بتون وزراسنی قتل ایده‌رك، بر یهودیی وزراته نصب ایتمش؛ ویهودیلر بونك زماننده چوق نفوذ قزانمش اولدقلرندن، اهالی قالقوب، وزیری اولان یهودیی قتل ایتمش؛ وبعده شریف محمد اسمنده برینی اقعاد ایلشلردی. چوق کچمه‌دن بنی وطاس مغرب اقصایی ضبط ایتمشلردر. عبدالحق عالم برذات اولوب، ٣٠ سنه حکم سورمش؛ و ٨٩٠ ده شهید اولمشدر.

عبدالحق { ایران شعراسندن ایکی ذاتك اسمیدر:

برنجیسی (میر —) استرابادلی اولوب، شو قطعهٔ مضحکه جملهٔ اشعارندندر:

همیکشت در شهر شخصی زجر جان
که قاضی شود صدر راضی نمیشد
بر شوت خری داد تا کشت قاضی
اکر خر نمیبود قاضی نمیشد

— ایکنجیسی (قم) شهری ساداتندن اولوب، شو رباعی اونکدر:

در مرتبهٔ علی نه چونست ونه چند
در خانهٔ حق زاد زهی قدر بلند
هر لا ولدی که خانه زادی دارد
شك نیست که باشدش بجای فرزند

عبدالحق افندی { (یاخود عبدالحق ملا) متأخرین علمادن اولوب، حکیم باشی خیرالله افندینك torونیدر. ١٢١٦ تاریخنده طریق تدریسه داخل اولوب، ٢٤٤ ده یکیشهر فنار، ٤٦ ده مکهٔ مکرمه مولویتنه، ٤٩ده استانبول قاضیلغنه، ٥٢ ده آناطولی، ٥٧ ده روم ایلی صدارتنه نائل اولمش؛ و٢٦٤ ده مجلس معارف ریاستنه نصب اولنمشدی. علم طبه دخی واقف اولمغله، سلطان محمود خان ثانی و عبدالمجید خان حضرتلری زمانلرنده اوچ دفعه سراطبا اولمش؛ وبرخیلی مدتده مکتب طبیهٔ شاهانه ناظری بولنمشدر. ١٢٦٩ ده رئیس العلماء عنوان مفخرت بخشاسیله دخی قدری برتر اولمشدی. ١٢٧٠ده ارتحال ایدوب، سلطان محمود خان تربه‌سی خطیره‌سنده مدفوندر. اوچ جلد اوزره بر تاریخ عثمانی یازان سالف الترجمه خیرالله

افندینك پدریدر. طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

کوز یوم جهاندن آچ کوزکی دم کلور کچر
سن کوز یوموب آچنجه بو عالم کلور کچر

عبدالحق دهلوی { (شیخ — بن سیف الدین بن سعد الله ترك) هندستانك مشاهیر علماسندن اولوب، جدی امیر تیمورك امراسندن بولنمش؛ وکندیسی ۹۵۸ ده طوغوب، اکبر شاه زماننده یاشامش؛ و ۱۰۵۲ ده ۹۰ یاشنده وفات ایدوب، دهلیده حوض شمسیده دفن اولنمشدر. «تاریخ حق» و «تاریخ عبدالحق» عنوانیله معروف بر تاریخ ایله «مطلع الانوار»، «مدارج النبوه»، «جذب القلوب»، «اخبار الاخیار» کبی بر خیلی تألیفاتی واردر. ایفای حج شریف ایدوب، برخیلی مدت حرمینده معتکف بولنمشدر. اوغلی شیخ (نور الحق) دخی «زبدة التواریخ» عنوانیله بر اثر براقمشدر.

عبدالحلیم افندی { اوننجی قرن هجری مشاهیر علماسندن اولوب، قسطمونیلیدر. علمای عصرندن واز آن جمله علاء الدین علی العربیدن تحصیل ایتدکدن صکره، بلاد عرب وعجمه سیاحتله مشاهیر علمادن اخذ واستفاده، وبعض مشایخ صوفیه‌یه انتساب ایتمش؛ وعودتنده قسطمونیده اقامت ایتمکده ایکن، هنوز شهزاده بولنان یاوز سلطان سلیم خان جانبندن طلب بیوریله‌رق، امامی ومصاحبی اولمشیدی. پادشاه مشارالیهك جلوسلرنده معلمی اولوب، کیجه وکوندوز حضورندن آیرلماز اولمشیدی. حضرت پادشاهك مصردن شامه عودتنده ۹۲۲ تاریخنده دمشقده وفات ایتمشدر.

عبدالحمید { (ابو عمرو — بن حفص بن المغیرة القرشی المخزومی) صحابه‌دن اولوب، خالد بن ولید حضرتلرینك عم زاده‌سیدر.

عبدالحمید بن ابی الحدید { [«ابن ابی الحدید» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبدالحمید خان { (غازی سلطان — اول) سلاطین عظام عثمانیه‌نك یکرمی یدنجیسی اولوب، سلطان احمد خان ثالثك اوغلیدر. ۱۱۳۷ تاریخنده تولد ایدوب، ۱۱۸۷ تاریخنده، اللی یاشلرنده اولدیغی حالده، ارتحال ایدن برادر اکرمی سلطان مصطفی خان ثالث یرینه تخت نشین خلافت وسلطنت اولمشلردر. جلوسلری پك فنا بر وقته تصادف ایدوب، روسیه ایله محاربه آچلمش، وغوائل داخلیه تکثر ایتمش اولدیغندن، ۱۱۸۸ ده قینارجه معاهده‌سنك امضاسنه مجبوریت حاصل اولوب، بر طاقم قلاع روسیه‌یه ترك، و قریمك استقلالی تصدیق اولنمشدی. بعده روسیه قریمده اعمال دسایسله، کندی طرفداری اولان شاهین کرایی خان ایتدیره‌رك، ۱۱۹۱ ده قریمه عسکر صوقمغه وسیله بولوب، برسنه صکره بوخطه‌یی قطعیاً ضبط ایلمشدر. جزار پاشا شام جهتنده وکوله‌منلر دخی مصرده برطاقم غوائل چیقارمشلردی. روسیه ایله آوستریا بیننده‌دخی دولت علیه حقنده برطاقم نیتلر بولندیغی خبر آلنمغله، ۱۲۰۰ ده بتکرار روسیه‌یه اعلان حرب اولنه‌رق، انکلتره وپروسیه‌نك تشویقیله، مصارفی دولت علیه‌دن تسویه اولنمق اوزره، دولت عثمانیه ایله بالاتفاق روسیه‌یه اعلان حرب اولنمشدی. بومحاربه اثناسنده ۱۲۰۳ تاریخنده ٦٦ یاشنده ارتحال ایدوب، باغچه قپوسنده احیا کرده‌سی اولان مدرسه اتصالنده تربهٔ مخصوصه‌سنده مدفوندر. عادل وحلیم بر پادشاه اولوب، تبعه‌سنك محبتنی قزانمشلردی. مدت سلطنتی ۱٦ سنه‌در.

— بواسم حالی الیوم زینت افزای تخت سلطنت وخلافت بولنان (سلطان عبد الحمید خان ثانی بن سلطان عبدالمجید خان بن سلطان محمود خان ثانی بن سلطان عبد الحمید خان اول) افندمز حضرتلریله تجدد ایتمشدر. جناب خیرالحافظین ذات ملك سمات شاهانه‌لرینی اطول عمر وکمال عافیت وموفقیتله سریر آرای شوکت وشان بیورسون، آمین!

عبد الحمید الکاتب { (ابو غالب — بن یحیی بن سعد) مشاهیر کتّاب ومنشیوندن اولوب، علوم ادبیه‌ده وقتنك امامی ایدی. عن اصل انبارلی اولوب، رقه‌ده ساکن اولمشیدی. آخر ملوك بنی امیه اولان (مروان بن محمد بن مروان بن حکم) ك کاتبی اولوب، مومی الیه ابو مسلم خراسانی طرفندن مغلوب و فراره مجبور اولدیغی وقت، کندیسنه مفارقتی تکلیف ایتمش ایسه‌ده، قبول ایتمیوب، وفاتنه‌دك کندیسنه صادق

قالمش؛ وبر روایتده مذکور مروانله برابر ۱۳۲ ده قتل اولنمش؛ ودیگر برروایته گوره، جزیره‌ده گیز-لنوب، بعده اله گچمکله، سفاح طرفندن صاحب شرطه عبدالجباره تسلیم اولنه‌رق، باشنه قیزغین بر لگن گچیرلمك اشکنجه‌سیله اتلاف اولنمشدر. فصیح و بلیغ مکتوبلر یازمقده اسمی ضرب مثل حکمنه گچوب، «فتحت الرسائل بعبدالحمید وختمت بابن العمید» کلامی مشهوردر. رسائلی جمع وتدوین اولنمشدر. کندیسندن برچوق ذوات علم ادب وبلاغتی وبالخاصه اصول مراسله‌یی اخذ وتحصیل ایتمشلردر. ابن مقفع ایله صحبتی اولدیغی مرویدر.

عبدالحی } ایران مشاهیر خطاطیندن اولوب، نیشابورلیدر. اماکن مقدسه‌ده بعض مصاحف شریفه‌سی موجوددر. — سلطان ابوسعید زماننده صاحب‌دیوان انشا اولان نیشابورلی عبدالحی اسمیله برمنشی بولنمش، وقره‌باغ وقعه‌سندن صکره امیر حسن بیکه انتساب ایده‌رك آخر عمرینه‌دك بونك معیتنده قالمش اولدیغی ده حبیب افندی مرحومك «خط وخطاطین» عنوانلی تذکره‌سنده مذکور ایسه‌ده، خطاط ایله منشی شخص واحد اولسه گرکدر؛ زیرا ایکنجیسی‌ده خطاط اولمسه، تذکرهٔ مذکوره‌یه درجی لازم گلزدی.

عبدالخالق عجدوانی } مشاهیر صوفیوندن اولوب، ۶۱۷ ده وفات ایتمشدر.

عبدالرحمن } صحابه‌دن برچوق ذواتك اسمی اولوب، الك معروفلری بروجه آتیدر: (عبدالرحمن بن ابزی الخزاعی) که نافع بن عبدالحارثك آزادلیسی اولوب، کوفه‌ده ساکن اولمش؛ وجانب حضرت مرتضویدن خراسان والیلکنه نصب اولنمش ایدی. باشلیجه حضرت عمر و ابی بن کعب (رضهما) دن روایت ایتمشدر. قرآن کریمده واحکام فقهده معلوماتی وارایدی. — (ابو جبیر عبدالرحمن بن ازهر بن عوف بن عبدعوف القرشی الزهری) که عشرهٔ مبشره‌دن عبدالرحمن بن عوفك برادرزاده‌سی اولوب، حنین غزاسنده حاضر بولنمش؛ واوغلی عبد-الحمید کندیسندن روایت ایتمشدر. — (عبدالرحمن بن الاسود القرشی الزهری) که فخر کائنات (صلعم) افندمزك دایسی اوغلی وعبدالله بن الارقمك عم زا-ده‌سی اولوب، حضرت رسول الله (صلعم) افندمزه یتیشمش ایسه‌ده، رؤیت وصحبته نائل اوله‌مامشدر. — (عبدالرحمن بن بدیل الخزاعی) که برادری عبد-الله ایله برابر جانب رسالتپناهیدن یمنه ارسال بیورلمش؛ وبعده ایکیسی‌ده معیت حضرت مرتضویده صفین محاربه‌سنده بولنمشلردر. — (عبدالرحمن بن یشیم) که حضرت علی (رضه) ك فضلی حقنده بر حدیث شریفك راویسیدر. — (ابو عیسی عبدالرحمن بن جبیر الانصاری الاوسی) که بدر غزاسنده حاضر بولنمش، وحضرت رسول الله (صلعم) افندمزله اصحابنه اذا ایدن کعب بن اشرف یهودی‌یی قتل ایدنلر-دن بولنمشدر. — (ابو عبدالرحمن بن الحارث بن هشام بن المغیرة القرشی المخزومی) که ابو جهلك برا-درزاده‌سی اولوب، ارتحال حضرت نبویده اون یاشنده بولنمش؛ وحضرت عمر وعثمان وعائشه (رضهم) دن روایت ایتمشدر. پدری عمواس طاعوننده وفات ایتمکله، والده‌سی فاطمه‌یی حضرت عمر (رضه) تزوج ایدوب، عبدالرحمن حضرت مشارالیهك یاننده بیو-مشدر. حضرت عثمان (رضه) ك قیزی مریمی تزوج ایتمش؛ و حضرت مشارالیهك شهادتی وقعه‌سنده مجروح اولمش ایدی. زید بن ثابت وسعید بن العاص و عبدالله بن الزبیر ایله برابر جانب ذی النورینندن مصاحف شریفه کتابتنه مأمور اولمشیدی. جمل وقعه-سنده حضرت عائشه (رضها) معیتنده بولنمشدر. — (ابو محمد عبدالرحمن بن حسان بن ثابت الانصا-ری الخزرجی) که صحبتی مختلف‌فیه اولوب، والده‌سی (سیرین) ازواج حضرت رسالتپناهیدن ماریه‌نك همشیره‌سی ایدی. کندیسی دخی پدری کبی شاعر اولوب، حتی معاویه‌نك زمان حکومتنده قیزی (رمله) حقنده برطاقم اشعار سویلمش، وبوندن طولایی یزید بن معاویه حدت‌ایدوب، انصارك علیهنده شاعر اخطله برهجویه سویلتمش اولدیغی مشهوردر. — (عبدالرحمن بن ام الحکم) که منسوب اولدیغی والده‌سی معا-ویه‌نك همشیره‌سی اولوب، پدری عبدالله بن عثماندر. صحبتی مختلف فیه اولوب، تابعیندن اولمسی احتمالی اغلبدر. معاویه زماننده کوفه والیسی بولنه‌رق، اجرا ایتدیکی مظالم اوزرینه عزل اولنمش؛ و بعده جزیره والیسی اولوب، رومله قارشی بعض محاربه‌لر ایتمش ایدی. ایکنجی معاویه‌نك فراغنده دمشق طوتوب،

خلفی مروان بن حکمه بیعت ایتمکه تشویق ایتمشدی.
عبدالملك بن مروان زماننده وفات ایتمشدر. — (عبد-
الرحمن بن الحنبل) که کلده بن الحنبلك ووالده‌سی
طرفندن صفوان بن امیه‌نك برادری اولوب، اجنادین
محاربه‌سنده حاضر بولنمش؛ وخالد بن ولید حضرتلری
جانبندن تبشیر غزا ایچون نزد حضرت صدیق اکبره
اعزام بیورلمش ایدی . دمشـق فتحنده دخی حاضر
بولنوب، صفین محاربه‌سنده معیت حضرت مرتضویده
حرب ایتمشـدر . — (ابو محمد عبدالرحمن بن خالد
بن الولید القرشی المخزومی) که شجعان قریشدن وار-
باب فضل وکرمدن اولوب ، رؤیت نبی (صلعم) ه
نائل اولمشیدی. یرموك وقعه‌سنده پدر بزرکوارلری
معیتنده بولنمشـدی . برادری مهاجر بن خالد ایله
آره‌سی بوزوق اولدیغنـدن ، حضرت علی (رضه)
افندمزك معیتنده بولنان مشارالیهه رغماً معاویه ایله
برلشمش، وصفین محاربه‌سنده دخی معاویه‌نك معیتنده
بولنمش ایدی. معاویه اختیارلغنی درمیان ایده‌رك ،
خلقه یرینه برینی انتخاب ایتملرینی تکلیف ایتدیکنده ،
اوغلی یزیدی انتخاب ایده‌جکلرینی مأمول ایدرکن ،
صاحب ترجمه عبدالرحمن بن خالدی انتخاب ایتدکلرینی
کورنجه، عبدالرحمنه اواقشام طبیب خصوصیسی اولان
ابن اثال معرفتیله بر سملی علاج ایچیره‌رك ، اتلاف
ایتدیرمشدر. بعده برروایتده برادری مهاجر ودیکر
برروایتده بونك اوغلی خالد خفیاً دمشقه دخول ایله
ابن اثالی قتل ایتمشـدر . حتی طوتیلوب معـاویه‌نك
حضورینه کتورلدکده « مأموری اولدیردم ، لکن
آمری قالدی » دیمش اولدیغی مشهوردر. — (ابو
لیلی عبدالرحمن بن خراش الانصـاری) که صفینده
معیت حضرت مرتضویده بولنمشدر. — (ابو خلاد
عبدالرحمن) که صحبتی مختلف فیه اولوب ، « احبکم
الی الله احبکم الی الناس» حدیث شریفنك راویسیدر.
— (عبـدالرحمن بن ربیعة الباهلی) که سلیمان بن
ربیعه‌نك برادری اولوب ، ایران سفرنده سـعد ابن
ابی وقاص حضرتلری معیتنده بولنمش؛ وبعده جناب
حضرت فاروقیـدن (الباب والابواب) یعنی دربنـد
ولایتنه نصب بیوریله‌رق، خلافت حضرت ذی النو-
رینده (بلنجر) ده شهید اولمشدر. — (عبدالرحمن
بن زمعة القرشی العامری) که ازواج مطهره رسا-
لتپناهیدن سوده بنت زمعه‌نك برادریدر. — (عبد-
الرحمن بن زید بن الخطاب) که جناب فاروقك برادر
زاده‌سی اولوب ، طوغدیغنـده جد مادریسی اولان
ابو لبابه طرفندن حضور حضرت نبوی‌یه کتوریله‌رك ،
دعای جناب رسالتپناهی‌یه نائل اولمشیدی . ارتحال
حضرت نبویده آلتی یاشنده ایدی. حضرت عمر (رضه)
کندی قیزی فاطمه‌یی کندیسنه تزویج ایدوب، بوندن
عبدالله اسمنده بر اوغلی دنیایه کلمشـدی . عبدالحمید
اسمنده دیکر بر اوغلی عمر بن عبـدالعزیزك زمان
خلافتنده کوفه والیسی اولمشیدی. — (ابو سـعید
عبدالرحمن بن سمرة القرشی) که فتح مکه کونی اسلامه
کلوب، بعده بصره‌ده سـاکن اولمش؛ و عبدالله بن
عامر بصره امارتنده کندیسنی استخدام ایتمکله ، ٣٣
تاریخنده سجسـتانی ضـبط ایتمش ؛ ومعاویه زماننده
عبدالله بن عامر یکیدن بصره والیسی اولدقده، ٤٢
تاریخنده عبدالرحمن بن سمره‌یی ینه سجستانه مأمور
ایلمشدی. بو سـفرنده حسن بصری دخی معیتنده
بولنوب، کابل جهتنه توسیع فتوحات ایتمشدی. ٤٥
تاریخنده معاویه طرفنـدن عزل اولنه‌رق، بصره‌یه
عودت ایلمش؛ و ٥٠ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر.
— (عبـدالرحمن بن سهل الانصـاری) که احد
وخندق غزالرنده وسـائر غزواتده حاضر بولنوب،
عتبه بن غزوانك وفاتندن صـکره جناب حضرت
فاروقیدن بصره والیلکنه نصب بیورلمش ؛ و عثمان
(رضه) ایله معاویه زمانلرنده دخی استخدام اولنمش
ایدی . — (عبـدالرحمن بن شـبل الانصـاری
الاوسی) که عبـدالله بن شـبلك برادری اولوب ،
صکره شامه نازل اولمشدی . بعض احادیث شریفه
روایت ایتمشـدر. — (عبدالرحمن بن صخر) ابو
هریره (رضه)‌ك اسمی اولدیغی مرویدر. — (عبد-
الرحمن بن صفوان الجمحی یاخود القرشی) که فتح مکه
کونی اسلامه کلمشدر. — (عبد الرحمن بن عائذ بن
معاذ) که احد غزاسـنده وسائر غزواتده بولنوب ،
قادسیه محاربه‌سنده شهید اولمشدر. — (عبدالرحمن
بن العبـاس بن عبد المطلب القرشی الهاشمی) که عم
زاده‌ٔ جناب نبوی اولوب، عهد رسول‌الله (صلعم) ده
طوغمش؛ وافریقیه غزاسـنده برادری معبدله برابر
وبر روایتده‌ده شامده شهید اولمشدر. — (عبد-
الرحمن بن عبدالله) [« عبدالرحمن بن ابی بکر » ماده-
سنه مراجعت.] — (عبدالرحمن بن عبدرب الانصا-

ری) که «من کنت مولاه فعلی مولاه الخ» حدیث شریفنك راویلرندندر. — (عبدالرحمن بن عبیدالله بن عثمان القرشی التیمی) که عشرهٔ مبشره‌دن حضرت طلحه (رضه) ك برادری اولوب، جمل وقعه‌سنده قتل اولنمشدر. — (عبدالرحمن بن عتاب القرشی الاموی) که ابوجهلك قیزی جویریه‌نك اوغلی اولوب، جمل وقعه‌سنده عایشه (رضها) نك معیتنده بولنمغله، مقتول اولمشدر. — (عبدالرحمن بن عثمان بن عبیدالله القرشی التیمی) که حضرت طلحه (رضه) ك برادر-زاده‌سی اولوب، حدیبیه غزاسنده وبر روایتده فتح مکه‌ده اسلامه کلمش؛ ویرموك غزاسنده ابو عبیده بن الجراح حضرتلرینك معیتنده بولنمش؛ وبعده ابن زبیرك اصحابی زمره‌سنه داخل اولوب، بونك معیتنده قتل اولنمشدر. — (عبدالرحمن بن عدیس البلوی) که رضوان بیعتنده حاضر بولنانلردن اولوب، بعده مصرده ساکن اولمش؛ و حضرت عثمان (رضه) ی محاصره‌یه کیدن مصر عسکرینك قاعدی بولنمشدر. مصریوندن برچوق ذوات کندیسندن روایت ایتمشدر. فتنه زماننده معاویه طرفندن رهن طریقیله اخذ اولنانلردن اولوب، فلسطینده حبس اولنمش؛ وحبسدن قاچمغله، آرقه‌سندن یتیشوب ٣٦ تاریخنده شهید ایتمشلردر. — (عبدالرحمن بن عمر بن الخطاب) حضرت فاروقك عبدالرحمن اسمیله واکبر، اوسط واصغر صفتلریله اوچ اوغلی وار ایدی. عبدالرحمن اکبر زینب بنت مظعوندن متولد اولوب، عبدالله بن عمر وجناب حفصه‌نك برآنادن برادریدر. عبدالرحمن اوسط (ابو شحمه) کنیه‌سیله متکنی اولوب، مصرده شرب خمردن طولایی عمرو بن العاص طرفندن ضرب اولنمش؛ ومدینه‌یه ایصال اولنه‌رق، اوراده دخی پدری طرفندن تأدیباً ضرب اولنمغله، بر آی صکره وفات ایتمشدر. طیاق آلتنده وفاتی شایعه‌سی صحیح دکلدر. عبدالرحمن اصغر ابو المجبر کنیه‌سیله مکنی اولوب، مجبر اوغلی عبدالرحمنك لقبیدر. — (عبد-الرحمن بن العوام بن خویلد القرشی الاسدی) که عشرهٔ مبشره‌دن حضرت زبیر (رضه) ك برادری اولوب، فتح مکه‌ده اسلامه کلمش، ویرموك وقعه‌سنده شهید اولمشدر. اوغلی عبدالله حضرت عثمانك وقعه-سنده مقتول اولمشدر. — (عبدالرحمن بن عوف) [مادهٔ مخصوصه‌سنه مراجعت بیوریله.] — (عبد-الرحمن بن عویم بن ساعدة الانصاری) که عهد حضرت نبویده وبر روایتده هجرتدن مقدم طوغوب، بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. — (عبدالرحمن بن غنم الاشعری) که اهل یمندن اولوب، عهد رسول الله (صلعم) ده مسلم اولدیغی حالده، بر روا-یتده رؤیت وصحبته نائل اوله‌مامش؛ وبر روایتده دخی سفینه ایله نزد حضرت نبوی‌یه کلمش ایدی. جانب نبویدن یمنه اعزام بیورلمش اولان معاذ بن جبل حضرتلریله وفاته‌دك مصاحبت ایتدیکندن، (صاحب معاذ بن جبل) دینلیر. بعده حضرت عمر بن الخطاب (رضه) دن استماع احادیث شریفه ایتمش؛ وشامده ساکن اولوب، اهل شامك افقهی اولمشیدی. ٧٨ تاریخنده وفات ایتمشدر. ابو الدرداء ایله ابو هریره (رضهما) جانب مرتضویدن معاویه‌یه شوری تکلیفیچون اعزام بیوریله‌رق حمصه واصل اولدقلرنده، عبدالرحمن بن غنم اشعری کندیلرینه عتاب آمیز بر خطبه ایرادیله «مهاجرین وانصارك و حجاز وعراق اهالیسنك بیعت ایتدکلری برذاتك معاویه‌یی شورایه دعوت ایتمکه نه احتیاجی ومعاویه‌نك بوکا نه حق مداخله‌سی واردر؟» دیه‌رك، کندیلرینی بو تشبثدن جایرمش اولدیغی مروی ایسه‌ده، ابو الدر-داء اوندن چوق اول وفات ایتمش اولدیغندن، وقعه‌نك صحتی وارایسه، اشخاصنده سهو اولسه کرکدر. — (ابو لیلی عبدالرحمن بن کعب الانصاری المازنی) که بدر غزاسنده حاضر بولنمش؛ وتبوك غزاسنه کیده-مدکلریچون آغلایوب، «تولوا واعینهم تفیض من الدمع حزناً ان لا یجدوا ما ینفقون» آیت کریمه-سنك نزولنه سبب اولانلردن اولمشدر. — (عبد-الرحمن (بن معاذ بن جبل) که عمواس طاعوننده وابو عبیده‌نك ارتحالندن صکره، پدری اوراده امیر اولدیغی حالده، علت مذکوره‌یه دوچار اولوب، ١٨ تاریخنده ارتحال ایتمشدر. — (عبدالرحمن بن معاذ بن عثمان القرشی التیمی) که عشرهٔ مبشره‌دن طلحه بن عبیداللهك عم زاده‌سیدر.

عبدالرحمن { اندلسده حکومت سورن ملوك امویه‌دن درت ذاتك } اسمیدر.

برنجیسی (عبدالرحمن بن معاویه بن هشام بن عبدالملك بن مروان بن حکم) اندلس دولت امویه-

سنك مؤسسی و برنجی حکمداری اولوب ، ملوك امویه‌نك اوننجیسی اولان هشامك تورونیدر. دولت امویه‌نك مضمحل اولمسیله ، خلافت آل عباسه کچدیکنده اختفا، ومصر و افریقیه طریقیله مغرب اقصایه فرار ایده‌رك، اندلسه داخل اولمش؛ و هنوز عباسیلرك ید ضبطنه کچمیوب، بر حال فترتده بولنان مملکت مذکوره اعیاننك بر طاقمی طرفندن قبول اولنه‌رق ، فرقهٔ مخالفینله بر مدت محاربه ایتدکدن صکره، متصف بولندیغی شجاعت و عقل و درایتی یاردیمیله ، جمله‌سنه غلبه ایده‌رك، بتون اندلسی یعنی اسپانیه وپورتکیزی حکمی آلتنه آلمش؛ وخلیفه ویا امیر المؤمنین عنوانی ادعاسنه قالقیشمیوب، ملك عنوانیله قناعت ایتمش ایسه‌ده، یکی تأسس ایتمش اولان بغداد خلافت عباسیه‌سنی طانیمیه‌رق، مستقل بردولت تأسیس ایتمشدر. فرانسز قرالی پپین ایله وبعده اوغلی مشهور شارلمان ایله دخی محاربه ایده‌رك ، غالب کلدیکی کبی، خلیفهٔ عباسی ابو جعفر منصور جانبندن کوندریلن عسکره دخی غلبه چالمغله ، قوتنی هرکسه طانیتدیره‌رق، دولتنك اساسنی تقویه ایتمش؛ وعدالتیله وعلوم ومعارف وزراعت وصنایعی حمایه ایتمکله، تبعه‌سنك رفاهنی وممالکنك عمرانتی استحصال ایلمش ایدی. ١٤٠ تاریخنده سلطنته نائل اولوب، ٣٢ سنه حکومت سوردکدن، وحیاتنده اصغر اولادی اولان هشامه بیعت ایتدیردکدن صکره، ١٧٢ تاریخنده ٦٠ یاشنده وفات ایتمشدر. اوزون بویلی ، قرال صقاللی ووجیه برآدم اولوب، اواخر عمرنده بر کوزینه عمی طاری اولمشیدی. علم وادبدن بهره‌سی و طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب ، سرایی مجمع علما وادبا ایدی. پایتخت اتخاذ ایتدیکی قرطبه‌ده الیوم کلیسایه محول اولدیغی حالده حیرت افزای ناظرین اولان بیوك ومصنع برجامع شریف بنا ایتدیروب، روایته کوره رسمنی کندیسی تنظیم ایتمشدی.

— ایکنجیسی (عبدالرحمن ثانی بن حکم بن هشام بن عبدالرحمن اول) ملوك مذکوره‌نك دردنجیسی اولوب، پدری حکمك زماننده ولی عهدلکی اعلان ایدلمش، و بر مدتده وکالت ایتمش اولمغله ، ٢٠٦ تاریخنده، پدرینك وقوع وفاتی اوزرینه، تخت سلطنته کچوب، برمدت حکومت ادعاسنده بولنان عبدالرحمن اولك اوغلی عبداللهك فسادیله وبرشلونه جهتنه تجاوز ایدن فرانسزلرله و اسپانیه‌نك شمال غربی جهتنده‌کی خرستیان حکومات صغیره‌سیله اوغراشمش؛ وزماننده نورمانلر اندلسك سواحل غربیه‌سنه یعنی پورتکیز مملکتنه چیقوب ، بر چوق ممالکی نهب وتخریب ایتدکلری کبی، قحط وغلا وچکرکه کبی آفات رونما اولمش ایسه‌ده، کندیسی عادل ومدبر ومرحمتلی بر حکمدار اولمغله، بو غوائلك جمله‌سنه غلبه چاله‌رق، فرانسزلری ونورمانلری اندلسدن اخراج، وحکومات صغیرهٔ مذکوره‌یی دوچار انهزام ایتمش؛ وقحط وغلانك تأثیراتنی تهوین ایچون، خزائننی بذل ایلمش ایدی. قسطنطینیه روم ایمپراطورینك خلفای عباسیه‌یه قارشی تکلیف ایلدیکی اتفاقی رد ایده‌رك ، حمیت اسلامیه‌سنی اثبات ایتمش؛ وسرایی مجمع علما وادبا ایدوب ، تا اقصای شرقدن مشاهیر علما لطف وحمایه‌سندن مستفید اولمق اوزره، قرطبه‌یه کیدرلر ایدی. پوسته اصولنی الك اول ایجاد ایدن بوذاتدر. قرق بش اولادی اولوب، بونلردن محمدی ولی عهد تعیین، و ٣١ سنه اجرای حکومت ایتدکدن صکره، ٢٣٧ تاریخنده ٦٢ یاشنده وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی (عبدالرحمن ثالث بن محمد بن عبدالله بن محمد بن عبدالرحمن ثانی) ملوك مذکوره‌نك سکزنجیسی اولوب، ٣٠٠ تاریخنده جدی عبداللهك وقوع وفاتی اوزرینه ، ٢٢ یاشنده تخت سلطنته کچه‌رك، (امیرالمؤمنین) و (ناصرلدین الله) عنوانلرینی حائز اولمش؛ وفضائل واقتداری جهتیله ، عمی عبدالرحمن المظفر طرفندن قبول اولنه‌رق، حتی الك اول مشار الیه بیعت ایتمشدر. عبدالرحمن ثانینك وفاتندن بری اوچ سلفنك زماننده اندلسك امور داخلیه‌سی بر طاقم اختلالات وفساداته دوچار اولوب، اسپانیه‌نك شمالنده‌کی کوچك خرستیان حکومتلری فرصت بوله‌رق، توسیع ممالك واکتساب قوت ایتمش اولدقلری کبی، اندلسك شرق شمالی قسمی دخی غالب بن حفصك ید غصبنه کچمشیدی. عبدالرحمن ثالث عمی مشار الیه عبدالرحمن المظفرك سردارلغیله ابتدا بو عاصی‌یه قارشی عسکر سوق ایده‌رك ، بر خیلی محاربادن صکره ، کندیسنی مغلوب و فراره مجبور ایتمش؛ ودیکر برطاقم سرکشانك دخی حقندن کله‌رك، بتون ممالك اندلسی تحت انقیادینه آلمش؛ و لیون قرالیله وسائر خرستیان حکومتلیه ایتدیکی محاربات

عبدەدە موفق اولوب، ضبط ایتمش اولدقلری یرلری استرداد ایتمشدر. فاسدە حکومت سورن ادارسەیی فاطمیونە قارشی مدافعە ایتمکلە، بونلر کندیسنە تابع اولوب، بوندن طولایی (معزلدین الله) طرفندن مصردن کوندریلان عسکرلە دخی خیلی وقت حرب ایتمش؛ وبجایەیە قدر اولان مغرب اقصی واوسطی تحت ادارەسنە آلمش ایدی. الحاصل عبد الرحمن ثالث ممالکنی توسیع وتحکیم ایدەرك، بیوك بر قوت وسطوتە مالك اولمش؛ ومکمل و منتظم صورتدە دونتما دخی ترتیب ایلمش ایدی. بر خیلی وقت عمی مشارالیە عبدالرحمن المظفر وبونك وفاتندن صکرە احمد بن سعد حاجبی یعنی وزیر اعظمی بولنمشدر. کرك کندیسی وکرك ولیعهدی حکم ومشارالیە احمد بن سعد ارباب علم و ادبدن بولنوب، علمایی حمایە وتشویق ایتدکلرندن، زماننده اندلسدە علوم و معارف اوج بالای ترقی‌یە چیقمش؛ وکرك سرایی کرك کبراسنك دائرەلری بر انجمن دانش وعرفان حالنە کچوب، شرق و غربدن ارباب علم وهنر قرطبەیە اجتماع ایدردی. قرطبەدە بیوك ومکمل بر مدرسۀ طبیە دخی تأسیس ایتمشدی، کە آوروپا قطعەسندە تأسس ایدن مکاتب طبیەنك برنجیسیدر. حتی آوروپا حکمدارانندن و سائر خرستیان کبراسندن بر چوق آدملر لاجل التداوی قرطبەیە کیدوب، کوردکاری اسباب عمران ومدنیتە وعبد الرحمن ثالث ایلە اهل اسلامدن نائل اولدقلری احترامات مهماننوازانەیە والە وحیران اولمشلردی. التیوز بیك جلدی حاوی بیوك بر کتبخانە دخی تشکیل ایتمشدی. قرطبەدن اوچ ساعتلق مسافەدە و (وادی الکبیر) کنارندە (الزهراء) اسمیلە بك بیوك ونهایت درجەدە مصنع بر سرای ایلە اطرافندە مکمل باغچەلر وبر جامع عالی بنا ایتدیرەرك بك کوزل بر قصبە حالنە قویمشدی، کە زهراوی نسبتیلە یاد اولنور بر چوق مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر. عبدالرحمن ثالث ٥٠ سنە کمال عدالت و شان وجلادتلە حکم سوروب، ٣٥٠ تاریخندە ٧٢ یاشندە وفات ایتمشدر.

عبد الرحمن { مغربدە حکومت سورن بنی مرین دولتنك اون ایکنجی حکمداری اولوب، طقوزنجی قرن هجری اوائلندە فاسدە بك آز وقت حکومت سوردکدن صکرە، مقتولاً وفات ایتمشدر.

عبد الرحمن { (مولی —) فاس ومراکشدە حکومت سورن شرفادن اولوب، ١١٩٢ تاریخندە طوغمش؛ و ١٢٣٨ دە مسند حکومتە کچوب، بعض فرق مخالفینك تسکینیلە اوغراشمش؛ وفرانسەیە قارشی جزایردە امیر عبد القادرە یاردیم ایدوب، کندی اوغلنك تحت قیادتندە بولنان عسکری ١٢٦٠ دە جنرال (بورژو) ایلە محاربە ایتمشدر. بعدە عبدالقادردن اندیشناك اولملغلە، فرانسە ایلە برلشەرك، علیهندە استعمال سلاح ایلمشدر. ١٢٧٦ دە وفات ایدوب، اوغلی سیدی محمد خانی اولمشدر.

عبدالرحمن { دولت امویە مشاهیر امراسندن وشجعان غزاتدن اولوب، هشام بن عبدالملك زمانندە اندلس والیسی بولنمغلە، فرانسە داخلندە توسیع حدود اسلامیە ایدەرك، آکیتانە قطعەسنی کاملاً فتح ایتمش؛ ولوآرە نهری وادیسنەدك ایلریلیوب، فرانسەنك نصفنە قریب مقدارینی استیلا ایتدکدن صکرە، ١١٤ تاریخندە (تور) ایلە (پوآتیە) آرەسندە شارل مارتل طرفندن مغلوب اولوب، ظن اولندیغنە کورە محاربەدە شهید اولمشدر. آوروپالیلرجە (Abderame) اسمیلە مشهوردر.

عبد الرحمن { (بن شیخ کمال الدین محمد فقیر) هندستان متأخرین شعراسندن اولوب، الە آبادلیدر. شو بیت اونکدر:

بکام خویشتن جام شراب کوثری دارم
کە از عشق علی مرتضی چشم تری دارم

عبد الرحمن آماسی { اعاظم علماء عثمانیەدن اولوب، ٨٦٠ تاریخندە آماسیەدە طوغمش؛ و سلطان بایزید خان ثانینك آماسیە والیلکندە توجە و محبتنی قزانوب، بعض حسودلرك سعایتیلە ابو الفتح سلطان محمدخان ثانی حضرتلری جانبندن قتلنە فرمان صادر اولمش ایسەدە، شهزادەنك اخطار ومعاونتیلە، ملوك چراکسەنك الندە بولنان حلبە فرار ایدوب، اورانك علماسندن بر مقدار تحصیلدن صکرە، شهر مذکوردە بولنان ایران تجارانندن علامە جلال الدین دوانینك حسن

صیتنی ایشیتمکله ، ۸۸۱ ده شیرازه کیدوب، بدی سنه علامهٔ مشار الیهدن علوم عقلیه و نقلیه‌یی تعلم و اکمال ایله ، سلطان بایزید خانك جلوسلرینی خبر آلنجه، آماسیه‌یه عودت، واورادن درسعادته موا. صلت ایتمش ؛ وجانب پادشاهیدن بعض مدارس مدرسلکنه تعیین، وبعده ادرنه وصکره استانبول قاضیلغنه وآناطولی وروم ایلی قاضیعسکرلکنه ایصال بیورلمشیدی . سلطان سلیم خان اول حضرتلری زماننده یکیدن قاضیعسکر اولوب، ایران سفرنده معیت حضرت پادشاهیده بولنمش؛ و او اثناده شیخو. ختنه مبنی عزل ودرسعادته اعزام اولنه‌رق، ۹۲۲ تاریخنده وفات ایتمشدر . ابو ایوب انصاری (رضه) جوارنده‌مدفوندر. السنهٔ ثلثه‌ده شعر وانشایه‌مقتدر اولوب، بعض قصائدی وبرخیلی رسائلی وارایسه‌ده، امور قضا ایله اشتغالندن طولایی چوغنی مسوده حالنده براقمشدر . یدی بیك جلددن زیاده کتب معتبره جمع ایتمشدی . حسن خطی دخی اولوب ، خطوط مختلفه‌یی کوزل یازاردی .

عبدالرحمن اوذاعی { (ابو عمرو — بن عمرو بن یحمد)

ائمهٔ فقهه‌دن اولوب، شامده زمانك قطبی ایدی. ۸۸ تاریخ هجریسنده بعلبکده طوغمش ؛ وبعده بیروتده اقامت وتدریسله اشتغال ایده‌رك ، ۱۵۷ تاریخنده بیروتده وفات ایتمشدر. سفیان ثوری و سائر مشاهیر کندیسندن روایت ایتمشلردر.

عبد الرحمن بن ابراهیم { (الفزاری البدری)

مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب، علوم ادبیه‌دن دخی بهره‌سی و طبیعت شعریه‌سی وار ایدی . عن اصل مصرلی اولوب ، دمشقده توطن ایتمشدی . علوم فقهیه‌ده بر چوق علما یتیشدیرمش؛ وزماننده مسائل فقهیه ایچون مرجع عمومی بولنمشدر. ۶۲٤ تاریخنده طوغوب، ۶۹۰ ده وفات ایتمشدر. «الاقلید فی شرح التنبیه» و «کشف القناع فی حل السماع» عنوانلریله ایکی تألیفی وسائر آثاری واردر . شو قطعه جملهٔ اشعارئدندر :

یا کریم الآباء و الاجداد
و سعید الاصدار و الایراد
کنت سعداً لنا بوعد کریم
لاتکن فی وفائه کسعاد

عبدالرحمن بن ابی بکر { (بن ابی قحا. فة القرشی

التیمی) یارغار حضرت سید المرسلین صدیق اکبر (رضه) افندمزك اکبر اولادی اولوب ، حضرت عایشه (رضها) ایله برآنادن یعنی (ام رومان) دن متولددر. بابا اوغل درت قوشاق صحابه‌نك جمعی یالکز بو ذاتلرده واقع اولوب، ابو قحافه، اوغلی ابو بکر صدیق، مشار الیهك اوغلی صاحب ترجمه عبدالرحمن وبونك اوغلی ابوعتیق محمد، دردی دخی صحابه‌دندر. بدر واحد وقعه‌لرنده مشرکین قریشله بولنوب، حدیبیه وقعه‌سنده اسلامه کلمش؛ ویمامه وقعه‌سنده خالد بن ولید حضرتلرینك معیتنده بولنوب، شجاعت وجسارتی مسلم اولمغله، اهل رده شجعانندن (محکم الیمامه) یی و دیکر آلتی کشی‌یی قتل ایتمشدر . جمل وقعه‌سنده همشیره‌سی معیتنده بولنمشدر . معاویه مروان بن حکمه اهل حجازدن اوغلی یزید نامنه بیعت آلمسنی یازدیغی وقت، عبد الرحمن بن ابی بکر (رضهما) مخا. لفت کوسترنلردن اولوب، حتی بر روایتده معاویه‌نك کوندردیکی مبالغ کلیه‌یی دخی رد ایله « بن دینمی دنیا ایله صاتمام » دیمش؛ ودرعقب مدینه‌دن مکه‌یه عزیمت ایدوب، ۵۳ تاریخنده اثنای طریقده فجاءةً ویا مسموما وفات ایتمش؛ ومکه‌یه نقل ودفن اولنمشدر. کندیلرندن بر چوق احادیث شریفه منقولدر .

عبد الرحمن بن احمد { (ابو حبیب) مشا. هیر شعرا وادبای

اندلسدن اولوب، تاریخ وفاتی تحقیق اولنه‌مدی . شو قطعه جملهٔ اشعارندندر :

مجری جفونی دماء وهو ناظرها
ومتلف القلب وجدا وهو مرتعه
اذا بدا خال دمعی دون رؤیته
یغار منی علیه فهو یرفعه

عبدالرحمن بن اسحق { (بن الهیثم) اندلس مشاهیر

اطباسندن اولوب، قرطبه‌لیدر. ادویهٔ مسهله ومنقیه حقنده «کتاب الکمال و التمام» عنوانیله برکتابی و «کتاب الاقتصار و الایجاد فی خطا بن الجزار فی الاعتماد» ، «کتاب اکتفاء بالدواء من خواص الاشیاء» ، «کتاب السمائم» عنوانلریله تألیفاتی واردر. بوکتابلرك برنجی (حاجب ابو عامر محمد بن محمد بن ابی عامر)ك نامنه یازمشدر .

عبدالرحمن ابن الاسنائی { (جمال الدین — بن علی الاموی القوصی) مشاهیر ادبا وشعرادن اولوب، ۵۵۰ تاریخنده صعید مصرك اسنا قصبه‌سنده طوغمش؛ وقوص قصبه‌سنده تحصیل علم ایدوب، قوصده، بعده اسکندریه‌ده ونهایت قدسده دیوان صاحبی بولنمش؛ وصکره ملك معظم عیسانك کاتب انشاسی اولمشیدی. ورع وصوتیله مشهور ایدی. ۶۲۵ تاریخنده دمشقده وفات ایدوب، قاسیونده دفن اولنمشدر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

ما لقلبي الى السلوك طريق
انا من سكرة الهوى لا افيق
ضحكوا يوم بينهم و بكينا
فتراءت سحائب و بروق

عبدالرحمن بن الانباری { (ابو البرکات کمال الدین بن محمد) مشاهیر ادبادن اولوب، نحو وسائر علوم ادبیه‌ده برخیلی تألیفاتی وتعبیر رؤیا حقنده برکتابیله برمقدار اشعاری واردر. ورع وتقواسیله‌ده مشهوردر. ۵۷۷ ده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

العلم اوفى حلية و لباس
والعقل اوفى جنة الاكياس
كن طالباً للعلم تحيي و انما
جهل الفتى كالموت فى الارماس

عبدالرحمن بن بکار { (رشید الدین بن بدر النابلسی) مشاهیر شعرادن اولوب، اشعاری پك لطیفدر. ۶۱۹ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو برایکی بیت درت قافیه‌لی برقصیده‌سندندر:

لم الحشى معذب موجع
على المدى صب الغداء معزم
بناره يلتهب ملذع
ما تخمد أذاره و الفرم

عبدالرحمن بن حکم { [«عبد الرحمن» ماده‌لرینك اونجیسنه مراجعت بیوریله.]

عبدالرحمن بن خالد { [«عبدالرحمن» ماده‌لرینك برنجیسنده صحابه میاننده ذکر اولنمشدر.]

عبدالرحمن بن عبدالوهاب { (تقی الدین ابو القاسم)

مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن وادبا وشعرادن اولوب، (ابن بنت الاعز) کنیه‌سیله متعارفدر. والده‌سی طرفندن جدی (اعز) ملوك ایوبیه‌دن ملك کاملك وزیری بولنمشیدی. کندیسی دخی مصرده هم وزیر هم قاضی القضاة اولمشیدی. بعده وزراتدن استعفا ایده‌رك، قضا ایله اکتفاء وتدریسله اشتغال ایتمشیدی. ۶۹۵ تاریخنده، پك مسن اولدیغی حالده، وفات ایتمشدر. برخیلی اشعاری واردر. شو بر ایکی بیت بر قصیدهٔ مشهوره‌سندندر:

الناس بين مرجز ومقصد
ومطول فى مدحه و مجود
و مخبر عمن دوى و معبر
عمار آه من العلى والسودد

عبدالرحمن بن عساکر { (فخر الدین ابو منصور) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب، دمشقلی اولدیغی حالده، کاه شهر مذکورده وکاه قدسده اقامت ایده‌رك، قدسك نظامیه‌سی دینلن «مدرسهٔ صلاحیه»ده تدریس ایدردی. فقه و حدیثه دائر بر قاچ تألیفی واردر. ۵۵۰ تاریخنده طوغوب، ۶۲۰ ده وفات ایتمشدر.

عبدالرحمن بن عسیله { (ابو عبد الله الصنابحی) کبار تابعیندن اولوب، یمنلیدر. عهد حضرت نبویده مسلم اولوب، جانب رسالتپناهی‌یه هجرت ایتدیکی حالده، (جحفه)یه وصولنده، سید الثقلین (صلعم) افندمزك بش کون اول ارتحالنی خبر آلمش؛ وبعده کوفه‌یه نازل اولوب، حضرت ابا بکر و عمر و بلال و عباده بن الصامت (رضهم) دن روایت ایتمشدر.

عبدالرحمن بن عوف { (بن عبد عوف بن عبد بن الحارث بن زهره بن کلاب بن مرة القرشی الزهری) اصحاب کرامدن و عشرهٔ مبشره‌دن اولوب، کنیه‌سی ابو محمددر. جاهلیتده اسمی عبد عمرو وبر روایتده عبد الکعبه اولوب، اسلامه کلدیکنده، جانب حضرت نبویدن عبدالرحمن تسمیه بیورلمشیدی. فیل وقعه‌سندن اون سنه صکره دنیایه کلمشدر. الك اول ایمان کتیرن سکز ذاتك بری اولوب، جناب صدیق اکبر (رضه)ك تشویقیله اسلامه کلمشدر. ابتدا حبشه وبعده مدینهٔ منوره‌یه هجرت ایدوب، سعد ابن الربیع ایله جانب حضرت نبویدن مواخاتی اجرا بیورلمشیدی.

بدر و احد غزالریله سائر غزواتك جمله‌سنده معیت جناب رسالتپناهیده بولنوب، دومة الجندله دخی اعزام، وكلب قبیله‌سنه غالب اولدیغی تقدیرده، رئیسلرینك قیزینی تزوج ایتمی كندیسنه امر بیورلمش اولمغله، بعدالغلبه (اصبغ بن ثعلبة الكلبی) نك قیزی (تماضر) ی تزوج ایتمش؛ وبوندن ابو سلمه اسمنده براوغلی دنیایه كلمشدر. حضرت عمر (رضه) ك انتخاب خلیفه ایچون تعیین ایلدیكی آلتی نفر اصحاب شورانك بریدر. احد وقعه‌سنده یكرمی بر یاره آلوب، آیاغندن آلدیغی بریاره‌دن فیمابعد طوپاللار ایدی. اوك ایكی دیشی دخی دوشمشیدی. فی سبیل الله انفاق وصدقاتی دخی چوق اولوب، بركونده اوتوز كوله آزاد ایتدیكی اولمشدر. مال وثروتی چوق اولوب، تجارتله اشتغال ایدردی. اصحاب شوری میاننده كندینی حق خلافتدن اسقاط ایده‌رك، حضرت عثمان (رضه) ی انتخاب، واك اول كندیسی بیعت ایتمشدر. ٣١ سال هجریسنده ٧٥ یاشنده رحلت ایتمشدر. ایری بدنلی، بیاض رنكلی و یاقیشیقلی بر ذات ایدی. اوغللری ابراهیم، حمید، ابو سلمه ومصعب ایله ابن عباس وابن عمر وسائرلری كندیسندن روایت ایتمشلردر.

عبدالرحمن بن محمد الحنفی {اولاد جناب مرتضویدن حضرت محمد بن حنیفه (رضه) ك اوغلی اولوب، حجاج یوسفه قارشی برچوق محاربه‌لر ایده‌رك، ظالم مومی‌الیهی دفعاتله مغلوب ایتمش ایسه‌ده، نهایت الینه كچوب، ٨٢ تاریخنده شهید اولمشدر.

عبدالرحمن بن المسجف {(بدر الدین — بن ابی القاسم الكنانی العسقلانی) مشاهیر ادبا و شعرادن اولوب، ٥٨٣ تاریخنده طوغمش، و ٥٣٥ ده فجأةً وفات ایتمشدر. اكثر اشعاری هجویاته متعلقدر. بغدادده یاز موسمنده عاشورا كونی یاغمور یاغدیغنده سویلدیكی شو برایكی بیت جملهٔ اشعارندندر:

مطرت بعاشورا و تلك فضیلة
ظهرت فللناصبی المعتدی
والله ما جاء الغمام و انما
بكت السماء لزوال آل محمد

عبدالرحمن بن معاویه {[«عبدالرحمن» ماده‌لرینك ایلنجیسنه مراجعت بیوریله.]

عبدالرحمن بن مل {(ابو عثمان — بن عمرو بن عدی) كبار تابعیندن اولوب، عهد حضرت نبویده اسلامه كلمش ایسه‌ده، رؤیته موفق اوله‌مامش؛ واسلامدن اول ایكی دفعه حج ایتمش ایدی. حضرت عمر (رضه) زماننده مدینهٔ منوره‌یه كلوب، قادسیه، جلولاء، تستر، نهاوند وآذربیجان محاربه‌لرنده وشامده یرموك غزاسنده حاضر بولنمش؛ و بعده كوفه‌ده ساكن اولمش ایسه‌ده، وقعهٔ كربلادن صكره، «حفید جناب نبوینك شهیداولدیغی برده طوره‌مام» دیه‌رك بصره‌یه انتقال ایتمش؛ و ٩٥ تاریخنده ١٣٠ یاشلرنده وفات ایتمشدر.

عبدالرحمن بن ملجم {(المرادی الحمیری) خوارجدن اولوب، حضرت علی المرتضی (رضه) افندمزی شهید ایتمكه جرأت ایتمكله الی اخر الدوران اكتساب بدنامی وجلب لعن ونفرین ایتمشدر. ارتحال جناب مرتضویدن صكره مقام خلافته كچن حضرت امام حسن (رضه) جانبندن قصاصاً اعدام اولنمشدر.

عبدالرحمن بن منده {(بن محمد العبدی، الاصفهانی) اعاظم علمادن اولوب، حدیث وفقه و سائر علومه متعلق بك چوق تصانیفی واردر. ورع وتقواده دخی مشار بالبنان ایدی. حسن خطی‌ده وار ایدی. ٤٧٠ تاریخنده وفات ایتمشدر. مارالذكر (ابو عبیدالله محمد بن یحیی بن منده) نك تورونك اوغلیدر.

عبدالرحمن بن هوازن {(بن عبدالكریم القشیری) ائمهٔ علمادن اولوب، نیشابورلیدر. پدرندن وسائر عصری علماسندن اصول وتفسیروسائرعلومی اوكرندكدن وشعر وادبده دخی اكتساب ملكه ایتدكدن صكره، بغداده كله‌رك، برمجلس وعظ ترتیب ایتمش؛ وصیت وشهرت قزانمش ایدی. بعده مذهب اشعری‌یی التزام ایتمكله، كندی طرفكیرلریله حنابله آره‌سنده بر طاقم منازعات ظهورایتدیكندن، اهالینك التماسی اوزرینه، نظام الملك طرفندن معززاً نیشابوره قالدیریله‌رق، بقیهٔ عمرینی اوراده وعظ وتدریسله كچیرمش؛ و ٥١٤ ده وفات ایتمشدر. شو برایكی بیت جملهٔ اشعارندندر:

تقبیل ثغرك اشتهی
امل الیه انتهی
لو نلت ذاك لم امل
بالروح منی ان تهی

دنیای لذة ساعة
و علی الحقیقة انتهی

عبدالرحمن پاشا { مصر سلطان مصطفی خان ثانیده ١١١٦ تاریخنده ٢٣ قپودان دریا بولنمش امراء بحریه‌دن اولوب، زاغفرانبولیلیدر. ترسانه‌ده کراسته انبارینك احراق اوزرینه، غضب پادشاهی‌یه اوغرایه‌رق، اعدام وپیاله پاشا تربه‌سنه دفن اولنمشدر.

عبدالرحمن تمیمی { [« ابو محمد بن ابی خاتم » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبدالرحمن جامی { [« جامی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبدالرحمن الجماعیلی { (شیخ الاسلام شمس‌الدین ابو محمد — بن محمد المقدسی الصالحی الحنبلی) مشاهیر محدثین وفقهادن اولوب، ٥٩٧ ده سفح قاسیونده (دیرالمبارك) ده طوغمش؛ ومشاهیر محدثاتدن (ست الکتبه بنت الطراح) ایله ابو الفرج الجوزی و سائر اعاظم محدثیندن اخذ واستماع ایتمش؛ و ١٠ جلد اوزره بر « شرح مقنع » یازمشدر. ٦٨٢ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عبدالرحمن چلبی { (بن مولی حسام الدین) چلبی سلطان محمد خان دوری مشایخندن اولوب، (کموشلی اوغلی) دیمکله متعارف ایدی. تصوفدن وعلوم ادبیه‌دن بهره‌سی اولوب، وجد وحاله متعلق حسامی تخلصیله بعض اشعاری دخی واردر. آماسیه قربنده یعقوب پاشا زاویه‌سی جوارنده مدفوندر.

عبدالرحمن خوارزمی { طقوزنجی قرن هجریده آق قیونلی سلطان یعقوبك زماننده نستعلیق خطنی ایجاد ایدن مشاهیر خطاطیندن اولوب، اوغللری عبدالرحیم وعبدالکریم دخی کندیسنه پیرو اولمشلردر.

عبدالرحمن الداودی { (جمال الاسلام — بن محمد) مذهب وخلاف وادبده ائمه‌دن اولوب، خراسانك شیخی ایدی. ٣٧٤ تاریخنده طوغوب، وطنی مشاهیر علماسندن بعد الاخذ، بغداده کله‌رك، ابو حامد اسفراینینك درسنه دوام ایتمش؛ وبعده بو شهره عودتله، تدریس وفتوی وتصنیفله مشغول اولمش ایدی. ٤٦٧ تاریخنده وفات ایتمشدر. نثر ونظمی کوزل اولوب، شو ایکی بیت جمله اشعارندندر:

ان شئت عیشاً طیباً یغدو بلا منازع
فاقنع بما اوتیته فالعیش عیش القانع

عبدالرحمن الفراسی { شعرادن اولوب، تونس جوارنده‌کی بنی فراس قریه‌سندن اولدیغی حالده، تونسده نشأت ایتمش؛ و ٤٠٨ تاریخنده سوسه قصبه‌سنده، سرخوش اولدیغی حالده، بر طامك اوستندن دوشوب، هلاك اولمشدر. اشعاری هذل وهجوه متعلقدر.

عبدالرحمن القوصی { (زکی الدین — بن وهیب) مشاهیر ادبا وشعرادن اولوب، حما صاحبی مظفره وزیر اولدقدن صکره، ٦٤٠ تاریخنده محبسده محروقاً وفات ایتمشدر. لطائف متضمن اشعاری چوقدر. مذکور مظفرك برچوق احسانلرینه نائل اولمشیدی. اعدام اولنه‌جغی وقت سویلدیکی شو بیت جمله اشعارندندر:

اعطیتنی الالف تعظیا وتکرمة
یالیت شعری ام اعطیتنی دیتی

عبدالرحیم افندی { مصر سلطان ابراهیم خانیده مشیخت اسلامیه مسندینه ارتقا ایدن علمادن اولوب، آطنه‌لیدر. تحصیل علوم وعلی الاصول دور مدارس ایده‌رك، سلیمانیه مدرسه‌سندن استانبول قضاسنه وبعده آناطولی صدارتنه واصل اولدقدن صکره، بر مدت ادرنه‌یه نفی اولنوب، عودتنده روم ایلی قاضیعسکرلکنه و ١٠٥٧ تاریخنده مسند فتوایه ارتقا ایتمش؛ وایکی بچق سنه‌یه قریب مدت امور فتوایی اداره ایتدکدن صکره، ١٠٥٩ ده عزل، ومکهٔ مکرمه‌یه ارسال اولنه‌رق، بعد اداء الحج قدس شریف قضاسنه تعیین اولنمش؛ وبر آز مدت مرورنده درسعادته عودته مأذون اولوب، اسکدار قاضیسی اولمش ایسه‌ده، چوق کچمه‌دن بلغراد قضاسیله یکیدن ابعاد اولنه‌رق، درت بچق سنه قدر اوراده قالدقدن صکره، ١٠٦٦ تاریخنده وفات ایدوب، شهر مذکورك عمارت جامعی خطیره‌سنه دفن اولنمشدر. صلابت دینیه وشرعیه‌سی برکمال راستکو بر ذات ایدی. کتب علمیه‌یه بعض تعلیقاتی واردر.

عبد الرحيم افندی { (منتش زاده) دور سلطان احمد خان

ثالثده مسند مشیخت اسلامیه‌یه چکن علمادن اولوب، بروسه‌لیدر. تحصیل علومدن صکره درسعادته کله‌رك، شیخ الاسلام منقاری زاده یحیی افندی‌یه انتساب ایله، طریق تدریسه داخل اولمش؛ وتکمیل دورهٔ تدریسدن صکره یکیشهر وبعده ادرنه مولویتنه نصب اولنمش ایدی. اون سنه معزول قالدقدن صکره، فیض الله افندینك مشیختنده خلاف اصول اسکدار وبعده مصر قاضیسی اولمش؛ و ١١١٧ ده استانبول و ١١٢٠ ده آناطولی پایه‌سنی بالاحراز، ١١٢٣ ده روم ایلی قاضیعسکرلکنه و بعده ایکی کره دها بو مقامه چیقدقدن صکره، ١١٢٧ ده مشیخت اسلامیه مسندینه اعتلا ایتمش؛ ویر بچق سنه امور فتوایی حسن اداره ایتدکدن صکره، ١١٢٨ تاریخنده وفات ایدوب، ادرنه‌ده (زهرمار) مسجدی خطیره‌سنه دفن اولنمشدر. علوم شرعیه و ادبیه‌ده ید طولی صاحبی اولوب، فتاویسی واردر.

عبد الرحیم بن علی { [«مهذب الدین» ماده‌سنه مراجعت.]

عبد الرحیم عباسی { (شریف —) اونجی قرن هجری علما‌سندن اولوب، مصرده تولد، وعلوم ادبیه ایله حدیث وتفسیر وسائر علومی بعد التحصیل، درسعادته کلوب، یازمش اولدیغی شرح بخاری‌یی سلطان بایزید خان حضرتلرینه تقدیم ایتمکله، جائزه‌یه نائل اولمش؛ وتدریس حدیث ایچون پادشاه مشارالیهك تأسیس بیورمش اولدقلری مدرسه‌یه تعیین اولنمش ایسه‌ده، استانبولده قالمغه راضی اولمیوب، وطننه عودت ایتمش؛ ومصرده حکومت غوریه‌نك انقراضنده درسعادته کلوب، تقاعد معاشنه نائل اولمش؛ و ٩٦٣ تاریخنده یوز یاشلرنده وفات ایتمشدر. حدیثده زمانینك فریدی اولدیغی کبی، تاریخه واشعار عربیه‌یه وقوفی، محاضراتی و حسن خطی دخی وار ایدی. مذکور شرح بخاریدن بشقه «معاهد التنصیص فی شرح شواهد التلخیص» عنوانیله براثری وبر چوق اشعار وقصائد عربیه‌سی دخی واردر. زیاده‌سیله خلوق، متواضع، نکته پرداز و مجلس آرا بر ذات ایمش. پیرلکنده سویلدیکی شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

ارعشنی الدهر ای رعش
والدهر ذو قوة و بطش
قدکنت امشی ولست اعیا
فالیوم اعیا ولست امشی

عبد الرحیم مؤیدی { اونجی قرن هجری مشایخ وعلماسندن

اولوب، (حاجی چلبی) دیمکله متعارفدر. ابتدا طریق تدریسه داخل اولوب، سنان پاشادن وخواجه زاده‌دن تحصیل ایتمش؛ وبعده مسلك تصوفه سلوکله، شیخ محی الدین اسکلیبی‌یه انتساب ایتمش؛ وبونك وفاتندن صکره، برینه پوست نشین اولوب، بر چوق مریدان ارشاد ایتمشیدی. علوم عقلیه و حکمیه‌ده دخی ید طولی صاحبی برعارف متقی اولوب، حسن خطی‌ده وارایدی. ٩٤٤ ده وفات ایتمشدر.

عبد الرزاق { (خواجه — بن خواجه فضل الله) سربداران دولتنك مؤسسی

وبرنجی حاکمی اولوب، عن اصل ایلخانیان دولتنك حکمدار اخیری اولان سلطان ابو سعیدك امراسندن ایکن، تحصیل اموال ایچون کرمانه کیتدیکنده، اله کچیردیکی نقودی عیش وعشرتده صرف ایتمکله، خراسانده واقع وطن اصلیسی (باشش) ه قاچمش؛ وسلطان ابو سعیدك وفاتنی خبر آلنجه، والیٔ خراسان بولنان خواجه علاء الدین محمده قارشی خروجله، بر قاچ محاربه‌ده غالب کله‌رك، والیٔ مومی الیهی قتل ایتمش؛ و ٧٣٧ تاریخنده سبزوارده کندی نامنه خطبه اوقوتمشدر. اون درت آی حکومت سوردکدن صکره وفات ایتمشدر.

عبد الرزاق { (ابو بکر — بن همام بن نافع الصنعانی) قدمای ائمه‌دن اولوب،

١٢٦ تاریخ هجریسنده صنعاده طوغمش؛ و ٢١١ تاریخنده ینه عمنده وفات ایتمشدر. معمر بن راشد الازدی و اوزاعی وابن جریج کبی ذواتدن روایت ایتمش؛ وکندیسندن دخی سفیان بن عیینه واحمد بن حنبل ویحیی بن معین و سائرلری روایت ایتمشلردر. زماننده مرجع کل اولوب، حل مسائل دینیه ایچون هرطرفدن کندیسنه مراجعت اولنوردی.

عبد الرزاق { (کمال الدین — بن جلال الدین اسحق) مشاهیر علمادن اولوب،

٨١٦ تاریخنده هراتده طوغمش؛ و ٨٨٧ ده وفات

ايتمشدر. « مطلع السعدين » عنوانيله برتاريخی وسائر بعض آثاری واردر.

عبدالرزاق { ايران شعراسندن اوچ ذاتك اسميدر :

برنجيسی اصفهانلی اولوب ، سلطان جلال الدين خوارزمشاه زماننده ياشامشدر. نعت حضرت نبويده سويلديكی برترجيع بليغنك باشلانغيجی اولان شو بر ايكی بيت جملهٔ اشعارندندر.

ای بر سر سدره شاهراهت
وی قبهٔ عرش تكيه گاهت
ای طاق نهم رواق بالا
بشكسته زگوشهٔ كلاهت الخ

— ايكنجيسی خطاطلقده دخی مشهور اولوب، ميرعمادك شاگردانندندر. حسن الخانه دخی مالك اولمغله، شاه عباس صفوی زماننده شاهنامه‌خوانلقده ومرقعات وكتب نفيسه كتابتنده مستخدم ايدی. شو بيت اونكدر:

اسير آن خم زلفم كه هم دردست وهم درمان
غلام آن خط سبزم كه هم ريشست وهم مرهم

— اوچنجيسی (ملا —) لاهيجانلی اولوب، (فياض) تخلص ايدردی. ۱۰۷۲ تاريخلرنده برحيات بولنمش؛ وخلقت حقنده شاه عباس ثانی نامنه «گوهر مراد» عنوانيله بركتاب يازمشدر.

عبدالرشيد { آل سبكتكين سلاله‌سنك يدنجی حكمداری اولوب ،

دولت مذكوره‌نك بانيسی اولان سلطان محمود سبكتكينك اوغليدر. برچوق وقت محبوس بولندقدن صكره ٤٤٣ تاريخنده خلاص بولوب ، بر مقدار عسكر جمع ايله، موقع اقتدارده بولنان برادرزاده‌سی علی بن مسعودی مغلوب ايده‌رك، غزنه تختنی ضبط ايتمش‌ايسه‌ده، يالكز برسنه حكم سوردكدن‌صكره، وفات ايتمشدر.

عبدالرشيد { (مير —) هندستان علما وشعراسندن اولوب، شاهجهان

زماننده ياشامش؛ و « فرهنك رشيدی » عنوانيله بك مقبول و معتبر برلغت كتابی وتاريخی متضمن بر چوق اشعار يازمشدر. ۱۰٦٤ ده يازلش اولان

كتاب مذكور بنكاله انكليز جمعيت علميه‌سی طرفندن طبع ونشر اولنمشدر.

عبدالرشيد خان { كاشغر خانی اولوب ، سلطان ابو سعيد خانك

اوغلی وخلفيدر. دهلی حكمداری همايون شاهك معاصری بولنمش؛ وميرزاحيدر «تاريخ رشيدی» سنی بونك نامنه يازمشدر.

عبدالسلام { [« موفق الدين » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

عبدالسلام { (ملا —) هندستان متأخرين علماسندن ايكی ذاتك اسمی

اولوب ، برنجيسی لاهورلی و مير فتح الله شيرازی تلامذه‌سندندر. ۱۰۳۷ ده وفات ايتمشدر.

— ايكنجيسی دهليلی اولوب، برنجينك تلامذه‌سندندر. « تهذيب » و « منار» عنوانلريله ايكی تأليفی وبعض شرحلريله « حل الرموز» عنوانيله تصوفه دائر بركتابی واردر.

عبدالسلام بن البغدادی { (بن عبد الوهاب بن

عبدالقادر الجيلی) مشاهير علمادن اولوب ، پدرندن تحصيل علم فقه ايده‌رك، اونك وفاتندن صكره جدی شيخ عبدالقادر گيلانی مدرسه‌سنده و مدرسهٔ شاطبيه‌ده تدريس علوم ايتمش؛ وبعده يازديغی بعض كتابلردن فسادعقيده منفهم اولمغله،توقيف‌اولندقده، اعتقاد ايتميه‌رك روايت طريقيله يازمش اولديغنی بيان ايدوب، كنديسی تبرئهٔ ذمت ايتمش‌ايسه‌ده، كتابلری احراق اولنمشدر. ٦۱۱ تاريخنده وفات ايتمشدر. شو بر ايكی بيت جملهٔ اشعارندندر:

قالوا ملابسه حمر فقلت لهم
هذه الثياب ثياب الصيد والقنص
يرمی بسهم لحاظ طا لما اخذت
اسد القلوب فتلقيها لدی قفص

عبد السلام بن تيميه { (شيخ الاسلام مجدالدين ابو البر-

كات — الحرانی) مشاهير علمادن اولوب، فقه‌وحديث وتفسيرده وسائر علومده زمانك امامی‌ايدی. ۵۹۰ تاريخلرنده طوغوب، عمی خطيب فخرالديندن تحصيل علم ايتدكدن صكره، بغداده وبعده حرانه گيده‌رك، مشاهير علمادن استماع واستفاده ايتمش؛ و« الاحكام»، « شرح الهداية » ، « ارجوزة فی القراآت » ، « كتاب

فى اصول الفقه » عنوانلريله تأليفات وسائر بعض آثار براقشدر. ٦٥٢ تاريخنده حرانده وفات ايتمشدر.

عبدالسلام بن محمد { مفسريندن اولوب، « التفسير الكبير » عنوانيله بر تفسير شريف يازمش؛ و ٤٨٨ ده وفات ايتمشدر.

عبدالسلام بن المفرج { (ابو محمد — بن يحيي التكريتى) مشاهير ادبادن اولوب، نظم ونثرده وخطبه ومكاتباتده يد طولى صاحبيدر. ٥٧٠ تاريخنده طوغوب، ٦٧٥ ده وفات ايتمشدر. شو ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر :

امنى فؤادى ساعة بعد ساعة
لقاكم ولولا ذاك كنت اطيش
فما العيش الاعيش من نال وصلكم
وهيهات من فارقتموه يعيش

عبدالشمس { قدماى ملوك حميردن اولوب يعرب بن قحطانك اوغلى اولديغى مرويدر.

عبدالصمد { (بن على بن عبدالله بن عباس) خلفاى عباسيه‌نك برنجى وايكنجيسى اولان ابو العباس السفاح و ابو جعفر منصورك عمى اولوب، پك چوق معمر اولمش؛ وهارون الرشيدك زماننده ١٨٥ تاريخنده وفات ايتمشدر.

عبدالصمد { ايران شعراسندن اولوب، شيخ بهاء الدين آمليك برادريدر. شيخ موىٰ اليه نحوه دائر «رسالهٔ صمديه» سنى بونك نامنه يازمشدر. شو رباعى جملهٔ اشعارندندر :

آن شوخ كه خون دلم آسان ميريخت
خونها همه از خنجر مژكان ميريخت
معلوم نمى شدكه چه مذهب دارد
خون دل كافر و مسلمان ميريخت

عبد الصمد { (سيد —) ايران مشاهير خطاطيندن اولوب، تصوير وتهذيبده دخى مهارتى وار ايدى. كاشانلى ويا سمرقنديدر.

عبد الصمد بن بابك { [«ابن بابك» ماده‌سنه مراجعت.]

عبدالعزيز { صحابه‌دن بروجه آتى بر قاچ ذاتك اسميدر: (عبدالعزيز بن الاصم) كه حضرت بلال حبشى (رضه) ايله برابر جناب سيد المرسلين (صلعم) افندمزك مؤذنلرى ايدى. — (عبد العزيز بن بدر الجهنى الربعى) كه نزد حضرت نبوى‌يه كله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وجاهليتده اسمى (عبد العزى) ايكن، جانب رسالتپناهيدن (عبد العزيز) تسميه بيورلمش ايدى. — (عبدالعزى بن سنجر الفافق) كه بونكده جاهليتده اسمى عبد العزى اولوب، عبدالعزيزه تحويل بيورلمش؛ ومصره نازل اولمش ايدى. — (عبد العزيز بن سيف بن ذى يزن الحميرى) كه بر نامهٔ سعادته نائل اولديغى مروى ايسه‌ده، اغلب احتماله كوره، نامهٔ سعادته نائل اولان (زرعه بن سيف بن ذى يزن) در. — (عبدالعزيز بن اخى حذيفه بن اليمان) كه برحديث شريفك راويسيدر.

عبد العزيز { (سلطان — خان) سلاطين عظام عثمانيه‌نك اوتوزايكنجيسى اولوب، سلطان محمود خان ثانى حضرتلرينك ايكنجى اوغلى و پادشاه دوران سلطان عبدالحميد خان ثانى (ادام الله عمره) افندمز حضرتلرينك عم بزركوارلريدر. ١٢٤٥ تاريخنده تولد ايدوب، ١٢٧٧ تاريخنده، برادر اكرمى والد ماجد حضرت پادشاهى سلطان عبد المجيد خان حضرتلرينك وقوع ارتحالى اوزرينه، تخت عثمانى‌يه جلوس ايتمش؛ و ١٢٩٣ تاريخنه‌دك ١٥ سنه ايله ٤ آى و ١٩ كون سورن مدت سلطنتلرنده دول اجنبيه ايله اولان مناسبات حسن محافظه اولنديغى كبى، داخلاً دخى برچوق اصلاحات وترقيات وجوده كلوب، ممالك شاهانه ولاياته بالتقسيم يكى بر اصول اداره قبول، شوراى دولت تأسيس، مكتب سلطانى، مكتب صنايع و ولايتده اصلاحخانه‌لر كشاد، عسكر تنسيق واسلحهٔ جديده ايله تسليح اولنمش، ودونتماى همايون خيليدن خيلى‌يه توسيع واصلاح ايدلمشدر. قره طاغ وكريد عصيانلرى باصديرلديغى كبى، جزيرة العربده يمن خطه‌سيله بحرين والحسا جهتى دخى فتح وممالك عثمانيه‌يه ضم اولنمشدر. جلوس همايونلرندن بر سنه صكره مصره عزيمت بيورديغى كبى، ١٢٨٤ تاريخنده دخى پارس سركيسى تماشا ايتمك اوزره، فرانسه‌يه واورادن انكلتره‌يه سياحت بيوره‌رق، عودتلرنده ويانه‌دن كچمش؛ وهر يرده فوق العاده بر صورتله قبول واستقبال اولنه‌رق، حقلرنده فوق مايتصور حرمت وتعظيم

کوسترلمشدر. ١٢٩٢ ده هرسك وبوسنه عصیانی ظهور ایدوب، آتش فسادك باصدیرلمسیله اشتغال اولنمقده ایکن، ٩٣ سنه‌سی جمادی الاولاسنك یدنجی کونی فراغتی وقوعبولوب، بش کون صکره شهیداً ارتحال ایتمشدر. والد ماجدلری سلطان محمود خان ثانی تربه‌سنده مدفوندر.

عبد العزیز { مصرده اجرای خلافت ایدن خلفای عباسیه‌دن ایکنجی متوکل علی اللهك اسمیدر. [« متوکل علی الله » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبد العزیز { مصرده حکومت سورن مما- لیك چراکسه‌نك اوچنجیسی اولان ملك منصورك اسمیدر. [« منصور » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبد العزیز { یدنجی قرن هجریدن اعتباراً مغربده حکومت سورن بنی مرین ملوکندن ایکی ذاتك اسمیدر:

برنجیسی ملوك مذکوره‌نك طقوزنجیسی اولوب، سلفی تا شفینك برادریدر. ٧٦٨ تاریخنده حکومته کچوب، ٧٧٢ ده مغرب اوسطی یعنی جزایری فتح، و او سنه وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی ٧٩٧ ده پدری احمد بن ابی سالمك یرینه کچوب، یالکز ایکی سنه حکومت سوردکدن صکره وفات ایتمشدر.

عبد العزیز { ماوراء النهر ملوکندن اولوب، ٩٠ تاریخنده پدری عبید الله خانك یرینه کچه‌رك، ١٣ ییل حکومت سوردکدن صکره، ٦١٣ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عبد العزیز { سلاله‌ٔ تیموریه‌دن مشهور اولغ بکك اوغلی اولوب، پدرینك وفاتندن اوچ کون مقدم ارتحال دار بقا ایتمشدر.

عبد العزیز { (ام الولد زاده — افندی) اوننجی قرن هجری علما وشعرا- سندن اولوب، بعض مدرسلکارده وقضالرده بولنمش؛ و ٩٥٢ ده وفات ایتمشدر. عربی وفارسی اشعاری واردر. شو بر ایکی بیت او جمله‌دندر:

کی بود یارب که کوی یار را منزل کنم
جان ودل از کعبهٔ مقصود اوحاصل کنم
میکنم هر دم دعایی دارم امید قبول
زان که با اخلاص خالص از صمیم دل کنم

عبد العزیز افندی { (قره چلبی زاده —) سلطان محمد خان رابع دورنده مشیخت اسلامیه مسندینه نائل اولان علمادن اولوب، صدوردن قره چلبی زاده حسام الدین افندینك اوغلیدر. علی الاصول دورمدارس ایتدکدن صکره، یکیشهر و ١٠٣٠ ده مکه، ١٤٣ ده استانبول قاضیسی اولمشیدی. بعض احوال ناشا یسته‌سی اوزرینه بر مدت قبریسه نفی اولنه‌رق؛ عودتنده دیمتوقه قضاسی آرپه‌لق ویرلمش؛ و پادشاه مشار الیهك جلوسلرنده روم ایلی قاضیعسکری اولمش؛ وتألیف ایتدیکی « روضة الابرار » تاریخنی تقدیم ایلمسی اوزرینه، بهائی افندی‌یه رغماً، شیخ الاسلاملق پایه‌سنی احراز ایدوب، ١٠٦١ تاریخنده مسند مشیخت اسلامیه‌یه ترفیع اولنمشدر. آلتی آی امور فتوایی بعد الاداره، عزل وساقزه نفی اولنه‌رق بعده بروسه‌ده اقامتنه مساعده اولنمش؛ و ١٠٦٨ تاریخنده بروسه‌ده وفات ایتمشدر.

عبد العزیز بن ابی الحسن { [« اسما الدین بن ابی الحسن » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبد العزیز بن الخضر { (ابو طاهر —) شعرای عربدن اولوب، واسطلیدر. ٣٦٣ تاریخنده وفات ایتمشدر شو ایکی بیت جمله‌ٔ اشعارندندر:

ان داء العداة ابرح داء
وطبیبی سریرة ما تبوح
تحسبونی اذا تکلمت حیا
ربما طار طائر مذبوح

عبد العزیز بن السید { (ابو محمد —) (القیسی) اندلس مشاهیر علما وادباسندن اولوب، مصره هجرتله، افاده واستفاده ایله اشتغال، وبغداده دخی سیاحت ایتمش ایدی. ٤٢٧ تاریخنده مصرده وفات ایتمشدر. بر چوق اشعاری اولوب، شو بر ایکی بیت او جمله‌دندر:

مریض الجفون بلا علة
ولکن قلبی به ممرض
اعاد السهاد علی مقلتی
بفیض الدموع فاتغمض

وما زاد شوقاً ولكن اتى
يعرض لى انه معروض

عبدالعزيز بن عبدالجبار [« موفق الدين » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

عبدالعزيز بن عبدالرفيع [« رفيع الدين » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

عبدالعزيز بن عقبه (بن جحدم) يزيد بن معاويه زماننده اعلان خلافت ايدن عبدالله بن الزبير جانبندن عسكرله مصره كوندريله‌رك، بلاحرب خطهٔ مصرى ضبطايله، مشاراليه عبداللهك نامنه بر سنه واليلك ايتدكدن صكره، ٦٥ تاريخنده مروان بن حكم شامدن سوق عسكر ايتمسيله، مصريه موقعنده وقوع بولان محاربه‌ده، صاحب ترجمه مغلوب اولوب، مصردن چيقمش؛ و مروان اوغلى عبدالعزيزى والى براقوب، شامه عودت ايتمش ايدى.

عبدالعزيز بن عمر (ابو نصر — التيمى السعدى) مشاهير شعرادن اولوب، ٣٢٧ ده طوغمش، و ٤٠٥ تاريخنده بغدادده وفات ايتمشدر. خيلى وقت سياحت ايدوب، ملوك و وزرانى مدح ايتمش؛ وسيف الدوله بن حمدانك التفات واحساننه نائل اولمش ايدى. شو بيت مشاراليهك مدحنه دائر سويلديكى بر قصيدهٔ لاميه‌سندندر:

لم يبق جودك لى شيئا اومله
تركتنى اصحب الدنيا بلا امل

عبدالعزيز بن قاضى الحماة (شرف الدين — بن محمد) مشاهير علما وشعرادن اولوب، ٥٨٦ تاريخنده دمشق شامده طوغمش؛ وپدرى طرفندن مشاهير علماى عصره سوق ايديله‌رك، تحصيل علوم ايتدكدن صكره، بر مدت بعلبكده، بعده دمشقده ونهايت حماده ساكن اولوب، علم وفضيله شهرت بولمشدر. و ٦٦٢ ده وفات ايتمشدر. «لزوم مالايلزم» عنوانيله بيوك بر تأليفى و سائر بعض تصنيفاتيله برچوق اشعار رائقه‌سى واردر. شو ايكى بيت او جمله‌دندر:

سألت سوارها المثرى فنادى
فقير و شاحها الله يفتح
لها طرف يقول الحساب ولى
ولى قلب يقول الصلح اصلح

عبدالعزيز بن مروان (بن حكم) ملوك امويه‌دن مروان بن حكمك اوغلى اولوب، مادهٔ آتيه‌ده بيان اولنديغى اوزره، خطهٔ مصريه مروان طرفندن ضبط وعبدالله بن الزبير جانبندن والى بولنان عبدالعزيز بن عقبه اورادن اخراج اولندقده، صاحب ترجمه مصر واليلكنه نصب اولنمش؛ وكنديسى كرم ومروت صاحبى فصيح وجواد بر ذات اولمغله، يكرمى سنه‌يى متجاوز مدت خطهٔ مصريه‌يى حسن اداره ايتدكدن صكره، ٨٥ تاريخنده وبرادرى عبدالملك بن مروانك اواخر عهدنده وفات ايتمشدر. ملوك بنى اميه‌نك آب رويى اولان عمر بن عبد العزيز حضرتلرينك پدريدر.

عبدالعزيز بن مسلمة الباجى مشاهير اطباى اسلامدن اولوب، اندلسك (باجه) قصبه‌سندن ايدى. طبده‌كى مهارتيله برابر شعر وادبياتدن دخى بهره‌سى وار ايدى. اهل اندلسك اعيانندن ايدى. مستنصرك خدمت طبابتنده بولنوب، مراكشده وفات ايتمشدر. (ابن الحفيد) ديمكله دخى متعارفدر.

عبدالعزيز بن موسى (بن نصير) فاتح اندلس موسى بن نصير حضرتلرينك اوغلى اولوب، وليد بن عبد الملك زماننده اندلس واليسى بولنمغله، فرانسه‌يه داخل اولوب، برخيلى يرلر ضبط ايتمش؛ واندلسه عودتنده استقلال هوسنه دوشمكله، وليدك طرفدارلرى معرفتيله قتل اولنمشدر.

عبدالعزيز خان [« عبدالعزيز » ماده‌لرينك ايكنجيسنه مراجعت بيوريله.]

عبدالعزيز خان فرس شعراسندن اولوب، سمرقند واليسى بولنمشدر. شو بيت اونكدر:

برو در كوه وصحرا لاله را يك يك تماشا كن
بمانند دل پرخون ما يك لاله پيدا كن

عبدالعظيم [« ابن ابى الاصبع » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

عبد العلی { ایران شعرا سندن اولوب ، طوسلیدر . مطایباته متعلق اشعاری چوقدر . شو رباعی او جمله دندر :

ای کاسه تو سیاه و دیک توسفید
از آتش وآب هر دو ببریده امید
آن شیسه نمیشود مکر در باران
وین کرم نمیشود مکر در خورشید

عبد الغافر الفارسی { مشاهیر علمادن او- لوب، نیشاپورلیدر. هنوز بش یاشنده ایکن قرآن کریمی ختم ومبادئ علوم دینیه یی تعلم ایتمش؛ و (امام الحرمین ابو المعالی الجوینی) دن علم فقه و حدیثی اوکرنوب ، جده سی فاطمه بنت ابی علی الدقاقدن و دایه لری ابو سعد وابو سعیددن وپدری ابو عبدالله اسماعیل ایله وا- لده سی امة الرحیم بنت ابی القاسم القشیریدن وسائر محدثیندن استماع احادیث شریفه ایتمش؛ وبعده خوا- رزمه کیدوب ، برمدت اورا علماسیله مذاکره وتدریس ایتدکدنصکره، غزنه یه واورادن هندستانه کیده رك، افاده واستفاده ایله مشغول اولمش؛ ونها- یت نیشاپوره عودت ایدوب، خطیب اولمش؛ وآخر عمرینه دك تدریس وتصنیفله مشغول اولوب، برچوق کتابلر یازمشدر . بو جمله دن بری وطنی اولان نیشاپور شهرینك «السیاق» عنوانیله مکمل بر تاریخیدر . صحیح مسلك غریبلرینی دخی «المفهم» عنوانیله شرح ایتمش، وحدیثه متعلق «مجمع الغرائب» عنوانیله معتبر برکتاب تألیف ایتمشدر . ٤٥١ ده طوغوب، ٥٢٩ ده وفات ایتمشدر .

عبد الغفار { (شیخ نجم الدین —) مشاهیر فقهاء شافعیه دن اولوب، «الحا- وی» ، «الفقه» ، «اللباب» و «شرح اللباب» عنوانلریله درت کتاب یازمش؛ و ٦٦٣ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عبد الغفار { (شیخ — افندی) قانونی سلطان سلیمان خان دوری مشایخندن او- لوب، مدرنیلیدر. پدری شیخ محمد شاهك وفاتنده کنج بولنمغله، درسعادته وادرنه یه انتقال ایده رك، تحصیل علمه قویلمش؛ وهوا وهوسه تابع اولمش ایکن، برکیجه رؤیاسنده بدرندن وجیع برضربه ایله ضرب اولندیغنی کوره رك، توبه و استغفار، وشیخ رمضان افندی یه انتساب ایدوب، زهد وعبادتله بردرجۂ عالیه یه واصل اولمش؛ وارشاده اجازت آلدقدن صکره ، وطننه عودت ایدوب، وعظ ونصیحت وتدریسله امرار عمر ایده رك ، ٩٣٤ ده وفات ایتمشدر . اکثر علومدن بهره سی ونظم ونثره اقتدارله حسن خطی وارایدی. السنۂ ثلثه ده برخیلی اشعاری واردر.

عبد الغفور لاهوری { مؤلفیندن ومو- لانا عبدالرحمن جامی حضرتلرینك شاکردانندن اولوب ، ٩١٢ ده وفات ایتمشدر.

عبد الغنی المصری { (ابو محمد — بن سعید الازدی) مشاهیر محدثیندن اولوب، ٣٣٢ تاریخنده طوغمش؛ وملوك فاطمیه دن حاکمك زماننده ابو اسامه وابو علی المقری ایله مودتی اولوب، بونلرك حاکم طرفندن قتلنده، برمدت اختفایه مجبور اولمشیدی . محدث شهیردار قطنی ایله صحبتی اولوب ، مشارالیهك صاحب ترجه حقنده حسن ظن بلیغی وارایدی. ٤٠٩ تاریخنده وفات ایتمشدر . حدیثه متعلق «مشتبه النسبة» و «المؤتلف والمختلف» عنوانلریله ایکی تألیف معتبری واردر.

عبد الغنی النابلسی { (بن اسماعیل بن عبد الغنی) اون ایکنجی قرن هجری اعاظم علما ومشایخندن اولوب، علم وعر- فانیله، مصنفات کثیره سیله وزهد و تقوی و صلاحیله مشهوردر. ١٠٥٠ تاریخنده دمشقده طوغوب، ١٢ یاشنده ایکن پدری وفات ایتمکله ، یتیم بیویه رك ، علوم ادبیه ایله فقه وتفسیر وحدیث علملرینی و سائر علومی علمای معاصریندن اخذ ، و طریق قادری ونقشبندی یه انتساب ایتمش ایدی. یکرمی یاشنده ایکن تدریس وافاده یه وتألیفه باشلایوب، محی الدین عربی حضرتلرینك آثارینی دخی تتبعله ، زمانی مشاهیر صوفیونیله مخابره یه کیریشه رك ، تنویر ظاهر و باطن ایتمشدی. الك اول مدح سید الثقلین (صلعم) حقنده بر بدیعیه نظم ایدوب، کندیلرینك اولدیغنه اینانمیانلر بولنمغله، اقتدارینی اثبات ایچون، بوکا کوزل بر شرح یازمش ، وبر ایکنجی بدیعیه دخی نظم ایلمشیدی . بعده یدی سنه جامع اموی قربنده کی خانه سندن چیقمیوب، صاچ صقال وطیرناقلری اوزانمش اولدیغی حالده، عبادتله اشتغال ایله وجد واستغراقه دوچار

اولمشیدی. بعده اهل شام بوحالنه اعتراضله، حقنده نجه افترالره جرأت ایتدکلرنده، قپوسنی ارباب سماجته آچوب، یکیدن تدریس علومه ووعظ ونصیحت وارشاده باشلامش؛ وکیتدکجه شهرتی شایع اولوب، اقطار بعیده‌دن طالبین علم و سلوک مجلسنه شتاب ایتمکه شروع ایتمشلردی. ١٠٧٥ تاریخنده درسعادته سیاحت ایدوب، آز مدت اقامت، و ١١٠٥ ده مصره وجانب حجازه رحلات ایتمشیدی. بو سیاحتلرینی وشام وقدس جهتلرنده واقع اولان بعض زیارتلرینی یازمشدر. ١١١٩ تاریخنده دمشقده‌کی اجدادی خانه‌سنی ترکله، صالحیه‌یی مسکن اتخاذ ایتمش؛ وسلیمیه جامع شریفنده شیخ اکبر (قدس سره) نك مرقدی یاننده تفسیر بیضاوی‌یی تدریسه باشلامش ایدی. ١١٤٣ تاریخنده ارتحال ایتمشدر. اخلاق حمیده واوصاف برگزیده ایله متخلق و متصف اولوب، هرکسه ایلك ایتمك ایچون الندن کلنی دریغ ایتمز، واولیای امور نزدنده دخی شفاعت ایلر ایدی. احفادندن (کمال الدین محمد الغزی العامری) ترجمهٔ حاللرینی مستقل برکتابده یازمشدر. باشلیجه تألیفاتی بروجه آتیدر: «التحریر الحاوی بشرح تفسیر البیضاوی» ٣ جلد، «بواطن القرآن ومواطن العرفان» منظوم، «کنز الحق المبین فی احادیث سید المرسلین»، «الحدیقة الندیه»، «شرح الطریقة المحمدیه للبرکوی»، «ذخایر المواریث فی الدلالة علی مواضع الاحادیث»، «جواهر النصوص فی حل کمات الفصوص للشیخ محی الدین ابن العربی»، «کشف السر الغامض فی شرح دیوان ابن الفارض»، «زهر الحدیقة فی ترجمة رجال الطریقة»، «خمرة الحسان ورنة الالحان»، «شرح رسالة الشیخ آرسلان»، «تحریك الاقلید فی فتح باب التوحید»، «لمعان البرق النجدی فی شرح تجلیات محمود افندی»، «المعارف الغیبیه فی شرح العینیة الجیلیه»، «اطلاق القیود فی شرح مرآة الوجود»، «الظل الممدود فی معنی وحدة الوجود»، «رائحة الجنة فی شرح اضائة الدجنة»، «فتح المعین المبدی فی شرح منظومة سعدی افندی»، «دفع الاختلاف من کلام القاضی والکشاف»، «ایضاح المقصود من معنی وحدة الوجود»، «کتاب الوجود الحق والخطاب الصدق»، «نهایة السول فی حلیة الرسول»، «مفتاح المعیة فی شرح الرسالة النقشبندیة»، «بقیة الله خیر بعد الفناء فی السیر»، «المجالس الشامیه فی مواعظ اهل البلاد الرومیه»، «توفیق الرتبة فی تحقیق الخطبة»، «طلوع الصباح علی خطبة المصباح»، «الجواب التام عن حقیقة الکلام»، «تحقیق الانتصار فی اتفاق الاشعری والماتریدی علی الاختیار»، «کتاب الجواب عن الاسئلة المائة والاحدی والستین»، «برهان الثبوت فی تربة هاروت وماروت»، «لمعان الانوار فی المقطوع لهم بالجنة والمقطوع لهم بالنار»، «تحقیق الذوق والرشف فی معنی المخالفة بین اهل الکشف»، «روض الانام فی بیان الاجازة فی المنام»، «صفوة الاصفیا فی بیان الفضیلة بین الانبیاء»، «الکوکب الساری فی حقیقة الجزء الاختیاری»، «انوار السلوك فی اسرار الملوك»، «رفع الریب عن حضرة الغیب»، «تحریك سلسلة الوداد فی مسئلة خلق افعال العباد»، «زبد الفائده فی الجواب عن الابیات الوارده»، «النظر المشرفی فی معنی قول عمر ابن الفارض عرفت ام لم تعرف»، «السرالمختبی فی ضریح ابن العربی»، «المقام الاسمی فی امتزاج الاسماء»، «قطرة السماء ونظرة العلماء»، «الفتوحات المدنیه فی الحضرات المحمدیه»، «الفتح المکی واللمح الملکی»، «الجواب المعتمد عن سؤالات اهل صفد»، «لمة النور المضیئه فی شرح الابیات السبعة الزائدة من الخمریة الفارضیه»، «الحامل فی الفلك والمحمول فی الفلك فی اخلاق النبوة والرسالة والخلافة فی الملك»، «النفحات المنتشره فی الجواب عن الاسئلة العشره عن اقسام البدعه»، «القول الابین فی شرح عقیدة ابی مدین»، «کشف النور عن اصحاب القبور»، «بذل الاحسان فی تحقیق معنی الانسان»، «القول العاصم فی قرائة حفص عن عاصم»، «حرف العنان الی قرائة حفص بن سلیمان»، «الجواب المنثور والمنظوم عن سؤال المفهوم»، «کتاب علم الملاحه فی علم الفلاحه»، «تعطیر الانام فی تعبیر المنام»، «القول السدید فی جواز خلف الوعید ولرد عن الرجل المفید»، «ردف التعنیف علی المعنف واثبات جهل هذا المصنف»، «هدیة الفقیر وتحفة الوزیر»، «القلائد الفرائد فی موائد الفوائد»، «ربع الافادات فی ربع العبادات»، «المطالب الوفیه فی شرح الفرائد السنیه»، «دیوان الحقایق ومیدان الرقائق»، «نفحة القبول فی مدحة الرسول»، «خمرة بابل

غناء البلابل » ديوان غزليات ، « رفع الكساء عن عبارة البيضاوى فى سورة النساء » ، « جمع الاشكال ونفع الاشكال » ، « رفع الستور عن متعلق الجار والمجرور» ، « الشمس على جناح طائر فى مقام الواقف السائر » ، « العقد النظيم فى القدر العظيم » ، « عذر الائمه فى نصح الامه» ، « جمع الاسرار فى منع الاشرار من الظن فى الصوفية الاخيار » ، « جواب سؤال ورد عن طرف بطرك النصارى فى التوحيد» ، «كشف الستر عن فريضة الوتر » ، « نخبة المسئله فى شرح التحفة المرسله » ، « بسط الدراعين بالوصيد فى بيان الحقيقة والمجاز فى التوحيد » ، « رفع الاشتباه عن علمية اسم الله » ، « حق اليقين وهداية المتقين » ، «ارشاد المتملى فى تبليغ غير المصلى » ، «كفاية المستفيد فى علم التجويد » ، « صدح الحمامه فى شروط الامامه» ، « تحفة الناسك فى بيان المناسك » ، « بغية المكتفى فى جواز الخف الحنفى » ، « الرد الوفى على جواب الحصكفى فى رسالة الخف الحنفى » ، « حلية الذهب الابريز فى رحلة بعلبك والبقاع العزيز» ، « رنة النسيم وغنة الرخيم» ، «فتح الانغلاق فى مسئلة على الاطلاق» ، « الحضرة الانسيه فى الرحلة القدسيه » ، « رد المتين على منتقص العارف محى الدين » ، «الحقيقة و المجاز فى رحلة بلاد الشام و مصر و الحجاز » ، « وسائل التحقيق فى رسائل التدقيق » ، «ايضاح الدلالات فى سماع الآلات » ، «تميز العباد فى سكن البلاد » ، « رفع الضروره عن حج الضروره » ، « رسالة فى الحث على الجهاد واشتباك الاسنه فى الجواب عن الفرض والسنه » ، « الابتهاج فى مناسك الحاج » ، « الاجوبة الانسيه عن الاسئلة القدسيه » ، « تطبيب النفوس فى حكم المقادم والرؤس » ، « الغيث المنبجس فى حلم المصبوغ بالنجس » ، « اشراق المعالم فى احكام المظالم» ، « رسالة فى احترام الخبز » ، « اتحاف من بادر الى حكم النوشادر » ، « الكشف و التبيان عما يتعلق بالنسيان » ، « النعم السوابغ فى احرام المدنى من رابغ » ، « سرعة الانتباه لمسئلة الاشتباه » ، « تحفة الراكع الساجد فى جواز الاعتكاف فى فناء المساجد» ، « خلاصة التحقيق فى حكم التقليد والتلفيق » ، « ابانة النص فى مسئلة القص » ، « الاجوبة البته عن الاسئلة السته » ، « رفع العناد عن حكم التفويض والاسناد» ، « تشحيذ الاذهان فى تطهير الادهان » ، « تحقيق القضيه فى الفرق بين الرشوة والهديه » ، « تغوه الصور فى شرح عقود الدرر فيما يفتى به على قول زفر » ، « الكشف عن الاغلاط التسعه من بيت الساعه » ، « رسالة فى حكم التسعير من الحكام وتقريب الكلام على الافهام » ، « النسيم الريحى فى التجاذب البديعى » ، « تنبيه من يلهو عن صحة الذكر بالاسم هو» ، « الكواكب المشرقه فى حكم استعمال المنطقة من الفضه» ، «نتيجة العلوم ونصيحة علماء الرسوم فى شرح مقالات السرهندى المعلوم» ، «تكميل النعوت فى لزوم البيوت » ، « الجواب الشريف للحضرة الشريفه فى ان مذهب ابى يوسف ومحمدهو مذهب ابى حنيفه» ، « تنبيه الافهام على عدة الحكام » ، « انوار الشموس فى خطب الدروس » ، « مجموع خطب التفسير » ، « الاجوبة المنظومة عن الاسئلة المعلومة » ، « التحفة النابلسية فى الرحلة الطرابلسية » ، « العبير فى التعبير » منظوم ، « تحصيل الاجر فى حكم اذان الفجر » ، « قلائد المرجان فى عقائد الايمان » ، « الانوار الالهية فى شرح المقدمة السنوسية » ، « غاية الوجازه فى تكرار الصلاة على الجنازة » ، « شرح اوراد الشيخ عبدالقادر الكيلانى » ، « كفاية العلام فى اركان الاسلام » منظوم ، « رشحات الاقدام فى شرح كفاية الغلام » « الفتح الربانى والفيض الرحمانى » ، « بذل الصلاة فى بيان الصلاة » ، « نور الافئده فى شرح المرشده » ، « اسباغ المنه فى انهار الجنه » ، « نهاية المراد فى شرح هدية ابن العماد » ، « ازالة الخفا عن حلية المصطفى صلعم » ، « نزهة الواجد فى الصلاة على الجنائز فى المساجد » ، « حرف الاعنه الى عقائد اهل السنه » ، « سلوى النديم و تذكرة العديم » ، « النوافح الفائحه بروائح الرؤيا الصالحه » ، « الجوهر الكلى فى شرح عمدة المصلى » ، « حلية العارى فى صفات البارى » ، « الكوكب الوقاد فى حسن الاعتقاد » ، « كوكب الصبح فى ازالة ليل القبح » ، « العقود اللؤلوئيه فى طريق المولويه » ، « السراط السوى فى شرح ديباجات المثنوى » ، « بداية لمريد ونهاية السعيد » ، « نسمات الاسحار فى مدح النبى المختار » كه يوقاريده ذكر اولنان بديعيه‌سيدر ، بونك شرحى اولان « نفحات الازهار على نسمات الاسحار » ، « القول المعتبر فى بيان النظر» ، « رسالة فى العقائد» ، «حلاوة الآلا فى التعبير اجمالا » ، « المقاصد المحصه فى

بیان کی الحمصه »، « رسالة فی کی الحمصه »، « زیاده البسطه فی بیان العلم نقطه »، « اللؤلؤ المکونه فی حکم الاخبار عما سیکون »، « رد الجاهل الی الصواب فی جواز اضافة التأثیر الی الاسباب »، « القول المختار فی الرد علی الجاهل المحتار »، « الکوکب المتلالی فی شرح قصیدة الغزالی »، « رد المفتری عن الطعن فی الششتری »، « التنبیه من النوم فی حکم مواجید القوم »، « اتحاف الساری فی زیارة الشیخ مدرك الفزاری »، « بوانع الرطب فی بدایع الخطب »، « الحوض المورود فی زیادة الشیخ یوسف والشیخ محمود »، « مخرج الملتقی و منهج المرتقی »، « منظومة فی ملوك بنی عثمان »، « ثواب المدرك لزیارة الست زینب اوالشیخ مدرك »، « عیون الامثال المدعمة المثال »، « غایة المطلوب فی محبة المحبوب »، « مناغاة القدیم ومناجاة الحکیم »، « الطلعة البدریه فی شرح القصیدة المضریه »، « الکتابة العلیه علی الرسالة الجنبلاطیه »، « رکوب التقیید بالاذعان فی وجوب التقلید فی الایمان »، « رد الحجج الداحضه علی عصبة الی الرافضه »، « نفخة الصور ونفحة الزهور فی شرح نظم قبضة النور »، « مفتاح الفتوح فی مشکاة الجسم وزجاجة النفس ومصباح الروح »، « صفوة الضمیر فی نصرة الوزیر »، « اللطائف الانسیه علی نظم القصیدة السنوسیه »، « تحقیق معنی المعبود فی صورت کل معبود »، « رسالة فی قوله علیه السلام من صلی علی واحدة صلی الله علیه عشراً »، « انس الحافر فی معنی من قال انا مؤمن وهو کافر »، « تحریر عین الاثبات فی تقریر عین الاثبات »، « تشریف التفریب فی تنزیه القرآن عن التعریب »، « الجواب العلی عن حال الولی »، « فتح العین عن الفرق بین التسمیتین »، « الروض المعطار بروائق الاشعار » و « الصلح بین الاخوان فی حکم اباحة الدخان » وسائره.

عبدالفتاح بن مغیزل { شام متأخرین علماسندن وفقهاء
شافعیه‌دن اولوب، طب وحکمت وادبیاتده دخی ید طولی صاحبی ایدی. ۱۱۲۲ تاریخنده دمشقده طوغوب، زمانی علماسندن وعلامه عبدالغنی نابلسیدن اخذ واستفاده ایتمش ایدی. اواخر عمرنده داء المفاصل علتنه مبتلا اولوب، بر چوق وقت خانه‌سندن چیقه‌مامش؛ و ۱۱۹۵ ده وفات ایتمشدر. بر چوق اشعاری اولوب، شو ایکی بیت اوجمله‌دندر:

یا حسن ظبی رشیق القد ذی هیف
یسبی عقول الوری منه بلا مین
و اسود الخال فی محمر وجنته
یحمی بیاض الطلا من ازرق العین

عبدالفتاح پاشا { سلطان مصطفی خان ثانی دورنده ۱۱۱۲ تاریخنده
قپودان دریا اولمش امراء بحریه‌دن اولوب، بر سنه ایله ۵ آیه قریب مدت بومقامده قالدقدن صکره، ۱۱۱٤ ده وفات ایتمشدر.

عبدالفتاح سباعی { اون ایکنجی قرن هجری علماسندن اولوب، حمصلیدر. اوتوز یاشندن صکره تحصیل علمه رغبت ایتدیکی حالده، علوم متنوعه‌ده تمیز ایتمش؛ ونحو وفقه وتوحیده دائر برقاچ کتاب و بعض فتاوی یازمشدر. ۱۱۱۱ تاریخنده استانبولده وفات ایدوب، اسکدارده دفن اولنمشدر.

عبدالقادر { (سید — بن سید عبدالوهاب) مشاهیر خطاطیندن اولوب، خراسانلیدر. تیمورلنكك کتابندن ایدی. سلطان سلیم جامعنده برمصحف شریفی ویکی جامع تربه‌سنده دخی مصنع برمصحف شریفی واردر.

عبدالقادر { (میر —) ایران شعراسندن اولوب، (طبس) لیدر. شو بیت اشعارندندر:

یکی کردش چشم کرد آسمان
سیاهی نهان شد سپیدی عیان

عبدالقادر بداؤنی { (شیخ —) هندستان مشاهیر علماسندن اولوب، اکبر شاه طرفندن عربی و سانسکری لسانلرندن فارسی‌یه کتب ترجمه‌سنه مأمور اولمغله، عربیدن « معجم البلدان » ایله « جامع رشیدی » بی و سانسکریدن « رامایانه » ایله « مهاباراته » نك بر قسمنی ترجمه، و « منتخب التواریخ » اسمیله بر تاریخ تألیف ایتمش؛ وکشمیرك مختصر تاریخنی یازمشدر. ۱۰۰٤ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عبدالقادر بغدادی { مشاهیر ادبادن اولوب، ۱۰۳۰ تاریخنده بغدادده طوغمش؛ وعربی وفارسی وترکی ادبیاتی تعلمه، السنهٔ ثلثه‌ده بر چوق اشعار واخبار

حفظ ایتدکدن صکره، شامه رحلت ایدەرك، اورانك
علماسندن اکمال تحصیل ایتمش؛ وبعده مصره عزیمت
ایدوب، اورانك علماسندن دخی استفاده ایلمش ایدی.
بر چوق کتابلر وعلی الخصوص کتب ادبیه و دواوین
اشعار جمع ایتمشدی. رضینك « شواهد » عنوانلی
شرح کافیه‌سنی شرح ایتمش؛ و ابن هشامك « بانت
سعاد » شرحنی تحشیه ایلمشدر. شاهدینك فارسیدن
ترکجه‌یه اولان لغت منظومه‌سنی دخی شرح ایتمشدر.
کتخدا ابراهیم پاشانك مصر والیلکندن عزلنده
١٠٨٥ تاریخنده برابرنده استانبوله کلوب، صدراعظم
فاضل احمد پاشانك التفاتنه مظهر اولمش؛ و١٠٩٣ ده
وفات ایتمشدر.

عبدالقادر بن ابی الوفا { (شیخ محیی الدین —) مشاهیر
فقهادن اولوب، « الجواهر المضیئه فی طبقات الحنفیه »
عنوانلی کتاب مشهورك مؤلفیدر. فقهاء حنفیه‌نك
تراجم احوالنی حاوی اولان بو کتاب معتبر حروف
هجا ترتیبیله مرتبدر. صاحب ترجمه مصرلی اولوب،
٧٧٥ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عبدالقادر بن قضیب البان { سادات حسنیه‌دن
اولوب، ٩٧١ ده حماده طوغمش، و ١٠٤٠ تا-
ریخلرنده حلبده وفات ایتمشدر. جدی (ابو عبدالله
حسین قضیب البان) پیر طریقت عبدالقادر کیلانی
حضرتلرینك کریمه‌سی خدیجه‌یی تزوج ایتمش اولمغله،
مشار الیها صاحب ترجمه‌نك جده‌سی اولمشدر. تصوفده
وسائر علوم ظاهریه وباطنیه‌ده عصرینك فریدی او-
لوب، شیخ الاسلام یحیی افندی مصر قاضیلغنده
کندیسنه انتساب ایتمش؛ و صاحب ترجمه طرفندن
مشیخت اسلامیه ایله تبشیر اولنمش ایدی. بعده شیخ
الاسلام اولدقده کندیسنه مکه پایه‌سیله ید حیات
شرطیله حما قاضیلغنی وحلب ودیاربکر نقابت اشرافی
توجیه ایتمش ایسه‌ده، پایه‌یی وقاضیلغی قبول ایتمیوب،
یالکز نقابتی قبول ایتمشیدی. « فتوحات مکیه »
طرزنده « الفتوحات المدنیه » عنوانیله برکتاب معتبریله
تصوفه متعلق « نهج السعاده » ، « ناقوس الطباع
فی اسرار السماع » ، « شرح اسماء الله الحسنی » ،
« رسالة فی اسرار الحروف » ، « کتاب مقاصد
القصائد » ، « نفحة البان » ، « حدیقة اللآل فی
وصف الآل » ، « کتاب المواقف الالهیه » ،
« عقیدة ارباب الخواص » وسائر قرق قدر مصنفاتی،
مرتب دیوان اشعاری و بر قصیدهٔ تائیه‌سی واردر.
شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعار عارفانه‌سندندر:

نظرت الیك بعین الطلب
ومنك اذن طلبی والسبب
رأیتك فی كل شیء بدا
ولیس سواك لعینی عجب الخ

عبدالقادر پاشا { مصر سلطان محمد خان رابعده قپودان دریا
اولان امرای بحریه‌دن اولوب، ١٠٧٢ تاریخنده
وفات ایدن پدری حسام بك زاده علی پاشانك برینه
مسند قپودانی‌یه کچه‌رك، یالکز ٢٣ کون بو مقامده
قالمش؛ وبقیهٔ احوالی معلوم اوله‌مامشدر.

عبدالقادر جزایری { (الامیر الحاج — بن محیی الدین)
متأخرین مجاهدین اسلامدن اولوب، نسلی حضرت
امام حسن بن علی بن ابی طالب (رضهما) افندمزه
منتهی اولور. آبا واجدادی جزایرك وهران جهتنده
شرافتله وعلم وفضل وزهد وتقوی ایله مشهور بو-
لنمشدر. جد اعلاسی سیدی محمد بن عبدالقادر
خیرالدین پاشانك جزایری فتحنده یاردیم ایتمش؛
و ادارهٔ عثمانیه زماننده نسلی حرمت و اعتبارده
بولنمش ایدی. جدی وهران ایالتنك (معسکر)
قربنده واقع (قیطنه) چفتلکنی مسکن اتخاذ ایتمش
اولمغله، صاحب ترجمه ١٢٢٣ سنه‌سی صفرنده قریهٔ
مذکوره‌ده طوغوب، خارق عاده برذکاوت فطریه‌یه
مالك اولمغله ، هنوز صبی ایکن ، تفسیر وحدیثده
وسائر علومده‌کی اقتداریله وکیتدکجه فصاحتیله وتاریخ
اسلامده‌کی وسعت معلوماتیله وفضل وتقواسیله دخی
شهرت بولمش ایدی. بو فضائل معنویه‌سنه جسارت
وشجاعتی وآته بینمك واسلحه قوللانمق خصوصلرنده‌کی
مهارت فوق العاده‌سی دخی منضم اولمغله، او وقت
دولت عثمانیه نامنه جزایری اداره ایدن (طایی) نك
اندیشه‌سنی موجب اولدیغندن، مملکتنی ترکله، مصره
رحلت ایتمکه مجبور اولمش؛ واورادن خطهٔ حجا-
زیه‌یه کچه‌رك، ایفای فریضهٔ حج ایتمکله، وطنداشلرینك
برقات دها انظار تحسین ومحبتنی جلب ایتمشدی.
فرانسزلرك جزایره دخولنی خبرآلنجه، وطننه عودته
مسارعت ایدوب، وصولنده وهران ومستغانم جهتلری

اهالیسی قیام ایده‌رك، پدرینی امیر انتخاب ایتمشلر سه‌ده، کندیسی قبول ایتمیوب، یکرمی درت یاشنده بولنان ایکنجی اوغلی صاحب ترجمه امیر عبد القادره ترك ایتمش؛ وبو وجهله عبدالقادر ۱۲۴۸ سنه‌سی رجبنده امارته نائل اولوب ، فرانسزلری جزایردن اخراج ایتمك تشبثاتنه‌کیریشمشدر. اون بیك سواری عسکری ترتیب ایدوب، وهرانی محاصره ایله، ۱۲۴۸ تاریخنده جنرال (بویر) ی کلیاً مغلوب ایتمش؛ وبو- نك یرینه تعیین اولنان جنرال (دمیشل) مستغانم وارزو موقعلرینی ضبط ایده بیلمش ایسه‌ده، عبدالقا- درك جزایرك هر طرفنده‌کی عرب وبربر قبائلنه حکم ونفوذی کیتدکجه تعمم وتوسع ایده‌رك، ایرتسی سنه تلمسانی دخی ضبط ایتمش؛ و ۱۲۵۰ ده پدرینك وقوع وفاتیله ماتم‌زده اولدیغی حالده، جنرال دمیشلی بر معاهده عقدینه مجبور ایتمشیدی، که بو معاهده (شلیف) مجراسنی خط حدود تعیین ایدوب، (معسکر) مرکزی اولمق اوزره، مراکش حدودینه قدر عبد القادره واسع بر اولکه براقیوردی. عبد القادر بو وجهله بر کوچك دولته نائل اولنجه، ابتدا بعض مخالفلرینی رام ایتدکدن صکره، عسکرینی تنظیم ایدوب، ۱۲۵۱ ده وهران قوماندانلغنده (دمیشل) ك خلفی اولان جنرال (ترزل) ك او- زرینه یکرمی بیك سواری عسکریله هجوم ایده‌رك، کلیاً منهزم واسلحه ومهمات وارزاقنی ضبط ایله فراره مجبور ایتمش؛ وبو مظفریت اوزرینه، جزایر عربلر- ینك عروق غیرت وهیجانی اویانوب، فرانسز عسکری بیوك بر خوف ودهشته دوچار اولمش ایدی. بونك اوزرینه فرانسه حکومتی طرفندن مارشال (قلوزل) ایله دوق دورلیان اعزام اولنه‌رق، بونلر عرب قبائلی ورؤسای آره‌سنه نفاق وتفرقه دوشورمك قوتیله، خالی بولدقلری معسکری وبعده تلمسانی ضبط ایده بیلمش؛ وجزایره عودتله امیرك کلیاً مغلوبیتنی اعلان ایتمشلر؛ وحقیقةً جنرال (بوژو) بعض محا- ربه‌لر قزانمش ایسه‌ده، بودخی ۱۲۵۳ ده عبدالقادر حقنده جنرال (دمیشل) ك معاهده‌سندن دها منفعتلی بر معاهده عقدینه مجبور اولمش؛ وامیر بو مصالحه‌دن بالاستفاده، قبائل آره‌سنده‌کی روابطی تأکید ایله، اسلحه ومهمات وعسکرینی تنظیم وترتیبه، وفرانسزلرك حکمی آلتنده بولنان عربلرله دخی خفیاً عقد منا- سبات ومخابرات ایتمکه باشلامش ایدی. ۱۲۵۶ ده یکیدن حرب وجدال میدانی آچیلوب، مارشال (واله) ایله دوق دورلیان برقاچ غالبیته نائل اولمشلرسه‌ده، قیام جزایرك هر طرفنه انتشار ایتمکه باشلادیغندن، فرانسه حکومتی دها شدتلی تدابیر اتخاذینه مجبور اولوب، جنرال (بوژو) یی جزایر والی وقوماندانلغنه تعیینله برابر، کلیتلی عسکر سوق ایتمشیدی. جنرال بوژو یوللری قطع ایتمکله، امیره تابع اولان یرلری ارزاقسز براقه‌رق، برقاچ موقعك ضبطنه مقتدر اولوب، قبائلك برطاقمی عرض اطاعت ایتمکله، عبدالقادر رجعت قهقری ایله حرب ایتمکه باشلایه‌رق، ۱۲۶۰ ده مراکش حدودی داخلنه کیرمکه مجبور اولمش؛ وذاتاً اقرباسندن بولنان مرا- کش حاکمی مولی عبدالرحمنك واورا مسلمانلرینك معاونت نقدیه وبدنیه‌سیله یکیدن حدودی تجاوزله، بر چوق وقت فرانسزلری مشغول وتلفات کلیه‌یه دوچار ایتدکدن صکره، مولی عبدالرحمن امیرك کندی تبعه‌سی بیننده قزاندیغی شان وشهرتندن اندیشناك اولوب، فرانسزلرله بالاتفاق، سلاحلرینی عبدالقادره قارشی چویرمش ایسه‌ده، ذاتاً مراکش حاکمنك عسکری امیره قارشی استعمال سلاح ایتمدکلرندن، عبدالقادر برقاچ مظفریته نائل اولوب، فاسی ضبط ایتمسنه بر رمق قالمش ایکن، فرانسزلرك جزایرده‌کی اهل قیامه قارشی ترقیلرینی خبر آلنجه، او طرفه ارجاع عنان ایده‌رك، جنرال بوژو ایله بر صوك دفعه محاربه‌یه کیریشمش ایسه‌ده، فرانسز عسکرینك پك کلیتلی اولمسندن، واکثر طرفدارانك بین المسلمین اولان تفرقه اوزرینه کندیسندن رو- کردان اولمسندن طولایی چوق طیانامیه‌رق، الك ثباتلی طرفدارلریله جنوبه یعنی صحرای کبیره طوغری چکلمش؛ وبو طرفدارلرینك دخی تلف اولمسی او- زرینه، ۱۲۶٤ تاریخنده اسکندریه ویا عکاده اقامت ایتمك شرطیله جنرال (لاموریسیر) ه تسلیم اولنمشدر. جزایر والیسی دوق دومال طرفندن فرانسه‌یه کوندرلمش؛ وبر مدت تولونده (لامالغ) قلعه‌سنده وبعده (پو) ونهایت (آمبوآز) قلعه‌سنده اقامت ایتدیرلمش؛ واوچنجی ناپولیون ایمپراطورلغنی اعلان ایتدیکنده، ۱۲۶۹ ده ممالك عثمانیه‌ده اقامتنه مساعده ایتمکله، درسعادته کله‌رك، سلطان عبدالمجید

خانك التفاتنه نائل اولمش، وبروسه‌ده احسان اولنان
بر قوناقده اختیار اقامت ایتمشیدی. شهر مذکورده
حرکت ارض وقوعی اوزرینه، ۱۲۷۲ ده دمشق
شامه انتقال، وبش سنه صکره برادرلریله عائله‌سی
دخی کندیسنه التحاق ایدوب، عائله‌سی نامنه فرانسه
حکومتی طرفندن شهری ۵۰۰ فرانسز لیراسی معاش
تخصیص اولنمشدی. ۱۲۷۷ ده وقوع بولان شام
وقعه‌سنده کوریلن حسن حرکتی اوزرینه، برنجی
مجیدی و فرانسه طرفندن برنجی (لژیون دونور)
نشانلرینی آلمشیدی. ۱۲۷۹ ده حجه کیدوب،
ایکی سنه حجازده قالمش؛ وعودتنده درسعادته
کله‌رك، سلطان عبدالعزیز خان جانبندن برنجی عثمانی
نشانیله تلطیف اولنمشدی. پارس سرکیسنده
فرانسه‌یه سیاحت ایدوب، ناپولیون طرفندن معاشنه
ایکیوز لیرا ضم اولنمش؛ و شامه عودت ایدوب،
۱۳۰۰ سنه‌سی رجبنك ۱۹ نجی کونی ۷۷ یاشنده
(دمر) قریه‌سنده‌کی کوشکنده وفات ایتمش؛ ونعشی
صالحیه‌ده محی الدین عربی تربه‌سی داخلنده دفن
اولنمشدر. سیف وقلم اصحابندن ونادرات طبیعتدن
اولوب، منظوم ومنثور برخیلی آثاری دخی واردر.
فرانسه‌ده بولندیغی صره‌ده اوروا جمعیت علمیه‌سی فخری
اعضالغنه انتخاب اولنمغله، بو شرفه مقابل بر طاقم
معلومات تاریخیه وسائره‌یی حاوی یازمش اولدیغی بر
کتابی موسیو (دوغا) طرفندن فرانسزجه‌یه ترجمه
ونشر اولنمشدر.

عبدالقادر چلبی { (حمیدی —) دور سلطان سلیمان خانیده

مسند مشیخت اسلامیه‌یه کچن علمادن اولوب، حمیدی
محمد افندینك اوغلیدر. تحصیل علوم ایتدکدن صکره
بروسه‌ده سلطان مدرسه‌سی مدرسی بولنان مولانا
رکن الدین افندینك معیدی وبعده مقربان پادشاهیدن مصطفی آغانك معلمی اولمشیدی. موسی الیهك
مظاهرتیله درسعادتده وبروسه‌ده بعض مدرسلکره
تعیین اولندقدن صکره، ۷۲۷ ده بروسه و۹۲۹ ده
استانبول قاضیلکنه نائل اولمش؛ وسنهٔ مذکوره‌ده آناطولی قاضیعسکری اولوب، ۱٤ سنه بومقامده قالمش؛
ودائره‌سی مجمع علما وفضلا اولمش ایدی. ۹٤٤ ده
عزل وتقاعد اولوب، ایفای فریضهٔ حج ایچون جانب
حجازه عزیمت وعودتله، ۹٤۸ ده مقام فتوی یه‌ده‌ سنه احاله اولنمش ایسه‌ده، یالکز اوچ آی بومقامده
قالوب، مبتلا اولدیغی علت اوزرینه، سنهٔ مذکوره‌ده
انفصال ایده‌رك، متقاعداً بروسه‌ده اقامت ایتمکده
ایکن، ۹۵۵ ده یتمش یاشلرنده وفات ایتمشدر. شهر
مذکورده بنا ایتدیرمش اولدیغی مسجد ومدرسه‌نك
خطیره‌سنده وموسی بابانك تربه‌سی جوارنده مدفوندر. احکام شرعیه‌نك تمام اجراسنه ساعی عالم
و ادیب بر ذات ایدی. بر خیلی قصائدی و سائر
اشعاری‌ده واردر. شو بیت او جمله‌دندر:

ایلر حسد کدالرك امن وفراغته
اهل حضور صانمه جهان پادشاهنی

عبدالقادر شیخی افندی { دور سلطان مراد خان

ثالثده مسند مشیخت اسلامیه‌یه نائل اولان علمادن
اولوب، سلطان بایزید خان ثانی وسلیم خان زمانلرنده
قاضیعسکر بولنمش اولان مؤید زاده عبد الرحمن
افندینك برادری شیخ کریم حاجی افندینك اوغلیدر.
اکمال تحصیل و ابو السعود افندینك درسنه دخی
مواظبت ایله علی الاصول دور مدارس ایتدکدن
صکره، ۹۷٤ تاریخنده شام وبعده مصر، ۹۷٦ ده
بروسه، ۹۷۷ ده استانبول قاضیسی، ۹۷۸ آناطولی
و۹۷۹ده روم ایلی قاضیعسکری اولمشیدی. ۹۸۱ده
اختیار تقاعد ایدوب، ۹۹۵ ده مسند فتوایه ارتقا
ایله، ایکی سنه‌یه قریب مدت امور فتوایی اداره
ایتدکدن صکره، ۹۹۷ ده واقع بکار بکی وقعه‌سنده
عزل اولنه‌رق، مطالعه وعبادتله مشغول ایکن،
۱۰۰۲ تاریخنده وفات ایدوب، ابا ایوب انصاری
(رضه) جوارنده یحیی افندی زاویه‌سنده پدری
یاننده دفن اولنمشدر. عالم وفاضل ومحقق برذات
ایدی.

عبدالقادر طبری { اون برنجی قرن هجری مشاهیر علماسندن وسا

دات حسینیه‌دن اولوب، ۹۷٦ تاریخنده مکهٔ مکرمه‌ده
دنیایه کلمش؛ ومصری علماسندن تحصیل علوم ایدوب،
حدیث، تفسیر، فقه، ادبیات، حکمت، هیئت، منطق،
طب و سائر فنونده یدطولی قزانمش؛ و بر چوق
تألیفاته خیلی اشعار براقمشدر. ۱۰۳۳ تاریخنده
وفات ایتمشدر. باشلیجه مؤلفاتی بروجه آتیدر: «درر
الاصداف السنیه فی ذروة الاوصاف الحسنیه»

«عيون المسائل من اعيان الرسائل» ، «الآيات المقصورة على الابيات المقصورة» ، «حسن السريرة فى حسن السيرة» ، «الكلم الطيب على كلام ابى الطيب» ، «افحام المجارى فى انهام النجارى» ، «رسالة سل السيف على حل كيف» ، «عرائس الابكار و غرائس الافكار» ، «كشف الخافى من كتاب الكافى» وسائره . شو برايكى بيت شريف حسن بن ابى نمينك مدحنه دائر سويلمش اولديغى بر قصيده‌سندندر :

بدت تجر ذيول التيه و الخيلا
فى روضة العجب حتى قلت حى على
خود تجرد بيضا من لو احظها
فتترك الاسد فى ساحاتها قتلى

عبدالقادر طورى { اون برنجى قرن هجرى مصر مشاهير علماسندن وفقهاء حنفيه‌دن اولوب، مذهب حنفى اوزره مفتى وجامع ازهرده مدرس ايدى. علوم ادبيه‌ده دخى مهارتى وطبيعت شعريه‌سى وارايدى. فقهه دائر «الكنز» عنوانلى كتابى شرح ايدوب، «تكملة البحر الرائق» عنوانيله بركتاب دخى يازمش؛ و «الفواكه الطوريه» عنوانيله نظم ونثرى جامع كوزل بر اثر ادبى براقشدر. ١٠٢٦ تاريخلرينه‌دك برحيات ايدى.

عبدالقادر عيدروس {(ابو بكر محى الدين — اليمنى الحضرموتى الهندى) اون برنجى قرن هجرى مشاهير علماسندن اولوب، ٩٧٨ تاريخنده هندستانك احمد آباد شهرنده طوغمش؛ وعلوم وفنون مختلفه‌يى تحصيل ايله طريق تصوفه سلوك ايده‌رك، يمن ومصره سياحت ايتدكدن صكره ، هندستانه عودتله، ١٠٣٨ ده احمد آبادده وفات ايتمشدر. تربه‌سى زيارتكاهدر. بر چوق تأليفاتى اولوب، باشليجه‌لرى شونلردر: «النور السافر من اخبار القرن العاشر»، «الفتوحات القدوسية فى الخرقة العيد روسية»، «الحدائق الخضرة فى سيرة النبى (صلعم) واصحابه العشرة»، «اتحاف الحضرة العزيزة بعيون السيرة الوجيزة» ، «كتاب المنتخب المصطفى فى اخبار مولد المصطفى»، «كتاب المنهاج الى معرفة المعراج»، «كتاب الانموذج اللطيف فى اهل بدر الشريف»، «كتاب اسباب النجاة والنجاح فى اذكار المساء والصباح»، «كتاب عقد اللآل بفضائل الآل»، «كتاب اتحاف اخوان الصفاء بشرح تحفة الظرفاء باسماء الخلفاء» وسائره.

عبدالقادر فاسى {(ابو السعود — بن ابى الحسن على) مغرب مشاهير علما واتقياسندن اولوب، فقه وحديث وتفسير وتصوف وسائر علومده عصرينك فريدى ايدى. بك چوق طلبه ومريدين يتيشديرمش؛ و ١٠٩١ ده وفات ايتمشدر. مالكى المذهب ايدى.

عبدالقادر فيومى {مصر مشاهير علما وفقهاء شافعيه‌سندن اولوب، فقه، حديث، تصوف، ادبيات، علوم رياضيه، هيئت وسائره‌ده يد طولاسى وعلوم مذكوره‌يه متعلق تأليفات عديده‌سيله برخيلى اشعارى واردر . ١٠٢٢ تاريخنده وفات ايدوب، قايتباى مقامى جوارنده تهيئه ايتمش اولديغى مزاره دفن اولنمشدر. نوويئك «منهاج» ينه بيوك برشرح يازوب، «الروض المهذب فى تحرير ماالخصته من فروع المذهب» عنوانيله اختصار دخى ايتمشدر. حسابده «اللمع» ، جبر ومقابله‌ده «المقنع»، فرائضده «الرحبيه» عنوانلى كتابلرى وسائر برچوق كتبى دخى شرح ايتمشدر. شو برايكى بيت جمله اشعارندندر:

واحر قلبى على حبر قضى و مضى
لو كان يفدى فدته العين بالبصر
فالعين تدمع و القلب الحزين غدا
بجمرة او قدت باللهب و الشرر

عبدالقادر كوينده {(خواجه —) مشاهير ادباوخطاطيندن اولوب، اوائل عمرنده سلطان احمد جلاير خدمتنده بولنمش؛ وبعده ميرزا اميرانشاه بن تيمورك ندماسى سلكنه داخل اولمشيدى. تيمورلنك اميرانشاهك ندماسنى قتل ايتديكنده، فرار واختفا ايدوب، بر مدت صكره مظهر عفو اولمش؛ وتيمورك وفاتندن صكره شاهرخ سلطانه انتساب ايتمش ايدى.

عبدالقادر كيلانى {(غوث اعظم محى الدين ابو محمد — بن ابى صالح بن جنكى دوست) اعاظم اولياء اللهدن وپيران طريقتدن اولوب ، طريقت عليهٔ قادريه بو ذاته منسوبدر. نسب شريفلرى حضرت امام حسن بن على بن ابى طالب (رضهما) افندمزه واصل اولور.

٤٩١ تاریخنده ایرانك کیلان خطه‌سنده دنیایه کلوب، مبادئ علومی بعدالتحصیل، شاب ایکن، بغداده ورودله، قاضی ابو سعد مخرمیدن علم فقهی اخذ، وابو بکر بن المظفرایله سائر مشاهیر محدثیندن استماع احادیث نبویه ایتدکدن صکره، وعظ وتدریسه مبا- شرتله، صیت وشهرتی عالم کیر اولوب، زمانك امامی اولمشیدی. مذهب حنبلی‌یه تابع اولوب، حنابله‌نك شیخی ایدی. علوم ادبیه‌یی دخی ابو زکریا التبریزیدن اخذ ایتمشدی. مدت تحصیل و تدریسده کندی کدیمیله تعیش ایدردی. کندیلرندن ابو سعد سمانی کبی مشاهیر علما اخذ واستماع وروایت ایتمشلردر. برخیلی وقت بغدادده وعظله مشغول اولوب، مجلس وعظی مرجع خاص و عام اولدقدن صکره، خلوته چکیلوب، ریاضته یاشامغه باشلامش؛ وبعده سیاحته چیقوب، مجاهدهٔ نفسه وصحرالرده اقامتله زهد وعبا- دته قویلمش؛ وشیخ احمد دباسله صحبت ایدوب، کندیسندن اخذ طریق بیورمش ایدی. ٥٢١ ده یکیدن عقد مجلس وعظ ایدوب، لسان عرفان بیانندن نیجه حکم الهیه صادر اولمغله، بلاد بعیده‌دن زیارتنه کلنمکه باشلانمشیدی. ٥٢٨ ده ابو سعد مد- رسه‌سنده تدریس و افتایه شروع ایدوب، فروع واصول فقهده وتصوفده برقاچ کتاب تألیف ایتمشدر. تقوی وتصوفه متعلق سخنان عارفانه‌سی چوق اولوب «ملفوظات کیلانی» و «ملفوظات قادریه» عنوانیله السنهٔ اسلامیه‌ده جمع وتدوین اولنمشدر. «فتوح الغیب»، «غنیة الطالبین» و«بهجة الاسرار» عنوانلی کتابلرك دخی انفاس مبارکه‌لرندن اولدقلری مرویدر. «دیوان غوث الاعظم» عنوانیله دخی تصوف وحقیقت ومعرفته متعلق بر مجموعهٔ اشعارلری متدا- ولدر. کافهٔ آثارلری عربی لساننده اولوب، عند- العرب (جیلی وجیلانی) لقبیله معروف اولدقلرندن، بغداد قربنده (جیل) اسمنده بر قریه‌ده تولد ایتمش اولدقلرینه ذاهب اولانلر دخی واردر. ترجمهٔ حال عارفانه‌سنی وکرامات و مقاماتنی حاکی اولمق اوزره، السنهٔ مختلفه‌ده مستقل کتابلر تألیف اولنمشدر. ٥٦١ تاریخنده بغدادده ارتحال ایدوب، تربه‌سی الیوم زیارتکاه انام وزیاده‌سیله معمور ومزیندر. طریقت علیه‌لری ممالك اسلامیه‌نك هرطرفنده وعلی‌الخصوص هندستانده وممالك عثمانیه‌ده پك منتشردر.

عبدالقاهر تبریزی (جمال الدین — بن محمد الحرانی الدمشقی) فقهاء شافعیه‌دن و ادبادن اولوب، ٦٤٨ تاریخنده حرانده طوغمش، ودمشق شامده نشئت ایدوب، بعض قضالرده بولنمش؛ و ٧٤٠ ده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت اشعارندندر:

جائت تهز اختيالاً
قد القضيب المنعم
تجر اثر خطاها
اذيال مرط مسهم

عبدالقاهر تمیمی (ابو منصور — بن طاهر) مشاهیر علمادن وفقهاء شافعیه‌دن اولوب، بغدادده طوغمش؛ وچو- جقلغنده پدریله خراسانه کیدوب، نیشابورده ابو اسحق اسفرائنیدن وسائر علمادن اخذ وتحصیل ایله، ادبیات وسائر علوم مختلفه‌ده کسب مهارت ایده‌رك، ٢٧ فنده درس وردیکی مرویدر. علوم ریاضیه‌ده یدطولی صاحبی اولوب، بوبابده «التکملة» عنوانیله بیوك ومشهور برکتابی وبرتفسیر شریفیله «تأویل متشابه الاخبار»، «فضایح المعتزله»، «الکلام فی الوعید الفاخر فی الاوائل والاواخر»، «ابطال القول بالتولد»، «فضائح الکرامیه»، «معیار النظر»، «تفضیل الفقیر الصابر علی الغنی الشاکر»، «الایمان واصوله»، «الملل والنحل»، «التحصیل فی اصول الفقه»، «الفرق بین الفرق»، «بلوغ المدی فی اصول الهدی»، «نفی خلق القرآن»، «الصفات» وسائر تألیفاتی وبرخیلی اشعاری واردر. ثروت وسامان صاحبی ایدی. استادینك وفاتندن صکره مسجد عقیلده تدریس علوم ایدوب، ٤٢٠ تاریخنده (اسفراین) قصبه‌سنده وفات ایتمش؛ واستادی مشارالیه ابو اسحق اسفراینی قربنده دفن اولنمشدر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

شبابي وشيبي دليلا رحيلي
فسمعاً لذاك وذا من دليل
وقدمات من كان لي من عديل
وحسبي دليلا رحيل العديل

عبدالقاهر جرجانی (ابو بکر — بن عبدالرحمن) مشا- هیر نحویوندن اولوب، ادبیات عربیه ائمه‌سندندر علم نحوی ابو الحسین محمد بن علی الفارسیدن اخ

تمشدر. «ایضاح» . بری «المغنی» عنوانیله ٣٠ ودیکری «المقتصد» عنوانیله ٣ جلددن عبارت ولق اوزره ایکی شرح یازمش؛ و «اعجاز القران»، «کتاب عروض»، «العوامل المائه»، «المفتاح»، «شرح الفاتحه»، صرفه دائر «العمدة»، «الجمل»، معانیده «التلخیص» عنوانلی کتابلر جملهٔ تألیفاتندن ولمشدر. شافعی المذهب ایدی. ٤٧١ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

لا تأمن لنفثة من شاعر
مادام حیاً سالماً ناطقا
فان یمدحکم کاذباً
یحسن ان یهجو کم صادقا

عبدالکریم { خلفاء عباسیه‌دن طایع باللهك اسمیدر. [«طایع بالله» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبدالکریم { ایران مشاهیر خطاطین وشعراسندن اولوب، خطاط شهیر عبدالرحمن خوارزمینك اوغلی وعبدالرحیم انیسینك رادریدر. بو دخی آق قیونلی ملوکندن سلطان یعقوبه منسوب بولنمشدر. اونتجی قرن هجری اواسطنده وفات ایتمشدر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

ترا دردیده جا کردم که از مردم نهان باشی
ندانستم که آنجاهم میان مردمان باشی

عبدالکریم { مشاهیر علماء عثمانیه‌دن اولوب، فاتح زماننده صدراعظم بولنمش اولان محمود پاشا ایله برلکده سلطان مراد خان ثانی اسراسندن محمد افندینك کوله‌لرندن بولنمش؛ وموما الیه طرفندن تحصیله سوق اولنه‌رق، علی طوسی و سنان عجمی کبی مهرهٔ علمادن استفاده ایله اکثر علوم عقلیه ونقلیه‌یی اوکرنمش؛ وسلطان محمد خان حضرتلری زماننده قاضیعسکر اولمش؛ وسلطان بایزید خان زماننده وفات ایتمشدر. مشارالیه محمود پاشانك صاحب ترجمه‌یه فوق العاده محبت وحرمتی وار ایدی. «تلویح» کتابنه بعض حاشیه‌لر یازمشدر.

عبدالکریم بخاری { (میر —) بخارا علماسندن اولوب، طرفه سفر ایده‌رك، ١٢٤٦ تاریخنده درسعادتده فات ایتمش؛ وترکستان وافغانستان احوالنه دائر تاریخ یازمشدر، که موسیو (شفر) طرفندن فرانسزجه‌یه ترجمه اولنه‌رق، ١٨٧٦ تاریخ میلادیسنده پاریسده نشر اولنمشدر.

عبدالکریم پاشا { سلطان مصطفی خان ثالث عصرنده ١١٧٣ ده درت آی قپودان پاشالق ایتمش امرای بحریه‌دن اولوب، دونمنا ایله آق دکیزه چیقمغله، استانکوی اوکنده لنکرانداز اولدیغی حالده، کمینك طاقمی جمعه نمازینه کیتدکلرنده، درون سفینه‌ده پرانغه‌ده بولنان اسرا کندیسنی قتل، وکمی‌یی اخذله، مالطه‌یه فرار ایتمشلردر.

عبدالکریم الخلیفتی { (بن عبدالله العباسی) اون ایکنجی قرن هجری علما وادباسندن اولوب، ١٠٧٠ تاریخنده مدینهٔ منوره‌ده طوغمش؛ ومصری مشاهیر علماسندن وحتی عبدالغنی نابلسیدن اخذ واستفاده ایله، علوم متنوعه‌ده وشعر وانشاده ید طولی قزاندقدن صکره، مدینهٔ نبویه‌ده حنفیه مفتیسی اولمشیدی. حریرك حرمتی حقنده بر رساله‌سیله فتاویسی و منثور ومنظوم بر خیلی آثاری واردر. ١١٣٣ ده وفات ایتمشدر.

عبدالکریم بن حمزه { (سید —) اون ایکنجی قرن هجری ادباسندن ودمشق شام ساداتندن اولوب، شهر مذکورده نقیب الاشراف ایدی. ١٠٥١ تاریخنده طوغوب، تاریخ وفاتی معلوم اوله‌مدی. لسان عربیده برچوق اشعار رائقه‌سی اولوب، شو برایکی بیت اوجمله‌دندر:

ومهفهف غض الادیم یرق ماء
الحسن فی جسمانه الالماسی
کدنا للطف صفاء خدیه نری
ما من خلفهما من الانفاس

عبدالکریم دهلوی { هندستان ادباسندن اولوب، نادر شاهك هند سفرنده خدمتنه کیره‌رك، ١١٦٨ تاریخنده «بیان واقع» عنوانیله مشارالیهك تاریخنی یازمشدر.

عبدالکریم منشی { هندستان مورخلرندن اولوب، اون اوچنجی قرن هجری اواسطنده برحیات بولنمش؛ ولسان فارسیده «تاریخ احمد» عنوانیله احمد شاه درانی ایله خلفلرینك تاریخنی و «محاربهٔ کابل وقندهار» و «تاریخ

پنجاب تحفة الاحباب » عنوانلریله دیگر ایکی تاریخ یازمشدر.

عبدالکریم نادر پاشا { (چرپانلی —) متأخرین مشیران

دولت علیه‌دن اولوب، روم ایلنده‌کی چرپان قصبه‌سندندر. مکتب فنون حربیه‌دن چیقدقدن صکره بر مدت دخی ویانه‌ده تحصیل، و فرانسز و آلمان لسانلرینی تعلم ایده‌رك، خدمت عسکریه‌ده تدریجاً قطع مراتبله، دور سلطان عبدالعزیز خانیده مشیریت رتبه‌سنی احراز ایتمش؛ وبرچوق محاربه‌لرده بولنه‌رق، متانت واستقامتیله شهرت بولمشیدی. صوك روسیه محاربه‌سنده روم ایلی جهتنده عموم قوماندانی بولنوب، روس عسکرینك طونه‌یی تجاوزینه قارشی برتدبیر صائب دوشونه‌مدیکندن، عزل اولنه‌رق، بعده ردوسده اقامته مأمور بیورلمش؛ و ١٣٠٠ تاریخلرنده، خیلی مسن اولدیغی حالده، اوراده وفات ایتمشدر. برچوق وقت اردوی همایونلر مشیریتلرنده بولنوب، دور سلطان عبدالعزیز خانیده ١٢٨٨ده ایکی آی اون یدی کون، ١٢٩٣ ده یدی کون و سلطان عبدالحمید خان ثانی افندمزك زمان سلطنتلرنده ینه ١٢٩٣ ده ایکی آی ایله اون سکز کون که جمعاً بش آی ایله اون ایکی کون سرعسکر ودور سلطان عبدالعزیز خانیده ١٢٩٣ ده اون آلتی کون بحریه ناظری بولنمش؛ و عمر پاشانك وفاتندن صکره مکرراً سرداراق عنوانینی احراز ایتمشدر. بك آغر وسکوتی برذات ایدی.

عبداللطیف { (میرزا — بن اولغ بك بن شاهرخ بن تیمورلنك) مشهور

اولغ بکك اوغلی اولوب، خیرسز وبدکردار برآدم اولمغله، پدرینی و برادری میرزا عبدالعزیزی قتل ایده‌رك، ماوراء النهری ضبط ایتمش ایسه‌ده، یالکز آلتی آی حکومت سوردکدن صکره، ٨٥٤ تاریخنده مقتولاً وفات ایتمشدر.

عبداللطیف { (بن یوسف البغدادی) مشاهیر اطبا ومورخیندن اولوب،

مشهور موسیو (دوساسی) طرفندن فرانسزجه‌یه ترجمه ایدلمش اولان مصر تاریخنك صاحبیدر. [«ابن اللباد» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبداللطیف { اون برنجی قرن هجری ادبا
سندن اولوب، جناب مولا

نای رومك «مثنوی» سنه «لطائف معنوی» عنوانیله برشرح و «لطائف اللغه» عنوانیله برکتاب یازمشدر.

عبداللطیف { اون برنجی قرن هجری ادبا
سندن اولوب، قزوینلیدر.

«لب التواریخ» عنوانیله بر ایران تاریخی یازمشدر.

عبداللطیف اطاسی { اون ایکنجی قرن هجری عرب ادبا

سندن اولوب، حمصلیدر. برخیلی قصائد وسائر اشعاری واردر. ١١٤٦ تاریخندن صکره‌جه وفات ایتمشدر. شو بوایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

ونا جیت قلبي فوق طور اشتیاقه
سلوا فلم یبرح یعدلها کفا
بلیل بهیم قد امدت سدوله
ستور من الظلماء حالکة سدفا الخ

عبداللطیف خان { ماوراء النهرده حکوم
سورن اوزبکان ملوکنك

آلتنجیسی اولوب، کرجم خانك اوغلی ودولت مذکو رهنك مؤسسی اولان شاهی بك بن ابی الخیرك تور نیدر. ٩٤٧ تاریخنده برادری عبدالله خانه خلف اولوب، ١٣ سنه حکومت سورمش؛ و خراساند ملوك صفویه ایله برچوق محاربه‌لر ایتمشدر.

عبداللطیف مقدسی { (بن عبدالرحم
الانصاری) مش

هیر مشایخدن اولوب، ٧٨٦ تاریخنده قدس شریفد طوغمش؛ وتحصیل علوم ابتدکدن صکره، شیخ عب العزیزه انتسابله، طریق تصوفه داخل اولمش؛ وش زین الدین خافی حججه عزیمت ومودتنده صاحب ترجمه مسافر اولمغله، برابرنده خراسانه عزیمت ایدوب، مدت جام قصبه‌سنده خلوت وارشادله مشغول اولمش و بعده دمشقه عودتله، وبر مدت اقامتدن صکر قونیه‌یه واورادن بروسه‌یه کلمش؛ و٨٥٦ تاریخنـ شهر مذکورده وفات ایتمشدر. «التحفة فی بیان المقـ مات والمراتب» عنوانیله برتألیفی واردر.

عبدالله { (بن عبد المطلب بن هاشم بن ع
مناف بن قصی بن کلاب بن مـ

بن کعب) سید الثقلین (صلعم) افندمزك پدر عالیلر اولوب، پدرینك اونجی اوغلی اولدیغی مرویدر

ابوطالب وزبیرایله بر آنادن متولد ایدیلر. عبدالمطلب زمزم قیوسنی حفرایده‌جکی وقت، قریشدن کوردیکی ممانعت اوزرینه، کندیسنی مدافعه ایده‌جك اون اوغلی اولورسه، برینی کعبة اللهك ایچنده بولنان اصنامه ذبح ایتمکی نذر ایتمش اولدیغندن، اولادینك اونجیسی اولان عبدالله طوغدیغنده، ذبحنی برینه کتیرمك ایچون، عادت جاهلیت اوزره، کاهنك اشارتیله بر طاقم اقداحك اصواتندن عبداللهك ذبحی لازم کلدیکنی استخراج ایتمش؛ و بونك اجراسنی بر مدت تأخیردن صکره، خیبرده بولنان برکاهنه‌یه مراجعتله، برینه بر مقدار دوه ذبحنی بوکاهنه اراثه ایتدیکندن، برینه‌یوز دوه ذبحنه کعبه‌ده‌کی کاهنلر راضی اولمش؛ وبو وجهله عبدالله ذبحدن قورتلمش ایدی. اون سکز یاشنه کلنجه، پدری عبدالمطلب کندیسنی استصحاب ایله بنی زهره‌نك سیدی اولان وهب بن عبد مناف بن زهره‌نك یانینه کیده‌رك، بونك قیزی (آمنه) یی عبدالله ایچون وبرادری وهیبك قیزی (هاله) یی کندی ایچون ایستمش؛ وایکیسنك نکاحی بردن اجرا اولنوب، عبدالله ایله آمنه‌دن فخرکائنات (صلعم) افندمز وعبدالمطلب ایله هاله‌دن حضرت حمزه (رضه) تولد ایتمشدر. آمنه سید الانبیا (صلعم) افندمزه حامل ایکن، حضرت عبدالله پدری طرفندن طایلری بولنان بنی عدی‌یی زیارت ایچون مدینه‌یه کوندریله‌رك، و بر روایتده‌ده تجارت ایچون شامه کیدوب، عودتنده مدینه‌یه واصل اولنجه، خسته‌لنه‌رق، اوراده وفات ایتمشدر. خسته‌لکی پدری طرفندن خبر آلنجه، برادری زبیر کوندریله‌رك، وفاتنده حاضر بولنمش، ونعشنی (بالغه) نك خانه‌سنده دفن ایتمشدر. وفاتی، اقوای روایاته کوره، ولادت حضرت نبویدن ایکی آی اول وقوع بولمشدر. وفاتنده یکرمی بش و بر روایتده یکرمی سکز یاشنده ایدی. آمنه حامل اولمازدن اول عبداللهك وجهنده بر نور کوریلوب، حملدن صکره بو نورك آمنه‌یه کچدیکی مرویدر.

عبدالله { صحابه‌دن برچوق ذواتك اسمی اولوب، الك مشهورلری بروجه آتی ذکر اولنور: (عبدالله بن الارقم بن عبد یغوث بن وهب القرشی الزهری) که ام سید الثقلین حضرت آمنه بنت وهب پدرینك عمه‌سیدر. فتح مکه کونی اسلامه کلوب، خیبر غزاسنده حاضر بولنمش؛ وحضرت فخرکائنات (صلعم) افندمزه و بعده حضرت ابا بکر وعمر (رضهما) یه کاتبلك ایتمشدر. صادق و موثوق برذات اولمغله، یازدیغی نامه‌لر چوق دفعه جانب رسالتپناهیدن اوقوتدیرلقسزین، تمهیر بیوریلوردی. حضرت عمر وعثمان (رضهما) زمانلرنده بیت المال مأمور اولوب، جانب ذی‌النورینك کندیسنه احسان اولنان کلیتلی بر مبلغی قبول ایتمه‌مشیدی. اواخر عمرنده کوزلرینه عمی طاری اولمشیدی. — (عبدالله بن اسحاق الاعرج) که حاجب بن اباتك جدی اولوب، غزواتك برنده آیاغی مجروح اولمشیدی. — (عبدالله بن ابی امیه بن المغیرة المخزومی) که امهات مؤمنیندن ام سلمه (رضها) نك برادری وعمات رسالتپناهیدن عاتکه بنت عبد المطلبك اوغلی اولوب، ابتدا فخرکائنات (صلعم) افندمزك علیهنده شدید البغض اولمغله، آیت کریمه‌ده اشارت بیوریلان «لن نؤمن لك حتی تفجر لنا من الارض ینبوعاً او تکون لك جنة من نخیل» کلامنك قائلی اولمشیدی. بعده فتح مکه‌دن آز مقدم ابو سفیان بن الحارث بن عبدالمطلب ایله برابر مدینهٔ منوره‌یه هجرت ایدوب، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ ومکه‌وحنین غزالرنده بولنوب، طائف غزاسنده شهید اولمشدر. — (ابو یحیی عبدالله بن انیس الجهنی الانصاری) که بنی سلمه اصنامنی قیرانلرك بری اولوب، اوغللری عطیه، عمرو، ضمره، عبدالله وجابر و سائرلری کندیسندن روایت ایتمشلردر. — (ابو معاویه عبدالله بن ابی اوفی الاسلمی) که حدیبیه وخیبر غزالریله اوندن صکره‌کی غزواتك جمله‌سنده ورضوان بیعتنده حاضر بولنوب، بعده کوفه‌ده ساکن اولمش، و اوراده‌کی صحابه‌نك الك صکره وفات ایدنی اولوب، ٨٦ تاریخنده ارتحال ایتمشدر. — (ذو البجادین عبدالله بن عبدنهم) که دین اسلامی قبول ایتدیکندن طولایی، عمی طرفندن هرشیسی آلنوب چیلاق براقلمغله، والده‌سنك ویردیکی برکلیمی ایکی‌یه ییرتوب، یاریسنی اوموزینه آله‌رق ویاریسنی بلنه صاره‌رق، نزد حضرت نبوی‌یه کلمش؛ واسمی سؤال بیورلدقده، عبدالعزی دیمکله، اسمی عبدالله‌یه تحویل و (ذوالبجادین) لقبیله تلقیب بیورلمشیدی. بلند آواز ایله قرآن کریمی تلاوت وتسبیح وتکبیر ایدردی. تبوك غزاسنده شهید او-

لوب ، جنازه نمازی فخر کائنات (صلعم) افندمز جانبندن قیلنمش، وحقنده اعاظم صحابه دن بعض ذوا. تك غبطه سنی موجب بر دعا ایراد بیورلمش ایدی . — (عبدالله بن بدیل الخزاعی) که پدریله برابر فتح مکه دن اول اسلامه کلوب ، مکه ، حنین ، طائف و تبوك غزالرنده حاضر بولنمش ؛ و بعده جناب مرتضانك اعیان اصحابندن اولدیغی حالده ، صفین محاربه سنده برادری عبدالرحمن ایله برابر شهید اولمشدر. محاربهٔ مذکوره ده فوق العاده شجاعت وجسارت کوستروب، صف دشمنانك ایچنه طاله رق، معاویه نك شخصنه تقرب ایتدیکی حالده شهادته نائل اولمشدر. — (ابو یسر عبدالله بن بسر المازنی) که پدر ووالده سیله وبرادری عطیه وهمشیره سی صماء ایله برابر صحبته نائل اولوب ، جانب نبویدن رأسی مسح بیورلمشیدی. بعده شامده ساکن اولوب ، ۸۸ ویا ۹٦ تاریخنده یوز یاشلرنده حمصده وفات ایتمشدر . شامده کی صحابه نك اك صکره وفات ایدنیدر . — (عبدالله بن ابی بکر) [« عبدالله بن ابی بکر » ماده سنه مراجعت.] — (ابو مسلم عبدالله بن ثوب الخلانی) که عهد حضرت نبویده اسلامه کلوب، مدینهٔ منوره یه ورودی فخرکائنات (صلعم) افندمزك ار. تحالندن صکره وقوع بولمش؛ وبعده صفین محاربه. سنده معاویه معیتنده بولنوب، روم غزالرندن برنده قتل اولنمشدر . — (ابو محمد عبدالله بن جحش الاسدی) که ازواج مطهرهٔ سید الثقلیندن حضرت زینب (رضها) نك برادری و امیمه بنت عبدالمطلبك اوغلی اولوب، اسکیدن اسلامه کلمش اولمغله، مشار. الیها ایله ؤ برادرلری ابو احمد و عبیدالله ایله برابر حبشه هجرت ایتمش؛ وعبیدالله اوراده تنصر ایدوب وفات ایتدکده ، زوجه سی ام حبیبه بنت ابی سفیان جانب رسالتپناهیدن تزوج بیورلمش؛ وعبیدالله بعد. الهجره دیکر برادریله و هیئت عائله سیله مدینه یه کله رك، اك اول جانب نبویدن بر سریه یه امیر تعیین بیورلمش، واك اول غنیمته نائل اولمشدر. بدر غزا. سنده حاضر بولنوب، احد وقعه سنده شهید اولمش؛ وطایسنك اوغلی حضرت حمزه (رضه) ایله برلکده بر مزاره دفن اولنه رق، جنازه نمازلری جانب نبویدن قیلنمشیدی. بو محاربه ده فوق العاده جسارت وشجاعت کوسترمشدر. — (عبدالله بن جعفر بن ابی طالب القرشی الهاشمی) که پدر بزرکواریله والده سی اسما بنت عمیس الخثعمیه حبشه هجرت ایتمش اولدقلری حالده، اوراده دنیایه کلوب، ابوینی معیتنده مدینه یه عودت ایتمش؛ وحضرت جعفرك شهادتندن صکره والده سی حضرت ابا بکر (رضه) ه و صکره حضرت علی مرتضی (رضه) ه وارمغله، والده سی طرفندن محمد بن ابی بکر و یحیی بن علی (رضهم) ك برادری بولنمشدر. جودوکرم وحلمیله مشهوردر. کندیسندن بر قاچ حدیث شریف مرویدر . — (ابو اسحاق عبدالله بن الحارث بن نوفل بن الحارث بن عبدالمطلب القرشی الهاشمی) که عهد حضرت نبویده طوغوب، عمر وعثمان و علی (رضهم) دن روایت ایتمشدر، بصره ده ساکن اولمشیدی . والده سی هند بنت ابی سفیان اولمغله، هاشمی واموبدر دیه رك، یزید بن معاویه نك وفاتنده بصره اهالیسی کندیسنی امارته انتخاب ایتمشلردی. — (عبدالله بن الحارث بن امیة الاصغر بن عبدالشمس الاموی) که چوق معمر او. لوب، معاویه نك زمان حکومتنه یتیشمش؛ وعبدشمسك مکه ده کی خانه سنی ارثاً تصرف ایتمشیدی. — (عبدالله بن الحارث بن ابی ضرار) که ازواج مطهره دن (جویریه بنت الحارث) ك برادری اولوب، بنی مصطلق اسرای میاننده نزد حضرت نبوی یه کتیردکده ، کوردیکی معجزه اوزرینه اسلامه کلمشیدی. — (عبدالله بن الحارث بن عبد المطلب الهاشمی) که اصل اسمی عبد الشمس اولوب، جانب نبویدن عبدالله تسمیه بیورلمش، وعهد حضرت نبویده وفات ایتمشدر. — (عبدالله بن الحارث بن قیس القرشی السهمی) که قدمای صحابه دن وشعرا. دن اولوب، حبشه هجرت ایتمش؛ ومدینه یه عودتندن صکره طائف محاربه سنده برادری سائب ایله برابر ، وبر روایتده یمامه وقعه سنده برادری ابو قیسله معاً شهید اولمشدر. — (ابو محمد عبدالله بن ابی حدرد الاسلمی) که حدیبیه وخیبر غزالرنده واوندن صکره کی غزواتده حاضر بولنوب ، جانب نبویدن بر سریه یه امیر نصب بیورلمشیدی. ۷۱ تاریخنده ۸۱ یاشنده وفات ایتمشدر. — (ابو حذافه عبدالله بن حذافة القرشی السهمی) که حفصه بنت عمر (رضهما) نك برنجی زوجی اولان خنیس بن حذافه ایله قیسك

برادری اولوب، ایکنجی قافله ایله حبشه
هجرت ایتمش؛ و بعده جانب نبویدن نامه ایله
کسرانك نزدینه ارسال بیورلمش ایدی. عهد
حضرت فاروقیده روملرك الینه اسیر دوشوب،
بر چوق تهدیداته قارشی اظهار متانت ایدرك،
تکلیفلرینی قبول ایتمه‌مش؛ وآنجق اسرای مسلمیندن
سکسان کشی‌یی تخلیص ایچون، روم عسکری رئیسنك
باشنی اوپمکه راضی اولمشیدی. خلافت حضرت
ذی النورینده مصرده وفات ایتمشدر. — (ابو
عبدالرحمن عبدالله بن حنظلة الراهب الانصاری
الاوسی) که فضلای صحابه‌دن واتقیادن اولوب، ینه
صحابه‌دن اولان بدری که (غسیل الملائکه) لقب
مفخرت بخشاسیله معروفدر، احد وقعه‌سی کیجه‌سی
اولمش، وایرتسی کون وقعهٔ مذکوره‌ده شهید
اولمشدر. عبدالله ارتحال حضرت نبویده یدی یاشنده
بولنوب، رؤیت وصحبته نائل اولمش، وبعض احادیث
شریفه روایت ایتمشدر. ٦٣ سنهٔ هجریه‌سنده یزید
بن معاویه‌نك عسکریله عبدالله بن زبیره بیعت ایدن
اهل مدینه آره‌سنده وقوع بولان (حره) محاربه‌
سنده شهید اولمشدر. ابتدا سکز اوغلی برر برر
محاربه‌یه چیقاروب، جمله‌سی شهید اولدقدن صکره،
کندیسی قلیجنك قینی قیره‌رق، عسکر یزیدك ایچنه
طالمش؛ وشهادته ایرنجه‌یه قدر مجاهده ایتمشدر. —
(عبدالله بن ربیعه بن الحارث بن عبدالمطلب القرشی
الهاشمی) که والده‌سی زبیر بن عبدالمطلبك قیزی ام
الحکم اولمغله، ایکی طرفدن دخی هاشمی اولوب،
بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. — (ابو
عبدالرحمن عبدالله بن ابی ربیعه بن المغیرة القرشی
المخزومی) که مشاهیر شعرادن عمر بن عبداللهك
پدریدر. جاهلیتده اسمی بجیر اولوب، جانب رسول الله
(صلعم) دن عبدالله تسمیه بیورلمشیدی. پدری (ذو
الرمحین) لقبیله ملقب ایدی. کندیسی جاهلیتده
اشرافدن معدود اولوب، فتح مکه کونی حارث بن
هشام ایله برابر ام هانی بنت ابی طالبه التجا ایدرك،
مشار الیهانك شفاعتیله مظهر عفو بیورلمش؛ وجانب
نبویدن یمن والیلکنه نصب بیوریله‌رق، عهد حضرت
فاروقیده صنعا دخی عهده‌سنه احاله اولنمش؛ وحضرت
عثمانك محاصره‌سنده امداده کلیرکن، آتندن دوشوب،
وفات ایتمشدر. — (ابو محمد عبدالله بن رواحة
الانصاری الخزرجی) که شجعان وشعراء صحابه‌دن
اولوب، بدر، احد، خندق، حدیبیه وخیبر غزالرنده
حاضر بولنمش، ومؤته وقعه‌سنده شهید اولمشدر.
غزای مذکوره ارسال بیوریلان سریه‌نك امرا-
سندن اولوب، زید بن حارثه ایله جعفر بن ابی طالب
(رضهما) دن صکره، لوای مسلمینی صاحب ترجمه
آلمش؛ وایلك حمله‌ده یاره‌لنوب، آقان قانی آوجنه
طوپلایه‌رق یوزینه سوردکدن صکره، غضنفرانه
هجومله، شهید اولنجه‌یه قدر اوغراشمشدر. شو نظم
اثنای محاربه‌ده سویلدیکی اشعارندندر:

یا نفس الاتقتلی تموتی　　هذا حیاض الموت قدصلیت
وما تمنیت فقد لقیت　　ان تفعلی فعلهما هدیت
وان تأخرت فقد شقیت

— (عبدالله بن الزبعری القرشی السهمی) که مشا-
هیر شعرادن وجاهلیتده فخر کائنات (صلعم) افندمزه
ومسلمینه اك زیاده بغض ایدنلردن اولوب، بر چوق
هجویه‌لر سویلمش؛ وفتح مکه‌ده نجرانه قاچوب، حسان
بن ثابت حضرتلرینك کندیسنك بو فرارینی تعییب
زمیننده سویلدیکی ابیات اوزرینه، نزد حضرت
نبوی‌یه کله‌رك، بر طاقم مدحیه‌لر تقدیمیله عذر خواه
وشرف اسلامله مشرف اولمشدر. شو برایکی بیت
او صره‌ده سویلدیکی قصیده‌سندندر:

منع الرقاد بلابل وهموم
واللیل متلج الرواق بهیم
مما اتانی ان احمد لامنی
فیه فبت کأنی محموم
یاخیر من حملت علی اوصالها
عیرانة سرح الیدین غشوم　　الخ

— (عبدالله بن الزبیر بن عبد المطلب القرشی الهاشمی)
که عم زادهٔ جناب نبوی اولوب، شجعان صحابه‌دن
ایدی. ارتحال حضرت نبویده اوتوز یاشنده اولوب،
عهد حضرت صدیقیده روملره قارشی اولنان محار-
بانده فوق العاده جسارت کوسترمش؛ واجنادین
محاربه‌سنده رؤساء رومدن برقاچنی مبارزه‌ده قتل
ایتدکدن صکره، روم عسکرندن سکز اون کشی‌یی
تلف ایدرك، عاقبت آلدیغی جریحه‌لردن متأثراً
شهید اولمغله، نعشی اونلرك لاشه‌لری آره‌سنده
بولنمشدر. — (عبدالله بن الزبیر بن العوام) [«عبدالله

بن الزبیر» ماده‌سنه مراجعت.] — (عبدالله بن زمعة القرشی الاسدی) که ام المؤمنین ام سلمه (رضها) نك همشیره‌سی (قریبه بنت ابی امیه) نك اوغلی اولوب، اشراف قریشدن ایدی. پدری قرآن کریمده اشارت بیوریلان مستهزئین کروهندن اولوب، بدر محاربه‌سنده کافر اوله‌رق قتل اولنمش؛ وکندیسی حضرت عثمان (رضه) ك شهادتی وقعه‌سنده شهید اولمشدر. حضرت رسول (صلعم) افندمزه بعضاً مؤذنلك ایدردی. یزید اسمنده بر اوغلی اولوب، یزید بن معاویه زماننده عبدالله بن الزبیره بیعت ایدن اهل مدینه میاننده قتل اولنمشدر. — (ابو محمد عبدالله بن زید بن ثعلبة الانصاری الخزرجی) که هجرت نبویه‌دن برسنه صکره وحضرت رسول‌الله (صلعم) افندمزك مسجد شریفلرینی بنا بیوردیغی متعاقب اذانی رؤیاسنده کوروب، حضور نبویده نقل ایتدکده، حسن صوته مالك اولان بلال حبشی (رضه) ه سویلمسنی امر بیورمغله، او کوندن اعتباراً اذان محمدی اوقونمغه باشلامشدر. — (ابو محمد عبدالله بن زید بن عاصم الانصاری الخزرجی) که (ابن ام عماره) دینمکله معروف اولوب، احد غزاسنده حاضر بولنمش؛ و مسیلة الکذاب برادری حبیبی پارچه پارچه کسه‌رك شهید ایتمش اولدیغندن، اخذ ثار ایچون وحشینك معیتنده‌کی سریه‌یه داخل اولوب، مرقومی کندی یدیله قتل ایتمکه موفق اولمشدر. برادر زاده‌سی عباد بن تمیم ایله سائرلری کندیسندن روایت ایتمشلردر. — (ابو عبد الرحمن عبدالله بن السائب القرشی المخزومی) که قرائت قرآن کریمده مهارتی اولمغله (قارئ) لقبیله معروف اولوب، اهل مکه‌یه قرائتی تعلیم ایدن بو ذاتدر. جاهلیتده فخر کائنات (صلعم) افندمزك شریکی بولنمش اولدیغی مرویدر. — (ابو یحیی عبدالله بن سعد بن ابی سرح القرشی العامری) که حضرت عثمان بن عفان (رضه) ك سوت برادری اولوب، فتح مکه‌دن اول اسلامه کله‌رك، نزد حضرت نبوی‌یه هجرتله، کاتب وحی اولمش؛ وبعده ارتداد ایدوب، مکه‌یه عودتله، بعض مفتریاتده بولنمش؛ وفتح مکه‌ده بونکله دیکر بر ایکی کشینك قتلنه امر ویرلمش ایسه‌ده، کندیسی حضرت عثمانه التجا ایده‌رك، اونلر طرفندن اخفا ایدلمش؛ و بعده حضور نبوی‌یه کوتوریله‌رك، کرماً عفو بیورلمش؛ وبو دفعه اسلامنده ثابت ومتین اولوب، مصر فتحنده عمرو بن العاصك معیتنده بولنمش؛ و ٢٥ تاریخنده حضرت عثمان جانبندن مصر والیلکنه نصب اولنمش؛ وافریقیه‌نك فتحنه موفق اولمش ایدی. حضرت عثمانك علیهنده قیام وقوعنده، سائب بن هشامی مصرده وکیل براقه‌رق، امداده شتاب ایتمش ایسه‌ده، محمد بن ابی حذیفه‌نك مذکور وکیلی اخراجله مصری ضبط ایتدیکنی خبر آلنجه، عودته مجبور اولوب، آنجق مصره داخل اوله‌مدیغندن، عسقلانه وبر روایتده رمله‌یه ویا افریقیه‌یه چکیلوب، حضرت عثمانك شهادتنه دکین اوراده قالمش؛ و ٣٦ تاریخنده وفات ایدوب، نه حضرت علی (رضه) ه ونه‌ده معاویه‌یه بیعت ایتمشدر. — (عبدالله بن سعید بن العاص القرشی الاموی) که اصل اسمی حکم اولوب، جانب نبویدن عبدالله‌ه تحویل بیورلمشیدی. جاهلیتده کتابدن اولوب، بعد الاسلام جانب نبویدن اهل مدینه‌یه تعلیم قرآنه مأمور اولمش؛ وبدر غزاسنده ودیکر روایتده مؤته ویا یمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (عبدالله بن سلام الاسرائیلی الانصاری) که عن اصل بنی اسرائیل نسلندن یهودی المذهب اولوب، اسمی (حصین) ایکن، فخر کائنات (صلعم) افندمزك مدینه‌یی تشریفلرنده اسلامه کله‌رك، عبدالله تسمیه بیورلمش؛ وحقنده بعض آیات کریمه نازل اولمشدر. حضرت عثمانك شهادتی وقعه‌سنده خلقه بر چوق نصح وپند ایتمش ایسه‌ده، کلامی مؤثر اوله‌مامشدی. ٤٣ تاریخنده وفات ایتمشدر. — (ابو سهل عبدالله بن سهیل العامری) که ابو جندلك برادری اولوب، ایلك اول اسلامه کلنلردن اولمغله، ایکنجی قافله ایله حبشه هجرت ایتمش؛ ومکه‌یه عودتنده پدری طرفندن اسلامدن واز کچمکه اجبار اولنه‌رق، صورتا موافقت یعنی اسلامنی کتم ایتمش؛ وبدر غزاسنده فرار ایدوب، نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، بوغزاده واوندن صکره‌کی غزواتك جمله‌سنده حاضر بولنمش؛ وحدیبیه وقعه‌سنده شهوددن بولنمشدر. فتح مکه‌ده پدریچون شفاعت ایدوب، امان استحصال ایتمشدی. فضلای صحابه‌دندر. هجرتك اون ایکنجی سالنده یمامه وقعه‌سنده ٣٨ یاشنده وفات ایتمشدر. — (عبدالله بن شهاب القرشی الزهری) که مشاهیر فقهادن

ابن شهاب زهرینك جدی اولوب، بعدالاسلام حبشه هجرت ایتمش؛ وعودتنده هجرت نبویه‌دن اول مکه‌ده ارتحال ایتمشدر. بوكا عبدالله اكبر دینلوب، برادری عبدالله اصغر احد وقعه‌سنده كفار طرفنده بولنمش، وبعده مكه‌ده وفات ایتمشدر. — (عبدالله بن صفوان الجمحی) كه بعده عبدالله بن الزبیرك معیتنده بولنوب، حجاج طرفندن كندیسنه امان ویرلمش ایسه‌ده، قبول ایتمیوب، ابن زبیرك طرفدارلغنده ثبات ایتمش؛ وبرلكده قتل اولنوب، سر مقطوعی مدینه‌یه واورادن عبد الملك بن مروانه كوندرلمش ایدی. — (عبدالله بن ابی طلحة الانصاری الخزرجی) كه بركت دعای حضرت نبوی ایله اون اولاد ذكوری دنیایه كلوب، جمله‌سی قرائت قرآن وفقهده تعین ایتمش؛ وكندیسی صفینده معیت حضرت مرتضویده بولنوب، بعده فارسده شهید اولمشدر. — (عبدالله بن عامر القرشی العبشمی) كه والده‌سی ام حكیم بنت عبد المطلب عمهٔ حضرت نبوی اولوب، حضرت عثمان بن عفان (رضه)‌ك دخی دایسی اوغلی ایدی. عهد حضرت نبویده طو- غوب حضرت عثمانك زمان خلافتنده بصره والیسی اولمش؛ و بصره‌یی اعمار وتزیین ایدوب، كندیسی‌ده اموال واملاك كثیره قزانمش؛ وخراسانك بقیه‌سیله سیستانی وفارسك بعض طرفلریله زابلستانی فتح ایده- رك، ایفای حج ایچون مدینه‌یه ورودنده امر خلیفه ایله اقربا وتعلقاتنه بك چوق اموال تقسیم ایتمشیدی. حضرت عثمانك شهادتنده مدینه‌یه كیدوب، حضرت عائشه وطلحه وزبیر (رضهم)ی بصره‌یه دعوت ایتمش؛ وجمل محاربه‌سنده بولنوب، بعد المغلوبیه شامه چكلمش؛ وامام حسن (رضه)ك ترك خلافت ایتمسی متعاقب، طلبی اوزرینه، معاویه طرفندن بصره وا- لیلكنه نصب اولنه‌رق، بو دفعه دخی اوچ سنه والیلك ایتمشدر. — (عبدالله بن عباس القرشی الهاشمی). [« عبدالله بن عباس » ماده‌سنه مر.] — (ابو سلمه عبدالله بن عبدالاسد القرشی المخزومی) كه بره بنت عبد المطلبك اوغلی وفخر كائنات (صلعم) افندمزك عمه‌سنك اوغلی وسوت برادری اولوب، كندیسنه سود ویرن ثوبیه اوندن اول سید المرسلین افندمزی ودها اول حضرت حمزه (رضه)ی ارضاع ایتمشیدی. قدما اسلامه كلنلرك اون برنجیسی اولوب، زوجه‌سی ام سلمه حضرتلریله برابر حبشه هجرت ایتمش، واوراده عمر اسمنده بر اوغلی دنیایه كلمشیدی. بعده مدینه‌یه هجرت ایدوب، بدر واحد غزالرنده حاضر بولنمش، وبو صوك محاربه‌ده دایسی ابو طالبه التجا ایدوب، بونك طرفندن حمایه اولنمشیدی. ایكنجی سال هجریده غزوهٔ عشیرته تشریف نبوی بیو- رلدقده مدینه‌ده توكیل بیورلمشیدی. دردنجی سال هجری اوائلنده ویا اوچنجی سنه اواخرنده مدینه‌ده ارتحال ایتمش؛ وبرقاچ آی صكره زوجه‌سی ام سلمه حضرتلرینی سید الثقلین (صلعم) افندمز تزوج بیوره‌رق، ابو سلمه‌نك اولادی عمر، سلمه، زینب ودره‌یی تحت تربیهٔ رسالتپناهیلرینه آلمشلردر. — (عبدالله بن عبدالله بن ابی الانصاری الخزرجی) كه اشراف انصاردن اولوب، پدری عبدالله بن ابی رئیس منافقین اولدیغی حالده، كندیسی فضلای صحابه‌دن اولوب، حتی پدرینی قتل ایتمك ایچون اذن حضرت نبوی‌یی طلب ایتدیكی حالده، مساعده بیو- رلمامشیدی. احد غزاسنده بر دیشی قیریلوب، امر حضرت نبوی ایله آلتوندن یاپدیرمشدی. خلافت حضرت صدیق زماننده یمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (عبدالله بن عبدالله بن ابی امیة المخزومی) كه ام المؤمنین ام سلمه (رضها)نك برادر زاده‌سی اولوب، رحلت حضرت نبویده سكز یاشنده اولدیغی حالده، بر حدیث شریف نقل ایتمشدی. — (عبدالله بن عبدالله بن عثمان) [« عبدالله بن ابی بكر » ماده‌سنه مر.] — (عبدالله بن عبدالله بن عمر بن الخطاب) كه فاروق اعظمك تورونی اولوب، صحبته نائل اولمش، وبر حدیث شریف روایت ایتمشدر. — عبدالله بن عبدالمدان الحارثی، كه عبدالله بن العباس حضرتلرینك قائن پدری اولوب، جانب مرتضویدن یمن والیسی بولنان مشارالیه ابن عباسك معیتنده بولندیغی حالده، معاویه طرفندن كوندریلن بشر بن ابی ارطاة طرفندن شهید اولمشدر. — (عبدالله بن عتبه بن مسعود الهذلی) كه مشهور عبدالله بن مسعودك برادر زاده‌سی اولوب، جانب حضرت فاروقیدن بعض والیلكلرده استخدام بیو- رلمشیدی. صحبتی مختلف فیه ایسه‌ده، بو استخدامی صحیح ایسه، صحبتنده شبهه قالماز. آنجق حبشه هجرتی روایتی صحیح اولمسه كركدر. كوفه‌ده ساكن اولوب، اوغلی عبیدالله مشاهیر فقهادندر. — (عبدالله

بن عتيك الانصارى الخزرجى) كه ابو رافع يهودى‌يى قتل ايدنلردن اولوب، بدر واحد غزالرنده بولنمش ، و بر روايتده يمامه وقعه‌سنده شهيد اولمش؛ و بر روايتده صفين محاربه‌سنده معيت حضرت مرتضويده بولنمشدر. — (عبدالله بن عثمان بن عامر القرشى التيمى) [« ابو بكر صديق » ماده‌سنه مراجعت.] — (عبدالله بن عثمان بن عفان) كه حضرت ذى النورينك ورقيه بنت رسول الله (صلعم) ك اوغلى اولوب، مشاراليهمانك حبشه هجرتلرنده اوراده دنيايه كلمش، وعودتلرندن صكره آلتى ياشنده وفات ايدوب. فخر كائنات (صلعم) افندمز مزارينه اينه‌رك، مبارك اللريله مرقدينه وضع بيورمشلردى. — (عبدالله بن عمر بن الخطاب). [« عبدالله بن عمر» ماده‌سنه مراجعت.] — (ابو جابر عبدالله بن عمرو الانصارى الخزرجى السلمى) كه بدر وعقبه غزالرنده حاضر بولنمش، واحد غزاسنده شهيد اولوب، عمرو بن الجموح ايله برمزاره دفن اولنمش ايدى. حقنده بعض احاديث نبويه مروى اولوب، اوغلى كنديسندن روايت ايتمشدر. — (ابو محمد عبدالله بن عمرو بن العاص القرشى السهمى) كه پدرندن اول اسلامه كلوب، فم مبارك جناب رسالتپناهيدن ايشيتديكنى يازمق اوزره، اذن نبويلرينى طلب ايتمش، و اولنان مساعده اوزرينه پك چوق احاديث شريفه يازمشدر. حتى ابو هريره (رضه) صاحب ترجمه‌نك كنديسندن زياده حديث شريف حفظ ايتديكنى وبونك سببى‌ده قيد وتحرير ايتمسى اولديغنى بيان ايلمشدر. شام فتوحنده پدرى عمرو بن العاصك معيتنده بولنوب ، يرموك غزاسنده پدرينك سنجاقدارى ايدى . صفين وقعه‌سنده دخى پدرينك معيتنده بولنوب، جناب مرتضويه قارشى حرب ايتمكدن امتناع ايتمش ؛ وپدرينك ابرامنه قارشى و صاياى حضرت نبوى‌يى ياد ايلمش ايسه‌ده، پدرى رسالتپناه افندمزك پدركه اطاعت ايت ديه نصيحت بيورمش اولدقلرينى اخطار ايدنجه، مخالفته جسارت ايده‌ميه‌رك، ميدانه آتلمش ايسه‌ده، سلاح استعمال ايتميوب، مالى ولقتال المسلمين ديه‌رك طولاشديغى ايشيدلمش ايدى. مؤخراً بركون مدينهٔ منوره‌ده بعض اصحابله اوتورور ايكن ، امام حسين (رضه) افندمز كچوب سلام ويرملريله، ديكرلرى سلاملرينى آلدقلرى حالده ، عبدالله بن عمرو سكوت ايتمش، وحضرت امام كچدكدن صكره «وعليك السلام ورحمة الله وبركاته» ديوب ، بعده حاضرونه دونه‌رك: «اهل ارض بيننده اهل سمايه اك سوكيلى كيم اولديغنى سزه كوستره‌يم‌مى؟» ديمسيله ، هركس كيم اولديغنى صورنجه ، «شمدى بورادن كچن ذاتدر ، كه صفين وقعه‌سندن برى بكا لقردى سويلمديكى حالده ، بندن راضى اولمسى بنم ايچون هر شيدن قيمتليدر» ديمش؛ وبونك اوزرينه سامعيندن بعضيسى آرايه كيروب ، حضرت امامك يانـنه ادخال ايتملريله عذر خواه اولمش؛ و مسجدده سويلديكى حضور امامده تكرار اولندقده : «يا عبدالله بونى بيلديكك حالده صفينده نيچون بكا و پدرمه قارشى حرب ايتدك، حالبوكه پدرم بندن افضل ايدى» بيورملريله، جانب نبويدن پدرينه اطاعتله مأموراولديغنى بيان، ومع‌هذا صفينده مقاتلين ميانـنده بولنديغى حالده (اصلا استعمال سلاح ايتمديكنه‌يمين ايتمشدى. ٦٣ تاريخنده مصرده، وبر روايتده دها صكره‌جه مكه‌ده ويا طائفده وفات ايتمشدر. — (عبدالله بن عمرو المزنى) كه مشاهيردن علقمه وبكرك پدرى اولوب، «ولا على الذين اذا ما اتوك لتحملهم قلت لا اجد ما احملكم عليه» آيت كريمه‌سنك نزولنه سبب اولانلرك بريدر. اوغللرى كنديسندن روايت ايتمشلردر. — (عبدالله بن عوف) كه عشرهٔ مبشره‌دن عبدالرحمن بن عوفك برادرى اولوب، فتح مكه‌ده اسلامه كلمشدر. — (عبدالله بن قرط الازدى الثمالى) كه يرموك ودمشق فتحنده حاضر بولنوب، يزيد بن ابى سفيان طرفندن نامهٔ مخصوصله نزد حضرت صديقى‌يه كوندرلمش؛ وابو عبيده بن الجراح وبعده معاويه طرفندن حمص حاكمكنده بولنديريلوب، ٥٦ تاريخنده روم فتوحنده شهيد اولمشدر. قبل الاسلام اسمى شيطان ايدى. — (عبدالله بن قيس الاشعرى) [«ابو موسى الاشعرى» ماده‌سنه مراجعت.] — (عبدالله بن مخرمة القرشى العامرى) كه فضلاى صحابه‌دن اولوب، جعفر بن ابى طالب (رضه) ايله برابر حبشه و بعده معيت حضرت نبويده مدينه‌يه هجرت ايتمش ، و يمامه وقعه‌سنده پك چوق يارهلر آلوب، شهيد اولمشدر. — (عبدالله بن مربع بن قيظى الانصارى الحارثى) كه اعمى اولان پدرى منافقيندن اولديغى حالده، كنديسى احد وخندق

قزالرنده وسائر غزواتده بولنمش، وجسر ابی‌عبیده‌ده برادری عبدالرحمنله برابر شهید اولمشدر. دیگر ایکی برادری دخی صحابه‌دندر. — (عبدالله بن مسعدة الفزاری) که فزاره اسراسندن اولوب، جانب نبویدن حضرت فاطمه (رضها) یه احسان بیورلمش، وحضرت مشارالیهادن اعتاق بیوریله‌رق، شام فتوحنده بولنمش، وصفین وقعه‌سنده معاویه‌نك معیتنده حرب ایده‌رك، ابن الزبیره قارشی دخی قتالده شدت کوسترمش؛ وبومحاربه‌ده مصعب بن عبد لرحمن بن عوف ایله ابن ابی ذرع طرفندن جرح اولنه‌رق، بر دها میدان حربه چیقه‌مامشدی. — (عبدالله بن مسعود الهذلی) [«عبدالله بن مسعود» ماده‌سنه مراجعت.] — (عبدالله بن مطیع بن الاسود القرشی العدوی) که عهد رسول‌الله (صلعم) ده دنیایه کلوب، فخر کائنات افندمزدن روایت ایتمش؛ و یزید بن معاویه زماننده مدینه‌لیلر بنی امیه‌یی مدینه‌دن اخراج، و یزیدی خلافتدن اسقاط ایتدکلری وقت، صاحب ترجمه قریشیلرك وعبدالله بن حنظله انصارك رئیسی بولنوب، یوم الحره‌ده مغلوب اولدقلرنده، صاحب ترجمه مکه‌ده رفع لوای مخالفت ایتمش اولان عبدالله بن الزبیره التحاق ایدوب، عبدالملك بن مروان زماننده ابن الزبیر حجاج بن یوسف طرفندن محاصره اولنجه‌یه قدر یاننده قالمش؛ و معیتنده شهید اولمشدر. — (عبدالله بن المعتم) که قادسیه وقعه‌سنده سعد ابن ابی وقاص حضرتلرینك قول سردارلرندن اولوب، مشارالیه جانبندن تکریتك فتحنه مأمور اولمش؛ وبر روایتده موصل ونینوی جهتلرینی دخی فتح ایتمش ایدی. — (ابو سعید عبدالله بن مغفل المزنی) که تحت الشجره‌ده بیعت ایدنلردن اولوب، مدینه‌ده وبعده بصره‌ده ساکن اولمشیدی. حقلرنده «ولا علی الذین اذا ما اتوك لتحملهم قلت لا اجد ما احملکم علیه تولوا و اعینهم تفیض من الدمع» آیت کریمه‌سی نازل اولان بکائیندن و حضرت عمر بن الخطاب (رضه) لك خلقه اسلامی تعلیم ایچون بصره‌یه اعزام بیوردیغی اون صحابه‌دن اولوب، تستر شهرینك فتحنده قپوسندن ال اول کیرنیدر. حسن بصری و سائر مشاهیر تابعین کندیسندن روایت ایتمشلردر. ٥٦ تاریخنده عبیدالله بن زیادك زماننده بصره‌ده وفات ایدوب، وصیتی اوزرینه جنازه نمازینی ابو برزة الاسلمی قیلمشدر. — (عبدالله بن نوفل بن حارث بن عبدالمطلب القرشی الهاشمی) که زمان سعادت نشان حضرت نبویده دنیایه کلوب، معاویه زماننده مروان بن حکم طرفندن برنجی اوله‌رق مدینه قاضیسی اولمش، وفخر کائنات (صلعم) افندمزه مشابهتی بولنمشدر. ٨٤ تاریخنده وفات ایتمش؛ وبر روایتده یزید بن معاویه‌نك مدینهٔ منوره‌یی تضییقنده شهید اولمشدر. — (عبدالله بن یاسر العبسی) که عمار بن یاسر حضرتلرینك برادری اولوب، برادری وپدریله برابر ال اول اسلامه کلنلردن ودینلری اغورنده تعذیب اولنانلردندر. مکه‌ده وفات ایتمشدر. — (ابو موسی عبدالله بن یزید الانصاری الاوسی الخطمی) که فضلای صحابه‌دن اولوب، بدری احد وقعه‌سنده حاضر بولنمش، وفتح مکه‌دن اول وفات ایتمشدی. کندیسی جمل و صفین و نهروان محاربه‌لرنده معیت حضرت مرتضویده بولنوب، بعده عبدالله بن الزبیر طرفندن کوفه والیلکنه نصب اولنمشدی. ذاتاً کوفه‌ده ساکن ایدی. بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر.

عبدالله { خلفاء عباسیه‌دن سفاح، مأمون، مستکفی، قائم، مقتدی ومستعصمك اسمیدر. [مخلص ولقبلرینه مراجعت بیوریله.]

عبدالله { (بن محمد بن عبدالرحمن بن حکم بن هشام بن عبدالرحمن بن معاویه بن هشام بن عبدالملك بن مروان بن حکم الاموی) اندلسده حکومت سورن ملوك امویه‌نك یدنجیسی اولوب، ٢٩٢ تاریخنده، برادری منذرك وفاتی اوزرینه، جلوس ایده‌رك، سکز سنه حکومت ایتدکدن صکره، ٣٠٠ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عبدالله { افریقیه‌ده حکومت سورن بنی اغلب امراسندن اوچ کشینك اسمی اولوب، ایکیسی «ابو العباس اغلبی» ماده‌لرنده ذکر اولنمشدر. دیکری (ابو محمد عبدالله بن ابی ابراهیم احمد) امرای مذکوره‌نك یدنجیسی اولوب، ٢٥٠ تاریخنده، عمی ابو محمد زیادة اللهك وفاتی اوزرینه، مسند امارته کچمش؛ و ١١ سنه امارت وحکومت ایتدکدن صکره، ٢٦١ تاریخلرنده وفات ایتمشدر.

عبدالله { خراسانده حکومت سورن بنی طاهر امراسنك اوچنجیسی اولوب،

سلالهٔ مذکورەنك باشی اولان طاهر ذو الیمینینك ایکنجی اوغلیدر. برادری طلحەنك فوتندن واونك یرینه کچمك ایستین اوغلی علینك قتلندن صکره مأمون خلیفەنك فرمانیله والیٔ خراسان اولوب، عادل وفاضل بر ذات اولمغله، زماننده خراسان معمور اولمش؛ وکندیسی ۱۷ سنه حکومت سوردکدن صکره، ۲۳۰ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عبدالله { (میرزا — بن ابراهیم بن شاهرخ بن تیمور کورکان) تیمورلنکك احفادندن اولوب، پدرینك وفاتنده جدی شاهرخ جانبندن اونك یرینه فارس ایالتنه نصب اولنەرق، اون بر سنه قدر والیلك ایتدکدن صکره، شاهرخك وفاتنده عم زادەسی سلطان محمد بن بایسنغر فارسی ضبط ایتمکله، عمی اولغ بك یاننه سمرقنده قاچوب، اوراده بونك و اوغلی عبداللطیفك قتلندن صکره تخت سلطنته جلوس ایدەرك، بر سنه حکم سوردکدن صکره، ابو سعید میرزا ایله ایتدیکی محاربەده قتل اولنمشدر.

عبدالله { [« عاضد لدین الله » مادەسنه مراجعت بیوریله.]

عبدالله { (سلطان —) سلطان بایزید خان ثانینك اولادندن اولوب، پدرینك اواخر سلطنتنده قرەمان والیسی ایکن، ۸۸۸ تاریخنده اجل موعودیله وفات ایتمشدر.

عبدالله { (مولای —) فاسده حکومت سورن شرفاك دردنجیسی اولوب، ۹۶۹ تاریخنده پدری شریف محمدك یرینه سلطان مغرب اولمش؛ وبرادری عثمانك معاونت شجیعانەسیله فرقهٔ مخالفینه غلبه چالدقدن، و ۹۷۱ ده مشهور بارباروس خیرالدین پاشا ایله ایتدیکی محاربەیی‌ده قزاندقدن صکره، برادرینك شجاعتندن وهمناك اولوب، کندیسنی غدراً اتلاف ایتمشدر. ۱۲ سنه حکومت سوروب، ۹۸۱ ده وفات ایتمکله، اوغلی مولای محمد یرینه کچمشدر.

عبدالله { فرس شعراسندن بروجه آتی ایکی ذاتك اسمیدر:

برنجیسی (عبدالله بن ملا عشرتی) اصفهانلی اولوب، شو بیت اونکدر:

بخانه اش روم واین کنم بهانهٔ خویش
که مست بودم وکردم خیالخانهٔ خویش

ایکنجیسی (میرزا عبدالله) یزدلی اولوب، شو رباعی اونکدر:

هر قطره هوای بحردر سردارد
هر ذره زآفتاب افسر دارد
ازخویش تهی‌شوکه بمقصودرسی
اینجا صدف حباب کوهر دارد

عبدالله { (سید —) مشاهیر علما وخطاطیندن اولوب، سید شریف جرجانینك شاکردانندندر. ایساغوجی وکافیەیی وتفتازانینك « تهذیب » نی شرح ایتمشدر. « بنا » اسمیله معروف صرف رسالەسنك دخی جملهٔ تألیفاتندن اولدیغی مرویدر. ۶۶۷ ده وفات ایتمشدر.

عبدالله آشپز { ایران مشاهیر خطاطیندن اولوب، مشهور یاقوتك شاکردانندن ویا شاکردی شاکردانندندر. هراتده نشأت ایدوب، بر مدت هندستانده سیاحت ایتمش؛ وهراته عودتله، ۸۸۵ تاریخنده ۶۶ یاشنده وفات ایتمشدر. حسن خطده یاقوتدن کری قالمامغله، بحق یاقوت ثانی عنوانته مظهر اولمشدر. ۴۵ مصحف شریف یازمشدر. اشعاری دخی واردر.

عبدالله احرار { علمادن ومشایخ نقشبندیەدن اولوب، « ملفوظات خواجه عبدالله » و « انیس السالکین » عنوانلریله ایکی تألیفی واردر.

عبدالله ارغون { مشاهیر خطاطیندن اولوب، ۲۹ مصحف‌شریف یازمش؛ و ۷۴۴ ده وفات ایتمشدر.

عبدالله افندی { [« ابه زاده » و « باشمقچی زاده » مادەلرینه مراجعت.]

عبدالله افندی { (یکیشهرلی —) سلطان احمد خان ثالث دورنده مسند مشیخت اسلامیەیه ارتقا ایتمش علمادن اولوب، آناطولیدەکی یکیشهردندر. مملکتنده ودرسعادتده تحصیل علم ایدوب، علی‌الاصول دور مدارس ایدەرك، مولویت رتبەسنه نائل اولدقدن صکره، فقهدەکی معلومات واقتداری حسبیله فتوی امینی وبعده بروسه قاضیسی اولمش؛ و ۱۱۲۶ ده وقوع بولان موره سفرنده اردوی همایون قضاسیله او طرفه سفر ایدەرك، عودتنده ۲۲۸ ده آناطولی و متعاقبا روم ایلی قاضیعسکری اولوب، قائممقام رکاب همایون

داماد ابراهیم پاشانك محبتنی قزانمغله، ۱۱۳۰ سنه‌سی مقام مشیخته تعیین اولنه‌رق، ۱۳ سنه‌یه قریب یعنی سلطان احمد خان ثالثك آخر دورینه‌دك بو مقامده قالمش؛ و بعده بوزجه آطه‌سنه نفی اولنه‌رق، او- رادن جانب حجازه عزیمتله ایفای فریضهٔ حج ایتدکدن صکره، درسعادته عودتنه مساعده اولنه‌رق، ۱۱۵۶ تاریخنده قاکلیجه‌ده یالیسنده وفات ایدوب، قریهٔ مذکوره‌ده اسکندر پاشا جامع شریفی خطیره‌سنده مدفوندر. عالم بر ذات اولوب، «بهجة الفتاوی» عنوانیله متداول بر تألیفی واردر.

عبدالله افندی { (وصاف —) سلطان عثمان خان ثالث دورنده مسند مشیخت اسلامیه‌یه چکمش علمادن اولوب، آقحصارلی شیخ مجد الدینك نسلندندر. تحصیل علوم معتاده ایدوب، مشهور قره‌خلیلك درسندن استفاده ایتمش؛ وکندیسنه داماد اولمش ایدی. علی الاصول دور مدارس ایدوب، سلانیك وبعده ۱۱۴۰ ده مصر مولویتنه نصب اولنمش؛ و برسنه صکره درسعادته جلب اولنه‌رق، شیعیلرله سنیلر بیننده‌کی اسباب اختلافی تدقیق وحل ایتمك مقصدیله، نادر شاهك مراجعتی اوزرینه، بر قاچ آرقداشیله، ایران جانبنه کوندریله‌رك، اصفهان و قندهار وسمرقند طرفلرینه قدر کیتمش؛ ودرسعادته عودتنده آناطولی و ۱۱۶۲ ده روم ایلی قاضیعسکری و ۱۱۶۸ ده شیخ الاسلام اولمش؛ وبش آی صکره ضعف پیری سببیله عزل اولنه‌رق، میرکونده یالیسنده اقامت ایتمکده ایکن، ۱۱۷۴ ده بوز باشلرنده وفات ایتمشدر. اوغلی محمد اسعد افندی و تورونی محمد شریف افندی دخی سلطان عبدالحمید خان اول دورنده مسند مشیخته چکمشلردر. عالم و شاعر بر ذات اولوب، کتب مختلفهٔ عالیه‌یه حواشی و تعلیقاتی وبعض رسائلیله خیلی اشعاری واردر. اشعارنده (عبدی) و (وصاف) مخلصی قوللانمشدر. شو بیت اونکدر:

بیلنمز عارفك فوتندن اول قدر آثاری
محك خاك ایله سنجیده در در خرد شمدی

عبدالله افندی { (دری زاده السید —) سلطان محمود خان ثانی دورنده مشیخت اسلامیه‌یه چکن علمادن اولوب، دور سلطان سلیم خان ثالثده شیخ الاسلام اولان دری زاده السید محمد عارف افندینك اوغلیدر. تحصیل علم وعلی الاصول دور مدارس ایتدکدن صکره ازمیر پایه‌سنه نائل اولوب، صره‌سیله بلاد اربعه‌یه اوغرا- مقسزین، ۱۲۱۸ ده مکهٔ مکرمه مولویتنه وبعده استانبول قضاسنه نصب اولنه‌رق، ۱۲۲۰ ده آناطولی قاضیعسکری ومتعاقباً نقیب الاشراف اولمش؛ و ۱۲۲۳ ده شیخ الاسلام اولوب، ایکی سنه‌یه قریب مدت مقام فتواده قالدقدن صکره، ۱۲۲۵ ده عزل، و ۲۷ ده ثانیاً مقام عالیٔ مذکوره نصب او- لنه‌رق، بو دفعه دخی اوچ سنه‌یه قریب مدت امور فتوایی اداره ایتدکدن صکره، ۲۳۰ ده صدراعظم خورشید پاشا ایله برکونده عزل اولنه‌رق، ۳۶ تا- ریخنده مغنیسایه نفی اولنمش؛ وایکی سنه‌یی متجاوز زمان اوراده قالدقدن صکره ۱۲۳۸ تاریخنده جنتمکان سلطان عبدالمجید خانك ولادتی مناسبتیله عفوه مظهر اولوب، درسعادته عودت ایتمش؛ و ۱۲۴۴ ده وفات ایدوب، قره‌جه احمدده دفن اولنمشدر. ثروت وسامان وتمظم ودارات صاحبی ایدی.

عبدالله افندی { (بدی قله‌لی سید —) مشاهیر خطاطیندن او- لوب، ۱۱۴۴ ده وفات ایتمشدر.

عبدالله افندی { [صاری عبدالله افندی ماده‌سنه مراجعت.]

عبدالله الهی { (شیخ —) کبار مشایخ نقشبندیه‌دن وکشف وکرا- مت اصحابندن اولوب، خداوندکار ولایتنده‌کی سماو قصبه‌سندندر. ابتدا علم ایله اشتغال ایدوب، برخیلی وقت درسعادتده زیرك مدرسه‌سنده بولنمش؛ وبعده علی طوسی ایله ایران جهتنه سیاحت ایده‌رك، برمدت کرمانده مشارالیهك درسنه دوام ایتدکدن صکره، ترك دنیا هوسنه دوشمکله، کتابلرینی طوپلایوب یاقمق ویا صویه آتمق تردده ایکن، بر فقیر کورمکله، صاتمق ایچون اوکا بخش ایدوب، اورادن سمرقنده کیده‌رك، بر خیلی وقت شیخ عبدالله سمرقندینك خدمتنده قالمش؛ وبر آره‌لق بخارایه کیده‌رك، خواجه بهاء الدین نقشبندی حضرتلرینك تربه‌سنه معتکف اولدقدن صکره، ینه سمرقنده عودتله، بر مدت دها

شیخ عبیداللهك معیتنده قالدقدن صکره، بو ذاتك اشارتیله دیار رومه متهیء عودت اولوب، هراتدن کچرکن ملاجامی حضرتلریله صحبت ایتمش؛ ونهایت وطن اصلیسنه مواصلت ایدوب، بر خیلی وقت درسعادتدن و سائر جهاتدن صیتنی ایشیدن حسابسز طلاب ومریدانك مرجعی اولمش؛ وفاتح سلطان محمد خانك ارتحالندن صکره، مملکتنده ظهور ایدن قاریشیقلق اوزرینه، درسعادته کلوب، بر مدتده بزرك جامع شریفنده وعظ وارشادله مشغول بولنمش؛ وآنجق اکابرك کثرت ترددندن طلابنك راحتسز اولدیغنی کوردیکندن، اورنوس زاده احمد بکك دعوتنه اجابتله، واردار ینیجه‌سنه عزیمت ایده‌رك، بقیهٔ عمرینی اوراده کچیرمش؛ و ٨٩٦ تاریخنده ارتحال ایتمشدر. تربه‌سی قصبهٔ مذکوره‌ده زیارتکاه اولوب، یاننده بر جامع شریف دخی واردر.

عبدالله انصاری (شیخ ابو اسماعیل — بن ابی منصور بن ابی ایوب) کبار مشایخدن اولوب، ٣٩٦ تاریخنده هراتده طوغمش، و ٤٨١ ده ارتحال ایتمشدر. تربه‌سی هراتك کذرکاه نام محلنده زیارتکاهدر.

عبدالله بن ابی بکر (الصدیق رضهما) صحابه‌دن اولوب، الك اول اسلامه کلنلردندر. فخرکائنات (صلعم) افندمزله پدر بزرکواری غاره اختفا بیوردقلرنده، صاحب ترجمه، شاب اولدیغی حالده، اقشام قراکلغنده مغاره‌یه یمك کوتوررو، وکفار قریشك اخبار ونیاتنی نزد حضرت نبوی‌یه ایصال ایدر، وکیجه مغاره‌ده یاتوب، صباحلین ارکندن مکه‌یه عودت ایدردی. فتح مکه‌ده وحنین وطائف غزالرنده حاضر بولنمش؛ وطائفده یاره‌لنمشدی. حضرت صدیق اکبرك اوائل خلافتلرنده اون برنجی سال هجریده عفونتلنمش بر یاره‌سنك تأثیرندن ارتحال ایتمشدر. سید الثقلین افندمزك تکفینیچون حاضرلنان حله‌یی صاحب ترجمه یدی دیناره صاتون آلمش؛ وبعده حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك تکفینه تنسیب اولنمیجه، تبرکاً کندی تکفینیچون حفظ ایتمش ایسه‌ده، تسلیم روح ایده‌جکی وقت، بونده خیر اولسه ایدی، رسول الله (صلعم) تکفین اولنوردی دیه‌رك، بوکا عدم تکفینینی وصیت ایتمشدی.

عبدالله بن ابی الدنیا [«ابن ابی الدنیا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبدالله بن ابی عصرون [«ابن ابی عصرون» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبدالله بن جعفر (بن ابی طالب) صحابهٔ کرامدن اولوب، پدر بزرکواری حبشده ایکن اوراده دنیایه کلمشدر. طوغریدن طوغری‌یه فخرکائنات (صلعم) افندمزدن وعم بزرکواری حضرت علی بن ابی طالب (رضه) دن روایت احادیث شریفه ایتمشدر. جود وکرمله مشهور اولوب، بحرالجود لقبنه مظهر اولمشدر. سخاوتده‌کی مبالغه‌سندن طولایی عتاب ایدنلره: بو جناب حقك بکا احسان ایتدیکی بر خلقدر، خلقةالله‌ه مخالفت ایده‌مم دیدیکی مشهوردر. غناده بأس کورمز وحسن‌صوتی زیاده سور ایمش، معاویه بن ابی سفیان صاحب ترجمه‌یه زیاده رعایت ایدوب، زوجه‌سی فاخته بو رعایتی چوق کورمکله، دائما معاویه‌یه بوندن طولایی عتاب ایدر ایمش. بر کیجه عبدالله بن جعفرك منزلندن شرقی سسی ایشیتمکله قوجه‌سنی چاغروب: سنك اوقدر اعزاز ایتدیکك ذاتك حالنی آکلا دیمش. ینه اوکیجه صباحه قریب قرآن کریم اوقودیغنی معاویه ایشیتمکله، مقابلهٔ فاخته‌یی چاغروب: سن‌ده کل بنم اعزاز ایتدیکم ذاتك حالنی آکلا دیمش اولدیغی مرویدر. عبدالله بن جعفر ٨٠ تاریخنده مدینهٔ منوره‌ده ارتحال ایتمکله، بنی هاشم ایچنده رؤیت رسول الله (صلعم) شرفنه نائل اولانلرك اخیریدر. جنازه‌سی نمازینی عبدالملك بن مروان طرفندن مدینه والیسی بولنان ابان بن عثمان بن عفان (رضه) قیلمشدر. والده‌سی طرفندن محمد بن ابی بکر الصدیق ویحیی بن علی المرتضانك برادریدر.

عبدالله بن حمدان (ابو الهیجا) آل حمدان سلاله‌سنك رأسی اولوب، سیف الدوله وناصرالدوله‌نك پدریدر. خلیفه مکتفی بالله طرفندن موصل والیلکنه نصب اولنه‌رق، ٣٢٣ تاریخنده خلیفهٔ مشارالیهك مدافعه‌سنده مقتول اولمش؛ واوغللری اوراده قالوب، بالآخره کسب استقلال ایتمشلردر.

عبدالله بن رواحه { (ابو محمد — الانصاری الخزرجی) شجعان

صحابه‌دن وفصحای شعرادن اولوب، عقبه، بدر، احد، خندق، حدیبیه، خیبر غزالرنده وسائر غزوانده بولنمش؛ وفتح مکه‌دن اول روملره قارشی ارسال بیوریلان سریه‌نك امراسندن اولوب، معوته محاربه‌سنده زید بن حارثه و جعفر بن ابی طالب (رضهما) دن صکره رایت مسلمینی آلان بوذاتدر. دشمنك کثرتی کوریلوب، حضرت رسول الله (صلعم) افندمزه اخبار کیفیت اولنمق رأیی درمیان اولندقده، بورأیه قارشی عسکر مسلمینی حربه تشویق ایدن دخی بو ذات اولوب، دشمنك عسکری اوزرینه شیرانه هجومله، شهید اولنجه‌یه‌قدر برغیرت‌فوق‌العاده‌ایله‌حرب ایتمش؛ واوصره‌ده فداکارلغنی مبین پك فصیح بیتلر سویلمشدر. هجوه جسارت ایدن شعرای کفاره مقابله ایده‌رك، مدح حضرت نبوی حقنده برچوق اشعار رائقه‌سی واردر. شو برایکی بیت او جمله‌دن اولوب، مظهر تقدیر رسالتپناهی اولمشدر:

انی تفرست فیك الخیر اعرفه
والله یعلم ان ما خاننی البصر
انت النبي و من یحرم شفاعته
یوم الحساب فقد ازری به القدر
ثبت الله ما آتاك من حسن
تثبیت موسی ونصراً کالذی نصروا

عبدالله بن الزبیر { (ابو بکر — بن العوام بن خویلد بن اسد بن

عبدالعزی بن قصی بن کلاب القرشی الاسدی) عشرهٔ مبشره‌دن حضرت زبیرك واسماء بنت ابی بکرالصدیق (رضه) ك اوغلی اولوب، صحابهٔ رسول الله (صلعم) دندر. مدینهٔ منوره‌یه هجرتدن صکره مهاجریندن اك اول دنیایه کلن چوجق اولوب، بر روایتده والده‌سی حامل ایکن هجرت ایتمش، ودیکر بر روایته کوره هجرتدن یکرمی آی صکره دنیایه کلمشدر. حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمز دعاسنی اوقویوب، عبدالله تسمیه، وجد مادریسنك کنیه‌سیله ابا بکر تکنیه بیورمشدر. یدی یاشنده ایکن پدر بزرکواری طرفندن نزدحضرت نبوی‌یه تقدیم اولنه‌رق، بیعت ایتمشدر. طوغریدن طوغری‌یه رسول‌الله (صلعم) افندمزدن وحضرت عمر وعثمان (رضهما) وسائر صحابهٔ کرامدن احادیث شریفه روایت ایتمشدر.

فوق‌العاده شجیع وجسور وقوام وصوام بر ذات اولوب، چوق دفعه بتون کیجه‌یی قیام ویا رکوع وسجودله کچیردیکی، وبعضاً یکرمی درت ساعتدن یکرمی درت ساعته افطار ایدوب، بتون وقتنی صلاته صرف ایلدیکی مرویدر. افریقیه غزاسنده عبدالله بن سعد بن ابی سرح معیتنده بولنوب، یوزیکرمی بیك دشمن عسکرینه قارشی یکرمی بیك مجاهدین اسلامله واقع اولان محاربه‌ده دشمنلرك رئیسی جرجیری قتل ایتمکله، غالبیتی قزانمغه سبب اولمشدر. جمل وقعه‌سنده پدرینك معیتنده بولنوب، حتی حضرت علی (رضه) افندمزك «عبدالله نشئت ایدنجه‌یه قدر زبیر بزم اهل بیتمزه داخل ایدی» بیوردیغی منقولدر. معاویه وفات ایدوب، اوغلی یزید موقع اقتداره کچدیکنده، عبدالله بن الزبیر بیعت ایتمیوب، حضرت امام حسین (رضه) ایله برلکده مکهٔ مکرمه‌یه کچمشلردی. بعده امام حسین (رضه) ك دشت کربلاده شهید اولدقلرینی ایشیدنجه، یزیدك حکامنی حجازدن دفع ایده‌رك، کندی نامنه اعلان خلافت ایتمکله، یزید طرفندن مسلم بن عقبة المری عسکرله مدینهٔ منوره‌یه کوندریلوب، (وقعة الحره) دینمکله مشهور اولان محاربه‌ده اهل مدینه‌دن و صحابهٔ رسول الله (صلعم) دن پك چوق ذواتی قتل و دوچار اذا و عقوبت ایتدکدن صکره، مکه‌یه کیدرکن وفات ایتمکله، یرینه کچن حصین بن نمیرالسکونی ٦٤ سنه‌سی محرمنده عبدالله بن الزبیر (رضهما) یی مکهٔ مکرمه‌ده محاصره ایتمش؛ ومحاصره یزیدك وفاتنه یعنی سنهٔ مذکوره‌نك ربیع الاولنه‌دك دوام ایدوب، بو محاصره صره‌سنده کعبهٔ شریفه دخی محترق اولمغله، بعده صاحب ترجمه عبدالله بن الزبیر جانبندن تجدید اولنمش، وحجر اسود ایچری‌یه آلنمشیدی. یزیدك وفاتندن صکره حجاز، یمن، عراق، فارس و خراسان عبدالله بن الزبیره بیعت ایتمکله، ٩ سنه مکهٔ مکرمه‌ده اجرای خلافت ایدوب، یالکز مصر وشام بنی امیه‌نك النده قالمش ایدی. نوبت حکومت عبدالملك بن مروانه کلوب، شام ومصرده حکمی تقرر ایدنجه، عراقه سوق‌عسکر ایدوب، اوراده برادری طرفندن عامل بولنان مصعب بن الزبیری قتل ایتدکدن صکره، حجاج بن یوسف ثقفی‌یی حجازه کوندرمکله، مومی‌الیه ٧٢ سال هجریسنده مکهٔ مکرمه‌یی محاصره ایتمش؛ و جبل ابی

قبیس اوزرینه منجنیق نصب ایدوب، اورادن مسجدك اوزرینه طاشلر آتەرق، شهری تخریب ایلمشدر. ٧٣ سنەسی جماذی الآخرەسنك اورتەسندە عبدالله بن الزبیرك آلننه بر طاش کالکه، آغرجه مجروح اولمش؛ واوآنده حجاجك عسکری اوستنه هجومله شهید ایتمشلردر. طاشك اصابتیله قانی جریان ایتدیکنده بداهةً شو بیتی اوقومشدر:

ولسنا علی الاعقاب تدمی کلومنا
ولکن علی اقدامنا یقطر الدم

شهید دوشنجه شاملیلر تکبیر کتیردکلرندن، عبد الله بن عمر (رضهما) بونی ایشیدنجه «المکبرون یوم ولد خیر من المکبرین یوم قتل» دیمش. والدەسی اسماء بنت ابی بکر (رضهما) برحیات اولوب، ایکی کوزندن علیله وخسته اولدیغی حالده، اوغلی شهادتندن اون کون اول یانینه کیروب، موتده راحت واردر، دینجه، حضرت مشارالیها «اکر سن اوروله جقسه‌ك، برساعت اول اولدیکمی آرزوایدرم، که جنبك بکا ملاق اولسون، واکر مظفر اولەجقسه‌ك، او کونیده کورمك ایسترم» دیمش؛ وشهید اولەجغی کون تکرار یانینه کیردیکنده: «اوغلم اولوم قورقوسیله اونلردن ذل وحقارت کورمەك محتمل اولان برپری قبول ایتمه، زیرا والله عز وشرفله بر قلیج ضربەسی ذل وحقارتله قیرباج ضربەسندن بیك قات ایيدر» دیمش. عبداللهك جسد مقتولنی حجاج صلب ایتدیرمکله، عبدالله بن عمر (رضهما) یانندن کچنجه، شاملیلرك کندیسنه ملحد ومنافق دیدکلرینه قارشی: «السلام علیك یا ابا خبیب اما والله ان امة انت شرها لنعم الامة» دیمش. عبداللهك برکنیەسیده ابو خبیب ایدی. شهادتنده ٧٣ یاشنده ایدی. والدەسی حجاجك قارشیسنه چیقوب، بر طاقم آجی وطوغری سوزلر سویلمشدر. عبداللهك شهادتندن صکره، عبدالملك بن مروان کعبهٔ شریفك بردیوارینی ییقدیروب، یکیدن بنا ایتدیرەرك، حجر اسودی اسکی یرینه قودیرمغله، الیوم موجود اولان بنانك اوچ دیواری عبدالله بن زبیرك ودردنجیسی عبدالملك بن مروانك بنا کردەسیدر. عبدالله بن الزبیر کوسه ایدی.

عبدالله بن سبا { فرق شیعەدن مفضلەنك رئیسی اولوب، یهودیدن دونمه واحوالی مشکوك بر آدمدر. حضرت عثمان (رضه) ك زمان خلافتنده مصره کیدەرك، بعض اغفالات وافساداتده بولندیغی کبی، حضرت علی (رضه) افندمزه دخی «انت الاله» دیمکه جرأت ایتدیکندن، جانب مرتضویدن مداین جهتنه نفی بیورلمشیدی. حضرت علینك شهادتنده جناب مشارالیهك وفات ایتمدیکی و بلوطلرده بولنوب، شیمشك ویلدیرم کبی احوالك ذات مشارالیهدن ظهور ایلدیکی کبی برطاقم اعتقادات باطله نشر ایتمشدر.

عبدالله بن سری { (بن حکم بن یوسف) خلفای عباسیه فرمانیله مصرده حکومت سورن امرادن اولوب، پدری سری بن حکم و برادری محمد بن سریدن صکره ٢٠٦ تاریخنده عسکر طرفندن ولایت وامارته کچیریلوب، بر مدت صکره مأمون خلیفەنك دائرهٔ اطاعتندن چیقمغله، بغداددن عبدالله بن طاهر ذوالیمینین عسکرله کوندریلەرك، صاحب ترجمه تحصنه مجبور اولمش؛ وبرخیلی وقت محصور قالدقدن صکره، تسلیم اولنەرق، ٢١١ تاریخنده نزد خلیفەیه واردیغنده، عفو والتفاته مظهر اولمش ایدی.

عبدالله بن شرشیر { (ابو العباس — بن محمد الناشی الانباری) مشاهیر شعرادن اولوب، (ابن شرشیر) و (ناشی اکبر) دینمکله معروفدر. شعرده کی مهارت وملکەسندن بشقه نحو، عروض، منطق وسائر علومده دخی ید طولی صاحبی ایدی. عن اصل انبارلی اولوب، برخیلی وقت بغدادده اقامت ایتمش، وبعده مصره انتقال ایدوب، وفاتنەدك اوراده بولنمشدر؛ و٢٩٣ تاریخنده وفات ایتمشدر؛ آو وآو قوشلری حقنده برچوق اشعاری وعلوم مختلفەیه دائر درت بیك بیتدن عبارت برقصیدەسی واردر. برمغنیه حقنده اولان شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

فدیتك لو انهم انصفوك
لردوا النواظر عن ناظریك
تردین اعیننا عن سواك
وهل تنظر العین الا الیك الخ

عبدالله بن طاهر { (ابو العباس — الخزاعی) مأمون خلیفەنك اخص امراسندن اولوب، مشهور طاهر ذوالیمینینك اوغلیدر. برمدت شامه، و ٢١١ تاریخنده مصره والی اولوب، آنف الترجمه عبدالله بن

سری‌یی طوتدقدن صکره ، ۲۱۲ تاریخنده مصر
والیلکنده بر نائب براقه‌رق، بغداده عودت ایتمش؛
و ۲۱۳ ده مصر والیلکنه خلیفه‌نك برادری معتصم
نصب اولنمغله، صاحب ترجمه دینور والیسی اولمش؛
واو سنه برادری طلحه بن طاهر وفات ایتمکله ،
یرینه خراسان والیسی اولوب، اون یدی سنه حکو-
مت و امارت سوردکدن صکره ۲۳۰ تاریخنده
نیسابورده وفات ایتمشدر. عاقل ومدبر وسخی وادیب
وظریف بر ذات اولوب، بولندیغی مملکتلری حسن
اداره ایله معمور ایتمشدی . شعرا وعلمایی حمایه
و تشویق ایدردی . کندیسنك دخی بعض اشعار
عربیه‌سی منقولدر . موسقیدن دخی حظی وبهره‌سی
اولوب، اغانیده بعض بسته‌لری مذکوردر .

عبدالله بن طباطبا { (ابو محمد — بن احمد بن علی بن الحسن
بن ابراهیم طباطبا بن اسماعیل بن ابراهیم بن الحسن
بن الحسن بن علی بن ابی طالب) مشاهیر شرفادن
اولوب، کثرت اموال واملاکیله ووفرت جود وکرمیله
شهرت بولمشدر . مصرده یاشایوب، ۳۴۸ تاریخنده
وفات ایتمشدر. تربه‌سی قرافهٔ مصرده زیارتگاهدر .

عبدالله بن طیب السرخسی { مشاهیر علمادن
اولوب، پدری معتضد خلیفه‌نك محصللرندن ایدی .
« بحر المنطق » عنوانیله برکتابی و « ایساغوجی »
نامیله مشهور رساله‌سی واردر .

عبدالله بن عباس { (ابو العباس — بن عبد المطلب بن هاشم القرشی
الهاشمی) علماء صحابه‌دن اولوب، فخر کائنات (صلعم)
افندمزك عم زاده‌لریدر . والده‌سی لبابة الکبری
بنت حارث الهلالیه خالد بن ولید حضرتلرینك تیزه‌سی
ایدی. وسعت معلوماتی حسبیله (البحر) و (حبر الامة)
تسمیه اولنوردی . هجرت نبویه‌دن اوچ سنه اول
مکه‌ده دنیایه کلوب، ولادتنده وصکره‌دن دفعاتله
دعای حضرت نبوی‌یه نائل اولمش؛ وحتی رسول الله
(صلعم) افندمز برکره کندیسنی قوجاقلایه‌رق « اللهم
اعلمه الحکمة » دیه دعا ایلمشلردی. بك چوق احادیث
نبویه حفظنده اولوب، تفسیر قرآن کریمده، اشعار
واخبار وایام عربده وسائر علومده زماننك قطبی
ایدی . حتی حضرت عمر (رضه) زمان خلافتلرنده
مشکل بر قضیه‌یه تصادف ایتدیکنده ، ابن عباس
حضرتلرینی یانه دعوتله، بو آنجق سنك کوره بیله -
جکك ایشدر، دیرلردی . طوغریدن طوغری‌یه
حضرت رسول (صلعم) دن وحضرت عمر وعلی ایله
معاذ بن جبل وابی ذردن روایت ایتمشدر . رحلت
حضرت نبویده اون اوچ وبر روایتده اون بش یا-
شنده ایدی . صفینده معیت حضرت مرتضویده
بولنوب ، سردارلرندن ایدی . جانب مشارالیهدن
بصره والیلکنه نصب اولنه‌رق، شهادتلرندن اولجه
بالاستعفا مدینهٔ منوره‌یه چکلمشیدی . عبدالله بن
الزبیر ایله عبدالملك بن مروان آره‌سنده‌کی اختلافات
صره‌سنده محمد بن الحنفیه حضرتلریله برابر مکه‌یه
واروب ، عبدالله بن الزبیرك تکلیف ایتدیکی بیعتی
قبول ایتمه‌مکله، بر طرفینك هیچ بریله دکلز دیدکلرنده،
ابن الزبیر بیعتلرینی آلمق خصوصنده اصرار ایده‌رك،
کندیلرینی تهدید ایتدیکندن، کوفه‌ده‌کی طرفدار-
لرینه یازوب ، درت بیك کشی محافظه و تأمینلرینه
شتاب ایتمش ؛ وبونلر تکبیر خوان اوله‌رق مکه‌یه
کیردکلرنده، ابن الزبیر خوف ودهشتندن کعبهٔ شریفه‌یه
التجا ایتمشیدی . خلقك تکلیفاتیله برابر، علم وحلم
وحسن خلقده بر نمونهٔ امتثال اولان بو ایکی ذات
کندی نفسلریچون برشی قبول ایتمیه‌رك، یالکز کندی
نفسلرینی تأمینله قناعت ایتمشلردی. بعده عونهٔ مذ-
کوره ایله برابر مکه‌دن چیقوب، بر مدت (منی) ده
اقامتدن صکره طائفه کیدوب، اوراده ۶۸ تاریخنده
۷۰ یاشنده وفات ایتمشدر . جنازه نمازینی محمد بن
الحنفیه حضرتلری قیلوب، دفنی متعاقب « مات والله
الیوم حبر هذه الامة » دیمشدر . ابن عباس حضرتلرینك
تفسیر شریفی الیوم موجود اولوب، اکثر خصوصاتده
مرجع ومأخذ مفسریندر . خلفاء عباسیه بو ذاتك
نسلندندر. اوزون بویلی، بیاض رنکلی، وجیه بر
ذات ایدی . یناقلرنده بکادن دائما کوز یاشنك یری
بللی اولدیغی مرویدر . آخر عمرنده کوزلرینه عمی
طاری اولوب، بو بابده شو ایکی بیتی سویلمشدر :

ان یأخذ الله من عینی نورهما
ففی لسانی وقلبی منهما نور
قلبی ذکی وعقلی غیر ذی مدخل
وفی فمی صارم کالسیف مأثور

عبدالله بن عبدالرحمن { (بن معاویه بن خدیج) دولت

امویه زماننده فاتح افریقیه اولان مشهور معاویه بن خدیجك تورونی اولوب، ۱۵۲ تاریخنده خلیفه ابو جعفر منصور عباسی طرفندن مصر والیلکنه نصب اولنمش؛ و ۳ سنه اجرای حکومتدن صکره، ۱۵۵ ده وفات ایدوب، برادری محمد بن عبدالرحمن خلفی اولمشدر.

عبدالله بن عبدالمطلب [«عبدالله» ماده‌لرینك برنجیسنه مراجعت بیوریله.]

عبدالله بن عبدالملك (بن مروان بن الحکم القرشی الاموی) ملوك امویه‌نك بشنجیسی اولان عبدالملكك اوغلی اولوب، ۸۵ تاریخنده عمی عبدالعزیز بن مروانك وفاتی اوزرینه، پدری طرفندن مصر والیلکنه نصب اولنه‌رق، درت سنه والیلك ایتدکدن صکره عزل اولنمشدر. او وقته قدر مصرك امور قلمیه‌سی قبط لساننده جریان ایتمکده ایکن، بوذات پدرینك امریله عربی‌یه چویرمشدی. زمان ولایتنده مصرده بیوك بر قحط اولوب، پك چوق خلق آجلقدن تلف اولمشدی.

عبدالله بن علی (بن عبدالله بن عباس بن عبدالمطلب) خلفاء عباسیه‌نك برنجی وایکنجیسی اولان ابو العباس السفاح وابو جعفر منصورك عمی اولوب، دولت عباسیه‌نك تأسس و تقررینه پك چوق خدمتلر ایتمش، و ملوك امویه‌نك اخیری اولان مروان حماری مغلوب ایلمش ایدی. سفاحك وفاتنده برادری منصوره بیعت ایتمیوب، کندیسی خلافت ادعاسنه قالقیشمغله، ابومسلم خراسانی ایله ایتدیکی محاربه‌ده مغلوب اولوب، منصور جانبندن بصره والیسی بولنان برادری سلیمانه التجا ایتمش؛ و بونك طرفندن بر مدت اخفا اولندقدن صکره، میدانه چیقوب، تملری چوروك بر خانه‌یه قپاندیرلمغله، ۱۳۷ تاریخنده انقاض آلتنده قالوب وفات ایتمشدر.

عبدالله بن عمر (بن الخطاب القرشی العدوی رضهما) فضلای صحابه‌دن اولوب، ام المسلمین حفصه بنت عمر (رضها) ایله بر آنادن یعنی ایکیسی ده زینب بنت مظعون الجمحیه‌نك اولادی ایدی. کنیه‌سی ابو عبدالرحمندر. بعث نبوتدن برسنه اول دنیایه کلوب، پدری حضرت فاروق (رضه) ایله برلکده اسلامه کلمش؛ وپدرندن اول مدینهٔ منوره‌یه هجرت ایلمشیدی. بدر غزاسنده بولنه‌میوب، احد غزاسنه کیتمکدن دخی صغرسنی سببیله جانب حضرت نبویدن منع بیورلمش؛ واك اول خندق غزاسنده حاضر بولنمشدر. مؤته غزاسنده جعفر طیار حضرتلرینك معیتنده بولندیغی کبی، یرموك غزاسنده و مصر و افریقیه فتحلرنده دخی بولنمشدر. آثار حضرت نبوی‌یی تتبعده پك منهمك و مداوم اولوب، جناب رسالتپناهك هر یرده نماز قیلدقلرینی کورسه، اوراده کندیسی دخی نماز قیلمدقجه طوره‌مازدی. زیاده‌سیله متدین ومتقی، قناعتکار، سخی وکریم وحلیم برذات ایدی. اموالنك هرخانغی شیئه نفسنك میلنی آکلاسه اونی درحال هبه وتصدق، وکوله وجاریه‌لرندن هرخانغیسنی طریق حقده سالك کورسه، درحال اعتاق ایتمك عادتی ایدی. حتی کوله‌لرینك مخصوص بویله اوضاع کوسترورك کندیسنی آلداندقلرینی سویلدکلرنده، خیر ایچون آلدانمقدن ایی شی وارمیدر؟ دیدیکی منقولدر. خلافت وامارت دعوالرینه اصلا قاریشمامش، وحتی معیت مرتضویده دخی بولنمامش ایسه‌ده، بوندن طولایی نادم اولوب، آخر عمرینه‌دك هروقت حضرت علی معیتنده فرقهٔ باغیه‌یه قارشی حرب ایتمدیکمه پك متأسفم دیرایمش. حضرت امام حسین وعبدالله بن الزبیر ایله برابر یزیده بیعت ایتمکدن امتناع ایتمش ایسه‌ده، ینه حربه قاریشمامشیدی. حجاج بن یوسف مکه‌یه داخل اولوب، عبدالله بن الزبیر حضرتلرینی شهید ایتدکدن اوچ آی صکره، عبدالله بن عمر حضرتلرینه سملی بر حربه ایله آیاقنه اوردیره‌رق، شهید ایتمشدر. بویاره‌نك تأثیریله خسته ایکن، حجاج زیارتنه کیدوب، کیم اوردیغنی بکا کوستر، اولدیره‌یم، دیدیکده، حضرت عبدالله: اولدیرمزسك، چونکه کندیك امر ایتدك، دیمش. ۷۳ تاریخنده ۸٤ یاشنده مکه‌ده وفات ایدوب، اقوای روایاته کوره محصبده دفن اولنمشدر.

عبدالله بن کثیر (ابو معبد) قراء سبعه‌دن و ایکنجی طبقه‌ده تابعیندن اولوب، ۱۲۰ تاریخنده مکه‌ده وفات ایتمشدر.

عبدالله بن مبارك { [«ابن مبارك» ماده‌سنه مراجعت.]

عبدالله بن مسعود { (ابو عبد الرحمن الهذلی) قدمای

صحابه‌دن اولوب، اسلامه کلنلرك آلتنجیسی اولدیغی مرویدر. دلیقانلی ایکن بر قاچ قیون رعی ایتدیکی حالده، حضرت ابا بکرله برابر اورادن مرور بیوران فخر کائنات (صلعم) افندمزدن کوردیکی معجزه او زرینه، اسلامه کلمش؛ و خدمت حضرت نبوی‌یه کیروب، دائمی صورتده قرب حضرت رسالتپناهیده بولنمغله، قرآن کریمی هرکسدن ایی اوکرندیکی کبی، پك چوق احادیث شریفهٔ نبویه دخی استماع و حفظ ایتمش ایدی. صحابه وتابعیندن بر چوق ذوات وحتی ابو هریره وابن عمر وابن عباس دخی کندیسندن احادیث شریفه روایت ایتمشلردر. اك اول مکه‌ده قرآن کریمی جهراً اوقویان ابن مسعود اولوب، بوندن طولایی کفارك تعذیباتنه دوچار اولدیغی حالده، ینه اوقومقدن واز کچمزدی. هرایکی قافله ایله برابر حبشه وبعده معیت حضرت نبویده مدینه‌یه هجرت ایدوب، بدر، احد، خندق و سائر غزالرده وبیعة الرضوانده ورحلت حضرت نبویدن صکره دخی یرموك غزاسنده حاضر بولنمشدر. جانب نبویدن جنتله تبشیر بیورلمشیدی. حضور رسالتپناهیده هروقت امر نبوی ایله قرآن کریمی جهراً اوقور ایدی. حضرت عمر (رضه) زمان خلافتنده عمار بن یاسر ایله عبدالله بن مسعودی کوفه‌یه اعزام بیوروب، یازدقلری نامه‌ده: «سزه عمار بن یاسری امیر وعبدالله بن مسعودی معلم ووزیر کوندریورم. بونلر صحابهٔ رسول الله (صلعم) ك نجباسندن و اهل بدردندر. کندیلرینه اقتدا واطاعت ایده‌رك، سوزلرینی دیکلیك. وعبداللهی سزك ایچون کندی نفسمه ترجیح ایتدم» یازمشلردی. نهایت درجه‌ده قناعتکار، متقی، حلیم وسلیم بر ذات اولوب، حقنده بر قاچ حدیث شریف منقولدر. حضرت عمرك ارتحالنه‌دك کوفه‌ده قالوب، بعده حضرت عثمان (رضه) طرفندن مدینه‌یه جلب ولنمش؛ ومشارالیهك زماننده ٣٢ تاریخنده آلتمش یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، وفات ایدوب، بقیعده دفن اولنمشدر. بر روایتده جنازه نمازینی حضرت عثمان (رضه) قیلمش؛ و بر روایتده وصیتی اوزره کیجه دفن اولنه‌رق، جنازه نمازینی عمار بن یاسر ویا زبیر بن عوام (رضهما) قیلمشدر. صحابیاتدن اولان والده‌سی (ام عبد) ه اضافتله ابن ام عبد دینمکله دخی معروفدر.

عبدالله بن مسلم { [«ابن قتیبه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبدالله بن مسلمه { (ابو عبدالرحمن القعنبی) امام مالك

حضرتلرینك اصحابندن اولوب، امام مشارالیهك املا ایتدیرمش اولدیغی «موطا» یی روایت وتدریس ایتمشدر. روایتده ثقاتدن اولوب، بصره‌ده ساکن ایدی؛ و ٢٢١ سنه‌سنده اوراده وفات ایتمشدر.

عبدالله بن معاویه { (بن عبدالله بن جعفر بن ابی طالب) مروان حمار

زماننده کوفه‌ده خلافت دعواسنه قالقیشوب، حکام بنی امیه طرفندن تعقیب اولنمغله، ابو مسلمه براشمك اوزره، خراسانه قاچش ایسه‌ده، اوراده قتل اولنمشدر؛ اك زیاده قتلنه سبب پدرینك اسمی اولدیغی مرویدر. بیوك پدری عبدالله بن جعفره حضرت امام حسین (رضه) ك «اشتریت اسم الخسیس بثمن قلیل» دیدکلری اسم بودر.

عبدالله بن المعتز { (ابو العباس) خلفای عباسیه‌نك اون اوچنجیسی

اولان معتز بالله زبیرك اوغلی اولوب، شاعر وادیب وظریف بر ذات ایدی. علوم و ادبیاتده کی بهرهٔ فوق العاده‌سیله مشهور اولوب، دائما علما وشعرا ایله اختلاط ومطالعه وتألیفله اشتغال ایدرایدی. وفاتنده ٤٩ یاشنده‌ایدی. «کتاب الزهر والریاض»، «کتاب البدیع»، «کتاب امکاتبات الاخوان بالشعر»، «کتاب الجوارح والعین»، «کتاب السرقات»، «کتاب اشعار الملوك»، «کتاب الاداب»، «کتاب حلی الاخبار»، «کتاب طبقات الشعرا»، «کتاب الجامع فی الغناء»، و «ارجوزة ذم الصبوح» جملهٔ تألیفاتندندر. ابوالعباس المبرد وابوالعباس ثعلب وسائر مشاهیر ادبادن درس آلمشیدی. قریحه‌سی پك واسع و نظم و نثری فصیح وبلیغدر. شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

سقی المطیره ذات الظل والشجر
ودیر عبدون هطال من المطر
فطالما نبهتنی للصبوح بها
فی غره الفجرو العصفورلم یطر الخ

عبدالله بوسنوی { اون برنجی قرن هجری علماسندن اولوب، محی الدین عربینك « فصوص » نی شرح ایلمش؛ و ١٠٥٤ تاریخنده وفات ایتمشدر .

عبدالله پاشا { (محسن زاده چلبی —) سلطان محمود خان اول دورنده مسند صدارت عظمایه بچمش وزرادن اولوب ، عن اصل حلبلی اولان اغنیای تجاردن محسن چلبینك اوغلیدر. ضربخانه امینی بولنان بیوك برادری محمد افندی طرفندن ضربخانه‌یه ادخال اولنه‌رق ، کیده‌رك ضربخانه امینی ودفتردار شق اول اولمش ، ودیگر بعض مناصبه دخی بچمشیدی . ١١٢٠ تاریخنده صدراعظم چورلیلی علی پاشایه داماد اولوب ، صدارت کتخدالغنه نصب اولنمشدی . دها بر طاقم مأموریتلرده بولندقدن صکره ، مأموریت مخصوصه ایله مصر وحجاز جانبلرینه اعزام اولنه‌رق ، متغلبه‌دن قیطاس بکی قتل ایتمکله ، عودتنده موره سرعسکری قره مصطفی پاشا معیتنده موره دفترداری ، وبعده پاشای مشارالیهك یرینه موره سرعسکری اولمش ایسه‌ده ، متعاقباً پاشالغی رفع اولنه‌رق ، درسعادته جلب اولنمش؛ ووصولی کونی خنکار قپوجیلری کتخدالغی منحل اولمغله ، اورایه نصب، ومتعاقباً توقیعی منصبنه ، یکیچری آغالغنه ، نیش محافظلغنه ، بوسنه والیلکنه ، ثانیاً نیش محافظلغنه نصب ، وعهده‌سنه روم ایلی بکلربکیلکی توجیه اولنمشدی. بوصوك مأموریتنده ایکن ، بوجاق یعنی بساراییه‌ده ظهور ایدن اغتشاشاتی باصدیرمق اوزره ، قریم خانی منکلی کرای معیتنده باشبوغ دخی اولمشیدی . ١١٤٣ ده درسعادته جلب اولنه‌رق ، ثانیاً یکیچری آغاسی اولمش ایسه‌ده ، درت آی صکره اوجاقده ظهور ایدن فساد رخاوتنه حمل اولنه‌رق ، عزل وآطنه ایالتنه نصب اولنه‌رق ، مؤخراً آناطولی تفتیشی دخی عهده‌سنه احاله اولنمش ایدی. بعده حلب وصیدا ایالتلرینه ، ٤٥ ده ثانیا بوسنه ایالتنه ومتعاقبا ثالثا نیش محافظلغیله برابر روم ایلی بکلربکیلکنه، و٤٩ ده بندر سرعسکرلکنه نقل اولنمشدی . ١١٥٠ ده سلحدار سید محمد پاشا یرینه صدر اعظم اولوب ، اردوی همایونله درسعادته عزیمتی فرمان اولنمش ، وآنجق استانبوله وصولی کونی عزل، وسلانیك ایالتنه نصب اولنه‌رق، بعده اینه بختی، آغریبوز ، ترحاله کبی بعض ایالتلرده بولنه‌رق ، ٥٩ ده روم ایلی بکلربکی ایکن ، طلبی اوزرینه ، تقاعدلك احسان اولنه‌رق ، ادرنه‌ده اختیار اقامت ایتمش ایکن ، ینه اوسنه استدعاسی اوزرینه وزارتی اعاده ، وبندر محافظلغی توجیه اولنه‌رق، بوندن صکره دخی بعض ایالتلرده بولنمش؛ و ١١٦٢ ده بوسنه‌ده وبر روایتده جده‌ده وفات ایتمشدر .

عبدالله پاشا { (سید —) سلطان محمود خان اول دور سلطنتنده ایکی بچق سنه‌یه قریب مدت مسند صدارتده بولنمشدر. پدری حسن پاشا دخی وزرادن اولوب ، مصر سلطان احمد خانیده مصر والیلکنه نصب اولنمشدی. صاحب ترجمه سرای همایوندن مخرج اولوب ، ١١٥١ تاریخنده آیدینده اعلان عصیان ایتمش اولان صاری بکه قارشو ایتدیکی خدمت اوزرینه ، ١١٥٨ ده رتبهٔ وزارتله قبریس و ١١٦٠ ده آیدین ایالتنه وینه اوسنه تریاکی محمد پاشا یرینه مسند صدارت عظمایه نصب اولنه‌رق ، ٦٣ ده عزل وردوسه نفی اولنمش وبعده مصر ، حلب ، رها ، ودیار بکر ونهایت ثانیاً حلب والیلکنه نصب اولنوب ، شهر مذکورده وفات ایتمشدر .

عبدالله پاشا { (نائلی —) سلطان عثمان خان ثالث دورنده ١١٦٨ تاریخنده اوچ آی ایله یدی کون مسند صدارت عظمایه بولنمشدر. شهری الاصل اولوب ، بر مقدار تحصیلدن صکره دیوان قلمنه کیرمش ، ویکی قپو مولویخانه‌سی شیخی یچوی احمد ده‌ده‌یه داماد اولمش ایدی. تدریجاً قطع مراتب ایدرك بکلکجی وتشریفاتجی اولدقدن صکره ١١٦٠ ده رئیس الکتاب ، ٦٧ ده دفتردار و ٦٨ ده ، حکیم زاده علی پاشانك اوچنجی دفعه انفصالنده، صدر اعظم اولمشدر. بعد العزل ١١٧٠ ده قندیه ، متعاقبا سلانیك و ٧١ ده جده والیلکنه نصب اولنه‌رق، مکهٔ مکرمه‌ده وفات ایتمشدر. متدین ومنصف بر ذات ایدی .

عبدالله پاشا { (بوستانجی باشی —) سلطان محمود خان ثانی دور سلطنتنده ١٢٣٨ تاریخنده درت آیه قریب مدت مسند صدارتده بولنمشدر . پدری عن اصل زعفرانبولیدر

اولوب، کندیسی چنکل کویندە طوغمش؛ وبوستا. نجیلر اوجاغنە داخل اولوب، جلوس سلطان محمود خانیدە بوستانجی باشی اولمش ایدی. بومقامدە ایجابنە کورە اظهار شدت وصولتە مقتدر اولمغلە، فوق العادە ضبط وربطە موفق اولمش ایسەدە، صحتنک عدم مساعدەسی اوزرینە، ١٢٣٠ دە استعفایە مجبور اولوب، ٣١ دە سپاە سلحدار اغالغنە و ٣٤ دە بیوک میرآخورلق منصبنە ومتعاقبا قپودان پاشالق مقامنە نصب اولنمش؛ وآنجق ینە صحتنک عدم مساعدەسندن مکرراً استعفا ایدوب، ٣٧ دە کوتاهیە وقرە حصار سنجاقلرینە نصب اولنمغلە برابر، درسعادت جوارلرندەکی سواحلک محافظەسی دخی عهدەسنە احالە اولنمش؛ و ٣٨ دە درسعادتە جلبلە، یداً بید مهر صدارت عهدەسنە تودیع اولنەرق، طوبخانە حریقندە برقضای ناکهانی‌یە دوچار اولمغلە، بالانفصال، لاجل التداوی ازمیدە عزیمتنە مساعدە بیورلمش؛ و ١٢٣٩ دە ازمیدە ارتحال ایتمشدر.

عبد الله ترمذی { مشاهیر شعرا وخطا. طیندن اولوب، اشعارندە } وصفی تخلص ایدردی. جهانکیرک زماننده هندستانده یاشایوب، حکمدار مشارالیه طرفندن (مشکین کلام) عنوانینه مظهراولمشدی. مرتب دیوانی وبرقاچ منظومەسی واردر. ١٠٣٥ تاریخندە وفات ایدوب، اکرەدە مدفوندر.

عبد الله تیمی { سیر نبی واحوال صحابهٔ کرام حقندە «روضة الابرار» } عنوانلی کتابک مؤلفیدر.

عبد الله الجماعیلی { (ابو محمد — بن احمد الدمشق الصالحی) } مشاهیر علمادن اولوب، فقهدە وعلوم ادبیە ایلە حساب وهیئت وسائر فنوندە ید طولی صاحبی ایدی. ٥٤١ تاریخندە طوغوب، ٦٢٠ دە وفات ایتمشدر. بغدادە وسائر بلادە هجرت ایدوب، عصری مشاهیر علماسندن استفادە ایتمش؛ وعلوم مختلفەدە تصانیف کثیرە براقمشدر. باشلیجە تألیفاتی بروجە آتیدر: فقهدە اون جلددن مرکب «المغنی»، درت جلد اوزرینە «الکافی»، «المقنع»، «العمدة»، «التوابین»، «الرقة والبکاء»، «الهدایة»، «التبیین فی نسب القرشیین»، «الاستبصار فی نسب الانصار»، «قنعة الادیب فی الغریب»، اصول فقهدە «الروضة»، «مختصر العلل»، ایکی جلد اوزرە «البرهان»، «مسئلة العلو»، «الاعتقاد»، «ذم التأویل»، «المتحابین فی الله تعالی»، «فضل العشوراء»، «فضائل العشر»، «ذم الوسواس».

عبد الله خان { ماوراء النهردە حکومت سورن اوزبکلر سلالەسنک } بشنجی حکمداری اولوب، کرجم خانک اوغلی ودولت مذکورەنک مؤسسی اولان شیبک خانک تورونیدر. پدرینک عم زادەسی عبید خانک وفاتندە ٩٤٦ تاریخندە مسند خانی‌یە چیقوب، یالکز آلتی آی اجرای حکومتدن صکرە ٩٤٧ دە وفات ایتمشدر. — سلفی اولان مذکور عبید خانک دخی بعض تواریخدە اسمی عبدالله خان دیە مسطور اولوب، بعض تذکرەلردە بر طاقم اشعاری‌دە منقولدر. («عبید خان» مادەسنە مراجعت.)

عبدالله خان { بودخی ماوراء النهردە حکومت سورن اوزبک خانلرندن } اولوب، اسکندر خان بن جانی‌بیک خانک اوغلیدر. پدرینک وفاتی اوزرینە ٩٩٠ تاریخندە مسند حکمداری‌یە چیقوب، خراسانە تجاوزلە، هراتی طقوز آی محاصرەدن صکرە ٩٩٣ دە ضبط ایتمش؛ واون بش سنەلک حکومتدن صکرە، ١٠٠٥ تاریخندە ٦٦ یاشندە وفات ایتمشدر. شاە عباس صفوی ایلە ومشهور اکبر شاە کورکانی ایلە معاصر بولنمشدر. اوغلی عبد المؤمن خان خلفی اولمشدر.

عبدالله الحزامی { (المولی القاضی محی الدین — بن عبد } الظاهر المصری) مشاهیر ادبا وشعرادن اولوب، فن انشا ومراسلەدە عصرینک فریدی ایدی. ٦٢٠ تاریخندە طوغوب، ٦٩٢ دە قاهرۀ مصردە وفات ایتمشدر. هر بری فصاحت وبلاغتدە برنمونە حکمندە اولان برچوق رسائلی وبعض اشعاری موجوددر. شو ایکی بیت جملۀ اشعارندندر:

ألاليت ليالات مضين رواجع
وهل ماـمضى من سالف الدهر يرجع

ليال موافى كم قطعت بها منى
ولا شك فى ان المواضى تقطع

عبد الله الخلال { (ابو محمد — بن نجم بن شاسى الجذامى السعدى)
مشاهیر فقهاء مالکیه‌دن اولوب، مصرده مذهب مالکیده مرجع خاص وعام ایدی. «الجواهر الثمینة فی مذهب عالم المدینة» عنوانیله فقه مالکیده پك مقبول ومعتبر وامام غزالینك «وجیز»ی ترتیبنده بر تألیف نافعی واردر. مصرده تدریسله مشغول اولوب، دمیاط اهل صلیبك ید ضبطنه کچدیکنده، جهاد نیتیله قصبهٔ مذکوره‌یه عزیمت ایدوب، ٦١٦ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر.

عبد الله الدبوسی { (ابو زید — بن عمر) مشاهیر فقهاء حنفیه‌دن
اولوب، بخارا ایله سمرقند آره‌سنده واقع دبوسیه قصبه‌سندندر. خلاف علمنك واضعیدر. «کتاب الاسرار والتقویم الادلة» عنوانیله بیوك بر کتابی وسائر تألیفات وتعالیق واردر. ٤٣٠ تاریخنده بخاراده وفات ایتمشدر.

عبد الله رامز پاشا { [«رامز پاشا» ماده‌سنه مراجعت.]

عبد الله زهدی { متأخرین خطاطیندن اولوب، حافظ راشد
افندیدن وقاضی عسکر مصطفی افندیدن تلمذ ایتمشدر. بیت الله الحرامك جامه‌سنك یازیلری اونك اولدیغی کبی مکهٔ مکرمه‌ده و مصرده دیکر خطوطی دخی واردر. ١٢٩٣ ده وفات ایتمشدر.

عبد الله السفاح { [«سفاح» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبد الله الشنتری { (ابو محمد — بن محمد بن صارة
البکری) اندلس مشاهیر شعرا وادباسندن اولوب، شنترین قصبه‌سندندر. طالعسز بر آدم اولوب، بعض اوقات تفك شیلر صاتمقله ووراقلق صنعتیله اشتغال ایدرمش؛ وبرچوق سعی وجهددن صکره ولاتدن برینك کتابتنه نائل اولمشدی. ٥١٧ تاریخنده اندلسك مریه قصبه‌سنده وفات ایتمشدر.

عبد الله الشهرزوری { (ابو محمد — بن القاسم المرتضی)
مشاهیر شعرا وعلمادن اولوب، فقه وحدیثده دخی ید طولی صاحبی ایدی. بر خیلی وقت بغدادده اقامت ایدوب، فقه وحدیثله مشغول اولمش؛ وبعده موصله عودت ایدوب، اورانك قاضیلغنه نصب اولنمشیدی. «القصیدة الموصلیة» دینلکله مشهور تصوفه دائر بر قصیده‌سی وسائر اشعاری واردر. ٤٦٥ تاریخنده طوغوب، ٥١١ ده موصلده وفات ایتمشدر.

عبد الله الصالحی { (تقی الدین — بن احمد بن تمام) مشاهیر ادبادن
وفقهاء حنبلیه‌دن اولوب، برچوق اشعاری ومنظوم مکاتباتی واردر.

عبد الله العدوی { (ابو عبد الرحمن — بن محمد) مشاهیر ادبادن
اولوب، نحو ولغتده ید طولی صاحبی ایدی. فراءدن وسائر مشاهیردن اخذ اجازت ایتمشدر. ابن الیزیدی دینمکله دخی معروفدر. باشلیجه تألیفاتی بروجه آتیدر: «کتاب فی غریب القرآن»، «کتاب فی النحو»، «کتاب الوقف والابتداء»، «کتاب اقامة اللسان علی صواب المناطق». مشاهیر نحویوندن فضل بن محمد الزیدینك عمیدر.

عبد الله قطب شاه { هندستانده دکن قطعه‌سنك کاکنده
خطه‌سنده حکم سورن قطب شاهیان سلاله‌سنك آلتنجی حاکمی اولوب، ١٠٦٦ تاریخنده محمد قطب شاهه خلف اولمش؛ وشاهجهانك تحت حمایه‌سنه کیرمش ایسه‌ده، بعده بر خصوصده مخالفت ایتدیکیچون، دهلی دولت تیموریه‌سنك دکن قطعه‌سندکی ممالکنك والیسی بولنان شاهزاده اورنکزیب صاحب ترجمه‌یه قارشی عسکر سوق ایدوب، مرکزی اولان حیدر آبادی ضبط، وعبد الله قطب شاهی عفو دیمکله قیزینی اوغلی سلطان محمده ویرمکه مجبور ایتمش؛ واو تاریخدن اعتباراً قطب شاهیان سلاله‌سی دهلی حکمدارلرینك تحت تابعیتنه کیرمشیدی. ١٠٨٥ تاریخنده وفات ایدوب، اوغلی ابو الحسن خانی اولمشدر.

عبد الله كاتب { (شيخ —) مشاهير خطاطيندن اولوب، هراتليدر.
طول مدت مشهور على شير نوايينك خدمتنده بولنمش؛ و ٨٤٩ ده وفات ايتمشدر.

عبد الله مرواريد { (شهاب الدين بن خواجه شمس الدين) ايران
مشاهير شعرا وخطاطيندن اولوب، پدرى خواجه شمس الدين بعض ملوكك خدمتنده بولنمغله، سفارتله بحرين جانبنه واقع اولان بر سفرندن عودتنده احبا. سنه بر طاقم اينجيلر هديه ايتديكندن، مرواريد لقبيله شهرت بولوب، بو لقب اوغلنه دخى انتقال ايتمشدر. اشعارنده (بيانى) تخلص ايدردى. صاحب ترجمه عبدالله مرواريد اكثر علوم وفنونده يدطولى صاحبى اولوب، حامئ علوم ومعارف اولان سلطان حسين بايقرانك منشيلك خدمتنده بولنەرق، بك چوق انعام واحسانلرينه نائل اولمشيدى. بر آرەلق كوشهٔ انزوايه چكيلەرك، مصحف شريف كتابتيله مشغول اولدقدن صكره، ينه پادشاه مشاراليه الحاح وابرام ايله خدمتنه آلمش؛ ونهايت مبتلا اولديغى علتدن طو. لايى ينه كوشهٔ انزوايه چكيلەرك، پادشاه مشاراليهك وقايعنى نظمه چكمكله مشغول اولمش؛ و ٩٢٢ تاريخنده وفات ايتمشدر. مرتب قصايد وغزليات ديوانى، «مونس الاحباب» عنوانيله رباعياتى، «تاريخ شاه» «تاريخ منظوم»، «خسرو وشيرين» عنوانلريله منظو. مەلرى ومجموعهٔ منشآتى واردر. «خسرووشيرين» ى ناتمامدر. مولانا جامينك:

نوبهاران كه دمد شاخ گلى از گل من
غنچه هايش بود آغشته بخون دل من

غزلنه نظيره اولەرق سويلديكى بر غزلنك مطلعى اولان شو بيت جملهٔ اشعارندندر:

آه كز هركه وفا بود اميد دل من
غير نوميدى ازوهيچ نشد حاصل من

عبد المجيد { [«حافظ لدين الله» مادەسنه مراجعت بيوريله.]

عبد المجيد { («المستعرب فى تعليم رمى البندق» عنوانلى كتابك مؤلفى اولوب،
٦٠٨ تاريخنده وفات ايتمشدر. كتاب مذكورك بر نسخەسى پارس كتبخانەسنده ٧٠٣ رقميله مرقم او. لەرق موجوددر. — «ابن عبدون» مادەسنده مراجعت بيوريله.]

عبد المجيد خان { (سلطان غازى — بن سلطان محمود خان ثانى)
سلاطين عظام عثمانيەنك اوتوز برنجيسى اولوب، حالا رونق افزاى سرير سلطنت و خلافت سلطان عبد الحميد خان ثانى حضرتلرينك پدر بزركوارلريدر. ١٢٣٧ تاريخنده تولد ايدوب، ١٢٥٥ تاريخنده، پدرلرى سلطان محمود خان ثانينك وفاتى اوزرينه، تخت عثمانى يه جلوس ايتمش؛ واو صرەده مصر غائله. سى وسائر غوائل عديده آچلمش ايكن، مجرد تدابير حكيمانه سيله جملەسنى حسن صورتله برطرف ايدەرك، سلطان محمود خان ثانينك باشلامش اولدقلرى اصلا. حاته دوام له، برخيلى نظامات و تنسيقات تأسيس واجراسنه موفق اولمش؛ وعلى الخصوص رشيد پاشا مرحومك دلالتيله گلخانه خط همايوننك قرائتيله اصول ادارهٔ دولته يكى برطريق آچمش؛ وعسكرينى لايقيله تنسيق ايدەرك، اوروپا دولتك دخى امنيت واعتمادينى جلب ايتدكلرندن، روسيەنك تكليفاتنه همان بتون آوروپا دول معظمەسنك اتفاق ومعاونتيله قارشى طورەرق، پارس قونغرەسنده دولت عثمانيەيه نافع صورتده معاهده امضاسنه موفق اولمشلردر. ممالك عثمانيەنك بعض جهتلرنده ظهور ايدن شورشلرك جملەسى دخى كمال موفقيتله برطرف ايديلەرك، زمان سلطنتلرى دولت عثمانيه ايچون حقيقةً برصلح وترقى دورى عداولنه بيلير. غايتله مرحمتلى وخيرات وحسناتى سور برپادشاه اولمغله حرمين شريفينده وممالك عثما. نيەنك هرطرفنده برچوق خيرات ومبراتى موجوددر. يكرمى ايكى بچق سنه يى متجاوز مدت اجراى سلطنتدن صكره، ١٢٧٧ تاريخنده ارتحال ايدوب، سلطان سليم جامع شريفى قربنده تربهٔ مخصوصەسنده دفن اولنمشدر. برادر عاليلرى سلطان عبد العزيز خان خلفلرى اولمشدر.

عبد المحسن { (بن حمود بن عبد المحسن بن امين الدين التنوخى الحلبى) مشا.
هير ادبا وكتابدن اولوب ٥٧٠ تاريخنده طوغمش؛ وتحصيل علم ايچون سياحت ايدوب، الك زياده ادبياته وفن انشايه اختصاص ايتمشيدى. اخبار ونوادرى جامع اولەرق ٢٠ جلددن مركب بر تأليفى، برديوان اشعارى، بر مجموعهٔ منشآتى و «مفتاح الافراح فى امتداد الراح» عنوانيله بركتابى واردر. عزالدين

ایکه منشیلك ووزارت ایتمشدر . خیرات وحسناتی چوقدر. ٦٤٣ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

لله هل یا ملول الی الوصال وصول
ام هل الی سلسبیل من ریق فیك سبیل الخ

ابوالمحسن الصوری { (ابو محمد — بن محمد بن غلبون) مشاهیر ادبا وشعرادن اولوب ، شام دیارنده یاشامش : و ٤١٩ تاریخنده سکسان یاشلرنده وفات ایتمشدر . شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

عندی حدائق شکر غرس جودکم
قدمها عطش فلیسق من غرسا
تدارکوها وفی اغصانها رمق
فلن یعود اخضرار العود انیبسا

عبدالمطلب { (بن هاشم بن عبد مناف بن قصی بن کلاب بن مره بن کعب بن لوی بن غالب بن فهرالقرشی) جد حضرت نبوی اولوب ، حضرت اسماعیل (عم) دن قالمش وملوك جرهم زماننده ناپدید اولمش اولان زمزم قیوسنی کشف وتطهیرایله، ملوك مذکوره‌نك اوراده مدفون خزائنی اعمار کعبه‌یه صرف ایده‌رك، آب زمزمك اداره‌سنی وکعبهٔ معظمه‌نك ریاستنی کندی عهده‌سنه آلمشیدی . اون ایکی اوغلی وآلتی قیزی اولوب ، اولاد ذکورینك اك بیوکی ابو طالب واك کوچکی والد جناب نبوی اولان عبدالله‌در . عبدالله ولادت حضرت نبویدن اول ارتحال ایتمکله، جناب رسول‌الله (صلعم) افندمزی عبدالمطلب کندیسی تحت وصایتنه آلمش ؛ وحضرت مشار الیه سکز یاشنده ایکن عبد المطلب وفات ایدوب ، بووصایت شرفنی اکبر اولادی اولان ابو طالبه ترك ایلمش ایدی .

عبدالمطلب { (بن ربیعه بن الحارث بن عبد المطلب بن هاشم القرشی الهاشمی) عم حضرت نبوی حارث بن عبدالمطلبك تورونی اولوب ، عهد حضرت رسالتپناهیده یتیشمش آدم وبر روایتده چوجق اولدیغی حالده ، اسلامه کلمش؛ ومدینهٔ منوره‌ده ساکن اولوب ، خلافت حضرت فاروق زماننده شامه هجرتله ، دمشقده برخانه بنا ایتدیرمش ؛ ومعاویه زماننده غالبا ٦١ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر . بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر .

عبدالملك بن ابجر { (الکنانی) اسکندرانیوندن صکره اسکندریه‌ده فن طبك تدریسنه متولی اولوب ، عمر بن عبدالعزیز حضرتلرینك مصر والیلکی اثناسنده اسلامه کلمش ؛ ومشار الیهك خلافتنده طبیبی اولمش ایدی . اجرای طبابتده حذاقت ومهارتی وارایدی . قواعد صحیه‌یه دائر بعض اقوالی مشهوردر .

عبدالملك بن رفاعه { (بن خالد بن ثابت الفهمی) ملوك بنی امیه امراسندن اولوب ، ٩٦ تاریخنده ولیدبن عبدالملك طرفندن مصر والیلکنه نصب اولنه‌رق ، اوچ سنه صکره عزل اولنمش ؛ و ١٠٨ ده هشام بن عبدالملك طرفندن ثانیاً مصر والیلکنه نصب اولنه‌رق، وصولنی متعاقباً وفات ایتمشدر . عادل ودیندار بر ذات ایدی .

عبدالملك بن زهر { [ابن زهر وابومروان ماده‌لرینه مراجعت بیوریله .]

عبدالملك بن صالح { (ابو عبدالرحمن — بن علی بن عبدالله بن عباس) خلفای عباسیه‌نك برنجیلری اولان ابوالعباس السفاح وابو جعفر المنصورك عم زاده‌لری اولوب ، هارون‌الرشید زماننده حجاز والیسی اولمش ؛ وخلیفهٔ مشارالیهك عندنده قدر واعتباری برتر اولمشیدی . غایتله عالم وفصیح و بلیغ وشاعر برذات ایدی . بعده اوغلی عبدالرحمن وکاتبی نزد خلیفه‌ده سعایت ایتمکله ، حبس اولنه‌رق ، هارون‌الرشیدك وفاتنه‌دك محبسده قالمش ؛ وخلیفه امین طرفندن سبیلی تخلیه ایله شام والیلکنه نصب اولنمش ؛ وامین ایله مأمون بیننده‌کی اختلافات صره‌سنده رقه‌ده وفات ایتمشدر . شو ایکی بیت محبسده ایکن سویلدیکی اشعار جمله‌سندندر :

لقد سائنی سجنی لفقد احبتی
وأنی فیهم لا أمر ولا أحلی
لقد سرنی عزی بترك لقائهم
وما مشتکی من حجابی ومن ذلی

عبدالملك بن عمر { اندلس ملوکندن برنجی عبدالرحمنك وزیری اولوب ، مشار الیهك اعداسنه قارشی جهد وغیرت ایتمکله ، سلطنتنی تأکید وتأمین ایتمش ؛ و آوروپا

دولته قارشی برچوق محاربه‌لر ایدوب، ممالك اسلامیه حدودینی توسیع ایتمشیدی. بر آره‌لق اشبیلیه وبعده سرقسطه والیسی اولمشیدی. آوروپا تاریخلرنده (مارسیل) اسمیله معروفدر. بر محاربه‌ده کندی اوغلنك قورقوب کوشکلك کوستردیکنی کوره‌رکه، ضرافیله قلبکاهنه اوروب تلف ایتدیکی مرویدر.

عبدالملك بن مروان { (بن الحکم بن العاص بن امیه بن عبد الشمس الاموی) ملوك امویه‌نك بشنجیسی اولوب، پدری مروانك وفاتنده ٦٥ تاریخنده مسند حکومته چکمشدر. حضرت عثمانك خلافته چکدیکی سنه دنیایه کلوب، مشار الیهك شهادتی وقعه‌سنده اون برياشنده اولدیغی حالده، پدری معیتنده وقعه‌ده حاضر بولنمشدر. پدرینك حیاتنده کندیسنه بیعت اولنه‌رق، ممالك اسلامیه‌نك سائر طرفلری عبدالله بن الزبیرك حکمی آلتنده اولدیغی حالده، یالکز شام ومصره حاکم اولمش؛ وبعده حجاج بن یوسف معرفتیله عراق وحجازی دخی ضبط ایله، ابن زبیری قتل ایتدیره‌رك، بتون ممالك اسلامیه‌یی تحت اداره‌سنه آلمش؛ واو وقته دك روم وقبط وسریانی وفارسی لسانلرنده جریان ایدن معاملات قلمیه ودیوانیه‌یی عربی‌یه تحویل ایده‌رك، خط عربی ایله مسکوکات دخی ضرب ایتدیرمش ایدی. یدی سنه یالکز شام ومصرده واون درت سنه بتون ممالك اسلامیه‌ده‌که جمعاً یکرمی برسنه حکومت سوروب، ٨٦ تاریخنده ٦٢ یاشنده وفات ایتمشدر. ابتدای حالنده فقهده‌کی معلوماتیله وزهد وعباداتیله مشهور ایدیسه‌ده، ایش باشنه کلدکدن صکره ظلم واعتسافی اعتیاد ایدوب، علی الخصوص حجاج بن یوسف کبی بر ظالمی عباد اللهك اوزرینه مسلط ایتمشیدی. حتی امر حکومته نائل اولدیغی کندیسنه تبلیغ ایتدکلرنده، الندە مصحف شریف بولنوب، اوقومقده ایکن، « هذا فراق بینی و بینك » دیه‌رك بر طرفه قویدیغی مشهوردر. ملحمجه، قاشلری چاتیق، کوزلری غایتله بیوك، قیللری چوق، آغزی آچیق، دیشلری سیرك وآلتون تل ایله باغلی، نفسی غایتله قوقار بر آدم ایمش. حتی آغزینك قوقوسندن اوکنده اوچشان سینکلر کویا اولورمش اعتقادیله (ابوالذباب) تکنیه اولنوردی. اون یدی اوغلی اولوب، بونلردن دردی یعنی ولید، سلیمان، یزید، وهشام حکومته نائل اولمشلردر. زماننده خیلی یرلر فتح اولنه‌رق، ممالك اسلامیه شرقاً هندستانه وغرباً اندلسه قدر توسع ایتمشیدی.

عبدالملك بن موسی بن نصیر { فاتح اندلس اولان مشهور موسی بن نصیرك اوغلی اولوب، ملوك امویه‌نك اخیری اولان مروان حمارك زماننده و ١٣١ تاریخنده مصر والیلکنه نصب اولنمش؛ ومروان مغلوباً مصره قاچدیغنده، صالح بن علی بن عبدالله العباسی کندیسنی تعقیب وقتل ایده‌رك، صاحب ترجمه‌یی دخی اسیر ایتمش ایدی.

عبدالملك بن نوح { [عبدالملك سامانی ماده‌سنه مراجعت.]

عبدالملك سامانی { سامانیان سلاله‌سندن بو اسمله ایکی حکمدار کلمشدر:

برنجیسی (عبدالملك بن نوح بن نصر بن احمد بن اسماعیل) ملوك مذکوره‌نك بشنجیسی اولوب، ٣٤٣ تاریخنده، پدری نوحك وفاتی اوزرینه تخت موروثنه جلوسله، یدی سنه حکومت سوردکدن صکره، ٣٥٠ تاریخنده چوکان اوینارکن آتندن دوشوب، تلف اولمشدر. زماننده آلپ تکین والیء خراسان اولوب، آل سبکتکین دولتنك تخمی اکلمشدی.

— ایکنجیسی (عبد الملك بن نوح بن منصور بن نوح بن نصر) ملوك مذکوره‌نك طقوزنجیسی واخیری اولوب، برادری نصر مکحول اولدقدن صکره ٣٨٩ ده تخته جلوس ایتمش؛ وخراسانده محمود سبکتکین ایله محاربه ایده‌رك، مغلوب اولمغله، بخارا جانبنه فرار ایتمش؛ وایلك خانك الینه چکوب، اوزکنده کوندریله‌رك، اوراده وفات ایتمش؛ وبونکله آل سامان دولتی پایانه ایرمشدر. مدت حکومتی طقوز آیدر.

عبدالملك سمرقندی { (خواجه —) مشاهیر شعرا وعلمادن اولوب، تیمورلنکك زماننده سمرقندده شیخ الاسلام ایدی. اشعارنده (عصامی) تخلص ایدردی. شو مقطع اونکدر:

دور از تو ندارد خبر خویش عصامی
اکنون که شنیدی خبر ما مرو آخر

عبد المنعم الجیلانی { (حکیم الزمان ابو الفضل بن عمر الغسانی) اندلس مشاهیر اطبا وادباسندن اولوب، طب وحکمتده مهارت تامه‌سی و ادبیات و انشا وشعرده دخی ید طولاسی وار ایدی. صلاح الدین ایوبی زماننده شامه کلوب، پادشاه مشارالیهك پك چوق انعام واحساننه نائل اولمش؛ وحقنده برچوق قصیده‌لر سویلنمشدر. دمشقده بر معاینه خانه آچمشیدی، که وفاتندن صکره اوغلی عبد المؤمن اداره ایتمشدر. باشلیجه آثاری بروجه آتیدر: «دیوان الحکم ومیدان الکلم» منظوم، «دیوان المشوقات الی الملك الاعلا» منظوم، «دیوان ادب السلوك»، «نوادر الوحی»، «کتاب تحریر النظر»، «کتاب سر البلاغة و صنایع البدیع فی فصل الخطاب»، «دیوان المبشرات و القدسیات» که صلاح الدین ایوبینك قدسده‌کی فتوحاتی و فرنکلره قارشی اولان مظفریتلرینی مبیندر، «دیوان الغزل والتشبیب و الموشحات»، «دیوان تشبیهات والغاز ورموز»، «دیوان ترسل ومخاطبات فی معان کثیرة واصناف من الخطب والصدور والادعیة»، «کتاب منادح الممادح»، «روضة المآثر والمفاخر من خصائص الملك الناصر»، «تعالیق فی الطب»، «صفات ادویة مرکبة». ٦٠٠ تاریخندن صکره‌جه وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت جمله اشعارندندر:

من لم یصل عنك فلا تسألن
عنه ولوکان عزیز النفر

وکن فتی لم تدعه حاجة
الی امتحان النفس الانفر

عبد المؤمن { (ابو محمد — بن علی القیسی الکومی) مغربده حکومت سورن موحدین دولتنك مؤسسیدر. تلمسان قربنده کومه قبیله‌سنك تاجره قریه‌سنده بر صاقسیجینك اوغلی اولوب، ٥٠٠ ویا ٤٩٠ تاریخنده طوغمش؛ ومهدی لقبیله ملقب محمد بن تومرتك مریدانی زمره‌سنه داخل اولوب، کیده‌رك برنجی مریدی و وفاتنده جانشینی اولمشیدی. ٤٢٥ تاریخنده ابن تومرتك تهیئه ایتمش اولدیغی عسکرله فتح بلاده باشلایوب، ابتدا وهران و تلمسانی و بعده فاسی و سلا وسته‌یی ضبط ایتدکدن صکره، دولت ملثمینك حکمدار اخیری اولان اسحق بن علی بن یوسف بن تاشفینك حکم سورمکده اولدیغی (مراکش) شهرینی اون آی محاصره ایله، ٥٤٢ ده فتح ایده‌رك، بتون مغرب ممالکنه مالك اولمش؛ و بعده اندلسه دخی کچوب، لیون قرالی آلفونسی مغلوب ایتمشدی. ٥٥٨ تاریخنده مراکشدن سلایه کیدوب، اوراده شدتلی بر مرضه دوچار اوله‌رق، اوتوز اوچ سنه‌لك حکومتدن صکره وفات ایتمشدر. امیر المؤمنین عنوانتی آلمشیدی. اوغلی یوسف خلفی اولمشدر.

عبد المؤمن { بنی حفص ملوکنك اون آلتنجیسیدر. [علاوه‌ده «بنی حفص» ماده‌سنه مراجعت.]

عبد المؤمن خان { ماوراء النهرده حکومت سورن اوزبك خانلرندن اولوب، ١٠٠٥ تاریخنده پدری عبد الله خانه خلف اولمش؛ وبر سنه‌لك حکومتدن صکره مقتولاً وفات ایدوب، خاله‌سنك اوغلی دین محمد خان خلفی اولمش ایسه‌ده، بو دخی هراتده شاه عباس صفوی ایله ایتدیکی محاربه‌ده قتل اولنمشدر.

عبد النبی { یمنده حکومت سورن بنی مهدی ملوکنك اوچنجی وصوك امیری اولوب، ٥٦٠ تاریخلرنده صلاح الدین ایوبینك برادری تورانشاه یمن خطه‌سنی بونك الندن نزع ایتمکله، بو سلاله‌یه ختام ویرمشدر.

عبد الواجد { مشاهیر علما وخطاطیندن اولوب، من اصل مشهدلی اولدیغی حالده قانونی سلطان سلیمان خانك زماننده خراساندن رومه کله‌رك، مظهر انعام حضرت پادشاهی اولمش؛ وکوتاهیه‌ده اسمنه نسبتله (واجدیه) تسمیه اولنان مدرسه‌نك تدریسی کندیسنه توجیه اولنمشدی. «نقایه» کتابنه «واجدیه» عنوانیله بر شرح یازوب، پادشاه مشارالیهه تقدیم ایتمش، و فناری زاده‌نك التماسیله منظوم بر اسطرلاب رساله‌سی دخی یازمش ایدی. ٨٣٨ ده وفات ایتمشدر.

عبد الواحد { مغربده حکومت سورن موحدین ملوکندن آلتنجی و [illegible]ـنك اسمیدر. [«موحدین» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبد الواحد { بنی حفص ملوکنك جدی اولان ابو حفصك اوغلی اولوب، التنجی قرن هجری اواخرنده موحدین نامنه

افريقيه واليسى ايدى. اوغلى ابو زكريا يحيى سلطنته نائل اولوب، بنى حفص ملوكنك برنجيسى اولمشدر.

عبدالواسع { [«جبلى» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

عبدالوهاب { (مولانا —) ايران مشاهير شعرا وعلماسندن اولوب، فن انشاده دخى مهارت تامه‌سى وار ايدى. مشهدده قاضى ايدى. شو بيت جملهٔ اشعارندندر:

جان از لب لعل تو ودل از سر زلفت
جويندهٔ آب حضر وعمر درازست

عبدالوهاب افندى { [«يسنجى زاده» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

عبدالوهاب صابونى { قانونى سلطان سليمان خان دورى مشاهير علما وشعراسندن اولوب، عن اصل همدانلى اولديغى حالده، جانب رومه هجرت ايده‌رك، شام ومصرده امرار اوقات ايتمشدر. معماده مهارتى واردر. «مناقب ملا خداوندكار»، «نواى خروس» و«صراط مستقيم» عنوانلريله اوچ منظومه‌سى وفارسى وتركى اشعارى واردر. شو بيت اونكدر:

آب حيوان لبت بر سر چاه ذقنت
عادتى نيست مكر معجزهٔ آن دهنست

عبدالوهاب مالكى { (بن على البغدادى) مشاهير فقهاء مالكيه‌دن وشعرادن اولوب، بعض قاضيلقلرده بولنمش؛ وبعده مصره رحلت ايدوب، ٤٢٢ تاريخنده اوراده وفات ايتمشدر. «التلقين» عنوانيله صغير الحجم وعظيم النفع بر كتابيله «المعرفة فى شرح الرسالة»، «عيون المسائل»، «النصرة لمذهب مالك»، «كتاب الادلة فى مسائل الخلاف» و«شرح المدونة» عنوانلى تأليفاتى واردر. شو ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

بغداد دار لاهل المال طيبة
وللمفاليس دار الضنك والضيق
ظللت حيران أمشى فى ازقتها
كأنى مصحف فى دار زنديق

عبدخير { (ابو عماره — بن يزيد الهمدانى الخيوانى) صحابه‌دن اولوب، يمنك همدان قبيله‌سندندر. بعده حضرت على (رضه) ك خواص اصحابى زمره‌سنه داخل اولوب، كوفه‌ده ساكن اولمش؛ وبوز يكرمى ياشنى كچكين اولديغى حالده اوراده وفات ايتمشدر. روايت احاديث شريفه‌ده موثوق بر ذات ايدى.

عبد شمس { (بن عبد مناف بن قصى بن كلاب بن مره بن كعب القرشى) هاشمك برادرى وامیه‌نك پدرى اولوب، بنى اميه‌نك جد اعلاسيدر.

عبد كلال { يمنده حكومت سورن ملوك حميريه‌نك اوتوز برنجيسى اولوب، عمرو ذوالاعوادك اوغلى وخلفيدر.

عبدَل { حضر موتده بر قصبه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

عبدل بك { (فراشرلى — ديمكله شهير عبدالله حسنى بك بن خالد بك) محرر فقيرك بيوك برادرى اولوب، جنتمكان سلطان عبدالمجيد خانك جلوسى سنه‌سى يعنى ١٢٥٥ تاريخنده آرناودلغك فراشر قريه‌سنده (كه يانيه ولايتنك اركرى سنجاغنه تابع برمدى قضاسنده طاغلى ناحيه‌سنك مركزيدر) دنيايه كلوب، هنوز اون درت ياشنده ايكن پدرى معيتده عساكر معاونه ايله حدود يونانيه‌ده بولنه‌رق، اسايش زمانلرنده بر مقدار علم دخى تحصيل ايتمش؛ واون سكز ياشنده ايكن، پدرينك وقوع وفاتيله، كثير الافراد بر عائله‌نك رئيسى قالوب، ادارهٔ بيتيه عائله‌سيله اعشار واغنام ورسومات التزام ومأموريتلرنده بولنه‌رق، ايكى سنه صكره والده‌سى دخى وفات ايدنجه، كندندن كوچك بش اركك برادرينك تحصيلنى تأمين ايچون، مسقط رأسنى تركله، يانيه شهرينه نقل خانه ايده‌رك، اوراده امور مأموره‌سيله وادارهٔ بيتيه ايله اشتغال ايله برابر، عربى وفارسى وفرانسزجه ورومجه لسانلرينى ومقدمات فنونى اقشاملرى برادرلريله مذاكره صورتنده تحصيل ايتمش؛ وبرادرلرى اكمال تحصيل ايتدكدن صكره، اوتوز بش ياشنده ايكن تأهل ايتمشدر. حدود يونانيه‌نك تعديلى مسئله‌سى ظهوريله يونان طرفندن بعض تجاوزاته بولنلديغندن، ديكر

رئيسلرينه عمومنك پدری نظريله باقلق عادت اولد-
يغندن، و ذاتاً بر يره هجرت ايدن بر آدمدن بر قوم
تولد ايتمك مسبوق اولميوب، هجرتلر بر رئيسك تحت
رياستنده نقل مكان ايدر بيوك ويا كوچك بر ويا بر
قاچ كروه وقافله صورتنده وقوع بولديغندن، عبرا-
نيلرك دخی حضرت ابراهيم (عم) ك معيتنده اوله‌رق
بو وجهله هجرت ايتمش اولملری محتملدر. هر حالده،
بونلر ابتدا عبرانيلر تسميه اولنوب، فلسطينك شرق
وجنوب جهتلرنده فنيكه‌ليلرك النده بولنان سواحل
بحردن اوزاق اوله‌رق چوله جوار محللرده بر خيلی
وقت عشيرت صورتنده وخيمه نشين اوله‌رق كزوب
طولاشمشلردر. حضرت ابراهيمدن صكره رياستلری
حضرت اسحق (عم)، واونلردن حضرت يعقوب
(عم) ه كچوب، حضرت اسحقك برادری حضرت
اسماعيل (عم) ايسه حجازه داخل اوله‌رق وجرهم
قوميله قاريشه‌رق عرب مستعربه‌نك جد اعلاسی
اولمشدر.

معلوم اولديغی اوزره، حضرت يوسف (عم) ك
مصرده وزارته نائل اولمسی اوزرينه، حضرت يعقوب
ايله ديكر اون اولادی، و بلكه قوم و قبيله‌لری
دخی، مصره انتقال ايده‌رك، اوراده ابتدا معززاً
وبعده محقراً اوچيوز سنه‌يه قريب مدت مكث واقامت
ايتمشلردر. حضرت يعقوبك بر اسمی ده «عبد الله»
معناسيله اسرائيل اولديغندن، نبی مشارالیهدن صكره
عبرانيلر (بنی اسرائيل) نامنی اخذ ايده‌رك، مشار
اليهك اون ايكی اولادينه نسبتله اسباط اثنا عشره
يعنی اون ايكی قبيله‌يه منقسم اولمشلردی. مصرده‌كی
اقامتلرنده اوراده كوردكلری حقارت وحكوميت اثنا-
سنده عبرانيلر اسكی عشيرت عادات و اخلاقنی تدريجاً
غائب ايدوب، من بعد محافظه ايتدكلری تجارت
ايشلرينه وامور صرافيه‌يه قويلمشلردی.

نهايت ميلاد عيسی (عم) دن ١٥٥٠ سنه مقدم
مصرده حضرت موسی (عم) ظهوريله، بنی اسرائيلی
فرعونيلرك ظلم وحقارتندن تخليص، وبحر احمری
تجاوزله ارض مقدسه متوجه اولمش ايسه‌ده، صحرای
تيهده يوللرينی غائب ايدوب، اوراده قرق سنه
قالدقدن، وحضرت موسی ايله برادری هارون (عم)
ارتحال ايتدكدن صكره، رياستلرنده قالان حضرت
يوشع (عم) بنی‌اسرائيلی ارض مقدسه سوقله، ارض
مذكوری اون ايكی سبطه تقسيم ايتمشدر. حضرت
يوشعدن صكره بنی اسرائيل درت يوز سنه‌يه قريب
مدت ابتدا براختيار مجلسی وبعده حكام بنی اسرائيل
ناميله معروف رؤسا معرفتيله اداره اولنوب، نهايت
ميلاددن ١٠٨٠ سنه اول، كنديلرينك طلب وآرزو-
لری وشموئيل نبی (عم) ك توسطيله شاؤل ونام
ديكرله طالوت حكمدارلغه انتخاب اولنمش؛ وطالو-
تدن صكره حضرت داود (عم) وبعده اوغلی حضرت
سليمان (عم) ملك بنی اسرائيل اولوب، حضرت
مشارالیهك زماننده بنی اسرائيل دولتی فراتدن بحر
سفيد وبحر احمر سواحلنه قدر توسع ايتمش؛ وبحراً
دخی قوتلری تزايد ايدوب، هند و يمن وحبشه‌له
تجارت ايده‌رك، اكتساب ثروت وسامان ايتمشلردی.
آنجق بو مكنت وسطوت چوق دوام ايتميوب،
حضرت سليمان (عم) ك ارتحالندن صكره، قبل الميلاد
٩٧٦ تاريخنده بنی اسرائيل ايكی‌يه آيريلوب، يهودا
ايله بنيامين سبطلری حضرت سليمانك اوغلی رحبعمه
صادق قالدقلری حالده، ديكر سبطلر نبی مشارالیهك
رجالندن يوربعامی ملك اتخاذ ايتمشلر؛ وبو وجهله ايكی
كوچك دولت ظهور ايدوب، برنجيسی (يهود)
وايكنجيسی (اسرائيل) دولتی نامنی آلمشدر.

بو ايكی دولت بينلرنده لاينقطع وقوع بولان
محاربه‌لردن ضعفه دوچار اولوب، بو وجهله اوچ بچق
قرندن زياده‌جه دوام ايتدكدن صكره، آثوريلر
حكمداری سلمانصر هجوم ايدوب، ميلاددن ٧١٨
سنه اول اسرائيل دولتنی محو وملكنی ضبط ايتمش؛
و قبل الميلاد ٦٠٦ تاريخنده ملوك مذكوره‌دن
بختنصر ثانی يهود دولتنی دخی مغلوب ايده‌رك، بنی
اسرائيلك بر قسمنی تحت اسارتده بابله نقل، و٥٨٧ ده
قدسی ضبطله بيت مقدسی تخريب ايلمشدر. بو وجهله
بنی اسرائيل بسبتون استقلاللرينی غائب ايدوب،
آثوريلرك تحت تابعيت وحكوميتلرينه كيرمش؛ و بر
بيوك قسملری ٧٠ سنه بابلده اسارت آلتنده قالمشلردر.
اسرائيل دولتنك انقراضندن صكره بنی اسرائيل نامی
اونوديلوب، عبرانيلر، الك زياده بقا بولان يهود
دولتنه نسبتله، يهود و جهود ناميله ياد اولنمغه باشلا-
مشلردی.

ايران شاهی مشهور جهانكير كيخسرو بابلی ضبط
ايتديكنده، اوراده بولنان يهود اسراسنك قدسه

عودتلرینه مساعده ایدوب، ایرانیلرك ایكیوز سنه یه قریب سورن حكملری اثناسنده یهودیلر كندی امور مذهبیه وداخلیه لرنده مختار اولوب، بعده بیوك اسكندرك وبونك وفاتنده ظهورایدن طوائف ملوكك الینه چكه رك، هله بطالسه ایله سلفكیلر آره سنده وقوع بولان محاربانده ایكی آتش آره سنده بولنمغله، میلاددن ١٦٩ سنه مقدم (محابه) عائله سنه منسوب بر قاچ جسور آدمك ریاستیله قیام ایده رك، كسب استقلال ایله، بو عائله دن ابتدا كاهن و بعده ملك نامیله بر رئیس اتخاذ ایتمشلردی. بونلر ١٣٠ سنه قدر حكم سوردكدن صكره، بینلرنده ظهور ایدن اختلافات اوزرینه، رومالیلرك توسطنه مراجعت ایتملریله، نهایت میلاددن ٤٠ سنه مقدم (هرود) اسمنده بری رومالیلرك معاونتیله موقع اقتداره چكمش؛ وبونك زماننده حضرت عیسی (عم) ظهور ایتمشدر. بونك وفاتنده فلسطین بونك درت اوغلی آره سنده منقسم اولمش ایسه ده، درعقب بسبتون رومالیلرك ید ضبطنه چكمشدر.

یهودیلر رومالیلرك حكمی آلتنده دخی راحت طورمیوب، ایكیده برده قیام ایتدكلرندن، بعدالمیلاد ١٣٥ تاریخنده (آدریان) قدسی بیوك بر مقاومتی متعاقب ضبط ایدنجه، اهالیسنك قسم اعظمنی قلیجدن كچیرمش؛ وبقیة السیوف اوله رق قالانلری ده قدسدن طرد واخراج ایتمشدر. او وقتدن بری یهودیلر بردها بر هیئت مجتمعه صورتنده یاشامغه مقتدر اوله میوب، دنیانك همان هر طرفنه طاغلمشلردر. خرستیانلغك تعصب زمانلرنده انواع محن ومشاق وحقاراته دوچار اولدقلری وخصوصیله انكیزیسیون محاكم ابلیسانه لرندن قال وقلمه كلز اذا وجفالر كوردكلری حالده، آوروپا مورخلرینك دخی تحت تصدیقنده اولدیغی اوزره، ظهور اسلامدن صكره ممالك اسلامیه ده بولنانلری آیین مذهبیلرینی اجرایه وتجارتله اشتغاله حر اولدقدن بشقه، حكومات طرفندن حمایه اولنه رق، بیوك مناصبه دخی نائل اولمشلردر. حكمت وفلسفه وطبابت كبی علومله خلفای عباسیه وسائر دول اسلامیه زمانلرنده كسب شهرت ایدن وخلفا وملوك عندنده پك بیوك قدر واعتباره نائل اولان اعاظم علمانك برخیلیسی یهودی بولنمش؛ وبونلر دخی مسلم اولان فن آرقداشلرینك نائل اولدقلری حرمت وتعظیم عمومی یه مظهر اولمشلردر. بونلرك چوغی لسان عربیده تدریس وتدرس ایدوب، اكثر تألیفاتی عربی اوله رق یازمشلرسه ده، لسان عبرانیده یازانلری دخی واردر. یقین زمانلرده خرستیان ممالكنده یعنی آوروپاده دخی نائل حریت اولوب، كرك تجارت وامور صرافیه ده وكرك علوم وفنونده ایچلرندن پك چوق مشهور ومقتدر آدملر ظهور ایتمشدر. الیوم بتون كرهٔ ارضك ثروت موجوده سنك بر ثلثی یهودیلرك النده بولندیغی مظنوندر.

بو كونكی كونده كرهٔ ارضك هر طرفنده واك زیاده روسیه و اوستریا وآلمانیه ایله آفریقانك شمالنده وممالك عثمانیه ده موجود یهودیلر ١٨ ملیونه قریب تخمین اولنمقده اولوب، قدسدن تفرقلری زماننده مقدارلری بوندن پك دون بولنمش اوله جغی شبهه سز اولدیغندن، او وقتدن بری، كوردكلری تضییقات وتحقیراته برابر پك چوق تكثر ایتمش اولدقلری آكلاشیلیور. بونلر كندیلرینه مخصوص ومنحصر دینلرینی محافظه دكی تعصبلری جهتیله، ایچلرنده بولندقلری سائر اقوام وامم ایله اختلاطدن اجتناب ایتملری سایه سنده، ذریتلرینی واخلاق وعاداتلرینی محافظه ایتمشلرسه ده، لسانلرینی محافظه ایده میوب، هر بولندقلری یرك لسانیله تكلم ایتمكده در. (بو جهتلرده ساكن اولانلرینك سویلدكلری و بین العوام یهودیجه دینلن لسانك ایسه اسپانیولجه اولدیغی وكندیلرینك اسپانیادن طرد واخراجلرنده ممالك عثمانیه یه هجرت والتجا ایتمش اولدقلری معلومدر.)

هر قوم وامتك برنجی علامت فارقه سی لسان اولدیغندن، ویهودیلر لسان عبرانی یی چوقدن غائب وفراموش ایدوب، یالكز توراتی بو لسانده تلاوت ایتدكلرندن، كندیلرینه بو كونكی كونده عبرانی دینمك پك ده طوغری اوله ماز. بو سببه مبنیدر، كه اسكی عبرانیلرك احفادی اولدقلری معلوم اولدیغی حالده، بو كونكی كونده مجرد مذهبلری مناسبتیله یهودی واسرائیلی دینلوب، آرتق عبرانی اسمی (لاتین) اسمی كبی بر امت منقرضه نك اسم قدیمی حكمنه كچمشدر. هله مذهبی تبدیل ایدن بر یهودیده یهودیلكدن هیچ برشی قالماز. وینه بو سببه مبنیدر، كه «عبرانیلر» عنوانی آلتنده باشلادیغمز بو مقاله یی ده یهودیلر ذكریله اكمال ایدیورز.

لسان عبرانی‌یه گلنجه، هر نه قدر کلدانیلر وسریا-
نیلر وآثوریلر دها قدیم اولوب، عبرانیلر کلدانیلردن تشعب ایتمشلرسه‌ده، السنهٔ سائرهٔ مذکوره‌ده اسکی آثار مفقود اولوب، السنهٔ سامیه‌ده محرر کتابلرك اك اسکیلری لسان عبرانیده‌کی کتب مقدسه اولدیغندن، لسان عبرانی الیوم معلوم اولان السنهٔ سامیه‌نك اك قدیمی عد اولنه‌بیلیر. لسان عبرانی دخی عصره گوره آز چوق تخلف ایدوب، بو لسانده موجود کتب آره‌سنده آزچوق فرق گورلمکده‌در. لسان عبرانینك لسان عربی ایله اولان قرابت ومشابهتی پك شایان دقت اولوب، لغات عربیه وعبرانیه‌نك اصل واساسلری جزئی بر تلفظ تخلفیله مشترك اولدیغی گبی، فعللرك تصریفاتی واواب مزیده‌لری دخی همان بر طرزده‌در. یالکز لسان عربی تصریفات وابوابجه دها واسعدر. ضمائر دخی ایکی لسانده همان مشترك گبیدر. لسان عربی‌یی بحق اوکرنوب کهنه‌نه واقف اولمق ایسته‌ینلرك عبرانی و سریانی لسانلرینی‌ده تحصیله احتیاجلری درکاردر، وذاتاً عربی بیلدکدن صکره بو ایکی لسان مشابهت فوق العاده‌لری جهتیله پك قولای اوکرنیله‌بیلیر. آوروپانك بتون پایتختلرنده ومرکز معارف اولان بیوك شهرلرنده اوته‌دن بری لسان عبرانی تدریس وتدرس اولنمقده‌در. بو لسانده کتب مقدسه ایله اسکیدن قالمه بعض تواریخ وسائره‌دن بشقه، قرون وسطاده یازلمش علوم وفنونه وحکمت وفلسفه وطبه دائر بر خیلی کتابلر بولنیور. خطی عربی گبی صاغدن صوله اولوب، حروف مقطعه ایله یازیلیر؛ وحرفلری ابجد ترتیبیله قرشت ترکیبنك نهایتنه قدر اولان حروفدن عبارتدر.

یهود واسرائیل دولتلرنده حکم سورن ملوکك اسامیسیله ابتدای حکومتلری تواریخی دخی بروجه آتیدر:

یهود دولتی

	قبل المیلاد	یوم (یوآطام)	٧٥٦
رحبعم	٩٧٦	احاز	٧٣٧
ابیام	٩٥٩	حازقیا	٧٢٦
یوشافاط	٩١٥	مناشا	٦٩٧
یروم	٨٩١	امون	٦٤٢
احزیا	٨٨٤	یوشیا	٦٤٠
عثلیا	٨٨٣	یهوحاز	٦٠٩
یواش	٨٧٧	یویاقیم	٦٠٨
اموصیا	٨٣٧	یوناخیر	٥٩٨
عوزیا	٨٠٨	صدقیا	٥٩٧ الی ٥٧٧

اسرائیل دولتی

یوربعام	٩٦٢	یواش	٨٣٢
ناداب	٩٤٣	یهواش	٨١٧
بعشا	٩١٩	یوربعام ثانی	٧٧٦
الا	٩١٨	زحریا	٧٦٧
زامری	٩١٨	شالوم	٧٦٦
عمری	٩٠٧	منحیم	٨٥٤
احاب	٨٨٨	فقاحیا	٧٥٣
احزیا	٨٨٧	فقاح	٧٣٦
یروم	٨٧٦	هوشع	٧١٨
یاهو	٨٤٨		

عبرت { (محمد — افندی) متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، بروسه‌لیدر. } مملکتنده محکمه کاتبی ایکن حجازه و بغداده سیاحت ایدوب، بعدالعوده ١٢٦١ ده وفات ایتمشدر. شو بیت بر نعتندندر:

نیاز عاجزانهم حضرتکدن یوز سورهم هردم
غبار پایکه ویر ذره رخصت یا رسول‌الله

عَبره { یمنده زبید ایله عدن آره‌سنده وسا- حل بحر قربنده بر قصبه اولدیغنی } یاقوت حموی بیان ایدیور.

عبس { (یاخود عابس الغفاری) صحابه‌دن اولوب، شامه نازل اولمشیدی. اهل } کوفه‌دن برقاچ ذات کندیسندن احادیث شریفه روایت ایتمشلردر.

عَبَقر { یمنك غیر معلوم بر محلنده بولنمش بر شهر قدیم اولوب، جنلرله مسکون } بولنمش اولدیغنه ذاهب اولانلر واردر. وقتیله بو شهرده نسج ایدیله گلمش غایتله نفیس ومصنع بعض اقمشه‌یه دخی عبقری دیرلر.

عَبله { اندلسده غرناطه ایله مریه آره‌سند[ه] بر قصبه اولوب، بعض علمای اسلامك } مسقط رأسی بولنمشدر.

عبله { اصحاب معلقاتدن عنتره بن شدادك معشوقه‌سی شاعره بر قیز اولوب، شا- } عر مشارالیهك اشعارنده یاد اولندقدن بشقه، کندیسنك دخی بعض اشعاری منقولدر.

عُبید { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب اك مشهورلری بروجه آتیدر: (اب- } زمره عبید بن ارقم البلوی) که تحت الشجره ورضوان بیعتلرنده حاضر بولنوب، بعده مصرده ساکن اولمش ومعاویه بن حدیج معیتنده مغرب غزاسنه گیدوب افریقیه‌ده وفات ایتمش؛ وقیروان قربنده دفن اولنوب

اوستنده طوپراغك تسویه‌سیله مزارینك نابدید اولمسنی وصیت ایلمش ایدی . بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر . کنیه‌سیله دها معروفدر . — (عبید بن اوس الانصاری الظفری) که بدر غزاسنده حاضر بولنوب، عقیل بن ابی طالبی وبر روایتده حضرت عباس (رضه) ایله نوفلی دخی اسیر طوتان بوذاتدر. بونك اوزرینه جانب نبویدن (مقرن) لقبیله تلقیب بیورلمشیدی . — (عبید بن التیهان الاوسی الانصاری) که ابو هیثم بن التیهانك برادری اولوب، عقبه وقعه‌سی کیجه‌سی بیعت ایدن یتمش صحابه‌نك بریدر . بدر غزاسنده حاضر بولنوب، بر روایتده احد وقعه‌سنده عکرمه بن ابی جهل بدیله وبر روایتده صفین محاربه‌سنده معیت حضرت مرتضویده شهید اولمشدر . — (ابو جهم عبید بن خدیفة القرشی العدوی) که فتح مکه سنه‌سی اسلامه کلمشدر. اووقت خیلی یاشلی اولوب، قریشك اك عقلی اختیارلرندن ایدی. انسابه وقوف ومعلوماتی وار ایدی. بعده دخی خیلی وقت معمر اولوب، حضرت عثمان (رضه) ی دفن ایدنلردن بولنمش؛ وبرروایتده معاویه زماننده وفات ایتمش؛ بر روایتده‌ده کعبه‌نك عبدالله بن زبیر (رضهما) طرفندن تجدید بناسنی دخی کورمشدر. جاهلیتده‌کی تعمیرینی‌ده کورمش ایدی. — (عبید بن خالد السلمی) که بعده کوفه‌ده ساکن اولمش؛ وصفین محاربه‌سنده معیت حضرت مرتضویده بولنمشدر. — (ابو عامر عبید بن سلیم بن حضار الاشعری) که موسی الاشعرینك عمی اولوب، کبار صحابه‌دن ایدی. حنین غزاسنی متعاقب جانب نبویدن اوطاسه چکیلنلرك تعقیبنه مأمور اولوب، وقوع بولان محاربه‌ده شهید اولمش؛ ومعیتنده بولنان یکنی موسی الاشعری حضرتلری انتقامنی آلمشدر. — (عبید بن عازب الانصاری) که برادری براء ایله برابر کافهٔ محاربات واقعه‌ده معیت حضرت مرتضویده بولنمشلردر.

عبیدالله { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، اك معروفلری بر وجه آتیدر : (عبیدالله بن الحارث بن نوفل بن الحارث بن عبدالمطلب القرشی الهاشمی) که بیه لقبیله ملقب عبدالله بن الحارثك برادریدر. — (عبیدالله بن العباس بن عبدالمطلب) مادهٔ مخصوصنه مراجعت . — (عبیدالله بن عدی القرشی النوفلی) که عهد حضرت نبویده طوغوب، ولید بن عبدالملك زماننده وفات ایتمشدر . مدینه‌ده خانه‌سی حضرت علی (رضه) افندمزك خانه‌سنه متصل ایدی. حضرت عمر وعثمان (رضهما) دن روایت ایتمشدر. — (عبیدالله بن عمر بن الخطاب) مادهٔ مخصوصه‌سنه مراجعت بیوریله.

عبیدالله { (شیخ — افندی) هکاری جهتنده کثرت مریدان ونفوذیله شهرت بولمش کرد مشایخندن اولوب، قرن سابق اواخرنده ایرانه قارشی ارمیه کولی اطرافنده‌کی کردلره قیام ایتدیره‌رك، بر سنه‌دن زیاده دولت مشار الیهایی اشغال ایتمش؛ وبعده جانب دولت عثمانیه‌دن مدینهٔ منوره‌ده اقامته مأمور اولوب، چوق کچمه‌دن اوراده وفات ایتمشدر.

عبیدالله احرار { مشاهیر مشایخدن اولوب، خراسانلیدر . علی شیر نوایینك بوذات حقنده حسن ظن بلیغی وار ایدی . مولانا عبدالرحمن جامی دخی کندیلرندن اخذ طریقت ایتمشیدی . ۸۹۶ ده ارتحال ایدوب، سمرقندده مدفوندر.

عبیدالله بن جبریل { (ابوسعید —) مشاهیر اطبای عربدن اولوب، نصرانی المذهب ایدی. طبده وسعت معلوماتی واجرای طبابتده مهارت فوق العاده‌سی وار ایدی. میافارقینده مقیم اولوب، معاصری اولان ابن بطلان ایله صحبت ومودتی وار ایدی. ٤٥٠ تاریخندن صکره‌جه وفات ایتمشدر. برچوق تألیفاتی اولوب، باشلیجه‌لری بروجه آتیدر: «مقالة فی الاختلاف بین الالبان»، «مناقب الاطباء»، «الروضة الطبية» که استاد ابوالحسن محمد بن علی نامنه یازمشدر، «کتاب التوصل الی حفظ التناسل»، «رسالة الی الاستاذ ابی طاهر بن عبدالباقی المعروف بابن قطرمين جواباً عن مسئلة فی الطهارة ووجوبها»، «رسالة فی بیان وجوب حرکة النفس»، «کتاب نوادر المسائل مقتضبة من علم الاوائل فی الطب»، «کتاب تذکرة الحاضر وزاد المسافر»، «کتاب الخاص فی علم الخواص»، «کتاب طبایع الحیوان وخواصها ومنافع اعضائها» که امیر نصیر الدوله نامنه یازمشدر.

عبیدالله بن زیاد { (ابوسفیان بن حربك ولد نامشروعی اولان سالف

الترجه (زیاد بن ابیه)ك اوغلی اولوب، یزید پلیدك زماننده كوفه والیسی ایدی. حضرت امام حسین (رضه) افندمز، كوفه‌لیلرك اشعاری اوزرینه، عراقه متوجه اولدقده، عسكرله مقابله‌یه مأمور اولوب، حضرت امامی خاندان نبوی‌یه منسوب اقربا واهل وعیالیله صحرای كربلاده صیقیشدیروب، اك نهایت صولرینی دخی كسه‌رك، قیامته قدر اونودلمیه‌جق بر صورت فجیعه‌ده شهید ایدن عسكرك قائدی بو خبیث اولوب، سر مقطوع جناب امامی حضورینه كتیردكلرنده، الندهكی دكنكله مبارك دیشنه اورمق كبی بر معاملهٔ بی‌ادبانه‌ده دخی بولنمغله، الی آخر الدوران نامنك لعنتله یاد اولنمسنی داعی اولمشدر. وقعهٔ دلسوز كربلا ٦١ تاریخ هجریسنده وقوع بولوب، آلتی سنه صكره عبدالملك بن مروان زماننده عبیدالله كوفه‌یی مشهور مختارك الندن ضبط ایتمكه كوندریله‌رك، شهری یغما ایتمكده ایكن، مختارك عونه سندن مالك بن الاشتر یتیشوب عسكرینی مغلوب وپریشان وكندیسنی قتل ایده‌رك، سر مقطوعنی مختاره كوندرمشدی.

عبیدالله بن العباس {(بن عبدالمطلب الهاشمی (القرشی) عم پاك حضرت رسالتپناهی حضرت عباس (رضه)ك اوغلی اولوب، حضرت عبدالله (رضه)دن بر یاش كوچك ایدی. فخر كائنات (صلعم) افندمزه واصل اولوب، چوجق ایكن احیاناً بیوك برادریله برابر جانب نبویدن خانفیكز اول كله‌بیله‌جك دیه دعوت بیورلمغله، قوشه‌رق مبارك قوجاقلرینه آتلدقلری مرویدر. والده‌سی ام الفضل لبابة الكبری بنت الحارثدر. كنیه‌سی ابو محمددر. بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. جود وكرمده شهرتی واردر. حضرت علی (رضه) افندمز خلافتلرنده كندیسنی یمن والیلكنه و٣٦ و٣٧ سنه‌لرنده امیر الحاجلكه نصب بیورمشلردی. حضرت مرتضانك شهادتلری وقوعنه‌دك یمن والیلكنده قالوب، بعده معاویه طرفندن بسر بن ارطاة یمنده‌كی طرفداران جناب مرتضوینك قتلنه مأموراً اعزام اولندقده، جناب عبیدالله چكلمش ایسه‌ده، بسر بن ارطاة شامه عودت ایدنجه، كندیسی ده یمنه رجوع ایلمش؛ ومرقوم بسر، ترجمهٔ حالی صره‌سنده مذكور اولدیغی اوزره، ایكی صبی اولادینی غدراً قتل ایتمشدر. هر كون بر قیون كسدیرمك عادتی اولوب، برادری عبدالله بو اسرافدن منع ایتمك ایستمشلر ایسه‌ده، دیكلمیوب، اوغللرینك شهادتندن صكره هر كون ایكی قیون كسدیرمكه باشلامشیدی. مدینهٔ منوره‌یه واردقلرنده حضرت عبدالله علم وفضلیله وجناب عبیدالله سخا وكرمیله هر كسك انظار دقتنی جلب ایدرلر ایدی. سخاوتی حقنده پك چوق نوادر منقولدر. یزید بن معاویه زماننده ویر روایتده بعده ٨٧ تاریخنده مدینه‌ده ارتحال ایتمشدر.

عبیدالله بن عمر {(ابو عیسی — بن الخطاب العدولی القرشی) حضرت فاروق اعظمك اولادندن اولوب، حضرت عبدالله بن عمر (رضهما)دن كوچكدر. پدری شهید اولدقده، صاحب ترجمه قتلنه ذی مدخل اولان هرمزان ایله جفینه‌یی بولوب، قتل ایتدكدن صكره، هرمزانك قیزینی دخی اولدیرمش اولمغله، خلیفه‌نك انتخابنه‌دك جانب فاروقیدن توكیل بیورلمش اولان صهیب عمرو بن العاصی كوندره‌رك، كندیسنی توقیف ایتدیرمش؛ وحضرت عثمان مسند خلافته كچنجه، صهیب عبیداللهی حضرت مشارالیهه تسلیم ایتمش؛ وحضرت عثمان: اسلامده حكم شریعته مخالف حركتده بولنان بو آدمه نه یاپه‌یم؟ دیه استشاره ایتدیكنده، طائفهٔ مهاجرین قصاصاً قتلنی تنسیب ایتمشلر ایسه‌ده، عمرو بن العاص قالقوب «دون عمر قتل اولندی، بو كون اوغلی قتل اولنسون، هرمزان ایله جفینه اكسیك اولسون» دیمكله، حضرت عثمان عفو ایتمش؛ وخلافت ذی النورینده سربست قالوب، نوبت خلافت حضرت كراره كلنجه، عبیدالله بن عمر حقنده حكم شریعتك اجراسنه قیام بیوردقلرندن، عبیدالله معاویه‌نك یاننه قاچمش؛ وصفین محاربه‌سنده معاویه‌نك معیتنده بولنوب، بو وقعه‌ده ویا بر روایتده عمار بن یاسر (رضه) بدیله قتل اولنمشدر. نعشنی زوجه‌سی بحریه بنت هانی الشیبانی آلوب دفن ایتمش؛ واوستنده‌كی قلیج پدرینك قلیجی اولمغله، معاویه طرفندن اشترا اولنه‌رق، برادری حضرت عبدالله (رضه)ه كوندرلمش ایدی.

عبیدالله بن مسعود {(ابو عبدالله — بن عبدالله بن عتبه بن مسعود الهذلی) مدینهٔ منوره‌ده ظهور ایدن فقهاء سبعه‌نك بری وكبار تابعیندن اولوب، صحابه‌دن ابن مسعود حضرتلرینك برادری عتبه‌نك تورونیدر.

ابن عباس، ابوهریره وام‌المؤمنین عایشه (رضهم) حضراتیله وسائر بر چوق صحابه ایله کوروشوب، کندیلرندن روایت احادیث شریفه ایتمشدر. فقه وحدیثده علمی وزهد وتقوی وادبی پك زیاده ایدی. عمر بن عبدالعزیز حضرتلری بوذاتك صحبتنه پك مائل ومنهمك اولوب، صحبت ونصیحتندن پك چوق استفاده اولندیغنی هر وقت سویلرمش. ۱۰۲ تاریخنده مدینه‌ده ارتحال ایتمشدر. شعر وادبیاتدن دخی بهره‌سی اولوب، شوبرایکی بیت جمله اشعارندندر:

شفقت القلب ثم ذرت فیه
هواك فلیم فالتام الفطور
تغلغل حب عثمة فی فؤادی
فبادیه مع الخافی یسیر
تغلغل حیث لم یبلغ شراب
ولا حزن ولم یبلغ سرور

عبیدالله بن المظفر { («ابو الحکم مغربی» ماده‌سنه مراجعت.)

عبیدالله بن المهدی { خلفاء عباسیه‌نك اوچنجیسی اولان

مهدی بن منصورك اوغلی وخلیفه هادی ایله هارون الرشیدك برادری اولوب، ۱۷۸ تاریخنده مصر والیلکنه نصب اولنمش؛ واون آی اجرای ولایتدن صکره ۱۷۸ده عزل اولنه‌رق، ۱۸۱ده ثانیاً والئ مصر اولوب، بودفعه یالکز ایکی آی والیلك ایتمشدر. تاریخ وفاتی معلوم اوله‌مدی.

عبیدالله چلبی { اوننجی قرن هجری عثمانلی علماسندن وزمرۀ قضاتدن

اولوب، ۹۳۶ تاریخنده حلب قاضیسی ایکن وفات ایتمشدر. نهایت درجه‌ده سخی ومحسن برذات اولوب، پك زنکین اولدیغی حالده، سخاوتی سائقه‌سیله دیوندن قورتله‌مازمش. اون بیك جلدی متجاوز کتب نفیسه جمع ایتمش اولدیغی مرویدر. قصیدۀ برده‌یه کوزل برشرحی واردر.

عبیدالله طاهری { (ابواحمد — بن عبدالله بن طاهر) مأمون

خلیفه‌نك اعاظم رجالندن مشهور طاهر ذوالیمینینك طورونی اولوب، عالم وادیب وشاعر بر ذات اولمغله، برقاچ تألیفی ومرتب دیوان اشعاری واردر. ابتدا برادری محمد بن عبدالله‌ه وکالةً وبعده اصالةً بغداد شرطه‌سی امارتنده بولنمشدر. بنی طاهرك اخیری اولوب، بونك وفاتیله بو خاندان منقرض اولمشدر.

۲۲۳ تاریخنده طوغوب، ۳۰۰ تاریخنده وفات ایتمشدر. باشلیجه تألیفاتی بر وجه آتیدر: «کتاب الاشارة فی اخبار الشعراء»، «کتاب الرسالة فی السیاسة الملوکیة»، «کتاب المراسلات لعبدالله بن المعتز»، «کتاب البراعة والفصاحة». شو ایکی بیت جملۀ اشعارندندر:

ان الامیر هو الذی — یضحی امیراً یوم عزله
ان زال سلطان الولاء — یقلم یزل سلطان فضله

عبیدالله مهدی { مغربده ظهور ایدوب بعده مصرده حکومت

سورن دولت فاطمیه‌نك مؤسسی اولوب، امام جعفر صادق حضرتلرینك نسلندن وسادات حسینیه‌دن اولمق ادعاسنده بولنیوردی. کویا باباسیله جدی واونك باباسی خلفای عباسیه‌دن قاچوب، تواری ایتمش، وبشقه نامله یاشامشلردی. کندیسی ۲۵۹ تاریخنده شامك سلمیه قصبه‌سنده طوغوب، بعده وقوع بولان ادعاسی اوزرینه، اوغلی محمد نزارله برابر مصره واورادن مغربه قاچمش؛ وسجلماسه‌ده ابوعبدالله شیعی اسمنده بری بونك نامنه خلق بیعته دعوت ایتمکه باشلامغله، اوراده حکم سورن بنی مدرار ملوکنك اخیری الیسع عبیدالله مهدی‌یی اوغلیله برابر حبس ایتمش؛ وآنجق ابوعبدالله شیعی جمع ایتدیکی عسکرله الیسعه غلبه چاله‌رق، کندیسنی تلف ایتمکله، صاحب ترجمه‌یی حبسدن بالاخراج، مسند حکومته اقعاد ایده‌رك، ۲۹۷ ده اجرای حکومته باشلامش؛ وممالکنی توسیع ایله بتون مغرب وافریقیه‌یی ضبط وتابعیت عباسیه‌دن اخراج ایتدکدن صکره، مرقوم ابوعبدالله شیعی‌یی وبرادرینی قتل ایله، قیروان قربنده مهدیه‌یی بنا و پایتخت اتخاذ ایده‌رك، امیر المؤمنین عنوانیله خلافت دعواسنده بولنمش؛ واوغلی محمد نزاری عسکرله شرقه طوغری کوندروب، دولت عباسیه عسکریله خیلی محاربه‌لر ایده‌رك، اسکندریه‌یی ومصرك دیکر بعض یرلرینی دخی ضبط ایتمشدی. ۲۴ سنه اجرای حکومتدن صکره ۳۲۲ تاریخنده، ۶۳ یاشنده اولدیغی حالده، مهدیه‌ده وفات ایتمشدر. تأسیس ایتدیکی دولت حقنده «فاطمیون» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.

عبیدخان { ماوراء النهرده حکومت سورن اوزبکان سلاله‌سنك دردنجی

حکمداری اولوب، دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولان

شاهی بكك برادری محمود سلطانك اوغلیدر. ٩٢٩ تاریخنده عم زاده‌سنك اوغلی ابوسعید خانك وفاتی اوزرینه، تخت موروثنه جلوس ایدوب، ٤٧ سنه حكومت سورمش؛ ودفعاتله خراسانه سوق عسكر ایدوب، ملوك صفویه ایله جنكلر ایده‌رك، هراتی ضبط ایتمشدی. شجیع ومقتدر بر حكمدار ایدی.

عبید زاكانی { مشاهیر شعرای ایراندن اولوب، لطائف وهزلیات وهجویاتیله شهرت بولمشدر. عن اصل قزوین جوارنده زاكان قریه‌سندن اولوب، شیرازده نشوونما بولمش؛ وشاه ابواسحقه انتساب ایتمش ایدی. ابتدای حالنده شیراز مدارسنده تدریس وتدرسله مشغول اولوب، شاه ابواسحق نامنه معانی وبیانه متعلق بركتاب وبر قصیده ترتیب ایتمشدر.

سلمان ساوجی ایله وجهان خاتونله وسائر شعرای معاصرینیله ملاطفه ومشاعره‌لری چوقدر. «عبیدیه» عنوانلی برمنظومه‌سی برقاچ سنه اول ناجی مرحوم معرفتیله شهرمزده طبع ونشر اولنمشدی.

عُبیده { (ابوحارث ویاابومعاویه ــــ بن الحارث بن المطلب بن عبدمناف بن قصی القرشی المطلبی) قدمای صحابه‌دن اولوب، فخر كائنات (صلم) افندمزك دار الارقمه دخوللرندن اول ابوسلمه بن عبدالاسد وعبدالله بن الارقم ایله برابر اسلامه كلوب، برادرلری طفیل وحصین ایله برلكده مدینه‌یه هجرت ایتمشیدی. حضرت رسول‌الله (صلم) افندمزدن سناً اون یاش بیوك ایدی. نزد حضرت نبویده قدر واعتباری پك بیوك ایدی. هجرت نبویه‌نك برنجی سنه‌سی ایلك ترتیب بیوریلان لوا بوذاتك تحت ریاستنده وصرف مهاجریندن مركب ایدی. بوسفرده صاحب ترجه ابوسفیان بن حربك تحت ریاستنده بولنان كفار قریشله حرب ایدوب، غالب كلمشیدی. بعده بدر غزاسنده بولنوب، بو محاربه‌ده آیاغی قطع اولنمغله، عودتنده صفراء نام محلده متأثراً وفات ایتمشدر. غزای مذكورده بولنانلرك الك مسنی اولدیغی مروی اولوب، ٦٣ یاشنده ارتحال ایتمشدر.

عبیده { (بنت ابی كلاب) قرن اول ولیاتندن عالمه وصالحه برخاتون اولوب، بصره‌لیدر. مالك بن دینار حضرتلریله صحبت ایتمشدر. كندیلرینی حضرت رابعة العدویه‌یه ترجیح ایدرلرمش.

عبیدی { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، ادرنه‌لیدر. سلطان سلیمان خانه تقدیم ایتدیكی بر قصیده اوزرینه دعا كوانق وظیفه‌سنه نائل اولمشیدی. ٩٨٠ تاریخنده وفات ایتمشدر. متین اشعاری واردر. شو بیت او جمله‌دندر:

طاغلر طاشلر یارلدی ایتدیكم فریاددن
ظالم طاش یارمه‌ده قالمز بنم فرهاددن

عتاب { (بن اسید بن ابی العیص بن امیه بن عبدالشمس القرشی الاموی) صحابه‌دن اولوب، فتح مكه كونی اسلامه كلمش؛ وبعدالفتح جانب نبویدن مكه والیلكنده استخدام اولنوب، اوسنه یعنی سكزنجی سال هجری حجی بوذاتك تحت ریاستنده اجرا اولنمش؛ وسنهٔ مذكوره‌ده مشركلر دخی عادتلری اوزره ایفای حج ایتمشلردی. صاحب ترجه اسلامه كلدیكنده یكرمی یاشلرینی متجاوز اولوب، ارتحال حضرت نبویه‌یه دك مكه والیلكنده قالمش؛ وحضرت ابابكر (رضه) جانبندن دخی ابقا اولنه‌رق، خلیفهٔ مشارالیهك ارتحالی خبری مكه‌یه واصل اولمازدن اول وفات ایتمش، واو كون دفن اولنمشدی. ــــ (عتاب بن سلیم القرشی التیمی) دخی صحابه‌دن اولوب، فتح مكه كونی اسلامه كلمش؛ ویمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر.

عتابه { جعفر برمكینك والده‌سی اولوب، اوغلی وبتون خاندانی هارون الرشیدك غضبنه مظهر اولدقدن صكره، بوخاتون برحیات قالوب، خیلی وقت فقر وضرورت ایچنده یشامشدر. عالمه وادیبه بر قادین اولوب، شو بر ایكی بیت كندی حالنه مناسب اوله‌رق انشاد ایتدیكی اشماردندر:

لا تحسبن الموت موت البلا
لكنما الموت سؤال الرجال
كلاهما موت ولكن ذا
اشد من ذاك لذل السؤال

عِتابی { ایران شعراسندن وعن اصل تكلو تركاویماغندن اولوب، (ری) ده نشو ونما بولمش؛ وبعده هندستانه سفر ایتمش ایدی. خمسهٔ نظامی‌یه تقلیداً برخمسه نظم ایتمشدر. شو رباعی اونكدر:

ای شاه ستاره خیل وخورشید اقبال
دی از پی سجدهٔ توکردون چو هلال
ایام توعید ست ودرآن روزه حرام
بزم تو بهشتست ودرآن باده حلال

عتّابی { (ابو منصور محمد بن علی) مشاهیر نحویوندن اولوب، لغت وادبیاتده یدطولاسی وحسن خطی وار ایدی. بك چوق کتب استنساخ ایتمشدی. بغدادك عتابیین محله‌سنه منسوبدر. ٤٨٤ ده طوغوب، ٥٥٦ ده وفات ایتمشدر.

عتّابی { (ابو عمرو کلثوم بن عمرو) مشاهیر شعرای عربدن اولوب، حلب قربنده‌کی قنسرین قصبه‌سندن ایدی. هارون الرشید وقتنده یاشایوب، خلیفهٔ مشارالیهی مدح ایتمشدر. اشعارینه وتاریخ وفاتنه دسترس اولنه‌مدی.

عتبان { (بن مالك الانصاری الخزرجی) صحابه‌دن اولوب، بدر غزاسنده حاضر بولنمش؛ وبعده کوزلرینه عمی طاری اولمغله، جامعه زحمتله کیده‌بیلمکدن، خانه‌سنده ادای نماز ایتمسنه جانب نبویدن مساعده بیورلمشیدی.

عتبه { (ابو بصیر — بن اسید بن جاریة الثقفی) صحابه‌دن اولوب، حدیبیه غزاسندن صکره قریشدن فرارله، نزد حضرت نبوی‌یه کلمش ایسه‌ده، بوکبی فراری وملتجیلرك تسلیمی فخر کائنات (صلعم) ایله قریش بیننده واقع مصالحه اقتضاسندن بولنمغله، درعقب قریشدن ایکی کشی کلوب، صاحب ترجمه‌یی تسلم ایتمش؛ وآنجق ابو بصیر یولده بونلردن برینی قتل ایدرك، دیکری لاجل الشکایه نزد حضرت نبوی‌یه کلمش؛ وابو بصیر آرتق معاهده‌نك حکمی اجرا بیوریلوب، کندی کندینی قورتارمش اولدیغنی سویلمش ایسه‌ده، جانب رسالتپناهیدن ینه تسلیمی ضروری اولدیغی افهام بیورلنجه، واروب، مکه ایله مدینه آره‌سنده بر یر طوته‌رق، اورایه متعاقباً کندیسی کبی دها برچوق فراری مسلمین طوپلانمغله، قریش یولجیلرینه راحت ویرمدکلرندن، نهایت قریشك التماسی اوزرینه، مدینهٔ منوره‌یه دخوللرینه مساعده بیورلمش ایسه‌ده، ابو بصیر خسته اولدیغندن، بوامر رسالتپناهی‌یی تلقی ایتمسی متعاقب وفات ایتمشدر. رفقاسندن ابو جندل کندیسنی اوراده دفن ایدوب، قبری اوزرینه بر مسجد بنا ایتمشدی.

عتبه بن ابی سفیان { (بن حرب القرشی الاموی) صحابه‌دن اولوب، عهد رسول الله (صلعم) ده طوغمش؛ وخلافت حضرت فاروقیده طائفه مأمور اولمشیدی. جمل وقعه‌سنده حضرت عایشه (رضها) معیتنده بولنوب، بو محاربه‌ده بر کوزی سقطلانمشیدی. صفین محاربه‌سنده دخی برادری معاویه‌نك معیتنده حرب ایدوب، دومة الجندل حکم مجلسنده دخی حاضر بولنمشیدی. ٤٣ تاریخنده، عمرو بن العاصك وفاتی اوزرینه، معاویه طرفندن مصر والیلکنه نصب اولنه‌رق، ١٣ آی اجرای حکومتدن صکره ٤٤ تاریخنده مصرده وفات ایتمشدر. فصاحت لسانی اولوب، بلیغ خطبه‌لر ایراد ایدردی.

عتبه بن ابی لهب { (بن عبد المطلب القرشی الهاشمی) عم زادهٔ جناب نبوی اولوب، فتح مکه‌ده برادری معتب ایله برابر فرار ایتمشلر ایسه‌ده، عملری حضرت عباس (رضه) کندیلرینی بولوب، حضور جناب رسالتپناهی‌یه کتیردیکنده، اسلامه کلوب، بونلرك اسلامه دخوللری محظوظیت حضرت پیغمبری‌یی موجب اولمشدی. حنین غزاسنده حاضر اولوب، ثبات ایدنلردن اولدیغی کبی، طائف فتحنده دخی حاضر بولنمش؛ ومکه‌ده اقامتده دوام ایتمشلردر.

عتبه بن غزوان { (ابو عبدالله یاخود ابو غزوان) قدمای صحابه‌دن اولوب، قریشدن بنی نوفل بن عبد منافك خلیفی ایدی. اسلامه کلنلرك یدنجیسی اولوب، قرق یاشنده اولدیغی حالده، حبشه هجرت، وبعده مکه‌یه عودت ایتمش؛ ومقداد ایله برابر وعکرمه بن ابی جهل معیتنده مسلمینه قارشی کیدن کفار قریشه قاتیلوب، عبیده بن الحارثك معیتنده‌کی سریهٔ مسلمینه تلاقی ایدنجه، مشارالیه مقداد ایله برابر عساکر مسلمینه التحاق ایده‌رك، مدینه‌یه واصل اولمش؛ وبدر غزاسیله سائر غزواتك جمله‌سنده حاضر بولنمش ایدی. خلافت

جناب فاروق عهدنده اهل فارسه قارشى بصره جهتنه مأمور اولوب ، خیلی خدمتی کورلمش ؛ واك اول بصره شهرینك اساسنی وضع ایدوب ، قامشدن اورادە برجامع شریف بنا ایتدیرن بوذات اولمشدر. بعده مغیره بن شعبه‌یی توکیل ایده‌رك ، ایفای حج ایچون حجازه واروب ، بصره جهتنده‌کی امارتدن استعفا ایتمش ایسه‌ده، حضرت عمر (رضه) استعفاسنی قبول ایتمدیکندن ، عزیمت ایدرکن ، یاربی بنی‌اورایه ایصال ایتمه دیه دعا ایتمکله، یولده حیواندن دوشوب، ۱۷ نجی سال هجریده وفات ایتمشدر. اوزون بویلی، کوزل وشانلی برذات اولوب ، وفاتنده ۵۷ یاشنده ایدی .

عتبه بن فرقد ((ابو عبدالله — السلمی) شرفای صحابه‌دن اولوب ، خیبر غزاسنده و سائر بعض غزواتده معیت حضرت نبویده بولنمش ؛ وخلافت جناب فاروقیده عراق جهتی فتوحنه وبعده موصل ولایتنه مأمور اولوب ، نهایت کوفه‌ده ساکن اولمش ؛ واعقابی اوراده قرانده نامیله معروف بولنمشدر.

عتبه بن مسعود ((الهذلی) صحابه‌دن اولوب، مشهورعبدالله بن مسعودك برادریدر . ایکنجی قافله‌ده برادریله برابر حبشه هجرت ایتمش؛ وبعده مدینه‌یه عودت ایدوب احد غزاسنده واوندن صکره‌کی غزواتده بولنمش؛ وعهد خلافت فاروقیده وفات ایتمشدر .

عُتبی ((ابو عبدالرحمن محمد بن عبیدالله بن عمر بن معاویه بن عمر بن عتبه بن ابی‌سفیان القرشی‌الاموی) مشاهیر شعرا وادبادن اولوب ، جد اعلاسی اولان عتبه بن ابی سفیانه ویاخود اشعارنده ذکر ایتدیکی معشوقه‌سی عتبه‌یه نسبتله یاد اولنور . بصره‌ده نشئت ایدوب ، بعده بغداده رحلتله ، روایت احادیث شریفه ایتمشدر. ۲۲۸ تاریخنده وفات ایتمشدر. برخیلی تألیفاتی اولوب، باشلیجه‌لری بروجه آتیدر : «کتاب الخیل » ، «کتاب اشعارالاعاریب واشعارالنساءاللاتی احببن ثم ابغضن»، «کتاب‌الذبیح » ، «کتاب الاخلاق » . اشعاری پك کوزل اولوب ، شو ایکی بیت براوغلنك وفاتنده سویلنمش اولدیغی مرثیه‌سندندر :

اضحت بخدی للدموع رسوم
اسفا علیك وفی‌الفؤاد کلوم
والصبر یحمد فی‌المواطن کلها
الا علیك فانه مذموم

عتیقی ((جلال‌الدین بن قطب‌الدین) مشاهیر شعرادن ورشیدالدین وطواط شاکردانندن اولوب ، سمر قندلیدر . شو قطعه جمله اشعارندندر :

برآن‌کروه بخندد ملك‌که بربدنی
که‌روح دامن ازو درکشیده میکریند
همه مسافر واین بس عجبکه طایفهٔ
برآن‌که پیش بمنزل رسیده میکریند

عثلیا (یهود ملکه‌سی اولوب، اسرائیل حاکمی احابك قیزی ویهود حکمداری یورمك زوجه‌سی ایدی . زوجی وفات ایتدکدن صکره اوغلی احزیا حکمدار اولمش ایسه‌ده ، متعاقباً یاهو نام شخص طرفندن قتل اولنجه، مرقومه نختی کندی نفسنه حصر ایتمك ایچون ، میلاددن ۸۸۳ سنه اول حضرت‌داودك نسلندن نه قدر آدم وارایسه ، جمله‌سنی قتل ایتمك ایستمش ایسه‌ده ، احزیانك اصغر اولادی یواش بیوك‌کاهنه التجا ایتمش ؛ وبونك‌طرفندن معبدده صاقلانیله‌رق، آلتی سنه صکره ، حکمدارلغنی اعلان ایتمش ؛ وعثلیا کورلدی‌یی ایشیدوب ، معبده وارد قده، اهالی‌طرفندن قتل اولنمشدر.بووقعه قبل‌المیلاد ۸۷۷ تاریخنده وقوع بولمشدر. عثلیا بعلك عبادتنی قبول ایتدیره‌رك ، فسق وفجوره میدان ویرمشدی.

عثمان ((ابوعبدالله وابو عمروذوالنورین — بن‌عفان بن ابی‌العاص بن امیه بن عبد شمس بن عبدمناف القرشی الاموی) کبار صحابه‌دن وعشرهٔ مبشره‌دن اولوب، خلیفهٔ ثالث‌جناب رسول‌الله (صلم)در.ابوبکر صدیق(رضه) ك دعوت وتشویقیله زبیروطلحه (رضهما) دن اول اسلامه کلوب ، شرف اسلامله‌مشرف‌اولانلرك دردنجیسیدر. اسلامه‌دخول ایدنجه، فخرکائنات (صلعم) افندمز کریمه‌لری جناب رقیه(رضها)یی تزویجله، کندیلرینی داماد ایتمشلردی حضرت‌عثمان زوجه‌لری حضرت‌رقیه ایله برلکده‌ه‌رایکی قافله‌ایله حبشه هجرت ایدوب، مکهٔ مکرمه‌یه عودت ومعیت‌جناب‌نبویده مدینه‌یه‌مهاجرت ایتمشدی.مدینه‌یه وصولنده شاعر حسان بن ثابتك برادری اوس بن ثابته مسافر اولمش؛ وبوسببه مبنی جناب حسانك حضرت ذی‌النورینه دائما محبتی‌زیاده بولنمش؛ وشها

[ا]تنده مرثیه‌لر سویلمشدر. بدر غزاسنه عزیمت بیو[ر]لدقده حضرت رقیه (رضها) آغر صورتده خسته ولدیغندن، حضرت عثمان (رضه) بوغزاده حاضر بولنه مامش؛ ومظفریت خبرینك مدینه‌یه وصولی کونی مشار الیها ارتحال ایتمش؛ وبعده سید الثقلین (صلعم) افندمز دیکر کریمه‌لری ام کلثوم (رضها) یی حضرت عثمانه تزویج بیورمقله، بوندن طولایی ذو النورین لقبنه مستحق اولمشدر. حضرت رقیه‌دن عبد الله اسمنده براوغلی اولوب، دردنجی سال هجریده آلتی یاشنده ارتحال ایتمشدر. غزواتده وسائر خصوصاتده مالنی تصدق ایده‌رك، رضای جناب نبوی‌یی استحصال ایتمشدی. حقلرنده برقاچ حدیث شریف منقولدر. حلم وحیا ایله متصف برذات ایدی. حضرت عمرك شهیداً ارتحالنده اشارت بیوردقلری آلتی منتخبك بری حضرت عثمان (رضه) اولمغله، اوچ کون اختلافاتله اوغراشیله‌رق، وحضرت علی (رضه) لك ایراد ایتدیکی خطبه‌ده کلمات تواضع کارانه‌یه استعفا معناسی ویریله‌رك، هجرت نبویه‌نك ٢٤ نجی سنه‌سی محرمی ابتداسنده مسند خلافته کچمشدر. زماننده کرك خراسان وهند وماوراء النهر وقافقاس جهتلرنده وکرك آفریقاده برچوق فتوحات وقوع بولوب، ممالك اسلامیه خیلی توسع ایتمشدی. آنجق حضرت عثمان (رضه) مقام خلافته کچدکارنده خیلی مسن وذاتاً حلم وحیاسی غالب اولمغله برابر، صلهٔ رحمه دخی زیاده رعایت ایدوب، عم زاده‌سی اولان مروان بن حکمی منفادن کتیره‌رك، مشاور خاص اتخاذ ایتمکله، بونك دخی دلالتیله اکثر والیلکارده اقربا ومتعلقاتندن نااهل آدملر تعیین ایده‌رك، خلافتك شیخین زماننده‌کی ده ساده‌لکی بردرجه‌یه قدر دبدبه‌یه مبدل اولدیغندن، هرطرفدن خشنودسزلق وشکایت چوغالمغه باشلامشیدی. نهایت مصریلر والیلری بولنان وخلیفهٔ مشار الیهك سوت برادری اولان ماراالترجمه عبد الله بن سعد العاصیدن شکایته کلوب، حضرت علی (رضه) لك توسط واقناعیله حضرت محمد بن ابی بکر (رضه) مصر والیلکنه نصب اولنه‌رق، مصریلر ممنوناً عودت ایتمکده ایکن، مدینه خارجنده مروان بن حکم طرفندن تزویر اولنمش بر مکتوب طوتوب بونده مرقوم عبد الله بن سعده محمد بن ابی بکری قتل ایله مقامنده ثبات ایتمسی امر اولندیغندن، مصریلر مدینه‌یه عودتله، ینه شکایت ایچون کلمش اولان کوفه‌لیلر و بصره‌لیلر و اهل مدینه‌نك بر طاقمی حضرت عثمان (رضه) ی اللی کون خانه‌سنده محاصره، واستعفا ایتمسنی تکلیف ایتدکدن صکره، هجوم ایدوب، قرآن کریم اوقومقده ایکن، شهید ایتمشلردر. یوم الدار دینلکله مشهور اولان بو وقعهٔ مؤلمه اوتوز بشنجی سال هجریده واقع اولوب، مشار الیهك مدت خلافتی اون ایکی سنه‌یه قریبدر. ارتحالنده ٨٢ یاشنده ایدی. کیجه‌این بقیع مقبره‌سنك کندی الحاق ایتمش اولدقلری قسمنه دفن اولنه‌رق، جنازه نمازینی جبیر بن مطعم قیلمشدر. حضرت عثمان اورته بویلی، قباصقاللی، اسمر چهره‌لی وشانلی برذات اولوب، صقالنی قینه ایله بویار، ودیشلرینی آلتون تل ایله باغلار ایدی. قرآن کریم حضرت ابابکر (رضه) زماننده جمع اولنمش ایسه‌ده، نسخهٔ صحیحه‌سنی تعمیم ایدن حضرت عثماندر. (رضی الله عنه)

عثمان { آنف البیان عثمان بن عفان حضرتلرندن بشقه صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، } باشلیجه‌لری بروجه آتی ذکر اولنور: (عثمان بن حنیف الانصاری الاوسی) که احد غزاسنده وسائر غزواتده معیت حضرت نبویه‌ده بولنوب، حضرت عمر (رضه) لك زمان خلافتلرنده عراق اراضیسنی مساحه‌یه مأمور اولمش؛ وحضرت علی (رضه) لك خلافتنده بصره والیلکنه نصب اولنه‌رق، جمل وقعه‌سنده اورایه کیدن طلحه وزبیر ایله عایشه (رضهم) طرفندن اخراج اولنمش؛ وبو وقعه‌دن صکره عبد الله بن عباس (رضه) جانب مرتضویدن بصره والیلکنه نصب اولنمغله، صاحب ترجمه کوفه‌ده ساکن اولمش؛ ومعاویه زماننده ارتحال ایتمشدر. برادری سهل بن حنیف دخی صحابه‌دن ایدی. — (عثمان بن طلحه بن عبد الله بن عبد العزی بن عثمان بن عبد الدار بن قصی بن کلاب بن مرة القرشی) پدر وعمی وبرقاچ برادری کافر اولدقلری حالده، احد وقعه‌سنده قتل اولنمش؛ وکندیسی حدیبیه وقعه‌سنده خالد بن ولید حضرتلریله برلکده مدینه‌ده ساکن اولوب، فتح مکه‌ده حاضر بولنه‌رق، کعبه‌نك مفتاحی بوکا وعم زاده‌سی شیبه بن عثمانه اعطا بیورلمش ایدی. رحلت حضرت نبویه‌یه دك مدینه‌ده قالوب، بعده مکه‌یه

عودت، و ٤٢ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر. اجنادین محاربه‌سنده دخی بولندیغی مرویدر. — (ابوعبدالله عثمان بن ابی العاص الثقفی) كه بنی ثقیف وفدیله نزد حضرت نبوی‌یه كه‌رك، سناً وافدینك كوچكی اولدیغی حالده، فقهه وقرائت وقرآنه میل واستعدادی اولدیغندن، جانب نبویدن طائفه امیر نصب بیورلمش؛ ورحلت رسالتپناهی‌یه قدر طائف امارتنده قالوب، اهل طائفك ارتدادینه مانع اولمش؛ وخلافت حضرت صدیقیده دخی ابقا اولنه‌رق، حضرت عمر (رضه) خلافتنك ایكنجی سنه‌سی عمان وبحرین والیلكنه نصب اولنمش؛ و برادری حكمی بحرینه ارسال ایله، كندیسی عمانده (توج) قصبه‌سنی ضبط واعمار ایدرك، حضرت عمر وعثمان (رضهما) خلافتلرنده قیشین اوراده قالیر، ویازین غزایه كیدر ایدی. اك صكره بصره‌یه چكیلوب، اوراده نسلی قالمشدر. حسن بصری وسائر تابعین كندیسندن روایت ایتمشلردر. — (ابوقحافه عثمان بن عامر بن عمر بن كعب بن سعد بن تیم بن مره بن كعب القرشی التیمی) كه حضرت صدیق اكبر (رضه) افندمزك پدرلری اولوب، فتح مكه‌ده، پك یاشلی اولدیغی حالده، اوغلی طرفندن نزد حضرت نبوی‌یه كتوریله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وحضرت ابابكرك ارتحالنده برحیات اولوب، ١٤ نجی سال هجریده ٩٧ یاشنده وفات ایتمشدر. — (ابوالسائب عثمان بن مظعون القرشی الجمحی) كه قدمای صحابه‌دن اولوب، اسلامه كلنلرك اون دردنجیسیدر. ایلك قافله ایله حبشه هجرت ایدوب، عودتنده ابتدا عم‌زاده‌سی ولید بن المغیره‌یه التجا ایتمش ایسه‌ده، رسول الله (صلعم) افندمزله سائر اصحابنه كفار قریش طرفندن اذا وجفا اولندیغنی كورنجه، كندی نفسنی تأمین ایتمكی مناسب كورمیه‌رك، فخر كائنات افندمزله اصحابنه التحاق ایتمش؛ وبعده مدینه‌یه مهاجرت ایدوب، بدر غزاسنده حاضر بولنمش؛ وكفاره قارشی زیاده غیرت وجسارت كوسترمش ایدی. هجرت نبویه‌نك ایكنجی سنه‌سی وفات ایدوب، مفخر الانبیا افندمزك زیاده تأثرینی موجب اولمشیدی. صبور وقناعتكار ومتقی برذات اولوب، تحریمندن اول شرابدن وصحبت نسادن اجتناب ایدردی.

عثمان { (الملك العزیز عمادالدین —) ملوك ایوبیه‌نك ایكنجیسی اولوب، صلاح‌الدین ایوبك اوغلیدر. [« عزیز » ماده‌سنه مراجعت.]

عثمان { (الملك المنصور ابوالسعادات —) مصرده حكومت سورن ملوك چراكسه‌نك اون برنجیسیدر. [« منصور » ماده‌سنه مراجعت.]

عثمان { مغربده حكومت سورن بنی مرین ملوكنك اون دردنجیسی اولوب، ملوك مذكوره‌نك اون ایكنجیسی اولان عبدالعزیزك اوغلیدر. برادری ابوعامردن صكره ٨٠٠ تاریخنده موقع اقتداره كچوب، یكرمی بش سنه حكومت سوردكدن صكره، وفات ایتمشدر.

عثمان { تونسده حكومت سورن بنی حفص ملوكنك اون دردنجیسی اولوب، ابو فارس عبدالعزیزك اوغلیدر. سكز یوزقرق تاریخلرنده برادری محمد منتصره خلف اولوب، ٥٤ سنه حكومت سورمشدر. عادل وایی سیرتلی بر حكمدار ایدی.

عثمان { خطاط شهیر حافظ عثمان. [« حافظ عثمان » ماده‌سنه مراجعت.] — عثمان بن عبد الباقی دخی عثمانلی خطاطلرندن اولوب، اوچیوزه قریب مصحف شریف یازمشدر.

عثمان بازاری { بلغارستانك طرنوی سنجاغنده و طرنوینك ٦٠ كیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق بالقان سلسلهٔ جبالنك شمالی مائله‌سنده قضا مركزی برقصبه اولوب، اكثری اسلام اولمق اوزره، ٣٨٤٥ اهالیسی، متعدد جوامع شریفه‌سی ودباغخانه‌لری واردر.

عثمان بك { (قره عثمان) آق قیونلی دولتنك مؤسسی اولان اوزون حسنك جدی اولوب، دیاربكر حاكمی ایكن، تیمورلنكه مطیع اولوب، معیتنده رومه كلمش؛ و ٨٣٨ تاریخنده قره قیونلی قره یوسف زاده اسكندر میرزا طرفندن منهزم ومقتول اولمشدر.

عثمان پاشا { سلطان مراد خان ثالث دورنده مسند صدارت عظمایه كچن وزرادن اولوب، یمن وحبش فاتحی چركس اوزدمور پاشانك اوغلیدر. والده‌سی طرفندن نسلی خلفای عباسیه‌یه منتهی اولدیغی مرویدر. ٩٣٣ تاریخنده دنیایه كلوب، یكرمی یاشنده وارمه‌دن مصر امراسی سلكنده قطع مراتب ایده‌رك، یمن وحبش جهتلرنده اعادهٔ آسایشه خیلی خدمتی كورلمش ایكن، درسعادته مواصلتنده، اوزون محمد پاشانك سعایتیله، مكافاتدن

محروم اولوب، برخیلی مدت منکوب قالدقدن صکره، لالا مصطفی پاشانك دلالتیله بربرینی متعاقب ریحا، معره و آمد ایالتلرینه نصب، و٩٨٦ده رتبهٔ وزارتله شروان والیلکنه تعیین اولنمش؛ وایرانله جنك ایدوب، مغان وقره‌باغ جهتندن برچوق یرلر ضبط ایتدیکی کبی، داغستان طرفندن دخی حدود عثمانیه‌یی خیلی ایلری‌یه سورمکه موفق اولوب، برچوق مهم قلاع ومواقع فتح ایتمش؛ وآلدیغی اسرا اوزرینه دشت قبچاق وقریم طریقیله درسعادته عودت ایدوب، ٩٩٢ده مهر صدارت عهدهٔ اقتدارینه تودیع اولنمش؛ ور آی صکره، ایرانه سفر ایدوب، تبریزی ضبط وتحکیم ایتدکدن صکره، ٩٩٣ سنه‌سی اواخرنده، آلتمش یاشنده اولدیغی حالده، شهر مذکورده وفات ایتمشدر.

عثمان پاشا } (طوپال —) دور سلطان محمود خان اولده مسند صدارته چیقن وزرادن اولوب، موره‌لیدر. درسعادته کله‌رك قوز بکجیلری زمره‌سنه داخل اولمش؛ وبرمدت خدمتدن صکره پاندول باشیلق ایله چراغ اولوب، ١١٢٨ده شهید علی پاشا دلالتیله میرمیرانلق رتبه‌سنه نائل اوله‌رق، روم ایلیده بعض سنجاقلر بکلکنده بولنمش؛ وبعده وزارت رتبه‌سیله قدری برتر اولمشیدی. طریق بغی وعصیانه صاپمش اولان بعض عسکریلرك روم ایلنه طاغلمسنك اوکنی آلوب تأمین آسایشله مکلف اوله‌رق، سلانیکه کیتمکده ایکن، ١١٤٤ده مهر صدارتك کندی عهده‌سنه تودیعی مژده‌سی یتیشمکله، درسعادته شتاب ایدوب، پایتختجه دخی امن وآسایشی محافظه‌یه موفق اولمش ایسه‌ده، علمدن بهره‌سزلکی حسبیله محتاج بولندیغی بعض مقربلری ارتشا طریقنه سلوك ایتدکلرندن، آلتی آیه قریب مدت مقام صدارتده قالدقدن صکره، عزل وتبریز ایالتنه نصب اولنه‌رق، بعده ارضروم وتفلیس ایالتلرینه وایران سفری سردار لغنه تعیین اولنوب، نادر شاهه قارشی ایتدیکی محاربه‌لرك بعضیسنده غالب کلمش ایسه‌ده، نهایت ١١٤٥ تاریخنده خسته‌لغی سببیله مغلوب وشهید اولوب، شهر زورده مدفوندر.

عثمانجق } مؤسس دولت غازی سلطان عثمان خان حضرتلرینه، دولته نائل اولمازدن اول، ویریلان اسمدر.

عثمانجق } سیواس ولایتنك آماسیه سنجاغنده و آماسیه‌نك ٩١ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق قزیل ایرماغك ساحل یمیننده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب، یالکز ١٠٤٠ی ارمنی وقصوری کاملاً مسلم اولمق اوزره، ٨٩٤٠ اهالیسی، ٢ جامع شریفی، هفته‌ده بر اوله‌رق پنجشنبه کونی قورلیلور بازاری، نهر مذکور اوزرنده سلطان بایزید خان ولی جانبندن یاپدیرلمش اون بش کوزلی کارکیر برکوپریسی، قصبه‌نك اورته‌سنده خراب برقلعه‌سی، برقاچ چشمه‌سی، زیارتکاه بر ایکی تربه‌سی وطولاب واسطه‌سیله نهر صویندن اسقا اولنور باغ وباغچه‌لری واردر. مؤسس دولت غازی سلطان عثمان خان حضرتلری ٧٢٠ تاریخنده بو قصبه‌یی فتح وموجود اولان ایکی جامعدن برینی بنا ایتمش اولمغله، او وقتدن غازیٔ مشار الیهك نام عالیسیله تسمیه اولنمشدر.

— عثمانجق قضاسی آماسیه سنجاغنك و بتون سیواس ولایتنك منتهای غربنده واقع اولوب، شمال شرق جهتندن کوپری، شرقاً مرزیفون، شرق جنوبی جهتندن کومش حاجی کویی قضالریله، غرب جنوبی جهتندن آنقره، غرب شمالی جهتندن دخی قسطمونی ولایتلریله محاط ومحدوددر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، منبت یرلری چوقدر. قزیل ایرماق جنوبدن قضایه داخل اولوب، ابتدا شماله، بعده غرب شمالی‌یه ونهایت شرق شمالی‌یه طوغری‌یك طولاشیقلی برمجراده جریانله، برقاچ چای آلیر. محصولاتی بغدای، آرپه، برنج وسائر حبوباتله پاموق وسبزه ومیوه‌لرك انواعندن عبارتدر. باغلری چوق اولوب، خیلی مقدار اوزوم قورودیله‌رق اخراج اولنور. معمولات صناعیه‌سی باشلیجه سختیان ایله کچه‌دن عبارتدر. حیوانات اهلیه‌سی باشلیجه بیکیر، استر، مرکب، صیغیر، مانده، قیون، کچی وتفتیك کچیسندن عبارتدر. اهالیٔ قضا ٢٨٩٤٠ نفوسدن عبارت اولوب، ٧٩٦٠ی ارمنی، ٩٨٠ی روم وقصوری مسلم وترکدر. قضا ١٠٠ قریه‌یی مشتمل اولوب، ٥ ناحیه‌یه منقسمدر. درون قضاده ١٥ جامع شریف ایله ١٢ مسجد، ٢ مدرسه، ١٢ خان، ٣ حمام، ٢٠٥ دکان و١٥ مکتب موجوددر.

عثمان خان } (غازی سلطان عثمان خان اول بن ارطغرل بن سلیمانشاه) دولت علیهٔ عثمانیه‌نك مؤسسی اولوب، بیوك پدری

سليمان شاه چنكيز فتنه‌سنده قوم وقبيله‌سيله برابر تركستاندن خروجله، ايرانك ايچندن كچه‌رك، اخلاط جوارلرنده خيمه‌زن اقامت اولمش ايكن، اوراسنى دخى تركه مجبور اولوب، فرات نهرندن كچه‌جكى صره‌ده، جعبر قلعه‌سى اوكنده مغروقاً وفات ايتمكله، اولادى اورادن طاغيلوب، ايچلرندن ارطغرل غازى ديار رومه كچمش؛ ومغوللرله مقاتله ايدن بر سلجوقى سريه‌سنه راست كلوب، كنديلرينه ياردیم ايده‌رك، مظفريتلرينى انتاج ايتمكله، تخت سلجوقيانده بولنان غياث الدين كيخسرو طرفندن حسن قبول وتلطيف اولنه‌رق، آنقره جهتنده قره‌جه طاغ كنديسيله قبيله‌سنه ويرلمش ايدى. ارطغرل غازى اورادن قلمرو سلجوقيانك خارجنده بولنان ممالكه غزا ايده‌رك، دولت سلجوقيه نامنه دائرهٔ نفوذ واقتدارينى توسيع، ودولت مشاراليها نزدنده كندى قدر واعتبارينى تزييد ايده‌رك، طومانيچ طاغنى يايلا اتخاذ ايتمشدى. سلطان عثمان خان غازى ٦٥٦ تاريخ هجريسنده دنيايه كلوب، ٦٨٠ تاريخنده ارطغرل غازى ارتحال ايتمكله، عثمان بك يرينه قائم اولوب، بربرينى متعاقب اينه‌كول وقره‌جه حصارى فتح ايتمكله، سلطان غياث الدين مسعود سلجوقى جانبندن علائم دولت اولان سنجاق وطبل ايله بر طاقم اسلحهٔ كران بها اهدا واسكيشهر واين اوكى جهتى عهدهٔ اداره‌سنه توجيه اولنمشدى. بعده خرمن قيا حاكمى كوسه ميخالك دخى معاونتيله اوجوارلرده‌كى تكورلرله ايتديكى محاربه‌لرده غالب كلمكله، بيله‌جك واينه‌كولى فتح ايتدكدن صكره، ٦٩٩ ده روم سلاجقه‌سنك حكمدار اخيرى اولان علاء الدين كيقباد غزان خانك عسكرى الينه اسير دوشمسيله، دولت سلجوقيه تزلزل ايدنجه، اكثر اعيان دولت مشاراليهده كوردكلرى متانت وامنيت جهتيله، كنديلرينه التجا ايتمكله، كسب استقلال ايتمشدر. دها اول قره‌جه حصارده قاضى وخطيب نصب ايدوب نامنه خطبه اوقوتمشلرسه‌ده، دولت سلجوقيه‌يه مربوط بولنمش اولديغندن، اصل دولت عثمانيه‌نك تأسيسى، مبدأ استقلالى اولان مذكور ٦٩٩ سنه‌سيدر. بوندن صكره اطرافنده‌كى تكورلر عليهنده اتفاق ايتمكله، جمله‌سنه قارشى مظفر اولوب، كته حصارينى ضبط، و ٧١٧ ده بروسه شهرينى محاصره ايدوب، اوراده مقدار كافى عسكر اقامه ايده‌رك، پايتخت اتخاذ ايتديكى يكيشهره عودت، وبروسه محاصره‌سنك سورديكى سكز سنه ظرفنده لبلبجى، لفكه، چاذرلو، يكيجه، اقحصار، كيوه، تكور بيكار حصارلرى دخى فتح اولنمش؛ وكوسه ميخال شرف اسلامله مشرف اولوب، تحت تابعيت عثمانيه‌يه دخول ايتمشدى. اوغلى سلطان اورخان دخى سقاريه مجراسى جهتنده برخيلى يرلر ضبط، وازنيقه قريب اولان قره‌تكين قلعه‌سنه قارشى قسطنطينيه قيصرى طرفندن كوندريلان عسكرى تار ومار ايتمش؛ واوصره‌ده سلطان عثمان خانك وجودينه ضعف وهرم طارى اولمغله، كنديلرينى سردار نصب ايده‌رك، بروسه‌نك فتحنه مأمور ايتمش ايدى. اورخان غازى ابتدا ادرنوس قلعه‌سنى ضبطله طاغ جهتندن بروسه‌يه اينوب، سكز سنه‌لك محاصره‌دن بيزار اولان اهالى امانله تسليم اولنمش؛ وبو وجهله ٧٢٦ تاريخنده بروسه شهرى فتح اولنه‌رق، بو خبرك وصولى متعاقب سلطان عثمان خان اكمال انفاس حيات ايدوب، مشاراليه سلطان اورخانه عدالت وحكمت حكومته وتقوى وديانته متعلق حكيمانه بر طاقم نصيحتلر اجراسيله تسليم روح ايتمشدر. بروسه حصارنده مناستر دينلان موقع دلكشاده تربهٔ مخصوصه‌سنده مدفوندر. مشاراليهك ارتحالندن صكره بروسه شهرى سلطان اورخان غازى طرفندن پايتخت اتخاذ اولنمشدر. فوق العاده جسور، خدمات حربده ماهر، قوى العزم، ديندار، قناعتكار ودنيا آلايشلرينه قاپيلماز نادر الوجود بر ذات ايدى. وفاتنده‌كى مخلفاتنك افقر فقرادن بر آدمك تركه‌سندن فرقلى اولمامسى خلفاى راشدين افنديلرمزك مسلكنه سالك بولنديغنه شاهد عادلدر. بيوك اوغلى علاء الدين سلطنته ميل ايتميوب، اقتدارينى تسليم ايتديكى كوچك برادرى سلطان اورخانه وزارت ايتمكله قناعت ايتمشدر. سلطان عثمان حضرتلرينك تأسيس ايتديكى دولت كندى ناملرينه نسبتله دولت عثمانيه اسميله شهرت بولمش؛ وبو دولتك ظل ظليلى تحتنده عصرلرجه آوروپا و آسيا و آفريقا قطعه‌لرينه حكم سورن قوم نجيبه عثمانلى نامى ويرلمشدر.

عثمان خان { (سلطان — ثانى) سلاطين عظام عثمانيه‌نك اون آلتنجيسى اولوب، سلطان احمد خان اول بن محمد ثالث بن مراد خان ثالث بن سليم خان ثانى بن سليمان خان قانونى) نك اوغليدر.

١٠١٣ تاريخنده دنيايه كلوب، ١٠٢٧ تاريخنده ١٤ ياشنده اولديغى حالده، فراغه مجبور اولان عمى سلطان مصطفى خان اول يرينه تخت سلطنته جلوس ايتمش؛ ودرت سنه اجراى سلطنت ايتدكدن صكره، ملغا يكيچرى اوجاغى حشراتنك بلا سبب غلويله ١٠٣١ تاريخنده كنج ياشنده رتبهٔ شهادته نائل اولوب، سلفى سلطان مصطفى خان اول استرداد تخت سلطنت ايتمشدر. سلطان عثمان خان ثانى زماننده ايرانه قارشى سوق اولنان اردوى همايون اردبيلده دوچار انهزام اولمش ايسه‌ده، بغدان واهستانه قارشى بيوك بر مظفريت ميسر اولوب، غنائم كثيره آلنمشيدى. زماننده استانبولده پك شدتلى بر قيش وقوع بولوب، قحط وغلادن دخى خلق دوچار اضطراب اولمشدى.

عثمان خان { (سلطان — ثالث بن مصطفى خان ثانى بن محمد خان رابع بن ابراهيم خان بن احمد خان اول بن محمد خان ثالث بن مراد خان ثالث بن سليم خان ثانى بن سليمان خان قانونى) سلاطين عظام عثمانيه‌نك يكرمى بشنجيسى اولوب، ١١١٠ تاريخنده دنيايه كلمش؛ و١١٦٨ تاريخنده، برادرى سلطان محمود خان اولك ارتحالى اوزرينه، تخت سلطنته جلوس ايتمش؛ واوچ سنه‌يه قريب مدت اجراى سلطنتدن صكره ١١٧١ ده وفات ايلمشدر. درسعادتده نور عثمانى اسميله معروف ودلكشا جامع شريف ايله بوكا ملحق مدرسه وكتبخانه وعمارتخانه پادشاه مشار اليهك جملهٔ خيراتندندر. زماننده استانبولده بيوك بر يانغين ظهور ايدوب، شهرك ثلثانى خراب اولمشدى.

عثمان صاحب افندى { [«پيرى زاده» ماده‌سنه مراجعت.]

عثمانلى { ترك قوم عظيمنك منقسم بولنديغى اقسامك برى اولوب، اناطولى وروم ايلنده ساكن اولمغله، سائر اترا كدن ايران وبلاد قافقاسله آيرلمشلردر. عثمانليلر غازى سلطان عثمان خانك جدى سليمان شاه ايله ماوراء النهردن كلن بر عشيرتله سلجوقيلردن آناطوليده قالمش اولان اترا كدن وبعده قافله قافله تركستاندن كلن ترك وتركمان عشاير وقبائليله دين اسلامه داخل اولوب تركلره قاتيلان آناطولى اهالئ قديمه‌سندن واقوام وامم مختلفه مهتديلرندن مركب اولوب، لسانجه آلتون طاغ عرقنه منسوب اولدقلرى حالده، سيماجه آريا وقافقاس عرقنه منسوبيتلرى بو اختلاطلرك كثرتندن ايلرى كليور. دولت عثمانيه‌نك تأسسندن برى عثمانليلر تركستانده ودشت قپچاقده‌كى جنسيت وقوميت قرداشلرندن مهجور قالوب، لسانلرى كوندن كونه تبدل ايتمكله، اليوم لسان اصليلرى اولان چغتايجه‌يى آكلايه‌ميه‌جق درجه‌يه كلمشلردر. عثمانليلر آوروپا ايله آسيانك الك كوزل مواقعنده و بو ايكى قطعه آره‌سنده كليد حكمنده اولان بر موقع معتادده بولندقلرندن، وسلاطين عظام عثمانيه‌نك قوت وسطوتيله بر آره‌لق آوروپايى ديترتمش اولدقلرندن، سائر اقوام تركيه‌نك جمله‌سنه تقدم ايتمش؛ ولسانلرى دخى كسب ظرافت ايدوب، دنيانك الك كوزل والك نازك لسانلرى صره‌سنه كچمشدر. هرنه قدر آناطوليده سويلنيلان لسان قباجه وروسيه وايران حدودى جوارلرنده تكلم اولنانى ده اليوم تركمانلره مخصوص بر شيوه‌يى محافظه ايتمكده ايسه‌ده، استانبولده وبيوك شهرلرده سويلنيلوب لسان علمى وادبى حكمنى آلمش اولان وكيتدكجه تعمم ايتمكده بولنان لسان هر تصوردن مبرادر. عثمانلى ناميله سائر اقوام تركيه‌دن تفريق اولنان و آناطولى وروم ايلنده ساكن بولنان تركلر اون ايكى مليون نفوس قدر تخمين اولنه بيلير. تبعهٔ عثمانيه بيننده مساوات واشتراك حقوق قاعده‌سى تأسس ايده‌لى عثمانلى اسمنك مداولى تعميم اولنه‌رق، سائر جنسيتلره منسوب اولان تبعهٔ عثمانيه‌يه دخى عثمانلى اطلاق اولنمقده‌در.

عثمانيه { هارون الرشيدك زوجاتندن اولوب، عبدالله بن عمرو بن عثمان بن عفان (رضه) ك كريمه‌سيدر. پدرينك بيوك والده‌سى فاطمه بنت الحسين بن على بن ابى طالب (رضه) اولمغله، حضرت ذى النورين وجناب مرتضى (رضهما) يه انتسابى واردر.

عثمانيه { آطنه ولايتنك جبل بركت سنجاغنده قضا مركزى بر كوچك قصبه اولوب، ياربوتك ٦٠ كيلومتره غرب شماليسنده واقع ايسه‌ده، يولى پك طولاشيقلى اولديغندن، بعد مسافه‌سى زياده‌در. هنوز بر كوى حالنده اولوب، يالكز ٦٥٠ اهاليسى واردر. — عثمانيه قضاسى دخى اهميتسز اولوب يالكز ٣٥ قريه و ٧٣٧٠ اهالى‌يى جامعدر. اهاليسنك جمله‌سى مسلم وتركدر. اراضيسى منبت ومحصولدار ايسه‌ده، اورمانلرى دخى چوق اولديغندن، اكثر اهاليسى كراسته جيلكله مشغول اولوب، زراعتله اوغراشانلرى آزدر. اغنام وسائر حيواناتى

دخی چوتجه اولوب ، جنسلری مقبولدر. صولری چوق ایسه‌ده ، مجرالری آچلامش وتطهیر ایدلمه‌مش اولدیغندن ، اکثری باتیلوب برطاقم بطاقلقلر تشکیل ایدیور.

عثمانیه (دولت — Empire Ottoman) دنیانك اك بیوك واك اسكی دولتلرندن اولوب، ٦٩٩ تاریخ هجریسنده غازی سلطان عثمان‌خان طرفندن تأسیس،ومشارالیهك نامنه نسبتله دولت عثمانیه تسمیه اولنمشدر. ابتدای تأسسنده سکود واینه‌کول جوارلرندن والحاصل الیوم ارطغرل نامیله یاد اولنان سنجاقدن عبارت اولوب ، غازیٔ مشارالیه حیاتنده اورادن شمال غربی‌یه طوغری توسیع حدودله یکیشهری، واوغلی سلطان اورخان بروسه‌یی فتح وپایتخت اتخاذ ایتمشیدی. منقرض‌اولان دولت سلجوقیه‌نك انقاضی اوزرینه آناطولیده سلطان عثمان مشارالیهدن بشقه ، امرای سلاجقه‌دن برقاچ کشی برر کوچك دولت تأسیس ایدوب ، ایکی اوچ ولایتلك براولان اناطولینك قسم غربیسنده قره‌سی، صاروخان ، آیدین، منتشا ، تکه ، حمید ، قره‌مان ، کرمیان، قسطمونی ناملریله سکز اون حکومت تشکل ایتمش اولدیغندن، آل عثمان ، بونلره غلبه چاله‌بیلمك ایچون، روم ایلی‌یه طوغری توسیع فتوحاتله ، تزلزله باشلامش اولان قسطنطینیه روم ایمپراطورلغندن وسائر خرستیان حکوماتندن برلر ضبط ایتمکی وبعده اورادن کسب ایده‌جکاری قوتله آناطولیده‌کی حکومات موقته‌نك حقندن کلمکی دوشونه‌رك ، سلطان اورخان غازی بروسه جوارلرینی وسمره سواحلنی بعدالتأمین روم ایلی‌یه کچه‌رك کلیبولی وتکفورطاغی وایپساله‌یی ضبطله، اخلافنه روم ایلی فتوحاتی یولنی آچمشیدی. اوچنجی پادشاه اولان غازی خداوندکار روم‌ایلینك همان‌هرطرفنی ضبطایده‌رك طونه وبوسنه‌یه قدر واصل اولمش ؛ وآناطولیدن آنجق کوتاهیه وحمید واسپارطه جهتلرینی الحاق ایتمشیدی . نهایت محل شهادتی اولان قوصوه ملحمهٔ کبراسنده صربیه قراللغنه ختام وبروب، روم ایلینك اووقت اك قوتلی بولنان بر عنصرینی استیصال ایله ، دولتك حدودینی پك‌زیاده توسیعه موفق اولمشدر. دردنجی پادشاه اولان یلدیرم بایزید خان روم ایلیده برچوق فتوحاته دها موفق اولمغله ، حدود دولتی توسیع وتحکیم ایتمکله برابر، آناطولیده‌کی حکومات صغیره‌نك‌ده اکثرینی استیصال ایدوب ، سیواس وقیصریه‌یه قدر توسیع حدود ایتدکدن صکره ، تیمورلنکك هجومیله مشارالیهك اسارته دوشمسی ومتعاقباً وفاتی وهله اوغللری بیننده تفرقه دوشمکله هربری بر طرفده حکومت دعواسنه قالقیشمسی هنوز یکی تأسس ایتمش اولان دولت عثمانیه‌نك محوینی انتاج ایتمك درجه‌سنه کلمشیکن، مشارالیهك اولادندن چلبی سلطان محمد حضرتلری آباواجدادینك غیرت قهرمانانه‌سنه مالك اولمغله، بقدرة‌الله تعالی آز زمان ظرفنده هرج ومرجك اوکنی آله‌رق ، پدرینك براقدیغی ممالکی اله کچیرمش؛ وانتظام واسایشی اعاده‌یه موفق اولدقدن صکره، آناطولیجه یکیدن برطاقم فتوحاته دسترس اولمشدر. اوغلی سلطان مراد خان ثانی ازمیر جهتنی الحاق ایله برابر روم ایلنده‌کی فتوحاتی تأمین وتوسیع ایله ادرنه‌یی پایتخت اتخاذ ایتمش؛ واوغلی ابوالفتح سلطان محمدخان ثانی حضرتلری استانبولی فتح ایتمکله برابر، آناطولیده طربزون وایچ ایل جهتلرینی، قره دکیزده آزاق وکفه‌یی، آق دکیزده بر چوق جزایری وروم‌ایلنده دها برخیلی برلری ضبط ایدوب، دولت عثمانیه‌نك شان ونفوذ واقتدارینی ایکی قات ایتمشدر. سلطان بایزید خان زماننده کرك روم‌ایلی وکرك آناطولی‌ده‌کوشه بوجاقده قالمش ویا اجانب طرفندن استرداد اولنمش برخیلی برلر ضبط اولنمشدر. یاوز سلطان سلیم‌خان یکی برفکرومسلك اتخاذ ایدوب، اجدادینك روم‌ایلی جهتنه صرف ایتدکاری همت وغیرتی آسیا جهتنه چویره‌رك ، اهل اسلامی بر نقطه‌یه جمع ، وصاحبسز قالمش اولان خلافت اسلامیه‌یی ید مؤیدینه اخذ ایتمك فکرعالیسنی هدف‌مساعی اتخاذ ایدوب، آره‌ده اولان شیعیلکی قالدیرمق لزومنی کورمش؛ وتفرقه مقصدیله شیعیلکی علنیت ورسمیته چیقاران شاه اسماعیل صفوی‌یه اعلان حرب ایده‌رك ، چالدیران مظفریتی اوزرینه ، دولت عثمانیه‌نك حدودینی آذربیجان وبلاد قافقاسه قدر توسیع، واورادن عودتنده خطهٔ مصریه‌یی دخی ضبطله، اورادە بولنان خلیفهٔ عباسیدن اماناتی تسلم ایده‌رك ، سلطنت وخلافتی ید اقتدارینه جمع ایتمش؛ ومصرله برابر حرمین وحجاز دخی دولتك الینه کچوب ، اسلامیت نقطهٔ نظرندن دولتك نفوذ واقتداری ایکی قات اولمشدر. قانونی سلطان سلیمان

خان پدرینك واجدادینك مسلكلرینه تابعیتله یاریم عصر سورن مدت سلطنتنده دفعاتله ایران ومجارستانه سفر ایدوب ، کرك آسیا وکرك آوروپاده دولتك حدودینی خیلیدن خیلی ایلریلتەرك ، بتون مجارستان واردلی ضبط ایتدیکی کبی، زماننده سنان پاشا یمن وحبشی فتح ایله آچەیه قدر عثمانلی سنجاغنك نفوذینی توسیع ایتمش؛ وباربروس خیرالدین پاشا جزایروتونس وطرابلس غرب جهتلرینی دولته الحاق ایدوب ، او وقته دك حکمسز اولان عثمانلی دونتماسی آق دکیز وقره دکیز وبحر احمر وعمانی برعثمانلی حوضی حکمنه چویرمشدر.

بروجه مذکور اون حکمدار زماننده دور استیلا تمام اولوب ، قانونی سلطان سلیمان خان دروننده دولت عثمانیه روم ایلنده ویانه قربنه وقارپات سلسله جبالنەدك نفس روم ایلی ایله مجارستان ، اردل ، افلاق، بغدان، بوجاق یعنی بسارابیه، قریم، دشت قپچاق، آسیاده همدان وتبریز دخی داخل اولدیغی حالده عراق عجمه وبصره کورفزینه وبحر عمان سواحلنه دك، آفریقاده دخی سودان وصحرای کبیره وفاس مملکتنه قدر ممتد اولوردی. دول سائره نزدنده حکم ونفوذی ، ثروت وسامانی ، معارف وعلوم وترقیات فکریه‌سی وصنایعی دخی بونسبتده اولوب، اووقتلرده ممالك عثمانیه آوروپا معمولاتنه محتاج اولمق شویله طورسون معمولات عثمانیه اوروپایه دخی اخراج اولنوردی.

سلطان سلیمان دورندن صکره کریدك فتحی وبغدادك استردادی کبی بعض فتوحات وقوعبولمش ایسه‌ده ، اساساً توسیع حدود اولمیوب، دور توقف نامیله یاد اولنان والدەکی ممالکك محافظه‌سندن عبارت اولان بردور کلمشدر.

بوکونکی کونده دولت عثمانیه آوروپا وآسیا وآفریقا قطعه‌لرنده ممالك واسعه‌یه مالك اولوب ، ممالك مذکوره‌نك احوالی « آناطولی »، « روم ایلی »، « بالقان شبه جزیره‌سی » ماده‌لرنده و هر ولایتك اسمی صره‌سنده ذکراولندیغی کبی، « ممالك عثمانیه » ماده‌سنده دخی مجملاً بیان اولنه‌جغندن، شوراجقده یالکز دولت عثمانیه‌ده حکمرانلق ایدن سلاطین عظامك اسامیسیله تاریخ جلوسلرینی ذکر ایتمکله اکتفا ایده‌جکز :

١	سلطان عثمان خان غازی بن ارطغرل غازی بن سلیمانشاه	٦٩٩
٢	سلطان غازی اورخان خان بن عثمان خان غازی	٧٢٦
٣	خداوندکار غازی سلطان مراد خان بن اورحان خان	٧٦١
٤	یلدیرم غازی سلطان بایزید خان بن مراد خان	٧٩١ الی ٨٠٤
	فترت	٨٠٤ » ٨١٦
٥	چلبی سلطان محمد خان بن بایزید خان	٨١٦
٦	سلطان غازی مراد خان ثانی بن محمد خان	٨٢٤
٧	ابوالفتح غازی سلطان محمد خان ثانی بن مرادخان ثانی	٨٥٥
٨	سلطان غازی بایزید خان ثانی بن محمد خان ثانی	٨٨٦
٩	سلطان غازی یاوز سلیم خان بن بایزید خان ثانی	٩١٨
١٠	قانونی سلطان سلیمان خان بن سلیم خان	٩٢٦
١١	سلطان غازی سلیم خان ثانی بن سلیمان خان	٩٧٤
١٢	سلطان مراد خان ثالث بن سلیم خان ثانی	٩٨٢
١٣	سلطان غازی محمد خان ثالث بن مراد خان ثالث	١٠٠٣
١٤	سلطان غازی احمد خان بن محمد خان ثالث	١٠١٢
١٥	سلطان مصطفی خان بن محمد خان ثالث	١٠٢٦
١٦	سلطان عثمان خان ثانی بن احمد خان	١٠٢٧
	ثانیا سلطان مصطفی خان	١٠٣١
١٧	سلطان غازی مراد خان رابع بن احمد خان	١٠٣٢

١٨	سلطان ابراهیم خان بن احمد خان	١٠٤٩
١٩	سلطان غازی محمد خان رابع بن ابراهیم خان	١٠٥٨
٢٠	سلطان سلیمان خان ثانی بن ابراهیم خان	١٠٩٩
٢١	سلطان احمد خان ثانی بن ابراهیم خان	١١٠٢
٢٢	سلطان مصطفی خان ثانی بن محمد خان رابع	١١٠٦
٢٣	سلطان غازی احمد خان ثالث بن محمد خان رابع	١١١٥
٢٤	سلطان محمود خان غازی بن مصطفی خان ثانی	١١٤٣
٢٥	سلطان عثمان خان ثالث بن مصطفی خان ثانی	١١٦٨
٢٦	سلطان مصطفی خان ثالث بن احمد خان ثالث	١١٧١
٢٧	سلطان غازی عبدالحمید خان بن سلطان احمد خان ثالث	١١٨٧
٢٨	سلطان غازی سلیم خان ثالث بن مصطفی خان ثالث	١٢٠٣
٢٩	سلطان مصطفی خان رابع بن سلطان عبدالحمید خان	١٢٢٢
٣٠	سلطان غازی محمود خان ثانی بن عبدالحمید خان	١٢٢٣
٣١	سلطان غازی عبدالمجید خان بن محمود خان ثانی	١٢٥٥
٣٢	سلطان عبدالعزیز خان بن محمود خان ثانی	١٢٧٧
٣٣	سلطان مراد خان خامس بن عبدالمجید خان	١٢٩٣
٣٤	الیوم سریر آرای سلطنت وخلافت غازی سلطان عبد الحمید خان ثانی بن عبدالمجید خان طول الله عمره	١٢٩٣

عَجَرد (ابو یحیی حماد بن عمر الکوفی) مشاهیر شعرای عربدن اولوب، دولت امویه وعباسیه زمانلرینه یتشمشدر. ملوك امویه‌دن ولید بن یزیده ندیملك ایتمشدی. بعده خلیفهٔ عباسی مهدینك زماننده بغداده کلوب، بقیهٔ عمرینی شهر مذکورده وبصره‌ده کچیرمشدر. شعراء مجیدیندن اولوب، اشعاری پك مقبولدر. بشار بن برد ایله‌پك چوق مشاعره ومهاجاتلری واردر. ایکیسی دخی زندیقلقله مطعون ایدیلر. ١٦١ تاریخنده وفات ایتمشدر. برروایتده کندیسی واسطلی اولوب، ١٥٥ تاریخنده زندیقلقندن طولایی بصره والیسی محمد بن سلیمان طرفندن کوفه خارجنده قتل اولنمش؛ ودیکر برروایتده دخی اهوازدن بصره‌یه کیدرکن یولده وفات ایدوب، بر تپه‌نك اوزرنده دفن اولنمش؛ وبعده موی الیه بشار بن برد دخی مهدی طرفندن قتل اولنجه بونك یاننه نقل اولنه‌رق، مزارلری یان یانه بولنمش؛ وحتی شاعرك بری بوبابده برقطعه سویلمشدر. شو ایکی بیت عجردك جملهٔ اشعارندندر:

فاقسمت لو اصبحت فی قبضة الهوی
لاقصرت عن لومی واطنبت فی عذری
ولکن بلائی منك انك ناصح
وانك لاتدری بأنك لاتدری

عجزی (حسن بیك) ایران شعراسندن اولوب، تبریزلیدر. شو بیت آنکدر:

شادم زطعن خلق که مرغان باغ عشق
شاخی که سنك میرسدش آشیان کند

عجفاء اندلسك مشهور ادیبه‌لرندن اولوب، عراقدن اورایه انتقال ایتمش، مغنیه شاعره وادیبه برجاریه ایدی.

عَجلون سوریه ولایتنك حوران سنجاغنده برطاغ وقضانك اسمی اولوب، لواء مذکورك شمال غربیسنده ونهر الشریعه‌نك شرق طرفنده واقعدر. قضانك مرکزی‌نه عجلون نامیله نهر الشریعه‌یه دوکیلان برچایك کنارنده واقع قلعة اربد اولوب، بوقلعه‌پك اسکی اولدیغی حالده، صلاح الدین ایوبی طرفندن تعمیر اولنمشدر. قضا: جبل، کفارات، بنی عبید، سرو، بنی جهما، کوره، وسطیه اسملریله یدی ناحیه‌یی حاوی اوله‌رق ١٢٠ قریه‌دن عبارتدر. اراضیسی قسماً طاغلق وقسماً منبت یرلردن عبارت اولوب، ذخیره محصولاتی چوقدر. مذکور طاغك اوزرنده براسمله برکوچك قصبه دخی واردر.

عجم { بواسم عربلر طرفندن عربك غیرینه یعنی عرب اولمیان اقوام وامه اطلاق اولنورسه‌ده، اکثریا آسیاده بولنان ووقتیله ایران دولتنك یعنی کیانیان وبعده ساسانیان دولتنك تحت حکمنده بولنمش اولان اقوام وامم مرام اولنور. بوسببه مبنیدرکه بربرلره، فرنکلره وسائر آوروپا وآفریقا خلقنه یکده عجم دینلمز. وینه بو سببه مبنیدرکه عجم لفظی بین العوام ایران اسمیله مترادف حکمنه کچوب، حتی عجمستان دخی دیرلر. دها طوغریسی عجم وعجمی اسمنك بری اعم دیکری اخص اولمق اوزره ایکی مدلولی واردر. (مدلول ثانیسی ایچون « ایران » مادهسنه مراجعت بیوریله .)

عجیر { (بن عبد یزید بن هاشم بن المطلب بن عبد مناف القرشی المطلبی) صحابه‌دن واعمام حضرت نبویدن اولوب، عمر بن الخطاب (رضه) طرفندن حرم‌شریفك انصابنی دیکمکه مأمور اولانلردندر. مشایخ قریشدن ایدی.

عجیلات { طرابلس غرب ولایت وسنجاغنده بر قضادر.

عداس { صحابه‌دن اولوب، عن اصل نینویلی ونصرانی المذهب ایدی. شیبه بن ربیعه بن عبد الشمسك آزادلیسی ایدی.

عدلی { جدامجد حضرت پادشاهی سلطان محمود خان ثانی حضرتلرینك مخلصیدر.

— ابو الفتح سلطان محمد خان ثانی حضرتلری زماننده صدر اعظم اولان محمود پاشا دخی اشعارنده عدلی تخلص ایدردی (« محمود خان » و « محمود پاشا » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله .)

عَدَن { یمنك ساحل جنوبیسنده وبحر عمانك عدن کورفزنده اوله‌رق باب المندبك تقریباً ١٧٠ کیلومتره شرقنده تجارتکاه بر شهر واسکله اولوب، کنیشجه بر قوی تشکیل ایدن ایکی شبه جزیره‌نك شرق طرفنده بولنانی اوزرنده وبونك طارلاشوب برزخ تشکیل ایتدیکی محلده واقع اوله‌رق، بری خارجده ودیکری مذکور قویك ایچنده اولمق اوزره، ایکی لیمانی واردر. شهر قدیماً خارجی لیمانك اوزرنده ایسه‌ده، انکلیزلرك الینه کچه‌لی تأسس ایدن یکی قسمی اك صاغلام اولان داخلی لیمان ساحلنده اولمغله، بو ایکی قسم برلشوب، بتون برزخی ضبط ایتمشدر. ″١٥ ′٤٦ °١٢ عرض شمالی ایله ″٤٢ ′٤٢ °٤٢ طول شرقیده واقع اولوب، یکرمی سنه اول ٣٠٠٠٠ اهالیسی وار ایدیسه‌ده، اووقتدن بری بو مقدار همان تضاعف ایتمش اولسه کرکدر. بو مقداردن یالکز عسکرله برابر ایکی‌بیکی آوروپالی وایکی‌بیکی یهودی اولوب، قصوری عرب، آفریقالی وهندلی اوله‌رق مسلمدر. موقعی طاشاق ویك صیجاق اولوب، صویی واشجار ونباتاتی یوقدر. ایچیلان صو قیالرك ایچنده اویولمش قدیم صهرنجلره طوپلانیلان یاغمور صویندن عبارت اولوب، قوراق سنه‌لرده مخصوص ماکینه‌لرله دکیز صوینی تبخیر ایدرلر. یاقوت حموی « معجم البلدان » نده برکونلك مسافه‌ده بولنان بر صودن جلب ایتدکلرینی بیان ایدیور. بو حالیله برابر عدن هندایله مصر آره‌سنده ویمن وحضرموت کبی منبت یرلرك ساحلنده بولندیغندن اسکیدن بری تجارتکاه ومعمور بر شهر اولوب، امید برونی طریقی آچلنجه‌یه قدر التی یدی بیك خانه‌سی وار ایکن، طریق مذکورك کشفندن صکره اهمیتدن دوشه‌رك، اهالیسنك مقداری ایکی بیکه قدر تنزل ایتمش؛ وآنجق سویش جدولنك کشادندن صکره یکیدن کسب اهمیته باشلامشدر. وقتیله یمن امامارینه تابع اولوب، بر آره‌لق پورتکیزلیلر طرفندن ضبط، وبعده قانونی سلطان سلیمان خان زماننده خطهٔ یمانیه ایله برابر ممالك عثمانیه‌یه الحاق اولنمش؛ وصکره لحج شیخنك اداره‌سنه کچوب، ١٨٤٠ ده انکلتره دولتی بربهانه ایله قصبه‌یی اله کچیره‌رك مقابلةً لحج شیخنه سنوی بر معاش تخصیص ایتمشدر. ابنیه‌سی کارکیر ومرتفع اولوب، انکلیزلردخی برچوق کوزل ابنیه تأسیس ایتمشلردر. بولندیغی شبه جزیره قیالق بر طاغ اولمغله، طبیعی بر استحکام حکمنده اولدقدن بشقه، انکلیزلر کرك بوطاغده وکرك شهرك خارجی لیماننی قپایان برکوچك آطه‌نك اوزرنده پك متین و جسیم استحکامات تأسیس ایتمشلردر. بولندیغی ناحیه‌نك اسمی جغرافیون اسلام آثارنده (ابین) اسمیله معروف اولوب، الیوم لحج اسمیله یاد اولنور.

عَدْنان { حضرت اسماعیل (عم) نسلندن بر آدم اولوب، قریشك بوذاته قدر اولان نسللری صاغلام وعدنان ایله حضرت اسماعیل آره‌سنده‌کیلر مشکوکدر.

عدن كورفزى { بحر عمانك غرب جهتنده واسع بركورفز اولوب، جنوباً وغرباً آفريقا قطعه‌سنك شرقنه طوغرى اوزانان سومالى سواحليله وشمالاً جزيرة العربك يمن وحضرموت سواحليله محدود اولديغى حالده، غرب شمالى جهتنده باب المندب بوغازندن بحراحمرله اختلاط ايدر.

عدنى { (لاله بيجناته) هندستان شعراسندن ويراهمه‌دن اولوب، لكهنوليدر. مرتب ديوانى وبر خيلى مثنوياتى واردر. شو بيت اونكدر:

دونان از منت دونان سنان برسينه مى آرد
سنان برسينه اولى تركه از دونان دونان جستن

عدوانى { (ابو سليمان يحيى بن يعمر) مشاهير نحات وتابعيندن اولوب، صحابه‌دن عبد الله بن عباس و عبد الله بن عمر (رضهم) وسائرذواتله كورشمش؛ وكنديلرندن احاديث شريفه روايت ايتمشدر. حجاج بن يوسف طرفندن خراسانه نفى اولنه‌رق، اورا واليسى يزيد بن المهلب طرفندن خراسان قاضيلغنه نصب، وبعده نبيذ قوللانديغيچون عزل اولنمش؛ و١٢٩ تاريخنده خراسانده وفات ايتمشدر.

عدى بن حاتم الطائى { (ابوطريف —) صحابه‌دن اولوب، جود وكرميله مشهور اولان حاتم طائينك اوغليدر. طى قبيله‌سنه سريۀ مسلمين اعزام بيورلدقده، كنديسى جزيره وشام جهتلرينه قاچوب، همشيره‌سى سفانه عسكر مسلمينك الينه كچمش، ومدينۀ منوره‌يه ورودنده اسلامه كلوب، صحابيات زمره‌سنه داخل اولمشيدى. هجرت نبويه‌نك طقوزنجى سنه‌سى صاحب ترجمه دخى نزد جناب نبوى‌يه كله‌رك، ويا همشيره‌سى سفانه طرفندن كتيريله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وارتحال رسالتپناهيده اسلامده ثبات ايدوب، قومنك دخى ارتدادينه ممانعت ايتمشيدى. جزيره وشام فتوحنده ابو عبيده وخالد (رضهما) معيتنده بولنديغى كبى، ايران فتوحنده دخى حاضر بولنمشيدى. حضرت عثمان (رضه) دن روكردان اولوب، جمل وقعه‌سنده اوغلى محمدايله برابر معيت جناب مرتضويده بولنه‌رق، بو محاربه‌ده بر كوزى سقطلانمش، واوغلى شهيد اولمشدر. بعده صفين محاربه‌سنده دخى معيت حيدريده بولنوب، هجرتك ٦٧ نجى سنه‌سنده يوزيكرمى ياشنده كوفه‌ده وفات ايتمشدر. پدرى كبى سخاوكرمله متصف وقومى نزدنده حرمت واعتباره مالك ايدى. اسلامدن اول عيسوى المذهب ايدى.

عدى بن عمرو الطائى { صحابه‌دن وشعرادن اولوب، جاهليتده واسلام دورنده شعر سويلمشدر. شو برايكى بيت كندى اسلامى حقنده سويلديكى اشعارندندر:

تركت الشعر واستبدلت منه
اذا دعى صلاة الصبح قاما
كتاب الله ليس له شريك
و ودعت المدامة والندامى الخ:

عدى بن مسافر { (شيخ — الهكارى) مشاهير مشايخدن ومظنۀ كرامدن اولوب، طريقت عدويه نك منسوب اليهيدر. بعلبك جوارلرنده واقع (بيت فار) قريه‌سنده طوغوب، تحصيل علومدن صكره، طريق تصوفه سلوكله، عقيل المنجى، حماد الدباس، عبدالقادر شهر زورى، عبدالقادر كيلانى وابوالوفاء الحلوانى كبى مشاهير مشايخله صحبت واخذ طريقت ايده‌رك، نهايت هكارى طاغلرنده برزاويه ايدنوب، عبادت وارشادله اشتغاله باشلامش؛ وصيت وشهرتى اقطار عالمه يايلوب، مريدانى چوغالمش، وهر طرفدن زيارتنه ميل اولنمغه باشلامشيدى. ٥٥٧ تاريخنده هكاريده ارتحال ايدوب، زاويه‌سى يانده دفن اولنمشدر. اولاد واحفادى اوراده قالمشدر.

عدين { يمن ولايتنك تعز سنجاغنده برقضا اولوب، جبال سراة سلسله‌سنك غربى اتكارنده واقع، وجنوباً نفس تعز، شرقاً وشمالاً اب قضالريله، غرب جهتندن دخى حديده سنجاغنك زبيد قضاسيله محاط ومحدوددر. مركزى ينه بو اسمله مسمى بركوچك قصبه‌در. اراضيسى عارضه‌لى اولوب، ياغمور موسملرنده بحره واصل اولور برقاچ واديسى واردر. محصولاتى: قهوه دوره، آربه، بغداى، سيسام، مصر، فاصوليه، بقله، قرمزى بويا، ماڤى بويا، پاموق، خردال، خشخاش، قاطوسائره‌دن عبارتدر.

عذارى { اوننجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن بروجه آتى اوچ ذاتك اسميدر:

برنجيسى (قاسم) كرميانلى اولوب، «خسرووشيرين»

ناظمی شیخینك همشیره‌زاده‌سیدر. مدارس ثمانیه‌دن برنده مدرس ایدی. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

صاقین آهمدن ای نكار صاقین
کینه جودر بو روزکار صاقین
کوکه آغرکن اژدر آهم
یاقسون دامنك شرار صاقین

— ایکنجیسی ادرنه‌لی اولوب، طریق علیه سالك اولمغله برابر، عیش وعشرته مائل ونکته دان ولطیفه شناس برذات ایدی. شو بیت اونکدر:

نهالدن آیروب غنچه‌سن کلستانك
قوپارمه یورکنی عندلیب نالانك

— اوچنجیسی اسکوب قاضیسی ایکن وفات ایدن قره حسن افندینك اوغلی اولوب، عنفوان شبابنده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت اونکدر:

بنی یوز دونده صانمه بیچاغك یاره‌سنه
باشم اوزره طوته‌یم بویغمی تك یاره‌سنه
قزل آل قانه بویانسون قو شها پیرهنم
نیه کیردی بیچاغکله تنمك آره‌سنه

عذاری { ایران شعراسندن اولوب، شاه عباس ماضی دورنده یاشامشدر. شو قطعه جملهٔ اشعارندندر:

باآن که چو عمر بی وفائی
دارم همه عمر آرزو یت
دارم سر آن که چون عذاری
از دیده قدم کنم بسویت

عذراء { «وامق وعذراء» عنوانیله مشهور وبر چوق شعرا طرفندن سلك نظمه چکلمش اولان برافسانهٔ مشهوره‌ده (وامق)ك معشوقه‌سی بر شخص موهومدر.

عذری { ایران شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی، من اصل تبریزلی اولدیغی، حالده یزدده نشو ونما بولمش؛ وبعده اصفهانه واروب، شاه عباس طرفندن وظیفه‌یه نائل اولمش ایدی. شو بیت اونکدر:

آمد بهار وکل شد ونوروز هم کذشت
کرد سرت نکشتم وامروز هم کذشت

— ایکنجیسی «آتشکده» صاحبی آذرك کوچك برادری اولوب، اسمی (اسحق بیك) در. شو بیت اونکدر:

سر کویی که باشد بیکناهانرا پناه آنجا
ستم باشد که ریزد خون چون من بیکناه آنجا

عرابه { صحابه‌دن اوچ ذاتك اسمی اولوب، اك معروفلری (عرابه بن اوس بن قیظی الانصاری الاوسی) در، که بدری منافقیندن اولدیغی حالده، کندیسی قومی ساداتندن وحسن حال اصحابندن اولوب، جود وکرمیله مشهوردر.

عَرّابه { شام ساحلنده عکابه ملحق برقصبه اولوب، بعض علمانك مسقط رأسی بولنمشدر.

عِراق { ایران ایله جزیرة العرب وجزیره ایله بحرفارس آره‌لرنده برخطهٔ واسعه اولوب، شمالاً فرات ایله دجله مجرالرینك بربرینه زیاده تقرب ایتدکاری محلدن یعنی بغدادك اوست طرفندن باشلایه‌رق، غرباً وجنوباً برالشام ونجد چوللرینه، جنوب شرقی جهتندن بحرفارسه یعنی بصره کورفزینه، شرق شمالی طرفندن دخی ایران حدود حاضره‌سنی آییران خوزستان طاغلرینه قدر ممتد اولور. کلدانیلرك وطنی اولان قدیم بابلستاندن عبارت اولوب، ٣٠° ایله ٣٠′ ٣٤° عرض شمالی و ٤٠° ایله ٤٦° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولدیغی حالده، جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه اولان طول اعظمی بصره کورفزندن حدیثه قصبه‌سی موقعنه‌دك ٧٥٠ وایران حدودندن چوله قدر اولان عرضی تقریباً ٣٠٠ کیلو متره در. مساحهٔ سطحیه‌سی بالجیقه مساحه‌سنك درت مثلندن زیاده‌در. شمدیکی حالده تقسیمات رسمیه‌ده عراق اسمی مستعمل اولمیوب، بوخطهٔ واسعه بغداد وبصره اسملریله ایکی ولایته منقسمدر.

عراقك اراضیسی دوز وفرات ایله دجله‌نك سوروکلیوب براقدقلری اوزلی وکوبره‌لی سیاه برطوپراقدن عبارت اولوب، پك سیرك بعض آلچق تپه‌لره تصادف اولنور. بوطوپراق دنیانك اك منبت اراضیسندن اولوب، مایس وحزیران آیلرنده فیضان ایدن نهرین مذکورینك صولری اراضینك قوهٔ انباتیه‌سنی هر سنه تازه لندیردیکندن، قدیمدن بری بوصولرك تخریباتنك اوکنی آلمغله برابر، فائده لرینی تعمیم ایتمك ایچون، پك چوق جدوللر، سدلر وبندلر یاپلمش، وعلی الخصوص خلافت عباسیه زماننده بوکبی وسائطك تکثیریله معموریتی درجهٔ قصوایه ایصال اولنمش ایسه‌ده، حیفا که اوندن صکره ظهور ایدن مخرب استیلالردن بری سدلر خراب اولمش، جدوللر طولمش، طاشان صولر جابجا بطاقلقلر تشکیل ایدوب، هوایی تعفنه وعلل ساریه‌یه اوغراتمش، وطبیعتك اوقدر

مستثنا صورتده طوناندیغی اوکوزل بر برخرابه زار حکمنه کیرمشدر. اسکی جدوللردن پك آزی حالا موجوددر؛ وبونلرله نهرلرك کنارلرندن ماعدا یرلری روزکارك هوایه قاریشدیردیغی دهشتلی برتوزله مستور اوله‌رق، عمران استعدادندن عاری کبی کورینور.

هواسی یازین پك صیجاق اولوب، علی‌الخصوص دکیزه قریب اولان بصره جهتنده میزان‌الحراره کولکه‌ده ٦٠ و ٦٥ درجه‌یه قدر چیقار. هله جنوب روزکارلری جزیرة‌العرب چوللرندن کلوب، نباتاتی قورودر؛ وچوق دفعه کلیتلی چکرکه کتیرر. قیشین ایسه بالعکس شمالدن قارلی طاغلردن کلن روزکارهوایی زیاده صوغوده‌رق، چوق دفعه میزان الحراره صفره وصفردن آشاغی‌یه ایندر، وخرما آغاجلری تلف اولور. مایسدن تشرین اوله قدر اصلا یاغمور یاغماز؛ وسائر موسملرده دخی آزیاغار. بناءً علیه، نهرین ایله جدوللردن اروا اولنه‌میان یرلرده زراعت اجراسی ممکن اوله‌میور.

اورمانلری یوق حکمنده اولوب، یالکز نهرلرك کنارلرنده ومعموره‌لرك اطرافنده خرما آغاجلری کثرتله بولنور. سائر اشجاری چالی انواعندن عبارت اولوب، طورغون صولری دخی واسع سازلقلرله محاطدر. هوانك قوراقلغنه باشلیجه سبب اورمان فقدانیدر. معموریتی زماننده عراقك اورمانلرله مستور بولنمش اولدیغی معلومدر. باغچه‌لرنده خرمادن بشقه لیمون، پورتقال، قایسی، نار، انجیر وسائر میوه آغاجلری بولنور. اوفق برجنس آرسلان‌ایله سازلقلرده کلیتلی اولان طوموز وحیلان وسائر حیوانات وحشیه بولنور. نهرلرك کنارلرنده‌کی صحالرده عشیرتلرك پك کلیتلی قیونلری واردر. خرمادن صکره الك باشلی اخراجاتی دری ویپاغیدر. نفط یاغلری وبعض محللرده طاش یاغی بولنور.

عراقك اهالیء قدیمه‌سی امم سامیه‌نك باشلیجه‌لرندن اولان کلدانیلردن عبارت اولوب، مرکزلری بابل ایدی. شمدیکی حالده عموما اهالیسی عرب اولوب، عشیرت حالنده یاشایانلری ساکن ومتمکن بولنانلرندن زیاده‌در. مملکتك خرابیتندن بالاستفاده، جزیرة‌العربك شمر ومنتفك کبی جسیم عشیرتلری قیون ودوه وخرکاه‌دن عبارت بیوك سوریلرینی اوتلاتمق ایچون، عراقك اراضیسنی مرعا اتخاذ ایتمش؛ وزراعتله اشتغال ایدن اهالیء متمکنه‌یه مسلط اولمشلردر، که بوحال دخی عراقك معموریت قدیمه‌سنك اعاده‌سنه مانع اولمقده‌در. یالکز بغداد شهرنده اکثریا ترکجه سویلنمکده اولوب، سائر طرفلرده لسان عمومی عربجه‌در. اهالینك قسم کلیسی مسلم اولوب، اکثری شیعی مذهبنه تابعدر. شهر وقصبه‌لرده ساکن اولوب جزئی بولنان خرستیانلری نسطوری، یعقوبی وارمنیدن عبارتدر. برمقدار یهودی دخی واردر.

عراق وقتیله معموره‌لرله مستور اولوب، حتی قصبه وقریه‌لری بربرلرینه متصل کبی اولمغله، کونلرجه سیاحت ایدن آدم کندینی هر طرفی ممتد متصل بر معموره‌نك ایچنده ظن ایده‌جك صورتده خانه وسکاندن خالی بر یر کورمزدی. بابل وطیسفون کبی ازمنهٔ قدیمه مراکز مدنیتندن بولنمش اولان جسیم شهرلر قبل‌الاسلام خراب اولوب، اوائل دور اسلامده تأسس واوقدر جسامت ومعموریت پیدا ایتمش اولان بغداد ایله بصره الیوم موجود ایسه‌ده، اسکی معموریتلری چوقدن زائل اولمشدر. سائر قصبه‌لری فرات ساحلنده: حدیثه، هیت، کربلا، حله، دیوانیه، نجف، سماوه، سوق‌الشیوخ؛ دجله ساحلنده: تکریت، سامراء، قادسیه؛ فرات ایله دجله‌نك نقطهٔ تلاقیسنده واقع قرنه، وبو ایکی نهرك اجتماعندن حاصل اولان شط العربك منصبنده‌کی (فاو) وسائره‌دن عبارتدر.

عراقك اهالیسی اوچ ملیون قدر تخمین اولنیورسه‌ده، یالکز بشیوزبیك قدری متمکن اولوب، قصوری خیمه نشین عشیرتلردن عبارتدر.

عراق خطه‌سی تاریخچه کرهٔ ارضك الك مهم نقطه‌لرندن اولوب، مدنیت ومعارف وصنایعك الك اسکی محال ظهورلرندندر. بنی اسرائیل کتب قدیمه‌سی بو بوخطه‌یه یالکز مدنیتك دکل، بلکه نوع بشرك بیله محل ظهوری نظریله باقوب، طوفان نوح (عم) دن صکره نوع بشرك اورادن اطراف ارضه انتشارینه قائل اولمشلردر. هرنه قدر هند ومصر کشفیات اخیره‌سیله تحقیقات جدیده بو اهمیتی بر درجه‌یه قدر تنزیل ایده‌رك، مصرك دخی بو نقطهٔ نظردن اوقدر وبلکه دها اسکی و هله هندك چوق دها قدیم اولدیغنی اثبات ایتمش ایسه‌ده؛ بابلستان یعنی عراق خطه‌سی ینه مدنیتك الك اسکی مراکزندن اولمق شرفنی غائب

ایتمه‌مشدر. علی الخصوص علم هیئت اورانك محصولیدر. میلاد عیسی (عم)دن سکز اون قرن اول بابلستان مدنیت ومعموریتك درجهٔ قصواسنه‌واصل اولمشیدی. بعده کیخسروك ید ضبطنه کچنجه، اهالیٔ قدیمه‌سی اولان کلدانیلر للابد استقلاللرینی غائب ایدوب، بابلستان طول مدت ایرانك تحت تحکمنده قالمش؛ واسکندرك خروجنده ماکدونیالیلره انتقال ایده‌رك، بعده اشکانیانك وصکره ساسانیانك ضبطنه کچه‌رك یکیدن ممالك ایرانیه دائره‌سنه داخل اولمش؛ ونهایت ظهور اسلامی متعاقب ممالك اسلامیه‌یه التحاق ایده‌رك، حجازدن وجزیرة العربك سائر طرفلرندن فوجافوج هجرت ایدن عربلرك سریانی وایرانی وسائره‌دن مرکب اولان اهالیٔ قدیمه‌سنه غلبه چالمسیله، بتون اهالیسی دین اسلامله تدینله برابر عربلشمشلردر. اووقت مرکزی کوفه شهری اولوب، درعقب بصره دخی تأسیس اولنمش؛ وموقعنك اهمیت تجاریه‌سی مناسبتیله آز زمانده معموریتده پك ایلری وارمش؛ و علوم ومعارفده بصره‌یه رقابت ایتمکه باشلامشیدی. مؤخراً خلافت عباسیه تقرر ایدوب، خلیفهٔ ثانی ابوجعفر منصور بغدادی تأسیس ایدنجه، بوشهر آز زمانده دنیانك اك بیوك واك کوزل معموره‌سی حالنه کیرمش؛ وبتون عراقك معموریتی درجهٔ قصوایه واروب، بخت نصرك زمانلرینی دخی کچمش ایدی. خلافت عباسیه زماننده بومعموریت دوام ایدوب، بعده مغوللرك هجومنده وتیمورك خروجنده واو زمانلرده بربرینی تعقیب ایدن محاربات واغتشاشات آره‌سنده معموریت ومدنیت منقرض اولمش؛ وحتی بغداد شهری دخی بسبتون خراب اولوب، بعده عثمانلیلرك الینه کچدکدن صکره یکیدن تأسیس واعمار اولنمشدر.

عراق اسمی بروجه مذکور قدیماً بابلستان تسمیه اولنان خطه‌یه مخصوص ایکن، بعده هرنصلسه بونکه اصلا مناسبتی اولمیان ایرانك بر بیوك خطه‌سنه دخی بواسم ویرلدیکندن، تفریق ایچون برنجیسنه (عراق عربی) یاخود عراق العرب، وایکنجیسنه (عراق عجمی) یاخود (عراق العجم) نامی ویرلمشدر.

عراق عربی { یاخود عراق العرب. [مادهٔ آنفه‌یه مراجعت.]

عراق عجمی { یاخود عراق العجم. ایرانك وسطنده واسع بر خطه اولوب، اصل عراقدن یعنی عراق عربیدن خوزستان ولورستان خطه‌لریله آیرلمشدر. جغرافیون اسلام اصطلاحنده (جبال) اسمیله معروف اولوب، عراق عجمی اسمی محدثدر. شمدیکی حالده بواسمله ایران دولتنك بیوك برایالتی اولوب، مرکزی اصفهان شهر شهیریدر. ٣١° ١٠´ ایله ٣٧° ٣٠´ عرض شمالی و ٤٥° ایله ٥٥° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، شرقدن غربه اولان طول اعظمی ٨٠٠ وشمالدن جنوبه عرضی ٥٠٠ کیلومتره قدراوله‌رق، شرق جهتنده‌کی چول قسمی داخل حساب اولنمقسزین؛ مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٥٨ ١٢٩ مربع کیلومتره اولدیغی حالده، اهالیسی آنجق بر ملیون قدر تخمین اولنور. شرقاً خراسان، جنوباً کرمان وفارس، جنوب غربی جهتندن خوزستان ولورستان، غرباً اردلان، غرب جنوبی جهتندن آذربیجان، شمالاً دخی کیلان ومازندران خطه و ایالتلریله محاط ومحدوددر.

شمالاً وغرباً وجنوباً سلاسل جبال ایله محاط اولوب، اراضیسی مرتفع وشرق شمالی جهتنده بولنان دشت کبیره طوغری مائلدر. بوسببه مبنی جغرافیون عرب آثارنده (جبال) اسمیله مذکوردر. یالکز شمال غربی کوشه‌سنی قطع ایدن (قزیل اوزن) بحر خزره منصب اولوب، ذاتاً آز اولان انهار سائره‌سی مذکور چولده نابدید اولور. مع هذا اطرافنی احاطه ایدن جبالك اتکارنده‌کی یرلر اولدقجه معمور اولوب، ایرانك اك بیوك واك مشهور شهرلری، مثلا طهران، اصفهان، همدان، قم، کاشان، قزوین، یزد شهرلری بو خطه داخلنده‌در.

عراق عجمی الیوم ادارةً بروجه زیر ٧ سنجاغه منقسمدر: طهران، قزوین، همدان، قم، کاشان، اصفهان، یزد.

بوخطه‌نك احوال سائره‌سی ایرانك احوال عمومیه‌سنه تابع اولوب، «ایران» ماده‌سنده ذکر اولندیغندن، تکرارینه حاجت کورمیورز.

عراقی { (شیخ فخرالدین ابراهیم) ایرانك مشاهیر شعراسندن اولوب، همدانلیدر. شهاب الدین سهروردی مریدانندن واقف اسرار حقیقت بر مرد کامل ایدی. هندستانه سیاحت ایتدکدن صکره، سلطان محمد خدابنده زماننده دمشق شامده ارتحال ایدوب، صالحیه‌ده محی الدین عربی

حضرتلرینڭ مرقدی جوارنده مدفوندر شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

تخستین باده کاندر جام کردند
ز چشم مست ساقی وام کردند
چوخود کردند سر خویشتن فاش
عراقیرا چرا بد نام کردند

عَرَب { امم سامیه‌دن بیوك برامت اولوب، عن اصل جزیرة العربده ساکن ایکن، } بوکونکی کونده، شام، عراق، مصر و مغرب کبی بلاد واسعه‌یه دخی منتشر اولمشلردر.

امم واقوامك نسل ومنشئنی تعیین ایچون، اکثریا اوهام واحتمالاتدن عبارت ویا اساطیر و خرافاتدن متولد اولان تاریخدن زیاده، هرقوم وامتك سویله‌دیکی لسان ایله بدن وقفالرینك شکل وصورتنه ومتخلق اولدقلری اخلاق وعاداته رعایت ایتمك حقایق فنیهٔ اخیره‌دندر. بوقاعده‌یه استناداً عرب امتنك لسانته دقت ایتدیکمزده، بولسان ایله سریانی، کلدانی، عبرانی وسائر السنهٔ سامیهٔ قدیمه آره‌سنده اوقدر بیوك برمشابهت کورورز، که عادتا جمله‌سنه برلسان مشترکك شعبه‌لری نظریله باقامق ممکن اولماز. آنجق، تاریخك تعیین ایتدیکی کبی، عربلرمی بابلدن چیقوب جزیرة العربك ایچنه یایلمشلردر، یوقسه سائر امم سامیه‌می جزیرة العربدن، حیوانلرینه مرعا آره‌یه‌رق، عراق وشام طرفلرینه کلش، ومساعد یرلو بولنجه، خیمه‌لرینی خانه‌لره تبدیل ایله، تدریجاً تمدن ایتمشلردر؟ بوراسنی تعیین ایتمك مشکلجه‌در.

بوایکی احتمالدن تاریخجه برنجیسنك قبولی وقحطان یاخود یقطان اسمنده برینك عراقده‌کی تبلبلدن صکره جزیرة العربه کیرمسیله اوراده دنیایه کتیردیکی یعربدن عربلرك تولدی حکایه‌سی کتب بنی اسرائیلدن مأخوذدر؛ حالبوکه بنی اسرائیل کندیلری اساساً بابلستاندن ارض فلسطینه کچمش اولدقلرندن، بتون نوع بشری دخی اورادن چیقارمق ایستیورلر. آنجق طبیعت احواله وبوزمانلرده دخی تکرر ایدن وقوعاته نظراً بونك عکسنه یعنی ایکنجی احتماله قائل اولمق دها معقولدر. چونکه بابلیلرك متمکن واولدقجه متمدن بولندقلری معلوم اولدیغی حالده، بویله متمدن برقومدن آیرلمش برفرقه‌نك چوللره یایلوب، بدویت حالنه رجوعلری امکانسزدر؛ لکن بدوی برقوم مساعد اراضی بولنجه تمکن وتدریجاً تمدن ایتمك طبیعیدر.

بناءً علیه، بز عربلری بابلدن چیقارمقدن ایسه بابلیلری یعنی اسکی کلدانیلری وسریانی وعبرانی وسائر اقوام سامیه‌یی جزیرة العربدن چیقارمغی، وامم سامیه‌نك اصل بشیکی بابلستان اولمیوب، جزیرة العرب اولدیغنی التزام ایتمکی مناسب کوریورز.

اوائل دور اسلامده عربلره نصل چول تنك کلوب، عراق وشام ومصر ومغربه طوغری یایلمشلر، وبورالره کلن عربلر مرور زمانله نصل غلط وفرقلی بر لسان عربی سویلمکه باشلامشلرسه، تاریخك ضبط ایده‌مدیکی بك اسکی برزمانده دخی بویله برهجرت وقوعبولوب، عراق وشام طرفلرینه هجرت ایدن اسکی عربلرك مرور زمانله لسانلری بعض تغیراته اوغرایه‌رق، کلدانی، سریانی، عبرانی، آثوری، فینکی لسانلری وجوده کلمشدر. بولسانلرك تصریفاتجه عربیدن دون وکری بولنمسی ولسان عربیده موجود اولان (ث، ذ، خ) حرفلرینك بولسانلرده بولنمامسی دخی بو ادعامزه شاهددر؛ زیرا لسان تبدیل مکان ایتدکجه کمال بولمیوب، دائما نقصانه اوغرار. الیوم جزیرة العربك خارجنده تکلم اولنان عربی شیوه‌لری دخی بونك بر مثال ظاهریسیدر. بناءً علیه، بز بوراده عربلرك یعرب بن قحطان نسلندن متولد اولدقلرینه دائر اولان خرافاته اعتبار ایتمیوب، عربلرك جزیرة العربده بك اسکی اولدقلرینی التزامله برابر، ذاتاً هیچ برقوم وامتك برشخصدن تولدینی واوشخصك ده تاریخجه اسمی ضبط اولنه بیله جك قدر معروف اولمسی احتمالنی قبول ایده‌میز.

هرحالده عربلر ازمنهٔ قدیمه‌ده برقاچ شعبه‌یه منقسم اولوب، باشلیجه‌لری: یمن وحضرموت جهتنده ساکن عاد، مکه ومدینه طرفلرنده بولنان جرهم، حجازك جهت شمالیه‌سنده ساکن ثمود، دها شمالده وفلسطین حدودیله انبار جهتلرنده بولنان عمالقه، وجزیرة العربك شرق طرفلرنده بولنمش اولان طسم وجدیس قوملری ایدی. بونلردن بعضلری یعنی منبت وقابل عمران یرلره مالك اولانلری بدویتدن چیقوب، خیلی تمدن ایتمشلردی. اك متمدنلری عاد وثمود قوملری اولوب، قوم عاد معمارلقده وویرانه‌لری الیوم حیرت افزای عقول اولان صوبندلری وافسانه حکمنه کچمش اولان باغ ارملری، ارم ذات العمادلر کبی شدادی ابنیه انشاسنده بك ایلری وارمشلردی. ثمودقومنك

دخی قبالرك ایچنه اویولمش بك مصنع مأوالری وسائر اثرلری قالمشدر. قوم عادك (مسند) تعبیر اولنان اوصافدن صوله اوله‌رق حروف مقطعه ایله یازیلان برخط مخصوصلری وارایدی،كه خطوط سامیه ایله مشابهتی اولمیوب، مأخذ ومنشئی مجهولدر. حمیریلرك آثار باقیه سنده بوخط موجود اولوب، قرائتنه دسترس اولنمشدر.

الیوم مستعمل اولان خط عربی ایسه، سائر السنهٔ سامیه خطوطیله مشترك اولوب، عبرانی وسریانی حروفیله مشابهتی میاندر. حروف متصله ایله یازلمسی خط سریانیدن اخذ ایدلمش اولمسی احتمالنی تقویه ایدیور. بوخطك نه وقت اخذوقبول اولندیغی ونه وقتدن بری لسان عربینك بوخطله یازلمغه باشلادیغی معلوم اولمیوب، هرنه‌قدر بعض تواریخ عربیه‌ده بوخطله الك اول یازان ابوسفیانك پدری حرب بن امیه اولدیغی مسطور ایسه‌ده، ظهوراسلامده خط عربی تمامیله یرلشمش وانتشار وتعمم ایتمش اولدیغندن، وحالبوكه خط سریانیدن ظهور اسلامده مستعمل اولان خط كوفی شكل وصورتنه انتقال واودرجه تعمم ایتمك ایچون چوق دها زیاده بر زمانه احتیاج مس ایتدیكندن، بوخطك لسان عربی‌یه اخذ وقبولی چوق دها اسكی اولمق اقتضا ایدر. جزیرةالعربك سائر طرفلرنده مسندك غیری بعض خطوط مستعمل بولنمش اولدیغی دخی مروی ایسه‌ده، هیچ براثر بولنمدیغندن، بوروایاتك اساسی اولمسه كركدر. هر حالده خطوط سامیه‌دن مأخوذ اولان خط عربی مسند خطنی متروك ومنسی حالنده براقوب، عرب اقوامی بیننده تعمم ایتمشدر.

یوقاریده ذكر اولنان عرب اقوامنه (عرب عاربه) نامی ویریلوب، بعده عبرانیلردن بعض قبائل حجاز جهتنه هجرتله جرهم قومیله اختلاط وامتزاج ایده‌رك، (عرب مستعربه) دینلن قوم ظهور ایتمشدر،كه قریش دخی بونلردن ایدی. بوهجرت حضرت اسماعیل(عم)ك شخصنده تجسم ایتدیرلمشدر.

ظهور اسلامه دك عربلر جزیرةالعربه منحصر قالوب، وطنلری اوچ جهتدن دكیزله محاط اولدیغی كبی، شمالاً دخی واسع چوللرله سائر بلاددن آیرلمش اولدیغندن، اووقته قدر عربلرك سائر امم ایله چوق اختلاطلری اولمامش؛ ووطنلرینك منابع ثروتدن محرومیتی جهانكیرلری اوطرفه جلب ایتمامش؛ والحاصل حال وشانلری سائر امم عندنده مجهول قالمش ایدی. بك اسكی زمانلرده مصریلرك (هیكسوس) اسمیله قید ایتمش اولدقلری بعض عربلر خطهٔ مصریه‌یی ضبط ایتمشلر سه‌ده، بوفتوحات مجهوله عربلرك اشتهارینی مؤدی اولمامشدر. حمیریلردن بعضلرینك مغربه وچینه قدر توسیع فتوحات ایتدكلرینه دائر اولان روایات امم قدیمه‌دن هیچ برینك تواریخیله وهیچ بركونه آثارله مصدق اولمدیغندن، بوروایات مبالغه كارانه‌یه هیچ بروقت صحیح نظریله باقیله ماز. ظهور اسلامدن مقدمجه حبشلیلر برآره‌لق یمنی ضبط، وحجازه دخی قصد ایتمشلردی. بعده یمن ایران كیاسره‌سنك حكمی آلتنه كچوب، ملوك ساسانیه‌نك كوندردكلری والیلر معرفتیله اداره اولنوردی. حضرت سلیمان (عم) زماننده واوندن صكره بنی اسرائیل ودها اول فنیكه بحریونی یمن وحضرموت وعمان سواحلنه یناشوب، عربلرله مناسبات تجاریه پیدا ایتمش؛ واوقتدن كرك یمن طرفلرینه وكرك حجازه برخیلی موسویلر كیدوب یرلشمشلردی. عمالقه‌نك ایسه اسكیدن بری عبرانیلر وسریانیلرله مناسبتلری وارایدی. رومالیلرك آسیاده فتوحات وحاكمیتلری زمانلرنده عربلر شماله طوغری یایلمغه باشلایوب، انبارده، تدمرده وحتی دمشقده دخی بعض كوچك عرب دولتلری ظهور ایده‌رك، رومالیلرله ایرانیلر آره‌سنده‌كی اختلافاته مداخله ایتمشلردی. غسانیلر بوجمله‌دن ایدی. بوصره‌ده اوجهتلرده وجزیرةالعربك اچ طرفلرنده بیله برچوق عربلر نصرانیتی دخی قبول ایتمشلردی.

بواختلاطلردن واسكندریه مكتبنك قربیتیله اورادن نشأت ایدن بعض عالملرك اولادعربه قاریشمسندن ذكاوت فوق العاده‌سی واستعداد طبیعیسی ایله مشهور اولان عرب اقوامی بیننده برترقی وتیقظ فكری اویانمغه باشلایوب، آرتق اصنام وجماداته عبادتدن وبرطاقم تطیرات وترهاته تبعیتدن عبارت اولان دینلرینی غیركافی كورلمكده، وكرك اعتقادلرینی اصلاح كرك اشعار وادبیاتلرینی ارقا ایچون، كعبه‌نك وجودی مناسبتیله بتون عربلرك مركز ومجمعی اولان مكه‌ده سوق العكاظ كبی برطاقم جمعیتلر ومشهرلر تشكیل

ایدیله‌رك، عربلر بر تبدل وانقلاب عظیمه اولان استعدادلرینی کوسترمکده ایدیلر.

ایشته اوصره‌ده ایدی که فخر کائنات حضرت محمد مصطفی (صلعم) افندمز من طرف الله دین حقه دعوت ایچون مبعوث اولوب، آز زمان ظرفنده یعنی سید الکونین افندمزك حیاتلرنده بتون جزیرة العرب اهالیسی یعنی عرب امتنك کافهٔ افرادی دین اسلامله متدین اولمش؛ ودین مبینك ویردیکی غیرتله اوچول آرسلانلری پك آز زمان ظرفنده شام، عراق، مصر، ایران مغرب وسائر بلادی خلافت اسلامیه‌نك رایتی آلتنه آلوب، آوروپاده پیرنه طاغلرینه، آفریقاده صحرای کبیره وسودانه، آسیاده بحر خزره، سیحون نهرینه وسند مجراسنه‌دك توسیع ممالك ایتمشلردر.

شام، عراق، مصر ومغرب ممالکی بسبتون عربلشوب، سریانی، عبرانی، قبطی وبربری لسانلری اورته‌دن قالقه‌رق، اووقته دك جزیرة العربه منحصر اولان لسان عربی بتون بو ممالك واسعه‌نك لسان محلیسی حکمنه کچدکدن بشقه، ایرانده، ماوراء النهرده، هند وسندده، اندلسده یعنی اسپانیا وپورتکیزده، سیجلیه‌ده وسائر ممالك اسلامیه‌ده دخی عربلر اوقدر چوغالمشیدی، که اورالرده ده السنهٔ محلیه‌دن زیاده لسان عربی استعمال اولنور، وعرب اولمیان اهالی دخی بو لسانی اوکرنمك مجبوریتنده بولنوردی.

بو فتوحاتله برابر علوم وفنون دخی پك چوق ترقی ایدوب، عربلرده واونلره تابع اقوام واممده پك چوق علما وارباب فن یتیشمش؛ ووقتیله سرمایه‌سی اشعاردن عبارت اولان لسان عربی علمی وفنی بر لسان اولوب، قرون وسطاده معارف ومدنیت عربلره ولسان عربی‌یه مخصوص کبی بولنمشدر.

حاکمیت عربلرك الندن چیقدقدن صکره دخی شام وعراق وآفریقانك بتون قسم شمالیسی همان صرف عرب اهالی ایله مسکون قالوب، بو ممالك واسعه الی یومنا هذا بلاد عربدن معدوددر. بناءً علیه، بوکون عربلردن بحث اولندیغی وقت، یالکز جزیرة العرب سکانی آکلاشیلیوب، بحر عماندن کردستان وآناطولی وآق دکیزه وبحر فارسدن بحر محیط آطلاسی‌یه قدر آسیا وآفریقانك واسع ممالکنده ساکن بر بیوك امت اولدیغی بیلنمك اقتضا ایدر. بو ممالك واسعه‌نك اهالیسی وتعبیر آخرله کرهٔ ارضده بولنان عربلر تقریباً وتخمیناً اللی ملیون نفوسه بالغ اولور.

جزیرة العربده وعلی الخصوص بیابانجیلرله چوق اختلاط ایتمین طرفلرنده لسان عربی اسکی فصاحت ولطافتنی محافظه ایتمکده اولوب، بعده عربلشمش اولان بلاد سائره‌ده ایسه جزئی بعض تبدلاته اوغرامش، و فصاحتی آزچوق غائب ایده‌رك، هر بر مملکتده بشقه بر صورت آلمش ایسه‌ده، بو تبدلات یالکز بین العوام تکلمده حاصل اولوب، لسان تحریری دائما فصاحتنی محافظه ایتمکده‌در. تبدلات مذکوره دخی بربرلرینك لساننی آکلایه‌میه‌جق درجه‌ده اولمیوب، مغرب اقصادن، مصردن، شامدن، یمندن، نجددن، بغداددن بر عرب بر یره کله‌رك هر بری کندی لسانیله سویلدیکی حالده، پك اعلا آکلاشه بیلیرلر.

عربلر عمومیت اوزره بیوك وآرمودی قفالی، دوزکون چهره‌لی، بیضی واتسزجه چهره‌لی، پك بیاض ودوزکون دیشلی، پارلاق کوزلی، اورته بویلی، اینجه بللی، کوچك واتسز اللی وآیاقلی، اسمرجه بکزلی، شیرین ادالی آدملر اولوب، آنجق جزیرة العربك خارجنده اقوام سائره افرادیله اختلاطلرندن طولایی بو اوصافی تمامیله محافظه ایده‌مه‌مشلردر. جسارت وشجاعت، عهده وفا، کرم وسخاوت، مهمان‌نوازلق، شاعرلکه استعداد کبی اوصاف عربلر عندنده پك مقبول وممدوح اولوب، بو اوصافده تمیز ایتمك هر بر عربك اخص آمالیدر. مع هذا کریم وسخیلری نه‌قدر چوق ایسه بخل وخستله اشتهار ایدنلری دخی نادر اولمدیغندن، اجنبیلر عندنده عرب اسمنك معنای مجازیسی بخیل وطمعکاردر.

عرب (ایران شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی اصفهانلی اولوب، شو رباعی اونکدر:

در عشق تو روبوادیٔ غم دارم
وزدست غمت دیدهٔ پرنم دارم
بنشسته بخاکستر کلخن شب و روز
چون ماتمیان همیشه ماتم دارم

— ایکنجیسی (میرشاه) سادات رضویه‌دن اولوب، شو بیت اونکدر:

بنوعی ازتغافلهای او نومید شد قاصد
که از شرمندکی کرد پیام مانمیکردد

عرب آقا (بوده ایران شعراسندن اولوب، کرمانلیدر، وکاسه‌جیلك صنعتیله مشغول ایدی. شو بیت اونکدر:

كذركاه خدنك غمزهٔ اوست
دل مادرا زيارت مى توان كرد

عربحصار { آيدين ولايت و سنجاغنده ومندرس ايرماغنه تابع چنار چايى كنارنده واقع كوچك برقصبه اولوب، (هارپاسه) مدينهٔ قديمه‌سنك خرابه‌لرى اوزرنده واقعدر. اسمى دخى اسم قديمدن غلط اولسه كركدر.

عرب زاده { (محمد بن محمد) قانونى سلطان سليمان خان دورى علماسندن اولوب، على الاصول دور مدارس ايتدكدن صكره، ٩٦٩ تاريخنده مصر ملاسى اولوب، محل مأموريتنه كيتمكده ايكن، كمى فرطونه‌يه اوغرامغله، غريقاً وفات ايتمشدر. تفسير بيضاوى‌يه وبعض كتب علميه‌يه حواشى وتعليقاتى والسنهٔ ثلاثه‌ده بعض اشعارى واردر. شو برايكى بيت اوجمله‌دندر:

ايا طالبا مالا وتزعم مالكا
فالك تدعو للعوارى بمالكا
فواشتغل كسب الكمال فانه
كمالك عند الله ليس كمالكا

عرب زاده { (عطاءالله افندى) سلطان عبدالحميد خان اول دورنده مسند مشيخت اسلاميه‌يه نائل اولان علمادن اولوب، سلطان احمد خان ثالث دورنده امام شهريارى وشهزادكان خواجه‌سى بولنمش اولان صدوردن عبدالرحمن افنديك اوغليدر. ١١٣٢ تاريخنده طوغوب، ١١٥٠ ده مدرس اولمش؛ و ٧٠ ده حلب، ٨٣ ده شام، ٨٨ ده مكه ملاسى اولدقدن صكره، ٩٣ ده استانبول قاضيسى، ٩٥ ده آناطولى و متعاقباً روم ايلى قاضيعسكرى اولمش؛ و ٩٩ ده شيخ الاسلام اولوب، آلتمش اوچ كون بومقامده قالدقدن صكره، وجودينه طارى اولان ضعف ومرضدن وفات ايدوب، صدفجيلرده دفن اولنمشدر. حليم ومتواضع بر ذات ايدى.

عرب زاده { (محمد عارف افندى) سلطان مصطفى خان رابع دورنده مسند مشيخت اسلاميه‌يه نائل اولان علمادن اولوب، آنف الترجمه عرب زاده عطاءالله افنديك اوغليدر. ١١٥١ تاريخنده طوغوب، بعد التحصيل بعض نيابتلرده بولندقدن صكره، مكه ملاسى اولوب، اداى حج ايله، عودتنده ١٢٠٨ ده استانبول قاضيسى، ٢١٢ ده آناطولى و ٢١٥ ده روم ايلى قاضيعسكرى اولمشيدى. ٢٢٣ تاريخنده علمدار مصطفى پاشانك ورودنده سلطان مصطفى خان رابع جانبندن مسند مشيخته نصب اولنه‌رق، يالكز ٢٥ كون، مشيخت اسلاميه عهده‌سنده قالدقدن صكره، سلطان محمود خان ثانى حضرتلرينك جلوسنده عزل قلنمش و ٢٤١ تاريخنده وفات ايدرك پدرى يانده دفن اولنمشدر. اواخر عمرنده بهرسنه خط تعليق ايله بر مصحف شريف يازوب، روضهٔ مطهره‌يه اهدا ايتمكى اعتياد ايتمشدى.

عرب زاده { (محمد بن عمر) مشاهير خطاطيندن اولوب، برخيلى مصحف شريف كتابتنه موفق اولمش، و ١١٢٧ ده وفات ايتمشدر.

عربستان { بواسم بعضاً جزيرة العربه وبعضاً عرب اهالى ايله مسكون اولان بتون بلاد عربه اطلاق اولنه‌رق، عجمستان لفظى كبى عاميانه براسم اولوب، جغرافيا اصطلاحاتندن دكلدر. بناءً عليه، مسماسى حقنده معلومات آلمق ايچون، «جزيرة العرب» و «شام، عراق، مصر، مغرب» ماده‌لرينه مراجعت اولنمق اقتضا ايدر.

عربسون { قونيه ولايتنك نيكده سنجاغنده و ولايتك منتهاى شرق شماليسنده اوله‌رق قزيل ايرماق ساحلنده نيكده‌نك ٩٠ كيلو مترو شمالنده وقيصريه‌نك ٧٠ كيلو مترو غربنده واقع قضا مركزى برقصبه اولوب، ٣٠٠٠ قدر اهاليسى، باغ وباغچه‌لرى، برتاج جامع ومسجدى، قره محمد پاشانك وقفى اولان بركتبخانه‌سى، بر مدرسه‌سى، بررشديه مكتبى و ٨٩ دكانى واردر. —— عربسون قضاسى ولايتك منتهاى شمال شرقيسنده اولوب، شمال شرق جهتندن قزيل ايرماق مجراسيله قيرشهر سنجاغندن آيرلمش اولديغى حالده، شرقاً قيصريه سنجاغيله، جنوباً نوشهر، غرباً دخى آقسراى قضالريله محاط ومحدوددر. قضا ٨٩ قريه‌يى حاوى اولوب، ٢٢٦٠٠ اهاليسى واردر، كه بونلردن يالكز ٣٠٠٠ قدرى لسان تركى ايله متكلم روم وقصورى مسلمدر. قضا درونده ٥٠ جامع ومسجد، ٣٩ دكرمن، ١٢٥ چشمه، ١٨ دباغخانه، قوزى اوغلى ناميله امراض مختلفه‌يه نافع بر قابليجه وفرون وابنيه

طاشلریله مرمراوجاقلری واردر. محصولات ارضیه‌سی حبوبات متنوعه‌ایله سبزه ومیوه‌لرك انواعندن وآفیون وسائره‌دن عبارت اولوب، معمولات صنائعیه‌سی دخی کلیم، سجاده، کچه، آلاجه، قرمزی بز، دوشمه‌لك و سائر منسوجاتله سختیان وسائره‌دن عبارتدر.

عرب شاه { (یاخود ابن عرب شاه احمد) مشاهیر مورخین اسلامدن اولوب، دمشقده نشأت و ٨٥٤ تاریخنده وفات ایتمشدر. تیمور لنكك «عجائب المقدور فی احوال تیمور» عنوانیله مفصل تاریخنی یازدیغی کبی، «فاكهة الخلفاء» عنوانیله معتبر بر تاریخ و توحیده متعلق دخی بر کتاب یازمشدر. مذکور ایکی تاریخ اك اهمیتلی آثار اسلامیه‌دندر.

عربكر { معمورة العزیز ولایتنك خربوت سنجاغنده وخربوتك ٧٥ کیلو متره شمال غربیسنده وملاطیه‌نك ٥٥ کیلو متره شمالنده اوله‌رق ٣٩° عرض شمالی ایله ٣٦°٢٠′ طول شرقیده وفراته تابع قره‌صو مجراسنك ٢٥ کیلو متره غربنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، نصفندن زیاده‌سی مسلم اولمق اوزره، ٢٠٠٠٠ اهالیسی، بك چوق باغ وباغچه‌لری، اولرده یاپیلان کزی وآلاجه کبی ایپك وپاموق منسوجاتی، ١٨ جامع ومسجدی، بر تکیه‌سی، ٣ مدرسه‌سی، بر کتبخانه‌سی، ٤ ارمنی، ١ قتولیك و١ پروتستان کلیساسی، ٤ خانی، بیوجك چارشیسی، متعدد حماملریله چشمه‌لری، ایکی رشدیه و ٢٠ صبیان مکتبلری، ١٦ ارمنی وقتولیك وپروتستان مکاتب مختلفه‌سی، ٢ کتابجی دکانی، ٢ اجزا خانه‌سی، ١٨ منسوجات فابریقه‌سی و ٤ دباغخانه‌سی واردر. قصبه عارضه‌لی بر یرده اولوب، خانه‌لری سیرك وباغ و باغچه‌لرله محاط اولمغله، دائره‌سی بك واسع و خارجدن منظره‌سی بغایت دلنشیندر. قصبه‌نك موقع قدیمنده بك اسکی زمانلردن قالمه وملوك فرس ابنیه‌سندن اولدیغی مظنون اولان مصنع بر جامع شریفله سائر بعض معابد عتیقه بولنیور. — عربكر قضاسی ولایت وسنجاغك غرب شمالی قسمنده اولوب، شمالاً اکین قضاسیله، شرقاً درسم سنجاغیله، جنوباً کبان معدنی قضاسیله، غرب جنوبی جهتندن ملاطیه سنجاغیله، غرباً دخی سیواس ولایتیله محدود و ٨٨ قریه‌یی حاویدر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق وعارضه‌لی اولوب، فراته تابع قره صویه دوکیلور بر چوق چای ودره‌لری واردر. اراضیٔ مزروعه‌سی وحبوبات وسائره محصولاتی دخی وار ایسه‌ده، باشلیجه محصولاتی میوه‌لرك انواعیله اوزوم وسائره‌دن عبارتدر. قضانك اکثر اهالیٔ ذکوری اوطه‌جیلق واوشاقلق کبی خدمتلرله استانبولده وسائر بیوك شهرلرده بولنورلر. معمولات صنائعیه‌سی باشلیجه کزی ایله مانوسه‌دن عبارتدر. اهالیسی ٣٢٥٣٣ نفوسدن عبارت اولوب، ١١٠٠٠ قدری مذاهب ثلثه‌یه منقسم ارمنی وتصوری کاملا مسلمدر. مرکز قضا قربنده بولنان صاری چیچك یایله‌سنده یازین کلیتلی قیون سوریلری بولنوب، سوتلرندن استحصال اولنان ساده‌یاغ پك نفیس وکوزل رایحه‌لی اولور. درون قضاده ٣٥ جامع ومسجد ٣٨ مکتب، ٤ مدرسه، ١١ کلیسا، ٤ حمام ٣٢ دکرمن وفابریقه و ٤٧٥ دکان موجوددر.

عرشی { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر: برنجیسی (محمد) بکپازارلی اولوب، معمارزاده‌نك استانبول قاضیلغنده دانشمندی ایکن وفات ایتمشدر. تاریخ سویله‌ده پك بیوك مهارتی وار ایدی. غزلیاتی دخی مقبولدر. ابتدا مخلصی (چاکی) اولوب، عرشی‌یه تبدیلنده شو بیت فارسی‌یی سویلمشدر:

غلغل شعر من بعرش رسید
زان سبب شد تخلص عرشی

— ایکنجیسی تیره‌لی اولوب، ابتدا طریق علمیه سالك اولمش ایسه‌ده، بعده درویشلکه سلوکله، مولوی اولوب، موره‌ده بر تکیه‌ده اقامت ایتمکده ایکن، اوراده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

مست عشقکدر دوشر طورمز یولکده ساقیا
خاکدن رفع ایلسه‌ك دوشدکجه افتاده‌ك نولا

عرشی { فرس شعراسندن دخی بر وجه آتی ایکی شاعرك مخلصیدر: برنجیسی (طهماسب قلی بیك) شاه طهماسب صفوی رجالندن وتکلو نام ترك اویماغندن وبر روایتده یزد اکرادندن اولوب، شو بیت اونکدر:

تخم دیگر بکف آریم وبکاریم زنو
کانچه کشتیم زخجلت نتوان کرد درو

كنديسنك چيركين بر اوغلى اولديغندن، ظرفادن
برى: شاعر بو بيتى كندى مخدومى حقنده سويلشدر،
ديمشدر. ابتدا مخلصى مهدى ايدى. بك چوق اشعارى
واردر.

— ايكنجيسى (مير محمد مؤمن بن مير عبدالله
مشكين رقم) هندستانك اكبرآباد شهرندن اولوب،
كنديسى دخى پدرى كبى خطاطلقده مشهور اولمغله،
دهلى حكمدارى داراشكوه جانبندن اوغلى سليمان
شكوهك حسن خط معلمكنه نصب اولنمش؛ وبك
چوق انعامه نائل اولمش ايسه‌ده، درويشانه ياشا-
يشندن وازگچمه‌مش؛ و ١٠٩١ ده طقسان ياشلرنده
وفات ايتمشدر. «شاهد عرشى» و «مهر ووفا» عنوا-
نلريله ايكى منظومه‌سى ومرتب ديوانى واردر. شو بيت
اونكدر:

من بپايش افتم واو دركنارم ميكشد
من درين وادى ترقى از تنزل ديده‌ام

عَرَفات { مكۀ مكرمه‌نك قارشيسنده بر
بر طاغدر، كه عيد اضحانك عارفه
كونى حجاجك اورايه چيقمسى مناسك حجدندر. عارفه
كونى مناسبتيله بو اسمله تسميه اولنديغى مظنون اولوب،
بعضلرى حضرت آدم ايله حوا (عما) لك جنتدن بعد الاخراج
برخيلى وقت بربرندن آيرى دوشدكدن صكره، بو-
طاغده بوليشوب بربرينى طانيديغنى، وبو مناسبتله (عرف)
فعلندن عرفات تسميه اولنديغنى التزام ايتمشلردر.
عرفاتده بعض ابنيه واهل مكه‌نك صيفيه‌لرى بولنوب،
محدثين وسائره‌دن بعض مشاهير دخى اورايه نسبتله
شهرت بولمشلردر.

عرفان { فرس شعراسندن اوچ ذاتك
مخلصيدر:
برنجيسى (سلطان ابو سعيد) هندستانك مشاهير
مشايخندن اولوب، (كابل) قصبه‌سنده سجاده نشين
ايدى. ١١٤٧ تاريخنده وفات ايتمشدر. شو رباعى
اونكدر:

دى روز كه دل رفت زكاشانۀ ما
ليلى كويان برون شد زخانۀ ما
امروز شنيدم انا ليلى ميكفت
كلبانك دكر شنو زديوانۀ ما

— ايكنجيسى (مير —) طهرانلى اولوب، شو
بيت اونكدر:

تاقيامت لب خميازه كشايد زجهان
يك بغل تنك تراغركه درآغوش كشيد

— اوچنجيسى (قدير) اصفهانلى اولوب، شو بيت
اونكدر:

پيش از آن كز كردباد فتنه ويرانت كنند
دامن افشان از غبار جسم تاجانت كنند

عرفجه { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمى اولوب،
الك معروفلرى (عرفجه بن هرثمة
البارق) در، كه حضرت صديق اكبر جانبندن عمان اهل
رده‌سنه قارشى جيفر بن الجلندى‌يه امداداً اعزام
بيورلديغى كبى، جانب فاروقيدن دخى بصره‌يه مأمور
اولان عتبه بن غزانه امدادجى كوندرلمش؛ وخليفۀ
مشاراليه طرفندن مومى اليه عتبه‌يه: «انى قد امدتك
بعرفجة ابن هرثمة وهو ذو مجاهدة ومكايدة للعدو فاذا
قدم عليك فاستشره» يازلمشيدى. موصل فتوحنده
وبعده حضرت عثمان (رضه) طرفندن فارس غزوا-
تنده دخى استخدام بيورلمشدر.

عرفى { ايران شعراسندن بروجه آتى ايكى
شاعرك مخلصيدر:
برنجيسى (مولانا جمال الدين محمد —) شيرازلى
اولوب، متأخرين شعرا ميانده بيوك برصيت وشهرت
قزانمش، وقدماى شعرانك مسلكنه مغاير يكى بر
چيغر آچمش ايسه‌ده، چوق استعاره‌لر قوللانديغندن،
مقصدى تشبيهاتك ايچنده غائب اولور. بناءً عليه،
هرنه قدر متين ومعنيدار بعض اشعارى وارايسه‌ده،
عموميت اوزره آثارى ذوق سليم اصحابى عندنده
مقبول دكلدر. هندستانه رحلتله، حكيم ابو الفتح كيلانى‌يه
انتساب ايتمش؛ و ٩٩٧ ده، بونك وفاتى اوزرينه،
خان خانان عبدالرحيم خان واسطه‌سيله اكبرشاهك
حضورينه قبول اولنه‌رق، احسان ووظيفه‌يه نائل اولمش؛
و ٩٩٩ تاريخنده ٣٦ ياشنده لاهورده وفات
ايدوب، بعده كميكارى نجف اشرفه نقل اولنمشدر.
بر ديوان اشعارى، بر مجموعۀ قصائدى وبعض منظو-
مه‌لرى واردر. شو بيت جملۀ اشعارندندر:

ازنقش ونكار در وديوار شكسته
آثار پديدست صناديد عجم را

— ايكنجيسى تبريزلى اولوب، كانكشلكده
وشمرده شهرتى وارايدى. شاه طهماسب ماضينك
خدمتنده اولوب، مدحنده يوز اوتوز قصيده سو-
يلشدر. مرتب ديوانى و «كوى وچوكان» عنوانيله
بر منظومه‌سى واردر.

عِرْقَه { طرابلس شامك ٤ فرسخ شرقنده اسكى برقصبه اولوب، مشاهير علمای اسلامدن برقاچ ذاتك مسقط رأسى بولنمشدر.

عروضى { [« نظامئ عروضى » ماده‌سنه مراجعت.]

عروضيه { اندلسك الك مشهور اديبه‌لرندن اولوب، علم عروضده‌كى اقتدارى سببيله بومخلصله شهرت بولمشدر. نحو ولغت وسائر علومده دخى يد طولاسى اولوب، مبردك «كامل» نى، قالينك «نوادر» نى وسائر كتب مهمه‌يى تدريس وشرحله اشتغال ايتمشدر. كاتب شهير ابو المطرفك جاريه‌سى اولوب، علم نحوى مشار اليهدن استماع ايتمشدر. بلنسيه‌ده نشأت ايدوب، هجرتك ٤٥٠ تاريخنده دانيه‌ده وفات ايتمشدر.

عروه { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمى اولوب، الك معروفلرى ذكر اولنور: (ابو مسعود عروه بن مسعود الثقفى)، كه حديبيه وقعه‌سنده قريش طرفندن جانب حضرت نبوى‌يه اعزام اولنه‌رق، حضرت رسول الله (صلعم) افندمزه ملاقى اولدقده، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وقومنى دخى اسلامه دعوت ايچون رجوعنده، كفار قريش اوقلرله مقابله ايدوب، شهيد ايتمشلردر. — (عروه بن مضرس الطائى) كه عدى بن حاتم الطائينك آرقداشى اولوب، اهل رده محاربه‌سنده خالد بن وليد حضرتلرى اسير طوتديغى عيينه بن حصن الفزارى‌يى بوذاته تسليماً حضور حضرت صديقى‌يه اعزام ايتمشيدى.

عروه بن اذينة الليثى { مشاهير شعراى عربدن اولوب، حجازليدر. ١٣٠ تاريخلرنده وفات ايتمشدر. بركون ديكر بعض شعرا ايله برابر ملوك امويه‌دن هشام بن عبد الملك يانته كيتمكله، حكمدار مشار اليه اسمنى صوردقدن صكره، شو بيتك قائلى سن دكلميسك؟ ديه‌رك شو بيتنى:

لقد علمت وما الاسراف من خلقى
ان الذى هو رزقى سوف يأتينى

اوقومش؛ وبو حالده نيچون رزقكى اوكده بكلمدك ديمش. شاعر بونك اوزرينه قالقوب، حجاز يولنى طوتمش؛ آنجق هشام خبر آلنجه، جائزه‌سنى آرقه‌سندن كوندرمش؛ وعروه جائزه‌يى كوتورن آدمه: افنديكه سويله كه ايشته بن سوزمده صادقم، رزق كلوب بنى بوليور، ديمش.

عروه بن حزام العذرى { عموجه‌سنك قزى عفرايه اولان عشق وغراميله شهرت بولمش برشاعر اولوب، معاشقه‌لرى وبربرلرى حقنده سويلدكلرى اشعار محرقه مشهوردر. حضرت عثمانك زمان خلافتنده بو عشقه قربان اولمشدر.

عروه بن الزبير { (ابو عبد الله — بن العوام بن خويلد القرشى الاسدى) عشرهٔ مبشره‌دن جناب زبير (رضه) ك ايكنجى اوغلى اولوب، عبد الله بن الزبير ايله بر والده‌دن يعنى ذات النطاقين اسماء بنت ابى بكر (رضهما) دن متولد اولمشدر. كبار تابعيندن ومدينهٔ منوره‌ده ظهور ايدن فقهاء سبعه‌دن اولوب، علم قرآن وحديث وفقهده معلومات راسخه‌سى وارايدى. زهد وتقوى وورعيله مشهوردر. تيزه‌سى ام المؤمنين حضرت عايشه (رضها) دن وسائر صحابهٔ كرامدن روايت ايتمشدر. هجرت نبويه‌نك ٢٢ نجى سالنده دنيايه كلوب، ٩٣ سنه‌سنده مدينه قربنده فرع نام منزلده ارتحال ايده‌رك، اوراده دفن اولنمشدر. خيلى مسن اولديغى حالده، شامده وليد بن عبد الملك يانده ايكن، بر آياغنده بر ياره آچيلوب قانقرن اولمغله، اطبانك رأييله حكمدار موما اليهك يانده آياغى قطع اولنمش؛ واو بوده‌جق ياخود حسى ابطال ايده‌جك هيچ بردوا آلمغه راضى اولمديغى حالده، بروجهله غيرت ايدوب سسنى چيقارمامش ايدى، كه او اثناده اوطه‌نك ايچنده بريله اقردى ايتمكده اولان وليد آنجق آياغى بدنندن جدا كورديكى وقت كسلديكندن خبر آله‌رق، وفرت غيرت وتحملنه حيران اولمشيدى. تصادفاً او كونلرده اوغلى محمد دخى وليدك آخورينه داخل اولوب، بر آتك تكمه اورمسيله وفات ايتمش؛ وعروه بووجهله‌ده مصاب اولدقدن صكره مدينه‌يه عودت ايتمش ايدى.

عريان { فرس شعراسندن ايكى ذاتك مخلصيدر:

برنجيسى (باباطاهر) همدانلى اولوب، ابدال مشربلى برذات ايدى. راجى لساننده برچوق اشعارى واردر. — ايكنجيسى (ميرزا اسد) برخيلى وقت نجف اشرفده ساكن اولمش؛ وبعده هندستانه سياحت ايتمش ايدى. شو بيت اونكدر:

نه هرحرفی که برگوش آید ازلب دلنشین افتد
که از صد قطرهٔ نیسان یکی درثمین افتد

عُرَیب { خلافت عباسیه عهدنده یتیشن مشا- هیر مغنیاتدن شاعره وادیبه بر قیز اولوب، حسن خطی، حاضر جوابلغی، شطرنج وطاو- له‌ده و بیجیلکده‌کی مهارتی دخی حسن صوتی وموسقیده‌کی مهارتی درجه‌سنده ایدی. مأمون ومعتصم خلیفه‌لره ندیملك ایتمشدر. جعفر برمکینك کیزلی بر ازدواجدن متولد قیزی اولدیغی مرویدر. ٢٧٧ تاریخنده ٩٦ یاشنده وفات ایتمشدر.

— دیگر بر عریب دخی مأمونك جاریه‌سی ودلداده‌سی اولوب، فوق‌العاده حسنی وادیبه وشاعره برقیز ایدی.

عریش { (قلعةالعریش) خطهٔ مصریه ایله شام حدودنده وبروادینك کنار شرقیسنده اوله‌رق ساحل بحردن بر کیلو مترولك مسافه‌ده پورت سعیدك ١٢٠ کیلو متره شرقنده وغزه‌نك ٥٨ کیلو متره غرب جنوبیسنده برکوچك قصبه اولوب، ٢٠٠٠ اهالیسی واسکی بر سوری واردر. اسم قدیمی (رینوقولوره) اولوب، فراعنه زماننده منفا اتخاذ اولنوردی.

عزالدوله بختیار { (ابو منصور — بن معزالدوله) آل بویه ملوکنك بشنجیسی عد اولنوب، ٣٥٦ تاریخنده پدری وفات ایتدکده، برادر زاده‌سی عضدالدوله فارس تختنده اولوب، ترجمه عراق امارتنده قالمغله ، بغدادده امیرالامرا اولوب، خلیفه طایع بالله کندیسنك شاه زمان نام قیزینی تزوج ایتمش، وکابین اوله‌رق یوزبیك دینار ویرمش ایدی. عزالدوله اوقدر قوتلی ایدی، که اك آزغین بوغابی بوینوز- لرندن طوتوب، ضبط ایدردی. عم زاده‌سی عضد- الدوله ایله بینلرنده منافسه دوشوب، برچوق محاربات‌دن صکره، ٣٦٧ تاریخنده صاحب ترجمه میدان حربده مقتول اولمشدر. وفاتنده ٣٦ یاشنده ایدی.

عزالدین { لر کوچکده حکومت سورن اتا بکان شعبه‌سنك دردنجی حکمداری اولوب، دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولان شجاع‌الدین خورشیدك برادری نورالدین محمدك اوغلیدر. یدنجی قرن هجری اوائلنده شجاع‌الدین خورشیددن صکره آز برمدت حکومت سورن

برادرلری سیف‌الدین وشرف‌الدینه خلف اولمش ایسه‌ده، بودخی بك آز مدت حکومت سوروب، مؤسس دولتك تورونی حسام‌الدین خلیل بغداددن عسکرله اوزرینه کلرك، ملکی الندن آلمش؛ وبرسنه صکره کندیسی ده وفات ایتمشدر.

عزالدین { فرس شعراسندن بروجه آتی ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی مشاهیر شعرای ایراندن اولوب، شیروا- نلیدر. خاقانی وابوالعلا ایله معاصر بولنمشدر. شوایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

دوشم که فلك دید بکوی توفتاده
کفتا که بدین روز نکوبی که فکندت
کتفم که دوچشم خوش اوکفت که هیهات
عستان خرابند بروتا نکشندت

— ایکنجیسی (محمود) کاشانلی اولوب، برمدت تبریزده اقامت ایتمشیدی شو بیت اونکدر:

سرما پیش تو از بازکنه درپیشست
جرم بیش از حدوالطاف توبیش ازبیشست

عزالدین اربلی { (حسن بن محمد الضریر) مشاهیر ادبا وحکمادن اولوب، ٥٨٦ تاریخنده نصیبینده طوغمش؛ ودمشق شامده یاشایوب، ایکی کوزندن عاجل اولدیغی حالده، خانه‌سنده مسلم ونصرانی ویهودیدن برچوق طلبه‌یه فلسفه وفنوندن درس ویرردی. معاملات دینیه‌سنده قیدسزجه اولوب، حضرت علی (رضه) ی شیخینه تفضیل ایدردی. غایتله ذکی وفطین اولوب، کوزل اشعاری وبعض هجویه‌لری دخی واردر. ٦٦٠ تاریخنده وفات ایتمشدر. حالت نزعده ایکن، حاضر بولنانلره: ایشته روحم آیاقلرمدن چیقدی، قارنمه کلدی فلان دیمکده ایکن، کوکسنه کلدیکنی سو- یلدکدن صکره « الایعلم من خلق وهواللطیف- الخبیر » آیت کریمه‌سنی قرائتله صدق الله العظیم وکذب ابن سینا دیدیکی مرویدر. شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر.

[illegible]
یاقوم ما اعجب هذا الضریر
هل تعشق العیون مالاتری
فقلت والدمع بعینی غزیر
ارکان طرفی لایری شخصها
فانها قد صورت فی الضمیر

عزالدین افندی { (اشرف زاده شیخ —) مشاهیر علما وعرفادن ومشایخ قادریه‌دن اولوب، ازنیقده دفین خاك غفران

اشرف زاده شیخ عبدالله رومی حضرتلرینك نسلندن شیخ سید محمد افندینك اوغلیدر. ١٠٨٣ تاریخنده بروسه‌یه آلتی ساعت مسافه‌ده واقع وراق کوینده تولد ایدوب، ملا احمد زاده محمد افندی و عین اکبر محمد افندی کبی افاضلك حلقهٔ تدریسلرینه مداومتله، علوم متداوله‌ده کسب امتیاز ایتدکدن صکره، اجدادی طریقنه سلوکله، پدرندن استخلاف ایده‌رك، بروسه‌ده انجیرلیجه محله‌سنده سجاده نشین ارشاد اولدیغی حالده، ١١٥٣ تاریخنده درسعادتده ارتحال ایدوب، طوبخانه‌ده قادرخانه درگاه شریفی داخلنده مدفوندر. «انیس الجنان» عنوانیله ٤ جلد اوزره بر تفسیر شریفی و «مشوق العشاق» عنوانیله بر موعظه‌سیله عزی تخلصیله بعض اشعار عارفانه‌سی واردر.

عزالدین پورحسن اسفرانی { مشاهیر شعرا

و مشایخدن اولوب، فارسی و ترکی اشعاری واردر. ترجمه‌ده حسن اوغلی تخلص ایدردی. دیوانی آذربیجانده متداولدر. شو مقطع جملهٔ اشعارندندر:

چون خدا در دوجهان روی نکو دارد دوست
من که پور حسنم دوست ندارم چه کنم

عزالدین حسین { لرکوچکده حکومت سورن اتابکان شعبه‌سی

ملوکندن اولوب، ٦٧٧ تاریخنده پدری تاج الدینك وفاتی اوزرینه، برادری فلك الدین ایله مشترکاً ١٥ سنه حکم سورمش؛ و ملك موروثلرینی خیلی توسیع ایتمشلر ایدی. ٦٩٢ ده وفات ایتمشدر.

عزالدین حسین { آل سبکتکیندن سلطان ابراهیمك رجالندن او-

لوب، حاجبی اولمش؛ و سلطان مسعود بن ابراهیم زماننده اوج اقبالده بولنمشدر. خاندان حکمداری‌یه منسوب بر قادینله تزوج ایدوب، اوغللرندن فخرالدین مسعود بامیان حاکمی اولمش؛ ایکنجی اوغلی قطب الدین محمد سلطان بهرامشاهك قیزینی تزوج ایتمش؛ و اوچنجی اوغلی علاءالدین حسن غور حاکمی اولوب، غزنه‌یی تخریب ایتمشدر.

عزالدین عبدالعزیز { (شیخ — بن عبد السلام) مؤلفیندن

اولوب، دمشقلیدر. «شجرات المعارف» عنوانیله بر کتاب یازمش؛ و ٦٦٠ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عزالدین عبداللطیف { آیدین اوغلی محمد بکك معلمی و تیره

قصبه‌سنده مدرس اولوب، «مجمع البحرین» و «مشارق الانوار» کتابلرینی شرح ایتمش؛ و تصوفه متعلق بر رساله دخی یازمشدر. بر برادری حروفیون طائفه‌سنك رئیسی فضل الله تبریزینك اصحابندن ایدی.

عزالدین قلج آرسلان { [«قلج آرسلان» ماده‌سنه مراجعت اولنه.]

عزالدین کیکاوس { قونیه‌ده حکومت سورن سلاجقهٔ

رومك طقوزنجیسی اولوب، غیاث الدین کیخسروك اوغلیدر. ٦٠٩ تاریخنده پدری غیاث الدین کیخسروك فوتندن صکره عم زاده‌سی عزالدین قلج آرسلان تخته اجلاس اولنمش ایسه‌ده، آلتی آی صکره صغر سنندن طولایی اسقاط اولنه‌رق، صاحب ترجمه قعود ایتمش؛ و یالکز بر سنه حکومت سوردکدن صکره سل الرئه مرضندن وفات ایتمشدر. زماننده سینوب فتح اولنمشدی.

— ملوك مذکوره‌نك اون برنجیسی اولان غیاث الدین کیخسرو ثانینك اوغلی دیکر بر عزالدین کیکاوس دخی واردر، که تخت سلطنتده بولنان رکن الدین سلیمان ثانی‌یه قارشی خروج ایدوب، غالب کلمش ایسه‌ده، برادری هلاکوخانه التجا ایله مغول عسکریله دونوب، ملکنی استرداد ایدنجه، صاحب ترجمه قسطنطنیه‌یه و اورادن قریمه قاچوب، اون سکز سنه دیار غربتده قالدقدن صکره، قریمده وفات ایتمشدر.

عزالدین محمد { لرکوچکده حکومت سورن اتابکان سلاله‌سنك اون

ایکنجی حکمداری اولوب، سابق الترجمه عزالدین حسینك اوغلیدر. برادری بدرالدین مسعود زماننده انجو حاکمی اولوب، مشارالیهك وفاتنده ولایی دخی کندیسنه انتقال ایتمش ایسه‌ده، او وقت حکم مغوللرك النده ایدی. یکرمی سنه اسماً حکومت سوردکدن صکره، ٧١٦ ده وفات ایتمش؛ و حکومت نامی زوجه‌سی دولت خاتونه انتقال ایتمشدی.

عزالدین مسعود { (ابوالمظفر — بن قطب الدین مودود بن عماد

الدین زنکی بن آق سنقر) موصلده حکومت سورن ملوك اتابکانك بشنجیسی اولوب، بیوك برادری سیف

الدین غازی زماننده حلب حاکمی بولنان عم زاده‌سی ملك صالح اسماعیل بن نورالدینی صلاح الدین ایوبینك تجاوزندن مدافعه‌یه کیتمش ایسه‌ده ، صلاح الدینك قوتی پك زیاده اولدیغندن ، صلحه مجبور اولمش ؛ و ٥٧٦ تاریخنده برادری سیف الدین غازی وفات ایتمکله ، صاحب ترجمه موصلده تخت نشین اولوب ، بر سنه صکره حلب حاکمی مشارالیه ملك صالح دخی وفات ایتمکله ، عزالدین مسعود صلاح الدینه فرصت ویرمکسزین ، حلبی ضبط ایتمکه شتاب ایتمش ؛ وبو صورتله صلاح الدینله مخاصمات قپوسی آچیلوب ، مشارالیه حلبی ضبط ایتدکدن صکره ، جزیره‌نك بر چوق یرلرینی دخی اخذ ، وموصلی ایکی دفعه محاصره ایتمش ؛ وآنجق متعاقباً صلاح الدین خسته‌لنوب ، وفات ایتمکله ، صاحب ترجمه غائب ایتدیکی ممالکی استرداد ایده‌رك ، ٥٨٩ تاریخنه‌دك حکومت سورمش ؛ وتاریخ مذکورده وفات ایدوب ، موصلده بنا ایتمش اولدیغی مکمل بر مدرسه اتصالنده دفن اولنمشدر . اوغلی نورالدین آرسلان شاه خانی اولمشدر .

عزالدین مسعود (ملك قاهر ـ بن نورالدین آرسلان شاه بن ابی المظفر عزالدین مسعود) موصل ملوك اتابکیه‌سنك یدنجی حکمداری اولوب آنف الترجمه همنامنك تورونیدر . ٦٠٧ تاریخنده وفات ایدن پدری نورالدین آرسلان شاهه موصل حکومتنده خلف اولوب ، سکز سنه حکومت سوردکدن صکره ، ٦١٥ ده وفات ایدوب ، بوندن صکره ملك باباسنك مربیسی بدرالدین لؤلؤ یدینه کچمش ؛ ومرقومدن صکره مغوللر طرفندن ضبط اولنه‌رق ، موصل اتابکانی سلاله‌سی منقرض اولمشدر . صاحب ترجمه دخی پدری وجدی کبی موصلده مکمل بر مدرسه بنا ایتمشدر .

عزالملوك (ابوکالیجار عمادالدین الله مرزبا) [«مرزبان» ماده‌سنه مراجعت.]

عزت بك (بکلکجی ـــ) متأخرین شعرای عثمانیه‌دن اولوب ، ١٢٠٨ تاریخنده خواجه‌لك رتبه‌سیله صدارت عظمی مکتوبی وبعده مهمه اوطه‌لرینه کیرمش ؛ و ٢٢٢ ده اردوی همایونده ایکن ، بکلکجیلك مقامنه نصب اولنمش ؛ و ٢٢٣ ده مرخص ثالث عنوانیله مصالحه عقدیچون افلاقه اعزام اولنه‌رق ، بعدالعوده ، کندیسنه اسناد اولنان بعض سوزلردن طولایی ٢٢٤ ده قاضی کوینده اعدام اولنمشدر . ترکی وفارسی اشعاری ومطبوع دیوانچه‌سی وار ایسه‌ده ، اووقتلرك اکثر اشعاری قبیلندن اولوب ، نقله شایان بریته دسترس اوله‌مدق .

عزت پاشا (قائمقام علی ـــ) وزرا وشعرادن اولوب ، داماد محمد پاشانك اوغلیدر . ١١٣٧ ده مکتوبی دفتری مأموریتنه وبرمدت صکره دفتردارلق مسندینه نصب اولنه‌رق ، ١٤٤ تاریخنده رتبهٔ وزارتله قائمقام صدر عالی ، و ١٤٥ ده بغداد جانبنه سوق اولنان اردوی همایونه مأمور اولمش ؛ و ١١٤٧ ده ایران سفری سرعسکرلکی عهده‌سنده ایکن ، اوراده وفات ایتمشدر . حسن خطده دخی شهرتی واردر . شوبیت اونکدر :

تقدیرده سرنهاده اول عزت که کوششك
بیهوده طبعه زحمت تدبیر ویرمسون

عزت پاشا (ارزنجانلی ـــ) متأخرین وزرادن اولوب ، ارزنجانلی حاجی عثمان پاشانك اوغلیدر . پدری کرید والیسی ایکن ، ١٢٢٩ ده رسموده طوغوب ، پدرینك وفاتندن صکره برمدت درسعادتده اقامتله ، ارزنجان وویوده‌لغنه نصب اولنمش ؛ وبعده عساکر ردیفه بیکباشیلغی رتبه‌سیله سلك عسکری‌یه ادخال اولنه‌رق ، ١٢٥٧ ده میرلوا ، ٦٤ ده فریق اولوب ، عراق اردوی همایوننه مأمور اولمش ؛ و ٦٥ ده رتبهٔ مشیری ایله حکاری ایالتنه تعیین اولنه‌رق ، اووقتدن بری ایالات وولایات والیلکلرنده بولنمش ؛ وبوندن اوچ درت سنه اول ادرنه والیسی ایکن ، اوراده وفات ایتمشدر . ادیب وظریف برذات اولوب ، طبیعت شعریه‌سی ویه‌جکی شیش کبابنی دخی صابونله ییقامق کبی پك غریب احوالی وارایدی . پك زیاده متمول اولدیغی حالده ، دنیاده کیمسه‌سی اولمیوب ، بره‌صراق عمرینی تجردله کچیرمشدر . شومقطع برنعت شریفندندر :

الی باغلو اسیر دوزخ ایتمه یارسول الله
نه‌کلو مجرم ایسه امتکدر عزت شیدا

عزت محمد پاشا دور سلطان عبدالحمید خان اولده ایکی دفعه مسند صدارت عظمایه کچمشدر . روم محمد پاشا احفادندن اولوب ، ١١٣٦ تاریخنده بولی سنجاغنده طوغمش ؛ ودرسعادته ورودله بالطه‌جیلر اوجاغنه کیروب ، یازیجی اولمق مناسبتیله بك خلیفه دینمکله

شهرت بولەرق ، جلوس سلطان مصطفى خانده آغا یازیجیسی ایکن، ابو قوف آغا قتل اولندقده، کندیسی‌ده مغضوباً سرای همایوندن چیقاریلەرق ، خواجکان دیوان همایونه الحاق اولنمش؛ و ١٧٩ ده ضربخانه امینی، ١٨٧ ده شهرامینی اولمش، وسلطان عبدالحمید خان اولك جلوسلرندن صکره ، ١٨٨ ده دفعةً قائممقام رکاب همایون اولوب ، برقاچ آی مرورنده مهر صدارت عهده‌سنه احاله‌اولنمش؛ وبرسنه‌یه قریب مدت بومقامده قالدقدن صکره ، رخاوتندن و مهام اموری قاینی اسماعیل آغانك یدنده براقدیغندن طولایی، عزل اولنەرق، آیدین محصللغی وبعده بربرینی متعاقب مصر ، ایچ ایل ، سیواس ، ارضروم ، رقه و ثانیاً ارضروم ایالتلری توجیه اولنەرق ، ١١٩٥ ده ثانیاً مسند صدارته ارقا اولنەرق ، بودفعه دخی بر سنه ایله بش ماه مقام صدارتده قالدقدن صکره، ٩٦ ده ینه اسباب مذکوره‌دن طولایی ، عزل ایله قلبه‌ده اقامته مأمور اولمش؛ وبعده وزارتی اعاده ایله بلغراد محافظلغنه نصب اولنەرق ، ١١٩٨ ده اوراده وفات ایتمشدر .

عزت محمد پاشا { دور سلطان سلیم خان ثالثده مسند صدارته

کچمشدر. زعفرانبولیلی اولوب، ١١٥٦ ده طوغمش؛ ودرسعادته ورودنده زانفلی بالطه جیلر زمره‌سنه داخل اولوب، بیوك مناصبده بولنان بعض اقاربی معاونتیله ترقی وتفیض یولنی طوتەرق ، بودخی همنامی اولان آنف‌الترجمه کبی خلیفه بك نامیله شهرت بولمش؛ و آغا یازیجیسی اولوب ، ١١٩٣ ده باش محاسبه‌جی ومتعاقباً ضربخانه امینی و بعده سلطان کتخداسی و شهر امینی و ١٢٠٠ ده ترسانه امینی و متعاقباً رتبهٔ وزارتله حانیه، بعده دیاربکر، ایچ ایل، بندر، جده، بوغاز حصاری، مصر، اناطولی والیلك ومحافظاقلرینه نصب اولنەرق، ١٢٠٩ ده اورادن جلبله، مسند صدارته نصب اولنمش؛ وظلمدن متوقی منصف ومحسن برذات اولمغله ، درت سنه‌یه قریب مدت امور صدارتی حسن اداره ایتدکدن صکره، ١٢١٢ ده عزل و ساقز آطه‌سنده اقامته مأموراولوب، بعده مقاطعه‌سی اولان مغنیساده اقامتنه مساعده اولنمشدی.

عزت محمد پاشا { دور سلطان محمود خان ثانی وسلطان مجید خا-

نیده ایکی دفعه مسند صدارت عظمایه کچمش وزرادن اولوب، دارنده‌لیدر. ١٢٠٧ تاریخنده دارنده‌ده طوغوب، بعض والیلکلرده بولنمش اولان عمی علی پاشانك دائره‌سنده تربیه اولنەرق، بونك مهردارلغنی وبعده اسپارطه‌لی ابراهیم پاشانك کتخدالغنی ایتمش؛ ومشارالیه ابراهیم پاشانك بوغاز محافظلغی زماننده امورمأموره‌سنی اداره ایدن صاحب ترجمه اولدیغنی آکلاشلمغله، ٢٣٧ ده ابراهیم پاشانك وقوع عزلنده یرینه رتبهٔ میرمیرانی ایله صاحب ترجمه نصب، واسکدار، بکاربکی وبکقوز محافظه‌سی دخی کندیسنه احاله اولنمش ایدی. ٢٤١ ده ظهور ایدن وقعهٔ خیریه‌ده فوق‌العاده غیرت وخدمتی مشهود اولمغله، نزد پادشاهیده قدری برتر اولوب، اسکدارده اقامت ایتمك اوزره، آناطولی سواحلی محافظه‌سی عهده‌سنده تقرر ایتمشدر. ٢٤٢ ده قپودانلق مسندی عهده‌سنه احاله اولنوب ، ٤٤ ده مأموریت مخصوصه ایله وارنه‌ده بولنان اردوی همایونه اعزام بیوریلەرق، عودتنده سلیم محمد پاشا یرینه مسند صدارت عظمایه ارقا اولنمش؛ ویالکز اوچ آی بومقامده قالدقدن صکره، عزل اولنەرق، تکفورطاغنده اقامته مأموراولمش؛ ومؤخراً عفوبیوریلەرق ، برمدت بلامنصب صوفیه‌ده استخدام اولندقدن صکره، ودین و ٤٩ ده قره حصارصاحب والیلکنه نصب، وبعده آنقره وکنغری وقسطمونی دخی علاوهٔ مأموریت ایدیلەرك ، وقعهٔ خیریه‌دەکی خدمتندن طولایی افتخار نشانیله دخی تلطیف بیورلمش ایدی . ٢٥٥ ده عزل اولنەرق، ٥٦ ده ینه بوغاز محافظلغنه ، ومسئلهٔ مصریه‌ده صیدا وبیروت وطرابلس شامك الحاقیله عکا ایالتنه ومتعاقباً بریة الشام سرعسکرلکنه نصب اولنمش؛ وبومسئله‌ده ابراز غیرت وشجاعت ایدوب، یکفابه محاربه‌سنی قزانمش ایسه‌ده، اکرینك قبورنده بولنان طبانجه‌سنك قضاءً بوشانمسیله صول آیاغی سقطلنوب، بو سببدن بریة الشام سرعسکرلکندن عفو، وادرنه والیلکنه نصب اولنەرق، کلیبولی‌یه وصولنده، یاره‌سی قپانمامش اولدیغندن، اورادن دخی عفوینی استدعا ایدەرك درسعادته کلمش؛ و٥٧ ده ثانیاً مسندصدارت عظمایه تعیین بیوریلەرق، سکز ماهی متجاوز مدت بو مقام عالیده قالدقدن صکره، ٥٨ ده عزل، وادرنه والیلکنه نصب اولنمش؛ و٥٩ ده وجودجه معذر-

تندن طولايى استعفا ايدوب، تكفور طاغنده اقامتنه وبعده درسعادته كلمسنه مساعده بيورلمش؛ و ١٢٧١ ده ارتحال ايتمشدر. مقتدر ومستقيم وكار آشنا بر وزير اولوب، آنجق بعض مرتبه رمز اولديغى مرويدر.

عزت ملا {(كچه جى زاده محمد عزت افندى) متأخرين شعراء عثمانيه نك اك ممتازلرندن اولوب، سلطان عبدالحميد خان اول دورى صدورندن صالح افنديك اوغليدر. ١٢٠٠ تاريخنده درسعادتده دنيايه كلوب، طريق تدريسه داخل اولمش؛ و ٢٣٨ ده غلطه مولويتنه، نائل اولدقدن صكره، حالت افنديك سعايتيله كشانه نفى اولنه رق، بر سنه اقامتدن صكره، عودت ايدوب، سلطان محمود خان حضرتلرينك حسن توجهنى قزانمش؛ وطلاقت لسانيله نكته كولنى وظرافت طبعى حسبيله پادشاه مشاراليهك ندما و مصاحبينى زمره سنه داخل اولمش ايدى. ٢٤١ ده مكۀ مكرمه و ٢٤٢ ده استانبول مولويتى پايه سنى احراز ايدوب، ٢٤٥ ده آچلش اولان روسيه محاربه سنده صلح طرفدارى اولديغندن، خصماسنك سعايتيله سيواسه نفى اولنه رق، او سنه اوراده وفات ايتمشدر. سياسئ مشهور فؤاد پاشا مرحومك پدريدر. «بهار افكار» و «حزان آثار» عنوانلريله ايكى ديوانى و «محنتكشان» و «كلشن عشق» عنوانلريله ايكى منظومه سى واردر. بعض نكات و لطائفى دخى مشهوردر. شو بيت جملۀ اشعارندندر:

مقصود قولايلقله عزيزم اله كيرمز
چشم ايتدى فدا يوسفه يعقوب محبت

عزتى {(محمد —) اوننجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن اولوب، استانبولليدر. معما كولقده وشطرنج اوينونده مهارتى وار ايدى. شو بيت اونكدر:

بكا سير كلشنى وصف ايله اى باغبان
عارض دلبر بنم اولسون كل خندان سنك

عزتى {(ميرزا خانى —) ايران مشاهير شعراسندن اولوب، شيرازليدر. بعضلرى ده قزوينلى وتبريزلى عد ايتمشلردر. ابتدا شيراز حاكمى الله ويردى خانك خدمتنده بولنوب، بعده شاه عباس ماضى يه انتسابله، وزارت رتبه سنه قدر چيقمش؛ ونهايت ترك جاه وجلال ايدوب، حج شريفه ومقامات عاليه نك زيارتنه كيده رك، عودتنده مشهدده اختيار انزوا، واوراده وفات ايتمشدر. شو بيت جملۀ اشعارندندر:

دور از انصافت برق آشيان ماشدن
مشت خاشاكى بصد محنت فراهم كرده ايم

عزمى {اوننجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن ايكى ذاتك مخلصيدر:

برنجيسى (مصطفى —) برشته لى اولوب، لوحى ونوحينك كوچك برادريدر. شهزاده سلطان محمد بن مراد خان ثالث سنجاغنه چيقديغنده برادرى نوحى رئيس الكتابى وصاحب ترجه مطبخ كاتبى اولمشيدى. شهزادۀ مشار اليهك وفاتنده تقاعد اولوب، وفاتنه دك كوشۀ قناعتده ياشامشدر. شو بيت اونكدر:

دلبرك سينه ده كى شوقله داغن ياقه سك
تا قيامت يته بر عشق چراغن ياقه سك

— ايكنجيسى استانبوللى اولوب، سليمانيه مدارسنده مدرس وشهزاده سلطان محمد بن مراد خان ثالثه خواجه بولنمش؛ وشعر وانشا وكتابتده شهرت بولمش ايدى. تركى وفارسى وعربى اشعارى واردر. سلطان سليم خان ثانى حضرتلرينك امريله شيخ محمد عطارك «مهر ومشترى» عنوانلى منظومه سنى تركجه يه ترجمه ايتمشيدى. يدى بيك بشيوز بيتنى ترجمه ايتدكدن صكره، پادشاه مشار اليهك وقوع ارتحاليله ناتمام براقمش؛ و ٩٩٠ ده وفات ايتمشدر. ترجمۀ مذكوره نك باشلانغيجى شودر.

جناب شاه والا رتبۀ عشق
كه نامنه اوقندى خطبۀ عشق
نمينه مهر قزغين مشتريدر
قوانس و پرى فرمان بريدر

عزمى {ايران شعراسندن اولوب، لاهيجانليدر. شو رباعى اونكدر:

دل از غم فرقت توخون خواهدشد
خوناب دل از ديده برون خواهدشد
نارفته هنوز عالم اينست ببين
ن دم كه روى زدده چون خواهدشد

عَزّة الميلاء {مشاهير مغنيات عربدن اولوب، انصار كرام آزادليلرندن ومدينۀ منوره ساكنه لرندن ايدى. اكثريا سيده سكينه بنت امام حسين (رضهما) مجالستلريله تشرف ايدردى. مداح جناب نبوى حسان بن ثابت (رضه) حضرتلرينك اشعارينى مشاراليهك حضورنده تغنى ايده رك، كنديلرينى سرشك ريز تأثر ايدردى. حسنى وعفيفه

برخاتون اولوب، رفتار نازنیننده تمایل کوستردیکیچون میلاء لقبیله تلقیب اولنمشدی.

عزّی { عربلرك جاهلیتده عبادت ایتدکلری معبودلرندن اولوب، بر آغاجدن عبارت ایدی. هله قریشك بوكا پك چوق اعتقادلری اولوب، بر بنا ایچنه آلمشلردی؛ وهر دائم هدیه‌لر کوندریر و قربانلر کسرلردی. فخر کائنات (صلعم) افندمز مکه‌یی فتح بیوردقدن صکره خالد بن ولید حضرتلرینی اعزام بیوره‌رق، بو آغاجی قطع وبناسنی هدم ایله عبادتنه ختام ویرمشلردر.

عزی { ایران شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر.

برنجیسی سادات سته‌دن معدود اولوب، شو رباعی اونکدر:

چشمم زغمت خون جکر میریزد
پیوسته سرشك چون شرر میریزد
هر ساغرمی که خورده‌ام باتوشبی
دل بی رخت از دیدهٔ ترمیریزد

— ایکنجیسی مشهد ویا کاشان ساداتندن اولوب، تقیٔ اوحدی ایله کوریشمشیدی. شورباعی اونکدر:

از خون جکر چهرهٔ کاهی شستیم
رخسار بخون چنانکه خواهی شستیم
چندان بکریستیم دور ازرخ تو
کز مردمك دیده سیاهی شستیم

عزی { (ابو المعالی عزالدین عبد الوهاب زنجانی) مشاهیر نحویون وخطاطیندن اولوب، علم صرفده کندی اسمیله مشهور بر تألیفی واردر. حسن خطی مشهور یاقوت مستعصمیدن تعلم ایدوب، بوفنده شهرت شایعه قزانمشیدی. ۶۶۶ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عزی { (وقعه‌نویس سلیمان — افندی) عثمانلی شعراسندن اولوب، دیوان همایون قلمندن نشأت ایتمش؛ وتشریفاتیٔ دیوان همایون ووقعه نویس اولمش ایدی. برتاریخی ودیوان اشعاری واردر. خطاطلقده دخی مشهور ایدی. ۱۱۶۶ ده وفات ایتمشدر. شوبیت اونکدر:

هر نظرباز فلکدن صاقله مهر سینه‌کی
پك صاقین سنك حوادثدن هله آیینه‌کی

عزیر { (بن شرحیا Esdras) نبوتی مختلف فیه رجال بنی اسرائیلدن اولوب، قدسك بختنصر طرفندن تخریبیله بنی اسرائیلك تحت اسارتده بابله سوقنده حضرت عزیر دخی برلکده بولنمش؛ وبابلده بنی اسرائیله دین واعتقادلرینه متعلق معلومات ویرمکه دوام ایتمش ایدی. بابل ایران دولتنك الینه کچدکدن صکره، عزیر ایران شاهنك توجهنی قزانمغله، بونك طرفندن میلاددن (عم) دن ۴۵۸ سنه اول بابلده‌کی بنی اسرائیلی قدسه اعاده وبیت مقدسی یکیدن بنا ایتمکه مأمور اولمش؛ وکتب مقدسه‌یی بو اسارت زماننده اوغرامش اولدیغی سهو وخطا وتحریفدن قورتاروب، تصحیح؛ وبرایکی فصل دخی علاوه ایتمشدر. بنی اسرائیل تاریخنده مضبوط احوالی بوندن عبارت اولوب، قرآن کریمده مذکور بعض آیات کریمه‌نك تفسیرنده بعض مفسرین حضرت عزیرك من طرف الله یوز سنه اماته وبعده احیا بیورلدیغنی؛ وبنی اسرائیل بابلده‌کی اسارتلری هنگامنده توراتی اونودوب، نسخه‌لرینی غائب ایتمش اولملریله، حضرت عزیرك ازبردن توراتی اوقویوب یازدیردیغنی، وبعده بولنان بر نسخه ایله لدی المقابله طوغری یازدیرلمش اولدیغی آکلاشلمغله، یهودیلرك کندیسنه ابن الله دیدکلرینی بیان ایتمشلردر.

عزیز { (ملك — عماد الدین عثمان) مصر وشامده حکومت سورن ملوك ایوبیه‌نك ایکنجیسی اولوب، دولت مشار الیهانك مؤسسی اولان صلاح الدین یوسفك اوغلیدر. ۵۶۷ تاریخنده قاهره‌ده دنیایه کلمش؛ وپدری شامده مشغول ایکن کندیسی مصرده وکالت ایتمکده اولدیغی حالده، ۵۸۹ ده، سلطان صلاح الدینك وقوع وفاتی اوزرینه، تخت سلطنته جلوس ایله، آلتی سنه‌یه قریب مدت کمال عدل وحقانیتله اجرای حکومت ایتدکدن صکره، ۵۹۵ ده ۲۸ یاشنده وفات ایدوب، اون یاشنده بولنان اوغلی محمد المنصور خلفی اولمش ایسه‌ده، صباوتنه مبنی برسنه صکره، اسقاط اولنه‌رق سلطان صلاح الدینك برادری ملك عادل سیف الدین ابوبکر ادارهٔ اموری الینه آلمش؛ وآرتق حکومت بونك نسلنده قالمشدر. ملك عزیز علوم متنوعه‌ده عالم وپدری کبی حالی ومحقق برذات ایدی. قرافهٔ صغراده امام شافعی حضرتلرینك تربه‌سی یاننده مدفوندر.

عزیز { (ملك — ابو المحاسن یوسف) مصرده حکومت سورن ملوك چراکسه‌نك طقوزنجیسی اولوب، ملك اشرف ابو النصر برسبایك

اوغلیدر. ٨٤١ تاریخنده، پدرینك وفاتی اوزرینه، مصر تختنه قعود ایتمش ایسه‌ده، یالکز اوچ آی حکومت سوردکدن صکره، اسقاط اولنه‌رق، یرینه ملك ظاهر ابو سعید چقمق انتخاب اولنمشدی.

عزیز { فرس شعراسندن اوچ کشینك مخلصیدر :

برنجیسی (ملا عزیزالله بن ملامبارك) هندستانك عظیم آباد شهرندن اولوب، عالمکیر شاهك قزی زیب‌النسا بیکمك خدمتنده بولنمشدر. علوم عقلیه وحکمیه‌ده دخی یدطولاسی وار ایدی. شو بیت اونکدر:

ساقیٔ خوش چشم دارا مونس مجلس کند
از نکاهش بزم‌را کلدستهٔ نرکس کند

— ایکنجیسی همدانلی اولوب، شو بیت اونکدر:

شب که از کون تو آشفته و بی‌تاب روم
خود بخود درد دلی کویم ودر خواب روم

— اوچنجیسی ینه همدانلی اولوب، موسقیده دخی مهارتی وکوزل سسی وار ایدی. شو بیت اونکدر:

بهر کلشن که چون خورشید تابان چهره بنمایی
بر آید همچو نرکس از زمین چشم تماشایی

عزیز الدین المستوفی { (ابوالنصر احمد بن حامد الاصبهانی)

دولت سلجوقیه‌نك اعاظم رجالندن اولوب، سلطان محمود بن محمد بن ملکشاهك خزینه داری ایدی. حکمدار مشارالیه صاحب ترجمه‌یه عمی سلطان سنجر بن ملکشاهك قزینی تزویج ایتمش؛ وبرمدت صکره بوقادین وفات ایدوب، پدری پك قیمتلی اولان متروکاتنی طلب ایتدیکی حالده، سلطان محمود بونلری کتم ایتمکله، صاحب ترجمه‌نك شهادتندن قورقدیغیچون، کندیسنی تکریت قلعه‌سنه کوندره‌رك، حبس وبر سنه صکره ٥٢٥ ده اوراده قتل ایتدیرمشدر. صلاح‌الدین ایوبی وبرادری شیرکوه اووقت تکریت قلعه‌سنك محافظلری بولنوب، صاحب ترجمه‌یی قورتارمغه چالشمشلر سه‌ده، موفق اوله مامشلردر. عزیزالدین علامهٔ شهیر عماد کاتب اصبهانینك عمیدر. فوق‌العاده کرم وسخاوت صاحبی اولمغله، شعرای عصری مدحنده پك چوق قصیده‌لر سویلمشلردر.

عزیز بالله { (ابو منصور نزار بن معزلدین‌الله) مغرب ومصرده حکومت سورن ملوك فاطمیه‌نك بشنجیسی، ومصرده حکومت سورنلرینك ایکنجیسی اولوب، ٣٦٤ تاریخنده، ٢١ یاشنده اولدیغی حالده، پدرینه خلف اولمش؛ و٢٢ سنه کمال عدالتله حکومت سوردکدن صکره، ٣٨٦ ده بلبیسه‌ده وفات ایتمشدر. زمان حکومتنده خیلی فتوحات اولوب، شام وحلب وموصل جهتلرینی دخی ممالکنه علاوه ایتمش؛ ویمنده دخی نامنه خطبه اوقوتمش ایدی. قاهره شهرینی خیلی توسیع وتزیین ایده‌رك، برچوق جوامع شریفه وسرایلر وسائر ابنیهٔ عظیمه تأسیس ایتمشدر. عادل وحلیم برذات ایدی. حتی شاعرك بری وزیرینی وکندیسنی هجو ایتمش اولدیغندن، وزیری کندیسنه شکایت ایدنجه: مادام که هجوده‌سزکله مشترکم، سزده عفوده بنمله مشترك اولك، دیمش اولدیغی مشهوردر. ادبیاتدن بهره‌سی وطبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، شو بر ایکی بیت بر اوغلنك وفاتنده سویلمش اولدیغی برقصیده‌سندندر:

نحن بنو المصطفی ذوو محن
یجرعها فی الحیاة کاظمنا
عجیبة فی الانام محنتنا
اولنا مبتلی وخاتمنا

عزیز محمود افندی { (هدایی —) کبار مشایخ جلوتیه‌دن

ومظنهٔ کرامه‌دن اولوب، زهد وعبادتیله، مواعظ مؤثره‌سیله والهیاته متعلق اشعاریله شهرت بولمشدر. عن اصل قوچحصارلی اولوب، تحصیل علوم ایتدکدن صکره، طریق قضایه سالك اولمش ایکن، بروسه‌ده مشایخ بیرامیه‌دن شیخ محمد افتاده‌نك احوال عرفان اشتمالنی مشاهده ایتمسی اوزرینه، ترك ماسوا ایده‌رك، شیخ مشارالیهه انتساب وکندیسندن اخذ طریقت ایتمش؛ ودرسعادتده اسکدارده اختیار اقامتله، وعظ وارشادله امرار ایام ایده‌رك، ١٠٣٨ تاریخنده ارتحال ایتمشدر. تربه‌سی اسکدارده زیارتکاه اولوب، خانقاهی الی یومنا هذا معموردر.

عزیزی { (مصطفی —) اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، امتانبوللیدر. یدی قله مستحفظلرینك کتخداسی ایدی. شو بیت اونکدر:

عاشق دیمه شول کیسه‌یه کیم سودیکی خوبك
یولنده فدا ایلیه جان عزیزی

عزیزی { ایران شعراسندن اولوب، قزوینلی اولدیغی حالده، تبریزده کورکچیلکله

مشغول ایدی. ٩٦٩ ده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

غریب مردم وازمن نکرد یادکسی
به بیکسی وغریبیٔ من مبادکسی
خوشم بدرد غریبی وبیکسی مردن
کهٔ غمین شود از مردنم نه شادکسی

عزیزیه { سیواس ولایت وسنجاغنده وسیواس شهرینك ١٢٥ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق کچی طاغنك اتکنده وضمانتی چایی مجراسنك قربنده قضا مرکزی بر کوچك قصبه اولوب، ١٦٠٠ اهالیسی، ایکی جامع شریفی، ٣٩ دکانی، ٢ حمامی، ١ خانی، ١ رشدیه مکتبی وبر قشله‌سی واردر. بو قصبه ١٢٧٧ تاریخنده تأسیس اولنه‌رق، او سنه جلوس ایدن جنتمکان سلطان عبد العزیز خانك نامنه نسبتله تسمیه اولنمشدر.

— عزیزیه قضاسی ولایت وسنجاغك منتهای جنوب غربیسنده واقع واسع بر اولوب، شمالاً تنوس ونفس سیواس، شرقاً کوران قضالریله، جنوباً حلب وآطنه ولایتلریله، غرباً دخی آنقره ولایتنك قیصریه سنجاغیله محاط ومحدوددر. اراضیسی یوکسکجه وعارضه‌لی اولوب، کچی طاغی، خنزیر طاغی، بیك بوغا طاغی وصوغان طاغی قضانك داخلنده‌در. قسم اعظمی آطنه ولایتندن آق دکیزه دوکیلن سیحون ایرماغی حوضه‌سی ایچنده اولوب، باشلیجه نهرلری اولان ضمانتی وکوك صو چایلری مذکور ایرماغك منابعی حکمنده‌در. قضانك شمال شرقی کوشه‌سنده‌کی صولر ایسه فراته تابعدر؛ وقیزل ایرماق قضانك شمال غربی کوشه‌سنی قطع ایدیور. بو وجهله بو قضانك اراضیسی آق دکیزه، قره دکیزه وبصره کورفزینه صو کوندریور، که بوده ارتفاعنه علامتدر. اراضیٔ منبته‌سی دخی چوق اولوب، حبوبات متنوعه حاصل اولیور ایسه‌ده، قضا هنوز هیچ بر شوسه ایله بر اسکله‌یه مربوط اولمیوب، مسافه‌لری‌ده اوزون اولدیغندن، ذخایر محصولاتندن بحق استفاده اولنه‌میور. الما، آرمود، اوزوم وسائر میوه‌لری دخی واردر. حاریز وسعد آباد ناحیه‌لرنده ایکی بیوك اورمان بولنوب، بونلردن خیلی اودون وکراسته قطع، و سیواس و قیصریه‌یه نقل اولنور. قضا ٣١ ناحیه و ٢٨٢ قریه‌یی حاوی اولوب، ٩٣٣٠٣ اهالیسی واردر، که بو مقداردن یالکز ٢٧٤٣ ی مذاهب ثلثه‌یه منقسم ارمنی و ١٣٧١ ی روم اولوب، قصوری کاملاً مسلم، وخرستیانلری دخی لسان ترکی ایله متکلمدرلر. قضاده کرك اسکیدن وکرك اخیراً بر چوق چرکس مهاجرلری اسکان اولنمشدر. درون قضاده ٨٥ جامع، ٢٤ مسجد، ١٠ مدرسه، ٧٦ اسلام و ٨ خرستیان مکتبی موجوددر.

عزیزیه { خداوندکار ولایتنك قره حصار صاحب سنجاغنده وسنجاغك شمال شرقی کوشه‌سنده بر قضا اولوب، شمالاً کوتاهیه سنجاغیله، شرقاً آنقره ولایتیله، جنوباً بولوادین قضاسیله، غرباً دخی نفس قره حصار قضاسیله محاط ومحدوددر. ایکی ناحیه و ٥٥ قریه‌دن عبارت اولوب، جمله‌سی مسلم اوجاق اوزره، ٣٠٩٧٣ اهالیسی واردر. مرکزی اولان موصلیجه قصبه‌سی قره حصارك ١٢ ساعتلق شرقنده و اسکیشهرك ١٨ ساعت جنوبنده و سقاریه منابعی قربنده اولوب، قره حصاره واسکیشهره بر شوسه ایله مربوطدر. اراضیسی منبت اولوب، بغدای، آرپه وسائر حبوبات کلیتله حاصل اولور، آفیون وپاموق دخی یتیشیر. میوه‌لرك انواعی چوقدر. اهالی ایپك بوجکی وآری بسلیوب، خیلی مقدار ایپك وبال وبال مومی چیقارلر. بالی پك مقبولدر. اورمانلری دخی چوق اولوب، خیلی مقدار پالاموط دخی چیقه‌رق، ازمیره ایندیریلیر. قیون، کچی، تفتیك کچیسی، صیغیر، آت وسائر حیواناتلری دخی چوقجه اولوب، یاغی وتفتیك اخراجاتی واردر. مرعالری ویایلالری پك کوزلدر.

عَسجدی { ایران مشاهیر شعراسندن اولوب، هراتلیدر. عنصرینك شاکردانندندر. سلطان محمود سبکتکینك بارکاهی شعراسندن اولوب، پك چوق احسانلرینه نائل اولمشیدی. عنصری وفرخی ایله برلکده پادشاه مشارالیهك خدمتنده بولنوب، فردوسیٔ طوسی ایله ماجراسی مشهوردر. دیوانی موجود دکل ایسه‌ده بر چوق قصائد وغزللری باقیدر. شو رباعی جملهٔ اشعارندندر.

از شرب مدام ولاف مشرب توبه
وز عشق بتان سیم غبغب توبه
دل در هوس کناه و برلب توبه
از توبهٔ نادرست یارب توبه

عَسقَلان { (Ascalon) شام ساحلنده فلسطين خطه‌سنه ملحق و يافه‌نك ٦٠ كيلو- }
متره جنوب غربيسنده واقع مشهور بر قصبه اولوب، اليوم خرابدر. قديماً صور فنيكه‌ليلرينك مهجری اولوب، خيلی معمور و تجارتكاه بولنمش؛ وبعده يهود حكومتنك الينه گچوب، هرودك زماننده زياده تزيين اولنه‌رق، فلسطينك ايكنجی شهری حكمنه گچمشدی. پك بيوك و مزين بر معبديله مشهور ايدی. زمان خلافت فاروقيده معاويه بن ابی سفيان يديله فتح اولنه‌رق، دور اسلامده علوم و فنونك جملهٔ مراكزندن بولنمش؛ وعسقلانی نسبتيله معروف بر چوق علما و سائر مشاهير اسلامك مسقط رأسی بولنمشدر. ٥٣٨ تاريخنده اهل صليبك ضبطنه گچوب، اوتوز بش سنه بونلرك النده قالدقدن صكره، ٥٨٣ ده سلطان صلاح الدين ايوبی طرفندن استخلاص اولنمش؛ وبعده فرنكلر عكايی ضبط ايتدكلرندن، پادشاه مشار اليه عسقلانك دخی تكرار بونلرك النه دوشمسندن قورقه‌رق، ٥٨٧ ده قلاع و استحكاماتی هدم و تخريب ايتمش؛ واهالی طاغيلوب، او وقتدن بری عسقلان بردها اعمار اولنه‌ميه‌رق، خرابه حالنده قالمشدر.

عسقلانی { [«ابن حجر» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.] }

عسكر { بو اسم بعض بلاد مشهوره‌يه مضاف اوله‌رق برطاقم محلات و نواحينك }
اسملرينی تشكيل ايديور: عسكر الرملة، فلسطينده رمله‌نك بر محله‌سی ايدی. — عسكر سامرا، عراقده سر من رأی شهر مشهورينك معتصم خليفه‌يه منسوب بر محله‌سی اولوب، حسن عسكری بو محله‌يه نسبتله عسكری تلقيب اولنمشدر. — عسكر مصر، مصرده بر ناحيه اولوب، صالح بن علی بن عبدالله بن عباس الهاشمی ايله ابو عون عبدالملك بن يزيد الاموی عسكرلری بوراده تلاق ايتدكلرندن، بو اسمله تسميه اولنمش، وعسكری لقبيله ملقب بعض مشاهيرك مسقط رأسی بولنمشدر. — عسكر مكرم، خوزستانده (رستقاباد) ياخود (رستم كواد) شهر قديمی قربنده اسكی بر قصبه اولوب، حجاج بن يوسفك رجالندن مكرم بن معزاء الباهلی عسكرينك قونديغی محل اولمغله، بويله تسميه اولنمش؛ وشهر مذكورك خرابندن صكره بو محل اعمار ايدلمش ايدی. — عسكر المهدی، بغدادده خليفه مهدی‌يه منسوب بر محله اولوب، بعده رصافه تسميه اولنمشدی. — عسكر نيسابور، نيشاپور شهرينك بر محله‌سی ايدی.

عسكری { [«حسن عسكری» ماده‌سنه مراجعت.] }

عسكری { (ابو احمد حسن بن عبدالله) مشاهير ادبا و مؤلفيندن اولوب، }
٢٩٣ تاريخنده اهوازك عسكر مكرم قصبه‌سنده طوغمش؛ وابو بكر بن دريد و سائر مشاهيردن اخذ علوم ايدوب، عمرينی تدريس و تأليفله گچيردكدن صكره، ٣٨٢ ده وفات ايتمشدر. وزير شهير صاحب بن عباد بو ذاتك صحبتنه پك مائل اولوب، حتی بر بهانه بوله‌رق، مخصوص كوريشمك ايچون، بالذات عسكر مكرمه كيتمش ايدی. باشليجه تأليفاتی: «كتاب المختلف والمؤتلف»، «كتاب علم المنطق»، «كتاب الحكم والامثال»، «كتاب الزواجر» وسائره‌در.

عسكری { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، ادرنه‌ليدر. }
قانونی سلطان سليمان خان دورنده عسكر اولوب، بعده سلانيكده اختيار اقامت ايتمش؛ و بر مدت فقر و ضرورت چكدكدن صكره، متوفی اسحق پاشانك زوجه‌سنی تزوج ايتمكله، مال و ثروته نائل اولمش؛ وايفای حج و زيارت روضهٔ مطهره ايتمشيدی. رفض والحاد ايله مطعون ايدی. شو بيت اونكدر.

هردنينك دوشه طكمی چرخ كردون اوستنه
جنسيدر البته دونر دون اولان دون اوستنه

عسكری { (محمد —) سلالهٔ تيموريه‌دن هندستانده‌كی دولتی تأسيس }
ايدن بابر شاهك اوغلی و همايون شاهك برادری اولوب، پدرينك وفاتندن صكره برادريله خيلی وقت جنك ايتمش؛ ومغلوب و محبوس اولدقدن صكره، ايرانده اقامتنه مساعده اولنه‌رق، اورادن حج شريفه كيتمش؛ وعودتنده ٩٦١ ده اثنای راهده وفات ايتمشدر. اديب و شاعر بر ذات اولوب، شو بيت جملهٔ اشعارندندر:

چنان بيخود شدم ازدوریٔ آن گلعذار امشب
كه هردم كريها رو ميدهد بی اختيار امشب

عسكری { (امير محمد —) هندستان علما و شعراسندن و بلكرام شهری }
ساداتندن اولوب، شو بيت اونكدر:

نه شبراهست بابانى نه آغاز سحرامشب
بفرداى قيامت هست آبستن مكرامشب

عسير } جزيرة العربك غرب جهتنده، يمن خطه‌سنك جهت شماليه‌سنده ويا يمن ايله حجاز آره‌سنده برخطه اولوب، اليوم يمن ولايتنك برسنجاغنى تشكيل ايديور. بوخطه‌يى اصل يمن خطه‌سندن خارج عدايدنلر دخى وارايسه‌ده، حقيقتده آيريجه برخطه اولميوب، نصف جنوبيسى وبلكه قسم اعظمى يمن وقسم شماليسى حجاز خطه‌سنه داخلدر. جغرافيون اسلام آثارنده عسير اسمى مذكوراولميوب، حجاز ايله يمنك محدود اولدقلرى ذكر اولنيور. عسير اسمى فى الاصل بوخطه‌نك وسطلرنده ساكن برقبيله‌يه مخصوص اولوب، بوقبيله جنكاورلكى وقوتى حسبيله جوارلرنده‌كى قبائل واراضى‌يى تحت حكمنه آلدقجه، عسير اسمنك مسماسى دخى توسع ايدوب، متأخرين عندنده جغرافيا اصطلاحانى صره‌سنه كيرمشدر. عسير خطه‌سى بوكونكى كونده تقريباً ١٧°٤٠′ عرض شماليدن ٢٠° درجه‌سنه‌دك ممتد اولوب، بودخى حجاز ويمن كبى دكيز بوينجه ممتد اولان آلچق وصيجاق تهامه ايله جبال سراتك صيرتندن وشرق وغربه مائل اولان اتكارندن عبارتدر. شرق جهتندن حدودى پك ده معلوم ومعين اولميوب، چوله وارمازدن اول برطاقم قبائل غيرمضبوطه بولنيور. ساحلده‌كى اسكله‌لرينك باشليجه‌سى واك بيوك قصبه‌سى اوته‌دن برى دولت عثمانيه‌نك تحت تابعيتنده بولنمش اولان (قنفده) اولوب، داخلده‌كى معموره‌لرينك برنجيسى‌ده متصرفلق مركزى اولان (ابها) قصبه‌سيدر. عسير خطه‌سى اهاليسنك خشونت طبعى حسبيله برچوق وقت غير مضبوط ومهمل برحالده قالوب، قبائل شيخلرينك يدكش مكشنده بولنمش؛ ونهايت ابهاده‌كى شيخ عائض عائله‌سى ديكرلرينه تفوق ايتمشيدى. دولت عثمانيه‌جه يمنك تحت انضباطه آلنمسنه تشبث اولنديغى وقت، رديف پاشا وعلى الخصوص غازى مختار پاشا حضرتلرى عسيرك ضبطنه وار قوتلرينى ويره‌رك، شيخ عائضى اله كچيرمش اولملريله، اووقتدن بوخطه تماميله اداره عثمانيه‌يه كچوب، يمن ولايتنه ملحق برسنجاق اتخاذ؛ وابها، بنى‌شهر، غامد، قنفده، محائل، رجال‌المع وصبيا اسملريله ٧ قضايه تقسيم اولنمشدر. بوبدى قضادن برنجيسى يعنى مركز قضاسى اولان ابهاجبال سراتك اوزرنده وايكى جهتده‌كى اتكارنده؛ ايكنجى واوچنجيسى صرف جبال سراتك شرق جهتنده وبيوك چوله ناظر اولان مائله‌سنده؛ وديكر دردى ايسه تهامه‌ده وجبال سراتك غربى اتكارنده واقعدر.

اراضى وهواجه دخى عسيرخطه‌سى ايكى‌يه منقسم اولوب، دكيز بوينجه اون اون بش وبعضاً زياده كيلومتره وسعتنده اولان تهامه غايتله صيجاق وقوملق اولوب، يالكز قيشين بعض واديلرنده صو آقديغى حالده، جبالك اتكارنده اولان بلادده بالعكس هوا ارتفاعنه كوره، آزچوق معتدل اولديغى كبى، مياه جاريه‌سى دخى چوقدر. بوقسملرك اكثر اراضيسى طاغلق ايسه‌ده، اروا اولنان يرلرى خيلى منبت ومحصولدار اولوب، اشجار ومزروعاتله مستوردر. جبال سراتدن برچوق انهار نبعان ايدوب، برطاقمى تهامه‌يه وبرطاقمى ايچرى چوللرينه طوغرى آقارسه‌ده، تهامه‌يه ايننلرى يالكز قيشين دكيزه قدر واصل اوله‌بيلير؛ وديكرلرى چولده نابديد اولوب، بعضلرى برطاقم كوللر وبطاقلقلر تشكيل ايدر. ايچرى‌يه طوغرى آقانلرينك اك بيوكى (ابيشه) دنيلان بيوك برواديدر، كه ابها جوارلرنده نبعانله، جنوبدن شماله طوغرى آقه‌رق، جبال مذكوره صيرتنده اينن برچوق چايلرك صولرينى جمع ايله، غامد قضاسنه واصل اولنجه، شرق شماليه طوغرى دونوب، چوله اينر. بحراحمره طوغرى آقانلرى دهاچوق ايسه‌ده، اوقدر بيوك اولميوب، اك بيوكلرى قنفده‌نك آلت طرفنده حلى اسكله‌سى قربنده همنامى برقويه واصل اولان (عاشور) ايله (صبيا) قضاسنده‌كى خميس واديلريدر. هرنه قدر هنوز تحرير نفوس اجرا اولنمديغندن، مقدار اهاليسى حقنده صاغلام برشى دينه‌مزسه‌ده، ٢٠٠٠٠٠ دن اشاغى اولمديغى تخمين اولنيور. اهاليسى جسور وجنكاور آدملر اولوب، قسماً شافعى المذهب وقسماً وهابيدر. عسير خطه‌سنده بغداى، آرپه، بياض وصارى وقيرمزى دوره، مرجك، سيسام، پاموق، غامد قضاسنده شدتله نفيس يشيل قهوه، بنى شهر قضاسنده ايكنجى جنسدن يمن قهوه‌سى، اعلا ضمغ، موز، الما، برقاچ نوع اوزوم، نار، ايوا، بادم، تمرهندى، چويد، سنامكى وبعض سبزه‌لر وسائره حاصل اولور. بيشه واديسنده برمليون قدر خرما آغاجى وغامدده پك چوق يبانى زيتون آغاجى بولنور.

حیوانات اهلیه‌سی دوه، اورکوجلی صیغر، بیاض وسیاه مرکب، قیون، کچی، و سائره ایله طیور معروفه بیتیه‌دن عبارت اولوب، نفیس تره یاغی وخیلی مقدار بال دخی چیقار.

عُشاق { خداوندکار ولایتنك کوتاهیه سنجاغنده وکوتاهیه‌نك ١٤٢ کیلو متره جنوب غربیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، غربه طوغری ممتد اولان واسع وباغ وباغچه‌لر ومزروعاتله مستور براووه‌نك کنارنده وبرتپه‌نك اتکنده واقعدر. یالکز ٢٠٨٤ ی ترکجه لسانیله متکلم روم وارمنی وقصوری مسلم اولمق اوزره ١٣٠٨٤ اهالیسی، ١١ محله‌سی، ١٧ جامع شریفی، ٢ مدرسه‌سی، ٢ تکیه‌سی، ٢ کلیساسی، بر رشدیه‌سی وبرقاچ صبیان مکتبی، ٢ کتبخانه‌سی، ٤ حمامی، ٧٥٠ دکانی، ٧٠٦ خالی دستکاهی، ٣٥ دباغخانه‌سی، ٨ خانی، ٤٥ چشمه‌سی واردر. کدیز نهری تابعلرندن اولان عشاق چایی قصبه‌نك ایچندن کچیورسه‌ده، بونك صویی بتون حالده مشهور اولان عشاق خالیلری اعمالاتنی اداره‌یه کافی اولمدیغندن، مقدما مندرس تابعلرندن بناز چایندن دخی برمقدار صو اساله اولنمشدر. قصبه‌نك یوللری خیلی واسع وخانه‌لری کوزل اولوب، برقاچ سنه اول همان کاملاً یانمش ایسه‌ده، دها کوزل بر طرزده تجدید اولنمشدر. بوقصبه‌نك آنخونیا شهر قدیمنك موقعنده بولندیغی مظنون اولوب، شرق طرفنده برقیانك ایچنده اویولمش برطاقم قدیم مزارلر بولنیور. قصبه‌ده هفته‌ده برکره پنجشنبه کونی بازار قوریلوب، خیلی تجارت اجرا اولنور. عشاقده سنوی ١٥٠٠٠٠ مربع آرشون راده‌لرنده اعلا خالی وسجاده وکلیم اعمال اولنوب، قسم کلیسی آلاشهر دمیر یولیله ازمیره ایندیریلیور. بوطریقك عشاقه قدر تمدیدی بوقصبه وقضانك تجارت ومعموریتنی تضعیف ایده‌جکنده شبهه یوقدر.

— عشاق قضاسی کوتاهیه سنجاغنك منتهای غرب جنوبیسنده واقع اولوب، شمال شرقی جهتندن نفس کوتاهیه، شمال غربی طرفندن کدوس قضالریله، غرباً آیدین ولایتیله، جنوباً وشرقاً دخی قره حصار صاحب سنجاغیله محاط ومحدوددر. ایکی ناحیه (بناز وتمویك) ایله ١٥٨ قریه‌یی حاوی اولوب، ٧٦٢٦٩ اهالیسی واردر، که بومقدارك ٢٣٨٤ ی روم و ١٤١٩ ی ارمنی اولوب، قصوری کاملاً مسلمدر. خرستیانلری دخی لسان عثمانی ایله متکلمدرلر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، جهت شمالیه‌سنده مراد طاغی وقزیل طاغ، بلنلر طاغی، آخور طاغی ایله سائر بعض جبال بولنیور. بوطاغلردن برچوق چایلر اینوب، قضانك اراضیسنی اروا ایدیور. بونلرك بر طاقمی کدیز، برطاقمی‌ده مندرس نهرینه منصب اولوب، الك بیوکلری قضانك شمالندن جنوبه شق ایله قضانك جنوبی کوشه‌سنی شق ایدن مندرسه دوکیلان بناز چاییدر. اراضیٔ مزروعه‌سی چوق اولوب، باشلیجه محصولات ارضیه‌سی: بغدای وآرپه ایله حبوبات سائره وسیسام، آفیون، پاموق، توتون، اوزوم، میوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر. خیلی مقدار قوری اوزوم وشراب دخی اخراج اولنور. اورمانلری چوق اولوب، میشه وچام وسائر آغاجلر بولنیورسه‌ده، یالکز احتیاجات محلیه‌یه کوره کراسته واودون قطع اولنوب، مساعد طرقك فقداننده‌ن طولایی، اورمانلرندن بحق استفاده اولنه‌میور. یالکز پالاموتدن خیلی استفاده اولنوب، سنوی تقریباً ایکی بچق ملیون یکی قیه پالاموط اخراج اولنور. مرعالری دخی چوق اولوب، خیلی قیون وسائر حیوانات اهلیه‌سی واردر. عشاقك یوکاری پك مقبولدر. ایپك قوزه‌سی یتیشدیرلمسی کیتدکجه تعمم وترقی ایتمکده‌در. بناز ناحیه‌سنده حمام بوغازی نام محلده کوکوردلی بر ایلیجه و بلغار طاغنده آمیانت معدنی موجوددر. صنایع محلیه‌نك باشلیجه‌سی والك مهمی مشهور عشاق خالی وکلیملرینك اعمالی اولوب، بونلر اك زیاده اورده قادینلر طرفندن اعمال اولنور. بوندن ماعدا دباغت، قوندره‌جیلق، بیچاقجیلق، قیوجیلق واهالیٔ محلیه‌نك کیبدکاری اثوابك اعمالی صنعتلری دخی خیلی ایشلکدر. خالی، ذخیره، پاموق، بیاغی، آفیون وتازه اوزوم اخراجندن قضایه هرسنه خیلی مقدار آقچه کیرر. خالیدن بشقه اولان اخراجاتی سنوی ١٥٠٠٠٠ وادخالاتی ٨٠٠٠٠ عثمانلی لیراسی راده لرنده‌در. آنجق اخراجاتك یالکز نصفی ممالك اجنبیه‌یه کیدوب، ادخالاتی ایسه کاملاً خارجدن کلیر. عشاق قصبه‌سندن ٢٠ کیلو مترهلك مسافه‌ده وبناز ناحیه‌سنده واقع آحد قریه‌سنده (ترایونوپولیس) شهر قدیمنك خرابه‌لری کشف اولنمشدر.

عشاق { (شیخ حسن افندی) مشاهیر مشا- / یخدن اولوب، نامنه منسوب طر- یقتك مؤسسیدر. من اصل بخارالی اولوب، سید احمد سمرقندی مریدانندن ایکن، بوطرفه هجرتله، عشاق قصبه‌سنده اختیار اقامت ایتدیکیچون، عشاق نسبتیله شهرت بولمشدر. بعده درسعادتده جلبله، قاسم پاشاده کندیلرینه برزاویه یاپدیریله‌رق، پوست نشین اولمش؛ و ۱۰۰۳ تاریخنده قونیه‌ده وفات ایتمشدر. قاسم پاشاده برمسجدی واردر.

عشرت { کشمیر شعراسندن وبراهمه‌دن / اولوب، بعض نوابلرك خدمتنده بولنمشدر. شو بیت اونکدر:

جامهٔ بهرمن بی سروپا قطع کنید
دست شوقم هوس جیب دریدن دارد

عشرتی { (مصطفی —) اونجی قرن هجری / عثمانلی شعراسندن اولوب، استا- نبوللیدر. طریق علمه سلوکله ادرنه ایالتنده‌کی خا- صکوی قضاسنه تعیین ایدلمش اولدیغی حالده، سلطان سلیمان خانك عراقین سفرنده ادرنه‌ده بولنان شهزاده بایزیده بعض اشعارینی تقدیمله، حسن صوتی ولطا- فت طبعی حسبیله، شهزادهٔ مشارالیهك محرم بزمی اولمش؛ وشهزاده‌نك کوتاهیه‌یه عودتنده قضادن استعفا ایله معیتنده اوطرفه عزیمت ایتمش ایدی. مؤخراً شهزاده‌یی عیش وعشرته سوق ایتمك تهمتیله غضب حضرت پادشاهی‌یه اوغرامش؛ وبرمدت صکره پادشاه مشارالیهك برغزلنی تتبع ایده‌رك، تقدیم ایتمکله مظهر عفو ونائل احسان اولمشیدی. شومقطع اوغزلندندر.

اشته کردن اشته شمشیرك کفن بردوش اولوب
عشرتی امر شریفه امتثال اوستنده در

عشرتی { فرس شعراسندن بروجه آتی / ایکی کشینك مخلصیدر:

برنجیسی اصفهانلی اولوب، برمدت هندستانده سیاحت ایتدکدن صکره، مشهده کیتمکده ایکن، قطاع طریق طرفندن شهید ایدلمشدر. شوبیت اونکدر:

تو بارقیب بکلکشت باغ ومن ازرشك
دلی بر آبله چون دست باغبان دارم

— ایکنجیسی یزدلی اولوب، نستعلیق خطنده دخی مهارت کامله‌سی وارایدی. هندستانك دکن جهتنه سیاحت ایدوب، هنوز اوتوزیاشلرنده ایکن اوراده وفات ایتمشدر. شوبیت اونکدر:

دوستان دربوستان چون عزم می خوردن کنید
اول ازیاران دور افتاده یاد من کنید

عشرهٔ مبشره { صحابهٔ کرامدن ومهاجر- / یندن جانب حضرت نبو- یدن جنتله تبشیر بیوریلان اون ذاتدر: ابو بکر صدیق، عمر بن الخطاب، عثمان بن عفان، علی بن ابی طالب، طلحه بن عبدالله، زبیر بن العوام، عبدالرحمن بن عوف، سعد بن وقاص، سعید بن زید، ابو عبیده بن الجراح (رضهم).

عشقی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن / بروجه آتی اوچ ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی ابوالفتح محمد خان ثانی دوری شعراسندن اولوب، اشعاری پك ساده‌در. شو بیت اوجمله‌دندر:

برکون صنایورکمی یاره‌م الکدن
تاکیم کوره‌سك نیجه‌دریاره‌م الکدن

— ایکنجیسی تیره‌لی اولوب، بعض مدرسلکلرده بولندقدن صکره کوشهٔ انزوایه چکلمشیدی. شو بیت اونکدر:

تیره چشمم آیدین ایتسون رخك ای حورعین
خاکه پرتو صالسه کلز ذره‌جه خورشیده شین

— اوچنجیسی ینکی‌حصارلی اولوب، ابتدا ینکیچری اوجاغنده‌ایکن، بعده کوشهٔ انزوایه چکلمش؛ وقانونی سلطان سلیمان خانه تقدیم ایتدیکی برغزل اوزرینه، مطلوبی صورلدقده منحل بولنان جزئی برتقاعد معاشی‌ایستیوب، بقیهٔ عمرینی کنج قناعتده کچیرمشدر. شو بر ایکی بیت اونکدر:

کاه مرآت فلك روی سعادت کوستور
که دونر ژنك ملامتله فلاکت کوستور
اومه ای‌دل صبرقل اومك ملامت کوستور
باقه‌لم آیینهٔ دوران نه صورت کوستور

عشقی { فرس شعراسندن بروجه آتی ایکی / ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی کاشانلی وشیخ احمد اصفهانی مریدانندن اولوب، ابن فارضك قصیدهٔ تائیه‌سنی شرح ایتمشدر. شو رباعی اونکدر:

دل کفت مرا بعلم لدنی هوس است
تعلیم کن اکر ترادست رس است
کفتم که الف کفت دکر هیچ مکوی
درخانه اکرکسی است یك حرف بس است

— ایکنجیسی هندستانده‌کی لکهنو شهرندن ومیرزا محمد حسن قتیلك مریدانندن اولوب، شورباعی اونکدر:

پر جفا بود نمید انستم — فتنه زا بود نمید انستم
بود عشقی که برندی مشهور — پارسا بود نمید انستم

عصار { ایران مشاهیر شعراسندن اولوب ، تبریزلیدر. سلطان اویس ایلکانینك مداحلرندن ایدی. «مهروماه» عنوانیله برمنظومه‌سی واردر. ٧٨٣ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت منظومهٔ مذکوره‌دندر :

اکر کردی فلك برسر نکاهش
بیفتادی زسر زرین کلاهش
زسنك انداز وی سنکی که جستی
پس از فرقی سرکیوان شکستی

عصام الدین { [« طاشکبری‌زاده » ماده‌سنه مراجعت .]

عصمت افندی { (محمد —) استانبوللی اولوب ، طریق علمیه و طریقت نقشبندیه‌یه منسوب ایدی. ١١٦٠ ده وفات ایتمشدر. شاهدینك منظومه‌سنی شرح ایتمش، وبر تاریخ ایله بر رساله یازمشدر. بعض اشعاری‌ده واردر .

عصمة الله { (مولانا —) مشاهیر شعرای فرسدن اولوب ، بخارالیدر. آبا واجدادی بخارانك اعیانندن اولوب، نسبی جعفر. بن ابی طالب (رضه) حضرتلرینه منتهی اولدیغی مرویدر . تیمورك حفیدی سلطان خلیل کورکانی‌یه خواجه‌لك ایدوب، بو مناسبتله شرف ونعمته نائل اولمش ؛ واولغ بك زماننده ٨٢٩ تاریخنده وفات ایتمشدر . یکرمی بیك بیتی حاوی دیوانی واردر. اشعاری بغایت سلیس و دلنشین اولوب، شو بیت اوجمله دندر :

بروز وصل همیکشت ذوق دیدارم
کنون تصور آن روزکار میکشدم

عصمتی { فرس شاعره‌لرندن ادیبه برخاتون اولوب، سمرقند قاضیسنك کریمه‌سی ایدی. شوبیت اونکدر :

مکر رسوای عشق از مردم عالم غمی دارد
که عاشق کشتن ورسوا شدن هم عالمی دارد

عصمتی { عثمانلی شعراسندن اولوب ، شو بیت اونکدر :

هم یاقار پروانه سن هم سوز دل اظهار ایدر
مقتضای مشرب شمع شب آرا بویله در

عصمه { صحابه‌دن یدی ذاتك اسمی، اولوب، اوچی بدر غزاسنده بولنانلردندر.

عضایر رازی { قدمای شعراء ایراندن اولوب ، (ری) شهرنده نشأتله، غزنه‌یه عزیمت ایده‌رك، سلطان محمود سبکتکینك مدحنده بعض قصائد سویلمش ، واوراشعراسیله مشاعره ایتمش ایدی . پادشاه مشارالیهك مدحنده سویلدیکی برقصیده سیچون اون درت بیك درم جائزه‌یه نائل اولمشیدی . شو ایکی بیت اوقصیده‌سندندر :

صواب کرد که پیدا نکرد هردو جهان
یکانه ایزد دادار بی نظیر وهمال
وکرنه هردو ببخشیدهٔ بروز سخا
امید بنده نماندی بایزد متعال

عضدالدوله { (ابوشجاع فناخسرو بن رکن. الدوله حسن بن بویه) آل بویه ملوکنك دردنجیسی عد اولنوب ، حقیقتده ایکنجیلریدر. چونکه پدری رکن‌الدوله ایله عمی معز. الدوله کندیسندن اول حکومته نائل اولمشلرایسه‌ده، اصل مؤسس دولت اولان بیوك عمی عمادالدوله‌یه خلف اولان و مرکز دولت عد اولنان فارس تختنه جلوس ایدن صاحب ترجمه‌در . شویله که : ٣٣٨ تاریخنده مشارالیه عمادالدوله‌نك وفاتی اوزرینه ، وصیتی موجبجه تحت سلطنته چیقوب، عضدالدوله لقبنی آلمش ؛ وفارس وکرمان وعراقیندن عبارت اولان ملك موروثنه موصل وجزیره جهتلریله سائره برخیلی ممالك دخی ضم ایده‌رك، دولتنی خیلی توسیع ایتمش ؛ وعلما وادبایی حمایه وعلوم وفنونك ترقیسنی التزام ایده‌رك ، سرایی مجمع دانشمندان اولمش ؛ وممالکنك هرطرفنده برچوق مدارس وسائر ابنیهٔ خیریهٔ جسیمه بنا ایتمش ایدی . از آن جمله بغدادده (بیمارستان عضدی) نامیله تأسیس ایتمش اولدیغی جسیم خسته‌خانه کرك بناسنك جسامت وزینتی، کرك طاقملریله اصول ونظامنك حسن صو. رتیله وکرك مخصصاتنك کثرتیله والحاصل هروجهله مکملیتیله مشهور عالمدر. عرب وعجم شعراسی مدحنده بك چوق قصیده‌لر سویلمش، وانعام واحسانلرینه نائل اولمشلر ایدی . ابوالطیب متنبی دخی مدحیله تزیین لسان ایدن واحسانته نائل اولان شعرا جمله‌سندندر. اك اول اسلامده ملك نامنی آلان وبغدادده خطبه‌ده خلیفه‌نك نامندن صکره کندی نامنی یاد ایتدیرن بوذات اولوب، آل بویه دولتی بونك زماننده اوج بالای اقباله واصل اولمشیدی. کندیسی اکثر علومه واقف وشعرونظمه مقتدر وحسن خطه مالك ایدی . حضرت علی المرتضی (رضه) ك قبرینی، کشف ایتد. روب، اوزرینه قبه یاپدیران بوذات اولوب، کندیسنك

دخی قبه‌نك یاننده دفنی وصیت ایتمشدر. ٣٧٢ تاریخنده، ٤٨ یاشنده ایکن، بغدادده وفات ایدوب، اوراده دفن اولندقدن صکره، وصیتی اوزره نجف اشرفه نقل اولنمشدر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

لیس شرب الراح الا فی المطر
وغناء من جوار فی السحر
غانیات سالبات بالنهی
ناعمات فی تضاعیف الوتر

عضدالدین (قاضی —) مشاهیر علمادن اولوب، شاه ابواسحق زماننده فارسده نشأت، و ٧٥٦ ده وفات ایتمشدر. فقهده «مواقف» عنوانیله بر تألیف مشهوری وسائر آثاری واردر.

عطا اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر.

— برنجیسی اسکوبلی اولوب، اجدادی ایراندن کلمشدی، وشیخ احمد یسوی نسلندن اولمق ادعاسنده بولنوردی. سلیمان چلبینك مولود منظومه‌سنه دخل ایدوب، اخبار موضوعه‌یی جامع اولدیغنی ادعا ایتمکله، کندیسی بوکابدل بر منظومه نظم ایده‌رك، نظمجه خطاسی وار ایسه، تصحیح ایتمك اوزره، مومی الیه سلیمان چلبی‌یه کوندرمش، وسلیمان چلبی بو منظومه‌نك سراپا محتاج تصحیح اولدیغنی بیانله اعاده وکندیسنی مجلس وعظنده تکفیر ایتمش اولدیغی مرویدر. شو برایکی بیت اونکدر:

بغرم فراق اودیله یانمش کبابه بکزر
کیفیتیله شعرم رنکین شرابه بکزر
بو پاره پاره اسکی کونیکاریله سینه‌م
ییره اوجاغی قالمش شهر خرابه بکزر

— ایکنجیسی ادرنه‌لی اولوب، حکیم شاه اوغلی دیمکله مشهور ایدی. کندیسی دخی پدری کبی طبابتله مشغول اولوب، اورابیمارخانه‌سنك طبیب ثانیسی ایدی. عشرته مجبوریتی وار ایدی. شو بیت اونکدر:

بر جان ویرر فتاده بکا وارمیدر دیمش
بر جان بولنمدیغی عطادن خبر ویرر

عطا فرس شعراسندن دخی اوچ کشینك مخلصیدر:

برنجیسی ابرقوه ساداتندن اولوب، شاه عباس ماضی زماننده نشأت ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

آمد آن مه سینه را از داغها رنکین کنید
پادشاه حسن آمد شهر را تزیین کنید

— ایکنجیسی (حسین —) هندستانك بریلی شهرندن واطبادن اولوب، شو بیت اونکدر:

کریهٔ بی اختیارم کرد رسوا ای عطا
ورنه دربزم نکویان آبرویی داشتم

— اوچنجیسی (محمد —) دهلی مضافاتندن مراد آباده تابع (امروهه) قصبه‌سندن ومیرزا عبدالقادر بیدلك توجهنی قزانمش شاکردانندن ایدی. اکثریا شاهجهان آبادده یاشایوب، ١١٣٦ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

شب بیاد رویش از طوفان اشك
دیدهٔ ما داشت دریا در نظر

عطا افندی (چرچرلی) متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، استانبوللیدر. ١١٦٤ ده طوغوب، دیوان همایون قلمنده وبعض وزرانك کتابت خدمتلرنده بولندقدن صکره، طریقت سعدیه‌یه سلوکله، چرچرده خانه‌سنده ذکر وعبادتله مشغول ایکن، ١٢٣٠ ده وفات ایتمشدر. مرتب دیوان اشعاری واردر.

عطاءالله (مولی —) مشاهیر علماء عثمانیه‌دن اولوب، برکیلیدر. سلطان سلیم خان ثانی بن سلطان سلیمان خان شهزاده ایکن، انتساب ایدوب، معلمی اولمش؛ وپادشاهك جلوسنده قدر واعتباری برتر اولوب، کندیسی علوم مختلفه‌ده یدطولی ورأی متین صاحبی اولمغله، مهام اموره رأینه مراجعت اولنمغه باشلامش ایدی. آنجق اقبالدن استفاده ایله اقربا وتعلقات ومنسوبینی ایلری‌یه سوره‌رك، ارباب استحقاقك یأسه دوچار اولمسنی موجب اولدیغندن، خواجه‌سی اولان شیخ الاسلام ابوالسعود افندی ایله آره‌لرنده بعض مرتبه منافرت حاصل اولمش ایدی. ٩٧٩ ده وفات ایدوب، جنازه‌سی بیوك آلایله قالدیرلمش ایدی. حدیث، فقه، کلام، معانی، حکمت علملرینه دائر بر رساله‌سی وکتب علمیه‌یه برقاچ حاشیه وتعلقاتی واردر.

عطاءالله (بن محمد الحسینی النسابوری) مشاهیر مورخیندن اولوب، نیشابورده دنیایه کلمش؛ وهراتده سلطان حسین بایقرانك خدمتنده بولنوب، مشهور علی شیرنوایی نامنه «روضة الاحباب» عنوانیله بر تاریخ یازمشدر، که فخر کائنات (صلعم) افندمزله اصحاب کرامنك وائمهٔ اثنا عشرك احوالنی مبیندر. بو کتابی محققانه یازلمش بر اثر اولوب، ترکجه‌یه دخی ترجمه وشهرمزده طبع اولنمشدر. ینه علی شیرنوایی نامنه «کتاب تکمیل الصناعه»

عنوانیله شعر و بلاغته متعلق بر کتاب دخی یازمش؛ و ۹۱۷ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عطاءالله { ایران شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (استاد —) ری شهرندن اولوب، شو بیت اونکدر:

چشمکانش چنان که یوسف گفت
ان ربی لکیدهن عظیم

— ایکنجیسی (قاضی —) ینه ری شهرندن اولوب، ملوك صفویه‌دن شاه صفینك منسوبیندن بولنمشدر. سلطان مراد خان ایله شاه مشارالیه بیننده صلح عقد اولندقده سویلمش اولدیغی شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

پادشه روم و شه کامکار
صلح چو کردند بهم اختیار
ازپی تاریخ گرفتم قلم
تازده از کلك هنوز این رقم
منهی اقبال درین کهنه دیر
غلغله افکند که الصلح خیر

عطاءالله افندی { [« عرب زاده » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عطاءالله افندی { (محمد —) سلطان سلیم خان ثالث ومصطفی خان رابع زمانلرنده ایکی دفعه شیخ الاسلام اولمش علمادن اولوب، شیخ الاسلام اسعد افندی زاده محمد شریف افندینك اوغلیدر. ۱۱۷۳ ده طوغوب، تحصیل علومدن صکره، ۱۱۸۵ ده طریق تدریسه داخل اولمش؛ و۱۹۷ ده غلطه وبعده مرسیله ادرنه، مکهٔ مکرمه واستانبول قاضیسی ونقیب الاشراف، ۲۱۳ ده آناطولی و۲۱۵ ده روم ایلی قاضیعسکری اولدقدن صکره، ۲۲۱ ده مقام مشیخت اسلامیه‌یه واصل اولوب، اون آی ایله یدی کون بو مقامده قالمش؛ و ۲۲۲ ده عزل اولنه‌رق، یرینه صمانی زاده عمر خلوصی افندی تعیین اولنمش ایسه‌ده، ایرتسی کون ینه مقام مشارالیهایه اعاده اولنه‌رق، بودفعه دخی برسنه ایله اون طقوز کون امور فتوایی اداره ایتدکدن صکره، علمدار مصطفی پاشانك درسعادته دخولنده سلطان مصطفی خان طرفندن عزل اولنه‌رق، بیکده کی یالیسنده اقامت ایتمکده ایکن، بعده آتجه قزانلغه ومؤخراً آریه لغی اولان کوزلحصاره نقل اولنه‌رق، ۱۲۲۶ ده اوراده وفات ایتمشدر.

عالم وادیب بر ذات اولوب، کتب علمیه‌یه بعض حاشیه‌لری و بر دیوانچه‌سی واردر. شو مقطع اونکدر:

تجاهل قیل بو ایام هنر دشمنده عاقلسه‌ك
صاقین اظهار علم ایتمه عطا غایت جهالتدر

عطاءالله افندی { (وقعه نویس —) [« شانی زاده » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عطاءالملك { ایران مشاهیر شعرا وکبراسندن اولوب، جوینیدر. صاحب دیوان دینمکله مشهور خواجه شمس الدین محمدك برادریدر. ملکشاهك « جهانکشا » عنوانلی تاریخنك صاحبیدر. اجدادلری دخی نسلاً بعد نسل ارباب کمالدن بولنمش واهل کمالی حمایه ایتمشلر ایدی. برادری مشارالیه خواجه شمس الدین محمد مجد الملك یزدی سعایتیله فلاکته اوغرادقدن صکره، صاحب ترجمه صداقت واستقامتیله آرغون خانك خدمتنده ترقی ایدوب، مجد الملکی اقبالدن دوشورمش؛ وقتل ایتدیروب، یدی پارچه‌یه کسدیره‌رك، هر پارچه‌سنی بر دیاره کوندرمش ایدی. بو بابده سویلمش اولدیغی شو رباعی جملهٔ اشعارندندر:

روزی دوسه سر دفتر تذویر شدی
جویندهٔ ملك و مال وتوقیر شدی
اعضای توهریکی گرفت اقلیمی
القصه بیك هفته جهانگیر شدی

عطاء بن ابی رباح { (ابو محمد اسلم بن صفوان) مشاهیر تابعیندن ومکه اعاظم فقهاسندن اولوب، جابر بن عبدالله الانصاری وعبدالله بن عباس وعبدالله بن الزبیر وسائر صحابه‌دن استماع احادیث شریفه ایتمشدی. کندیسندن برچوق ذوات روایت ایتمشلردر. مکهٔ مکرمه‌ده امور فتوی کندیسنه محول ایدی. ۱۱۵ تاریخنده ۸۸ یاشنده وفات ایتمشدر.

عطار { (شیخ ابو طالب فریدالدین محمد بن ابراهیم) اعاظم شعراء ایراندن واجلهٔ مشایخ وعرفادن اولوب، ۵۱۳ تاریخنده نیشابوره تابع (کدکن) قریه‌سنده طوغمش، ونیشابورده وشادیاخ قصبه‌سنده یاشامشدر. مولدی اولان

قریه‌ده کبار مشایخدن قطب‌الدین حیدر نامنده بر مرشد عارف بولنوب، پدری ابراهیم عطار بوذاتك مریدانندن بولنمق حسبیله صاحب ترجمه دخی شبابنده شیخ مشارالیهك مجلسنه دوامله ، انفاسندن استفاده ، ونامنه « حیدر نامه » عنوانیله برمنظومه نظم ایتمشیدی، که بونك اداسنده مبتدیلك آثاری ظاهر اولوب، حضرت شیخك آثار سائره‌سنه بکزه‌میور. پدری شادباخده عطاریه‌نی ادویه وعطریات تاجری اولمغله، وفاتنده صاحب ترجمه یرینه کچوب، آلیش ویریشله مشغول ایکن ، مختلف صورتلرده روایت اولنان بروقعه یعنی براهل دلده مشاهده ایتدیکی حال اوزرینه، ودها طوغریسی سن شبابندن شیخ قطب‌الدین حیدردن آلدیغی درسلرك ومطالعه‌سیله مشغول اولدیغی کتب تصوفك وتراجم احوال عرفانك تأثیراتیله، برکون دکانی ترك، وایچنده‌کی اموال واشیایی تصدق ایدوب، وقتنك مشایخ وعارفانندن رکن‌الدین اکافك خانقاهنه شتاب ایده‌رك ، برمدت بونك حلقهٔ مریدان ودرویشاننده مجاهده ایله اشتغال ایتمش؛ وبعده زیارت بیت‌الله‌الحرام ایدوب ، عزیمت وعودتنده مشاهیر ارباب تصوف وعرفاندن برچوق ذواتله کورشمش؛ وبعده تصوف وطریقته متعلق کتبك مطالعه‌سیله ونصح وپند وتصوف وحقیقته متعلق اشعار عارفانه نظمیله وزهد وتقوی وعبادتله اشتغال ایتمشدر. اشعارنده فوق‌العاده برسلاست ولطافت، نصایحنده بیوك برتأثیر واقوال عارفانه‌سنده محیرالعقول برحال واردر. دیوان اشعاری قرق بیك بیته بالغدر. غزلیات ، قصائد ، مقطعات ، رباعیات ومثنوی اوله‌رق جملهٔ اشعاری یوز بیك بیته بالغ اولور. موجود آثار منظومه‌سی : « اسرار نامه » ، « الهی نامه »، «مصیبت نامه»، «اشترنامه »، « وصیتنامه »، « مختارنامه»، «جوهرالذات»، « منطق‌الطیر »، « بلبل نامه»، « کل وهرمز »، « حیدر نامه»، « سیاه نامه »، «حلاج نامه»، «مظهرالعجائب» و «پندنامه»، دن عبارت ایسه‌ده ، نسخه‌لری نابود اولان دیکر منظومه‌لری دخی اولوب، جمله‌سی قرقه بالغ اولدیغی مرویدر. رسائل اخوان الصفاسی دخی واردر. دیارمزده الك متداوللری پندنامه‌سیله منطق‌الطیریدر. شیخ عطار چوق زمان معمر اولوب ، چنکیز فترتنده ٦٢٧ تاریخنده چنکیزك خروجنده حضرت شیخ برمغولك الینه اسیر دوشوب، مغول شیخ عطاره مقابل خیلی بیوك مبلغلر تکلیف اولندیغی حالده، شیخ بونم قیمتم دکلدر، دیه‌رك فروختنه مانع اولمش؛ ونهایت بری بواختیاری بکاویر سکا آرقه‌مده‌کی برچوال صمانی ویره‌یم، دینجه، شیخ: ایشته، بنم قیمتم بودر. شمدی صات، دیمکله، مغول حدت ایدوب، درحال حضرت شیخی شهید ایتمشدر. شهادتنده ١١٤ یاشنده ایدی. مرقدی شادباخ قصبه‌سی خارجنده زیارتکاهدر. شورباعی اشعارنده انتخاب وایراد اولنور :

مرغی بودم پریده از عالم راز
تا بوکه برم زشیب سفلی بفراز
چون هیچ کسی نیافتم محرم راز
زان درکه در آمدیم برون رفتم باز

شیخ عطارك کمالاتی معنویاتده‌کی درجه‌سی معلوم انام اولان مولانا جلال‌الدین رومی حضرتلرینك شو بیت قدر شناسانه‌لرندن منفهم اولور :

عطار روح بود سنایی دوچشم او
ما ازپی سنایی وعطار آمدیم

عطار { ایران شعراسندن بومخلصله متخلص دیکر برذات دخی اولوب، بلخلیدر. شورباعی اونکدر :

ای کشته خجل آب حیات از دهنت
سرو ازقد ومه از رخ وسیم ازبدنت
صاحب نظری کجاست تا در نکرد
صد یوسف مصر درته پیر هنت

عطار { (ابوبکر یعقوب بن یعقوب بن مقسم) مشاهیر نحویون وقراءدن اولوب، ادبیاتی ابوالعباس ثعلبدن تحصیل ایتمشیدی. نحو کوفیونده مستحضراتی چوق اولوب، کرك نحو وکرك قرائتده متعدد تألیفاتی واردر. تفسیر ومعانیٔ قرآنه متعلق « الانوار » عنوانیله مشهور برتألیفی واردر. آنجق قرائتده کندینه مخصوص برمسلك اختیار ایتمك ایستدیکندن ، جمهور قراء وعلماعلیهنه قالقیشوب ، برروایتده زمانك سلطانی حضورنده تحریراً توبه ایتمکه اجبار ایدلمش؛ وبرروایتده آخر عمرینه‌دك ذهابنده ثابت قالمش ایدی. ٣٥٤ تاریخنده وفات ایتمشدر. (ابن مقسم) دیمکله دخی معروفدر.

عطارد { (بن حاجب التمیمی) صحابه‌دن وقومی ساداتندن اولوب ، برهیئت مبعوثه ایله برابر نزد جناب نبوی‌یه کله‌رك ، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وفخرکائنات (صلعم) افندمزه کسرانك کندیسنه کیدیرمش اولدیغی دیباجدن برثوب اهدا

ایتمش ایدی، که بو ثوب صحابه‌نك تعجبنی دعوت ایتمکله، جانب نبویدن جنتده بوندن اعلالری اوله‌جغی تبشیر بیورلمش؛ وثوب مذکور ابوجهم بن حذیفه‌یه ارسال بیوریله‌رق، مقابلنده معروف برمشلح آلنمشدی. (سجاح التمیمیه) نام قادین ادعای نبوت ایتدیکنده، صاحب ترجمه کندیسنه تبعیت ایدنلردن بولنمش؛ وبعده اسلامه کلوب، حسن حالی مشاهده اولنمشدر. — ابوالعشراء الدارمینك پدری عطارد بن برز دخی صحابه‌دن اولوب، اوغلی کندیسندن روایت ایتمشدر.

عطائی { ابوالفتح سلطان محمد خان ثانی دوری شعراسندن حسن وجمالیله مشهور برنوجوان اولوب، سرایه طلب اولندقده فرار ایتمشدی. شو بیت بو بابده سویلدیکی اشعارندندر:

کوچ کورسه برکشی درسلطانه عزم ایدر
شمدی عطائی‌یه کوچی سلطانی ایدر دریغ

عطائی { (نوعی زاده — افندی) اون برنجی قرن هجری علماسندن اولوب، طاشکبری زاده‌نك شقایق نعمانیه‌سنه «حدایق الحقایق فی تکملة الشقایق» عنوانیله ترکجه مفصل بر ذیل یازمشدر، که ۱۲۸۰ تاریخنده طبع ونشر اولنمشدر.

عطری { مشاهیر موسیقی شناساندن اولوب، سلطان محمد خان ثالث دورنده یاشامش، وپادشاه مشارالیهه ندیملك ایتمشدر. قبری ادرنه قپوسی خارجنده مصطفی پاشا تکیه‌سی جوارنده‌در.

عطوفی { (مولی خیرالدین خضر) سلطان بایزید خان ثانی دوری مشاهیر علماسندن اولوب، علوم ادبیه وعقلیه‌ده وتفسیر وحدیث وسائر علومده ید طولی صاحبی ایدی. برمدت سرای همایون بندکانی معلمی بولنمش، وجوامع شریفه‌ده تفسیر شریف تدریسیله و وعظ ایله اشتغال ایتمش ایدی. ۹٤۸ تاریخنده وفات ایتمشدر. «کشاف» حاشیه‌لری، «مشارق» شرحی، طبده برتألیفی وعلم کلامده برقاچ رساله‌سی واردر.

عطیه { صحابهٔ رسول‌الله (صلعم) دن برقاچ ذاتك اسمیدر.

عطیه بن صالح { حلبده حکومت سورن بنی مرداس ملوکنك دردنجیسی ومؤسس دولت اولان صالح بن مرداسك اوچنجی اوغلی اولوب، ٤٥٤ تاریخنده برادری ثمال بن صالحه خلف اولمش؛ و متعاقبا ثمالك اوغلی محمود حراندن کلوب، حلبی ضبط ایتمکله، صاحب ترجمه، رقه‌یه چکلمش ایسه‌ده، چوق کچمه‌دن اورایی دخی الندن آلنمغله، قیصر رومك یاننه قاچوب، اوراده وفات ایتمشدر.

عظمت { فرس شاعرلرندن سمرقند قاضیسنك قیزیدر. (عصمتی) تخلص ایدردی. («عصمتی» ماده‌سنه مراجعت.)

عظیم { (مولوی فضل بن الرشید مولوی فضل امام) هندستانك مشاهیر شعراسندن اولوب، خیرآباده دنیایه کلمش؛ وانکلیزلرك بعض بیوك مأموریتلرنده بولنمشدر. علوم عقلیه ونقلیه‌ده ید طولی صاحبی ایدی. شو قطعه جمله اشعارندندر:

وعده درطرفه بلاکرد کرفتار مرا
زیستن مشکل ومردن شده دشوار مرا
رفت آن عهدکه بایار سخن میکفتیم
کفتکوییست کنون بادر و دیوار مرا

عظیم { (بن ملا کیدی) ایران مشاهیر شعراسندن اولوب، ۱۰۷٤ تاریخلرنده برحیات ایدی. مرتب دیوانی و «فوزعظیم» عنوانیله برمنظومسی واردر. اشعارینه دسترس اولنه‌مدی.

عظیم آباد { هندستانده پنجاب خطه‌سنك سرهند سنجاغنده ودهلینك ۱۵٦ کیلو متره شمال غربیسنده برقصبه‌در.

عظیم آباد { هندستانده پاتنه شهرینك نام دیکریدر. («پاتنه» ماده‌سنه وماده آتیه‌یه مراجعت.)

عظیم الشان { دهلی ملوك تیموریه‌سندن بهادرشاهك ایکنجی اوغلی اولوب، بیوك پدری عالمکیر زماننده بنکاله والیسی اولمش؛ وپاتنه شهرینی مرکز حکومت اتخاذ ایدوب، عظیم آباد تسمیه ایتمشیدی. بیوك پدرینك وفاتنده اوغلی فرح سیری وکیل براقه‌رق، اکره‌یه عزیمتله پدریله عمی اعظم شاه میاننده ۱۱۱۹ ده وقوع بولان محاربه‌ده حاضر بولنمش؛ ۱۱۲٤ ده پدریله دیکر عمی جهاندار شاه بیننده وقوع بولان محاربه‌ده مقتول اولمش؛ واوغلی محمد کریم بو محاربه‌ده تختی ضبط ایدن مشارالیه جهاندار شاهك اسارتنه دوشوب، امریله قتل اولنمشدر.

عظیمکر { هندستانك بنارس ایالتنده وبنا- رسك ۸۷ کیلو متره شمالنده

اوله‌رق کنك ایرماغنه تابع (توس) نهری اوزرنده سنجاق مرکزی برقصبه اولوب، ۱٤٥٤۳ اهالیسی واردر. ۱٦۲۰ تاریخ میلادیسنده خان عظیم اسمنده براملاك صاحبی طرفندن تأسیس اولنمشدر. — عظیمکر سنجاغنك ٦٦۰۰ مربع کیلو متره مساحهٔ سطحیه‌سی و ۱۰۳۱٤۱۰ اهالیسی اولوب، ٦ قضایه منقسم و ٦۳۱٦ قصبه وقریه‌یی حاویدر.

عفتی { ایران شاعرلرندن اولوب، اصفرا- ینلیدر. شو بیت اونکدر:

قامت سرو که در آب نمودار شده
کرده دعوی بقد یار ونکونسار شده

عفراء { سابق الترجمه عروه‌نك معشوقه‌سیدر. («عروه» ماده‌سنه مراجعت.) —

(عفراء بنت الاحمر) دخی ابن الفرند دینمکله شهیر حارث خزاعینك زوجه‌سی واحمر خزاعینك کریمه‌سیدر. زوجیله آره‌لرنده مفارقت دوشوب، بینلرنده‌کی محبت ونار هجران ایکیسنی ده اتلاف ایتمش اولدیغی ونظماً محاوره‌لری منقولدر. — (عفراء بنت عبید) ایسه صحابیاتدن اولوب، اصحابدن اولان اوغلارینك جسارت وبهادرلکیله مشهوره‌در.

عفیف الدین تلمسانی { (سلیمان بن علی) مشاهیر شعرا

وادبادن اولوب، مغربده‌کی تلمسان قصبه‌سنده طو- غمش، واکثر عمرینی مصر وشامده چکیرمشدر. ٦۹۰ تاریخنده دمشقده وفات ایدوب، صوفیون مقبره‌سنده دفن اولنمشدر. اشعار رائقه‌سی وبرخیلی تألیفاتی اولوب، شو ایکی بیت جمله اقوالندندر:

ان کان قتلی فی الهوی یتعین
یا قاتلی فبسیف طرفك اهون
حسبی وحسبك ان تکون مدامعی
غسلی و فی ثوب السقام اکفن

عقبه { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب اك معروفلری بروجه آتی ذکر اولنور:

(عقبه بن الحارث بن عامر بن نوفل بن عبد مناف بن قصی القرشی النوفلی) که ابو سروعه‌نك برادری اولوب، ایکیسی فتح مکه کونی اسلامه کلمش؛ وعبدالرحمن بن عمر (رضه) ایله برلکده مصرده شرب خمر ایله اتهام اولنمشدر. — (عقبه بن حابس الاشجعی) که اك اول اسلامه کلنلردن اولوب، بدر غزاسنده حاضر بولنمش؛ ورقم وقعه‌سنده اسرایی ذبح ایتمکله، (مذبح) لقبیله تلقیب اولنمشدر. — (ابو حماد عقبه بن عامر الجهنی) که فخر کائنات (صلعم) افندمزك مدینهٔ منوره‌یی تشریفلرنده، چوبان اولدیغی حالده، سوریسنی ترکله، اسلامه کله‌رك صحابه زمره‌سنه داخل اولمش؛ وبعده معاویه بن ابی سفیانه انتساب ایدوب، بونك طرفندن مصر والیلکنه تعیین اولنمش؛ واوراده ساکن اولوب، ٥۸ تاریخنده مصرده وفات ایتمشدر. ابن عباس وابو ایوب (رضهما) ایله سائر صحابه وتابعین کندیسندن روایت ایتمشلردر. فتوح شامده حاضر بولنوب، دمشقك فتحی مژده‌سنی حضرت عمر (رضه) ه ایصال ایدن بوذاتدر. صفین محاربه‌سنده معاویه‌نك معیتنده بولنمشدر. کوزل سسی اولوب، قرآن کریمی حسن صوتله اوقوردی. — (ابو مسعود عقبه بن عمرو الانصاری البدری) که بدر غزاسنده بولنمدیغی حالده، اورایه نازل اولدیغیچون بولقبله تلقیب اولنمش؛ وعقبهٔ ثانیه ایله احد واونی متعاقب غزواتده حاضر بولنوب، بعده کوفه‌ده ساکن اوله‌رق، حضرت علی المرتضی (رضه) ك اصحابی زمره‌سنه داخل اولمش؛ وصفین وقعه‌سنده جانب مشار الیهدن کوفه‌ده استخلاف بیورلمشیدی. ٤۱ تاریخنده وبرروایتده ٦۰ دن صکره ارتحال ایتمشدر. — (ابو سفیان عقبه بن وهب الاسدی) که برادری شجاع بن وهبله برابر مدینهٔ منوره‌یه هجرت ایدوب، بدر غزاسنده حاضر بولنمشلردر. — (عقبه بن وهب الغطفانی) که انصاردن هجرتدن مقدم اسلامه کلنلردن اولوب، مکه‌یه هجرت، ومعیت حضرت رسالتپناهیده مدینه‌یه عودتله، مهاجرین وانصاردن عداولنمق حقنی قزانمش ایدی. بدر واحد غزاسنده حاضر بولنوب، بوایکنجی محاربه‌ده جناب رسول الله (صلعم) افندمزك مبارك دندان شریفنی اخراج و معالجه ایدن بو ذات وبر روایتده ابو عبیده بن الجراح (رضه) اولمشدر.

عَقَبَة { طاغ یولی دیمك اولان بو اسم کرك یالکز ودیکر براسمه اضافتله برچوق

محللره علم اولوب، اك مشهوری مکهٔ مکرمه ایله منی آره‌سنده ومکه‌دن تقریباً ایکی میل مسافه‌ده واقع محلدر، که اوراده نبوتك اون برنجی سنه‌سی موسم حجنده فخر کائنات (صلعم) افندمز مدینه لیلردن وبنی اوسدن آلتی کشی‌یه راست کلوب، ایمانه کلمرینی

تکلیف ومعاونتلرینی طلب بیوردقلرنده، قبول واجابتله بیعت ایتمشلر؛ نبوتك اون ایکنجی سنه‌سی موسم حجنده بونلره دیگر آلتی کشی دها التحاق اوله‌رق، اون ایکیسی، وبرسنه صکره دخی یتمش ارکك ایله ایکی قادین گلوب، جمله‌سی بیعت ایتمش وبووجهله هجرتدن اول مدینهٔ منوره‌ده اسلام انتشار ایلمش ایدی. بوبیعتلره عقبهٔ اولی وعقبهٔ ثانیه وعقبهٔ ثالثه و حاضر بولنانلره عقبی اطلاق اولنور.

عقبه { (قلعة العقبه یاخود قصرالعقبه ویا عقبة المصریه) بحر احمرك منتهای شمال شرقیسنده واقع عقبه کورفزینك منتهای شمالیسنده وساحل بحرك ٤ کیلو متره شرقنده اسکی برقلعه اولوب، طریق حجاجی محافظه ایچون خدیویت مصریه طرفندن برمقدار عسکر اقامه اولنمقده‌در. حضرت سلیمان زماننده یمن وهندوزنگبار سواحلنه آمدوشد ایدن سفائنك مبدأ حرکتی اولان (ایلاط) اسکله‌سنك موقعنده بولندیغی مظنوندر.

عقبه بن نافع { (بن عبد القیس القرشی الفهری) عهدجناب نبویده طوغوب، بعضلر عندنده صحابه‌دن عد اولنمش ایسه‌ده، صحبته نائل اوله‌مامشدر. عمرو بن العاصك تیزه‌سی اوغلی اولمغله، بونك مصروالیلکی زماننده ومعاویه‌نك عهدنده افریقیه‌یه مأمور اولوب، لواته ومزاته وسائر بربر قبائلیله ٤١ و ٤٢ تاریخلرنده خیلی محاربه‌لر ایده‌رك، کندیلرینی دائرهٔ اسلامه ادخال ایتدکدن صکره، ارتداد ایتملریله، تکرار تحت اطاعته آلمش؛ وغدامسی ضبط ایتمش و ٤٣ ده سودانه طوغری توسیع فتوحات ایده‌رك ودانی فتح ایتمش؛ و ٥٠ تاریخنده قیروان شهرینی تأسیس ایدوب، بتون بلاد مغربه مرکز اتخاذ ایتمش، و اوچ سنه اوراده قالمشدر. فتوحات اسلامیه‌یی مغرب اقصایه وبحرمحیط اطلاسی سواحلنه‌دك توسیع ایده‌رك حتی ساحله وارنجه، آتی دکیزك ایچنده سوره‌رك، یا الله دها قره اوله ایدی، اعلای کلمة الله ایچون گیدردم! دیدیکی مشهوردر. مغرب اقصی فتوحاتندن صکره ٦٣ تاریخنده کسیله بن طرم الیه شهید اولوب، قیروانده مدفوندر. اعاظم مجاهدین اسلامدن اولوب، مستجاب الدعوه اولدیغی دخی منقولدر. بعض کتبده (عقبه بن رافع) دیه مضبوطدر.

عقبه کورفزی { (Golfe d'Akabah) بحر احمرك منتهای شمالنده، سینا شبه جزیره‌سنك ایکی طرفنده اولنان ایکی کورفزك شرق طرفنده بولنانی اولوب، شبه جزیرهٔ مذکوره ایله جزیرة العرب آره‌سنده بحر لوطه طوغری ممتد اولان وادی العربه‌یه قدر اوزانیر. جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه طوغری ممتد طار واوزون برکورفز اولوب، آغزنده و ٢٨° عرض شمالیده بولنان (تیران) جزیره‌سندن ٢٩°٣٦′ عرض شمالی‌یه قدر بویی ١٥٤ واك گنیش محلنده اکی ٢٢ کیلومتره‌در. ایکی جهتنده‌کی سواحل نباتات واشجار وآثار عمراندن خالی اولوب، بعض یرلری ٦٠٠ متره‌یه قدر یوکسك دیوار کبی دیك وصرب قیالق طاغلردن عبارتدر. قعری درین اولوب، بعض محلرنده ٥٥٠ متره‌لك سونده‌لرله دکیزك دیبی بوله‌مامشلردر. شمال شرقیدن اسن روزکار پك شدتلی اولوب، سیرسفائنی خیلی مشکل برحاله قویان فرطونه‌لر ظهور ایدر. یالکز نیسان ومایسده صولر ساکندر.

عَقَر { فلسطینده رمله ایله غزه آره‌سنده ورمله‌دن ٦ کیلومتره‌لك مسافه‌ده بر برقریه اولوب، بنی اسرائیل ویهود حکومتی زمانلرنده معتبر برقصبه ایدی. اجنبیلر عندنده Ekron اسمیله معروفدر.

عُقَیل { (ابو یزید — بن ابی طالب بن عبد المطلب بن هاشم القرشی الهاشمی) صحابه‌دن اولوب، فخر کائنات (صلعم) افندمزك عم زاده‌سی وجناب علی المرتضی (رضه) ك برادری ایدی. حضرت جعفر طیاردن اون وحضرت علیدن یکرمی یاش بیوك اولوب، اوچی بر والده‌دن متولددر. بدر محاربه‌سنده کرهاً مشرکلرك ایچنده بولنوب، اسیر دوشمش؛ وکندیسی فقیر اولدیغیچون، فدیهٔ نجاتی عمی عباس طرفندن تأدیه اولنمشدی. هجرت نبویه‌نك سکزنجی سنه‌سی مدینهٔ منوره‌یه هجرت ایدوب، زمرهٔ اصحابه التحاق ایتمشدر. مؤته غزاسنده حاضر بولنوب، عودتنده اوزون برخسته‌لغه دوچار اولمغله، مکه وحنین وطائف غزالرنده بوله‌مامش؛ وبر روایتده حنین وقعه‌سنده معیت حضرت نبویده اك زیاده ثبات ایدنلردن بولنمشدر. احوال قریش وانساب و ایام عربه وقوفی زیاده اولوب، آنجق

قریشك مساویسنی تفصیل وتطویل ایتدیکندن، اولاد قریش کندیسندن روکردان اولورلردی. بعده برادری جناب مرتضایی ترکله، معاویه‌یه میلانی حرمین اهالیسنی بسبتون کندیسندن تبرید ایتمشدی. معاویه‌یه میلی ایسه تیزه‌سی فاطمه بنت عتبه بن ربیعه‌نك معاویه‌نك تحت نکاحنده اولمسندن ومنافع دنیویه‌سنی او طرفده بولمسندن ایلری کلمشدر. حتی برکون معاویه یوزینه قارشی عقیلك برادرینی براقوب بزه کلمسی حق بزم طرفده اولدیغنی بیلدیکندن ایلری کلیور دینجه، عقیل: آخرتم ایچون قرنداشم ودنیام ایچون سن خیرلیسك، بن دنیامی آخرتمه ترجیح ایتدیکم ایچون جناب حقك عفوینی استرحام ایدرم، دیمش. روایته کوره، عقیل بورجه کرفتار اولوب، چاره‌ء تأدیه‌سیچون کوفه‌ده مقام خلافتده بولنان برادری جناب مرتضایه مراجعت ایتدیکنده، حضرت مرتضی بورجنك مقدارینی صوروب، قرق بیك درهم اولدیغنی آکلاینجه، موجود آقچه‌سی اولمدیغنی، وآنجق تخصیصاتی چیقدیغنده، تام قرق بیك درهم اولدیغندن اونی ویره‌بیله‌جکنی بیان بیورمش؛ وعقیل: بیت المال خزینه‌لری الکزده اولدیغی حالده بکا تخصیصاتدن بحث ایدیورسك؟ دیه اعتراض ایدنجه، جناب حیدر: بکا امنیت اولنان اموال مسلمینه ال طوقندیرمغی می توصیه ایدیورسك؟ دیه عتاب آمیز جواب ویرمکله، عقیل: اویله ایسه معاویه‌یه کیده‌یم، دیه‌رك، کیتمکه مأذون اولوب، شامه کیتمش ایدی. معاویه‌نك یاننه کیتدیکنده معاویه: علی ایله اصحابنی نصل براقدك؟ دینجه، عقیل: حضرت محمد (صلعم) ك اصحابی حالنده براقدم، یالکز حضرت محمدی (صلعم) ایچلرنده کوره‌مدم؛ وسنی اصحابکله ابو سفیانك اصحابی حالنده بولیورم. یالکز ابو سفیانی ایچکزده کوره‌میورم، دیمش. معاویه ایله دها بر چوق ماجرا ومحاوره‌لری منقولدر. هر حالده معاویه کندیلرینه اللی بیك درهم ویروب، بورجنی ادا ایتدیرمشدر. معاویه‌نك زماننده وفات ایتمشدر. اوغلی محمد وحسن بصری وسائرلری کندیلرندن روایت ایتمشلردر.

عقیلی (علی بن الحسین) مشاهیر شعرادن اولوب، نسبی عقیل بن ابی طالبه منتهی اولوردی. شو برایکی بیت جمله‌ء اشعارندندر:

وقائل ما الملك قلت الغنی
فقال لا بل راحة القلب
وصون ماء الوجه عن بذله
فی نیل ما ینفد عن قرب

عکا یاخود عکه (Saint Jean d' Acre) سوریه ساحلنده و بیروت ولایتنده اوله‌رق بیروتك تقریباً ١٢٠ کیلومتره جنوبنده، ٣٢° ٥٥′ ٤٦″ عرض شمالی ایله ٣٢° ٤٣′ ٥٧″ طول شرقیده واقع لوا مرکزی بر قصبه اولوب، ٧٨٢٥ اهالیسی، مشهور جزار پاشا طرفندن یاپلمش جسیم ومصنع برجامع شریفی وبوکا مربوط مدرسه و سائر خیراتی، دیکر بر قاچ معابدی، بیوجك کیلر استیعاب ایده‌بیلیر وآنجق طرانمغه محتاج اولمغله شمدیکی حالده یالکز کوچك سفائنك دخولنه مساعد صاغلام لیمانی، دکیز جهتندن خراب وقره جهتندن مجدداً تعمیر وانشا اولنمش سور واستحکاماتی وخیلی ایشلك تجارتی واردر. حوران جهتنك دخی اسکله‌سی اولمغله، ذخایر وسائره‌یه متعلق خیلی اخراجاتی اولوب، اورادن بدأ ایله دمشق شام وقدسه طوغری در دست تمدید اولان دمیر یوللر اهمیت تجاریه‌سنی ومعموریتنی بر قات دها آرتیره‌جقدر.

قصبه جنوب طرفندن (کرمل) برونیله قپانان و ١٢ کیلومتره وسعتنده اولان عکا قوینك منتهای شمالیسنده دکیزك ایچنه کیرمش مثلث الشکل بربرونك اوزرنده مبنی اولوب، سورایله محاطدر. شمال جهتنده سورك خارجنده بر طاقم ابنیهء عتیقه آثاری موجود اولوب، فنیکه‌لیلر زماننده شهرك قسم اعظمی او جهتده بولنمش اولدیغنی کوستریور. عکا پك قدیم بر معموره اولوب، فنیکه‌لیلر زماننده (عکو) یاخود (عقو) اسمیله بیوك وتجارتکاه بر شهر ایدی. بطالسهء مصرك سوریه‌ده حکم سوردکلری زمانده بونلردن برینك اسمنه نسبتله (پطولمایس) تسمیه اولنمشدی. شام فتوحنده معاویه بن ابی سفیان یدیله فتح اولنه‌رق، ممالك اسلامیه‌یه ضم وادخال اولنمش؛ وهشام بن عبد الملك طرفندن تعمیر اولنمشیدی. ابن طولون عکایی تحت اداره‌سنه الدیغنده بر قات دها توسیع وتزیین ایده‌رك، لیمانی دخی صورك لیمانی طرزنده انشا ایتدیرن مشارالیهدر. ٤٩٧ تاریخنده اهل صلیب طرفندن ضبط اولنه‌رق، ٨٦ سنه بونلرك یدنده قالوب، باشلیجه مرکزلری بولندقدن صکره، ٥٨٣ ده صلاح الدین ایوبی طرفندن استخلاص ایدلمش ایسه‌ده، ٥٨٧ تاریخنده یکیدن اهل صلیبك

ايادئ تعصبنه دوشوب، اهالئ اسلاميه‌سی حقنده قتل عام اجرا اولنمش؛ ونهایت ٦٩٠ تاریخنده مصر ملوکندن ملك اشرف بن قلاون طرفندن قطعياً فتح اولنه‌رق، اهل صليب حکومتنه ختام ویرلمش ایدی. یاوز سلطان سليم خان طرفندن سائر بلاد شامله رابر ممالك عثمانيه‌يه الحاق اولنه‌رق، صيدا ايالتنه ملحق بولنمش؛ وسلطان سليم خان ثالث زماننده جزار پاشا عكاده بيوك ناپوليونك محاصره وهجومنه قارشی طوروب، بو جهانكيری خائباً عودته مجبور ايتمشدر. سوريه جهتی مصرلی ابراهيم پاشانك تحت اداره‌سنده ایکن، اوروپا دول متفقه‌سنك دونانماسی عكايی طوپه طوتوب، اكثر آثارينی تخريب ايتمشلردر. بو وجهله عكانك تاريخ نقطهٔ نظرندن خيلی اهميتی واردر. عربلر زماننده علوم و معارف بو قصبه‌ده دخی خيلی ترقی ايدوب، عكی لقبيله ملقب برچوق مشاهير يتيشمشدر. كتب عربيه‌ده املاسی (عكه) اولوب، اسم قديمنك همان عينيدر.

— عكا قضاسی همنامی اولان سنجاغك مركز قضاسی اولوب، لوانك شمال غربی قسمندن عبارت اولديغی حالده، جنوباً حيفا، شرقاً ناصره وطبريه، شمال شرقی جهتندن صفد قضالريله، شمالاً بيروت سنجاغيله، غرباً دخی آق دكيزله محدوددر. شفاعمرو ناحيه‌سيله ساحل وشاغور دينلن اعتباری ناحيه‌لرك دوزومنبت اراضيسنی حاوی اولوب، ٢٧٠٠٨ اهاليسی واردر، كه بو مقداردن ٢٠٠٦٤ ی مسلم وقصوری جماعات مختلفه‌يه منقسم خرستيان ايله يهوديدن عبارتدر. محصولات ارضيه‌سی حبوبات متنوعه ايله توتون، پاموق، زيتون، اوزوم، انجير وسائره‌دن عبارت اولوب، احتياجات محليه‌دن فضله‌سی اخراج اولنور. حيوانات اهليه‌سی كليتلی كچی ايله قيون، صيغير وسائره‌دن عبارتدر.

عكا { سنجاغی. بيروت ولايتنی تركيب ايدن بش سنجاغك وجنوب جهتنده كيلرك بری اولوب، شمالاً بيروت سنجاغيله، شرقاً سوريه ولايتيله، جنوباً نابلس سنجاغيله، غرباً دخی آق دكيزله محاطدر. قسم شرقيسنده شام خطه‌سنی شق ايدن سلاسل جبال ممتد اولوب، بونلرك اتكاری وبعض شعبه‌لری غربه يعنی ساحله طوغری اوزانير؛ وآره‌لرنده برطاقم كوزل واديلر وسواحله قريب محللرنده منبت اووه‌لر بولنيور. جبال مذكوره‌دن برچوق انهار نبعانله، همان متوازياً غربه طوغری آقه‌رق، اراضيسنی سقی وارواء ايدر. حدود شرقيه‌سی اردن ونام ديكرله شريعه نهری مجراسيله آيريلوب، بو حدودك وسطلرنده طبريه كولی دخی بولنيور. سنجاق: عكا، حيفا، ناصره، طبريه، صفد اسملريله ٥ قضا و (شفاعمرو) وقيساريهناملريله ٢ ناحيه‌يه منقسم اولوب، ٢٢٥ قريه ومزرعه‌يی حاويدر. تحريری اجرا اولنمش اهالئ مسكونه‌سی ٨٤٧٤٢ نفوسدن عبارت ايسه‌ده، عشائر وسائره‌دن اوله‌رق تحرير اولنمامش دها برخيلی نفوس اولديغی محققدر. اهالئ لوادن ٢٥١٨٠ ی جماعات مختلفه‌يه منسوب خرستيان ويهودی اولوب، قصوری سنی ودرزی اوله‌رق مسلم وجمله‌سی لسان عربی ايله متكلمدرلر. اراضيسی پك منبت اولوب، محصولات ارضيه‌سی: بغدای، آرپه، مصر، يولاف، بورچاق، داری، سيسام، فصوليه، مرجمك، نخود، بقله، بتاته، توتون، پاموق وسائره ايله زيتون، انجير، اوزوم، طوت، پورتقال، ليمون وسائر ميوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارت اولوب، احتياجات محليه‌يه تقابل ايتدكدن صكره، اكثرينك برخيلی مقداری دخی اخراج اولنور. خيلی مقدار بال وبال مومی ايله ايپك دخی چيقار. حيوانات اهليه‌سی برنجی درجه‌ده كچی وايكنجی درجه‌ده قيون، صيغير، حركله، دوه وسائره‌دن عبارتدر. سنجاغك اورمانلری ١٥٠٠٠٠ دونمه قريب اولوب، ميشه، سنديان، وسائر آغاجلر بولنيورسه‌ده، وسائط نقليه‌جه سهولت فقدانندن كراسته‌جه بحقٍ استفاده اولنه‌ميور. ساحله قريب اولان يرلرينك هواسی معتدل وصحاغه مائل اولوب، شريعه واديسنده بولنان طبريه قضاسی دخی بونلره مماثل ايسه‌ده طاغاق اولان صفد وناصره قضالرنده هوا سرتجه‌در. داخل لواده ٦٤ جامع شريف، ١١٠ مكتب ومدرسه، ٩٦ كليسا ومناستر، ٣٣ خان وهوتل، ٥ حمام، ٢١٨٧ دكان، ٤١٢ مغازه، ٩ فابريقه، ٩٨ دكرمن، ٣ كرميد خانه، ٤١ ياغخانه موجوددر.

عَكَار { بيروت ولايتنك طرابلس شام سنجاغنده وطرابلسك ٣٢ كيلومتره شرقنده بركوچك قصبه اولوب، برقضايه نامنی ويرمش ايسه‌ده، قضا مركزی حلبه قصبه‌سيدر. — عكار

قضاسی شمالاً صافیتا وحصن الاکراد قضالریله، شرقاً سوریه ولایتنك حمص سنجاغیله، جنوباً جبل لبنانله ونفس طرابلس قضاسیله، غرباً دخی آق دکیزله محاطدر. اراضیسی طاغلق اولوب، ساحله طوغری بر طاقم کوزل وادیلری وبرقاچ نهری دخی واردر. طوپراغی منبت اولوب، بغدای، آرپه، مصر، سیسام، نخود، صوغان، توتون، پتاته وسائره حاصل اولور. خیلی مقدار زیتون یاغی وایپك قوزه‌سی وقوری اوزوم دخی چیقار. محصولاتنك بر قسمی خارجه اخراج اولنور. قضا ١٧٤ قریه ومزرعه‌دن عبارت اولوب، مرکزی حلبه قریه‌سیدر. اهالیسی ٢٥٨٨١ کشیدن عبارت اولوب، نصفی مسلم ونصف دیکری مارونی، پروتستان وروم مذهبلرینه منقسم خرستیاندر. جمله‌سی لسان عربی ایله متکلمدرلر. حیوانات اهلیه‌سی برنجی درجه‌ده کچی وایکنجی درجه‌ده قیون، صیغیر، بیکیر، استر، مرکب، دوه وسائره‌دن عبارتدر. طرابلسدن حمایه کیدن طریقه ربط اولنمق اوزره مرکز قضادن برشعبه یاپیله‌رق، طرابلس اسکله‌سیله معاملات تجاریه‌سی تسهیل اولنمشدر. (عیدمون) قریه‌سنده کوزل برجنس سجاده اعمال اولنور. داخل قضاده فنیکه‌لیلر زماننده قالمه بر چوق خرابه‌لر موجوددر. الك مشهوری (عرقه) خرابه‌سیدر، که ایچنده زهره هیکلنك آثاری دخی مشهوددر.

عکاشه { (ابو محصن — بن محصن الاسدی) صحابه‌نك سادات وفضلاسندن اولوب، مدینهٔ منوره‌یه هجرتله، بدر غزاسنده بولنمش؛ والنده قلیجی قیریلوب، جانب نبویدن کندیسنه بر بر خرما دالی ویرلمکله، بو اودون النده قلیج کسلمش ایدی. احد وخندق غزالرنده وسائر غزواتك جمله‌سنده معیت حضرت رسالتپناهیده بولنوب، جانب نبویدن جنتله تبشیر بیورلمش ایدی. خلافت جناب صدیقیده اهل رده محاربه‌سنده ادعای نبوت ایدن طلیحه بن خویلد طرفندن شهید ایدلمشدر. رحلت جناب نبویده ٤٤ یاشنده اولوب، شانلی ویاقیشیقلی بر ذات ایدی. ابوهریره وابن عباس (رضیهما) کندیلرندن احادیث شریفه روایت ایتمشلردر. (عکاشه بن ثور الغوثی) و(عکاشة الغنوی) دخی صحابه‌دندر.

عکاشه بن عبد الصمد القمی { مشاهیر

شعرای عربدن اولوب، ارض نمیانده هاشمیلردن برینك جاریه‌سنه اولان عشق وعلاقه‌سیله شهرت بولمشدر. معشوقه‌سیله احیانا ملاقات ایتمکده ایکن، بونك بری طرفندن صاتین آلنوب، بغداده کوتورلمسی اوزرینه، بسببدن هجر وفرقته دوچار اوله‌رق، بو بابده پك سوزشلی اشعار سویلمشدر. شو بر ایکی بیت او جمله‌دندر:

الا لیت شعری هل یعودن ما مضی
وهل راجع ما فات من صلة الحبل
وهل اجلسن فی مثل مجلسنا الذی
نعمنا به یوم السعادة بالوصل

عُکاظ { (سوق —) طائفدن بر ومکهٔ مکرمه‌دن اوچ مرحله‌لك مسافه‌ده خرما آغاجلرینی حاوی بر وادیده مشهور بر بازار وپنایر یری ایدی، که قریش وسائر قبائل عرب سنه‌ده بر کره شوال شهرنده اورایه اجتماع ایده‌رك، هم آلیش ویریشلرینی اجرا، هم حسب الجاهلیه بر طاقم قیالری طواف، وشعرا وبلغالری الك کوزل قصیده وخطبه‌لرینی ایراد ایده‌رك، مفاخره ایدرلردی. بو جهتجه سوق عکاظ پك بیوك بر شهرت قزانوب، وقت سعادتدن اولجه سوق عکاظده لسان عربینك فصاحت وبلاغتده‌کی کمالنی کوستره‌جك شعرلر، خطبه‌لر وکلام وجمله‌لر ایراد وقید وحفظ اولندیغی کبی، او صره‌ده وحی نبوینك وانوار توحید اسلامك مژده‌جیسی حکمنده اوله‌رق بین العرب اویانمش اولان توحید فکر کفر شکنانه‌سنی مبین پك چوق سوزلر میدانه قونمش ایدی. سوق عکاظ بر آی دوام ایدوب، اورادن عربلر (سوق مجنه) واورادنده (سوق ذی المجاز)ه کیده‌رك، بو اوچ بازاردن صکره ذی الحجه‌ده کعبهٔ مکرمه‌یه تجمع ایدرلردی. سوق عکاظك اصل بادیٔ تشکیلی مذکور قیالرك طوافی اولمغله، بعد الاسلام بالطبع ترك وابطال اولنمشدر.

عُکَبرا { بغداددن اون فرسخلق مسافه‌ده وصریفین ایله اوانا قربنده دجیل نواحیسندن بر کوچك قصبه اولوب، نحویوندن محب الدین ابو البقانك وسائر بعض مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر.

عکبری { [«ابو البقاء عکبری» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عكرشه بنت الاطروش { فصاحت و طلاقت لسانيله شهرت قزانمش نسوان عربدن اولوب، صفين محاربه‌سنده جناب مرتضى (رضه) ك عسكرينى مؤثر نطقلرله معاويه‌يه وشام عسكرينه قارشى تشويق وتهييج ايدردى. حضرت على (رضه)ك ارتحالندن صكره، برايش ايچون معاويه‌يه مراجعته مجبور اولديغنده، معاويه صفينده‌كى نطقلرينك سببنى صوردقده، صاحبهٔ ترجمه: «يا ايها الذين آمنوا لاتسألوا عن اشياء ان تبدلكم تسؤكم» آيت كريمه‌سنى اوقومقله اكتفا ايتمش ايدى.

عكرمه { (ابو عبدالله) مشاهير فقهاء تابعيندن اولوب، عبدالله بن عباس (رضهما) نك كوله‌سى ايدى. عن اصل حصين بن الحر العنبرينك مملوكى اولوب، ابن عباس حضرتلرى جانب مرتضويدن بصره واليسى ايكن، صاحبى طرفندن مشار اليه هبه اولنمشدى. بربر اصلندن اولوب، مشار اليه ابن عباس حضرتلرى طرفندن قرآن وحديث وسائر علوم اسلاميه‌ده تعليم وتربيه اولنمقله، زمانك اعلم وافقهى اولمش ايدى. مكهٔ مكرمه‌ده ساكن اولوب، اكثريا سياحت ودور بلاد ايدردى. عبدالله بن عباس، عبدالله بن عمر، ابو هريره، عايشه، حسن بن على (رضهم) دن روايت ايتمشدر. خارجيلرك افكارينى تجويز وترويج ايتمكله اتهام اولنور. ابن عباس (رضه) ك ارتحالنده اوغلى على طرفندن درت بيك دينار مقابلنده خالد بن يزيد بن معاويه‌يه صاتلمش ايسه‌ده، كنديسى «پدريكزك علمى درت بيك ديناره صاتيورميسك؟» ديه اعتراض ايدنجه، موى اليه على بيعى فسخ ايدوب، كنديسنى اعتاق ايتمشدى. ١٠٧ تاريخنده مدينه‌ده وفات، ايدوب شاعر كثير عزه ايله جنازه نمازلرى برلكده قيلنمشدر.

عكرمه بن ابى جهل { (ابو عثمان بن هشام بن المغيرة القرشى المخزومى) صحابه‌دن اولوب، مشهور ابو جهلك اوغليدر. جاهليتده پدرى كبى فخر كائنات (صلعم) افندمزه شدت بغض وخصومتيله متعارف اولوب، فتح مكه‌ده سيد الثقلين (صلعم) افندمز جمله‌يه امان ويردكلرى حالده، صاحب ترجمه ديكر اوچ اركك وايكى قادينك حتى استار كعبه‌يه صارلمش اولدقلرى حالده بيله قتللرينى فرمان بيورمشيدى. عكرمه فراره يول بولوب، ساحل بحره اينه‌رك، يمنه متهيئ عزيمت اولان بر كمى‌يه بنمش؛ وبولده شدتلى برفرطونه‌يه دوچار اولمقله، قورتلديغى تقديرده حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك آياقلرينه قپانمغى نذر ايده‌رك، يمن ساحلنه چقنجه، اسلامه كلمش؛ بعده كنديسندن اول اسلامه كلمش اولان زوجه‌سى وعم زاده‌سى ام الحكيم بنت الحارث كيدوب نزد جناب نبوى‌يه كتيرمكله، اسلامه كلوب، شجعان صحابه زمره‌سنه داخل اولمش؛ واسلامده حسن حال صاحبى اولوب، اهل رده محاربانده بك چوق سعى وغيرت كوستره‌رك، جناب صديق اكبردن برسريه ايله عمان ويمن اهل رده‌سنه قارشى عزام بيورلمش ايدى. بعده شام فتوحنه كيدوب، اجناديه وبرروايتده يرموك محاربه‌سنده شهيد اولمشدر. شهادتندن اول چوق سعى وغيرت وفداكارلق ايدوب، مردانه بر استخفاف حيات كوسترمش اولديغى مرويدر.

عَكَوّك { (ابو الحسن على بن جبله) مشاهير شعراء عربدن اولوب، آنادن طوغمه اعمى ايدى، وبر روايتده يدى ياشنده ايكن چيچك علتندن كوزلرى كور اولمشدى. ١٦٠ تاريخنده طوغوب، ٢١٣ سنه‌سنده مأمون خليفه طرفندن اعدام اولنمشدر. ابودلف عجلى وابو غانم حميد بن عبدالحميد الطوسى وسائر اصحاب كرم حقنده بك چوق مدحيه‌لرى واردر. مأمون خليفه بومدحيه‌لره قيصقانه‌رق، كنديسنى طلب ايتمش؛ وزواللى شاعر برمدت اختفا ايتدكدن صكره، شام جهتنده اله كچيريلوب، حضورينه كوتورلدكده، آغزندن ديلنى چكديروب قوپارتمقله، درحال وفات ايتمشدر. شو برايكى بيت جملهٔ اشعارندندر.

انما الدنيا ابو دلف
بين مغزاه ومحتضره
فاذا ولى ابو دلف
ولت الدنيا على اثره
كل من فى الارض من عرب
بين باديه الى حضره
مستعير منك مكرمة
يكتسبها يوم مفتخره

علاء { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمى اولوب، اك معروفلرى علاء بن عبدالله الحضرمى‌در، كه حضرموتلى اولوب، طول بولنان والده

سنى ابو سفيان بن حرب الاموى تزوج وبعده تطليق ايتمشيدى . جانب نبويدن بحرين حاملكنه نصب بيوريله‌رق ، رحلت جناب نبويده اوراده بولنمش ؛ واهل رده‌يه قارشى حرب ايدوب ، حضرت ابابكروعمر (رضيهما) طرفلرندن بحرين حاملكنده ابقا اولنمش ؛ و ١٤ نجى سال هجريده بحرينده وفات ايتمشدر.

علاء الدوله { (ميرزا — بن ميرزا بايسنغر بن شاهرخ سلطان بن تيمور كوركانى) شاهرخ بن تيمورك احفادندن اولوب ، ٨٥٠ تاريخنده جدينك صوك بغداد سفرنده هراتده وكيل بولنديغى حالده ، شاهرخك وفاتى خبرينى آلنجه تخت سلطنته قعود ايتمش ايسه‌ده ، متعاقباً عمى الغ بيك ملكى ضبط ايتمكله ، عراق واليسى بولنان برادرى محمد ميرزانك يانـنه قاچمش ، وغور واليسى اولمش ايدى . مؤخراً برادرلرى بابرايله محمدك كشاكشلرنده غوردن عسكر سوق ايدوب ، هراتى ضبط ايتمش ايسه‌ده ، چوق كچمه‌دن بابر هراتى استرداد ايتمكله ، علاء الدوله اوغلى ابراهيم ايله برابر دشت طرفنه قاچوب ، بابرك وفاتنه‌دك اوراده قالمش ؛ وبابرك وفاتى خبرينى آلنجه ، يكيدن هراتى ضبط ايتمشلر ايسه‌ده ، جهانشاه آذربيجاندن وابو سعيد ماوراء النهردن هجوم ايتمكله ، ينه هراتى تركله غوره قاچمش ؛ واوراده اوغليله برقاچ دفعه قاوغا ايدوب ، نهايت ابو سعيد ميرزانك عسكرندن ايكيسى‌ده مغلوب اولمش وعلاء الدوله ٨٦٥ ده اوغلى‌ده برمدت صكره وفات ايتمشدر.

علاء الدوله { ذوالقدريه ملوكنك بدنجيسى واخيرى اولوب ، برادرى شاه بداغه غلبه چاله‌رق ، سيس وطرسوسدن دياربكره قدر اولان يرلرى الده ايتمشيدى . ياوز سلطان سليم خان چالديران محاربه‌سنه كيدركن ، صاحب ترجمه اوردودن كرى قالان برقافله ذخايرى ضبط ايتمكله جسارت ايتمكله ، پادشاه مشاراليه ، سفر مذكوردن عودتله ، آماسيه‌ده قيشلامقده ايكن ، سنان پاشايى كوندره‌رك ، علاء الدوله‌نك ودرت اوغلنك كله‌لرينى آلديرمش ؛ وذوالقدرك حكومتنه ختام ويروب ، ملكلرينى ممالك عثمانيه‌يه ضم والحاق ايتمشدر . وفاتنده طقسان ياشنى متجاوز ايدى .

علاء الدوله { (مير —) ايران شعراسندن اولوب ، شوسترلى وآتى الترجمه علاء الملكك برادريدر . هندستانه كيدوب ، اكبر شاهه انتساب ايتمش ؛ وبونك نامنه برتذكرة الشعرا يازمشدر . شو بيت اونكدر :

ميان سروقدان قامتى تراخوش كرد
زمانه مصرع موزونى انتخاب زده

علاء الدوله سمنانى { (ابو المكارم ركن الدين احمد بن محمد) مشاهير صوفيون و شعرادن اولوب ، خراسانده‌كى سمنان قصبه‌سندندر . كنجلكنده عمى شيخ ملك شرف الدين سمنانى ايله برابر آرغون خانك خدمتنده ايكن ، ناكهان جاه وشكوهنى تركله ، سمنانده بولنان شيخ اخى شرف الدين سمنانى خانقاهنه التجا ايدرك ، طريق تصوفه سلوك ايتمش ؛ وبعده بغداده عزيمتله شيخ عبد الرحمن اسفراينينك حلقهٔ مريدانه داخل اولمش ؛ و تصوفده درجهٔ كماله واصل اولوب ، «مفتاح» عنوانيله بركتاب وديكر بعض رسائل دخى يازمشدر . درجهٔ كماله وصولندن صكره «شمديكى عقلم اوله‌ايدى ، وقتيله دولت و منصبى ترك ايتمز ، و اوزى وقيافتده دها ريا سزجه عبادت ايدوب ، مظلومينى حمايه كبى عباداللهك خدمتنده بولنوردم» ديديكى مرويدر . ٧٣٦ تاريخنده ٧٣ ياشنده وفات ايتمشدر . شو رباعى جملهٔ اشعارندندر :

صد خانه اكر بطاعت آبادكنى
به زان نبود كه خاطرى شادكنى
كربنده كنى ز لطف آزاديرا
به زان كه هزار بنده آزادكنى

علاء الدين { (سيد —) ايران شعراسندن اولوب ، من اصل خراسانلى اولديغى حالده ، سكزنجى قرن هجرى اوائلنده هندستانه عزيمتله ، اود خطه‌سنده اقامت ، وشيخ نظام الدين اوليايه انتساب ايتمش ايدى . مشهور بر ترجيع بندى وسائر آثارى واردر .

علاء الدين اسود { سلطان اورخان غازى دورى علماسندن اولوب ، قره خواجه ديمكله معروفدر . ممالك ايرانه سفر ايدوب ، اورانك علماسندن استفاده ايتمش ؛ وعودتنده پادشاه مشاراليه طرفندن ازنيق مدرسه‌سى مدرسلكنه نصب اولنمش ؛ واوراده ايكن «وقايه» يه ايكى جلد اوزره مكمل بر شرح يازمشدر . «مغنى» يى دخى شرح ايتمشدر . مشهور شمس الدين فنارى ابتدا بو ذاتدن قرائت ايدوب ، بعده بينلرينه منافرت دوشمشيدى .

علاء الدین بهمنی { (حسن کانکوه) هند- ستانك قسم جنوبیسندن
عبارت اولان (دکن) خطه‌سنده حکومت سورد بهمنی دولتنك مؤسسی اولوب، خطهٔ مذکوره‌ده الك اول تأسس ایدن حکومت اسلامیه بودر. دهلی اها- لیسندن اولوب، ابتدای امرده شهر مذکورده (کانکوه) اسمنده بر برهمنی المذهب بر منجمك خد- متنده ایکن، بونك طرفندن دولته نائل اوله‌جغی کندیسنه تبشیر اولنمغله، خدمت دولته گیروب، دهلی حکمداری محمد تغلق خانه مالیه ناظری اولمش ایدی. مؤخراً دولت آباد والیسی ایله دیگرلری خروج ایدوب، دکن خطه‌سنه استقلال قزاندیرمغله، ۷٤۸ تاریخنده صاحب ترجمه‌یی حکمدارلغه قبول وانتخاب ایتمشلر؛ وعلاء الدین کلبرکه شهرینی پایتخت اتخاذ ایده‌رك، (احسان آباد) تسمیه ایتمشدی. اون سنه‌یی متجاوز مدت حکومت سوروب، الکاسنی خیلی توسیع ایتمش؛ و۷٥۹ ده وفات ایلمشدر. اسکی افندیسی ومبشر دولتی اولان منجمك لقبنی دخی محا- فظه ایتمشدی. اوغلی محمد شاه خانی اولوب، نسلندن کندی ایله برابر ۱۸ حکمدار گلمشدر.

علاء الدین بهمنیٔ ثانی { (احمد) آنفاً بیان اولنان
دولت بهمنیه‌نك اونجی حکمداری اولوب، ۸۳۸ تاریخنده پدری احمد شاه ولی‌یه خلف اولمش؛ و۲٤ سنه‌یه قریب مدت حکومت سوردکدن صکره، ۸٦۲ ده وفات ایتمشدر. شدتیله معروف اولان اوغلی همایون خانی اولمشدر.

علاء الدین بهمنیٔ ثالث { هندستانك دکن خطه-
سنده حکومت سورن دولت بهمنیه‌نك اون آلتنجی حکمداری اولوب، احمد شاه ثانینك خلفیدر.

علاء الدین پاشا { مؤسس دولت غازی سلطان عثمان خانك بیوك
اوغلی اولوب، دولت عثمانیه‌ده الك اول صدراعظم اولان بوذاتدر. پدرینك زماننده جهاد وغزا ایله مشغول اولوب، پادشاه مشار الیهك ارتحالنده وصیتلری اوزره ایکنجی اوغلی غازی سلطان اورخان جلوس ایتدیکنده، صاحب ترجمه گوشهٔ فراغته چکلمش ایسه‌ده، برسنه صکره یعنی ۷۲۷ تاریخنده سلطان اورخان کمال ابرام والحاح ایله جلب ایده‌رك، وزارت وصدارت امورینی کندیلرینه احاله ایتمش؛ ومشارالیه عاقل ومدبر وعادل برذات اولمغله، برچوق نظامات وقوانین وضع ایده‌رك، دولتك اعلای شاننه وتقرر وتأسسنه پك بیوك خدمت وبرادرینه معاونت ایتمشدر. تام اون سنه امور دولتی حسن اداره ایتدکدن صکره، ۷۳۷ تاریخنده بیغاده ارتحال ایدوب، اوراده مدفوندر. پاشا عنوانی دولت عثمانیه‌ده الك اول بوذاته ویرلوب، اووقت قبائل اتراکده بیوك برادره آغا بك معناسیله (باش آغا) نامی ویرلد- یکندن، بومناسبتله مشارالیهه بوعنوان ویرلمش؛ وکیده‌رك (پاشا) صورتنه تحویل اولنمشدر. یکنی شهزاده سلیمان پاشا بن سلطان اورخان خانی اولمشدر.

علاء الدین تکش { [«تکش» ماده‌سنه مراجعت بیورلیه.]

علاء الدین جمالی { زنبیللی علی افندی دینمکله مشهوردر.
[«علی افندی (زنبیللی)» ماده‌سنه مراجعت.]

علاء الدین جوینی { [«عطاء الملك» ماده‌سنه مراجعت.]

علاء الدین حسن غوری { غوریان دولتنك
مؤسسی اولوب، نسلی غور جبالنده اجرای حکو- مت ایتمکده بولنمش ایدی. پدری حسین بن سامك فوتندن صکره حاکم غور اولوب، اواثناده غزنویلر دولتنه ضعف طاری اولمش بولندیغندن، عسکر سوق ایده‌رك، غزنه‌یی وخراسانك برقسمنی ضبط، وهراتی پایتخت اتخاذ ایده‌رك، برادر زاده‌سی غیاث الدین محمدی غزنه‌یه والی نصب ایتمشیدی. غزنه‌یی کاملاً احراق، واهالیسنی قتل عام ایتدیکندن، جها- نسوز لقبیله تلقیب اولنمشدی. سلطان سنجر سلجوق ایله دخی محاربه‌یه جرأت ایدوب، مشارالیهك الینه اسیر دوشمش ایسه‌ده، کندیسندن حظ ایتدیکندن، متعاقباً غوره عودتنه مساعده اولنمش؛ و٦ سنه‌لك حکومتدن صکره ٥٤۹ ده وفات ایدوب، یکنی غیاث الدین محمد خانی اولمشدر.

علاء الدین حسین شاه { هندستانده بنگاله ملو-
کندن اولوب، سید اشرفك اوغلیدر. ۸۹۹ ده تخته چیقوب، ۲۸ سنه کمال عدالتله حکومت سوردکدن صکره، ۹۲۷ ده وفات ایتمشدر.

علاءالدين خلجى { دهليده شهاب الدين غورى كوله‌لرينك
تشكيل ايتمش اولدقلرى خلجيان دولتى ملوكنك بدنجيسى اولوب، جلال الدين فيروز شاهك يكنى و داماذى ايدى . ٦٩٥ تاريخنده مشاراليهك اله آباده برينه كچمش؛ ودهلى اوزرينه عسكر سوق ايده‌رك، سلفنك اوغلى ركن الدين ابراهيمى محاربه‌ده قتل ايتدكدن صكره، دهلى‌يه داخل اولمش؛ وملوك اسلاميه‌دن برنجى اوله‌رق دكن قطعه‌سنك فتحنى نيت ايدوب، برچوق ممالك ضبط، وحسابسز جوامع ومساجد ومدارس وسائر خيرات تأسيس ايله، علما وادبا وشعرايى سراينه جمع و حمايه ايده‌رك، علوم ومعارفك ترقيسنه خدمت ايتمشدر . امير خسرو وخواجه حسن دهلوى دورنده يتيشن مشاهير جمله‌سندندر. ٢١ سنه حكومت سوردكدن صكره ٧١٦ تاريخنده وفات ايتمشدر.

علاءالدين خلوتى { مشاهير مشايخدن و مظنهٔ كرامدن او
لوب، جذبه صاحبى برذات ايدى. بروسه‌يه وصولنده اوراده مدرس بولنان علاء الدين عربى، كه بعده شيخ الاسلام اولمشدر، صاحب ترجمه‌نك جذبه وسماعنى انكار ايتمكله، بركون بر مجلسده بولندقلرنده شيخ علاءالدين عربينك قولاغنه برشى سويلينجه، درحال كنديندن كچوب ييقلمش، وكنديسنه كلديكنده شيخك آياقلرينه قپانوب، توبه واستغفار ايتمش، وكنديلرندن انابت آلمش ايدى. بعده درسعادته كلوب، مريدانى پك زياده تكثر ايتديكندن، ابو الفتح سلطان محمد خان جانبندن ديار آخره عزيمتى التماس اولنمغله، بلاد قرمانه عزيمت ايدوب، لارنده‌ده وفات ايتمشدر. مرقدى اوراده زيارتكاهدر . علاء الدين ابدال ديمكله دخى معروفدر. — مريدانندن علاءالدين خليفه دخى صلاح حاليله مشهوردر.

علاءالدين رومى { مشاهير علمادن اولوب، تفتازانى وسيد شريف
جرجانينك حلقهٔ تدريسنده ومجلس مباحثه‌لرنده بولنمش، وبعده مصره كيتمش ايدى. بر طاقم اسئله واجوبهٔ علميه‌يى حاوى بر رساله‌سى واردر.

علاءالدين سلجوقى { [«علاء الدين كيقباد» ماده‌سنه
مراجعت بيوريله.]

علاءالدين سمرقندى { مشاهير علما و صوفيوندن
اولوب، ماوراء النهردن ديار رومه هجرتله لارنده قصبه‌سنده توطن ايتمشدى. درت جلددن مركب نا تمام بر تفسير شريفى واردر. چوق معمر اولوب، يوز اللى ياشنه تقرب ايتمش اولديغى مرويدر.

علاءالدين طوسى { (على) مشاهير علمادن اولوب ، وطننده
تحصيل علوم ايتدكدن صكره، ديار رومه كله‌رك، سلطان مراد خان ثانى جانبندن بروسه‌ده چلبى سلطان محمدخان مدرسه‌سى كنديسنه توجيه اولنمش؛ وسلطان محمد خان ثانى حضرتلرى استانبولى فتح ايتدكدن صكره، كنديسنى جلبله، زيرك مدرسه‌سنه مدرس تعيين ايتمش؛ وچوق دفعه بالذات درسنى استماعله نائل التفات واحسان ايلمش ايدى . بعده صاحب ترجمه ايله خواجه زاده‌يه امام غزالينك تهافتيله حكمانك افكارى بيننده محاكمه‌يى حاوى بركتاب يازملرينى فرمان بيوروب، خواجه زاده‌نككى ترجيح اولنديغندن، علاءالدين دلكير اولوب، ايران طريقيله ماوراءالنهره عودت ايتمش ؛ وفيمابعد دنيايه رغبت ايتميوب ، بعض مشايخك خدمتنى اختيارله، طريق تصوفه سالك اولمش ايدى. ٨٦٠ تاريخنده سمرقندده وفات ايتمشدر. مذكور كتابنك عنوانى «ذخر»در.

علاءالدين عربى { مشاهير علمادن اولوب، سلطان بايزيد خان ثانى
دورنده مشيخت اسلاميه مسندينه كچمشدر. حلبلى اولوب، اوراده بدأ تحصيل ايتدكدن صكره درسعادته كله‌رك، ملا كورانينك حلقهٔ تدريسنه داخل اولمش؛ وبعده حضربكك درسندن استفاده ايتمش ايدى. اكمال تحصيلدن صكره ادرنه‌ده دارالحديث مدرسه‌سنده فخرالدين عجمينك معيدى ومؤخراً بروسه‌ده قپلوجه مدرسه‌سنك مدرسى اولمش ايدى. اوراده ايكن شيخ علاءالدين خلوتى‌يه انتسابله، طريق تصوفه دخى سلوك ايتمش؛ وشيخ مشاراليه استانبولدن تبعيد اولندقده، صاحب ترجمه دخى مغنيسايه كوندريله‌رك ، اوراده تدريسله مشغول ايكن، چوق كچمه‌دن درسعادته جلبله، مستوفى وظيفه ايله ثمانيه مدرسه‌سنه و ٩٠٠ تاريخنده مسند فتوايه نصب اولنمش؛ وبرسنه امور فتوايى اداره ايتدكدن صكره، ٩٠١ ده وفات ايدوب،

ابا ایوب انصاری تربه‌سنك اوست طرفنده‌كی تربهٔ مخصوصه‌سنه دفن اولنمشدر. فقه وتفسیر وحدیثده یدطولی صاحبی اولوب، كتب متداوله‌یه بعض حواشی وتعلیقاتی واردر. طقسان طقوز اولادی دنیایه كلدیكی مرویدر.

علاءالدین علی { سلطان بایزید خان ثانی دوری علماسندن اولوب، علاءالدین طوسیدن وسائر اساتذهٔ عصرندن استفاده ایتمش؛ وبعض قضالرده بولنوب، آناطولی قاضیعسكر-لكی پایه‌سنه قدر چیقمش ایدی. علوم شرعیه وادبیات عربیه‌دن بهره‌سی اولوب، عربی انشایه مقتدر ایدی. شریف جرجانینك شرح مفتاحنه برحاشیه‌سی واردر.

علاءالدین علی { (حناوی زاده — بن محمد) مشاهیر علما وادباء عثمانیه‌دن اولوب، ٩١٨ تاریخنده اسپارطه‌ده طو-غمش؛ ومحیی الدین معلول ایله محیی الدین مرحبا وتفسیر بیضاوی محشیسی سنان الدین وسائر علماء عصرندن استفاده ایده‌رك، بعض مدرسه‌لرك معید درسی اولمش؛ واووقتدن بعض رسائل وحواشی علمیه ترتیبنه موفق اولوب، بونلردن برینی اووقت قاضی العسكر بولنان ابوالسعود افندی‌یه تقدیم ایتمسی اوزرینه، ادرنه‌ده جامعه مدرسه‌سنه، بعده بروسه‌ده حمزه‌بك ومؤخراً كوتاهیه‌ده رستم پاشا مدرسه‌لرینه نصب اولنمش؛ ومتعاقباً درسعادته جلب اولنه‌رق، مدرسهٔ ثمانیه‌یه وصكره صره‌سیله دمشق، بروسه، ادرنه، استانبول قضالرینه ونهایت اناطولی قاضیعسكرلكنه نصب اولنمشدی. بعده ادرنه‌یه سفر همایون وقوع بولوب، معیت پادشاهیده اوطرفه عزیمتنده مبتلا اولدیغی عرق النسا علتی اشتداد ایتمكله، لاجل لتداوی سوردیكی بریاغه برمادهٔ سمیه قاریشدیرلمش اولدیغندن، بوندن متأثراً ٩٧٩ ده وفات ایتمشدر. كتب علمیه‌یه یازدیغی شرحلر وحاشیه‌لردن ماعدا مسائل فقهیه وسائره‌یه دائر برقاچ رساله‌سی، تركجه برمنشآت كتابی، اخلاقه دائر برتألیفی، تفسیره متعلق بیوك براثری والسنهٔ ثلثه‌ده كوزل اشعاریله فصیح وبلیغ خطبه‌لری وسائر آثاری واردر. اشعار عربیه وفارسیه‌سندن بر نمونه ایرادیله اكتفا اولنور:

انفق فان الله كافل عبده
فالرزق فی الیوم الجدید جدید
المال یكثر كلما انفقته
كالبئر ینزح ماءه فیزید

چون روز وصل زود گذشت وشب فراق
غمگین چرا شویم كه این نیز بگذرد

علاءالدین علی { اونجی قرن هجری عثمانلی علماسندن اولوب، مشهور «همایوننامه»نك مؤلفیدر. ٩٥٠ تاریخنده وفات ایتمشدر.

علاءالدین علی { سلطان سلیمان خان دوری علماسندن اولوب، مشهور «كلیله ودمنه»یی تركجه‌یه ترجمه ایتمشدر.

علاءالدین علی بن غانم { مشاهیر ادبا و شعرادن اولوب، كرم وسخاوت ومروتده‌كی افعال خارقة العاده-سیله دخی شهرت بولمشدر. ٦٨٠ تاریخنده دمشقده طوغوب، ٧٣٧ ده تبوكده وفات ایتمشدر. فضل وكرمی حقنده بك چوق نوادر منقولدر. شو بر ایكی بیت جملهٔ اشعارندندر:

لقد غبت عنا والذی غاب محسود
وانت علی ما اخترت منذاك محمود
حللنا محلا بعد بعدك مجدبا
به كل شیء ماخلا السق مفقود

علاءالدین علی شاه { هندستانده بنكاله خطه‌سی حكمدارا-نندن اولوب، فخرالدین مباركشاهه غلبه چاله‌رق، ملكی الندن آلمش؛ و ٧٤٦ تاریخنده خواجه شمس-الدین الیاس طرفندن قتل اولنه‌رق، بنكاله حكومتی بونك الینه كچمش ایدی.

علاءالدین علی القریشی { علم حكمت و- طب منسو-بیننندن اولوب، ابن سینانك قانوننه «معجز القانون فی الطب» عنوانیله برشرح یازمش؛ وسكزنجی قرن هجری اوائلنده وفات ایتمشدر.

علاءالدین علی قوچحصاری { عثمانلی علما-سندن اولوب، ایران جهتنه عزیمتله، علامهٔ تفتازانی وسید شریف جرجانینك حلقهٔ تدریسلرنده بولنمش؛ وبوطرفه عودتنده بعض مدرسلكلرده بولنمشدر. سیدشریفك شرح مفتاحنه برحاشیه‌سی واردر، كه وسعت معلوماتنه شاهددر.

علاءالدین عماد شاه { هندستانك دكن قطعه‌سنده كائن برار خطه‌سی ملوكندن اولوب، ٩٢٠ تاریخنده بدری فتح الله عماد شاهه خلف اولمش؛ واسماعیل عادل شاهك همشیره‌سنی تزوج ایتمش ایدی. ١٩ سنه

حكومت سوردكدن صكره ٩٣٩ ده وفات ايدوب ، اوغلى دريا عماد شاه خانى اولمشدر.

علاءالدين فنارى { [« فنارى » مادەسنه مراجعت بيوريله .]

علاءالدين قرەمانى { قرەمان بكاريـنـك برنجيسى اولان قرە-مانك اوغلى اولوب ، دولت سلجوقيه‌نك انقراضنده پدرى اليوم قرەمان دينان قونيه جهتنى ضبط ايتمش؛ و وفاتنده صاحب ترجمه يرينه چوب ، يلديرم سلطان بايزيد خان ايله ايتديكى محاربه‌ده كنديسى مقتول، وايكى اوغلى على ومحمد اسير اوله‌رق ، بروسه‌ده محبوس اولدقلرى حالده، تيمورلنك طرفندن تخليص، وقرەمانه اعاده اولنمشلردى .

علاءالدين كوچك { (ملك اشرف —) مصرده حكومت سورن غلامان اتراكك اون دردنجيسى اولوب، ملك ناصر ناصرالدين محمد بن قلاونك اوغللرندندر. برا-درى ملك منصور ابوبكره خلفاً ٧٤٢ تاريخنده، يدى ياشنده ايكن، تخته قعود ايتمش ايسه‌ده، يالكز سكز آى حكومت ايتمشدر .

علاءالدين كيقباد اول { (بن غياث الدين كيخسرو) قونيه وآنا طوليده حكومت سورن سلاجقهٔ روم ملوكنك اونجيسى اولوب، سلفى اولان برادرى عزالدين كيكاوس زماننده ٦١٠ تاريخنده، برادرينك وفاتى اوزرينه، محبسدن تخته جلوس ايتمش؛ وعادل ومقتدر برحكمدار اولمغله، خيلى يرلر فتحنه ومما لكنده نيجه اعمارات واصلا-حاته موفق اولمش؛ وقونيه وسيواس شهرلرينى تحكيم ايلمش ايدى. ٢٦ سنه حكومت سوردكدن صكره ٦٣٦ تاريخنده رومارحدودى قربنده وفات ايتمش؛ واوغلى غياث الدين كيخسرو ثانى خلفى اولمشدر.

علاءالدين كيقباد ثانى { (بن عزالدين كيكاوس بن غياث الدين كيخسرو بن علاء الدين كيقباد اول) سلاجقهٔ روم سلاله سنك اون بشنجى حكمدارى اولوب، ٦٩٧ تاريخنده برادرى غياث الدين مسعودك وفاتى اوزرينه ، غازان خانك فرمانيله حاكم روم اولمش؛ وبعده مغوللرك اطاعتندن انحراف ايدوب، عسكرتاتارله برچوق محاربه‌لر ايتدكدن صكره ، بونلرك النه اسير دوشوب، ٧٠٠ تاريخلرنده وفات ايتمشدر. سلطان عثمان خان غازى‌يه طبل وعلم وامارت ويرن بوذاتدر. اوغلى غياث الدين سفيه وظالم وعاجز برآدم اولمغله، امرانك اتفاقيله قتل اولنه‌رق ، سلاله‌دن بشقه وارث دخى اولمديغندن، سلاجقهٔ روم مما لكى امرا ايننده تقسيم اولنمش، واوتاريخدن اعتباراً دولت عثمانيه تأسس ايتمشدر.

علاءالدين محمد { (خواند —) قهستانده حكومت سورن ملاحدهٔ اسماعيليه‌نك يدنجيسى اولوب، ٦١٨ تاريخنده پدرى خواند جلال الدين حسنه وارث وخلف اولمش؛ وبر مدت حكومت سوردكدن صكره جرماهون تويننك تحت قيادتنده اولان مغول عسكريله ايتديكى محاربه‌ده مقتول اولمشدر. علامهٔ شهير خواجه نصيرالدين طو-سى بونك زماننده قلعهٔ الموته حبس اولنه‌رق، بونك اوغلى زماننده مغوللر قلعهٔ مذكوره‌يى وبتون بلاد ملاحده‌يى ضبط ايدنجه‌يه قدر محبوس قالمشدر.

علاءالملك { شعرا وعلماء ايراندن اولوب، شوشترلى اولديغى حالده ، هندستانه رحلتله ، شاهجهانك شهزاده‌سى محمد شجاعك معلمى اولمشيدى . منطقده « المهذب » ، الهيانده « انوار الهدى » و اثبات واجبه دائر دخى « صراط وسيط» عنوانلريله اوچ تأليفى وبرخيلى اشعاريله سائر آثارى واردر. شورباعى اونكدر:

اى چشم تو بربستر كل خواب كند
زلف تو بروز سير مهتاب كند
رورا همه كس بسوى محراب آرد
جز چشم تو كوپشت بمحراب كند

علابيك { (مولانا جمال الملك — تبريزى) ايرانك مشاهير خطاطين وشعرا-سندن اولوب، تبريزده شاه طهماسبك بنا كرده‌سى اولان (مقام صاحب زمان) ده وشهر مذكورك مسجد جامعنده بعض لوحه وكتابه‌لرى وبرقاچ مصحف شريفى موجوددر. مذكور لوحه‌لردن برى ٩٧٢ تاريخنى حاويدر . حسن خطده برخيلى شاكرد يتشديرمشدر. شو ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر :

مراخداى جهان ازهمه جهان داده است
خطى چه كونه خطى به زلعل رمانى
سپهر واختر واركان چومن دكر نارند
بدور خويش دبيرى ونى سخندانى

علاجی { ایران شعراسندن اولوب، شاه عباس ماضی زماننده یاشامش ؛ وجراحلقده مهارت کامله اصحابندن بولنمشدر. شو بیت اونکدر:

بروضع مابچشم حقارت نظر مکن
مارا بخاك تیره محبت نشانده است

علاف { (ابوالهذیل محمد بن الهذیل العبدی) اکابر علماء معتزله‌دن اولوب، بصره‌ده‌کی اصحاب اعتزالك امامی ایدی. مناظره‌ده وایراد ادله‌ده قوت ومهارتی پك زیاده اولوب، بو بابده مشهور مقالاتی واردر. میلاس اسمنده بر مجوسی علماء مجوسدن برقاچ کشی ایله صاحب ترجمه‌یی بربره کتیره‌رك، مباحثه‌یه طوتیشدیرمغله، علاف غلبه چاله‌رق، مخالفلرینی الزام ایدنجه، مرقوم میلاس اسلامه کلمش؛ وبومناسبتله صاحب ترجمه «میلاس» عنوانیله برکتاب یازمشدر. ١٣١ تاریخنده طوغوب، ٢٢٦ ده (سرمن رأی) ده وفات ایتمشدر. اواخر عمرنده کوزلری کورمز وقولاغی ایشیتمز اولمش ایسه‌ده، ینه مناظره‌دن عاجز قالمامشیدی.

علائیه { قونیه ولایتنك تکه سنجاغنده وآنطالیه‌نك ١٤٠ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق، آنطالیه کورفزینك جانب شرقیسنده وساحل بحرده اوله‌رق، دکزك ایچنه اوزانمش قیالق بر برونك شرق اتکنده واقع قضا مرکزی برقصبه واسکله اولوب، ٥٠٠٠ قدر اهالیسی، ٣٢ جامع و مسجدی، ٩ مدرسه‌سی، ٥ کلیساسی، بررشدیه وبر صبیان مکتبیله رومله مخصوص بری ذکور ودیکری اناث ایچون ایکی مکتبی، چارشیسی، ٣ خانی، برحمامی وبر قشله‌سی واردر. قصبه‌مائل بربایرده بولنمغله، خارجدن منظره‌سی پك کوزل ایسه‌ده، داخلاً سوقاقلری طار وغیرمنتظمدر. سورله محاط اولوب، اوستنده‌کی تپه‌ده قدیم برقلعه‌سی دخی واردر. لیمانی اوراجه اك مخاطره‌لی اولان جنوب غربی روزکارندن محفوظ دکل ایسه‌ده، ینه خیلی تجارتکاه براسکله اولوب، سنه‌ده یدی سکز یوز کمی آمدوشد ایدرلر. پورتقال ولیمون وسائر آغاجلری حاوی باغچه‌لری واردر. قصبه‌نك صویی اولمیوب، صهرنج صولرینی استعمال ایدرلر. علائیه موقعنك اوست طرفنده زمان قدیمده (تریفون) اسمنده بر قورصان رئیسی بر قلعه یاپدیروب، دکزده اوردیغی سفاینده آلدیغی غنایمی اوراده حفظ ایدردی؛ ودکیز قییسنده دخی قورصانلرك الیوم موجود بیوك بر مغازه‌لری وار ایدی. مرقوم قورصانلر رئیسی آنطیوخس بن دمتریوس طرفندن قتل اولندقدن صکره، قلعه‌سی دخی روما سردارلرندن پومپیوس طرفندن تخریب اولنمشدی. روم سلاطین سلجوقیه‌سندن علاءالدین کیقباد اول علائیه‌یی تأسیسله، کندی اسمنه نسبتله تسمیه ایتمش؛ واعمار وترقیسنه چوق همت ایدوب، علائیه او وقتلرده پك معمور وبلادسلجوقیه‌نك اك ایشلك اسکله‌سی ایدی. علائیه وعلی الخصوص بوکا تابع پراوادی قریه‌سی فاضیلر یتیشدیرمکله مشهوردر.

— علائیه قضاسی تکه سنجاغنك منتهای شرقنده واقع اولوب، غرباً آقسکی قضاسیله، شمالاً وشمال شرقی جهتندن قونیه سنجاغیله، شرقاً آطنه ولایتنك ایچ ایل سنجاغیله، جنوباً دخی آق دکیزله محاطدر. منوغاد ناحیه‌سیله برابر ١٨٦ قریه‌یی حاوی اولوب، ٣٧٠٠٠ اهالیسی واردر، که بونلردن ٤١٢١ ی لسان ترکی ایله متکلم مذهبجه روم وقصوری کاملاً مسلم وترکدر. اراضیسی طاغلق ایسه‌ده، منبت ترلالری ومعتدل هواسی اولوب، آرپه، بغدای، مصر، داری، سیسام، توتون وسائره‌دن ومیوه وسبزه‌لرك انواعندن خیلی محصولاتی واردر. قصبه‌نك اطرافنده‌کی باغچه‌لرده وسائر سواحلنده پورتقال، لیمون، ترنج وبوکا مماثل میوه‌لر دخی حاصل اولور. قضانك اورمانلری چوق اولوب، خیلی کراسته واودون قطع وانهار واسطه‌سیله ساحله سوق اولنور. صنایع محلیه بز وکلیم وسجاده نسجندن ومعمولات دباغیه‌دن عبارتدر. داخل قضاده ٣٥ جامع، ٢٥ مسجد، ١٣ مدرسه، ٢٠ مکاتب صبیان موجوددر.

علقمه { صحابه‌دن بر قاچ ذاتك اسمی اولوب، اك معروفلری (علقمه بن علاثة العامری الکلابی) در، که اشراف بنی ربیعه‌دن ومؤلفة قلوبدن اولوب، طائفدن عودت جناب نبوی اثناسنده ارتداده شامه قاچمش؛ ورحلت جناب نبویدن صکره، قبیله‌سنه عودت ایدوب، جانب صدیقیدن اعزام بیوریلان سریه طرفندن مغلوب واسیر اولمغله؛ یکیدن اسلامه کله‌رك، حسن حال قزانمش؛ وجانب فاروقیدن حورانه مأمور اولوب، اوراده وفات ایتمشدر. — (علقمه بن مجزز

الكنانى المدلجى) كه جانب نبویدن بعض سریه‌لره اعزام بیورلمش؛ وخلافت جناب فاروقیده عسکرله حبشه‌یه کوندرلەرك، معیتیله برابر اوراده شهید اولمشدر.

علقمه { ملوك حیره‌نك اون ایکنجیسی اولوب، منذر ثانی ایله منذر ثالث آره‌سنده حکم سورمشدر.

علقمه بن قیس { کبار تابعیندن وائمهٔ فقه وحدیثدن اولوب، عبدالله بن مسعودك اصحابندن ایدی. ٦١ تاریخنده وفات ایتمشدر.

علم الدین { (ابوعلی حسن بن سعید الشاتانی) مشاهیر فقها وشعرادن اولوب، دیاربکره تابع شاتان قصبه‌سنده طوغمش؛ وموصلده ساکن اولمش ایدی. بغداده چوق کیدر، ووزیر ابوالمظفر بن هبیره‌نك التفات واحسانه نائل اولور ایدی. ٥٩٩ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت صلاح الدین ایوبی حقنده سویلنمش اولدیغی برقصیده‌سندندر:

أری النصر معقوداً برایتك الصفرا
فسر وافتح الدنیا فانت بهاأحری

علم المدنیه { مشاهیر مغنیاتدن ادیبه وشاعره برقیز اولوب، فی الاصل هارون الرشیدك قیزلرندن برینك جاریه‌سی اولمغله، بغدادده تربیه اولنمش؛ وبعده مدینهٔ منوره‌یه کیده‌رك، اوراده کسب اشتهار ایتمکله مدنیه لقبیله متعارفه اولمش؛ ونهایت اندلس حاکمی عبدالرحمن ثالث طرفندن مبایعه اولنوب، بقیهٔ عمرینی اندلسده مشارالیهك سراینده کچیرمشدر.

علمدار { [« مصطفی پاشا (علمدار) » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علمشاه بکم { شاه اسماعیل صفوینك والده‌سی واوزون حسنك قیزی اولوب، پدری طرفندن شیخ حیدر اردبیلی‌یه تزویج اولنمش؛ وشاه اسماعیل ایله برادرلری سلطان علی وسید ابراهیمی دنیایه کتیرمشدر.

علمی { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی ادرنه‌لی اولوب، قضاتدن لطیفی چلبینك اوغلیدر، واسمی احمددر. شو بیت اونکدر:

آچل آچل که جهان کلشن بهار اولسون
صالین صالین که چمن سرو بی قرار اولسون

— ایکنجیسی ینه ادرنه‌لی اولوب، اسمی محمددر، ورمزی زاده دینمکله شهرتی واردر. شهر مذکورده مدرس ایدی. شو بیت اونکدر:

مشکلن حل ایده‌مز کیسه کتاب عشقك
واعظ شهر دم اوروره قولاین سویلر

علوان الاسدی { (بن علی بن مطارد الضریر) مشاهیر ادبا وشعرادن اولوب، ٥٢٨ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

أ وجهك ام شمس النهار ام البدر
و ثغرك ام در وریقك ام خمر
و قدك ام غصن ترنحه الصبا
وغنج اراه حشو جفنیك أم سحر

علوان چلبی { دور سلطان عثمان خان غازی مشاهیر مشایخندن اولوب، شیخ عاشق پاشا بن مخلص بابانك اوغلی وخلفیدر. عارف بالله بر ذات اولوب، طریق سلوکه دائر بعض منظوماتی واردر. مرقدی آماسیه قربنده زیارتکاهدر.

علوی { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن درت ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی استانبوللی اولوب، یکیچری اوجاغنه منسوب ایدی. حسن خطی اولمغله بر چوق کتابلر استنساخ ایتمشیدی. شو بیت اونکدر:

آلمازسه اکر بوی کباب دل زارم
اشمزدی سك یار بنم خاك مزارم

— ایکنجیسی ینه استانبوللی اولوب، درزی زاده دینمکله معروف ایدی. شو ایکی بیت خزان وبهار عنوانلی بر قصیده‌سندندر:

مثال عاشق ومعشوق اولوب خزان وبهار
خزان صراردی واولدی بهار لاله عذار
خزان زماننی فکر ایت بهاره آلدانمه
بهار عالمك اولور خزانی آخر کار

— اوچنجیسی بروسه‌لی اولوب، یکان اوغلی دینمکله مشهوردر. طریق علی‌یه منسوب ایکن، بعده کوشهٔ قناعته چکلمشیدی. درویشانه ونصیحت آمیز اشعاری واردر. شو بیت اونکدر:

دار دنیای دنینك کیم جفا بنیانیدر
محنت ودرد وبلا وغم چهار ارکانیدر

— دردنجیسی ینه بروسه‌لی اولوب، سلطان مراد خانك مادحلرندن ایدی. « هفت پیکر » عنوانیله

ترکجه بر منظومه‌سی واردر. اشعاری شعرای ایرانك آثارینه تقلیددر. شو بیت اونکدر:

ای سفر عزمن ایدن بار خدا یارك اوله
همت اهل نظر قافله سالارك اوله

علوی (میر محمد طاهر کاشانی) ایران شعراسندن اولوب، شاه سلیمان زماننده اصفهانده یاشامش؛ وبعده کشمیره سفر ایدوب، ١١٣٦ ده اوراده وفات ایتمش؛ و مرتب بر دیوانله «حداد وحلاج» عنوانیله بر منظومه براقمشدر. شو قطعه اونکدر:

رام کسی نمیشود وحشیٔ صید گاه تو
شوخیٔ برق میکشد غاشیهٔ نگاه تو
شور بهار وجوش گل طرف خمار وکیف مل
گریهٔ های های من خندهٔ قاه قاه تو

علی (ابو الحسن — بن ابی طالب بن عبد المطلب بن هاشم القرشی الهاشمی کرم الله وجهه ورضی الله عنه) صحابه‌دن وعشرهٔ مبشره‌دن خلیفهٔ رابع وداماد جناب رسول الله (صلعم) اولوب، مرتضی، حیدر، اسد الله الغالب لقبلریله ملقب وابو تراب واخو رسول الله کنیه‌لریله مکنادر. فارسیده شاه مردان، شاه ولایت، شیر خدا دخی دیرلر. بعث جناب نبویدن ١٢ وهجرتدن ٢٣ سنه مقدم مکهٔ مکرمه‌ده دنیایه گلمشدر. ابو طالبك دردنجی اوغلی اولوب، طالب وعقیل وجعفر طیاردن سناً کوچك ایدی. جعفر کندیلرندن اون وعقیل یکرمی یاش بیوك ایدی. والده‌سی فاطمه بنت اسد بن هاشم اولوب، پدرینك عم زاده‌سی، وبو وجهله جناب مرتضی ابویندن هاشمی ایدی. بعث نبوتك ایکنجی کونی حضرت خدیجة الکبری (رضها) دن صکره عمومیت اوزره ایکنجی ورجال بیننده برنجی اوله‌رق ایمان کتیروب، شرف اسلامله مشرف اولمشدر. بعض مورخینك رجال بیننده الك اول ایمانه کلن حضرت ابا بکر صدیق (رضه) اولدیغنی بیان ایتملری حضرت علی (رضه)ك او وقت اون اوچ یاشنده صبی اولمسیله رجالدن معدود اولمامسی ملاحظه‌سنه مبنی اولوب، یوقسه جناب حیدرك اسلامی مقدم اولدیغی شبهه‌سزدر. فخر کائنات (صلعم) افندمز هجرتی تصمیمله مدینهٔ منوره‌یه عزیمت بیوردقلرنده، حضرت علی (رضه)ی بعض امانتلری اصحابنه تسلیم، بعض امورینی تسویه ایتمك اوزره، مکهٔ مکرمه‌ده براقوب، مبارك یتاقلرنده یاتمغی توصیه بیورمشلردی. ایرتسی کون عائله‌لریله برلکده مدینهٔ منوره‌یه ماشیاً عزیمتله، وصوللرنده مبارك آیاقلری شیشمش وقانلر آقمغه باشلامش ایدی. بدر واحد وخندق غزالرنده وسائر غزواتك جمله‌سنده حاضر بولنوب، فوق العاده غیرت ابراز ایتمش؛ وجمله‌سنده مصاب اولوب، یالکز احد وقعه‌سنده اون آلتی جریحه آلمش ایدی. یالکز تبوك غزاسنده بولنمیوب، جانب نبویدن اهل بیتك محافظه‌سیچون مدینه‌ده براغلمش ایدی. اکثر غزواتده رایت رسول الله (صلعم) حضرت مرتضانك یدکفایتنه تسلیم بیوریلوردی. حقلرنده بر قاچ آیت کریمه نازل اولوب، کرم وسخاوت وعدالت ومرحمت وسائر فضائل جلیله‌لری وصف وثنا بیورلمش؛ ودهان مبارك رسالتپناهیدن حق جناب مرتضویده بر چوق احادیث شریفه صادر اولوب، «انا مدینة العلم وعلی بابها» و «من کنت مولاه فعلی مولاه رب وال من والاه وعاد من عاداه» حدیث شریفلری او جمله‌دندر. فخر کائنات (صلعم) افندمز ایکی دفعه صحابه بیننده مواخاة عقد بیوردقلری حالده، هیچ برنده حضرت علی (رضه) ایله دیکری بیننده مواخاة عقد بیورمیوب، مشار الیهك نیچون اونوتدیکز یوللی سؤالنه جواباً «أنت اخی فی الدنیا والآخرة» بیورمش اولدقلری موثوقاً مرویدر. جناب رسالتپناه افندمزك حضرت علی ایله فاطمه وحسن وحسین (رضهم)ی مبارك عبالریله اورته‌رك: «هؤلاء اهل بیتی وحامتی اللهم اذهب عنهم الرجس وطهرهم تطهیراً» بیوردقلری معلوم اولوب، حضرت علی ایله زوجه‌لری فاطمه بنت رسول الله واوغللری حسن وحسین اهل بیت نبوی‌یی تشکیل ایدرلر، وآل نبی نامیله الی یوم القیام هر بر مؤمن طرفندن هر نماز ودعاده یاد اولنورلر. ارتحال جناب نبویده حضرت علی (رضه) غسل وتکفین وتجهیزیله مشغول وفراق ابدیلری تأثیریله متأثر اولوب، انتخاب خلیفه مذاکره‌لرنده بولنه‌مامش؛ وهرنه قدر طرفدارلری حق خلافت کندیلرینك اولدیغنی التزام ایتمکده ایدیلرسه‌ده، غیبوبت نبوینك تأثیراتندن کندیلرینی طوپلایانجه یعنی اوتنجی کونی، حضرت ابابکر صدیقه وبعده حضرت عمر بن الخطاب (رضهما)یه بیعت ایتمش؛ وحضرت فاروقك ارتحالندن صکره، امر خلافت کندیلرنده همان تقرر ایتمش ایکن، حضرت عثمان (رضه) مقام

خلافته کچدیکنده دخی برکونه مخالفتده بولنمیوب ، خلفاء مشارالیهمك اوچنه‌دخی رأی وتدبیر ومشاوره واخطارله معاونتده بولنمش؛ وحضرت عثمانه قارشی شاکیلر چوغالوب، ایش کسب وخامت ایتدیکی وقت دخی بالذات آره‌یه کیروب، اصلاح بینه‌وفنالغك اوکنی آلمغه چالشمش ؛ ومروان بن حکم یکیدن فساد قا- ریشدیرمامش اوله‌ایدی، مسئله‌یی بر طرف ایتمش ؛ ونهایت نوردیده‌لری سبطین اکرمینی آتشك ایچنه صوقوب، مخاطره‌یه القا ایتمشلرایدی .

حضرت عثمان (رضه) ك شهادتندن صکره هجرت نبویه‌نك ٣٥ نجی سالنده مدینهٔ منوره‌ده اتفاق عمومی‌ایله مقام خلافته کچمشدر. حضرت زبیر وطلحه (رضهما) کندیلرینه الك اول‌بیعت ایدنلردن بولنمش، وحضرت حیدر (رضه) ك حضرت عثمان (رضه) ی قورتارمق ایچون صرف بیورمش اولدقلری سعی وجهدی کورمش ایکن، هرنصلسه بعض افساداته قاپیله‌رق ، مکهٔ مکرمه‌یه عزیمتله ، اوراده بولنان ام‌المؤمنین حضرت عایشه (رضها) ایله برلشه‌رك ، حضرت عثمانك قانی طلب ادعاسیله ، جناب حیدره اعلان مخاصمانه ابتدار، ومشارالیها ایله برلکده بصره جهتنه عزیمت ایتمشلر؛ وحضرت علی (رضه) بوخبری آلنجه، ابا ایوب‌انصاری حضرتلرینك ممانعتیله برابر، فنالغك اوکنی آلمق ، وکندیلرینی قاندیروب اعاده ایتمك اوزره ، آرقه‌لری صره جانب عراقه عزیمت ایتمش؛وآنجق بصره‌خارجنده کندیلرینه ملاقی‌اولوب، هرنه قدر نصح وپند ورجا والتماسده بولنمش‌ایسه‌ده، نیتلرندن واز کچیرمکه مقتدر اوله‌میوب ، کرهاً مقابله‌یه مجبور اولمش؛ ووقوع بولان محاربهٔ الیمه‌ده طلحه وزبیر (رضهما) شهید اولوب، حضرت عایشه (رضها) ایسه پك آزغین وضبطی مشکل بر دوه‌یه بینمش اولدیغندن، کوج حال ایله بلا اضرار له‌کچیریله‌رك، جانب مرتضویدن کمال حرمت وتعظیمله ومعیت حیدریده بولنان برادری محمد بن ابی بکر (رضهما) رفاقتیله معززاً مدینهٔ منوره‌یه کوندرلمشدر.

٣٦ نجی سال‌هجریده واقع وجمل محاربه‌سی نامیله مشهور اولان بووقعهٔ مؤلمه‌یی متعاقباً ، شامده والی بولنوب ذاتاً بیعتدن استنکاف ایتمش اولان معاویه بن ابی سفیان حضرت عثمانك قانی طلب ادعاسیله میدانه آتیله‌رق، کوفه‌یی مقر اتخاذ بیورمش اولان حضرت علی(رضه) بونی دخی، دم مسلمینك هدرینه سبب اولمامق ایچون، بودعوای باطلدن واز‌کچیرمکه سعی ایدوب ، کندیسنه پك مؤثر مکتوبلر یازمش، وآره‌یه آدملر قویمش ایسه‌ده، فائده ویرمیوب، عمرو بن العاص دخی تشویق واغراسیله معاویه فرات وادیسنه طوغری ابوالاعورك قیادتیله عساکروفیره سوق‌ایتمش؛وجانب مرتضویدن عسکرله‌مقابله‌یه اعزام بیوریلان مالك اشترغالب کلوب، شام عسکرینی مو- قعلرندن چیقارمش ایسه‌ده ، معاویه عسکرینی تزیید ایده‌رك، فراتی طوتوب، علویلری صوسز براقق‌نیت غدارانه‌سیله رقه قربنده (صفین) نام موقعی طوتد- یره‌رق، اوراده ٣٧ تاریخنده یوز کونده بینلرنده طقسان محاربه وقوع بولوب، حضرت علی (رضه) عسکرندن ٢٥٠٠٠ ومعاویه عسکرندن ٤٥٠٠٠ که جمعاً ٧٠٠٠٠ کشی وایچلرنده برچوق صحابه شهید اولدی. معیت جناب مرتضویده شهید اولان صحابه میاننده طقسان یاشلرنده بولنان عمار بن یاسر حضرتلری دخی بولنوب، بوذاتك ایسه برفئهٔ باغیه طرفندن شهید اوله‌جغی حقنده برحدیث شریف صادر اولوب، جمله‌نك معلومی اولدیغندن، مشارالیهك شهادتی ذاتاً تزلزلده بولنان معاویه عسکری بیننده فتور دوشورمکله، معاویه وعمرومزراقلرك اوجلرینه مصحف شریفی کچیره‌رك، حضرت علینك عسکرینی اورمامغه اجبار ایتمك حیله‌سنی دوشونمکله، حضرت علی (رضه) غالب ایکن، ناچار خصمنك حکم وا- سطه‌سیله حل مسئله ایتمك تکلیفنی قبوله مجبور اولمشدر.

آنجق بوقرار جناب مرتضانك عسکری بیننده تفرقه‌یی موجب اولوب، جنود موجوده‌سندن یدی بیك کشی خارجیلك دعواسیله آیریله‌رق، نهروانه طوغری طاغلمش، وتخریب بلادله فساد قاریشدیر- مغه باشلامش اولدقلرندن ، حضرت علی (رضه) هنوز معاویه مسئله‌سنی‌حل ایتمه‌دن بونلرك اوزرینه یوریمکه مجبور اولوب، ٣٨ تاریخنده بونلرله نهر- وانده وقوع بولان محاربه‌ده بونلر مغلوب واکثری مقتول اولوب، قالانلری فرار ایتمشلردر.

ویریلن قرار اوزرینه، هرنه قدر طرفیندن حکملر نصب اولنه‌رق، مذاکراته کیریشلمش‌ایسه‌ده، معاویه طرفندن حکم نصب اولنان عمرو بن العاص جانب

مرتضویدن اعزام بیوریلان موسی الاشعری ورفیقلرینی اغفال ایتدیکیچون، بر نتیجه حاصل اوله میوب، ذاتاً معاویه انواع حیل ودسایس قوللاندیغی حالده، حضرت علی (رضه) رسول الله وشیخین حضراتنك طریق مستقیمنه دوامله، حق وانصافدن آیرلمدیغندن، عسکرنده تفرقه ورخاوت دوشوب، بر طاقملری‌ده معاویه کبی هیچ بر حق وصلاحیتی اولمیان بر شخصله مکالمه و مصالحه طریقنه رضا ویردکلرینه دلکیر اولدقلری سببیله، حضرت حیدر بر طرفدن معاویه‌یه مؤثر وبلیغ مکتوبلر یازه‌رق قاندیرمغه، بر طرفدن دخی کندی تابعلرینه بلیغ نطقلر وخطبه‌لر ایراد ایله کندیلرینی غیرته کتیرمکه سعی ایتمکده ایکن، معاویه بربرینی متعاقب مصر، حجاز ویمنی اطاعت جناب مرتضویدن اخراجله، حضرت مشارالیهك عامللرینی اخراج وطرفدارلرینی تعذیب وتحقیر ایتمکده ایدی. بو تفرقه سببیله بو آره‌لق خیلی چوغالمش اولان خارجیلردن اوچ کشی مکه‌ده عقد وثاق ایده‌رك، برکونده حضرت علی (رضه) ایله معاویه وعمرو بن العاصی قتل ایتمکه قرار ویروب، بری کوفه‌یه، بری دمشقه ودیکری مصره عزیمت ایتمش؛ وکوفه‌یه کیدن عبدالرحمن ابن ملجم المرادی ٤١ نجی سال هجری رمضانك اون‌یدنجی کونی صباح نمازی مسجدده صاقلانوب، رفیقی شبیب ایله برابر حضرت خلیفه‌نك مبارك باشنه قلیجله اورمغله، ایکی کون صکره ٦٣ یاشنده متأثراً شهید اولمشدر. یانلرنده بولنان مخدوملری جناب حسن وحسین ایله محمد بن الحنفیه ویکنلری عبد الله بن جعفر الطیار (رضهم) طرفلرندن تجهیز وتکفین وشهید اولدیغی جامعك قپوسی یاننده وبرروایتده قصرامارتده دفن ایتمشلردر. الیوم نجفده موجود تربه‌لری آل بویه‌دن عضد الدوله طرفندن بنا اولنمشدر.

حضرت علی کریم، سخی، عالیجناب، عادل، زیاده‌سیله مرحمتلی، حکیم، رأی وتدبیر صاحبی، اصلا طوغریلقدن آیرلماز وغل وغش بیلمز، کولر یوزلی، مزاح ولطائفی سور، جسور، فوق العاده فصاحت وبلاغته وطلاقت لسانه مالك، شاعر واو وقت معلوم اولان علومه واقف بر ذات اولوب، ولایتیله کمالات معنویه‌سندن صرف نظر، یالکز احوال ظاهریه‌سی اعتباریله دخی دهاتدن معدود بر نادرهٔ زمان ایدی. حکمت آمیز حکم وامثال واقوالی، بر چوق اشعاری وبعض خطبه‌لریله رسائلی موجوددر. خطبه و رسائلی «نهج البلاغه» عنوانیله جمع ایدلمش اولدیغی کبی، دیوان امام علی (رضه) اسمیله بر مجموعهٔ اشعاری‌ده وار ایسه‌ده، بو مجموعه‌لرك کافهٔ مندرجاتنك صحتنه وهله تغییر وتحریفدن سالم اولدقلرینه پك‌ده اینانیله‌ماز.

بنی امیه حضرت مشارالیهك واولاد واحفادینك بونجه مشاق ومصائبه دوچار ایدلمسیله قناعت ایتمیوب، نیجه سنه‌لر منابرده حضرت علی (رضه)‌نك نامنه لعنت اوقومق فضیحه‌سنی ارتکاب ایتمشلردی. نهایت دیانت وانصافی معلوم اولان عمر بن عبدالعزیز حضرتلری بولکه‌یی عالم اسلامدن قالدیرمغه موفق اولمشدر. حضرت شیخین ایله جناب مرتضی بیننده فضیلت واستحقاقجه تقدم مسئله‌سی اوته‌دن بری اسلام فرق بیننده قیل وقال وتفرقه‌یی باعث اوله کلمشدر. حضرت علی ائمهٔ اثنا عشرك برنجیسی وطریقت نقشبندیه‌دن ماعدا بتون طرق علیه‌نك منسوب الیهیدر.

حضرت فاطمه (رضها) دن امام حسن وامام حسین ایله زینب (رضهم) دن عبارت اوچ اولادی اولوب، مشارالیهانك ارتحالندن صکره تزوج ایتمش اولدیغی ازواج سائره‌دن دخی متعدد اولادی اولدیغی وجمعاً اولادی ١٨ ذکور و١٨ اناثه بالغ اولدیغی مرویدر. دیکرلرندن الك مشهوری محمد بن الحنفیه در، که سبطین اکرمیندن صکره الك سوکیلیری اولوب، ارتحالنده کندیسنی امام حسن وحسین حضراتنه توصیه بیورمشیدی. دیکرلرندن برقاچی کربلاده معیت جناب حسینده شهید اولمشلردر.

حضرت علی اورته بویلی، بغدای رنکلی، ایری کوزلی، ارتحالنده آق واوزون صقاللی، اصلع یعنی باشنك تپه‌سی قیلسز، بیوجك قرنلی، بیلکاریله بالدیرلری قالینجه، کولریوزلی وشانلی بر ذات ایدی. پك فقیرانه کینیر، اکثریا اکمکه مرجم کبی پك ساده یمك یروالینه کچنی تصدق ایدردی. زهد وتقواسی پك زیاده اولوب، هله بیت المالك بر آقچه‌سنه طوقنمقدن پك زیاده توقی ایدردی.

علی { [«ظاهر لاعزاز دین الله» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی { (میرزا سلطان — بن میرزا سلطان محمود بن سلطان ابو سعید بن جلال الدین. امیرانشاه بن تیمورلنك) ماوراء النهرده حکومت سورن سلالهٔ تیموریه‌نك صوك حکمداری اولوب، ۹۰۵ تاریخنده برادری اوزرینه، تخت موروثنه قعود ایتمش ایسه‌ده، اواثناده کسب قوت ایتمش اولان شیبك خان اوزبك صاحب ترجمه‌نك والده‌سنی تزوج ایتمك بهانه‌سیله سمرقنده کیدوب، ماوراءالنهری ضبط ایتمشدر. بو وجهله ماوراءالنهرده‌کی حکومت تیموریه منقرض اولمش ایسه‌ده، صاحب ترجمه‌نك عم زاده‌سی میرزا بابر بن میرزا عمر شیخ غزنه و هند جهتلرنده برحکومت تشکیلنه موفق اولوب، یقین وقتلره کلنجه‌یه قدر باقی و بیوك برشوکت وشکوهه نائل اولان هندستان دولت تیموریه‌سنك اساسنی وضع ایتمشدر.

علی { (ملك منصور — بن عزالدین ایبك) [«منصور (ملك —)» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی { (سیف الدوله — بن حمدان) [«سیف الدوله» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی { (ملك غیاث الدین پیر —) [«غیاث الدین» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی { (علاء الدین طور — بك) آق قیونلی سلاله‌سنك اك اول ایالت وامارته نائل اولانیدر. اوغلی فخرالدین بك، بعده اونك اوغلی قره ایلك عثمان واوندن صکره حمزه بك وجهانکیربك امارت سوروب، نهایت اوزون حسن دیمکله شهیر امیرکبیر ابوالنصر حسن بك امارتی سلطنته تحویل ایتمشدر.

علی { (حسن —) قره قیونلی سلاله‌سنك دردنجی و صوك حکمداری اولوب، پدری میرزا جهانشاه بن قره یوسفك زماننده یکرمی بش سنه محبوس قالمش؛ و ۸۷۲ ده پدرینك اوزون حسن طرفندن قتل اولنمسی اوزرینه، محبسدن چیقوب تخت موروثنه قعود ایتمش ایسه ده، طول مدت محبوسیتی دماغنه ضعف وخلل کتیرمش اولدیغندن، ادارهٔ ملکه مقتدر اوله‌میوب، اوزون حسنه مقابله ایده‌میه‌رك، ابوسعید میرزانك یانینه قاچمش؛ وبونك ده اوزون حسن طرفندن قتل ایتدیرلمسی اوزرینه، فارسه قاچوب، اوراده حسن طویلك اوغلی اوغورلی محمدله ایتدیکی محاربه‌ده ۸۷۳ ده قتل اولنمش؛ وبرادر وچوجقلری برر برر قتل اولنمغله، قره قیونلی دولتی پایانه ایروب، ملکلری آق قیونلی الینه کچمشدر.

علی { (مظفر —) ایرانك مشاهیر خطاطیندندن اولوب، خراسانلیدر. یاوز سلطان سلیم خان زماننده درسعادته کلوب، پادشاه مشارالیه فارسی العباره دیوان اشعارینی بوذاته یازدیرمشدر. ۹۱۱ ده وفات ایتمشدر.

علی { ایران شعراسندن اوچ ذاتك اسمیدر:

برنجیسی (مولانا —) اواخر عهد سلطان حسین بایقرایه یتیشمشدر. شو بیت اونکدر:

مجلسی خواهم که باشد کفت وکوی غم درو
تاغم خود باز کویم لحظهٔ من هم درو

— ایکنجیسنك اصل ونسب و وطنی مجهول اولوب، شو بیت اونکدر:

مردم ویاری نیامد برسرم
ازچراغ خفتکان بیکس‌ترم

— اوچنجیسی شاه طهماسب صفوی عهدی شعراسندن اولوب، شو بیت اونکدر:

اظهار درد دل بردلدار چون کنم
ترسم زخوی نازکش اظهار چون کنم

علی ادریسی { (بن عمر بن ادریس بن ادریس) مغربده حکومت سورن ادریسیلرك دردنجیسی اولوب، عمی محمد بن ادریسدن صکره ۳۰۰ تاریخلرنده موقع حکومته کچمش ایسه‌ده، چوق وقت بقا بوله‌میوب، اسقاط اولنمش؛ وعمی یحیی خلفی اولمشدر.

علی اصغر { حضرت علی المرتضی (رضه) نك اولادندن اولوب، علی اکبر دینلن بیوك برادرندن تفریق ایچون، اصغر لقبیله تلقیب اولنمشدی.

علی اصغر { ایران شعراسندن اولوب، شیرازلیدر. شو بیت اونکدر:

عشرت ومحنت ایام در آغوش هم اند
نغمه را هیچکس ازتار جدا نشنیده است

علی اصغر قنوجی { هندستان مشاهیر علماسندن اولوب، «سوابق التنزیل» عنوانیله برتفسیر شریف یازمش؛ و ۱۱۴۰ تاریخنده وفات ایتمشدر.

علی افندی { (زنبیللی علاء الدین علی جمالی افندی بن احمد بن

محمد) اعاظم علماء عثمانیه‌دن اولوب، سلطان بایزید خان ثانی و یاوز سلطان سلیم خان و قانونی سلطان سلیمان خان دور سلطنتلرنده ۲۶ سنه شیخ الاسلام بولنمشدر. عن اصل قرهمانلی اولوب، مملکتنده مولانا حمزه‌دن بر مقدار تحصیل ایتدکدن صکره، درسعادته گله‌رك، مولانا خسرودن وبروسه‌ده مولانا حسام زاده‌دن استفاده ایتمش؛ ومولانا مصلح الدین افندی‌یه معید وداماد اولمش ایدی. بعده ادرنه‌ده علی بك مدرسه‌سی مدرسلکنه تعیین اولنه‌رق، ابو الفتح سلطان محمد خان حضرتلرینك عطایاسنه مظهر اولمش ایسه‌ده، قرهمانی محمد پاشا ایله بینلرنده برودت حاصل اولمسندن، ترك مدرسه ایده‌رك، شیخ مصلح الدین بن وفا حضرتلرینك خدمتنه مواظبته باشلامشیدی. سلطان بایزید خان ثانی حضرتلری جلوسلرینی متعاقب کندیسیله ملاقات طلبنده بولندیغی حالده، صاحب ترجمه ملاقات سلاطینه طالب وراغب اولمدیغنی بیانله استغنا ایتدیکندن، قپلوجه مدرسلکیله بروسه‌یه ومتعاقباً افتا خدمتیله جبراً اماسیه‌یه اعزام وتبعید اولنمش ایدی. مؤخراً ینه بروسه‌وازنیقده برقاچ مدرسه‌نك مدرسلکی عهده‌سنه توجیه اولنه‌رق، بروسه‌یه گلمش ایسه‌ده، برمدت صکره‌ینه اماسیه‌یه عودت ایدوب، پادشاه مشارالیهك تأسیس ایلدکاری مدرسه‌ده نشر علوم ومعارفله اشتغاله باشلامشیدی. بعده ایفای حج شریف نیتیله جانب حجازه عزیمت ایدوب، اوسنه حجازده بعض مرتبه قاریشقلق بولندیغندن، بر سنه مصرده قاله‌رق، اورانك علماسیله مباحثه ومذاکره‌ده بولنمش؛ وایرتسی سنه یعنی ۹۰۸ تاریخنده بعد ادای فریضهٔ حج درسعادته جلب بیوریله‌رق، مسند مشیخت اسلامیه‌یه وسلطان بایزید خانك بنا ایتدکاری مدرسه‌نك مدرسلکنه نصب اولنمش؛ وسلطان بایزید خانك آخر سلطنتنه دك اون سنه بومقامده بولندقدن صکره یاوز سلطان سلیم خان جانبندن دخی ابقا بیوریله‌رق، غازیء مشارالیهك ارتحالنه‌دك سکز سنه دها امور فتوایی اداره ایتمش؛ وقانونی سلطان سلیمان خان جانبندنده ابقا بیوریله‌رق دیگر سکز سنه دها شیخ الاسلام بولنمش؛ ومن حیث المجموع اوچ پادشاه ذیشان زماننده یکرمی آلتی سنه امور فتوایی حسن اداره ایده‌رك، ۹۳۲ تاریخنده اجل موعودیله وفات ایتمش؛ وزیرکده بنا کرده‌سی اولان مکتبك ساحه‌سنه دفن اولنمشدر. عالم وعاقل ومحافظهٔ احکام شرعیه‌ده جسور وغیور برمرد کامل اولوب، حتی بطش وشدتی معلوم اولان یاوز سلطان سلیم خانه بیله قارشی گله‌رك، طوغری‌یی مدافعه‌ده اصلا پروا گوسترمدیکی ودفعاته آتش غضبنی اطفا ایده‌رك عفو ومرحمتله معامله‌یه سوق ایلدیکی امثال عدیده‌سیله مستدلدر. مسائل فقهیه‌یه متعلق «المختارات» عنوانیله بر اثر مقبول ومعتبری واردر. زهد وتقواده وشریعت محمدیه‌یه بحق خدمت ایتمه‌ده‌کی متانت وصلابتی مشهوردر. بیجره‌سندن سوقاغه برزنبیل صارقیدوب، اصحاب مصالح استفتانامه‌لرینی بو زنبیلك ایچنه قویدقدن صکره، زنبیلی یوقاری‌یه چکه‌رك، جمله‌سنك جوابلرینی تحریرله فتوالری حاوی زنبیلی تکرار آشاغی‌یه صارقیده‌رق، بو طریقله اصحاب مصالحی کلفتدن قورتارمنی اعتیاد ایتمش اولدیغندن، بو مناسبتله (زنبیللی) لقبیله تلقیب اولنمشدر.

علی افندی } (چتالجه‌لی —) سلطان محمد خان رابع دورنده مسند مشیخت اسلامیه‌یه گچن علمادن اولوب، چتالجه‌لی شیخ محمد بن حسن العلائینك اوغلیدر. ۱۰۴۱ تاریخنده قصبهٔ مذکوره‌ده طوغوب، درسعادته ورودنده منقاری زاده‌نك دائره‌سنده تحصیل علوم ایله، ۱۰۷۳ ده صحن تدریسه داخل اولمش؛ وکرید سفرنده اردوی همایون قاضیسی اولوب، اورادن سلانیك وبعده مصر قضاسنه نصب؛ وجانب مصره متهیء عزیمت ایکن، روم قاضیعسکرلکنه ترفیع، ۱۰۸۴ تاریخنده منقاری زاده‌نك یرینه مسند مشیخت اسلامیه‌یه نصب بیورلمشدر. اون اوچ سنه‌یه قریب مدت امور فتوایی حسن اداره ایتدکدن صکره، مجرد بعض ارباب نفوذك التماسلرینی ترویج ایتمدیکیچون، ۱۰۹۷ ده صدمهٔ عزله اوغرایوب، بروسه‌ده گوشه‌گیر استراحت اولمش؛ و ۱۱۰۱ تاریخنده درسعادته عودتنه مساعده اولنه‌رق، ۱۱۰۳ تاریخنده سلطان احمد خان ثانی دورنده ثانیاً مسند مشیخت اسلامیه‌یه ارتقا اولنمش؛ و بو دفعه یالکز اللی بر گون بو مقامده قالوب، سنهٔ مذکوره‌ده وفات ایتمشدر. عالم وعاقل بر ذات اولوب، «فتاوای علی افندی» نامیله مشهور ومتداول بر مجموعهٔ فتاواسی واردر.

علی افندی { (پاشمقجی زاده —) [« پا-
شمقجی زاده » ماده‌سنه
مراجعت بیوریله.]

علی افندی { (چلبی سید —) قونیه
چلبیلرندن برشاعر اولوب،
مثنوی شریف تدریس وافاده‌سیله مشغول بولنمش؛
و ١١٩٠ ده وفات ایتمشدر. شو قطعه جمله اشعارندندر:

سلطان عشق منزلیدر دل مدینه‌سی
خلوتسرای سینه‌در آنك خزینه‌سی
خواهشگران سکۀ عرفانه مژده کیم
بردر نقود شوقله قلبم دفینه‌سی

علی اکبر { حضرت علی المرتضی (رضه)‌ك
اولادندن اولوب، کربلا وقعۀ
دلسوزنده برادر اکرملری امام حسین (رضه)
معیتنده شهید اولمشدر.

علی اکبر { هندستان علماسندن اولوب،
شاهجهان نامه ١٠٣٨ تاریخنده
« مجمع الاولیا » عنوانیله بر تذکرة الاولیا یازمشدر.
— دیگر بر علی اکبر دخی « فصول اکبری »
و « اصول اکبری » عنوانلریله ایکی کتابك مؤلفیدر.

علی بابا { (جعفر —) ایران شعراسندن
اولوب، صبیان معلمکیله مشغول
ایدی. ١٠٢٠ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو رباعی
اونکدر:

در هجر توای نگار اندر نارم
در نار همی سوزم ودم برنارم
تا دست بکردن تو اندر نارم
در خون جکر چو دانه اندر نارم

علی الباخرزی { (ابو الحسن — بن
الحسن) مشاهیر ادبا
وشعرادن اولوب، نیشابوره ملحق باخرز ناحیه‌سندندر.
ابتدا فقه شافعی تحصیلیله مشغول اولمش ایسه‌ده،
بعده ادبیات وشعر وانشا ایله توغله باشلایوب، دیوانه
دخول ایله مراتب عالیه‌یه واصل اولمش؛ و ٤٦٧ ده
باخرزده مقتولاً وفات ایتمشدر. ثعالبینك مشهور « یتیمة
الدهر » ینه « دمیة القصر وعصرة اهل العصر » عنوانیله
کوزل بر ذیل یازمش؛ وبوکا دخی ابو الحسن بن
زید البیهقی « وشاح الدمیة » عنوانیله بر ذیل علاوه
ایتمشدر. مرتب وبیوك دیوان اشعاری واردر. شو
ایکی بیت اونکدر.

وانی لاشکو لسغ اصداغك التی
عقاربها فی وجنتیك تحوم
وابکی لدر الثغر منك ولی اب
فکیف یدیم الضحك وهو یتیم

علی بخاری { (شریف میر —) مشاهیر
علمای ماوراء النهردن اولوب،
قانونی سلطان سلیمان خان دورنده ابتدا مصره وبعده
درسعادته کله‌رك، کندیسنه وظیفه تخصیص بیورلمش؛
و ٩٥٠ ده بوراده وفات ایتمشدر. تفسیر وحدیث
وادبیات عربیه‌ده مصرینك فریدی ایدی. علم بلاغتده
علامه عضد الدینك « الفرائد الغیاثیه » سنی شرح
ایتمشدر. حسن خطی دخی وار ایدی.

علی بدخشی { (میرزا —) فرس شعرا-
سندن اولوب، بدخشانده
نشأت ایتدیکی حالده، دهلی حکمداری اکبر شاهك
خدمت کتابتنده بولنمش؛ وشهزاده میرزا سلیمی مدح
ایتمشدر. شو رباعی اونکدر:

کر دونسی همدمی دمی داشتمی
زو چادۀ مرهمی همی داشتمی
در آتش غم سوختمی سرتاپا
دردیده اکر نمی نمی داشتمی

علی برید اول { هندستانك دکن قطعه-
سنده حکومت سورن
بریدان سلاله‌سی حکمدارلرندن اولوب، سلالۀ مذ-
کوره‌دن ‌ایلك اول حکمدارلق عنوانی آلان بو
ذاتدر، ٩٥٠ تاریخنده احمد آباده جلوس ایدوب،
٢٠ سنه حکومت سوردکدن صکره، ٩٧٠ ده وفات
ایتمش؛ واوغلی ابراهیم برید شاه خلفی اولمشدر.

علی برید ثانی { ٩٨٠ تاریخنده پدری
قاسم برید ثانی‌یه خلف
اوله‌رق، احمد آباد تختنده قعود ایتمش؛ و ٢٨ سنه
حکومت سورمشدر. ١٠٠٨ امیر برید ثانی
مرقومه خلف اولوب، سلالۀ مذکوره‌نك صوك
حکمداری اولمشدر.

علی بك { ذوالقادریه امراسندن اولوب،
شهسوار بکك اوغلیدر. یاوز
سلطان سلیم خان چالدیران سفری عودتنده ذوالقاد-
ریه‌دن علاء الدوله‌یی قتل وممالکتنی ضبط ایتدیکنده،
والیلکنی صاحب ترجمه‌یه ویرمشیدی. بعده سلطان
سلیمان دورنده بونده دخی استقلال هوسی حس
اولنمغله، اولادیله برابر قتل ایتدیریله‌رك، ذوالقادریه
خاندانتك بسبتون نام ونشانی رفع اولنمشدر.

علی بك { مصرده‌کی کوله‌من رؤساسندن اولوب،
آبازه جنسیتنه منسوبدر. جسارت
و درایتیله و وقت و حالك مساعده و یاردیمیله

۱۱۸۰ تاریخنده مصرك اموراداره‌سنی الینه آله‌رق، کیده‌رك استقلال خولیالرینه دوشمش؛ وجزیرةالعرب وشام جهتلرنده بعض یرلری دخی فضولا اداره‌سنه آلمش ایدی. یدی سنه مصرده اجرای حکومت ایتدکدن صکره، اوغللغه قبول ایتمش اولدیغی محمود بك اسمنده بری طرفندن قتل اولنمشدر.

علی بك { [« بادیا ای لبلیش » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی بن ابراهیم { خلافت عباسیه زماننده بغدادده یتیشن ولسان یونانی وسریانیدن عربی‌یه کتب طبیه نقل وترجمه ایدن مشاهیر اطبادن اولوب، پدری ابراهیم بن بکس دخی بوجمله‌دن وبیمارستان عضدی اطباسندن ایدی.

علی بن ابی العاص { (بن الربیع بن عبد العزی بن عبد شمس بن عبد مناف القرشی العبشمی) کریمهٔ جناب نبوی زینب (رضها) نك اوغلی اولوب، پدری مشرك اولدیغندن فخرکائنات (صلعم) بونی وهمشیره‌سی امامه‌یی نزد نبویلرینه آله‌رق، بونلر یتم اولادمدر، برمشرکله برمؤمن برشیئه مشارك اولدقلرنده مسلك حق غالب اولور، بیورمشیدی. فتح مکه‌ده رسول اکرم (صلعم) صاحب ترجمه‌یی یانلرنده طوتارلردی. سن بلوغه ایرمش اولدیغی حالده، حیات نبویده ارتحال ایتمشدر.

علی بن اثردی { (ابوالحسن علی بن هبة‌الله بن اثردی) بغداد مشاهیر اطباسندن اولوب، « شرح کتاب دعوة الاطباء » عنوانیله برکتابی وسائر تألیفاتی واردر. پدری ابوالغنائم هبة‌الله وبرادری ابوالغنائم سعید بن هبة‌الله دخی بغدادك متعینان اطباسندن ایدی.

علی بن اثردی { (ابوالحسن جمال‌الدین بن ابی‌الغنائم سعید) آنف‌الترجمه علی بن اثردینك برادری اولوب، بودخی بغدادك مشاهیر اطباسندندر. آلتنجی قرن هجری اواخرنده یاشامشدر.

علی بن احمد العباسی { [« مکتفی بالله » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی بن احمد الکوفی { مشاهیر مورخیندن اولوب، « تحفة الکرام » عنوانیله لسان عربیده سندك تاریخنی یازمشدر.

علی بن احمد الواحدی { مفسریندن اولوب، « کتاب النزول » عنوانیله برتفسیر شریف یازمشدر؛ وبونی مفصل واوسط ومختصر اوله‌رق، اوچ نسخه‌یه آیرمشدر. وفاتی ۴۶۸ ده واقع اولمشدر.

علی بن اخشید { خلافت عباسیه‌یه تابع اوله‌رق فاطمیوندن اول مصروشامده حکومت سورن بنی اخشیدك اوچنجیسی اولوب، حکومت مذکوره‌نك مؤسسی اولان محمد بن طغج اخشیدك ایکنجی اوغلیدر. برادری انوجورك وفاتی اوزرینه، ۳۴۹ ده خلیفه مطیع لامرالله‌ك منشوریله موقع حکومته کچمش ایسه‌ده، صبی اولدیغندن، برادری زماننده دخی اجرای حکومت ایتمش اولان لالالری کافور اسود نام خادم ادارهٔ امور ایتمش؛ وزماننده نیلك صولری طاشمامغله، مصرده قحط وغلا ظهور ایتمش؛ واسکندریه وبحیره طرفلرینه فاطمیلرك عسکری، صعید جهتنه دخی نوبه‌لیلر مسلط اولمش ایدی. آلتی سنه حکومت نامنه اولدقدن صکره، ۳۵۵ ده وفات ایدوب، مصروشام وحجاز حکومتی خلیفهٔ مشارالیه منشوریله مرقوم کافوره احاله اولنمش؛ وکافورك وفاتندن صکره صاحب ترجمه‌نك اوغلی احمد، ینه صبی اولدیغی حالده، ایکی سنه حکومت ایدوب، بعده فاطمیلر مصری ضبط ایتمشلردر.

علی بن ادریس { مغربده حکومت سورن ملوك موحدینك اون برنجیسی اولوب، ۶۴۱ تاریخنده برادری عبد الواحده خلف اوله‌رق، معتضد تلقب ایتمشدر. بش سنه حکومت سوردکدن صکره، بنی مرین ظهور ایدوب، تلمسان والیسی یغمراسن ایله ایتدیکی محاربه‌ده مقتول اولمشدر.

علی بن بویه { آل بویه ملوکندن برنجیسیله یدنجیسنك اسمیدر. [« عمادالدوله » و « فخرالدوله » ماده‌لرینه مراجعت.]

علی بن تاشفین { مغرب واندلسده حکومت سورن مرابطین ونام دیکرله ملثمین دولتنك ایکنجی حکمداری اولوب، دولت مشارالیهانك مؤسسی اولان یوسف بن تاشفینك اوغلیدر. ۵۰۰ تاریخنده پدرینه خلف اولوب، خیلی واسع اولان ملك موروثنی محافظه ایتمش؛ وآنجق

اواخر سلطنتنده محمد بن تومرت ظهور ایدوب، موحدین دولتنك اساسنی وضع ایتمكله، مرابطین دولتی تزلزله باشلامش؛ وبینلرنده آفریقاده بر قاچ محاربه اولمش ایدی. ۳۷ سنه حكومت سوروب، ۵۳۷ ده وفات ایتمكله، اوغلی تاشفین خانی اولمشدر.

علی بن الحاكم { [«ظاهر لاعزاز دین الله» ماده‌سنه مراجعت.]

علی بن حسن الكلبی { فاطمیلر منشوریله صقلیه جزیره‌سنده یعنی سیجلیه‌ده حكومت سورن كلبیونك اوچنجیسی اولوب، ۳۵۸ تاریخنده معز طرفندن برادری احمدك یرینه نصب اولنمش؛ و ۳۷۳ ده فرنكلرله ایتدیكی محاربه‌ده شهید اولمشدر.

علی بن حسین { (بن علی بن ابی طالب) [«زین العابدین» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی بن حسین { [«ابن اعلم» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی بن حسین المسعودی { [«مسعودی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی بن حسین الواعظ { «انوار سهیلی» وسائر آثار صاحبی مشهور حسین واعظك اوغلی اولوب، «لطائف الظرائف» و «رشحات» عنوانلریله ایكی گوزل اثری واردر. علی واعظ دیمكله دخی معروفدر. ۹۳۹ تاریخنده وفات ایتمشدر.

علی بن حمزه { اصفهان شهری تاریخنك صاحبیدر.

علی بن حمود { حسن بن علی (رضی‌الله عنهما) سلاله‌سندن اولوب، مغربده طنجه وسبته والیسی ایكن، اندلسده حكم سورمكده اولان بنی امیه خاندانی اعضاسی بیننده ظهور ایدن تفرقه وبونلردن مستعین بالله سلیمانك حكومتی غصب ایله قرطبه‌یی عسكرینه یغما واهالیسنی قتل عام ایتمسی اوزرینه، ۴۰۰ تاریخنده حاجب حیران عقل وتدبیر وجسارتنه گووندیكی صاحب ترجمه‌یی دعوت ایتمكله، علی بن حمود آفریقادن عسكرله گچوب، سلیمانه ایتدیكی محاربه‌ده غالب گلمش؛ ومحاربه‌ده مجروح اولان سلیمان واوغلنی واختیار پدرینی اعدام ایتمشدر. بنی امیه‌دن تخته اقعاد اولنه‌جق مناسبی بولنمدیغندن، حاجب حیرانك رأییله صاحب ترجمه جلوس ایدوب ومتوكل بالله لقبیله تلقیب اولنمشدر. متعاقباً حاجب حیرانی قرطبه‌دن تبعید ایتمكله، مومی الیه سلاله بنی امیه‌دن عبدالرحمنله برلشه‌رك، اوزرینه عسكر سوق ایتمش؛ وهرنه‌قدر وقوع بولان محاربه‌ده حاجب حیران مقتول اولمش ایسه‌ده، اهالی علی بن حموددن متنفر اولوب، بنی امیه‌یه مائل اولدقلرندن، متعاقباً یعنی ۱۰۰۸ تاریخنده صاحب ترجمه‌نك وفاتیله، جزیرة الخضراده بولنان برادری قاسم بن حمود گلوب، یرینه اوتورمش؛ وانجق برطرفدن مومی الیه عبدالرحمن محاربه‌یه دوام ایتدیكی كبی برطرفدن دخی علی بن حمودك اوغلی یحیی آفریقادن گله‌رك، پدرینه خلف اولمق ادعاسنده بولندیغندن، برخیلی وقت اندلس هرج ومرج آلتنده قالوب، گاه امویلر وگاه علویلر حكومتی الده ایتمكده ایدی. بو كشمكش آره‌سنده بر طاقم طوائف ملوك ظهور ایدوب، نهایت ملثمیندن یوسف بن تاشفین اندلسی ضبط ایله تفرقه‌لره ختام ویرمشدر.

علی بن دبیس { حله‌ده حكومت سورن بنی اسددن بنی مزید امراسنك یدنجی واخیری اولوب، ۵۵۸ تاریخنده برادری محمد بن دبیسی محاصره ایده‌رك، حكومتی الندن اخذ ایتمشدی.

علی بن سلیمان { مشاهیر اطبا وحكمادن اولوب، علم طبده و اجرای طبابتده‌كی معلومات ومهارتندن بشقه حكمت وهیئت وعلوم ریاضیه‌ده دخی عصرینك فریدی ایدی. ملوك فاطمیه‌دن عزیز وحاكمك زمانلرنده مصرده یاشایوب، ظاهرك زماننه دخی یتیشمشدر. «اختصار كتاب الحاوی فی الطب»، «الخواص الطبیة المنتزعة من كتب ابقراط وجالینوس وغیرهما»، «كتاب التعالیق الفلسفیة»، «مقالة فی ان قول الجسم التجزأ لایقف ولاینتهی الی مالا یتجزأ»، «تمدید شكوك تلزم مقالة ارسطوطالیس فی الابصار وتمدید شكوك فی كواكب الذنب»، عنوانلی كتابلر جمله تألیفاتندندر. ابن ابی اصیبعه صاحب ترجمه‌نك بو كتابلردن ایكنجیسنی كندینك خطیله محرر ودرت بیوك جلددن مركب اوله‌رق گورمش اولدیغنی و ۳۹۱ تاریخنده قاهره‌ده یازلدیغنی مقید بولندیغنی، واوچنجیسنی ۴۱۱ ده حلبده یازدیغنی

كذلك خط دستيله محرر بر نسخه‌سندن آكلامش اولديغنی بيان ايديور.

علی بن صردر { (ابومنصور — بن الحسن) شعرادن اولوب، ٤٦٥ تا- ريخنده وفات ايتمشدر. وزير فخر الدوله بن جهيره انتسابی وار ايدی. شو ايكی بيت جملهٔ اشعارندندر:

ولم ابك ان رحل الشباب وانما
ابكی لان يتقارب الميعاد
شعر الفتی اوراقه فاذ اذوی
جفت علی آثاره الاعواد

علی بن طلحه { خلافت عباسيه زماننده خراسانده حكومت سورن بنی طاهرك ايكنجيسی اولان طلحه بن طاهر ذو اليمينينك اوغلی اولوب، ٢١٢ تاريخنده پدرينه خلف اولمش ايسه‌ده، متعاقباً نيشابور خارجنده قتل اولنمغله، حكومت سوره‌ميوب، عمی عبدالله بن طاهر يرينه چكمشدر.

علی بن ظافر { (جمال الدين ابو الحسن الازدی) مشاهير ادبا ووزرادن اولوب، ٥٦٧ تاريخنده مصرده طوغمش؛ وپدری علامه ابو منصوردن تحصيل علوم وادبيات ايده‌رك، پدرينك وفاتنده مدرسهٔ مالكيه‌ده تدريسله مشغول اولمش؛ وبعده ديوانه داخل اولوب، ملك اشرفك وزيری وبرمدت بيت المال وكيلی اولمشيدی. شعر وانشاده مهارت فوق العاده‌سی وتاريخده كثرت وقوفی اولوب، سن شيخوختنده علم حديثله دخی توغل ايتمشدی. ٦٢٣ تاريخنده وفات ايتمشدر. «الدول المنقطعة» عنوانيله قيمتدار بر تاريخی، «بدايع البداية»، «ذيل بدايع البداية»، «اخبار الشجعان»، «اخبار الملوك السلجوقية»، «اساس السياسة»، «كتاب من اصيب»، «نفائس الذخيرة» وسائر تأليفاتی واردر. اشبو صوك تأليفی ناتمام ايسه‌ده، ادبياتده امثالسز بر اثر اولديغی مرويدر. شو ايكی بيت جملهٔ اشعارندندر:

وقد بدت النجوم علی سماء
تكامل صحوها فی كل عين
كسقف ازرق من لازورد
بدت فيه مسامر من لجين

علی بن عباس المجوسی { مشاهير اطبادن اولوب، آل بويه‌دن عضد الدوله نامنه «الملكی» عنوانيله طبك علمی وعملی جهتلرينی مكمل ومفصل صورتده مبين بر كتاب يازمشدر. اهوازلی اولوب، ابو ماهر موسی بن سياردن تحصيل طب ايتمشدی.

علی بن عبد العزيز { (ابو الحسن — الجرجانی) مشاهير فقهاء شافعيه‌دن و شعرای مجيدیندن اولوب، قاضیٔ جرجانی ديمكله دخی معروفدر. ٣١٦ تا- ريخنده جرجانده طوغوب، تحصيل علم ايتدكدن صكره، بلاد عرب وعجمی دور ايده‌رك، اكمال تحصيل، ومصری علماسيله صحبت ايتمش؛ وطريق قضايه سلوك ايله، رؤيت دعاوی وامور شرعيه‌ده التزام حقانيت ايتمكله كسب نيكنامی ايلمش ايدی. متنبی ايله خصملری آره‌سنده محاكمه‌يی متضمن «كتاب الوساطة» عنوانيله بر اثری ومرتب ديوان اشعاريله سائر تأليفاتی واردر. ٣٩٦ تاريخنده قاضی القضاة ايكن (ری)ده وبر روايتده نيشابورده وفات ايدوب، جنازه‌سی جرجانه نقل ودفن اولنمشدر. شو قطعه جملهٔ اشعارندندر.

مالی ومالك يا فراق
ابدا رحيل وانطلاق
يا نفس موتی بعدهم
فكذا يكون الاشتياق

علی بن عبدالله { (ابو محمد — بن العباس بن عبدالمطلب) عم جناب نبوی عباس (رضه)ك طورونی وخلفاء عباسيه‌نك ايلكلری اولان سفاح ومنصورك جدی اولوب، حضرت علی بن ابی طالب (رضه) جانبندن علی تسميه وابو الحسن تكنيه بيورلمش؛ وبر روايتده جناب مرتضانك شهادتی كونی دنيايه كلمشدر. اوزون بويلی، ايری جثه‌لی، كوزل چهره‌لی عابد وزاهد وكريم برذات ايدی. اختيارلغنده باشی قيلسز وصقالی بك اوزون اولوب، سياهه بويارمش. عبدالله بن جعفر بن ابی طالبك قيزی لبابه‌يی تزوج ايدوب، بوقيز ايسه ابتدا ملوك امويه‌دن عبدالملك بن مروانك تحت نكاحنده ايكن، موی اليهك آغزينك رايحهٔ كريهه‌سنه تحمل ايده مديكيچون، بوشانمش اولديغندن، لبابه‌يی تزوجيله بنی اميه‌نك بغض وكينی جلب ايتمش؛ وحتی وليد بن عبدالملك طرفندن ايكی دفعه قرباجله ضرب وتحقير ايدلمش اولديغی مرويدر. معاويه وبر روايتده عبدالملك بن مروان اسم وكنيه‌سنی دكيشديرمسنی تكليف ايدوب، كنيه‌سنی تبديل ايله، اوغلی محمددن ابو محمد تكنی ايتمش ايسه‌ده، اسمنی دكيشد-

برمکه راضی اولمامشدی. حجازه گیتدیکنده، حرمین اهالیسی کندیسنه پك چوق حرمت ورعایت ایدرلردی. ١١٨ تاریخنده ٨٠ یاشلرنده وفات ایتمشدر. کثرت عبادتدن (ذوالثفنات) تلقیب اولندیغی مروی ایسه‌ده، بولقب امام زین العابدین حضرتلرینه‌کدر.

علی بن عجلان { حجازده حکومت سورن بنی قتاده امراسندن اولوب، سکزنجی قرن هجری اواخرنده برادری کبیشدن صکره برمدت امارت ایتمشدر.

علی بن عیسی { مشاهیر کحالین اسلامدن اولوب، کوز علتلرینی تشخیص ومداواتده یدطولی صاحبی ایدی. «تذکرة الکحالین» عنوانلی کتابی طوپل مدت کحالین اسلام بیننده دستورالعمل بولنمشدر. بشنجی قرن هجریده یاشامشدر.

علی بن عیسی { امین خلیفه‌نك اك ایلری بولنان قائدلرندن اولوب، خلیفهٔ مشارالیهك برادری مأمونه اولان اختلافنده ١٩٥ تاریخنده مأمونك اخص رجالندن مشهور طاهر ذوالیمینین ایله ایتدیکی محاربه‌ده مقتول اولمشدر.

علی بن عیسی الربعی { مشاهیر نحویوندن اولوب، ابتدا ابوسعیدالسیرافیدن وبعده شیرازده ابوعلی الفارسیدن اخذ وتحصیل ایتمش؛ وبونك یاننده یکرمی سنه قالدقدن صکره، بغداده گیده‌رك، آخر عمرینه قدر اوراده قالمشدر. ابوعلی الفارسینك «ایضاح» نی وسائر بعض کتب نحویه‌یی شرح ایتدیکی کبی، نحوده غایتله مفید ومقبول بر کتاب یازمشدر. سیبویه‌ك کتاب مشهورینی دخی شرح ایتمش ایسه‌ده، بعده برینك اعتراضنه حدت ایدوب، شرح مذکوری بیقایه‌رق امحا ایتمشدر. سوقاق کوپکلرینی اولدیرمك مراقی ایمش. ابن جنی ایله صحبت ایتمشدر، وفاتی ٤٢٠ تاریخنده واقع اولمشدر.

علی بن مبارك { حجازده حکومت سورن بنی قتاده امراسندن ٢٢ نجیسی اولوب، اسلافندن رمیثه‌نك تورونیدر. ٨١٢ ده مسند امارته چیقوب، آلتی سنه حکومت سورمشدر.

علی بن محمد الجواد { [«علی تقی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی بن مراد { مشاهیر خطاطیندن اولوب، بروسه‌لیدر. نسخ وتعلیق خطلرنده وتذهیبده مهارت تامه‌سی وارایدی. ١١٩٠ ده وفات ایتمشدر.

علی بن المرزبان { (ابو الحسن — بن احمد البغدادی) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب، بغدادده تدریسله مشغول بولنمش؛ ومشاهیر مؤلفیندن ابو حامد اسفراینی کندیسندن اخذ وتحصیل ایتمشدر. فوق العاده اخلاق حسنه اصحابندن اولوب، اخلاقه چوق اهمیت ویرر، وفصل وغیبتی دخی مظالمدن عد ایدردی. ٣٦٦ تاریخنده وفات ایتمشدر.

علی بن مزید الاسدی { بنی مزید حکومتنك مؤسسی اولوب، ٤٠٠ تاریخلرنده ظهورله جزیره جهتنده حکومته نائل اولمش؛ و ٤٠٨ ده وفات ایتمشدر. نسلندن کندی ایله برابر یدی کشی گلوب، ٦٠ سنه حکومت سورمشلردر.

علی بن منقذ الکنانی { (سدید الملك ابو الحسن — بن مقلد) بنی منقذدن اولوب، ٤٧٤ تاریخنده حلبه ملحق شیزر قلعه‌سنی روملردن ضبطله، اوراده کندیسی واولادی حکم سورمش؛ و٥٥٢ تاریخنده شدتلی بر زلزله وقوعیله قلعه ییقیلوب، ایچنده بولنانلر کاملاً تلف اولمغله، بنی منقذدن کیمسه قالمامشدر. صاحب ترجمه‌نك فطانت وذکاوتی وادبیات عربیه‌ده‌کی قوتی حقنده بعض نوادر منقولدر. ٤٧٥ ده وفات ایتمشدر. طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

اسطو علیه وقلبی لو تمکن من
کفی علیهما غیظا الی عنق
و استعیر اذا عاقبته حنقا
واین ذل الهوی من عزة الخنق

علی بن موسی الکاظم { [«علی رضا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی بن مهدی { آلتنجی قرن هجریده یمنده حکومت سورن بنی مهدی دولتنك مؤسسی اولوب، پدری زبیدده زهد وتقواسیله حسن ظن عمومی‌یی قزانمش بر آدم اولدیغی کبی، کندیسی ده عمومك محبتنه مظهر اولمغله، ٥١٠ تاریخلرنده

خروج ایدوب، بنی نجاحك اخیری اولان فاتكی قتل، وخطهٔ یمانیه‌یی ضبط ایتمش؛ ویالکز اوچ آیه قریب مدت حکومت سوردکدن صکره، وفات ایدوب، اوغلی مهدی خانی اولمشدر. سلاله‌سی کندیسیله برابر درت کشیدن عبارت اولوب، ٥٦٩ ده منقرض اولمش؛ وملکلری ایوبیلرك ضبطنه کچمشدر.

علی بن هلال { [«ابن بواب» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی بن یوسف المرینی { مغربده موحدین‌دن صکره ظهور ایدن بنی مرین حکمدارلرینك دردنجیسی اولوب، ٧٥١ تاریخنده برادر زاده‌سی ابو ثابته خلف اولمش ایسه‌ده، یالکز ایکی کون حکومت ایده‌بیلوب، اسقاط وحبس، وسلفك برادری سلیمان بن عبد الله بن یوسف نصب اولنمشدی.

علی بن یوسف الملثمی { [«علی بن تاشفین» ماده‌سنه مراجعت بیوریله].

علی پاشا { (چندرلی زاده —) دولت علیهٔ عثمانیه‌ده دردنجی صدر اعظم اولوب، سلیمان پاشا بن سلطان اورخاندن صکره بو مسنده کچن وقره خلیل دینمکله دخی معروف اولان چندرلی خیر الدین پاشانك اوغلیدر. پدرینك زمان صدارتنده وزارت رتبه‌سیله برابر قاضیعسکر اولوب، ٧٨٨ تاریخنده وخداوندکار غازی زمان سلطنتلرنده پدری ارتحالنده، یرینه صدراعظم اولمش؛ وپادشاه مشارالیهك ارتحالنه‌دك روم ایلنده فتوحاتله مشغول اولوب، شمنی، پروادی، نیکبولی، طرنوی وسلستره قلعه‌لرینی فتح ایتمش؛ ویلدیرم سلطان بایزید خانك جلوسلرنده مقام صدارتده ابقا اولنه‌رق، ٧٩٨ ده پادشاه مشارالیه قسطنطینیه‌نك فتحنی نیت ایتدکارنده، بر طاقم اعذار واهیه ایله مانع اولمش؛ و ٨٠٤ ده تیمور وقعهٔ مشهوره‌سنی متعاقب شهزاده امیر سلیمانك معیتنده ادرنه‌یه کیدوب، وزیر ومشاوری اولمشدی. ٨١٣ ده وفات ایتمشدر. عالم وعاقل بر وزیر ایدیسه‌ده، حظوظات نفسانیه‌یه تابع ودارات ودبدبه‌یه مائل اولوب، مقام صدارته مخصوص مراسمك چوغنی بونك اختراع کرده‌سیدر. قضاة وسائر مأمورین شرعیه‌نك حجت وقید سجل ونکاح ورسم قسمت کبی معاملاته مقابل اجورات معینه آلملری اصولی دخی صاحب ترجمه‌نك وضع کرده‌سیدر.

علی پاشا { (خادم —) سلطان بایزید خان ثانی دورنده ایکی دفعه صدراعظم اولمشدر. روم ایلی ایالتی والیسی ایکن، عهده‌سنه رتبهٔ وزارت توجیه اولنه‌رق، بعض خدمات مهمهٔ دولتده بولنمش؛ ومصر وشام عسکرینه قارشی مظفر اولوب، بیاس، سیس، قرود وملوان قلعه‌لرینی ضبط ایتدیکی کبی، موره‌ده دخی موفق اولوب، موره ایالتی والیسی اولمش ایدی. ٩٠٧ تاریخنده مسیح پاشا یرینه مسند صدارت عظمایه ترفیع اولنه‌رق، ایکی سنه بو مقامده قالدقدن صکره، عزل اولنه‌رق، یرینه هرسك زاده احمد پاشا نصب اولنمش؛ واوچ سنه صکره ثانیاً صدر اعظم اولوب، بو دفعه دخی بش سنه کمال عدالت ودرایتله ادارهٔ امور دولت ایتدکدن صکره، ٩١٧ تاریخنده شاه قولی طغیانینه قارشی سوق عسکر ایتدیکنده، وقوع بولان محاربه‌ده شهید اولمشدر. عاقل وعادل وجسور ووقور بر وزیر اولوب، درسعادتده ایکی جامعیله بر مدرسه‌سی وسائر بعض خیراتی واردر.

علی پاشا { (سمیز —) دور سلطان سلیمان خانیده مسند صدارت عظمایه کچن وزرادن اولوب، هرسکده‌کی پراچه قصبه‌سندندر. دوشیرمه طریقیله سرای همایونه آلنوب، اوراده قطع مراتب ایده‌رك، یکیچری آغالغیله طشره‌یه چیقمش؛ وبعده روم ایلی بکلربکیسی اولمش ایدی. ٩٥٠ تاریخنده مصر والیسی اولوب، ٩٦٨ ده وزیر ثانی ایکن، رستم پاشا یرینه مسند صدارت عظمایه کچه‌رك، درت سنه امور دولتی حسن تمشیه ایتدکدن صکره، ٩٧٢ ده ارتحال ایدوب، ابا ایوب انصاری (رضه) تربه‌سی اتصالنده دفن اولنمشدر. آلتنده طیانه‌جق آت زور بولنه‌جق درجه‌ده ایری وجودلی اولدیغی حالده، نهایت درجه‌ده خفیف الروح ونکته‌دان ولطیفه‌کو اولوب، بعض لطائف ومطایباتی مشهوردر.

علی پاشا { (یاوز —) دور سلطان احمد خانیده مسند صدارت عظمایه نائل اولان وزرادن اولوب، بوسنه‌لیدر. (مالقوچ) لقبیله ملقبدر. حرم همایونده سلحدار اولدقدن صکره

١٠١٠ تاریخنده مصر والیسی اولمشیدی. ١٠١٢ تاریخنده سلطان احمد خانك جلوسنده درسعادته جلبله، مقام وکالت مطلقه‌یه تعیین اولنمش؛ وسفر آنجق فکرینه مخالف ایدیسه‌ده، پادشاه مشارالیهك اصراری اوزرینه، جغاله زاده سنان پاشایی ایران حدودی سرعسکرلکنه تعیین ایدوب، کندیسی اردوی همایونله مجارستانه عزیمت ایتمش ایسه‌ده، بلغراد اردوکاهنده خسته‌لنوب، یدی آیلق صدارتدن صکره ١٠١٣ ده وفات ایتمشدر. خونخوار بر آدم ایدی.

علی پاشا (چلبی —) [« چلبی علی پاشا » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی پاشا (کانکش قره —) دور سلطان مراد خان رابعده اك اول مسند صدارته کچمشدر. حمید دیارندن اولوب، سرای همایونده تربیه اولنمش؛ و وزارتله چیقوب، بر خیلی وقت دیاربکر وبغداد والیسی بولنمش؛ وبعده دیوان همایونده دردنجی وزیر اولمش ایدی. پادشاه مشارالیهك جلوسلرنده ١٠٣٢ تاریخنده مره حسین پاشا یرینه مسند صدارته کچوب، یدی آی بو مسندده قالمش؛ وآنجق ارتکاب وارتشا قپوسنی آچدقدن ماعدا، ایران شاهنك حرکاتنی دخی کتم ایله، حضور پادشاهیده یالان سویلدیکندن، ١٠٣٣ ده غضب سلطان مراد خانی‌یه مظهر اولوب، اعدام، وعلی پاشا جامعی خطیره‌سنده دفن اولنمشدر.

علی پاشا (آرابه‌جی —) دور سلطان احمد خان ثانیده مسند صدارت عظمایه واصل اولان وزرادن اولوب، اوخریلیدر. ابتدا امامتله وبعض نواحیده نیابتله مشغول اولوب، علی‌خواجه دینمکله معروف ایکن، بعده تبدیل قیافتله قوجه خلیل پاشانك خدمتنه کیرمش؛ وابراهیم پاشانك صدارتنده ادرنه‌ده آربه قولی ایکن، باباطاغی محافظی بولنان کوپریلی زاده مصطفی پاشانك دائره‌سنه انتساب ایله، کیده‌رك کتخداسی اولمش؛ ومشارالیهك صدارتنده کتخدالغنده قالوب، ١١٠١ تاریخنده آغای بکتاشیان، و ١١٠٢ ده رکاب همایون قائممقامی اولمش؛ و ١١٠٣ ده کوپریلی زاده مصطفی پاشانك شهادتی اوزرینه، مسند صدارته کچوب، یدی آی بومقامده قالدقدن صکره، سوء حرکاتنه مبنی ردوسه نفی، و برسنه صکره جزیرهٔ مذکوره‌ده اعدام اولنمشدر. نفی ایتدیکی آدملری آرابه ایله کوندرمکی عادت ایتدیکندن، (آرابه‌جی) لقبیله تلقیب اولنمشدر.

علی پاشا (حاجی —) [« حاجی علی پاشا » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی پاشا (سورمه‌لی —) سلطان احمد خان ثانینك اواخر سلطنتلریله سلطان مصطفی خان ثانینك جلوسلرندن صکره برسنه ایله ایکی آی صدارت ایتمشدر. دیمتوقه‌لی اولوب، ابراهیم خان کتخداسی عثمان آغانك تربیه کرده‌سیدر. بعض خدماتده بولندقدن صکره آربه امینی و ١١٠٠ تاریخنده ترسانه امینی وبعده دفتردار اولمش ایدی. ١١٠١ ده عزل وتکدیر اولنه‌رق، برسنه صکره رکاب همایونده وکالت دفتری و ١١٠٣ ده بالاصاله دفترداراقله ومتعاقباً وزارت رتبه‌سیله دخی تلطیف اولنمشدی. ینه اوسنه قبریس ومتعاقباً طرابلس شام ایالتنه نصب اولنه‌رق، ١١٠٥ ده ادرنه‌یه دعوتله، مسند صدارته کچمش؛ و تدارکات سفریه ایله اشتغال ایتمکده ایکن، برطرفدن دخی وقتیله دلکیر اولدیغی کباری نفی واعدامله مشغول اوله‌رق، اخذ انتقام ایتدکدن صکره، اردوی همایونله بلغراده عزیمت ایتمش؛ و ١١٠٦ ده واردین قلعه‌سنك اوکنه واروب، محاصره‌یه ابتدار ایتمش ایسه‌ده، علی الدوام یاغمور یاغمسی موفقیتنه مانع اولوب، ادرنه‌یه عودته مجبور اولمش؛ وسنهٔ مذکوره‌ده سلطان مصطفی خان ثانی جلوس ایدوب، بالذات سفری تصمیم ایتمکله، صاحب ترجمه صدارتده ابقا اولنمش ایسه‌ده، متهماً چشمه‌یه نفی ایدلدکدن صکره، اعدام اولنمشدر. وفاتنده اللی یاشنی متجاوز ایدی. عاقل ورشید وکرم وسخاوتله متصف اولوب، آنجق زینته زیاده مراق وعشرت وزن پرستلکه انهماکی وار ایدی. کوزلرینه سورمه چکدیکیچون (سورمه‌لی) لقبیله شهرت بولمشدر.

علی پاشا (چورلیلی —) [« چورلیلی علی پاشا » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی پاشا (داماد —) سلطان احمد خان ثالث دورنده مسند صدارت عظمایه کچن وزرادن اولوب، ازنیقلیدر. پدری بعض پاشالر کتخدالغندن متقاعد ایدی. سلطان احمد خان ثانی دورنده درسعادته وروده، حرم همایونه داخل اولمش؛ وتحصیل علم وکتابته هوس ایتمکله، خلیفه لقبی اضافه‌سیله شهرت بولمش ایدی. دورسلطان مصطفی خان ثانیده مقربین پادشاهی صره‌سنه کچوب، سرکتابتله قدری برتراولمش؛ وسلطان احمد خان ثالث دورنده سلحدارلق مأموریتنه نائل اولدقدن صکره، مصاهرت شهریاری ایله ورتبهٔ وزارتله تبجیل اولنه‌رق، رکاب همایون قائممقامی اولمش؛ وزیاده نفوذ واقتداره مالك اولمغله، امور صدارتی اداره ایتمکده ایکن، ١١٢٢ ده خواجه ابراهیم پاشانك قتلی اوزرینه، مهر صدارت عهدهٔ لیاقتنه تفویض ایدلمش؛ واول اثناده نیجه زماندن بری اهمال ایدلمکده اولان روسیه‌لی ولهلی مصالحه‌لرینی ختامه ایردیردکدن صکره، ١١٢٧ ده عساکر کافیه ترتیب وتجهیز ایده‌رك، موره‌یه عزیمتله، ایادئ اعدایه کچمش و قالمش اولان نیجه قلاع ومواقعی فتح ایتمش؛ و ١١٢٨ ده مجارستانده واردین سفرینه عزیمت ایدوب، اوراده دخی موفق اولمقده ایکن، قورشون اصابتیله شهید اولوب، بلغراد قلعه‌سی داخلنده سلطان سلیمان خان جامعی حظیره‌سنده دفن اولنمشدر. عادل، عاقل، سخی وکریم واولدقجه عالم برذات اولوب، اوچ بچق سنه‌یه قریب مدت سورن دورصدارتنده اصلاح امور دولتدن بشقه برشیئه صرف ذهن ایتمه‌مشدر. شهادتنده سنی اللی‌یه قریب ایدی. شهزاده جامع شریفی قربنده بر کتبخانه‌سی، ازنیقده مسقط رأسی اولان قریه‌ده برجامع شریفی وسائر بعض خیراتی واردر. مرتکب ومرتشیلر حقنده شدتی پك زیاده اولدیغندن، زماننده جزئی برهدیه قبولنه بیله کیمسه جسارت ایده‌مزدی؛ حتی شمدی سلامدن بشقه برشی ویریلوب آلنه‌ماز سوزی هرکسك ورد زبانی اولمشیدی.

علی پاشا (حکیم اوغلی —) سلطان محمود خان اول وعثمان خان ثالث دورلرنده اوچ دفعه مسند صدارته کچمشدر. رئیس الاطبا نوح افندینك اوغلی اولوب، ١١٠٠ تاریخنده درسعادتده دنیایه کلمشدر. سلطان احمد خان ثالث جانبندن بوابین درکاه عالی زمره‌سنه ادخال اولنه‌رق، بعده سلحشور رتبه‌سیله اقرانندن تمییز اولنمش؛ وصهریته لایق کورلدیکی دخی لسان همایوندن صادر اولمغله، اووقت صدراعظم بولنان آنف الترجمه داماد علی پاشا متوهم اولوب، کسب تجربه ومتانت ایتمك بهانه‌سیله برمدت طشره مأموریتلرنده بولنمسی لزومنی حضور پادشاهیده بیان ایتمسیله، زیله وویووده‌لغیله نظر پادشاهیدن تبعید اولنمشیدی. بعده داماد ابراهیم پاشانك صدارتنده عهده‌سنه ترکمان آغالغی ومؤخراً روم ایلی پایه‌سی توجیه وآطنه ایالتی دخی علاوهٔ مأموریت اوله‌رق احاله اولنمش ایدی. ١١٣٠ ده شرق سفرینه کیتمك شرطیله حلب والیلکی عهده‌سنه احاله اولنوب، آذربیجان وتبریز فتحنده پك بیوك خدمتلری کورلمکله، ٣٨ ده عهده‌سنه رتبهٔ وزارت ومتعاقباً آناطولی ایالتی توجیه اولنمش؛ وسنهٔ مزبوره‌ده شرق سفری سر عسکری کوپریلی زاده فاضل عبدالله پاشا سوء مزاجندن استعفا ایتدیکنده، صاحب ترجمه تبریز سر عسکری اولمش ایسه‌ده، اتباع ومتعلقاتنك رعایایه ظلم ایتدکلری مسموع پادشاهی اولمغله، شهر زور ایالتنه نقل اولنه‌رق، کتخدا ودیوان افندیسیله سائر اتباعی درسعادته جلب اولنمش ایدی. ١٤١ ده سیواس والیسی عبدالرحمن پاشا ایله بجایشی اجرا اولنه‌رق، ٤٣ ده ثانیاً تبریز سر عسکری اولمش؛ ومقدما ایرانیلرك استرداد ایتمش اولدقلری اورمیه وتبریزی ٤٤ تاریخنده یکیدن فتح واستخلاصه موفق اولدقدن صکره، ارضرومه عودت ایتدکده، کندیسنه مهر صدارت ایصال اولنه‌رق، درسعادته شتاب ایتمش؛ واوچ بچق سنه‌یه قریب مدت امور دولتی حسن اداره‌یه موفق اولمش ایسه‌ده، ایرانیلر بعض غالبیتلره نائل اولوب، بو دخی مشارالیهك رخاوت ومساعده‌سنه حمل اولندیغندن، ١١٤٨ ده عزل، ومدللی جزیره‌سنه نفی اولنه‌رق، ٤٩ ده بوسنه ایالتنه نصب اولنمش؛ واوراده اوچ سنه نمچه‌لیلرك تجاوزات ومهاجمات متوالیه‌سنه مردانه مقاومت ایدوب، بلغرادی دخی استخلاص ایتمشیدی. مصرده کوله‌منلر دائرهٔ ادب وانقیاددن چیقوب بعض حرکات

خود سرانه ایله نفوذ وخزینهٔ دولته سکته کتیر-
دکارندن، اورایه مقتدر ومدبر بر والینك نصبنه
لزوم کورلمکله، ١١٥٣ ده مصر والیسی اولوب،
طائفهٔ باغیه‌یی قهر وتدمیرله خطهٔ مصریه‌جه اسایش
وانضباطك اعاده‌سنه موفق اولمش؛ وبو خدماتنه
مکافاة خلعت فاخره ایله تلطیف بیوریله‌رق، ٥٤
تاریخنده مصر ایالتی دامادی توقجی یحیی پاشایه
توجیه اولنمغله، کندیسی آناطولی ایالتنه نصب
اولندقدن صکره، ٥٥ تاریخنده ثانیاً صدر اعظم
اولوب، بودفعه‌دخی بریچق سنه امور دولتی اداره
ایتدکدن صکره، نادر شاهه قارشی حرب ایتمکده
اولان بغداد والیسی احمد پاشانك، شاه مشارالیهه
دهشت ویرمك ایچون، صدر اعظمك بالذات
اردوکاهده بولنمسنه لزوم کوسترر مکتوبنی خاکپای
شاهانه‌یه عرض ایتمسی اوزرینه، ایشك بو قدر
زمان کش مکشده قالمسی مجرد صدر اعظمك سر-
دارلق عنوانیله واستقلال تامله او طرفه کیتمسی
مقصدینه مبنی اولمق ذهابنه کیدیله‌رك، حقنده
اغبرار پادشاهی حاصل اولمسیله، ١١٥٦ ده عزل،
و مدللی‌یه نفی اولنه‌رق، مؤخراً قندیه و ٥٧
ده بوسنه، و٥٨ ده حلب والیسی اولمش؛ وسنهٔ
مذکوره‌ده نادر شاهك قارص جانبنه هجوم نیتی خبر
آلنمغله، آناطولی ایالتیله برابر شرق سرعسکرلکی
عهدهٔ درایتنه احاله اولنه‌رق، ٥٩ ده نادر شاهله
صلح منعقد اولنجه، لوندات اشقیاسنك قهر وتنکیلنه
مأمور اولوب، بر وفق مطلوب ایفای خدمته موفق
اولمش؛ واو صره‌ده بوسنه ایالتنجه بعض قاریشقلقلر
ظهور ایتمکله، اعادهٔ اسایش ایتمك اوزره، ثالثاً
بوسنه والیسی اولوب، اورادن ترحاله ایالتنه وسائر
بعض ایالاته ونهایت طربزونده ظهور ایدن متغلبه‌یی
دفع ایچون طربزون والیلکنه نصب اولنه‌رق،
ایالات مذکوره‌جه دخی اسایشی اعاده ایتدکدن
صکره، ٦٨ ده ینه آناطولی ایالتنه ومتعاقباً اوچنجی
دفعه اوله‌رق مسند صدارت عظمایه نصب اولنمش
ایسه‌ده، بو دفعه بعض موانعه مبنی خدمتده موفق
اوله‌میوب، اوچ آی صکره حقنده سویلنیلان بر سوز
اوزرینه عزل، واعدامی نیت اولنه‌رق، والده سلطا-
نك شفاعتیله قورتیلوب، قبریسه وبعده ردوسه نفی،
و٦٩ ده ثالثاً مصر، و٧٠ ده آناطولی والیلکنه
نصب اولنمش؛ وسنهٔ مذبوره‌ده کوتاهیه‌ده وفات
ایدوب، بر مدت صکره جسدی درسعادته نقل ایله،
اولکی صدارتنده بنا ایتمش اولدیغی جامع حظیره‌سنده
دفن اولنمشدر. عاقل، عالم، مدبر، شجیع، رأی
متین صاحبی، سخی وکریم بر ذات اولوب، آنجق
قهر وشدتی دخی زیاده ایدی. وفاتنده یتمش یاشلرنده
ایدی.

علی پاشا { [«بییقلی علی پاشا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی پاشا { (مولدوانجی —) سلطان مصطفی خان ثالث دورنده مسند صدارت
عظمایه کچن وزرادن اولوب، قسطمونی سنجاغنده
صورقون قریه‌سندندر. درسعادته ورودله بوستانجی
زمره‌سنه داخل اولوب، خاصه خصکیسی اولمش؛
ودرایت واستعدادی آکلاشلمغله، اشقیا تعقیبنه مأمور
اولوب، هرطرفده موفق اولمش؛ ومؤخراً بروسه‌یه
نفی اولنان فاحشه‌لرك سوقنه مأمور اولوب، بونلری
حسن رضالریله جاریه دیه فروخت ایتدیکندن،
(مولدوانجی) لقبیله تلقیب اولنمش ایدی. بعده تبدیل
مسلك ایده‌رك، قره قولاق اولمش ایسه‌ده، صدر-
اعظم راغب پاشا کندیسنده اثر نفاق کورمکله، قلبه
نظارتیله قرب همایوندن تبعید ایتمش؛ وآنجق اوراجه
اولان حرکاتیله کندینی بکندیره‌رك، درسعادته جلبله،
خصکی آغالغیله طریقه ادخال اولنمش؛ و ١٤٧ ده
بوستانجی باشی و ٧٥ ده رتبهٔ وزارتله روم ایلی
والیسی، ١٨٠ ده آیدین محصلی وبعده بندر سرعسکری
ومؤخراً یاش محافظی و ٨٢ ده خوتین سرعسکری
اولوب، ١٨٣ ده اردوکاهده باغلقجی‌زاده محمد امین
پاشا برینه صدراعظم اولمش ایسه‌ده، بودخی سابقی کبی
برایشه موفق اوله‌مدیغندن، درت آی ایله بش کوندن
صکره، عزل وکلیبولی‌یه نفی اولنه‌رق، ١٨٤ ده
وزارتی اعاده ایله بوغاز حصارلر سرعسکری اولمش؛
و ٨٦ تاریخنده پیرلکنه ترحماً تکفور طاغنده اقا-
مته مأمور اولوب، اوراده وفات ایتمشدر.

علی پاشا { (شاهین —) [«شاهین علی پاشا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی پاشا { (سید) — [«سید علی پاشا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی پاشا { (بندرلی —) دور سلطان محمود خان ثانیده مسند صدارته واصل

اولان وزرادن اولوب ، من اصل بندر ایالتنده آغا
باباسمنده برینك اوغلی اولدیغی حالده ، ابتدیکی بر
قباحت اوزرینه ، خوتینه فرارله ، برمدت اورانك
وجوهندن علی آغانك خدمتنده بولندقدن صکره ،
ابرائیله عزیمتله ، اورامحافظی احمد پاشایه انتساب
ایده‌رك ، مشارالیهك مسند صدارته نصبنده سلحداری
اولمش ؛ وبعده معیتنده ارضرومه کیدب ، انهاسیله
قپوجی باشیلق رتبه‌سنه نائل اوله‌رق ، مشارالیهك
وفاتنده درسعادته عودتله ، رکاب همایونه ملازمت
ایتمکده ایکن ، کوملجنه قضاسی مبایعه‌جیلغنه ارسال
اولنه‌رق ، ختام مأموریتله عودتنده رتبهٔ میرمیرانی
ایله آخسخه محافظلغنه ومؤخراً وزارتله چلدیر ایالتی
والیلکنه نصب اولنمش ؛ و ١٢٣٦ ده درسعادته
جلبله مسند صدارت عظمایه ارتقا اولنمش ایسه‌ده ،
کیف مایشاء حرکته کندینی مختار زعم ایده‌رك ،
هرکسی تخویفه ومناسبتسز احوال وحرکاته تصدی
ایتدیکندن ، نصبنك طقوزنجی کونی عزل اولنه‌رق ،
قبریسده اقامته مأمور اولمش ؛ وعقیبنده بعض القاآت
وقوعیله ، غضب پادشاهی تحریك اولنه‌رق ، اوراده
اعدام اولنمشدر . امی وجسور برآدم ایدی .

علی پاشا { (سلحدار —) سلطان محمود خان ثانی دورنده مسند صدارت
عظمایه واصل اولان وزرادن اولوب ، روسچقلی
غازی احمد پاشانك اوغلی اولدیغی حالده ، درسعادتده
دنیایه کلمشدر . اندرون همایونه کیروب ، تدریجاً ترقی
ایله ، ١٢٢٦ تاریخنده سلحدار اولمش ؛ و٣٣ ده عزل
اولنه‌رق ، بش سنه معزول قالدقدن صکره ، ١٢٣٨
ده یکدن صدر اعظم اولمش ؛ وکندیسی مزاج
پادشاهی‌یه خدمت ایتمکه حصر همت ایدوب ، پای
تختجه محافظهٔ امن واسایش خصوصنی آغا حسین
پاشایه براقش ایسه‌ده ، او صرده دها زیاده اقتدار
ومعلوماته متوقف ایشلر ظهور ایتدیکندن ، اون
آیلق صدارتدن صکره ، ١٢٣٩ ده عزل ، وتکفور
طاغنه نفی اولنمش ؛ وبرمدت صکره عفو واطلاقله ،
قونیه ایالتنه نصب اولنه‌رق ، ٤٤ ده بعد العزل
درسعادته عودتنه مساعده اولنمش ؛ وعودتنی متعاقب
قلاع خاقانی محافظلغنه نصب اولنه‌رق ، ینه او سنه
قلعهٔ سلطانیه‌ده وفات ایتمشدر . وفاتنده آلتمش
یاشلرنده ایدی .

علی پاشا { (شهید —) سلطان سلیم خان ثانی دوری قپودان پاشالرندن
اولوب ، میرعلملکدن قپوجی‌باشی و ٩٧٣ ده ینکیچری
آغاسی اولمش ؛ وقانونی سلطان سلیمان خانك ارتحالنده
سکتوار سفرنده بولنوب ، سلطان سلیم خانك جلو-
سندن صکره پیاله پاشانك اوستنه قپودان دریا او-
لوب ، ٧٩ ده دونتما ایله قبریسه عزیمتله ، جزیرهٔ
مذکوره‌یی فتح ایتدکدن صکره ، ایرتسی سنه ٢٢٤
پاره کیدن مرکب دونتمای همایونله آق‌دکیزه چیقوب ،
اینه بختی صولرنده ونديك دونتماسنه راست کله‌رك ،
بینلرنده وقوعبولان محاربه‌ده دشمن طرفی غالب
کلمکله ، دونتما کاملاً محو ، وقپودان مشارالیه ایله اوتوز
بیك عسکر تلف اولمش ؛ ودشمن طرفی ١٥ کمی ایله
سکز بیك کشی غائب ایتمشدر .

علی پاشا { (قلیچ —) [« قلیچ علی پاشا » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

علی پاشا { (حسام‌بك زاده —) [« حسام‌بك زاده » ماده‌سنه مراجعت .]

علی پاشا { سلطان محمد خان رابع دوری قپودان پاشالرندن اولوب ، ١٠٦٩
ده والده سلطان کتخداسی ایکن ، دلی حسین پاشانك
اوچنجی عزلنده قپودان دریا اولمش ؛ وبر سنه بو
مقامده قالدقدن صکره بلغراد سرعسکرلکنه نصب
اولنه‌رق ، (واردات) قلعه‌سنی فتح ایتمش ؛ و٧٥ ده
راخوه‌ده مرحوم اولمشدر .

علی پاشا { بودخی سلطان محمد خان رابع دوری قپودان پاشالرندن اولوب ، موره
سنجاغی متصرفی ایکن ، ١٠٨٢ ده قپلان پاشانك
اوستنه قپودان دریا اولمش ؛ ودرت سنه ایله درت
آی بو مقامده قالدقدن صکره ٨٧ ده عزل اولنوب ،
بقیهٔ احوالی معلوم اوله‌مامشدر .

علی پاشا { (لاز —) سلطان محمود خان اول دوری قپودان پاشالرندن اولوب ،
قلیون قپودانلرندن ایکن ، ١١٤٩ ده جانم محمد پا-
شانك اوچنجی عزلنده قپودان دریا اولوب ، آلتی
آی بو مقامده قالدقدن صکره ، وفات ایتمکله ، قاسم
پاشا کریمه‌سی مکتبی خطیره‌سنده مدفوندر .

علی پاشا { (سید —) سلطان سلیم خان ثالث ومحمود خان ثانی دورلرنده
ایکی دفعه قپودان دریا اولمشدر . من اصل زغفرانبو-

ليلى اولوب، جزاير اوجاغنده تربيه اولنمش؛ وغرب اوجاقلرى قپو كتخداسى ناميله درسعادته كوندرلمش ايدى. سلطان سليم خانك اوائل سلطنتلرنده لمبرو وقره چقان ديدكارى قورصانلرله مرتدومانيه آطه‌لرى آچيقلرنده جزاير تكنه‌لريله حرب ايدوب، غالب كلمكله، قپودانهٔ همايون تعيين بيورله‌رق، ۱۲۲۱ ده حاجى صالح پاشانك اوستنه قپودان دريا اولمش؛ وبوغاز خارجنده انكلتره تكنه‌لريله ايتديكى محاربهٔ بحريه‌ده ابراز شجاعت و درايت ايتمش؛ وسلطان محمودخان ثانينك جلوسلرندن يكرمى بش كون صكره عزل اولنه‌رق، بعده يكيدن نصبله، جمعاً بربچق سنه قدر بو مقامده قالدقدن صكره، ۱۲۲۴ ده عزل، ومصر ايالتنه نصب اولنه‌رق، اسكندريه‌يه وارديغنده وفات ايتمشدر.

على پاشا (چرخه‌جى —) [«چرخه‌جى على پاشا» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

على پاشا (حافظ —) [«حافظ على پاشا» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

على پاشا (نصوح زاده —) بو دخى سلطان محمود خان ثانى دورى قپودان پاشالرندن اولوب، اولكونايدر. قليون قپودانى ايكن، قپودانهٔ همايون اولوب، سفن همايوندن برقاچ قطعه تكنه ايله اولكونبار صولرى محافظه‌سنده اولديغى حالده، ۱۲۳۷ تاريخنده دلى عبدالله پاشانك اوستنه قپودان دريا اولمش؛ واو صره‌ده عصيانده بولنان يونانيلر مشهور قناريسك قومانداسيله بحراً ساقزى محاصره ايتمش اولدقلرندن، دونتما ايله اوطرفه عزيمت ايتمش؛ وايتديكى محاربه‌ده يونانيلرى چكلمكه مجبور ايده‌رك، محاصره‌يى فك ايلمش ايسه‌ده، بونلر كيجه وقتى خفياً يناشوب، دونتمايه آتش ويرمكله، صاحب ترجمه كنديسنى دكيزه آته‌رق، امواج دريا ايله برمدت چبالدقدن صكره غرق اولمش؛ وبر روايتده ساحلى طوتديغى حالده، بعض بدخواهلرى طرفندن قتل ايله، نعشى دكيزه آتيله‌رق، ايرتسى كون باشى مجروح اوله‌رق بولنوب، دفن اولنمشدر. قپودان پاشالغى مدتى سكز آيدر.

على پاشا ياوز سلطان سليم خان دورى وزراسندن اولوب، مصر واليسى بولنمش؛ واوراجه عدل وداد وديانتيله شهرت بولوب، ۹۶۷ ده قاهره‌ده وفات ايتمكله، قرافه‌ده دفن اولنمشدر. وفاتنده آلتمش آلتوندن بشقه برشيئى چيقمديغى مشهوردر.

على پاشا (تپه‌دلنلى —) سلطان سليم خان ثالث ومصطفى خان رابع ومحمود خان ثانى زمانلرنده ۳۳ سنه يانيه‌ده واليلك ودره‌بكلكى ايدوب، حركات فوق العاده وتفرد وجبروتيله شهرت بولمش بر وزيردر. ۱۱۵٤ تاريخنده آرناؤدلغك تپه‌دلن قصبه‌سنده طوغمشدر. بيوك پدرى ديكر على پاشا ميرميران رتبه‌سنى حائز اولوب، وندیكليلره قارشى قورفه محاصره‌سنده قلعه‌نك اوزرينه هجومله ابراز شجاعت ايده‌رك، شهيد اولمشيدى. اوچ اوغلى قالوب، بيوكلرى اوچنجيلرى وصاحب ترجمه‌نك پدرى بولنان ولى بكى ميراثدن محروم ايتمكله، ولى بك خيدودلغه سلوكه مجبور اولوب، بو طريقله اكتساب ثروت وقوت ايتدكدن صكره، رفقاسيله تپه‌دلنه دونوب، برادرلرينى خانه‌لرى ايچنده احراق ايتمش؛ وبونك اوزرينه تپه‌دلن بكلرى بالاتفاق كنديسنى مملكتلرندن طرد و اخراج ايتمشلردى. ولى بك متعاقباً وفات ايدوب، ايكى زوجه‌سى اولمغله، برنجيسندن بر اوغلى وايكنجيسندن بر اوغليله بر قيزى قالمشدى. ايكنجى زوجه‌سى (خانقو) اسمنده قوتيجه‌لى شجيعه وشريره بر قادين اولمغله، تپه‌دلن بكلرندن انتقام آلمق ايچون، قوجه‌سنك اسكى رفقاسيله بالاتفاق، اوغلى صاحب ترجمه على‌يه كوچك ياشندن آرزوى انتقام وقسوت قلب درسلرينى ويرمشيدى. اركرى‌يه ملحق (قارديك) قصبه‌سى بكلريله على پاشانك خاندانى آره‌سنده اسكيدن خصومت بولنمغله، قارديكليلر على پاشانك والده‌سى (خانقو) ايله همشيره‌سى (شاه نسا) حقنده بعض معاملات تحقيريه وناموس شكنانه‌ده بولنمش اولدقلرندن، خانقو وفات ايدركن، علينك ياقه‌سندن طوته‌رق، قارديكليلردن انتقام آلمسنى وصيت ايتمشدى. على والده‌سنك سوقيله پدرينك طريقنه سلوك ايده‌رك، برخيلى ثروته نائل ويكرمى ياشنه واصل اولدقدن صكر، اركرى واليسى بولنان دلوينه‌لى قپلان پاشانك قيزى امينه خانمى تزوج ايدوب، او صره‌ده او جوارلرى راحتسز ايدن اشقيانك تنكيلى ضمننده برات واليسى قورت پاشايه اوامر شديده ويرلمكله، مشاراليه على بكى الده ايتمكى موافق مصلحت كوروب، يانينه جلبله

تلطیف، وقیزینی کندیسنه ویره‌جکی وعد ایتمش ایکن، مؤخراً سوزندن نکول ایله، آولونیه‌لی ابراهیم پاشایی داماد ایتدیکندن، علی بك بونی ترکله، ینه بر طاقم رفقا طوپلایه‌رق ارکری وپرمدی وقونیچه جهتلرینی جبراً تحت حکمنه آلمش؛ واوصره‌ده غضب پاشاهی‌یه اوغرامش اولان دلوینه‌لی قپلان پاشایی قتل ایتمك اوزره، فرمان عالی استحصال ایده‌رك، قاین پدری بولنان پاشای مشارالیهی قتل ایتمش؛ واواره‌لقده روسیه وآوستریا ایله محاربه آچیلوب، علی بك بر خیلی مقدار آرناؤد عسکری جمع ایله، کوکلی میدان حربه کیده‌رك، ابراز شجاعت وجسارت وحسن خدمت ایتدیکندن، مکافاةً میرمیرانلق رتبه‌سیله ترحاله متصرفلغنه نصب اولنمش، دربندلر محافظه‌سنه دخی مأمور اولمشدی.

علی پاشا ترحاله‌یه متصرف اولنجه، یانیه‌یی دخی تحت اداره‌سنه آلمق تشبثنه کیریشوب، نهایت ١٢٠٣ تاریخنده رتبهٔ وزارتله یانیه ولایتی عهده‌سنه تفویض بیوریلنجه، علی پاشا بر طرفدن اسکی خصماسندن انتقام آلمق، بر طرفدن دائرهٔ اداره‌سنی توسیع ایتمك وبر طرفدن دخی تحت حکمنده اولان یرلری اجراآت واوامرینه مخالفت ایده‌بیله‌جك رؤسا واصحاب نفوذدن تجرید ایتمك تشبثاتنه کیریشوب، قورت پاشانك یرینه کچمش اولان ابراهیم پاشانك اوزرینه عسکر سوقیله، کندیسنی اسیر ایدوب، اولنجه‌یه قدر یانیه قلعه‌سنك قراکالق بر بودرومنده طوتمش؛ وایکی قیزینی جبراً کندی اوغللری مختار وولی بکلره تزویج ایتمشدر. مشارالیه ابراهیم پاشا نهایت درجه‌ده حسن اخلاق صاحبی وکریم بر ذات اولمغله، عموم اهالی تخلیصنی استرحام ایتدکجه، علی پاشا بیچاره‌نك محبسنی دها زیاده تشدید ایتمش؛ ونهایت ابراهیم پاشانك برات ایالتنه اعاده‌سی حقنده باب عالیدن امر قطعی کیدنجه، علی روایةٍ کندی الیله بیچاره‌یی اتلاف ایدوب، جواباً اجل موعودیله وفات ایتمش اولدیغنی انها ایتمشدر. بو وجهله او جهتدن ایلبصان ودره‌یه قدر توسیع دائرهٔ حکومت ایتدیکی کبی یکیشهر وترحاله جهتیله موره واغریبوزدن ماعدا یونان جهتلرینی دخی تحت اداره‌سنه آلمش؛ واوغللرندن مختار پاشایی میرمیرانلق رتبه‌سیله اینه‌بختی، وولی پاشایی دخی رتبهٔ وزارتله ترحاله متصرفلقلرینه نصب ایتدیرمش ایدی. پارغه وپروزه قصبه‌لری وندیك جمهوریتندن فرانسه‌نك اداره‌سنه کچمش اولمغله، علی پاشا پروزه‌یی فرانسزلردن حرباً آلوب، پارغه ایسه ناپولیونك سقوطندن صکره انکلتره‌یه کچمکله، بونی انکلیزلردن صاتین آلمشدر.

علی پاشا امی وجاهل بر آدم اولدیغی حالده، پك مقتدر ودرایتلی اولوب، تحت اداره‌سنده بولنان یرلرده آسایش وامنیتی تأمین، وطرق ومعابری اصلاح، وبر چوق قلعه‌لر، کوپریلر وسائر ابنیهٔ جسیمه ومتینه بنا ایتمشدی. آنجق ظلم وشدت وخونخوارلغیله دسایسی دخی نهایت درجه‌ده اولوب، کوزینك اوکنده دهشتلی اشکنجه‌لرك انواعنی اجرا ایتدیره‌رك، سیر ایتمکله متلذذ اولوردی. قوت واقتدار وثروتی آرتدقجه حیل ودسایسی دخی آرتوب، آکثر خلقی دسایس الیمنه‌سیله الی چکیره‌رك محو ایدر، وچوق دفعه برادری برادرینك الیله قتل ایتدیره‌رك، بعده بونی دخی قصاصاً اعدام ایدردی. یوقاریده ذکری کچن (قاردیك) وقعه‌سی علی پاشانك مظالم ودسایسنه بر نمونه‌در.

آرناؤدلقده هر نره‌ده نفوذلی وحیثیتلی بر خاندان وار ایسه، وجودینی علی پاشا چکه‌مدیکندن، بر طاقمنی یا علناً ویا حیل ودسایسله محو ویاخود نفی واجلا ایتمش؛ وبر طاقمی دخی کندی اختیارلریله وجان وناموسلرینی قورتارمق ایچون، ترك دار ودیار ایتمکه مجبور اولوب، اقطار عالمه طاغلمشیدی. فقرای اهالی انواع اعتسافاتدن وعلی الخصوص آنغاریه‌ده ایشلمکدن باش قالدیره‌مازدی. کوزل قیزلر وقادینلر حسنلرینی بیوك بر قباحت وجالب مصیبت عد ایده‌رك، صاقلامغه مجبور ایدیلر. کندیسی جاهل اولدیغندن، او وقته قدر آرناؤدلقده خاندانلرك کندی قوناقلرنده ویا کندی مصرفلریله مکتبلرده خواجه‌لر طوتمغله دائماً بر درجهٔ مطلوبه‌ده بولندیردقلری علوم ومعارفی امحا ایتدیرمکه، وحتی دیانتلرینی دخی اونوتدیرمغه سبب اولمشدر. امور اداره‌یی بر طاقم دساس روملرك الینه تسلیم ایدوب، دفاتر ومخابرات وبیورلدیلر دخی کندیسنك آکلایه بیلدیکی قبا بر روم لسانیله یازیلیردی. الحاصل، هر کون اجرا ایتدیکی تعدیاتدن بشقه، آرناؤدلر بیننده جهالت وفقر وسوء اخلاقك انتشار وتزایدینه سببیت ویرمش؛ وروملردن ایسه قورقیوب، بونلرده سائسنه

دخی آلت اولدقـلرندن، تعصبیله برابر بونلره یوز ویرمش؛ وهـله آرناؤدلردن امنیتی زائل اولنجـه، حین حاجتده کندیلرینه قارشی استخدام ایتمك ایچون، برطاقم روم قپودانلرینی تسلیح ایتمکله، بونلر متعاقباً اوسلاحلری یونان استقلالیچون استعمال ایتمشلردر.

علی پاشانك زیاده حریص ومحب جاه اولدیغندن، ممکن مرتبه دائرهٔ نفوذ واقتدارینی توسیع ایدوب، آخرعمرینه دك اوحالده دوام ایتمك ایستردی.

نهایت مظالم واقعه‌سی باب دولته انعکاس ایدوب، کندیسندن دلکیر اوله‌رق درسعادته التجا ایتمش اولان یانیه‌لی پاشو بکك دخی مشهور حالت افندی واسطه‌سیله علی پاشانك استقلال نیتنده بولندیغی عرض اولنه‌رق، حقنده غضب پادشاهی اشمال ایدلمکله، یانیه والیلکندن عزلی حقنده ارادهٔ سنیه صادر اولدیغی حالده، اداره ایتمکده اولدیغی ایالتـه ملك مالکانه‌سی نظریله باقان علی پاشا یانیه‌دن قالقمیه‌جغنی برطاقم اعتذارات ومدافعاتله عرض ایده‌رك، بوتخالفتیله سالف البیان سوء افکار وداعیهٔ استقلالنی تصدیق ایتمکله، ١٢٣٧ ده خورشید پاشانك قوماندهسیله اوزرینه عسکر سوق اولنه‌رق، آرناؤدلق بکاری ذاتاً جمله‌سی کندیسندن دلکیر ومکرندن غیرامین بولندقلرندن، بووجهله غضب پادشاهی‌یه اوغرادیغنی کورنجه، کندیسـندن روکردان اوله‌رق، چوغی خورشـید پاشایه التحاق ایتمکله، علی پاشـا برآوج آدمله یانیه قلعه‌سنه قپانمش؛ وبرمدت طیاندقدن صـکره، حیاً دردولته کوندرلمك شرطیله قلعه‌دن چیقوب، کولك ایچنده‌کی برکوچك آطه‌نك اوزرنده واقع برمناستره کتدیکنده، خورشید پاشـا طرفنـدن کوندریلن آدملر سلاح استعمال ایدنجه، کندیسی دخی مدافعه ایدوب، نهایت برقاچ یرندن قورشـونله اوریلوب، دوشمش؛ وسرمقطوعی اوچ اوغلیله برتورونك کله‌لریله برابر درسعادته سـوق اولنه‌رق، سلوری قپوسی خارجنده دفن اولنمشدر. جسدی دخی یانیه قلعه‌سی ایچنده یقـین وقته‌دك حکومت قوناغی ایکن محـترق اولان سراینك قارشیسـنده مدفون اولوب، مکمل بر تربه‌سی واردر.

تپه‌دلنلی علی پاشانك تورونلرندن مختار پاشا زاده محمود بك برخیلی وقت درسـعادتده دیوانهٔ هوشـیار حالنده وملامیون قیافتنده کزمش؛ وولی پاشا زاده سلیم پاشا بلغراد محافظلغنده وسائر مناصبده وبرادری اسماعیل پاشا بعض والیلکلرده بولنمشدر.

علی چلبی { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اوچ ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی قنـالی زاده دینمکله معروف اولوب، «قنالی زاده» ماده‌سنده ذکر اولنور.

— ایکنجیسی (واسع علیسی) دینمکله متعارف اولوب، موالیدن ایدی. مشهور «همایونـنامه» (کلیله ودمنه) بونك تألیف کرده‌سیدر. ٩٠٥ ده وفات ایتمشدر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

کورمسـه‌م بر دم سنی غم دردناك ایلر بنی
غیر ایله کورسه‌م اکر غیرت هلاك ایلر بنی

— اوچنجیسی ینه شعرادن ام الولد زاده عبدالعزیز افندینك اوغلی اولوب، حلب قاضیسی ایکن، ٩٨١ ده اوراده وفات ایتمشدر. ادبیـات عربیه‌ده ید طولاسی اولوب، ترکی وعربی اشعاری واردر. شو بیت اونکدر:

شرار نار آهمدر که طوتدی یریر افلاکی
کورینلر دکلدر آنده هر شب ای قمر کوکب

علی الحریری { (الشیخ ابو الحسن — بن الحسین بن منصور) مشاهیردن اولوب، شعر وادبیـاتده اقتداری واکثر علومـدن بهره‌سی اولدیغی حالده، احوال وافعـال واقوالی پك غریب اولوب، کندیسـندن احکام شرعیه‌یه مخالف حرکات ظهور ایدر، وفرایض اسلامیه‌یی استخفاف یوللی سوزلر سویلردی. برخیلی مریدلری وتابعلری اولوب، خلقدن کیمی ولایتنه وکیمی کفرینه قائل اولوردی. برقاچ دفعه قتلنـه فتوی ویریلوب، دیار رومه فرارله قورتلمشیدی. عن اصل حورانلی اولوب، دمشقده تربیه اولنمشـدی. ٦٤٥ تاریخنده وفات ایتمشـدر. غریب اقـوالی وبر خیلی اشعـاری اولوب، شو بیتلر اونکدر:

امرد بقدم مداس الخیر من رضـوانکم
وربع قحبه عنـدی احسـن من الولدان
قالوا انت تدعی صالح دع عنك زی الزندقه
قلت السماع یصلح لی بالشمع و المردان الخ

علی حزین { [«حزین» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی الحصری { (ابو الحسن — بن عبد الغنی الفهری) مشـاهیر ادبادن اولوب، قیروانلی اولدیغی حالده، بشنجی قرن هجری

اواسطنده اندلس ملوكندن بعضلرينك دعوتى اوزرينه، اولطرفه عزيمت، وبعده طنجه‌ده اقامت ايتمشدى. قرائت قرآن كريمده فوق العاده مهارتى اولوب، سبته‌ده پك چوق طلبه يتيشديرمش؛ وبوبابده كوزل برقصيده سويلمشدر. سابق الترجمه ابواسحاق الحصرينك تيزه‌سنك اوغليدر. بعده يكيدن اندلسه كيدوب، معتمدك وسائر اكابرك مدحنه دائر بعض قصائد سويلمش؛ و ٤٨٨ ده طنجه‌ده وفات ايتمشدر. مرتب ديوانى اولوب، شو بر ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

يا ليل الصب متى غده
اقيام الساعة موعده
رقد السمار فارقه
اسف للبين يردده

على الحوفى { (ابو الحسن — بن ابراهيم) مشاهير نحويون وادبادن اولوب، كوزل برتفسير شريفى واردر. تدريسله مشغول اولوب، كنديسندن پك چوق ذوات استفاده ايتمشلردر. مصرك شرقيه جهتنده‌كى حوف ناحيه‌سندن اولوب ٤٣٠ تاريخنده وفات ايتمشدر.

على خان { ايران شعراسندن اولوب، جرفادقانليدر. شو بيت اونكدر:

از بس كاش باب نزاكت سرشته اند
بى بهله كر بدست تكيرد نكار من

على خراسانى { بو دخى ايران شعراسندن اولوب، شو بيت اونكدر:

در بزم تو بى شعلهٔ آهى نه نشينم
در عشق تو بى روز سياهى نه نشينم

على خوارزمى { (مولانا سلطان —) مشاهير خطاطيندن اولوب، قانونى سلطان سليمان خان دورنده درسعادته كله‌رك، وظيفه و احسانه نائل و اوبده ساكن اولمشيدى. ٩١٩ ده وفات ايتمشدر.

على رضا { (ابو الحسن — بن موسى الكاظم بن جعفر الصادق بن محمد الباقر بن على زين العابدين بن الحسين بن على بن ابى طالب) ائمهٔ اثنا عشرك يدنجيسى اولوب، ١٥٣ تاريخنده مدينهٔ منوره‌ده طوغمشدر. مأمون خليفه‌نك بوذات حقنده حرمت ومحبتى پك زياده اولوب، كريمه‌سى ام حبيبى كنديلرينه تزويجله، داماد ايتمش؛ و ٢٠٣ تاريخنده كنديسى مرو شهرنده ايكن، صاحب ترجمه‌يى وارث اتخاذله، هركسه بيعت ايتديروب، مسكوكاتده نامنى حك ايتديرمش؛ وسنجاقدن وسائر علائم رسميه‌دن سياهى رفع ايله يشيل اتخاذينى امر ايتمش؛ وبغدادده‌كى بنى عباسه « بن اولاد عباس ايله اولاد على‌يى معاينه وتحقيق ايتدم، بوذاتدن اهليتليسنى كورمديكمدن، كنديسنى خلف ايتدم » ديه يازه‌رق، كنديلرينى بيعته دعوت ايدنجه، بونلر حكمك كندى خاندانلرندن چيقه‌جغنى درك ايده‌رك، مأمونك يرينه عمى ابراهيم بن مهدى‌يى خلافته انتخاب ايتمكله، مأمون خراساندن كلنجه، ابراهيم برمدت اختفادن صكره تسليم اولنه‌رق، عفوه مظهر اولمش؛ وآنجق امام على رضانك ولى عهدلكى مسئله‌سى كرى قالوب، ذاتاً مشاراليه اوسنه طوسده وفات ايدوب، هارون الرشيدك قبرى ياننده دفن اولنمش؛ وجنازه نمازينى مأمون خليفه قيلمشدر. مرقدى الى يومنا هذا زيارتكاه انام اولوب، هله شيعيلر بينده پك مقدس عد اولنه‌رق، هرسنه بيكلرجه زوار طوپلاندقده دره اطرافنده طوس شهر قديمنه بدل مشهد مقدس اسميله بيوك برشهر تشكل ايتمشدر.

على رضا { ايران شعراسندن ايكى كشينك اسميدر: برنجيسى شهرستانلى اولوب، طلبهٔ علومدن ايكن، هندستانه عزيمتله، على ابراهيم خان بن على مردان خانك لطفنه مظهر اولمشدى. شو بيت اونكدر:

خون شد فشرده در دل اندوه پيشه ام
شد ته نشان ريزهٔ ياقوت شيشه ام

— ايكنجيسى تبريزلى اولوب، خطاطلقده‌كى مهارتيله دها زياده شهرت شعاردر. مشهور مير عمادك رقيبى اولوب، اونك قتلندن صكره، خطاطلقده رياست بونده قالمشيدى. خطوط مختلفه‌يى كوزل يازوب، هله نستعليقده امثالسزدر. اصفهانده برچوق آثارى موجودر. شاه عباس ماضينك برچوق انعام واحسانلرينه نائل اولوب، (شاه نواز) لقبيله شهرت بولمشدر. شو رباعى جملهٔ اشعارندندر:

تا خانه نشين شدى تو اى در خوشاب
پيوسته حراست ازغمت ديده برآب
من خانهٔ دل خراب كردم زغمت
تو خانه نشين شدى ومن خانه خراب

على الرمانى { (ابو الحسن — بن عيسى) ائمهٔ نحاة ومتكلميندن اولوب، ادبيات عربيه‌ده و سائره‌ده يد طولى صاحبى ايدى. ابوبكر بن السراج وسائر مشاهير عصرندن تحصيل

ایتمشدی. بر تفسیر شریفی واردر. آبا واجدادی (سر من رأی) دن اولوب، کندیسی ٢٩٦ ده بغدادده طوغمش؛ و ٣٨٤ ده وفات ایتمشدر.

علی الزاهی { (ابوالقاسم — بن اسحق) مشاهیر شعراء عربدن اولوب، بغدادلیدر. ٣١٨ تاریخنده طوغوب ٣٥٢ ده وفات ایتمشدر. اکثر اشعاری اهل بیت نبوی حقنده نعوتدن وسیف الدولة الحمدانی ایله وزیر مهلبی وسائر اعاظم عصری حقلرنده مدحیه لردن عبارت اولوب، درت اجزاده جمع اولنمشدر، شو برایکی بیت جمله اشعارندندر:

صدودك فی الهوی هتك استاری
و عاونه البكاء علی اشتهاری
و لم اخلع عذاری فیك الا
لما عاینت من حسن العذار
و كم ابصرت من حسن ولكنی
علیك لشقوتی وقع اختیاری

علی زردوز { ایران شعراسندن اولوب، استرابادلیدر. طقوزنجی قرن هجریده یاشامشدر. مرتب دیوانی واردر. شو بیت اونکدر:

فریاد ما ز دست نکار نقاره چیست
با ماچوراه جنك نداری نقاره چیست

علی السخاوی { (علم الدین ابوالحسن — بن محمد) مشاهیر ادبا و قراءدن اولوب، مصرك (سخا) قصبه سنده طوغمش؛ وقاهره ده شیخ ابومحمد قاسم الشاطبیدن وبوصیری وابن یاسین واسکندریه ده سلفی وابن عوفدن وسائر علماء معاصریندن تحصیل ایله، قرائت وتفسیر وادبیاتده اکتساب کمال ایتدکدن صکره، دمشق شامه انتقال ایله، اوراده دخی علوم مذکوره ایله توغل ایتمش؛ وزمخشرینك «مفصل» ینه درت جلد اوزره برشرح یازدیغی کبی، قرائته دائر اولان قصیدهٔ شاطبیه یی ده شرح ایتمش؛ ودمشقده تدریسله اشتغال ایدوب، مجلس درسنه بك چوق طلبه طوپلانمغه باشلامش ایدی. ٦٤٣ تاریخنده، طقسان یاشلرنده اولدیغی حالده، شهر مذکورده وفات ایتمشدر. برچوق خطبه لریله اشعاری واردر. شو برایکی بیت وفاتندن اول سویلدیکی برقصیده سندندر:

قالوا غدا تأتی دیار الحمی
وینزل الركب بمغناهم
وكل من كان مطیعاً لهم
اصبح مسروراً بلقیاهم
قلت فلی ذنب فما حیلتی
بأی وجه اتلقاهم
قالوا الیس العفو من شأنهم
لاسیما عمن ترجاهم

علی الشابستی { (ابوالحسن — بن محمد) مشاهیر ادبادن اولوب، مصرده ملوك فاطمیه دن عزیز بن معزك حافظ الكتبی وندیمی اولمغله، حضورنده کتاب قرائت، وعلوم وادبیاته دائر مصاحبت ایدردی. عراق وجزیره وشام ومصرده کی دیرلری وبونلره متعلق اخبار واشعاری متضمن «کتاب الدیارات» اسمیله کوزل برتألیفیله «کتاب الیسر بعد العسر»، «کتاب مراتب الفقهاء»، «کتاب التوقیف والتخویف» عنوانلی کتابلری وبرچوق مراسلاتیله اشعار وحکم وسائر ادبیاتی متضمن آثاری واردر. ٣٩٠ تاریخنده وفات ایتمشدر.

علی شاشی { فرس شعراسندن اولوب، ماوراء النهرده کی شاش مملکتنده طوغمش، وسمرقندده یاشامشدر. معما یازمقده مهارتی وار ایدی. صاحب تذکره دولتشاه سمرقنده کیتدیکنده، آیاغندن راحتسز بولنمغله، زیارتنه کیتدیکنی ومعمایی متضمن برر بیتله مشاعره ایتدکلرینی، ونهایت بو مرضدن وفات ایتدیکنی یازیور. صاحب ترجمه نك دولتشاه نامنه سویلدیکی معما شودر:

چشم مرا دید ومنش سیر ندیدم
چون سیر ببینم ز توانست امیدم

علیشاه { ملوك ایلخانیه دن الجایتو خان وابو سعید خانك وزیری اولوب، رقیبی اولان «مجموعهٔ رشیدیه» صاحبی رشید الدینك قتلنه سبب اولمشدر.

علیشاه { ایران شعراسندن اولوب، (قلندر علی) دیمکله دخی معروفدر. اکثر عمرینی هندستان وتورانده سیر وسیاحتله کچیرمشدر. شو بیت اونکدر:

من مست وبد حال اینچنین یارب چه خواهد کفتنم
کر پاکدامانی بدین آلوده دامان بکذرد

علی شمس الدین { (خواجه —) سربدارانك ملوکندن آلتنجیسی اولوب، خواجه شمس الدینك فراغنده ٧٤٨ ده مقام امارته کچه رك، بش سنه یه قریب مدت حکومت

سوردکدن صکره، پك بدزبان وشدید اولدیغندن، خلق کندیسندن متنفر اولمغله، ٧٥٣ ده حیدر قصاب اسمنده بری طرفندن قتل اولنمشدر.

علی شهاب { ایران شعراسندن وقضاتدن اولوب، ترشیزلیدر. شیخ آذری ایله مناظره ومشاعره‌لری ومحمد جوکی بن شاهرخ سلطان حقنده مدحیه‌لری واردر. شوایکی بیت مدحنی متضمن بر قصیده‌سندندر:

چو پرده از رخ چون آفتاب بر داری
بجان ودل کندت مشتری خریداری
غلام غمزهٔ جادو وچشم خونخوار ست
جهان بشعبده بازی فلك بخونخواری

علیشیر نوائی { (امیر نظام الدین —) ترك شاعرلرینك پیشواسی وفرس اعاظم شعراسندن بری اولوب، عن اصل جغتای ترکلرندن اولدیغی حالده، فارسی اشعاری دخی پك مقبول اولمغله، ذواللسانین لقبیله تلقیب اولنمشدر. پدری کنجینه بهادر ملوك تیموریه‌دن سلطان ابوسعیدك وزیری اولوب، اوغلی صاحب ترجمه‌نك تعلیم وتربیه‌سنه بغایت اهتمام ایتمش؛ وعلیشیر نوائی چوجقلغنده سلطان حسین بایقرا ایله مکتبده درس شریکی اولوب، ایکیسندن هر خانغیسی دولته نائل اولورسه، دیکرینی اونوتمامق اوزره بینلرنده عهد ومیثاق وقوع بولمشدی. علیشیر بر مدت خراسانده وبعده سمرقندده تحصیل ایله مشغول اولوب، آره‌دن بر خیلی وقت کچدکدن صکره، سلطان حسین بایقرا هراتده تخت نشین سلطنت اولنجه، علیشیری آراشدیروب، سمرقندده اولدیغی خبر آلنجه، ماوراء النهر ملکی اولان سلطان احمد میرزایه یازوب، کندیسنك اعزامنی طلب ایتمش؛ وعلیشیر مصارف راهك تدارکندن عاجز اولمغله، ملك مشارالیهك مصرفیله هراته ایصال اولنه‌رق، سلطان حسین طرفندن فوق العاده بر صورتله استقبال، ودرحال مهردارلغه تعیین اولنوب، کیده‌رك وزیری اولمشدی. علیشیر بوش وقتلرینی مطالعه وتألیف وتدقیق ایله کچیروب، دائره‌سی بحق مجمع علما وادبا دینله‌جك بر حاله کلمش؛ وادیب وشاعرلره وکافهٔ ارباب علم وهنر وصنعته باب انعام واحسانی کشاده اولوب، بو حالیله معارف وصنایعك ترقیسنه چوق خدمت ایتمشدی. برمدت صکره مشاغل سیاسیه‌دن فتور کتیروب، استعفا ایتمش ایسه‌ده، سلطان حسین کندیسنی بر درلو اموردن آیرمیوب، نهایت اصراری اوزرینه استراباد والیلکنه نصب ایتمش ایسه‌ده، اوراده دخی چوق طورمیوب، نهایت استعفا ایده‌رك، هراته عودتله، کوشهٔ انزوایه چکلمش ایسه‌ده، ینه سلطان حسینك محبت والتفاتندن دور دوشمیوب، دائما خاطرینی صورار، وشهزاده‌لرینی اکثریا مجالس استفاده‌سندن آیرماز ایدی. بوحال ایله ٩٠٦ تاریخنده وفات ایتمشدر. علیشیر نوائی یالکز شاعر اولمیوب، بحق حکیم دینله‌جك بر ذاتدر. هله ترکجه‌ده موجد دینلمکه مستحق اولوب، کندیسندن اول بولسانده کیمسه اولطافت ومتانتده یازمدیغی کبی، کندیسندن صکره دخی چوق وقت بولسانده اوقدر جدی ومتین آثار یازیله‌مامشدر. آثاری جغتای شیوه‌سنده اولمغله، بزجه وهلهٔ اولاده لطافتی اکلاشیله‌مازسه‌ده، لدی التأمل لطافت ومتانتی اکلاشیلیر؛ واوشیوه ترکجه‌مزك شیوهٔ قدیمه‌سی دیمك اولدیغندن، بونقطهٔ نظردن ده آثاری دها قیمتداردر. خیرات ومبراتی دخی چوق اولوب، نیجه مدارس وسائر ابنیهٔ خیریه تأسیسنه موفق اولمشدی. پك بیوك ومکمل بر کتبخانه‌سی اولوب، خواهشکران علم معرفته آچیق طوتاردی. ومؤرخ شهیر خواند میر دخی بوکتبخانه‌دن استفاده ایدنلردندر. مولانا عبدالرحمن جامی ایله سائر معاصرینله صحبتی واردر. ترکجه اشعارینی درت دیوانه تقسیم ایدوب، برینی چوجقلغنده، ایکنجیسنی شبابنده، اوچنجیسنی سن کمالنده ودردنجیسنی اختیارلغنده سویلدیکی اشعاره حصر ایتمشدر. بوندن بشقه فارسی بر دیوانی وبروجه آتی آثاری واردر: «محبوب القلوب»، «مجالس النفائس»، «حیرت ابرار»، «فرهادوشیرین»، «مجنون ولیلی»، «سدسکندر»، «سبعهٔ سیاره»، «سراج المسلمین»، «لسان الطیر»، «محاکمهٔ لغتین»، «حالات پهلوان ابو سعید»، «حالات سید حسن اردشیر»، «عروض ترکی»، «توارخ وقافیه»، «مفردات درفن معما»، «منشآت ترکی»، «قصهٔ شیخ صنعان»، «خمسة المتحیرین»، «ترجمهٔ نفحات الانس»، «ترجمهٔ نثراللآلی»، «نظم الجواهر». بونلردن یالکز الك صکره‌کی فارسی اولوب، دیکرلرینی ترکجه یازمشدر. هله «محاکمهٔ لغتین» عنوانلی اثری فارسی ایله ترکی لسانلری آره‌سنده ادیبانه ومنقدانه بر محاکمه اولوب، ترکجه لسانك فارسیدن دها زنکین ودها مکمل

اولدیغنی اثبات ایتمك مقصدیله یازلمش اولدیغندن، بزجه اك قیمتدار آثاردن معدود ایکن، حیفا که نسخه‌سنه دسترس اولمق مشکلدر. اشعار ترکیه‌سنده (نوایی) واشعار فارسیه‌سنده (فانی) تخلص ایتمشدر. اشعار ترکیه وفارسیه‌سندن بر ر نمونه ایرادیله اکتفا ایده‌جکز:

مرزورز کیارسه برکه جوشن
ششپر کوتارور باشیغه سوسن
لاله ورقین ویروب صباغه
بغری قرادی اجور هواغه

—

خیال طاعت شب میکنم بروزبسی
چوشب رسید ربودم زخود خیال کسی
دلم بدست تو مرغیست درکف طفلی
که‌ئی کشد نه کذارد نه سازدش قفسی

علی صائب پاشا { متأخرین مشیران دولت عثمانیه‌دن اولوب، خاقان مرحوم سلطان عبدالعزیزخان زماننده بر کره سرعسکر اولدیغی کبی، پادشاه دوران الغازی سلطان عبدالحمیدخان ثانی افندمز زمانلرنده دخی طوبخانه مشیری وسرعسکر بولندیغی حالده وفات ایتمشدر. عائله‌سی کرجی مهاجرلرندن اولوب، قیصریه سنجاغنده تالاس قریه‌سنده ساکن اولمش؛ وصاحب ترجمه اوراده دنیایه کلوب، درسعادته ورودیله، مکتب فنون حربیه‌یه داخل اوله‌رق، ارکان حربیه صنفندن نشأت ایتمش؛ وآز زمانده قطع مراتب عسکریه ایده‌رك، ۱۲۹۰ سنه‌سی جمادی الآخره‌سنك طقوزنده رتبهٔ مشیری‌یه نائل اولمشیدی. ۱۲۹۳ تاریخنده صربیه محاربه‌سنده بولنمش؛ و۱۲۹۶ سنه‌سی صفرینك یدیسنده طوبخانهٔ عامره مشیریتنه نصب؛ و۱۳۰۲ ذی الحجه‌سنده مشیریت مشارالیها انضمامیله سرعسکر اولوب، ۱۳۰۹ سنه‌سی اوائلنده فجأةً وفات ایدرك، جنتمکان سلطان محمود خان عدلی حضرتلرینك تربهٔ منیفه‌لری انصالنده کائن خطیره‌ده دفن ایدلمشدر. مرحوم مشارالیه مسقط رأسی اولان مذکور تالاس قریه‌سنده کوچك کویده جامع شریف، چشمه، مکتب کبی خیلی خیرات ومبرات احیا واعمار ایتمشدر.

علی عادل شاه اول { (ابو المظفر —) هندستانده بیجا-پور ملوکندن اولوب، ۹٦٥ تاریخنده پدری ابراهیم عادل شاهه خلف اولمش؛ و۲۲ سنه حکومت سو-روب، اولادی اولمدیغندن، برادری طهماسبك اوغلی ابراهیمی ولی عهد اتخاذ ایده‌رك، ۹۸۸ ده وفات ایتمشدر. بیجاپورده (روضهٔ علی) اسمیله مشهور مکمل بر تربه‌سی واردر.

علی عادل شاه ثانی { بو دخی بیجاپور ملوکندن اولوب، ۹٦٥ تاریخنده پدری محمد عادل شاهه خلف اولمش؛ ومدت حکومتنده بر طاقم عصیان وفتنه‌لرك دفعیله اوغراشوب، ۱۰۸۳ ده وفات ایتمشدر. اوغلی سکندر عادل شاه خانی اولمشدر.

علی غزنوی { (بن مسعود بن سلطان محمود بن سبکتکین) آل سبکتکین دیمکله مشهور غزنه ملوکنك آلتنجیسی اولوب، ٤٤۱ تاریخنده برادر زاده‌سی مسعود بن مودودك صغر سنندن طولایی اسقاطنده تخته اجلاس اولنه‌رق، ایکی سنه حکومت سوردکدن صکره، عمی عبدالرشید بن سلطان محمود حبسدن خروجله، نائل تاج وتخت اولمشدر.

علی قاری { مشاهیر قراء وخطاطیندن اولوب، تفسیر وحدیث وسائر علومدن دخی بهره‌سی وار ایدی. هراتلیدر. «مشکات» و«شمائل» و«شفا» وسائر کتبی شرح ایتمشدر. هر سنه بر مصحف شریف یازوب، هدیه‌سی بر سنه‌لك مدار معیشتی اولوردی. شهید علی پاشا کتبخانه‌سنده بر «طبقات حنفیه» سی واردر. ۱۰۱٤ تاریخنده وفات ایتمشدر.

— خراسانلی بر علی قلی بیك دخی بر تذکرة الشعرا یازمشدر.

علی قلی بیك { ایران شعراسندن وترکمان طائفه‌سندن اولوب، فارسده نشوونما بولمش؛ وهندستانه سیاحتله، جهانکیر شاهك خدمتنه ملازم اولوب، بعده غضبنه اوغرامش ایدی. شو بیت اونکدر:

بسیار ملولیم ازین عمر ندانیم
کاسایش ما دردم تیغ که نهفتست

علی قلی بیك { عن اصل آوروپالی ایکن، ملوك صفویه زماننده ایرانه کیده‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش بر رسام اولوب، اصفهانده وسائر بلاد ایرانده رسم ونقشه متعلق پك چوق آثاری باقیدر. اولاد

واحفادی دخی رسامقده کسب مهارت واشتهار ایدوب، نقاش باشیلق خدمتنده بولنمش؛ وبعضلری شعر وادبده دخی تمیز ایتمشلردر.

علی قوشجی { (علاء الدین — بن محمد) مشاهیر علمادن اولوب، ماوراء النهرده نشأت ایتمشدر. پدری مشهور اولغ بکك خدامندن اولوب، کندیسی دخی مشارالیهك قوشجیسی یعنی طوغانجی باشیسی ایدی. سمرقند علماسندن علوم متداوله‌یی ومشارالیه اولغ بکدن علوم ریاضیه وهیئتی تحصیل ایدوب، بعده بالاذن کرمان جهتنه قاچه‌رق، اوراده علماء عصرندن اکمال تحصیل ایتدکدن صکره، اولغ بکك یاننه عودتله، مقام اعتذارده اشکال قمرك من القدیم مبهم قالمش اولان بعض جهتلرینی حل ایتمك بابنده یازمش اولدیغی بر رساله‌یی تقدیم ایده‌رك، تحسیننه مظهر ومشارالیهك سمرقندده انشا ایتدیرمکده اولدیغی مشهور رصدخانه‌نك اتمامنه مأمور اولمشیدی. اولغ بکك وفاتندن صکره اخلافی صاحب ترجمه‌نك قدرینی بیلمدکلرندن، ایفای حج ایچون رخصت ایستیوب، تبریزه مواصلتنده اوزون حسنك فوق العاده اکرام وحرمتنه مظهر اولمش؛ وبونك طرفندن سلطان محمد خان ثانی حضرتلریله عقد مصالحه ایچون استانبوله اعزام اولنه‌رق، ابو الفتح جانبندن مأمولی فوقنده حرمت والتفاته نائل اولمش؛ ودرسعادتده اقامتی التماس بیورلمش اولمغله، مأمور اولدیغی سفارت خدمتنی بعد الایفا عودت ایتمکی وعد ایده‌رك، آذربیجانه عودت ایتمش؛ وعقبنده مأمورین مخصوصه اعزام اولنه‌رق، کمال توقیر وتعظیمله درسعادته کتیرلمش ایدی. مواصلتنده پادشاه مشارالیهه علم حسابده یازوب «الرسالة المحمدیة» تسمیه ایتدیکی بر تألیفنی تقدیم ایتمشدی. بعده سلطان محمد خان حضرتلری اوزون حسنه قارشی سفر ایتدکلرنده، صاحب ترجمه‌یی دخی معیتلرنده آلمغله، اثنای سفرده علی قوشجی علم هیئتده «الرسالة الفتحیه» تسمیه ایتدیکی بر رساله تألیف ایتمشدی. درسعادته عودتنده پادشاه مشارالیه طرفندن کندیسنه آیاصوفیه مدرسه‌سی مدرسلکی توجیه بیوریله‌رق، کندیسنه واقربا واتباعنه وظائف تخصیص اولنمشیدی. او اثناده استانبول قاضیسی بولنان خواجه‌زاده ایله کوریشوب، علمنی وآثارینی تحسین ایتمکله، کندی قیزینی خواجه‌زاده‌نك اوغلنه ویرمش، وخواجه‌زاده‌نك قیزینی کندی قیزینك اوغلنه آلمش ایدی. ذکر اولنان «محمدیه» و «فتحیه» دن بشقه «تجرید» ه مشهور بر شرحی، تفتازانینك شرح کشافنك اوائلنه حاشیه‌سی، صرفده «عنقود الزواهر» عنوانیله بر متنی وسائر آثاری واردر. ٨٧٩ تاریخنده استانبولده وفات ایدوب، ابا ایوب انصاری جوارنده مدفوندر.

علی اللخمی { (ابو الحسن — بن الانجب المقدسی) مشاهیر فقهاء مالکیه‌دن ومحدثیندن اولوب، پدری من اصل بیت مقدسدن اولدیغی حالده، کندیسی ٥٤٤ تاریخنده اسکندریه‌ده طوغمش؛ وعلمای عصرندن تحصیل ایله، فقه وحدیث وادبیات وسائر علومده کسب تمیز ایتدکدن صکره، اسکندریه‌ده وبعده قاهره‌ده تدریس علومله اشتغال، و ٦١١ ده وفات ایتمشدر. خیلی اشعاری اولوب، شو بر ایکی بیت او جمله‌دندر:

تجاوزت ستین من مولدی
فأسعد ایامی المشترك
یسائلنی زائری حالتی
وماحال من حل فی المعترك

علی الماوردی { (ابو الحسن — بن محمد بن حبیب البصری) اعاظم فقهاء شافعیه‌دن اولوب، ٣٦٢ تاریخنده بصره‌ده طوغمش؛ واوراده ابو القاسم الصمیریدن وبعده بغدادده شیخ ابو حامد اسفراینیدن اخذ واستفاده ایله، بعض بلادده قاضی تعیین اولنمش؛ و بغدادده توطن ایدوب، ٤٥٠ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر. فقهده وفرت معلومات وتبحرینه دلالت ایدن «الحاوی» عنوانیله بر تألیف معتبری، بر تفسیر شریفی، و «النکت» «العیون»، «ادب الدین والدنیا»، «الاحکام السلطانیة»، «قانون الوزارة»، «سیاسة الملك»، «الاقناع» عنوانلریله تألیفاتی وسائر آثاریله بر خیلی اشعاری واردر. تألیفاتنی حیاتنده نشر ایتمیوب، بر طولابده صاقلامش، وجان ویره‌جکی وقت کوستره‌مش اولدیغی مرویدر.

علی مراد خان { ایرانده دولت حاضرهٔ قاچاریه‌دن اول تأسس ایتمش اولان (زند) دولتی ملوکندن اولوب، ١١٩٦ ده صادق خانه خلف اولمش؛ وبش سنه‌یه قریب مدت حکومت سوردکدن صکره، ١٢٠٠ تاریخنده

وفات ایتمشدر. اوصره‌ده مازندرانده خروج ایتمش اولان آقا محمدخان قاجار ایله خیلی وقت اوغراشمشدر.

علی مشهدی { (سید —) مشاهیر خطاطین وشعرادن اولوب، وطنی اولان خراساندن هندستانه سیاحتله، ١٢٠٠ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر. نستعلیق خطنك موجدی اولان میرعلی واضع تبریزی حقنده سویلمش اولدیغی شوبیت اشعارندندر:

نی کلکش ازان شکر ریز ست
کاصلش ازخاك پاك تبریز ست

علی المنجم { (ابوالحسن — بن یحیی بن ابی منصور) مشاهیر ادبا وشعرادن اولوب، خلیفه متوکل علی الله واوندن صکره کان خلفاء عباسیه‌نك ندیمی ومعتمدلری بولنمش؛ وبك چوق انعام واحسانلرینه نائل اولمشدی. خلفایه انتسابندن اول محمد بن اسحق المصعبی‌یه وبعده فتح بن خاقانه متصل اولوب، بوکا مکمل برکتبخانه یاپمش، وچوغی حکمت وفنونه متعلق اولمق اوزره بیکلرجه کتابلر یازدیرمش وطوپلامش ایدی. حفظنده بك چوق اشعار واخبار بولنوب، الحان وموسیقی‌یه دخی معلوماتی وارایدی، وبوبابده مشهور اسحق بن ابراهیم موصلیدن درس آلمش ایدی. خلیفه معتمد علی الله‌ك زمانه‌دك یاشایوب، بونك اواخر خلافتنده ٢٧٥ تاریخنده (سرمن رأی) ده وفات ایتمشدر. اولاد واحفادی چوق اولوب، اکثری علم وادبده شهرت قزانمشلردر. برقاچ تألیفی اولوب، اك معروفلری «کتاب الشعراء القدماء والاسلامیین»، «کتاب اخبار اسحق بن ابراهیم الموصلی»، «کتاب فی الطبیخ» وسائره‌در. اشعاری پك کوزل اولوب، بر ایکی بیتی ایراد اولنور:

بابی والله من طرقا
کابتسام البرق اذ برقا
زادنی شوقاً برؤیته
و حشا قلبی به خرقا
من القلب هائم کلف
کما سکنته خفقا
زارنی طیف الحبیب فما
زادان اغری بی الارقا

علی مؤید { (خواجه —) سربداران ملوکنك اون ایکنجیسی واخیری اولوب، ٧٦٥ ده حکومتی پهلوان حسنك الندن آلدقدن صکره خراسانی ضبط ایتدیکنده، یانته کیده‌رك خدمتنه ملازم اولمش؛ وسفرلرنده معیتنده بولنوب، ٧٨٨ ده وفات ایتمش؛ و بونکله سربداران دولتی پایانه ایرمشدره.

علی نظامی پاشا { (متأخرین مشیران دولت عثمانیه‌دن اولوب، قسطمونی ولایتنك بولی سنجاغنده واقع کرده قصبه‌سندندر. ابتدا طریق علمی‌یه سلوك ایله مدرسه نشین ایکن، بعده مکتب فنون حربیه‌یه دخول ایله، ارکان حرب ضابطی چیقمش؛ واکمال تحصیل ایچون طرف دولتدن ویانه‌یه اعزام ایله، برقاچ سنه اوراده اقامت ایتدکدن صکره، خیلی وقت بلغرادده قومیسر وپشته‌ده شهبندر وپاریسده عثمانلی مکتبی مدیری وآوروپاده سائر خدمات سیاسیه‌ده بولندقدن صکره، درسعادته عودتله، بعض خدمات عسکریه‌ده استخدام اولنه‌رق، میرلوالق وبعده فریقلك رتبه‌سنی احراز ایتمش؛ و ١٢٩٧ ده مابین همایون جناب ملوکانه‌ده تحت ریاست حضرت پادشاهیده تشکیل بیوریلان تفتیش عسکری قومیسیون عالیسی اعضالغنه تعیین بیوریله‌رق، برسنه صکره رتبهٔ مشیری ایله ارکان حربیهٔ عمومیه ریاستنه نصب اولنمش؛ وبعده ینه مذکور قومیسیون اعضاسندن بولنه‌رق، برایکی دفعه مأموریت مخصوصه ایله برلینه ومصره اعزام اولنمش؛ و ١٣١٢ ده ارتحال ایدوب، سلطان محمود خان ثانی تربه‌سی خطیره‌سنده دفن ایدلمشدر. فنون عسکریه وعلوم طبیعیه‌یه واقف افکار جدیده ومنوره اصحابندن برذات اولوب، آلمان وفرانسز لسانلرینه بحق آشنا و دائما مطالعهٔ کتب فنیه ایله مشغول، نکته کو وظریف وآنجق ضعیف وخسته مزاج ایدی، وفاتنده‌سنی یتمشه قریب ایدی.

علی نقی { (الامام ابوالحسن — بن محمد نقی بن علی رضا بن موسی کاظم بن جعفر صادق بن محمد باقر بن زین العابدین بن حسین بن علی بن ابی طالب) ائمهٔ اثنا عشرك اونجیسی اولوب، علی الهادی دینمکله دخی معروفدر. ٢١٢ تاریخنده مدینه‌ده دنیایه کلوب، عبادتله مشغول وامور دنیادن مجتنب وصالح برذات اولدیغی حالده، خلیفهٔ عباسی متوکل علی الله عندنده حقنده سعایت اولندیغندن، بغداده جلب اولنه‌رق، روایته

كورە، شهر مذكوردە ايكن، بنەحقندە سعايتدن كرى طورلميوب، منزلندە اسلحه بولنديغى متوكله اخبار اولنمغله، كيجە وقتى ادملر كونديرلەرك بغتةً منزلنى باصدقلرندە، كنديسنى بر پلاسپارەيه صارلمش قورو طوپراغك اوزرندە وعد و وعيدە متعلق آيات كريمهٔ قرآنيه تلاوتيله مشغول بولمغله، او حالده قالديروب متوكلك حضورينه كوتورمشلر؛ ومتوكل او آندە عشرتله مشغول اولوب، حالنى كورنجه، وحقندەكى اخباراتك افترادن عبارت اولديغنى آكلاينجه، يانندە اوتورتەرق، اليندەكى جام زرينى تكليف ايتمش ايسەدە، حضرت امام عمرندە اصلا قاننه شراب قاريشديرمامش اولديغنى بيانله، عذر خواه اولنجه، خليفه بر شعر انشاد ايتمسنى التماس ايتمش؛ وهر نەقدر حضرت امام اشعار حفظيله مشغول اولمديغنى ايراد ايتمش ايسەدە، متوكل اصرار ايدنجه، وعظ ونصيحتى وملك دنيانك بقاسزلغنى مصور اولان شو اشعارى انشاد ايتمش:

باتوا على قلل الاجبال تحرسهم
غلب الرجال فما اغنهم القلل
و استنزلوا بعد عز عن معاقلهم
فأودعوا حفرايا بئس ما نزلوا
ناداهم صارخ من بعد ماقبروا
اين الاسرة والتيجان و الحلل
أين الوجوه التى كانت منعمة
من دونها تضرب الاستار والكلل
فافصح القبر عنهم حين ساءلهم
تلك الوجوه عليها الدود يقتتل
قد طال ما اكلوا دهراً وماشربوا
فأصبحوا بعد طول الأكل قد أكلوا

وخليفه بو اشعارى ديكاركن، تأثرندن صقالى صير صيقلام اولەجق درجەدە آغلامغه باشلايوب، همان عشرت طاقمنك رفعنى امر ايتمش، وحاضر بولنانلرك جملەسى اشك ريز تأثر اولمشلر. بونك اوزرينه متوكل عذر خواه اولوب، حضرت امامك، كرم وسخاوتى نتيجەسى اولەرق، درت بيك دينار بورجى اولديغنى اوكرنمكله، درحال تأديەسنى امر ايتمش؛ وكنديسنى اعزاز واكرامله منزلنه اعاده ايتمش ايدى. مع هذا منافقلر حقندە سعايتدن كرى طورمدقلرندن، مدينەيه عودتنه مساعده ايتميوب، سرمن رأى شهرينك عسكر محلەسندە اقامه ايتديرمش؛ وذريتى اوراده قالوب، كرك صاحب ترجمه وكرك نجل نجيبى امام حسن حضرتلرى عسكرى لقبيله تلقيب اولنمشلردر. شهر مذكوردە يكرمى سنه ايله آلتى آى اقامتدن صكره، ٢٥٤ تاريخندە، ٤١ ياشندە اولديغى حالدە، اوراده ارتحال ايدوب، خانەسنه دفن اولنمشدر.

على نقى (شيخ —) ايران شعراسندن اولوب، جرفادقان مضافاتندن كمرەلى اولديغى حالدە، كاشاندە نشو ونما بولوب، اكثر علومدە كسب وقوف ايتمشيدى. اشعارى كوزل ومقبول اولوب، شو بيت اوجملەدندر:

واى برجان خلايق اكر آرند بحشر
عوض روز قيامت شب تنها يىرا

على نويدى (ياخود نوميدى) ايران مشاهير شعراسندن وشاه طاهر اندجانى تلامذەسندن اولوب، هندە سياحتله، اوراده ابوالفتح حسين نظام شاهه انتساب ايتمش، وبعده توجهنى غائب ايدوب، (نويدى) مخلصنى (نوميدى)يه تحويل، و ٩٧٥ تاريخندە دكنك احمد نكر شهرندە وفات ايتمشدر. اشعارينه دسترس اولنەمدى.

على واضح (خواجه مير —) مشاهير خطاطين ايراندن اولوب، ايراندە پك مستعمل اولان ونسخ ايله تعليقك امتزاجندن متولد كبى كورينن (نستعليق) خطنك موجديدر. تبريزلى اولوب، اون ايكنجى قرن هجرى اواخرندە ظهور ايتمشدر.

على واعظ [«على بن حسين واعظ» مادەسنه مراجعت بيوريله.]

على وصفى مشاهير خطاطيندن اولوب، لازمەردن مشق آلمش، وبر چوق مرقعات ومقطعات يازمشدر. اندرون همايون خواجەلرندن اولوب، اكثر اوقاتنى تعليم طلابله كچيرردى. ١٢٥٢ دە وفات ايتمشدر.

عليه (بنت المهدى) خلفاء عباسيەدن مهدينك قيزى وهارون الرشيدك لاب همشيرەسى اولوب، مكنونه اسمندە برجاريەدن طوغمشيدى. شعر وادبياتدە وموسيقيدە مهارتى وحسن صوتى وارايدى. حسن وجمال وظرافت ونزاكتى دخى كمالاتيله متناسب اولوب، طهارتدە اولديغى زمان اكثر اوقاتنى عبادته ويالكز عادت اوزره اولديغندە موسيقى ونغماته صرف ايلديكى مرويدر. ١٦٠ تاريخندە

دنیایه کلوب، ۲۱۰ سنه‌سنده وفات ایتمشدر. زوجی خاندان خلافته منسوب موسی بن عیسی بن موسی بن محمد بن علی بن عبدالله بن عباس ایدی. هارون الرشیدك کندیسنه‌یه زیاده محبتی اولوب، بغداددن غیبوبتی اوزادیغی وقتلرده، فراقنه طیانه‌میه‌رق، یانته جلب ایدر اولدیغی مرویدر. (طل) اسمنده بر کنج کوله‌یه علاقه‌سی اولوب، بونك حقنده برچوق غزللر سویلمش؛ وبعده مرقومك نامنی آغزینه آلمسی جانب خلیفه‌دن کندیسنه منع اولنمشیدی. شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

یا واحداً الحب مالی منك اذ کلفت
نفسی بحبك الا الهم و الحزن
لم ینسینك سرور لا ولا حزن
وکیف لا کیف ینسی وجهك الحسن
ولا حلا منك لا قلبی ولا جسدی
کلی بکلك مشغول ومر تهن

علی هادی { [«علی نقی» ماده‌سنه مراجعت بیورله.]

علیه بنت زریاب { خلیفه مهدینك آزادلیلرندن و ابراهیم بن مهدینك شاکردانندن اولان مغنیٔ شهیر زریابك قیزی اولوب، خواننده‌لکده‌کی مهارتیله مشهوره‌در. پدریله برابر اندلسه کچوب، اوراجه بیوك بر صیت وشهرت قزانمش؛ وپدرینك وفاتنده یرینی طوتمشدر.

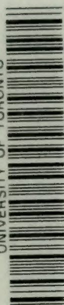
علی الهروی { (ابوالحسن — بن ابی بکر) مشاهیر سیاحیندن اولوب، آبا واجدادی هراتلی اولدیغی حالده، کندیسی موصلده طوغمش؛ وپك چوق سیاحتلر ایدوب، هرکیتدیکی یرلرده دیوارلرده اسمنی یازمغی عادت ایدنمش ایدی. نهایت حلبه واروب، ملك ظاهربن سلطا[ن] صلاح الدین ایوبی‌یه انتساب ایله، ملك مشارال[یه] کندیسنه برمدرسه وبرقبه یاپدیرمش؛ و ۶۱۱ تا[ریخنده] وفات ایدوب، قبهٔ مذکوره‌ده دفن او[لنمشدر]. برخیلی مصنفاتی اولوب، اك معروفلری «کتاب الاشارات فی معرفة الزیارات» ایله «الخطب الهرویه» سیدر.

علی هروی { (میر —) مشاهیر خطا[ط]طین وشعرای ایراندن او[لوب] هراتده طوغمش؛ ومشهدده نشو ونما بولمشدر[...] ۹۴۵ تاریخنده وقوعبولان شورشده ناصرالدین عبدالله طرفندن سائر مشاهیر هنروران میانند[ه] هراتدن بخارایه سوق اولنمش؛ وهرنه قدر ناصر الدین ایله دلکرم اوله‌مامش ایسه‌ده، مشارالیه صاحب ترجمه‌نك حسن خطندن طولایی یانه[...] براقیوب، برچوق نسخ نفیسه استنساخنه اجبار ایتمش ایدی. ۹۶۶ ده وفات ایدوب، شیخ یوسف الدین باخرزی یانده مدفوندر. ساغرجه ایدی[...] شو قطعه جملهٔ اشعارندندر:

چهل سال عمرم بخط شد تلف
سر زلف خط نامد آسان بکف
زمشقش دمی هرکه فارغ نشست
چو رنك حنا رفت خطش زدست

علی یزدی { ایرن مشاهیر ادباسندن او[...] لوب، اولاد تیموردن برینك [...] اشارتیله، بو جهانکیرك احوالنی بر طرز منشیانه‌ده یازه‌رق، «ظفرنامهٔ صاحب قرانی» عنوانیله بر اث[ر] براقمشدر.

دردنجی جلدك صوکی

UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 01454922 4